فهرست اقصى الارب فى ترجمة مقدمة الادب

ص ٣٣٥

| المعتل اللام ٥٠٣ | باب أفعل يُفعل افعالا ٥٠٣ | عف المضا من هذا الباب ٥٣٣ |
|---|---|---|
| المعتل الفاء بالواو من باب الافعال ٥٣٨ | المعتل الفاء بالياء ٥٤٠ | المعتل العين بالواو ٥٤١ |
| المعتل العين بالياء ٥٤٥ | المعتل اللام من الافعال ٥٤٧ | المعتل الفاء واللام ٥٥٣ |
| المعتل العين واللام ٥٥٣ | المعتل العين واللام وكلاهما ياء ٥٥٤ | باب فعّل يفعّل تفعيلا ٥٥٤ |
| المضاعف من هذا الباب ٥٧٣ | المعتل الفاء بالياء ٥٧٧ | المعتل العين بالواو ٥٧٧ |
| المعتل العين بالياء ٥٨١ | المعتل اللام ٥٨٣ | باب فاعل يفاعل مفاعلة وفعالا ٥٨٧ |
| المضاعف من هذا الباب ٥٩٧ | المعتل الفاء بالياء ٥٩٩ | المعتل العين بالواو ٥٩٩ |
| المعتل العين بالياء ٦٠١ | المعتل اللام ٦٠٢ | المعتل الفاء والعين ٦٠٣ |
| المعتل الفاء واللام ٦٠٣ | المعتل العين واللام ٦٠٣ | باب افتعل يفتعل افتعالا ٦٠٣ |
| المضاعف من هذا الباب ٦١٥ | المعتل الفاء ٦١٧ | المعتل العين ٦١٨ |
| المعتل العين واللام ٦٢٠ | المعتل الفاء واللام ٦٢٣ | باب انفعل ينفعل انفعالا ٦٢٣ |
| المضاعف من هذا الباب ٦٢٩ | المعتل العين ٦٢٩ | المعتل اللام ٦٣٠ |

المتن



| المعتل العين واللام ٦٣١ | باب اِفعلّ يفعلّ افعلالا ٦٣١ | المعتل العين بالواو ٦٣٢ |
|---|---|---|
| المعتل العين بالياء ٦٣٢ | المعتل العين واللام ٦٣٢ | باب افعالّ يفعالّ افعيلالا ٦٣٢ |
| المعتل العين بالواو ٦٣٢ | باب تفعّل يتفعّل تفعّلا ٦٣٢ | المضاعف من هذا الباب ٦٥٣ |
| المعتل الفاء بالواو ٦٥٥ | المعتل الفاء بالياء ٦٥٧ | المعتل العين بالواو ٦٥٧ |
| المعتل العين بالياء ٦٥٩ | المعتل اللام ٦٦١ | المعتل الفاء واللام ٦٦٥ |
| المعتل العين واللام بالواو ٦٦٥ | المعتل العين واللام بالياء ٦٦٥ | باب تفاعل يتفاعل تفاعلا ٦٦٥ |
| عف المضا من هذا الباب ٦٧٣ | المعتل الفاء بالواو ٦٧٤ | المعتل الفاء بالياء ٦٧٥ |
| المعتل العين بالواو ٦٧٥ | المعتل العين بالياء ٦٧٦ | المعتل اللام ٦٧٧ |
| المعتل الفاء واللام ٦٧٩ | المعتل العين واللام ٦٧٩ | باب استفعل يستفعل استفعالا ٦٧٩ |
| عف المضا من هذا الباب ٦٨٧ | المعتل الفاء بالواو ٦٩٠ | المعتل الفاء بالياء ٦٩١ |
| المعتل العين بالواو ٦٩١ | المعتل العين بالياء ٦٩٤ | المعتل اللام ٦٩٤ |
| المعتل الفاء واللام ٦٩٥ | المعتل العين واللام ٦٩٥ | باب افعوعل يفعوعل افعيعالا ٦٩٥ |

تم

اقصى الارب

٧١١

الملك لله دخل في حفظ عبده
الحاجي بشير اغاء دار السعادة
الشريفة لسنة ثمان وخمسين
ومائة والف

٦٢٤

هذه النسخة الجليلة والمجلة الجميلة من وقف حضرت مولانا صاحب الخيرات الحسان
ساحب ذيل الجود والاحسان منور مصابيح المقاصد بانوار العناية
مفتح معاقد المراصد بمفتاح الكفاية جامع محاسن العلم والعمل حائز مجامع
البر الاكمل الا وهو اغا دار السعادة الحاج بشير وفقه الله لخير المزيد
والبر الكثير من هو على كل شيء قدير جزاه الله العظيم السخا وتعالى
فجر امس المقصد ما وقاه الله من المجرمين
عفى له

بسم الله الرحمن الرحيم مرج نخست است ز بحر قديم سبحانك

سبحانك اللهم ما احسن اسمائك وما اتقن افعالك نحمدك ثم نحمدك لك على ما اضفتنا ف
مادبة التعليم على خوان القرطاس الوان الادب فاصبحنا اديبا وافضت على سبحايانا
سبحال انعامك وذنوب اكرامك فاضحينا لبيبا اديبا وصلوة على ما انزلت عليه القران
بلسان عربى مبين محمد الامين الذى دوحه الشريفة مقدمة جيش الارواح فى ميادين
العليين المبجل المحمود على كل لسان المفخم المودود على مر الدهور وكر الازمان المبعوث
الى الابيض والاحمر المنعوت باوضح النعوت الغر اخباره عن غوائل الميون بربة
ته دره قائلو لسان اهل الجنة العربية والفارسية الدرية وعلى اله واصحابه الذين
نا دبوا بمحاسن ادابه ماترنمت فواخت الاقلام على منابر البنان واوضحت لغة بلغة
وترجمت لسانا بلسان وبعد بو عبد كمين قليل البضاعة وكم مايه قصير الباعه بيت
ربى لطف كريم امجد كمترين بنده احمد احمد كليد خامه عجايب نكار ومفتاح قلم
غرابت اثار ايله مخدع دربسته مقال بلند طاقدن شوو جهله رفع مغلوق اغلوق ايدركه
عمدة المتقدمين اسوة المتاخرين رافع اعلام علوم اللغة والبيان فى مضامير التحرير والتبيان
الغنى عن التوصيف المستغنى عن التعريف الشهير فى المشرقين العريف فى الخافقين
بعلامة خوارزم جار الله ابو القاسم محمود الزمخشرى تجاوز الله عن سيئاته وغطى
باستار عفوه خطيئاته علم لغتده كشيده سلك تصنيف اتديكى كتاب لطيف كه مقدمة
الادب ايله موسوم وميان ادباده معلوم در فوائد بسياره حامل وعوائد بيشماره شامل
وكافل اولدوغى كالشمس فى الهواجر ظاهر وباهردر واقسام اربعه اوزره مقسم
وهر قسمى بر كنج كمياب مطلسم وقسمين اولينده اسماء وافعال عربيه الفاظ فارسيه ايله
مترجم اولوب اكثر عبارات عذبه سى غرابتدن وفى زماننا زباند اولان اساليب
الفاظ درية وتراكيب فارسيه يه مغايرتدن خالى اولمدوغندن ناشى كان لم يكن شيئا
مذكورا زير دامن كتب نسياندن مستور قالمغله عرقه دامان اكرامى وغوطه خور
تيار انعامى اولدوغم دستور اكرم وزير محترم المستظهر بآرائه صناديد العرب
والعجم المتوسل بآلائه اصحاب السيف والقلم خلاصة الاماجد والاكابر مطرح
اشعة المناقب والمفاخر نظم هو العالى باقسام المعالى ٭ يلوذ به الاعاظم والاعالى

فارسيه

فارسيه بيت ان سرافرازى كه باراى رزينش ميسزد آفرين صد آفرين از حضرت جان آفرين
ملجا اصحاب المعرفة والكمال مرجع ارباب المنقبة والافضال عالم عالم نواز كامل ناقص
انداز نظم شرف الافاضل افضل الاشراف خلف الاماثل مثل الاخلاف بيت
دانادلى كه از رخ دوشيزكان غيب هر لحظه دست فكرت او دركشد نقاب اعنى
حضرت عثمان باشا اوصله الله الى غاية ما يحبه ويشاء نظم وقاه الذى ملكه لا يبور
مدى عمره عن حروف الدهور ورقاه مرقا عزيز المنال به صار مغبوط اهل الكمال كتاب
مزبور ديار مزدهذ بانكذار اولان لسان تركى ايله بجولك وتحرير واسلوب دلخواه اوزره
تنسيق وتفسير اولنمه سى بيشين مطالب وبهترين مآرب دردير فرمان قضا جريان
واجب الاذعانلرى صادر اولدقده اكرچه بو فقير سست تدبيرى شدايد دوزكار افنينا
ومكايد سپهر غدار اضلوا وانفنا وكردش دوربد اوضاع قوة خياليه سيني اودت به
عقاب ماوع مثلنه مضرب ومطاوع مشيب كالاى طاقتنى تاراج وهواجم يرى راس المال
استطاعتى يغما وتير جكر كاف احزان دل مستمندى غلى آماج ايتمكله حضور بالى هم
اشياندن عنقا اولدوغندن ماعدا همواره من صنف كتابا فقد استهدف فان احسن
فقد استعطف وان اساء فقد استقذف مضناى صدق انتماسى وهميشه بيت
داب دانا نبود قطره به بحر اوردن كار زيرك نبود زيره بكرمان بردن فحواسى عنان كش
كميت سبك ركاب قلم صواب توءم وكام كير خنك خامه باد رفتار راستى رقم اولور
ايدى لكن بيوسته المامور معذور مضمونى جسائفنى ايله معارضه و بيت
چون رسد حكم خداوند بجيزى اخر بنده كانرا نبود چاره ز فرمان بردن مفهوم جرادت
مضمونى ايله مناقضه ايدوب اخر الامر ع امتثالا للامر العالى حسب المامور الفاظ
عربيه سينى اما وتراجم فارسيه سينى ثبت وانشادن صكره لسان تركى ايله تفسير
وبيان واكثر لغات فارسيه سى تصحيح واصلاح وبعض ابيات مناسبه ايله توشيح
وايضاح خاولنزم اكثر كتب عربية ادبيه ودريه نك ديتما ساعدنه حوصلة الاستعداد
مطول ومختصرين كشيده رشته شمار ديده مطالعه نفاد ايدوب بعض مناسب ملاحظه
اولنان فوائد وفقرات متناسبه وامثال سائره بر عوائد ايله سخن كنار خامه بر زنيان
وفريب عباسى لباس سيه عمامه بى ترجمان اندم نياز مندم كر بو مجله محقره ومخربطه م
مستحقره كه اقصى الارب فى ترجمة مقدمة الادب لقبى ايله ملقبدر اكرچه اول
كامكار كرم ساز كامل نواز لك بيشكاه نظر اكسير نظرلرنه جلوه دين اولمغه لايق ومطرح
پرتو ذهن وقاد ومسرح طبع نقادلرى اولمق سعادتيله استسعاده مستحق دكلدر لكن
نظم انا احسنت فى لفظى قصور او وهنا فى التوصل للمعانى فلو تاخذ بنقصى ان نقصى
على مقدار تطريب الزمان فحواسى سياقنجه واقيلوا ذوى الهنات عثراتهم مثل
مقتضا سنيه لطفا وكرما اجماله اقداح التفاتت بيوردلر ايسه فلما بجلوا نسان
عن نسيان وقلم عن طغيان قضيه مسلمه سى وفقنجه واقع اولان خطا وخلل
وسهو وزللرى دامان كرم همتلرى ايله پوشيده وقابل اصلاح اولان مواضع م

ومواقعین قلم اصابت رقملریله تصحیح وافصاح بیورمه‌لری باعث اجور جزیله ومورث
مثوبات حفیله اولدوغندن غیری ذکر المرء نصف عمره معناسی طبقنجه الی یوم القیام
جالب اذکار جمیله‌لری اولدوغی کطلوع الشمس بیّن وکمضی الامس متبیّندر **نظم**
ماامات من کان بحیا ذکره ابدا وفی الدفاتر قد تتلی فوائده ولم یزل علمه فی الناس منتشرا
وینفع الخلق فی الدنیا عوائده وجه‌ده بو ترجمه جمة الفوائدکه السنهٔ ثلاثه اوزره مرتب
اولمغله رهنمای طرق مجاهل ادبدر رجامندم که هوسکاران عقبات علوم ادبیه
خریت مربوره اقتضا ودلیل مذکوره اقتدا ایله بنیات طریق شبهه‌دن عدول ایدوب
شاهراه تبصر وجادهٔ تدبردن کعبهٔ مقصود یقینه واصل وذیول زبان سوکاری
ایله شاهد دلفریب مضمون متحلی ومنصهٔ اداده متجلی ایتمکه قادر وقابل اوله‌لر
بو وحدت گزین زاویهٔ عزلت وخلوت نشین بیغوله وحدت اولان مترجم فقیری
وبو جمع وتالیفه باعث اولان وزیر بلند تدبیر مسعود عمره الله الی یوم النشور
دخی اسق رقاشی فانما سقایه مثلنه مطابق واحسن الی من احسن الیک
مضمونته موافق معامله ودعاء خیر ایله مقابله ایده‌لر اگرچه زادهٔ طبع فقیر سست
رأی اولان ترجمهٔ مزبوره مانند طفل کوی یافت میان ارباب ادبده غریب
بلکه جلوه انداز انجمن ظهور اولدوغی اعجب من کل عجیبدر کما قال عماد
الکاتب **نظم** هی کتبی فلو تصلح من بعدی لغیر العطار والاسکاف هی اما
موارد المعاقیر واما بطاین للخفاف لکن محض کرم بروریلرندن نیازمندم که
مانند صفعان سبیل زره استهزا اولمیه‌لر وهدف لوم وتخطیه قلمیه‌لر **نظم**
جزی الله خیرا من تأمل صنعتی وقابل ما فیها من السهو بالعفو واصلح ما اخطأت
فیه بفضله وفطنته واستغفر الله من سهوی ودخی معلوم اوله که ترجمه‌سی
صدد نده اولدوغمز کتاب لطیفده الفاظ عربیه الفاظ فارسیه ایله ترجمه اولنمغله
لغتین مذکورتینه متعلق بعض فوائد ایرادی اولنمق مناسب اولنمق ملاحظه‌سیله
ترجمه کتابه شروعدن اول ایکی مقدمه ذکر اولندی که مقدمهٔ اولاده لغات
عربیه‌یه ومقدمهٔ ثانیه‌ده لسان فارسیه‌یه متعلق بعض نوادر کثیرة الفوائد
ایراد اولندی که هر مقدمه‌ده نیجه فصول ذکر اولنمشدر وما توفیقی الا بالله
علیه توکلت والیه انیب وصلی الله علی سیدنا محمد وآله وصحبه اجمعین

## المقدمة الاولی فیما یتعلق باللغات العربیة وما یتفرع علیها

وفیها فصول **فصل در بیان طریق ترجمهٔ لسانی دیگر** معلوم اوله که
بر لغتی لغة اخری‌یه نقل وبر لسانی لسان اخر ایله ترجمه‌ده ایکی طریق
واردر طریق اول بودر که ترجمه اولناجق عبارتک مفرداتی کلمه‌سنه لغة
اخری‌دن مرادف اولان لفظی ذکر ایدوب ترتیب کلمات مترجمه‌یه موافق ترجمه
اولنه مثلا فارسیده آفتاب فروشد عبارتنی عربی عبارت ایله الشمس الی الاسفل
ذهبت وترکی عبارت ایله کونش اشاغی‌یه کتدی دیو ترجمه ایتمک کبی یوحنا



ابن بطریق وابن ناعمهٔ حمصی بو طریقی اختیار ایدوب کتب یونانیه‌نک اکثرینی بو وجه
اوزره ترجمه وعربی‌یه نقل ایتدیلر لکن مخفی اولمیه که بو طریق صعوبتدن خالی
دکلدر زیرا هر کلمه‌نک مرادفی بولمق مشکل اولدوغندن ماعدا تعبیرلریک سبکی
بری برینه مخالف اولور لهذا مزبور اولیک ترجمه ایتدکلری کتبدن چندان
انتفاع اولنمز طریق ثانی بودر که ترجمه اولناجق عبارتک مضمونی مترجم ذهننده
تصویر ایدوب اول مضمونی لغة اخری‌ده‌نی عبارت ایله تعبیر اولنه‌کلمش ایسه
اول وجه اوزره ترجمه وتعبیر ایده مثلا مثال مذکوره عربی عبارت ایله غربت
الشمس وترکی عبارت ایله کونش باتدی دیو ترجمه وتعبیر ایده حنین بن اسحق
وجوهری طریقی بودر وبو طریق بغایة اسلم واسهل ومقصودی اداده اوجهدر
لهذا بو عبد فقیر مترجم ترجمه ایتدیکی کتابلرده بو طریقه سلوک معتادی
اولمغله مقدمة الادب ترجمه‌سنده دخی بو وادی‌یی اختیار ایتدی والله
سبحانه وعمت بره واحسانه مسهل الامور وهو العلیم الخبیر بما فی الصدور

## فصل در بیان اشتقاق لفظ لغة

معلوم اوله که ابن جنی خصایص
نام کتابنده دیدی که حدّ اللغة هی اصوات یعبر بها کل احد عن اغراضهم
ولغودن ماخوذدر تکلمت معناسنه که آصلنده لغوة در ثبة کبی که اخری
واودر لغات ولغون دیرلر ثبات وثبون دیدکلری کبی وفی الحدیث من قال
فی الجمعة صه فقد لغا ای تکلم وامام الحرمین برهانده دیدی که لفظ لغة
لغی یلغی‌دن ماخوذدرکه متکلم اتدی معناسنه ابن حاجب مختصرده
دیدی که حدّ اللغة کل لفظ وضع لمعنی واسنوی شرح منهاج الاصولده
دیدی که اللغات عبارة عن الالفاظ الموضوعة للمعانی وعلامهٔ زمخشری
اساس البلاغه‌ده دیدی که لغوت بکذا دیرلر لفظت وتکلمت معناسنه
استلغی الاعراب دیرلر استنطقهم دیدکلری کبی وتقول لغة العرب افصح
اللغات وبلاغتها اتم البلاغات ولغوا آصلنده قطانک چاغروب کوناکون
صداسی معناسنه‌در لهذا اغوغا وجلبه وفتنه ظهور ایدن صدایه لغوی
دیرلر یقال اسمع لغواهم ولا تخف طغواهم پس لفظ لغة بو معنادن ماخوذدر
مطرزی مقامات حریری شرحنده دیدی که لغا یلغو لغوا دیرلر مرضی
اولمیان کلام تکلم ایتسه ولغی صوت معناسنه‌در والغیه دیرلر فلان نسنه‌یی
طرح اتدی معناسنه ولغته لغة تسمیه اولندوغی صوت اولدوغی یا لساندن
طرح اولندوغی ایچوندر ودخی لغی یلغی لغیا دیرلر حریص اولدی معناسنه
ولغته لغة تسمیه اولندوغی خلق آنک معرفتنه محتاج اولدقلرندن وتحصیلنه
حریص اولدقلری ایچوندر دیدی جوهری دیدی که لغة آصلنده لغو یا لغی
لغی‌در که واو یادن هایی تعویض ایتدیلر وجمعی لغا ولغاتدر وبعضیلر
سمعت لغاتهم دیوب نصب صریح ایله تکلم ایتدکلری حرف تایی اوزرینه هایله

وقف اولنان تا به تشبیه اتدکلری ایچوندر مع هذا مسلمات قبیلندندر پس جادنی طلحتهم
روایت طلحتهم قبیلندن اولور فیروزابادی دیدی که لغا لغوا دیرلر تکلم معناسنه ولغی به
دیرلر لهج به معناسنه طلبة الطلبه ده دیدی که لغا دیرلر باطل تکلم اتدی معناسنه
ولغا یلغو نصر بابندن ولغی یلغی علم بابندن اولمق اوزره لغت دره والله اعلم

من باب نصر مسهم
من باب علم مسهم

فصل دربیان آنکه لغت توقیفی وبوجیست یا قیاسی است وتحقیق

مقال درین باب علماء اعلام وضع لغت طریقی ایله اولدوغنده اختلاف اتدیلر
بعض توقیفی وبعضی قیاسیدر دیدیلر واصح اقوال بودر که توقیفی وبعضی قیاسیدر
دیدیلر واصح اقوال بودر که توقیفی اولوب واضعی حضرت الله جل شانه در ابن
فارس فقه اللغه ده دیدی که لغات عرب توقیفی اولوب واضعی جناب باری اولدوغنه
وعلم آدم الاسماء کلها قول شریفی دلیل واضحدر ابن عباس عبارت مذکوره تفسیرنده
دیدی که یعنی حضرت الله آدمه ناسک متعارفی اولان لغاتی تعلیم اتدی دابه ارض
سهل جبل فرس حمار کبی ووکیع سند صحیح ایله ابن عباسدن روایت اتدیکه
حق سبحانه وتعالی آدمه هر شیئک اسمنی حتی قصعه وقصیعه وفسوه وفسیوه یی
تعلیم اتدی وابن عساکر تاریخ دمشق ده ابن عباسدن تخریج اتدی که حضرت آدمک
لغتی جنت ده ایکن عربیه ایدی زله صدور اتدکده بالکلیه صدورندن منسلخ اولوب
توبه اتدکدن صکره لغة مزبوره ینه احسان اولندی پس لغة عربیه نک شرفنه بو معنی
دلیل قوی در ومجاهد آیة مذکوره تفسیرنده دیدی که یعنی هر شیئک اسمنی تعلیم
اتدی واکثر محققین دیدیلر که حق سبحانه وتعالی آدمه معرض ملوئکده علمی
مصحح اولان لغات عربیه یی تعلیم ایدوب اولادی اول مقدار ایله تکلم ایدرلر ایدی
بعده عرب دن مبعوث اولان هر نبی یه دخی وقتنده مهم اولان لغات عربیه یی
تعلیم ایدوب حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه وعلی آله وقتنه منتهی اولدقده
لغت عربیه کما ابن کرکی کبی بولوب بر حرف زیاده سینه حاجت قالمدی لهذا ابو
الاسود حضورنده برکمسنه لغة عربیه اولمق اوزره ناشنیده کلمات ایله تکلم اتدکده
ابو الاسود دیدی که تکلم اتدیکک الفاظ لسان اوزره در اول کمسنه دیدی که
بو اول لغة عربیه در که سزه بالغ اولمامش وسزانی استماع اتمامشسز ابو الاسود
دیدی که یا اخی بو لغتی ترک ایله زیرا بزه بالغ اولماین لغتده سکا خیر یوقدر مرادی
بو لغة مصنوعه وکذب مفتری ومختلق در معناسنی اشعاردر وبعضیلر دیدی که
یعنی حضرت الله جمیع مخلوقاتک اسملرینی جمیع لغات اوزره آدمه تعلیم اتدی
عربی فارسی سریانی عبرانی رومی کبی واولاد آدم لغات مذکوره ایله تکلم ایدرلر
ایدی چونکه بر زماندن صکره اولاد متکثر واطرافه متفرق اولدیلر هر بری
لغات مذکوره دن بر لغت اختیار ایدوب اختلاف السنه اندن نشأت
اتدی ابن اثیرک کاملده اولان قولی بو قوله قریب در وبو عبد فقیر عندنده اوجه
وجوه واسد طرق بودر که عقول سلیمه اصحابی مفردات لغة عربیه نک معانی موضوع

وبو فقیرک وهلهٔ تامه ده منظوم سنن بو قول اختیار اولندی مسهم

لهاسی

لهاسی ایله اولان مناسبت والتیامنی فکر صحیح ایله تفکر اتسه لر واضع لغات جناب
حکیم متقن الاشیاء وواضع کل شیء فی محلها جل شانه وبهر برهانه اولدوغنه
واقف اولوب آیینهٔ ضمیرلرندن کرد تردد وغبار شبهه یی جاروب یقین ایله ازاله
ایدرلر زیرا تدقیق نظر وتحدیق بصر بصیرت اولونسه هر لفظ عربی نک معنای
مدلولی ایله برکونه مناسبت خفیه سی واردر که ارباب اذهان مستقیمه بو معنایه
تصدیق یعنی واضع لغت حکیم مطلق سبحانه اولدوغنی تحقیق ایدر حتی عباد بن
سلیمان ضمیری دیدی که لفظ ایله مدلولی میاننده بر نوع مناسبت طبیعیه واردر که البته
واضع اول لفظ معینی اول معنای معینه وضعه حمل ایدر والا ترجیح بلا مرجح محذورینه
مؤدی اولور مخفی اولمیه که عباد مزبور معتزلی المذهب اولدوغندن رعایت اصلح
حضرت باری یه واجب در قولنه بناءً قول مذکوره ذاهب اولدی واهل سنت
وجماعت حضرت باری اصلحی فضلاً وکرماً ایدر حاشا وجوباً اتمز بلکه مراد ایلسه
اول اصلحی ترک ایدر وفعله کتورمز دیرلر ایکن الفاظ ومدلولات میاننده اولان
مناسبتی انکار اتمزلر واکثر علماء لغت مناسبت معهوده خصوصنده اتفاقلری
اولدوغی اصحاب ممارسه واطلاعه کالشمس فی وسط النهار ظاهر وپدیداردر
حتی خلیل دیدی که جُندب صوتنده استطاله واتصال اولمغله صرّ الجُندب دیرلر
وبازینک صوتنده تقطیع اولمغله صرصر البازی دیرلر وسیبویه فَعَلان وزننده
اولان مصادرده دیدی که صیغهٔ مزبوره اضطراب وحرکته دلالت ایدر غلیان
وغثیان کبی که توالی حرکات الفاظ توالی حرکات افعاله قرینه در بقاعی
اضرب بعصاک الحجر کلام قدیمنک تفسیرنده دیدی که عصا بر آلت در که
عاصی آنکله عصیاندن کف ومنع اولنور ذوات واودن اولوب اصلی عَصَو در که
آنده اولان واو علوی اشعار ایدر وعصی ذوات یادن اولوب آنده اولان
یا عصیان سببی ایله عاصی نک عملنک نزولنی اشعار اتدیکی کبی یعنی عصا
بر آلت در که عاصی اوزرینه عاصی اولوب آنکله تادیب اولنور فکان العصا
ادب العصی وعصی یعصو دیرلر ضرب بالعصا معناسنه وعصی یعصی دیرلر
خالف الامر معناسنه انتهی وفی المثل العبد یقرع بالعصا والحر یکفیه
الملومة خساسة عبیده حقنده ضرب اولنور وابن جنی خصایص نام کتابنده
الفاظک معانی سنه مناسبتینی بیان ایچون مخصوص بر باب عقد اتدی
وآنده نمونه اولمق ایچون بر قاچ الفاظ ایراد اتدی دیدی که مصادر رباعیه
مضاعفه تردید وتکریره دلالت ایدر قلقلة صلصلة قعقعة قرقرة کبی
وفعلی صیغه سی سرعته دلالت ایدر جمزی وذلقی کبی واستفعال
بابی طلب ایچون اولدیغی اصول اوزرینه زیاده قیلنان زوائد اولدوغی
واقع اولمغله در زیرا طلب البته مطلوب فعلدن مقدم اولور ودخی
عینک تکریری فعلیک تکریرینه دلالت ایدر فرّح وکسّر کبی زیرا لفظک

قوتی معنانك قوتنه دلالت ایدر وتكریری وسطه تخصیص اتدكلری وسط طرفین دن
اقوی اولدوغی ایچوندر كه طرفین وسطه نسبته استحكام ایچون نصب اولنان
ایكی ستون كبیدر وطرفین همیشه اعلال وتحریف دن خالی دكلدر ودخی یاش اولان
نسنه یی اكله خَضِم وقوری اولان نسنه یی اكله قَضِم دیدیلر حرف خا دخی اولمغله
رطب ده وحرف قاف صلب اولمغله یابس ده استعمال اتدیلر ودخی نَضَح حاء مهمله
ایله صویی رش یعنی سپه لمكدر ونَضَخ خاء معجمه ایله صو منبعندن شدت ایله
خروجنده استعمال اولنور زیرا حاء مهمله ده رقت وخاء معجمه ده قوت ظاهردر
ودخی قدّ لفظنی طولاً قطع ده وقطّ لفظنی عرضاً قطع ده استعمال اتدیلر زیرا
طانك صوتی قصیر وسریعاً منقطع اولمغله قرب وسرعة انقطاعی اشعار ایدر
ودالك صوتنده استطاله اولمغله اثری طویل اولمغه دلالت ایدر لهذا سریع
الانقطاع اولان عرضنده طا وطویل الانقطاع اولان طولنده دال استعمال
اولندی الی هنا كلام ابن جنی ابن درید جمهره ده دیدی كه كاوملّه خَنَّ كه
تركیبه گكزدن سویلك تعبیر اولنور ومراتبی واردر كه خَنَّ نَمَّ دن
وخنه تحنّه دن اشدّدر وانّیت اَنّین دن ورنّین خنین دن اشدّدر ه
ابن السكیت دیدی كه قبصه قبضه دن اصغردر ابن درید وجوهری
دیدیلر كه قبص برمقلرك اوجی ایله وقبض ملاء الكف اخذ معناسنه در
وغریب مصنف ده دیدی كه هذا اصوغ هذا دیرلر بر نسنه بر نسنه نك مقدارنجه
اولسه وهذا سوغ هذا دیرلر ایكی قرنداش بری بری اردنجه تولد ایدوب
ما بینلرنده بر ولد دخی تولد ایتمسه جوهری دیدی كه هی اخته سوغه دیرلر
قز قرنداش ایله برادری وجه مشروح اوزره بر والده دن تولد اتسه لر ودخی
نقب علی قومه ینقب نقابة دیرلر قومی اوزرینه عریف اولسه كه عریف
رئیس ده دوندر ونكب علیهم نكابة دیرلر عریف اولان كمسنه یه معین
اولسه كسائی دیدی كه قضم فرسه وخضم انسانه مخصوصدر واكثر علماء
لغت دیدیلر كه قضم اطراف اسنان ایله وخضم اقصای اضراسه مخصوصدر
اصمعی روایت اتدی كه بر اعرابی بادیه دن مكه یه عمزاده سنه نزول اتدی
عمزاده سی آكا دیدی كه انّ هذه بلاد مَقضَم ولیست ببلاد مَخضَم كه خضم
جمیع فم ایله اكل وقضم اندن دوندر قد یبلغ الخضم بالقضم دیرلر اطراف
فم ایله اكل ایله دخی شبع حاصل اولور معناسنه كه مراد غایت بعیده یه رفق ایله
وصول ممكندر دیمكدر قال بیت تبلغ یاخاوق الثیاب جدیدها ه وبالقضم
حتی تدرك الخضم بالقضم من حیث المضرب قد یبلغ القطوف الوساع
مثلینه قریبدر ابو عمرو دیدی كه نضخ ضاد معجمه ایله سیراب اولمق مرتبه دن
آز شرب ونضح صاد مهمله ایله سیراب اوله جق مرتبه شرب ونشح شین
معجمه ایله ضاد معجمه ایله اولان نضخ مرتبه سندن آز شرب معناسنه در

القطوف من الدابة القریب الخطو والوساع ضده منه

اصمعی

اصمعی دیدی كه اصوات خیل دن شَحیج اغزدن نخیر بورنینك دلوكلرندن كرین صدرندن
اظهار اتدیكی صدا معناسنه در ودیدیكه مطرّدن هتل هطل دن اصغردر جوهری
دیدی كه هتل تهتان معناسنه تهتان دخی دیرلر كه یاغمور برساعت یاغوب منقطع
اولمقدر وهطل یاغمور یاكوز یاشی متتابعاً یاغمقدر جمهره ده دیدی كه عطعطه
ایكی عین ایله وقت محاربه ده ظاهر اولان اصوات متتابعه در وغطغطه ایكی غین
معجمه ایله طنجره مثللو نسنه نك اتش ده غلیانی معناسنه در جمجمه ایكی جیم
معجمه ایله درونده بر نسنه اضمار ایدوب كمسنه یه اظهار اتمك وحمحمه ایكی حاء مهمله
ایله فرس صوتنی تردید ایدوب صهیل اتمك معناسنه در دحداح دال ایله رجل
قصیر ودحداح دال ایله انان قصیر واسع معناسنه در جفجفه جیم ایله چوق عسكر
یورودكده استماع اولنان خارلیدی خفخفه حاء مهمله ایله قوش قنادینك صداسی
معناسنه در رجل دُحدُح دیرلر ایكی دال مهمله نك ضمی وایكی حاء مهمله ایله قصیر
معناسنه در ورجل دُخدُخ دیرلر ایكی دال مهمله نك ضمی وایكی خاء معجمه ایله قصیر
دخم معناسنه جرجره صوایچدكده بوغازده اولان جرعه صداسی وقرقره نفسك
صدرده ترددینك صداسی وطار موضعدن صوا قد قدره ظهور ایدن چاغلدیسی
ودردره درهلرده صوینك تدافعندن حاصل اولان صدا معناسنه در زعزعه زاء
معجمه ایله ریح هبوب اتدكده اشیاده حاصل اولان اضطراب زعزعه صافی
صوینك روی ارض اوزرنده اولان حركتی زغزغه ایكی زاء معجمه وایكی غین معجمه
ایله انسانده اولان خفت ونشاط معناسنه در زفزفه قوشك هواده طیران ایدوب
طولاشدقده قنادندن ظهور ایدن صدا وزفزفه ریح شدید هبوب اتدكده استماع
اولنان صوت هائل معناسنه در سغسغه ایكی سین مهمله ایله قازیق ودیش مثللو
نسنه یی موضعندن قلع ایچون تحریك وشغشغه ایكی شین معجمه ایله مزراق
مثللو نسنه برینه مستحكم اولسون ایچون تحریك معناسنه در شغشغ السنان
فی الطعنة دیرلر مزراقی بر كمسنه یه طعن اتدكده كركی كبی یرلشسون ایچون تحریك
اتسه والله اعلم واكرم اصحاب الباب ذكری مرور ایدن الفاظ ومعانی مباننده
اولان مناسبتی كركی كبی ملاحظه اتسه لر حرف اضعف والین واخفی واسهل
واهمسی مشتمل اولان الفاظ ادنی واقل وصوتیك اقل واخف اولان معانی یه دلالتنی
وحرف اقوی واشد اعظم اولان معانی یه دلالتنه واقف اولدقلرنده واضع لغات حضرت
حكیم متعال اولدوغنده ارتیاب اتمزلر وسائر بو بابده اولان مذاهب واهیه وبنیات
طرایقه كتمزلر مثلا لفظ مدّ ولفظ مطّ بر نسنه یی چكوب اوزاتمق معناسنه در لكن
حرف طا حرف دال دن اعلی واقوی اولمغله لفظ مطّ ده مدّ دن زیاده جذب معتبردر
فارابی دیوان الادب ده دیدی كه شاذب زاء معجمه ایله دوه وسائر دابه دن ضامر
یعنی قارنی آچ وبلی اینجه معناسنه در وشاحب حاء مهمله ایله زیاده ضامر معناسنه در
وزمخشری اساس ده رجل شاحب شاذب شدید النحافة دیدی وشحب

ففی القاموس الزعزع [illegible] الخشب التی منها [illegible]
وفی القاموس الزفزفة [illegible] الشیء البیض علیه
وفی الصحاح [illegible] القائم [illegible]
جناح [illegible] ولم یبعد منه

ماده سنه ابوزيددن روايت اتدى كه شحوب بنى كاوب لغتنده هزال معناسنه در ديو
ثعالبى فقه اللغه ده ديدى كه اول كمسنه كه باشنك مقدمنده قيل اولميه آكا اجلح
وباشنك نصفنده دك قيل اولمسه اجلى واجله ديرلر ودخى ديدى كه نقش ديواره
ورقش كاغدده ووشم الده ووسم درىده ودسم بغداى وارپه ده ووشى ثوب ده
اولان نقشلره مخصوصدر ودخى ديديكه اميت دبر وامنب دبرك اطرافنده اولان
قيل معناسنه در ودخى ديدى كه لسب عقرب صوقمق ولسع ييلان صوقمق ه
مستعملدر ودخى ديدى كه قولاقده اولان وسخ ده آف وطرناقلرده اولان وسخه تف
استعمال اولنور ودخى طوداق اوزرينه وضع اولنان نقابده لثام وبورون اوزرينه
وضع اولنان نقابده لقام مستعملدر ودخى كف يد ايله مقدم رأسه ضرب ايتمكه
صقع وقفايه ضربه صفع ويوزه ضربه لطم ويومروق ايله ضربه لكم وايكى ال ايله ضربه
لدم ويانه يمرق ايله دورتمكه وخز وال ايله دورتمكه وكز وجكريه ال ايله دورتمكه
وهز ديرلر ودخى خذفه بالحصى وخذفه بالعصا وقذفه بالحجر ديرلر ودخى
مغموم يا مريض اولان كمسنه تفجع ايچون سينه سندن صوت رقيق اخراج اتسه آكا
زفير اندن خفى اولسه هنين وخفى اولان صوت اظهار اتسه حنين وآندن زياده
اولور ايسه انين واكر دخى زياده اظهار اتسه آكا حنين ديرلر والله اعلم بالصواب ه
بو بابده بو مقدار ايله اكتفا اولنمق اولى ملاحظه اولندى تا كه ارباب اذهان
سليمه واقف حال مطلع اولوب سائر الفاظ دخى معانى سنه نسبت مناسبتدن
خالى اولدوغنه وقوف تحصيل ايده والله الموفق **فصل در بيان انكه
هر لغت كه درو شروط پنجگانه نباشد از درجۀ اعتبار ساقط گردد** زركشى
بحرده ابو الفضل عبد اننك شرايط الاحكام نام تاليفندن شو وجهله نقل
اتديكه لغت بش شرط جامع اولمدقجه صحتنه اعتماد وشاننه اعتداد اولنمز **شرط
اول** عربدن نقل صحيح ايله منقول اولمقدر **شرط ثانى** امور شرعيه ده عدالت
ناقلين لازم اولدوغى كبى لغتده دخى عدالت ناقلين لازمدر **شرط ثالث**
نقل اولنان كمسنه لرك قوللرى حجت اولمقدر يعنى اصل لغت عرب عاربه دن
منقول اولمق واجبدر قحطان ومعد وعدنان كبى پس مذكورلردن صكره اولان
عربدن نقل اولنان مقبول دكلدر زيرا لسانلرى فاسد اولدوغندن غيرى
مولدين لغت فصيحه يه اختلاط ويرمشلردر زمخشرى وابن فارس واكثر علماء
لغت ابو تمامك قولى ايله استشهاد اتدكلرى ابو تمامك كلامى عرب عربا كلامى
نقل ايدوب انلرك لسانلرينه كركى كبى واقف اولدوغنه جزملرى اولدوغى
ايچوندر اكرچه ابو تمام زمانا متاخردر لكن كويا انك قولى فى الحقيقه عرب
عربا متقدمين قوليدر ابن جنى ديدى كه معانى خصوصنده مولدين شعرى
ايله والفاظ خصوصنده عرب عربا شعرى ايله استشهاد اولنور **شرط رابع**
عربدن نقل ايدن كمسنه البته آنلردن حس طريقيله استماع ايتمك لازمدر

وفى القاموس [illegible] بالكسر [illegible] القماح منه

شرط

**شرط خامس** ناقل مذكوردن نقل ايدن كمسنه دخى آندن حس ايله استماع اتمك كركدر
والا حس طريقيله نقل اولنمين لغت بر وجهله مقبول دكلدر **لكن** ابن جنى خصايصنده
ديديكه لغت نقل طريقندن غيرى طريق ايله ثابت اولمز ديين ذاهب اولان كمسنه
خطا اتدى زيرا كاهى لغت قرينه ايله دخى معلوم اولور ونقله محتاج اولنمز ه زيرا
بر كمسنه شاعرك **بيت** قوم اذا الشر ابدى ناجذيه لهم ، طاروا اليه زرافات ووحدانا
قولينى استماع اتدكده وحدانا قرينه سيله لفظ زرافات جماعات معناسنه اولدوغنه
عالم اولور اكردن استماع اتمش ايسه دخى ابو على ديدى كه بزلر نثرلريمزى
عربك نثرلرينه وشعرلريمزى عربك شعرلرينه قياس ايدوب انلرك سبكى كبى
سبك اتمكه قادردر وكسائى هراسى ديدى كه اراء محققين شو وجهه اوزره قرار
داده دركه لغتده قطعا قياسى جارى اولمز والله اعلم **فصل فى بيان اول
من صنف كتابا فى اللغة وجمعها** امام فخر رازى محصولده ديدى كه لغتده تصنيف
اولنان كتابلرك اولى وجمله دن اقدمى خليله منسوب اولان كتاب العين در واهل
لغتدن جمهور كتاب مذكورك اكثر مواضعنى قدح وجرح اتديلر سيرافى طبقات
نحاة ده ديدى كه كتاب العينك اولينى خليل تصنيف اتدى بو شيئى اولميه كه كلام
مذكور صراحة دلالت ايدركه خليل كتاب مذكورى اتمام وتكميل اتمدى وظاهر
ومقبول بودر زيرا خليلك كبى اول رتبه دن عالى دركه آندن صدور ايدن
حرفه بر فرد انكشت اعتراضى دراز ايده حتى ابن جنى خصايصده ديدى كه خليله
منسوب اولان كتاب العين ده اولان خبط وخلل حاشا خليل دن بلكه خليلك
ادنى اتباعندن صادر اولمه ظن ايم بودر كه خلل وخبط اول كمسنه دن ظهور
اتمشدر فرضا خليلك كتاب مزبور جمعنده صنعى وار ايسه شو وجهله اولمق
كركدر كه كتاب مزبورك جمعينه غيرى كمسنه لره امر ايدوب بالذات كندو اهتمام
اتمكله خبط وفساد آخرلر طرفندن صدور اتمشدر وكندينك صنعى اولمدوغنه
كتاب مذكورك بعض مواضعنده مطلع اولدوغم معانى غامضه وافكار لطيفه
وصنايع مستحكمه شاهددر زيرا مذكور اولان حالات خليلك غيريدن
صدور اتمز وبر فرد هر خصوصده خليلك شق غبارينه قادر اولمز انتهى ه
واكثر ناس كتاب العين خليلك تأليفى دكلدر وبعض علما ليث بن نصر بن
سيار خراسانى تاليفيدر ديو جزم وقطع اتديلر ازهرى ديدى كه ليث مذكور
بر رجل صالح ايدى كتاب العينى تصنيف ايدوب خليله نسبت اتدى
كتابنى ترويج وخلقى قرائتنه ترغيب ايچون وبعضيلر ديدى كه كتاب مزبورى
خليل حرف عينه دك جمع وتأليف ايدوب اخرينى ليث تكميل اتدى فى الحقيقه
كتاب العينك آخرى اولى كبى دكلدر ابن المعتز ياقوت حمونيك معجم الادباء
نام تاليفندن شو وجهله روايت اتديكه ليث مذكور خليلك اخص خواصندن
ايدى كتاب العينى تأليف واتمام اتدكده آنى ليثه ويردى ليث كتاب مزبورده

عظيم ممنون اولوب عندنده وقع كليسى اولمغله خليل كتاب مزبورى كندويه تخصيص
اتديكنه تشكراً خليله يوز بيك درهم هديه اتدى وشب وروز حفظنه مكب
اولوب نصفنى مقدارينى حفظ واتقان اتدى قضاياى اتفاقيه دن حاصلى
اهل دله جور فلك اكسك دكل فحواسى اوزره ليث مزبور بر جاريهٔ نفيسه حسنه
اشترا ايدوب عمى قيزى آكا رشك وحسد اتدى وبمين اتديكه ليثى بر طريق ايله
تكدير ايده اما ديديكه اكر بن ليثى اتلوف مالى ايله تكدير اتسم انكله مكدر اولميه جغى
معلومدر لكن ليل ونهار اوزرينه مكب ومشغول اولدوغى كتاب بغايت
عندنده مرغوبدر ليثى آنى اهراق ايله تفجيع وتكدير ايده يدى كتاب مزبورى
آتشه القا واهراق اتدى چونكه ليث بو خصوصدن آكاه اولدى كتابك ضايع
اولدوغندن عظيم تأسف اتدى زيرا نسخهٔ آخرى يوق وخليل دار فانيه يه
وداع ايتمش ايدى پس كتاب مزبورى زياده رغبتندن نصفى مقدارينى
حفظ اتديكى وجه اوزره املا وجمع ايدوب زماننده اولان علمايى دعوت
وجوائز جزيله وعد اتدى كه كندى تحرير اتديكى وجه اوزره نصف اخرين املا
وتأليف ايده لر آنلر دخى صرف مقدور وسعى موفور ايدوب تكميل اتديلر حالا
ميان خلقده مشهور ومستعمل اولان كتاب العين بودر كه ذكر اولندى
انتهى وعبد الواحدى لغوى مراتب النحويين نام كتابنده ديديكه خليل نيجه معانى
دقيقه وبدايع اينقه ابداع واختراع اتديكه اندن اول بر فرد آكا سبقت اتمدى
وكلام عربى كتاب العين نام تأليفنده جمع وابواب وفصوله تقسيم اتدى
ومسوده ده قالوب كركى كبى تنقيح اتمزدن اول بنجه ناكه كير قضا كريبان
حياتنى شق وعندمليك مقتدرده سائر صلحا امتيك مجلسنه ملحق اتدى
وثعلب دن روايت اولنان كلام بو معنايى تأييد ايدر زيرا ديديكه كتاب العينده
واقع اولان غلطاتك سببى بودر كه خليل كتاب مزبورى رسم اتدى
لكن تحشيه وتنقيحنه عمرى وفا اتمدى والا انى تنقيحه وقت مساعد اولمش
اوله ايدى قطعا انده خلل اولمز ايدى زيرا خليل عديم المثل اولدوغى متفق در
وراهويه دن روايت اولندى كه خليل كتاب مزبوردن حرف عينى تأليف اتدى
فقط ليث مرقوم باقى كتاب تكميل ايدوب ترويج ايچون كندويه خليل اطلاق
اتدى بلكه خليله محبته بالغه سى اولمغله كندو لسانينه خليل تسميه اتدى ❊ لهذا
كتاب مزبورده قال خليل بن احمد عنوانى ايله ذكر اتدكى مرادى خليل مزبوردر
واكر قال الخليل عنوانيله ذكر ايدوب تقييد اتمزايسه مرادى كندودر ❊
امدى كتاب العينده واقع اولان خلل معاذ الله خليل طرفندن دكلدر
بلكه ليث طرفندندر انتهى ❊ نووى دخى تحرير التنبيه نام كتابنده ديديكه خليله
منسوب اولان كتاب العين خليلك دكلدر بلكه ليث تأليف اتمشدر انتهى ❊
بو شيوه اولميه كه راهويه دن نقل اولنان كلامدن منفهم اولوركه خليل كتاب



العين تأليفنه شروع اتدكده حرف عين ايله ابتدا اتمش اوله بلكه وجه تسميه بو اولمق
ملحوظه اولنور وحرف عين ايله ابتدا اتديكنى مفضل بن سلمة الكوفى تصريح ايدوب
ديديكه صاحب العين ديدى كه كتاب العينه حرف عين ايله ابتدا اتديكم عينك مخرجى
اقصاى حلق اولديغى ايچوندر وشو وجه ايله اعتراض اتديكه حرف عين ايله ابتدا
اتديكم حرف مذكور كلام عربده كثير وحروف ايله اختلاطى كليسى اولدوغى ايچوندر ديو
تعليل اتمش اوله اولى اولور ايدى وابن كيسان خليل دن روايت اتدى كه كتاب
عينده همزه ايله ابتدا اتمدم زيرا همزه يه اكثريا نقص وتغيير طارى اولور والف ايله
ابتدا اتمدم زيرا الف اول كلمه ده واقع اولمز واسم وفعلده واقع اولدقده كاه زائد
وكاه مبدل واقع اولور وها ايله ابتدا اتمدم زيرا ها مهموسه وخفيه اولمغله
صوتى يوقدر پس عين ايله حايى بولدم لكن حرف عين صاف وخالص
اولمغله انى اختيار اتديم والله اعلم فصل معلوم اوله كه لغات عربى كليت
ايله احاطه ممكن دكلدر ابن فارس فقه اللغت ده ديديكه لغت عربيه يى احاطه
ممكن ميدر دكلميدر ديو اختلاف اتديلر بعض فقها ديديلركه كلام عربى احاطه
نبى دن غيريه ميسر دكلدر وكلام مذكور حق وتلقى بالقبول اولنمغه احق در
زيرا امم سالفه ده جميع لغت عربى احاطه ادعا ايدركمسنه استماع اولنمدى وخليله
منسوب اولان كتاب العينك خاتمه سنده هذا اخر كلام العرب عبارتى واقع اولمدى
لكن غث وثمين وشمال ويمين ميانى فرق ايدن علم يقين ايله حاكمدر كه خليلك
ورع وتقوى سى كلام مذكورى تكلمه راضى اولمز وبو مقوله كذب وافترا اندن ظهور
اتمز انتهى كلام مرقوم دلالت ايدركه كتاب مزبور خليلك تأليفى اولميوب بوندن
اقدم بيان اولنان روايتك صحتنى تأييد ايدر حاصلى عربدن بزه نقل اولنان
لغات اقل من كل قليل اولدوغنه دليل ظاهردر كه نيجه عبارات عربيه وارددر كه
كركى كبى معناسى منفهم اولميوب الى يومنا هذا كما هو حقه تفسير اولنمدى
بلكه ظن وتخمين وجهى اوزره معناسى بيان اتديلر مثلا عربك اغرا ايچون
تكلم اتدكلرى كذبك كذا عبارتى وحديث شريفده واقع كذب عليكم الحج ❊
وكذب العسل عبارتلرى كذلك عنك فى الارض وعنك شيئا قوللرى وامه من
ستيه فتله قومه عبارتى ويا عيد مالك ويا هي مالك ويا شيء مالك كلاملرى وصنه
وويمك وانه وبجاء بك الحق يحتفونه وكيهل وحاء بكما وحاء بكم عبارتلرى
الى الان تفسير شافى ايله بيان اولنمدى ومقام تعجب وافسوسده ذكر اولنان
الفاظك معنالرى منفهم اولمدى مثلا مقام تعجبده ديرلركه ❊ اخ ❊ واخى
وهاه ❊ وهلوه ❊ وهاب ❊ وانحى ❊ وعد ❊ وعاج ❊ ويا عاط ❊ ويعاط ❊ واجد
واجذم ❊ وصنج ❊ الفاظ مذكوره نك تفسيرن اتدكلرى استماع اولنمدى ودخى
عرب عجل يعنى عجله ايله دوه حلك يرده حج وحجهلو وبعين ما اريتك هنا ديرلر
وبر كمسنه نك اياغى سورچوب دوشسه دعا ايدوب سلامت ايله دوشه يكك

يردلى قالق ديه جك محلده همج. وهجاء. ودع. ودعاء. ولعا ديرلر الفاظ مذكوره نك
معانى موضوع لهاسى اولدوغى محل شبهه دكلدر لكن معنالرى آنكا عالم اولان رجال
ايله معا كندى فقط الفاظى بزه بالغ اولدى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرندن
روايت اولندى كه لا تقولوا دع دع ولا لع لع. بل قولوا اللهم ادفع وانفع واكثر
عرب عندنده كلمتين مذكورتينك معنالرى اولميه ايدى رسول اكرم نهى ايدرمى
ايدى بلكه حالا السنه خلقده مذكور ومشهور نيجه الفاظ وارددركه معنالرى
تقريب وتخمين طريقيله معلومدر يوخسه معناى موضوع لهلرى كركى كبى
تحديد اولنمزبه احتمال آخر منقطع اولاجق مرتبه بيان اولنمدى وبوقبيلدندر
حين. زمان. دهر. آوان. بضع سنين. غنى فقير. شريف. كريم. لئيم.
سفيه. سفله. لفظلرى وشبهه يوقدركه الفاظ مذكوره نك معناى موضوع
له لرينى كركى كبى تحديد وتعيين ايدن رجال منقضى اولدبلر كذلك بعض
الفاظ دخى واردركه بزانى استماع اتدكمزه استغراب ايدرز مثلا ناقه يه
عشبور. وعسجور. لفظلرى انلرى محاورانده ذكر ايدن رجال منقرض
اولدى ودخى معلوم اوله كه تصنيف كتب لغتده ترتيب حروف هجا اوزره
ايكى طريق مشهور واردركه عن قريب تفصيل اولنور ان شاء الله تعالى
لكن ذكرى مرور ايدن كتاب العينك ترتيبى ما لا علماء لغت ميانده متعارف
اولان طريقك معروفينه مغاير در اجمالى ابو الفرج سلمة بن عبد الله المعافرى
الجريرينك منظومه سندن معلوم اولور وهى هذه منظومه يا سائلى عن
حروف العين دونكها. فى رتبة ضمها وزن واحصاء العين والحاء ثم الهاء
والخاء والغين والقاف ثم الكاف اكفاء والجيم والشين ثم الضاء
يتبعها صاد وسين وزاء بعدها طاء والدال والتاء ثم الظاء متصل
بالظاء ذال وثاء بعدها راء واللام والنون ثم الفاء والباء والميم والواو
والمهموز والياء تتمة الكلام فى هذه الباب معلوم اوله كه كتاب العين
منوالى اوزرينه نسج اولنان كتب لغاتك اشهرى ابو بكر بن دريدك جمهره
نام تصنيف اتديكى كتاب لطيفدر ازهرى ديدى كه زمانمزده كتاب تأليف
ايدنلردن برى ابو بكر بن دريددر كه توليد الفاظ وكندى عندندن عربيه اختراع
اتمكله متهمدر ابراهيم بن عرفه يعنى نفطويه دن من بعد لك احوالنى
سؤال اتديم روايتنده معتمد وكتابى معتمد به دكلدر ديو جواب ويردى صاحب
مزهر اللغه ديدى كه نفطويهك بو كلامى محض حسددن ناشى در والا
كتاب مذكورى مطالعه ايدن ابن دريد روايت خصوصنده نه مرتبه احتياط
ونه درجه ده اهتمام اتدوكنه واقف اولور نفطويه دن صدور ايدن طعن
وقدح مجرد ميانلرنده اولان منافرهدن نشأت اتديكه مطلع اولورحتى ابن
دريد نفطويهيى هجو اتمش ايدى نظم لو انزل الوحى على نفطويه لكان ذلك الوحى



متخطا عليه وشاعر يدعى على اسمه متشاغل للصفع فى اخذعيه احرقه الله بنصف اسمه
وصير الباقى صراخا عليه نفطويه دخى بيت كوه درود مدايح اختيار افتاده است
باخم انجا ناره مكوحرف كران تا نشنوى فحواسى اوزره ابن دريدى هجو اتدى كه نظم
ابن دريد بقره وفيه عى وشره ويدعى من حمقه وضع كتاب الجمهره وهو كتاب العين
الا انه قد غيره وابو منصور الازهرى الهروى المذكور نفطويه دن بيوك خواص لجابله
ايكى تهذيب نام لغتى جمع وتأليف اتدكده آنى دخى هجو اتدى كه نظم الازهرى
رذ نه وحمقه حق دغه ويدعى من حمقه كتاب تهذيب اللغه وهو كتاب العين
الا انه قد صحفه وصاحب ابن عباد جمهره يى تلخيص واختصار ايدوب جوهره تسميه
اتدى وجوهره نك خاتمه سنده ديدى كه بيت لما فرغنا من نظام الجوهره اعورت
العين ومات الجمهره شكر الله سعيهم وتجاوز عن سيئاتهم بمحمد عليه الصلوة
والسلام فصل در بيان الفاظى كه در قران مذكور نشد با انكه از زمان
عرب تا باين هنكام متواتر وزبان زد است معلوم اوله كه بعض الفاظ عربيه
متواتره واردركه زمان عربدن بو زمانه كلنجه السنه خلقده مذكور ومحاورانده
بغايت مشهوردر مع هذا قران عظيمده ذكر اولنمدى كه تعدادى بودر اسماء ايام
وشهور. ربيع. خريف. قيظ. شتاء. ارز. حمص. سمسم. سماق. فرغ. بطيخ.
مشمش. تفاح. كمثرى. عناب. نبق. خوخ. بلح. بسر. خيار. خس.
نمنغ. كراث. خشخاش كه خليل عربى صحيح در ديدى هزبر صاحب قاموس
عربى صحيح در ديدى بعضيلر آصلى فارسيدر ديدى. سمن. عسل. دبس.
خل. خبز. جبن. دقيق. نخاله. دجاج. اوز. نعام. حمام. قمرى. عندليب.
كروان. ورشان. وطواط. خطاف. عصفور. حداة. ابن عرس. نحله. نمر.
ثعلب. ارنب. غزال. ظبى. دب. شمع. عروس. كم. عمامه. فروه. كتان.
منديل. فص الخاتم. اناء. مغزل. نعل. فرس. نشاب. رمح. سيف. درع.
بنيقه. كاغذ. خيزران. قب. رزة الباب. مسك. دخش. رذال.
الناس معناسنه. زكى. صداع. اسهال. رمد. يرقان. استسقاء. حمى.
وباء. طاعون. جدرى. حصبه. جرب. جذام. مدماك. كره. اردب. قال
الاخطل بيت فالخبز كالعنبر الهندى عندهم والقمح سبعون اردبا بدينار
زبرجد ابن دريد عربى معروف در ديدى ودخى معلوم اوله كه بعض اسما واردركه
فارسيلرى بالكليه منسى اولوب اهل فرس آنلردن الفاظ عربيه ايله تعبير
ايدرلر ثعالبى فقه اللغه ده آنك ايچون مخصوص باب عقد ايدوب شونجمله
تعداد اتدى كه كف. ساق. فراش. بزاز. وزان. كيال. مساح. بياع. دلال.
صراف. بقال. حمال. قصاب. بيطار. رايض. طحان. خراط. خياط. قزاز.
امير. خليفه. وزير. حاجب. قاضى. صاحب البريد. صاحب الخبر. وكيل.
سقاء. ساقى. شراب. دخل. خرج. حلال. حرام. بركه. عزة. صواب. خطا. غلط.

وسوسه ° حسد ° کساد ° عادة ° نصیحت ° صورة ° طبیعت ° بخور ° ند ° غالیه ° خلوق °
حنا ° صبنه ° مغنعه ° دناعه ° اناد ° مضربه ° لحاف ° مخده ° نعل ° فاخته ° قمری ° خط °
قلم ° مداد ° حبر ° کتاب ° صندوق ° حقه ° دبغه ° سفط ° سنت ° سفره ° لهو °
قمار ° جفا ° وفا ° کرسی ° قفص ° مشجب که اوزرینه اثواب وضع اتدکلری آغاج
وسه یا تقبیر اولنان آغجله ° مرقع ° دواة ° قنینه ° فتیله ° کلبتان ° حلقه ° متفله °
مجمره ° قفل ° مزراق ° دبوس ° رکاب ° علم ° طبل ° لواء ° غاشیه ° جل ° برقع °
شکاله ° عنان ° جنیبة ° غداء ° حلواء ° قطایف ° قلیه ° هریسه ° عصیده °
مزورة ° فتیت ° نطع ° رداء ° مشرق ° مغرب ° فلك ° طالع ° شمال ° جنوب °
صبا ° دبور ° آیکه ° احمق ° نبیذ ° لطیف ° ظریف ° جلاوذ ° سیاف ° عاشق °
انتهی کلامه تعالی ابن درید جمهرهده لفظ ند طیب معناسنه عربی صحیح
اولدوغنده تردد اتدی جوهری عربی دکلدر دیو جزم اتدی فیروزآبادی
دیدی که لفظ ند نونك فتح وکسری ایله طیب معروف یا عنبردر وجوهری
لقیط بن زرارهنك بیت لو سمعوا أوقع الذبا بیس کلامنی ذکر اتدکدن
صکره مفردی دیمسدر معرب اولمق ظن اولنور دیدی قاموسده کاته معرب
دیدی وبو شیوه اولمیه که ذکری سبقت ایدن الفاظ فارسی فصیحه لفظ
فارسی ایله تعبیر اولنمز لکن اهل فرسدن متأخرین اکثری ایجون الفاظ مصنوعه
اختراع ایدوب بعضنی ادنی تغییر وبعضندن لفظ مرکب ایله تعبیر اتدیلر که
اول مرکبك اجزاسی فارسی صحیحدر مثلا دواتدن دویت وقفصدن
قفس ومداددن سیاه آب وفراشدن جامه خواب ایله تعبیر اتدیلر واکثری
عن قریب ترجمه اسما رخلو لنده مذکور اولور ان شاء الله تعالی **فصل**
**فی بیان اختلاف السنة العرب وما به الاختلاف** ابن فارس فقه اللغه ده
دیدی که لغات عربیك اختلافی برقاچ وجه اوزرهدر کاهی اختلاف حرکاتده
اولور نستعین ونستعین کبی یعنی نونك فتح وکسری ایله قرائت دیدی که
فتح نون قریش واسد وکسری غیریلر لغتیدر وکاهی اختلاف حرکه هم
وسکونده اولور معکم ومعکم کبی وکاهی اختلاف ابدال وعدم ابدالده
اولور اولئك واولالك کبی أن وعن دخی بو قبیلدندر کذلك اختلاف
همز وتلیین ایله اولور یستهزؤن ویستهزون کبی وکاهی اختلاف
تقدیم وتأخیر ایله اولور صاعقه وصاقعه کبی وکاهی اختلاف حذف
واثبات ده اولور استحییت واستحیت وصددت واصددت کبی وکاهی اختلاف
تفخیم واماله ده اولور قضی ورمی کبی که بعضیلر تفخیم وبعضیلر اماله
ایدرلر وکاهی بر حرف ساکندن صکره بر حرف ساکن دخی کلسه بعضیلر
ساکن اولی کسره وبعضیلر ضمه ایله تحریك ایدرلر اشتروا الضلالة
ما اشتروا الضلالة کبی وکاهی اختلاف تذکیر وتأنیث ده اولور زیرا بعض

عرب

عرب هذه البقر وهذه النخیل وبعض عرب هذا البقر وهذا النخیل دیرلر وکاهی
اختلاف ادغام وعدم ادغامده اولور مهتدون ومهتدون کبی وکاهی اختلاف
اعرابده اولور ما زید قائما وما زید قائم وان هذین وان هذان کبی
معلوم اوله که قرآن عظیمده ان هذان لساحران بریان قرائتی قواعد
عربیه یه مخالف اولمغله عظیم استشکال اتدیلر که سکاکی اواخر مفتاحده رد
المطاعن فی القرآن عنوانیله عقد اتدیکی بابده وابو عبید فضائل قرآنده وسیوطی
اتقانده ذکر اتدی بالآخره احسن توجیه ایله واجوبۀ متعدده ایله جواب ویردیلر که
بو مقامده ایرادی مناسب ملاحظه اولنمغله بو عبد فقیر شو وجه اوزره ترجمه اتدیکی
**التوجیه الاول** عبارۀ مذکوره تثنیه نك احوال ثلثه سی الف ایله اولور دیدکلری
لغته مبنیدر که کنانه لغتیدر وبعضیلر بنی الحارث لغتیدر دیدیلر **التوجیه**
**الثانی** انّ کلمه سنك اسمی ضمیر شان محذوفدر انه هذان ایدی پس هذان
ولساحران مبتدا وخبردر که جمله سی انّ نك خبریدر **التوجیه الثالث** توجیه
ثانیده ذکر اولندوغی اوزره انّ نك اسمی ضمیر شان محذوفدر لکن لساحران
مبتدا محذوفك خبری وجمله سی هذانك خبری وجمله سی انّ نك خبریدر
**التوجیه الرابع** آیۀ مذکورهده واقع اولان انّ نعم معناسنهدر وهذان
لساحران مستقلا مبتدا وخبردر **التوجیه الخامس** هذان ده متصل اولان
ها کلمه سی ضمیر قصه وانّ نك اسمیدر وذان لساحران مبتدا وخبر وجمله سی
انّ نك خبریدر مخفی اولمیه که بو وجه صورت رسمه مخالفدر **التوجیه**
**السادس** سیوطینك توجیهیدر که هذانده الف ذکر اولندوغی ساحران
بریان لفظلرینه مشاکلت ایچوندر سلاسلا لفظی اغلالا لفظنه وسبأ لفظی نبأ
لفظنه مشاکلت منون اولدوغی کبی والله اعلم وکاهی اختلاف صورت جمعده اولور
اسیرك جمعنده اسری واساری کبی وکاهی اختلاف تحقیق واختلاسده اولور
یأمرکم ویأمرکم کبی وعفی له وعفی له کبی وکاهی اختلاف تاء تأنیث اوزرهده
ها ایله وقف وعدم وقفده اولور هذه امّة وهذه امّت کبی وکاهی اختلاف
زیاده وعدم زیادهده اولور انظر وانظور کبی **پس** لغات مذکوره هر بری
بر قومه منسوبدر ومنتشر اولمغله هر بری ایله محاورهده اولنور بر کسنه
انی انکار اتمز وکاهی اختلاف تضاد طریقیله در حمیر لغتنده ثب دیرلر که وثب
یثب دن مأخوذدر واقعد مراد ایدرلر وسائر عرب لغتنده لفظ ثب وثوب
ایله امردر که ترکیده وثوبدن صچرامق وفارسیده جهیدن ایله تعبیر اولنور
**حکایت** زید بن عبد الله بن دارم بعض ملوك یمنه ایلچیلك طریقی ایله واروب
بر جبل مرتفع اوزره عید وعشرتلری وقتنه مصادف اولمشدی مجلسینه واصل
اولدقده ملکه دعا وثنا اتدکده ملك دخی زیره قعود ایله امر معناسنه ثب
یا زید دیدی زید دخی کندی لغتنده وثوب ایله امره حمل ایدوب ملکك امری

هر وجهله مطاع دردیوب قلّة جبلدن بر وجهله ونواب اندی که زمینه ساقط
وهالك اولدی ملك ندماسندن بو کیفیتی استفسار اندی واقع حالی انها
اندیلر ملك دیدی که اما عِندَنا لیسَت عَرَبِیَّة مَن دَخَلَ ظَفارِ حَمَّرَ مخفی اولمیه که
ظَفارِ قطام کبی کسر اوزره مبنی ویمن ده بر قریه نك اسمیدر که اول قریه ده
مَغرَة یعنی آشی تعبیر اولنان قیرمزی طپراق حاصل اولور یعنی ملك دیدی که بزم
عندمزده اولان لغت عربیه دکل میدر هر کیم ظفاره داخل اولورسه حَمَّرَ لسانی
تعلّم اتسون میانی دیدی که بعضیلر عبارت مذکوره نك معنا سنده دیدیلر که
هر کیمکه ظفاره داخل اوله اهالی ظفار اتدکلری کبی لباسنی آشی ایله قیرمزی
اتسون علی کلا المعنیین لفظ حَمَّرَ صورت خبرده انشا وبر کمسنه بر قومك
میانه داخل اولدقده اول قومك عادتی ایله عادت لنسون دیه حك برده ضرب
اولنور مثلدر بو مقامده معنیین متضادین ایچون وضع اولنمش بعضی الفاظ
ذکر اولنمق مناسب ملاحظه اولندی که لسان عربده متداول در جَون
آسوَد وابیَض جمع جون در صَرِیم لیلة مظلمه وصبح سُدفه ظلمة وضوء اصمعی
دیدی که سَدفه وسُدفه نجد لغتنده ظُلمَة وغیریلر لغتنده ضَوء معناسنه در ابو عبید
روایت اندی که سُدفه ظُلمَة وضوئك اختلاطی وارد طلوع فجر واسفار
ما بینده اولان وقت کبی جَلَل صغیر وکبیر جوهری امر عظیم وامر هیّن تعبیر
اندی نَاهِل عطشان وریان هاجِد نائم ومصلّی یقال هَجَدَ وتَهَجَّدَ ای نام
لیلا وهَجَدَ وتَهَجَّدَ ای سَهِرَ وصلوة لیله تهجّد اطلاقی بو معناده مأخوذدر
نَبَل کبار وصغار فیروزابادی النَّبَل بالتحریك عظام الحجارة والمدر
وصغارها دیدی ماثِل قائم ولاطئ بالارض که ترکیده یر اوزرینه یاپیشق
اوزانوب قاردنی یره یاپشدرمق کمسنه یه کورمسون دیو تعبیر اولنور ظَنّ
یقین وشك دَهوَة یوکسك والچق یر که صعود وهبوط تعبیر ایدرلر
جوهری ارض مرتفعه وارض منخفضه که انده صو مجتمع اولور دیدی ابو
عبید اهالی محله نك یغمور وسیل صویی مجتمع اولمق ایچون اتخاذ اتدکلری
جوقور موضعدر دیدیکه آکا جَوبه دخی دیرلر صَارِخ مُغیث ومستغیث که
امداده کلن وامداد طلب ایدن تعبیر اولنور خَشِیب مصیقل قلیج وهنوز
تمام یاپلمامش قلیج قُرء حیض وطهر شِف فضل ونقصان بَین وصل
وقطع وقری لقد تقطع بینکم ای وصلکم ویقال بان یبین بینونة افترق
الحیّ الخلوف ای الغیّب والمتخلفون یعنی قبیله ده چیقوب غایب اولان
وقبیله دن کیتمیوب آنده قالان تَلعَه مرتفع ومنخفض اولان ارض که ابو عبیده
قولیدر وراء قدّام وخلف که اولٰئك وازد تعبیر اولنور که جهات دندر فوق
اعلی ودون ان الله لا یستحیی ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها تفسیرنده
ابو عبیده فما فوقها ای فما دونها دیدی مثلا بر کمسنه فلان صغیر دیدکده وفوق

ویزید علیها عن قریب ان شاء الله منه

بزده اسوده استعمالی کثیردر دیدی منه

ورواد ثانیا علو سنده صو مجاری اولمق
موضع که اول صو وادی یه نصب اولور
جمعی تلاع دیلمه اصمعی وفیروزابادی
معناده تلاع اولمز دیدی منه

ذلك

ذلك دیرلر یعنی سنك دیدوکندن دخی صغیردر حاصلی صِغَر خصوصنده ابلغ وزیاده
صغیردر والله سبحانه اعلم ابن جنی دیدی که لغات ده هر نه قدر اختلاف
دخی اولور ایسه بنه احتجاجه صالحدر مثلا حرف فانك اعمال وعدم اعمالنده
لغت حجاز ولغت تمیم متخالفدر مع هذا هر بری مقبول ومقیس علیه اولمغه
صالحدر پس لغتنك برینی اخذ ایدوب لغت اخری یی بالکلیه رد اتمك لایق
دکلدر بلکه مناسب اولان بودر که اکر لغات مذکوره دن بر لغت طبیعته
خوش کلور ایسه انی اخذ ایدوب اول لغتی ممکن مرتبه تأیید اتدکده لغت اخری یی
بالکلیه طرح اتمك کرك حدیث شریف ده وارد اولدی که نَزَلَ القرآن
بِسَبعِ لغات کلها شافٍ کافٍ لکن مخفی اولمیه که کلام مذکور اول وقته
مبنی در که لغات مزبوره قیاس ده مساوی یاخود متقارب اوله واکر لغاتك
بری غایت قلیل الاستعمال ولغت اخری غایة کثیر الاستعمال اولور ایسه قیاسًا
اقوی وروایة اوسع اولانی اخذ ایتمك کرك وضرورة مس اتمدکجه لغات ردیه
اخذ اولنمز والا اقوی واشیع اولان لغتی اخذ ایتمك مناسبدر فرضا لسان
عربده ردی اولان لغتی اخذ ایدن کمسنه یه خطا اتدی دیمك اولمز زیرا مطلقا
لغت عربیه قیاس ایله تکلم ایدن کمسنه البته مصیب در شو قدر وارکه اقوی یی
ترك اتدیکی ایچون لوم اولنور فراء دیدی که افصح لغات لغة قریش اولدوغنك
وجهی بودر که قبایل عرب زمان جاهلیتده حج بیت مکرمه ایچون هر موسمده
جمع اولورلر ایدی قریش آنلرك کلامنی استماع ایدوب فصیح اولانی اخذ
قبیح اولانی ترك ایدرلر ایدی لهذا قریش ده لغات فصیحه مجتمعه اولوب
قبایل سایره لغة قبیحه دن خالی اولمدیلر کَشکَشَه کَسکَسَه عَنعَنَه فَحفَحَه
وَکَم وَتَم عَجعَجَه استنطا وتَر شَنشَنَه وسایر لغات قبیحه کبی کَشکَشه
اولدرکه ربیعه ومضر قبیله لری کاف خطاب مؤنثدن صکره شین
معجمه ذکر ایدرلر دایتکش وبکش وعلیکش دیرلر رأیتكِ وبكِ وعلیكِ
مقامنده وبعضیلر کاف مذکوره دن صکره شینی حال وقفده اثبات ایدرلر
فقط اشهر اولان بودر وبعضیلر وصلده دخی اثبات ایدرلر وبعضیلری
کاف مذکوره یی حذف ایدوب شینی اندن بدل ذکر وحال وصلده مکسور
وحال وقفده ساکن ایدرلر مِنشِ مِنش عَلَیشِ عَلَیش دیرلر کسکسه اولدرکه
قبیلتین مذکورتین کاف خطاب مذکرده سینی شین ده مذکور اولان وجوه ایله
اجرا ایدرلر مذکر ومؤنث میاننی فرق ایچون عَنعَنَه اولدرکه قیس وتمیم
وعربدن چوق قبیله اولده واقع اولان همزه یی عینه تبدیل ایدرلر أنك ده
عَنَّك آسلم ده عَسلَم اُذُن ده عُذُن دیرلر وکم اولدرکه ربیعه وکلبدن
برجماعت هر محلده که کافدن اول یا یا کسره واقع اولسه البته کافی مکسور
ایدرلر وعلیکِم وبکِم دیرلر وتم اولدرکه کلب هادن اول یا یا کسره واقع دخی

اولمسه البته هاي مكسور ايدرلر مِنْهِمْ وَعَنْهِمْ وَبَيْنِهِمْ ديرلر عَجْعَجَه اولدركه قضاعه
يا مشدده يي جيمه تبديل ايدرلر تَمِيمِجّ ده تَمِيمِيّ ديرلر استنطا اولدركه سعد بن
بكر وهُذَيل وَازد وقيس وانصار عين ساكنه طايه نون اولورسه عينى
نونه تبديل ايدرلر اعطى ده انطى ديرلر وَتْم اولدركه يمن لغتنده سينى تايه تبديل
ايدرلر ناس ده نات ديرلر شنشنه كذلك لغة يمنده كافى مطلقا شينه تبديل ايدرلر
لبيك اللهم لبيك ده لبيش اللهم لبيش ديرلر وبعض عرب كافى جيمه تبديل ايدرلر كعبه ده
جعبه ديرلر فيروزابادى ديدى كه كشكسه بنى اسد وربيعه لغتى دركه كاف خطاب
مؤنثدن شينى بدل ايدوب عَلَيْكِ ده عَلَيْشِ ديرلر وكاهى كاف مكسوره دن
صكره شينى الحاق ايدرلر عَلَيْكِش ديرلر كسر ايله عَلَيْكَش دينلى نصب ايله اكرچه كذا كشى
روايت اولندى نصب ايله روايت اولندى كه بر اعرابيه بر جاريه يه ندا ايدوب
ديدى كه تَعَالَيْ اِلَى مَوْلَاشِ يُنَادِيشِ زمخشرى اساس ده ديدى كه كسكسه بكر لغتنده
كاف مؤنثه حال وقفده سين الحاق اتمكدن عبارتدر تميم ده اولان كشكشه
كبى فيروزابادى ديدى كه كسكسه تميم لغتى در بكر لغتى دكلدر ابن فارس فقه
اللغه ده ديدى كه تميم قاف وكاف ميانده بر حرف تكلم ايدرلر ويمن جيم ايله كاف
ميانده بر حرف تكلم ايدرلر واضافت حالنده يايى جيمه تبديل ايدرلر غلامى ده غلامج
ونسبت ده كذلك بصرى ده بصرج وكوفى ده كوفج ديرلر وخزم دخى لغات
قبيحه دندر مخفى اولميه كه بو مقامده خزمدن مراد كلمه نك اولنه بر حرف زياده
اتمكدر كما ده كلما كبى والا اصطلاح عروض ده اول حرفدركه شعرك اولنه مذكور
اولوب لكن حين تقطيع ده محسوب اولمز بر حرفدن درت حرفه دك تجويز ايدرلر
ثعالبى ديدى كه لَخْلَخَانِيَّه وطُمْطُمَانِيَّه ده لغة قبيحه قبيلندندر لغتده طمطماف
ولخلخانى فصيح اولميان كمسنه يه اطلاق اولنور يقال رَجُلٌ طِمْطِمٌ وطِمْطِمِىٌّ بكسرهما
وطمطمانى بالضم فى لسانه عُجْمَةٌ ورجل لخلخانى اى غير فصيح وبو مقامده
لخلخانيه دن مراد شحر وعمان اعرابندن صدور ايدن لغات قبيحه دن ماشاء الله
مقامنده مَشَا الله ديدكلرى كبى وطمطمانيه دن مراد حميردن ظهور ايدن
لغات ذميمه دن طاب الهوا ديه جك يرده طاب امهوا ديدكلرى كبى امِنَمْ بِرَمْ
صِيَامِمْ فيم سَفَرِم حديثنده واقع اولان كلام دخى بو قبيلدندر حاصلى بو مقامه
كلنجه ذكرى مرور ايدن لغت رديه مقيس عليه اولمز ابن جنى خصائص ده ديديكه
قضاعه المالك له ديرلر لامر جاره نك كسرى ايله اكا قياس ايله المالك لك ديمك
جائز دكلدر لكن ابو حيان شرح تسهيل ده ديدى كه هر قبيله يه مخصوص اولان
لغت مقيس عليه اولمق جائزدر وديدى كه هر لغة كه عربدن بر طائفه آنكله
تكلم ايدرلر اول لغتى استعمالى شايعه ومقبوله اولان لغته تطبيق ايچون تأويل
جائز دكلدر هذا ابو علينك ليس الطيب الا المسك عبارتنى ضمير شان مقدر
ايله تأويلى تعييب اتديلر زيرا ابو عمرو ديدى كه لغت مذكوره تميم لغتى در والله

اعلم

اعلم بحقيقة الحال واليه المرجع والمآل فائدة نافعه فصل فى التعريب واللغات
التى عربته العرب اولا معلوم اوله كه عرب عجم مقابلى در ومؤنث معناسى
عامدر بعضيلر امصارده ساكن اولانلره اطلاق اولنور ديدى واعراب باديه ده
ساكن اولانلره اطلاق اولنور ومفردى يوقدر ومفردنده اعرابى ديرلر وكاهى
جمعنده اعاريب ديرلر وصريح عرب اولانلره عَرَبٌ عَرْبَاء وعَارِبَة وعَرْبِيَة ديرلر
وصكره دن عربه داخل اولان كمسنه يه مُتَعَرِّبٌ ومُسْتَعْرِبٌ ودَخِيلٌ وجمعلرنده
مُتَعَرِّبَة ومُسْتَعْرِبَة ودُخَلَاء ديرلر تعريب جوهرى ديدى كه اسم اعجمى يى تعريب
اندن عبارتدر كه عرب اول اسملرى كندى طريقلرى اوزره استعمال ايدرلر تقول
عربته العرب واعربته ايضا فيروزابادى ديدى كه تعريب كلامى لحن دن تهذيب دن
عبارتدر ابو حيان ارتشافده ديدى كه اسماء اعجميه معربه اوچ قسم اوزره در
قسم اول اولدركه اسم مذكورى عرب تغيير ايدوب كندى كلاملرنه الحاق ايدرلر
بو قسمك حكمى اصلى وزائد ووزن اعتباريله اسم عربى صحيح حكمى كبيدر درهم
وبهرج كبى قسم ثانى اولدركه اسم مذكورى عرب تغيير ايدرلر لكن كندى كلاملرنه
الحاق اتمكله قسم اولده اعتبار اولنان احوال بو قسمده معتبر اولمز آجر وسِيسَنْبَر كبى
قسم ثالث اولدركه اسم مذكورى عرب تغيير اتميوب كندى كلاملرى ابنيه سينه الحاق
اتمزلر ايسه عرب ابنيه سندن صدور اولمز خراسان كبى كه عربده فعالان وزنى يوقدر
اكر الحاق ايدرلر ايسه معدود اولور خرم كبى كه سُلَّم لفظنه وكُرْكُم كبى كه قُمْقُم
لفظنه ملحق در والله اعلم ابو حيان شرح تسهيل ده ذكر اتدى كه ائمه عربيت ديديلر كه
اسمك عجميتى يدى وجه ايله معلوم اولور الاول اسم مزبورك نقله اولديغنه ائمه
عربيت دن بر ثقه نقل ايليه الثانى اسم مزبور اوزان عربيت دن خارج اولمقدر لفظ
ابريسم معا كبى كه ابنيه لسان عربده بو وزن يوقدر وفى القاموس الابريسم بفتح
السين وضمها الحرير معرب الثالث اسم مزبورك اولنده نون بعده را اولمه مقدر
نرجس كبى زيرا لغة عربده اولى نون بعده را اولى كلمه يوقدر الرابع اسم مزبورك
آخرى زا وزادن اول دال اولمقدر مهندز كبى زيرا لسان عربده آخرى زا
ما قبلى دال كلمه يوقدر جوهرى ديدى كه مهندز اول كمسنه دركه مجارى قنوات
وابنيه يى تقدير وتخمين ايدر دالى سينه تبديل ايله تعريب اتديلر زيرا كلام
عربده آخرى زا وما قبلى دال كلمه يوقدر انتهى الخامس اسم مزبورده صاد
مهمله وجيم جمع اولمه مقدر صَوْلَجَان وجَصّ كبى زيرا لغت عربده صاد
وجيم بر كلمه ده مجتمع اولمز السادس اسم مزبورده جيم وقاف جمع اولمقدر
زيرا كلام عربده جيم وقاف بر كلمه ده جمع اولمز منجنيق كبى السابع اسم
مزبور رباعى يا خماسى اولدقده انده حروف ذلاقه دن بر حرف اولمه مقدر
زيرا لفظ عربى خماسى يا رباعى اولدقده البته حروف ذلاقه دن بر حرف اولمق
لازمدر سفرجل قذعمل قرطعب جحمرش كبى وحروف ذلاقه الفى در

قذعمل اما قصير ضخيم يا شى معناسنه در
قرطعب دخى شى معناسنه در مقابله مالى قذعمل
والا قرطب اى جحمرش عجوز كبيره معناسنه در منه

وقفت فى هذه الترجمة فى محله منه

بيسنبر نام ديدكلرى ريحاندر منه

كركم زعفران وعلك وعصفر معناسنه در كذا فى القاموس منه

مهندز ديدكلرى صندلى انداز ديدكلرى معرب
مهندس ديدكلرى اولور منه

اوجی طرف لساندن چیقار؛ ولام نون که آنلره حروف ذولقیه دیرلر واوجی شفه‌دن
چیقار؛ فا با میم که انلره شفویه ومجموع آلتی حروف مذکوره‌یه حروف ذلقی دیرلر؛
فارابی دیوان الادب‌ده دیدی که فا وجیم کاوب عربدن بر کلمه‌ده جمع اولمز کذلك
جیم وتا دخی بر کلمه‌ده جمع اولمز مگر حروف ذولقیه‌دن برحرف ایله اوله هذا لفظ
جبت محض عربیتدن دکلدر دیدیلر وجیم وصاد لغت عربده جمع اولمز؛ هذا جص
واجاص وصولجان عربی دکلدر دیدیلر وجیم وطا دخی بر کلمه عربیه‌ده جمع اولمزلر
هذا طیجن وطاجن مولددن کلام اصلیه عربده یوقدر دیدیلر فیروزابادی
دیدی که کلام عربده جیم وقاف بر کلمه‌ده جمع اولمز مگر معرب یاخود برصوتی
حکایه اوله ودیدی که جوتق نواحی نسفده بربلده‌نك اسمیدر جبنقه امرأة
سوداء جاثلیق رئیس النصاری بمدینة السلام جردقه رغیف کرده‌دن معربدر
وکذا الجرذقه جردق دوه قوشنك ارککی جرامقه عجمدن برطائفه‌در که
اوائل اسلامده موصلده ساکن اولورلر ایدی مفردی جرمقانی در جرموق ما یلبس
فوق الخف جوزق بنبه جوسق قصر جمغلیق العظیمة من النساء عجوز جملق
کثیرة اللحم جنبقه یا شلو دوه جلوق بالفارسیه دار ابن جوالیق وکذا الجوالق
جوال جلقه عجوز رجل مجلیق ضحك اتدکده اغزینی آچان قسنه تجلق
ضحك اتدکده آزودیشلری نمایان اوله جق مقداری اغزینی آچمق جلوهق کمان
کرده که اصلی فارسیده جله‌در که ایپلیك کلبی تعبیر اولنور جمعی جلاهق کلور
حالکه اطلاقی اولنور که جولهه ترکیده اندن محرفدر جلنباق بوبوك قابو آچیلوب
قاپاندقچه ظهور ایدن صدانك حکایه‌سیدر جبنقه بنجوی خاتوندن منجنیق
معروفدر جوقه انسان جماعتی رجل اجوق غلیظ العنق وتجوقهم جمعهم
وتجوقوا تجمعوا معلوم اوله که تهذیب‌ده ازهری لغت عربیه‌ده جیم وصاد بر کلمه‌ده
جمع اولمز دیدکلری کلامه نقص ایراد ایدوب دیدی که جیم وصادك بر کلمه‌ده جمعی
مستعملدر زیرا جصجص الجرو دیرلر کوپك یاوریسی کوزینی آچدی معناسنه
وجصجص اناءه دیرلر چناغنی طولدوروب وصحح دموری دموراً ایله ضرب معناسنه‌در
دیدی بطلیوسی شرح فصیح‌ده دیدی که لسان عربده دالدن صکره ذال بر کلمه‌ده
جمع اولمغله بغدادیون بغداذ لفظنی تکلمدن تحاشی اتدیلر وابن درید جمهره‌ده
دیدی که لغت عربده بر کلمه‌ده قاف وجیم جمع اولمز الا ابنیه‌الحق کلمه‌ده انتهی
مخفی اولمیه که ابن دریدك بو قولی ظاهرا جوهری وفیروزابادی تصریحلرینه
مخالفدر ودخی معلوم اولکه بعض حروف وارددر که عرب آنی تکلم اتمکه
معتاد اولمغله بالضروره ذکر اتمك مراد اتسه‌لر اول حرفی مخرجده قریب برحرفه
تبدیل ایدرلر مثلا فا فارسیی فایه تبدیل ایدوب پوردیه‌جك یرده فورد دیرلر
ودخی عرب ظاء معجمه‌یی اکثریا طاء مهمله‌یه تبدیل ایدوب ناظور دیه‌جك یرده
ناطور دیرلر؛ ابوحاتم اصمعیدن بووجه اوزره حکایت اتدی ومختصر العین‌ده

حافظ

سیوطی اتقان‌ده دیدی که بعضیلر جبت حبش لغتنده شیطان معناسنه‌در دیدیلر
وبعضیلر لغت مذکوره‌ده ساحر معناسنه‌در دیدی منه

مقطقع ورقرقه وحطقطق
عبید راتات اتا فقندن بجور ابه صوت
حکایه‌ده استعمال اولنور منه

فیروزآبادی دکمکه ماده سنده دیدی که
لغت عربده غیری لفظده صاد مع طایوقدر
لکن صاد لفظنی فارسیدن بولدرن قیمفرز
یعنی واذغره اصطلاح اتیدیلر انتهی
الفابس دیدی که لفظ صخه اصلنده سنه
ایدی سینی صاده تبدیل اتدیلر منه

حافظ النزع معناسنه ناطر وناطور عربی دکلدر ادب الکاتب شرحنده دیدی که لفظ
توت لفظ توث ولفظ تنوردن معربدر اکرچه بعض اشعار عربده لفظ توث ثاء مثلثه ایله
مذکوردر لکن بغایت نادردر زیرا عرب توتدن فرصاد ایله تعبیر ایدرلر فیروزابادی
ابن فارسدن روایت اتدی که تورث وتوث فرصاد معناسنه لغتدر ابن درستویه شرح
فصیحنده دیدی که جص لفظی کچ لفظندن معربدر که کاف عجمیه وجیم عجمیه‌دن جیم
وصادی ابدال اتدیلر وکاهی کافدن بدل قاف ذکر ایدوب قص دیرلر که افصح ولغة حجاز بودر
سیبویه دیدی که اسمعیل اصلنده اشمئیل ایدی عین ایله همزه میاننده مناسبت کلیه اولمغله
همزه‌یی عینه تبدیل اتدیلر؛ ابوعبید غریب مصنفنده دیدی که عرب شینی سینه تبدیل
ایدرلر که نیشابورده نیسابور دیرلر کذلك دشت دیه‌جك یرده دست دیرلر شیخ تاج
الدین بن مکتوم تذکره سنده نصر نحویدن روایت اتدی که لسان عربیده اولان سین
مهمله لغت عربیه‌ده شین معجمه‌در سلام شلام لسان لشان اسم اشم کبی قاعده اصحاب
عربیه دیدیلر که عرب بر کلمه‌یی تعریب اتدکلرنده ابدال اتدکلری حروف اوندر که بشنده
ابدال مطرد دکلدر ابدالی مطرد اولان حروف کاف جیم قاف با فادر که کندو لسانلرنده اولمین
حرفلری حروف مذکوره‌یه تبدیل ایدرلر مثلا کاف عجمی ایله اولان کربج لفظنده کاف
عربی ایله تکلم ایدرلر ولفظ قربق دخی کاف عجمیدن قافی بدل اتدیلر جوهری
ابوعبیده‌دن روایت اتدی که کربق وقربق لغتدر که بصره‌نك اسمیدر ونضر بن
شمیل دیدی که قربق دکان معناسنه کلبه‌دن معربدر دیدی فیروزابادی بقال دکانی
معناسنه کربه‌دن معربدر دیدی ودخی لفظ جورب ده کاف عجمیدن جیمی بدل اتدیلر
ودخی لفظ فرند وبرند ده باء فارسیدن کاهی باء عربی وکاهی فایی بدل اتدیلر وابدالی
مطرد اولمین حروف سین شین عین لام زادر که عرب کندو لسانلرنده اولان
حرفلری حروف مذکوره‌یه تبدیل ایدر اسمعیل واشمائیل کبی که ذکری مرور اتدی وقفشلیل
لفظنده که اصلی فارسیده کفچلیزدر کفکیر معناسنه اوّلا مطرد اولدوغی اوزره
قافی کاف عجمیدن بدل ایدوب قفچلیز اولدقدن صکره غیر مطرد وجهی اوزره جیمدن
شینی زادن لامی بدل اتدیلر وابن سیده محکم‌ده دیدی که کلام عربده لامدن
صکره شین ذکر اولنمز وعربیه محضه‌ده بر کلمه‌ده لام وشین جمع اولسه البته شین
لامدن مقدم ذکر اولنور ابن رشیق غرایب وشذوذ نام کتابنده خلیلدن
شویله اوزره روایت اتدی که کلام عربده شین ولام جمع اولمز الا شین لامدن
مقدم ذکر اولنور؛ فقط علوش لفظی که لام شیندن مقدم ذکر اولندی
وبو کلمه‌نك لغت عربده نظیری یوقدر انتهی فیروزابادی دیدی که علوش
سنور وزننده ابن آوی وذئب وسباعدن برنوعدر وخفیف وحریص معناسنه که
علشدن ماخوذدر وکلمه مذکوره‌نك کلام عربده نظیری یوقدر دیدکدن صکره
الا لش ولشلشه ولشلوش واردر دیدی بعده لش ماده سنده دیدی که
لش طرد وسماق وماش معناسنه‌در ولشلشه کثرة تردد عند الفزع واضطراب

الاحشاء فی موضع بعد موضع ولشلوش مضطرب الاحشاء معناسنه در والله اعلم فائده
جلیله ثعالبی فقه اللغه ده اول اسماکه فرس آکا تفرد ایدوب عرب انلری ذکره
مضطر اولدقده بعضی تعریب وبعضی حالی اوزره ینه ترک ایدیلی اول اسما ایچون
مخصوص فصل عقد ایدوب شو وجهله تعداد اتدی که کوز. جره. ابریق. طست.
خوان. طبق. قصعه. سکرجه. سمور. سنجاب. قاقم. فنك. دلق. خز.
دیباج. سبج. سندس. یاقوت. فیروزج. بلور. کعك. درمك.
جردق. سمید. سکباج. زیرباج. اسفیدباج. طباهج. فالوذج. لوزینج.
جوزینج. جلاب. سکنجبین. جلنجبین. دارچینی. فلفل. کرویا. زنجبیل.
خولنجان. قرفه. نرجس. بنفسج. نسرین. خیری. سوسن. مرزنجوش.
یاسمین. جلنار. مسك. عنبر. کافور. صندل. قرنفل. وعرب لغات رومیه دن
اخذ واستعمال اتدکلری اول اسمادر که ذکر اولنور. فردوس. بستان معناسنه
قسطاس میزان معناسنه سجنجل آینه معناسنه بطاقه رقعه معناسنه قرسطون
قبان معناسنه اصطرلاب که معروفدر قسطناس طیب ازدکلری صلایه قسطری
وقسطر. وقسطار. جهبذ. یعنی نقاد. وجهبذ معناسنه قسطل غبار معناسنه قبرس
نحاس زیاده جیدی معناسنه قنطار اون ایکی بیك اوقیه معناسنه بطریق
قائد معناسنه تریاق دواء السموم معناسنه قنطره کوپری معناسنه نقرس
وقولنج ایکی مرض معروفدر قیطون قیش وقتی اوتوره جق خانه معناسنه انتهی.
کلام الثعالبی روایت اولندی که حضرت علی کرم الله وجهه شریح دن برمسئله
سؤال اتدی جواب ویردکده علی قالون دیدی اصبت معناسنه رومی ده جمهره ده
کیمیا عربی دکلدر ودمشق معرب دردیدی فیروزابادی دیدی که قاعده شامه
دمشق اطلاقی اولندیغی دمشاق بن کنعان یاد امشقیوس بنا اتدیکی ایچون در
اندلسی دیدیکه لفظ هیولی آصل لشیئ معناسنه کلام عرب ده اولور سه
فصیح وزنی فیعولی دردیدی فیروزابادی ابن قطاعدن روایت اتدیکه
هیولی مشدد او مخففا قطن معناسنه در ومنقدمین طینیه عالمی آکا تشبیه
اتدیلر وبن قطونا ده اولان قطونا معرب در دیدی کذلک کمثری ابن فارس
مجملده دیدی که تاریخ الکتاب دخی معرب در محکم ده واقع اولدی که لغه
سریانیه ده فقیر اولان کمسنه یه فالغا دیرلر عرب تعریب ایدوب فلج دیدیلر
ودیدیکه لفظ قانون طریقه ومقیاس معناسنه دخیل اولمق ظن اولنور جمهره ده
دیدی که یونس دن سؤال اتدیلر که سن شعرك جیده ورده سنی نه طریق ایله تمییز
ایدرسن جواب ویردی که اعرفه بالششقله وششقله تفسیرنده دیدی که دیناری
غیری دینار ایله وزن اتمکدر خفیف وثقیلی تمییز ایچون عربی صرف اولمق ظن اولنور
دیدی انتهی خاطر فاتره خطور ایدر که ششقله شاقول ماده سندن اوله زیرا شاقول
دخی آلت تمییزدر فیروزابادی دیدی که شقل الدینار وزنه مرزوقی شرح فصیحده



دیدیکه اترج فارسی معرب در وارند دخی برنج معناسنه در ومعرب در دیدیلر زنبیدی
استدراك ده دیدی که جوز هندی معناسنه اولان نارجیل عرب اوزانه مخالف در
ایکی کلمه دن مرکب ظن اولنور ومترس قابوارد بنه وضع اولنان اغاج معناسنه فارسی
معرب در که آصلنده مترس دریعنی اول اغاج قپونك آردنده اولدیغی لصوصدن
خوف ایتمه مختصرا لعین ده فائید فارسیه در دیدی جوالیقی معرب ده دیدی که
سوذانق. سوذنیق. شوذنیق. شوذق. شاهین معناسنه معرب در ابن درید
جمهره ده دیدی که عرب کلام عجمدن بعض لغة اخذ واستعمال اتدیلر که کندو
لغتلری کبی اولدی فارسیه دن اخذ اتدکلری لغات بودر که ذکر اولنور بستان
بهرمان که قرمزی رنك در کذلك ارجوان قرمز فرنکستاندن کلور بوجکدر که
انکله صباغت اولنور. دشت صحرا معناسنه بوصی سفینه معناسنه برندج که
ماذوایله بویانمش دری معناسنه زهوزج که هماوج دخی دیرلر اصلی زهوار در
قیروان جماعت معناسنه که اصلی کاروان در مهرق اول بن پاره سی که اوزرینه
مهره لیوب یازو یازلر اصلی مهره کرده در کرد عنق معناسنه که اصلی کردن در
بهرج باطل باوس که مسیخ دخی دیرلر اصلی باوس در. سرق حریردن برنوعدر
سراویل عراق اصمعی دیدیکه عراق اصلنده اران شهردر بلد خراب معناسنه
فیروزابادی اران شهر کثیر النخل والشجر معناسنه در دیدی خورنق
آصلنده خورنکاه ایدی موضع الشرب معناسنه سریر اصلنده سدلی ایدی یعنی
اوچ قبه بری بری ایچنده طیجن. وطاجن. اصلی طابقدر باری اصلی بوریا در
خندق آصلی کنده در یعنی قازلمش جوزستی اصلی کوشك در. جردق
آصلی کرده در یعنی رغیف طست. تور. هاون. عرب مضطر اولدقده هاون
دیرلر. عسکر اصلی لشکردر استبرق حریر غلیظه معناسنه که اصلی استبره در
تنور. جون. لون. موزج خف معناسنه اصلی موزه در خوز دریادن
خلیج معناسنه دخاریص القمیص. بقا اشنان تخت ایوان ترنك قابوس که
اصلی کاووس در بسطام که اصلی اوستام در مقتدی معناسنه انتهی
محاحده بعض اسما دخی زیاده اتدی که تعداد اولنور. دولاب ومیزاب دخی
معرب در دیدی بخت جد معناسنه توتیا در وزالنوب دهلیز که باب ودار
میانی در. طران. افرین. الحائط. قز. بوس. اوبمك معناسنه زیبق باشق
جلسان که اصلی کلستاندر جل که کل در صرفردری معناسنه جاموس
طیلسان مغنطیس کرباس مارستان دورق که مکیال شراب در صك
الکتاب صنجة المیزان صنج صاروج که نوره در صولجان کوسج نوافج
المسك هملوج که بزون ده مستعمل در فرسخ بند که بیولك بیراق معناسنه
ذمرد طرازدرکه اصلی نبر ذدر اجر جوهر که اصلی کوهر در سفسیر سمسار
معناسنه سکر که اصلی شکردر طنبور که اصلی دمبره در محکم ده زدیح لفظی

دخی زیاده اتدی قاموس ده بَرْبُطْ لفظنی اصلی بَرْبَطْ در دیدی ورومیه دن اخذ اتدکلری الفاظ بودرکه ذکر اولنور قومَسْ امیر معناسنه اِسْفَنْطْ که خمردن برنوعدر وکذا الخندریس نُمّی فلس معناسنه قُفْقُمْ دُرَاقِنْ دَرَقَه خوخه معناسنه که عامّه تحریف ایدوب دراقی شفتالو دیرلر قاموس ده دریجه ده معرّب در دیدی اندلسی مصطکایی زیاده اتدی والله اعلم وعرب بعض السنهٔ اخری دن اخذ واستعمال اتدکلری الفاظ عن قریب محلنده ذکر اولنور ان شاء الله تعالی ودخی معلوم اولکه بعض الفاظ معرّبه وارددرکه عرب انی استعمال ایدوب فقط انکله تعبیر ایدرلر وبعض الفاظ معرّبه واردرکه عرب انک معناسی کندو لسانلری اوزره بر غیری لفظ ایله دخی تعبیر ایدرلر مثلا اِبْرِیقَه ناموره لفظنی وضع اتدیلر وبعض لفظنی که معرّب در اوزَدکرم استعمال ایدوب قازه اوزن اطلاق ایدرلرکه مفردی اِوَزَّة در ولفظ هاوون دن مِنْحَاز ومِهْرَاس ایله تعبیر ایدرلر وطاجن وطَیجَنه دن مِقْلَی ومقلاة ایله تعبیر ایدرلرکه اصل معنالری تولیه دیدکلری طعام طبخ اید جک آلة واشنانه حُرُض ومیزابه مِثْعَب کزبره یه تَقْدَه مسکه مشموم جاسوسه ناطر تونه فرصاد اترجه مَتْک کوسنجه اثغط دیرلر ایدی کبر کورولک معناسنه فارسیدر عرب آکا لَصَف دیرلر وباذنجان دن حَدَج ونرجس دن عبهر ایله تعبیر اتدیلر کتاب العین ده دیدی عرب یاسمین دن سَمْسَق ولوبیادن دجر واهل یمن سکردن مِبرت ایله تعبیر ایدرلر ایدی ابن درید دیدی که سذاب ایچون عرب ده مخصوص لفظه مطلع اولدوم لکن اهل یمن خُتُف دیرلر فیروزابادی دیدی که لسان عرب ده سین وذال برکلمه ده جمع اولمز مکر معرّب اوله سَبَذ لفظی کبی که مکتل کبی بر ظرف وسبناذج که حجر المسن معناسنه وسذاب لفظنی ذال معجمه ایله قاموسده فیروزابادی السذاب الفیجن والفیجن السذاب الفیجن والفیجن السذاب دیدی ومعرّب اولدوغنه تعرض اتمدی وصاحب عباب دیدی که سذابه عربی ده فیجن وفَیْجَل دیرلر پس ابن دریدک کلامی محل نظردر والله اعلم وهذا القدر فیه کفایة لمن له قلب سلیم والعلم عند الله العلی العظیم وصلی الله علی محمد واله

**فصل فی بیان الاختلاف الواقع بین العلماء فی انه اهل فی القران لفظ معرّب امّلا وتقریب المذاهب فیه**

معلوم اولکه علماء اعلام وفقهاء فهام شکر الله سعیهم قران عظیم وفرقان کریمده کلمهٔ معرّبه وقوع وعدم وقوعنده ایکی فرقه یه متفرّق اولدیلر فرقهٔ اولی عدم وقوعنه ذاهب اولدیلر امام شافعی وابن جریر وابو عبیده وقاضی ابو بکر وابن فارس کبی که عدم وقوعنه قرآنا عربیًّا کلام شریفی ایله استدلال اتدیلر حتی شافعی قرآنده کلمهٔ غیر عربیه وارددر دینلر حقنده عظیم تشدید وتهدید اتدی وابو عبیده دیدی که قران عظیم لسان عربی مبین اوزرینه نازل اولمش ایکن آنده کلمهٔ غیر عربیه واردر دیو ادّعا ایدنک کمسنه فوق الحد کستاخلق

ایدن

ایدن وقرانده واقع اولان برکلمه حقنده لسان نبطیه ده دخی لغت در دیسه کلام قبیحه جرأت اتمش وتادیبه مستحق اولمش اولور ابن فارس دیدیکه اکر قرآنده کلمهٔ غیر عربیه واقع اولمش اولسه عرب دن تحدّی قصد ایدن معاندین اعتذار ایدرلر ایدیکه برقرآنک مثلنی کتورمکدن عاجز اولدیغمز آنده بزم معلوممز اولمین لغت مذکور اولدوغی ایچوندر دیرلر وقرآنک اعجازی ظاهر اولمز ایدی ابن جریر دیدیکه ابن عباس دن بعض الفاظ قرآنیه تفسیرنده بو لفظ فارسی وشو لفظ حبشی وغیر ذلک دیو روایت اولنان کلامک معناسی الفاظ مذکوره توارد لغات قبیلندندر یعنی الفاظ مذکوره لسان عرب ده واقع اولدوغی کبی السنهٔ سائره ده دخی واقع اولدی دیمکدر وابو عبیده کلامی بو تاویلی تأیید ایدرذیرا دیدی که کاهی بر لغة لغة اخری یه موافق وکاهی متقارب اولور ومعنالری واحددر مع هذا لفظک بری عربی لسانده واخری فارسی لسانده تکلم اولنور مثلا دیباج غلیظ معناسنه اولان لفظ اِسْتَبْرَق که عربی در فارسیده استبره دیرلر کذلک اهل مکه مِسْح تعبیر اولنان نسنه یه پلاس دیرلر مع هذا فارسیده دخی پلاس دیرلرکه ادنی تغییر ایله لفظ ومعنا متحد اولور ودخی فَیْجَنْ لفظ مصلح القوس معناسنه عربی در وفارسیده کمان کر دیرلر ودست ودشت وسخت لفظلری دخی بو قبیلدندرکه جمله سی عربی در اکرچه فارسیده دخی مستعملدر امام فخر رازی دیدی که قرآنده واقع اولان مِشکاة وقسطاس واستبرق وسجّیل مثللو الفاظ عربی اولمدوغی مسلم دکلدر بلکه عربی در غایة ما فی الباب لغة عرب لغة اخری ایله توافق اتمش اوله صابون وتنور لفظلری کبی که جمیع لغات آنده متفق در جوهری دیدی که لفظ دشت صحرا معناسنه فارسی یا خود عرب وفرس آنده توافق اتمشلردر وبعض علما دیدیلرکه اول عرب عاربه که قران آنلرک لسانی اوزره نازل اولمشدر بعض سفرلرنده سائر السنه اصحابی ایله مرافقه واختلاط سببی ایله انلردن بعض لغات استماع ایدوب خاطرلرنده قالمغله اول لغاتی محاورات وشعرلرنده استعمال ایدوب میانلرنده برمرتبه مشهور وزبان زد اولدی که عربی اصلی کبی کلمات فصیحه عدادندن معدود اولدقدن صکره قران اول وجه اوزره نازل اولوب الفاظ مذکوره آنده مذکور اولدی ودخی لسان عرب بغایت واسع در پس بعض اکابر علمایه الفاظ معهوده نک معناسی مخفی اولمق مستبعد دکلدر نته کم بوندن مقدم بیان اتدک لهذا ابن عباس فاطر وفاتح لفظلرینک معنالرنده توقف اتدی حتی امام شافعی دیدی که لغة عرب برمرتبه واسعه در که انی نبی دن غیری کمسنه احاطه اتمکه قادر دکلدر فرقهٔ ثانیه قرآنده کلمهٔ غیر عربیه وقوعنه ذاهب اولوب قرآنا عربیًّا قولی ایله استدلال ایدنلره شو وجهله جواب ویردیلرکه قرآن عظیمده واقع اولان الفاظ غیر عربیه اقل من کل قلیل اولمغله مجموع قرانی عربیت دن اخراج اتمز مثلا بر قصیدهٔ فارسیهٔ طویله ده بر ایکی لفظ عربی مذکور اولمق اول قصیده یی فارسی اولمقدن اخراج اتمز

كذا فى الغريب المصنف منه

كذا فى ديوان الادب منه

قاموس ختغلی دردیدی منه

بو عبد فقیر دیدی که مخفی اولمیه که کلام مذکورک حاصلی قرانه عربی اطلاقی تغلیب هر
قبیلندندر دیمکه راجع اولور وسکاکی خاتمهٔ مفتاحده ذکر اتدیکی کلام ملاحظهٔ فقیری
تایید ایدر ترجمه سی بودر که ذکر اولنور بعض جملهٔ ضلال ومعاندین ابلیس
مثال کاهی قران عظیمه لفظ جهتندن طعن ایدوب شو جمله انکشت اعتراضی
دراز ایدرلر که قرآنده لفظ مقالید ذکر اولندی که اقلیدیک جمعی وکلیددن معربدر
واستبرق لفظی ذکر اولندی که استبره دن معربدر وسجیل لفظی ذکر اولندی که
سنک کلدن معربدر پس قرآنا عربیا قولی نیجه صحیح اولور دیرلر قول باطل
مذکور طریق اشتقاق واصول علم صرفه جهل دن ناشی در باب تغلیب معلوملری
دکل میدرکه انتی بی ذکوره ادخال ایدوب والدان وقمران دیرلر مع هذا انلک عرف
اولد وغیری وابلیس ملائکه دن دکل ایکن آکا ملک اطلاقینی انکار ایتمزلر وعناد
وخباثتلرندن بر ایکی لفظ اعجمی بی هزار هزار الفاظ عربیهٔ قرانیه یه ادخال ایتمزلر
قوم مزبور خذلهم الله الی یوم النشور محض عناد ومجرد فساد اعتقادلرندن
ادعاء فضیلته ایدوب صفحات قراطیسی دفتر اعمالری کبی بیجه الفاظ مهمله هر
وتعبیرات باطله ایله تسوید ایدوب بهایمدن اضل نیجه اخبث واجهل دخی
ملوثت صماخ مستمعین اولان هذیانات بی طائلی اخذ وتلقف ایچون ما ننده
لص مصلوب مدعنق وبیت الفراغ دن انتن اولان خیاشیم مردارلرک هجو کیر
مستوار نفخ ایدوب لسانلر یتی وقت تناوب ده السنهٔ طویلهٔ کلوب کبی اطاله ایدرلر
ما اکلم الله الخلق لا اله الا انت تعالیت عما یقول الظالمون الی هنا ترجمته بنوع لختصار
سیوطی رحمة الله علیه دیدی که قرانده الفاظ غیر عربیه واقع اولمق بنم دخی مختاریمدر
وبو بابده اقوای ادله بودر که ابن جریر سند صحیح ایله ابو میسره دن که تابعی جلیل
القدردر اخراج اتدی که فی القران من کل لسان وهب بن منبه وسعید بن جبیردن
دخی بو معنایه قریب روایت اولندی مخفی اولمیه که روایت مذکوره شونکته یه اشارتدر
الفاظ معهوده نک قرانده مذکور اولدوغنک حکمتی بودر که قران عظیم علوم اولین
واخرینی واخبار متقدمین ومتاخرینی جامع اولمغله هرشیئه احاطه سی کامل
اولمق ایچون انواع السنه واصناف لغاته آنده اشارت واقع اولدی شو وجهله اوزره که
هر لغتک اعذبی وهر لسانک خوشی اینده اولانی اختیار اولندی ابن النقیب دیدیکه
قران عظیمک سائر کتب الهیهٔ منزله اوزرینه فضلنک اسبابندن بری بودر که
سائر کتب منزله فقط نازل اولدوغی قومک لغتی اوزره نزول ایدوب قطعا
اول قومک غیری قومک لسانندن بر کلمه ذکر اولنمدی لکن قرآنده لغات عربیه یی
جامع اولدوغندن غیری روم وفرس وحبش مثللو لرک لغاتندن دخی لغهٔ کثیره یی
حاوی اولدی انتهی ودخی معلوم اولکه رسول اکرم ونبی محترم صلی الله علیه وسلم
حضرتلری وما ارسلناک الا کافة للناس مضمون شریفی اوزره عامهٔ عالم وکافهٔ
بنی آدمه مبعوثدر پس مناسب اولان بودر که آکا انزال اولنان کتاب شریفده

هر قومک

هر قومک لسانندن لغت مذکور اوله وابو عبیده قاسم بن سلام خصوص مزبورده واقع
اولان اختلافی بیاندن صکره دیدی که بو بابده بنم مذهبم ایکی قولی توفیق
وایکی مذهبی تصدیقدر شویله که الفاظ معهوده نک اصل ماده سی
اعجمیه در لکن میان عربه واقع اولدقده تعریب ایدوب اکثرینی کندی اصطلاحلرینه
مطابق استعمال اتدیلر که کویا عربی اصلی اولدی پس الفاظ معهوده لغات عربیه
عدادندن معدود اولدقدن صکره بو وجه اوزره قران نازل اولدی بناء علی هذا
عربیه در دینده وغیری عربیه در دین قولنده صادق وکلام ملری برینه مطابقدر
والله اعلم واحکم ودخی معلوم وجدان ذوفیضان اصحاب اذهان سلیمه
ومشهود رای اصابت برای ارباب قلوب مستقیمه اوله که بو جمیع وتالیفدن
مقصود افادهٔ مستفیدین وانتفاع مستعدیندر پس تکثیر فوائد وتوفیر عوائد
ایچون قران عظیمده مذکور اولان الفاظ معربه بیان اولنمق صواب ملاحظه
اولندی والله المسهل لصعایب الامور فصل فی بیان الالفاظ المعربة الواقعة
فی القران وترجمة معانیها معلوم اولکه تاج الدین سبکی قرانده واقع اولان الفاظ
معربه یکرمی یدی عدد لفظ دردیو تعداد اتدی بعده حافظ ابن حجر یکرمی درت
لفظ دخی زیاده تعداد اتدی بعده امام سیوطی التمشدن زیاده چه الفاظ دخی
زیاده ومجموع الفاظ معربه یی حروف تهجی ترتیبی اوزره بیان اتدی بو عبد فقیر دخی
بو وجه اوزره ترجمه وسیوطی اتقانده ذکر اتدیکی وجه اوزره بیان اندی والله الموفق
اباریق ثعالبی فارسیدر دیدی جوالیقی ابریق فارسی معربدر صب الماء وطریق
الماء معناسنه دیدی بعضی لغوی کلامندن منفهم اولان بودر که آب ریزه دن
معرب اوله یعنی صو دوکه جک آلة بو قول صواب اولمق ملاحظه اولنور صو
قزدیره جق ظرفه آب تابه وافتابه دیدکلری کبی که آخرلرنده اولان هایه هار
نقل تسمیه اولنور اب شیدکه اهل مغرب لغتنده حشیش معناسنه در دیو حکایه
اتدی ابلعی هند لغتنده اشربی معناسنه در یعنی یا ارض سنده ظهور ایدن
صویی ایچ اخلد عبری لغتنده رکن یعنی اه نی میل اتدی معناسنه در ارایک
حبشه لغتنده سریر معناسنه در مفردی اریکه در واکثری استعمالی ملکک تختنده در
آزر حضرت ابراهیمک بدرینک یا برصنمک اسمیدر بعضیلر دیدیلر که آزر اول
قوم لغتنده اعوج یعنی اکری دین اتخاذ ایدن کمسنه در هذا بعضیلر اذ قال
ابراهیم لابیه آزر قراءت اتدیلر زرا اعوج معناسنه وحرف ندا یاخود حرف
ندا محذوف وآزر مجموع منادی اوله یعنی یا اعوج پس منادی ضم اوزرینه
مبنی اولور وبعضیلر اول قوم لغتنده مخطئ یعنی اعتقاد وعملنده خطا
ایدن کمسنه معناسنه در دیدیلر اسباط انلر لغتنده عرب لغتنده قبایل کبی در
استبرق دیباج غلیظ معناسنه فارسیدر استبره دن معربدر اسفار
سریانی یا نبطی ده کتب معناسنه مفردی سفره ده اصری نبطیه ده عربی ده

عهدی معناسنه در اگواب نبطیه ده کوز لفظنک جمع اولان اکواز معناسنه در
بعضیلر جرم لفظنک جمعی اولان جرار معناسنه در دیدی کوز عربی ده قولبی اولان
باذاق وجره که ترکیده دستی وکوب دیرلر قولبی اولمین بردقدر الیم زنجیه ده
یا عبریه ده وجع ویرن نسنه معناسنه در اناه اهل مغرب یا اهل بربر ده نضجه
یعنی آتک پشمه سی معناسنه در حمیم آن ومن عین آنیة آن وآنیة لغة سابقه ده
زیاده حل معناسنه در اواه لغت حبشه ده موقن یا رحیم معناسنه در اواب
لغت حبشه ده مسبح یعنی تسبیح ایدیجی معناسنه در پس اوبی لغت حبشه ده سبحی
یعنی تسبیح ایله معناسنه اولور اولی واخره قبطیه ده اولی اخره وآخره اولی معناسنه در
کذلک بطاینها من استبرق ظواهرها یعنی جامه نک یوزی حریردندر معناسنه در
قبطیه ده عربی ده آستر معناسنه در که یوز مقابلیدر بعیر عبرانیه ده حمار
یا هر حیوان که اوزرینه یوك وضع اولنه بیع جوالیقی بیعه وکنیسه لفظلرن
بعض علما فارسیه در دیدیلر دیدی تنور فارسی معرب در کذا قاله الجوالیقی
والثعالبی تحت فناديها من تحتها ده اولان تحت نبطیه ده بطنها معناسنه در
جبت حبشه ده شیطان یا ساحر معناسنه در جهنم اصلی فارسیده
جهنام وعبرده کهنام در حصب زنجیه ده حطب معناسنه در حطة
اول قوم لغتنده قولوا صوابا یعنی طوغری سوز سویلك معناسنه در حواریون
نبطیه ده نشاکون یعنی زاهدلر معناسنه در که اصلی هواری در حوبا حبشه ده
اثما یعنی کناه معناسنه در دارست یهود لغتنده قارات معناسنه در که ترکیده
اوقویوشدیق ودرس سویلشدك تعبیر اولنور دری حبشه ده مضیء
معناسنه در دینار فارسیدن معرب در راعنا لسان یهودده مقام سب ده
مستعمل در ربانیون جوالیقی ابو عبیده دن روایت اتدی که عرب ربانیون
لفظنی بلمزلر بلکه انی فقیه واهل علم اولان بیلور ظنم بودر که لفظ ربانیون
عرب اولمیوب عبرانی یا سریانی اوله بعضیلر سریانی اولدوغنه جزم اتدی
ربیون سریانی در رحمن مبرد وثعلب سریانی در واصلی خاء معجمه
ایله در دیدیلر رحمة ورخمة بر معنایه در رس عجایب کرمانی ده عجمی در
بئر یعنی قویی معناسنه بعضیلر آرس دن مخفف در دیدی که ارس
جبال ارمنیه دن خروج ایدر بر نهر عظیم در که باب الابوابه قریب
موضعده بحر خزره ملاقی اولور خواجه حافظ ای صبا کر بکذری بر ساحل
رود ارس دیدیکی نهر بودر رقیم رومیه ده لوح معناسنه در
بعضیلر سریانی در کتاب یا دوات معناسنه دیدیلر رمز ابن الجوزی فنون
الافنان ده معرب در دیدی واسطی عبریه ده تحریك الشفتین معناسنه در
دیدی رهوا نبطی ده سهلا واسطی سریانیه ده ساکنا معناسنه در دیدی
روم اعجمی در نا سردن طائفه معروفه معناسنه زنجبیل فارسیدن

سجیل

شکله الزرکشی فی البرهان ~
المدارسة القراءة ~
وهو ابو القاسم ~
شرح قاله ابو حاتم فی کتاب الزینة ~
قال الله تعالی واترك البحر رهوا ~



سجل ابن جنی کتاب معناسنه در بعضیلر فارسی معرب در دیدی سجیل سنك کل دن
معرب در سجین ابو حاتم عربی دکلدر دیدی سرادق جوالیقی سرادردن معرب در
دهلیز معناسنه صواب اولان سرا پرده دن معرب اولمق در ستر الذاد معناسنه
سری سریانیه یا نبطیه یا یونانیه ده نهر معناسنه در سفرة ابن عباس نبطیه ده
قراء معناسنه در دیدی سقر جوالیقی عجمیه در دیدی سجدا مقنعی الرؤس
یعنی باشیکزی اکدیکز حالده معناسنه در سکر لغت حبشه ده خل یعنی سرکه
معناسنه در سلسبیل عجمی در سندس ابو اللیث معرب اولدوغی متفق در
جوالیقی فارسیده رقیق الدیباج معناسنه در دیدی قسید له هندیه در دیدی
سید قبطیه ده زوج معناسنه در سینین عکرمه حبشه ده حسن معناسنه در
دیدی شطر رفیعه ن تلقا یعنی قارشوسی معناسنه در لسان حبشه ده دیو
روایت اولندی شهر بعض اهل لغت سریانیه ده دیدی صراط لغت رومیه ده طریق
معناسنه در صرهن ابن عباس لغت نبطیه ده شققهن یعنی پاره پاره ایله معناسنه در
دیدی وهب بن منبه دن روایت اولندی که هیچ بر لغت یوقدر که قرآنده آندن
بر لغت مذکور اولمیه دیدیلر که رومیه دن نه لغت مذکور اولدی جواب ویردی که
فصرهن یعنی قطعهن اول قوشلری قطعه قطعه ایله معناسنه در صلوات
کنایس الیهود یعنی یهودیلر کلیسالری معناسنه که آنلر لساننده اصلی صلوتا در
طه حاکم مستدرکده ابن عباسدن تخریج اتدی که حبشه ده یا محمد معناسنه در
ویر روایتده نبطیه در دیدی وسعید بن جبیر نبطیه ده یا رجل معناسنه در
دیدی عکرمه حبشه ده یا رجل معناسنه در دیدی طاغوت حبشه ده کاهن
معناسنه در طفقا شبیدله قصدا یعنی ادم وحوا قصد اتدیلر طوبی جنتك
اسمیدر ابن عباس حبشه یه وسعید بن جبیر هندیه در دیدی طور جبل معناسنه
مجاهد سریانیه وضحاك نبطیه در دیدی طوی کرمانی لیلا وبعضیلر عبرانیه ده
رجل معناسنه در دیدیلر عبدت نبطیه ده قتلت معناسنه در عدن ابن
جریر ابن عباس دن تخریج اتدی که جنات عدن ده عدن دن مراد ندر دیو
کعب دن سؤال اتدکده کعب جواب ویردی که سریانیه ده جنات کروم
واعناب یعنی آصمه لر واوزوملر باغچه سیدر وبعضیلر رومیه در دیدی
عرم حبشیه ده اول حوض در که ایچنده صو مجتمع اولدقدن صکره بر طرفی
یاریلوب صو طشره یه جریان ایدر قاله مجاهد غساق جوالیقی وواسطی
ترکیه ده صووق وقوقمش صو معناسنه در وعبد الله بن یزید طحاریه ده
قوقمش معناسنه در دیدی غیض الماء حبشیه ده نقص معناسنه در فردوس
مجاهد رومیه ده بستان وسدی نبطیه ده کرم یعنی اوزم اصمه سی معناسنه
اصلی فرداس در دیدی فوم عبریه ده حنطه معناسنه در قرطاس جوالیقی
عربی دکلدر دیدی قسط رومیه ده عدل معناسنه در ابن الانباری زاهده

قال الله تعالی وادخلوا الباب سجدا
وقوله تعالی [illegible]
قال الثعالبی وابو حاتم ~
فی قوله عبدت بنی اسرائیل ~
[illegible]

دیدی که مقسط عرب کلامنده عادل معناسنه در وقاسط جائر یعنی ظالم معناسنه
قال الله تعالی اما القاسطون فکانوا لجهنم حطبا ای الجائرون قسطاس
مجاهد رومیه ده عدل سعید بن جبیر رومیه ده میزان معناسنه در دیدیلر .
قسورة اسد معناسنه در که حبشیه ده قشوره دیرلر قطنا نبطیه ده کتابنا
معناسنه در قمل ابو عمرو دیدی که عربی ده بو لفظک معناسنی بلمم واسطی
عبریه ده و سریانیه ده دبا معناسنه در دیدی قنطار ثعالبی رومیه ده
اون ایکی بیک اوقیه در دیدی خلیل دیدی که سریانیه ده اوکوز درسی طولوسی
التون یا کمش اولمق اوزره زعم ایدرلر بعضیلر بربر لغتنده بیک مثقالدر
دیدی ابن قتیبه افریقیه ده سکسان بیک مثقالدر دیدی قیوم سریانیه ده
اویقو اویومیان کمسنه معناسنه در کافور فارسیدر کفر عنا امح عنا یعنی
بزدن سیئاتمزی محو وازاله ایله معناسنه نبطیه در بعضیلر کفر محی معناسنه
عبرانیه در دیدی کفلین ابو موسی الاشعری حبشیه ده ضعفین معناسنه در
دیدی کنز فارسی معرب در دیدی لینت کلبی دیدی که نخله معناسنه یثرب
یهودندن غیریدن استماع اتمدم متکا حبش لغتنده ترنج معناسنه در مجوس
جوالیقی اعجمی در دیدی مرجان بعض اهل لغت اعجمی در دیدی مقالید مجاهد
فارسیه ده مفاتیح معناسنه در دیدی واقلید ومقلید کلیددن معرب در
فارسی در مفتاح معناسنه کتاب مرقوم عبریه ده کتاب مکتوب معناسنه در
قاله الواسطی مزجاة قلیلة معناسنه عجمیه و بعضیلر قبطیه ده دیدی ملکوت
عکرمه نبطیه ده ملک معناسنه در دیدی که اصلنده ملکوتادر مناص
نبطیه فرار معناسنه در منسأة حبشیه ده عصا معناسنه در دیو سدیدن
روایت اولندی منفطر حبشیه ده ممتلی یعنی طولو معناسنه در مهل اهل
مغرب یا اهل بربر لغتنده عکر الزیت یعنی زیتونه یاغینک بوسه سی
معناسنه در ناشئة اللیل ابن مسعود وابن عباس قیام اللیل معناسنه
حبشه لغتی در دیدیلر ن کرمانی ضحاکدن روایت اتدی که فارسیه ده
اصنع ما شئت معناسنه آصلی انوندر دیدی هدنا عبرانیه ده تبنا یعنی
بز توبه اتدیک معناسنه هود اعجمیدر یهود معناسنه هونا سریانیه عبرانیه ده
حکما معناسنه در هیت لک قبطیه ده یا سریانیه ده یا حورانیه ده یا عبرانیه ده
تعال معناسنه آصلی هیتلج در وزر نبطیه ده امام معناسنه در وزر نبطیه ده
جبل و ملجا معناسنه در یاقوت فارسیدر یحور حبشیه ده یرجع معناسنه در
یس حبشیه ده یا انسان یا یا رجل معناسنه در یصدون حبشیه ده هم
یضجون یعنی صیحه و جلبه ایدرلر معناسنه در یم سریانیه یا عبرانیه یا قبطیه ده
بحر معناسنه در یهود اعجمی معرب در که یهوذ بن یعقوبه منسوب در ذال
معجمه یی و مهمله یه تبدیل ایله تعریب اتدیلر والله اعلم بالصواب هذا آخر ترجمه

ماقال

ما قاله السیوطی علی وجه الایجاز وصلی الله علی محمد واله وصحبه اجمعین تذییل
فی فوائد متفرقه متعلقه بهذا الفصل فائده بعض الفاظ عربیه والفاظ عجمیه
من حیث المادة متوافق واقع اولسه لر احدهما آخردن ماخوذدر دیمک
خطادر بلکه هر لسانک بعض الفاظی یه اول لسانک الفاظی جنسندن
ماخوذ ومشتق اولور یقال الامة لا تلد الا بشرا والناقة لا تنتج الا بعیرا
هذا لفظ ادریس عجمی اولمغله عربی اولان درسدن ماخوذ ولفظ یعقوب دخی
عجمی اولمغله ترکیده اوکلک کلیک تعبیر اولنان مشهور قوش معناسنه اولان
یعقوبدن ماخوذدر دیو زعم ایدنلری علماء لغت تعییب بلکه تکذیب اتدیلر حتی
ابو بکر محمد بن السری رساله اشتقاقده دیدی که بر لفظ اعجمی معرب لفظ عربیدن
مشتق وماخوذدر دیو ادعا اتمک بعینه قوشی بالیقدن تولد اتدی دیو ادعا
کبیدر فائده تعریب اولنان الفاظ عجمیه یی عرب ممکن اولدوغی مرتبه کندو
اصطلاحلرینه توفیق ایدوب اعراب وتصرفات جهتندن کندو ابنیه وقاعده لرینه
تطبیق ایدرلر مثلا لفظ شاهنشاه فارسیدر وصف ترکیبی و پادشاهلر پادشاهی
معناسنه در تعریب ایدوب شهنشاه دیرلر سلومة الانباری مقامات حریری
شرحنده دیدی که عرب اسماء اعجمیه یی تعریب اتدکلرنده اکثریا تغییر ایدرلر کما
قاله الاعشی وکسری شهنشاه الذی سار ملکه اصلی شاهانشاه ایدی
الفی حذف ایله تعریب اتدیلر وتاج بن مکتوم تذکرة الشعراده دیدی که شهنشاه
لفظنک آخر نه اولان ها رفع ونصب وجره سائر الفاظ عربیه صحیحه نک
آخری کبی عاملک مقتضاسنجه تابعدر فائده ثعلب امالی ده دیدی که ابراهیم
واسمعیل کبی اسماء عجمیه نک تثنیه سنده عرب قیاس اوزره تصرف ایدرلر مثلا
ابراهیمان واسمعیلان دیرلر لکن جمع وتصغیر اتدکلرنده کندو قانونلرینه تطبیق ایدوب
جمع لرنده اباره واسامع وتصغیرلرنده بریه وسمیع دیرلر انتهی وزمخشری اساس
البلاغه ده دیدی که اقام عندنا بریه بریهة که لفظ بریه ابراهیمدن
مرخم مصغر در یعنی ابراهیمجک بزم عندمزده بر آز زمانجق اقامت اتدی
وثعالبی فقه اللغه ده دیدی که ثوب مهرق دیرلر آفتاب رنکنده صاری
صباغت اولنمش ثوب معناسنه زیرا مهر فارسیده شمس معناسنه در
وسادات عرب قدیمدن باشلرینه صاری یه بویانمش عمامه وضع اتمه لریله
فی رؤسهم عمائم مهراة دیوب سیادتلرندن کنایه ایدرلر ایدی که مهر
لفظنی کاه نسبته وکاهی اسمی مفعول صیغه سیله تعبیر وتصرف اتدیلر لکن
ازهری دیدی که عمامه مهرویه مهراة تسمیه اولندوغی عمائم مذکوره عرب به
هراة شهرندن کلدیکی ایچوندر ودخی لفظ لجام لکامدن معرب ایکن لفظ عربی
صحیح کبی تصرف اولنور مثلا جمعنده لجم دیرلر کتاب وکتب کبی وتصغیرندن
لجیم دیدیلر کتیب کبی وفعل مشتق اتدیلر وفی الحدیث الجم یلجام من النار

و فى حديث آخر استفزى و تلجى حتى لفظ لجامده بر مرتبه تصرف اتديلركه گويا مدت معرب اولدوغى اتفاقى اولمسه عربى اصلى دير حكم اولنور ايدى كذلك لفظ ديوان معرب اولدوغى اتفاقى در مع هذا اصلى دِوّانٌ در واو اولى يايه قلب اولندى ديديلر لهذا جمعنده اصلنه رد ايدوب دواوين ديديلر واندن فعل مشتق ايدوب دوّن ويدوّن ديديلر كذلك دينار لفظى معرب در واصلى دِنّارٌ در كه نون اولى بى يايه قلب ايدوب جمع وتصغيرنده اصلنه رد ايدوب جمعنده دنانير وتصغيرنده دُنَيْنِير ديديلر ولفظ نوروز يوم جديد معناسنه فارسيدر تعريب اتدكده بعضيلر تغيير اتمديلر لكن اندن فعل مشتق اتديلر روايت اولندى كه على كرم الله وجهه حضورلرينه نوروزده خبيص كه تركيده غاتيلى حلوادر تعبير اولنور اهدا اولنمش ايدى بيوردىلر كه نوروزوا لنا كل يوم وبعضيلر تغيير ايدوب نيروز ديديلر كه عرب لغتنه مناسب در قيصوم وعيشوم كبى وايكى وجه اوزره دخى اندن فعل اخذ اتديلركه كاهى نورز ديديلر دحرج قبيلى كبى وكاهى نيرز ديديلر بيطر كبى وقال العجاج كالحبشى التف او تسبج كه تسبج سبيج مأخوذ وفارسيدن معرب در واصلى شبى در سياه ثوب معناسنه پس تسبج التف بالتسبيج يعنى سياه ثوبه صارلدى معناسنه اولور وقال الاعشى حتى مات وهو محرزق محرزق هرزوقادن معرب در نبطيه ده مخنوقا هلوك اولان كمسنه معناسنه ودخى لفظ زرجون صارو رنكلو شراب معناسنه فارسيده زركوندن معرب در آلتون رنكنده معناسنه واندن اسم مفعول اخذ ايدوب مزرجن ديرلر عرجوندن معرجن ديدكلرى كبى فائده الفاظ معربه وزننده الفاظ عربيه وزننه موافق اولمق لازم دكلدر اكر موافق واقع اولورسه بغايت مستحسن در مثلا آجر وابريسم واهليلج واطريفل لفظلرى معرب واوزان عربيه مخالف در فائده بعض لفظ معرب واردر كه تعريب اولنور لسان عربيه لاحق اولمزدن اقدم بعينه اول لفظ لسان عربده موجود اولوب بر غيرى معناده مستعمل اولنور مثلا لفظ ياسمين عربده هوهج اوزرينه القا اتدكلرى اسم معناسنه ايدى ولفظ مذكورى فارسيده تعريب اتدكلرنده كالاول شكوفه معهوده استعمال اتديلر ولفظ ورد عربده تركيده طورو تعبير اولنان فرسده وارسلونده استعمال ايدرلر ايدى ولفظ مذكورى تعريب اتدكلرنده كالاول كل استعمال اتديلر فائده بعض الفاظ متداوله واردر كه اكرچه عرب آنى تكلم ايدرلر لكن علماء لغت ميانه‌ده اول الفاظك عربيه وعجميه اولدوغى مشكوك در ابن دريد جمهرة ده ديدى كه آس لفظى اكرچه عرب آنى استعمال وشعرلرنده ذكر ايدرلر لكن آنى عربى دكلدر بلكه دخيل درظن ايده رم وعرب آكا سمسق ديرلر ديدكلرينك صحتنه واقف اولمديم تكه لفظى دخى دخيل ظن ايدرم ند لفظى عرب طيب معروف ده اكرچه استعمال ايدرلر لكن عربى صحيح دكلدر سله كه عامه ميانه‌ده معروف در

فوائد جوهرى ديدى كه الجرم الحر معرب كرمدن كبى صرد سردن معرب اولديغى كبى يقال ارض مجرومة وارض معدودة
تركيده مرسين ديرلر
تركيده اوجقور ديرلر
تركيده سبت ديرلر



عندمده عربى اولدوغى مشكوك در شيط ديدكلرى دخى عربى صريح دكل زعم ايدرم مشمش دخى عربى صرف اولدوغى معلوم دكلدر ميش لفظى نحاس ده استعمال ايدرلر عربى اولدوغنه جزم ايتمدم دراقن خوخ معناسنه لغت شاميه در عربى صحيح در ديرم قصف كه لهو ولعب ده مستعملدر عندمده عربى صريح دكلدر فنى بر نوع خبزك اسميدر عربى در ديرم قط سنور معناسنه عربى صحيح اولمق كرك كمال الدين دميرى حيوة الحيوان كبرى ده ديدى كه لفظ قط حديث شريف ده واقع اولدى قال النبى عليه السلام عرضت على جهنم فرائت فيها المرأة الحميرية صاحبة القط الذى ربطته فلم تطعمه ولم تسرحه جوهرى ديدى كه رانج جوز هندى معناسنه زهوجه سيردن بر نوع معناسنه ظاهرلرى فارسى معرب اولمق اقتضا ايدر كذلك ابازيردن كزبره لفظى دخى معرب ظن ايدرم باطيه لفظى دخى اناء معروف معناسنه معرب ظن اولنور والله اعلم نكته لطيفه كاهى الفاظ فارسيه‌يى قالب عربى يه افراغ ايدوب آنده قواعد عربيه‌يى اجرا ايدرلر مع هذا فارسيه صحيحه در ومعرب دكلدر مثلا ابو مهديه بعض الفاظ فارسيه استماع ايدوب آنلرى شعر وجهله حكايه اتديكه نظم يقولون لى شنبذ ولست مشنبذا طوال الليالى ما اقام ثبير ولا قائلا زودا ليعجل صاحبى وبستان فى قولى على كبير ولا تاركا لحنى لاتبع لحنهم ولو دار صرف الدهر حيث يدور لفظ شنبذ اصلنده چون بود ايدى اندن امر واسم فاعل اخذ اتدى وزود عجله معناسنه ولفظ آمدن دن مأخوذ امر فارسيدر يعنى تيز كل وبستان خذ معناسنه امر فارسيدر يعنى آل حكايه اولندى كه جار الله علامه زمخشرى لغات عربيه‌يى على الوجه اللايق ضبط واتقان ايدوب بو فنده بر مرتبه‌يه بالغ اولدى كه خذوا لغتكم من رجل اعجمى آوازه سى طنين انداز اسماع فصحاء عرب اولدقده رشك ايدوب امتحان ايچون مجلسنه جمع اولديلر وهر كس لغات غامضه نادره سؤال اتديلر زمخشرى دخى بلا تعلثم جواب ويردكده جمله سى فضلنه معترف اولدولر اواخر مجلسده زمخشرى دخى اسلوب مذكور اوزره فارسى الفاظ عربى صورتنه سبك ونظم ايدوب مز بعد لره عرض اتدى استماع اتدكلرنده ما سمعنا بهذا فى آبائنا ديوب حيرت آلوده وداع اتديلر نظم ان الاكارم قد ساهت بغبه ما سبزت واشر وزت بغد ان تكون نزاشيشا ان الخزاينة قد باخت بغد ان خبمت وابزوكت نبغه ان تكون كوا جيكا وقال غيره فى هذا الاسلوب نظم سبية من شهى اسفاهما آمدت من دستي الجانانة فى دلى رخسانيا بكنجه بنهنت فى كوشته الويرانة فائده ابو القاسم الزجاجى ديدى كه سقط فى ايديهم عبارتى عرب نزول قرآندن اول استماع اتمشلر ايدى چونكه شعراء اسلوم عبارة مذكوره‌يى

شعرلرنده استعمال مراد ایتدکلرنده قدیمده کیفیت استعمالنه آشنا اولمغله استعمالنده خطا ایتدیلر حتی ابونواس عالم نحریر عدیم النظیر ایکن ونشوة سُقِطَت منها فی یدی کلامنده خطا ایتدی زیرا لازمدن مجهول کلمز رُغِبْتُ وَغُضِبْتُ دیمزلر بلکه رُغِبَ فِیَّ وَغُضِبَ عَلَیَّ دیرلر میدانی مجمعده دیدی که سُقِطَ فی یده عبارتی نَدِمَ دیه جك یرده تکلم اولنور وسائر جوارحدن ید اختیار اولندوغی نادم اولان کسنه عادتا الینی عض ویری بر ینه ضرب ایدر انتهی بیهقی تاج ده دیدی که ولما سقط فی ایدیهم عبارهٔ شریفه سی ندموا دیمکدر سقط الندم فی ایدیهم ایدی ندم حذف وسقط مجهول قلنوب جار ومجرور قائم مقام فاعل قیلندی رُغِبَ فِیَّ دیدکلری کبی سُقِطَ واُسْقِطَ بر معنایه در لکن سُقِطَ اکثر واجود در ودخی سقوط ترکیبی برشئه نك اعلادن اسفله نزول واورض اوزرینه وقوعنه دلالت ایدر صکره توسیع ایدوب خطا اولان کلامی شئ مَرْدُود ه تشبیه ایدوب سَقَطٌ دیدیلر وعبارت مذکوره ده ید ذکر اولندوغی بو سببدندر که پشیمانلق اولا قلب ده حادث اولوب اثری یدده ظاهر اولور قال الله سبحانه فاصبح یقلب کفیه علی ما انفق فیها ویوم یعض الظالم علی یدیه زیرا یدجارحهٔ عظمی در هذا ید کسب اتمدیکی نسنه یی یده نسبت ایدرلر قال الله تعالی ذلك بما قدمت یداه انتهی

فصل فی دُرَرِ فَوَائِدِهِ وَغُرَرِ عَوَائِدِهِ یجب عَلَی الْمُتَأَدِّبِ اَنْ یَجْعَلَهَا قُرْطَةً لِسَمْعِ لُبِّهِ وَشَنْفًا لِاُذُنِ قَلْبِهِ وفیه عدة فرائد

فریده فی الالفاظ العربیة الاسلامیة ابن فارس فقه اللغه ده دیدی که زمان جاهلیتده عربك لغات وعادات واحواللری اباعن جد میراث مثابه سنده ایدی هذا هکذا وجدنا آباءنا کلامی مبنی جمیع اوضاع واحواللرینه حجت اتخاذ اتمشلر ایدی چونکه آفتاب اسلام مطلع رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دن طلوع ایتدی عربك احوالی متحرك ودینلری منسوخ وباطل وآیینه لری مضمحل وعادتلری متبدل اولوب لغتلرندن بعض الفاظ بعض زیادات ونیجه شروط وقیود انضمامیله بر موضعه نقل اولندی مثلا مؤمن لفظی عرب اماندن وتصدیق معناسنه اولان ایماندن مأخوذ بلورلر ایدی پس شارع اول معنا اوزره نیجه شروط واوصاف ضم ایدوب آنلری جامع اولان کسنه یه مؤمن اطلاق ایتدی کذلك اسلام لفظنی عرب برنسنه سالم اتمك معناسنه بلورلر ایدی کذلك کفر لفظنی ستر وتغطیه معناسنه بلورلر ایدی شارع آنلره دخی نیجه شروط وقیود الحاق ایدوب آنلری جامع اولان کسنه یه مسلم یاخود کافر دیدی کذلك فسق لفظنی عرب مجرد خروج معناسنده استعمال ایدرلر ایدی شارع طاعت الهیه دن خروج فاحش ایله خروج معناسنه نقل ایدوب بو وجه اوزره خارج اولان کسنه یه فاسق اطلاق ایتدی وسائر الفاظ فقهیه دخی



بو سیاق اوزره جاری اولمشدر مقایسه اولنه آمدی بر کسنه شلو لفظ فاسقك معناسنده سؤال اتسه لایق اولان بودر که لغوئیسی مطلق خروج ایدن واصطلاح شرعیسی طاعت الهیه دن خروج فاحش ایله خارج اولان کسنه در دیو جواب ویرمك کرکدر وعلی هذا القیاس

فریده وبعض الفاظ عربیه وارد که صدر اسلامده حادث اولوب اهل جاهلیت آنی بلمزلر ایدی ابن خالویه کتاب لیس ده دیدی که لفظ جاهلیة صدر اسلامده حادث اولمش برا سمدر که بعثت رسول اکرمدن مقدم اولان زمانه اطلاق اولندی کذلك لفظ منافق کلمهٔ اسلامیه در اهل جاهلیت آنی بلمزلر ایدی ظهور دین اسلامدن صکره اظهار ایمان وابطان کفر ایدن کسنه یه اطلاق اولندی واصلنده نافقاء بربوعدن مأخوذدر وابن فارس دیدی که لفظ مُخَضْرَم ابتداء اسلامده حادث اولمش بر اسمدر که اهل جاهلیت دن زمان اسلامه ادراك ایدن کسنه یه اطلاق اولندی وشعرادن مخضرمون اول کسنه لردر که جاهلیة واسلامده شعر تکلم اتمش اوله حسان بن ثابت ولبید بن ربیعه ونابغه بنی جعده وزبرقان بن عمرو کبی خَضْرَمْتُ الشَّیْءَ دیرلر قطع اتدم معناسنه ومُخَضْرَمَة عَطِیَّتُهُ دیرلر احسانی قطع اتسه مُخَضْرَمُون دخی کفردن منقطع واسلامه متصل اولدقلری ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندیلر ودخی امراة مُخَضْرَمَة دیرلر قصیرة القامة اولسه شعراء مذکوره یه مخضرم اطلاق اولندوغی قوانن عظیم نازل اولمغله شعرلری رواجدن قالوب واعتباری قاصر اولدوغی ایچوندر مخفی اولمیه که جوهری مُخَضْرَم تفسیرنده دیدی که لفظ مذکور جاهلیة واسلامه ادراك ایدن شاعره اطلاق اولنور وابن فارس کلامی عمومنی یعنی شاعره عدم اختصاصنی اشعار ایدر فیروزابادی دیدی که مُخَضْرَم اختتان اولنمین یاخود نصف عمری جاهلیة ده ونصف اخری اسلامده کذران اولان یاخود ایکی وقته دخی ادراك ایدن کسنه لره یاخود ایکی وقته دخی ادراك ایدن شاعره اطلاق اولنور لبید واسود کبی ابن الاعرابی دیدی که عجب در که لفظ فاسق عربی صحیح ایکن محاورات جاهلیة ده وشعرلرنده اصلا ذکر اولنمدی جوهری دیدی که لفظ نفث مناسك حجدن طرناق کسمك وباش تراش اتمك وقص شارب وعانه رومی جما اتمك معناسنه در ابو عبیده دیدی که لفظ تفث اصلا بر شعرده واقع اولمدی که انکله معنای مذکوره استدلال اولنه

فریده فی الالفاظ التی اول من تکلم بها رسول الله علیه السلام ثعالبی فقه اللغه ده دیدی که بر کسنه یه بلاقتل وفات اتسه آکا مَاتَ حَتْفَ اَنْفِهِ دیرلر وعبارهٔ مذکوره یی اولا رسول اکرم تکلم ایتدی واندن غیریدن استماع اولنمش ایدی ابن درید مجتبی ده حضرت علی یه مستند سند صحیح ایله روایت ایتدی که علی رضی الله عنه

دیدی که عربدن هر نه لغت که استماع اتدیم رسول اکرمدن دخی انی استماع اتدیم
لکن مات حتف انفه عبارتنی رسول اکرمدن استماع اتدم آندن اول عربدن اول
عبارتی استماع اتمدم وابن درید عبارت مذکوره نک معناسنی شو وجهله بیان اتدیکه
یعنی فلان کمسنه نک روحی انفندن خروج اتمکله وفات اتدی زیرا میت حین
موتنده کندو فراشنده انفاس متتابعه ایله تنفس ایدر که رمقی منقطع اولور
وانفه تخصیص اولندوغی انف مخرج نفس اولمغله رمقی آنده نهایت بولدوغی
ایچوندر ودخی فرسه بحر اطلاقی رسول اکرمدن غیریدن استماع اولنمدی که
جریی منقطع اولمیه بر فرس جواده راکب اولدیلر تحسین ایدوب اول فرسی صویی
منقطع اولمیه بحره تشبیه بیوردیلر ودخی لفظ زَمَّارَه زانیه معناسنه رسول
اکرمدن غیریدن استماع اولنمدی ابو عبیده دیدی که لفظ مذکورک مأخذینه مطلع
اولهمدیم خاطر فاتره حضور ایدر عادة عرب بودر که بعض کلمه نک حروفنی تقدیم
وتأخیر ایله قلب مکان ایدرلر محتملدر که لفظ زمّاره دخی بو قبیلدن اولوب رمّازه‌دن
مقلوب اوله که قاشی ایله اشارت ایدن خاتونلرده مستعملدر زمخشری اساس
البلاغه‌ده دیدی که جَارِیَةٌ غَمَّازَةٌ بِیَدِهَا. هَمَّازَةٌ بِعَیْنِهَا. لَمَّازَةٌ بِفَمِهَا. رَمَّازَةٌ
بِحَاجِبِهَا دیدکدن صکره وَنُهِیَ عَنْ کَسْبِ الزَّمَّارَةِ وَهِیَ الْقَحْبَةُ دیدی ومحتملدر که
نفخ مزمار یعنی نی زنلک ایدن خاتونه تشبیه طریقیله اوله زیرا نی زن اولان
خاتون زانیه اولان خاتون وادی واحددندر والله اعلم. ودخی لَا یَنْتَطِحُ فِیهِ
عَنْزَانِ ولَآنَ حَمِیَ الْوَطِیسُ. ولَا یُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَیْنِ والحرب خُدْعَةٌ.
وَإِیَّاکُمْ وَخَضْرَاءَ الدِّمَنِ. عبارتلری اول رسول اکرمدن استماع اولندی وعبارات
مذکوره‌یی مثل مجراسنه اجرا اتدیلر امام احمد عبدالله بن عمرو بن العاصدن روایت
اتدی که بن رسول اکرمدن بیک عدد مثل استماع وحفظ اتدیم وعسکری کتاب الامثالده
بیک عدد حدیث ذکر اتدی که هر بری مثل مجراسنه جاریدر اکرم من الاسد.
واجرأ من الاسد. واشجع من الاسد. واجرء من الاسد. مثللر بی حدیث اولمق اوزره
ذکر اتدی ومن اراد الاطلاع فلیراجع الی کتب الامثال جوهری دیدی که لفظ صیر
قاپو یاریغی معناسنه رسول اکرمدن غیریدن استماع اولنمدی ودخی لفظ جُلْهَه
جانب وادی معناسنک جیمک ضمیله رسول اکرمدن غیریدن استماع اولنمدی
عربدن مسموع اولان جَلْهَه لفظی در کتاب لیس‌ده واقع اولدی که لفظ صُرَاح
حدیث شریفدن غیری محلده ذکر اولنمدی سماواتده کعبهٔ مکرمه مقابلی
بیت معناسنه فریده فی الالفاظ التی اول من تکلم بها الصحابی او التابعی تبریزی
تهذیبده دیدی که اِجْعَلْ هٰذَا الشَّیْءَ بَاجًا وَاحِدًا عبارتی همزه ایله اول عثمان
بن عفاندن مسموعه‌در یعنی لجمله طریقا واحدا ابو عبید فقیر فصایح الکلام
ثعلبی نام کتابک شرحی فصیح اللسان نام کتابده شویله مطالعه اتدی که
ترجمه‌سی بودر اجعلها باجا واحدا عبارتنده صواب اولان همزه‌یی ترک درویلج

لفظ



لفظی فارسیدن معربدر روایت اولندی که حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه
حضورینه بعض دهقانیلر الوان اطعمه احضار اتدیلر عمر هر طعامدن سؤال اتدی
جوابنده هذا سکباج وهذا زیرباج وهذا اسفیدباج دیدیلر پس عمر اتدی که جمله
قصعه‌لری بر موضعه جمع ایده‌لر وبر قصعهٔ کبیرهٔ خالیه طلب ایدوب فرمان
اتدی که اول قصعه‌لرده اولان طعاملری آکا افراغ ایدوب قاریشدیره‌لر واول
وقتده اجعلوها باجا واحدا دیدی انتهی جوهری کلام منده شو وجهله واقع
اولدی که اجعل الباجات باجا واحدا ولونا واحدا. عبارتنده اولان باجا لفظی مهموز
وغیری مهموز استعمال اولنور فارسیه‌دن معربدر آصلی باهادر الوان اطعمه
معناسنه انتهی مخفی اولمیه که لفظ با ولفظ وا فارسیده آش معناسنه‌در وآخرنده
اولان لفظ ها علامت جمعدر خالویه دیدی که دَجَّال لفظنک جمعی دَجَاجِلَه اولدوغی
فقیه مدینه یعنی مالک بن انسدن استماع اولندی حیث قال هؤلاء الدجاجلة
شرح فصیحده دیدی که فَاضَ لفظنک مصدری فَوْضَة اولدوغی اول شریحدن
استماع اولندی ابن درید دیدی که لفظ جائزه عطیه معناسنه جمعی جوائزدر
بعض اهل لغه دیدیلر که لفظ مذکور کلمهٔ اسلامیه‌در اهل جاهلیة انی بیلمز ایدی
حکایت اولندی اسلام ظهورندن صکره بر امیر الجیش عسکری ایله دشمننه قریب
موضعه بالغ اولدقده آنلر ایله دشمن میاننده بر نهر عظیم واقع اولمش ایدی
بر فرد اندن عبور اتمکه جرأت ایده مدی امیر الجیش دیدی که هر کیم بو نهری
تجاوز ایدرایسه فلان قدر عطیه‌یه مستحق اولور پس عطیه امیدی ایله نهرمز بوردن
تجاوز ایدن کمسنه عطیهٔ موعوده‌سینی اخذ اتدکده اخذ فلان جائزة دیرلر
ایدی صکره هر نسنه مقابله‌سنده احسان اولنان عطیه‌یه جائزه اطلاق اتدیلر.
زمخشری اساس البلاغه‌ده اَجَازَهُ بِجَائِزَةٍ سَنِیَّةٍ وبجوائز دیدکدن صکره دیدیکه
اجازه ماده‌دن مأخوذدر سقاه معناسنه واول صویه جواز دیرلر انتهی.
وابن الانباری زاهره‌ده دیدیکه جائزه آندن عبارتدر که بر کمسنه‌یه آخر کمسنه‌یه
صو ویرر که اول آخر کمسنه کندو یولنه کیدر اصلی بودر که بر رجل صو اوزرینه
ناظر اولان کمسنه‌یه مرور ایدوب بکا شو صودن بر ایچم صو ویرسن‌ده تجاوز
ایده‌یم وسکا ضرر طوقنمسون دیر صکره استعمالی شایع اولوب عطیه‌یه جائزه
اطلاق اتدیلر قال بیت یا قیّم الماء فدتک نفسی. احسن جوازی واقل حبسی
ودخی لفظ مُحَرَّم نی مات جاهلیتده معروف دکل ایدی بلکه اهل جاهلیت
محرم وصفر صفران ومحرّمه صفر اول وصفره صفر ثانی وربیع الاول
وربیع الآخر دیو تعداد ایدرلر ایدی چونکه اسلام ظاهر اولوب عربلک قدیمدن
اعتبار اتدکلری سنیک خصوصی باطل اولدی رسول اکرم محرّمه شهر الله المحرم
تسمیه اتدی وفی الحدیث افضل الصیام بعد شهر رمضان صیام شهر الله المحرم
آمدی تقریر مذکوره شهور اثنی عشردن شهر الله لفظی محرم تخصیصک

ابو عمرو دیدیکه وطیس تنوره مشابه بر چوقوردر که انده اتمک پشیرلر وقیزدیغی حرب ایچون مثل ایدیلر
وفی الحدیث من تطلع من صیر الباب فقئت عینه
وفی حدیث ابی سفیان ما کدت تأذن لی حتی تأذن لحجارة الجلهتین

اسپیجیباج...
جوهری ده آخرده اتدی

نكته سی منفهم اولور فافهم هذا واحفظه **فصل** فی الالفاظ التی ترك استعمالها
بعد ظهور الاسلام بعض الفاظ واردر كه ظهور اسلام سببی ایله معنالری
زائل اولمغله لفظلری دخی زائل اولوب استعمالی ترك اولندی مثلا لفظ مِرباع
امیر جیشی ربع غنیمتی اخذ معناسنه ولفظ نشیطه امیر الجیش مقصودی اولان
موضعه وصولدن مقدم یولده راست كلدیكی شیء مال غنیمة اولمق اوزره
اخذ معناسنه ولفظ فضول غنیمتی تقسیمدن صكره بقیه قالان اخذ معناسنه
ایدی اسلام ظهور ایتدكده اشیاء مذكوره‌دن منع صادر اولمغله الفاظی دخی
معانی سابقه‌ده استعمالی متروك اولدی مخفی اولمیه كه لفظ صَفی امیر عسكر
غنیمتی تقسیمدن اول ایچندن بر شیء اختیار واخذ معناسنه‌در رسول اكرم
اگرچه بو معنایی بعض غزواتده اجرا ایتدی لكن خصایصدن‌در اولمغله رسول
اكرم وفات ایتدكدن صكره لفظ صفینك معنای مذكورده استعمالی متروك
اولدی ودخی اهل جاهلیة سلام موضعنده انعم صباحا وانعم ظلاما
و پادشاهلرینه دعا مقامنده ابیت اللعن دیرلر ایدی یعنی سندن باعث لعن
اوله جق عمل صدور ایتمسون ودخی مملوك مالكنه رب وملوكه رب الارباب
دیرلر ایدی بو لفظلر ترك اولندی ودخی بر كمسنه اداء مناسك حج ایتمسه
اكا صَرُورَه دیرلر ایدی لاصرورة فی الاسلام حدیثی ایله لفظ مذكور معنای
مزبورده استعمال اولنمز اولدی بعض اهل لغت صروره لفظنی تزوج ایتمیوب
رهبانیة اختیار ایدن كمسنه وبعضیلر حرمدن طشره‌ده بر جرم ایدوب
نفسنی تخلیص ایچون حرم شریفه التجا ایدن كمسنه معناسنه‌در دیدیلر
علی ای معنی كان استعمالی متروك اولدی ودخی خواتینك مهری ایچون
سوق ایتدكلری ابل وغنمه نوافج دیرلر ایدی ترك اولندی ودخی عرب
حِجرًا محجورًا عبارتنی ایكی محلده استعمال ایدرلر ایدی اولا بر سائل كلوب
بر نسنه سؤال ایتدكده اول نسنه‌یی ویرمیه جكنی اشعار مقامنده حجرا محجورا دیر
ایدی سائل دخی بو عبارتی استماع ایتدكده مأیوس اولور ایدی بزم دیار
اصطلاحنده الله ویره دیدكلری كبی ثانیا مقام استعاذه‌ده استعمال ایدرلر
ایدی مثلا بر كمسنه بر سفره توجه ایدوب بر مخوف نسنه كورسه حجرا محجورا
دیر ایدی سنك بكا تعرضك حرام اولسون یعنی بكا ضررلك طوقنمسون
معناسنه ونظم كریمده یوم یرون الملائكة لا بشری یومئذ للمجرمین ویقولون
حجرا محجورا كلام شریفی معنای اخیره مناسب تفسیر اولندی یعنی
مجرمین ملائكهٔ عذابی مشاهده ایتدكلرنده زیاده خوفلرندن ناشی دنیاده
تكلم ایتدكلری حجرا محجورا كلامنی تكلم ایدرلر ابن فارس دیدیكه لفظ
اِتاوَه خراج معناسنه ولفظ حُلوان رمال وفالجی وافسونجی ایدن
كمسنه‌لره عملی مقابله‌سنده ویریلن اجرت معناسنه ولفظ كسب خاتونك فرجی

عادت جاهلیه بو ایدی وعنقریب محلنده بسط مقال اولنور ان شاء الله منه

وسیجیء لطایف متعلقة بهذا الباب فی فن الترجمة ان شاء الله تعالی منه





معناسنه متروك الاستعمالدر لكن فیروزابادی دیدی كه لفظ كُس حِر یعنی
فرج المرأة معناسنه عرب كلامندن دكلدر بلكه مولددر وسلامة الانباری
مقامات حریریدن مقامهٔ كرجیه شرحنده كُس فرج معناسنه وسُرم دُبُر
معناسنه عربی صحیح دكلدر بلكه مولددر دیدی صاحب مزهر دیدیكه كُس
لفظنده اوچ مذهب واردر اولا مولد اولمق ثانیا عربی صحیح اولمق كه ابو حیان
تذكره‌سنده وصغانی كتاب خلق الانسانده وزركشی كتاب مهمات المهمات‌ده بو مذهبی
اختیار ایتدیلر ثالثا فارسی معرب اولمق كه جمهور مذهبی بودر ومطرزی
دخی شرح مقامهٔ مذكوره‌ده بو مذهبی اختیار ایتدی والله اعلم **فصل فی**
**تعریف لفظ المولد وبیان بعض الكلمات المولدة** زمخشری اساس
البلاغه‌ده دیدی كه رَجُل مُوَلَّد وجاریة مُوَلَّدة دیرلر عربی صرف دكل
ایكن میان عربده تولد ایدوب عرب اولادی ایله نشو ونما بولمغله انلرك
ادابیله متأدب اولسه وعربی صحیح اولمین كلام دخی مجازا مولد دیرلر
وكلام مولد دیرلر اصل لغت عربدن اولمسه كتاب العین‌ده دیدی كه كلام
مولد كلام محدث معناسنه‌در وكلام مولد درجهٔ اعتباردن ساقط
اولمغله بر وجهله احتجاجه صالح اولمز لهذا علماء بیان شاعر مولدك شعری
ایله استدلال ایدنلری توبیخ وتشنیع ایدرلر اصمعی دیدی كه لفظ نحریر عالم
متبحر معناسنه كلام عربدن دكلدر بلكه مولددر كذلك لفظ خُم كه
طاووق بیضه‌سی ایچنده وضع ایتسون ایچون ایچنه صمان دوشه‌یوب
بر موضعه وضع ایتدكلری سبت معناسنه مولددر فیروزابادی خم طاووق
وضع ایتدكلری قفسدر دیدی یقال خم الدجاج تحبس فیه ایام العجوز هم
جاهلیه كلامندن دكلدر بلكه اسلامده تولد ایتدی جوهری ایام عجوز بش
كوندر دیدی لكن ابو الغوث یدی كوندر دیدیكه متعارف اولان بودر
علی الترتیب اسماسی بودر كه ذكر اولنور صِن صِنَّبر وبَر آمِر مُؤتمِر مُعَلِّل
مُطفِئ الجمر ابن درید دیدیكه لفظ مِنَه دیشی میمون معناسنه مولددر فیروز
ابادی دیدیكه مِنَه عِنَبه وزننده ومتونه عنكبوت وانثی القنافذدر دیدی
تبریزی تهذیب‌ده دیدیكه قاقُزَه شراب ایچه جك ظرفلردن بر نوع ظرفدر
مولددر صحیح اولان قافوزه‌در كذلك لفظ طَنز سخریه معناسنه مولد
یا معرب‌در كلام جاهلیتده یوقدر جوهری قَحبه فاجره معناسنه مولددر دیدی
فیروزابادی مولد اولدوغنده تردد ایدوب دیدی كه لفظ قَحبَه قحب‌دن
مأخوذدر سعال معناسنه فاجره دخی مشتریسنی كوردكده تنحنح ایدوب
اوكسوروك ایله رمز ایدرلر یاخود مولددر ولفظ بُرجاس اوق نشانی ایچون
هوایه نصب ایتدكلری قاباق مثللو غرض معناسنه مولددر جوهری دیدیكه
جَمَش رجیع یعنی نجس معناسنه مولددر وعرب جُمُوش دیرلر میم زیاده‌سیله

يقال رمى بجماميس بطنه موفق بغدادى ذيل فصيحده ديديكه عرب المرو وجع وقتنده
آخ ديرلر حاء مهمله ايله ومعجمه ايله كلمهٔ عجبيه در ابن دريد ديديكه نائم اولان
كمسنه يه عارض اولان ثقله كابوس ديدكلرى مولد ظن اولنور جوهرى ديديكه طرمش
صمم معناسنه وماش حبهٔ معروفه معناسنه وعقنص مانع معناسنه مولددر
اهل باديه كلامندن دكلدر كذلك لفظه عجّه يمورطه دن يابدقلرى طعام معناسنه كه
فارسيده خاكينه وتحريف ايدوب تركيده قيقانه ديرلر مولد ظن اولنور ديدى
فيروزابادى مولددن ديو جزم اتدى موفق بغدادى ذيل ده ديديكه لفظ فطره
لغهٔ مولده در وعرب صدقة الفطر ديرلر ودخى ليثدن غيرى عامهٔ اهل لغة لفظ
تشويش قارشدرمق معناسنه ولفظ مشوش قاريشق معناسنه مولد
ولحندر ديو اتفاق اتديلر صحيح اولان تهويش ومهوش در ودخى سقى
سيدنى معناسنه مولددر وفلون قرابق عبارتى مولده در عربدن استماع اولنان
قريبى ياخود ذو قرابتى عبارتيدر مرزوقى اصمعى دن روايت اتدى كه
كلبة صارف عبارتى اركك كلبه طالبه اولان ديشى كلب معناسنه مولددر
اهل امصار توليد اتديلر ديو بعده ديديكه بو خصوص اصمعى ديديكى كبى
دكلدر زيرا ابو زيد وابن الاعرابى واكثر ناس عبارت مذكوره بى عربى اولمق
اوزره تكلم اتديلر انتهى وبو عبد فقير مترجم مقامات حريريدن مقامه
كرجيه ده ابن سكره دن نقل اتديكه ايكى بيت مشهوره معارضه طريقى ايله
جواب اولمق اوزره عقد اتديكم قصيده ده كستاخانه ديمش ايديم كه نظم
وخيو التبر فى البؤس وبال • وعطر بعد عرس كالسخاف • وعتريف كلسع ذى
عريف • فلو يصرفه اشقى من صراف • ثعالبى ديديكه اول كمسنه كه زياده
اكول اولمغله كاسه ده اولان طعامى جمله اكل ايده آكا قحطى اطلاق اهل
حاضره عليدر واهل باديه ده بو لفظ يوقدر لكن ازهرى ديديكه ظنم بودركه
كثرة اكلندن ناشى قحطه نسبته در يعنى كويا قحطدن چقدى ودخى غضاره
لفظى طپراقدن يابدقلرى چناق معناسنه مولده در زيرا عربك چناغى
اغاجدندر طپراقدن دكلدر مبرد كامله ده ديديكه حاجة لفظنك جمعى
حاجدر هامة وهام وساعة وساع كبى جمعنده حوايج لفظى كلام عربدن
دكلدر مع هذا السنهٔ عوامده شايعدر • ابن الجزرى تقويم اللسان نام
تأليفنده ديديكه جواب لفظنك جمعى يوقدر واجوبة كتبى وجوابات
كتبى ديدكلرى عامه كلاميدر صحيح اولان جواب كتبى در • وحاجة لفظنك
جمعى حاجات وحاجدر حوايج ديدكلرى غلطدر ودخى قائم اولان كمسنه يه
اقعد ونائم اولان كمسنه يه اجلس ديمك كرك عكسى غلطدر • ومصطكا
ميمك فتحى ايله در ضمى غلطه در كذا فى الكشكول • سكومة الانبارى
شرح فصيحده ديديكه طفيلى لفظى قديمى كلام عربده يوقدر زيرا طفيل الاعراس

اهل



اهل كوفه دن بر كمسنه ايدى كه دعوت اولنمدن ولايم وضيافته حاضر اولور ايدى
هر كيم بو عملى ايدر ايسه ذجل مزبوره تشبيه ايچون نسبت ايدوب طفيلى ديديلر
ودخى غبتى اولان كمسنه يه زبون اطلاقى مولد عملى در اهل باديه كلامندن
دكلدر وفى امثال المولدين الزبون يفرح بلا شئ ابن خالويه كتاب ليس ده
كذلك جوهرى صحاحده ديديلر كه حواميم كلام عربدن دكلدر صبيان
كلامندندر كه قراءت الحواميم ديرلر بلكه آل حم ديمك كرك موفق
بغدادى آل طاسين لفظنى زياده اتدى ابن مسعوددن روايت اولندى كه
آل حم ديباج القرآن ديدى فراء ديديكه آل حم عبارتى آل فلان
وآل فلان ديدكلرى كبى در كويا سوره حميمه نسبت اولندى • ابو عبيده
ديديكه الحواميم سور من القرآن ديدكلرى قياسه مخالفدر ذوات
حم ديمك كرك كتاب العين ده ديديكه بتى حسب معناسنه در لكن
زبيدى استدراكده ديديكه لفظ بس عربى دكلدر موفق بغدادى
ديديكه هم فعلت ايضًا مقامنده وبتى حسب مقامنده كلام عربده يوقدر
مولددر ديدى انتهى ما قالوا لفظ بتى حسب معناسنه مشدددر وفارسيده
مخففدر لهذا لفظ بتى فارسيدن معرب اولمق اوزره قديمًا الا يا مدن
خاطر فاتره خطور وحكيم سنا يينك بيت اول وآخر قرانه زجه با مدوسين
يعنى دردا هدى رهبر تو قران بس كلامى نفس الامرده مقبول اصحاب
الباب در وحسين كاشفى مواهب عليه نام تفسيرينك خاتمه سنده نقل
وتحسين دن صكره ديديكه عجايب اتفاقياتدنكه لفظ بس ماده سى
عربى وفارسيده حسب معناسنه در واول قراندن باء بسمله وآخرندن
سين ناس مراددر كه جمع اولونسه لفظ بس حاصل اولور والله اعلم جوهرى
ديديكه بعض امراض حادثه ده دفعهٔ حادث اولان تغيره اطبا بحران اطلاق
ايدوب هذا يوم بحران ديرلر ظن اولنور كه ايام تموزده اولان ايام باحوره
نسبت اوله كه شدت حرهدن عبارتدر وقول مذكور مولددر اندلسى
كتاب مقصور وممدودده ديديكه لفظ كيميا مولددر مراد خدا قهدر
قالى اصمعيدن روايت اتدى كه صلوة ظهره صلوة اولى اطلاقى مولدين
فعلىدر باعرابى فصيح صلوة اولى لفظنى استماع اتدكم ديديكه بزم عندمزده
صلوة اولى يوقدر صلوة هاجره واردر جوهرى ديديكه كنه الشئ نهايته
معناسنه دركه آندن فعل مشتق اولمز وفلان شئ نك وصفنك كنهنه
وصول ممكن دكلدر ديه جك يرده لا يكتنهه الوصف كلامى مولددر والله اعلم
فائده جليله ثعلبك امالى ده اولان كلامندن منفهم اولان بودركه عربى
صحيح اولان كلمه يى عامه ادنى تغير ايله تغير اتسه لر اول كلمهٔ مغيره يه مولد
اطلاقى صحيح اولور فارابى ديوان الادب ده بو مسلكه سلوك اتدى زيرا ديديكه

شَمْعٌ وشَمَعَه عرنی قصیده میمك فتحی ایله سكونی ایله مولّددر و بو مقامده عامّه
عرقی صحیح اولان كلمه‌یی نه وجهله تغییرایتدیلركه مولّد عدادندن معدود اولدی
اجمالاً بیان اولنمق و هر نوعی مجرّد نمونه اولمق ایچون بر ایكی مثال ایله تمثیل ایله
اكتفا ایدوب تطویل اولنمه‌مق مناسب ملاحظه اولندی والله الموفق ابن
قتیبه ادب الكاتب‌ده دیدی كه بعض اسما و بعض افعال واردركه عرب انی مهموز
وعامّه كاهی همزه‌یی واوه تبدیل وكاهی همزه‌یی اسقاط ایدرلر امثلة التبدیل آكَلْتُ
مَعَه وَوَاكَلْتُ مَعَه فلان كمسنه ایله معاً اكل ایتدیم معناسنه آزَیْتُه وَوَازَیْتُه
اكا محاذی اولدوم معناسنه اخذتُه بذنبه وواخذته فلان كمسنه‌یی جرمی
سببی ایله مؤاخذه ایتدیم معناسنه آخیتُه وواخیتُه فلان كمسنه ایله اخوت
ایتدیم معناسنه آزرته و وازرته فلان كمسنه‌یه معاونت ایتدیم معناسنه
آسیته و واسیته اكا موافقت ایتدیم معناسنه امثلة الحذف فجاده وفجاده
باده و بادة شهوة جماع معناسنه اهلیلج وهلیلج اُتْرُجٌ وتُرُجٌ اوقیه
و وقیه اصحت السّماء وصحت سما سحابدن عاری اولدی معناسنه
ارمیت المدلّ عن البعیر و رمیت دوه‌دن تنكی القا ایتدیم معناسنه
اَعْقَدْتُ الرُّبَّ والعسل وعَقَدْتُه ربّ وعسلی غلیظ اولنجه قاینادیم معناسنه
اَحْبَسْتُ الفرس فی سبیل الله وحَبَسْته اَغْلَقْتُ الباب وغلقته وَاَقْفَلْتُ
البَابَ وقَفَلْتُه اَعْتَقْتُ العبد وعَتَقْتُه اَعْیَیْتُ فی المشی وعییت مشی
اتمكدن یورلدوم معناسنه ودخی بعض الفاظ واردركه عرب مهموز ایتمزلر
وعامّه مهموز ایدرلر الامثله رَجُلٌ عَزَبٌ واَعْزَبُ تزوّج ایتمین كمسنه‌یه
معناسنه خیر النّاس وشرّهم واخیر النّاس واشرّهم وتدت الوتد واوتدته
میخی قاقدیم معناسنه شغلته عنك واشغلته ما نجع فیه القول وما انجع
اكا نصیحت تأثیر ایتمدی معناسنه رَعَدَتِ السّماء وبرقت ارعدت السّماء
وابرقت آسمانده رعد و برق اولدی معناسنه تعسه الله وكبّه اتعسه
واكبّه حضرت الله آنی هلاك ایتسون و یوزی اوزرینه زمینه اورزرینه
دوشرسون دیو بددعا مقامنده حدرت السّفینة فی الماء واحدرتها كمی‌یی
صویه ایندردیم معناسنه ودخی بعض الفاظ واردركه عرب انی تشدید وعامّه
تخفیف ایدرلر الامثله غلوٌ وغلو اُتْرُجٌ واُتْرُج اُخْرُجَه اِجّاص
واجاص اِجّانه واجانه بَخْتیٌ وبختی عاریّة وعاریه قَوْصَرَّه وقوصره
فُوَّهَةُ النَّهَرِ وفوهته بَازِیٌّ وبازی مَرَاقُّ البطن ومراقه ودخی
بعض الفاظ واردركه عرب انی تخفیف وعامّه تشدید ایدرلر الامثله
رَبَاعِیَه وَرَبَاعِیّه ثنیّه ایله ناب میانده اولان دیشلر كراهیة وكراهیّة
رفاهیة ورفاهیّة طواعیة وطواعیّة رجل یمانٍ وشآمٍ ویمانی وشآمی
امرأة یمانیة وشامیة ویمانیّه وشامیّه حمة العقرب وحمة لثة الاسنان

ولثتها



ولثتها ارض ندیة وندیّة رجل طوی البطن وطوی البطن ضامر البطن معناسنه قَذِیَ
العین وقذی العین كوزینه چوب دوشمش كمسنه معناسنه رجل وَدٍ وودّ هالك
معناسنه رَجُلٌ صَدٍ وصَدّ عطشان معناسنه قلوعه وقلّوعه كسك و بولسطانش
معناسنه قَصَرْتُ الصّلوة وقصّرتها كَنَیْتُ الرَّجُلَ وكنّیته بَرَدْتُ عینی بالبَرُود
والبرّود ودخی بعض الفاظ واردركه عرب انی تسكین وعامّه تحریك ایدرلر
الامثله فی اسنانه حَفْرٌ وحَفَرٌ دیشلرینك كوكنده چوروك وار معناسنه
فی بطنه مَغْسٌ ومَغَصٌ ومَغَسٌ ومَغْصٌ جَبْلٌ وجَبَلٌ وَغْرٌ ووَغَرٌ حَمْشُ
السّاقین وحَمَشُ السّاقین ساقلری اینجه اولان كمسنه اَحْمَشُ السّاقین
كبی اَرْضٌ وَخْشَةٌ ووَحَشَةٌ وبَلَدٌ وَحْشٌ ووَحَشٌ ارض خالیه و بلد خالی
معناسنه حَلْقَةُ الباب والقوم والدّبر وحَلَقَةُ الكلّ ودخی بعض الفاظ
واردركه عرب انی تحریك وعامّه تسكین ایدرلر الامثله تُخَمَه وتُخْمَه تُخَمَه
وتُخْمَه نُخَبَه ونُخْبَه زَهَرَه وزَهْرَه صِبَرٌ وصَبْرٌ عجم التّمر والرّمان
وعَجْمٌ صَلَعَةٌ وصَلْعَةٌ نَزَعَه ونَزْعَه قَطَعَة وقَطْعَة وَرَشَانٌ ووَرْشَان
وَحَلٌ ووَحْلٌ اَقَطٌ واَقْطٌ نَبَقٌ ونَبْقٌ نَمَرٌ ونَمْرٌ حَلَفٌ وحَلْفٌ
حَبَقٌ وحَبْقٌ ضَرَطٌ وضَرْطٌ طَرَبٌ وطَرْبٌ ضَلَعٌ وضَلْعٌ سَعَفٌ
وسَعْفٌ سَحَنَه وسَحْنَه اِعْمَلْ بحسب ذلك وبحسْب ذلك ودخی
بعض الفاظ واردركه عربك تكلّم ایتدیكی كلمه‌نك عامّه بر حرفنی حرف آخره
تبدیل ایدرلر الامثله نَمْرَدَ فی زمرّد كه اصلی ذال معجمه ایله‌در فشكل
وفشكل كه حلبه آتلرندن جمله‌ده صكره كلن آت معناسنه اولمغله فرومایه
اولان كمسنه‌یه دخی اطلاق اولنور مَلِخٌ ذَرّافٌ ودرّاف كه اصلی
معجمه ایله‌در نَغَقَ الغراب ونَعَقَ آصلی غیر معجمه ایله‌در صنجة المیزان
وسنجه كه لفظ صنجه آصلنده سنجه‌دن معرّب‌در قال ابن السّكّیت لا تقل
سنجه ترازو كفه‌سینه وضع اولنان طاش معناسنه‌در ودخی بعض الفاظ
واردركه عرب انی مفتوح وعامّه مكسور ایدرلر الامثله دَرْهَمٌ ودِرْهَمٌ
مخفی اولمیه كه لفظ دَرْهَمٌ دالك فتحیله ولفظ دِرْهَمْ‌دن معرّب‌در دالك
كسریله جمعی دَرَاهِم‌در وكاهی تعریب ایدوب درهام دیرلر دالك كسریله
وجمعی دِرَاهیم كلور اَلْیَةُ الشّاة والرّجل واِلْیَه یَنْفَقُ القمیص ونِیفَقُه
فقارا لظّهر وفقاره عَقَارٌ وعِقَارٌ بضعة اللّحم وبِضعته معلوم اولكه
لفظ بضعة اللحم آتدن بر پاره معناسنه فتحیله‌در لكن بو معنایه نقدر الفاظ
واریسه جمله‌سی كسر ایله‌در قِطْعَه فِلْذَه فِدْرَه كِسْفَه خِرْقَه كبی كه جمله‌سی
قطعه معناسنه‌در مثلا كسفه سحابدن بر پاره وخرقه بزدن بر پاره
معناسنه‌در غَیْرَة وغِیرَة كَسْبٌ وكِسْبٌ دَمَشْقٌ ودِمِشْقٌ ودخی
بعض الفاظ واردركه عرب انی مكسور وعامّه مفتوح ایدرلر الامثله

سِرْدَابْ وسَرْدَابْ دِهْلِيزْ ودَهْلِيزْ اِنْفَحَه واَنْفِحَه مَطْرَقَه ومِطْرَقَه مِفْرَقه ومَفْرِقه قتله شت قتله وقتله مفرق الطريق ومَفْرِقه حِبْر وحَبْر بِطِّيخ وبَطِّيخ مِنْدِيل ومَنْدِيل قِنْدِيل وقَنْدِيل سورتا المعوذتين والمعوذتين وفى اخر دعاء القنوت مُلْحِق ومُلْحَق ودخى بعض الفاظ واردركه عرب آنى مفتوح وعامه مضموم ايدرلر الامثله على فاوت قَبُول وقُبُول مَصُوص ومُصُوص خَصُوصِيَّة وخُصُوصِيَّة نَجُوم الارض ونُجُومها شلت يده ودخى بعض الفاظ واردركه عرب آنى مضموم وعامه مفتوح ايدرلر الامثله على وجهه طُلاوة وطَلاوة اى حسن وقبول ثياب جُدُد وجُدَد ذلك ضميله جديدك جمعيدر وفتحى ايله طرايق معناسنه در اعطيته الشئ دُفْعَة ودَفْعَة نُقَايه ونَقَايه نُقَاوه ونَقاوه جملته نُصْب عينى ونَصْب عينى نُضْج اللحم ونَضْج ودخى بعض الفاظ واردركه عرب آنى مضموم وعامه مكسور ايدرلر الامثله فُلْفُل وفِلْفِل لُعْبة الشطرنج ولِعْبة قُسْطاط وفِسْطاط مُصْرَان ومِصْران مخفى اولميه كه مَصِير باغارسيق معناسنه جمعى مُصْران وآنك جمعى مَصَارِين دركه مصيرك جمعى الجمعيدر رُقاق ورِقاق رقيق معناسنه ودخى بعض الفاظ واردركه عرب انى مكسور وعامه مضموم ايدرلر الامثله خِوان وخُوان قِماص الدابة وقُماصها سِوَاك وسُوَاك غِلْو وغُلُو سِفْل وسُفْل والله اعلم واحكم فصل فى الالفاظ المتداولة فى افواه الناس وخطاءها اهل اللغة معلوم اولكه بعض الفاظ واردركه السنه خلق ده مشهوردر لكن اهل لغة خطادر ديو حكم اتديلر مثلا ماء مالح خطادر ماء ملح ديمك كركدر قال الله تعالى وهذا ملح اجاج معلوم اولكه فصايح الكلام ثعلبى نك شرحى فصيح اللسان نام كتابده منظور نظر عبد فقير مترجم اولدى كه ترجمه سى بودركه ذكر اولنور اوستادم ابو الفتح ابده الله شيوخندن شو وجهله روايت اتدى كه ابن الاعرابى ماء مالح عبارتنى تجويز ايدردى واعرابينك شو بيتى ايله استدلال اتدى كه بصرية تزوجت بصريا يطعمه المالح والطريا انتهى خاطره خطور ايدركه بيت مربورده مذكور اولان لفظ مالح سمك صفتى اولمق ظاهردر يطعمه السمك المالح تقديرنده كه مالح لفظى صفة قبيلندندر ذى ملح معناسنه طرى لفظنه مقابلى ذكر اتديكى قرينه واضحه در واصحاب لغة خطادر ديدكلرى ماء لفظنه صفت واقع اولان مالح لفظنده در اخوه بلبن امه خطادر اخوه بلبان امه ديمك كرك زيرا لبن بهايمدن حاصل اولان سوددر ولبان انساندن اولانه مخصوصدر دابة لاترادف خطادر لاتارادف ديمك كرك ثنى درعه خطادر ثنى درعه ديمك كرك صيرتندن درعينى چيقاردى معناسنه هو مطلع بحمله خطادر مضطلع ديمك كرك يعنى فلان نسنه يى كوترمكه





قادردر مابه من الطيبة خطادر من الطيب ديمك كرك وصارمشق ديدكلرى اوته لبلاوب ديمك خطادر حلبلاوب ديمك كرك لكن فيروزابادى ديديكه حلبلاوب مانك كسريله لبلاوب در وسرجك اردقاشنه مؤخرة السرج ديمك خطادر اخرة ديمك كرك اصمعى ديدى كه شتان مابينهما خطادر شتان ماهما وشتان ما عمرو ولخوه ديمك كرك بعد ما بينهما معناسنه جوهرى ديدى كه شتان لفظى شتت دن مأخوذدر تفرق معناسنه نونك فتحى ماضى ده اولان تانك فتحيدر ماضى دن منقول اولديغنه دلالت اتسون ايچون فتح مذكورى تادن اخذ اتديلر سرعان سرعدن ووشكان وشك وجه مذكور اوزره اخذ اولنمشدر مستأهل لكذا خطادر اهل لكذا ديمك كرك لم يكن ذلك فى حسابى خطادر فى حسبانى ديمك كرك فى ظنى معناسنه فبها ونعمت خطادر نعمت ديمك كرك مطرزى مغرب ده ديدى كه نعم لفظى مدح ده وبئس لفظى ذم ده مبالغه ايچون در هميشه بر فاعل وبر مخصوص اقتضا ايدرلر لكن فبها ونعمت عبارتنده اول مقتضالى ترك اولندى زيرا تقدير كلام فعليك بها يأخوذ فبالسنة اخذت ونعمة الخصلة السنة اولور بس لفظ نعمت ده اولان حرف تا ممطوطه يعنى طويله در ومدوره يعنى كرد تا خطادر وبعضيلر بها لفظنى فتح ومد ايله بهاء ديرلر خطادر انتهى ترجمة عبارة من عينه رميت بالقوس خطادر عن القوس ديمك كرك اشتريت زوج نعال خطادر زوجى نعال ديمك كرك مقراض ومقص وتوءم خطادر مقراضان ومقصان وتوءمان ديمك كرك هكذا قاله ابن قتيبه زمخشرى اساس البلاغه ده ديدى كه قرضت الثوب بالمقراض وقال ايضا عندى مقص جيد ومقاض جياد جوهرى ديدى كه المقص المقراض وهما مقصان فيروزابادى ديدى كه التوءم من جميع الحيوان المولود مع غيره فى بطن من الاثنين فصاعدا انتهى ابن السكيت اصلاحده وتبريزى تهذيب ده ديديلر كه غليت القدر خطادر غلت القدر ديمك كرك ابن السكيت ديدى كه عامه كاهى كلامى موضعنك غيرى محلده استعمال ايدرلر مثلا بستانه تفرج ايچون شهردن طشره چيقديغى ديه جك يرده خرجنا نتنزه ديرلر مع هذا تنزه صولو واو تلو موضعدن بعيد اولمق معناسنه در هذا فلون تنزه عن الاقذار ديرلر بعد معناسنه ودخى تعلمت العلم قبل ان يقطع سرتك ديرلر خطادر سرتك ديمك كرك زيرا سر قابله نك قطع ايدوب اتديكى وسره بطن ده باقى قالوندر هذه اتانة خطادر اتان ديمك كرك عجوزة خطادر عجوز ديمك كرك جوهرى ديدى كه مراديه دخى انسان ديرلر انسانة عامه كلاميدر كتاب ليس ده واقع اولدى كه وقت شرب شراب ده اكل اولنان مزه يه نقل ديمك نونك ضميله خطادر نقل ديمك

کرك نونك فتحیله ابن درید فتح ایله در دیو جزم فیروزابادی خطا اولدوغنده تردد
ایدوب کاهی مضموم اولور دیدی ودخی سُوسَن سین اولینك ضمیله خطادر
سَوسَن دیمك کرك فتحیله دیدی و زردالو دیدکلری میوه یه مِشمِشه دیمك
میملرك کسری ایله خطادر مَشمَشه دیمك کرك فتحه لری ایله موفق بغدادی
ذیل فصیحده دیدی که متکلمین مَحسُوسات دیرلر مدرکات معناسنه صواب
اولان محسّات دیمکدر زیرا احسّت دن اسم مفعولدر ادرکت معناسنه
ودخی ذاتی وَالصِّفَاتُ الذَّاتِیَّةُ دیرلر که اوضاع عربیه مخالفدر زیرا ذاته نسبتده
ذووی دیرلر ومبرم اولان سائله شَحّات دیمك لحندر شحّاذ دیمك کرك
فی فلون ذکاوة عامیدر ذکاء دیمك کرك وشافعی یه نسبتده شَفعَوِیّ دیمك
لحندر بلکه شافعی دیمك کرك شَلجَم شین معجمه ایله خطادر سَلجَم دیمك
کرك مهمله ایله طَبَنذَز برنوع شکر معناسنه و دَخل حقد معناسنه لحندر
ذال معجمه ایله طبرزد و دخل دیمك کرك هَنُ المَرأَةِ وَحِرُ المَرأَةِ فرجی
معناسنه تشدید ایله خطادر تخفیف ایله اولمق صوابدر والله اعلم بالصواب
والیه المرجع والمآب فصل فی بیان نسبة الالفاظ الی معانیها الموضوعة
لها ونسبة بعض الالفاظ الی بعض بحسب المعانی وفیه مقامات مقام
معلوم اوله که لفظ معیّنك مدلولی وموضوع لهی اولان معنی کاهی واحد
وکاهی متعدد اولور متعدد اولدوغی صورتده اول لفظه مجموع معنالره
نسبته مشترك وهر بر معنایه نسبته مجمل تسمیه اولنور ومتعدد اولان معنالر
میاننده کاهی تباین اولور عین الشمس وعین الانسان کبی وکاهی تضاد
اولور ولفظ جون کبی که اسود وابیضه اطلاق اولنور وبوصورتده اول
لفظه ضدّ تسمیه ایدرلر ولفظك موضوع لهی اولان معنی واحد اولدوغی
صورتده کاهی لفظ آخر دخی بعینه اول معنایه موضوع اولور لیث واسد
کبی که ارسلانه دلالت ایدرلر پس اول لفظلره مترادفات تسمیه اولنور
وکاهی لفظ آخر لفظ اوّلیك وضع اولندوغی معنادن غیری باشقه بر معنایه
وضع اولنور وبوصورتده لفظین مذکورینك مدلوللری اولان معنالر میاننده
کاهی تباین اولور انسان وفرس کبی پس لفظین مذکورینه متباینان
دیرلر وکاهی اول معنالر میاننده تضاد اولور اسود وابیض کبی پس لفظین
مذکورینه متضادان تسمیه اولنور امام فخر رازی دیدی که مترادفه اول
الفاظ مفرده در که اعتبار واحد ایله معنای واحده دلالت ایده لر مفرد
قیدی حددن احترازدر زیرا معرَّف ومعرِّف دن هر بری معنای واحده
دلالت ایدرلر لکن اصح اقوالده معرِّف مرکب اولور پس مرادف تعریفندن
خارج اولور واعتبار واحد قیدی متباینات دن احترازدر سیف وصارم
کبی که اکرچه شئ واحده دلالت ایدرلر لکن سیف ذاته وصارم قاطع

معناسنه

معناسنه صفته دلالة ایدر توکیددن فرقی بودر که مترادفاندن هر بری آخرك دلالت
اتدیکی معنایه دلالت ایدر انسان وبشر کبی وتوکید مجرد مؤکدی تقریر ایچوندر
وتابعدن فرقی بودر که تابع اولان لفظ یالکز معنا افاده اتمز عطشانك تابعی
اولان نطشان کبی بعضیلر ترادف الفاظی انکار ایدوب الفاظ مترادفه یوقدر دیدیلر
بلکه مترادفات ظن اولنان لفظلر فی الحقیقه متباینلردر زیرا لفظك بری ذاته دلالت
ایدرسه لفظ اخر یا صفته یا صفاتك صفتنه دلالت ایدر دیو زعم اتدیلر تاج
اسکندری منهاج شرحنده بو زعمی نقلدن صکره شو وجهله تمثیل اتدیکه انسان
وبشر لفظلری اکرچه ظاهرا مترادف ظن اولنور لکن فی الحقیقة متباینلردر
زیرا انسانه اطلاقی نسیان یا انسیت معناسی وبشره اطلاقی بادی البشره اولدوغی
اعتبار ایله در کذلك خمره خندریس اطلاقی عتیق وعقار اطلاقی شدتندن
ناشی ظرفنی عقر اتدیکی اعتبار ایله در وعلی هذا القیاس اکثر مترادفاتده بو مقوله
تکلف عجیبه بلکه تمحل بعیده ارتکاب اتدیلر ابن فارس دخی بو مذهبی
اختیار اتدی ابو علی فارسی دخی بو مذهبی اخذ اتمك ملاحظه اولنور زیرا
عز الدین ابن جماعه جمع الجوامع شرحنده سند صحیح ایله ابو علی فارسیدن
حکایت اتدی که بر کون مدینه حلبده سیف الدوله مجلسنده ابو علی فارسی
وابن خالویه وبعض اهل لغة جمع اولوب اثناء کلامده ابن خالویه دیدیکه بن
سیفك اللی عدد مقداری اسمنی حفظ اتدیم ابو علی تبسم ایدوب بن سیفدن
غیری اسمنی حفظ اتدیم دیدی ابن خالویه دیدی که مهند وصارم وفلان وفلان
اسملر نیجه اولدی ابو علی دیدی که کلو مز اسمده در سنك تعداد اتدیکك صفات
قبیلندندر ظن اولنور که جنابکز اسم وصفتی فرق اتمزسن ابن جماعه شو وجهله
محاکمه اتدی که ترادفه قائل اولان قوم مدلولك اتحادینه نظر ومنع ایدنلر لفظك
برنده معنای زائد اولدوغنه نظر اتدیلر پس ذات اعتباریله مترادفه مشابه وصفت
اعتباریله متباینه مشابه اولور حتی بعض متأخرین مادهٔ مذکوره مترادف ایله
متباین میاننده واسطه در دیو آکا متکافیه تسمیه اتدیلر اصفهانی دیدی که
محل نزاع بر قومك لغتنه نظر ایله اولان مترادفدر والا ایکی قومك لغتنه نظر
ایله اولان مترادف وقوعینی عاقل نیجه انکار ایدر اهل اصول اصفهانی کلامنه
مناسب دیدیلر که الفاظ مترادفه ایکی وجه اوزره واقع اولور اوّل بودر که شاید
بر قبیله لفظ سیفی قلیجه وضع ایدوب قبیلهٔ اخری دخی وضع اولدن آکاه اولمغله
صارم لفظنی قلیجه وضع ایدرلر بعده لفظین مذکورین شهرت بولوب واضع
اولان قبیله لر فراموش اولنور وبو وجه اوزره مترادفات بغایة چوقدر ثانی اولدر که
ایکی لفظی دخی قبیلهٔ واحده وضع ایدر وبو وجه اوزره اولان مترادفات بغایة
قلیلدر مخفی اولمیه که قول مذکور وضع لغات قیاسی واصطلاحی اولدوغنه مبنیدر
بونده اقدم توقیفدر یعنی واضع لغات حضرت الله اولمق اصوب اولدوغی بیان

یعنی بیانه عذوبت
اعتباراته

اولنمش ایدی فتذکر ودخی الفاظ مترادفه واقعه در دیو ذاهب اولانلرك حجتی بودر که
مثلا اگر مترادفان واقع اولمسه مرادف اطلاق اولنان لفظك بریخی مرادف آخر ایله
تفسیر خطا اولور ایدی مثلا نظم کریمده لا ریب فیه عبارتنده اولان ریب لفظنك
مدلولی بعینه شك لفظنك مدلولی اولمسه ایدی عبارهٔ مذکوره یی لا شك فیه عبارتی
ایله تفسیر خطا اولور ایدی زیرا ایکی لفظ مرادف اولمسه لر مفسر اولان لفظ مفسر
اولان لفظنك بعینه مدلولی تفسیر اتمز ایدی تفصیل دیدیلر که ترادف خلاف اصلدر
بلکه اصل اولان تباین در قاضی بیضاوی دخی منهاجده بو مذهبی اخذ اتدی کما
اصولده اولان بعض تعلیقه سنده بر تقسیم غریب ذکر ایدوب دیدی که معنای
واحده دلالت ایدن الفاظ ایکی نوع اوزره در متوارده ومترادفه متوارده
اولدر که بر معنانك اوزرینه بر قاچ الفاظ توارد ایدر خمر وعقار وصهبا
وقهوه وراسلون اسد ولیث وضرغام دیدکلری کبی ومترادفه اولدر که بر لفظ
لفظ اخرك مقامنه قائم اولور معنالری بری برینه قریب وجمله سنی معنای
واحد جامع اولدوغی ایچون اصلح الفاسد ولم الشعث ورتق الفتق وشعب
الصدع عبارتلری کبی که جمله سینك معناسی پریشان اولمش نسنه یی بر یره
جمع اتمك معناسنه راجعدر انتهی مقامه فی بیان فائدة الالفاظ المترادفة
معلوم اولکه الفاظ نفوس بشریه ده مضمر اولان معانی یی مخاطبه تفهیم وافاده
وسائلدر زیرا انسان مدنی الطبع اولمغله البته بری بری محتاج اولدقلری
محلنده بسط وتفصیل اولنمشدر امدی اگر معنای واحد مضمره دال اولان
لفظ وقت حاجتده خاطره گلمسه معنای مذکوری افاده خصوصی معطل اولور
لکن اول معنایه الفاظ متعدده دلالت اتسه لفظك بری فراموش اولندوغی
صورتده لفظ آخری تدارك ایدوب انکله افاده ما فی الضمیر ایدر ودخی
نیجه الثغ فصیح واردر که حرف رایی تکلمدن عاجز اولمغله ذات را اولان کلمه نك
مرادفی ذات را اولمین کلمه ایله ادا ایدر امام ایدر صلاح صفدی غیث منسجم
فی شرح لامیة العجم نام تالیفنده حکایت اتدی که زیاد اعجمی الثغ اولمغله
حرف را تکلمدن عاجز ایدی تلامذه سی آنی امتحان ایچون ورقپاره یه شو بیتی
تحریر ایدوب الینه ویردیلر بیت فما صفرا تکنی ام عوف کان رجیلتاها
منجلون زیاد علی البدیهه جواب ویردیکه بیت عنیت جرادة واظن ایضا
بانك انما تبلو لسانی ودخی رئیس معتزله اولان واصل بن عطا بغایة الثغ
اولمغله ذات را اولان کلمه یی تکلمدن ابا وذات را اولمین مرادفی ایله ادا ایدر
ایدی بعض تلامذه سی امتحان ایچون دیدیلر که مولانا فارسینه نیزه بیندی
ور اسب سوار شو عبارتنك عربی ده ترجمه سی بیان بیورولسه منتدار اولورز
مرادلری بو ایدی که ارم رمحك واركب فرسك دیو ذات را اولان کلماتی تکلم
ایده بالبدیهه دیدی که الق قناتك واعل جوادك فائده معلوم اوله که

كنية الجراد

لثغه



لثغه والثغ لفظلرینك معنالرنده واقع اولان اختلافات قسم ثانی ده علم بابنده تفصیل اولنور
وبیان اولندی که سلامه الانباری مقامات حریری شرحنده شو وجه اوزره تفصیل اتدیکه
لثغه حرف سینده وقاف وکاف ولام ورا وشین معجمه ده اولور سینده لثغه ثایه
قافده طایه وکاهی کافه وکافده همزه یه ولامده یایه وکاهی کافه تبدیل ایله اولور
وحرف راده لثغه التی حرفده اولور عین وغین ویا ودال ولام وطایه تبدیل
ایله اولور وکاهی همزه یه تبدیل ایله اولور وصاحب مزهر دیدی که دالی ذاله وشینی
سینه ولامی نونه تبدیل ایله اولور امدی الثغ اولان کمسنه حروف مذکوره دن برینی
مشتمل اولان لفظی تکلم مراد اتدکده اضطرابه دوشوب حروف مذکوره دن خالی
بر لفظ ایله تکلمه محتاج اولور والا تعییب اولنوب ظرفا وادبا میاننده اضحوکه
اولور لکن بعض الفاظ واردر که ایکی وجه اوزره روایت اولنمغله حروف مذکوره یی
مشتمل اولان وجهی ترك وخالی اولان وجهی اخذ ایدوب مضطرب اولمز بلکه
استحسان اولنور امدی بو مقوله اولان الفاظدن نمونه اولمق ایچون بو محله ثبت
اولنمق مناسب ملاحظه اولندی والله الموفق ذکر ما ورد بالزاد والذال فی ثعالبی
فقه اللغه ده دیدی که لیث خلیلدن روایت اتدی که سم زعاف زا ایله سریع
القتل اولان زهر معناسنه تفصیلدن ذعاف ذال ایله استماع اولنور ولا ندری
ألغة ام لثغة جوهری ذؤاف دخی لغتدر دیدی پس الثغ اولان کمسنه کندویه
اسهل اولان لغتی اخذ ایدر وقس علی هذا ذکر ما ورد بالدال والذال غریب مصنفده
دیدی که خردلت اللحم وخرذلته ای قطعته ودخی ما ذقت عدوفا وعذوفا ای
ماکولا ابن السکیت ابدالده دیدی که دحداحه وذحذاحه قصیر معناسنه در که جمعی
دحادح وذحاذح در جمهره ده دیدی که بلندم وبلذم فرسك صدریدن بوزید
آتك بوغازنده مضطرب اولان موضعدر دیدی ودحملت الشیء وذحملته دیرلر
ارض اوزرینه یوارلادیم معناسنه ودففت علی الجریح وذففت اجهزت
علیه معناسنه یعنی مجروح اولان کمسه یی قتل ایچون سرعت اتدیم والخندع
والخنذع الخسیس وعمیدد وعمیذذ کثیر المال ودیوان الادب ده دیدی که مرد
الخبز ومرذه دیرلر یومشق اولسون ایچون اتمکی صوده ایصلادرم معناسنه مرث
ومرس وماس دخی بو معنایه در کذا یفهم من کتب اللغة ابن خالویه دیدی که بغداد
وبغذاذ لغتلردر لکن ابن درید ذال معجمه ایله خطادر دیدی وابو عمرو دیدی که
آتتنا قاذیة من الناس ای القلیل منهم ابو عبیده دیدی که بن مضبوطمز دال
مهمله ایله در لکن فیروزابادی معجمه ده ذکر ایدوب قذتنا قاذیة من الناس ای
جماعة دیدی اخفش دیدی ذال ودال نشاط ایله یا سرعت ایله خفیته مشی
معناسنه در هذا ذئبه ذؤاله دیدیلر ابو عمرو دیدی یذدل ویدال وذولان ودولان
بر معنایه در وثعلب املاده دیدی که مجذع ومجدع مقطوع الانف معناسنه
در کتاب ایام ولیالی ده دیدی که ذهل من اللیل ودهل بر معنایه در قاموس ده ذهل

من الليل ويفتم ساعة ديدى جوهرى ديدى كه جدعته وجذعته سجته وخبسته
معناسنه در وتمنحت خوامر الماشية وتملحت اقسمت شبعا وتندحت دخى
بومعنايه در ورجل منجذ ومنجذ اى مجرب قد نجذه الدهر اى جرب. ومقذحر ومقذقر
اول كمسنه دركه سب وشرا ايچون متهيئ اوله مقذعر دخى بومعنايه در ورجل
عذرة وهذرة همزة كبى ساقط معناسنه ونحاس معلقات شرحنده ديدى كه جزع
وجزع قطعه معناسنه در فقه اللغه ده ديدى كه خردله وخرذله قطع معناسنه در
يقال خردل اللحم اذا قطعه ومجمل ده ديدى كه جذف وجدف اسرع معناسنه در
جوهرى ديدى كه جدف وجدث قبر معناسنه دركه فرا ديدى كه عرب فا وثايى
برى برندن ابدال ايدرلر ذكرماورد بالدال والذال قالى ديدى كه عكم وعكم اصل
اللسان معناسنه در ودجن بالمكان ورجن ديرلر ثبت معناسنه فهو داجن
وراجن وماذ يميذ ومار يمير برمعنايه دركه ميره برموضعدن برموضعه ذخيره كتورمك
معناسنه در مختصر العين ده ديدى كه اهل يمن معناى سكره سكذ ديرلر ذكرماورد
بالزا والنون تبريزى تهذيب ده ديدى كه وكود ووكوده قوش يا روسى طوران
اشيانه در ذكرماورد بالزا والزاى غريب مصنف ده ديدى كه سيل راعب
وزاعب ديرلر دوه يى طولدرسه وسيل من لعب دخى ديرلر لامز ياده سيله جمهره ده
ديدى كه فيحش وفيخش ذكرى بيويك كمسنه قاموس ده حرف زاده ذكر ايدوب
عظيم الذكر معناسنه در ديدى وابوحاتم دخى معجمه ايله در ديدى تبريزى تهذيب ده
ديدى كه لم يعطهم بازلة ديرلر شيئا معناسنه در ابن الانبارى ديدى كه راء
مهمله ايله لم يعطهم شيئا معناسنه در وفى القاموس ماعندهم بازلة اى شئ
من المال جوهرى ديدى كه اضر الفرس على فائس اللجام آت فائس لجامى ايصيردى
معناسنه اضز دخى بومعنايه در وعجيز وعجيز جماعه قادر اولميه كمسنه در ابن
قوطيه افعال ده ديدى كه هراه البرد واهراه ديرلر صووق زياده تاثير اتسه
مجد الدين ديدى كه هرا واهراه البرد ديرلر صووق زياده تاثير وقتله قريب اولسه
ياخود قتل اتسه ايكى عبارت ده معجمه ايله دخى لغت در جمهره ده ديدى كه
سمعت رزة القوم ديرلر سمعت اصواتهم من بعيد معناسنه كه راى ثا وذاى
را اوزرينه تقديم لغت در يعنى رزه وزره وزف الطائر وزف ديرلر قوش
قناتلرينى نبسط اتسه وآمرخشور تنور وزنده ضبعلر كنيه سيدر معجمه ايله دخى
لغت در جوهرى امرخشور داهيه يه دخى ديرلر ديدى ذكرماورد بالشين والتين
ابن سكيت ابدال ده ديدى كه جاحشه وجاحشته ديرلر آكا مزاحمه اتدم معناسنه
وبعض عرب قتال ده مزاحمه ايدن كمسنه يه نخاس وتحماش دخى ديرلر وجرش من
الليل وجرش اى طائفة جوهرى ديديكه وفى الحديث فيسمعون جرس طير الجنة كه مراد
قوش برسنه اكل ايدر ايكن منقارندن ظهور ايدن صوت در اصمعى ديدى كه
بركون شعبه نك مجلسنده ايدم شعبه فيسمعون جرس طير الجنة ديدى بن ديدم كه



جرش معجمه ايله در شعبه بكا نظر ايدوب ديدى كه خذوها عنه فانه اعلم بها منا وسوذق
وشوذق سوار كه بلوزك تعبير اولنور وحمس الشر وحمش اشتد ويقال احتمس الديكان
واحتمشا اذا اقتتلا وتشميت العاطس وتسميته كه عطسه ايدن كمسنه يه دعاء خير در
معناسنه در وهر كمسنه كه خير ايله دعا ايدر آكا مشمت ومسمت ديرلر وغبس وغبش
سواد معناسنه جوهرى ديدى كه غبس كول رنكى دركه تركيده بوز تعبير اولنور وغبش
ظلمة اخر ليل والغبة من الليل معناسنه در وغبس الليل واغبس وغبش واغبش اى ظلم
وسدفه وشدفه ضوء وظلمة مختلط اولمق وجبسوس وجبشوش لئيم وقصير القامه
ويقال هذا من جماسيس الناس كبى معجمه ايله روايت اولنمدى بعضيلر جبشوش طويل
لئيم معناسنه اضداددن در ديدى جمهره ده شاء شاء بالحمار سيساء وشاء شاء بالحمار
شيشا اى عرض عليه الماء وسرح وشوح شجر الخاوف كه تركيده سوكوت ديرلر
فيروزابادى صواب اولان مهمله ايله در ديدى وقاموس ده الكوسلة والكوسالة بالمهملة
والكوشله والكوشالة بالاعجام الحشفة العظيمة يعنى ذكرك باشى بيويك اولدقده
اطلاق اولنور لهذا صاحب مزهر الكمرة العظيمة ديدى يعنى راس الذكر ثعلب امالى ده
ديدى كه هوس الناس وهوشوا اذا وقعوا فى الهوشة اى الفساد وسمرت
السفينة وشمرت اى ارسلتها وانتسف لونه وانتشف اى تغير جوهرى ديدى كه
سننت الماء على وجهى اى ارسلته ارسالا من غير تفريق فاذا فرقته قلت شننت
بالمعجمة لكن ثعلب مهمله ومعجمه ايله برمعنايه در ديدى ومحسه ومحشه دبر معناسنه در
وحتش وحسيس صوت خفى معناسنه اولمغله وجه تسميه ظاهر ملاحظه اولنور
وكذ نفشت بين القوم ونفست اى افسدت وارتعاش وارتعاس ارتعاد يعنى تترمك
معناسنه وارعشه الله وارعسه ونعس ونعش مقدم انسان ايله حلى ايصيرمق
معناسنه در قالى امالى ده ديدى كه سجير وشجير صديق وصفى معناسنه در تبريزى
تهذيب ده ديدى كه ثمر حسيف وحشيف اى ردئ وارض شحاح شين معجمه وايكى
حا مهمله ايله وسحاح سين مهمله وايكى حا معجمه ايله در اول ارض در كه مطر
كثير اولمدقجه سيلوب انميه ذكرماورد بالزاء والغين فرا ديدى كه غانت نفسه ورانت
تغين وتريين اى غثت يعنى نفسى خبث اولدى جمهره ده ديدى كه رمض وغمض
كوزده اولان چاپاق معناسنه غمصت عينه ديرلر كثرة بكادن كوزنده غمص اولسه
وغاية الخان ورايته برمعنايه در مخفى اولميه كه عبارت مذكوره نك معناسى ترجمه مزك
برمحلنده بيان اولنمشدر ابوعبيد غريب مصنف ده ديدى كه غيبت غاية مثل رايت
واغيتها اى نصبتها وغاده وراده امرأة ناعمه معناسنه وثعلب رجل غاد وراد
ديدى كه غيد وريد نعومة ولين معناسنه مختصر العين ده ديدى كه الرمازة الجارية
الغمازة ذكرماورد بالراء واللام ابن السكيت ابدال ده ديدى كه رندت القصعة
بالثريد ولندت اذا جمع بعضه الى بعض وسوى وردم ثوبه ولدمه اى رقعه وهدر
الحمام وهدل اى تصوت وجرمه وجمله اى قطعه والقراقر والقلاقل كه قرقره هديه

معناسنه جوی قرافر کلور جوهری قلقله تصوت اتمک معناسنه در دیدی وسهم
امرط وامليط ای لیس له ریش وجلبانه وجربانه امرأة صخابه سیئة الخلق معناسنه
واعرنکس الشعر واعلنکس تراکم وکثر اصله وطرمساء وطلمساء ظلمة معناسنه ونتره ونثله
درع معناسنه لکن نثره نثل درع دیرلر زرهنی القا اتسه نثل الدرع دیرلر وجمهره ده
دیدی که ناقة عیهر وعیهل سریعة فیروزابادی دیدی که عیهر وعیهل وعیهلة
وعیهولة والعیهال الناقة السریعة والعیهل الذکر من الابل وقرف الشیء وقلفه دیرلر
بر نسنه نک قابوغینی صویه قشرکبی وکردوم وکلدم قصیر معناسنه وجن سام وجلسام
عامه برسام دیدکلری مرض معناسنه در وجربان السیف وجلبانه قلیج وضع اتدکلری
قین معناسنه دیوان الادب ده دیدی که فرق الصبح وفلق بر معنایه در وثعلب
امالی ده دیدی که وجل ووجر خوف وفزع معناسنه در یقال وجل اوجل واوجر
وامرأة وجلة ووجرة وخلق وخرق واختلق واخترق بر معنایه در قال الله سبحانه
وتخلقون افکا وخرقوا له بنین وبنات بغیر علم ومستنطر ومستطیل بر معنایه در
یقال استطار الشق فی الحائط واستطال وفی الصحاح استطار الصبح انتشر
جوهری دیدی که طرس صحیفه معناسنه در بعضیلر دیدیلر که طرس اول صحیفه در که
اوزرنده اولان خطی محو ایدوب ینه یازمش اوله وطلس دخی بو معنایه در دیدیلر
وترصیص البناء وتلصیصه بمعنی والزاعة لغة وهی الدعارة یعنی خبیث وفسق که بو قوله
کمسنه یه خلیع دیرلر که اکثری ادب معناسنده استعمال اولنور وملقته بیضری ورمقته
بمعنی وخثارة اللبن وخثالته بمعنی وسدرة المرأة ثوبها وسدلت قالی مقصودده
دیدی که خیزلی وخیزری تبختر ایله مشی معناسنه در خوزلی وخوزری دخی
بو معنایه در ابن السکیت کتاب الاصوات ده دیدی که اصر نفخ الصوت واصلنفخ لی
صلب الصوت ذکر ماورد بالزاء والذال ابن السکیت ابدال ده دیدی که سم زؤاف
وذؤاف ای یعجل القتل وذرق الطائر وزرق وذبرت الکتاب وزبرته ای کتبته
دیوان الادب ده دیدی که احوذی واحوزی اول کمسنه در که کندو کارینه وسپارش
اولنان نسنه لره تشمیر ساق اهتمام ایدر جوهری دیدی که احوزی اول کمسنه در که
بر نسنه ده مهارتی اولمغله آنی غیریلردن اول تحصیل ایدر اصمعی دیدی هر ایشده
تشمیر ساق ایدوب آنک تحصیلنه قادر اولمغله اصلا فوت اتمز ثعلب دیدی که
حاذه یحوذه وحازه یحوزه استولی علیه جمهره ده دیدی که ذغطه وزغطه
خنقه یعنی بوغازینی بوغدی معناسنه وذعذعه وزعزعه ریح شجری
حرکت سریعه وشدیده ایله تحریک معناسنه در وحذعله وحزعله بر نوع
مشیه ن عبارت در ذکر ماورد بالسین والثاء ابن السکیت ابدال ده دیدی که
ملس الظلوم وملث الظلوم اختلاط الظلوم معناسنه در دیوان الادب ده
دیدی که مرس التمر ومرث ومرد بر معنایه در جوهری دیدی که جثمان وجسمان
جسد معناسنه در وارتبس امرهم ارتباسا لغة فی ارتبث ای ضعف حتی تفرقوا

لطیفه



لطیفه جمهره ده دیدی که امرأة عثة ثا ایله وعشته شین معجمه ایله وعسة سین مهمله ایله
عبارت مذکوره شیف سین وسیفی ثا ایله تکلم ایدن الثغ بغایة مناسب در یعنی
ضعیف الجسم اولان خاتون دیوان الادب ده دیدی که رجل مغث ومرس کلمة ثانیه ده
الثغ اولان کمسنه در اوسین تکلم اتمکده مضطرب اولمغله کلمة اولی یی اختیارده مضطر اولور
جوهری رجل مغث مرس عبارتنی مصارع شدید العلاج عبارتی ایله تفسیر اتدی
ذکر ماورد بالضاد والقاف بو شینده اولمیه که بو خصوص ترجمه ده قسم ثانی ده مزب
بابنده فاضی ماده سنده مثاللری تحریر اولنمغله بو مقامده ذکر اولنمدی فمن اراد فلیرجع
الیه ذکر ماورد بالقاف والکاف جمهره وقاموس ده دیدی که خرقله وخرکله مزب
من المشی واقهد والمهد اذا رعش من الضعف وقلوقل وکلوکل قصیر مجتمع وقرشب
وکرشب مسن وبقی الحال وناقة هلعة وهقعة اول ناقه که فحله زیاده شوقی
اولمغله کندوبی فحله عرض ایدوب بلکه اوکنه کندوبی القا ایدر غریب مصنف ده
دیدی که موقوم وموکوم شدید الحزن اولان کمسنه در یقال وقمه الامر ووکمه
احزنه حزنا شدیدا ابن السکیت دیدی که دقمه ودکمه دفع فی صدره لکن جوهری
دیدی که دکم دمقدن مقلوب در دقمه دیرلر کسرا سنانه معناسنه انتهی واتق
الصبی والسخلة ودکمه دیرلر والمه سنک مه سنده اولان سودی جمله امسه وعرنی
فح وکح ای خالص وعربیة قحة وکحة ای خالصة وقسط وکسط عود هندی معناسنه در
وقریش اذا السماء کشطت واسد قشطت قرأت ایدرلر وابن مسعود مصحفنده
قشطت واقع اولدی وقهرت الرجل وکهرته واما الیتیم فلا تکهر قرأت اولندی
وقحط المطر وکحد لغة فصیحة در یقال عام قاحط وکاحد وعسقه وعسکه لزمه والاقهب
والاکهب لون الی الغبرة صحاحده دیدی که سکع مثل سقع یقال ما ادری این سکع
وابن تسکع والتسکع التمادی فی الباطل وسقع ماده سنده دیدی که سقع وصقع
بر معنایه در یقال ما ادری این سقع ای ذهب والعاتقة من القوس ما قدمت
واحمرت کالعاتکة یعنی قوس کهنه اولمغله قیزارمش اوله والدعقة والدعکة جماعة
من الابل ذکر ماورد بالکاف والهمزة ابن السکیت ابدال ده دیدی که تصتوک فلون
فی خرئه وتضتوک بالصاد والضاد وتصتوء وتضتوء بهما والهمزة بدل الکاف
قاموس ده دیدی که تصتوک برجیعه تلطخ وتضتوک برجیعة تصتوکه غریب
مصنف ده اصمعیدن روایت اتدی الاحتباک بالثوب الاحتباء به جوهری
دیدی که یقال افلت وله کصیص واصیص وبصیص ابو عبید دیدی که جمله سی
رعده معناسنه در که ترکیده دیتره مه وقارسیده لرزه تعبیر اولنور ذکر ماورد
باللام والنون ابن السکیت ابدال ده دیدی که هتلت السماء وهتنت وسحاب
هتل وهتن اصمعی دیدی که تهتان وتهتال بر معنایه در ابو زید دیدی که
تهتان دیمه دن بر نوعدر که دیمه مطر دائم معناسنه در نضر دیدی که تهتان
اول مطر در که بر ساعت یاغوب بر ساعت منقطع اولور وینه بر ساعت یاغار

وعلی هذا جوهری دیدی که سحاب هاتن وسحایب هتن کراکم ودکم وسحاب هتون
والجمع هاتن مثل عمود وعمد وسدول وسدون هودج اوزرینه وضع اتدکلری جل در
وکجل وکبن برمعنایه در وفی الصحاح الکبل ما یثنی من شفة الدلو وهو ابدال الکبن
وبعیز دفل وزفن سابغ الذنب وطرذل وطرذن للمتکبر که طرزده دیرلر
ودمال ودمان سرجین معناسنه در وشل الاصابع وشنها که پارمقلرده تشنج
اولمق معناسنه در وحلك الغراب وحنك الغراب سواده واصیلول واصیلون عشی
معناسنه وعنوان الکتاب وعلوانه یقال عنونت الکتاب وعلونت ولاین ولابل
واسمعیل واسمعین واسرائیل واسرائین وجبریل وجبرین ومیکائیل ومیکائین
واسرافیل واسرافین وخامل الذکر وخامنه وذلاذل القمیص وذلاذن القمیص
لاسافله والواحد ذلذل وذلذن وفی غریب المصنف عن الکسائی لهزته ولهنته
ای دفعته وضربته وفی الجمهرة قلة الجبل وقنته اعلاه وفی امالی القالی الالیل
والانین وقال ابن سیده فی المحکم یقال فی المیل اللین والله اعلم بالصواب ودخی
الفاظ مترادفه نظم ونثرده طرق فصاحته ومسالك بلوغته سلوك معین دن زیرا
کاهی بر لفظی ذکردن حاصل اولمین صنایع غریبه وظرایف بدیعه مرادفی اولان
لفظ اخری ذکر ایله حاصل اولور امام فخر رازی دیدی که کاه اولور که بر قومه
نسبت احد مترادفینك بری خفی واخری جلی اولور پس اول قومه نسبت لفظ
ثانی ایله لفظ اول شرح وایضاح اولنور وکاهی قوم اخره نسبت امر برعکس اولور
باقی حال کان اجلی ایله اخفی بیان وتفسیر اولنور حتی بعضیلر زعم اتدیلر که
تعریفات بو قبیلدندر مثلا انسان لفظنك معناسی خفی اولمغله مرادف جلیسی
اولان حیوان ناطق ایله شرح اولنور امام دیدی که بو خصوص مفردات ده مرادفا
قبیلندندر لیث لفظنی اسد لفظی ایله تعریف کبی وعبد مترجمك بو باب ده خاطر
فاترینه خطور ایدن بودر که لفظ واحدی معنای واحد معینه وضع برامر وسطدر که
آنك ایکی طرفی واردر بر طرفی الفاظ متعدده یی معنای واحد معینه وضع وطرف
اخری لفظ واحدی معانی متعدده یه وضع درکه طرف اوله ترادف وطرف
ثانی یه اشتراك تسمیه اولنور مساوات وایجاز واطناب ده اعتبار اولندیغی کبی
پس احوال ثلثه مذکوره عند البلغا مفیده ومقبول اولدوغی کبی اوضاع ثلثه
معهوده دخی ادا مرامده نافع ومفید اولور امدی وضع الفاظ توقیفی اولدوغی
صورتده حق سبحانه وتعالی حضرتلری عبارته تفضلا الفاظی اسالیب ثلثه
مذکوره اوزره وضع اتدی ومشترکی وضع اتدی تکثیر الفاظ ایله بنده لرینی اشغال
اتمیوب قلت الفاظ ایله دغدغه دن تخلیص ایچون ومرادفی وضع اتدی فوائد مذکوره
محرره ایچون ودخی مترادف اولان الفاظ اکر مرتجل قبیلندن ایسه آنك واضعی
حضرت الله در لیث واسد لفظلری کبی واکر منقول قبیلندن ایسه قیاسی یعنی
واضعی اهل لساندر مثلا حضرت الله لفظ سیفی قلیجه ولفظ صارمی قطع اتمك

معناسنه

معناسنه ارتجالا وضع ابتدا غرب قلیج کال قطع ده مشهور اولمغله صارم لفظنی قلیجه وضع
اتدیلر ومنقول ومرتجلك غلو متی بودر که اکر وجه تسمیه بیانه مجال اولور سه منقول
وواضعی اهل لساندر واکر وجه تسمیه بیانه مراجعت اولنمز ایسه مرتجل وواضعی
حضرت الله در لهذا قلیجه نیچون صارم تسمیه اولندی دیو علت طلب اولنور ونیچون
سیف دیدیلر دیو وجه تسمیه طلب اولنمز وقس علی هذا هذا ما سنح به خاطری
والله اعلم مقامه معلوم اوله که مجد الدین فیروزابادی الروض المسلوف فیماله
اسمان الی الالوف نام تالیفنده الفاظ مترادفه یی جمع وتفصیل اتدی کذلك
ترقیق الاسل فی تصفیق العسل نام تالیفنده عسل ایچون سکسان عدد اسم
ذکر اتدی صاحب مزهر لفظ مرخدی ولفظ شعابیب عسلك اسماسنده دردیو
زیاده اتدی وابن خالویه اسماء حیه ده بر کتاب لطیف تصنیف اتدی واسدك
اسماسینی دخی کتاب آخرده بشیوز عدد مقداری جمع اتدی وعلی بن قاسم بن
جعفر اللغوی دخی اسد ایچون یوز وتوز عدد اسم دخی زیاده اتدی وترجمه سی
صددنده اولدوغمز مقدمة الادبك قسم اسماسنده مواضع متعدده ده الفاظ
مترادفه مذکور اولمغله بو مقامده مترادفاتك مثاللرینه تعرض اولنمدی لکن ضدین
ومشترك ومتضادك بعض امثله سنی بیان مناسب ملاحظه اولندی والله الموفق
مبرد دیدی که کاه اولور که ایکی کلمه نك لفظلری ومعنالری متقارب اولور حزم
وحزن کبی که حزم وحزن دن مرتفع اولان زمیندر که حزن الچق زمین معناسنه در
وخضم وقضم کبی که خضم بوتون اغز ایله وقضم دیش اوجی ایله اکل معناسنه در
وکاه اولور که لفظلری مختلف ومعنالری متقارب اولور مثلا حیوانده اولان
کمسنه یی مدح اتسه مدحه ووفات اتمش کمسنه یی مدح اتسه ابنه دیرلر وکاه
اولور که لفظلری متقارب ومعنالری مختلف اولور مثلا حرج فلان دیرلر حرجه
وزحمته دوشدی وتحرج دیرلر حرج وزحمت دن خلوص بولدی معناسنه در
کذلك اثم دیرلر کناه اتدی وتأثم دیرلر کناهدن بعید اتدی معناسنه انتهی مخفی
اولمیه که قسم اخیر اضداددن معدود اولسه جندان استبعاد اولنمز مقامه بعض
علماء لغت اضدادی انکار اتدیلر ابن درستویه دخی انکاره ذاهب اولمق ملاحظه
اولنور زیرا شرح فصیح ده دیدی که نوء لفظی مشقة ونقل ایله ارتفاع معناسنه در
ناء الکواکب دیرلر طلوع اتسه ولغویین دن بعض قوم نوء سقوط معناسنه
ضد در دیدیلر وابطال اضداد نام تالیفنده آنلری الزام ایچون ابان حجت
وتحریر دلیل اتدیك انتهی کلامه فیروزابادی نوء ضد در دیو تصریح اتدی
وخاطر فاتره خطور ایدن بودر که نوء لفظنك معناسی ایکی جزودن مرکبدر
زیرا مدین بن عبد الرحمن قانون الاطبا نام تالیفنده دیدی که نوء منازلدن
بر منزلك وقت طلوع فجرده مغربده سقوطی وآنك مقابل ورقیبی اولان
کوکبك وقت مذکورده مشرق طرفندن ارتفاعندن عبارتدر وعرب ربح

ومطر وحن ویردی ساقط اولان کوکبه نسبت ایدرلر واصمعی طالع اولان کوکبه
نسبت ایدرلر دیدی امدی بعض لغویّین نوء لفظنی کاهی جزء اول یعنی سقوط ایله
وبعضیلر جزء ثانی یعنی ارتفاع ایله تفسیر اتدیلر پس بو اعتبار ایله ضد قبیلندن
اولدی اگرچه باری نظرده ضدّ ظنّ اولنور بعضیلر دیدیلر که کوکبه نوء اطلاقی اولندیغی
مشرقدن رقیبک نهوضی اعتباریله در والا فی الحقیقه نوء اول نهوض در که مکرم
ناهضنه اطلاق اولندی والله اعلم جمهره ده دیدی که شعب لفظی افتراق واجتماع ده
استعمال اولنور لکن اضداددن دکلدر زیرا هر بری بر قومک لغتیدر وضدک شرطی
قوم واحد لغتنده اولمقدر قالی امالی سنده دیدی که صریم لفظی صبح معناسنه در
لیل دن منصرم ومنقطع اولدوغی ایچون ولیل معناسنه دخی استعمال اولنور
نهاردن منقطع اولدوغی ایچون کذلک لفظ نطفه ماء قلیل وماء کثیرده مستعملدر
وعندمزده اضداددن دکلدر انتهی معلوم اولکه ائمهٔ لغتدن جمع کثیر اضدادایچون
کتب تألیف اتدیلر بز بو مقامده بر ان ذکر ایده لم ان شاء الله تعالی اگرچه بوندن
اقدم اقتضاء مقام حسبی ایله اضداددن برقاچ لفظ ذکر اولنمشدی الامثله من
الاضداد غیر ما ذکرناه سابقا ابو زید دیدی که طلعت علی القوم دیرلر کورنمجک
مقداری قومدن بعید اولسه کذلک کورنمجک مقداری قوم اقبال اتسه ولمقته
الشیء دیرلر کتبته معناسنه که بنی عقیل لغتیدر وملقته دیرلر محوته معناسنه
قیس لغتیدر واجلعب الرجل دیرلر اضطجاع اتسه واجلعبت الابل دیرلر
سیرنده جد وسرعت اتسه وبعت صاتدم واشتریت اتدم کذلک شریت بعت
واشتریت معناسنه ضددر وشعبت الشیء دیرلر جمع اتدم کذلک تفریق اتدم
واصلاح اتدیم کذلک افساد اتدیم معناسنه ضددر واهماد سیرده سرعت کذلک
بر موضعده اقامت معناسنه ضددر وفرع صعود اتدی کذلک هبوط اتدی
معناسنه ضددر فیروزابادی دیدی که فرع منع کبی صعد وهبط معناسنه
ضددر جوهری فرعت فی الجبل تفریعا انحدرت وفرعت الجبل صعدت وهو
من الاضداد دیدی وعربدن برکمسنه دیدی که لقیت فلانا فارغا ومفرعا بعض
مستمیین مصعدا وبعضی منحدرا دیو تفسیر اتدیلر ورتوت الشیء دیرلر شد اتدیم
کذلک ارخا اتدیم معناسنه ضددر کسائی دیدی که افدت المال دیرلر غیری
کمسنه یه مال ویرسه کذلک غیری کمسنه دن مال آلسه استفدته معناسنه
واودعته مالا دیرلر برکمسنه یه مالی امانت وضع اتسه کذلک برکمسنه نک امانته
مالنی قبول اتسه واشکیت فلانا دیرلر برکمسنه یه برعمل اتدیم که بندن شکایت
اتمکه مضطر ومحتاج اولدی کذلک شکایت اتدیکی شیء آندن ازاله ایدوب فارغ البال
اتدیم معناسنه واطلبت الرجل دیرلر طلب اتدیکی نسنه یی ویردم کذلک طلب
اتمکه الجا اتدیم معناسنه واسررت الشیء دیرلر اخفا اتدیم کذلک اظهار اتدیم
معناسنه قال الله تعالی واسروا الندامة ای اظهروها وخذید خصی کذلک



ذبل معناسنه جمع خنا دیدکلور وخفیت الشیء دیرلر کتم کذلک اظهار اتدیم معناسنه
وشمت السیف دیرلر سیفی غلافنه وضع اتدیم کذلک غلافندن چیقاردم معناسنه
جمهره ده دیدی که لفظ بث تفریق کذلک ازدحام معناسنه کویا اضداددندر
والقی علیه شراشره دیرلر آنی حفظ وحمایه اتدی کذلک ثقلتنی آنک اوزرینه القا
اتدی معناسنه ضددر وسوی الرجل دیرلر غیره کذلک نفسه معناسنه وسوی
ملون دیرلر سینک کسری ایله فلون بعینه معناسنه وغابره ماضی وباقی معناسنه
ونبه ضایع اولان نسنه یه کذلک موجود اولان نسنه یه اطلاق اولنور اضداددندر
فیروزآبادی دیدی که نبه بانک تحریکی ایله اول ضاله در که عن غفلة مأخوذ
اولور وموجود معناسنه دخی کلور ضددر انتهی ابو زید نوادرده دیدی که
بسل حرام کذلک حلال معناسنه ضددر قالی امالی ده دیدی که جاری سائل
کذلک معطی معناسنه ضددر فارابی دیوانده دیدی که مغلب برقاج کره مغلوب
اولان کمسنه کذلک غالب اولدوغنه حکم اولنان کمسنه معناسنه ضددر ومعید
مه آل کذلک مکرم معناسنه ضددر وعزّ اشتدّ کذلک ضعف معناسنه ضددر
وضمد اغاجک رطب ویابسنه وقوریونک نیک وبدنه اطلاق اولنور ضددر وانصل
السهم ونصّله دیرلر اوقه پیکان بچورسه کذلک اوقدن پیکانی اخراج اتسه
وتنصّل السهم فیه دیرلر فلان نسنه یه اوق پیکانی کروب ثابت اولسه کذلک تنصّل
عنه دیرلر اوق پیکانی چیقسه ونسل کبار وصغار اطلاق اولنور ضددر وغرض
الاناء دیرلر چناغی لب بر لب طولدورسه کذلک تمامه طولدورمق مرتبه سنه
بالغ اتمسه فیروزابادی دیدی که احمر قیرمزی اولان کذلک بیاض اولان نسنه
معناسنه ضددر قاموس الاطبا صاحبی دیدی که احمر لونی حمرت وبیاض
اولان نسنه معناسنه ضددر حدیث شریفده واقع اولدی که خذوا شطر
دینکم من الحمیراء که حمیرا احمرک تصغیر مؤنثیدر ومراد بیضادر وحدیث آخرده
واقع اولدی که بعثت الی الاحمر والاسود که احمردن مراد ابیضدر زیرا مراد
عجمدر آنلرک اکثریا لونلری بیاض اولور واسوددن مراد عربدر که زیرا
اکثریا لونلری سیاه اولور انتهی مخفی اولمیه که احمر وابیض وحمره وبیاض
میاننده تضاد اولدوغی اصل بسیط الوان فقط سواد وبیاض در وسائر الوان
مرکبدر دیدکلری مذهب صحیحه نظر ایله اشکالدن خالی دکل ملاحظه اولنور
بلکه مشترکات قبیلدن معدود اولمق اولی ظن اولنور والله اعلم جوهری دیدی که
افزاع وتفزیع لفظلری اخافه کذلک اغاثه معنالرینه ضددر افزعنی
دیرلر بنی تخویف اتدی کذلک بندن خوفی ازاله اتدی معناسنه وفزعه
دیرلر خوفه معناسنه وفزع عنه دیرلر آندن خوف ازاله اولندی معناسنه
ومکلل شجیع کذلک جبان معناسنه ضددر یقال حمل فما کلل ای فما کذب
یعنی ما جبن وحمل فکلل ای مضی قدما ولم یحجم ای لم یتوقف ابن الاعرابی

نوادرنده دیدی که قشیب جدید کذلك کهنه معناسنه ضدّ در • وزوج مذکر ومؤنثه
اطلاق اولنور ابن فارس دیدی که ابل محا یتق دیرلر ضُمَّر کذلك سمان معناسنه ضدّ در
اندلسی مقصور وممدود ده دیدی که شری وذال مال وخیار مال معناسنه ضدّ در
انلکی کتاب مشاکهه ده دیدی که حبل متین دیرلر قوی کذلك ضعیف معناسنه ضدّ در
مبن ده دیدی که مُقوی قوی وضعیف ده ورجا رغبة وخوف معناسنه اضداددندر
فیروزابادی حُوز سوق لین کذلك سوق شدید معناسنه ضدّ در ابن فارس دیدیکه
عَسْعَسَ اللیل دیرلر اقبل ظلامه کذلك آدبر ظلامه معناسنه ضدّ در واشراط
ارذال کذلك اشراف ده مستعمل در وفلان قفقفی دیرلر بنم هختا وم کذلك بنم
متهم در معناسنه ابن قوطیة افعال ده دیدی که اقنع راسه دیرلر باشنی یوقاری
قالدردی کذلك باشنی اشاغی اکدی معناسنه ضدّ در • فیروزابادی دیدی که مُجَلِّع
صوفی چوق کذلك صوفی ازقوری معناسنه وَاکْمَتَ انطلق مسرعاً کذلك قعد معناسنه
واقمث له العطیة دیرلر چوق احسان اتدی وقَمَثَ له قَمْثَةً دیرلر از احسان اتدی
ضدّ در وسبح نوم وسکون کذلك روی زمین ده انتشار معناسنه ضدّ در وشحشاح
وشحاح اول زمین در که چوق یاغمور اولمدقچه اقمیه کذلك آز یغمور ایله آقه ضدّ در
ومسح الله دیرلر حضرت الله فلان سننی مبارك کذلك ملعون خلق اتدی معناسنه
ضدّ در خاطره خطور ایدر که عیسی بن مریمه مسیح ودجاله مسیح اطلاق اولندوغی
بو معنالره مبنی اوله والله اعلم وبجاجة سخاء کذلك بخل معناسنه ضدّ در • ونشح نشحا
ونشوحا دیرلر صودن کرکی کبی سیراب اوله جق مرتبه ایچسه کذلك سیراب
اوله جق مرتبه دن از ایچسه ضدّ در واسِدَ دیرلر فرح کبی اسدی کوروب مدهوش
اولدی کذلك اسد کبی جری اولدی معناسنه ضدّ در وعربتو اول یاوندر که ایصر ر
لکن ضرر اتمز کذلك قرمزی حیة خبیثه معناسنه ضدّ در وعمدت الرکیة دیرلر
آیا زمانك صوفی چوق کذلك آز اولسه وقَعَدَ قاعد معناسنه ضدّ در وقعدد
جد اعظمی قریب اولان کمسنه کذلك جد اعظمی بعید اولان کمسنه معناسنه ضدّ در
ورجل مِصْلاد دیرلر زیاده صووغه تحمل اتسه کذلك اصلا صووغه تحمل ایتمسه
ونکره سودی چوق کذلك سودی از دوه معناسنه ضدّ در ومخاوفه مخالفت
وموافقت معناسنه وازر قوة وضعف معناسنه اضداددندر وثناء ثناء الابل
دیرلر که متعدی در آرواها کذلك عطشها معناسنه • وثناء ثناء الابل دیرلر که
لازمدر رَوِیَتْ کذلك عَطِشَتْ معناسنه وجفا فلونا دیرلر اعطاه کذلك
منعه معناسنه وجفار الباب دیرلر اجدی کذلك قابادی معناسنه واجفار
الباب دخی بو معنایه در ودارانه ودارتیه دیرلر لاینته کذلك دفعته معناسنه
ضدّ در • وحوشب ضامر یعنی بیلی وقارنی اینجه دوه کذلك قارنی بویوك دوه
معناسنه ضدّ در • وخشبه دیرلر قارشدردی کذلك گزیده سینی سچدی آلدی
معناسنه اضداددن در وساقب قریب کذلك بعیده معناسنه ضدّ در میدانی

فیروز



فیروزابادی دیدیکه حمیم ماء حار وماء بارد معناسنه ضدّ در • وطرب فرح
وحزن ده مستعملدر • وعجباء اول خاتوندر که زیاده حسنندن کذلك زیاده
قبحندن تعجب اولنور ضدّ در • واعراب فحش وقبح کذلك قبحدن بری اتمك معناسنه
وتقریب یاضی جمع لوولدلری کذلك سیا مجمع لوولدلری تولد اتمك معناسنه
ضدّ در وقرضب المحرق البرمة دیرلر اتی جوملکده جمع اتدی کذلك قرضب
الشیء دیرلر برنسنه یی تفریق اتدی معناسنه وانجب جاء بولد نجیب کذلك جاء
بولد جبان معناسنه ضدّ در • والله اعلم ولنکتف بهذا المقدار الامثلة من المشترکات
معلوم اولکه ائمه لغت الفاظ مشترکه ایچون کتب ورسائل تألیف اتدیلر •
وبو مقامده میدانی سامی فی الاسامی ده ترتیب حروف اوزره جمع اتدیکی الفاظ
مشترکه نقل وترجمه وبعض فوائد ضم وذکر اولنمق مناسب ملاحظه اولندی
والله الموفق • آ أُمَّة جماعة ودین • وقامة • وامام • واقر • وحین • وابو بکر بن
الانباری اذاهر ده متفرد بالدین معناسنی زیاده اتدی وفی الحدیث یُبعث زید بن
عمرو بن نفیل امة وحده ای یبعث منفردا بدینه ابن الانباری دیدی که امة همزه نك
کسریله نعمة معناسنه در • ونعمة نونك کسریله مال ونعمة نونك فتحیله تنعم
معناسنه در یقال کم من صاحب نعمة لا نعمة له یعنی نیچه مال صاحبی وار در که
انکله تنعم وانتفاع اتمز آ أَبْیَض آسْوَد مقابلی ولبن وصو بعدك کوبکنه قریب
ایکی طرفك بری وسیف وشحم وشباب وبرجبلك اسمیدر که مکه ده در فیروزابادی
فضه ومجره یه قریب برکوکب وعرق یاك اولان کمسنه وکاسره دن
بری بنا اتدیکی قصر عجیب الشان که ابیض دیرلر ایدی مکتفی آنی خراب اتدی
والموت الابیض الموت بالفجاءة معنالرن دخی زیاده اتدی آ أَحْمَر قرمزی نسنه
وموت شدید وسلاحی اولمیان کمسنه وحضرت صالحك ناقه سنی عقر ایدن
کمسنه که احمر عاد واحمر ثمود دیرلر ایدی واحمر ابیض معناسنه بوندن اقدم
اضدادبیاننده مرور اتدی • واکثر ائمه لغت اللون وزعفران ولحم وخمر
وقتل معنالرن زیاده اتدیلر وفی الحسن احمر دیرلر یعنی حسنه عاشق اولان
کمسنه مشقت واذایه مبتلا اولور حربه ملاقی اولان کمسنه چکدیکی زحمتی چکر
معناسنه ابو بکر الانباری زاهر نام تألیفنده ابو عبیده دن نقل اتدی که موت
احمر اندن عبارتدر که برکمسنه بر بلایه مبتلا اولوب زیاده شدة ودهشتندن
دنیا کوزلرینه قرمزی یاسیاه کورینور اصمعی دیدی که موت احمر وموت
اسود صاحبنه حمله وجرأت اتمك مناسبتی ایله اسده تشبیه طریقیله در •
آ أَسْبَج ذئب ازل یعنی سبع وعرب زعم ایدرلر که اول قورتدر که کفتار وکرکدن
تولد ایدر اکا سمع ازل تسمیه ایدوب دیرلر که اول مرتبه سریع اولورکه صیچرادوغی
اوتوز انداز مقداری صیچرار وقوشدن سریع اولور • وآغوز وکذاب
واحمقی اولمیان رجل ونباتی اولمیان مکان وسیاحة عرض ده ماهر اولان کمسنه

ارض زمین و رعنه و زکا مرد اینه نك قوائمك اسفلی زمخشری اساس ده دیدی كه برآت كه
عظیم الجثه و قارنی بیوك اولسه فرش بعید ما بین ارضه و سمائه دیرلر جانوار اول
آته حقیقت نهد تسمیه ایدرلر كذلك من اطاعنی كنت له ارضا دیوب تواضعدن
كنایه ایدرلر كذلك بر كمسنه ضرب دن المرجكن دیه جك یرده فلون اان ضرب
فارض دیرلر لكن جمله سی مجاز طریقیله در جوهری دیدی كه عرب مقام ذمده
لا ارض لك دیرلر لا امر لك دیدكلری كبی كه مقام مدحده دخی مستعملدر
بحر دریا و چوق شكردن آت و طوزلو صو و رحمك عمقی لهذا زیاده قرمزی
اولان قانه دم بحرانی دیرلر كه عمق رحم معناسنه اولان بحره نسبتدن مطرزی
مغرب ده دیدی كه دم بحرانی تغییرات نسب قبیلندندر و الا بحره نسبت بحری
دیرلر قتبی دیدی كه دم مذكوردن مراد دم حیض در دم استحاضه دكلدر و بوعبد
فقیه نواوی نك تهذیب الاسماء و اللغات نام كتابنده شو وجه اوزره مطالعه
اندیم كه حدیث شریف ده واقع اولان دم الحیض بحرانی عبارتنده لفظ بحرانی
بانك فتحیله در امام الحرمین دیدی كه بحرانی و باحر اول دم خالص دركه صاف
اولوب انك لوننه لون اخر قارشمیه و دم استحاضه بر دم رقیق دركه اكثریا صاروه
مائل اولور اما دم حیض بغایه خالص قرمزی اولور انتهی و ربیف و ناقه نك قولاغنی
شق اتمك كه اول ناقه یه بحیره دیرلر زمخشری دیدی كه اول خاتون كه قارنی
بیوك اوله آكا بحریه دیرلر كه بحریه نسبتدر زیرا اول مملكتك حاصه سی بودركه
آنده ساكن كمسنه ده طلوق حاصل اولوب قارنلری بیوك اولور زیدی دیدیكه
بحرینه نسبت ده بحرانی دیدیلر بحری دیمدیلر بحره نسبت ظن اولونمسون ایچون
جوهری دیدی كه دریایه بحر تسمیه اولندوغی عمق و اتساعی ایچوندر مطرزی
دیدی كه قولاغنی شق اولنان ناقه ده كه بحیره اطلوق اولونمقده اوچ قول واردر
قول اول بودركه اول ناقه كه بری بری آردنجه اون كره مؤنث طوغرده قدن آنی
سایبه ایدرلر بعده اكر اونبرنجی بطن ده ینه مؤنث طوغورور ایسه اول ولدك
قولاغنی شق ایدوب انی طوغورن سایبه نك یاننه تخلیه ایدرلر قول ثانی
بودركه اكر بر ناقه بش بطن طوغرسه اكر بشنجی بطننده طوغوردوغی مذكر اولورسه
اول ولدی ذبح و اكل ایدرلر و اكر مؤنث ایسه قولاغنی كسرلر قول ثالث اولدركه
اكر ناقه بش بطن طوغوروب بشنجی مؤنث ایسه ناقه نك قولاغنی شق
ایدوب تخلیه سبیل ایدرلر پس ایكی اولكی قوله بحیره بنت و قول ثالث ده
ام اولور فیروزابادی دیدی كه بحر مطلقا چوق صویه دخی اطلوق اولنور جمعی
ابحر و بحور و بحار و تصغیری ابیحر در بحیر دكلدر و رجل كریمه و مطلقا شق
اتمكه دخی بحر دیرلر و اوائل صیف ده ظهور ایدن سحاب رقیقه بنات بحر دیرلر
حاء مهمله ایله لكن صواب اولان خاء معجمه در بیض بیضه نك جمعیدر یومورطه
معناسنه كه بیضة الحدید و بیضة الدجاج دیرلر و شدّه حر و بیاض لقره غلبه یقال

بايضه

بايضة فباضة يبيضه بيضا اى فاقه فى البياض وفرسك اللرنه حادث اولور ودرك
شیش وغنم قبیلندندر اصمعی دیدی كه وورم مذكور چندان عیب دكلدر وطاووق
وسائر طیور یومورطه سینی القا اتمك یقال باضت الدجاجة وغیرها بیضا اساس
البلاغه ده دیدی كه بیض الارض دیوب كمأه یعنی مانتار مراد ایدرلر و امثل
من بیضة البلد مثلنده واقع اولان بیضه دن مراد كمأ دیرلر دیدیلر بلده ایكی
قاش میاننده اولان آچق موضع كه آنك صاحبنه ابد دیرلر اقرن مقابلی در
بلده بانك ضمیله دخی موضع مذكوره اطلوق اولنور ومنازل قمردن بر منزل دركه
فلك ده نعامه و سعد ذابح میاننده كوكبی یوق بر منزلدركه كاهی قمر آكا نزول
ایدر و كاهی آكا نزول اتمیوب قاوده یه نزول ایدركه مدور آلتی كوكب قوس
هیئتنده و بعیرك صدری و مطلقا صدرده دخی مستعملدر قالی امالی سنده
آسماء صدری شو وجهله تعداد اتدی كه اكثریا بعیرك صدرنده مستعملدر
كركره و كلكل و برك و بركه و جوشن و حوشن و جؤشوش
و خیزم و خیزوم و حزیز و مفازه و معمور اولان شهر مخفی اولمیه
بلد و بلده میاننده فرق بودركه بوتون سانجاق و اولكه تعبیر اولنان مواضعه
بلد دیرلر مثلو شام و عراق كبی و بلده مواضع مذكوره دن بر شهر معینه اطلوق
اولنور مثلو شامه نسبت دمشق و عراقه نسبت بصره كبی و كاهی بلد و بلده
بر معنایه كلور مكه مكرمه یه بلد و بلده تسمیه اولندی جمال الدین طائی
مثلثا ننده دیدی كه بلده ارض و بلود لفظنك مفردی و منازل قمردن
بر منزل و بوغازده اولان چوقور و اطرافی و بلده هیئه و بلده فتح و ضم
ایله بلج معناسنه در اساس البلاغه ده مجازده دیدی كه ان لم تفعل كذا فهی
بلدة بینی و بینك دیوب بلده دن انقطاع و مفارقت مراد ایدرلر یعنی فلون
ایشی ایشله مز ایسك سنده شو مرتبه بعید اولورم كه ما بینمزه بلدودن
بر بلد واقع اولور و دخی بلده ال ایاسی یعنی كف دست معناسنه كلور
تلهف ایدن كمسنه یه تبلد فلون دیرلر ضرب بلدته علی بلدته معناسنه ای
وضع صفحته راحته علی صدره بصیرة امر دین ده قلبه حاصل اولان اعتقاد
حتی و ترس یعنی قالقان و اول قانكه انكله صیده استدلال اولنور مثلو
صیده اوق اصابت ایدوب قانی اقیده راق فرار اتدكه آندن آقان قان ایله
نه طرفه كتدیكنی بیلورلر ابو زید دیدی كه بصیرت اول قاندركه ارضه
اوزرینه واقع اولور و اكر جسده ملاصق اولور ایسه آكا جدیه دیرلر و شا
مطرزی دیدی كه بل الانسان علی نفسه بصیرة قول شریفنده واقع اولان
بصیرة شاهد معناسنه در و تا مبالغه ایچوندر اخفش دیدی كه انسان
عین بصیرت در معناسنه دركه انت علی نفسك حجة دیدكلری كبی اولور
زمخشری اساس ده دیدی كه اجعلنی بصیرة علیهم دیرلر بنی آنلرك اوزرینه

رقیب وشاهد ایله معناسنه اجعلنی عیناً علیهم دیدکلری کبی وبعیرك حقنده اولان
صلاوة زیرا بَصَرْ برنسنه نك سخن وغلظندن عبارتدر یقال بَصَرُ كلّ سماءٍ مَسِيرَةُ
خمسمائة عام ای ثخنها وغلظها واول نخیره در که آنی عریض طوقورلر ونخیره اول
قولان تعبیر اولنان نسنه در که خیمه وخرکاهلرك اوزرینه چیبررلر که ترکیب
جنبر قولان دیرلر ودخی بصیرة درع وفطنة ودم بکر معناسنه کلور اساس ده
دیدی که مالك فیه بصیرة دیرلر عبرة معناسنه وله فراسةٌ فانّه بصیرة دیرلر
صادقه معناسنه ث ثَوْرٌ الذکر من البقر مؤنثی ثَوْرَةٌ ثُوَرٌ ثیرة دن غبار
فالمحق یقال ثار الغبار ثَوْرًا ارتفع وطحلب یعنی صو اوزرنده یوصون تعبیر
اولنان خس وخاشاك ابوزید کتاب المطرده ویدی که یُضْرَبُ الثَّوْرُ اذا عافه
البقر مثلنده واقع اولان ثوردن یوصوندر مادد زیرا بقر صو اوزرنده اولان
یوصونی کوروب صویه رغبت اتمز دکنك ایله آنی دوکوب طاغیدرلر وسیّدا لقوم
هذا عمرو بن معدی کربه ثور دیو لقب اتدیلر جوهری دیدی که ثور مضر دن
بر قبیله نك جداعلاسنك اسمیدر که ثور بن عبد مناة بن اد دیرلر وسفیان
ثوری آکا نسبتدر بعضیلر دیدیلر که مکه مکرمه ده اولان جبل ثور که غار مشهور
آنده واقعدر اول جبلك قدیمی اسمی اطحل ایدی لکن ثور بن عبد مناة مذکور
آکا نزول اتمکله آکا مضاف ایدوب جبل ثور دیدیلر وجنون وفلك ده بر برجك
اسمیدر که ثریا اول برجدر وشفق منتشر اولمق وفی الاساس سقط ثور
الشفق وهو ما ظهر منه وانتشر وفی الصحاح سقط ثور الشفق وهو انتشار
الشفق وثورانه وقیل معظمه وَاقِط دن یعنی قورود تعبیر اولنان طعامدن
بر قطعه قاموس ده قطعةٌ عظیمة در دیدی وحَضَبة که معروفدر فیروز
ابادی هیجان وصیچرامق وقطا اشیانندن حرکت اتمك وقان ظاهر اولمق
وطرناق دیبنده اولان بیاض واحمق معنالرینی زیاده اتدی اساس ده دیدیکه
حمی دن خلاص بولان کمسنه نك طوطاقلرنده اوچوق تعبیر اولنان سیوبجه
دخی ثور دیرلر یقال ثار بالمحموم الثور معلوم اوله که المدینة حرام ما بین
عیر وثورٍ حدیث صحیحنده ائمة حدیث عظیم اختلاف ایدوب ابو عبید بن سلام
واکثر اکابر اعلام دیدیلر که لفظ ثور تصحیفدر صواب اولان احُدُ لفظیدر
زیرا مدینه منوره ده ثور یوقدر بلکه جبل ثور مکه مکرمه ده در دیدیلر مجد
الدین فیروزابادی دیدی که قول مذکور مقبول دکلدر زیرا بن بو بابده اهتمام
وتفحص ایدوب مدینه اطرافنی کزرکن بر عالم اولان طوایف عربدن سؤال
اتدیم شویله جواب ویردیلر که جبل احدك خلفنده بر کوچك جبل واردر
آکا ثور دیرلر وبعض مشایخم دخی بو جوابه مطابق دیدیلر که جبل احدك
آردنده بر مدور جبل صغیر واردر آکا ثور اطلاق اولنودغنی اهل مدینه خلفاً عن
سلف عالملردر والله اعلم ج جَبْهَه بیشانی که ترکیده آلن تعبیر ومنازل قمردن

برمنزلدرکه

فی القاموس الامثا یقال اعمر اقته بعین ترای فطنته

وقد نقلت الاقوال فیها ترجمة قسم الاسماء



برمنزلدرکه درت کوکبدرکه جبهة الاسد تسمیه اولنور وخیل وفی الحدیث الصدقة
فی الجبهة مفردی یوقدر وسیّدا القوم مخفی اولمیه که خیله وسیّده جبهه اطلاقی بیشانی
معناسنه اولان جبهه یه تشبیه طریقیله در شرف جهتندن سیّدا لقومه وجه القوم
دیدکلری کبی مطرزی کلامی بو معنایی تأیید ایدر زیرا دیدی که صدقه حدیثنده واقع
اولان جبهه دن خیل مراد اولندوغی خیل خیار بهایم اولدوغنه بنا در اساس ده جاء
فی جبهة الخیل لخیارها عبارتی وبنی فزاره دن بعضك وَتَلَيْكَ جبهة خیلی شطر
خیلهم کلامی ایله استشهادی خاطر فاتر عبدقاصره دغدغه ویرور خصوصا کلام مذکورده
واقع اولان جبهه لفظی خیار معناسنه ظاهر دکلدر بلکه بیشانی معناسنه اولمق
مناسب ملاحظه اولنور والله اعلم امام واحدی اول سورة عمرانده دیدی که خیل
قوم ورهط کبی کندی لفظندن مفردی یوقدر وخیل تسمیه اولندوغی طول ذنب
ایله مشیده اختیالی اولدوغی ایچوندر ولفظ اختیال تخیل دن مأخوذدر بر شیئه
تشبه معناسنه مختال یعنی متکبر اولان کمسنه تکبرندن ناشی کندوینی کندودن
اعظم اولان شیئه تشبیه ایدر انتهی وناسدن جماعت ومذلّة تقول لقیت منه
جبهة ای مذلّة واذیة وبر کمسنه یه مکروه ایصال اتمك جَبَهَهُ جَبْهًا دیرلر لقیته
بما یکرهه معناسنه وشرفاء ناس واکثر استعمالی اول شریف اولان رجال ده درکه
بر امر عظیم رجاسی ایچون سعی ایده لر که هر کیم انلری کورسه رجالرینی رد اتمکدن
استحیا ایدر فیروزابادی صنم وقمر معنالرن زیاده اتدی فائده صاحب تکمله دیدیکه
تجبیه آندن عبارتدر که زانی وزانیه یی تشهیر ایچون یوزینی قرمزی یا سیاه ایله
آلوده ایدوب بر بعیره یا حماره سوار ایدرلر شو وجهله اوزره که بربرینك قفاسی
آخرك قفاسینه مقابل اولا مثلو حمارك باشی طرفنه زانی نك یوزی وقویروغی
طرفنه زانیه نك یوزی واقع اوله واشراف قوملری میاننده طواف اتدیررلر مجد
الدین دیدی که تجبیه لفظ نظر ایله قیاس بو ایدی که مزبورلری یوز یوزه اتمك ایدی
زیرا لفظ مذکور جبهه دن مأخوذدر پس معناسی جبهه یی مقابل اتمکدر قفایی
قفایه مقابل اتمك دکلدر امدی لفظ مذکورك معناسی نکس راسدر
زیرا تجبیه باشی اشاغی اکمکه دخی دیرلر پس مزبورلر خلقدن حجابدن ناشی
باشلرینی اشاغی اکدکلری ایچون حالت مذکوره یه تجبیه تسمیه اتدیلر یاخود
لفظ تجبیه اصابه بمکروه معناسنه اولان جَبَهَهُ دن مأخوذدر ووجه مناسبت
ظاهردر جَحَل بیوك صو طولومی وبر کمسنه بر کمسنه یی ووروب آندن آشاغی
بیقمق یقال جَحَلَهُ اذا صَرَعَهُ وکامی مبالغه ایچون جَحَّلَهُ دیرلر تشدید ایله وکامی
میم زیاده ایدوب جَحْمَلَهُ دیرلر وسیّد قوم وولد الضب فیروزابادی ضب
کبیر دیدی ویعسوب النحل که ترکیده آری بکی تعبیر اولنور جوهری دیدی که اول
یعسوب عظیمدرکه چکرکه خلقتنده اوله که بربره قرندقده قناتلری آچوق قالور
ضمّ اتمز وحربادن بر نوعدر وجَحَل معناسنه دخی کلور ح حَجَر حرام وحاده حرکات

ثلثه جاری در لکن کسر افصح در وحرث حجر کلوم قدیمنده حرکات ثلثه ایله قراءت
اولندی ورمکه یعنی فرس انثی که قیصراق تعبیر اولنور وجمع حجور کلور قال بیت
اذا خرس الفحل وسط الحجور وصاح الکلاب وعق الولد ماحصل مذکورک معناسی
شو وجهله بیان اندی که خیل حصان لشکرنی شمار وبوارق سیوف آب داری
مشاهده اتدکده غلبه دهشت وهجوم حیرتدن سراسیمه اولمغله اصلا سوی ما دیانه
میل ونظر وصرف کوشه بصر ایتمزلر ورجال کارزار آلوده خون وغبار اولمغله کلوب
اصحابی تمییز ایدن میوب بیکانه ملاحظه سیله نباح ایدرلر وامهات دخی استیلاء
رعبدن پریشان حال اولمه لریله مانند فلذ اکباد اولان اولادینه عقوق ایدوب
مقتضای امومت اولان محبت وسائر حقوقی ترک ایدرلر وحطیم بیت مکرمه که
معروفدر وعقل قال الله تعالی هل فی ذلك قسم لذی حجر ای ذی لب وثمودك
ساکن اولدقلری قریه لرکه وادی القری یه قریبدر وحجر ده لغتدر یعنی حانك
کسری ایله اولان حجر حانك فتحیله اولان حجرده لغتدر که حجر انسانده ابط وکشح
میانی در صکره حفظ وحمایه ده استعمال ایدوب فلون فی حجری دیوب بنم تحت
حمایتمده در معناسنی مراد اتدیلر زیرا اکثریا بعض اشیا موضع مذکورده حفظ اولنور
کمال الاعلام ومن حجر القمیص یعنی کوملك اتکی وقرابة معنالرن زیاده اتدی فیروز
آبادی دیدی حجر حاده حرکات ثلثه ایله منع معناسنه در یقال حجره القاضی
ای منعه وحجر حانك کسری ایله رجل ومرأه نك فرجی حصیر جنب که یان
تعبیر اولنور واوجع الله حصیره دیرلر برکمسنه ضرب شدید ایله ضرب اولنسه
وباری که بوریادن معرب در قامیشدن اولور وصازدن اتدکلری حصیره که ترکیده
دخی حصیر دیرلر ومحبس قال الله تعالی وجعلنا جهنم للکافرین حصیرا واول
کمسنه که زیاده بخلندن شراب ایچمیه ومطلقا بخیله دخی دیرلر واول کمسنه که
سوز سویلکه قادر اولمیه یقال حصر فی کلامه وفی خطبته اذا عیی ونعوذ بالله
من العجب والبطر والعی والحصر وملك پادشاهه حصیر اطلاق اولندوغی
اکثریا پادشاهلردن مستور اولدوغی ایچوندر تقول خلع الحصیر فی الحصیر
ای الملك فی السجن فیروز آبادی دیدی که حصیر ضیق الصدر اولان
کمسنه حصور معناسنه ومجلس وطریق وصو وناس وغیریدی صفت
وروی زمین وفلیجك جوهری ودخی ایکی جانبی وتوب منقوش که زیاده
حسندن قلوبی مفتون ایدر فائده حصر احتباس غائط معناسنه در اسر احتباس
بول معناسنه اولدوغی کبی یقال فی الدعوات اعوذ بالله من الحصر والاسر
ودخی فلان کمسنه افشا سرائتمز دیه جك یرده هو حصر بالاسرار دیرلر واول
کمسنه که کثرة حیاسندن بر شیء ترك اتسه یاخود باکره داخل اولدقده ازاله
بکارت ایده مسه اکا قد حصر عنه دیرلر والله اعلم حمیم قریب که ترکیده یقین
خصم تعبیر اولنور وصدیق مصادقه دخی دیرلر که سن آنك امورینه اهتمام

كذا في القاموس

قال الجوهري





ایدرسن وفی الاساس هو حمیمی وهی حمیمتی ای ودیدی وودیدتی وهم احمائی وخاتوندرکه
هم احمائی ولیسوا باحمائی یعنی فلان کمسنه لر بنم زوجمدن قریبلرمدر دوستلرم
دکلدر وماء جات تهذیب ده دیدی که حمام ماء حار معناسنه اولان حمیمدن
مشتق در مخفی اولمیه که صوقزدیراجق ابریق وطنجیره محمه دیدکلری دخی حمیم
مذکوردن ماخوذدر وماء بارد ومحموم پوشیده اولمیه که لفظ حمیم ابسته لو
کمسنه یه اطلاق اولندوغی قیاسه موافق ومحموم اطلاقی مخالفدر زیرا حم الرجل دن
ماخوذدر مجهول صیغه سیله که آندن اسم مفعول کلمز وعرق وحمامدن چیقان
کمسنه یه دعا مقامنده طاب حمتك وحمیمك دیرلر یعنی عرقك طیب اولسون
که طیب عرق عافیتدن کنایه در زیرا عافیتده اولان کمسنه نك عرقی طیب ومریضك
عرقی طیب اولمز وخیار مال که مراد بالك خیاری در زیرا عرب مالدن ابل مراد
ایدرلر ویوم حار ده یاغان یغمور ودخی شدت حرارته حمیم دیرلر فائده ابن
سینا دیدی که محموم اولان کمسنه سهره مبتلا اولسه آنی اویوتمه نك طریقی
بودر که محمومك الدریبی وایا قلرینی برابپ ایله جکه محکم باغلیوب اوکنه
برچراغ وضع ایدرلر ومجلسده اولان کمسنه لره مکالمه وحکایات مثللو سوز
سویلیشمکه امر ایدرلر پس مزبورلر محادثه ایدرلر ایکن بغتة چراغی قالدیروب
محمودك باغلرینی آچه لر ومزبورلره سکوت ایله امر ایده لر اول ساعت سهری
دفع اولوب اویور وهر سهره مبتلا اولان کمسنه لرده بوقاعده اجرا اولنور
صاحب شامل دیدی که زیاده سهره مبتلا اولان کمسنه ده سعال یابس ظهوری
مقدمه موتدر حمامه کبوتردر که جمعی حمائم کلور وکاهی حمام وحمامات
دخی کلور جوهری دیدی که لفظ حمام عرب عندنده هر طوقی اولان قوشه
اطلاق اولنور فاخته وقمری مثللو ومذکر ومؤنثه اطلاق اولنور وتا جنسدن
واحد اولدوغنی افاده ایچوندر تانیث ایچون دکلدر عامه لفظ مذکوری
فقط دواجنه اطلاق ایدرلر مفرده ی حمامه در اموی دیدی که دواجن خانه لرده
ساکن اولوب یاوری چیقاران کوکرجنلردر که آنلره دخی حمام دیرلر وکاهی
واصم دخی حمام دیرلر اصمعی دیدی که یمام وحشی کوکرجندر کسائی حمام
بری ویمام خانه لرده مالوف اولان کوکرجندر دیدی فیروز آبادی حمام طیر
بریدر که خانه لرده مالوف اولمز وحمامه مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور
حیه لفظی کبی ومذکرینه حمام دیمزلر ابو حاتم کتاب الطیرده اصمعیدن روایت
اتدی که مالوف اولان حمام ایله وحشی اولان یمام میاننده فرق بودر که حمامك
قویروغی آلتنده صیرتی طرفنده بیاض واردر اما یمامده بوقدر نووی تحریرده
اصمعیدن روایت اتدی که هر طوقی اولان قوشه حمام دیرلر طوق اول بشل
یاقرمزی یا سیاه حلقه در که قوشك بوغازینی احاطه ایتمشدر ازهری
شافعیدن روایت اتدی که هر قوش که عب وهدیر ایده اکا حمام اطلاق

اولنور اگرچه هر بری ایچون مخصوص اسم وضع اولنمشدر• عبّ عینك فتح و بانك
تشدیدی ایله تنفس ائمه‌دن صوینی تجرّع اتمکدر• وهدیر صوتی ترجیع ایدوب من غیر
تقطیع مواصله سی معناسنه‌در• ابن سیده قوشك صوایچه سینه عبّ دیرلر شرب
اطلاق اولنمز دیدی• شافی عیون المسائلده دیدی که هر قوش که صوینی عبّ ایلیه
حمامدر واول قوش که صوینی قطره قطره شراب ایده حمام دکلدر طاووق کبی• دمیری
حیوة الحیوانده شافعی قولنی واکثر اهل لغت کلامنی اختیار ایدوب هر قوش که
عبّ وهدیر ایده وهر قوش که طوقی ایله اکا حمام اطلاقنی اختیار ایدوب یمام• وقمری•
وساق الحر• وفاخته• ودبسی• وقطا• وورشان• ویعقوب جمله‌سی حمامدر دیدی
والله اعلم بالصواب• وبکره که عامه تحریف ایدوب بقره دیرلر وبو مقامده قویی چرخی
مراددر که معروفدر ونعامه که مراد چرخ مذکورك محوریدر که چرخ آنك اوزرنده
دور ایدر ترکیده چرخ ایکی تعبیر اولنور ونایحه یعنی میّت ایچون اجرت ایله نوحه
ایدن خاتون ومراة جیله• وخیار مال• وسعدانة البعیر یعنی بعیرك صدریکه کرکره
دخی دیرلر• وساحة قصّ نقیه یعنی قصّ پك اوکنده کرکی کبی نطهیر اولنمش میدان
وقابو خلقه سی وقصّ فرس یعنی فرسك صدرینك باشی• جوهری دیدی که قصّ
وقصص رأس الصدر معناسنه‌در که فارسیده سرسینه دیرلر• شاة وغیرده هم
معتبردر• ولا ترلك من شعیرات قصّك مثلی بو معنادن مأخوذدر دیدی• ودخی
وسط الصدر معناسنه کلور• حرّ خلوف العهد یعنی عبد اولمین کمسنه وکوکرجین
یاوروسی وولد الظبیة وولد الحیّة قال الطرماح• منطو فی جوف ناموسه•
کانطواء الحر بین السلام• ورملة طیبة جوهری رملة طیبة اول قومدر که ایچنده
چامور اولمیه دیدی• زمخشری طیب النبات ایله تفسیر اتدی صاحب اکمال وکلامی
جوهری تفسیرینه موافقدر• ووسط الذات یقال نزول فی حرّ الدار ای وسطها•
وانسانك جهره سندن ظاهر اولان موضعی وقرینك اکثری لکن مشهور اولان
ساق حرّ عبارتیدر که ارکك قمریه اطلاق اولنور• ابن سیده دیدی که ذکر القماری یه
ساق حرّ تسمیه سی صوتنی حکایه‌در زیرا تصوّت اتدکده ساق حرّ ساق حرّ دیو
اواز ایدر گاه ساق حرّه مضاف وگاهی غیری مضاف استعمال اولنوب یای
حالی کان معرب دکلدر• وعدم اعرابی حکایت اصوات قبیلندن اولدوغنه دلیلدر
وفعل حسن لیس هذا منك بحرّ دیرلر بو عمل سندن جمیل ومستحسن دکلدر معناسنه
قال طرفه بیت لا یکن حبك داء قاتلا• لیس هذا منك ماوی بحرّ• فیروزآبادی
هرشئنك خیاری وفرس عتیق وفرسك قولاغنك ظاهرنده اولوب برسیاه
معنالرینه زیاده اتدی قاموس الاطباده شاهین یاوروسنه دخی حرّ دیرلر• وحرّ
البقل اوتلك ایوسی یاخود طبخ اولنمه‌دن اکله صالح اولاندر دیدی• ابوالهیثم
دیدی که اول بقول که رقیق ورطب اوله آکا احرار البقول دیرلر واول بقول که
غلیظ وخشن اوله آکا ذکور البقول دیرلر مطرزی دیدی که رجل کریمه حرّ دیرلر رجل

عندمن ده اولان صامی نسخه لرنده
بیاض منبط اولندی وجیله لفظی
ذکر اولنمدی قاموسده مراة
جیله واقع اولدی منه





لئیمه عبد دیه کلری کبی استعاره• زمخشری دیدی که خزّیة وحروزیة کرم معناسنه‌در
تقول لیس من الحروزیة لان تکون من الحروزیة حروزیة خوارجدن برطائفه‌درکه
حروراء یه منسوبه‌درکه کوفه‌یه قریب برشهردر• جمال الدین مثلثاتده دیدی که
اول باکره که زوجی اکا داخل اولدوغی کیجه بکارتنی ازاله‌یه قادر اوله مسه باتت
فلانه بلیلة حرّة واکر ازاله بکارت اتدی ایسه باتت بلیلة شهباء دیرلر• خلیل
صدیق وفقیر معلوم اوله که لفظ خلیل خانك فتحیله خلّة‌دن مأخوذ اولورسه
فقیر معناسنه اولور زیرا خلّه فقر واحتیاج معناسنه‌در• وفی المثل الخلّة تدعوا
الی السلّة یعنی فقر صاحبنی سرقه‌یه جرّ ایدر• واکر خانك ضمیله خلّه‌دن
مأخوذ اولورسه صدیق معناسنه اولور زیرا خلّت صداقت معناسنه‌در• یقال
اذا جاءت الخلّة ذهبت الخلّة• وخلّة وخل دخی صدیق معناسنه کلور وجمعی اخلاء
وخلاوتدر وخلیلك جمعی اخلّاء وخلّان کلور• اکمال الاعلامده دیدی که خلاوة
خاده حرکات ثلثه ایله صداقت معناسنه‌در وخلیل معناسنه اولان خلّة مذکر
ومؤنثه اطلاق اولنور زیرا اصلی مصدردر وخلیل لفظنك مؤنثی خلیلة وجمعی
خلیلاوتدر• جوهری دیدی که فقیره خلیل اطلاق اولندوغی مختل الحال اولدوغی
ایچوندر• وزیاده فقیره اولان کمسنه‌یه اخلّ دیرلر• وانف• وقلب• ورمح•
وقائمة السیف که قلیج قبضه سی تعبیر اولنور• وضعیف الجسم اولان کمسنه وفی
القاموس الخلّ النحیف المختل الجسم کالخلیل• ابن الانباری زاهر نام تالیفنده دیدیکه
لفظ خلیل خلّة‌دن مأخوذ فعیلدر• یعنی اول محب که محبتنده نقص وخلل اولمیه قال
الله سبحانه واتخذ الله ابراهیم خلیلا• یعنی حضرت ابراهیم کمال محبت ایله حضرت
اللهك محبی وحضرت الله دخی تمام محبت ایله آکا محب ایدی بعضیلر دیدیلر که آیة
مذکوره‌ده خلیل خلّة‌دن مأخوذدر فقر معناسنه یعنی حضرت الله ابراهیمی کندویه
فقیر اتخاذ اتدی که ابراهیم فقر واحتیاجی حضرت الله‌دن غیریه عرض اتمز ایدی• فرّا
دیدی که معنای مذکورك سببی بر ایدی که حضرت ابراهیم بغایة مضیاف ایدی خلقه
قحط مستولی اولوب عاجز قالدیلر ابراهیمه زیاده مرحمتندن غلاملرینه برقاچ دوه
وخروار ویروب مصرده بر محبی وار ایدی آکا ارسال اتدی که برازدن ذخیره ارسال
ایلیه چونکه غلاملر اول صدیقه واصل اولوب سلامنی تبلیغ اتدیلر مصرده دخی قحط
اولمغله صدیق مزبور دیدی که ابراهیم ذخیره‌یی کندو نفسی ایچون طلب ایدر ایدی
دریغ اتمز ایدیم لکن بیلورم که غیرلر ایچون طلب ایدر بو دفعه ذخیره ویرمم دیو
غلاملرینی خایب وخاسر قیلدی چونکه غلاملر مغموم ومحزون اولدقلری حالده رجعت
اتدیلر دوه‌لری وخروارلری بوش ابراهیمه رد اتمکه حیا اتدیلر• پس ابراهیم برکوزلك
یولده قالدقده خروارلری بو مشق قوم ایله طولدوروب ابراهیمه واصل اولدقده واقع حالی
عرض اتدیلر زوجه سی ناقرا اولمغله بو خبر موحشی استماع اتمدی بر اثناده غم وقهردن
ابراهیمه نوم غلبه اتدیکی چونکه زوجه سی خوابدن بیدار اولدی خلقك قاپوده ازدحام

وطلب طعام ایچون فریاد لرن استماع اندی خلقه دیدی که ایچرو کیروب خوان لرده
اولان دقیق دن خبز طبخ ایدیك پس قوم ایچرو کردیلر وخروا دلری اجد یلر کوردیلر که
بغایة لطیف دقیق پس علی الفور حمیر بوغوروب طبخ خبزه شروع اتدیلر ابراهیم
خواب دن بیدار اولوب خبزك رایحه سنی استشمام اتدکده زوجه سنه دیدی که
بو دقیقی نردن تحصیل اتدیکز خاتون دیدی که بو دقیق سنك مصرده اولان
صدیقکدن کلدی ابراهیم دیدی که بو دقیق صدیق مصری دن دکلدر بلکه حضرت
اللهك بو بنده سینه لطف وکرمیدر فسبحان القادر جل شانه وعم برهانه خَلّ
سرکه که معروف در یقال فلان لیس بخلّ ولاخمرٍ ای لیس بشیءٍ وماله خلّ ولاخمرٌ
ای خیرولاشرّ وابن المخاض مؤنثی خلّة در وریشی اولمیه قوش قاموس ده قلیل
الریش من الطیر دیدی ورجل مخلّ وُل یعنی ادیق تعبیر اولنان کمسنه وسمین
یعنی سمون معناسنه کلور ضدّ در وقوم ایچنده واقع اولان طریق وبویون ده
برطمر عرق فی العنق کبی ودیشلری خلول ایله خلولله مق وخلول ایله میان اسنان دن
چیقان طعامه خلوله دیرلر وفلان یاکل الخلولة دیوب لئیم دن دیمکدن کنایه در
وفصیلك لسانینی شق اتمك عرب دوه کوچکك دیلنی دلوب براغاج بکورلرکه
نانه نك ممه سنی امکه قادر اولمیه واول اغاجه خلول دیرلر یقال خلّ الفصیل خلاّ
اذا شق لسانه لئلا یرضع امّه وثوب بالی یعنی کهنه ثوب وخلول ایله ثوبی شد
اتمك خلّ کسائه بخلول دیرلر کسانك ایکی طرفنی برانیجه چوبوق ایله بری برینه
ایلشدرسه فیروز ابادی ایکی قوم میانندن وصیقشمش قوم میانندن نفوذ ایدن
طریق وظهرده واقع برطمر وحمز وفصیل وشق وثوب ده واقع اولان شق
معنالرینی زیاده اتدی خَال لخ الام که طایی تعبیر اولنور جمعی اخوال واخوِلة
وخؤول کلور ورجل معمّ مخول دیرلر کریم الطرفین یعنی اعمام واخوالی کریمدر
معناسنه که لفظ مُخوَل معمّ لفظیله ذکر اولنور افراد اولنمز واختیال یعنی
تکبر یقال رجل خال وخائل وخالٌ ومختال ای متکبر وخیلاء وخیل وخیلة
ومخیله کبر معناسنه در وسحاب مخیل یعنی اول سحاب که رعد وبرقینی مشاهده
ایدن کمسنه یاغموری واردیو تخیل ایدر وبردن برنوع عدد وشامه که ترکیده
بنك تعبیر اولنور که بدنده اولور ورنکی بدن رنکینه مخالف در جمعی خیلان
کلور وبکلو کمسنه یه اَخیَل وَمَخیَل ومخیول دیرلر ومخول دخی دیرلر پس
مَخیَل ومخیول قولّرینه نظراً خالك تصغیری خُیَیل ومخول قولینه نظر ایله
خُوَیل کلور واخیَل لفظنك مؤنثی خیلاء در ولواء یعنی اول یایراق که امیر
جیش ایچون عقد اولنور ومالی کرکی کبی کوروب کوزه دب رعی خصوصنده
اهتمام اتمك اساس ده خَوَل ماده سنده دیدی که جاؤالاوّل فالاوّل ثم تفرقوا
اَخوَل اَخوَل مخفی اولمیه که قول مذکورك منشائی بودرکه دوه شبانلری
اولا بریرده جمع اولوب صکره هرکس دوه سینی رعی ایچون متفرق اولوب هربری

بالتركی نوك شر
قارالصوز آنا به

مفرغ الاساس خل الثوب تخلکه
بالخلول وهوما یخلّ به من عود
واحد یوع

خائلان مقلوبه در که اصلی خاولی
اولوب یا حذف اولنقدن سکره
خائل وقاضی سبی اولور

وفی المغرب رجل اخیل فی وجهه خال وردیدکیه
خال بر یره دب سرادده مالال دیوزده
اولور مخفی اولمیه که قول مذکور کتب
تم تمرینه مخالف در جوهری اخیل
کثیر الخیلان اولان کمسنه در دیدی
لهذا شقرقه اخیل دیرلر خالی چوق
اولدیغیچون

مرعی دن



مرعی دن برسمته کیدرلر وهر شبان کندو رعیتیه انا اخول من الآخر دیو تفاخر ایدر
یعنی بن مرعی نك اوتلو موضعنه واروب دوه لریمی رعی اتدیم وکوردم کوندم تقول
فلان خایل مال ای راعیه ومصلحه وقدخال المال یخوله خولاً ودخی فلان یخول
علی اهله دیرلر اهلنك مالنی رعی ایدر معناسنه واز خیر یعنی برکمسنه دن
خیر ظهورینی امید اتمك علامتی که مظنه خیر اولان کمسنه یه تخیلت علیه دیرلر تقول تخیل
علی اخیك ولاتخیل علیه یعنی آندن خیر امید ایله آکا تکبر ایتمه ورجل عظیم فیروز
ابادی میت اوزرینه اورتدکلری ثوب ورجل جواد وفحل آسود وبرسنه نك
صاحبی وخلوقة ورجل منکبر واول موضع که آنده یاروانیس اولمیه وعلاقه معتبق
بالکلیه قطع ایدن کمسنه ورجال دن غرب اولان یعنی تزوج اتمین کمسنه واکمه
صغیر یعنی کوجك میشه زار که اورمان تعبیر اولنور وبرشیئه ملازمت
ایدن کمسنه ولجام فرس وقلب وجسمی ضعیف اولان کمسنه معنالرینی زیاده
اتدی خَلّة خانك فتحیله خصلة یعنی خُلقٌ حسن جمعی خصال کلور ورملة منفرده
وفقر وخمر قارضه که دیل بوران تعبیر اولنور جمعی خَلّ در وتخض ده یعنی
قامیش ده اولان دیوارده واقع اولان فرجه فیروز ابادی ثقبه صغیره یا مطلقا
ثقبه ومطلقا خمر وحموضتی اولان خمر واول خمر که متغیره اوله وحموضتی
اولمیه ومراده خفیفه وانشا هلوك اولمغله خالی اولان مکانی معنالرن دخی زیاده
اتدی جوهری دیدی که میته دعا مقامنده اللهم اسدد خلته دیرلر یعنی ترك
اتدیکی ثلمه یی یارب سن سدّ ایله ترکین که یکی بوش اولمسون دیرلر حاصلی
خیر خلف ایله دعادر خَلْف قول ردی وفی المثل سکتَ الفاً ونطق خلفاً
ابن الانباری ناهرده دیدی که یعنی بیك کون سکوت ایدوب اخر الامر برنی معنی
غیر جیده کلام متکلم اتدی یاخود تکلمی لایق اولان بیك کلمه یی تکلم اتمدی آخرنده
کلام قبیح تکلم اتدی ودخی دیدی که عرب مطلقا ردی اولان شیئه خلف
دیرلر یقال رجل خلفٌ ورجلون خلف ورجال خلف واما تان خلفٌ ونساء خلف
قال الله سبحانه فخلف من بعدهم خلف وقال لبید ذهب الذین یعاش فی اکنافهم
وبقیت فی خلف کجلد الاجرب وستذکر فیه اقوالاً فی اثناء الترجمة ان شاءالله
تعالی وایکی باشلو بالته جوهری دیدی که فاس ذات خلفین ای لها راسان
فیروز ابادی دیدی که ذات خلفین وبفتح اسم الفاس والجمع ذوات خلفین
وصاحب الکمال الخلف حد الفاس وفیروز ابادی الخلف حد الفاس اوراسه
والفاس العظیمة اوبراس واحد دیدکلری ترجمه سی صدد نده اولدوغمز میدانی
قولنه مخالف در زیرا اساسی ده الخلف الفاس ذات الرأسین دیدی فتأمل
وقدام مقابلی که قدامدن اولنّ وخلف دن آرد ایله تعبیر اولنور والقرن
بعد القرن یعنی بر قرن منقضی اولدقدن صکره آنك مکاننه کلن قرن معلوم
اوله که والد هلوك اولدقده آنك برینه کلن ولد صالح اولورسه اول ولده خلف

دیرلر لامك تحریكی ایله واكر فاسد اولورسه خلف دیرلر لامك سكونی ایله صالح وفاسد
میاننی فرق ایجون وكاهی احدهما اخرك مقامنده استعمال اولنور مثلا خلف صدق
وخلف سوء دیرلر لیث دیدی كه خلف تسكین ایله اشرارده وخلف تحریك ایله
اخیارده مستعملدر خاصة واستقاء الماء وانشانك حنبنده اولان ضلعلرك
اقصری جمعی خلوف كلور ومربد یعنی خانه نك اردنده دوه كیجه وقتی یاتهجق وخرما
منللو نسنه یی سروب قوریتهجق موضع فیروزابادی خبری اولمین كسنه واستره نك
باشی داس موسی معناسنه ولبسل وخانه نك آردنده اولان موضع كه مربد اولسون
اولمسون وسودقود قلری اسكی طولوم وطاب خلق معناسنه وقبیله دن طشره
كیدن وقبیله ده قالان جماعت كه ضددر ولیث خلفة ای بعده معنالرن زیاده
اندی والله اعلم دعلج جوالق مادهٔ كه طولو جوال تعبیر اولنور واول نباتكه
بری برینه قارشمش وملتف اوله وحمار وظلمة واول كمسنه كه اقتناسی
یوق ایكن ذهاب ومجیء ده تردد ایلیه واول شاب حسن الوجه وتام
البدن اوله یعنی كوزل یوزلو وبومشق بدنلو اوله وذیب وبر فرشك اسیدن
فیروزابادی الوان ثیاب وكثیر الاكل اولان كمسنه واول ناقه كه سوق اولنده
حرونلق ایدوب یوریمیه واینده ورونده نك زمینی اوندینه واقع اولان ایزی
وبرجاعتك اسمی معنالرن زیاده اندی ودیدی كه دعلجه ذهاب ومجیء ده
تردد وظلمة واخذ كثیر ودحرجه یعنی برنسنه یووالمق معناسنه دن والله اعلم
دهن معروف دركه سمسم وز بتون دن استخراج اتدكاری یاغ مثللو ومطر
ضعیف كه وجه ارضی یاش ایده جك مقداری یاغه لكن بومعناده دالك
فتحی لغت در جمعی دهان در ومفاصل ده اولان لین وحمق ودواب یعنی
باش دوغه سی كبی برمرض دركه قویونه اصابت ایدر ابن الانباری زاهرده
دیدی كه داهن فلان فلانا دیرلر بر كمسنه بر كمسنه یه درونده مضمر اولان
معنانك خلوفنی اظهار اتسه پس عبارهٔ مذكوره لك مالی یلون سویلدی
معناسنه منجر اولور قال الله سبحانه ودوا لو تدهن فیدهنون كه ادهان
مراد كذب در وقال افبهذا الحدیث انتم مدهنون ای تكذبون انتهی دیلم ناسدن
برقومدر تقول هم اجوس من الترك والدیلم وجادهم منك الاذ الصیلم وداهیه
واعداء ومجتمع النمل والقردان یعنی حوصله كنارنه ودوه لی یاتدوغی مواضعده
قرنجه لر وكنه لر جمع اوله جق موضع زمخشری اساس البلاغه ده دیدی كه
فلان من الدیلم وهو دیلمی من الدیالمة دیرلر عدو من الاعداء معناسنه زیرا
قوم مزبور شرادة وعداوت ایله مشهورلردر لهذا قرنجه لره وكنه لره دیلم دیرلر
مجاز! زیرا مزبورلر دوه نك اعدا سیدر وذكر الدراج یعنی دراج دیدكلری
قوشك اركگی فیروزابادی قطادن برنوعه وقطانك اركگنه دخی دیلم دیرلر
دیدی ذ ذهب معروف دركه آلتون تعبیر اولنور برقطعه آلتونه ذهبة دیرلر





صاحب نهایه دیدی كه ذهب لفظنك جمعی اذهاب وذهوب وذهبان كلور
ذالك ضمیله ودخی بر كمسنه معدنده یا غیری موضعده چوق آلتون كورمكله كندویه
دهشت عارض اولوب كوزلری قاراروب عقلی زائل اولمق ذهب الرجل دیرلر اعلم
بابنده حالهٔ مذكوره یه مبتلا اولدی چوق آلتون كورمكله معناسنه نته كم
دفینه یه مصادف اولان اهل حرص ده استماع اولنمشدر بلكه شادی مرك اولور
یعنی غلبهٔ سروردن هلاك اولور زیرا كثرة سرور وكثرة غم روحی حیوانینی
مركزندن شدت ایله تهییج اتمكله موت فجاءه یه سبب اولور وذهب دخی ذالك
وهانك كسری ایله معنای مذكورده لغت در واول كمسنه یه ذهب دیرلر
ذالك فتحی وهانك كسریله ثعالبی یواقیت المواقیت نام تألیفنده باب ملح الذهب
وذمه ده دیدی كه فی ملح الذهب سرارخانی دیدی كه ذهب برجوهردركه
مدة مدیده دفن اولنسه متغیر وصدا بجنده ازمنهٔ طویله طورسه اصلا متأثر اولمز
وكرات ایله آتش ده اذابه اتسه لر سائر جواهره نسبته نقصان طاری اولمز
وجمیع جواهردن ثقیل در مع هذا بركاسه یه زیبق طولدوروب اوزرینه سائر جواهردن
مقدار عظیم بلكه حجر ثقیل وضع اتسه لر البته زیبقك اوزرنده قالوب آلتینه
بجمز واكر برقیراط آلتون وضع اتسه لر البته زیبقك آلتینه كچوب كاسه نك قعرینه
واصل اولور وهندوستان ده رجالی آلتونی سورمه كبی كوزه چكرلر طبعی صالح
وجوهری كوزلرك جوهرینه موافق اولدوغی ایجون ونزهة العیون ومایه
سرور صدوردر حاصلی منافعی درجهٔ احصاردن بیرون وفوائدی حد حصردن
افزوندر فی ذم الذهب سهل بن هارون دیدی كه لفظ ذاهب براسم دركه
انكله تطیر اولنور زیرا ذهب وذهب صورت ده یكسانددر ولئیم در ولؤم منك
علومتی بودركه الجنس الی الجنس یمیل فحواسی اوزره بیوت لئامه دخوله سرعت
وبیوت كرامه دخول ده بطوء اوزره حركت ایدر وقد قیل اهلك الرجال الاحمران
الذهب والخمر روایت اولندی كه بر كمسنه واقعه سنده برطبق ایچنده برپاره آلتون
باشنده كوتوردی مشایخ تعبیردن برمعتبره بوواقعه عرض واستعبار اتدكده
شیخ مزبور دیدی كه مقتضای واقعه بودركه سن اعمی اولورسین فی الحقیقه
بر ایكی كون مروروندن صكره رجل مذكور اعمی اولدی بعض احباب شیخ
مزبوردن بو معنایه باعث اشتقاقدن سؤال اتدیلر جواب ویردی كه آلتون
خلق عندنده عزیزدر ووجود انسانده كوزدن عزیز برعضو یوقدر والتونك براسمی
ذهب وبراسمی عین در ذهب العین معناسنی افاده ایدر فتاحی نیسابوری
شبستان خیال نام تألیفنده دیدی كه بن دو بسحرهركه شد معزور نكشد بن زبان
وظلم ز شمر عین را بین نموده صورت غیب سیم بنكر كرفته نقش ستم واهل
یمن عندنده برمكیال معروف كه جمعی ذهاب واذهاب وجمع الجمعی اذاهیب كلور
ذنوب صوایله طولمش دلو ابن السكیت دیدی كه صوایله طولمغه قریب اولان

دلودر که لب لب طولمش اوله ویوش ایکن ذنوب دیرلر ومذکر ومؤنث استعمال اولنور
جمع قلتی اذنبه وکثرتی ذنایب کلور فیروزابادی مطلقا دلو معناسنه کلور دیدی اساس ده
بر دلو طولوسی مقدارینجه اولان صودر دیدی ولحم المتن یعنی ارقه اتی جوهری لحم اسفل
المتن دیدی زمخشری دیدی که ذنوب صرتی اولان آتدر که اکا ذرابیع المتن دیرلر وذنوب
مادهٔ سنده دیدی که ذرابیع لحمات متن در استعاره طریقیله تسمیه اولندی بر نوعه تشبیها
اولمق ملاحظه اولنور وقویروغنک قیللری اوزون اولان فرس ونضیب فیروزابادی
طویل الشعر اولان یوم وقبر والیه یعنی قویروق وما کرکه مأکمه نک جمعیدر رجل
ومراده نک ایکی اورمه جه کوکلرینک مابینی تره ذهو کوکی که ترکیده طوره فوقنی
تعبیر اولنور جمعی کراکی وکنیه سی ابو عریان وابو العیناء وابو العیزار وابو نعیم
وابو الهیثم در کمال الدین دمیری دیدی که طوره نک مقتضای طبعی بودر که آب
واقی بیراولدقده طیرانلری خصوصنده انلره معاونت ایدرلر انه کر وطواطک مقتضای
طبعی بودر که ولدینه همیشه رعایت ایدر وهرنه جانبه کتسه توجه ایدر ولدینی معا
کوتورر قال ابو الفتح کشاجم فی نصیح وله اتخذ فی خله الکرکی اتخذ فیك
خلة الوطوط انا اذا لم ترتنی فی عنا قبرتی ترجع جوانا الضراط وفرجی والسّع اولان
خاتوندر ومکان مرتفع ومنخفض که آنده صو مجتمع اوله لهذا ابو عبیده دیدی که رهو
جوبه در یعنی بر محله اهالیسنک طامله صولری مجتمع اولهجق چوقوردر میدان
الرهو الاوقة فی المحلة یسیل فیها ماء المطر دیدیکی معنای مذکوره موافقدر
زیرا اوقه همزه نک ضمی ایله صو جمع اولهجق چوقور معناسنه در بالوعه دخی
بو معنایه در لکن اساس البلاغه ده دیدی که رهو اول چوقوردر موضعدر که اطرافی
مرتفع اوله وسیر سهل ابن الاعرابی دیدی که رهوا یرهو فی السیر دیرلر رفق وتأنی
ایله یوریسه وسکون قال الله سبحانه واترك البحر رهوا نوادرده دیدی که مفتوحا
نا فجوة واسعة اوساکنا علی هیئته بعد ما جاوزته وارویه راهیه تسمیه اولندوغی حین
طیراننده هواده ساکن اولدوغی ایچوندر وبئر واسعه بعضیلر دیدیلر که رهو ایکی
مرتفع صو میاننده اولان چقوردر ایکی موج میاننده اولان الجق صوکبی فیروز
ابادی ایکی ایاق میانی آچمق که ایشی آیرق تعبیر اولنور وقوش قناتلرینی نشر
اتمك وناسدن جماعة معنالرینی زیاده اتدی زمخشری تتابع معناسنی زیاده اتدی
یقال جاءت الخیل رهوا ای متتابعة والله اعلم وحی معروف درکه دکرمن
تعبیر اولنور مؤنثدر که آخرنده اولان الف یادن منقلبه در که تثنیه سنده رحیان
دیرلر وبعضیلر الف واودن منقلبه در تثنیه سنده رحوان دیرلر دیدی جمعی
ارحاء کلور ارحیة نادردر وکرکره البعیر وحومة الحرب یعنی حرب عظیم
وفی الحدیث اتیت علیا حین فرغ من مرحی الجمل مرحی دن مراد مدار رحی
الحرب در که معرکه وحربکاه تعبیر اولنور وسید القوم وارض دن قطعهٔ مستدیره
یقال نزلو فی رحی واسعة زمخشری دیدی که رحی اول ارض مستدیره در که اطرافندن

اولان

اولان یرلدن مرتفع واقع اولمش اوله وضرس که آزو دیشی تعبیر اولنور یقال طحنة باضراسه
ای اضراسه مطرزی دیدی که کاهی ارحاء اضراس ایچون استعاره اولنور که اون
ایکی دانه در واز و دیشه طاحنه دخی دیرلر که جمعی طواحن در وجماعة ابل
واول قبیلهٔ مستقله که سایر قبایلدن ممتاز اولوب وباشقه موضعه نزول
ایده لر ومنزللرندن حرکت اتمیه لر جمعی ارحاء در ویر موضعک اسمی قال الراعی
الی ضوء نار بین فردة والرحی زمخشری دیدی که ما احسن ارحاء اظفاره ورحی
ظلفه که مراد طیرنانمك اطرافیدر که اکا اوطار دخی دیرلر ودخی جماعة عیال
واسفا ناخ معناسنه کلور وفی الاساس طحنوا الینا الرحی ای الاسفا ناخ عامه
تحریف ایدوب اسبنق دکلدر والله اعلم ذبر زجر ومنع یقال ذبره یذبره من
باب نصر ای نهره ونهر وطاش ایله قویوبی طی اتمك که قویوبی دیبندن اغزینک
اورمك ویایمق تعبیر اولنور یقال بئر مزبوره ای مطویة وکتابة اتمك یقال
ذبرا للکتاب بالمزبر ای کتبه بالقلم وذبور کتاب معناسنه فعیل بمعنی مفعول
زبوردن مأخوذدر ابن الانباری زاهرده دیدی که ذبرت الکتاب اذبره وذبرته
اذبره دیرلر کتبته معناسنه اصمعی دیدی که ذبرت الکتاب کتبته ودخی
قرأته معناسنه کلور وعقل یقال ماله ذبر ای عقل مدینی قاموس الاطبا نام
تألیفنده دیدی که عقله ذبر تسمیه اولندوغی صاحبنی لایق اولمیه نسنه دن
اتدیکی ایچوندر اهل نار حدیثنده واقع اولدی که ومنهم الذی لا عقل یذبره
وینهاه عن الاقدام علی ما لا ینبغی انتهی وعقله نهی تسمیه اولندوغی دخی
بو سببدندر فیروزابادی طاش وطاش اتمق وکلو مرصب وبنای بری بری
اوزرینه وضع اتمك معنالرینی زیاده اتدی والله اعلم سبت دهر وحلق
الرأس یعنی باشک قیلنی تراش اتمك ونعال سبتیه که اشراف عرب کیدکلری
نعالدر سبت لفظنه منسوبدر زمخشری دیدی که سبت اول دریدر که دباغت
اولندوغله قیللری ساقط اولوب یا تراش اولنور خفی اولمیه حلق معناسنه اولان
سبت سینک فتحی ایله وصلد بقر مدبوغه معناسنه اولان سبت سینک
کسری ایله اولدوغنه اهل لغة اتفاق اتدیلر پس قول مذکور دغدغه دن خالیدر
والله اعلم وسیر ابل دن بر نوع که اکا عنق وسیر مسبطر دخی دیرلر که سرعت
وفسحت ایله مشی دن عبارتدر وشعری عقص اوزرندن ارسال اتمك
یعنی صاچی باشك ایکی طرفنده اولان ظفیره لردن اشاغی ارسال اتمك وضرب
العنق یقال سبت علاوته ای ضرب عنقه وشنبه دیدکلری یومه سبت اطلاق
اولندوغی ایام اسبوع اول یومده تمام ومنقطع اولدوغی ایچوندر ویهود
امر سبتنه قیام وآیین باطلریی اجرا اتمك قال الله سبحانه ویوم لا یسبتون وبعضیلر
سبات سبت کبی دهر معناسنه در وابنا سبات لیل ونهاردر دیدیلر فیروز
آبادی راحت وفرس جواد وغلوم عارم وجری وشنبه ورجل کثیر النوم ورجل

شديد معنالرينى زياده ايتدى ش شذى برنوع سفينه وذباب الكلب واذاوشر يقال
السفينه واذاه كالكلب وشذاه وشدة رايحة مسك يعنى مسكك رايحه سى حرقه
اوزره اولمق وقوى اولمق كمسنه نك تو تندن بقيه وبو معنايه تا ايله شذاة افصحدر
وكثير العود يعنى تبخير اولنان عودك اوفاغى وقيرىنقى وملح فيروزابادى مسواك
اتدكلرى برنوع شجر وجرب معنالره زياده ايدوب شذومسك يا ريح مسك يالوت
مسك وشذاه سيئ الخلق معناسنه در ديدى خليل ديدى كه بر كمسنه نك جوعى
مشتد اولسه ضرم شذاه ديرلر زمخشرى ديدى كه بر كمسنه نك شرينى دفع اتسه لر
نامت شذاته ديرلر كه شذا كلب دن ماخوذ در زيرا ذباب كلب موذى در والله
اعلم ص صقر معروف قوشدر كه تركيده چقر تعبير اولنور اجدل وقطامى دخى
صقره اطلاق اولنور واول صقر كه قناتلرى اوزون اوله آكا مضرحى ديرلر
ابن سيده ديدى كه هر قوش كه صيدايده بازو شاهين كبى آكا صقر تسميه اولنور
جمعى أصقر وصقور وصقار وصقورة وصقارة وصقر كلور سيبويه
ديدى بو مثللو جمعك اخرينه ها الحاق توكيد ايچوندر مؤنثى صقرة در زمخشرى
ديدى كه صقر لفظى شدة ضرب معناسنه اولان صقردن ماخوذدر صقر
الصخرة بالصاقور ديرلر معول ايله ضرب شديد ايله ضرب اتسه وصقرك كنيه سى
ابوشجاع وابو الاصبع وابو الحمراء وابو عون وابو عمران در نووى شرح مهذبده
ابو زيد مروزيدن روايت اتدى كه هر صيد ايدن قوشه صقر ديرلر وكاهى زايى
صاددن بدل ايدوب زقر وكاه سينى بدل ايدوب سقر ديرلر صيدلانى شرح مختصرده
ديدى كه هر كلمه كه آنده صاد وقاف جمع اوله آنده لغات ثلث مذكوره جائزدر
بصاق وبزاق وبساق كبى كه تركيده توكرك معناسنه معلوم اوله كه عرب
نسر وعقاب دن غيرى هر صيد ايدن قوشه صقر اطلاق ايدوب وجاقرم اكدر
واجدل لفظلرينى تخصيص ايدرلر وجوارح اربعه كه صقر وشاهين وعقاب
وبازى در آنلره سباع وضوارى وكواسر اطلاق اولنور وجوارح مذكوره
ميانده صقر دوات ميانده بغل مثابه سينه در زيرا صقر شدة صبر وغدانك
غليظنى هضم وهر قوشه حمله ايدر وغزال وارنب صيدينه ممارسه واعتيادى
طيور صيدينه ممارسه سندن زياده در زيرا مزاج بارد ورطب اولمغله جارپاتينه
ميلى زياده در ومزاجى بارد اولمغله چوق مدة صو ايچمز لهذا ابخر يعنى آغزى
قوققده مثل اولوب ابخر من الصقر ديرلر ميدانى مجمع ده ابخر من اسد ومن صقر
مثلنده ديدى كه بيت وله لحية تيس وله منقار نسر وله نكهة ليث خالطت
نكهة صقر بديع همدانى مقامات اسكندرانى دن بر مقامه ده ديدى كه والله لقد
صادفت من فمه صقرا ومن يده صخرا ومن صدره ستم حياط لا يرشح بقيراط
انتهى وصقر صاقر ديرلر حديد البصر معناسنه وابن خامص يعنى اكشى سود صاحب
مزهلبنك اختلاف احوالى حبسى ايله يتمش عدد اسمنى تعداد اتدى بو عبد فقير



انثاء ترجمه قسم اسماده اكثرينى بيان اتدى كه محلنده كلور واهل مدينه لغتنده دبس
نركى وفارسيده بكماز ديرلر قاموس الاطباده خرما بكمازينه مخصوصدر ديدى
وهذا التمر اصقر ديرلر كثير الصقر معناسنه ورطب صقر مقر ديرلر ذو صقر
معناسنه كه مقر تابعدر وسيأتى ذكر الاتباع ومعناها عن قريب ان شاء الله تعالى
زمخشرى ديدى كه رطب مصقر ديرلر اوزرينه رطب بكمازى صب اتسه واهل
مكه رطبى كوبلره طولدوروب اوزرينه عسل صب ايدرلر وصقار اول بكمازى
بيع ايدن كمسنه دركه بكمازجى تعبير اولنور ولعان ونمام معناسنه دخى كلور وفى
الاساس لعن الله كل صقار بقار وجاء بالصقر والبقر وفى القاموس بالصقارى
والبقارى كه مراد كذب صريحدر وكسر الحجر يقال صقر الحجر اى كسره بالصاقور
وشدة حرك تأثيرى يقال صقرته الشمس اى آذته بحرها فيروزابادى تماء
آجه يعنى آجى صو وقيادة كه پزه ونكاك تعبير اولنور ولعن اولنمغه مستحق اولمش
كمسنه يه لعن اتمك معنالرينى زياده اتدى ص صدى عطش يقال رجل صد وصاد
وصديان اى عطشان وامرأة صديا اى عطشى وقتله الصدا وهو العطش
الشديد كذا فى الاساس وما صدسى صدى در فرح بابندن وعظام باليه يعنى
چوريمش كميكلر قاموس ده ارحى نك موتنده صكره جسدى ديو تعبير اتدى
واساس انت غدا صدى قولى وهم اليوم اعلاء وهم غدا صداء كلوى كه ميت
وموتى معناسنه قاموس تعبيرينه مناسب ملاحظه اولنور وذكر البوم كه اركك
بايقوش تعبير اولنور وجبل دن منعكس ومسموع اولان آوازكه يانقو ديو ندا
اولنسه عينى ايله لفظ مذكور استماع اولنور كنيه سى ابن الجبل وابن الطود وبنت
رضوى در ولقد احسن الصاحب التبريزى فى قوله بالفارسية بيت كوه در رد
صداى اختيار افتاده است باكران جانان مكو حرف كران تا نشنوى وابعد
الماسن لشوانك برصديقى وار ايدى كه اصلا كتم سر ايتمز ايدى آنك حقنده ديدكه
بيت لى صديق غدا وان كان لا ينطق الا بغيبة او محال اشبه الناس بالصدا فان
تحدثه حديثا اعاده فى الحال وفى المثل صم صداه واصم الله صداه عرب بر كمسنه
هلاك ايله دعا مقامنده ضرب ايدرلر يعنى هلاك اولسون وهلاك سببى ايله صداسى
منقطع اولسون ميدانى ديدى كه بر كمسنه هلاك اولدقده صوتى منقطع اولمغله هر
صدانك صوتنى ايشيتمز كه حتى جواب رد ايليه كويا صدا اصم اولدى واول كمسنه كه
امور ايله عالم ودوه احوال ومصالحنه واقف اوله تقول فلان صدى ابل اى عالم
باموره ابن الانبارى زاهر نامر تاليفنده واخرنده ديدى كه صدا لفظى بش قسمه
منقسم در قسم اول صدى الحديد كه مهموز در وسخ معناسنه كه تركيده كيروپاس
تعبير اولنور يقال صدئ الحديد والاناء يصدأ صدأ اذا علاه وسخ بو صورتده
الف ايله كتابت اولنور قسم ثانى جبل دن منعكس اولان جواب معناسنه بو صورتده
مقصور ويا ايله كتابت اولنور قسم ثالث ذكر البوم معناسنه بو صورتده دخى

مقصود ویا ایله کنایت اولنور قسم رابع عطش معناسنه بوصورت دخی مقصود
ویا ایله کنایت اولنور قسم خامس امور ایله حسن قیامی اولان کمسنه معناسنه
بوصورتده دخی مقصود ویا ایله کنایت اولنور عدبتر دیدی که صدی کیجه وقتی
اوچر برقوشدر که بر ایکی دفعه صیجراین ناس انی جندب یعنی کیجه چکرکه سی زعم
ایدرلر انتهی عرب جاهلیتده زعم ایدرلر ایدی که صدا برقوشدرکه مقتولک
باشی چوروکن اول باشدن خلق اولنوب مقتولک قبرنده اسقونی اسقونی دیو
صیحه ایدر حتی مقتولک قاتلینی قتل ایدنجه فریاد ایدر قتل اولنور ایسه فارغ
اولور فیروزآبادی لفظ صداده لطیف الجسد اولان رجل وسمکه طوبلة سوداء
معنالرن ذکر وزیاده اتدی والله اعلم صحن وسط الدار واول قدح ضخم که
رفددن بیوک اوله زمخشری دیدی که صحن اول عس عریضدرکه جداری
قیصه اوله واورض مستوبه یعنی دوز یر وعطیه صحنه دینار ای اعطاه
وضرب یقال صحنه عشرین سوطا ای ضربه وفرسک قولاقلرینک دلوکینک
دوکندیکی یر مخفی اولمیه که میدانی عبارتی ومستقر الاذنین من الفرس واقع
اولمغله بووجه اوزره ترجمه اولندی صواب اولان مفرد صیغه سی اولمق ملاحظه
اولنور زیرا ایکی قولاقلردن هر برینک داخلینک منتهاسی اولان موضعه صحن
دیرلر که تثنیه سی صحنان در وفرسه مخصوص دکلدر قاموسده وصحنا
الاذنین مستقر داخلهما دیدی که ذکر اولنان ملاحظه لری تایید ایدر وجوف
الحافر یعنی آت مثللو حیوانک طرناغینک ایچی که آکا سکرجه دیرلر لکن
معنای اخیر مجازدر فیروزآبادی دیدی که صحن بینهم دیرلر قومک میاننی
اصلاح اتسه وصحنه دیرلر صحن ایچنه برشی وضع ایدوب ویرسه واول
کوجک ایکی طشت که بری برینه ضرب ایدرلر صنج کبی والله اعلم ض
ضنب حیوان معروف درکه ترکیده کلر دیرلر جمعی اضنب وضباب درکینه سی
ابو الحسیل در ابن خالویه کتاب لیس ده دیدی که ضنب صو ایچمز ویدی یوز ییل
بلکه دخی زیاده یاشار وقرق کونده بر قطره بول تبول ایدر وابدا دیشی
دوشمز بعضیلر دیدیلر که ضنبک دیشلری متفرق دکلدر بلکه یکپاره در عبد القاهر
دیدی که ضنب تمساحک یاوروسینه بغایة مشابه در وقویروغی تمساح قویروغی
کبیدر امام اعظم حضرتلرندن ضنبک کیفیتندن سؤال اتدیلر دیدی که هر
ضنبک ذکری یاوه دلی کبیدر لکن ایکی چاتالدر وبیضه سنی القا اتمک مراد
اتدکده زمینده برچوقور قازوب کوکرجن یومرطه سی مقدارنده یتمش عدد
یومرطه اول چوقوره القا واوزرینی طوپراق ایله ستر ایدر وهرکون کلوب یوقلار
وقرق کون تمامنده یاوریلری یومرطه دن چیقار ومز بور چوقوری بغایت صلب
اولان موضعده باشی ایله حفر اتدیکندندرکه هر ضنب که صید اولنه باشی
البته مجروح بولنور وقال حاتم الاصم وکیف اخاف الفقر والله رازقی

ورازق

ورازق هذا الخلق فی العسر والیسر تکفل بالارزاق للخلق کلهم وللضب فی
البیداء وللحوت فی البحر وضبه متعلق اولان بعض احوال قسم اسما ترجمه سی
خلالنده ذکر اولنور ان شاء الله تعالی زمخشری دیدی که کف الضب قصر وصغردن
کنایه اولور وفلان کف الضب دیوب بخیل مراد ایدرلر وفی المثل اتعلمنی بضب
انا حرشته یعنی بنم صید ایدوب احوالینه واقف اولدوغم ضبی بکا تعلیم می ایدرسن
سنک کرکی کبی معلومک اولان نسنه یی خبر ویرن کمسنه ده ضرب اولنور وحقد وکین
بغض وغل تعبیر اولنور مخفی اولمیه که معنای مذکور معنای مجازیدر لهذا زمخشری
دیدی که ومن المجاز فی قلبه ضب ای غل داخل کالضب المعن فی جحره قال سابق
البربری ولانک ذا وجهین یبدی بشاشة وفی صدره ضب من الغل کامن وبعیرک
خفنده اولور بر ورم یعنی شیش یقال ضب یضب ضبا من باب علم واول بعیره
اضب ومؤنثنده ضباء دیرلر وطلع نخل یعنی خرما شکوفه سنک ظرفی که
چاتلامامش اوله ورجل خب یعنی خداع وحیله کار که آلدایجی کمسنه تعبیر
اولنور وفی الاساس رجل خب ضب ای یشبه بالضب فی خدعه وفی المثل
اخدع من ضب وامرأة ضبة ومثل مذکورک معناسی اجمالا قسم افعالده
فتح بابی بیاننده خدع ماده سی ترجمه سنده بیان اولنمشدر لکن بومقامده
تفصیل اولنمق مناسب ملاحظه اولندی مجمع الامثالده دیدی که خدع لغتده
تواری واختفا معناسنه در لهذا بعض ذخیره وضع واخفا ایده جک موضعه
مخدع دیرلر موضع اخفا معناسنه که آنده برمرا اصطلاحمزده کیلار ایله تعبیر
اولنور ودخی اول خانه که برخانه ده خلقدا اختفا ایچون بنا اولنه اول خانه یه
دخی مخدع دیرلر وضب جحرنده چوق مدت ساکن ومختفی اولوب طشره یه
آز چیقار پس مثل مذکورک معناسی ضب دلوکنده متواری ومختفی اولدوغندن
زیاده خانه سنده متواری ومختفی اولور دیمکدر پس لفظ اخدع تواری معناسنه
اولان خدعدن ماخوذ اولوب حیله معناسنه اولان خدعه دن ماخوذ اولمز
لغة اصفهانی دیدی که خدع ضب غایت حذرندندر وخدعه نک کیفیتی بودرکه
قویروغی دلوکنک آغزینه چیقاررکه یلان مثللو نسنه کلور ایسه ضرب ایده
وصیاد آنی صید ایچون کلدکده اکر ضب صاحب تجربه ایسه قویروغی دلوکنک
نصفنه دک چیقاررکه بر نسنه دلوکنه کیرر ایسه ضرب ایلیه دلوکنک
قپوسنه دک چیقارمز دلوکنده مختفی اولوب یاتور وصیاد النی اول دلوکک
داخلنه صوقمز زیرا صیاد بیلورکه ضبک دلوکنده عقرب اولور البته که ضب
انکله اعداسینی دفع ایدر عقرب ضبه نسبت سلاح منزله سینه دن پس
بوصورتده اخدع لفظ حیله معناسنه اولان خدعه دن ماخوذ اولور
زمخشری دخی بومعنای اختیار اتدی قال الشاعر واخدع من ضب اذا جاء
حارش اعد له عند الزنابة عقربا اصحاب معانی دیدیلر که عرب ضب وضع

صیادضنب مه

وفی اللباب الذباب بکسر الذال وضمها
عقب کل شیء وکذا الذنابی مه

وغمر وعقرب لفظلرینی استعاره طریقی ایله محاورلرنده ذکر ایدرلر مثلا فلون
خب ضب دیرلر وقلبنده مستور اولوب مزی ظاهر اولان حقد وبغضی ضبك دلوکنده
استتار واختفا تشبیه ایدرلر یعنی فلون کمسنه برحیله کاردرکه درونده حقدینی ستر
ایدر دلوکنده ضب کندوین ستر اندوکی کبی ولفظ ضبی ذکر وسنه شدیده مرادی
ایدرلر وضبع سائر دواب دن زیاده فاسد اولغله مالی اکل وافساد ایدن سنه شدیده
آکا تشبیه ایدرلر وغمر لفظی که برقرمزی بوجکدرکه زمینه دوشدکده یا بیشوب ذکر
ایدوب وغر صدر فلون دیرلر ومرادلری فلون کمسنه نك صدرینه حقد برمرتبه
یا بشدی که غمر زمینه یا بشدیغی کبی دیمکدر وعقرب لفظنی ذکر ایدوب سرت
عقارب فلون وتدبت عقارب فلون دیرلر ومرادلری شری خفی اولدی دیمکدر
ثعالبی دقة فاخره ده اروی من ضب مثلنده دیدی که ضب اصلا صو ایچمز
وعطش طاری اولدقده اغزینی ریح هبوب ایدن طرفه آچار وعرب ادب مراد
اتدکلرنده لا افعل ذلك حتی یرد الضب دیرلر وایکی جنس میاننده تباعدکلی وار در
دیه جك یرده هما الضب والنون دیرلر زیادی اصمعی دن روایت اندی که حسل
یعنی کلر یاوروسی یوز یا شنه بالغ اولدقده دیشلری تمام ظهور ایدر آندن
صکره آکا ضب اطلاق ایدرلر والله اعلم وناقه نك مه سینی باش برماغی
ایله صاغماق فزار شو وجهله تصویر اندی که حالب باش برماغنی مه نك اوزرینه
وضع ایدوب سائر برمقلرینی باش برماغك اوزرینه کتوردیکمه جمله برماقلرینك
ایچنده قالور وارضة ملوصق اولمق که یوزی اشاغی یاتوب قارنی زمینه هر
یا پشدرمق تعبیر اولنور وقولتوقلرده اولان انفتاق یعنی کثرة لحم وفرط سمندن
قولتوقلرك دریسنده بیولر ظاهر اولمق جوهری دیدی که تضبب الصبی دیرلر
سمورمك سببی ایله قولتوقلری منفتق وعنقی قصیر اولسه ولثه دن یعنی
دیش دیبنده اولان آت دن قان آقمق زمخشری دیدی که ضب یضب
دیرلر بضّ یبضّ دیدکلری کبی ضب سیلانه قلیل معناسنه وفلون یضب
لثاته کذا او علی کذا دیرلر فلون نسنه یه عظیم حرصی واردر معناسنه ودخی
یضب فوه دیرلر ومعنای مذکوری مراد ایدرلر وتحلب فوه دخی بومعنایه در
یعنی آغزینك صوبی آقر حامض یعنی اکشی نسنه یه اشتهاسی اولان کمسنه نك
اغزینك صوبی آقدوغی کبی لطیفه سون نانَن یانی زنَن عملریه مشغوللر ایکن
برکمسنه اکشی آنان یا غوره اکل ایلسه مزبورلرك آغزلری صولانب صنعتلرینی
اجرادن عاجز اولورلر ابو عبیده دیدی که ضب بضّ دن ویضب یبضّ دن مقلوبدر
وضب سیلان دن اخص در فیروزابادی دیدی که ضب مطلقا سیلان وسیلان
ریق وبعیرك مرفقنده اولور برمرض وصدرنده اولور بر ورم وحلب ایچون
ناقه نك ایکی مه سینی کف ده جمع ایلمك معنالرینه کلور دیو زیاده اندی والله
اعلم ط طبق الذی یؤکل علیه که معروف در واول ایلیجه کمولك که هر ایکی فقارك



مابینی فصل ایدر که فقار ترکیده اوکورغه کموکی تعبیر اولنان کمکلردر وناسدن
وجراددن جماعة وحال قال الله تعالی لترکبن طبقا عن طبق ای حالا عن حال یوم
القیمة وطباق السموات نك مفردی یقال السموات طباق ای بعضها فوق بعض
انوارده دیدی که طباق طبق لفظنك جمعیدر جبل وجبال کبی یاخود طبقه نك
جمعیدر رحبة ورحاب کبی وسلحفات که قابلوباغه تعبیر اولنور واحدی بنات
طبق مثلنك قسم اسماده اطبق ماده سی ترجمه سنده کرکی کبی بیان اولنمشدر
وستطلع علیه ان شاء الله تعالی دمیری دیدی که قابلوباغه ایکی نوعدر بر نوعی
برده ساکن اولورکه آکا سلحفات تسمیه اولنور وبرنوعی صوده ساکن اولورکه آکا
لجاة دیرلر وجرینك سینه سنده دیلی واردر که هر حیوانه که آنکله ضرب ایده قتل ایده
ولجاة یمورطه سینی برده وضع ایدوب همیشه آنلره نظر ایدر حتی سبحانه وتعالی آنلرده
ولد خلق ایدر ارسطاطالیس نعوت ده دیدی که لجاة نك یمورطه سندن خروج ایدن
ولد وقت خروجنده بحره استقبال ایتمش اولورسه اول بحری اولور واکر بره
استقبال ایتمش اولورسه بری اولور اکرچه ایکیسی دخی بحره کیررلر زیرا طبیعتی
هر برینك بحری در وبری دخی القاء بیضه وحضانه خصوصنده بحری کیبیدر وسلحفات
بحریه هندیه که صدف تعبیر اولنور آنلرك طراقیاپوب قبلری طراسه لر بیت سر کرابی
ازاله ایدر والله اعلم ولیل ونهاردن قطعه عظیمه یقال مضی طبق من اللیل وطبق
من النهار ای قطعة عظیمة منهما وایاددن برقبیله فیروزابادی وافق شن طبقة مثلنده
دیدی که طبقه ایاددن برقبیله شدیده در که همیشه غالب اولوب برقبیله آنلره
مقاومت ایده مز ایدی شن قبیله سی آنلره شبیخون ایدوب غالب اولدیلر ودخی
دیدی که طبق هر نسنه نك قپاغی وروی زمینی وزماندن برقرن یاخود
یکرمی سنه ومطر عام وظهر فرج المرأة معناسنه کلور والله اعلم ظ ظهر خلاف
البطن که صیرت تعبیر اولنور ومذکردر وجمعی اظهر وظهور وظهران کلور
مدین قاموس الاطباده دیدی که هر نسنه نك ظهری بطننك خلافیدر لکن انسانده
کاهلدن ادنای عجزه وارنجه اولان موضعه ظهر دیرلر یعنی یاغرین تعبیر اولنان
موضعدن قویروق صوقومی تعبیر اولنان موضعه وارنجه ظهردر ورکاب یعنی
اول دوه که سفرلرده یوك یوکلدرلر واول دوه نك صاحبنه مظهر دیرلر مطرزی
دیدی که ظهر مذکور کاهی دابه وراحله ایچون استعاره اولنور انتهی خاطر فاتره
خطور ایدن بودر که اطلاق مذکور ذکر جزو واراده کل قبیلندن مجاز اوله زیاده دن
مقصود بالذات اوله ظهری درجاسوسه عین اطلاق اتدکلری کبی وریش دن
یعنی اوق یلکندن جانب قصیر که جمعی ظهران کلور وجانب طویلنه بطن وجمعی
بطنان دیرلر عبد وعبدان دیدکلری کبی وطریق البر که قاره یولی تعبیر اولنور
وفی الاساس یقال ساروا فی طریق الظهر ای البر واقران الظهر اول کمسنه لردر که
جنکده سنك آردیکده کله لر زمخشری دیدی که فلون کمسنه نك صدقه سی ایله تعیش

ایدر دیه جك یرده هو علی ظهر ید فلان دیرلر وتقول انما یاكل الفقراء عن ظهر ایدی
الناس وعدا فی ظهره دیرلر فلان كمسنه نك آردندن سرقه اتدی معناسنه فیروزابادی
دیدی كه قدر قدیمه یعنی اسكی چوملك ومال كثیر وبر نسنه ایله فخر اتمك وارض
غلیظهٔ مرتفعه یه ولفظ قرآنه دخی ظهر دیرلر تأویل قرآنه بطن دیدكلری كبی • ودخی
اعطاه عن ظهر ید دیرلر بر كمسنه ابتداءً احسان ایدوب مكافاة طریقی ایله اولمسه وخفیف
الظهر قلیل العیال معناسنه در ثقیل الظهر كثیر العیال معناسنه اولدوغی كبی • وسفره
تهیئ اولان كمسنه یه هو علی ظهر دیرلر ودخی خبره وكوزدن غایب اولان نسنه یه ظهر
دیرلر ودخی ظهر یظهر ظهرا دیرلر فتح با ایلدن صیرتینه ووردی معناسنه • مغرب ده
دیدی كه لا صدقة الا عن ظهر غنی عبارهٔ شریفه سنده واقع اولان لفظ ظهر متمم در
ظهر القلب • وظهر الغیب دیدكلری كبی • اكمال الاعلام ده دیدی كه ظهره دیرلر •
صیرتینه ووردی معناسنه وظهر الجبل دیرلر طاغ اوزرینه چیقسه وظهر علی الشیء دیرلر
اكا قادر اولدی معناسنه وظهر به دیرلر آنكله تفاخر اتدی دیه جك یرده واوردینه
براقدی معناسنه دخی كلور وظهر عنه دیرلر اندن زایل اولدی وظهر دیرلر تبین معناسنه
وظهر الابل دیرلر هر كون وقت ظهرده صویه وارسه مجمع ده قلب الامر ظهرا لبطن
مثلنك شرحنده دیدی كه لبطن ده اولان لام علی معناسنه در ظهرا بدلیه اوزره
منصوب در قلب ظهر الامر علی بطنه تقدیرنده یعنی امرك ظهرینی بطننه چوردی مكله
باطن امره مطلع اولدی فلان كمسنه حسن تدبیر اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور
مستقصی ده قلب له ظهر المجن مثلنده دیدی كه یعنی فلان كمسنه فلان كمسنه ده
متغیر اولوب اكا سوء ظن اتمكه باشلدی • میدانی دیدی كه مثل مذكور اول كمسنه
حقنده ضرب اولنور كه بر غیری كمسنه ایله محبت ورعایت اوزره ایكن رجوع وعهدندن
تحول ایده والله سبحانه اعلم ع عقل انسانك عقلی كه كتب حكماده ذكری كبی
تعریف اولنمشدر مجد الدین فیروزابادی شو وجهله تعریف اتدی كه حق اولان
بودر كه عقل بر جوهر روحانی در كه آنك سببی ایله نفس علوم ضروریه ونظریه یی
عالم اولور وابتداء وجودی ولدك رحمده خلقتی تمام اولدوغی وقتده در •
صكره وقتا بعد وقت متزاید اولور كه وقت بلوغده كامل اولور وعقل الشیء دیرلر
شیئی فهم اتدی معناسنه واول كمسنه عقول تسمیه اولنور تقول ان المعرفة تنفع عند
الكلب العقور • فكیف عند الرجل العقول • اساس ده دیدی كه عقل فلان
بعد الصبا دیرلر • كندوده اولان خطانك خطا اولدوغی فهم ایلسه • مخفی
اولمیه كه عقل لفظنك مصدری كاه عقل وكاه معقول كلور كه معقول لفظی
اسم مفعول وزننده مصدردر مفتون لفظی فتنه معناسنه اولدیغی كبی مخلوق
ومجلود دخی بو بابدندر تقول ما لفلان مقول ولا معقول ای قول وعقل سیبویه
لفظ معقول مصدر اولدوغی انكار ایدوب مفعول مصدر اوزننده دكلدر دیدی
ودیه كه خون بها تعبیر اولنور بو مقامده دیت ویرمك مراددر وخون بها ایچون

ویرلر



ویریلن شیئه معقله دیرلر وعقل دخی دیرلر • فائده عقلت القتیل دیرلر دیتنی
ویردم معناسنه وعقلت له دم فلان دیرلر فلانك مقتولك قاتلندن دیت اخذ
اتمك ایله قصاصی ترك اتدیم معناسنه • وعقلت عن فلان دیرلر جنایتنه غرامت
اولدم یعنی اكا لازم كلن دیتی بن كندی مالمدن ویردم معناسنه وبعیرك النی بوكوب
ذراعینه باغلومق وآنی باغلو یجق ایپه عقال دیرلر كه جمعی عقل كلور • اصمعی دیدیكه
دیته عقل تسمیه اولندوغنك وجهی بودر كه آصلنده دیت ایچون ویردكلری دوه لری
كتوروب ولی مقتولك قاپوسنده عقل وشد ایدرلر ایدی صكره استعمالی شایع
اولوب دیت ایچون ویردكلری درهم ودیناره دخی اطلاق اتدیلر • وملجاء تركیبه صیغنه جق
نسنه معناسنه حصن وذیرحمایه سنده مستریم اولدقلری كمسنه كبی تقول ما ینفع
التحصن بالمعقول ما ینفع التمسك بالمعقول ویقال فلان معقل قومه ای یلتجئون
الیه وبر نوع ثیاب احمر قال علقمة عقلا ورقما تكاد الطیر تخطفه • كانه من دم الاجواف
مدموم ودواء بطنی حبس اتمك یعنی لینتی اولان كمسنه دواء قابض استعمال اتدكده
اول دوانك لینتی ازاله وبطنی امساك اتمسی كه اول دوایه عقول دیرلر فیروزابادی
دیدی كه عقل الظبی عقلا وعقولا دیرلر ظبی جبل مرتفعه چیقوب تمنع اتسه
بهذا ظبیه عاقل اطلاق ایدرلر واول كمسنه كه آنك جنابنه وصول ممكن اولمیه آنك
حقنده هو كعاقل الاروی دیو ضرب مثل ایدرلر • وعقل فلانا دیرلر • مصارعت
اتدكلرنده بیقوب شغرینه اتسه كه تركیبی صارمه طاقمق تعبیر اولنور • وهو دیج
اوزرینه اورتدكلری ثوب احمر معنالرینه دخی عقل دیرلر • ابن الانباری زاهر نام
تألیفنده رجل عاقل عبارتنك شرحنده دیدی كه بعض قوم دیدكلری كه عاقل
اول كمسنه در كه كندو امرینی جامع اوله كه عقلت الفرس دن مأخوذدر اكر آنك
درت ایاغنی بر یره جمع اتسه بو عبارتی تكلم ایدر • وبعض قوم دخی دیدیلر كه كلام
عربده عاقل لفظنك معناسی اول كمسنه در كه نفسنی حبس وهواسندن رد
ایلیه اعتقل لسان الرجل دن مأخوذدر تكلمدن عاجز اولسه • مطرزی دیدی كه
عقل شدیده بعید معناسنه اولان عقل دن مأخوذدر • والله اعلم عناق معزدن
انثی اولان كه تركیبی قاپنجق تعبیر اولنور جمعی اعنق • وعنوق • وعناق كلور
قاموس الاطباده دیدی كه لفظ عناق اوعال وظبانك انثی سنه دخی اطلاق
اولنور • وعناق انثی الظبانك اسمی اولان عناقك جمعیدر • كمال الدین دمیری
دیدی كه رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك زبان فصاحت شعار
ولسان جواهر نثارلرندن استماع اولنان عبارات جوامع الكلم دن بیری لا تنتطح فیها
عنزان لفظیدر كه صكره مثل مجراسینه اجرا اولندی موردی بودر كه بنی امیه دن
عصماء بنت مروان نام خاتون اكثر یا صحابهٔ كرامی شعرنده هجو ایدوب اذادن
خالی دكل ایدی عمیر بن عدی رضی نذر اتدی كه اكر رسول حضرتلری سالما وغانما
بدردن مدینه یه عودت ایدرسه عصماء مذكورهٔ طعمهٔ شمشیر وروح جبیله سبب

بدرقهٔ تیغ آتشتاب ایله ایصال قعر سعیر ایلیه چون رسول اکرم مدینه یه بدردن عودت
وشرف قدومی ایله یثربی رشك اندان درون بوستان جنت ایتدی عمیر من بور جوف
لیلده عصمایی قتل ایدوب رسول اکرم ملاحق وصلوة صبحی انلر ایله ادا ایتدکن رسول
اکرم عمیره توجیه خطاب ایدوب دیدی که یا عمیر عصمایی سن می قتل ایتدك عمیر جواب
ویردی که نعم بن قتل ایتدم وآنك قتل خصوصنده جناب شریفکزه برضرر وارمیدر
وبنم ایچون برشنه لازم کلورمی رسول اکرم بیوردیلر که لا تنتطح فیها عنزان یعنی
عصما ایچون ایکی عنز برینه باش ووروب سوسوشمزلر• میدانی دیدی که مثل
مذکور آنك هیچ کمسنه غیرتی چکمز دیرفرد آنك انتقامی قیدنه دوشمز• وهرکز
استماع ایدنلر نزاع صددنه اولمز دیه جك یرده ضرب اولنور• وفی مثل آخر
عنز بها کل داء ناس دن کثیر العیوب اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور فزاری
دیدی که عنزك طقسان طقوز دردی وار دن ارسطو دیدی که عنزك سودی ایله
برکاغد یازو یازسه لر اول یازو ظاهر اولمز واوزرینه کول اکسه لر نمایان اولوب
قرادت اولنور• والله اعلم• وعقاب انثی که طاوشنجیل دیدکلری قوشك دیشی سیدر
ابن خلکان عماد کاتب ترجمه سنك اخرنده دیدی که عقاب جملة انثی در مذکری
اولمز• بلکه انکله کندی جنسندن غیری قوش سفاد ایدر قال ابن عنین فی هجو شخص
ما انت الا کالعقاب فامها• معروفة ولها اب مجهول وعقاب بر قوشی صید
ایتدکن قلبنی یمز امرء القیس بو معنایه تلمیح ایدوب عقاب وصفنده دیدی که کان
قلوب الطیر رطبا ویابسا• لدی وکرها العناب والحشف البالی وعنزه ایله طعن ایتمك
عنزه عصا ونیزه میاننده اوجی دمورلی برمزراقدر که خشت تعبیر اولنور وعزه ده
عکازه دخی دیرلر• وفی الحدیث صلی علیه السلام الی عنزة صاحب تهذیب
دیدی که وفی حدیث جحیفته رضی انه النبی علیه السلام خرج فی حلة حمراء
ورکز عنزة فجعل یصلی الیها ببطحاء• ابو عبیده دیدی که عنزه نصف رمح مقدارنده
برمزراقدرکه اعلو سنده سنان رمح کبی سنانی واردر• واکثر اهل لغت دیدیلر که
عنزه نك سنانی اسفلنده در کویا عصادن نوع در• زمخشری حیاة ایتوکا وعلی
عنزة وهی العکازه دیدی که بو معنای تایید ایدر زیرا عکازه لفظی مقامات
حریری شراح مقامه صوریه شرحنده انما عیسی دمورلی عصادر دیو اتفاق
اتدیلر• واسم مارة که طسمردن برخاتوندر• فیروز ابادی اکمه سوداء وسمکة
کبیره وطیر مائی وانثی الحباری والنسور معنالرینی زیاده ایتدی• ودیدی که
عنزه ابن العرس کبی بردابه در که ناقه چوکمش ایکن کلوب قرجینه کیروب ناقه نك
زحمتی قارنیشدرر که ناقه اول ساعت هلاك اولور وبالته نك یوزینه
دخی عنزه دیرلر دیدی والله اعلم عین باصره که ترکیده کوز تعبیر اولنور•
زمخشری دیدی که اول کمسنه که کوز قارشوسنده ایکن ریاء خدمت وعبودیت
ایدر آکا عبد العین دیرلر قال الجاحظ• وموالی کعبد العین اما لقاؤه• فیرضی واما

غیبه فتظنون• کذلك کوز قارشوسنده ایکن ریاء اظهار صداقت ایده آکا صدیق العین
واخو العین دیرلر وبر کمسنه بربری کوندروب زیاده استعجال ایتسه لر بعین
بعین مارأینك دیرلر یعنی برمرتبه ده عجله ایله که آصلا برشیئه تعلق ایتمیه سین کویا بنم
کوزم قارشوسنده سین ولاضربن الذین فیه عیناك دیوب باش ما دایدرلر ولفظ
عین مؤنث در جمعی اعین وعیون واعیان کلور لهذا تصغیری عینیه کلور وجاسوسه
ذو العیینتین دیرلر وواسع العین اولان کمسنه یه اعین تسمیه اولنور وعین الرکبه که
دیز کوزی ودیز قپاغی تعبیر اولنان کمکك ایکی طرفنده اولان چوقورلردر که هر دیزده
ایکی کوز واردر• وعراقك قبله سی طرفندن صاغ جانب ونفس قبله سی طرفنه دخی
عین دیرلر• نشأت السحابة من قبل العین دیرلر عراق ملکنك قبله سنك صاغ طرفندن
یا نفس قبله سی طرفندن بولوت ظاهر اولسه وعراق لفظی مذکر ومؤنث استعمال اولنور
وبر قاج بلده نك اسمیدر بعضیلر فارسی معربدر دیدیلر وعراقان دیوب بصره وکوفه
مراد ایدرلر• ابن الاعرابی دیدی که عراق عراق تسمیه اولندوغی ملکتی مزبور نجددن
اشاغی وبحره قریب واقع اولمغله عراق قربه تشبیه طریقی ایله در که عراق قربه نك
اسفلنده اولان ترزدرکه ترکیده تکنده درز یلر تعبیر ایدرلر• ابو زید دیدی که
اکر قربه نك اسفلنده اولان دری ایکی قات اولوب تکنده لنمش ایسه اول موصفه
عراق وجمعنده عرق دیرلر واکر برقات اولوب تکنده لنمش ایسه طباب دیرلر وعین
الماء که صونك تفجر وجریان ایدن موضعیدر که ینبوع الماء معناسنه صو کوزی
تعبیر اولنور• وقرص الشمس که جرم شمس دن عبارتدر وقرص اصلنده خبز مدور
معناسنه درکه ترکیده چوروك تعبیر اولنور ومال حاضر جوهری ناض دیو تعبیر
ایتدی• وناض ونض اهل حجاز اصطلاحنده دراهم ودنانیر معناسنه در• ابو عبید دیدیکه
متاع دراهم ودنانیره تحویل ایتدکدن صکره ناض اطلاق ایدرلر فیروز ابادی
مطلقا مال ایله تفسیر ایتدی• واصابة عین که عین الکمال وکوز دکمك تعبیر اولنور
واول کمسنه که زیاده اصابت عین صاحبی اوله آکا معیان• وعیان• وعیون•
دیرلر که جمعی عین کلور عینك کسری ایله ومیزانده برعیب در که زبانه نك
بر کفه سی آخر کفه سندن ثقیل اولمغله میل ایتمه سندن عبارتدر• یقال فی المیزان
عین ای میل واصلح عین میزانك ومیل مذکور کفه نك برینك زیاده لکنی مستلزم
اولمغله سلمه بیع عینه تسمیه ایتدیلر زیرا آنده زیاده واردر یقال باعه بعینه ای
بنسیئه• ابن درید دیدی که عینه عینی دین ایله بیعدن عبارت اولمغله بیع عینه دیدیلر
نسیئه معناسنه که ویره سی تعبیر اولنور• مطرزی دیدی که بعضیلر دیدیلر که
عینه عینی ربح ایله بیعه وبعضیلر برعینی برقیمت ایله بر کمسنه یه بیع ایتدکدن صکره بایع
اول عینی قیمت مذکوره دن قلیل قیمت ایله اشترادن عبارتدر دیدیلر• قال
ابن مقبل فکیف لنا بالشرب ان لم یکن لنا• دراهم عند الحانوی ولا نقد• انداان امر نعتا
امر تبری لنا• اغر کنصل الضیف ابرزه الغمد• واول مطر که برقاج کون مستمر اوله وجبار





ملة نقار حرتعاقی تالیف الفارسی الموسوم بصندوق المعارف

مذکور فی کتب البیان

یقال عنزه عنزا طعنه بالعنزة

انتصبا باسم امه یقال لها سبب فانتسبا هذا الرجل باسم ابن سبب

محمد بن عبد الرحمن ...

الشیٔ یعنی هرشنه نك كزیده سی وجاسوس كذلك ربیئه ایانه كه كوزجی وبكجی تعبیر اولنور وبر شنه‌یی معاینه ومشاهده اتمك وشیٔك نفسی اَطْلُبْ عَیْنًا دِرْهَمٍ دیرلر نفس درهم معناسنه وفی المثل لا تطلب اثرا بعد عین • ابوعبیده بوعبارات بوعبارات ایله روایت اتدی مستقصی ده لا اطلب اثرا بعد عین • عبارتیله روایت ایدوب دیدی كه عین دن مراد مشاهده اولنان شیٔك نفسی در یعنی بن اول احمقلردن دكلم كه معاینه كوردیكم واله كتوردیكم شنه‌یی ترك ایدم وفوت اولدقدن صكره اردینه دوشوب تحصیل قیدنده اولام مجمع الامثال ده حرف تاده تطلب اثرا بعد عین مثلنده دیدی كه عین دن مراد معاینه در اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه برشی كورمش وفرصت الویرمش ایكن ترك ایدوب وعینی فوت اولدقدن صكره اردینه دوشوب طلب ایلیه باهلی دیدی كه مثل مذكوری اول تكلم ایدن مالك بن عمرو العاملی در وابوعبیده نك كتابنده باهلی واقع اولدی عاملی موضعنده روایت اولندی كه بعض ملوك غسان قبیله عامله دن رهن اولمق اوزره ایكی كمسنه اخذ اتمش ایدی كه برینك اسمی مالك وبرینك اسمی سماك ایدی كه برادرلر وپدرلری عمرو ایدی مدة مدیده حبس اتدكدن صكره بونلری حضورینه دعوت ایدوب دیدی كه بن سزلك بریكزی قتل ایدرم البته قنغكزی قتل ایدیم دیمز بونلردن هربری برادریمی قتل ایتمه بنی قتل ایله دیدیلر آخر الامر سماكی قتل ومالكی تخلیه سبیل اتدی حاصلی مالك بوندن خلاص بولوب قبیله سنه واصل اولدقده والده سندن سماكك مقتول اولدوغنی كتم اتدی قضایا قبیله یه بر كاروان اوغرادی ایچلرنده بر كمسنه شو بیتی تغنی اتدی كه فاقسم لو قتلوا مالكا • لكنت لهم حیة راصده • بو بیتی استماع اتدكده یا مالك قبح الله الحیوة بعد سماك • البته برادرك سماكی تجسس وطلبده تقصیر اتمه مالك برادرینی طلب ایچون قبایلی طواف ایدركن سماكك قاتلنی كوردی كه كندی قبیله سندن برجماعت ایله كیدر مالك دیدی كه من احسن لی الجمل الاحمر • جوابنده جماعت مزبوره مالكی بلدیلر ومرادینی فهم اتدیلر دیدیلر كه سكا یوز عدد دوه ویره لم برادركك انتقامندن المقدده فارغ اول • مالك مثل مذكوری ایراد اتدی ولا مده لا كلیه سنده لا اطلب اثرا بعد عین عبارتیله ایراد ایدوب دیدی كه اثردن مراد دیه در زیرا دیه اثر دمدر یعنی برادریمك خون بهاسنی آلوب قاتلینی ترك اتمم • مثل مذكوری ایراد ایدوب برادرینك قاتلینه حمل وقتل اتدی ودینار مطرزی ذهب مضروب معناسنه ورق مقابلی در دیدی وورق لفظی فضة مضروبه ایله تفسیر اتدی • ومعاینه یعنی برشنه‌یی مشاهده اتمك كه كورمك تعبیر اولنور • ولقیته اول عین دیرلر قبل كل شی معناسنه كه الده اول انی كوردوم تعبیر اولنور • وفساد جلد فی الدباغ یعنی حین دباغت ده دری فاسد اولمق جوهری دیدی كه جلد ده عین اول اینجه

دائره‌لردكه

دائره لردكه عیوب دن معدود در تعین الجلد دیرلر دوبده اول دائره‌لر ظاهر اولسه وبر شنه‌یی بالغ اولمق حضرت حتی عنت العین دیرلر زمینی اول مرتبه قازدیم كه حتی منبع مایه بالغ اولدم معناسنه واسود العین بر جبلك اسمیدر مخفی اولمیه كه لفظ عین الفاظ مشتركه نك اشهری ومعنا جمعتنده اكثری در ومدلولی اولان معانینك بعضی موضوع له حقیقی وبعضی مجازی اولدوغی ممارسه كتب لغة ایدن اهل ادب عندنده ظاهردر وبز بو مقامده مشهور اولان معنالردن برقاچ معنی دخی ذكر وزیاده ایده رز ان شاء الله تعالی فیروزآبادی عین اهل بلد واهل دار واصابة بالعین یعنی كوز دكرمك وانسان معنالرینه كلور مابه عین دیرلر مابه احد معناسنه وجریان الماء معناسنه عینان دیدكلری كبی وجماعة لكن بو معنایه عینی تحریك لغة در حسن كبی وحقیقت قبله وحروف هجادن برحرف كه صاددن صكره مذكور اولور حلقیه مجهوره در • میدانی هادی للشادی نامرتالیفنك اواخرنده دیدی كه بنی تمیم عینی همزه دن بدل ایدوب عن وعنة دیرلر ان وانة موضعنده حتی بعضیلر عینی حادن بدل ایدوب حتی حین موضعنده عتی حین قراءت ایدرلر انتهی وغیرها دبرلی كتب العین معناسنه وردباوسیله كه جمعی اعیان در اشراف القوم معناسنه مطرزی دیدی كه اشراف قومه اعیان تسمیه اولندوغی زیر حكومتنده اولان قومی كوروب كوزندكلری یاخود قومه نسبت اشراف عین باصره كبی اولدقلری ایچوندر لاب وام اولان قرنداشلره بنو الاعیان تسمیه اولندوغی بو معنایه مبنی در زیرا ایكی جهتدن قرابتلری اولمغله فقط لاب اولان بنو العلات نسبت شریفلردر وبنو العلاتك والده‌لری بری برینه مغایر اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندیلر علة ضره معناسنه در زمخشری دیدی كه بر كمسنه نك جایردن تولد ایدن اولادلرینه دخی بنو الاعیان دیرلر زیرا جایر آنا به نسبت شریفه‌لردر • انتهی وذهب ومطلقا قبله طرفندن ظهور ایدن وخاصة عراقك قبله سی طرفندن ظهور ایدن سحاب وشعاع شمس وكارین صوبی دوكیله جك موضع ومنظر الرجل وناحیه ونظر اتمك ودخی نظرت الارض بعین اربعینیه دیرلر نباتی ظاهر اولسه • وانت علی عینی دیرلر بن سكا اكرام وسنی حفظ ایدرم معناسنه وصنع ذلك عمدا عین او تعمتنین وفعله عمدا علی عین او عینیه دیرلر برشی جد ویقین ایله ایشلسه وهو عرض عین دیرلر قریب معناسنه وبعثنا عینا یعتاننا اوبعتان لنا او یعیننا عیانا دیرلر • برجاسوس اتدیك كه بزه خبر كتوره معناسنه زمخشری دیدی كه فلان قومه نفع وخیر واردر دیه جك یرده فیهم عین الماء دیرلر قال الاخطل • اولئك عین الماء وعندهم من الخیفة المنجاة والمتحول ابوحاتم سجستانی مذكر ومؤنث ده دیدی كه حیوانك كوزی معناسنه اولان

ذكره النووی منه

عين لفظنك جمعی اولان عیون وتصغیری اولان عیینه لفظلرنده عینك ضم وکسری لغة وضم
افصحدر كذلك هر كلمه كه حرف ثانیسی یا اوله اولنده ضم وکسر لغت وضم افصح
عیوب وجیوب وشیوخ كبی انتهی لطیفه فتاح نیسابوری شبستان خیالده دیدی كه
اول عمر كه بی زر كذران اوله تلخ اولور یعنی عمر لفظنك عینی اولمسه مر اولور بیت
عینست در لغت زر وخور چشم وچشمه نیز ورهر چهار نیست معنی معینست یعنی كه
بی زر آب رخ ونور چشم نیست كسرا اكرچه رتبهٔ خورشید روشنست عصفور
طائر معروفدر كه تركیده سرچه تعبیر اولنور مشهور اولان عینك ضمی در ابن رشیق
كتاب الغرایب والشذوذده عینك فتحی ایله در دیدی مؤنثی عصفورة در كنیه سی
ابو الصعو وابو المحرز وابو مزاحم وابو یعقوب در وعصفور بر قاج نوعدر بر نوعی
بیوت مألوف اولوب سقفلرده آشیان اتخاذ ایدر وبر بلده نك اهالیسی بلده دن
چیقسه لر اول بلده ده عصفور قالمز وعودت اتسه لر عصفورلر دخی عودت ایدوب
وعصفور یوریمك بلمز بلكه مشی وثوب یعنی صچرامق ایله در جاحظ كتاب الطرده
دیدی كه قوشلر میاننده سرچه دن كثیر الجماع قوش یوقدر كه بر ساعت ده یوز كره
سفاد ایدر لهذا بیوت مألوف اولان حیوانات میاننده سرچه دن قصیر العمر حیوان
یوقدر وكثرت سفاد مثل اولوب اسفد من العصفور دیرلر ثعالبی درهٔ فاخره ده دیدیكه
قال بعض اهل العصر سقیا لایام الصبی اذ انا فی طلب اللذة عفریت اصید
كالبازی ولكننی اسفد كالعصفور ما شئت وبر نوع سرچه واردر كه دیكنلرده
آشیانه اتخاذ اتمكله آكا عصفور الشوك دیرلر ارسطو زعم اتدی كه عصفور
الشوك ایله حمار میاننده عداوة كلیه واردر زیرا حماره جرب اصابت اتسه دیكنه
سورینوب كاهی عصفوری هلاك وكاهی یاوریلرین ویمورطه لرین آشیانندن
دوشورر لهذا عصفور من بو حماری كوردكده باشی اوزرنده وكوزی اوزرنده زفرف
وصیحه اتمكله حماره اذیت ایدر انتهی وعصفورك جمعی عصافیردر وكتابه كه مكتوب
تعبیر اولنور وملك واقرا الناس كه راسك اعلاسنده موضع دماغك كنیه سی كه
باشك تپه سی تعبیر اولنور متنبی قلم وصفنده دیدیكه نحیف الشوی یعدو
علی ام راسه ویحفی فیقوی عدوه حین یقطع ومسمار السفینه یعنی سفینه
تاقدقلری بیوك اكری وجبین فرسده ناتی اولان عظم یعنی اول یومری كمیك كه
فرسك آلننده در كه ایكی قموكدن بری صاغ وبری صول طرفده وایكی سنه هر
عصفوران دیرلر واول اوتادر كه رحلك عیدانلرینی جمع ایدر جوهری دیدیكه
عصافیر القتب عراصیف القتب دن مقلوبدر كه دوه سمرنده دورت قازقدركه
سمرك اكری اغاجلرینك باشینه صوقارلر هر اكری اغاجك باشنده ایكی قازیق
واردر كه اول قازقلری قایش ایله باغلرلر فیروزآبادی دیدی كه عصفور
اول اغاجدر كه محفه نك اغجلری آنده مجتمع اولور واول اغجلردر كه سمرك اكری

اغجلرینك

اغاجلرینك باشلوینی آنلره باغلورلر واول اغجددر كه دوه نك سنامی مقداری یا پدقلری
سمرك اغاجلرینی آكا باغلرلر انتهی وابل نجیب یعنی بغایة ممدوح ومقبول وكریم
الاصل دوه لر وعصافیر المنذر اول دوه لردر كه بغایت نجیب اولمغله ملوكه مخصوص
حسان بن ثابت دیدی كه نابغه یه اتدیكم حسد قدر كمسنه یه حسد اتمش ایدیم كه
نعمان بن المنذر آكا كندو عصافیرندن یوز عدد دوه عطیه اتدی جمیع رحات ولوازمی
ایله وبر نوع اغاجدر كه صورتی عصفور صورتنده مجد الدین دیدی كه عصافیر
بر نوع شجردر كه اسمنه من رای مثلی دیرلر عصافیر صورتنده در كه فارس ده جرقی
اولور وجمع كه آچلیق تعبیر اولنور مخفی اولمیه كه میدانی سامی فی الاسامی
نام تالیفنده عصفور رجوع معناسنه در دیدیكی علماء لغت كلاملرینه
مخالفدر بلكه صاحت عصافیر بطنه ونقت عصافیر بطنه دیرلر جاع معناسنه
ومجمع الامثال نام تالیفنده صاحت عصافیر بطنه مثلنده دیدی كه اصمعی
عصافیردن مراد امعا یعنی باغارسقلردر دیدی جایع اولان كمسنه ده ضرب
اولنور دیدی وجاء ذكر یعنی اركك جكر كه فیروزآبادی اصل منبت
الناصیه وفرسك آلننده اولان بیاضدر بورنی طرفنه نازل اولان اینجه
بیاض وسید القوم معناسنه زیاده اتدی والله اعلم غرب فتحه كه كومش
تعبیر اولنور بعضیلر كمشدن یاپدقلری قدحدر دیدی وخمر وشاة ده
بر مرضدر كه اصابت اتدكده بورننك وكوزلرینك قیللری دوكیلور غربت
الشاة دیرلر قویونه مرض مذكور اصابت اتسه ومرض مزبور دوه ده اولسه
سعف دیرلر وحوض وبئر میاننده قوغادن دوكیلن صو وبر نوع شجردر كه
فارسیده سپیددار وتركیده آقجه قواق تعبیر اولنور واشفار عینده اولان
بیاض یعنی كوز قپاغنك كیرپك بتن موضعنده اولان آق جوهری دیدی كه
معرب هرشیدن ابیض الاشفار اولانه واغرب الفرس دیرلر آلننده
اولان بیاض طاغلیوب كوزلرینه دك نازل اولمغله آشفاری دخی بیاض
اولسه واول آق كه رامیسی معلوم اولمیه یقال اصابه سهم غرب وغرب
اذا كان لا یدری من رماه وبو معنایه رانك تحریك وتسكینی لغتدر فیروزآبادی
ذهب وریح الماء والطین معنالرینی زیاده اتدی والله اعلم فرش
بسط اتمك فرش الثوب فرشا دیرلر تورنی یایسه ومتاع بیتدن مفروش
اولان كه قالیچه وكلیم كبی كه دوشه مه تعبیر اولنور واول ذرع كه اوج درت
یا بر اقلی اولوب زمین اوزرینه منبسط اولمغله باشلیه وصغار ابل قال الله تعالی
ومن الانعام حمولة وفرشا مطرزی دیدی كه فرش مذكوردن مراد ذبح ایچون
فرش والقا اولنان ابل صغیره در وصغار بقر وغنم دخی فرش دیرلر فیروزآبادی
ذبح غیریه صالح اولمین بقر وغنمه اطلاق اولنور وایجه اغاجه واینجه
حطبه دخی دیرلر دیدی زمخشری ما بالارض الا فرش من الشجر وهو الصغار

دیدی وفضاء واسع که آنده نبات کثیر اوله ورجل بعیرده اتساع یعنی دوه نك ایاقلری
میاننده اولان وسعت قلیله که ممدوحدر واکر زیاده واسع اولمغله سکرلری بری برینه
طوقنورایسه آکا قبل دیرلر که مذمومدر فیروزآبادی کذب معناسنی زیاده اتدی
والله اعلم ق قرن الخصلة من الشعر برپاره مجتمع قیل قاموسده خصله لفظی
شعر مجتمع وشعر قلیل ایله تفسیر اتدی ابوسفیان رومر حقنده ذات القرون دیدی
اصمعی دیدی که مرادقیلدن اولان قروندر زیرا دوم صاچلرن اوزادرلر ایدی
عزین لردن ممتاز اولمق ایچون وللرجل قرنان دیرلر ضفیرتان معناسنه وبقر
وغنم مثللو حیوانك بوینوزی دوق معناسنه وحین یعنی وقت نواوی
تهذیب ده هروی دن نقل اتدی زمانه قرن اطلاقی اولندوغی برافقی برامته مقارن
اتدیکی ایچوندر اکرچه قرن قرنت لفظنك مصدری در لکن صکره زمانه اسم
اتدیلر وامة محتملدر که امت دن مراد اول امت اوله که جمله هلاك اولوب
برفرد قالمیه ومحتملدر که امة بعدالامة اوله وبکلیهما فسرها فی القاموس وحدیث
شریف ده خیرکم قرنی عبارتنده واقع اولان قرن ده اهل حدیث عظیم اختلاف اتدیلر
حربی دیدی که بنم عندمده صحیح ومختار اولان بودر که قرن هرامة در که بالکلیه
منقرض اولوب آنلردن آصلو برأحد قالمیه وعفلة یعنی اول بزکه غدّه دیرلر
یا ات پارهسی یا کموكدر که خاتونلرك فرجنده اولور که ذکرك دخولنه
سد سدید اولور قاله فی المغرب جوهری دیدی که عَفَل وعُفلة فانك تحریکی ایله
خاتونلرك فرجنده وناقه نك حیاسنده اولور برنسنه در که رجالده آذره یعنی
دبه لك منزله سینه در واول خاتونه عفلاء دیرلر صحاح وقاموس ده قرن عفله
صغیره دیو مقید واقع اولمغله قرن وعفله میاننده عموم وخصوص مطلق اولمق
ملاحظه اولنور نواوی تهذیب الاسماء واللغات ده دیدی که اهل لغت دیدیلر که
قرن رانك سکونیله عفله در عین مهمله ایله وفانك فتحه لری ایله برات پارهسندن
عبارتدر که خاتونلرك فرجنك اغزنده چیقار وقرن رانك فتحی ایله قرنت
نقرن نك مصدری در پس کتب فقهیه ده باب النکاحده ولو وجد احد
الزوجین بالآخر جنونا اوجذاما اوبرصا اوقرنا عبارتنده واقع اولان قرن
لفظنده فتح جائزدر مصدر اولمق ملاحظه سیله وسکون دخی جائزدر اسم
ونفس عفله اولمق ملاحظه سیله لکن فتح ارجحدر سائر عیوبه موافق اولسون
ایچون زیرا سائر عیوب مذکوره جمله سی مصدردر ابن بری قزازدن
روایت اتدی که قرن عیب در وقرن سکون ایله نفس عفله در وفتح ایله
عیبك اسمیدر روایت اولندی که ایکی کمسنه برجاریه عفلاء خصوصنده شریح
حضورنده مخاصمه اتدیلر شریح دیدی که جاریه یی زمینه اوتورده لر
ونظرایده لر که اول ملة معهوده زمینه بتشرسه اکر بتشهز ایسه عیب دکلدر
والا عیب در وجبل صغیر که منفرد واقع اولمش اوله یا برجبلدن منقطع اولمش

کما فی القاموس مر — کما فی الصحاح مر

برقطعه

واول خاتونه قرنا دیرلر رتقاء کبی اسلق دیدیلر

برقطعه وردفعة من العرق یعنی آتی بردفعه درلینجه سکرتمك جوهری حلبة من عرق
تعبیر ایدوب دیدی که حلبنا الفرس قرنا وقرنین ای عرقناه فیروزآبادی والطلق
من الجری دیدی که آتی بردیزکین سکرتمك تعبیر اولنور اکمال الاعلام ده طلق
من جری الفرس ودفعة من العرق دیدی وعرق ماده سنده العرق الصف
من الخیل دیدی وجوهری کلومی عرق تفسیرنده تفسیر مذکوره مناسبدر وجانب
الرأس ایکی جانبنه قرنان دیرلر که انسانلردن حیواناتده بوینوز اولان
موضع ذوالقرنین تسمیه سنده بیان اولنان وجوهك بری بودر که اسکندر
قومنی دین حقه دعوت اتدکده باشنك ایکی جانبنه ضرب اتدیلر اولا برکره
دعوت اتدی برقرنینه ضرب اتدیلر هلاك اولدی حضرت الله احیا اتدی
ینه دعوت اتدی قرن آخرینه ضرب اتدیلر ینه هلاك اولدی حضرت الله ینه
احیا اتدی وسن که یاش تعبیر اولنور هذا علی قرن ذلك دیرلر فلان کمسنه
فلان کمسنه ایله یاشداشدر یعنی اعداد ایام عمرده برابر در معناسنه وسکسان
ییل وحاجب الشمس که شمسك وقت طلوعنده اول ظهور ایدن جزئی وشباتك
باشلرنده اولان صاحج فیروزآبادی قرن لفظنده شو معنالری ذکر وزیاده
اتدی که ذکر اولنور الجانب الاعلی من الرأس ومطلقا ذوابه که زلف تعبیر
اولنور باشك ایکی طرفندن اشاغی صرقان وخاصة ذوابة المرأة واعلی الجبل
وجکرك باشینك ایکی طرفنده قیل کبی اولان نسنه وجحفه اوزتوسی
وشمسك جانبی یا اول شعاعی وسید القوم وکلاؤه دن یعنی اوت دن خیرلو
اولان وچیکنمش طرف ویغمور دن دفعه که صاغانق تعبیر اولنور ولده یعنی
توءم که ترکین ایکیزاشی دیرلر وقرق ییل یا اون یا یکرمی یا اوتوز یا الّی
یا التمش یا یتمش یا طقسان یا بوز یا یوز یکرمی ییل واصح اولان یوز ییل
اولمقدر زیرا رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری برغلامه عش قرنا
یعنی برقرن مقداری حیوتك ممتد اولسون دیو دعا اتدی واول غلام یوز
ییل معمر اولدی واغاج قبوغندن بوکولمش ایپ ویوکدن برپاره که بوکولمش
اوله ورملك اسفلی وقلیجك یوزی واوق بیکانی که بو ایکی معناده قره
قافك ضمی ایله لغتدر ایله لغتدر وچرخ وضع اتمك ایچون قویونك اغزینه
طاشدن یاپدقلری بنا واکر اغاجدن یاپلمش ایسه آکا دعامه دیرلر وسرمه
چکه جك میل وعرفاتك اوزرینه حواله برجبل وهواهی وپالك اولان طاش
واهل نجدیك میقاتی که طائفه قریب برقریه در یاخود اول وادی نك جمله سنك
اسمی در جوهری قرن رانك فتحی ایله در دیوب اویس القرنی آکا منسوب در
دیدی که خطاء فاحش در زیرا اویس مذکور جد اعلاسنه منسوب در که
اسمی قرن ایدی رانك تحریکی ایله وجدیك قارشو سنده ایکی کوکب
وبرشیئی برشیئه باغلامق وایکی نسنه یی بری برینه آکله مك وایکی بعیری برایب

کذا فی القاموس مر

وکذا فی الاکمال مر

قال فی تلك جوهری بها اتقوا ایدی والقرن بالفتح بیقات اهل نجد دیدی سهوا

ایله بری برینه باغلومق که اول ایپه قَرَنْ دیرلر وانك فتحی ایله کذلك اول بعیرلر
هر برینه قَرَنْ دیرلر قرین دیدکلری کبی وبر قاچ قریه نك اسمی وقرن الشیطان وقرنا
الشیطاندن مراد شیطانك کندو امتی وشیطانك رأینه تابع اولانلر یا شیطانك
قوة وتسلطی ذو القرنین اسکندر رومی نك لقبیدر زیرا اسکندر مزبور ارضك
ایکی قرننه یعنی ایکی قُطْرینه بالغ اولدی یاخود ایکی ضفیره سی وار ایدی ومندرین
تمام السمایه دخی ذو القرنین دیرلر باشنك ایکی قرننده ضفیره لری اولدوغی
ایچون رسول اکرم علی بن ابی طالب کرم الله وجهه حضرتلرینه ان لك فی الجنة
بیتا اوکنزا وانك لذو قرنیها دیو بیوردیلر یعنی جنتك ایکی طرفی صاحبی سین
وجنتك ملك اعظمی سن که ملك جنتك جمله سینه مالك اولورسین ذو
القرنین جمیع ارضه مالك اولدوغی کبی یاخود قرنیها ضمیری امته راجعدر اگرچه
ذکری سبقت اتمدی یعنی سن امتك ذو القرنینی سین یاخود امتك ایکی جبلی
صاحبی سین که مراد حسن وحسین رضی الله عنهادر یاخود ایکی شجه یعنی ایکی
یاریق صاحبی سین باشك قرننده که بری عمرو بن ودّ وبری ابن مُلجَم یارمش
ایدی وجه اخیر اصح وجوه مذکوره در که رسول اکرمك معجزاتندندر انتهی
ترجمة اکثر ما ذکره الفیروزابادی ابن فارس فقه اللغه نام تالیفنده دیدی که
لفظ قرن الی یومنا هذا معناسی معلوم ومتعین اولمیان الفاظك بریدر والله
اعلم واحکم قَصَبَة قصب لفظنك مفردیدر که ترکیده قامش تعبیر اولنور
مطرزی دیدی که هر نبات که آنك ساقی بوغوم بوغوم وهر بوغمك ما بینی
لوله لوله اوله آکا قصَبْ دیرلر سیبویه دن روایت اتدی که لفظ قصباء
قصَبْ معناسنه مفرد وجمعه اطلاق اولنور بعضیلر قصباء اول چوق قامشلق
منبتنده اولوب قطع اولنمه مش اوله وقصَبْ نابت اولان موضعه مقصبه دیرلر
ترکیده قامشلق وفارسیده نیستان تعبیر اولنور وقصبك انواعی واردر قصَبْ
فارسی که آندن قلم اتخاذ اولنور وقصب السکر که رنگی سیاه وبیاض وصاری در
لکن بیاض وصاری رنکلو اولاندن شکر چیقار رولی سیاه دن چیقار زمرلر وقصب
الذریره که بوغوملری بری برینه قریب ولوله لرینك ایچی اورمجك آغی کبی
نسنه لر ایله طولودر ومضغ اولونسه دیلی بورار مدین قاموس الاطبا ده دیدیکه
قصب الذریرة نبات هندی دندر طیب وذرورلره ادخال اولندوغی ایچون
قصب الذرور تسمیه اولندی ابن سینا قانونده دیدی که قصب الذریره نك
ایوسی اولدر که بوغوملری بری برینه قریب اولوب اوفاق قیریله ولوله لری
نسج عنکبوت کبی نسنه لر ایله مملو اوله وسحق اولندقده عطر اولوب صاریه
یا بیاضه مائل زمخشری اساس البلاغه ده دیدی که مقصبه کثیر القصباء اولان
موضعدر که قصباء قصب نابت معناسنه در وتقول قصب الخط انفذ من قصب
الخط وقصیدت یا پدقلری ظرفلرکه دود ودلك تعبیر اولنور قضابه دیرلر صادك

وقد ذکرناه ووجها آخر من قبل عن قریب فراجعه

وقد ذکرة نظائره من قبل

تشدیدی

تشدیدی ایله جمعی قضاب در وقاصب اول مزماره نفخ ایدن نی زن در آنلره دخی
جمعی قصاب کلور تقول رایت القصاب ینفخون فی القصاب ای الزمارین ینفخون
فی المزامیر انتهی وعیوندن مجاری ماء ینابیع العین معناسنه که صو صیزوب آقه جق
موضع تعبیر اولنور وهر عظم مستدیرکه اجوف اوله پارمقلرده هر ایکی بوغوم اراسنده
اولان مدور واجوف کموکلر کبی واکثر کتب لغتده عظام الاصابع ایله تفسیر اولندی
اساس ده امرأة تامة القصب دیدکدن صکره دیدی که قصب ال ده وایاق ده اولان
کموکلردر که هر پارمقده اوچ قصبه وباش پارمقده ایکی قصبه واردر وقصبة الانف
کر بوروند کموکی در وقصبة القریة وسطها جوهری دیدی که قریه نك قصبه سی وسطی
وسوادلی قصبه سی مدینه سیدر وفی الاساس لا تسکن الا قصب الامصار وکنت
فی قصبة البلد والقصر والحصن ای فی جوفه وفی القاموس القصبة القصر اوجوفه
والمدینة اومعظم المُدُن والقریة ورئة یعنی آق جکرده اولان عروق که تنفسك مخارج
ومجاریسی وکوموشدن وغیریدن مدور وطویل ومجوف یاپدقلری که شبیسی
وبوری کبی وابنجه کتاندن یاپدقلری ثوب که قصب مصری دیرلر ومفردی
قصبیدر وجواهردن قامیش کبی یاپدقلری نسنه وقصب صنعاء دیرلر قصبة عقیق
معناسنه حدیث شریف ده واقع اولدی که جبرائیل علیه السلام رسول اکرم علیه الصلوة
والسلام حضرتلرینه دیدی که بشر خدیجة ببیت فی الجنة من قصب هروی دیدیکه
اهل علم واهل لغت دیدیلر که حدیث مذکورده واقع اولان قصب دن مراد مجوف
لؤلؤدر ابن الاعرابی دن سؤال اتدیلر دیدی که لؤلؤ وکلب وزبرجد ورطب درکه
یاقوت ایله مرصع اولمش اوله فیروزابادی قصبه معناسنده جدید الحفر اولان قویو
وبری برینه صارلمش قیلدن بر پاره معنالرن زیاده اتدی اساس ده دیدی که
بئر مستقیمة القصبة دیرلر کناری هموار اولسه والله اعلم کِفْل نصیب قال الله
تعالی یؤتکم کفلین من رحمته که بعضیلر کفلدن نصیب وبعضیلر ضعف مراد در دیدیلر
وفی الاساس وله کفل من الجزاء ای ضعف وآت اوسنده اوتوره میان کمسنه
واوتوران کمسنه یه حلس دیرلر یقال انه من الاکفال لا من الاحلاس واول کساکه
بعیرك سنامنك اطرافنه چویررلر زمخشری شروحنه تصویر اتدی که بر کسانك
ایکی طرفینی دوکوملیوب آندن صکره اول کسانك اوکینی بعیرك کاهلی یعنی
ایکی یاغرینی میانی اوزرینه وطرف اخرین صاغریسی اوزرینه وضع ایدوب عقد
اتدیکی دوکوم ایله سنام میانه رکوب ایدرکه اول کسایه کفل دیرلر واکتفل
البعیر دیرلر اوزرینه کفل وضع اتدی معناسنه ودخی حماء منکفلو حماراً دیرلر
بر نوع یا کسا یی مدور وحمارك ظهرینه وضع ایلسه واکثر بعیرك سنامی اوزرینه
وضع ایدرسه حماء منکفلو بعیرا دیرلر وانسانك ردیفی یعنی بر کمسنه بر دابه یه
رکوب اتدکده دابه آردینه بندردیکی کمسنه واول بر پاره سواکه اوکوزك بوینونه
بویندوروق آلتنه وضع ایدرلر واول یولك وقیل که دوکولدکدن صکره برندن

تازه جیقه که اول دوکیلنه نا سل وصکره تازه برنده بتنه کفل دیرلر طالی مثلثات ده
دیدی که برداقك قولبنك اوستنه کفل دیرلر زمخشری دیدی که لا تشربوا من ثلمة
الاناء فانه کفل الشیطان حدیث شریفنده واقع اولان کفل دن مراد مرکب درکتاء
مذکوره تشبیه طریقیله اولمق ملاحظه اولنور فیروزابادی دیدی که اول کمسنه که
وقت حربده فرار اتمك قصدی ایله عسکرك آردینه قاله آکا دخی کفل دیرلر
ومثل معناسنه دخی کلور واول کمسنه که مهمات ولوازمی خصوصنده نفسنی خلقك
اوزرینه القا ایدوب آنلره بار اوله آکا دخی کفل اطلاق اولنور والله اعلم کوکب
نجم که یلدز تعبیر اولنور وفی المثل ذهبوا تحت کل کوکب متفرق اولان قوم حقنده
ضرب اولنور جوهری دیدی که کوکب وکوکبه دیرلر بیاض وبیاضه دیدکلری کبی
وماء کثیر وقاموس ده مطلق ما ایله تفسیر اتدی میدانی کثرة ایله تقیید اتدیکی
کوکب الشیء معظمه معناسنه مبنی اولمق ملاحظه اولنور لکن ماء کثیر لفظ کوکبك
معناسی اولمز بلکه کوکب الماء عبارتنك معناسی اولور فتامل وتجنبن ونا سدن
جماعت ومسمار وکتیبه یعنی مجتمع اولمش چوق عسکر وکوزه دوشن آق قاموس
الاطناده دیدی که کوکب کوزیك سیاهنك اوزرینه عارض اولان بیاضدر خواه
کورمکه مانع اولسون خواه اولمسون واول چاقل طاشی که رنکی ارضك رنکینه
مخالف اوله فیروزابادی کوکب لفظنده شو معنالری زیاده اتدیکه ذکر اولنور
اول نبات که اوزانمغه باشلایه وسید القوم وفارس القوم وشدة الحر وسیف
وساوجی اولان رجل وغلام مراهق قاموس الاطناده غلام مراهق سمین حسن
الوجه دیدی وماتناد دیدکلری اوت که کوکب الارض دیرلر وکوکب الروضة
دیوب شکوفه سنی وکوکب الحدید دیوب لمعان وبریقنی وکوکب البئر دیوب
صوینك منبعینی مراد ایدرلر وکیجه وقتی حشیش اوزرینه واقع اولان قطره لر
وکوکبه برقیه دخی که انده عامل اولان کمسنه اهالیسنه ظلم کلی اتمکله آکا اهالی
بددعا اتدیلر اول عامل مذکور هلاك اولدی وفی المثل دعا دعوة کوکبة مدینه
عبد الرحمن دیدی که کوکب الارض حجر الطلق در وهر نسنه که کیجه وقتی مضی
اوله آکا کوکب دیرلر وقاموس ده دیدی که یوم ذو کواکب دیرلر ذو شدائد
معناسنه والله اعلم کلب حیوان معروف ولفظ کلب هر سبع عقوره اطلاق
اولنور لکن حیوان نابح معروف ده استعمالی شایعدر جمعی اکلب وکلاب در
وکلیب دخی کلور عبدك جمعی عبید کلدیکی کبی جمعی عزین وعزیب در واکالب
کلبك جمعی اولان اکلب لفظنك جمعیدر ابن سیده دیدی که کلاب لفظنك جمعنه
کلابات دیرلر فائده کلاب لفظی رسول اکرمك اجدادندن برکمسنه نك اسمیدر که
کلاب بن مرة دیرلر ایدی وجه تسمیه اختلاف اولندی بعضیلر دیدیلر که کالبت
لفظنك مصدری اولان کلاب دن منقولدر یقال کالبت العدو مکالبة وکلابا
یعنی دشمن ایله مخاصمه اتدیم مخاصمه اتمکلك ایله پس رجل مذکور قوی المخاصمه

اولمغله

وفی القاموس الکوکب
الجماعة ـــ



کلابا بن قاصر ... لفظنه تسمیه دن بوقیلدر
مع ادی

رجل عدل

اولمغله مصدر ایله تسمیه اولندی وبعضیلر دیدیلر که لفظ کلاب مذکور کلبك
جمعیدر پس کثرة قوتدن کنایه اولور یعنی قوت ده برقاچ کلب قوتنی جمع
اتدی تاریخ خمیس صاحبی وجه اخیری اختیار اتدی ابو الدقیس اعرابیدن
سؤال اتدیلر که سز نیچون اوغللریکزه کلب وذئب مثللو شنیع اسما ایله تسمیه
وغلاملریکزه مرزوق ویسار مثللو احسن اسما ایله تسمیه ایدرسز دیو جواب
ویردیکه بز اوغللریمزه اعدا ایچون تسمیه وغلاملریمزه کندو نفسلریمز ایچون تسمیه
ایدرز یعنی اوغوللریمزه دشمن ایچون مجادله ومخاصمه ایله تفاءل و
غلاملریمزه کندی نفسمز ایچون تفاءل ایدرز وکلبك طبعنده احتلام وکلبه ده
حیض واردر وکلبه یعنی دیشی کوپك اولادینی قارننده التمش کوندن زیاده
کوتورمز بلکه التمش واوتمش کونده ناقص ده وضع ایدر وولدلرینی اعمی وضع
ایدوب اول ایکی کوندن صکره کوزلری آچیلور لهذا اول کمسنه که بغایت عجول
اولمغله حاجتی کرکی کبی تمام اولمغه صبر اتمسه عجلت الکلبة ان تلد ذا عینین
دیو آکا ضرب مثل ایدرلر مجمع ده دیدی که یعنی کلبه سریعا وضع ولد اتمکله
اولادی اعمی تولد ایدر اکر وضع حمل ده عجله اتمیه ایدی ولدلری کوزلری
آچق طوغارلر ایدی وکلبك دماغی سائر حیوانك دماغندن زیاده بارد اولمغله
بغایت خفیف النوم اولوب اویودوغی وقتده کوزلرینك قپاقلرینی بری
برینه ضم اتمز وکلب لیل ده اویومز ونهارده اویور ابو احمد النسفی کیجه لرده
لهو ولعب ایله اویومیوب کوندزلرده اویومغه مبتلا برکمسنه نك هجوی نده
دیدی که ینام اذا استیقظ الناس للعلی فان جن لیل فهو یقظان حارس
کذلك کلب الناس ینعس یومه ویسهر طول اللیل واللیل دامس میدانی
دیدی که برشینه خفی اولوب آنجق جزئی قلیلی ظاهر اولسه آکا کعین الکلب
دیو ضرب مثل ایدرلر شاعر برمغازه وصفنده دیدی که یکون
الداعس بها دلیل القوم نجم کعین الکلب فی هبی قباع مخفی اولمیه که لفظ هبی
هاب لفظنك جمعیدر هبوه یه یعنی غباره واقع اولیجی معناسنه وقباع لفظی
قابع لفظنك جمعیدر باشنی ایچرو چکوب صاقلایجی معناسنه کبع القنفذ
دیرلر کرپی باشنی ایچرو چکسه حاصل معنای بیت بودر که اول مغازه ده
قوملك قولاغوزی برکوکب در که بغایت خفی اولمغله عین کلبه مشابه در اول
کوکب توز ایچنه دوشمش وباشلرینی اخفا اتمش کوکبلر میاننده اولهدوغی حالده
محمد بن خلف المرزبان فصل الخطاب نام تالیفنده دیدی که حرث بن صعصعه نك
برقاچ ندیم خاصی وار ایدی که مفارقت اتمز ایدی برکون بعض نزهتکاهه
تفرج ایچون بونلر ایله معا شهردن طشره چقدیلر ندمادن بری بر بهانه ایله
شهرده قالوب حرث مذکورك حرمنه دخول وزوجه سی ایله ماء وطعام واکل وشرب
خصوصی تمام اولدقدن صکره معانقه ومضاجعه امرینه شروع اتدیلر بو وقتده قابوده

بركلب وارايدى صحرايوب مزبورلك ايكيسنى دخى هلاك اتدى چون حرث خانه سينه
دعوة اتدى مزبورلك لاشه لرينى مشاهده اتدكده واقف حال واقف اولوب بوشعرى
انشا وانشاد اتدى كه * وَمَا زَالَ يَرْعَى ذِمَّتِي وَيَحُوطُنِي * ويحفظ عرسى والخليل يخون
فيا عجبا للخل يهتك حرمتى * ويا عجبا للكلب كيف يصون * ابن عباس رض حضرتلرى
بيوردیلر كه كلب امين خير من صاحب خؤن وكلبك عجايب طبعنده دركه اهل
وجاهة وجليل القدر اولان كمسنه لره تعرض ونباح اتمز بلكه يوللرى اوزرنده بولونسه
يوللرندن صاويشور واكثريا ناسدن رثيث الهيئة وضعيف الحال وسائل مثللو كمسنه لره
تعرض ايدر عبد الرحمن جامى قدس سره السامى بهارستاننده ديدى كه كلب اتمشلركه
سبب ندركه سز سائل مقوله سى كمسنه لره غضب ايله تعرض ونباح ايدوبكاه اما نى
بريده وكاه ابنانى دريده ايدرسز وسائر خلقه چندان تعرض اتمزسز كلب جوابنده
ديدى كه سائلك طبيعتى ايله بزم طبيعتمز ميانده منافرة كليه ومباينة عظيمه واردر
بزم طبعمز وفا اوزرينه مجبول وقناعت اوزره مجمول در احسان ديده سى اولدوغمز
ولى نعمتك آستانه سنده ريزه ٔ نان وكسره ٔ استخوان ايله قانع اولوب برساعت
اول عتبه يى ترك اتمز وسائر قپويه كتمزز بلكه غرقه جودى اولديغى وجود محترم
بهر يوم چوب آزار ايله وجودمزى شكسته ورد ودنج ايله درونمزى خسته ايدرسه
دخى بو معامله يى مجامله وبو حالى قصد تأديبه حمل وحواله ايله مقابله ايده رز
مزبورلك طبيعتلرى حرص ايله مملو ودرونلرى طمعدن طولو بهر روز در بدر
در يوزه وجمع وتحصيل روزه دن غيرى كارلرى وانبانلرى نان ايله لب ريز
اولسه دخى هل من مزيد نغمه سندن ماعدا كاروبارلرى يوقدر واعجب من كل
عجيب دركه زمرهٔ مزبوره قرع باب سؤال ايله اكتفا اتميوب حاشا الهى ناميله
مسمى برايكى ابيات بى وزن وقافيهٔ بى هنجار وكلمات بى طائل كوش كدازى
انكر من صوت الحمير اولان آوازلريله ترنم ورفع عقيرهٔ آزار ايله تكدير صماخ
مستمعين ايدرلر بنلر دخى قابل النثر بالنثر فحواسى اوزره بر ده بيرون نباحلر
ايله انلرك فرياد وصياحلرينه بى ذلك ايده رز شتان ما طبعنا وطبعهم مخالفة
طباع ضرورى عداوة بادى وخصله بستيه لرى البته تعرض ونباحه مؤدى
اولمشدر بيهقى شعب نام تأليفنده ديدى كه منصور تميمى ضرب شوايكى بيتى
بيمدردين انشاد واكثر اوقاتده قراتنه اعتياد اتمش ايدى * الكلب احسن عشرة
وهو النهاية فى الخساسة * ممن ينازع فى الرياسة * قبل اوقات الرياسة * وكلبه
متعلق اولان بعض امثال بومقامده تكثير فائده ايچون ذكر اولنمق مناسب
ملاحظه اولندى ابو العباس احمد الميدانى مجمع الامثالده ديدى كه كالكلب عاره
ظفره مثلى من حيث المضرب عير عاره وتده مثلى كبى در * ومثل ثانى ميانده ديديكه
عاره اهلكه معناسنه در عاره يعوره ويعيره ديرلر ذهب به معناسنه ما ادرى
اى الجراد عاره مثلنده اى الناس ذهب به معناسنه اولدوغى كبى * پس مثل





اولك معناسى بودركه فلان كمسنه برعيبدركه آنى وتدى هلاك اتدى * مورده
بودركه بركمسنه حماريني محافظه ملاحظه سيله برقازيغه بغلامش ايدى قورت
حماره هجوم اتدى حمار قازيغه قدر باغلو اولمغله فرار مجال اولمدى * قورت انى اكل
اتدى * ومثل ثانى نك معناسى بودركه كلبى كندو طرناغى ايله هلاك اتدى يعنى
طرناغنه مغرور اولمغله كندودن قوى قورت ايله مخاصمه اتدى وقورت آنى
اهلاك اتدى كويا نفعى اميد اولنان وتدوظفردن هر برينه ضرر اصابت
اتدى * مثلين مذكورين كندوية معين ملاحظه اتديكى كمسنه دن متضرر اولان
كمسنه ده ضرب اولنور * وَعَاثَ دِكَفْتَهُ أُمَّهُ مثلى دخى بعينه بو محلده ضرب
اولنور يعنى برغيدركه انى امى قوشدروب اكا رحمت ويردى باخصوص امندن
رحمت اميد ايدر ايدى * ثعالبى درهٔ فاخره نام تأليفنده ديدى كه اول كمسنه كه
آخر كمسنه يه ملازم اولوب آندن مفارقت اتميه آنك ايچون كلب اصحاب
كهف مثل اولنور حكايت اولندى كه ابودلامه براعرابى دن يوز يتمش بش درهم
استقراض ايدوب يدينه تمسك ويرمش ايدى وعده لرى تمامنده اعرابى مزبور كلوب
ابودلامه يى تضييق اتدكده ابو سعيد بن سلم حضورينه بر تذكره تحرير ايدوب
استمداد اتدى صورت تذكره بودركه ذكر اولنور * اذا جئت الامير فقل سلام *
عليك ورحمة الله الرحيم * واما بعد ذلك فلى غريم * من الاعراب جدع من غريم *
غريم لازم لفناء دارى * لزوم الكلب اصحاب الرقيم * له مائة على ونصف هذى *
ونصف النصف فى صك قديم * دراهم ما انتفعت بها ولكن * وصلت بها
شيوخ بنى تميم * ودخى خلفاء عباسيه دن معتصم سكز نجى خليفه ايدى دعبل
آنى هجو ايدوب مثل مذكورى ايراد اتدى وديدى كه * ملوك بنى العباس
فى الكتب سبعة * ولم تأتنا عن ثامن لهم كتب * كذلك اهل الكهف فى الكهف سبعة *
كرام اذا عدوا وثامنهم كلب * نوايى خمسة المتحيرين نام تأليفنده مثل مذكوره
متعلق برلطيفه ايراد اتدى بعينه كندو عبارتيله حرفا بحرف نقل اولنوركه بودر
اول وقت ده كم فقير خمسه غه تتبع قيلديم بيرداستانه دا حضرت شيخ نظامى
ومير خسرو دهلوى واول حضرت مداح ليغ لارى دا اوزومنى اخلاص ونياز
منده ليغ يوزى دين الارغا تابع وپى رو توتوب سخن كذار ليغ واقع بولوب توركه
كهف فنا ايچرا الار بولسام كم * من هم اولاى را بعهم كلبهم * اول اوجوده مولانا
ساغرى داغى بو مثنوى غه بر بنجه بيت تتبع قيلوب ايردى وبو فقيرنى مخاطب
قيلوب برمقصودداسى دا بو نوع بيربيت ابتيب ايردى كم بودور * ميركه كفت
را بعهم كلبهم يا فته فيض سخن از قلبهم * فقير غا اوقوغانده ابو بيت قمطابيه
يوزى دين ايتيم كه از قلبهم تركيبى دا ازعرنى دا من معنسى بيلا وددر من حروف
جار دين دور منخولين مجرور قيلوب بو تركيب دا اونعماين قيلسه قافيه
غلط بولور مولانا ساغرى موندلق جواب ويردى كم بالك يوقتور نوادرالاتفاق

قال الاخطل * نعم الدار استنبح الاضياف كلابهم * فقالوا لامهم بولى على النار * فتمسك البول بخلا فلا تجود به * وما تبول لهم الا بمقدار *
والخبز كالعنبر الهندى عندهم * والقمح سبعون اردبا بدينار *

* يادعبد الرحمن جامى قدس سره

* ساغرى شاعر مشهور در كه نثر جاى حضرتلرى المراوللرندن مطابه وملوك طغراى شهر دن

نامر كتابده بر لطيفه ايراد اتدى اكرچه ما نحن فيه دن دكلدر لكن لطيفهٔ مذكوره يه قريب
اولمغله بو مقامده ذكر مناسب ملاحظه اولندى بودر كه ذكر اولنور حكايه اولندى كه
دعبل نام شاعرك بر دوستى وار ايدى كه كندى زعمنجه شاعر عديم المثل ايدى كه
هميشه انشا اتديكى بر بيت ده بر ايكى غلط ايدر ايدى بر كون شو بيتى انشاد ايدوب
دعبله عرض اتدى كه بيت بودر ٭ ان ذا الحب شديد ٭ ليس ينجيه الفرار ٭ ونجا من كان
لا يعشق ٭ من ذل المخازى ٭ دعبل ديدى كه اى صديق بيتك كذا تعبير مذكور ميانه
شعراده نا مقبول وناهنجاردر زيرا بيت اولينك اخرى راء مهمله وثانى نك آخرى
زاء معجمه در صديق مزبور ديدى كه زاء معجمه يه نقطه وضع اتمه كه مهمله اولوب
بيت اولك آخرينه موافق اولسون دعبل ديدى كه بو محذورك دفعنه بر خورده دار
اوله چاره بولدك مستفيد اولدق بيت اولك اخرى مرفوع وثانى نك آخرى مجروردر
بو محذورك چاره سى ندر صديق ديدى نه عجب احمق سين بن ديرم كه نقطه وضع
اتمه سن اعجام ايتميم دير سين والله اعلم ٭ ودخى احسانه مقابله سنده اساءت ايدن
كمسنه حقنده كلب طسم ديو ضرب مثل ايدرلر وطسم عاددن بر قبيله در كه جمله هلاك
ومنقرض اولديلر كه قبيلهٔ مزبوره نك بر كلبى وار ايدى كه رعايتنده دقيقه فوت اتمزلر
ايدى دشمنلر كلب مذكورك نباح وآوازى ايله قبيلهٔ مزبوره يه استدلال وقتل
عام ايله استيصال اتديلر كذلك عربدن بر قبيله نك براقش نام بر كلبى وار ايدى
قبيلهٔ مزبوره دشمنلرندن فرار ايدوب براقش مذكور آنلر ايله بيله ايدى آنك صدا
ونباحى ايله استدلال اتديلر وقبيله يى بولوب جملةً هلاك اتديلر ٭ لهذا على اهلها
براقش تجنى ديو كفران نعمت ايدن كمسنه ايچون ضرب مثل ايدرلر ٭ وبعض علماء
ادب شويله روايت اتدى كه طسمدن بر كمسنه بر كلبى صيده صالح اولور
ملاحظه سيله اطعام واسقا ايدر ايدى بر كون كلب مذكورك طعامنى
تأخير اتمش ايدى كلبك يانته وارد قده كلب صچرايوب اول كمسنه يى هلاك اتدى
لهذا احسان مقابله سنده اساءت ايدن كمسنه حقنده سمن كلبك ياكلك ديو
مثل ضرب اتديلر قال مالك بن اسماء ٭ هم سمنوا كلبا ليأكل بعضهم ٭ ولو ظفروا
بالحزم لم يسمنوا الكلبا ٭ ودخى بر كمسنه شدة جوعدن بغايت مضطرب اولسه اول
كمسنه حقنده اجوع من كلبة حومل ديو ضرب مثل ايدرلر وحومل عربدن بر خاتونك
اسميدر كندوى حراست ايچون كيجه وقتى بر ديشى كلب حفظ ايدوب آنى آج
طوتار ايدى وكوندز اولدقده قابودن طشره طرد ايدر ايدى كلب مزبور زياده
جوعندن بر كيجه قمرى وقت طلوعنده مدور كوروب رغيف اولمق ملاحظه سيله
بر ايكى كرّه آنلدى قد نبح الكلب القمر فيلتقم الجى فحواسى اوزره بر ايكى دفعه
نباح اتدى كوردى كه دست رس ممكن دكل شدة جوعندن كندو قويروغنى
بالتمام اكل اتدى ٭ قال الشاعر ٭ كما رضيت جوعا وسوء رعاية لكلبتها فى سالف
الدهر حومل ٭ ودخى سفيه وفرومايه اولان كمسنه يه كلب الناس ديرلر ٭ قال بعض

ودخى اول كمسنه كه زله شديده مصادف اولمه آنكله خضوع لفقاست الكلبة ديرلر روايت اولنديكه ... اهل بلدك ... امكا نعم ... اهلينه



السلف الغيبة ادام كلاب الناس ٭ وقال الشاعر ٭ كلب الناس ان فكرت فيه ٭ اضر
عليك من كلب الكلاب ٭ ودخى اول كمسنه كه بر قاچ رفيقك يانلرينه قوشولوب آنلرك
فضلهٔ طعامى ايله تعيش ايده كه تركيده آكا اكدى تعبير اولنور آنك حقنده كلب الرفقة
ديو ضرب مثل ايدرلر ٭ رياشى حكايت اتدى كه بر كمسنه سفر مراد ايدوب ذو الرمه نك
برادرى اولان هشام ايله مشاوره اتدكده هشام ديدى كه معلومك اولسون كه
اكثريا سفرده اولان رفقانك عندنده بر كلب اولور كه آنلرك فضلهٔ طعامنه تنزل
وفضوللق ايدوب امورلرينه قاريشور ٭ امدى اكر سن كلب رفقه اولمغه قادر
اولورسك سفر ايله مبارك در ٭ ودخى اول فرومايه كه كندى كبى بر فرومايه يه
انتساب اتمكله فرومايه لكى مضاعف اوله آنك حقنده كلب الحارس يعنى باسبان
كلبى ديو مثل ضرب ايدرلر حكايت اولندى ربيعه نام بر كمسنه امير ايكن معزول
اولوب ايام عزلنده ينه امير اولمق ملاحظه سيله بعض فرومايه وزرايه انتساب
اتمش ايدى ٭ شاعر آنى هجو ايدوب ديدى كه ٭ من لم يذق عثرة الزمان وصرفه فليس
معتبرا بهذا البائس ٭ هذا ربيعة فاعرفوه باسمه ٭ كان الامير فصار كلب الحارس ٭
ودخى بر كمسنه حلقهٔ كرامه داخل اولمغه استعدادى اولمغله مجلسلردن بعيد بر موضعه
جلوس اتسه فلان فى مزجر الكلب ديرلر فلان كمسنه لئيم در معناسنى مراد ايدرلر
فلان فى صف النعال ديدكلرى كبى يعنى فلان كمسنه كلب زجر وطرد اولندقده
طوره جغى موضعده طورر كذلك فلان كمسنه پابوشلقده طورر ومبهج نام
كتابده ديدى كه الكريم فى مركز القلب واللئيم فى مزجر الكلب ودخى ريح الكلب
ديوب رايحهٔ خبيثه ده ضرب مثل ايدرلر قال الشاعر فى هجو امرأة ٭ ريحها
ريح كلاب هارشت فى يوم طل ٭ ولها ريق كريه مثل صحناة بخل يعنى معهوده نك
قوقوسى يغمورلى كونده برى بر يله طالاشمش كلاب رايحه سى در واغزينك
صوى اول مرتبه كريه در كه سركه ايله بيشمش بالق بقنسى كبى ٭ وقال اخر
يهجو رجلا ٭ يزداد لؤما على المديح كما ٭ يزداد نتن الكلاب فى المطر ٭ وفى مثل
آخر فلان آلف من الكلب ٭ زيرا كلبك طبيعتى انسان ايله الفت اوزره در ٭
والفت خصوصنده كندى دن زياده در نيا كلب انسانه مألوف اولور
وكندى مكاندن مألوف اولور ٭ قال الشاعر فى هجو رجل ٭ هو الكلب الا ان فيه
ملالة ٭ وسوء مراعاة وما ذاك فى الكلب ٭ وفى مثل آخر ابول من كلب فخفى
اولميه كه رواة امثال مثل مذكورك تفسيرنده اختلاف اتديلر ٭ بعضيلر بوله
مراد نفس بول معروف در ديديلر وبعضيلر بولدن ولد مراددر ديديلر ٭
يعنى فلان كمسنه نك اولادى كلبك ياورولرندن چوقدر زيرا عرب بول
ديرلر ولد مراد ايدرلر ٭ روايت اولندى كه عبد الملك بن مروان واقعه سنده
كندويى شويله كوردى كه رسول اكرمك مسجد شريفنك محرابنه درت كرّه
تبول ايدر ٭ بو واقعه هائله يى تعبير ايچون ابن سيرينه مراجعت اتدى ابن سيرين

كتاب لطيف لثعالبى ٭ ومشهوردر ... ابدها هنا

يعنى بر مرتبه لئيم در كه شاعرك مدح اجرنه قميش ال انشاد اتسه تمليكى مقداريله اولور

بروز قباره یه یازوب ارسال اتدی که اکر بو واقعه صادقه ایسه سنك اولادندن
درت کمسنه محرابنه قائم اولوب هر بری سندن صکره مقامکده خلیفه اولور فی الحقیقه
عبد الملکك صلبندن درت کمسنه خلیفه اولدیلر ولید و سلیمان و یزید و هشام
قاضی عیاض شفا نام تألیفنده دیدی که مغرب زمینده ابراهیم فزاری اکثر علومده
ماهر شاعر ایدی لکن زندقه ایله مشهور و حاشا حضرت الهی و رسل کرامی
استهزا اتدیکی کرکی کبی معلوم و مضبوط اولمش ایدی فقها قیروان قتلی ایچون
افتا اتدیلر پس قتل اتدیلر بعده باشی اشاغی بر ایکی کون صلب بعده ایندیروب
احراق بالنار اتدیلر چونکه داره صلب اتدیلر قبله طرفندن یوزی جانبی
متحول اولوب بر کلب کلوب قاننی یالامغه باشلادی یحیی بن عمر رضی دیدی که
صدق رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الکلب لا یلغ فی دم مسلم انتهی ولنختم
الکلام فی الکلب بهذه القصة العجیبة ولنشرع فی المقصود و مسمار قائم السیف
یعنی قلیجك قبضه سنه قاقدقلری دمور چیوی و دکرمنك قطبلره باشندن
اولان دمور و دیواره طاقق ایچون وضع اولنان اغاج و بر نوع تیکنلو اغاج که
اکا کلب دخی دیرلر و اول اکری دمور یا اغاج که سقا طولومنی اکا اصار جوهری
اول اکری دمور که سمره قاقوب مسافر اولان کمسنه اکا بعض متاعنی اصار
تعبیر اتدی که اکثر مسافر اول اکری نسنه یه مطهره و سفره سنی اصار و بر
قبیله نك اسمی اکثر کتبده کلب قضاعه دن بر قبیله در دیو واقع اولدی
فیروز ابادی کلب لفظنده شو معنالری زیاده اتدی که ذکر اولنور اسد که
کثیر الاسما و الکنی اولان حیوانا تدندر حتی علما لغت انك الشبوز اوتوز عدد
اسمنی ذکر اتدیلر و بر قاج نوعی واردر ارسطو دیدی که بر نوع اسد کوردم که
یوزی انسان یوزینه مشابه و سرا پا جسدی بغایت قرمزی و قویروغی
عقرب قویروغی کبی اردینه اکری محتمل در که ونرد اسیله تسمیه اولنان
اسد نوعی مذکور اوله و بر نوعی دخی واردر که صفیه بوینوزی کبی بر قاریش
مقداری سیاه بوینوزی واردر کمال دمیری دیدی که طبایع حیوانات ده
تکلم ایدن کمسنه لر دیرلر که اسدك مؤنثی بطن واحده فقط بر ولد وضع
ایدر که حسن و حرکتی یوق بر ات پاره سی کبی چونکه اسدانثی ولدی ات
پاره سی کبی وضع ایدر اوج کون انی حفظ و حراست ایدر بعده والدی کلوب
اول ات پاره سینه بر قاج کره اوفورر حضرت الملك امری ایله حرکته کلور
تنفس اتمکه باشلر و هر عضوی ظاهر اولور بعده والده سی کلوب امزیرر
و کوزلری طوغدوغی کوندن اوچ کون مرورندن صکره اچیلور و التی ای مرورندن
صکره والدینی اکا اخذ صید و کسب معاش تعلیمنه شروع ایدرلر و بغایة حلق
همت ایله موصوف در هذا کلبك ایجد یکی صونك فضله سی ایچمز قال
الشاعر واترك حبها من غیر بغض ولکن کثرة الشرکاء فیه اذا وقع الذباب





علی طعام رفعت یدی و نفسی تشتهیه و نجتنب الاسود ورود ما اذا کان الکلاب
یلغن فیه واغزینك دیقی بغایة قلیل اولمغله نجره مبتادر و حق سبحانه و تعالی
انده فرط شجاعت و فرط جبن جمع اتمشدر هذا خروس صداسندن و طشت اوازندن
و کدیدن بغایت خوف ایدر و اتش کورسه حیران اولور و هر نه قدر اج و غضبناك
اولسه حائض اولان خاتونه تعرض اتمز و اسده متعلق بعض امثال خاول ترجمه ده
مذکور اولمغله بو مقامده تعرض اولنمدی و وادیده صونك زیاده اولمه سنك
اولی و بر نوع بالق و کلب اصفر و کلب اکبر دیدکلری کوکبلر و قدیمی قایش
تعبیر اولنان اوزون دری پاره سی و اول قیرمزی تا صمه که دری بی دکدکرم
ایکی طرفنه وضع ایدرلر کلبت المزادة دیدکلری بو معنادن ماخوذدر و فرسك
ظهرینك وسطنده اولان خط استوی علی کلب فرسه دیرلر اول خطك اوزرینه
رکوب اتسه و اته رکوب ایدن کمسنه نك جیزمه سنك اوکجه سینه قاقدقلری
اینجه دمور که عربی ده مهماز دخی دیرلر و عامه تحریف ایدوب ماهیز دیرلر
و قلیجك قبضه سینه استحکام ویرمك ایچون صاریدقلری تا صمه و هر نسنه یه
استحکام ویرمك ایچون اتدکلری شی و الله اعلم لحن تجبیع الصوت
یعنی اصوات مصنوعه احداث و ترنم اتمك که لحن اغانیدن ماخوذدر جمعی
الحان و لحون کلور و فی الحدیث اقرؤا القران بلحون العرب و فهم اتمك
لحن بحجته فهمها معناسنه هذا عواقب اموره عالم اولان کمسنه یه لاحن
دیرلر اساس ده دیدی که فلان الحن فی حجته دیرلر انی فهم ایدوب هر نه
جهتی مراد ایدرسه حجتی اکا صرف اتمکه قادر معناسنه یقلو فلان لیس لحن
لحن و کلومك معناسی قال الله تعالی ولتعرفنهم فی لحن القول ای فی فحواه
و معناه و اعرابده خطا اتمك و اول کمسنه که قراءت اتدکده اعرابده چوق
خطا ایده اکا لحان و لحانه و لحنه دیرلر و لغة و فی الحدیث تعلموا الفرائض و السنن
واللحن کما تتعلمون القران و ایما لحن له دیرلر فلان کمسنه یه بر کلام تکلم اتدی
فقد معناسی اول کمسنه فهم ایدوب غیریلر فهم اتمسه زمخشری عبارتنده
منفهم اولان بودر که لحن لفظنك اصل معناسی میل اتمکدر و معانی مذکوره
جمله بو معنادن ماخوذدر شبستاننده دیدی که لحن نخل دلست که دراز از هم
عسل و هم لسع از کردش او حاصل نغمه نغمه نمود در بیکر نه که نغم دریماه
اوست زشر و الله اعلم لقوه انسانك یوزینه اصابت ایدر بر مرض که
صاحبنه ملقوق دیرلر و عقابه که اکثریا انثی یه اطلاق اولنور و سریع
الطیران اولان عقابه دخی دیرلر جمعی لقاء در ابن ظفر دیدی که عقاب
بر طیر حدید البصر در هذا ابصر من العقاب دیو ضرب مثل اولنور و مؤنثه
لقوه دیرلر لامك فتحی ایله بطلیوسی دیدی که لقوه لامك فتح و کسری
ایله عقابدن سریع الطیران اولاندر ابو عبیده دیدی که عقابك انثی سینه

لقوه دیدکلری اغزینك ایکی طرفی واسع اولدوغی ایچوندر وکثیرة الحبل یعنی چوق
حامل اولان خاتون مخفی اولمیه که اکثر کتب لغتده لقوه سریعة اللقاح اولان
ناقه یه وسریعة الحبل اولان خاتونه اطلاق اولنور دیو واقع اولدی میدانی
سرعة مقامنده کثرة ذکر اتدی که سریعا حامل اولمق کثرة حملی مستلزم اولدوغنه
بنا اولمق ملاحظه اولنور زمخشری اساس ده لقوة صادفت قبیسا مثلنك
تفسیرنده دیدی که لقوه اول طروقه در که ماء فحلی سریعا تلقی ایده وقبیس اول
فحل در که طروقه یی سریعا القاح ایده یعنی کثرة ضرابه محتاج اولمیه مثل مذکور
چوملك قپاغنی بولدی وکرکی کبی خصمی شمدی بولدی دیه جك یرده ضرب
اولنور ودلو واسعه والله اعلم م ملح که معروف در که انکله طعام اصلاح
اولنور که طوز تعبیر اولنور ومذکر ومؤنث استعمال اولنور لکن تأنیثی اکثردر
وماء ملح یعنی طوزلو صو وملح الماء دینلور اکر صو اصلندن طوزلو ایسه
واکر اول طاتلو اولوب صکره طوزلو اولور ایسه املح الماء دینلور مدینی بن
عبد الرحمن دیدی که ملاح کتاب وزننده شرطه یعنی اجراء سفینه وقتنده
موافق اولان ریح معناسنه در لهذا کیمجی یه ملاح تسمیه اولندی ابو عبیده
دیدی که ماء ملح یعنی طوزلو صوده عملنی اجرا اتدیکی ایچون ملاح تسمیه اولندی
وارضاع یعنی امزرمك یقال ملح الولد ای ارضعه وکلیب ابو طمحان برکسنه نك
اون عدد اوغوللرینه تربیت اتمك عهد ایدوب دوه لرینك سودی ایله مزبورلری
اسقا اتدی چونکه رجال مرتبه سینه بالغ اولدیلر کفران نعمت ایدوب ابو طمحانی
غارت اتدیلر ابو طمحان دیدی که وانی لارجو ملحها فی بطونکم وما بسطت
من جلد اشعث اغبر ملح دن مراد لبن در یعنی حضرت اللهدن رجا ایده رمکه
سزدن بنم انتقامی اخذ ایلیه بنم سزه اتدیکم تربیت وناقه لرمك قارنکزده اولان
سودی مقابله سنده ودخی اول سود مقابله سنده که ناقه لرمانی باشی
پریشان اولان مه لرندن کندی کوچکلری ایچون ابقا واتخاذ ایدرلر ایدی اول
سودی دخی آنلردن دریغ اتمیوب بسط ایدرلر ایدی زمخشری مصراع اولی
بو وجه اوزره تفسیر اتدی که مؤنث ضمیری ناقه یه راجع اوله ومصراع ثانیده
تبسطت ضمیری بنم اسخر اجزا اوزره ناقه یه راجع اولور لکن ظاهرده بیت مذکوری
شو وجهله تفسیر اتدی که یعنی بن رجا ایدرمکه سز ناقه لرك لبنینی وسزلك
جلدیکز غایت هزالدن پریشان ومکدر ایکن بسط ایدوب سمور دیکوزلك
حقوقنی حفظ ایدرسز وملاحة یعنی کوزللك وحرمت که رعایت حقوقی تعبیر اولنور
وبرکة فیروزابادی ملح لفظنده شو معنالری زیاده اتدی که ذکر اولنور علم
وشحم وسمن زمخشری دیدی که فلان ملحه علی رکبتیه دینلور شدید المخاصمه
معناسنه کویا خلق ایله دوکوشوب بولوشمقدن دیزلری یاره اولمغله طوز ایله
آنلره علاج ایدر والله اعلم ابن الانباری زاهر نام تألیفنده ابو العباس دن



نقل اتدی که عرب ملح ونار ورماده تعظیم ایدرلر وملح خصوصنده ملح فلان علی رکبته
دیرلر که آنده ایکی قول واردر قول اول بودر که یعنی فلان کمسنه حق رضاعی
محافظه اتمیوب ضایع ایدر که آنك ضایع اتدیکی نسنه لرك الك ادنی حق رضاعدر
دکبه سی اوزرینه ملح وضع ایدن کمسنه کبی که آنی ادنی بهانه ایله پریشان ایدر
قول ثانی بودر که یعنی فلان کمسنه سیئ الخلق در ادنی نسنه دن غضبه کلوب
صیحه ایدر دیزینه ملح وضع ایدن کمسنه ادنی بهانه ایله ملحی پریشان اتدیکی
کبی قال المسکین الدارمی لا تلمها انها من امة ملحها موضوعة فوق الرکب
انتهی معلوم اوله که زمخشری فلان ملحه علی رکبتیه مثلی شدید الخصومة اولان
کمسنه ده ضرب اولنور دیدکدن صکره دیدی که مسکین دارمی کندومی لومر ایدن
صحابة کثیر الخصام اولان خاتون حقنده دیدی که لا تلمها انها البیت
ومیدانی بیت مذکوری شحم معناسنه اولان ملح لفظنه شاهد ایراد اتدیکی
قسم اسماترجم سنده لفظ ملح ذکر اولنان موصفك هامشنده ذکر اتمشدر
مسیح عیسی علیه السلام ودجال مخفی اولمیه که بوندن اقدم اضداد تعدادنده
بیان اولنمش ایدی که لفظ مسیح اضداد دندر مسح الله الشیء دینلر حضرت
الله برنسنه یی مبارك یا ملعون خلق اتدی معناسنه امدی حضرت عیسی یه
مسیح تسمیه اولندوغی مبارك اولدوغی ودجاله مسیح اطلاق اولندوغی
ملعون اولدوغی ایچوندر مطرزی تمساح برحیوان بحری در سلحفاة کبی
لکن آندن بیوك وقبح ده مثل در دیدیکی کلام لفظ تمساح ملعون معناسنه
اولان مسیح دن مأخوذ اولمغی اشعار ایدر ملاحظه اولنور قاموس الاطبا ده
دیدی که حضرت عیسی یه مسیح اطلاق اولندوغی علیل واکمه وابرص مسح
اتمکله صحت ویرمکر سبب اولدوغی ایچوندر یاخود مسح ارض یعنی
سیاحت ایله قطع اتدیکی ایچوندر یا امسح القدم یعنی ایا قلری اخمص سز
اولدوغی ایچوندر یاخود والده سنك بطننده ن دهن ایله ممسوحا خروج
اتدیکی ایچوندر یاخود صادق اولدوغی ایچوندر ودجاله مسیح دیدکلری
کوزلری ممسوح اولدوغی ایچوندر قال عبد الرحمن الجامی قدس سره کرنه همکار
با نیکان زهنمامی چه سود یك مسیح ابرای اکمه کرد ودیکر اعور است یاخود
عیسی علیه السلام حضرت اللهك امری ایله احیاء موتی ایدر ایدی پس آکا
مسیح الهدی تسمیه اولندی ودجال دخی حضرت اللهك امری ایله احیاء موتی
ایده جکدر پس آکا مسیح الضلالة دیدیلر یعنی احیاء موتی اتدکلری ایچون
هر برینه مسیح اطلاق اولنوب بری برندن قید اضافی ایله ممتاز اولدیلر ودخی
دجاله دجال تسمیه اولندوغنك وجهنده دیدی که دجل البعیر دیرلر بعیرك
جمیع جسدینی قطران ایله یاغلو سه دجال دخی جمله روی زمینی سیاحت
اتدیکی ایچون دجال تسمیه اولندی ودخی دجل دیرلر کذب معناسنه دجال

دخی دیرلر کذاب اولمغله بو اسم تسمیه اولندی • ودخی دَجل تدجیلو دیرلر • التوه ایله یالدز
اتسه دجّال دخی باطلی ستر وحق صورتنده کوستردیکی ایچون دجّال دیدیلر • یاخود
دجال دن مأخوذ در سرقین معناسنه دجّال دخی روی زمینی تلویث ایتدیکی ایچون
دجّال دیدیلر یاخود رفقهٔ عظیمه معناسنه اولان دجّاله دن مأخوذ در • ودخی
ترکیده دیرمه ودونغرمه تعبیر اولنان قومه دجّل النّاس دیرلر ودجّالك اتباعی
دخی دجّل النّاس قبیلندندر • مجد الدین فیروزابادی مشارق الانوار شرحنده
عیسی یه مسیح تسمیه سی ایچون • اللی وجه ذکر ایتدی • وعَرَق وفی الاساس تقول فلان
اذا ذکر نزول المسیح • ومسح جبینه بالمسیح • وعرقه مسیح اطلاق اولندوغی عادتا
آل ایله سیلندیکی ایچون اولمق ملاحظه واوزرنده نقشی اولمیان درهم • اصمعی دیدیکه
مسیح کومشدن برقطعه ودرهم اطلس در مخفی اولمیه که اطلس عبارتندن منفهم
اولان بودر که درهم مذکورده نقشی سیلنمش درهم اوله زیرا ذئب اطلس
توبی دوکولمش ذئب معناسنه در وطلس محو معناسنه در اکرچه مطلقا نقشی
اولمیوب ساده اولان شیئه استعمالی شایعدر فلك اطلس دیدکلری کبی وذراع که
آرشین تعبیر اولنور • عامّه تحریف ایدوب آرشون دیرلر • ذراع آلة مساحهٔ
ارض اولمغله مسیح اطلاق اولندی مجازا • وکثیر الجماع اولان کمسنه که ماسح دخی دیرلر
وفی الاساس ومن المجاز مسح المرأة جامعها مثل مسّها • ومندیل خشن وفی
القاموس المندیل الاخشن یعنی زیاده خشونتی اولان پیشکیر مثللو بز ومسیحت
لفظنك جمعی که شعر معناسنه در • تَمرغ • وتمزغ کبی واکثر کتب ده ذوابه ایله تفسیر
اولندی فیروزابادی مسیح لفظنده شو معنالری زیاده ایتدی که ذکر اولنور
صدیق ویاغ مثللو نسنه ایله یاغلو نمش کمسنه وکثیر السیاحة • وممسوح الوجه •
یعنی قاشی وکوزی اولمیان کمسنه وکذّاب • والله اعلم بالصواب • مِسْحَل حمار
وحشی که فرا وحمار وحش وعیر دخی دیرلر • وعیر لفظی حمار اهلی یه دخی اطلاق
ایدرلر • ترکیده یابان اشکی تعبیر اولنان حیوان وحشی در ویابان خلق ده اولان
حماره اهلی دیرلر که مؤنثی حمارة در که وکنیه سی • امّ محمود • وامّ تولب • وامّ نافع
وامّ وهب در وحمار وحشی انثی سی خصوصنده عظیم الغیرة در هرکز یانندن
ایرلمزلر • وحمار وحشی نوعنك عجایب احوالندن بری بودر که اکر دیشیسی ارکك
ولد طوغردر ایسه ارککی کلوب اول ولدك خایه لرینی دندانلری ایله چکوب قوپاردر
ووالده سی هزار حیله ایله آنی تخلیص ایدر ویانندن ایرلمه سی ایچون ولدك
بایاغنی قیرار • وبعضیلر کندیکی والدندن تخلیصه قادر اولوبنجیه دك اوزریوب
یانندن آیرمز • حریری اون اوچنجی مقامه ده ولد مذکورك ایاغی قیرلدیغنه تلمیح
ایدوب دیدی که یا رازق الثعاب فی عشه وجابر العظم الکسیر المهیض اتح لنا
اللهمّ من عرضه من دنس اللؤم نقی رحیض یعنی آشیانه سنده بچه غرابه رزق ویرن
ای رازق جون وشکسته اولان استخوان جبر اولندقدن درست اولدقدن صکره ینه





شکسته اولان استخوانی جبر ایدن ای حکیم لایزال سن بزه اول کمسنه یی ارسال ایله که
آنك عرضی چرك بخل دن پاك ومغسول اولمش اوله تا بزی رزق ویرمکله مسرور
ایلسون • وحمار وحشی ایکی یوز ییل مقداری معمّر اولور ابن خلکان یزید بن زیادك
ترجمه سی خلالنده دیدی که عسکری طائفه سندن برکمسنه خبر ویردی که شام قرالرندن
جور نام قریه حوالیسنه نزول ایتدیك که اول اطرافده حمار وحشی بغایة چوقدر
برقاچ حمار شکار ایدوب برینی طبخ واکل ایچون تمام برکون وبرکیجه آتشنه آتش یاقدق
بر وجهله یومشامدی ایچمزدن بری قالقوب حمار مزبورك باشینی الینه آلوب
نظر ایدر ایکن قولاقلرنده برتمغا اثری کوروب دقت ایتدکده کوردی که بهرام جور
لفظی ایله تمغا وورلمش • ابن خلکان دیدی که مزبور قولاغنی بکا کتوردیلر نظر
ایتدیم کوردم که کوفی خط ایله بهرام جور لفظی ظاهر • وبهرام جور ملوك فرسدن
برملك در که رسول اکرمك بعثتندن چوق زمان مقدّم ایدی وعادتی
بو ایدی هر وحشی حیوانکه صید اولنه کندی اسمی ایله قولاغنه تمغا ووروب
اطلاق ایدر ایدی وحمار مزبور تمغا وورلمزدن اوّل قاچ ییل معمّر ایدی
آنی حضرت علوم الغیوب دن غیری کمسنه لر بیلمزلر • وتمغا وضع اولندوغی کوندن
ذکری مرور ایدن وقعه یه کلنجه تخمینا سکز یوز ییل مرور ایتمشدر • ابن وحشیه
واکثر اهل تجربه دیدیلر که حضرت الله تعالی حمار وحشی نك کوزنده برخاصهٔ عجیبه
وضع ایتدی که آنك کوزینه نظر ایتمك صحت عینه سبب وکوزده قاره صو نزولنی
منع ایتمکده تأثیر عظیمی واردر • والله علی کل شیء قدیر • ولسان • وفانس اللجام که
ترکیده کم دهانی تعبیر اولنور • ومبرد یعنی الکه • ودونری دیدکلری آلت • ومطر
جوزکه ایری قطره لو چوق یغمور تعبیر اولنور • ومطهره نك اغزی • ومنجل
یعنی اوراق • وصلو دکه اقامت حدود ایدن ضرب • وقطع ید • وقتل مثللو وساقی
نشیط یعنی اول ساقی همیشه کشاده رو • وچاپك که آندن بزم اصطلاحمزده
سبك روح ایله تعبیر اولنور که کران جان مقابلیدر • ورجل شجاعی که
یا کوزدشمنه هجوم ه جرات ایدر وبرقات بوکولمش ایپلك درزیلرك
خیاطه توبی ایچون بوکدکلری صاپ کبی • وبوکولمش ایکی ایپلکی بر یره کتوروب
ینه بوکسه لر آکا مبرم دیرلر • وعزم صارم یعنی اول عزیمت که مصمّم ومجزوم
اولوب صاحبی اندن رجوع ایتمیه • وینیه دن ایتدکلری توب جوهری دیدی که
سحل ثیاب یمن دن بربیاض توب در که پنبه دن ایدرلر • وفی الحدیث کفن
رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم فی ثلثة اثواب سحولیة کرسف که سحول
یمن ده برموضعدر که ثوب مزبور اول موضعه منسوب در فیروزابادی پنبه
مسحل لفظی ایچون برقاچ معنی زیاده ایتدی که ذکر اولنور منحت یعنی
اول دموری که انکله اغاجه نقل ایدرلر الت دموری تعبیر اولنور • ولجام که
سحال دخی دیرلر • وخطیب بلیغ • وفی الاساس خطیب مسحل ولسان

مسِّحل جحل كالمبرد وتقول اذا ركب فلان مسحله امجن الاعشى ومسحله اولكدن مراد قريض
وثانى دن مراد اعشى نك تابعى بر شاعردر زيرا هر شاعرك بر تابعى واردر ومسحله هم
اعشى نك تابعنك اسميدر واول ايكى حلقه برى برينه كچوب لجاملك ايكى جانبنده اولور
وصقالك برجانبى يا عذارى اثنا غيسنده صقالك مقدمنه وارنجه كه هر عذارده
بر مسحل اولور ومسحل كامل ونوب نقى والله اعلم مولى ناصركه معينى تعبير اولنور
وابن العم وفى الزاهر قال الله تعالى يوم لا يغنى مولى عن مولى شيئا اى لا يغنى
ابن عم عن ابن عمه والموالى بنوا العم والحليف كه ايكى قوم برى بريله معاهده
ومخالفه اتسه لر اول قومدن هر برى آخره نسبت ايله حليف اولور وسيد ضحاك
ديدى كه سيد حكيم ومتقى وحضرت الله حضورنده وقع واعتبارى اولان كمسنه يه
اطلاق اولنور ابن الانبارى ديدى كه سيد اول كمسنه در كه خير خصوصنده كندو
قومنه تفوق اتمش اوله بعضيلر سيد اول كمسنه در كه حسن الخلق اولمغله خلق
اندن خشنود اوله لر ورئيس القوم دخى سيد ديرلر ديديلر وزوج المرأة يه دخى
ديرلر وسيد مالك معناسنه دخى كلور يقال فلان سيد الجاريه اى مالكها والله
اعلم ومعتِق ومعتَق ومحب ومتابع يعنى بر كمسنه نك تابعى كه جمعى توابع
واتباع كلور وجار كه قومشى تعبير اولنور وولى يعنى اول كمسنه كه اخر كمسنه نك
هر امورينى كوره وكوزه ديب آكا صاحب چيقه قال الله تعالى ذلك بان الله
مولى الذين امنوا وان الكافرين لا مولى لهم وفى الحديث ايما امرأة تزوجت
بغير اذن موليها فنكاحها باطل والنديم مصاحب تعبير اولنور واكثر استعمالى
شرب شرابده مصاحب اولانده شايعدر جوهرى ديدى كه نادمنى فلان
على الشراب فهو نديمى وندمانى ومنادمه شرابده برى برينه مصاحب اولمق
معناسنه لهذا بعضيلر ديديلر كه منادمه لفظى مدامنه لفظندن مقلوبدر زيرا
نديم اولان كمسنه مصاحبى ايله ادمان شراب ايدرلر ابن الانبارى زاهرده
ديدى كه مولى اولى معناسنه دخى كلور قال الله تعالى النار هى موليكم اى
اولى بكم فيروزآبادى مولى لفظنده برقاچ معنا زياده اتدى كه ذكر اولنور
عبد وابن وعم ونزيل يعنى ضيف لكن اكثر استعمالى اول ضيفده در كه
مضَيِّف يعنى صاحب خانه دن جاه وحشمتده عالى اوله وشريك وابن الاخت
ودخى بو مثللو قرابة صاحبى اولان كمسنه لر ومُنعِم ومُنعَم عليه وصهر يعنى
داماد فائده فيه مولية ديرلر فلان كمسنه موالى يه مشابه در معناسنه
وهو يتمولى ديرلر سادانه تشبه وتقليد ايدر معناسنه ابن السكيت ديديكه
ولايت لفظى واولك كسرى ايله سلطان وولاية واولك فتحى ايله نصرت
معناسنه در سيبويه ديدى كه ولايت فتح ايله مصدر وولايت كسر ايله اسمدر
امارة لفظى كبى كه كسر ايله امير ووالى اولدوغنك نسنه نك اسميدر وكر
اميرلك ووالى لك معناسى كه تركيده بيك اولمق تعبير اولنور مراد اولنور ايسه



واوى مفتوح ايدرلر فتاحى شبستانده عبد معناسنه اولان مولى حقنده بر قطعه
دقيقه ايراد اتدى كه بودر خواجه وان آن زمان ولى كردد كز سر خويش بكذرد مولى
بنده آن دم چو شمع زنان شود كه كند رخ زبندكى زيبا بوشعرده اولميه كه مصرع ثانى ده
اولان لفظ مولى مصرع اولده كردد ومصرع ثانى ده بكذرد لفظلرينك على طريق
التنازع فاعليدر يعنى عبد افنديسنه دوست اولنجه كه افنديسى خدمتندن باشندن
كچدكجه پس افنديسى اوغرينه باش ويرديكى ايسه افنديسنه دوست اولدوغى
ظاهر اولور زيرا لفظ مولى باشنده يعنى حرف اولندن كچسه واسقاط اتسه لفظ ولى
قالور ودخى بنده شمع كبى اول وقتده حيوه بولور كه يوزينى خلوص عبوديت ايله
زيبا ايده زيرا لفظ بنده يوزينى كه حرف بادر حرف زايه تبديل اتسه زنده اولور
ولفظ زيبا ايكى جزوه تحليل اولنشدر والله اعلم ن نون حرف معروف كه
حرف ميمدن صكره مذكور اولور ودواة كه ايچينه مداد وضع اولنور وحوت كه
بالق تعبير اولنور جمعى نينان وانوان كلور وحوتك جمعى احوات وحوة وحيتان
كلور سعيد بن جبير رضى الله عنه سند صحيح ايله روايت اتدى كه حضرت آدم ارضه هبوط
اتدكده برده نسر ودريا ده حوتدن غيرى ذى روح يوق ايدى ونسر هر كون
درياكنارينه واروب حوته روى زمينده حادث اولان امورى وحوت نسره دريا ده
واقع اولان حوادثى حكايت ايدرلر ايدى چونكه نسر برده آدمى كوردى حوته واروب
ديدى كه بوكون روى زمينه بر غريب هيكل هبوط اتديكى ايكى اياغ اوزرينه
مشى ايدر والرنده چنكاللرى واركه انكله بطش ايدر حوت بو حكايه يى استماع
ايدوب ديدى كه اى يار قديم اكر بو حكايه واقع ايسه نه برده سكا ونه بحرده
بكا راحت قالور امام قشيرى روايت اتدى كه حضرت سليمان عليه السلام
حق سبحانه وتعالى حضرتلرندن استيذان اتدى كه بر كون جميع حيواناته ضيافت
عام ايله اكرام ايله چونكه اذن عالى صدور اتدى سليمان نشمير ساق اهتمام ايدوب
مدة مديده بى حد وبى عد طعام تدارك واحضار اتدى چونكه حيوانات برية وبحرية
دعوته اجابت ايدوب فوج فوج كلمه كه باشلديلر جمله دن اول بر بالق كلدى
واول احضار اولنان طعامى جمله اكل ايدوب سائر حيواناته برحبه قالمدى
سليمان غايت تعجبندن بالغه ديدى كه سن هر يوم بو مقدار طعامى اكل ايدرسن
بالق ديدى كه بن هر يوم بو طعامك اوچ مثلنى اكل ايدرم بوكون بو طعام
ايله بكا سد رمق حاصل اولمدى انتهى وحكما ديديلر كه حوت نوعى هميشه استنشاق
ماء ايدر حيوانات برية هوا استنشاق اتديكى كبى لهذا معده سنك مزاجى بارد اولمغله
مع هذا معده سى اغذيه يه بغايت قريب در كثرة اكل وحرص طعام ايله موصوفدر
وفى المثل كالحوت لا يلهيه شئ يلهمه يصبح ظمآنا وفى البحر فمه بخيل حريص حقنده
ضرب اولنور وحوتك جرفنه هوا داخل اولمغله صوتى يوقدر لهذا بعضيلر ديديلر كه
حوتك آق جكرى يوقدر كه منبع صوتدر فرسك طالاغى جمليكه رئه سى نعامنك

كموكلرنده ايلك اولمدوغى كبى• جاحظ ديدى كه بالق نوعنه برساعت مقدارى
هوا طوقنور ايسه البته هلاك اولور• لكن غزالى كلامى قول مذكوره معارض در•
زيرا ديدى كه برنوع بالق واردر كه روى دريا ده مسافۀ بعيده اوچر وينه دريايه
غوص ايدر• ابو حامد اندلسى تحفة الالباب نام تاليفنده ذكر اتديكى كلام غزالى
قولينى تأييد ايدر زيرا ديدى كه درياى رومده برنوع اوفتى بالق واردر كه هر
براندازه مقدارى كه اسى قلب دن انى اخذ وقرق مديده آلده طوتسه لر هلاك
اولميوب حركت ايدر ومضطرب اولور• واوفاقى اوفاقى طوغراسه لر هر قطعه سى
حركت ايدر وبر قطعه سنى آتش اوزرينه وضع اتسه لر صچرايوب آتشدن طشره
دوشر وبر ظرف ايچنه وضع واوزرينى طاش يادمور ايله ستر اتسه لر ينه مضطرب
اولور وبيك پاره اتسه لر كركى كبى بيشمدكجه اضطرابى منقطع اولمز• والله اعلم
جاحظ ديدى كه بالغينك قواطع واوايدى واردر قوش كبى كه سنه نك برفصلنده
برموضعده جمع اولورلر وسائر فصولده كلمزلر• خطيب بغدادى متفق ومفترق
نام تاليفنده اسامة بن زيد ترجمه سنده ذكر اتدى كه اسكندريه ده دريايه قريب
برتبه نك اوزرنده بربت واراندى نحاسدن يابلمش قامتى بردام قامتى مقدارى
وآياقى اوزرنده طوروب بر برماغى ايله استانبول طرفنه اشارت ايدر سليمان
عليه السلام عملى ميدر يا اسكندر عملى ميدر معلوم دكل وآكا قريب اولان
موضعده درياده بالقلر جمع اولورلر وصيادلر بهمن يوم اول موضعدن
بالق صيد ايدرلر• اسامة بن زيد مذكور• سليمان بن عبدالملك بن مروان طرفندن
مصره والى نصب اولنمش ايدى سليمان بن عبدالملكه مزبوره شو وجهله تحرير
اتدى كه يا امير المؤمنين حالا مصرده خرج وصرف اولناجق منقوده عظيم مضايقه
واردر باقور اولمدوغندن ناشى اسكندريه ده باقوردن مصنوع سراحيل اسمى
ايله مسمى برصنم واردر امر لرى اولور ايسه اول صنمى ايندروب وبوزوب
باقيرندن منقود وصنم مزبورى موضعندن ازال اتدكلرى ساعت ليل ونهار
آندن مفارقت اتميتى بالقلر اول موضعدن پريشان اولوب بردخى عودت اتمديلر
وذلك باذن الله العزيز الحكيم• فتاحى شبستان خيالده ذكر اتديكى بيت
مفرد نوع حوتك حضرت الله تعالى نك دست قدرتنده اسير وحكم الهى يه
رام اولدوغنده عاقله بسدر حيث قال• حوت دان صيد حكم ايزدى• يا الف
شكل شست بين دروى يعنى حوتى حضرت حق فيقوملك حكمنك صيدى وبدقدرتنك
زبون وقيدى قهرايله باقى كه چونك اوزرنده يا والف براولنه اولدوغى
كوره سين وبيت مذكور مشكلات دن اولمغله بو مقامده شرح وايضاح اولنمق
مناسب ملاحظه اولندى• بوشين اولميه كه ارباب نجوم مجرد اختصار قصدى
ايله هر برج ايچون برحرف علامت وضع ايدوب اول علامتلر ايله بروجه تلميح
اتديلر اولا برج حمل ايچون صفرى علامت اتديلر كه شكلى بودر• بعده برج ثور

ایجون



ايچون آ• وبرج جوزا ايچون• ب وضع ايدوب ابجد ترتيبى اوزره هر برجه على
الترتيب حرف وضع اتديلر كه برج دلو ايچون ى• وبرج حوت ايچون يا والف
وضع اتديلر كه يا والف مجموعى يا شكلنده رسم اولندقده بعينه اولته يه مشابه
اولور• ونعت رسول اكرم ملا برناث ذكر اتدى كه ذكر اولنور• نون بنى حوتست
يا كشتى كه بى بدر ياى حقيقت برده فتامل واستخرج النكتة من عند نفسك
ونونه لفظنك جمعى كه نونه صبى لرك چكه سنن اولور بركوچوك چوقوردن
عبارتدر وجمعى نوناتدر• وشفرة السيف يعنى قليجك كسكين اولان يوزى وعرب دن
برقبيله نك سيفى كه بالق صورتنده ايدى والله اعلم نفس نفس الانسان
وغيره كه مراد روح حيوانى دركه جميع حيوانات آنده مشتركلردر هذا اكثر اكابر
علما• لغت روح نفس در ديديلر• ابن الانبارى زاهرده ديدى كه نفسه نفس
تسميه اولندوغى دخول وخروج نفس اندن تولد اتديكى ايچوندر• نته كم روحه
روح تسميه اولندوغى روح وراحة انكله موجود اولديغى ايچوندر• وبعض
لغويين نفس وروح مرادف در ديديلر وبعض علما شو وجهله نفس وروح ميانى
فرق اتديلر كه روح بر نسنه دركه حيوة آنك سببى ايله در ونفس بر نسنه دركه
عقل آنك سببى ايله در وبر كمسنه نائم اولسه حضرت الله آنك نفسنى قبض
ايدر وروحنى قبض اتمز بلكه روح حين موتده قبض اولنور• انتهى سيد شريف
جرجانى بعض مؤلفاتنده نفسى شو وجهله تعريف اتدى كه نفس برجوهر
بخارى لطيف دركه قوۀ حيوة وحس وحركت اراديه يى حاملدر وحكما آكا
روح حيوانيه تسميه اتديلر وبر نورانى جوهردركه هميشه بدن حيوانى
اشراق وحين موتده آنك ضوئى ظاهر وباطن بدندن منقطع اولور• پس
معلوم اولدى كه موت ونوم جنس واحددن درزيرا موت نوم بورك
بالكليه بدندن انقطاعى ونوم انقطاع ناقص ايله انقطاعدر• امدى حضرت
قادر حكيم جل شانه جوهر نفسك بدنه تعلقنى اوچ وجه اوزره تدبير اتدى
پس اكر نفسك ضوئى بدنك جميع اجزاسنك هم ظاهرينه هم باطننه بالغ اولورسه
يقظه در• واكر ضوئى ظاهر بدندن منقطع اولوب باطننده منقطع اولمز ايسه
نومدر واكر ضوئى هم ظاهرندن هم باطنندن منقطع اولور ايسه موتدر• انتهى
ودبغه واصرم يعنى درى دباغت اتدكلرى مازى شلو نسنه دن بر دفعه بويايجق
قدر نسنه تقول هب لى نفسا من دباغ واصابت ايدن كوز يقال اصابه نفس
اى عين وكوزى چوق اصابت ايدن كمسنه يه نفوس ونفسادير لر• حكما ديديلر كه
اصابت عين نفسك قوتندن ناشى در اصابت ايدن عينه نفس اطلاقى معناى
مذكوره مبنى اولمق ملاحظه اولنور• بو عبد فقير منظومه ده ديمش ايديم كر تعجيله
واقع اولسه نظر• مبصر كوز دكوب آتش ايله• عينى ايله وتيرا تش كورن•
برنظر له ايدر بونى مضبوطه• قوۀ نفسدن اولورسه بو مال• آكادنشه عجبى عين.

كمال ودم خون كل شئ ليست له نفس سائلة فانه لا ينجس الماء ديوب نفسدن
دم مراد اتدى مطرزى ديدى كه لفظ نفاس ولادة مراده معناسنه در نفست المرأة
ديرلر خاتون طوغورسه كه دم معناسنه اولان نفسدن مأخوذدر ودمه نفس
اطلاق اولندوغى جملهٔ حيوانه اطلاق اولنان نفسك قوامى دم ايله اولدوغى
ايچوندر وعقيب ولادتده خروج ايدن دمه نفاس ديدكلرى مصدر ايله تسميه قبيلندندر
رحمدن خروج ايدن دمه حيض ديدكلرى كبى كه حاضت المرأة نك مصدريدر رضياء
معنوى ده ديدى حيض اول دمدر كه رحمدن خروج ايده واستحاضه اول دمدر كه
فرجدن خروج ايده دم حيض ايله دم استحاضه نك فرقى بودر كه دم استحاضه
رقيق قيرمزى دمدر كه رايحه سى يوقدر ودم حيض متغير اللوندر ورايحهٔ
خبيثه سى واردر حاضت المرأة ديرلر معلوم صيغه سيله واستحيضت المرأة
ديرلر مجهول صيغه سيله زيرا خاتونك استحاضه ده اختيارى يوقدر بلكه شيطانك
عملى در جن واغمى عليه ديدكلرى كبى مجهول صيغه لرى ايله جوهرى ديدى كه خاتون
وضع حمل اتدكده آكا نفساء وجمعنده نفاس ديرلر وكلام عربده فعلاء وزنى
فعال اوزره جمعلنمز الا نفساء وعشراء وكاهى نفساوات وعشراوات اوزره
دخى جمعلنورلر ونفست المرأة ونفست المرأة ديرلر مجهول صيغه سى ايله وولد
منفوس ديرلر وورث فلان هذا قبل ان ينفس فلان ديرلر قبل ان يولد معناسنه
انتهى وهمت ومآء فيروزابادى نفس لفظنده شو معنالرى زياده اتدى كه ذكر
اولنور جسد وعند قال الله تعالى تعلم ما فى نفسى ولا اعلم ما فى نفسك اى
ما عندى وما عندك او حقيقتى وحقيقتك وشيئك عينى يقال لجاء بنفسه
وعظمة وعزة وكبر وعيب واراده وعقوبة قال الله تعالى ويحذركم الله نفسه
اى عقوبته والله اعلم **نعامه** نعام لفظنك مفردى كه نعام اسم جنسدر
تمر وتمرة كبى وتذكير وتأنيثى جائزدر ونعامه كاهى نعامات اوزره دخى جمعلنور
تركيده دوه قوشى تعبير اولنور كنيه سى ام البيض وام ثلاثين ومذكرينه ظليم
ديرلر اصمعى ديدى كه افسانه عربده در كه دوه قوشينك اركگى بوينوز طلبى
ايچون صحرايه كتمش ايدى قولاقلرينى قطع اتديلر هذا يعنى مطلوبى اولان
بوينوزى منع وموجود اولان قولاقلرين قطع اتديلر وبو بابده آكا ظلم كلى اتديلر
ديو ظليم تسميه اتديلر مظلوم معناسنه ديديلر ونعامه نك طبعى حيوان
طبعنده اولمغله آكا طير اطلاق اتمزلر اكرچه يومورطه وضع ايدر وسائر طيور كبى
قناتلرى واردر وپاره سه يه طير اطلاق ايدرلر اكرچه سائر حيوان كبى حامل
اولور وطوغورر وحيوان قولاغى كبى قولاقلرى واردر وقنادلرينك تويلرى
يوقدر واطلاق مذكور طيران اتديكى ونظم كريمده طير اطلاق اولندوغى ايچوندر
قال الله تعالى واذ تخلق من الطين كهيئة الطير هكذا قالوا مخفى اولميه كه
نظم كريمده صراحة طير اطلاق اولنمدى بلكه هيئة طير واقع اولدى پس اولى





اولان فتكون طيرا عبارت شريفه سنى ذكر اتمك ايدى جاحظ ديدى كه نعامه يه فارسيده
شتر مرغ اطلاق اتدكلرى نعامه جمل وطائردن تولد اتدى ديو زعم ايدنلرك
زعمينى تأييد ايدر كذلك بعيرك قدمنه خف ومنسم اطلاق اتدكلرى كبى نعامه نك
قدمنه دخى خف ومنسم ديرلر ودخى نعامه نك انثى سنه قلوص اطلاق
ايدرلر ولفظ قلوص دوه ده دخى مستعملدر انتهى ابن قتيبه ديدى كه نعامه نك
مذكرينك اوازينه عرار وانثى سنك اوازينه زمار ديرلر انتهى ونعامه نك قوة
سامعه يوقدر لكن قوة شامه سى بر مرتبه قويدر كه قوة سامعه غناسنى ويرر
هذه امكنه بعيده دن صيادك رايحه سنى شم ايدر وعرب اشم من نعامة ديو
ضرب مثل ايدر اشم من ذرة ديدكلرى كبى ابن خالويه كتاب ليس ده ديدى كه
دنياده ايشتمز وصو ايچمز ابدا حيوان يوقدر الا نعامه وضب لكن ضب
استماع ايدر معلوم اولكه نعامه يه متعلق بعض امثال وغرائبه قسم اسما ترجمه سنده
مذكور اولمغله بو مقامده تطويل كلام اولنمدى وقوبى چرخنك الك تعبير
اولنان اغاجى كه چرخ آنك اوزرينه دور ايدر كه اول محورك ايكى طرفينى
قويونك ايكى طرفنه بنا اتدكلرى مناره لر اوزرينه وضع ايدرلر وعرب اول
مناره لره زرنوقان ديرلر ومحجة واسعه كه شاهراه وتخت روان يولى تعبير
اولنور وقويونك ايكى طرفنه پايه قلرى ايكى مناره كه عن قريب ذكرى سبقت
اتدى واياق ده برطرم ومغانه وبرفوسك اسمى كه عربدن يدى كمسنه نك فرسلرينك
اسمى نعامه ايدى وبيهسك لقبى كه بيهس آصلنده اسدك اسماسندندر
ادراك ثاره بى مثل كمسنه يه لقب ايدوب اشجع من بيهس ديو ضرب مثل
اتديلر وافعل ذلك نعم عينى ونعامة عينى اى كرامة لك يعنى بن فلان
نسنه يى مجرد سكا اكرام ايچون ايشلرم ونعم عينى كذلك نعامة عينى آصلنده
قرة عين معناسنه پس مآل معنى بودر كه سنك كوزك ليكه اكراما وقربا للعين
اولسون ديو ايشلرم وسنى مسرور اولسون ديو ايده رم زيرا قرة عين
سروردن كنايه در مسخونته عين تحم وحزندن كنايه اولدوغى كبى مطرزى
ديدى كه نعمت بهذا عينا ديرلر سن شو نسنه ايله مسرور وفرحناك اولدين
معناسنه چونكه عبارت مذكوره معناى مزبورده شايع اولدى رضاده مثل اتديلر
مثلا نعم الله بك عينا ديديلر حضرت الله سندن راضى اولسون معناسنه
فيروزابادى نعامه لفظنده شو معنالرى زياده اتدى كه ذكر اولنور آياق
واياق الكى وطاغ اوزرنده مظله كبى پايه قلرى بنا وفرسك دماغى واغزى
ونفس وفرح واكرام واياغه تعبير اولنان حوضنك ايچنده اولان سيورى
طاش وعظم الساق وظلم وجهل والساق على البئر دماغى ستر ايدن
بوفقه درى وجماعة القوم ولذا قيل فى المثل شالت نعامتهم والله اعلم
انتهى **ق** **ورق** ورق الشجر يعنى اغاج يپراغى يقال شجر ورق وورقة ووريقة

ای کثیرة الورق. وَوَرِقٌ. وَوَرِقَةٌ مثل تَمِرٌ وتَمِرَةٌ. واول اوکتشمش قان که یاره دن چیقوب زمین اوزرینه دوشر قاموس ده زمین اوزرنده مدوّد واقع اولان قان یا یاره دن دوشن قان دیدی اساس ده رایت فی الارض ورق الدم وهی القطع المستدیرة منه دیدی ابو عبیده دیدی که قانک اوّلی وَرَق درکه زمین اوزرینه قطعه قطعه وطامله طامله مدوّر دوشن قان قطعه لری اندن صکره بصیره درکه دوه نک طرناغی کبی دوشر واندن صکره جدیّه که بصیره دن بویوکدر واندن صکره اسباء درکه رُمح مقداری اوزون واقع اولور. واوزرینه یازی یازدقلری دری مغرب ده دیدی که ورق اول اینجه دری درکه اوزرینه یازی یازارلر. ورق المصحف دخی بو معنادن ماخوذدر که ورق شجره تشبیه طریقیله در واول دری یا بر کمسنه یه ورّاق دیرلر والمال من الابل والدراهم وغیری ده دخی مستعملدر. وقومدن احداث که یکی یتشمش کمسنه لر تعبیر اولنور. وضعاف فتیان معناسنه کلور یعنی کنج ونکیت اولوب ضعیف اولانلر کذا فی اکثر الکتب زمخشری دیدی که هو من ورق القوم ای من احداثهم وانّه وانّها لورقة اذا کانا ضعیفین حدیثین فیروزابادی ورق لفظنده شو معنالری زیاده ایتدیکه ذکر اولنور حُسن وجمال وبهجة دنیا ولفظ ورقة خسیس وکریمه اطلاق اولنور ضد در یاخود رجل ورق وامرأة ورقة دیرلر خسیس معناسنه والله اعلم بالصواب هم هلول معروف درکه فارسیده ماه نو دیرلر واول دمور که انکله وحشینک عرقوبنی کسرلر جوهری اول سنان درکه اوجنده ایکی چتال دموری واردر که انکله وحشی صید ایدرلر دیدی وعباره واجبا عرب دن برحی که هوازن دن برقبیله در قریلمش ذکر من طاشنک کناری وایازما تعبیر اولنان حوضک دیبنده قال ان تمّا قلیل وحیه مطلقا یاخود حیه ذکری واول دمور که سرک یاخود اکرک اکری اغاجلرینی انکله بری برینه ضم ایدر وکاهی دمور موضعینه اغاجدن ایدرلر وغلام حسن الوجه وچادر ایچنه صوکز مسوت ایچون اطرافنه قازدقلری مقوّس خرق. فیروزابادی هلول لفظنده شو معنالری زیاده ایتدی که ذکر اولنور بستان. ورجل مهزول. وبیلان قابی. ودوه تمغالرندن برنوع تمغا وبری بری اوزرینه دوزیلمش طاش وطرناقلرک دیبلرنده اولان بیاض ودفعة من المطر که صاغاناق تعبیر اولنور وهالی الاجیر دیرلر ارغاد آیلق ایله خدمت ایتسه که مصدری هلولا کلور والله اعلم هَوجَل مفازه بعیده که اصلا آنده نشان اولمیه ومطلقا نشانی اولمین ارض اصمعی دیدی که اول ارض که طوغری اولمیوب کاه صاغه وکاه صوله صاپان ارضدر وانجر السفینة که گمی لنکری تعبیر اولنور وبقیّة نعاس وناقه سریعه ودلیل حاذق واحمق ورجل ثقیل تقول انّ الهوجل لا تقطع الهوجل. ویقال هو اهوج هَوجَل ای ثقیل بطیء فیروزابادی هَوجَل لفظنده شو معنالری زیاده ایتدی

ذکر

رسیجیء ما یتعلق بیان ترجمة اوائل القسم الاول

قال فی الشرح حدید یعرقب بها الوحش وفی القاموس شیء یعرقب به الحدید

کما فی القاموس کما فی الصحاح

سکره آرق دیرلر

وفی الاساس ارس السفینة بالهوجل وهو اجل التثقیل



ذکر اولنور امرأة واسعه که هجول دخی دیرلر وفاجره وصالینه راق بولانارق یوریمک ولیل طویل ورجل نائم وچوق سفر ایدن کمسنه. والله اعلم یَدٌ معروف درکه ال تعبیر اولنور مجد الدین دیدی که یَدٌ ویَدَیٌ فتی کبی ویَدَة ویَدٌ جمله سی برمعنایه در ونعمت ویَدَیت لفظنک مصدری که یَدیُهُ دیرلر فلان کمسنه نک الینه اوردم معناسنه بش وجه اوزره لفظ ید اله اورمق معناسنه وکرکیلک تعبیر اولنور وسِیَة القوس یعنی قوسک ایکی طرفنده اولان اکری موصللر. وید الدهر یعنی زماندن مدة مدیده وملک میملک کسری ایله یقال هذا الشیء فی یدی ای فی ملکی وقوة قال الله تعالی والسماء بنیناها باید. ویقال اَیَّدَه ای قوّاه وتقول مالی الیه یدان ای طاقة واعطیته مالا عن ظهر ید یعنی اکا مالی تفضلا اعطا ایتدم که برشینه مقابله سنده ویرمدم وقرض دخی دیرلر وابتعت الغنم بیدین یعنی غنمی ایکی مختلف ثمن ایله اشترا ایتدم ثمنک نصفنی آلتون ونصف آخرینی کومش ویرمک کبی. وبین یدی الساعة یعنی قیامتک قدّامنده فیروزابادی ید لفظنده شو معنالری زیاده ایتدی که ذکر اولنور جاه ووقار وحجر مستحق اولان کمسنه یی حجر ایتمک مثلا سفیهی مالنه تصرف دن منع کبی ودفع ظلم وسلطان وجماعة واکل وندم وغیاث وذلت ویدی فلان من یده یعنی الی کندی وقوری دن وید دعا مقامنده یدی من یده دیرلر یعنی الری قوریسین واعطاه مبادأة یعنی فلان نسنه یی یدا بید ویردی ولقیته اول ذات یدین ای اول شیء وسقط فی یده ای ندم ورجل یَدیٌ وامرأة یَدیَة دیرلر صنّاع وصناعه معناسنه که ترکیده الی هنرلی تعبیر اولنور وثوب یدیّ وادیّ ای واسع وید الفاس نصابها وید الرحی دکرمن الی تعبیر اولنور که ال دکرمننه چوب آل ایله یاپیشوب چویردکلری اغاجدر وید الطیر ای جناحها جوهری دیدی که اول صید که دامه طوتیله الدن می طوتلدی یا فندن می طوتلدی دیه جک یرده آمیدیة ام رجولة دیرلر ولا آفعله ید الدهر دیرلر ابدا معناسنه وکاهی لفظ ید مجرد توکید ایچون ذکر اولنور کتبته بیدی کبی که کتبته انا معناسنه دن اصمعی دیدی که بر کمسنه برثوبی بورودکده فضله قالسه یدالثوب دیرلر ویقال ثوب قصیر الید مخفی اولمیه که عبارت اخیره ده واقع یددن مرادکم اوله نته کم میدانی سامی ده ید لفظنی کُم ایله تفسیر والله اعلم یمین ضد الیسار که صاغ طرف تعبیر اولنور وجمعی اَیمُن واَیمان وایامِن وایامِین کلور ولفظ یمین بو معنایه نظر ایله برکة معناسنه اولان یُمن دن ماخوذدر هذا یمینه یمنی وشماله شومی دیرلر ودخی یامنوا وتیامنوا دیرلر قوم صاغ جانبه توجه ایتدیلر معناسنه وشیخ فانی یه سکا بوکیفیت اوزره جنوبدن موت دخی راحتلودر دیه جک یرده التیمن اروح دیرلر زیرا میتی صاغ جانبنک

اوزرینه یا توردلر وقسم یعنی حلف که ترکیده آند ایچمك تعبیر اولنور زمخشری
روایت اتدی که قسمه یمین اطلاق اولندوغی عادة عرب بناءً در که بری برییله
معالفه یعنی آند لشوب عهد لشمك وقتنده بری صاغ الینی اخرك صاغ الینه وضع
ایدوب معالفه ایدرلر ایدی وقوت که ید یمنی اکثر یا ید یسری یه نسبت قوی
اولمغله قوته یمین اطلاق اتدیلر ومنزلة حسنه یعنی برکسنه عند الناس معزز
ومکرم اولمق یقال فلان عندنا بالیمین ای بالمنزلة الحسنة وعدل واول النهار
اخر نهاره شمال دیدکلری کبی مطرزی دیدی که یمین ملکتنه یمن دیدکلری
یمین قبلیه واقع اولدیغی ایچوندر نسبتی یمنی ویمانٍ در که اصلی یمنی ایکن
یاء نسبتك برینی حذف والدن الف عوض ویردیلر یمانی اولدقده صکره قاضٍ
کبی اعلال ایدوب یمانٍ اولدی کرمانی شرح بخاری ده دیدی که یمنك نسبتنده
یمانی یانك تخفیفی ایله لغت فصیحهٔ مشهوره در بعضیلر یانك تشدیدی
ایله دیدکلری صحیح دکلدر زیرا یمانی ده اولان الف یاء مشدده دن عوض
ویرلمشدر پس بو یا ایله قالور واکر یا مشدد اولور ایسه عوض ایله معوض
عنه ما بیننی جمع لازم کلور لکن تشدید ایدنلر شو وجهله جواب ویردیلر که
یمانی ده اولان الف عوض دکل بلکه زائده در نته کم صنعانی ده اولان نون
وررازی ده اولان زا زائده اولدقلری کبی انتهی مخفی اولمیه که میدانی هادی
للشادی نام تالیفنده معانی حروف معجمه بابنده دیدی که کرمانی جواب مذکوره
مناقض در زیرا دیدی که حرف نون کاهی همزه دن بدل اولور صنعاءنك
نسبتنده صنعانی دیدکلری کبی والا قیاس صنعائی در شویله ملاحظه اولنورکه
مجیب مذکور لفظ صنعانی مقصور زعم اتدی وعامهٔ کتب ده ممدود اولمق
اوزره تصحیح اولندی جوهری صنعاءنك نسبتنده صنعانی دیدکلری
قیاسه مخالف در دیدی والله اعلم فارابی سلك الجواهر نام تالیفنده دیدیکه
یمن بر ولایت معروفه نك اسمیدر ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم سعادتله
بیوردیلر که الایمان یمان والحکمة یمانیة یعنی ایمان اولا مکه دن نشأت
اتدی زیرا مکه رسول اکرمك مولد ومبعثی در صکره مدینه یه هجرت اتدی
ومکه تهامه دن وتهامه ارض یمن دندر لهذا ایمان یمنه نسبت اولندی
والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب ولنکتف بهذا القدر من امثلة
المشترکات ولنشرع فی بیان ماله تعلق بالاضداد فائده معلوم اوله که
ائمهٔ لغت دن چوق کمسنه الفاظ متضادہ ایچون کتب تألیف اتدیلر قطرب
وابوبکر بن الانباری وابو البرکات وابن الدهان وصغانی کبی لکن اضداددن
بر نوع وار در که منشی ومترسل وشاعر انلره بلکه محتاج در تا که انشاء
وتحریر اتدیکی نسنه ده صنعت طباق اجرا اتمکله یا غنا یا رحسن اولوب اصحاب
ادب عندنده مقبول اوله ابوجعفر بن النحاس بو بابده بر کتاب لطیف تألیف

اتدیکه

اتدی که صنایع ادبیه یه هوس ایدن مبتدیلره نمونه اولمق ایچون اضداددن برقاچ
لفظ ذکر اولنمق مناسب ملاحظه اولندی الامثلة من الالفاظ المتضادة التی
تذکر مع ضدها حیوة وممات امانة وخیانة نصیحة وغش جور وعدل انصاف
وحیف امر واجر ثواب وعقاب طلاوة وانقباض غلظة ودقة صغیر وکبیر
شباب وهرم غنی وفقر بلوغة وعی فرح وترح ضحك وبکا نشاط وکسل
تسبع وجوع اقلال واکثار تباعد وخمول حریة وعبودیة طاعت ومعصیت
موافقت ومخالفت حرص وقناعت وفاء وغدر استبشار وعبوس
انجاز وخلف اهانت واکرام یاس وطمع نقص وزیاده شح وسخا کبر
وتواضع حسن وقبح طویل وقصیر بعد وقرب ضلال ورشاد وفی هذا القدر
کفایة لمن له قلب او القی السمع وهو شهید فصل فی الالفاظ بالنسبة
الی معانیها بحسب الوضع والاستعمال معلوم اوله که بعض الفاظ وارد رکه
واضع انی بر معنای عامه وضع ایدوب استعمال اولندقده دخی عمومی اوزره ابقا
وعام استعمال اولنور ثعالبی فقه اللغة نام تالیفنده آنك ایچون مخصوص بر باب
عقد ایدوب کلیات عنوانی ایله معنون قلدی زیرا آنده کل ما هو کذا فهو کذا
عبارتی ایله تعبیر اولنور وترکیبی دخی هر نسنه که شویله اوله بویله اولور عبارتیله
ترجمه اولنور الامثلة سماء هر نسنه در که عالی ومظل اوله لهذا خانه سقف
وتاباننه کذلك سحابه سماء اطلاق اولنور یقال اضلح سماء بیتك ومطرت السماء
صعید هر ارض مستوی موبق هر نسنه در که ایکی شیئك میاننده حاجز وحائل
اوله کعبه هر مربع اولان بنا که مکعب دخی دیرلر ونردك زار تعبیر اولنان
ایکی مهره سینه کعبتین دیدکلری بو معنادن ماخوذ در قال الشاعر بالترکیة
تا دورده در دائرهٔ کون وفساد ممکن دکل اولمق حرکاتندن شاد طاس فلك
ایچره کعبتین انجم کوسترمز ایمش هیچ کیمه نقش مراد صرح هر بناء عالی دابه
هر حیوان که روی زمینده دبیب وحرکت ایده عیر هر ابل وخیل وحمیر که بر موضعدن
بر موضعه اثقال وذخیره کوتوره لر ماعون هر نسنه که شی حقیر اولمغله
عادتا آنی کمسنه کمسنه دن دریغ اتمیه آلات چناق وچوملك مثللو جوهری
دیدی که ماعون بر لفظ در که منافع بیتی جامعدر قدوم وفاس وقدر کبی
ابو عبیده دیدی که اهل جاهلیت هر منفعت وعطیه یه اطلاق ایدرلر ایدی
حدیقه هر بستان که آکا دیوار چورلمش اوله عقیله نسا وابل وخیلدن
هر کریمه اولان حمام هر قوش که طوقی اوله قصب هر اوت که بوغوم
وماءسوره سی اوله عضاة هر اغاج که دیکنی اوله سرح هر اغاج که
دیکنی اولمیه عرصه هر بقعه که انده بنا اولمیه وادی هر قرجه که طاغلرده
واورمانلقلرده اندن سیل صوبی جریان ایلیه فسطاط هر مدینه که
جامعه اوله فیروزابادی دیدی که فسطاط اهل کوره نك جمع اوله جغی موضع

وعمرو بن العاص بنا اتدیکی مصر عتیقیك علمی در که اسکی مصر تعبیر اولنور إهالَه
هر نسنه که انی ادام یعنی اتمك قاتوغی ایده لر• زَیْت ویاغ• وساده یاغی• وآت
یاغی وبوغرك یاغی والیه یاغی مثللو تَسِیم هر دیبج در که اغاجی تحریك
واینی ستر اتمیه اسکاف عرب هر اهل صنعته اطلاق ایدرلر پابوججی ودموزجی
وغیری کبی نَجْد هر موضع که ارض دن مرتفع اوله ابن خالویه روایت اتدیکه
هر نسنه که شعاع آفتاب آکا طوقونه وصکره زائل اوله وقت ده حاصل اولان
گولکه یه• فیئ• وظل دیرلر وافتاب طوقونمغله حاصل اولان گولکیه ظل دیرلر
ودخی بعض الفاظ وار در که واضع آنی عام وضع ایدوب استعمال اولندقده
بعض افرادینه مخصوص اولور• وبو قسم بغایة قلیل در ابن درید حجّ لفظی
ایله تمثیل اتدی آصلنده مطلقا بر شیئ قصد اتمك معناسنه وضع اولنمشدی
استعمال اولندقده قصد بیت مکرّمه تخصیص اولندی• مخفی اولمیه که هر
تخصیص مذکور اهل لغة علمی اولسه مثال مذکور مثال اولمغه صالح اولوردی
ایدی لکن اهل شرع علمی اولمق اوزره متفق علیه در• صاحب مزهر دیدی که
بن قسم مذکور ایچون بر مثاله بر موفق اولدم که بغایة مستحسن سَبْت لفظی
واضع مطلقا دهر وضع اتمش ایدی استعمال اولندقده ایام اسبوعدن بر یومه
تخصیص اولندی جمهره ده دیدی که لفظ رَث اولا هر شیئك خسیسنه وضع
اولنمشدی• استعمال اولندقده ملبوسات ومفروشاتك خسیسنه تخصیص اولندی
ونَمّ لفظی اصلنده مطلقا بر شیئ جمع اتمك معناسنه ایدی صکره استعمال اولندقده
حشیش جمعینه مخصوص قیلندی وخَمَّ اللحم واَخَمَّ دیوب مطلقا آت قوقدی
معناسنی مراد ایدرلر ایدی صکره استعمال اولندقده طنجره ده بیشمش یا کباب
اولمش اتك قوقسنه تخصیص اولندی زیرا چیك آت قوقسنه صلّ اللحم واصلّ
دیرلر ولغت یمانیه ده فَزَت نفسی عن الشیئ مطلقا بر نسنه دن نفسم ابا
اتدی معناسنه ایدی مثلا طعامدن ابا اتسه خواه قارنی طوق اولمغله یا سبب
اخر ایله صکره استعمال اولندقده بر شیدن ایکره نوب ابا اتدی معناسنه
تخصیص اولندی ورضاض لفظی واضع مطلقا چاقیل طاشنه وضع اتمش
ایدی واستعمال اولندقده اوزرندن صو جریان ایدن چاقیل طاشنه تخصیص
اولندی ولقد احسن من قال فی وصف نهر ٭ وما علی الرضراض یجری
کانه صحایف تبر یُشْکَلن جدولا• کانه به من شدة الجری جنّة• وقد البستهُنَّ
الرّیاح سلاسلا• ابو عمرو دیدی که سِبْت لفظی واضع مطلقا دباغت
اولونمش دری یه وضع اولندی• ودخی اصمعی دیدی که مُفدَّم اول ثوب درکه
مُشْبَع یعنی کرکی کبی بویانمش اوله آکا قویو بویانمش تعبیر اولنور هر رنك
اولورسه اولسون لکن کسائی مُفدَّم قرمزی ایله بویانمشه مخصوص در
دیدی• ودخی بعض اهل لغة دیدیلر که خطّ لفظی مطلقا سیفه اطلاق اولنور

لکن

بکسر السین

فقط اولسون غیری نقل ایله لرالله

لکن جمهره ده بَحْرَین وعمّان ده یا پدقلری سیفه مخصوص در دیدی ودخی لفظ
زَفّ هر قوشدن زَغَب کبی اولان توی در که اندن مردار توی تعبیر اولنور
لکن بعض اهل لغت نعامه مخصوص در دیدیلر• قالی امالی سنده دیدی که زِبْرِج
ریح ایله ظاهر اولان سحاب در• لکن ابن درید دیدی که اول سحاب ده قرمزیلق
اولمدقچه زِبْرِج دیمزلر صکره کامل ده دیدی که لفظ عِهْن صوف ملوّن معناسنه در
واکثر اهل لغت کلامی دخی بو در• لکن اصمعی دیدی که هر صوفه عِهْن
اطلاق اولنور خواه بویالو خواه بویاسز وصبره دیدی که حَنْتَم خزف اخضر
معناسنه در که قوم توس تعبیر اولنور• لکن اصمعی دیدی که هر قوم توسه حنتم
اطلاق اولنور خواه یشل خواه دکل• والله اعلم ودخی معلوم اوله که بعض الفاظ
وار در که واضع انی خاص وضع اتمش ایکن عام اولمق اوزره استعمال ایدرلر
ابن فارس فقه اللغة ده آنك ایچون بر باب عقد اتدی اصمعی دیدی که لفظ
وِرْد آصلنده صویه وارمق معناسنه موضوع ایدن صکره هر نسنه یه وارمقده
استعمال اتدیلر ولفظ قَرَب آصلنده طلب الماء معناسنه ایدی صکره هر طلب ده
استعمال اولندی ودخی بر کمسنه فریاد اتسه رفع عقیرته دیرلر یعنی صوتنی بلند
اتدی وعبارت مذکوره مثل مجراسنه جاریدر موردی بو در که بر کمسنه نك
ایاغنك سکرینی عقر یعنی قطع اتمشلر ایدی شدّة وجعندن عقیره سنی یعنی
معقور اولان ایاغنی قالدیروب صیحه وفریاد ایدر ایدی صکره هر رفع صوت
ایدن کمسنه یه رفع عقیرة دیدیلر ابن درید جمهره ده بو نوعدن اولان الفاظ ایچون
بر باب عقد ایدوب باب الاستعارات عنوانیله مُعَنْوَن قیلدی• ودیدی که لفظ
مَنِیحَت آصلنده شو معنایه ایدی که بر کمسنه آخره قویونی یا ناقه سنی بو وجه اوزره
ویره که آخر انلرك سودی ایله انتفاع ایده لر بشرط آنکه شاة وناقه معطینك
اوله صکره هر عطیه یه منیحت اطلاق اتدیلر• اکمل مشارق الانوار شرحنده من
کانت له ارض فلیزرعها او لیمنحها حدیث شریفنك بیاننده دیدی که منیحت
کاهی صله اولور• ملك وجهی اوزره وکاهی عاریة اولور• انتهی ولفظ وَغَی
اصلنده جنکده اختلاط اصوات معناسنه ایدی صکره استعمالی کثیر اولوب
نفس حربه وغی اطلاق اتدیلر• وفی الاساس شهد الوغی واصله الجلبة فی
الحرب وغیث لفظی آصلنده مطر معناسنه ایدی صکره مطر سببی ایله نابت
اولان نباته غیث دیدیلر کذلك سمادن مطر ومَطَر واقع اولان موضعی مراد ایدرلر
تقول العرب ما زلنا نطاء السماء حتی اتیناکم• ای نطاء مواقع الغیث وندی که
فارسیده شبنم دیرلر عشب ده استعمال ایدرلر• وخُرْس لفظی خاتونلرك نفاس
وقتنده اکل اتدکلری طعام مخصوص معناسنه ایکن ولادة ایچون اتدکلری دعوت ده
استعمال اتدیلر• واعذار آصلنده ختان معناسنه ایکن ختان وقتنده اتدکلری
ضیافت ده استعمال اتدیلر• وعادة عرب بو ایدی که بر کمسنه تزوج اتدکده شاة

اعاده ارضعه دیسه ... ملکانه علیه ...
بالشد ...

وابل اوزرینه عقد نکاح ایدوب آنلری منکوحه نك خانه سنه سوق وایصال ایدر
وفلان ساق الیها مهرها دیرلر ایدی صکره دراهم ودنانیر اوزرینه نکاح وآنلری
سوق وارسال اتسه لر ساق الیها مهرها دیدیلر کذلك عادتلری بو ایدی که
برکسنه زوجه سنه دخول مراد اتدکده برخیمهٔ جدیده نصب ایدوب انده دخول
ایدرلر ایدی واکا بنا، وبنی فلان علی امرأته دیرلر ایدی صکره توسیع ایدوب عبارت
مذکوره یی مطلقا دخولده استعمال ایدوب صحراده دخول اتسه دخی بنی فلان
علی امرأته دیدیلر • وظعینه لفظی اصلنده هودج ایچنده اولان خاتون معناسنه
ایدی صکره هودجه وهودجی کوتورن بعیره دخی ظعینه دیدیلر • وخطر لفظی
آصلنده بعیر قویروغی ایله ودکلر بنی مرة بعد اخری ضرب اتمك معناسنه ایدی
صکره ودکلرینه اصابت ایده نه دخی خطر دیدیلر ولفظ راویه آصلنده
سقا، وه سی معناسنه ایدی صکره سقا نك طولومنه دخی راویه دیدیلر •
ودفن لفظی میتی ترابه وضع وستر معناسنه ایدی صکره برکسنه کتم سر
اتسه آکا دخی فلان دفن سره دیدیلر • ونوم لفظی انسانه مخصوص ایدی
صکره توسیع ایدوب صباحه دك بوکیجه برق آتیلدی دیه جك یرده ماتامت
اللیلة السماء برقا دیدیلر • کذلك نام الثوب دیرلر ثوب کهنه اولسه وهمود اصلنده
اتش سونمك معناسنه ایدی یقال همدت النار ای انطفأ صکره همد الثوب
دیوب ثوب اسکیدی معناسنی مراد ایدرلر ولفظ عمی آصلنده کوزه مخصوص
ایدی یقال عمی الرجل ای صار اعمی صکره عمیت عنا الاخبار دیوب خبرلر بزدن
مستور اولدی معناسنی مراد ایدرلر • ولفظ رکض مطلقا ایاق ایله برشی ضرب
معناسنه ایدی صکره مرکوب اولان حیوانده استعمال ایدوب راکب اولان
کسنه ایاغنی تحریك اتمه دن آت سکرتسه دخی رکض الفرس دیدیلر • ابن
درید دیدی که رکضت الدابة دیرلر مفعول اولمق اوزره دابه نك نفسی ایله
مطلقا دابه یی سکرتدردم معناسنه خواه ایاغنی تحریك اتسون خواه اتمسون
وبعضیلر رکضت الدابة دیرلر نائب فاعل اولمق اوزره رفع ایله که لغت اهل
عالیه در • انتهی • جوهری دیدی که رکض آصلنده تحریك رجل معناسنه در صکره
استعمالی کثیر اولوب مطلقا آت سکرتسه رکض الفرس دیرلر که فصیح دکلدر
بلکه صواب اولان رکض الفرس در مجهول صیغه سیله انتهی زیرا رکض الفرس
معلوم صیغه سیله آت ایاقلرین زمینه ووردی معناسنی مؤدی در • وعقیقه
اصلنده اول قیلدر که ولد تولد اتدکده انکله تولد ایدر صکره اول قیلی طراش
اتدکلری ذبح اولنان قربانه عقیقه دیدیلر • وظما آصلنده عطش وصویه اشتیاق
معناسنه ایدی صکره توسع ایدوب ظمئت الی لقائك دیدیلر • ومجد آصلنده دابه نك
بطنی علف ایله طولو اولمق معناسنه ایدی صکره کرم ایله مملو اولان کسنه یه
مجد فلان فهو ماجد دیدیلر • یعنی امتلأ کرما • ولفظ فقر آصلنده نبات وانسانده

قال الله تعالی ارکض برجلک

خالی



خالی اولان عرض معناسنه ایدی صکره اکلت خبزا قفرا دیوب بلا ادام معناسنه •
مراد اتدیلر وامرأة قفرة دیوب قلیل اللحم معناسنی مراد اتدیلر • وغرغره لفظی
آصلنده اغزده وبوغازده تحریك واداره معناسنه ایدی صکره غرغره بالسکین
دیرلر ذبحه معناسنه وغرغره بالسنان دیدیلر طعنه فی حلقه معناسنه وتغرغرت
عینه دیدیلر • تردد فیها الدمع معناسنه وقرقره آصلنده اردك دوه کوکره دکده
اولان هدیرلك صفا وارتفاعی معناسنه ایدی صکره حسن الصوت اولان کسنه یه
قرقار دیدیلر • وافق لفظی ناقه نك لبنی قلیل اولمق معناسنه ایدی صکره قلة عقل
معناسنده استعمال ایدوب افق الرجل دیدیلر قل عقله معناسنه واول کسنه یه
افین وما فون دیرلر وحلس آصلنده دابه نك ظهرینه برذعه کبی طرح اتدکلری
جل وکچه پاره سینه دیرلر ایدی صکره آت صیرتنه ملازم اولان کسنه یه حلس دیدیلر
یقال فلان من احلاس الخیل ای لا یزل من ظهر فرسه که کثیر الصید وکثیر المحاربة دن
کنایه در • وصبر لفظی آصلنده حبس معناسنه در صکره قتل فلان صبرا دیدیلر
حبس حتی قتل معناسنه یعنی بر آز زمان محبوس اولوب صکره مقتول اولدی
واول کسنه که قاضی انی یمین اتسون دیو حبس ایدوب بعده یمین اتسه آکا یمین
صبر دیرلر یقال حلف صبرا ای حلف بعد ان حبس مجاهد • استعینوا بالصبر
والصلوة کلام شریفنده اولان صبردن مراد صومدر دیدی زیرا صوم مستلزمات دن
نفسی صبری مستلزم در وبومقامه کلنجه ابن درید باب معقود ن بورده ذکر
اتدیکی الفاظ در که ترجمه اولندی لکن بعض مواضعده جسته جسته ذکر اتدیکی
الفاظ دخی ذکر اولنمق افاده دن خالی دکلدر ملاحظه سی ایله بو مقامه ذکری
مناسب ملاحظه اولندی وهی هذه باس آصلنده حرب معناسنه در لکن حرب
مظنهٔ خوف اولمق مناسبتی ایله لا باس علیك دیوب لا خوف علیك معناسنه مراد
اتدیلر • وصبابه آصلنده کاسه نك دیبنده قالان صو وسود معناسنه ایدی صکره هر نسنه نك
بقیه سینه اطلاق اتدیلر • حتی صبابات الکری دیوب کوزده اولان بقیهٔ نوم مراد
اتدیلر • ورائد آصلنده طالب کلأ معناسنه ایدی صکره هر طالب حاجته رائد
دیدیلر • ونیرب آصلنده نمیمه معناسنه ایدی صکره هر داهیه یه نیرب دیدیلر • وحوب
آصلنده جمل اصاسنه ایدی صکره شایع اولوب زجر جملده استعمال اولندی که
حاده حرکات ثلث جاریدر • ودردق لفظ صغار ناس معناسنه ایدی صکره کثیر
الاستعمال اولمغله هر شیدن کوچك اولانه دردق اطلاق ایدرلر • وکزم آصلنده
ارض غلیظه معناسنه کدن ماخوذ در زحمت معناسنه وارض مذکوره حیوانات
زحمت ویرمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی کذ لسانه بالکلام • وقلبه بالفکر دیدیلر
وکثب آصلنده صیدك صیاده قربی معناسنه در یقال ارمی الصید فقد اکثبك ای
دنا منك صکره هر قریب اولان شیئه مکثب دیدیلر • ولفظ نابث برقازوب وبناشلق
ایدن کسنه معناسنه در صکره مطلقا تفتیش واظهار ایدن کسنه یه اطلاق ایدوب

حتى فلان نبث عن عيوب الناس ديديلر بظهر عيوبهم معناسنه ورضاب آصلنده اغزدن
آقن ديق كه سالياندن تعبير اولنور آكا ديرلر ايدى صكره رضاب المزن ديوب سحابدن دوكيلن
يغموري ورضابة النحل ديوب عسلي مراد اتديلر وبسق البيت ديرلر ايدى بيت ارتفاعده
كماله بالغ اولسه صكره هر نسنه كه ارتفاعده غايته بالغ اولسه آكا قد سبق ديديلر بسقت
النخلة والنخل باسقات عبارتلري دخي اندن مأخوذدر حتى بر كمسنه قومنه عالي وغالب
اولسه بسق فلان في قومه ديديلر علاهم معناسنه وبشم لفظي حيوانك امتلاسي معناسنه
مخصوص ايدي صكره توسيع ايدوب انسانك امتلاسنه دخي بشم ديديلر وانعق
الطير ديرلر قوش شدت ايله طيران اتسه يقال عقاب عنقاء وعبنقاة اي شديد
الطيران صكره بر مرتبه شايع اولدي كه فلان كمسنه عنف وشدت ايله سوز سويلدي
ديه جك يرده انبعق فلان علي بكلام ديرلر ابن الانباري زاهر نام تأليفنده ديديكه
قد قرمت الى لقائك ديرلر سنك لقاكه زياده مشتاق اولدم معناسنه قرم
آصلنده شدت اشتهاء لحم معناسنه در يقال قرمت الى اللحم اقرم وانا قرم اليه
اي شدة شهوتي اليه انتهى قالى اماليده ديديكه خارب لفظي آصلنده سارق الابل
معناسنه ايدي خاصة صكره هر سارقه خارب ديديلر خواه بعير سرقه اتسون خواه
غيري شيء سرقه اتسون ابو جعفر نحاس معلقات شرحنده ديديكه خمره مدامه
تسميه اولندوغي كوبده دوامي اولدوغي ايچوندر بعضيلر ديديلر كه كوبده غليان
اتدكدن صكره ساكن اولدوغي ايچوندر يقال دام الشيء اي سكن وثبت اكر سؤال
اولنور ايسه كه هر ساكن اولان شيئه مدام اطلاقي صحيح اولورمي جواب ويريلور كه اصل
صحيح اولمق در بشرط آنكه اول شيئه اسم مخصوص وضع اولنمش اوله انتهى زيرا
فقط مدام لفظي ايله تسميه اولونسه خمرك اسمي اولان مدام ايله اشتباه واقع اولور
والله اعلم وصلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم ودخي معلوم اولكه بعض الفاظ
واردر كه عام الوضع وعام الاستعمال اولنور لكن اول عامك تحتنده اولان افرادك
هر برنده اطلاقي ثابت ايكن هر بري ايچون مخصوص اسم وضع اولنمشدر ثعالبي
فقه اللغه ده انكي ايچون بر فصل عقد ايدوب ديديكه بعض لفظ عامدر وفوك
زوج وزوجه ميانده اولان بغضه مخصوصدر وتشتهي مطلقا طعامه معناسنه
عامدر وتوحم حامل اولان خاتونلرك اشتهاسنه مخصوصدر كه تركيده آش
يرمك وقتنده اولان اشتهادر ولفظ نظر عامدر هر منظوره باقمغه شاملدر
ولفظ شيم برقه نظره مخصوصدر كذلك لفظ اجتلاء عروسه نظره مخصوصدر وفي
القاموس جلا العروس واجتلاها بمعنى اي نظر اليها مجلوة ولفظ غسل عامدر كه
هر شيئي ياقامغه شاملدر وقصارة ثوبي غسله مخصوصدر ولفظ غسل جميع اجزاء
بدنه عامدر ووضوء غسل وجه ويد ورجله مخصوصدر ولفظ حبل عامدر كه
هر ايپه شاملدر ولفظ كر خرما اغاجنه چيقمق ايچون ياپدقلري ايپه مخصوصدر
ولفظ صراخ عامدر كه هر نوحه وبكا وفريادده شاملدر ولفظ واعية ميت ايچون



اولان صراخه مخصوصدر ولفظ عجز عامدر كه هر كمسنه نك اوتراق تعبير اولنان
موضعه شاملدر وعجيزه لفظي خاتونلرك اوتراق يرينه مخصوصدر ولفظ ذنب
عامدر كه هر حيوانك قويروغنه اطلاق اولنور وذنابى آت قويروغنه مخصوصدر
هكذا قاله الثعالبي في فقه اللغة لكن كلام مذكور اكثر اهل لغة كلامنه مخالفدر جوهري
ديديكه لفظ ذنابى قوش قويروغنده استعمال اولنور اكرچه ذنب دخي ديرلر
عاقله وآت ودوه قويروغنه ذنب وذنابى اطلاق اولنور لكن ذنب اطلاقي
كثيردر وفي الاساس فرس طويل الذنب والذنابى واخذت بذنابى الطائر
فيروزآبادي ذنابه وذنابا وذنبا وذنب بر معنايه در ديدي وفي المثل ركب
ذنب الريح اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه جمله يه سبقت ايدوب بر وجهله
آكا يتشمك ممكن اولميه وفي مثل اخر ركب ذنب البعير اول كمسنه حقنده ضرب
اولنور كه نصيب قليله راضي اوله ولفظ تحريك عامدر ولفظ انغاض باشي
تحريكه مخصوصدر مخفي اولميه كه لفظ انغاض مطلقا باشي تحريك مخصوص دكلدر
بلكه تعجب وقتنده اولان تحريك رأسه مخصوصدر والله اعلم ولفظ حديث عامدر
كيجه ده وكوندزده اولان حديثه شاملدر وسمر كيجه وقتنده اولان حديثه مخصوصدر
وفي المثل لا افعله ما سمر السمير يعني ابدا ايشلمم كذلك لا افعله ما سمر ابنا
سمير مثلي ابددن كنايه در كه ابنا سمير ليل ونهار معناسنه در اي لا افعله ما اختلف
الليل والنهار ولفظ سير عامدر كه مطلقا يوريمكه شاملدر وادلاج وسرى كيجه
يوريمكه مخصوصدر لكن ادلاج اول ليلده يوريمكه ديرلر يقال ادلجوا اي ساروا
في اول الليل واكر آخر ليلده يوريديلر ديمك مراد اولونسه اذلجوا ديمك
كرك تشديد ايله وسرى بوتون كيجه يي يوريمكه ديرلر ونظم كريمده اسرى بعبده
ليلا واقع اولدي كه لفظ ليلا تأكيد ايچوندر يا تجريده مبنيدر ولفظ نوم
عامدر كه هر وقتده اولان نومه شاملدر وقيلوله نصف النهارده اولان
نومه مخصوصدر وقايله نصف النهار وقايل وقيل وقت مذكورده نائم
اولان كمسنه در ولفظ طلب عامدر كه هر مطلوبي طلب اتمكه شاملدر
وتوخي خير طلبنه مخصوصدر استوخ لنا فلانا ديرلر فلان كمسنه نك خبريني
بزم ايچون طلب ايله معناسنه ولفظ وخي وتوخي حاء مهمله وخاء معجمه
ايله روايت اولندي موهبة عامدر كه مطلقا قاچمق معناسنه وآباق عبيده
مخصوصدر ولفظ خدمه عامدر كه خدمتكارلره شاملدر ولفظ سدانه كعبه
خدمتكارلرينه مخصوصدر خدمه خادمك وسدنه سادنك جمعيدر وسدانه
خدمت كعبه معناسنه در ولفظ رايحه عامدر وقتار بريان اولمش آت رايحه سنه
مخصوصدر زمخشري ديديكه وجدت قتار الشواء والطبيخ ويقال لا تونجارك
بقتار قدرك جوهري قتار عود رايحه سنه دخي ديرلر ديدي وكرى لفظي
مطلقا قوش آشيانه سينه عامدر وادحي نعام آشيانه سنه خاصدر ولفظ عدو

حیوان ایچون عامدر که حیوانك سکرتمه سنه شاملدر و عسلاندن قوردلك عدوندن مخصوصدر
ثعالبی درة فاخره نام تألیفنده اعدی من الذئب مثلنده دیدی که محتملدر که لفظ
آعدی عدودن یاخود عداوتدن مأخوذ اوله و عسلاندن ذئبه مخصوص بر نوع
مشیدن و بر صریع السیر کمسنه بنه مرورا تدی دیمجك یرده فلان مر ینا کانه ظل ذئب
دیرلر قال الراجز والله لولا وجع فی العرقوب لکنت ابقی عسلا من ذئب فائده
لفظ ذئب مهموز و غیر مهموز اولور لکن همزه اصلدر مؤنثی ذئبة و جمع قلتی آذؤب
و کثرتی ذئابدر خاطف و سید و ذؤاله و سرحان و عملس و سلق ذئب در
ابو عبیده دیدی که ذؤلال مشی خفیف معناسنه در لهذا ذئبه ذؤاله تسمیه اولندی
و فی المثل آغدر من الذئب زیرا ذئب بر انسانه قصد ایدوب مقاومتدن عاجز
اولسه عوا و فریاد و سائر ذئابدن استمداد ایدوب چونکه قوردلر مجتمع اوله لر
انسان مذکور بر طریق ایله قوردلك بربنك اوزرینه قان احداث اتسه قوردلر
انسان معهودی ترك و ذئب معهوده اقبال ایدوب اول ساعت آنی پاره پاره
ایدرلر بعض شعرا نزول شعاید وقتنده مواسات و معاونة امید اتدیکی صدیقندن
خلاف مأمولی ظهور اتدکده عتاب ایدوب دیدی که ؎ و کنت کذئب السوء
لما رای دما بصاحبه یوما احال علی الدم بیهقی شعب ده اصمعیدن روایت
اتدی که بادیه ده بر عجوزك خیمه سینه نزول اتدیم کوردوم بر شاة قتل
اولنمش و بر قورت یاوروسی دخی شاتك یاننده پاره پاره اولمش عجوز مزبوره
مزبوره دیدی که یا اصمعی مشاهده اتدیکك کیفیتك سببنی بلورمیسین بن
دیدمکه بلمم عجوز دیدی که بو قورد یاوروسنی خیمه مزه ادخال و بو شاتك
لبنی ایله پرورده اتمش ایدك آخرنده والده سی مثابه سنده اولان شاتی
قتل اتدی بن دخی آنك مقابله سنده قصاص اتدیك و بنه بو خصوص ایچون
بر ایکی بیت نظم اتدی دیدی بن دیدیم که انشاد ایله استماع ایدهیم پس
انشاد ایدوب دیدی که ؎ بقرت شویهتی و فجعت قوما و انت لشاتنا
ولد ربیب غذیت بدرها و ربیت فینا فمن انباك ان اباك ذیب
اذا کان الطباع طباع سوء فلیس بنافع فیه الادیب و لقد احسن عندلیب
الشیرازی فی هذا المعنی حیث قال ؎ عاقبت زاده کرك شود کرچه با آدمی
بزرك شود و دخی ذئب کوکی لسانی ایله قلیچ ایله قطع ایدکی قطع ایدك
اصلا کوکك صداسی چیقمز فائده عوی الذئب دیرلر عوی الکلب دیدکلری کبی
شاعر زمانه خلقندن شکایت ایدوب دیدی که ؎ لیت شعری کیف الخلاص
من الناس و قد اصبحوا ذئابا ذوی اعتداء قلت لما بلغهم صدق نجرع رضی الله عنه
عن ابی الدرداء ابو الدرداء قولینه تلمیح درکه دیدی ایاکم و معاشرة الناس
فانهم ما رکبوا قلب امرء الا غیروه و لا جواد الا عقروه و لا بعیرا الا دبروه
سهیلی غزوه بدر قصه سنده روایت اتدی که عبد الله بن الزبیر رضی الله تعالی عنه

مؤنثی سلقه در و اما سلیقه دن سلقه دیرلر سلقه بالکلام دیدکلری مأخوذ اولان ملکه حفظه اولنمز کلامی ابعه اذیت اتدی سلقه دن منه

الخطاب محرما الذئب منه





رسول اکرمی کوروب هوهو دیدی چونکه والده سی اسما بو کلامی استماع اتدی متغیره
اولوب آنی ارضاعدن امساك اتمکه عزیمت اتدی و رسول اکرم بیوردیلر که ارضعیه
و لو بما عینك کبش بیه ذئابه علیها نیاب لینتصح البیت اولیقتلن دون نجیل
ساسانیه نام کتاب ده اذنة العواد با بنده دیدی که بر کمسنه قوردلك تویونی عودك
عودینك تارلرینك میاننه وضع ایلسه ضرب اتدکده اول تارلر پاره پاره اولمغله
عودیك صداسی چیقمز شرط اتکه اول تارلر قویون باغری ساغندن یاپلمش اوله
و اذنة الدفاف با بنده دیدی که دف یاپان کمسنه که دکانننده قوردك تویوف
تبخیر اتسه لر دفلرده اولان دریلر پاره پاره اولور و اذنة الطبال با بنده دیدیکم
بر کمسنه قوردك دریسندن بر طبل یاپوب طبالر طبللرینه ضرب ایدرلر ایکن
طبل معهودی ضرب ایلسه جمله طبللرك دریلری پاره پاره اولور و ما ذلك
الا بتقدیر العزیز الحکیم و ظلع لفظی عام در انساندن غیر ینك اغسا قلغنه و ضبع
ضبعه مخصوصدر یعنی ضبعك که فارسیده کفتار و ترکیده صرتلان تعبیر
اولنور اغسا قلغنه مخصوصدر جوهری ضبع لفظنك مؤنثنده ضبعه دیمزلر
زیرا مذکرینه ضبعان و جمعنده ضباعین دیرلر سرحان و سراحین دیدکلری کبی
و مؤنثی ضبعانه و ضبع درکه جمعی ضبعانات کلور و کاهی ضباع دخی کلور
هم مذکرك هم مؤنثك جمعی اولمغه صالحدر ابن البری دیدی که مقتضای قاعدۀ
عربیه بودر که مذکر و مؤنث جمع اولسه لر مذکرك حکمنی مؤنثك حکمنه تغلیب
ایدرلر لکن ایکی موضعده بو قاعده تخلف اتدی اول بودر که ضباعك مذکر
و مؤنثی تثنیه اتمك مراد اتسه لر مؤنثك حکمنی اخذ و تغلیب ایدرلر یعنی
تثنیه لرنده ضبعان دیوب مؤنث اولان ضبع لفظنك حکمنی اجرا اتدیلر و مذکر
اولان ضبعانك حکمنی اجرا اتمدیلر حاصلی مؤنث اولان ضبع و مذکر اولان ضبعان
لفظلرینك تثنیه لرنده ضبعان دیوب ضبعانان دیمدیلر کویا مذکرك تثنیه سنك
حکمی اجرا اولنسه کثرة زوائد لزومندن فرار اتدیلر ثانی بودر که بر حادثه
وقوعی ایچون تاریخ وضع اتسه لر لیله ایله ضبط ایدوب یوم ایله اتمدیلر
مثلا وقعت هذه الوقعة فی لیلة مضت من رجب دیوب من یوم مضی دیمدیلر
کویا بو خصوصده اسبقیت رعایت اتدیلر زیرا شهردن اول موجود اولان
لیله در ابن الانباری دیدی که لفظ ضبع مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور لکن معروف
اولان ابن بری مذهبیدر زمخشری ربیع الابرارده دیدی که ضبع نوعی بر سنه
ذکر و بر سنه انثی اولور ارنب کبی ذکر اولدوغی سنه ده مذکرلر عملنی ایدر
مؤنث اولدوغی سنه ده طوغورر قزوینی دیدی که عربده بر قوم درکه برایکی
بیك جماعتك میاننده آنلردن بری بولونسه و بر موضعه مصادف اولسه لر
ضبع مزبور اول کمسنه دن غیری بر فرده توجه اتمز لهذا اول قومه ضبعیون دیرلر
و فی المثل افسد من الضبع فی الغنم و زیاده فساددن درکه بر سودی قویون

لغته صبع و اظلع قالوا للعاجز ضبع طویله من

ایچنه کیرسه بر ایکی قیونی اهلاو اتمکله قناعت اتمز واکر ذئب وضبع قیونه صوریسنه جمع
اولسه لر بری برینه منع اتدکلرندن ناشی قیون سالم اولور هذا عرب دعالرنده اللهم
ذئبا وضبعا دیرلر قال الشاعر نفرقت غنمی یوما فقلت لها یا رب سلط علیها الذئب
والضبعا میدانی دیدی که ضبع بغایة احمق اولمغله ما یخفی هذا علی الضبع دیو ضرب
مثل ایدر ابن زکریا رازی دیدی که ضبعک دریسندن برغربال یاپوب ذرع ایدوب چکلری
جبرباتی انکله الهدکده صکره ذرع اتسه لر چکرکه ضررندن امین اولور کمال دمیری
دیدی که ضبعک ارککنک صاغ اویلوغنک دبرینک حلقه سنه قریب اولان موضعندن
قیللر بولوب احراق وسحق اتدکده صکره زیتون یاغی ایله قریشدیرسه لر وانه دیدکلری
مرضه مبتلا اولان مابونک دبرینه سوررسه لر مرض معهود بالکلیه مندفع اولور
لکن بغایة احتیاط ایده لر که مذکور قیللری ارکک ضبعندن آله لر نه برا ضبعدن
آلوب مرض معهوددن سالم اولان کسنه نک دبرینه سوررسه لر مرض
معهودی احداث ایدر وبو خاصه عجیبه در که کرات ایله تجربه اولنمشدر والله
علی کل شیء قدیر ابو عبیده غریب مصنف ده دیدی که لفظ ربع دارده عامدر که
هر نه ایچون بنا اولنور ایسه ولفظ مربع وقت ربیعده ساکن اولمغیچون بنا
اولنان منزله مخصوصدر ولفظ عقار باد وضیاع اولان منزل ومنتجع
طلب کلاء ده بنا اتدکلری منزلدر وفم لفظی انسان وسائر حیوانک اغزی که
جمعی افواه کلور وفوهه طولوم اغزی در که کذلک جمعی افواه کلور جمهره ده
دیدی که نخیخ هر حیه نک اغزندن ظهور ایدن صوتی در وکشیش افعی یه مخصوص
بر صوت در که جلدینک بعضی بعض جلدینه سورونمکدن حاصل اولور که ترکیده قیشقیدی
تعبیر اولنور ابو عبیده مقاتل الفرسان نام تالیفنده دیدی که سهم لفظی مطلقا
اویقوسزلق معناسنده عامدر که خواه اویومدوغی شرده اولسون خواه
خیرده اولسون وارق لفظی بر مکروه اصابت اتمکله اویقوسزلغه مخصوصدر
والله اعلم ودخی معلوم اولکه بعض الفاظ مخصوصه وار در که معانی
مخصوصه یه وضع اولنوب استعمال اولندقده اول معنالرده استعمال اولنور
نقد الامثله علماء لغة دیدیلر که مکانک لفظی وعید ایچون موضوعدر
وعدده استعمال اولنمز ترکیده بر کسنه بر کسنه یه غضب اتدکده یرکنی اوتورد
دیدکلری کبی ابو عبیده دیدی که تتابع لفظ شرده غیریده استماع اتمدک که
ترکیده بر نسنه نک اوزرینه صابیر صابیر دوکولمک تعبیر اولنور مثلا تتابعت
الفراش علی النار دیرلر تتابعت النحل علی العسل دیمزلر واکثر کتب لغت ده
تتابع لفظنی توالی ایله تفسیر اتدیلر که مطلقا بری بری آردنجه اولمقدن
عبارتدر واولی لک لفظی مقام تهدید ووعیدده مستعملدر که قرب
معناسنه اولان ولی دن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور اصمعی دیدی که اولی لک
عبارتنک معناسی قاربک ما یهلکک یعنی سنی هلاک ایده جک نسنه سکا



وفی الصحاح السهد الارق وفی القاموس سهد لم ینم لیلا وفی القاموس السهد افراط فی الیقظة

یکره چالانت یاتسا قت دیمک ترکیده



قریب اولدی دیمکدر ثعلب دیدی که عبارۀ مذکوره نک معناسنی اصمعی اتدیکی تفسیردن
مناسب بر تفسیر استماع اتمدیم وظل فلان یفعل کذا عبارتی نهارده واقع اولان
عمله وبات فلان یفعل کذا عبارتی لیلده واقع اولان عمله مخصوصدر وجعلوا
احادیث عبارتی که قوم بر عمل اتدیلر که میان خلقده مثل اولدیلر معناسنه نثرده
مستعملدر فقط بزم اصطلاحمزده بر کمسنه بر مکروه عمل اتسه مقاملرمزده دللرده
داستان اولدی تعبیر اولنور خلیل دیدی که یعملة لفظی کثیر العمل اولان ناقیه
مخصوصدر جمله دیمزلر ونعت لفظی شیء امر حسنی ایله وصفه مخصوصدر وامر
قبیح ایله وصفه نعت دیمزلر ابو حاتم دیدی که لفظ اذین کیجه ده اولان صوت وغوغه
مخصوصدر که لیلة ذات اذین دیرلر ویوم ذو اذین دیمزلر ابن درید دیدی که
اش القوم وتاششوا دیرلر بعضی بعضی اوزرینه شر ایچون قیام اتسه لر
وخیرده استعمال اولنمز وفی القاموس الاش القیام والتحرک للشر انتهی
وجز لفظی غنمه وحلق لفظی معزی یه مخصوصدر یقال جزت الشاة وحلقت
العنز وخفض لفظی جاریه نک ختنه یه وغلاملرک ختنه یه ختان دیدکلری کبی
یقال خفضت الجاریة وختن الغلام وحقب البعیر دیرلر بولی طوغری چقمسه
جمله مخصوصدر جوهری دیدی که حقب اول قولان تعبیر اولنان ایپدر که
دوه نک ذکرینه قریب موضعدن سمره باغلورلر که اول ایپ ذکرینک غلافنک
اوزرینه واقع اولمغله بولی محتبس اولوب تبول اتمکه قادر اولمسه حقب
البعیر دیرلر وابلمت البکرة دیرلر ناقۀ شابه نک فرجی شیشسه بکره دن
غیری ده مستعمل دکلدر فیروز آبادی دیدی که بلمت الناقة وابلمت دیرلر
ناقه فحله طالبه اولسه وبلمة ضبعه یا خود شدت ضبعه نک فرجی شیشمک
معناسنه در وغط البعیر دیرلر هدیر اتسه جمله مخصوصدر وناقه یه دیمزلر
وشو طعامک نه کوزل رایحه سی وار در دیه جک یرده ما احسن قداوة
هذا الطعام دیرلر که بیشمش ودخی بریان اولمش طعامه مخصوصدر وفی
الاساس ما احسن قد اللحم وقد اتر وقداوته ای ریحه انتهی وقبل عیر وماجری
عبارتی امر ماضی ده استعمال اولنوب امر مستقبلده استعمال اولنمز مثلا
فعلت ذلک قبل عیر وماجری دیرلر سافعل قبل عیر وماجری دیمزلر معلوم
اوله که عبارت مذکوره امثالدندر وسرعت مقامنده ضرب اولنور میدانی
دیدی که قبل عیر وماجری ابو عبیده بر کسنه بر مجلسده کندودن استیضاح اولنمش
وذکری دخی سبقت اتمش ایکن بر نسنه دن خبر ویرسه فعل کذا وکذا قبل
عیر وماجری دیرلر یعنی فلان کمسنه شویله شویله اتدی عیردن وعیرک
جریاننده اول عیری تخصیصک وجهی بودر که عیر یعنی حار وحشی صید
اولنمقده بغایت حذر اوزره در هذا جری سائر حیواناتک جریندن زیاده
بوسببدندر که سرعت ده مثل اولمشدر بعضیلر عیردن مراد انسان العیندر

ن ما ماجلدایلد مطلقا قطع وجز میجز ابد اوت وقیل شالی ینشرب قطعه بستاپلد

دیمک حیوانک ذکرینک تعبیر اولنور یعنی ارککان زیاده طالب اولمق بیلیه

ای اف اللتی یقال الغنیه او لذات یدیه وارک وطلب وقبل وعیر وماجری

مردمك چشم وكوز ببه‌كی تعبیر اولنور وآنك اوزرنده جاری اولان كوز قپاغی دركه
جبنی حركتی دن پس قبل ان یطرف الانسان معناسنه راجع اولوركه بزم اصطلاحمزده
كوز آچوب یومنجه اولان وقت دن سریع وقلیل مدت ده ملاقی اولدوم پوشیده اولمیه
توجیه اوله نظر ایله لفظ ما مصدریه وثانی یه نظر ایله موصوله اولور علامه
زمخشری مستقصی ده دیدی كه قبل غمض وما جری ای قبل انسان العین وحركته
للنظر هو جریه ومثل مذكور مبكر یعنی ایركن كلن كمسنه ده ضرب اولنور یعنی
دیده لر خواب دن بیدار اولمه دن كلدی كه ایلكردخی اویقودن اویانمه دن كلدی
تعبیر اولنور وبعضیلر عیردن حمار وحش مراد در دیدی كه مرعی یه سائر حیواندن
اول كلور یعنی حمار وحشی مرعی یه چقمزده اول كلدی ومحتمل دركه ما موصول اوله
الذی معناسنه یعنی حمار وحشی ده وسائر حیوان دن جری ایدن حیواندن
اول كلدی انتهی ابن فارس دیدی كه بو باب ده در اول عبارت كه نفی دن غیریده استعمال
اولنمیه ما بالدار آدم عبارتی كبی كه لا احد فیها معناسنه در جمهره ده دیدی كه
بوش لفظی جماعت كثیره معناسنه در كه جمعی اوباش كلور یونس دیدی كه جماعت
مزبوره قبائل متفرقه دن اولمدقجه بوش دیمزلر واكر بر بابانك اولادلری
اولسه كه قبیله اصطلاح عرب ده اندن عبارتدر بوش تسمیه اولنمز صراحده
دیدی كه بوش لفظنك جمعنده اوباش دیدكلری قلب مكان طریقی ایله دركه
قیاس اولان ابواش دن بعض اهل لغت دیدیلر كه لفظ ثناء ممدود اولدقده خیر
وشرده مستعملدر مقصور اولدقده ذكر جمیله مخصوص اولور وحل لفظی
زجر ابل ده تكلم اولنور لكن ناقه یه مخصوصدر واركك دوه یی زجرده حاه حاه
دیرلر ولفظ عاج عاج مذكر ومؤنث زجرده مستعملدر وناقه نجاة دیرلر
سریعة معناسنه كه جمله اطلاق اولنمز اگرچه ناقة ناجیة دیوب مذكرنده ناج
دیرلر وصواح لفظی جلك عرقنه مخصوصدر بعضیلر هر عرقه صواح دیرلر
دیدی وداد لفظی نعاس دن تمایله مخصوصدر اود لفظی مطلقا اعوجاج معناسنه در
ویوم ارونان ولیلة ارونان دیرلر كوندز وكیجه ده شدة وكرب نهایتنه
بالغ اولسه فیروزآبادی هر برنده وصف واضافت جائزدر دیدی وخیرده
استعمال اولنمز وجعبه لفظی نشابه مخصوصدر یعنی تركی اوق تعبیر اولنان
اوقلك ظرفنه وكنانه لفظی نبله یعنی عربی اوق تعبیر اولنان اوقلك ظرفنه هم
مخصوصدر كه تركش وقبور تعبیر اولنور وفرس شطبة دیرلر فرس طویل اولسه
كذلك جاریة شطبة دیرلر جاریه طویل القامة اولوب وشطب دیوب مذكره
اطلاق اتمزلر وهلقم لفظی اشداق یعنی اغزده اوزد دیدكلری موضع واسع
اولان دوه یه مخصوصدر غیری حیوانه اطلاق اولنمز وعیهل وعیهم ناقه
سریعه یه مخصوصدر بعضیلر دیدیلر كه لفظین مذكورین ناقه سریعه وصفنده
جمل وصف اولنمز وغلام فرهد وفرهود دیرلر آنلوجا نلو تعبیر اولنان



غلام حسن معناسنه كه غلامه مخصوص وصف در رجله اطلاق اولنمز وسرحوب
لفظی فرس طویل معناسنه كه مؤنثه مخصوصدر مذكره وصف اولنمز وكفبور
اول عقدر یعنی اور تعبیر اولنان یومری كه باشده اوله واكر سائر جسدده
اولور ایسه اكا عجره وسلعه دخی دیرلر وفرس قید ود دیرلر طویلة معناسنه
مؤنثه مخصوصدر وقاروره لفظی شراب وغیری نسنه وضع اولنان ظرف
معناسنه زجاجه مخصوصدر وثله قویون سوریسینه مخصوصدر كچی
سوریسینه اطلاق اولنمز وبنوا فلان سواء دیرلر خیرده یا شرده مساوی
اولسه لر وسواسیة دیرلر شرده مساوی اولسه لر خیرده مساوی اولان اطلاق
اولنمز وجباح لفظی ضرطه ایله مخصوصدر ولفظ حبق مطلقا ضرطه دن لكن
جوهری حبحب الرجل حبق دیدی وخرابه سرقة ایله مخصوصدر كه خارب
سارق لا ایله اطلاق اولنور فقط وتدابرا القوم دیرلر میانلرنده عداوت وانقطاع
واقع اولسه ابوعبیده دیدی كه عبارت مذكوره قبیله واحد یعنی اب واحدك
اولادلری میاننده اولان مخصوصدر وسارب لفظی اول كمسنه یه مخصوصدر كه
حاجات ومهماتنه نهارده سعی ایلیه قال الله تعالی ومن هو مستخف باللیل
وسارب بالنهار كذا قاله صاحب المزهر مخفی اولمیه كه بالنهار لفظی ذكر
دغدغه دن خالی دكلدر اللهم تؤكیده یا تجریده حمل اولنه جوهری سارب
لفظنی شو وجهله تفسیر اتدی كه اول نسنه دركه روی زمین ده استدیكی طرفه
توجه ایده سرب الفحل دیرلر مرعی یه توجه اتسه وفی الاساس هو یسرب
النهار فی حوایجه وكبش الیان دیرلر عظیم الالیة معناسنه رجله دخی
اطلاق اولنور ومراده یه الیان دیمزلر بلكه عجزاء دیرلر وامرأة بوجاء عظیمة
العجز معناسنه كه رجله اطلاق اولنمز وامرأة ثدیاء دیرلر ممه سی بیوك معناسنه
مذكرنده اثدی دیمزلر ورجل بزیع دیرلر ظریف معناسنه كه احداث ده مستعملدر
ابوالغوث دیدی كه غلام بزیع دیرلر تكلم ایدوب كمسنه دن حیا اتمسه كه
انسانده صفت ممدوحه در ونزب الظبی دیرلر تصوت اتسه ونزیب صوت
الظبی معناسنه مذكره مخصوصدر وظبی وبقرك اركگنه نزب دیرلر وبغمت
الظبیة دیرلر تصوت اتسه وبغام وبغوم مؤنثه مخصوصدر فیروزآبادی
ولدی ایچون اتدیكی صوت دردیدی ویوم عصیب دیرلر شدید معناسنه
شره مخصوصدر وعبل اول ورقدر كه همیشه ورقی دوكولمین اغاجدن
دوكولمش اوله سرو واثل وطرفا كبی كه اول اغاجلره هدب دیرلر قاموسده
دوكیلن ومجددا ظهور ایدن ورقه عبل دیرلر اضدادده دیدی وعلی
فلان ابل وبقر وغنم دیرلر صباح مرعی یه كیدوب اخشام اوله قدر
صاحبنك اوزرینه كلدكلری ایچون وغیری مال ده علی ذكر اولنمز بلكه لفلان
دیرلر لام ایله غریب مصنفده دیدی كه لفظ طرف خیل دن عتیق وكریم

مناسنه مذکره مخصوصدر ونحوص اول بقرهٔ انثی درکه سودی اولمیه که غیری حیوانده
استعمال اولنمز قاموس ده دیدی که نخض وناحض اول بقرهٔ وحشیه درکه قصیر اوله
ونحوص اول اتان درکه ولد ولبنی اولمیه انتهی وجبهٔ قلیل اللبن اولان نجی یه مخصوصدر
غیری حیوانه اطلاق اولنمز مجد الدین نجبهٔ قلیل اللبن وکثیر اللبن اولان نجی درکه اضداددندر
دیدی وحرودٌ لفظی قلیل اللبن اولان قویونه مخصوصدر قاموس ده ناقة حرودة و
حاردت الابل انقطع البانها اوقلت دیدی قالی امالی ده دیدی که سبات لخمس
دیرلر اشتریتها معناسنه که سبا اشترا رخمردن غیری ده مستعمل دکلدر وناقة
عجلزة دیرلر قویه وشدیده معناسنه که مذکرنه عجلز دینمز وغلام رباعی
وخماسی دیرلر سباعی دینمز زیرا اول غلام که قامتی یدی قارش مقداری اوله
اکا غلام اطلاق اولنمز بلکه رجل دیرلر ابن الاعرابی نوادرده دیدی که بولطلی
کونده ریح هبوب ایتسه نشرت الریح دیرلر ابو عبیده دیدی که نبله لفظی افسون
ایدن کمسنه یه ویردکلری اجرته مخصوصدر وطرقة القطاة دیرلر بوروطه سنی
وضع ایتمه سنی قریب اولسه قطاة دن غیری ده مستعمل دکلدر زجاجی امالی ده
دیدی که فرشت کبده دیرلر جکرینی پاره پاره ایتدیم معناسنه جکردن غیری
عضوی پاره ایتمکده استعمال اولنمز ازدی کتاب الترقیص ده دیدی که لفظ ازب
همشیره اولان جاریه لره مخصوصدر همشیره اولان ذکوره اقران دیرلر ولفظ
لدات مذکر ومؤنث ده استعمال اولنور ابن السکیت مقصور وممدوده ده
دیدی که بغلة سفواء دیرلر سریعه معناسنه ومذکره اطلاق اولنمز یعنی
اسفا دینمز ابن خالویه شرح دریدیه ده دیدی که بات یفعل کذا دیرلر کیجه
ایشلرسه ظل یفعل کذا دیرلر کوندز ایشلرسه واضحی ظل معناسنه وامسی
بات معناسنه در ونصف اللیل دن نصف النهاره دک کیف اصبحت
ونصف النهاردن نصف اللیله دک کیف امسیت دیرلر ابن درید جمهره ده
دیدی که آس لفظی آرینک موضعندن که توردکیده قوغان تعبیر اولنور عسلی
اخراج واخذ ایتدکی موضع مذکورده باقی قالان عسله اطلاق اولنور وخرما
سپدینک دیبنده قالان خرمایه قوس دیرلر وطولومک دیبنده قالانه
یاغه کعب دیرلر زجاجی دیدی که هاول حوضک دیبنده قالان صودر وشفا
قصر ایله هر شیئک بقیه سینه اطلاق اولنور ابو بکر بن الانباری دیدی که
بکا والدم احمد بن عبید دن شویله روایت ایتدی که شعردن برقطعه یه
قلیله وقطزدن برقطعه یه سبیخه وصوفدن برقطعه یه عمیته دیرلر
شیخ تاج الدین تبریزی دن روایت اولندی که دریده یاغ قوریه ظرفه مطلقا
زقی دیرلر که ایچنه هر نه وضع اولنورسه لکن سودک طولومینه وطب
ویاغ طولومینه نحی وبال طولومینه عکه وصو طولومینه شکوه وقربه وزید
طولومینه حمیت دیرلر زجاجی امالی ده دیدی که کلاء یاش وقوری اوته اطلاق





اولنور ورطب یاش اوته وحشیش قوری اوته مخصوصدر جوهری رطب رانک ضمی
وطانک سکونی ایله کلاء معناسنه در دیدی ابو مالک نوادرده دیدی که شبر
خنصر ایله ابهام میانی که قارش تعبیر اولنور وفتر ابهامک باشی ایله سبابه نک
باشی میانی که سکه تعبیر اولنور ورتب سبابه ووسطی میانی وعتب وسطی
وبنصر میانی ووصیم خنصر وبنصر میانی که بصم دخی دیرلر وفوت هر ایکی
پارمغک مابینی که جمعی افوات کلور ثعالبی فقه اللغه ده ثعلب دن روایت
ایتدی که اعضاء بشرده حسن اولان هر عضوه اطلاق اولنان اسماء بودرکه ذکر
اولنور صباحت وجه دن ووضاءة بشره ده وجمال انف ده وملاحت فم ده
وحلاوة عینین ده وظرافت لسانده ورشاقت قدده ولباقت شمائل ده وکمال
حسن شعرده مستعملدر ابو بکر نادرده دیدی که اصمعی وابن الاعرابی دیدیلر که
ظریف بلیغ وجید الکلام اولان کمسنه در وظرافت لسانده اولدوغنه عمر بن
الخطابک رض شو قولی ایله استشهاد ایتدیلر که اذا کان اللص ظریفا لم یقطع یعنی
یعنی اگر لص بلیغ وجید الکلام دولورایسه کندودن حدی اسقاط ایدجک کلمات
فصیحه سرد ایتمکله قطع یددن خلاص بولور وبعض اهل لغت دیدکلری ظریف
اول کمسنه درکه وجه وهیئتی حسن اوله کسائی دیدی که ظرف وجه ده ولسانده
اولور یقال وجه ظریف ولسان ظریف ودیدی که ماظرف زید استفهام
طریقی ایله زیدک وجهی می حسن دریوخسه لسانی می حسن در معناسنه
استعمالی جائز در ودخی فلان لبق کلومنک معناسنده دیدی که بعضیلر دیدیلر
لبق حلو وحسن الاخلاق کمسنه در وبعضیلر دیدیلر که لبق لطیف العمل اولان
کمسنه در انتهی ثعالبی دیدی که هر ظرفه که بر نسنه ایله طولمش اوله اسماسی
بودرکه ذکر اولنور فلک مشحون وکاس دهاق ووادزاخر وبحر
طام وعین ثرة وظرف مفروزق وجفن مترع وکیس اعجر وجفنة
رذوم ومجلس غاص باهله وجرح مقصع ای امتلاء دما ودجاجة
مکنة اذا امتلاء بطنها بیضا واسماء شعرده دیدی که نهم للانسان
وصوف للغنم ومرعزی للماعز ووبر للابل وعفا للحمار وریش للطیر وزغب
للفرخ وزف للنعام وهلب للخنزیر ودخی دیدی که فلان جایع الی الخبز
وقرم الی اللحم وعطشان الی الماء وعیمان الی اللبن وبرد الی التمر
وجعم الی الفاکهة وشبق الی النکاح قاموس ده دیدی که جعم طمع
معناسنه در وجعم الی اللحم دیرلر قرم معناسنه وهو جعم وجعم وجعم
دیرلر طعامه اشتهاسی اولسه که اضداددن ابن الانباری نادرده دیدی که
رسول اکرم همیشه بش نسنه دن تعوذ ایدر ایدی عیمه وغیمه وایمه
وکرم وقرم عیمه سوره زیاده حریص اولمق وغیمه شدة عطش دن
چوق چوق وتیز تیز صو ایچمک وایمه چوق مدت مدید تعزب ایدوب

تزوج اتمك يقال رجل ايّم اذا لم يكن له زوج وامرأة ايّم وايّمة اذا لم يكن لها
زوج وكَرَمْ شدة اكل بعضيلر بخل معناسنه درديدى يقال رجل اكزم البنان
اى قصير البنان كما يقال قصير البنان وجعد البنان • وقرمْ شرّة اشتهاء اللحم
ويقال قرم الى اللحم وعيمان الى اللبن • وعطشان وظمآن الى الماء وجايع
الى الخبز وقطم الى النكاح انتهى • وفى القاموس قَطِمَ اشتهى الضراب
والنكاح واللحم اوغيره فهو قَطِمٌ ودخى ال برسنه يه ياپشمق ايله ملوث
تركيبه بيلوشق اولسه تعبير اولنور • عرب هر برينه بر مخصوص اسم ايله تسميه
اتديلر مثلا آتدن بيلوشيق اولسه يدى غَمَرَة ديرلر وايج ياغندن اولسه
زَهَمَة ديرلر زيرا زُهم زانك ضمى ايله شحم معناسنه در • يقال زَهِمَتْ
يدى فهى زَهِمَة اى دَسِمَة وبالقدن اولسه صَمَرَة ديرلر صَمَرْ آصلنده
رايحهٔ خبيثه معناسنه در • هذا دبره صَمارى ديرلر • وزيتدن اولسه
قَنِمَة ديرلر كه قَنَمْ وقَنَمْ سياهلق واقنم سياه اولان نسنه كه آغبر دخى
ديرلركه تركيده بوز رنكلو ديرلر وبيورطه دن اولسه زَهِكَة ديرلر ودُهن دن
اولسه زَنِخَة ديرلر يقال زَنِخ الدهن تغيّر وسركه دن اولسه خَمِطَة ديرلر
ويال وحلوادن اولسه لَزِجَة ديرلر وميوه دن اولسه لَزِقة ديرلر وزعفراندن
اولسه رَدِعَة ديرلر • وطيب دن اولسه عَبِقَة ديرلر وقاندن اولسه ضَرِجَة
ديرلر وصودن اولسه لَثِقَة ديرلر وچاموردن اولسه رَدِغَة ديرلر ودموردن
اولسه سَهِكَة ديرلر ونجس دن اولسه طَفِسَة ديرلر • وتولدن اولسه وَشِلَة
ديرلر ووسخ دن اولسه وَرِنَة ديرلر والى ايله چوق ايش ايشلمكدن اولسه
مَجِلَة ديرلر وصوو قدن اولسه صَرِدَة ديرلر • صحاح ده ديدى كه دموره
ياپشمقدن اولسه يدى من الحديد صَدِئَة ديرلر • وسَهَكْ مادّه سنده
ديدى كه سَهَك بالق رايحه سيدر ودمور پاسينه دخى ديرلر والى
بالقدن يا دمور پاسندن بيلوشق اولسه يدى سَهِكَة ديرلر • سوددن
قايمقدن بيلوشق اولسه وَضِرَة ديدكلرى كبى ابو الطيب اللغوى كتاب
الفروق ده ديدى كه اكر ال آتدن بيلوشق اولورسه غَمِرَة وَنَدِلَة ديرلر
وسوددن اولورايسه وَضِرَة وبالقدن ودموردن اولورايسه سَهِكَة •
وبيورطه دن وقوقش اتدن اولورايسه زَهِمَة وبالدن اولورايسه لَثِقَة
وبيزدن اولورايسه نَشِمَة واَت ياغندن اولورايسه وَدِكَة وبيازى
يازدقلرى مركبدن اولورايسه طَرِسَة وساده ياغندن وساير دُهن دن
اولورايسه نَمِسَة وسركه دن اولورايسه خَمِطَة وحنادن اولورايسه
رَدِعَة وچاموردن اولورايسه ردغة وحيردن اولورايسه لوثة واوندن
اولورايسه نَثِرَة وزيت دن اولورايسه وَضِنَة • ونجاست دن اولورايسه
نجسة • وپاكش اوت دن اولورايسه زَهِرَة • وزفت دن اولورايسه حَلِكَة ديرلر

وسياه



وسياه نوت دن اولورايسه قَنِمَة وقاربوزدن اولورايسه بَطِخَة والتوندن وكمشدن
اولورايسه قنمة وترخاندن اولورايسه شطرة وقاندن اولورايسه شَحِطَة
وطپراقدن اولورايسه تَرِبَة وكولدن اولورايسه رمدة وبالق شوربا سندن اولور
ايسه صحنة واتمكدن اولورايسه خبزة ومسكدن اولورايسه ذفرة • وساير طيبدن
اولورايسه عَطِرَة وشرابدن اولورايسه خَمِرَة • وروايح طيبه دن اولورايسه
ارجة ديرلركه جمله سى فعلة وزننده در • والله اعلم وصلى الله على محمد وسلم • ودخى
معلوم اولاكه بعض الفاظ واردركه برقاچ صفتى جامع اولمدقچه معناسنه اطلاق
اولنمز الامثله لفظ مائده اوزرنده طعام اولمدقچه سفره يه اطلاق اولنمز • زيرا اوزرنده
طعام اولمسه خوان ديرلر • ابن الانبارى زاهرده ديدى كه مائده تسميه اولندوغنك
وجهى بودركه صاحبى اكا حضرت الملك فضل واحسانندن مالك اولدى
زيرا مائده عطيهٔ الهيه در • پس لفظ مائده مجهول صيغه سيله اولان ميدلفظندن
مأخوذ اولور • اعطيها وتفضيها عليه بها معناسنه مادنى فلون ديرلر • بكا احسان
اتدى معناسنه بعضيلر تحريك معناسنه اولان ميددن مأخوذ در زيرا مائده
اوزرنده اولان طعامى تحريك ايدردى جرمى ديدى كه ميده مائده ده لغتدر
قال • وميدة كثيرة الالوان تصنع للاخوان والجيران وكاسه كاس اطلاق
اولنمز ايچنده شراب اولمدقچه زيرا شراب اولمز ايسه آكا قدح تسميه اولنور وحلّه
حلّه اطلاق اولنمز جنس واحددن ايكى نوعى جامع اولمدقچه وظعينه يه ظعينه
اطلاق اولنمز خاتون راجله اوزرنده هودج ايچنده اولمدقچه وسَجْل سَجْل اولمز
ايچنده اولمدقچه ولحيه يه لحيه اطلاق اولنمز ايكى چكه وذقنده تبل اولمدقچه
واريكه يه اريكه ديمزلر سرير اوزرنده حجله اولمدقچه وذنوب اول دلو عظيمه در
صوايله طولو اولمكه خالى اولدقده ذنوب ديمزلر • وقلمه قلم اطلاق اولنمز
يونيلوب اصلاح اولمدقچه والا آكا انبوبه ديرلر قلم ديمزلر • وكوب اول باردقدر
قولبى اولميه وكوز اول بارداقدركه قولبى اوله • ثعالبى فقه اللغه ده ديدى كه
فصّى اولمدقچه خاتم ديمزلر فصّى اولمدقده فتخه ديرلر وفرو ديمزلر اوزرنده
صوف اولمدقچه والا جلد ديرلر • ونفق ديمزلر برطرفندن منفذى اولمدقچه
والا سَرَب ديرلر وعهن ديمزلر ملوّن اولمدقچه والا صوف ديرلر وعروس
ايچون يا پدقلرى پرده يه خدر ديمزلر ايچنده جاريه اولمدقچه والا ستر ديرلر
ولحم قدير ديمزلر ايچنده توابل يعنى فلفل ودارو چين مثللو نسنه ايله تربيه
اولنمدقچه والا لحم طبيخ ديرلر وغباره مور ديمزلر ريح ايله اولمدقچه والا
رهج ديرلر وركيه ديمزلر • ايچنده صو اولمدقچه والا بئر ديرلر ومحجن ديمزلر اوجنده
اكرى اولمدقچه والا عصا ديرلر صاحب زاهر ديدى كه اصمعى بعض شيوخندن
روايت اتدى كه عصايه عصا تسميه اولندوغى يد واصابع آنده مجتمع اولدوغى
ايچوندر • تقول العرب عصوت القوم اذا جمعتهم على خير اوشر ولفظ عصا

ممدود اولمق واخرينه تا كلمز ودیدیلر كه عراق ده اول استماع اولنان لحن عصاة لفظی در تا ايله وفي المثل ان العصا من العُصَيّة ابن الانباري ديدی كه انده ايكی قول واردر اول بودر كه امر صغيردن امر عظيم تولد ايدر ديه جك يرده ضرب اولنور زيرا عصا اول عُصَيّه يعنی كوچك ايكن بو يوييب عصا اولور يعنی عاقله لايق دكلدر كه امری صغيری تحقير ايده زيرا محتملدر كه غا بولوب عظيم اوله ثانيا شی ديدی كه عصيه بر فرس كريمه در كه آندن بر كريم طاری طوغديكه اكا عصا ان العصا من العُصَيّة ديو ضرب مثل اتديلر يعنی كريم اولان كمسنه دن اكثريا ولد كريم ظهور ايدر واول طار موضع كه حربگاه ده اوله اكا مأزق وما قط ديرلر حربگاه ده اولمسه اكا مضيق ديرلر وبر يلده دن بر يلده يه ارسال اولنان رساليه مُغلغلة ديرلر والا رساله ديرلر وقراح اول زمين دركه اوندن واغاجدن خالی اولوب زراعت ايچون مهيا اوله والا براح ديرلر ورقود دينلور ايچنده آتش يانمدقچه والا اكا حطب ديرلر وعويل رفع صوت ايله اولان بكادر والا بكاء ديرلر وثری اول طپراق در كه نمناك اوله والا تراب ديرلر وآبق اول عبددر كه مولاسی عند نده خوفی وزحمتی يوق ايكن فرار ايليه واكر ضرب خوفندن يا بر غيری محنتی اولدوغندن فرار ايدر ايسه اكا هارب ديرلر آبق دينلور وفي الاساس تقول الحرّ الی الخير سابق والعبد من مواطنه آبق وفي رقابهم ربا ق ومن شانهم الاباق وآغز صوف آغزده اولمدقچه ربق دينلور وآغزدن مفارقت اتدكده اكا بزاق تسميه اولنور وتجبيج اولان كمسنه يه كمی دينلور اوزرنده مكمل سلاحی اولمدقچه والا اكا بَطَل ديمزلر ابن الانباري ديدی كه شجاع معناسنه اولان كمی ده اوچ قول واردر بعضيلر ديديلر كه الكمی في لغة العرب الذی يكمی عدوه ای يقمعه مأخوذ من قولهم كمی فلان الشهادة اذا قمعها وسترها ولم يظهرها ابو عبيده ديدی كه كمی تام السلاح اولان كمسنه در ابن الاعرابی ديدی كه الكمی الذی يتكمی الاقران ای يتعمدهم انتهی جوهری ديدی كه الكمی الشجاع يتكمی في سلاحه لانه كمی نفسه ای سترها بالدرع والبيضة وجمی كماة كلور كويا كامی لفظنی جمعلندر ديلر قاضی وقضاة كبی وسقا دوه سينه راويه دينلور صيرتنده صوا اولمدقچه ورَوث اول حيوانات نجسی در كه شكنبه ده وبا غار سقن اوله طشره چقدقدن صكره روث دينلور وهديه طبقينه مِهدی دينلور اوزرنده هديه اولمدقچه والا طبق ديرلر والتونه تِبر دينلور اريمش وبرشی صوغ اولنمش اولسه وحجاره يه رضف دينلور آفتاب ده ويا آتش ده قيزمش اولمدقچه ومُطرف ميمك كسری ايله اول ثوب در كه ايكی طرفنده عملی يعنی تمغاسی اوله جوهری ديدی كه مطرف ايبك دن نسج اولنمش مربع بر ردادر كه عملری واردر فرا ديدی كه اصل اولان ميمك ضمی در زيرا أطرف دن مأخوذدر جُعل في طرفيه العلمان معناسنه لكن ضمه يی استثقال ايدوب مكسور اتديلر وعَرق اول كموكدر كه اوزرنده اتی اولمسه



وفي الاساس هم بنيت في المأزق ... جمع تابت

عظم ديرلر قاموس ده ديدی كه عَرق العظم وتَعَرّقه ديرلر كموك اوزرنده اولان اتی اكل اتسه وعَرق وعُراق اول كموكدر كه اتی اكل اولنمش اوله ياخود عَرق اول كموكدركه اوزرنده اتی اوله وعراق اول كموكدر كه اتی اكل اولنمش اوله انتهی وخيطه سِمط ديرلر اوزرنده بونجوق منظوم شنته اولمدقچه وقومه رُفقه دينلور بر مجلس ده مجتمع ياخود بر يولده رفيق اولمدقچه وبری برلرندن مفارقت اتدكلرنده رُفقه لفظی اطلاق اولنميوب رُفيق اطلاقی صحيح اولور وشمسه غزاله ديرلر ارتفاع نهار وقتنده اولور ايسه وغيری وقت ده غزاله دينلور وجاريه يه عانق والد ووالدين سو خانه سنده اولمدقچه جوهری ديدی كه جاريه عاتق ديرلر اهل بيتی ميانه سنده نشو ونما بولوب بر زوجه تزويج اولنمامش شابه معناسنه وسرير نعش دينلور اوزرنده ميت اولمدقچه وقارورة قاوونه خَدَج دينلور صغير ويشل يعنی خام اولمدقچه ومجلسه نادی دينلور اهل مجلس آنده حاضر اولمدقچه وبليل اول ريح در كه بارد اولوب انكله شبنم وابنجه يمور اوله وبخيله شحيح دينلور بُخل وخرصی جمع اتمدكجه وخرص وخصّ اول كمسنه دركه اكا صوق اصابت اتدكده قارنی آج اوله اكر قارنی آج اولمز ايسه اطلاق اولنمز وطوزلو صويه اُجاج دينلور هم طوزلو هم آجی اولمدقچه اكر آجی اولمز ايسه مِلح ديرلر اُجاج دينلور واهطاع سيرده سرعت در خوفه مقرون اوله واهطاع سيرده سرعت دركه رغده يعنی دتره مكه منضم اوله وجبان اولان كمسنه يه كع دينلور جُبن ايله ضعفی جمع اتمدكجه صحاح ده ديدی كه تكعكع وتكاكا ديرلر وجُبن معناسنه وجبان وضعيف اولان كمسنه يه تكعكع ديرلر كع وكاع ديديكلری كبی ومتلوم اول كمسنه دركه بر مكان ده بر نسنه يه منتظر اولد وغی حالده متمكن اوله انتظار وجهی اوزره اولمسه متلوم دينلور وفرسه محجّل اطلاق اولنمز درت اياغنده يا اوچ اياغنده بياض اولمدقچه ابن دريد ديديكه اوقی وضع اتدكلری ظرف معروفه جفير دينلور ايچنده سهم عربی اولمسه خالی اولور سه جفير اطلاق اولنمز وعسكره جحفله دينلور ايچنده آت اولمدقچه وجماعته رَجله كذلك جرجله دينلور جمله سی پياده اولمدقچه ابو عبيده ديديكه قوبويه جُب دينلور قديمدن قازيلمش اولمسه كه اكا بدعاری تسميه اولنور وخلقك حفر اتدكلری قويويه جب دينلور وطولوم تعبير اولنان دری يه زِق دينلور حيوانك بوغازی طرفندن يوزلمش اولمسه يقال زققت المسك اذا سلخته من عنقه وبَهت اولدركه بر كمسنه نك فعلی اولميه نسنه بی مواجهة اكا سويليه لر غيبنده سويلسه لر اكا بهت دينلور وبعض اهل لغت ديديلر كه سقب اول اجيلق دركه زحمته منضم اوله ودلكی اولان كمسنه يه اكمه دينلور خرتی وبكر جامع اولمدقچه وقحطه حاطوم دينلور بری بری آردنجه يا بكی سنه متوالی اولمدقچه قالی امالی ده يعقوب وابن السكيت ده نقل اتدی كه ثرثارون

جلدم

الحطمة السنة ای الجديم

[illegible]

اولجاعة دركه چوق چوق سویلیه كه جمله سی باطل ولغو اوله یونس نوادرده دیدی كه
ابو عمرو بن العلا دیدی كه شواظ اول علودر كه نا دو نحاس مجموعندن حاصل اوله ثعلب
دیدی كه هضبه اول اوتسز كوچك تپه دركه رنكی قرمزی اوله واكر سیاه اولور ایسه
قنه واكر بیاض اولور ایسه اغبل وغبلاء دخی دیرلر والله اعلم بحقیقة الحال والیه
المرجع والمآل **فصل** فی بیان بعض الاحوال التی اختصت بها لغة العرب معلوم
اوله كه لغت عرب افصح لغات اولدوغی بدیهیات بلكه اولیات مقوله سندندر ولغت
عرب بعض احوال ایله سائر لغاتدن ممتاز ومشددر مثلا اعراب كه معانی متماثله
میاننی فارقدر اكر اولمسه ماضی مصدردن وفاعل مفعولدن ومضاف موصوفدن
متمیز اولمز ایدی وعلی هذا القیاس ابن فارس دیدی كه عرب همزه یی آخر كلمه ده ذكر
ایتمكله سائر لغاتدن تفرد ایدیلر قرا كبی وسائر لغاتده البته اول كلمه ده واقع اولور
وحرف حا وظا لغت عربه مخصوصدر ابن عبید دیدی كه تعریب ایچون اولان الف لام
لغت عربه مخصوصدر وعرب مادۀ واحده ده تغییر حركت ایدوب معنایی دخی
تغییر ایدرلر مثلا مفتح دیرلر میمك كسری ایله كه مراد آلت فتحدر ومفتح دیرلر میمك
فتحی ایله كه مراد موضع آلت مذكوره در ومقص دیرلر میمك كسری ایله كه مراد قیرقجی
آلتدر ومقص دیرلر موضع آلت مزبوره معناسنه ومحلب دیرلر سود صغه جق قدحی
ومحلب دیرلر سود صغه جق مكانی مراد ایدرلر وامرأة ظاهر من الحیض دیرلر
مذكر صیغه سیله زیرا رجال حیض خصوصنده نسایه مشارك دكلردر كه تمییز ایچون
طاهرة دیرلر اما امرأة طاهرة من العیوب دیرلر مؤنث صیغه سیله زیرا رجال عیبدن
طاهر اولمق بابنده نسا ایله مشترك اولمغله بالضرورة تا ایله تمییزه احتیاج مس
ایتدی كذلك قاعد من الحبل وقاعدة علی الارض دیرلر معلوم اوله كه ثعلب النحوی
بو خصوص ایچون فصیح الكلام نام تألیفنده باب ما یقال للانثی بغیرها عنوانی ایله
معنون بر باب عقد ایدوب بعض الفاظ ذكر ایتدی وابن درستویه باب مذكوری
شرح ایتدی كه بو مقامده آنی ترجمه وثبت ایتمك مناسب ملاحظه اولندی اولا
معلوم اوله كه حرف تا مذكر ومؤنث میاننی فرق ایچون ذكر اولنوب آمدی اول
مقامده مذكر ومؤنثده مشترك استعمال اولنان الفاظه ها ادخالی واجبدر
تمییز ایچون واول حالات وكیفیات كه مؤنثه مخصوص اوله آنده ها ذكرینه حاجت
یوقدر امثله امرأة طالق وحائض وطامث وظاهر وامرأة قتیل لكن
بو صورتده لفظ قتیل مذكر ومؤنثه اطلاق اولنمغله لفظ امرأة مذكور اولورسه
هایی ذكره حاجت یوقدر اكر مذكور اولمز ایسه مذكردن تمییز ایچون هایی
ذكر ایتمك واجب وكف خضیب وعین كحیل ابن درستویه دیدی كه لفظ
كف مذكر ومؤنث اعتبار اولنور وعین آكا سرمه چكوب سرمه سببی ایله
سیاه اوله آكا كحیل دیرلر مكحوله معناسنه واكر سیاهلغی ذاتی اولورسه اول كوزه
كحلاء وكذلك امرأه یه دخی كحلاء دیرلر ومذكری اكحلدر انتهی وامرأة صبور

وشكور



وشكور مخفی اولمیه كه فعول وفعیل وزنلرده مبالغه ملحوظدر هذا مذكر ومؤنثه اطلاق
اولنور لكن اما صابر وشاكر كذلك قادر لفظلرنده مبالغه اولمغله مذكره اطلاق
ومؤنثنده تا الحاق اولنور تمییز ایچون وامرأة معطار ومیناث ومذكار كثیرة التعطر
وهمیشه مؤنث وهمیشه مذكر طوغورور معنالرینه وامرأة مرضع ومطفل ابن
درستویه دیدی كه مرضعة ومطفلة دخی دیرلر قال الله تعالی تذهل كل مرضعة
عما ارضعت وامرأة حامل بو صورتده حبلی مراد اولنورسه ها ذكر اولنمز واكر
باخر نسنه یی كوتورسه حاملة دیرلر زیرا آخر نسنه یی كوتورمك مذكرده دخی اولور
پس ها ایله تمییز ایتمك لازمدر وامرأة خود خود شابة معناسنه دركه خدمت ایتمكه
قادر اولمیه اكر قادر اوله جق رتبه یه بالغه اولورسه نصف دیرلر وامرأة ضناك
ای مكتنزة اللحم بالتركی صیقی اتلو خاتون وناقه سرح ای سریعة وملحفة جدید
وخلق وامرأة عجوز وكذلك اتان كه فارسیده ماده خر تعبیر اولنور جمع قلتی
اتن اونن جمع كثرتی اتن واتن در وهم رخل كه تركیده دیشی قوزی تعبیر اولنور
واركك قوزی یه حمل دیرلر لهذا زمخشری اساسده الرخل اخت الحمل دیدكدن
صكره دیدی كه ان سئلت عن الرخال فقل هی اناث السخال ولفظ سخله اركك
ودیشی قوزی یه اطلاق اولنور وقس علی هذا ما كان مخصوصا بالنساء یعنی
لا یدخل علیه الهاء انتهی مع زیادة من عندی ودخی ثعلب اوصاف مذكردن
ها ایله مذكور ومستعمل الفاظ ذكر ایتدی كه ترجمه سی بودر كه رجل روایة
الشعر وعلامة ونسابة ومجذامة امورینه فیصل وبرمكه قادر معناسنه
ورجل مطرابة كثیر الطرب معناسنه ومعزابة مدة مدیده غرب اولوب تزوج
ایتمین كمسنه بو مقامده كلنجه ذكر اولنان الفاظ مبالغه معناسنی افاده ایدوب
وآنلردن مراد مدح اولمغله داهیه ایله تفسیر اولندیلر ابو محمد دیدی كه داهیه
همیشه ممدوح اولمز بلكه مذموم ومنفور دخی اولور قال الله تعالی الساعة
ادهی وامر وكاهی ذم ایچون مذكره ها الحاق ایدرلر تقول رجل ملباجة ای
كسلان ولئام واحمق وفقاقة وجخافة بو ایكی ماده ده تشدید وتخفیف
لغتدن احمق معناسنه انتهی وكذلك ثعلب مذكر ومؤنثده ها ایله استعمال
اولنان الفاظی ذكر ایتدی كه ترجمه سی رجل ربعة وامرأة ربعة كه تركیده اورته
بویلو تعبیر اولنور ورجل ملولة وامرأة ملولة ورجل فروقة وامرأة فروقة
ورجل صرورة وامرأة صرورة كه صروره اول كمسنه دركه حج ایتمامش اوله ورجل
هذرة وامرأة هذرة ای كثیر الكلام ورجل همزة ولمزة وامرأة كذلك كه
خلقی غیبت ومساویسنی ذكر ایدن كمسنه معناسنه ابن درستویه دیدیكه
همزه اول كمسنه دركه غایب اولان كمسنه نك غیبتنی سویلیه ولمزه اول
كمسنه دركه حاضر اولان كمسنه یی كوزی ایله وقاشی ایله اشارت ایدوب
طعن ایدن ودخی هنا غلام ما احسن منه رجلة دیرلر كه مشابلیه اولان كمسنه

ایکی وصف ایله موصوف شخص واحد اولور، واکر هذا غلام لحسن منه رجل دیرلر
ایسه شخص ایکی اولور، ودخی کم رجلا رأیت دیرلر که مراد استخبار در وکم رجل رأیت
دیرلر که مراد خبر اولور ودخی هنّ حواجّ بیتِ الله دیرلر اضافت ایله که مراد بونلر
اقدم حج بیت الله اتدیلر وهن حواج بیت الله دیرلر نصب ایله که مراد
حالا بیت الله قصد اتدیلر دیمکدر، ودخی جاء الشتاء والحطب دیرلر نصب
ایله که مراد قیش کلدی حطبه احتیاج واردر، وجاء الشتاء والحطب دیرلر رفع
ایله که مراد هم قیش کلدی هم حطب کلدی دیمکدر ودخی اشتقاق جهتندن قاسط
دیرلر جائر ومقسط دیرلر عادل مراد ایدرلر وعربه مخصوص اولان اصطلاحلردن
فلان کمسنه پیر اولدی دیه جک یرده عاد فلان شیخا دیرلر، مع هذا اولا بر کره دخی
پیر اولمدی که عودت متصور اوله قال الله سبحانه حتی عاد کالعرجون القدیم
مع هذا اول عرجون دکل ایدی وقال حکایت عن شعیب م قد افترینا علی الله
کذبا ان عدنا فی ملتکم مع هذا قطعا انلر ملتنه داخل اولمشلر ایدی ودخی
عرب مقام مدحده ظاهر لفظنک مؤدیسی اولان معنانک خلافنی مراد ایدوب
قاتله الله ما اشعره دیرلر مرادلری بد دعا دکلدر بلکه شاعرلکله مدحدر،
وبر کمسنه مثلا بر صیده اوق اتوب اصابت اتسه تعجب وجهی اوزره هوت
امه وثکلته امه دیوب تحسین مراد ایدرلر، ودخی عادت عربدندر که مبالغه
قصدیله کلمه یه بر حرف زیاده ایدر مثلا مقام ذمده فلان رعشن دیرلر
زیاده رعشه سی واردر معناسنه قذذ قمر دیرلر بغایة کوزلی آی قدر
معناسنه وکبّار وطوّال دیرلر طولده مفرددر مراد ایدرلر وسمعنّه ونظرنّه
دیوب کثیر السمع والنظر معناسنی مراد ایدرلر ودخی مبالغه ایچون حروف
فعله زیاده حرف زیاده ایدرلر مثلا بر نسنه لذیذ اولسه حلا الشیء دیرلر وزیاده
لذیذ اولدی دیه جک یرده احلولی الشیء دیرلر ودخی مفرد صیغه سی ذکر ایدوب
جمع مراد ایدرلر مثلا بر جماعته ضیف وعدو دیرلر قال الله تعالی هؤلاء ضیفی
وقال یخرجکم طفلا، ودخی جمع صیغه سی ذکر ایدوب واحد مراد ایدرلر قال الله
تعالی ان الذین ینادونک من وراء الحجرات مع هذا منادی واحددر، وقال
سبحانه بم یرجع المرسلون مع هذا مرسل واحددر زیرا ارجع الیهم خطاب
مفرددر ودخی جمعی مفرد صیغه سیله وصف ایدرلر قال عز من قائل وان
کنتم جنبا والملائکة بعد ذلک ظهیر، ودخی مفردی جمع صیغه سیله وصف ایدرلر
مثلا برمة اعشار وثوب اهدام وحبل احذاق وقمیص اخلاق وارض سباسب
دیرلر ودخی جمعی ذکر ایدوب ایکی مراد ایدرلر مثلا امرأة ذات اوراک وذات مآکم
دیرلر ودخی تعظیم قصدی ایله واحده جمع صیغه سیله خطاب ایدرلر مثلا عظیم
الشان اولان کمسنه یه انظروا فی امری دیرلر تعظیما دیدیلر که خطاب مذکور اکا مبنی
رجل مزبور اکثریا نحن قلنا ونحن فعلنا دیو تکلم ایدرلر وقرأه کریمه رب ارجعون

کویا هر بقعه سنده سبب اخلاق اتدیلر زیاده وسعتی ایچون
منه

جمع مأکمه وهی العجیزة
منه

عبارتی



عبارتی بو قبیلدندر ابو بکر السجستانی نزهة القلوب فی تفسیر غریب القرآن نام کتابنده
قلنا للملائکة قول شریفنک تفسیرنده دیدی که ترجمه سی بودر مذهب عرب بودر که
میانلرنده رئیس اولان کندی نفسندن خبر ویردکده قلنا وصنعنا دیو تعبیر ایدرلر
زیرا اتباعی انک فعلی کبی فعلی وقولی کبی قول ایده جکلرینه جازم وهر امر ایدرسه
امتثال ایده جکلرینه عالمدر حکم بر مرتبه بو مذهب شایع اولدیکه سوقه دخی فعلنا
وصنعنا دیرلر ودخی عادات عربیه دندر که اول بر جمع وبر مفرد ذکر ایدوب حکم تثنیه
لفظی ایله خبر ویررلر قال الله تعالی ان السموات والارض کانتا رتقا ففتقناهما ودخی
بر فعله که واحددن صدور اتمش ایکن ایکی یه نسبت ایدرلر قال سبحانه یخرج منهما
اللؤلؤ والمرجان مع هذا لؤلؤ مرجان آجی اولان بحردن خروج ایدر طاتلودن خروج
اتمز، وکاهی واحددن صدور ایدن فعلی جماعته نسبت ایدرلر قال عز شانه واذ
قتلتم نفسا مع هذا قاتل واحددر وکاهی بر فعل ایکی یه نسبت اولوناجق ایکن
واحده نسبت ایدرلر قال جل شانه والله ورسوله احق ان یرضوه، ودخی مخاطب
واحد ایکن تثنیه صیغه سیله خطاب ایدر مثلا افعلا ذلک دیرلر مع هذا مخاطب
واحددر فرا دیدی که بونک اصلی بودر که اکثریا اقل رفقا اوچ اولور کویا رفیقلرک
بر ایکی رفیقنه خطاب ایدر لهذا شعرا شعرلرنده اکثر بو وجه اوزره ایدرلر یا صاحبی
ویا خلیلی دیرلر، قفا نبک دخی بو قبیلدندر ودخی حال ومستقبلدن ماضی
صیغه سیله تعبیر ایدرلر قال الله تعالی اتی امر الله ای یاتی وکاهی ماضیدن مستقبل
صیغه سیله تعبیر ایدرلر قال جل شانه واتبعوا ما تتلوا الشیاطین ای ما تلت وکاهی
مفعول صیغه سیله مقامنده فاعل صیغه سی ذکر ایدرلر مثلا سرّ کاتم دیرلر،
مکتوم معناسنه وماء دافق مدفوق معناسنه وعیشة راضیة مرضیة معناسنه
وکاهی فاعل صیغه سی موضعنده مفعول صیغه سی ذکر ایدرلر مثلا عیش مغبون
دیرلر غابن معناسنه ودخی عادة عرب بودر که اولا بر شیئه توهم ایدوب حکم اول وهمی
حق وانی خطاب مستحق ملاحظه ایدوب خطاب ایدر مثلا معشوقه نک منزلینی
خالی بولوب آندن استفهام ایدر وجوابه منتظر اولور قال ایا منزلتی سلمی
سلام علیکما هل الازمن اللاتی مضین رواجع، ودخی ایکی ضدیک میاننی
بر حرف ایله فرق ایدرلر مثلا داء دن اخذ ایدوب یدوی ودوادن
اخذ ایدوب یداوی دیرلر وکاهی بر حرکه ایله فرق ایدرلر مثلا لعنة دیرلر عینک
فتحی ایله غیری یه چوق لعن ایدن، ولعنة دیرلر عینک سکونی ایله غیریلر اکا
چوق لعن ایدر معناسنه ودخی عادة عرب بودر که استقامت وزن
ایچون کلمه یه حرف زیاده ایدرلر که اکا بسط تسمیه اولنور قال الشاعر
ولیلة جامدة جمودا، طخیاء تغشی الجدی والفرقودا، که لفظ فرقود
اصلنده فرقد ایدی واو زیاده ایدوب لغة عربده فعلول وزنی اولمامله
فاء مضموم اتدی ودخی کاهی کلمه دن حرف حذف ایدرلر که اکا قبض

تسميه اولنور بسط مقابلی مثلو درس المنادير كه اصلی المنازل در ونار الجبادير كه
اصلی الحباحب در ولاه ابن عمك ديركه اصلی لله ابن عمك در ومنادای مرخم
دخی بو قبيلدندر ودخی بر كلمه يی حذف ومقامنه كلمهٔ اخری تعويض ايدرلر مثلو
امری حذف ومقامنه مصدرينی اقامت ايدرلر قال الله تعالی فضرب الرقاب
كه اصلنده فاضربوا ضرب الرقاب در وكاهی فاعلی مصدر مقامنه اقامت
ايدرلر قال الله سبحانه ليس لوقعتها كاذبة ای تكذيب وكاهی مفعولی مصدر
مقامنه وضع ايدرلر قال الله تعالی بايكم المفتون ای الفتنة وكاهی مفعولی
فاعل موضعنه اقامت ايدرلر قال الله سبحانه حجابا مستورا ای ساترا
ودخی معناده مؤخر اولانی كاهی تقديم ايدرلر قال ع ما بال عينك منها الماء
ينسكب كه ما بال عينك ينسكب منها الماء تقديرنده در وكاهی معناده مقدم
اولانی كاهی تأخير ايدرلر قال الله تعالی ولولا كلمة سبقت من ربك لكان لزاما
واجل مسمی ومن هذا القبيل قول الشاعر فی مرثية عمر بن عبد العزيز حيث قال
بيت الشمس طالعةٌ ليست بكاسفة تبكی عليك نجوم الليل والقمرا بو شعره
اولميه كه بيت مذكور علماء ادب ميانده مشهور ومشكلات دن معدود در كه
توجيهات غريبه ايله توجيه اتديلر بعضيلر ديديلر كه لفظ نجوم نصب ايله هم
تبكی نك مفعوليدر يقال باكيته فبكيته كما يقال ضاربته فضربته پس حاصل
معنا بودر كه شمس طالعه در منكسفه دكلدر سائر كواكب وقمر ايله اغلشديلر يعنی
اغلامق خصوصنده بری بری ايله مغالبه اتديلر آخر الامر شمس انلره اغلامقده
غالبه اولدی مخفی اولميه كه توجيه مذكور اشكالدن خالی دكلدر زيرا
شمس طالعه وغير منكسفه اولدوغی حالده بكايی آكا نسبت مستبعد در بلكه
مرثيه يه مناسب اولان غربت وانكسفت وبكت ديمكدر وبعض علماء ادب
ديديلر كه بيت مذكورده تقديم وتأخير واردر ونجوم والقمرا لفظلری
كاسفة لفظی ايله منصوب مفعول در تقدير كلام ليست بكاسفة نجوم
الليل والقمرا چونكه شمس نجوم وقمری كسف اتميه ضياسی اولمق اقتضا
پس حاصل معنا بودر كه شمس اگرچه فوق الارض در سنك موتك غمندن
ضياسی اولمغله نجوم ليل وقمری كسف ايده من آمدی نهار سنك غمكله
ليل اولمشدر بلكه زمانی علی التوالی ليلهٔ مظلمه در نفس الامرده توجيه
اخير كلی مبالغه يی افاده ايدر والله اعلم ودخی ايكی متصل كلام ميانته
اعتراض وضع ايدرلر مثلو افعل والله ناصری ما شئت وكاهی ذی روح اولميان
شیء ذی روح كبی جمعلندرديلر مثلو ارض لفظنك جمعنده ارضون ديرلر
وقال سبحانه كل فی فلك يسبحون ودخی عادة عرب در دركه كلامده مشاكله
ايدرلر كه آكا محاذاة دخی ديرلر بر لفظ ذكر اولنور لفظ اخری وزننه آكا
تطبيق ايدرلر مثلو الغدايا والعشايا جوهری فرادن روايت اتدی كه هنانی

ليرد مقلوده مه

عبارتنك مناسب ضلال ترجمه كوركك كبی اولمشده مه

اكرچه عشا الجمع عشايا اوزره جمعلنور لكن غدات لفظی غدايا اوزره جمعلنمز مه

الطعام



الطعام ومرانی ديركه مرانی لفظی هنانی لفظنه مشاكل ايدوب ثلاثی بابندن
ذكر ايدرلر واكر تنها ذكر ايدرلر ايسه امرأنی ديرلر افعال بابندن فرا ديديكه
نجس لفظی رجس لفظی ايله ذكر اولندقده رجس نجس ديوب مشاكله ايدرلر
واكر تنها ذكر اولنورسه نجس ديرلر فتح ايله قال الله سبحانه انما المشركون
نجس ابن الانباری ديدی كه رجس رايحهٔ خبيثه معناسنه در قال الله جل
اسمه فزادتهم رجسا الی رجسهم ای نتنا الی نتنهم ونجس نجس معناسنه
نونی مكسور اتدكلری مشاكله ايچوندر ورجز زا ايله رجس معناسنه در
سين ايله وزا وسين بری بريندن بدل اولور ازد واسد ولزق ولسق كبی
ورجز عذاب معناسنه دخی كلور قال الله سبحانه رجزا من السماء ای
عذابا انتهی ابو بكر بن الانباری زاهده ديدی كه عرب لا دريت ولا تليت ديركه
تليت لفظی دريت لفظنه مشاكل اتديلر وآنده بش قول واردر يونس
بن حبيب بصری ديدی كه تليت لفظی اصلنده اتليت در لا اتلت ابلك
معناسنه كه مقام بددعاده تكلم اولنور يعنی ابدا بر نسنه فهم اتميه سن
ابلكك نسلی منقرض اولوب آرديته تابع اولور كوچه كی اولميه سين حاصلی
فقر وذهاب مال وتدبير معاشدن عجز ايله دعادر فرا ديدی كه اصلی
ايتليت در افتعال بابندن الوت فی الشیء دن مأخوذ در نسنه يی طلبده
تقصير اتديم معناسنه يعنی درايت وفهم صاحبی اولميوب درايت طلبنده صرف
مقدور اتديكك صورتده درايته نائل اولميه سين حاصلی عدم درايت وخيبت
درايت صاحبی اوله سين اصمعی دخی اصلی ايتليت در افتعال بابندن ديدی
لكن الوت الشیء دن مأخوذ در شيئه قادر اولدوم معناسنه ما الوت
القيام ديرلر قيامه قادر اولمسه يعنی فهم اتميه سين وفهم قادر اولميه سن
بعضيلر ديديلر كه لا تليت اصلنده لا تلوت در لا اخسنت اتبع معناسنه
تلوت الرجل ديرلر آكا تابع اولسه يعنی فهم اتميه سن وخلقك راينه تابع
اولمغه قادر اولميه سن حاصلی خلق ايله حسن امتزاج صاحبی اولميه سن
احمد بن يحيی ديدی كه لا تليت اصلنده لا تلوت در كه دريت لفظنه مشاكلة
واوی يايه قلب اتديلر انه ليأتينا بالعشايا والغدايا ديدكلری كبی وشاعر
بابك جمعنده ابوبة ديديكی كبی حيث قال ع هتاك اخبية ولاج ابوبة
انتهی ثعالبی ديدی كه قرآن عظيم عادهٔ مذكوره نك جمله سی جامع اولديغی
حالده نازل اولدی كه مثلينی كتورمكدن عاجز اولدقلری الفاظ قرآن بن هم
اصطلاحمز اوزره اولمدوغندن مثلنی اتياندن عاجز اولدق اعتذار اتميه لر
ودخی معلوم اوله كه عادات عرب دن دركه بر تثنيه لفظی ذكر وايكی متخالف
معنی مراد ايدرلر الامثله الاعذبان الريق والخمر الاقهبان الفيل والجاموس
ابن الاعرابی ديدی كه اقهب اول قرمزی در كه آنده غبرة يعنی بوزلق اوله

بعضیلر دیدی که اول ابیض درکه آنده کدورة اوله ورؤبه کندولی شدة ایله توصیف
ایدوب دیدی که لیث یدق الاسد والهوساء والاقهبان الفیل والجاموس ٠
والاطیبان النوم والنکاح او الاکل والنکاح ٠ والاحمران اللحم والشراب ٠ وکاهی
جمع صیغه سیله احامر دیوب خلوق یعنی سورندکلری طیبی ادخال ایدر ٠ انشد
الاصمعی ان الاحامرة الثلثة اهلکت ٠ مالی وکنت بهن قدما مولعا ٠ الراح
واللحم السمین واطلی ٠ بالزعفران فلن ازال مولعا ٠ والاصفران الذهب
والزعفران ٠ بعضیلر ورس وزعفران مراددر دیدیلر که ورس بر نوع صاری کوزل
رایحه لو اوت در ٠ ایوسی قیرمزی ویومشق اولاندر یمنده اکثر لر بکرمی ییل طورر
والابیضان الشحم والشباب لی الماء والماء واللبن ٠ والاسودان الحرة والمیل او التمر
والماء والاسمران الرمح والماء ٠ بعضیلر حنطه وماء در دیدی والازهران
الشمس والقمر والاکبران الهمة والنفس والاصمان الرای والفؤاد جوهری
دیدی که هو اصمع القلب دیرلر ذکی ومتیقظ اولسه زمخشری دیدی که له
اصمعان قلب ذکی ورای حازم ٠ والابتران العبد والعیر وفی الاساس لیته
اعارنا ابتریه ای عبده وعیره اصمعی دیدی که ابتران تسمیه اولندقلری قلیل
الخیر اولدقلری ایچوندر ٠ والافضلان العدل والامن والافخران العرب والعجم
والاشهران الطبل والعلم والرجبان رجب وشعبان والصفران محرم وصفر
ابن الانباری زاهرده دیدی که رجبه رجب تسمیه اولندوغی اهل جاهلیة انکا
تعظیم اتدکلری ایچوندر رجبت الرجل دیرلر تعظیم اتدیم معناسنه ٠ بعضیلر
عذق مرجب دن مأخوذدر دیدیلر که خرما صالقیمی عظیم اولمغله طایاق
ویرلمش معناسنه وعرب رجبه رجب الاصم دیرلر ایدی آنده قتال
اتمدکلری جهتدن صوت سلاح استماع اولنمدوغی ایچون ومتصل الاسنة
دخی دیرلر زیرا مزراقدن سنانی چیقاررلر ایدی آنده مقاتله وسفک دم
اتمدکلری ایچون وشعبانه شعبان تسمیه اولندوغی قبایل اول آیده تشعب اتدکلری
ایچوندر ورمضانه رمضان تسمیه اولندوغی اول آی وقت تسمیه ده حر شدیده
مصادف اولدیغی ایچوندر والرمض شدة الحر ٠ وشواله شوال تسمیه اولندوغی
اول آیده شولان ابل یعنی لقاح ایچون دوه لر قویروقلرینی قالدردقلری ایچوندر
وذی القعده تسمیه سنک وجهی بودر که عرب اول آیده اوتوروب اصلا بر یره
حرکت اتمزلر ایدی وذی الحجه تسمیه اولندوغی عرب اول آیده حج اتدکلری
ایچوندر ٠ ومحرم تسمیه اتدکلری عرب اول آیده قتالی کندولره حرام اتدکلری
ایچوندر ٠ وصفر تسمیه اتدکلری عرب اول آیده صفریه دیدکلری شهرلره ذخیره
کتورمکه کتدکلری ایچوندر ٠ وربیع تسمیه اولندیغی ارتباع ابل یعنی دوه لر اول
ایکی آیده نبات طلبی ایچون صحرایه کتدکلری ایچوندر وجماذی تسمیه اتدکلری
وقت تسمیه ده اول آیلرده بوز طوکدوغی ایچوندر ٠ انتهی ترجمة من عبارته

والزافقات



والزافقات دجله وفرات والمصران البصرة والکوفة والحافظان الجوع والعری
رجل حافظ العین دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور کوزی لرینه اویقو کرمین کمسنه
معناسنه که آچلق وچیپلاقلق باعثیله خرابی اولدوغی زبونلره مبتلا اولان
کمسنه لر عندنده لیله تابغیه دن اشد واشنع اولدیغی ظاهردر ٠ والاهیمان
والاعمیان السیل والجمل الهایج آهیم غلبه عشق دن سرمست اولان
کمسنه معناسنه درکه شدة حیرتندن نه ایشلدیکنی بلمز واکثر نسخ ده ایهمان
واقع اولدی که ابن السکیت کلامنه موافقدر زیرا دیدی که ایهمان اهل بادیه
عندنده سیل وجمل صؤل معناسنه در واهل امصار سیل وحریق دردیدیلر
ابو عبیده دیدی که ایهم تسمیه اولندوغی دفعته قدرت اولمدیغی ایچوندر زیرا
لسانی بر قدر که سویلشیله وقولاغی بو قدر که نیازی اولنه وایهم اصلنده اصم و جل
شجاع معناسنه در ٠ وفی الاساس اعوذ بالله من الاعمیین وهما السیل الهایج
والفحل الهایج ٠ والنحسان زحل ومریخ والاسعدان الزهرة والمشتری
والاقطعان السیف والقلم والارذلان الخوف والحذر ٠ والامران الفقر
والهرم با خصوص هم پیر وهم فقیر اولان کمسنه یه نسبت امر یتی دخی شدیددر ٠
زمخشری دیدی که نزل به الامران ای الهرم والمرض والقرآن والقطران
والبردان والابردان الغداة والعشی والقریتان مکه وطایف والعسکران
عرفه ومنی والعمران ابو بکر وعمر رضی الله عنهما والحسنان الحسن
والحسین ٠ واسم رملتین قاموس ده ایکی جبل دردیدی والعجاجان رؤبه
وابوه عجاج وعجاج هر بلند آوازلی اولان حیوان معناسنه در ٠ ابن الانباری
زاهرده دیدی که لفظ رؤبه کاه مهموز اولوب رابت الشیء دن مأخوذ اولور
بر نسنه یی اصلاح وبری برینه ضم اتدیم معناسنه وکاهی روبه مهموز اولمیوب
راب اللبن دن مأخوذ اولور سود کمالی بولدی معناسنه یا خود الرجال
روبی دن مأخوذدر کسل ونعاس دن سست اولدیلر معناسنه وعجاج عج دن
مأخوذدر رفع صوت معناسنه وفی الحدیث الحج العج والثج که عج رفع
صوت بالتلبیة وثج صب الدماء یوم النحر معناسنه والفراتان دجیل
وفرات والحجران الذهب والفضة والانفسان الحجة والکرم ٠ والملوان
والجدیدان والفتیان والاجدان اللیل والنهار والغاران
والاجوفان البطن والفرج یقال فلان یسعی لغاریه قال المرئات الذهب
یوم ولیلة ٠ وان الفتی یسعی لغاریه دائبا ٠ وفی الحدیث اهلک الناس الاجوفان
البطن والفرج ٠ والحرمان مکه ومدینه شرفهما الله تعالی والعلتان القدر والقضاء
محل آصلنده اول نسنه درکه بر منزله نزول ایدن کمسنه یه مهم ولازم اوله نزلوا
ومعهم المحلوت دیوب طنجره وبالته ٠ والکت وقوغه مراد ایدرلر ٠ والمسجدان
مسجد مکه ومسجد مدینه کرمهما الله تعالی ٠ والبرمان الکبد والسنام ٠ ابو عبیده

دیدی که بریم آصلنده اول ایب درکه ایکی لونندن بوکولمش اوله خواتین عرب آنی کاه
قوشاق و کاهی اصابۀ عین ایچون دیو معصوملرك بوینونه باغلورلر ایدی
ابو عبیده دیدی که شغلنا من بریمها دیرلر دوه نك کبد و سنامندن برۀ کباب ایله
معناسنه که بریم آنده عبارت درکه دوه نك جکر و سنامنی اوزون اوزون
دیلوب بر ایب ایله باغلویه لر بریم تسمیه اولندوغی جکر قرمزی و سنام بیاض اولمغله
ذکر اولنان ایپه تشبیه طریقی ایله در والخافقان المشرق والمغرب ابن السکیت
دیدی خافقان مشرق و مغربك افقلری در خافقان تسمیه اولندقلری نهار و لیل
مشرق و مغرب دن خفوق و اضطراب اتدکلری ایچوندر والموفقان وجه المرأة وقدمها
زمخشری دیدی که خاتونلر یوزنده و یا غیره اولان زینتلرینی اظهار اتمکه معتادلردر
پس ناظرك نظری آنلره اوکراست کلوب وقوف تحصیل اتمکله موقفان دیدیلر یعنی
محل وقوف جوهری دیدی که موقف المرأه خاتونك کوزلری واللری و اول عضویکه
آنی اظهاره مضطر اوله والاصغران اللسان والفؤاد یقال المرؤ باصغریه والاخشنان
جبلان بمکة وفی الاساس لا تزول مکة حتی تزول اخشباه وفی القاموس الاخشبان
جبلا مکة وجبلا منی والاحصان العبد والحمار احص آصلنده اول کمسنه درکه باشنك
دوکولمش اوله لهذا باش قیلی دوکولمکه سبب اولان مرضه حاصّه دیرلر و عبد و حماره
احصان دیدکلری آنك ایچوندرکه مزبورلر همیشه یهالرینی کندولری ایله بله
کزدیرلر تا بیراولنجه و یهالری یوماً فیوماً نقصان بولمقده درکه اخرنده هلوك
اولورلر اساس ده دیدی که رجل احص دیوب مشؤم مراد ایدرلر لهذا عبده و حماره
احصان دیدیلر والاخبثان البول والغائط یقال نزل به الاخبثان الرجیع
والبول وفی الحدیث لا تدافعوا الاخبثین فی الصلوة وتقول ما لقیته مذ اجردان
یعنی بن آکا ایکی کوندن بری یا ایکی آیدن بری ملاقی اولمدیم زمخشری دیدی که
سنه جرداء دیرلر سنۀ کامله معناسنه که نقصاندن متجرد اولمغله جرداء دیوب
کامله مراد اتدیلر و دخی ما لقیته مذ اجردان و جریدان دیرلر نهاران کاملان
معناسنه والاصرمان الذئب والغراب صرم آصلنده قطع معناسنه در ذئب
و غراب خلق دن منقطع اولدقلری ایچون اصرمان تسمیه اولندیلر والله سبحانه
اعلم وصلی الله علی محمد و آله وصحبه وسلم فصل فی الاتباع معلوم اوله
اکثریا عرب بر لفظی ذکر ایدوب وزن و روی ده آکا مناسب لفظ اخر ذکر ایدرلر
لفظ اولی توکید و کلامی اشباع ایچون مثلا حسن بسن و خب ضب
و خراب یباب دیرلر که کلمۀ ثانی کلمۀ اولی یه تابع اولمغله اتباع تسمیه ایدرلر
لکن مخفی اولمیه که تسمیۀ مذکوره تبع و اتبع بر معنایه اولدیغنه مبنی در اخفش
دیدی که تبعته و اتبعته بر معنایه در ردفته و اردفته کبی قال الله تعالی
فاتبعه شهاب ثاقب ای تبعه و کلامده اولان اتباع دخی بو قبیلدندر قبیح
شقیح و حسن بسن دیدکلری کبی انتهی بعض عرب دن سؤال اتدیلر که سز

اکثریا

اکثریا کلامکزده اتباع ذکر ایدوب کلامکزی تطویل ایدرسز بو عملك فائده سی
ندر جواب ویردیکه انا نشد به کلامنا یعنی بز اتباع ذکری ایله کلاممزه استحکام
ویررز و عجم دخی قاعدۀ اتباع عرب دن استماع اتمکله کلاملرنده ذکر و اجرا ایدرلر
اهل فرنس بر لفظی ذکر ایدوب بعده آنك حرف اولنی میمه تبدیل و اتباع ایدرلر
مثلا روستایی موستایی دیرلر و لسان ترکیده ایکی وجه اوزره تصرف ایدوب
کاهی اهل فرنس کبی لفظ اولك حرف اولینی میمه تبدیل ایدوب مثلا کلدی ملدی
دیرلر و کاه مضموم ایدوب مثلا کلدی کلدی دیرلر ابن فارس اتباع ایچون حروف
معجمه ترتیبی اوزره بر کتاب لطیف تألیف ایدوب صاحب مزهر دخی انك ذکر اتمدیکی
بعض اتباعی زیاده ایدوب بر کتاب جامع تألیف و الماع فی الاتباع تسمیه اتدی
وابن فارس کتاب مذکورك دیباجه سنده دیدی که هذا کتاب الاتباع والمزاوجة
بعده دیدی که امرین مذکورین ایکی وجه اوزره در اول بودرکه ایکی کلمه متوالیة
ذکر اولنور که رویلری متفق در ثانی بودرکه رویلری مختلف در و دخی کاهی
کلمۀ ثانیه نك معناسی واضحدر و کاهی اشتقاق و معناسی واضح دکلدر انتهی
ابو عبیده غریب الحدیث ده دیدی که رسول اکرم مدم بیور دیلرکه الشبر قم
حار یار کسائی دیدی که حار حرارة دن ماخوذ و یار اتباع دن عطشان
نطشان و جائع نائع دیدکلری کبی که کلمۀ ثانیه کلمۀ اولی یه تابعدر توکید وجهی
اوزره و یا لکون تکلم اولنمز روایت اولندی که حضرت آدم علیه السلام هابیل
مقتول اولدقده یوز سنه مقداری اغلویوب اصلا ضحك اتمدی آکا دعا
ایدوب حیاك الله و بیاك دیدیلر حضرت آدم علیه السلام دیدی که بیاك
لفظنك معناسی ندر دیدیلر که اضحکك معناسنه در و بعض ناس بیاك
اتباع در زعم اتدیلر بنم عندمده اتباع دکلدر حدیث ده اضحکك ایله تفسیر
اولندوغی ایچون مع هذا او اوبله مذکوردر و اتباعدن اولان کلمه ده واو ذکر اولنمز
کذلك حضرت عباس زمزم حقنده هی لشارب حل و بل دیدی که بعض ناس
بل لفظنی اتباع زعم اتدیلر و بنم عندمده اتباع دکلدر زیرا واو ایله مذکوردر
اصمعی بکا معتمر بن سلیماندن خبر ویردی که بل لفظی حمیر لغتنده مباح معناسنه در
بعضیلر شفا معناسنه در دیدیلر که بل الرجل من مرضه وابل منه دیرلر مرضندن
شفا بولسه انتهی کلام ابو عبیده ابن الانباری زاهر ده فضیت کل حاجة رداجة
عبارتنك تفسیرنده دیدی که ابو عبیده کلامنه مخالف ملاحظه اولنور زیرا دیدی که
عبارۀ مذکوره ده ایکی قول واردر قول اول بودرکه داجه لفظندن مراد اول امر
حقیردرکه زیاده حقارتندن ناشی ذکر اولنمغه تحمل اولنمیه یعنی جمیع حوائجی قضا
اتدیم خواه امر مهتم و خواه امر غیر مهتم و ثانی اولدرکه داجه لفظی اتباعدر و اتباع
اکثریا واوسز ذکر اولنور و کاهی واو ایله دخی مذکور اولور یقال لا بارك الله فیه
ولا تارك ولا دارك انتهی کذلك میدانی سامی فی الاسامی ده هر بین حاذف

وقاذف واف له وتف عباتلرینی اتباع امثله سی میاننده ذکر اندی والله اعلم.
تاج سبکی شرح منهاجده فخر رازیدن روایت اندی که بعض ناس شویله زعم
ایدرلر که تابع مرادف قبیلندندر اولهجق بودر که مترادف قبیلندن دکلدر زیرا مترادف
اولان ایکی لفظ معنای واحدی افاده ایدرلر بلا تفاوت وتابع منفرداً ذکر اولندقده
اصلا بر معنایی مفید اولهمز بلکه اوزرینه لفظ اخر تقدم ایدرسه مفید اولور آمدی
دیدی که تابع اولان لفظ اصلا بر معنایی مفید اولمز لهذا ابن درید دیدی که ابوحاتمدن
حسن بسن عبارتنده اولان بسن لفظنک معناسندن سؤال اتدیم بلمم دیو
جواب ویردی. سبکی دیدی که تابع اولان لفظ تقویت افاده ایدر یوخسه عرب
مهمل لفظ وضع اتمزلر ابوحاتمک بلمم دیدیکی ضرر اتمز بلکه آنک بلمم دیدیکنک هم
معناسی بودر که بسن لفظنک معناسی واردر لکن بن واقف دکلم ودخی سبکی
دیدی که اتباع ایله توکیدک فرقی بودر که توکید هم تقویت افاده وهم مجاز احتمالنی
دفع ایدر وتابع متبوعک وزننه موافق اولمق لازمدر وتوکیدده لازم دکلدر
قالی امالیده دیدی که اتباع ایکی قسمدر قسم اول بودر که لفظ ثانی لفظ
اولک معناسنده اولور مجرد توکید ایچون ذکر اولنور قسم ثانی بودر که لفظ ثانینک
مخصوص معناسی واردر قسم اول قسیم وسیم کبی که متبوع وتابع جمیل معناسنهدر
کذلک ضئیل بئیل ضعیف وابجه معناسنهدر وجدید قشیب کبی که قشیب
جدید معناسنهدر کذلک مستیع مضیع که اساعه اضاعه معناسنهدر قسم
ثانی شیطان لیطان کبی که لیطان شیئه ملصق اولیجی معناسنه لاط حبه.
بقلبی دیرلر لصق معناسنه کذلک عطشان نطشان که نطشان مضطرب معناسنهدر
واسوان اتوان که اسوان محزون واتوان شرح حزندن متردد اولوب گاه بر یمنه
وگاه آخر یمنه کیدر کلور ثعلب کلامندن مستفاد اولان بودر که شیطان لیطان
عبارتنده لیطان لفظنک معنای خاصی اولمیوب مجرد توکید ایچون مذکور ایله
علما لغتدن اکثرلری ذاهب اولدیلر که حسن بسن عبارتنده اولان بسن
لفظی مجرد توکید ایچوندر ومخصوص معناسی یوقدر دیدیلر وکاهی حسن
قسن دخی دیرلر بسن موضعنده لکن قالی امالیده دیدی که بسن لفظنده
اولان نون محتملدر که زائده اوله امرأة خلبن ده اولان نون زائده اولدوغی
کبی که خلابتدن مأخوذدر خدعه معناسنه کویا بسن اصلنده بس ایدی
سین مشدده ایله که بسست السویق بساً دیرلر سویقی یاغ ایله خلط
وطبخ اتدیم معناسنه لکن مبسوس مقامنه اقامت اولندی ضرب الامیر
دیوب مضروبه مراد اتدکلری کبی بعده ایکی سینک برینی حذف ایدوب موضعنه
نونی بدل ویردیلر بس بسن اولدی حسن کبی ومعناسی حسن کامل
المحشو دیمکه منجر اولور وبو صورتده نونی زیاده ایدوب ایکی سینک
برینی صکره حذف اندیلر ومحتملدر که سینک برینی اول امردن نونه تبدیل ایتمش

وقسن

وقسن لفظنده دخی بعینه بو عملی اجرا اندیلر که اصلی قس ایدی که قس بر شیئه یی
طلب وتتبع معناسنهدر کویا قائلون کمسنه حسن مقسوسدر یعنی مطلوبدر
انتهی. خاطر فاتره خطور ایدر که بسن لفظی بس لفظندن مغیر اولدوغی صورتده
حسب معناسنه اولان بس ده تصرف اولونمش مناسب ملاحظه اولنور یعنی فلان
کمسنه بر مرتبه حسندر که حسنی کامل وکافیدر والله اعلم وصلی الله علی سیدنا
محمد وآله اجمعین. میدانی اسامی فی الاسامی نام تألیفنده اتباع ومزاوجه نک
مثاللرینی حروف معجمه ترتیبی اوزره جمع واستیفا اتمکله بو مقامده اول
امثله یی تحریر تطویله مؤدی اولور ملاحظه سی ایله کمیت سیه زانوی قلمه بو وادیده
رخصت ترک وتاب ویرلمدی ولنکتف بهذا القدر فی المقدمة الاولى ولنشرع
فی الفوائد المتعلقة بالمقدمة الثانیة والله الموفق والمیسر لکل عسیر وهو علی
کل شیء قدیر. **المقدمة الثانیة فیما یتعلق باللغة الفارسیة** وفیها فصول.

**فصل** فی بیان التسمیة وتفصیل قسمیها. معلوم اوله که فارسی پارسیدن
معرب در که پارس بر مملکتک اسمیدر ولغت مذکوره اول دیاره یا اول دیارک
اهالیسنه منسوبدر. مطرزی دیدی که فارس ناسدن بر جماعتدر صاحب
دقائق دیدی که پارسک دار الملکی شیرازدر وتفصیلی دخی دیدر دیدی. شیخ
سعدی کلستانده پادشاه شیرازی مدح اتدیکی محلده وارث ملک سلیمان
دیوب پارس مراد اتدیکنه ع اقلیم پارس را غم از آسیب دهر نیست دیدیکی شاهددر
ودخی خوارزمشاه خراسان وعراقینی وپارسی الدیغی وقتده خاقانینک
شو قولی خصوص مزبوره مناسبدر. بیت: شکر که خوارزمشاه تخت
صفاهان کرفت. ملک عراقین را همچو خراسان کرفت. ماهچه تیغ او قلعه
کردون کشود. مورچه تیغ او ملک سلیمان کرفت. ودخی معلوم اوله که
زبان فارسی ایکی نوعدر. نوع اول دری ونوع ثانی پهلویدر. تفصیلی
دری تسمیه سنک وجهنده دیدی که دری پارسدن بر ناحیه نک اسمیدر که
لغت دری اکا منسوبدر. وپهلوی تسمیه سنک وجهنده دیدی که پهلوی
پهلوه نسبتدر که بر شهرک اسمیدر. قال الشاعر. همی بود تا یک زمان
شهریار. ز پهلو بروت شد ز بهر شکار. بدان کو [illegible]
خسرواست. که یکی اوبهتر از پهلواست. محمد بن هندوشاه دیدی که
لغت دری تسمیه سنک وجهی بودر که بهمن بن اسفندیار زماننده اطراف عالمدن
اقوام مختلف الالسنه آنک درکاهنده جمع اولدوغکه بر قومک لسانینی قوم آخر فهم اتمز
ایدی پس بهمن مذکور زبان فارسی تکلم ایدن قومک لغتی خوش کلوب شوقه
اوزره فرمان اتدی که جمله قوم مزبوره لغت فارسیه یی تعلم واول لسان ایله
تکلم ایده صکره جمیع ممالکه حکم اتدی که لغت مزبوره دن غیری لغت استعمال
اتمیه لر وهر کس آنی تعلم وتکلم اتدیلر ومرور ایام وانضمام افکار ایله لغت مرقومه

کرکی کبی تنقیح اولندی پس لفظ دری منسوب الی باب بهمن معناسنه اولور انتهی. مخفی اولمیه که صاحب دقایق لفظ دربر ناحیه نك اسمیدر دیدکدنصکره زبان دری وکبك دری اول ناحیه به نسبت در دیدی لکن معروف ومشهور اولان بودرکه کبك دری درهٔ کوه یعنی ایکی طاغ میاننده اولان شقه نسبت درکه فارسیده دَر ودَرّه اول موضعك اسمیدر وترکیده دخی دره دیرلر. انوری کفت بیت درپناه سدهٔ جاه رعیت پرورش. برعقاب آسمان فرمان دهد کبك دری ومولانا جامی قدس سره السامی فرمود بیت ماکیاه بهرطمع سرمیزند در زیرکاه قهقهه برکوه ودرزن شیوهٔ کبك نراست. وشرفنامه ده دیدیکه پهلوی وپهلو برولایتك اسمیدرکه زبان پهلوی آکا نسبت وفهلوی انك معربیدر. فردوسی کفت بیت بفرمود تا قاره جنکجوی. زپهلو بدشت اندر آورد روی معجم البلدان ده دیدیکه پهلولا ملك فتحی ایله نواحی اصفهاندر. حمزهٔ اصفهانی کتاب التنبیه ده دیدیکه کلام فرس قدیمدن بش لسان اوزره جاری ایدی فهلویه. ودریه. وفارسیه. وخوزیه. وسریانیه. وکاهی لفظ فارسیه یی ذکر وجمله السنهٔ مذکوره یی مراد ایدرلر اما فهلویه برلساندرکه ملوك مجلسلرنده انکله تکلم ایدرلرکه فهلویه منسوب در وفهله بش بلده یه اطلاق اولنور اصفهان وری وهمدان ونهاوند واذربایجان. وبعضیلر دیدیلرکه پهلوینك نسبتنده مبالغه اولنسه اخرینه الف ونون دخی زیاده ایدوب پهلوانی دیرلر فردوسی کشاده زبان وجوانیت هست. سخن کفتن پهلوانیست هست. ولاملك فتحی ایله شجاع ودلاور معناسنه در. پوشیده اولمیه که دری خصوصنده ذکر اولنان بهمن بن اسفندیار موضعنده بعضیلر بهرام کور وضع ایدوب فارسی دری بهرام مذکورك قبرسینه نسبت در دیدکلری اول باول فارسی شعر تکلم ونظم ایدن بهرام کور اولدوغنه مبنی اولمق ملاحظه اولنور حیث قال ه منم آن پیل دمان ومنم آن شیریله. نام من بهرام کور وکنیتم بوجبله چون بهرام مرقوم بوبیتی نظم ایدوب شهرت بولدقده خیرخواه دولتی اولان اکابرعقل بهرام مجلسینه جمع وشویله عرض اتدیلرکه جهان پناها. اعذب الشعر اکذبه فحوای صحت انتماسی اوزره مادامکه خمیر شعر چرکاب دروغ ایله سرشته اولمیه خلق آنی پسند اتمزلر وبی رونق اولان شعر خود درجهٔ اعتباردن ساقطدر پس ترویج شعر ایچون ستم کذب اغیزه آلمق هرفرده علی الخصوص اصحاب داد وکبر اولان ملوك ذوی الاقتداره بروجهله لایق دکلدر دیوب بهرامی شعردن منع اتدیلر والله اعلم ودخی فارسی دری پهلوی یه نسبة فصیح ومقبولدر حافظ نسفی کافی نام کتابنده ابوسعید بردعی دن نقل اتدیکه وفی الحدیث لسان اهل الجنة العربیة والفارسیة الدریة انتهی حدیث مذکور فارسی درینك مدحی بابنده

کافی



کافی بلکه لسان مزبوری ذم وقدح ایدن ابلهلرك سرینی سامانلرینه شمشیر مغزکافدر والله اعلم فصل فیما یمتاز به اللغة الفارسیة عن سائر اللغات. معلوم اولکه حروف معجمه دن سکز حرف واردرکه لغت فارسیه ده یوقدر کما قال الکاشانی نظم هشت حرفست انکه اندر فارسی ناید همی تابیاموزی نباشی اندرین معنی معاف بشنو از من تا کدامست این حروف ویاد کیر ثا وحا وظا وطا وصاد وضاد وعین وقاف. ودخی درت حرف واردرکه لغت فارسیه مستعمل وآکا مخصوصدر جیم. زا. وکاف. وبلکه آنلره حروف فارسیه تسمیه اولنور والسنه ده مستعمل اولان کاف اوچ قسمدر. بری کاف صریحه در ضربك. وکمان. وکدی لفظلرنده اولان کاف کبی. وبری کاف لینه درکه فارسی وترکیده مستعملدر شکام. وکریه. وکل لفظلرنده اولان کاف کبی. وبری کاف متلوندرکه ترکی یه مخصوصدر خال معناسنه اولان بك لفظنده اولان کاف کبی ودخی معلوم اولکه بعضی ادعا دقایق شناسی ایدن نوهوسلر لسان فارسیده ذال معجمه یوقدر زعم ایدر مع هذا فارسیهٔ فصیحه ده مواقع ذال معجمه مواقع دال مهمله دن چوقدر زیرا هر کلمه مفرده که آنده حرف دالك ماقبلی حرف صحیح اوله یعنی واو والف ویا اولمیه واول حرف صحیح ساکن اوله اول موضعده دال مهمله ایله قرائت اولنور مثلا مَرد. ومُرد. وکرد. وکرد کبی واکر حرف دالك ماقبلی حرف علت اولورسه یاخود حرف صحیح متحرك اولورسه اول موضعلرده ذال معجمه ایله قرائت اولنور مثلا اسفرود. وآباذ. وامیذ. وندن کبی جمله سی آصلنده معجمه ایله در. وابونصر محمود بن عمر فراهی نصاب ده بومعنایی نظم ایدوب دیدیکه نظم در زبان پارسی فرقی میان دال وذال. با دکیران من که این نزد افاضل مبهم است. پیش اودر لفظ مفرد کر صحیح ساکنست. دال خوانش ورنه باقی جمله ذال معجمه است. وظهیر فاریابی دخی دیدیکه عربیه اخفظ الفرق بین دال وذال. فهو رکن فی الفارسیة مبهم. کل ما قبله سکون بلا وای فدال وما سواه معجم. ودخی معلوم اولکه لسان فارسیده سکون ایله ابتدا ایتمك متعذرمیدر یا متعسرمیدر دیو اختلاف اتدیلر. ابن جنی دیدیکه لغت فارسیه ده سکون ایله ابتدا جوقدر مثلا اسد معناسنه اولان لفظ شیر وجرح معناسنه اولان لفظ ریش ده حرف اول کسرهٔ مجهوله ایله مکسوردر یعنی ظاهرا اکرچه کسره صورتنده در لکن فی الحقیقه کسره دکلدر بلکه حرف اولری ساکن اولمغله ابتدا اولندقده کسره یه قریب قرائت اولنور یوخسه صراحةً کسره دکلدر نته که سود معناسنه اولان لفظ شیر وصقال معناسنه اولان لفظ ریش ده کسرهٔ صریحه ایله قرائت اولنور وحید تبریزی جمع مختصر نام تالیفنده دیدیکه ضمه وکسره ایکی نوعدر معروفه ومجهوله ضمهٔ معروفه نور وحور لفظلرنده اولان ضمه کبی ومجهوله غور وشور لفظلرنده اولان ضمه کبی وکسرهٔ معروفه شیر وسیر لفظلرنده اولان

کسره کبی شیر اسد و سیر سرمساق معناسنه دن و مجهوله سود و طوق معناسنه
اولان شیر و سیر لفظلرنده اولان کبی انتهی و محققین عندنده صحیح اولان
بودرکه کسرهٔ مجهوله تعبیر اولنان کسره کسرهٔ مختلسه در یعنی اختلاس وجهی
تکلم اولنور کسره درکه اختلاس حرکت اندن عبارتدرکه بعض حرکتی تلفظ
ایدوب بالتمام استیفا اتمزلر پس سکون ایله ابتدا قبیلندن دکلدر و بو معنایه
شاهددرکه ضمهٔ مجهوله یه بالاتفاق حرکت اطلاق ایدرلر و دخی معلوم
اوله که جمیع السنه ده فاعل و مفعول مثللو احوال معتبردر لکن فاعل ایچون
رفع و مفعول ایچون نصب و مضاف الیه ایچون جر علامتی لغت عربیه یه
مخصوصدر و سائر لغاتده هر بری مقام قرینه سیله معلوم اولور و لسان
فارسیده اعرابات ثلاثه اجرا اولنمغله هر فارسی کلمه نک آخری ساکن قراءت
اولنمق واجبدر الا اوچ موضعده که مضاف و موصوف و معطوف علیه در
علامتی وضع اولنمشدر که بر کلمه یه مضاف اولدقده مضافک علامتی جردر
یعنی مضافک آخری هاء رسمی اولمدیغی صورتده مجرور اولور جان من کبی و اکر
هاء رسمی اولور ایسه کتابتده هایی اثبات ایدوب تلفظده آندن بدل همزهٔ مکسوره
ایله ادا ایدرلر کردهٔ من کبی و اکر بر کلمه ضمیره مضاف اولورسه کاهی مضافک
آخرنده جر ظاهر اولور کاهی ظاهر اولمز مثلا کردنش و کردن شان و کردنت
ایشان دیرلر و دخی بر کلمه بر کلمه یه صفت واقع اولسه موصوفک آخرینی مجرور
ایدرلر مضافه تقریب اولندوغی وجه اوزره روی زیبا و خوانندهٔ دانا کبی
و دخی بر کلمه بر کلمه نک اوزرینه عطف اولونسه اکر معطوف علیهک آخرینک
حرکته تحملی وار ایسه آخرینی مضموم ایدوب و ضمه یه علامت اولسون ایچون
معطوف علیه و معطوف میاننه ضمه جنسندن واو رسم ایدرلر کتابتده
اکرچه موجوددر لکن قراءت اولنمز من و تو و پدر و مادر کبی و اکر حرکته
تحمل اولمسه مثلا معطوف علیهک آخری الف یا واو یا هاء رسمی اولسه
واو رسمی مذکوره ضمه حرکت ویررلر مثلا یاوسن و تو و من و خوانده و دانشمند کبی
و ذکری مرور ایدن مواضع ثلاثه دن غیری مواضعده البته کلمهٔ فارسیه نک
آخری ساکن اولور و دخی معلوم اوله که لغت عربیه ده اول حرف مد و ثانی
مدغم فیه اولان موضعدن غیری مواضعده اجتماع ساکنین جائز دکلدر و لسان
فارسیده ایکی ساکن و اوچ ساکن جمع اولمق کزدیم و انداخت کبی و سائر خصائص
لغت فارسیه محلنده ذکر و بیان اولنور و الله الموفق

**فصل** فی بیان المصادر الفارسیة و کیفیة اشتقاق المشتقات منها بالذات او بالواسطة معلوم
اوله که لغت عربیه ده مصدر اصل و سائر مشتقات آندن مأخوذ اولوب کیمی
بالذات و کیمی بالواسطه مشتق اولدوغی کبی لسان فارسیده بلکه جمیع السنه ده
بو قاعده اجرا اولنوب تصرفات مختلفه و مطرده مرعی اولور مثلا عربیده علم لفظی





علمدن و فارسیده دانست لفظی دانستن دن و ترکیده بیلدی لفظی بلمکدن مأخوذدر
سائر تصرفات دخی بو وجه اوزره در زیرا ذهنده حاصل اولان معنی بر امر واحد
غیر متغیردر که کاهی لباس عربی ایله درواز دهاندن جلوه ریز اولدوغی کبی
اطلس فارسی و استبرق ترکی ایله دخی جلوه نما اولور تغیرات البسهٔ متنوعه
ایله شاهد دلفریب معنا متغیر اولمز و هر کونه پوشش الفاظ متخالفه ایله شأننه
تبدیل کلمز و بیانی صددنده اولدوغمز لغت فارسیه نک مصدرینک علامتی اولدر که
آخری نون ساکنه در که ماقبلی کاهی دال مفتوحه و کاهی تاء مفتوحه اولور که حرفین
مذکورینک ماقبللری حرف ساکن اولمق قاعدهٔ مطرده در اما ستدن و شدن
و آمدن و زدن کلمه لری قاعدهٔ مذکوره دن شاذ اولدقلری هر بری بر سببدن ناشیدر
مثلا لفظ ستدن المق معناسنه سائر مصادره مخالف اولمغله آندن ماضی مشتق
اولمز زیرا ستد دیمزلر بلکه ستاندن لفظندن که آلمق معناسنه بر مصدردر ماضی
آندن اخذ ایدوب ستاند دیرلر و شدن و زدن لفظلرنده سکون ایله ابتدا
متعذر و یا متعسر اولمغله متحرک اتدیلر و آمدن لفظی اصلنده آیدن که قاعده یه
موافق مصدر ایدی صکره میمی ایکی یادن بدل ایدوب آمدن دیدیلر اکرچه
آندن ماضی اخذ ایدوب آمد دیرلر لکن مضارع و امری اصلدن اخذ ایدوب
آید و آی دیرلر حاصلی مصدر فارسی ایکی نوعدر نوع اول که نونک ماقبلی
دال مفتوحه در بش قسمه منقسمدر زیرا دال مزبورک ماقبلی یا حرف مد
یعنی ماقبللرینک حرکتی کندو جنسلرندن واو و یا و الف اولور یا خود حرف زا
و حرف نون ساکنتین اولور که یارنو عبارتی حروف مذکوره یی جامعه در
و دالدن اول حرف یا اولان مصدر یا خماسیدر بریدن بزیدن چریدن
کبی یا سداسیدر باریدن بخشیدن ترسیدن کبی یا سباعیدر تراشیدن
تراکیدن خراشیدن کبی یا ثمانیدر آرامیدن آشامیدن آماسیدن کبی
و دالدن اول واو اولان مصدر آسودن بودن نمودن کبی و دالدن اول الف
اولان مصدر فرستادن نهادن کشادن کبی و دالدن اول حرف را اولان مصدر
آوردن افسردن افشردن کبی و دالدن اول حرف نون اولان مصدر خواندن
راندن ماندن کبی نوع ثانی که نون مصدرک ماقبلی تاء مفتوحه اولان مصدردر
درت قسمدر زیرا تاء مذکوره نک ماقبلی یا حرف خادر آموختن آمیختن
افراختن کبی یا حرف سیندر دانستن پراستن نشستن کبی یا حرف شیندر
اباشتن انکاشتن بناشتن کبی یا حرف فادر یافتن تافتن بافتن کبی
و دخی معلوم اوله که مصادر فارسیه کاه مفرد اولور امثلهٔ مذکوره کبی و کاه
مرکب اولور پاک کردن و دراغوش کردن کبی و مصادرک اوائلنه باء موحده
ادخال اولنور مفرد اولورسه بنمودن و بستودن کبی و اکر مرکب اولور ایسه
جزء آخرلرینه اوزرینه ادخال اولنور قطسه بزدن و جاه بکندن کبی و حرف باء

مزبوره مضمومه در اگر مصدرك اولی مضموم یا باء یا میم اولورسه بخوردن
بمردن بپروردن وبمکیدن کبی والا همیشه مکسور اولور واگر مصدرك
اولی الف اولور ایسه باء مذکوره داخل اولدقده اول الف یایه منقلب
اولمق قیاسی در بیامدن وبیفسردن کبی وکاهی مصدرك آخرینه بر یا
الحاق ایدرلر که اول یایه یاء تهیئه تسمیه اولنور مثلا خوردن آصلنده اکل
اتمك معناسنه در یا الحاق ایدوب خوردنی دیرلر واکل اتمك ایچون مهیا اولان
طعام مراد ایدرلر کذلك پوشیدن کیمك وپوشیدنی کیمجك ثوب معناسنه در
وکاهی برکلمه نك آخرینه یاء مصدریه الحاق ایدوب اول کلمه نك مدلولی اولان
شیئ ده اولان صفت زائده یی افاده ایچون نیکی وبدی ونیکویی وزشتی کبی
که نیك ترکیده ایو وبد یاره مز یعنی ایولك صفتی ایله یا یاره مزلق صفتی
ایله موصوف اولان شخص معناسنه در ونیکی اول ایولك صفتنه وبدی
اول یاره مزلق صفتنه دلالت ایدر کذلك نیکو ترکیده کوزل وزشت چركین
یعنی کوزللك صفتی ایله یا چركینلك صفتی ایله موصوف اولان شخص معناسنه در
ونیکویی اوله کوزللك صفتنه دلالت ایدر ویاء مذکوره یه یاء نسبته دخی دیرلر
ونیکو لفظنده اولان واوه نسبت اطلاق اولنور هندوده اولان واو کبی
ویاء نسبت ایله واو نسبتك فرقی بو مقامده ذکر اولنمق مناسب ملاحظه
اولندی آمدی معلوم اوله که هند بر مملکت اسمیدر اول دیارده تولد ایدوب
آنده نشو ونما بولان کمسنه یی اول دیاره نسبت اتسه لر هندو دیرلر زیرا
واو نسبتك وضعی خلقی اولان نسبت در کسبی اولانده استعمال اولنمز لهذا
طشره دن کلوب اول دیارده توطن ایدن کمسنه یه هندو دیمزلر کذلك
اول دیارده حاصل اولان انساندن غیریده هندو دیمك اولمز اما یاء
نسبت ایله اولان لفظ هندی مطلقا اول دیارده اولانه اطلاق اولنور آنده
تولد اتسون یا آنده توطن اتسون وخواه انسان اولسون جماد اولسون
لهذا سیف هندی جائزدر وهندوستان دیوب هندی ستان دیمه دکاری دقیقه
مذکوره یه مبنیدر زیرا ستان لفظنده آنده نشو ونما بولمق معناسی معتبردر
مثلا باغچه یه کلستان دیرلر کل آنده نشو ونما بولدوغی ایچون لکن باغچه دن
کلی قوپاروب آخر موضعه خرمن اتسه لر اول موضعه کلستان اطلاق اولنمز
زیرا کل اول موضعده نشو ونما بولمدی وتحقیق بودر که افاده مذکوره فقط
واوك دکلدر بلکه واو ایله یانك مجموعه نك در زیرا نیکو وهندو آصلنده نیکوی
وهندوی در که یا حذف اولنوب وقت اضافتده ظاهر اولور نیکوی او وهندوی
زلفش دیرلر وکاهی نکویی ونیکویی دیوب احسان معناسی مراد ایدرلر
کما قال بیت نکویی کردن اندر حق کرکان بدی باشد بجای کوسفندان اگرچه
نکویی لفظنك مقابلی بدی دکلدر بلکه زشتی در لکن یجوز للشاعر ما لا یجوز

لغیره

وکاهی ... مستفاد اولان نسبت تأکید ... ایچون ... نسبت ... زیاده ... اولدیغی ...

لغیره فحواسی اوزره ضرورت حسبیله شاعر بدی لفظنی اختیار اتدی معلوم
اوله که مصدر مجرد حدثه دلالت ایدر حدث اولدیغی جهتدن یعنی بر ذات ایله
قیامنی اعتبار اتمامك وجهی اوزره پس اول حدثك بر ذات ایله قیامنك زماندن
خبر ویرمك مراد اولنسه آکا فعل صیغه سی ایله توسل ایدرلر زیرا فعل
ماده سی ایله حدثه وصورتی ایله زمانه دلالت ایدر وفعل ماضی جمیع السنه ده بالذات
مصدردن مأخوذدر فارسیده مصدردن اشتقاقك طریقی بودر که مصدرك آخرنده
اولان حرف نون حذف اولندقده ماضی حاصل اولور لهذا هر فعل ماضینك آخری
کاهی دال وکاهی تا اولور همیشه مثلا خوانده وخواند وداشتن وداشت وعلی
هذا القیاس لکن اول مصدرکه نوندن اول تا وتادن اول خا اوله آنك ماضیسنده
اوچ ساکن جمع اولور که اول حرف مد اولور انداخت اندوخت انکیخت کبی الا
بخت که بختن دن مشتقدر وکاهی ماضینك اولینه باء موحده داخل اولوب
مصدرده مذکور اولدوغی وجه اوزره تحریك اولنور وباء مذکوره عربیده قد
تحقیقیه معناسنی افاده ایدر مثلا بخواند دیرلر تحقیق اوقدی معناسنه وکاهی
لفظ می داخل اولوب بخواند دیرلر اوقور ایدی معناسنه که آکا ماضی حکایه
تعبیر ایدرلر وکاهی می لفظنك اولنه حرف ها ادخال ایدوب همی خواند دیرلر که
معناسی تقریر در که ترکیده مقرری در دیه جك یرده همی دیرلر واول کلام [illegible]
واقع اولور پس همی خواند عبارتنك معناسی فلان کسك اوقودوغی کرچك
دیمك اولور وآخر کلامده دخی زیاده قیلنور معنای مذکوری افاده
ایچون بوی یار مهربان آید همی دیرلر اول موضعده که برکمسنه مثلا خبر ویره که
بوی یار کلور دیو آنك مقابله سنده یار مهربانك قوقوسی کرچك کلور می دیو
وکاهی ماضینك آخرینه حرف یا زیاده اولنور تمنی وتأسف معناسی افاده
ایچون مثلا کاشکی چیزی خواندی دیرلر کاشکی زمان ماضیده بر شی
اوقومش اولا ایدی معناسنه سائر تصرفاتی دخی آکا قیاس اولنه وکاهی
ماضی صیغه سی ذکر ومصدر مراد اولور مثلا باید خواند دیرلر خواندن
معناسنه بعض رسائلده شو وجه اوزره واقع اولدی که کاهی ماضی وامر
مجموعنی ذکر ایدوب مصدر مراد ایدرلر که آنلره مصادر مرخمه تسمیه اولنور
کفت وکوی کبی که ترکیده سوز ساو وداروکیر کبی وورمه طوتمه تعبیر
اولنور ودخی ماضینك آخرینه الف وراء فارسی زیاده ایدوب مصدر
مراد ایدرلر کفتار ورفتار کبی که سویلیش ویورویش معناسنه انتهی
شویله ملاحظه اولنور که لفظ کفتار ورفتار مصدر دکلدر بلکه اسم
مصدردر وبو مقامده سخن وکفتار وکفت وکوی وکفت وکفتار لفظلرینك
معنالری ایضاح اولنمق مناسب ملاحظه اولندی که تا مبتدی ورطه
اشتباهدن خلاص بوله معلوم اوله که لفظ سخن سینك ضمی وخانك فتحی ایله

استعمالی کثیردر وسخن سینك فتحی وخانك ضمی ایله دخی لغت فصیحه درکه ترکیده
معناسی سوز درکه عرب آندن کلام ایله تعبیر ایدرلر تلفظ اولنان سوزه ودروند
مضمر اولوب تلفظ اولنمق صددنده اولان سوزه شاملدر لهذا حافظ شیرازی
لسان الغیب ده دیدیکه بیت نی بان کلك توچافظ چه شکر آن کوید که کفته
سخنت میبرند دست بدست که سخن کفته سخن ناکفته مقابلیدر یعنی سوزك
سویلنمشی وسویلنممشی وبو معنایه شاهددر شاعرك شو قولی بیت
سخن کفته اند این سخن درجهان سخن کفته سیم است وناکفته زر که کفته
وناکفته لفظلری سخن دن حال اولمق ظاهردر وصفت وموصوف اولمق
محتملدر اکرچه بحسب الضرورة سخن لفظنده علامت موصوف اولان جر ترك
اولندی وسخن لفظنك ظاهرا سکونی وناکفته لفظی آنك اوزرینه عطف
اتمك سخن کفته وسخن ناکفته متکلم وصفلری اولملرین ابهام ایدر یعنی
سوز سویلین کمسنه سیم وسوز سویلمین کمسنه زردر لکن طبع سلیم
بو مقامده بو معنادن اباایدر زیرا مقصود خاموشلغی کویالك اوزرینه تفضیل
وترجیح در وکفت لفظی اکثریا ماضی استعمال اولنور وکاهی سوز معناسنه
اسم استعمال اولنور لکن سخن دن خاصدر زیرا تلفظ اولنمین کلامه
اکرچه سخن دیرلر لکن کفت دینلمز وکفت وشنود دیرلر سویلمه واشتمه معناسنه
وکوی لفظی کوییدن دن مأخوذ اسمدر ترکیده سوز ساو دیه‌جك یرده فارسیده
کفت وکوی دیرلر بیت بعشق ان کوز کفت وکوی ترسند چو مبخوار بود کو بوی ترسد
وکفتار لفظنك معناسی کلامی حرفاً بعد حرفٍ وکلمةً عقیب کلمةٍ نظم جواهر
ایدر کبی نظم ایتمك معناسنه‌در فردوسی دیدیکه بیت بعیری زبان تیز بکشاده
بکفتار رداد سخن داده وتحقیقی بودرکه کفتار ورفتار ودیدار لفظلری
ایکی جزؤدن مرکب وصف ترکیبیدر ولفظ کفتار اصلنده آرنده کفت در
سوز کتوریجی معناسنه ونظم کلام سوزی خارجه کتورمکه باعث اولمغله
کفتار اطلاق اولندی ووصف ترکیبی آندن عبارتدرکه اسم فاعل
مفعولینه مضاف ایکن اسم فاعل علامتی اولان نده لفظی حذف ومضاف
الیه اولان کلمه‌یی آنك اوزرینه تقدیم ایدرلر نته کم کفتار ماده سنده تصویر
اولندی ولسان فارسیده مضاف الیهی مضاف اوزرینه تقدیم ایتمك
امر شایع دولتخانه وشهنامه وکلبن کبی حتی بعضیلر هر مضاف الیه
تقدیم اولنان ماده‌یه وصف ترکیبی اطلاق ایدرلر مثلا توران شاه
اصلنده شاه توران ایدیکه توران تور لفظنك جمعیدرکه تور فریدونك
اوغللرینك برینك اسمیدر یعنی تور من بور نسلندن اولان جماعتك شاهی
وایران شاه اصلنده شاه ایران ایدیکه ایران ایر لفظنك جمعیدر وایر
ایرجدن مرخم افریدونك آخر اوغلنك اسمیدر یعنی ایرج نسلندن اولان

طائفه‌نك



طائفه‌نك شاهی ولفظ شاه فارسیده بزرك وترکیده اندن اولو لفظی ایله تعبیر
اولنور لهذا بیوك دانه‌یه شاه دانه وبیوك کرکدن دیدکلری جانواره شاه رخ دیرلر که
رخ کرکدن معناسنه‌در وکاهی مضاف الیهی تقدیم اتمیوب مجرد مضافی اضافتدن
قطع ایله اکتفا ایدرلر مثلا خواجه سرای دیرلر که اصلنده خواجه سرای در اضافت ایله
وپرده سرا دیرلر که اصلنده پردهٔ سرای در اکرچه کاهی مضاف الیهی تقدیم ایدوب
سراپرده دیرلر مخفی اولمیه که وصف ترکیبی طریقی ایله عبارتی تقدیم وتأخیر اتمك
علامات نقلدن بر علامتدر مثلا لفظ سینه بند فرسك سرجینه استحکام ویرمك
ایچون سینه سنه بندا تدکلری قایشه اسمدرکه اصلی بندنده سینه‌در یعنی کوکوس
باغی که برمعنای عامدرکه هرنه که کوکوس باغی اوله اکا شامل اوله اوسلوب معهود
اوزره تقدیم وتأخیر سببی ایله تغییر ایدوب ذکری مرور ایدن قایشه مخصوص
اولدی کذلك شهنشاه اصلنده شاه شاهان ایدی پادشاهلر پادشاهی معناسنه
اسلوب معهود اوزره تغییر اولندقده علم عدادندن معدود اولوب شخص
معینه قصر اولندی وعلی هذا فقس وعلامات نقلدن بری دخی اول حرف
هادرکه کلمه عامه نك آخرینه زیاده اولندقده کلمه مزبوره نك معناسی عمومدن
خصوصه نقل ایدر مثلا سپید اصلنده هر یشل اولان نسنه اطلاق اولنور ایدی
آخرینه هاء نقل زیاده قیلندقده نباتاته مخصوص قیلندی وسبزه ایله توصیف
اولنور سبزه ایله توصیف اولنمز مثلا برك سبز دیرلر برك سبزه دینلمز بلکه
سبزه تر دیرلر یا فی اوت معناسنه زیرا هاء نقل کلمزدن اول وصف قبیلندن
ایدی هاء مزبور کلدکدن صکره ذات قبیلندن اولوب موصوف اولوب صفت اولنمز
کذلك لفظ سپید اصلنده هر بیاضه اطلاق اولنور ایدی هاء معهوده کلدکدن
صکره بیاض صبحه مخصوص اولدی وقس علی هذا کلمه پنجه وزرده وغنچه
وبنفشه وهفته وغیرها وهاء معهوده عمومدن خصوصه نقل ایچون
مفرده لاحق اولدوغی کبی مرکبه دخی لاحق اولور مثلا تبخاله که تب خال اصلنده
اول نشانه‌در که محموم اولان کمسنه‌نك بدننده هرنه موضعده اولورسه
اولسون شامل ایدی وهاء نقل لاحق اولنه قدر محمومك فقط دوداغنده
ظهور ایدن نشانه مخصوص اولدیکه ترکیده اوچق تعبیر اولنور وکرمابه
اصلنده هر آب حاره اطلاق اولنور وکرمابه ایلیجه تعبیر اولنور صویه خاصدر
ودروازه مطلقا آچق قاپویه اطلاق اولنورکه اصلی در باز در وددروازه
قلعه شهر بیوك قاپویه مخصوصدر وچادرجوب مطلقا دورت اغاجه اطلاق
اولنور وچادر چوبه عامه تعریف ایدوب چرچیوه دیدکلرینه اسم خاصدر وخریده
مطلقا جاری یا غلام یعنی یه عامدر وخرنده اول صفتی عادة ایدن کمسنه‌یه
خاصدر والله اعلم ودخی کفت وکفتا کلمه‌لرینك بری سؤال وبری جواب
مقامنده استعمال اولنور وکفتا نك آخرنده اولان الف جواب وسؤالی برینده

فرق ایجون دن لکن مزید مزید علیه دن وجواب سؤالدن مؤخر اولمق مناسبتی
ایله کفتا لفظی جواب مقامنده استعمالی شایعدر بیت کفتم غم تو دارم کفتا غمت سر اید
کفتم که ماه من شو کفتا اکر بر اید وخسرو دهلوی الف معهودی سؤاله ادخال
ایدوب دیدی که بیت بکفتا بر تواند از دکرین نون بکفت آری ولیکن چون مه از دون
ودخی معلوم اوله که لسان فارسیده مذکر ومؤنث وتثنیه وجمع ایجون باشقه
باشقه علامت وضع اولنمیوب مقام قرینه سیله بری برندن متمیز اولورلر اما
لسان عربیده هر بری ایجون بر علامت وضع اولنمشدر لهذا افعال متصرفه فارسیه ده
التی صیغه ایله اکتفا اولندی که مفرد غایب وغایبه ایجون بر صیغه ومفرد مخاطب
ومخاطبه ایجون بر صیغه وتثنیه غایب وغایبه ایجون بر صیغه وتثنیه مخاطب
ومخاطبه ایجون بر صیغه وجمع غایب وغایبه ایجون وجمع مخاطب ومخاطبه ایجون
بر صیغه ومتکلم وحده ایجون بر صیغه ومتکلم مع غیره ایجون بر صیغه وضع اولندی
پس تثنیه غایب وغایبه وجمع غایب وغایبه ایجون ند ومفرد مخاطب ومخاطبه
ایجون حرف ی وتثنیه مخاطب ومخاطبه وجمع مخاطب ومخاطبه ایجون ید
وکاهی یت ونفس متکلم وحده ایجون حرف م ومع غیره ایجون یم علامت
وضع اتدیلر ومفرد غایب وغایبه نک فاعلی کاه اضمار وکاه اظهار ایدرلر
مثلا بهمان خواند وخواند بهمان دیرلر فلان کمسنه اوقودی معناسنه تقول
فی الامثلة المطردة للماضی المثبت المعلوم دانست دانستند دانستی دانستید
دانستم دانستیم ومخفی اولمیه که لغت عربیه ده ماضی نک مطلق نفی مراد اولنسه
اول ماضی نک مضارعنک اولینه لم کلمه سینی واستغراق اوزره نفی مراد اولنسه
مضارع مزبورک اولینه لما کلمه سینی زیاده ایدرلر مثلا لم نعلم لما نعلم دیرلر
ولغت فارسیه ده نفس ماضی نک اولینه نون مفتوحه ویا نون مفتوحه ولفظ
هنوز مجموعنی زیاده ایدوب نخواند وهنوز نخواند دیرلر یعنی زماندہ ماضیده
اوقومدی وزمان ماضی نک جمیع اجزاسنده شو وقته دک اوقومدی معناسنه
اوله جحد مطلق وثانی یه جحد مستغرق تسمیه ایدرلر وبو مقامده فارسیده
اولان حروف نافیه بیان اولنمق مناسب ملاحظه اولندی معلوم اوله که هر
لسان فارسیده نفیه دلالت ایدن کلمه نک اصلی اوچدر کلمه اولی لفظ نادر که
عربی ده لیس وترکیده دکل عبارتلریله تعبیر اولنور مثلا عربی ده فلان لیس
بعاقل وفارسی ده بهمان ناخردمند است دیرلر فلان کمسنه عقللو دکلدر
معناسنه وکاهی الفینی حذف ایدرلر پس اکر مضمون کلامی نفی وانکار ایجون
اوله داخل اولورسه محذوف دن بدل های غیر ملفوظ ویررلر بیت
نه عمر خضر بماند نه ملک اسکندر نزاع بر سر دنیای دون مکن درویش زیرا
مقصود عمر خضر وملک اسکندرک بقاسنی نفی وانکاردر یعنی عمر خضر
وملک اسکندر باقی اولور دکلدر واکر اولی الفاولان افعاله وجوامده

داخل

یعنی قومه کاه کلدر



داخل اولورسه محذوف دن عوض ویرمزلر لکن اول الفلر یا یه مبدل اولور نیامد
نیاید ونیم کبی که آمد آید آمم ایدی وقس علیه واکر اشباع مذکورلرک اولی
الف اولمسه محذوف دن تعویض انمیوب اوله فقط نونی زیاده ایدرلر مثلا
نداد ونده ونخواند ونخواند کبی وعلی هذا وکلمه ثانیه لفظ نی در که لسان
عربده آندن لا وترکیده یوق ایله تعبیر اولنور مثلا برشنه وارمیدر دیو سؤال
اولنسه یعقد دیه جک برده عرب لا وعجم نی دیرلر اکرچه نه ایله دخی جواب ویرمک
جائزدر وکاهی نیست دیرلر رابطه ده یعنی است دن همزه یی حذف ایله زیرا
اصلی نی است درکه است لفظنه رابطه دیرلر بیت چنان کامل که نی کر مست ونی
سرنجان عاقل که نی خشک است ونی تر ونا ایله نی نک مواقع استعماللری متغایردر
مثلا نامرد دیرلر نی مرد دیمزلر ومرد نیست دیرلر مرد نا دیمزلر وکلمه ثالثه لفظ بی در
ترکیده آندن سز ایله تعبیر اولنور مثلا بی خرد دیرلر عقلسز معناسنه ونا ایله بی نک
دخی مواضع استعماللری متخالفدر مثلا نادان دیرلر بی دان دیمزلر اکرچه بعض
مواضعده نا استعمال اولندوغی کبی بی دخی استعمال اولنور لکن معنالری متخالفدر
احدهما اخرک معناسنی افاده اتمز مثلا ناکس وبی کس دیرلر لکن ناکس دن مقصود
اولان معنی فرومایه در آبا واجدادی حسیب ونسیب دکلدر وبی کس دن مراد
غریب اولمغله استناد ایده جک کمسنه سی یوقدر دیمکدر بیت کس بی کسانی ومن
بی کسم کرم دست کری بجای رسم ونا چیز دیرلر معتدبه نسنه دکلدر وبی چیز دیرلر
بر نسنه سی یوقدر معناسنه ویوشیده اولمیه که بی لفظنک مقابلی لفظ مند در زیرا
بی نیاز دیرلر احتیاجسز ونیازمند دیرلر احتیاجلو معناسنه وبی لفظنه با لفظی
دخی مقابلدر دیسه لر مستبعد دکلدر زیرا بی توسنسز وبا تو سنکله معناسنه در
والامثلة المطردة للماضی المنفی المعلوم الذی یسمیه اهل العربیة جحدا مطلقا
ندانستند ندانستی ندانستید ندانستم ندانستیم والامثلة المطردة له
ویسمونها جحدا مستغرقا هنوز ندانست هنوز ندانستند هنوز ندانستی
هنوز ندانستید هنوز ندانستم هنوز ندانستیم جحد مطلق زمان ماضی ده
علی الکمال ونفی در مطلقا یعنی اجزاء زمان ماضی یه تعرضدن قطع نظر وجحد
مستغرق ده وقت تکلمه کلنجه اجزاء زمان ماضی ده علی نفی وانکار ملحوظدر
مستغرق اطلاق اولندوغی نفی مذکورلک جمیع اجزاء زمانه استغراق واحاطه سی
اولدوغی ایجوندر پس جحد مستغرق جحد مطلق دن نفی خصوصنده ابلغدر
وهنوز ترکیبده دخی معناسنه اصلی نوزدر بیت تو باشی که تاکه شود صبح دولتش
روشن بکه درجهان ندمیده است صبح جاهش نوز واولینه حرف ها زیاده
قلنوب هنوز اولمشدر زیرا فارسیده اول کلمه یه ها زیاده سی شایعدر میده
همی وماناده هانا دیدکلری کبی وارباب لغتدن بچوق کمسنه نیز لفظی نوز
لفظینه مرادف ظن ایدوب نیز ونوز دخی معناسنه در دیدیلر ونیجه کمسنه لر دخی

ترکیده زیدده و زید دخی عبارتلرینک میاننده فرقی یوقدر زعم ایدوب مثلا زید نیز
و زید نوز عبارتلرین تفریق ایتمدیلر فی الحقیقه فرق مزبور بغایت دقیقدر تفصیلی بودر که
نیز لفظی فارسیده عربیده اولان واو عاطفه نک مؤداسنی ادا ایدر مثلا بهارات بارید
برف نیز عبارتنک ترکیده معناسی یاغمور یاغدی قارده ولفظ ده نیز لفظنک معناسیدر که
مرادی تعمیق خصوص صنعده بعموره قاری تشریکدر و نوز و هنوز لفظلرینک معنالرنده
ترکیده دخی لفظی ایله تعبیر اولنور مثلا زید آمد و عمرو نیامد نوز عبارتنک معنای
اجمالیسی زید کلدی و عمرو دخی کلمدی درکه تفصیلیسی زید کلدی اما عمرو شمدی یه دک
کلمدی دیمکدر پس تقریر مذکور ایله نیز و نوز و ترکیده ده و دخی میانلرنده فرق
ظاهر اولور و عدم فرقده درکه بحر الغرایب صاحبی لفظ نیز دخی معناسنه در
دیدی صواب اولمادی ده معناسنه در دیمکدر بیت او نیز گذشت ازین گذرگاه
وان کیست که نگذرد ازین راه حاصل معنا شو وجهله درکه گذرگاه دنیادن
چوق کمسنه لر عبور ایتدی فلان کس ده عبور ایدوب آنلره عبور خصوصنده شریک
اولدی زیرا کیمدرکه بو یولدن عبور ایتمیه فلان کس دخی دیمک غلطدر آمدی
هنوز نداشت عبارتی مثلا فلان کس دخی بلمدی یعنی شو وقته کلنجه جمیع اجزاء
زمانده بلمدی عبارتیله ترجمه اولنور فافهم هذا فانه دقیق فصل فی اشتقاق
الفعل المضارع من المصدر معلوم اوله که لغت فارسیه ده مضارعک مصدردن
اشتقاقی متقدمین عندنده سماعی و بعض متأخرین عندنده قیاسیدر پس بو بابده
ایکی مسلک واردر المسلک الاول فی بیان الاشتقاق بطریق السماع پوشیده
اولمیه که لسان فارسیده مضارعه حرفی حرف دالدر که آخر مضارعه الحاق
اولنور و بوندن اقدم بیان اولنمش ایدی که مصادرک آخری همیشه نون و ماقبلی
یا دال یا تادر که ماقبللری یا نوع حرفلردن بر حرف اولور و کاهی دالی ده حرف
مذکوره دن غیری حرف صحیح اولور که درت کلمه در و مضارعلری سماعیدر
آمدن آید و زدن زند و ستدن ستاند و شدن شود کبی آمدی
مصدر دالی اولدقده و ماقبلی حروف خمسهٔ مذکوره دن بری اولان مصادردن
مضارع اشتقاقنک طریقی بودر که ذکر اولنور اکر دال مذکوره نک ماقبلی
حرف ی اولورسه طریق اشتقاقی بودر که نون مصدریه و حرف یای
حذفدن صکره باقی حروفک آخرینه مضارعه حرفی یعنی دال الحاق و ماقبلینی
مفتوح ایدرلر مضارع حاصل اولور رسیدن رسد چشیدن چشد
و مکیدن مکد کبی وقس علیه اما آفریدن آفریند و چیدن چیند و دیدن
بیند و شنیدن شنود و گزیدن کاف عجمیه نک ضمی ایله گزیند کلمه لری
شاذدر و اکر دال مزبوره ماقبلی حرف الف اولورسه حرف اولده
ذکر اولندیغی وجه اوزره الفی حذف ایدرلر ایستادن ایستد و افتادن
افتد و نهادن نهد کبی اما کشادن کشاید کلمه سی فی الحقیقه کشادن دن



مأخوذ دکلدر بلکه کشودن دن مأخوذ اولمغله قاعدهٔ مذکوره یه خلل ویرمز
کذلک دهد کلمه سی فی الحقیقه دادن دن مأخوذ دکلدر بلکه دهیدن دن مأخوذدر
کذلک نماید کلمه سی نادن دن مأخوذ دکلدر بلکه نماییدن دن مأخوذدر زیرا کشادن
و کشودن آچمق معناسنه و دادن و دهیدن ویرمک معناسنه و زادن و زاییدن
طوغمق معناسنه مصادر مترادفه قبیلندندر غایت ما فی الباب احد مترادفینک
استعمالی آخره نسبت شایع اوله و اکر دال مزبوره نک ماقبلی حرف واو اولورسه
مضارع اشتقاقنک طریقی بودر که واو مذکوره یی حذف و آندن الف و یایی
تعویض ایدرلر کشودن کشاید و نمودن نماید و آزمودن آزماید کبی و اما
بودن دن بود کلمه سی شاذدر زیرا مقتضای قاعده اوزره باید کرک ایدی لکن
بایستن دن مشتق اولان باید کلمه سی التباسدن فرار ایدوب بود دیدیلر و لفظ
بودن و تصرفاتی و لفظ شدن و تصرفاتی میاننده اولان فرقی چوق کمسنه لر تمییز
ایتمیوب بودن اولمق و شدن دخی اولمق و بود اولدی و شد دخی اولدی
و بود اولور و شود دخی اولور معنالرینی کرکی کبی فهم ایتمکله شدن و بودن
ماده لرینی مرادف زعم ایدرلر و مواقع استعماللرینی بلمزلر آمدی میانلرنده
اولان فرقی بو مقامده بیان اولنمق انسب ملاحظه اولندی و سید شریف
قدس سره شرح تجرید اوزرینه تحریر ایتدیکی حاشیه ده وجود لفظنی بودن ایله
تفسیر ایدوب هستی و بودن لفظلری مرادفدر دیمکله شبهه متزاید اولمشدر
آمدی بز بو مقامده هست و هستی و است و بودن و شدن لفظلرینک معنالرینی
بعض مواضعده منظور نظر کلیل اولدیغی وجه اوزره بیان ایدرز ان شاء الله
الموفق المسهل لصعایب الامور معلوم اوله که هست لفظی فارسیده وار معناسنه
یوق معناسنه اولان نیست لفظنک مقابلیدر و آخرلرینه یای مصدریه الحاق
ایدوب هستی و نیستی دیرلر وارلق و یوقلق معناسنه و اول یا که کلمه نک آخرینه
کلمه ده اولان معنای وصفیتی افاده ایچون الحاق اولنه آکا یای مصدریه دیرلر
مثلا وار اولان نسنه ده وارلق و یوق اولان نسنه ده یوقلق بر صفتدر
وار ایله و یوق ایله قائمدر و مرد لفظی ذات رجلدن و رجولیت انکله
قائم بر وصفدر مردی لفظنده اولان یای مصدریه اول وصفلری افاده ایدر
رباعی آن رفته قلم هیچ دگرگون نشود • وز خوردن غم بجز جگر خون نشود
گر در همه عمر خویش خونابه خوری • یک قطره از انچه هست افزون نشود
الفلک و نیست آصلنده نی است ایدی و اوست آصلنده او است اولدیغی کبی
تخفیف ایچون حذف اولندی و لفظ است دن ترکیده در لفظی ایله تعبیر
اولنور عربیده جملهٔ اسمیه ده اولان هو منزله سینده در زیرا عرب زید هو قائم
دیرلر که فارسیده زید برپا ایستاده است تعبیر اولنور پس لفظ نیست اداة
نفی ایله رابطه دن مرکبدر و کاهی هست لفظی رابطه اولان است مقامنده

استعمال ایدرلر وسرّی بودر که است لفظنك اوزرینه که لفظی داخل اولسه الفینی
هایه تبدیل ایدرلر نته کم بو بیتده واقعدر بیت هست درین دائرهٔ لاجوردی
مرتبه مرد بمقدار مرد که اصل کلام بمقدار مرداست درکه است تقدیم وهسته تبدیل
قیلندی که مرادینه است در وابن سینا اشارات نام تألیفنده است لفظی رابطه
اولدیغنه تصریح ایدوب دیدی که موضوع ومحمول میاننده اولان رابطه اجتماع کلامی
لغت عربده حذف اولنور مثلا زید هو کاتب دیه جك یرده زید کاتب دخی دیرلر
لکن فارسیته ده اول رابطه نی حذف ممکن دکلدر که فارسیده رابطه است لفظیدر
زید دبیر است دیرلر انتهی ومیر صدر الدین شیرازی شرح تجرید حاشیه سنده دیدیکه
زید هست وزید نیست عبارتلرنده رابطه مذکور اولمقدن رابطه نك بالکلیه
انتفاسی لازم کلمز انتهی کلامین مذکوری اقتضا ایدوب که عبارتین مذکوره نیك
رابطه صراحةً مذکور اولمیه وابن سینا کلامی اقتضا ایدرکه زید هست عبارتنده
رابطه مذکور اوله زیرا آنك کلامی ایکی مقدمه دن مرکب دریری است
فارسیده رابطه اولمق وبری رابطه نك حذفی فارسیده جائز اولمامق پس معلوم
اولدی که هست ونیست لفظلری رابطه یی متضمن اوله لر اوزرا هست لفظی
نوع ما وجوده دلالت ایدن ها ایله رابطه اولان است دن مرکب در ها لفظی
فارسیده حاضر اول معناسنه در است اوزرینه داخل اولدقده ها لفظنك آخرنده
اولان الف واست لفظنك اولنده اولان الف حذف اولنوب هست باقی قالدی
ونیست لفظی مرکب اولدیغی بونده ن اقدم بیان اولندی وکاهی است لفظی هست مقامنده
استعمال اولنور کما قال بیت جهان کرچه سراسر لاله زاراست برهنه پا مرو آنجا که
خاراست که خار هست معناسنه در یعنی جهان اکرچه ظاهرا باشده لاله زار
کورینور لکن سن احتیاط ایدوب بو لاله زارده یالین ایاق یوریمه زیرا تیکن وار در
اکرچه کوزه کورونمز ودخی بود لفظی اکرچه بودن لفظندن مشتق فعل ماضی صورتنده در
لکن مصدر معناسنده دخی استعمال اولنور دیه ودیدن وکفت وکفتن ده اولدیغی کبی
پس بود وجود وبودن ترکین اولمق وبوده موجود معناسنه اسم مفعول دن وهستی
ایله بودن لفظلرینك معنالری بری برینه مغایردر زیرا سابقا معلوم اولدی که هستی نك
معناسی نك معناسی وارلق درکه وار اولان نسنه ایله قائم بر صفتدر وبودن لفظنك
معناسی اولمقدر که عربی ده آندن کون لفظیله تعبیر اولنور ووجود ایله کون
لفظلری عربیده مترادف در پس سید شریف حاشیهٔ شرح تجریدده وجود لفظنی
هستی وبودن لفظلری ایله تفسیر ایدوب هستی وبودن لفظلرینه مرادف ظن اتمشدر
اکرچه بودن لفظی ایله تفسیرنده اصابت اتدی لکن هستی وجود معناسنه در وهستی ایله
بودن مرادف دیدیکه چندان مستحسن دکلدر وشدن بر شینك شیء آخره متحول
اولدیغنی افاده ایدر که عربیه اندن صیرورة لفظی ایله تعبیر ایدرلر نته کم بوده دن
کون لفظی ایله تعبیر ایدرلر مثلا عربی ده کان زید جاهلا وصار عالما دیرلر که فارسیده

زید



زید نادان بود دانا شد تعبیر اولنور یعنی زیدك جهلی علمه متحول اولدی وترکی ده
قدیمده زید جاهل ایدی صکره عالم اولدی دیو تعبیر ایدرلر ودخی لفظ شده هلاك اولمق
معناسنه دخی کلور بیت مکن که لاله بدانست بی وفائی عمر که تا بنا دمید جام می زکف ننهاد
یعنی کویا که لاله عمرك بقاسی اولمدیغنی فهم اتدی فرصت غنیمت در دیو طوغوب
اولونجه الندن جام می براقمادی وتحقیق بودرکه شد لفظنك معناسنده زوال
معتبردر بیت یوسفی از برادران کم شد افتاب از میان انجم شد که اوکنه
شد صادی وایکنجی شد زال معناسنده در وفارسیده شد موضعنده رفت ذکر
اتدکلری وشد دیوب کتدی معناسی مراد اتدکلری دخی معناسنده زوال وتحول
ملحوظ اولدیغنه مبنی در والله اعلم واکر دال مربورك ماقبلی حرف را یا حرف
نون اولورسه ساکن اولدقلری صورتده مضارع اشتقاقنك طریقی بودرکه نون
مصدری حذف ورا ونونی مفتوح ایدرلر بردن وبرده وراندن وراند کبی
لکن بردن دن بانك ضمیله برد کلدیکی بانك فتحی ایله بریدن لفظنك مضارع
اولان برد لفظنه التباس دن فرارا در ومردن میرد وازردن آزارد وکرده
کنده کلمه لری شاذدر وآوردن ده کاهی قیاس اوزره آورد وکاهی واوی تخفیف
ایچون حذف ایدوب آرد دیرلر واکر مصدر تایی اولورسه ماقبلی دورت حرفدن
خالی دکلدر خ س ش ف صُوَرِ اربعه نك جمله سنده مضارع اشتقاقنك
طریقی بودرکه نون مصدریه یی حذف دن صکره تادن بعده یی داله تبدیل ایدرلر
اکر ماقبلی خا اولورسه آنی زایه تبدیل ایدر اموختن اموزد افروختن افروزد
اندوختن اندوزد کبی اما شناختن شناسد فروختن فروشد وکسیختن
کسلد کلمه لری شاذدر وبختن دن بان فارسیه نك ضمی ایله مضارع مشتق
اولدقده پزد وپزد بانك فتح وضمی لغتدر وفتحی افصح واشیعدر واکر تاء
معهوده نك ماقبلی سین اولور ایسه اوچ وجه اوزره مضارع اخذ اولنور که کاهی
سینی حذف ایدوب موضعینه مضارعه حرف وضع ایدرلر دانستن دن داند کبی
وکاهی سینی یایه تبدیل ایدرلر پیراستن دن پیراید کبی وبو صورتده اکر تا مذکوره نك
ماقبلی مضموم اولورسه ضمه یی اشباع اتمك ایله واو حاصل اولور وبو عمل اوچ
کلمه ده جاری در جستن جوید ورستن روید وشستن شوید وکاهی سینی
هایه قلب ایدرلر خواستن خواهد کبی اما بستن دن بندد کلدیکی بندیدن
دخی لغت اولمغله آندن ماخوذدر لکن پیوستن دن پیوندد ونشستن دن نشیند
ونرستن دن که کذلك نبستن دن نویسد وخاستن دن خیزد وکسیستن دن کسلد
وشکستن دن شکند کلمه لری شاذدر واکر تاء معهوده نك ماقبلی شین اولور ایسه
آنی تاء مهمله یه تبدیل ایدرلر انباشتن انبارد کبی وافشتن دن افارد کلدیکی
للف زیاده سیله بعضیلر قیاسه مخالف وبعضیلر آغاریدن دخی لغت اولمغله آندن
مشتقدر دیدیلر وکشتن دن کاف فارسیه نك فتحی ایله کردد کلدیکی کردیدن

المصادر الثانية

دخی لغة کثیر الاستعمال اولمغله آندن ماخوذ در وکشتن دن کاف عربیه نك ضمیله
کشد و سرشتن دن سریشد ونوشتن دن نوسید کلمه لری شاذ در وسرشتن ده
سریشیدن لغة تملیله وکشتن ده کشیدن لغة متروك در واکر تا معهوده نك
ماقبلی فا اولورسه آنی با موضعه تبدیل ایدرلر تافتن تابد کبی لکن سفتن دن
سنبد ونهفتن دن نهنبد کلدیکی سنبیدن ونهنبیدن دخی لغت اولمق ملاحظه
وزفتن دن رانك ضمی ایله رُوید کلدیکی خلوف قیاس در ومثال مذکور اشباع
ضمه قبیلندن تعدد اولنسه مناسب ایدی یعنی قیاس اوزره رُبد اولدقدن
صکره رانك ضمه سی اشباع اولنمغله واو حاصل اولدی واشفتن دن آشوبد
کلدیکی دخی بو قبیلدندر وبافتن دن بافد وشکافتن دن شکافد وشکفتن دن
شکفد وشکوفد وکفتن دن کوید ورفتن دن رانك فتحی ایله رود و
خفتن دن خفتد وکرفتن دن کرد وپذیرفتن پذیرد کلمه لری شاذ در وغنه
وشکفتن دن شینك کسری ایله شکیبد کلدیکی شکیبیدن دخی لغت اولدوغنه
مبنی در ودخی معلوم اوله که فعل مضارع عربی وفارسی وسائر لغات ده
ماده سی ایله حدثه وصیغه سی ایله زمان حال واستقباله علی وجه الاشتراك
یعنی لاعلی التعیین دلالت ایدن آمدی زمانه استقباله تخصیص مراد اتدکده اولینه
حرف یا زیاده ایدرلر مثلا بخواند دیرلر زمان مستقبل ده اوقور معناسنه وبا
مزبوره همیشه مکسور اولور مکر مضارعك اولی مضموم یا حرف شفوی اولورسه
با مضموم اولور بفروش وبکند کبی وزمان حاله تخصیص مراد اتدکده اولینه می
کلمه سنی زیاده ایدرلر مثلا میخواند دیرلر شمدی بو حال ده اوقور معناسنه واکر
مضارع مرکب ایسه یا ومی یی جزء اخیرك اولینه زیاده ایدرلر مثلا
در آغوش بکند وبر میخیزد کبی ومضارع اداة حال واداة استقبال دن عاری
اولدوغی حال ده اطلاق اولونسه متبادر اولان زمان استقبالدر وکتب فقهیه ده
بر کمسنه سوکند میخورم بخدای دیسه حانث اولور وسوکند خورم بخدای
دیسه حانث اولمز زیرا زمان اتی ده یمین اتمك وعد در واقع اولان کلام بو نکته یه
مبنی در ودخی معلوم اوله که مضارعدن نفی حال قصد اولونسه می کلمه سنك
اوزرینه یا خود می دن صکره مضارعك اولینه حرف نون مفتوحه زیاده ایدرلر
مثلا نمی خواند یا خود می نخواند دیرلر شمدیکی حال ده اوقومز معناسنه واکر نفی استقبال
مراد اولنور ایسه مضارعك اولینه مفرد ایسه وجزء اخیره مرکب ایسه نون مفتوحه
زیاده ایدرلر مثلا نخواند دیرلر کلجك زمانده اوقومز وبر نخیزد کلجك زمانده
قالقمز معناسنه واداة استقبال اولان حرف بانی زیاده یه حاجت یوقدر زیرا مضارع
مجرد ذکر اولونسه متبادر اولان استقبالدر دیو عن قریب مرور اتدی ودخی نفی
استقبالی تاکید اتسه لر نون نافیه دن مقدم هرآیینه لفظنی زیاده ایدرلر
مثلا هرآیینه نخواند دیرلر البته زمان مستقبلك جمیع اجزاسنده اوقومز معناسنه

شومزی جیستن جیستد

شکن اما به حال کرمحی ودر زیاده اولنق واجبدر

کرچه بعضیلر زیاده ایدوب نجعالدر دید بر

مختی

مختی اولیه که آیین آصلنده قانون معناسنه در که نظام خلق ایچون وضع اولنان
عادت دن عبارت در وعادة مذکوره یی اجرا لازم اولمغله آیین دیوب امر لازم
مراد ایدرلر بیت که تا زنده بر تو نفرین بود بس زنم کی دوزخ آیین بود بس هرآیین
هرتا نون یعنی هر ام لازم معناسنه اولدقدن صکره نفی استقباله مخصوص اولسون
ایچون اخرینه های نقل زیاده اتدیلر لهذا ادباب لغت هرآیینه لفظنی کاهی
البته وکاهی لابد لفظلریله تفسیر ایدرلر وکاهی تخفیف ایچون یاء ثانیه یی
حذف ایدرلر نته کم ساوجی کلامنده واقع اولدی بیت کر نبکرد عروس جمالت درانیه
خرد بین شود هرانیه آن به که ننکرد مثالی نفی الاستقبال فی المطرده نخواند نخوانند
نخوانی نخوانید نخوانم نخوانیم مثال توکیده فی المطردة هرآیینه نخواند هرآیینه
نخوانی هرآیینه نخوانید هرآیینه نخوانم هرآیینه نخوانیم فصل فی اشتقاق
امر الحاضر معلوم اوله که امر الحاضر عبارتنك معناسی متکلمك حضورنده حاضر اولان
کمسنه دن بر نسنه نك ایجادینه طلب در ونهی الحاضر شخص مزبوردن بر نسنه نك
ترکینی طلب در امر الغایب ونهی الغایب دخی اکا قیاس اولنه امر حاضر مصدردن
بالواسطه مشتق در والا فی الحقیقه مضارعدن مشتق در طریق اشتقاقی بودر که
مضارعدن مضارعة حرفی اولان دالی حذف ایدوب اخرینی ساکن واولینه با یا می
زیاده ایدرلر مضارعه زیاده اولندوغی وجه اوزره مثلا میخوان دیرلر سن شمدیکی
حال ده اوقی وبخوان دیرلر سن کلجك زمانده اوقی معناسنه واکر مضارعده
مضارعت حرفنك ماقبلی واو اولوب ماقبلی مضموم اولسه یا الف اولوب ماقبلی
مفتوح اولسه امر حاضرده واو والف مذکوره یی حذف ایدرلر بکوی بکو
وبیای وبیا کبی که آصلنده بای ایدی اولنده اولان الف با داخل اولمغله یایه قلب
اولنمق قیاس دن ونهی حاضرده امر حاضر صیغه سنك اوزرینه میم مفتوحه
زیاده ایدرلر مثلا مخوان دیرلر اوقومه معناسنه وامر حاضر ونهی حاضرده مفرد
مخاطب وجمع مخاطب دن غیر صیغه یوقدر یقال بخوان وبخوانید ومخوان
ومخوانید فصل فی اشتقاق امر الغایب ونهی الغایب فعل مضارعینك اولینه
حرف با زیاده ایدرلر ایسه امر غایب اولور مثلا بخواند دیرلر فلان کمسنه اوقسون
معناسنه لکن زمان استقباله مخصوص اولان مضارعه ملتبس اولوب قرینه
ایله متمیز اولورلر ودعا موقعنده مضارعك مضارعة حرفی اولان دالك
ماقبلنه الف زیاده ایدوب آکا دخی امر غایب تسمیه سینی اصطلاح اتدیلر
زیرا فی الحقیقه امر دکلدر بو وجهدن که امر ونهی آندن عبارتدر که عالی اولان
کمسنه کندودن سافل اولان کمسنه دن بر نسنه نك وجودینی یا عدمنی
طلب ایده ودعا اندن عبارتدر که ادنی اولان کمسنه کندودن اعلا اولان
کمسنه تضرع ونیاز وجهی اوزره بر نسنه نك وجود یا عدمنی طلب ایلیه
مثلا خدا مباکش کناد دیرلر حق سبحانه وتعالی انی مبارك ایلسون معناسنه

بوشیده اولمیه که امر غایب خطاب قبیلندندر وغایبه بالذات خطاب متصوّر
دکلدر وحق سبحانه وتعالی حضرتلری اکرچه نظردن غایبدر لکن فی الحقیقه
شاهد وحاضر اولدوغی اعتباریله خطابه صالح اولور لکن زید وعمرو غایب اولدقلرنده
متکلّمه نسبت معدوم حکمنده در ومعدوم خطابه صالح اولمز بلکه برکمسنه غایب ایکن
آکا امر ونهی ایتمک البتّه برحاضر کمسنه یه امر واسطه‌سی ایله اولور که شخص غایب شخص
ثانیه نسبت حاضردر مثلا عادت برکمسنه یه مواجهةً سپارش اولنور که فلان کمسنه یه سویله
فلان ایشی ایشله سون یا ایشله مسون دیرلر لهذا صاحب جامع دیدی که امر حاضرك
اوّلینه لفظ کو زیاده اولونسه امر غایب صیغه‌سی ونهی حاضرك اوزرینه زیاده اولونسه
نهی غایب صیغه‌سی اولور مثلا کو بکند دیرلر آکا سویله که فلان ایشی ایشله سون
وکو نکند دیرلر آکا سویله که فلان ایشی ایشله مسون معناسنه فافهم هذا مفتاح اللغة
صاحبی دیدی که کاهی امر حاضرك دخی اوّلینه کو لفظی زیاده ایدوب کو کن دیرلر لکن
استعمالی نادردر انتهی بوشیده اولمیه که امر حاضرك اوزرینه لفظ کو داخل اولدقده
اذن معناسنی مفید اولور مثلا برکمسنه برکمسنه واسطه‌سیله برکمسنه دن اوقومیا یرمی
دیو اذن طلب ایتدکده اوجنجی کمسنه واسطه اولان کمسنه یه دیرکه کو بخوان یعنی
آکا سویله اوقوسون واکثریا کو کلمه‌سینی امر حاضر اوزرینه ادخال ایدرلر منع وغضب
مقامنده مثلا برکمسنه‌یی برقاج کره برعملدن منع ایدرلر لکن اول کمسنه عمل مزبوری
ترك ایتمز اکر کو بکن دیرلر توبیخ ایچون که عرب بو مقامده اعمل ما شئت دیرلر یعنی
عمل مزبوری همان ایشله چونکه سوزیمز ایله عامل اولمدك وانی ترك ایتمدك
آمدی همان ایشله زیرا ضربنی سن کورورسین پس بو تقدیرجه مقصود اذن دکلدر
فاضبطه فانه ینفعك فی مواضع من العربیة والفارسیة واکر فعل مضارعك اوّلینه
حرف نون یا حرف میم زیاده اولنورسه نهی غایب اولور اکرچه نون زیاده ا‌ُ
عیلندقده مضارع منفی یه ملتبس اولور لکن قرینه ایله ممتاز اولور ودعا موقعنده
دالك ماقبلینه الف زیاده ایدوب مکناد دیرلر کناد وبکناد دیدکلری کبی وامر غایب
ونهی غایبك مفرد غایب وجمع غایبدن غیری صیغه‌لری یوقدر یقال بخواند
بخوانند ونخواند ونخوانند ومخواند ومخوانند فصل فی اشتقاق اسم الفاعل
من المضارع اسم فاعلك مضارعدن اشتقاقنك طریقی بودرکه مضارعدن
مضارعت حرفنی حذف ایدوب هر نه قالورسه آنك آخرینه نون ساکنه ودال
مفتوحه ودالك فتحه‌سینی بیان ایچون هاء غیر ملفوظ زیاده ایدرلر مثلا
خواندن دالی حذف واخرینه نده لفظی الحاق ایدوب خواننده دیرلر اوقویجی معناسنه
واسم فاعلك مفرد غایب وجمع غایبدن غیری صیغهٔ مطّرده‌سی یوقدر تقول خواننده
وخوانندکان که جمعنده کان لفظی زیاده قلنور واسم فاعلی برشیء اوزرینه حمل
ایدوب قضیه عقد اتسه‌لر افعالده جاری اولان تصرّفات ستّهٔ مذکوره
آنده دخی اجرا اولنور وهر اسم که برشیء اوزرینه حمل اولنه آنده دخی بو قاعده جاریدر

حافظ شیرازی دیدیکه
م هرکه آید کو بیا هرکه رود کو برو
منه

ط ولو ن زیاده‌سی کثیردر
منه





جانانه خواننده کاندن دیمکدر
منه

تنبیه خوانندکاندن دیمکدر
منه

مثلا بهمان خواننده است که مفرد مذکر ومؤنث غایب وغایبه‌دن بهمانان
خواننده اندکه تثنیه مذکر ومؤنث غایب وغایبه وجمع مذکر ومؤنث غایب
وغایبه‌دن وتو خواننده مفرد مذکر ومؤنث مخاطب ومخاطبه‌دن شما خواننده اید
تثنیه مذکر ومؤنث مخاطب ومخاطبه وجمع مذکر ومؤنث مخاطب ومخاطبه‌در
ومن خواننده‌ام متکلم وحده‌دن وما خواننده ایم متکلم مع الغیردن کذلك بهمان
خوبست وبهمانان خوبند وتو خوبی وشما خوبید ومن خوبم وما خوبیم وقس
علیه سائر الاسماء من الجوامد والمشتقات معلوم اوله که بعض اصحاب لغت فارسیه
دیدیلر که اسم جامدك اخرینه لفظ کر ولفظ بان ولفظ وان ولفظ دار الحاق
اولونسه اسم فاعل معناسنه افاده ایدر زرکر کبی قویومجی معناسنه وباغبان
وباغوان کبی باغ بکجیسی معناسنه وباجدار کبی باججی معناسنه لکن قول مذکور
ضعیفدر زیرا اسم فاعل آندن عبارتدرکه انکله فعل قائم اوله حدوث معناسنه
مثلا عربیده عالم وفارسیده داننده اول کمسنه‌درکه علم انکله قائم واولا یوق
ایکن صکره آنده حادث اوله امّا زرکر وباغبان وباغوان لفظلرنده ثبوت معناسی
مأخوذدر وبو مثللو الفاظ لسان عربیه ده نسبت صیغه‌سی تعبیر اولنور جمال
وبقّال وطالق وحائض لفظلری کبی ومشهور اولان مثالی لابن وتامر در که
معنالری ذو لبن وذو تمر عبارتلری ایله تفسیر ایدرلر پس زرکر معناسی
ذو ذهب وباغبان وبعضانك معنالری صاحب البستان عبارتلرینه راجع اولور
ولفظ باجدار وصف ترکیبی قبیلندندرکه آصلنده دارنده باج ایدی حق
شناس کبی که آصلنده شناسنده حق در یعنی اسم فاعل مفعولینه مضاف اولدقده
حدوث معناسنی مفید ولمغله ثبوت معناسنه نقل ایچون بوندن اقدم بیان
ایندیکمز وجهله نوع ما تصرّف ایدوب وصف ترکیبی تسمیه ایدرلر پس بو تقدیرجه
باجدار ایله دارنده باج عبارتلرینك فرقی معلوم اولور ودار لفظی دارنده دن
داشتندن مشتق اولان داردن مأخوذدر وبو قسیمه اولمیه که داشتن
لفظنك ترکیبده ترجمه‌سی برشیء طوتمق کذلك کرفتن لفظنك ترجمه‌سی
طوتمق اولمغله چوق کمسنه‌لر بری برندن فرق ایتمزلر وفرقلری بودرکه داشتن
برنسنه‌یی مالکیت جهتندن طوتمقدر وکرفتن برنسنه‌یی ال ایله طوتمق
مثللو طوتمقدر لهذا صاحب دقایق دار وکیر ودار عبارتلرینك بیاننده
دیدیکه لفظ کیر کرفتندن مشتق امردرکه معناسی طوتدر ودار لفظی
داشتندن مشتق امردرکه معناسی صاقله‌در وجنکه کیر ودار تسمیه اولندیغی
طوت وصاقله دیو امر مقامی اولدیغی ایچوندر بیت تا جهان رسم کیر ودار نهاد
دارو کیری چنان نداد دباد وجهان دار وجهانبان عبارتلرینك بیاننده
دیدیکه جهاندارك معناسی جهان صاقلایجی در وپادشاهلره جهاندار
دیدکلری اهل جهانی حمایت ایتدکلری ایچوندر ودار داشتندن اسم فاعلدر

[illegible]

ولفظ بان اسم جامدر که معناسی کوزه دیمکدر باغبان اولان کمسنه باغی کوروب
کوزتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی لکن کمی یلکنه بادبان دیدکلری
ریحی کوروب کوزه دن شخصه تشبیه طریقی ایله در کذلك دیدبان تسمیه سنده
دخی توسع واردر زیرا کوزجی اولان کمسنه کوزی کوروب کوزتمز بلکه کوز آنك
کوزتمك خدمتنك آلتیدر انتهی وضیفه میزبان دیدکلری دخی بو قبیلدندر
زیرا میز لفظی ضیف وبان حمایت ورعایت ایدیجی معناسنه در یعنی مسافره
اکرام ایدن کمسنه وضیفه مهمان دخی دیرلر لکن ایکی کلمه دن مرکبدر برجزوی
مه وجزو آخری مان درکه مه اولور ومان بکزه ییجی معناسنه وصف ترکیبیدر
معناسی اولوکبی ضیف دخی کانّما من کان مستحق اکرام اولمغله سیّد القوم
تشبیه اولنمشدر واصلی ماننده مه در **فصل** فی اشتقاق اسم المفعول من
الماضی اسم مفعولك ماضیدن اشتقاقنك طریقی بودرکه ماضینك آخرینی
مفتوح ایدوب فتحه یه علامت ایچون آخرینه هاء رسمی اطلاق ایدرلر خواند
خوانده ودانست دانسته کبی یعنی اوقومش وبلنمش معلوم اوله که بر فعلك
زمان ماضیده مجرد فاعل ایله قیامندن خبر ویرسه لر آندن ماضی صیغه سی ایله
تعبیر ایدرلر مثلا علمك زمان ماضیده عالم ایله قیامندن خبر ویرمك مراد اتسه لر
پنهان دانست دیرلر یعنی فلان کمسنه ایله زمان ماضیده علم قائم اولدی
واکر اول قیام مذکوردن خبری حکایت مراد اتسه لر که آکا حکایت حال ماضی
دیرلر آندن اسم مفعول صیغه سیله تعبیر ایدرلر مثلا فلان کمسنه ایله زمان
ماضیده علم قائم اولمش ایدی دیه جك یرده پنهان دانسته است دیرلر وکاهی
اسم مفعولك آخرینه بود لفظی الحاق ایدرلر مثلا پنهان دانسته بود دیرلر
واسم مفعولك مطرده سنی کبی تصرف ایدرلر که ایکی صیغه سی واردر
داسته دانسته کان کبی واسم مفعول بر شیئه حمل واثردن جمله عقد اتسه لر
التی وجه اوزره تصرف اولنور نته کم اسم فاعلده تفصیل اتدك **فصل**
فی اشتقاق الصفة المشبهة من المضارع صفت مشبهه نك فعل مضارعدن
اشتقاقنك طریقی بودرکه مضارعدن مضارعت حرفنی حذف ایدوب اندن
بدل کاهی فقط الف وکاهی الف ونون ویرورلر وکسان فارسیده مبالغه
معناسنی افاده ایدن مثلا کویا دیرلر سویلکن شنوا ایشتکن معناسنه وزیاده
مؤثردر دیه جك یرده کیرا وزیاده کرلك در دیه جك یرده پایا دیدکلری کبی
وخندان دیرلر کوله کن وکویا دخی دیرلر سویلکن معناسنه افتان وخیزان
دخی بو قبیلدندرکه دوشه قالقه تعبیر اولنور لکن کاهی کویا لفظندن ترکیبده
دیه ایدك یعنی دیسك اولور معناسی مراد ایدرلر مثلا بهانه کویا خواست
دیرلر یعنی فلان کمسنه بر مرتبه احمق درکه آکا اکر اشك اطلاق اولنسه اولور
واستبعاد اولنمز وبو معنایه کاهی بریا دخی زیاده ایدوب کوییا دیرلر نته کم خسرو دهلوی

اسم فاعلده وارده سی

دیدی



دیدی **بیت** بسا تن بیش تنه اندکل امیخت حریفش کوییا مهره فرو ریخت وکاهی
الفنی تا یه تبدیل ایدوب کوتی دیرلر **بیت** خاربن نرکسش در فتنه جوتی
میان خواب وبیدار بست کوتی نته کم بساده بسی دیرلر ودخی صفت مشبهه نك
آخرینه الحاق اولنان الف صفت جبلی ایله توصیفك علامتیدر مثلا توانا
لفظی خلقی اولان قوت معناسنه اولمغله صاحبنه توانا دیرلر وزور لفظی
کسبی اولان قوت معناسنه اولمغله صاحبنه زورا دیمزلر بلکه بو مقوله وصف ایله
توصیف مراد اولنسه آخرینه مند لفظی الحاق اولنور مثلا زورمند دیمك کرك
ودخی کوز کورمسون آکا چشم دیرلر کورن کوزی بینا ایله توصیف
ایدوب چشم بینا وخلقی کورمین کوزی نابینا ایله توصیف ایدوب چشم نابینا
دیرلر لهذا کوزی چقمش کمسنه نك کوزینه چشم کور دیرلر چشم نابینا دیمزلر
کذلك لفظ دانا بلیجی معناسنه مقابلی نادان دن زیرا دان لفظی دانستن دن
مأخوذ اولان اسم فاعلدن یعنی داننده دن مرخم در بلیجی معناسنه وکلمهٔ نا
وصفی سلب ایچون موضوع اولمغله لفظ نادان بلیجی دکل معناسنه دانایه
مقابل اولور سید شریف حاشیهٔ مطالعده نادان لفظی لفظ دانانك مقابلیدر
دیدیکی نظر محلیدر وکاه اولورکه دانا لفظندن عالم مراد اولمغله مقابلنده دون
لفظی ذکر ایدرلر جاهل معناسنه **بیت** همه دانند کر دانا وکر دون
کم نبسته بدین کار دست کردون وکاهی دانا مقابلنده اوباش ذکر اولنور
**بیت** تو همدانی که از دانا واوباش نداند نقش را کس به ز نقاش
نه دانا زو خبر دارد نه اوباش که هر بانز کرد امد جه خفاش **فصل** فی اسم
الزمان واسم المکان اسم زمان واسم مکانك صیغه لری اسمك آخرینه
کاه لفظی الحاق اتمکله حاصل اولورکه اسم زمانده جامدك آخرینه لاحق
اولور کروتکاه ایره جك وقت وصبحکاه صباح وقتی معناسنه واسم مکانده
کاه جامده لاحق اولور نمازکاه کبی وکاه مشتقه لاحق اولور کریکاه کبی
یعنی نماز قله جق مکان وقاچاجق مکان ولفظ کاه کاف عجمی ایله زمان
ومکان میاننده مشترکدر کاهی ظرف زمان وکاهی ظرف مکان معناسی
افاده ایدر ستان لفظی کبی که فارسیده زمان ومکان میاننده مشترك
اولان ظرف دندر مثلا کلستان کل بیتن موضع وتابستان حرارت
زمانی معناسنه در صاحب دقایق دیدیکه زمستان دخی بو قبیلدندر
برودت زمانی معناسنه زیرا زم برودت وستان زمان معناسنه اولمغله
معنای ترکیبی صووق وقتی دیمك اولورکه ترکیبدن آندن قیش ایله تعبیر
اولنور نته کم تابستاندن یای ایله تعبیر اولنور وطپراغك طبیعتی بارد
اولمغله زمین تسمیه اولندی که اصلنده زمی دن یاء نسبت ایله یعنی برودته
منسوب وعادة لغة فارسیده درکه نسبتی توکید ایچون یادن صکره نون

کلستان لفظنده لامی تسکین ایدرلر ... کلستان لفظنده ... یعنی دلستان ... معنایه در

زیاده ایدرلر مثلا رنکه نسبت ده رنکین وباله نسبت ده بالین دیرلر که ترکیده یاصدیق
تعبیر اولنور وبال اوموز باشی دیدکلری عضو معناسنه در ویاصدیق اول عضوه
مماس وملاصق اولمغله آکا نسبت ایدوب بالین دیدیلر کذلک لفظ شیرین
لذیذ معناسنه شیره یعنی سوده نسبت در وانسانلک لذیذ اولان
اشیادن جمله دن اول تناول اندیکی سود اولمغله هر لذیذ اولان مأکول ومشروبی
آکا نسبت اندیلر وکمین اکسکلو معناسنه کمه نسبت در که کاهی اسمیت نقل
ایچون آخرینه هاء نقل زیاده ایدوب کمینه دیرلر وسنکین آغر معناسنه سنکه نسبت در
طاشی آغر لغله معروف اولدیغی ایچون وذکری مرور ایدن امثله ده اولان یا
نسبت ونون اول نسبتی توکید ایچون مزیده در وکاهی یا ونون جمع عینی بر غیری
معنا ایچون کلمه نک آخرینه الحاق ایدرلر مثلا بر نسنه بر شیده یا پلش اولسه
اول شیئه دال اولان لفظک آخرینه بو لفظی الحاق ایدوب اول نسنه یه
اطلاق ایدرلر مثلا کوموشدن یا پدقلری نسنه یه سیمین والتوندن یا پدقلری
زرین وآشدن یا پدقلری طعامه کوشتن وطاشدن یا پدقلری نسنه یه سنکین
دیرلر که آخرلرنده اولان یا ونون مجموعی اصلک آخرینه زیاده ایدرلر وفرعه
اول لفظی اطلاق ایدرلر که فرع مزبور اصل معهوددن اتخاذ اولندیغی
اشعار ایچون **بیت** همیشه عادة مردم چنین است . که دل سنکین وقالب کوشتین است
بعضیلر دقیقه مذکوره دن غفلت ایدوب سیمین ایله رنکین کلمه لرینی فرق ایتمدیلر
غفلت اولنمیه ولفظ زمین آصلنده زمی اولدوغنه حضرت مولانانک
قدس سره نک مثنوی ده شو بیتی واحد کالف شاهددر **بیت**
ز ایوان تا بایوان آدمی بود . همه براسمان نی بر زمی بود . وقال الاخر **بیت**
خامنده بر سبزه آن زمی . خیالی نیابی بجز خرمی . وزمین مقابلی اولان آسمان
دخی سینک سکونی ایله آس وماندن مرکب وصف ترکیبی در که اصلی
ماننده آس ایدی یعنی دکرمنه بکزه یجی استداره وحرکت دوریه وصفیده
ودکرمن هرنه ایله حرکت ایدرسه آکا نسبت اولنور صو دکرمنینه آسیاب
واشک وقاتر دوندردیکی دکرمنه خراس دیرلر **بیت** شهر عقل کلی این جواس
چرخ خران چشم بسته در خراس . پوشیده اولمیه که بهارستان لفظی تابستان
وزمستان قبیلندن دکلدر زیرا بهارستانده اولان ستانده اولان ستان
مکان معناسنه در یعنی بهار موضعی زیرا فارسیده بهار یپراغه وچیچکه واکسنه
عام معنایه اطلاق اولنور ویپراغه برک دیدکلری مجازا در زیرا برکک لفظک
معنای حقیقیسی لوازم ومهمات در که ترکیده یراق دیرلر ومسافر اولان
کمسنه نک مهمات سفریه سینه برک راه دیرلر ویراق دخی اغاجک وتسکونک
لوازمنده اولمغله برک اطلاق اولنور والا یپراغک معنای حقیقیسی ایچون
وضع اولنان لفظ بهاردر **بیت** کل بی آفت باد خزانی . بهار تازه بر شاخ جوانی

خسرو دهلوی

خسرو دهلوی ترنج اغاجی سائر اغاجلره مخالف یپراغی میوه سندن صکره ظهور
اتدیکنی بیان ایدوب دیدی که **بیت** رسم ترنجست درین روزکار . میوه
دهد پیش وپس آرد بهار . که بهاردن مرادی ورقدر وتازه ورقه نوبهار
واسکی ورقه کهنه بهار دیرلر وفارسیده فصل ربیعه هنکام تازه بهار
وفصل خریفه هنکام کهنه بهار دیرلر وکاهی هنکام لفظنی حذف ایدوب
نوبهار وکهنه بهار دیرلر مجازا وکاهی فقط بهار دخی دیوب فصل ربیع
مراد ایدرلر نته کم شیخ سعدی دیدی **بیت** خلوت انس اغیار باید انی زیان
بوستان بصردی امدنی بهار . ودخی معلوم اوله که اسم زمان واسم مکان
علامتی اولان لفظ کاه زمان ایچون اولور صبحکاه کبی که مراد وقت
صبحدر نته کم ذکری مرور اتدی لکن صبح ایکیدر بری صادق وبری کاذب
لهذا صبحکاهات دیوب جمع صیغه سیله صبح صادق وکاذب مجموعی مراد ایدرلر
**بیت** چو نقش نارنج مشرق صبحکاهات سفید . وسرخ چون سیب صفاهان
وکاهی مکان ایچون اولور تکیه کاه کبی ضایا یجق موضع معناسنه ودرکاه کبی
قپویری معناسنه وکاهی در لفظی بار لفظنه تبدیل ایدوب بارکاه دخی
دیرلر که بار فارسیده اجازت واذن معناسنه در واول کمسنه که کندی
حضورینه داخل اولمغه هرکسه اذن ویرمیه آکا نکبار دیرلر اقبال نامه وجود
توده حضرت نکبار . کند بیک اندیشه را سنکسار . که اجازت ویردی دیجک
پرده بار داد دیرلر نته کم فردوسی شهنامه ده دیدی **بیت** بیامد بر سام یل پرده دار
بکفت وبفرمود تا داد بار . وکاهی بارکاه مقامنده بارجا دیدکلری کاه لفظی معصوم
اداة اسم مکان اولدوغنی تأیید ایدر خسرو دل باکش که هست انکینه
بهیجا اهی ودر بار جاموم وبر کمسنه یه کندو حضورینه داخل اولمغ ایچون
اجازت ویرمک عادتا اجازت ویرن کمسنه نک اول کمسنه ایله مصاحبتنی
مستلزم اولمغله کاهی بار داد دیوب مصاحبت اتدی معناسنی مراد ایدرلر
نته کم مولانا جامی قدس سره دیدی **بیت** تو داده بار هرخسی . من مردم
از غیرت بسی . یکبار میرد هر کسی . بیچاره جامی بارها . وعادت سلاطین
بر موضع مخصوصه دیوان اتمک ایچون جلوس ایدوب ارباب حاجات
عرض حال اتمک ایچون اذن ویدرلر اول موضعه بارکاه دیرلر زیرا مقام
اجازت وموضع اذندر ودخی مخفی اولمیه که کاه لفظی ایله ستان لفظنک
میاننده فرق بودر که ستان لفظنده وسعت ومظروفنده کثرت معتبردر
مثلا کلستان لفظی ارض واسعه ده ورد کثیر اولمدقچه اول موضعه اطلاق اولنمز
وتابستان لفظی زمان کثیرده حرارت شدیده اولمدقچه اول وقته اطلاق
اولنمز وکاه لفظنده بو معنا معتبر دکلدر ودخی ستان لفظنده مظروفه
نسبت معتبر در لهذا ستان لفظی یالکز استعمال اولنمز وکاه ده بو نسبت

[illegible]

معتبره دکلدر لهذا یابلیکوز ذکر اولنور مثلا تخنگاه و ناگاه و بیگاه دیرلر و فنلو وقتسز دیه جك یرده و فلون شنه وقتی ایله اولدی دیه جك یرده بگاه شد دیرلر بیت
به بستند بیمان که فردا بگاه بنزدیك یعقوب گیرند راه یعنی برادران یوسف شویله
قول و قرار اتدیلر که یارین وقتی ایله یعنی یعقوبك بر کوزل و مناسب وقتنده
حضورینه کیره لر و وقتی دکل ایکن اولدی دیه جك یرده ناگاه شد دیرلر قطعه
مرغك از بیضه برون آید و روزی طلبد آدمی زاده ندارد خبر و عقل و تمیز انکه
ناگاه کسی گشت بجایی نرسید وین بتمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز کمن
تصدر قبل اوانه تصدی لهوانه مضمونته تلمیحدر ودخی گاه لفظی کاهی اوتوره جق
موضع معناسنه اولور تختگاه کبی که پادشاهك سریری اوتوره جق موضع معناسنه در
و بو معنایه نظر ایله اصلی گاه تخت در بیت بارد تباگاه تخت کیان همو شاد
مردم درین دودمان و علمیته نقل اولندقده ترکیبی تغییر ایدوب وصف ترکیبی
قالبنه افراغ اتدیلر علم اولدیغنی اشعار ایچون وگاهی تختگاه دیوب پادشاهلرك
ساکن اولدقلری موضع مراد ایدرلر مثلا بروسه شهری تختگاه قدیمدر دیرلر
یعنی قدیم الایام مدن شهرمز بور پادشاهلرك سریرلرینك موضعی در و
بو معنایه نظر ایله مشهور اولان اسم مکان معناسنی مفید اولور نته کم مثاللری
سبقت اتدی و مجلسك صدرینه پیشگاه دیدکلری اول مجلسك مقدمنك
محلی اولدیغی ایچوندر که پیش دن ترکیب اولنمش ایله تعبیر اولنور و پیش تن
اوکنده کی مقابلی سبیدر آردینده کی معناسنه و هرکس صنعتینی اوکنه آلوب
ایشله دیکی ایچون صنعته پیشه دیدیلر که اخرندن هاء تحقیقا نقل در و آلینه پیشانی
دیدکلری باشك مقدمنده اولدوغی ایچوندر پس اخرنده اولان یا نسبته
والف و نون توکید ایچوندر که نسبتده مبالغه یی افاده ایدر قاباصقاللی
کمسنه یه لحیانی دیدکلری کبی ودخی لفظ گاه دن الف حذف اولنوب گه قالور که
کاهی زمانی و گاهی مکانی افاده ایدر واخری ها و ما قبلی الف اولان کلمه لرده الف
حذف اولنمق قیاسدر ماه مه و راه ره و شاه شه کبی بیت نسبان بوادی
ایمن که رسد بمراد که چند سال بجان خدمت شعیب کند ودخی پوشیده اولمیه که
وقت معناسنه اولان گاه و هنگام و بام لفظلرینك معنالری میاننده فرق
بودر که گاه لفظی مطلقا وقت معناسنه در خواه مبهم و خواه محدود و هنگام
وقت معین و محدود ایچون موضوعدر مثلا ایام ربیع زمان محدود اولمغله
هنگام بهار دیرلر و فلون شنه وقتنده یتشدی دیه جك یرده بهنگام رسید
دیرلر بیت کریزی بهنگام فرزانگیست ستیزی بهر جای دیوانگیست والفرار
مما لا یطاق من سنن المرسلین و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکة مضمون حکمت
نمونته مناسبدر ولفظ هنگام وقت معینه دلالت اتدیکی ایچون وقت
معینده اولان جمعیت هنگامه دیرلر که آخرنده اولان هاء اختصاصدر نته کم



[illegible]



نامه لفظنده اولان حرف ها اختصاصی مفیددر که زیرا نامه اول مکتوبه مخصوصدر که
عنوانینده یا اخرنده یا هم عنوانینده و هم اخرنده صاحب نامه نك نامی یازلمش اوله
و مکتوب مطلق دکلدر و بام لفظی صبح وقتنه مخصوصدر سلاطین ماضیه وقت صبحده
دیوان اتمك معتادلری اولمغله دیوان اتدکلری صباحه بامداد دیدیلر میمك کسری
ایله و مطلقا صبح معناسنه نقل اتدکده عبارتی تغییر ایدوب میمی ساکن اتدیلر زیرا
تغییر کلمه علومت نقل اولدیغی کرارا امثله ضمننده مرور اتدی بیت اختر سبز مکن بامداد
کفت زمین را که سرت سبز باد و بامدادان دن ترکیده چین صباح ایله تعبیر اولنور
واخرنده اولان الف و نون جمع اداتیدر که مراد صبح صادق و صبح کاذب مجموعیدر که
مقصود صبح صادقی تعیین در زیرا لفظ بامداد کذلك لفظ صبح مفرد ذکر اولونسه
صادقه و کاذبه محتمل اولور اما بامدادان و صبحگاهان دیدکده ایکی صبحه دخی
شامل اولوب مراد صبح صادقی تعیینی اولور زیرا صبح و صادق موجود اولمدقجه
مجموع کاذب و صادق موجود اولمش اوله و الله اعلم صاحب شامل دیدیکم
لفظ جامدك اخرینه لفظ زاد و لفظ دان الحاق اولنمغله اسم مکان حاصل
اولور لاله زار و جزدان کبی لاله بتن موضع و جزو طوره جق ظرف معناسنه
انتهی زار بر لفظ جامددر که آندن کاهی ترکیبده لك ایله و کاهی لق ایله تعبیر ایدرلر
کشت زار اکینلك سبزه زار سبزه لك لاله زار لاله لك نمك زار طوزلق
پنبه زار پنبو قلق سپنسته زار یونجه لق دیدکلری کبی و کلستان ایله هم
کلستانك معنا جهتندن فرقلری بودر که کل زار دن کل لك و کلستاندن
کل یری دیمکله تعبیر اولنور و ایکی عبارتك معنالری کل چوق اولان موضع
دیمکه راجع اولور و جزوداننده اولان دان لفظی ظرف مکانه مخصوص اسم جامددر
و بو جهتدن ستان لفظندن ممتاز اولمشدر زیرا ستان زمان و مکان میاننده
مشترکدر ودخی دان لفظنك ظرفیتی لغویه و ستان لفظنك ظرفیتی اصطلاحیه در که
ظرف اصطلاحی آندن عبارتدر که مظروفینی احاطه ایده خواه مظروفینه هم
اختصاصی اولسون خواه اولمسون و ظرف لغوی ده مظروفینی احاطه
و مظروفینه نوع ما اختصاصی اولمق لازمدر مثلا کلستانده ظرف اعتبار
اولنان یرلك کله اختصاصی لازم دکلدر و خامه دان ظرف اعتبار اولنان
مخصوصا قلمه وضع اولنمق ایچون کذلك جزدانده جزو وضع اولنمق ایچون
یاپلمق معتبردر یعنی عادتا قلم و جزو وضع اولنمین ظرفه قلم و جزو وضع
اتسه لر اکا قلمدان و جزدان اطلاق اولنمز و خانه دان اوبك دائره سی
ایچنده اولان مواضعه دیرلر که عرب اکا حرم دیرلر و حرم دیوب خاتونلرندن
کنایه ایدرلر که فارسیده خاندان تعبیر ایدرلر نته کم شیخ سعدی دیدی
بیت با بدان یار گشت همسر لوط خاندان نبوتش کم شد والله اعلم فصل
فی اسم الآلة و بناء المرة و بناء النوع و فعل التعجب و اسم التفضیل مذکورلر

ايچون فارسيده مخصوص صيغه وضع اولنمدى • اسم آلة ده آلت لفظنى ذى آلنه
اولان نسنه يه مضاف ايدرلر مثلا آلت نوشتن ديوب قلم و آلت بريدن تامه
ديوب قلمتراش مراد ايدرلر ولفظ قلمتراش وسمتراش مثللو اولان وصف تركيبى يه
اسم آلت ديرلر اصطلاحًا • وبناء مره ده وحدتى مفيد اولان لفظى وحدتى مراد
اولان حدثك اوزرينه زياده ايدرلر مثلا يكبار نوشتن ديرلر بركره يازمق معناسنه
يك تركيده بر وباركره معناسنه دركه آندن يول ايله تعبير اولنور • پس
يكبارك معناسى بريول ديمك اولور • ويك ايله يكى نك فرقى بودركه يك
مبداء اعداددن ويكى معدوددن عبارتدركه آخرنده اولان يا موصوف
وصفه نسبت معناسنى افاده ايدر وتركيده يك ويكى دن بر لفظى ايله تعبير
اولنور • وتحقيق بودركه ذكر اولندى • وبناء نوع نوع معناسنى مفيد اولان
لفظ نوعى مراد اولان حدثك اوزرينه زياده ايدرلر • مثلا يك كونه نوشتن
ديرلر بر دورلو يازمق معناسنه كه يك بر وكونه دن دورلو ايله تعبير اولنور •
وايكى دورلو رنك ديه جك يرده دوكونه رنك ديرلر • خسرو شهنير ايله كلكون
وصفنده ديديكه بيت چو شه ديبا دوبادنك بسته • صبا دابرو دوكونه رنك بسته
ورنك لون معناسنه در بيت هفت رنكست زير هفتورنك • نيست بالاتر از سياه
رنك • هفتورنك آصلنده هفت اورنك ايدى تخت معناسنه كه مراد سبع
سموات در صاحب دقايق ديديكه هفت لفظى اورنك لفظيله تركيب اولندقده
الف حذف اولنوب ايدى فلكه تخصيص اولندى • لكن عامه لغات فارسيه ده خصوصا
كاشانك مجمع الفرس نام كتابنده هفتورنك بنات النعشك اسميدر ديو واقع
اولديكه تركيده يدى يلدز ديرلر • وفرخى نك شو بيتى بو معنايه مناسبدر بيت
تا برين هفت فلك سير كند هفت اختر • همچنين تاك بود بود هفتورنك •
ودخى رنك حيله معناسنه كلور بيت من اورا چه كويم چه رنك آورم • كه تا دست
وى زير سنك آورم • وكونه كونه بر معنايه دركه آندن دورلو ايله تعبير اولنديغى
مرور ايتدى ودرلو درلو ديه جك يرده كوناكون ديرلر • وكونه لفظى كاهى
تشبيه ايچون استعاره ايدرلر كلكون وكندم كونه كبى • وبر نسنه نك لونى
شراب لونينه تشبيه ايتسه لر ميكون ديرلر شراب رنكلو معناسنه • واكر طعمنى
تشبيه ايتسه لر ميخوش ديرلر كه عامه مايه خوش ديدكلرى بوندن محرف در • واكثر
خلق رنك وكونه ميانتى فرق ايتمزلر جهة فرق بودركه ذكر اولندى • ووجه غلطلرى
بودركه قرمزى شيئه ميكون وشفقكون ديدكلرنده مى رنكلو وشفق رنكلو
ديو تفسير ايدوب كون لفظى لون معناسنه زعم ايدرلر • مع هذا ميكونك معناسى
ميه مشابه وشفقكون شفقه مشابه ديمكدر كه وجه شبه رنك يعنى لوندن در
وفعل تعجب ده تعجب افاده ايدن كلمه يى متعجب منه اولان كلمه نك اولينه
ادخال ايدرلر مثلا چه عجب نوشتن زه عجب يازمق وچه عجب نوشت زه عجب



ها نك فتحى ونانك سكونى وتانك فتحى
ومعاولك سكونى ايله در
وميار جا ليناردى بنات النعش ديديكى
ديديكى بيت ... هفتورنك

تركيبى دخى مستعمل در



يازدى وزهى نوشتن وزهى نوشت ديرلر كه بونده نوع تام مبالغه واردر • يعنى نه زياده
عجب يازمق ويازدى وزهى لفظى زانك كسرى ايله اداة تحسيندر • وكاهى ياسنى
حذف ايدوب زه ديرلر • وزه لفظى ياى كريشنه دخى اطلاق اولنور سلمان ساوجينك
شو بيتنده واقع اولان زه لفظنى تحسين ايتسه لر عجب دكلدر بيت جوان كشت
بكشا نحس وكره • زهر كوشه برخاست آواز زه • كه مرادى اول تحسين ديمكدر • وكاهى
هاسنى حذف ايدوب زى دخى ديرلر • واسم تفضيل ده مفضل اولان شيئك اخرينه لفظ
تر الحاق ايدرلر خواه اول مفضل مشتق اولسون نويسنده تر كبى ايو يازيجى وخواه
جامد اولسون مهتر كبى زياده اولو معناسنه • ولفظ ترياقى معناسنه كه قورى
مقابلى دركه فارسيده خشك تعبير • هر كه قانع شد بخشك وتر شه بحر وبر است •
ميوه كى آرد درخت خشك كز باران تر است • ودخى بركمسنه بركمسنه يى لسانا اذا
ايتسه كه تركيده آندن قاقيمق تعبير اولنور آكا ترشد ديرلر • يعنى قاقيدى كاتبى نك شماخى
ديدكلرى شهرده صووق هواده باشينه بر كوكلك صو دوكدكلرنده سراپا جامه سى
ياش اولوب كند ومتغير اولديغى خصوصنده شاعر ديديكه بيت كاتبى را در شماخى
اب برسر ريختند • جامه هايش سربسر ترشد ولى خود ترنشد • مخفى اولميه كه ترشد
وترنشد تعبيرلرى متغير اولدى واولدى ديه جك يرده استعمال اولنور • وتر ياش
معناسنه در وياش اولان نسنه ده تغير چوق اولور • لهذا فلان كمسنه نك طبيعتى
نازكدر ادنى بهانه ايله متغير اولور ديه جك يرده طبعش تر است ديرلر • وسهل نسنه ايله
متغير اولميه كمسنه طبع او خشك است ديرلر • وشعرى لطافت ايله مدح مقامنده
شعرتر ديدكلرى بو معنايه • يعنى در وير مشاق طعامه ترين ديرلر • وترينه ترخانه نك
اسم خاصيدر آخرنده اولان هاها نقل در فصل فى صيغة اسم التصغير تصغيرى
مراد اولان كلمه نك اخرى حرف ساكن اولورسه اخرينه بر كاف الحاق ايدوب اول
ساكنى تحريك ايدرلر مثلا پسرك وپدرك وجوانك ديرلر • واكر اخرنده هاء
غير ملفوظه اولورسه اول هايى بك لفظنه تبديل ايدرلر • مثلا خواجبك وخرا
ونويسنده يك ديرلر • صاحب جامع ديديكه بو صورتده هايى كك لفظنه تبديل
ايتمك دخى لغتدر • مثلا خواجكك ونيكك ديرلر وكاهى اخرى ساكن
اولان كلمه نك اخرينه چه الحاق ايدرلر كه صيغه تصغير اولور مثلا باغچه
وبوغچه باغچه باغ وبوغچه بوغ معناسنه كه تركيده دخى بوغچه • وبعضيلر تحريف
ايدوب بوخچه ديرلر معلوم اوله كه لسان عربيه ده صيغه تصغير اوچ
وجه اوزره استعمال اولنديغى كبى فارسيه ده دخى اخرينه كاف لاحق اولان
صيغه تصغير اوچ وجه اوزره استعمال اولنور زيرا كاهى فى الحقيقه صغير اولان
شيئه اطلاق اولنور • وكاهى فى الحقيقه كبير اولان شيئى تحقير ايچون صيغه تصغير
ايله تعبير ايدرلر • وكاهى احد ضدينى ضد اخر مقامنده استعمال طريقى ايله تعظيم
ايچون تصغير صيغه سيله تعبير ايدرلر • واكثريا صيغه تصغير ايله شيئك لطافت

ونازکنه تلمیح ایدرلر لهذا بعضیلر باغك لفظی ایله باغچه لفظی شو وجهله فرق
ایدیلر که مراد باغك لطافتندن خبر ویرمك اولورسه باغك وصفندن
خبر ویرمك اولورسه باغچه دیمك کرك وچه لفظنده اقسام مذکوره اجرا اولنمز
زیرا چه لفظی مجرد تصغیر ایچون مخصوصدر ودخی صیغهٔ تصغیر اکثریا صغر مقداره
دلالت ایدر امثلهٔ مذکوره کبی وکاهی صغر شانه دلالت ایدر مثلا کوزلك تعبیر اولنان
آلتك کورمك خصوصنده دخل کلیسی وار ایکن کوز مرتبه سندن دون اولمغله
عینك تسمیه ایدیلر بیت بر دیده عینك مبزنم چون موسم دیدار شد ودر آن ذوی
روی تو بنکرم چشم چار شد پوشیده اولمیه که دختر لفظنك تصغیرنه دخترك
دیرلر قز جغز معناسنه لکن اشکالدن خالی دکلدر زیرا لفظ دختر مرکبدر
دخت ایله تردن که دخت قیز معناسنه وتر اداة تفضیلدر وکاف تصغیر
تفضیله منافیدر بیت جز از دخت تو نیست زیبای من بدو شاد وروشن کند رای من
بیت شهنامه گزیده دلم دخت مهراب را ببادمرز دیده بمهر آب را شمس فخری
کفت بیت کیی اوان قبائل دشمن نه بستند هله نه دختند که اصلنده دخت
اندردرکه دخت قیز واندر ترکیده اوکی تعبیر اولنور وبسند اصلنده بستر
اندردر اوکی اوغول معناسنه کذلك بدندن اصلی پدر اندردر اوکی باب
معناسنه ومادندن اصلی مادر اندردر اوکی انا معناسنه چونکه دخت
لفظی تر لفظی ایله ترکیب ایدرلر ایکی تانك اجتماعینی استثقال ایدوب تانك
برینی حذف ایدرلر انکشتر کبی آصلنده انکشت تر درکه انکشت برماق وتر
اداة تفضیلدر یعنی بیوك بارمق که باش بارمق تعبیر اولنور اجتماع
مثلین دن فرار ایدوب تانك برینی حذف ایدیلر وانکشتری باش بارمغه
طاقدقلری یوکدرکه اخرنه اولان یا نسبت ایچون ایچوندر لفظ انکشتر
عبارتی دخی اشکالدن خالی دکلدر زیرا باش بارمق جملهٔ بارمقلردن قصیر
ایکن آکا اداة تفضیل الحاق اولنمشدر امدی اشکالین مذکورینك دفعی
بو قاعده یه مبتنیدرکه اداة تفضیل اکثریا برشیئك برشی اوزرینه فضلیتی
افاده ایتدیکی کبی احد ضدینی ضد آخر مقامنده استعاره ایدوب اداة تفضیل
ذکر ور شیئك برشیدن نقصاننی مراد ایدرلر پس دختر ده وانکشتر ده اولان
تر لفظلری تنقیص معناسینی افاده ایدر که دختر کوچك قیز وانکشتر
کوچك بارمق معناسنه ولفظ دخترکه الحاق اولنان کاف تصغیر معناسینی
افاده ایتسه تر لفظنك مؤداسینی ادا ایدوب بر معنایه دال اولان ایکی
اداتك جمعی لازم کلورکه جائز دکلدر امدی تر لفظی تنقیص وکاف تصغیر لطافت
ونازکلك بیانه ایچون اولوب دخترك لفظنك معناسی کوچك ولطیف ونازك
قیز دیمك اولور هذا ما طلعته فی بعض الکتب والله اعلم المسلك الثانی
فی الاشتقاق بوندن اقدم بیان اولندی که لغت عربیه ده مصدر اصل وسائر

بیرکاف ایله چه نك فرق
معلوم اولور منه

مشتقات



مشتقات اندن مأخوذدر لغت فارسیه ده دخی بو وجه اوزره اعتبار اولنوب مشتقاتك
مصدردن اخذی متقدمین عندنده سماعی ومتاخرین عندنده قیاسیدر دیو اشارت
اولنمشدی بو محله کلنجه سماعی اولان طریق بیان اولندی شمدنصکره متاخرین مذهبی
بیان ایدرلر ان شاء الله تعالی معلوم اوله که مصدرك آخرنده اولان نونك
ماقبلی اوچدن خالی دکلدر زیرا بوندن اقدم بیان اولندیغی اوزره نون مذکوره نك
ماقبلی البته یا دالدر یا تادر دال اولدیغی صورتده دالك ماقبلی دخی یا یادر
یا حرف آخردر وجمیع مشتقات دالك ماقبلی یا اولان مصدردن اخذ اولنور
اما نونك ماقبلی تا اولان مصدردن کذلك دالك ماقبلی یادن غیری حرف
اولان مصدردن ماضی واسم مفعولدن غیری صیغه مشتق اولنمز مثلا رسیدندن
جمیع مشتقات اخذ اولنور یعنی مصدر نونی حذف اولندقده ماضی ویاء
حذف واخرینه دال الحاق اولونسه مضارع اولور نته کم تفصیلی مرور ایتدی
وبو قاعده مطرده درکه اصلا تخلف ایتمز اما نونك ماقبلی تا اولان مصدردن
داشتن کبی ودالك ماقبلی یادن غیری حرف اولان مصدردن آمدن کبی داشت
وداشته دن وآمد وآمده دن غیری صیغه مشتق اولنمز پس بو ایکی صورتی دخی
نونك ماقبلی دال ودالك ماقبلی یا اولان صورته ارجاع وبو قالبه افراغ
ایدوب جمیع مشتقاتی آندن اخذ ایدرلر کویا جمله مصادر فارسیه آخری
نون وماقبلی دال ودالك ماقبلی یادر مثلا داشتن لفظنی داریدن وآمدن
لفظنی آییدن ایله تأویل ایدرلر وبو قاعده رعایت اولندقده جمیع مصادردن
جمیع مشتقاتی اخذ نسق واحد اوزره اولوب مصدردن مشتقاتك اشتقاقی
قیاسی اولور والله اعلم فصل فی الامثلة المختلفة الفارسیة المرتبة علی ما رتبوه
فی الامثلة المختلفة العربیة کرد ماضی کند مضارع کردن مصدر کننده اسم
فاعل کرده اسم مفعول نکرد نفی ماضی که جحد مطلق تعبیر اولنور هنوز
نکرد نفی ازمنهٔ ماضیه که جحد مستغرق تعبیر اولنور نمیکند نفی حال نکند
نفی استقبال هرگز نکند نفی ازمنهٔ مستقبله که تأکید نفی استقبال
تعبیر اولنور بکند امر غایب که مستقبله مخصوص بکند دن مقام قرینه سیله
متمیز اولور مکند نهی غایب بکن امر حاضر مکن نهی حاضر کردنگاه اسم
زمان واسم مکان آلت کردن اسم آلت یکبار کردن بناء مره یك
گونه کردن بناء نوع کننده یك اسم تصغیر کننده تر اسم تفضیل
چه عجب کردن وزهی کردن فعل تعجب وعلی هذا سائر التصرفات
فصل فی طریق جعل المصدر اللازم متعدیا لغت عربیه ده اعتبار اولنان
لازم ومتعدی لغت فارسیه ده دخی معتبردر اکر بر فعل لازمی متعدی
ایتمك مراد ایتسه لر اولا اول فعلك مأخذی اولان مصدری متعدی ایدوب
فعل مذکوری ذکری مرور ایدن وجه اوزره آندن مشتق ایدرلر امدی اکر

نون مصدرلک ماقبلی دال ودالک ماقبلی یا اولورسه اول مصدرده یاء مزبورنک
ماقبلینه الف ونون زیاده ایدرلر مثلا رسیدن یتشمک معناسنه ایکن رسانیدن
دیوب یتشدرمک معناسنی مفید اولور واکر مصدر وجه مذکور اوزره دکل ایسه
طریق اشتقاقی ده ذکر اتدیکمز مسلک ثانی ده مضارعه قیاس ایله تصویر اولنان
مصدرده قاعدهء مزبوره بی اجرا ایدرلر یعنی مصدر معهودلک یاسنک اوزرینه
الف ونون زیاده ایدرلر صور ثنیء مذکورتین ده مصدر لازم ایکن متعدی
اولوب اندن اخذ اولنان افعال دخی متعدی اولور مثلا دانستن لفظی متعدی
اتمک یعنی بلک دیمک ایکن بلدرمک معناسنی مراد اتسه لر مضارعی اولان
داند لفظنه قیاس ایله فرض اولنان مصدرده یعنی دانیدن ده اولان یانک
اوزرینه الف ونون زیاده ایدوب دانانیدن دیرلر واندن افعال اخذ ایدرلر
مثلا ماضیده دانانید ومضارعده داناند ونفی حال ده نداناند دیرلر وعلی هذا
القیاس پوشیده اولمیه که بعض کتب ورسائلده طریق تعدیه بی بیان کلی
قصور وخلل دن خالی اولمغله بو عبد فقیر ذکر اولنان طریقلری آشکار
ومطرد اولمق ملاحظه سیله اختراع واختیار اتدی والله ملهم الصواب
**فصل** فی طریق جعل المعلوم مجهولا لغت فارسیه ده معلوم اولان کلمه بی
مجهول اتمک مراد اتسه لر مجهول اولمه سی مقصود اولان کلمه نک اسم مفعولینی
اخذ ایدوب اصلا تغییر اتمه دن انک اخرینه شدن ماده سینی الحاق واندن تصرف
ایدرلر مثلا دانستن لفظی مجهول اتمک مراد اتسه لر اسم مفعول اولان دانسته
لفظنک آخرینه مصدر اولان شدن لفظنی الحاق ایدرلر ودانسته شدن
دیرلر بلنمک وماضیسنده دانسته شد ومضارعنده دانسته شود واسم فاعلنده
دانسته شونده واسم مفعولنده دانسته شده دیرلر وعلی هذا واکر مجهول مذکورک
نفیینی مراد اتسه لر اداة نفی اولان نون مفتوحه بی جزء ثانی یعنی شدن ماده سنک
اوزرینه ادخال ایدرلر مثلا دانسته نشدن ودانسته نشد ودانسته
نشود دیرلر وبرین قیاس وامثله مطرده ده دخی جزء ثانی ده تصرف ایدرلر
مثلا ماضی ده مثلا دانسته شد دانسته شدند دانسته شدی دانسته
شدید دانسته شدم دانسته شدیم دیرلر ومضارعنده دانسته شود
دانسته شوند الخ وماضینک نفینده دانسته نشد دانسته نشدند
الخ ومستقبلک نفینده دانسته نشود دانسته نشوند الخ دیرلر وقس
علیه **فصل** فی الضمایر معلوم اوله که عربی ده جاری اولان ضمایرک
اقسامی فارسیه ده دخی جاریدر یعنی ضمیر یا متصل یا منفصل متصل دخی
یا بارز یا مستتردر ضمیر بارز متصل اوجدر ش ت م حرف شین
ضمیر غایب وغایبه درکه اخر کلمه یه لاحق اولور فعله لاحق اولور **بیت**
باز آمدن مهی که ندیده ش فلک بخواب آورد آتشی که نمیرد بهیچ آب واسمه



داخل اولور **بیت** کنار حوض را هر سرو نازی ز نخل قامتش دارد طرازی وحرفه
داخل اولور نته کم بو عبد حقیر قصیدهء قلمیه ده دیدی **بیت** تو بی او رنک خسرو
واسطه کتش قلم زو ز روم چین وخطا که لفظ کتش کاف کسری ایله اصلی
تش دن وحرف شین که لفظنه لاحق اولمغله های غیر ملفوظه بی کتابت ده
دخی اسقاط اتدیلر وضمیر شینک شان لفظیدرکه تثنیهء غایب وغایبه وجمع
غایب وغایبه ایچون ضمیر متصل در وحرف ت مفرد مخاطب ومخاطبه
ضمیری درکه اخر کلمه یه لاحق اولور نته کم قصیدهء مرقومه ده واقع اولدی
**بیت** تو بی آب تیره چاه جادو خیز سر زدانی تو هزاران سحر آرا جادوانت چه طرفه جادو بند
یک فسونه وفریب صد اناه وتاء مذکورک آخرینه الف ونون الحاق ایدوب تان
دیرلر که تثنیهء مخاطب ومخاطبه وجمع مخاطب ومخاطبه ضمیری اولور نته کیم
حافظ شیرازی دیدی **بیت** عمرتان باد ومراد ای ساقیان جام دهجم کرچه جام
ما نشد پرمی بدوران شما مخفی اولمیه که ومراد لفظنده اولان واو عربیه ده مع
معناسنه اولان واودر یعنی سزلک عمریکوز مرادیکوزدن منفک اولمسون
ابن یمین دیدی که **بیت** من وابن عهد که با قحبهء رعنای جهان چون خسان
عشق نبازم نه بسهو ونه بعمد همت دادن اکر نیست باکی نیست همت ناستدن
هست ولله الحمد یعنی بن عهدمز بوردن منفک اولمم وکاهی تاء خطاب که
کلمه سینه لاحق اولوب کنت دیرلر کنش دیدکلری کبی علی ما سبق وحرف میم
متکلم وحده ایچون ضمیر متصل درکه آخر کلمه یه متصل اولور ومیم مذکورک
اخرینه الف ونون الحاق ایدوب مان دیرلر که ضمیر جمعدر **بیت** چو اکهی
تو که ماشهسوار بند تقدیریم دره هدایت وتوفیق مان تو بکشایی حاصلی حرف
شین غایب وغایبه معناسنی افاده ایچون فعل واسم وحرفک آخرینه لاحق
اولوب ترکیده او معناسنی مفید اولور وشان آنلر وتاء سن وتان سز
ومیم بن ومان بز معنالرنه مفید اولورلر وضمیر بارز منفصل دخی اوجدر
او وتو ومن لفظلری ضمیر منفصل غایب مفرد وغایبه مفرده درو لغت عربیه ده
هو کبی واو اصلنده اوی ذی اخری یا وما قبلی واو اولمغله حذف اولندی
هذا ساکن آخر ایله جمع اولسه لر یاء محذوف ظاهر اولور **بیت** ان من کنه
آید ومن آنم اذ تو کرم آید وتو اوی وکاهی اوی لفظندن الفی حذف ایدوب
وواوه تخفیف ایچون فتحه حرکت ویرورلر وی اولور وکاهی اول واخرین
دخی حذف ایدوب واو ساکنه بی مفتوح ایدرلر مثلا و را دیرلر اورا معناسنه
**شهنامه** تو کردی ورا رستم داستان وکر نه خری بود در سیستان لکن
بوصورت ده اولینه بر کلمهء اخری کلورسه واوی تحریکه حاجت اولمغله سکون
اوزره ابقا ایدرلر مثلا کو دیرلر کاف عربیه نک ضمی ایله اصلی که اوی ایدی
اوی دن اول واخری حذف وکه لفظنی متصل ایدوب واو صحیح اولسون ایچون

خطاب کلمه ... 

تن تان
ت تان

زواید خطاب ...

قوله مصدرلک ماقبلی دال ودالک ماقبلی یا اولورسه
مصدر راجح اولمغله انده جاری اولدی
قاعده بعینه بوندن دخی جاری اولور
منه

قوله دانستن اصلنده لازم وکلمه بلک مراد بوردیکه
انتهی اولندی وعلم واعلم لفظلرینه
قیاس اولنه مقصود منکشف اولور
منه

فروزانیدن فروزاند فروزد
فروختن فروزنده انکیزانیدن
انکیختن انکیزد انکیزاند فهم قریبلدی
بو ترتیب اوزره ملاحظه
منه

الف ده اولان ضمه يي كافك كسرندن بدل وهاء غير ملفوظه يي خطدن دخي
اسقاط اتديلر واو لفظنك جمعي ايشاندر على غير القياس كه تثنيهٔ غايب
وغايبه وجمع غائب وغايبه نك ضمير منفصليدر نته كم حرف شين ضمير مفرد غايب
وغايبه ايچون ضمير متصل اولوب جمعي شان كلديكي كبي ولفظ تو مفرد مخاطب
ومخاطبه ايچون ضمير منفصلدر كه جمعي شمادر على غير القياس ولفظ من متكلم
وحده ايچون ضمير منفصلدر كه جمعي مادر على خلاف القياس واكر لفظ تو
ولفظ من رايه متصل اولور ايسه تودن واوي ومندن نوني حذف ايدوب
تخفيفا ترا ومرا ديرلر كه اصللري تورا ومن رادر وبو حالت را كلمه سينه اتصاله
مخصوصدر كه رادن غيري كلمه يه متصل اولسه لر واو ونون حذف اولنمز بو تنبيه
اولنميه كه لسان فارسيده كلمه نك اولنه داخل اولان حرف با وكلمه نك اخرينه
داخل اولان لفظ را برشيئك اول كلمه لره تعديه سينه آلت اولدقلرندن ناشي
چوق كمسنه بتو عبارتني ايله ترا عبارتنك من حيث المعنى فرقيني بلمزلر كذلك
بمن ايله مرا عبارتلريني بري برندن تميز اتمزلر فرقلري بودر كه رانك افاده اتديكي
تعديه ده عموم واردر وبانك افاده اتديكي تعديه خاصدر لهذا سني وبني ديه جك
يرده ترا ومرا ديرلر بتو وبمن ديمزلر وفلان كمسنه سني چاغردي ديه جك يرده
بهمان ترا خواند ديرلر وبتو خواند ديمزلر ودخي مراده اولان ميم واخر كلمه يه
لاحق اولان ميمدن هر بري متكلم وحده ضميرلري اولمغله فرقلري چندان ظاهر
دكلدر فرقلري بودر كه مراده اولان ميم مفتوحه ضمير منفصلدر وكلمه نك آخرينه
لاحق اولان ميم ساكنه ضمير متصلدر ميم اول عربيده انا وميم ثاني متكلم تاسي
منزله سنده در وكاهي منفصل ومتصل مذكورلري جمع وتركيب ايدرلر ايدرلر
ومنم ديرلر بيت منم ان بحر لباب زمعاني كه شود قطرهٔ آب رشرم منجمد
در يتيم فصل في اسم الاشارة فارسيده اسم اشارت ايكيدر اين آن
اين لفظي قريبه اشارتدر كه عربيده هذا منزله سنده در وآن لفظي بعيده
اشارتدر كه عربيده ذلك كبيدر وهر بريك آخرينه كاف تصغير الحاق
ايدوب آنك واينك ديرلر مشار اليه اولان نسنه نك صغيرينه اشارت ايچون
وكاهي آنكدن الف ممدوده يي حذف ايدوب نك ديرلر نته كم حضرت مولانا
سان نده بير قصاسنه ديدي بيت نك قراضه چند بريشم بها خرج كز آنها
وبا في اينجا بيا واكثريا اينك ونك لفظلري تركيده ايشته ديه جك يرده ذكر
اولنور وان لفظي كاهي بر كلمه يه مضاف ايدوب مالكيت معناسي افاده ايدر
ان منست وان توست كبي كه بنمدر وسنكدر معناسنه وكاهي اوزرينه لفظ از
وكاهي همزه سيني حذف ايدوب حرف ز زياده ايدرلر ازان من وزان تودر
بو معناي مذكوري مراد ايدرلر وجمعلرنده اينها وانها ديرلر وانان واينان
دخي ديرلر كه فرقي عن قريب ذكر اولنور ان شاء الله تعالى ودخي لفظ امر

بعض محققين كاف تصغيره كاف مجمعه ديديكي صكره اكا ما بعد كاف ديرار ديدي

همزه نك

همزه نك كسري ايله قريبه اشارت ايچون وضع اولنمشدر لفظ اين كبي لكن لفظ
آمر بالوضع بر قاج ماده يه مخصوص وسماعيدر امسال وامشب وامروز كبي
كه امماه وامهفته وامدم ديمزلر بلكه اين ذكر ايدرلر ودخي فارسيده
هان كلمه سي بر كمسنه يه طورغيله وهين كلمه سي تيز اول وتيز اول ديه جك
يرده مستعملدر نته كم شو بيتده واقع اولدي بيت فلك بايستد اكر هيبت
تو كويد هان زمين بجنبد اكر حشمت تو كويد هين كه هان تسكين وهين
تحريك ايچون اولدوغي ظاهردر وكاهي صاقين فلان ايشي اتمه ديه جك يرده
دخي هان وهين ديرلر فصل في ادوات الجمع في اللغة الفارسية فارسيده
ادات جمع اوچدر ها آن كان جمادات واعضاء انسان جمعلرنده اخرينه لفظ
ها الحاق ايدرلر سنكها وتنها كبي كه لفظ تنها مفرد اولدقده يالكوز ومركب
اولدقده تنلر معناسنه اولور كه مفردي تندر كه آندن تركيب كرده ايله تعبير
اولنور بو تنبيه اولنميه كه فارسيده تن عربيده بدن معناسنه در كتاب العين ده
خليل ديدي كه باغن واك وانق بدن لفظنك معناسندن خارجدر وباقي
بدندن خارج اولدوغي خلاق المعاني نك شو بيتندن ظاهردر بيت خروس
وار سحر خيز باغن تا سر تن بتاج لعل وقباي بجكن بيارايد لهذا باغن متصور
اولميه سنه لر تن اطلاق اولنور مثلا تن ماه ديرلر وبرتون طونلغه تنه در
وبيله دك اولان طونلوغه نيم تنه ديرلر كه اخرلرنده اولان ها اختصاص ايچوندر
نته كم امثالي مرور اتدي واعضاء انسانده سرها وباها ديرلر ولفظ آن ذي
روحك جمعنده استعمال اولنور كاوان وستوران كبي واغاجده دخي
استعمال اولنور درختان كبي لكن اغاج قطع اولنوب چوب وهيزم اولدقدن
صكره ان كلمه سيله جمعلنمز بلكه ها ايله اولور چوبها وهيزمها كبي فائده
درخت وچوب وهيزم وهيمه لفظلرينك معني جهتندن فرقي بودر كه
درخت مطلقا كسلمش اغاجدر خواه ياش وخواه قوري وخواه ميوه سي
اولور وخواه اولمز قابلوت ديدكلري جانور وصفنده شاعر ديدي كه
بيت افتاده چو سايهٔ درختي ظلمت لختي ونور لختي واول اغاج كه ميوه
ويرميه يرنده طوره يعني كسلمه مش اوله ومجرد اوطون ايچون اتخاذ اولنه
بزم اصطلاحمزده آندن قوري لفظيله تعبير اولنوب اكا هيزم اطلاق اولنديغي
بو بيتدن ظاهردر بيت چو آمد بدان كوه هيزم فراز بداشت بالا وپهن
ودراز ومزبور اغاج كسلدكدن صكره اوجاقده ياقمغه صالح اولانينه هيمه
ديرلر واول اغاج كه بونوب اصلاح اتدكدن صكره كسله اكا چوب اطلاق
اولنور ودكنك چوب ديدكلري بونوب اصلاح اولندوغي ايچوندر
وآلده توتور دكلري دكنك دسته ديرلر كه دسته نك اخرنده اولان نقل
واختصاص ايچوندر واصلي چوب دست ايدي علميته نقل اولنديغي

بجكن نخشين وزننده جامه دروز معناسنده در

اشغادایچون صورت ترکیبی تغییر اولندی وستون دیرکدرکه دیره کی اولمین قبه یه
طاق بی ستون دیرلر وکاهی ستون درخت معناسنه استعمال اولنور مجاز اول
طریقیله که مایؤل الیه اعتباری ایله تعبیر اولنور عرب اوزومه خمر دیدکلری کبی
نظم کریمده انی ارانی اعصر خمرا بو قبیلدندرکه وکوه بی ستون بی درخت معناسنه
ودار یرده تیکیکی طورات اغاجدر خواه کسوب یره تیکلسون خواه کسلیوب
یرنده تیکیلی طورسون واغاج قاقات دیدکلری قوشه دارسنب دیدکلری
معنای ثانی یه مبنی در ودارچینی چینی دیارنده اولور براغاجدرکه قابوغی
بودیاره کلورکه عوام اول قابوغه دخی دارچینی دیرلر صاحب دقایق فلفل
یعنی بوبر اول اغاجك میوه سیدر دیدی والله اعلم کذلك اغاجك بدا غی
وورق ومیوه سی ها ایله جملنور آن ایله جملنمز وکات لفظنك آصلی آن در
آخرنده ها ساکن اولان کلمه یه الحاق اولندقده برکاف زیاده ایدرلر سبزه کات
ومادهٔ کات کبی بیت ناتوانی چارچیز ازجانور ها ماده خر ماکیان ومادهٔ کا
وماده کاو وماده خر مصرع اولده اولان خرخریده ندن ماخوذ امرحاضردر
یعنی صاتون آل ومصرع ثانی ده خرحمار معناسنه در وماده کان قیصراق
معناسنه در ماده یان کبی که ماده ایله کان دن مرکب در وماده دیشی
وکان جماع معناسنه اصلی ماده کان در اضافت ایله وقیصراق عادتا طای
طوغورمق ایچون اتخاذ اولنوب طوغورمق دخی ارککك دیشی ایله مجامعتینه
محتاج اولمق ماده کان یعنی مجامعتك ثمره سی اولان طوغورمق ایچون
اتخاذ اولنان حیوان معناسنه اطلاق اولندی لکن معنای مذکور جمیع دیشی
حیوانه شامل اولمغله قیصراغه تخصیص ایتدکده اضافتدن قطع ایتمکله عبارتی
تغییر ایتدیلر تاکه اشرف حیوانات والخیر فی نواصی الخیل مضمون شریفی اوزره
سرآمد چارپایان اولان فرسك مادری اولان قیصراغك علم خاصی
اولدیغنی اشعار ایده خواجه سرا وخواجه سرا کبی کامر فصل فی

الالفاظ الفارسیة التی یطرد حذف حروف من حروفها الاصلیة معلوم
اوله که اول لفظ فارسی که اخری یا وماقبلی الف اوله اول یا یی حذف
قاعدهٔ مطرده در مثلا آمدن دن مشتق اولان امرحاضر که آی لفظیدر
یا حذف اولندقده آ لفظی قالورکه معناسی کل دیمکدر واوزرینه اداة امر
اولان حرف با داخل اولدقده الف ممدوده نك جزؤ اولی اولان الف یا یه
منقلب اولوب بیا اولور ولفظ خدا مرکب اولدیغی صورتده جزؤ اخری
اولان ابو قبیلدندر ومعنای ترکیبی سی کند وکلیجی دیمکدر زیرا آصلنده
آینده خود ایدی حضرت واجب الوجوده علم خاص اولدوغنی افاده ایچون
ترکیبی تغییر ووصف ترکیبی صورتنه افراغ ایتدیلر یعنی مظهر وجوده
کلیجی یعنی وجودنده هرکز برعلتك دخلی یوق ایکن موجود اولیجی که واجب



الوجود عبارتنك معناسنه راجع اولور امام فخر رازینك مطالب عالیه نام تألیفنده
دیدیکی کلام بو معنایی تأیید ایدرکه ترجمه سی بودرکه ذکر اولنور فارسیده لفظ خدا
عربیده واجب الوجود عبارتنه قریب در زیرا لفظ خدا آصلنده خود آی درکه
ایکی کلمه دن مرکب در جزؤ اولی خوددرکه معناسی شیئك ذاتی ونفسی دیمکدر
وجزؤ اخری آی درجای بعنی کلیجی معناسنه پس معنای خودای کند وکلیجی دیمکدر جمله
وکلمه نك معناسی وجود دیمکدر وحاصلی بنفسه موجود اولدی در واجب الوجود
لذاته عبارتنك مؤداسی بعینه معنای مذکوردر انتهی و مقتضای قاعدهٔ مذکوره اوزره
یایی واستعمالی کثیر اولمغله واوی وخانك ضمی ایله اکتفا ایتدیلر وکاهی لفظ خدا
مفرد اولمق اوزره استعمال اولنورکه معناسی صاحب دیمکدر مثلا سیم خدا دیرلر
صاحب الفضه معناسنه بیت هم سیم وخدا وهم قوی پشت خلقی سوی او کشیده
انکشت صاحب خانه یه کدخدا دیدکلری دخی بو قبیلدندرکه اکثریا زوجه اطلاق
اولنور وخانه ده تدبیر وتصرف صاحبه سی اولان خاتونه کدبانو دیرلرکه آصلنده
کدبانودر حافظة البیت معناسنه وآخرنده اولان واو بوندن اقدم هندوینکو
بیانی اندیکمز واو قبیلندندرکه آکا واو نسبت تسمیه اولنور وبو مقامده خان
وخانه وکد وکه لفظلرینك معنالری بیانی اولنمق صددنه اولدوغمز حرف
یانك حذفی قیاسی اولدیغنه مثال اخری ذکره منجر اولور دقایقده دیدی که
خان مطلقا منزله اطلاق اولنور خواه انسان منزلی خواه حیوان منزلی وایده
وروده نزول ایتمك ایچون بنا ایتدکلری کاروان سرایه خان اطلاق اولندوغی
مسافر وداب سنه منزل اولدیغنه بنادر وخانه فقط انسان منزلینه اطلاق
اولنورکه ترکیده آندن آو ایله تعبیر اولنور وآخرنده اولان ها ها نقل
وتخصیص درنته کم بونت مثالری ذکر وبیان اولندی عربیده مرادفی
بیت در نته کم سایك مرادفی داردرکه لفظ سایدن دخی یانك حذفی قیاسی در
مثلا بستان مراد یرکه مراد دارده اولان بستاندر وکد اول محل قرار درکه اوزرینه
بنا اوله وکه مطلقا قرار ایدیجك یره اطلاق اولنور خواه اوزرینه بنا اولسون
خواه اولمسون ومیکده مثلو مرکبك آخرنده اولان ها معنای ترکیبیدن علمیته
اختصاصی افاده ایدر وکد وکه محل قراردرکه آنده قرار ایدن ذی روح اولمق
لازمه کلدر وکدا لفظی آصلنده کدای درکاف عربی ایله اکرچه ترکیبده کاف فارسی
ایله مستعملدر فقیر وسائل معناسنه وایکی جزؤدن مرکبدرکه برجزؤی کد وبرجزؤی
آی ومعنای ترکیبی سی خانه یه کلوجی در سائل اولان کمسنه منزل قپوسنه کلوب
دریوزه ایتمك عادتلری اولمغله سائله کدا وکدای تسمیه اولندی والله اعلم ودخی
اول کلمهٔ فارسیه که اخری یا وماقبلی واو ساکنه اولوب ماقبلی مضموم اوله اندن
دخی یایی حذف ایتمك قیاسدر روی کبی که رو قالور وبوی بو دیه جك یرده
رو یا رو دیرلر وروی لفظنك اصل معناسی پشت مقابلی درکه آرقه تعبیر اولنور

یعنی فقط عضو معروف دکلدر وجهز وجهره لغظلرینك معنالری اول عضو معروفدرکه
حین وضوده غسلی واجب در ولفظ روی پشت مقابلی اولمغله هر شیئك ظاهر اولان
طرفنه روی دیرلر مجازا مثلو جامه نك یوزی واستاری دیرلر روی زمین دخی بو قبیلدندر
نته کم نظیری آت دن دوشدکده شاعر دیدی قطعه از اسب فتاد اکر نظیری
ازندی رخش رستم افتد بر سیدن اوز واجبا نست بر روی زمین جوادکم افتد
وعرب من کل الوجوه دیدیکی برده عجم از همه روی دیر بیت جاه دیوانه باشم از همه روی
زدیوانه بتر بید جوانه خوی ورخ که ترکیبی یاناق تعبیر اولنور رخسار ایله فرقی بودرکه
رخسار ایکی جزودن مرکب در جزو ثانی که ساردر ترکیبی آندن تبه ایله تعبیر اولنور
مثلو کهسار طاغ تبه سی وجاه سار قویو باشی معناسنه اصلی سار کوه وسار چاه درکه
علیته نقل اولندیغی افاده ایچون ترکیب تغییر اولندی پس رخسار یاناغك یوقارو
طرفی معناسنه اولورکه اصلی سار رخ در وستر ایله سارك فرقی بودرکه یونی
سرده داخل وساردن خارجدر وکله پوش وکلاهه ساره دیدکلری تبه یه وضع اولندیغی
ایچوندرکه آخرنده اولان ها هاء نقل در شهنامه زسر ساره هندوی برکرفت
برهنه سر ودست بر برکرفت وشرمسار عبارتی آصلنده شرمه ساردن ترکیب
اولدقده ها حذف اولندی که شرم حیا وشرمه حیا لو کمسنه معناسنه درکه
اخرنده اولان ها نقل ایچوندر وعادتا حیا ایدن کمسنه باشینی اشاغی اکر پس
بو ملاحظه ایله سار ایله ترکیب اولمشدر کویا حیا باشیك صفتی در وکاهی دیدار
لفظی ذکر ویوز مراد ایدرلر مجازا انسانك اول کورنه کورینن یوزی اولدیغی
ایچون والا دیدارك اصلی دیدار دن ودید مصدر معناسنه ماضی صیغه سیدر
وار لفظی آوردن دن مأخوذ اولان آرنده دن مرخم در کتوریجی معناسنه که
آرنده بدیدن ایکن تصرف اولندی که معناسی کورونمکه کتوروجی دن ها صلی ظاهر
ایدیجی دن هذا لحضرت اللهك مدحنه بدید آرندهٔ عالم دیرلر وبر نسنه ظاهر
اولدی دیه جك برده بدید آمد دیرلر که معناسی کورونمکه کلدی در بر نسنه ظاهر
اولمدقجه کورنه کورونمکه ظاهر اولدی ایله ترجمه اولنور ودخی اول کلمهٔ فارسیه که
آخری ها وما قبلی الف اوله اول الفی حذف قیاسی در شاه شه وماه مه
وراه ره کبی وپادشاه ده دخی پادشه دیرلر معلوم اوله که پادشاه پاد ایله
شاه دن مرکب درکه پاد فارسیده دفع ضرر واصلاح فساد ایدن نسنه یه
اطلاق اولنور پازهر بو قبیلدندر یعنی زهرك ضررینی دفع ایدیجی وشاه
لفظندن ترکیبی اولو ایله تعبیر اولنور وشاه لفظی منفرد ذکر اولندقده سلطان مراد
اولمق متعارف اولمشدر وپاد لفظیله ترکیب اولندقده سلطان حضورینه تدبیر
امور وشاهی خیره ترغیب وشوره غضبنی تسکین ایدن کمسنه یه اطلاق اولنور
فصحای فرسك رسالات ومنشاتنی مطالعه ایدن ارباب معارف معنای
مذکوره مطلع اولورکه وزرادن پادشاه ایله تعبیر ایتمشلردر لکن کاهی لفظ





شه آه ونالـه وزاری معناسنه دخی کلور بیت تا کوه داری کنون چونکه است
یکی اتشم من که دود مرشه است بو صورتده پاد لفظی ایله ترکیب اولندقده
فقرا ومظلومین دن ظلم وفریادی دفع ایدیجی معناسنه سلاطینه پادشه
اطلاق اولنمق مناسب اولور اکرچه شاه لفظی الف ایله معنای مذکورده
استعمال اولندوغی استماع اولنمدی لکن شه شاهدندن مقصود اولمغله جائزدر
معنای مزبور شاه ده معتبر اوله ودخی پادشا دیوب سلطان مراد ایدرلر آمدی
اصلی شاه ایکن ها حذف اولندی ایسه معناسی مرور اتدی که بو دخی قاعده در
واکر اصلی پادشای ایکن آخرنده اولان یا حذف اولندی ایسه پای پا وجای
جا قبیلندن اولور وشای لفظی عوام ناس معناسنه در پس بو صورتده
مصلح عامه معناسنی افاده ایدوب سلاطینه پادشا اطلاقی مناسب اولور بیت
از بن ذرف جامت رهایی دهم وزان پس ترا پادشایی دهم وکاهی پادشا
لفظی مطلقا حاکم اطلاق ایدرلر سلطان اولسون اولمسون والله اعلم فصل
فی الالفاظ الدالة علی التشبیه فی اللغة الفارسیة لسان فارسیده تشبیه ایچون
وضع اولنان الفاظ دورتدر چون مانند وش سا که جمله سی ترکیبی بکزر معناسنی
افاده ایدر چون اداة تشبیه در وکاهی آخرندن نونی حذف ایدوب چو
وکاهی اولرینه لفظ هم زیاده ایدوب همچون وهمچو دیرلر مانند مثل معناسنی
افاده ایدر اصلی مانستن دن مأخوذ در بکزه مك معناسنه وفی الحقیقة لفظ
مانند مضارع غایبلر جمعی درکه مماثلة تعدد اقتضا اتمکله تعدده دال اولان
صیغه ایله تعبیر ایدوب متماثلین دن هر برینه اطلاق اتدیلر هکذا قالوا لکن
شو یله ملاحظه اولنورکه مانند لفظی اسم فاعل یعنی ماننده دن مرخم اوله
بکزه یجی معناسنه چون لفظی ایله فرقی بودرکه اکا بکزر نسنه یوق دیه جك
یرده بی مانند دیرلر بی چون دیمزلر مکر چون دن استفسار مراد اولورسه
بی چون دیمك اولور بیاتی عن قریب ذکر اولنور ان شاء الله تعالی وش
اداة تشبیه در معناسی چون معناسندن من حیث الاستعمال خاص در زیرا
چو تو دیرلر وش تو دیمزلر وکاهی واو دن بدل فا ویروب فش دیرلر سا اداة تشبیه
اصل آسای دن خاقانی صبحدم چونکه بنداه دود آسای من چون شفق
درخون نشیند چشم شب پیمای من وکاهی قیاس اوزره اخرنده یایی حذف
ایدرلر نته کم بو کمینه قصیدهٔ شبتیه ده دیمش ایدی بیت شاخ شاخست
سینه چون شانه از سپیدی موی عاج آسا وکاهی اولندن الف ممدوده یی
حذف ایدوب سا دیرلر مثلو سمن سا یعنی سمن کبی لکن زلف سمن سا دیدکلری
بو قبیلدن دکلدر زیرا عبارت مزبوره ده اولان سا کلمه سی سودن دن مأخوذ
ساینده دن مرخم اسم فاعل وترکیب وصف ترکیبی در سمن سوریجی معناسنه که
مراد محبوبك یوزیدر بوشیده اولمیه که لفظ مانند حین ترکیب ده کاه تقدیم اولنور

[illegible] فردوسی [illegible] الجالفه [illegible]

مثلو اورد کر لفظ مانند دات تشبیه دکلدر
معناسی تشبیه در

ماند شیر وكاه تأخیر اولنور شیر ماند كبی ولفظ چون همیشه اوله زیاده قلنور چون
شیر كبی ووش وسا لفظلری همیشه اخره الحاق اولنور شیروش وشیرآسا كبی وكاهی
سان لفظی مقام تشبیه ده استعمال ایدرلر بیت قلم سان سر نفش برخط تسلیم •
بشوی از خاطر او نقطه بیم • وسان اصلنده اسلوب معناسنه در مثلو ایکی نسنه
برطرز واسلوب اوزره اولسه آنلره یكسان دیرلر كه تعبیر مذكور اول ایکی نسنه نك
بری برینه مشابه اولمسینی اقتضا ایدر ومحتملدر كه لفظ سان ده اولان نون ساقی
لفظنده اولان یادن بدل اوله پس بو وجه اوزره اداة تشبیه دن بر قسم اولوب
ذكری مرور ایدن ساعداندن معدود اولور • مخفی اولمیه كه چون لفظی تشبیه ایچون
اولدقده ضمه سنده اشباع اولنمز بو صورتده لفظ چون تعلیل ایچون دخی اولور •
واكر ضمه سی اشباع وواوی اظهار اولنورسه بر نسنه دن استفسار معناسنی
افاده ایدر لسان عربده مثلو عرب كیف زید دیوب زیدیك كیفیتندن استفسار
ایدر یعنی زید صحیح میدر یوخسه سقیم میدر فارسی ده زید چون است دیرلر
وهر نیجه دیه جك یرده هرچون دیرلر بیت اكر بیش از این بند وافسون كنی •
نیارم من این كرد هرچون كنی • یعنی اكر بعد الیوم دخی بوندن زیاده بند وافسون
ایدرسك بن سنك تكلیف اندیكك شیء انكه قادر اوله مم هر نیجه ایدرسك واستفسار
لفظنك معناسی مخاطب دن بر شیئك تفسیر وایضاحنی طلب در كه آنی تفسیر
وایضاح ممكن اوله وحق سبحانه وتعالی حضرتلرینك كیفیت وكنهنه بر وجهله
اطلاع ممكن اولمغله آندن استفسار عبث وتفسیر وایضاح ایله جواب
محالدر • لهذا حضرت بیچون جل شانه عما یقول الظالمون دیرلر • وشو بیت
چون لفظنك ضمه سینی اشباع ایله استفسار وعدم اشباع ایله تعلیل
ایچون اولدیغنی جامعدر بیت چون نیالم تلخ از دستان او • چون نیم در حلقه
مستان او • چون اول استفسار وچون ثانی تعلیل ایچوندر وتعلیل لفظنك
معناسی بر نسنه نك علتنی بیان ایدر • مثلو فلان كس جاهل اولمغله اكرامه لایق
دكلدر دیه جك یرده چون بهمان نادانست شایسته اكرام نباشد دیرلر كه
مراد اكرامه سزا اولمدوغنك سببنی بیاندر • ولفظ چرا جیم فارسیه نك كسری
ایله علة من بوره دن سؤال معناسنی افاده ایدر • ایکی جزؤدن مركب در بری
چه در نه معناسنه وجزؤ اخری رادر ایچون معناسنه پس معنای تركیبی سندن
تركیده نه ایچون عبارتی ایله تعبیر اولنور • مثلو بهمان را چرا اكرام نكردی دیو
عدم اكرامك سببندن سؤال اولنور پس مثلو چون بهمان نادانست دیو جواب
ویریلور ولفظ را فارسیده اداة مفعول در وكاهی مفعول اولان كلمه نك
اولینه لفظ مر زیاده قیلنور كلمه رادن مستفاد اولان معنای مفعولیتی
تأكید وتقویه ایچون مثلو اورا ومر اورا دیرلر • وبوندن اقدم ذكر اولندوغی
وجه اوزره لفظ اودن الفی حذف وواوی مفتوح ایدرلر ومر ورا دیرلر بیت





هست سلطانی مسلم مر ورا • نیست اندر ملك او چون وچرا • وپوشیده اولمیه كه
بوندن اقدم عن قریب بیان اولندوغی اوزره سان لفظنك معناسی اسلوب
یعنی طریقه وطرز اولمغله یكسان لفظنك معناسی بر اسلوب وطریقه اوزره دیمكه
راجع اولور • وبر نسنه بر نسنه نك اسلوبی اوزره اولمق اول ایکی نسنه نك
بری برینه مشابهتی علی طریق الالتزام مستلزمدر بیت كر سنك همه لعل بدخشان
بودی • پس قیمت لعل وسنك یكسان بودی • یعنی اكر جمیع طاش لعل بدخشان
اوله ایدی لعلك قیمتی وسنكك قیمتی اسلوب واحد اوزره اولور ایدی كه ا
قیمتلرك بری برینه تشابهنی اقتضا ایدر • لكن تشابه مذكور یكسان لفظنك موضوع
معناسی دكلدر • بلكه خارج لازمدر لكن اسلوب واحد اوزره اولمق اسلوب ده
تساوی عبارتی ایله تعبیر اولنمغله اكثر اهل لغت یكسان لفظنی برابر عبارتیله تفسیر
اندیلر • وبو مقامده برابر لفظنك معناسی تحقیق اولنمق مناسب ملاحظه
اولندی امدی معلوم اوله كه لسان فارسیده قاعده بودر كه ایکی نسنه میاننده
مقابله ومساوات تامه اولوب انلرك تساوی وتقابللرینی افاده اتمك مراد
اتسه لر آنلره دال اولان لفظلرك میاننه بر الف زیاده ایدرلر • مثلو ایکی سینه
بری برینه مساوی اولدی دیه جك یرده برابر دیرلر ولفظ برابرك اصل استعمالی
اول محلده در كه ایکی كمسنه نك قد وقامتلری مساوی اولسه البته برینك
سینه سی اخرك سینه سینه مساوی اولور • اول كمسنه لرك قد وقامتلری
متساوی در دیه جك یرده برابر دیرلر ایدی صكره غلبه استعمال ایله بر مرتبه یه
بالغ اولدی كه سینه تصور اولنمیان ایکی نسنه نك تساویسنده كنایه ایدوب
برابر دیدیلر • مثلو ایکی طاش اغرلقده مساوی در دیه جك یرده دخی برابر لفظیله
تعبیر اندیلر • ولبالب لفظی دخی وجه مذكور اوزره توسیع اولنمشدر كه معنای
اصلیسی طوطاغك طوطاغه تساویسی ایچون ایدی صكره لب تصور اولنمیان
نسنه لر میاننده اولان تساوی ده دخی استعمال اولندی • مثلو صو كلسه نك
كنارینه دك چیقدی یعنی كاسه كنارینه دك صو ایله طولوب صو كناره مساوی
اولدی دیه جك یرده لبالب شد دیرلر • وتنكاتنك دخی بو وجه اوزره در كه
اصل استعمالی یوكك بر طرفی طرف اخرینه مقدارده مساوی اولسه تنكاتنك
دیرلر ایدی صكره هر مقدارده مساوی اولان نسنه ده استعمال اندیلر
وایکی كمسنه بری بری ایله پنجه طوتوشوب بری برینه غالب اولمغله
قوتلری بری برینه مساوی در دیه جك یرده پنجاپنج دیرلر • وایکی كمسنه
بر نسنه نك اوجلرندن طوتوب چكسه لر • لكن هیچ بیری غالب اولمغله
اول نسنه میانلرنده قالسه كشاكش كردند دیرلر • ایدی صكره ایکی كمسنه
بر خصوصده نزاع ایدوب فیصل ویرمسه لر كاهی پنجاپنج شدند وكاهی
كشاكش كردند دیرلر كه تركیبی ایکی كمسنه چكشدیلر تعبیری بو معنادن

ماخوذدر مخفی اولمیه که عوام رنکارنک لفظنی دورلودورلو رنک کذلک کوناکون
لفظنی دورلودورلو نسنه لر دیه جك محلده ذکر ایدرلر لکن مقتضای قاعدهٔ مذکوره
بودرکه ایکی رنك برموضعده بولنوب هیچ بری آخره غالب اولمسه رنکارنک دیمک
کرك یعنی ایکی رنك ده بری آخره غالب اولمغله بری برینی مضمحل اتمدیله کوناکون
دخی اکا قیاس اولنه اکر دورلو دورلو دیمك مراد اتسه لر رنك رنك وکونه کونه
دیمك کرك وسراسر لفظی آصلنده باشن باشه مساوی معناسنه در لکن بوکیفیته
دمدزلك تعبیر اولنان حالت لازم اولمغله آصل معناسی ترك اولنوب معنای
مجازیسی معنای حقیقیسی مقامنه قائم اولمشدر حالا سراسر عبارتی دوم دوز
معناسنه در بعضیلر دیدیلرکه اول قماشکه یوزینك صیرماسی دوم دوز اولوب
بنك بنك وشکل شکل اولمیه اکا سراسر دیدکلری بومعنایه مبنی در ودخی معلوم اولکه
کاهی ایکی نسنه میاننده موافقت وامتزاج اولسه اول نسنه لری ذکری مرور
ایدن مساویلر تشبیه طریقیله لفظلرینك میاننه الف مزبوری زیاده ایدرلر مثلا
زوج وزوجه میاننده حسن زیاده کانی اولدیغی اشعار ایچون زناشوی دیرلر
سراپا لفظی دخی بوقبیلدندر اولمق ملاحظه اولنورکه برشیئك اولی آخرینه موافق
دیه جك یرده استعمال اولنور واول آتکه کاه یورغه لیوب کاه سکرده اکا تکاپوی
کرد دیرلرکه تك ترکیبی پك پك یعنی سرعت ایله یوریمك وبری بیلمك وسکرتمك
معناسنه در وبوباشدن اوباشه دیه جك یرده سرتاسر وکاهی تانك الفینی
حذف ایدوب سرتسر دیرلر وباشن باشه دیه جك یرده سرابسر دیرلر وتن بتن دیرلر
بدن بدنه معناسنه فائده لغة فارسیه ده لفظ تا برقاج معناده استعمال اولنور
انتهاء غایت ایچون اولور مثلا رفتم تا فلان جای دیرلرکه عربیده الی معناسنی
افاده ایدر وابتداء غایت ایچون اولورکه عربیده مذ ومنذ معنالرینی افاده ایدر
حافظ بیت تا شدم حلقه بکوش درمیخانهٔ عشق • هردم ایدغم از نو بمبارك بادم
که ترکیبی اندن سویله اولا لدن بروتعبیر اولنور وعلة غائیه معناسنی افاده ایدر
مثلا زندش تا ادب کیرد دیرلرکه ضربك علة غائیه سی تحصیل ادب در ووصاقین
دیه جك یرده تحذیر ایچون اولور بیت تا نکنی خدمت سلطان دلیر • تیغ و
سنان دوید از اندام شیر • ومادام معناسنه کلورکه مراد اسمعیل ردر کال اسمعیل
تاجهان نیست صدر عادل باد • فیض جودش چو عدل شامل باد قطعه همیشه تا که
بود شرع حاکم ومرشد • مدام تا که بود عقل والی والا • زحشمت تو همه کاد شرع بادنکو
زدولت تو همه کام عقل بادروا • واداة رابطه اولورکه لفظی کبی لکن نادردر بلکه
ضرورت شعریه حسبی ایله در نته کم تاج الدین نام برکسنه نك هجوینده شاعر
دیدی بیت لقب از عرف عامه تاج دین داشت • غلط کفتم نداشم تا چه دیت
داشت وکاهی تا لفظی قات معناسنه کلور لکن بومعنایه نظر ایله اصلی تای در
قیاسه مطابق یاحذف اولندی ودخی کاهی لسان فارسیده ادوات اولکرینه الف ادخال

که موقعنده تاذکر اتدیکی اکر ذکر اتسه
اماله ایله وزنه خلل کلمز ایدی

ایدن



ایدوب حرف تنبیه معناسنی مراد ایدرلر ایدرلر اسدی بهر چون بودم روکین کاه جنك
ابا ابکینه بجا ساخت سنك که با اوزرینه الف زیاده اتدی وبر اوزرینه دخی
ادخال ایدرلر نته کم فردوسی دیدی بیت ابر داه وزو هفت شد که خدای
کرفتند هریك سزاوار جای مخفی اولمیه که داه لفظنده اولان الف دخی مزیده در
اصلی ده در اون معناسنه نته کم رودکی نك شو بیتنده واقع اولدی بیت
اختر انند آسمانشان تختکاه هفت تابنده روان دردوداه که دوداه دن
اون ایکی برج مراددر وبر اوزرینه دخی ادخال ایدرلر لطفی ابی جرم داکرکنی
ظلم وجود کندم تراب کنه جرو دو ودخی اکر کلمه یه الف الحاق ایدرلر نداء
ایچون بو عبد فقیر قیودانلق تبریکی ایچون قپودان پاشایه تحریر اتدیکم مکتوبك
عنوانندن دیمش ایدیم بیت دریا کفا وبحر نوالا ویم دلا • قلزم عطا ولجه سخا
وکرم ورا • وکاهی استغاثه ایچون الحاق ایدرلر مثلا دردا وحسرتا دیرلر وشعرای
فرس شعرلرینده قافیه مقامنده الف اطلاق زیاده اتدکلری متعارف در
شاکر بخاری باتش درون برمثال سمندر • همیدون باب اندرون چون نهنکا
بو تسمیه اولمیه که لفظ همیدون لغت پهلویه در حسین وفائی همچنین معناسنه
وشرفنامه ده هم اکنون معناسنه در دیدی حکیم لامعی نك شو بیتی معنای اوله
مناسب در بیت زدوم امثال با اقبال وبروزی وفتح آمد • همیدون سال دیکر
با سرو باق قندها دا آید • ودخی معلوم اوله که برنسنه برشیئه لایق اولمق
اعتباری ایله اول نسنه نك اول شیء ایله مناسبتی کلیه سی اولدیغنی افاده
مراد اتدکده اول شیئه دال اولان لفظك آخرینه واو لفظنی الحاق ایدوب
حاصل اولان عبارتی اول نسنه یه اطلاق ایدرلر مثلا لفظ شهوارکه اینجو
اوصافندن معناسی غایت لطافتندن شاهه لایق دیمکدرکه ترکیبی آندن شاهه
یاراو عبارتیله تعبیر اولنور ویوله یارایان آته رهوار دیرلرکه رهٔ یول ووار
لایق معناسنه درکه معنای ترکیبی یوله لایق آتدر وآتك یوله یارادیغی
سرعت سیری سببی ایله اولمغله یورغه تعبیر اولنان آته رهوار اطلاق
اولنور عرفی ماچو دیده بود ابلق چه اندیشم • که این کورونك جروشت
واین کرم رهوار • وقولاغه طاقدقلری کوپه یه کوشوار دیدکلری قولاغه عادتا
طاقلمغله مناسبینه تحصیل اتدیکنه بنادرکه کویا قولاغه طاقلمه لیاقتی واردر
وسوکوار دخی ایکی جزودن مرکب درکه برجزوی سوك درکه ترکیبی
یاس وعربیده ماتم دیرلر بیت کرستی بهنکام با سوك وسود • بر از خنده
نابهنکام وسرد • وبرجزوی دخی واردرکه لیاقت افاده ایدر یاسلو اولان
کمسنه نك احوالی یاس طوتمغه مناسب اولمغله سوکوار دیدیلر • ولفظ
بزرکوار ایکی جزودن مرکب در برجزوی بزرك که ترکیبی اولو تعبیر اولنور
بیت نباشد نمید از خدای بزرك • بجز کافر تیره رای سترك • وبرجزوی

سزاملی با آبکینه ایدی

واردر که بیان اولندی پس معنای ترکیبیسی اولویه لایق دیمك اولور مع هذا عبارت
مذکوره اولولغه لایق شخص معناسنه شایعدر لهذا بعضیلر بزرکوار عبارتی
بزرکی وار عبارتندن مختصردر دیو تأویل اتدیلر بو عبد فقیرك اساتذه فن دن
استماع اتدیکی بودر که بزرکوار سلطانه مخصوص اسمدر وجه اولی اولان
بزرك دن مراد حضرت الله تعالی در پس السلطان ظل الله فی ارضه فحواسی اوزره
حضرت الله وسلطان میاننده اولان مناسبته ولیاقتی افاده ایچون آخرینه وار
لفظی الحاق اولندی پس معنای ترکیبی سی حضرت الله تعالی یه لایق دیمك اولور
پادشاهه سرور دیدکلری باعث قوام بدن اولان باشه تشبیه طریقیله در
زیرا قوام مملکت انکله در پس سرورده اولان ور واردن مخفف در که تشبیه
ایچوندر هذا ما خطر بخاطر الفقیر ابن کمالیك توجیهی بغایت بعید در علی
ماحرره فی الدقایق ودخی پوشیده اولمیه که چوق ادعا فارسی شناسی ایدن
کمسنه لر سزا وواره وسزاوار لفظلرینی بری برندن تمیز اتمزلر وفرقلری
بودر که برنسنه برشیئه لایق اولسه اول شیئه سزا واول نسنه یه سزاوار در لر که
وار لفظی لیاقتی بیان ایچون آلتدر فردوسینك شو بیتنده بو دقیقه منفهم اولور
بیت بنزد فریدون برند ر کفت که امد سزاوار سزا وار جفت افضل روم راعنی
کمال پاشا زاده مرحوم ادوات تشبیهی تعداد اتدیکی یرده وار لفظنك اداة تشبیه
اولدیغنه تعرض اتمدی لکن عامۀ علماء لغت فارسیه وار لفظی تشبیه ایچون
آخر کلمه یه لاحق اولور دیو اتفاق اتدیلر کاشانی وار لفظی ماند معناسنه در
دیدکدن صکره حکیم سوزنی نك شو بیتی ایله استشهاد اتدی بیت
چون مدح توکر نقش کنم بررخ کاغذ بادام کنم انکشت قلمواز شکست یعنی
اکر سنك مدحکدن خیری کاغد یوزینه برنقش ایدرایسم الیمده بادام قیم قلم
کبی قیریلسون وعرب وار وعجم وار عبارتلرنده اولان وار اداة تشبیه
اولدیغی ظاهردر وعصایه دستوار دیدکلری دخی تشبیه طریقیله اولمق ملاحظه
اولنور باعث قوت اولمق مناسبتی ایله کمال اسمعیل وقت قیام هست
عصاد ستکیر من بی چاره انکه او کند از دستوار پای قیامه قادر اولمین
کمسنه یی برغیری کمسنه آلنه یا پیشوب قالدیرر مراد مصرع اولده وقت قیامده
ومصرع ثانی وقت مشی ده عصایه احتیاجی بیاندر آمدی فارسیده تشبیه
دال اولان الفاظ بش اولور کما بینا سابقا ولاحقا ودخی لفظ وار یار
معناسنه کلور خوار وشتروار کبی لکن قاعدۀ فارسیه یه مناسب اولان
لفظ وارده اولان واو لفظ یارده اولان یادن بدل اولمقدر زیرا واو
و یا بری برندن بدل اولورلر مثلا آتش معناسنه اولان یا کلمه سنده حرف
یادن واوی بدل ایدوب شوروا وشکمبه روا وبقله وا دیرلر اصلری با دن
بکه مصاحبت معناسینی مفید اولان یا لفظنك اولنده اولان حرف بایی واوه

* وار لفظنك معناسی تعداد محلده تنوع شوقلردن دیدکه تشبیه دخی مناسبتلرندن بر نوع اولمغله
وار لفظی تشبیه دخی استعمال اولنور کلوم ملحوظ دلالت ایدر که تشبیهده استعمالی
مناسبت مناسبتی ایله اولمق





تبدیل ایدوب وا دیرلر لطیفی نیست عجب کز خصم وا نمم چونکه برهان
نیم ووا نمم که اصلی با نمم در ودخی لفظ وار لفظ مند ولفظ ور کبی
اداة نسبت اولدیغی فردوسی نك شو بیتندن ظاهردر بیت هشیوار
وازتخمۀ کیو کان که از دود وسخن بکردد زکان که هشیوار عاقل وخردمند
معناسنه در وزکان زانك فتحی وضمی ایله اول کمسنه در که عقلینه خفت
کلمکله کندو کندو ایله سوز سویلشر ودخی معلوم اوله که ور لفظی فارسیده
بر وصفی برموصوفه نسبت اداتی در مند کبی که هنرمند وهنرور دیرلر هنرلو
معناسنه وکاهی کتورمك معناسینه اولان آوردن لفظندن مأخوذ اولان
اسم فاعل یعنی آورنده لفظنی معمولی ایله وصف ترکیبی قالبنه افراغ ایدوب
الف ممدوده یی حذف ایدرلر ور قالور کتورمجی معناسنه مثلا سخن آور که
بیانی مروا تدیکی وجه اوزره وصف ترکیبی در سوز کتوریجی معناسنه الف
ممدوده یی حذف ایدوب سخنور دیدیلر که معناسی کما لاول سوز کتوریجی دیمکدر
یعنی سوزی وجه معقول اوزره ادا ایدیجی که مراد فصیح وبلیغ دیمکدر سخن
آفرین وخلاق المعانی دخی فصیح وبلیغدن کنایه در وکاهی حال اصلیسی
اوزره ترك اولنوب سخن دخی دیرلر فاضل مزبور دیدی که لفظ دلاوردن
مقصود دل کتوریجی دیمك دکلدر بلکه ثبات قلبی اولمغله مقتضای قلب
ثابت اولان شجاعت اثرینی اظهار ایدیجی دیمکدر وخاطر کلیله سنفج
ایدن بودر که دلاور عبارتی شجاعت ایله متصف مبالغه یی اشعار ایدوب
معنای حقیقیسی مراددر یعنی شجاعتی غیری بی دل وجبان اولانلرك قلبی
یرینه کتوریجی در زیرا مصاف ده عسکردن برکمسنه قراری فراره تبدیل
اتسه جمیع بقیۀ عسکریك قلبنه تزلزل طاری اولور کذلك برکمسنه میان
لشکرده اظهار جلادت وشجاعت اتسه سائرلر آنی کوردکده غیرت ایدوب
هرنه قدر جبان ایسه قلبنه ثبات کلور وتشجیع اولور پس دلاور عبارتنك
معناسی کندونك غایت شجاعتندن غیریلری تشجیع ایدیجی دیمکه منتج اولور
کاشانی دیدی که دادار وداور وداد کر اسامی حضرت احدیت دندر
سلطان مجازی یه دخی اطلاق اولنور انتهی شویله ملاحظه اولنور که دادر
عدل معناسنه اولمغله دادار وصف ترکیبی صورتنده عادل معناسنه اولور
دادکر دخی بو معنایه در لکن داور اصلنده داد وردر هنرور کبی که دالك
میمی حذف ایله تخفیف اتدیلر وادات الفضلاده دیدی که دادار حضرت
اللهك اسمیدر دهنده معناسنه انتهی بو قوله نظر ایله داد لفظی ماضی
صورتنده مصدر معناسنه اولور کفتار کبی وکاهی ور لفظی مرکب اعتبار
اولنور برجزؤی واو عاطفه وبرجزؤی حرف را که اصلنده واکر در
ولفظ اکر فارسیده اداة شرط در کاهی تخفیف ایدوب الفی حذف ایدرلر

کر قالور • وکاهی کافی حذف ایدرلر آن قالور که جمله سی شرطی افاده ایدر عربیده
این لفظی کبی جامی قدس سره **بیت** خار خار شک درون دل بود مانند کو
این برای شک بود زان روی معنیش کرست • واکر لفظی حرف عاطف ایله مصدر
اولسه اکثریا الف وکافنی حذف ایدرلر وکاهی فقط الفنی حذف ایدرلر مثلا
وکر نه وورنه دیرلر عربیده والا معناسنه که آصلی وان لادر وترکیده یوخسه
تعبیر اولنور که یوخ دن لفظندن وسه کردن وورن دن مستفاددر •
والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب **فصل** فی الالفاظ التی
تدل علی الاتحاد والتی تدل علی المغایرة لسان فارسیده اشتراکه دال اولان
الفاظ ایکیدر هم وباهم لفظی ایکی نسنه میاننده جهة اتحادی افاده ایدر
لهذا یولده یولداش اولان کمسنه لره بری برینه نسبت همراه وخانه ده مشترک
اولانلره همخانه دیرلر واشتراک جمعیتی مستلزم اولمغله بهم وباهم دیوب
بری بری ایله مجتمع معناسینی مراد ایدرلر **بیت** اندک اندک بهم شود بسیار •
دانه دانه است غله در انبار • یعنی آز آز ایله مجتمع اولمغله چوق اولور
کذلک بر موضعده مجتمع اولان شیلره فراهم شده دیرلر که آصلنده فراز هم
شده در که فراز مرتفع معناسنه در یعنی پراکنده وپریشان اولمش نسنه لری
بر بر قالدیروب بر یره کتورمکله مجتمع اولمش فرازک مقابلی فرود در
آشاغی معناسنه وفراز وفرود لفظلری لفظ آخر ایله ترکیب اولدقده حرف
اخیرلری حذف ایدرلر تخفیف مثلا فراشد دیرلر یوقاری کتدی فروشد دیرلر
اشاغی کتدی معناسنه ودرهم عبارتی ایکی جزودن مرکبدر بر جزوی که دردر
ظرفیت معناسینی افاده اتمکله بری برینه کیردی وقاریشمق مورش دیه جک
یرده درهم شد دیرلر کویا شیئک بعض اجزاسی بعض آخرینه ظرف
وبعض بعضینه داخل اولدی واکثریا عبارت مذکوره مضطرب اولدی
دیه جک یرده استعمال اولنور زیرا اضطراب وانقباض وانقباض اجزانک
بری برینه تداخلنی مستلزمدر وتعبس اتدی دیه جک یرده روی درهم
کشید دیرلر که ترکیده یوزینی اکدی تعبیر اولنور وتعبس حالنده چهره نک
اجزاسی منقبض اولور لهذا ترکیده کولر یوزلو تعبیر اولنان کمسنه یه کشاده
روی دیرلر که کشاده منقبض مقابلیدر کشاده ابرو دخی طلاقت وجهدن
کنایه در • پوشیده اولمیه که فلان کمسنه کلدی وفلان کمسنه ده کلدی دیه جک
یرده فلان امد فلان هم آمد دیدکلری هم لفظی جمعیت معناسینی مفید
اولدیغی ایچوندر • یعنی فلان کمسنه ایله کلمک خصوصنده شریک اولدیلر
وفلان کلمدی وفلان ده کلمدی دیه جک یرده فلان نیامد فلان هم نیامد
دیرلر یعنی فلان کمسنه فلان کمسنه ایله کلمک خصوصنده شریک اولدیلر
کمال پاشا زاده دقایقده هم لفظنک بر معناسی دخی ترکیده ده لفظی ایله

تعبیر



تعبیر اولنان معنادر مثلا او ده کلدی دیه جک یرده عجم او هم نیامد دیردیدی •
وبو معنای هم لفظنک بوندن اقدم ذکر اولنان معناسنه مغایر ظن اتدی
بو عبد فقیر عندنده تحقیق بودر که هم لفظنک مواقع استعمالی کرکی کبی
امعان اولونسه جمله سی اشتراک وجمعیت معناسنه راجع اولور وفلان
کمسنه هم ایستر هم قورقار دیه جک یرده هم جوید هم ترسد دیرلر یعنی
ایسته مکله قورقمق مابینی جمع ایدر **بیت** بدان کس نام غواصی بود زرق
که هم در جوید وهم ترسد از غرق • یعنی اول کمسنه یه غواص اطلاقی یالان در که
هم کوکلی اینجو ایستر وهم غرقدن خوف ایدر که مراد اینجو ایسته مکله غرقدن
خوفی جمع ایدر دیمکدر ودخی جمله معناسنه اولان همه لفظی دخی جمعیت واشتراک
معناسنی مفید اولان هم لفظندن مأخوذدر وآخرنده اولان هاها نقل وتخصیص در که
معنای عامدن معنای خاصه وعلمیته نقلی افاده ایدر نیمه لفظی کبی نیمدن
مأخوذدر مطلقا یاریم معناسنه یاریم کوده معناسنه تخصیصی افاده ایچون
آخرینه ها نقل الحاق اولندی وامثالی مرور اتدی ولفظ با بر نسنه نک بر نسنه یه
مقارنت ومصاحبیتنی افاده ایدر مثلا با اورفت دیرلر انکله کتدی یعنی
کتمک خصوصنده آکا شریک اولدی معناسنه با لفظی ایله هم لفظنک فرق
بودر که باده جمعیت معتبر دکلدر مجرد تبعیت کافیدر وهم لفظنده جمعیت
معتبردر نته که مرور اتدی لهذا بهم رفت دیمک صحیح دکلدر مفرد
صیغه سیله بلکه بهم رفتند دیمک کرک وترکیده با اورفت عبارتنک
ترجمه سنده انکله کتدی وبهم رفتند عبارتنک ترجمه سنده بربرندن
ویرا وغوردن کتدیلر دیو تعبیر اولنور ولفظ با مصاحبت معناسینی افاده
اندیکی شو بیتدن ظاهردر **بیت** دهنت کرچه زما خاتم دلها دزدید • چون
بخندد همه دانند که خاتم با لاو ست • معلوم اولکه حرف **به** فارسیده ایکی نوعدر
نوع اول اولدر که لفظ بادن قیاس اوزره الفنی حذف اتمکدن قالور که
بعینه با معناسینی افاده ایدر • نوع ثانی اول **ب** در که اصلی دریعنی
بادن مخفف دکلدر وآنک بر قاچ معناسی وارد کاهی اداة قسم اولور •
مثلا بخدا دیرلر الله حقیچون معناسنه **حافظ** بجان خواجه وحق قدیم وعهد
درست • که مونس دم صبحم دعاء دولت تست • وکاهی ظرفیت ایچون
اولور عربیده فی معناسنه **حافظ ایضا** کس بدور نکست طرفی نبست از
عافیت • به که نفروشند مستوری بمستان شما • که دردور نرکست معناسنه در
لکن با دن مزبوره دن لفظی کبی اکرچه ظرفیته افاده ایدر اما میانلرنده فرق
دقیق وارده • زیرا باغک مدلولی اولان ظرفیتدن ترکیده ده لفظی ایله تعبیر
اولنور • مثلا بدریا لفظنده اولان حرف با ظرف ایچون اولدقده معناسی
دریاده دیمک اولور • لکن دریانک اوزرنده اولمغه وایچنده اولمغه عامدر

بو معنایه دخی معنای آخر التفات ایدی

ودر دریا لفظی دریانك ایچنده اولمغه خاص دن بن دریا دریانك یوزنده اولمغه
خاص اولدیغی كبی. پس با٬ مزبوره بی ایچنده اولمغه تخصیص مراد اتسه لر در لفظی
نی یاده ایدوب بدریا در دیرلر سعدی بدریا در منافع بی شمار است. اكرخواهی
سلامت بر كنار است. واكر دریانك یوزنده اولمغه تخصیص مراد اتسه لر
بر لفظنی یاده ایدوب بدریا بر دیرلر وبر میز لفظی دخی بو وجه اوزره در كه
بریك ایچنه تخصیص مراد اولنسه بزمین در ویوزینه تخصیص مراد اتسه لر
بزمین بر دیرلر سعدی ایضا پس نا موزن بزیر زمین دفن كرده اند. كز هستیش
بروی زمین بر نشان نماند. مخفی اولمیه كه بیت مذكورده بزیر زمین عبارتی
دخی تدقیق اولونسه ما نحن فیه دن اولمغه صالحدر زیرا بزیر ده اولان حرف با
ظرفیت ایچوندر فی تحت الارض معناسنه تخصیص ایچون زیر لفظی ذكر
اولنمشدر. پوشیده اولمیه كه در لفظی برشی برشنه نك ایچنده اولمغه دلالت
ایدر كاهی آخرینه واو ونسبت ونسبتی توكید ایچون نون زیاده ایدوب درون
دیرلر كه مراد مظروفك ایچی در كذلك بر لفظی برشی برشنه نك اوستنده
اولمغه دلالت ایدر كاهی اخرینه واو ونون مذكوره زیاده ایدوب برون
دیرلر كه درون مقابلی كه مقصود نسنه نك اوستی ویوزی یدر. وافصح اولان
برونده دریانك فتحی ایله وكسری دخی لغت در لكن بو صورتده كسره یی
اشباع ایله یا حاصل اولوب بیرون دیرلر. فاحفظه فانه من اللطایف التی
لا تسمعه من غیری وكاهی با٬ مذكوره سببیت معناسنی افاده ایدر عربی ده باء
مكسوره كبی بیت باز آمدان مهی كه ندیدش فلك بخواب. آورد آتشی كه نمیرد
بهیچ آب. یعنی اول ماه ینه كلدی كه اول ماهی فلك دوشونده دخی كورمشدر
وبر كونه آتش كتوردی كه اول آتش هیچ بر صو سببی ایله سونیمز. وكاهی الی
معناسنه اولور. مثلا عرب نظر الیه دیدیكی محلده عجم نظر باو كرد دیر. پوشیده
اولمیه كه عجم معنای مذكوری نظر باو كرد عبارتی ایله تعبیر ایتدیكی كبی نظر
كرد اورا عبارتی ایله دخی تعبیر ایدر وباء مذكوره ورای مزبوره اداة تعدیه
اولمغله میانلرنده التباس كلی وار در فرقلری بوندن اقدم بیان اولندی حاصل
فرق بودر كه باو را میاننده من حیث الاستعمال عموم وخصوص مطلق
واردر زیرا را با استعمال اولنان مواضعك جمله سنده استعمال اولنوب
بانك مؤداسینی ادا ایدر لكن بارا استعمال اولنان مواضعك بعضنده استعمال
اولنمز. مثلا ترا خواند دیرلر سنی چاغردی معناسنه وبتو خواند دیمزلر. وكاهی
باء مذكوره انصاق ایچون اولور. مثلا بمن آی دیرلر بكا كل معناسنه وكاهی تحسین
لفظ یا تصحیح وزن ایچون مزید اولوب معنا افاده اتمز بیت كرز تیغت مزاحمت
بیند. چون دو پیكر شود اسد بدو نیم. ابن كمال پاشا بو مقامده بحر الغرایب صاحبی
حلیمی یی تخطئه اتدیكی غرایبا تدندر. لكل جواد كبوة. بلكه خطا كندوده در بوكا

بتخطئه



بتخطئه یه جا تحمل كذار اولمغله هر برینك عبارتلری عینی ایله نقل اولنوب
عالم مزبورك خطاسی بیان اولنمق اقتضا اتدی. قال الحلیمی ودخی بازیاده
كلور كه ذكر اولنسه اصلا معنایه خلل كلمز كمال الخجندی بطلب یافت نشان آزلب
شیرین فرهاد ره سوی لعل تبرد تذبحز كوه كنان. انتهی. وقال ابن الكمال
بحر الغرایب صاحبی كمال الخجندی نك شو بیتنده كی بیت بطلب یافت الخ حرف
بانی زاید صانمشدر غلط ایتمشدر اول با سببیت ایچوندر اول معناده تعبیرده عرب
بالطلب دیر باء سببیه كتورور وترك طلبله دیر عبارده بطلب ده اولان با طلبله
ده كی له معناسنی افاده ایدیجك زیاده لك احتمالی قالمز انتهی بعبارته حق بودر كه
بو مرتبه غفلت ابن كماله نسبت بغایة مستبعددر زیرا هیچ ذی عاقل بیت مذكورده
واقع بطلب لفظنده اولان بانی زایددر دیمز حلیمی مرحومك محل استشهادی
بجز انكه كوه كنان عبارتنده اولان بادر والله اعلم بطلب لفظی اوزل كلامده واقع
اولمغله واول وهله ده نظری انكا مصادف اولمغله محل استشهادی ظن ایدوب
حلیمی یی بلا سكین ذبح اتدی. مع هذا عالم مذكوردقایق الحقایق نام تالیفنده
دیدی كه بجز لفظنك اوزرینه باء زائده داخل اولور دیوب شو بیتله استشهاد
اتدی كه بیت جهان چون اژدهای بیچ در بیچ. بجز دود سیه كردش دكر هیچ.
اول الناس اول الناس مغایرت دال اولان لفظ دخی ایكی در جز ودیكر
جز لفظندن عربی وتوركیده غیر لفظی ایله تعبیر اولنور بجز من دیرلر بن دن
غیری جز تو دیرلر سندن غیری معناسنه وكاهی اولینه باء زیاده ایدوب بجز دیرلر
نته كم عن قریب مرور اتدی ودیگر لفظندن تركیب بر دخی وباشقه دیو تعبیر
اولنور بیت زمان چون رفت دیكر یافت نتوان. عنان زنده كانی تافت نتوان
زنده دیری معناسنه مقابلی مرده در زنده كی دیریلك دركه آندن حیات ایله
تعبیر اولنور آخرنده اولان یایاء نسبتدر واخری های غیر ملفوظه اولان كلمه نك
آخرینه یاء نسبته لاحق اولسه بركاف زیاده اتمك قاعده مطرده در وزنده كانی
حیاتدن تمتع معناسنه در آننده اولان كاف ویاندنه كی ده اولان كاف ویادر
والف ونون نسبتنه در مبالغه ایچون زیاده اولنمشدر وحیاتندن تمتع حیاته
مرتبط اولمغله مبالغه یی بونده اعتبار اتدیلر. وقاعده مذكوره عربی وفارسینه
جاری اولدیغنی جوهری تصریح اتدی كه صاقالی بیوك كمسنه یه عربی ده
لحیانی دیوب الف ونون زیاده اولندوغی كبی وقدم امثاله ومكرر واقع
اولان نسنه نك ایكنجی سینه دخی دیگی دیرلر كه تركیبی آندن بشقه ایله
تعبیر اولنور صلوة عصره فارسی ده نماز دیكر دیدكلری بو قبیلدندر وكاهی
دیكردن یا یی حذف ایدوب دكر دیرلر. والله اعلم. فصل فی الاستفهام
لسان فارسیده مخصوص استفهام ایچون وضع اولونمش لفظ بو قدر. الاجه
تركیب نه ایله تعبیر اولنور كه ذوی العقولك غیریدن سؤاله مخصوصدر. وذاو

چه کفت دیرلر نه دیدی وچه جانورست اودیرلر اونه جانوردر معناسنه وتثنیه
وجمعنده چها دیرلر ها جمع لاحق اولمغله اخر نده اولان ها رسمی تلفظدن
دخی ساقط اولدی کذلك رابطه یه متصل اولسه هاء رسمی یایه منقلب اولور
مثلا چیست دیرلر نه در معناسنه که اصلی چه است در نیست آصلنده نی است
اولدیغی کبی وعربیده لغز وترکیبده بیلمه جه دیدکلری سؤاله چیستان دیرلر که ایکی
جزؤدن مرکبدر برجزؤی چیست وجزؤ آخری آن یعنی نه در او اکثریا فارسی
لغزلریك اولی چیست آن عباریتی اولمغله ترکیب ایدوب آکا اسم اتدیلر نته کم بو فقیرك
صندوقة المعارف نام تالیفنده تعریف وتقسیمی استیفا اولنمشدر بو شینی اوکمیه نك
لفظا چه مطلقا سؤال اداتیدر نته کم ذکر اولندی واکر را کلمه سی لاحق اولورسه
هاء رسمی کتابة وتلفظدن ساقط اولوب برحدثك علتندن سؤال ایچون اولور
مثلا چرا کردنه اتدی معناسنه حدثدن سؤالدر وچرا کرداوراه اول حدثنك ایچون
اتدی معناسنه علتندن سؤالدر وکه لفظی کافك کسری وهاء رسمی ایله کاهی اسم اولور
ذوی العقولیك ذاتندن عبارت اولور که ترکیده آندن کیم ایله تعبیر اولنور مثلا
هرکه جوید بوید دیرلر هر کیم که برنسنه یی طلب ایده آنی سرعت ایله کزوب آرامق
کرك جمی کیان کلور کافك کسری ایله بیت کیان رفته اند وکیان آمده
بجای ما کیان آمده کیانه اول کافك فتحی کی لفظنك جمیدر اولو سلطان
معناسنه وکیان ثانی کافك کسری ایله که لفظنك جمیدر یعنی کیملر وکاهی لفظ که
ذوی العقولدن استفهام آلتی اولور مثلا که امدو که رفت دیرلر کیم کلدی
وکیم کتدی معناسنه وکاهی ایکی کلام میاننده رابطه اولور صفت وموصوف
کبی مثلا دل که عاشق شد کم شد دیرلر بر دل که عاشق اولدی ضایع اولدی
معناسنه وکاهی اداة تعلیل اولور مثلا مرا مزن که تاب ندارم دیرلر بنی دوکمه
زیرا تحملم یوقدر معناسنه وکاهی برفعلك غایتی اوزرینه داخل اولور مثلا
بخوان که ان عیب نادانی رها یابی دیرلر اوقی که جهل عیبندن خلاص بوله سین
معناسنه ودخی چه وکه لفظلرندن غیری مواضعده واقع اولان استفهام
قرینه ایله معلوم اولور بو عبد فقیرك اساتذه فارسی شناسان دن اخذ
اتدیکی بودر که سؤال اگر ثبوتدن اولورسه سائل با شینی اشاغی اکمك واکر
نفیدن باشینی یوقاری قالدرمق قرینه استفهامدر مثلا خواندی دیدکده
باشینی اکر یعنی اوقودکمی ونخواندی دیدکده قالدیر یعنی اوقومدکمی وبعضیلر
بو عملی ستابه ایله اجرا ایدرلر وبوندن اقدم بیان اولنمشدی که لفظ چون جیمك
ضمتینی اشباع وواوی اظهار ایله کیفیتدن سؤاله مخصوصدر مثلا چونست
وچونی دیرلر نیجه در ونیجه سین یعنی نه کیفیتده در ونه کیفیتده سین
معناسنه والله اعلم واحکم اکثر ارباب لغة فارسیه دیدیلر که چرا لفظنده
اولان را تعلیل ایچوندر عربیده لام تعلیل معناسنه که ترکیده آندن ایچون ایله

بو صورتده الفنا اما فقط معناسی افاده ایدر مثال مذکورده عاشق اوله جق دیمکدر



تعبیر اولنور مثلا الله ایچون دیه جك یرده خدارا دیرلر صاحب بحر دیدی که
را لفظی علامت مفعولدر کاهی تخصیص ایچون کلور عربیده لام جاره معناسنه
حافظ زرقیب دیو سیرت بخدای خود بنالم مکران شهاب ثاقب مددی کند خدارا
وکاه اولور که قسم ایچون حافظ ایضا دل میرود ز دستم صاحب دلان خدارا
دردا که راز پنهان خواهد شد اشکارا وکاه تحسین لفظ ایچون مزید اولور نوری
هرآن مثال که توقیع تو بران نبود زمانه طی نکند جز برای حق خدارا انتهی ابن کمال
دیدی که چرا لفظی ایکی جزؤدن مرکبدر برجزؤی چه در نه معناسنه وبری
جزؤی را در ایچون معناسنه انتهی خاطره خطور ایدن بودر که چرا لفظنك
ترکیبی معناسینی نه درکه علتدن سؤالدر مثلا چرا آمدی عبارتی ترکیبی نیچه کلدك
ایله تعبیر اولنور وخدارا لفظی الله ایچون معناسنه اولسه خدارا عبارتی لله ایله
تعبیر اولنمق اقتضا ایدر مع هذا عرب اسئلك بالله دیرلر لله دیمزلر ودخی عرب
برکسنه دن برحاجت طلب اتسه انشدك الله دیرلر اسئلك بالله معناسنه
ونشدت فلونا دیرلر آکا نشدتك الله دیدم معناسنه که حاصلی وقت سؤالده
حضرت الله تعالی مسؤل عنه اولان کسنه نك خاطرینه کتوردیم دیمکدر آمدی خدارا
عبارتنده اولان کلمه را اداة مفعول اولور که آصلنده بیاد ار خدارا در یعنی الله ی
خاطریکه کتور که مقصود رقت ایراث ایدوب حاجتنه مساعدر در وصلی الله
علی سیدنا محمد واله وصحبه اجمعین والحمد لله رب العالمین الی یوم البعث
والدین خاتمة المقدمة الثانیه فی العبارات الفارسیه التی جرت مجاری الامثال
من المفردات والمرکبات معلوم اوله که لسان فارسیه مستعمل اولان الفاظك
معانی حقیقیه سنی بیان ایچون اولا واخرا ترکی وفارسی وعربی کتب مطوله
ومختصره تالیف وبعض دقایق ولطایفنی ایضاح ایچون رسائل ودفاتر تصنیف
اتدیلر وشکر الله سعیهم لکن اول عبارات فارسیه که معنای حقیقیسی فراموش
اولنوب مناسبتها ایله معنای اخرده مستعمل ومثل مجراسینه جاری اولمشدر
آنك ایچون دخی اکرچه بعض رسائل عقدا تدیلر لکن کرکی کبی استیفا اتمدکلرندن
غیری شواهد ذکری ایله اطناب اتدیلر بو عبد فقیر کتب ودواوین فارسیه ده تتبع
ایدوب مطلع اولدوغی وجه اوزره عبارات مذکوره یی ایراد ومضربلرینی ذکر
وشواهدك اکثرینی ترك ایدوب هوسکاران لغة فارسیه یه نفع عظیمی اولمق
ملاحظه سیله مقدمه ثانیه یه ذیل وخاتمه اتدی مطالعه ایدن لجباب ذوی
الالباب دن نیازمندم واقع اولان سهو وخللی اصلاح وبو فقیری دعاء خیر ایله
یاد ایدرلر انّ الله لا یضیع اجر المحسنین مخفی اولمیه که ترتیب حروف هجایه رعایت
اولنمق انسب والیق اولمغله ترتیب مذکوره رعایت اولندی باب الالف
آستین برزده برایشه شروعه مجد وساعی اولوب کرکی کبی مهیا اولدی ابرو زنند
رضا ویرور واشارت ایدر دیه جك یرده دخی ضرب اولنور بیت طبع تو بهمتیله صنج کهن

ابروزندو گره برابر وزنند اسب وفرزین نهند برکسنه‌یه کرکی کبی غالب اولور
دیه‌جك یرده ضرب اولنور ومورد‌ی بودرکه برکسنه لعب شطرنجده حریفنه غالب
اولجغینه جزم ویقینی اولمغله آلان شطرنجده آت وفیلی طرح ایدوب غالب اولور
آب شناسان کار قواعد وقانونلرم کرکی کبی واقف اولان کمسنه‌لره اطلاق اولنور فلان
کمسنه زیاده قانون وقاعده بیلور دیه‌جك یرده بهمان آب شناس کاراست دیرلر
انکشت نیل فقر علامتندن کنایه‌در مثلا فلان کمسنه‌ده فقر نشانه‌سی وارد‌ر دیه‌جك
یرده انکشت نیل کشیده است دیرلر نته‌کم برکمسنه‌ده دولت نشانه‌سی وارد‌ر
دیه‌جك یرده انکشت زراب کشیده است دیرلر آب مریم دارد حضرت مریم صلاحی
کبی صلاحی وارد‌ر دیه‌جك یرده ضرب اولنورکه نسوان ممدحنده استعمال اولنور
وبعضیلر شیره انکوردن کنایه ایدرلر از فلون فقاع میکشاید فلان نسنه ایله تفاخر
ایدوب لاف زنلیك ایدر دیه‌جك یرده ضرب اولنور آب خضر علم لدنی‌دن
کنایه‌در آخر سنکین اصل معناسی کار کبر محکم آخوردر لکن ایچنده علف
وصامان اولمیوب خالی اولان آخوره اطلاق ونمایشی اولوب حاصلی اولمین
مقامده ضرب اولنور نته‌کم ظاهر معرفتدن حصه یاب کورینوب قالب بیجان
کبی معارفدن تهی اولان کمسنه‌یه آنانی دیو ضرب مثل ایدرلر یعنی برخالی جاناق کبی
خاقانی **بیت** زنخش تابرآخر سنکین روزکار برلك کیاذ وختی عنبرین چراء
دنیادن برشیئه ومعارفدن برذره‌یه مالك دکل ایکن بومرتبه تکبره سبب
ندر دیه‌جك یرده ضرب اولنور آتش دیرکاهست وآتش خوش بنشست
فلان کمسنه‌نك کمال ورونقی اکرچه هنوز مستوردر لکن عن قریب ظاهر اولور
دیه‌جك یرده ضرب اولنور آتش بهار رونق ایام بهاردن کنایه‌در آسیای
تهی کرداند فلان کمسنه اکرچه سعی موفور وبذل مقدور ایکن لکن بی هوده وبی
حاصل اولمغله سعی عبثدر دیه‌جك یرده ضرب اولنور ع از ماتم کماجه زیان
عید شاه را عاشقك آه وفریادندن معشوقه نه ضرر حاصل اولور دیه‌جك
یرده ضرب اولنور ع ای ترك نیم مست عنان راکشیده دار نوتو دولت اولان
کمسنه‌یه ادنی دولتکه مغرور اولوب تکبر وغرورده افراط وفقرا وضعفایی
تحقیر اتمه دیه‌جك یرده ضرب اولنور آفتاب یتیم کش وآفتاب بیوه کدان
اول پرتو آفتابدن کنایه‌درکه ایام شتاده ظاهر اولدقده آتشی اولمین یتیم
وبی شوهر اولان خاتون آنك حرارتندن منتفع اولمق ملاحظه‌سیله آنده
اوتورورلر وهربری برکونه مرضه مبتلا اولورلر زیرا شمس الشتاء ممرضة معناسی
معروفدر **قطعه** قاضیا برسر یتیمانی خوره ایشان خوری مکر جو بنشسته
کفته آفتاب شرع منم آفتابی ولی یتیمان کش آفتاب روی اول موضعدرکه
طلوعدن غروبه دك پرتو آفتاب آندن زائل اولمیه حتی اوزمی لذیذ دردیو
مدح مقامنده انکور باغ آفتاب رویست دیرلر ومقابلنده سایه روی وانکور

باغ

باغ سایه رویست دیرلر آب من از وبکشاد فلان کمسنه بنی برمراد اتدی وایشم اتدی
بتدی دیه‌جك یرده ضرب اولنور ظهیر راست در شکایت از روزکار **قطعه** هزار
دامن کوهر نثار شان کردم که هیچ کس شبه درکنار من ننهاد هزار بیت
بکفتم که آب از وبجکد که جز ز دیده دکر آبم از کسی نکشاد آب در جکرم نیست
فقیر الحال اولوب بر وجهله اقتدارم قالمدی دیه‌جك یرده ضرب اولنور سلمان
**بیت** با آن که آب در جکرم نیست هرشبی باشد خیال روی تو آم سیمهان
چشم از من درکذان نم صوجده کبی وجرمی عفو ایله ودخی بنم سکا
برحاجت تکلیف ایتمکله اتدیکم کستاخلغه باقه دیه‌جك یرده ضرب اولنور
کاتبی **بیت** تبری ز دو چشمت طلبید این دل کستاخ فرما که زنجند وازو در
کذراننده از کاو کنج خواهد واز ماهی درم اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که
زیاده حرصندن هر کوردوکی نسنه‌دن رزق امید ایدر مورد مثل اول بودرکه
بهرام کور زماننده برکمسنه جفت سورر ایکن اوکوزلرینك برنیك ایاغی
بر دلوکه قاجدی مکر آنده بر دفینه عظمی وار ایمش بهرامك خزینه‌لرنده آنده
جوق خزینه یوق ایدی که اکا کنج کاو دیرلر شخص مزبور بوحکایتی استماع
اتمکله هر اوکوزلك ایاغی دفینه‌یه قاچار زعم ایدر ومثل ثانی ظاهردر
یعنی بالغیك صرتنده اولان پولری کوروب اقچه ظن ایدر از باران کریخت
وبزیر ناودان آمد کوچك بلادن قاچدی وآنده بیوك بلایه راست کلدی که
یاغموردن قاچار ایکن طولویه راست کلدی دیه‌جك یرده ضرب اولنور
نظامی اسکندرك کردابه اوغرایوب مضطر اولدوغنده دیدی که **بیت** کنون
در خطرکاه جان امدیم ز باران سوی ناودان امدیم کذلك حذر از کرك
داشت قدرش بشیر کماشت مثلی بومحلده ضرب اولنور از ماست که برماست
بوایشی بیز کندو الیمز ایله اتدیك هیچ کمسنه‌یه بهانه بولمجق حالمز یوقدر
ضر ونفعی بزه راجعدر دیه‌جك یرده ضرب اولنور ع جون کنم خود کرده‌ام
خود کرده را تدبیر چیست مثلینه قریبدر از کاوی غدود ندهه یعنی
باوکوزی بونوت الکی ایدر عادتا یا بانه آند قلری بزلریی کمسنه ویرمز بغایت
لئیم دردیه‌جك یرده ضرب اولنور خواجه عبد الله انصاری **بیت** که بود
صوفی جنان خر طبع کواز حرص خویش مینخواهد تا کسی را باشد از کاوی
غدود آب دو آب جو نیست برمستغنی درویشه احبابی دیرلرکه بو ضرورتی
چکمکدن فلون کمسنه‌یه واروب عطیه نیاز اتسك سندن دریغ اتمز ودخی
برکمسنه برکمسنه‌نك عرضنه متعلق سوز سویلیسه بومحلده عبارت مذکوره‌یی
تکلم ایدرلر یعنی آب رو بغایت عزیزدر آب جو کبی مبذول دکلدرکه اولور اولمز
نسنه ایچون صرف اولنه آب مار بروی کار آورد فلان کمسنه بنی مرادیمه نائل
ایدوب آنك یوزندن برمراد اولدوم دیه‌جك یرده ضرب اولنور صاحب

دستور دیدی که آبی برروی کار آورد مثلی ایشه صورت ویردی معناسنه در سلمان
بیت آب بروی کار من امد ز دیده باز آن آب اگرچه بازنیاید بکار ما آوازه دهل
شنیده از دور خوشست تسمع بالمعیدی خیر من ان تراه مثلینه موافق مشهور
مثلدر روایت اولندی که شرف الدین یزدیی ملوکدن بری برقاج کره دعوت
ایدوب اجابت اتمدی آخرنده اجابت اتمک ایچون یرندن حرکته عازم اولدوغنی
ملک مزبور استماع اتدکده اولا اجابت اتمدیکندن خاطر ماندە اولمغله شرف
الدین مذکوره شو بیتی تحریر وارسال اتدی که شرف عظیم البطن اولمغله
آنی دخی ایهام ایدر بیت زنهار شرف ز ین در بیرون نشوی بانک دهل
شنیده از دور خوشست آش او را خواهم بخت فلان کمسنه نک مصلحتنی
کرکی کبی کورمکه عزیمت اتدیم دیه جک یرده ضرب اولنور آفتی حلوا گر بیت
گفت آن شوخ که من آش ترا خواهم بخت بخت آشی که جنان آش نخورد دم دیگر
از فلان کار دندان نمی کنم فلان نسنه دن قطع امید اتدم واول ایشدن فارغ
اولدم دیه جک یرده ضرب اولنور از هیچ ویرانه دود نمی آید بر فقیر تکنی وبرناد
دعوای معرفت اتسه ضرب اولنور نظامی بیت مثل زد در این آنکه فرزانه بود
که برناید از هیچ ویرانه دود ع از مار چه زاید بچه از مار بچه الولد سر ابیه
دیه جک یرده ضرب اولنور آزموده را آزمودن پشیمانی دهد من جرب
المجرب حلت به الندامة مثلی مضربنده ضرب اولنور بیت طاقتم بر بار محنت
آزمودی بیش ازین آزموده آزمودن بس پشیمانی دهد آز بز بریم وبپای
بز بندیم یعنی بچینک قیللرینی قیرقار ایساق ایاغنه ایپ یاپارز بر یوزدن
ضرر کوریلور ایسه بریوزدن فائده ایرر دیه جک یرده ضرب اولنور آب
در دهانش آمد آغزی بغایت شوق وحسرتندن صولاندی دیمکدر لهذا اول
صویه آب حسرت دیرلر آخر گذشت اتدیکم فکر وتدبیر تقدیره موافق دوشمکله
مرادم حاصل اولدی دیه جک یرده ضرب اولنور نظامی بیت بسا فالی که
از بازیچه برخاست چو اختر میگذشت این فال شد راست احد پارینه را
باز همان حال شد اسکی عادتی ینه آلدی دیه جک یرده تکلم اولنور
خسرو بیت توبه زمی کرد دل چون تو کرساقی شدی باز همان حال شد احد
پارینه را آب شد جا بندن اریدی صو اولدی میرخسرو بیت تا گل از غرم
رویت آب شود یک زمان دور کن ز چهره نقاب آفدستا ایکی جزودن
مرکبدر بر جزوی آف در که عجب معناسنه وبر جزوی ستا ستایش
وثنا معناسنه یعنی ثنا عجب بر کمسنه بر کمسنه یی مدح جمیل ایله مدح اتسه
آفدستا کرد دیرلر ثنا عجب ومدح حسن اتدی معناسنه انکشتو ازکیغ
بوغاجه تعبیر اولنان اتمک از دست فن خمیری کرکی کبی کمله دن بیشیر دکلری
اتمک آند روا باشی اتاغی آصلمش نسنه فرهنک نامه ده حاجت معناسنه در

دیدی



دیدی خلوق المعانی بیت ای که از هر سرموی تو دلی اندر واست هر سرموی ترا هر دو جهان
نیم بهاست آب خست وآب خوست جزیره معناسنه در که ترکیده آطه دیرلر صاحب
تحفه اول جزیره در که صوی منعقد اولمش اوله دیدی آب رونق وجاه ورواج
معناسنه کلور آگفت رنج وبلا روایت اولندی که شاه سنجر کوی بازلیق
ایدر ایکن آتدن دوشدی استاد معزی بدیهة شو رباعی یی انشاد اتدی که
رباعی شاها ادبی کن فلک بدخو را که آگفت رسانید رخ نیکو را گر گوی
گنه کرد بچوگانش بزن ور اسب خطا کرد بمن بخش او را سنجر فرس مزبوری
معزی یه احسان اتدکده شو رباعی یی بدیهة انشاد اتدی رباعی رفتم بر اسب
تا بجرمش بکشم گفتا که ز من بشنو این عذر خوشم من گاو زمینم که جهان
بر دارم یا چرخ چهارم که خورشید کشم آبدست زهد پاک ورضو
وصو ایله استنجا معناسنه در ومعاصیدن مجتنب اولان زاهد پاکه دخی
دیرلر آفتابه برست نیلوفر وحرباء آونبد اورا وبتو برد اورا ان
بوتدی معناسنه در آیند مطلقا عدد مجهول معناسنه در اداة الفضلاده
دیدی که آند وایند لفظلری اوج ایله اون میاننده اولان عدد مجهول در
ارجمند ایکی جزودن مرکبدر بر جزوی ارج که قدر وقیمت معناسنه در
وجزو آخری منددر که ادات نسبتدر یعنی صاحب قدر وقیمت
استخوان رند ها او دن عم یعنی برادر پدر آزوه کن کشف راق ایدن
وکج اندیش اولان کمسنه اسب انگیز مهمان تحریف ایدوب ماحیزدیرلر
آزفنداک قوس قزح آتابک مودب ومعلم آفتابه کردک خر با آب
طبرستان بر طاغدن آقار صودر که بر کمسنه اوزرینه واروب بیکجه چاغرسه
آقمان اولور بعده آقی دیر سویلیسه لر آقماغه باشلور آب مرغان قهستانده
بر صودر که چکرکه دفعی ایچون اطرافه کوتوردلر ونیجه قوشلر اول صویک
اردینه دوشوب کیدرلر وچکرکه یی قیرارلر که بزمرد یارمزده چکرکه صوبی
دیدکلری صوکبیدر اگر المزیی دریی وفوج فوج وتیز تیز معنالرینه کلور
آذرابادکان وآذربادکان وآذربایکان آتشکده یعنی بیت النار
معناسنه هر بری ایکی جزودن مرکبدر بری آذردر آتش معناسنه هر بری
ایکی جزودن مرکبدر بری آذردر آتش معناسنه وجزو آخرلری
حافظ معناسنه در آذربایجان دیدکلری مملکتده آتشکده چوق اولمغله
اول مملکته آذربادکان دیرلر که آذربایجان آندن معربدر آذر ایله آتش
میاننده فرق بودر که آتش عامدر کره ناره وجزوبدنده اولان عنصره اطلاق
اولنور وآذر حالا خلقک استعمال اتدیکی آتشه مخصوصدر آتش دهقان
فرد ابو نیک کملک اتدی دیه جک یرده ضرب اولنور وآتش دهقان اصلنده
اول آتشدر که دهقان زمینده حاصل اولان حبوباتی حصاردن صکره آکوز

تعبیر اولنان خسرو حاشاکه آتش القا ایدر زمینه قوت اولمق ملاحظه سی
ایله آشك شیرین کرید شاد بده کنایه در آوینکی اول کمسنه درکه صاریلوب
هر کوردوکنده برشنه ایستر آبدستاه ابریق و آفتابه و مطهره و آبدست دان
دخی بو معنایه در آب سواران حباب آمیزه مو در مویکه فی غیل تعبیر اولنور
دقیقی اکر شاه هر هفت کشور بود چو امیزه موشد مکد بود ابشنکاه متوضاکه
آبخانه و خلوه تعبیر اولنور فرید الدین بیت نه همی باز نشناشند عبیر از سرکین
نه کلستان بشناسند ز آبشنکاه آب مرده دیدکلری درکه دریاده چیقار اکنکوزنه
یا قه یه دیدکلری و قاووز تیه سینه دیدکلری تو کمه آتش افروزینه و آتش
کیره اول خسرو خاشاك مثللو نسنه درکه آنکله آتش قلولندیرلر آشنوشه
عطسه ابو الخطیر بیت دماغ خشك اواشنق شه تن چو آرد کو نش کردونك
کندکر آستینه قوش یوررطه سی آسمانه دره کهکشان اذا دمیوه اول پسته و بادام
مثللو نسنه که شکر ایله تربیت ایدرلر که بزم اصطلاحمزده آکا نقل دیرلر آوردکاه
معرکه و جنك شهنامه نهادند اوردکاهی بزرك دو جنکی بکرداب دژنده کرك
انباردکی و انباشنکی نعمتك کنزنی ارمغانی و داه آورد سفردن کلن کمسنه نك
ویردیکی هدیه خلوق المعانی بیت چو فکرت بمعراج معنی خرامد هم حور عین
آورد ارمغانی آوری صاحب یقین که شکی اولمیه ایکی جزؤدن مرکب در
بر جزؤی آور که یقین معناسنه در و جزؤ آخری یاء نسبته یعنی منسوب
الی الیقین ابو شکور بیت کسی کو بجشم بود آوری ندارد بکس کینه و داوری
اپرمان سرای سرای عاریتی اپرمان اپرمان عاریت معناسنه در دار دنیایه
اطلاق شایعدر سلمان همی باید ت رفتن آخر کرفتم که بس دیر مانی درین
اپرمان یعنی کل نفس ذائقة الموت مضمونی بودار سپنج دن آخر الامر جانب
سرای بقایه محمل بندر حلت مقرردر فرضا آنده ارضه کثیره رخت انداز اقامت
اولمش اوله سن اندربای امر مهم و شیء ضروری دن عبارت در اصلی اندر
بایست در فرخی بیت زهی تن و هنر و چشم نیکنامی را بجروح در خورد
همچون دو دیده اندربای ابر و فراخی خوش دل و خوش خوی اولمقدن کنایه در
اندروای نیازمندی و آرزومندی شاکر بخاری بیت نا اندروای کر خواهی
نجاتی ترا باید ز جود اوبرای از پای افتاده محنته مبتلا و عاجز اولور دیمکده
کنایه در و از پای در آمد دخی بو معنایه در سلمان هر زصدمت جرمات
در امداد پای اکر بدست نکردی زخامه تو عصا و در پای در آمد دخی دیرلر
خواجو مستم ز دو چشم نیم مستش در پای در آمدم ز دستش ا پرده برون
شد و از پوست برون شد دائره دن چیقدی و حدینی تجاوز اتدی دیه جك
پرده ضرب اولنور از طاق دل افتاده کوزدن کوکلدن چیقدی دیمکده کنایه در
بیت مدد چشم اجابت درین زمانه ما دعا ز طاق دل افتاده است امیدرا

خاقانی
تکیه ناطف بیری کز وجود تغ
دار الخلافه پدر است اپرمان سرای

رباعی
باز خورده جگر از دین کشاده ملکه
دست من بکیر از پای فتاده آخه

در پای عبارتی و در پای دن محرف اولمق
ملاحظه اولنوب نا سخه دن سهو در والا
خطیب کرمانی ایکی در لفظی جمع ایده
شعر اولمق ادن دکلدر





از دل آمد کوکلدن قوپدی یعنی طیب خاطر ایله ایدجك اولدوم دیمکده عبارتدر
طوسی تیر تو که در سینه من ساخته منزل خواهم که برون آوریش نامدم از دل
یعنی نیامد از دلم از سر وا کرد باشدن صاودی دیمکدر طوری بیت
عقد دستار بلو پیبست ترا ای طوری این بلو را ز سر خود تو چرا وا نکنی
از و بر بیست آنده انتفاع اتدی اصل معناسی آندن حیات برلدی دیمکدر
سلمان بیت با انکه در میانه تو دل بست عالمی کس زان میان بغیر کمر هیچ از و
نزیست از و بار خورد بار او یون معناسنه و حیله و رنك معنالرینه
کلور آنده رنکلندی و اینجندی دیمکدن کنایه در سلمان بیت لعل روان
زجام زر نوش و غم جهان مخور زین فلک زمرد بین بهر چه بار میخوری
از و طرف بست دخی آندن انتفاع اتدی معناسنه کلور طرف کوز
قویروغی معناسنه پس طرف بستن کوز یومق معناسنه اولور مالی اضطرابدن
خلاص بولمغله سهری ترك اتمکدر یعنی آنك سببی ایله مستریح اولدم
و اضطرابدن قورتولدم زیرا مضطرب اولان کمسنه اویو یامز پس حافظ
شیراز نیك ع کس بدور نرکست طرفی نبست ز عافیت کلومنك معناسی
کمسنه لر سنك کوز لوك دورنده عافیته نائل اولمغله مستریح اولمدی دیمکه
منجر اولور زیرا عافیته نائل اولایدی طرفة العین مقداری کوزینی یومار ایدی
از و دکر کرد اندی اعراض اتدی یعنی اسکی معامله یی ترك و بر غیری معامله
اتدی از و پهلو کردانید آکا التفات اتمز اولدی عزتی ده طوی عنه الکشح
معناسنه قریب در از و پهلو کرد و از و پهلو تهی کرد و از و کرانه کرد و از و
کناره کرد عبارتلری اندن اعراض اتدی و دور اولدی معناسنده کنایه در از و دل
بر داشت آندن زیاده بیحضور اولدی دیمکدر جامی قدس سره بیت
کند کل چون رخت خود را تصور وز آن دادن کل غنچه دل بر از و کوی
برد و از و طوق برد عبارتلری آکا غالب اولدی دیه جك محلده ضرب اولنور
نظامی بیت بدان طوق و کوی آن بت ناججوی ز مه طوق برد و ز خورشید
کوی از پن سپس بدخشا نیلر اصطلاحنده آندن صکره معناسنه در
بیت ندانم چه شاید بدن زین سپس که وان سپهری نداشت کس
ازین پس لفظی دخی بو معنایه در که اصلی سپس در دیو صاحب دقایق
تصریح اتدی از و زاغ کرفت و از و کلاغ کرفت عبارتلری آنی آلدادی
دیمکدن کنایه در زاغ کیر حیله کار و الدایجی معناسنه در افیون در شراب
انداز مر کشف رانی این رمز دیمکدر کو یا شرابه افیون قاتمغله کیفیتنه زیاده
حاصل اولوب کتم سر اتمکه مضطر اولور آستین بر و افشاند و دست
از و افشاند و دامن از و افشاند و از و دل بر داشت عبارتلری آن
ترك اتدی دیمکده کنایه در اکر بر آید میسر اولورسه دیمکدر که ترکیب قولای

تام مشهدی
ما نده بیکانه خدنکش به دل بیحاصلم
خواستم از دل بیارم بر نیامد از دلم

طوری
بس که مخمور بصر کرانی میکند دستار من
می فروشان این بلو را از سر من وا کنید

دشمن الما حمله حیات از و طرف بیبست ماز دران
بیت عبارتلرینه اولا ترکلری اضطرابده
خالی دکلدر

ای خیال
سر همدم را بار ز جدای دکری فیست
بی جرم جدا از من دیوانه دکر کرد

عشاق
نو بتی احمد بار دوست برد کار
جا بابدان ایشان کرد بیلو

سعدی
هم جوع تمام نیغش دارد اجل نصیب
جانی ای عیشم انتقام جان شکار زعفه

اوحدی
ع پرده بکریده کی دم از من کرانه کرد

کوی آفاقدن مراد کرہ کوی یا بده در کو که
تعبیه اولنمیه

کاتبی
تب از دیدن یادتی پیدا زدود ذکری
شب و درد دیده شد درو

طاوس عقلمانیم بسی زاغ کیر شد
بکه فتد طلب رخطت از دوی کلاغ ها

عرفی
وقت انست که این بشراب انداز م
دمها نشانه بلی جرعه شراب انداز م

كلورسه تعبير اولنور• اكر دوى ساذ دكوبسانه اكر سنك اندوكك عملدن منفعل
اولورسه قواولسون ديه جك يرده ضرب اولنور بيت نشين ماه را در مقابل نياز•
اكر دوى ساز دجه شد كوبسانه اوان دادش آنى چاغردى معناسنه في ياد
بكتش وبخوانش ديدكلرى كبى فلانه كمسنه يى چاغر ودعوت ايله معناسنه واو
انكردش دخى ديرلركه اصلى آوان بيدا كرددرنه كرد ديدكلرى كبى نون بيدا كرد
تقديرنده در آب خشك شيشه ده اكثرا طلوقى بلور قدحه در لهذا آتش تر ديعب
شراب مراد ايدرلر نيشابورى ايكى عبارتى جمع ايدوب ديدى كه بيت آب خشك
اين اسمانه وآتش تر اختران• برخلاف اين آب خشك آه آتش تر كرده اند بيت
ازبراى دفع يأجوج هوا ز آب خشك خاكيانه سدى بروى آتش تر بسته اند
آب دندان وحريف آب دندان عبارتلرى مغلوب وزبون معناسنه اولمق
اوزره اكثر ارباب لغت ذكر انديلر• لكن قول مذكور دغدغه دن خالى دكلدر
زيرا اول عبارات كه معناى مجازى ده استعمال اولنه البته اول معنانك معناى
حقيقى ايله نوع ما مناسبتى لازمدر وعبارتين مذكورتين ده چندان بو كيفيت
ظاهر دكلدر مع هذا آب دندان عبارتنده مراد اولان معنا لفظ حريف ذياده قلندقده
متغير اولمق بغايت مستبعدر وبو مقامده عندمزده اولان كتب لغتده بو بابده
واقع اولان تفاسير واستشهادات ذكر اولنوب بعده بعناية الله تعالى تحقيق
مقام اولنمق مناسب ملاحظه اولندى كاشانى ديدى كه آب دندان ديشلرك
صاف وبراق اولمه سيدر ومفت وزبون ومغلوب معناسنه در انورى
حادثه در نرد دق دوفتنه در شطرنج غم• بدسكالت را حريف آب دندان
يافته• صاحب بحر ونقش بندى ديديلر كه ايدلدان زبون معناسنه در لطيفى
كرچه كشتيم آب دندان دردهان حاسدان• ليك همچون علك رومى بوى خوش
آيذ زمن• صاحب دستور ديدى كه آب دندان زبون ومغلوب ديمكدر انورى
دشمنت با تو اكر نرد عداوت بازد آب دندان تركس نتوان ديد بيان• وحريف
آب دندان مثله سلمان دست زن بخشت كه كان را بردهان انداخت خاك
بحر ويردل آحريف آب دندان يافته• وطبعه ملايم وموافق اولان نسنه يه دخى
حريف آب دندان ديرلر عصاد لبش كز روى چكيدى آب حيوان ظريفان را حريف
آب حيوان وملوم جوان دخى آب دندان ديرلر خاقانى شاهدان آب دندان
آمده دركار آب• فتنه را ان خواب خوش دندان كنان انكيخته انتهى كلام صاحب
الدستور پوشيده اولميه كه ارباب لغت مذكوره آب دندان عبارتنك اعجامنه
اهتمام اتمديلر• خاطره خطور ايدن بودركه محتملدر كه آب لفظى بانك سكونى
ايله دندان لفظى ايله وصف تركيبى صورتنده مركب ومراد اطفال وفرتوت
پيرلر اوله كه اطفالك ديشلرى يدى يا تسينه بالغ اولدقلرنده حركت واضطرابدن
خالى اولمز كذلك زياده پير اولانلرك بنبر ديشى تعبير اولنان ديشلرى

اطفاليك



اطفاليك ديشلرى كبى ضعيف اولمغله قابل انتفاع دكلدر پس اول ديشلر بغايت
رخو اولديغى جهتدن صويه تشبيه اولنوب اطفال وپيرلره آب دندان
اطلاقى صحيح اولور• وآنلر ضعف ايله معروف اولمق مناسبتى ايله هر ضعيفه آب دندان
اطلاق اتديلر• وخاقانى بيت مذكورنده شاهدان لفظى آب دندان ايله توصيف
شاهدلردن صغير السن اولان شاهدلر مراد اولدوغى وآمده دركار آب عبارتى
عادتا نائم اولانلرى يوزينه صو سرپمك ايله ايقاظ اتدكلرى ايچوندر ودندان
كنان عبارتنده اولان دندان لفظى دنديدن دن مأخوذ صفت مشبهه دركه
دنيدن دن دولتنه مغرور اولمغله ناز وكيز ايله مشى معناسنه در ومحتملدر كه
آب لفظى بانك كسرى ايله دندان لفظنه مضاف اوله بو صورتده دخى
آب دندان شى حقير وامر بى حاصلدن كنايه اولور زيرا ديشلرده اولان صفا
ورونقه آب دندان ديرلر كه اسباب حسن دن معدوددر لكن اول آب
داخل دهان ايكن دفع عطش ايتمكله چندان انتفاعه صالح دكلدر پس
بو اعتبار ايله من حيث الصورة مقبول اولوب ومعناده نفعدن خالى اولان
كمسنه يه آب دندان اطلاق اولنمق مستبعد دكلدر• امدى صاحب بحر ونقش
بندى استشهاد لرنده واقع اولان بيتك معناسى بودركه اكرچه بن
حاسدلر لسانلرنده آب دندان يعنى بى اعتبار وضعيف اولمق اوزره مذكور
اولدوم لكن آنلر بنى وجه مذكور اوزره ذكر اتدكجه بنم حسنياتم ظاهر
ونافع ومعتبر اولديغم نمايان اولور مصطكى بى آغيزده چكنه دكچه آندن
بوى خوش ظاهر اولديغى كبى• وصاحب دستور استشهاد اتديكى
انورى بيتنك معناسى بودركه اكر سنك دشمنك سنكله نرد عداوت
اوينار يعنى دعواى مقابله ايدر ايسه هيچ كمسنه نك اول مغلوب اولان
دشمنكى بردخى كوره مز اولور• زيرا سن آكا غالب اولمغله وجودينى
تخته موجوداتدن حك واعدام ايدرسن• وانورى وسلمان بيتلرنده
واقع اولان حريف لفظى موصوف وآب دندان آنك صفتيدر يعنى
مغلوب وبى اعتبار اولان حريف• وحريف لفظى عربى دن عملده شريك
اولان كمسنه معناسنه• واكثر استعمالى مجلس شرابده شراب اولانده در
وبو تقريردن آب دندان وحريف آب دندان ميانه سنده اولان فرق متبين
اولور زيرا آب دندانده مجرد ضعف ومغلوبيت معتبردر• وحريف
آب دندان اول شخص مغلوبه دركه شخص غالب ايله برابرلك وهمكارلق
دعواسى ايدر• ودخى مخفى اولميه كه صاحب دستورك طبعه ملايم
وموافق اولان نسنه يه دخى حريف آب دندان ديرلر ديوب عصار
بيت مذكورى ايله استشهاد وملوم جوانه ده آب دندان ديرلر ديوب
خاقانى نك بيت مزبورى ايله استشهاد اتديكى خطاء فاحش دن زيرا

عضادلك بننده واقع اولان حريف لفظى آب دندان لفظنه مضاف اولمغله
بيت مذكورك معناسى بودركه اول محبوبك كبى كه آندن آب حيوة ترشح ايدر
ظرقا اول لب دن حريف آب دندان ديو تعبير اولنور يعنى اول لب اسباب حسنده
اولمقدر اول محبوبك ديشلرينك صفا ونقينه حريف وشريكدر بلكه اول لب
باعث ازدياد حسن محبوب اولمشدر وظريفانه لفظى آكا اشارتدركه اكرچه
حريف آب دندان عبارتى السنه خلقده مثل سائر اولمق اوزره مشهوردر
لكن ظريفلر اول عبارتى ذكر ايدرلر وآنده معناى آخر مراد ايدنلر حق بودركه
بيت مذكورده عبارت مذكوره بغايت نازك وشيرين واقع اولمشدر ومولويم
جوانه دخى آب دندان ديرلر ديديكى خاقانى بيتنك معناسنه عدم اطلاعندن
ناشى خطاء محضدر نته كم بونده اقدم معناسى ذكر اولندى وغرايب
اتفاقياتدندركه دغدغهٔ مذكوره قديم الايامدنبرو درونده جاى كير ايدى
كستاخانه وجه مشروح اوزره تاويل وبيان ايتدكدنصكره جامع اللغه نام
تأليفده مصادف اولدومكه عبارتى بودركه نقل اولنور آب دندان زبون معناسنه در
اما زعم ايدرمكه ديش ايرغالنوب ضعيف اولمه سندن عبارت اوله كيم اوغلو بچقلرده
ويرلرده مستعملدركه ديشى صو كبى ايرغانور ديرلر وبعض فاضل عجمدن
بويله استماع ايتديم انتهى بعبارته والله اعلم آهوى دنباله كشيده محبوبلرك
چشم جادولرندن كنايه در آراجيف عربدندركه اجنه آهو صورتنه تمثل
ايدوب آنى كورن انسان حقيقتده آهو ظن ايدوب آردينه دوشر وبيابانده
سركردان قالور شاعر بو معنايه تلميح ايدوب ديديكه بيت دنبال خودم
ميكشد آن نركس جادو من بندهٔ آن آهوى دنباله كشيدم آب باب ثمر سدع
اونوطورلرسنى بيچاره همان اولمه يى كور ديه جك يرده ضرب اولنور يعنى
همان خيرات وحسناتى كندو اليك ايله ايله بو خسه سن دنيادن
كتدكدنصكره كيمسه سنك ايچون خيرات ايتمز آتش برك چخماخده كنايه در
ثنايى رطوبت هوا وصفنده ديديكه بيت شد ايخنان برطوبت هوا كه آتش
برك ز سنگ قطره برون آورد بجاى شراره آب در زير كاه نفاقدن
كنايه در صامان آلتندن صو يورتدى ديه جك يرده آب در زير كاه كرد
ديرلر يعنى نفاق ايتدى آتش انجماد ايده عادتا اوله كلمش بر نسنه دن
بر نسنه ظهوره اتسه ضرب اولنور زيرا چنارلك مقتضاى طبعى بودركه
بوز ييل مقدارى معمر اولسه كندوده آتش ظهور ايدوب يانار ارز وشكن
دفع آرزو وايرجك مقدارى نسنه يه اطلاق اولنور آرزوى من شكن
بنم مراديمى حاصل ايله ديه جك يرده تكلم اولنور ارزو ودردل شكست
مراديمه نائل اولمه مديم كتديم ديه جك يرده ضرب اولنور نته كيم كركى كبى
ناله ايدوب آتشيمى تسكين ايت مديم ديه جك يرده ناله ام برلب شكست

وبو نهاده

رباعى
بيدادجهان بسى نخواهد آمد
واندوه فلك بكاربس نخواهد آمد
صد صحبت نيكو بجانك خواهد درفت
هم آب بآب بر نخواهد آمد

ثنايى
بركفت بسيار نس بخواند بدثناه
زانكه بدان آب در زيركاه

دقيقى
نكستن سرزلف تو آرزوى منست
مرد بجان تو بكا آرزوى من بشكن



وبو نهاده كركى كبى كوله مديم ديه جك يرده خنده ام ودل شكست ديرلر ازين
دندان خدمت كرد وازين كوش خدمت كرد جان ودلدن صادقانه ومخلصانه
صرف مقدور ايدوب خدمت ايتدى ديه جك يرده ضرب اولنورلر انداز من
اينست بنم تخمينم شودر معناسنه در ع انداز من اينست كه اندازى ندارم
اندوختن جمع ايله معناسنه در اين همه انكيز توست بو جمله سنك تحريكك
ايله در ديمكدر انكيز كرد بر كمسنه بر يكى بدعت احداث ايتسه كه آندن غيريدن
ظهور ايتمش اولمسه اين تازه هان انكيز كرد ديرلر يعنى بو ايشى فلان بيدا ايتدى
آن آتش دودى نديد است اصلا بر زحمت چكمش دكل ديه جك يرده ضرب
اولنور آزادى اوكويد فلان كمسنه نك ثنا سنى ايدر ديمكدر كنايه در اصل
معناسى آنك حسيب ونسيب اولدوغى سويلر ديمكدر آوردنى بيشكش ديمكدر
آصلنده بر كمسنه حضورينه كتورمكه لايق نسنه ديمك ايديكه آخرنده اولان يا به
ياء استعداد ديرلر نته كم مقدمهٔ ثانيه ده بيان اولندى آيينه زانو را بيش
كرفت مغموم اولدى وتفكر ايتدى ديه جك يرده ضرب اولنور زيرا غمى اولان
وبر نسنه تفكر ايدن كمسنه دزينك كوزينه نظر ايدرو باشينى يوقارى
قالديرمز بو عبد فقير نظم شعر ومعناى دقيقه اطلوع امر مشكلدر ديديكم قصيده ده
ديمش ايديم بيت تاكه ايينه بنوردش ز انفه نكته ننمايدش بدل ديد ان اين
سخن تر دارد بو سوزلك بر اصلى وبر حكمتى واردر دخى چوق سوز كوتورر
ديه جك يرده ضرب اولنور نته كم سحابى نك صوفيانه شو رباعيسنده
واقع اولمشدر رباعى آن كس كه بچشم خويش ره يابد دو چشم كداوشه
نظر كه دارد درياخود وكوهر خود وغواص خود است هان غورى كن
كه اين سخن تر دارد سوزلك غورينه وكنهينه واصل اول ديه جك يرده
غورى كن ديرلر يا ياء نسبته در واين نكته بجاى ره دارد دخى بو محلده
ضرب اولنور يعنى بو نكته چوق سوز كوتورر اين بشب جمعه تعلق ندارد
بونك انكله علاقه سى يوقدر ديمكده كنايه در اين ازفلكست وازحسنه
نيست بنم بو ايشده صنعم يوقدر مقدر بويله ايمش ديه جك يرده ضرب اولنور
مورديدركه محمد شاه نهاوندى نك بر چركين اوغلى طوغدقده خاتوننه
تهمت ايدوب ديديكه بو ولد بنم دكلدر بلكه سن حسين كلاه دوز نام
كمسنه ايله علاقه ك وار ايدى بو ولد آنكدر ديدكده خاتون بو مثلى
ايراد ايتدى شاعر بو ماجرايى حكايت ايدوب ديديكه قطعه چون
بازن خود كفت شه محمد كه اين بچه نشهٔ كار من نيست اين ازحسن
كلاه دوز است حقاكه درين سخن سخن نيست زن نيز جواب
بخته ميكفت اين ازفلك است وازحسن نيست درين سخن سخن
نيست عبارتى دخى بو سوز واقعه مطابقدر كفت وكو كوتورمز ديه جك

سلمان
فتح ابروزفتن بانك سحى كرديكر
فد بنى بدرفته ازان بيك دندان صبيه

بيت
كفت بيك شب جمعه مخموى كه اميد ارد
ابو وعلى تعلق بشب جمعه ندارد

یرده ضرب اولنور مثل دن مخفی اولمیه که از حسن نیست عبارتنی فلان کمسنه یه بهانه
بوله سن ده خیرلوده کلسین دیه جك یرده ضرب ایدرلر این یکی دیکر بر کمسنه چوق
شدایدچکمش ایکن ناکاه بر بلایه دخی مبتلا اولسه ضرب ایدر بیت کفتی بلاغ هجر
بسوزد اثمت جکر صد داغ هست بر جکرم این یکی دیکر اشتلم کرد ظلم وتعدی
اتدی معناسنه در هاتفی تیمور لساننده بیلدرم خانه تخریب اولنان نامه حکایه سنده
دیدی که بیت طریق ومدارا شد نن اشتلم خم بادهٔ صلح رو بینه خم رو بینه
خم کوسردن کنایه در اشتر دل قورقاق دیمکدن کنایه در وکاهی بر کمسنه یه
کین وبغض ایدوب اول بغض درونندن اخراج اتمیوب اول کمسنه دن انتقام
آلمغه فرصت کوزه دن کمسنه یه دخی دیرلر اشتر بین بر ایشه شروع اتدکده
اهتمام واحتیاط تام ایدن کمسنه ده ضرب اولنور نته کم مقابلنده خر بین
دیرلر زیرا دوه یورودکده باشینی یوقاری قالدیروب اطرافه نظر ایدرك
یورر وحمار یورودکده باشینی اشاغی طوتوب اطرافه باقماز بیت چو عارف
درده خود شد شتر بین شود این ابلهان همواره خر بین این مرده کشیدن
نکین زد بو برام حقیدر که بومرتبه زحمت چکمکه نحمل یوقدر دیه جك
یرده ضرب اولنور این همه آوردهٔ تست هب بوقباحت سنك باشیك
آلتندن در دیه جك یرده ضرب اولنور این ره که تو میروی بترکستانست
مطلوبنی تحصیل قیدنده اولوب سببنده خطا اتسه ضرب اولنور یعنی سنك
تشبث اتدیکك سبب طریق سی مقصوده ایصال اتمز اینك ترازو واینك کز
واینك ترازو ایکی کمسنه بر شیده نزاع اتدکده خصمك بری آخره دیرکه سوز
بندر اینانمز ایسك ایشته مقیاس دیه جك یرده ضرب اولنور ع ایشته
میدان سخن کتمیه لر شیرازه مضمونته قریب در این خر واین زدبان
دخی محلده ضرب اولنور استخوان اوسبت آنك اصلینی وبومرونارینی
بیان اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور پوشیده اولمیه که لفظ استخوان
کاهی باعث قوام بدن اولان کمیکه وکاهی آصل اشجار اولان
جکردکه وکاهی سبب بقاء بناء اولان اساسه اطلاق اولنور لهذا هاتفی
فرهاد ومجنون قصه سنك آصل ومنشأ ندن استخوان ایله تعبیر اتدی
بیت استخوان فنکر ان سنك جفا صد جا شکست استخوان قصهٔ فرهاد
ومجنون بسته اند که استخوان اولده کمیك واستخوان ثانیده اصل
مراددر او نقش تو ندارد آنك سنکله مناسبتی یوقدر دیه جك یرده ضرب
اولنور اشترك موج دریا معناسنه در او مرغ این انجیر نیست فلان
کمسنه بو ایشك آدمیسی دکل در انوری بر وکه فکرت تو نیست مرد این دعوی
مکن که خاطر تو نیست مرغ این انجیر او مرد این کار نیست دخی بعینه بو محلده
ضرب اولنور اسب بالامیدك اتی تعبیر اولنان آت درکه کوتل وجنیبت

دخی



دخی دیرلر اسدی هزار اسب بالای بیشش درون بر بر کستوان وزره کونه کون
باب الباب برج ثریا محبوبلرك اغزندن کنایه در باز اوردی کرد اعتذار اتدی
دیه جك یرده ضرب اولنور تطییب خاطر ایچون برلك سبز هدیه اتدی دیه جك
محلده دخی ضرب ایدرلر بیوراسب ضحاك ماری نك اسمی در اون بیك
آتی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی زیرا بیور اون بیك معناسنه در خاقانی
در نعت نبی دوش از در مهر نبرتست آن دوش بیوراسب برد جای اژدهاه
بر کست حاشا ومعاذ الله دیه جك یرده تکلم اولنور بیمار غنج دردمند
وترکین خسته جانی معناسنه در باد سنج وباد پیما خام طمع اولوب
استعدادی اولمدیغی مرتبه یه نائل اولمق ملاحظه سیله تصورات باطله ایدن
کمسنه دن کنایه در باد بدست اول کمسنه در که بر ایشه سعی بلیغ اتمش ایکن
تحصیلنه قادر اولمیوب خایب وخاسر اولور باد دست سخی وجوان
مرددن کنایه در باد عنان یوکرك آت تند عنان سبك عنان وآتش عنان
وسبك رکاب وباد پای عبارتلری دخی سریع السیر اولان فرسدن کنایه در
بادبیج صالنجق تعبیر اولنان ایپ درکه بیرامده قورارلر نته کم ابو المثل
چارطاق اوزرنده اولان آصمه ده اوزوم صالنجغینی توصیف اتدکده عجیب
تمثیل مطبوع اتمشدر بیت ز تاك خوشه فروهشته وز باد بزان چو
هندوانی که بر بادبیج بازی کرد مخفی اولمیه که لفظ بزان صیحابیجی معناسنه در
جهان کبی لکن کثرت استعمال ایله بایی واوه تبدیل ایدوب باد لفظنه صفت
ایدرلر وونات دیرلر واسیحی معناسینی مراد ایدرلر بازبیج اول بونجقلر درکه
معصوملر انکله اوینا سونلر ایچون بشکك اوزرینه آصارلر شرح سامی ده
معصوملری یاتزمق ایچون قوردقلری صالنجق تعبیر اولنان نسنه در
دیدی لکن شهیدك شو بیتی معنای اولی موید در بیت بی مهد
اطفال چاهت سزد که عقد ثریا بود بازبیج لکن اداة الفضلاده بازنیج
دیدیکی معنای اوله بغایت مناسب در زیرا بازنیج ترکیده اوینجاق
دیدکلری در باد غرد ایام صیفده اوتوراجاق منزلدر بورکند
ایوان بر کند رشوت اصل معناسی بر نسنه یی یرندن قوپارمقدر رشوت
دخی حکامی ضروری میل اتدردیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی
ان الباطل یفرج الا باطیل باد آورد اول مالدرکه بلا زحمة الله کیره که
اکا مفت دیرلر وآصلنده کنج باد آورد خسرو پرویزك سکز خزینه سنك
برینك اسمی در بارخیدا ورا آنی غایباً ذم وطعن اتدی دیه جك
یرده تکلم اولنور بنام ایزد تعجب مقامنده بارك الله دیه جك یرده استعمال
اولنور بو عبد فقیرك ترکی عقد اتدیکی قلمیه ده واقع اولمش ایدی که بیت
نام ایزد زهی جکرداری ظلمته یك نه دواسته کیدن بافکان جولاه باد بن

اول کمسنه دن که همیشه فخر ایدوب خلقه جاهنی عرض ایدر عربده آکا فیاس دیرلر
باستان وبستان فلون وبهمان دیمکدن بتنباد رنج ومشقت بادسر متکبردن
کنایه در بداغاز بدخوی اولان کمسنه در ابوشکور یکی زشت روی وبداغاز بود
تو کونی بره مرکزی ماربود باد فر اول بوبولك الك که ایب ایله آصوب اوتا الرلر
خاقانی روز شب بلو واصطرابدن خالی اولمین کمسنه ده دیدی بیت بدوخیط ملوک
شب وروز در کشاکش بسان باد فرست ع بخشد انصاف خدا بهلو نشیناه ترا
سنك مصاحبلك بنی سکا غمز ایدوب بن دن سنی متغیر اتدیلر دیه جك یرده
ضرب اولنور عربده صبغوف فی عینیك مثل مجراسنه جاری در ع برزنخ یده جان را
ازان قدرش نمیداني مالینی نفسنه تقدیم ایدن لئیم حقنده ضرب اولنور
بان خورد باو کا اوغرادی ومصادف اولدی معناسنه در دوچار شدند بری
برینه راست کلدیلر معناسنه اولدیغی کبی باز لفظی اولمسه معنایه خلل کلمز زیرا
خورد ماده سی اوغرامغه دلالت ایدر شیشه سنك خورده طاشه مصادف
اولمغله شکسته اولان شیشه در بو عبد فقیر قصیده شیبیه ده کوزلرینك علیل
اولدیغنك بیاننده دیمش ایدی بیت همچو آن شیشه کو خورد دیوان خیزدش
سوبسو تراوشها ودرده مبتلا اولان کمسنه یه دخی درد خورده دیرلر کمال خجندی
این جهان دود خورده دندانیست وارهیدی آز وجرو اکندی اکرچه بعض
دیوانلرده دود خورده واقع اولدی ایکی نسخه یه نظر ایله دخی جه رولک
دیش مراددر که سه زحمت دندان ایچون صوو سك بکا نه ایتمك کرك نازل
اولمش بربلو درچاره سی چکمك کرك فی اسیجه علوجها آخراجها در ع
برمن مشکن بندن انجمنه دیه جك یرده تکلم اولنور انوری برمن مشکن
بیش که صدتوبه شکستم زان دست که صد قلزم از ویك شمر آمد شمر
کوچك نهر وکوچك حوض معناسنه در باو نبت کرد وباو نبت میبرد
عبارتلری مزج مدیره آنکله لخلوط وامتزاج اتدی دیمکدن عبارت در
بای بای کرفت وبای پای داشت آنکله مقابله ومقاومت اتدی دیمکدن
کنایه در صاحب دستور دیدی که باو سری داشت عبارتی آکا میل وتوجه
اتدی معناسنه در ومیرزا شرفك شو بیتی ایله استشهاد اتدی بیت
ترسم که باغیار سری داشته باشد پنهان برقیبان نظری داشته باشد مثل
مذکور بوندن اقدم مرور ایدن باو بس برد مثلی قبیلندن اولمق ملاحظه
اولنور باو بس بر آورد انکله معارضه ایدوبه باشه باش چیقدی معناسنه در
باو بهلو زد انکله برابرلشدی که ترکیده آکا یان باشی کلدی تعبیر اولنور بایش
فروشد بانکبین اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه برکمسنه نك جزئی التفاتنه
مغرور اولوب آستانه سینی ترك اتمیه لکن آکاه ملازمتی باعث حرمان
اوله مراد اول کمسنه یی ذبابه تشبیه در که ایاغینی عسل ایچنه ادخال ایدرکه

برعملی

برعملی سبب هلاکی اولور پای بر آکنده برکمسنه یی جلب اتمکیچون سحر اتدی دیه جك
یرده ضرب اولنور نظامی مادر کویت ای شمع نکوفی فلك پای بر آکنده است کوفی
بای زاغ کرد بو صوبه کردی صاقلوندی دیه جك یرده ضرب اولنور درویش
دهکی طاوس وار چون توبجولان درامدی درباغ بس بری صفتان پای
زاغ کرد پای کلاوغ اول خط درکه قاریش مورش اولمغله بر وجهله اوقومق
ممکن اولمیه بعضیلر یازی قاره لمه سی در دیدیلر وکاهی برمنتظم نسنه نك
مختل ومشوش اولمه سندن کنایه اولنور پایش درخواب شد ایاغی اویوشدی
معناسنه در بو عبد فقیر ترکی قصیده رائیه ده شعر نظمندن فراغت اتدیکنی
شو وجهله ادا اتمشدی که بیت شیر خوابیده پاکیبی طبعم ایلدی بیشه
فراغی مقر پا کرد کرد ایاغنی اتکی آلتنه آلوب قابوقابوغن مز اولدی
دیه جك یرده تکلم اولنور ع پا کرد کن ومنتظر دست کرم باش بپای داشت
اوردا آنی محافظه ایدوب قائم اولدوغی وجه اوزره ثابت اتدی بی تیرغی
یابد چاغ ایله آراد بوله مز دیه جك یرده ضرب اولنور شاهی عالمی بی دل
شد ندانی تیر مژکانت چنان درهم شهی این زمان یك دل نمی یابد تبیر
بجان آمد بیزار اولدی معناسنه کار بجان وکارد با ستخوان رسیده دیدکلری
کبی بخاك نشست فقیر وبی اعتبار اولدی عزی ده مسکینه ذو متربه
دیدکلری کبی در بخاك نشاندن بی اعتبار اتدی وبخاك راه نشاندن دخی او معنایه در
لکن بونده مبالغه وار در یعنی بی اعتبارلیغی ساترلری اعتبارلیغنه بالغ اولدی
بخود فرو رفت وبخود فروشد عبارتلری زیاده حجابندن یا افراط غمندن
منقبض اولوب باشینی اشاغی ایدوب دوشندی که ترکیده طالدی کتدی
تعبیر اولنور بداد ای کرد ایکی کمسنه میاننه فساد القا اتمك ایچون
کلام بد تکلم معناسنه ایدی صکره توسیع ایدوب مجرد فساده سعی معناسنه
تکلم اتدیلر بیت فلك تا چند بی مهری نماید زمانه تا بکی این بدادایی
بداد آصلندره اول کمسنه در که ایکی کمسنه میانینی اصلاح اتمك ایچون
بعض سوز سویلك صددنده حق تعبیر ایله تعبیر اتمکله مزبورلرك عداوتنك
اشتداد وازدیادینه باعث اولور بر افتد بددعا مقامنده استعمال اولنور
یعنی بر یوزی آلتنده قالسون ودبه سندن ساقط اولوب حقیر وذلیل اولسون
بیت پس تجربه کردیم درین دیر مکافات با آل علی هرکه در افتاد بر افتاد
در افتاد عبارتی ناسزا سوز سویلکه عرضلرینه تعرض اتدی که ترکیده آتلدی
اولاشدی وطولاشدی معناسنه در وایکی کمسنه بری بری ایله یاقه
یاقه یه دوکوشدیلر دیه جك یرده بهم در افتادند دیرلر ودخی بددعا
مقامنده بسوزد تخمش دیرلر که ترکیده صوبی صوبی کسلسین تعبیر اولنور
یعنی نسلی منقرض اولسون بر لب کلوخ مالیده کندودن صادر اولان عملی

اغیاردن صاقلمق ایچون اول عمل قطعا صدور اتممش کبی تجاهل وعملک اثری
ظهور اتمسون دیو تغافل ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور آصل معناسی
طوطاغینه طپراق سوردی تا آنده اولان لونی متغیر اوله دیمکدر حضرت جامی
قدس سره السامی علنلی ومعشوق نام تالیفنده زلیخانک کیجه واقعه سنده حضرت
یوسفی کوروب صباحه دک کریه وزاری اتدکده بو ماجرایی وجدنده پنهان
ایچون تجاهل وتغافل اتدیکنی شو وجهله تعبیر اتدی که مثنوی چو شب بگذشت
دفع هر گمان را • بشست از گریه چشم خونفشان را • لبش تر بود از خون خورده
کلوخ خشک درمالید برلب • باریک می دیسه • کثرة غموم واحزاندن یوما فیوما
ضعیف وناتوان اولان کمسنه ده ضرب ایدرلر که مراد بدننک اینجه اکریلمش ایبلک
کبی اولمه سیدر • هیچ نداشت کشتی مگیر عبارتی زبون تعبیر لکدن منع مقامنده
ضرب اولنور نظامی جنین آمد است از نقیبان پیر • که با هیچ نداشت کشتی مگیر
هیچ نداشت اصلو بر نشنه سی یوق اولان کمسنه دن مال اولسون قوت
اولسون • پای کم آورد خصمی کوردکده متغیر اولدی دیه جك یرده ضرب ایدرلر
نته کم نظامی استرابادی حضرت علی وصفنده عنتری ذو الفقار ایله ضرب ایدوب
بایاغینی دوشردیکی شو وجه اوزره بیان اتدی که بیت بی پا شود بتیغ تو عنتر
برون رزم • پیش تو هر زیاده سر آورد پای کم • پایچه بالا زده • پاچاقلرین صغادی
یعنی سکرتمك وبر ایشه جد وسعیه مهیا اولدی • بخیه اش بر روی کار افتاد
وبخیه اش بر روی افتاده سری منکشف اولمقدن کنایه در بخیه ترکیده
تکده ودروی کار • اثوابك یوزی دیمکدر تحریف ایدوب اوکر دیرلر بد برد
ایلجنور دیه جك یرده تکلم اولنور اکثریا اول مقامده مستعملدر که بر
فلان کمسنه یه خبر یوز ندن سوز سویلرم بنم سوزومی شره حمل ایدر وبنده
ایلجنور دیرلر طوسی میروی ومیبری باخود رقیب • کرهمی کویم تو بد میبرد
وان وبد نمیبرم دیرلر بن آندن خوشنود دم دیه جك یرده فغانی کرچه طوزوندی
وبدنامی از حد میبرم • کافرم از شمهٔ از حال خود بد میبرم • بدر رفت طشره
جیقدی بدر برد طشره چیقاردی معناسنه در • باورد سد یا بدی
تا ایچرودن طشره وطشره دن ایچرو کیرمکه وجیقمغه مانع اوله • اصل معناسی
قاپویی دیوار اتدی ودیوار قالدیردی دیمکدر • بخود پیچید وتاب رفت
وتاب بین • عبارتلری مضطرب اولدی دیمکدن کنایه در • بزم اصطلاحمزده
پیچ وتابه دوشدی عبارتی معروف در • پیچ ترکیده بورغاش • وتاب
بوکلوم دیمکدر که هر بری اضطرابی مستلزمدر برداخت لفظی که مضارع
پردازد وامر حاضری پرداز کلور • برقاج معناده استعمال اولنورلر مشغول
اولدی اولوردن اول وتمام اتدی • وآیدر روایت • وخالی اتدی • وایدر روایت
وفارغ اولدی • واولوردن واول وصاحب دستور بو مقامده الفاظ ومعانی





بیانده وایراد اتدیکی استشهادلرده خلط وخبط اتمشدر • سخن میرسد •
ترکیده سوز ایکلر معناسنه در • یعنی کاومك غورینه واصل اولور بیت چه خوش گشت
هر بابی بجز یف نکته دانی • که سخن نکرده باشی بسخن رسیده باشی • بر روی
روز افتاد • اشکاره اولدی دیمکدن کنایه در شهیدی چنین کز باده گلها بررخ
آن دلفروز افتد • مبادا آتش پنهان من بر روی روز افتد • وخراسانیلر ازش
درملوا فتد دیوب معنای مذکوری مراد ایدرلر • بر روی افتد دخی بو معنایه در
بیضه در کلاه شکست • وبیضه بر سر شکست عبارتلری رسوای ومیان
خلقده تشهیر اتدی دیمکدن کنایه در • شعیده بازلر هنکامه قوروب خلق
جمع اولسون ایچون بو صنعتی بر کمسنه ده اجرا ایدرلر • وآنی آلت هنکامه
دوزرلر بر طاق نهاد کوزدن کوکلدن براقدی دیه جك یرده ضرب اولنور
اصل معناسی بودر که بر کمسنه بر نشنه دن اوصانسه قالدیروب خانه نك
طاقنده اولان دف اوزرینه وضع ایدر وآنی فراموش اتمکله خاطره کتورمز
بو مقوله متروك اولان نشنه یه عربیده نسجت علیه العناکب ووضعته
فوق طاق النسیان دیو تعبیر ایدرلر عصار نشرم جام طاقش چرخ
زن تاق • نهاده جام ماه وقهر بر طاق • بر گرفت آلدی قبول اتدی معناسنه
بر نمیگیرد دیرلر یکمز والوب قبول اتمز معناسنه • وبه پشیزی بر نمیگیرد دیوب
بر پوله دکمز یعنی شیء حقیردر معناسنی مراد ایدرلر بر روم دوید • وبر رویم
جهید عبارتلری یوزیمه یاپشدی معناسنه در که وقت خصومتده واقع اولور
ریاضی دید اشکم من که چشم خوابگاه اونشد • میدوید بر روی ومیکرد
کریبان مرا سلمان سالها ای اشك جا دادم ترا در چشم خویش • وقت
فرصت کی روا داری که بر رویم جهی • بابت لفظی هندوستان وبخارا
اصطلاحنده نوع معناسنه در • بر نوع • وایکی نوع دیه جك یرده یك بابت
ودو بابت دیرلر خسرو دهلوی نعت رسولده تعبیر عجیب اتمشدر
بیت خاك وی ان بابت مردم نبود • مسح میسحا بتیمم نبود • یعنی
رسول اکرمك خاکی سائر خلقك خاکندن دکل ایدی هذا حضرت
عیسانك آنك قدم مبارکینه یوزن سوردیکی تیمم دکلدر زیرا تیمم
خاك دن اولور • با ماچان رفت وبه با ماچه ایستاد عبارتلری اتدیکی
کناهك عذرینی دیلدی دیمکدن کنایه در • با ماچه وبا ماچان صف
نعالدن عبارتدر دروشلر میاننده عادت بودر که بریندن بر زله
صدور اتسه صف نعالده طوروب عذرینی دیلر حضرت مولانا آدم از
آسماندن زمینه هبوط اتدیکنی شو وجهله تعبیر اتدیکه بیت آدم از
فردوس وان بالای هفت • پای ماچان از برای عذر رفت • بو عبد فقیرك
اسانده دیار عجمدن اخذ استماع اتدیکی بودرکه دیار خراسانده

مكتب ده اولان اطفالدن برى خانه سنده مكتبه كلوب سيپاره سبقنى الته آلدقده درونى كوره
سبقى نه ده يه كلديكنى فراموش اتمش اولسه سائر اطفال آنك سبقنك باشينى بولورلر
وطفل مذكوره چارشودن بر ايكى اقچه لك بيشمش پاچه آلديررلر واول پاچه يه
باماجه تسميه ايدرلر كويا اول طفلك عذرينى آنكله قبول ايدرلر وباماجه كرفت
ديرلر • پاكى لفظى فارسيدر تركيده اُسْتُره وعربيده موسى معناسنه دن •
رباعى دلدار مى سرمرا ميتراشيد • زمين از عكس رويش لاله كون شد • زنى پاكى
جنانه مير اند پاكى • سرم بريد وپاكى بر زنخون شد • بددل قورققدن كنايه دن
نظامى چو شيران باندك خورى خوى كير • كه بددل بود كاو بسيار سير • باز اوست
هزار آشنا اولان محبوبدن كنايه دن • بو عبد فقير وحدت نامه نام مثنويمده
معنى دار اولان شعرى نادانه عرض ديديكى محلده ديمش ايديكه مثنوى
زاده طبعك اولسه بركفتار • ايله انى شاهد بازاره • بكر فكريمى ايلمز استاد • بى محل
نو عروس هر دامادر • هيچ فرق اتمز اهل دانش وفن • بنت فكريمى بنت
بكرندن • بزازانه شد اول نسنه دن كنايه دركه اول عزيز ومرغوب ايكن صكره مبتذل
اوله • مثلا محبوبك صقالى كلدكده وميوه مقوله سى طرفنده ايكن چارشولرده
وفرت اوزره اولدقده مثل مزبور ضرب اولنور • بزازك متاعى نوع واحد اولميوب
انواع كثيره اولمق مناسبتى ايله در • ومحبوب مزبوره اطلاقى توسيع طريقيله دن •
واكرا اصل مثل ميوه ده متعارف در • عصمت بخارى عصمت از محبوب هرجايى
مجو رسم وفا • زانكه بى لذت بود ميوه چو بزازانه شد ع بدست ديكران
ميكير مارى بيهوده اوقات كچورمه • بارى كندو الكده براش بيدا اتمكه قادر
اولمديغك صورتده غيريلر اليله بيلان طوت واكر كنديك دوشمنك
ايله مقاومته قادر اولمديغك صورتده غيريلرى آكا حواله وتسليط ايله
ديه جك محلده ضرب اولنور نظامى چو از دست نايد هيچ كارى •
بدست ديكران ميكير مارى • بتاريخ نويس وبر آفتاب نه • بالكليه خاطردن چيقار
ديه جك يرده ضرب اولنور • اصل معنا بودركه بوزى اوزرينه يازوب آفتابه
قرشو وضع ايله كه نه يازدوغن اثرى ونه بوزدن نشانه قالور كمال خجندى
بوزلو شربت صاتان بر كمسنه دن بر يعقوب سى يه شربت اشترا ايدر ايدى
بر كون عادتى اوزره ينه بر كمسنه كوندروب شربتجى بو دفعه شربت ويرمديكه
بنم آنده شو قدر اقچه م مجتمع اولدى بعد اليوم بقيه سين اقچه كلمدكجه شربت
ويرمم ديديكم كمال مزبور بر ورق پاره يه يازوب ارسال اتديكى حكايت
ايدوب ديديكه قطعه بافقاعى كفتم از روى مزاح • بد معامل نيستم من اى
خسيس • وجه شربتها كرداده نسيه ام كر فراموشت شود بر يخ نويس
بى سوز ساخت وبى سپار كرده • اياق آلتنه آلوب ديمه لدى معناسنه دن
نوادر الامثال صاحبى ديديكه بى شى يازى يازدقده كاغد آلتنه وضع

اولنوب



اولنوب زبردست تعبير اولنان نسنه يه دخى ديرلر ديوب جامى نك شو بيتى ايله
استشهاد اتدى بيت ماه واختر هر كلك تو باد • لوح خورى سپر كلك تو باد
پوشيده اولميه كه نى سپر مذكوردن اوزرينه يازو يازدقلرى لوح مراددر كويا
شخص خامه آنى كلكده كوب اتمشدر وهميشه آنك اوزرنده جولان اتمكله اياقى
ايله باصلمش نسنه تشبيه اولنمشدر يعنى لوح خورشيد زير قلمكده لوح كبى اولوب
اوزرنده جلوه كر اولسون بند زبان ندارد • سر صاقلماز ديمكدن كنايه در
تركيده آغزى آچوق دردى تعبير اولنور كاتبى ميكفت دوش سوسن در كلستان
بلبل • عاشق نبا شد آن كو بند زبان ندارد • پاى مردى معاونت پاى مرد معين
معناسنه دن كمال خجندى كوم كجا شد وانعام واچه بيش آمد چرا از بن
دو يكى پاى مرد ما نبود ع بد همسايه با همسايه داند • قومشو سنك باوازين
ينه قومشى بيلور • هر كس قرين وقريبندن سؤال اولنور ديه جك يرده ضرب
اولنور نظامى سرشت طفل بد وادايه داند • بد همسايه را همسايه داند
برانكشت كرفت • بارمغنه طولادى معناسنه دن • بر كشيده اوست آنك
چراغيدر كه تركيده آنى فلان كس ايله دو جكه ى ديرلر سلمان تيغ تو بر
كشيده دولت تست راستى • كرچه بنفس خويشتن هست باصل كوهرى
بسر در آمد تپه سى اوزرينه ييقلدى بازكشت مرجع يعنى آخر الامر ه
وارهجق منزل ع نه همچو قطره بجا كست بازكشت ترا • بى كم كرده ايى اتدى
تعبير اولنور • بر عالمى فروخت عالمه افشا اتدى طو يوردى مخفى اولميه كه
فروختن وافروختن • اتشى علولندرمك معناسنه دركه مقدما
بيان اولندوغى اوزره مضارعلرى فروزد • وافروزد كلور • اما صاتمق
معناسنه اولان فروختن لفظنك مضارعى فروشد كلور • پس صاحب
دستور مثل مذكورده اولان فروخت لفظنى ماده ثانيه دن زعم ايدوب
هامش كتابده ذكر اتديكمز هلاكى بيتى ايله استشهاد اتديكى خطا •
فاحشدر • مع هذا اكر معنا آنك ديديكى كبى اولسه فاسد اولدوغى
ظاهردر بروفالو نشست آنك كيفيتنه كردى واوده قراكونلى اولدى
ديه جك يرده ضرب اولنور شاهى هر كس كه شبى بنشست با او بسيار
بروز ما نشينده • بريسمان او بچاه رفت آنك راى والقاسى ايله بلايه
اوغرادى ديه جك يرده ضرب اولنور بيت بريسمان دغل دوستان مرو
درچاه • كه يوسفى تو وداريى برادران غيور • بافسون او بچاه رفت
دخى بو معنايه دن كاتبى دلا بمشوه زلفش شدى اسير ذقن • بريسمان
كسان چند مير وى درچاه • پس انداز كرد بر نسنه اذخار ايدر ديمكدن
عبارتدر كويا اول نسنه بى اضاعت اتمكله آردينه براقور كه وقت حاجتده
آنى اظهار ايده بو معنا آصفى نك شو بيتنده عجب واقع اولمشدر بيت

خاقانى
نيم شب چو جانم كناه بر كوى جانان آمديم
هم چو حاجت بيسايه هم چون سايه بيجان آمديم

هلاكى
بى فروش دوش بزياه بودم ار اول ناچيزان بوتين
كرباد آمدى بر عالمى بعد ازو رخص بازم

حلولى
عمود طاقه سكوتى قداحم حق خدا
...

اسيرى
بسنزلك بيكى سخنى شنه زاده سكى آنكه

اسباب حسن ماه مرا خال وخط بس است• کیسس بتاب داده پس انداز میکند• بس
سر کرد دخی بو معنایه در• بسر زلف سخن کند وبسر زلف سخن کوید• سوزی
ناز وشیوه ایله سویلر دیمکدر• بس کوش اندلخت بن آکا سوز سویلدکم ایشتمزلنور
دیه جك یرده ضرب اولنور مائلی کفتمش تو صد رخنه بدین دوش انداخت•
بشنید آن بت بدکیش وپس کوش انداخت• تغل زد مسخره لك اتدی دیمکدر
کنایه در• پای فشرد ثابت قدم اولدی معناسنه در• بکرد رفت بالکلیه محو
اولوب وجودندن اثر قالمدی معناسنه در بصیری بغدادی تا خاك پات
از نظر اهل درد رفت• چندان کریست دیده که دریا بکرد رفت• بباد رفت
دخی بو معنایه در ع شد وحشتی که روز قیامت بباد رفت بتهم رسیده
حاصل اولمدی هلولی بدان امید که امشب لبم رسد بلبش• کباب ونقل ومی
اوردم وبهم نرسید بیك نیم نهادم• برطرف اتدی یعنی ترك اتدی آصفی
ما بستر راحت ز تو یکینم نهادیم• بالین اجل را سر تسلیم نهادیم• بیمانه
اش برشد عمری تمام اولدی واتام موتی قریب اولدی دیه جك یرده ضرب
اولنور کاتبی بازان مست بر لدان سر بیمان دارد• ساقیا چیست بر شدن
بیمانه او• باده مست کسکین شراب حافظ آنچه او ریخت به بیمانه ما نوشیدیم
اکر از خمر بهشت است وکر از باده مست• بپخته دو آب است •
کرکی کبی بختته ومجرب آموده کلدر دیه جك یرده ضرب اولنور• بریخ زداورا
آنی معدوم ونا پدید اتدی ودخی آنی یوق یرینه قویوب اعتبار اتمدی
دیمکدر کنایه در• بر شاخ آهو وعنقا کاذبه ومعدوم اولان نسنه یی
موصود صورتنده کوسترمکدن عبارتدر• پنبه کرد اورا آنی اسکات
وعاجز اتدی ودخی پاره پاره اتدی ودخی دفع اتدی دیه جك یرده ضرب
اولنور• معنای ثانی وثالث اعتباری ایله میرخسرو دیدی که بیت
پنبه کنم لشکر شان را چنان• کز تن شان پنبه شود استخوان• پنبه شد
فرار اتدی وبو مشتاق اولدی معناسنه در• پنبه کن انکار ایله وقاچ
معنالرندن کنایه در• معنای ثانی اعتباری ایله حکیم خاقانی دیدی که
بیت پنبه کن ای جان دشمن زان تنی• کوز ترکش دو کمان خواهد نمود•
مصرع ثانی خصمای نسواز تشبیه ایچون مثلدر کویا تنده اولان ترکشك
حکمنی اجرایه قادر اولمغله اول ترکشك خانه لرك ایلك وضع اتدکری
ظرفدر وایچنده اولان اوقلر ایکدن فرقی اولمز• بولاد سنجاه مبارزان
ودلاوران معناسنه در• باب اندر شکر دارد فلان کمسنه ضعیف در
ویومًا فیومًا وجودی اریمکده در دیه جك یرده ضرب اولنور• براب بکو تیز
جواب وبر وسوزی تأخیر اتمه دیمکدن کنایه در• بهلو کرد احتراز اتدی
بوستین کرد اورا آنی تعییب اتدی دیمکدن کنایه در• بدواق• وبتواق• آرامکاه





مطلقا شهنامه ده شاهین اوتورده جق اغلج معناسنه در• دیدی که عربی ده میقعه
دیرلر• برك وبی اتام حریف یکماز شراب معناسنه اولدیغی فردوسی نك شو بیتنده
ظاهردر بیت به یکماز نبشت یکروز شاه• همیدون بزرکان ایران سپاه وله
تو با این سواران پس ارجمند• بیارای دل را بیکماز چند• بیواز کرد هر امید ورجا
اتدیم جمله سینه اجابت ایدوب رد اتمدی دیمکدر• پامس شده اپاغی باغلندی
قالدی معناسنه اول کمسنه ده ضرب اولنور که کند ووطننده معاشی اولمغله اقامته
وخرج راهه قدرتی اولمغله بر غیری دیاره کتمکه قادر اولمیه• بر کسی نفوذ بالله دیه جك
یرده ضرب اولنور• بر ریش از و آنده سؤال ایله معناسنه در• بدرس کبی بدست
باش آکاه اول دیه جك یرده ودخی تقصیر ایتمه دیه جك محلده استعمال اولنور•
سعدی شیرازی چو بر ولایت دل دست یافت لشکر عشق• بدست باشکر هر یا مداد
غوغا بییست• بر بنش یورك بوروسی که کویا باغار سیقلری طوغرا نوب وکسیلر
زیرا بریدندن مأخوذ مصدردر• ووبش ونمایش کبی که اخر لرنده اولان
حرف شین مصدریه افاده ایدر• اهل لغت کلامری بودر• لکن تحقیقی بودر که
الفاظ مذکوره وامثالی مصدر دکلردر بلکه اسم مصدر قبیلندندر ومطلقا
قطع معناسنه دخی کلور• بریدن کبی نته که شیخ نظامی دیدی بیت
دلی باید اندیشه را تیز وتند• برنیش نباید ز شمشیر کند• بادکش• وباد
بیزن• مروحه در که ترکیده یلپازه دیرلر• بوفروش عطار بوقی فارسیده
هستی وعربی ده کورك معناسنه در• ذکری عن قریب مرور اتدیکی
اوزره بودن لفظندن مأخوذ اسم مصدردر• بندروغ صوبی آخر موضعه
صالیتماقی ایچون مجراسینه وضع اتدکلری اغاجلر رودکه آب هرچه ببشتر
بیرون کند بندروغ سست کشته بفکند بیست ویك وشاق فلك بروجه
اولان قرق سکز صورتدن قطب شمالی اطرافنده واقع اولان یکرمی بر
صورته اطلاق اولنور• وشاق غلوم معناسنه در• بلکبجك طرفه وام عجیب
دیمکدر• بولك عسی ولمل موضعنده مستعملدر فارسیده باشد ونکیده اولکه
تعبیر اولنور انوری بیاد بولك ومکر چند سال بر دادم• مراخدای نداده
است زندکانی نوح• بلکك وبلکل آب نیم کرم که آنده ایلجق صو دیه
تعبیر اولنور• بیسراك بیر یا ایکی یاشنده اولان دوه کوچکی وامج ومعروف
اولان بودر که بیسراك اولدوه در که مادری عربی وپدری ایکی هورکوچلی
اوله که عامه تحریف ایدوب بسراك دوه دیرلر• بستر آهنك چادر
شب درکه تحریف ایدوب چارشاف دیرلر لیبی خوشا حال لحاف وبستر
آهنك که میکیرند هر شب در برت تنك• بان رنك• ترکیبی باغیرداق هم
دیدکلری درکه اطفالی بشیکده انکله باغلورلر عربی ده قماط دیرلر حکیم سوزنی
درکام مرا حلاوت شهد شهادتست• ای بیشتر نك شهد شهادت مکن نبونك•

در عمر خویش در تو نیاورده ایم شك • درمهد بسته اند بری کونه بانی رنك • مخفی
اولمیه که مصرع ثانی ده بیش رنك بیش که دیمکدر که بیش معروف زهردر •
وشرنك ده مراد حنظلدر • بدسکال بدکوی وبداندیش فردوسی یکی شربت
آب از پی بدسکال • بر از عمر هفتاد وهشتاد سال • بادذم بیهوده و باطل معناسنه در
عنصری چون بایشان باذ خورده آسیب شاه کامکار جنك ایشان عجز کشت و سحر
ایشان باد ذم • برغول • وبلغور • معروف درکه ترکیده تحریف ایدوب بلغور
دیرلر شمس فخری چند باشی برای شهرت وحرص پای بسته بطرّهٔ مرغول
مطلب مال وجاه وقانع شو • بدو تا نان وکاسهٔ برغول • بدرام • خرم •
وآراسته ومجلس دلکشا ونوسن که ترکیده عجمی آت تعبیر ایدرلر • بام چشم
کوزلك اوست قپاغندن کنایه در • بسته رخم طوغورمین خاتون که عربیده
عقیم دیرلر • بشکم • صفه که اوزرنده اوتوررلر مؤید خانه چون سرای جان
خرم • بشکمش غیرت فضای آدم • باشام مطلقا برده باده مستانه وباده
مستکاده زیاده کسکین شراب بالادو • بیکرلك شاطری محتشم برشاطرك
سرعت سیری وصفنده دیدی که چون شود از کرمی بالادوی غرق عرق
پای در کل ماندان همراهیش بیك خیال • بحل کن حلول ایله بحلی حلو لیق
بحلی خواست دیرلر حلو لیق دیله دی • یعنی حلول ایله دبوسویله دی • بدقمار
اولکمسنه درکه اصلا برفرد ایله حسن امتزاج اتمیه • خوش قمار آنك
مقابلی درکه هرکس ایله حسن سلوك ایدر حکیم ثنا خوش قماران
محبت را بنازم کز ازل هردو عالم رهن یك زلف معنبر کرده اند • بدبر تو
نی طالع بدستاره • وبداختر واختر سوخته • وبرطالع عبارتلری دخی
بومعنایه در برخی خانك فتحی ویانك تشدیدی • وکاهی تخفیفی ایله فدا
معناسنه در شیخ سعدی همی رفتی ودیدها در پیش • دل دوستان
کرده جان برخیش • بجای او آنك ایچون واکثریا جای لفظی مقحم اعتبار
اولنور • یعنی مزیده در نته کم سعدی دیدی نکوی با بدان کردن چنانست
که بد کردن بجای نیك مردان • یعنی به نیك مردان • برشکست خفیة قاچدی
وبرکوشه یه صاقلاندی دیمکدن کنایه در سعدی یکی فتنه دید از طرف
برشکست • پی باز نهادکیر وچکلدی دیمکدر • بغداد خرابست قاره آجدر
وبغداد خراب آج قارنده عبارتدر بیت بغداد خرابست اوخراسان
معمور کنم بنام بغراء • بکذ قولاغوز معناسنه درکه آندن بدرقه ایله هم
تعبیر اولنور که تکذ عبارتندن ترکیده یولسوز عبارتیله تعبیر اولنور شفائی
این نابلدان کوی دانش پرسند من نشان معنی بلوکردان صدقه در
کنایه در یعنی بلوی کیرودوند بریجی الصدقة ترد البلاء مضموننده مأخوذدر
محتشم هرکه که بخرامد بنازان قامت فتانه تو من هم نیاز آرم کنم جانرا بلو

محتشم
ای ز طبع تو طبعها خرم
وی ز عیش تو عیشها بدرام

شمس فخری [illegible]
چرخ بدرام تا که شد رامش
آذر کواکب چو خلد شد بدرام

خواجه کرمانی
بجان تو ای جان من زان تو
ز تن وجان من برخی جان تو

یکی در میان آمد و سر شکست

شیخ سعدی در ترجیع بند کفته
جانا برخی روی یار کردم
کفتم مکرش وفاست چون نیست
بر خیم و عیبر بین کیز مر
دنباله کار خویش کیرم

کردان تو



کردان تو • بیاض اول مجموعه درکه دیوان ده منتخب اولمش اوله وانتخاب
اولونمش ایکن دیوان دیرلر عرفی زمانه خواند و فلك بر بیاض دیده نوشت
که این قصیده بیاض بود نه دیوانی • باسك بجوالی نشاید رفتن ناجنس
ونادان ایله صحبت اتمك معقول دکلدر دیه جك یرده ضرب اولنور کمال
خجندی رقیب هجونده دیدی که قطعه خصمم که بکفت وخود درآمد بامن
ریشی چو جوال دیدمش تا دامن • کفتم که دران ریش ورو مرعقلم کفت
باسك بجوال در نشاید رفتن • برشکاف جل بست قاچدی وسیویشدی
دیه جك یرده ضرب اولنور طوسی بطوسی جامه ده کوافرین شهر • همی
خواهد که جل برشکاف وبندد • باوسربی آبی داوم • بنم انکله باشیم خوش دکلدر
بن آندن آزرده خاطر اولمشم دیه جك یرده ضرب اولنور اوحدالدین
صفاهانی درسینه زدست دل بی تابیهاست • وزدیده زتاب سینه ب
خوابیهاست • ای دیده بریست خون ای دل که مرا دیریست که باوسربی آبیهاست
پای برنج برکو • فلان کمسنه بنم خاطرم ایچون زحمت چکدی دیه جك یرده
از بهر ما پای برنج برد • وپای برنج کشید دیرلر • بسیار کس مرد بی کس بود •
اتباعی چوق اولان کمسنه نك ایشی بتمز • وکاری معطل قالور دیه جك
یرده ضرب اولنور زیرا اتباعی چوق اولان کمسنه نك اتباعی اولکمسنه نك
ایشنی بری برینه صالار کویا اولکمسنه اتباعی اولمین کمسنه کبی اولور •
نظامی یکی جفت هفتاد بس بود • که بسیار کس مرد بی کس بود • از ان
مختلف رای شد روزکار • که دارد پدر هفت ومادر چهار • بار خوت
باذکیردرکه روزکار جلب اتمك ایچون خانه لره ایدرلر • بر هوت دائره
صاحب تحفه برکار معناسنه در دیدی بو مقتن زلزله بهرامی
زمین از بومقتن از پای تا سر • چنانه لرزان که عاصی روز محشر •
بازکون وباشکون باشی اشاغی اولان نسنه ومعکوس اولوب عادة خلقه
مخالف اولان عمله دخی اطلاق اولنور رکن الدین مکرانی خاکپایت را
زخلق از دیده برسر مینهند • آری آری هست دائم کار هندو باشکون •
بران وان عامه تحریف ایدوب بیچاق بران وبرسی دیدکلری یدر ببر بیان
اول خفتان درکه رستم آنی قپلان پوستندن تیکوب کیرر ایدی بعضیلر
ببر در پسنده ایدی دیدیلر • نکو قبا وه در پسند اولدوغنده فردوسی نك
شو بیتی صریحدر بیت یکی جامه داردن چرم پلنك • بپوشد همی اندر
آید بجنك • وببر ارسلاندن شجیع برجانوردر که هندوستان طاغلرنده
اولور • برپروشان امت معناسنه در دقیقی شفیع باش بر شه ما برپی
زلت چو مصطفی برداد بر پروشان را پی وستان دخی بو معنایه در
باداشن مکافات حسن معناسنه درکه ایولیك مقابله سنده ایلیك تعبیر اولنور

کسائی
هر چه کونه جهدات دست خلق
بادچه کونه جهداذ بادجون

جمال الدین عبدالرزاق
... بلاذت مشغول احتلام
جنب ... دراید بر وزبادادش

نته كم باد افراه و باد آفراه مكافات بد معناسنه دركه ايو ليكه كملك تعبير اولنور
ناصرخسرو آن كن از طاعت ونيكى كه ندارى شرم چون بنيفش درا ن معدن
باداشن • بزهان عرفی ده غبطه تعبير اولنور بيت بپيچش ذلف تو است شب را غيرت
برتابش روى تست مه را بزهان • بردن محله لرده اولان ذوقاق باشى كه
اكثريا اطفال آنده جمع اولوب لعب ايدرلر انورى اى تورك مه بيار كه عيداست
وبهمن است • غايب مشوز موسمه بازى برزنست • صاحب اداة صحرا معناسنه
اولمق اوزره نقل اتدى بكهوچنان خر بشته بر كزين • اول كمسنه دركه هر شيئك
ايوسنى واعلوسينى اختيار ايدركه عرفی ده نقاد ديرلر • ومختار وكزين اولان
نسنه معناسنه وانتخاب ايتمك معناسنه دخى كلور • بابزن كباب شيشى تعبير اولنان
دمور واغاج كه انكله قوش كباب ايدر استاد عضرى معلقست وكرفتار وعاجز
وكردان • دل عدوت زبس كه اندروفريب وفن است • كهى چو مرغ هوا وكهى
چو مرغ بدام • كهى چو مرغ قفس كه چو مرغ بابزن نشست • جلوجوب دخى ديرلر •
بجه كو • ولد الزنادركه كوبا زوقاق ده حاصل اولمشدر عرفی ده ابن الطريق
وابناء الدها لين ديدكلرى كبى • باستو دهان دره كه تركيده اسنه مك تعبير
اولنور • صاحب تحفه وشمس فخرى آغز قوقوسى يعنى بخز معناسنه درديدى
بر موا انتظار معناسنه در • باردو اول طاباق دركه ميوه سى چوق اولان
اغاجك آلتنه وضع ايدرلر • باد ريسه آغرشاق ديدكلرى مدور نسنه دركه
خاتونلر اكلرينه بچورلر عرفی ده فلكه ديرلر • باره حصار وات • وحق
رشان • بادبره تراشه كه تركيبى بونقه ديرلركه اغاجى قطع اتدكن كوكيلور
باخه تحريف ايدوب قابلو باغه ديرلر • بتياره هر نسنه كه طبيعت
آندن نفرت ايده كسايى بر كشت چرخ ان من بيچاره چون كنم • آهنك جنك
دارد وبتياره چون كنم • بالكانه اول دمور پنجره دركه درون خانه ده اولانلر
آندن طشره ده اولانلرى كورر • لكن طشره ده اولانلر آنلرى كوره مز • واكر
اول پنجره اغاجدن اولورسه آكا پنجره اسمى خاص اولور • بلاوه ايكى
باء موحده ايله فاسق وفاحشه خاتون معناسنه در • لكن شيخ عطار
بلاويه ديوب باء نانيه يى باء خطى ايله دايه لفظنه رديف اتدى
عطار زبان بكشاد دهرمزاى بلاويه • ندانم چون تو جادو هيچ دايه •
وبعضيلر بلاويه بناه وباطل معناسنه در ديدى • سوزنى هر آن ثنا كه زبهر
تو ميشود تركيب • چو هرزه كفتن تو باوه وبلاويه بود • بخسته عاجز
معناسنه در ودرمانده معناسنه دخى كلور • تركيبى بوزغوت تعبير اولنور
پس بى لفظى لفظى ايله خسته لفظندن مركب اولور • واضح اولان
بو معنا اولمق ملاحظه اولنور خسروانى دل خسته ومجروحم وبخسته وكمراه
كريان بسبيده دم ونالان بسحر كاه • بيغاوه سرزنش كه عرفی ده تقريع •

وتركيب

بيت
بجاى مرهمى باداش نيكى
بجاى مرىدى باد افراهى

مثال لمعناى ثانى خلوق المعانى
چون ميدهى مراجو عطاهاى بسر بزين
جز بزين چه آيدم اداه افزاخيا باه

مثال لمعناى ثالث ابن يمين
تنا هاسيرن اكرچه فرق نميهد
اندر ميان اهل هنر كاه بسر بزين

وتركيبى باشه قالقق تعبير اولنور • برونده ميوه سبدى بذيمه وبذيمه يافه يه
تيكديكلرى توكمه بوزه تركيبى دخى بوزه ديرلركه اكثريا طاريدن ياپارلر ابن
يمين زدونان چون طمع دارى كرمهاى جوان مردان خرد داندكه درعشرت
شرابى نايد ان بوزه بر ساله كهنه معناسنه كه مرور ايام ايله اسكيمش اوله لهذا
سال خورده ايله دخى تعبير اولندى • باد روزه دخى كهنه جامه معناسنه در
بعضيلر روزمره كيدكلرى ثوب در ديدى وحسبى روزمره اكل اولنان
طعامدر ديدى • بارو زه دخى بو معنايه در • باشومه وباشامه خاتونلر هم
باشلرينه اورتدكلرى چادر • بر بسته نماسى اولمين نسنه بر رسته نماسى
اولان نسنه ميرزا ابراهيم بر رسته ساق اولمين نبات در ديدى • برنامه
وسرنامه مكتوب عنوانى دركه فارسيده آمرزيده باد آنكه بفاوت جاى
برساند تصريح كبى • بنكاه رخت ومهمات وضع اولنه جق مكان • ومطلقا
منزل معناسنه كلور وآصلى بنه كاه دركه بنه رخت واسباب معناسنه
اولديغى خسرو وشيرين ده شو بيت ده منفهم اولوربنه در بلك
نكارستان نميانده نكارستان نكارستان همى راند • وبنه مكان معناسنه
دخى كلور مخزن الاسرار ظلمتيان دابنه بر نوردكن جو هريان را زعرض
دوركن • بانزيم كيجه دن برحصه ديمكدر • مثلو بانزيم نخستين وبانزيم واپستين
ديرلر كيجه دن جزو اول وجزو آخر معناسنه • برباره • وبرواره • ووزواره
اول حجره كه آخر حجره نك اوزرينه ياپلمش اوله • بده • وده • لفظلرى وبى
معناسنه اولديغى كبى وزن معناسنه دخى كلور بزنت وزن كبى كمال
اسمعيل چون ديد كرد غمزه بچيره دستى برقصد دلم كمان ابرو بش زه
از بسته همى كرد اشارت كه مزن ان كوشه بادام همى كويد ده • كذلك
برسد لفظى يتيشه معناسنه اولديغى كبى برسائل عطيه سؤال اتدكده الله ويره
ديه جك يرده دخى استعمال اولنور طوسى كفتم ان غمزه خندنكى بكدا باه
برسان • چشم برهم زد وكفتا برسد درويشان • بيشانى دار وسخت
بيشانى • وبيشانى ادبسز وبك يوزلو ديمكده كنايه در • بيكانه خرست
وبيكانه دوست • احباب ايله كرم اختلاط دكلدر صوو قدر ديه جك
يرده ضرب اولنور • زود آشنا واشنا رو • آنك مقابلى در ولى دشت
بيانى ايكى متقابل مثلى جمع ايدوب ديدىكه بيت از كفت غير بامن
وبرزغم من بغير • بيكانه رو چرشادى وزود آشنا چو غم • بيرآموز است
برعملك كه تحصيلى بيرلك وقتنده دخى ممكن اوله اول عمله كاربير آموز
ديرلر طوسى رندى آموز طوسى ان رندان • كه چه اين كار هست بير آموز
اوحد همچو فرهاد از غمش روزى بصحراها روم • تا نه بينند اين جوانان
عشق بير آموز را • بيراين كار رمز برقلون ايشك بغايت اهلى يم ديه جك

بيت
ابر دوام
يكمنه سوار هر دم ... ماه پيكر جاى درين
...

قسم ايمان ده ... ده فكرده شيلك
... سخن ...

اوحد الدين
دى باغ شدى سرو سرو فتنه سر كى
سنبل ز نسيم تو بر افشانى كرد
كل روى ترا بديد چو صبح كرد
از هر جه كفتند بشنيد زرد

سلمان
غمزه وچشم تو شوخند ولى امردانه
ابروانه تو بيشانى از ابيشان بر سر

...
بيكانه دروشدم ز جهل آشنا و يار
بانده مكن بيرونى تو چشم آشنا كه

پرده ضرب اولنور بیت کرچه دارم بهر سودای جوان نقد حیات • پیر ان کارم چه غم کرمی شوم بی اختیار • بی صرفه کفت اولمقسنه حقنده ضرب اولنورکه کندو حدینی تجاوز ایدوب اوزرینه دوشمیه جك سوز سویلیه هاتفی غیربا ده بکشاد لب در جواب • ز کفتار بی صرفهٔ ناصواب • بصرفه کوی کند وحدیکه کوره سویله دیه جك یرده تکلم اولنور • پرورده کوی اول فکرایله و آندن صکره سویله ع اول اندیشه وانکهی کفتار بیت سخن دانان سخن پرورده کویند بروی یکدیکر بابرده کویند باستان و بیستان حشر وز اید اولان کلام که متکلم آکا معتاد اولمغله کلام منك اثنا سینه ادخال ایدن زیرا هر کس بر لفظه معتاد اولمشدر بعضی مثلا لفظنه و بعضی بوکرم لفظنه و بعضی حتی دیمکی عادت ایدنمشدر اکثر اهل لغت بر وجه اوزره تفسیر اتدیلر ومعیار جمالی ده دیدی که باستان و بیستان یعنی فلون و بهمان واستشهاد ایچون شو بیتی ایراد اتدی که بیت با وجودت از شهان باستان بر زبان نارد فلك جز باستان • بز قدم وبی قدم زیاده مشوم اولان کمسنه دن کنایه در بی بدر ومادر بخطاولدالزنا دیمکدر • بوشیر زنخ حرامی دن کنایه در زیرا خیر منزلجیکه لرینی معلوم اولمق ایچون سترایدر • و کاهی باشلرینه بر شی اورترلر • پشت کرمی میکند • فلان کمسنه یه انتساب واستناد ایدوب غیر یلره ظلم وجور ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور • نو دولت اولان کمسنه مال بنجروزه مستعار ایله نکبت ابلسه سر کرانی کند دیدکلری کبی وحشی یزدی مدح علی ده رصر عقد اندیکی قصیده ده دیدی که بیت شها دادزین تاکسان زمانه فغان زین خسیسان اخر زمانی • تصوف سفرلات شاه پشت کرمی برد مه ز دستان شاه سرکرانی • پیش دستی کرد سبقت اتدی ترکیده تیز طاوراندی و تیز طوتدی تعبیر اولنور جامی قدس سره قتل من خواهد ز بکسو غم ز دیکر سو اجل • پیش دستی کوکه نبود دست پیشین را بدل • سبك دستی و آتش دستی دخی بو معنایه در بی تک حوصله سز دیمکدن کنایه در تک بر نسنه نك عمقی معنا سنه در عمقی اولمیان حوض البته طار اولوب آز بها نه ایله صوتی منکدر اولور محتشم جاه زنخدان آتش پز ای دیده و کاردی مکن که اندرته دو زنخ فتد جان من بی تمه دکربی دوستان عید کردم کد رسد صفا وذوق اتدیم دیمکدن کنایه در کمال خجندی رقیب ای کاش ادنا که چو ماه عید میشد کم • که تا بی دوستانی عید میکر دم بد لخوا یان • پیش افتاده سرکذشت که ترکیده باشنده ن زمانه سابق ده کچن احوال تعبیر اولنور خسرو هر ساعت از مژکان خود خون دلم پیش او فتد • زیر ناکی بخت من انیست پیش افتا دمن • پیش خرد بربا خرد بابی دن کنایه در ومنافق معنا سنه دخی استعمال اولنور وحشی دو مذمت شعرا زمانه بیت سا سدن دونا شاعر تمامی پیش خرد بربا • برابر مونس خاطرپس سر دشمن جانی

پیش



پیش دبیر اوست آنك طرفنده وخیرخواهی درد یه جك یرده ضرب اولنور هاتفی عبید ان رسیدا ز هزارش یکی • بود باغرا پیش رس اندکی و برایشه جمله دن اول سرعت اتدی دیه جك یرده پیش رسی کرد دیرلر • واول کمسنه یه پیش رس اطلاق اولنور نته کم هاتفی نك شو بیتندن ظاهردر بیت بمنزل رسید از همه پیشتر • بود عزت پیش رس بیشتر • صاحب دستور بیت مذکوری معنای اول ملاحظه سیله شاهد کتوردیکی خطاء فاحش در پیشکار مطلقا خدمتکار که غلام دن عامدر • وامداد و اعانت ایدن کمسنه یه دخی پیشکار اطلاق اولندیغی انوری نك شو بیتندن مستفاد اولور بیت بحل و عقد جهان را نمانده ایست دکر که پیشکار قضا و مدبر قدرست • بی ظرف بی حوصله و نا مستعد کمسنه یه دخی اطلاق اولنور و بی حوصله ترکیده قورساغی طار عبارتیله تعبیر اولنور مثلا آز شراب ایله زیاده مست اولان و آز بهانه ایله غضبه کلن کمسنه یه بی حوصله دیرلر وحشی یزدی می ز رطل عشق خوردن کار هر بی ظرف نیست • وحشی باید که بر لب کیرد آن پیمانه را • بستکانی عسکر و بر دکلری علوفه در که جرم دخی دیرلر • بارانی یاغمورلق دیدکلری لباسدر یاغمور یاغد قده کیرلر انوری تا چه ابریست کمان شان که باران بارد • آسمان بر سر خود شیشه کشد بارانی • بی بی زوجی آنده خشنود اولوب نیك نفس اولان خاتون • پیکانی عروسی که ترکیده دو کون و عرس ده و لیمه دیرلر بیوك کلین معناسنه در • برنجی کرد • کبر و تفاخر اتدی دیمکدر • بادکنجی اول ریح در که آرقه ده حادث اولدقده بلی ایکی قات بوکر • بیچ باد سرطان که لنکج تعبیر اولنور بر ساء • اول کمسنه در که خبر تجسس ایدوب چوق چوق سؤال ایدر • پایاب صونك عمقی اکر بغایت درین یعنی عمیق صو دیمك مراد اتسه لر آب بایاب نایاب دیرلر • پایوب اول اغاج کورك در که انکله قارکورورلر • پاکوب رقاص معناسنه در اسدی ترا شاید این کل رخ سیم تن • که هم پای کوبست و هم نای زن • پای خرست و پای خست اول نسنه در که آنی ایاق ایله بك بك باصوب جکنه یه لر • پیشادست نسیه مقابلی بیشادسته در که نقد معناسنه در لبیبی ترکیده ویره سی تعبیر اولنور • ستد و داد ستد و داد جز به پیشادست • داوری باشد و زیان و شکست • ارضاع عبارتی ترکیده الیش ویریش دیمکدر • بازاج دایه معناسنه در که اطفال ایچره طوتارلر منصور شیرازی بناز مادر ایام طفل بخت ترا • بزرك میکند اندر کنار چه بازاج • پنجه بند پست آلتنه عطاب باغلودی معناسنه در که باشی اغریان کمسنه لر باغلو دیکی کبی پنجه بار فارسینك ضمی ایله پیشانی معناسنه در نته کم عسجدی دیدی بپنجیده دلم جوت به پنجه بکم • به بند و برغم دلم پنجه بند • پای مزده



نمس فخری
ابعا اسحق آن شاه عادل ار صت
به پای علوش دول پای خواست

نلی نظامی
شه اول زر مرادی سپرده
کز او مطیر ایل حیلی سپرده

زکیده اياق کراسی تعبیر اولنور پهلو کند وپهلو تهی کند از واندن بر کناره چکیلور
و بو طرفه کیدر دیمکدن کنایه در پیشداد اول کمسنه درکه جمله دن اول حاکم
حضورینه واروب تظلم ایده ودخی اول حاکمه اطلاق اولنورکه مظلومك غورینه
مطلع اوله لهذا اهل فارس هوشنگ نام پادشاهه پیشداد دیدیلر عادل
اول معناسنه پخته خوار کدا وسائل ودامادة دخی اطلاق اولنور پیشیار
اول قاروره درکه خسته نك بولینی آکا وضع ایدرلر پای کار وپای کار
مصطلح سپور مکر تعیین اولنان کمسنه ومطلقا خدمتکاره دخی اطلاق اولنور
پای وپر عبارتی قدرت وطاقت دن کنایه در شهنامه ستودان همی سازد نی
زال زر ندارد همی جنك را پای وپر ستودان مزارستان معناسنه در برند او
جوهردار قلیج دیمکدر پذیرفتار وپذیرفتکار قبول ایدیجی معناسنه در مثلا
عذر قبول ایدن کمسنه یه اطلاق اولنور عذر پذیرفتار وپوزش پذیرفتکار دیرلر
پرخاشخر بهادر دیمکدر پری دار جن طوتان کمسنه خواجه سلمان
ساقی بزم پری جام پری دار بود جون پری دار کف آورده بلب زان باشد
بر آمد قفیز تنی بر شد پیمانه او مثلی کبی در یعنی عمری آخر اولدی بشت دار
وپشت نمود فرار اتدی دیمکدن کنایه در بجل بازی کرد آشیق اوینادی
دیمکدرکه بجل جیم وباء عربیه مضمومه ایله آشیق دیدکلری کموکدر
بر بار اول خاتون درکه وضع حملی قریب اولمغله قارنی بویوب حرکته قادر
اولمیه هلالی زن بر بار شد مرد پرخواره کز وصد ناخوشی زاید بیکبار باردار
میوه سی چوق اولان اغاجه وحامل خاتونه وبر کمسنه نك تحت متنفذه اولوب
محجوب لحسانی اولان کمسنه یه اطلاق اولنور بوسنین اودر ید آنك
غیبنیی اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور برکار مطلقا صنعتنده ماهر اولان
کمسنه در شیوه وناز بابنده ماهر اولان محبوبه بجوان برکار دیرلر وتیر
غمزه ایله عاشق کش اولان محبوبك غمزه سینی وصف ده غمزه برکار دیرلر
محتشم ساغر زده می آبی وکیفیت مستی از غمزه صید افکن برکار تو
پیداست بر کرده پی جوق سیاحت اتمش وآشمش یورتمش کمسنه ده
ضرب اولنور بر لفظی اصلنده طولو معناسنه در لکن طولولق کثرتی مستلزم
اولمغله بر دیوب جوق مراد ایدرلر لهذا بك اوجوز اولان نسنه یه
بر مفت وبك آز دیه جك یرده بر کم وجوق اکل ایدن کمسنه یه برخوار
دیرلر بیرون شو کرد مسامحه اتدی وجوق قایرمدی مثلا مضر اولان
نسنه نك ضرريني فكر ایتمیوب ارتكاب اتسه ضرب اولنور نته كم حضرت
مولانا مثنوی یه طعن ایدن کمسنه لر حقنده دیدی که بیت ای سك طاغی
تو عوعو میکنی طعن قرآن را برون شو میکنی پخته جوش اول شرابه درکه
بر آتش ده قاینامش ورنکی مکدر اولمش اوله پك ولك هنرسز

سعدی
بلبله کلزار دریه جك نشت بخت
سر زنده وهست سعدی کر عشقش

وحشی
نخستین کار دان استاد برکار
نمی جنباند از جا پای برکار

ومعرفتسز



ومعرفتسز اولمق وکاهی لك وپك دیوب مهمات خانه مراد ایدرلر بیت جولوت وبوت
شود نار ومادر مرد فقیره چه میکند خر وپز یا چه میکند لك وپك پالیك ایاغه
کیدکلری چارق تعبیر اولنان کون پجوالك بر لسانی لسان اخر ایله ترجمه
اتمك پاچنك اول کوچك پنجره درکه بعض کوشکلرده ایدرلر بر کوز ایله
طشره یه باقمق ایچون پاسنگ اول نسنه درکه ترازونك کفه لری برابر
اولمدقده بر کفه سینه وضع ایدرلر عامه تحریف ایدوب پرسنك دیرلر لکن
پارسنك دخی بو معناده لغت در کاتبی بست دوران بر کوی چرخ چندین
سنك وخاك لیك در میزان حکمت کم غود ان پارسنك عادتا اول نسنه
طاش پارسندن اولمغله عبارت مذکوره پاره سنك دن مخفف اولمق ملاحظه
اولنور پالاپاك اول پك ومحکم نسنه درکه مرور ایام ایله خلل پذیر اولمیه
پای دام اول قوش مثللو نسنه درکه صیادلر صید جانورلر ایچون کذلك
اول دانه درکه دامك یافخك بر طرفنه وضع ایدرلر عربی ده آکا ملواح وترکیده
یم دیرلر وخاقانی نك شو بیتنده نفس دام معناسنه اولمق منفهم اولور
بیت کفتم به بارکاه ملك نك توان رسید کفتا توان اکر نشود حرص پای دام
بنا مرغ خم چشم دفعی ایچون اتدکلری تعویذ بر ده شناس مطرب بلند بین
دریا کناری ساحل البحر معناسنه بری خوان افسون اوقیان کمسنه برز واسید
اوراك آکا الی ایله یاپشدی بك میدر بو مشتاق میدر بلمك ایچون برو ازه اول
طعامدر که تفرجکاهه کیدن کمسنه نك آردنجه کونده ررلر باده بان شبان
وبکاهبان معناسنه در بیهوده کلوم معنی دار ونافع مقابلی بیهوده در
پیشکاه وفایی دیدی که اول فرش درکه اوکلرینه دوشرلر ومعروفی نك
شو بیتی ایله استشهاد اتدی بیت بدیدم یکی خانه محتشم زنخ دیدم ابجاونه
پیشکاه شرفنامه ده صدر مجلس معناسنه در دیدی که بو نده اقدم مقدمه
ثانیه ده کاه لفظنك معناسی بیان خلالنده بو معنایه اولدیغی تحقیق اولنمشدی
وصدره دوشه دکلری فرشه دخی دیرلر وفردوسی برقاج موضعده پادشا
صاحب تخت معناسنه اولمق اوزره ایراد اتدی نایبه ذا دعربی ایله اول
نامه درکه پادشاهلر بر کمسنه یه ویررلر که هرکس آکا اطاعت ایده لر
وآنی هرکس پادشاه طرفندن منصوب رئیس بیله لر دیو پاچیله پایوش
معناسنه در لکن عنصری چاچله عبارتیله ذکر ایدوب پابوش مراد اتدی
بیت کرفتم بجایی رسیدی بمان که زوین کنی سندل وچاچله سندله
دخی پابوش معناسنه در فارسیده پای افزاد وکفش دیرلر پاخره قابی
اوکنده اولان اوتوراق تخته سی تعبیر اولنان موضع پشت مازه اوکوزغه
تعبیر اولنان یومری کموکلرکه مصرع پشت دخی دیرلر پری سای وپری
افسای افسونه اوقیان کمسنه بری بوی کریخت ترکیده سکرده قاچدی

وبعضیلر قضیه ملاحظه ده دیکی ایدی که
سکه جیم ایله ترجمه ات
حکیم طوسی ده بیم میزان
زده لطفك اسلمه پاسنك
ثمه ده اوله ذهنك

نمره افاقی کفت
هر ان برو اسید آن انعام ولد
در کف خورد بدیم

نخ ذنلیجه دیدکلری
دوشه درد مد

نظامی
بدون تن پای اندرین پاچیله تنك
سرکفش تنکه اوده پای دانك

تاجدی معناسنه در• دوان دوان کر بخت دخی بو معنایه در بارکی قحبه معناسنه در
والله اعلم باب التاء معلوم اوله که تا لفظی اکثر یا فارسیده تعجب
مقامنده استعمال اولنور جامی من پس زانوی غم تا بار هجرانوی کیست•
خاطر من سوی او تا خاطر اوسوی کیست• صاحب بحر دیدی که تا لفظنك
درت معناسی واردر غایت حتی کبی• وتعلیل وتوقیت وقات که آصلنده
تای در کاشانی دیدی که تا لفظی جفت مقابلی در ونیمهٔ خروار که ترکیده
دخی تای ودنك دیرلر وسازلرلك تاری معناسنه کلور که یکتایی ودوتایی
دیرلر• ومقام تحذیرده دخی استعمال اولنور مسعود سعد تا نکویی چو شعر
میخوانم که این چه بسیار کوی کشتها نست• وکاهی اداه شرط اولور بیت
تا پریشان نشود کار بسامان نشود• شرط عقلست که تا آن نشود این نشود•
مخفی اولمیه که تو لفظی دخی قات معناسنه اصلی توی در وتا ایله تونك فرقی
بودر که توده قاتیك بری آخر قاتی محیط اولمق معتبر در• وتاده معتبر کلدر
مناور بسمان دوتا وسه تا وپیاز تو بر تو دیرلر ترکش ریخت مغلوب اولدی
دیمکدن کنایه در سپر انداخت دیدکلری کبی• پوشیده اولمیه که ترکش آصلنده
تیر وکیش درکه ترکیده بلکك دیدکلری ظرفیك اوق وضع اتدکلری طرفنه
کیش ویای وضع اتدکلری طرفنه قربان دیرلر نته کم بو بیت دلالت ظاهر در
کشیدند رستم دلان زبان ترکش خدنك وزوقربان کمان تلاش
معناسنه در ترکیده دوکوش طالاش دیدکلری بوندن محرف در• تر زبان
حاضر جواب اولان کمسنه دن کنایه در عرقی چون دراید همت مطلب شکافت
درسؤال تر زبانی چون تنا خشك ماند در جواب• تن فرو داد• وتن داد•
عبارتلری منقاد ومطیع اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور• تن نهاد• دخی
بو محلده استعمال تن زد اسم اولوب اوتوردی دیمکدن کنایه در• تشت او
زبام افتاد رازی طویولوب میان خلق ده رسوای اولدی دیه جك یرده مستعمل در
تشت لکن دیدکلری ظرف درکه طشت آندن معرب در• ولفظ لکن فارسیده که
حالا دیارمزده شمعدان دیدکلرینه فارسیده لکن دیرلر وظاهر درکه ظرف مذکور
محل مرتفعدن ساقط اولد قده صداسی چوق یره دك کیدر• واکثر خلق استماع
ایدرلر تابدان پنجره معناسنه در• پوشیده اولمیه که روزن اول دلوکدر که خانه یه
ضیا کیرمك ایچون آچارلر خانه نك هر طرفنده اولورسه وهر نه شکل اولورسه
اولسون وپنجره دوزندن خاص در زیرا پنجره وضع مخصوص اوزره نفلرکاه
آچه قلر بدر• لهذا خانه نك تپه سندن آچه قلری دلوکه پنجره اطلاق اولنمز•
وپنجره دن مقصود آصلی خانه یه ضیا داخل اولمق دکلدر• بلکه طشره یه باقمق در
ودخول ضیا پنجره نك لوازمندن در• آمدی تا بدان لفظی روزنه لفظی ایله
تفسیر اولنمق مناسب اولدیغی ظاهر در• تنك روی یوزی یومشاق تعبیر

اولنان



اولنان کمسنه دن کنایه در کمال اصفهانی حی بکویم همه کس را در روی• کرچه آداب
تنك روی ترم• تنك چشم وتهی چشم ترکیده آچ کوزلو دیدکلری کمسنه دن
کنایه در• وحسد ایدن کمسنه یه دخی اطلاق اولنور مثلا بر کمسنه بر محتاجه
ادنی احسان اتدکده حسود یك کوزینه بو یولك کورونمکله حسد ایدر نته کم
مشهدی بر حسودی هجو وآکا بد دعا ایدوب دیدی که بیت الهی کور کردی
از کمال تنك چشمیها• کر در چشمت بود خاك سیه کحل صفاهانی• نوادر
الامثالده دیدی که تنك چشم اکرچه اکثر استعمالی مقام ذمده در لکن
کاهی مقام مدحده استعمال اولنور نظامی می ومرغ وریحان واوان چنك•
تن تنك چشمان در اغوش تنك• که محبوب دن کنایه در تر شود آزیجق
سنده دن ایصجنور وترکیده سهل شیدن آلینور دیه جك یرده تکلم اولنور
بیت تر شود لاله چو بر داغ دل پرخونش• زیر لب خنده زند غنچه ونرکس
چشمك• چشمك زدن کوز قورپوغی ایله اشارت دن کنایه درکه ترکیده
کوز قیپمق تعبیر اولنور تب دارد نامربوط سوز سویلر وهذیان ایدر دیه جك
یرده مستعمل در صایقلور تعبیر اولنور بیت کفتم ای شوخ مرا آتش
تو سوخته است• کفت ای عاشق مسکین مکر تب داری ع ترا هرکز نداشتم
بدین نامهر بانیها بنم سندن امیدم بو دکل ایدی ماموللك خلاف
ظهور اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور ترازوی پرلا رسنجان• نیزه دن
کنایه در تردامن آلوده چرکاب معصیت اولان کمسنه یه اطلاق
اولنور ته وبالا زیر وزبر واضطرابدن کنایه اولور تراب تانك فتحی
ایله ترکیده صیز نتی تعبیر ایدرلر که عربیده رشحه دیرلر که بردن اقدن
طشره صیزار وتوسیع ایدوب سائر مایعاتده دخی استعمال ایدرلر
تکاب اول زمین درکه آنده صو غوز ایدوب جابجا اوزرنده کوچك
حوض کبی• قاله تنك یاب اول سنه درکه آکا واصل اولمق عظیم
زحمته محتاج اوله تنبلیت کوچوك یولك که ترکیده دخی مستعمل در
ترنك وفرنك بر اکنده وپریشان معناسنه در تارومار کبی تن فتح
اول صارب واینجه یولدر که آنده مشقت ایله عبور اولینه فخری
رهِ مقصد بود نزدیك وآسانت• بنا شد دوروی سامان وتر فنج• تسلیخ
سجاده ومصلی له زبیم محتسب قهرا ونهد زهر بجای چنك ودف
وجام مصحف وتسبیح تند وخند• دخی تارومار معناسنه در که الفاظ
مذکوره ده اولان جزء ثانی اتباع در• نته کم مقدمه اولیده بیان اولندی
تنومند تن درست• وتوانا• وشاد• وخرم معنالرینه کلور• تار تار• ذره
ذره وپاره پاره معناسنه در حکیم سنایی بنکرید اکنون بنات النعش
وار از دست مرك• نیزه هاشان شاخ شاخ وتیرهاشان تار تار•

تیزویر• تیز فهم وحدت ذهن صاحبی اولان کمسنه دیمکدر شهنامه‌ده هان بچهٔ
شیرنا خورده سیر• شناسدهمی موبد وتیزوین• وفایی دیدی که ویرحا فقطه
معناسنه‌در لبیبی یکی تیزوین وبسیاردان• کز و نیست اسرار کیتی نهان•
تار وتور زیاده مظلم وسیاه معناسنه‌در• تجره• مژ حام زاده لك اتمك
دیمکدر که عبارت مذکوره فارسیانك موضوعی ومصنوعیدر• حام زاده لفظندن
مأخوذ ومرکبدر تازباز غلام پاره دیمکدر• وتازنجین ومخنث اوغلان در که
مبتذل اولمغله اراذل ایله صحبت ایدر روحی اسب سوار اولدیغنی روایت
ایدوب دیدی که بیت بکرفتمش مهار وشدم بر فراز او چون آنکه تازباز شود
بر فراز تان تلو توف اول کمسنه‌در که مسخره‌لق ایچون کندوی موحش صورته
قویوب خلقی تخویف ایدر شمس فخری نباشد فیلسوف آن کس که باشد بهر زشتی
ونا پاکی تلو توف ترغاق کیجه وقتی پاسبانلق اتمك مطقص بردر که میمون تودر
نوبت ترغاق• میران ومهان برعدیاب برآری• تلوق بکسر لتا فرج معناسنه
عامه تحریف ایدوب دیلوق دیرلر توشك تحریف دوشك دیرلر• وفا رسیده
جامه‌خواب وبیرخانه دخی دیرلر که بیرخانه جامه‌خواب خانه معناسنه‌در•
تاوتك شیخ منحنی معناسنه‌در بیت بیکتا دکر بیشتر تاوتك که باشد که بیشی
بردکاه تك• تبوراك دف معناسنه‌در رباعی درهجر کسی ای خ بدرت
بدشت خاك زری• ماماث دف دور ویه چالاك ندی• ان بر سر کورها
تباوك خواندی وین بر در خانها تبوراك زدی تاپاك قلق واضطراب
معناسنه‌در امیر خسرو تاپاك جان ازحد کذشت• افتادکان دابر درت•
بربیم بسمل کشتکان دستوری ده نازدا تهی وتهلك عریان اولان کمسنه‌نك
تهك اتباع در ترنك آغز تفنکی تعبیر اولنان آلت تلنك کمالق اتمك که کدایه
تلنکی دیدکلری اکا نسبته ایله‌در حکیم سنایی راستخواهی بدین تلنك خوشم
این کنم بر که بارخلق کشم• ترنك یای دن اوق آتلدقده ظهور ایدن صدا• ووقت
جنکده متتابعًا یایلردن ظهور ایدن صدا اوه ترنکا ترنك دیرلر• توبل اول
کمسنه‌در که آلتی نك یوقاروسنده قیل اولمیه که اکا دخ جکاز دیدکلری
قسم اسماده مذکوردر رودکی پشت کوز وسر توبل وذوی برکرد ذنیل
ساق چون سوهان ودندان بر مثال استره تال وماك• تاروماك معناسنه‌در
تهمتنك فتحی ایله بویوکلك ده نظیری اولمین کمسنه‌در تهمتن بدن
مرکبدر عظیم الجثه اولمقده نظیری یوق معناسنه شهنامه یکی آفرین
کرد سام دلیر• که تنها بهر تب ایمان سال دیر• تهم کوزه دوشن برده معناسنه‌در
نشتیهوان اوزره نه طعام اولان تبسی تیمار وغم• وفکر وغم چکمك ویرکمسنه‌یی
محافظه اتمك تیم کاروان سرای عطار سالی بکذشت که اندرین تیمارم•
تا دست تو کیرم وسوی تیم آرم بیت من زیتم تو بتیماد کر فتار شده‌ام

ابن یمین
زکس نشان سروری اندجبین
تو بیند اکرچه





توبه تیمار مهل باز بر تیم آرم• ترزفان ترجمان معناسنه‌در توك وتونشکان
کلمنی دیمکدر تترنبو وتمانجم تمسخر ولاغ ولطیفه معناسنه‌در سوزنی
لیکن زبان کردم از شرم مردمان که اندر خود تماخم وتترنبو شوم ترندق
وبخیل ولئیم وترفی دوه دیمکدر کنایه‌در سعدی نبالید درویش از ضعف
حال بر تند دوبی خداوند مال تب باده اول ایسته دتره‌مه سی در که طلوق
حادث اولمقدن حاصل اولور تب بازه ایسته طوتمغه باشلو دقده حاصل اولان
کرینمك که بازه لفظی یازیدن دن مأخوذ در کرینمك معناسنه که عربی
تمطی دیرلر• تریوه اول بولدر که هموار اولمیوب دره‌لو تپه‌لو اوله لطیفی چون باد
بر نی بر کریوه• چون باد وونده بر تریوه• تبنکه اتمك بیشود دکلری تنور سوزنی
منت از خلق بهر نان چه بری که جهان چون تبنکه نا سنت• پوشیده اولمیه که
تبنکو وتبنکه عبارتلری صندوق وغله وضع اتدکلری قوبی معناسنه‌در سوزنی
بتبنده تنور معناسی ظاهر دکلدر• بلکه اکر تنور معناسنه اولسه لفظ نانك
ذکری عبث اولور پس معنیین مذکورین دن هر بری مراد اولسه مناسب
ملاحظه اولنور خصوصا که معنای ثانی بغایت انسب در• والله اعلم تورره
جفت معناسنه‌در که عربیده زوج تعبیر اولنور• خاطره خطور ایدن
بودر که لفظ مذکور ایکی جزؤدن مرکب اوله بر جزئی تودر توی دن مخفف
قار معناسنه وجزؤ آخری دوه‌در که اصلی کتمك معناسنه اولان رفتن دن
مأخوذ اسم فاعل در که وصف ترکیبی صورتنه افراغ اولنمشدر معناسی
معًا مشی ایدیجی دیمکدر• وجفته تخصیص ایچون آخرینه ها نقل الحاق
اولندی پس یکتور ومقابلی اولوب زوجه اطلاقی صحیح اولور• پس مؤیدا لفضلو ده
تروه سرمه وزنده وترووه شکوفه وزنده ولسان الشعراده تروه غوره
وزنده جفت معناسنه دیدکلری تحریف اولمق ملاحظه اولنور• تن شوی
آقار چای ده صو مجمعی در که آنده غسل ایدرلر ترکیده اکا کولد وبعضا دخی
دیرلر• بحره خانلرده بیلاوشق صوبی دوکدکلری قوبی در دیدی بو معنایه
عبارت مذکوره‌نك قطعا دلالتی یوقدر خطا اتمشدر مع هذا امیر خسرونك
شوبیتی بیان اولنان معناده صریحدر بیت بتن شوی جامه زتن دور کرد•
شب تیم درچشمهٔ نور کرد• تیاو داره آنك حمایه واماننده در دیه‌جك
یرده ضرب اولنور• مورد مثل بودر که ملوك ماضیه‌ده عادت بو ایدی که
برکمسنه‌یه امان ویرسه‌لر ترکشنده بر اوق چیقاروب اکا ویرور ایدی
وهرکیم آنك الندنه اول اوقی کورسه حمایت پادشاهی‌ده اولدیغنی بیلوب
اکا تعرض اتمز ایدی خاقانی یك خدنك از ترکش آن شحنه باش از عشق•
زد عقل ازبیم چرخ جان ستان او وبه ام• تهی پای• وتهی دو عبارتلری
ترکیده یوکرولك دیمکدر کنایه‌در لکن ینه ترکیده بوش یلین دیه‌جك یرده ضرب

اولمق اصح واصوب در خاقانی نك شو بیتنده معنای اخیر بغایت ظاهردر بیت
دل بر دردتهی در بدوای نرسید • خود دو د بر سراین دردمکرمی نرسید •
کذلك حضرت جامی دیدیکه دوم براه غمت ان غبار غیر تهی • بجست
وجوی تو چو من کسی تهی دو نیست • تنك شراب چوق شراب ایچمکه تحملی
اولمین کمسنه دن کنایه در بابا نصیبی آخر حسن آن صنم راه زد این خراب را •
بوی بس از می که بیر تنك شراب را • تیر بر تابی اوزاغه آتیلان اوقه دیرلر
اوحدالدین کشیده چو کمان دشمن مرادر برین • مرا ز پیش میفکن چو تیر بر تابی •
ونیزهٔ بر تابی اول قصه مزراقدر که اشاغیسنده برا وزون قایش طاقوب
خصمه یاخود صیده آتدقلرنده اول قایشك برطرفی الده اولمغله چکوب آلورلار •
تیرخاکی نشانه آتیلان اوقه دیرلر کمال تیرخاکی نبود رسم که دور اندازند •
خاکیم من زخود مر دور مند ازچنین • تیرك زد اوق کبی یوقاروآتیلوب
قشقردی چیقدی دیه جك یرده ضرب اولنور هاتفی زخوی که تیرك زد
از فرق کاه بلوان را برافراخت برکلاه تیری روی ترکش کرد اورا فلوننتی
حاضر ومهیا اتدی وآنی سائرلردن انتخاب اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور
وکنا ماجرای ایمدر میدان عشق • ناله تیر روی ترکش میکنم • تیرم کشت
قساوت دوشدی وغمدن قارار دی اوتوردی دیمکدن کنایه در • وقساوتدیم
دیه جك یرده در تیرم آم دیرلر سلمان درتیرم ام ان یاد که آمد سوبت • وزشانه
کم دست میزندانده موبت • تف افکند توکوردی دیمکدر جامی تو دربند زبون
بی دیکران • تف افکن بروی تو دانشوران • تو بکردن خوم سنن بو حالك ایله
آدم کچنورسین دیه جك یرده ضرب اولنور بیت بد رت کرد بود وما دود کرد •
چون شاعر شدی بکردن خود • واکثر تا بکردن خود بددعا مقامنده مستعملدر
بو بونك آلتنده قالسون دیه جك محلده ضرب اولنورکه فضول اولوب
حدینی تجاوز ایدن کمسنده تکلم اولنور نیره کی میکند فلان کمسنه اورتالیغه
اختلول براقدی ایستره یه جك یرده نصر اولنور تو برو برسر زن بنم ایشم
حاصل اولدی سنك معاونتکه حاجت قالمدی دیه جك یرده تکلم اولنور •
که ترکیبی شمدن صکره وار باشیکه چال تعبیر اولنور والله اعلم بالصواب •

باب الجیم
چارتکبیر زدبر وآنی بالکلیه خاطردن چیقاروب
یوقه یرینه قودی دیه جك محلده ضرب اولنورکه دورت تکبیر میت
نمازینه مخصوص اولمغله کویا فلان نسنه یی میت یرینه قودوم دیمکدن
کنایه اولور حافظ شیرازی من همان دمکه وضو ساختم از چشمهٔ عشق •
چارتکبیر زدم یکسره بر هرچه که هست • چارتکبیر بکو برو آنی بالکلیه ترك •
ایله دیمکدن کنایه در چارقل دیوب معوذتین • وسورهٔ اخلاص وسورهٔ کافرون
مراد ایدرلر جامی از صراحی دوباره قلقل می • بپیش جامی به از چهار قل است •

بیت
بی ستون را به یکی آه چو کردم برباد
بر سر خویش زند تیشه خود را فرهاد

عصار
بنه بر هفت دوزخ هفت زنجیر
بکو بر هشت جنت چار تکبیر

جامه در



جامه در نیل زد ماتم ایچون قاره کیدی دیه جك یرده ضرب اولنور جامی زمصر
درچه اوکوس نجو نیل زد که بمصر از غمش جامه در نیل زد جامه بر قدش تنك
آمد بغایت غضبه کلدی دیمکدن کنایه در آصفی هرکه آن یوسف کل پیرهن انداخت قبا
جامه بر قد عزیزان دکر تنك آمد جامه نهاد • وفات اتدی دیمکدن کنایه در
وفلان موضعده اقامته نیت اتدی دیه جك یرده دخی جامه نهاد آنجا دیرلر
نته کم عربده القی عصاه دیوب بو معنادن کنایه ایدرلر جامی شد دلق مرقع
کرد باده وشادیم • آخر بس کوی مغان جامه نهادیم • جدا کرده کوستکدی
معناسنه در که جدا کوستکدر چشمش جهد وچشم برد عبارتلری
کوزوم سکرر معناسنه در بیت جان من میر قصد از شادی مکر یار آمدم است
میجهد چشمم همانا وقت دیدار آمده است • چشم در زن کوزیوموب اغماض
ایله وآندن فارغ اول • وچشم بردوز دخی بو معناده مستعملدر نته کم شاعر
ایکی عبارتی بربیتده جمع اتدی بیت ای دل از چشم مین نی ز بلاو چشم
برد وزان بلاو انکیز • چشمش را آب داد • کوزینی نورلندردی دیمکدن کنایه در
آصفی بیاکز کل رخان چشم جهان بین را دهیم آبی • بکلزار جهان بهر چه
آورده بس مارا • چا نخا یه اول کستاخدن کنایه در که حدینی بلمیوب تجاوز
این روایت اولندی که امیدی نك دورت خاتونی اولوب خانه ده بهر ساعت
غوغا اکسك دکل ایدی بکون مزبوره لر امیدی دردمندی ضرب اتمکه اتفاق
ایدوب اثناء ضربده خاتونك بری مایهٔ جنك • ومنشاء غوغا خایه در دیو
خایه سین طوتوب اول مرتبه صیقدی که دردمندی خواجه سرا یعنی خادم
اتدی آخر الامر مزبورلره اطلاق ویروب بر مدرسه کوشه سنی اختیار
وکندی سرکذشتنی بر قصیده ده بیان اتدی که بو بیتلر آندن در نظم
بین انه سرکه قد امیدی دوتا شده • وز چار خایه کی دوسه جا کنخدا شده •
یکجفت خایه بود متاع سرای او از هم زدست داده وخواجه سرا شده •
خواجه سرا خادم معناسنه انسانه مخصوص وسائر حیوانات خایه سی
چیقسه آخته اطلاق اولنور صکره توسیع ایدوب جکرده کی چیقمش میوه یه
دخی آخته اندیلر • مثلا جکرده کی چیقمش قزیلجغه آخته زغل دیرلر • چشم
آسمان کورست نامستحق اولان بی معرفت ونادان معزز وموقر وصاحب
معرفت واهل دانش محقر ونا معتبر اولدقده ضرب اولنور کشوری ترامی
بیند وبا مهر وماه خویش می ناند کنزه روشن شد این معنی که چشم
آسمان کور است چی نمانده است مراد اوتلکی ذوق وصفا مدتك آن قالدی
شمدی احوالم اوزلکی کبی دکلدر دیه جك یرده تکلم اولنور نظامی شعدی
زان شعار نو نمانده است • دکر تا زی ندان جو نمانده است • چشم چشم
دیده است • چوق کورد ومیکورده وم بیت دلم چندین فسون از چشم ترکان

ور بیزیمک عشقه اولدی شب خواهی
فالحمدلله از کمند دست وپای دوستی

بلو دیده • فریبم چون دهد نرگس که چشمم چشمها دیده • جگر کی به خورد او را برعزیز
نسنه سی ضایع اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور **نظامی** کشت کم آن شیر یك
ان شیرمرد مرد دران غم کم جگر کر به خورد چهار میخ میکند • لواطه ایدر دیه جك
یرده تکلم اولنور • چهار هفت معد ومروحیفر دیمکدن کنایه در • جابلقا سرحد
مشرقده برشهر درکه آندن صکره معمور اولمغله اکا نهایه معموره دیرلر لکن
مشهور اولان بودرکه قریه عبارات نهایت معموره در حتی ولیس وراعباد
قریه عبارتی امثال دندر بونك فرقنده دخی نسنه اوله من دیه جك یرده ضرب ایدرلر
جابلسا معجم البلدانده دیدی سرحد مغربده برشهر عظیم درکه بیك دروازه سی
وهر دروازه ده بیك پاسبانی وار در • جناب جیمك منمی ایله کرکوه دیدکلری درکه
ایکی کمسنه میاننده ایدرلرکه هر کیم غالب اولورسه اول نسنه یی اخذ ایدر • بزم
اصطلاحمزده اوکدولك تعبیر اولنور قماربازلر میاننده معروف در • چاست اوزوم
صیقه جق شرابخانه جینور مرا طرف کوبروسی **عنصری** تراهست محشر رسول حجاز
دهنده بیول جینور جوان • بول بل معناسنه در حلیمی جینورنی یانك تقدیمی ایله
کینه ور وزننده تصحیح ایدوب **اسدی** نك شو بیتی ایله استشهاد اتدی
ستیه روز خیزد ز جرم وکناه سوی جینور بل بنا شد تش راه چالشکر دانشور
وزننده بغایت جماع اولان کمسنه • جلوبن مفسده وغنان معناسنه در • جرنه بازباز
سفید بعضیلر اوکك بازدر دیدیلر • کاشانی دیدی که جره جلد وجابك معناسنه در
جالین قاورن بوستانی جنکلوك اول کمسنه درکه زیاده ضعفندن الکرینی
دیزلرینه قومدقچه یا دیوار مثللو نسنه یه یا بشمدقچه یرندن حرکته قادر اولمیه
جامه غولك کوچك حوض شرفنامه قورباغی یوصونی درکه صولو وزننده اولور
بشل نسنه در دیدی **امیرخسرو نك** شو بیتی معنای اخیره مناسب در •
بحرکه باشد ذکر جوش او جامه غوکست زیربوش او جیز جنك جرمینه که
نواحش اصطلاحنده زیق دیرلر • جرجر • وجرجر ذره ذره دیه جك یرده
تکلم اولنور جهود آنه مینیار طرلمه سی تعبیر اولنان طعامدر • جکیچه باغ
کوبی جناب تورم معناسنه درکه ترکیده اکیز تعبیر اولنور جوسه کوشك که
تعریب ایدوب جوسق دیرلر • جرخابوکده پالیش جامه که تحریف ایدوب
جوقه دیرلر • جب داد اوردا آنی صاوردی ووجه اسهل اوزره دفع اتدی
دیمکدر • چشم دریده بوزی کوزی آچیلمش صیریق وادبسزدن کنایه در **حافظ**
شوخی نرگس نکر بیش تو بشکفت • چشم دریده ادب نکاه ندارد • دهان دریده
آغزی آچوق وبعلد یعنی سوبلر دیمکدن کنایه در • چاشت قوشلوق وقتی
وگاهی قوشلوق وقتنده اکل اولنان طعامه دخی چاشت دیرلر • اخشام وقتی
اکل اولنان طعامه مجازا شام دیدکلری کبی • ومطلقا اکل اولنان طعامه
دخی چاشت دیرلر هرنه وقت اولورسه اولسون **کمال اسمعیل** معروف مغرب

شاه ناصر خسرو
ای بیبی بنکر به چشم دل در دین ذریت سیب
سمرد جابلقا صفت قصد جابلسا کند

حکیم خاقانی
دیده امست صبح بادم اژدهر دو کون
مشق نهاده کرده فخر کشتی جباب





اوخود هر شام چاشت واز شفق کردون بسیخ اوکند هر شب کباب جان درازی
عمر اوزونلغی دیمکدر عبارت در **سلمان** ازبهر جان درازی تو ساکنان خاك
بکشاده دستها هم چون سرو وچون جناب جان کرو جامه کرو جانم ومالیم
فدا اولسون دیمکدن کنایه در **طوسی** جان وتن رهن می ناب کن ازمی بشنو
مثل آنست دلا جان کرو وجامه کرو مخفی اولمیه که جامه دن مراد تن اولمق
مثل ومثله بغایت مناسب در زیرا بدن جانه نسبت لباس حکمنده در •
ومقصود جمیع وجودینی ظاهرا وباطنا فدا ایتمك در جامه دال وگل
برنوع خفتان درکه زمانی دال وگل نقشنده در **فزاری** نباشد جامه دال
وگل شاهی هوس مارا • که برتن نغل وداغ حسرت ودردو توبس مارا •
چشم امید معناسنه کلور وگوز بیك جمیع اجزاسی معناسنده استعمالی کثیردر
وگاهی چشم دیوب فقط گوز بیك ایچینی مراد ایدرلر کمال پاشازاده چشم ودیده
میاننی شو وجهله فرق اتدی که چشم ده قپاق وکربیك داخل در دیده ده
داخل دکلدر • لکن سواد وبیاض دیده ده داخل در دیوب شو بیتله استشهاد
اتدی که **بیت** شبی همچون سواد دیده بر نور • هوا عنبرفشان چون طره حور •
ونور مذکوردن مراد بیاض دیده اولمق اوزره زعم اتدی مع هذا نور
مذکوردن مراد شعاع بصری در بیاض دیده دکلدر وبیاض وسوادی
دیده ده ادخال وکربیك وقپاغی آندن اخراج اتدیکی لفظ دیده دیده دن
ماخوذ اسم مفعول اولدیغی قرینه سی ایله گورمکده کربیك وقپاغی • دخلی
اولمدیغنه بنا اولمق ملاحظه اولنور نفس الامرده خیال دقیق در • چشم
فرنکی عینك درکه ترکیده گوزلك تعبیر اولنور **بیت غزالی** ازبهر دیده روی
روز وشب حمام هزار چشم فرنکی نهاده بر در وبام • جهره کشا • نقاش دیمکدن
کنایه در • چهره نشد صورت ویروب کندوکی کمرکی کبی گوستره مدی دیه جك
یرده ضرب اولنور **هاشمی** ای غنچه دهن چهره نشد پیش تو یوسف باآنکه زکل
جهره واز غنچه دهن داشت چشمارو آصلنده عروسدن چشم بد زخمی
دفع ایچون یابدقلری صورته دیرلر ایدی که دیار عجمده قاعده قدیمه بو ایدی که
برقیزی گلین اتدکلری وقت ده بردستی عروس تزیین ایدوکبی زرو زیور
وحلی وجوهر ایله آراسته ایدوب چشم وابرو نقش ایدرلر • وصاحب عروسك
تدرکی مقداری ایچنه گومش والتون قراضه سی یاخود جوز وجز
مقوله سی وضع اتدکدن صکره صورت مرقومه مصوره یی عروس مذکوره یه
قریب برموضعه وضع ایدرلر ایدی عروسی گورمك ایچون گلن خاتینه
اول امردن عروس ایشته بودر دیو اول صورتی گوستررلر ایدی گویا خاتین
من بعد ده عاینه واراسه اثری صورتده ظهور ایدوب عروسه نظر اتدکده
تاثیر اتمیه چون عروسی شوهری خانه سینه گوتورمك مراد ایتدکلرنده

حافظ
ای چشم انعام مدار ایدیب اتفاق جبد
ای سایه خیالات قضا پادشاه

بیان
مانی منم بمعرض ... بهشت جایم
مانی تیر بقعه وصورت نقاشی سماییم

ایده جك طریقه قریب اول دستی بی برطام اوزینه جیقاردرلر عروس اولمق مرتبه‌سنه
قریب اولدیغی ساعت بالای بامده بوصورت پنجه شکست اولورسه عروسك
دخی زخم چشم بد شکست اولسون دیه دلك دستی زمینه القا اتدکم خردو مرد
اولوب درونده وضع اولنان اشیایی یغما ایدرلر ایدی سعدی چو چشمارو آنکه
خود نداز لق سیر جوان بام پنجه کن افتی بزیب صکره هر زخم چشم دفعی ایچون
اتدکلری افسونه چشمارو دیدکلری خلاق المعانی نك شو بیتنده ظاهردر
بیت بجردست تو بهر چشمارو شاید ار بکشد هزار چونیل * بو تسمیه
اولمیه که عبارت مذکوره نك آصل ومأخذی وصورت مذکوره یه اطلاقینك
سببنی بیانه تعرض اتمدیلر بو کمینه نك خاطرینه خطور ایدن بودر که ذکر اولنور
لفظ چشمارو ایکی جزودن مرکبدر برجزئی چشم در گوز و برجزؤی رودر
یوز معناسنه و میانلرنده اولان الف برابرلیك معناسینی افاده ایچون
مزیده‌در رویاروی و دوشادوش لفظلرنده اولدیغی کبی نته کم مقدمهٔ
ثانیه‌ده سبقت اتدی پس معنای ترکیبی گوز یوزه قارشو و برابر یعنی
خواتین مزبوره نك میاننده اولان عاینه نك گوزی اول امردن صورت
معهوده نك یوزینه مثلو چشما چشم دیسه‌لر گوزه گوزه دیمك اولور
ایدی بو قاعدهٔ مقرره مقتنه‌دن تخلف اتمز * مثلو برکمسنه به
هیچ بر بینك خبری یوق ایکن علی الغفله مصادفه اتسه‌لر خوابا خواب مصادفه
اتدیك دیرلر یعنی غافل غافله مصادف و برابر اولدی که عوام تحریف
ایدوب حابحاب دیرلر * ولفظ غفلتدن کنایه‌در * والله اعلم * چناری
وکدوری ایکی نسنه میاننده ظاهرا مساوات اولوب فی الحقیقه مناسبت
کلی اولمدیغنی بیان وقتنده ضرب اولنور مورد مثل اول افسانه‌در که برچنارك
قربنده برقباق کوکه فی بتوب مقتضای جبلیتی اوزره نشو ونما بولوب زمان
قلیل ده چناره برابر اولدقده چناره شو وجهله زبان طعن دراز ایدوب
دیدی که بنم بختم مدت قلیله‌ده سنك مرور ایام وکرور اعوام ایله واصل
اولدیغنك رتبه یه بنی ایصال اتدی دیه‌جك تفاخر اتدکده چنار دخی سال
شو وجهله جواب باصواب ویردی که برقاج کون ایچنده بنم ایله برابرلك
هنر دکلدر هنرك وار ایسه مکانکده ثابت قدم اولوب گرم وسرد روزگاره
تحمل ایدوب شداید ریاح عاصفه سببی ایله بنم کبی شکاده تزلزل کلمه سون
برایکی کونده صکره صدمهٔ روز سخت کار سببی ایله قباق نابود وچنار
کالاول مکاننده ثابت قدم کمال خجندی کندو ایله برابرلیك ادعا ایدن
صوفی بجل حقنده دیدی که قطعه درباب کمال این سخن نازك وباریك
آزرده مکن خاطر کس از سر موبی گر با تو برابر زندان صوفی آقرع یا داست
مادر حق او بیت نکویی بدخواه تو خود را به بزرگی چو تو داندیکی مثلست

اینکه



اینکه چناری وکدوری صوفی مزبورك باشی کل اولدوغنه قطعه مذکوره‌ده برقلج
موضعه ایما اولدوغندن غیری مثل مذکور بغایت موقعنده واقع اولمشدر که کل باشی
قباغه تشبیه اتدکلری معروفدر جنك زرگری ترکیبی قصاب جنکی دیدکلریدر
محتشم کرد دای بت تابکی زین جنکهای زرگری از تو ضایع نا ولك بیداد وازمن
دوداه بهرام بیك بت ضاف که اکنون دست طرح دلبری بامن دما دم میکند
از نان جنك زرگری بامن جراب داد اوراه آنك شعرینه نظیر اتدی جرج خرمك
باشنده اولان قرمزی ات پاره‌سی که تاج خروس تعبیر اولنور چیخ اولکمسنه‌در که
گوزلرنده همیشه یاش آقوب کیربکلری دوکلمش اوله جند فند اول خوف
عظیم وامر صعب درکه انسانه عارض اولور جغ کژ مغنی ومخواننده ابو حفص
سغدی مفتی معناسنه‌در دیدی چرب آخور دفاهیت عیش وکثرت علف
جراخور وجراخواب جی آکاه که مرعی تعبیر اولنور * چشم آوبز * چشم آویز خاتونلر
یوزلرینه باغلودقلری برقع که قیل یا بارلر وپچه تعبیر ایدرلر چابلوس وچپلوس
وچابلوس اولکمسنه‌در که کلمات مطبوعه والفاظ مصنوعه ایله برساده درونك
غرور فینه نجم روب آنی اضلال ایدر چشما لوس گوز قویرغی ایله نظر اتمك
جلوس اولکمسنه‌در که سفره میدانه وضع اولنمزدن اول هر صحندن
بر ایکشر لقمه آلوب اکل ایدر عربیده لوتاس دیرلر ع جای نشیتم کر بر آتش
نشینم بغایت اضطراب ایله یر دیه‌جك یرده کذلك بر مطلوبك تحصیلنده جد وسعیم
واردر دیه‌جك محلده ضرب اولنور * چالش نان ایله صالنمق سعدی
بیا تا در یه شیوه چالش کنیم * سر خصم را سنك مالش کنیم شیخ نظامی
اسکندرنامه نك برقاج محلنده چالش لفظنی جنك معناسنه اولمق
اوزره ذکر اتدی جمش میمك تقدیمی ایله جشم یعنی گوز معناسنه‌در
امیر معزی گهی زجمش زند تیر بردل عشاق گهی زدست زند تیغ بر سر اعدا
جك برات وقباله معناسنه‌در * لهذا لیلهٔ برات شب جك دیرلر چجك
ایکی جیم فارسینك فتحه‌لری ایله کلدر که عربیده ورد دیرلر جنك
وجنکل * وجنکال لفظلرینك میانلرنده فرق بودر که جنك قوش قیناغی
معناسنه‌در بیت ده بکف باد تیز آهنك میزد * برقص کبك شاهین جنك
میزد * وگاهی انسانده دخی استعمال اولنور * وچنکك یرتیجی قوش
طرناغی در وچنکال یرتیجی جانور طرناغی در قطعه ز عدل او شه باز
سفید جفت کلنك * نامد آوش نبر سیاه پار شغال * ناید فراز بود درهوا
بدان جنکل * ز آن دوان کند در زمین بدین جنکال * ولفظ جنکال کاهی
استعاره طریقی ایله انسانده دخی استعمال اولنور بیت هنرمند یوسف
بایبن وداد * بجنکال خویش آن عرب رابداد * ولفظ جنکل جیم عربی ایله
ترکیبی چیتلقی واورمان تعبیر اولنور که چیتلقلی واورمانلق یر جنکلستان

کمال اسفرایی
مطلع انوار حسنست آن رخ چون آفتاب
مطلعی کفتم بدین خوبی کی میکرد جواب
مسعود سعد
ازین نشسته چه است دهر جبری پیس
کرم مرکز نشسته زجا خود بدون آتش نشست
شاه ناصر خسرو
سکه غمها فزوی بنشانست نفس زان زو نه خاطر
ربیا کرم اختیار دست ونا داق بیابان شد

نظامی
وران سرو کل نر سیامیٔ قوی
شانه تابخت بیچاکش خسروی

سه مجلك ایهام وارددر

بیت
بیاده کردیدی کر جنك آورد
سی صحنسراك جبك آورد

دیرلر بو فقیر وحدت نامه حضرت ابراهیم وصفنده دیمش ایدی بیت چنکلستانده
اوبالک روان برلدی نشو ونما جو سرو روان چشم آغل ❊ وچشم آغیل ❊
عبارتلری غضب دن ناشی برکسنه یه کوز قویروغی ایله باقمق معناسنه در
حکاک زمك اورا سلام کرد مرد وقف کرد سویم نظر بچشم آغیل ❊
چم ندارد سخنش سوزینك معناسی بو قدر معناسنه درکه چم معنادن
عبارت در استاد شهید دعوی کنی که شاعر دهرم ولیك نیست ❊
درشعر تونه حکمت ونه لذت ونه چم چشم بنام تعوید کذا فی التحفة وصاحب
معیار چشم بنام عبارتیله ذکر اتدی چنك مریم بخور مریم درکه ترکیده
مریم الی دیرلر کوزلرا یجه سی وارد عسر ولادت ایچون نافعدرکه آنی
اول وقت ده صویه براقورلر که بری بر نده آیر یله همان اول ساعت وضع حمل
سهولت ایله واقع اولور شیخ نظامی برست از چنك مریم شاه عالم چنانکه
ابستکان از چنك مریم چکامه قصیده وشعر معناسنه در چراغ بره وچراغ
واره شمع وچراغ دودکاردن سویه نسوب ایچون وضع اتدکلری فناب
وفانوس چامه شعر معناسنه در چکامه کبی که مرورا تدی نته کم شهنامه ده
واقع اولدی بن درست وطنبور را بر گرفت ❊ سرا بیدن چامه اندر گرفت
چهار کوشه تابوت لیلی مجنون در کوشه نشست وساخت توشه ❊
تا که رسدش چهار کوشه چشم کشت آخول عسجدی هجا کرده است
پنهان شاعران را قریع آن کور ملعون چشم کشته چوبت درا بست اعدا
سکاضررا یصالی ایچون مکر وحیله تدبیر ایدرلر سنك آصلا خبرك یوق
دیه جك یرده ضرب ایدرلر ❊ آصل مثل بودرکه دیار جملہ حضور حاکمده
برکسنه یه تعذیر اتمك اقتضا اتسه آنی ضرب ایده جك دکنك لری صویه
ایصلادیرلر اول کمسنه بعض آشنا سندن سؤال ایدرکه بکا نه کونه تعذیر ایدرلر
جواب ویرورلر که چوبت درابست یعنی سنی دوکمك تدارکنی دیرلر ❊
چوبزن پاسبان ودخی نوبت زن دن کنایه اولورکه سحری کوس
وطبله چوبك ضرب ایدر خاقانی چوبك زنه بام توست کردون ❊ با این
همه دیرها ی بیدار ❊ چین دستار صاروق ده اولان تکسر عقد دستار
دخی بو معنایه در ظهیر تندباد اجل پریشان کرده ❊ زلف پرچین وچین
دستارش ❊ چیره دست ❊ وچرب دست ترکیده الی اوز وهر نسنه یه الی
یاقیشور دیدکلری کمسنه دن کنایه در خیره دست آنك مقابلی در
یعنی الی آصلا برشیئه یاقشمن چو بنده یا بنده است آدا یانه بولور ومطلوبی
تحصیل ده تکاسل روا دکلدر دیه جك یرده تکلم اولنور ❊ من طلب شیئاً
وجد وجد بیت چنین زد مثل شاه کوینده کان ❊ که یابنده کاند جوینده کان
باب الحاء المهملة پوشیده اولمیه که لسان فارسیده حرف حایو قدر مکر

لغت



لغت عربیه رحاسی اولان کلمه یی اخذ وتعجیم اتمش اوله لر حال کرد وبحال درآمد
وجد وشوقه کلوب سماع اتدی دیمکدن کنایه در بیت مکوکه درحرکت سروان
شمال آمد چو دید قامت تو درچمن بحال آمد حلقه بدر زدن مضطرب وبی
راحت ایلدی دیمکدر سلمان چشم او هر لحظه دلها را بهم بر میزند ❊ شور
عشقش عاشقانرا حلقه بر در میزند حافظ چه حلقها زده ام بردر دل ای سرسوزن
زشوق حلقه زلف تو در شبان دراز ❊ حاضر وقندیل باش کوز ولك آچ
وبصیرت واحتیاط اوزره اول دیمکدن کنایه در ❊ روایت اولندی که شیخی حلب
شهرینه کتمك ایچون شیخی اولان شیخ فضل الله دن استیذان اتدکده شیخ مزبور
شو بیت ایله جواب ویرمش که بیت چون بسفر میروی ان حلب اندیشه نن
چون بحلب میرسی حاضر وقندیل باش ❊ شیخی حلبه واصل اولدقده سرکذشتی
ومانند قندیل جلوه سان دار اولدیغی معروف در حال کوی کوزلرك نصب
اتدکلری ایکی میلك میاننده اولان میدانه اطلاق ایدرلر که کوی بارلغی اول
میدانده ایدرلر خسرو دو میدان را تك میزد به بنال شده سرکشته
همچون کوی بی حال وآکاده هوی دخی دیرلر عصار روان بربود از شاه
جهان کوی ❊ چو بادش بر دیکسر تا ده هوی ❊ وکاهی در لفظی حذف
ایدوب هوی دیرلر بیت بهای وهوی سوی هوی رو کرو بر دیکبار
دیکر کوی وهو کرد حالی فی الحال معناسنه در که حرف یا معنای ظرفیت
افاده ایدر ❊ وکاهی یایی الفه قلب ایدوب حالا دیرلر وکاهی یا والفی جمع
ایدوب حالیا دخی دیرلر حافظ عاقبت منزل ما وادی خاموشا نست
حالیا غلغله در کنبد افلاك انداز حاضر دم باش آکاه ومهیا اول
دیمکدن کنایه در حشر جمعیت والای معناسنه کلور هاتفی دکر باره خیل
ستاره حشر ❊ شد از ظل عالیش فرخنده فر ❊ پوشیده اولمیه که حشر
لفظی عربیده جمع اتمك معناسنه در ❊ یوم القیمة یوم الحشر تسمیه اولندیغی
یوم الجمع اولدوغی ایچوندر وحشر غوغا معناسنه دخی اولور ❊ حشر کرد
دیرلر غوغا اتدی معناسنه وقوقاجاغی دیه جك کمسنه یه حشری
دیرلر حکم انداز اول تیر اندازدرکه آتدیغی اوق شاشمیوب اصابت
ایده حرف کیره آن عیبی بار مغنیه طوله یوب سویلر کوز حرف انداز ❊
آکا ویرکه سوز آتار حلوای بی دود خورد زحمتسز مقصودینه نائل
اولدی دیمکدر ❊ وحلوای بی دود زحمتسز نعمتدن کنایه در حلوا خورد از دیك
چوبین کرکی کبی رسیده ولذیذ اولان میوه یی کندو الی ایله آغاجدن
قوپاروب اکل ایتمك دیه جك یرده ضرب اولنور ❊ واکثر استعمالی نخل
خرماده در کمال خجندی قطعه درباغ ببین تو کونه کون برك ونوا ❊
زان برك ونوا از دوی طبع دوا ❊ برخیز وبیا ومیوه از شاخ بجوی ❊ کم خورده

زدیك جوبین ملوا خلقهٔ سوداه بازاوكاه لبیع وسرا ایچون آندكلری جمعیتده
كنایه در سلمان هرسحر درحلقهٔ سودای شام طره ات. بارچین بكشاده باد
صبح ومشك ارزان شده. حوض ترسا اول حوضدر كه آنده اوزوم صیقارلركه
طاشدن یاپلمشدر. خاقانی گفت گفتم بسنه دداودم كرفیض عقلی بگذ رمز
حیض عروس رزنخورم حوض ترسا داشته. حوض ماهی برج حوتدن كنایه در

## باب الخاء المعجمة

خشك ریش ادنی بهانه دن كنایه در ودخی اول جراحت كه
ناصور باغلومش اوله آكا دخی خشك ریش دیرلر شاه ناصر خسرو از قبیل
خشك ریشی باهمه كس. روز شب اندر خصومت وجدلی. خسبوش. نفاق
دیمكدر. خس در دهن گرفته عاجز اولدی وامان دیله دی دیه جك یرده ضرب
اولنور. خر رفت ورسن برد زوالی مرغوب اولان نسنه زائل اولدی وعدم
بقاسی مطلوب اولان نسنه یی كوتوروب كتسه ضرب اولنور كمال الخجندی
بستاند رقیبم سرزلف تو ومیرفت. نوشد خبر كهنه كه خر رفت ورسن
برد. خم شد سكرولك قاجدی كه تركیب یاب یاب سیوشدی تعبیر اولنور.
بزمی كشت برد ابرو افلاك نمایان مه عید. خم ابروی ترا دیدو وان بس
خم زد. خشكفا اول اتمكدر كه خمیری كركی كبی كلمه دن بیشوره لركه آكا فطیر
وفطیره دخی دیرلر بزم دیارمزده عامه تحریف ایدوب عمارت فطوله سی
دیرلر. خنیاگر مغنی وخواننده معناسنه در كه خنیا تغنی دیمكدر. خوشاب
آب دار وتازه معناسنه در واكثریا انجویه صفت ایدوب در خوشاب دیرلر
خیزاب موج آب كه كوهه آب دخی دیرلر خله جوب كمی كوره كی خنك كرد
لاغ ولطیفه اندی دیمكدر عوام عجم تحریف ایدوب هنك دیرلر وخودرا تا
مادایدرلر خلنج آنلق یعنی الاجه معناسنه در. صاحب مؤید دیدی كه اول
سیاه كبوتردر كه بر ایكی تلكی بیاض اوله. سوزنی در هجوما بونی مكر د
كون توبدان علت بهكرد شلواد توبی نكین خلنج. خروج خروسك باشنده
اولان قیرمزی كه ایبیك تعبیر اولنور. بعضیلر كوسفند جنكی یعنی قوچ معناسنه
دیدی. وخود خروج دخی خروس ایبیكی معناسنه در كه ایكی جزؤدن
مركب در بر جزؤی خوددر كه زره كاوه معناسنه در كه بیضة الدرع تعبیر
اولنور. وجزؤ آخری خروجدر خروس معناسنه. خردومند خردمند كبی
عاقل معناسنه نه كرد انشومند دیرلر دانشمند كبی عالم معناسنه فردوسی
بود دانشومند وهم پهلوان. نه بیند كسی پیرانان سان جوان. خند وتند
ترت ومرت معناسنه در. خندا خنده. خندان. خنداك یعنی كوله رك
كوله رك انوری دفع چشم بد جهانی را همچنان نرم نرم وخنداخند.
خم ندهند دفع ورد ایتمز واتمكر دخی قادر دكلدر دیه جك یرده تكلم اولنور
خنبر عقنقره وزننده اول كمسنه در كه دولت ومالی وار ایكن خلقه كندوی

ناصر خسرو
سود مند است سخن ای خردمند ولیك
سود نسازاست بمن كه ماوراست بمند

فقیر



فقیر كوسترمك ایچون ضرورت ایله زندگانی ایده. ابو العباس بافراخیست ولیكن
بستم تنك زندگی اوچنانه شد كه چنان هیچ خنبر بنود. خرابات آندن
عبارتدر كه برایش ایچون بر جماعت جمع اوله لركه تركیده آنده ایمه جی تعبیر
اولنور. خشكار ماكرد تنبغ وتفحص اندی. خنك نیوزه آبلق آت خوالیكره
واورسی ایله وخوالیكر واولك فتحی ایله وخوالكر راهبر وزننده آشچی معناسنه در
خشك سرد وخشك مغز. دیوانه مزاج وغضوب اولان كمسنه دن كنایه در
خیرخیره بیهوده. خشك آخر قحط اولان ییل خاقانی زخشك آخر خذلان
برست خاقانی. كه در ریاض محمد جریده كشت رضا خوار كاد شتكاب
اولوب بر كمسنه یی خوار وذلیل ایدن كمسنه دن عبارتدر خربوانه شب
بره كه پاره سه تعبیر اولنور بیت نكنی هیچ كار دروز دراز كار توشب
بود چو خربوانه خاك بیز دقیق النظر اولان كمسنه دن كنایه در كه دقایق
اموره مطلع اولور حضرت مولانا جونه بدانی حد ازین حد میكریزه تا به بی
حد دوروسی ای خاك بیز. خنده خریش. وخنده ریش اول كمسنه دركه
غیرلر آنی استهزا ایده لر خریش خانك فتحیله خراشیده یعنی طرمالامق
معناسنه در فرخی ای كرده مرا خنده خریش همه كس. ماران تو ببس
جانا ماران توبس. خواجه تاش اول غلاملردر كه افندیلری بر اوله كه
تاش لفظی فارسیده شریك معناسنه در لهذا بر بیراق آلتنده بولنان
ایكی كمسنه یه خیلتاش دیرلر وكاهی تایی داله قلب ایدوب داش
دیرلر یاداش كبی كه آیاق داش تعبیر اولنور وبكتاش لفظنده اولان
تاش بو قبیلدن دكلدر وكافی عرفیده بك تركیده سخن وقافی وتاش
حجر معناسنه در بك دمور وتیمور تاش لفظلری كبی عوام جهله نك
عادتلری بو ایدی كه بر كمسنه نك اولادی یاشامسه ولدینك برینك
اسمنی بكتیمور یاخود طاش دمور یاخود بكتاش قورلار ایدی گویا اسمك
تأثیرندن ولد من بعد طاش ودمور كبی محكم وثابت اولوب معمر اوله
طورمش وطورسون دیدكلری كبی خدیش خانك ضمی ایله كدبانو یعنی
خانه ده تدبیر وتصرف صاحبه سی اولان خاتون معناسنه در رودكی
چه نونش گفت آن مرد با آن خدیش. مكن بد بكس كر نخواهی بخویش. خیره كش
ضعیف ودردمند اولانلره جور ایدن كمسنه كه زبونه كیر دخی دیرلر.
خربط آصلنده بیوك قاز معناسنه در صكره ابله ونادان كمسنه یه
اطلاق اندیلر حالا دیارمزده احمق وابله اولان كمسنه یه قاز دیدكلری
بو قبیلدندر انوری بنده با مست خربط است امروز. همچو خرده خلاب
افتاده. وخلاب اول یومشاق سیاه چامور در كه آیاق انده زحمت ایله
چیقلر. واول چاه وره خلیش دخی دیرلر خرمك خانك فتح وضمی ایله اول

انوری
نامی كه بعالم خبر خبر سود صاحب اسب [illegible]
[illegible] آمد انوری

سنغری
زخفاد سكان درگی صدبر دیار عاشق
زنتنت خانه كه ری خوبست بد دباغ

ونکامین بونجقلر درکه دفع زخم چشم ایچون اطفالک بویونلرینه آصارلر •
منجیک ترسم چشمت رسد که سخت نظری • چونکه زبند ندخرمکت بکلوبز
واکا چشم زد دخی دیرلر خرسنک زیاده بیوک طاش واول کمسنه که طالب
ومطلوب میاننده حائل ومانع اوله جام جم تا دولت دانی غیراو زنکیست •
بیش راهت زشرلک خرسنکیست • خدایکانه بویوک پادشاه • خانه بدوش
درویش که هر نره مالک ایسه سیرتنده در بیت ماهمه خانه بدوشیم
وخوش نشینیم • نی نان کروه خانه نکهدار عالمیم • خوش نشین اول کمسنه درکه
کندو وقین آرایوب راحتنده غیری قیدی اولمیه • خاکش بدهن برکمسنه ناسزا
سوز سویلسه اکا بد دعا مقامنده تکلم اولنور جامی چون لال توان بود بکوش
وپس از این • کرلب بسخن کشایی خاکت بدهن • ودخی خاک در دهن
است دیرلر • جرمنده اعتذاره کلدی معناسنه زیرا عادت ظرفاء عجم بودرکه
برکمسنه دن برکمسنه حقنده برنا مقبوله کلام صادر اولسه آنک اعتذاری
ایچون کله کن آغزینه برآز طراق وضع ایدوب اعتذار ایدر • خاککن است
بنده جفاکش در وهر نه قدر جور کورسه تحمل ایدر • دیمکدن کنایه در •
خانه بهند ومسپر • الی اوزون خدمتکاره خانه یی سپارش اتمه دیه جک
یرده تکلم اولنور نظامی غارت ازین ترک نبرده است کس • خانه بهند
نه سپرده است کس • خط برکردنم کش عاشق معشوقه نیاز ایدرکه بکا
کلی جور مرادیک اولدقجه غافلو نه ایتمه اولا برآز بیجق اشعار بیله
هر نه جوریک وار ایسه دریغ اتمه دیه جک مثللو نسنه ایراد اولنور •
مضرب مثل بودر که ذکر اولندی • ومورد ی بودر که دیار عجم ده برمجرمی
قتل ایچون مقام سیاسته کتوردکده جلاد اولا نطع دوشه یوب اوزرینه
برآز قوم صاچار ومجرمک کوزلرینی باغلودقدن صکره نطعک اوزرینه
اوتوروب منبوریک بویوننه برقیرمزی نسنه ایله برخط چکوب بعده
ضرب عنق ایدر بیت ترسم آنکه که اندازی بشمشیر جفای خود • بکش
برکردنم اول خطی ازخاکپای خود • مجرم معهودلک کوزلرینی باغلودقلرینه
آصفی تلمیح ایدوب دیدیکه بیت قاتل من چشم می بندد دم بسمل مرا •
تابماند آرزوی روی او در دل مرا • ونطع دوشه یوب اوزرینه قوم
سپدیکاری نظامی نک شو بیتنده مصرح در بیت نطع بیفکند وپرود یک
ریخت • دیو زدیها نکیش میکریخت • خط بطلان • وخط خطا • وخط
نسخ • وخط بیزاری عبارتلری اول خطدن عبارتدر که خطا وسهو
وغلط واقع اولان عبارتلرک اوزرینه چکرلر • ودخی اول نامه که تنبیه
بدرینه زیاده عقوق ایدوب همیشه خلاف رضاسی اوزره حرکت ایتدکده
پدری اکا برنامه یازوب بعدالیوم سنی رد ایتدیم • وسن بنم اولادیم عدادندن

اوحد الدین کرمانی

کاتبی

خلاق المعانی

خاقانی

معدود



معدوده کلسین دیو اول نامه ده تحریر اولنان الفاظه خط بیزاری دیرلر حکیم
رکنا اکرجانم بصد زاری نمیرد در وفاداری • دهم مانند فرزندان عاقش
خط بیزاری • خط بغداد وجام جم ده اولان اوچ خطک میاننده اولان خطک
اسمیدر • وباقی ایکی خطک برینه خط ازرق وبرینه خط خود دیرلر لکن
عبارت مذکوره ساغریک آغزینه قریب چکدکلری دائره نک اسمی اولمق اوزره
اصطلاح اولمشدر • پس خط ساغر وخط جام معنالرینه اولور • ولفظ
خط کاهی حد وسینور معناسنه استعمال اولنور سلمان ساوجی درمات
تیغ حکمت خطه ایران زمین • باد تا خط خطا والله اعلم بالصواب خوانسالار
وخواستار نیازمند خوان سالار • اول کمسنه درکه بسط سماط اکا مفوض
اوله • وخوان سالار لفظی حضرت عیسی یه نازل اولان مائده یه دخی اطلاق
اولنور • بوکمینه کاغذ خطاب اتدیکی قصیده ده دیمش ایدی بیت توبی
کویا سماط کستر ده • برنواله چنانکه خوان سالار • خشکار • اول اتمکدرکه
اونی کپکدن ایریلمش اوله آصلی خشک آرددر حکیم خاقانی برین نان
رین ها منکر شب دارد برین سفره که از دریوزه عیسیست خشکاری
درا بنا نش • خر کدای اول کمسنه درکه برکمسنه دن برنسنه طلب اتدکده
تصریح والحاح ایدر تعریض وکنایه طریقی ایله طلب ایتمز • واکا شوخ کدای دخی
دیرلر • نته کم سنائی حدیقه سنده دیدیکه علم دان واصل خدا باشد •
علم خوان شوخ ترکدا باشد • خفتان • وخفتان زره اوزرینه کیدکلری
قصه کوملک ونفس زره آهنین خفتان دیرلر • خیرمایه برنسنه نک
آصل ومنشائی معناسنه در • محتشم دلم کربی تو لکد کوب محنت والمست •
خیرمایه چند بن هزار دزد وغمست • خیمه زدن در • آنده مقیم اولدی
دیمکدن کنایه در وحشی بالک ساز ازغیر دل وزخود تهی شو چون
جناب • کز سبک روحی تواند خیمه زد بر روی آب • خرد ابعروسی برای
آب وهیزم خوانند • برفرومایه یی اکا برضیافت وقتنده دعوت اتسه لر
ضرب اولنور یعنی آنی ضیافته دعوت اکرام ایچون دکلدر بلکه اکا مناسب
بو خدمت ایچوندر دراسکندرنامه نظامی خران اکسی درعروسی
نخوانند • مکر آن زمان که آب وهیزم نمانند • خدا خوان شهادت بارمغی که
سبابه دخی دیرلر خاطرکشا • خاطرشکن یعنی آنی بها نه ایله خلقک
درونی پریشان ایدن کمسنه درکه بد اصل وفرومایه اولدوغندن
ناشیدر ظهوری همه کرلک طبع ومزغام کین • همه تیر دستان
بالانشین • بخاطرکشایی • سراسرفرج چو دنبال عقرب کره بر کره خشک باز
اول کمسنه درکه قمارباز لیق اتدکده کر وباغلامیه • یعنی میانلرنده شرط
اولمیه که اول شرطه ترکیب اوکدول دیرلر خندستانه مسخره لیغه آلوب

حسن دهلوی

کوله جك نسنه خرد دوستانه تازه چیقمش آصمه دوه‌کی که خوش مزه اولمغله
اکل اولنور خوشتامن وخوش دامن ترکیب قینانه تعبیر اولنور که زوجه سینك
والده سندن عبارتدر سوزنی بکو برای زن نوکشته قلتبان شوهره سه پایه
زن شد خوش دامن تر اما ده سه پایه زن عبارتی دیوثدن کنایه در که نامحرم
ایله خاتونی برخانه ده جمع اندکی سه پایه کبی اوچ اولورلر خرکات بیهوده
نسنه واول ایش که عهده سندن کلمك عظیم زحمته محتاج اوله خستوان
مقر ومعترف اولان کمسنه‌لر که خستو مقر ومعترف معناسنه‌در خستوان
آنك جمعیدر منصور شیرازی اگر بفضل بگویم مرا مشابه نیست بصدق
دعوی من آید آسمان خستو خشك بازه اول قوری درکه یاش اغاجدن
کسوب آیررلر خودکامه اول کمسنه درکه همان کندو قیدنه اولوب کندونك
ایشی بتدیکنی استر خانیچه کوچك حوض که خانه‌لرده یاپارلر خانی لفظنك
تصغیری اولمق ملاحظه اولنور که خانی چشمه معناسنه اولدیغی شو بیتدن
ظاهردر بیت چشمهٔ آب زندکانی بوده آب کوثر ز آب خانی بوده خزنه
ذکر معناسنه‌در خهی ادات تحسیندر که اصلنده خه در ذهی که اصلنده زه
اولدیغی کبی ومقام تحسینده خه خه دیرلر زه زه دیدکلری کبی خشم جهودانه
کرد بر کمسنه کندودن اعلی بر کمسنه‌یه غضبه کلوب لکن بروجهله اظهارینه
قادر اولمسه مثل مذکوری ضرب ایدرلر خرقه سوخت وپیرهن سوخت
عبارتلری فلان کمسنه فلان کمسنه ایله سینه صاف اولوب عداوتلری
صداقته مبدل وبغضلرینه محبت بدل اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور
صاحب نوادر دیدی که دیار عجمده عادت بودر که ایکی محب صادق
قدیمی میاننه بر مقتضای طبع دون کاه عداوت وبرودت واقع اولوب
علی رغم الاعداء مجلس خاصلرنده مصافات مراد اتسه‌لر هر بری صیرتنده
اولان لباسلردن بر لباسی چیقاروب برودت سابقه‌یی کرمیت لاحقه
ایله افنا ومحبت صادقانه‌یی ابقا ایندك دیه رك آتشه القا ایدرلر
وحافظ شیرازینك شو بیتی ایله استشهاد اتدی بیت ما جا کن کم وباز
آکر مامردم جشم خرقه از سر بدر آورد وبشکرانه بسوخت خیابان
بیرون شهرده اول یولدرکه ایکی طرفی باغ وباغچه اوله ومطلقا صیره
دیدکلری ایکی اشجارلك میاننه دخی دیرلر خشك با خشك نکیرد
قوریدن قوری‌یه نه بیلور شور دیه جك یرده ضرب اولنور شوقی
چوب تسبیح زهدستی زاهدرا راست خشك با خشك نکیرد مثل
مشهوراست خرده‌گیر اکسك طوتیجی درکه بر کمسنه‌دن ظهور ایدن
ادنی خطایی کوروب اکا طعن ایدر ع برعای زاهد وبردردکشان خرده
مکیر وخرده لفظی خطاء مذکوردن عبارت اولدوغی شو بیتدن منفهم

نظامی
من آن خاقی چراغم کابم عیانست
هان چیم دردولا ایه برزن بهانست

انوری
زنخ کانی خزنه قاصی
باد جندانکه اوشعورا صی

اولور



اولور جامی زمن گر خردهٔ آمد مکن عیب زخردان خرده نبود عیب وعاری
ولفظ حرف اکثریا امر قلیلدن وشیء حقیردن کنایه اولمغله حرف‌گیر دیوب
معنای مذکوری مراد ایدرلر خم روی وروبینه خم کوس معناسنه‌در
شهنامه سپهبد بزد نای وروبینه خم خروش آمد از ناله کاودم
کاشانی دیدیکه کاودم کوچك بوری یاخود اوکوز قویروغی صورتنده
توجدن یاپدقلری نای درکه حالا نفیر دیمکله معروفدر که جنك وفتنه
حالاته وخم هفت جوش دخی کوس معناسنه‌در ووجه تسمیه بودرکه
حکماء متقدمین معادن سبعه‌نك هر برنده بر خاصیت وتأثیر اولمق ملاحظه‌سیله
معادن سبعه‌دن کوس وکرزه وبعض آلات حرب یاپارلر ایدی هاتفی
درنکا درنك خم هفت جوش ربوده از سرمغز ده چرخ هوش بی درنك
صدور ایدن کوس صداسینه درنکا درنك دیرلر بیاپی ظهور ایدن قلیجلرك
صداسنه چیقاچاق وچکاچاك دیرلر خودروی اول کمسنه درکه کندو
باشینه بویوب اصلا مربی‌نك تحت تربیه سینه کیرمش اولمیه لهذا ایابانده
بتن کله کل خودروی دیرلرکه بستانی مقابلیدر حافظ مکن دربن
چمنم سرزنش بخودروی چنانکه پرورشم میدهند میرویم خودسر
بی باك اولان کمسنه محتشم تا بغایت من کمراه نمیدانستم این قدر کم
حذر وخود سر وبی باکت ترا خوش برآ وخوش بری همیشه صفاده اول
دیو دعا مقامنده تکلم اولنور خوش علف اول کمسنه درکه حلالی حرامك
تمیز اتمیوب هرنه بولورسه اکل وبلع ایدر ودخی اول کمسنه که زیاده اکول
اولمغله هرنه که ماکولاتدن الینه کیره لذیذ وغیر لذیذ دیمیوب اکل ایده وغایة
حرصندن برلقمه آغزنده وبرلقمه النده وبرلقمه اوکنده وبو حال اوزره ایکن
صحندن برلقمه‌یی نشانلیه آنك حقنده خوش علف وشطرنج بازی دیرلر
حافظ شیرازی صوفی شهر بین که چون لقمهٔ شبهه میخورد پاردمش
درازباد این حیوان خوش علف وبدعلف ذکری مرور ایدن کمسنه‌نك
مقابلیدر صاعدی صوفی زسر بدعلفی دختر رز داد در صومعه هرکز
نکشیدش کره مست خره کرفته آجلی یتشمش درد دیه جك یرده ضرب
اولنور خوش کرد پسند واختیار اتدی معناسنه‌در سلمان دامنت
دو دل عود کرفت وخوش کرده تا بدانی که دم سوختکان را اثراست
خوش نکاه محله مناسب واقع اولان کاوه‌دن کنایه‌در والله اعلم بالصواب
والیه المآل والمآل باب الدال المهملة دارد جای دکرکل دراب
بر غیری برده علاقه سی واردر دیه جك یرده ضرب اولنور بناب
خانهٔ دکوی تقوی داشتم کردم خراب از برای آنکه دارم جای
دیکر کل دراب داوند حزین بصر چشمی صلچشم بر کمسنه معزز ومکرم

مانی
بکشا بتیدید بکربمون
خم دوری نیران آهن بدن
بوعبدقیق شهری ووروستاب
بنی بری ایله دوغوشید بکلربیی
حکایه ضدن تنحتانتم
میتی ایدی بیت
هدوو صورکرد دلها بجیب انحطم
ثنه ق ایشا مجد دو بیزم

بیت
بکجا کرد شت بجلوی هفت جوش
سه میر بخت سعت سران دادکوش

کاتبی
دلبر خیده خنجر وعدل نیم بسمل است
ای بجان دو خوش باد مراد تو حاصلست

محتشم
دلبر ادراده میدهد دست بیندذالی
مادل خونه ز بنجا بیست میرود

اولسه آنك بهانه سیله نیجه كمسنه لر دخی مرتد ومكرم اولور دیه جك یرده ضرب
اولنور كمال اسمیل بر دیده نهم ز بهر چشمت نرگس • داغ ندعزیز بهر چشمی
صد چشم • داغ شدم هلاك اولدوم حسدمدن دیمكدر ملك قمی شدم بباغ كه
تسكین دل دهم دیدم • میانه بلبل وگل گرمی كه داغ شدم • دراب میراند فلوت
كمسنه یی بر طریق ایله صاوردی آصفی نمودی چهره در آیینه تا سوزی دل
ناصح • بد لسوزی چه در آب میرانی مسلمان را • ودادی مرا سر باب بنی صاودیك
دیه جك یرده تكلم اولنور فغانی وعرق كردی شب گرمی ابهم یكشت ماهتاب •
رفیق ودادی من بی خانمان را سرد در آب • كه سرد ادن صالی ویرمك معناسنه در
وكند وحالنه قوماغه مانع اولمه دیه جك یرده سرده اولور دیرلر نته كم میرزا خیالی
دیدی بیت چشم را سرده بدل تا طعنه نازش كند • گرچه عاران صید كیمنك
میبود شهبان را • در بوستین اورفت آنی مذمت اتدی دیمكدن كنایه در •
در بهارستان جامی مردك خشك مغز را دیدم • رفت در بوستین
صاحب جاه • گفتم ای خواجه گر تو بدبختی مردم نیك بخت را چه گناه • در خط
رفت • ودر خط شد • عبارتلری مضطرب اولدی دیمكدن كنایه در حافظ
مپوش روی ومشو در خط از تفرج من • كه خواند خط تو بر دوان
بكارد مید • درخواست كرد بر نسنه طلب اتدی معناسنه كمال اصفهانی
دل از این بر نظری از تو همی دارد چشم • گرچه خود میكنی آنچه از تو بنددی
درخواست • بازخواست دخی اگرچه مطلقا سؤال معناسنه استعمال
اولنور لكن اكثر استعمالی اول بر كره ایشه دكدن صكره بركره دخی یستنمكده
روز قیامته روز بازخواست دیدكلری دنیاده ایكن اتدیكی عمل دن
سؤال اولندوغی ایچون در • درز دگرفت • ودر گوهر گرفت آلتونه
غرق وجواهره غرق اتدی معناسنه در • در سفید كرد • بر فقیرك خانه سینه
بر محتشم وعظیم الشان كمسنه نزول اتسه ضرب اولنور عادت عجم
بودر كه حالت مذكوره واقع اولسه فقیر بو رخانه سنك در ودیواریی
كیرج ایله آغاردیرلر ایدی پس عبارت مذكوره آنك خانه سنی بر عظیم
الشان كمسنه تشریف اتدی دیمكدن كنایه اولور حسن دهلوی نعت
رسولده حضرت رسول اكرم حین هجرتده مغاره یه داخل اولدقده
عنكبوتك یا پدوغی آغ حقنده حق بودر كه حقی تعبیره موفق اولمشدر
بیت عنكبوت غار را گفتم كه این پرده چه بود گفت مهمان عزیز
آمد كه كردم در سفید در وصله او نشست آنك مرادی اوزره حركت
اتدی دیمكدر طوسی راست درجان ودل طوسی نشیند تیر او • نسكر یاری
عاقبت در وصله یاران نشست بیت تیری كه نه در وصله عشاق نشیند
آن تیرچه تیر است بیندازن بصحرا • دریافت • مرحمت اتدی كه تركیب





اسیركه دی تعبیر اولنور معناسنه كلور نته كم شاهی نك شو بیتندن منفهم اولور
بیت دریافت دمی شاهی ء لخسته خود را • ترسم كه بجویی دگر و باز نیابی
وفهم اتدی معناسنه استعمالی شایعدر سلمان موی تو از قفا جو بدیدم
بیافتم • گفتم مگر كه دود دلی از قفای تست • دست برد اوردا اكا غالب
اولدی وآنی دبوت اتدی دیمكدر • دنبه نهاد آكا حیله اتدی كه تركیده
آلدادی تعبیر اولنور حكیم خاقانی اجلم دنبه نهاد از بره چرخ وهنوز •
همچو آهو بره مشغول چرا بید هم • دغل در آبی بر كمسنه نك غیبتی
تجسس اتمكدن كنایه در • دامن بدندان گرفت سرعت ایله قاجدی
دیه جك یرده ضرب اولنور سعدی بجا بكتر از خود مینه از تیر • چو افتاد
دامن بدندان بگیر • دست صلبی مكن • مخلوقك قارشو سنده عبودیت
ایچون الكبی باغلومه دیمكدن عبارتدر • دل دل كنان مضطرب
اولاراق واموزنده تردد ایدرك ولهه ایدرك دیه جك محلده تكلم
اولنور خاقانی بغداد جانها روی او • طراره دلها موی او • دل دل
كنان در كوی او چون خود فراوان دیده ام • كه معنای اخیره مناسبدر
دور گیران • دالك فتحی ایله پادشاهلردن وباده نوشلردن كنایه در
دندان كنان • رسوای ایدرك وزاری ایدرك معنالرنده مستعملدر
درلنوزینه سیر دارد انوری كلامندن منفهم اولور كه سرور
اثناسنده غم كتوربور دیمكدن عبارت اوله بیت كه بعد با تو همه بوست
در وفا چون بیانی • كه روزگار تكلوزینه درنداد شیر • دو چشم
چار شد ملاقات دن كنایه در • دستارچه سانه هدیه ویر دیمكدر
خاقانی از سیم طرح ورزمی دستارچه سان دلبرا • واستمالت ویر
وال اوزرنده طوت معنالرنده دخی استعمال اولنور • دست بكشید • ناامید
اولدی دیمكدر دست برده كش زد عجیب ایش كوردی دیه جك یرده
ضرب اولنور آصفی زان كمان ابروی چالاك دل كشیدم تیر آه • در صف
عشاق دستی باز بر تیركش زدم • دست راد میسر اولدی دیمكدر
بیت تشریف دست بوس تو آن اكر دست دانه می افتدش بسان
زمین چرخ در قدم • دست بر دل نهاد • ودندان بر جگر نهاد • ودندان
فشرد • عبارتلری جانته جبر ایدوب بای حال كانه صبر اتدی ودیشنی
صیقوب تحمل اتدی دیمكدن كنایه در جامی بسختی چند روز آنجا
بسر برد • بر آن محنت ز بس دندان بیفشرد • دست خر شتوم غلیظه
افراط اتمكدن كنایه در سعدی كسی پای مرغی بیاورد پیش انوری
دست خر نام می برم اما • می نگویم كه در كجاست هنوز • دستادست
نقد وبسادست • نسیه در كه نقد مقابلی اولدیغی حرف باده مروج اتدی

دست انداز ظلم معناسنده در محتشم کاشی ترك من مشست ودست انداخت بردوش
رقیب • وه که شد ملك دلم ویران ز دست اندازاو • دست افشان • ومشت افشاد
ودست افشار دن عبارتلری اول التونه دن عبارتدر که حکما آنی شو که نه تدبیره
وتلیین اتمشلر ایدی که خسرو پرویز همیشه صقالینی بیغه مبتلا اولمغله لا بد
وبال مومی کبی النده طوتوب آکا مشغول اولسون صقالینی بر بهانه ایله فراموش
اتسون دیو بو مشاقلق بر مرتبه ده ایدی که خسرو آندن هر نه صورت مراد اتسه
تصویر ایدر ایدی • اصحاب تواریخ دیدیلر که خسرو زمان دولتنده بش
اعجوبهٔ زمان ونادرهٔ دوران موفق اولمش ایدی که ملوك سابقه ولاحقه دن
بری آنك برینه مالك اولمدی اولا دست افشار ثانیا فیل کموکندن آل
صورتنده برنیجه که حسروك بر ولدی دنیایه کلدیکی وقتده بارمقلرینی
بریره جمع ایدر ایدی که خسرو بیلور ایدی که شبهه سز کندی صلبندن
بر ولد ظهوره کلدی • ثالثا بر کاسه که ایچنده اولان صوی ایچدکجه کالاول
کنه لب بلب صوایله طولو اولور ایدی رابعا بر مطرب که اوجیوز التمش
آوازه اختراع اتمش ایدی • خامسا کنج باد آورد دیدکلری خزینه که خسرو
مزبور قیصرك مملکتنه سفر قصد اتدیکنی قیصر استماع اتدکده جمیع خزائنی
محافظه ملاحظه سیله بر قالیونه طولدوروب جزیره لردن بر جزیره یه کتورمك
ایچون کیدر ایکن مخالف روزکار سببی ایله کشتی مرقوم خسرونك
مملکتنه دوشدی وخسرو آنی اخذ وقبض اتدی خزاین مشهوره ده بوندن
چوق خزینه یوقدر پس بو تقریردن کنج باد آورد تسمیه سنك وجهی
ظاهر اولدی • والله اعلم بصحته دست بیشین را بدل نیست • ایشه
جله دن اول شروع ایدن کمسنه غالب اولور دیه جك یرده ضرب اولنور جامی
زبان دهر دانی به مثل نیست که گوید دست بیشین را بدل نیست •
دست خوش اول لادن مثللو سنه درکه آل طوتوب انکله اوینارلر جامی
بادل دستخوش خوف ورجا کفت ای کرم روان تابکجا • وکاهی ترکیب
اضافی صورتنده تایی مکسور ایدوب شعرلرده دست خوش دیرلر • دست
مونه آل دیوان تعبیر اولنان سنه درکه آلی محافظه ایچون کیررلر
نته کم حضرت جامی شحنهٔ ظالم حقنده دیدی بیت اول از شرع دست
مونه کند • پس سؤال نماز ووزنه کند • دست افراز دخی کاهی بو معناده
استعمال اولنور • واکثر استعمالی اهل صنعتك النده اولان آلتده در مثلا
کاتبه نسبت قلم • وخیاطه نسبت سوزنه کبی کاتبی هنر سخاست دکر
جمله دست افرازند اکر ترا بهر انکشت صد هنر است • وپای افزار • وپای
ابزار • آیاق قابی معناسنه اولدیغی کبی • صاحب دستور دیدی که دست
افزار • وپای افزار عبارتلری اصلنده دست افشار • وپای افشاردر که شین





ذایه قلب اولندی • دست از پا خطا کرده یاده تلو شندن الی ایاغی طولاشدی
دیه جك یرده ضرب اولنور طوسی مردم چین مشك را بند خطا می خندند •
میکند کر با سر زلف تو دست از پا خطا • دستور دالك فتحی ایله اذن
ویرمك وطرز واسلوب معنالرینه کلور بیت امشب زیار رخصت
آهی کرفته ایم • دستور عاجزانه نکاهی کرفته ایم • دف کش عودت بیش
آهنکی که تحریف ایدوب عودت بنه وتکی دیرلر نته کم اوغلان بزه وتکینه
کوم دلال وعاشق ومعشوقی برخانه ده جمع اتدکده صکره قابوبکجیسی
اولان ملعونه بزودف نشین دیرلر قطعه عجب دیدم که این خواجه سرایان
همه کم خرج وبالا نشین اند • سیه دفکش بیاضش کوم دلال اذان
دوحاجبان بر دف نشین اند • دف ودان اول کمسنه درکه بر کمسنه یه
کین اتسه اول کینی درونندن چیقارمز بزم اصطلاحمزده عزی تعبیر ایله
مبطن دیرلر • دنکاسه اول کمسنه درکه بریرده طعام حس اتسه جوکوب
اوطورر ویارانه ثقلت ویرور نته کم قارنی طویورمق ایچون دوربوب
ابواب ایدن کمسنه یه کاسه خلیان دیرلر غزالی مشهدی در همچو کسی
بیت کد وکشکول درکف بهر شور با • دف بدوکرد ونکردی سیاز ین
دنکاسه کی وکاسه چلیانی • دست بکاسه یا فتم • فلان کمسنه تنها عشرت
ایدرکن غافلدن اوزرینه واردیم که انکاره مجالی قالمدی دیه جك یرده
ضرب اولنور بیت دوش بوقت صبحدم طرف چمن شتافتم • نرکس
می پرست را دست بکاسه یافتم • دفتر شکست • ورقی بوکدی معناسنه در
دندان باو فرو بردن آکا مشغول اولدی دیه جك ضرب اولنورکه دندان
طمع فرو بردن معناسنه اولور فغانی درین مجلس بچیزی هرکسی دندان
فرو برده اند • امید ما بران لبهای شکرخند خواهد بود اوحد الدین
رباعی دشمن کرو وصل زمن برد آخر • اوکشت بنزلك ومن شدم
خوار آخر • آورد بجان لب ترا از بوسه • دندان برنخت تیز فرو برد آخر •
در آستین انیست • ایشته حاضره بو وارد دیه جك یرده تکلم اولنور •
صادق نام بر کمسنه کنار حوضده اوتورمش ایدی غافلدن معشوقی
آردندن کلوب مزبوری حوضه قاقدی • درده مندلك قولی درون
مستمندان کبی شکسته اولدی احبابی آنده سؤال ایدرلر که قولوك
بو مرتبه شکست اولمسینه سبب نه اولدی دیو مزبور دخی ماجرایی
حرکت اتدکده تصدیق اتمیلر کواه عاشق صادق در آستین باشد • دیدیکی
مثل مذکور قبیلندندر • در خم اندازی هست • دور یلوب بوکیلوب
بریردن طور طوب اولوب اوزدیکه آتلمق ایستر دیه جك یرده ضرب
اولنور عرفی عرفی آن زلف سبك دست کمند انداز • مانع چین

برسرچین درخم اندازی هست• عرفی ده مهر نبغ لینباع مثلنه قریب درده دربس
زانوا فتاده• ودربس زانونشست منزوی وخلوت نشین اولوب خلقدن
منقطع اولدی دیمکدن کنایه در کمال اسمیل رباعی ولی جون زجهان عیش
بیکسوا فتاده• دردام بلوزان هم کیسوا فتاده• تا باس کیسوی توهزانو شده•
جون کیسوی تودربس زانوافتاده• دامن کشان نازوتسیو ایله خرامان
اولاراق• دامن افشانی• وجه مشروح اوزره خرامان اولمق معناسنه در
دامن کشید ازو• اندن اعراض اندی دیمکدر دربیش اوکاوه نهاده• اکا تعظیم
اتدی دیمکدن کنایه در• نته کم فرنکلرك عادتی در انوری ای فلك پاکاوه
داری خود• بیش قدرت کاوهم بنهاده• درقدم باشیم خدمتم اولا بیم
دیمکدر هلالی ذهی سعادت اکر خاك آن قدم باشیم• بهرجاکه نهد پای
درقدم باشیم• جو عاشقان بوفا جانه کشند دربایده• امید هست که ما نیز درقدم
باشیم• درلباس میکند• ستر ایدر که کیزلوجه تعبیر اولنور درلباس بودن
نفاق اوزره اولمق• دریك تیراست بروجه وبراسلوب اوزره در دیمکدر
کنایه در لسان عرب ده علی وتیرة واحدة عبارتندن تعجیم اولنمق ملاحظه
اولنور طوسی در روز وغا تیرتو ونیزهٔ مهر• روشن شده بیش توکه دریك
تیراست• لفظ تیر ایهام لطیفدن خالی دکلدر که تیر عطارده دخی اطلاق
اولنور مو لفظ تیر نصیب معناسنه دخی کلور تیر قرعه در سوزنی
زشصت زلف کمان ابروان تیر قدان• نماند بهره وخط ونصیب وتیر ما• وسهم
وتیر یعنی تاریك• وتیر کشتی• وتیر عصا• وهر آیك اون اوچنجی کونی
وفصل خزان معنالرینه دخی کلور• دم بر قاج معنایه کلور• مسك
رایحه سی وقطع وبرایجیم صو معناسنه کلدیکی شیخ نظامینك مثنویسنده
مستفاد اولور بیت نان جوین میشکن ومیشکیب• نانخوری کندم
آدم فریب• تا نکی نان ودمی آب هست• کنج مکن بر سر هر کاسه دست
ونفس• ودم موزجی کوکوکی وقلج یوزی• لهذا ایکی یوزلی قلیجه تیغ دودم
دیرلر که عرب آندن سیف ذی شفرتین تعبیر ایدرلر محتشم دمی کشتی
بعتابم کهی بلطف خطاب• جه قاتلی تو که تیغ ستیزه ات دودمست•
ونیزه• وبیکانك سیوری طرفی وفرن آغزینه دم تونه دیرلر• وبر سوزك اعتبار
صالح اولمغله خلق آنی ترك ایدرلر اکا دم بی قدم دیرلر• کویا میان خلقده
روان دکلدر سعدی دم بی قدم تکیه کاهست سست یعنی وجه مشروح
اولان کلام اعقاده صالح دکلدر• دیو یا عنکبوت بو عبد فقیر حضرت ابراهیمك
بددی آذرینك بجارلکلرن مهارتنی بیان اثناسنده دیمش ایدی بیت
دستنده آلسه تیز مین کستاخ• دیو با تارینه اچار سوراخ• دراود وزنا•
مجرب امور اولان کمسنه دن کنایه در که کثرة تجربه سندن ناشی برخصوص ده

خطا

بابا فغانی
سنت قتل مجانان در لباس اه ترك صحبت
سزای این خون های پنهان داشتن کمکن شود در وی

عرفی
کسی که با تو بود در لباس صحبت بلیر
بدید تیغ کشته نس رهته صحبت سبب

بیت
در سیاهی مرآی که حسن دادنشان
هست ابی که در ظلمت سیاه مست خاك



خطا ءا افسادا تسه آنی حسن تدبیر ایله اصلاحه قادر اوله که ترکیده بر توب
دیکمکه قادر تعبیر اولنور• زیرا درازانك تخفیف وتشدیدی ایله دریدن
ودرّیدن دن ودوزادوختن دن مأخوذ صفت مشبهه در• یعنی برتیجی ودیکیجی معناسنه
کمال اسمیل خهٔ خهٔ ای دلبر درا دوزا• بنك میدرّی وخوش میدوزی دیو
دولت دولتی سریع الزوال اولان کمسنه• دست رنج صنعت وکسب وکار سعدی
بیاموز فرزندا دست رنج• اکر دست داری جو قارون بکنج• دست دادو را
اکا الی یتشور وقادردر• دیو کلوخ اول معصوم که مصروع اوله که اول مرضه ام
الصبیان دیرلر• دوراخ خسته لکدن یکی قورتولمق شرفنامه ده درشت خوی
وغلیظ اولمقدر دیدی منصور شیرازی فلك جناب وعطارد بیان ومهر ضمیر•
زحل مانب ومه رایت واسد دوراخ• نخفه ده طرح مقابلی اولان یقین معناسنه در
دیدی کما تم بغاوت دروایخ شد دیرلر• بنم اکا اولان ظنم تحقیقه چیقدی
معناسنه دارو برد کرتوفر وتفاخر فردوسی ببوسید رستم سلیح نبرد•
باورد که رفت باداد وبرد• سلیح سلاح معناسنه در رکاب رکیب کبی
حتی ضرورت وزن ایچون اعتماد لفظی اعتمید لفظنه تبدیل ایدرلر دست بند
آل اله ویروب رقص اتمك نظامی ساعتی دستبند میکردند• بر سمن ریش
خند میکردند• دندان مزد اول عطیه در که ضیافت دن صکره فقرایه تصدق
ایدرلر ترکیده دیش کراسی دیرلر دخی باده• ودخی آلود غضوب وخشمناك
معناسنه در که دژ دالك فتح وضمی وزاء عجمی ایله خشم معناسنه در بهرامی
اکر شیر دژ آباد شیر ببیند جوسك• اندر بس زانو نشینه خسروانی یکی بیر
دژ آلود ست درجنك• که دارد ان مصاف شیر نرنك• دیو باد کرد باد که
ترکیده قاصرغه تعبیر اولنور• دیولاخ اجنه ساکن اولاجق مکان نظامی
جوزان دشت بکذشت جون دیو باد• قدم در دیکر دیولاخی نهاد•
دندان نمود کولدی وخوش حال اولدی دیمکدن کنایه در• بو عبد فقیر
سیاحت نامه ده دیمش ایدی بیت نام خدا بخت جودندان نموده
رفت همه آنچه بمن رفته بوده• یعنی مرا ان ستم روفکاده• باز رها نیده
جو شد دستیار• معین معناسنه در• درباقی شد• دوکندی قالمدی دیمکدر
هفت پیکر مطرب امد دوا نه شد ساقی• شد طرب را بهار درباقی• درمیان
باشد میانمزده کزرد یعنی اوکدولی اولسون دیمکدر کمال خجندی
کرمیان باشدش بزیر قبا• خرقه بنده درمیان باشد• یعنی آنك میانی
اول مرتبه دقیق در که اکر یوق دیسه لر عیب اولمز• وبر بو بابده بوقدر
دیواد عا ابن رم سزلو واردر دیواد عا ایدرسه اکر سوزیم دید بکیم
کبی دکل ایسه ایشته خرقه فقیر میانمزده دهن اولوب سوز کیمك جیقارسه
اوّالسون• دریکجا میخورد• اوفلان نشته نره به لایق ونره ده یا تیشور

دیمکدر دهید ضرب ایله امردر یعنی ووردك اسدی دیدیکه بیت بس
از خشم فرهود کورا دهید هه دستهای ابچون دربهید مستقصی ده زمخشری
ان لا دی فلو دی مثلنك بیاننده دیدی که ترجمه سی بودر عبارت مذکوره ده
فتح وکسری ایله روایت اولندی که کلمهٔ فارسیه در معناسی ضرب دیمکدر
عرب کندو کلاملرنده استعمال اتدیلر اصل مثل بودرکه بر کمسنه نك قریبنی
قتل ایدن قاتل حقنده اول کمسنه هر نه ده اکا مصادف اولورسم ضرب
و قتل ایدرم دیمش ایکن یولده مصادفه اتدکلرنده مسامحه ایدوب ضرب اتمز
اکا کلام مذکوری تکلم ایدرلر یعنی بجوره بودفعه فرصت اله کیرمش ایکن
ضرب ایتمدیك بعد الیوم ضرب ایتمزسین بس ان لم یکن دی فلو یکون دی تقدیرنده
اولور یعنی ان لم یکن ضرب فلو یکون ضرب فرصت اله کیرمش ایکن
فوت ایدن کمسنه یی لوم وتوبیخ وقتنده ضرب اولنور انتهی قسم اول ترجمه سنده
عدد بحثنده هامش کتابده کرکی کبی تفصیل اولنمشدر عن قریب کلور ان
شاء الله تعالی دیك افزار طعامی اصلاح ابچون طنجره یه قودقلری بوب
وداروجینی مثللو شنسه لرکه عربیده توابل دیرلر وامیار صیاده معناسنه در
اسدی جهان را امیاریست یزنك ساز هوای دلش دار ودام آز دژ دار
قلعه ضابطی که دز قلعه معناسنه در دیو سار بدخوی وزشت یعنی دیوه بکزر
مقدمهٔ ثانیه ده سار لفظنك معناسی تحقیق اولندی دریا بار دریا
کنارینه واقع اولان شهر وبیوك دریا معناسنه دخی کلور دیر باز اوزون
دراز کبی وطول زمان معناسنه کلور سوزنی در امل تا دیر بازی ودرازی
ممکنست بجوره امل باد تراعمر دراز ودیر باز دندان افزار ودندانه بریش
وددندان کاو دیش قاریشدیرجق خلال دنبه کداز بر نوع سپی درکه
تو بوینك قویروغنی اکبه ایله دلوك دلوك دلدکدن صکره آتشده
ارید ورلر العیاذ بالله تعالی مسحور لك بدنی دخی آنك کبی اریر بو عبد فقیر
مثنویاتده دیمش ایدی بیت سوزن الماسم وشیرزبان دنبه کدازی
جه کند آسمان داش ودلوس ابله ونادان دلوس اتباعدن تاروماکبی
دش ودیش مانند ونظیر معناسنه در عنصری ندید ونه بیند دکر هیچ کس
کر دره مثل وکه بزم درس شمس فخری جهان را اکر شه تو باشی بقین
شود در بنا مش جهان خلد برین دست بس ایشیك آخری که صوکی
تعبیر اولنور دور باش چاووش معناسنه در بو کمینه کستاخانه جنون
نامه ده شهریار عقلك دیوان عدل اتدیکی محلده دیمش ایدی بیت
هم دور باشان یانك بلند دعاخوان که هرکز نبینی کزند واه سرد معنا
دخی کلور وچاوشلك الرنده پادشاه ابچون ازدحام خلقده یول آچمق
ابچون اولان باشی یومری اغاجه دخی دیرلر زیرا اول اغاج آلت دور باش درکه

آصلنده



آصلنده دور باش اوزاق کیت واوزاق دور اتمه دیمکدر نیازی حجازی دور باش
ناچخ در دیدی که تحریف ایدوب ناحاق دیرلر دست کش اول کمسنه درکه
اعمی وناتوانلرك الندن یاپیشوب بدرقه وکباره دیدکلری پای عبد الرزاق
ای دستکش تو این مقوس وی دشتخوش تو این مقرنس واك ابله ایشلدکلری
عملك اجری که اکا دست مزد دیرلر معنالرینه کلور نظامی دستخوش کس
نیم از بهر گنج دستکشی مینخورم از دست رنج دهٔ اك ضحاك ماربنك
لقبیدر بعضیلر ضحاك لفظی ده اکدن معربدر دیدی اك عیب معناسنه در
ضحاك مر بوداون خصلت ذمیمه یی جامع اولمغله عبارت مذکوره یی اکا اطلاق
اتدیلر واول اون عیب بودرکه تعداد اولنور زشتلك وقصیر القامة
اولمق وظلم وبی حیا اولمق واکول اولمق وبدزبانلق وکذابلك وعجول لك
واحمقلق دود آهنك خازلرده تونون جقماق ابچون یاپدقلری باجه
بیت دهانش جون ز دی آن دره آوخ تو کفتی بود دود آهنك دوزخ
دژ آهنك دالك کسری وزا فارسی ایله بدخوی وبدکار اولان کمسنه
وبدخواه معناسنه دخی کلور عنصری زبس کینه جوی ودژ آهنك بود
فراخای کیتی بر او تنك بود دم کرك صبح کاذبدن کنایه در خاقانی
دم کرك بادم آهو که هم مشکبار بند دصبح ناصر بخاری شد دم کرك
سحر ان سوی مشرق بدید جرم هوا جون پلنك کشت ملمع بدن دیودل
بغایت بهادر وجاهل ونادان معناسنه دخی کلور دژخیم دالك فتحی
وزاء فارسی نك سکونی ایله جلاد وبدخوی وبدطبع معنالرینه کلور که
ایکی جزودن مرکبدر بر جزوی دژ که بد وجزوی آخری خیم که خوی
وطبع معناسنه در پس جلاده اطلاقی بو اعتبار ایله در دژم دالك کسری
ایله غمکین معناسنه در خسروانی دخم بکونهٔ خیری شده است زانده وغم
دل از تفکر بسیار خیره کشت ودژم درزمان دالك وزانك فتحه لری
وزانك سکونی ایله اول ایلکدر که ایکینه بخش دستنش بر ورنکی الینی
قطع ایله انوری باجنین دست مرادست بروکی پس از این بکر قناعت
نکند دست کشد پیش نیاز دست زنه نادم وپشیمان دستپیمان ترکیده
داماد طرفندن خاتون طرفنه آغرلیق نامی ایله ارسال اولنان هدیه دریای
دورد فرو بحر عمیق دژ بروه خشمناك وچین ابرو کوسترن کمسنه دستواره
ال مقداری بچه اولان نسنه جام جم چه خوری نان دستواره او دست
آورنه هدیهٔ قلیله دن عبارتدر دست ستورن ذبح کرده منحیره دیمکدن کنایه در
ندم لابه کلب صاحبنه قویروغنی اوینادوب اباغنی آلتنه یووالانمق سلطان
حسین میرزا بمدح آن چه افزودیم دکمال زهجو نم که کوبی همان کم شوم
ندم لابه سك چه شادی فزود مرا ز عوعوش موجب غم بوده دانش برزو

عیبش زبان الشعراء دراید

نعمت
بدر ندیم فرموده کیوه ایکبری
بدادلندر اوزیر دیبا بدروی

وار
سکجاهای دیبای درزخیم بجه
دانادجاهه بیلزنایم بجه

اقبالنامه
جو دارا بیاو سکندر شنید
یکی دور باش از جکر برکشید

نظامی
بهر کام از برای دور باشی
ستاره زکبی با دور باشی

رباعی
زقست میان انکه از روی یقین
با دیو بینا رود اندر ره دین
با انکه دو جشم بسته بیند بیت کنه
هرسوی همی رود بظن وتخمین

طالب علم اولان کمسنه • دار بوی تبخیر اتدکلری مشهوردر دولت اسمی دن دهر
نکوهی روزکاردن شکایت اتمك دیدم کافوری کوزلرینه آق دشمکله اعمی
اولان کمسنه دن کنایه در • دسته شد • مضطرب اولدی دسته ساخت • مضطرب اتدی
ودسته کستاخ معناسنه کلور ومعاونت معناسنه دخی استعمال اولنور وبریم
باغلو نمش نسنه لره دخی دسته دیدکلری معروفدر • دست وپازد حدوسی اتدیکه
زیاده چالشدی تعبیر اولنور کاتبی برای کشتن خود دست وپا زدم بسیاره
ولی بکوشش خود سرخ روی نتوان شد • دم درکشید • ساکن وساکت اولدی
دیمکدر کنایه دن دیر آی ودرست آی آلی نجه در اما ایشی پاکدر دیه جك
یرده ضرب اولنور یعنی برایشه شروع اتدیکك وقتده یاخود برایش
ایچون بریره کتدیکك زماننده ایشکی کرکی کبی وجوده کتور کیچ اولور سه
اولسون نظامی چه خوش کفت این مثل مرد جهان کرد • که دیر آید جوانمرد •
بیت مثل زد سکندر دوان کوهسار • که دیر آید درست آی وآنرا مداره
دیر آشتی اول کمسنه که ادنی خصوص ایچون برکمسنه دن رنجیده خاطر اولور •
مدة مدیده سینه صاف اولمیه آنك حقنده زود خشم دیر آشتی دیو ضرب مثل
ایدر هاتفی همه زود خشماه دیر اشتی • سرشنه ز خشمند بند اشتی • دیوار کج
برآورد برکمسنه بر بدعت سیئه احداث ایدوب خلق آنده متضجر اولسه
ضرب اولنور خیالی از طاق ابروانش روکرده بمحراب • در پیش خویش
تاکی دیوار کج برآری • دیبا هرچند کهنه شود با تابه نکرده حسیب ونسیب
اولان کمسنه هرنه قدر فقیر اولورسه دخی رذالت اختیار اتمز دیه جك
محلده ضرب اولنور • واصل معنی بودرکه دیبا هرنه قدر کهنه اولورسه ینه
دیبادر • وانی کمسنه لر آیاغینه طولاق اتمز • دل بر دل کواهی دهد کوکولدن
کوکوله یول واردر کوکل دوستیی بلور دیه جك یرده ضرب اولنور بیت
درنکیر وخاطر کوکل وا فغان صبحکاه • دل بدل هرچند ای بلبل کواهی میدهد
دیك طوسی بجوش آمده اول صوفی مقلد سنك دل حقنده ضرب اولنورکه
کندوده اصلا وجد وحالت یوق ایکن حلقۀ سماع ده آتش های وهوی کرم
اولدقده اظهار وجد وحالت ایدر کمال الخجندی جوره علاء الدین
بووقت سماع • در فغان وخروش می آید • کوییا از حرارت انکشت
دیك طوسی بجوش می آید • دل بما کران کرد بزه خاطری قالدی دیه جك
یرده تکلم اولنور • آصفی نهاده بر دل ماکوه غم ز سنك دلی • سبب
چه بود دلی خوبندمان کران دارد • دل داد رضا ویردی دیمکدر کنایه دن
ظهیر اکر ضرورت از اینان بکیر دردامن • چه کوش دل دهد فرکز دن تو دد
کذورم سلمان خود دل کراد هد که دهد دل به بی وفا • باری چو دل
دهد بمه مهربان دهد • دل نمود • کوکل یوزی کوستردی دیمکدر کنایه دن که روی

مؤید الدین
اندوه حسرتکه هجر بود سود ما
در تسلیم ورضا ست جنبت دعا

سلمان
بنفشه دسته از آن میش مجلس باغ
سر در پای نمود میروده فرو غمکین

حافظ
در باغ ز اشتیاق وصلت
کل ساخته دسته خویشتن را

رودکی
نیست از من عجب که کشتاخم
سر نهاده ای بازلم دسته





دل نمود دخی دیرلر سلمان تو دل نمودکی غنچه با صبا بنکر • که هر دمش چه بیند کنار
بکشاید • دل نهاد توطین نفس اتدی که آکا قرار ویردی دیمکدر کنایه دن کمال
خجندی دل نهادم من بیچاره بدرد دل ریش • چه کنم با غم او نیست جز این
چاره من • دیم سرخ کرد • کونی قیزارتدی زیاده تعلق وکرکی کبی اهتمام دن
کنایه در جامی بهر کل رخ که کردم سرخ دیم • کنون ز نهر مژه خون جکیم •
ده بجا ورد ختان بجا • ایکی نسنه میاننده تفاوت فاحش اولسه ضرب اولنور •
شوقی ز طوبی زند زاهد خشك لاف • ببین ده بجا ودرختان بجا • دیکر نبست
کمر ضایع اولدی کتدی قالمدی دیه جك یرده تکلم اولنور انصاری درمیان
عاشقان دیکر نمی بندد کمر • هرکه جز موی میان او خیالی بسته است • دل نشین
مطبوع ومرغوب اولان نسنه دن کنایه در • ودخی واقف اسرار درون اولان
صاحب فراست دن کنایه ایدرلر فیضی هر دیم وری بدل نشینی • میخواند
خطی ز پیش بینی • دیوانه ماه نو ندیم است • جنونی بی سبب دردیمکدر •
زیرا مجانین آی باشینده جنونلری زیاده اولدیغی معروفدر هاتفی آن
شیفته رسن بریم • دیوانه ماه نو ندیم • دعا کفت وداع اتدی دعا
خواند اوداع • آکا سلام کوندردی دیمکدر • دو اسبه کرفت • چا تال آت
ایله قاچدی که بك قاچدی دیمکده کنایه دن دو اسبه • اولاقلردن کنایه
اولدیغی عن قریب قسم اول ترجمه سنده کلور • ان شاء الله تعالی بو کمینه
قلم وصفنده دیمش ایدی بیت نام ایزد زهی جکرداری ظلمه یك تنه
دو اسبه کیدن • دوچار شد اوراه • آکا راست کلدی دیمکده عبارت در
وبری برینه راست کلدیلر دیه جك یرده • دوچار کردیدند دیرلر اساتذه
دیار عجمدن شوجمله استماع اتدیم که اصل معناسی ایکی کوز دورت
اولدی دیمکدر دیدیلر • دوست کام شد • خیرخواه اولان احبابنك
مرادلری اوزره نائل مرام اولدی • دشمن کام • بدخواه اولان اعدانك
مرادلری اوزره مقصوددن محروم اولدی دیمکدر • که مراده نائل
اولمق احبابك مایه سروری ومحروم اولمق اعدانك مادۀ جور بیدر
بیانی به عاقبت شدم از دور چرخ دشمن کام • من بلوند از
دوستکامی بسیار • که مراد اولمکری کبی نائل مرام اولمش ایکن مقتضای
دور فلك اوزره اعدانك مرادلری اوزره عاقبت محروم اولدوم
دیمکدر سلمان ساوجی دشمنان کفتند کام دوست ناکامی بود •
عاقبت سلمان برغم دشمنان شد دوست کام • دوال پای • آصلنده
قاییش باجاقلی معناسنه قوله بیابانی دن عبارت ایدی صکره عیارلر
کنایه اتدیلر • دوتایی اولجامه در که یوز ایله آستاردن اولوب ایچنده
پنبه اولمیه واکر بیلنه دلك آستارلی یا هیچ آستاری اولمیوب ساده

ایال سفاهانی
آمد صبا وغنچه دلدار ز هم شکفت
روی دلی به بلبل خوبان بکس نمود

حسن نازك
دل نهادیم بدرغبت آری
سکو دیده نها دیر بنیاد

لعوسی
تا نمودی بی تمکر لب خنده
آن تفکر دیکر نبسته

شاه طاهر
جیب طرف کر روی ذیند بجی دوعد ملك
دمشن جهت سو سوی بکر دواه نفضد ود جاد

بیت
جیب با جیبی دوچارم کردت از همه نعمت باید
جیب تنها بنده ام همه سکوتی دردم باشد

یوزنده اولورسه آکا یکتایی دیرلر بیت دوتایی فقرا جامه ایست کز عفلت
هزارمیخی افلاکش آستر یابی. هزارمیخی اول ثوبدرکه ترکیبنه آندن
نیکنده لی دیو تعبیر اولندوغی عن قریب حرف هاده بیان اولنور ان شاء الله
تعالی. دودبسوی نیکوان رود برکمسنه برشیٔ انکار اتسه مع هذا اول
شیٔنك محقق اولدیغنه قرینهٔ قویه دلالت اتسه آکا سن فلان شیٔ نیجه انکار
ایدرسین شو قرینه وار ایکن دیه جك محلده ضرب اولنور. وظرفا دیار
عجمدن بو عبد فقیرك استماع اتدیکی بودرکه مثل مذکور مقام تسلیده
ضرب اولنور. مثلا بر کمسنه ادنی بلیه یه مبتلا اولسه آکا دیرلرکه بو بلادن سن
نا بیجوره مکدر اولورسون عادت الٰهیه شو وجه اوزره جاریدرکه بلاوی محبت
اتدیکی کمسنه یه ویرور. لهذا آتش کنارنده جلوس ایدن کمسنه لر میاننده تو توف
مال دار اولان وخوب رو اولان وارود دیعا فسانه ایدرلر شیخ نظامی نك
شو بیتی بو معنایه مناسبدر بیت بهرجا که آتشی کرد در وان زود دود.
بسوی نیکوان خوشتر بود دود. دوردست مردوان آهنك. اوزون
اوزاق دیمکدن عبارتدر عصار دران آهنك شدایی کان با تو. ندانم
چه کنم ای یار با تو. دورا دور. اوزاقدن اوزاغه دیمکدن دوست
دشمن دوستلقده نفاق اوزره اولان کمسنه دن کنایه در عرفی دوست
دشمن بجوره غلطان کنم عرفی ولی. دوست دار و هر دشمنی کوراز یاناوه یادل
یکیست. دورنك. ایکی یوزلی منافقدن کنایه در که یك رنك مقابلیدر
دوش بادوش انکاکرکی کبی مساوی وبرابردر دیمکدن کنایه در. دوشاخ
ودوشاخه. اول چاتال دموردرکه عبد آبقك بوینینه بچیرورلر جامی
در صفت کلمهٔ شهادت فرموده لام الف هست دوین دیو لاغ. گردن
دیوان هوا دوشاخ دوموی هلولی کلامنده منفهم اولوردکه دوموی
خاتونلرك ایکی چاتال صاچیدرکه آرد لرینه آتارلر وکیسودن دخی
مراد بو معنا اوله. زیرا غلمانی نسوان اوزرینه ترجیح مقامنده دیدیکه
بیت تا دکاکل نموری کیسو به. بجد انان دوموی یکموبه. ومشهور
اولان بودرکه کیسو اوروبی صاچ معناسنه در. دزد افشار. هرسزلر
ایله آلتنده معامله سی اولان کمسنه درکه هرسز یاتاغی تعبیر اولنور
خسرود هلوی چه جرید متقی زر راد دو زد افساد خوان او راه.
که لا بدمی بباید ساخت با دزدان دیوانشی. دزد خانکیست خیرسز
یاتاغی دکلدر ینه بزم ایچمزدن در دیمکدن کنایه درکه اول کمسنه دن
ترکیده آو خیرسزی تعبیر اولنور نظامی همه آشنا یان بیکانکی محل جوی
چون دشمن خانکی. دوستکانی معشوق ایله ایچدکلری شراب در. وتفصیله
فلونك عشقینه دیو ایچدکلری شرابدر دیدی. دستنبوی اولایوراییجه لو

شعری
بسوی ساعد سیمینش از زلف
دوای دل به راه دور دستست

خاقانی
بنشتم بقفا طاوکریاه
با دوست بنرتن دوستکانی

نشنه درکه



نشنه درکه قوتنق ایچون آلدن طوتارلر. دنبل آورده وانزد بسیار بوده برکسنه
جیباننه ن شکایت اتسه بو کلام ایله تفأل ایدرلرکه ترکیده صوکی صاغلیق
و تن درستلك دیدکلری کبی امیدی غنچه بنمود وزر شاخ کل افزود یلی.
ز دز یاده شود آنرا که برآرد دنبل. والله اعلم واحکم باب الراء المهملة
ران کشادن آت اینمکدن کذلك عریان اولمقدن کنایه در. رواجان ایله تعبیر
اولنور ترکیده دخی مستعملدرکه روا دکلدر دیوب لایق دکلدر معناسی
مراد ایدرلر. حکیم خاقانی کلامنده واقع اولان روا لفظی معنای اخیر ایله تفسیر
اولنمق مناسبدر بیت دمید در شب آخر زماه سبیل حشن. نه خفتن
تو چرا اصحاب کهف روا. بو شیوه اولمیه که لفظ روا لفظ رفتندن مأخوذ
صفت مشبهه در دانا. توانا کبی آخرنده اولان الف کتمکدن مبالغه یی افاده
ایدر نته کم مقدمهٔ ثانیه ده بیان اولندی پس معنای روا مبالغه ایله یوروییجی
دیمك اولور یعنی موصوفنك میان خلقده بر مرتبه شیوعی واردرکه هرکس
آنی قبول ایدوب رد اتمزلر. مثلا نیکی رواست عبارتنك مؤداسی اولان
معنا بودرکه ایولیك میان خلقده اول مرتبه یوروردکه کیمسنه آنی رد ایتمز واول
زر مسکوك که سکه سنده اسمی مرسوم اولان پادشاهك مملکتنده رایج
اولوب سائر ممالکده رایج اولمسه آکا شه روا دیرلر یعنی شاهن بو رك مملکتنده
اول مرتبه یورور. ورواجی واردرکه کیمسنه آنی رد اتمز. ولفظ رواج
عربیده رواددن معربدر فافهم روان آورد عاقل دیمکدر. رهنورد.
سریع السیر دیمکدر کویا سرعت سیری ایله طی مکان ایدن اکثر یا فرسه
صفت واقع اولور. رنده اکول اولان کمسنه ابو شکور زدیدای خیز دهمه
آرزده زچشمست کوینده رندکلو. رامشکر مغنی ومطرب دیمکدر خنیاکر
کبی. ورامش طرب وعیش معناسنه اولدیغی نظامی نك خسرو وشیرینده
شو بیتندن ظاهردر بیت زمیوه بو سید شیرین که ای خداونده رامش
سوی دانش کوش بیکچنده. روزبان ادربان ایله رونق وکرمیتنده عبارتدر
انوری دونجشن وطرب وبستانشت. روزبان ادکل وبیحاشت
راه کشته یورغه آت سنجری دوان ره چنان راه کسته براند که وهم
از پیش چند منزل بماند. رهوار. ورهور دخی دیرلر رندان خاك بیز
اول کمسنه لردن کنایه درکه نظر دقیق صاحبی اوله لر. شرفنامه ده
دقایق دین مبیه دن برد قیقه فوت اتمین کمسنه لردر دیدی رادمنش
کریم الطبع که مراد طبیعتی کریم وجوانمرد طبیعتی در دیمکدر. زیرا صاحب
معیار دیدی که رادی ذال معجمه ایله سخی وجوانمرد معناسنه در رادك
صاف وسوزلمش نشنه که رواق آندن معربدر ظهیر بکذشت روز
بجیره ومبارکی بر کن قدح زباده کلرنك داوکه رجك زد اروغ زد. معناسنه دیرکه

ترکیده کگردی تعبیر اولنور طیان به بندد دهان خود از فرط بخل • که مبادا ز سینه
اورجك • رنك برو ندارد اول کریم حقنده ضرب اولنور که بر کمسنه آندن
عطیه رجا اندکده طلاقت وجه ایله احسان ایده رنك برو داده آنك مقابلیدر
دمادم پیاپی ومتعاقب معناسنه در • ده انجام لوازم سفر تهیه آت وسائر مهمات
کبی صاحب مؤید فرسنه تخصیص ایدوب دیدی که آت صاحبنی نهایت راهه
ایصال اتدیکی ایچون فرس مزبوره ده انجام دیدیلر انتهی • و نظامی کلامندن
دخی خصوص منفهم اولور بیت تنوری چنین گرم در بند نان • ره انجام را
کرم ترکن عنان • مصرع اول دخی فرصت اله گیرمش ایکن فوت ایتمه دیه جك
یرده ضرب اولنور مثل در ترکیده فرون طاونده ایکن همان اتمك بیشیر تعبیر
اولنور • رمکان رانك فتحی ومیمك سکونی ایله موی نهاد که ترکیده قاسیق
قیلی تعبیر اولنور منجیك در هجو کسی بیت رویش بریشك اندر نیابیدان
چون کیرمز دغرچه برمکاندن • غرچه مخنث وناداك معناسنه در • روزبان
پادشاه قپوجیسی که درگاه پادشاهیده اوتورر وچاوشه دخی اطلاق
اولنور • راه زن • مطرب معناسنه کلور زیرا راه مقام موسیقی معناسنه
دخی کلور سلمان کسی بدولت عدلش نمیکند جز عود • ز دست راه
زنان ناله در مقام عراق • رنك آرد محجوب وشرمنده اید دیمکدر کنایه در که
شرمنده اولان کمسنه نك رنك رویی متغیر اولور • بو کمینه قصیدهٔ شیبیه ده
وقتسز صاقال اغارمه سی صددنده دیمش ایدی بیت هردم از من
هزار رنك آرد • این سبز یا سپیدی بیجا رنگین کمان • قوس قزحدن
کنایه در • راه یافتن اول کمسنه درکه ارباب حاجاتك مصلحتلرینی حضور
پادشاهی یه عرضه وسیله اولوب حاجتلرینی کورکی کبی انها ایدر دیم آهن
ترکیده دمور بوقی تعبیر اولنان فضلوت در که دموری اتشکده یرنده
قالوب وایسیجق دموری چکوچ ایله دوکدکده آندن شراره کبی صیچرار
خاقانی همدم هاروت وهمطبع زن با مشکرم • افعی ضحاکم و دریم
آهن آهنکرم • ریش کاو احمق معناسنه در کاو ریش دخی بو معنایه در
بو کمینه مثنویاتنده دل بر هوسه نصح وپند صددنده دیمش ایدی بیت
با نس بناکوی بریشم نوازه سرمهٔ خاموشی تو نغمه سازه ز انکه خطا
جوی بسی خرده گیر • همچو زحل درفن هندو دلیر هست بهر گوشه
یکی کاوریش • حرف تر اکرده کمینگاه خویش • ریش کاوی آبله لك
واحمقلق معناسنه در جامی درطلب نا کشیده محنت وبیخ ریش
کاوی بود توقع گنج • رواه خوان • اول کمسنه در که معاشینی دریوزه
ایله تحصیل ایده که ترکیده قابو قابو دیلنور تعبیر اولنور لطیفی
گر لطف خدا رسد شود شاه • ور کوید رش بود رواه خواه • رشته بکندن

یورغان

عنصری
به هیچ ره زوری تا ز دانشان سود
به هیچ کس زوری تا در دیق ذنك



یورغان ودوشك قابلیوب دیکه کلری قالین صاب تعبیر اولنان ابلیك رومه
موی نهاد رمکان معناسنه که عن قریب مرور اتدی سوزنی درهجو کسی
که بداء الثعلب مبتلا شد وریش او ریخته بیت شد جای ریخته از تنك
روی او • ریشی که تنك دارد از ود ومه زهار • روده کرده اول قوبوب
یا قوشی که ایتی صوده حاشیه نوب قیلی وتوکی صویولمش اوله که عربیده
سمیط دیرلر نه خوی مفتی که راه ورده مقامنده موسیقی معناسنه کلدیکی مرور
اتدی • ورامشی مطرب دیمکدر • رومی خوی اول کمسنه درکه برطبیعت اوزره
ثابت اولمیوب هر کیمه مقارن اولورسه آنك مشربنی اخذ وخوی ایله
خویلنه خاقانی هوا چون خاکپای ونفس خوکی پایکاه هست شد • خراج از نفس
ذمی روی ورومی خوی بستانی • راهیست که کاسه میتوان دار بدست
ایشلك آینده وروندهسی چوق یول در کنایه در کویا کثرت خلق برمرتبه ده درکه
ایله روده اولان کمسنه کیرروده اولان کمسنه یه بر کاسه ویرمك مراد اتسه
آلدن اله اول کیرروده اولان کمسنه یه اولاشدیررلر رباعی راهیست ز کعبه
تا بمقصد پیوست • وز جانب میخانه دیگر هست • لیکن ره میخانه ز باران
راهیست که کاسه میتوان داد بدست • رکاب بیاله • رکابی ساقی یه اطلاق
اولنور • راه آورد • یولدن کلن کمسنه نك احبایه ویردیکی ارمغان کاتبی
ز راه یار مر اکر آوری غبار ای باد • مرا از آن نبود خوبتر ره آوردی •
رند عالم سوز • مرد لاابالی وبی قید معناسنه در • روی زرد کرده یوز قزاردیب
عرض حاجت ده مبالغه اتدی دیمکدن کنایه در آصفی بیمار عشق راجود
وا نیست از چه رو • پیش طبیب این همه روی زرد کند • روی داد
ظاهر اولدی دیه جك محلده ضرب اولنور • روی پس بیند • آنك طرفنی
طوتار وآکا معین اولور دیمکدر که هر کس غالب اولان طرفه اعانت
ایدر دیه جك یرده تکلم ایدرلر بیت ریش داری اگر تن با پسری بحث
افتد • هر که آید بمیان روی پس می بیند • ریش خند کند • مداهنه ایدر که
صاقاله کولر تعبیر اولنور نظامی چون اثر درد ل تو میکنند • گریه
برون ز ریش خندی نیست • که ریش خندی مسخره لق دیمکدن
عبارت در زیرا بر کمسنه یه ریش خند اتمك استهزایه منجر اولور • رشته
برآورد • بغایت ضعیف اولدی دیمکدن عبارت در • رشته بر مرض در که
اکثریا اهل بخاراده ظهور ایدر العیاذ بالله اعضادن بر عضوده
ایپلیك کبی برنسنه ظهور ایدوب یوما فیوما اوزنور حتی بر ماسوره یه
صارارلر شاعر بو معنایه اشارت ایدوب دیدی که بیت خورد آب
بخارا گر فرشته • چو مردانش برآرد درد رشته • چوه مرد بخاراه
دیدار کرد • عبارتی ظاهر اتدی معناسنده در کمال اصفهانی بخدایی که

حکیم سنائی
ورا ز نه سیل چرخ ستم فکاند
سر دره دوده دوده چرخ ستم نهاد

حافظ
ماست وفا بدور ند عالم بر خریدیم
با ما منتیم دکده بدنام شود

کمال اصفهانی
هر اینخط نسا بیت نجات پای بر ده
همه مشک نعمه در روی دو حاجبه بر کار

جامی
همه بیجاه شماتت بیك جسد
شم سعد آن تا در دوی دو دیار

از وعطسهٔ خوك . موش داكرد در جهان دیدان . دوی در دیوار آورده . وروی بدیوار كرده . ودد بروی خلق بست عبارتلری منزوی وخلق دن منقطع اولدی دیمكدن كنایه‌دن . روی مال مقرمه تعبیر اولنان بزدر كه آنكله یوز سلرلر . نته كم آرقه سیله جك بزه پشت مال دیرلر كه عامه تحریف ایدوب پشتمال دیرلر . وسم قندیلر مقرمه یه فدایی تعبیر ایدرلر **بیت**
روی مالم بكف پای توكر مالی نیست . كه مرا بهر ز كف پای تو روحالی نیست . روپوش آصلنده یوز اورتوسی معناسنه‌دن . لكن برشئ یی خلق دن ستر اتمك ایچون انداكری بها نه یه اطلاق ایدرلر كه فلان شئ یی بیش طوتدی دیو تعبیر اولنور **جامی** نیست حدجو منی بردن نام جوتویی . بهر روپوش بنام دگرانت خوانم . روز استفتاح شهر رجبك اول بشلبجی كوننه دیرلر ه عزیز دادزمان وصال اكاه بدم . مقابل شب قدر راست وروز استفتاح . تحقیق اولمیه كه استفتاح عربی وطلب فتح معناسنه‌در صكره توسیع ایدوب برشئ نك اولینه تبركا شروع اتمكه اطلاق اتدیلر . مثلا بر كمسنه متاعینی بیعه شروع اتدكده جمله‌دن اول اول متاعدن برجزؤی شئ یی برصالح كمسنه یه یاخود باك اقچه ایله فروخت ایدوب سائر بقیهٔ متاعنی فروخت اتمك آنكله تبرك ایدرلر كه تركیده تحریف ایدوب سیفته دیرلر . ور كش من ساخت اورا . آنی بنم اوزریمه حواله ومسلط اتدی كه بكا مرادی اذیت در دیمكدن عبارت‌دن **محتشم** سروكارم بغزالیست كز اغیار مدام . میكند ر وكش مردم سك آدم روی . روز نوروزی نو . یوم جدید رزق جدید دیه جك یرده تكلم اولنور **نظامی** هرانچه از عمر بیشین رفت گو رو . كنون روز نوا ست وروزی نو . رسوا شایع رسوا كرد اظهار اتدی وشایع قیلدی دیمكدر . رشته صف صف یعنی صیره صیره دوزلمش شئ‌یه لر لهذا صیره صیره اولان دكانلره رسته وتحریف ایدوب راسته دیرلر . وبازار طورلان موضعه دخی رسته اطلاق اولنور . رونما تركیده یوز كورومكی تعبیر اولنور .
**سلمان** آن ماه رواكر بنماید شبی بما . دو وجه اونهیم دل وجان ارد برونما والله اعلم **باب الزاء المعجمة** زانوزده . دیز اوزرینه چوكوب تعظیم اتدی . واكثر یا ملوكه بو وجه اوزره تعظیم ایدرلر . ووضع مذكوردن چوك اتمك لفظی ایله تعبیر اولنور تركیده چوكدی لفظی چوك كرد عبارتنك ترجمه سیدر **هاتفی** بی تهنیت یك بیك همكنان . زبان بركشا دندانونزنان . زاده مریخ دمو . حكما معادن سبعه‌دن هر برینی سبعه سیاره‌دن برینه نسبته ایدوب دمود مریخه منسوب در

آسمان
مانع نه زروی مهر تماسیه مینشود
تا اصل دیدجان وجهان رونما دهد

دیدیلر



دیدیلر . وعلی هذا القیاس زلف مست معشوق عاشقه عرض جمال اتدی دیمكدن كنایه‌در . زن در دم فكن كبجه‌دن كنایه‌در كه كیجه وقتی امراض واوجاع مشتد اولور . ذاهد كوه افتاب نهاده‌ات نهاد مصاف ده عجزینه ومباحثهٔ علمیه ده ملزم اولوب جهلنه مقر اولدی دیمكدن كنایه‌در . زد بزرداد ایوبی آلدی وایوبی ویردی یعنی ایو متاعه ایو صاغ اقچه ویردی **حافظ** آمد و گوهر برد آب زخم اشك چو سیم . زد بزر داد كسی كه آمد دایو كالا برد . زنخ زد لاف ووردی **خلاق المعانی** این چنین بخششی صله نبود ریش خند و زنخ زدن باشد كاشانی دیدی كه زنخ‌دن عبارتی بیهوده سوز سویلمك معناسندن دخی كنایه اولور . ریشش آمد تمام اولدی دیمكدن كنایه‌دن . ولاف زن اولان قومه اهل زنخ دیرلر **عضاد** بریش آمد ز عشقت جمله حالات . گنون زن كشتی زنخ زن در كرامات . ریشش آمد . وبریش آمد آصلنده صقاللندی دیمكدن . لكن تمام اولدی دیدكلری بعینه تركیده تمام اولان شئ‌دن بواو بونك دخی صاقالی بتدی دیدكلری كبی عادتا محبوبلر ایله عشقبازلیق صقاللری كلمك ایله تمام اولدوغنه تشبیه طریقی ایله‌دن . زنخ برد اوراه آنی اضهرا اتدی كه مزه لندی تعبیر اولنور . زنخ آورد دخی بو معنایه‌در كه تركیده چكه چالدی دیرلر **كمال اسمعیل** فلك برابری همت تو اندیشد . بروخرد زنخ نثر و دلستان آورد . زكاب یازو یازد قلری مركب كه مداد تعبیر اولنور . وعبارت مذكوره ایكی جزؤدن مركب‌در . برجزؤی زلك كاف عجمی ایله كه زلك . وزالف زاج معناسنه‌در . وجزؤی آخری آب‌در . پس معنای تركیبیسی زاج صوبی دیمكدر كه مدادك جزؤ اعظمی زاج اولمغله بو اسم ایله تسمیه اتدیلر . گلاوب كبی زهاب چشمه‌نك صوقاینایوب چیقن موضعی
**خواجو** مصر حكمت را بیاض او سود . نیل فطرت را سواد او زهاب . زهاب اول صودر كه بعض میوه وسبزه ده آجیلق اولدقده آنی ایصلاو دیرلر كه اول اجیلق دفع اوله . زاد خوست . بیر سال خورده معناسنه‌در میدانی سامی فی الاسامی ده دیدیكه اول كمسنه‌در كه طعامی بغایت آز اكل اتمكله بدنی ضعیف ونحیف اوله خاطره خطور ایدن بودر كه بغایت پیر اولان كمسنه قوت وادراك وسائر حالات‌ده طفل كبی‌دن . كویا اول كمسنه قریب العهد تولد ایدن طفل خوبی ایله خویلندوغی ایچون عبارت مذكوره‌یی اكا اطلاق اتدیلر . وبونكته‌یی تایید ایدركه فلان كمسنه پیر اولدی دیه جك یرده بزاد آمد دیرلر . واثنا ترجمه‌ده بو معنایه متعلق كلام مفصلا ذكر اولنمشدر كلوره ان شاء الله تعالی . زادمرد جوانمرد معناسنه ازادمرددن مخفف‌در **مولانا رومی** زادمردی چاشنكاهی دررسید . درسرا عدل سلیمان دره وید . زشت یاد . بركمسنه‌یی غیبت ایدوب عیوبنی ذكر ایلمك **رودكی** بتو باز كرد رخم عاشقی . نكا امكن این همه زشت یاد

[illegible]

زبان برد جواب مسکت وساله ویردکلری عطیه ووجه تسمیه ایکی معنایه
کوره دخی ظاهردر • زنهار مکن دیرلر معناسنه در وکاهی تأکید ایچون دخی
ایراد اولنور • زنهار مکن دیرلر صقین البته اتمه معناسنه • زنهار خوار •
نقض عهد ایدن کمسنه حکیم سنایی ذکر اولنان ایکی معنایی جمع ایدوب
دیدیکه بیت همه زنهار خوار دین تواند • دین بزنهار شان مده زنهار
زکورز انک فتحی وکافک ضمی ایله بخیل وخسیس معناسنه کلور • زار خوش
قلیل الاکل اولان خاتون • زر خشک بغایت خالص آلتون • زیرگاه • کرسی که
ترکیده ایسکمله تعبیر اولنور که اوزرینه اوتورورلر زر ساو • آلتون خرده سی
زرده دهی وزر تسش سری تمام عیار اولان آلتون زر جعفری خالص
آلتون یعنی مغشوش اولمیه • اصحاب تواریخ دیدیلر که جعفر برمکی زمانینه
کلنجه مغشوش آلتونه سکه وورورلر ایدی جعفر مذکور منع ایدوب خالص آلتونه
سکه ووریله دیو حکم اتمکله خالص آلتونی مطلقا آکا نسبت اتدیلر خواجو
کرمانی چو نقدش بر محک جعفر آمد • زر تر جعفری خالصتر آمد • زادمنش
کریم وجوانمرد که آصلی ازادمنش • وزادمرد • ازادمرددن مخفف بو معنایه در
وعرب کرمدن حریت وکریمدن حر ایله تعبیر اتدکلرینه موافقدر •
زار • رقت وضعف در که زار ومرکه ترکیده آریق تعبیر اولنور
سمز مقابلی • وحال زار • ضعف حالدن عبارتدر • ورقت ایله اغلو مغه
کریه زار دیرلر پوشیده اولمیه که لفظ زار ترکیده اولکمسنه در که وجع
والمندن ناشی انکیله یه وزاری انکیله مک معناسنه در نته کیم عامه کتب
لغتده بو وجه اوزره تفسیر اولندی • پس زار لفظی رقت ایله تفسیری ملزومی
ایله تفسیر وکتب لغتده واقع اولان تفسیر لازمی ایله تفسیره قبیلندن اولور
والله اعلم • زبان آور بد زبان معناسنه در که لسانی ایله هر کسی آزرده
ایدر وشعرا وصفنده دخی ذکر اولندوغی طائفه مزبوره هجو وقدحدن خالی
اولمدقلری ایچون اولور • لکن کاهی زبان آور مقام مدحده استعمال اولنور که
طلوقت لساندن عبارت اولور • بو کمینه قلمه خطاب ایدوب دیمش ایدی
بیت ای زبان آور سخن پرور ترجمان ضمیر دانشور آب چشمت خضاب پای
سخن غبطه فرمای اهوان ختن • زد روی آصلنده یالدوزلی معناسنه در که
منافقدن کنایه در • روی اندود دخی بو معنایه در • ریش آور • صاقاللی چوق
کمسنه دن عبارتدر تازه صاقالی کلن کمسنه یه اطلاقی اصطلاحه مخالفدر
لهذا اساحی ده لحیانی ایله تفسیر اتدی عرفی دکثیر اللحیه معناسنه در • اول
کمسنه یه هلوقه وصقالینه کثقلیله دیرلر • آور لفظی کثرت معناسیی
مفید اولمغیله میوه سی چوق اولان اغاج بدا غینه شاخ بار آور دیرلر •
وبر اغاج که مکانند محکم وثابت اوله آکا بیخ آور دیدکلری کوکی چوق

اولدیغی

شنایی
اکرنه بکیم زناد حسیم
ورکمی دنعیم تابنده محرم
یوسف زلیخا
نهاد ان لعل سیراب وزرخشک
فروزاده تاج دابرقعی من خشک



اولدیغی ایچوندر • والغاز بان آور بد زبان معناسنه اولمغله افشاء سر ایدن
کمسنه یه دخی زبان آور دیرلر • زبانم کبود شد سویلیه سویلیه دیلم بوروولدی
دیه جك یرده ضرب اولنور سلمان تیغ کهر فروش زبان راکبود کرده • از بس که
بر سخاوت امان الامان نهاده • وزبانم موبر آورده دخی بو معنایه در که ترکیده
سویلیه سویلیه دیلیمده توی بیتدی تعبیر اولنور بیت بسی فریاد میکردم زبیخ
وتاب کیسویت • ندیدم خط انادی زبانم موبر اوورده است • زبانش رااشکستم
بدکویه رعایت اتمکله آغزینی طوتدم وحاکمه رشوت ویرمکله خصم طرفنه معاونتدن
منع اتدیم دیمکدن کنایه در • زر سفید ازین روی سیاهست آنی اقچه قره کون
ایچوندر دیدکلری مثلدر نظامی بود همیشه ازین روی سیه زر سفید •
اختر وشب بصدق این واقعه داد باوری بیت تاخیال کیسویت از دیده دل
شد بعید • بهر آن روی سیه دارد دو چشمم زر سفید • زبان زد لسان خلقده
متداول اولان کلامدن کنایه در زیر دست وبالا دست عبارتلری برشیئك
اوستی یانی دیمکدر بیت خدای کر بالا وپست آفرید • زبر دست هر دست
دست آفرید • وفوق کل ذی علم علیم • مضمونی اوزره مصرع ثانی دخی
مراتب افراد خلق متفاوت در معناسنی افاده ایدر • صاغ جانبه دست
راست وصول جانبه دست چپ دیرلر • وزبر دست برشیئك الی یافی
معناسنه زیر دست مقابلیدر وزبر دست عبارتی اکثر با قدرت صاحبی
وزیر دست عاجز وفقیر معناسنه مستعملدر بیت ای زبر دستان
عالم زیر دستت زیر دست • زیر دستان در پناهت قوت وقوتت یا فتند •
زرده کوش دیبوت معناسنه در که ترکیده کیدی تعبیر اولنور خواجو بروای
زرده کوش وازرق پوش • شیخ زراق وشوخ وزرق فروش • زنه بمزد
دخی بو معنایه در • زنه جلب قحبه عورتلو بیت زنه جلبی رفته ودر همچو من
کرده بسی حرف پریشان رقم • مادر جلب قحبه انالو معناسنه در •
پوشیده اولمیه که جلب لفظی روسبی عورت معناسنه در • پس لفظ زنه
ولفظ مادر مجرد اول عورتی تعیین ایچوندر • زیره وابر وریش بوعده بود
وعد ایدوب انجاز وعد اتمین کمسنه یه سنك قوری وعدك ایله اوقاتکچورز
دیه جك یرده ضرب اولنور • زیره بکرمان بردن • بوستانجی یه طرحونه هدیه ایدر
دیه جك یرده ضرب اولنور جامی داب دانا نبود قطره به بحر آوردن •
کار زیرك نبود زیره بکرمان بردن • زدیشش فراغتی داریم • بزم آندن
خوفمز یوقدر بزانی ادم یرینه قومازز دیه جك یرده ضرب اولنور بیت
هر باما بروت می تابد • ما زریشش فراغتی داریم • باما بروت می تابد •
یعنی بزه بیغنی بورار عبارتی بزه یوقاریدن اشاغی معامله ایدر دیمکدن
کنایه در • وبروت جنباند • یعنی بیغنی تحریك ایدر عبارتی بزه ایچون

بیت
ساقی بیه آن قدح وزبانم ستنی
وزدی بکشم دیده ماهم ستنی

بیت
خوبست ببیدی بزین
ماد رجلب کوردیع

عرفی
وعده کهن معروف دد
ان بعضیه کنون بزدیه
اوفاء الکلم بغیه الواعد

نظامی
امید خورش برنشانی خوردنی
بعوع بود زیره وابد ورش

اسدی
مرا ببه قصید کرا ورده ام بیداه ماز
چنانکه زیره بکرمان برد وعد بابر

سعدی
بحق قورن سعدی سونمکلیسان
بخی قورن وفلفل بهندوستان

یاد یم اغز ایله آخر دن برشیء رجا ایدر دیمکدر بروای اوندادم عبارتی دخی
بو آندن المرحکم دیمکدر جامی میده به بانك نی که ندادم بفرق عشق بروای
ریش محتسب وسبلت فقیه زندانیست مکدرالحال وددمند دیمکدن عبارتدر
آذری شکر وصد شکر که امروز کسی یا نمه امر که ستاندن فلك دادمن زندانی
زیر وبالا گفت اوتق واکسك وپریشان وبی معنی سویلدی دیمکدن عبارتدر
وزیر وبالا نیست شك وشبهه یوقدر یعنی حق بردر وآنده محل کلام یوقدر
دیه جك یرده تکلم اولنور عصّار بزیر چرخ چون او سرو بالا نبود ونیست
دروی زیر وبالا والله تعالی اعلم باب السین المهملة سایه بر کارش نینداخت
آنك ایشندن آگاه اولمش ایکن تجاهل اتدی که آکا صاحب حقیقه دی تعبیر
اولنور تنه کم سلمان جمشیدلك خورشید دکاهینه جامه تبدیل بوریر قبوجی
صورتنه کیروب واردقده وکیجه وقتی ملکه مصادف اولدوغی وقتده ملك
آنی بیلوب سرینی ستر اتدیکنی بیان صدد نده دیدی که نظم ملك دردراه دیدش
صاحب آسا سیه پوشیده وخم کرده بالا درآن تار یکیش فی الحال بشناخت
ولیکن سایه بر کارش نینداخت سك هرسوار نیست هرگز دیگنه اویار
وهر یوزینه باقاندن بر منفعت امید ایدر دیمکدن کنایه در ع سك نشیند بجای
کیبابی بر ممدوح کمسنه کیدوب مکاننه بر مذموم کلوب اوتوردسه ضرب اولنور که
مذموم اولان ایله ممدوح اولان کمسنه لر میاننده نوع ما مناسبت اولمغله شخص
مذموم شخص ممدوحك بوجه ما غناسینی ویرر ومذموم اولان ممدوح اولانك
قدیمی لطیفیی کورمك ایله ممدوح مزبورك ممکن مرتبه غیرتینی کوروب کوزنده
زیرا مصرع مذکورده واقع اولان کیبابی لفظی باء عربی ایله باتبجی معناسنه در که
باتبجی بر مصلحت ایچون دکاننده کتسه آنك کلبی دکانی قپوسنه اوتورر
سائر کلوبی دکانه ایچنه کیرمکه مانع اولور واکر بر مفسد کیدوب یرینه بر مفسد
دخی اوتورسه ع سك نشیند بجای عقرب کوردیرلر ع سنك جفاچه میزنی
مرغ شکسته بال را بنم دردم بکایت وبن آکا تحمل ایدرمن ایکن سن بریاندن
بردخی آتیرمه دیه جك یرده ضرب اولنور شرجو شمع هبا شد حاصل عمرم
تلف اولدی دیمکدن کنایه در شرجوش اصلنده یعنی اوجاق ده قاینا ب
ایکن اوفدینه کلمه یا غنی صوفی معناسنه در که آندن تیریده یا پارلر صکره
توسیع ایدوب هر نسنه نك کثیر واعلاسینه اطلاق اندیلر نظامی کر اشفته
شدم هوشم توبردی بنز چو شمع توخوردی سفید شرم قابو آچلوب
ایچری یول بولمقدن کنایه در روایت اولندی که هلاولی نك معشوقی تفرج
ایچون باغه کیدوب هلاولی دردمند انکله هم صحبت اولمق سوداسی ایله
باغ قابوسنه واردقده سیاه بخت نام برزنکی قاپوجی آکا قاپویی اچایوب
ایچری کیرمکه مانع اولدی شوبیتی بر تخته پاره سینه یازوب معشوقك

اوکنده



اوکنده جریان ایدن صویه القا اتدی چون تخته پاره سی معشوقك پیشگاهنه
آقوب واصل اولدی صودن چیقاروب قراءت ایدوب بخت سیاه مزبوری
منعدن منع اتدی یعنی دخوله رخصت ویردی بیت مذکور بودر که چه
خوش بزمیست رنگین صحبت جانان چه سودا مّا که نتوان شد سفیده
ای شومی بخت سیاه آنجا وکاهی آهوی سفید دیوب چشم معیوب
مراد ایدرلر کویا کثرت کریه دن کوزی آغاردی آصفی چشمت آهوست
ولی آهوی مشکین خطاست چشم خوبان دگر در غمت آهوی سفید
سخن برهم زده کوید سوزی پریشان سویلر دیمکدر که برهم زده مضطرب
معناسنه در سخن درآفتابست سوز اهل عرض ده درازلکده دکلدر
یعنی فرومایه یه متعلق دکلدر دیه جك محلده تکلم اولنور نظامی
جبین مهری که ماهش درنقابست نه مه بکذر سخن درآفتابست سخن
ازپرده کوید سوزی صریحة سویلمز بلکه تعریض وکنایه وجهی اوزره سویلر
دیه جك یرده ضرب اولنور حسین قلی تار طنبور که راز دل من میکوید
گوش کن گوش که ازپرده سخن میکوید سخن از نقاب گفت دخی
بو معنایه در لسانی دریك دو نکته صد غرض اظهار کرد ورفت
رخساره بسته بود وسخن از نقاب گفت سخن درره گفت مقصودی
اولان منزله سرعت اتدی که مهمّا اولان کلامی سویلیه جك مقداری
تأخیر ایتمیوب اول کلامی یولده سویلیه رك کتدی دیمکدن عبارتدر
حافظ بکوی فقر قدم گرنهی دوان برخیز طواف کعبه اگر بایدت
سخن درراه سخن میان تهی وسخن بر سرو بن وسخن مغز تهی وسخن
بی مغز عبارتلری معناسی یوق واصلسز فصلسز کلامدن کنایه در وعد
کاذبه وعد میان تهی دیدکلری کبی ع میان تهیست هر وعدهای توچون کمرت
سر پا فرو برد باشین اشاغی اکدی که آکا مشغول اولدی دیمکدن عبارتدر
سرت سبز باد دوام صحت ایله دعا مقامنده مستعملدر یعنی همیشه زوتازه
اولوب اجزاء بدنك پژمرده لکدن امین اولسون زیرا نباتاتك جمیع اجزای
مرئیه سی یعنی کوکی صحیح اولدوغی باشنده اولان ورق سبزدن معلوم اولور
وکاهی سرسبزی رطوبت حالدن کنایه اولوب دولت مراد اولنور هلاولی نرکس
از بهرچه با این همه سبزی در باغ چشم خود دوخت برکی برآیدش بصل
وکاهی دولتلو دولتك ایچون دیه جك یرده بسر سبز تو دیرلر حافظ بسر سبز
تو ای سرو که چون خاك شوم ناز از سر بنه وسایه برین خاك انداز
سر بر زد وسر زد وسر بر کرد وسر کرد عبارتلری ظاهر اولدی دیمکدن
کنایه در جامی چو ریك از آتش دل کشت جوشان چشمه چشم مکر طوفان
نوحست اینکه سر بر زد ز آتش دان سلمان سخن بوصف رخش چون زخاطرم سرزد

زمطلع سخنم آفتاب سر بر ناد • سر خود کرفت • و سر خود کرد • و سر بر کرفت
عبارتلری باشین آلوب چیقدی کتدی دیه جك یرده ضرب اولنور بیت
سر بر کرفته از ستم یار می رویم جایی که دونکار نیابد سراغ ما • روایت اولنه که
خیرتی تازه لکی ایامنده بغایة شوخ وخلیع العنان ایدی • یارانی آنك اوضاعندن
دلکیر اولمغله آکا سوء قصد بلکه فعل شنیع اتدیلر • چونکه بو معنی شهرده شهرت
بولدی خیرتی چارشو وبازاره چیقه قدم اوللا اتدیکی شوخلکده زیاده
شوخلك ایدوب کویا اهل شهرده ماجرای مزبورك اصلی یوقدر صورتین
کوستره احباب احبابی آنی توبیخ ایدوب سنك بو وضعك باعث ازدیاد بدنامی
اولور دیدیلر خیرتی دیدیکه ع شمع را هر چند سر کیرند دو شنتر شود • حاصلی
خیرتی یه بالضروره ترك دیار اقتضا اتدی یولده کیدرکن کندو کبی بر محبوبه
مصادف اولوب بری برینه کشف راز اتدیلر • مکر آنك دخی سرکذشتی خیرتی
سرکذشتی کبی ایمش بر از زمان سیاحت اتمیه شد نطاق عزیمت اتدکلرنده
خیرتی شو بیتی انشاد اتدی که بیت از دست چرخ با دل افکار میرویم •
ما هر دو سر کرفته بیکبار میرویم • سر در شکم نهاد • اتدیکی عملدن شرمنده
اولدی دیمکدن کنایه در بیت ز ودش چو اشتره سر در شکم نهد • در عهد
تو هر انکه بموی کزند کرد • سر براهست یول ارکان بیلور کامل در دیمکدن
کنایه در نظامی چو دانه کر بیفتی سر براهی • چو خوشه سرکشی کر سر براهی •
سخن بر پهلو کوید • کنایه ایله سوز سویلر که هر بری کویا بر تیر جکر دوز در
دیمکدن کنایه در هاتفی در تیمور نامه سخن های بر پهلویش بیشتر •
چو خار وخسك هر طرف نیشتر • سر خاریده • توقف اتدی ونومید وخصمه
جواب دن عاجز وشرمنده اولدی دیمکدن کنایه در • سیه کار • صالح ونکوکار
نته کم خاقانی ابن سینانك شفا ونجات نام تالیفلرینك مذمتنده دیدی
بیت اندر شفاست عارضه هر سیه کار • واندر نجات مهلکه هر سیه کلیم •
سیه کلیم • بدبخت دیمکدر • سیه کاسه خسیس دن کنایه در حافظ بروا زخانه
کردون بدر و نان مطلب • کین سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را • صاحب
نوادر دیدی که سیه کاسه اول کمسنه در که بعض اقچه منطقه سی اولان
غربا ومسافرینی خانه سینه دعوت ایدوب قتل ومسافر قویوسینه القا ایدر ع
سیه بادام را هر سوی انداخت زیاده ماتم ده در دیمکدن عبارت در دیار
عجمده عادت بو وجه اوزره جاری در که بر کمسنه جوان ایکن وفات اتسه
اقرباسی بادامی سیاهه بویایوب مقرمه لرینه طولدورهلر تا بوتنی قبری
کنارینه وضع اتدکده اول باداملری اوچلرینه آلوب تابوتی اوزرینه سپرلر
حضرت جامی چشمه سیاه محبوب حقنده بو معنایه اشارت ایدوب دیدیکه
بیت سیه بادام را هر سو میفکن در نظر بازی • نکهدارش که دوز مرك



بعکسینه دوات خطابه ده دیمش ایدی
سر خارای دوات ولب بکشا
چین بابرو چنین خطاست خطا



سینه برطاق سودای عشقدن سینه چاك اولان کمسنه در نسیمی دل مجروح وطلعتمنه
مشتاق • یاد ابروات شد سینه برطاق • سرکه پیشانی عبوس آلوجه دن کنایه در •
سرکه ده ساله عداوت قدیمه دن عبارت در سیه کار وفاسق وبدکاردن
کنایه در سنك بر قندیل بنست مکدر ومظلم دکلدر بلکه ظاهر وروشن در دیمکدر
انوری نیست سنکم بنز دکس که مراه سنکها فدن مانه بر قندیل • یعنی زمانه نك
بکا سنك جفا اوردیغی هیچ کمسنه که عندنده مستور دکلدر پس سنك بر قندیلم
تقدیرنده اولور • سنك در موزه فتاد ترك سفر اتدی دیمکدن کنایه در سینایی
چه روی باکاره در منبر • چه روی بان کام در کلزار • کله آنکه نهی که در قدرت •
سنك در موزه کیك در شلوار • سیاهی ده اوراآنی شرمنده ایله دیه جك یرده
تکلم اولنور • سایه پرستی فسق وفجور • سپر بر آب افکند عار وناموسی ترك
اتدی که کیجه سپر صویه صالدی تعبیر اولنور • صاحب دستور مغلوب اولدی
دیمکدن کنایه در دیدیکی خطادر • الله اعلم سپر افکند • وکمان افکند عبارتلری کبی
طرح اتدی که مغلوب اولدی دیمکدن عبارت در دیدیلر • سکندر خورد ایاغی
سور چر ودوشر دیمکدن کنایه در بو کمینه جنوده نام نام مثنویاتنده لشکر
عقلیك کثرتی وخیمه وخرکاهلری وصفنده دیمش ایدی که بیت ز خرکاه وخیمه
میان طناب • سکندر خورد اسب افراسیاب • پوشیده اولمیه که عبارت مذکوره
آتك ایاغی سورچکره مستعملدر زیرا سکندر لفظی آصلنده سکیز اندر دکه
سکیز یدن آت ایکی الدیکی زمین یوقار وقالدرمق معناسنه در مکرر تخفیف ایدوب
سکندر دیدیلر • پسند لفظی کبی که آصلنده پسر اندر ایدی اوکی اوغول
معناسنه نته کم تفصیلی سبقت اتدی سیبی وسجودی دلرنیانی الدر بیان
دیه جك یرده ضرب اولنور بیت تا نار سیب ز نخدسجر جو کرد • نوشد
مثل کهنه که سیبی وسجودی بیت سیب ز نخت دیدم ودر سجره فتادم •
در فقر طریقیست که سیبی وسجودی • سرداد اوراآنی صالی ویردی دیمکدر
سر در پیش نهاد آنك آردینه دوشدی دیمکدر عبارت در خیرتی من سایه ونی
ز هر سو سر در پیش نهادم • او هر طرف کریزان چو آفتاب از من • سر در پیش
داشت دخی بو معنایه در سر دندان سپیه کرد تبسم اتدی دیمکدر انوری
چونکه جانم سیاه خواهی کرد • سر دندان سپیه کن بادی • سر کوشی کرد •
فسلدی اتدی تعبیر اولنور آصلنده بر کمسنه آخر کمسنه نك قولاغینه باشینی
قویوب سرا سوز سویلمك معناسنه در که فسلدیك نوعی در میر منصور
نشستم چو بر تخت باغی کردی طرح سر کوشی • اکر صحبت بدین تقریب
خواهد بود بر خیزم • سلیم است صوچی کناهی اولمین کمسنه تعبیر اولنور •
وناداد معناسنه دخی استعمال اولنور جامی صد کرامت بنام اوساذند •
تا سلیمی بدامش انداز ند • ساده لوح درونده غل وغش اولمین کمسنه در

اوحد الدین
ز قلبه های بزرکان سرکه پیشانی
ز جرعه می ناتشنایی میکدن

مثنا سی کافیدیکل کلمة الذنابه انده

اوحد الدین
ای که بتشویش ما دست باوردهٔ
تیغ جفا میکشی ما سپر انداختیم
بو کمینه قصیده سنبل دیتلرده
انده دن دکیکک حروف کمرکی کبی
ادا اولنده وفقی بیاده مصدرنده کشاخا
دیمش ایدی

بیت
نا طقه بخود دم صبا سکندر
نه دعا نیم بجز مملکت دارا

عناب
در پی میدان نامعراف غم
اسکنه وخورد اسب عمر دارا

بیت
کمند سر کلت تعویذ بز دندان
منع سر در میان کمر سفتند

ونادان معناسنه دخی استعمال اولنور. نته کم برکمینه وحدت نامه نام منظومه ده
اندریك بت تراشلق ایله چوق کمسنه یی اضلال ایدیکنی بیان صددنده دیمش ایدی
بیت بت تراش انکله چوق مه وسال ساده لوحانی ایلدی اضلال. سال نکوست
بهارش پیداست آرایش کلیشنده وقف تلوکون طوغوشنده بللودر دیه جك
برده ضرب اولنور آصفی رباعی ان حورکه خط مشکبارش پیداست. بردامن
کل بنفشه زارش پیداست امسال ظرافت عذارش پیداست. سالی که نکوست
از بهارش پیداست. سبز پا. شوم قدم که اوغورسز تعبیر اولنور خسرو جه سب
سبزی خواجه باشد بجای چه اندیشه از دشمن سبز پای مقابلی سپید پای وسرخ
روی در پوشیده اولمیه که خضرة که یشللك تعبیر اولنور بیاض وسواد میاننده بر رنك
در لکن سیاهه بغایت قریب اولمغله ادنی سبب ایله سیاه کورینور لهذا کیجه نك
ظلمتی سببی ایله یشل اولان نسنه سیاه کورینور بو سببدندر که صرف سیاه اولان
نسنه یه سبز اطلاق ایدوب خط سبز وخال سبز دیرلر وقاره یاغز تعبیر اولنان
محبوبه سیه چرده دیدکلری کبی سبز وسبزه رنك دیرلر وکبودینی کوك نسنه یه
دخی سبز دیرلر فردوسی بتا دلك زپولاد سبرش کلاه فرس خنك وبرکستوانش
سیاه. تیغ سبز وتیغ سبزه رنك وخنجر سبز وخنجر سرسبز وجوشن سبز وجوشن
سرسبز دخی دیرلر وکوك کوزه چشم سبز دیدکلری هلالی نك شو بیتندن
ظاهردر بیت بوده هرچشم سبزی شیشهٔ زهر زچشم سبز او صد فتنه در شهر
وماتم خانه سبز خانه دیدکلری عادة عجمه مبنیدر که وقت ماتمده کندولری
سیه لر کیوب خانه لرینك فرشینی کوك ایدرلر. سبز مشعله دم اول کبوتردر که
کندو سیاه یا یشل وقویروغی بیاض اوله هلالی صبح چون ریخت دانهٔ انجم
آسمان کشت سبز مشعله دم. سواران آب وسوارکان آب حباب وآب سواران
دخی دیرلر نته کم مرور ایتدی سیب وتیب بابنده متحیر اولمقدن عبارتدر که
لفظ تیب اتباعدندر تار ومار کبی سرکوب. سرزنش که عربیده تقریع دیرلر و
واصطلاح الشعراده هرفنده استاد وماهر اولان کمسنه در دیدی سیه دست
بخیل وشوم معناسنه در که مقابلی سپید دست در سخی ومیمون معناسنه.
خاقانی دم سپید دست سیاه کاسه ایست سخت منکر بخوش زبانی این ترش
میزبان سیلوب کند سیل صوبی یاردیغی یاریق بهرامی چه کونه داهی وداه
دران چوه امید همه سراسر سیلوب کند وخاره وخاره. ساز ودر اول ایش درکه
کرکی کبی اهتمام اولنوب مراد اوزره حاضر ومهیا اوله. سك جکر حمول
وسخت جان کنایت جانلو تعبیر اولنور خاقانی استغنای پیشکش کنم غم را
زانکه غم میهمان سك جکراست. سپوزکار. اول کمسنه در که مهم اولان
ایشنی تاخیر ایدوب تحصیل قیدینه دوشمیه ابو شکور هرکه باشد سپوزکار بدهر
نوش درکام او بود چون زهر. سکسار کلب کبی ودنیا یه زیاده حریص

هاتفی
درختان سبز پوش همه دلپسند
چو سبزان رعنا وبالا بلند



اولان کمسنه یه دخی اطلاق اولنور سترپان. وستری. ستاقه وزیبقی تعبیر ایتدکلری
زن بدکار سینه باز الاجه دیمکدن کنایه در اقبال نامه ترنوازان رومی وزن اغان
زنك شد سینه باز یعنی دورنك. سرانداز بی باك که باشینی میدانه قومش
تعبیر اولنور وکثرة شرب شرابدن مست وخراب اولان کمسنه دخی سرانداز
دیرلر هاتفی چو سلطان سرانداز باشد زمی فتد بی خبر از سرش تاج کی. سروناز
اول سرودر که بداغلری هر طرفه مائل اوله سروآزاده اول سرودر که بداغی
طوغری چیقوب کتمش اوله وسروسهی اول سرودر که ایکی چاتال بداغی
طوغری اوله سرپاس وسرپاش کز معناسنه در. سفته کوش. بندهٔ حلقه
بکوش که مطیع فرمان دیمکدر اقبال نامه دوکس ایمنند از تو هنگام جوش
یکی نرم کردن یکی سفته کوش. نرم کردن. کردنکش مقابلی در سکالش
مطلقا فکر واندیشه که خیر وشرده استعمال اولنور. وهمیشه بد اندیش
اولان کمسنه یه بد سکال دیرلر استاد رودکی نك مج نام برراوی شعری
وار ایدی آکا خطاب ایدوب دیدی که بیت ای مج کنون تو شعر من از بر کن وبخوان
ازمن دل وسکالش واتوتن وزبان. سپه پوش. دور باش یعنی چاوش
ذکری مرور ایتدی ملوك ماضیه نك چاوشلری خلقی پادشاه مرورا تسوب
ایچون یولدن صاویشدیرر در قدم مهیب کورنمك ایچون سیاه کیرلر ایدی
اسدی بنزدیك شیروی شد دادخواه که اوبد سیه پوش در بارگاه. سه ترك
وسه برك طقوز جوت تعبیر اولنان قمار در ساخته رنك موافق ومتابع اولان
کمسنه در سوتام شیء قلیل معناسنه در وقاپی دیدی که سوتام طوسیله هو
اصطلاحمزده قلیل وکوجك معناسنه در سخت لکام سرکش وتوسن اولان
آت سپه جین اول میوه در که صاحبی جمع ایتدکده اغاجنده آنی کورمکله قالور که
ترکیده باشاق تعبیر اولنور سرپایان دستانه صاروق تعبیر اولنور شمس فخری
من آن نیم که دهم آب روی خود برباد برای درهم ودینار وطاق وسرپایان.
وزوزه کاوهه دخی دیرلر بیت زناهی دیع بابستی زدلدل زسرپایان بابستی
زمغفره سه خوان اول قومدر که آنه الله ثالث ثلاثة دیرلر تعالی الله عما
یقول الظالمون خاقانی بیك لفظ ان سه خوان را ازچه شك بصحرای یقین
آرم ها نا. سوزیان درونه مصر اولان راز کمال اسمعیل عاقبت بی تحاشی
سربوش از طبقای سوزیان برداشته سپه بستان اول خاتون در که
اولادی معمر اولمیه بعضیلر دیدی که اول خاتون در که آنك سودینی امن طفل
معمر اولمیه سکنکبین سکنجبین در که ایکی جزودن مرکبدر که بر جزوی سك در
سرکه معناسنه وجزو آخری انکبین در که عسل معناسنه ومولانا رومی
سرکنکبین تعبیر ایدوب دیدی که بیت از قضا سرکنکبین صفرا فزود
روغن بادام خشکی مینمود. سروادة قافیهٔ شعر معناسنه در ستایشکان

نظامی
میانداز و درد عاشقی صادقست
که بر زخم از خونبهٔ عاشقست

فردوسی
دل سیرکشان زبرزد و سواس بود
همه کوش بربانك سرپاس بود

حکیم قطران
از منایعه تا باشد نام کیخسرو بیش و
وز کرم تا باشد مدحت سوتام

اثنا قصیده ده اولان تخلص که کرینکاه دخی دیرلر و اصل معناسی محل مدح دیمکدر
منصری بنام وکنیتت اراسته باده ستایشگاه شعر وخطبه تا حشر سوقیه آلتون
شوشه سی که سبیکه وتحریف ایدوب سوبکه دیرلر سنجیك بیکی لقمه که ازخوان
توخورد آن مسکین بیکی سوفیه زرش بفروشی اکنون سنك یده بعض کتب
تواریخده شویله اونده تحریر اولندی که حضرت آدم ثانی یعنی نوح علی نبینا
وعلیه السلامك سفینه سی جبل جودی ده مستقر وطوفان آب بالکلیه برطرف
اولدقده اولاد امجادلرینك هر برینی بر اقلیمه ارسال مراد اتدکده اولاد ارجمندی
اولان یافثی غربی شمالی طرفنه تعیین ایدوب اول دخی اول جانبه پادرکاب عزیمت
اولدقده پدروالاگهرندن شویله استدعا اتدی که وقت حاجت ده استمطاره
وسیله اولاجق برهدیه احسان ایده دیو حضرت نوح دخی بارگاه حضرت منشی
السحاب ده بوخصوصی رجا ایچون دست نیازی کشاده اتدکده جبریل امین حضرت
رب العالمین دن وسیلهٔ نزول مطر اولاجق بر اسم اجابت اثر کتوروب حضرت نوح
علیه السلام اول اسم میمون برکت نمونی برحجر اوزرینه نقش وترسیم ووقت
حاجت ده اول حجرك منقوش اولان جانبنی سوی آسمانه وضع اولنمسینی یافثه
تعلیم اتدی واول حجر باران اتره اتراك یده تاشی واهل فرس سنك یده وعرب حجر
المطر دیو نام ورد قبلدیلر که وقت حاجت ده وجه محرر اوزره استمطار اولونسه
حضرت مسبب الاسباب اول اسم مبارکك برکتینه انزال مطر ایدر صاحب سنك
یده است مهره کهواره یتیم جز گریه کار نیست دل داغدار واه والله اعلم سرخاره
اغاجدن یاغاجدن بنجه کبی یاپلمش برآلت درکه خاتونلر انکله باشلرینی قاشیرلر
خلوق المعانی دختران خاطرم را در تماشاگاه عرض جز زبنج انگشت من برفرق
سرسرخاره نیست سراسیمه متحیر ومدهوش معناسنه در وبو مقامده سرسام
وسراسیمه وبرسام عبارتلرینك معنای اصلیلری بیان اولنمق مناسب ملاحظه
اولندی آمدی معلوم اوله که لفظ سرسام ایکی جزؤدن مرکب در برجزؤی
سردر باش معناسنه وجزؤ اخری سامدر که عربیده موت معناسنه در واصطلاح
اطبا ده سرسام بر آفت مهلکه درکه باشده اولور یعنی باشده حادث اولوب هلاکه
مؤدی اولان آفت نته کم برسام لفظی دخی ایکی جزؤدن مرکب در برجزؤی
بردر سینه نك اطرافی معناسنه وبرجزؤی سامدر که ترکیب اولنوب ذات
الجنب دیدکلری مرضه اطلاق اتدیلر یعنی بر آفت درکه جنب ده حادث اولوب
موته مؤدی اولور وبوتقریردن بر و سینه میاننده اولان فرقی متبین اولورکه
سینه نفس صدر وبر صدرك یانلریدر وبر وسینه میاننده فرق اولدیغنه
شو ایکی بیت ایکی شاهد عدل در بیت بر وسینه آن صنم سیم رنك
همی داشت ان تخته سیم ننك بیت بزد بر بر وسینه اشکبوس فلك ان زمان
دست اوبا دبوس لکن سرسام حقیقت ده آفت معهوده نك اسمیدر کثرت

استعمال



استعمال ایله صاحبنه اطلاق حقیقت اولدی وسراسیمه لفظی اوچ جزؤدن
مرکب در برجزؤی سر وبرجزؤی آسیم وبرجزؤی هاء نقل وآسیم اصلنده
آسیب در که شدت ایله طوقونوب زحمت ویرمك معناسنه قیاس اوزره بایی
میمه تبدیل ایدوب معنای عام ترکیبی دن معنای خاص اسمی یه نقل اولندیغنی
افاده ایچون آخرینه هاء نقل الحاق اتدیلر نته کم مقدمهٔ ثانیه ده امثالی
مرور اتدی پس سراسیمه اول کمسنه درکه باشینه برسخت نسنه محکم طوقنمغله
دماغی مختل اوله بیت مایم سراسیمه در اطراف جهان از نیك وبد خلق
جهان دوگردان ترکیب اول کمسنه یه شاشقون دیرلر که اصلی شش کونی در
یعنی جهات ست جهان ده سرگردان واطراف عالمه منسوب دیمکدر والله اعلم
سایه زده وسایه دار جن طوتمش کمسنه سیمی اوزرنده طعام اکل اتدکاری
بویملك تبسی که ترکیبی دخی سیمی دیرلر سردستی حضری تعیین اولنان نسنه در
که اکا جندان اهتمام اولنمز که بو مقوله اولان نسنه یه ترکیده آلی اوجیله طوتولمش
تعبیر ایدرلر خلوق المعانی سر دستنیست شعر ان ان دوکرمی نداد ابکار معنی برحسب
اختیار دست سهی سینك کسری ایله نوجوان وطوغری نسنه یه دخی دیرلر
سروسهی بو معنادن ماخوذ در سهتری زنه سحاقه که جرمینه بند دخی دیرلر
جامی نفس وابند ان کلوکن کرز نان سمتری فارغست ان کس که قوت اوزنات
وسعتراست سبك سر وسبك سار خفیف العقل اولان کمسنه در سر
آصلنده باش معناسنه در توسیع ایدوب علو یعنی اوست معناسنه دخی استعمال
اتدیلر مثلا سراب وسرآتش دیرلر وکاهی سر دیوب اوز ومعناسی مراد ایدرلر
برلك دخی آرزوا وسودا معنالرینه استعمال اولنور وکاهی سر لفظی تحسین لفظ
ایچون زیاده قلنور سروپای خلعت وتشریف معناسنه کلور ع فی الحال ز رضوان
سروپا بیرون کرد سردست افشاندن ایله اشارت ایدوب منع اتدی
سعدی ملك درسخن کفتنش خیره ماند سردست فرمان دهی برفشاند
سربسته وسربمهر مستور دیمکدر کنایه در سرشار اول مرتبه لب بلب
طولمش نسنه که مثلا کاسه دن طشره دوکولمکه قریب اولمش بو عبد فقیر
توبه نامه ده دیمش ایدی بیت بجه‌ی اول دم که بر میخانه دستی ایله
حلقهٔ میدن کاسهٔ سرشاره دور آخر ده ویردی باکه خمار سره وقت وسروقت
دولت وصفا وعیش وحضور وقتی ابوتراب خاطر جمع ز سروقت جنونم
انداخت یاد آن روز که در عین پریشانی بود ولفظ سره هرنسنه نك
اعلاء سینه اطلاق اولنور مثلا سیم سره رایج اقچه دن عبارت در وسره مرد
ایو کمسنه دیمکدر وعن قریب مرور اتدی که سر لفظی علو معناسینی
افاده ایدر دیو پس هر نسنه نك اعلاء سینه وایو سینه تخصیص اولندیغنی
افاده ایچون آخرینه هاء نقل الحاق اولندی بسروقت او افتاده آنك

احوالینه واقف ودانینه مطلع اولدی دیمکده کنایه در بوکمینه نك اسائتِ دیار
عجمدن استفاده اندیکی بودرکه سروقت اولنی ماندن عبارت در برکمسنه
کندو وقتنه مالك اولوب آنی تنهاجه صفا وعیش ایده پس بسروقت اوافتاد
عبارتنك معناسی بودرکه آنك تنهاجه اندیکی ذوق وصفایه واقف اولوب
حضور وعیشینه مانع اولدی سنك آتشی بچماخ طاشی دیمکدر علیشیرنوایی
بس که دادم دزد روه سینه مهرهٔ وشی برسرخاکم شود هرسنك سنك آتشی
سنك وداغ شد باشی کوزی یاریلدی دیمکده عبارت در شهیدی نشانه سنك
جفای تو داغ بیداد است کجاست انکه زکوی توسنك وداغ نرفت سکه برزدن
سکه یی مهرده قازدی دیه جك یرده ضرب اولنور که حکمی کرکی کبی اجرا اندی
دیمکده کنایه در جامی برخ نقش خیال اوکشیدی زدی ای اشك اخرسکه برزر
سیاه بادزبانش دیلی قوروسون دیو بد دعا مقامنده تکلم اولنور سیه روی باد
میان خلق ده رسوای اولسون دیمکدر سیه مست کرکی کبی سرخوش که هر
ترکیبه کوك دوزدن تعبیر اولنور فائده سرخوش ایله مست میاننده فرق بودرکه
سرخوش لفظی ایکی جزؤدن مرکب در برجزؤی سردرکه موصوف در
وجزؤی آخری خوشدرکه صفت در مجموعی ترکیب اولنوب اول کمسنه یه اطلاق
اولنور که شرب شرابه شروع اتدکده هنوز باشینه بخار صعود ایدوب کله سی کرم
اولمغه باشلایه اول وقت ده آکا سرکرم دخی دیرلرکه کله سی قیزمغله بقیهٔ
شرابی ایچمکه حریص اولور وعاشق اولان کمسنه یه سرکرم دیدکلری آتش
عشق ایله کله سی قیزوب محبوبك دیدارینه حریص اولدیغی ایچوندر
کمال اصفهانی ای شمع بزم دوش چرا میکریستی پروانه عاشقیست
توسرکرم کیستی وچونکه سکره بالغ اوله اول وقت ده مست دیرلر
وسرخوش ومست میانندفرق اولدیغی خسروك شو بیتنده ظاهردر
بیت خوش آن شبها که بیشش بودمی که مست وکه سرخوش چها دم
میشود تاریك چون یاد آرم آن شبها ودخی می وباده میاننده فرق
بودرکه می اول اوزوم صویی درکه شراب خانه تعبیر اولنان ظرفدن
اخذ وظرف آخره وضع اولنوب غلیان واشتداد وقذف زبد مرتبه سنه
بالغ اوله وباده اول اوزوم صویی درکه شراب خانه دن اخذ اندکدن
صکره آتشده قیناییرلر ثلثاننده آزی کیدیجه صکره ظرف آخره وضع ایدرلرکه
حالت مذکوره یه بالغ اولور وآکا میپخته دیرلرکه می بخته دن معرب در
وشرح منظومه ده واقع اولان عبارت باده بخته نك اسمی اولدیغنده صریحدرکه
ترجمه سی بودرکه ذکر اولنور باذق اول اوزوم صویی درکه آنی بحق
طبخ اولنوب ثلثاننده اقلی کتدکدن صکره آتشدن ایندیروب برظرفه
وضع ایدرلرکه آنده مشتد اولور وقاینار وکوپوکینی آتارکه شرعا آنك

محتشم
سیاه بادزبانش که بجا بارانه
زبان بمدقیه ات کلك سر برید من

بیت
خضم سیاه مستتش سرما پرچیندم
زلف درازد مستتش دردکرادم علو سس





قلیل وکثیری حرامدر خوارزمنا ده دیدی باذق لفظی باده دن معرب در وباده
بخته اولان شرابدن عبارت اولدیغی حافظ شیرازی نك شو بیتنده منفهم
اولور بیت چون پیاله دلم از توبه که کردم بشکست همچو باده جکرم بی می
وپیمانه بسوخت والله اعلم سینه کردن سینه سینه یوروب ییقدی برشی
بزرکك شریف سینه می کرد که مراد آکا غالب اولدی دیمکدر سماکاره سبوکش
میخانه ومطلقا ضد متکار معناسنه دخی کلور سوی خود تیشه زند هب کندو
طرفنه چکر دیه جك یرده ضرب اولنور سراغ کرد صوروب سؤال اندی دیو
تعبیر اولنور سرخ عیار برمشهور عیارك اسمیدرکه عیارلکده کامل در دیه جك
یرده ضرب عیار است دیرلر والله اعلم باب الشین المعجمة شادی اوخورد
آنك عشقنه دیو طولوسینی ایجدی تعبیر اولنور شادی قداو شادی روخ او
دخی دیرلرکه محلنه کوره استعمال اولنور مثلا محبوبك ذاتنی وشخصنی ذکر ایدوب
شرب ایدرسه شادی او وقامتنی ذکر ایدوب شرب ایدرسه شادی قد او دیرلر
وعلی هذا القیاس شب بخیر کفت وشب خوش کرد عبارتلری کیجه وقتی وداع
اندی دیمکدر وکاهی توسیع ایدوب مطلقا وداع ده استعمال ایدرلر کمال اسمعیل
روز خوش دادل من شب خوش کرده تاکم اوراست شب خوش زلفت
بمشینی اولمیه که بیت مذکورده روز خوشه وداع اتمکدن شب خوش
عبارتیله تعبیر اولندیغی روز خوشه زلف یار شب خوش اولمغله روز خوش
کیجه حکمنده اولدیغنه بناءدر پس معلوم اولدیکه شب خوش عبارتی
کیجه وقتنده اولان وداعه مخصوص اوله خواه حقیقة کیجه اولسون خواه
ادعاء کیجه اولسون صاحب دستور بودقیقه یی ملاحظه اتمك ملاحظه
اولنور وخیرباد کرد وخیرباد کفت عبارتلری مطلقا وداع اندی دیمکدن
کنایه در یعنی وقت معینه مخصوص دکلدر ووداع اتمکه وداع اندیکی
شیء ترك لازم اولمغله شب خوش کرده دمشن دیوب آنی ترك اتدم معناسینی
مراد ایدرلر شیرکیر نیم مستدن کنایه درکه کیفیت شراب آنك ایچون
برکونه شجاعت تخییل ایدرکه ارسلان ایله مبارزه اتسه غالب اولور وکیفیت
مزبوره غالب اولدقده بخار شراب دماغینه اول مرتبه صعود وقوایی شوویه
مسدود ایدرکه ارسلانی تخییل دکل کندو بلنی اولور آمدی معلوم اولدیکه
شرب شراب مورث شجاعت دریدکلری کلام مشهور اطلاقی اوزره
دکل ایمش بلکه نیم مستلك حالنده ایمش ونیم مستلك تعبیر اولنان حالت که
سیاه مست مقابلی در میخواره اولان کمسنه ایچون مجلس واحدده ایکی کره
واقع اولور بردفعه ابتداء شرب ایله بیهوشلق مرتبه سنك خلولنده اولور
که اول وقتده میخواره سرخوش اطلاقی اولنورکه شجاعت وسخاوت وکرم
بو رتبه ده حادث اولور وبردفعه دخی بیهوشلق مرتبه سی ایله صحولکی

حکیم ثنائی
از دف حسب شرف بیش بناکوش لبش
باه کشته رهی ومهر سماکاران اوست

بیت
عالمی را دردو دکر بینم هرکسی
تیشه سوی خود میزند

کمال اصفهانی
بکه شادی قد تیخوردد بی
سرمست افتاده اندپای مروت

نظامی
زبستی کرد بر نیاید دلیری
که نام مستی آمد نیمی شیری

حافظ
بدهٔ تا دوم بر فلك نیمی سبه
بجهاد نجم دام ار این کرك سبه

خلوتنده واقع اولوردکه اول وقت مقدمهٔ زمان خمار اولمغله میخوار آنده تنك
دل اولوب کندو جانندن بیزار اولور • وموردده مثل مذکوری شو وجهه اوزره
بیان اتدیلر که بهرام گورك ندمای خاصه سندن برندیمی کثرت شرب شراب
سببی ایله هلاك اولمغله بهرام عظیم مکدر اولوب اطراف مملکتنده وزیر حکومتنده
بلودوقری اهالیسنه تنبیه اکید وحکم شدید اتدی که اول ایکی سنه یه ذلك
کمسنه لر شراب ایچمیه لر • وهر کیمك خانه سنده برقطره شراب بولینورایسه آنی
قتل وانواع عذاب ایله تهدید اتدی قضایا بر کفشکرزاده تأهل ایدوب لیلهٔ زفافده
عمله قادر اولمیوب احبابه احوالینی بیان اتدکده دیدیلر که بر ایکی قدح شراب
ممکن اولیدی سکا بغایت مناسب ایدی دیدیلر مزبور دخی خفیة شراب تفتیش
ایدرك بر پیره زنك خانه سنده بولدی وبر ایکی قدح نوش ایدوب خانه دن
طشره چیقدقده بهرامك ارسلون خانه سنده بر ارسلان قاچوب خلقك اوزرینه
هجوم وبر ایکی کمسنه هلاك ایدوب شیر بانلر طوتمغه قادر اولمشلر مزبورك
اوزرینه دخی هجوم وحمله اتدکده قولاقلرندن اخذ وضبط ایدوب شیر بانلر کلوب
ارسلانی طوتدیلر وکنه ارسلون خانه یه کوتوروب کتدیلر • وبو کیفیتی بهرام
استماع اتدکده کفشکرزادهٔ مرقومی حضورینه احضار وآندن استفسار اتدیکه
سنك اباؤ اجدادکده هیچ پهلوان ظهوره کلمش میدر دیو کفشکرزاده دیدی که
بز بو شهرده قدیم الایامدن کفشکرلك صنعتندن غیری نسنه بلمزز بهرام
دیدی که چونکه سن پهلوان دکلسن واباؤ اجدادکده پهلوان یوقدر معلوم
اولدی که بو مرتبه شجاعت شرب شرابدن نشأت اتمشدر طوغری سویله
شراب ایچدیکمی والا سکا جزا وترتیب ایدرم دیدکده کفشکرزاده بالضروره
سرگذشتنی بهرامه عرض اتدی چونکه بهرام واقع حاله واقف اولدی منادیلره
ندا اتدردی که بعد الیوم مملکتمده شیرگیر اوله جق وشجاعت ابراز ایدجك
قدر شرب شرابه اذن ویردی دیو وقطعا بیهوش اوله جق مرتبه شربه رضای
همایونم یوقدر شرب ایدن شیرگیرلك رتبه سین تجاوز ایدرسه جزا ترتیب
اولنور شب درمیان دهد کرم واحسانی وعدی ایله ایدر یعنی بیشین اتمز •
ظهیر دانی کر خال درچه سیمین او چراست • که اوسیم اکر دهد بتو شب درمیان دهد
شیشه کردن احمق وابله دن کنایه در • شیوا زبان فصیح اللسان اولان
کمسنه در • شست آغ وبالیق طوته جق اولته تعبیر اولنان اوجی اکری دمور
معناسنه اولدیغی سوزنی نك شو بیتندن منفهم اولور بیت بجهان بکام
مرادش زماه تا ماهی • بکام حاسد او چون بکام ماهی شست • وپاش پادمقده
اول موضع که انکله اوق طوتارلر • وفضاده نیشتری معناسنه دخی کلور • شاپورد
هاله که قمرك اطرافنده کورینور • شاه ورد • وشادورد دخی بو معنایه در
بی وز مشرقی بخط وآن لب و دندانش بنگر • که همواره مراد ارند درتاب •

ابوشکور
بیاید فیلسوف سخت شیوا
که با فندور سخن گفتن توان

سعدی
برادران وعزیزان ملامتم مکنید
که اختیار من از دست شد چو تیر از شست

یکی



یکی همچو پرن بر اوج خورشید • یکی چون شاپوردانی دور مهتاب • پرند • وپرند ابریشم
معناسنه در • شمغند ملوث وبدبوی اولان خاتون ابو الخطیر زن زشت وردان
وبیر وشمغند کند یکدم چو کاهی کوه آلوند • شادکام وشادکار کامرانی مرادکه خلقی
زوده کی کتوروب اشلادکلری ایشی تعبیر اولنور شادخوار مسرور وشادمان
معناسنه در شرفنامه ده اغیاردن خالی تنها شراب ایچن کمسنه در دیدی شورمورد
اوفاق قارنجه شارماد بویوك بیاوان حکیم خاقانی شورموروند حسودانش
اگرچه کرد لافی • شارماد ند ونفر با نفر آمیخته اند • شاباش شادباش دن
مخفف درکه مقام تحسینده تکلم اولنور سوزنی کر بسم دهی هزار آحسنت
وزرق بخشی هر ادشاباش • شکردین کلمات فصیحه ولطایف نادره تکلم
ایدن کمسنه دن عبارتدر وکریهٔ شادی ونثار خواجه شکرنوش لب واشکردین
کرد • بران جان شیرین شکر دین کر دموع ولسه کوندردکلری هدیه خاقانی
نثار اشك من هردم شکردین یست پنهانی • که همت رازنا شو بیست بازانو
وبیشانی وسنایی نك شو بیتندن سور یعنی دو گونه معناسنه اولمق منفهم
اولور بیت هر که اندر شکر دین کسان شادی نکرده دان که روزمرك ایشان هم
نکرده • سوکوار شب آوین بر قوشدر که کیجه وقتی بر باغیله اغاجه آصیلوب
صباحه دك حق حق دیو چاغرر • لهذا آکا حق کوی دخی دیرلر نظامی جرس
جنبانی مرغان شب خیز • جرس ها بسته بر مرغ شب آوین • شب چك شهر
شعبانك اون بشنجی کیجه سی که برات کیجه سی تعبیر اولنور که چك برات
معناسنه در • شکاشك وشکشك نرکیده ایاق طاووشدیسی تعبیر اولنور که
بر کمسنه مشی اتدکده استماع اولنور • شب کوك اول درویش درکه کیجه
وقتی بر بلند موضعه چیقوب اهالی محله واول موضعه قریب اولان کمسنه لر
ایچون اواز بلند ایله دعا ایدر وعلی الصبح من بعد لوك هر برینك قاپوسینه
واروب دریوزه ایدر شیخ سعدی زهی چو قروشان کند مرزا • جهان
کرد وشبکوك خرمن گدا • شب آهنك مرغ سحرخوان وشعری دیدکلری
کوکب فردوسی معنای ثانی بی مراد ایدوب دیدی که بیت چو یکنیمه انتیره
شب در گذشت • شب آهنك بر چرخ گردان نشست • ششش پستان
شیرین اولی نك ضمی ایله اول خاتوندر که مه لری بویوك وبو مشاق اوله
خاقانی ختکیست ششش بستان زنی • رومی ولی زنکی تنی • مردم صفت
ابستنی • عیسی دهقان بین در و • شاه دارو • شرابدن کنایه در شرابه
بو اسمی اوّل اطلاق ایدن جمشید در قطعه شاه دارو بود شراب ولی
زوجو بر حد اعتدال خوری • لیك بانی هر همیری داردو • تو بافراط اکر
زلال خوری • شیر شرزه شیر خشمناك برهنه دندان • شاه بوی
عنبردن عبارتدر • شادی همه صلوات ایکی کمسنه بر خصوصده اتفاق اتسه لر

ابو الفرج
ثنا بخوان ان تو صلوات وتوردین مطاع
نعم بخواب ان تو دعا یا وثنا کرده دعا

ضرب اولنور حافظ کفتم که لبت کفت لب آب حیات ° کفتم دهنت کفت زهی
حب نبات ° کفتم سخن تو کفت حافظ کفتا ° شادی همه لطیفه کویان صلوات °
شافعی بر آمد وکشتند ° بر سنه برمخدود سببی ایله ارتکاب اولنسه ضرب اولنور
مورد مثل مزبور بودر که ماوراء النهرده عبید خان زماننده بر محله مسجدینک
امامی صباح نمازنده بسمله یی جهر ایله قراءت ایدوب دیار مذکورده مذهب
شافعی معروف اولمغله امام معهودی شافعی اولمق ملاحظه سیله اهالی محله
قتل ایدوب بر غیری امام طلبی ایچون عبید خان حضورینه واردیلر عبید خان
دیدی که قدیمی امامکز نیچه اولدی اهالی محله دیدیلر که شافعی بر آمد کشتیم
شاه اسمعیل ثانی که سنی المذهب ایدی شیعی اولمق ملاحظه سیله آنی
تختنه اجلاس ایدوب بر ایکی کون مرورندن صکره سنی اولدوغنه واقف اولوب
قزلباش بد معاش تجمع ° وشافعی بتخت بر آمد باید کشت دیوب قتل اتدیلر °
شاعر بو معنایه تلمیح ایدوب دیدی رباعی اویماق قزلباش که تیغ دو مشتند
پیوسته بهم چو ناخن وانکشتند ° شاه اسمعیل را که نشاندند بر تخت °
دیدند که شافعی بر آمد وکشتند ° مورد مثل مذکورده مشهور اولان بودر که
ذکر اولندی بو عبد فقیرک ظرفاء عجمدن استماع اتدیکی بودر که مثل مذکور
شینش بر آمد وکشتیم عبارتی ایله حکایه ایدوب موردینی شو وجهه اوزره
بیان اتدیلر که مذهب شیعه ده تقیه تعبیر اولنان مسئله یه بناءً هر شیعه که
کندو دیارندن دیار آخره نقل اتسه واردیغی دیار اهالیسنک مذهبی
هرنه ایسه آنی اتخاذ ایدر ° لکن اهل سنت وجماعت دیارینه واردقده دخی سنی مذهبی
اخذ و امام اعظم حضرتلرینه عداوت کلیلری اولمغله قتل دخی ایدرلر ایسه
حنفی یم دیمز ° بلکه تشفع ایدوب سنی وشافعی یم دیو ادعا ایدر اهالی ماوراء
النهر بو خصوصه واقف اولدقلرندن ناشی اول دیاره دیار آخردن
بر کمسنه واروب شافعی یم دیسه اصلی شیعی در لکن تقیه ایدوب شافعی یم
دیر دیو کندو اصطلاحلرنده شیعی چیقدی یعنی شیی لفظ شافعی شین لفظ
شیعی دن مبدل در دیوب آنی کائنا من کان قتل ایدرلر بناء علی هذا بر کره
دیار عجمدن بر قاچ بازرکان تجارت ایچون ماوراء النهره واروب بر شهرده
بر محله یه نزول اتدیلر ° ایچلرنده بری چارشویه چیقدقده شافعیت ادعا
اتمکله اهل سوق آنی قتل اتدیلر وسائر رفقاسی اهل سوقدن دیت دم طلبی
ایچون حاکم الوقت حضورینه کوتوردیلر ° حاکم مرقوم سبب قتلدن
سؤال اتدکده شینش بر آمد وکشتیم دیدیلر ° والله اعلم شهری وکلی بو تحفه نک
شهرده نظیری یوقدر دیه جک یرده ضرب اولنور کمال خجندی ای کل روی
تراچون من بصد سو بلبلی ° از تو دارد این مثل شهرت که شهری وکلی °
شمعی پیرهن ترکیده صارو بوروبجک کوملک تعبیر اولنور ° شمشیر فرنک

وزمین



وزمین بلنکی ° ایشته قلیج ایشته میدان دیه جک یرده ضرب اولنور ° زمین بلنکی هموار
اولان زمیندن کنایه درکه آنده محاربه اولمغله جابجا قان تورکولمکدن قپلان دریسی
کبی آلاجه اولمش اوله یاخود طوپراغی الوان اولمغله منقش کبی کورینه شتل قمارباز لر
میاننده معروفدرکه ایکی کمسنه قمار بازلق ایدرکن بری مغلوب اولسه غالب اولان
مجلس قمارده حاضر اولانلره آقچه بر دانقه وضع ایدر شاه طاهر کرواز شاخ
شکوفه چو برزد باد بهار ° درمی چند نهد در کف نرکس بشتل ° شیر مرد بهادردن
کنایه در کمال باغمزه شکار کش وچشم شیر کیر ° بس شیر مردانکه تو کردی شکار چشم °
شیرین کار شعبده بازدن کنایه در واول محبوبه که هر عملی مطبوع ودلفریب اوله °
وخوش ادا یعنی نازکانه وظریفانه سوز سویلین کمسنه یه دخی دیرلر اوفتی
حلوایی بسکه وصف لب او کفته بشیرین کاری ° شهره شهر شد اوفتی حلواکر °
شیر سک تازی دیدکلری کلب ° شیر کش بیله بر جنس دیدکلری قوش بیت من به
پیش تکه نیاز مردل ° شیر کش دابان بازی نیست ° شکم بنده اول کمسنه درکه بوغازی
طوسینه خدمت ایدر تعبیر اولنور ° وعبد البطن یعنی قارننی طویورمقدن
غیری قیدی اولمین کمسنه دن عبارت اولدیغی نظامی کلامندن مستفاد اولور °
نظم کسی کو شکم بنده شد چون ستور ° ستوری بود ایدن ناف کور چو اید
قیامت ترا نوبدست ° ذکاوی بخن باید ش بر نشست ° شکوفه کردن اتدی که
ترکیده قوصدی تعبیر اولنور جامی در وصف پیری بیت زشیب مادر دهر کهر
ضرر رسید ونه نفع ° کنون شکوفه کنان بهر دفع آن ضرر ° شترکربه ° ایعی
کملو دیمکدن کنایه در امیدی درخور ولایق تو پیشکشی نیست مرا ° تحفه
نیست که بیشت بودش قدر ومحل ° بلج بتیست شتر کربه روان ازنی هم °
نه سه جاری زسمور ونه قطاری زجمل ° واصل مثل بودر که بر کمسنه نک
بر بدخوی دوه سی وار ایدی فرار اتدی اول کمسنه شدت غضبندن یمین
اتدی که اکر بر دخی الیمه کیر ایسه بر درهمه فروخت ایده یم دیو چون
دوه بولندی اتدیکی یمینه پشیمان اولوب حیله شرعیه ایچون دوه نک
کردننه بر کربه تعلیق ایدوب بازاره عرض اتدکده مشتری بهاسنی سؤال
اتدکجه دوه بر درهمه وکربه بشیوز درهمه صفقه واحده ایله فروخت ایدرم
دیو جواب ویرور وبو کلامی استماع ایدنلر ° ما ارخص الناقة لولا الملعونة
فی عنقها دیرلر ایدی ° شیرازی نیستم نزم بو شهرده بحمد الله معرفتم هر کسک
معلومی ایکن آقطاناسی او کوز اولمن دیدکلری اوزره درجه اعتباردن
ساقطدر ° اما بر غریب کمسنه نک معرفتی بنم معرفتمزک عشر عشیری
قدر یوق ایکن بر صفاهانلی یا شیرازلی یم دیمکله هزار اکرام واعتبار ایدرلر
صد حیف که بن شیرازلی دکلم اکر بن دخی آنک کبی غیری مملکتدن کلمش
اوله ایدم بکا دخی اعتبار ایدرلر ایدی دیه جک یرده ضرب اولنور همام

ملحمه
دو پیش قات قدرت وکوه نمکون او [illegible]
دیکیت کوره ورقت فشاده زمین بلنک

نعمی وزن اعمال اولنده قیح اول
کمنا مهقنده خلط رسلای
اولسه کرکسه

بیك كرشمه توانی كه كار ما سازی • ولی بچارهٔ بیچارگان نپردازی • همام را سخن
دل پذیر بسیار است • ولی چه سود كه بیچاره نیست شیرازی • شرب الیهود • باده یی
خلق دن قورقه قورقه تنهاده شرب اتمكدن كنایه در بهودیلرك هر باب ده راق
خوف اوزره اولدقلری معلومدر • لهذا عبارت مذكوره یی توسیع ایدوب هر قورقه
ایشلدكلری عمل ده استعمال اندیلر • شاو بر كمسنه رمضان شریف ده بلا عذر خلق دن
خوف ایدرك تنها محل ده افطار یعنی تركیمز بیسه آكا دخی شراب الیهود اطلاق
اندیلر امیدی بمن ده بكلبانك رود وسرود كه نتوان از ین بیش شرب الیهود •
شوره بحق معناسنه در كه بیا ضلق ده طوزه تشبیه اولنمشدر هاتفی یوزنه
حادث اولمش بیاض ده وصفنده دیدی كه بیت فتاده شوره آش در چهرهٔ
زشت • بدانگونه كه بر افتد بر انگشت • والله اعلم واحكم باب الصاد المهملة
صورت نبست وجوده كلمدی كه بر قیافته كیرمدی تعبیر اولنور بیت خواست
تا مثلت سر شكم صورتی بر بندد سیم • هر زمان بر آب زد نقشی ولی صورت
نبست • صد بیمار از لب كور واكشت • تاجایه تنه دن امید منقطع اولمز كه
تركیب چیقمش جانه ده امید وارد بر تعبیر اولنور وحوادث روزكار بر قراره
دكل حادث اولان كدورت المرزده اولمق كرك دیه جك یرده ضرب اولنور
نظامی نشاید كه دبر از خود رود • كه صد بیمار واكشت از لب گور •
صفر كف خالی ایله جامی فرزندینه خطا طلعه چالشوب سائر معانی ترك
اتمه دیو نصیحت اتدیكی محل ده دیدی كه بیت صفر مكن بهر دو انگشت
خویش از كهر هنری مشت خویش باب الضاد المعجمة ضحاك را
بزحمت ماذن كذاشتیم بلو مستحقنه مسلط اندیك دیه جك یرده ضرب
اولنور والله اعلم باب الطاء المهملة طشت او از بام افتاد • آنك
رازی عالمه طویولدی اوحد وقتست زخلق راز دل خود نهفتی • اكنون
نمیتوان كه زبام افتاد طشت • پوشیده اولمیه كه تشت وطشت بر معنایه در
لهذا مثل مذكور حرف تاده دخی ذكر اولندی • طبل پنهان زدن آخر الامر بیان
خلق ده اشكاره اولاجق ایشی كمسنه لر آگاه اولمسون دیو پنهان ایشله دی
دیه جك یرده ضرب اولنور سلمان عشقم آرزوی طبق برده نقوی برداشت
طبل پنهان چه زنم طشت من از بام افتاد • طبل در كلیم زدن عبارتی دخی
بر محل ده ضرب اولنور نته كم كمال اسمعیل نعت رسول ده دیدی بیت
صیت وصدات مشرق ومغرب فرو گرفت دست نبود تو چو طبل در گلیم
رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك اوائل نبوتلرنده كفره قریش دن
خوفنده اشكاره عبادت ایده میوب حضرت عمر ایمانه كلدكده صكره كلمبانك
محمدی ظاهر اولوب كوس دعوتی طرهٔ اشتهار ایله ولوله انداز زمین
وآسمان اندكلرینه اشارت در • طبیب خانه طب ده مهارتی اولمیوب جاهلدن

کنایه در



کنایه در نته كم ریاضی خواجكان نام بر طبیب جاهل حقنده دیدی بیت نجرانی
رابه نزدیك تجند دنبلی آمد برون از مایه ها خواجكان پایان پای او نشست
كفتمش خیز ای طبیب خانه ها طبق زن سحاقه دن عبارتدر • طاق وترنب
وطاق وطرنب وطمطراق وطاق ترم عبارتلری كر وفر وخود نمالق معناسنه در
طلحتند • فرزند وزننده هند پادشاهلرندن بر پادشاهك اسمیدر كه دشمن ایله
محاربه وقتنده منهزم اولمغله غمندن هلاك اولدقده والده سی آنك فراقنه
تحمل ایده میوب جنون مرتبه لرینه بالغ اولمغله آنی بر شیء ایله مشغول ایتكیچون
نصر دهر نام بر حكیم شطرنجی تضیف ایدوب مزبوره نك یاننده اوینادیب
انكله مشغول اندی فردوسی بو معنایه ایشارت ایدوب دیدی كه بیت
هر كرد ما در بیازی نگاه • بر از خون دل از در طلحتند شاه • طوق بهان
قوس قزح طرفهٔ بغداد آصلندن بغداد كوزنی دیمكدر صكره محبوبلر وصفنده استعمال
اندیلر والله اعلم باب العین المهملة عیسی دهقان شراب دن كنایه در كه مثالی
حرف شین ده شخص بستان ده مرور اتدی عاشق بیچان • وعشق بیچان •
صارماشق دیدكلری اوت در كه عربی ده عشقه ولبلاب دخی دیرلر ریاضی
بهار قد سنبل مشكین او از باد میبیچید • مثال عاشق بیچان كه بر شمشاد میبیچید
عبث اصطلاح منشیان ودیوان ده مشق ده معناسنه در عاملی قطعه بدور
خط عذارت چه فتنه روی نمود • كه هر كه هست از و سینه چاك چون
قلمست • قضا كه مشق عبث كرده بهر حسن خط • بكام دل نرسید وهنوز
در المراست • عالم آب • وكار آب • سرخوشلق دن كنایه در آصفی عالم
آب كه برون برد از دل غم را • غم ندادیم اگر آب برد عالم را كمال ذكرنه ساده
ولی غنچه كار آب گزید • ببین كه عاقبت كار آتشست جز او علاقهٔ دستار
صارینوب اوجی كه اشاغی اوزون صارقیدیب طیلسان دیرلر كه طرح ساندن
معرب در • یعنی طرح كبی اشاغی صارقمش عربانه دقی معناسنه در هاتفی
خربان عرب تران برد از • باشد عربانها هم او از • عروسك منجنیق اونده
وضع ایدوب اتدقلری طاشه • عقد نمان • افتتاح تكبیرندن عبارت در علاوت
عزبن وحجتهم معناسنه در بیت سخن به بیش سخندان عزبن وعلاوسنت •
وگرنه زر دلك وشلغم همیشه ارزانست • زردلك ها ووج تعبیر اولنان
كوك دن • عذر لش • بدتر از گناه • عذری گناهندن بتر تعبیر اولنور كاشی
عذرخواهی كنندم بعد از قتل • عذر بدتر ز گناهش نگرید • عذر لنك
خصمه جواب ویرمكدن عاجز اولمغله عجز بنی ستر ایچون اتدكلری بهانه
عنان از دست رفت اختیار الدن كتدی دیمكدر كنایه در كاتبی نشسته
بر سر ره تا عنان مركبش گیرم • ولی خواهد شد از دستم عنان چون آن سوار
آمد • عذر خواهست حسن تعبیر ایله دفع اتدی دیمكدر جامی تو چو رجنی

خاقانی
اهل بغدادیان زنان بینم
طبقات طبق زنان بینم

نظامی
امدند بی عوض خواهی
با طاق وترنب پادشاهی

واضع شطرنج

...
از بس شروا كرم ز منشی تقدیر
آورده وز كر یكباشتی اقلیم قدر را
تا حكم زنزول تو دریده داد نعلبند
...

سیفی
...

كاشانی
شوكجلك منجنیق معناسنه در دیدی

كمال خجندی

ملوای سمرقندی

امانچشم فتانت • ز بس که خواست بلا عذر خواست رضوانت **باب الغين المعجمة**
نمازی جان بازی معناسنه در **سعدی** چو غازی بخود بر بند دپای •
که محکم دو دپای چو برنه جای • غرق بر آن ذکری موضع معهوده کرکی کبی
یر لشدرمك ومیان پاچه آصلنه موضع معهوده معناسنه در نته کم **میر م**
**سیاه** دیدی که **بيت** میلم بمیان پاچه او بیش بود زیرا که میان پاچه زکش
تنك تراست • صکره سورشد رمك تعبیر اولنان کیفیت اطلاق اندیلر • ومیان
باذکر معناسنه در غنیم خصم معناسنه در • ور کمسنه بر کمسنه نك یوزینه ترکی ده
قیبه قیبه باقدی دیدکلری وجه اوزره نظر اتسه غنیمانه نکه کرد دیرلر غله دان
اول آلت در که اهل سوق بیع اندیکی متاعك اقچه سنی آنك ایچینه القا ایدرلر **ع**
در غله دان عدم انداز مش **ع** غم خود خود که تولاغر نشوی • بن سنك نصیحتکله
عامل اولمم سن وارکندو قید یکی کور دیه جك یرده تکلم اولنور **كمال الخجندی**
مخور ای زاهد غم خوارہ غمم • غم خود خود که تولاغر نشوی • غاب
بیهوده کلام معناسنه در • وشمس فخری طعامدن فضله قالان طعامه ده
دخی دیرلر دیدی **ذودكی** تا کی بری عذاب وکنی ریش راخضاب • تا کی فضول
کویی وآری حدیث غاب غلفلیج • ترکیده قجیقلق وعربیده دغدغه تعبیر اولنور •
**لبیبی** چنانه بدانم من جای غلفلیج کهش • که او بمالش اول زخود شود بیهوش •
ودانم غلفلیج کهش عبارتی بن آنك المجکه جکی یری که قوجوندینی یری
تعبیر اولنور • بیلورم دیه جك یرده تکلم اولنور • غان غان پاره پاره معناسنه در
**تاج بها** دوی نشوی کنی یك نمانه کافری ای کوه زنت غان غان • غمازلك
ترکیده شامادیره دیرلر که بالیق اولته سنك اینه باغلو دقلری کوچك آغاجدر که
بالق قصد ایده اولته یه یا پیشوب یا بشمدیغی آندن معلوم اولور •
غضبان لفظی عربی ده غضوب معناسنه در لکن فارسیده منجنیق ایله اتدقلری
طاشه اطلاق اولنور نته کم **حکیم خاقانی** تحفة العراقین ده دیدی **بيت**
طیان سرای دین قلشانه • غضبان حصار کفر دمشانه • عتفرع جاهل وابله
غودلك اول خبره که تحریف ایدوب قمبرع دیرلر • بقال وحلواجی مثللو اهل
سوق آنك ایچینه اقچه براقورلر **بيت** لب غبیتکر غمان فراهم نشود •
دهنش بر زکر ساخته همچو غلك • که غلك غلك دن مخفف در •
وصاپان طاشنه دخی غولك دیرلر **بيت** ماتا ان سرکوبیت فلك اواره
میسازد • فلاخن ازهلال وغولك از ستاره میسازد • غنجال اکشی میوه
دیمکدر **شمس فخری** اکر صبا سخن لطف او کند دباغ • نبات مص شود
بر درختها غنجال **باب الفاء** فرس نهاده نست • سنك
مغلوب کدر دیمکدن کنایه در • شطرنجده آت طرحی ایله غالب اولان کمسنه دن
ماخوذ در • قمن یعمل بر نوع اقچه در که سکرسی ومن یعمل مثقال ذرة خیرا یره

آیت

**سلمان**
ددو سن های ددو دلف کافت بجنبم ام
ماذیم آزی بجان خویش بازی میکنم

**امیر بك** فی الجبق
کاه بر میل غرق بر راه کردیم
دیدم خاطرش بر بشاه کردیم
آخر میان پاچه قازی یاد دیدم
بر خود دشوار وبروی آسان کردیم

**امیر خسرو**
سیلی خورد از جفا ومحنت
چون غنغ میان زنخات
بوزنده غنغ ...

**بيت**
بیکار مرد لادرسی آخر قمن یعمل اکر داری
تجاده در بغی کرده فغان ودنار وزاری



آیت کریمه سیدر • بر نوع اقچه دخی وارد که سکرسی سورهٔ اخلاص اولمغله عرب
آکا اخلاصیه تسمیه ایدرلر • فرا میکیرن دم • بنی مسخره لغه آلور دیه جك
یرده تکلم اولنور **بيت** بدونان میکند ان شوخ هردم ذوق تنهایی • ولی
درانجمن با عشق خود مادا فراکیر در • فردا نیزد ورنیست بر کمسنه خلف
وعد ایله بر کمسنه یی بر ایکی کره رنجیده ایدوب اخر الامر وعد مریار بنی
تجاوز اتمن دیدکده آکا یاربن دخی خلف وعد ایدرسین یارین ده اوزاق
دکلدر آنی کورورز دیمکده عبارتدر **بيت** ز بس دیدیم همه هم کرد امید وعد
فردا یت • خدای پیمان شکن دانی که فردا نیز دور نیست • فرزبن بند آوردی
بزه عجب حیله اتدی که ترکیده بزه عجب رنك ویردی تعبیر اولنور • فر فر
سرعت معناسنه در • فرفر خوانده • وفر فر نوشت سرعت ایله اوقودی ویازدی
**انوری** برداشت کلك وکاغد وفر فر فرو نوشت • بر فور این قصیدهٔ مطبوع
ابدار • فریفتار حیله کار معناسنه در • فقع واره شد حرنندن یا بر غیری
سببدن اصلو بر کلام تکلم اتمدی دیمکدر • زیرا فقع فانك ضمی ایله تب وواره
ادات تشبیه وآخرنه اولان هاها اختصاص در یعنی تب کبی طوروب
سوز سویلمز • فقع آنی وکشا دمرا اندن بر مراد اولدم دیمکده کنایه در بفقع شربت
ایچه جك برداق در که شربتجی یه فقاعی دیرلر **انوری** من ان وصلت فقع ناکی
کشایم • جو تونام بیخ بر جیکاری • فلان بهمان ترکیده فلان فیستقان تعبیر اولنور
وکاهی فلان فیستان دخی دیرلر بهمان اتباع در تاروماری کبی عبارتدن بورده
وقت غضب ده آزارمحلنده تحقیر ایچون استعمال اولنور **كمال اصفهانی**
دل خود طلب چو کردم بر کس تو کفتا • برو ای فلان وبهمان بر من چه کار
دادی • وکاهی بهمان وفلان دیرلر **جامی** چو دیبا بیست کن نقش تکلف ساده نظم من
چه غم کز سادکی کوید فلان بی نقش وبهمانش • آصل ترکیب فلان وبهمان
کوید بی نقش اوبادر • پوشیده اولمیه که معنای مذکور لفظ فلان وبهمان عبارتلری
معا ذکر اولندیغی صورتده در • والا لفظ فلان عربی ولفظ بهمان فارسیدر که
فلان موصنده فلان معناسنه مستعملدر • غفلت اولنمیه • فجفج در شهر افتاد
شهرده بر فتنه دی وفسلدی واقع اولدی دیمکدر • که کوشه کوشه خلقك
بری بری ایله سرا کفت وکو ایتمه لرینه فجفج دیرلر که ترکیده آکا فیدی
دیرلر که فترتی دن محرف در زیرا حالت مذکوره مقدمه فترتدر **مولانای**
**رومی** چون که این را پیشه کرد او بر دوام • فجفجی در شهر افتاد وعوام •
فروشد • مرد یعنی وفات اتدی دیمکدر **كمال اسمعيل** چو باد اجل همنفس
مرد شود • چون صبحدم زنن نفس سرد شود • خورشید که کس نیست
از و برد دل تر • از بیم فروشدن همی زرد شود • فروکشید وفروکش کرد
دروی • آنده یر اتدی ومکان اتخاذ ایدوب یر لشدی تعبیر اولنور • فرودست

زبردست معناسنه در که فقر ودرد منده کنایه در خسرو بزرگان قاقم وسنجاب
بردوش فرودستان چو روبه بوستین پوش فرو رفته دم از یاده درد ومحنتدن
سکوت ایدن کمسنه دن کنایه در فرودادن اخراج ایله فرود آورده اوست
آنک بند سیدر که اولا سرکش ایکن آنی مطیع ومنقاد اتمش اوله لر نظامی
بهر دو عبارت بیت فرود آراق سرکش این کر واین تا نه فرو آورده خود را
میندان وکاهی بردار دیوب مطیع ومنقاد اولدی که اول سرکش ایدی معناسی
مراد ایدرلر بیت رمید از میل دل آن شاهباز اوج وحشت دوش کنون
بردار وشد بازوی الفت جای ادامش والله اعلم باب القاف
قصاب آشنا جریده فلان کس دوستلرینه اغیاردن زیاده جور ایدر جك یرده
ضرب اولنور ترکیده قصاب دوستنه آنك فناسی ویرور دیدکلری مثل در
کمال خجندی کمال آن غمزه خونت ریخت چون کردی یار یاری نبود ت یا ب
بنیادم که قصاب آشنا جوید قلندر از دروغ گوید برکمسنه برنسنه دن خبر
ویردکده کذب ایله اتهام اتسه لر اول کمسنه بن ویردیکم خبر کوزوم ایله کوردیکم
نسنه در سماع طریقی ایله دکلدر لیس الخبر کالعیان دیو کندودن تهمتی دفع مقامنده
تکلم اولنور حسین قلندر توبه چو دیده مرا بلکه گفت از دروغ منم قلندر و گوید
قلندر از دروغ خصوصا قلندران دروغ خصوصا قلندر سیاح اولمغله جهانده
دروغ بسیار گوید دروغ مثلی مضمونی اوزره مظنه کذب اولور لهذا لفظ
قلندر ذکر اولندی قاقم آمد کوندز اولدی فندق آمد کیجه اولدی
دیکدر کنایه در قطره دزد آفتاب قطره زد عجله ایله سکیرتدی کویا که
سرعت سیرندن عرق دوکن اولدی جامی بر سر دستار زنی صبحگاه قطره زنان
تا در اصحاب جاه محتشم برای شاعر گفته بیت قطره زدن از چشم
تر من آموخت بالا دری از دود دلم یاد گرفت قالب از جان تهی کرد وقالب
تهی کرد وفات اتدی دیمکدر کنایه در خسرو بیا ای جان هر قالب که تا زنده
شوند از سخن بگویت عاشقان کز جان تهی کردند قالبها میرجامی زصورت
بر در ودیوار صورتخانه چینست تا دیدند خوبان وتهی کردند قالبها
قرار داد برو آنك اوزرینه مقرر اتدی وعهد اتدی معناسنه دخی استعمال
اولنور که شویله قول وقرار اتدیك تعبیر اولنور حافظ قراری داده ام
با می فروشان که روز غم بجز ساغر نگیرم قفا خوردن اکسه سنه سیلی یدی
دیمکدر سلمان ساز ونوای این جهان هیچ نیست یکدمه بهر نوای یکدمه
چند چون دف قفا خوری گوش خوردن قولاغی بورلدی قایم اتدی صنعتنده
زیاده ماهردر دیمکده کنایه در استاد شطرنجی لعب ده مهارتنده ناشی
لعبنی قایم اتدیکنده مأخوذدر که قایم اتمك لعبنی مدت مدید ده اتمام
اتمکده عبارتدر تحریف ایدوب قیم اتدی دیرلر قایم ریخت مغلوب اولدی

دیکدر

دیمکده کنایه در نظامی بجیت ماند مجنون با خیالش بقایم ریخت لیلی با جمالش
قبای کاغذین دیار عجمده مظلوم اولان حضور پادشاهیده تظلم مراد اتدکده
کاغذدن مصبوغ بر جامه گیوب آتشه سائر دیارده باشینه حصیر یاقدقلری
کبی بیت کاغذین جامه بخونابه بشوییم که فلك ره نمونیم بپای علم داد نکرد
قدر انداق استادینه اندانه وقادر اندان بغایت استادینه اندان دن کنایه ده
حکم انداز دخی بو معنایه در کمال اصفهانی در مصاف کینه ادراك تو حکم
انداز عقل در هر بیت تیر بشکسته کمانه انداخته قی وبنی است احمق در
واصلو سوز فهم ایتمز دیمکده سلمان ساوجی جهتی هجاشو عبیدزاکانی
مفرق است بر بیه ولنی وبنی دینی اگرچه نیست رقی ودین ودوستان ادست
ولیك میشود اندر حدیث قی وبنی قلیه خوردن وکوفته خوردن تعریض وتک
تعبیر اولنور بیت چو کردی قلیه خود را خواب بسیار از این پس تو مکر بردر
نشینی قرآن خوان معزول دن کنایه در قوزه یوف دیدی دیمکدر قاسم
الانوار باکهن لولو زنخ بر قصب قیصر قوزنم از سوز دل با هوز نم
تا آتش افتد در جهان قندیل ترسا اول فروما درکه کندو کبی بر فرومایه نك
همیشه کاسه لیسی ومقیم خانه سی اوله قندیل مذکور همیشه کلیسا ده
آصیلوب آتشی سونمز حکیم خاقانی زبان روغنیم زآتش آه بسوز دچون
دل قندیل ترسا قار ترکیده دخی مستعمل در برف معناسنه که بیاض اولان
نسنه یر اکا تشبیه ایدرلر ولفظ قار عربیده قیر یعنی زفت معناسنه درکه
سیاه اولان نسنه یی اکا تشبیه ایدرلر وفی النوابغ لم یسود النقاب ماد اسود
القار انوری چشم این دانم سفیدان اشك حسرت همچو قار دوی آب
دایم سیاه از خالك محنت همچو قار قاه قاه قهقهه ده مبالغه اتمکدر خلوق
المعانی زند خوش بر روی خواهندگان ذهان زر از جه تو قاه قاه
والله اعلم باب الكاف کارش روشن شد ایشی بحمد الله صورت
پذیر اولدی کارش بالا گرفت ایشی ایله رو واروب رونق بولدی
دیمکده کنایه در خیالی تا دل از شوق گل رویت ره صحرا گرفت کار او از
بندگی قامت بالا گرفت کار نیست دست بسته بو برایش درکه مسبوق بالمثل
دکلدر وبو وقته کلنجه هیچ فردانی ایشلمه مشدر دیه جك یرده ضرب
اولنور کاله بر خوش بنه اکا حذینی بیلدر دیه جك یرده ضرب اولنور
جامی در نعت بیت کاله دجال بنه بر خرش روبه بیابان عدم ده
سرش کب زد صورت ویردی دیمکدر انوری نفس من بر تر از دست
مجروح شود خاصه از کب زدن بیهده بی هنران کمر زده تواضع
اتدی یعنی کندوی آشاغی ووردی بیت کمر زده آن ماه نو و بدرشد
تا زنی کم زهی از کمه وفروتنی کرده وافتاده کی کرد دخی بو معنایه در

کرزده ترك ایتدی وبوق بیلدی معناسنه کلور سنایی دین وملت در عدم رفت د نشست •
آنکه گرزد وجود عالم را • کم زدن از برای گرز دنشست • گوبیین مصطفی وادم را •
گرزده مدبر وبی دولت دن دخی کنایه اولور مخزن الاسرار طالع بدبود بد اختر
شد گرزده کوی قلندر شد • کاغذ زر • پادشاهلر بعض مستحقینه وظیفه
تعیین ایتدکلری التزنیه ویردیکی تذکره یعنی برات که رمزا ده دعاگوی وظیفه سی ایچون
ویردکلری تذکره وکاغذ زر اکثریا اول محلده مستعملدر که بزم دیار لسانی
اوزره پادشاه یا وزیر اعظم بر کاغد اوزرینه دفترداره خطابا تحریر ایدر که
حاملی ورقه‌ده یه فلان قدر شئ ویره سین دیو کاوه • انداز ده بر نشستی دنیاده
شوق ایله طلب ایدر دیمکدن کنایه در کیک درشلوار اضطرابدن عبارتدر
گرد آلود ساندا اسباب دنیا ویروب دیمکدر گردون سرشت منکردن عبارتدر
گرفته زدن لاف وورمق نظامی گرفته مزن در حریف افکنی • گرفته شوی
گر گرفته زنی گره باد مزن • مال دنیای زنجیر اتحاد ایله حافظ گره بباد مزن
گرچه بر مراد بود • که این سخن بمثل باد با سلیمان گفت • گره بدو ابنان مکر
وحیله دن کنایه در • گره بدر زندان سرا بخیلدن عبارتدر گوبا گوبی
حبس ایدرکه خانه سنی بر نسنه یه سورد دیو گران جان کاهل وثقیلدن
دخی کنایه اولور • گوهر خطا نکند حسیب ونسیب اولان کمسنه اباو اجدادی
عملنی ایدر ترکیبی آصل اولمی دیه جك یرده ضرب اولنور کاری زیاده مؤثر
دیمکدن عبارتدر شاهی مرا کشتی متاب آن گوشه ابرو بعیاری • کمان برمن
مکش یا مکه تیری خورده ام کاری • کاهل پای مرود ایشسز وکوجسز کدیشیل
تعبیر اولنور • افواه خلقده مشهوردر که بعضی تنبل آمرود اغاجنك میوه سی
پیشدکده واروب یوزی یوقارو امرود اغاجنك آلتینه یاتوب آغزینی آچادکه
اغاجدن امرود دوشدکده آغزینه دوشه دیو کمال گرکنکری جست و
وچابك سیب سیمش کمال • پیش اهل عقل باشی کاهل پای مرود • کباب نیم
سوز گرکی کبی تمام اولمامش ایشدن کنایه در اول کبابدن ماخوذدر که
آتشه وضع اولندقده طاشره سی حاشاو نوب ایچی جیك قاله خواجه عصمت
برا تش سوختم دل را انان حسرت که تاروزی • کباب نیم سوز خود
رسانم بر نمکدانش نیم سوز دخی دیرلر کبود کیسه فقیردن کنایه در کمال
اصفهانی بر بین کبودی این کیسه سپهر که اوه بیك درست چنین تیز میکند
بازار • درست آلتون معناسنه در که بومقامده آفتابه دروغ کسی داندکه
اشتر میچراند • بو بر ایشدر که باشینه کلمین بلمز دیمکدن کنایه در بیت
میان عاشق ومعشوق رمزیست • کسی داند که اشتر میچراند • گر دکرد •
برا بونام قودی دیمکدن عبارتدر که ترکیبی ایتدی قوباردی تعبیر اولنور
کاتبی گرد در چشم غبار خاك راه اوصبا • کس چه داستی که ناکشا وجنبی

گردی

گردی کند گرم سیر هواسی اسی اولان مملکت که مقابلی سردسیردر گاری مداد بلی
آنی ایچمه دیمکدن کنایه در که اصل معناسی آنك ایچون برایش پیدا ایتمه دیمکدر
محتشم ای باغبان چو باغ ز مرغان تهی کنی کاری به بلبل ونه کن آشیان
مواد گرو زن قمارباز معناسنه در صاحب نوادر دیدی که ایکی کمسنه قماربازلق
ایتدکده ایکیسنك میانه بر اقچه وضع ایدوب بری آشیغی النه آلوب داو است
دیوب نصفش گردیر وآشیغی آتار یعنی سنك اولکوکده اقچه نك یاروسینه
واردم وگاهی گردش گر دیوب آشیغی آتار یعنی مزبور اقچه نك جمله سینه
واردم نوزندن غیری واکثریا وجه اول اوزره لعب ایتمه لری ایله قمارباز
کمینه وگروزن دیدیلر نظامی بادو سه گروزن مشو اوامر کبر • مقبل ایام شو و نام
گیر • کافر ماجرا اول کمسنه دن عبارتدر که همیشه خلق ایله جدال ولج ایدوب
هرخصوصده عناد ایدر امیدی سپاه فتنه جو گر فرصتی کرد • سپهر سفله
کافر ماجرایی • کس نکوید که دوغ من ترش است • کیمسه کندو یه صوجی بولنمز
وکیمسه بوغوردو مراکشی در دیمز تعبیر اولنور کج داو مریز قارده یوری
اینك بلوریمه احتیاط تام ایله آمر مقصوددر لب بکب طولو اولان کاسه یی
اگری طوتوب ینه ایچنده اولان صویی دوکمه دیو امردن ماخوذدر بیت
ساقی سپهر برکف نرگس مست • بنهاده پیاله کج داو مریز بجه یوزوك
گیزلمه تعبیر اولنان لعبده کزلدکلری یوزوکه مثلو نسنه دیمکدر جامی
بود شبها درآن نشیمن دانه • پارسنهای زلف اوبجه بازه لیك داغش چو سینه
سوز افتاده کجه اوبروی روز افتاده گردن فراز عالی جناب وگردنکش
وگاهی لفظ فرازی حذف وگردن دیوب بومعنایی مراد ایدرلر • نته کیم
سرافرازان ده فقط سر دیوب ینه بومعنای مراد ایدرلر سلمان باشد سزای
افسر وتخت انکه پیش • اوچون شمع بزم گردن • وانکه فرو نشست گردی ومردی
ظاهرا نقد چیقار ایسه دخی معناده کشی زاده در دیمکدن عبارت بیت
بروی مرد باشد گرد این درده بخواندی این مثل گردی ومردی • گرم خونست
هرکس ایله الفت ایدر ترکیبی ایسجاق قانلو تعبیر اولنور هلالی دختر رزکه
شیشه منزل کرده • گرم خون بود جای در دل کرده • گزلك وقت شراب ده منه
دیدکلری طعامدر که نقل تعبیر اولنور گرد پای حوض میکشت محل حرث اولان
موضع معهوده میل ایتمیوب شرعا منهی اولان جای مکروهه طولاشدی که ترکیبی
خاتونه لواطه ایچون صوصه ایتدی دیرلر خسرو شیرین بشب زان حوض
پایه هیچ نگذشت • همه شب گرد پای حوض میکشت • گوشاست زیاده سعی
ایدر دیمکدر که مقدمه ثانیه ده ذکری مرور ایتدیکی اوزره چالشمق معناسنه
اولان کوشیدن لفظنك مضارعندن حرف مضارعت حرف ومبالغه
ایچون بدلینه الف ویرلدی واستماعده مبالغه ده نیوشا دیدکلری کبی

نته کفر دوسی دیدی که بعد کار کوشا بباید شدن • بدانش نیوشا بباید شدن •
کیا نا طبایع اربعه وعناصر اربعه معناسنه در کوشا سب اکثر کتب لغت ده
لختاوم معناسنه درد یو واقع اولدی وصاحب اداة کاف وپای فارسیه ایله
اختاوم وهنوز صاقالی کلمش جوان معناسنه در دیدی لکن شو بیت ده
مطلقا روئیا که ترکیبی دوش تعبیر اولنور معناسنه اولمق فهم اولنور •
بیت شنیدم که خسرو بکوشاب دید • چنان که آتشی شد ز دورش بدید •
کوهه آب • موج آب خیز وزه آب دخی دیرلر کوت ترکی ده دخی مستعملدر
کاف عربی وفارسی ایله دخی لغت در که فارسیده سربی دخی دیرلر کوی
یافت اول طفل در که پدری اولمغله یا پدر ومادری فقیر اولمغله جامع
قپوسنه یا محله ده ز قاقی باشینه براقلر بوکمینه سیاحت نامه ده دیمش
ایدی بیت بیش از ین کرچه شدم کوی یافت جرخ بدسنکیری من برشتافت
کخ کافک فتحی ایله اطفالی تخوف ایدوب الهمله سوزی ایجون یا بد قلری
صورت زشت که سنوان تحریف ایدوب قیخ دیرلر کرده کار • رجل مجرب
کیا جرده عالم وفاضل دیمکدر • کهن توزن • درونش کبی صقلو یان کمسنه
کند امویه • اول صاج در که طفل انکله تولد ایدر • کعب الغزال برنوع
شکردر که آکا بیز شکری دیرلر کلوخ امرود • برنوع بك امرود در که اکله
صالح اولمغله آنی اغاجدن میوه دوشرمك ایچون طاش کبی اتارلر واغاجدن
میوه دوشرمك ایچون آتدقلری نسنه یه مطلقا کلوخ امرود دیرلر جامی
کر بران سیب نه دستش بودی • کردی از سنك کلوخ امردی • کمان دستکش
کباده تعبیر اولنان یای در دستکش دخی بو معنایه در و کاهی دستکش دیوب
مضطرب مراد ایدرلر که اصلی ترکیبی اوسه لمك وکوناکون زحمت ویرمك
تعبیر اولنور حافظ دستکش جفا مکن آب رخم که فیض ابر • بی مدد سرشك
من در عدن نمیکند • کمر بسته اول خدمتکار در که همیشه افندیسنك قارشوسنده
الی بغلیه نیازی فلك نخیل کمر بستهای اوست که بندد • ز شکل قوس
قزح بر میان خویش مناطق • کمه ظرف اول کمسنه در که ادنی بهانه ایله مضطرب
اولور وغضبه کلور که ترکیبی قاب طا ر تعبیر اولنور وحشی وحشی آز
ار حریفان کند از کم ظرفی • دفع بد مستیش آن طل کران بایدکرد • کم کاسه
خسیس شریف تبریزی کان ودریا بیش او کم کاسه ونو کیسه اند • بیشه
ان ممسکی وشیوه این مدخلی • کم کیسه دخی خسیس معناسنه در نظامی
کم کیسه شد خاك بنهان تکنج • که هرکز بروت نان داوان کنج • کنج نامه
شق ارض ایدن مغربیلر یدنده اولان کتاب که اول صنعته متعلق مسائل
بیان ایدر • کارد باستخوان رسید • وکاران سرکذشت بیچاق کمو که طایاندی
وایش باشدن آشدی دیه جك یرده تکلم اولنور ع کسی از بهر کس خود نکشتست



اولمش آردنجه اولمش یوقدر هرکسك اجلی مقدردر مصیبته مبتلا اولان کمسنه یی
تسلی مقامنده ضرب اولنور نظامی بجز شیرین درخاك درشتست • کس از بهر
کسی خود نا نکشتست • کدو افتاد وباد بخان برامد • بر مفسده کندی یرینه
بر مفسد کلدی دیه جك یرده ضرب اولنور • روایت اولندی که کمال خجندی نك
ایکی مریدی وار ایدی برینه حاجی احمد کل وبرینه حاجی اسود دیرلر ایدی
حاجی احمد بو شیخنك خدمتنی ترك اتمکله شیخ حاجی اسود مرقومی آنك یرینه
قویوب آنك خدمتنی بوکا تعیین ایتدی ومن بورلك طبیعتاری جبانت اوزره
مجبول اولمغله کمال خجندی واقع حالی بیان ایدوب دیدی نظم چو حاجی احمد
کل از در شیخ • جدا افتاد از وا فغانی برآمد • روان بر منظر او حاجی اسود •
طربناك وخوش وخندان برامد • چو تا بستان رسید وشد هوا کرم • کدو
افتاد وباد بخان برآمد • کله سایکی • بدبخت اولمقدن عبارتدر وکله
کاف عربی نك ولامك فتحه لری ایله مرداب خوار اولان غراب معناسنه در
هما سایکی مقابلیدر نیك بخت اولمق معناسنه • کران سرشت • متکبر •
کران پشت • خال کوش دار • محافظت ایدن کمسنه سلمان چشم دار آخر
دمی بامانکه بادکوش دار • این دانه چشم بدانت اول از چشم رقیب •
ومحافظه ایله امرده دخی مستعملدر حافظ ای ملك العرش مرادش بده •
وز خطر چشم بدش دار کوش • کردك • پادشاهلره مخصوص اولان
منزل وتشبیه طریقی ایله زوج وزوجه لیلهٔ زفافده جمع اولدقلری خانه یه
دخی اطلاق اولنور که ترکیبی دخی مستعملدر • کردن کمل دیوث معناسنه در
کذر نامه • اول خطدر که برکمسنه نك یدینه ویرورلر که هیچ فرد آکا مانع
اولمیه • وهر نه طرفه توجه ایدرسه تعرض اتمیه لر آکا خط جواز دخی دیرلر
شهید همه دیانت ودین جوی ونیك رائی کن • که سوی خلد برین باشدت
کذرنامه • کوی انکله • دوکمه ایلك تعبیر اولنور که جامه یاقه سنه دیکرلر
خلوق المعانی کوی انکله قبا چه کر بکشایی • بر من زبهشت هشت بکشایی
کیتی بزوه طالب مملکت اولان پادشاه بیت بسا پادشاهان کیتی بزوه
کزین پیش او کشتند آخر ستوه • کردنامه اول ایات وادعیه در که ایقی عودت
اتسون ایچون کاغذ پاره سینه یازوب طرح ویر موصفه وضع ایدرلر رضی
الدین کرد نامه ایست که شه اهل هنر را • کرد است تشکل ندویر که
بر دائرهٔ دینار رست خسرو در وصف براق بیت بیشش کشیده
رخشی کز حلقه در کابش • کردند کرد نامه وهم کرزن باده کرکی آشتی
منافقانه ایکی کمسنه بربری ایله صلح اولمق • کوهرزای • هنرمند وفصیح
وعاقل کوش سرای اول کمسنه در که هر استماع اتدیکی کلامی کرکی کبی
فهم ایده شمس فخری دشمن در کهت که نشنا سدلحن ماودان بانك درای

رشك عیسی شود کر کرد مدحت را بصدق کوش سرای • کر دسرت کر دمه سکا
قربان اوله‌یم دیمکدن کنایه‌در زیرا عادت عجم بودرکه ذبح قربان وقتنده قربانی
صاحبنك اطرافنه طولاشدررلر فیضی هندی طرة وار مری سبب تا چند دهم
بشکنی • ای سرت کردم که من هر عهد و پیمان بیستم • کرفت کرد مؤاخذه
اندی کرفتن مؤاخذه ایتمك معناسنه‌در یعنی مؤاخذه ایله مکیر مؤاخذه
ایتمه دیمکدر نته کم خواجه حافظ دیدی بیت یارب مکیرش ارچه دل
چون کبوترم • افکند وکشت وعزت صید نداشت • کره در کلوش کره شد
وناله در کلوش کره شده اغلامقدن وناله ایتمکدن بوغازی بوغولدی
که مراد کریه وناله ایتمکدن ضعیف اتمکله کریه وناله یه قدرتی قالمدی
دیمکدن کنایه‌در ع شد کریه در کلو کره هم ناله چون کنم خاقانی له چون
دود پیچید وکره شد در بر • چه کنم تا کره ناله زبر باز کنم • کرامی مقبول
ومکرم معناسنه‌در کشیده کری کند چکدیکنه دکردیه جك یرده تکلم
اولنور جامی جامی چو نیست کار توفیر از جفا کشی • باری جفای آنکه کشید
کری کند • کران رکاب • آغیر بورویشلی آت • کران سایه ثقیل ومستثقل
کمسنه • کرد کاه • نافه که ترکیبی کوبك دیرلر • کره کاه بوتش بوکوری معناسنه
اولدیغی کبی • کره بند • دوکمه حافظ نقاب کل کشید وزلف سنبل کره بند
قبای غنچه واکرد • کیش سمور کورك معناسنه‌در میرعلی شیرنوایی
فقر کونینك قراشالی بیله کلمز کوزیمه • طایفالی بالله قیلمام کیش وسنجاب
ارزو • کیر کاوی خورده • کوتك یدی دیمکدن کنایه‌در • کیر کاو اوکوزوك
ذکرینی قوریدوب اقتضا وقتنده صوده ایصلادیرلر واسیر وخیرسزه
مقوله سنی انکله ضرب ایدرلر که بغایت وجع ایراث ایدر که ترکیده
قرباج تعبیر ایدرلر صکره توسیع ایدوب هر ادم ضرب اید جك آلته کیر کاو
دیدیلر طوسی سرو اکر با قدت کند دعوی • یارب از عمر خویش بر نخورد
کر رقیبت کند بطوسی جنك • کیر کاوی خورد که خر نخورد • کیر خانهٔ قاضی
فلوه اوه کیرت چیقان بلورسندر دیه جك یرده ضرب اولنور نته کم شاعر
قاضی کوچك وسرلك نام بر محبوبك هجونده دیدی نظم بسرك معطی
خرابا تیست • قاضی کوچك از ویش راضیست • کیر تش اکون بدر نمی آید
کونه اوکیر خانهٔ قاضیست • کر زیبا اکثریا قاچاغه معتاد اولان غلام
وحیوان بیت هستم زجان غلام مت اما کریز پایم • صد ده اکر فروشی
بکریزم و بیایم • کلشن شکفت وکل کرد رازی اشکاره یه چیقدی دیمکدن
کنایه‌در ویرغریب مکروه حادثه یه سبب اولور دیه جك یرده دخی تکلم
اولنور بیت مشو با هر کسی ای غنچهٔ باغ حیا همدم • تبسم کردنت با این
وان کل میکند آخر • کل واکرد • برنا معقول ایش ابشلدی دیمکدن کنایه‌در



زره عین تبریزی
جه کرده ام سبب رنجش تعجب بکم
بیا مکرد سپید کمانیت کره دم

هاتف
بنعم ذرد بخت و نه کیش ماند
زصد پاره خرقه بدرویش ماند

وله
کیش سیاه بر سوار شمع دلستان
مانند ابر صرصر شد سواربات



غیاث ای صبا آن باغ عارض را تماشا کرده • مضطرب می بینمت کویا کلی واکرده
کرد خوان مدور سفره • کرشد بی نخود سیاه • مطلوبی تحصیل ایره مدی
دیمکدن کنایه‌در بیت دبود خال توکفتم دل مرا ای ماه • ناز کفت که کم
شد بی نخود سیاه کنبد • آت نقللیق دن عبارت وآت نقللسه کنبد تعدیل
جامی در وصف براق بیت کنبد خاك پس پشت فکن • راند از افاق برون
کنبد ونن • کلاه هش زدن بر دنیا ید • بغایت همت عالیه صاحبی در دیه جك
یرده ضرب اولنور انوری کفت اورا کلاه چه کوته نهم • که کاوهی نیایدش
زدو برد • کله نهادن تعظیم وتوقیردن کنایه‌در حالا تاتار وفرنك وقت
تعظیمده کلاهلردن باشلرندن چیقاررلر • کوششی را نوازش داد •
قولاغنی بوردیکه آنی اکاه ایتدی دیمکدن کنایه‌در • کوش پهن کرده استماع
اتمك ایچون قولاق طوتدی که قولاق قابارتدی تعبیر اولنور حافظ دوشم
ز بلبلی چه خوش آمد که میرود کل پهن کرده کوش زشاخ درخت خویش
کوش کذاری کرد قولاغنه ایشدردی که مرا داکاه ایتدی دیمکدر حافظ کس
نیارد بر او دم زدن از قصه ما • مکرش باد صبا کوش کذاری بکند • کویا که
رفت وسنك بست کتدیکی یردن کلمز کمسنه ضرب اولنور اباغی کو که
ایلشدی مثلنه قریبدر وصالی دل بمن میکفت کز کوه غمش آرم خبر • بنکریدا
سنك دل کویا که رفت وسنك بست • کر به بید سوکوت چه کی کرك باران
دیده • کر مروسردوری کار کوروب مجرب امور اولان کمسنه‌دن کنایه‌در بصیری
روز باران بس کرد در کوی مغان کر دیده ام • در طریق عشق بازی کرك باران
دیده ام • کل آتش شراره که قیغلجم تعبیر اولنور • وکاهی کل دیوب بومعنایی
مراد ایدرلر میرخسرو برك میریزد ز کل دانم خزان خواهد رسید •
میهمان آید بخانه چونکه کل بارد چراغ • کل بارد چراغ دخی ذکر اولنوب خانه‌یه
مسافر کلور دیمکدن کنایه ایدرلر بین الناس شمعدن قیغلجم صیجراسه مسافر
کلور دیمك شایعدر کل آوست آنك علامتی‌در هلالی کلدسته زکلها ستکه
بر سر زده باز • اینها کل آتشست که ساغر زده باز • کلدسته مناره‌دن کنایه‌در
هاتفی مؤذن زکلدسته شد نغمه سازچه بلبل که بر شاخ کل شد طراز • طراز
بو مقامده زیب وزینت معناسنه‌در کل رعنا طشره سی صاری واچی قیرمزی
بر نوع کلدر کل زمین اضافت ایله اول موضعدرکه اهل محله آنده هر کون
وقت معینده جمع اولوب دقی ولق ایدرلر وفك اضافت ایله خانه لرده
یاپدقلری مقصوره معناسنه‌در جامی بهر کل کل زمینش بیش پا کرده دو شاخ
تازه کل پیچیده باهم • کل صباح چین صباح کل نافرمانی بنفشه‌دن کنایه‌در
کویا همیشه باشینی اشاغی اکمك ایله کمسنه‌نك سوزینی طوتمیوب فرقده
اطاعت ایتمز عبوس وکردن کش کمسنه‌یه تشبیه اولنمشدر کل نافرمان

طالب
غنچهٔ کل بانی قصد خون بلبل میکند
عاشق بیباك نا بد عاقبت کل میکند

سلمان
یا لوده سر نشك ورکاب مکن بخم
بیش خیال روی بر کرده خراه چشم

ضمیر
زهفت ساختم زرخش فلك راه
جلك کنبد سپیدم برنم با م

بیرجسد
زرفتن سکله کل بر امدا زدی وسخن صبا بستان را
سنکها ما ندیخجاب لبها کره کلها عاشق لب انیس

ونافرمان دخی بنفشه در طرزی از خط فرمان حسنش کرف با نش سرکشیده ای پس
خود همچو نافرمان زبان خود کشم • کشاده پیشانی کولر یوزلی تعبیر اولنور یعنی کره
پیشانی کوستر میوب هرکس ایله انبساط اوزره در • کشاده ابرو دخی بو معنایه در
وحیدی تا از عبوس زهدش ابرو شود کشاده • در کش بزم دندان آن زاهد دژم را
دژم آشفته حال معناسنه در • کوته آستین • صورت صلوح اولان مفسد مرایی کوته
دیوار • وکوته بام خلق عندنده اعتباری اولمین کمسنه که بالیی الچق تعبیر اولنور
کوژ خر کوتی وفرومایه مخفی اولمیه که لفظ کوژی اکرچه ترکیده مستعملدر • لکن
اصلی فارسی وایکی جزودن مرکب در بر جزوی کوژ که کون معناسنه در • وجزو ی
آخری یاء نسبت در یعنی کوره خره منسوب در • وکسرزن دخی بو معنایه در وکوره
خری کوتیلك معناسنه در کو بیست وچوکانه هم • ایشته میدان دیه جك یرده
تکلم اولنور اهلی تا نجم کوی خوبی بردی واز ماه تابان هم • اکر خورشید دعوی
میکند کو بیست وچوکان هم • کهنه سوار ایشمنی بورتمش روزکار کورمش
شاه بابر در دور ما از کهنه سواران کهی میست • انکودم قبول نفس میزندنی است
سنك محك می است وبیا رید در نظر • بیا کننده کس وناکس همین می است •
کاول کاسه کر کیجاق جوملك بیان که عربی ده خزاف دیرلر هذا بوکمینه نك
وطن اقامتی اولان محروسه بروسه ده آسوده اولان حضرت امیر قدس
سره نك پدری کاسه کر اولمغله امیر کلال دیرلر خواجه عصمت تنم از خاك
شکل کر دکلال از کل قدح سازده که روزی میخورد یارم قدح را در دهن کیرد
غم کر بر همه شب بخواب • بیند دینه اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که کندویه
مناسبتی اولمیان نسنه یی همیشه تخیل ایدوب آندن غیری ذکر وفکری
اولمیه ترکیده آج طاووق دوشنده طاروکورر تعبیر ایدرلر • والله اعلم •
باب اللام لعاب کوزن صبح وبرق وآفتاب دن کنایه در • لب ریز
اول کاسه زیاده طولو اولمغله کنارنده دوکولمکه قریب اوله حکیم رشیدی
ساغر جانم ز هر غصه لب ریز است ومن • تا نکردد مدعی خوش دل تبسم
میکنم • لب وسنك • سکوت ایله دیمکدن عبارت در جامی در نعت رسول دم
بیت بس که از کوش خسان در تو نتك داردای خواجه از این بسر لب
وسنك همایون هندو بسری بدید ماند صف جنك • رخساره او زتاب
می شد کل رنك • کفتم صنما ز لعل خود کام بخش • در خنده شد وکفت همایون
لب وسنك • لب نان بردن لاتمك لنکی برهواری راندن تو یال آتی یورغه
اولمق اوزره یوریدر که مراد عیبنی ستر ایدن دیمکدر انوری مرا انداز تمهید
عندان کجا باشد • ولیکن چون تنم لنکی همی رانم برهواری • لت لت پاره پاره
لوند کاهل وتنبل وزن دوست صاحب تحفه روسپی معناسنه در دیدی
وخرابا تیلر طفیل اولوب آردلرینه دوشوب میخانیه آنلر ایله کیدن کمسنه

معناسنه



معناسنه دخی کلورنته کرامیر خسرو دیدی بیت می ازجام کسان در جام کردن
لوندی را حریفی نام کردن • لز لز نام حضرت احدیت در جل شانه حکیم
عنصری بفر زانکی سایه افسرش • بپوزش همی خواست از لز لزش • لك احمق
معناسنه در لك وپك نك وبری اتمکدن عبارت در رودکی ای لك
ارنان خواهی ونعمت • کرد در کاه اوکنی لك وپك • لشکر شکوفان دلاوران
وشجعان سعدی که لشکر شکوفان مغفر شکاف • نهاده صلح جوئید وپیدا
مصاف • لعل سفته سرخ رنك شراب لعل ناسفته سرود که تغنی تعبیر اولنور
شیخ نظامی کهی لعل سفته به پیمانه خورده کهی کوش بر لعل ناسفته کرد •
لای دردکه بوصه تعبیر اولنور • والله اعلم باب المیم ما نیز از ین نمد کلاهی
داریم • بزم ده وافی نصیبمز واردر وبو خصوصده بزم دخی حصه دارز
دیه جك یرده ضرب اولنور • ماه نو ابروی او دیده • ماه نوی کوردکده آنك
یوزینه باقدی اصطلاح دیار عجم بوددکه یکی آی کوردکده تفؤلا بر کوزل
صورته باقارلر • وکاهی بر دو لتمند ونیك بخت کمسنه نك اسمنی ذکر ایدوب
ماه نو را ابروی فلان دیدم دیرلر • مادر بخطا ولد الزنا مه پیشانی آلنی
صقار حیوان که آته مخصوص دکلدر • مکر چهری مه پیشانی دیرلر که ترکیده
باقلا قیری تعبیر اولنان آته چهری دیرلر • روایت اولندی خواجه بهاء الدین
نقشبند حضرتلری بدی یاشنده ایکن برکیه اینکری واراپدی والده سینه
دیدی که ای ما در این فرخشاخ ماکو سالة مه پیشانی خواهد زاییده
که قضا را ان بچه را هرحیوان بر اسم وضع واصطلاح اتمشلردر که اینکه
فرخشاخ • وقویونه کوریاه وکچو که نامشاخ دیرلر یعنی ای ما در بزم اینك
بر صاقار بزاغو طوغوره که لك نفس الامرده بووجه اوزره واقع اولدی
موزه وکل زحمت ومشقت وعاجز لقدن کنایه در • وموی در خمیر آنك
مقابلیدر نته کم انوری ایکی مثلی جمع ایدوب دیدی که بیت تادی
مثل او مثل موزه وکل بوده اکنون مثل او مثل موی وخمیر است • مرغ دل
عقلدن کنایه در • منقار دل لسان که دیل تعبیر اولنور مهره کل قالب بش
میوه دل سخن وولد معناسنه دخی کلور • میخ قدم اول کمسنه در که کوشه
عزلت اختیار ایدوب قطعا بر یره حرکت اتمیه • مشك فروش بیك خوی دن
کنایه در • مغز در سر کرد عقلینی باشنه دوشوروب سکوت اتدی مغز تر کرد
تغنی اتدی نظامی بکفت کسان مغز در سر کنم • بکفتار شه مغز را تر کنم •
مار میخوری • صاحب مؤید دیدی که غم واندوه میخوری معناسنه در
دیوب سلمان بیتی ایله استشهاد اتدی بیت لعل روان نجام رزنوش
وغم جهان مخور • زین فلك زمرد ین بهرچه ما در میخوری ع مجلسی کز ابجا
بود ید مست غوغا میشود • مجلس ده ثقیل وناجنس بر انمغله اصحاب مجلس

آصفی
عرق از می دو رخت را کل صباح بهار
نشسته بر سمن ولاله شبنم سحر هست

کمال اسمعیل
کمند جرخ اکرچند در از اهنکست
هست باهمت عالی تو کرته دیوار

اوحد الدین
مال محمد دینم از روزه وصروراح وشب تقیب
هم حسانه بدید نه زکوة تربا محمد

سلمان
ای روی تو آفتاب کردوری نیستیما
ماه ازلبت بخشش سرخنجه سماع ایست

جامی
در زنبیل صبا که وری دلاله دیدی بخشید خیری بود
ماه نزاری که به روی یار دیدیم خرمی بود

حافظ
عید است وموسم کل ویارانه دو انتظار
ساقی بروی شاه بیین ماه ومی بیار

مكدر اولسه ضرب اولنور ع مصلح چه ضرر ورست دوزبونه را دوجنك • ایكی
فرومایه میانتی اصلاح قیدنده اولمه دیه جك یرده ضرب اولنور • منش كردا
كوكل دونمك تعبیر اولنور كه عرفی ده غثیان دیرلر • ماه نخشب • ابن مقفع جبل
سیامده بر قمر پیدا اتمش ایدی كه قمر فلك غروب اتدكده اول قمرك نوری
بر آیلق یوله دك دوشر ایدی و نشف نخشب دن معرب در و جبل مذكور نشف
دیدكلری شهره قریب اولمغله كاهی شهره نسبت ایدوب ماه نخشب و كاهی
جبله نسبت ایدوب ماه سیام دیرلر • و ماه كاشغر • و ماه مزور دخی بو معنایه در
و ماه كش دخی بو معنایه اولدیغی ابوالخطیرك شوبیتندن منفهم اولور
بیت تا رخ او غیرت خورشید و رشك ماه شد • ماه كردون همچو ماه كش
نهان در چاه شد • مول تأخیر ایتمك معناسنه اولمغله فردادن فردایه صالوب
چوق زمان تأخیر ایتمكه مولا مول دیرلر یعنی تأخیردن صكره تأخیر جمال الدین
جیلی بو عرضی همی كرد چرخ مولا مول • كه شد ز خون دلم طشت چرخ مالا مال •
چهاچنك سر آهنك وزننده سجا قولیك دربه ذكر صورتنده یابوب
استعمال ایتدكلری آلت كه تعریف ایدوب مجیك دیرلر می پخته اول بكمان در كه
اوزوم شیره سی اول مرتبه قاینادرلر كه غلیظ اولور خاقانی ترشد و شیرین نیست
قبیح و ملیح من با اهل عصر كز عنب میپخته سازند وز حصرم توتیا مرده ریك
آرته قالان تعبیر اولنور • و آلت رجله دخی اطلاق اولنور تركیبی آندن دخی
آرته قالاجق تعبیر اولنور مژهی دامن چو بر كشید میان كشت تخت عاج • نبشست
مرده ریك من اینجا باحتشام • كاشانی دیدی كه مرده ری و مرده ریك میراث
معناسنه در و اول كمسنه در كه فرومایه و سست اولمغله الندن ایش كلمیه • مرگ كامرگی
موت عام كه طاعون تعبیر اولنور • مرا از زیر لب بر سیدی و از سرو پا بر سیدی
عبارتلری بنم احوالیمی یاریم آغز ایله سؤال ایتدیك دیمكدن كنایه در اوحد
الدین كی سخنی كفته یاد من از زیر لب • یا بمثل برسشتی از سرو پا كس ده •
مار كزیده از ریسمان میترسد بر كرته بر ورطه یه اوغرایان كمسنه آنی بهانه ایله
مضطرب اولور دیه جك یرده ضرب اولنور عربیده من نهشته الحیة خاف من
الرسن الابلق مثلنه موافق در نظامی ترسم ز تو سنگه مار دیدم • چه مار كه
اژدها كزیدم • میم مطوق ذكردن كنایه در نظامی آنچه درین حال ازین
صوفیست • میم مطوق الف كوفیست • كه الف كوفی اكری دیمكدن
كنایه در • متاع روی دست اول متاع كه الجق اولمغله دكان یوزینه قورلر روی
دست دخی بو معنایه در • مغز بر سین احمق • بیدار مغز • و بیدار خوش • مقابلی در
عاقل معناسنه • مهد تخت معناسنه دخی كلور • مهدم قوبروقی آق برقوشدر •
من آسمان كویم او ریسمان كوید مخاطب متكلمك كلامنی فهم ایتمیوب معكوس
جواب ویرسه ضرب اولنور عربیده ایش بالقرطة من صیاع المنخل مثلنه

جامی
سه روز آن ماه در چه بود تا شب
چو ماه نخشب اندر چاه نخشب

عرفی
تا ضعیفان ابلها را از متاع روی دست
آسمان بیشان از تعریف ساباطی باز آورده

نظامی
نوای مغز بر سبع سالخورده
ز كشتاخ خسرو ماه باز كرده
نشسته بیدار مغز از روم
ببر قلاع قیصر كرده مرهم

مناسب



مناسب در بیت رخت گفتم به مانده میانم گفت چون مو بیست • سؤال از آسمان
كردم جواب از ریسمان داده • من سنك اورایا سنكم • بنم آصلا آندن
باكم یوقدر بو آندن قالور دكلم دیه جك یرده ضرب اولنور • پاسنك ترازونك
كفه لری برابر اولسون ایچون اول طاش پاره سیدر كه بر بره باغلیوب خفیف
اولان كفه یه آصارلر كاتبی بست كردون بر دكوی چرخ چندین سنك و خاك •
لیك در میزان قدرت كم نبود از پای سنك • مرغ خر عروسی شكست •
آنسك هلوكی كلبك دوكونی در بر فرومایه هلاك اولوب مالی بر فرومایه یه
قالسه ضرب اولنور كمال خجندی چه خوش گفت آن نهاوندی بطوسی •
كه مرغ خر بود شكر عروسی • مهره در ششدر انداخت اوز تالیعه و طوله
صالدی دیمكدن كنایه در • مهره از ششدر دنیا مدن مرادی حاصل اولدی
دیمكدن عبارتدر • ششدر نرد خانه لرندن بر خانه در كه انكا روشن یول آندن
حركت ایدمز • لهذا اول خانه یه مرد از خانه دخی دیرلر مختصر اگرچه لفظ
عربی در لكن شعرای فرس مختصر دیوب شیء حقیردن كنایه ایدرلر ع مختصر چه
داند این عشق بازی مضایقه كرد تكلیف ایتدی و ثقلت ایتدی دیو تعبیر اولنور
كمال خجندی نمیدهد دهنت كام ما از آن لب شیرین • چرا به تنك دلان میكند
مضایقه چندین • موشك دوانی كرد اول فتنه انكیز كه یاران میاننده نفاق
ایدوب احبابی بری برندن آیرسه ضرب اولنور كه آندن صكره آلتنه صو
یوروتدی تعبیر اولنور وحشی بادخزان حقنده دیدی بیت
تا تاج برك درختان ز هر سو كند • مؤذی باد موشك دوانی محابا
آصلنده احتراق معناسنه عربیدر لكن مدارا ایتمك معناسنه دخی كلور خواجو
كیسوی نو كرز كشد او را چه توان گفت • با هندوی كژ طبع محابا چه توان
گفت • مشت و درفش جنك و جدالدن كنایه در • بو كمینه شهری و دهقانی
دو كوشد كاری حكایه ده دیمش ایدی بیت مشت و درفشی كه به پایان
رسید • چاك كریبان بدامان رسید • مشت بر درفش مزن كنه بكدن
قوی ایله مقابله صددنه اولمه دیه جك یرده تكلم اولنور هاتفی اگر
بر درفش آوری مست خویش • كنی هم خود آزرده انكشت خویش •
مشتی بر اوج وكاهی آندن كنایه اولور سعدی چه باشند مشتی گدایان
خیل • كه باشد بدار السلامت طفیل • و بر مقدار و بر بلوك دیه جك یرده
دخی استعمال اولنور ع اعادی كدامند مشتی اراذل ع با تش به دل كشت
مشتی نی اوه مستقبل اول صورتدر كه تمام یازیلوب آصلا قصوری
اولمیه و اگر بالتمام رسم اولنمش ایسه انكا نیم رخ دیرلر عرفی چهره بردان
جهان رخت كشد چون بجمله نسب شود نیم رخ ز روی شود مستقبل •
مشكل پسند • دكمه نسنه یی واولوده اولمز شیء پسند ایتمیی كمسنه دشوار پسند

عرفی
نقش بر پیكر مبارز عرفی
مهر تا بر به تنخه در انداده

خاقانی
بشنیده خار نشكار وزنش میبر
نامدم بر ماهی بیهوده زنش در

سیفی
ای شخم كشته دوزی بری قواردل
با قفم زشت ردشت كار دل

دخی بو معنایه در اهلی کروهر جان بو فایش نپسندد هر کز آه ازان شوخ جفا
پیشهٔ دشوار پسند موبند صاچ باغی تعبیر اولنور موروچه قلیچ جوهری
مورچانه ومور یا نه قلیچ وسائر امورده اولان پاص وکوف کم آنلری افساد ایدر
موری اوجاغک توتون چیقاجاق باجه سی جامی رنکی روی چوره درد وزخم
بینی همچو مورنهٔ مطبخ وموری آصلنده کنک تعبیر اولنان چامور دن یا بوب
طبخ اتدکلری نسنه درکه کاهی اوجاقلره توتون چیقمق ایچون وضع ایدرلر
وحالا بزم دیارمزده کاردیر ینه صونک مجرا سنه نبسط ایدرلر موبینه
بوستینی که کورک تعبیر اولنور که عربی ده فرو دیرلر سلمان ناروای
چنین شعر بهرحال رواست نبود خاصه درین فصل که موبینه رواست وجامه
موی دخی کورک معناسنه در سلمان آفتابی بتو کر مست ما بشت امید
سرد باشد که کنم جامهٔ موی درخواست میان کین سائل معناسنه در
واول قلندر وابدال که یول اوزرنه طوروب آینده وروندهٔ یی خواه وناخواه
تعجیز ایدوب بر نسنه سی آله وصقله یه آکا جسته کین دیرلر مهرکیا خورده
آند ایکی کمسنه میاننده محبت عظیمه واردر دیمکدن کنایه در ومهرکیاه بر
اوت درکه آنی ایکی کمسنه بری برینک الندن آلوب اکل اتسه لر میانلرنده محبت
شدیده ومودة اکیده واقع اولور اصلی مهرکیاه در یعنی محبت اوتی مرداد
نبسکان اولی مرداد مرداره مناسب در للخبیثات للخبیثین والطیبات للطیبین
بیت هیچ عارف نجهان کام نداره چو خسان ز انکه مرداد بعالم
نبسکان اولی تر ع ماهیچ نکوییم مروت بکجا رفت برخصوص ایچون
برکمسنه یه افترا ایدوب مؤاخذه اتسه لر بنم بو بابده جرمم یوقدر دیدکچه
اصغا اتمسه لر اول کمسنه بو مثلی ایراد ایدر یعنی بن سویله یم باری انصاف
نجه اولدی مروت ایدلشع ع ما مسخرهٔ کان بادکاه اوییم بنم جرمی عفو ایدر
وکستاخلغم قالمز دیه جک یرده ضرب اولنور ع مصحف سینه کشت نشان
قیامتست محبوب صقالی تراش اتدی دیه جک یرده ضرب اولنور والله
اعلم باب النون نافهٔ مشک یافت ذکر جمیل ایله شهرت بولدی
دیه جک یرده ضرب اولنور نان کور طونی اتمک بلمز نعس ابا داق حکر نافه
بوی کوزل رایحه لو کمسنه مو کاهی اغزی قوقان کمسنه دن کنایه ایدرلر زیرا
نافه نک درسی نک رایحه سی بد در وکاهی تما مراد ایدرلر نهی دونوردر
بی نام ونشان ایدرسین دیمکدر ودر نورد نهد دیوب بالکلیه فراموش
ایدر معناسینی مراد ایدرلر یعنی بر دلو که بر اقوب اونوتدی ع نزدیک لب
آرند وجشیدن نکذارند وعده ایدرلر لکن انجاز وعده اتمزلر دیه جک
یرده تکلم ضرب اولنور نامش بریخ زن ونامش بریخ بکمار ونامش
برآب نونیس عبارتلری آنک ادینی آکمه دیه جک یرده ضرب اولنور ننه کم

شمس فخری
ز قدر دولت او چشمهٔ روان کردد
بسنک لاخ درون بی پیاه ربیبری

حکایت
میاه ایت عمیم مکت بشن
میان کبری عجیب نود ذ درویش

بیت
نخ تو چشمهٔ ... ست وکرد چشمهٔ ...
دمیدا سبزهٔ خطت مکر ز مهرکیاست

ونورد سوراخ مناسنه در ... کلمه





حرف باده مثلی سبقت اتدی نعل درآتش نهاد نعل وادر آتش داشت عبارتلری
سحر ایدوب بی قرار اتدی دیمکدن کنایه در بر نوع سحر واردر که آت نعلینه
افسون ونار نجات ایدوب آتشه القا ایدرلر حافظ در نهان خانهٔ عشرت
صنمی خوش دارم که زنی لف ورخ او نعل در آتش دارم نعل بها برعسکر
برقریه یه مرور اتدکده اهل قریه بی رنجیده اتمسون ایچون فدا اتدکلری مال
ناشتا اول کمسنه درکه سحری بر نسنه اکل ایدوب آچ اوله خاقانی
جان اندرون بفاقه وتن از برون بیرک دیو از خورش بجیفنه وجمشید
ناشتا ناداشت مفلس معناسنه ابو المؤید دل ناداشت بر زخوره باشد
ساغر عیش او نکون باشد نابود مند دخی بو معنایه در همای همایون
تو کوتاه دستی ونابود مند مرزن دست بر شاخ سرو بلند نوکر
نونک فتحی وکاف فارسی نک ضمی ایله خدمتکار معناسنه در شیخ سعدی
اسب ونوکر چو نان وچوندهی زروزر اسب ونوکرت برود نیم جوسنک
نصف شعیر مقداری نوابیم نوظهور اولان نسنه منوچهری نوای نوای
خوب ترک نوا بیم در آورد دو کار من بیمنوایی نوزهات مزده کافی
نوراهان دخی بو معنایه در نافرهخته بی ادب زیرا فرهخته ادب معناسنه در
طیان نشت ونافرهخته ونا بخردی آدمی رو بی ود رباطن ودی نوبتی
جنیبت که کوتل وترکیبی یدک آتی تعبیر اولنور انوری در نعت بیت
جبرئیل از پی رکاب روییش نوبتی بردر سرای آرد ونوبت زن معناسنه
دخی کلور جامی جرس جنبان خراب ونوبتی مست فتاده نوبتی را
چوبک از دست ودخی اول خیمه که پاسبانلر آنده نوبت ایله طورورلر
آکا دخی نوبتی دیرلر نظامی شنیدم که بی یار هوشنگ بما تم نوبتی
زد بر سرخالک وایضا نشان جست وآمد بدر کاه شاه سر نوبتی دید
براوج ماه که مراد خیمهٔ مذکوره در صاحب دستور مطلق خیمه ایله تفسیرده
تقصیر اتدی نهاری آن طعام که سحری اکل اولنور آصلی ناهاری در که
ناشتا معناسنه یعنی سحری طعام اکل اتمین کمسنه نک طعامی که قهوه آلتی
تعبیر خفاف وصال تو تا باشدم میهمانی سزد کز توسه بوسه خواهم نهاری
نقش برآب زدن بر غریب صنعت اجرا اتدی دیمکدن کنایه در حافظ نقشی
برآب میزنم از کریه حالیا تاکی شود قرین حقیقت مجاز من وکاهی حیله
اتدی معناسنه کلور امیدی فلک برآب زد نقشی ولی بود چو نقش
روی آبی بی بقایی ناخن زدن یارمق چاتلاتمق وایکی کمسنه میاننده باعث
اشتداد عداوت اوله جق ایش ایشلمک معناسنه کلور بو کینه دیار
عجم ده معاینه کوردی که ایکی کلب بری بری ایله دوکوشدکده سیر جیلر
طیرناق چالارلر وبو عملی کلبه مخصوص صدر دیرلر وکاهی ایکی فرومایه بری برینه

دوكوشسه مزبورلرى كلبه تشبيه ملاحظه سيله ينه طى ناقى چاپلادرلر لكن قاضى
نورك شو بيتنده مطلق اولمق منفهم اولور بيت چو اوسواد شود ماه
نو زند ناخن * كه درميان درخور شيد گرم گرى ده چنك * نماز اوبره آكا
دكوعه وارمش كبى ايكى بوكولوب تعظيم اتدى ديمكدر صكره توسيع ايدوب
مطلقا تعظيم ده استعمال اتديلر سلمان مه كه دخالك بوس وسپهرش
نماز برده زان روى ماه خاكى وپشت فلك خم است * نمك حرامى كرده طوز
اتمك كوز تمدى ديمكدر كنايه در هاتفى بختم باده نمك محتسب نمك حرامى كرده *
باهل ميكده آخر نمك حرامى كرده * نبيره رز شراب دركه اوزومدن تا كه دن
حاصل اولمغله تاكه نسبت ولد الولد حكمنده اولور سلمان در نعت رسول
عليه الصلوة والسلام بيت مردود توشد نبيره رز * ز اشنت سرشك
ديده رزه نظر باز * اهل نظر معناسنه در * نقد شب درميان * مفشوش كومش
كمال در صفت دوات بيت سيم او نقد است ليكن نقد او شب درميان *
خلقتش نور است ليكن خشو نور او ظلام * نقش نكار * بفتره تعبير اولنان
نسخه دركه شاهنه انكله چاغرلر حافظ داده ام بان نظر را بند روى
برواز * بان خواند مكرش نقش نكارى بكند * بو شينى اولميه كه بيت مذكور
مشكلات دن اولمق اوزره مشهوردر ومجالس ظرفا وظرفاده بلكه محافل
عظما ووزراده كراراً مرارًا مذاكره اولنوب هركس كندو رنجه برمعنى
قرار ويرمشدرمع هذا لسان الغيب نسخه لرنده واقع اولان اختلاف كه
بعضنده نقش ونكار عطف ايله وبعضنده نقش نكار اضافت ايله ازدياد
اشكاله باعث اولمشدر بو كمينه عندنده مختار اولان اضافت ايله اولان نسخه
وبفتره معناسنه اولان نقش نكار مجموعيدر اكثر شروحده واقع اولديغى
اوزره فقط نقش لفظى دكلدر وخواندو بكند لفظلرى تحتنده اولان
غايب ضميرلرى تزرو مذكوره راجع ومصحح اولده اولان لفظ برواز داده
ام لفظنك مفعوليدر برواز داده ام بان نظر را بتزوى تقديرنده دركه هر
تركيبى باز نظرى بر تذروه صالديم تقيب اولنور ومصرع ثانى دن مراد
بودركه باز نظر تذروى مذكوره واصل اولدقده تذروانى منع اتمك ايسته
لكن باز مزبور آيرلمز زيرا اول تذرو بر يك نظرى بو قدركه بونى ترك واكا
توجه ايده بلى انى ترك ايدر اول وقت ده كه كندو كبى بر بفتره ونظير
بيدا ايليه بو ايسه بر وجهله ممكن دكل زيرا آكا نظيره يوقدر * پس باز نظر
تذرو مذكوردن آيرلمز * امدى بنم نظرم آكا مقصوردر ديمكه منجر اولور
والله اعلم نمازى پاك دن عبارتدر حافظ چون نيست نماز من
آلوده نمازى * در ميكده زان كم نشود سوز و كدازم * وكمازى كرده ديرلر
پاك اتدى معناسنه سلمان تا نمازى لكنى خرقه بدردى قدح محرله مراحى

نتوان



نتوان بيش صنم برد نماز * نقش زياده زد او بو نلرندن بريدركه يدى نوع لعبدر
على الترتيب اسملرى بودركه ذكر اولنور * فارده * زياد * مستاره * خانه كير * طويل *
هزاران * منصوبه * نته كم سلمان ديدى نظم فاردز عقل مانع عدويت
كه كمر زياد در معرضت ستاره مقيد بنشد راست كو واه خانه كير وحكايت
مكن طويل * بانكه ده هزار كشش چون توچاكر است * منصوبه حيل نتوان
باخت باكسى كز جاى كعبتين بخورمش مستخر است نورد پيشكش نظامى
نورد ملوكانه بيش از شمار * شتر بار زرينه بيش از هزار * نمكچش طوزيقى
طا تمقدن كنايه دركه طعام وشراب ده نمونه ويرنيه * تؤبر اوكرده آنك
لذتين آكدى كه آكا طاتدى تعبير اولنور طالب خراب باده بى رنك
وبوى عشق شو مركه هست نشوه او تؤبر خمار نكرده * تورد طومار
معناسنه در نظامى چو باران بود دوز با باد وكرده * برون ناورد
خوبشتن از نورده * ومفاره معناسنه دخى كلور ونقد معناسنه دخى استعمال
اولنور نؤ كيسه نودولت معناسنه در مير بادكار بيك برتنت پيراهن
كتان زنخريك نسيم * هست چون نو كيسه لرزنده بربالاى سيم * ناتوان تن
اهل سمرقند اصطلاحنده حسوددن كنايه در هاتفى زمن ناتوان تن بوده
در حجاب * چو شب بركه كورى كشد زآفتاب * نا ه من دروغن افتاده *
ناكهانى بركمسنه دولته وذوق وصفايه بيت چو عشق كله بى دركردن
افتاده * دلا خوش باش نان دروغن افتاده بروغن افتاد دخى ديرلر
نه مار است ونه ماهى * هر وقت بر طبيعته كيرن منافق منلون حقنده ضرب
اولنور منافقى چو كنى مار باشى ويا ماهى * نواله بر شاخ آويخت
اول كمسنه حقنده ضرب اولنوركه بر ان زمان خلقه سخا ايدوب صكره فارغ
اوله اوحد كل شرم سمن بهيچ روبى نبرده * وزلاله خجالت سر موبى
نبرده * شب غنچه ازان نواله بر شاخ آويخت * تا كربه بيدبان بعجى نبرده *
والله اعلم نقره خنك قيرات سلمان نقره خنك صبح را تاخت
سلطان ختن * ساقيا كلكون كميت را بميدان دركفن * وخنك اصلنده
قيرات در صكره مطلقا آت ده استعمال اولندى لهذا نقره خنك ديوب
قيرات وسبز خنك ديوب فلك دن كنايه اتديلر نته كم هاتفى ديدى
بيت شبانكاه كين مهر فرخنده چهره * دمادم بدين خنك سبز سپهر *
نفوله دوكومر ديمكدر وصاحبه دخى ديرلر باب الواو ورق بكرداند
وورق را باز افكن فارغ اول ديمكدن كنايه دركه ورق ديكر اقلاً
تكلم اتديكى كلامدن كلام آخره نقل اتمكدن عبارت اولدوغى كبى واسوختن
عشق دن فراغت اتدى بيت از سركويت كذشتم چشم خود بر دوختم
تا بدانى از تو اى كل عاقبت واسوختم * وارست قورتلدى معناسنه در

ولفظ واد كلمه لياقت اولديغى بوندن اقدم مقدمهٔ ثانيه ده بيان اولنمشدى
مثلا بر قفتان اولمغه قابل اولان قماشه جامه وار ويرآيه دستلك صويه
وصنو وارى ديرلر واوان ايشده له‌جك مقدارى مسافه يه نغره وارى
ديرلر • وبر اوق آتيمى مقدارى يه كمان وار ديدكلرى جامى نك شو بيتندن
ظاهردر بيت دو كمان وار ميان تو و مقصود رهيست خويش را بر چه
انداخته دور چو تير • وايه خوار است • معتاد اولدوغى غداسنى اكل ايدوب
آنى ترك ايده‌مز ديمكدن كنايه‌در كه اهل كيف احوالنه مناسبدر جامى
وايهٔ جامى همين لعلت بوده كرنبايد وايهٔ خوروا ى واى • وجه بر شيئك بهاسى
معناسنه‌در • وجه قماش ديرلر قماشك قيمتى معناسنه و وظيفه يه دخى
وجه ديرلر و مصرف معناسنه دخى كلور و زير كاتب ديمكدر ويران تر ز
تبريز است زياده خراب ايدى ديه‌جك يرده ضرب اولنور وقوعى وقوعى
كر بلم تسكين دردم ميكند ودنى • دلم از حسرت تبريز ويران تر ز تبريز است •
واخور دراست كلدى معناسنه‌در دو جار ديدكلرى كبى مخلصى ابروى
او كه آمد چون مه آه كج • تا وابرد مان نخورد كر ده راه كج • و دخى
واخورده ديرلر منفعل اولدى معناسنه ظهورى بده تا دريند آمكاه
مجانه • نكبخشك من واخورد شاهبازه • وايافته است كامل • و مكمل
ديمكدن كنايه‌در كاتبى آنكه او داه تر او يافته • در طريقت باشد او وايافته
واروت است كار هندو • وارونكونست كار هندوستان •
معكوس ديمكدن كنايه‌در بيت بس ميرود در ركاب توكيوان
كه واروت شود كار هندوستان هاتفى نترسى ز خرطوم بيلوان
مستكه آواستينست خالى زدست • دمى دارد از بيش خرطوم نام
بود وانكونه كار هندو تمام • وا • آتش معناسنه‌در با و آبا دخى ديرلر
شوربا • و زيرباكبى كه باج آنده مرتب دركه زيرباج ديرلر وعامه
تحريف ايدوب زيروه ديرلر ويا قوهٔ حافظه‌سى زياده اولان كمسنه‌در
ابوالعباس يكى مرد ويرا ببايد نخست • كه كويد نيرشيه ها را درست •
بوشيده اولميه كه حسين وفايى ديدى كه وير لفظى حافظه معناسنه‌در
پس آخرنده اولان الف مبالغه ايچون اولور • دانا و بيناده ذكر اولندوغى
اوزره كه ويرا زياده محافظه صاحبى ديمكه منتج اولور • لكن فى الحقيقه
معناسى حافظه قوتيه ديمكدر مجازا صاحبنه اطلاق اولندى لبيبى
يكى تيز ويراست وبسيار دان • كز و نيست اسرار كيتى نهان • و دستاد
وظيفه معناسنه‌در • وآن كرمبوستين دوزنكى كوريجى تعبير اولنور •
ابوالعباس نهاد روى بحضرت جنان كه روبه بير زبيم وآن كران
نايد از در تيماس • وجر كر مفتى كه • وجر فتوى معناسنه‌در يعنى فتوى

سنجانى در وصف قلم
بدون نغز زن بر ساه آه حساب
سزاه تاملات بود بيك نغز وار

عت
خورشيد طلعتا و زوزا قرو جه مه
اكنون سه ماه رفت كه تا خرج ميكنيم

سنائى
كرد زمت هى بايد بجاى قناعت نعم
سرانجا باغ در باغست ونخوان در خوان وواردار

منقذادر ويريجى



ويريجى • وذ فان شفيع معناسنه‌در مسعود دادم بدو و كفتم كنم جان خويشتن
مدح امير كويم وادم بوذفان • ويژكان خواص ندماكه ويژه هرشينك خالص
وكزيده‌سى معناسنه‌در عنصرى اباويژكان ماندوامق بجنك زروى كزيروزجاى
درنك مصرع اولك اولندن اولان ابا لفظنده الف اول زائده‌در مجرد تحسين
لفظ ايچون درنته كم مقدمهٔ ثانيه‌ده ذكرى مرور ايتدى وسنى بر ز وجك تحت
نكاحنده اولان ايكى خاتونه كه عربى ده ضره وتركيده اورتاق تعبير اولنور كه برى
برينه نسبت وسيدر عسجدى دو ستام همه مانند وسنى شد انده همه زاشت
كه با من نه درم ماند و نه سيم • والله اعلم وصلى الله على محمد واله وسلم باب
الهاء • هرهفت كرد زينت ايتدى معناسنه‌در جامى كنيزانى هم هرهفت كرده •
بهودج در پس نه بفت برده • اصل معناى تركيبى يدى درلو زينتك هر بريني
ايتدى ديمكدر كه خاتونلر آنلر ايله كندولرى آرايش ويرورلر • يعنى حنا • وسمه •
كلكونه • سفيداب • زراب • غاليه • سرمه خاقانى كلامى بو معنايى تأييد ايدر
بيت چون تو هرهفت كرده اين چرخ • در تو هرهفت زيور انداز ده وهفت
در هفت دخى بو معنايه‌در خاقانى شش باتوى بين كرده هرهفت • عالم بتو دبع
هفت بر هفت • وهفت و نه دخى آرايش معناسنه‌در امير خسرو هفت ونقش
كرده چو ماه تمام جلوه وهم در نظر خاص وعام و قهرهفت دن الوان سبعه
مراد اولمق مستبعد دكلدر زيرا جملهٔ الوان اسباب حسن دن دكلدر هزارآوا
بلبل هله مقام تنبيه‌ده مستعملدر شهنامه هلا تيغ وكوپال ها بر كشيد • بزرك
سپرهاى چينى سر در كشيد • هم آورد جنك ده اقران اولان كمسنه‌لر هفتو
تانك فتح وضحى ايله روايت اولندى بنات النعش معناسنه‌در هين سرعت
معناسنه اولمغله هينا هين سرعت ايله ديمك معناسنه اولور نته كم انورى
ديدى بيت ريخته كرد نظم حال مرا • در جنان دار و كين وهينا هين •
هرنيه روزن مرج لازم اولان تخرج هوازى ناكاه ظهور ايدن نسنه كه اولاجه دار
اولور نيمه هوا كرد بر واز ايتدى • هزاروبك نام برقوشدر نام ايچون هزار شداید
ارتكابى وقتنده ضرب اولنور • همدست موافق همكنان سرتاش اولانلره ديمكدر
هاتفى چو مجلس تهى شد ز نا محرمان • كهر ريخت بر دامن همكنان • واقران
وامثال معناسنه دخى كلور لكن اكثر كتب لغتده هم معناسنه اولمق اوزره واقع
اولدى هم دزد نالد و هم كاروانى • شئ حقيردن كنايه‌در اصل معناى مثل
بودر كه خيرسز اهل كاروان دن برنسنه سرقه ايدوب بر عظيم شئ اولمق
اوزره ممنون ايكن چونكه بر تنها موصفه واروب اول نسنه‌يى آچوب باقدقده
شئ حقير اولدوغنى كوروب چالديغى دكمدى ديو تأسف ايدر واهل
كاروان دخى شيئمز چالندى ديو ناله و فرياد ايدرلر مع هذا شئ مزبور
حقير اولمغله بو مرتبه‌يه تحمل يوق يعنى هم خيرسز آغلودر هم اهل كاروان آغلر

سيدى
بباده عاشقان برمى كه صيد آرا مبارك آباد
دردى ديدار

ترجمه
مهرباه صدانه‌ى ثنا در سرد م
زدست رنجم وغم ازاد كردم

آصفی دلم بردو بصد زاری همی نالد نافغانم • که دین است الله الله درین ناله
کاروانی هرع همی سنکست وبشت بام قرشی • شو مثللو وقتده ضرب اولنور که
برکسنه برکسنه دن برحاجت نیازی ایله برقاچ کره واروب کلوب مقتضی المرام
اولمقدن مأیوس اولسه وحال یأس ده دیرکه خصوص مزبور ایچون بر کره دخی
واروب عرض حاجت ده صرف مقدور ایده یم • اکر ینه حصوله قرین اولمز ایسه بالکلیه
مأیوس اولوب خاطرمدن اخراج ایده یم • مورد مثل شو وجهه اوزرینه حکایت
اولندی که شاه طهماس نام قزلباشک وزراسندن نجم ثانی نام وزیری
جیحونی عبور ایدوب نسف شهرینی محاصره وخلقنی قتل عام اتدکده بنائی نام
شاعر آنده بولونوب قرشی نام برکسنه نک طامی اوزرینه تحصن ایدوب یاننه
جمع اتدیکی طاشلر ایله یوقاروده اشاغی جنک ایدر ایدی مزبور طاشلردن
فقط برطاش قالدقده برقزلباش کلب معاش قلیچ ایله دردمند بنائی نک اوزرینه
هجوم اتدکده معهود طاشی النه الوب قزلباش معهوده قارشو واروب
بیت مدد میخواهم از سلطان عرشی همین سنکست وبشت بام قرشی دیوب
قزلباشک کلهٔ بی دولتینه ضرب وجان خبیثنی فرستادهٔ چاه دوزخ اتدی
همسر طاوس طاوست • ایو یکفو ابو سفله نک کفوی سفله در دیه جک
یرده ضرب اولنور • بیت ما بجز من کسی باید بیا بوس که باشد همسر طاوس
طاوس • هان خر سیاه بر دراست ترکیب اولورسه خوش اولمزسه قرع
اشک قایرده باغلودر مثلی در قطعه جور دلدار وناشکیبی من • طرفه حالت
وکار سربسته • پس ازین کر شود باشهب تاز • خر سیاهم همین بدر بسته •
هرچه نخوری یخنی است ایشکی فردایه قویوب فرصتی فوت ایتمه دیه جک
یرده ضرب اولنور معنای مثل بودر که اول طعام که اخشام وقتی اکل
اتمیه سین وصباحه قالسون دیه سین البته بیان اولور • اوکلی لذتی قالمز
ویخنی کیجه دن قالمش بایات طعام معناسنه در • وبایات اتمکه دخی
دیرلر وبایات بیلوه جاچی وبیات اتمکه کمبود دیرلر کذا فی نوادر الامثال
کاشانی دیدی که یخنی اول مال واسباب در که وقت حاجتده لازم اولور
دیو حفظ ایدرلر وعربیده ذخیره دیرلر ونخورده یخنیست عبارتی مثلدر
نظامی هم زخم بصیدی که ناکرده • که یخنی بود هرچه ناخورده •
هرزه درا اول کسنه در که مجلس ده غیره بلیق فرصت ویرمیوب دلینه هرنه
کلورسه رطب ویابس سویلیه نته کم امیدی شاه اسمعیل حقنده دیدی
بیت درای چرخ زد بانک مخالف • بشیما سست ازین هرزه درایی •
هنجار هانک کسری ایله یول معناسنه در • وآیین واسلوب معناسنه
دخی استعمال اولنور مجازا هاتفی غلط کرد اندیشه در باره ندانسته
آیین وهنجار او • ودخی اول ایب که یا بوجیلر انکله یابونک اکریسی وطوغریسی

بیلورلر



بیلورلر انکا دخی هنجار دیرلر • پس بی هنجار مستقیم اولمین نسنه دن عبارت
اولورلر • هندوی جان برمیان جان وباش ایله بندهٔ فرمان بر دیمکدن کنایه در
ع پیش زبان تیغ تو هندوی جای برمیان • وهندو قول معناسنه در ع مقبل
انست که او هندوی سلطان باشد هندو زاده بر اصل وفرومایه دیمکدر
وهندو هندوستان طائفه سندن اکثریا کفره یه اطلاق اولنمغله لفظ هندو
اسیرلره علم اولمشدر خسرو خود کامرد لی دارم دیوانه مهرویان • یارب که
مباد این دل هندوی مسلمان را • وسیاهی دیوب قول مراد اتدکلری هندو قول
سیاه اولدقلرندن مأخوذدر کذلک سیاه دخی قول دیمکدر ع تو سیاه کم
بهایی که چه دردماغ داری • هیچ کاره هم کاره اول کسنه در که اصلا
سعیندن فائده کورمز که ترکیده آنده ییکی اوکمانی تعبیر اولنور شهیدی
کشتم زهجر بلوها بوصل کارندارم ذکوی عشق منم هیچ کاره همه کاره
معنای مثل بودر که اصلا ایش کوردیکی یوق ظاهرا باقلسه هر ایشده تقصیر
اتمز • والله اعلم بالصواب

باب الیاء

معلوم اوله که بوندن
اقدم مقدمهٔ ثانیه ده حرف یانک وجوده استعمالاتی بیان اولنمش
ایدی لکن صاحب دستور بو مقامده نسبت معناسینی مفید اولان حرف
یایه متعلق بعضی فوائد ذکر اتمکله آنی دخی بو محلده ذکر مناسب ملاحظه
اولنوب آنک کلامی ادنی تغییر وتفصیل ایله تحریر نقده ی اولندی
والله الموفق مخفی اولمیه که مصدریه معناسنی افاده ایدن حرف یایه یاء نسبت
دخی اطلاق اولنور ویاء مذکوره دخی لفظدن اسقاط اولنوب مقدر اعتبار
اولنور • مثلا نیک ایو ونیکی ایولیک معناسنه ایکن یایی حذف ایدوب نیک دیرلر
وینه نیکی معناسنی مراد ایدرلر کاتبی دشمن چه غم نیک کدایان اوکفت
کوینددم عقب بدی میر وپادشاه مکذلک بد دیوب بدی مراد ایدرلر •
کاتبی بد من دائما اندیشه داری • نه نیکست این چنین نیکو بیندیش • وخوردریز
دیوب خورد ریزی مراد ایدرلر کاتبی تیفت نکره میل بخورد ریز کاتبی
آخر چه کرده ام که چنین زار میکشی • ونسبت حرف ایچون اولان یانک
کاتبی آخرینه تأکید نسبت ایچون حرف نون الحاق ایدرلر مثلا مشکی
مشکین • وسنکی سنکین دیرلر • وبو صورتده یا ونون نسبت ایکی قسمدر
قسم اول اولدر که یا ونون مذکوره نک لاحق اولدقلری اسمک مدلولی
لاحق اولدقده مکرر مجموعندن منعقد اولان اسمک مدلولینک مادهٔ
وجودی اولدوغی • وثانی اولدر مصنوع اولمه سینی افاده ایدر مثلا
سنکدن مصنوع اولان کاسه یه سنکین دیدکلری کاسه معهوده نک
مادهٔ سی سنک اولدوغی یا ونون مذکوره افاده ایدر قسم ثانی اولدر که
یا ونون مذکوره اسم اولدک بعض اوصافنه دلالت ایدر مثلا برنسنه

سياه اولمقدر مسكر مسكر تشبيه وآكا نسبت اولدقده اول نسنه يه مشكين
ديرلركه يا ونون مذكوره مشك صفتی اولان سيا هلغنه واول نسنه نك
صفت مزبوره ده مشكه تشبيه اولدوغنه دلالت ايدر ع ماه تابان تو دارد شب
مشكين بر دوش وبغاية قرمزی كله كل آتشين ديرلر هاتفی از آتش تب چهرهٔ
عارضش سوخت همچو گل آتشين برافروخت وكاهی نسبت ايچون الحاق
اولنان حرف يادن مقدم تأكيد نسبت ايچون نونی زياده قلدقدن صكره نون
مذكوردن مقدم بر الف دخی زياده ايدرلر مثلا پهلو ديدكلری مملكته
اول مملكت ده متداول اولان لسانی نسبت اتدكده پهلوانی ديرلر بيت
كشاده زبان وجوانيست هست سخن گفتن پهلوانيست هست وآسكندره
نسبت ده اسكندرانی ديرلر مثلا توب اسكندرانی ديرلر وكاهی صورت اخيره ده
آخرده واقع اولان يايی هايه تبديل ايدوب كه هاء مذكوره دخی نسبتی
تأكيد ايدر مثلا ملوكه نسبت ده ملوكانه ديرلر عاقلانه وابلهانه دخی
بو قبيلدندر وكاهی نسبت ايچون الحاق اولنان الف ونون وهادن
مقدم بر كاف عجمی دخی زياده ايدرلر كه كاف مزبور دخی اثبات نسبتدندر
مثلا جدا لفظينه نسبت ده جداگانه ديرلر وكاهی كاف مزبوره زياده اولندقده
حرف يايی آصلی اوزره ابقا ايدرلر مثلا زنده يه نسبت ده زندگانی ديرلر
وكاهی يا نسبت ايله اكتفا اتمش ايكن تأكيد ايچون يادن مقدم كاف
مزبوره يی زياده ايدرلر مثلا بنده يه نسبت ده بندگی ديرلر وكاهی
بو صورت ده كافی يادن صكره زياده ايدرلر مثلا زنده يك ديرلر وكاهی
نسبت ايچون الحاق اولنان الف ونون دن مقدم كاف مزبوری زياده
ايدرلر مثلا مدور معناسنه اولان گرد لفظنه نسبت ده گردكان ديرلركه
مراد جوزدر ودخی الف ونون مذكوره ظرفيت معناسينی افاده ايچون
الحاق اولنور مثلا بامداده بامدادان ديرلر جامی بديگر روز يوسف
بامدادان كه شد دلها ز فيض صبح شادان پس بامداد وقت الصبح
معناسنه وبامدادان فی وقت الصبح معناسنه اولور كذلك بهار
وقت الربيع وبهاران فی وقت الربيع معناسنه در جامی نو بهاران
خليفهٔ بغداد بزم عشرت بطرف دجله نهاد كذلك صبحگاه وقت
الصبح وصبحگاهان فی وقت الصبح معناسنه در بيت چو شد تاريخ
مشرق صبحگاهان سپيد وسرخ چون سيب صفاهان بو قبيلدن اولميه كه
صبحگاهان لفظنی توجيه ده كمال پاشا زاده مرحوم عظيم تكلف اتمشدر
نته كم مقدمهٔ ثانيه ده اشارت اولندی وكاهی الف ونون مذكوره
اسمك آخرينه لاحق اولوب اول اسم صفت مشبهه صيغه سی اولور وتركيب
ذلك ايله تعبير اولنان معنايی افاده ايدر مثلا تركيب اوبه رك ديه جك





يرده بوسه زنان واتكينی چكه رك ديه جك محلده دامن كشان وكوله رك
ديه جك يرده خنده كنان وخنده زنان ديرلر والله اعلم بحقيقة الحال
واليه المرجع والمآل يا دهندوستان كردن فيل بر كمسنه قديمی وطنی ياخود
برغيری مألوف اولدوغی نسنه يی خاطرينه كتوروب تشوق اتسه ضرب اولنور
واكر آنی اول كمسنه بالكلية فراموش اتمش ايكن غيری كمسنه خاطرينه اخطار
اتسه ز هندوستان فيل را ياد داد ديرلر هاتفی كه آه بی خرد جركس بدنژاد
ز هندوستان فيل را ياد داد يك نورد اسلوب واحد اوزره ديمكدر يكسره
بر نسنه نك بر باشندن اوبر باشنه وارنجه كه اندن باشدن باشه تعبير اولنور كه
مراد اول نسنه نك جميع اجزاسی يكسان ديمكدر كمال اسمعيل درختان
دران ماه برفی كه خوردند در بين ماه كردند يكسر شكوفه پوشين اولميه كه
كردند يكسر شكوفه عبارتی توصيله واكل اتدكلری برف اشكاره يه چيقدی
ديمكدر كه مراد اغاجلرك بياض چيچك اظهار اتدكلری يرمق ايچه معناسنه در
حكيم سنائی تا حكيم زمانه احمق شده دل او عشقبازی بر مق شده تركتاز اولوك
معناسنه در انوری ای سپاهت راظفر لشكركش ونصرت يزك تركتاز نيلی بر طول
وعرض لشكرت واقف نه شك يا وكی غارت معناسنه در نته كم كمال اسمعيل
دمدمه وصفنده ديدی بيت اندر ديار دين ز بس يا وكی درد مردم نماندی انكه
بيك باده شد خراب يتيمانه لوندانه سيفی روانه پاه تو در های اشك
ماهم دوزه تو همنشين به يتيمانه كوی خوبی شبها يك اندازی اول كمسنه در كه
اوق آتدیغی اوق نشانه اصابت ايده كمال اصفهانی با يك اندازی كلكت تير
چرخ آرد دمدمه ز نده همچو سوفارش زبان بيرون كند كردون ز كام
يار هر نو بهار است دوستليغی دولت زمانه مخصوص اولوب قديمی
دوستی اولان كمسنه نوع ما مكدر الاحوال اولسه آنی ترك ايدوب
بر دولتمند ايله دوستليغه باشلور ديه جك يرده ضرب اولنور يكی خورده
منفعل اولدی كه تركيب آلندی تعبير اولنور بيت ميخواست خورده دوستی
طوسی چون ديد رقيب را يكی خورده يله كرد صالبويردی تعبير اولنور دير كيني
صالی ويرمك وچار پايی اوته صالی ويرمك كبی هاتفی دائم كله بان بعيش ميكشت
كرده كله وايله درانه رشت نظامی تماشاكنان رفت ازان مرحله عنان كرد
برسوی صحرا ايله يغما وخلخ ايكی مملكت در كه خطا مملكتی كبی محبوبلری نهايت
حسن ايله معروف در لهذا محبوبلری آنلره نسبت ايدوب ترك يغمايی وترك
خلخی ديرلر معزی زهی ستارهٔ خوبان خلخ ويغما بدلبری دل ما داهی كنديغما
بيت در گوش جادوی تو بود تنك چشمان خلخ ويغما يادبود ادمغان
معناسنه در حكيم شفايی قطرهٔ خونابه بر كف مير سم از گشت گل ياد
بودی از برای چشم تو آورده ام يادكار صلبی ولددن كنايه در نيز اولنه

باقی حال کات پدرینی مذکر در بو سببدن ارمغانه تشبیه اولنمشدر ع یادکار
شاه اسمعیل سلطان حیدری یک آوین صالیق تعبیر اولنان آلت حرب
وبخاریلر اکا کاورده وی وان دیرلر زیرا اکثریا آنی اویلق اوزرینه آصارلر
وترکین وردساق دیرلر که برساق دن محرف در معنای مذکوره موافق در
یکه تاز اول بهادرکه میان عسکردن یالکوز دشمن اوزرینه حمله ایلیه یک
تنه ومفرد سوار عبارتلری دخی بو معنایه در ومفرد دخی دیورب بو معنایی مراد
ایدرلر ع شه سوار آفتاب از خیل رایت مفردی یکه یانک کسری ایله
فدا معناسنه در ع کنم هرچه دارم بر ایشان یله یوغ بویوندوق تعبیر اولنان
اغاجدر ابو شکور کرایدکه بیش تو کم مرد دروغ • دروغ اندر آرد سر من
بیوغ • یک عنایت قاضی بر از هزار کواه قاضی نک ادنی حمایه سی بیک
شاهددن نافعدر دیمکدر بیت هدایت توم ابهر است ز علم وعمل • که یک
عنایت قاضی به از هزار کواه • یک قلمه بر باشدن بر باشه تعبیر اولنور هلالی
ملک معنی ازان تست همه • این قلمرو تراست یک قلمه • قلمرو بر پادشاهک
تحت حکومتنده اولان مملکت دیمکدر عبارتدر • یک نیم نهادیم حاضر
ومهیا ایدوب بر طرفه وضع اتدیک دیمکدن کنایه در بیت بوی دل کرباب
وکباب جکر آمد • ما بهر سکت هر دو بیک نیم نهادیم • یک روکن کادا اودا
آنک ایشی بو کونه یارینه صالمه همان کس آت دیه جک یرده تکلم اولنور
هاتفی یکی بسته تیغ ورود درمیان • بیک روکند قصهٔ روی میان •
یار فروش هر مجلس ده دوستینک مداخلهٔ وچوق چوق ثنا سیف
ایدن کمسنه دن عبارتدر سیفی بخاری سک تو بهمه عالم فروخت سیفی را
جوکه یار فروشی طریق یار است • یام اول آت در که منزلخانه لرده حفظ
ایدرلر که سرعت ایله کلن اولاقلر رکوب اتسونلر ایچون ابن یمین من کر چون
عیسی بنا دم بی خری رفتن براه • هر زمان مانم دیکری کیر دجواسب یام الاغ
یک ره یکبار معناسنه در ترکین دخی بر یول وبر کره تعبیر اولنور حضرت
جامی یکرهش دیدم عقل ودین ودل بر باد رفت • وای جان ما اکر ببینیم
بار دیکرش • یک بسی بر اوغوردن کندوی بر مهلکه یه القا ایدوب
کندو قوتنه مغرور اولمق ابو شکور بجنکی مکن جاو دا ده یک بسی •
بدین آرزو که منم خود رسی یزداری اول طعامدر که آنی قیمه ویموطه دن
بیشورولر طیان خورد مخالفان تو خون دل وجکر قوت موافقان
تو یزداری وعسل • ولیکن هذا آخر ما اوردنا ایراده من الفوائد ولنتقرب
الی ما نحن بصدده من ترجمة مقدمة الادب • والله مسهل الامور • وهو
العليم بذات الصدور • وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين
ما تعاقب الازمان • وتوارد الدهور خاتمة المقدمتين في ترجمة

مؤلف



بفتح الزاء المعجمة

مؤلف مقدمة الادب • تجاوز الله عن سيئاته وصب على ضريحه سجال رحمته
مؤلف کتاب مذکور ابو القسم جار الله محمود بن محمد بن احمد الزمخشری
الخوارزمی در که فخر خوارزم لقبی ایله شهرهٔ آفاق وعلم اعراب ولغت
واشتقاق ومعانی وبیان وتفسیرده امام الدنیا بالاتفاق در نیکو سیرت
وحسن السریرت واسع العلم وکثیر الفضل اولدیغی اشهر من شروق
الشمس وفرط ذکا وجودت قریحه ایله جمیع علومده متقن ومتفنن اولدیغی
اظهر من مفق الامس در عملیاتده حنفی المذهب واعتقادیاتده
معتزلی المشرب ایدی که عقیده باینده تصلبی ومذهبی خصوصنده تعصبی
بر رتبه یه بالغ اولمش ایدی که زیارت ایچون بر کمسنه نک بابنی دق اتدکده
خادم اوره قل لمولاک ابو القسم المعتزلی فی الباب دیو کندوی تعریف وتفاخر
ایدرلرک کندو ذاتنی بو وصف ایله توصیف ایدر ایدی خوارزم قریه لرندن
زمخشر نام قریه ده دورت یوز آلتمش یدی سنهٔ هجریه سنک رجب المرجبنده
تولد ایدوب بالدفعات بغداده وارد اولوب علوم ادبیه یی علی بن مظفر
النیسابوری دن وابو نصر اصفهانی دن اخذ اتدی وابو سعید شقانی وشیخ
الاسلام ابو نصر الجوالقی مجلسلرینه داخل اولوب استماع اتدی ومکهٔ مکرمه ده
مجاورت اختیار اتدکده جار الله وفخر خوارزم لقبی ایله ملقب اولدی
ذکر مؤلفات او الکشاف عن حقایق التنزیل • الناطق عن دقایق التاویل
فی التفسیر الفایق فی غرایب الحدیث • اساس البلاغة فی اللغة • ربیع الابرار
فی المحاضرات مفصل فی النحو مقامات ومستقصی فی الامثال اطواق الذهب
که یوز عدد مقاله اوزره مسجع ترتیب اتمشدر که نصایح صغار دخی
دیرلر دیو قوام الدین فرغانی نک کندو خطی ایله بو عبد فقیرک منظوری اولدی
وصاحب مفاتیح نصایح صغار باشقه بر کتاب اولمق اوزره تعداد اتدی
والله اعلم صمیم العربیه شرح ابیات الکتاب انموذج فی النحو رایض
فی الفرایض شرح مشکلات المفصل الکلم النوابغ قسطاس فی العروض
احاجی نحویه مقدمة الادب فی اللغة متشابه الاسماء فی علم الحدیث فصوص
الاخبار زیادات علی الفصوص مختصر فی موافقة الصحابه آسماء اودیه
وجبال مفرد ومؤلف فی النحو نصایح کبار تسلیة الضریر ودخی معلوم
اوله که محقق ومشهور السنهٔ خلقده اعرج اولمق اوزره مذکور ومشهوردر
لکن تحقیقی بو در که ایاغنک بری دزندن مقطوع ایدی وسبب قطعنده
اقوال متخالفه وارددر بعضیلر دیدیلر که حال صغرنده سطحدن ساقط اولوب
بر ایاغی منکسر اولدقده متعفن اولمغله قطع اتدیلر • وبعضیلر دخی دیدیلر که
بلاد خوارزمده تردد اثناسنده ثلج کثیر وبرد وفیر سببی ایله ایاغی دوشدی
وبعضیلر دخی دیدیلر که بر ایاغنده آکله حادث اولمغله قطع اتدیلر • وبعضیلر دخی

دیدیلرکه دابّه دن ساقط اولوب ایاغی منکسر اولمغله اخر الامر قطع اقتضا اتدی
وعلّامهٔ مزبوره نك كندو لسانندن روایت اولندی که حال صباوتمده بر سرچه
طوتوب ایاغندن بر رشته ایله بند ایتمش ایدم ناگاه الیمدن خلاص اولوب بر دیوار
شقنه دخول اتدکده یدمده اولان سر رشته یی چکدیم عصفور مزبورك ایاغی
دلستم زده کاه کبی منکسر اولدی والدهم بو خصوصدن آگاه اولوب بکا هزار
عتاب ده صکره قطع الله رجلك کما قطعت رجله دیدی حالا انقطاع رجلمه
سبب والدهمك بد دعاسی وعصفورم قومك انکساری در حاصلی ایاغی
دیزندن مقطوع اولمغله اغاجدن آیاق بیدا ایدوب مشی اتدکده مقطوع اولان
ایاغنك موضعنه وضع ایدر ایدی وبغایت ثیاب طویله لابس اولور ایدی که
نظر ایدنلر اول اغاجدن ایاغی کورمیوب آغریخ ظن اتسونلر ایجون ویدنده
رعظیم محضر وار ایدی که دوراتدیکی بلوددن بر بلده یه داخل اولدقده
اول بلده نك حاکمنه ایاغنك انقطاعنك سببینی تحریر وامضا اتدرر ایدی که قطع
رجلی خصوصنده سوء ظنّ اتمیه لر دیو حکایت اولندیکه مولانای مزبورك والدی
قریهٔ زمخشرده بر محله مسجدنده امام ایدی دیدی که فرزندم مقطوع الرّجل اولمغله
بعد الیوم بر عمله یارامز باری درزیلك صنعتنه شاکرد دکه ویرهیم زیرا صنعته
مزبوره ایاغه محتاج دکلدر علامهٔ مزبور پدرندن بو کلامی استماع اتدکده شو وجهله
نیازمند اولدی که ای والد مشفق لطفکدن رجا ایدرمکه بو فقیر معلولی کوتوروب
بلدهٔ خوارزمه القا ایدهسن لعلّ الله یحدث بعد ذلك امرا پدری دخی کوتوروب
خوارزمده بر مدرسه حجره سنده اسکان اتدی مولانای مزبور آز وقتده شیخ ابو علی الضریر
اتدکده زمخشری ینك عقد اتدیکی مرتبه ده در نظم وقائلة ماهذه الدّرر الّتی تساقطها
عیناك سمطین سمطین فقلت هی الدّرر الّتی حشا بها ابو مضر اذنی تساقط
من عینی بعده همت عالیه سی یوما فیوما علوم عربیه ده بر مرتبه مترقی اولدیکه
مدّة قلیله ده امام رکن الدین محمود الاصولی وامام ابو منصور علم تفسیرده
مذکورلك تلامذه سی عدادندن معدود اولمغه مستعد اولدیلر وعلم اصولی آن
مزمده مزبورلردن وعلم فقهی عین الائمه نك دامادی شیخ سدید الخیاطیدن
اخذ اتدی القصّه جمیع فنون علومده سر آمد روزگار اولوب قرق برسننه بالغ
اولدقده ملوك ووزرا ایله منادمه وآنلری مدح وثنا ایله خلع فاخره
وجوائز وافره اخذ ایدر ایدی تاکه نسیم توفیق الهی مهبّ فیضندن هبوب
ایدوب بر رؤیای صادقه وواقعه هایله ایله خواب گران غفلتدن
بیدار اولدی ورؤیای مزبوره عامّهٔ خلقدن انقطاعنه وجمله اوقاتنی امور
دینیه یه صرف اتمسینه سبب اولدی ونصایح کبار نام تالیفندن که معاتبهٔ نفس
حقنده عقد اتدیکی الّلی مقامه دن رؤیای معهوده یی ایراد ایدوب اول
واقعه سنین عمرندن قرق برسنه مرور اتدکده بشیوز اون ایکی سنه هجریه سی





رجب شریفنده واقعه اولمش ایدی اول سنه یه عام منذر دیو تسمیه اتدی زهد وورع
وتقوی وقیام لیل وتدریس علومده عدیم النّظیر ایدی عرفات ده یدی کرّه وقفه
حاضر اولدی بش سنه مقداری مکّهٔ مکرّمه ده لکن اندن مجاورت اولوب اکثر
تالیفاتنی زمزم ومقام ما بیننده کشیده سلك تصنیف اتدی بعده وطن
اصلیسی جانبنه صرف عنان عزیمت اتدکده بشیوز اوتوز سکز سنهٔ هجریه سنده
لیلهٔ عرفه ده جرجانیهٔ خوارزمده روح پر فتوحی محبس بدندن جانب کنگرهٔ
عرشه طیران اتدی رحمة الله علیه وجاشنی کلّ من علیها فان نا تقه حیاتنه یتدی تجاوز الله عن خطیئاته
ونفعنا عن اثاره ومؤلفاته وعلّامهٔ مزبور غفر ذنوبه یوم النّشور کشّاف سورهٔ بقره
تفسیرنده شو وجه اوزره نظم وتحریر اتمشدرکه نظم یا من یری مدّ البعوض جناحها
فی ظلمة اللّیل البهیم الالیل ویری مناط عروقها فی نحرها والمخّ فی تلك العظام النّحل
امنن علیّ بتوبة تمحو بها ما کان منّی فی الزّمان الاوّل وبیت ثانی شو عبارت
ایله استماع اولندی که ویری خریر الدّم فی اعضائها متنقلا من مفصل فی مفصل
وبیت ثالث شو عبارت ایله دخی روایت اولندی که اغفر لعبد تاب من فرطاته
قد کان منه فی الزّمان الاوّل ابن خلّکان روایت اتدی که زمخشری حین وفاتنده
وصیت اتدی که ابیات مذکوره یی قبرینه رسم وتحریر ایدهلر دیو وبعض فضلاء
اواخر عمرنده شو ابیاتی انشاد ولوح مزارینه تحریر اولنمق اوزره وصیت اتدی که
ابیات بودر که ذکر اولنور نظم الهی اذا اصبحت ضیفك فی الثّری والضّیف حقّ
عند کلّ کریم فهب لی ذنوبی فی قرای فانّها عظیم ولا تقری بغیر عظیم وعزیز
الدّوله نام ملکك لوح مزارینه تحریر اولنمش که نظم یا ایّها النّاس کان لی
امل قصّرنی عن بلوغه الاجل فلیتق الله ربّه رجل امکنه قبل موته العمل
ما انا وحدی نقلت تحت ثری کلّ الی ما تنقلت ینتقل ودخی علّامهٔ زمخشرینك
ولادتی دورت یوز التمش یدی سنه سی رجبنك یکرمی یدنجی چهارشنبه کونی
ایدی پس مدّت سنین عمری اللّی بر سنه اولور لطیفه روایت اولندی که علّامهٔ
مذکور مجمع الامثال صاحبی ابو الفضل احمد المیدانی ایله معاصر اولوب میانلرنده
محاسده ومنافسه واقع اولمغله هر محلّده که لفظ میدانی تحریر اولنمش کورسه
اولینه بر نون نافیه ادخال وتحریر ایدوب نمیدانی لفظنه تحریف ایدر ایدی میدانی
دخی هر موضعده که لفظ زمخشری یی مکتوب کورسه تحریف ایدر ایدی لکن
نه وجهله تحریف اتدیکنده اختلاف اتدیلر بعضیلر دیدیلر که میمی نونه تبدیل وحاء
مهمله نك اوزرینه بر نقطه وضع ایدوب زنخشری اولور ایدی که معناسی آنك
جکه سینه حدث ایله دیمکدر وبعضیلر دخی شینی خا اوزرینه تقدیم ایدوب
زنخشری اولور ایدی دیدیلر که معناسی آنك خاتونی ایشترا ایدرمیسین
دیمکدر وبو لطیفه یه قریبدر که ابن عمّاد بر مجلسه داخل اولدی ابن الذّاقی
اول مجلسده حاضر ایدی ابن الذّاقی لطیفه یوزندن اجلس یا ابن عمّاد بغیر میم دیدی



جرجان کرکانج لفظندن معرّبدر
قاله ابن خلکان وفیروزابادی

وابن عماد دیدی که نعم یا ابو دانی بغیر الف ودخی حکایت اولندی که سراج وراق طریق حجازده اسهاله مبتلا اولوب لحیانی دیدیلر که فلان طبیب ده بر سفوف واردر که همان برو الساعه درحال سراج مزبور اول سفوفدن تناول اتدکده اسهالی زیاده اولدی پس اول وقتده دیدی که نظم فتحت علی بابها بالسفوف وصلت به الی لام الحتوف ولکن الحکیم اراد خیرا فجاء بغیر یاء فی الحروف ومنه قول الشاعر نظم من طین طونی خلقت قدا فانت من ذی الوری غریب بذلت النون فیک یاء فالناس طین وانت طیب وقال ابو الحسین الجزار نظم ولحیة خالفت الناس من عنقها فیها ومن لامها قد صح عندی انها حلیة وانما هم قدموا لامها ودخی مشهور رای اصحاب استعداد ومعلوم ارباب صدق وسداد اولدر که مقاصد علم لغت ایکی اسلوب اوزره مبنی در زیرا یا لفظ جانبندن معنا جانبنه توجه اولنور ملاحظ فیه مناسب مثالی بودرکه لغات فارسیه ایله متکلم اولان مستمع فلک لفظنی استماع اتدکده معناسنه دلالت اتدیکی معلومی اولمغله لفظ فلکک معناسنه طالب اولور پس اول کمسنه یه مألوف اولدوغی لفظ آسمان ایله بیان اولنور یعنی ای مستمع لفظ فلکدن مراد قبهٔ خضراء رفیعه درکه سن آنده کند ولسانکده آسمان ایله تعبیر ایدرسین وبو اسلوب اوزره تألیف کتب لغات ایدن علماء لغت حروف تهجی ترتیبی طریقنه سلوک ایدوب ایکی فرقه یه متفرق اولدیلر فرقهٔ اولی ابواب جهتندن کلمه نک آخرینی وفصول جهتندن اولینی اعتبار اتدیلر نتکم جوهری صحاحنده ومجد الدین فیروزابادی القاموس المحیط والقابوس الوسیط الجامع لما ذهب من لغة العرب شماطیط نام تألیفنده بو مسلکه سلوک اتدیلر وفرقهٔ ثانیه ابواب جهتندن کلمه نک اولینی وفصول جهتندن اولینک غیرینی اعتبار اتدیلر ابن فارس مجملنده ومطرزی مغربنده وزمخشری اساس البلاغه سنده بو طریقی اختیار اتدیلر وبو اسلوبی اختیار ایدن اهل لغت لغتک تعریفنده دیدیلر که لغت بر علمدر که جواهر وهیئات مفرداتک وضع شخصی ایله موضوعات ومدلولاتندن بحث اتدیلر یاخود معنا جانبندن لفظ جانبنه توجه اولنور مثلا مستمعک ذهننده حاصل اولان قبهٔ خضراء رفیعه کند ولسانند، آندن آسمان ایله تعبیر اولنور لسان عربده آکا دال اولان لفظه طالب اولور پس اول کمسنه یه لفظ فلک ایله بیان اولنور یعنی ای مستمع ذهنکده حاصل اولوب آنده کند ولسانکده آسمان ایله تعبیر اتدیکک معنایه دال اولان لفظ لفظ فلکدر هذا فلک لفظی اولا تحریر اولنوب لفظ آسمان ایله شرح وترجمه اولنور وبو اسلوب اوزره عقد کتب لغات ایدن علماء لغت من حیث المعنی اجناسی جمع ایدوب هرجنس ایچون بر باب عقد اتدیلر ترجمه سی صددنده اولدوغمز زمخشرینک مقدمة الادب نام تألیفنک قسم اسماسی وابو الفضل احمد بن محمد المیدانی نک السامی فی الاسامی نام تألیف

اندیکی

القاموس معظم البحر والقاموس الرجل الجمیل الحسن الوجه الحسن اللون ویقال رجل وسیط فی قومه اذا کان اوسطهم نسبا وارفعهم مجدا ویقال قوم شماطیط ای متفرقة وجاءت الخیل شماطیط ای متفرقة ارساله



اندیکی کتاب لطیف واحمد بن ابان الاندلیسینک علم لغتده عالم نام تألیف اندیکی کتاب که فلکدن ابتدا ایدوب ذرّه ده ختم اتمشدر یوز عدد مجلدی بالغ اولور بر کتاب جلیل القدردر بو اسلوب اوزره مبنی در وبو مسلکه سلوک ایدن علماء لغت علم لغتی شو وجهله تعریف ایدرلر که لغت بر علمدرکه وضع شخصی ایله بر معنایه دال اولان مفرداتک جواهر وهیئاتندن بحث ایدر واسلوبین مذکورین اوزره علم لغتک موضوعی مفرداتک جواهر وهیئاتیدر معانی جزئیه یه وضع اولندقلری حیثیتدن وغایتی فهم معانیده ذهنی خطادن حفظ ونفعی معلومات محدوده یی احاطه دن متکرر جزئیات الفاظ وفصاحت جاداته اطلاع سببی ایله آداء مرامده تفنندر والله اعلم فهرست ابواب القسم الاول اعنی الاسماء باب فی اسماء الازمان واجزائها وما یناسبها باب السماء وما فیها وما یحدث منها والکواکب باب التراب وما یحدث فیها وما یناسبها باب المعادن وما یناسبها باب الطریق وما یناسبه باب الماء وما فیه وما یناسبه باب الوادی والنهر وما یناسبه باب النباتات والحبوبات وما یناسبها باب البصل وما یناسبه باب القطن وما یناسبه باب البستان والریاحین باب الاعشاب والبقول وانواعها باب الکلاء والحشیش وما یناسبه فصل فی الاشجار وانواعها باب العقار وما یتعلق به من الآلات باب الحدائق والثمار والاشجار باب البقعة والبناء والبلد وما یناسبها باب وکور الطیور وما یناسبها من امکنة الوحوش باب الخط والبناء والبیت والدکان باب اثاث البیت وما یستعمل فیها من الادوات فصل فی الصندوق والظرف والخیمة فصل فی الاوعیة کالاناء والجوالق وما یناسبها باب فی اسماء الله والملائکة واصناف الانسان فصل فی اجزاء الانسان وهیئته واحواله وموته وحیوته فصل فی اعضاء الانسان من رأسه الی قدمه فصل فی صفات الانسان فصل فی الجنین والطفل والشیخ والشباب وما یناسبها فصل فی ما یتعلق بالنساء کالثیب والبکر وسائر احوالهن فصل فی الاقارب وما یناسبها فصل فی الحبیب والصدیق فصل فی الاستاد والاجیر وما یناسبه باب السلطان وما یناسبه فصل فی العبد والامة باب الدین والملة فصل فی القرآن وما یتعلق به فصل فی الادب والخط والقلم والدوات والمغة فصل فی الجنة وما یناسبها فصل فی الزندیق واصحاب الملل وکتابهم ورئیسهم فصل فی جهنم وما یتعلق بها فصل فی الآلات والمبنی والآجر وما یناسبها فصل فی الحذاء وآلاته وما یناسبه فصل فی السقاء وآلاته فصل فی القرآء وانواع الفرق.

فصل فی الخف وآلة الحراث فصل فی الملاح والسفينة وما يناسبها فصل
فی الحداد والآلة فصل فی الضيافة والآلة والصيد فصل فی المطر والآلة
وما يتعلق به فصل فی اللعاب واللعب وما يناسبه فصل فی الميسر و
الشطرنج فصل فی العطار والعطر فصل فی الاشربة وآوانيها واسماء
الخمر فصل فی الآت شرب الخمر مثل القراحية والنقل فصل فی القصار
والآلة فصل فی النجار والآلة فصل فی البيطار والآلة فصل
فی القصاب وما يناسبه فصل فی الفصاد والحجام والحلاق فصل فی
الدهن وما يتعلق به فصل فی الابار والابرة فصل فی المغزل والمغزل
فصل فی الثقاف والآلة فصل فی الصيدلانی ومتاعه فصل فی الدواء والمرهم
واسماء انواعه فصل فی البتاع والسكر والعسل وامثاله فصل فی المائدة
والضيافات والمأكولات فصل فی المطعومات كالكباب والشواء والوان
المطعومات فصل فی الخبز وسائر ما يتخذ من الدقيق واصناف اللبن وما يتخذ
منه فصل فی الثوب والقلانس وما يناسبه وانواع الملبوسات فصل
فيما يفرش كالكساء والحذو والستر والبساط باب العدد فصل فی
كسور العدد وما يناسبها فصل فی الوزن كالدرهم والقيراط وغيرهما
فصل فی الوزان والميزان وما يناسبهما والكيل فصل فی الفرس واصنافه
فصل فی اعضاء الفرس فصل فی علومات الفرس مثل الشية فصل
فی المضمار وافراس الرهان فصل فی الآت الفرس كاللجام والسرج فصل
فی المعركة وما يتعلق بها فصل فی الطبل والعلم وما يناسبه فصل فی
اسماء رجال معهم سلاح كالمسلحة فصل فی السلاح والعسكر وما يناسبه
فصل فی الآلة تستعمل فی الحرب كالطبل والعلم والسيف وامثاله فصل
فی الرمح واقسامه فصل فی القوس وما يتعلق به فصل فی السهم واجزائه
وظروفه فصل فی السكاك والسكين فصل فی بعض الآيات الحرب
كالدبوس فصل فی الزراد والدرع والمغفر وما يناسبه فصل فی الترس
والترس باب البهيمة من الابل وامثاله فصل فی اعضاء الابل كالمشفر
وامثاله فصل فی الآت الابل كالمرات فصل فی البغل والحمار فصل
فی مهمات الدواب كالعلف فصل فی البقر فصل فی الغنم والمعز فصل
فی اوصاف الغنم فصل فی الصوف فی الشعر والوبر فصل فی الخلف
والضرع فصل فی الحيوانات الوحشية والسباع باب الدواب
الصغار كالضب والحية فصل فی حشرات الارض باب الطير وانواعه
فصل فی الطيور الصغار والكبار باب الالوان واصنافها باب
فی اشياء متفرقة باب المضمرات فصل فی اسماء الاشارات فصل
فی الموصولات فصل فی الاستفهام فصل فی كلمة ذو فصل فی اسماء

الافعال

الافعال ودخی معلوم اولکه نجم الدین زاهدی دیدی که مفردات لغات تعلیم
ایدن ادبایه لازمدر که مفردات مذکوره نك اواخرینی سکون اوزره تلقین ایده لر
مثلا وقت اوقات وحين احيان دیه لر زیرا مفردات مزبوره عد قبیلندندر
ومقام عدده اظهار اعراب جائز دکلدر مرزوقی دیدی که ابتداء لغات
وضع اولندقده اولا زمان واجزاء زمان وحر وبرد وتبدلات فصوله نظر ایله
وضع اولنوب وسائرلری آنلردن نشعب اتمشدر پس علامه زمخشری
بو کتابنده نکته مذکوره یه رعایت ایدوب الفاظ ازمنه ایله ابتداء اتدی
ولهذا قال بسم الله الرحمن الرحيم باب وقت وموقت هنگام واکثریا
برعمله مضاف استعمال اولنور وقت الصلوة کبی وبرعمل ایچون تعیین اولنان
وقته میقات دیرلر وحجاجك خاصه حج وعمره ایچون احرام کیه جکلری موضعه
دخی میقات دیرلر جمعه اوقات بوشیوه اومیه که فاسیرگاه وهنگام
میاننده فرق بودرکه لفظ گاه مطلقا وقت معناسنه در ومقدمه ثانیه ده
سبق اتدیکه گاه لفظی زمان ومکان میاننده مشترك ظرفدر وهنگام وقت
معین محدوده دلالت ایدر مثلا وقت بهار محدود اولمغله هنگام بهار دیرلر
ویرشنه وقتنده یتشسه هنگام رسید دیرلر ووقت معینده اولان جمعیته
هنگامه دیدکلری بو معنایه مبنی در وآخر نون اولان هاها نقلدر ولفظ
بام وقت صبح معناسنه در وسلاطین دیوانلرنده وقت صبحده اتمه لریله
آکا بامداد دیدیلر اضافه ایله چون صبحه علم اتدیلر علمیتی اشعار ایچون
ترکیبی تغییر ایدوب میمی ساکن اتدیلر حين مثلا ویرشنه نك وقتی
قریب اولسه حان حينه دیرلر قرب وقته معناسنه ووقت مخصوص طعام
اکل ایتمکه حينه دیرلر حامهمله نك فتح وکسریله لغتدر قال ولا عيب فيكم
غير ان ضيوفكم تعاب وحين الضيف احدى العظائم وکاهی اولینه تا داخل
ایدوب تحين دیرلر جمعه احيان ابن الانباری زاهرده دیدی که حين زمان
غير محدوددن عبارتدر وکاهی زمان محدود معناسنه استعمال اولنور
قال الله سبحانه تؤتي اكلها كل حين يعنی كل عام وقال ليسجننه حتى حين
يعنی سبع سنين وقال فتول عنهم حتى حين يعنی الى يوم القيمة وقال
ولكم فی الارض مستقر ومتاع الى حين يعنی الى انقضاء الاجل وقال
هل اتى على الانسان حين من الدهر يعنی اربعين سنة زیرا حق سبحانه وتعالی
حضرت آدم علیه السلام خلق ایدوب قرق سنه نفخ روح اتمدی پس
شیء مذکور قبیلندن اولمدی وقال تمتعوا حتى حين يعنی ثلثة ايام انتهى
فیروزآبادی دیدی که حين دهر معناسنه در یاخود اول وقت مبهمدن عبارتدر که
جمیع ازمانه صالح اولور خواه طویل خواه قصیر سنه اولور دخی زیاده اولور
وکاهی قرق سنه کاهی یدی سنه کاهی ایکی سنه کاهی آلتی آی کاهی ایکی آی

[يقال ... الضيف اذا اعطاه الطعام فی وقت مخصوص ... منه ... وحينئذ جمع الحين ... منه]

وكاهی هر صباح ومسا وكاهی يوم القيمة وكاهی مدت معنا لرنده استعمال اولنور
قال الله سبحانه فذرهم حتی حين يعنی حتی ينقضی المدة التی امهلوها
انتهی اجل جيمك فتحيله مثله وجيمك سكونی ايله تصديق اداتی در نعم كبی وتصديق
مقامنده نعم واستفهام جواب مقامنده اجل مستحسن در و لفظ اجل برشيئك
مدتنده عبارت در يقال ابن آدم قصير الاجل طويل الامل يوثر العاجل ويذر
الآجل كذا فی الاساس آجال اوان م مثله اونچ جمعه آصلی آءونة در زمان
ازمنة كبی فلان يفعل كذا آونة ديرلر بركمسنه برعملی كاهی ايشله يوب كاهی ترك ايلسه
آبان م همزه نك كسری وبانك تشديديله وبرشيئك اوقاتينه دخی ديرلر جمعه
ابابين قال ابن الاعرابی قدهم متی قبل ابانه الهرم وهی اذا قلت كلی قالت
نعم صحيحة المعدة من كل سقم لو اكلت فيلين ما تخشی البشم ويقال اطلب الخبز
فی ابانه وخذ بر بانه دهر مثله ونزول معنا سنه دخی كلور وزمانه شديده
دهر دهارير ودهر داهر وجمعه دهور وفی الحديث لا تسبوا الدهر فان
الدهر هو الله لانهم كانوا يضيفون النوازل اليه فقيل لهم لا تسبوا فاعل ذلك بكم
فان الفاعل هو الله تعالی والدهری بفتح الذال الملحد والدهر بضم الدال المسن
كذا فی المغيث المنسجم حرش سبت سبات مسند ودخی دهر معناسنه در
الازلم الجذع وعوض ناميست روزكاردا فيروزابادی ديدی كه اول دهر
شديده كثير البلاء اوله اكا الازلم الجذع ديرلر وعوض ضادك حركاتی ايله
ابد معناسنه مبنی ونفيه مخصوصدر لا افعله عوض العائضين ای ابدا ومضاف
اولدقده معرب اولور ودهره عوض تسميه اولندوغی دهرك برجزوی كجدكجه
اكا جزو آخر عوض اولديغی ايچوندر وفی الاساس لا افعله عوض العائضين
ای دهر الداهرين حقب حا وقافك ضمه لريله مثله وقافك سكونيله سكسان
يل وبعضيلری دخی زياده يه اطلاق اولنور ديديلر جمعه احقاب حقبة
مثله جمعه حقب برهة بانك ضمی وفتحيله مثله وزمانك برقطعه يه
دخی ديرلر سنبة مثله وآخرنه تا الحاق ايدوب سنبة دخی ديرلر يقال
سنبة دخی ديرلر پاره از روزكار كذا فی الصراح ما مينی ديدی كه سنبة
وسنبة وسنبة پاره از زمان منون ميمك فتحيله مثله وموت معناسنه
دخی كلور زيرا من دن ماخوذدر قطع معناسنه موت دخی قطع مدد ونقص
عدد ايدر ولدكی احسانه چوق منت ايدن كمسنه يه منون ديرلر مؤنث در
وواحد وجمعی بردر عصر عينك فتحی وصادك سكونی وعينك ضمی
وصادك سكونی وعين وصادك ضمه لريله مغلك وكيجه وكوندوز واخشام وصباح
عصران ديرلر جمعه اعصار واعصر وعصور زمن مثله جمعه ازمان
زمان مثله جمعه ازمنة وازمن دخی كلور وزمن وزمان لفظلری
وقتك قليل وكثيرينه اطلاق اولنور وعن علی رضی الناس بزمانهم اشبه

منهم



منهم بآبائهم ترجمه خلق را نيست سيرت پدران همه برسيرت زمانه روند
دوستنه انكه زمانی مانواخت دشمننه انكه زمانه فكند وقال الاخر سر بسر
خلق جهان مانند وزنده ای پسر بستنه از صديقی مانندهٔ جد وپدر صرف
كردش روزكار وزمانك تقلبات وحوادثی وشب وروزه صرفان ديرلر وضع
وتوبه وحيله معناسنه دخی كلور جمعه صروف ريب مثله وحاجت وشبهه
معناسنه دخی كلور جمعه ريوب فترة درنك درميان دو پيغمبر ايكی پيغمبر
ما بيننده اولان زمان كه آنده پيغمبر موجود اولميه جمعه فترات قرن قافك فتحيله
هشتاد سال وكوينده سی سال سكسان يل وبعضيلر اوتوز يل ديرلر وقافك
كسريله همسن وشجاعتده مساوی اولان كمسنه لره اطلاق اولنور وهمسن
اولان جماعته اقران ديرلر واهل زمان واحده دخی اقران ديرلر جمعه قرون سنة
سال يل آصلنده قحط واقع اولان يله وضع اولنوب صكره هر يله اطلاق اتديلر
ويا غمور ياغمديغندن اوت بيتميين سنه يه السنة الشهباء ديرلر وسنة آصلنده
سنهة يا سنوة در تصغيرنده سنيهة وسنية دخی ديرلر جمعه سنون وسنوات
وسنهات دخی ديرلر سنة جالفة وجليفة سالی كه مالی ملوك كند يقال اصابتهم
جليفة عظيمة وهی السنة ويقال من استوصل بالجلويف استوصل بالخلويف
ان مع العسر يسرا مضمونته قريب در حول مثله وطفلك برياشنه كيرمسنه دخی
ديرلر وقوت وحيله ودوجرع معناسنه دخی كلور جمعه احوال حول كريت ومجرم
تمام سنه وفی الاساس اقمت عندهم شهرا كريتا ای تاما ومرت علينا سنة
كريت ای تامة وتجرم العام والشتاء والصيف ای تصرم وجرمناه ای قطعناه
واتممناه وعام مجرم وتجرمت السنون مضت وتجرمت الليلة ذهبت
سنة جماد سالی كه دروی هيچ چيزی نبارد نا قجاد ديرلر سودی اولمسه
ورجل جامد الكف وجماد الكف وجماد الكف ای بخيل وله عين جمود قليل
الدمع وبخيله بددعا مقامنده جماد له ديرلر يعنی منقبض الحال اولسون وحماد له
مرحله ايله خير دعا مقامنده استعمال اولنور ومجرور واقع اولديكه حمادها
حماد ولا تقولوا لها ابدا اذا ذكرت حاد كه ضميری مؤنث خمره راجعدر كه مراد
خمره دعا وبددعادن نهی در عام حجة سال اندك باران وتقول ما انت
الا جاحة وجحد وجحد وجحدة ای قليل الخير وجحد عامنا حجة مثله وبركوزه
حج اتمك اسيدر مكی شوال دن در قياس حانك فتحيله در جمعه حجج عام
آصلنده عوم در مثله وبريللق قورومش اوته تبنت عامی ديرلر جمعه اعوام
العالم امسال بو يل عاما اول پار سال كچن يل لفظ عامك استعمالی كثير
اولمغله لفظ اول ايله توصيفه مخصوص قيلندی لهذا شهرا اول حولا اول
سنة اولی ديمزلر القابل سال آينده كلجك يل وكله جك كيجه يه ليلة قابلة
ديرلر فصل يك فصل از فصول چهارگانه فصول اربعه دن برفصل آيرمق

وقطع وبيان معناسنه دخی کلور جمعه فصول ربیع بهار عند العرب ربیع ایکی در ربیع الاول اول وقت در که آنده ماننات بتر وشکوفه لر آچیلور وربیع ثانی اول وقت در که میوه لر رسیده اولور واکثر عرب سنه یی آلتی حصه اعتبار اتدیلر ایکی ای ربیع الاول وایکی آی صیف وایکی آی قیظ وایکی آی ربیع الثانی و ربیعك جمعی اربعا واربعه کلور نصیب آنصبا وآنصبه کبی وبهار وقتنده یاغان یغموره دخی ربیع دیرلر و ربیعك نسبتی ربعی کلور صیف تابستان یای کونی وایام صیفده یاغان یغموره دخی دیرلر و زیاده اسی اولان ایام صیفه صیف صایف دیرلر وقتنده وجوده کلن ولره صیفی دیرلر وصیفده واقع اولان اسی یه قیظ دیرلر وقاظ بالمکان دیرلر ایام صیفده برمکانده اقامت اتسه واول مکانه متقیظ اطلاق اولنور وقاظ یومنا اشتد یومنا اشتد حرّه وفی الشامی القیظ گرمی گرم حمارة القیظ وغرته وصرته سختی گرمای تموز حمر ماده سنه شتر ماخوذ اولمغله موتث آحمر دیرلر شدیده وسنة حمراء دیرلر شدیده معناسنه وغرة دخی بو وجه اوزره استعمال اولنور وغرة الشمس شمسك شدة حرارتی برکسنه ده تاثیر اتسه صره دخی بو وجه اوزره در خریف تیر ماه کوز فصلی فارسیده پاییز دخی دیرلر حرف دن ماخوذ در میوه جمع ایتمك معناسنه فصل مزبور میوه جمع ایدجك وقت اولمغله خریف تسمیه اتدیلر وکاه اولور که خریف دیرلر و بوتون سنه یی مراد ایدرلر شتاء زمستان قیش فصلی مبرد دیدی که شتاء شتوتك جمعیدر وشتانك جمعی آشتیه و نسبتی شتوی کلور صبارة الشتاء وصنابره وعنبرته سختی سرماء زمستان صبر ماده سنه شتر ماخوذ اولمغله داهیه یه ام صبور وام صباب وسیاه طاشلو موضعه ام صبار دیرلر شتوة مثله مشتا مثله شهر یك ماه برای جمعه شهور واشهر آشهر معلومات میان دوعیه ایکی بیرام اراسی زمان جاهلیتده شهورك اسماسی بونلردر که ذکر اولنور مؤتمر ناجر خوان وبصان وولصان حنین وحنین رنی اصم ومنصل الاسنة ومنصل الال والشهر الحرام عاذل ناتق وعذل ورنه برك که مؤتمر محرمك اسمیدر وعلی هذا الترتیب غرة اول ماه هر آیك ابتداسی وهر شیئك اولینه وایو سنه دخی دیرلر و آیك اولندن اوچ کیجه یه غرر الليل وبيشا نیسنه درهمدن بویوجك بیاض اولان فرسه اغر دیرلر وديت جنينه غرة اطلاق اولندوغی آدمیده اول واجب اولان دیة اولدیغی ایچوندر جمعه غرر منتصف الشهر نیمه ماه آی اورتاسی محاق آخر ماه آیك آخری که اوچ کوندر محق دن ماخوذ در تنقیص وازاله معناسنه ودخی عرب هر آی ده اوچ کونه ایچون بر اسم وضع اتدیلر ثلث غرر وثلث نفل وثلث تسع وثلث عشر وثلث بیض وثلث درع

وثلث



وثلث ظلم وثلث خنادس وثلث دائ وثلث محاق سرار سینك فتح وکسری ایله مثله وبعض نسخه ده شب بیست ونهم ایله تفسیر اولندی یعنی آیك یکرمی طقوزنجی کیجه سی سلخ آخر روز از ماه آیك آخر کونی سلخت الشهر دیرلر برکسنه آی باشنه چیقسه وحیوانك دریسنی یوزوب چیقارمغه دخی دیرلر ومار سیاه بهر سنه برکره دریسنی چیقردیغی قابیله نه سالخ دیرلر معلوم اولکه برکسنه مثلا ماه رجبك اول کونی کتابت اتسه کتبت فی غرة رجب وایکنجی کونی کتابت اتسه کتبت لليلتين خلتا واوچنجی کونی کتابت اتسه لثلث ليال خلون دیمك کرك تا اوننجی کوننده لعشر ليال خلون آنده صکره لاحدی عشرة ليلة خلت دیمك کرك تا العشرين ليال خلون اندن صکره لعشر ليال بقين من شهر رجب دیمك کرك کذلك خمس ليال بقين وليلتان بقيتا وليلة بقيت من شهر رجب واکر شهر رجب تمام اولدقدن صکره کتابت اتسه کتبت فی عقب شهر رجب یاخود فی عقبان شهر رجب دیمك کرك عینك فتحی وقافك سکونی ایله واکر شهر رجب دن بر آن باقی قالرقن کتابت اتسه کتبت فی عقب شهر رجب دیمك کرك عینك فتحی وقافك کسری ایله وفی المثل عش رجبا ترعجبا مورودی بودرکه حرث بن عباد بن قیس بن وفرت اولدقن بعض نساسی تطليق ايدوب مطلقه اولان خاتون زوج آخر تزوج اتدکه زوج ثانی یه اکرامده اول مرتبه مبالغه اتدیکه حرث مرقومه بر اکرامك عشر عشیرین ایتمش ایدی چونکه زوج ثانی حرثه راست کلدی زوجه سندن عظيم خوشنودلق اظهار اتدی وحرث اول وقتده بو مثلی ایراد اتدی مخفی اولمیه که علماء ادب مثل مذکورك معناسنده اختلاف اتدیلر ابو الحسن الطوسی دیدی که عش رجبا بعد رجب تقدیرنده در وبعضیلر دیدی که رجب لفظی سنه دن کنایه در زیرا رجب سنه نك حدوثی سببی ایله حادث اولور واولکمسنه که بر سنه کامله ده اولان حالات وتبدلات فصولی ملاحظه اتدکده سائر سنه لری دخی آکا قیاس ایدر پس سنین کثیره دن عبارت اولور عش دهرا ترعجبا قوه سنده اولور بوشبه اولمیه که دنیاده عیش مقدور بشر اولمغله عش امری صحیح اولمز زیرا صیغه امر اختیاری اولان نسنه ده صحیح اولور لهذا مثل مذکور شرط معناسنی متضمن در دیدیلر که ان تعش تقدیرنده اولور نته کم ذوقی اکرمك عبارتنده بیان اتدیلر برآء نخست شب از ماه جوهری دیدیکه قمر اول کیجه ده شهر دن بری انیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی بعضیلر آیك آخر کیجه سیدر دیدیلر وفی الاساس تقول اسعد الناس البراء كما ان اسعد الليالي البراء وهی آخر ليلة من الشهر قال لانه سعيدا لا يكون غنتا كما ان البراء لا يكون نحسا انتهى والعنش اللئيم مخيره ناحی وانیسی روز از ماه ابو الغوث دیدی که مخیره

هر ایك كیجه سیدن مع یومه نیراكندودن صكره كله جك آییك نحرنه واقع اولمغله
ناحراطلاقی صحیح اولور جمعی نواحر كلور وفی الاساس ومن المجاز جاء فی نحر النهار.
ونحر الشهر وناحرته ونحيرته وماأراه الا فی نحور الشهر ونحايرها ونواحرها المحرم
ماه محرم آی كه شهور عربیه نك ابتدا سیدر اكثریا الف لام ایله استعمال اولنور
هر سنه نك اولی همیشه بو آی اولدوغنه اشارت ایچوندر پس الف لام عهد خارجی
ایچون اولور صفر ربیع الاول شهر ربیع الآخر جمادی الاولی جمادی الاخرة رجب
شعبان شهر رمضان شوال ذی القعده ذی الحجه معلوم اوله كه عرب
اسماء شهوری لغت قدیمه دن نقل وهر برینه بر اسم وضع اتدكلری وقتده هر شهرك
بولندیغی زمانه قیاس ایله اعتبار اتدیلر وربیع الاول وربیع الآخر ورمضان
اولرینه لفظ شهر كتوروب سائرلرنده ترك اولندوغی شهور ثلثه مذكوره ده
التباسی دفع ایچوندر زیرا ربیع فصول اربعه دن بر فصله دخی اطلاق اولنور.
ولفظ رمضان حرارتدن قزمش طاشه دخی دیرلر معلوم اوله كه وقع رمضان
فی الاوات دیوب عشر اخیری مراد ایدرلر زیرا رمضان شریف یكرمی یی تجاوز
اتدكده واو ایله مذكور اولور احد وعشرین اثنی وعشرین كبی الخ وقع الشهر
فی الاثنین دخی بو مقامده استعمال اولنور كمر ادعشرین لفظنك آخرنده اولان
ین لفظیدر كه یكرمی دن اوتوزه وارنجه متكرر اولور ومن امثال العوام اذا وقع
رمضان فی الاثنین خرج شوال من الكمين والظاهر عندی ان یقال فی الینین
فكانهم قلبوا الیاء الاولی همزة فقالوا ائنین. وبو عبد فقیر بر یك عشر اخیر
رمضان ایچون اولیا دنعمدن برینه تحریر اتمش ایدیم كه نهی بك اینات
رمضان وواواته مقرونا بسلومة كافات اعضانك الخ وظرفا بو اسلوبه
رعایة ایدوب صادات بن دیوب صلوات وصلوة وصیام مراد ایدرلر وشینات
احوال دیوب شوق وشكر وشعر وشغل مراد ایدرلر قال كتبت وشینات
حالی. غلبن الی سید جل عن مشبه. فشوقی الیه وشكری له وشعری فیه وشغلی
وقال الصفدی كتبت لمولی نات داره وسینات حالی وقفت لدیه فسعیی
الیه سموی به سؤالی عنه سلامی علیه وقال ایضا كتبت ودالات حالی
كما تراها الی سید لراخنه دعائی ودمعی ودائی ودائی له وعلیه وفیه ومنه
وابن سكره بر یعمو حلی كونه بر دوستنه تحریر اتدی یوم مطیر وعندی
من حوائطه سبع اذا القطر عن حاجاتنا حبسا حروف كافاتها فيها
مقدمته اذ انلها الغنی ذو اللب اودرسا. كن وكیس وكانون وكاس طلا
بعد الكباب وكس ناعم وكسا. فلو مطرت البحار الدهر لم تری فوله انجحف
هذا الیوم بی واسا. وحریری مقاماتده وجه آخر ایله روایت اتدیكی بو كتابمزك
بر محلنده اشارت اولنمشدر وابن مسعود كافات ثمانیه اعتبار ایدوب دیدی كه
وكم لیلة فی شهر كانون بتها. اعانق من خدنی بها الدعص والغصنا. جمعت

من



من
الكافات بینها ثمانیة. فما شئت من مرآة ابتی حوی الحسنا كرانا. وكیزانا وكیسا
وكا عبا. وكاسا وكوبا والكفا جدیدان شب وروز كیجه وكوندز كه همیشه
تجدد ده در ملوان مثله همیشه حوادث ایله مملو اولدقلری ایچون ملوان تسمیه
اولندی دائبان مثله دأب دن مأخوذ در لیل ونهارك تعاقب عادتلری اولمغله
دائبان تسمیه اولندی قال المص فی الاساس یقال للملوین الدائبان وتقول
قلبك ثابت وفودالك شابیان وانت لاعب وقد بك الدائبان
لیلة بك شب بر كیجه جمع لیل ولیال ولقد احسن من قال فی طفیلیه اراك
الدهر تطرق كل دار كما راته یحدث كل لیلة قطعه پاره ای شب كیجه دن بر حصه
وهر نسنه دن بر پاره یه دخی دیرلر جمعی قطع قافك كسری وطانك فتحیله وطانك
سكونیله كیجه آخرنده اولان ظلمته دیرلر جهمه ای اول شب تاجهاركی وفی
الاساس خرج فی جهمة اللیل وهی قریب من السحر وفی الصحاح الجهمة بالضم
اول مآخر اللیل دیجخ پاره نخستین از شب زلجه پاره واپسین از شب
زلفه مثله آصلنده لیل دن اوكی حصه در جمعی زلف زلفات دخی كلور
هزیع مثله طائفه مثله وهن نیم شب نصف اللیل موهن مثله واساس
البلاغه ده آتیته وهنا وموهنا بعد ساعة من اللیل دیدی بهره مثله
جمعی بهر سحر سحرگاه سحر وقتی یعنی وقت طعام مده اول اولان وقت
لقیته سحر دیرلر اكا بو سحر ملوق اولدرمعنا سنه تنوین داخل اولمز زیرا غیر
منصرف در التحریدن معدول ومعرفه اولدوغیچون جمعی اسحار اللیلة
امشب بو كیجه لیلة غد فردا شب یارینكی كیجه البارحه دونكی كیجه
برحدن مأخوذ در زوال وانتقال معناسنه برنح آصلنده صیدك صانع
طرفندن جیقوب صول طرفه كچمه سنه دیرلر وسنح آنك مقابلی در وعرب سانح
ایله تفاؤل وبارح ایله تشاؤم ایدرلر وصیده آتدقلری اوق اصابت ایدیا یسه
مرحی اصابت اتمزایسه برحی دیرلر البارحة الاولی بر دونكی كیجه
اوكی كیجه لیلة السذق شب سذق یلدا دركه ماهك اون دردنجی
كیجه سیدر كه كفار اول كیجه یه تعظیم ایدوب عظیم آتشلر یاقارلر لیلة الوقود
دخی دیرلر لیلة القدر شب بیست وهفتم از رمضان. رمضان شریفك
یكرمی یدنجی كیجه سی لیلة القضا شب حكم برات كیجه سی یوم روز كون
وكاهی یوم دیوب شدة مراد ایدرلر ایام العرب دیرلر وقایع عرب معناسنه
جمعی ایام آصلنده ایوام ایدی ریاشی دیر ایدی كه هر كجن بر غمه مبتلا
اولسم ابو العتاهیه نك شو بیتنی تكرار ایدردیم غم بنده نائل اولور
هی الایام والغیر وامر الله ینتظر اتیاس ان تری فرجا فاین الرب والقدر
نهار مثله معلوم اوله كه لفظ نهار عذاب وسراب كبی جملتین بلكه جمع
قلة ایله جملتسه انهر. وجمع كثرت ایله جملتسه نهر كلور. كما قال جمعه.

نهر فیروز آبادی دیدیکه واضح نهار ووضح بیاض صبح معناسنهدر قال الحریری فی المقامة الحضرمیة فلما اسفر الفاضح ولم یبق الا واضح اکثر شراح دیدیلرکه فاضح اسماء صبحدندر لیلده مستور اولان اشیایی رسوای واظهار ایتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی وواضح ظاهر وبین معناسنهدر فتح بهی دیدیکه واضح صباح ییلدوزی تعبیر اولنان کوکبدر زهرهدن عبارتدر ابن سینا دیدیکه خمسۀ متحیرهدن بر کوکبدر که منازل قمردن بر کوکب مضیئه مقارن اولسه اکا واضح دیرلر نحر النهار اول روز کوندوزك ابتداسی نحر آصلنده موضع القلادهیه اطلاق اولنور وموضع قلادهده سائر اعضایه نسبت مقدم اولمغله اول روزه اطلاق اتدیلر ابو الغوث دیدیکه هر آیك آخر کوننه نحیره دیرلر که جمله آیك نحرنده واقع اولدی وغیجوت صدر النهار مثله وجه النهار مثله یوم صحو روز بی میغ بولوتسز کون یوم مصحح دخی بو معنایهدر وفی الاساس یوم مصحٍ وهذا یوم صحوة وصح النهار ذهب سحابه واضاءت شمسه اصحیان روشن صفوان روز صافی وسرد وفی الصحاح یوم صفوان اذا کان صافی الشمس شدید البرد مدجن تاریك ابر میغ ودجنه ظلمت معناسنهدر وفی الاساس تقول جعل الدجنة جنة وهی الظلمة ابو زید دیدیکه دجنه غیم مطبق معناسنهدر یوم دجن ویوم دجنة دیرلر وصف واضافت ایله کذلك لیلده دخی استعمال اولنور قاتم کرفته مکدر زیرا قتام توز معناسنهدر غایم میغ ناك راح بادناك ریح خوش جوهری دیدیکه یوم داخ دیرلر شدید الریح معناسنه واکر طیبة الریح اولورسه یوم ریّح دیرلر وفی الاساس یوم راح ولیلة راحة وتقول هذه لیلة راحة للمکروب فیها راحة مطیر بارنده خدر نمکین رطوبتلکه جیدلك تعبیر اولنور جوهری خدر مطر معناسنه یوم خدر ای ندی ولیلة خدرة دیدی اساسده دیدیکه لیل مخدر وخداری مظلم وخدر النهار اذا لم یتحرك فیه ریح ولم یوجد فیه روح طلق نه کرم ونه سرد صحاصح یوم طلق ولیلة طلق دیرلر صووق وسائر ایذا ایدن نسنه اولمسه دیدی قاموسده یوم طلق عبارتی لا حر ولا قر ایله تفسیر اتدی ولیلة طلق وطلقة دخی دیرلر ایام معتدلات ومحتدمات روزهای سخت کرم ویوم محتدم شدید الحر یقال احتدمت النار التهبت یوم جرید واجرد روز تمام وفی الاساس مضى علیه عام اجرد وجرید وسنة جرداء کاملة متجردة من النقصان ومارأیته منذ اجردان وجریدان ای نهاران کاملان یوم محت وحمت وابت وآبت سخت کرم یوم دفیء روز کرم اسی کون یوم قر روز سرد صووق کون یوم معتدل روز میان نه زیاده صووق ونه زیاده اسی کون یوم عصیب روز سخت زحمتلو شدید

کون



کون ویوم عصبصب دخی بو معنایهدر وعصب ماده سی اکثریا شدت معناسنی متضمن اولمغله آج اولان کمسنهیه معصوب دیرلر یقال فلان خاف منصوب وجیران معصوب یوم عسیر روز دشوار مشقتلو کون یوم عبوس روز ناخوش شدتلو کون قمطریر مثله لیل دامس شب تاریك مظلم کیجه داجی دخی دامس معناسنهدر وفی الاساس لیل داج دامس ملتف الظلام قد دجا بعضه فی بعض ای دخل ویقال لیل دامس ونهار شامس دجوجی مثله لیل ضارب وغاض سخت تاریك وفی الصحاح الضارب اللیل الذی ذهبت ظلمته یمینا وشمالا وملأت الدنیا واغضی اللیل اظلم ولیل مغض لغة قلیلة واکثر ما یقال لیل غاض ولیلة غاضیة ای مظلمة ونار غاضیة ای مضیئة من الاضداد وفی الاساس لیل مغض ای مظلم لیل مقمر شب ماهتاب وفی المثل اللیل طویل وانت مقمر تأنی ایله امر وقتنده ضرب اولنور کافر شب تاریك یقال کفر اللیل بظلامه ولیل کافر لیل اغضف شب چند در شب اندر دوازی وفی الکتب المبسوطة اغضف اللیل اظلم واسود لیل الیل ولائل ولیلة لیلاء شب تاریك وکویند سخت تاریك یوم ایوم روز روشن آیدنلق کون لیل اسحم شب سیاه قاره کیجه اللیالی المحمقات شبهاییکه ماه تابد اول لیالی بیض که قمر سحاب ده اولمغله نظر ایدن کمسنه صباح اولدی ظن ایدر کویا اول کمسنهیی حمقه نسبت ایدر لیل التمام دراز ترین شبهادر سال ویقال اخبی لیل التمام والتمام بالکسر والفتح قال امرء القیس فبت اکابد لیل التمام والقلب من خشیة مقشعر ولیلة بدره دخی لیلة التمام والتمام اطلاق اولنور قالی امالی ده دیدیکه لیل التمام کسر ایلهدر والف لامسز ذکر اولنمز لکن ولدده کسر وفتح والف لامی حذف جائزدر ولد الولد للتمام وتمام دیرلر وبوایکی موضعدن غیری فتح ایلهدر البته یوم یوم هر روز هر کون الیوم امروز بو کون الف لام عهد خارجی ایچوندر امس دی دونکی کون اجتماع هم ساکنینی دفع ایچون آخری مکسور قیلندی واوزرینه الف لام داخل اولدقده یاخود نکره قیلندقده یاخود مضاف اولدقده بالاتفاق معرب اولور معنی الامس المبارك وکل غد صار امسا ومضى امسنا کبی لکن اکثر عرب معرفه اولدقده مبنی وبعض عرب معرب ایدرلر ودخی معلوم اولکه امس وغد وبارحة وکیف واین ومتى واى وما وعند لفظلرینك کذلك اسماء شهورك واسماء ایام اسبوعك تصغیرلری اولنمز الا لفظ جمعه اول من امس پریر دونکی کوندن مقدم اولان کون غد فردا یارینکی کون بعد غد پس فردا یارندن صکره اولان تباشیر الصبح آغاز سپیده دم صباح یرینك اول آیدینلغی وهر شیئك اوائلنه دخی دیرلر واصلنده بشر لفظنك

مصدری اولان تبشیردن مأخوذدر زیرا هر شیئك اوّلی اول شیئ ایله تبشیر
حکمنده در عَمُودُ الفَجر دوشنایی سپیده دم صبح صادق وفی الحدیث
وقت الفجر اذا انشق عمود الصبح بَلجه مثله فَلَق بامداد صباح صکریع
فَرَق فَتَق دخی بو معنایه در یقال انصدع الفجر وطلع الصدیع وهو
الفجر وفی الاساس سطع الفرقان وهذا أبْيَنُ من فرق الصبح وفلق
الصبح وانظر الی فتق الفجر وهو انشقاقه انتهی بُکره مثله وقت طلوع
فجرده بر عمله شروع ایتمکه بکور دیرلر اتیته بکرة دیرلر باکرًا معناسنه واکر
معیّن بر کونك صباحی مراد اولنسه اتیته بکرة دیمك کرك زیرا غیر منصرفدر
صُبح متو صباح مثله شمیط دخی بو معنایه در وفی الاساس ومن المجاز
طلع الشمیط ای الصبح فَجر وغدوة وغداة مثله قال المیدانی فی الهادی
یقال اتیته غدوة بی تنوین نزدیك وی آمدم بامداد وغدوة بامدادی ای
بامدادها وهمچنین سحر وسحرًا وبکرة وبکرةً انتهی الغداة امروز بامداد بو کونك
صباحی غداة غدٍ فردا بامداد یارینکی کونك صباحی ضحی قصر ایله چاشتگاه
قوشلوق وقتی ضحوة مثله معلوم اوله که لفظ ضحی ضحوة لفظنك جمعیدر
دیوب بعضیلر مؤنث وبعضیلر وقت مذکورك اسمیدر دیوب مذکردر دیدیلر
واکر معیّن بو کونك قوشلوغی مراد اولنسه تنوینسز ضحی دیرلر وضحاء
مد ایله ارتفاع نهار وقتنه دیرلر ووقت مزبورده اکل اولنان طعامه
ضحی دیرلر تَوَنُّق الضحی روشنی چاشتگاه راد الضحی وکبر الضحی بلندی
اوفی الاساس رقیته راد الضحی وهو وقت ارتفاع الشمس عند الخمس
الاول من النهار وانبساط ضوءها وذلك شباب النهار وایضا لقیته
کبر الضحی وهو وقت ارتفاعه انتهی ظُهر وقت نماز پیشین اویله نمازینك
وقتی که زوالك عقیبیدر ظَهیرة مثله آصلنده هاجره یعنی حرارتك اشتدادی
وقتنه دیرلر اظهرنا دیرلر سرنا فی وقت الظهر معناسنه جمعی ظهایر قائله
مثله قایله میانه روز قیلوله میان روز خفتن کذا فی الصحاح وفی الشامی
القایلة نیم روز وفی الاساس شرب القیل وهو شرب للقیل وهو شراب
القایلة وهو نصف النهار رواح پس از نماز پیشین اویله نمازندن صکره
اولان وقت عصر وقت نماز دیکر ایکندی نمازینك وقتی قصر پس
انان وفی الاساس جئت قصرًا ومقصرًا وذلك عند دنو العشی قبیل
العصر واقبلت مقاصیرًا لعشاء وفی الصحاح قصرا الظلام اختلاطه وکذلك
المقصرة والجمع مقاصیر ویقال اتیته قصرًا ای عشیًا مغرب وقت نماز شام
اخشام نمازینك وقتی مسا مسا شبانگاه کیجه وقتی مُسی امسیة دخی
مسا معناسنه در وفی الاساس اتیته مساء امس ومُسی امس واتیته امسیته
کل یوم که اصبوحة مقابلی در ومساء لفظنك تصغیری مسیانًا کلور وفی القاموس



وجاء مسیانات ای مغیربانات که مغیربان مغرب لفظنك تصغیریدر اَصیل پس
از نماز دیکر ایکندی نمازندن صکره وفارسیده آفتاب زرد دخی دیرلر یعنی کون
صاباردیغی وقت محکم الزای ورجل حسیب معناسنه دخی کلور جمعی آصال
واُصُل واصایل واُصلان طفل مثله طفل بالفتح تاریکی در آوردن شب
یقال طفل اللیل اذا اقبل ظلامه وتطفیل اللیل میلها الی الغروب وطفل بالتحریك
بعد از نماز دیکر کذا فی الصحاح عشا وقت نماز خفتن یاتسو نمازینك وقتی
عَشیّة وعُشَیّة مثلهٰ جمعی عشیّات وعشایا عتمه وقت نماز خفتن
یاتسی نمازینك وقتی که شفق غایب اولدقدن صکره داخل اولور ابن الانباری
عتمه تسمیه اولندوغی وقتی مؤخّر اولدیغی ایچون صلوة العتمه دیدیلر دیدی
عتم حاجته واعتمه وعتم القری واعتم دیرلر تأخیر اولنسه لر قال الشاعر
یهجرقوما نظم اذا غاب عنکم اسود العین کنتم کرامًا وانتم ما اقام الایم
نحدث رکبان الحجیج بلومکم وتقری به الضیف اللقاح العواتم اسود
العین برجبلك اسمیدر یعنی جبل مزبور مکانندن زایل اولدقده سز کرم
صاحبی اولورسز ومکانندن ثابت اولدقچه سز لئیملرسز وسایر قبایل سزیك
لومکزه مشغول اولملغله دوه لرینی حلب ایتمکه وقتلری اولمدوغندن اخشام
اولدقده ضیف کلوب دوه لریك سودلرینی حاضر وحلب اولنمش بولوب
مرادی حاصل اولور که دوه لری حلب وضیافت ایدرلر پس سزلك لومکز اضیافك
اکرامنه سبب اولور معلوم اوله که یومك اوّلنه فجر بعده صباح بعده غداة
بعده بکره بعده ضحی بعده ضحوة بعده هجیره بعده ظهر بعده رواح بعده
مسا بعده عصر بعده اصیل بعده عشاء اوّل بعده عشاء اخیر که
شفقك غیبوبتی وقتیدر اطلاق ایدرلر یوم السبت روز شنبه حکایت
اولندی که خلفاء ماضیه دن بیری برادرینك دیار آخردن جمعه کون
کلمه سینه منتظر ایدم یوم مذکورده کلیوب سبت کونی کلدی ملاقی اولدقلرنده
برادری ایله معانقه ایدوب دیدی که شعر تحیرت الیهود السبت عیدًا
وقلنا فی العروبة یوم عید فلما ان طلعت السبت فینا لطلت لسان محتج
الیهود یوم الاحد روز یکشنبه یوم الاثنین روز دوشنبه یوم الثلثا
روز سه شنبه جمعی ثلوثاوات کلور یوم الاربعا چهارشنبه جمعی
اربعاوات کلور اربعا سیبویه دیدی که لسان عربده افعلاو وزنی اربعادن
غیری استماع اولنمدی ابوحاتم ابوزیددن آرمدا لفظنی نقل ایتدی
رماد عظیم معناسنه جوهری رمدداء کسر ومد ایله وآرمداء رماد معناسنه در
دیدی یوم الخمیس روز پنجشنبه جمعی اخمسه کلور یوم الجمعه روز آدینه
جمعی جُمعات کلور معلوم اوله که جمعه لفظی خارجده قرآنده میمك سکونیله در
وضمّی دخی جائزدر وقرآنده میمك ضمّیله در وسکونیله شواذدندر کذا قیل

عروبه یوم الجمعه معناسنه در ذوقی دیدی که لفظ عروبه یوم جمعه یه علم اولمغله
الف لام داخل اولمز ویوم جمعه ده بر قوم حضردن بادیه یه نقل وآنده اقامت
اتدکلری ایچون یوم جمعه یه عروبه تسمیه اتدیلر یعنی یوم تعرب القوم فیه
وتعرب بادیه یه نزول معناسنه در شریشی دیدی که یوم جمعه یه عروبه
تسمیه اولندوغی یوم جمعه یوم حسن اولدیغی ایچوندر زیرا یوم مزبوری
عربلر موسی در یقال جاریة عروب ای حسن ولفظ عروبه یه کاهی
الف لام داخل اولور کاهی دخول جائز اولمز فی وفا ابادی کلامی شریشی
قولنه مناسبدر زیرا دیدی که عروبة وباللام یوم الجمعة انتهی لکن ابن
ابی العروبه یه الف لام داخل اولمق واجبدر دیدی ترکی خطادر نتهکیم سیبویه
تصریح اتدی قال الشاعر فی العید زادوکان یوم عروبة یا فرحتی بثلثة
الاعیاد اسبوع بر هفته بر هفته که متوالیة یدی کونده عبارتدر جمعه
اسابیع یوم عاشورا روز دهم از محرم شهر محرمک اونجی کونی
عشورا دخی دیرلر نیروز روز نخستین از بهار ایام بهارك اوکلی
کونی که آفتاب اول حمله تحویل اتدیکی کوندر نوروز مثله مهرجان
مهرکان مهر ماهك اون آلتنجی کونی فرس عادتی اوزره اول کون
عید ایدرلر وفی یدون ضحاك اول کونده غالب اولمشدر عید جشن
بیرامدر مطلقا لکن عید لفظی اطلاق اولندقده مسلمانلر بیرامی مراد اولور
وعوددن مأخوذ اولمغله هر مکرر شیئه اطلاق اولنور جمعه اعیاد
عید الفطر عید روزه کشادن اوروج آچاجق بیرام عید الاضحی
عید قربان قربان بیرامی اضحیه یوم اضحی ده ذبح اولنان شاته دیرلر
اصمعی دیدی که آنده دورت لغت واردر اضحیه اضحیه جمعلری اضاحی
کلور ضحیه جمعی ضحایا کلور اضحاة جمعی اضحی کلور که یوم اضحیه یه
بو اسم ایله تسمیه اولندی فرا دیدی که اضحی مؤنثدر مذکردر دینلر
یوم اعتباریله در دیدیلر ضحی بککبش دیرلر یوم اضحی ده وقت ضحی ده ذبح
ایلسه صکره استعمالی کثیر اولوب مطلقا اول کونده ذبح ایلسه دخی ضحی
بککبش دیدیلر آخر نهارده ذبح اولنور ایسه دخی یوم النحر مثله اشهر
معلومات میان دو عید ایکی بیرام اراسی یوم الترویه روز هشتم
از ماه ذی الحجه ذی الحجه آینك سکزنجی کونی یوم عرفه روز نهم از ماه
ذی الحجه ذی الحجه آینك طقوزنجی کونی الایام المعلومات ده روز
از ماه ذی الحجه ذی الحجه آیندن عشر اول عشر ذی الحجه مثله الایام
المعدودات روزهای تکبیر تکبیر کونلری که عید اضحیدن صکره اوچ
کوندر ایام التشریق مثله مدة پاره از روزکار زماندن بر حصه
جمعه مدد ساعة بر ساعت بر ساعت جمعه ساعات آنی مثله جمعه

آنات

آنات اخفش دیدی که آنات لفظنك مفردی إنی در مِعًا وامعاء کبی وبعضیلر مفردی
أنی یا اِنْو در معنی اِنَاء من اللیل وأنوات دیرلر دیدیلر ابو عبیده مفردی
أنی در نحی کبی دیدی آنیة مثله جمعه اوانی فینة مثله جمعه فینات یقال
لقیته الفینة بعد الفینة ای الحین بعد الحین ولقیته فی فینة بلو الف
ولام کما یقال لقیته الندری وفی ندری فواق فانك فتحی وضمی ایله مقدار
میان دو دوشیدن ایکی ساغم اراسی مقداری زمان ناقه نك سودینی
ساغوب فصیلنی امزیرلر که ناقه سودینی ویرسون ایچون بر ایکی مصّه دن
صکره فصیلی آییروب ینه صاغارلر بو ایکی صاغماق میاننده مرور ایدن مدته
فواق دیرلر وفی الحدیث العبادة قدر فواق ناقة ومدة مزبوره ده محه ده
جمع اولان سوده فیقه دیرلر آصلی فوقه در آمد پایانکار بر ایشك نهایتی
جمعه آماد مدی وغایة ونهایة مثله ابد هیشه جمیع زمان یقال رزقك
الله عمرا طویل الاباد بعید الآماد وتقول لا افعله ابد الاباد وابد الابید
وابد الآبدین کذا فی الاساس ابد الدهر مثله الساعة اکنون شمدی الآن
مثله آنفا بیشتر از اکنون شمدیدن مقدمجه متی کی قچان ایان مثله
مذ از آن وقت باز اول وقتدن برو منذ مثله اذ دور زمان کذشته کچن
زمانده اذا در زمان آینده کله جك زمانده دفعه یك بار بر کره جمعه
دفعات مرة مثله جمعه مرات ومرار کرة مثله جمعه کرار وکرات
تارة مثله جمعه تارات طور مثله جمعه اطوار ذات مرة دوباری
بر کره ده ذات سنة در سالی بر ییلده ذات شهر در ماهی بر آیده
ذات لیلة در شبی بر کیجه ده ذات یوم در روزی بر کونده ذات غداة
در بامدادی بر صباحده ذات عشاء در شبانکاهی بر کیجه وقتنده
حینئذ در آنکاه اول وقتده عامئذ در آن سال اول ییلده غداتئذ
در آن بامداد اول صباحده عشیتئذ در آن شبانکاه اول کیجه ده ساعتئذ
در آن ساعت اول ساعتده لیلتئذ در آن شب اول کیجه ده یومئذ
در آن روز اول کونده الساعة رستخیز قیامت کونی یوم مزبوره ساعة
تسمیه اولندیغی بغتة واقع اولدیغی ایچوندر یاخود آنده اولان حساب
بغایة سریع اولدیغی ایچون یاخود دنیا ساعتلرینك آخر ساعتنده واقع اولدیغی
ایچوندر یوم القیمة یوم الحشر ویوم الدین ویوم البعث ویوم النشور
ویوم الخروج ویوم الجمع ویوم الحسرة ویوم الندامة والحاقة والقارعة
والواقعة والطامة والصاخة والغاشیة والازفة مثله اشراط
الساعة نشانهای رستخیز قیامت علامتلری الدنیا این جهان بو جهان
ثعالبی دیدی که دنیانك کنیه سی ام دفردر قال ابن الرومی فی ابی الصقر
ولم یظلم الدنیا بأم دفر وانت فیها من ولاد الام بکرام دفر آصلنده داهیه در

واقرخنور دخی دیرلر که آصلنده صبغك كنيه سيدر دنيايی افساد وفسادجهتندن
صنبعه تشبيه ايدوب بو كنيه ايله تكنيه اتديلر اهل كوفه خنور ديديلر فيتورونده
واهل بصره خنور ديرلر مجهول وزننده زهرة الدنيا هانك سكونی وفتحی جائزدر
آرايش اين جهان دنيانك زينتی وبهجتی الاخرة آن جهان اوجهان الاولى
اين جهان بو جهان اخرى آن جهان عاجله اين جهان آجله آن جهان
رفرع ميان دو صور دنيانك فناسی ايله بعث ما بيننده اولان مدة همدة
وبرزخ مثله رفرع آصلنده نوم قليل معناسنه ايدی موت ايله بعث ما بيننده
اولان وقته اطلاق اولندی بعض نسخ كتابده ان وقت مرك تا بوقت بعث
واقع اولديغی بو معنايی تأييد ايدر لكن مصنف اساس ده بين الدنيا والاخرة
رقدة وهمدة ديديكی نسخهٔ اولى يه مناسبدر والله اعلم باب سما
آسمان فلك تذكير وتأنيثی جائزدر وهر عالی اولوب سايه دار اولانه تسميه
دخی اطلاق اولنور جمعی سموات واسميه دخی كلور خضرا مثله خضرادن
مأخوذدر يشلك معناسنه اكرچه افلاك هركز بر لونله ملون دكلدر
لكن كرهٔ نارك دخاندن نمايان اولان خضرت فلكك لونی اولمق ملاحظه سيله
بو اسم ايله تسميه اولنور كاه اولور كه سياه دخی اخضر ديرلر لهذا الوان
انسانده استعمال اولندقده اسمر مراد اولنور وقوله تعالى مدهامتان ای
سودا وان من شدة الخضرة جربا مثله اجربك مونثيدر كه جرب اصابت
ايدن كمسنه يه ديرلر فلك دخی سخنده مركوز اولان كواكب سببيله جرب
اصابت ايدن كمسنه يه تشبيه اولندی وكاهی جربی نجومه تشبيه ايدرلر قال
الكركس الخوارزمی فی رجل كريم اصابه الجرب هاشنا لدائك يا من كله كرم من
ان يقال عليل يشتكی الجربا بل روضة انبتت ارجاؤها زهرا وحيث بقطا ن
ودعت سحبا بل تلج عن مجلی وجهه دررا بل كاس فضل دهاق اظهرت حببا
خذها تلوتا وان اجبت رابعة قلنا سماء معال اطلعت شهبا ميدانی عبارتندن
مستفاد اولان بودر كه فلكه جربا اطلاقی كوكب موجود ايكن اولور كواكب مرئی اولدقده
اسمنه خلقاء ديرلر ديدی يقال صخرة خلقاء ای ملساء كحل نا ميست آسمان واه
هذا معرفه اولوب الف لام مداخل اولمز يقال صرحت كحل اذا لم يكن فی السماء غيم
رقيع آسمان نخستين اوكی فلك وسائر افلاكه دخی اطلاق اولنور وفی الحديث
من فوق سبعة ارقعة مذكر صيغه سيله تعبير اولندوغی سقف اعتباريله در
برقع قاف كسريله آسمان هفتم يدنجی قات فلك عرش تخت لسان
حكماده فلك اعظمه اطلاق اولنور جمعی عروش وفی المثل من الرفش
الی العرش اولكورك كه انكله بغدای صاوورلر ارتفع من الرفش
الی العرش تقديرنده در يعنی نازلك ايكن مرتفع اولدی صاحب عباب ديديكه
يعنی كورك ايله ايش ايشلر ايكن سرير ملكه جلوس اتدی افق كنارهٔ آسمان

فلكك



فلكك كناری آفاق مشرق جای برآمدن آفتاب كون طلوع ايدجك ير جمعی
مشارق اصح اقوال اولان بودر كه فارسيده خاور وباختر لفظلری علی طريق
الاشتراك هر بری مشرق ومغربه اطلاق اولنور دواوين فارسيه مطالعه
ايدن احبابه مخفی دكلدر شرق مثله آصلنده قرص شمس معناسنه ايدی
طلع الشرق والشارق ديرلر صكره مطلع شمسده شايع اولدی مغرب جای
فروشدن آفتاب كون غروب ايدجك ير جمعی مغارب حريری بكرمی
يدنجی مقامه ده ديدی كه مغرب لفظنك تصغيری مغيربان كلور علی
غير القياس والا قياس مغيرب در پس آخرينه الف ونون الحاقی شذوذدر
غرب مثله شرق مقابليدر آفتاب وسائر كواكبك باتمسنه غروب ديرلر
خافقان دو كنارهٔ آسمان فلكك ايكی كناری يعنی مشرق ومغرب خفوقدن
مأخوذدر غروب معناسنه كوكب خافق ای غارب پس مغربه خافق اطلاقی
حالك اسمی محلنه تسميه ومشرقه خافق اطلاقی تغليب قبيلندندر كبد
السماء ميان آسمان فلكك اورتاسی كه خط نصف النهار فرض اولنان
موضعيدر تكبدت الشمس ديرلر نصف النهاره كلسه حبكه راه آسمان
فلكده يول كبی كورونن بياض وطريق النجم جمعی حبك لكن مصنف
فا يقدم حبك لفظنك تفسيرنده ديدی كه هی الطريق واحدها حبالك
وحبيك حبالك مثله جمعی حبائك عوهق رنك آسمان فلكك لونی
بطن السماء آنچه بسوی ماست فلكك بزم طرفه اولان سطح مقعری ظهر
السماء آنچه بسوی آسمان فلكك سطح محدبی اعنان السماء درسوی
آسمان فلكك سطح محدبی وسطح مقعری مطرزی عنان السماء بالفتح
ماعلا منها وارتفع ديدی جوهری اعنان السماء صفايحها ديدی صاحب
مترجمه اعنان السماء تفسيرنده چندانكه چشم برسد از آسمان وعنان
تفسيرنده چندانكه بتوان ديد از آسمان وجمعی اعنان كلور ديدی
قوس قزح كمان رستم رستم يايی كه تركيده الكم صاغمه ديرلر
قزحه دن مأخوذدر كه حمرة وخضرة وصفرت ايله متلون اولان
يوله ديرلر وبعضيلر قزحدن مأخوذدر ارتفاع معناسنه بعضيلر قزح
سحاب اوزرينه موكل اولان ملكك اسمی وبعضيلر ملوك عجمدن بر پادشاهك
اسميدر ديديلر فارسيده كمان رستم تعبيری معنای اخيره مناسبدر وفارسيده
قا قوز دخی ديرلر نداه نداه قسطامه دخی قوس قزح معناسنه در
فارسيده سرين وسركيس ونوسه دخی ديرلر وعن النبی عليه السلام
انه قال لا تقولوا قوس قزح لكن قولوا قوس الله لان قزح من اسماء
الشيطان سيف الدوله قوس السحاب وبعضيلر قوس السماء ديرلر ايدی
وقليل المكث اولوب دائم اولمديغنه قوس قزح ديو ضرب مثل ايدرلر

قال ه فشبهت سرعة ایامهم ه بسرعة قوس تسمی بقزح ه یکون معترض فی السماء ه فاقم ذلك حتی نزح ای حتی ارتفع او بعُد مجرّة باه حاجیان حاجیلر یولی ترکیب صمان اوغریسی وفارسیده راه کهکشان دخی دیرلر که کش لفظنك جمیدر صمان چکیجی معناسنه وصف ترکیبی در مجرّه کواکب صغاردن مرکب اولمغله صمان چکلن موضعه تشبیه اولندی ومجره موضع الجرّ معناسنه در فلك سپهر مدار النجوم ایله تفسیر اولندی جمعه افلاك وفلك دخی کلور فا ولامك فتحه لریله قطب نقطه که مدار فلك بروی است برنقطه درکه فلکك دوری آنك اوزرینه در برج خانهٔ ستارهٔ کوکبك خانه سی آصلنده حصن معناسنه در جمعه بروج وابراج معلوم اوله که حکما منجمین فلکده کواکبدن قرق سکز صورت تصویر اتدیلر اون ایکی صورت منطقة البروجك اوزرنده در برج حمل برج بره که ایکی بوینوزلی قویون صورتنده درکه اوکی مغربه آردی مشرقه آرقه سی شماله ایاقلری جنوبه آغزی ایله صیرتین قاشر ثور اوکوز صورتنده درکه کوبکندن کسلمش وباشنك اوکنه صالمش جوزا برج کوزا ایکی عریان صبی صورتنده درکه بیری برینه صارلمش باشلوری شمال ومشرقه آیاقلری جنوب ومغربه سرطان برج خرچنك لنکج صورتنده در اوکی مشرق وشماله آردی مغرب وجنوبه کمال الدین دمیری دیدی که سرطان تسمیه اولنان حیوانه عقرب الماء دخی دیرلر وکنیه سی ابو البحر در وبحر وبرده تعیّش ایدر ارسطاطالیس نعوت ده دیدی که شویله زعم اتدیلر که سرطانی اشجار مثمره یه تعلیق اتسه لر میوه سی چوق اولور وایاغنی میوه سی اولان اغاجه تعلیق اتسه لر جمله میوه سی دوکیلور اسد برج شیر ارسلان صورتنده یوزی مغربه ارقه سی شماله سنبله برج خوشه بر جاریه صورتنده درکه قناتلری واردر اتکلرین صالمش باشی مغرب وشماله ایاقلری مشرق وجنوبه صول الینی یانه صالوب صاغ الینه قالدیروب برقیصه بغدای سنبله سی طوتمش میزان برج ترازو ترازو صورتنده درکه کفه لری مغربه وعمودی مشرقه عقرب برج کژدم عقرب صورتنده در باشی شمال ومغربه قویروغی جنوب ومشرقه قوس برج کمان اباغندن بوغازینه دك فرس صورتنده وبوغازندن یوقاری انسان صورتنده وباشنده دستاری واردر والنده اولان یایه اوق وضع ایدوب ومغرب جانبنه طوتوب بوینی اونا تمش ویاینی چکوب طولدورمش جدی برج بزغاله نصفی اوغلاق کوبکندن یوقاروسنه مشابه ایکی بوینوزی واردر کوبکندن اشاغی بالغك اورتاسندن قویروغنه واریجه یکزر ایکی ایاغی مغربه وصیرتی شماله دلو برج دلو ایاغ اوزرنده طورمش آدم صورتنده در باشی شماله ایاقلری جنوبه یوزی مشرقه والرین اوزاتمش ویرالنده بربارداق که ترس چویروب صوبی ایاغی آلتینه دوکیلور

حوتك

تبریزی

ماهی بالق



حوتك اغزینه آقمش حوت برج ماهی ایکی بالیق صورتنده درکه برینك قویروغی آخرینك قویروغنه کواکبدن ایپ ایله باغلانمش اولکی بالیغك باشی مغربه صکره که بالغك باشی شماله وقویروغی جنوبه که حملك بوینوزلرینك یاننه وارمشدر شارق آفتاب جمعه شوارق شمس مثله جمعه شموس کویاجزؤنی شمس اعتبار ایدوب جمعنده شموس دیدیلر مفرق لفظنك جمعنده مفارق وسرباله جمعنده سرابیل کبی ه شرق دخی شمس معناسنه کلور لکن طلع الشرق دیرلر غاب الشرق دینلر براح دخی شمس معناسنه در غیث منسجم واقع اولدی که عرب شمسه برقاچ اسم ایله تسمیه اتدیلر لفظ ذکاء غیر منصرف در وکاه اداة تعریف داخل اولمز ه وجاریه وجونه وغزاله ومخفی اولمیه که لفظ غزاله شمس دن غیریه اطلاق اولنمز وآهونك مذکرینه غزال ومؤنثنده ظبیه دیرلر غزاله دینلر هذا حریری فی قلماذر قرن الغزالة وطرطورد الغزالة قولنده تغلیط اتدیلر که عرب شمس دن غیری یه غزال دینلر لاههٔ والاههٔ وذکاء ویوح وبیضاء وغزالة مثله قرص الشمس کردهٔ آفتاب کون جوره کی که جرم شمسدن عبارت در مدور اولمغله قرصه تشبیه اولندی عین الشمس چشمهٔ آفتاب شعاع شمس فتح آیاة روشنی آفتاب ه وفی القاموس الفتح الشمس وضوءها وما اصابته الشمس وفی الاساس فکانما القت علیه الشمس ایاتها ای شعاعها حاجب الشمس آنچه اول پیدا میشود از آفتاب در وقت طلوع ه شمس طلوع اتدکده اول ظهور ایدن جزؤی قرن الشمس مثله حاجب ترکیبی قاش وقرن بوینوز دیمکدر حاجب وقرن اکثر اعضایه نسبت مقدم اولمغله استعاره اولندی لعاب الشمس وخیط باطل ومخاط الشیطان آنچه درگرمگاه بروی هواچون رشتهٔ عنکبوت آساس ده هوادق من خیط باطل مثلنده دیدی که مراد اول هوادمنبث درکه شمسك برتوندن نمایان اولور بعضیلر لعاب الشمس وبعضیلر عنکبوتك آغزندن چیقان خیط در دیدیلر که اول خیط مخاط الشیطان دیرلر انتهی داره خرمن آفتاب کون آغیلی که شمسك اطرافنده سحاب رقیقه دن حلقه کبی کورینور جمعه دارات معلوم اوله که عندمزده موجود اولان کتب لغتك تفسیرلری اضطرابدن خالی دکلدر قاموس ده داره بی هالة القمر ایله تفسیر اتدی جوهری کلامی دخی بو وجه اوزره در وددستورده حلقهٔ آفتاب وماه دیدی وقاموس طفاوه داره القمر دیدی دستورده طفاوه حلقهٔ آفتاب دیدی کتب مکتوبه کائنات جویحنده مسطور اولان بو معنایه موافقدر طفاوه مثله جمعه طفاوات قمراء آی اول شهردن اوچ کون صکره آخر شهره وارنجه سراج اللیل دیرلر جمعه اقمار ودخی ابن اللیالی دیوب قمر وابن اللیلة دیوب هلال مراد ایدرلر قال ه کان ابن لیلتها جانحا فسیط لدی الافق من خنصر کذا رواه الثعالبی وفی الاساس کان ابن مزنتها جانحا ه معناه حین انقشعت عنه السحابة بدا کقلامة

الظفر والفسيط القلامة. وشبهه بعضهم بنعل فرس القاه فى روض البنفسج زبرقان

مثله هاله: خرمن ماه آی آغیلی که قمرك اطرافنده حلقه كبی كورینور عادتا یغمور ه

دلالت ایدر جمعه هالات فارسیده شاه نوره وشاه ورد وشاد ورد آی آغیلی

معناسنه در لطیفی هاله قمر یاغموره دلالت اندیکنه تلمیح ایدوب دیدی که

دل کشته از علامت خطت امیدوار. چون دیدکی که میشود از شاد وورد شاد هلول

ماه نو یکی آی اوّلکی کیجه وایکنجی کیجه واوچنجی کیجه هلول بعده آخر شهره وارنجه

قمر اطلاق اولنور جمعه اهلة. شعرای عرب تشبیهات هلول ده تصرفات کثیره

ابداع اتدیلر وقرآن عظیمده عرجونه تشبیه اولندی وسائر تشبیهات دخی

اجمالا بیان اولنور صلاح صفدی غیث الادب نام تألیفنده شو وجهله تعداد

اندیکی بعباراته ذکر اولنور: حاجب نون شایب قلامة الظفر ضلع ملقاة

بالفلوت صدع فی الزجاج زورق حرف نون شعیرة السکین نوی سرج

مخلب ناب الفیل خلخال سوار دملج طوق العروس وقف من عاج قوس

ملیحة منتقبة اثر الظفر فی التفاحة زنابا عقرب من فضة مقصا سرطان

من ذهب راکع منحنی خشکنا نجه مراضة دینار فخ منجل کما قال الطغرائی

نظم قوموا الی لذاتکم یا نیام ونبهوا العود وصفوا المدام هذا هلول الفطر

قدجاءنا بمنجل یحصد شهر الصیام وقال ابن المعتز نظم انظر الی حسن هلول بدا

یهتک من انواره الحندسا کمنجل قد صیغ من فضة یحصد من زهر الدجا نرجسا

وطرف الصدغ مکرك قال ابن النقیب نظم اعملت فکری فی السماء وقد

بدا فیها هلول لجسمه منهوك فکانما هی شقة ممدودة وکانه من فوقها مکوك

شفة الکاس کما قال حسین الجزار نظم اة هلول الفطر لما بداه مستحسنا فی

اعین الناس وددت ان النجم عند ماراح یحاکی شفة الکاس ووجه مسافر

رفع العمامة عن جنبیه جانب مرات انکشف عنه الغلوف اکلیل ملك آثار الحافر

ونعل الحافر عذار شایب سنان منعطف عطفة اللام صولجان طیلسان

مفتوق وقال ابو بکر الخوارزمی فی الهلال نظم واتیك ان ایسرت خیمت

عندنا لذا ماوان اعسرت زرت لماما فما انت الا البدر ان قل ضوءه اغب

وان زاد الضیاء اقاما بدر ماه شب چهاردهم اون دوردنجی کیجه نك آی

بادر دخی دیرلر جمعه بدور ساهور غلوف ماه وقمر منکسف اولسه عرب

دخل القمر فی الساهور ومنجلی اولدقده خرج القمر عن الساهور دیرلر شاعر

شیاهی بر میان ماه وکس آنجا که ماه بگیرد دروی منازل قمردن اول منزل که

قمر آکا حلول اتدکده منکسف اولور اساس ده دیدی که هذه لیلة الوکس دیرلر

نر نجم منحوسه حلول اتسه نخت ماه تابه آی یدیعنی قمرا وسم مثله نیران

آفتاب وماه قمران مثله تغلیب قبیلندندر نجم ستاره یلدوز جمعه نجوم

وانجم کوکب مثله جمعه کواکب دری ستاره تابان نورانی کوکب اصلنده





دره نسبت در جمعه دراری طارق ستارهٔ بامداد صباح یلدوزی شهاب ستارهٔ

دیوانداز شیطان آتیلان یلدوز جمعه شهب زحل کیوان فلك سابعه دن

ناحل لفظندن معدولدر زفر وزفر کبی زحل دن مأخوذ در تنحی وتأخر

معناسنه مشتری برجیس فلك سادسه در حسن وبها وسعادتی کنه وایچون

اشترا واختیار اتدیکی ایچون مشتری تسمیه اولندی مریخ میلك کس یله

بهرام فلك خامس ده در مریخ آصلنده فارسیده تیر بر تابی دیدکلری آتدقلری

اوزون اوقه دیرلر کوکب مزبور دخی سیرنده سریع اولمغله بو اسم ایله تسمیه

اولندی بعضیلر لوننده حمرة وصفرة اولمغله مریخ لوننه مشابه اولدوغیچون

تسمیه اولندی دیدیلر که مریخ مرد اسبحی در شمس آفتاب فلك رابعه دن

شمسة القلاده دن مأخوذ در که فارسیده میانه دیرلر قلاده نك سائر

جواهرندن بیوك ونفیس وقیمتلو اولور شمس کواکب سیاره نك میاننده

واقع اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی زهره زانك ضمی وهانك فتحیله و

سکونی دخی جائزدر ناهید فلك ثالثه ده در سائر متحیره نسبت نورانی ومتلألئ

اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی عطارد تیر فلك ثانیه ده در حرکتی سریع

اولمغله بو اسم ایله تسمیه قیلندی قمر ماه فلك اولده در لونی صاروبه مائل

بیاض اولمغله قمر اطلاق اولندی سهیل ستارهٔ یمنی یمن دیارنده کورونمکله

سهیل یمانی دیدیلر شعری ستارهٔ که بنی خزاعه اوربر سنیدند بر کوکبدر که

عرب دن بنی خزاعه اول کوکبه طابدیلر معلوم اوله که جوزادن صکره ایکی بیوك

وروشن کوکب طلوع ایدر مجره نك ایکی طرفنده که مابینلری ایکی نیزه مقداری

بری جنوبه وبری شماله مائلدر جنوبه مائل اولان بیوك وروشن شماله مائل

اولان کوچوکجه وسرخ رنکدر جنوبه مائل اولان کوکبه شعرای یمانی وعبور

دیرلر که کلب اکبر صورتنك اغزنده در وشماله مائل اولان کوکبه شعرای

شامی وغمیصا دیرلر کلب اصغر صورتنك کواکبندندر النجم پروین

اولکر بر یرده مجتمع یدی کوکبدر که ثور صورتنك کوهاننده در ثریا مثله

ثروه دن مأخوذ در وسعت عیش ورفاهیت معناسنه کواکب کثیره اولمغله

یاخود ثریا طلوع اتدکده حبوباتك کثرتی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اتدیلر

عرب شویله زعم ایدرلر که دبران منازل قمردن در وانوار دن در بش

کوکبدر دال شکلنده وثریادن صکره طلوع ایدر ودبران ثریایه خطبه ایدوب

نکاح اتدکده ثریا ودبران میاننده اولان بر قاچ کواکب صغار که آنلره قلاص

دیرلر مهر اولمق اوزره ثریایه ویردی پس ثریا فرار ایدوب دبران آنك

آردینه دوشدی ثریایی طلب ایچون لهذا دبرانی وفاده وثریایی غدرده

مثل ایدوب دبران ایله تشائم اتدیلر ومصنف نوابغ دن الدابر والمدبر

مدبران ولاخیر فی دال الدبران دیدیکی بو معنایه مبنی اولمق ملاحظه اولنور

فالله اعلم وقال ايضا لا بدمع ذا من ذبا والدبران تلو الثريا لفظ ذا تكبير ولفظ
زيا تصغير ايچون اولمغله البته بر كماله بر نقصان لازمدر ورب زيادة هي
نقصان فائق والاكف تنقصها الاصبع الزائد ديديكي بو معنايي تأييد ايدر
قال البستي زيادة المرء في دنياه نقصان وربحه غير محض الخير خسران بنات
النعش هفتورنك هفت برادران دخي ديرلر كه تركيده يدي كر ديرلر جديه طرفنده
يدي كوكب در دوردينه نعش ديرلر مربع الشكل اولمغله واوچنه اولان اوچ
كوكبه بنات ديرلر مفردي ابن النعش در لهذا اشعارده بنو النعش واقع اولدي
مخفي اولميه كه بنات النعش ايكي در بري صغري وبري كبري در وهر بري يدي
كوكب در فرقدان كه فارسيده دو برادران ديرلر بنات النعش صغري كواكبندن
ايكي اولكي كوكبلردر وجدي آنلردن آخرده اولان كوكبدر سها كوكب خرد
بيش بنات النعش بنات النعشك اورتكي كوكبنه قريب بر كوچك كوكبدركه انكله
حدت بصر امتحان ايدرلر فرقدان دو برادران ايكي قرنداش كه قطبه قريب
ايكي كوكب مشهوردر عيوق ستاره روشن نزديك ثريا ثريايه قريب
بر نوراني كوكبدركه ثريا ايله مابيني ايكي نيزه مقداري در قدر اولدن
روشن وسرخ رنكدر رقيب الثريا دخي ديرلر شفق روشنايي پس از آفتاب
فرو شدن آفتاب غروب اتدكدن صكره ظاهر اولان آيدنلق في الحقيقه شفق
ايكي در بري شفق احمر كه آفتابك غروبنك عقبنده ظاهر اولور وبري
ابيض كه شفق احمرك عقبنده ظاهر اولور سدفه آميختكي روشنايي وتاريكي
وفي الاساس ومن المجاز اسدف الليل اظلم وجاء فلان في السدف والسدفة
اصمعي ديدي كه سدفه وسدفه اهل نجد اصطلاحنده ظلمه وغيريلر لغتنده ضوء
معناسنه اضداددندر ابو عبيده ديدي كه بعضيلر سدفه ضوء وظلمتك اختلاطي
معناسنه در ديديلر طلوع فجر واسفار عياني كبي ضوء روشنايي آيدنلق جمعه اضواء
ضيا وسنا قصر ايله وسناء مد ايله رفعت معناسنه در مثله شعاع پرتو آفتاب
جمعه اشعه نور روشنايي آيدنلق واكثريا ضيا شمسه ونور قمره نسبت اولنور
جمعه انوار اياهء همزه نك كسري وقصر ايله وياهمزه نك فتحي ومدي ايله شمسك
شعاعي معناسنه ومحبوبك دیشلريني بياض وبراقي اولمغله وصف مقامنده هم
سقته اياالشمس ديرلر بعضيلر ديدي كه عربده عادت بودركه بركمسه نك
بر ديشي دوشسه اول ديشي آلوب شمس طرفنه آتار وابدلني سنا من ذهب
او فضة دير قال الخطيب التبريزي في شرح معلقة امرء القيس ظلمة لامك سكونيله
وضمي دخي لغتدر تاريكي قراكولق جمعه ظلمات ظلم وظلمات دخي كلور ظلام
ودجيه مثله جمعه دجي ودجنه جمعي دجن كلور وجنح جميك كسر
وضمي لغتدر آصلنده ميل معناسنه در وغيهب وخندس مثله غبش
تاريكي آخر شب كيجه آخرينك قراكولغي غبس آصلنده خاكستر رنك



يعني كول رنكي معناسنه در وغلس مثله غسق تاريكي اول شب كيجه اولنك قراكولغي
مشرقه رانك فتحي وضمي وكسري جائزدر آفتاب كاه شمسك برتوي دوشن
موضع كه تركيده جوغلج كه يرلركه قش كونلرنده آنده اوتورورلر واول وقتده
شمسه فارسيده آفتاب بنيم كش ديرلر ميش آق دخي بو معنايه در غيايه
سايه روشني آفتاب بامداد وشبانكاه وساية علم جوهري ديدي كه غيايه
شمسك شعاعنك ظلي در ابو عمرو ديدي كه هر نسنه كه انسانك باشي اوزرينه
سايه القا ايده اكا غيايه ديرلر سحاب وغبار وظلمت كبي وفي الاساس اظلتني
هوم كالغياية كمرادسايه اندازه اولان نسنه در وفي الحديث تجيء البقرة
وآل عمران يوم القيمة كانهما غيايتان اي غمامتان تقول بلغك الله في العلم والعمل
الغا يتين واظلك يوم الدين بظل الغيايتين ودخي سايه انداز اولمقده علمي
سحابه تشبيه ايدوب علمه دخي غيايه ديرلر يقال اجتمع تحت غيايته كذا الفا اي
تحت رايته ظل سايه كونكه اول نهاردن آخر نهاره دك واقع اولان سايه يه
ظل ديرلر آصل معناسي ستر ديمكدر وفيء آصلنده رجوع معناسنه در
بعد الزوال سايه بر جانبدن بر جانبه رجوع اتمكله فيء ديديلر جمعه
ظلال وظلول واظلول دخي كلور وسايه سي دائم اولان موضعه مكان
ظليل ديرلر وظلمه ليله ظل اطلاق اولنديغي ليل كرهء ارضك سايه سي اولدوغي
ايچوندر فيء سايه پس از زوال زوالدن صكره اولان كولكه جمعه افياء
ظل ظليل سايهء تمام قويو كولكه آنده اوتورانلركي حرارت شمسدن
مستريح اولور ظل ممدود سايهء هميشه دائمي كولكه كه برتو آفتاب دشمن برق
درخش بولوتدن ظاهر اولان آتش كه تركيده شمشك تعبير اولنور جمعه
بروق برق خلب درخش بي باران ياغموري اولميان برق خلف اولنان
وعددن دخي كنايه ايدرلر عقيقه سلوسل البرق آن بخنوكه دراز بركشد
قاموسده ديدي كه عقيقه وعقق اول برقدركه بولوتده شعاعي باقي
اوله وسيوفي اكا تشبيه ايدوب عقايق ديرلر صاعقه آتش آسمان
يلديرم صعقدن مأخوذ در ناكهاني صدا معناسنه وعذاب مهلك معناسنه
دخي كلور جمعه صواعق صاقعه مثله جمعه صواقع رعد تندر كوك
كورلك جمعه رعود عارض ابر بولوت وفي السامي العارض ابر سايه
افكن وفي الجامع العارض السحاب يعترض الافق جمعه عوارض اكثريا
زياده عريض اولان بولوتده استعمال اولنور غيم مثله جمعه غيوم
غامت السماء واغامت واغيمت وتغيمت وغيمت جمله سي بر معنايه در
زبرج اول سحاب رقيق دركه قرمزي اوله ورقيق اولور ايچنده بعضو
اولمسه اكا جلب وجلب وصراد ديرلر غين مثله جمعه غيون نشاص
طخاء طهاء روي زميندن بعيد اولان سحابدر وروي زمينه قريب اولان

سحابه هیدب دیرلر واول سحابکه پاره پاره اوله آکا قزع دیرلر سحابه مثله جمعی سحاب وسحایب وسحب وفی الشامی السحابه آنکه خویشتن هی کشد سحابه سموخ وسکوت وهتی میغ ریزان سحاب برد آب باتکرلک رمتی سحاب دن صغیر قطعه لو یا عظیم القطر اولان سحاب جمعی ارماء واردیه وردمایا کلور کذا فی القاموس ذاهرده دیدیکه آرمیه اول سحاب درکه برطرف دن ظهور ایدوب وسائر اطراف ده اولان سحابه لو کلوب آکا منضم اولمغله کثیف اولور وکاهی اول سحابه یره رمی اطلاق ایدرلر انتهی منتجی ابریکه کران بار حبتی آنکه بدید آیدجوه کوهی پیش ازانکه ببر اکند وفی الاساس الحبتی السحاب المشف وفی الصحاح الحبتی السحاب الذی یعترض اعتراض الجبل قبل ان یطبق السماء وفی القاموس الحبتی کغنی یشرف من الافق علی الارض الذی بعضه فوق بعض غمامه مثله جمعی غمام وغمایم غم آصلنده ستر معناسنه در سحابه غمام تسمیه اولندیغی وجه سمای ستر ایتدیکی ایچوندر وقلبده حاصل هم وغصه یه دخی غم اطلاق اولندوغی قلبی ستر واحاطه ایتدیکی ایچوندر مفیض نزدیک رسیده بباریدن نم بلنک رنک مخیله امیدوار وفی الصحاح الخال الغیم وقد اخالت السحاب واخیلت وخایلت اذا کانت ترجی المطر وتخیلت السماء تغیمت وتهیأت للمطر مزنه ابر سپید بیاض بولوت ویاغموره دخی اطلاق اولنور وبرد یعنی طولویه حب المزن دیرلر جمعی مزن مجلجل ابربا رعد رعدی اولان بولوت مجلجله دن مأخوذدرکه رعدک آوازینه دیرلر جهام ابربی باران یغموری بولوت بجهامه دن مأخوذدر عبوس اولمق معناسنه جهومه دخی بومعنایه در سامی ده جهام وجفل یغموری یاغوب یغموری قالمیان سحابدر دیدی قاموس ده جهام یاغموری اولان یا یغموری یاغوب یغموری قالمیان وجفل یغموری یاغوب یغموری قالمیان سحابدر دیدی کسفه پاره ابر بولوت پاره سی وهر شیئک پاره سنه دخی دیرلر وکاسف عبوس آدمه اطلاق اولنور وبرکسنه هم عبوس هم بخیل اولسه اکسفا وامساکا دیو ضرب ایدرلر جمعی کسف ضبابه تاو میغ طومان فارسیده نزم دخی دیرلر جمعی ضباب بنات بخر بنات مخر میغهای تابستانی کذا قیل لکن درة فاخره ده واقع اولدیکه بنات مخر اول سحابدرکه بحاردن قالقوب بره تجاوز ایده وبنات بخر اول سحابدرکه بره تجاوز ایتمیه ولهذا قیل بنات مخر خیر من بنات ابخر وقاموس ده دیدیکه بنات المخر سحایب بیض یأتین قبل الصیف مطر طانک فتحیله باران یغمور ومطرطانک سکونیله یاغمور یاغمق معناسنه جمعی امطار حیا قصر ایله مثله مطره حیا تسمیه اولندوغی ارضی احیا ایتدیکی ایچوندر واوجوزلق معناسنه دخی کلور غیث باران دروقت حاجت حاجت وقتنده یاغان یغمور ویاغدرمق معناسنه دخی کلور جمعی غیوث وودق مثله ودق یاغدرمق وقریب اولمق



معناسنه دخی کلور وودق العیر الی الماء ای قرب منه برکسنه زیاده خی صندن زیاده خشوع وتذلل اتسه بومثلی ضرب ایدرلر عهد باران آذبس باران یاغمور دن صکره یاغان یغمور یقال ارض معهودة اذا وقع فیها مطر بعد مطر جمعی عهاد وعهد وعهود دخی کلور وسمی باران نخستین دربهار بهار وقتنده اول یاغان یغمور ولی لامک کسری ویانک تشدیدی ولامک سکونی ویانک تخفیفی ایله باران دومین فصل بهارده وسمیدن صکره یاغان ایکنجی یاغموره ربیع دبعی بهار وقتنده یاغان یاغمور حمیم صیف یای کونلرنده یاغان یغمور صفری اتی کونده یاغان یغمور کذا فی الشامی وعامه کتب مبسوطه ده ابتداء خریف ده یاغان یغمور دیو تفسیر اولندی خریف خرفی خرفی ایام خریف ده یاغان یغمور شتی شتوی ایام شتاده یاغان یغمور دث رلیف طش ضعیف یاغان یغموره بنفشه غبیه نرهبه زمینی اصلوذاجق قدر یاغان یغمور سبل زمین وآسمان میاننده اولوب زمینه واصل اولمه دن یغمور اطلاق اولنور جدا طبق مطر عام طل باران خرد قطره اوفاق قطره لو یاغان یغمور جمعی طلول دهمة دانک کسریله مثله جمعی دهم ودهام رذاذ رانک ضمیله مثله وفی الصحاح القطقط بکسرتین دینه ترین قطره باران ورذاذ بزرکتر ازوی یعنی قطقط بغایت اوفاق قطره لو یغمور ورذاذ آندن بیوکدر وابل باران بزرک قطره بویوک قطره لو یغمور جمعی وبل واوک ضمی وبانک تشدیدیله وبیل یغمور شدة ایله یاغمقه دیرلر ومعناسنده شدة مأخوذ اولمغله قرآن قدیمده واقع اولان اخذا وبیلا قولنی آخذا شدیدا ایله تفسیر ایتدیلر جود باران نیک ایو نافع یغمور ویغمور چوق یاغمق معناسنه دخی کلور طوفان بارانیکه بهرجا برسد مد راو ریزان ثجاج شاران تقول ثج الماء اذا سال ویقال فلون غیثه ثجاج وبحر عجاج ای ذو صوت لتموجه دیمه باران شبانروزی کیجه کوندز بیاپی یاغان یغمور وبعضیلر دیدیکه اول یغموردرکه رعد وبرقسز اوچ کون اوچ کیجه یاغوب منقطع اولمیه آصلنده دومة ایدی جمعی دیم قطره یک قطره بر قطره جمعی قطر وقطار وقطرات واقطر شؤبوب باران باشتاب سرعت ایله یاغان سفانقلی یغمور جمعی شآبیب غدیر آب باران جمع شده بریرده جمع اولمش یغمور صوی ویغمور صوی جمع اولان موضعه دخی دیرلر جمعی غدران غدر دخی کلور نهی نونک کسری وفتحی جائزدر مثله جمعی نهاء وفی الصحاح نهی حوض بزرک یقال تناهی الماء اذا وقف فی الغدیر وسکن بوکلام معنای آخیری مؤیددر اکرچه غدیر مادة سنده آب باران جمع شده دیو تفسیر ایتدی ثلج برف قار جمعی ثلوج مثلجه برف دان قارلق برد تکرک طولو فارسیده یخچه وسنکچه دخی دیرلر جمعی برود

وفی المثل ابرد من عضرس میدانی مجمعه ده ماء منجمد ایله تفسیر ایدوب سامی ده برد
معناسنه در دیدی وفی المثل اخی ابرد من عبقر بعضیلر خبقر دیدیلر که مراد
برد در محمد حبیب ابرد من عبقر وعمرو بن العلاء ابرد من عب قر عبارتیله روایت اتدی
قال کان فاها عب قر بارد او ریح روض مسته تنضاح رکت تنضاح مطردن
ترشش ایدن قطرات ورک مطر ضعیف معناسنه در مبرد مقتضب نام تألیفنده
عبقر روایت ایدوب عبقر برد در دیدی وبعضیلر حب قر روایت ایدوب حب
المزن وحب الغمام دیدکلری کبی حب البرد معناسنه اولور وترجمه خلولنده دخی
تفصیلی کلور ان شاء الله تعالی جمد یخ مجمده مخشف یخدان خشفه اواق
برف چون پای بروی نهند خشیف دنکلوله اول بوزدرکه طام اوزرنده اولان
اولوقدن زمینه وارنجه طونکارد دنکاله دخی دیرلر واکثر لغات فارسیه ده دنکاله
قار کبی یاغار بر نسنه در دیو واقع اولدی قاموس ده خشف وخشیف ثلج
خشن وجمد رخو معناسنه در دیدی دمق دمه دیبی معرب در جلیه بزم
قیراغو که قیش کیجه لرنده یاغار خصوصا تیرماه ده چوق یاغار صقیع وسقیط
وسقیع وضریب مثله ندا شبنم چه جمعه انداء سدی مثله برد سرما صووق
سبره دخی بو معنایه در وفی الاساس لقیته فی حد السبرة وهی الغداة الباردة
ومد سختی گرما بشب وفی الاساس لیلة ومدة وذات ومد وهو ندی یجیء
فی صمیم الحر من قبل البحر وفی الصحاح الومد والومدة شدة حر اللیل وقره
غایت گرما وآیه یا ندده روز بود بعضیلر اوله کوره دیدیلر واتشه وقد دیرلر
هوا میان آسمان وزمین کوک ایله یر اراسی جمعه اهویة جو مثله
جمعه اجواء لوح مثله حر گرما اسی هجیر گرمی میان روز نصف النهارده
اولان اسی هاجرة مثله جمعه هواجر بردی هجر وطرد اتدیکی ایچون
یاخود نهارک سائر ساعاتندن حرارتی زیاده اولدوغی ایچون بو اسم ایله تسمیه
اولندی یقال فلان اهجر من فلان اذا کان افخم منه فورة الحر سختی
گرما استینک شدتی معمعات دخی شدة حر معناسنه در آصلنده معمعه ده
ماخوذ در صوت الحریق معناسنه ریح باد یل جمعه ارواح وارياح ورياح جمعی
ارواح وتصغیری رویحه کلدیکندن واوی اولوب آصلنده روح اولدیغی
متعین اولور واوک ماقبلی مکسور اولمغله یایه تبدیل اولندی اگر واوک
ماقبلی مفتوح قلنسه حالی اوزره قالور اروح الماء وروحت بالمروحة کبی
صفدی لامیه عجم شرحنده دیدی که بر کمسنه حکایت اتدی که بر قبره مرور اتدم
اوزرینه یازلمش که انا ابن من کانت الریح طوع امره یحبسها اذا شاء ویطلقها
اذا شاء بو معنادن عظیم تعجب اتدیم واول قبرک مقابلنده بر قبر کوردم که
اوزرینه یازلمش لا یغتر احد بقوله وما کان ابوه الا بعض الحدادین یحبس
الریح فی کیره ویتصرف فیها هلولک اولدقلرنده صکره بری برینه سب وشتم

اندکلرنده



اندکلرنده زیاده تعجب اتدیم دیدی ثعالبی حکایت اتدی که مدینهٔ حمص ده بر بیوک
قبه نک اوزرنده نحاس دن صوغ اولونمش بر آتلو کمسنه صورتی نصب
اولونمشدی که برد موردن عموم اوزرینه وضع اتمشلر که صاغ الینی
اوزاتمش وبارمقلرن ضم ایدوب الا سبابه سنی اوزاتمشکه ادنی ریح
هبوب اتسه دونوب سبابه سیله مهب ریحه اشارت ایدر یعنی
اول سمته سبابه سنی طوتار اهل حمصه مهب ریح مشتبه اولسه انکله استدلال
ایدرلر لهذا ابو ریاح تسمیه اتدیلر واکا تشبیه ایدوب بریرده قرار اتمیوب
خفت اوزره اولان کمسنه یه دخی ابو ریاح دیو ضرب مثل ایدر قال
اف لقاض لنا وقاح امسی بریئا من الصلاح کانه ذیته علیه غراب نوح بلا
جناح ولیس فی الرأس منه شیء یدور الا ابو ریاح حکایت اولندی که عباده
بر کون متوکل حضورینه واردی که بیشکاهنده بر آلتون جام که ایچنده بیک
دینار وضع اولونمش عباده یه دیدی که یا عباده سندن بر نسنه سؤال ایدرم
اگر بدیهة وبلا تتعتع جواب ویرور ایسک شو جام ودیناری سکا عطیه
ایدرم عباده دیدی که سل یا امیر المؤمنین متوکل دیدی اول نه نسنه در که
اسمی وار لکن کنیه سی یوق ودخی اول نه نسنه در که کنیه سی وار لکن اسمی
یوق عباده علی الفور دیدی که مناره وابو ریاح متوکل سرعة جوابندن
تعجب ایدوب جام ودینارلری ویردی قبول باد مشرق مشرق طرفندن
هبوب ایدن ریح دبوره مقابل اولدیغی ایچون یاخود هر کسک عندنده ممدوح
ومقبول اولدیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی صبا مثله وتحقیقی
بودرکه صبا اول ریح درکه ثریانک مطلعیله بنات النعش مطلعنک مابیننده
هبوب ایدر وتثنیه سی صبوان وصبیان وجمعی صبوات واصباء کلور فارسیده
صبایه باد برین ودبوره باد فرو دین دیرلر رودکی کوید بیت کیتیست چنین
اید وگر دندبدین سان هم باد برین آید وهم باد فرو دین فرو دین لفظی
فرو دین معناسنده درکه فارسیلرک اول سنه سیدر که آفتاب برج حمله مکث
مقداری ندن عبارتدر ریح مذکوره مدت مزبوره ده چوق هبوب اتمکله
اول مدة مضاف قیلدیلر لهذا باد فروردین دخی دیرلر باد فرودین دخی بو معنایه در
دبور باد مغرب مغرب طرفندن هبوب ایدن ریحدرکه صبا مقابلیدر جنوب
باد قبله قبله جانبندن هبوب ایدن ریح فی الحقیقه شمسک مطلعیله ثریانک
مطلعی مابیننده هبوب ایدن ریحدر باد قبله تفسیری اصطلاح عوامه
مناسب در والکعبة مکة مردن جنوبی وشرقی وغربی اولان بلوده نظر ایله
بو تفسیر صحیح اولمدیغی اهلنه خفی دکلدر شمال شینک فتحیله وکسری دخی
جائزدر باد شمال که قطب شمالی طرفندن مطلع شمس ایله مطلع بنات النعش مابیننده
یاخود مطلع بنات النعش ایله نسر طائرک مسقطی مابیننده هبوب ایدن

دیمه‌ده بونده بش لغت واردر شمل شمال شمأل شامل وکاهی لامك
تشدیدیله شمألّ دیرلر محوه مسع نسیع هیر آیر دخی شمال معناسنه در
لکن قاموس ده محوة بوردر وآنی صبا معناسنه در دیدی وفی الاساس هبّت
المحوة وفی الشمال لانها تمحو السحاب نکبا بادکژ ایکری یل که منحرف
اولوب ایکی ریحك مابیننه واقع اولور معلوم اوله که نکبا درت نوعدر
اگر صبا ایله جنوب مابیننه واقع اولورسه اذیب دیرلر صبا ایله شمال میاننده
واقع اولورسه صابیه ونکیبا دیرلر شمال ایله دبور میاننده واقع اولورسه
جربیا دیرلر جنوب ایله دبور میاننده واقع اولورسه هیف دیرلر ونکب
اصلنده معوج واکثری دیمکدر ریح مؤنث اولمغله نکبا دیدیلر مصنف ساتق
دیدیکه هبّت بتوع الشمس والنکیباء دیرلرکه مراد اول ریحدرکه طلوع آفتاب
وقتنده قبول طرفندن هبوب ایدر سحاب سوق اتمکله عرب آنی کریمه عد ایدرلر
قال بیت وهبّت خرجف منها تلیلة بتوع الشمس عاجفة المهارة خرجف
ریح بارده وبلیل اول ریح بارده درکه مطری اوله ومهار مهرك جمعیدرکه
ترکیده طای تعبیر اولنور یعنی بتوع باغور سز اولمغله آتلرك طایلرینی مهزول
ایدر نسیم بادخوش نرم وخوش ومطبوع اولان ریح نافجه ابتداء بادسخت
عاتیه ازحد گذشته در سخنی نوؤج دروج بادیکه زود وزد وفی القاموس
ناج الریح نیجا تحرکت وللریح نئیج ای مرّ سریع بصوت ودرجت الریح
الحصی ای جرت علیه جریا سریعا وفی الاساس ریح نئیج لها حفیف هدوج
حنون مهداج بادبانك کن رخا باد نرم آهسته ولین اوزره هبوب
ایدن ریح عقیم بادبی منفعت نفعی اولمیوب بی حاصل اولان ریح عقیمدن
مأخوذدر ولدی اولمق معناسنه رجل عقیم وامرأة عقیم دیرلر الملك عقیم
دیدکلری پادشاهلر ملکدن خوف اتدکلرنده نا شی اوغللرندن قرنداشلرن
اکثر یا قتل اتدکلرینه بناءدر روز قیامته عقیم دیدکلری آنده صکره کون
اولمدیغی ایچوندر عقام مثله جمعی عُقُم وعقم کلور لاقح بادیکه
درخت را میوه‌دار کند اغاجلرك میوه‌دار اولمسنه سبب اولان ریح جمعی
لواقح حرور بادگرم بروز کوندز استی استی یئیل سموم بادگرم بشب
کیجه استی استی یئیل جوهری حروری کیجه یه وسمومی کوندوزه اتدی
وابو عبیده دیدیکه سموم کوندوزه وکاهی کیجه استر حرور کیجه وکاهی کوندوزه
اسر مرزوقی خلیلدن روایت اتدیکه سموم مطلقا ریح حاره در کیجه هبوب
اتسون کوندز هبوب اتسون حرور شمسدن حاصل اولان حرارتدر سموم
بارد آنکه بیوسته وزد عاصف عصوف خجوج انکه سخت وزده وفی
القاموس الخجوج الریح الشدیدة المر او الملتویة فی هبوبها صرصر بادسرد
وسخت صووق وشدید ریح جمعی صراصر کلور خرجف عریه دخی بومعنایه در



وکذا قاله فی القاموس

هکذا بلبل شفان باد سرد ... تقلص الشفان ...



یقال شمال عریة ای بارده وان عشیتنا هذه لعریة ویقال صرصرة ای اصابته البرد
وعری المحموم واخذته العرواء وهی برد فی رعده صِرّ مثله بعضیلر صرصرك
صوقی ویر دیدیلر وبعض نسخه ده آوازی بادسرد واقع اولدیغی بو معنایی تأیید
ایدر صاحب صراح صرّ بالکسر سرما که کشت ونبات را بسوزد دیدیکی مصنف
کلامنه مناسب در اعصار گرد باد قاسغه جمعی اعاصیر فارسیده دوله دخی
دیرلر میدانی سامین کنیه سی ام زوبعه در دیدی فیروز ابادی دیدیکه زوبعه
اصلنده شیطانك یاخود جنك رئیسی نك اسمیدر لهذا اعصاره زوبعه
وام زوبعه اطلاق اتدیلر گویا اعصارك ایچنده شیطان واردر زوبعه
مثله دقعاء خاك نرم یومشاق طوپراق رغام خاك ریك آمیز قوم قارشمش
طوپراق کنکث خاك وسنك ریزه طپراق واوفاق طاش سباط خاك روبه
سوپرینه‌یلك وسوپرندی کناسه مثله غبار گرد توز هبا وهبوة وعجاج
ونقع وغبرة وقترة وقتام وقتاد مثله صاحب دستور وصاحب مترجمه
ومیدانی قوللرندن مستفاد اولان بودرکه هبات ایاغی آلتنده قالقان
توز صراصر شمس خانه لرك باجه سنه دوشدکده کورینن غبار در دیدی
قسطل وقصطل گرد لشکر عسکر یورودکده قالقان توز عثار وعثیر رهج
مثله معلوم اوله که لفظ عثیر عینك کسری وثانك سکونی ویانك فتحیله در
عینك فتحی جائز دکلدر زیرا لسان عربده فانك فتحیله فعیل وزنی یوقدر
والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب باب تراب خاك طپراق
توراب وتورب وتیرب وترب وتربة وتریاء مثله بری خاك روی
زمین یری یوزینك طپراغی ثری خاك زیر زمین یر آلتینك طوپراغی
واکثر کتب لغت ده بری مطلقا طوپراق وثری نمناك طوپراق اولمق اوزره
تصریح اولندی ارض زمین یر جمعی ارضون رانك فتحیله وسکونی دخی
جائزدر وارض واراضی وفی المثل اوسع من عرض الارض وعرب
برشینك عرضینی ذکر ایدوب طول وعرض مراد ایدرلر قال الله تعالى
وجنة عرضها السموات والارض وقال الصاحب لو قطعت فی شکر
ایادیه عرض الارض لم اؤد بعض الفرض وفی مثل آخر آمن من الارض
زیرا ارضه هرنه که امانت وضع اولنه تماما صاحبنه رد ایدر هذا جاحظ
کتاب وصفتده دیدیکه آمن من الارض واکتم للسر من صاحب السر
وفی مثل آخر اکتم من الارض قال ابن المعتز فی الفصول القصار لا تذکر
المیت بسوء فتکون الارض اکتم علیه منك وفی مثل آخر اکثر من نبات
الارض قال ابن المعتز کنت فی مفارقته کنبات الماء نضب عنها الغدیر وبنات
الارض اخطاه النوء المطیر ودخی ابو هریره روایت اتدیکه برکون حضرت
رسول اکرم اصحاب عندنده حاضر اولوب که اصحاب مانتار جدری ارض دردیو

سویلنمشلر ایدی رسول اکرم بیورر دیلرکه الکمأة من المن وماؤها شفاء للعین ودخوعرب
بعل الارض دیوب مطر وحیة الارض دیوب رجل صعب وسنام الارض دیوب طاغ تپه سی
مراد ایدرلر وقال بعضهم فی ذم ثقیل مشی فشکی من ثقله الحوت ربه وقال الهی زادت
الارض ثامنه وقال بعضهم لاتمش فوق الارض الا تواضعا فکم تحتها قوم و هم
منك ارفع طلب رزق ایچون زمینده سیر وسیاحت خصوصنی خلق چوق استعمال
اتدیلر قال منصور بن باذان فسر فی بلاد الله والتمس الغنی فما الکریح الدنیا
ولا الناس قاسم کریج منصورلك مولدی وقاسم مخدومی در ومصرع ثانی
مثل اولمغه صالح اولدیغی ظاهردر قال البحتری شرق وغرب تجد من صاحب
عوضا فالارض من تربة والناس من رجل قال سعد الطبری ساغنی بالهبید
عن الترید وبالفلوات عن قصر مشیده وارض الله واسعة امامی اذا ضاق القضاء
علی البلید هبید اولحب الحنظلدرکه مرادتی اهتبادایله اتی اله ایدرلر آهتبا دانده
عبارت درکه یابس اولان حب الحنظلی بر موضعه وضع ایدوب اوزرینه صو صب
ایدرلر برقاچ کره بو وجه اوزره ایدوب مرارتی زائل اولدقده صکره دق وطبخ
ایدرلر قال فی لجج الملح لقد احسن من قال بلاد الله واسعة فضاء ورزق الله
فی الدنیا فسیح فقل للقاعدین علی هوان اذا ضاقت بکم ارض فسیحوا ارض
اریضة زمین برومند ارض بیضاء زمین ناکشته مسحوقه بیل کرده دقعاء خاك
نرم قاله المیدانی فیروز ابادی دقعاء تراب وتباقی اولمی زمین معناسندر ادقع
ودقعم ودقاع دخی بو معنایه در دیدی ملح الارض وملوء الارض وقراب
الارض بر روی زمین که آفتاب بر روی تابد وفی القاموس طلوع الشیء
ملؤه وقراب الشیء بالکسر وقرابه وقرابته بضمهما ما قارب قدره غبراء مثله
وفلون جماعت واحلر کلدیلر دیه جك یرده جاؤا علی ظهر الغبراء والعبراء
دیرلر علی ظهر الارض ولا افعل ذلك ما اظلت الخضراء واقلت الغبراء دیوب
ابدا مراد ایدرلر وحسب ونسبی معلوم اولمیان کمسنه یه هو من اهل الارض ومن
بنی غبراء دیرلر وفقرا ومحتاجین دیه جك یرده بنو الغبراء دیرلر بساط زمین
فراخ واسع بیز بسیط مثله جمعی بسائط غضار کلی تنخ اوزلو ایو بالچق
قاموس کلامندن استفاده اولنورکه ابو جامری اولان ارضك اسمی اوله مؤنث
صیغه سی بو معنایه مناسبدر وصلصه کل سبز وبعض نسخه ده کل خوش
واقع اولور طین کل مطلقا بالچق جمعی اطیان کریمه واقع خلق الانسان
من عجل قول شریفنده واقع عجل ده مراد طین در دیدیلر ابو عبیده حمیر لغتی
دیوب والنخل ینبت بین الماء والعجل دیوانشاد اتدی وحل حانك فتحی
وسکونی ایله کل کوی محله بالچق یعنی ذقاقلرده یاغمور یاغمقدن اولان
رقیق وصولو بالچق جمعی وحول واوحال بنینه نشیله نجینه خاکی که از چاه
بیرون کنند یقال نثلوا رکیتهم حفروها واخرجوا نثیلتها ونثلوا حفرة فاوه

جحرو



جحر واقبره هابی سفا رمش خاك کور وسفا مطلقا ترابه دخی دیرلر ورمش قبر
اطلاق اولنور وفی الاساس غدا بالرمس کان لم یغن بالامس وهو القبر واصلنده
رمش دفن المك ومیتك اوزرینه طوپراق آتمغه دیرلر وزطه کل که ستور دروی
افتد اول چامورکه حیوانات آنده دوشه هلوك معناسنه دخی کلور ابو عبیده
دیدی که وزطه آصلنده اول چوقور موضعدرکه آنك یولی اولمیه ردغه دالك
فتحی وسکونی جائزدر کل تنك یوفقه یعنی صولو وصیوق چامور وحل شدید معناسنه
دخی کلور جمعی ردغ ورداغ دخی کلور حمأة کل سیاه قره چامور وقوقمش
چامور دخی دیرلر جمعی حماء وکتب لغتك اکثرنده حماة وحماء مرادف اولمق
اوزره مسطوردر طین اللازب کل بوسنده یاپیشاق وملزاب غایة بجیل
معناسنه در ناطه کل تر اکثر کتب ده حماة ایله تفسیر اولندی وفی المثل
ثأطة مدت بماء دولتی زیاده اولدقجه حمقی زیاده اولان احمق حقنده ضرب
اولنور زیرا ثاطه یه صو اصابت اتدکجه فساد ورطوبتی زیاده اولور
حرمد حماة ترنوف لوش سیاه چامورکه بدرایحه سی اوله چون
قلم بست اومیان درهجو تو یکی دهانش چون دوات از کفتهای خویشتن
پرلوش باد فیروز ابادی دیدی که ترنوق وترنوقاء اول چامور درکه جایلرده
صویی چکلدکدن صکره قالان چامور در مغرة غینك فتحی وسکونی جائزدر
کل سرخ قرمزی چامور جمعی مغرات صلصال کل خشك قورومش بالچق
وقوم ایله قارشمش بالچق که آتشده طبخ اولونمیه فخار دیرلر فخال سفال
صاقسی وعربیده خزف دخی دیرلر سلاله کل وتیز یا کل که ازمیان انکشتان
بیرون آید صاف وخالص چامور یاخود اول بالچق که صیقدقده بارمقلردن
طشره چیقه قره صعید وری زمین ارضك سطح ظاهری فرا مطلقا تراب
معناسنه در دیدی ساهره وجد عف مثله وجد ارض مستویه معناسنه در
وفی المثل من سلك الجدد امن من العثار اقلیم کشور قلم دن ماخوذدر قطع
معناسنه اقلیم معموره دن بر حصه مقطوعه محدوده در جمعی اقالیم والاقالیم
سبعة مقسومة علی عدد الکواکب السبعة فالاول منها الی زحل وهو بلاد الهند
والثانی الی المشتری وهو بلاد الصین والثالث الی المریخ وهو بلاد الترك
والرابع الی الشمس وهو بلاد خراسان والخامس الی الزهرة وهو بلاد ماوراء
النهر والسادس الی عطارد وهو بلاد الروم والسابع الی القمر وهو بلاد
الثلج سبخة بانك کسریله شوره جوراق یرکه آنده اوت بتمز وبانك سکونیله
چوراق معناسنه در که جمعی سباخ کلور جمعی سبخات ارض یباب زمین
ویران ارض خراب ریف زمین آباد ارض معموره که آنده زرع وخصب
اوله رانك کسریله در زیرا فتحی ابدا ارض مذکوره ده حیوانات اوتلامق معناسنه در
جمعی ارياف غذاة تراح زمینی که کشت واشاید ارض غذاة وغذیة طیب التراب

وكريم النبات معناسنه جمعی عذواة كلور وياغمور صويله پرورده اولان زرعه غدی
دیرلر جوهری دیدی كه قراح اول مزرعه دركه آنده بنا وشجر اولمیه اساس ده دیدیكه
ارض قراح اولدركه آنده شيح يعنی ياوشان دیدكلری اوت اولمیه وارض قرواح
واسعة معناسنه در انتهى جرز زمین بی باران يعنی صابت اتمین ير واو تسوز
واوتنی حیوانات اكل ایدن زمینه دخی دیرلر آنده درت لغت واردر جُرُز جُرْز
جَرَز جَرْز سَهْل زمین نرم يومشاق ير ودوز يركه جبل مقابلی در جمعه
سهول حَزْن زمین درشت پك ير جمعه حُزون حَزْم وعَزّ نَعَل دخی بومعنایه
جبل وعز ديرلر صلب معناسنه اصمعی دیدی كه عينك كسريله وعز خطادر
ونعل اول ارض صلبه دركه طاشی پراق اولوب آنده اوت بتميه حمار وحشی يه
ناعل ديدكلری طيرنا قلرنده صلابت اولديغی ايچوندر مخفی اولمیه كه ارض صلبه يه
نعل دیدكلری مجازدر لهذا ابن الاعرابی ديدی كه طاشلی زمين نعل كبی اوزون
اولورسه اكا نعل وآندن اوزون اولورسه اكا خُفّ وخُفّ دن اوزون اولورسه
اكا كراع وآندن اوزون اولورسه ضِلَع ديرلر ميثا زمين بی ريك ونرم يومشق
وقومسز ير جمعی ميث كلور بثنه رغاب رقاق دخی بومعنایه در لَيِّن
القلب اولان كمسنه يه ميث القلب ديرلر وابوالغوث ديدی كه ارض سهله
حاصل اولان حنطه يه بثنيه ديرلر واكثر اهل لغت عندنده شامده برموضعه
منسوب حنطه در وارض رغاب ورقاق لينة التراب ورقيقه برقه ابرق
برقاء زمين باريك وسنك وجمعه على الترتيب براق واپارق وبرقاوات
امعز معزاء زمين بسيار سنك ريزه سخت وفی الاساس سار وا فی الامعز
والمعزاء ای فی الارض الحزنة ذات الحجارة ظرب عنز بالای خرد كوچك تپه
وياصی تپه يه دخی ظرب ديرلر ولفظ عنز اكمه واكمه سودا ايله دخی تفسير
اولندی قف صمد جمد بلند درشت جوهری قف وقفه متن ارض دن
مرتفع اولاندر ديدی يفاع بلند وفراخ اخدود شكاف زمين يير ياريغی كه
خندق تعبير اولنور جمعه اخاديد سراب كوراب ونمايش آب دخی ديرلر وقت
ظهيرده شمسك ضوءندن صحراده صو كبی كورينور جوهری كلامی بومعنايه
مناسب در وبيضاوی سوره نوردن سراب لفظنی شو وجهله تفسير اتديكه
هو مايری فی الفلاة من لمعان الشمس عليها وقت الظهيرة فيظن انه ماء يسرح
ای يجری وجوهری آل سراب كبیدر بلكه آل اول نهار يا آخر نهارده ظاهر اولوركه
ايچنده اولان اشيايی اوزون ومرتفع كوسترر ديو تصريح اتدی ومصنف كلامی
آل مثله عبارتی اگرچه ذكر اولنان معنایه مخالف در لكن شرح مطالع ده سيد شريف
كلامنه موافق در حيث قال والآل ما يری فی طرف النهار وهو السراب
زيرا آل وسراب مرادف اولمق اوزره بيان اتدی وما بينلرين فرق اتمكله بعضی علما
سيد شريفی تخطئه اتديلر آل مثله قاع هامون صحرا جمعه اقواع قيعه مثله

وكذا الجبت والجادر

جمعه

جمعه قیعان براح مثله صفصف زمين هموار دوز يركه آنده حائل اولميه
صحصح وصحصاح وصحصحان مثله صحرا زمين بی پوشش آچق ير جمعه
صحاری براز وفضا وعراء مدايله مثله جمعی اعريه كلور صاحب ديوان
ديدی كه عرا اول صحرادركه آنده صاقلنمق ممكن اولميه مفازه بيابان يابان
وچول فوزدن مأخوذدر نجات معناسنه وهلوك معناسنه دخی كلورلكن
مهلكه يه مفازه اطلاق تفاؤل قصدی ايله در ومعنای ثانی يه نظر ايله حقيقتی
اوزره در جمعه مفاوز ومفازات هَوْجَل مفازه بعيده وبطیء وثقيل معناسنه در
تقول ان الهوجل لا الهوجل مهماة وبرّيّة مثله جمعه برلری برت بريت مهلكه
ديمومه دَوّ دَوِيّة داويه تنوفه تنوفيه دخی مفازه معناسنه در وفی
القاموس البريت كسكيت الخريت والارض المستوية وفی الاساس قطعوا
ديمومة ودياميم وهی الارض التی يدوم بعدها اصلنده ديمومه دركه فيعلوله
وزننده دوامدن مأخوذدر كوندن كينونه كبی بدو وبدی باديه باديه كه
چول تعبير اولنور فلوة جمعه فلا وفلوات وسبسب جمعه سباسب
وعيهب وتيهاء ومهمه وتيهوع وفدفد جمعه فدافد مثله بيداء بيابان
هلوك كننده هلوك ايديجی چول بيددن مأخوذدركه هلوك معناسنه
وكذا البيود جمعه بيد قفر بلقع قیّ قواء سبروت بيابان خالی
فيفاء هيماء صرماء بيابانی كه درو آب نباشد قال على صرماء فيها
اصرماها وخريت الفلاة بها قليل غطشی بيابانی كه اندروراه نبرند
يقال فلاة غطشی ای غمية المسالك قال الاعشی وبهماء بالليل غطشی
الفلاة يؤنسنی صوت فيادها وتقول ركبنا فلاة غطشی ونحن كرما لها
عطشی خرق بيابان فراخ وهامون وفی الاساس مرزنا بخرق من
الارض وهی الواسعة الكثيرة النبات امليد امليس بيابان دغ كه چيلاق
تعبير اولنور صقالی كلين كمسنه يه املد ديدكلری بومعنايه مبنی در
كذلك عبيد ن عاری اولان كمسنه يه املس ديرلر ويقال ارض ملساء لا نبات بها
حره لابه لوبه سنكلاخ والجمع حرات وحرار والحرون واللوبات واللوب
كلده پاره زمين درشت وفی الصحاح الكلد المكان الصلب والكلدة القطعة
من الارض الصلبة وكذا الكلندی كديد زمين بستم ستور كرفته متن زمين
سخت وبلند نقع زمين خوش خاك وجمعه نقاع وانقع وفی القاموس
النقع الارض الحرة الطين كذيه زمين سخت ترس ترش اول موضعدر كه
زياده سخت اولمغله اكا كلنك تأثير اتميه جمعه كدى كنود انكه انو نبات
نرويد جرد مرت مروت هاموني كه دروی هيچ نبات نباشد صلب پاره
زمين درشت كه دانه بكشد جمعه صلبة كديون كفرعون اول ومله كه
اوزرينه زيتون ياغی دوكوب زره جلا ويرلر كذا فی القاموس معلم ميم

ولامك فتحيه لربله بيا باه بانشان نشانلو چول لكن اكثر كتب لغتده نفس علومته
دير لو ديو تصريح اولندى جمعه معالم لهذا ميدانى ديدى كه مَعْلَمْ عَلَمْ صُوَّه منار نشانه كه
اندبيابان باشد مع هذا مصنف اساس ده ديدى كه خفيت معالم الطريق اى اثارها
التى تستدل بها عليها وتقول صوبت صوّىً فى الطريق وهى حجارة مركومة جعلت
اعلاما ويقال ان للاسلام صوىً ومنارا كمنار الطريق آذَمْ آذِيمْ آديمِى آزمِت
آرَمِى دخى نشان معناسنه در كذا فى القاموس مَجْهَل جاى بى نشان علو متسن وضع
جمعه مجاهل عُقْدَل مثله رملة ريك قوم جمعه رَمْل ورمال كثيب توده ريك
قوم مجتمع اولمغله حاصل اولان تپه جمعه كثبان وكثب نقا مثله جمعه انقاق
حقيف ريك كن اكرى قوم تپه سى زيرا احقيقاف اغوجاج معناسنه در جمعه احقا
عقنقل ريك بزرك كثيب متراكم معناسنه ودخى عظيم وواسع وادى يه دير لر
جمهور ريك بلند حبل ريكى كه برز ميبجوبه رسفى باشد مجمه آخر ريك وفى القاموس
العجمة بالضم والكسر ما تعقد من الرمل او كثرة الرمل والعجماء الرملة لا شجر بها
سقط سنك حركاتى ايله آنجاكه برسد ريك يعنى بيوك قوم منقطع اولوب وجى اينجه اولدينى
موضعى مسقطه دخى بومعنايه در دعص توده ريك جمعه دعصة وادعاص قاموسده
رمل مستديردن برقطعه وقومدن مجتمع اولان كثيب ودمل صغير معناسنه در ديدى
وفى الاساس نزلوا بالادعاص وهى قيزان من الرمل مجتمعة قيزان قوز لفظنك جمعيدر
رملة مستديره معناسنه صَنْفَرْ عَقَنْقَرْ عَقَنَّرْ ريك برهم كرفته صيقشمش قوم
قاموسده ضُفُرْ وضفره تجمع اتمش رمل عظيم يابرى برينه كيرمش رمل در وعقنقر
قافك فتح وكسريله تراكم اتمش رمل در ديدى عداب لبب سابقه تنك جوهرى
ديدى كه عداب رمل رقيق معناسنه در آخر ديدى كه لبب رمل رقيق در
يعنى آز واينجه جك قوم يعنى واكر رمل عظيم اولورسه عقنقل آنده آن اولورسه
غبكل آنده آن اولورسه سقط آنده آن اولورسه عداب آنده آن اولورسه لبب
دير لر خيلة زم يومشق قوم اصمعى ديدى كه خيله اول قومدركه آنده اغاج نابت اوله
هيام آنكه دردست نانشيند از غايت نرمى ونتكى دهاس آنكه باى بدو فرو شود صريمه
ريك جداكانه وفى الاساس نزلوا بالصريمة والصرايم والقريم وهى الرملة المنفردة
من الرمال ذات الشجر جرع جرعه جرعاء اجرع ريك راست جوهرى
اول رمله مستوى در كه آنده اوت بتميه ديو تفسير اتدى اساس اول جقوردير كه
قوم ايله طولمش اوله ديدى ذاره قونى ريك كرد شقيقه كشاد كه ميان دو ريك
غانك ريكى كه شتر دروى نتواند رفت وعثاء وعساء ميعاس آنكه دونه وادشخول
باشد دروى دفتن عاقر ريك بزرك دروى چيزى نرويد كوفه ريك سرخ وبها
سميت الكوفه نجد جاى بلند مرتفع يير وبلاد عربدن نجد غوره مقابلى در كه غور
تهامه در وتهامه دن ارض عراقه واريجه مرتفع اولان ارضه نجد دير لر جمعه
نجاد وانجاد ونجود يفاع مثله وهده جاى نشيب اينش يير جمعه وهد ووهاد



وغور وحدود وهبوط وعقوه مثله تل توده تپه كه يعنى تعبير اولنور جمعه
تلال ربوه رانك حركاتى جائز در توده بلند يوكسك تپه جمعه ربى اَمَت صَمْد
حدب ربع دخى بومعنايه در يقال نزلوا بربع رفيع وربعة رفيعة اى على المرتفع من
الارض وتقول يسفرن بكل ربعة وملكهم كسراب بقيعة رابية مثله جمعه روابى
اكمة مثله قاره دخى بومعنايه در لكن سامى ده قاره واكمه لفظلرينى بالاكه بس
بلند نباشد عباره تيله تفسير اتدى اساس ده قوت اصاغر جبالدر واكمه تل معناسنه در
ديدى قاموس ده قاره سائر طاغلردن منقطع اولان جبل صغير وصخرة عظيمه وقاره
طاشلو زمين وصخرة سوداء معناسنه واكمه طاشدن تپه كه برطاشدن اوله ومكان
مرتفع كه جبل مرتبه سنه بالغ اولميه واول موضع كه اطرافنده اولان مواضعدن
غايت مرتفع اوله كه غليظ اوله لكن غلظتى طاش مرتبه سنه اولميه ديدى جمعه
اكم واكام واكام واكم معلوم اوله كه آكام اكمه نك جمعى دكلدر بلكه اكمة جمعى
اولان اكم لفظنك جمعيدر جبل وجبال كبى واكم دخى اكام لفظنك جمعيدر
كتاب وكتب كبى پس اكمة جمعى فقط اكم واكام كلور مخرم ايضا مثله فجوه
فراخى ميان دوكوه ايكى طاغ ما بيننده اولان ميدان جبل كوه طاغ جمعه جبال
واجبال طور صد سد دخى جبل معناسنه در قرنه كوه خرد اولكوچك
جبل كه منفرد اولمش اوله ديو اكثر كتب ده مصرحدر طود كوه بزرك بربيوك
طاغ جمعه اطواد اخشب مثله جمعه اخاشب شيب كوه برف ناك قارلو
طاغ شاهق كوه بلند يوكسك طاغ شهوقدن مأخوذدر ارتفاع معناسنه
جمعه شواهق علم مثله جمعه اعلام شامخ مثله هضبه كوه نشيب الجاق
طاغ وعند البعض يوكسك تپه كه اوتسز اوله جمعه هضبات وهضاب
قنه سر كوه طاغ تپه سى جمعه قنن شعفه شمراخ شنعاف دخى بومعنايه در
وجمع شعفة شعف وشعوف وشعاف وشعفات شنعاف وشنعوف
بر معنايه در ورجل طويله دخى شنعاف دير لر ومطر قليله شعفه دير لر
بركمسنه دن برحاجت طلب ايلدكده محتاج اولديغى مرتبه دن آز ويرسه ماتفعل
الشعفة فى الوادى الرغب دير لركه رغب واسع معناسنه در قله مثله
جمعه قلل نيق بلندى سركوه طاغ تپه سنك يوكسكلكى ذروه ذالك كسرى
وفتحى جائزدر مثله جمعه ذرى مخفى اولميه كه ذروه طاغ تپه سندن
عبارتدر پس مثله عبارتى سهو اولمق ملاحظه اولنور لهذا ميدانى ديدى كه
ذروه غرغره بالاى سركوه قذفه تندى سركوه سيو ريسى قنه پاره از كوه
بدرا ننا سفح دامن كوه طاغ اتكى جمعه سفوح حفيض بن كوه طاغ ديبى
ويير الچاغنه دخى دير لر مغاره سوراخ كوه طاغ اولان دلوك جمعه
مغارات غار مثله جمعه غيران كهف شكاف در كوه طاغده اولان ياروق
جمعه كهوف مخفى اولميه كه كهف وغار ومغاره طاغده اولان

سوراخ معناسنه در جوهری واکثر کتب لغت بو وجه اوزره تفسیر اتدیلر شِقْبٌ لِصْبٌ
سَلْعٌ صُنْعٌ شکاف در کوه ومغاره یه دخی شِقْبٌ دیرلر وجمعی شِقَبَةٌ وشِقابٌ
وشُقوب قاموسده ایکی جبل میاننده اولان اوجُرُوم واول اوجُرُومده ودره
کنارنده یار تعبیر اولنان موضعده مغاره دن کوچک چاتلاق موضع که آنده قوش
آشیانه ایدر دیدی ولِصْبٌ طاغده اولان کوچک دره ومضیق وادی معناسنه در
وفی المثل اَعْذَبُ من ماءِ اللِّصابِ وصُنْعٌ صنوات لفظنک مصغّریدر دکتاب
صنوات دیرلر ایکی ایاز مه که بری برینه قریب اولوب منبعلری بر اولسه وفی
الاساس وکنت صُنیتا بین صدّین مجتمعًا ای رکیًّا مجموعًا بین جبلین هَجَلٌ
هاموت میان کوه مَهْوَی مَهْواةٌ تاو میان دو کوه وفی الاساس طاح فی المهواة
والهاویة وهی ما بین الجبلین فَجٌّ فُجوجٌ نَفْنَفٌ فراخنا در میان دو کوه وهرنسنه که
کند وایله ارض میاننده بر آتی میدان اوله آکا دخی نَفْنَفٌ دیرلر مثلو بر داغک
آغزی ایله دیبی میاننه نَفْنَفٌ دیرلر خَرْمٌ مَحْزمٌ خَيْدٌ ريدٌ رَعْنٌ تندی که
از کوه فرابود طاغک برطرفنده چیقان سیوری که انف الجبل تعبیر اولنور که
قونس قنادی کبی اولور وفی الاساس جَبَلٌ ذو حُیودٍ وَرُیودٍ وهی حروف نائیة
فی اعراضه وبدا رَعْنُ الجبل ورعانه وهو انف شاخص منه وبورنا زاولان
کمسنه یه ارعن ودخی رعن ورعونة حماقة ایله اولان طول معناسنه ولهذا اوزون
اولوب احمق اولان کمسنه یه ارعن دیرلر مؤنثی رَعْنا ، در رعان الجبل وخیا شیم
الجبل بر معنایه در حرف الجبل تیز نای سرکوه لهبٌ کشاذکی میان دو کوه وفی
الاساس جاوزت من سهوبه ولهوب الاول جمع سهب وهی الارض المستویة
البعیدة والثانی جمع لهب وهو ما بین الجبلین دربٌ تنکنای که اندر کوه بود
واکثر تا سرحد معناسنه استعمال اولنور که دار اسلام ایله دار حرب میاننده
اولان سینوردن عبارتدر بطن الوادی اندرون رود دره نک صو آقان
چوقوری یری تبعض نسخه ده نا وه ایله تفسیر اولندی که ایچی اویولمش نسنه یه
دیرلر جمعی بطون شِعْبٌ درغاله طاغده اولان یول جمعی شعاب ثنیة راه
دشوار در کوه یوقوش طاغده اولان صارب یول جمعی ثنیات وثنایا عقبة
مثله جمعی عقبات وعقاب صعودٌ صادک فتحیله کوه دشخوار صارب
طاغ کوز دورعن جمعی رعان مثله یقال عقبة صعود شاقة المصعد حَجَرٌ
سنک طاش جمعی احجار وحجارة احجر دخی کلور جَلْمَدٌ سنک کرد یومری
طاش صلصرخ سنک ایله تفسیر اتدی که اول چاقل طاشیدر که آنی اشک
یوروتمکه قادر اولمیه واکثر کتب ده صخر ایله تفسیر اولندی وبعض نسخه ده
سنک بزرک واقع اولدی جمعی جلامد جلمود مثله جمعی جلامید جَنْدَلٌ
مثله جمعی جنادل سِلْمٌ سنک چند انکه در دست کنجد جمعی سلم وسلام
اکثر کتب ده مطلق حجاره معناسنه واقع اولدی وفی المثل اکثم للشر من السلام

بیعه

بَیْعَه سنکی که بیفزاند ولطاش که هرکس قوتنی امتحان ایچون قالدیررلر که دبغ
آل ایله طاش قالدرمق معناسنه در رَضْفٌ سنک تافته واول طاش ایله قیزدیرلمش
سوده رضیف دیرلر مضطرب یا غضوب اولان کمسنه یه کانّه علی الرضف ویخیل
اولان کمسنه یه ماینَدّی الرضفة دیرلر وفی المثل خذ من الرضفة ما علیها بخیل دن هرنه اخذ
ایدرسک غنیمت بل آن لغینه با قمه دیه جک یرده ضرب اولنور وقد حرّزنه فی محل
آخر فِهْرٌ فالنک کسیله سنک درزی دسته سنک دیدکلری طاش که انکله برنسنه
سحق ایدرلر واوطه صیغه جق وجوز قیره جق طاشه دخی دیرلر جمعی فهور
صَفْوانٌ سنک لغزان طایانجق دوز طاش که آیاق طونمیوب قایار صفیح
صفاح سنک پهن وجمعی صفایح بَصْرَةٌ بَصْرٌ سنک سست که باسببه ی
زندو بها سمّیت البصرة بتصغیره لفظ بصره بس راه دن معرّب دردیدیلر یعنی
کثیر الطرق وبصره بانک ضمیله ارض حمراء طینیه معناسنه در مِرْداسٌ سنک که
اندر چاه افکنند تا بدانند که آب هست یا نه مِلْدَسٌ مِرْضاخٌ سنکی که بدان
آستنه خرما شکنند خرما چکردکینه مخصوص دکلدر وفی القاموس الملدس کمنبر
حجر ضخم یدق به النوی لدس دن ماخوذ آل ایله ضرب معناسنه ورضح الجمرة
والنوی کسره وداتیهم یترضخون الخبز ویترضخونه ای یکسرونه ویاکلونه منجم سنکی
باشد کرم که در آب افکنند تا کرم کردد واول صویه نجیر دیرلر یقال نجرت الماء
اسخنته بالرضفة رَصَفٌ سنک بهم وانهاده رصفت الحجارة فی البنا طاشلری
بری برینه اوزدینه وضع ایلسه بلطه بلوط سنکی که اندر میان سرای افکنند حجارة
مفروشه معناسنه که قالدیرم تعبیر اولنان دخی شایدر زیبا سرایه مخصوص
دکلدر ولفظ بلود قسطنطنیه ده بر موضعک اسمیدر حَیْدانٌ سنکی که از سم ستور
بجهد در رفتن صیدا سنک دیک جوملک یا بدقلری طاش که اول جوملکه صیدان
دیرلر مَقْلَة سنکی که با وآب قسمت کنند در سفر در وقت تنکی آب که بر ظرفک
ایچنه بر کوچک طاش وضع ایدوب طاشه برابر اولنجه صو دوکولوب برینه
ویرورلر وعلی هذا مقل دن ماخوذ در صویه غمس معناسنه واول طاشه حصاة
القسم دیرلر نَبْلَه سنک استنجا وجمعی نُبَلٌ نَبَلٌ عظام حجاره ومدره وصغارینه
اطلاق اولنور اضداددندر وفی الحدیث بعد والمذاهب واتقوا الملاعن واعدوا
النبل اهل حدیث نبل قراءت ایدرلر حجر کبی صَخْرٌ سنک سخت وبزرک قانی
وبویوک طاش جمعی صخر وصخور صَلْدٌ سنک سخت قاتی طاش واکثر کتب
لغاتدن مستفاد اولان بودر که صفوان بومشاق ودوز طاینجق طاش وصلد
قاتی ودوز طاینجق طاش اوله مغناطیس سنک آهن ربا دیوب قاپوجی طاش
حَصْباء سنک ریزه اوفاق طاش جمعی حَصْباتٌ رضراض حَصْباء غایة اوفاق
طاش معناسنه در نیروز آبادی دیدی که حصبانک مفردی حصبة در وحَصَبٌ
وحَصَبه حجاره معناسنه مفردی حصبة در صادک فتحیله نادر دن ولقد احسن الشاعر

فی مدح نهر حیث قال ؎ وماءٍ علی الرضراض یجری کأنه صحایف تبرٍ قد تشکلن جدولا
کأن به من شدة الجری جنة وقد البستهن الریاح سلاسلا حصاة مثلو جمعه
حصی وحصیات سنك ریزه قیرمش طاش جهاده صفتی اولمغله مؤنث صیغه سیله
تعبیر اولندی رمضدن مأخوذدر که شمسك تأثیرندن حاصل اولان حرارته دیرلر
جمرة سنکی که حاجیان اندازند حاجیلرك آتدیغی طاشی جمعه جمار وجمر وجمرات
مروه سنك سپید تابان بیاض وبراق طاشه اصمعی دیدی که آندن آتش
چاقارلر که ترکیده چاقماق طاشی دیرلر جمعه مرو رخام سنك سپید نرم
یومشاق بیاض طاش وبعضیلر مرمر ایله تفسیر ایتدیلر وبعض نسخه ده سنك
سست واقع اولدی یعنی کوشك طاش ولفظ رخام لین معتبر اولمغله رخمة
ورخمة متقاربلردر دیدیلر یقال وقعت علیه رخمته ورخمته ای لینه مدرة
کلوخ کسك که طپراقدن بر قطعه در وقریه یه دخی دیرلر لهذا اهل حضره اهل مدر
دیرلر اهل بادیه یه اهل وبر دیدکلری کبی هلول بن عامر بن صعصعه دن
برمرد بخیله مادر دیدکلری ناقه سنی حوضدن اسقا ایتدکدن برآز صو حوضده قالسه
حیوانات آنی ایچمسون دیو زیاده بخلندن مدر ایله سد ایتدیکی ایچون بدن اهنا
ابخل من مادر مثلی مشهور اولدی جمعه مدر کذان سنکهایی که تبسستی
جوبه کلوخ بود نشف سنك باشنه سیاه طاشدر که کویا آتشدن اهاقاو لنمشدر
مستی سنك فسان نصیبه سنکی که بپای کنند بر کناره حوض وهابیك
طاشك بیانده اولان فرجه لر مدره معجون ایله سیولر اتان الفحل سنکی
کازران که اوزرنده بز چیرپارلار جوهری دیدی که اتان قویو آغزنده وضع اولنمش
بیوك طاشدر که سقاء آنك اوزرنده طورور واول بیوك طاشه که مدور وبیك
ومنخضاح یعنی صار قلیل ده اولسه آکا اتان الفحل دیرلر وضحل ماء قلیل
معناسنه در منخضاح کبی قاموس ده آیازمه کنارنده اولان بیوك طاشدر که
یوسون طوتمق ایله املس اولور واول بیوك طاش که برآز صوده وبرازی
طشره اولوب آنی صو بتون ستر ایتمیه آکا اتان الفحل دیرلر دیدی جداد سنك که
آذو ذه بیرون آرند یشب بشم دن معرب در حلوذ سنکی که داروی چشم
بروساید وفی القاموس الحلو کعصور حجر یستشفی بحکاکته الرمد ظرب سنك
تیز فیروزآبادی دیدی که ظرب وظرره حجر یا حرف مدور کسکین اولان حجر
معناسنه در راعوفه سنکی که در بن چاه افکنند تا چاه پاك کس برآن نشینه
وقوی آغزنده مستسقی آنك اوزرنده طورسون ایچون وضع اولنان طاشه
دخی دیرلر ادعوفه دخی دیرلر مرداة سنك منجنیق واول طاش که آنکله غیری
طاش قیرارلر واول طاش که آنی سوسمار مسکننه نشان ایدر آکا دخی دیرلر
وفی المثل کل ضب عند مرداته حوادث هرکسن ایچون حاضر دکلدر دیه جك بر ده
ضرب اولنور قلوعه کلوخ بزرك بیوك کسك مصنف اساس ده تخفیف

وتثقیلی

وتثقیلی جائزدر دیدی وارضدن قلع اولنوب رمی اولنان صخره یه وحجر ومدره
دخی قلوعه دیرلر وبعض نسخه ده سنك فلاخن یعنی صپان طاشی ایله تفسیر
اولندیغی بو معنایه مناسبدر بندقه سنك کان کره دیدکلری آلته وضع ورمی
ایتدکلری یووارلاق جمعه بندق وبنادق مستقصی ده حداء حداء ورد البندقة
مثلنی دیدی که حداء منادای مرخم در اصلی یا حداة دردیدی وحداة بزم
اصطلاحمزده چایلاق تعبیر اولنان قوشدر یعنی یا حداة بصیرت اوزره
اولوب غافل اولمه زیرا اردیکده بندقه واردر بلکه انکله سکا رمی ایدرلر
بصیرت ادعا ایدن کمسنه یه بصیرتکه مغرور اولمه زیرا سنده بصیرتلولر واردر
دیه جکلری ده ضرب اولنور صاحب وسیط دیدی که حداة حداءة لفظنك
جمعیدر که الفی حذف اولندی وحریری قرقنجی مقامه ده حدای منادای
مرخمدر اصلی حداءة در دیدیکی مصنف کلامنه مناسبدر وبعضیلر حدا حدا
دیو روایت ایتدیلر بلا همزه وموردنده اقوال کثیره واردر که بو محله ثبت اولنمدی

باب معدن میمك فتحی ودالك کسریله کان حوف
ارضده حاصل اولان آلتون وکومش کبی جواهرك مکانیدر عدندن
مأخوذدر اقامت معناسنه وجواهرك کوره یی معدندن تفحص ایدن
کمسنه یه معدن دیرلر جمعه معادن فلز جوهری ازکان خیزد معدنده
حاصل اولان جوهر جمعه فلزات صفر صادك ضمیله روی تونج ونحاسه
برنوعه والتونه دخی دیرلر صاحب دیوان نحاس جید ایله تفسیر ایتدی
صفار روی کر صانع الصفر یعنی تونججی وتونج باقر ایله بر نجدت
حاصل اولور واکثریا صفر ذکر اولنسه اوانی یاپدقلری نحاس جیدنه
مراد اولور پس صفار باقرجی معناسنه شایعدر شبه برنج ونحاسه
بر نوع اولمق اوزره صاحب قاموس تصریح ایتدی نحاس مس باقر قطر
مس کداخته اریمش باقر مهل مثله ورقیق قطران وزیت بر ساسنه
دخی دیرلر لحام لامك کسر وضمیله کفشیر عامه تحریف ایدوب لحیم دیرلر
آنك مد وضم ونون ایله سرب مطلقا قورشون وبیاض وسیاه وخالص
قورشونه دخی دیرلر معلوم اوله که جمع صور تنده افعلدر لسان عرب ده
آنك واشد لفظلرندن غیری یوقدر اسرف مثله معربدر علوب ارزیز
سپید بیاض قلای قلایجی یه علاف دیرلر لکن کتب معتبره ده علاف
یانك تشدیدیله رصاص معناسنه در دیو مصرحدر رصاص وقلعی
مثله قلع بر مشهور معدنك اسمیدر که ایو قلایی آکا نسبت ایدرلر فیروزآبادی
دیدی که رصاص ایکی نوعدر بر نوعی سیاه در که آکا اسرب وبری بیاضدر که
آکا قلعی وقصدیر دیرلر واکر بر پاره قلایی طنجره یه القا ایتسه لر ایچنده
اولان لحم ابدا پشمز ماکر خلخال یاپوب میوه اغاجنه طوق ایتسه لر

هر كز ميوه سى دوكولميه فُضّة سيم كومش لُجَيْن مثله نضر زر آلتون ابراهيم بن سيار آلتونك ذمى حقنده ديدى كه الذهب لئيم لان الشكل يصير الى شكله وهو عند اللئام اكثر منه عند الكرام وزجاج حقنده ديدى كه سريع الكسر بطيء الجبر نضار و ذهب و عِقْيَ و عسجد و زخرف مثله عِقيان زر دسته اول آلتون كه يردن اوت كبى بتر جردن حاصل اولور صاحب زر خالص ايله تفسير اولندى بعض نسخ كتابده زر دسته واقع اولدى كه صيرمه وقلابدان معناسنه در تِبْر زر خالص وصاف بعض نسخده زر ساو واقع اولدى كه صياغت اولنمامش آلتون خرده لرى معناسنه وكومش خرده لرينه دخى ديرلر وآلتون وكومش صياغت اولندقدن صكره وفضه ديرلر جوهرى سكه لنمش آلتونه تبر وسكه لندكدن صكره عين ديرلر وآلتوندن غيرى به تبر ديمزلر اكرچه بعضيلر كومشه دخى اطلاق اتديلر ديدى وبعضيلر سكه لنمش آلتونه تبره وسكه لندكدن صكره دينار اطلاق اولنور ديديلر ابن سنا الملك يقرى العنيوف شعاع تبر احمر فشعاع ذالك التبر نار القرى بيتنى بنشاد اتدكده بعض ادبا دخل ايدوب ديدى كه لفظ تبرى لفظ احمر ايله توصيف مستدركدر زيرا تبر البته احمر اولور صلاح صفدى غيث منسجم نام تاليفنده اعتراض مذكوره شو وجهله جواب ويردى كه تبر ذهب غير مضروب معناسنه در لكن شاعر مزبور ذهب مضروب مراد اتدى مجازا وذهب البته احمر اولور ديديكى مسلم دكلدر زيرا ذهب كاهى أحمر وكاهى أخضر وكاهى اصفر اولور نته كم حس شهادت ايدر واكر ذهبه حمرت لازم اولسه الذهب الاحمر ديمزلر ايدى زيرا ثلجه بياضلق لازم اولمغله الثلج الابيض ديمزلر نُشَدَة زر ريزه اول آلتون كه خرده طارو دانه سى كبى معدندن جمع ايدرلر هندا فارسيدن كاورسه دخى ديرلر جمعى نُشَد ونُشَذ كِبْرِيت كوكرد نُورَه آهك آلجى طاشى كه كوكب الارض دخى ديرلر ابن الانبارى استعمال النورة عبارتنك شرحنده ديدى كه نوره يه نوره تسميه اولنديغى استعمال ايدن كمسه نك جسدينى تنوير وتبييض اتديكى ايچوندر نوردن ماخوذدر نباتاتك شكوفه سينه نَوْر ديدكلرى بياض وحسن ايچوندر وچراغ وضع اتدكلرى نشنه يه منار ديدكلرى النه نور اولدوغى ايچوندر كِلْس ساروج آلجى وخام كرج صاروج صاد ايله عربى در فارسيده كچ خام ديرلر صاحب صحاح ديدى كه صاروج كول ياغيرى شى ايله قارشمش الجى در فارسيدن معربدر وهر كلمه كه آنده صاد وجيم جمع اوله البته غيرى لساندن تعريب اولنمشدر زيرا لسان عربده صاد وجيم جمع اولمش كلمه يوقدر جَصّ كچ مطلقا كرج قاعده يه مذكوره بنا لفظ جص لفظ كچدن معربدر اولديغى متوجه اولور جصاص كچ كر بايع الجص معناسنه قص وشيه دخى كرج معناسنه در جص كبى جصه وقصه پاره كچ جصاصه

كانجج



كانجج حامن كچ پز طابخ الجص معناسنه در جوهرى ديدى كه جامن اول كمسنه در كه قاليه طاشى چيقارمق ايچون چوغان اوزرينه آتش ياقار ونوره وجص اتمك ايچون طاشى اوزرينه آتش ياقار اِثْمِد سنك توتيا توتيا طاشى كه كحل اصفهانى ديرلر زِئْبَق يسماب جيوه زاووق مثله مرتك سنك زرد صارو طاشى كه معروفدر زاج زاك كه مركب اجناسندن معروفدر نفط نونك فتح وكسريله لكن كسرى افصحدر دهن الارض دخى ديرلر كه معروفدر لُك قرمزى بويا كه آنكله صفر وغيرى دريسى بويارلر قطران قافك فتح وطانك كسريله معروفه در قِير زفت قار مثله مصنف نوابغ تاليفنده ليس يرد النقاب ما اسود القار ديدى مَلّاحة نمك زار طوز حاصل اولان موضع كه طوزله ديرلر جمعى ملاحات مِلْح نمك طوز مذكر ومؤنث استعمال اولنور وفى المثل شر الناس من ملحه على ركبته غدادار اولان كذلك سريع الغضب اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور معلوم اوله كه ملحه على ركبته عبارتنى مصنف اساسده بيان اتديكى بوتاليفنده بر محلنده تفصيل اتمشيديك لكن ميدانى مجمع ده مثل مذكورى شو وجهله بيان اتدى كه عرب ايچ ياغى بياض اولمق مناسبتى ايله ملح اطلاق ايدرلر واملحت القدر ديرلر چوملكه ايچ ياغى وضع ايلسه ولهذا لا تلمها انها من نسوة ملحها موضوعة فوق الركب عبارتنى سن فلان خاتونى لوم ايتمه زيرا اول خاتون جل همتى سمور ملك وجوقنده شحم تحصيل اتمك اولان خاتونلردندر ديو تفسير اتديلر پس معناى مثل بودر كه شر ناس اول كمسنه در كه آنك عقلى ذكر جميله باعث اوله جق نسنه ايله امر ايتمز بلكه طيش وخفت ونشوان حرفى ايله خوريلمق ايله امر ايليه كه سموز مكدر ملّاح نمك فروش طوز صاتيجى ونوتى يعنى كميجى يه دخى ديرلر ملاح كتابكبى سفينه يى اجرا ايدن ديمكدر مينا كرهر ابكينه شيشه نك جوهرى حاصلى كه جوهر الزجاج دخى ديرلر سر الزجاجة مستور اولميان سرده استعمال اولنور بركمسنه بر صديقنه سرينى امانت ايدوب وصديق اول سرى فاش اتدكده تحرير وارسال اتدى كه لسانك السيف لا يخفى له اثر وانت كالنصل لا تبقى ولا تذر سرى لديك كاسرار الزجاجة لا يخفى على العين منها الصفو والكدر فاحذر من السر كسرا لا انجبار له وللزجاجة كسرا ليس ينجبر وقال الآخر قد كان صدرك للاسرار جندلة ضنينة بالذى يخفى نواحيها فصار ما ثبت ما استودعت جوهرة دقيقة تستشف العين ما فيها وقال بعضهم فى شرحه يعنى قد كان فى حفظ السر صخرة لا تنصدع فاصبح زجاجا لا يحتجب ما فى ضمنه ولا يمتنع حِلْيَة پيرايه بزك كه مطلقا معادندن صوغ وتزيين اولنان نسنه در جمعى حُلى ضمى وبانك فتحيله حَلْى حانك فتح ولامك سكونيله پيرايه زنان خاتونلر بزكى جمعى حُلِىّ حانك ضمى ولامك فتحيله حَلى حانك فتح

ولامك سكونيله بيايهٔ زنان خاتونلرڭ كى جمعه حُلِى حانڭ ضمى ولامك كسرى
ويانڭ تشديديله حَزَنه مهرهٔ بعانجوق جمعه حَزَن وخزنات دخى كلور خَرَزق
مهره فروش بونجوق صاتيجى وخرزات الملك پادشاهلرڭ تاجلرنده اولان
جواهره ديرلركه زمان ماضيده بركسنه پادشاه اولدقده قاج سنه پادشاه
اولديغى معلوم اولسون ايچون هرسنه تاجنه برجوهر زياده ايدر ايدى
وبركمسنه پادشاه اولدى ديه جك مقامده اوتى خرزات الملك ديرلر سبجة
مهرهٔ سياه سياه بونجوق جمعه سَبَج جزعه مهرهٔ يمنى يمنى بونجوق كه
آلاجه اولور لهذا شعرا ديده يى جزعه يه تشبيه ايدرلر جمعه جزع فيروز
آبادى ديدى كه بركسنه جزعه يى تختم ايلسه غمدن وغصه دن خالى اولمز
وموحش واقعه لر كورر وخلق ايله مخاصمه ايدر ووضع حمل ايدن خاتون ايچون
اكر خاتونڭ صاچينى ياخود بر غيرى حيوان وضع حملده زحمت چكسه آنڭ قيللرى
يا يوكنى جزعه ايله لف اتسه لر اول ساعت وضع حمل ايدر وَدَعَة دالڭ سكون
وفتحى جائز دڭز ماهى بالق قولاغى كه دريادن چيقار بياض بونجق دركه حمار
وبغل يولارينه وپاردمنه تيكرلر جمعه ودع وودعات بلور بانڭ كسرى ولام
مشددنڭ فتحيله در صاحب توضيح بانڭ ولام مشددنڭ ضميله در
ديدى ولسان عوامده مشهور اولان بودر جوهر كوهرى برجوهر جمعه جواهر
جوهرى كوهر فروش وكوهرستاش جوهرصاتيجى وجوهر احوالنه مطلع اولان
كمسنه جوهره جوهر تسميه اولندوغى امرى واضح وشانى ظاهر وهركس عندنده
اعتبارى متعين اولديغى ايچوندر جهره دن مأخوذدر خفى مقابلى ياقوت
معروفدر جمعه يواقيت فيروزآبادى ديدى كه ياقوتڭ مقبولى دمانى قيرمزى
اولاندر ايحسه لر وسواسه وخفقانه وضعف قلبه نافعدر وفى النوابغ اذا
حصلتك ياقوت هان على الذر والياقوت ولقد احسن الشاعر فى مليح اسمه
ياقوت نظم ياقوت ياقوت قلب المستهام به • من المروة ان لايمنع القوت •
سكنت قلبى وماتخشى تلهبه • وكيف يخشى لهيب النار ياقوت • تلميح الى
ان الياقوت لاتضره النار عقيق مجد الدين ديدى كه عقيق برقيرمزى بونجقدركه
يمنده وبحر روميه كنارنده اولور برجنسى واردركه رنكى طوزلو آت پاره سى
كبيدر وانجه خطلرى واردر بركمسنه آنى مخاصمه ده خاتم اتسه ظفره نائل
اولور وعقيق انواعنڭ حاصه سى بودركه برادره ايدوب ديشه سورسه لر چركڭ
ازاله ايدر عن عايشة رض ان النبى ع م قال تختموا بخواتم العقيق وفى
حديث على رض عن النبى عليه السلام تختموا بخواتم العقيق فانه لايصيب
احدكم غم مادام عليه ذلك كذا رايت فى بعض شروح المقامات للحريرى
بدخشانى بدخشاندن چيقان لعل فيروزج پيروزه زمرد زبرجد
جمانة مهرهٔ سيمين كرمشدن ياپلش بونجق كه اينجو كبى يا پارلر ومدور اينجو

ذى قيمت



وذى قيمت جواهره وكومشلو بونجوغه دخى ديرلر جمعه جُمَان مرجانة مروارید
خرد اوفاق اينجو جمعه مرجان بُسَذ مهرهٔ سرخ قيرمزى بونجوق مرجان
كه كينه دخى ديرلر قهربان كهربا بجاده بيجاده بعض لغاتده آلاجه بونجقدر
ديدى وبعضى مهرهٔ سرخ ديدى ولغات فارسيه ده بيجاده يى كهربا ايله
تفسير اتديلر بجيدق مثله سمط رشتهٔ مروارید اينجو دوزلمش ايپلك
واينجو دوزلمزدن مقدم اول ايپلكه سلك ديرلر جمعه سموط دسوة
دستينه قول باغى كه خاتونلر اينجودن وبونجوقدن دوزوب قوللرينه
باغلارلر بعض نسخ كتابده دسينهٔ آهنين واقع اولدى كه تمور بلوزلك
ديمكدر جمعه دساء سُوار دست ابرنجن بلوزلك جمعه اَسْوِرَه واَساوِر
بعض كتب لغتده ديدى كه سوارڭ جمعى اَسْوِرَه واساوير اَسْوِره نڭ جمع
الجمعيدر كاه اولورلركه يادن عوض آخرنه تا الحاق ايدوب اساورة ديرلر
وكاه يايى بلا عوض حذف ايدوب اساور ديرلر قُلب اول بلوزكدركه يكيا ره
وساده اوله واكر بلوزڭ مفتول اولوب ديارمزده معروف اولان كبى
اولسه آكا قلب تسميه ايدرلر دُملج بازوبند تعويذ ايچون قوله باغلودقلرى
نسنه دُملوج دخى بو معنايه در جمعه دَمالج ودماليج يارق يارق يعنى
بلوزلك بچار وجبيره دخى بو معنايه در قلاده كردن بند بويونه باغى جمعه
قلائد سخاب اول كردن بندر كه سك ومسكدن وخوش رايحه لو نسنه لردن
ياپوب بويونه باغلارلر كه آنده جواهر اولميه عقد مثله ايپلكه دوزلمش اينجويه
دخى مجازا عقد ديرلر زيرا حقيقة عقد اينجو دوزلمش ايپلكدر جمعه عقود
طوق مثله جمعه اطواق نطع برنوع قلاده دركه فارسيده زه بند ديرلر بعضيلر
بويونه آصدقلرى مفتول شالو نسنه در ديدى جوهرى مطلق قلاده ايله تفسير
اتدى قاموس ده حب خنظل مصبغدن يا پدقلرى قلاده در ديدى مخنقه كردن
بند يعنى خاتونلر بويونلرينه طاقديغى يعنى قلاده كه زركبن بوغمق تعبير ايدرلر
جمعه مخانق وفى السامى المُلَطة كردن بند يعنى فيروزآبادى ديدى كه ملطه
قلاده وخاتونلر زينت ايچون يوزلرينه چكدكلرى سياه معناسنه در تقصار
تانڭ كسريله تقصارة كذلك مثله جمعى تقاصير كلور وشاح ميان بند زنان
قوشاق كتب لغتده مسطور اولديغى وجه اوزره وشاح اول عريض دردر ياخود بزدركه
جواهر ايله ترصيع ايدوب خاتونلر حمايل طاقنورلر وكاهى واودن بدل الف ويروب
اشاح ديرلر جمعه اوشحة قرمول كيسو بند صاچ باغى جمعه قراميل واسطه
ميانه اول ذى قيمت جوهردركه قلاده ومفتول اورتاسنه طاقارلر شمس القلادة
وواسطة القلادة ديرلر بعض نسخه ده ميان كردن بند واقع اولدى جمعه اواسط
عوذه تعويذ اصابت عيندن امين اولمق ايچون كوتوردكلرى هيكل تميمه مثله جمعه
تمائم سُبحه مهرهٔ تسبيح تسبيح بونجوغى كه طقسان طقوز عدد اولور جمعه

سُنج اکلیل سربند یانی باغی وجواهر ایله مزین تقیه ودستار وتاج جمع اکالیل
عصابه بیشانی بند آلینه باغلودقلری پس جمع عصایب تاج معروف در جمع
تیجان خاتم تانك فتحی وکسری لغتدر انکشتری فصی اولان یوزك جمع خواتیم
خواتم دخی کلور ثعالبی دیدی که خاتم الله لفظی خواص ایکی معناده استعمال
ایدرلر اولاد ماهم ودنیاده خاتم الله اطلاق ایدرلر ثانیا باکره قیزلك بکارتنه
خاتم الله دیرلر وعوام وعجم صومه خاتم الله دیرلر لهذا صائم اولان کمسنه یمین
اتدکده لا والذی خاتمه علی فمی دیو حلف ایدر خاتام وختیام مثله فتخه انکشتری
بی نکین فصی اولمین حلقه که اکثر یا عرب خاتونلری آیاق پارمغنه طاقارلر جمعی
فتخ وفتخات کلور فص نکین یوزك قاشی جمع فصوص خلخال پای برنجن آیاق
بلوزیکی خلخل دخی بو معنایه در جمع خلاخل آورد ابن الاثیر لغزاً فی الخلخال وهو
هذا نظم ومعذب بلا جرم ملیح اللون معشوق لم شکل الهلال علی ملیح القد
مشرق واکثر ما یری ابدا علی الا مشاط فی الشوق بو شیرده اولمیه که معشوق اولان
جاریه دیکه حسن القامة اوله ولفظ معشوق توریه دن خالی دکلدر زیرا مشق
مشط یعنی طاراق معناسنه دخی کلور ومشط القدم اول موضعدر که فارسیده
شانه پشت پای وترکیده طاراقلق تعبیر اولنور امدی اکر معشوق لفظی ملیح
القد کبی جاریه نك وصفی اولورسه معنا ظاهردر واکر هو معشوق تقدیرنده
اولورسه ایاق طراقلغنك اوزرینه وضع اولنمشدر معناسنه خلخالك وصفی
اولور امشاط مشطك جمعیدر که مراد مشط القدمدر وسوق ساقیك جمعیدر
صفدی روایت اتدی که مصرع اخیری باحقها ستماع اتدکده دیدی بو جا وشوقه
واردیم مشط اوزرنه بر نسنه کورمدیم شنف نونك سکونیله منکوش طرف
بالا آلتونه کوپه که قولاق قدنه یوقاروآصارلر که ضالقم کوپه تعبیر اولنور جمع
شنوف صاحب عبابه دیدی که شنف قرط اعلی معناسنه در جمعی شنوف در
بدر وبدور کبی لیث دیدی که شنف اول کوپه در که قولاق قدنه یوقارو آصارلر
ابن درید دیدی که قولاغك اعلاسنه تعلیق اولونسه شنف واسفلینه تعلیق
اولونسه قرط دیرلر قرط کوش واره زیرین اشاغی یعنی شحمة الاذنه طاقدقلری کوپه
شنف مقابلیدر جمع قرطه والله اعلم بالصواب باب طریق راه یول جمع
طرق صاحب ناموس دیدی که اطرقه وطرق وطرق اوزره جمعلنور وجمع الجمع طرقات وطریقة لفظنك
جمعی طرایق کلور ویقال طریقة القوم ای خیارهم ویمامه لغتنده زیاده اوزون
خرما اغاجنه طریقه دیرلر مذهب مثله جمع مذاهب صراط سراط وزراط
دخی بو معنایه در روایت اولندی که بعض ادبا ابن الفرات مجلسنده دیدی که
هر موضعده سین صاد مقامنه قائم اولور صراط وسراط وصقر وسقر کبی
ابن الفرات دیدی که نظم کریمده جنات عدن یدخلونها ومن صلح من ابائهم
کلام شریفنی ومن سلح عبارتی ایله قراءت ایدرمیسین ادیب مزبور خجل اولدی

ودخی



ودخی روایت اولندی که نظر بن شمیل خسته اولدی احبابی آنی عیادته واردیلر میانلرنده
ابو صالح نام برکمسنه نظره دعا قصدیله مسح الله ما بك دیدکده نظر دیدی که عرب
مفتح دیرلر اذهب معناسنه مسح دیمزلر سن دخی مسح تکلم ایله صاد ایله ابو صالح
دیدی که سین صاددن بدل اولمق جائزدر نظر دیدی پس سن ابو سالح اولمق
اقتضا ایدر مزبور شرمنده اولدی زیرا سالح نجس القا ایدیجی معناسنه در
سبیل مثله جمع سبل تذکیر وتانیثی جائزدر بعضیلر دیدیلر اکرچه سبیل
طریق معناسنه در فج مثله جمع فجاج جوهری ایکی طاغ اراسنده اولان طریق
واسع ایله تفسیر اتدی سرب ومشعب مثله نجد راه راست بربالا مرتفع
یرده اولان طوغری یول جمع انجد سنن راه راست طوغری یول سمت مثله
نهج هانك سکونی وفتحی جائزدر راه پیدا طریق واضح منهاج مثله منهج راه فراخ
واسع یول جمع مناهج جد خطمایی که چوره راه باشده کوره اول خطر که طاغده
یول کبی کورینور جمع جدد جاده راه راست طوغری یول بعض نسخه میان راه
واقع اولدی وصرصره شاه راه ایله تفسیر اتدی یعنی اولو یول محجه مثله شارع
شاه راه پادشاه یولی که اولو یول وتخت یولی ایله تعبیر اولنور جمع شوارع
قارعة الطریق راه کوفته چکنلك یولی اکثر کتب لغتده اعلی الطریق ایله تفسیر
اولندی بعض نسخ کتابده سر راه واقع اولدیغی بو معنایه مناسبدر
لکن شویله ملاحظه اولنور که مراد دوست یول اغزی تعبیر اتدکلری اولکه آینده ورونده
چوق پایمال اتدکلرندن کوفته یعنی دوکولمش کبی اولور بعض نسخه ده چارسوی
راه واقع اولدیغی بو معنایی مؤید در شرعة الاسلام نام کتابده ولا علی قارعة
الطریق کلامی منك شرحنده ذکر اولنان معنا دخی بو ملاحظه یی ترجیح ایدر رخل راه
دردیك مخرف مخرفه راه درمیان درختان فیروز ابادی طریق لاحب ایله تفسیر
اتدی نقب منقل راه درکوه ابن السکیت منقب ومنقبه دخی بو معنایه در دیدی
وفی الاساس رجل نقل ای غریب وهو ابن نقیلة ای غریبة عرب مقام شتمده یا ابن
نقیله دیرلر عود راه لحب نه لفظ عود قدیم معناسنه اولمغله مجد عادی
وبئر عادیة دیرلر قدیم وتقول له الکرامة والسودد العود مفرق آنجا که راه
بدو شود منارة نشان را یول اوزرینه نصب اتدکلری علامت جمع منار امارة
مثله جمع امارات علم مثله جمع علامات واعلام اثر یی ایز که اثر القدم
دخی دیرلر جمع آثار مرصاد راهی که در وتکهبان باشه اول یول که آنده کوزجی
وبکجی اوله فرسخ فرسنك اون ایکی بیك آدیم که اوتوز التی بیك قدمه اولور
جمع فراسخ ابن الانباری زاهرده دیدی که فرسخ عرب اصطلاحنده بعد
وطول اولان نسنه دن عبارتدر انتظرتك فرسخا من النهار دیرلر وقت
طویل معناسنه ابو العباس دیدی که فرسخت الحمی عن فلان دیرلر
تبددت معناسنه میل نیم فرسنك یا سیك فرسنك نصف فرسخ یاخود ثلث فرسخ

مشهور اولان قول ثانی در ابن السکیت منتهی مد البصر ایله تفسیر اتدی جمعه امیال غلوه بك بانك
زمین صلاع استماع اولنه جق مقداری یر یعنی بادم شتم صوت ایله چاغرسه آنك اوازی منتهی
اوله جق قدر یر کتب معتبره ده قدر رمیة السهم ایله تفسیر اولندی بعضیلر اوچیوز ذراعدن
دورتیوز ذراعه وارنجه غلوه اطلاق اولنور دیدیلر جمعه غلوات وفی المثل جری المذکیات
غلوات بَرید دوازده میل اون ایکی میل بر قرق نسکز بیك آدیم در دلیل راه بر قولاغوز
هادی مثله خِرّیت راه بر استاد استاد قولاغوز جمعی خرادت کلور فانق راه بر لشکر عسکر
قولاغوزی مسافه دوری میان دو چیز ایکی نسنه نك ما بیننده اوزاقلغی معلوم اوله که مسافه
سَوف دن ماخوذ اسم مکاندر وسوف شم یعنی قوقمق معناسنه در وجه تسمیه بودر که مسافه ده
قولاغوز اولان کسنه یولده اشتباه اتسه زمیندن برآووج طپراق آلوب قوقار اکر دوه نجاستی
رایحه سی حس ایدر ایسه بیلور که طوغری یولده در ومسافه مطلقا بُعد ده دخی استعمال اولنور
جمعه مسافات شُقّه شینك ضم وکسری لغتدر سفر دور ودشوار اول سفر که اوزاق وزحمتلو اوله
مَرحَله منزلگاه قوناق یری جمعه مراحل منزل مثله جمعه منازل سابله راه کذریانی یولجیلر که
کیمی اوته وکیمی بروکلور اوله وایشلك یوله سبیل سابل دیرلر ابن السبیل رهکذری یولجی جمعه
ابناء السبیل رفقه همراهان سفر یولداشلری جمعه رفاق سیّاره کاروان دزدی یورویجی
کاروان جمعه سیارات قافله کاروان حاجیان حاجیلر کاروانی قفول دن ماخوذدر
رجوع معناسنه وحجاج اکثریا زیارت کعبه مکرمه دن مکه مکرمه وطنلرینه رجعت اتدکلری
ایچون لفظ قافله حجاج کاروانینه اطلاق اولندی لکن مکه معظمه دن رجعت ده صکره
قافله اطلاقی حقیقة در ووطنلرنده چیقوب مکه جانبنه توجه اتدکلری وقتده قافله
اطلاقی اولندیغی تفاؤلا یاخود مال اعتباریله در جمعه قوافل عیر کاروان غله [illegible]
کاربانی جمعه اعیار مصنف کشاف ده دیدی که عیر اول ابلدر که اوزرنده یوك اوله
عار بعیرده ن ماخوذدر عرب بعیر دیرلر یذهب ویجیئ معناسنه بعضیلر دیدیلر که لفظ عیر
قافله حمیر معناسنه در استعمالی شایع اولوب هر قافله یه عیر اطلاق اتدیلر بو صورتده
لفظ عیر عینك کسری ایله عینك فتحی ایله عیر لفظنك جمعی اولور واصلی فُعُل در فانك
ضمی ایله سقف سُقُف کبی لکن ابیض لفظنك جمعنده بیض دیدکلری کبی فانك
کسری ایله عیرك جمعنده دخی بو عملی اتدیلر انتهی یعنی یاء سالم اولسون ایچون ماقبلنك
حرکتنی کسرا اتدیلر لطیمه کاروان بوی عطر کاربانی عطاری [illegible] دخی دیرلر
جمعه لطیم ولطائم ثِقل ثانك کسریله بار مطلقا یوك ثَقَل ثا وقافك فتحه لریله
رخت مسافر وخدمتکاران او مسافرك متاعی وخدمتکارلری جمعه اثقال حِمل
مثله جمعه احمال اکثر معتبراتده صیره وباشه وضع اولنان یوك معناسنه در لهذا
صاحب صراح بادبشت ایله تفسیر اتدی وبعضنده بار ایله تفسیر اولندی وِقر مثله
جمعه اوقار جوهری دیدی اکثریا وِقر قاطر واشك یوکنده ووَسق دوه یوکنده استعمال
اولنور وبعض نسخ کتابده لفظ وقرك تفسیرنده بادکران واقع اولدی یعنی آغر یوك
والله اعلم بالصواب

## الباب السادس فی الماء وما یناسبه

باب ماء آب صو جمعه میاه وامواه ماء بَرض

وبراض

وَبَراض اندك اندك یقال برض الماء ای خرج وهو قلیل کثرة عطادن ناشی فقیر
اولان کسنه یه مبروض وما لبنی اتلاف واکل ایدن کسنه یه براض ومبرض دیرلر
وما بقی فی الحوض لا برضا ای ماء قلیل دجرجه مطیطه باقی آب تیره در حوض ده فی
الاساس ما رایت الماء الا فی المطایط وهی حفر قوایم الدواب وفی شرح الغرام المطایط
جمع مطیطة وهی الماء المختلط بالطین روضه آن قدر آب که زمین حوض را تر میکند
وفی الاساس شبهت بالروضة فی تزینها الوادی غرغابچه بر نزد درمیان جاه حوض
قویی ایله حوض میاننده قوغادن تقاطر ایدن صو ثَمَد میمك فتح وسکونی لغتدر آب
اندك آز صو جمعه ثماد یقال لو کنتم ماء لکنتم ثمدا ای قلیلا اصمعی دیدیکه ثمد اول
یغمور صویی در که قوم التنده مستور اولوب اجدقده طشره چقار و [illegible]
قالمین کمسنه یه مثمود دیرلر وَشَل مثله جمعه اوشال فتح غیل آب درو زمین
فلل آنکه درمیان درختان دود جمعه اغلال [illegible] تر تراب ده زمیندن صزوب
چقان صو سبك چشمه چشم من خشك شد مکر آب این چشمه را زه نبود عِد آب
چشمه همیشه اقوب قطعا منقطع اولیان صو در صونی چشمه صویی قویی صویی کبی که
ثمه مقابلی در وعد کثرت معناسنه در وجمعه اعداد ماء سَکب آب روان همیشه
دایما وجه ارض اوزره اقان صو که عمل ایله اقمیه مسکوب مثله سَخین آب کرم اسیی صو
مسخن وحمیم مثله غَدَق آب بسیار یا سودمند چوق صو یاخود نافع صو غَمرة مثله
جمعه غمر وغمار ضحضاح اب تا بشتالنك اول صو که [illegible] ایچق طبوغه
چقه ما قریبا القعر کبی جمعه ضحاضح حبابه کبك برسر آب صو اوزرنده اولان
قبه جق یعنی قبرجق جمعه حباب وحبب شریشی دیدیکه کتب صحاحده حبابك حانك ضمی ایله
ثابت اولدی من المنصدیات بغیر سوء تسیل اذا امشت مشی الحباب کلامنده واقع
اولان لفظ حباب فتح وضم ایله روایت اولندی لکن ابن الاقلیلی ضم دن غیری تجویز دن و
جمال الدین مثلثات ده دیدیکه حباب طرایق الماء وامواجه ونفاخاته وحبابك ان تفعل
بالفتح ایضا ای غایتك والحباب المحابة وخوابی الماء والحباب الحیة والمحبة وکلام مذکور
حالك فتحنده صریحدر ومخفی اولمیه که لفظ حباب مفرد مقامنده استعمالی شایعدر وعامة
کتب لغتده جمع لفظیله تفسیر اولندی جُرعه یك شربت آب بر یودم صو جمعه جرع
صبابه باقی آب درمشك صو طلومنك دبنده قالان صو [illegible] جزعه دخی بو
معنایه در قاموس ده [illegible] غدیرده اولان بقیه ماء در دیدی والجزعة القلیل
من المال والماء وفی الاساس وما لی من الجم الا جزعة من الماء الاجزعة وهی اقل من نصف
السقاء شفافه باقی آب در خنور قاب جانقده قلان صو [illegible]
عذب مثله شبِم ضخم وزننده صفة مشبهه در شبم دن ماخوذدر صوق [illegible]
معناسنه یس ایسه خنك صوق صو معناسنه اولور نقاخ اب سرد در کشافی فی القاموس
الماء البارد والعذب الصافی والخالص والنوم فی العافیة والامن قال والحمق من
یلغوا الماء قال الحدع الحمر واشربه من نقاخ مبرد ویقال افصح الشعراء القلاخ [illegible]

بدرقه دخی بو معنایه کلور
قلاوز کلاوبطل کما فی القاموس
شفی نسخه ده رو منزل واقع اولدی اصح اولان بودر
وفی الاساس یقال مرت السابلة والسابل وهم المختلفون فی الطرقات لحوائجهم
کذا یفهم من المعتبرات
فی القاموس [illegible] الرفقة مثلثة
شیار قونقاق بر نوع ایکی شباك دیرلر
هذا ما سنح خاطری الفاتر
وفی القاموس ما یفهم من ذلك فلیراجع الیه
وفی القراح الثقل رخت مسافر وحشم او
آب کنیه سی ابو الغیاث وابو الحیوة وابو الحیان در

النقاح زلال آب صافی که بکلو خوش فرو روده اول صافی صوکه بوغازدن سهولت ایله
کیده سلسال سلسل سلسبیل دخی زلال معناسنه در یقال ماء زلال صاف
یزل فی الحلق وذهب وفضة صافا ولسه انلره دخی زلال دیرلر نمیر آب کوارنده هضم
اولیجی صو آجی اولسون طاتلو اولسون جاری آب روان اقارصو سیح مثله راکد آب
ایستاده طورمش آقمازصو آجن آب طعم کوحیده طعمی تغیر اولمش صو آسن مثله ماء
ضوذاب بنهاندر دیرزمین یعنی التنده کزلو صو آزرق آب صافی صافی وطوری صو نوق
تیره بولانق صو کدر مثله معین آب روان بر زمین یراوزرنده اقارصو سامیده
اکه میبیند که سرود دیدی وفی الصحاح ماء معین ای جار ویقال هو مفعول
من عنت الماء اذا استنبطته وکلاء ممنون جری فیه الماء والمعتان بالضم مجاری
الماء فی الوادی شریب شروب آبی که بتوان خورد اکرنا خوش بود مسوس میان خوش
وشور وفی القاموس الماء بین العذب والملح والماء نالته الایدی والذی یمس
الغلة فیشفیها وکل ما شفی الغلیل والعذاب الصافی ضده وفی الاساس ماء مسوس
مری یمس الغلة ملح آب شور طوزلو صو ملح الماء ملوحا وملح ملوحة فهو ماء ملح
دیرلر ماء مالح لغت ردیه در اجاج آب تلخ اجی صو زعاق قعاع دخی بو معنایه در
وفی الاساس الزعاق ماء ملح غلیظ لا یطاق شربه واجی صویی ولان قیو یه زعاق
دیرلر وطوزی چوق اولمغله فاسد اولان طعامه حزعوق دیرلر طرق آب بستوده دز
ومینک کرده اولصوکه ایچنه حیوانات کیروب تبقل تمش اوله قراح آب خالص وکل
ایچنه بر شیء قاتلمش اولمیه وفی المثل بات فلان یشوی القراح بر کمسنه زیاده قارنی
آچ اولمغله بر طعام مطبخ اتمک مراد ایتدی لکن خانه سنده ماء قراحدن غیری نسنه
یوقایدی طنجره به صو قویوب قاینادی وبخاردیه اغزینی طوتدی بر کمسنه اندن
سئوال ایتدی که نه اشلرسین دیو جواب ویردی بصاقی بریان ایدرم قانی اولوب
سیئ الحال وفقیر اولان کمسنه ده ضرب اولنور جمد میمک سکونیله مصدر اولوب
اولندی یخ بوز صمد تخدان بوز قود قلری قاب مثلجه برف دان قار قود قلری
قاب بر دشت صحرا بعض نسخه خشکی واقع اولدی یعنی قوری یرکه دریا مقابلی در
بحر دریا جمعه بحور وابحر وبحار بحر دیگاف مثله یم وطم وقمقام مثله داما خضا
قلمس دخی دریا معناسنه در داما اصلنده دوقاء در واوک حرکتیله
یا سکونی ایله بو صورتده اعلالی شاذدر وقلمس کثیر الماء اولان دکیه یه
کثیر العطا اولان کمسنه یه دخی اطلاق اولنور لجة میان دریا دریانک
اورتاسی وبحر عمیق معناسنه کلور جمعه لج موج آهنگ دریا دریا جاغلیسی که
ترکیده قوم دیرلر قاد سیده خیزاب دخی دیرلر جمعه امواج اذی دقاع دخی موج
معناسنه در یقال الذکب الاذی تشرب الماء ذعاع العسل تیار تانک فتحی و
یانک تشدیدیله کرداب کیته معتبرده موج معناسنه دردیدی مصنف

اساس



اساس البلاغه ده بحر تیار لاطم التیار وهو الموج دیدی قاموس عبارتندن
مستفاد اولان بودر که دریانک موجی قبارعب مرتفع اولسه اول موجه
واکو صوبی طشره سیرسه اول موجه تیار دیرلر وبر کمسنه غایت تکبرندن
باشنی قالدیروب صوروتسه هو تیاه تیار دیرلر موجه تشبیه ایله دردور
مثله نبد کفک کوبک جمعه ازباد لفظ نبد صوده وغیریده مستعملدر
ونبد ورتباد سوده مخصوصدر طوفان باران که بهمه جا برسد اولیغمور که
هر یره یتیشه وهر نسنه که هر موضعه یتشوب احاطه ایده صو قتوزکبی کالطوفان دکر
لهذا ظلمة لیله دخی طوفان دیرلر جزیره خشکی میان دریا دریا اورته سنده اولان
قوری یرکه اطه تعبیر اولنور جمعه جزایر صدف غلاف مروارید بجو قابی جمعه
اصداف درة مروارید بزرک ایری انجو جمعه درر ودر لؤلؤ مروارید جزاوفی
انجو جمعه لالی نشاح نهنگ نیل اولور بر مشهور دریا لقدر سقنقور ایکی نوعدر
هندی ومصری وبحر قلزمده یعنی فرعونک غرقاولدیغی دریاده دخی حاصل اولور
ودریاده غداسی بالق وصحراده قطا دید دیدکلری قوشدر که انی بلع ایدر ویکرمی یومر طه
وضع ایدکده قومی ایچنه دفن ایدر که اندن یوری چقار وسقنقورک عجایبی جملهسندندر
اکر بر کمسنه یی اصرسه واول کمسنه سقنقوردن اول اول ایصوق غسل ایلسه
سقنقور اول ساعت هلاک اولور واکر سقنقور اول کمسنه دن اول صویه واصل
اولورسه اول کمسنه هلاک صاحب مغرب دیدی که حالا بز مصرده سقنقور بلمزلا
فیومده که مصره اندن نکلور که قیش اولدیغی دریادن طشره چقار اول وقتده صید
ایدرلر مدین قاموس الاطباده دیدیکه سقنقور فیومده صید ایلدکده قارنی
یاردرلر وایچنده اولان یاغنی و بوکرکندن غیری اولان فضلاتی آتارلر طوز ایله
طولدروب باشی شاعی کولکه یه اصارلر وقورید درلر وصربتک اتی کوبکی وبکرکنک
یاغی بغایت باهی تهییج ایدر یدلی حصیة الثعلب شیخ قالونده سقنقورک
قارنده وضیعا ولنان طوز دخی محرک باهدر فکیفا تی سمکة ماهی مطلقا بالق جمعه
سمک سماک ماهی فروش بالق صاتیجی حوت ماهی بزرک بویک بالق جمعه حیتان نون
مثله جمعه نینا کنعد خادماهی بالق قلچی جمعه کناعد بنیه ماهی کوک کولده حاصل
اولان بالق که ساناز نبالغی تعبیر اولنور زجر ماهی شیم ایت بالغی که آقا وقنقطه لری
اولور شبوط نوعیستاز ماهی خوش جزم بالقدر لذیذ بر نوعدر که بو مصطلاحمزده
قلقان بالغی دیرلر بعض نسخه ده ماهی کرد یعنی دکرمی بالق واقع اولدیغی بغایت صادر
بیاحه یانک کسری ویانک تخفیفی ویانک فتحی ویانک تشدیدی ایله لغتدر ماهی خرد
اوفاق بالق جمعه میاح دبیشا ماهی ریزه اوفق بالق دبیشا صندرده اولان کتب لغتده
یوقدر فقط مغربده دیدیکه الربیث والربیثة الجریث وفی جامع الغندی الربیثی بکسر
الراء وتشدید الباء ضرب من السمک حساسه ماهی خشک قوری طوزلی بالق که
اوفق بالقدر ایدیلر جمعه حساس جری مارماهی یلان بالغی جمعه جراعجیث مثله ترکی

حساسه دخی کلور

ترجمه لرده مشهور اولان جریث سازان بالغنه و قلقان بالغنه دیرلر لکن مطرزی الجریث الجری دیدیکی مصنف کلامنه موافقدر حرشف بیشنما هی بالق بولی ضفدع جفن قورباغا قیورنا یادی دیدیکه ضِفْدِع و ضَفْدَع و ضُفْدَع و ضِفْدَع که لغتدر اخیری قلیل یا رددر جمعه ضفادع ضفدع بین الناس مشهور اولان دالک فتحیدر لکن خلیل دیدیکه لسانده عربده فعلل وزننده درت کلمه دن غیری یوقدر درهم هجرع طویل معناسنه هبلع کول عظیم اللقمه معناسنه بلعم برکسته نک اسمیدر و قورباغه نک کینه سی ابو المسیح و ام سعید و ابو عبیره و ام هبیره در دمیری دیدی که مطر شدید اولدقده حاصل اولان قورباغا عوام سحابدن یاغر زعم ایدر بلکه حق سبحانه و تعالی انلری همان اول ساعتده اول موضعک طبراغنک طبیعتندن خلق ایدر بعض شعرا قلة کلام ایله تعییبا بیت ایلدیلر دیدیکه قالت الضفدع قولا فسرته الحکماء فی فمی ماء وهل ینطق من فیه ماء زیرا قورباغه نک اغزنده صو طولسه اواز ایده مز و اتش کورسه دخی اواز ایتمز عین الخواص صاحبی دیدیکه بر طبجره نک طشره سنی قورباغه یاغی ایله یاغلیوب اتش اوزرینه وضع اتسه لر هر نقدر اتسه اتش یاقسه لر اصلا قاینامیه علجوم جغن نا ادکلی قورباغا دُعْمُوص جلاهه آب بعض کتب معتبره ده صوده اولور بر بوجکدر دیدی و بعضنده ابت بالغی دیدی و بعض نسخ کتابده کفجلیزک واقع اولدی کذلک صراحده بو لفظ ایله تفسیر ایتدی مجمع الفرس نام لغتده کفجلیز ترجمه سنده برسیاه جانوردکه صوده اولور باشی کیجه باشی و قویروغی کیجه قویروغی کبی اولور که عربی ده دعموص دیرلر دیدی جمعه دعامیص سرطان خرچنک لنگ فصل وادی دود چای ودره جمعه اودیه خلیج شاخی اژ رود ده دره دن بر بوداق جمعه خلجان نهر هانک فتح وسکونی لغتدر چای نه دیک بویک و واسع ارماق نهر اصلنده اتساع معناسنه در انهر دیرلر وسعتنه جمعه انهار فوهة النهر سو جویک ارماغک باشی ثم النهر مثله که صو اولجغان موضع دنابه یاباز جوی ارماغک ایاغی که صو تمام اولان موضعدر جمعه دناب و فی الشامی المذنب والذنابت ده کندابده رشیب و فی القاموس المذنب کمنبر المغرفة و مسیل الماء الی الارض و مسیل فی الحضیض والجدول یسیل عن الروضة بماءها الی غیرها کالذنابة بالضم و یکسر فی الاساس سالت المذانب و هو جمع مذنب و هو المسیل فی الحضیض اذا الرکن و اسعاو التلعة فی سفح اوسند و ایضا بلغ الماء ذنبا الوادی والنهر و ذنابة دُنَبه مثله جمعه ذنابی قاصیه مثله و نهر صغیر معناسنه دخی کلور جمعه قواصی ساقیه جوی خرد کوجک ارماق وصود یلانینه دخی دیرلر جَدْوَل خریجه خرق تعبیرا ولنور کوجک ارماق جمعه جداول نوی جوی کرد اکرد خیمه چادر اطرافنه یمودیا غدقده صوکیتمسون ایچون قازدقلری خرق جمعه نوی تُرْعه ده کذا باب صوکیجه جک موضع جمعه تُرَع بعض نسخ مصححه ده واقع اولدی یعنی صواد قناک اغزی صوایا اولان بوا ولنق ملاحظه اولنور در یا قایقده مفتح الماء ایله تفسیر ایتدی قاموس فوهة الجدول و مفتح الماء حیث یستقی الناس صرحده دها نجوی هادیکی اساس مفتح الماء الی الحوض والی الارض والی الجدول النهر دیدی حاصلی

اول موضعد



اول موضعدکه موضع اخره اندن صو صلو دلو تلعه ده کذا باب بالاسوی نشیب یکسکدن لیلغه صوکیجه جک موضع که طاغدنده یرصو دوکولجک یردر جمعه تِلَع و تَلاع مَسِیل ده کذا سیل سیلا قوب کیجه جک یول جمعه مسایل اَبْطَح دود فراخ که دره سنک دیبی باشد اول واسع چای دیکانده او فوق طاشلر اوله و اکثر کتب لغتده قومی و طاشلی دره در دیدی جمعه اباطح بطحاء مثله جمعه بطاح بطیحه مثله جمعه بطایح بثق بند کشاد اچق صو بندی جمعه بثوق سکر سینک فتحیله بند اب بسته قپالی صو بندی بعضلر صونک بندی قپامق و سکر سینک کسریله صو بندی بندیدی سَیْل هین سیل صوی جمعه سیول سیل اتی و اتاوی اتی هین که بتو آمدی باید که ترا یاد آن باید و اولجد ولکه انکله کندی ارضنه صو اجرا ایده اکا دخی اتی دیرلر یقال ابتت للماء تاتیة اذا سهل سبیل الماء لیجی الی موضع و اتاوی غریب معناسنه کلور جمع مؤنثی اتاویات در قال التفسیر الحامی فی لغز الشیل وارسله الی السراح الوتا و نظم لترشدنی شیئا یریدک المنی قلب صبت کم فؤاد به صبت اذا رکب البیداء یمشی و یتقی فلم یثنه طعن ولم یثنه ضرب یقلب بهد الصحر یوم لقاینه و من اعجب الاشیاء لیس له قلب واجاب السراج منه وقال نظم اداک نصیر الدین عذبت خاطری وقد داقه لی من لغزل المنهل العذب فاثبتت قلبا منه نفیته واعرف صبا وهام له قلب واعرف منه اعینا تحتها جفون کما دات الجفون ولا هدب ومن وصفه صب کما انت واصف صدق ولولاه لما عرف الحب بوشیده اولمیه که لغز مذکورده اولان قلب دن مراد وسطدر و یقال ما صبت و ما سکب اذا سال و هو مصبوب و مسکوب و صبت ثانیدن مراد عاشقدر و ضمیر مجرور دخی مذکوره عاید مصرع اخیر بیت ثالث مقصودی افاده ایدر یعنی لیس لفظنک قلبی سیلدر و سراجک اعیندن مرادی چابلدر و بیت ثالثده اولان و صیتا توریه در عاشق معناسنه اولدقده حبدن مرادی محبت و ماء مصبوب مراد اولدقده حبدن مراد کوپ تعبیر اولنان صو ضرفیدر فافهم و تامل حق التامل فی دقایق السائل والمجیب راعب ان سیل که وادی را پرکند زاعب انکه موج نند و فی الصحاح جاء تا سیل یزعب زعبا ای یتدافع فی الوادی فاذا قلت یرعب بالراء المهملة تعنی بملأ الوادی سیل جراف و جعاف انکه هرچه پیش آید ببر جرف و جعف ده استیصال معناسنه ما خوذدر دفعه اب تیز رو سریع الجریان اولان صو قطعه من المطر معناسنه دخی کلور جمعه دفع نزّ نونک فتح و کسری لغتدر ده زهاب یردن صزوب چقان صو صزنتو تعبیر اولنور جمّه حانک فتحی و میمک تشدیدیله چشمه اب کرم انی متوجه بیکاد عین چشمه جمعه عیون ینبوع مثله جمعه ینابیع منهل ابکاه حیوانات سوادد قلری یرکه سوات تعبیر اولنور جمعه مناهل ورد و مورد مثله بئر چاه قویی جمعه اباد حریم البئر کرد اکرد چاه قیونک چوره سنده و اطرافنده اولان مواضع رکیه چاه تا براورده اغزی یاپلمامش کوچک قویی چاهچه دخی دیرلر تصغیر صیغه سیله جمعه رکایا کو حسی چاه خرد نزدیک باب جمعه کراد و احساء لفظ کو کافک فتح و ضمیله مطلقا

بئر وحسی وصو صو غنمق ایچون حضر ایتدکلری موضع معناسنه در • وحسی وحِسی
صو جمع اوله جق ارض سهله واول قومللی موضع که یغمور صویی اکا غور ایدوب غلیظ اوره
موضعه بالغ اولدقده اول موضعده مجتمع اولوب حفر اولندقده صو ظاهر اولور
صویی اخذ اتدیکه دخی اردندن صو ظهور ایدر • جوهری اولصویه حِسی دیرلر دیدی واسانو
شربنا من حسی بارد دیدوکی بو معنایی تایید ایدر • جموم عیلم قلیذم • ماهه • چاه بسیار
اب جموم جیمک ضمیله مصدردر جمّ الماء جُموما دیرلر قیونک صویی شو وجهله اوزره
چوق اولسه که دلو ایله هر اخذ اولندقجه یینه مجتمع اولسه اولصویه جم وقیوده ماهذکور
جمع اوله جق موضعه مجمّه دیرلر • وجُمّه ومستجم دخی جمّه معناسنه در • وعَیلم دریا
وصویی شور اولان قیویه دخی دیرلر • قلیذم قاف ولامک فتحی ویانک سکونی وذال
معجمه ایله در واول دریاکه واسع وکثیر الماء اوله اکا قلهذم دیرلر میهه دخی
ماهه معناسنه در • مکول • دَشوح • ضَهول چاه اندک آب • مکلتنا البئر دیرلر صویی آز
اولوب قیونک وسطنده مجتمع اولسه بس اکر آز مجتمع اولورسه اولصویه مکله
ومکلة دیرلر • ومکول لفظنک جمعی مُکولدر میمک ضمیله • وشرح دشحدن ماخوذدر
ترکیده سزنتی تعبیر اولنور بس رشوح اول بئردر که صویی سزمق ایله جمع اولنه نقول
کم بین الفرات الطافح والوشل الراشح ووشل ماء قلیل معناسنه در ضهل ومخل
ماء قلیل معناسنه در • وفی الصحاح بئر ضهول اذا کان یخرج ماءها قلیلا قلیلا • جفر چاه
فراخ ونا پیراسته یایلماش قلاون منهدم الجفر دیرلر داعو تد بیرعیتو قدر معناسنه در
سک چاه تنک سک وسکوک دخی بو معنایه در بئر ضیقة الطی معناسنه که کوچک چاه بیراسته
یا یلمش قویی مطویة معناسنه جُد چاه میاه کیاه وصویی چوق وصویی از اولان قیویه
دخی اطلاق اولنور اضداددندر بیابان کنارنده اولان صویه وآز صویه وما قدیمه
دخی دیرلر خسیف • در سنک کنده قیو نا بادیدیکه خسف البئر دیرلر طاشلی دمیق
قویی قزوب چوق صویی چیقسه که اصلا منقطع اولمیه اول قیویه خسیف وخسوف
ومخسوفه وخسیفة دیرلر جمعی خسف واخسفة ظنون آنکه ننانتد که ایبادر دیانه
صویی از اولان قیو به دخی دیرلر ضریس ومضروس چاهی که بسنک براوردها طاش ایله
یا یلمش قویی • مقعلّه • تمام یاپ نا برده اول قویی که بوازقا زیلوب صویه وارمش ایکن
ترک اولنه کیدور • انکه اباز وبرخ کشند اول قویی که صوینی ذمتایله چکلور قعری
بعیدا ومغلقه یا مانع اخر سببیله جرور • آنکه اباز وبیشتر کشند وفی الصحاح
بئر جرور بعیدة القعر یسنی علیها یعنی بعید القعر اولمغله سانیه ایله چکلور نزوع آنکه
اباز وبد ستکشند بو بکره متوح • انکه اباز وبدست کشند وفی الصحاح بئر
نزوع ونزیع ای قریبة القعر ینزع منها بالید وبئر متوح یمد فیها بالیدین علی البکرة
نزح ونزوح • آنکه ابش کشیده باشد وفی الصحاح بئر نزوح قلیلة الماء والنزح بالتحریک
التی نزح اکثر ماءها • وفی القاموس نزح البئر استقی ماءها حتی ینفد او یقل
بس تحریر اولنان تفسیر فارسی مذکور اولان صو تلوم شامللر • وفی الاساس بئر

متوح



متوح قریبة المنزع وبئر نَزوع یُنزَع منها بالید لقرب ماءها وبئر نزوح قلیل الماء
فتح دماده سنده دیدیکه بئر جرور ومتوح ونزوع ای یستقی عنها ویستقی علی
البکرة ویتوح بالایدی که لف ونشر مرتب طریقی اوزره در قطوع آنکه چون باران
نیاید بش کم شود سُدُم سُدُم دفن دفین دفان انباشته اوردوتلمش قیا ممتلی
قویی سَدِم الماء دیرلر حرور ایام ایله اوردی بو صو تلیوب طیراق وغیری شی ایله
مدفون اولسه یقال ماء سُدُم وسُبُم ومیاه اسدام وسدم وکاهی مبالغه
قصدیله ماء اسدام دیرلر وبرکسته غمدن متغیر اولسه نادم سادم وندمان وسدمان
دیرلر یعبکی قرح کرتو کنده باشد جوهری دیدیکه یدو ویدی اول قیو در که حافری
قازلمش اولوب عادی اولمیه وفی الاساس قرحت رکیة حفرتها فی مکان لم تحفر فیه وفی
القاموس قرح حفر فی موضع لا یوجد فیه ماء نتول چاه کهنه که آب بیرون اورده
باشند اسکی قیو که ایچینی تطهیر ایدوب صویی اظهار ایدرلر اول قیودن چقان طپراغه
نثیله دیرلر نبیثه دیدکلری کبی یقال نثلوا رکیتهم حضروها واخرجوا نثیلتها
شحوح سرچاه • وفی القاموس الشحواء البئر الواسعة منقره چاهی که سرتنک دارد
جوهری دیدیکه منقر اول لکدرکه ارض صلبیه ده ایدرلرتا که ایچنه چوکمیه هم
فیروز آبادی ارض صلبیه اغزی طار اولان بئر صغیره در وصویی چوق اولان
قویه دخی دیرلر دیدی جمعه مناقیر عدم ویرانی سرچاه قیونک اغزی چکدکده
ایچنه دوکلدکده طپراق خراب • از سرچاه تا پایا نها المستقیمة الجرابیه دیرلرکه
مراد جوف البیر در لطفا وجعه تشبیه طریقیله حال • جول کرد اکرد اندرون
چاه قاموسده جول وجبل وجال جانب بئر وجانب معناسنه در دیدی وفی
الاساس ماله جول ولا معقول ای ذای وتماسک واصله جانبا البئر یقال
انهدم جولا البئر وجالها مثابه • ازچاه انجای که ایکش بایستد مثابه اصلنده اول
موضعدرکه صاحبی کامرة بعد اخری رجوع ایدر • یقال ثاب الرجل اذا رجع بعد ذهاب
ومنزله مثابه دیدکلری صاحبی بهما لرینی کوردکدن صکره اکا رجوع اتدکلری ایچون
جمعه مثاب قریحه • ینط • نخست آب که بدید آید ازچاه دحل نخ بایکه سر تنگ
بود وبن فراخ اصمعی دیدیکه دحل اول لوکدر زمینده واسافل اودیه ده که
بو قوسی طار واشاغیسی واسع اولور جمعی دُحُول ودحال وادحال ودحلان
کلور بو دحلنده دیرلر قویونک ایچنک طپرا غنی صو کلا تمکله واسع اولسه
بر نشوط وانشاط • انکه بیک کشیدن آب بس سد عتد مرده اولان نکته مطول
ومختصره دشوحه اوزره تفسیر اولندیکه انشاط وانشاط اول قویی درکه
قعری قریبا ومغلقه برجذبه ایله دلو یاشنه چقه ونشوط اول قویدیکه قعری بعید
اولمغله بر نیچه کره چکمدکجه چقمیه • فی الاساس بئر نشوط یحتاج الی نشط کثیر لبعد
قعرها وبئر انشاط یخرج دلوها بجذبة واحد • وفی القاموس بئر انشاط وبکس
قریبة منها الدلو بجذبه وکسیو دعکسها قدوح وعروق انکه یدستا زاب

توانخورد اساس دیدیکه قدح اولقویی در که صویی اذا ولمغله آوج آوج
الودلو وفی القاموس القدح الرکی یعرف بالید وبئر غروف یغترف ماؤها بالید
جهیره یاك کره اخفش دیدیکه جهرت الرکیة دیرلر صویی چاسور النده قالمغله جابجی
یالک اتسه لوکه صوطاهر اولسه وجهرت البئر دیرلر لجنه اولان سیاه چامورینی
چقاردیب یاك اتسه لوکه اولقویه جهوره دیرلر نکوز اتکه ایش سیری شدله تقال
نکوزت البئر فنی ماؤها وهی ناکز ونکوز عضوض سرتینك وددوق وکثیر الماء
اولان قویه دخی دیرلر بعید القعر اولان قویه عضوض دیدکلری اندن صو چکق
کمسته یه زحمت ویرمکله کویا عض ایدر یعنی صیره محالة بکره بیوک عربیه
دخی دیرلر والمحال وکویا تیدوکی عربیه حال دیرلر علق بکره یا جمله آلاتها
وبکره یه اصدقلری ایپه دخی دیرلر دموك ان بکره که زود کردد وبکره دموك
سریعة خطاف آن نسوی وانسوی بکره چون از اهن بود عقر انکه از چوب بود چوبی
دیدیکه خطاف اکثری دمور دیدکه بکره نك ایکی طرفنده اولور که محور یکا کیجیدر
وهر اکری دمور خطاف دیرلر محور آهن که در میان بکره بود دلوق کندکاه محور بود
در میان بکره زرنوقان دود یوار بر سر چاه که چرخ بروی نهند دعامتا آنکه
از چوب بود دلك یاوه رسنك انکه سر رسن بندند تا ان بیوسد ترس اول
ایکی قوه یه طاقلری اغاجلر شاغی طرفنه آکلرلر که صو طوتمغله چورو میه کلدکلو
ایپ چوروتوب صلابیه ضرر کلمیه عناج دسنکه بزیر دلو در آرند و یا چوب
سرلو نبد ندکه بویك قوه لره ایدلر و قوه نك قولا قلرینه بغلد قلری ایپه
ایپه دخی دیرلر کرب انجه یرچوب سرلو نبد ند ودو توکتند تو تا که صوطوتمغله
شعفن اولدقده بوایپ متعفن اولوب بویك ایپه ضرر کلمیه عامة کتب
بو وجه اوزره تفسیر اولنمش پس اقتضا ایدر که رشایه بغلد قلری دکدن
صکره اولان ایپ اوله قلیب چاه کهنه اسکی قویی که کوره تعبیر اولنور جمعه
قلب جب چاه نا بر اورده اغزی یاپلمامش قویی که بویك اولسون کوچك اولسون
قمر بن چاه قیونك دیبی جمعه قعور غیابه مثله جمعه غیابات شفیر لب چاه
قیونك اغزی بکره چرخ چاه قویی چرخی جمعه بکرات دلو دول قوغه جمعه
دلاء سجل دول پر آب صو ایله طولی قوغه جمعه سجال ذنوب ذالك
فتحیله مثله صاحب نزهه نظم کریمده واقع اولان ذنوب لفظنی نصیب ایله
تفسیر ایتدکدن صکره دیدی عربك عادتلری بود که هر بری بر ذنوب
اتخاذ ایدرلر که ذنوب اولور بویك قوغه که ایچنده صو اوله یا هر بری صونی
کندو ذنوبی مقداری نصیب اتخاذ ایدر غرب دلو بزرك بویك قوغه جمعه غروب
دشا دانك فتحی وکسری لغتدر رسن چاه قویو ایپی جمعه ارشیه تبطیل
مثله سلم دلو بك کوشه عرقوه چوب سر دلو جمعه عراقی اذن دلو کوشه
دلو وذم دوالها عکوشه وفی القاموس السیوبین اذان الدلو والعراقی



ای البکرة والرشاد الغرب والمحور جمیعا کذا فی القاموس

نهر صغیره دخی زرنوق دیرلر

مدوذ فی واحد الا دفی

ومش دخی بو معنایه در وفی الاساس وقع فی الرس فی البئر التی لم تطو

بعض نسخه ده کنار چاه واقع اولمش

یغطل دخی دلو معناسنه در

کسره وفتحی لغتدر

ولغه دلو خرد

شطن دخی بو معنایه در یقال انزع الشیطان فی اشطانه

قزغ انجاکه اب بیرون ایدازسرد بو کبن کناره دلوکه واندوردن قوییب
دیدکلری کنار دی دالیه چرخ آبکه بدست کشتند اولصو چرخیکه ال ایله چکرلر
جمعه دوالی دولاب چرخ ابی که بستور کشند اولصو چرخی که حیوان ایله چکرلر
باغچه دولابی کبی جمعه دوالیب عصعمور کوزه دولاب صو چیقر متوالی
دولابه وضع ایتدکلری بادق جمعه عصا میرنا عور مثله جمعه نواغر
ناقور موردی صوکونکی جمعه دواقید حوض ابدان معروف در جمعه حیاض
حوض لقیف بر جوهری دیدی که لقف الحوض لقفا دیرلر حوضك اشاغیسی
چوکوب واسع اوله فهو لقف ولقیف بعضلر طولو حوض معناسنه در دیدیلر
وصحیح اولان معنا اولدر دیدی خوض مرکوه حوض بزرك جرموز کوچك
جمعه جرامیز دعثور حوض ویران کوکی کبی محکم یاپلمامش حوضه دخی دیرلر
نضح ونضیح وجابیه حوض فراخ اساسده دیدیکه نضح غلته یا الماء دیرلر
حرارت عطشنی صو ایله ازاله اتسه لهذا حوضه نضح ونضیح دیدیلر که دوه نك
حرارت عطشنی ازاله ایدر ازاء انجاکه اب ازدرد شود از حوض قاموسده
مصب الماء الی الحوض عبارتیله تفسیر ایتدی عقر انجاکه شتر بایستد که آب
خورد وعقر وعقر دخی لغتدر جوهری حوضك مؤخریدر که دوه اندن دورب صو
ایچر دیدی واولدوه که موضع مذکوردن غیری موضعدن صو ایچمیه اکا عقره
دیرلر ازاء دن غیری موضعدن صو ایچمین دوه یه ازیه دیدکلری کبی مدنخ
مقدار میان چاه وحوض قیودن قوم تی طولدوروب حوضه وارنجه مشی وصیوی حوضه
افراغ ایدن کمسته داخ واولمیدانه مدنخ ومدیحه دیرلر اعضاد کنارهای حوض
وهر نسنه نك اطرافنه دانغما دادجوبی یاپدقلری شیئه دخی اعضاد دیرلر و
واعضاد الحوض اولطا شلردر که حوضك کنارینه دوزلر وقابوتك ایکی طرفنده
اولان ایکی اغاجه عضادتان دیدکلری دخی بو قبیلدندر غدیر رجع اخاذه اضاة
نهی تنهیه کواب دردشت غدیر فعیل بمعنی فاعلدر که غدیر دتما خوذ در
وفا وانقطاع معناسنه وصودن بر قطعه که بر موضعده مجتمع اوله غدیر اطلاق
اولندیغی وقت حاجتده منقطع اولمغله کویا اصحابنه غدر ایدر وفی الصحاح
الاخاذة شیء کالغدیر وفی القاموس الاضاة المستنقع من سیل وغیره وفی الاساس
علیهم درع کالاضاة وهی الغدیر جمعه اضاء وفی القاموس النهی بالکسر والفتح
الغدیر او شبهه جمعه انهاء ونهی ونهاء وتنها وتنهیه وادینك واخر عذر که صو
اکا منتهی اولور وفی الاساس درع کالنهی ودروع کالنهاء وهی الغدران وجد
وقط کواب در کوه که در واب بایستد وجد حوضه دخی دیرلر جمعه وجذان ووجاذ
ووقط ارض غلیظه ده یاطاغده اولان حفره در که انده صو مجتمع اولور در دهه
مدهن مهتر ازان یعنی وجذ ووقطدن بویك اولان چقور فیروز ابادی ددهه
قف یعنی ارضدن مرتفع خلقة اولان چقوره دیرلر دیدی وفی الاساس اعذب

وفی الصحاح النفاخات التی ترتفع فوق الماء وله صوت والجمع النواعیر
بدیر الماء

موره دخی بو معنایه در

رافع ملحن دیدیکه بیانه دن بغرعده وزوفت صیبانغنی کوب ومورده

من موبهة فى دُدَيْهَة كه ددهة لفظنك تصغيريدركه بغمود صوى جمعا ولا قلب يعنى صو جقور يدر ومدهن مستنقع الماء وسيل قازديغى جقور معناسنه در وفى الحديث تنشف المذهن ويبس الجعثن كه صليان ديدكلرى اوتك كوكيدر مقراة بزدك بويوك حوض جمعه مقادى زلف حوض بزلفه مصنعة ممتلئه معناسنه در مُتَعَبْ صَنبور فا ودا زكه اب از ودر حوض شود نعبا الماء ديرلر صوى اجرا اتسه تقول اقبلت اعناق السيل الراعب فاصلحوا خرطيم المثاعب سطح اوزرنده اولان ميزابه دخى ديرلر اساس ديدى كه شرب من الصنبور وهو قصبة الاداوة من صفر او حديد فيشرب منها مصنعه ميمك فتح وضمى لغتدر ابكاه يغمور صويى جمع اولنق اچون يا پدقلرى حوض بعض نسخه ده حوض بزدك كه بسنك ساخته اند يعنى اول بويوك حوض كه طاش ايله ياپلمش اوله اكثر كتب لغت معناى اوله مناسب تفسير ايتديلر جمعه مصانع طُحلُب چغزلاوه صوا وزرنده قور بغا يوصوى جغزوا ره يز غسيم وسبزه جوى دخى ديرلر وعرقى ده عرمض وغلفق دخى ديرلر مصنف مستقصى ده نعر الثعد اذا عات لبقر مثلنده خود الماء قور بغه يوصنى ديرلر ديدى جمعه طحالب غثاء خاشاك برسرآب صو اوزرنده اولان چوپ چوپ جُفاء دو داوردد سيل صوى سوردب كتوردكى خس وخاشاك بعض نسخه ده خاشاك بركنارهٔ آب واقع اولدى مسنّات بنداب صو بندى كه مراد دره نك ايكى جانبيدركه اولسه صو دره دن طشره طاشلور اكثر نسخه ده بند آب از چمن واقع اولدى وكتب معتبره ده عرم ايله تفسير اولندى كه دره كناردنه صو بيه يا پدقلرى سد وبعض نسخه ده سد آب واقع اولدى يعنى معناء اخيرى تاييد ايدر عرم مثله حاير حاجر منعقله كوبا دان آب حاجر اول مرتفع موضعدركه وسطى چقور اوله ودره كناردنه صوى امساك ايدر چوقور جاى دخى بو معنايه در وحاير مجتمع الماء اول حوضدركه يغمور صو نيدى اولان سيل كا منصب اولور وصوى حبس ايدر بنجقور معقله ديدكلرى كبى بطنى امساك ايدر داواء قوله كشبيه طريقيله دز وقيعة كود رسنك كه درو عاب ايستد تقول اصفى من ماء الوقيعة مَفْصِل ميادو ريك آب دروى با يستد وفى الجامع الفاصل جمع مفصل وهو منفصل الجبلين من الرملة يكون بينهما رضراض وحصًا صغار يصفو ماؤه ولذا يقال اصفى من ماء المفاصل شطّ لب جوى ادما وكنارى جمعه شطوط شاطئ لب ودود كنارى جمعه شواطئ عدوه مثله مَذنب الجاكه آب ميرود مجرى الماء معناسنه تقع ما جل طرخ كه ايه روى بيابيد ولصو جقوردى كه ايلد صو طور يدكه طرخ فارسيده غلط اولنور ودره ده اولان صو مجمعى در وفى القاموس النقع ارض حرة التطين يستنقع فيها الماء والماجل والموجل كمقعد ومعظم مستنقع الماء ساحل لب دريا كنارى جمعه سواحل جُرُف جيم ورانك ضميله آب كندتصو قازديغى بركه تركيده ياد ايله تعبير اولنور قرضه كشتى كاه كمى نغلد قلرى ليمان بعض نسخه ده كذركاه آب واقع اولدى يعنى صودن كچه جك موضع كه كچت تعبير اولنور كلاو و مكلا و مرفاء انجاكه كشتى را بكناره كشند ابو زيد ديدى كه كلاء القوم

سفينهم



سفينتهم تكليا ديرلر كميلرينى حبس وربط اتسه لر سيبويه ديديكه كلاء فعال وزننده دقاع معناسنه در يعنى موضع مذكوردركه سفينه لردن دفع وحفظ ايدر اصمعى ديديكه كلاء ومكلاء كمى بغلادقلرى موضعدركه ساحل نهردن عبارتدر كلات تكلئة ديرلر دكدن تحصن ايده جك موضعه كلسه كه اول موضعه كلاء ومكلاء ديرلر وفى الصحاح ادفا السفينة قربتها من الشط وذلك الموضع مرفاء جسر بلخره كوجك كوپرى جمعه جسور قنطره بل نوده بويوك كوپرى جمعه قناطير

الباب الثانى فى النبات وما يناسبها

نبت كياه مطلقا اوت واوت بيتمكه دخى ديرلر جمعه نبات كتب معتبره ده لفظ نبت نبات ايله تفسير اولندى يعنى مرادف اولمه لردن اقتضا ايدر خصوصا مصنف اساسده ظهر النبت والنبات فى الارض ديدى عُشْب كياه تر ياش اوت جمعه اعشاب درع كشتا كيز جمعه دروع اول اكينكه نورسته اوله اكا حقل وشطأ ديرلركه فارسيده رُژديركه وايكى ياپراقلى اولدقده اكا شعبه واوچ ودرت ياپراقلى اولدقده فرش وبيتا غلندقده فوخ واوزون بيراقلى اولدقده شرياف ديرلر واول بداغ كه توتانه اوله اكا خامه ديرلر عثرى غدى كشت باب باران مسقوى كشت بر باران دودكاد دبجس زمينى كه برد هدى آب دادن مكروبه زمين شنج كرد تطس اولمش زمين مجوره كسا زد صوارلمش زمين محرثة الارض ديرلر اكا صوصالسه اصلاب زمينهاى خرابك صقيا كيرمش سورلمش قالمش زمين ذرع ما روق وميروق كشت زده وزلمش يعنى يرقان اصابت ايدوب صرارمش يرقان وادقان يافته يكه دزعره انسانه اصابت ايدر زرع مخروف ملخ خورده ما وفا فت رسيده حرثه كشت زار اكين موصنى جمعه فراد فلوچه زمين پيراسته زراعت ايچون اصلاح اولنمش زمين والفلح شق الارض للزراعة دبره مشاره كرده خيد سورلمش تارلا خويد بيدن نندن وادر سيد كه قواءة اولنمز قصيل واولك معناسنه دردمينى زراعت اچون سوردب هر قرق ادمه بركوى يعنى بردونم وهر اون ادمه خويد ديرلركه اولك تعبير اولنور كلاء عباسه مرز خويد اولك وتارلا صنورى معلوم اوله كه عبده جز اولان نسخه لوده كلاء وجباسه عبارتلرى تصريح اولنميوب خويد ومرد خويد عبارتلرى لغات فارسيه ديازلديغى وجه اوزره بو عبد فقير ترجمه ايتدى كا شانى واكثرا رباب لغت مرزسينور وسرحد ديديلر ومونثه وادات نطاس اولمش زمين دديلر جلد بوم زمين سورلمش زمين ميرزا ابراهيم بوم لفظنى شيا دنا كره ايله تفسير ايدوب بوم لفظى مرز معنا بلميدد ديدى عصفه برك كشتا كين يپراغى جمعه عصف وعصوف حبّه يك دانه بردانه جمعه حب وحبوب حبة مفرددركه جمعى حب كلور ابن مكتوم تذكره سنده دوايت ايتديكه كلام عربده هر كلمه كه مفردى تا ايله وجمعى تاى حذفا ايله اولان كلمه لوغفرت الملك

نخلو قيا ولان اشيايه مخصوص در انسانك مصنوعاتنده مستعمل دكلدر لهذا تمرة و
تمروجية وحبه ديرلر جفنة وجفن وشبكة وشبك ديمزلر فلاه تغفل بكد تخم غله
نخل يعني جمعه بنعد وبد تخم تره اوت يعني خاصه جمعه بنعد قصبه تايغه كندم بغداي
لوله سي كه بغداي صابي تعبير اولنور جمعه قصبات سنبله خوشه كندم بغداي
سنبله سي جمعه سنبل وسنابل حنطه كندم كينه سام الطعام مد دون ابيا يتيمه
ه ديدنه وهو مثل الفرخ أطعمه ام الطعام توي قجلرده غبا اعظمه ام الطعام
دخي دوايتا ولنديكه ام الطعام مدن مراد بطن اولور يعني اعظم شئ في جسده بطنه
فوم وثج وبر مثله فوم اكثر نوم يعني سرمسا قدرشا يعدد وفومها وعدسها
نومها وعدسها دخي قراءت اولندي وخيز معناسنه كلور فم اصلنده دفعت سنه
حنطه يه اطلاق اولنديغي جوبك دفعي واعلاسي اولكون ايجوندر قاله في الفايق
حقيله مبادكه كندم دانه خكل قلچغي اوزوده اولان بغداي حقل وحقله ارض
قراح طيبه معناسنه ومزروعات بيا قلتي لكن صاپي استحكام بولمقده دخي حقل
ديرلر حناط كندم فروش شعير جو اديه قصيل جويده عامه تحريفيله حصل ديرلر
كه باشدا دپه يه مخصوص در اكثر نسخه ده جوتر واقع اولنديغي بو خصوصي تاييد ايدر
سفا خار خوشه كندم بغداي سنبله سنده اولان قلچق جل جيمك كسري وفتحه ماننده
انسا وكندم بسر اذ درويدن بغداي بچلدكدن صكره يرده قالان صاپكه اكين تعبير
اولنور فارسيده سبارعه ديرلر مخفي اوليه كه جل ولان صابيدر كه بچيلكده سنبل
طرفنه اول والازمينده قالان طرفنه حصيد وجنامه ديرلر كاشاني سباري
لفظنك شرحنده ديدي كه بعبارت نقل اولنور سبارعه ان قصبه داكويند كه بر
خوشه كندم پيوسته باشد چون خوشه را بدرو وتدانند ودومند حصيد
وجنامه تفسير اولنور ديدي كه بو سبارعه بر زمين مانده محلقه سبار عذا اكين
اولان موضع اذن كاورس طارو دخن ودز مثله جاورس نوعي اذرن طاروده
بر نوعدر كه اكا صودسطا روسي ديرلر سلت بوست يجوجوجاز فول باقلا كه
معروفدر تحريفيله بقله ديرلر باقلي لامك تشديدي وقصر ايله باقلاء
لامك تخفيفي ومدي ايله مثله حمص نخود كه معروفدر ابن دريد ديدي كه لسان عربده
فعل وزنده يوقدر الاحمص كه معروفدر وجلز بجيل معناسنه واهل كوفه حمص
لفظنده حاني مفتوح واهل بصره مكسور ايلر عدس مرجمك نون وراء مهمله نك
فتحي وسينك سكوني ايله مرجمك فارسيده نسك دخي ديرلر ومنجوز دخي بو معنايه در بلس
مثله اذن برنج كه معروفدر ماش مشتك مرده مك مج ماش دخي معربيدر مثله شاماخ
كافرس برنج برنج طاروسي لوبيا معروفدر فارسيده دخي لوبيا ديرلر بوكرجه
ملك كلول بوزجاق جلبان مثله قنب كنب كنديد يدكلري اوت كه قبوغندن اورغان
وتخمندن بنكيلك ايدرلر شهدانج كنب دانه كندن تخمي كه بو ديخ دخي ديرلر كموثديه
عامه تحريف ايليك كميتي ديرلر والغز بعضهم في الكمون يا ايها العطار اعرب لنا عن اسم

شئ قل

شئ قل في سومك تنظره بالعين في يقظة كما ترى بالقلب في نومك سمسم كنجد تحريفيله
سوسام ديرلر بزر قطونا تخم اسبغول بنا بيواغي ديدكلري اوتك تخمي عصفر كاژيره
كاف عربي وذال عجمي ايله آصبود ديدكلري اوتدر مترو طم تخم كاذيره اسبود تخمي كتان
زمين عين مهمله ومعجمه ايله رعايتا ولندي معروفدر كتانج تخم قنبيل قنبيل تخمي
فارسيده عروسك دخي ديرلر ضغث اغوش دسته گياه بر قوچا قاوت دسته سي
كه قورى وياشي جمع ايدرلر جمعه اضغاث ميدانده دسته ايله تفسير ايتديكي بولموتام
تعبير اولنور فيروز ابادي قبضة حشيش مختلطة الرطب واليابس ديديكي بو معنايه
مناسب دكلدر اساسده قبضة من قضبان صغار او حشيش بعضه في بعض ديدي
پس لفظ اغوش كاتبدن سهو اولمق ملاحظه اولنور وير قوچاق اوت حضن وحزمه
ديرلر لهذا ميداني حضن وحزمه اغوش ديدي تبن كاه صمان جمعه اتبان وفي المثل
اقل من تبنة في لبنة وكان تبنا ولجواد مكبون والبرذون متبون يعني فرس جواد
سود وسمر آيتنه صمان ويردلر هر كس استعداد دينه كوره معامله اولنور متبنه
كاه دان صمانلق كعبره كفه جوباتك قبوغي وكسمونك ديدكلري بغداي سنبله سي
جمعه كعابي اكثر كتب ده كعبره بغداي صاپنده اولان بو غوم معناسنه در
ايكي بو غوم ميانه انبوب ديدكلري كبي فيروزابادي بغداي تطهير اولندقده
القا وطرح ايتدكلري نسنه يه دخي ديرلر ديدي مخفي اوليه كه اكر جوباتك قبوغي
دخي طرح اولنان قبيلدندر لكن اكا فارسيده كفه ديمزلر بلكه كفه اندن عبارتدر
كه خرمن دوكولدكدن صكره سنبله ده قالان بغدايي بوكره دخي دوكمك ايچون بير يره جمع
ايدرلر صاحب جامع ديدي كه كفه كسمودر كه خرمنك صوكيدر حقيقتده اكين باكدنه (?)
بو غوم دخيدر انتهى وكاشاني ديديكه كفه خوشه جو وكندم باشد كه خرد نشده باشد
واتوا باز ديكر بكوبند وكوفه دخي بو معنايه در وعربي ده اكا قصالة وقصانه وقصاره
وقصري ديرلر زوان سياهجه كندم اولسياه دانه در كه بغداي ايچنده اولور نحالا
تركيده قرا مق وفي ديرلر بيدر خرمنكاه خرمن يري ابن الاعرابي ديديكه شغله وعرمه
دخي بو معنايه در جمعه بيادر كدس خرمن تاكوفته دوكولمش خرمن جمعه اكداس عرمه
خرمن كوفته دوكولش خرمن جمعه عرم صبع چاش بغداي يجي طابع بالكسر و
فتح لغتدر وطابم وطاتام وطيتام ورسوم مهر خرمن خرمن مهري كه اوليابا ذيلي
تخته پاره سيدر كه انكله بغداي وادپه چاچلري مهرلرلر مبطخه بالنزناده (?)
قاون وقربوز اكدكلري موضع جمعه مباطخ فاليز مثله جمعه فواليز تركيب
بيشته ياليز بوستان ادنجي مصنفنا ساسده وسع دكيب كومك ومبطخه نك
ديدي فاليزه وفلوز پاليزيان بوستانجي محنا دهراسه بوستان اوپوخي كه
حيوانات قوزقمق ايچون نصب ايدرلر فزاعه هراسه كه درصورت بادي باشد
ادم صورتنده يا يد قلري ويوق يهوح ولعين مثله بطيخه خربزه قاون
جمعه بطيخ وبطاطيخ طبيخ مثله بخ فانك كسريله خربز قاز بو بوز بطرقه مثله

جمعه بطاجيب وخانق وجا نوث هندوانه شامی قابود حدجه سفچه دیرلر
که کوکی کبی یتشمش قاوندر وفارسیده کالك دخی دیرلر عبدالله انصاری رحمه الله
حضرتلری بیوردیلرکه هرسرکه دراز سجودی نیست سفچه بر ازان وهر دستکه
در وجودی نیست کبفچه بر ازان شریحه بهلوی خربزه قاون دیلمی قشر بوست خیار
قابوغی جمعه کنتور وقثاء مطلقا خیار جمعه قثاء ضعبوس مثله قند باد رنك
شیتیخ ادکه خرد اولور جمعه قند قرع کدو قباق جمعه قرع دباءة کدوی دانك
اوزون قباق بعضیلر کدوی کرد ایله یعنی مدور قباق ایله تفسیر ایدیلر جمعه دباء
مصنف اساسده دیدیکه دبا لفظنك اخری همزه اولورسه دبا عهدن ماخوذ اولور
هده معناسنه دیات بالمکان دیرلر سکون معناسنه لفظ یقین قطن دن ماخوذ ولدیغی
کبی سکون معناسنه واکر اخری یا اولورسه دبا ترکیبندن ماخوذ اولورکه دبا
جراد در وحتملدرکه دبیبدن ماخوذ اوله که ترکیبی ایمکلك تعبیر اولنور زمین اوزدرنه
انبساطی دبیبه تشبیه اولنمشدر یقطین درخت کیبی قباق وکوکی وهر او تارض
اوزره منبسط اوله اکا دخی یقطین دیرلر باذنجانه باتنکان عامه غلط ایدوب
بادنجان دیرلر جمعه بنجان والله تعالی اعلم فصل بصل بیاز صوغان جمعه بصل
یقال الجبیث اعری من المغزل ووجعت اکسی من البصل ولفظ بصل ذره کالوه معناسنه
دخی کلور یقال خرجوا کانهم الاصل وعلی رؤسهم البیصل اصل جنه جبنه معناسنه
بصل حریف بیاز تیز زیاده اجی صوغان عنصل بیاز دشتی یابانی صوغان الحه صوغان
تعبیر اولنور ثومه سیر سرمساق جمعه ثوم عنیف سیر تیز زیاده اجی سرمساق
طیطان ذیری قاموسده کراث بریدر دیدی صاحب بحرین تری تفسیرنده دیدیکه یابانی
صوغانی سرکا ایله ایصلادوب اول سرکه یه خل زبن دیرلر جحل ترب وفی الحدیث من اکل
من فجل ارحض لیریضته ما فوها جزر کوز دیرلر استفلین دخی جزر معناسنه در
روایت اولنورکه معاویه قیصره تحریر وارسال ایتدیکی نامه ده دیدیکه لا انتزع
عنك من الملك انتزاع الاصطفلینة ولاردنك ادیسا من الاداسة ترعی
الدوبل ادلیس اکار یعنی ایکیجی جمعی اداسه در ودوبل اول حمار صغیردرکه
اصلا بیومز شلجم شلغم معروفدر شرجم مثله لفت شلغم کرد مدور شلغم
قنبیط کرنب لحنه وکلم دخی دیرلر کرنب مثله فصل مقطنه بنبه باذ بنبه
اکدکلری موضع قطن بنبه معروفدر عطب برس کرسفه دخی قطن معناسنه در
وشجر القطن بعض مواضعده بوجوك اغاج اولوب کری بیل مقداری معمر
اولور ورقنی صویله قینادوب وجع مفاصل سورسه لینا فعدر وحکی دکی
ملین ومسخن ومقرّبدیه وسعاله نافعدر قطان بنبه فروشنده صاتجی
خنسقوج دانه بنبه بنبه چکردکی حب القطن مثله بجونقه غوزه بنبه قوزاغی
مطلقا جمعه جونق جوتق غوزه فوعش قوزا قصا بنجی بیلم غوزه ناشکافته
یاریلمامش قوزق عقاده غوزه شکافته یاریلمش قوزاق متفقه غوزه کشا





الباب الثامن فی البستان وما یناسبه

دهن اغزی اچلمش قوزق بستان باغچه معروفدر جمعه بساتین جنه کونکه
درود درخت بسیار باشد اولبستاندرکه انده چوق اغاج اوله جمعه جنات
وجنان روضه مرغزار دبا سبزه زار دمعوشه اوازقوشلری چوقا اولان باغ و
یشلکی چوق اولان موضع جمعه روض وروضات ورياض ابو بکر انباری
دیدیکه روض اول موضعدرکه انده اوت وصو اوله اکر صو وا غاجی اولورسه
اکا حدیقه دیرلر روضه انف مرغزار تازه اولتازه مرغزارکه اکا حیوانات کیرمش
اوله ورده کل جمعه ورد ایو دلف ابن ظاهره عتاب امیز انشاد ایلدکی ارسال
ایتدکی وعهدکم کالورد لیس بدایم ولاخیر فیمن لایدوم له عهد وعهدی لکم کا
لاس حسنا وبهجة له رونق یبقی اذا افنی الورد ابن ظاهر جوابنده جواب دیدیکه
اشبهت عهدا لورد فیما تذمه وهل زهرة الاوسید ها الورد اها کم کا
لاس من منافر ولیس له فی الربح قبل ولا بعد قال ابن الرومی فی ذم الورد وشبهه
یا حیث شی قال یا مادح الورد لا تنفك من غلط الست تبصرة فی کف ملتقطه
کانه شرح بغل حین ابرزه بعد البراز وباقی الروث فی وسطه جوجم کل سرخ قرمزی
کل جمعه جوجم ونسرن کل سپید بیاض کل جمعه نسرن وعاطله کل زرد صاری کل
جمعه وعاط بهار کل زردکه در اول ربیع ده عید اولصاری کل که اول بهارده
بتر وفارسیده اکا کاوجشم دیرلر نوره شکوفه درخت اغاج چچکی جمعه نور
وانوار زهره زانك فیحیله شکوفه کشاده اچلمش چچك جمعه زهر وازهار وازاهیر کم
غلاف شکوفه چچك قابی جمعه اکمام اقحوان کل بابونه بابا بته چچکی جمعه اقاحی
مخفی اولیه که مصنفك لفظ اقحوانی کل بابونه ایله تفسیری اکثر کتب معتبره
تفسیرینه مخالفدر که اقحوان اوتك اسمی وقراص شکوفه سنك اسمی اولمق اوزره
تفسیر اولنمشدر جوهری قحاماده سنده دیدیکه اقحوان بابونج درکه طیب الرایحه
اوقدر اطرافنده بیاض ورقا اولورکه اچی صاری اولور وقرص ماده سنده دیدیکه
قراص بابونجدرکه اقحوانك چچکیدر انتهی کوکجه جوهری کلامی دخی اضطرابدن خالی
دکلدر فتامل نعرف سیدانی اقحوان کوبك دیدکه تصکرم القراص بابونه دیو وهو
نور الاقحوان دیو ایضاح ایتدی قال ابو الفضل المیکالی فی ذم الاقحوان حیث قال
الاقحوان علی ملاحته وحرنیقلب یشتکی العشقا مقلوبه فی اللفظ فان الاحینه
قدنا واحقا نرجس جیمك کسری وفتحی لغتدر نرکس معروفدر ابن درید دیدی
کلام عرب فعلل وزنی نرجسدن غیری یوقدرکه فارسی معربدر وزنما کانه
نرجسك وزنی نفعل در زیرا عربده فعلل یوقدر عبهر مثله شقایق النعمان
لاله کوهی طاغ لالهسی صاحب دیوان دیدیکه شکوفه مزبوره نعمان بن المنذر
بوادر لوینه حمتا اید کبی حمتا مید ایدی لهذا نعمانه مضاف قلندی وشقایق
شقیق لفظنك جمعیدر دقود آتش معناسنه تعالی دیدیکه نعمان بن منذر
ایام بهارده تنزه اچون صحرا اطرافنی سیر ایدر ایکن لاله زاده مصادف

اولور حسننده بحث ایتمکله حمایلیه لرنیو قوماتیمش ایدی لهذا شقایق نعمان مضاف ایتدیلر که نعمان اسماء دمدندر پس شقایق کاننعما نقدیرنده اولور قال کان شقایق النعمان فیها ثیاب قد رویت من دماء ومن ابیات البیان کان محمر الشقیق اذا تصوب او تصعد اعلام یاقوت نشر علی رماح من زبرجد بنفسج بنفشه که معروفدر ریحان شاه سپرغم طوب پسلکان جمعه ریاحین ضیمران بستان افروز بیک بوینکی دیرلر برقوقرزی چچکدر کل یوسفی دخی دیرلر خیری کل خیری کوندز رایحه لو صاری کل آس مورددر سین ابن درید دیدی که ریندنده آس معناسنه در جوهری عود دندر اطلاق اولنور فیروزابادی دعالوند شجر طیب الرایحة او الآس والعود دیدی خطمی خانک کسری وفتحی لغتدر خیرو شمس قرنی خیرو دیدی اختیار دانه خبازی یعنی ابکم کوبجیده دیدی عنقرز بحیقی مرزنکوش حوذان نیلوفر سمسق یاسمینه یاسمون یاسم یاسمن یمنه نجسته شکوفه نوعندر برکونه سکوفه در نظامی دعدن خرکه از بوی نجسته نجنیده عنبر کل بسته جلنار نار خرما چچکی کلنار دندر معربدر تفنغ فاغیه شکوفه حنا فیروزابادی دیدی حنانک بداغنی مقلوبا غرس ایدرلر شکوفه سی نهایت خوش رایحه لو اولور فاغیه اول شکوفه در که عین مهمله ایله فاعیه زهر الحنا دیدی سیتره پنج انکشت آیدا غاجی که شرهی بغایت قاطع شهوتدر لهذا رهبانلر کلیسالرنده اقدر وشنو دلو شهوتلرین قطعا ایشونا یجون سیخلو طیلنک مشک کدعی او تندن بر نوعدر فصل میقله ترهزار تره بیتن موضع جمعه مباقل بقل تره کوده تعبیر اولنور بو اکلی ایجا وقتدر لهذا تره تیزک دخی دیرلر ومطلقا شیرزه یه دخی دیرلر جمعه بقول بقال تره فروش تره صاتجی فیروزابادی دیدی که قماکولات بیعایدن کمسنه عوام بقال دیرلر بتال دیمک کوک حمض کیاه ترش طعمی اکشی ولان او تصقدی دیدیکه فلان یحب الحمضة دیرلر لواطه ایدر معناسنه زیرا احماض نسنه دن برنسنه انتقال معناسنه در احمض البعیر دیرلر حله تره ایلدک حمضه کتسه لر لوطی دخی مأتای معهودن ترک وغیر معهوده انتقال ایدر خله کیاه شیرین طادلو اولان اوت عربجه بیلور که خله دوه نک تمکی حمض فاکهه سیدر باقه دسته تره تره طوطامی جمعه باقات کراث کندنا پیراسه کوفس کرسبحر بیفا یلدی کره وبر دیرلر وفی المثل لیس الکله کرفس فلان قوم جملة شره مسا ویلود ردیه جک بره ضرب اولنور داشن معروفدر که آنلره دیدکلری او تدر ذنجبیل شامی دخی دیرلر بصیله پیاز دشتی پیاز صحرای قاسیدن پیازه دخی دیرلر جرجیر ینداقی صوتره سی که فارسیده تیزک دخی دیرلر ایهقان دخی جرجیر معناسنه فیروزابادی جرجیر تره در دیدی که مفرد ایهقانه دیر قال السلام اجتیبه بالوید والیاسمین ویصبون الشیح والایهقان بعض شراح بیت مذکورده ایهقاندن مراد جرجیردر دیدیلر نعنع بوذینه یارپوز جمعه نعانع سذاب سداب بحریفا ایکوسندر دیرلر فیجن مثله کرخون عرهانو بین معروفدر خس کوک مادوکه فارسیده کاهو



دخی دیرلر حند قوق سپیست دستیبان یونجه سی که طرفیل دیرلر حوذان بادرو دیکابکی بر اوتدر که فارسیده بادرونه وبادر نجبویه دخی دیرلر بعض نسخه ده بادروج واقع اولدیکه تره خراسانیدر مجمع الفرس بستان افروزه دیدی کزبره کشنیز تر یاش کشنیز که قوقولی بر تخمدر که اکثریا بغدادی اچنده بتر جلجلان کشنیز خشک قوری کشنیز اسفناخ سباناخ معروفدر شبت شوید طورداق اوتی هندبا کاسنی تحریف ایدوب قاسنی دیرلر قادین کسی دخی دیرلر یعضید تلخه یابانی ولحی هندبا بریه دخی دیرلر بعض نسخه ده کاهوی تلخ واقع اولدی البقلة الحمقاء حرفه سمیز اوت حمقا تسمیه اولنی مجاری سیولده اقوا وادیده وادیده بیتدکی ایچوندر دجله مثله مصنف مستقصی ده احمق من دجلة مثلنده دیدیکه دجله اصلنده مسیل الماء معناسنه ایدی محلک اسمی حالة تسمیه ایتدیلر وحضرت عایشه رضی الله عنها دجله نی بغایت سور ایدی لهذا آکا سیده دیرلر ایدی تودریج تخم خرفه سموزاوت تخمی خلبه شنبلید بوی تخمی الحبة الخضراء سبزدانه نیش تخم کز شجر البطم میوه سیدر صاب تلخه حنظل بعضلر فوننی قولاغی دیدی واکثر کتبده براغاجدر عصاره سیدر واقع اولدی مراد مثله عذامه اشنو یا ده وطیافته دیدکلری اوتدر که کوکی سلجم کبی اولور خیارک بریسی دخی دیرلر جمعه عذام عنطواء مثله کماة سمار وغ ماننار جمعه کماء کتب مبسوطه ده شوی جمله بیان اولندی کماة مفرد وجمعی کماءدر علی غیر القیاس فیروزابادی دیدیکه کماة نبات معروفدر جمعی کموءدر وکماة دن یاخود کماة اسم جمع یا مفرد اولوب جمعی اکموءدر یا دموه کماة مفرد وجمعده مستعمله فقعه قطرنبات آق نوع دخی ماننار معناسنه فقعه جمعده مفرد ی فقعهلر کمأ کبی علی غیر القیاس حرمل سپندان اوزرلک خردل معروفدر حرف سپندان ترباش اوزرلک حب الرشاد دانه سپندان اوزرلک تخمی سعتر کاکوتی تحریف ایدلوب کویکواوتی دیرلر جوهری دیدیکه کتب طبیه ده صاد ایله یازلی شعیره ملتبس ولسوالیجون قت سپست خشک قوری یونجه رطبه سپست ترباش یونجه قضب مثله قدس قدس لعاع رشم بارض اونباتی بدیدآمد وبرایدر جمیم انکه قوت کرفته باشد وفی القاموس الجمیم النبت الکثیر والناهض المنتشر وفی الاساس الجمیم ما غطی الارض من النبات بسرع تبسیرع آنکه از جمیم قوی تر صمعاء ادیسره قوی تر غملول قنابری برقشت تحفه ومعیارده دیدیکه غست دربست وزنند ه اولااوت در که حیوانات ویرلر واکثریا انی حمار اکل ایدر وقنایی دیدیکه بهار وقتنده بیتراجی وقدرکه طبخ واکل ایدرلر وقوری قلدقده صغره ویرلر اختیار داده اکا غملول وکملولة قنابری دیرلر دیدی قصفصه کیاه آبی صویله بیتر اولان اوت کتب معتبره ده یاش یونجه معناسنه دیدی قسفسه دخی بو معنایه در خروع بید انجیر کنه اوتی وفی مختصر الابنیه السمر قندیه الخروع شجر یحمل حبا کبیض العصافیر یسمی السمسم الهندی وکل نبت ضعیف منثن والواو فیه زائدة لان الواو وقعت فی غیر اقل ولانه من الخرع بالتحریک وهو الرخاوة وخرع من باب علم خشخاش کوکنار معروفدر بزر الخشخاش تخم کوکنار خشخاش تخمی

فصل كلاه گیاه ترپانلر اوت حشیش گیاه خشك قوری اوت مرعی چراگاه اوتلاق جمعه
مراعی آب و مسربه مثله حكایت اولنور كه بعض رؤسا جمال الدین مطروحه دیدیكه انت
عندنا مثل الاب فی بابی مشدد قلدی جمال الدین دیدیكه لاجرم انكم تاكلوننی وای تشدید
ایله مرعی معناسنه در بعضلر دیدیكه حیوانات نسبتی انسانه نسبت حیثیتنه در
مرج مرغزار جمعه مروج آیكه نیستان قامشلق جمعه ایك اجمه بیشه میشه اورمان
جمعه اجم واجام غیل مثله جمعه اغیال وغابه مثله جمعه غاب وغیضه مثله جمعه
غیض وغیاض وشری وعرینه وغیضل مثله جمعه غیاضل علقمه درخت خرزهره
آغو اغاجی كه عربی دفلی دخی دیرلر جمعه علاقم قیقبان اذار درخت كاشانی دیدیكه
ازاردرخت بر اغاجدر كه اكا زهرزمین درخت طاقه دخی دیرلر عربیده علقم دیرلر
حنظلانك میوه سیدر حنظله خرزهره قوغند كه ابوجهل قاوونی دخی دیرلر
فارسیده كبست دخی دیرلر جمعه حنظل وحناظل هبید دانه حنظل خطبان خنظل
كه خطها از بید امده باشد قاموسده دیدیكه اخطب اول حنظلدركه اوزرنده
بشل خطلر اوله واكا خطبا وخطبانه دیرلر كه جمعی خطبان كلور صرابه انكه دردد
باشد شیح درمنه یاوشان تبلاب بیچه صارمشق فارسیده گیاه پیچان قیله
بربیچان دخی دیرلر شیل فوریز ایرمق دیدكلری اوت اذخر قوقوبیا رایحه لو بر اوت كه
مكه ایر یعنی تعبیر اولنور كشوث كشوثا علیق علیقی سرند صارماشق نوعندندر
كوكی و یپراغی اولماز تحتی اولور اغاجه صارلوب قورید عشقه دخی دیرلر قلوم
كاكل اشنا ذكی بر اوتدر كه اذخر ومعكل ایدر قاقلی دخی دیرلر شكاعی خرخه مثیف
وساقی اینجه بر اوتدر طهنا مهزولا ولاان كسته فی كا تشبیه ایدلر كانه عود
الشكاعی دیرلر مفرد عیوقدر بعضلر شكاعات دیدی فارسیده جرغله یرلی خرخه
اكثر كتبده تركیده قنغالده یكنی دیرلر كه چاقر دیكنی دخی دیرلر دیدی دیباس دیواج لبنجون
دیباض مثله طلفاء غیشه قدره دیدكلری اوت بعض نسخه دخی لفظیله تفسیر
اولندی كه قوغه وخصیر اوتی معناسنه در بردی دخی ترپاش قوغه ویاش حصیر اوتی
قصبه نی قامش جمعه قصب براعه نی كلان یوغون قامشكه قادغو دیرلر و قلم
قامشی ایله دخی تفسیر اولندی جمعه براع سوس معروفدر كه بوبایته دیدكلری اوتدركه
بالنجا اطبا استعمال ایدیلر قاموسده بر معروف شجردركه كوكنده حلاوت ویودا قلرنده
مرارت واردر دیدی خراطه سرد دخی صاز قامش وحصیر اوتنك باشنده اولان
توزاق فوف مثله مسد لیف خرما خرما لیفی اندن ایپ ایدرلر گولان گیاه مسجد
مسجده دوشه مك ایچون یابدقلری حصیر اوتی وبوریا قمیشی فارسیده اوتی
دخی دیرلر شوكه خار دیكن جمعه شوك خرشف كنكر سیاج خاری بر سر دیوار
تهند سیال سفا علقی بهمی مكو شبرم عض شرس عتر هراس انواع
من الشوك قتاده خار مغیلان مغیلان دیكنی جمعه قتاد حاجه خار سبیلق
دیكن جمعه حاج عوسجه مثله جمعه عوسج سمرقندده دیدیكه عوسجه اولان

وافراله



واو زائده در زیرا عسیح المال دیرلر دوه عوسج اكل ایتمكله مریض اولسه كذا قاله
الصغانی فی جامعه حسكه خارسه سو اوج كوشه لی دیكن كه دمور دكنی تعبیر
اولنور جمعه حسك شبرق بشتوع بادیه دا ولور سرتیز دكنلردر ضریع بشتوع
خشك عرفجه خار نرم صادو دكن جمعه عرفج وعرافج والله تعالی اعلم فصل نبعه
درخت كمان یای یابدقلری اغاج فیروزابادی دیدیكه شجر بعید طاغ دپه سنده بیتر
نبع طاغ اتكنده بیترسه شریان چقوردره بیترسه شوحط دیرلر جمعه نبع معلوم
نبعه لفظ خدنك ایله تفسیر اولندی كه قاین اغاجی دیدكلری اغاجدركه اندن
اوق و یای یابدلر واندن یابدقلری اوقه تیر خدنك دیرلر لكن كثرت استعمال ایله
مضاف حذف ایدوب خدنك دیدیلر واوقه ادیدرلر وفارسیده قاین اغاجنه
غوش دخی دیرلر عامه تحریف ایدوب قوغوش اوقی دیرلر عفار بید سرخ قزل سكود
صفصاف بید سپید آق سكوت مشكلات سامحده دیدی كه صفصاف بید در كه
تركیده سكوت دیرلر ومقدمة الادبده صفصاف بید سپید ایله وقاموسده سرخ
بید ایله تفسیر اولندی دیدی مرخ بید مرغزاری بستانلرده وباغلرده اولان
سكوت معلوم اوله كه دیار عربده شجر العقار دیرلر بر شجر احضر واردر مرخ دیرلر
بر اغاج دخی واردر كه عفاری حرخه سودرلر بر صوچقار واول صو دن
اتش حاصل اولور عفار چقمق طاشی ومرخ چقماق وچقماق صوفه نزله كه له
سبحان القادر الحكیم استوم بخ درخت بوسیده چوروش اغاج كوكی مغرد
ستنه درواستن اولان اغاجدركه منبسده بریشان اولغله نظر ایدن آدمی
انسان ظن ایدر باونشوع درختبان غربه بیده الجه قواق فارسیده سپیدار
دخی دیرلر دمیث رانك كسریله شوده كزاجی یلغون اغاجی جمعه دماث جذل
كنده هیزم یردن قوریمش اودون كه كوتوك واوجه تعبیر اولنور واغاج كوكی
دخی دیرلر هیزم ستبر ایله دخی تفسیر اولندی یعنی قالین اودون كه كوتوك
تعبیر اولنور جمعه جذول واجذال الجذم مثله جمعه جذوم واجذام عجز مثله جمعه
اعجاز ارطی شوره طاغ سبید آچی اق غضا عضا تاغ بر اغاجدركه اتشی چوق مدت
سونمز فارسیده تاغ وسكسوك دخی دیرلر حطب هیزم اودون جمعه احطاب
قال الشریشی فی شرح المقامات لا یقال للعود حطب حتی یجف ماؤه وییبس قال
اذا العود لم یثمر وان كان نبعة من الثمرات اعتده الناس للحطب خطاب
هیزم فروش اودون صاتیجی خطابه هیمه فروارند كان اودون جمع ایدن
كمسنه لوجماعی مكان خطیب جای هیمه اودونجوق و لاموضع شجر
خشك ماده اولا اغاج بیداغی كه قوریدا ولمغله كسیلور ویقادلور كشاف
خشك یازه تصحیح ایدوب یاء عربی اغاج قبوغی معناسنه دخی كلور دیدیكی
قیروطا یادی كلامنه موافق دركسار هیمه شكن اودون یاردن كمسنه
الوقص والكساد هیمه دیزه اودون یاره لریكه اتشه القا ایدرلر كذا فی الكشاف

والقاموس المحتطب هيمة ايدن اودونلق الحصب والحضب هرجيدر اتش فكند هرسننه التشه القا ايدن لر جزل هيزم ستبرقالين اودون كه طوحرقتعبيرا ولنور جمعی اجزال وجزول طرفا كز بيلغون اغاجی در وتدیدیكه صميعيدن روايتا ولندی كه طرفاء جمعدر مفردی طرفة در قبصة وقبضاء كبی جوهری ديديكه شجراء شجرة لفظنك جمعیدر وبو وجه اوزره جمع نغايت نادردر شجرة وشجراء وقصبة وقصباء ولمونة وطرفاء وحلقة وحلفاء عبارتلرندن غيری يوقدر اصمعی ديديكه حلفانك مفردی حلفه در لامك كسری ايله سيبويه ديديكه شجراء هم مفرد در هم جمع اسم اولنور وكذا في انتهی خزمه بند هيزم وغيزم بريره جمع ايلك افدرتاسندن ايبا ايله بغلادقلری اودون وغيری دسته جمعه خزم اباله بنكلادن ديرك وحوق باغلنمش اودون وغيری دسته مجمع الامثالده ضغث على ابالة مثلنده ديديكه اباله كشديدايله وابالة تخفيفا ايله وايباله عبادتلونی خزمة من الحطب ايله تفسير ايتدی بلا اوزرينه بلادر ديمجك يرده ضربا ولنور وضغث باش وتودی دنجع ولنمش برطوتام اوته دديكی وصاحب وسيط ديدی كه ايباله خزمة من الحطب معناسنه در وضعفا يباله اوزرينه وضع اولنان سوباردر كه ايباله مقداری اولمیا اندكوجك اوله وبوتانيفرد ن برنجلاده دخی بومعنا تفصيل ولنمشدر ودخی صاحب وسيط ديدی كه شيئك بعضينك بعضنه التباسنه دخی ضغث ديرلر اصفا احلام بومعنادنما خوذ در وشل مذكورك معناسی اثنه ثقل على ثقل وبلية على بلية دروبو مثل اولا يرادايدن اياد بن حابس القشيری در كه ايكی ولدی معا وفات ايتديكی خبرين استماع ايتدكده ابراد ايتدی يعنی مصيبة على مصيبة ودروايتا ولنديكه حجاج بن يوسف واقعه سنده كورديكه ايكی كوزلوين چقاد يلوا ولكوندره اوغلی محمد وفات ايلدی وبرادرزاده محمد دخی وفات ايتدكده مثل مزبوری ايراد ايتدی ودخی ديديكه انا الوزية ولا زرية مثلها نقدان مثل محمد ومحمد طن بشته واده ادقه بوكا اودون وغيری جمع اطنان فيروزابادی ديديكه طن علاوه معناسنه دركه ايكی تنكك ميانه وضع ايدلور وحزمه القصب معناسنه در ابن الانباری زاهرده فلان لا يقوم بطن نفسه عبارتنك شرحنده ديديكه يعنی كندو جسمنك قوتنه وكندی مؤنتنه قادر دكلدر كه ابو العباس ديديكه طن علاوه دربس عبارت مذكوره نك معناسی فلان كسته علاوه معدا دينه دخی قادر دكلدر معترضا مثل اعتراض الطن انتهی يعنی كندو امورينه كندو كوزمكه فادرا ولمديغندن غيری غيريلره علاوه اولمغه دخی قدرتی يوقدر والله سبحانه اعلم واحكم باب ضيعة زمين كشت اكينلك جك يرجمعه ضياع وضيع تقال اضاع الرجل اذا اكثر ضياعه وفي كتاب المسبح الثعالبی الضياع مدارج الغموم وكتب وكلابها سفاتج الهموم عقاه باغ وزمين وسراى باغ معروفدر جمعه بيقان كرده ئيك كرده زمين بوا شلنمش يعنی سورلمش تارلا جمعه كرد حجدم مثله جمعه محادم ومشاده مثله دبره بيكاره از زمين يرده نی بوقطعه كه اولك تعبير اولنور تركی



خردا ايله دخی تفسير اولندی جمعه دبار جريب كرّی بر دونم يركه طولا وعرضا التمش ذراعدر كه فارسيده يكجفت دخی ديرلر بعضيلر بونی بتمان تخم استيعاب ايدن جك مقداری تارلادر ديدی جمعه اجربه قراح زمين بی شوره اول مزرعه كه خاكی منبت اولوب چوراغی اولميه بعضيلر اول مزرعه در كه آنده بنا واغاج اولميه ديدی بعض نسخه ده زمين خالص ايله تفسير اولندی حراث بزدكو ايكنجی جمعه حرثه اكار مثله جمعه اكرة قطعه پاره زمين يرده نبر حصه جمعه قطع فدان جفت كاو زراعت ايندكلری بر جفت اوكوز جمعه فدادين فدان على وزن فعال صاحب صراح سلخت آماج كشاورزوكاوكشاورز ديدی ميدانی ايمانلفظيله تفسيرايتدی كه صابان دموری معناسنه در وجوهری صابان دموری ايله تفسير ايتدكدن صكره ابو عمرودن جفت اوكوزی معناسنه اولمق اوزره روايت ايتدی ميدانی دخی بومعنايی روايت ايتدی فارسيده ايمنه والمنه لفظلرين معنای مذكورين ايله تفسير ايدوب اصح اولان جفت كاو معناسنه اولمقدر ديديلر هادی كاواندودنی كه در خرمن بسته باشند خرمن دوكمك ايچون بری برينه باغلودقلری اوكوزلرك ايجنده اولان اوكوزكه آنك دوراين جك بری جمله دن آز اولور راكس كاو بيرونی مزبورای كوزلرك جمله دن طشره ده اولان اوكوز معلوم اوله كه بعض يرلرده عادت بودر كه خرمن سوردكده خرمنك حاقی وسطنه براغاج دكوب اكا بر اوكوز باغلورلر وخرمنك نهايتنه دك بر قاچ اوكوز دخی دوزوب جمله اوكوزلری سوررلر اول اغاج قطب منزله سنده در وهادی دائرة صغيره ده وراكس دائرة عظيمه رسم ايدر مخفی اولميه كه مصنفك هادی وراكس لفظلرينی تفسيری اكثر كتب لغت تفسيرلرينه مخالفدر صاحب مصرحه هادی بيرونی وراكسی درونی ايله تفسير ايتدی فيروزابادی ديدی كه الراكس الثور الذی يكون في وسط البيدر حين يداس والثيران حوله وهادی تفسيرنده الهادی النصل والراكس والاسد ديدی وجوهری الراكس الهادی وهو الثور وسط البيدر تدور عليه الثيران في الدياسة وهادی تفسيرنده والهادی الراكس وهو الثور وسط البيدر تدور عليه الثيران في الدياسة ديدی وسامی ده الراكس والهادی آنچه در پيش كله بود ديدی حاصلی هادی وراكس مرادف اولمق صريحدر طايف مثله مكرب شيار يعنی آماج مزرعه سوره جك آلت كه صابان تعبير اولنور معلوم اوله كه شيار فارسيده نكش اولمغله يرديدكلرندن مصنف آماج ايله تفسير ايتدی وآماج ايكی معنايه كلور بری اول خاكدر كه يعقوب اوزرينه اوق آتمق ايچون نشان ديكرلر وبری دخی نكش ايدن جك آلت كه صابان در جمعه مكارب وتيح جرب شيار صابان آغاجی كه صابان اوقی تعبير اولنور عضنم ديخن صابان آكلی كه صابان دموريدر اكا كچيرلر هيش ولومه جملة آلات ايكه صابان دمورينه متعلق اولان الات عيان آهن ديخن سيق سيم زيوله كه فارسيده سيمه دخی ديرلر وبو بوندير يغك هر طرفنده اولان ايكی زنبيله اغاجلرينه سيمقان ديرلر ستة آهن شيار صابان دموری جمعه سنن مقوم دسته شيار صابانك ال دايانجه جاق

الباب التاسع في العقار وما يناسبه

يدى كه صابان قولبى ديرلر جمعه مقاوم نير نوع بويوندورق جمعه نيور وانيار مملسه
ماله يعنى جاروب زمينى هموار ايتمك ايچون اغاجدن بر آلتدر كه سورگو تعبير اولنور
مجرف خاك كش طوپراق چكه جك آلت كه كورك تعبير اولنور مجوف بيل چوبى اغاجدن
يا يدقلرى بيله آصلنده آلت جرف ديمكدر وجرف طپراق وچامورى يردن قالدرمق معناسنه در
جمعه مجارف متكلند قازمه وكلنك ودمور بيل معناسنه دخى اطلاق اولنور جمعه
مرور منجنون چرخ غله بغداى عربه سى بعض نسخه ده چرخ خرمن كوب واقع اولدى كه
دوكن تعبير اولنور خرمن دوكه جك آلتدر صاحب مصرعه چرخ آسيا ايله تفسير ايتدى
يعنى دكرمن چرخى قاموس ده المنجنون والمنجنين دولاب يستقى عليه ديدى صراح مطلقا
طولاب ايله تفسير ايتدى ساميده المنجنون والمنجنين والمرية دولاب ديدى جرجر ونورج
مثله رفش واروب خرمن صاوردقلرى اغاج كورك كه فارسيده پارو وبيله دخى ديرلر
جمعه رفوش مذرى پنج انكشت بش برماق كه خرمنجيلر آكا يابه ديرلر فارسيده سه
شاخه وشانه وهيد دخى ديرلر جمعه مذارى منقل زنبه بالچق وطپراق طاشيه جاق
تكنه جمعه مناقل مسحاة بيل آهنى دمور بيل جمعه مساحى وفى الشامى عترة المسحاة
دستة بيل وفى الصحاح عترة المسحاة الخشبة المعترضة فى نصابها يعتمد عليها الحافر
برجله قاموسده نصاب المسحاة معناسنه كلور ديديكى ميدانى كلامنه موافقدر كه آكا يد
المسحاة ديرلر منجل داس اوراق جمعه مناجل وفى المثل ايش بالضرطة من ضياع المنجل
برخاتون شوهرى عندنده ضرطه ايتدى شوهرى توبيخ ايتدكده خاتون ديدى كه سن كچن كون
بر اوراق ضايع ايتدكى زوجى بو مثلى ايراد ايتدى نامناسب كلمات ايدن كمسنه ده ضرب اولنور
محصد مثله مخلب داسكاله اوت بيچه جك كوچك اوراق داسكاله دخى ديرلر اكثر
نسخه ده داس بى دندان يعنى ديش سز اوراق واقع اولدى محشه داس كياه اوت
اوراغى مشذه مثله عجله كردون مطلقا عربه قاكلى دخى ديرلر جمعه عجلات عجال
كردون كز عربه جى دواره چرخ كردون عربه تكرلكى مذوره مثله نخاس چوب
خمانيد كه در چرخ كردون اندر كنند تا سوراخ تنك شود اول اكرى اغاجه دكه عربه نك
تكرلكنه صوقارلر دلوكى طار اولسون ايچون اكثر كتب معتبره ده ديدى كه نخاس اول
اغاجدر كه عربه نك ايكى حركت ايتدكجه تكرلكك دلوكنى آشندير وب كنكش اولور اولور دلوكه
صوقارلر طار اولسون ايچون جنبه كردون ايله دخى تعبير اولندى قب تير كردون
عربه اوقى كه ايك تعبير اولنور جمعه قبوب زازه ميخ تير كردون عربه اوقنه چكودكلرى
چيوى جمعه زازات بسر تيشه خرد كوچك چكوج وكسر كه عربه جيلر استعمال ايدرلر
مذهن روغن دان كردون عربه سورملك ايچون اولان ياغلق قابى باب
حديقه بستان باديوار اطرافنه ديوار چكلمش بستان جمعه حدائق شجر درخت تر
ياش اغاج جمعه شجر واشجار شجراء درختستان اغاجلو ير مشجر مثله قطل
درخت بريدن قطل الشجر ديرلر قطعه معناسنه وقطل عنقه ديرلر ضربه معناسنه
ونخله قطيل ديرلر كوكندن قطع اولنسه وجذع قطيل وقطل اى مقطوع الفاف

درختان

درختان بهم ودرشرح الواحد لف عبقس غيطل دخى بو معنايه در ضمد تر وخشك درخت كه
انداوندن ارض شجره زمين بسيار درخت شجرة قنوآر كه درخت بسيار شاخ دهو
على غير القياس والقياس فتا . خشبه چوب خشك قورى اغاج جمعه خشب وخشب
خشاب حجوب فروش قورى اغاج صاتيجى عود شاخ خشك قورى بوداق جمعه اعواد
وعيدان عرق بيخ درخت اغاج كوكى جمعه عروق واعراق ساق تنه درخت اغاجك
ديبى ايله بوداقلرى ما بيننده اولان خالى موضع كه اغاج كوده سى تعبير اولنور جمعه سوق
غصن شاخ تر درخت اغاجك ياش بوداغى جمعه اغصان وغصون قضيب شاخ
باريك اينجه بوداق شاخ راست ايله دخى تفسير اولندى يعنى طوغرى بوداق جمعه
قضبان تفارين دال خرما اغاجندن وغيرى اغاجدن شاخ آلوب آخر موضعه
ديكرلر ويا خود آشى ايتمك ايچون آكورلر بزم اصطلاحمزده آشى قلمى وقانكى تماج تعبير اولنور
دارخال دخى بو معنايه در سه توكوك مكر دار خال بهشت . يا او دو رضوان درين باغ
كشت خوط وخوص مثله فرع شاخ هر چيزى هر نسنه نك بوداغى جمعه فروع شعبه
مثله جمعه شعب فنن مثله جمعه افنان صنو شاخى كه از بن جهد اول بوداق كه
اغاجك كوكندن ظهور ايدر جمعه صنوان شكير آنچه از كرد اكرد درخت برويد
وفى الاساس شكرة الشجرة كثر شكيرها وهى قضبان غضة تنبت من ساقها او ورق
صغار تحت ورقها الكبار ورقه برك يپراق جمعه ورق واوراق سفيد برك فرو افتاده
زمين خبط برك فرو كوفته سلكلكله دوشن ورق اساسده ديدى كه الخبط
اول خبط دركه شعير ودقيق ايله آنى دوه اكل ايدر تقول فى ذم اللئيم او مدح السخى
عنده ورق اللجين كالورق اللجين عبل برك بهى هدب برك باريك وهميشه طورور
دوكولميين ورقه دخى هدب ديرلر سرو ورقى كبى ثمر ميوه يمش جمعه ثمر واثمار وثمار
وثمرات ثمار ميوه فروش ميوه صاتيجى فاكهه ميوه تر ياش يمش جمعه فواكه فاكهانى
فاكهه فروش ياش يمش صاتيجى جنا بار درخت اغاج ميوه سى نجنب قرف
دخى بو معنايه در بعضيلر نجنب اغاج كوكنك قابوغى وصلب اولان موضعنك قبوغيدر
ديديلر اكل وقطف مثله جمعه قطوف حل مثله لحا پوست درخت اغاج قبوغى
غرس نهال تازه فدان كه غرس ايدرلر جمعه اغراس دلبه چنار جمعه دلب مدلبه
چنارستان چنارلق خلوف بيد سياه قرا سوكود صفصاف بيد زرد صارو
سوكود مختلفه بيدستان سوكودلك دوحه نارونك قرا اغاج نوعندن زياده
بويوك اغاج وكتب لغتده مطلقا بويوك اغاجه دوحه ديرلر ديدى صراح درخت
تنه ديدى بعض نسخه ده درخت بزرك ايله تفسير اولندى جمعه دوح دومه درخت
مقل ابوجهل قاربوزنك اغاجى جمعه دوم عرعر درخت سرو جبلى طاغ سروى
اغاجى سرو معروف دره درنده دخى سرو دن بر نوعدر معلوم اوله كه سرو اوچ
نوعدر برنوعى اول سرودر كه شاخه هر طرفه تمايل ايليه كه آكا سرو ناز ديرلر وبر نوعى
اول سرودر كه فقط يكباره برشاخ طوغرى چيقمش اوله كه آكا سرو آزاد ديرلر .

وبر نوعی اول سرودر که ایکی شاخ طوغری چیقمش اوله که اکا سروسهی دیرلر صنوبر ناژ
چام اغاجی نوژ وکیژ دخی بو معنایه در ضِرْو درخت بانقش مَتوش اغاجی عصافیر دیدکلری
دار وآنك میوه سیدر وعربی ده کمکام دخی دیرلر آزده نوژ چام اغاجی ناژ دخی دیرلر
مؤید الفضلاده دیدی که صنوبر کبی بر اغاجدر که ورقی مُشَبَّك اولور وهمیشه دوکولمز
صنوبر چام اغاجنك میوه سیدر بری الشکل اکا نسبت در وفی القاموس الصنوبر شجر
اَوْ ثَمَرُ الارزة خَطْ درخت اراك اراك اغاجی که مسواك اغاجی تعبیر اولنور اَثَل
شوره کز آبی بیلغوه اغاجی مصنف فایقدم دیدی که آثل طرفایه مشابه بر اغاجدر
لکن آنده بیوك اولور وآندن قدح یاپارلر سِدْر درخت کناره بر اغاجدر که میوه سنه
نبق دیرلر ووَرَقین غسول ایدرلر زیتون معروف در هشیمه درخت خشك شده
قورومش اغاج جمعه هشیم قَفْل قَفِیل دَرِین حُطام دخی هشیم معناسنه در
میانی الفاظ مذکوره یکی یا کیاه درینه خشك دیو تفسیر اتدی وفی القاموس القَفْل و
القَفِیل ما یبس من الشجر والقَفْلة والقَفَلة الشجرة الیابسة وفی الصحاح الدرین
حطام المرعی اذا قدم وهو ما بلی من الخشیش قاموس ده شجر وبقله تعمیم ایدوب حطب
مُدَقّق ای یابس دیدی واُمُّ دَرَیْن دنیا وامّ درین ارض مجدبه در دیدی دستور ده درین
کیاه خشك دیدی وهشیم قوری اوت قیریغی وهم قوری اغاجه دخی دیرلر قال الله
الدین میس درخت چادمغن قوناغاجی جیش درختی که اذو بالان کنند بر اغاجدر که
آنده بالان ایدرلر زعرور رایج معروف در صاحب مصرحه اِزدف ایله تفسیر اتدی
قیزلجق دیدکلری میوه در صاحب ستوب سُرخك ایله تفسیر اتدیکی بو معنایی تأیید ایدر
بُرود درخت چاکشو قرمجالی دیدکلری اغاج وچاکشو آنك میوه سیدر که مدور
وسیاه دانه لردر که کافور ایله خلط ایدوب کوزه چکسه لر عظیم نافعدر مصنف اساس
برد عینی بالبرود وهو الدواء الذی یبرد العین دیدیکی کلامدن فهم اولنور که لفظ
برود اذنك اسمی اوله وصاحب مصرحه درخت تولی ایله تفسیر اتدی توت
معروف در وفارسی وعربی وترکیده مشترکدر فرصاد خرتوت قراتوت وبوکودنلی
یمشنه دخی دیرلر مشمش زرد الو صادو اریك اذرك الوی سیاه قره اریك
بعض نسخه ده آلوی کوهی ایله تفسیر اتدی وبعضنده نَلك ایله تفسیر اولندی که
طاغ اریکی وقوری اریك معناسنه در وبعضیده کوکرد دیدی میوه در دیدی
نبق میوه درخت کنار سدر اغاجنك میوه سی خوخه شفتالوی باموی
تویلی شفتالو جمعه خوخ فرسك شفتالوی بی موی توکسوز شفتالو زلیق
دخی بو معنایه در که فارسیده شفته تك دیرلر اصفهانیلر تالانك دیرلر
بعضینك بر آزیری قرمزی وبر آزیری بیاض اولور یعنی تمام قرمزی وبعضی تمام
بیاض اولور شینك فتح وکسری لغت تانك سکونیله فلیق شفتالوی سبیه
قاموس ده جکر کندن ایریلن شفتالودر دیدیکی بزم اصطلاحمزده اتمك شفتالو
دیرلر اجاص الوی سیاه قره اریك تین انجیر فیروزابادی دیدی که کرکی کبی اولمش

یاش

یعنی ورقیله غسل ایدرلر منه

کاشانی الحج ترکیبی در دیدی منه

چخچه نزه دیکلا مشهور در منه

یاش انجیره فاکهه لریك اجودی در وکثیر الغذادر ونفعی آزدر جاذب ومحلل وکبد وطحال
سددلرین تفتیح ایدر ملین در لکن چوق اکل اتمك بیت احداث ایدر رُمّان انار سفرجل
آبی آیوا فارسیده بِه دخی دیرلر جمعه سفارج اُتْرُجّ تُرُنْج نارنج نارنك هندوستان ده
اولور بر اغاجدر که ترنج کبی میوه سی اولور اول میوه یه دیرلر معرب در نخله درخت
خرما خرما اغاجی جمعه نخل ونخیل خوص برك درخت خرما خرما اغاجنك یپراغی
جذع النخل تنه درخت خرما خرما اغاجنك کوده سی عرجون چوب خوشه خرما
خرما صالقمنك چوپی جمعه عراجین اهان مثله قنو خوشه خرما خرما صالقمی
جمعه قنوان عذق مثله جمعه اعذاق وکباسه مثله جمعه کباسات وعثکال وعثکول
مثله رطبه خرمای تر یاش خرما جمعه رطب تمرة خرمای خشك قوری خرما جمعه
تمر وتمرات بسر خرمای خام خام وفارسیده خرما فسیله نهال خرما خرما فداف
جمعه فسیل وفسلان لینه خرمای نیك ایو خرما جمعه لین شرنیشی مقامه حیفا
شرحنده واقع اولان عجوة لفظی تمرة طیبه وبجوه لفظی تمرة ردیه ایله تفسیر وابن
ازهردن بو وجه اوزره روایت اتدی وکتب لغت ده بجوه لفظی بو معنایه کلدیکی منقول
اولمدی دیدی وفنجیه بهی دیدی که بجوه لقاطه تمر در که اکا اصلا التفات اولنمز وپایمال
اولوب انتفاع اولنمز ومحتملدر که معنای مذکور عذوه معناسنه اولان بجوه دن
مستعاد اوله والله اعلم اعظم بر که من نخلة مریم ابن سمکه دیدی که نخله مریم عجوه
یعنی ممدوح اولان تمر ویروردی ومسالك الممالك صاحبی دیدی که بیت المقدس ده
ایکی بیك ییلدن مقدم غرس اولنمش خرما اغاجی ایدی که منحنی اولمش ایدی ولقد
احسن من قال سه الم تر ان الله قال لمریم وهزی الیك النخل تساقط الرطب ولو شاء
ان تجنیه من غیر هز قجنته ولکن کل رزق له سبب حَشَف خرمای بد کوتی خرما
آحشفا وسوء کیلة یعنی هم خرماسی بد هم کیله سی اکسك ایکی سوء خلقی جمع ایدن
کمسنه حقنده ضرب ایدرلر قسب ودقل مثله فستق پسته معروف در لوز بادام
معروف در جوز کوز معروف در جرنخن ارغ طعمی بد اولان جوز که چورك
اولمله رایحه سی دخی متغیر اولمش اوله جوز صلب ومرصق ولصب نحکلون چتین
قوز نحکلون ونحکلون ونحکله بر معنایه در جوز فریك وهش دستمال ایله اووب
قیرمق ممکن اولان جوز ممکن اکندم ایچی طولو جوز خالیة بوده جوز ومکله ایچی
بوش اولان جوز بوده قاو وجوزدولك ومیوه ویرمیه اغاج معناسنه در جلوز م
چلغوزه چام قوزاغی وهندوستان جوزینه دخی دیرلر فندوق معروف در عناب
سنجد چیلون عناب ایکده سی فارسیده لفظ سنجد ایکده معناسنه در وچیلونه
دخی عناب دینکده سائر ایکده لردن تمییز ایچون سنجه چیلون دیرلر وبعض نسخه ده
چیلونی واقع اولنی یعنی کیلون ایکده سی غبیرا سنجد ایکده مطلقا مغلق
امرود خشك قوری امروده که امرود قاقی تعبیر اولنور تفاحه سیب آلما جمعه
تفاح کمثری امرود معروف در کرم تذ اوزم آصماسی جمعه کروم رز چوبن

ایچنده اولان ایبلك قطمیر پوست دانه خرما خرما چکرده‌کنك اوزرنده اولان یوفقه قابوق
موْنَّ انکور شامی شام اوزومی طائفی نوعی ان انکور اوزمدن بر نوعدر ملاحی انکور
سپید آق اوزم که دانه‌سی اوزنجه اولور شرح فصیحده دیدی که عنب ملاحی دیرلر
لامك تخفیفی ایله اول بیاض اوزمدر که حبه‌لرنده طول وقشرنده خشونت واردر وملاحیه دن
مأخوذدر بیاض معناسنه وفی الحدیث ان النبی عم عق الحسن والحسین بکبشین
املحین ای ابیضین وَنَه انکور سیاه قره اوزوم وهطی انکور خرد اوفاق اوزم که
کشمش تعبیر اولنور یاقوتی انکور سرخ قیزل اوزمدر عامه ستون رز آصما دیرکی که هرك
تعبیر اولنور جمعه دعایم قائمه پایه رز آصمه‌یه وورد قلری طیاق وهرنسنه‌نك طایقنه
دخی دیرلر جمعه قوائم وثیله وارنغ خرما الیفندن اوردکلری ایپ وارغ دخی دیرلر
جمعه وثایل مرنحه مشحطه بزعه آصمه‌نك تاکی زمینه دوشمسون ایچون اوزرینه
وضع ایتدکلری اغاج المرنحة خشبة یرفع الکرم بها عن الارض عبارتنه والمشحط عود یوضع
عند قضیب الکرم یقیه من الارض تعبیرینه موافقدر قاله الفیروز ابادی رکیب مرز
آصمه سیره‌سی قضبان فوش آصمه بوداغی قعال انجه بر بنداق شکوفه رز وفی القاموس
القعال کغراب نور العنب وشبهه او ماتناثر منه خحطه بوی شکوفه رز عرمه مسناة
بمعنی جیم عنی ایله بزم لسانمزده آصمه هرکی دیدکلری اغاج معناسنه‌در ولفظ هرك
اگرچه حرك لفظندن تحریف‌در وکاشانی شو وجهله تصویر ایتدی که عرمه چوبی وکونی
بعرض بر چوبهایی کر وضع کرده باشند بند کنند تا بران چوبهای باریك بینداندو خمها
تاك را بران کشند حائط دیوار باغ باغ دیواری جلدیوار دخی بو معنایه‌در جمعه
حیطان خص دیوار ازنی تمیشدن چوبدن دکلری دیوار کتب معتبره‌ده قامیشدن یابدقلری
خانه‌در دیو واقع اولدی واکثر نسخه‌ده خانه خانه ازنی تفسیر اولندی جمعه
خصوص سیاج دیوار خارین دیکندن چوبدن دکلری دیوار عریش جفته رز آصمه
چارداغی فارسیده والج وولایج دخی دیرلر شریجه در باغ بافته چبقدن واوتدن
اورلمش باغ قپوسی عاله سایه بان کوکلك والله اعلم باب بقعه پاره
از زمین یردن برپاره جمعه بقاع باقعه داهیه معناسنه‌در بعضیلر بقاع ارضی
طواف ایدوب چری وتری تجر بایدکسنه‌یه دیرلر دیدی ابن الانباری دیدی که فلان
باقعه داهیه دیرلر زیاده حذاق وزیرکدر معناسنه که عرب اول قوشکه زیاده
حذرندن تنها موضعلرده صو ایچوب صیاد اولمشق خوفندن مشارعدن صو ایچمیه
آنکا باقعه دیرلر صکره هر حذاق وزیرك اولوب محتال اولان کمسنه‌لره دخی باقعه اطلاق
ایتدیلر تشبیه طریقیله مکان جای معروفدر جمعه امکنه واماکن موضع مشکه
جمعه مواضع کوره شهر بزرك بویوك شهر جمعه کور بلده شهر خرد کوچك شهر
جمعه بلد وبلاد وبلدان مدینه شهر بزرك بویوك شهر جمعه مداین ومدن
میدانی فسطاط دخی بو معنایه‌در دیدی وقاموسده اهل کوره‌نك مجتمعیدر دیدی
فستاط فساط فستات دخی بو معنایه‌در مصر مثله جمعه امصار قریه دیه کوی

دخی آصمه معناسنه‌در کرم کبی وآصمه دوه‌کینه وشرابه واکنون دخی دیرلر جفنه بیخ رز
کذلك دوه‌کینه دیرلر حبله حبله شاخ رز قاموسده شجر العنب دیو تفسیر ایتدی
ودیدی که حبله حانك ضمیله آصمه یا آصمه کوکلرندن بر کوکدر سرغ سرغرغ نوبه اونوبه
نونك ضمی ویا خطی‌نك فتحیله تازه چبقان فلیز تعبیر اولنان شاخدر فلفق خلب
برلسا وفلفق اول آصمه‌در قیدر مادام که اغاجنده اوله وخلب لفظنك مفردی خلبة در
کرام رز بان آصما بکجیسی که باغ بکجیسی تعبیر اولنور ناطور وناطر مثله مصنف اساسده
طاء مهمله‌ده ایراد ایدوب ابن درید معجمه ایله نظردن مأخوذدر دیدی دیو روایت فزعوا
منهم فزع العصافیر من ایدی النواطیر مثلنی ایراد ایتدی ولفظ ناطور دشتوانه ایله دخی
تفسیر اولندی که مطلقا قورجی معناسنه‌در کرمه تاك رز آصما دوه‌کی میدانی
نامیه تاك رز دیدی فیروز ابادی اوزرنده صالقیمی اولان تاکدر دیدی اساریع انکاز ستاند
بیرون آید ستمانه آصمه کوزی‌در قصابه جمله آزغ ازغ وانوغ آصمه‌یی کسدکده یرده
دوشن چبوق دماع آب که از رز فروچکد پس آن بریدن عکیس قرها بنج اول آصمه چبوغی که
زمینه وضع وستر ایدوب کوکلشدکدن صکره قطع ایدرلر که بزم لسانمزده طالدیرمه تعبیر
اولنور حصرمه غوره نارسیده اوزم که قورقوق تعبیر اولنور جمعه حصرم عنب
انکور اوزم جمعه اعناب باکوره نوباره طورفنده میوه عنقود خوشه انکور
اوزم صالقیمی جمعه عناقید عملوق خوشه او بیخه آصلمش اوزم صالقیمی فارسیده آونك
دخی دیرلر جمعه معالیق شمراخ خوشه خرما خرما صالقیمی جمعه شماریخ تفروق
چوب خوشه انکور اوزم صالقمنك چوبی وخرما صالقمنك چوبیده دخی دیرلر جمعه
تفاریق عجم عین وجیمك فتحه‌لریله تکسك اوزم چکردکی نجبه حبه حبه تکژ
اکثر کتب لغت فارسیه‌ده تکژ وتکیژ اوزم چکرده‌کی ایله تفسیر اولندی وصاحب
جامع اوزم جبره‌سی اولمق اوزره تفسیر ایتدی که قاموسده نجبه التمر خلطه بنجیر البسر
ای تفله عبارتنه موافقدر وحبه وبحبه عجم العنب دیدی عمشوش اولبنج همزه‌نك
ضمی ولامك کسری ونونك سکونی ایله اوزم چوبی که اوزم قوپمش اوله قاموسده
العنقود اکل بعض ما علیه دیدی عسقبه خوشه خرد اصل عنقوده متصل اولوب
آندن باشقه چینکل تعبیر اولنان کندو باشقه کوچك صالقیم اولورکه آکا کوچك دیرلر غوره
فرشك اوزم چکردکی حب العنب معناسنه خصله کوخك کاف وواولك فتحه‌لری
وخانك سکونیله نفرنه تعبیر اولنان اوزم صالقیمی کاشانی مطلقا خوشه انکور ایله
وقاموسده عنقود ایله تفسیر ایتدیلر قاموسده دیدی که خلقه اول اوزم صالقیمی‌در که
اوزمی سیاه اولوب جمع اولنور واول صالقیم غوره اولمغله برقاچ کوندن صکره سیاه اولور
ودیدی ویره تعبیر اولنان غوره دخی بو قبیلدندر نواة دانه خرما خرما چکرده‌کی
طاهری عجم تفسیرنده تکسك انکور ودانه خرما دیدی جمعه نوی نقیر چوبك دانه
خرما خرما چکردکنك اوزرنده اولان اوفاق چیزکیلر واوفاق چوقورلرینه دخی دیرلر
فتیل رشته چوبك دانه خرما خرما چکردکنك اوزرنده اولان اوفاق چیزکیلرك

مطلقا جمعه قری صدر الافاضل مقامات حریری شرحنده دیدی که لفظ قریه نك جمعی قری
کلك قیاسه مخالف در زیرا فُعْلَة وزننك جمعی مد ایله کلور رکوة ورکاء وظبیة وظباء کبی
بعضیلر قریة قافك کسریله لغت یمانیه در وجمعی قُرًی کلور ندوة وندی ولحیة ولحی کبی
دیدیلر ام القری مکه رسول اکرم حضرتلرینه انی الملوق اولندیغنه بروجه مکه ده تولد اتدیکی
ایچون در بکیاندرون مکه مکه نك ایچی بطن مکه مثله ربض دیوار کرد اکرد شهر شهرك
چوره سنده دائما مادار یا بدقلری دیوار سُوار ایاداتی بیرون شهر شهرك طشره سنده
واطرافنده اولان قریه لر رُستاق روستا بویوك کوی معرب در جمعه رساتیق رُزداق
مثله جمعه رزادیق دسکره کلاوته کوچك کوی قاله الکاشانی صاحب جامع دیدی که کلاوته
بازاری اولان کوی در بعضیلر شهردن طشره اولان اولور سواد معناسنه مرزوقی مقامه
کرچیه شرحنده بغداد وحلوان میاننده بر شهردر دیدی وفی القاموس الدسکرة القریة والصومعة
والارض المستویة وبیوت الاعاجم یکون فیها الشراب والملاهی وبناء کالقصر حوله بیوت وجمعه
دساکر اکوت القریة وزعیمها معتدیه تَحجر مکرد اکرد دیه قریة غناء دیه بسیار مردم
جلبجا دیه فی حصار ثمقة دیه بسیار آب مشارف الشام دیهای شام سیوف
مشرفیه اول قریه لره منسوب در مخالیف الیمن دیهای یمن والواحد منها مشرف ومخلاف
واقیال یمن هر بری بر قوری حمایه ایدوب اول حماده غیری کمسنه مواشیسنی دکمی ایرمن
ایدی اول حمالره دخی محامیة الیمن دیرلر حصن پناه کاه صفنه جق قلعه صِیصیه شارستان
تحصن ایرجك بن میرزا ابراهیم صفاهانی دیدی که شار بوکسك بنا وشهر معناسنه در
وکتب لغات عربیه ده صیصیه فی حصار ایله تفسیر اتدیلر جمعه صیاصی قلعه دز
معروف در جمعه قلوع قلعه لامك فتح وسکونی لغت در طاغ تپه سنده اولان حصن
معناسنه کذا فی الدیوان معقل چای پناه صغنه جاق موضع جمعه معاقل وزر پناه
کاه صفنه جق یر وزر اصلنده طاغ معناسنه در کذا فی الزاهر حیث قال ابن الانباری
الوزر الملجا ویقال هو الجبل ومن ذلك قوله تعالی کلا لا وزر یقال لا ملجا ویقال معناه
لاجبل یلجوء الیه جمعه اوزار حصن مثله ثغر سرحد جمعه ثغور ناحیه سوی طرف
جمعه نواحی جانب مثله جمعه جوانب جناب وجنبه مثله وجمعه جنبات جنب
سوی جانب وجه مثله جمعه وجوه واوجه وجهه وجهة مثله جمعه جهات
قطر مثله جمعه اقطار رجا کرانه کنار جمعه ارجاء عرض مثله جمعه
اغراض شفا مثله طرف مثله جمعه اطراف حافه مثله جمعه حافات
کنف پناه وپوشش نمانه حفظ وخانه نك اورتوسی جمعه اکناف ذرا
پوشش بیش سرای اواوکینه اتدکلری پرده وسقف وپناه معناسنه دخی کلور
انا فی ذراه دیرلر فی کنفه معناسنه جمعه اذراء وسط میانه اورتا جمعه اوساط
واواسط سور باره شهری احاطه ایدن دیوار فارسیده بارو دخی دیرلر جمعه
اسوار وسیران برج کوشك معروف در جمعه ابراج وبروج درب دروازه قلعه
قاپوسی وبیع وشرا اولنان چارسویه دخی دروازه دیرلر جمعه دروب دراب

دروازه بان



دروازه بان قاپوجی خندق کنده قازیلمش یر که تحریف ایدوب هندك دیرلر جمعه خنادق
ظاهر البلد بیرون شهر شهرك طشره سی وفی الاساس یقال جلست برا وخرجت
برا انا جلس خارج الدار او خرج الی ظاهر البلد خارج البلد مثله باطن البلد
اندرون شهر شهرك ایچی داخل البلد مثله ربض کرد اکرد شهر وفی الاساس
نزلوا فی ربض المدینة والقصر وهو ما حولهما من مساکن الجند وغیرهم بلدة شاغرة
که هر که خواهد غارت کند شغر البلد دیرلر سلطان وحمیه دن بعید اولسه که شغر
بعد معناسنه در وشغرت الارض دیرلر ضابط وحامیسی اولمسه جر وزمره کرم سیر
سردسیر سرمسیر منزل الف شهرهایی که از یك سو کشت واز یك سو بیابان بود
وفی القاموس المزلفة کل قریة تکون بین البر والریف قصبه میان شهر شهر اورتاسی
جمعه قصبات وفی الصحاح قصبة القریة وسطها وقصبة السواد مدینتها وفی
القاموس القصبة القصر او جوفه والمدینة او اعظم المدن والقریة وفی الاساس وکنت
فی قصبة البلد والقصر والحصن ای فی جوفه سوق بازار معروف در جمعه اسواق
رزدق رسته صیره صیره دکانلر عامه تحریف ایدوب آراسته دیرلر سوق کاسدة و
غاثة ونائمة بازار ایستاده سوق دارة ونافقة بازار روان موسم بازار عرب
عرب بازاری بازار حاجیان ایله دخی تفسیر اولندی موسم اصلنده جمع اوله جق
موضع دیمکدر صلحن جای گرد آمدن وهنکام حج دیدی جمعه مواسم محله کوی
معروف در که برین جمع اولمش اولور ده عبارت در جمعه محال ومحلات حمام
کرما به معروف در که اصلنده اسی صو اولان موضع معناسنه در جمعه حمامات در
دیماس مثله حمامی کرما به بان حمامجی تون کلخن معروف در تانك تشدیدیله
وعامه تحریف ایدوب تخفیف ایدرلر وفارسیده کلخنه تون دخی دیرلر جمعه
علی غیر القیاس اتاتین اتون اصلنده موقد النار یعنی آتش یاقاجق موضع معناسنه
کذا فی الدیوان مسلخ جامه کن معروف در مستحم آنجا که آب فرو ریزند فورنه
باشی صهریج اخر صو محزنی میزک نازه قورنیه صواقجاق لوله طوط بنبه
نازه لوله بی طیقه یجق بنبه لکن اکا مخصوص دکلدر بلکه مطلقا بنبه دیرلر سطل
قدس سطل حمام طاسی حانوت خرابات ودکان شراب بیع اولنان موضع
ومطلقا دکان جمعه حوانیت خانه دکان میفروش میخانه جمعه حانات مطرزی
ایضاح ده دیدی که حانه حین دن مأخوذ در هلاك معناسنه در ومیخانه مهلکه مال
ومهلکه عرض اولدوغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی وخمر حانیه دیرلر حریری
وکیف لنا بالشرب ان لم یکن لنا دراهم عند الحانوی ولا نقد قال السیافی الحانوی
منسوب الی الحانیه لعطفها علی الشراب باللطف واللذة ولا نعطاف اهلها علی الشرب
فیها واللذات کالام الحانیه علی الولد بیت اللطف وماخور مثله وماخور
فاحشه لر مسکننه دخی دیرلر وفی القاموس الماخور بیت الریبة ومن یلی ذلك البیت
ویقود الیه معرب می خوار او عربیة من مخرت السفینة ای جرت لتردد الناس

الیه خان تیم کاروان سرای جمعه خانات ه‍ ای بسا بارکاه وطارم و تیم ه‍ زیر و بالا ناب
جنتم تیم ه‍ ای بسا رفته ملك برهان نار نار از دعا بی بد دان محکمه دکان
جولاهه جولهه دکانی مصطبه جای غریبان غریبلر منزلی جمعه مصاطب مشتق نمازگاه
عید بیرام نمازی قیله جق موضع مصلی مثله جبانه نمازگاه مرده کان میت نمازی
قیله جق موضع مسجد مزکت معروف در جمعه مساجد جامع مزکت آدینه جمعه
نمازی قیله جق مسجد جمعه جوامع محراب معروف در جمعه محاریب قال الشریشی
یقال فلان حرب فلان ای مباعد له و محراب مسجد دخی بوندن ماخوذدر زیرا محراب
اشرف مواضع مسجددر ولهذا تا اهلی آندن تبعید ایدرلر قاموس عبارتندن منفهم
اولور که امام اول موضعده جماعتدن تباعد اتدیکی ایچون در ابن الانباری دیدی که محراب
عرب عندنده صدر مجلس معناسنه در که البته سید و شریف اولور محراب مسجده محراب
دیدکلری مسجدك اشرف مواضعی اولدیغی ایچوندر و قصره دخی محراب تسمیه اتدکلری اشرف
منازل اولدوغی ایچوندر ابو عبید دیدی که محراب اصلنده پادشاهك تخت معناسنه در
خلقدن منفرد و ناس آندن بعید اولدیغی ایچون محراب تسمیه اولندی فلان حرب لفلان
دیرلر میانلرنده مباعد اولسه محراب مسجده دخی امام منفرد اولمغله تختنه تشبیه
و محراب تسمیه اولندی انتهی قبله معروف در مقصوره جای نشستن حافظان جامعلرده
حافظلر اوتوره جق موضع محفل دیرلر منبر معروف در جمعه منابر قندیل قافك
کسریله معروف در جمعه قنادیل کعبه معروف در بنیه مثله سادن خدمتکار کعبه
کعبه نك خدمتکاری جمعه سدنه صومعه حجره و عبادتگاه ترسایان جمع نصارانك
عبادت اتدکلری موضع جمعه صوامع معلوم اوله که اصمع صغیر الاذن اولان رجله دیرلر
و اصمع جدنا صمعی در که جدینه نسبت اولنمشدر و اصمع تسمیه اولندیغی صغیر الاذن
اولدیغی ایچوندر شریشی مقامه تبریزیه شرحنده دیدی که اصمع اینجه اولوب قادنی شنغ
اولمیان کمسنه یه اطلاق اولنور و صومعه نصاری آندن ماخوذدر زیرا عادتا صومعه نك
باشی اینجه اولور و سهم متصمع دیرلر قان ایله آلوده اولمغله یکلری اوقه یا پشوب باشی
اینجه کورونسه دیر کنشت ترسایان نصاری کلیساسی دیر و صومعه و قوس زاهدلر
منزلی معناسنه در منارة معروف در مئذنة مثله مؤذن خانه ایله دخی تفسیر اولندی
جمعه مآذن مدرسه جای علم خواندن علم اوقویاجق یر جمعه مدارس مکتب دبیرستان
یازیجی یری جمعه مکاتب لکن اوقوبوب و یازه جق موضعه عربده مکتب و فارسیده
دبستان و دبیرستان غایت شایعدر مصنف اساس ده دیدی که سلّم ولده فی المکتب
والکتاب و ذهب الصبیان الی المکاتب والکاتیب انتهی و کلام مذکوردن منفهم اولور که
مکتب و کتاب بر معنایه اوله نیرا صکره دیدی که و قیل الکتاب الصبیان لا المکان انتهی
و معنای اولی تایید ایدر شاعرك شو قولی که نظم تبا لدهر قداتی بعجاب و محی فنون
العلم والادب واتی بکتاب لو انبسطت بهم یدی فیهم رددتهم الی الکتاب کاتب نوسینده
یازیجی جمعه کتاب مارستان بیمارستان خسته لر منزلی دار المرضی و دار الشفاء



مثله کنیسه کلیسا جمعه کنایس صلوة کنشت جهودان یهودیلر کلیساسی جمعه صلوات
بیعه کنشت ترسایان نصارانك کلیساسی جمعه بیع صومعه مثله دار الضرب خانه درم
زدن اقچه کسه جك اوکه ضربخانه تعبیر اولنور ضرب ایدجك سکه قازلمش دموره فارسیده
میخ ترتره دیرلر دیوان معروف در دالك کسر و فتحی لغتدر اصلنده دوان ایدی
واوی یایه قلب اتدیلر مسائل و اسامی یازیلان جریده یه دیرلر فلان من اهل الدیوان
دیرلر اسمی جریدهٔ مذکوره ده ثبت اولنمش اولسه صکره ابواب ملوکده اسم صاحبلرینك
جمع اولنسنه اطلاق اتدیلر جمعه دواوین مجلس انجمن گاه جمعیت یری جمعه مجالس
محفل انجمن گاه مردان رجال جمعیت ایده جك یر جمعه محافل مجمع مثله جمعه
مجامع ماتم انجمن زنان برای سوك یاس اتمك ایچون بریره جمعیت ایدن خاتونلر جماعتی
جوهری دیدی که ماتم اول خاتونلردر که خیر و شر و فرح و حزن ایچون بر موضعه جمع اوله لر
لکن مصنف اساس ده دیدی که اصلنده ماتم مطلقا نسوان جمعیتنه دیرلر ایدی صکره مصیبت
ایچون جمعیت ایدن نسا جماعتنه اطلاقی شایع اولدی جمعه ماتم و مصیبت ایچون
نسوانك جمع اوله جقلری موضعه مناحه دیرلر جلال الدین سیوطی کتاب الوسائل الی معرفة
الاوائل نام تالیفنده دیدی که محمد بن یزید الاسلمی کتاب الرهبان ده خالد بن اعین دن
ابن سمّاك دن تخریج اتدی که بعض رهباندن سؤال اتدم سبب نه در که مصیبه وقتنده
جمعیت ایتمکه ماتم تسمیه اتدیلر رهبان مزبور بکا اتدی و دیدی که اول بو اسمی اطلاق
ایدنه کیمدر بلور میسن بن دیدم که کیمدر رهبان دیدی داود زماننده بر کمسنه وار
ایدی خوص یعنی خرما یپراغندن حصیر مثللو نسنه طوقور ایدی بنی اسرائیل آندن رجا
اتدیلر که نماز قلدقلرنده حرارت شمسه پرده اتمك ایچون بر خوص طوقویه او کمسنه
او خوللری ایله آکا شروع اتدی بنی اسرائیل زیاده حرصلرندن هر کون وارور تمام اولدیمی
دیو سؤال ایدرلر ایدی او کمسنه ماتم بعد یعنی هنوز تمام اولمدی دیر ایدی بو حال اوزره
ایکن او کمسنه وفات اتدی بنی اسرائیل خوص مزبورك تمام اولمق ملاحظه سیله ینه
واردیلر مزبوری میت بولدیلر دیدیلر که ماتم یعنی تمام اولمدی و حریف هلاك اولدی
پس بو مقامده جمعیت ایدوب ماتم دیه رك اغلادیلر پس بو اسمی تکلم ایدن بنی
اسرائیل در انتهی و بو حکایت مصنف اساس ده دیدیکنه مناسب در سکه کوی
محله و زقاقه دخی فیروزابادی طریق مستوی ایله تفسیر اتدی جمعه سکك زقاق
کوچه طار زقاق جمعه ازقه میدان میمك فتح و کسری لغت در معروف در فارسیده
سپریس دیرلر اساس ده دیدی که ودنه بالعصا دیرلر بو معناسنه میدان آندن ماخوذدر
زیرا آتلر آنده ضرب اولنور جمعه میادین میطان مثله جمعه میاطین مشوار
بازار ستوربار بیع اولنان موضع معرض نخاس خانه اسیرجی دکانی و اسیر بازاری
جمعه معارض مرقب جای دیده بان کوزجی و بکجی یری جمعه مراقب عین
دیده بان کوزجی جمعه عیون دیدبان مثله معرب در سجن زندان جمعه سجون
سجان زندانبان زندانجی دهق شکنجه آشکنجه ابو عمرو دیدی که دهق نحریکله

عذابدن بر نوع عددکه فارسیده شکنجه دیرلر قید بند باغ که بوقاغو تعبیر اولنور جمعه قیود غل
غینک ضمی ولامک تشدیدیله بند کردن اولی بویون باغی که اسیرلرک و مجرملرک بوینلرینه
طاقارلر کلاله تعبیر اولنور جمعه اغلول مقطرة کنده طومروک که مجرملرک ایاغنه کچوررلر
جدع جیمک کسری وفتحی لغتده دیوار آه مرصلب اتدکلری اغاج مقبره کورستان
مزارلق جمعه مقابر قبر کورمزار جمعه قبور جدث مثله جمعه اجداث جدف
مثله جمعه اجداف ضریح کورده لحد لحد مزار اولان قبر خفرة سوراخ کورمزارلک
دلوکی که قازلمش یردرکه چوقور تعبیر اولنور جمعه حفر لحد معروف درکه قبری
شق اتدکدنصکره بر طرفین حفر ایدوب میتی اول طرفه وضع ایدرلر جمعه لحود تابوت
معروف در جمعه توابیت تخت تخته مرده شوی میت غسل اتدکلری تخته تنه شوی
تعبیر اولنور تحریف ایدوب تنشیر دیرلر جمعه تخوت نعش جنازه بر داشته میتی
اوستنه وضع ایدوب کوتوردکلری سریر جنازه مثله میت کوتوردکلری سریرک
اوزرنده میت اولدقده نعش وجنازه ومیت اولمدقده سریر دیرلر رمس خاک
کور قبر طوپراغی کفن معروف در جمعه اکفان جحر سوراخ دلوک جمعه جحرة افحوص
آشیانه سنک خاره باغرتلاوق قوشینک یوواسی جمعه افاحیص سفرد وسفرود
باغرتلاوق قوشی سنک خواره اکثر کتب لغتده قاتال ایله تفسیر اتدیلر صاحب
مجمع دیدی که سنک خواره مرغیست کداور اتبازی قطا کونیله که ترکیده باغرتلاوق
دیرلر مصنف اساس ده القطا یفحص التراب اذا اتخذت فحوصا ولهم بیوت کافاحیص
القطا دیدیکی بوقوله موافق در عش آشیانه مرغ بر درخت اغاج اوزرنده اولان
قوش یوواسی جمعه اعشاش وعشاش ادحی آشیانه مرغ دوه قوشی یوواسی
دخودن ماخوذ در زمینی هموار اتمک معناسنه دوه قوشی زمینی اول ایاغیله هموار
ایدنصکره بیضه سین وضع ایدر جمعه اداحی وکر آشیانه مرغ در دیوارده اولان
قوش یوواسی جمعه اوکار ووکور معلوم اوله که اکثر ارباب لغت مابیننده مشهور
اولان بودرکه عش قوشک اغاجده یاپدیغی یووه وکر طاغده یا دیوارده یاپدیغی
یووه که وکن دخی دیرلر افحوص وادحی یرده یاپدیغی یووه در عرین ارامکاه شیر
ارسلان قرار اتدیکی یاتاق ابن الانباری دیدی که تامود وتاموره مسکن الاسد
معناسنه در وصومعة الراهب ودم وقلب معناسنه دخی کلور مبرز دیدی که حرف
تامورک خیمه الف حرف فی کتابک ولفظ احد مقامنده استعمال اولنور ٥
ما فی الدار تامور دیرلر احد معناسنه وابو عبیده دیدی که تامور ابریق معناسنه
کلور وجار واوک کسر وفتحی لغتده آرامکاه کرک وکفتار قورت وسرتلان
یاتاغی کناس جایکاه آهو آهو یاتاغی جمعه کنس قریة ارمکاه مور قرنجه یوواسی
جمعه علی غیر القیاس قری خطیرة جای خفتن کوسپندان قویونلر اویویه جق
موضع که آغیل تعبیر اولنور ودوه یاتاجق موضعه دخی دیرلر که چالی وقاموشدن چویررلر
جمعه خطایر زرب مثله جمعه زروب زریبه مثله جمعه زرایب ذیل

سرکین



سرکین حیوانات ترسی سرجین وسرقین مثله جمعه سراقین سرجین وسرقین لغتلری
خالک سرکین آمیز ایله تفسیر اولندی یعنی حیوانات ترسیله قارشمش طوپراق وقوریمش
حیوانات ترسنه دخی دیرلر که فارسیده خشکی وعامه تحریف ایدوب فشقی ایله سماد
نیرومندروعات وباغه قوت ویرمک ایچون توکدکلری فشقی مطرزی السماد
بالفتح ما یصلح به الزرع من تراب وسرقین دیدی مخو پلید آدمی آدم نجسی
عذره وغائط مثله مصنف نوابغ الکلم نام رساله سنده دیدی که مذهبکم وقذره
کمثل مذهبکم وقذره وانتم کبنات وردان یتمرغ فی ابی المسک وبقلن ما اطیب
ریح المسک نجم الدین الصاوی دیدی که ابو المسک عذره نک کنیه سیدر وبنات
وردان نجس ده اولان قورتلرک کنیه سیدر قال وما عدمنا من الکنیف کما حضرت
الابنات وردان کذا وجدته بخط القوام الفرغانی دمنه سرکین سار فیشقیلق واکثر
کتب لغتده سرقین ایله تفسیر اولندی جمعه دمن یورد یرینه دمنه اطلاق اولندوغی
فیشقیلق اولدوغی ایچوندر مزبله مثله جمعه مزابل مربد جایکاه شتر دوه
یاته جق یر جمعه مراید عطن شترکاه در بیش آب صواطرافنده دوه یاته جق یر
جمعه اعطان معطن مثله جمعه معاطن مصنف اساس ده دیدی که صو کنارنده
دوه یاته جق یره عطن وغیری یرده یاته جق موضعه مراح ومأوی دیرلر مطموره
چاه غله تخل قیوسی وانباره وکیلوره دخی دیرلی فارسیده جغاره دیرلر جمعه
مطامیر منهرع آبچاکه کره خالکسا فکنند بردل سرای اوقایوسنده سوبروندی
دوکدکلری موضع وکتب معتبره ده جمله محله لینک سوبروندی دوکدکلری
میدانه دیرلر دیو تصریح اولندی جمعه مناهر خاره سرایکاه اویری عرصه مثله
جمعه عرصات واعراص عامر جای آبادان معمور یر غامر جای ویران خراب یر
بعضیلر دیدی غامر اول موضعدر که صو یاصمق ممکن اولوب زراعت اولونمش
اوله ومعمور معناسنه در ستر کاتم وماء دافق کبی ومواتدن صو بالغ
اولمیه آکا غامر دینلر بلقع مثله جمعه بلاقع خربه مثله جمعه خرایب طلل
نشان دیوار دیوار علامتی که تمل تعبیر اولنور جمعه اطلول وطلول رسم نشان
سرای اوعلامتی حاصلی خراب اولان دیوارلک بقیه سنه طلل وخراب اولان خانه نک
بقیه سنه رسم دیرلر جمعه رسوم والله اعلم باب خط جای فراکرفت
اول موضع که اقرانایدوب خط چکدلر که آخر کمسنه مداخله اتمیه لر جمعه
خطط بناء برآورده یاپلمش یاپی جمعه ابنیه وبنیان بناء بناکر یاپوجی رهص
آخیر مهره دیوار رقاص آخیر کر مهره دیوار یاپان کمسنه وبنانک اشاغی
صیره سنه دخی رهص دیرلر که تمل تعبیر اولنور بعض نسخه ده رقاص تعنیس ترم
آخیر کر عبارتنده صکره یعنی بنیاد کر دیو یازه اولندوغی بو معنایی تأیید ایدر
اس بنیاد دیوار دیوار تملی جمعه اساس همزه نک کسریله اساس مثله
جمعه اسس اسس فتحتین ایله مثله جمعه اساس مد ایله قاعده مثله جمعه

قواعدیادر و دجیه بشتیبان ایاداسلنده مؤید معناسنه در ویقال اوقرت نخلهم فرجنوها
ای عمدوها عماده بنای بلند جمعه عماد و رفیع العماد دیوب شریف مراد ایدرلر زیرا شرفا
عرب خیمه لرینك ستونی طویل ایدرلر اضیاف و زواره علامت اولسون ایچون طویل النجاد
رفیع العماد و یحمی المضاف و یعطی الفقیر عرق فتحتین ایله رشته بنا یاپولك صیره سی فارسی
باز خشته دخی دیرلر ساق مثله جدار دیوار جمعه جدر و جدران ملاط طخل میانه دو خشت
ایکی کرپیج اراسنه قودقلری چمور آزج کما کافك فتحی و میمك سکونی و اخرنده الف ایله
اوطاق تحریف ایدوب کمر او دیرلر و بر نوع اوه دیرلر اوزون یاپلمش اوله و چارطاقه دخی دیرلر
جمعه آزاج ایوان کوشك و چارطاق معروف در اصلنده اوان ایدی زیرا جمعی اوین
کلور دار سرای اودر جمعه دیار و دور داری مقیم سرای اوده ساکن اولان دیار مثله
مغنی جای اقامت طوره جق یر جمعه مغانی مباءه باءه مبوء مثوی منزل منزله
مقام محل محله حله دخی نزول ایده جك موضع معناسنه و لفظ حله نزول ایدن
جماعته دخی اطلاق اولنور مکان معان ممکن جای کاه مغنی منزل فراخ باب و کیاه
عقله آن منزل که هرجا که شوند باز آنجا آیند موطن جای باش اوله جق و طوره جق یر
جمعه مواطن وطن مثله جمعه اوطان ربع منزل جمعه ربوع و رباع مسکن
مثله جمعه مساکن بیت خانه او جمعه بیوت ابیات دخی کلور و جمع الجمع
ابابیت و بیوتات ویقال هو من اهل البیوتات او ان مردمان بند کوار سبب کتاق کتاب
لخلوص للنظری بیت ممرد و مملس خانه ساده محرذ مستنم کنجی بنشته مزوق
بنکار مزلق نسو کرده مقرنس بسلم و فی القاموس سیف مقرنس عمل علی هیئة
السلم موزح بسنع اوزون یاپلمش یا بوکه آکا ازج دیرلر دار ماموتیة خانه دو
یوشش که تاوانلو او تعبیر اولنور مربع جای بهاری بهار وقتنده اوتوره جق
موضع مصیف جای تابستانی صیف وقتنده اوتوره جق موضع مشتی جای
زمستانی قش وقتنده اوتوره جق موضع قصر مطلقا کوشك جمعه قصور مجدل
فدن برج دخی قصر معناسنه در جوسق مثله مرنح کوشك بلند یوکسك
کوشك که مکان بعیده کورینه بویوك و مرتفع اولدوغی ایچون جمعه صروح سدة
یوشش در سرای سرای قاپوسی یغمور دن امین اولمغیچون اوزرینه اوردکلری
اوردی جمعه سدد میدانی ایوان سدة معناسنه در دیوب درکاه ایله تفسیر اتدیکه
قاپو اوکی معناسنه در قاموس ده دیدی که ایوان همزه نك کسریله بویوك صفه
معناسنه در ازج کبی دکه دکانچه بیش در سرای سرای قاپوسنك اوکینه یاپدقلری
کوچك دکان اوزرنده اوتورمق ایچون صفه و سکی تعبیر اولنور جمعه دکك دکان
صفه مطلقا اوتورمق ایچون یاپدقلری سکی صکره چارسولرده بیع و شرا ایچون یاپدقلری
صفه ده استعمالی شایع اولدی جمعه دکاکین بیهقی دیدی که دکان دکن دن ماخوذ در
بری بری اوزرینه وضع معناسنه بعضیلر کمهٔ دکاء دن ماخوذ در دیدی منبسطه معناسنه
نون مزید اولور سفل الدار زیرخانه آویك آشاغیسی علوالدار زبرخانه آویك



یوقاروسی اسفل مطلقا زیر آشاغی اعلی مطلقا زبر یوقارو رکن کناره دیوار
سنکین طاش دیوارلك کناری سائر کتب ده جانب اقوی ایله تفسیر اولندی جمعه
ارکان بعض نسخه ده رکن کوشه ایله تفسیر و اکثرنده لفظ سنکین ترك اولندی
ساباط یوشش در میان دو دیوار ایکی دیوار ما بیننده اولان اورتی که الته
یول اوله سقیفه صفه یوشیده بر در سرای اوقپوسنك اوکنده اوستی اورتولی
صفه صرادق تخته و صفه یوشیده ایله ودستور ده وسامی ده دهلیز بیرونی مصرحه
صفه بیش خانه ایله تفسیر اولندی طنف قاپو دیواری یاغموردن محافظه ایچون
اوزرینه وضع اتدکلری یوشش که آکا افریز وکنه دیرلر کذا فی الاساس وطره وساچاق
تعبیر اولنان یوشش دخی بو قبیلدندر روشن سر بالای دیوار برآمده او اوزندکلری
اغاجك باشی که دیواردن طشره چیقمش اوله زیرا بالا حظل ومرتك دیدکلری اغاجه
بعض خانه لرده اشیا قومق ایچون اول اغاجك باشنی کسمزلر و رف و مصنده کبی استعمال
ایدرلر واکثر نسخ کتاب ده واکثر کتب لغت ده روشن لفظنی بجه و بنجره ایله تفسیر اتدیلر
لکن مغرب ده رف کبی بر نسنه در دیدیکی معنای اولی تایید ایدر جنبذه کنبذ قبه که
طاش وطوله دن یاپارلر جمعه جنابذ طارمه تارم اغاجدن و کچه دن اولان او که
اوبه تعبیر اولنور ودریم اوی دیدکلری تارمدن غلط در جمعه طوارم قبه معروف در
جمعه قباب شرفه کنکره تحریف ایدوب شرفه دیرلر و قلعه بدنی و مناره شرفه سی
یوکسك اولور جهات اربعه کورونکله منظره دخی دیرلر و یوکسك یره اشراف وار
دیدکلری اطراف اندن کورندیکی ایچوندر جمعه شرف فنا بیاض سرای سرایك
چوره سی یعنی اوکنده اولان میدان که حولی تعبیر اولنور جمعه افنیه ساحة مثله
جمعه ساحات باحة مثله جمعه باحات مصنف مستقصی ده ابنك من بوحك
مثلنده دیدی که بوح باحة الدار لك جمعیدر و مؤنثه خطاب در موردی بودر که
کبشه بنت عروه عقیل بن طفیلی تبنی یعنی اوغول ایدنمك اوزره تصمیم اتدکده والده سی
منع قصدیله دیدی که ابنك من دمی عقبیك یعنی اوغول اولدر که سن آنی طوغوردك
نفاس قانی ایله عقبلریکی قان ایله آلوده ایلیه پس کبشه مثل مذکوری ایراد اتدی
یعنی اوغول اولدر که سنك فناك سرایکده نشو و نما بوله و طوغورمق لازم دکلدر
وحریری یکرمی یدنجی مقامه ده دیدی که ابن بوح ده ولد صلبی مراددر کویا ساحه
دارده تولد اتمکله ابن بوح تسمیه اولوندی و باحه لفظنك جمعی بوحدر انتهی مطرزی
دیدی که وفی المثل ابنك ابن بوحك یشرب من صبوحك یعنی ولد اولدر که سندن
تولد ایلیه و الا اوغوللق اتدیکك ولد دکلدر و بعضیلر لفظ بوح باح دن ماخوذ اسم
اظهر معناسنه و بعض عرب بعض بغا ایله جماع ایدوب انده ولد ظهور اتدکده والده سی
اول ولدی مراد اندیکی کسنه ویروب والیدی دخی اول ولدی کاه اقرار و کاه انکار
ایدر ایدی پس معنای مثل بودر که سنك ولدك اولدر که سن و والده سی
آنك ولدلری اولدوغنی اظهار ایده لر و الدیم دن استماع اتدیم که بوح اصل معناسنه در

وابو عبیده یوخ فرج معناسنه در لکن مثل مذکورده باحة الدار ایلك جمیدر ناقة ونوق
وساحة وسوح ولابة ولوب کبی انتهی عقوه ووجبه ووصیده مثله رواق معروفدر که
آق اوکنده اوکی آجوق یوکسك یردر که صوندرمه تعبیر اولنور جمعی اروقه صفه معروفدر
جمعی صفف بهو سرای جرم حرماوی بعض نسخه ده صفه زنانه حرمده خاتونلر •
اوتوره جق صفه ایله تفسیر اولندی واساس ده اورلك اوکنده باشقه جه برآق ایله تفسیر
اتدی صحن میان سرای اوبك اورته یری جمعی صحون سرداب سردابه یر آلتنده •
صوصوودا جق موضع جمعی سرادیب سرب خانه زیرزمین بی منفذ یر آلتنده اولان
آق که غیری موضعه کیجه جك یری اولمیه جمعی اسراب سهوه خانه خرد زمین فرود
قاموس ده دیدی که سهوه صفه وایکی خانه میاننده کیلاو رورف وطاق کبی نسنه درکه
اوزرینه آشیا وضع ایدرلر وکوجك آق واوج دردت اغاجی بری برینه اوزرینه وضع
ایدوب اوزرینه اثواب وامتعه وضع اتدکلری نسنه ابو عبیده دیدی که اهل یمن دن
استماع اتدیم که سهوه دیعاول کوجك اوه دیرلر که زمینه طوغری چوقور وزمین ده
بوقاری مرتفع یاپلمش کوجك خانه کبی که آنده امتعه وضع اولنور خص خانه ازنی
نفق با منفذ یر آلتنده اولان آق که غیری موضعه کیجه جك یری اوله جمعی انفاق
ونفوق قرموص سنج یر آلتنده قازدقلری لغم بعض نسخه ده خانه صیاد ایله
تفسیر اولندی که صیادلر صید ایچون کیردیکی چوقور مراددر جمعی قرامیص
صدر البیت پیشکاه خانه اوبك یوقاری باشی که صدر دیرلر کسر البیت یکسوی
خانه اولك بطرفی مقدم البیت پای کاه خانه اولك پابوش چیقاره جق یری که
کفشکاه دخی دیرلر ساجه چوب کرد اکرد آشندان اوجاغك اطرافنه چویردکلری
اغاج ومصف خره بری بری اوزرینه بیغیلوب شیلرطاش وکرپیچ کبی خره خشت
وخره سنك دیرلر بخار دال فرین رانك فتحی وفانك سکونی وذاء معجمه ایله
اغاجدن یاپدقلری صفه لهذا مصنف یعنی صفه چوبای دیو تفسیر اتدیکاه فادن
بدل یاکتوروب داربین وکاه الف زیاده ایدوب دارافزین ودارینین دیرلر لسان
عوامده دارابزه بوندن غلط اولمق ملاحظه اولنور صاحب مجمع اوتورمق ایچون
تمایو اوکینه یاپدقلری صفه در دیو نقل اتدی که مراد اوتوراق تحته سیدرکه
موقف تعبیر اولنور زاویه بیغوله کوشه جمعی زوایا ابن الانباری زاویه یه زاویه
تسمیه اولندوغی تقبض واجتماعی ودیوارلك وضعنده انحرافی اولدیغی ایچوندر
دیدی انزوی القوم بعضهم الی بعض دیرلر بر موضعده جمع اولوب بری برینه منضم
اولسه لر وانزوت الجلدة فی النار دیرلر دری آتش ده مجتمع ومتقبض اولسه که
ترکیده بورشوب طورطوب اولدی تعبیر اولنور پس انزوا اجتماع وتقبض مجموعندن
عبارت اولور وفی الحدیث زویت لی الارض واریت مشارقها ومغاربها وسیبلغ
ملك امتی مازوی لی منها قیطون آفشته کیلاردکه آنده ذخایر حفظ اولنورکه
نهان خانه دخی دیرلر اکثر نسخه ده مهمان خانه ایله تفسیر اولندی ناسخ قلمندن



تحریف ملاحظه اولنور صراحده لسان اهل مصرده خزینه معناسنه در دیدیکی معنای اوللی
تأیید ایدر جمعی قیاطین طرز خانه دراز اوزون آق معرب درت مخدع کنجینه خزینه
وضع اتدکلری موضع که اکا خزانه دیرلر معلوم اوله که کنج مخزون اولان آلتون وکموشه
کنجینه اول آلتون وکموشی حفظ ایده جك موضعه دیرلر وعلی هذا القیاس خزینه
وخزانه ابن الانباری دیدی که مخدع خانه کوشه سنده واقع خزانه در یقال خدع
اذا تواری واستتر والخدعه اخفاه ودیدی که اکر میمی مضموم اولورسه اخدع دن
مفتوح اولورسه خدع دن مأخوذ اولور افرین طاق خانه اولکری مصندره یه
دخی دیرلر رف معروفدر تحریف ایدوب ایراف دیرلر جوهری رف طاق کبی نسنه
دیدی وصاحب مشکلات رف آنچه در دیوار سازند برای کفش یعنی پابوش قوماق
ایچون دیوارده ایدکلری نسنه دیدی جمعی رفوف محبنا نهانخانه متاع وقماش
صاقلمق ایچون یاپدقلری موضع کیلار دخی دیرلر جمعی مخابی مخبز تنورخانه اتمك
پشوره جك تنور اوی وفورن جمعی مخابز مطبخ جای طعام پختن طعام پشوره جك
موضع جمعی مطابخ محطب هیزم خانه اوطون قویه جق موضع جمعی محاطب
انبار جای غله تخل قویه جق موضع جمعی انابیر انباری انبار یان انبارجی اصطبل
ستورگاه حیوانات طوراق موضعکه آخور دیرلر جمعی اصاطب مربط مثله
جمعی مرابط متبنه کاه دان صمان قویه جق موضع که صمانلق تعبیر اولنور خلوه
آبخانه صوتوکه جك یر که آیاق یولی تعبیر اولنور اصلنده مکان خالی معناسنه در
فارسیده اپشتنکاه دخی دیرلر فریدالدین کوید بیت نه همین باز شناسند عبیر از سرکین
نه کلستان بشناسند ز آبشتنکاه مذهب مثله جمعی مذاهب مخرج مثله کنیف
مثله کنف وکنایف حش مثله حش اصلنده بستان معناسنه در جمعی حشان
کلور کنیفه حش اطلاق اولندیغی قضاء حاجتلرین بستانده اتمك عادتلری اولدیغی
ایچوندر ودبره محشه دیرلر بیت الفراغ ومستراح مثله عربی ده متمشی
ومتوضا فارسیده آبریز دخی دیرلر جاحظ دیدی که اهل مدینه قضاء حاجت مراد
اتدکده مرحا اغجلندن بر قطعه موضعه کیدرلر وبرکمسنه خلاء یه کتسه ذهب
الی الخرابة وذهب الی البراز والی المستراح والی الحش والی الخلاء والی المخرج والی
المتوضا والی المذهب والی الغائط والی قضاء الحاجة وذهبت یحجر ویتغوط
عبارات مذکوره یی اختیار اتدکلری فحش لفظی تکلم اتمك ایچوندر ابن الاعرابی
دیدی که ایکی برادر وار ایدی برینك اسمی داود ایدی شاعر داود مذکوری مدح
وبرادر آخرینه خطاب وذم ایدوب دیدی که نظم داود محمود وانت مذمم •
عجبا لذالك وانتما من عود وکربه عود قد یشق لمسجد نصفا وسایره لحش یهود
کرپاس آبخانه بربام طام اوزرنده اولان ایاق یولی که کونك ایله زمینه اولاشمش
اوله کرناس دخی بومعنایه در جمعی کرابیس وکرانیس کلور بالوعه تن شوی
مغتسل اولان قوی وایاق یولی قیو سنه دخی دیرلر بلوعه مثله دهلیز بالان

اندرونی اویك ایچنده اولان دهلیزك اوقاپوسیله اویك ایچروسی مابینی كه قاپو اراسی
تعبیر اولنور جمعه دهالیز سَقْف آسمانهٔ خانه اویك اورتوسی جمعه سُقُوف ثُمّا وغُمّا
كَن وفَح وزمو او اورتنه اورتدكلری بیلغیی اغاجی وقامش وطوپراقی صاحب مترجمه
آسمانهٔ خانه ازنی وكن وخشت وكل دیو تفسیر اتدی وفی القاموس سقف البیت
وما فوقه من التراب كاشانی ثمو لغظنی شو وجهله تصحیح وتفسیر اتدی كه ثمون
اومیك ضمهلریله اول سقف دركه چوب درمنه یعنی یاوشان وچامورده یاپلمش اوله
وصاحب مؤید قوری ویاش طپراق در دیدی سَمك میك سكونیله مثله جائز تیرخانه
اول بیوك اغاجدر كه انی سقفك التنه وضع ایدوب سائر اغاجلری آنك اوزرینه وضع
ایدرلر وفارسیده تیره دخی دیرلر جمعه جوائز سَهْم بالای آن اوزتدكلری خرده اغاجلر كه
دانه وحطل گبی جمعه سهام جذع مثله عارض قرنسب اول اغاجدر كه آبقوردی
جائز دیدكلری اغاجی آنك اوزرینه وضع ایدرلر بعض نسخهده فرددره ایله تفسیر اولندی
قبوماندالی معناسنهدر فردو وفروند دخی دیرلر دستورده بو معنای عارضه تفسیر
كترب الخشبة الممسكة فی العضادتین دیدی جمعه عوارض ساریه ستون دیرك
جمعه سواری اسطوانه مثله جمعه اساطین واسطوانات عماد مثله جمعه عُمُد
سَطح بام طام اوسجی جمعه سُطوح محوّط دیوار دیرا زكشیده مشراق بام هموار
مخفی اولمیه كه مشرقه ومشراق ومشریق ایام قیشده افتابه قرشو جلوس ایدهجك
موضعك اسمیدر عادتا مسطح طام اوزرنده جلوس اولونمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی
ملاحظه اولنور حُجره معروف دركه ناحیهٔ داردهٔ كوچك اودر جمعه حُجَر وحُجُرات
جیمك ضم وسكونی جائزدر غُرفه حُجره بر بام طام اوستنده اولان حجره فارسیده
بربارده وورواره دیرلر كه چارطاق تعبیر اولنور جمعه غُرَف علیه میك ضم وكسری
لغتدر مثله جمعه علالی كوّة دوزن بجاه دیوارلرده قوردقلری دلوكدر جمعه
كوی جوهری دیدی كه كوّة كافك فتحیله جمعی كوا كلور مدیله وكوی دخی كلور
قصر ایله وكافك ضمیله كوّة دخی لغتدر جمعی كوی كلور مرقات نردبان ازخشت
اغاجده نردبان جمعه مراقی درتبه یك پایهٔ نردبانك برپایاغی جمعه رتب درجه
مثله جمعه درج تفتقه دخی رتبه معناسنهدر وفی القاموس القصقة مرقات
الدرجة سُلّم نردبان درونی ایچرودن وضع اولنان نردبان جمعه سلالیم
مثعب ناودان اولوق ثعب دن ماخوذدر صو آقماق واقتماق معناسنه ذكرمن
لولوغنده استعمال شایعدر جمعه مثاعب میزاب مثله جمعه موازیب ومیازیب
یقال وذب الماء ای سال میزاب دخی بو معنادن ماخوذدر یاخود فارسیدن معربدر
صوبی معناسنه ایدی یائی همزهیه تبدیل ایله تعریب اتدیلر كه آصلنده مئزاب در
لهذا جمعی مآذیب كلور باب درقپو جمعه ابواب صلاح صفدی دیدی كه شیخ
عز الدینك عادتی بو ایدی كه تعلیم درس وقتنده قاری قراءت اتدیكی كتابده بر بابه
بالغ اولسه برایكی سطر دخی بابدن اشاغی قراءت ایله امر ایدر ایدی ودیر ایدی كه

ما انتهى



ما اشتهی ان تكون كمن وقف علی الباب بواب دربان قپوجی خوخه دریچه آینلق ایچون
اولان باجه وایكی آوده ری بربرینه گچهجك دلوك صاحب مترجمه دریچه درمیان
دربزرك ایله تفسیر اتدی یعنی بیوك قپونك اورتاسنده اولان دلوك وكوچك قپو
تعبیر مذكور مصنفك اساسده الباب الصغیر علی الباب الكبیر دیو اتدیكی تفسیره
مناسب در مصراع یك نیمه در قپونك برقنادی جمعه مصاریع رتاج دربزرك
بیوك قاپو صفیحه تخته در قپو تختهسی جمعه صفایح عضاده پهلوی در قپونك
یانی كه قپو سوگهسی تعبیر اولنور باروی در دخی دیرلر جمعه عضادات اسكفه
آستانهٔ زیرین قپونك آلت اشیكی عتبة الباب گبی فائز آستانهٔ زورین قپونك
اوست اشیكی فرضة الباب سوراخ پاشنه در قپو اوكچهسی طورهجق دلوك كه
قپونك زیوانهسی گیرهجك دلوك در جارو ده مثله جمعه جارود بجران مثله
رجل الباب پاشنه در قپو اوكچهسی كه قپونك اشاغی طرفنده دموردن یا اغاجدن
یاپدقلری سیوری نسنه كه قپو آنك اوزرینه دوندیدقلری بس قپولرده اولور كه
زیوانه تعبیر اولنور ضبه آهن در قپو دموری كه یعنی دمور دركه قپونك
آردینه ایدرلر قول دموری تعبیر اولنور بعض نسخهده بند در واقع اولدی جمعه
ضبات كتیفه دخی بو معنایهدر كه فارسیده قول دمورینه وصندوق مثللو شیلرك
استحكامی ایچون اتدكلری دموره بش وپش دیرلر با عربیه وفارسیهنك فتحیله سلسله
زنجیر قپویه اتدكلری زنجیره سلسلة الباب دیرلر جمعه سلاسل زرفین
زرفین ورزه زُفرین قپو رزهسی قاموسده دیدی كه زرفین قپو حلقهسی ورزه
اول دمور دركه قفلی اكا گچوررلر كاشانی دیدی كه زوفرین بوزن روغنین اول
دمور دركه قپونك چارچوهسنه قوبه قپوی انكله قپادیرلر واكا كلید گچوررلر
صاحب جامع دیدی كه زُفرین قپو طپرقازی در صاحب معیار كلید بند در دیدی
حلقه معروف جمعی حلق مطلنه آهن كه حلقه بروی آید لولب نرمادهٔ در
نبجاری لرانز متریس چوب كه باپس در افكنند قپو آردینه وضع اتدكلری اغاج كه
قپو سوركیسی تعبیر اولنور متریس متریس لغظندن معربدر فیروزابادی
دیدی كه لاتخف معه معناسنهدر غتاج در آهنینك كوچك دمور قپو آهنینك
لغظنده اولان كاف تصغیر ایچوندر بعض نسخهده در آهنین واقع اولدی مغلاق
كلیددان مفتاح قپاق كه بزم اصطلاحمزده قپو كلیدلهكلری كلیددر فی الحقیقه
كلید قوغانی تعبیر اولنادر جمعه مغالیق دروند ودرنبند دخی دیرلر غلق
لامك سكونیله بو معنایهدر غلق عصوص كلیددانی كه دیركشایه صاریب كلید تعبیر
اولنور غلق قشوش آنكه زود كشاید جوهری دیدی كه غلق لامك فتحیله مغلاق
یعنی قپو كلیدلیهجك نسنه معناسنهدر مغلوق دخی میمك ضمیله بو معنایهدر
ابو عمرو بن العلاء دیدی كه باب غلق دیرلر مغلق معناسنه اقلید كلیده كه مفتاح دیرلر
جمعه مقالید مقلود مفتح مفتاح دخی بو معنایهدر ومقلد اوراق گبی

برمفتاح درکه فارسیده کوزکلید دیرلر منلاج کلیددانکه بدست بکشایند منقاحسنا ال ایله
آچیلور کلید یقال المنلاج یغلق به الباب ولا یغلق تقول اغلقت الباب انا احتجب
لفتحه الی المفتاح کذا فی الاساس فافهم هذا فانه من الالغاز بلوط کرم کلیددانه کلید
قوغانتک ایچنده اولان برلی معنزدکره کا ه مفتاح دیشلری کلید قوغانته کیردکره ایچه جک
موضع مقعم ومنحام تحته زبرین از در مزدقم ومزدی تحته زبرین ازدرسق
دندانه او مفتاحک دیشی جمعه اسنان مسالوط دخی بومعنایه در جمعی مسالیط کلور
وفی الصحاح المسالیط اسنان المفاتیح فارسیده کنه دیرلر کاشانی دیدی که کره کافک
فتحیله خانه وضمیله اول کوچک اغاجدرکه کلید قوغانته کیرر مفتاحسنا جیلمسون ایچون
وکلید بری ومفتاح دندانه سی معناسنه در دیو بحرده تصحیح اولندی قفل معروف درکه
کلید تعبیر اولنور جمعه اقفال فراشه بره او کلید برک که دماق تعبیر اولنور
جمعه فراش وفرایش قفال کلید کر کلید یاپان کمسنه مفتاح کلید قپو اچاجق تحته
جمعه مفاتیح والله اعلم باب اثاث البیت قاش خانه او متاعی که آق
مهتاقی ابو زید دیدی که اثاث عرب عندنده جمیع مالدر ابل وغنم مثللو هرنه که مملوک
اوله مفردی اثاثه در اصمعی دیدی که اثاث متاع در فرا دیدی جمعی اثث در ومتاعک
جمعی امتعه ومتع وامانیع ماعون آنچه بعاریت دهند عاریت ویردکلری نسنه یعنی
لوازم خانه در اولوب استعاره ایده ن کمسنه دن عادتا دریغ اولنمز بالته وکسر وآلک
کبی رحا آسیا دکرمن جمعه ارحاء رحا دکرمن طاشیدرکه فارسیده آسیا سنک دیرلر
الف واودن مقلوب در لهذا تثنیه سنه رحوان دیرلر ورحیان دخی دیرلر که نادر در
لافظه دخی بومعنایه در مرحی آسیاخانه دکرمن اولان موضع که دکرمن طامی تعبیر
اولنور جمعه مراحی نقار آسیازنه دکرمن طاشی اصلاح ایدیجی منقار خاینسک او
آنک چکوچی که دمورده نبرآلتدر میقعه ومیکوش دخی بومعنایه در فارسیده
آذینه دخی دیرلر که ترکیده دکرمن ایشیه جک چکوچ تعبیر اولنور خری خانک ضم
وکسری لغتدر سوراخ آسیا دکرمن طاشنک دلوکی قطب میخ آسیا دکرمن
دلوکنه صوقدقلری اوزون دمور هتوه خورش او دکرمنک یدیکی یعنی
اوکوتدیکی حبوبات مراحه آل دکرمننه اووچ ایله دوکدکلری دانه معناسنه دیرلر
دیدی جمعه اهی جاحله چرخ آسیا دکرمن چرخی جمعه جواحل مخفن ودلو
دول آسیا دکرمن سپدی که ایچنه حبوبات وضع ایدرلر جوهری دیدی که حفن
ایکی اووچ ایله برنسنه یی اخذ معناسنه در لکن توری نسنه یه مخصوصدر دقیق کبی
انتهی ناو وقن ناو دکرمن اولوغی ناعره بر آسیا وفی القاموس الناعور جناح الرحا
طاحونه آسیا که بآب کردد اول دکرمن که صوایله دونر آسیاب آب دخی دیرلر جمعه
طواحین طسق وبرکرتره ده یعنی دکرمن حقی تعبیر اولنان مرزقه اون اوکوتمک
ایچون آلورلر وتره ده لفظنک تفسیرنده اقوال مختلفه ذکر اولندی بعضیلر دکرمن
طوکولوغی و دکرمن چاقیلداغی دیدیلر شرفنامه ده دکرمن اصلاح ایده ن کمسنه نک

آلدیغی

آلدیغی اجرت دردیدی وبرزم مختارمز اولان تفسیر فیروزابادینک بر که لفظنی تفسیرینه
موافق در بعضیلر دکرمن کیله سیدر دیدی که فیروزابادینک طسق لفظنی تفسیرینه
قریب در قفیزی دسته دستاس الدکرمننه آل ایله طوتمق ایچون چقوردکلری اغاج که
دکرمن الی تعبیر اولنور رائد مثله مجشه میمک کسریله دستاس بلغور بلغور باوکوتدکلری
ال دکرمنی مرباس ومقاره دخی بومعنایه در اساس ده غریبه دخی بومعنایه در
دیدیکی محلنده تحریر اولندی مهراس جراز اغاج دیبک وسرمسانی دوکه جک
هاونه دخی دیرلر سیکویه کبی بعض نسخه ده واقع اولان هاون چوبین بومعنالره
مناسب در وطاش دیبک دخی دیرلر بعض نسخه ده یعنی هاون سنکین تعبیری
معنای اخیری بیان ایچوندر صراحده مهراس بالکسر جراز که کندوم درو کوبند
یعنی اول دیبک که آنده بغدای دوکرلر دیدیکی دخی بومعنایه مناسب در مقبض
دسته او اغاج هاوونک دسته سی هاوون الی تعبیر اولنور وطاش دیبکک طوقماغی که
صوقو تعبیر اولنور هاوون معروف درکه تحریف ایدوب هوان دیرلر حریری
درة الغواص ده دیدی که عامه هاوون دیرلر که غلط در زیرا کلام عرب ده فاعل
وزنی یوقدر بلکه هاوون در فاعول وزننده منهان دسته او هاوون الی اکثر کتب
لغت ده منحاز هاوون معناسنه اولمق اوزره مصرحدر نحزدن ماخوذدر دق
معناسنه ماذن که مرنده ماخوذدر برنسنه یی زرلامق معناسنه ومارد که مرددن
ماخوذدر لین معناسنه ومدقه که دقدن ماخوذدر دوکمک معناسنه مثله جمعه
مداق غربال معروف درکه تحریف ایدوب قلبور دیرلر وکتم سترا بینبوب هرنسنه که آنی
ایداع اولنه افشا ایده ن کمسنه یه دخی غربال دیرلر تشبیه طریقیله قال الخطیئه اغربالا
اذا استودعت سرا وکانونا لدی المتحدثینا جمعه غرابیل قال سراج الدین عمر الوراق
فی غرابیلی ذکره بسوء فی غیبته نظم مالی وللغرابیلی یبسط فی عرضی لسانا کثیر اللهو والهذر
فهل توهم یوما ان سیجمعنا بیت من الشعر او بیت من الشعر اطار جنبها او غربالک
اطرافنده اولان اغاج که قصناق تعبیر اولنور لهذا یعنی چوب کرد اکرداو دیو بیان
اندی جمعه اطر اطار سخبر کر چنبر یاپان کمسنه کربال غربال فراخ چشم کوزی
کلش قلبور که کوزدو دیرلر جمعه کرابیل هلهال بیکن فراخ چشم کوزی کلش اون
الکی که قیل الک تعبیر اولنور جمعه هلاهل منسف بیکن بیله والان یابدقلری
ابنجه الک جمعه مناسف منخل پرویزن مطلقا الک جمعه مناخل تنور معروف در
جمعه تنانیر ابو حاتم دیدی که لفظ تنور عرقی صحیح دکلدر وعرب بو اسمدن غیری
اسمینی بیلمدکلرندن نظم کریمده بو اسم ایله مذکور اولدی مصنف فایقده ابو الفتح
همدانی دن روایت ایتدی که تنور اصلنده نوور ایدی ایکی واو وضمه وتشدید ایله جمع اولمغله
استثقال ایدوب واو اولی تقدیم اتدیلر که ونور اولدی پس واوی تایه تبدیل ایدوب
تنور اولدی وقولج وتقولج دیدکلری کبی میشعس تنور آشوب اول اغاج که انکله یانمش
تنور قاریشدیررلر که کوساکو تعبیر اولنور جمعه مساعر محراث مثله جمعه محارث

محتوي جوربه ايتمك تمحته سي كه اوزرينه خمير وضع ايدرلر تنوره وفرونه قومق ايچون
بنيت وكورك كبي جمعه محاوِرُ مِسقَحَ خانه كه برونانه وابريقداوزرنده اتمك خميريني
كسدكلري بيوك ياصديغاج لُوَاتُ ولُوَاثه آدركي كه بروبركنند اولور دركه مزبور
ياصديغاجك اوزرينه اكوب اوزرينه خمير وضع ايدرلركه بزم لسانمزده آووره ديرلر
ثُوَيْنا اولور دركه ياصديغاج اوزرنده خميري كسوب يوالاق اتدكدن صكره آلتينه
واوستينه اكرلركه فارسيده وَارَنْ وَوَارِدين ديرلركا شاني وَارَنْ تفسيرنده خميري
ياصي سي ايله جك اغاجدر عربي ده ثُوَيْنا ديرلر ديديكي كتب لغاته مخالفدر وفي
القاموس الثوينا كالهوينا الدقيق يفرش تحت الفرزدق مُرقاق تيرنانه تنك اوفلاغوجه
يوفقه ايچارلر دقيق اولسون ايچون جمعه مراقيق شُوبَق تَفرنج براغاجدركه
انكله خميري يصتي ايدرلركه مراد اوقلاغودر شُوبَج مثله سقيبه خوانيوفقه يايدقلري
تمحته كه ياصديغاج تعبير اولنور ومطلقا اتمك تمحته سنه دخي ديرلر مِنسَقَه بزنانه
اولر قوش قناديدركه اتمكيلر انكله اتمكين توزين سيلرلر وسيلكه كلري بز پاره سنه
وكليجه اوزرينه نقش ايدجك اغاج ودموره دخي ديرلر مِرقَم مثله معناي
اخيره نظر ايله مرادف اولمق ملاحظه اولنور نقيره ناوه نان اتمك تكنه سي وفارسيده
لكا دخي ديرلر غطاء سرپوش طنجره وصحن قپاغي جمعه اغطيه غشاوه مثله جمعه
غشا ء كرامه سرپوش خم كوپ قپاغي بعض نسخه ده نُهُنُبُ ايله تفسير اولندي كه تنوب
قپاغيدر نُهُنُبُ ونُهُنُبِين دخي بو معنايه در وكوب قپاغنه دخي اطلاق اولنور قِدر
ديك چوملك جمعه قُدُور وفي المثل عافيكم في القدر ماء اكدر معاني اول طعامدركه
استعاره اولنان قدرده طبخ اولنان طعامدن بر حصه دركه قدري صاحب القدر
وير كن اول حصه ايله ويرور لمّا ء اكذر وماء كذر ديرلر مكدر صو معناسنه كه بو لاوق
تعبير اولنور يعني صاحب قدره وير ديكي بر بولاوق صودر احسان اولنان كمسنه اساءت
اتدكده ضرب اولنور سُخام سياهي ديك چوملك قره سي قُدُوري ديك فروش چوملك
صاتيجي بُرمه ديك سنككي طوپراق چوملك جمعه بُرَم وبِرام مَنقَعَه صيدانه دخي
بُرمه معناسنه در صاد ديك مسين وفي القاموس الصيدان النحاس والذهب
وبرام الحجارة والصاد الصفر والنحاس اوضرب منه والصيدا ء حجارة يعمل منها القدور
وبينه ديك بزرك وقدر وبيئة فخيرة كُفتُ ديك خرد ميكله ديك سفر فيروز
اباذي ديدي كه ميكلا اوچ آدم اشباع ايدجك مقداري قصعه صغير وكوچك برمه وهرنسنه كه
اوزرنده طعام اكل اولنه بُرمَة اعشار بيوك چوملك معناسنه در كويا غايت عظمتدن
اون پاره دن مركب اتشلدر جفنة اكسار نوب اسمال برد اخلاق حبل ارمام ديدكلري
كبي كه لفظ جمع مفرد وجمعه صفة واقع اولور اكرچه ثوب سمل برد خلق حبل وَمّة
ديمك دخي جائز در كهنه معناسنه كذا في المقامات للحريري مُفرّس ديك دان
طنجره وچوملك قوربه جق موضع كه اغاجدن جنبه كبي ياپوب اوزرينه وضع ايدرلر
وبعض نسخه ده اتشدان واقع اولدي كتب لغته مخالف در طنجره پاتله تابه كه تعريف





ايدوب تنجره ديرلر جمعه طناجير هَبَطله مثله جمعه هياطل مَخبَصَه لنجه حلوا
حلوا قارشديره جق كبچه لكن خبيصه لسان عوامده غازيلر حلواسي ديدكلري در
جمعه مَخابِصُ طَيجَن تابه روغن جوشي ياغ قيناد اجق تابه جمعه طَباجِن
طَاجَن مثله جمعه طواجن مقلاة تابه اكثريا كوچك تابه ده استعمال اولنور كه
ال تابه سي تعبير اولنور جمعه مقالي مِرجَل لويد باقير بيوك طنجره كه قازغان
وتصحيفا يدوب قازان ديرلر جمعه مَراجِل شكيمه كوشه لويد قزغان قولپي جمعه
شكايم اُثفيه ديك باديه سنككين طاشدن يايدقلري ساج اياغي كه ايكي طاش وضع
ايدوب طنجره نك بر طرفين بر بوكسك يره قورلركه اول يوكسك يره ثالثة
الاثافي ديرلر وبر كمسنه كه هر ظهور ايدن فتنه ده بولنيوب تهييج فتنه آتشن اولميه
اول كمسنه يه هو ثالثة الاثافي ديو ضرب مثل ايدرلر جمعه اثافي وبر كمسنه يه بددعا
مقامنده رماه بثالثة الاثافي ديرلر وداهيه مراد ايدرلر صاحب وسيط ديدي كه
ثالثة الاثافيدن مراد طاغدر كه داهيه ايچون استعاره اولنور مِنصَب سه پايه
آهنين دمور ساج اياغي جمعه مَناصِب سَفُّود سيخ مرغ آهنين دموردن
قوش كباب ايده جك شش كه فارسيده بابزنه دخي ديرلر جمعه سفافيد بابزن
كباب چويره جك شش معناسنه در كاشاني تقريرندن منفهم اولان بودر كه
سفوددن عام اوله جق اغاجدن ودموردن اولان شيشه اطلاق اولنور
چلوچوب وچلوچوب دخي بابزن مرادفي در ديدي خاطر فاتر خطور ايدر كه
چلوچوب اغاج شش معناسنه اوله فقط تاج الاسامي ده چلوب چوب
وچلوچوب لفظلرين قله لفظنه ترجمه اتديكي بو معنايي مؤيد در كه قله عربي ده اطفال
چليك اوينادقلري آلتنده اولان اوزون اغاج معناسنه در استاد معزي كويد
مملقست وكرفتار عاجز وكردان ٭ دل عدوت زبس كه اندر وفريب وفنست ٭ كهي
چو مرغ هو وكهي چو مرغ بدام ٭ كهي چو مرغ قفس كه چو مرغ بابزنست وطيس
تنور آهنين دموردن يايدقلري تنور تنور بريانكر دخي ديرلر رسول اكرم صلى الله
عليه وسلم حضرتلري يوم حنينده جنك قزيشدي ديه جك محلده لفظ حمي
الوطيس ديو بيورديلر وفتنه غلبه اتدكده ضرب اولنور جمعه وُطُس كانون آتشدان
اوجاق كانونه دخي بو معنايه در وفي المثل اثقل من الكانون كه مراد كانون شتا
يا اول كمسنه در كه مجلسه كلدكي آندن كتم حديث ايدرلر جمعه كوانين نار آتش
جمعه نيران معلوم اوله كه عرب عندنده نار اون دوردر نار منذ لغه كه
عرفاتدن رجوع ايدنلر كورسونلر ايچون نار عظيمه ايقاد ايدرلر ايدي بو ناري
اول ايقاد ايدن قصي بن كلاب در ونار استسقا كه زمان جاهليتده مطر نازل
اتميوب قحط متمادي اولسه قادر اولدقلري مرتبه صيغرلر جمع ايدوب وصيغرلرك
سكرلرينه عشر وسلع ديدكلري اغاجلردن باغلیوب صيغرلري بر طاغ جانبنه سوروب
اول اغاجلره آتش ايدرلر وكندولري فرياد وفغان ايله دعا واستمطار ايدرلر باذن الله تعالى

مطرنازل اولور ایدی قال الشاعر لا درّ درّ رجال خاب سعیهم یستمطرون لدی الازمات

بالعشر اجاعل انت بیقوریّا مسلّعة ذریعة لك بین الله والمطر نار التحالف که عرب بری

بریله عهد و پیمان اتدکلرنده آتش یاقوب تحالف ایدرلر و اول ناره نار التهویل دخی دیرلر

ونار الغدر که برکمسنه بر کمسنه یه غدر و حیف ایلسه موسم حجده منی ده نار عظیمه ایقا

ایدوب هذه غدرة فلان دیو آواز بلند ایله ندا ایدرلر ایدی ونار السلامة که برکمسنه سفردن

عودت اتدکده نار عظیمه ایقاد ایدرلر ایدی ونار الزائر والمسافر که زائر و مسافر کتدکده

صکره آردینجه آتش یاقرلر ایدی که بر دخی دونوب کلمیه و بعده الله واسحقه دیوب

بدعا ایدرلر ایدی ونار الحرب که بر ممنه سفر امداد انسه لر قریب و بعید اولنلر آگاه

اولوب کلسونلر ایچون مرتفع موضعلرده آتشلر ایقاد و اول ناره نار الاهبة دیرلر ایدی

لکن تعالبی دره فاخره ده نار الحرب حقیقتنه دکلدر بلکه استعاره طریقیله در قال الله

تعالی کلما اوقدوا نارا للحرب ونار الصید که کیجه وقتی آهو صیدی ایچون ایقاد ایدرلر ایدی

ونار الاسد که اسده ملاقی اولدقلرنده یاقوب ترشندن سالم اولورلر ایدی زیرا ارسلان

آتشی کوردکده کوزلرینی آتشه دیکوب مشغول اولور خلق آندن سالم اولورلر ایدی ونار

السلیم ده یلان صوقان ومجروح اولان وقوطوز کوپك ایصیران کمسنه اویومسونلر ایچون

ایقاد ایدرلر ونار الفداء که ملوك عرب بر قبیله یی سبی ایدوب فدا ماداتسه لر سنولف

نماز کمسنه کورمسون ایچون کیجه وقتی نار عظیمه ایقاد ایدوب اول نارلك شعاعی عندنده

نسوانی اخراج و فدا ایدرلر ایدی ونار الوسم که ملوك عربك دوه لرینه تمغا وورمق

ایچون ایقاد ایدرلر ایدی که اول تمغا سببی ایله ملوك دوه سی اولدیغی معلوم اولوب

صویه وارد اولدقلرنده کمسنه مانع اولمیه ونار الحرتین که خالد بن سنان عیسی زماننده

بر آتش ظهور اتمش ایدی که کیجه وقتی بر قاج فرسخ موضعده ضیاسی ظاهر اولور ایدی

خالد مذکور مبعوث اولوب بر قویی حفر ایدوب نار مزبوره یی اول قویویه دفن اتدی

تفصیلی دره ده مذکوردر آکا مراجعت ایدهلر ونار القری که اشهر بزان دیار سنحیا

عرب مکان مرتفعده ایقاد ایدرلر ایدی تا که ایلده و زوننده و مسافرین آنی کوروب

اول جانبه توجه ایدهلر و شعرای عرب اسالیب متنوعه ایله شعرلرنده ذکر اتدیلر جاحظ

دیدی که بو بابده وارد اولان شعرلرك احسن وابلغی حطیئه نك قولیدر که متی

تأته تعشوالی ضوء ناره تجد خیر نار عندها خیر موقد وحضرت عمر حضورنده بیت

مذکور انشاد اولندقده بیوردیلر که بو بیت رسول اکرمك حقنده در غیرینه انشاد اولونمق

لایق دکلدر وابو العلاء معرینك شو قطعه سی بو بابده غایت اعلی و معنی دار واقع

اولمشدر الموقدون بنجد نار بادیة لا یحضرون وفقد العز فی الحضر اذا همی القطر

شبتها عبیدهم تحت الغمایم للساریین بالقطر قطردن مراد بخور وقطر ثانی دن

مراد بخور اولنان عوددر و حاصل معنی بودر که قوم ممدوحین کیجه وقتنده اضیاف ایچون

آتش ایقاد ایدرلر و شهرستانه وارمدقلرینك سببی شهرستانده عزت ضایع اولدیغیدر

واکر کیجه وقتی هوا غیم اولوب یغمور یاغمق ایله آتش یاقمق ممکن اولمسه غلاملرینه امر ایدرلر که

عامه لرینك



عامه لرینك آلتنده عود تبخیر ایدهلر که مسافرین آنك رایحه سیله استدلال ایدوب

ضیافتلرینه مبادرت ایلیه لر و دخی معلوم اوله که ارباب ادبه میاننده ضرب مثل

اولنان نارلر بونلردر که ذکر اولنور نار الله نار ابراهیم نار موسی نار القربان

نار الحرتین نار الشجر نار القری نار الحرب نار الحلف نار الغدر نار المسافر نار

المجوس نار الاصطلاء نار الاندار نار الاستکثار نار الاستمطار نار التهویل نار

الصید نار الرجفتین نار الفضاء نار الحلفاء نار الحباب نار البرق نار المعدة

نار الحمی نار الشوق نار الفتن نار الحیوة نار الشباب نار الشراب نار الکی

نار الذباله ومن اراد الاطلاع علی حقیقتها فعلیه بالدرة الفاخرة للثعالبی والخریدة

للمحوی والله المستعان شواظ زبانه آتش توتوسز آتش علوی لهب و مارج و ضرام

مثله شررة خدره آتش قیغلجی که ستاره چه آتش دخی دیرلر جمعی شرر شرار

مثله جمعی شرار دخان دود آتش توتونی جمعی دواخن وادخنه بحموم دود کرم

سیاه اسی سیاه توتون نحاس عثان ایام دخ دخی بو معنایه در ابو العباس

کواشی دیدی که نحاس قطر و نار و باقر و دمور آتش ده قیزوب چکوج ایله

ضرب اولندقده شراره سندن ساقط اولان نسنه معناسنه در جوهری دیدی که

عثان دخان معناسنه جمعی عواثن کلور دواخن کبی بو مقوله جمع بو ایکی لفظده

غیریده استماع اولونمدی و غباره دخی عثان دیرلر و آم الرجل ایا ما دیرلر عسلنی

اخذ ایچون قوغان ایچنده آروی یه توتسی ویرسه و لفظ دخ دخان ده لغتدر

جحم آخکر آتش کوزی مصنفك یعنی لخشه آتش دیدیکی مناسب دکلدر زیرا

میرزا ابراهیم لخشه لفظنی شعلهٔ آتش ایله تفسیر اتدی واکثر نسخه ده بیان

مذکوردر بوقدر جمعی جمر و جمار مله خاکستر کرم اسی کول و قیزمش قومه واسی

کوله و اسی قومه بیشردکلری بوغاچه یه ملیله دیرلر قال فی شرح فصایح اللسان

یقال اطعمنا خبز ملة و خبزة ملیلا و ملیلة ولا تقل ملة لان الملة الرماد والتراب

الحار وقال ابو محمد وقد یجوز ان یقال اکلنا ملة ای خبز ملة بحذف المضاف

واقامة المضاف الیه مقامه رماد خاکستر مطلقا کول شهاب پارهٔ آتش افروخته

بزرك یانمش بویوك آتشده بر قطعه جمعی شهب قبس و مقبس مثله جمعی

مقابس مقباس مثله جمعی مقابیس شعله آتش افروخته علولنمش آتش جمعی

شعل جذوة جیمك حرکات ثلثه جائزدر نیم سوخته آن یانمش آتش عندمزده اولان

نسخ لغات مطلقه و مختصره ده جذوه جیمك حرکات ثلثه ایله قطعة من النار

عبارتیله تفسیر اولندی قاموسده الجذوة مثلثة القطعة من النار او الجمر دیدی

و شرینی مقامهٔ صعیدیه شرحنده الجذوة الجمرة العظیمة وجیمها بتثلیث حرکات

و تجمع تلونتها علی جذی و جذی و جذی دیدی قداحه سنك آتش زنه آتش

چاقدقلری چقماق طاشی جمعی قداح مقدحه مثله زند آتش زنه چقماق

دموری و چقماق طاشی نه دخی دیرلر جمعی زناد سابقا بیان اولندی و هو اورزه

تبینك فتح و کسری لغتدر

ذکی ذکوة ذکا وقود وقود وضرم آتش انکیز

آتش علولندیریجی جورجوب

باخنه دود آهنك توتوه جیقوب

باجه بجاری دیرلر

فحم جمعی انکشت

وذا

وقد اتزمع

زَند عفار دیدکلری اغاجه دیرلر مَرْخ مقابلیدر که بو ایکی اغاجدن آتش چقار پس شجر مرخه
زَند وشجر عفاره زَنده دیرلر سِقْط آتش چقماق چقماقدن چیقان آتش جماخ خا ایله
ایله مشهوردر سوزنی فقرندن شکایت ایدوب دیمشدر که انی انکه تا بر همسایکان نجل نشود
همی زند دمی سنك پاره برجالخ حُراق هانك منیلا خف تحریف ایدوب قاو دیرلر فارسیده
سوخته دخی بو معنایه در صاحب مجمع حف لفظنی بز پاره سندن یا پدقلری قاوه تخصیص
ایدوب دیرلر دخی حراق معناسنه شمس فخری کوید ـ شعر ـ اکر یاد من شود چه عجب
میل آتش بود همیشه بسوك سعدی کفت ـ شعر ـ فتاد آتش صبح در سوخت ـ بیکدم جهانی
شد افروخته به دخی حراق معناسنه در ـ آتش تیغ ترا جان و تن اعدا برم جِمال دکوی
ریك طنجره وچومکه یا بشمق ایچون اتدکلری بز پاره سی که بجا ودره وطو تجاق تعبیر اولنور
اِسطام کبچه آتش اوده کوده کی دیدکلری دمور کوریك مِغرَفه کفکیر کبجه که انکله آش
کبی آلورلر کفجلین وکفکیر دخی دیرلر جمعه مغارف مِقلَدَح مِذنَب دخی بو معنایه در
مِطفحه کف کیر وفی القاموس مغرفه تاخذ بها طفاحة القدر ای زبدها مِلعقه کفجه
دارو وادویه قاشیغی و بر شئ یالامق ایچون استعمال اتدکلری آلته مِلعقه دیرلر لعقدن
ماخوذدر یالامق معناسنه لکن حکیم مطلقا قاشغه استعمال شایع اولدی طعام اکل
اتدکلری قاشق بدعت اولمغله کویا آنك ایچون لفظ مخصوص وضع اولنمدی جمعه
مَلاعِق مِسواط کفچه عصیده مَخوَض کفچه شراب مِجدَح آنجه بدان سویق بیامیزند
وفی القاموس والمخوض کمنبر للشراب کالمجدح للسویق المفشال کوشت آهنج
مضبوحه آن سنك که سرخ بود وفی القاموس المضبوحة حجارة القداحة مروه آن سنك که
سپید بود زَنَد شحاخ زند صلود زندکاب آنکه آتش برون نیابد اذوی عُطبه
پنبه سوخته وفی القاموس العطبة خرقة تؤخذ بها النار شیاط کندا و تِنخه
کبریت فیروز آبادی کبریت وضع ایله آتش یاقه جق کبریت در دیدی راوُوق
بالون برشئ سوزوب صاف ایدجك آلت که سوزك تعبیر اولنور و شراب سوزه جك کیم
استعمالی شایعدر مِصفاة ومِبزَل مثله جمعه مبازل عضاره کاسه سفالین
بالجمله یا پدقلری چناق جمعه عضایر قصعه مثله جمعه قِصاع قصعه قعیره
کاسه دود فرو قصَعة ده دوُ مز کاسه بر چنانکه بسیر می شود وفی القاموس القصعة
المثلثة تصنب من جوانبها سلوة آنچه بلینه از کاسه وضر جربش کاسه وفی
القاموس الوضر محرکة وسخ الدسم واللبن او غسالة السقاء والقصعة صَحفه کاسه
بزرك بیوك کاسه جمعه صحاف سُکُرجه سکرم بر نوع چناقدر که آسکرم دیرلر
قینه ونُقوره مثله جَفنه کاسه بزرك چوبیدر اغاجدن یا پلمش بیوك چناق جمعه
جفان کسائی دیدی که چناقلرك زیاده بیوکی جفنه آندن صکره قصعه که ایچنده
اولان طعام اون آدمه کفایت ایده آندن صکره صحفه که بش آدمی طویورر آندن صکره
میکله که ایکی آدمی طویورر آندن صکره صحیفه که بر آدمی طویورر فقط غُلبه کاف
دوشه صفیر سودی صاغه جق قاب چرملك وکوکلك کبی ومطلقا سود صاغه جق





قابه دخی دیرلر بعض نسخه ده چومین لفظی زیاده قیلندی که اول قاب دریدن اوله
مِحلَب مثله جمعه محالب وَطب مشك شیر سود طولومی جمعه وِطاب وفی
المثل علیك وَطبك فادّه واذ واد اکل دوایه ودوایه سود وشوربا اوزرنده اولان
یوفقه قایمقدر آخریك مالنه طایانمه دیه جك یرده ضرب اولنور نِحی مشك روغن
وغیره مطلقا طولوم یاغ طولومی اولسون غیری شئ طولومی اولسون معلوم اوله که
اشغل من ذات النحیین مثلنك موردی بغایة مشهور اولمغله آکا تعرض بو محلده
مناسب کورولمدی لکن معلوم اوله که مزبوره خاتون هذلیه وفا عل معهودك
اسمی خوات بن جبیر الانصاری ایدی چون خوات حیله معهوده ایله فعلندن
فارغ اولدی خاتون لایمنالك یا خوات دیدکده خوات بلند آواز ایله بو ابیاتی
انشا داتدی ـ شعر ـ وام عیال واثقین بکسبها خلجت لها جاد استها خلجات واخرجته
ریان یقطر راسه من الرّامك المخلوط بالمغرات شغلت یدیها اذا ردت خلوطها
بنحیین من سمن ذوی عجرات فکان لها الویلات من ترك نحیها وویل لها من شدة
الطعنات فشدت علی النحیین کفی شحیحة علی سمنها والفتك من مغلوتی وفی المثل
انکح واغلم من خوات واشغل واشح من ذات النحیین فخّاره تغاره کوپ جیك که
ایچنه ریچال که نشنه قورلر تغار دیدکلری چامور دن یا پدقلری ظرفه دخی دیرلر
جمعه فخّار بُستوقه خُنبره خمبره دن محرف در کوب قوزوسی معناسنه
هذا کوپ جکه اطلاق ایدرلر وعوامك قومبره دیدکلری دخی دیرلر وخمچه دخی
بو معنایه در جمعه بساتیق بَرنیه خبزه بزرك بیوك کوپه جك بعضیلر
دیدی که مطلقا بالجقدن یا پدقلری قاب قجاق بعضیلر شیشه دن وبعضیلر
دمور دن یا پدقلری خنبره در دیدی جمعه برانی ساطور کارد قصّاب که معروفدر
مِعلاق کوشت آویز آت آصدقلری چنکل جمعه معالیق مائده خوان آراسته
دونلمش یعنی اوزرنده طعام اولان سفره جمعه موائد ابو عبیده دیدی که مائده
مائده دیدکلری اطرافنده اولان کمسنه لره طعام احسان اتدیکی ایچوندر
مادنی فلون دیرلر بکا احسان اتدی معناسنه بعضیلر مائده میددن ماخوذدر
میل معناسنه دیدیلر زیرا اوزرنده اولان طعام ایله میل وحرکت ایدر سماط
برقاج مائده یی بری برینه متصل دوشیوب خلق قارشو قارشو اوتوروب
طعام یدکلری سفرلردر ومرزوقی مقامات صورتیه شرحنده دیدی که سماط
خوان کبیر معناسنه در وخوانه سماط تسمیه اولندوغی اوزرنده سماط اولدیغی
ایچوندر که سماط سمیط لفظنك جمعیدر دریسی ایله بریان اولنمش قوزی
معناسنه خِوان خوان نا آراسته اوزرنده طعام اولمیان سفره جمعه خون
سُفره معروفدر آصلنده مسافر ایچون احضار اولنان طعامه دیرلر ایدی
صکره اکل طعام ایچون احضار اتدکلری بز ودری یه اطلاق اتدیلر جمعه سُفَر
سَبَد سبدنان اتمك سپدی قاموسده دیدی که مِکیَل یعنی بیولك زنبیل کبی در

وعزفده سايف وذال اكرچه جمع اولور لكن سبد لفظندن تعريب اتدكم يا بى تعريب وداله
تنقيط اتديلر جمعه سبذ منديل الغمر دستارخوان طعام اكل اولندقده استعمال اتدكلرى
بيسكير غمر غينك كسر وفتحيله آث وبالق قوقوسنه ديرلر جمعه مناديل مشوش
مثله مدقاق سيركوبه صارمساق دوكه جك هاوون جمعه مداق مملحه نمكدان
طوز قويا جق قاب جمعه مالح نوفله مثله دقه نمك كوفته دوكولمش طوز ومطلقا
سحق اولمش شيده دخى استعمال اولنور طبق معروفدر جمعه اطباق مهدى طبق
هديه ايچنه هديه قويوب اهدا اتدكلرى طبق فاثور طبق سيمين كوموشدن طبق بعضيلر
كوموشدن وآلتوندن اولان طبقه ديرلر ديدى قدح معروفدر جمعه اقداح قعب
قدح خرد كوچك قدح كه يك مردى يعنى بر آدمى سيراب ايدجك قدركاسه صراحى
انجاج چناق در ديدى قال اذا صب ما فى القعب فاعلم بانه دم الشيخ فاشرب من
دم الشيخ اودع مراد يه ايچوره اخذ اولنان دوه نك سودى در جمعه قعاب مشربة
خنور آب خوردنى ايچه جك صو قودقلرى قاب جمعه مشارب صاخر سغراق
سينك فتحى وغين معجمه نك سكونيله لوله لى برداق وكاسه يه دخى ديرلر بعض نسخه ده
شاغر ايله تفسير اولندى كه طوبراقدن يا بدقلرى برنوع كاسه در كه اسكره كبى اولور
جمعه صواخر كوز كوزه برداق جمعه كيزان قاقوزه قازوزه كوز آوه وفى
القاموس مشربة او قدح او الصغير من القوارير والطاس وكذا القاقزة برداده كوزه آوز
صو صوغوسين ايچون برداق آصدقلرى چنكل بلبله كوزه يا نايزه لوله لى برداق كه
اغزيكلى قيبا اولنور وشراب ايچدكلرى ظرفده استعمالى شايعدر جمعه بلابل
مسلخ كشف كرقى باشد بهت برطرفى يقى قا بلوبغا صورتنده بر بارداقدر كه
بوغازى اينجه اولور بوغازى اينجه بارداق معناسنه در قاموسده كوز للسفر دوجب
واحد جره سبو دستى كه طوبراقدن يا پارلر جمعه جرار قله سبوى بزرك بيوك
دستى جب خنب كوب كه فارسيده خم دخى ديرلر جمعه جباب خابيه مثله
جمعه خوابى ابن الانبارى ديدى كه خابيه كلام عربده اول ظرف در كه ايچنده اشيايى
حفظ ايدرلر ابو عبيده ديدى كه خبات الشى دن مأخوذدر خابيه ايكن همزه يى
ترك اتديلر نبى آصلنده نبئ اولديغى كبى ويقال خبات وخبيث كما يقال ابطات
وابطيت وقرات وقريت حنتمه سبوى سبز يشل صيرلو كوپه جك جمعه حنتم
وحناتم دن خمى شراب كوپى جمعه دنان خزف سفال صاقسى خزاف سفال
وورش صاقسى صاتيجى زجاجه زاده حركات ثلثه جائزدر آبكينه سيرچه جمعه
زجاج وزجاج آبكينه كه سرچه يا بيجى تفشيره آبكير اول قارووه كه اطبا خسته نك
مزاجنه استدلال ايچون بولينى قورلر آبكينه دليل وآبكينه بيمار دخى ديرلر
قاروره شيشه سرچه دن يا بدقلرى شيشه جمعه قوارير حوجله شيشه خرد
سرفراخ فيروزآبادى حوجله وحوجله مطلقا قاروره يا اسفلى عظيم اولان
قاروره در ديدى عفاص غنجوره صماد غلوف شيشه وصماد سداد القاروره

معناسنه



معناسنه دخى كلور صمام آنچه سر شيشه بدان استوار كنند عفاص دخى صمام معناسنه در
قمقم آفتابه باقير ابريق جمعه قماقم محنا آفتابه اتش صوقيزدير جق كوكوم طست
طشت لكن جمعه طساس وطشت وابريقه ترجمان ديرلر فيرا لكن وابريق اخذ
اولندقلرنده برى برينه طوقنوب صوت حاصل اولوركه اول صوت اطعمه نك تمام
اولديغنه دلالت ايدر ابو بكر صفار حكايت اتدى كه كوفه ده بر مجنون طعامه حاضر
اولمشدى اكل اتمكه مشغول ايكن غلام لكن وابريقى تصوت اتدردى مجنون ديدى كه
من هذا الذى يرجف بنا قبل انقضاء عملنا طساس طشت فروش لكن صاتيجى ط
ديسق طشت خوان اوزرنده طعام اكل اولنان تبسى وسنى مشعل معروفدر
جمعه مشاعل مشعظ داروودان مطلقا دارو قودقلرى ظرف لكن بوروك اوق
قويه جق ظرفده استعمالى شايعدر لكن تغار دغار ديدكلرى قاب لقن
مثله جمعه القان مركن نيم لكن كوچك تغار مراحم اثواب غسل ايده جك تغاردر
ديدى كاف عجمى ايله لكن معناسنه اولمق ملاحظه اولنور جمعه مراكن مخضب
تابه دنك بويه قودقلرى ظرف وشمه دان ايله دخى تفسير اولندى جمعه مخاضب
محرضه اشناندان چوغان قودقلرى قاب جمعه محارض غسول هرچه بدان
دست شو نيد هر نسنه كه انكله ال يوررلر صابون كبى ابريق كوزه باكوشه قولبلى
ابريق آب دستان ايله دخى تفسير اولندى يعنى آب دست ابريقى جمعه اباريق
مطرزى ايضاح ده ديدى كه ابريق لفظنك جمعى ابارقه در كه آصلنده اباريق ايدى
ياحذف اولنوب آخرينه تا عوض ويرلدى زنادقه وفرازنه كبى كاهى ضرورة شعر
ايچون يايى حذف ايدرلر وعوض ويرميوب ابارق ديرلر كوب كوزه بى كوشه قولبسز
برداق جمعه اكواب اجانه همزه نك كسر وفتحى لغت در بنكاندن صو ايچه جك طاس
جمعه اجاجين سطل طاس حمام حمام طاسى بعض نسخه ده طاسه ايله تفسير
اولندى كتب معتبره ده قوليلو طاس اولمق اوزره مصرحدر جمعه سطول مناره
چراغ پايه اوزرينه چراغ وضع اتدكلرى نسنه جمعه منار ومناور سيرجه دخى
بو معنايه در سناج سياهى ودود چراغ بر ديوار قراطه سوختكى چراغ كه
بيايد افكند ماثله مثله مسرجه چراغدان چراغ يا قدقلرى ظرف جمعه
مسارج مشكات چراغخانه ايچنه چراغ وضع اتمكيچون ديوارده اولان دلوك
جمعه مشاكى مصباح چراغ افروخته يانمش چراغ جمعه مصابيح سراج
مثله جمعه سرج فتيله پليته كه تحريف ايدوب فتيل ديرلر جمعه فتايل ذباله
پليته افروخته يانمش فتيل جمعه ذبال شعيله مثله جمعه شعايل جعبوب
سر پليته فتيل اوجى جمعه جعابيب دبه كوزه روغن از پوست دريدن
يا پدقلرى ياغ قويه جق قاب مطهره يه دخى ديرلر جمعه دباب مشمعه شمعدان
جمعه مشامع شمع معروفدر كه بال مومى ديرلر مجمر عود سوز عود ياقه جق
آلت كه بخوردان ديرلر جمعه مجامر فصل صندوق معروفدر جمعه صناديق

لا تجعل صندوق السر الا صدر الصندوق ولو كذا
فى التوابع ومقلت لا تجعل جواهر سرك
الا فى صندوق صدرك منه

تخت تخت جامه اوزرینه اثواب وضع ایتمکیچون یا یدقلری کیره‌وت صوان صادلک کسر وضمیله
جامه‌دان ملبوسات حفظی ایچون یا یدقلری ظرف تخت معناسنه دخی کلور لکن صوان‌دن
ماخوذ اولمغله مطلقا حفظ ایده جك ظرف‌ده استعمالی اولنسه مستبعد دکلدر جمعه اصونه
مشجب سه‌پایه تحریف ایدوب سیبا دیرلر اول اوچ ایاقلو اغاجدر که اوزرینه اثواب
آصارلر خصوصا سفرلرده جمعه مشاجب مهد کهواره بشك جمعه مهود واولی بزکه
باغلوراده وبستانلرده دوروت طرفنده باغلوب ایچنه معصوم وضع ایدرلرکه بزم اصطلاحمزده
جرجوق صالنجاقی تعبیر اولنور آکاعربی‌ده دوداة دیرلرکه فارسیده بازیخ دیرلر قماط
سینه بند کودکان در کهواره بشکده معصوملرك کوکسینی باغلودقلری نسنه که باغه‌داقی
تعبیر اولینور سعود دکوری که بچه بدان بیچند اول بز پاره سی که معصومی آنکله صارارلر که
قونداقی تعبیر اولنور وبشکك سائر متمماتنه دخی دیرلر بعض نسخه‌ده کوری کهواره واقع
اولدیغی معنای اخیره مناسب در جمعه تعاوز هودج کراوه محفه که خاتونلر سفره
کندکده ایچنده اوتورورلر کجاوه وعماری دخی دیرلر حدج مثله جمعه حدوج واحداج
محفه معروفدر تحریف ایدوب محفه دیرلر کله بشه‌خانه سیوری سنك کیرمسون
ایچون پرده یا یدقلری پرده موجك دان دخی دیرلر که جبنلك تعبیر اولینور جمعه
کلل خیمه چادر معروفدر جمعه خیم وخیام میدانی خیمه اغاج بدا غندن
یا یدقلری سایه بان معناسنه در دیدی وحریش اغاجدن یا یدقلریدر قشع سایه‌بان
ازپوست مفردی قشعه در قشاعه دخی بو معنایه در خیام خیمه دوی چادر
دیکیجی عمود ستون دیرك جمعه عمد طناب رسن خیمه چادر ایپی که
تحریف ایدوب تنف دیرلر جمعه طنب واطناب وتد تانك فتح وکسری لغتدر
میخ خیمه چادر قازیغی جمعه اوتاد میتده میخ کوب چادر قازغنك طوقماغی
خباء خیمه پشمین یوکدن یا یدقلری چادرکه کوچك اولیلر قوردولر فارسیده آله چرخ
دیرلر جمعه اخبیه طراف خیمه ادیم سختیاندن یا یدقلری چادر شقه پاره
ازخیمه چادرده بر پاره مثلو چادر اتکی کبی بعض نسخه‌ده دامن خیمه ایله تفسیر
اولندی ودخی سایه بان شقه اطلوق اولنور جمعه شقاق کتر پاره که در دامن
خیمه زنند وفی القاموس الکترة بالکسر مایوصل باسفل الخباء اذا ارتفع من الارض
کالکترة بالضم عرقه ونجیره نوادی که بر کناره شقه دوزند مسطح سطاع چوب
میان خیمه وفی الصحاح السطاع عمود البیت والمسطح عمود الخباء بوان بوان
چوب پیشین خیمه خالفه چوب پسین او یقال اخلف بیته جعل له عمودا فی مؤخره
سرادق سرا پرده اوه چکدکلری پرده وصحن داره چکدکلری سایبان وقبو پرده سنه
استعمالی شایعدر جمعه سرادقات معلوم اوله که سید شریف قدس سره حاشیه
شرح مطالعده دیدی که سرادق سرا پرده‌دن معربدر جوهری السرادق الذی
مد فوق صحن الدار فیروزابادی الذی تمد فوق صحن البیت دیدی بعض محققین
سراطاقدن معربدر دیدی که آصلنده طاق سرادر فسطاط خیمه بزرك بیوك

چادر



چادر خرقاهه خرگاه تمیلدن یا یدقلری قاره اوو پادشاه اوتاغنه دخی دیرلر سریر تخت
جمعه سرر اریکه آراسته مزین سریر جمعه ارایك کرسی معروفدر جمعه کراسی
کتب بعض الافاضل مع کرسی اهداه الی سبیل له نظم اهدیت شیئا یقل لولاه احدوثة
الفال والتبرك کرسی تفاءلت فیه لما رایت مقلوبه یسرك مقصوره پرده فرو
کذاشته اتکی صالیویلمش پرده بعض نسخه‌ده پرده زنان ایله تفسیر اولندی والله اعلم
فصل وعا بادهان اشیا قویوب حفظ ایده جك قاب جمعه اوعیه ظرف مثله
جمعه ظروف آنا خنورادده استعمال اولنان قاب قاجاق جمعه آنیه واوانی
غراره قداره خرولد بعض چوالکلون بویوك چوال تحریف ایدوب خاره دیرلر ولیجه
وطینه دخی بو معنایه در ولیجه جل معناسنه دخی کلور فیروزابادی وطینه قدید وکعك
وضع اتدکلری غراره در دیدی کرزه چوال خرد کوچك چوال طغار چغه وتوبره یه
دخی اطلوق اولنور جوالق جوال که معروفدر معلوم اوله که جیم وقاف لغت
عربیه‌ده بر کلمه‌ده جمع اولمزلر مکرکه معرب اوله جمعه جوالق وجوالیق بعضیلر
جوالقات دخی کلور دیدیلر لکن سیبویه انکار ایتدی لبیه چوال خرد وتوبره جنبیه
جوال بندك وجمعه آخرتره قبیقه چوال خاك‌کش جمعه فنایق شربجه چوال
خربزه جرجه غنج خرج کبی اوله چوال خرج خرجین هکبه جمعی خرج کلور
شلوق اول توبره‌در که سائللر ایچنه اتمك قیریقی قورلر کذا فی القاموس شرشی
جامه مرقع معناسنه عربی دکلدر دیدی عدل تنك بار یوکك بر طرفی تحریف ایدوب
دنك دیرلر آصلنده مثل معناسنه در جمعه اعدال مکتل زنبیل جوهری دیدی که
مکتل زنبیل کبی بر ظرفدر که اون بش صاع مقداری شی صیغه محفد عرق
زنبیل زنبیل دخی بو معنایه در فیروزابادی دیدی که محفد ومحفده دابه‌یه
علف ویره جك بر شیدر جنججه وحفص زنبیل چرمین مشاة زنبیل کاریز
که فیروزابادی دیدی که شاة زنبیل در مشاة کبی وشاة قویودن
طپراق چیقارمق معناسنه در که اول طپراغه شای دیرلر ذبیل مثله لفظ
زبیل زانك کسریله قراءت اولونسه بای مشدد یاخود زنبیل دیمك کرك زیرا
لسان عربده فعلیل وزنی یوقدر جمعه ذبل قفه کاله دان زنان خاتونلر
متاعلرین حفظ ایتدکلری ظرف صاحی ایچی بوش قوری قباق که خاتونلر ایچنه
ایکلرین قورلر دیدی ومطلقا سبدده استعمال شایعدر جمعه قفف یعقوب
دیدی که قفه اول قوریمش اغاجدر که چوبیوب کوکی قالمش اوله وفلون
کسنه غایت پیر اولدی دیه جك یرده قد کبر کانه قفه دیرلر قنسوه مصنف
اساس‌ده دیدی که قنسوه خرما پراغندن اوریلمش وحجره حجره تقسیم اولنمش
برطبله در که خاتونلر طیبلرین وضع ایتدکلری شیشه لرین آنك حجره لرینه وضع
ایدرلر جمعی قنسا در دکوه ودکاکبی یقال اذا فتحت قنسوتها نفحت نشوتها
قرطاله آنچه میوه دروی چینند میوه دوشیره جك قاب مخرف مرزوق

دیدی که میوه وضع اتدکلری زنبیل معناسنه در نیراخُرفه خانك ضمیله ثمره در لهذا بستانه
مخرف دیرلمیمك فتحیله دوخَلّه تنك خرمای تر یاش خرما دنکه بعض نسخه ده کوارده
ایله تفسیر اولندی که مطلقا میوه قود قلری سبد در. کَرِبانه. ترنیانه حیث غربال
وجیبوقدن اوردکلری طبله کبی نسنه کلوتیر تعبیر اولنور کذا فی الجامع کاشانی دیدی که
زبان مرجان ون تنده سوکود جیبوقندن اوردکلری طبق کبی نسنه در ترنیانه دخی
بو معنایه در کذلك ترنیانه کرینانه وزننده سبد عریض معناسنه در. قُفّه. ساوین بینیه
جُلّه. تنك خرمای خشك قوری خرما دنکی قوصره تنك سکر شکر دنکه معلوم اوله که
بو مقامده ذکر اولنان تنك لفظلرندن مراد سبد و زنبیل مثللو شیلردر تنك تعبیر
اولندیغی عادتا ایکی سبد وایکی زنبیل بر یوك اولدیغندن بنا در والا فی الحقیقه بر دنك
اولمق لازم دکلدر. شاه تنك شکر که شکر قود قلری شکر کاوهنه دیرلر جراب
انبان طغارجق جمعه اَجْرِبَه وجُرُبٌ سَلَف انبان بزرك بویوك طغارجق جمعه
سُلُوف مزود توشه دان زاد و ذخیره وضع اولنه جق ظرف جمعه مزاود مِکنسه
جاروب سپورکه جمعه مکانس مِکنسه آلت کنس که سپورمك معناسنه در جاروب
آصلنده روبنده جاروب سپورجی معناسنه ایدی صکره وصف ترکیبی ایدوب آلت معنی‌سنه
اطلاق ایدیلر مِحْوَقه ومِقَمَّه ومِحَمَّه مثله فاس تبر بالته جمعه فؤوس وفی المثل
ضع الفاس فی الراس مرزوق دیدی که خلقی بره منتظر اتدیك نه ایشلیه جك ایسك
ایشله دیه جك یرده ضرب اولنور واکثر استعمالی شرده در شریشی دیدی برامره عزیمتی
توکید مقامنده ضرب اولنور یعنی ایشك نه ایسه قطع وفصل ایله وخلقی تشویشدن
تخلیص ایله خَصِین تبر خرد مِقراع مِقلاع. آنکه بدو سنك شکنند کَرزین کرزیم کرزیم
آنکه بدان درخت افکنند وفی القاموس الکرزن وقد یکسر والکرزین فاس کبیر
والکرزم کجعفر الفاس کالکرزیم والکرزیم بالکسر الفاس خرت سوراخ تبر
بالته نك صاپ صوقاجق دلوکی ایکنو قولاق دلوکنه دخی دیرلر جمعه اخرات
وخروت یَدُ الفاس دسته تبر بالته صاپی تَبَرزین تیشه کسترد یدکلری کوجك
بالته جمعه بُسُور حدّاء تبر دوسر ایکی یوزلو بالته جمعه حَدَاء مِعول
کلنك باریك سوری کلنك جمعه معاول مِسَلّه جوال دوز که معروف در
جمعه مسال مِقَص ناخن چین طرناق مقصی لکن مطلقا کسه جك آلتنده استعمالی
شایعدر مقراض کبی جمعه مقاص معلوم اوله که مِقص ومقراض وجلم معنا
جهتندن متقاربدر که قطع ایده جك ایکی دموردن مرکب آلتدن عبارتدر
لهذا الفاظ مذکوره اکثریا تثنیه صیغه سیله ذکر اولنوب مثلا جلمان دیرلر
ابو محمد حریری درة الغواص ده دیدی که قرضته بالمقراض وقصصته بالمقص
دیدکلری وهمدر صواب اولان مقراضان ومقصان وجلمان دیمکدر زیرا ایکی دموردن
مرکب لردر انتهی لکن حریری مقامه قهقریه آنغل من قلم واقحل من جلم دیوب
مفرد ذکر اندیکی دره ده واقع اولان کلامه منافی در وبعض شراح مقامه دیدیلر

تثنیه

تثنیه ومفرد استعمالی جائزدر لکن مفرد استعمالی نادر در وضعیف وپابس
اولان نسنه‌یی قیمه وجمله تشبیه ایدوب عبارة مذکوره‌یی ضرب مثل ایدرلر
مِقبَض مثله جمعه مَقابض مِنقاش موی چینه قیل یوله جق آلت که جنبش
تعبیر اولنور خارچین ایله دخی تفسیر اولندی که اعضادن بر عضوه تیکن باتدقده
اول تیکنی چیقاره جق آلتدر مِساقِش ومِنماص مثله نَمَص دن مأخوذدر قیل
قوپارمق معناسنه وخاتونلرك یوزندن والکندن قیل یولوب تزیین ایدن خاتونه
نامصه دیرلر. خُطّاف چاه یوز اوجی اکری دمور که قویودن قوغا چیقاررلر. قیروز
ابادی دیدی که قوف چرخینك ایکی جانبنده اکری دمورلردر که چرخك محوری
آنلره بکرر وهر اوجی اکری دموره دخی دیرلر دیدی غُوَیدِقه وعُقّافه چهارشاخه
فیروزابادی دیدی که عودقه وعودق بر قاج چنکلو دموردر که انکله قویودن
قوغا چیقاررلر. عَدَّق وقه دخی بو معنایه در وعُقَّنفا ده وعقافه اوجی اکری
اغاجه در چوکان کبی انکله بر نسنه‌یی چکوب الورلر مِکحَله میمك ضمی وکافك سکونی
وحانك ضمی ولامك فتحیله سرمه دان معروفدر جمعه مکاحل میل معروفدر که
سرمه چکدکلری میل که فارسیده سرمه کش دیرلر مِروَد مثله رود دن مأخوذدر
کلوب کتمه معناسنه یقال راد الشی ای جاء وذهب وجه تسمیه ظاهردر جمعه
مراود مُلمول مثله مِکحَل ومکحال دخی بو معنایه در مِحراف میل جراحت یاره نك
غوریغی بلمك ایچون صوقد قلری میل مِسبار بلیته جراحت یاره‌یه صوقدقلری
فتیل خِلال دندان پاك کن دیش تمیزلیه جك آلت که معروفدر مرات آیینه
جمعه مرائی سَنجَنجَل آیینه چینی چینی آیینه که بولاددن یاپارلر رومیدن
معربدر صَیقَل آیینه زدای آیینه ده اولان پاسی ازاله ایدن نسنه جمعه
صیاقل مُشط شانه طراق جمعه امشاط مشاط شانه تراش طاراقجی مِروَحه
بادیزن یلپازه جمعه مراوح بادبیزن آصلنده بیل اله یجی دیمکدر مروحه‌یه
مناسبتی ظاهردر ولفظ مروحه ریحدن یا روحدن مأخوذدر رَبعه آیینه‌مان
آیینه نك ظرفی عتیده مثله وبو ایکی لفظ عطر قویه جق ظرفه دخی اطلاق اولنور
جمعی جرك آیینه آیینه نك کوف وپاسی دُرج صندوقچه کوچك صندوقکه
ایچینه جواهر قورلر سَفَط کا له دان جامه دان تعبیر اولنور سله دخی دیرلر
جمعه اسفاط جُونه بوی دان عطر قویه جق حقه عطار لطبله سنه دخی
دیرلر جمعه جُوَن حُقّه معروفدر جمعه حُقَق وحقاق حقه کی
حُقّه یاپیجی خَرّاط مثله عاج استخوان پیل فیل کمیکی ساج مطلقا آبنوس
ساسَم آبناس سیاه قره آبنوس مُلمّع آبنوس بیسه آلاجه آبنوس باب الله
بارخدا اجل شانه دَبّ پروردکار تربیت صاحبی یعنی موجوداتی کتم عدمدن
صحرای وجوده کتوروب مستعد اولدقلری غایتنه بالغ ایدیجی سلوم بی عیب
عیب دن منزه بَرِیّه آفرینیار دمش جمعه برایا خلیقه مثله جمعه خلایق

خَلق مثله جمعه اخلاق ورى وَبَشَر وانام وجبلّه مثله عالم جُنّان برورد كار حضرت
اللهدن غيرى علامت دن ماخوذ در نشان ودليل معناسنه جونك ما سوى الله ايله
حضرت واجب الوجودك ذات وصفاتنه استدلال اولنور بو اسم ايله تسميه اولندى
جمعه عالمون وعوالم ملك فرشته جمعه ملائكة جبرئيل فرشته وحى
مَلكى يعنى طرف بارى دن انبيايه وَحى كتورن ملك جبرئيل لفظ عبرانى در عبد الله
معناسنه زيرا جبر عبد وايل الله معناسنه در ديديلر وآندن ناموس ايله تعبير
ايدرلر وشريعت آنك واسطه سيله نازل اولمغله شريعته دخى ناموس اطلاق اندلر
كذا فى حشية فخر الدين على شرح العقايد بعضيلر جناح جبرائيل ديوب بركة وشفادن
كنايه ايدرلر قال الشاعر فى وصف رقعة وردت اليه للعيادة ~ ارقعة فى عيادتى
وردت ام رقية قد شفت * بتعجيل امعوزة عن نبيتنا صدرت ام مسحة من جناح
جبريل جبريل وجبرين وروح القدس وروح الامين والناموس الاكبر مثله
ميكائيل فرشته روزى رزق ملكى كه حضرت فياض رزاق آنى روى زمين ده اولان
حيوانانك رزقنك اسبابنى تحصيله موكل قلمش والا فى الحقيقه روزى رسان
حضرت الله در ميكئيل وميكئل وميكال مثله اسرافيل فرشته صور صور ملكى
يعنى اماته احيا واحيا موتى ايجون صور اوفوره جك ملك عزرائيل فرشته مرك
اولوم ملكى يعنى قبض ارواحه توكيل اولنان ملك كنيه سى ابو يحيى اولديغى ضدى
ايله تكنيه قبيلندن در نته كيم لديغه سليم وتهلكه يه مفازه ومسحوره مطبوب تسميه
ايدرلر تفألا ملاحظه سيله مخفى اولميه كه لديغه سليم اطلاق اولندوغى تفئل
ملاحظه سيله اولديغى عامه كتب ادب ده مسطوردر نته كيم قسم افعال ده عَلِمَ
بابنده سلم ماده سنده تفصيل اولنده لكن قاموسده السلم لدغ الحية ديدكدن
صكره والسلام من اسماء الله والسلام مة البراءة من العيوب واللديغ كالسليم والمسلوم
ديديكى خصوص مزبوره مخالف ملاحظه اولنور والله اعلم ملك الموت مثله
رضوان خازن بهشت جنت خزينه دارى مالك خازن دوزخ جهنم
خزينه دارى زبنية فرشته عذاب عذابه موكل اولان ملك جمعه زبانيه نبى
بيغمبر الله تعالى طرفندن مكلفينه خبر وير يجى جمعه انبيا ونبيون نبوة بيغمبرى
بيغمبرلك آدم بدر آدميان انسان باباسى كه معروف در آدم لفظنده اختلاف
اتديلر ابن عباس آدم اديم ارض دن ماخوذ در ديدى ابن الانبارى ديدى كه پس
آصلنده آدم اولور كه همزه الف تبديل اولندى قطرب آدم اُدمه دن ماخوذ در
ديدى كه تركيب قاده يا غيذا اولمق تعبيرا اولنور وابن الانبارى ديدى كه آدم آدمت بين
الشيئين دن ماخوذ اولمق دخى جائزدر ايكى نسنه يى بربرينه خلط معناسنه وحضرت
آدم عليه السلام ماء وطين مخلوق اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى جوهرى اخفشدن
روايت اتدى كه آدم آصلنده ايكى همزه ايله ايدى همزه ثانيه يى تليين اتديلر واكر تحريك
مراد اولنورايسه واوه تبديل اتمك كركدر لهذا جمعنده اوادم ديرلر ادمى مردم آدم



حبشى ابا البيضا ديدكلرى كبى
قال ابو بكر الخوارزمى فى المرثية اعزه
من نفخة الريح خيفة عليه ورجل
الموت يطلبه عجلا واذ عوال بالعمر
فى كل مشهد ويعطيك منى فى الكمى
ابو يحيى

كنيه سى ابو يحيى در يا مصدرية
بيغمبر بيغامبر دن مخفف وكلمه وصف
تركيبيه در بر نوع بيغام معناسنه
واولكمسنه غايت فصيح الكلمه در
وهركسك مصلحتنه قادر
وحتى آدم ديرلر ومقام مدحده دعى
استعمال ايدوب كاه كذا اولان
كمسنه يه اطلاق ايدرلر



اوغلى جمعه ادميون حوا مادر آدميان انسان اناسى انسان مردم كه آدم تعبير اولنور
انسان بشر معناسنه رجل ومرأه يه اطلاق اولنور ومؤنثنده انسانه ديدكلرى عوام
كلاميدر ابن عباس ديدى كه انسان تسميه اولندوغى حضرت الله ايله اولان عهدى
فراموش اتدكلرى ايجون فرادى كه لفظ انسان ده ايكى وجه واردر اوّل بودر كه نسى
نسى دن افعلان وزننده انسيان در لهذا تصغيرنده اُنَيسيان ديرلر جوهرى ديدى استعمالى
كثير اولمغله يايى حذف ايدوب تصغيرنده اعاده اتديلر وجه ثانى بودر كه انسان انس دن
ماخوذ فعلان در جوهرى ديدى كه بو تقديرده تصغيرنده يا زياده اولندى رُجَيل لفظنك
جمعنده رُوَيجل ديوب واو زياده اتدكلرى كبى ابن الانبارى روايت اتدى كه بعضيلر
انسان آصلنده ايسان ايدى يايى نونه تبديل اتديلر انطيت واعطيت كبى عينى نونه
تبديل اتديلر حتى حسن دن انا انطيناك الكوثر قرائتى مروى در ناس مثله
جمعه اناس انسى يك مردم جمعه اناسى مرء مرد مرد كشى فرو زا بادى مرءٍ كه
ميمى حركات ثلثه لغت در انسان ورجل معناسنه لفظندن جمع يوقدر بعضيلر
مرؤن در ديدى امرأ مثله مروءة لفظنك تفسيرنده اختلاف اتديلر جوهرى ديدى كه
مروءة انسانيت دن عبارت در ابن فارس رجوليت ايله تفسير اتدى بعضيلر
ديديلر كه صاحب مروءة اول كمسنه در كه نفسنى مستحسن اولميه امور دن حفظ ايدوب
عند الناس معيوب اولمز وبعضيلر ديديلر كه اول كمسنه دركه اقراننك مسلكنه سلوك
ايدر وبعضيلر عقلا وشرعا مذموم اولان نسنه يى ترك ايدن كمسنه در ملاوجماعة
كثيره مياننده بلندآواز ايله چاغرمز واكل اتدكده ادبه رعايت ايدر وسائلى ممكن
مرتبه تطييب ايدر وكذلك قادر اولديغى مرتبه خيرات ايدر وچوق ضحك ايتمز وكمسنه يى
تحقير ايتمز وچوق چوق مزاح وهذل اتمز مرءه زن خاتون كشى امراء مثله
جمعه نسا ونسوة ونسوان فانهن ابتلون الاحيا وبالنساء الانراد نام كتاب ده
ديدى ميان عرب ده مزب مثل اولنان نسا بش در ذرقا يمامه كه بنى نمير دن
بر خاتون دركه بر مرتبه حدة بصرى وار ايدى بياض سود ايچنده بياض قيلى واوچ كوندلك
يولدن آتلوى كوردر ايدى وعسكرى مسافه بعيده دن كوروب قومنى آگاه ايدر ايدى
لهذا آنك قومنه بر دشمن ظفر بوله يدى زيرا دشمن كلمزدن اول خبردار اولوب مهيا
اولورلر ايدى لكن آخر الامر دشمنلرى بر حيله اختراع اتديلر اغاجلر قطع ايدوب عسكرك
قدامنده الرى ايله طوتوب عسكرى برده ايدوب يوريديلر زرقا معهوده قومنه
خبر ويردكه مسافه بعيده دن اغاجلر يوريدوب بو جانبه توجه اتديلر قومى آنى تحميق
اتديلر اغاج يوريمز سنك بصرك مختل اولمش ديوب جنك مهماتنى كورمديلر ناكاه
عسكر بوركلوب قومى غارت وزرقايى قتل وكوزلرك چيقارديلر كه كوزلرى
اثمد ايله اكتحال اتديكندن اثمد ايله آلوده اولمش فى المثل ابصر من زرقا يمامه
بسوس جرب البسوسه باعث اولان خاتون دركه بكر وتغلب قبيله لرينك قرق
ييل متواليا محاربه سنه وكليب بن وائلك قتلنه سبب اولمشدر تفصيلى مجمع الامثال

میدانی ده بیان اولنمشدر • وفی المثل اشأم من البسوس دیو غه بنی عجل ده برخاتوندرکه
بنی العنبرده برکمسنه یی تزوج اتمشدی بغایتده حق ایله معروفه اولدیغی اثنا ترجمه مزده بیانی
اولنمغین بومقامده ذکر اولونمدی • وفی المثل احمق من دغة ظلمه هزیلده برخاتوندرکه
ترق بیل ننا و ترق بیل قوز ادلیك اتدی ننا و قیارتده عاجزه اولدقده بر تیس
و برعنز بیدا ایدوب املك سفارنده متلذذ اولورایدی • وفی المثل ازنی من ظلمة
ام قرفه مالك بن حذیفة بن البدر الفزاری نك زوجه لسی ایدی که خانه سنده اللی
سیف جمع اولمشدی که هرسیف آنك محرملرندن برینك ایدی • وفی المثل امنع من ام
قرفه انتهی • ابن سیرینده نسانك احوالینی سؤال اتدیلر جواب ویردیکه هن مفاتیح
ابواب الفتن ومخازن الحزن ان احسنت المرأة الیك منت علیك وتفشی سرك وتهمل
امرك وتمیل الی غیرك وقیل النساء ریحان باللیل وشوك بالنهار • قال بعض الحکماء
لامصیبة اعظم من الجهل ولا شر اشر من النساء • رَجُل مرد ادکشی جمعه رجال صفدی
دیدی که رجل لفظنك جمعی رجال ورجالات کلور جمال وجمالات کبی اراجل دخی
کلور ومراه یه رَجُلَة دیرلر • من قوجیب فتا تهم لرببا لوحرمة الرجلة کرم کرو و
مردمات • ادمیلر کروهی جمعه اقوام عربی تازی زبان عربی تکلم ایدن کمسنه جمعه
عرب اعرابی بدوی بادیه نشین اولان عربدن برکمسنه جمعه اعراب واعاریب
معلوم اوله که اعرابی لفظه اعراب لفظنه نسبتدرکه اعراب عربدن سکان
بادیه دن عبارتدر پس نسبت جمعه اولور مفرده اولمش اولور زیرا اعراب
قبیله مجراسنه جاری اولمشدر لفظ انمار کبی که برقبیله نك اسمیدر بعضیلر دیدیلرکه
جمعه نسبت اولنمیوب مفرده نسبت اولونسه عربی اولوب معنی مشتبه اولور زیرا
عرب اولادی اسمیله اطلاق اولنور خواه بادیه نشین خواه بادیه نشین خواه قریه نشین
وبعضیلر دخی دیدیلرکه لفظ اعرابی مفرددر جمع دکلدر پس نسبت مفرده اولمش
اولور زیرا اعراب عربك جمعی اولسه محالی مستلزم اولور زیرا اعراب عربدن
طائفه مخصوصه درکه اهل بادیه اولانلردر ومفردی فرض اولنان عرب عجم
مقابلی اولمغله بادیه وشهر وقریه نشین اولان طوائف متعدده یه شاملدر •
پس لازم کلورکه مفرد جمعندن اعم اوله وهو محال عجمی هرکه عرب نبوده باشد
هرکمسنه که عرب اولمش اوله جمعه عجم وعُجْم اعجمی مثله جمعه اعاجم بعض
اهل لغت دیدیلرکه اعجمی عرب عندنده اول کمسنه درکه لساننده عجمه اوله عرب دخی
اولورسه نه اعجمی دیرلر عجمی اول کمسنه درکه اصلی عجم اوله لسانی فصیح اولورسه
دخی عجمی دیرلر رجل اعجم واعجمی دیرلر لساننده عجمه اولورسه ودواب
تکلم اتمکله عجم دیرلر وصلوة ظهر وعصره عجماوان دیدیکلری جهر ایله قراءت
اولونمدقلری ایچوندر • ابو العباس وفرا دیدیلرکه اعجم اول کمسنه درکه لساننده
عجمه اوله واعجمی وعجمی بر معنایه در یعنی عرب اولمین کمسنه ابوبکر الانباری زاهد
دیدی که بزم عندمزده صحیح اولان بودر انتهی ومصنف دخی بوقولی اخذ اتدی • قال

قال الشیخ اکمل الدین رحمه الله
فی شرحه المشارق منه
وفی النوابغ العربان عربان والسودان
سیدان وفی القاموس السید
الاسد او الذئب منه
اعراب قادیمی که اعراب اهل بادیه
وعرب اهل مصردر و اول کمسنه که عجم
ایکین عربی تکلم اتسه اکا رجل
عرباتی دیرلر والله اعلم منه
وعُرُب دخی کلور منه

صاب



صاحب الذهبة الاعجمی منسوب الی نفسه من العجمة کما یقال للاحمر احمری وکقوله منه
الذهر بالانسان دواری ای دوار انتهی • وبخطر ببالی ان هذه النسبة تفید المبالغة •
حبشی معروف در جمعه حبش زنجی زنکی زنکبار ولایتنه منسوب کمسنه جمعه
زنج وزنوج هندی هند وهندوستانه منسوب کمسنه جمعه هنود رومی
معروف درکه روم مملکتنه منسوب کمسنه در جمعه رومی روم بن عیصو اولادندن
اولان قومدر فارسی پارسی پارس مملکتنه منسوب کمسنه جمعه فارس وفرس
دیلمی معروف در جمعه دیلم ترکی معروف در جمعه ترك واتراك • وفی المثل اجود
من الترك والدیلم دیلم شرارت وعداوت ایله مشهور اولمغله فلوت دیلمی من الدیالمة
دیرلر عدو من الاعداء معناسنه وفارسیجه دیلم کنه دوه نك عدوسی اولمغله آنلره دخی
دیلم اطلاق ایدرلر ویقال تراك صحبة الاتراك کردی معروف در جمعه کرد واکراد
شمل کروه مردم آدم جماعتی جماعة مثله جمعه جماعات ملأ • وحوزه وفریق وفرقه
جمعه فرق جیل مثله جمعه اجیال جیل وطائفه وامة مثله جمعه امم فارسیده
بر روشان امت معناسنه در دقیقی کفت شفیع باش برشه برین زلت جو مصطفی
برداود بربروشان را زمره مثله جمعه زمر معشر مثله جمعه معاشر عصبة
مثله جمعه عصب عصابه مثل جمعه عصایب رهط وطبقه وقرن
وجبیل ووفد ووِرد وقرع ولِبدة وحلقه مثله جمعه حلق قبیل وشرذمة
وبیضه وفئة وعزة مثله جمعه غزو ثبه مثله جمعه ثبات وثبون
حزب مثله جمعه احزاب فوج مثله جمعه افواج ثلة مثله جمعه
ثلل نفر وقدة مثله جمعه قدد شیعة مثله جمعه شیع بضع ازسه تاده
اوجدن اونه وار نجه اولان کروه نفر کم ازده اوندن آز اولان کروه وفی التسامی
النفر واللمة والقبیل کروه مردم ازسه تاده نفیر کروهی که برخیزند از برای کاری
دنده لبده کروهی که بیجایی مقام کنند • وفد کروهی که ازجایی ایند جمعه وفود واوفاد
عِدة عدید کروه شمرده قبص عدد بسیار حشد حفل وفکرده یعنی جماعت
وفی الصحاح عندی حشد من الناس ای جماعة وهو فی الاصل مصدر حشد
ویحشدون بالکسر حشدا ای اجتمعوا وجاء فلان حافلا حاشدا ای مستعدا متهیئا
ورجل محشود اذا کان الناس یحفون لخدمته لکونه مطاعا فیهم جماع ایکندی یعنی
قبایل شتی مجتمع اولان جماعة عیر سیاره قیروان کاروان دجاله کاروان
بزرك ابن خلكان وفیاتده دیدی که قیروان قافله معناسنه فارسیدن معربدر
وجیش معناسنه دخی کلور وابن قطاع دیدی که قیروانك فتحی ایله جیش
وضمی ایله قافله معناسنه در • وبو مقامده حیوانات دن بر فرقه یه وضع اولنان
الفاظ دخی ثبت وترجمه اولنمق ملاحظه اولندی جیل کبه کبکبه کروه مردم
کوکبة موکب بهمة کروه سواران رجاله رجل حاصب بیادکان جوقه
کروه غلومان وفی الصحاح الجماعة من الناس • وفی القاموس الجماعة منا دغله

وفضلته فی المقدمة الاولی وفی القاموس
رجل هندی من اهل الهند ولبیب
ماخوذ من الهندکان الکلاف لبیت
من حروف الزیادة منه
ثم قنطعیة مد وقصر یله دیرلر
سنه سیدی منه
ملکود نیز فصلحی اوله بر کروه
استعمال اولنور کمیا شرف وشوکتی
خلقلك قلدی طولدردی منه
سرره جیاکره •
وفی الث الجبل والجیل والجبل
والجبیل کروه بسیار منه
وموجیوان جنسندن امت دیرلر
وفی الحدیث لولا ان الکلاب امة لامرت
بقتلها منه
قرقه وکی استعمال اولنور
عصبة اوندن قرقه منه
جمع فئات کلور منه
جمع ثبات وثبین
قاله ککروه نفی لرزدر منه
جمع قبل کلور
قدم اول جماعتدرکه بیکه لرو بکلجیت اولیر
هر بری بر هوارده اولور منه
وجمع الجمع افاویح افاویح منه
عدفه کروه مردمان ازده تا بیجاه
عنق جمع رداف رداقه حارقه
خرقه خرق فئام دخی جماعت مردمان
معناسندر منه
معلوم اوله که لفظ و تنکرده جماعت ماقبت
لغات فارسیه ده یوقدر بلکه
اندیش وعیت وجابك وهنر بیمی ابد
تفسیرا تدبیر منه

وَرَعِيل كلّه اسب وفي القاموس القطعة من الخيل القليلة او مقدمتها او قدر العشرين او الخمسة والعشرين والجمع رعال صِرْمَه كله شتر قطيع كلّه كوسپند سرب سُرْقَه كله آهو واسفر ودونماه عصابه كلّه مرغان ومردمان واسيان مخبط خيط خيطى كلّه شترمرغ جمعه خيطان رجل كلّه ملخ خشرم كلّه مبخ وفي القاموس جماعة النحل والزنابير واحدته بهاء وامير النحل وذبرب كلّه كاو دشتى عانه كلّه خر دشتى دبجله كروه مردمو ثله كروه نان وساير اشيادن برقطعه ايجون وضع اولنان اسمادر كه ذكر اولنور قطعه پاره ازهرچيزى قطعه شقص پاره زمين كسره پاره كه اشكننه ازچيزى فلقه پاره كه واشكافنده ازچيزى جمعه فلق شقه شق نيمى ازچيزى فدره هبره بضعه پاره كوشت جمعه بضع وبضع على غير القياس مثل بدرة وبدر فلعه پاره پوست قاموس فلع مطلقا پارچق معناسنه وفلعه سنام ايله اولان شق در ديدى وعرب خاتونه سب مقامنده لعن الله فلعتها ديرلر وذره پاره كوشت بى استخوان كتله پاره ازشير وجزاه ابو زيد برقدح سوددر ديدى جُزْعه ثمنه كتله پاره خرما عُرفه قذحه پاره خوردنى مثل شوربا ودن برقاشق مقدارى زيرا مقدحه ومغرفه كبجه وقاشق معناسنه در لكه پاره زيد جكر پاره بست مراد سويق در عبقه پاره روغن فلذه پاره جكر جزه پاره كوشت بدندان نابريده نفصه پاره خون يعنى قان صيجراد قده بردفعه سى كعب پاره روغن كاو ثورته پاره پيسغ قوش پاره خرماد رب جله شنبعه جندان كه سير بخورد ازچيزى دبله پاره ناطف آق حلوادن برقطعه ولقمه كبيره معناسنه دخى كلور نشفه پاره آرد لمظه پاره طعام وطعامدن آغزده قالان بقيه يه لماظه ديرلر صبه پاره شراب كه برداغك ديبنده قالورلر صبابه دخى بو معنايه در نقرع پاره سيم كداخته زبره پاره آهن كبه پاره ريسمان خصله پاره موى خرقه پاره ركوى فرصه پاره پنبه قصده پاره نيزه جذمه پاره تاز يانه قدّه پاره دوال قضمه پاره مسواك جذوه جذوه جذوه پاره آتش كه مى تشحذ يشحيذدن لمعان لمعناسنه در خشوع پاره خاك جثوه جثوه جثوه پارهاى سنك فراهم نهاده قبضه قبضه قبيصه جندان كه بسر انكشتان فراكيرنده قبضه قبضه جندان كه دركف كنجد حفنه جندان كه دردو كف كنجد ازهرچه باشد حثيه جندان كه دركش كنجد اضباده اضمامه دسته نامه جُذاذ جذاذ پاره پاره فتات ريزه ريزه حُتامه آنچه برخوان بماندان طعام حشاده قشامه آنچه برخوان بماندكه بهيچ كار نيايد عشيرة خويشاوند اول كروه كه بيرى بريله خصم واقربا اوله لرجمعه عشاير قبيله فرزندان بك پدر بربابانك اوغوللرى يعنى اول جماعت كه هر جمله نك نسبى بركسنه يه منتهى اوله جمعه قبايل حى مثله جمعه احياء فخذ وفصيله وانده وآل واهل مثله بطن كروهى ازقبيله قبيله دن ازجماعت جمعه بطون شعب قبيله بزرك بيوك قبيله كه آنده برقاچ قبيله اوله جمعه شعوب صاحب اقناع ديدى كه شعب چوق قبيله در قبيله آندن

شعله پاره آتش كه

قبيله دن كيرلمش برجماعت ديرلر

بو جماعت در مختلف برجمعى اولماش يا وواوى قلب مكانى ايله كذا فى القاموس

فصل

في الجنة والشياطين





آزدر عماده آندن آن فخذ آندن آن درجاق پدر پر يا ن جنيلر باباسى كه انسانه نسبت آدم منزله سنه در جنى برپرى برجن جمعه جن وجنه جنن دن مأخوذدر ستر واستتار معناسنه جن دخى انسدن مستتر اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى ابن فارس فقه اللغه ده ديدى كه لفظ جن اجتنا ندن مأخوذ در استتار معناسنه وجيم ونون ماده سى ستره دلالت ايدر عرب درعه جنه ديرلر وهذا جنين اى هو ستير فى بطن امه ثقلان پرى وآدمى جن وانس شيطان ديو معروف در شيط دن مأخوذ در هلوك معناسنه وزنى فعلان در يعنى حضرت اللهك رحمتنه بعيد اولمغله هميشه هالك ياخود شطن دن مأخوذدر بعد معناسنه وزنى فيعال در يعنى حضرت اللهك رحمتندن بعيد جمعه شياطين مطرزى ايضاحده ديدى كه لفظ شيطان شطون دن مأخوذ بعد معناسنه شاط يشيط دن مأخوذ دكلدر زيرا جمعنده شياطين وتصغيرنده شييطين ديرلر بعضيلرك تصغيرى شويطين در ديدكلرى سهودر ابليس پدر شياطين شيطانلرك باباسى ابلاس دن مأخوذدر يأس معناسنه حضرت اللهك رحمتندن مأيوس اولديغى ايجون بو اسم ايله تسميه اولندى مصنف ابليس لفظنى پدر شياطين ايله تفسير ايتدى زيرا ابليسك اولادى واردر واكثر مفسرين كلام قديمده افتتخذونه وذريته اولياء تفسيرنده ديديلركه ابليسك بش اوغلى واردر وفروخ وزوجه سى تفريق ورجله عيالنك عيوبنى كوسترمكه مشغول اولان اوغلنك اسمى زلنبوردر ديديلر جمعه اباليس وابالسه ابومره كنية الابليس دار الندوه يه قريشى رسول اكرم اوزرينه سيف واحد اولمق اوزره تعليم ايجون شيطان كلدكده شيخ نجدى صورتنه تمثل ايتمش ايدى كه اول شيخك كنيه سى ابومره ايدى قال ابن الحجاج شعر فما تلوقينا سوى مرة حتى اتى الشيخ ابو مرة حكاه الثعالبى عفريت ديو ستنبه قوى ويارامن شيطان ابو عبيده ديدى كه عفريت هر شيئك قويسنه ديرلر يقال فلان عفريت نفريت جمعه عفاريت عفاريه دخى كلور كابوس سكاچه اويقوده قننده آدمك اوزرينه دوشن آغيرلق نظم چو نيدلان شده جانوم ونيدلان كابوس چو ديو سلتم وشيطان وغول وهم خناس مريد ومارد وعفريت وعفريه استنبه چنانكه ديو بيك پاى مى جهد نسناس غول ديو بيابانى بيابانده اولان شيطان كه اشكال مختلفه ايله متشكل اولور وخلقى يولدن آزدرر جمعه اغوال وغيلان معلوم اوله كه غول محققين عندنده مخترعات وهمدندر آنكله تخويف ايدرلر لكن وجودى يوقدر قال بيت الجود والغول والعنقاء ثالثة اشياء لم توجد ولم تكن لهذا غوله خيتمور دخى ديرلركه حالا واصرم اوزده ثابت اولميوب سراب بكى مضمحل اولان نسنه دن عبارتدر قال بيت كل انثى وان بدا لك منها اية الحب حبها خيتعور بعضيلر غول ساحرة الجن در كه مراد انديكى صورته صايله تصور ايدر قال كعب بن زهير بيت ولا تكون على حال تدوم بها كما تلون فى اثوابها الغول

وفی المثل فلان اقبح من الغول واقبح من زوال النعمة واقبح من قول بلا فعل سعلاة غول ماده
مؤنث اولان غول مصنف فایقرەجنك ساحری در دیدی واخبث شیاطینه دخی
دیرلر جمعه سعالی سعلاة وقص ایله دخی بو معنایه در استسعلت المراة دیرلر
صارت سعلاة معناسنه یعنی صارت ضخمة وبذیة مارد دیو زشت چرکین وکثیر الفساد
اولان شیطان مرید مثله ضبغطی اول نسنه در که معصوملری آنك ایله تخویف ایدرلر که
زم دیار منا اصطلاحنده اوج ایله تخویف اتدکلری کبی فارسیده کخ دیرلر کاشاف
دیدی که کخ اول زشت صورت در که اطفالی تخویف ایچون یا پارلر صدا اواز کوه طاغ
منعکس اولان سس جمعه اصداء ذکر نر مذکر وآلت تناسله فارسیده نره وکیر دخی
دیرلر جمعه ذکور وذکران انثی ماده مؤنث جمعه اناث دابه جنبنده حرکت ایدیجی
دبیب دن ماخوذ در یرده یورمك معناسنه پس بو اعتبار ایله من یمشی
علی الارضه اطلاق اولنور لکن عرف عام چارپایه تخصیص اتدی جمعه دواب
زیاده کذاب اولان کمسنه حقنده هو اکذب من دب ودرج دیو ضرب ایدرلر یعنی
الاحیاء والاموات حیوان جاندار وزنده جانلو موتان بی جان جانسز خواه جانلو ایکن
جانسز اولان خواه آصلنده جانسز اولان اشتری الموتان ولا تشتر الحیوان کلامی بو معنا
مؤید در یعنی یر واقصاتون آل غلام ورداپه مثللوجانلو نسنه آلمه اجل مرك
اولوم جمعه اجال معلوم اوله که اجل وحمام موت دکلدر بلکه وقت موت در
یعنی زمان حیوتك آخری ابن الانباری دیدی که حمام آصلنده قدر معناسنه در
صکره موت ومکروه معناسنده استعمال اولندی یقال حم الشیء اذا قدر حمام
حانك کسر وفتحی لغت در وحتف مثله جمعه حتوف حتم ومنیه مثله جمعه
منایا شریشی مقامه بدویه ده حریر بنك المنایا لا الدنایا قولینك شرحنده
دیدیکه منیه نك معناسی حکم اولونمش مقدر معناسنه منادن ماخوذ اسم مفعولدر
مقدار معناسنه حضرت الله سنی مسرور ایرجك نسنه مقدر ایلیه دیو
دعا مقامنده منالك الله بما یسرك دیرلر آصلی منوی ة در مفعولة وزننده صکره
فعیلة وزننده تحویل ایدوب منیه یه اولدقدن صکره یایی یاده ادغام اتدیلر
منون مثله صاحب زاهر دیدی که منون منیه معناسنه مؤنث در وکاهی دهر وزمان
معناسنه اولوب مذکر استعمال اولنور وکاهی جمع اعتبار اولنوب منایا معناسنه اولور
واعیه بانك برمرده میت اوزرینه فریاد اتمك خاطر فاتره شو وجهله خطور اتدی که
واعیه لفظی صفة صیغه سی اولمغله وعی یعنی صوت وجلبه ایدن خاتون معناسنه
اوله حتی کتب معتبره نك اکثرندن واعیه یی صارخه ایله تفسیر اتدکلری منظور نظر
کلیل اولمش ایدی آخر الامر مصنف اساس البلاغه ده وعی الجیش جلبته دیدکدن
صکره ارتفعت الواعیة الصراخ علی المیت کلامی نوع ما تسلی بخش درون علیل اولدی
عویل مثله نحیب برمرده کریستن میت اوزرینه اغلامق نزع جان کندن جان
قوپمق یعنی روح بدندن خروج اتمك غمرة الموت دشواری مرك اولوم شدتی



جمعه غمرات سکرة الموت مثله جمعه سکرات حفظنا الله عنها میت مرده اولمش
میت آصلنده میوت در تخفیف ایله میت دخی بو معنایه در ومذکر ومؤنثه
اطلاق اولنور موت مرك اولوم جمعه اموات وموتی میتة مرده یی بسمیل بوغازلنمه
اولمش میته ابن خارجه اشلو دن هلاك اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور مثل در براعرابی
استار کعبه یه تعلق ایدوب شو وجهله دعا ایدر ایدی که اللهم میتة کما مات ابو خارجه
کیفیة موتندن سؤال اتدیلر دیدی که اکل بذجا وشرب مشعلا ونام شامسا فانته
میتة شبعان ریان دفان یعنی بر قوزی یی بتون اکل اتدی بر بیوك کاسه نبیذی شرب
وشمسه قارشو یاتدی اویودی موتی کلدی بر بو کیفیت ایله اولان موتی ایچون
استرم که طوق اولوب قارنی صودن قانوب بدنی حرارت شمسدن صیجاق اولدیغی
حالده هلاك اولدی جیفه مثله وفارسیده لاشه ومردار دخی دیرلر جمعه جیف
والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب باب صورة بیکر قالب بدن
جمعه صور دمیه صورت انکیخته اولمجسم صورت که مرمردن وغیری شیدن
یاپوب یونانلر لهذا پرستش اتدکلری صنمه دخی دمیه دیرلر جمعه دمی واکثر نسخه ده
دمیه تندیسه ایله تفسیر اولندی شرح سامی ده تندیسه یی ماترا وتخسبه
صورت آدمی ولیس شیئا دیو بیان اتدی ولغات فارسیه ده تندیسه یی اویوف
دیدکلری شیء ایله عربیده مجذا دیرلر تفسیر اولندی تمثال صورت نقش کرده
اول صورت که کاغد یا دیواره نقش اولونمش اوله جمعه تماثیل حلیه نشان
روی یوز علامتی که مراد اسلوب وهیئت در زیرا هر کسك حال وشاننه چهره سیله
استدلال اولنور بعض نسخه ده چهره وبعضنده رنك روی واقع اولدی
جمعه حلی زی وهیئة مثله زی آصلنده زوی در یقال زوی اذا جمع لهذا
لفلان زی حسن دیرلر مادام لبسه حسنه وهیئته مستحسنه یی جامع اولمدقجه
ویقال زینته تزیه کما یقال حیته تحیة شاده بیکرینك کوزل صورت لکن مطلقا
صورت وهیئت معناسنه اولمق صواب ملاحظه اولنور زیرا حسن الشاده حلو
الاشارة دیرلر سحنه هیئت جمعه سحنات طراوت رونق تازه کی روی یوزلك
کوزلکی که بشاشته وطلاقة وجه مراددر عرض آب روی یوز صوبی که وقار
وینك نفسکدن کنایه در جمعه اعراض جسد تن معروف در جمعه اجساد
جثمان وجرثی وشمه مثله جمعه نسم حوبا ونفس مثله جمعه انفس
ونفوس ونفس القرونة والقرونة والقرین والقرینه النفس ویقال اسمحت
قرونته یعنی نفس داست بایستاد کذا فی السامی جرم مثله جمعه اجرام
بدن مثله جمعه ابدان وفی السامی الصدا تن مرده والقتال والضریر باقی تن
وفی القاموس الصدا الرجل اللطیف الجسد والجسد من الادمی بعد موته والقتال
کسحاب النفس وبقیة الجسم وکذا الضریر النفس وبقیة الجسم شخص کالبد تن
قالب بدن جمعه اشخاص وشخوص شبح مثله جمعه اشباح جثه بالای

Marginal heading: ما یتعلق بالانسان واجزائه وموته وحیوته

مردم خفته یا نشسته انسانك قامتی وشخصی خواه اویوسون خواه اویومسون جمعه
جُثَث خیال آنچه درخواب بیند اول نسنه که اویقوده کوررلر قاموس ده خیال وخیاله
حال یقظه ده وحال نومده سنك ایچون بکزه دیلن نسنه در دیدی طَیف مثله قد
بالای مردم انسانك بوبی جمعه قدود قامة مثله جمعه قامات وقوام نفس دم صولوق
جمعه انفاس روح جان معروف در جمعه ارواح مُهجه مثله مُهجه روح حیوان دن
عبارت در که آندن دم القلب ایله تعبیر اولنور دفی الله مُهجتك دیرلر آهلك معناسنه
ولفظ روح روح حیوانی مذکوره وروح انسانی یه اطلاق اولنور لکن لفظ روح ذکر
اولنسه متبادر اولان معنای اول در حُشاشه باقی روح حین موت ده بدنده قالان
جان که اول دخی خروج ایتدکده بدنده جاندن اثر قالمز مابقی منه الا حشاشة دیرلر موت
زیاده قریب اولدقده جمعه حشاشن دمق وذمّا مثله دم خون قان جمعه دماء
میدانی تاموز ونفس ودما م معناسنه در دیدی مجدالدین دیدی که تاموز ظرف
ونفس وحیوة نفس وقلب وجنة القلب ودم القلب مطلقا دم وزعفران وولد
ووعاء الولد ووزیر الملك وجواری وصبیان لعبی وراهبك صومعه سی وناموسی
وارسلان یا تاغی وخمر وابریق وحقه معنالرینه کلور نجیع خون تازه تانه قان
مراد خون که بسیاهی زند یعنی سیاهه مائل اولان قاندر دیدی اصمعی دم جوفده
غیری یه اطلاق اولنمز دیدی میدانی عبیط خون تازه جَسَد حاسد خون خشك نغیث
پاره دن اقان قان قارت بدنده اویوشمش قان صَبیب زمینه دوکلمش قان
جدیه بدن اوزرنده اولان قان در دیدی قِضَه خون بکارت بکارت ازاله اولنده قان
آقان قان مِرّه کش زرد صفرا مُنّه مثله بعض نسخه ده بووجه اوزره واقع اولدی
لکن لفظ مُنّه لفظ مِرّه یه مرادف اولدیغی مِرّه قوت معناسنه اولدوغنه نظر ایله در
یقال ما لقلبه مُنّة او قوة بلغم معروف در عَلَقه خون بسته طوکمش قان جمعه
عَلَق مُضغه کوشت پاره ات پاره سی کوشت خاییده یعنی برچکنم آت دخی دیرلر
غضروف چرنده کموزتله بیك که یومشاق کموکدر فارسیده چرنده وکرکره دخی
دیرلر غضوف مثله عَظم استخوان کموك جمعه عظام وصل بند باغ یعنی
اول سکرکه آلتنده برلرنده اولور جمعه اوصال مَفصل پیوندگاه آلت یری
جمعه مفاصل مُخ مغز استخوان کموك ایچنده اولان ایلك وبینی یه مخ الدماغ
دیرلر جمعه مخخ نقی مثله جمعه انقاء لحم کوشت آت جمعه لحوم وعرب
لحمه تحفة ابراهیم دیدکلری فما لبث ان جاء بعجل حنیذ فقره با ایهم قولکرېمندن
ماخوذ در وخرما یه تحفه مریم دیدکلری وهزّی الیك بجذع النخلة تساقط علیك رطبا
جنیا کلام شریفندن ماخوذ در لحام کوشت فروش آت صاتیجی غده غده بزکه
یومشاق یرلرده غلیظ خلطدن حاصل اولور جمعه غدد صدید زرد آب اول صاری
صو که جراحتدن چیقار قیح ریم صاف صافی ایرین که ایچنده قان اولمیه مدة خون
آبه قانلو صو که یاره دن آقار جمعه مِدد عَصَبه بی سکر رباط مفصل دیرلر وفارسیده





بی زرد دخی دیرلر جمعه عَصَب واعصاب وعقبه بی سپید بیاض سکر که آندن کریش
وایب یاپارلر جمعه عُقَب عِرق رك طمار جمعه اعراق وعروق عضو اندام معروفدر که
بدندن برجزؤدر دیرلر جمعه اعضاء جارحه مثله جمعه جوارح لکن جارحه عضوده
خاص در زیرا عضو مطلقا بدندن برجزؤ وجارحه اول جزؤه اطلاق اولنور که آنکله
کسب اولنه ال وایاق کبی شِلو مثله جمعه اشلاء جِلد پوست دری جمعه جلود
مَسك مثله دباغت اولونمامش دری ایله دخی تفسیر اولندی جمعه مسوك بَشَره
پیروه پوست درینك طشره سی آدَمه اندرون پوست درینك ایچ یوزی جمعه
اُدُم والله اعلم واحکم فصل راس سرباش جمعه رؤس وارؤس قال ابونواس
ء اصبحت صبا ولا اقول بمن • اخاف من لا یخاف من احد • اذا تفکرت فی هوای له
مسست راسی هل طار من جسدی معلوم اوله که اعضاء آدمی ده اون عدد عضو
وار در که جمله سنك اسملرینك اولی کاف در کافات شتا کبی • کتف • کوع • کف • سوع •
کتف • کاهل • کبد • کند • کلیه • کرم • کعب • حکایت اولندی که بعض مشایخ لعنتدن
اسماء مذکوره سؤال اولندقده کمره دن غیریسنی ذکر ایدوب آنی استحصار ایده مدی
تنشا شرایجوبه مَمشی یه وارد قده تذکر ایتدی زیرا کمره سنی رأی العین کوردی که
کمره راس الذکر معناسنه در دماغ مغز سر باشده اولان بینی جمعه ادمغه
شواة پوست سر باشك دریسی جمعه شوی فوره مثله جُمجُمه کاسه سر
باشك کاسه سی یعنی اول کاسه کبی کموك که دماغی مشتمل اوله جمعه جماجم
شَأن بند سر اول سکرلر که باشك کموکلرین بری برینه بند ایدر واکثر کتب ده
کوزه باشده یاش نزول ایدن جك طمر که آکا عِرق الدمع دیرلر واول ایکی سکرکه
مقدم دماغدن خروج ایدوب بربرینه ملاقی اولدقدن صکره بیری صاغ کوزه
وبری صول کوزه منتهی اولور واول ملتقی یه مجمع النورین دیو واقع اولدی
جمعه شؤون قفا پس گردن آردی که آکسه تعبیر اولنور وفارسیده مجره دیرلر
جمعه اقفاء قذال دوسوی قفا قفانك ایکی جانبی وقفاچوقورندن
قولاغه وارنجه قذل دیرلر جمعه قذول واقذله فَوْذ یکسوی سر باشك
برجانبی مَفرِق میان سر باشك اورته سی که صاچ ایکی طرفه اول موضعده
متفرق اولور جمعه مفارق فرق مثله جمعه فروق هامه تارك سر باشك تپه سی
جمعه هام وهامات یافوخ فرق سر باشك یوقاروسی یعنی اول موضع که
اطفالك باشنده یومشق ومتحرك اولور که بنیقلده یق تعبیر وفارسیده رونه
سر دخی دیرلر جمعه یوافیخ وبر کمسنه یه غلبه ایتسه رکب یافوخ فلان
وکیجه نك اول وقتنده یوریسه ضرب یافوخ اللیل دیرلر کذا فی الاساس
قِمّه سر چکاد باشك اعلاسی چکاد بیشانینك اوستی سر چکاد اول موضعدن
یوقارو بالای سر ومیان ذوق سر ایله دخی تفسیر اولندی وطاغ تپه سنه قمة
الجبل دیرلر جمعه قِمَم قحف آهیانه سر دماغك اوزرنده اولان کموك اساس ده

جُمجُمه ایله تفسیر اولندی جمعه اقحاف خزان سبوسه سر باشنده اولان قوکاق جمعه
خزان قمحدوه اوان پس سر کذا فی السامی وفی الجامع ماخلف الرأس وفی القاموس الهنة
الناشزة فوق القفا واعلاه القذال خلف الاذنین ومؤخر القذال شَعرْ موی قیل جمعه
شعر وشعور فرْع موی دراز اوزون ساچ که تمام وقراد اوزده اوله جمعه فروع فاحم
موی سیاه اول سیاه ساچ که کومور کبی اوله جُفاله موی انبوه گُور و صیق قیل
وطاغناق قیله دخی دیرلر جمعه جفال خلیس موی سیاه وسپیه قرالی آقلی قیل ذُوابه
کیسوی مُرْد اولرده اولان زلف که اکثریا علویلر وقلندرلر ایدرلر جمعه ذوایب غدیره
کیسوی زنان خاتونلرده اولان زلف ضفیره کیسوی تافته یعنی اورلمش زلف ایله
تفسیر اولندی جمعه غدایر ضفیره مثله جمعه ضفایر جمادة اول ساچدر که خاتونلر
زینت ایچون بیشانیلرنده بولارلر حمردن مأخوذ در دمی معناسنه صُدْغ زلف
آصلنده قولاق ایله کوز قویروغنک ما بیننده اولان موضعه دیرلر ایدی صکره موضع
مذکورده اولان ساچه اطلاق اندیلر وبیچیده اولان زلفه صدغ معقرب دیرلر جمعه
اَصْداع شاهِد مثله جمعه شواهد اصدان ایکی صدغلر آلتنده ایکی طامار در
جا یضرب اصدره دیرلر فاریع اولدیغی حالده کلسه طُرّه بیچه بورجک جمعه طرر
ناصیه موی بیشانی آلنده اولان ساچ جمعه نواصی کتب معتبرده طره وناصیه نک
آلینده اولان ساچ ایله تفسیر اتدیلر صاحب اقناع بعضیلردن شو وجهله روایت
اتدی طره اول ساچدر که ناصیه دن آیروب آلنک وسطنه کتوررلر جُمّه موی
تا کوش قولاغه برابر نازل اولان ساچ جمعه جُمَم شمائل ترمذی شرحنده جمه
قولاق برابرنده اشاغی کیچه لکن اوموز باشنه بالغ اولمیه دیو تصریح اولندی
لِمّه موی تادوش اوموز باشنه دک نازل اولان ساچ جمعه لمم قصاص الشعر
رستگاه موی سر باشی قیلی بتمکه باشلدیغی موضع که آنده اشاغی قیل بتمز زَغَب
موی مادرزاد معصوم اولر سنده طوغدقده باشنده اولان ساچ زَبَب دخی
بو معنایه در صاحب جامع دیدی که الزغب الشعرات الصفر علی ریش
الفرخ ودبب الوجه زغبه وفی القاموس الزغب محرکة صغار الشعر والریش
ولینه او اول ما یبدو منهما وما یبقی رأس الشیخ عند رقة شعره والدبب
الزغب علی الوجه والجمع دب وفی السامی الزغب والدبب کنداموی یعنی ابتدا
موی کودک که چون بناید ودیکرباد بیفتد آمدی مستفک موی مادرزاد ایله
تفسیری چندان مناسب دکل ملاحظه اولنور بلکه تفسیر مذکور عقیقه نک
تفسیریدر هذا سامی ده دیدی که العقیقة موی سر کودک که دران وقت که
بزاید ومستف اساس ده زغب مالان وصف من الریش والشعر اول ماینبت
دیدی زکیر وسکیر مثله عندمزده اولان نسخ متعدده ده سین مهمله ایله واقع
اولدی صواب اولان شین معجمه ایله در وفی القاموس الشکیر الشعر فی اصل عرف
الفرس وما ولی الوجه من الشعر حاشه اندامرد ناحش وادراک ایدیجی اولان





اعضاکه ظاهره وباطنه یه شامل در جمعه حواس اُذُن کوش قولاق جمعه آذان صِماخ سوراخ او
قولاغک دلوکی شَحمة الاذن نرمه کوش قولاق یومشاقی وفی السامی اذن حشره
وخشرة ومشرة کوش لطیف ونیکو وفی الجامع اذن حشرة لطیفة کانها حشرت حشرا
وبریت وحذدت وکذا غیرها ولا یثنی ولا یجمع صِملاخ دیم کوش قولاق جرکی دوری
بنا کوش قولاق دیبی که قولاق توزی تعبیر اولنور وَطَف موی کوش قولاق ایچنده
بتن میل وقاش وکیرپک قللری چوق اولمغه دخی دیرلر حِتار کفاف قولاغک
کناری مَحارة صدفه قولاغک ایچی وشبیه قولاق طاری جمعی وشابح کلور خزبه قولاغک
یومشاغنه اندکلری دلوک وَجْه روی یوز جمعه اوجه ووجوه طلعه ومُحیا مثله
عارض یکسوی روی یوزک بر جانبی صفیحة الوجه بوست روی یوزک دریسنک
طشره سی شامه خال کوشتین بدنده آت دن اولان بیک کوشی ایله اولانه شامه
دیرلر جمعه شام وشامات جبهه بیشانی آلین جمعه جباه جبین یکسوی
بیشانی آلینک بر طرفی جبینان دو سوی بیشانی آلینک ایکی طرفی غضن انجوغ
بیشانی آلین بچا توغی که جبین بیشانی تعبیر اولنور جمعه غضون انجوغ یوزلک وسایر
بدنک دریسنده چین که بوکلوم تعبیر اولنور انجوج دخی بو معنایه در سر خط بیشانی
آلین اوزرنده اولان شکنلر وکف ده اولان خطلره دخی سر دیرلر کویا مزبور خطلر
بعض رموزه اشارت اوله وعلم کف ده کتب ورسل تألیف اولنمشدر جمله سی
امور ظنیه در جمعه آسِرّه واسرار واسارير وفی التوابع مخایل الغم والمسرة
تبکی وتضحک فی الاسرة یعنی یعرفان من وجه الانسان وَجْنه رخسار یاناق که
صفیحه وجهدن مرتفع اولمشدر جمعه وَجنات خدّ رخ یاناق ویوزه دخی
دیرلر جمعه خدود خال معروف درکه اول نقطهٔ سیاه بدنده اولور بس شامه نک
بکی تعبیر اولناندن وخال سیاه بکدن عبارت اولور جمعه خیلان حاجب ابرو
قاش آصلنده مانع معناسنه در قاش دخی کوزه بعضی توز وچوب دوشمکه مانع
اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی فسبحان القادر الحکیم جمعه حواجب حجاج
استخوان ابرو قاش آنک اوزرنده تبدیکی کمولک عین چشم کوز جمعه اعین
وعیون طرف مثله فائده شیخ بهاء الدین آملی کشکول ده دیدی که اعلاوی انف ده
بغایة اینجه ایکی منفذ وار درکه کوزلرک بیکارلری طرفنه منتهی اولور درکه اول
منفذلری کوزلر رایحه واصل اولور بو سببدندر که کوزلر بدرایحه دن متاذی
اولور وصوغان استشمام اولندقده کوزلردن یاش کلور وکوزلرده اولان بعض
رطوبات غلیظه اول منفذلردن برودت کلوب بورندن طشره یه سیلان ایدر واکر اول
منفذلر اسباب دن بر سبب ایله منسد اولسه کوزلرده اولان طشره چقیوب کوز آغریلری
حادث اولور نته کم عربده اولور انتهی وسبب انسداد منفذ اکثریا فاسد بخارلر
استشمامی در مثلو مصرده بولحار سببی ایله بخار فاسد چوق اولمغله اهل مصرک
کوزلری علیل اولور مَحجر چشم خانه ایچنده کوز اولان موضع جمعه محاجر جَفْن

بلك چشم كوز قپاغى جمعى اجفان وجفون قال ابن التعاويذى بين السيوف
وعينيه مشاركة من اجلها قيل للغمد اجفان شفره جاى كاه مژه كيربك بتن
موضع جمعى اشفار قال ابن نباته يقولون من وطأ النساء خف العمى فقلت
دعوا قصدى فما فيه من شين اذا كان شفر العين دون محله فعندى انا الاشفار
خير من العين صلاح الدين صفدى ديديكه نظم مذكور تصدقت ببصرى على ذكرى
معناسنه قريب در هدب مژه كيربك جمعى اهداب مقدم العين كوشه چشم
از سوى بينى كوزولك برون طرفندن اولان كوشه سى كه كوز بكارى تعبير اولنور
موق وموق وماق مثله مؤخر العين كوشه چشم از سوى كوش كوزولك قولاق
طرفندن اولان كوشه سى كه كوز قويروغى تعبير اولنور حملاق كرداكرد اندرون چشم
كوز ايچنك چوره سى كه سرمه چكدكده آنى سياه ايدر وبر كمسنه كوزين زياده
فتح ايدوب نظر شديد ايله نظر اتسه حملق الرجل ديرلر جمعى حمالق وحماليق
مقله سپيدى وسياهى چشم كوزولك آق وقره سنى جامع بر شحمه در نظر معناسنه
دخى كلور جمعى مقل حدقه سياهى چشم كوزولك بيوك قره سى تحديق نظر
شدة نظردن كنايه در جمعى حدق احداق حندر حندور حندوره حندوره
حندير حنداره حنداور حنديره دخى حدقه معناسنه در وبر كمسنه بر نسنه يى
استثقال اتسه هو على حندر عينه وحندورتها ديرلر يستثقله معناسنه ناظر
مردمك چشم كوز بپكى جمعى نواظر قال ابن الحجاج انك انسان له موقع من
ناظرى فى جوف انسانه قال ابو الطيب جارية طال ما خلوت بها يبصر فى ناظرى
محياها شدة قربدن كنايه در قال الصايب بهشت بر مژه تصوير ميكند مهتاب
بيالهء راقدح شير ميكند مهتاب مصرع اول دخى شدة قربدن كنايه در وقال اخر
عوقب قلبى وجنا ناظرى وربما عوقب من لا جنى وفى الشامى فى الاساس الناظران
دو رك اندوسوى بينى وفى الجامع الناظران عرقان فى مجرى الدمع على الانف
من جانبيه وفى الشامى ايضا الوافدان دو تندى اندوسوى بچ يعنى اول ايكى
يومرى در آغزيك ايچ طرفنده كه بر طعام اكل اولندقده ايكى طرفنده نمايان اولور
وپير اولان كمسنه لرده اولمز انسان العين مثله جمعى اناسى العيون جوهرى
وصفدى ديديلركه انسان ناظرده منعكس اولان صورتدركه بر كمسنه ناظر العينه
مقابل طورسه آيينه ده منعكس اولودكى صورتى آنده منعكس اولور پس اقتضا
ايدركه انسان العين اول منعكس اولان صورتك اسمى اوله فتامل لعبة العين
مثله لعبة آصلنده اطفالك بزدن آدم صورتنده ياپوب اويناد قلرى شيئه ديرلركه
آندن بيك ايله تعبير اولنور نارسيده مردمك تسميه سى دخى بو معنايه بنا در ونعم
محجم لعبتك ديرلر ومحبوب مراد ايدرلر بصر بينايى چشم كوزولك كوروجكى
جمعى ابصار كوكب نقطهء سپيد كه بر سياهى چشم اوفتد اول بياض نقطه كه
كوزولك قره سى اوزره دوشر جمعى كواكب لفظ كوكب بياض مزبوره اطلاق ولنمسى





كوكب السماء دن استعاره طريقيله اولمق ملاحظه اولنور لكن قاموس ده الكواكب
النجم وبياض فى العين كلامى حقيقة اولمسن اشعار ايدر قذاة خاشاكه چشم
كوزه دوشن چوپ جمعى قذى دمعه اشك كوز ياشى جمعى دمع ودموع
وادمع وفى المثل دمعة من عوراء غنيمة باردة يعنى عيين عوردن ترشح ايدن
اشك غنيمة بارده در بخيلدن واصل اولان احسان قليل حقنده ضرب اولنور عبرة
مثله جمعى عبرات مدمع جاى اشك در چشم كوزده كوز ياشى جمع اوله جق
موضع كه كوزلك ايكى طرفيدر جمعى مدامع انف بينى برون جمعى انوف
وآناف خرطوم بينى كاوه بويوك برون وفيل بورننده استعمال شايعدر
جمعى خراطيم عرنين بن بينى بورونك ديبى كه ايكى قاش بربره جمع اولدوغى
موضعك آلتنده بورونده قوغ شامه اولان موضعدر جمعى عرانين قصبه
استخوان بينى بورونكوكى كه ناى بينى دخى ديرلر جمعى قصب وقصبات
ارنبه سر بينى بورون اوجى جمعى ارانب مارن نرمهء بينى بورونك
يومشاق يرى منخر ميمك فتحى وخانك كسرى وميم وخانك كسرى لغت در
سوراخ بينى بوروندلوكى جمعى مناخر وتره ديوارلك بينى بورون
ديوارى كه تحريف ايدوب بورون ديركى ديرلر خيشوم اندرون بينى برون
ايچى كه مقدم دماغه حس مشترك اولان موضعه متصل اولان موضع كه كيز
تعبير اولنور جمعى خياشيم مخاط آب بينى بورون صويى كه سوموك تعبير
اولنور نارسيده خلم ديرلر جمعى امخطه ميدانى ديديكه بوروندن آقان
سوموك غليظ اولورسه مخاط رقيق اولورسه ذنين وفميم ديرلر وقورى
اولورسه هلق ونغف ديرلر وخشام بورون طوتولمق معناسنه در شفه
لب دوداق جمعى شفاه فم دهان آغيز وفى المثل لليدين وللفم على اليدين
وعلى الفم معناسنه سكران اولان كمسنه اياق اوزرنده طورامبوب يقلسه شماتة
ايچون ضرب اولنور يعنى اسقطه الله عليهما فوه مثله جمعى افواه نكهة بوى
دهن آغيز قوقوسى حنك كام طمق جمعى احناك لحى استخوان زنخ
چكه كوكى كه صقال بتن موضعدر جمعى لحى فك مثله وفى النوابغ درب
صدقة من بين فكيك خير من صدقة من بطن كفيك شدق كوشهء دهان
آغيز بوجاغى كه آوورد تعبير اولنور جمعى اشداق قاموس ده ديديكه وافد
خددن اول موضعدركه مضغ اتدكده يومرى اولور ويقال من شاب غاب وافداه
ودخى وفد اليه وعليه ديرلر فلان كمسنه كلدى معناسنه انتهى لهذا ايلچى يه
وفد ديرلركه جمعى وفود ورفاد كلور وحاج الحرمين اولان كمسنه يه وفد الله
ديرلر وفى المبهج بنشر وفد الله بعوائد لذائذين وقال الصاحب للحجيج وفود
الله وهم له متاجرون وفى طلب ثوابه مسافرون والى بيت الحرام سائرون
ولقبر نبيه زائرون لعاب آب دهان آغيزدن آقان صو وفى الشامى روال

مَرْغ لُعاب بَحِج بفتح اول توكرو كه دتكلم ايدر ايكن آغزدن صيچرار اكثر لغت ده بو وجه
اوزره تفسير اولندی شمس فخری تكلم ايدر ايكن اغزندن توكرولك صيچرايان كمسنه در
ديو تفسير اتدی صاحب جامع داوّل دخی لعاب دردیدی بعضيلر داوّل سين زائد در
ديدی كه انسان ده وحيوان ده چيقارميه انی داوّل چاپانك لعابی دردیدی فيروز
ابادی نيه الفرس اولعابه ديدی بزاق خيو توكروك بصاق وريق ورضاب مثله
فلق الفم شكاف دهن اغزك طولاً وعرضاً شقی سِن دندان ديش مطلقا جمعه
اسنان ضرس مثله جمعه اضراس ثغر دندان پيشين اوك ديش كه دورت اولور
جمعه ثغور رواضع دندان شيرخاره سود امرمه صولومارك ديشی جمعه رواضع
ثنيه يكی از چهار دندان پيشين دورت اوك ديشك برى جمعه ثنايا ثنيّ در
آصلنده ضمه ديرلر ثنايا كه اوك ديشلره ديرلر كه ايكسی اوستنده وايكسی آلتنده
آنك برينه ثنيه اطلاق اتدكلری اخرك يانده تبوب آكا ضم اولنديغی ايچون در
كذا فی المغرب ولقد احسن من قال سه سيه الثنايا حوتها مبسمه فطوبی لمن
ذاق منها كاس تسنيم ومن عجايب وجدی اترى سقما مابه غيغ الف الستين
والميم رَباعِيَه يكی از چهار دندان كه پس از ثنايا بود ثنايا دن صكره اولان دورت
ديشك برى در جمعه رباعيات ناب يكی از چهار دندان نيشتر نيشتر ديدكلری
دورت ديشك برى جمعه اينياب عارض مثله جمعه عوارض ضاحكه دندان
خنده كولمك وقتنده ظاهر اولان دورت ديشك برى كه اضراس ايله انياب ميانننده در
جمعه ضواحك طاحنه دندان آسيا دكرمن كبی طعام ازه جك اون ايكی ديشك
بری كه دندان خايده ديرلر ضاحكه نك آردندن هرطرف ده اوچر ديش كه آلتيسی آلتنده
وآلتيسی اوستنده اولور جمعه طواحن رحا مثله جمعه ارحاناجد يكی از
چهار دندان كه پس از طواحن بود طواحندن صكره اولان دورت ديشك برى
ديشلرك نهايتنده ايكسی آلتنده هرطرف ده برر وايكسی اوستنده هرطرف ده برر
وبو ديشه سن حلم وسن عقل ديرلر كه يكرمی ياشندن صكره بتر جمعه نواجذ ظلم
ديش براق اولمق شنب ديش آب دار اولمق وفی السامی الحبب تازه كی دندان
وفی الكتب المطوله الحبب نضد الاسنان غرب ديشك كسكين اولمق ضرس
كسكين اولمق معناسنه در طرامه ديش يشل رنكلو اولمق قلح حبره طلی ديش
صارورنك اولمق معناسنه در لثه كوشت بن دندان ديش ديبنده اولان آت كه
ديش آتی تعبير اولنور جمعه لثاث لسان زبان ديل جمعه السنه والسن مقول
مثله جمعه مقاول لهجه جای سخن از زبان لسان ده حروف ادا اولنان موضع زبان
وكناره زبان ايله دخی تفسير اولندی جمعه لهجات عذبه سر زبان ديليك اوجی
جمعه عذبات اسله مثله جمعه اسلوت عكدم بن زبان ديلك ديبی جمعه
عكمات عكره مثله جمعه عكرات حلق كلو بوغاز جمعه حلوق حنجره نای
كلو بوغاز دلوكی جمعه حناجر حلقوم مثله جمعه حلاقيم بلعوم ده كذا

طعام



طعام وشراب طعام وشراب مرو بايدن موضع كه فارسيده كلوی سرخ ديرلر جمعه
بلاعم وبلاعيم مرئ مثله غلصمه سرنای كلو بوغاز دلوكنك باشی لهاة
ملاوزه بوغازك نهايتنده اولان آت پارهسی كوچك دل تعبير اولنور جمعه لها
ولهوات ذقن زنخ اكك جمعه اذقان نونه كوی زنخ اككك چوقوری كه چاه
زنخدان دخی ديرلر عنفقه ديش بچه آلت طوداغيله ذقن مابيننده بتن
قيلجغزلر عنفق آصلنده برنسنه خفتنه وازلغنه ديرلر لحيه ريش صقال جمعه
لحی شارب بروت بيق جمعه شوارب سبله سربروت بيق اوجی كه قولاقلر
جانبنه ممتد اولمشدر جمعه سبال عثنونه سرريش صقال باشی كه سينه سنه
نازل اولمشدر جمعه عثانين عنق كردن بوغاز جمعه اعناق رقبه كردن
بويون جمعه رقاب ورقبات نقرة القفا كو قفا اكسه چوقوری اخدع
رك كردن بويون طماری حبل الوريد مثله طليه بيش كردن بويونك اوكی كه
صدر جانبی در آردينه قفا ديرلر جمعه طلی ودجان دوولك بود در دوسوی
وريد ودريد ديدكلری طمارلك ايكی جانبنده واقع ايكی طماردر بعضيلر وريد در
ديديلر كه شاه طمار ديرلر جيد كردن بيون جمعه اجياد وفی المثل خرق من
التام بجيد اوقص خرق آلتون وكوموشدن حلقه وسام سامة لفظنك جمعيدركه
عروق الذهب وجيد اوقص قيصه بويون معناسنه در يعنی آلتوندن حلقه دركه
قيصه بويونه وضع اولنمش اولكمسنه حقنده ضرب اولنور كه آبا واجدادی شريف
وكندو خسيس اوله مقلد جای كردن بندقلاده طاقدقلری موضع منكب دوش
اوموز جمعه مناكب عطف نيمه تن بدنك پارسی يعنی انسانك برجانبی
جوهری ديدی كه عطف انسانك باشندن وركنه وارنجه اولان عضولك برجانبی در
بعض نسخه ده يكسوی آدمی ايله تفسير اولندی وبعضنده دوسوی كردن واقع اولدی
جمعه اعطاف عاتق ميان دوش وكردن اوموز باشيله بويون ميانننده اولان
عضو جمعه عواتق مطرزی ديدی كه عتق لفظنك ماده سی تقدم معناسنی
افاده ايدر پس موضع مزبوره عاتق تسميه اولنديغی تقدمنه بنادر كاهل
ميان دوشانه ظهر جانبنده ايكی كوركك مابينی كه ميان دودوش ايله دخی
تفسير اولندی صاحب ديوان مقدمة الظهر الی العنق ايله تفسير اتدی جمعه
كواهل غارب مثله آصلنده دوه نك سناميله عنقی مابيننه ديرلر صكره مطلقا
موضع مذكوره اطلاق اتديلر جمعه غوارب ترقوه جنبر كردن بويون حلقه سنك
كوكی جمعه تراقی يد دست ال جمعه ايدی معلوم اوله كه يد لفظنك
جمع ايدی وايدی لفظنك جمعی ايادی كلور ولفظ يد ال ده حقيقةً نعمت ده
مجازاً استعمال اولنور وعلامه تفتازانی علم بيانده لفظ يد جارحه ونعمت
ميانننده مشترك اولمق اوزره روايت اتدی بعضيلر ديديلر كه جارحه معناسنه
اولورسه جمعی ايدی ونعمت معناسنه اولورسه جمعی ايادی كلور مختفی اولميه

يَدْ لفظنك آصلى يَدْيٌ وفَعْلْ صيغه سى افاعل اوزره جمعلنر ابو عمرو العلاء ديديكه
ايادى نعمت ده وايدى اعضاده استعمال اولنور لكن اخفش عكس دخى اولور ديدى
وسيد شريف شرح مفتاحده ديدى كه ايادى نعمده حقيقة عرفيه در اكرچه اصلنده
آنده استعمالى مجازدر صلاح الدين صفدى غيث منسجم نام تاليفنده ديدى كه
صحيح اولان بودر كه آيدى جارحه معناسنه اولان يَدْ لفظنك جميدر وايادى نعمت
معناسنه اولان يَدْ لفظنك جميدر واعوام علماء ايادى لفظنى جارحه معناسنه
يَدْ لفظنك جمعى اولمق اوزره استعمال ايدوب مكتوبلرنده المملوك تقبل الايادى
الكريمه يازوب لحن ايدرلر صواب اولان ايدى در حكايت اولنور كه بر مجلسده متنبينك
شو بيتى انشاد اولندقده ادب ادعا ايدنلردن برى استهزا ايدوب ديدى كه ابو الطيبك
ممدوحى خلقك قفاسنه سلّه وُرُود ايمش و بيت بودر اقامت فى الرقاب له ايادٍ
هى الاطواق والناس الحمام مزبور كمسنه ايادى لفظنى جارحه معناسنه اولان يد لفظنك
جمعى ظن ايدوب خطاء فاحش ايدى والا بيت مذكورده ايادى نعمت معناسنه اولان
يد لفظنك جميدر قال وما من يد الا يد الله فوقها ولا ظالم الا سيبلى بظالم يد الله
فوق ايديهم لفظ شريفنده اقتباس در سهل بن المرزبان روايت ايتدى كه ابو العينا
بعض ظلمه دن احمد بن ابى دواده تشكى ايدوب ديدى كه ان القوم قد تظافروا على وصاروا يدا
واحدة على ابن ابى دواد جوابنده يد الله فوق ايديهم ديدى ابو العينا ديدى كه ان لهم
مكرا على ابن ابى دواد ديدى كه ولا يحيق المكر السىء الا باهله ابو العينا ديدى كه هم كثير
وانا واحد ابن ابى دواد ديدى كه كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله والله مع
الصابرين يمين دست راست صاغ آل يُمْنى مثله مَيْمَنه سوى راست صاغ طرف
شمال دست چپ صول آل يسرى ويسار مثله مرزوقى شرح فصيحده ديدى كه
كلوم عربده اولى يار مكسوره كلمه يوقدر الا يسار يساره لغت در ويعاط كه
ذيبى يجى در مَيْسَرَه سوى چپ صول طرف مَنْسَاءه مثله كَتِف شانه
كورك كه اوموز باشنك آردنده بر عريض كموكدر جمعى اكتاف مطرزى مقامات
حريرى شرحنده يَعْرِف من اين يوكل الكتف مثلنك بياننده ديدى كه هر اموره وجه
لايقى ايله اخذ ايدوب حسن الراى اولان كمسنه ده ضرب اولنور زيرا كتف اكلى
سائر عظامى اكلدن مشكلدر زيرا اعلى طرفى ملتوى ومتعقد اولوب لحمى مشتبك پس
اسفلندن اكل اولنمق كركدر كه لحمى سهولة ايله اخذ اولنه بعضيلر ديدى كه كتفك لحمى
ايله عظمى ميانه شوروا تداخل ايدوب اكر اعلاسندن اكل اولنور ايسه شوروا
اكل اولنان كمسنه نك اوزرينه آقار واكر اسفلندن اكل اولنور ايسه لحمى صويلوب
شوروا سى آقماز اصمعى ديدى كه ضعف الراى اولان كمسنه حقنده انه لا يحسن
اكل الكتف ديو ضرب مثل ايدرلر انبارى شرح مقامات ده ديدى كه كتف ده
بر موضع واردر كه اول موضعدن امساك اولونسه حلقه لحمى صويلور اِبْط
بغل قولتوق جمعى آباط صُنان كند بغل قولتوغك بد وايحه سى كنديه بغل





نعوذ بالله مردار بافتاب مرداد نَفْره موى بغل قولتوق قيلى بتن قيل عَضُد بازو دير سكده
كتفه وارنجه اولان عضو جمعى اعضاد ضبع ميان بازو بازونك اورتاسى مطرزى
ديدى كه ضبع بانك سكونيله عَضُد در بعضيلر بازونك وسطى وبعضيلر بازونك
ايچ طرفيدر ديديلر جمعى اَضْباع فريصه كوشت ميان شانه وتهيگاه كه در ترسيدن
لرزد ادهمه ستودان اول آت كه كورك ايله بوغن بوكور ميانند اولور هر حيوانده
وخوف وقتنده اول آت تيترر جمعى فرايص عَضَله كوشت بازو بيلك آتى كربالق
آتى وسكير لو آت تعبير اولنور جمعى عَضَل وعضلات مِرْفَق ارنج بيلك ايله
قول كموكلرى قاوشدوغى موضع كه دير سك تعبير اولنور فارسيده آرج وارنج
دخى ديرلر ودر سكله اتكا اولنه جق يصديغه مرفقه ديرلر جمعى مرافق ساعد
دش دير سك ايله كف ما بيننده اولان كموك كه قول تعبير اولنور جمعى سواعد
ذراع ارانج تا سر انكشتان دير سكده بر مقلرك اوجينه وارنجه اولان عضو كه
فارسيده كز ديرلر جمعى اَذْرُع باع باز قولاج جمعى ابواع مِعْصَم جاى دست
ابرنجن البيلوزيكى طاقدقلرى موضع جمعى معاصم رسغ خرده دست
بيلك جمعى ارساغ اَكْحَل رك تن بدن طمرى قولده اولان اوچ طمرك اورته ده
واقع اولان طمردر كه آكا عرق الحيوة ديرلر عرق اكحل ديمك جائزدكلدر كه شيئك
نفسنه اضافتى قبيلندن اولور قيفال رك سر باقى طمرى كه ذكر اولنان اوچ
طمرك اوكلكى طمردر معربدر باسليق رك زيرين اول اوچ طمرك جمله دن
اشاغى اولان طمر كه رك شش دخى ديرلر كف پنجه بش بارماغى مشتمل اولان
ال اياسى جمعى اكف جمع الكف مشت يومروق كه بارمقلرى كف ايچنه
جمع وضم اتمكدن عبارتدر جمعى اجماع راحه اندرون پنجه ال آيه سى كه
پنجه نك ايچ طرفيدر جمعى راح ستر خط پنجه آوج ايچنده طولا وعرضا چكيلان
خطلر جبهه ده اولان خطلره دخى اطلوق اولندیغى بوندن اقدم مرور اتدى
جمعى اسرار اِصْبَع انكشت بارمق لفظ اصبع ده اون لغت واردر همزه ده
حركات ثلثه وهر حركت ايله باده دخى حركات ثلثه لغتا ولمغله طقوز اولور
واونونجى سى اُصْبُوع در جمعى اصابع وفى المثل صبغت لى اصبعك الماللة لى
لى معناسنه در صبع اليه ديرلر بارمغيله فلان نسنه يه اشارت اتدى معناسنه
ووقت غيبت ده استعمالى شايع يعنى بنى غيبت ايدوب بو عمله معتاد اولان
بارمغيله بكا اشارت اتديك اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه سنى باطنا
تعييب ايدوب وظاهرا سكا ثنا ايليه ودخى صبع الدجاجة ديرلر يموردطه طولوى
يموردلمز بلمك ايچون بارمغنى ادخال اتسه وبر كمسنه حين حكومتنده تكبر اتسه
صيمه الشيطان وادركته اصابع الشيطان دخى ديرلر فيروزابادى ديدى كه
صبع تكبر ومصبوع متكبر معناسنه در صاحب درة ديدى كه من ولاة السلطان
صيمه الشيطان وقد لحسن من قال قد كنت اكرم صاحب وابره حتى

دهتك اصابع الشيطان حنّا الاله بنانها وابانها كم غيّرت خلقا من الانسان ابهام
انكشت بزرك باش بارمق انكشت نر دخی دیرلر جمعی اباهیم سبّابه انكشت شهادت
شهادت بارمقی انكشت دشنام دخی دیرلر سبّاحه ومسبّحه ودعّاءه مثله وسطی
انكشت میانکی اورته بارمق بنصر انكشت چهارم دردنجی بارمق خنصر كالكوج جمله
بارمقلردن کوچك بارمق فارسیده کالبیج دخی دیرلر وایاق بارمغنك کوچکنه دخی
دیرلر جمعی خناصر برجمه بند انكشت بارمق بوغونی عقدة الاصابع کبی جمعه
براجم استخوان انكشت بارمق کمکی وحدیث شریفده واقع اولدی که علی کل سلامی
من احدكم صدقة ويجزى من ذلك ركعتان يصليهما من الضحى مصنّف فابقره دیدیکه
زجاج دیدی که سلامیات اصابع انساندن ایکی مفصل ما بیننده اولان کمکلردر
ابن الانباری دیدی که سلامی اوفاق کمکلردن مجوّف اولان کمکدر جمعی سلامیات
انمله سر انكشت بارمق اوجی جمعی انامل بنان مثله جمعی وفی المثل بنان كف
ليس فيها ساعد همّت عالیه صاحبی اولوب لکن قدرتی اولمین کمسنه حقنده ضرب
اولنور دست تهی همّت علی بلو ست وای بر ان کس که بابرء مبتلو ست ظفر ناخن
طرناق جمعی اظفار فوفه نقطه سپید ناخن طرناقی اوزرنده اولان بیاض نقطه که
صبیانك طرناغنده حادث اولور جمعی فوف تف شوخ ناخن طرناق چرکی که
طرناق ایله آت ارا سنده اولور ریم ناخن دخی دیرلر جمعی انفاف شبر بدست
قارش جمعی اشبار فتر نیم بدست یا ریم قارش جمعی افتار معلوم اوله که هر
شبر باش بارمغك باشیله خنصرك ما بینی در وفتر باش بارمغك باشیله مشیره
یعنی سبّابه باشی ما بینی در ظهر پشت آرقه جمعی ظهور واظهار قرا مثله
جمعی اقری اقری عظیم الظهر اولان ظهرلو کمسنه درکه ظهرنده وجعی اوله فقر مهرهٔ
ظهرنده وجعی اولان کمسنه آفزذ ومفرود اولکمسنه درکه صیرتنده بیوك اورا اولمغله
کوزمرتبه سنه بالغ اوله واول یومرویه فارسیده لك دیرلر لامك ضمیله آزد مثله
جمعی ازوره طا فتح وقصر ایله مثله جمعی آمطا صلب استخوان پشت آرقه
کمکی فارسیده پشتمازه دخی دیرلر جمعی اصلاوب متن یکسوی پشت آرقه نك بر جانبی
جمعی متون ثبج میان پشت آرقه اورتاسی که ایکی کورك اراسی تعبیر اولنور جمع
اثباج وفی الصحاح ما بين الكاهل الى الظهر وفی السامی میان پشت كما فی الكتاب وفیه
ايضا الملحاد كالثبج وفی القاموس الملحا لحم فی الصلب من الكاهل الى العجز نخاع
مغز پشت اوکورغه کمکنك ایچنده اولان ایلك که براوجی دماغه وبراوجی آرقه نك
نهایتنه منتهی اولور که قوقا د ایلك تعبیر اولنور فارسیده حرام مغز دیرلر خیط
الرقبه مثله فقره مهرهٔ پشت ایکی جانبنده کلن اوکورغه کمکلرینك بری برینه متصل
اولدوغی موضعده اولان یومری کمک جمعی فقر دوریش اولان کمسنه یه فقیر تسمیه
اولندیغی احتیاج فقرات ظهرنی کسرانديکی ایچون در فقیر بمعنی مفقور در فقارة
مثله جمعی فقار سیف ذو الفقاره ذو الفقار تسمیه اولندیغی اوزرنده فقرات





ظهر کبی خطوط اولدیغی ایچون در محجمه حجامتکاه باشد مجامت اولنه جق موضع
جمعی محاجم جنب پهلو یان که ایکو کمکلری اولان طرفده قولتوقی آلتندن بل
کمکنه وارنجه اولان عضو صکره هر شیئك جانبنه اطلاق اندیلر جمعی جنوب
دف مثله جمعی دفوف شق مثله ضلع استخوان پهلو ایکو کمکی که قبورغه
تعبیر اولنور جمعی اضلاع وضلوع واضلع شرسوف نوك استخوان پهلو سوی
شکم قبورغه کمکنك قارن طرفنه اولان اوجی جمعی شراسیف سنسن نوك
استخوان پهلو بسوی پشت قبورغه کمکنك آرقه طرفنه اولان اوجی جمعی سناسن
طفطفه طانك فتح وکسری لغت در کوشت پهلو ایکو کمکلرینك اوزرنده اولان آت
جمعی طواطف کشح تهیگاه بوش بوکور جمعی کشوح خاصره مثله جمعی خواصر
خصر مثله جمعی خصور حشا قصر ایله اندرون تهیگاه بوش بوکورك ایچ طرفی که
آلات شکم ایله دخی تفسیر اولنور یعنی قارین دیدکلری موضعك مهمانی مراحلی
اندرون بدن واقع اولدی جمعی احشا نحر سر سینه سینه نك مقدمی که بوغازه
طا قد قلری قلاده اول موضعك اوزرینه واقع اولور وسینه یه دخی دیرلر جمعی
نحور صدر سینه کوکس جمعی صدور کلکل مثله جمعی کلاکل نحر میان سینه
صدره بالای سینه رهابه استخوان تنك زیر سینه کذا فی السامی وفی الصحاح
الرهابه على وزن السحابة عظم فی الصدر مشرف على البطن مثل اللسان ذوف
سینه نك یوقارو طرفی قرسده ضیقی مدوح دیلبانی واسع اولمق مدوح اولدیغی
کبی ولنان فیروزابادی دیدیکی اوزره صدر یا وسط صدر یا بين الثديين یا ذوات
حافك صدری در حیزوم کرداکرد سینه کوکسك جمیع جوانبی ومیان سینه ایله
دخی تفسیر اولندی جمعی حیازیم لبّه میان سینه کوکس اورتاسی کتب
معتبره ده منحر وموضع قلاده ایله تفسیر اولندی بعض نسخه ده واقع اولان
سر سینه تفسیری بو معنا یه مناسب در جمعی لبات وفی الصحاح اللبة المنحر
وكذا اللبب وهو موضع القلادة من الصدر من كل شئ وفی السامی اللبة واللبب
والنحر والمنحر آنجا که گردن بند بود از سینه تریبه استخوان سینه کوکس
کمکی که کوکس تحته سی تعبیر اولنور که ترقوه ایله ثندوه ما بینی در جمعی
ترایب ثغره گو سینه کوکس چوقوری که بوینون حلقه سی کمکلرینك اورتاسنده در
جمعی ثغر جانحه پهلوی سینه کوکسك آلتنده اولان ایکی طرفده کوچك قابورغه
کمکی که کگرك تعبیر اولنور جمعی جوانح ثدی پستان زن خاتونلر مه سی
جمعی ثدی میدانی لفظ ثدی رجل ومراه یه سنه اطلاق اولنور وثندوه مه
ثابت اولان موضعدر دیدی که جوهری وصاحب جامع کلامنه موافق دن لکن
فیروزابادی ثدی امراه یه مخصوص یاخود رجل ومراه یه عامدر وثندوه لحم
ثدی یا منبت ثدی در دیدی ثندوه همزه ایله اولورسه ثانك ضمی همزه سز
اولورسه ثانك فتحیله در پستان مرد ارکك مه سی جمعی ثنادی حلمه سر

بستان ممه نك باشی جمعه حلمات احلیل سوداخ پستان ممه نك سود چیقه جق
دلوكی جمعه احالیل سوا غدمه دن سود كلمجك یول دغشاوات اول ایکی طمردركه
آندن سود كلور قلب دل یورك كه روح حیوانینك منبعیدر جمعه قلوب
صفن دخی قلب معناسنه در صفر اصلنده عرب زعمنجه اول قوردر كه قابورغه نك
یومشاقی اولان موضعنه واقع اولور پس قلب اول موضعه قریب اولمغله صفر
اطلاق اولندی جنان مثله جمعه اجنه روع وخلد وبال وضمیر مثله جمعه
ضمایر فؤاد مثله جمعه افئده سامی ده دیدی كه بر كمسنه بر نسنه دن خوف
ایتدكده قلبك مضطرب اولوب حركت ایدن موضعنه جانش وروع ورواع دیرلر
وقاموس ده دیدی الروع بالضم القلب او موضع الفزع منه او سواده او الذهن
او العقل واساس ده وقع فی روعی ای خلدی دیدیكی بو مقامه موافقدر حبة
القلب دانه دل یورك ده اولان سیاه نقطه یی اولان قان ثمرة القلب دخی دیرلر
سویدا مثله میان دل ایله دخی تفسیر اولندی جمعه سواید قلب اقمع ای ذكی
والبلید خلافه وهر نسنه دن خوف ایدن قلبه قلب آروع واول قلب كه شكسته
اوله آنك صاحبنه عمید ومعمود وجبان اولان قلبك صاحبنه فئید ومفؤود وقلبی
حتق اوزنه اولان كمسنه یه مشهوم وحوش الفؤاد دخی دیرلر مهجه خون دل
یورك قانی ومطلقا قانه دخی اطلاق اولنور جمعه مهج شغاف پوشش دل یورك
پرده سی كه اوزرینی احاطه ایتمشدر وتین رك دل یورك طمری منقطع اولسه
صاحبی هلاك اولور نیاط اویزه دل اول قالین طمار در كه یورك آنكله وتینه
آصلمش در نوط دن مأخوذدر آصماق معناسنه وفؤاد ایله دخی تفسیر اولندی
بطن شكم قارن جمعه بطون جوف اندرون شكم قارینك ایچی جمعه اجواف
صفاق بطنك ایچ طرفنده اولان جلدی قاله المیدانی واكثر كتب ده اوزرنده قیل بتن
جلدیك آلتنده اولان جلد رقیق دیو تفسیر ایتدی وفیروزآبادی معنای مذكوردن
صكره دیدی كه یاخود دری ایله بغرسقلر میانی یاخود بطنك جلدی دیو زیاده
ایتدی حشوة هرچه اندرون شكم بوده هرنه كه قارینك ایچنده اوله قبه هزارخانه
قرق یاپرد یدكاری كه شكنبه نك باشنده اولور بعضیلر قیرداق تعبیر ایدرلر قطنه
قبطنه رمانه قرق یاپر معناسنه در وفارسیده هزارتوی دخی دیرلر
محنث وحفث مثله عفج دوده كان فراخ واسع باغرسق كه كوده ن بغل سنی
تعبیر اولنور جمعه اعفاج سره ناف كوبك معلوم اوله كه سره وسط بطنده
اولان چوقورمق موضعدر ومعصوملرك كوبكنده قابله نك قطع ایتدیكی نسنه یه
سر دیرلر سره دیمزلر زیرا سره قطع اولنمز عرفت ذلك قبل ان تقطع سرك دیمك
كرك سرتك غلطدر جمعه سرر فیروزآبادی دیدی كه بجره سره معناسنه در
بیوك اولسون كوچك اولسون ودخی بطن ده ووجه ده وعنق ده اولان عقده
معناسنه كلور وبجر الرجل دیرلر سره سی طشره چیقدی ودخی قارنی بیوك اولدی





معناسنه واول رجله ابجر دیرلر كه جمعی بجر وبجران كلور مطرزی ایضاحده دیدیكه
حقیقة بجر وكیس ابجر وضرذ بجراء دیرلر ممتلی معناسنه كه بجر دن مأخوذدر
بطن ده اولان عقده معناسنه غبغبه شكن شكم زیاده سمون لكدن قارنینك دریسنده
حادث اولان شكن جمعه عكن كبد جكر معروفدر جمعه اكباد كبد كافك فتحی
وبانك كسری وكافك كسری وبانك سكونی لغتدر بعض حكمادن سؤال ایتدیلر
سبب ندر كه بز اولادلریمزه زیاده محبت ایدرز مع هذا آنلر بزه چندان محبت ایتمزلر
دیو جواب ویردی كه زیرا آنلر بزم جزؤمزدر بز آنلردن جزء دكلز وبعضیلر جواب
ویردیلر كه حضرت آدمك والدی اولمغله اولادی دخی والد حقیقی بلمزلر وبعضیلر
دیدیلر كه بو عالم ابتلاده قدوملرینه سبب اولدوغمز موجب عداوت اولمشدر وقال
وانما اولادنا بیننا اكبادنا تمشی علی الارض طحال سپرز طالاق جمعه طحل وطحال
مرضنه دخی طحال دیرلر یقال به طحال ای داء الطحال ریه شش آق جكر اویكن
تعبیر اولنور وسحر وسحر دخی ریه معناسنه در یقال كل ذی سحر یتنفس وبر كمسنه
جبان اولسه انتفخ سحره دیرلر وقبل الصبح اولان وقته سحر اطلاق اولندوغی
استعاره طریقیله در اول وقت كیجه نك ادباری وصبحك اقبالی وقتی اولمغله كویا
صبحك تنفس ایدمجك وقتیدر قال الله سبحانه والصبح اذا تنفس كذا قاله
المصنف فی اساس البلاغة معده میمك فتحی وعینك كسری ومیمك كسری وعینك
سكونی ایله جایگاه طعام اشنانده طعام طوره جق موضع كه قورسق تعبیر اولنور
وسائر حیوانلرك قورسغنه كرش دیرلر لكن اول قوزی واوغلاق كه اوت اوتلامغه
باشلامزدن مقدم قورساقلرینه انفحه دیرلر لكن حریرینك مقامه نبذیه ده
یكما نشبع الكرش الجیاع مرعندن منفهم اولوركه انسانك قورسغنه دخی
كرش اطلاق اولنه وكرش لفظی مفرد ایكن جیاع لفظی آكا صفت واقع اولدیغی
جمع ایله توصیفده مبالغه ایچوندر وصواب اولان بودركه بو مقامده كرشدن
مراد عیالدر یقال فلان بجر كرشه ای عیاله واولاده كذا فی الایضاح مرزوقی
دیدی كه جیاع جمع صیغه سیله ذكر اولندیغی كرش اسم جنس اولدیغنه بنادر
انتهی وفیه من البعد ما لا یخفی كلیه كرده بوكرك جمعه كلی زرب غلاف كرده
اول یاغ كه بوكركلری احاطه ایتمشدر معا روده بغرسیق جمعه امعاء قتب عفج
ودبغی عصل قصب دخی بغرسیق معناسنه در كذا فی السامی مخفی اولمیه كه
الفاظ مذكوره نك بعضی مطلقا بغرسیق وبعضی كوده ن بغرسیغی اولدیغی مطولات ده
مذكوردر مصیر مثله جمعه مصران وجمع الجمعی مصارین كلور حوایه جرب روده
بغرسق اوزرنده اولان یاغ ویاغلو بغرسقه دیرلر جمعه حوایا شحم پیه ایچ یاغی
جمعه شحوم واول ایچ یاغی كه شكنبه وبغرسقلری احاطه ایتمشدر آكا ثرب دیرلر
مرارة زهره اودشانه جایگاه بول بول طوره جق ظرف كه ساووق تعبیر اولنور
فارسیده شاشه دان وكمیزدان دخی دیرلر ثنه دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور

زيرا انه كوبك ايله قاسيق ما بيننه ديرلر بَوْل شاشه معروف در كمينز دخى ديرلر
جمعى ابوال مَنِىّ تشديد ايله در تخفيفى جائز دكلدر آب مردى رجوليت صويكه
معروف در مَذْى تخفيف وتشديدى لغت در لكن تخفيف اكثر در آب نشاط
شوق صويكه توقان وملاعبه خواتين وقتنده ذكردن سيلاون ايدن ماء رقيقدر
يقال كل ذكر يمذى وكل انثى تقذى ودَىْ تخفيف ايله در آموى ديديكى كه الفاظ
ثلثهٔ مذكوره جمله سى مشدد در آب مردى كه بس اذ شاشه آيد رجلك ذكرندن
بولدن صكره سيلاون ايدر نُطْفَه قطرهٔ آب پشت منى در بر قطره ومطلقا منى
معناسنه دخى كلور جمعى نُطَف رَحِم زهدان اول جلد رقيق كه جنين
آنك ايچنده تكون ايدر فارسيده بچه دان دخى ديرلر جمعى ارحام مَقْبَل رحمده
ولد اولان موضعدر جوهرى ديديكه مقبل اقصاى رحم معناسنه كه آكا طريق
الولد ديرلر كه ظبيه ايله رحم ميانى در وظبيه لفظى فرج المرأه ايله تفسير اتدى
فيروزابادى ديدى كه مقبل منزل وزننده رحم يا اقصاى رحم يا رحمده مسلك
ذكر يا فم الرحم يا رحمده موضع ولد در سلا فتح وقصر ايله مثله واكثر كتب لغت ده
سلا اول جلد رقيق در كه ولد والده سندن تولد اندكده اكثريا انكله چيقار وانسانده
اولان جلد رقيقه مشيمه وساير حيوانات ده اولان جلد رقيقه سلا ديرلر ديبو واقع اولدى
جمعى اسلاء ورك سروت اويلوق ديدكارى عضوك نهايتنده اولان يومرى
كموك كه اوجه تعبير اولنور جمعى اوراك عورة اندام نهان رجل ومرأه دن
سترى واجب اولان اعضاكه لسان شرعده بين ما تحت السرة والركبة تعبير اولنور
فارسيده شرم مردم ديرلر جمعى عورات سوءه مثله جمعى سوءات فَرْج
اندام پيشين مردوزن رجل ومرأه نك اوكده اولان موضع معهود جمعى فروج
قال الامام المرزوقى فى شرح الحماسة ومعنى يفرجه يكشفه ويوسعه ويقال فرج
الله غمه وفرجه بالتشديد والتخفيف ومنه سمى ما بين القوائم الفروج انتهى
بعبارته ابو طريف كنية الفرج قال قالت فاهدلنا اذا راه مملقا فابو طريف
ليس عليه اذاب ابو الجبنة وابو الزردان كنية ايضا كذا فى الدرة وفى القاموس
الزردان محركة الحر قُبُل مثله دُبُر اندام پسين مردوزن رجل ومرأه نك آردنده
اولان موضع معهود كه فارسيده كون ديرلر مَقْعَد نشستگاه او توراق يرى
ديدكارى عضو جمعى مقاعد كَفَل كونشته ايكى وجه كموكنك آرقه طرفنده اولان
مابينى كه حيوانات ده صاغرى تعبير اولنور جمعى اكفال عجيزه كونشته زن
خاتونلرك ايكى اوجه كموكنك ما بينى جمعى عجايز عجز مثله عجز كونشته رجل
ومرأه نك ايكى اوجه كموكنك ما بينى وهر شيئك صوكنه ودبنه دخى ديرلر
جمعى اعجاز رِدْف ميان دوسروك كفل مرادفى در جمعى ارداف وفى
الشامى الكفل والردف ميان سرون والماكمة والمأكمة سرسرون والصلا زير
سرون والقطن ميان هرد وسرون الحجبة سرسرون مردم وجزؤ والحزبة

والخزاية



والخزابة والخزابة كوسرون نقب الورك معناسنه والغائل والغالى كوشت سرون
والحرقفة استخوان سرون اِسْت سورلخ كون ديرك دلوكى كه فارسيده بن دخى ديرلر
جمعى آستاه ام سويد وام عزم كنية الاست كذا فى الشامى وفى القاموس ام العزمة
وعزمة مكسورتان الاست والجاعرة والجعراء والجعرى انتهى نباجه دخى است
معناسنه در يقال كذبت نباجتك اذا حبق ونباج اصلنده شديد الصوت معناسنه در
وآوازى غليظ اولان كلبه دخى نباج ديرلر يقال كلب نباجى ضخم الصوت ونباج
ونبيجه ونباج ونبيجه بر معنايه در فقحه حلقهٔ كون ديرك دلوكى اطرافنى احاطه
ايدن حلقه جمعى فقاح سُرْم اندرون كون ديرك ايچ طرفى كه مجرى الروث ديرلر
جمعى اسرام عانه زهار قاسيق شِعْره موى زهار قاسيقده بتن قيل مراحص خاتونلرك
قاسيغنه مخصوص در ديدى فيروزابادى كلام مندن اطلاق فهم اولنور اَيْر اندام
مرد رجلك آلت تناسلى كه كير ونره دخى ديرلر جمعى اوير وفى المثل اير اطول من
اير حرث مختفى اوله طول اير كثرت اولاددن كنايه در اصمعى ديدى حرث مذكورك
يكرمى بر مذكر اولادى وار ايدى وحضرت على رضى الله عنه دن روايت اولنان من يطل اير
ابيه ينتطق به مثلى دخى بو معنايه مبنى در يعنى اول كمسنه كه آنك قرنداشلرى
چوق اوله آنلر ايله قوت بولور نطاق سببى ايله ظهر قوت بولدوغى كبى سَتَه
مثله كتب لغت ده مسطور اولان بودر كه سته است وعجز حلقهٔ دبر معناسنه
كاهى تاى حذف ايدوب سه ديرلر وفى الحديث العين وكاء السه ولفظ است
سته دن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور زيرا جمعنده آستاه ديرلر مورخ روايت
اتدى كه اول جار سببى ايله جارى اخذ ايدن سليمان بن عبد الملك در بر كمسنه آنك
حضورينه كلدى كه باشى اوزرنده غاية حسنا بر جاريه طور مشيدى سليمان اول كمسنه
جاريهٔ معهوده نك حسنندن تعجب ايدوب دقة ايله نظر اتديكنى مشاهده اتدكده
ديدى كه يا فلان استه متعلق بدى مثل ذكر ايدر ايسك معهوده نى سكا هبه
ايده يم اول كمسنه دخى ديدى كه است البين اعلم سليمان ديدى كه بر ورديكه
ضر عليه الغرو استه سليمان ديدى كه ايكى اول كمسنه ديدى كه است لم تعود الجمر
سليمان ديدى كه اوچ اول كمسنه ديدى كه است السؤال اضيق سليمان ديدى كه
درت اول كمسنه ديدى كه الحر يعطى والعبد بالمراسته سليمان ديدى كه بش اول
كمسنه ديدى كه استى اخشى سليمان ديدى كه آلتى اول كمسنه ديدى كه لا ماءك
ابقيت ولا حرك انقيت سليمان ديدى كه بو مثل استه متعلق دكل اول كمسنه ديديكه
امير المؤمنين كبى بن دخى جارى جار ايله اخذ اتديم سليمان ديدى كه خذ لا بارك الله
لك فيها ذَكَر مثله جمعى مذاكير معلوم اوله كه لفظ ذكر ايكى معنايه اطلاق اولنور
اولا فحل يعنى اركك معناسنه انثى مقابلى در جمعى ذكور وذكران وذكاره كلور
ثانيا عوف يعنى عضو معهود معناسنه جمعى مذاكير كلور على غير القياس كويا
فحل وعوف ما بيننى فرق ايچون بو وجه اوزره جمعلندرديلر اخفش ديدى كه

مذاکیر جمعدر که مفردی یوقدر عبادید وابابیل کبی دُبّ نره کورك اطفالك ذکری
ومطلقا ذکر معناسنده استعمالی شایعدر جمعه ذِبَبَة وزباب احلیل سورلخ نره ذکرك
دلوکی که مخرج بولدر فارسیده نای نره دخی دیرلر جمعه احالیل کَمَرَةٌ سر نره ذکرك
باشی که فارسیده ختنه گاه دیرلر سنّت موضعی دیرلر جمعه کَمَرٌ وکَمَرات خَشَفَه
مثله جمعه خَشَف وخَشَفات فَیشَه مثله جمعه فَیش فَیشا مثله جمعه
فیاشل اَقْلَفُ نا ختنه سنتسز کمسنه جمعه قُلْف وفی الکشکول من الفرزدق
زیادا الاعجمی وهو ینشد فقال تکلّمت یا اقلف فقال له زیاد ما اعجل ما اخبرتك بها
امّك فقال الفرزدق هو الجواب المسکت اَغْلَفُ مثله جمعه غُلْف اَغْرَل مثله
جمعه غُرْل قُلْفَه وغُلْفَه پوست ختنه سنّت وقتنده قطع اولنان دری خُصْیَه
خایه معروفدر که خایه نك برینه اطلاق اولنور جمعه خُصًی خُصْیان هر دو خایه
خایه نك ایکیسی معًا معلوم اوله که خُصْیَه بَیْضَه دن عبارتدر وخصیتان ایکی بیضه در
وخُصیان اول جلدلردر که بیضه لر آنده اولورلر وخصیة لفظنك جمعی خُصًی وتثنیه سی
خُصیان در بلو تا ء آکیة لفظنك تثنیه سی آلیان کلدیکی کبی وبو نوع تثنیه بغایت
نادردر کذا فی الصحاح شرح فصیح منظور عبد فقیر اولدی که خُصًی بلو تا ء جلده
الخُصیة معناسنه در وخُصیة بالتاء بیضه وجلد مجموعیدر وخصیتان بیضه لردر
بلا جلد انتهی لکن ابو عبید مفردنده خُصْیٌ دیمزلر دیدی خَصِیّ خایه کشیده خایه
چکوب چیقرلمش که خادم تعبیر اولنور جمعه خِصْیان وخِصیة قال الهیثم بن
عدی عشر خصال تجتمع فی الخصی ولا تجتمع فی غیره النهمة والنمیمة والشره وسرعة
الدمعة وطول العمر وکبر القدم والنبر من الضلع والاجارة فی الضغر والقیادة فی
الکبر والاسترخاء فی المقعد وسقة الحجر بَیْضَه تخم خایه خایه نك یورطه سی جمعه
بَیْض صَفَن پوست خایه خایه نك دریسی یعنی ظرف اولان جلد جمعه اصفان
مجبوب هر بر یده جمله ذکر وخایه سی کسلمش کمسنه جَبّ دن مأخوذدر قطع معناسنه
مخنّث بی رشك عارسز وغیرتسز کمسنه انخنا ندن مأخوذدر بو کولوب ایکی قات
اولمق معناسنه مخنّث اوغلانه مخنّث تسمیه اولندوغی بو جهتدندر فارسیده
پشتی وهیزه دخی دیرلر هاء هوز ایله لکن خیرها حطی ایله غلط مشهوردر
هند وشاه نخجوانی دیدی که هیز اصلنده حمامده استعمال اولنان طاس معناسنه
طاس مذکور حمامه کیرن کمسنه لردن دریغ اولنمیوب استعمالی مبذول اولمغله علی
طریق الاستعارة مخنّث اوغلانه اطلاق اولندی ویا اوغلان زیاده صفت مذمومه
خیانت ایله موصوف اولسه آنخنث من دلال دیو ضرب ایدرلر ابن خلکان روایت
ایتدی که سلیمان بن عبد الملك مدینه منوره ده اولان عامله تحریر ایتدی که اَحْصِ
المخنثین یعنی مدینه ده واقع مخنّث واریسه تعداد ولحصا ایله قضایا احصی
لفظنده اولان حرف حانك اوزرینه بر نقطه واقع اولدی که معناسی مدینه ده اولان
مخنّثلرك خایه وذکرلرین قطع دیمك اولور عامل مذکور جمله مخنّثلری جمع ایدوب

اخصا



اخصا ایتدی مخنّثلر بو خصوصدن ممنون اولوب بعضیلر ماکان اغتنانا عن سلاح لا تقاتل
دیدی وطویس دیدی که اف لکم ما سلبتمونی الا میزاب بولی انتهی وطویس مزبور شوملق
ایله معروف اولمغله اشأم من طویس مثلی مشهور اولمشدر مدینه منوره ده اولا
اسمی طاوس ایدی مخنّث اولدقده طویس تسمیه ایتدیلر وعبد النعیم آنك لقبی در
وکندو حقنده دیدی که نظم انّی عبد النعیم انا طاوس الجحیم وانا اشأم من یمشی
علی ظهر الحطیم وانا ها ثم لام ثم قاف حشو میم مخفی اولمیه لفظ میمك وسطی
حرف یادر که جمله سی حلقی دیمك اولور فیروزآبادی دیدی که حلقی شوم معناسنه در
پس لفظ حلقی شومه نسبت اولور وهمیشه اهل مدینه یه خطاب ایدوب دیر ایدی
یا اهل مدینه بن حیرتده اولدقجه سز خروج دجالدن خوف ایتمك زیرا بن رسول اکرم
وفات ایتدیکی کیجه دنیایه کلدم وابوبکر رض وفات ایتدکی مه دن کسلدم وعمر رض
قتل اولندوغی کونده بالغ اولدم وعثمان رض قتل اولندیغی کونده تزوج ایتدم وعلی
رض قتل اولندوغی کونده بر ولدم دنیایه کلدی خُنْثَی آنکه هر دو آلت داردر اول
کمسنه که هم ذکری وهم فرجی اوله جمعه خَنَاثَی عِنِّین انکه کار نتواند کرد اول
کمسنه که جماع ایتمکه قادر اولمیه دَکَب زهار زنان خاتونك قاسیقی که آنده قیل بتر
وبعضیلر رجل وامرأه نك قاسقنه شاملدر دیدی جمعه اَرْکاب حِرّ کُس
خاتونك فرجی آصلنده حِرح در حاء ثانیه حذف اولنوب تشدید وتخفیفی جائزدر
جمعه احراح اِسْکَة کناره کُس فرجك کناری بَظْر خروسه کُس فرجك میاننده
طشره چیقان اوفق بجه آت پاره سی که دیلوق تعبیر اولنور ومن شتوم العرب یا ماص
بظر امه وفی شتم الامة یا بیظر وبظاره اول سیوری آت پاره سیدر بعض کمسنه لرك
اورست طودغنك اوزرنده چیقار واول کمسنه یه ابظر دیرلر بَظْراء زن ختنه
ناکرده سنّت اولنمش خاتون ومعهودات پاره سی حد اعتدالدن اوزون
اولان خاتونه دخی دیرلر عِجان میان پس وپیش زن خاتونك دبر وفرجی میاننده
اولان موضع وفی الشامی میان خصیه وفقحه جوهری دخی ما بین الخصیة والفقحه
دیدی لکن اکثر کتب ده مطلقا بین الفرجین ایله تفسیر اولنوب مرد وزنه هر
شاملدر دُفْغ میان دوران ایکی بودلك اراسی ایکی بودینك ما بینی واسع
اولان خاتونه رَفْغا دیرلر جمیع نسخه ده عین مهمله ایله واقع اولدی صاحب
مصرحه دخی مهمله ده ایراد ایتدی لکن کتب لغت معجمه ایله اولمق اوزره اتفاق
ایتدیلر جمعه ارفاع فَخِذ ران بود جمعه افخاذ نَسا رك ران بودلرده ایکی
طرفدن تا اوکجه لره وارنجه ممتد اولور عِرْق النسا دیدکاری غلطدر زیرا نسا
اول عرقك اسمیدر واکحل دخی دیرلر جمعه انسا دُکْبَه دیز جمعه رُکَب
رَضْفَه کرد نای زانو دیز آغیرشاغی جمعه رَضْف وفی القاموس الرضف
عظام فی الرکبة کالاصابع المضمومة قد اخذ بعضها بعضا وهو من الفرس
ما بین الکراع والذراع واحدتها رضفه وقد یتحرك وقال ایضا الذاغضه

العظم المدور المتحرك فی رأس الرکبة انتهی ویوافقه ما فی الشامی حیث قال الداغصة
استخوانی که میجنبد در سر زانو دنا مابض کوز یزانو دیزک آلتنده اولان چوقور جمعه
مابض ساق بوزه بالدیر ویاجاق دخی دیرلر فارسیده شتالنک دخی دیرلر
جمعه سوق وسیقان ظنبوب استخوان ساق ساقک کوک قروانجیک تعبیر
اولنور میدانی کلامنده منفهم اولورکه قوروانجیک تعبیر اولنان موضعه آینبش دیرلر
جمعی ایا بس کلور جمعه ظنابیب وظیف جای پای بر نجم ایاق بلو زیک
طاقد قلری موضع که فارسیده لنک دیرلر جمعه أوظفة صاحب مصراح استخوان
باریک در ساق وصاحب صراح باریکی ساق صاحب دستور زیر رسغ ایله تفسیر
اتدیلرکه ذراعک اینجه اولان موضعیدر وفی الصحاح والقاموس والجامع الوظیف مستدق
الذراع والساق من الخیل والابل انتهی ترکیده بوقاغیلق دیدکلری موضعدر وفی
القاموس ضرب وظیف دابته واوظفة دوابه وهو مقدم لساقه وفی الشامی المخلخل
والمخدم جای پای برنجن مخدم جای پای برنجن ایاق بلو زیک طاقد قلری موضع مخلخل
مثله کعب شتالنک طو بوق ساق ایله قدم ملاوقی اولدیغی موضعده اولان
یومری کوکدر جمعه کعاب آدرم اول کعب درکه کثرة لحم دن نمایان اولمیه
سلع ایاقده اولان یاریق ذباح بارمق اوجنده اولان یاریق کلفغ آیاقده اولان
جرک عرقوب بی باشنه اوکچه اوزدن اولان غلیظ سکر جمعه عراقیب
رجل پای ایاق جمعه ارجل وفی المثل ارجلکم والعرفط بالغاجک اسمیدر
آصل مثل بودرکه عامر بن ذهل نام کمسنه ایام شبابنده غایة قوی وزیاده
شجیع ایدی مسن وپیر اولدقده مقعد اولوب فرسه رکوب اتدکده عظیم زحمت
ایله رکوب اتمکله بعض نوز سیده جوانلر آنی استهزا ایدوب خنده ایدرلر ایدی
برکون دیدی که بن غایة پیر اولمغله فرسه رکوب ایدرمم لطف ایدوب بنی درت
کمسنه فرسمه ازکاب اتسونلر چونکه آنی استهزا ایدن قومنده درت رجل آنی
فرسه ازکاب صددنده اولدیلر عامر بونلر ایکی رجلی قولتوغنه وایکی رجلی
فخذینه قیصه یروب فرسنی سوق اتدی وبو درت رجلی سودیروب کتدی ودیدی که
بنی اخی ارجلکم والعرفط یعنی ای بنم برادرزاده لریم آیاغزی عرفط اغاجنه
طوقنمقدن حفظ ایدیک واول مرتبه مزبورلری سوردیکه هلاوک اولمغه قریب
اولدیلر مال وقوت وکمال ده کندودن اعلی اولان کمسنه لری استهزا ایدن احمقلر
حقنده ضرب اولنور قدم کف پای آیاق آیه سی بیشت پای ایله دخی تفسیر
اولندی جمعه اقدام حاره بشت پای ایاغک اوستی اخمص زیر پای که
بزم یرده ایاغک آلتنده اولان چوقور که یره باصدقده طوقونمز اقوم
الوسائل فی ترجمة الشمائل نام تالیفمزده خمص الاخمصین تعرضنده کرکی کبی
بیان اتمشزدر جمعه اخامص انسی سوی اندرون پای ایاغک ایچ طرفی وحشی
سوی بیرون پای ایاغک طشره طرفی عقب پاشنه اوکچه جمعه اعقاب





نعت فی صفات الاشخاص

والله اعلم بالصواب فصل أزأس بزرک سر باشی بیوک کمسنه قنود وکروس
وکباس مثله صقل واضمن واصعل خرد سر باشی کوچک کمسنه افرع دراز
موی صاچی اوزون اصمع خرد کوش قولاغی کوچک انهر سرخ وسپید روی
یوزی قرمزیلی وآقلی کمسنه اغر سپید روی یوزی آق وبراق کمسنه اشوه زشت رو
چرکین یوزلی وقاح خیره روی یوزی پک یعنی بی حیاکه بی شرم وسخت روی
دخی دیرلر مخروط الوجه دراز روی اوزون یوزلو کلثوم کرد روی مدور یوزلو که
یکا قلرینک ویوزینک اتی چوق اوله کلثمه دن مأخوذدر یوزک اتی مجتمع اولمق معناسنه
مکلثم الوجه ومستدیر الوجه مثله اخیل باخال بکلو کمسنه اشیم باخال کوشنین
اتدن بکلو کمسنه شامه دن مأخوذدر خال معناسنه وجمعی شیم کلور مؤنثنده شیما
دیرلر اکحل سیاه چشم سیاه کوزلو کمسنه که کوزینک اطرافنه سیاه غالب اولمغله
سرمه چکمه مش ایکن سرمه چکمش کبی سیاه کورینورکه آندن خدایی سورمه لو تعبیر
اولنور اصلم بریده کوش قولاغی کسلمش کمسنه یه دخی اصلم دیرلر جوهری عبارتندن
منفهم اولان بودرکه ایکی قولاغی معا کسلمش اولان کمسنه یه اطلاق اولنه اجدع
بینی بورنی کسلمش کمسنه جدع دن مأخوذدر بورون وقولاق وال وطوداق
کسمک معناسنه وکسلدکده صکره برنده باقی قالانه جدعه دیرلر اهدل آویخته
لب طوداغی صارقوق کمسنه آلت طوداق صارقوق اولدقده آصلمش کبی کورونمکله
آویخته تعبیر اولندی تفره تفرم خترمه نثره اوست طوداقده اولان چوقور
زرطوداقده ظاهر اولان یاریق بطا ده ترفه آلت طوداقده اولان یومری
موضع که میانده اولور جامع ده دیدی که خترمه اوست طوداغک اورتاسنده
اولان دائره در وفی القاموس الخترمة غلظ الشفة وبالکسر الارنبة اوطرفها
والدائرة تحت الانف وسط الشفة العلیا والنظر بالفتح هنة فی وسط الشفة
العلیاء والترفة هنة ناتیة وسط الشفة العلیا الغس سیه لب طوداغی قره لغس دن
مأخوذدر سیاهه مائل اولمق معناسنه محبوبلرک طوداغی نوع ما سیاهه مائل
اولمق عند العرب محدوحدر ذوه آویخته لب اولمق محدوح اولدیغی کبی احوی وألمی
مثله مؤنثی لمیا در وفی الشامی شفة لمیا ولعسا سیاه بام وشفة حوا کبود بام
وشفة لمیا لب باریک وفی القاموس البلم ودم الشفة والابلم غلیظ الشفتین
انتهی ورجل شفاهی وبرطام بزرک لب اخوز سیه چشم کوزی قره کمسنه لکحل
معناسنه وکوزینک بیکی زیاده سیاه وبیاضی زیاده بیاض اولان کمسنه ومؤنثی
خوراء در اشتر دریده چشم کوزینک قباغی یرتیق کمسنه که یرتاق تعبیر اولنور
اعمش آب ریز چشم اولکمسنه که کوزینک همیشه یاشی آقادر آندن شیر لغلو تعبیر
اولنور اعشی شب کور کیجه کوزی کورمین اجهر روز کور کوندز کوزی
کورمین یقال رجل اجهر وامرأة جهراء تسدد عینها فی الشمس انجل فراخ چشم
کوزینک دائره سی بیوک وواسع اولان کمسنه اشهل میش چشم قویون کوزلو که

صاروالاكوزلو تعبير اولنور. آحول كژچشم اكرى كوزلو كمسنه كه اكثريا بيرى ايكى كوردر
شبهه راست تصرف نيست اندر وحدتش كى تواند ديده احول دو ديدن روز راه قال
ابن الحلاوى فى مشرف مطبخ احول ــــ يجيئ الينا بالقليل ويظنه كثيرا وليس الذنب الا لعينه
ومن سوء حظى ان رزقى مقدر برلحة شخص يبصر الشئ مثليه. قال النجم الدين بن
اسرائيل ــــ قد بالغ فى حديثه بالمين. من قال رايت مثلا بالعين ما يبصر مثله سوى احول.
من حيث يرى الواحد اثنين. وقال الآخر فى محبوب آحول ــــ واحول العين تعشقته
ما فيه عيب ولا شين بشكرها اوليه مع فاقتى حتى يرى لى الشئ شيئين ولقد لحسن
من قال فى مدح لحول ــــ قالوا اشغفت باحول فاجبتهم قد ردتم والله فى اوصافه
لا تحسبوا احولا به لكنه من زهوه يرنو الى اعطافه ولحسن من هذا ــــ يقولون لى لم ذا
كلفت باحول يقلب بالزوجين قلت لهم عذرا. رات كل عين حسن اوصاف لختها.
فعادت طول الدهر بنظرها شزرا. آشكل سرخ چشم كوزينك بياضنده قيرمزيلق اولان
كمسنه شكله دن ماخوذدر كه مذكور اولان قيرمزيلق معناسنه شكله كوزك قراسنده
اولان قيرمزيلقدر. وفى الزاهر الاشكل الشيئان المختلطان قال بيت فما زالت القتلى
تمور دماؤها بدجلة حتى ماء دجلة اشكل انتهى. پوشيده اولميه كه شاعرك مرادى
دجله‌يى اشكل اولان كمسنه‌يه تشبيه‌در. فى الحقيقة تشبيه مطبوعدر. زيرا قيرمزى
قان بياض صواوزرنده واقع اولدقده دجله اشكل كبى اولور. آزرق كبود چشم
كوك كوزلو كمسنه كه فارسيده گربه چشم ديرلر وفى المثل هو آزرق العين فلان كمسنه‌ده
عداوت علامتى واردر ديه جك يرده ضرب اولنور. اسود الكبد. وسود الاكباد.
وصهب السبال دخى بو مقامده ضرب اولنور. اصمعى ديدى كه جمله سى اعداء
صفتيدر. آخفش تنك چشم كوزى كوچك وطالا اولان كمسنه وفى كتاب الخلوص
الاخفش دوزكور والاخوص تنك چشم. وفى الاساس عين خوصا. صغيرة
غائرة. آقبل انكه يكچشمش دربيش كرده كوزينك بيرى بيكاري طرفنه مائل
اولان كمسنه كه شاشى تعبير اولنور. جوهرى ديديكه قبل عين اولدركه كوزك
قراسى بورون طرفنه مائل اوله. آعور يك چشم بركوزلو. آخيف انكه يكچشمش
كبود وديكرى سياه بركوزى كوك وبركوزى قره اولان كه فارسيده زاغ چشم
وتركيده چاقر ديرلر. ممتع مثله صاحب مصرحه كژچشم ايله تفسير اتدى. آكمه
نابينا كوزى كورميين كمسنه. اكمه نابيناى مادرزاد. اناددن كوزسز طوغان كمسنه
ضرير مثله. اشوس انكه بكوشه چشم نكرد غضبنده تكبرندن ناشى كوز قويروغيله
باقان كمسنه. آشم بلند بينى بورنى يوكسك يعنى بورنا كمسنه. لسن زبان
آور فصيح. السن مثله. اخرس بى زبان دلسز. جمهورى بلند اواز سسى
زياده يوكسك اولان كمسنه. دميم نمراوان سسى يومشاق والجق اولان
كمسنه. مصقع. فصيح. مسلق. سلوق. مسلاق. كلامى قوى اولان كمسنه. لقاعه
حاضر جواب اولان كمسنه. مفوه. فوه. زياده فصيح. سكوت سكيت هميشه خاموش





اولان كمسنه. بقاقه. بقباق. ثرثار. مكثار. مسهب چوق سويلين كمسنه. هذار.
هذاد هذامه بيهوده سويلين كمسنه. مهمار. مهمر. ولكسنه دركه لا ينقطع سويلر
كويا كلامى صب ايدر. لهذا اساسيده انكه سخن دين دعباريله تفسير اتدى واساسده
همزه بكلامه اى اكثر ديدى. متفيهق واسع الكلام اولان كمسنه وفى الجامع وهو
يتفهق فى كلامه اذا توسع واصله الفهق وهو الامتلاء كانه ملا به فمه. آفلح لب
زيرين شكافته آلت طوداغى يرتق كمسنه. آعلم لب زيرين شكافته اوست طوداغى
يرتق كمسنه. آفوه فراخ دهن آغزى بيوك وواسع اولان كمسنه. آفقح فراخ كام طماغى
واسع كمسنه. آخرق شكافته كوش قولاغى يرتق. آفطس بهن بينى بورنى ياصى
آذلف مثله. ذلف خردى ودراسى تيغ بينى بورننك قصبه سى كوچك وطوغرى
كذا فى الصراح وفى المصرحة هموار بينى بورنى دوز وفى الشامى الاذلف هموار
بينى وكوتاه وفى الجامع الذلف صغر الانف واستواء الارنبة وفى الاساس فى انفها ذلف
وهو قصر وصغر الارنبة وهو مستملح. آقعم بورننك دپبى اشاغى چوكمش كمسنه
كذا فى الشامى وجامعده ديدى كه القعم بالتحريك ميل فى الانف. آخطم. اوزون بورنلى
اكزم قيصه بورونلى آخشم رايحه حس اتمين. آشرم بورننك اوجى. آسلت واكشم
بورنى جمله قطع اولنان كمسنه. آصلع موى پيشانى رفته باشنك اوكنده قيل اولمين
كمسنه وباشنك اكثر اجزاسنده قيل اولمين كمسنه‌ده استعمال شايعدر كه فارسيده كچل
وتركيده كل ديرلر. آخفش انكه سربينى اوجسته باشد بورننك اوجى سيورى
واورته سى چوكك اولان كمسنه. آخفش كژبينى بورنى اكرى. آخنن چفته بينى. ولقد
احسن من قال فى انف كبير ــــ جاء فلان الدين وفى وجهه انف له كان برا ديه. قلت له
ماذا الفضا. قال لى ذا منخرى قلت انا فيه. آضجم كژدهن اغزى اكرى اساسده
اغزى وبورنى اكرى اولان دير ديدى. آكس كوتاه دندان ديشلرى قيصه اولان
آروق دراز دندان ديشلرى اوزون اولان كمسنه اساسده ديدى كه روق اولدركه
ايكى اوست ديش ايكى آلت ديش اوزرينه كلوب واوزون اوله مفلج الاسنان
كشاده دندان ديشلرينك اراسى آچوق يعنى سكرك اولان كمسنه جوهرى ديديكه
فلج ثنايا ايله رباعيات مابينى اوناقى اولمقدر ورجالدن ايكى مه نك مابينى
متباعد اولدقده رجل آفلج ديرلر واولكه ديشلر سيرك اولسه مفلج الثنايا ديرلر
حريرى مقامه فارقيه ده وصفت شفاه ديدى كه اكثر شراح شفا لفظنى
عيب ايله تفسير اتدى شريشى ديدى كه شفا برديش سائر ديشلردن طشره چيقمق
معناسنه‌در. مثلا بر ديش ايكى ديشك اوزرنده اولمق كبى واوست چكه آلت چكه‌ده
اوزون اولمق ديدى فيروزابادى ديدى كه ديشلرك طول وقصر ده دخول وخروج
ايله اختلافى معناسنه‌در يقال شفت سنه وشفا كدعا ورضى وهى شغواء وشفياء
آقلح زرد دندان. ديشلرى صارو كمسنه. آدرد بوسيده دندان ديشلرى چورومش
كمسنه. فيروزابادى درد لفظنى ذهاب السن ايله تفسير اتدى جوهرى رجل آدرد.

لبس فی فه سِنٌ دیدی • مضنف اساس ده دیشلرك كوكی بری برینه سوزتولمك دیدی
آفصم دیشلری اورتاسنده قیرلمش كمسنه آقضم دیشلری دیبنده قیرلمش كمسنه آنزق
آهتم اوك دیشلری قیرلمش كمسنه آعضل نیشتر آعضل نیشتر یعنی ناب دیكلری
دیشی اكری بتن كمسنه آثعل ایكی دیشنك اوزرنده زائد دیش بتن كمسنه • فیروزابادی
دیدی كه ثعل وثعل دیشلرك خلقنده اولان سن زائد ودخی دیشلرك اكری بوكری وقارقی
مودش بتمك معناسنه در آبج كرفته اوان سسی طوتولمش كمسنه كه بوغوق سسلی تعبیر
اولنور وفی الشامی آغتم وآلیغ آنكه سخن هویدا نكوید وفی القاموس الألیغ من لا یبین
الكلام او یرجع كلامه الی الیاء والاحمق والبلیغ محركة الحمق التام آلثغ شكسته زبان
دلی دون اولین كمسنه كه حرف رایی حرف یا تلفظ ایده كه بلنك تعبیر اولنور ولقد احسن
الرمادی فی قوله سه لا الرا ا، تطمع فی الوصال ولا انا الهجی بجمعنا فنحن سواء فاذا خلوت
كتبتها فی راحتی فبكیت منتحبا انا والرا، الكن كرفته زبان دیلی طوتولمش یعنی
لساننده لكنت وآغرلق اولان كمسنه كه حروفی اداده زحمت چكر آبكم كنك اناسنده
دلسز طوغان كمسنه كه فارسیده لاله دخی دیرلر مِكثار بسیار سخن چوق سوزلو
كمسنه مِهذار بیهوده سخن عبث ومالا یعنی سویلین كمسنه عَیّ آنكه سخن
بتواند كفتن سوز سویلمكه قادر اولمین كمسنه كه برحرف اداایتكیچون عظیم مضطرب
اولور وفی الشامی عیی وعیام وعیی كران زبان فَه وفدم آنكه درماند در سخن
الف دیر سخن یعنی یاب یاب یورغونكبی سویلر سناط كوسه معروف دركه اصلا
یوزنده قیلدن اثر اولمیه انط وكوسبج مثله میدانی عبارتنده منعتهما اولان بودركه
انط وكوسبج كوسه یعنی چكه سنده از قیل اولان وسناط اصلا یوزنده قیل اولمین
كمسنه اوله فیروزابادی سناط وسنوط وسنوطی تعبیرلرنده دیدی كه اول كوسجه دركه
اصلا صقالی اولمیه یاخفنف العارض اولوب كوسج مرتبه سنه بالغ اولمیه یاچكه سنده
آز قیل اوله كه سائر یوزنده اصلا قیل اولمیه آغسر چپه هرشیئی صول ایله طوطن
ماحظ روایت اتدی كه ایكی كمسنه وارایدی بری ایمن وبری آغسر یعنی بری صاغ
وبری صولاق وصاغ اولان همیشه صولاقه وزینه تفاخر ایدر ایدی مزبورلری
سرقه ده اخذ ایدوب شرعا صاغ المزینی قطع اتدیلر صولاق اولان صاغ اولانه
تفاخر ایتمكه باشلدی صاغ دیدی كه ماعلمت ان للاغسر فضیلة الا انه یسرق
فیؤخذ ونقطع یمینه آغسر تیسر مردچپ وراست هم صاغ الین هم صول الین
استعمال ایدن كمسنه آغسر آیسر دیمك جائز دكلدر آضبط مثله آقطع بریده
دست الی كسلمش كمسنه قال ابو جلتك فاقطع نظم وبی اقطع مانال یسعنو
بماله • ومن فضله مارق فی الناس سائله • تناهت یداه فاستطال عطاؤها وعند
التناهی یقصر المتطاوله • وقال دانیال الموصلی بیت واقطع قلت له انت لص
اوصه • فقال هذی صنعة لم یبق لی فیها ید • وقال ابن قلاقس بیت كانت ید لك
عند عبد انت وجدك سیئه • فقطعتها من عندی قرلهم قطعت یده كرمادی

یدن



یددن نمت در اشل مثله مراصح شلل لفظنی تباه شده دست دیو تفسیر اتدی • یعنی
الفائده یه یاره مق نه وجهله اولورسه اولسون مقدود درازبالا اوزون بویلو
كمسنه جحدر بحتر • بهتر • محكم الخلق وقصیر القامه اولان كمسنه جوهری دیدی كه
حنفرانی فظ وغلیظ معناسنه وابن السكیت دیدی كه قصیر وغلیظ اولان كمسنه یه
جحظاره دیرلر ربعه میانه بالا اورته بویلو مربوع مثله مبطن بزرك شكم بیوك
قارنلی كمسنه مهفهفه زن باریك میان اینجه بللو خاتون منهوم آنكه سیرنشود •
اول طعامه حریص كمسنه كه هرنقدر اكل اتسه طویمیه عتل درشت كار هر عملی غلظت
اوزره اولان كمسنه مثلو تكلم اتسه آدمك یوزینه تندتند چاغرر وتندتند سویلر علج
درشت خوی بدخوی كمسنه كه شدید اولمغله هركز بر كمسنه ایله اختلاط ایتمز •
وبرطائفه كه كفار دن اصلا بردین ایله متدین اولمشلر در آنلره علج دیرلر جمعه علوج
جلف ناكس وبی ادب اصل زاده وحسیب ونسیب اولمیوب وادبسز كمسنه غلیظ
الطبع اولان كمسنه یه جلف دیرلر جمعه اجلاف اجلح كل چكاد باشنك اورتاسنك
قیلی دوكلمش كمسنه وباشنك ایكی طرفندن یا اوكی طرفندن قیل دوكیلان كمسنه یه
دخی دیرلر اجلی پیش سركشاده باشنك اوكنك قیلی دوكیلوب آچق قالمش
مراصحه جلو لفظنی فتح وقصر ایله برهنه شده سر از موی مثل جله دیدی آصلع
بی موی باشنك قیلی دوكولمش كمسنه مراصحه صلع لفظنی بالتحریك موی
رفتكی پیش سر دیو تفسیر اتدی صاحب مصراحه لفظ دغ ایله تفسیر اتدی •
فارسیده باش كچل اولمغله جمله قیلی دوكولمكر دیرلر وفی الشامی الاصلع دغ سره
یعنی نسو سر وسوده چنانكه هیچ موی بر كله سر ندارد وهو الذی ذهب شعره
من اعلی الرأس انتهی آقرع باشی قباق كبی ساذه وقیلسز كمسنه در مؤنثی
قرعاء در یقال لابنة للقرعاء من حسد القرعاء كه قرعاء باشی كل وقرعاء اوزوت
صاچلو خاتون معناسنه در آنزع ریخته موی باشنك قیلی دوكولمش كمسنه خواه
كل اولمقدن وخواه غیری سببدن شایب سپید موی قیرچالقدن صاچی وصقالی
اغارمش كمسنه فاحم سیاه موی صاچی وصقالی كمور كبی سیاه اولان
كمسنه مقتضای قاعده بودر كه شایب بیاض اولان قیله وآشیب بیاض قیل
صاحبنه كذلك فاحم سیاه قیله وافحم سیاه قیل صاحبنه اطلاق اولنه
سویله ملاحظه اولنور كه اصل نسخه ده موی سپید وموی سیاه اولوب نساخ
تقدیم وتاخیر ایتمش اوله لر والله اعلم كث انبوهی موی صاچ وصقال
كور وچوق وصیق اولمق وقبا صقال لو آدمه رجل كث اللحیة دیرلر جعد بشیك
قیوریجق صاچ عندمزده اولان نسخه لرده بشیك مع واقع اولدی لكن غلط وتقدیم
وتاخیر اولمق ملاحظه اولنور زیرا بشیك بانك كسریله قیوریجق صاچ معناسنه در
جعد البنات بخیل معناسنه در وجعد سخی دن كنایه اولندیغی عرب سخاوت
ایله مشهور وجعودة شعر ایله معروف اولدقلرینه مبنی در وجعدا لقفا دیوب

لئيم الحسب مراد ايدرلر قال امسح من الدرمك عندى قاكاه انى اراك رجلو كذا كاه
جعد القفا قصيرة رجلاك . مصنف ديديكه درملك وليمه لرده اكل اولنان طعامدر
جوهرى دقيق حوارى ايله تفسير اتدى لكن درم ماده سنده درمق ودرملك خبز حوارى در ديدى
ديدى وبو مقامده طعام وليمه معناسى بغايت مناسب در زيرا نظم مذكورك منشائى
بو وجه اوزره بيان اولندى كه بر كمسنه بر خاتونه خطبه ايچون واروب خاتون قبول
اتمكله استهزا ايچنده شعر مزبورى انشاد اتدى ومحتملدر كه عرب وليمه لرنده خبز حوارى
اكل ايدرلر قطط مثله لكن قططده زياده بجعدلك معتبردر لهذا صاحب مجله بشكى
بتيك ايله تفسير اتدى پيچاپيچ كبى در سبط بانك تحريكيله موى فروهشته اشاغى
صالقمش صاج وسبط بانك سكونيله وسبط بانك كسريله نعت در يعنى صارقمش
صاج صاچى اكثر نسخه ده فروهشته موى واقع اولديغى تصحيح ثانى يه نظراً اولمق
ملاحظه اولنور غفلت اولنميه اخطل دراز گوش اوزون قولاقلى كمسنه اوزون
واشاغى صارقمش قولاغه اذن خطلاء ديرلر مقرون الحاجبين پيوسته ابرو چاتيق
قاشلى كمسنه اقرن مثله اصم كر صاغر كه قولاغى آواز اشتمز خواه آز وخواه چوق
اطروش سخت كر زياده صاغر كه اصلا اشتمز كتب مطوله معتبره ده شو وجهله بيان
اولندى كه طرش صممدن آزدر مصنف اساس ده طرشى صمم ايله تفسير اتدى .
فيروزآبادى صمم تفسيرنده انسداد الاذن فى ثقل السمع ديدى بوندن منفهم اولور كه
صمم طرشدن زياده اوله على خلاف مافى نسخ الكتاب حسن خوب گوزل قبيح زشت
چركين طليق كشاده روى يوزى آچيق كه گولر يوزلو تعبير اولنور وضى روشن
روى يوزى نورانى وپاك كمسنه نظيف الوجه كبى عبوس ترش روى اكشى
يوزلو كه اكرى يوزلو تعبير اولنور جهم مثله وجه جهم ديرلر غليظ واقى چوق
اولسه كالح مثله كالح اول كمسنه در كه زياده تعبسندن وغايت يوزن اكد بكدن
ناشى ديشلرى گورينه باسر مثله اسمر گندم گون بغداى رنكلو قرمزيا غيز تعبير
اولنور اسود سياه قره ابيض سپيد آق ابلج كشاده ابرو ايكى قاشنك اراسى
آچق اولان كمسنه وكريم النفس اولان كمسنه يه ابلج ديرلر اقرن دخى اولور سبه
ابلَه مثله ازب بزرك ابرو قالين وبيوك قاشلو كمسنه اساس ده قاشلرينك وقولاقلرينك
وسائر جسدنك قيلى چوق اولان كمسنه يه ديرلر ديدى وتوكى چوق اولان دوه يه
بعير ازب ديرلر كل ازب نفور مثل مشهوردر زيرا توكلى دوه نك گوزلرينك
اطرافى دخى قيللو اولمغله اول قيللرى آدم ظن ايدوب كندوى طوتمغه گلور فهم
ايدوب فرار ايدر انمص ازب مقابلى در انمص قاشنك بورون طرفندن اولان
طرفنك قيلى چوق واوجى اينجه اولان كمسنه در املط قاشينك قيلى دوكيلوب
چابچا قيل اولان كمسنه در اكر قاشنده اصلا قيل قالمشسه ايسه امرط الحاجبين
وامرط الحاجبين واطرط الحاجبين ديرلر اجيد دراز گردن اوزون بويونلى
كمسنه اغلب سطبر گردن بوينى بوغوك كمسنه اقعس سينه بيرون آمده گوكسى

فارسيده فرغال ديرلر
وسيط وجعد ميانه اولان صاچه
رجل ديرلر
قال الميدانى شعر رتل ومنسدل
ومسير موى فروهشته
موى تبياره كذا فى الشامى
جثل موى ... الجثل والجثيل الشعر الاسود
وفى القاموس الجثل والجثيل الشعر الملتف اوما غلظ وقصر منه
اى كثف واسود
آسك قولاغى ديبنده صقالى آز
اولان كمسنه
انزع اينجه ومقوس اولان قاش
صاحبى
فى التحاح والقاموس القوس اصون
من التصمم
ولقد احسن من قال يا حسن الوجه
توق الخنا لا تخلطن الزين بالشين
ويا قبيح الوجه كن محسنا لا تجمعن
بين قبيحين
شيمه چه ده وجى ديرلر
كذا فى الاساس
والبلج اولان كمسنه نك ايكى قاشى بياننده
بر ايكى قيل اولسه اول كمسنه يه
ذو بلجتين ديرلر

اجيد دخى بو معنايه در
اجيد اول كمسنه در كه بر بوينده
علت اولمغله باشنى چوره ميه
باقمغه قادر اولميه

طشره



طشره چقمش كمسنه احدب گوژ پشت صيرتى طشره چيقمش كمسنه لكن اساس ده
احدب واحدل مائل الشق معناسنه يعنى اوموزينك برى اوبر اوموزندن يوكسك
اولان كمسنه در ديدى وفى الشامى الاحدب وادنا كنج كه فارسيده كنج گوز معناسنه در
وارنخ وابزى وقعس واقعس پشت اندر شده وسينه بيرون آمده واخفى
واجناء وادن بدرود آمده يعنى بيلى بوكلوب ايكى قات اولان كمسنه افدع
اول كمسنه در كه رسغنده عوج اوله فدعاء اول جاريه در كه كثرت عادن الرنده
اعوجاج اوله بر كمسنه بر غلوم اشترا اتمك مراد اتدى لكن الرنده نوع ما فدع حس
اتمكله ترك اتدى غلام مر يدى كه خذ الافدع والا فدع بو كلامى استماع اتدكده
اشترا اتدى كذا فى الاساس ضخم سطبر قالين جمعه ضخام غث لاغر آريق
جمعه غثاث ازل لاغر سروف صاغريسى آريق كمسنه مؤنثى زلاء گلور اعجف
مثله وكذا النحيف والنحيل والناحل والنحل والهزيل والمهزول وبغاية لاغر
اولسه حطب واخطب ديرلر سمين فربه سمز جمعه سمان نحيم دخى
بو معنايه در قصير كوتاه قيصه جمعه قصار رميه بيمار از عشق مرض عشقه
مبتلا اولمغله خسته اولان كمسنه عشق بر يوركد كه منحم بولمش آنك آلتنده
قاف وبو مقوله خسته غايت ضعفندن اطرافنه يصدقلر وضع اولنمدقجه اوتورمغه
قادر اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى مقعد بر جاى مانده اول خسته كه يرندن
قالقوب حركته قادر اولميه زمن مثله مضطر بيچاره مدد سز وعلاجسز
ضر دن ماخوذ در هزال وسوء حال معناسنه مهفهف مرد باريك ميان
بلى اينجه رجل لحيان ديش اوزن قبا صقاللى كمسنه قبا صقاللى هلوف ديرلر قال
معاويه فى حسين رضى لكونه عظيم اللحيه هلوف بحملها مانق مقلوب هرون
بها لايق ومعاويه كوسه اولمغله حضرت حسينى شو وجهله مقابله اتدى كه
والبلد الطيب يخرج نباته باذن ربه والذى خبث لا يخرج الا نكدا طويل دراز
اوزون جمعه طوال طرعب كجعفر الطويل القبيح الطول كذا فى القاموس ضرب
خفيف اللحم ضرب كعنل القصير كثير اللحم وفى القاموس القصير الغليظ وفى
الجامع القصير العظيم كبير بزرك بيوك جمعه كبار وكبار جسيم تناور بيوك
گوده لو كمسنه عظيم الجثه معناسنه جمعه جسام شخيص عظيم البدن معناسنه در
جوهرى جسم ايله تفسير اتدى شخت صغير البدن معناسنه در ضعيف نحيف
معناسنه در اعرج لنك اغساى فرومايه صدف نشين اعتبار اولسه جمل الاعور
الاعرج ديو ضرب ايدرلر يعنى غراب گبك اولديغى معلوم اوله كه عرج يا عارضيدر يا خلقى
وما دل نادر عارضى اولورسه ماضيسنده عرج ديرلر رانك فتحيله خلقى اولورسه
عرج ديرلر رانك كسريله وكفتاره ضبع عرجا تسميه اتدكلرى صيادى گوردكده توبال
توبال مشى اتديكى ايچوندر كه گويا توبال اولمغله صياد آنك صيدينه تنزل اتميه
ارجل ياغى بويوك كمسنه افقد اول كمسنه در كه مشى اتدكده مقعدلرينك اوجى ايله

والجنا بالتحريك آرقه بوكوكلكى
وفى القاموس اجنا اشرف كاهله
على صدره
ومشبق ومشوق اوزون ده بو مقوله كمسنه يه ديرلر
وكذا الشيمم الطويل وفقا للاساس
وفى التحاح الشمقمق الطويل
ما خلق الا اذا كان احمق
كدنه بدنه مندب
دخى بو معنايه در وبدين ومقدوف اولسه
كسنه دركه ... اوله بدنه اتدكلرى
كذا فى الاساس
هكذا يفهم من كلام القاموس
واعرج اولان كمسنه يه دخى مقعد ديرلر
كذا فى الصحاح
جاره مثله
جوهرى ... رجل لحيانى عظيم
اللحية
كما قال اللحية تنتجها المقالة
وبغايت اوزون اولان شخصه طوال
ديرلر
مبالغه صيغه سيدر
وكذا الجسيم والنبادن
نسادى ده خشك وتر اندام ديدى
وكذا الاكتع ... زياده
فاحش اولسه اول كمسنه يه اقزل
ديرلر
عجاب بفتحتين ... كذا فى الصحاح

مشی ایلیه اوکنج باش پارمغی اکری آففنج پارمقلری آردینه قیوریلمش کمسنه آنخف
کز پای وفی الاساس من یمشی علی ظهر قدمه آخمش باریک ساق آخذل المائل
الشق ای ارتفع احد منکبیه علی الاخر اوذ وخصیة واحدة نشیب مرد با نشب نشیلع
کمسنه که کشی زاده تعبیر اولنور فارسیده کشی کافک فتحی وشینک کسریله ایو وخوش و
معناسنه در عامه تحریف ایدوب کشی دیرلر حسیب ونشیب اولان کمسنه یه کشی نا ده
دیدکلری بوندن ماخوذدر جلیس همنشین مصاحب مطلقا جلیس قعقاع اول کمسنه حقنده
ضرب اولنور که جلیسنده فوق المامول منتفع اوله مراد اسخیادر عربدن قعقاع بن
شور هذلی در حکایت اولندی که قعقاع مذکور معاویه مجلسنه واردی که کثرت
ناس موضع جلوسی ولمغله توسیع اتدیلر جلوس اتدی معاویه برمرتبه یوز بیک درهم
وضع وقعقاعه عطیه اتدی قعقاع یاننده اولان کمسنه یه آل شومرتبی حفظ ایله
دیدی اول کمسنه دخی اخذ ایدوب طشره چقدقلرنده قعقاعه امانتکی آل دیو مرتبی
چیقاردقده قعقاع دیدی بز مرعاد تمزدکلدر که بر نسنه یی برکمسنه یه ویردکدن صکره
کیرو یه آله یوز بن آنی سکا آلمق نیتیله ویرمدم دیدی ندیم همشراب شراب مجلسنده
مصاحب اولوب بیله شرب ایدن جمعه ندماء وندمان وندامی وندام والله سبحانه
اعلم فصل جنین کودک اندرشکم والده سی قرننده یعنی رحمنده اولان چوجوق
جمعه اجنه قال ابو الحسن الکاتب الواسطی جری تعلم القضاء بما یکون فسیان التحرک
والسکون بجنون منک ان تسعی لرزق ویرزق فی غشاوته الجنین طفل کودک خرد
کوچک چوجوق که والده سی قرننده طشره چقدقدن صکره بلوغ مرتبه سنه وارنجیه
اکا طفل دیرلر که فارسیده نارسیده تعبیر اولنور مذکر ومؤنث ومفرد وتثنیه وجمع
مساویدر اگرچه بعضیلر طفلة دیرلر انسانک ووحشی حیوانانک ولدینه طفل
اطلاق اولنور صاحب تهذیب بسیط اسمیله مسمی تفسیرده دیدی روایت اولندی که
عرب جاریة طفل جاریتان طفل جوار طفل غلام طفل غلامان طفل غلمان طفل دیرلر
جمعه اطفال ولقد احسن من قال نظم فیا عجبا لمن ربیت طفلا • القمه باطراف
البنان • اعلمه الرمایة کل یوم فلما استد ساعده رمانی • اعلمه الفتوة کل وقت
فلما طر شاربه جفانی وکم علمته نظم القوافی فلما قال قافیة هجانی رضیع شیر
خواره سود امز وله جمعه رضعاء محول یکساله بر یا شنده وله قطیم از شیر
باز کرده مه دن کسلمش وله افطم الصبی دیرلر مه دن کسلمه سی قریب اولسه
وزیاده فقیر اولان کمسنه یه مایملک فطیمه دیو ضرب ایدرلر که فطیمه مه دن کسلمش
اوغلاغه دیرلر ولد فرزند اوغول وقیز جمعه اولاد صبی کودک نارک چوجوق
جمعه صبیان ولید مثله جمعه ولدان صبیه کودک ماده دیشی چوجوق
نارسیده دخترک دیرلر یعنی قیزجغز جمعه صبیات ولیده مثله جمعه ولائد
سقط از شکم بیفتاده وقتی کلمه دن والده سی قارنندن دوشن چوجوق که دوشوک
تعبیر اولنور وصیف غلام نارسیده یتشمش یعنی بالغ اولمامش اوغلان جمعه

وصفا



وصفا وصیفه کنیزک نارسیده بالغ اولمامش قیز جمعه وصایف مراهق نزدیک
بلوغ بالغ اولمق سننه قریب اولان اوغلان رهقدن ماخوذدر قرب معناسنه
بالغ رسیده سن احتلامه یتشمش اوغلان امرد بی ریش صقالی کلمش اوغلان
کلمه مذکوره رجاله مخصوصه اولمغله جاریه مرداء دیمک جائز دکلدر جمعه مرد
حدث جوان بیکی یتشمش اوغلان ویا شیء آز دیمک مراد اولنسه حدیث السن
دیمک کرک جمعه احداث شاب مثله جمعه شبان فتی مثله جمعه فتیان
وفتیة وفتو فتاب زن جوان کنج خاتون جمعه فتیات شباب جوانی یکتلک
ونفیس ومرغوب اولان نسنه یی ایام شبابه تشبیه ایدرلر قال سه مبادء مثل
خافیة الغراب وقرطاس کرقراق السراب واقلام کرهفة الحراب وخط مثل موشی
الثیاب والفاظ کایام الشباب فتوة مثله وکرم معناسنه استعمالی کثیردر •
کریم اولان کمسنه یه فتی دیرلر خواه شیخ خواه شاب بیت ان الفتی لفتی المکارم
والعلو لیس الفتی بعلج الصبیان روق الشباب اول جوانی یکتلک ابتداسی
ریق الشباب وریق الشباب وشرخ الشباب وریعان الشباب وعنوان
الشباب وعنفوان الشباب مثله کهل دو موی صقالنه آق دوشن کمسنه که قیر
تعبیر اولنور واصلنده اوتوز یاشنی تجاوز ایدن کمسنه یه دیرلر جمعه کهول ابن
الانباری دیدی که کهل عرب عندنده اوتوز یاشنی تجاوز ایدن رجلدر کهل
تسمیه اولندیغی کامل اولدیغی ایچوندر یقال اکتهل النبات اذا تم وحسن
واستوی روایت اولندی که اول صاچ وصقالی اغاران حضرت ابراهیم دمدر
چونکه شیبی ظهور اتدی دیدی یارب ماهذا حضرت الله دیدی که هو الوقار
ابراهیم دیدی که اللهم زدنی وقارا قال دعبل سه اهلا وسهلا بالمشیب •
فانه سمت الوقار وهیبة المتحرج کهله زن دو موی صاچنه آق دوشن خاتون
جمعه کهلات شهله زن پیر قوجه قاری واورته یاشلی عاقله خاتونه دخی
شهله دیرلر نسایه مخصوص اولان الفاظدر مذکرنده معنای مذکور ایله شهل
دیمزلر شیخه مثله شیخ مرد پیر معروفدر وفلان کمسنه زیاده پیر اولدی
دیه جک یرده فلان عجن وخبز دیرلر زیرا قیام مراد اتدکده الرینک پارمقلری
اوزره والرینک آیه سی اوزرینه اعتماد ایدوب پس خمیر یوغوران وأتمک
یاصان ایدن کمسنه یه تشبیه اولندی جمعه اشیاخ وشیوخ وشیخة وشیخان
ومشیخة ومشایخ ومشیوخاء پیرلکک کنیه سی ابو مالکدر قال سه ابو مالک
ان العوانی هجرننی یا ابا مالک انی اظنک دائبا ای دائما غیر ذالل ویرلک برکمسنه یه
حلول اتدکده کویا مالک اولمش کبی مفارقت اتمکله بو لفظی اطلاق اتدیلر واجلیه
دخی ابو مالک دیرلر قال سه ابو مالک یعتادنا فی الظهایر یلم فیلقی رحله عند
جابر عرب خینه جابر وعامر وعامرا اطلاق ایدوب وجرعک کنیه خاصه سی ابو عمرودر
قال سه ان ابا عمرة شر جار یجر نی فی ظلم الصحاری جر الذئاب جیفة الحمار •

وافلوسه دخی ابو عمرو دیرلر قال ــه ان اباعمرة حل حجرتی فحلّ نسج العنکبوت بِرْ مُنقی هَرِم
سخت پیر زیاده پیر جمعه هرمی وهامی وهرمون هرم سخت پیری زیاده قوجه لق
فصل طبع سرشت مردم انسانك اولدیغی طبیعت جمعه طباع طبیعة مثله جمعه طبایع
حریری مقامات ده شِنشِنَة اعرفها من اخزم مثلنك میاننده دیدی که مثل مذکوری
حاتم طائی نك جزی ایراد اتدی که حاتم مبلغ رجاله بالغ اولدقده جود وسخاده جدی
اخزمك اسلوبنه ومسلکنه ذاهب اولدیغنی کوردکده مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی
حاتم ده اولان خلق وعادتی بن جدی اخزمده بیلورم که آندن اخذ اتمشدر لکن عقیل
بن علفه مثل مذکور ایله تمثّل اتمکله بعض کسنه لر مثل مذکور عقیلك ظن اتدیلر
وبوخطاد قال ــه ان بنی ضرّجونی بالدم من یلق آساد الرجال یکلم شِنشِنة اعرفها من
اخزم تفصیلی کتب امثال ده مبسوطلدر عریزه مثله جمعه غرایز عَقْل خِرَد معروفدر
جمعه عقول بصیرة بینائی دل قلبك ادراکی که قلب کوزیله کورمك ایله تعبیر اولنور
بَصَر ظاهری اولان حاسّهٔ رؤیت وبصیره ضربر مقالی در وبصیر عالم معناسنه در وعقل
معناسنه دخی کلور جمعه بصایر لُب خِرَد عقل لکن هر نسنه نك مغزنه وخالصنه اطلوق
اولنمغله وهم ایله مغشوش اولمین عقلده استعمال اولنور لهذا اصحاب تفاسیر اولو الالباب
ترکیبنی اصحاب عقول صافیه ایله تفسیر اتدیلر جمعه الباب والُبّ والُبُب دخی
کلور نُهْیَه مثله نهی ده ماخوذدر عقل دخی صاحبنی قبیحه دن نهی ومنع اتدوکیچون
بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه نُهی ذِهن مثله جمعه اذهان مصنف اساسده
دیدی که ذهن حقیقة ده قوّة معناسنه در یقال ما بهلی ذهن ای قوة علی المشی
ومجازا قوة عقله دخی ذهن اطلوق اولندی یقال هو من اهل الذهن وقد ذهِن
ذهنا وهو فطن ذهن زکن حِجی وحِجی وحِلم مثله حلم بردباری یا اشلق که
مشقته تحمل اتمکدر شمال خوی خُلق جمعه شمائل خُلق مثله جمعه اخلاق
اخلاق ملوك همیشه متغیر اولوب تلوّندن خالی اولمغله برقرار اوزره اولمین
نسنه یه خُلق الملك وخُلق السلطان دیو ضرب مثل ایدرلر شاعر اتامرد بعیدن بربومی
اکا تشبیه ایدوب دیدی که ــه ویوم کاخلاق ملوك ملوّن قشمش ودجی بعد
ذالك ووابل اشبهه ایاك یامن صفاته دنو واعراض ومنع ونایل وقال الآخر ــه
اما تری الیوم ما احکی بشمائله صحو وغیم وابراق وارعاد کانه انت یامن لست
اذکره وصل وهجر وتقریب وابعاد خلیقه مثله جمعه خلایق شیم مثله جمعه
شیم سجیه مثله جمعه سجایا عادة عادت که معروفدر جمعه عادات سیرة
دوتش آیین وتوره آصلنده سار یسیردن ماخوذ اولمغله یوروش دیو تعبیر اولنور
ویره وطریقه وشاکله ودأب وهجیرا مثله بلبال انده ودل قلبده اولان غصه
وغم جمعی بلابل غله سوزش دل یورك حرارتی حرارت عطش کبی جمعه غلل
غلیل مثله ضغن کینه برکسنه یه طوتدیغی کین جمعه اضغان ضغینه مثله جمعه
ضغاین دخل مثله جمعه دخول تبل مثله جمعه تبول احنه مثله جمعه دخول

يقال



يقال الاحن تجر المحن وبينهما مضاغنة غظيمة ومواخنة قديمة وفى النوابغ من زرع
الاحن حصد المحن وتر مثله جمعه اوتار تره مثله جمعه ترات غل وغمر وحقد
مثله جمعه حقود واحقاد ثار مثله فصل بکر دو شیزه اول قیز که قیزلغی زائل
اولمش اولمیه جمعه ابکار اول وجوده کلن ولده دخی بکر دیرلر واول طوغان ولد مذکر
اولورسه عرب انکله تشأم ایدرلر واکر اول ولدك پدر ومادری دخی اول ولد اولورلر
ایسه شومللی زیاده اولوب آنلردن تولد ایدن ولد اوله بکر بکرین دیرلر کذا فی الدرة وفی
الاساس یقال کرم بکر حمل اول حمله وکرم ابکار وقال ایضا اشد الناس بکرین بکرین
وحاجة بکر وهی اول حاجت دعت قال ذی الرمة ــه وقوف لدی الابواب طلوب حاجة
عوانا من الحاجات اوحاجة بکرا عاتق دختر نو رسیده یتکی یتشمش قیز واوجمله باشلومش
کبوترجه یه دخی دیرلر جمعه عواتق وفی الاساس العاتق الشابة اول ما ادرکت مطرزی
دیدی که وقت صبا وتدن خلوص اولدیغی ایچون در عذراء دوشیزه آصلنده صاحبة
العذره دیمکدر وفی بعض شروح المقامات سمیت البکر عذراء لصعوبة جماعها وتعذره
جمعه عذاری عذره دوشیزه کی قیزلغی زائل اولمق کبی عذراء آنك مفیدر نصف
میانه ساله اورته یاشلو خاتون که قرق بش یاشی ایله تقدیر اولندی تصغیر نصیف
کلور تاسز عوان مثله جمعی عون کلور فوحالد قدن صکره تادیبك فائده سی
یوقدر دیه جك یرده لاتعلم العوان الخمرة دیرلر یعنی اورته یاشلو خاتون بخمار بورنمکی
اوکرتمك اولمز ترکیده قرق یاشندن صکره اشك یورغه اولمز دیرلر عجوز یبره زن
یاشی آکمش خاتون ابن السکیت دیدی که عجوزة عوام کلامیدر جمعه عجایز وعجز
واسکی شرابه دخی عجوز دیرلر قال ابن المعتز فی هجو عجوز ــه جمدبرد العجوز فی
کونها الماء واطفی نیران مجمرها فلیت برد العجوز فی فمها وحرّ فیها یکون فی حرها
ذردبیس العجوز المسنّة واصله الداهیة کذا فی ایضاح المطرزی وشفنشلیق
العجوز المسترخیة کذا فی القاموس قال المطرزی فی شرح مقامات الحریری العجوز
المراة المسنة وقد یقال للسیف والبقرة عروس زن تازه آراسته تزیین اولنمش خاتون که
کلین تعبیر اولنور تحقیقی بودر که لفظ عروس برلغتدر که رجل ومراده یه اطلوق
اولنوب کوییکو یه وکلنه اطلوق اولنور وعرس زوجه یه دیرلر فقط کذا فی اکثر
الکتب التی عندی لکن قاموس ده العرس امرأة الرجل ورجلها دیدی ای وزوجها
جمعه عرایس ور نسنه یی حسن ایله وصف مقامنده لیلة العروس دیرلر وسوداء
العروس اول سیاه جاریه در که الاشیاء تعرف باضدادها مفهومی اوزره عروس
حسنانك مقابلینه اجلاس ایدرلر بعضیلر چشم بدد ن حفظ ایچوندر دیدیلر
وسوق العروس بغداده برچارسونك اسمیدر که بغایت نظیف ومجمع ظرفا اولمغله
برنسنه یی حسن ایله مدح مقامنده لحسن من سوق العروس دیو ضرب مثل
ایدرلر وابوبکر خوارزمی جاریه حسنا وصفنده دیدی که کانها سوق العروس وکانها
العافیة البدن وبعضیلر دیدی که لفظ عروس محاسنی جامع اولان هر شیئه اطلوق

اولنوب مملو نفایس امتعه وطرفه اشیا وضع اولنان تجارلك سفینه سنه سفینه العروس
واشیاء مرغوبه وامتعه فاخره بیع اولنان چارسویه سوق العروس دیرلر ومترجم خطه
نقیرك ولنا قامتی اولان محروسه بروسه ده كلینجك چارسوسی دخی بو قبیلدندر اولمق اوزره
اولنور ماشطه ومشاطه عروس آرا وفی القاموس العجاهنة الماشطة عُجاهن دلاله
وجمعه عجاهنة كذا فی الشامی وفی القاموس العجاهن الرسول بین الزوج واهله فی
الاعراس وهی بهاء یعنی عجاهنه واسطه اولان خاتوندر وفی الصحاح العجاهن بالضم الخادم
والطباخ والجمع عجاهنة والمرأة عجاهنة عُرُس عینك ضمی ورانك سكونی وفتحتاین ایله
لغتدر مهمانی عروس كلین ضیافتی كه كلین دوكونی ضیافتی تعبیر اولنور وكلین دوكونته
فارسیده زناشوی دیرلر جمعه اعراس عَرَسات دخی كلور جُمان جیمك فتح وكسری
لغتدر معروفدر كه عامه تحریف ایدوب جیز دیرلر كه عروسك مهمات ولوازمندن
عبارتدر عروب زن شوی دوست زوجنه محبت ایدن خاتونه جمعه عُرُب وُرُوك
زن شوی دشمن زوجنه عداوت ایدوب سومین خاتون فركت المرأة زوجها وفركها
زوجها دیرلر زوجه زوجنه وزوج زوجه سنه بغض وعداوت اتسه وكلمه مذكوره
زوج وزوجه دن غیری محلده استعمالی استماع اولنمدی جمعه فرك میدانی دیدیكه
اول زوجه كه زوجی آكا محبت ایتمیه آكا صَلِفَة دیرلر وقال الجوهری صلفت المرأة تصلف
صلفا لم تحظ عند زوجها وابغضها وهی صلفة مجنا زن كلونك كوزه صاغریسی بیوك
اولان خاتون نَلا زن لاغر كون صاغریسی آرق وكوجك خاتون مذكار بیوسته
زنانیده هر طوغوردقجه اوغلان طوغوردن خاتون مئنات همیشه ماده زاینده
همیشه طوغوردان خاتون كتب واحد من الفضلاء الی صدیق له یهنئه بولد انثی اتصل
بی خبر المولودة كرم الله غرتها وانبتها نباتا حسنا وقد علمت انهن اقرب الی القلوب
وان الله عز وجل قد بدأ بهن فی الترتیب فقال یهب لمن یشاء اناثا ویهب لمن
یشاء الذكور وماسماه الله تعالی هبة فهو بالشكر اولی وبحسن التقبیل احری
قال احب البنات وحب البنات فرض علی كل نفس كریمه فان شعیبا من اجل
ابنته اخدمه الله موسی كلیمه زود زندك زاینده آز طوغوران خاتون نثور بسیار
زاینده چوق طوغوران خاتون قال ابن مرداس بغاث الطیر اكثرها فراخا وام
الصقر مقلات نزور مقلات آنكه بچه اوزنید اول خاتون كه ولدی معمر اولمیه
وفی المثل احر من دمع المقلات زیرا اول خاتون همیشه محزون اولمغله كوزینك یاشی
حار اولور ودمع حزن حار ودمع سرور بارد اولمغله بر كمسنه یه خیر دعا مقامنده
اقر الله عینه دیرلر كه قردن ماخوذدر صووق معناسنه وبد دعا مقامنده اسخن الله
عینه دیرلر كه سخنته دن ماخوذدر حرارت معناسنه بعضیلر دیدیلر كه اقر قراردن
ماخوذدر پس اقر الله عینه حق سبحانه وتعالی فلان كمسنه یه اول مرتبه رزق احسان
اتسون كه غیریلرك مالندن نظرینی قطع اتسون معناسنه اولوب حاصلی آكا قناعت
ویرسون دیو دعادر وجاهلیتده عادت بو ایدی كه مقلات اولان خاتون مقتول اولان

شریفك

شریفك میتنی ایاغیله باصسه ولدی معمر اولور ملاحظه سیله بو قاعده یی اجرا ایدرلر
ایدی مِعقاب آنكه زوماده زاید اول خاتون بر دفعه ده اوغلان وبر دفعه ده قیز
طوغوردن عَقیم نازاینده طوغورمین خاتون وولدی اولمین رجله دخی جمعه عُقم
متئام آنكه همیشه دوزاید همیشه اكیز طوغوردن خاتون آرمله زن بیوه طول خاتون
اول اره وارسون یا وارمسون بعضیلر اردن آیرلمش خاتونه دیرلر دیدی وخاتونی
اولمین رجله آرمل دیرلر مؤنثنده رملوه دینلور ابن السكیت دیدی كه رجال
ونسادن محتاج ومسكین اولانه ارامل دیرلر اساسده دیدی كه آرمله رمل دن
ماخوذدر فقر معناسنه ارملت المرأة ورملت من زوجها دیرلر لكن لفظ مذكوری
احتیاجی اولمینه دینلور جمعه ارامل ایّم زن بی شوی آرسز خاتون ثیب اولسون
بكر اولسون روجه سی اولمین رجله دخی ایم دیرلر اول تزوج اتسون اتمسون
جمعه ایامی اصلنده ایایم در كه قلب مكانی اولندی حنانه اول خاتوندر كه سندن
اول زوجی هالك اولوب سنك تحت نكاحكه كلدكده هالك اولان زوجنی تذكر
ایدوب حنین وبكاده خالی اولمیه وفی الحدیث لاتتزوجن حنانة ولامنانة منانه
اول خاتوندر كه همیشه زوجنه تحمیل منت ایلیه سن بنم مالم ایله آدم اولدك
دیمك كبی بَرُوك اول خاتوندر كه سندن اول هالك اولان زوجندن بالغ اوغلی
قالمش اوله طماحه اول خاتوندر كه رجاله دقت نظر ایله نظر ایلیه هلوك اول
خاتوندر كه فاجره اولمغله رجاله اوزرینه تهالك ایدوب رجالی كندی حالنه قومیه
نسایه مخصوصدر رجل هلوك دینمز هُلّك در مضموا بو طرزنده آت اولمین خاتون
ثیب زن شوی دیده اركورمش خاتون ابن سكیت دیدی كه داخل اولان رجله مدخول بها اولان امرأه یه ثیب دیرلر مذكر ومؤنثه اطلاق مسا وید اصلنده ثیوب در
سید لفظنك اصلی سیود اولدیغی كبی ثوب دن ماخوذدر عودت معناسنه بر كمسنه
خسته لكدن صحته رجوع اتسه ثاب الرجل دیرلر واكثریا ثیب دخی تزوجه عودت
اتمكله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه ثیبات حریری مقامه حضرمیه ده مطیه منزله
دیوب ثیب دن كنایه اتدی صاحب توضیح دیدی كه بر خاتونك خاجی بو شعری
انشاد اتدی قال نكحت صغیرة فاحببتهم اشهی المطی الی مالم یركب كم بین لؤلؤ
منظومه نقبت وحبة لؤلؤ لم تنقب خاتون دیدی كه ان المطیة لم تذلل كوبها
حتی تذلل بالزمام وتركبا والحب لیس بنافع اربابها مالم یؤلف بالنظام ویثقبا
خریده زن شرمگین اوتانجق وحیا صاحبه سی اولان خاتون جاریة خرود دیرلر خفره
یعنی زیاده حیا صاحبه سی اولسه ابن الاعرابی دیدی كه دلیمه وفی انجوبه خریده
وهر بكر اولان قیزه خریده دیرلر جمعه خراید وخرد وخرّد دخی كلور خود زن نیك
حسن خلق صاحبه سی اولان خاتون وبو مشق تنلو اولان خاتونه دخی دیرلر قال
الجوهری الخاد الجاریة الناعمة وفی القاموس حسن الخلق او الناعمة وفی
الاساس الشابة الناعمة جمعه خود خرعوب مثله واكثر كتب ده اینجه كوكلو خاتونه

كنج وكوزل اوله ديو تفسير اولندى غانية بى نيازى اى بيرايه جمال مادرزادى اولمغله كندوى
تزيينه محتاج اولمين خاتونه جمعه غوانى وغانيات دخى كلور ذعبوبه زن سپيد ودراز
بال بياض تنلو واوزون بويلو خاتونه خريعه زن فاجره فاحشه خاتونه كه نامحرمدن
رهيزى اولميه خرعدن مأخوذ در بومشاقلق معناسنه كه كوشك تعبير اولنور فاجره
دخى هر كسه الطاعتى اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى فاجره وزانى اولان كمسنه يه عاهر
وخاتونه عاهره ديرلر الولد للفراش وللعاهر الحجر مثلنده عاهر زانى معناسنه در
ولفظ فراش زوج وزوجه يه اطلاق اولنور وحجر خيبت دن كنايه در وبر كمسنه يى
خيبت ايله توصيف اتسه لر بفيه الحجر وبفيه الاثلب ديرلر كه طاش طپراق معناسنه در
يعنى وله والدك اولور وزانى تشنب دن محروم در ومحتملدر كه حجردن مراد رجم اوله
اول كمسنه ده ضرب اولنور كه محروم اولمغه مستحق اولوب خايب اوله قحبه پليدكار
مردار عملو خاتونه كه فارسيده بدكار وروسبى دخى ديرلر قحاب دن مأخوذ در
سرفه خشك يعنى قورى اوكسورك بلغم اقتضا سندن اولميه ديار عرب ده زانيه
خاتونلر بر رجل كورسه لر اوكسوروب كندونك فاحشه اولدوغنى اوكسورمك ايله
اشعار اتديكى ايچون بو اسم ايله تسميه اتديلر وقحبه لفظى زانيه لفظندن خاصدر
زيرا قحبه آشكاره اجرت ايله فحش ايدن خاتونه ديرلر واهل عرب مطلقا نسوانه قحبه
ديرلر لاتثق بقول القحبة ولا تغتر بطول الصحبة صاحب عباب ديدى كه قحبه
كلمه مولده در وابن دريد ديدى كه قحبه اول نسنه در كه ايچى مرضدن ناشى فاسد
اولمش اوله صكره فاجره يه اطلاق اولندى لكن عرب بو اسمى استماع اتمديلر جمعه
قحاب وفى المثل ابن زانية بزيت شتوم غليظه الفاظندن در اصل مثل
بودر كه بر فاجره خاتون بر قاچ لصوص ايله زنا ايدوب يانلرنده اجرت ويرمك
نسنه اولمغله بر بارداق زيت ويرديلر خاتون قبول اتميوب ديدى كه ظنم بودر كه
بن سزدن حامل اولدم ولد ظهور ايتدكده آكا ابن زانية بزيت ديه لر ديو عار ايده لر
سليطه زبان دراز ديلى اوزون خاتونه كه زوجنك يوزينه بدبد چاغروب لايق
ايدر جوهرى امرأة سليطة صخابة ورجل سليط فصيح حديد اللسان ديدى
جمعه سلاويط همشى الحديث چوق سويليوب بلند آواز اولان خاتونه ذربه بلند
آواز اولان خاتونه مجعه جلعه جالعه جالع قليل الحيا اولوب فحش سويليى
خاتونه عنفص دخى بو معنايه در سحاقه سحترى ريبقچى تعبير اولنان خاتونه كه
فارسيده چرمينه بند دخى ديرلر وعورت سوه عورته وارلر لباسيله كزن عورت
دخى ديرلر لعن الله السحاقات دعنا وزرها الحق وآيله خاتونه واكثر اصلا
بر نسنه بلمز ايسه خرقا ديرلر خباه اول خاتونه در كه كندوينى بركره كوستروب
بنه اختفا ايدر واول خاتونه باشى كوستروب بنه كيرو چكيلور آكا طلعة قبعة
ديرلر عزب مجرد اركك كه تزوج اتمش اولميه باب ١٦ قريب خويشاوند
خصم وقوم جمعه اقارب واقربا وقاريب قربى خويشاوندى خصملق قرابه

مثله



مثله قادب ماو حين ميانده صندل ديمكله مشهور اولان كوچك سفينه در مصنف
اساس ده ديدى كه سفينه مزبوره يه سنبوك ديدكلرين استماع اتديم رحم خويشاوند
نزديك يقين خصم جمعه ارحام حميم دوست خالص كشنك مخلص دوستى
اساس ده هو حميمى هو حميمتى اى وديدى وودبدتى ديدى وكشاف ده اهل واولى
وذى قرابته دخى حميم ديرلر ديدى جمعه احام واحماء اجنبى بيكانه معروف دركه
ياد تعبير اولنور جمعه اجانب حسب كوهر مردم انسانك شرفى وهنر ومعرفتى
حسيب كوهرى آبا واجدادى شريف اولان كمسنه كه كشى زاده تعبير اولنور جمعه
احساب ابن الانبارى ديدى كه حسيب اول كريمدر كه افعال جميله تعداد ايدر كويا
كندو غيريلر اول افعالى حساب ايدر نسب معروفدر جمعه انساب نسيب
اصل زاده نسبى پاك اولان كمسنه اصل نژاد بر كمسنه نك صوبى وصوبى جمعه
اصول اصيل با اصل كشى زاده منصب اصل مردم انسانك اصل ونسبى وتركيب
اتديكى اجزاء عنصريه سنى جمعه مناصب فيروزابادى كه النصاب الاصل والمرجع
كالمنصب يقال فلان كريم المنصب والمركب ومنه نصاب السكين وهو اصله الذى
نصب فيه وركب سيلانه كذا فى الاساس عنصر مثله جمعه عناصر نجار ونصاب
ومحتد وارومه وجرثومه مثله آب پدر بابا آصلى ابودر جمعه اباء والده مثله ام
مادر آنه جمعه امهات معلوم اوله كه ابو الهيثم ديدى كه شتم مقامنده لا ام لك
ديدكلرى سنك حره والدك يوقدر بلكه سن كنيزك زاده سين ديمكدر وكلام
مذكور الفاظ شتوم دن عد اولندوغى عرب عندنده ابناء اماء ممدوح اولمدقلرينه
بناءدر ولا ابا لك عبارتى شتيمه لرك اشنعى در يعنى انت ابن زنية والد مثله
جمعه والدات ابوان پدر ومادر بابا وآنه والدان مثله جد پدر پدر بابا
باباسى وانا باباسنه دخى جد ديرلر كه دده تعبير اولنور جمعه اجداد جدود
ابن الانبارى ابو العباس دن روايت اتدى كه لفظ جد بر قاچ قسمه منقسم در
اب الاب وأب الام جد حظ كه بخت تعبير اولنور وجلال وعظمت قال
سبحانه تعالى جد ربنا ابن عباس جلال ربنا حسن تعالى غنا ربنا سدى
امر ربنا مجاهد ذكر ربنا ايله تفسير اتديلر معناده متقارب ديرلر پس اللهم
لا مانع لما اعطيت ولا معطى لما منعت ولا ينفع ذا الجد منك الجد عبارتنك
معناسى تفاسير مذكوره يه قياس ايله معلوم اولور جده مادركلان بيوك
آنا كه آنا آناسى در وبابا آنه سنه دخى ديرلر جمعه جدات عم برادر پدر
بابا قرنداشى جمعه اعمام عمه خواهر پدر بابانك قيز قرنداشى جمعه عمات
خال برادر مادر آنا قرنداشى كه طايى تعبير اولنور جمعه اخوال وعرب عرق
الخال لا ينام ديرلر جاحظ ديدى كه ولدك خال وخالته يه مشابهتى عم
وعمته يه مشابهتندن زياده در زيرا ولدك والده سينه مناسبتى پدرينه مناسبا
تندن زياده در لهذا امهات اولادى ابادن زياده سورلر واكثر ناس خال ايله

تفاخر ایدرلر رسول اکرم سعد بن وقاصك الندن یا پیشوب هذا خالی فلیأت کل بخاله دیو بیوردیلر وحدیث اخرده الخال والد یعنی دیلور ونظم کریمده ورفع ابویه علی العرش کلام شریفنده ابوین دن مراد والد وخاله اولمق اوزره تفسیر اولندی

خاله خواهر مادر اناقز قرنداشی که تکره تعبیر اولنور جمعه خالات ابن پسر اوغول جمعه ابناء بنون ابن لفظنك نسبتنده بنوی دیرلر اکرچه بعضیلر ابنی دیرلر وابنه لفظنك نسبتنده دخی بنوی دیرلر ابن درستویه شرح فصیحده دیدی که بنوة اصلنده یالی وبنیت دن مأخوذدر وابنه ابن تسمیه اولندوغی والد وولد هده مبنی اولدیغی ایچوندر ولفظ ابن هرشیئک صغیره اطلاق اولنور که بر اولان کمسنه شابت اولان رجله یا بنی دیرلر وپادشاهلر رعایاسنه ابناء دیرلر وبنی اسرائیلدن انبیا امتلرینه ابنا دیرلر ایدی وحکما وعلما تلامذه لرینه ابنا دیرلر وکاهی ابن لفظی صاحب مقامنده استعمال ایدرلر ابن عرس وابن ماء وطالب العلمه دخی ابن العلم دیرلر وابن سکیت مواخی ده دیدی که ترکته اخا الخیر وکنا اخا الشرای هو بخیر وشر ابن درستویه دیدی که اخ صدیق ورفیق وصاحب معنالرنده استعمال اولنور حقی اول ایکی قوماش صورت وجودت یاخود قیمتده بری برینه مساوی اوله هذا اخو هذا الهذا یحتویون واو ویایه وضمه وکسره یه اخوان دیرلر وعرب یا اخا الخیر ویا اخا الجود دیرلر صاحب الخیر والجود معناسنه قال الله سبحانه واذکر اخا عاد وله مثله جمعه اولاد سبط نبیره اوغول اوغلی وقیز اوغلنه دخی دیرلر جمعه اسباط نواسه ونواده دخی نبیره معناسنه در بعضیلر نبیره اوغول اوغلی ونواده قیز اوغلی معناسنه در دیدی سه تو تاکی مال دنیا وا ان خیره کنی از بهر فرزند ونبیره نافله مثله جمعه نوافل حافد مثله جمعه احفاد وحفده بنت دختر قیز ولد جمعه بنات وبنات اللیل وبنات المثال دیو بنشاء مراد ایدرلر که مثال فراش معناسنه در ودخی فلون یتوسد اذرع بنات اللیل دیو طول امل مراد ایدرلر کربا کیجه وقتی صباحه دك منایایه دبه تفکر ایدر وبنات طارق دیو بنات ملوك مراد اتدکلری نجم معروفه تشبیها در ابنة مثله حافده دختر وله اوغول وقیز قزی جمعه حافدات وحوافد ابن رشده حلال زاده رشاددن مأخوذدر طوغرولق معناسنه غی مقابلی در آزغونلق معناسنه رانك کسر وضمی لغتدر ابن غیه حرام زاده ابن زنیه مثله فارسیده زنابچه دیرلر وجمع ابن بسام کبی ابن الزانیه فی قوله یا ابن الدهالیز وابناء الشکك یا ابن عجل لا بحی نعوجی ترك یا ابن الزنا وحدك لا شریك لك یا ابن البغایا والفراش المشترك یا ابن من لو نعرمت فوق الخسك تحت وجدته کالغنك ودخی ولد زنایه ابن دوذه واولاد زنا وسافله ابناء الدوده دیرلر دوذه جامه ده اولان بیو معناسنه فارسیدن معرب در بت وبت سز که شاه ابن دوذه دیرلر زیرا اکثریا بیر محللرده تکون وتحصن ایدر پس تشبیه طریقیله مذکور کمسنه لره اطلاق اولندی دعی پسرخوانده اوغول اوتوغنش کمسنه که اوغوللق تعبیر

اولنور



اولنور جمعه ادعیاء ملصق میمك ضمی ولامك فتحی وصاد مشدده نك فتحیله مثله وملتسق دخی بو معنایه در ومکرم وزننده ملصق وملسق اول کمسنه در که بر کمسنه بر قومه نسبت اجنبی ایکن کلوب آنلره قاریشوب بیله قونوب وبیله کوچن بعض نسخه ده جنسیده وبعضنده بر جنسا نیده ایله تفسیر اولندوغی تصحیح ثانی یه وبعضنده پسر جنسا نیده ایله تفسیر اولدوغی تصحیح اوله یعنی دعی معناسنه اولمغه مناسب ملاحظه اولنور کما یعرف بالتأمل زنیم مثله بو کلام دخی تصحیح ثانی یه مناسب در زیرا زنیم اول اجنبی کمسنه دن عبارتدر که بر قومه قاریشوب قومك آنکا قطعا احتیاجی اولمیه زنمه دن مأخوذدر که قویونك وکچینك قولاغن بیچاق ایله یاررلر وکلیت ایله کسمیوب کسدکلری پاره بی ممه کبی صارقیدرلر واول صارقان پاره یه زنمه دیرلر ولفظ زنیم یارامز لئیم کمسنه وحرام زاده معناسنه دخی کلور حمیل بچه برداشته قالدرلمش چوجوق یعنی اول چوجوق که حال صغرنده یا والدسی قازانده برد یاردن دیار آخره کوتورلمش اوله مطرزی اول چوجوق که بر دیاردن بر دیاره والده سیله نقل ایدن سبی واول چوجوق بنم ولدمدر دیو دعوا ایدن سبی اول چوجوغه حمیل دیرلر دیدی صاحب قاموس دعی ایله تفسیر اتدیکی بو کلامه قریب در لقیط انداخته یاقیلمش چوجوق لقطدن مأخوذدر آلمق معناسنه اصلنده مطلقا بر او یرده هر کیم آلورسه آلسون ملاحظه سیله بر اقدقلری نسنه یه دیرلر ایدی صکره اصطلاح شرعده اول چوجوغه تخصیص اتدیلر که ولیسی فقرا اولمغله یا زنا تهمتندن خوفا براقیرلر واول چوجوغه لقیط وملقوط ومنبوذ دیرلر وبعض نسخه ده حمیل لقیط مرادفی اولمق اوزره اشارت وصراحه ده تصریح اولنمشدر امید وارم که بیان اولنان وجه صواب اوله وعندمده اولان نسخه معتمده ده حمیل ولقیط تفسیرلری کتب معتبره تفسیرلرینه موافق اولمغله سائر نسخه ده اولان تفسیرات مضطربه نك شرحنه تعرض اولنمدی اخ برادر قرنداش جمعه اخوة اخ لفظی اصلنده اخو در لهذا تثنیه سنده اخوان دیرلر اکرچه بعض عرب اخان دیدیلر که او لور که جمعی اخاء کلور آبائکی ولاب وامه اولان قرداشلره بنو الاعیان ولامه اولان قرداشلره بنو الاخیاف ولاب اولان قرداشلره بنو العلات دیرلر شقیق وصنو مثله اخت خواهر قیز قرنداش جمعه اخوات ربیب پسر زن رجلك زوجه سنك زوج اولندن اولان اوغلی که فارسیده پسراندر دیرلر یعنی اوکی اوغلی جمعه ارباء ربیبه دختراندر اوکی قیزی جمعه ربائب راب پدراندر اوکی بابا که شوی مادر دخی دیرلر رابه مادر اندر اوکی انه که زن پدر دخی دیرلر قله مثله جمعه علات بعل شوی زن خاتونك اری جمعه بعول وبعوله زوج مثله جمعه ازواج قال س التزوج شوم وفی التزویج منقصة والله فرد یحب الفرد فانفرد لو کان فی کثرة الاولاد منقبة ما قال ما اتخذ الله من ولد زوجه زن زوجك خاتونی جمعه زوجات حلیل شوی زوج که ار تعبیر اولنور حلیله زن شوی ارك خاتونی ومحل واحدده اولان رجل وامرأیه

دخی حلیل وحلیله دیرلر جمعی حلائل ابن الانباری دیدی که زوجه حلیل و زوجه یه حلیله اطلاق اولندوغی موضع واحده بری بری ایله حلول اتدکلری یاخود بری برینه حلول اولدقلری ایچوندر عرس مثله جمعی اعراس قصیده وظعینة مثله ظعینه اصلنده هودجه یعنی محفه یه دیرلر ایچنده خاتون اولسون اولمسون ومحفه ایچنده اولمین خاتونه ظعینه دیمزلر بلکه محفه ایچنده اولدقچه دیرلر مصنف فایقده دیدی که ظعینه هودج ایچنده اولان خاتونه دیرلر ایدی صکره هودجه وهودجی کوتورن دوه یه دخی ظعینه اطلاق اتدیلر جمعی ظعاین ضره بنایخ برزوجک تحت نکاحنده اولان ایکی خاتونلر قومه تعبیر اولنور بری برینه نسبت ضره در وبرخاتونی وار ایکن برخاتون دخی آلمغه ضره دیرلر ضادک کسریله وبرقاج خاتونی اولان کمسنه یه مضر وهرخاتونه مضرة دیرلر جمعی ضرات وضرایر ختن داماد کوبکو عرب عندنده خاتون طرفنده اولان کمسنه خاتون در بابا وقرنداش کبی لکن عامه قیزینک زوجنه تخصیص اتدیلر جمعی اختان صهر پدر زن خاتونک باباسی که قین تعبیر اولنور وفارسیده خسر دیرلر خا وسینک ضمه لریله وفتحه لریله خسر قین اتایه دیرلر وعند العرب زوج طرفندن اولان کمسنه یه صهر دیرلر جمعی اصهار حم پدرشوی زوجنک باباسی یعنی خاتونک قین آته سی بعض نسخه ده جمعی احما حماة مادرشوی زوجنک اناسی یعنی خاتونک قین آنه سی کذلک دستور ومصرحدر حم لفظی پدرزن وحماة لفظی مادرزن ایله فارسیده خوش وخوشتامن وخوشدامن وخوشامن دخی دیرلر تفسیر اولندی یعنی زوجک قین آته سی وزوجک قین آنه سی سلف سینک فتح وکسری لغت در شوی خواهر زن رجلک زوجه سنک قیز قرنداشنک زوجی که بجانا و بعیبا اولنور کنه زن پسر اوغولک خاتونی که فارسیده کلین دیرلر حتنه خواهرشوی خاتونک زوجنک قیز قرنداشی کورمجه تعبیر اولنور فصل حبیب دوست جمعی احبا خلیل مثله جمعی اخلاء وخلان خلیل خله دن ماخوذدر محبت معناسنه معلوم اوله که خله ماده سی خانک فتحیله فقر وخصلت معناسنه وخانک ضمیله محبت معناسنه وخانک کسری ایله قلیج قیننک ایچ طرفی وکیسه نک آستاری معناسنه در ذکره المرزوقی وفی اکمال الاعلام وکذا فی القاموس زیادة علی ما قاله المرزوقی لا یسعها الهامش صدیق مثله جمعی اصدقاء وصدقاء دخی کلور صفدی دیدی که صدیق مذکره وصدیقه مؤنثه اطلاق اولنور وکاهی مفرد وجمع مؤنثه صدیق اطلاق ایدرلر ودخی دیدی که برکسنه بربلایه مبتلا اولمغله مضطرب اولسه آنی صدیقنه اظهار ایتمک باعث تخفیف در واصدقا اوچ قسم در کمال قال الشاعر ولا بد من شکوی الی ذی مروة یواسیک او یسلیک او یتوجع اول صدیق که سنک غمک زوالنه سبب وحصول مرامکه معین اوله صدیق کریم صاحب مروت در واول صدیق که سکا تسلیه ویرمکه قادر اوله فقط صدوق صاحب تجربه در واول صدیق که توجع ایدوب سنک اضطرابکدن مضطرب اوله صدیق عاجزدر اقسام ثلثه مذکوره دن خارج اولان صدیقک وجود

وعدمی



وعدمی مساوی بلکه عدمی وجودندن اولی در قال الشاعر اذا کنت لا تعلم لدیک یفیدنا ولا انت ذا دین فنرجوک للدین ولا انت ممن یرتجی لکریهة عملنا مثالا مثل شخصک من طین صلاح الدین صفدی غیث منسجمده دیدی که ذکری مرور ایدن ایکی بیت بنم اوله ایدی قافیه لرین تغییر وشویله ادا ایدر ایدیم که اذا کنت لا علم لدیک یفیدنا ولا انت ذو جود فنرجوک للقری ولا انت ممن یرتجی لکریهة عملنا مثالا مثل شخصک من خری زیرا بو مقوله صدیقک شخص خبیثنک مثالی نجس دن اولمق لایق وچاموره یازیق در دیدی ویقرب من هذین البیتین ما قال الشاعر اذا الماجد فی دولة المرء نفعه ولم یخشنی احسانه ورعایته فسیان عندی موته وحیوته وسیان عندی عزله وولایته خلیط مثله مخالط کبی ندیم ومنادم وجلیس ومجالس کبی وهمباز درجرکاه ایله دخی تفسیر اولندی یعنی اورتاقلقده مشترک اولان کمسنه عادت اعراب بودر که ایام کلاه اولدقده قبائل متفرقه مجتمع اولوب حیوانلرک کلاه ده رعی ایدرلر ایدی بو اثناده مابینلرنده محبت ومودت حاصل اولور ایدی صکره مطلقا دوست معناسنده شایع اولدی جمعی خلطا اخ مثله شفیقا قرنداشه ومحب صادقه دخی اطلاق اولنور اخوان الوداد اقرب من اخوان الولاد جمعی اخوان خدن مثله جمعی اخدان حب مثله جمعی احباب ولی مثله جمعی اولیاء حلیف هم سوکند اولان کمسنه که برکسنه ایله برخصوص ایچون عهد لشوب هر بری اول عهددن رجوع اتمامک ایچون یمین ایدرلر زمان جاهلیتده برکسنه برکسنه ایله شو وجهله عهد ویمین ایدرلر ایدی که بنم قانم سنک قانک بنم حربم سنک حربک بنم صلحم سنک صلحک وسن بکا وارث وبن سکا وارث بنم جنایتم سنک وسنک جنایتک بنم احکام اسلامیه قرار اولدقدن صکره رسول اکرم مسلم جبیر بن مطعم دن تخریج اتدیکی لا حلف فی الاسلام وایما حلف کان فی الجاهلیة لم یزده الاسلام الا شدة حدیث شریفیله زمان جاهلیتده معاونتی متضمن اولمین عهدی ابطال ومصلحتی متضمن اولان عهدی ابقا بیوردیلر وتوارث خصوصنی منع اتدیلر وکتب فقهیه ده مذکور اولان ولاء خصوصی حلف مذکور قبیلندندر جمعی حلفاء عدو دشمن جمعی اعداء واعادی وعدی عینک ضم وکسریله وعدات لدة همزاد دیله طوغمش که ایکیز اشی تعبیر اولنور جمعی لدات ولدون دخی کلور ترب همسال یاخود آخره مساوی ولد که آنلره یاش تاش دیرلر وترب لفظنک اکثر استعمالی مؤنث ده در جمعی اتراب توءم همشکم ایکیز اوغلان شرح فصیحده دیدی که توءم لفظی مواءمه دن ماخوذدر موافقه معناسنه پس توءم لفظنک معناسی غیره موافقه وولادت خصوصنده همزادینه مشاکل اتدی دیمکدر انتهی جوهری ابوزیددن روایت اتدی مواءمه موافقه معناسنه در واءمه قواءمه دیرلر آنک عملی کبی عمل اتسه وفی المثل لولا الوئام لهلک الانام یعنی ناس بری برینه موافقت وصحبت وعشرت ده مشارکت اتسه لر ایدی جمله سی هلوک اولورلر ایدی.

ودخی وآم مباهات معناسنه کلور وفی المثل لولا اللوام لهلك اللئام • لئيم اولان
کمسنه دن جبل صدور اشه فقط مباهات ومفاخرت ایچون ایدر والا مقتضای
خلقتی دکلدر واکثر یاجبلی کرامه تشبه واسخیایه توافق ایچون ایدر مثل مانند
رشینك مشابهی جمعه امثال شبیه مثله جمعه اشباه نظیر مثله جمعه نظراء
شبیه وسی ونسکل مثله جمعه اشکال ند مثله جمعه انداد کفو همتا
برابر جمعه اکفاء شروی مثله شری بشری دن مأخوذدر بد لین مابیننده مماثلت
اولمغله مثل معناسنده استعمالی شایع اولدی نقیض همتا برابر اولمین نسنه ضد
مثله جمعه اضداد سمی اسملری بر اولان کمسنه لرکه آداش تعبیر اولنور جمعه اسمیاء
ومما قیل فی التسمی اذا باسمی دعیت حنف شوقا وذکرنی به الداعی حبیبی فلیت
کما اتفقنا فی الاسامی والفتها اتفقنا فی القلوب کنی هم کنیت کنیه لری بر اولان
کمسنه لر جمعه اکنیاء فصحای عربدن برکمسنا حیاء عرفی طواف ایدر ایکن برخاتونه
راست کلوب انکله مطایبه قصد ایدوب دیدی که یاستی ممن انت خاتون من بنی تمیم
دیدی بنی تمیم مضارعة حرفنی مکسور تذکاری معروف اولدیغنه بناء اول کمسنه
دیدی که هل تکنون یعنی سز کنیه ایدرمیسز خاتون دیدی که تکنّنی یعنی کنیه ایدرز
وعبارهٔ مذکوره سن بنی وطی اتدیك معناسنی اشعار اتمکله اول کمسنه دیدی که
معاذ الله لو تکنك لاغتسلت یعنی بن سنی وطی ایدیدیم غسل ایدرایدیم خاتون
دیدی که بو مقوله فحش کلامی ترك ایله وعروض علمنده آنكله میسین بکا آنی سویله
اول کمسنه دیدی که نعم خاتون دیدی که بکا بیت حولوا عنا کنیتکم یا بنی خالة
الحطب • بیتنی تقطیع ایله اول کمسنه تقطیعه شروع ایدوب حولوا عن فاعلاتن •
نا کنی سر فاعلاتن دیدکده خاتون مزبورك کربیانه یا پیشوب تیز بکا سنی وطی
ایدن سکیمدر کوستر دیدی مزبور ملزم اولوب لکل شجاع مصرع کلام حتی در
دیو مطایبه سینه نادم اولدی حریف همیشه صنعتلری بر اولان کمسنه لر ایکی درزی کبی
جمعه حرفاء شریکه همباز اورتاق فارسیده انباز دخی دیرلر جمعه شرکاء جار
همسایه قومشی اولان رجل جمعه جیران اصلی جوران در جاره زن همسایه قومشی
اولان خاتون جمعه جارات عرب مراه نك فرجنه جار ودبرینه جارة الجار دیرلر
واول کمسنه یه که خاتونی حائض اولمغله فرجینی ترك ودبرینه ایلاج ایلیه اکلا فلان
اخذ الجار بالجار دیرلر کما قال الشاعر • جانیك من یجنی علیك فقد تعدی
الصحاح مبارك الجرب ولرب مأخوذ بذنب غیره ونجا المقارف صاحب الذنب
بلدی همشهری ایکیسی بر شهرلو اولان کمسنه لر قرینی همدیه ایکیسی برکویلی
اولان کمسنه لر صاحب یار وخداوند یولداش وبرشینك صاحبی جمعه اصحاب
وصحب جلیس همنشین مصاحب جمعه جلساء ندیم هم قدح شراب مصاحبی
جمعه ندماء حر مرد آزاد غلام اولمین رجل جمعه احرار حره زن آزاده
اولمین امرأه جمعه حرائر ضجیع همخواب برکمسنه نك بیله یاتدیغی کمسنه نظیر نیام

حتی حن شبیه ضریب
ودخی بو معنایه دیر منه
شبیه ومشابه وعدیل ومعادل
ومضیج ومشابیج جمله سی مثل معناسنه در
سزا فی الفائق منه
وکذا العنیه منه
وکذا المخلوف
وفی قوله تعالی ویکون علیهم ضدا
واحد معنا الجمع یعنی اضدادا منه

یقال جریب الرجل لمن یعاملك فی حرفته
کذا فی الدیوان منه
وفی الحدیث کان ابن عباس رضی الله عنه
ینام بین جارتیه کذا فی الدیوان منه
منافق همزانو منافث وبخی کلیم
هم سخن لعیب همبازی اکیل
همکاسه شریب هم شراب مکاس
ومواصد هم خیمه رفیق همراه بدیل
وبدیل وبدیل جمعه ابدال وبدلاء منه
وکذا الصحبة والصحاب والصحابة
والصحبان وکذا الندمان
وکذا المصید منه
والندام والندامی وکذا الکمیع والکمع





کركی • نعاس هبوع • خواب ویقال فلان طویل الکری ای غافل تقول هبع هبوغا
اذا نام النعسة الازدن • خواب کران سامی ومترجم عبارتلری بو وجه اوزره
واقع اولدی که لکن صحاح وقاموس ده ازدن لفظنی فقط نعاس ایله تفسیر
اتدیلر • لکن اخذتنی نعسة اردن عبارتی شعرده واقع اولدی وسن سنه اغفاءه
خواب سبك وفلان کمسنه تصور ندن زیاده رزقه نائل اولدی دیه جك یرده
رزق مالم یوسن به فی نومه دیرلر ویقال اغفیت اغفاء ای غت رقاد • خواب دراز
سبات راحت خواب جوهری دیدی که سبات نوم معناسنه در آصلنده راحت
معناسنه در • وفی الاساس جعل الله النوم سباتا ای موتا وفی القاموس السبات
النوم او خفیه او ابتداؤه فی الراس حتی یبلغ القلب مهیره • کدبانو برخانه ده
سوز صاحبه سی اولوب کشی زاده اولان خاتون جمعه مهایر ابناء المهایر
کدبانو زاده کان کشی زاده اولان خاتونلرك اولادلری ابناء درزه مقابلی در
یعنی فر ومایه زاده والله فصل استاذ وستاذ معروفدر جمعه اساتذه واساتید
واوستاذون اجیر من دون اجرت ایله ایش ایشلین کمسنه که ایرغاد تعبیر اولنور
جمعه اجراء صمیم القوم بهترین مردمان قومك خالص وکزیده سی غمر میمك
ضمی وسکونی لغت در کارنا آزموده تجربه صاحبی اولمین کمسنه که فارسیده
کل دیرلر صاحب دستور نادان ایله تفسیر اتدی جمعه اغمار رمغمر مثله دیوث
بی رشك غیرتسز عرفیده قلتبان دخی دیرلر زوجه سنی نامحرم ایله صحبت ایدرکن
کوروب مسامحه ایدن کمسنه ابن الانباری لفظ دیوث آصلنده سریانی در دیدی
وفی الحدیث الغیرة من الایمان والمذاء من النفاق که مذادن مراد رجال ونسانی
زنا ایچون جمع د که وقت ملاعبه ده خروج ایدن مذی دن مأخوذدر قرنان
دخی دیوث معناسنه در • قال ابن الرومی فی هجو دیوث کان للکر کده قرن
فاضحی • وهو الان عند قرنك مدری • من یکن قرنه کقرنك ذا • فلیکن بابه
کایوان کسری • وقالت القلحب نادت قرونك یا عمیر علی مساویك الجلیة •
واقل قرن حزته کمنارة الاسکندریة • منارهٔ مزبوره نك طولی درتیوز اللی ذراع
ایدی که حکایه سی مشهوردر قواد قلتبان محرمی نامحرمدن قاچورمیان
کمسنه وکتب معتبره ده دیوث وقلتبان وقرطبان بر معنایه در دیو تصریح اولنمشدر
ولفظ قواد اکثریا فواحش وزوانی میاننده واسطه اولان کمسنه یه دیرلرکه آنده
بزه ونك ایله تعبیر اولنور دیوثه فارسیده کشخان دیرلر • صاحب کشکول دیدیکه
برکمسنه برخاتونه راست کلدی که خاتونك پاپوشی سیر تیق ایدی لطیفه جهتنده
دیدی که یاخاتون پاپوشك نیچون ضحك ایدر دیو خاتون دیدی که بنم بوپاپوشم
بغایت کستاخ وبی ادبدر سنك کبی کشخانی کوردکده البته ضحك ایدر •
قال البتری الموصلی فی وصف قواد یسمی بادریس من ذم ابلیس فی قیادته
فاننی حامد لادریس کلم لی عاصیا فکان له اطوع من آدم لابلیس وکان فی سرعة

نخته فخیم خلیط نخست
خفته منه
فصل فی الاستاذ
وکذا النصیف والاصیف منه
عضروط بکر تاباقی کرخورده
خردور بالغه تربیت ناشی عاکلمو منه
تعبیر اولنور منه
کذا فی القاموس

المجئ به آصف فی حمل عرش بلقیس وقال ابو نواس ـ عجبت من ابلیس فی تیهه وخبث ما اضمر فی نیته تاه علی آدم فی سجدة فصار قوادا لذریته وقال آخر ـ ترکت هجا ابلیس قرمدنته وذلک لام عز عندی سلوکه یقرب من اهواه حینا فانه ابی حکاه حبالة فی الکری فاینکر لص دزد خرسز جمعه لصوص صالح نیکوکار عملی ابو اولوب شرع وعقله موافق اولان کمسنه طالح بدکار عملی مذموم اولان کمسنه غوغا فنا انکیزان شر وفساده باعث اولوب همیشه فتنه دن خالی اولمیان کمسنه لر اوباش مثلا صاحب صراح دیدی که بو نوع لفظلک جمعیدر که اشخاص مختلفه دن مجتمع اولان لوند طائفه سنه دیرلر آنوک بی خرد احمق کمسنه نوکه دن مأخوذدر حمق معناسنه باب سلطان معروف درکه والی تعبیر اولنور سلاطه دن مأخوذدر قهر وغلبه معناسنه جمعه سلاطین وجه تسمیه ده ایکی وجه واردر اول تسلطی اولدیغی ایچون در ثانی حضرت الله خلق اوزرینه حجتی اولدیغی ایچون در لهذا وجه اوله نظر ایله مذکر ووجه ثانی یه نظر ایله مؤنث اعتبار اولنور فرا دیدی که یقال غضب السلطان وغضبت السلطان کذا فی الزاهر ملک پادشاه معروفدر جمعه ملوک امیر بیک آصلنده صاحب الامر معناسنه در جمعه امرا وزیر دستور معروفدر واوک کسر وفتحیله وزارت دن مأخوذدر یوک کوتورمک معناسنه وزیر اولان کمسنه مملکتک ثقلنه تحمل ایتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه وزرا ولی خداوند مالک صاحبی وهر نسنه نک صاحبنه دخی ولی دیرلر جمعه اولیا مولی مثله جمعه موالی ابو بکر الانباری کتاب الزاهرده دیدی که لفظ مولی سکز معناده استعمال اولنور مولی معتق ومعتق وولی قال علیه السلام ایما امرأة تزوجت بلا اذن مولاها فنکاحها باطل ای بلا اذن ولیها ابن العم معناسنه دخی کلور قال الله تعالی یوم لا یغنی مولی عن مولی شیئا یعنی ابن عم عن ابن عمه والموالی بنو العم واولی معناسنه کلور قال سبحانه النار هی مولیکم یعنی اولی بکم صاحب مثله عمید جوابه معتمد هر خصوصده اعتماد اولنه جق اولوکمسنه عمید القوم سید هم رئیس سرور باش بوغ جمعه رؤسا ابو نصر فراهی نصاب نام منظومه سنده دیدی که ـ قرم وعطریف وحلاحل سید ورأس وهمام مهتر است ودست صدر وشیخ جن وهم نام مطرزی ایضاح ده دیدی که حلاحل سید رئیس دیمکدر معناسنه درکه حلول دن مأخوذدر زیرا محل ده قرار ایتمیوب قلیل الثبات اولمق عادات ساداتدن کلدر سید مهتر قومک اولوسی وشریفی آصلنده سیود در سیادة دن مأخوذ صفة مشبهه در ومصدری سیدودة وسودد دخی کلور جمعه سادة وسادات قرم مثله قرم ومقرم آصلنده اول بعیره دیرلر که اکرام ایچون یوکه بوکلیله وبنمزلر سید قومه قرم اطلاق اولندوغی بعیر مذکوره تشبیها در جمعه قروم قیل مثله جمعه اقیال حشم خدمتکارلر حشمة دن مأخوذدر غضب معناسنه خول خدمتکارلر خاص تحت ملکنده اولان خاص خدمتکارلر مفرد وخائلک جمعی اولمق اوزره استعمال اولندقده عبد وامه یه اطلاق اولنور

وجمع



وجمع استعمال اولندقده حشم وخدمتکاره اطلاق اولنور تقول لفلان خیل وخول حشم یقال فلان خائل مال ای راعیه ومصلحه کذا فی الاساس خیل مثله آصلنده آتلو عسکره دیرلر شرطی شحنه ورانک فتحه لری وضمه لری ورانک سکونیله امیر بازار بازاربکی که محتسب تعبیر اولنور وبازارباشی وعامله دخی دیرلر جمعه شرط جلواذ دخی بو معنایه در که جمعی جلاوزة در جلواز آصلنده اول ناصیه درکه آنی بایه صارارلر قوم مزبور دخی خلقی قامچی ایله ضرب ایدرلر والرنده قامچی دوشمز وجلز باغلامق معناسنه در ومزبورلر اکثریا خلقی ربط وشد ایتدکلری ایچون بو اسم ایله تسمیه اولوندیلر شحنه معروفدر که بکلک ایشه قاریشمش کمسنه در شحنه دن مأخوذدر عداوت معناسنه اکثر عمال طائفه سی خلقی رنجیده دن خالی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی بعض نسخه ده کوتوال ایله تفسیر اولندی یعنی دزدار که قلعه ضابطی در جابی انکخراج کردکند مستحث وزلنده خراج خراج ویرمکه ترغیب ایدن کمسنه که وثوقیدن مشتقدر ترغیب وحث معناسنه عامل عملدار میری خدمت طوتن کمسنه وبوده کبی جمعه عمال عشار ده یک کیرنده جبر باتده عشر یعنی اونده بیر آلان کمسنه مکاس باژبان باجچی وعشار معناسنه دخی کلور لکن اکثریا بو معنایه ماکس استعمال اولنور مکس باژ باج وخراج وعشره دخی دیرلر مطرزی دیدی که مکس جبایة درکه مکاسک عملیدر ومکاس عشاردر وفی الحدیث لا یدخل الجنة صاحب مکس وصاحب تهذیب ظلما اطلقت مالنی لخذ وتنقیصه مکس دیرلر دیدی عون عوانه یاردم ایتمک وآرقه اولمق ویاردیم ایدیجی کمسنه یه دخی دیرلر جمعه اعوان واعونة ضریبه قسمت شهر سالیانه که اهالی شهره تقسیم ایدرلر وکسیم که کسرله مثلا بدل کتابت وبدل عشر کبی جمعه ضرایب جعل باژ مزد اباق کراسی که بر کمسنه قوریی کونده روب ومقابله سنده وبر دکلری اجرت واصطلاح شرعده عمل مقابله سنده التزام اولنان ماله دیرلر بشرط آنکه اجاره طریقیله اولمیه • جمعه اجعال وجعاله وجعیله مثله رشوت معروفدر فارسیده پاره وعربی ده برطیل دخی دیرلر ان البراطیل یزوج الاباطیل مصنف اساس ده دیدی که برطیل آصلنده اوزون طاش معناسنه در رجل مبرطل الرأس دیرلر باشی اوزون اولسه القمه البرطیل دیدکلری بوندن مأخوذدر وبرطل فلان دیرلر آکا رشوت ویرلدی معناسنه انتهی مرصاح دیدی که رشوت بالضم والکسر پاره رشو رشوت ویرمک ارتشا رشوت آلمق استرشا حکم ایتمک ایچون رشوت استمک جمعه رشی رعیة زیردست فقیر الحال ومحکوم اولان کمسنه زیردست مقابلی در غالب وحاکم معناسنه جوهری دیدی که والی داعی عامی رعیة در جمعه رعایا خراج معروفدر که اخراجات ارض خراجیه دن اخذ اولنان نسنه در جمعه اخرجه خرج مثله جزیه سرکزیت معروف باش خرجی تعبیر اولنور جمعه جزی مال خواسته معروفدر که آلتون وکوموش واسباب وامتعه ولفظ خواسته خواستن لفظندن مأخوذ اسم مفعولدر مطلوب معناسنه

واشیاء مذکوره هر کسك مطلوبی و مرغوبی اولمغله خواسته اطلاق اولندی جمعه اموال سعد بن
عباده رض همیشه دعاسنده دیر ایدی که اللهم ارزقنی حمدًا ومجدًا فانه لا مجد الا بفعال
ولا فعال الا بالمال وسفیان ثوری رح دیدی که المال سلاح المؤمن فی هذا الزمان ۰
قال احیحة بن الجلاح ؎ انی مقیم علی الزوراء اعمرها ۰ ان الحبیب الی الاخوان ذو مال ۰
استغن او مت ولا یغررك ذو نشب ۰ من ابن عم ومن عم ومن خال ۰ کل النداء اذا نادیت
یخذلنی ۰ الا النداء اذا نادیت یا مالی نشب مال بزرك بیوك مال که مراد عقار در
اساس ده مال اصیل ایله تفسیر اتدی النخل فی ارضنا لاصیل دیرلر یعنی نخل بزم دیارمزده
همیشه باقید و فنا بولمز ولقد احسن من قال ؎ ان قدم الجاهلون بالنشب ۰ واخر العالمون
بالادب ۰ فقل هو الله وصف خالقنا ۰ تحت تبت یدا ابی لهب ؎ فا مثلی کر نشست در مجلس
زبر دست کسی که بی ادبست ۰ قل هو الله صفات پاك خداست ۰ زیر تبت یدا ابی لهبست
وفر مال تمام چوق مال جمعه وفور وفی الاساس لفلان وفر ای مال کثیر وهو فی وفره
من المال علق مال کرانمایه عزیز و ذی قیمت اولان مال جمعه اعلاق نفیس مثله
ذی قیمت اولان مال منافسه یعنی رغبت اولندیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اتدیلر
جمعه نفایس رغیبه مثله جوهری عطاء کثیر ایله تفسیر اتدی مصنف اساس ده اته
لوهوب للرغایب وهی نفایس الاموال التی یرغب فیها دیدی جمعه رغایب رکاز
کنج تحت الارض دفن اولنان مال بعضیلر زمان جاهلیتده مدفون اولان ماله رکاز وبطن
ارض ده مخلوق اولان معدنه دیدیلر و بعضیلر رکاز عامدر دیدی واهل حجاز رکازی مال
مدفونه تخصیص ایدرلر کنز مثله جمعه کنوز بضاعة سرمایه معروف در ناطق
برده وستور غلام وامه وحیوانات خواسته زنده ایله دخی تفسیر اولندی صامت
زر ونقره التون وکومش خواسته مرده ایله تفسیر اولندی صاحب دیوان صامت
حیواناتدن غیری اولان ماله دیرلر دیدی برکسنه فی اصل بر شیئه مالك دکلدر دیه جك
یرده ماله ناطق ولا صامت دیرلر تالد مال کهن اسکی وقدیمی مال مثلا بر کسنه نك
خانه سنده طوغمش حیوان مصنف فایقده دیدی که تالد ما اوله عندك وتاسی
واودن بدلدر تلاد وتلید مثله طریف مال نو یکی وصکره دن اولان مال مثلا غیری
یرده طوغوب صکره خانه یه کلن حیوان و بعضیلر تالد مال موروث وطریف مال
مکتسبدر دیدی طارف مثله فاقه درویشی فقیرلق خصاصه مثله شدة
سختی وقاتیلق وزحمت جمعه شداید بأس دشوارلق وکوچلك ومشقت جمعه
بؤس باساء مثله معیشة زندکانی دیرلك یعنی حیات وباعث حیوة اولان
نسنه رزق کبی بو مقامده مراد معنای ثانیدر کمال الدین دمیری کتاب التنویر فی اسقاط
التدبیر نام کتابدن شو وجهله نقل اتدی شیخ تاج الدین دیدی که حق سبحانه
وتعالی حضرتلری موجودات میاننده فقط حیوانی غدایه محتاج ایدوب سائرلری
محتاج اتمدیکلك حکمتی بودر که حضرت الله سبحانه وتعالی محض حکمتندن حیوانات
بر نوع تجلی اتدی که اکر حیوانی اکل وشرب ولباسه محتاج اتمسه دعوای دبوبیت





اتمك احتمالی غالب ایدی پس اسباب حاجاتی حیوانده خلق اتدی که تا که حیوان عجزینه
مقر اوله وقصورینه معترف اوله جمعه معایش الف دن صکره یا ایله در که یای
همزه یه تبدیل ایدوب معائش دیمك جائز دکلدر زیرا اصلنده معیشة اولمغله حرف یا متحرك
واصلیه در پس همزه یه تبدیلی جائز اولمز واکثر فرعه نظرا اولنوب یانك سکونی معتبر
اولورسه لفظ مصائب کبی همزه یه تبدیل جائز اولور کفاف کافك فتحیله بسنده کی
کفایت مقداری رزق اولملق که انکله سؤالدن مستغنی اولنه بلغه مثله ضنك تنکی
طارلق ضیق کبی ضاق عیشه ضنك عیشه بر معنایه در نعمت معروفدر جمعه نعم
نعماء ونعمی مثله الی همزه نك فتح وکسری لغتدر مثله جمعه آلاء رخاء فراخی
وسعت ضنك وضیق مقابلیدر مزیة افزونی زیاده لك وفضیلت وبو کلمه دن فعل
بنا اولنمز جمعه مزایا حرمه آدمی اکرام اتمك جمعه حرم مرتبه معروفدر جمعه
مراتب منزله مثله دولة معروفدر دالك فتحیله حربده وضمیله مالده مستعملدر
ایکی عسکرك بری اخره غالب اولملق وما بر الدن نقل اتمك معناسنه بعضیلر احدهما اخرك
مقامنده مستعملدر دیدیلر جمعه دول غضارة العیش تازکی زندکانی حیاتك تازه لکی
وسعت عیش ووفرة خیردن عبارتدر عیش دخی عیش واسع رخادن مأخوذ صفة
مشبهه در لطف فتحتین ایله هدیه اصلنده ضم لام ایله لطف دن مأخوذدر یعنی بر
یعنی ایلك معناسنه جمعه الطاف هدیة مثله جمعه هدایا معلوم اوله که مقدم
اولان نسنه یه هادی دیرلر هادی مهدی یه تقدم اتدیکنه تشبیه طریقی ایله یقال
اقتنص هادیات البقر وهوادیها ای متقدماتها هدیه دخی بو قبیلدندر وفی
الاساس اهدی له والیه هدیة لانها تقدم امام الحاجة فی مهدی ای طبق سیب
داد واحسان ایدوب برشی ویرمك بخشش دخی دیرلر ابن العساکر اصمعی دن
روایت اتدی که عثمان بن عفان رض قطن بن عامر الهلالی نام کسنه یی کرمان
والیسی ایدوب عسکری ایله سفره توجه اتدکده میان طریقده بر وادی یه راست کلدیکده
سیل عظیم اولمغله بر وجهله عبوری ممکن اولمدی قطن مذکور فرصت فوت اولور دیو
خوفندن منادیلر ندا اتدردیکه من جاوز الوادی فله الف درهم پس عطیة امیدی
ایله جمله عسکر وادی یی عبور اتدکده وعد اتدیکی عطایایی جمله ویردی وحضرت
عثمانه اعلام اتدکده عثمان دیدی که اصابة اتمش عسکرك جوائزی بنم مقبولمدر
انی بیت المال محسوب ایدرم وعطیه یه جائزه تسمیه ایدن حضرت عثماندر
زیرا وادی دن تجاوز مقابله سنده اولمش ایدی عرف نیکویی ایلك نکر مقابلیدر
شرعا وعقلا مذموم معناسنه عارفه مثله جمعه عوارف عرض کاله قماش
ومتاع سود ابن جمعان ایله دخی تفسیر اولندی یعنی دنیا فانیه سی مال آز وچوق
اکا عرض الدنیا دیرلر الدنیا عرض حاضر یأکل منها البر والفاجر وعرض رانك
سکونی وفتحیله درهم ودیناردن غیری متاعه اطلاق اولنور ودرهم ودیناره
عین دیرلر وعروض اولمتاع درکه مکیل وموزون وحیوان وعقار قبیلندن

اولمیه خطام مثله وریخ ترین دخی تفسیر اولندی یعنی اوفاق اوفاق قرلمش نسنه متاع
اخریان قماش ونقط اخریان مد وقصر ایله مطلقا متاع واثاث بیت ده استعمال اولنور
جمعه امتعه سقط کاله فرومایه ایراولمیان متاع جمعه اسقاط اساس ده دیدی که
میان عسکرده معتدبه اولمین کسنه لره سقط الجند دیرلر ثعالبی دیدی که سقط الجند
اول کمسنه لردر که امیر الجند دن رزقلری منقطع اولمش اوله بزم اصطلاحمزده اسامیلری
چالنمش یا تعییناتی قطع اولنمش تعبیر اولنور که طائفهٔ مزبوره رذیل اولمغله سقوط
وذل ده آنلر ایله ضرب مثل اولنوب اذل من سقط الجند دیرلر سلعه کاله فروختهٔ صاتیلق
ایچون اولان متاع جمعه سلع قماش معروف در قمش دن مأخوذ در که اطراف دن
نسنه جمع اتمکه دیرلر متاع اولسون اولمسون مهمات خانه یه قماش دیرلر جمعه اقمشه
ثمن بها برشیئك قیمتی جمعه اثمان بیع بجاش ضمان که اودلك تعبیر اولنور
دلك مثله وفارسیده تاوان دخی دیرلر عینه نسیئه ویره سی که نقد مقابلیدر فارسیده
نسیه یه بسادست دیرلر نقده دستادست دیدکلری کبی وپیشادست دخی نقد
معناسنه در لبیبی کوید ستد وداد جز به پیشادست داوری باشد وزیان وشکست
ابوشکور کوید ستد وداد مکن هرکز جز دستادست که پسادست خلاف ارد
واکفت ببرده ست وداد آلش ویرش معناسنه در خرید وفروخت وداد وستد
دیدکلری کبی قیمة معروف در جمعه قیم مجان رایکان مفت عربون دبوك اول
بیع که مشتری بایعه بیع تمام منعقد اولمزدن مقدم بر مقدار اقچه ویروب شو وجهله
شرط ایده که اکر بیع تمام اولورسه ویردیکی اقچه ثمنه محسوب اولوب بقیه سنی
دخی ادا ایده واکر بیع تمام اولمزسه اول اقچه متاع صاحبنك اوله بو مقوله بیعه
بیع عربون دیرلر شرعا منهی در بعض نسخه ده بهای پیش داده ایله تفسیر اولندی
صاحب جامع دبوك لسان عوامده سفته دیدکلری در دیدی وصاحب مجمع سامی
فی الاسامی دن شو وجهله نقل اتدی که مشتری بایعدن متاعی اشترا صددنده آخره
کوسترمك ایچون آلوب بایع عندنده برقج اقچه براقور لر اکر پسندیده اولورسه
قیمتنده محسوب اوله اولمزسه اقچه یی کیرو اخذ ایلیه ربون اربون آرمون دخی
دیرلر بعضیلر ارغادلك اجرتین عملدن مقدم ویرمکه دیرلر دیدی انموذج چاشنی
معروف در که برکمسنه برتیمان عسل یاروغن اشترا صددنده بر درهم مقداری
آلوب طادار مرادی اوزره اولورسه اشترا والا ترك ایدر اول بر درهمه چاشنی
دیرلر که نمونه دخی اطلاق اولنور ولفظ مذکور نموذك لفظندن معرب در کاهی
همزه سین حذف ایدوب نموذج دیرلر فصل عبد بنده قول جمعه عبید
وعباد وعبدان عینك ضم وکسریله وعبدا مد وقصریله جائزدر واعبد وعبد
دالك تشدیدیله اخفش عبد دخی کلور سقف وسقف کبی دیدی عبودیت
مأخوذ در خضوع وذل معناسنه عبد مملکه انکه او بنده باشد وپدر ومادر
آزاد کساندیدی که مملکه اولکمسنه در که آصلنده کندو ووالده ووالدهسی حر

الاصل



الاصل ایکن تغلبا انی اخذ واسیر ایده لر هجین انکه مادرش بنده وپدرش آزاد باشد مقرف
انکه پدر بنده ومادر آزاد باشد مذرع آنکه مادرش شریف باشد ان پدر مذرع حر
آصلنده قاطورلك ذراعلرنده اولان ایکی خطدن عبارت در که اول خطلر پدرندن یعنی
حماردن کلوب قاطورده ظهور اتمش در فلنقس آنکه دو مادرش پرستار بود
یا سه مکرکش آنکه مادرانش پرستار بوده باشد مخنوس آنکه مادر پدر ومادر
مادرش پرستار باشد قن مثله لفظ قن لفظ عبددن خاص در زیرا قن اول
عبده دیرلر که کندو ووالد ووالدهسی دخی مملوك اوله مثلا عبد وجاریه دن
تولد ایدن غلام کبی یاخود مالکنك خانه سنده تولد ایدوب مالکی آنی عندندن
اخراجه قادر اولمیه مفرد وتثنیه وجمعی برابردر جمعه قنان صحاح وقاموس ده
کاهی جمعی اقنان واقنه کلور دیدی امه کنیزك جاریه که حلایق تعبیر اولنور
جمعه اماء وقالوا فی التخسیس ما الامة الوکعاء اقبح من حرة انی ملاؤمة وکعاء اول
جاریه در که کثرة عملدن سه ایاق یاخود ال بارمقلرینك سبابه سی ابهامی
اوزرینه دکوب اتمش اوله مذکری اوکع در ملاومه لوم اولنه جق عمله جاریه
مثله جمعه جواری قینه کنیزك خنیاکر مغنیه جاریه که چنکی جاریه تعبیر
اولنور ومطلقا جاریه یه دخی اطلاق اولنور جمعه قیان وقینات ظئر دایه
معروف در عامه تحریف ایدوب طیه دیرلر فارسیده باناج دخی دیرلر علی وزن
تاراج منصور شیرازی کفت بناز ما دعا یام طفل بخت ترا بزرلك میکند اندر
کناره جوده باناج جمعه اظئار وظؤار وظؤر دخی کلور حاضنه بیشکاده
اول خاتون که معصومه خدمت وتربیت ایده ومذکری حاضن در وبیشکاده
قابله یعنی معصوم تولد اتدکده خدمت ایدن خاتونه دخی دیرلرکه مامی وایه
تعبیر اولنور وپیشیاره دخی بو معنایه در جمعه حواضن غلام کودك کوچك
اوغلان ومؤنثی غلامه در یعنی کوچك قیز جمعه غلمة غینك کسریله وغلمان
مملوك بنده زرخرید اقچه ایله صاتون النمش قول جمعه ممالیك خادم
خدمتکار مطلقا خدمت ایدیجی غلام اولسون جاریه اولسون جمعه خدام
وخدم خول بنده کان قوللر حشم کبی هائل لفظنك جمعیدر حافظ معناسنه
فرا دیدی که خائل راعی معناسنه در جمعی خول کلوب بعضیلر تخویل دن
مأخوذ در تملیك معناسنه دیدیلر ولفظ خول مفرد دخی اعتبار اولنوب
عبد وامه یه اطلاق اولنور قائد سرهنك چری باشی که عسکرك صاحب امری
سرآهنك وسرجنك دخی دیرلر وچاووشه دخی سرهنك دیرلر دونباشی کبی
جمعه قوائد وقواد وقاده تلمیذ شاکرد معروف در جمعه تلامیذ وتلامذه
تلماذ مثله تابع پس رو تبعیت ایدوب آرد جه کیدن کمسنه که پیش رو
مقابلیدر وکذا التبیع والتبع معلوم اوله که لفظ تبع جمع ومفرد استعمال
اولنور اکر جمع اولورسه مفردی تابع مفرد اولورسه جمعی اتباع کلور شاکری

چاکر ارغاد وخدمتکار جمعه شاکریه حاجب پرده دار پرده جی که قپوجی تعبیر اولنور جمعه حجاب رکابی رکاب دار معروفدر که اوزنکی طوتیجی دیکدر جمعه رکابیه فیج بیک شاطر آقاجه دن مأخوذدر سکرتمک وسرعت ایله یورومک معناسنه بیکدن معربدر جمعه فیوج رسول پیغامبر سان خبر بتشدید یجی که ایلچی تعبیر اولنور فرستاده دخی دیرلر وپیغمبر دخی بو معنایه در لکن پیغمبر وپیغمبر لفظلری حضرت الله طرفندن اولان رسوله اطلاق اولنور لکن رسل عاش شبگرد نده گرد شهر کیجه وقتی پاسبانلق ایچون شهر اطرافنده طولاشن کمسنه وفی المثل کلب عاش خیر من أسد رابض ضعیف وفقیر اولان کمسنه کثرت حرکت وکسب ایله قوی وغنی اولور دیه جک برده ضرب اولنور جمعه عسس دلیل قولاغوز معروفدر بذرقه دخی بو معنایه در جمعه أدلاء مسخره معروفدر جمعه مساخر صفعان سیلی خوار اولن کمسنه که حضور ملوکده مسخره لق ایچون اکسه سنه سله وطبانجه ووردرلر جوهری کلمه مولده در دیدی جمعه صفاعنه والله اعلم واحکم باب دین کیش آصلنده طاعت معناسنه در جمعه ادیان ملة مثله جمعه ملل آصلنده زیاده آینده ورونده سلوک اتمکله ایشلک یوله طریق ممل دیرلر وملة طریق مسلوکه معناسنه در شریعة ودین شاه راه مستقیم اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی حنیف مسلمان راست طوغری مسلمان که جمیع ادیان باطله معوجه دن عدول وجادهٔ اسلامه دخول اتمش اوله زیرا آصلنده تحنف میل اتمکدر جمعه حنفاء وضوء آبدست معروفدر دست وروی شستن ایله دخی تفسیر اولندی یعنی اللری وبوزی یوماق غسل هرتن شستن جمیع اعضاسنی یوماق لمعه آن جای که آب نرسد اول عضوکه غسل اندکده اکا صو تشمیه جمعه لمع صلوة نماز جمعه صلوات حکایت اولندی که احمد بن المدبر مرجع شعرا وملاذ ادبا ایدی هر شاعرک که شعرینی بسندایلیه فوق المخوط احسان ایدر ایدی وپسند اتمدکی غاومنه تنبیه ایدر ایدی که بو شاعری مسجده کوتوروب یوز رکعت نماز قلمدقجه یانندن منفک اولمیه بعده تخلیه سبیل ایله لهذا شعرا شعرلرینی اکا عرض اتمکدن خوف ایدرلر ایدی لکن حسین بن عبد الرحمن البصری که جمل دیمکله معروفدر استیذان ایدوب احمد مزبورک مجلسنه داخل اولوب شعر انشاد اتمکه استیذان اتدکده احمد دیدی که شرطمز وعادتمز معلومکمی ولمق کرک جمل دیدی که نعم معلومزدر پس انشاد اتدی که ‌۝ اردنا فی ابی حسن مدیحا کما بالمدح تنتجع الولاة ۝ فقلنا اکرم الثقلین طرا ومن کفیه دجلة والفراة ۝ فقالوا یقبل المدحات لکن جوائزه علی المدح الصلوة ۝ فقلت لهم وما تغنی صلوتی عیالی انما تغنی الزکوة ۝ فاما اذا ابی الا صلوتی وعاقنی الهموم الشاغلات ۝ فیأمر لی بکسر الصاد منها لعلی ان تنشطنی الصلات ۝ فتصلح لی علی هذا حیوتی ۝ ویصلح لی علی هذا مماتی ۝ پس احمد مزبور استحسان ایدوب بوز دینار عطیه اتدی زکوة معروفدر وحق خدا ایله دخی تفسیر اولندی جمعه زکوات صدقة معروفدر جمعه صدقات فریضه فرموده خدای حق سبحانه وتعالی حضرتلرینک لازم اتدیکی اشیا فعیل بمعنی مفعولدر

یعنی



یعنی مفروضه که فرض دن مأخوذدر تقدیر وبر شیء ایچون حد قرار ویرمکده عبارتدر حضرت الله ایجاب اتدیکی شیلرک دخی بر حدی وبر نشانی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه فرایض سنة روش رسول رسول اکرمک سلوک اتدیکی طریق جمعه سنن نفل طاعت افزون عبادت مفروضه اوزرینه زائد اولان عبادت وآصلنده مطلقا زیاده یه دیرلر نافله مثله جمعه نوافل سمت راه راست طوغری یول واکثر کتب معتبره ده مطلق طریق ایله تفسیر اولندی واهل خیرلک هیئتنه دخی دیرلر ذمة زینهار عهد وامان واهل ذمتک ویردیکی خراجه زینهاری دیرلر زیرا خراج عهد وامانه مبنیدر وکافر معاهده ذمی اطلاق اولندوغی مال ودمی امانده ومحفوظ اولدیغی ایچوندر جمعه ذمم ذمام وذمار مثله ذمار آصلنده محفظ وحمایه سی واجب اولان نسنه در عهد وامان دخی حفظی واجب اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی عهد پیمان امان ویمین ایله دخی تفسیر اولندی جمعه عهود عقد مثله جمعه عقود میثاق مثله جمعه مواثیق موثق مثله جمعه مواثق وثیقه مثله جمعه وثایق امانة معروفدر جمعه امانات معروف کار نیک ایو عمل که شرعا وعقلا حسنی معلوم اوله وبر کمسنه مستحق احسان اولان کمسنه یه عطیه ویرمکه معروف دیه کلری حد ذاتنده مستحسن اولدیغی ایچوندر حکما دیدیلر که معروفک اوچ شرطی واردر تعجیل وطلاقت وجه ایله اعطا وستر ایلمک شرط مذکوره دن بری بولنمزایسه معروفک حقنی تنقیص ایچون شکره مستحق اولمز منکر کار بد بد عمل که شرعا وعقلا قبیح اولمغله هرکس انی انکار وآندن اعراض ایدر نکیر ونکر مثله ومنکرا اولان شیء تغییر اتمکه انکار دیرلر باطل معروفدر که حقک ضدیدر جمعی اباطیل کلور علی غیر القیاس حزعبله بانک فتحی وکسری ایله کذب ولهو معناسنه در خزعبیل اباطیل وخزعبله خلقی اضحاک ایدن کلام وفعلدر معانی مذکوره متقاربدر لکن خزعبل آصلنده خزعبیل ایدی یا خود خزعبیل آصلنده خزعبل ایدی یا حذف یای یا زیاده قلندی جمعی خزعبلوت در سعت تمام حسنه کردار نیک ایو ایش که سیئه مقابلیدر جمعه حسنات ثواب پاداش نیک ایو عوض که طاعت مقابله سنده اولان جزادر معلوم اوله که پاداش وپاداشن ایو عوضده وپادافراه وپادافرم وپادفراه کم عوضده استعمال اولنور مصنف عبارتنده لفظ نیک ذکری پاداش مطلقا عوضده استعمالنه مبنیدر عبد الرزاق گفت ۝ اگر بلذت مشغولی لحتلو مست ابن جنب زخواب درآیی برون پاداشن ۝ وشاعر گوید ۝ بجای هر بری پاداش نیکی ۝ بجای هر بدی پادافراهی ۝ مثوبه مثله سیئة کردار بد یارامز عمل جمعه سیئات فحشا کار زشت چرکین عمل که حدی تجاوز ایتمش اوله قول وفعله شامل در الفحش علیه فی المنطق دیرلر بر کمسنه یه زیاده بد سوز سویلیسه وعمل زنایه فاحشه دیرلر وبخیل اولان کمسنه یه دخی فاحش دیرلر فاحشه مثله ومطلقا شرعا منهی اولان نسنه یه دخی دیرلر جمعه فواحش فحاش فحش گوی

باب دین وملت

كلوم مُستَقبَح سويلين كمسنه مطرزى سيئ الكلام ايله تعبير اتدى خَبْر نيكى ايولك كه معروفدر
جمعه خيور خَيِّر مرد بسيار خير چوق خير ايشلين رجل مؤنثى خيّرة در وبانك تخفيفيله
دخى بو معنايه كلور فيروزابادى مخفف حالده ومشدد دينده استعمال اولنور ديدى
جمعه خيار واخيار اخاير دخى كلور يقال هو من اهل الخير والخير وهو الكرم وكريم
الخير والخيم وهو الطبيعة كذا فى الاساس شَر بدى يارامزلق جمعه شرور شرير مرد
بسيار شر چوق شر ايشلين كمسنه فلون شر الناس ديرلر افتر لغة ردية در وفى المثل
صغارها شرارها جمعه اشرار ذَنْب كناه جرم كه صوچ تعبير اولنور وفى المثل ملى ذنب
الا ذنب صخر تعالى درته ده وميدانى مجمع ده مورد مثل مذكورى شو وجهله ايراد
اتديلر كه بر كون لقمان بن عاد يا برادرى لُقَيم ايله غارت ايچون طشره كتديلر لُقَيم برادر
جزور غارت وبرادرى لقمان دن مقدم خانه يه مراجعت اتدى صخر كه لقمانك قيزيدر
پدرى لقمانه اكرام وخانه يه عودت اتدكده الطعام ملاحظه سيله عميسى يعنى لقيمك
كتورديكى جزوديك بريني ذبح وكحنددن طعام مهيا اتدى چونكه لقمان خانه يه عودت
اتدى صخر دخى مهيا اتديكى لحم جزورى هزار اعزاز ايله لقمانك پيشكاهنه احضار اتدى
چونكه لقمان لقيمك كتوردن اول سوق جزور اتديكندن لقيمه غضبى بلكه حسدى
اولمغله صخرك احضار اتديكى طعام لقيمك جزورندن اولديغنه واقف اولدقده درد مند
صخره بر لطمه عنيفه ايله لطم اتديكه صخر هلاك اولدى بر كمسنه نك اصلا ذنبى وصنعى
يوق ايكن معاتب يا معاقب اولسه ودخى اول كمسنه كه احسانه مقابله سنده آسيات
اولنه آنك حقنده ضرب اولنور مثل اولدى لكن عماد البلوغه صاحبى وابن دريد املاده
مورد مثل مذكورى شو وجهله ايراد اتديلركه لقمان بن عاد يا يدى عدد نسر عمرى
مقدارى معمر اولمشدر برخاتونى تزوج ايدوب آندن ادنى خيانت حس ايلسه آنى قتل
ايدوب بر غيرى خاتون دخى تزوج ايدر ايدى بر كون رجال وعمل رجالدن غافله برصبيه
تزوج ايدوب خيانت خوفندن قله جبل ده بر خانه صعب الصعود حفر ايدوب مزبوره يى
آنده اسكان اتدى وزنجيردن نردبان ايدوب انكله صعود ايدوب نزول اتدكده اول نردبانى
رفع ايدر ايدى عمالقه دن بر شاب مزبوره يه تعشق ايدوب اقاربنه ديديكه بن لقمانك
قله جبلده اولان خاتوننه دل وجاندن تعشق اتديم بنم وصلتم ايچون چاره كورمز
ايسكوز سزلك ميانكزده بر حرب وبر فتنه القا ايدرم كه الى يوم القيامه مستمر اولور
اقاربى ديديلركه قله جبله صعود بر وجهله ممكن دكلدر زيرا بابده چاره يه قادر
نيجه اولورز شاب مزبور ديدى آنك چاره سى بودر كه سز جمله سيفلريكزى
جمع ايدوب بر ملاوه وقته دلك فلان شغلمزه كتسك كرك ديو سيفلرى لقمانه امانت
وضع اتمك خلو لازم بنى سيفلرك ايچنه صاريوب امانت وضع ايدرسز حاصلى
بو وجه او وزره ايدوب سيفلرى جمله لقمانه امانت وضع اتديلر لقمان دخى كوتوروب
قله جبلده اولان خانه سينه وضع اتدى مزبوره خاتون لقمان خانه دن كتدكده شاب
ميان سيوفدن اخراج وخانه يه كلدكده ميان سيوفه ادخال وپنهان ايدر ايدى بر كون





لقمان خانه يه كلوب ديوارده بر سومولك كوردى خاتونه ديدى كه بو سومولك ندر
خاتون ديدى كه بن سومكوردوم لقمان ديدى كه بر دخى سومكور بقايم خاتون
سومكوردى لكن اولكى سيمولك كبى اولمدى لقمان كيفيتدن آكاه اولوب ياويلتاه السيوف
دهشتى ديوب خاتونى قله جبلدن دمى ايدوب كندو دامن كوهه نزول اتدكده قيزى
صخر راست كلدى قيزى ديديكه اى پدر بو حال نه حالدر لقمان سن دخى نسان
مه سندن دكلميسن ديو برصخره ايله قتل ايدوب مثل مزبور الى يوم القيام ذكرى مورد
ايدن كمسنه لر حقنده ضرب اولنور جَرِيمَه مثلا جمعه جرايم جريره مثلا قاموس ده
الجريرة الذنب والجناية ديدى جمعه جرايم جُرْم وجناح ووزر مثله جمعه
اوزار وزور دروغ يالان وحاشا اشراك بالله تعالى اِفْك وافيكه مثلا بهتان
معروفدر كه بر كمسنه يه افترا ايدوب ايشلمديكى ديمك كبى بَهَتَه بهتا وبهتا وبهتانا
ديرلر افترا ايلسه فِرْيَه سخن ساخته آصل يوق ايكن بيدا اتدكلرى كلام مصنوع فصل
قرانى نبى فُرقَان مثله فرق دن مأخوذ در بيان معناسنه قال الله تعالى وقرانا
فرقناه وبيناه وهر نسنه كه انكله حق باطلدن متميز اوله آكا دخى فرقان اطلاق اولنور
مفصل سورهاى كوتاه قيصه سوره لر كه سوره لم يكن دن آخر قران عظيمه
وارنجه سور مذكوره نك مابينى بسمله ايله چوق چوق فصل اولنمغله بو اسم
ايله تسميه اولندى وبعضيلر مفصل سوره فتحدن آخر قرانه وارنجه در ديديلر
واكثر كتب فقهيه شو وجهله مسطوردر كه سوره حجرات دن سوره بروجه
وارنجه طوال وآندن سوره لم يكنه وارنجه اوساط وآندن آخر قرآنه وارنجه قصار
ديرلر اُمّ الكتاب سوره فاتحه امّ اولديغنه نسبت آصل اولوب سوره مذكوره دخى
قرآن عظيمك مفتتحى واولى اولمغله كويا قرآنك آصل ومنشاى در لهذا اساس دخى
ديرلر ودخى ام اولديغى مشتمل اولوب سوره مزبوره دخى حضرت حق جل شانه نك
ثناسنى وامر ونهى ايله تعبدى وبيان وعد ووعيدى مشتمل اولمغله اسم مذكور
ايله تسميه اولندى فاتحة الكتاب مثله زيرا فاتحه شيئك اولنه اطلاق
اولنور سوره مذكوره دخى اول قران اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى لمعه
نورانيه صاحبى ديديكه ايام وباده هر كون يكرمى سكز كره سوره فاتحه
قراءت اتمك نفع كليسى واردر وامام غزالى دن شو ابياتى نقل اتدى نظم اذا ما
كنت ملتمسا لرزق • ونيل القصد من عبد وحر • وتظفر بالذى ترجوسريعا •
وتأمن من مخالفة وغدر • ففاتحة الكتاب فان فيها • لما املت شأ اى سر •
تلاوتهم درسها عقبى عشا • وفى صبح وفى ظهر وعصر • وعقبى مغرب فى
كل يوم الى التسعين تتبعها بعشر • تنل ما شئت من عز وجاه • وعظم مهابة
وعلو قدر • وتوفيق وافراح دوام • وتأمن مخاوف كل نتن ومن عرى
وجوع وانقطاع • ومن بطش الذى امر ونهى • وعشت منعما فى طول عمر على
طول المدى فى طول دهر سُورَه معروفدر كه قرآن دن بر طائفه يه ديرلر كه اقلى

وفى القاموس الجرم بالضم الذنب
كالجريمة كذا فى القاموس
يقال رجل افاك كذاب
ذنب كذا فى القاموس
حرب حرب
نص فى القران وما يتعلق به
قال الله تعالى ولقد اتينا موسى وهرون
الفرقان
وقال وانزلنا لهم ... وقيل التنزيه بعضهم
والكتاب والبينت بالتاء الى الناس يعرفها
اللبيب

وفى العبد الفقير الرحيم فى كتاب زاد المعاد
لابن القيم سورة فاتحة الكتاب ام القرآن
والسبع المثانى والشفاء التام والدواء
النافع والرقية التامة ومفتاح الغناء
والفلاح وحافظة القوة ودافعة
الغم والهم والخوف والحزن لمن يعرف
مقدارها واعطاها حقها ... سلك

قاله الجوهرى

اوج آیت دو معلوم اوله که لفظ سوره نك واوی اصلیه وهمزه دن منقلبه اولمه سنده اختلاف
اندیلر آصلیه اولدیغی صورتده سور بلددن مأخوذدرکه شهری احاطه ایدن دیوارده
دیرلر سور قرآنیه علوم ومعارفی محیط اولمغله شهری احاطه ایدن سوره تشبیه واستعاره
اولندی بعضیلر مرتبه معناسنه اولان سوردن مأخوذدر دیدیلر زیرا سور قرآنیه منازل
ومراتب کبیدر که تلاوت قرآن ایدن کمسنه آنلره مترقی اولور یاخود طول وقصر جهتندن
مراتبی وفضل وثواب اعتباریله منازل اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی وهمزه دن
منقلبه اولدیغی صورتده بقیه وقطعه معناسنه اولان سوردن مأخوذدرکه سوار
قرآنیه دخی قطعه قطعه اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه سور آیة معروفدرکه
آصلنده نشان وعلامت معناسنه در لسان شرعده علم یقین افاده ایدن شیئه دیرلر
جمعه آیات ابن الانباری زاهرده دیدی که آیة علامت معناسنه در آیة قرآنیه دخی
سوزلرك ما قبلندن انقطاعنه دلالت اتمکله آیة تسمیه اولندی بعضیلر دیدیلر که قرآنك
بر طائفه اولمغله آیة تسمیه اندیلر ابو عمرو دیدی که خرج القوم بآیتهم دیرلر بجماعتهم
معناسنه وبعضیلر آیة تسمیه اولندیغی عجب اولدیغی ایچوندر زیرا آیتی قراءت ایدن
کمسنه فصاحت وبلوغتندن تعجب ایدر پس آیة تعجب معناسنه اولور یقال فلان
آیة من الآیات ای اعجب من العجایب نزهة القلوب نام کتابده دیدی که آیة من
القرآن دیرلر نهایتنه وارنجه متصل اولان کلمات مراد ایدرلر وبعضیلردن روایت اتدی که
آیة من القرآن بجماعة حروف معناسنه در یقال خرج القوم بآیتهم ای بجماعتهم
معنای اخیره بو عبد فقیر کتاب مذکوردن غیری موضعده مصادف اولمه مدی
فواتح السور اول های سوره ها هر سوره نك اولی خواتم السور آخرهای
سوره ها هر سوره نك اخری حجة معروفدرکه دلیل دیمکدر حج لفظندن مأخوذدر
غلبه معناسنه حاجه فحجه دیرلر ایکی کمسنه منازعه ایدوب بری دلیل ایرادیله غالب اولسه
وفی المثل لج فحج برکمسنه بر شیئی طلبده مجد وساعی اولوب آخر الامر مطلوبنه ظفر بولسه
ضرب اولنور بعضیلر برکمسنه لج ونزاع صددنده ایکن شاننده اولمین بر شیئه نائل اولسه
آنده ضرب اولنور دیدیلر جمعه حجج برهان مثله یقال اتی بالبرهان او العجایب
وغلب الناس جمعه براهین مصنف اساسده دیدی فصیح اولان آبره دربرهان
کتوردی معناسنه ولفظ برهنه مولددر ودیدی که برهان حجتی بیان وایضاحدن
عبارتدرکه برهرهه دن مأخوذدر جواریدن بیضاء معناسنه نته که سلطان
سلیطدن مأخوذدر اضائت مناسبتی ایله فارابی دیدی که برهان برهمت الشجرةدن
مأخوذدر عسالیجنی یعنی تازه شاخلرینی اخراج اتدی معناسنه میمك نوننه
توبیخی اولمغله نونه تبدیل اولندی فیروزابادی دیدی که برهرهه مره بیضاء
شابة یاخود زیاده رطوبتندن جسمی بومشاق ودیتدر خاتون معناسنه در
وبره دیرلر جسمی بیاض اولدی معناسنه که مضلدی برهاندن انتهی مصداق
مثله عنده مصداق ذلك دیرلر دعواسنی تصدیق ومدعاسنی تحقیق ایدن

دلیلی



دلیلی اولسه جمعه مصادق بینة مثله جمعه بینات حکم سخن راست طوغری سوزکه
آصلنده اشیانی نفس الامرده اولدیغی وجه اوزره بیلمکدن عبارتدر ولیجب الوجود قدیم
عالم حادث انسان حیوان ناطق دیو بیلمك کبی جمعه حکم مثل داستان حکایه لمثل آصلنده
نظیر معناسنه در مثل ومثیل دخی لغتدر شبه شبه شبیه کبی حکم مضربی مورد ینه مماثل
اولان قوله اطلاق اندیلر وغرابتی اولان شیده ذکر اولنور لهذا مثل واقع اولان الفاظك
محافظه سنده اهتمام ایدوب تغییر وتحریفندن احتراز ایدرلر حکم هرحال یا قصه یا صفت که
آنك شان وغرابتی اوله آکا مثل دیدیلر واکثر حکایات غرابتدن خالی اولمغله حکایه لره
مثل دیدیلر خبر معروفدر جمعه اخبار نبا مثله بعض نسخه ده آکاهی ایله تفسیر
اتدی یعنی خبردار اولمق جمعه انباء اثر کفته صحابه صحابه کرامك سوزلری ومطلقا
نقل اولنان معجم دخی دیرلر ونقل اتمکه دخی دیرلر قرناً بعد قرن روایت اولنان حدیثه
مأثور دیرلر جمعه آثار قال المصنف فی النوابغ ما العتیق المأثور باقطع من حدیث
المأثور یعنی کابراً عن کابر میراث ایله واصل اولان جوهرلو قلیج روایت اولنان حدیثدن
یاخود جدید وجوهرلو قلیجدن کسیجی دکلدر حدیث کفته رسول رسول اکرمك
سویلدیکی سوز ومطلقا خبر معناسنه دخی کلور جمعه احادیث جمع مذکور خلاف
قیاس در حتی فراء دیدی که ظنم بودرکه احادیث احدوثه نك جمعی اوله وعامه
حدیثك جمعیدر دیدیلر مصحف کراسه مصحفك دفته لری ما بیننده اولان جزولر
میمك ضم وکسری لغتدر فراء دیدی که عرب حرف میمده ضمی استثقال ایدوب مصحف
دیدیلر مع هذا لفظ مصحف اصحف دن مأخوذدر صحیفه لر جمع اولندی معناسنه
جمعه مصاحف فصل ادب فرهنك معروفدرکه هر کس عندنده مطبوع
ومقبول اولان وجه اوزره حرکتدن عبارتدر صاحب توضیح دیدی که آدب
بر خصلتدرکه صاحبنی مکارمه دعوت اتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی
آدبدن مأخوذدر ضیافته دعوت معناسنه وضیافته مأدبه دیرلر الادب مأدبة
الاحد فیها مأدبة جمعه آداب مخفی اولمیه که بو مقامده ادبدن مراد لسان خلقده
مشهور ومذکور اولان ادب دکلدر بلکه علم ادبدر لغت ونحوی ذکر اتدیکی قرینه
قدیمه در وعلم ادب بر علمدرکه لفظاً وکتابةً کلام عربی خللدن حفظه سبب اولور
مقدمات علم ادب بودرکه ذکر اولنور علم مخارج علم لغت علم وضع علم اشتقاق
علم صرف علم نحو علم معانی علم بیان علم بدیع علم عروض علم قافیه
علم قرض الشعر علم مبادی الشعر علم الانشاء علم الامثال علم محاضره
علم دواوین علم کتابة حریری قرقاوجنجی مقامه نك اواخرنده اهل زمانه
عندنده ادب ضایع وادیب مهان اولدوغندن شکایت ایدوب دیدی که وعندهم
ان مثل الادیب کالربع الجدیب ان لم تجد الربع دیمة لم یکن له قیمة ولا دانته بهیمة
وکذا الادب ان لم یعضده نشب فدرسه نصب وحرزه حصب لطیفه فی الحمام
والطباخ تتعلق بمدح الادبة ارباب معارفدن بری حکایت اتدی که بر کیجه والی

بلده حضورنده ایدیم غلاملری ایکی کسنه اخذ ایدوب کتوردیلر والی آنلرك برندن سؤال
اتدی که سنك پدرك کیمدر اول کسنه دیدی که شعر انا ابن الذی لا ینزل الدهر قدره •
وان نزلت یوما فسوف تعود • تری الناس افواجا علی باب داره • فمنهم قیام حوله وقعود •
والی دیدی که بونك پدری غایة کریم اولمق کرك واخردن دخی سؤال اتدی که سنك
پدرك کیمدر اول کسنه دیدی که شعر انا ابن من ذلت الرقاب له • ما بین مخزومها وهاشمها •
خاضعة اذعنت لطاعته • یاخذ من مالها ومن دمها • والی دیدی که بونك پدری غایت
شجیع اولمق کرك پس مزبورلری اطلاق اتدی وقطعا عتاب وعقاب اتمدی • راوی دیدیکه
مزبورلر کتدکدن صکره بن والی یه دیدیم که رجل اولیك پدری باقلاء مصلوقه طبخ وبیع
ایدر • وثانی نك پدری حجام در والی دیدی که شعر کن ابن من شئت واکتسب ادبا •
یغنیك مضمونه عن النسب • ان الفتی من یقول ها انا ذا • لیس الفتی من یقول کان ابی
مخفی اولمیه که روایت مذکوره صلاح صفدینك غیث منسجم نام تالیفندن مأخوذدر
لکن وقعۀ مذکوره مأمون حضورنده اولوب که بیتان مذکوران مأمونك من قعد به
نسب قام به ادبه کلامندن صکره واقع اولدیغی بعض کتب ادبده مسطور اولدیغی
منظور مترجم فقیر اولدی لغه زبان هر قومی هر قومك استعمال اتدیکی لسان اصلی لغوة
یا لغی در واو یا دن بدل تا ویردیلر لغوت بکذا دیرلر برکلامی تلفظ وتکلم اتسه لر
جمعه لغات مرزوقی دیدی که لغی یلغو لغوا دیرلر مرضی اولمین کلام تکلم اتسه
ولغی صوت معناسنه در ولغی یلغی لغیا دیرلر بر شیئه حریص اولسه والغی دیرلر
بر نسنه یی طرح ایلسه لغته لغة تسمیه اولوندیغی یا خود خلق آنك معرفتنه محتاج
اولدقلرندن تحصیلنه حریص اولدقلری ایچوندر انتهی ابن جنی خصایصده دیدی که
لغتك حدی اصوات یعبر بها کل قوم عن اغراضهم وتعریفی لغوتدن مأخوذدر تکلمت
معناسنه آصلنده لغوة در کرة وقلة وثبة کبی که آخرلری واودر لغات ولغون دیرلر ثبات
وثبون کبی وفی الحدیث من قال فی الجمعة صه فقد لغا ای تکلم وامام الحرمین برهانده
دیدی که لفظ لغة لغی یلغیدن مأخوذدر کلام تکلم اتدی معناسنه ابن حاجب مختصرده
دیدی که حد اللغة کل لفظ وضع لمعنی اسنوی شرح منهاج اصولده دیدی که اللغات
عبارة عن الالفاظ الموضوعة للمعانی نحو علم عربیه وترازوی سخن عربك علمی
وکلامك میزانی که علم نحو الفاظ عربیه نك صحیح وسقیمی ومعرب ومبنی سی بلنمك
ایچون وضع اولنمغله تفسیر مذکور ایله تفسیر اولندی بعض نسخه ده نوعی از علم
واقع اولدی منقبه هنر صفات حمیده که مثلبه مقابلی در صفات ذمیمه وعیوبه
دیرلر نقبدن مأخوذدر تبریزی دیدی که مناقب مکارم معناسنه مفردی
منقبة در اخلاق حمیده صخرة صمادن سخت اولان قلب حسوده تأثیر ایتمکله یا خود
هنر برحالت مرغوبه وکیفیت ستوده در که البته کندویی نقب وکشف ایدر •
لهذا بو اسم ایله تسمیه اولندی کما قال الجامی قدس سره السامی شعر نکو دوناب مستو
نماند چو در بستی سران دوزن بر آرد ع که عشق ومشك را نتوان نهفتن •

جمعه



جمعه مناقب مآثره کذلك مخبره مثله فایقدر دیدی که مآثره اول مکرمه در که روایت
اولنور زمان جاهلیتده حسب ونسب ایله تفاخر اتدکلری مکارم کبی جمعه مآثر کتاب
نوشته یازلمش شی که برین مجمع اولمش اوله مجلد اولسون اولمسون ونامه یه دخی کتاب
دیرلر کتبدن مأخوذدر جمع معناسنه جمعه کتب تانك ضم وسکونی جائزدر دفتر
نوشته وجلد کرده یازلمش ومجلد اولمش کتاب قاموسده الدفتر جماعة الصحف المضمومة
کلامی بو معنایه قریبدر جمعه دفاتر سفر نامه معروفدر • وفیروزآبادی کتاب
کبیر ایله تفسیر اتدی جمعه اسفار صحیفه معروفدر که دریدن یا کاغددن برقطعه در که
آکا یازی یازارلر وکتابه معناسنه دخی کلور جمعه صحایف وصحف حانك سکونیله
وضمیله نادر زیرا فعیلة فعل اوزره جمعلنمز • حکایت اولندی که طرفة العبد وطابیسی
جریر بن عبد المسیح که متلمس دیمکله معروفدر همیشه عمرو بن هند ایله منادمه ایدرلر
ایدی بعض اصحاب اغراض عمرویی هجو اتدیلر دیو عمروه غمز اتدیلر عمرو دخی مزبورلره
احسان صورتنی کوستروب عامل بحرینه بر ورق پاره یازوب الزینه ویردی که کویا
عامل مزبور بونلره عطیه ویره مکر ورق پاره لرده یازدی که طرفه وجریری کا واصل اولدقلرنده
هر بریرینی اشد عقوبت ایله قتل ایده سن مزبورلر دخی عطیه امیدی ایله جانب بحرینه
توجه ایدوب جونه بنجفه واصل اولدیلر میان طریقده بر پیره مصادف اولدیلر که هم حدث
ایدر هم اتمك اکل ایدر هم انوا بنده اولان قهله لری جمع وقتل ایدر متلمس دیدی که
بو وقته کلنجه بویله بر احمق پیر کورمدم پیرا استماع ایدوب حاقتمه نه لیه مطلع اولدك
خبیثی اخراج طیبی ادخال ودشمنی قتل حماقتمدن میدر والله بندن احمق اول
کسنه در که کندو هلاکینه باعث اولان شیء حامل اوله متلمس بو کلامدن شبهه یه
دوشوب حیره نهرینك کنارنده بر غلام کوردی آکا دیدی که قراءت ایتمك بلورمیسن
غلام دیدی که نعم ورقپاره نك مهرینی آچوب غلامه ویردی غلام نظر وقراءت
اتدی که اما بعد فاذا اتاك المتلمس بکتابی هذا فاقطع یدیه ورجلیه وادفنه حیا
پس کاغدی شق ونهره القا ایدوب طرفه یه دیدی که سنك ورقکده دخی بو مضمون
اولمق کرك سن دخی شق ونهره القا ایله طرفه بن جرأت ایدمم دیو جواب
ویردکده متلمس مفارقت ایدوب طرف شامه عازم اولمغله قتلدن خلاص بولدی
پس طرفه بحرینه واصل وورقپاره یی عامله ویردی عامل مضموننه واقف اولوب
ملك سنك قتلکه فرمان ایتمش دکوب قتله راضیسین دیدکده طرفه دیدی که بنی
قتل محقق ایسه اکحل طمرینی قطع ایله عامل فرمان اتدی که اکحل طمرینی قطع ایدوب
تولیبی باغلو مدیلر قان اول مرتبه آقدی که بالاخره هلاك اولدی بحتری آقون
شربتی اختیار خصوصنده بو معنایه تلمیح ایدوب دیدی که شعر ولقد سکنت الی الصدود
من النوی والشری عند طعم الحنظل وکذاك طرفة حین اوجس ضربة •
فی الراس هان علیه قطع الاکحل • وکندو هلاکنه سبب اوله جق نسنه یی حامل
اولان کسنه نك کوتوردیکی نسنه یه صحیفة المتلمس دیو ضرب مثل ایدرلر صحیفه

مثله جمعی صفایح صاحب دره دیدی که اول نسخه که متروك بالكلیه منسی اوله
اما صحف ابراهیم دیو ضرب مثل اولنور زیرا روایت اولندی که صُحُف ابراهیم جمله
آسمانه رفع اولنوب آصلا میانه خلقده اثری قالمدی قال الصاحب فی رسالته الی بعض
اخوانه ونسیتنی وما حقی ان انسی وطوتیقی فی صحف ابراهیم وموسی جمعی الکتاب
بری کتاب کتابك جمیع اجزاسی یعنی جثه ومقداری که کتابك قالبی لق تعبیر اولنور اما
بعض نسخه ده سطبری کتاب واقع اولدی قط نامه نبشته یازلمش نامه که مراد قامیلك
مكی در وکاغد وکتاب معناسنه دخی کلور وجائز ایچون یازیلوب تذکره یه دخی دیرلر که
اما فارسیده کاغد دیرلر جمعی قطوط کلور وفی الاساس اخذوا القرطوط ای خطوط
الجوائز ورقه یك ورق بر ورق جمعی اوراق ورق وراق کراسه فروش یا نویسنده
اجزاء کتاب صاتیجی که صحاف دیرلر ویازیجی مجلد جلدگر کتابه جلد یا پیجی صفحه یك
روی ورق کاغدك بر یوزی جمعی صفحات فصل جدایی میانه دوسخن ایکی کلام
اراسنده واقع اولان فاصله آصلنده ایکی شیء بری برندن آیرمغه دیرلر واول عقد که
هر ایکی اینجو ما بیننه بر بونجوق وضع اولنه اما عقد مفصل دیرلر واصطلاح فقهاده
مسائل دن برطائفه دن عبارتدر که ما قبلنده مذکور اولان مسائله نوع ما مناسبتدن
خالی اولمیه ولفظ فصل اگر ما بعدینه وصل اولنور سه منون وصل اولنمزسه ساکن
ذکر اولنور فصل فی الاذان فصل ینزح ماء البئر گبی جمعی فصول ورد وظیفه
هر روزینه هر کون قراءتنی التزام اتدکلری کلمات معینه مثلا نظم کریمدن هر صباح
سوره یس یاخود هر کون قرآن کریمدن بر جزء قراءت ایتمك گبی جوهری دیدی که
الورد الجزء یقال قراءت وردی مجد الدین جزء من القرآن دیدی جمعی اوراد وظیفه
مثله آصلنده انسان ایچون هر کون تعیین اولنان طعام ورزق وغیری نسنه یه جمعی
وظایف حاشیه کناره کتاب کتابك کناری آصلنده جانب معناسنه در جمعی حواشی
کلمه یك سخن بر سوز جمعی کلمات وکلم معلوم اوله که لفظ کلمه ده اوچ لغت واردر
اهل حجاز لغتی که کافك فتحی ولامك کسریله جمعی کلم کلور کافك فتحی ولامك
کسریله وربیعه لغتی که کافك فتحی ولامك سکونیله جمعی کلم کلور کافك فتحی
ولامك سکونیله وبنی تمیم لغتی که کافك کسری ولامك سکونیله جمعی کلم کلور
کافك کسری ولامك فتحیله ولفظ کلام اسم جنس در قلیل وکثیره اطلاق اولنور
حرف یك حرف بر حرف آصلنده طرف معناسنه در اسم وفعلدن بر طرفده واقع
اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعی حروف واحرف قباله نامه قاضی
قاضی نك ویردیگی صك که حجت تعبیر اولنور جمعی قبالات صك مثله جمعی
صکوك صکاك دخی کلور رقعه نامه خرده یازلمش کاغد پاره سی ویا مه تعبیر
اولنان بز پاره سنه دخی دیرلر یقال الصاحب کالرقعة فی الثوب فاطلبه مشاکلا
یعنی کشینك مصاحبی اثوابده اولان یامه گبی در پس مناسبین طلب ایله جمعی
رقاع جریده دفتر حساب حساب دفتری جمعی جرائد مطرزی ایضاح ده دیدیکه

فلان



فلان اول الجریده دیرلر نادر وغریب در معناسنه وبعضی شیء بعضنك اوزرینه تفضیل
مقامنده دخی استعمال اولنور فلان بیت القصیده دیدکلری گبی خریطه کیسه اکثریا
کاتبلك سختیانیدن کاغد قومق ایچون یا پدقلری کیسه ده مستعملدر که جزودان تعبیر اولنور
وجزوکش دخی دیرلر ومطلقا توبره معناسنه دخی کلور که فارسیده خلیته دیرلر
جمعی خرائط وائمه وقراء ومحدثینك آلدقلری وظیفه یه خریطه شهر دیو ضرب
مثل ایدرلر که شهر بن حوشب که جمله محدثیندن ایدی بر کون خزینه بیت المالده
داخل اولوب بر خریطه یه طمع واخذ اتدی که ایچنده بر ایکی درهم وار ایدی قال الشاعر
فیه لقد باع شهر دینه بخریطة فمن یأمن القراء بعدك یا شهر رق کاغد پوستین
یازو یازمق ایچون یوفقه دریدن یا پدقلری کاغد جلد دقیق معناسنه جمعی رقاق
قرطاس قافك کسر وضمی لغتدر کاغد ابو زید نوادرنده دیدی که قرطس
دخی بو معنایه در جمعی قراطیس طرس مثله بعضیلر دیدی که طرس اول
کاغددر که سیلنوب صکره یازیله وطلس دخی بو معنایه در جمعی اطراس
طومار معروفدر قاموس ده طامور وطومار صحیفه در دیدی جمعی طوامیر
اضباره توده کاغد بر بره جمع اولمش کاغد که دسته واوزبه تعبیر اولنور صرلمه
بشتواره کتاب وکاغد دیدی یعنی آرقه یوکی اوله جق قدر باغلانمش کتاب وکاغد
ضباره وضباره دخی لغتدر وصاحب دستور اضباره واضبانه دسته نامه
دیدی جمعی اضابیر اضمامه مثله صاحب دیوان اضباره یی اضمامه ایله تفسیر
اتدی جمعی اضامیم قصیده معروفدر شاعرلرك نظم اتدکی ابیاتك بیت
اولی مصرع یعنی قافیه دار اولوب واول ابیات منظومه بر مطلب تحصیلنی متضمن
ویگرمی بیتی متجاوز لرله اصطلاح شعراده اما قصیده دیرلر جمعی قصاید
شعر معروفدر وشعر وجهله تعریف اتدیلر که کلام موزون مقفی مرتب متساوی
الاواخر شعوردن مأخوذدر علم معناسنه امام قاسم بن سلام بغدادی که علماء
نحو ولغت وتاریخك سرآمدلرندن شویله روایت اتدی یعرب بن قحطان که لغت
عربك زماننده انتشار کلی واشتهار ما لا کلام بولمشدر اسجاع وقرائنه هر
عظیم رغبتی اولوب اسجاع عربدن اتفاقی بر مصرع موزون استماع اتسه فوت
فطنت وذکا وقریحتی سببی ایله آنی ادراك موزون وغیر موزونی بیری برندن
فرق ایدر ایدی ارتجالا بر کون لسانندن شو بیت جاری اولدی بیت ما الخلق
الاکالکلاب وانما هذا ابن جهل او هذا ابن علم پس بو بیتی میانه اکابر واعیان قبیله
قراءت ایدوب دیدیلر که ما هذا الترتیل الذی ما کنا شعرنا بك قبل یومنا هذا یعرب
دخی دیدی که وانا ایضا ما شعرت من نفسی قبل هذا چون یعرب تعلیم وتعلمسز
واصله تصور وشعور سز صنعت مرغوبه شعره موفق اولدی نظمه شعر
ونا ظمه شاعر اطلاق قاندیلر والله اعلم جمعی اشعار حکایت سیف الدوله
هر کیجه علمایی جمع ایدوب صحبت ایدر ایدی بر کیجه متنبی وابن خالویه نحوی

مجلس مذکورده برخصوصدن ایچون مجادله اتدیلر ابن خالویه غضبه کلوب برنده ن قالقدی
ومیاننده اولان مفتاح ایله متنبی نك باشینی ووروب یاردی متنبی اول ساعت
قاننی آقیدارق مجلس دن چیقوب مصر جانبنه کافور اخشیدی حضورینه عازم اولدی
وکافوری مزبوری مدح ایدوب میانلرنده جاری اولان احوال المشهوردر بعده مصردن
دخی حرکت وفارس طرفنه عزیمت ایدوب عضد الدولة بن بویه مجلسنه داخل اولوب
آنی مدح اتدی وجائزهٔ کثیره اخذ اتدکدن صکره بغداد طرفنه توجه اتدی صافیه نام
موضعه واصل اولدقده فاتك بن ابی جهل الاسدی برآز عسکر ایله متنبی نك یولینه
کلوب مقاتله اتدیلر موضع مذکورده متنبی واوغلی محسّد وغلامی مفلح مقتول اولدیلر
ابن رشیق عمده نام کتابنده شعرك منافع ومضارتی بیانی صددنده حکایت اتدی که
متنبی مقاتلهٔ مزبورده مخصمك غلبه سینی کوروب فرار قصد اتدکده مفلح مذکور
دیدی که مولای سن اول دکلمیسن که شو بیتی انشاد اتدیلك **بیت** فالخیل واللیل
والبیداء تعرفنی • والحرب والضرب والقرطاس والقلم • بو بیت افواه خلقده مذکور
ومشهوردر ایکن اکر فرار ایدرسك الی یوم القیام سکا لعنت ایدرلر • متنبی بو غلاملك
بو کلامنی استماع اتدکده کینه جنکه شروع ایدوب بالاخره مقتول اولدی حاصلی بیت
مزبور قتلنه باعث اولدی **بیت** معروف درکه ایکی مصرعی متضمن کلامدن عبارتدر
بعض نسخه ده دوباره سخن ایله تفسیر اولندی • وحید الدین تبریزی دیدی که بیت
شعری بیت شعر تشبیه اتدیلر که صحرا نشین اولان اعرابك خانه سیدر که آنك
ریسمان ومیخی واوزرینه اورتدکلری پلاسی اولمدقجه وزمین وسقف وحدود
اربعه سی بولونمدقجه قائم اولمز وهرکز بر صورت بولمز کذلك بیت شعرك ده میخی
واردرکه قافیه سیدر وسقفی واردر که مقصود اولان معنادر • وحدود اربعه سی
واردر که ایکی مصرعی اولان ارکان اربعه در که صدر وعروض وابتدا وضرب در •
وبیت شعرك اسباب واوتاد وفواصلی بیت شعرك ریسمان وپلاس ومیخی منزله سنده
وبیت شعرده اولان اولان نقوش وآرایش هر نقدر که حسن وزیب ایراث
ایدرسه بیت شعرده اولان صنایع ومحسّنات شعریه دخی صد چندان لطافت وحسن
قبولنه باعث اولور بیت شعرده قبوسندن کیریلدیکی کبی بیت شعره دخی مطلعندن
دخول اولنور والله اعلم **جمعه ابیات** ومدح وستایش شعر حقنده وارد اولان
کلمات منظومه ومنثوره کنجایش پذیر اوراق لیل ونهار اولمدیغی اربابنه ظاهر
وپدیداردر • حکایت اولندی که بر شاعر سخن آرادن سؤال اتدیلر که • رسول اکرم
ونبی محترم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری جمیع کمالاتی جامع بر ذات ستوده
صفاتدر فی الحقیقه اکر صناعت شعر کمال اولیدی اول وجود موجود انکله موصوف
اولوب وما هو بشاعر قول کریمه مظهر اولمز ایدی اول کمسنه شو وجهله جواب
ویردی که **بیت** شعر بر زیوردر • اما زنکی ناقصلره اولور کاملدر آنی محتاج زیور
قیلمامش وبو دقیقه یه قریبدر که بر عالمدن سؤال اتدیلر که خاتمی صول آلده

اولان



اولان اصبعه کچورمك سنت اولدیغنه نه سبب در دیو اول عالم دیدی که صاغ آل
حد ذاتنده قوی اولمغله کاملدر وزینته محتاج دکلدر وصول آل فی الحقیقه ضعیف
اولمغله ناقصدر خاتم آنی تکمیل ایدر • واعتذر المعری عن ترکه الشعر حیث قال
قالوا هجرت الشعر قلت ضرورة • باب الدواعی والبواعث مغلق • خلت الدیار فلا کریم
یرتجی منه النوال ولا ملیح یعشق • ومن البلیة انه لا یشتری • ویخاف منه مع الکساد
یسرق • وقلت فی قصیدة من قصایدی **شعر** خواجه امر کرچه من درین کالا کشتم ازین
کساد یش بیزار • دلنشین است این متاع بسی • مفلس است این زمانه غدار **مصرع**
نیم بیت بیتك نصفی **قافیه** آخر بیت بیتك آخری ولفظ قافیه قفودن ماخوذدر
برکمسه نك آردینه اویمق معناسنه وشعرا اصطلاحنده ابیاتك اواخرنده رعایتی
واجب اولان حروف وحرکات مجموعندن عبارتدر • وبعضیلر بیتك آخر کلمه سنه
وبعضیلر حرف روی یه قافیه اطلاق ایدرلر • جمهور مذهبی بودر که بیتك
آخرنده واقع اولان مستقل کلمه یه ردیف دیرلر وهر بیت مقفّی اولمق واجبدر
ومردف اولمق لازم دکلدر **جمعه قوافی** **مِقلمه** قلمدان قلم قویه جق ظرف
**جمعه مقالم** **قلم** خامه معروفدر که یونولمشه اطلاق اولنور یونولمشنه
براعه دیرلر قیل القلم الردی احدی غصص الکتّاب وفی نوادر الوراقین القلم
الردی کالولد العاق والاخ الشاق وتقول کلما دوّر القلم نوّر المقل وحل
المعقول وحل العقل **جمعه اقلام** ارباب صنعت کتابت دیدیلر که کاتبه نسبت
قلم • فارسه نسبت رمح کبیدر • بعضیلر بو معنایی شو وجهله نظم اتدی که
**شعر** یمسك الفارس رمحا بیده • وانا امسك فیها قصبة • فکلانا فارس فی شانه •
انما الاقلام رمح الکتبة وقال ابو الفتح البستی فی المدح **شعر** ان هزّ اقلامه
یوما لیعملها • انساك کل کمیّ هزّ عامله • وان اقرّ علی رقّ انامله • اقرّ بالرقّ
کتّاب الامم له • وعبد فقیرك وحدة نامه نام منظومه مده قلم وصفنده وارد اولان
معانی ابکار الفاظ ترکیه وفارسیه ایله بو بابده کافیدر ان شاء الله سبحانه
**جلفه** تراشهٔ قلم • قلم یونولدقده یره دوشن پاره لر که قلم یونقه سی تعبیر اولنور
**بُرایه** وبرّاء مثله **شقّ** نوك قلم • قلمك اوجی که کاغذه طوقناجق در وصنعیدر
**جمعه اسنان** **مِبرهٔ** قلم تراش بریدن ماخوذ اسم آلتدر قطع معناسنه
وآنده یه دخی دیرلر **جمعه مباری** **محراك** دویت آشورهدر واو قرشدره جق
آلت **مقط** قلم زن اوزرنده قلم کسدکلری نسنه صاحب دیوان دیدی که هر
برکمولك درکه کاتبلر اوزرنده قلم کسرلر یعنی نوك قلمی آنك اوزرنده قطع ایدرلر
آصلنده مقططه در قطدن ماخوذدر عرضنه قطع معناسنه وقدّ دال ایله طولنه
شق وقطعه دیرلر فارسیده قلم زن دخی دیرلر **جمعه مقاط** **دوات** دالك فتحی
وکسریله معروفدر فارسیده آمه وخوالستان وخوالسته دخی دیرلر **جمعه**
دوی ودوی **قرضه** سوزلنح دویت • دویتك دلوکی که اغزی درکه آندن

وجمع الدوی والدوی والدویات
کنیة مساة العطایا وام المنایا در

سیاه‌آب قودلر بعضیلر مرکب طورن موضعدن دیدی و قاموس‌ده محلّ النفس تفسیری بو معنایه قریب‌در و فی الشامی فی الاسامی الفُرضة والملیق آبجایی که سیاهی در و بودان دوات لیقه صوف دویت دواته قودقلری یولک که بزم دیارمزده ابریشم استعمال اولنور وقعه غلوف دویت مُوات غلوفی بعضیلر دواتک آغزینی قپادقلری بز پاره سیدر دیدیلر وقیعه رکوی قلم قلم سیله جک اسکی بز که دویت مقرمه سی تعبیر اولنور بعضیلر وقیعه ووقعه غلوف دوات ووقیعه قلم بالکُن ایله تفسیر ایتدی مداد سیاه‌آب قره صو که مرکب دیرلر نقش مثله جمعی انقاس نقص مثله جمعی انقاص حَبْر حانک فتح و کسری لغت‌در مثله صاحب زاهر دیدی که حِبر تسمیه اولندیغی کتابه زینت وحسن ویردیکی ایچوندر یقال حبرت الشیء ای زینته وفی الحدیث یخرج رجل من النار قد ذهب حبره وسبره ای بهاؤه وجماله پس اگر حاوسینی مکسور ایدرلر ایسه اسم و اگر مفتوح ایدرلر ایسه مصدر اولور لر بعضیلر حِبره حِبر تسمیه اولندوغی کاغده تأثیر ایدوب اصابت ایتدیکی نسنه علامت اولدیغی ایچوندر دیدیلر که اثر حِبر وحِبار دیرلر وعالم معناسنه اولان حبرده حانک کسر وفتحی لغت‌در جِسر وجَسر ورِطل ورَطل وثوب شق وشف کبی ومداده مداد تسمیه اولندوغی کاتبه امداد ایتدیکی ایچوندر مَحبَره حِبردان دویت جمعی محابر صاحب دیوان وجوهری میمک کسریله‌در دیدیلر لکن صغانی صواب اولان میمک فتحی وبانک فتح وضمیله‌در دیدی وصاحب باهر میمک فتحی وبانک ضمی ورانک تشدیدیله‌در دیدی صمام سربند دویت دوات قپاغی وشیشه آغزینه وضع ایتدکلری نسنه که طپقاج تعبیر اولنور سداد مثله وهر نسنه که انکله برشی سد اولنه آکا سداد دیرلر وبر فقیرک احتیاجی دفع ایده جک شیئه دخی سداد من عوز دیرلر لوح تخته وهر نسنه که بیضی اوله آکا لوح دیرلر تخته اولسون غیری اولسون واکثر یا مکتبده معصوملره تعلیم ایچون یازدقلری تخته‌ده استعمال اولنور مولانا جامی فرزندی لپسندینه نصیحت نامه سنده بیورر دیدیکه لوح خوان دم که نهی برکنار چون الف انکشت از درون مداد جمعی الواح طرّوسه دویت پاک کن دوات پاکلیه جک بز وتخته پاک ایده جک بزه دخی دیرلر

**فصل جنت**

بهشت جمعی جنّات وجنان جنت آصلنده بستان معناسنه‌در وعرب نخلستانه جنت دیرلر مشارقده قوموا الی جنتکم حدیثنک شرحنده بعض شراح حدیث دیدیلر که جنت تسمیه اولندیغی اشجار ملتفه ایله مستور اولدیغی ایچوندر صغانی حدیث مذکوری مسلمدن اخذ ایتمشدر شروح مسلمه نظر اولنه فردوس مثله جوهری جنتده بر باغچه‌در دیدی وانواع نباتاتی متضمن اولان وادی‌یه دخی دیرلر بعضیلر عربیه وبعضیلر رومیه وبعضیلر سریانیه دیدی فرّا دیدیکه فردوس عرب عندنده کرومی مشتمل اولان بستاندر کلبی دیدیکه بو معنایه عرف دکلدر بلکه رومیه‌در ونبطیه‌ده برزدا شاء دیرلر ابن حرث اعناب معناسنه‌در دیدی حسن دیدیکه فردوس جنتک اعلاسنده بر سبزه زاردر ابوامامه سرّة الجنة

دیدیکی



دیدیکی بو معنایه قریب‌در حسّان وابن رواحه شعرلرنده فردوس لفظی مذکور اولدوغی عربی اولدیغنه دلیلدر کذا فی الزاهر دار السلام مثله وجه تسمیه جنتک هر آفت وبلیه‌دن سالم اولدقلریدر بعضیلر بعض اهل جنت بعضنه تحیت ایتدکده سلام ایله ایدر دیدی قال الله سبحانه وتحیتهم فیها سلام بعضیلر ملائکه آنلره سلام ایله تحیت ایتدکلری ایچوندر بعضیلر لفظ سلام اسماء الهیه‌دندر واضافت تشریف ایچوندر دیدی بیت الله وناقة الله کبی وفی النوابغ الدخول فی دارة الاسلام خلوص فی دار السلام داره اول موضعدر که بر نسنه ایله احاطه اولنمش اوله ظلنا فی دارة من دارات العرب دیرلر اول موضع سهلدر که اطرافنی طاغ احاطه ایلیه مأوی مثله آصلنده مطلقا مکاندر دیرلر مأوی آصلنده لیلاً ونهاراً بر شینک التجا اینجک مکانیدر ومأوی الابل دوه‌یاتاجق موضعدر واولک فتحی ایله ومأوی الابل خاصة واولک کسری لغتدر وجنة المأوی جنان ثمانیه‌نک برینک اسمیدر واسامی جنان بونلردر که ذکر اولنور جنة الفردوس جنة النعیم جنة الخلد جنة المأوی جنة عدن دار السلام دار المتقین دار القرار کذا فی الغیث عدن مثله آصلنده اقامت معناسنه‌در جنات عدن جنات اقامت ایله تفسیر اولندی ما قال الموت باب وکل الناس داخله یا لیت شعری بعد الباب ما الدار وقال الآخر فی الجواب الدار جنة عدن ان عملت بما یرضی الاله وان خالفت فالنار واکثر وغالظ سبلنده محمّد وذا قلکم موسی النشاد ایدرلر که من یشتری قبة فی الخلد عالیة فی ظل طوبی رفیعات مبانیها دلالها المصطفی والله بایعها ممن اراد وجبریل منادیها ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم بان لهم الجنة قول شریفنه تلمیح اولنمق ملاحظه اولنور عرش معروفدر اصطلاح حکماده فلک نهم عرش وفلک تاسعه کرسی دیرلر وعرش آصلنده ملوکک تختنه وسقف بیته وسایبانه دیرلر سماوات‌ده اولان عرشه عریش اطلاق معانی مذکوره‌یه مناسب‌در بطنان الجنة میان بهشت جنتک اورتاسی بحبوحة الجنة مثله خطیرة القدس بهترین جایها اندر بهشت جنتده اولان منارلک اعلاسی وایوسی خطیرة آصلنده بزدور یحدن امین اولمق ایچون دوه‌یه یاپدقلری آغیل معناسنه‌در فیروزآبادی مطلق جنت ایله تفسیر ایتدی کوثر جوی بیت در بهشت جنتده بر ایرماقدر که جمیع انهار جنت آندن منشعب اولور کثیر الخیر اولان سنیده کوثر دیرلر کثرت‌دن مأخوذدر قلت مقابلی واو مزیده‌در جعفر لفظنه الحاق ایچوندر واکثر نسخ کتابده حوض بزرک در بهشت ایله تفسیر اولندی تسنیم آبیست در بهشت جنتده آقار بر نکاردر تسنم بر شیئک اوزرینه چیقمغه دیرلر ماء مذکوره تسنیم تسمیه اولندیغی جنتده اولان غرفه‌لرک وقصرلرک اوزرندن جریان ایتدیکی ایچوندر سلسبیل چشمه ایست در بهشت جنتده بر چشمه‌در قال الله تعالی عینا فیها تسمی سلسبیلا واخفش بوردر که لفظ سلسبیل معرفه ایکن آخرینه الف الحاق اولندوغی فاصله‌یه رعایت ایچوندر صاحب انوار دیدیکه سلسبیل ملتذه خوش گوار اولان شرابه دیرلر عین مذکوره دخی بوغازدن سهولت ایله یجریب خوش گوار •

وسهل الهضم اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی شراب سلسل وسلسال وسلسبیل دیرلر
وبعضیلر بانئده دیدیلر وبعضیلر اصلنده سلسبیلکو ایدی تأبط شرا کبی عینی مذکوره
اطلاق اولندی زیرا اول صودن ایچمز الا که عمل صالح ایله سبیل استین ایچر زنجبیل
آمیزش شراب در بهشت جنتده شرابه قارشدردقلری نسنه که زنجبیل دیدکلری
کوك طعمنده در. وعربك عادتی شرابه زنجبیل قاتوب ایچرلردی دُوفَب بسترهای
بهشت جنتده فرش اولنان بشا سدرة المنتهى درخست درآسمان هفتم سماء سابعده
راغاجدر وجنتده بر مقامك اسمیدر علیون دیوان نیکها در آسمان هفتم فلك سابعده ایو
منزللر درجات بهشت ایله دخی تفسیر اولندی فصل زندیق بی دین دینی اولمین
کمسنه که ثنویه دندر بعضیلر یزدان واهرمن دیوب نور وظلمته قائل اولان کمسنه وبعضیلر
آخرته منکر اولان کمسنه وبعضیلر ابطان کفر واظهار اسلام ایدن کمسنه در دیدیلر زن
دینده معرب در ناقصات العقول اولان نسا دن مذهبلو معنا سنه دیدیلر مصدری زندقه در
کتب عقایدده تفصیل وآنك تحقیقی بحونه رسائل تألیف اولونمغله لفظ مذکورك
تفسیرنده مجد الدین فیروزآبادی قولیله بو مقامده اکتفا اولوندی جمعه زَنَادِقه
وزنادیق حکایت اولندی قاضی عبد الوهاب مالکی بغداددن دلکیر اولوب مصره
توجه ایتدکده جم غفیر علما وفضلا وادبادن آنی تشییع ایتدیلر هنکام وداعده دیدیکه
ای نعم اجلب شویله معلوم اوله که اکر صبح ومساده بغداددن ایکی رغیف تحصیلی
ممکن اولایدی آنی سدرمق ایدوب سزدن مفارقت ایتمز ایدیم والا بغداد دار لاهل المال
طیبته وللفلس دار الضنك والضیق اقمت فیها مضاعا بین ساکنها کانی مصحف
فی بیت زندیق نصرانی ترسا حضرت عیسی اتقی جمعه نصاری مفردی نصران
دخی کلور ونصرانه شامه قریب بر قریه نك اسمیدر که نصرانی آکا منسوب در قس
قافك فتحیله دانشمند ترسایان ترسالرك عالمی ورئیسی جمعه قسوس قسیس مثله
جمعه قسیسون قساوسه دخی کلور که اصلی قساسسه ایدی سینلرك کثرتی استثقال
ایدوب واوه تبدیل اتدیلر جاثلیق مهتر ترسایان ترسالرك اولوسی وقاضیسی وحکیمی
مطران جاثلیقدن بر مرتبه دون اولانه اطلاق اولنور قاله المیدانی فیروزآبادی دیدیکه
مطران ومطران النصاری کبیرهم ولیس بعربی محض راهب زاهد ترسایان ترسالرك
زهد صاحبی اولانی رهبه دن مأخوذدر خوف معناسنه یقال رهبوت خیر من
رحموت یعنی دولتمند اولوب سندن خوف اتدکلری اولی در وفقیر وضعیف اولوب
محل مرحمت اولمقدن جمعه رهبان ابیل سرزاهدان کذا فی السامی وفی القاموس
الابیل رئیس النصاری او الراهب او صاحب الناقوس مصنف اساسده دیدیکه
ابلت لابل وتأبلت دیرلر دوه یاشی یونجه یمکله صودن قانع وفارغ اولسه وتأبل
فلان دیرلر نکاحی ترك ونسواندن قریب اولمسه راهبه ابیل اطلاق اولندوغی بو معنایه
مبنی در یقال لابل اباله فهو ابیل وتقول فلانة لو انبصرها الابیل لضاق بالتقبیل
اسقف قاضی ترسایان سقف دن مأخوذدر اوزون ومنحنی اولمق معناسنه



ابن السکیت دیدی اسقف النصاری دخی بوندن مأخوذدر زیرا نصارینك اسقفلری
متخاشع یعنی خشوع وتواضع ایتمکه معتاد اولورلر جمعه اساقف صلیب چلیپا خاچ
مطرزی دیدیکه صلیب اول شیء مثلث الشکل در که آکا نصاری عبادة ایدرلر حضرت
عایشه حدیثنده واقع اولدی که کان اذا رأی التصلیب فی ثوب قضبه یعنی رسول اکرم
ثوب اوزرنده خاچ صورتی کورسه البته قطع ایدردی ونصاری زعم فاسدلرنجه
عیسی صلب اولندیغی اغاجك شکلی صلیب شکلنده اولمق اعتقادیله آکا تعظیم وپرستش
ایدرلر جمعه صلبان زنار معروف در که نصارانك راهبلری قوشانور بر نوع قوشاقدر
میان بند ترسایان دیرلر غیار نشان جهودان یهودیلر نشانی که نصارانك
زناری منزله سنه در قاموسده علامة اهل الذمة دیدی که زناره دخی دیرلر
انجیل کتاب عیسی علیه السلام حضرت عیسی یه نازل اولان کتاب کاهی کتاب
اعتباریله مذکر وکاهی صحیفه اعتباریله مؤنث استعمال اولنور بعض اهل لغت
دیدیلر که انجیل اصل ودستور معناسنه در که نازل اولدیغی قوم آنك مضمونیله
عامل اولوب حلال وحرام خصوصنده آکا مراجعت ایدرلر قد نجله ابوان کریمان
دیرلر ولدا معناسنه ولعن الله ناجلیه دیوب اب وام مراد ایدرلر وبعضیلر دیدیلر که
انجیل تسمیه اولندیغی حضرت الله آنی اظهار اتدیکی ایچوندر که حق بالکلیه مندرس
اولمش ایکن آنی خلقه حقی بیان ایچون اندی تقول العرب نجلت الشیء اذا اظهرته
واستخرجته ابو عمرو دیدی که تناجل تنازع معناسنه در تناجل القوم دیرلر برنسنه ده
نزاع اتسه لر کتاب مزبور نازل اولدقده خلق آنده نزاع وجدال اتدکلری ایچون
انجیل تسمیه اولندی کذا فی الزاهر من عینه زبور کتاب داود داود علیه السلامه
نازل اولان توریة کتاب موسی حضرت موسی یه نازل اولان کتاب بصریون دیدیلر که
اصلنده وَوْرَیَة در واو اولی تایه ویایی الفه قلب اتدیلر وتاسی تأنیث ایچوندر
کتاب موسی یه بو لفظی اطلاق قرآن عظیمه نور اطلاقی کبی در فراء دیدی که توریة
ضیا ونور معناسنه در عرب وریت بزناری دیرلر اضاءت معناسنه واصلی
تَوْرِیَة در یانك ماقبلی مفتوح اولمغله الف قلب اولندی یاخود توریة در رانك کسریله
پس رانك کسره سنی فتحه یه تبدیل ایدوب یایی الفه قلب اتدیلر جاریه ده جاراة
ناصیة ناصاة باقیة ده باقاة دیدکلری کبی قال فما الدنیا بباقاة لحی وما حی
علی الدنیا بباق بصریون دیدیلر که تولاة لغتنك وزنی فوعلة در دوخلة کبی
اصلی ووراة در که واو اولی یه تایه تبدیل اتدیلر وفج ده توفج دیدکلری کبی فصح
عید ترسایان نصارانك بیرامی که آت یبوب افطار اتدکلری کوندر فصح النصاری
دیرلر بیراملری کلسه یهودی یك جهود بر جهود جمعه یهود حبر دانشمند جهودان
یهودیلرك عالمی حانك فتح وکسری لغت در وکسری افصحدر زیرا جمعی
افعال در فعول دکلدر فراء دیدی که حبر کسر ایله عالم معناسنه در اصمعی کسر
وفتحنده تردد اتدی ابو عبیده دیدی که بنم عندمده حبر حانك فتحیله در معناسی

تجبیر کلامه و تحسینینه قادر اولان عالم دیمکدر محدثین دخی فتحله روایت اتدیلر و بعضیلر
بجردن مقلوب در دیدکلری بو وجهی تاییدایدر ملاحظه اولنور جمعه اجبار مجوسی
مغ بر آتش پرست کافر جمعه مجوس مینوس آصلنده کوچك قولاقلی کمسنه معناسنه میخ
کوشدن معرب در زیرا صغیر الاذنین براده دین مجوسیتی پیدا ایدوب خلقی اول دینه
دعوت اتدی و اول کمسنه که آنك عندنده اساءت و احسان برابر اوله آکا نار المجوس
دیرلر زیرا آتش عبادت ایدنی و اوزرینه بتول ایدنی فرق ایتمیوب علی السویه احراق
ایدر قال عمری لقد جربتکم فوجدتکم نار المجوس ابوا لعینا روایت اتدی که ابن
الاعرابی نك مجلسنده جاحظ و جماز جمع اولوب مشاعره و مطایبه ایدرایکن جاحظ
و جماز میاننده مشاجره واقع اولوب جماز دیدی که یا جاحظ کلام عربده قاچ عدد
نار وار در تعداد ایله جاحظ علی الخبیر سقطت دیوب دیدی که نار الحرب . نار القری .
نار الحباحب . نار الله الموقدة . نار المعدن . نار الطبع . نار القری . نار الاصطلاء . جماز
دیدی که ترکت ابلغ النیران و اوسعها فی البلدان واصلحها لشبان الجیران جاحظ
دیدی که اول آتش ندر بیان ایله جماز دیدی که نار حرامك التی اذا التهبت فیها فوح
سالهم خزنتها الم یأتکم نذیر جاحظ دیدی که قضیت بارق لنا حجابا و خزانا
ولکن الشان فی حرامك التی یقال لها هل امتلئت و تقول هل من مزید کذا فی الدرة
الفاخرة فی الامثال السایرة صنم بت معروف در شمن دن معرب در وثن معناسنه
جمعه اصنام وثن مثله جمعه اوثان وثن دخی کلور نصب نون و صادك
ضمه لری و صادك سکونیله لغت در مثله جمعه انصاب زمان جاهلیتده کعبه نك
اطرافنده طاشلر نصب ایدوب ذبح قربان اتدکده قاننی آنلرك اوزرلرینه دوکرلر
ایدی و اول طاشلره انصاب دیرلر طاغوت مثله فصل جهنم دوزخ جهنام دن
مأخوذ در بئر بعیدة القعر معناسنه حق سبحانه و تعالی عبادتی یوم جزاده تعذیب
اتدیکی نار در علی او لجهله تأنیث و علمیت ایچون غیر منصرف در بعضیلر فارسی معرب در
دیدیلر اعاذنا الله منها یونس بن حبیب و اکثر نحویین دیدیلر که جهنم حضرت الملك آخرتده
عاصیلری احراق ایده جکی آتشك اسمی و تعریف و عجمه ایچون غیر منصرف در پس لفظا عجمی
اولور و سائرلری دیدیلر که جهنم لفظ عربیدر نار آخرته اطلاق اولندوغی بعید القعر
اولدیغی ایچوندر یقال رکیة جهنام ای بعیدة القعر لکن جر و تنوین منع اولندوغی
تعریف و تأنیث ثقیل اولدوغی ایچون در غیر منصرف در کذا فی الزاهر جحیم مثله
وهم چقور یرده اولان نار عظیمه یه جحیم دیرلر ابن الانباری دیدی که جحیم اول
آتش در که محکم و علولنمش اوله لهذا اول کمسنه که زیاده حرص و بخلندن یانوب
طوطوشه آکا جحام دیرلر فرا دیدی که جحیم اول جمر لو در که بری بری اوزرینه بیغلمش
اوله ابو جعفر محمد بن عبید دیدی که جحیم اول آتش در که زیاده ایقاد اولنمش
اولنمش جحمت النار اذا اکثرت وقودها سعیر مثله آصلنده آتشی تهییج ایدوب
علولندرمکه سعر دیرلر قال الله تعالی و کفی بجهنم سعیرا اخفش دیدی که سعیر





مسعور معناسنه در سقر مثله آصلنده شمسك حرارتنك شدة و آذاسنه سقر دیرلر
و حیواناتی داغله دقلری دمور ساقور اطلاق اولنور و لفظ سقر دخی مؤنث و علم در
نه که کلا تبقی و لا تذر قول شریفی مؤنث اولدوغنه دلالت ایدر ابن الانباری دیدی که
نار آخرته اطلاق اولنور اسم اعجمی در عربیتده اشتقاقی معروف دکلدر غیر
منصرف اولدیغی معرفه و عجمه اولدیغی ایچوندر بعضیلر عربی و سقرته الشمس دن مأخوذ در
اذابت معناسنه نار آخرت دخی اجسام و ارواحی اذابه اتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه
اولندی پس غیر منصرف اولدوغی تأنیث و علم ایچوندر حطمه مثله حطم دن
مأخوذ در قیرمق معناسنه جهنم دخی القا اولنان کمسنه لری قیروب افنا اتدیکی
ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی و نار شدیده دخی حطمه دیرلر هاویه مثله معرفه
اولمغله الف لام داخل اولمز هوه دن مأخوذ در عمیق اولان چقور معناسنه درك
بن دوزخ جهنمك دیبی یعنی جمله موضعلرندن اشاغی اولان موضع منازل ناره درکات
و منازل جنته درجات دیرلر ابن الانباری زاهرده مالی فی هذا الامر درك عبارتنك
معناسنده دیدی که یعنی فلان نسنه ده بنم ایچون نه جلب منفعت و نه دفع مضرت
وار در خرا دیدی که درك اول ایپه ایپ در که دلوك قولبلرینه باغلوب بر طرفنی
رشا تعبیر اولنان غلیظ ایپه باغلورلر که رشا صویه طوقنوب چورومه سون
ایچون و فی المثل اجمل فی رشانك درکا بر مصلحته وسیله اتخاذ اتدیکك کمسنه
رعایت ایله دیه جك یرده ضرب اولنور بعضیلر درك نردبان معناسنه در یعنی
بنم ایچون اول نسنه ده ترقی ایده جك شیء یوقدر حاصل اول نسنه بکا باعث
رفعت اولمز نظم کریم ده فی الدرك الاسفل من النار عبارت شریفه سنده درکدن
مراد مرقاة دیدیلر ابن مسعود دیدی که منافقلری آنده وضع ایدرلر و ابتا اجماز لری
لفظی مثله حمیم آب سخت گرم زیاده اسی صو که اهل جهنم صوایسنه دکن آندن
ویرورلر لهذا بعض نسخه ده شراب دوزخیان ایله تفسیر اولندی و فی الکلم النوابغ
ما للفساق من حمیم غیر غساق و حمیم و المتقون فی ظلال و سرر و المجرمون فی
ظلال و سعر غساق ریم دوزخیان اهل جهنمك بدنلرندن چقان قان و ایرك
سینك تخفیف و تشدیدی جائزدر غسلین زرداب دوزخیان اهل جهنمك
بدنلرندن چقان صاری صو مقمع دبوس آهنین دمور دن چوماق که اهل جهنمه
اورورلر قمعدن مأخوذ در قهر و اذلال معناسنه جمعه مقامع عذاب معروف در که
فارسیده شکنجه دیرلر دجن و عقوبة و نکال و مثله میمك فتحیله اهل حجاز و ضمیله
بنی تمیم لغتیدر مثله جمعه مثلات مصنف فایقده دیدی که رجز و رجس
عذاب معناسنه در و ابوتراب شوجمله نقل اتدی که رجز و رجس ناسه
نازل اولان امر شدید معناسنه در و بعضیلر دیدیلر که نکال اول عذاب در که برجرمه
ترتیب ایدرلر تا که غیری یلر آنده عبرت آلهلر فصل آلات دست افزار الات
کتابت ایچون قلم و خیاطت ایچون سوزن کبی جمعه ادوات آلة مثله جمعه آلات

فرنجار بر کاده معروف در بر کاددن معرب در عوام غلطا ایدوب برکل دیرلر دواره مثله فطر
ومطار رشته در ودکر دوکر لکلک ایبی که آنکله بر شی تقدیر ایدوب اوجلرکه چیزنی
ایبی تعبیر اولنور بعض نسخه ده رشته بنا یان واقع اولدیکه اکثر کتب لغتده مناسب اولان
بودر ثم مثله مشیعه ماله چامور صیوایه جق آلت که بنالر مصری دیرلر وچامورلی
میوادقدن صکره سورتدکلری آلته اطلاق اولنور ماله لفظ مناسب سیاع کاه کل
صمان ایله مخلوط اولان چامور ملبن خشت زن کرپیج کسیجی کسنه ملبن کالبه
خشت کرپیج قالبی لبنه خشت خام یعنی کرپیج جمعه لبن اجره خشت پخته
پشمش کرپیج جمعه آجر معلوم اوله که مطرزی وجوهری وفیروزآبادی طین مطبوخ
معناسنه اولان آجر لفظی معرب در دیدیلر صاحب کشاف سورهٔ قصص تفسیرنده
دیدی که فرعونک وزیری اولان هامانه فاوقدلی یا هامان علی الطین دیوب فاطبخ لی
الاجر دیمه دی زیرا اول وقته دک اجر یوق ایدی بلکه فرعون صنعت آجر تعلیم ایدوب
آندن صکره آجر شایع اولدی حتی حضرت عمر رض شامه کلدکده آجر ایله بنا اولنان
سرایلری کوروب ما علمت ان احدا بنی بالآجر غیر فرعون دیدی قرمید خشت پخته
نزدک بیوك پشمش کرپیج عامه تحریف ایدوب کرمید دیرلر وفارسیده تابه
دیدکلری ظرفه دخی دیرلر جوهری قرمید لفظنی آجر ایله تفسیر ایتدی جمعه
قرامید نقیر ناوه کل چامور تکنه سی وخمیر تکنه سی معناسنه دخی کلور نقردن
مأخوذ ومنقور معناسنه در که نقر براغاجك ایچنی اویوب چیقارمغه دیرلر فصل
حذاء نعلین کبی پابوشجی نسبت صیغه سیدر عطار وبقال کبی حذا نعلین پابوش
حذا پابوش معناسنه حذودن مأخوذ در برابر ومساوی اولمق معناسنه چونکه نعلین
بری آخره مساوی اولمق لازم اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعه احذیه نعل
مثله جمعه نعال اشفی درفش پابوشجی بزی جمعه اشافی اذمیل نشکرده
پابوشجی بیچغیسی جمعه اذامیل شفره ومحذاء مثله مؤئل پس آهنك اول
دمور در که پابوشی توسیع ایچون پابوشك آردینه قویوب بعده ایچنه قالب وضع
ایدرلر پس آهنك آصلنده چیوی معناسنه در شسع دوال قایش جمعه سیور وفی
المثل لیس فی العصا سیر مزنوف دیدیکه مراد عصانك باشنه یاپشق وپارمغی
چکورملك ایچون چکوردکلری قایشدر مطلوبه نائل اولمغه قدرة یوقدر دیه جك یرده
ضرب اولنور ومحتملدر که عصادن فرس وسیردن مشی مراد اوله که عصا جزیمة
بن الابرش فرسنك اسمیدر پس معناسی ظاهر در که ترکیده بنم آتم آکا ایشله مز
دیرلر قد مثله جمعه قدود ولفظ قد دباغت اولونمش دریدن کسدکلری
قایشده استعمال اولنور بر کسنه نی تحمیق مقامنده ما یعرف القد من القد
دیرلر یعنی اوغلوق دریسی ایله قایشی فرق ایتمز شراك دوال نعلین نعلین
قایشی که تاصمه تعبیر اولنور جمعه شرك وفی الحدیث اصلحوا شرك نعالكم
شسع مثله وبعض نسخه ده دوال میان دوانکشت ایله تفسیر اولندی بر نوع

نعلین



نعلین وار در که تاصمه سین ایکی ایاق پارمغنك آراسنه ایدرلر وآکا اکثر یا چیچمه
دیرلر قال الراجز سو وادنی الی المرآء من شسعه وابعد وصلو من الکواکب جمعه
شسوع خف موزه ادیك جمعه خفاف وفی المثل لا یعلم ما فی الخف الا الله
والاسکاف بر اسکاف بر کلبه بر خف آتوب ورندی که ایچنده قالب واریدی
کلب فریاد ایدوب غایة مضطرب اولدیغنی کوردیلر وبو مرتبه فریادندن تعجب
ایدوب مجرد بر خف اصابت ایتمکله بو مرتبه فریاد چقردی دیدیلر اسکاف مثل
مذکوری ایراد ایتدی اول نسنه حقنده ضرب اولنور که نظر ایدن ظاهرینی کوروب
حقیقت حاله مطلع اولمیه خفاف موزه دوز ادیك دیکیجی کسنه عامه غلط ایدوب
قواف اسکاف کفشکر پاشمقجی یعنی پاشمق تعبیر اولنان پابوش دیکیجیسی بعضیلر
هر اهل صنعته اسکاف دیرلر دیدی جمعی اساکفه کلور کوث کفش پاشمق وپابوش
جمعه اکوات تمشك مثله مداس میمك کسریله وصندل مثله جمعه صنادل عندمزده
اولان کتب لغاتده لفظ صندل کفش معناسنه مصادف اوله مدم نقط دستورده
چیدن لفظیله تفسیر اولندی که فارسیده چیدار وچیدن سرموزه یعنی ادك اوزرینه
کیدکلری نسنه یه دیرلر صاحب مجمع دیدی که عربیده جرموق دیرلر فقط میدانی
دیدی که الصندل کفش والصندل کوش مترجم فقیرك خاطرینه خطور ایدر که
لفظ صندل لفظ سندلدن کاتب تحریفی اوله ومنقلدن مصحف اولمق دخی محتملدر
سامی ده مداس ومنقل پای افزار دیدی مكعب سر سینك ضمیله خراسانده سیاه
ایکلکدن یا پابوج ایاغه کیدکلری نسنه که فقط طبوغی ستر ایدر سرموزه دخی دیرلر
جمعه مکاعب شرسه سرموزه که ذکر اولندی قاموسده آشکی نعلین دردیدی
شرث کبی موق سرموزه ولفظ سرموزه یی ادیك اوزرینه کیدکلری نسنه ایله
تفسیر ایتدیلر وکتب لغاته موافق اولان بودر وفی الصحاح الموق ما یلبس فوق الخف
فارسیده چاپاتان دخی دیرلر جمعه امواق جرموق مثله ادیك اوزرینه کیدکلری
نسنه در که بزم دیارمزده چزمه تعبیر اولنور صاحب سامی جرموق لفظنی خرکش
لفظیله تفسیر ایتدی کاشانی دیدی که خارکش کافك ضمیله وخرکش عربیده جرموق
معناسنه در وصاحب جامع دیدی که خرکش بر نوع ادیك در که ترکیده صوقمات
دیرلر وبعض محققین دیدیلر که لفظ موق موزه دن ولفظ جرموق سرموزه دن
معرب در که سرموزه موزه اوزرینه کیلور چاموردن وبخشن دن محافظه ایچون
جوهری موق وجرموق میاننی فرق ایتمیوب الموق وما یلبس فوق الخف والجرموق
الذی یلبس فوق الخف دیدی وبو عبد فقیر کتب لغات وفحص ممکن مرتبه تتبع دن
صکره شو وجهه اوزره بیانلرنده فرقه ذاهب اولدم که خف موزه یعنی ادیك وموق
خف اوزرینه کیدکلری خف آخر وجرموق سرموزه خفی چامور مثللو نسنه دن
محافظه ایچون کیدکلری چزمه مثللو نسنه اوله والله الموفق قال قاضیخان فی فتاواه
وان لبس الجرموق فوق الخفین ثم قال وان لبس الخفین علی الخفین الخ تشك

كادباغت اولنمش دریدن یا پدقلری چاروق لكا دخی دیرلر و بعض نسخه ده لالك ایله
تفسیر اولندیكه كفش معناسنه در و بعضنده پاره كه برموزه دوزندیو تفسیر اولندی
یعنی ادیك اوزرینه وورد قلری یامه جُشك مثله مصرحه ده پاره برموزه دوزندیو
تفسیر اولندی اهاب بوست نا پیراسته دباغت اولنمش دری فارسیده پوست خام
دخی دیرلر جمعه اهب كیمخت معروف دركه صاغری تعبیر اولنور زرغب مثله
صرم چرم كون كه دری در چرم دن معرب در جمعه صروم وصرام چرم كر كونجی
یعنی كون اصلاح ایدن یاخود كون بیع ایدن كمسنه دارش چرم سیاه رنك سیاهه
بویانمش كون یرندج مثله بر كمسنه یه زیاده احمق سین دیه جك مقامده لم تدر
ما تشبح الیرندج یعنی سن بر آدم سین كه سیاه دری ندن طوقندوغن بلمز سین
سیاه دری طوقندوغن وطوقونمدوغن بلمین آدم عاقل اولمز ومقام تغلیط ده
دخی استعمال اولنور حوره میشین قویون دریسنده یا پدقلری سختیان كه اكثر تیا
سله اوزرینه یكدورلر جمعه حوز ادیم تیماج سختیان بوست رنك كرده ایله
دخی تفسیر اولندی وتیماجی كجی دریسنده یا بوب اكثر یا كون ناكون رنكله بویارلر •
جمعه ادم جبیره بوستكاله سلمندك دری كه اول بیاض تاصیمه دركه انكله اكرك
قالناغنی محكم ایدرلر اشكز یا نداق آق تاصیمه تفسیر مذكور جوهری كلامنه
موافق دركه جبیره یی اشكزه ایله تفسیر ایدوب ذكر اولنان تاصیمه ایله بیان اندی
بعض نسخه ده آسترموزه ایله تفسیر اولندی یعنی ادلك ایچنه دیكدكلری آستر كه
مشیندن اولور صاحب سامی ومصرحه اشكز لفظی بر نداق وآن دوالی باش
سپید وآسترموزه دیو تفسیر اتدی قالب كالبذ عامه تحریف ایدوب قالیب دیرلر
مرزوقی دیدی كه قالب لامك فتحیله اولی آلت دركه انكله بر نسنه نك عوج
واستقامتی تجربه ایدرلر ومستقیم اولسون ایچون خف ومكعب مثللو نسنه یه
وضع ایدرلر وایكی نسنه بری برینه برابر در دیه جك یرده هذا علی قالب هذا دیرلر
جمعه قوالب فصل سقاء آب كش صوطاشیجی كمسنه كه معروف در سقی دن
مأخوذ در اصلنده صیوار یجی معناسنه در سقاء مشك آب صوطولومی جمعه
اسقیه قربه مشك خرد كوچك طولوم جمعه قرب عزلاء دهن مشك طولومك
آغزی معلوم اوله كه سقا طولوملرینك اكثر یا ایكی اغزی اولور بری یوقاریسنده
آندن طولومه صو طولدیرور وبری اشاغیسنده كه آندن صوینی دوكر جوهری ومطرزی
كلاملرندن منفهم اولان بودر كه اشاغیده اولان آغزینه دیرلر حیث قال العزلاء
فم المزادة الاسفل جمعه عزالی لامك كسر وفتحی جائزدر كلیه رقعه در زیردست
مشك وفی الصحاح الكلیة جلیده مستدیرة تحت عروة المزادة تخرز مع الادیم
الوطب مشك شیر العكة والنحی مشك روغن الشكوة مشك از پوست بزغاله
شیرخاره البدرة مشك از پوست بزغاله از شیر واكرده معلوم اوله كه جوهری
شكا ماده سنده دیدی كه شكوه جلد رضیعدن اولورسه سود ایچون اولور اكر جلد

كذا فی الصحاح والقاموس





جزعده وانك مافوقندن اولورسه اكا وطب دیرلر وبدره ماده سنده دیدی كه بدره
جلد سخله دركه اكر سود ام ایكن اولورسه دریسی سود ایچون اولدقده اكا شكوه
دیرلر ویاغ ایچون اولدقده عكه دیرلر واكر رضیعدن بویولدقده اولورسه دریسی سود
ایچون اولدقده بدره ویاغ ایچون اولدقده مسئاد دیرلر واكر جذع دریسی اولورسه
سود ایچون اولدقده وطب ویاغ ایچون اولدقده نحی دیرلر شن مشك كهنه خشك
اسكی وقوریمش صو طولومی وكار بند مشك طولومك آغزینی باغلیه جق ایپ
وسكوت ایله امر مقامنده اوك علی فمك دیرلر جمعه اوكیة ركوه جنك خرد كوچك
طولوم وصو قودقلری ابریقه دخی دیرلر واكثر نسخه ده خاشاكه دان ایله تفسیر
اولندی یعنی آب ریز كه عامه تحریف ایدوب هاوریز دیرلر جمعه ركاء الشمن
مشك خرد جمعه سعن جوهری دیدی كه سعن اول قربه دركه نصفندن قطع ایدوب
ایچنه نبیذ قورلر وكاهی قوغه كبی استعمال ایدرلر كاهی خاتونلر ایچینه ایلیك وینبه
وضع ایدرلر یقال ماله سعنة ولامعنة بالفتح ای شیئ زكره مثله فیروزابادی
شراب وسركه قودقلری كوچك طولوم دیدی مزاده مشك كاون بیوك طولوم
بعض نسخه ده توشه دان ایله تفسیر اولندی یعنی زخیره قودقلری طغارجق لجحل
مشك بزرك البجل والشعیب آنكه آن سه پوست بود السطیحة آنكه از دو پوست
بود كذا فی السامی وفی القاموس البجلة السقاء والشعیب المزادة اومن ادیمین
والمخروزة من وجهین والسقاء البالی والسطیح المزادة كالسطیحة مطهره ابریق
جمیع شونده یا پدقلری ابریق كه فارسی وتركیده متاره دیرلر اداوه مثله جمعه
اداوی راویه خیك آب صوطولومی وجمازا صوطولومنی كوتورن دوه یه دخی
راویه دیرلر كما حقق فی علم المعانی فصل فراء پوستین دوز كورك دیكیجی كه
كوركچی تعبیر اولنور فرو پوستین كورك جمعه فراء سنجاب معروف در فاره كبی
قوریروقسز بر حیواندر كه دریسنه دخی سنجاب دیرلر فنك فنه قارساق دیدكلری
جانور شغال كبی بر حیواندر جلدینه دخی قارسق دیرلر قاقم آس معروف در
سمور كیش معروف در دلق دله سكسار ثعلب روباه تلكو جمعه ثعالب
قضاعه قندز فارسیده سكاب دخی دیرلر ابن آوی شغال چقال جمعه بنات آوی
خز جامه ابریشم ایپكدن اولان ثوب فصل حف حانك فتحی وفانك تشدیدیله
بفتری صاحب مجمع دیدی بفتری ریضی اغاجدر كه دیشلری وار در چوبه جلاوح
آرغلی آنه اول اغاجی كندو جانبنه چكرتا كه بز محكم اوله وكفتری دخی
دیرلر بعض نسخه ده چوب خاف ده با واقع اولدی یعنی بز طوقویجی نك
اغاجی جوهری دیدی كه حفه منوال در یعنی اول اغاجدر كه جلاوح بزی اكا
ضارب وحف منسج در ابو سعید دیدی كه مذكور اغاجه حف دیمزلر بلكه حف
منسج در ومنسج لفظی طوقومق ایچون اوزرینه بز اوزاد قلری اغاجدر دیو
تفسیر اتدی ومصنف منسج شانه كرباس دیدی یعنی بز طراغی وبعضیلر بو مقامه

شو بله تحریر اندیلر که حف دیکلری اغاج طراق منزله سنه در صاحب مصرحه ایب بوکدکاری
اغاجدر دیدی والله اعلم حائك جولاه معروفدر که تحریف ایدوب جولهه دیرلر حوك دن
مأخوذدر طوقومق معناسنه شهرق جرخ کاو به کاوبه جیقریعنی صنوال نوزده اول
اغاج که جلوحلر بزی طوقودقجه اکا صاردلر ترکیده نوزد دیرلر نول دخی بو معنایه
کلور مرشه غزواشه اول سپوردکه کبی لیف درکه جلوحلر انی بزه سوردلر و بابو شبجیلر
دخی سخیانه سوردلر جمعه مراش مرطم دخی بو معنایه در فارسیده بشنیجه دخی
دیرلر بشنجیدن ده مأخوذ اسم درلعان اتمك معناسنه یعنی آلت لمعان منسجه ماله
بزه حشل سوره جك آلت بعض نسخه ده مرشه ومنسجه مرادف اولمق اوزره اشارت
اولندی وفی السامی منسجه والمنسوجه نیمه شرح سامی ده دیدی که نیمه برقاریش
مقداری براغاجدر که اوجی یاصی اولور که بزی نوزده صاردقده اول اغاج ایله سورترلر
بجذ آهار حشل که جلوهلر بزه سوردلر بولاماج کبی بر نسنه در لهذا بولاماج آشیه
عربیده بجیره دیرلر بت مثله قال عماره فی هجوحجیة مصبوغة بالحناء سه دیشی که
کونه ریشی جوبه ماله بت آلود کوفی که دوش ناروزآن ریش کوه بالود وشیعه
غزو اول قالین قامیش که جلوهلر آنك اوزرینه ایبلك صاردلر جوزملك ایجون
بعض نسخه ده ماسوره باریسمان ایله وبعضنده نایچه ایله وبعضنده کلاوبه ایله تفسیر
اولندی وفی الصحاح الوشیعة لفیفة من غزل وتسمی القصبة التی یجعل النساج
فیها لحمة الثوب للنسیج وشیعة بو کلامده منبادر اولان مکوك ایجنه قردقلری
ماسوره اوله اِنْسِیج ماسوره معروفدر که اول اینجه قامش که آکا ایب لك صاروب
مکوك ایجنه قورلر قاموس ده الذی یلف علیه الغزل بالاصابع لینسج دیدی
وفی السامی الاسنیج والانشوعة سنیژه قال الکاشانی سنیژه ریسمانی باشد که ازبهنای
کار زیاده باشد وآنرا جولاهان بنا فند یکم با نکشت دربیچند وبکدارند قلهم مکوك
جلوح مکوکی سدا ناردیش جمعه آسدا حابل مثله لحمه پود ارغاج نابل مثله
برکسنه ایشنی معکوس ایشلسه حول حابله علی نابله دیو ضرب اولنور یعنی
ایشنك آلتینی اوستینه کتوردی قاریش مورش اتدی مجاجه آنچه از دهن انداز ند
اول ایبلك پاره سی که جلوح آغزینه آلوب توکورر جمعه مجاج مج دن مأخوذدر
آغزدن برشی آتمق معناسنه آغزینك صالیاری آقان کسنه یه آنحمق ماجح دیرلر ولزاقه
دخی مجاجه ومجاج دیرلر غزل ریسمان ایبلك مغزول معناسنه در زیرا غزل
آصلنده ایبلك اکرمکه دیرلر غزال ریسمان فروش ایبلك صاتیجی ابریشم
ابریشم معروفدر ابریشمی ابریشم فروش ابریشم صاتیجی کسنه فیلق پیله
کوکول قوناغی دمقس ابریشم سپید بیاض ابریشم قاموس ده الدمقس کقمطر
الابریسم کالمدقس نقایه پیله سره ایو پیله نقاء دن مأخوذدر وبالکسر
وکزیده معناسنه نقاوه دخی بو معنایه در نقایه پیله بد کوتی پیله نفی دن
مأخوذدر رد وطرد معناسنه کویا رداءتندن ناشی هرکس عندنده مردود ومطرود



مخفی اولمیه که فعاله صیغه سی اکثریا برشیئك فضله سندن ساقط اولان نسنه ده
استعمال اولنور پس لفظ نقابه لفظ نقایه یه حمل بوروندن اوزره جاری قیلندی
نیر علم جامه جامه نك تمغاسی جمعه انیار علم مثله جمعه اعلام طراز مثله
مطرز علم کش تمغاجی فصل ملاح کشتی بان کمیجی نوتی مهتر کشتی بان
کمیجی نك اولوسی که کمی ریسی تعبیر اولنور اکثر کتبدن مستفاد اولان بودر که
ملاح ونوتی صاحب سفینه معناسنه اولوب نوتی اهل شام اصطلاحی اولمق
اوزره در جمعه نواتی ربان مهتر ملاحان قاموس ده رئیس الملاحین دیدی
وفی الاساس قعد علی ربان السفینة وهو سکانها وذنبها ورئیسها قاموس ده
ر ب ن ماده سنده الربان کرمان من یجری السفینة دیدی العرك الملاحون
واحدهم عرکی عرب وعرکی کبی جوهری ابو عمرودن روایت اندی که عرك آصلنده
بالیق آولایان کسنه یه دیرلر ایدی کمیجیلر دخی بالیق اولادقلری ایجون بو اسم
ایله تسمیه اولندیلر والا لفظ عرك ملاحینه ابتداء وضع اولنمش اسم دکلدر
قاموس الاطبا صاحبی ابن الاعرابی دن نقل اتدی که ملاح کتاب کبی سفینه یی
اجرا ایدن ریحه اطلاق اولنور ملاحه ملاح تسمیه سی بو معنادن مأخوذدر
سفان کشتی کر کمی یاپیجی که مرانقوش تعبیر اولنور جوهری السفان صانعها
دیدی مجد الدین صانعها والحرفة سفانه دیدی سفینه کشتی کمی جمعه
سفائن وسفن جوهری سفینه نك جمعی سفین دخی کلور سافنه معناسنه
کویا کمی دریایی سفن ایدر یعنی قابوغن صویار تقول سفنت الشیء سفنا
قشرته حریری مقامه فراتیه ده وتبطنا الولیة الماشیة علی الماء عبارتنده
اولان ولیه لفظی سفینه ایله تفسیر اتدیلر که ولی لفظنك مؤنثی در الماشیة
علی الماء عبارتی بو معنایی مؤید در مطرزی کرامات اولیایی منکر اولمغله
شو وجهله تعبیر اتدی که لسان خلق ده شایعدر که اولیا صو اوزرنده یوردرلر
وصویه غرق اولمز جاریه کشتی روان یوریجی کمی بعض نسخه ده کشتی
بزرك واقع اولدی جمعه جواری فلك کشتی دریا دریاده اولان کمی لر که دها
اولان سفینه یه فلك دیرلر مفرد وجمع ومذکر ومؤنث استعمال اولنور
جمعه فلك سیبویه دیدی که جمع اولان فلك مفرد اولان فلکك تکسیریدر
زورق کشتی خرد کوجك کمی که قایق تعبیر اولنور جلبه کشتی بزرك واول
سفینه که کوردکسز بوروبه واول سفینه که یاننده صندال اوله قرقور کشتی
دراز وسفینه عظیمه معناسنه کلور معدیه کشتی بغبره کرده کتب مطوله دن
مستفاد اولان بودر که قطراندن سوردکلری دوه یه دخی اطلاق اولنه مقیر
دخی معتبد معناسنه در معبر کشتی کذر بیوك صولردن کچه جك کمی که کچیت
کمیسی تعبیر اولنور عبوردن مأخوذدر کچمك معناسنه جمعه معابر شراع
بادبان یلکن قلس رسن کشتی کمی ایپی که پالامار تعبیر اولنور لیفندن وخرمادن

ورقندن وكندودن يا پارلقالين ايپ در جمعه قلوس كز رسن بادبان كشتى وفى القاموس
الكر قيد من ليف اوخوص وحبل يصعد به على النخل اوالحبل الغليظ اوعام مُرْدَى قل
ير كشتى كمى ديرم كى مُرْدِى خَلَهْ كشتى كمى كوندركه اول اوزون اغاجدركه كمى يى
آنكله كناردن دفع ايدرلر فى القاموس المردى دفع الملاح السفينة بالمردى بالضم م
لخشبة للدفع مِجْذافْ بيل كشتى كمى كوره كى ابن دريد ديدى كه دال وذال ايله لغت
فصيحه در جمعه مجاديف وكذا المجدف دال مهمله ومعجمه ايله لغت در مجداف الطائر
قوش قنادى معناسنه در پس مجداف السفينة تشبيه طريقيله در كسائى ديدى كه مجداف
الطائر ديرلر قوش جناحلرى قيرقيلمش اولدوغى حالده اوچسه شو وجهه اوزره كه كويا
جناحلرينى خلفنه رد ايدر اصمعى ديدى كه مجداف السفينة بو معنادن مأخوذ در •
ومجدافا الطائر جناحاه مِرْساة لنكر كشتى كمى لنكرى كه معروف در جمعه مراسى
آنجر مثله سُكّانْ دنبال كشتى كمى قويروغى كه دومن تعبير اولنور كوتَل • كوتَل
خيزرانه دخى سكان معناسنه در قاموس ده الكوتل ذنب السفينة اوسكانها قوللى
ذنب السفينة كمى قيچى اولمق اقتضا ايدر مؤخر السفينة معناسنه آساس ده كوتل
السفينة ذنبها ومؤخرها وفيه يكون الملاح ومتاعهم عبارتى كوتل كمينك قيچى تعبير
اولنان موضع اولدوغنده صريحدر قاموس ده خيزران مردى السفينة اوسكانها
ديدى رَمَثْ را وميمك فتحه لريله تُمُدْ صال كه بر قاج اغاجى برى برينه باغلويوب
دريا ده او زرينه بنرلر وقامشدن دخى ايدرلر جمعه ارمات رَمّاثْ تمدكر •
صال يا پوجى وسال سوريجى فصل حداد آهنكر دمورجى ودمورجيه هالكى
تسميه ايتدكلرى هالك بن عمرو بن اسد بن خزيمه يه نسبت دركه هالك مزبور حداد
ايدى لهذا قبيله بنى اسده قيونه ديرلر هَبْرَقى دخى حداد معناسنه در هِبْرزى
دخى ديرلر وعبارتين مذكورتين قويومجى يه دخى اطلاق اولنور بعضيلر حكايت ايتدى كه
بر قبره مرور ايتديم كوردم كه سنك مزارينه عبادت عربيه ايله تحريرا ولنمش كه
ترجمه سى بو در بن اول كمسنه نك اوغليم كه ريح آنك تحت تصرفنده ايدى كه
مراد انسه آنى حبس ومراد ايتسه اطلاق ايدر ايدى تعجب ايتديم وكوردم كه مقابلنده
بر قبر آخرك سنك مزارينه يازلمش كه ترجمه سى بو در هر كز كمسنه لر آنك لافنه
مغرور اولمسونلر زيرا آنك پدرى دمورجى ايدى كه ريحى كوريكنده حبس ايدوب
مرادى اوزره آنده تصرف ايدر ايدى قَيْنْ مثله جمعه اقيان وفى المثل اكذب
من القين وقد فصلته فيما سبق وفى مثل آخر مثل قرين السوء كالقين ان لا يحرق
ثوبك بشرره يؤذيك بدخانه وقال مصعب بن سعد بن ابى وقاص لا تجالس مفتونا
فانه لا يخطئك احدى خصلتين اما ان يفتنك فتتابعه او يؤذيك قبل ان تفارقه
كذا فى المجمع حديد آهن دمور ذَكَرْ بولاد قتى دمور كه چليك تعبير اولنور فولاذ
مثله بولات ده معرب در فالوذ دخى بو معنايه در انيث نرم آهن يومشق
دمور زُبْرَه پاره آهن دمور پارچه لرى جمعه زُبَرْ بانك فتحى وضمى جائز در





خيث الحديد ريم آهن دمور بوقى علاوة سنداه اورس جمع علاو كلوب سندان سينك
فتحيله مثله قرزوم جوب سنده اورس اغاجى يعنى اورس اوتورتدقلرى اغاج وپابوجيلرك
سختيان كسدكلرى اغاجه دخى ديرلر مِطْرَقَه خايسك مطلقا چكوچ طرق دن مأخوذ در
ضرب معناسنه جمعه مطارق مِيْدَوْنَمْ مالَه آهنكر دمورجينك دمورك باسينى
سيله جك آلتى كه مصقله ديرلر دوس دن مأخوذ در صيقل معناسنه مِقْرَضْ كاز
دمور كسه جك مقص كه صندى تعبير اولنور جمعه مقارض مِقْرَضْ ومِقْراضْ
مثله ماس الماس مجد الدين فيروزآبادى ديدى كه الماس بر حجر طاش دركه معروف در
غايت بيوك جز فندق قدر آنجق اولور آغزه قوسه لر ديشلرى چورر آتش ودمور
تأثير اتمز واشيا دلمك ايچون استعمال اولنور ورصاصدن غيرى نسنه آكا تأثير اتمز •
وماس ديمك كرك آلماس لحن در فِطّيس بتك بر بيوك چكوجى كلبتان انبورا اول
قصاج كه دمورجى آنكله قيزمش دموره ياپشر كَلّوب مثله وكتب معتبره ده كلوب
وكلاب مهماز ه ديرلركه اول دموردر كه جزميه حيوانى دورتمك ايچون قاقارلركه
فارسيده مهميز وعامه غلط ايدوب ماهميز ديرلر وعربيده منشال ومهماز ديرلر ولسان
اوغنديره نك اوجنه قاقدقلرى سيورى دموردر ديدى ساحى ده كلوب وكلاب
سكار آهنج يعنى قيصاج معناسنه در ديدى لكن كاشانى واكثر اصحاب لغة سكار
آهنج لفظنى تنور دن اتمك چيقاره جق اوچى اكرى دمور معناسنه در ديدى
مِبْرَدْ سوهان اكه آنكله دمور اكه لرلر قال صدر الافاضل فى التوضيح فى شرح
المقامة الكرجية المبرد اصله من برد الحديد بالمبرد لانه يسلب الانجاد ورقها
والارض نباتها فكانه يبردها بُرادَه سونش آهن اكنتى كه دمورى اكه لدكده م
دوكولن خرده اجزادر كير ابنان آهنكر دمورجى كوروكى در يدن يا پارلر طغار جق
كبى ابو عمرو ديدى كه كير الحداد طولومدن وغليظ قالين دريدن يا پارلر كُورْ
تنور آهنكر دمورجينك آتش ياقمق ايچون چامور دن ياپديغى اوجاق آتشدان
دخى ديرلر مِنْفاج دمه آتش اوفوره جك آلت دريدن وقامشدن اولانه
شامل در مِنْفَخْ مثله بعضيلر دمورجى كوروكى اولمق اوزره فرق ايتديلر •
آساس ده منفاخ لفظنى كير ايله تفسير ايتدى مطرزى ديدى كه نفخ فى النار
بالمنفخ والمنفاخ وهو شئ طويل من حديد فَحّام انكشت كومور فارسيده دكل
دخى ديرلر جمعه فحوم فَحّام انكشت فروش كومور صاتيجى وكومور ياپان
كمسنه يه دخى ديرلر بعض نسخه ده انكشت كر واقع اولديغى معناى اخيره مناسب در
حممه انكشت ديزه كومورك قيرنتى واوفاغى جمعه حمم فصل صياد شكار
كير اوجى نخچير كير دخى ديرلر صَيْدْ شكار واوجق وعدله تابع اولكه مراد يكرنائل
اوله سين ديه جك مقامده اقتصد تصدير لر فرصتى فوت اتمه ديه جك يرده
صيدك لا تحرمه ديرلر قَنيصْ وقنص مثله قنص اوجى معناسنه دخى كلور
يقال جاء القنيص بالقنيص اى الصايد بالصيد كذا فى الاساس شويله ملاحظه

اولنورکه فعیل بمعنی فاعل اولورسه صاید بمعنی مفعول اولورسه صَیْد معناسنه اولورسه
سانح شکاریکه ازجانب راست آید اول آوکه صاغ طرفدن کلوب صول طرفه کچه بارح
شکاریکه ازجانب چپ آید اول آوکه صول طرفدن کلوب صاغ طرفه کچه زمان
جاهلیتده بارح ایله تطیر وسانح ایله تفؤل ایدرلر ایدی رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم لاطیرة حدیثی ایله آنی منع وابطال اتدی قعید شکاریکه ازجانب پس آیده اول
آوکه آردطرفدن کلوب اوك طرفه کچه ناطح شکاریکه ازجانب پیش آیه اول آوکه اوك
طرفدن کلوب آردطرفه کچه عَرَکی صیاد ماهی بالیق آوجیسی جمعی عَرَك کلور عَرَب
وعرب کبی وکیجیلره عرك تسمیه اولندیغی اکثریا بالیق اولادقلری ایچوندر شَبَکه دام
آغ شابك آغ ایله بالیق آولیان کمسنه تقول دایت علی الماء الشمائك ای الذین یصیدون
السمك بالشباك جمعه شبك وشباك اشباك شص صدنا لا فاصیل ترصیع ده
دیدیکه شینك فتحی وکسریله بالیق صید ایچون اکری دمور درکه ترکیده اولته دیرلر
ومطرزی ایضاح اولمشدرکه هرکوردوکی نسنه یه تعرض ایلیه آکادخی شص دیرلر
دیدی شَرَکه دام دوزاق آهو مثللو حیوانه وقوشه قورارلر جمعه شرك واشراك
جباله دام حیواناتی ایاقلرندن طوتوب طوتماق ایچون قوردقلری دوزاق بعض نسخه ده
دام آهو ایله تفسیر اولندی جوهری التی تصاد بها دیدی جمعه جبایل وفی القاموس
الحبالة ککتابة المِصْیَدة کالاحبول والاحبولة وفی الشامی الداحول والحبالة دام
داحول وفی القاموس الداحول ماینصبه الصاید للحمر کانها طرادات وکذا فی الاساس
بعینه وفی الصحاح الداحول ماینصبه صاید الظباء من الخشب وفی جامع الکاشانی
داحول بعضیها علامتی باشدکه درصحرا بزمین فروبرند تا صیدان ترسد وبدام افتد
وداحول نیز کویند که داحول معرب داهول باشد کُفَّه حلقه دام دوزاغك حلقه سی
که صیدك ایاغی یا باشی یکوب اخذ اولنور جمعه کِفَف ملواح خورش دام آغه
وضع اتدکلری ماکول نسنه مثلا سرچه یه آرپه یا بغدای وحشی حیوانات تراك پاره سی
فارسیده خورهه ونشان دخی دیرلر واکثر لسان ترکیده یك دیرلر یَعَرو یَعَرم بزغاله که
بردام بندند برای صید وفی الصحاح الیعر والیعرة الجدی یربط فی الزبیة للاسد فخ
دام خره کوچك طوزاق که عامه تحریف ایدوب فق دیرلر فارسیده تله دخی
دیرلر بعض نسخه ده دام کنجشك واقع اولدی یعنی سرچه دوزاغی جمعه فخاخ وفخوخ
قُتْرَه خانه صیاد آوجینك خس وخاشاکدن یاپدیغی اوکه آوجی کومله سی
تعبیر اولنور عربیده ناموس دخی دیرلر وفی الشامی الزبیة فرانخانه او وفی الصحاح
الزبیة الرابیة لایعلوها الماء والزبیة حفرة تحفر للاسد سمیت بذلك لانهم کانوا
یحفرونها فی موضع عال انتهی یعنی کانوا یحفرونها لیختفی فیها الصائد لیصید الاسد
القُرْموص کوکه بکزر خوددا ابن السکیت دیدیکه قرامیص اول کوچك چوقورلردرکه
صووقدن محفظا ایچون آنده انسان مختفی اولور مفردی قرموص در فصل مطرب
خنیاکر تغنی ایدیجی تطریب صوت آوازی مد وتحسینه دیرلر وطرب برحالتدن عبارتدرکه

شدة

شدة سروردن یاخود شدة حزندن انسانه عارض اولور محتمل درکه مطرب بومعنا
اعتباریله طربدن مأخوذ اوله زیرا تغنی کاهی سرور کاهی حزن ایراث اتدیکی
ظاهردر عَوّاد بُربُطْ زن قوپوز دیدکلری سازچالیجی کمسنه بَربَطْ جعفرکبی
عود قوپوز فارسیدن معرب در فارسیده بربط قاز کوکسی دیمکدر ساز مزبور قاز
کوکسنه مشابه در وفارسیده شِشْتا وشَشْتا دخی دیرلر مِزْهَر منبر مثله جمعه
مزاهر وتر روده رِبَطْ عودك کریشی یعنی تارلری که قیل وتل تعبیر اولنور روده
تعبیر اولندوغی تار کریشدن وکریش باغرسقدن اولدیغی ایچوندر جمعه اوتار
المِعْزَف روده کم برزنند وجمعه معازف وفی القاموس المَعازِف الملاهی کالعود
والطنبور الواحد عَزْف او مِعْزَف او مِعْزَفة والعازف اللاعب بها والمغنی
عزف اصلنده جنی صداسی معناسنه در زیر تیز روده آوازی اینجه اولان تار بَمّ
سطبر روده آوازی قالین اولان تار وجمعی اینجه اولان تاره زیر وقالین اولان
تاره دخی بم دیرلر بعض نسخه ده واقع اولان روده باریك وروده سطبر تفسیری
بو معنایه مناسب در مِضْراب زخمه معروف در مِضْرَبه مثله جمعه مضارب
صَنّاج چنك زن چنك دیدکلری سازچالیجی کمسنه اعشی یه صناجة العرب
دیدکلری اصحاب اوتار وآنك شعری ایله چوق ترنم اتدیکی ایچوندر که تامبالغه
ایچوندر ودخی فلان صناجة القوم دیرلر فضل قومه متقدم اولسه ولیلة قمراء
صناجة دیرلر مضیئة معناسنه صَنْج چنك جمعه صنوج صغانه چغانه رباب
کمانچه طنبور معروف در فارسیدن معرب درکه اصلنده دنبه بره یعنی قوزی
قویروغی آلت معهوده آکا تشبیه اولنمشدر جمعه طنابیر وکذا الطباد والدربج
وفی القاموس الدربج کسکین بشیء یشبه الطنبور یضرب به مزمار نای معروفدرکه
دودك تعبیر اولنور زمردن مأخوذدر قامیش ده تغنی معناسنه جمعه مزامیر
سراج ورّاق حکایت اتدی محسن جزار ایله رفاقت ایدوب برخرفی دن اوغلان
دخی همراه اولدی برکلیسایه واردیقلر چون صفه سینه جلوس اتدیلر رهبانك برملیح
اوغلی یانمزه کلوب بزمرایله عشرت اتدکده رهبان غضب ایدوب اوغلنی آلدی
کوتوردی بواثناده بن دخی فرار ایتمش بن دیدیم که ع فی فخنا لم یقع الطایر جزار
دیدی که ع لاراهب الدیر ولا الزامر بن دیدم که ع فالقلب فی اثرهما هائم
جزار دیدی که ع والعقل من اجلهما حائر بن دیدم که ع فسعدنا لیس له اول جزار
دیدی که ع فنحسنا لیس له آخر لُغَز فی شرف الدین حاوی حضورنده انشاد
اتدیکه بیت وناطقة خرساء باد شحوبها تکنفها عشر وعنهن مخبره یلذ الی
الاسماع رجع حدیثها اذا سد منها منخر جاش منخر فاجاب بدیهة نظما فی الزهر
والشیب عن وصل مثلها وکم مثلها فارقت وهی تصفر کذا فی الحماسة وکلها
لنا بط نثرا وقال القاضی محمود بیت منقبة مهما خلت مع محبها یزوما لنما
وینظرها نثرا وتصحیفها کف من شیت فلتنقل اذا شیت فی الیمنی اذا شیت

فی الیسری یعنی الغبابة وتصحیفها الشبابة • قال الشاعر فی ذم مزامر سوداء ولرب
زامرة تصیح بزمرها ریح البطون نلیتها لم تزمر شبهت انملها علی مزمارها وقبیح مبسمها
الشنیع الابخر • بنجافس قصدت کنیفا واغتدت • تسعی الیه علی خیار الشنبر • قال الصفدی
فی الذم یقولون فی مجلسنا زامر • لم نلق ما الفی باصفاء • ما عندکم میل الی حامض • قلنا
ولا شوق الی انا نای عه فی کلاون • قالبی قامیش که فارسیده غژو دیرلر عامه تحریف ایدوب
قارغو دیرلر عربی ده قصب دخی دیرلر • صاحب مترجم بونی مدق قلم ومرصع اول غژو درکه
آنده اوق وقلم ایدرلر دیدی بعض نسخه ده سرده ایله تفسیر اولندی یعنی اوق یونه جك قامش
جمعه براع وفی الاساس وقع الحریق فی البراع ای القصب • ونفخ الزامر فی الیراعة • وکتب
الکاتب بالیراعة بو کلامدن منفهم اولور که براع مطلقا قامش وشوبانلرك قوال
دیدکلری دودك وقلم معناسنه اوله دف دالك فتحی وضمی لغت در معروف در جمعه
دفوف دفاف دف زن دف چالیجی جلجل زنك دف • دف بولی سنج دخی دیرلر جمعه
جلاجل کوبه طبل کوچك طبل که طبلبازه ودنبك دیدکلرینه شاملدر غناء غینك
کسریله سرود تغنی اتمك که ایرتعبیر اولنور جمعه اغانی واغنیه غناء سرود کوی
تغنی ایدیجی کمسنه مغنی مثله فصل لعاب بازیکر اویونجی لعبة دخترك بازی
کر اویونجاق اویونجینك قیز صورتنده یا بدیعی نسنه که معصوم قیزلر یاپوب اوینارلر
وکندی اصطلاحلرنده بپك دیرلر فارسیده بازیچه دخی دیرلر قاموس ده تمثال وتصاویر
ونده دخی دیرلر دیدی جمعه لعب مثله بنت مثله جمعه بنات العوبة
ومشمعه ودده وددن دد ولعب بر معنایه در که فارسیده بازی دیرلر لهو آنکه
مشغول کند مرد مرا ولو اردنا ان نتخذ لهوا نظم کریمنده واقع اولان لهو مرادر وولد ده
کنایه در دمیه بازیچه کان معصومه اویونجاغی واکثریا فیل کمو کندن یاپدقلری
صورت دیرلر قله دودکه چلیك اویونی که مشهور در جمعه قلون کره کوی طوب
بو مقامده چوکان ایله اوینادقلری طوب در جمعه کرات واکر صولجان چوکان معروف در
عربی ده محجن دخی دیرلر جمعه صوالج تدبیج مزیده بر لعب در که صورتی بودر که ذکر
اولنور ایکی کمسنه یوز یوزه وباش باشه ویروب ایاغ اوزرنده طورورلر وآنك برنیسی
بر ایبك اوجینی الی ایله طوتار وآخر کمسنه اول ایبك آخر اوجینی طوتوب اول ایکی کمسنه نك
اطرافنده دونا بدوب مزبورلرك صیرتینه بینمك ایچون مراد ایدنلری ایبك قامتی مقداری
موضعده آیاغی ایله ضرب اتمك ایچون طواف ایدر ودکوب ایتمك مراد ایدنلرك بریف
ایاغی ایله ضرب ایدرسه آنی کندی موضعنه قویوب ایبك اوجینی آنك النه ویرور
وعلی هذا القیاس ولعب مزبوره فارسیده مرادوخر وخربنده وخربانات وخیزه وبکز
وکزیده دخی دیرلر کاشانی دیدی که آکا عربی تدبیج وتدبیخ دیرلر خاء معجمه ایله
وحاء مهمله ایله لغت فیروزابادی حاء مهمله ماده سنده دبح تدبیحا بسط ظهره وطأطأ
راسه وخاء معجمه ماده سنده دبخ تدبیخا قبب ظهره وطأطأ راسه دیدی اردجه
نمودن صالنجاق که ایپدن قورارلر زبان هروی ده سکان کرمانی ده کواجه اصفهانی

جیجولی



جیجولی دیرلر ودخی بادبیج وبازنبیج • ووازنبیج دخی دیرلر جمعه اراجیح بقیری •
کوهاموی بر نوع لعب در که طوپراق بیغوب ایچنه بر قیل وضع وپنهان ایدرلر •
واطرافنده طوروب مزبور قیلی الری ایله طوپراغی قاریشدیروب طلب ایدرلر هرکیم که
اول قیلی بولور کرو آنك ایچون اولور • خسا آمز کاسامی ده خریج دیرلر دیدی •
قاموس ده خریج فعیل وزننده بر لعب در آنده خراج دیرلر قطام وزننده دیدی •
زحلوفه زحلوقه خیزنده اطفال بو مشاق طوپراق اوزرنده اوتوروب اشاغی طرفه
قایارلر دوداة • بازبیج اول بونجقلر وآنك مثللو نسنه لردر که اطفالك مهدینه آصارلر
تا طفل آنکله لعب ایلیه • قاله الکاشانی وشرح سامی ده هر خشبات یضم بعضها
الی بعض ویوضع علیها شیء من خشب عریض او غیره من اللباس لیکون للصبی
کالمهد وبز مراصه او حزده اکا جرجوق صالنجاغی دیرلر قال الشاعر بی مهد اطفال
جاهت سز که عقد ثریا بود بازبیج بیت مذکور معنای اولی تایید ایدر • وصاحب
قاموسك انجرجه ایله تفسیری معنای ثانی یه مناسب در دریه خلقه بیزه باخشن
مزراق اوینایجق حلقه که بیزه بازلی بیزه بازلق تعلیم اتدکده بیزه نك اوجینی اول
حلقه دن کچورورلر قذافه فلاخن صاپان که انکله طاش آتارلر فلاخان دخی بو معنایه در
قذف دن ماخوذدر رمی معناسنه جمعه قذافات جبتی جفل سکندر باشی
اوزرینه قاواق دیکیلوب ایکی الری اوزرینه بورویمك مهزامره نزد کلیم بر نوع
لعب در که تصویری بودر بر کمسنه آخر کمسنه قوجاغنه باشینی وضع ایدوب بورینور
وبرقاج کمسنه لر جامه لرینی تبدیل ایدوب هر بری بر کوشه ده جامه لرینی بورینوب
یاتورلر رجل اول باشینی رجل ثانی نك قوجاغنده قالدیروب کوشه لرده پنهان
اولان کمسنه لرك هر برینه واروب اسمی ایله ندا ایدر اگر اسمینی درست سویلمش
ایسه آنی قالدیروب کندو موضعنه رجل ثانی نك قوجاغینه یاتورر اگر اسمینی درست
سویلمش ایسه اول کمسنه یی موضع معینه وارنجه صیرتی ایله کوتورور تحجوره •
خزکیرة بر نوع لعب در که بر خط چکوب بر کمسنه اول خطك اوزرنده طورور وبرقاج
کمسنه لر دخی بر کمسنه یی ایاقلری ایله تپمك ایچون یاننه وارد قلرنده مزبور کمسنه دخی
آنلری تپمك ایچون ایاغینی تحریك ایدوب هر قنغیسنی تپر ایسه آنی موضعنه اقامت ایدر
ولعب مزبوره خرسك دخی دیرلر دوامه کردنای فیرله صاحب سامی شوجهله
تصویر اتدی که بر مقدار تخته پاره سنك بر یوزینه سیوری بر اوزرینه کلور واول
ایپ شدة ایله کندو جانبنه چکرلر که اول تخته پاره سی یر اوزرنده واوزمان دونر
ایله اول دونر ایدن تخته یه دوامه دیرلر قد لعب بالدوامة • ابن الانباری دیدی که
دوامه تسمیه اولندیغی کثرة دورانی اولدوغی ایچون در • ولفظ دائم اضداددن درکه
ساکن ومتحرکه اطلاق اولنور ودوم الطائر دیرلر طیراننده قناتلرینی تحریك اتسه
بعضیلر قناتلرینی تسکین اتسه دیدیلر • انتهی جوهری دیدی که تدویم آنده عبارتدرکه
قوش هوایه مرتفع اولمق ایچون دوران ایدر زمین ده دوران اتدی دیمك مراد اولنسه

دَوَّی فی الارض دیمك كرك اصمی كاومی بودر. وبعضیلر تدویم ارض ده اولمق صواب در كه دُوّامه لفظی ضم وتشدیده آندن مأخوذ در. بعضیلر دُوّامه لفظی دوّمت القدر دن مأخوذ در دیدیلر قدر غلیان ایدر ایكن غلیاننی صووق صو دوكمك ایله یا آخر طریق ایله تسكین اتدیم معناسنه زیرا دُوّامه سُرعة دوراننده ساكن كبی كورینور. مكسنع تازیانه كردنای. فیرله یه باغلودقلری ایپ فیرله نك قامچیسی منزله سنه دن كسنع دن مأخوذ در بركمسنه نك قفاسنه سله ورُزمق معناسنه. خاقانی مناجاتنده دیدی كه بیت یا كامترها تو نهادی بأمر خویش. در گرد نای چرخ سكون وبقای خاك. فسأل نخاك منك برنوع لعب در برآز طوپراق جمع ایدوب ایكی قسم ایدرلر وبر قسمنك ایچنه برنشنه وضع ایدوب غیریله عرض ایدوب دیرلر كه پنهان اندیكم نشنه شو قسمده میدر دیو اگر خبر ویره كمسنه اصابت ایدرایسه اول نشنه یی اخذ ایدرمو الا فلا. خرن. ششخنج اول جوزكه ایچینی چیقاروب ایچینه قورشون طولدروررلر نمایا ایچون ششخانج دخی دیرلر. كجه. ششخنج كجین وفی القاموس الكجّة بالضم لعبة یأخذ الصبی خرقة فیدروها كأنها كرة حكیك. بزول اول آشیق قورشون آقیدوب اویناد لر. وفی القاموس حكیك كامیر الكعب المحكوك. مزداة. كوكوز اطفال جوز اویناد قلرنده قازدقلری چوقور كه ایچینه جوز آتارلر. خذ روف بادفره چاقیلداق كه قوش اوركوتمك ایچون بوستانلره قورارلر ورونكار ایله دونر وآوازی چیقار فارسیده بادبره وفرفره وتركی ده پیلاغاج دیرلر وبرنوعی دخی اولدركه اطفال الریله چویردكلر آوازی چیقار وكندو اصطلاحلرنده آكا پرپر دیرلر صراحده فرفره لفظی جنبانیدن ایله تفسیر اندی محتملدركه فرفره دن معرب اوله صفاره سرنای منسبی. باقردن وبرنجدن یاپدقلری بوری كه بورغو دخی دیرلر فارسیده بوق دیرلر. بعض نسخه ده آوازدهند. ایله تفسیر اولندی صفیردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور مخراق شمشیر چوبین. اغاچدن قلیج ویزدن بوكوب وورد قلری طوره كه فارسیده دره دیرلر جلاهق كمان كروهه معروف در عامه تحریف ایدوب كمان كره دیرلر كه بندقه آتدقلری یای در بندقه كروهه. بندق كه مذكور یای ایله آتارلر جمعه بنادق وبندق دخی دیرلر عامه تحریف ایدوب فندق دیرلر سبطانه توپك بندقه آتدقلری توفنك قاموس ده قناة جوفاء یرمی بها الطیر دیدی یعنی ایچی بوش اوزون نسنه كه آنكله قوشه آتارلر وفارسیده زبطانه ودوناندازدخی دیرلر خذف سنك دیزه انداختن بانكشتان یا رمقلر ایله اوفاق طاش آتمق كه فشكطاشی آتمق ایله تعبیر اولنور فصل میسر قمار معروف در اسماء سهام المیسر فذ ۱ توأم ۲ رقیب ۳ حلس ٤ نافس ٥ مسبل ٦ ومعلی ۷ سفیح ۸ منیح ۹ وغد ۱۰ بو اوچ سهمك نصیبی یوقدر مفیض. وضریب. آنكه ابن تیرها بكرداند ربابه مركوئی كه این تیرها پیچند. وفی القاموس الربابة جماعة السهام اوخیط تشدّ به السهام اوخرقة تجمع فیها اوسلفة



تلف علی ید مخرج القداح لئلا تجد مس قدح یكون له فی صاحبه هوی خطر كرو بستن رهن باغلومق كه اوج قرمق تعبیر اولنور واكثریا اوكدوك دخی دیرلر كه عربیده سبق وندب دخی دیرلر خصل دخی بو معنایه در وجوهری كلامندن منفهم اولان بودر كه مناضله یعنی اوق آتمق خصوصنده اندكاری خطر اوله وشیخ كمال الدین نرد اوینامق خصوصنده عقد اولان حصل الملوق اتدی شطرنج شین مكسوره معجمه كذلك مهمله ایله دخی لغت در معروف در واول كمسنه كه آنك وجهه لزومی اولمیه سكا حاجت یوقدر دیه جك یرده ما انت الا بغلة الشطرنج دیرلر زیرا رقعه سطرنجده بغله ایچون مقام یوقدر. واول كمسنه كه خوار وحقیر ونظردن ساقط اولسه آكا بیدق الشطرنج دیرلر قال الا یا بیدق الشطرنج فی القیمة والقامة. لقد صغر منك الكل الا الدبر والهامة نرد معروف در. نردشیردن معرب در ملوك سامانیه نك اولی اولان شابور بن اردشیر وضع اتمشدر. شیخ كمال الدین دیدی كه شابور مزبور آلان نردی شو وجهله وضع اتدی كه رُقعه سنی وجه ارض منزله سنه تنزیل ایدوب تقسیم رباعی فصول اربعه دن مثال اتدی اوتوز بول اوتوز كون وسواد وبیاضی لیل ونهار اون ایكی خانه سنه نك اون ایكی آی وكعبتین اقفیه سماویه كه انسانك نفع وضرینه مؤدی در وبنداندكاری كرتعا نساننك سعی اندیكی غرض منزله سنه در بیذق پیاده شطرنجك بیدق آصلنده اهل سفرك یایانه وسفرلرده اولان قولاغوزه دیرلر جمعه بیاذق فیل پیل جمعی افیال وفیول كلور شاه معروف در فرزان فرزین شطرنج فرزی معرب در جمعه فرازین وفرازنة قال ساد الاذلون بارضنا. فصار لهم مال وخیل سوابق. فقلت لهم شاخ الزمان وانما. یفرزن فی آخر الدسوت البیادق تمرا الدست دیرلر بازی تمام شد معناسنه. بعضیلر دست فارسیده معرب در ید معناسنه دیدیلر. شریشی مقامات حریری دن اون برنجی مقامه ده واقع دست لفظینی حیله ایله تفسیر اندكدن صكره دیدی كه وآلدست الذی یكون لك فیه الغلبة فی الشطرنج تقول الدست لی والدست علیك رخ معروف در جمعه رخاخ ورخخة رقعه بساط شطرنج بزی جمعه رقاع قدح تیر قمار. قماراوقی كه میان عربده مشهور در جمعه قداح واقداح زمان جاهلیت ده بركمسنه برموضعه سفر مراد اتدكده اوچ قدح بیدا ایدوب برینك اوزرینه امرنی ربی وبرینك اوزرینه نهانی ربی یازوب برینی غفل یعنی خالی ترك ایدوب اقداح ثلثه یی ضرب ایدرلر ایدی اگر امرنی ربی یازیلو قدح چیقار ایسه حضور قلب ایله سفره عازم اولورلر ایدی نهانی ربی چیقار ایسه سفری ترك واگر خالی چیقار ایسه اعاده ایدر ایدی وبعضیلر ایكی قدح بیدا ایدوب برینك اوزرینه افعل وبرینك اوزرینه لاتفعل یازوب ضرب ایدر ایدی افعل چیقار ایسه عازم لاتفعل چیقار ایسه تارك اولورلر ایدی وبعضیلر اوچ كره افعل چیقادقچه عازم اولورلر ایدی كذلك اوچ كره لاتفعل چیقادقچه تارك اولورلر ایدی

فصل المیسر والشطرنج

واکر برکزه افعل وبرکزه لا تفعل جیفا رایسه مترددا بین الخوف والرجا عزیمت ایدر ایدی
لهذا برکسنه برخصوصده تردد اوزره اولسه اکا هو کالضارب بقدحین دیو ضرب
مثل ایدرلر حریری مقامهٔ حضرمیه ده وسرت سیر الضارب بقدحین دیدیکی بو معنایه
مبنیدر لکن فنجدیری مقامهٔ مذکوره شرحنده عبارهٔ مزبوره یی شو وجهله تفسیر
ایتدی الضارب بقدحین عبارتی لسان خلقده شایع اولان اما الغنم واما الغرم
واما الملك واما الهلك عبارتلرینه تلمیح دیر قُلم مثله جمعه ان لام آبده چیستان
لغز که بلمجه تعبیر اولنور اکثریا لغز فارسیه نك ابتدالری لفظ چیست اولمغله
بو اسم ایله تسمیه اتدیلر ابوددن مأخوذ درکه وحشیلك وغرابت معناسنه در
واشعارده واقع اولان قوافی غریبه یه اوابد دیرلر جمعه اوابد اسطوره افسانه
غریب مثل وحکایه ولغز ه دخی دیرلر اُخجوّه مثل اُخجیّه مثله جمعه احاجی
اُدعوّه مثله اُدعیّه مثله جمعه اداعی خسا آمر دکا طاقست یا جفت
جفتق تکنی دیدکلری اویونکه اطفال مابیننده مشهوردر ابن الانباری دیدیکه
زکا قصر ایله زوجان معناسنه در یعنی ذکر وانثی یاخود ایکی نسنه که ذکر وانثی
مجراسینه جاری اولور وخسا فرد معناسنه در انتهی فصل عطائ بوی
فروش قوقی صاتیجی یعنی خوش رایحه لو شی صاتان کمسنه عطر بوی خوش
ایو رایحه فوه مثله جمعه افواه وطیبا صلاح اتدکلری نسنه یه دخی افواه دیرلر
طعام اصلاح اتدکلری نسنه یه توابل دیدکلری کبی وافاویه نشر مثله جمعه
نشور ریا وعرف مثله رایحه بوی مطلقا قوقی ایو اولسون اولمسون لهذا
صاحب مجله بوی خوش وناخوش ایله تفسیر اتدی جمعه روایح ومید انی دخی
العرف والرایحه بوی خوش وناخوش را کویند دیدی فیروزآبادی عرف لفظنك
اکثر استعمالی ریح طیبه ده در دیدیکی مصنف تعبیرینه مناسب در وفی المثل لا یعجز
مسك السّوء عن عرف السّوء یعنی فنادری وفنا رایحه ویرمکدن عاجز دکلدر فعلی
قبیحدن منفك اولمین لئیم حقنده ضرب اولنور که دباغنه صالح اولمین دری یه
تشبیه اولنمشدر ریح مثله بُخور بانك فتحیله بوی سوختنی آتشه یاقمق ایله حاصل
اولان قوقی عود وعنبر رایحه سی که توتسی تعبیر اولنور تاملك غش مشك
مسکه قارشدردقلری نسنه که بر سیاه شی در قال والمسك قد یستصحب
الرمکا شریف اولان کمسنه بر فقیر ایله صحبت اتسه ضرب اولنور فاره نافه مشك
مسك کوبکی که معروفدر فورة المسك دخی بو معنایه در نافجه مثله غالیه
ومضنونه نوعی از طیب ومضنونه زمزم شریفك اسمیدر خاطر فاره خطور
ایدر که طیب مزبور ذی قیمت اولوب هر کس آنی ویرمکدن بخل اتدکلری ایچون
اسمین مذکورین ایله تسمیه اولندی وطیب مزبوره غالیه اطلاق ایدن اول بادی
سلیمان بن عبدالملك در مسك مشك معروفدر فوردخی مسك معناسنه در
محقق اولمیه که فاره ماده سی موش معناسنه اولدقده مهموز اولوب جمعی فئره

کلوب



کلوب تقول نزلت فی دار قلیلة خیر الجیران کثیرة شر الفیران مسك کوبکی معناسنه اولدقده
معروف اولمز وکذا الصّواو والاناب وفی النوابغ اذکر اخاك باذکی من المسك السحیق
وان کان فی البلد السحیق ولا مسك ولا اناب اطیب من نشك من اناب وما مسك اوریغ
اطیب من نشك داوریغ اساس ده اناب لفظنی مسك ایله تفسیر اتدی وقاموس ده اناب
مسك یاخود مسك کبی بر طیب در دیدیکی نوابغ ده واقع اولان عبارته مناسب در
زیرا عطف مغایرت اقتضا ایدر و دارین اوول ساحل بحرده بر قریه نك اسمیدر که آنده بر سوق
وار در که هنددن مسك اول چارسویه کلوب اطرافه آندن کیدر وعطار معناسنه اولان
داری اول قریه نسبت در و دارین ثانی آصلنده دارینی در عالمین معناسنه مثلث
سرشتی باشد از مسك وعود وعنبر ند بر طیب مرکب در لکن اجزاسی چوقدر فیروز
ابادی ند عنبره دخی دیرلر دیدی عنبر معروف در زعفرانه دخی دیرلر عبیر مثله
قال مولانا عبدالرحمن الجامی خوش بود خوش بو بهر صورت که باشد چون عبیر
کر بتصحیفش کسی خواند کوید عنبر است عرب زعفرانه عبیر دیرلر ابو عبیده قولی
بودر واکثر اهل لغت دیدیلر که انواع طیب مخلوطدن بر نوعدر وحدیث شریف ده ایتجز
احدیکن ان تتخذ تومتین فتخلطهما بعبیر وزعفران واقع اولدی تومه کموش والتونده
حبه در کافور معروفدر بحر هند وصین اطرافنده اغاجلردن حاصل اولور بغایت بیوك
اغاجلردر بو مشاقدر یاروب ایچندن کافور چیقاردرلر آصلنده رنکی قیرمزی در
تصعید ایله بیاض اولور شریشی مقامهٔ برقعیدیه شرحنده دیدیکه کافور کفردن مأخوذ
ستر معناسنه وعطر مزبور حدتی سببی ایله سائر طیبلرك رایحه سی ستر اتدیکی ایچون
بو اسم ایله تسمیه اولندی زعفران معروف در جساد وجسد مثله بعض نسخه ده
زعفران ناکوفته ایله تفسیر اولندی یعنی دوکولمش زعفران جادی وکرکم مثله
لخلخه معجون عطر بر قاچ نوع عطری بربرینه خلط ومعجون اتدی عطرلوخ دن
مأخوذ در خلط معناسنه فهر سنك زبرین عطر عطر از دکاری طاشلك اوست
طاشی وهاون دسته سنه دخی دیرلر مداك میمك فتح وکسری لغتدر سنك زیرین
عطر عطر ازدکاری طاشلك آلت طاشی که هموار وبیضی طاشدر مدوك
وصلایه مثله صلاءه همزه ایله مثله قاموس ده مدق الطیب ایله تفسیر اولندی
وجوهری کلامندن صلایه وصلاءه فهر معناسنه اولمق فهم اولنور والله اعلم
فصل فقاعی فانك ضمی وقافك تشدیدی ایله فقاع فروش فقاع صاتیجی
فقاع معروف درکه عامه تحریف ایدوب فقه دیرلر که صوو شربت ایچه جك
برقابدر شرابی شربت فروش شربت صاتیجی واکثر نسخه ده شراب دار ایله تفسیر
اولندی یعنی شراب حفظنه موکل اولان کمسنه شراب معروف در بر کمسنه
بر کمسنه یه بر شی ایله افترا اتسه افترا اولنان کمسنه آشربتنی مالم اشرب
دیو ضرب ایدر یعنی ایشله مدیکم نسنه یی بنم اوزریمه ادعا اتدیك جلوب
معروفدر وکل صوی ماء الورد معناسنه کلوبدن معربدر سکنجبین سکنکبین

معروف در ولفظ سکنکبین آصلنده سنك انکبین در یعنی سرکه وعسل مجموعی وسرکنجبین
دخی دیرلر مولانای رومی مثنویده دیدی که بیت از قضا سرکنکبین صفرا فزود •
روغن بادام خشکی مینمود • ولفظ سك کسر سین ایله سر که معناسنه اولدیغی تنجیرینك
بو بیتندن منفهم اولور بیت چو با انکبین سك بو حدث نشست ره کثرت خیل
صفرا بست ثمرات البستان نام کتابده روایت اندی که مفضلیدن برکمسنه دن سؤال
اندیلر که سکنجبین تسمیه سنك وجهی نه در دیو جواب ویردی که من شرب مزه سکن
وجع جبینه یعنی لفظ مذکور ایکی جزؤدن مرکب در بر جزؤی سکن وبر جزؤی
جبین یعنی کیمکه آنی ایچه پیشانیسنده اولان وجع ساکن اولور جلنجبین کلنکبین
گل بالمخلوط عسل لفظین مذکورین معرب در خمار می فروش شراب صاتیجی خمر شراب
لغت فصیحه ومشهوره ده مؤنث در ابوحاتم السجستانی مذکر ومؤنث نام تألیفنده
وابن قتیبه ادب الکتاب نام کتابنده بو وجه او زره بیان اندیلر لکن صاحب وسیطه
آخره تا الحاق جائزدر دیدی وامام واحدی دیدی که شرابه خمر تسمیه سی عقلی اندیکی
ایچوندر وخمر ماده سی تغطیه وستره دلالت ایدر کذا فی التهذیب سبیه مثله جوهری
دیدی که سبیه بر شهردر بر شهره کوتوردکلری شراب در واچمك ایچون اشترا اولنان
شرابه سبیه دیرلر همزه ایله راح ورباح وقهوه مثله حمیا مثله واکثر کتب لغت ده
شرابك سورتی وشدتی معناسنه اولمق او زره مذکوردر محتملدر که حمره دن مأخوذ
اوله سورت معناسنه دستورده سخنی شراب مصرحه ده قوت شراب ایله تفسیر اولندی
عقار مثله عقلی عقر ومختل اتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی ابو نصیر دیدی که لزوم
معناسنه اولان عقردن مأخوذدر کوپه ملازم اولمغله عقار تسمیه اولندی سلوقه
وسلوف مثله جمعه سلوفات رحیق مثله آصلنده خالص شرابه دیرلر مدامه
ومدام مثله شراب تامرکه کثیره شرب اولنور سائر اشربه یه مداومت اولنمز لهذا
بو اسملر ایله تسمیه اولندی خرطوم وقندید وفیریج وغریب دخی خمر معناسنه در
فیروزابادی دیدی که خرطوم سریعة الاسکار اولان وآل وایاق طوقونمه دن اوزمدن
آقان شیره دن حاصل اولان شراب در جریال مثله سلوقه دن آلچق شرابه دیرلر زیرا
سلوقه زیاده اعلی اولان شراب در وشرابك لونینه دخی دیرلر قال الاعشی سلبتها
جریالها یعنی قیرمزی ایچدم وبیاض تبدیل اندیم طلاء خمر معناسنه در شریشی
شرح مقاماتنده دیدی که طلاء آصلنده سیاه وغلیظ رب معناسنه ایدی خمر صافیه یه
طلاء تسمیه اولندیغی ضدی ایله تسمیه قبیلندن در لدیعه سلیم وذبیه ابو جعفر
دیدکلری کبی که جده آصلنده شاة معناسنه در معتقه می کهنه اسکی ویله مش
شراب وکذا عاتق دخی دیرلر وقرقف وقرقوف مثله مطلقا شرابه اطلاق شایعدر
قرقفه دن مأخوذ در تیتره مك معناسنه خمر دخی شراب ایچن کمسنه نك وجودینه
رعشه ایراث ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی خندریس می کهنه معتقه کبی حنفه
خندریس دیرلر بغدای برآذ قمات طورسه بعضیلر لسان رومیدن معرب در دیدی





مطرزی ایضاحده دیدی که لفظ خندریس خمر قدیمه معناسنه عربی اولدیغی تقدیرجه
خدر ماده سندن مأخوذ اولمق محتملدر زیرا شراب ایچن کمسنه یه خدر یعنی سستلك
وکسل طاری اولور علی الخصوص خماری وقتنده یا خود خرس ماده سندن مأخوذدر •
زیرا شارب الخمر وقت خمارده آخرس کبی اولور یا دروس ماده سندن مأخوذدر •
کهنه شرابه اطلاق اولندیغی ایچون دن فیروزابادی خدرسه دن مأخوذدر لکن
خدرسه نه معنایه اولدیغی تفسیر اولنمدی دیدی مرزوقی دیدی که بعضیلر فارسی
معرب در دیدیلر که خندریش ایدی یعنی شارب الخمرك صقالندن ضحك ایدرلر
شمول می شراب وطعم صووق اولان خمر مشموله دیرلر کویا باد شمال طوقنمغله برودت
کسب اندی بنت الکرم مثله فارسیده دختر رز دیرلر صهبا می سرخ قیرمزی
رنکلو شراب اصهب لفظنك مؤنثی در صهب شقره یعنی بیاضه مائل قیرمزیلق
معناسنه در کمیت مثله سیاهه مائل قیرمزی اولان شرابه دیرلر ظرفادن برکمسنه
بردوستنك جسمنده اثر جراحت کوروب سببندن سؤال اندکده جوابنده جمح بی
الکمیت ورمانی یعنی کمیت سرکشلك ایدوب بنی زمینه دوشوردی کمرادی صاف
قیرمزی شراب ایچمکله دوشدم دیمکدر وظریف مزبور دیدی که لو قرنت به
الاشهب لما جمح بك یعنی شرابه بر از صوقاتمش اولسك سرکشلك ایتمزدی
صراح می بی آب صوسز اولمیان خالص شراب وهر شیئك خالصنه صرح دیرلر
دانك فتحیله وشرابك کوپی خمونی انا له ایتمك تصریح دیرلر نبید می خرما خرماده
یا بدقلری شراب جمعی انبذه کلور مرزوقی دیدی که ما العنب دن غیری مسکر
اولان شرابه نبید دیرلر واوزمدن صقدقلرینه خمر اطلاق اولنور وکاهی نبید دیو
خمر مراد ایدرلر غبیرا شراب کاورس طاروده یا یدقلری شراب که بوزه تعبیر
اولنور سکر مست کاده هر سرخوش ایدیجی نسنه هرنه دن اولورسه اولسون
واکثریا خرمادن اولان شرابدن استعمال اولنور نبید کبی فصل صراحیه
قدح شراب وشراب قودقلری اوزون بوغازلی ظرفه صراحی دیرلر که صراحیه
نسبت در قنینه صراحی بزدك بیوك شراب ظرفی جمعی قنانی کلور نقل
میوه شراب شراب ایچرکن تناول اولنان میوه که مزه تعبیر اولنور باطیه شاتکینی
بیوك قدح که بادیه تعبیر اولنور صاحب صراح باتله دن معرب در دیدی
قاقوزه پیاله تهی از شراب ایچنده شراب اولمیان قدح جمعه قاقوز قازوزه
مثله جمعه قازوز بعض نسخه ده لفظین مذکورین دن هر بری کوزه آورده
ایله تفسیر اولندی که یاتیق دیدکلری شراب ظرفیدر ناطل پیمانه شراب اوچدکلری
ظرف جمعه نواطل جوهری نیاطل کلور دیدی جام پیاله آبکینه شیشه دن
اولان قدح طاس معروف در کاس جام پر می شراب ایله طولو جام بوش
اولدقده جام دیرلر بعضیلر عکس اعتبار اندیلر ابن الاعرابی کاو می قول اولنه
موافقدر جمعه کؤس ناجود کاوجود شراب قویه جق بیوك قاب بعض

نسخه ده بیاله بزرك ايله تفسیر اولندی صاحب جامع کاوجود لفظنی طبو صغرغی که
فاسقلر اکا دوه طبانی دیرلر دیو تفسیر اتدی مُزغله جُرعه دان شراب جُرعه سنی
دوکدکلری قاب که قدحك دیبنده قالان شراب چنده خالص اولمغله آنی ایچیوب
بنظرفه دوکرلر زُغل دن ماخوذ در صوبی یاغیری نسنه یی دفعه دفعه صب ایتمك
معناسنه زِق خیك می شراب طولومی جمعه زقاق زقاق خیك فروش حمیت خیك
بی موی مصحوب یاموی اوزرنه تیلی اولان طولوم و زق صغیر معناسنه کلور ومُنتِن
اولان شیشه که بوزولوب فاسد اوله اکا دخی دیرلر عصیر آب انکور اوزوم صوبی فصل
قصّار کازر یاغادیجی که کزدجی تعبیر اولنور مِیقَعه چوبی کمجامه بروی کرنند اول
اغاج که کازرلر آنك اوزرنده بزدوکرلر وحّاض جامه شوی رحض دن ماخوذ در
غسل معناسنه وغسل اولنان جامه یه رحیض ومرحوض وغسل وقتنده ثوبی
ضرب ایده جك آلته مِرحاض وغسل ایده جك مکانه دخی مِرحاض دیرلر مُغتسل معناسنه
بیزن کوبك کازرلر کازرطوقماغی جمعه بیاضد میجنه مثله وجنه دن ماخوذ در دَق
یعنی دوکمك معناسنه ابوغید مِدقّه ایله تفسیر اتدی جمعه مواجن مِصقله مهره
کازر کازرلك بز صیقلدیغی مهره کاده بشت واره برآر فریوکی بز که بوغچه یه باغلورلر
صیره بوکلنورلر بعض نسخه ده بوغچه کازر واقع اولدیغی بو معنایی تأیید ایدر دَزمه
برقنده بز یوکی وبز قود قاری بوغچه فارسیده برونه دخی دیرلر بعض نسخه ده بنیجامه
واقع اولدی جمعه دُزَم ابن الانباری دیدیکه دُزمه اول بوغچه در که آنده برقاج
نوع مخلوط ثوب وضع اولنمش اوله رازم الرجل فی اکله دیرلر بعض طعامی بعضنه
خلط ایلسه وازمت الدواب علفها دیرلر بعض علفی بعضنه خلط ایلسه وفی الحدیث
اذا اکلتم فرازموا ای اخلطوا بعضنا ببعض فصل نجّاد درودکر معروف در
عامه تحریف ایدوب دولکر دیرلر نجر دن ماخوذ در اغاج یونمق معناسنه قدّوم تیشه
دولکر الاتندن کسر دیدکلری کوچك بالته جمعه قُدُم قدائم دخی دیرلر مِنحاة
تیشه بزرك بیوك کسر که بالته تعبیر اولنور نحت دن ماخوذ در اغاج یونمق
معناسنه یعنی آلت نحت مِنحت مثله منشار اره بیوك بیجقی جمعه مناشیر
منشار مثله افردن ماخوذ در شق معناسنه واکثر استعمالی دست اره ده در که
کوچك بیجقی معناسنه جمعه میاشیر ثقاف شکنجه جندره که اول اغاجه دیرلر که
انکله اکری نسنه طوغر ولدرلر مِثقب برماهه بورغو که انکله بر شی دلرلر برما
وبرمه دخی بو معنایه در نقب دن ماخوذ در دلمك معناسنه جمعه مثاقب عتله
اسکنه بزرك بو بیوك وبیضی ای دموری که انکله اغاج دلرلر بیرم اسکنه خرد
کوچك ای دموری که سکنه شکنه شکنه بر معنایه در وکنده کر دخی دیرلر که نجارلرك
اغاج اوزرنه نقش ایده جك آلتلریدر فصل بیطاد بزشك ستوران حیوانات
علاج ایدن کمسنه بزشك طبیب دیمکدر بخشك دخی بو معنایه در وعوام طبیب حکیم
دیرلر فیروز ابادی دیدیکه الطب مثلثة الطاء علاج الجسم والنفس وطب وطبیب



علم طب ده حاذق اولان کمسنه در اساس ده دیدیکه الطباب ما تطب به یقال هذا
طباب هذه العلة قال سه لکل داء دواء یستطب به الا الحماقة اعیت من یداویها صاحب
درّه دیدیکه طب عیسی ایله مثل ضرب ایدوب فلان یتطبب علی عیسی بن مریم دیرلر
برکمسنه کندودن اعلم اولان کمسنه تعلیم صددنده اولسه ضرب اولنور وابن اکثم وذی
علة یاتی طبیبا یشتفی به وهو جاد للمسیح بن مریم زیاده لو بشه یاواشه کم بیطارلر
انکله حیوانك بورننی صقارلر حین معالجه ده سرکشلك ایتمسون ایچون مِبضَع
نیش بیطار بیطارلر حیواندن فصد ایده جك نیشتری ولفظ مبضع بیطار
نیشترینه مخصوص دکلدر بلکه مطلقا طمرو دخی شق ایده جك آلته دیرلر مِبزَغ مثله
مِشرَط دخی نیشتر معناسنه یقال بزغ الحجام والبیطار ای شرط شکال شکیل
کوستك که حیوان ایاغنه اورورلر شِظاظ چوب شکیل کوستك اغاجی آصلنده
چوال قولپنه بکورد کلری اغاجه دیرلر جمعه آشظة فصل قصّاب کوشت
فروش آت صاتیجی قصب دن ماخوذ در قطع معناسنه قصب القصاب الشاة
دیرلر قوبونی پاره پاره قطع ایلسه وضم خوان قصاب اول اغاج که قصاب آتك
اوزرنده آت پاره لرکه آت یاردیغی تعبیر اولنور مصنف اساس ده دیدیکه وضم
اول نسنه در که آت زمینه طوقنمسون ایچون انك آلتنه قورلر اغاج اولسون غیری
شی اولسون وبر کمسنه زیاده ذلیل در دیه جك مقامده هو لحم علی وضم دیرلر
مِدیه میمك کسروضمی لغت در کارد بزرك قصّاب قصابك بو بوك بیچاغی وساطور
دخی دیرلر جمعه مُدی قنّاره معروف در که قناده دیرلر فارسیده شاخ آویز
دیرلر قِناط رسن قصاب قوبونك ایاقلرین باغلودیغی ایب ذبح مراد اتدکده جمعه
قُنُط کلب القصاب اول فقیر حقنده ضرب اولنور که بر غنی نك جوارنده اولمغله
غنی نك رفاهیتی وعیشنی کوروب کندوده اولان شدة وفقری ملاحظه دن ناشی
همیشه مکدر اوله ومن کلمات العوام قصابك کلبی سائر کلاب بدن یکرمی سنه
مقدم اعمی اولور زیرا هر کون غایة آرزوسی اولان لحمی کوروب اکا واصل اوله من
حکما دیدیلرکه مشتهی سی اولوب واصل اوله مدیغی نسنه یه چوق نظر عمی ایراث
ایدر زیرا افات عین دندر فصل حجّام معروف در که باشدن قان آقیدن
کمسنه حرفتنه حجامت دیرلر حانك کسریله مثل افرغ من حجام ساباط چلوسی
حجام مذکور برکمسنه ایدی که همیشه مداین شهرینك چارسوسنده کزوب مرور ایدن
عسکردن ویره سی یه عودت اتدکده اجرتی ویرمك اوزره حجامت ایدر ایدی ویراکی
هفته بکچر ایدی آصلو یا نه کمسنه اوغرامازیدی کندونك حجام اولدوغن خلقه
اعلام ایچون والده سنی بازاره چیقاروب خلق رغبت ایلیه لر دیواندن حجامت ایدر
ایدی آخر الامر والده سنك قانی قالمیوب هلوك اولدی شاعر برکمسنه نك حسنی
وبخلنی بیان ومذمت ایدوب دیدیکه سه مطبخه فقر وطباخه افرغ من حجام
ساباط برکمسنه بوش واپشسز کزوب یوروسه بو مثلی ضرب ایدرلر حکایت

اولندی که کسری بروزندن برسفرده بحسب الاقتضا حجام مزبور حجامت ایدوب اول
مرتبه احسانته نائل اولدیکی آندن صکره عادت معهوده سی ترك اندی فصاد دلك
ذن طردن قان الان کمسنه که معروف دره نیشتر بنه مقصده دیرلر مِحْجَمَه میمك کسریله شیشه
حجام حجام شیشه سی که بوینوزدن اولانه دخی شامل در جمعی محاجم مَحْجَمَه میمك
فتحیله دکان او حجام دکانی مِشْرَط نیش او حجام نیشتری جمعی مشارط ضماد ضادك
کسریله دکوی جراحت پاره اوزرینه باغلودقلری بز پاره سی میدانی مَلْغَم لغظیله تفسیر
اندی صاحب مؤید دیدی که مَرْهَم و مَلْصَم و مَلْغَم بر معنایه در و شرح سامی ده دیدیکه
ملغم اول اسکی بنبه در که اوزرینه مرهم سوروب جراحت اوزرینه وضع ایدرلر حلّاق
موی تراش قیل تراش ایدیجی بر کمسنه که بر بر تعبیر اولنور موئی سُتُرْ دخی دیرلر و تراش
اولنان قیله حلاقه دیرلر و بر معصوم کثرت اکلدن تخمه اولوب کلیرسه حَلَقَه و کبیره
دیرلر یعنی جوق یاشه یه سیکی کم باشك تراش اولنه و بو بویك اوله سین مُزَیِّن آیینه دار
باش تراش اولدقدن صکره آیینه طوتن کمسنه اکثریا عادت عرب بوایدی که بر بر
بر کمسنه نك باشین تراش اندکدن صکره برآدم آیینه یی اول کمسنه نك بیشکاهنه طوتوب
تا اول کمسنه صقال و بیغین بربر مرادی اوزره اصلاح اندوره موسی نُشْرَه باش
تراش اندکلری اُسْتُرَه حلقت لحیة موسی باسمه وبهرون اذا ما قلبا و اُسْتُرَه و سَتُوره
دخی دیرلر و لفظ اُسْتُرَه دن موسی مراد اولدیغنه مبنی در محمود اسمنه اولان معماکه
شرف الدین یزدی حُلَل مطرز نام تالیفنده ایراد ایتمشدر رباعی دلاك پسره فتنه
هادر سرداشت برخاست بپا قصد سرجاکرداست چون استره اش لب بلب سنك
نهاد دستش ذکر تر بجای سرمو برداشت جمال الدین موقانی موسی بن یغمور ه
راستره اهدا و بو ایکی بیتی تحریر و ارسال اندی که و اهدیت موسی نحو موسی
وان یکن قد اشترکا فی الاسم ما اخطاء العبد فهذا له حد ولا فصل عنده وهذا له فصل
ولیس له حد والفن بعضهم فی موسی و ماشی له حد وخد یکلم من یلو مسه
بحقه وکل حلقه من تحت راسه وهذا الراس بصبح تحت حلقه جمعی مواسی
مِسَنّ سنك فسانه بیلکو طاشی که استره استره فی اکا سورد لر کسکین اولسون
ایچون سن دن ماخوذ در جدید یعنی کسکین ایتمك معناسنه جمعی مَسَانّ قرز
روغن دان او زنفلیچه و زنفلیچه و زنفا لچه تله اوکه تماشادوی بند
ایچینه مهمات تیغ وضع اندیکی تو برو زنبیله دن معرب در مُجَبِّر شکسته بند صینق
بغلویجی کمسنه که قیرلمش کموکی صاوارجبردن ماخوذ در اصلاح معناسنه
یقال جبرت العظم جبرا ای اصلحته نص باینده در لازم و متعدی اولنور
هَیْضَه شکستکی قیریقلق جوهری دیدی که هیض بجردن صکره کسر معناسنه
و هر وجع اوزرینه وجع هیض دیرلر انتهی و تاوتاءه کوفتکی برلنمك که آته
برنسنه اصابت ایدوب کموکی ضرب کلمز و کموکی اولان وجع که قیریق دکل ایکی اوله
اکادخی دیرلر فکك از جای برآمدکی پای ایاق رند جیقمق جبیره جوبکی که بر فنکند

بند



فصل في الدهن وما يناسبه

بند اول اغاج پاره سی که قیریق اوزرینه باغلورلر جَبَارَه مثله جمعی جَبَابِر فصل
دُهْن دوغن یاغ که اوت دن و یمشدن و چجکدن وحبوباتدن استخراج اولنور
جمعی دهان دهّان روغن فروش یاغ صاتیجی و روغن کر و دخی یاغ چیقاریجی
حَلّ روغن کنجد سمسم یاغی فارسیده شیر روغن عامه غلط ایدوب شیرلغن
دیرلر و دخی شیر بخت دیرلر شِیرَج مثله دهشط کنجد اس کرده ذکر منه قونمش
سمسم که طحین تعبیر اولنور بعض نسخه ده آرده و بعضنده کنجد آرد کرده واقع
اولدی یعنی ذکر منده چکیلوب اون اولمش سمسم کرم ادطحین در کُسْب مثله کُسْبَم
کنجاده بوسه و تحریف ایدوب کسبه دیرلر فارسیده کنجاله و کنجال و شیرازیلر خرم
دیرلر و هر نسنه که یاغین الهلر بوسه سنه کسب دیرلر قمع قافك فتح و کسری
لغتدر روغن ریز بر قاب آغزینه وضع ایدوب یاغ دوکه جك آلت که حونی
تعبیر اولنور و یاغه مخصوص دکلدر مایعاتده هر نه که وضع اولنوب دوکه لر آکا
دخی مستعملدر مثلو بال و بکماز قویه جق حونی یه دخی قمع دیرلر جمعی اقماع و قمع
مُدْهُن روغن دان یاغ قودقلری ظرف جمعی مداهن کَوَّدَل کوبین روغن
اول نسنه که حصیر اوتندن براز و کفه سی کبی اوروب یاغ خانه لرده دوکولمش
حبوبات آنك ایچینه قورلار ده تمزج تنکه و ورب یاغین چیقارلر و یاغ اولچه جك
ظرفه و یاغ سوزه جك آلته دخی دیرلر حاصلی یاغ خانه زنبیلی اولمق اوزره مشهور
تته کم تفصیل اولندی قفعه مثله مراصره زنبیل خرد بی کوشه یعنی قولپسز کوجك
زنبیل دیدیکی معنای مذکوره مناسب در مَدْهَنَه کارکاه روغن کر یاغجی دکانی که
یاغخانه تعبیر اولنور قسطان کیستان یاغجی منکنه سی که فارسیده شکنجه دخی
دیرلر جاین تیر روغن یاغجی اوقی که بر بویوك و اوزون اغاجدر و اول اغاجه ترع
و تزه دیرلر سامی فی الاسامی تته عربیده جائز دیدکلریدر دیدی جمعی جوایز مِلْطَاط
اسیاب کنجد شیر روغن چیقاردقلری دکرمن فصل ابات سوزن نکره ایکنه

فصل الابرة وما يناسبه

یا بیجی کمسنه اِبْرَه سوزن ایکنه که ایلکی اولسون اولمسون جمعی اِبَر و دیرسکك
اوجنه ابرة المرفق و عقربیك و آرینك شوکه سینه دخی ابره دیرلر تقول لابد مع
الرطب من سلاه النخل و مع العسل من ابرة النخل زحمتسز راحت اولمز دیه جك
مستعملدر مخیط سوزن خیاط مثله جمعی خیوط سم سوراخ سوزن
ایکنه نك دلوکی که ایکنه یوردوسی تعبیر اولنور فارسیده سوفار دخی دیرلر جمعی
سُمُوم مصنف فایقده سمام الابرة خرتها دیدی یعنی لفظ سمام ایکنه نك
دلکیدر لکن لفظ خرت ایکنه یه مخصوص دکلدر بلکه بالته و قولاق و ایکیج
دلوکینه دخی دیرلر منصح مثله نصحدن ماخوذ در اثواب دیکمك معناسنه
و درزی یه ناصح و ایلکنه نصاح دیرلر اساس البلاغه ده دیدی که ناصح اول
درزی در که تونی ایو دیکوب اصلا خلل و فتق قومیه عطل سوزن بی رشته
ایلکسز بوش و معطل ایکنه عطل آصلنده خاتونلرك بوینلری حلی دن بوش

وخالی اولمغه واول خاتونه عطل دیرلر ایدی صکره هر بوش وخالی اولانه نسنه ده عطلك اطلاقی شایع اولدی تخلّ عطل من المال والادب دیرلر مال دن وادب دن خالی اولسه ذیاله سوزن بادشته ایبلکی ایکنه ذیال آصلنده اوزون قویروقلی آت دیرلر یقال فرس ذیال طویل الذنب گویا ابره مذکوره فرس مزبوره تشبیه اولینوب ابره مؤنث اولمغله مؤنث ایله توصیف اولنمق ملاحظه اولنور کُنُف تلی دوزدی درزی تویره سی صاحب سامی دیدی که تلی تانك فتحی ولامك کسریله اول کیسه در که درزیلر آکا ایکنه وایبلك ویوکسوك قورلر صاحب مصرحه تله درزی ایله تفسیر اتدی وبعض نسخه ده دخی بر وجه اوزره واقع اولدی که تله توبره معناسنه در جوهری شویان توبره سیدر تصغیری کُنَیف گلور دیدی جمعه اکناف خلیة مثله مِئبر سوزن دان ایکنه قودقلری ظرف که ایکنه لك تعبیر اولنور خیّاط درزی معروف در درزه نسبت درکه تیکیش بیوی دیمکدر خیط رشته ایبلك جمعه خیوط کبه کروهه ریسمان ایبلك یوماغی معلوم اوله که ایبلك یوماغنه فارسیده جُلّه دیرلر که جمعی جُلها گلور صکره جُلها لفظی حائکه اطلاق اتدیلر هکذا یستفاد من القاموس لکن صاحب جامع الفرس جلاوه لفظی حائك ایله تفسیر وجولهه ایله تعبیر اتدی جُرُوهق مثله کروهه دن معرب در عضاب کلاوه فروفس ناظومه کلاوه ایبلك صاردقلری کلبه وکلبه ده صاویلان ایبلکه دخی دیرلر کلاوه وکلافه دخی دیرلر عکوه دولك رشته ایبلك اکرمجك ایك والجمع عکی دجاجه دسته ریسمان برطوب ایبلك سلکیه کاله بدویك تعبیر اولنان بنبه که اوفون اوزون ایدرلر اکرملك ایچون سبیخه کدنس اول بنبه محلوج که اکرملك ایچون طوب ایدرلر باغتد وغنده دخی دیرلر قاله الکاشانی وفی الصحاح السبیخة مایلف من القطن والصوف لتغزله المراة عزناسه کاله دان بدویك تمریه جق ظرف فرضه جوزه دولك ایکك باشنه اجدقلری کدیك مفتله دولك ریسه جادراپی مثللو نسنه اکره جك ایك قاله الکاشانی صاحب شامل بولك اکر دکلری ایکدر دیدی صاحب جامع اوره که دردیدی رجین دولك فروان داره دولك بشم مقراض دوکارد مقص که صندی تعبیر اولنور قرض دن ماخوذ در قطع معناسنه فارسیده دوکارد تسمیه اولندیغی مقراضك ایکی جانبنك هر بری بیچاق کبی اولدیغی ایچوندر کاز دخی دیرلر صاحب مجمع دیدی که دوکارد اول نسنه در که ناخن پیرایکبی که درزیلر انکله اثواب کسرلر وعرفی ساجمان وهر جانبنه جلم دیرلر جمعه مقاریض

## فصل مغزل

مغزل دولك تراش ایك یونوجی کسنه که ایکچی تعبیر اولنور مغزله دولك ایك که انکله ایبلك اکیررلر غزل دن ماخوذ در ایبلك اکرملك معناسنه یعنی آلت غزل وایبلکه دخی غزل دیرلر غزیل یعنی مغزول معناسنه وبر کمسنه غیریلره نصیحت ایدوب وکندو اول نصیحت ایله عامل اولمسه اکا اضلّ من ساق المغزل دیو ضرب ایدرلر ساق مغزلك صلولقی بودر که غیریلره ثوب کیدیرد مع هذا کندو عریان در جمعه مغازل طریده تاولك دولك تراش ایك یا بان کمسنه نك ایك برداخت اتدیکی اولوق





کبی آلت که قوروش تعبیر اولنور صِنّاره سردولك ایکك باشی ودمور ایکه دخی دیرلر وجنار اغلجنه دخی دیرلر معرب در فلکه باد ریسه ایك آغرشاغی استداره سی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی فلوك باد ریسه کزه آغرشاقی یاپان کمسنه حفش دولك دان ایك قودقلری کیسه جمعه احفاش

## فصل نداف

نداف بنبه زن بنبه آتیجی که مندفه ایله بنبه دوکن کمسنه مندفه کمان اوندافك یایی منفحه مثله وتر زه کمان او ندافك یا بیسك کریشی وکذا الکسل والمرنع سامی ده رود او لفظیله تفسیر اولندی قاموس ده کسل مندفه نك وتریدر جیقا دلدقره ومرنع آصلنده زیاده بو کوملش وابنجه اوزون ایپ معناسنه در مقبض دسته او نداف یا بینك قبضه سی یعنی آل یا بیشه جق یری مخبض مشته او ندافك طوقماغی وفی السامی المحلج والمخبض جوبکین صاحب مؤید دیدی که جوبکین اول اغاجدر که انکله بنبه نك جکردکینی بنبه دن چیقاررلر وشرح سامی ده دیدی که اول نسنه در که بنبه نك جکردکینی آنك اوزرینه جیقاررلر بعضیلر حب القطن اخراج اولنمق اغاجدن ودمور دن یابدقلری آلت در انتهی مصنفك تفسیری کتب مطوله یه مطابق دگلدر وفی الاساس حلج القطن علی المحلجة بالمحلاج حلاوج بنبه فلخم بنبه نك جکردکین بنبه دن چیقاران کمسه فلخیدن دن مشتق وعبارت مذکوره وصف ترکیبی قبیلندندر فلخیدن فرخیدن فلخیدن فلخیدن جمله سی بنبه نك جکردکینی جیقارمغه دیرلر لکن لفظ حلاوج لفظ نداف مقامنده استعمالی شایع در محلج ومحلجه تحته او اول تخته که آنك اوزرنده حلاوج بنبه آتر مدعس ومطرقه شیغته اول ابنبه اغاج که نداف بنبه نك خسروحاشاکنی ازاله ایچون انکله دوکر ملفس کندش بیج اکرملك ایچون طوب ایرجك آلت

## فصل صیدلانی

صیدلانی بیلوجرجی فیروزابادی دیدی که صیدلانی بریله یا بر موضعك اسمیدر نسبتی صیدلانی وصندلانی وصندنانی گلور سیوطی لب الالباب نام تألیفنده دیدی که صیدنانی وصیدلانی آدویه وعقاقیر بیغنه نسبت در جمعه صیادله عقار خاشاك دارو داروکوکی وآصلی اصول الادویه معناسنه جمعه عقاقیر دواء دارو معروف درکه درمان تعبیر اولنور جمعه آدویه سعد مشك زمین بر مسکی که توپالق تعبیر اولنور قسط معروف در جوهری عقاقیر بحر ایله مجد الدین عود هندی وعربی ایله تفسیر اتدی صندل معروف درکه خوش رایحه لو بر اغاجدر که قرمزی وصاری اولور اطریفل معروف درکه معجوندر وردمرقی کلی بشکر کل ایله مخلوط شکر که مشهوردر مفرح القلب داروی دلکشا قلبه سرور ویرن دارو بعض نسخه ده گوارش ایله تفسیر اولندی جوارش گوارش معروف در معرب در اهلیلج هلیله ابن الاعرابی افلیلج لام ثانیه نك فتحیله در دیدی زیرا کلام معربده افعیلل یوقدر لکن افعیلل وارد در اهلیلج آبز تیتم واطریفل کبی بلیلج بلیله املج آمله ایارج ایاره مسهل داروی نسکم ران یورك سوریجی دارو مرقد داروی خواب اویقو ویرن دارو

رقودده مأخوذدر اویقو معناسنه مراد داروی هوش بردرکه تناول ایدن کسنه
عقل وشعوری قالمیوب اویودکبی اولور زنجبیل معروف دجی کوکدر صبر آلوا
صبر سقوتری نامنده برجزیره ده بتر اغاجك صمغیدر صاحب دیوان دیدی که صبر یانك
کسریله در وضرورت شعریه ایچون تسکین ایدرلر بر آجی اغاجك عصاره سیدر عنزروت
کنجیرم آنزروت دیکلری صمغ که کوز علاجلرندندر لهذا بعض نسخه ده داروی چشم
ایله تفسیر اولندی قته بیرزدقاسی دنچادر دخی دیرلر فارسیده باذنند وبارزند
دیرلر حلتیت انکزد قاصنی اغاجك صمغی که بد رایحه سی واردر شیرازی یلر انکشت کنده
دیرلر انکدان اغاجندن حاصل اولور لهذا انکدان زددخی دیرلر زیرا زد صمغ
معناسنه در وهنك دخی بو معنایه در طرنجبین ترانکبین کوکدن اغاجلر وزرینه
یاغار بال کبی برشیدرکه بال صیره تعبیر اولنور عربیده ترنجبین وفارسیده کزنکبین
دخی دیرلر من مثله کثیرا معروفدرکه تحریف ایدوب کتیره دیرلر مقل کندر
کونلوك که تو تسی ایدرلر صاحب تقویم دیدی که المقل صمغ کالکندر وشجرته
تسمی البهش فصل داء درد مرض وعلت معلوم اوله که بعض مرض واردرکه اصاب
اندیکی عضوك اسمندن مشتق اولور قلاب قلب مرضی وکبا دجکر مرضی وفکاك
فکین مرضی که ایکی چکه تعبیر اولنور مخفی اولمیه که ابنه دینکلری مرض مذموم زیاده
زفه وتنعمدن نشأت ایدر ملاحظه سیله بعض جهلا مرض معهودی ملوکه
دمی وافترا ایدوب داء الملوك دیرلر مرض مزبوری مراد ایدرلر وحاشا هم ثم حاشا
ودخی داء الکرام دیوب دیه مراد ایدرلر ولا عز و وجمع الشاعر بینهما ملحیاتی
والزمان یجفونی وهو علی الحق غیر ما مون والدین داء الکرام یخلقی ولیس
داء الکرام بالدون احمد ربی الکریم حمد فتی فی کد العیش غیر مغبون ات
داء الکرام یعرونی فات داء الملوك یعدونی آفة معروفدرکه بلا تعبیر اولنور
جمعه آفات بو عبد فقیر اعتقاد اولنور برعالمدن شو وجهله استماع اتدی که
آفة اصلنده فانك تشدیدیله اف دیمکدر سبب اولور بلا یه دیرلر ایدی کثرت
استعمال ایله تخفیف اولندی عاهة مثله جمعه عاهات دواء علاج دارو
رقیه نشره افسون نشله مزدافسونکر علت سقم سقام مرض بیماری
علیل سقیم مریض بیمار دنف بیماری کران حرض انکه اندوه یا عشق تن
ویرا هکداخته باشد مسقام خراض بیمار نالك خسته جنی تعبیر اولنور
عارض عارضه ناتوانی که مردرا افتد دق ضنی بیماری باریك که صحت
علامی ظهور ایتمش ایکن فی الحال نکس واقع اولور اینجه اوزون خسته لکدر
حمی تب ایسته جمعه حمیات سیوطی کتاب الموسائل ده دیدی که دنیاده
اول حادث اولان حمی آرسلانك حماسیدرکه حضرت نوح حیواناتی سفینه یه
تحمیل اتدکده سکان سفینه آسددن خوف اتدیلر حضرت نوح دعا اتدی اسد
حمایه مبتلا اخرجه ابن حاتم عن اسلم مولی عمر دنوعا ودیدی که دنیاده اول

حادث



حادث اولان جدری اصحاب فیلده ظهور اتدی ابن سعید ابن عباسدن روایت اتدی که
اصحاب فیله موکل اولان طیورك هر بری ایکی ایاقلرنده ایکی طاش ومنقارلرنده بر
طاش آلوب اصحاب فیل اوزرینه القا اتدکلرنده اصابت ایدن موضعلرین یاقرلر
یاخود سیویلجه کبی قابارلر ایدی جدری وحصبه آندن ظهور اتدی طاعون
اول قوم فرعونه نازل اولدی که موسی یه دیدیلرکه ادع لنا ربك بما عهد عندك
لئن کشفت عنا الرجز لنؤمنن لك دیدیلر اخرجه عبد بن حمید وابن جریر وابن ابی
حاتم عن سعید بن جبیر رس رسیس ابتداء تب رعزع افکل نفضه عرواء ازیزه
لرزه وغلك وعكه تومن تب ایسته حارق قلدور آمده تب وفی القاموس الغلیلة
یوم اتیان الحمی اوحمی الربع قلع روز واشده تب صالب تب کرم وبزدبریجی ایسته
نافض تب لرزه دیتره دیجی ایسته که صالبك ضدیدر ورد تب هر روزه هر کون
طوتان ایسته جوهری دیدی که الورد یوم الحمی اذا اخذت لصاحبها لوقت غب تب
روز افکن بر کون طوتوب بر کون طوتمین ایسته که کون آشری ایسته سی تعبیر اولنور
آصلنده دوه یی صویه بر کون کوتوروب بر کون کوتورممکه دیرلر ربع تب چهار روزه
اول ایسته که بر کون طوتار وایکی کون طوتمازو دردنجی کون ینه طوتر میدانی
دیدی که ملیله تب کرم صالب طابخ تب کرمی کرم فیروزآبادی دیدی که ملیله
عظامده کامن اولان حرارت ووجع ظهر وعرق حمی ومرضدن وغمدن ناشی
اضطراب معناسنه در وحمی صالب فیها الرعدة والطابخ الحمی الصالب مطبق
آن تب که دست بندارد همیشه اولان حمی حمی الاخرین آن تب که دوروز کیرد
ودوروز نکیرد حکم تب خاله عقابیل باقی بیماری مفردی یوقدر بعضیلر مفردی
عقبول در دیدی مطوا ومطی وتمطی یازیدن کرنك فارسیده فنجا وکماش
وکهنزه دخی دیرلر میکهنزد یعنی آشتن کذا فی السامی ثوبا خامیازه آسنه مك
ثابدن مأخوذدر کسل وفتور معناسنه فارسیده دهان دره وآسا وباسك
وفاژه دخی دیرلر صداع درد سر باش آغریسی عایر درد چشم کوز آغریسی
وکوزه دوشن چوپه دخی دیرلر قذی کبی دماع آب که از چشم میرود ذکام
منزاد ارض ملاوه درد سر کلو غده دردملاوزه مغذور ملاوزه فروآمده شده
سداد مکر فنکی بینی رمد مثله شقیقه درد نیم سر یاریم باش آغریسی دوار
کردش سر باش دونمه سی ویل وای تهدید مقامنده استعمال اولنور ویح وویس
مثله لکن کتب معتبره ده بو ایکی کلمه مرحمت مقامنده استعمال اولنور لردیدی
ملاق دمیدکی زبان دیلیك شیشمه سی ودیلك دیبنده واصلنده چیقان
قبارجق وسیویلجی واغز ایچنده چیقان سیویلجی بعض نسخه ده برجستکی زبان
واقع اولدی فواق زعتك ینجقریق که انسانه حین موتده عارض وصدرده
ریحك انقباضندن حاصل اولور تخمه ناگوارد طعام هضم اولمقدن امتلا
امتلادن بدنده حاصل اولان ثقلت شریشی دیدی که تخمه خانك فتحیله معده

طعامك ثقيل وطعام متغير اولمق معناسنه جمعی تخم كلور وبطنه طعامدن كركی كبی
قارننی طولدورمق معناسنه در • وفی المثل البطنة تذهب الفطنة حرف بن كلوه ديديكی
دردت نسنه انسانی وقتندن اول پير ايدر • الغشيان علی البطنة ودخول الحمام علی الامتلاء
واكل القديد ومجامعة العجوز • علوص علوز درماندگی وفی القاموس العلوز وجع البطن
والعلوص كسنور التخمة • وجع فی البطن بشم كظه برى معره لوی بيچاق ناف مغص
مغص برنيش بغارسيق صانجيسی كانسانی اطلوق بطن ايله تفسير اتدی شرح سامی ده
وجع بطن برمرتبه يه بالغ اولمق كه كويا بيچاق ايله كسرلر قاموس ده مغص لفظنی
وجع فی البطن ايله تفسير اتدی هيضه اسهال ناكوارد • تخمه دن اولان اسهال دستورده
شكم روفتن باقی ديو تفسير اولندی قولنج بستنگی مكيز • باغارسقده نجاست وريح محتبس
اولمقدن حاصل بر وجعدر بهق معروف دركه بدنده حادث اولور بياض دوكامی سياه
اولور زيرا مزاج برودته مائل اولوب بلغم دمه غالب اولورسه بياض وقره سودا دم ايله
مختلط اولورسه سياه حادث اولور • ابن الانباری ابوالحسن الاثرمدن روايت اتدی كه
بهق هر كدورتی اولان بياضه اطلوق اولنور وكدورتی اولان نسنه يه آزمند وآذبذ والمحل
واغبر ديرلر واكر غبره صفرته مائل اولورسه اكا غبشه وصاحبنه آغبش ديرلر واكر حمرته
مائل اولورسه قتمه وصاحبنه اقتم ديرلر جدری آبله قبارجق كه بدنده چيقار وچيچك
تعبير اولنور • قيل ان المتعدی من الامراض ای الساری ثلث جيمات الجذام والجرب
والجدری وثلث سينات السل والسبل والسعال كذا فی غيث الادب ورايت انا فی الكتاب
المسمی بثمرات البستان ان الامراض اما متعدية او متوارثة اما المتعدية فالجرب والجدری
والسل والبخر والرمد والنقرس وبعض القروح الخبيثة تتعدی معالجها ونهش الكلب
الكلب وكذا نهش الحية اذا انسلخ منه الجلد يتعدی معالجها ايضا والحميات والعفنة
والوبا والصحيح ان النقرس لا يتعدی بل هو من الامراض المتوارثة والی هذا ذهب ابن
سينا واما الامراض المتوارثة وتسمی الامراض الجنسية الجذام والبرص والسبل و
النقرس والماليخوليا والصرع والباسور وقيل وكذا حمی الدق والصلع وضعف
الاعضاء ووجع المفاصل انتهی • وينبغی ان يعد منها ضيق الصدر برص بيسی بدنده
حادث اولان الاجالق لقوه كژی دهان آغيز اكلك جاحظ ديدی كه ادريس م
مفلوج ايدی وروايت اولندی كه فالج انبيا مرضی در ديدكدن صكره قولينه مذكور ديك
سندلرينه واقف اوله مديم لكن عبدالواحد بن قيس رسول اكرمدن داء الانبياء
الفالج واللقوة ديو روايت اتدی سرسام دردسر اوكرمی اسيدن حاصل اولور
باش ده بر مرض در مفتاح العلوم صاحبی ديدی كه سرسام اول حمای دائمه در
صداع وباش ده آغيرلق وزياده كوزلرده حمرت وضيايی سومك ايله برسام درد
سرای سردی • برودتدن حاصل اولور باشده بر مرض در • موم • دخی برسام معناسنه در
ميم الرجل ديرلر برسام مرضنه مبتلا اولدی معناسنه برسم الرجل ديدكلری كبی
فيروزآبادی جددينك شديدينه دخی موم ديرلر ديدی ابن عبد البر الصقلی مطلبی دن





تعلبدن روايت اتدی كه برسام لفظنی عرب لام ايله تكلم ايدوب بلسام ديرلر فقط
نقرس درد پای آياق ده حاصل اولور بر وجعدركه طوبوقلرك مفصللرنده واياق
پارمقلرنده اولور دمل دنبل چيبان خبن وحبنه مثله قاموس ده ديدی كه چيبان
كبی بر چيقه در جمعی جبون جب كرا اوبوز اجب كركين • اوبوزلی كسنه عرهب
مثله عره • عينك فتحيله جرب معناسنه در ضمی ايله تمركی كبی يارهلردركه دوه نك
دوداقلرنده چيقوب علاجی صحيح اولان دوه لرك دوداقلرك داغلامق قال النابغة
فحملتنی ذنب امرء وتركته كذی العرة يكوی غيره وهو راتع • ابن دريد ديدی كه بيت
مذكورده عر لفظنی فتح ايله روايت ايدن غلط در زيرا جرب ايچون صحيح اولان
دوه لره داغ ايتمزلر لكن خليل فتح وضم لغت در ديدی • بيت مزبورده صاحب جنايت
ترك وذی جرم اولان مؤاخذه اولندقده ضرب اولنور كما قال ابن الشرف القيروانی
لولاك لما ليس القنا ولا عبس الزمان الی بعد تبسم • غيری جنا وانا المعاقب فيكم
فكانني سبابة المتندم سعفه ريش كودكان اطفالك باشنده چيقان يارم نعفه
مثله ثؤلول آزخ سيكل كه بدن انساننده اشكال مختلفه ايله چيقار بلغمی يا سوداوی
خلط غليظ دن حاصل اولور قوباء بريون • دمركی كه بدنده چيقان يا بيليون •
وقابرقلنور • ولفظ قوباء قافك ضمی وواوك سكونيله در آصلنده واو متحرك ايدی
حركتنی استثقال ايدوب تسكين اتديلر زيرا فعلاء لغت عرب ده يوقدر • الا الخشاء
هذا آصلنده خششاء در ديديلر قولاق آردنده اولان سيوری كموك معناسنه
وهما خششاوان داحس دردناخن طرناق مرضی كه قورلاغان تعبير اولنور
حاء مهمله ايله پارمق يارهاولوب وطرناق دوشمكه ديرلر بركيجه حجاج شهری
طواف ايدركن بر صوت هائل ايشتدی وخدامدن برينه ديدی كه اكر شو صوتك
صاحبی صاحب عاريا قادح يا داحس ايسه آصلو اينجقه والا ديلی قفاسندن
چيقار عائر كوزآغريسی قادح ديش سيزيسی حصبه سرخجه قزاميق كه اكثريا
صبيانده چيقار قيرمزی واوفاق سبزيلجيكلردر صاحب ديوان صادك سكون
وكسری لغت در ديدی نقره خفتن پای اياق اوكوشمك ذبحه ذالك
ضمی وبانك سكونی وفتحيله • دردكلو بوغازده اولور بر وجعدر وبرنشش دركه
بوغازی صيقوب قتله مؤدی اولور سلعه دامغول اوركه بدنده بز كبی چيقار
كوجركی نخود وبويوكی قاربوز قدر اولور • سامی ده دبيله لفظنی لك ايله
تفسير اتدی صاحب جامع لك انسانده واغاجده چيقار يومری دركه كاشف
انسانك بطننده چيقار بر چيباندركه بطن دلر ديو نقل اتدی قاموس ده
دبيله لفظنی داء فی الجوف عبارتيله تفسير اتدی بثره ريش خرد اوفاق سيويلجه
بدنده چيقار بويوك اولسه دمل ديرلر بعض نسخه ده ريش خارش واقع اولدی
يعنی اويوز يارهسی جمعی بثور خراج مثله وهر نسنه كه بدنده ظهور ايدر
اكا دخی خراج ديرلر قرحه ريش يارهجمعی قروح وقرح وقرح اما القيشه

ذو القروح تسميه اندیلر ذبرا دو مملکی مسموم بر قمیص ارسال ایتمش ایدی
آنی امرء القیس کیدکده بدنی سراپا چیبان اولوب آخر الامر هلاک اولدی
چونکه امرء القیس پدرینک قاتللرندن انتقام المق و قیصردن استمداد ملاحظه سیله
قیصره کلمش و قیصر دخی التماسنه مساعده ایدوب بر آز عسکر قوشوب روانه
اولدقدن صکره بعض اصحاب غرض قیصره سوء عاقبت و فتنه ایله تخویف ایتملریله
برحله تسمیم ایدوب آردندن کوندردیکه واصل اولدوغی ساعت لابس اولوب حاصلی
سبب هلاکی اولدی لهذا ظاهراً مستحسن اولوب ضمننده اثر قبیح اولان نسنه یه حلّهٔ
امرء القیس دیو ضرب مثل ایدرلر چونکه مرضی آنا فآنا مشتد اولدی بو ابیاتی انشاد ایتدی
وبدلت قرحاً دامیاً بعد صحة ٭ وبدلت بالنعماء والخیر ابؤسا ٭ ولو انه نومسا
یشتری لاشتریته ٭ قلیلاً کتغمیض القطا حیث عرسا ٭ فلو انها نفس تموت صحیحة ٭
ولکنها نفس تساقط انفسا ٭ وانقرهٔ یه واصل اولدقده وفات ایتدی ٭ حُبَیقاء ٭ حُماق
باد آبله کاشانی دیدیکه باد آبله و باد آوله مهلک قبارجیق معناسنه در ٭ فیروز آبادی
دیدیکه حماق و حِماق و حُبَیقاء و حُبَیقا جدری در ٭ یاخود جدری کبی قبارجق درکه
بوتون جسده متفرق اولور ٭ نمله هزار چشمه ٭ فیروز آبادی دیدیکه نمله اول
قبارجق درکه بدنده حرارت و التهاب ایله چیقوب آز بیجق ششش ظاهر اولوب قاریجه
کبی موضع آخره حرکت ایدر ٭ کرب تاسه غشی ٭ غمّ بی هوشی شافه ریش بای ٭ فیروز
آبادی دیدیکه بر یاره درکه داغلورلر ٭ اکر کسرزلر ایسه صاحبی هلاک اولور ٭
ابن الانباری ناهره دیدیکه اول یاره یی طاغلورلر شفا بولوب اصلا ایاقده اثر
جراحت قالمز هنا عرب بددعا مقامنده استأصل الله شأفته دیرلرکه کشافته تقدیری
وضعیر بددعا اولنان کمسنه یه یا رجل آخره راجعدر یعنی حضرت الله آنی هلاک
کلی ایله هلاک ایتسون که اصلا آنده اثر قالمسون ایاغنده اولان یاره یی قلعن کمسنه نک
ایاغنده اولان یاره دن اثر قالمدیغی کبی ٭ عرفه ریش دست آویج اورتاسنده چیقان
یاره در ٭ دحل معروف مرد ست ریش ذبیبه ٭ خمره ٭ بادزنام فیروزنا بادی ذبیبه
الده چیقارر یاره در ٭ و خمره طاعون کبی بر شیش در دیدی یا دزنام دخی
بو معنایه در ٭ کاشانی دیدیکه دم غلبه سندن بدنده ظاهر اولور یاره لردن خنزیر
فرسه ٭ ریش کردن و فی القاموس الفرسة ریح الحدب لانها تفرس الظهر ٭ عقر
هو ریش یاره صولانمق کاشانی دیدیکه هو یاره دن سیلان ایدن چرک در ٭
وشرح سامی ده یاره یه صود وشیمک معناسنه در ابن جراحت هو بزده است
دیرلر ایچینه صو کیردی معناسنه نکفه اعزم جمعدن اعزم انسانک قارننده یاکر ده
چیقان یاره در ٭ جامعه انسانده و غیریده چیقان یومری در دیدی ٭ سعوط ٭
و نشوق دارو که در بینی افکنند غرور ٭ انکه با و غره کنند نطول بختکاوبعض
اجزایی جمع و قیناد وب خسته نک اعضاسنه سورلر و حله بدنی اکله غسل
ایدرلر قیح ریم چیبانده آقان ایرین قرح درد ریش یاره نک وجعی و یاره ملق

حب بناور دنل کبیر کندا قار
الکا شانی

وخسته



تمکر کنیه سی ابو الشفا در
فارسیده پشترم دخی دیرلر
فارسیده هر کا هرکی دیرلر
و فی التبلیغ اذا کثر الطاعون
ارسل الله الطاعون
و سکنه الالبتة
فصل في الشكر والعسل وما يناسب

وخسته اتمک معناسنه دخی کلور ٭ جرح جیمک ضمی ایله ریش یاره و جیمک فتحیله
یاره لمق معناسنه ٭ شجه شکاف سر باش یاریغی جمعی شجاج روایت اولندی که
عبد الحمید بن عبد الله بن عمر بن الخطاب آجلح اهل عصری ایدی یوزینه بر شجه
اصابت ایدوب زیاده حسننه سبب اولدی حتی شعرا یوزلرینه آنک شجه سی کبی
شجه چکرلر ایدی لهذا بر کوزل کمسنه یه بر نسنه اصابت ایدوب حسننه خلل کلمسه اول
نسنه یه شجهٔ عبد الحمید دیو ضرب مثل ایدرلر ٭ شرا خارش هفت اندام بدی
عضو ده یعنی جمیع اعضایه دوشن یکجشمه که قوزداشی تعبیر اولنور ٭ طاعون وبا
معروف در مرض عام ایله تفسیر اولنور ٭ ندب نشان ریش یاره صاغالدیقده
برنن قالان اثر جمعی ندوب و انداب والله اعلم بالصواب ٭ فصل ٭ بیّاع کاله
فروش ٭ متاع صاتیجی کمسنه ٭ بیّع مثله ٭ فامی میوه فروش میوه صاتیجی آصلنده
فومی در فامی یه تغییر اتدیلر فوم صار مساق و بغدای و نخود مثللو شیئه دیرلر
سُکّر شکر معروف در ٭ طبرزد معروف بر نوع صافی شکردر که بک اولور ٭ مبرّت
دخی طبرزد معناسنه در ٭ یقال فلان یشرب المبرّد بالمبرّت ای الماء البارد بالطبرزد ٭
مخفی اولمیه که لفظ مبرّت برت دن اسم مفعول در یقال برته ای ضربه بالفاس یعنی
بالته ایله وورلمش زیرا برت فاس معناسنه دخی کلور ٭ لهذا خاطره خطور ایدرکه
طبرزد تبرزد دن معرب اوله کویا نیادة بک اولمغله بالته ایله قیریلور ٭ والله اعلم
نبات معروف در شکرانواعنده دور شکر تعبیر اولنور ٭ قند معروف شکر در ٭ فانید
پانید معروف شکر درکه قوامه کتوروب قورودرلر حالا بزم دیارمزده عقید
دیرلر ٭ لب مغز جوز و فندق و بادام ایچی ٭ فراتق فلوته سور ایله بشورد کلری
حلوا که قبیده دخی دیرلر لکن مؤیّد الفضلاده قبیده شکر ایله بشردکلری میوه
ریچالی و سامی ده پالوده در دیدی ٭ سماق وسموق ٭ تتم معروف بر میوه در
طعامه اشتهایی آرتدرر و اسهالی قطع ایدر و صول ایله اصلو دیب کورنه
جکسه لر کوز آغریسنه نافعدر ٭ و تتم تالرک ضمیله و تاء ثانیه نک سکوفی
و تاء اولی نک فتحی و ثانیه نک ضمیله دخی لغتدر ٭ زبیب مویز قوری اوزوم
منقا مویز دانه پاک کرده چکرده کی چیقارلمش قوری اوزوم ٭ عنجد کشمش
معروف درکه قوش اوزومی تعبیر اولنور چکردکسز اوزمدر ٭ قشمش مثله ٭ طلاء
شیره اوزوم اوزوم صوبی و مثلثه دخی دیرلر ٭ منبختج کبی ٭ طلاء شیره فروش
شیره صاتیجی کمسنه ٭ دتبع دوشاب بکاز ٭ عسل انکبین بال ٭ حکایت اولندی که
بر کمسنه شیخ شهاب الدین مغلطای حضورلرینه کلوب دیدیکه دونیا مده کوردمکه
کویا بر کمسنه بکا ندا ایدرکه اشرب شراب الهکاری شیخ دیدیکه قارنکده وجعک
وار میدر اول کمسنه دیدیکه نعم شیخ دیدیکه عسل مصفی ایچ که سکا شفا و برور
شیخدن سؤال اتدیلرکه تعبیر مذکوره نه جهتدن انتقال اتدیکز دیدیکه بن
هکاری یه منسوب آصلا شربت بیلمم و لفظ رؤیایه مراجعت اتدیم شراب الهکاری

آردی عبارتنی ملاحظه اتدیم وآری عسل معناسنه اولدیغنه بنا وجه مذکور اوزره تعبیر اتدیم وابو سعید خدرینك کذب بطن اخیك حدیثنی تذکر ایدوب قارنیکده وجع وار میدر دیدیم لله دره . سنوت . عسل کذا فی الاساس فی سنة میدانی ضربة . بیضاء فی ظرف سوء مثلنده دیدی که ضرب وضرب بیاض وغلیظ عسل معناسنه در ومثل مذکور اولکمسنه حقنده ضرب اولنور که حقیر المنظر ایکن کریم وسخی اوله وابن الرومی عسلك مدح وذمنده دیدی که سه تقول هذا مجاج النحل تمدحه . وان ذممت فقل قیء الزنابیر مدح وذم وما فرقت بینهما حسن البیان یری الظلمات کالنور کذا فی التحفة للیمنی اری مثله لسان ترکیده بال یاپان نحله آری لفظی اریك لفظندن اسم فاعل اولمق ملاحظه اولنور شهد شینك فتح وضمی لغت در عسل سفید بیاض بال سویق بوست قاووت سلیق غرمج ادبه وبغدای یارمه سی که ال دکرمننده چکرلر صاحب مجمع باغ ایله یا آت ایله پشمش طادو ولفظ غرمجی غینك فتحی ورانك سکونی ومیمك فتحیله دیو تفسیر وتصحیح اتدی جنیش بلغور معروف در جشدن ماخوذ در برشی ایری اوکتمك معناسنه نشا نشا ستة معروف در موم معروف در شمع میمك سکونی وفتحی لغت در چراغ از موم یا از روغن مطلقا کبچه آیدینلق ایچون یاقدقلری نسنه بال مومی اولسون یاغ اولسون وبال مومی معناسنه دخی کلور جمعی شموع شمعة معروف در قاموسده یالموم مندن برقطعه یه دیدی شمع شمع افروخته یانمش موم جمعی سمع تابل دیك افزاد طعام طبخ سی اتشده ایکن طعامی اصلاح ایچون اتدقلری نسنه کمیون وشونیز ونخود وفلفل کبی جمعی توابل ابزار همزه نك فتح وکسری لغت در مثله لکن مشهور اولان بودر که ابزار طعام او ذرینه اکدکلری نسنه در ودوکلمش فلفل ودارچینی کبی فارسیده اوزار دخی بو معنایه در جمعی ابازیر علك کندر وچوکونك که بخور ایدرلر بعض نسخه ده مستکی وبعضنده کذلك مصرحه ده صمغی که میخانیه واقع اولدی یعنی اول صمغ که چکرلرکه ساقیز تعبیر اولنور دبق بیلمه اغاج یوسی که بعض اشجارده قوش بجسندن حاصل اولور بشل اوتك تخمیدر آنی تربیت ایدوب صبیان آنکله سرچه طوتارلر فارسیده آکسوز وعامه تحریف ایدوب اوکسه دیرلر زرط سریش جریش که آنکله کاغد یاپشدیررلر . و یا پوشجید دخی استعمال ایدرلر لزان مثله لزدن ماخوذ در یاپشدرمق معناسنه غراء سریشم طوتقال که بعض نسنه یاپشدیررلر یلیم دخی دیرلر جوهری دیدی که غرا لفظنك غینی مفتوح ایدرسك مقصور ومکسور ایدرسك ممدود ایدرسك عفص مازو معروف در که تحریف ایدوب مازی دیرلر . قرظ بز غنبد با عربی وفارسیله لغتدر سلم دیدکلری اغاجك ورقی آنکله دری دباغت ایدرلر . مؤیدده دیدی که فستق کبی برنسنه درکه فستق اغاجنده حاصل اولور لکن ایچی یوقدر آنکله دری دباغت ایدرلر عندم سیکلك





بقم دیدکلری شجر مصرحه ودستورده عندم خون سیاوشان ایله تفسیر اولندی که صاحب جامع ایکی قرداش قانی دیرلر دیدی وصاحب مجمع سیرك تفسیرنده دیدی که رصاص اوواوت درکه بویاجیلر استعمال ایدرلر اسبرك دخی دیرلر سنجرف شنکرف زنجفره که معروف در ازوب قرمزی صوبیه کاتبلر استعمال ایدرلر ونامنه شرخ وسرخی دیرلر سیمشنجرف سیم شنکرف آنی زنجفره بعض نسخه ده شنکرف بخته ایله تفسیر اولندی زنجار زنکار معروف درکه تحریف ایدوب جنکار دیرلر فوه دوین قزیل بویا رونیه دوبناس دوناس دخی دیرلر عصفر کاژیره آسپور که بوستانجیله اکرلر قرطم تخم کاژیره آسپور تخمی بقم قانك نشه یدیله دار برنیان مشهور در بقمرا غاجی دیرلر مخفی اولمیه که مقدما عندم دخی بقم معناسنه اولدوغی مرور اتدی لکن کتب طب ده اکثریا عندم لفظی دار برنیان ایله تفسیر اتدکلری منظور فقیر اولمشدر قرفه نار بوست دارچین که قابوقدر وهر صوبولمش اغاج قابوغنه دخی قرفه دیرلر وآنك کسریله جمعی قرف کحل سرمه معروف در برود چاکشو اول سیاه دانه لرکه کافور ایله دوکوب کوزه چکرلر بزم دیارمزده چشمزه دیرلر وخاکشو دخی خاء معجمه ایله بو معنایه در بعض نسخه ده کذلك مراهم داروی چشم ایله تفسیر اولندی ولفظ برود آصلنده هر برودت ایراث ایدن نسنه یه دیرلر ایدی صکره کوزه برودت ویرن نسنه یه تخصیص اولندی لهذا اساس ده البرود دواء یبرد العین دیدی حنا معروف در تحریف ایدوب قینه دیرلر بر بیوك اغاجك یپراغیدر زیتون یپراغی کبی برنسنه در ایکی کره یپراغی بتر وبیاض چیچکی اولور وعن عقبة بن عامر انه م قال علیکم بالحناء فانه خضاب الاسلام یصفی البصر ویذهب بالصداع ویزید فی الباه وایاکم والسواد فانه من سود سود الله وجهه یوم القیمة کذا فی کتاب الانوار والاثمار لابی عبد الله المرزبانی حنانك خواصندندر جدری خروج اتدکده ایکی ایاقلرینك التنه قالین حنا یاقسه لر باذن الله تعالی کوزلرده جدری چیقماز غایت مجرب در وبر عضوه صووق اصابت ایتمش اولسه سرکه ویرآد اسق صوایله حنانی قاریشدیروب ماده حرکت اتدکده اول موضعه ضماد اتسه لر برؤ الساعة رقان مثله جمعی دقون نیل معروف در لفظ نیل اوج نسنه یه اطلاق اولنور اولا نباتدر تا تدنه براوته دیرلرکه یپراغنه وسمه دیوب آنکله صاچ وصقال بویارلر ثانیا اندلس دیارنده اولور براوتدر که آکا عظلم دیرلر اول دیارك بویاجیلری آنکله اثواب بویارلر ثالثا چویت که هندوستان طرفندن کلور وبویاجیلر استعمال ایدرلر وسمه معروف درکه نسوان قاشلرینه سوروب راستق تعبیر ایدرلر نوشادر معروف در اسفیداج سپیداج تحریف ایدوب اوستوبج دیرلر اسفیداب واسپیداب دخی دیرلر غمرة غازه خاتونلر یوزلرینه سوردکلری که قیزلجه تعبیر ایدرلر وکلکونه دخی بو معنایه در .

حنوط بوی مرده کان میتلره صاجد قلری خوش بوی شیلر ذریره داروی نعشلک
قوری داروکه دوکوب برنسنه اوزرینه اکرلر لهذا اصلحه داروی براکنده کی ایله
تفسیر اندی بعض نسخه ده حنوط معناسنه اولمق اوزره اشارة اولندی اساس ده
دیدی که ذریره قصب الطیب دیدکلری نسنه دوکه هند دن کلور برقمشدر آنک
قبر بلشنه ومابو فاغنه دیرلر صمغ معروف درکه اغاج کوسبه سیدر صاقز کبی انواع
جوقدر لکن مطلق ذکر اولونسه صمغ عربی مراد اولور که طلح اغاجنده حاصل اولور
قلی وقلو اشجار قالیه طاشی که کاذرلر وصابونجیلر استعمال ایدرلر آشنان
معروف درکه جوغان تعبیر اولنور حرض مثله حرضی اشنان فروش جوغان
صاتیجی کمسنه صابون معروف در صابونی صابون فروش صابونه صاتیجی غلعب
غوشنه براوت درکه آنکله ال واثواب غسل ایدرلر بوبون وقصیل مثله فصل
مادبه میزبانی اول ضیافت که مجرد اظهار محبت ایچون احبابه ایدرلر ومهمانی
دخی دیرلر جمعه مادب اصمعی دیدی که بصره ده برزقاقده عمرو بن العلاء یه راست
کلدیم بکا دیدی نه سمته کیدرسین بن دیدیم که بعض احبابه زیارته کیده رم
دیدی که یا اصمعی ان کان لفائدة اومائدة والا فلا وقال الشاعر فی هذا المعنی
نظم یا ایها الاخوان اوصیکم وصیة الولد والوالد لا تنقلوا الاقدام الا اذا
کان لکم فی نقلها فائدة اما لعلم تستفیدونه او لکریم عنده مائده ضیافت
ودعوت مثله فائده فقیه سمرقندی دیدی که سکز عدد کمسنه وارددر اکر مهان
ومحقر اولورسه کندوینی لوم ایلسون اولا اول کمسنه که دعوت اولونمش ایکن
بر مانع یه حاضر اوله ثانیا اول کمسنه که برکمسنه یه ضیف اولوب صاحب البیته حاکملک
ایلیه ثالثا اول کمسنه که اعداسندن خیر امید ایلیه رابعا اول کمسنه که لئیم دن کرم
امیدی ایله عرض حاجت ایلیه خامسا اول کمسنه که ایکی کمسنه مخفی کلام سویلشرایکن
میانلرینه توسط ایدوب کلاملرینی استماع صددنده اوله سادسا اول کمسنه که
سلطانی ویا حاکم الوقتی تخفیف ایلیه سابعا اول کمسنه که مستحق اولدیغی
موضعه جلوس ایلیه ثامنا اول کمسنه که کلامنی استماع اتمیین کمسنه یه توجیه
خطاب ایلیه نزل نانک فتح وضمی لغت در معروف درکه بخشش وعطیه معناسنه
قاموس ده صنیعه ایله تفسیر اتدی که عطیه واحسان معناسنه در ولیمه
مهمانی عروس کلین ضیافتی که تزوج وقتنده ایدرلر غذیره مهمانی ختنه
سنت دوکون نده اتدکلری ضیافت وکیره مهمانی بنا احداث بنا وقتنده اتدکلری
ضیافت حتیره دخی بو معنایه در قاموسده وکر وکیره بنادن فراغ وقتنده اولان
طعامدر دیوب حتیره دخی وکیره معناسنه در دیدی وضیمه مهمانی تعزیت
میتک اقرباسی تطییب ایچون میتک اقرباسی تطییب ایچون اتدکلری ضیافت
صاحب دیوان دیدی که وضیمه اولدر که جوق کمسنه لر آز کمسنه لره نزول ایدوب
قلیل العدد اولان کمسنه لر کثیر العدد اولان ضیفلرینه هر خصوص ایله اکرام ومهام

میزبانی ده

فارسیده نانج ونزیج وکوج دخی دیرلر منه

صابون واشنانک کنیه سی ابو الطاهر در منه

فصل فی الضیافة والماکولات

میدانی ساهیم دیدیکی اول کمسنه در ضیافته دعوت ایچون ارسال اولنور شکا ابو الملق دیو کنیة ایدرلر منه

وکذا المدعاة منه

وکذا الاعذار منه



میزبانی ده کرکی کبی اهتمام ایده لر نقیعه مهمانی بازامدن از سفره برکمسنه یه سفردن
وطننه کلدیکی ایچون خوش آمدی ضیافتی عقیقه مهمانی موی کوروک سزدن
معصوملک باشنی ابتدا تراش اتدکده اتدکلری ضیافت خرس مهمانی بچه زادن
ولد تولد اتدکده اتدکلری ضیافت واول طعامه طعام النفسا دخی دیرلر ضیف
مهمان برکمسنه نک خانه سنه نزول ایدن مسافر که قونوق تعبیر اولنور مفرد وجمعه
اطلاق اولنور قال الله سبحانه هل اتیک حدیث ضیف ابراهیم المکرمین وکاهی اضیاف
وضیوف وضیفان اوزره مجمع اولنور کما قال جمعه اضیاف وضیوف وضیفان
مؤنثی ضیفة در برکمسنه نی کندویه نزول اتدرسه اضفته وکندو برکمسنه یه نزول
اتسه ضفته دیرلر ضیفن مهمان ناخوانده دعوتسز کلن ضیف طفیلی دخی هم
بو معنایه در طفیل الاعراس دیرلر اهل کوفه دن برکمسنه وار ایدی که دعوت که
دعوت اولنمه دن هر ولیمه ضیافتنی فوت ایتمز ایدی پس برکمسنه که دعوت اولنمه دن
ضیافته وارسه اول کمسنه یه طفیلی دیرلر که طفیل الاعراسه نسبت در و بو مقوله
کمسنه لر حقنده مازال یطفل علی الناس حتی نسخ طفیل الاعراس دیو ضرب ایدرلر
لقمه نواله معروف در جمعه لقم لهنة نهادی علی الشحر اکل ولنان طعام شویله
ملاحظه اولنور که نهادی لفظی ناهاری لفظندن مخفف اوله که ناهار ناشتاکبی
سحری واقع اولان آچلیغه دیرلر پس ناهاری اول آچلیق وقتنده اکل ولنان
طعام اولور که اکا صفرا کشی وقهوه آلتی دیرلر و برکمسنه سفردن کلدکده احبابنه
یردیکی هدیه یه دخی لهنه دیرلر جمعه لهن سلفة مثله صاحب دیوان
دیدی که سلفه اول طعامه دیرلر که صاحب خانه مسافرینه سحری عجالة لحضار
ایدر غداء آتش چاشتکاه قوشلق وقتنده اکل اولنان طعام عشاء آتش شام
اخشام وقتنده اکل اولنان طعام ومن کلام مهم اکل العشا یورث العشا یعنی
اخشام طعامنی تاخیر ایتمک کوز قرارمق مرضنه سبب اولور قال ابن درید
وادی العشا فی العین اکثر ما یکون من العشاء یعنی تاخیر عشا ضعف بصر ایراث
ایدر وقال کشاجم وندیم مخالف لا یشاء الذی اشاء هو فی التحول اخ
وعدوانا تعشا اقترحت العشا یوما علیه فادهشا ساعة ثم قال لی العشا
یورث الغشا شویله ملاحظه اولنور که کشاجم تطبب مذکوری صاحب بن
عباد دن اخذ ایتمش اوله صاحب دیدی که برکره ابو الحسن البدیهی بنی برو جهله
اسکات اتدی که مدة العمر واقع اولمش ایدی من بعد بدیهی برکون بنم عندمده
ایدی مشمش کتوردیلر بدیهی اکا زیاده امعان ومیل اتدی بن دیدیم که مشمش
معده یی تلطیخ ایدر بدیهی دیدی که صاحب خانه نک طبیب اولمه سی بنم
طبعمه خوش کلمز جواب وبی عیوب سکوت اتدیم قوت زاد مایقات توشه
قوت قیت وقیته بیت بیته قوت یکشنبه صحاح الفاظ مذکوره لیلة
لفظینه اضافت ایله مذکوردر قاموس ده بیته وبیت قوت معناسنه در دیدی

ولو نعیم ... طعامه ...
وفارسیده ... خانه ...
وقال ابن ...
... من کرامة الضیف تعجیل
... قال ...
... ضیف ابراهیم ...
انعم ...
... عجیبه ...
وفی القاموس ...
... ملیت ...
یقال فلان ...
وکذا ...

وقیت وقیته وقایت وقوات وزقدن سدرمق مقداری معناسنه دردیدی وجبه وزنه صفیقر خورد یکبار اندرشبانروزی فصل کباب کوشت بخته بسیخ اول آتدر که شش ده بیشمش اوله حکایت اولندی که شعبی اسد قاسنده بر ینک خانه سنه نزول ایدوب بر ساعت مقداری صحبتنده صکره قیام مراد اتدکن صدیقی دیدی که لطف ایدوب بر آن طعام اکل ایده لم بعده فی امان الله شعبی دیدی که تکلف ایتمه وهرنه که ماحضر در آنی احضار ایله صدیقی دیدی که ایکی تحفه نک هرقنغسنی مراد ایدرسن آنی تدارک ایده لم یعنی تحفهٔ ابراهیم می مراد ایدرسن یا تحفهٔ مریم می شعبی دیدی که تحفهٔ ابراهیمی شمدی خانمده تناول اتدیم پس صدیق بر طبق خرما احضار اتدی که تحفهٔ ابراهیمدن مرادی لحم و تحفهٔ مریمدن مرادی رطب ایدی حیث قال الله تعالی فی قصة ابراهیم دم فما لبث ان جاء بعجل حنیذ فقربه الیهم و فی قصة مریم وهزی الیک بجذع النخلة تساقط علیک رطبا جنیا لهذا تحفهٔ ابراهیم دیوب لحم و تحفهٔ مریم دیوب رطب ایچون مثل ایدرلر شواء بریان معروفدر که تنورده پشروب بریان پشرمکه شی دیرلر که اصلنده شوی در سخفه چربوی پست مثلو قوبونک آقی ایله دریسی میاننده اولان یاغ قدید کوشت بخته بدیک قدیر ده یعنی چوملکده پشمش آت که کووج بریانی تعبیر اولنور طریجه کوشت بر آتش آفکنده سمیط کوشت روده کرده اول قوبون یا تاوق مثللی حیوانک شعرو دریسنی اسی صوده اناله ایدوب بریان ایدرلر حنیذ مضهب دنبس بریان کرده کرکی کبی بیشمش بریان فیروزآبادی دیدی که حنیذ اول شاة در که بریان ایدوب اوزرینه بر قیزمش طاش وضع ایدرلر زیاده نضج اولسون ایچون یاخود اول اسی بریاندر که صوی تقاطر ایلیه و دخی ضهبه تضهیبا دیرلر آتی ایسی طاش اوزرنده بریان اتدی یاخود کرکی کبی بریان اتمدی معناسنه کشنی کشنی سخت بریان یقال کشأ اللحم شواه حتی یبس ملهوج معرض نیک نا پخته یقال لهوج الشیء لم ینضجه ولم یتم طبخه قدید کوشت خشک کرده قوردیلمش آت که پاصدرمه تعبیر اولنور ثرید ثریده معروفدر وقبه انقوعه کو ثرید بر کاسه اوزرنده ثریددن اول چوقور موضع که آنده یاغ مجتمع اولور ثرکجه باقی ثرید دربن کاسه قدیح باقی خوردی دربن دیک ثرثم باقی خوردی دربن کاسه غقبه پارهٔ خوردی که دربن دیک بکذارند خداوند دیکدا اساسده ما یتعقبون بعد الطعام من الحلوا دیدی طباهجه خایه کینه یمورطه دن بشردکری که تحریف ایدوب قیقنه دیرلر عجه مثله صهاره جزدره بیه ایچ یاغی قاقرداغی فارسیده جزده دخی دیرلر حم جزدره دنبه قوبروق یاغنک قاقرداغی مرقه شوربا معروفدر شورواء وشوروا دخی دیرلر که معناسی اکشی آش دیمکدر زیرا با واوا آش معناسنه جمعه مرق سخونه خوردی کرم کرده زغرب بسیار آب صحاح کذلک قاموسده ماء کثیر

واصمی



واصمی بوک کثیر در دیدی قاموسده بحر زغرب لفظی کثیر الماء معناسنه اولمق دخی اقتضا ایدر مزوره خوردی بیماران مرآق شوربا بیشیریجی کمسنه بعض نسخه ده شوربا فروش واقع اولدی وچوملکه صوقیوب ایچنده آت بشدکدن صکره آتی چیقارسه لر و بر دفعه دخی اول صویه چیک آت قویوب ینه بشرسه اول صویه مرق مرقی دیرلر قتان بوی دیک چوملک رایحه سی تقول لا تو ذ جارک بقتار قدرک ومطلقا طعام رایحه سنه وخاصه بریان رایحه سنه دخی دیرلر بخار دود دیک طعام چوملکدن چیقان تو تون ومطلقا میاه حاره دن چیقان تو تونه دخی بخار دیرلر آتشدن چیقانه دخان دیدکاری کبی فارسیده تف دخی دیرلر اهاله چربوی دیک چوملک یاغی وچوملک قینادقده چیقان صدایه دخی دیرلر ودک مثله آت یاغنه دخی دیرلر وسمون خروسه دیک ودیک دیرلر قال المصنف فی النوابغ لم یبق فی الناس ودک شر من الضحاک ودک ما فیه ودک دیرلر آنده طائل وفائده یوقدر مافی الدنبسم دسم دخی بو مقامده استعمال اولنور که دنبسم ولد الرتب معناسنه در بعضیلر بر رجل بخیلک اسمیدر دیدی وودک ثانی دن مراد ضحاکک والدیسیدر که ضحاک دن هزار مرتبه ظالم ایدی صلیب چربی که از استخوان کیرند ذو بغا آب روغن عفاوه عفاوه سرسر دیک چوملک ایچنده اولان طعامک اوستی اوستن آلوب اکرام ایچون بر دکاری حصه طفاحه کفک دیک طعام پشرکن چوملکک اوزرینه کلن کف وهرنسنه نک اوزرینه کلن کف وکوپوکه دخی طفاحه دیرلر سکباج سکبا اول آش که بلغور وات وسرکه ایله پیشیررلر خاقانی نک بو بیتی ایله استشهاد اولنورکه بیت کر بای بشوربای بر در دو نان دوی اولت سکبا هندازجهره واکه شوربا شریشی مقامه نصیبتیه شرحنده دیدی که سکباج سرکه ایله پشمش آت معناسنه در زیرا سک فارسیده سرکه وباج آت معناسنه در وعرب عندنده اجل اطعمه در ولعله ام القری دیو کنیه ایدرلر زیرا هر شیئک معظمنه اطلاق اولنور مرزوقی دیدی که سکبا بی اول وضع واحداث ایدن کسری در وآنک زماننده استیذان اتمدکجه هر کمسنه سکباج طبخ ایدمز ایدی ولفظ کسری کافک فتح وکسری ایله خسرودن معربدر زیرباج زیربا تحریف ایدوب زیروه وفارسیده زیروا دخی دیرلر اسفیدباج سپید با آق شوربا شورباج شوربای سیاه سیاه شوربا که اکشی آش تعبیر اولنور مضیره دوغ با بوغورت آیرانی ایله پشردکاری آش که تحریف ایدوب دوغا شورباسی دیرلر روایت اولندی که ابو هریره رض فضل کثیر رسول اکرم حضرتلرینه اختصاص ملبسی وار ایکن بغایة مزاح واکول ایدی مروان بن الحکم آنی مدینه یه استخلاف اتدکده بر حمارک اوزرینه اسکی سمر وضع واوزرینه رکوب ایدوب مدینه طریقلرنده سیر ایدر ایکن یولده بر کمسنه یه راست کلسه الطریق الطریق قد جاء الامیر دیر

فسیخ هری ادم بریزیع
از سخت بجکنی سه
مقدود معناسنه در دیلمدن
آت دیکلرینه

لطاهر العامر تا ناقی الفاحش
انقاسه
جمیل بیه کرانیه

وسکنا المثنوی والخیاطیه

کندوی مراد ایدردی ابو رافع حکایت اتدی که ابو هریره اکثر اوقات ده بنی اخشام طعامنه
دعوت ایدر ایدی که طعامی زیت ایله طبخ اولونمش ثرید ایدی وادعاء طب ایدوب
دیر ایدی که اکل تمر قولنجده وعلی الریق شرب عسل فالجده امان در واکل سفرجل
اکلیک ولدینک حسننه سبب در واکل دماغ جکری اصلاح ایدر وقوری اوزم عصبی
محکم وزحمت وتعبی ازاله ایدر وکرفس معده یه قوت ویرور وهمیشه هریسه وفالوذج
اکل ایدوب بونلر مادهٔ ولددر دیر ایدی ومضیره بغایت سوردی ایدی ومعاویه ایله اکل
ایدوب وقت صلوة اولدقده حضرت علی نک آردنده ادا ایدر ایدی سببندن سؤال
ایدنلره مضیرهٔ معاویة ادسم واطیب والصلوة خلف علی افضل دیر ایدی لهذا ابو هریره
شیخ المضیره دیرلر ایدی طفشیل تفسیره مرجمك شوربا سی بقله وایه دخی دیرلر
لکن بعض نسخه ده عدس با واقع اولدیغی معنای اولی تایید ایدر فارسیده
تفشیله دخی دیرلر صاحب مجمع دیدی که تفشیده اول آشدر که آت ویا سه
ویموورطه وحوایج وبال ایله پشرلر قلیه معروف درکه قلیه دیرلر اصلنده
قاوریلمش اته وبغدایه دیرلر جمعه قلایا وفی المثل من اکل القلایا صبر علی
البلایا قال الشاعر شعر قال لی عودی غداة اتونی ما الذی تشتهیه واجتهد
قلت مقلی فیه لسان وشاة قطعوه فیه بصنع عجیب واضیفت الیه کبد حسود
نفثت فوقها عین الرقیب وقال الآخر فی هذا المعنی شواء نظم عندی لکم
یوم التواصل دعوة یا معشر الجلساء والندماء اشوی قلوب الحاسدین بنارها
والسنة الوشاة واعین الرقباء مطجنه کوشتابه کوفته لو شوربا کوشت او
دخی دیرلر مطجنه مثله جوذاب کوداب بریان آلتنده بیشمش برنج یا بغدای
آشی برنج بره دخی دیرلر شدیشی دیدی که جوذابه اول اتمك درکه تنورلك قعرینه
وضع ایدوب تنورلك آغزینه قریب غایة یاغلی آت آصارلر که آتك یاغی اتمك اوزرینه
تقاطر ایدوب اجزاسنه سرایت ایدرکه صاحبی ایتمك قاتیغینه محتاج اولمز لهذا
کنیه سی ابو الفرج در لکن بعضیلر جوذابه حلوادن بر نوعدر دیو مرزوقی روایت
اندی چون بنه دن غلط اولمق ملاحظه اولنور که قوزنلی حلوا معناسنه در وجوذاب
کرداب دن معرب در وکوداب وکوشاب بکاء معناسنه در دخی کلور دوشاب معنا
کذا فی المعیار عصیب جکر اکنده جکر طولمه سی که جکری قیبا اولر وکندو یاغنه
طولدوروب باغارسق ایله صاروب بریان ایدرلر پس عصیب معصوب معناسنه
اولورکه عصب برشی صارمق معناسنه در وجکر اکنده اضافت ایله دکلدر
بلکه وصف ترکیبی در اکنده جکر تقدیرنده عصیبه کوشت اکنده آت ایله طولمش
منبار وصوجوق که آت ایله طولدورورلر جنجبه شکنبه وآ اشکنبه شوردا
زیرا جنجبه اشکنبه یه دیرلر لکابه سختو منبار طولمه سی آت ویا جکر ایله
طولمش اوله صاحب مجمع دیدی که لکابه زماد وزند عصیب معناسنه در
وسختو تفسیرنده دیدی که سیسك صنیله عصیب یا چرب روده درکه باغارسق





برنج واذویه ونخود ایله طولدوروب پشرولر شویله ملاحظه اولنورکه لکابه عربی
ولکانه فارسی اوله بو فقیر عندمده اولان کتب لغت ده لکابه بولمدم فقط قاموس
مکبه لفظی وارکه آق صیق دوم معناسنه مفرحة الاسماء نام لغت ده لکابه بی با ایله
ایراد ایدوب سختو ایله تفسیر اتدی وبعض نسخ کتاب ده لکانه یی نون ایله ایراد
ایدوب سغدی لفظی ایله تفسیر اتدی بحر ده وجامع ده دیدی که سغدی
برنوع قلیه درکه عربی ده بقیله دیرلر وصاحب مفرحه ومیدانی بقیله لفظی قلیه
سغدی ایله تفسیر اتدی وسغد سمرقندده کثیر الاثمار برنزهتکاهك اسمیدر
ثعالبی دیدی فاخره ده قرق برنجی باہر مبیضه البقیلة دیدیکی محلده دیدیکم حماقة
اوج کمسنه یه راجعدر اولا سایه آلتنده سایبان قوروب آنده اوتوره ثانیا
مائده ده بقیله نك یمورطه سنه مسابقت ایده ثالثا کندوخانه سنده غیری
موضعده احتجام ایده جاحظ حارثیدن حکایت اتدی که تنها جلوس اتمك
جلیس سوددن وجلیس سوء سیئ الاکل اولان کمسنه دن خیردر اکر ناچار
سیئ الاکل اولان کمسنه ایله طعام اکلی اقتضا ایدرسه باری اول کمسنه کمورکك
ایلیکینه مسارعت وبقیله نك بیضه سینه مبادرت ودجاجه نك جکرینه
وقوزینك بوکرکینی اختطاف وقوزینك قیورغه سینی قوپارمغه سرعت ودجاجه
صدرینه وکله نك کوزلرینه حرص عظیمی اولمغله اخذه خفة اتمیی سیئ الاکل
ایله بالضرورة مؤاکلك حاصلی بقیله یمورطه برطعام اولمق ملاحظه اولنور
سخینه اردهاله اون دن پشردکاری بولامه جی آرده وله دخی بو معنایه دن
لاخشه تتماش تتماج دیدکاری آش لاکیشه مثله طرذماج وطلیطله مثله
فنقریص جوش بره بورك که یوفقه دن یاپارلر اطریه رشته اریشته شوربا سی
رشیدیه مثله بعض نسخه ده اطریه لفظی رشته بشیر ایله تفسیر اتدی یعنی
سود ایله پشمش ارشته وبعض نسخه ده اکری ایله تفسیر اولندی کذلك صاحب
اکری ایله تفسیر ایدوب وهو نوع من الطعام دیدی بحطه کرنج باشینه سودلو
آش که برنج ایله سوددن پشرلر تلبینه وغیره خطیفه شیره فیروزابادی
دیدی که تلبین وتلبینه نخاله ولبن وعسل دن مرکب طعامدر وغیره قیزمش
طاشی اوزرنده پشمش آت واول سودکه ایچینه قیزمش طاش القا ایدوب
ایچرلر واول سودکه قینادوب طبخ ایدرلر وخطیفه اول سوددرکه اوزرینه
اون صاچوب طبخ ایدرلر ولعق یا قاشیق ایله اخذ واکل ایدرلر جشیشیه
بلغور واشخیمه کندم جوشیده بخیره حریقه کاچی بولاماج فیروزابادی
دیدی که حریقه وحروقه اول سوددرکه اوزرینه بغایة آداون قاتارلر که
غلیان وقتنده قابارین دلیك غمیره جنکال خوست اوماج اشی هریسه
معروف در جمعه هریس وهرایس هراس هریسه پزن هریسه پیشیریجی عونیه
تربیه ترخانه وکشکینه دخی بو معنایه در جشیشه مثله جوهری افط یعنی کش

اولمق اوزره روایت اتدی ودیدی که یاشیغی قورپسنه دوکوب قارشدردلر وبعض
نسخه ده قورپمش اتمکده بشردکلری اتمك آشیغی اولمق اوزره ترجمه اولندی
قریش ماهیابه سرکه ایله پشمش بالق شورباسی بعض نسخه ده قسرد ایله تغییر
اولندی که زمردیار مزده پاچه بختیسی دیرلر مصنفك اساس ده اولان کلام مي بو معنایی
تأیید ایدر زیرا شو وجهله تفسیر اتدی که قریس اول شوربادر که صغراق یاخود پاچه ایله
پشوروب صوغودرلر مصوص میمك فتح وضمی ایله لغتدر مرغ بیتره کبی پرورده
سرکه ایله پشمش وپرورده اولمش قوش مراد دیدی که مصوص اول طعامدر که بیلیج
ایله یاکوکرجین یاوردیسی ایله ایدرلر مری آبکامه اول طعامدر که سرکه وسذاب وطوز
وبیبر وقوری اتمکدن پشردرلر اطبا اصطلاحنده بر غیری نسنه دن عبارتدر که اربابی
عندنده معلومدر کامخ مرزوقی دیدی که میمك فتح وکسریله اتمك قاتیقنه بر نوعدر که
فارسیده کامه دیرلر صاحب جامع دیدی که کامه اول طعامدر که آکشیدرلر وبعضیلر
ترخانه در دیدیلر صاحب ایضاح دیدی که کامخ ادام نوعندندر مری کبی بر اعرابی یه
خبز وکامخ ویردیلر که کامخی کوردیکی یوق ایدی ودیدیلر که اته کامخ اعرابی دیدی که
قد عرفته واتیکم کمخ به که مکر اعراب کمخ دیوب سلخ معناسی مراد ایدرلر ایمش وکمخ
سلحدن عبارتدر یعنی بلدم که نجسدر لکن کم حدث اتدی آنی روایت اولندیکه
ایکی اعرابی یه کامخ کتوردیلر اکل انسونلر ایچوه اوکلاری تناول ایدوب طبیعتنه خوش
کلدی ودیدی که هذا خرء تانیا بری دخی تناول ایدوب طبیعتنه خوش کلدی
ودیدی که کاتخرء الملك ودخی بر اعرابی یه کامخ ویردیلر سؤال اتدی که
بو شی ندر یا پارلر جواب ویردیلر که الخنطة واللبن یعنی بغدای ایله سوددن
یاپارلر اعرابی دیدی که ابوان کریمان وما الخبا یعنی طرفیتی کریم لکن حاصل اولان
ولد نجیب دکل صناب مویز وسینه او بعمر کوفته قورتی اونی ایله خردل که
خلط ایدوب دوکرلر واتمك قاتوغی ایدرلر ویصار اجاد ریچال که تحریفیدر
رجل دیرلر بعض نسخه ده ترشی بیان واقع اولدی یعنی صوغان ترشیسی جمعه
رواصیر صاحب مصححه ریچار ایله تفسیر اتدی که ریچال معناسنه در ودخی
دیصال دخی ریصار معناسنه در دیدی صاحب مجمع روایت اتدی که ریچال
اول یکماندر که ایچنده میوه قاینانمش اوله نقاوذ نواله بر بیوك کسلمش
نواله که آت ومعدنوس وبیمورطه یی قاریشدروب خمیر ایچینه قویوب
اول خمیری یاصیلر که زمردیار مزده اکابیده دیرلر یاخود یوفقه ایچنه قورلر که
ترکیده بورك وفارسیده نواله دیرلر وفرونده پشردرلر پشمزدن اول بیجاق
ایله دیلرلر یاخود پشدکدن صکره اکل ایرجك وقتده بیچاق ایله طوغرارلر
وفارسیده بزماورد دخی دیرلر وسط مثله جمعه وسایط توسیط برشی
ایکی بولوك ایتمکه دیرلر شویله ملاحظه اولنور که وسط موسوط معناسنه
اولوب یعنی ایکی پاره اولمش مراد اولسه وجه تسمیه اولمغه نوع تمامناسب اولور





سنبوسق سنبوسه تحریف ایدوب صمصه دیرلر لقه مثله جمعه لقات حلوا
معروفدر جمعه حلاوی حلو شیرین دادلو مر تلخ آجی مز ترش ونه شیرین
نه اکشی نه دادلو که مایه خوش تعبیر اولنور زلابیا برنوع حلوادرکه و
فارسیده حلقی وعامه تحریف ایدوب حلقه جیبی دیرلر لتیغ روغن جوشی
پیشی که حالا ساکن اولدوغمز دیارده نمازلقه سی تعبیر ایدرلر شفارج پیشی
پارم اول حلوادر که اوه ویاغ وبکمازده پشیرولر که بودیارده غازیلر حلواسی
وفارسیده فیشغاره دخی دیرلر مانیارنج شکربوره شکر بورك که عرابیه ده
برنوعدر عربیده مازیاری وفارسیده مانیاده وترکیده کته دخی دیرلر سکری
شکر بیره ذکری مرور ایدن شکربورك زیرا بوره وبیره بر معنایه در خبیص قبروا
سود ایله پشردکلری بولامج خریره سبوسایه کبکدن پشردکلری بولامج حریره
اردهاله ذکری مرور اتدی یعنی بولامج لکن اوفاق قیلمش آت ایله اولور
واتسن اولدقن عصیده دیرلر فالوذج پالوده معروفدر فالوذ وفالوذق
وسرطاط وسرطراد مثله جنیص آفروشه الفك مدی وفانك کسری
ورانك ضمی وشینك فتحیله اون حلواسی که اول اون ایله یاغی قاردشدروب
قاورورلر که آکا بزم اصطلاحمزده میانه دیرلر تیس میانی برتبسی یه قویوب
آل ایله اول قدر اوورلر که دانه دانه اولور بعده اوزرینه بال دوکوب تابه ده
پشرولر وقورمغه قریب اولدقده آتشدن اندررلر عصیده کاجی بولامج که
ایچنده آتی اولمیه مجیع خرمای بشیر آغشته سودده ایصلانمش خرما وآف
اکل اتمکه مجمع دیرلر نقول ابی ان یکون مجیعا من اطعمك مجیعا یعنی سکا مجیع ایله
ضیافت ایدن کمسنه سنی آج قومان لوزینج لوزینه بادام حلواسی جوزینج
کوزینه قوز حلواسی قطایف معروفدر قطیفه آصلنده اول جامه درکه خاف لو
وصاچاقلو اوله نجمی قطایف کلوب ماکولاتدن اولان قطایف آکا تشبیه اولنوب
بو اسم ایله تسمیه اولندی قبیطا مخفف اولدقده ممدود ومشدد اولدقده مقصور
اولور حلوای سپید آق حلوا که مافش حلواسی تعبیر اولنور طرحو حلوای شکر
دیو تفسیر اتدی وبعض نسخه ده حلوای مزین واقع اولدی که غلط اولمق
ملاحظه اولنور وجوهری یاطف ایله تفسیر اتدی ناطف معروفدر فارسیده
برکنج وپشمینه وترکیده پشمانی دیرلر ناطفی برکنج فروش پشمانی حلواسی
وعندمزده اولان لغات عربیه ده قبیطا وناطف مرادف اولمق اوزره تصریح
وبعض نسخ کتابده دخی بو معنایه حرف میم ایله اشارت اولنمشدر فصل
خبزه نان اتمك جمعه خبز کنیه سی جابر بن حبه در که لفظ حبه معرفه اولمغله
آکا الف لام داخل اولمز وبن نسنه دن بری یم دیه جك یرده انا فی هذا
الامر فالج بن خلوه دیرلر که هر بری معرفه اولمغله الف لام داخل اولمز قاله
ابن السکیت قرص کلیجه معروفدر جمعه اقراص رغیف کرده معروفدر

جمعه رغیفان مختلف ومتفاوت اولان اشبایه رغفان المعلم دیو ضرب مثل ایدرلر
زیرا معلم صبیانك یدرلرینك غنا وفقرینه نسبت کبیر وصغیر اولور که حالا بزم
دیارمزده پنجشنبه لك تعبیر اولنان اقچه متفاوت اولدیغی کبی حالت مذکوره یه قیاس
ایله وزمان سابقده صبیان مکتب هفته ده هفته یه معلملرینه کرده کتورر لر ایدی
حجاج اوائل حالنده معلم صبیان اولمغله شاعر هجو ایدوب دیدی که ـه اتنسی کلیب
زمان الهزال • وتعلیمه سورة الکوثر • رغیفا له فلکذ مایری • واخر کالقمر الازهر •
وانشد الجاحظ للرقاشی ـه مختلف الخبز حفیف الرغیف • منتشر الزاد لئیم الوصیف
ودخی معلم صبیان اولان کمسنه فساد دماغ ایله معروف اوله جنون معلم ایله مثل
ضرب اولنور قال ـه معلم صبیان یروح ویغتدی • علی انفه الوان ریح فسا بهم •
وقد افسدوا منه الدماغ بفسوهم • ودفعهم اصواتهم فی هجائهم • وانشد الجاحظ
لصقلاوب المعلم ـه وکیف یرجی العقل والحزم عند من • یروح الی انثی ویغدو الی
طفل • حاب الدوله نام کتابدن نقل اولندی که بر معلم سفره کیدوب محاربه ده باشنه
اوق طوقندی اصحابی اوقی چیقارمق مراد ایتدکده رفق وتأنی ایله اخراج ایده لرتا که
دماغنه ضرر اصابت ایتمیه دیدیلر • معلم دیدی همان اخراج ایتمکه سعی ایدیك دماغمه
خلل کلور ملاحظه سنده اولمالك زیرا بنم قدیمدن دماغم یوقدر اکر بنم دماغم
اولیدی سفره کلوره ایدیم آشاءم من رغیف الحولاء حولاء بنی سعد بن
زید منات دن برخاتوندر که باشنده برسله خبز کوتوروب کیدر ایکن بر کمسنه آندن
بر خبز آلدقده حولاء غضبه کلوب بنم سنکله مناسبتم وسنکله معامله سائرم یوق
ایکن بنم خبزیمی آلمق مجرد جارمده اولان فلان کمسنه دن عدم خوفك وآنی تحقیردن
ناشیدر دیو فریاد ایدرك جارنده اولان کمسنه یه واردی واول کمسنه دخی
غضبه کلوب جمع غفیر ایله خبزی اخذ ایدن کمسنه نك قبیله سی ایله محاربه ایدوب
طرفیندن بیك عدد مقداری کمسنه هلاك اولدی اول امر قلیل که فساد کثیره مؤدی
اوله آنك حقنده رغیف الحولاء دیو ضرب مثل ایدرلر جردقه مثلا کرده دن
معربدر جمعه جرادق رقاقه نان تنك یوفقه اتمك که معروفدر جمعه
رقاق حواری خانك ضمی ایله واوك تشدیدی وتخفیفی لغتدر نان سپید
بیاض اتمك که اونی زیاده تطهیر اولنمش اوله فیروزابادی سمید وسمیذ حواری
معناسنه ذال انفصحدر مرزوقی دیدی که سمیذ ذال معجمه ایله سپید دن
معربدر آق معناسنه میدانی دیدی که الدرمك والدرمق والحواری
والسمید نان سپیه فرنیه کاك بکسماط جمعه فرانی وفرنی فرانی کاك قروش
بکسماط صاتیجی القرف والقرافة • والقرامة • تنور وفرونده یا پیشوب قلان
اتمك قابوغی وفی القاموس القرام ما التزق من الخبز بالتنور • والقرف • والقرافة
من الخبز ما تقشر منه وبقی فی التنور خشكار نان سبوس آمیز کپك ایله قارشمش
اتمك که اونی کرکی کبی النمش اوله خشك آرددن معربدر طهف نان ارزن

طارد

طاردوانمکی العلیث والعلیث آربه وبغدای اوننی قارشدیروب پیشردکلری اتمك که
قادسیده وذهبین دیرلر کمك کلیجه معروفدر کاك دن معربدر صحاح
خبز یابسا ایله تفسیر اولندی که مراد بکسماطدر المزعزعة والمسفسفة •
کلیجه تر یعنی چوق یاغ قاتمغله تر ونازك اولان کلیجه • العلیقة کلیجه خشك
که تر مقابلیدر قفار نان خشك قوری اتمك یعنی قاتقسز اتمك صحاح
نان بی نان خورش ایله واساسده خبز بلاادام ایله تفسیر اولندی البرید
نان آب بر ریخته مصنف اساسده دیدی که بریدا اول اتمکدر که خاتونلر یمورطه
ایچون اوزرینه صوق صودوکوب ایصلودیرلر وکل ایدرلر کسره پاره نان
اتمك پاره سی فتات نان ریزه اتمك قیریغی ثرید نان درکاسه شکسته ثرید
اتمك ایچون کاسه یه طوغرادقلری اتمك مرتن نان بیه اکنده یاغلو اتمك که
خمیرینه یاغ قاتارلر رتن دن مأخوذدر قارشدرمق معناسنه خلط کبی
دقاق آرد فروش اون صاتیجی دقیقی مثله دقیق آرد اون نخاله سبوس
کپك که اونی الکدن بکیردکده الکك اوستنده قالور عجین خمیر یوغورلمش
اون لهذا بعض نسخه ده آرد سرشته ایله تفسیر اولندی الملحم نان کوشت
اکنده المشحم والمرتن بیه اکنده المفصص توبرتو یعنی کوزلمه وقتمه وبازلملع
دیدکلری در المسمون روغنی الریع والنزك • والنزل • افزونی که بیایـه
ازنان بخشی صاحب مصرحه جمله سینی برکت ایله تفسیر ایتدی قاموس ده
الریع فضل کل شیء کریع العجین والدقیق والبذر والنزل الطعام ذو البرکة
کالنزیل والفضل دیدی خمیر خمیر با مایه مایه سی اولان خمیر مخمور معناسنه
یعنی خمیره قاتلمش عجین که خمیره خمیر مایه سنه دیرلر فطیر خمیر بی مایه مایه سز
اولان خمیر که بوغچه دیدکلری اتمك بو خمیردن اولور فتاق خمیر مایه •
خمیره قاتدقلری مایه خمیره وخمیره کبی فتق دن مأخوذدر یارمق معناسنه
مایه دخی عجینی نیشه روب یاردیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی
انبجان • بالجیم جون آشیان منج یعنی اول خمیر که زیاده مایه سی کله یکندن
آروکومه جی کبی دلولك دلولك اولمش معلوم اوله که فیروزابادی
حرف جیمده دیدی که عجین انبجانی مدرك منتفخ وحرف خاء معجمه ده
دیدی که عجن عجینا انبخانا ونبخ العجین نبوخا حمض وفسد وهو نباخ
وانبخان وخبزة انبخانیة ضخمة اوکانها عود الزنابیر انتهی • وسامی
نسخه لرنده خاء معجمه ایله واقع اولدیغی تفسیر ثانی یه مناسبدر لکن
عندمزده اولان سامی نسخه لرندن برغایة مصحح نسخه ده بالجیم لاغیر
عبارتی یازلمش • والله اعلم فرزدقة زواله خمیردن بر پاره آلوب آل ایله مدور
ایتدکلری خمیر که یوماق تعبیر اولنور جمعه فرزدق ادام نان خورش
اتمك قاتوغی جمعه ادم زیت روغن زیتون زیتون یاغی خل سرکه معروفدر

وحریری مقامهٔ نصیبیه ده سرکه نك كنیه سی ابو ثقیف در دیدی شریشی دیدیکه
زیرا طعامی اصلاح و تسویه ایدر خلّ ثقیف و ثقیف و ثقیف سرکه تیز زیاده
کسکین سرکه ثقف دن مأخوذ در سرعت ایله اخذ اتمك معناسنه خلّال سرکه فروش
سرکه صاتیجی لَبَن شیر سود جمعی اَلبان در صاحب شیر ایله تفسیر اولندی لادَرّ
دَرُّه دیرلر چوق خیره نائل اولمسون دیو بد دعا مقامنده و مقام مدح ده لله دَرّه
دیرلر که مشهور اولان بو عبارت درکه کلام مستحسن و عمل حسن صدور اتدکده
دعا مقامنده ذکر اولنور وحریری مقاماتنده کاهی لفظ دری طی ایدوب لله در القائل
موضعنده لله القائل تعبیر ایدر مرزوقی دیدیکه عبارت مذکوره کلام عجیب
حسن و فعل غریب مستحسن صدور اتدکده تکلم اولنور لله القدرة علی خلق قائل
هذا القول تقدیرنده در دیدی لَبّان شیر فروش سود صاتیجی لِبَأ قصر ایله فله
آغوز که حیوان طوغوردقده اوّل ظهور ایدن سوددر لُفافه و غُبَر آنچه بما ند در شیر
در بستان بعد از دوشیدن شَخب و شُخب آن شیرکه بیرون آید از بستان مه در
جیقان سود شُخاب شیر دوشیده صاغلمش سود شُخبه شیری که بیکبار فشردن
بستان برآید یا شیری که از بستان بکاسه رسد همچون ریسمان بر صاغیمده حاصل
اولان سود یا خود مه دن کاسه یه ایپلك کبی اوزانوب گلن سود اُشخوب
آوازه دوشیدن سود صاغدقده حاصل اولان آواز اِحلاوبه و اِعجاله شیر که
بدوشند و بخانه فرستند شبان کندی مرعی ده ایکن صاغوب خانه و عیالنه ارسال
ایندیکی سود حلیب شیر طعم ناکردیده طعمی متغیر اولمین تازه سود صُقرات
جُضرات سوزولمش یوغورت و تازه پینیره دخی دیرلر غَمیم و غَمیس و هَجیمه
مثله قارِص چضرات ترش اکشی یوغورد و اول یوغوردده یا پدقلری
اکشی یاغ که قاتیق تعبیر اولنور صریح چضرات تازه تازه یوغورد و تازه
سوده دخی دیرلر مَحض شیر بی آب صو قاتلمش سود که خالص دن آساس ده کوپوکی
آلنمش سوددر دیدی مَذیق شیر باب آمیخته صو ایله قاردشمش سود که صوی
چوق اوله یقال مَذق الشراب فرجه فاکثر ماء محقین شیر در مشك طولومه
یاغینی آلمق ایچون وضع اولنان سود الفصیح کف و اکرفته کوپوکی آلنمش
سود الضریب برهم دوشیده اول سود که برقاچ حیوان دن بر کاسه یه
صاغیله الضرب و الضربة ترش طولو مده اکشی اولان سود الصقر ترش شی
ترش بغایت اکشی اولان سود رُغوه راده حرکات ثلث لغت در کفك شیر
سودك کوپوکی دُوایه سر شیر سود باشی و اوستی که قایمق تعبیر اولنور
شیراز ماست پالوده سوزلمش یوغورت زُبده مسکه تره یاغی سَمن
روغن کاو صغیر یاغی یعنی اینك سوددن حاصل اولان یاغ جُبن جیمك
ضمیله و بانك وضمی و نونك شدیده و تخفیفی لغت در پنیر تحریف ایدوب
پنیر دیرلر مَصل ترف سپیده آق کش که یوغورت آرانندن یا پارلکه قورود

تعبیر



تعبیر اولنور دَخبین ترف سیاه قره کش و فارسیده قرا قورت دخی دیرلر بعضیلر یوغوردن
اقان صودر دیدیلر اِقط بینو کش و سوده چالدقلری مایه تُعلی تیره کی شیر سوك
بولانقی و بچوکه کی دُردی مثله اَنفحه مایهٔ پنیر پنیر مایه سی رَثیئه و مَرضه
دوغ و شیر برهم دوشیده ایران اوزرینه صاغلمش سود وفی القاموس رثاء اللبن
حلبه علی حامض فخثر وهو الرثیئة وفی الصحاح المرضة بضم المیم الرثیئة الخاثرة
وهی لبن حلیب یصب علیه لبن حامض ثم یترك ساعة فیخرج ماء اصفر رقیق
فیصب منه و یشرب الخاثر سجاج و سَمار و خضار تنك تنك از بسیاری آب
صوی چوق اولمغله زیاده رقیق اولان سود مسجون آن که آب بروغلبه دارد
صوی غالب اولان سود رایب ماست یوغورد حصیفه شیر که برو ماست ریخته
باشند فصل ثوب جامه معروف در جمعی اثواب و ثیاب قال امرء القیس
بیت فان تك قد ساءتك منی خلیقة فسلی ثیابی عن ثیابك تنسل لفظ ثیابده
اوچ قول وارد ر قول اول بو در که ثیاب بو مقامده امر و حال و شان معناسنه در
یعنی بنم اخلاقمدن برخلقدن آزرده اولدیك امریکی بنم امرمدن قطع ایله قول ثانی
ثیاب قلب دن کنایه در زیرا عرب ثوب دیوب نفس و قلب مراد ایدرلر یعنی قلبکی
بنم قلبمدن قطع ایله قول ثالث بو در که عبارت مذکوره کلیت ایله قطع و فرقت دن
کنایه در زیرا عادت عرب بو ایدی که خاتوننده ن مفارقت مراد اتسه لر ثیابی من
ثیابك حرام دیرلر ایدی تنسل مفارقت ایدر و منقطع اولور معناسنه در نسلت
الستن دیرلر دیش موضعندن چیقوب دوشسه و نسل نصل السهم و نسل ریش
الطائر اوقیك پیکانی و قوشك توکی ساقط اولسه و قوشك ساقط توینه
نسیل و نسال دیرلر و دخی عرب فلان نظیف السراویل دیوب نظیف الفرج مراد
ایدرلر کذلك عفیف المئزر و عفیف الازار دیرلر عفیف الفرج معناسنه
نجس السراویل غیر عفیف الفرج معناسنه و بلید السراویل کلامی عرب کلامنده ن
دکلدر کذا فی الزاهر لابن الانباری ترجمه من عینه جدید تو یکی قَشیب مثله
خَلَق کهنه اسکی جمعی خُلقان سَمَل مثله جمعی اسمال هدم مثله جمعی اهدام
کِسوة پوشش کیه جك اثواب جمعی کُسا لباس و ریش و رِیاش و رِبن و رِبنه
مثله لباسه ریش اطلاقی استعاره در زیرا ریش زینت معناسنه اولوب
قوشك توکی قوشه زینت ویرمکله توی ریش و آندن استعاره ایدوب لباس
انسانه ریش دیدیلر بَزّاز جامه فروش جامه صاتیجی کِرباس جامهٔ پنبه
پنبه دن اولان جامه جمعی کَرابیس کِرباسی کرباس فروش کرباس صاتیجی
مُلحَم جامهٔ تار ابریشم اول جامه لحمه سی یعنی اریشی ایپك اوله خَزّ جامهٔ
تار و پود ابریشم اول جامه که ارش و آرغاجی ایپك اوله جمعی خُزوز
یقال خرجوا و علیهم الخزوز و البرود وهی الثیاب الجیاد قال فی الاساس
خَزّاز خز فروش خز صاتیجی قَزّ کژ ایپك جمعی قُزوز مُخفی اولمیه که قز

كزده معرب در بوكولمش ايبك معناسنه وابريسم سين مهمله نك فتح وكسريله ابريشم ده
معرب در شين معجمه ايله بوكولمه مش ايبك در جوهري عبارتنده آكا تلميح وار دركه
القز من الابريسم ديدي لكن فيروزابادي القز الابريسم ديديكي قز وابريسم مرادف
اولمق اقتضا ايدر صاحب كشاف سورهٔ مزمل تفسيرنده حضرت عايشه دن روايت
اتديكي والقز والابريسما عبارتي ميانلرنده فرق اولديغنده صريحدر والله اعلم قز آن
كز فروش ايبك صاتيجي شعر معروف برجامه در كه ايبكدن اولور مصرحه ده جامهٔ
ابريشم ديو تفسير اتدي توزي معروف برجامه دركه اريشي ايبك وارغجي ايبك
اولور قصب كتان باريك اينجه كتاندن طوقونمش ثوب صراحده كتان تنك ايله تفسير
اتدي يعني يوفقه كتان بزي وصاحب ديوان اينجه ويومشق كتاندن اولان ثوب ديدي
بركان بركاني تشديد ايله كذلك بركانه وبركاني كليم سياه اول سياه كليم دركه
بورونرلر صراحده نوعي از جامها ديدي سندس ديباي تنك اينجه ويوفقه ديبا
صاحب قاموس معرب اولديغي اتفاقي در ديدي استبرق ديباي ستبر قالين
وخشين ديبا ستبرك ده معرب در طاق بيرطاط اولان ثوب كه فارسيده يكتا ي
ديرلر مثني ايكي قات اولان ثوب كه فارسيده دوتايي ديرلر مفتت اول ثوب دركه
برپاره سي اينجه وبرپاره سي قالين اوله ذو كل اول ثوب دركه ايلكي جوق اوله
وفي الجامع ثوب ذو اكل اي كثير الغزل ورجل ذو اكل اي عقل ثوب مخطط
ومشجر ومسيح خطوطي اولان ثوب سحل اول ثوب ابيض دركه پنبه دن
طوقونمش اوله كفن رسول الله ع م في ثلثه اثواب سحولية بتفصيله ديديلر كه
سحول برموضع در كه يمن ده در كه ثوب مذكور آكا منسوب در لهله وهلهل
اول ثوب دركه ردي النسج اوله وفي الاساس ثوب لهله اي سخيف ويقال
ايضا كلام لهله قال النابغة شعر اتاك بقول لهله النسج كاذبا ولم يأتك
الحق الذي هو ناصع برد معروف در اكثر عربلر كيرلر آلاجه ثوب در جمعه
برود وفي المثل وقع بينهما قد برود يمنية ايكي كمسنه بري برينه دوكوشوب
بري برينك نفس جامه لريني ير تدي ديه جك يرده ضرب اولنور كتان معروف
حكما ديديلر كه نبت بن يعني شمس ومرك اجتماعي وقتنده كه هر آيك يكرمي
بشندن اوتوزنه وارنجه اولان كونلردن عبارت در اكر كتان بزيني غسل اتسه لر
سريعا كهنه اولور كذلك مهتابه وضع اتسه لر ابن سينا ارجوزه سنده ديديكه
نظم لا تغسلن ثيابك الكتانا ولا تقعد فيها كذا احيانا عند اجتماع النيرين
تبلغ وفي الصحيح فاتخذه اصلا خيش كتان ستبر قالين وخشين كتان
جمعه خيوش واخياش وفي السامي الخيش كتان ستبر وفي المنجاح الخيف
الثياب ابيض غليظ يتخذ من كتان والخيش بتر من كتان وفي المنجاح الخيش ثياب
من اردا الكتان وفي السامي الشرب كتان تنك ولما جاء في سائر الكتب ديباج
ديبا معرب در جمعه ديابيج ودبابيج جمع ثاني اصلي ادغام ايله دباج اولديغنه





مبني در دينار آصلنده دنار اولوب جمعي دنانير كلديكي كبي ديباجي ديبا باف ديبا
طوقيان كمسنه بعض نسخه ده ديبا فروش واقع اولدي اطلس معروف در طلس دن
ماخوذ در ساده شيئه وتوكي توكولمش حيوانه دخي اطلس ديرلر معهود قماشك
نقشي اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندي وفلك تاسعه كوكب اولمغله قماش مذكوره
تشبيه ايدوب فلك اطلس ديديلر حرير جامهٔ ابريشمين ايبكدن اولان ثوب وايبكه دخي
ديرلر عمامه دستارسر باشه صاردقلري صاريق جمعه عمايم سب مثلو خاتونلر
باشينه اورتديكي معجر واينجه كتان بزينه دخي ديرلر ميداني سب لفظي كوهرتاب
ايله تفسير اتديكي بو معنايي مؤيد در كوهرتاب اول ثوب رقيق دركه خاتونلر كيرلر كه
آلتنده اولان ثوبك رنكي كورينور جوهري السب الخمار وكذلك العمامة ديدكدن
صكره ديدي كه السب شقة كتان رقيقة منديل دستارخوان طعام اكل اولندقده
استعمال اولنان پيشكير اكثر نسخ كتاب ده دستار باريشه ايله تفسير اولندي يعني
صيچاقلو دستار وشاعرك بركمسنه يي هجو ايچون عقد اتديكي بيت مشهور بيت
خوان لئيم به ضيوف وعرض مثل منديل الخوان تفسير اولي تأييد ايدر جمعه
مناديل منديل ندل دن ماخوذ در وسخ يعني چرك معناسنه تندلت يده ديرلر
اليچرك اولسه پس لفظ منديل ازالهٔ وسخ ايچون استعمال اولنان پيشكيره مناسب
ملاحظه اولنور نقبه ميان بند بيل باغي كه احرام كبي بزه كندي جنسندن غيري
جنسندن اوچقور ولق ديكوب سراويل كبي باغلونورلر وساتر ازار كبي پاچه سي
اولمز ايضاح ده ديدي كه حباك اول ايب يا ازار دركه بيله باغلورلر
جمعي حبك كلور وبركمسنه ذهاب ايچون يا برامر فروع ايچون متهيئ اولسه عقد
فلان بحبك النطاق ديرلر وديدي كه نطاق خاتونلرك كيديكي ازار دركه آنك
اوچقوري كبي باغي اولور وفي الاساس حبكت الحبل اي شددته ميكبه طبق پوش
طعام وضع اولنان طبق اورتوسي كه صحن قپاغني سرپوش تعبير اولنور طبقه
مخصوص دكلدر طبق وصحن وتابه قپاغنه دخي اطلاق اولنور كيس كيسه
معروف دركه اقچه كيسه سي همير اولنور صراحده كيسه سيم ايله تفسير اولندي
فوطه معروف دركه تحريف ايدوب فيطه ديرلر صاحب مصرحه ايام حاره ده
بيله طوتوندقلري بزدر ديدي وفيروزابادي ديدي كه برنوع ثوب دركه
سنددن كلور وبيله باغلودقلري آلاجه بزدر ازار كبي محتمل دركه لغت سنديه اوله
جمعه فوط منشفه دستار روي يوز سيله جك مقرمه مشوش دستماله آل
سيله جك مقرمه كه معروف در مشق دن ماخوذ در الي بر شيئه سيلوب پاك
اتمك معناسنه وصراحده دستارچه دست ايله تفسير اولندي وطعام پيشكيرينه
دخي مشوش ديرلر خبه ولف بند قصد اولنان طمر او ذرينه باغلودقلري
برپاره سي وباشي اغريان كمسنه نك باشنه باغلوديغي عصابه كه فارسيده
سربند ديرلر جمعه خبب خبيبه مثله جمعه خبايب شستجه دستارچه

آل یا غلیفی قلنسوه کلاه معروف در که باشه کیدکلری قاوق وتقیه یه شاملدر جمعه
قلانس جوهری دیدی که لفظ قلنسوه نك قافنی مفتوح ایدرسك سینی مضموم
وقافنی مضموم ایدرسك سینی مکسور ایدوب واوینی یایه تبدیل ایدرسین ولفظ
مذکورده واو ونونه نائد اولمغله جمعنده واوی حذف ایدوب قلانس یاخود نوننی
حذف ایدوب قلاس دیرسین یاخود مخذوفلردن یا عوض ایدوب قلانیس وقلاسی
دیرسین قلاس کلاه دوز کلاه دیکیجی کسنه وکلاه فروش کلاه صاتیجی برنس کلاه
زاهدانه زاهدلرکیدیکی قلنسوه که صدر اسلامده زاهدلر کیرلر ایدی که باونوزه کلاه در
جمعه برانس قال الشاعر رضوا بالطیلسان اذا اکتسوه وتفخیم البرانس والعمائم
کذا نجح البیوت لهذا ریش ولکن لانظیر مع العمامة کمه کلاه کرده مدور کلاه کمم دن
مأخوذ در بورومك معناسنه وشکوفه نك غلافنه کلام النورز دیرلر ومدور اولان
کلاه باشی کریکی کبی ستر ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی دراعه معروف در
فرجه تعبیر اولنور قمیص برآهن کوملك جمعه قمص واقمصة وقمصان غریبه
کتب ادب ده بیان اولندی که حضرت الله یوسفك امرینی اوج قمیص اوزره اجرا
اتدی اولا اول قمیص که برادرلری آنی دم کذب ایله آلوده ایدوب اکله الذئب دیدیلر
ثانیا اول قمیص که زلیخا آنی آردندن چاك اتدی روایت اولندی که ابو الحرث پاره
پاره بر لباس ایله احبابی حضورینه واروب احبابی دیدیلر که یا ابا الحرث بو یله پلاس
ایله کزمك سکا لایق دکلدر محمد بن یحیی سکا لباس جدید الباس ایدر نیجون
انکا وارمزسین جوابنده دیدی که ایها الاحباب معلومکز اولسون محمد بن یحیی نك
خانه سی اتکنه ایله مملو اولسه وحضرت یعقوب اوغلی یوسفك آردندن چاك اولان
پیراهننی دیکمك ایچون بر ایکنه استعاره سی ایچون سائر انبیائی معا کوتوروب
کیمی شفیع وکیمی کفیل اولسه لوم بورد ایکنه لردن بر ایکنه یی عاریت طریقیله ویرمز
بر لئیم دار بکا لباس جدید ویرمك نه احتمالدر دیدی قال الشاعر لواة دارك
امتلئت لك واحتشت ابرا یضیق بها فضاء المنزل وأتاك یوسف مستعیرا ابرة
یخیط قد قمیصه ما فعل ثالثا اول قمیص که یعقوبك عماسنی ازاله یه سبب اولمشدر
وبو قمیص مثل سائردر که موقعنده ضرب اولنور قال ابو الطیب کانه کل سؤال
فی مسامعه قمیص یوسف فی اجفان یعقوب ارباب بلاغت قمیص ثالثی چوق
استعمال اتدیلر قال وانی الکتاب فعادلی بشرة ونفی عن القلب الحزین
کروبا فکانه موسی اعید لامه اوثوب یوسف اذانی یعقوبا وکتب بعضهم
فی جواب مکتوب اتاه وصل کتاب فعددت یوم وروده عیدا اعاد عهدا للسرور
جدیدا وردة طرف المحسود کلیلا وقد کان حدیدا ولما شبهه فی هذا الروح والشفاء
وتلافی الروح بعد ان اشفت علی المکروه کلی الاشفاء الا بقمیص یوسف حین
تلقاه من البشیر والقاه علی وجهه فنظر بعین البصیر فکم اوسعته لثما واستلاما
والتقطت منه بردا وسلاما حتی لم یبق فی الصدر غلة الا اردتها ولا غمة



فی النفس الا طردتها ولا شریعة من الانس الا رویت منها وقد وردتها سربال مثله
جمعه سرابیل غلوله نیم پیراهن یا نیم کوملك یعنی اکثی قیصه کوملك که زره
آلتنه کیرلر ونیم زخ کوملکی تعبیر ایدرلر فارسیده شامالك دیرلر سامی فی الاسامی ده
لفظ شامالك شو وجهله تفسیر اولندی که اول کوچك جامه در که ایش ایشلدکده
کیرلر وصبیانه کیدیرلر وبزم دیارمزده نیم تن دیدکلری ثوب دخی شامك وشامك
دیرلر جمعه غلائل یقال الحلاوئل لا یبرزنه فی الغلاویل وهی شعار تلبس تحت الثوب
للبدن خاصة ممصر بویانمش ثوب فیروز آبادی دیدی که ممصر طین احمر وممصر
اتکله بویانمش ثوب معناسنه در مقدم قریو قرمزی بویانمش ثوب قاموس ده
شدید الحمرة اولمیه ثوبه دخی دیرلر وقدم زیاده قرمزی رنك معناسنه در دیدی
لکن صحاح وجامعده لفظ مقدم ثوبه وصبغه اطلاق اولنوب ثوب مقدم وصبغ
مقدم دیرلر دیو واقع اولدی مبهرم ومعصفر کاذبه یعنی عصفور ایله بویانمش
ثوبه مفوق زوبینه یعنی قیزل بویا ایله بویانمش ثوب مبقم دادپرنیان یعنی
بقم ایله بویانمش ثوب مزعفر ومجسد زعفران ایله بویانمش ثوب معروف
عروق صباغین دیدکلری صاروبویا ایله بویانمش که فارسیده اول بویایه سپرك
وسبرك دیرلر معظلم چیویدا ایله بویانمش معوهق لاژورد ایله بویانمش
ثوب معناسنه در وسائر بویالر ایله بویانمش ثوبه دخی اسلوب سابقه قیاس
ایدرلر بقیره پیراهن بی آستین یکلری اولمیه کوملك که نسوان کیرلر وعربی ده
اتب دخی دیرلر که جمعی اتوب کلور کتب مطوله ده سبیج وسبیجه لفظلرن
بقیر ایله تفسیر اتدیلر جوهری دیدی که فارسیسی شبی در قمیص معناسنه
وعندمزده موجود اولان کتب لغات فارسیه ده شبی لفظی قمیص معناسنه
یوقدر وسامی ده لفظین مذکورینی شبی ایله وخیعل وقرقل لفظلرینی شبی بی
آستین عبارتیله تفسیر ایدوب بانك کسریله ضبط اولندی که نیمچه وقتی کیدکلری
ثوب معناسنه در که نیمچه لك تعبیر اولنور اضرة اول قمیص صغیردر که تحت الثوب
کیرلر کذا فی الصحاح سامی ده شامالك ایله تفسیر اولندی کاشانی دیدی که
شماخچه وشامالك وشاماخچه سینه بند درکه نسوان ایدرلر وشامالك
اول ثوب صغیر درکه ایش وقتنده کیرلر ومعصوملره کیدیررلر دیدی خیعل
شله جوهری الخیعل قمیص لا کمی له دیو تفسیر اتدکدن صکره دیدی که کمی لفظنده
تثنیه نونی ساقط اولدیغی ما بعدینه مضاف اولدیغی ایچوندر زیرا که لفظنده
اولان لام جاره مقحمه کبی اولمغله اولمغله بو مقوله مواضعده اعتبار اولنمز
لا ابا لك ده اولان لام کبی زیرا آصلنده لا اباك در لکن حذف مذکور حروف جاره دن
لام جاره ایله اولان الفاظه مخصوصدر سائر حروف جاره ده اولمز زیرا سائرلر
اضافت معناسنده استعمال اولنمزلر ذیل دامن اتك جمعه ذیول واذیال
قامه تنه بدنی بوتون ستر ایدن جك قدر ثوب که برطونلق بز تعبیر اولنور وبوی

ديوان فرجى ايله تفسير اندى فَرَجى مثله مصرحه ده جامهٔ ذبريخ ايله تفسير اولندى
يعنى اوستلوك شرح سامى ده رانك سكونيله در ديدى اساس ده وقاموس ده
فَرَّج فانك فتحى ورانك تشديدى ايله آردى يريق قفتان ايله تفسير اولندى
صُدرَه لباچه بَنَكَه قفتان كه جمله اثواب اوزرينه كيرلر وعلما لباسندندر بعض
نسخه ده بشتك ايله تفسير اولندى يعنى كوچك سجاده كه عربى ده خُمرَة ديرلر
بعضيلر زيبون وبعضيلر زيبون وبعضيلر كوكسلوك معناسنه در ديديلر جمعه
اقبية قباء مد ايله مشقوق القدام لباس معروف در مشقوق اولمسه قميص ديرلر
واشعار فارسيه ده پيراهن قبا كند عبارتى كوملكنى طولانى شق ايدر مقامنده
ذكر اولنور وقبانك اول واضعى حضرت سليمان عليه السلامدر شفسقه بند قبا
قفتان باغى كه دوكمه وايلك منزله سينده در سِفشقه مثله يَلمَق يلمه برنوع قفتاندر
فارسيده بغلتاق دخى ديرلر جمعه يلومق تفرجه چاك قبا قفتان يرتماجى
جمعه تفارج قباء طاق يكتاى آسترسز برقات قفتان كه ساده تعبير اولنور
جمعه طاقين دوتاهى آسترلى ايكى قفتان كه قيامه تعبير اولنور قرطق طانك
ضم وفتحى لغت در وصواب اولان ضمى در كرته ساده كلا قفتان وقيصه كوملك
صاحب تحفه نيم تنه در ديدى شرح سامى ده قفتان كبى برلباسدر لكن قفتاندن
كوچك وطاردر ديديكى قول اخير مناسبدر جمعه قراطق لبّاده تخفيف
وتشديدى جائزدر قباء نمد كيجه قفتان كه چوبانلر يغمورلق ايدوب كبه نك
تعبير ايدرلر مِنطَف باداني يغمورده كيدكلرى كه يغمورلق تعبير اولنور جمعه
مَناطِف مِبذَله جامهٔ هر روزه هركون معتاد اولوب كيديكى اثوابكه كونده كى
تعبير اولنور بذلدن مأخوذدر كسر ايله بر شىء صاقنوب صاقنمق معناسنه
واسكيمك دخى ديرلر وهركون استعمال اولنان ثوب البته مُبتَذل اولوب تيز اسكير
جمعه مباذل مِطرَف ميمك كسر وضمى وطانك سكونى ورانك فتحى ايله جامهٔ
دوعلمه ايكى تمغالى ثوب جوهرى ديدى كه مُطرَف اولدر داذركه ايكيدن تم تبع هر
طوقوبوب برقاج تمغا ودورلى قرا ايدى كه مِطرف لفظنك ميمى آصلنده مضموم
زيرا من حيث المعنى اطرفدن مأخوذ اسم مفعولدر ايكى طرفنه تمغا اورولمش
معناسنه لكن ضمه يى استثقال ايدوب كسره يه تبديل ايتديلر جمعه مطارف
سراويل شلوار اياغه كيدكلرى طون كه عربى ده ازار وتركى ده طومان وتنكم
دخى ديرلر حُجزه جاى شلوار بند اوچقور ديكوده جك يركه طون اوچقورلغى
تعبير اولنور وشلوار بندا وچقوردر قال الشاعر فى هجو بخيل اكر شلوار
بند مادر تو چوبند سفرهٔ تو بسته بودى نزادى آن جلب توقلتبان را جهان
ازتنك تووا بسته بودى جمعه حجز تيفق نيفه طون آغى كه ايكى پاچه سى
بياننده اولور قُنان پاچه شلوار طون پاچه سى وكوملك بكينه قرن القميص
وقنان القميص ديرلر مصنف اساس تمم قنان توبك آى كه ديدى تبان

معناسنه دخى كلور قد وبالا كبى جَيب گريبان ياقه جمعه جيوب زيق زه گريبان
كوملك ياقه سنك كنارى كه بوغازى يا بويونى احاطه ايدر فارسيده زير دخى
ديرلر ولفظ زيق بوندن معرب اولمق ملاحظه اولنور زِرّ كوز كره دوكمه كه قفتان
ياقه سنه ديكرلر وكوز كره وجوز كره آصلنده قاووق تبه سنه دكدكلرى دوكمه كه
ديرلر وقفتان يا فوسنه دكدكلرينه گوى گريبان وانكله دوكمه ديرلر وهر برى آخرك
مقامنده ومطلقا دوكمه ده استعمال اولنورلر عُروَه كوشه اوه دوكمه ايليكى فارسيده
انكوژه دخى ديرلر ودوكمه يه انكوژنى ديدكلرى ايليكه چكيريله يكى ايچوندر جمعه
عُرَى دِخريص وتخريصه تيريز تحريف ايدوب اتريز ديرلركه قفتانك ايكى
جانبنده اولور جمعه دخاريص بَنيقَة خشتك اول دورت كوشه لى تردركه قفتانك
وكوملكك قولتوقلرينه قورلر وخشته وخشتره دخى ديرلر جمعه بنايق ابن
الانبارى بنيقه ودخريص برمعنايه در ودخريصه بنيقه ديدكلرى جمع وتحسين
اتديكى ايچوندر يقال نبق الشيء حسّنه ونبق الكتاب جمع وجهه وحسنه ديدى
لَبِنَة مثله جمعه لبنات كم آستين بيك جمعه اكمام رُدن سرآستين كوملك
يا شىء كه قولتوق طرفنه كلن طرفيدر آصل الكم معناسنه لهذا بن ير هيه ايله تفسير
اولندى كُفّة وعِطف نورد جامه جامه نك قبو ينتسى كه قبويروب ديكرلر طُرّة
كنارهٔ كرباس اى دامن طولانى بزلك كنارى كه اول طرف صچاقلو اولور حاشيه
مثله صَنِيفَه كنارهٔ كرباس از پهنا عرضا بزلك كنارى كه برطرفك صچاغى اولمز
وبعضيلر ايكى طرفنه دخى صنيف ديرلر حُجز حانك كسر وفتحى لغت در كنارهٔ
دامن اتك كنارى جمعه حجوز مرزوقى ديدى كه خُبن وخُبنة خانك ضميله
اسفل الذيل معناسنه در حجز كبى وخبن سراويلدن بطنى وقلى ايدن موضع در
آخبن ديرلر خُبنَبَة برشىء وضع ايلسه تبان تانك ضميله ثوبدن صدرى وقلى ايدن
موضعيدر جيب كبى مطرزى ديدى كه خُبنة اول طعامدركه صحندن آلوب
قولتوغه يا بكه وضع ايدرلر يقال كل ولا تتخذ خبنة درز معروف دركه ديك
تعبير اولنور جمعه دروز غرزه بخيه تركى وفارسيده بكنده ديرلر ودرزيلر
شورال ديدكلرينه دخى ديرلر وبخيه دخى بومعنايه در جمعه غرز خرزه مثله
ومطلقا تيكش معناسنه دخى كلور جمعه خرز شقه پارهٔ جامه جامه پارچه سى
جمعه شقاق جُبّه معروف برلباسدر جمعه جباب مِدرَعه دراعه پشمين
يوكدن اولان فرجى كه چوقه وصوفدن اولان فرجى يه شاملدر جمعه مدارع
بطانه آستر جامه نك ايچ يوزنده اولان آستردر تاش اولان كمسنه يه دخى بطانه
ديرلر ظهاره روى جامه جامه نك يوزى كه بطانه مقابليدر فارسيده آبره
واوره دخى ديرلر دواج تشديد وتخفيف ايله لغتدر لكن صواب اولان
تخفيفدر جامهٔ زوربين جمله اثوابلر اوزرينه كيلوب جميع اجزاء بدنى ستر
ايدن ثوب يقال ثوب داخ سابغ غطّى جسده كله قاله فى الاساس صاحب

شلوار خدمت خدمت وقتنده كیدكلری شلوار. جوهری دیدی كه تبان اوك كوچوك
شلوار دركه عورتی غلیظه بی ستر ایده جك قدر اولور واكثریا آنی كمیجیلر كیرلر صاحب
دستور سراویل یلبسها المشادعون ایله تفسیر اتدی اساس ده وابت تبانا یلبس
تبانا دیدكدن صكره وهی سراویل صغیرة دیدی ومیم ایله تمان لفظی شلوار
كشتی كیر ایله بعض نسخ كتاب ده تفسیر اتدی یعنی كوكشجی شلواری كه كولشجی
كسوتی تعبیر اولنور تكه شلوار بند اوچقور جمعه تكك تكالك ازار بند فروش
اوچقور صاتیجی خرقه ركوی اسكی بر پاره سی جمعه خرق رقعه پاره. بز
پاره سی كه جامه یه دیكرلر یامه تعبیر اولنور. ویامه لو نسنه یه ثوب مرقع دیرلر كه
فارسیده ژنده دیرلر یقال الصاحب كالرقعة فی الثوب فاطلبه جمعه رقاع ران
وانین اثوابی محافظه ایچون كیدكلری شلوار وبو طولوق تعبیر اتدكلری ثوب كه
رین چاغشیری تعبیر اولنور وقاموس ده دیدی كه ادیكدن اوزون ادیك كبی بر لباسدر
لكن ادیك كبی ایاق صوقاجق ظرفی یوقدر بعض نسخه ده شلوار پشمین ایله تفسیر
اولندی كه صاحب مصرحه نك چاغشیر تفسیری بو معنایه مناسب در زیرا
عادتا چاغشیر یوكدن اولور لكن فقط رین چاغشیرینه اطلاق اولنمق مناسب در
فارسیده اشم وواغتین دخی دیرلر لفافه پای تابه ایاغه صاردقلری نسنه كه
طولاق تعبیر اولنور وتحریف ایدوب تباوه دخی دیرلر جورب معروف در ومعرب در
جمعه جوارب وجواربة دخی كلور ازار معروف در كه شلوار وفوطه مثللو ثوب در
جمعه ازر جوهری دیدی كه صنفة الازار ازارك صچاقسز اولان طرفی در.
بعضیلر دیدی كه صنفة الثوب ثوبك طرفی كه صچاقلی اولمسون فیروزآبادی دیدی كه
صنفة الثوب وصنف الثوب وصنفة الثوب ثوبك حاشیه سیدر مطلقا یاخود
صچاقلی یاخود صچاقسز اولان حاشیه سیدر میدانی صچاقلی اولان طرفه تخصیص
اتدی میزر مثله جمعه میازر مصنف ازار ومیزر بر معنایه در لحاف وملحف
كبی فایقده دیدی كه بر كمسنه حضرت عمر حضورینه كلوب كذا نه سنی سلكدی ایچنده
بر پاره كاغد چیقدی یازلمش كه الا ابلغ ابا حفص رسولنا فدا لك من اخ
ثقة ازاری. مبرد دیدی كه ازاردن مراد زوجه در لباس كبی قال الله تعالی هن
لباس لكم زوجه زوجینه قریبه وملابسه اولمغله ازار ولباس اطلاق اولندی
رداء چادر خاتونلر باشنه اورتدكلری كه چار تعبیر اولنور. صاحب بو نسنه
ایله تفسیر اولندی یعنی باشه بورندكلری نسنه جمعه اردیة طیلسان رداء
كاون بویوك ردا تالشان دن معرب در وعرب بر كمسنه یه عجمی دیو شتم مقامنده
یا ابن الطیلسان دیرلر. ولفظ طیلسان ده مشهور اولان طا ولامك فتحیدر.
صاحب تهذیب قاضی عیاضدن نقل اتدی كه لامده حركات ثلثه لغت در دیدی
جمعه طیالسه برقع قافك فتحی وضمی لغت در. روی بوش یوز اورتوسی كه
طورق تعبیر اولنور. صاحب دیوان دیدی كه بر نوع دخی بو معنایه در جمعه

براقع



براقع نقاب روی بند یوزه باغلودقلری نسنه كه یاشمق تعبیر اولنور جمعه نقب
وصواص برقع خرد منظره اوفاق دلكلو طوراق كه قیلدن اوروامش بر قعدركه
خاتونلر كوزلرینك اوزرینه باغلودرلر فارسیده چشم بند وشنواه تحریف ایدوب
چشبند دیرلر لثام دهن بند خاتونلر آغزلرینه باغلودقلری یاشماق عصابه سربند
باشه باغلودقلری بر پاره سی كه باشی آغریین كمسنه لر باغلورلر عصب دن مأخوذدر
باغلومق معناسنه مصنف فایقده عمامه یه دخی عصابه دیرلر زیرا عمامه
دخی باش باغیدر دیدی جمعه عصایب غفاره سر آغوج خاتونلر باشلرینی
بورودكلری بز كه تزكت تعبیر اولنور جوهری دیدی كه غفاره مقنعه نك آلتینه
باغلودقلری كوچوك بر پاره سی در جمعه غفایر صقاع مثله بعض نسخه ده
ذكر كه دز ذیز مقنعه باشد واقع اولدی بو معنا غفارك معناسیدر. تنه كم
جوهریدن نقل اولندی مصرحه ده ابرو بند ایله تفسیر اولندی جوهری دیدی كه
صقاع اول بر پاره سیدر كه نسوان سربوشلرینك آلتینه قورلر سربوشلری
یاغدن محفوظ اولمق ایچون خمار سربوش خاتونلرینك باش اورتوسی كه كسای
تعبیر اولنور فارسیده باشامه وعربیده معجر دخی دیرلر جمعه خمر مقنعه
مثله بعض نسخه ده دستار سر ایله تفسیر اولندی جمعه مقانع قناع مثله لكن
قنا مقنعه دن اوسع در حله دو جامه ایكی جامه معلوم اوله كه حله قاموس ده
ذكر اولندوغی اوزره بردن یاغیری ثوب دن ازار ورداء مجموعیدر حله البته
ایكی ثوب دن یا آسترلی بر بزدن اولور نووی مسلم شرحنده دیدی كه حله البته
ایكی ثوب دن واكثریا ازار ورداءدن اولور. ابو عبیده دن نقل اولندی كه حله
البته جنس واحددن ایكی ثوب دن اولور. مطرزی دیدی كه حله ازار ورداءدن
اولمق مختاردر جمعه حلل ملحفه چادر قزاغند. یورغان چارشافی تعبیر اولنور كه
چادرشب دن محرف در. قزاغند وقزاقند وكزاغند وكژاكند. یورغان معناسنه در
جمعه ملاحف جوهری دیدی كه شو ذر ملحفه معناسنه در كه چادردن
معرب در. وصاحب مجمل صداره كبی بر ثوب دركه حدیث الستر اولان نسوان
كیرلر ریطه چادر یك لخت یكپاره بز یعنی نسج واحد اوزره طوقنوب بر ایكی
اولان بز دركه بورونورلر جمعه ریط ورياط ملاءه چادر دولخت. ایكی
پاره بز یعنی ایكی ابن بز كه بری برینه دیكرلر واورتاسی دیكشلی اولور. وبورودر
مرط چادر خز. اول كساء طویلدركه خزدن ایدرلر وخاتونلر اثواب اوزرینه
كیدكلری ثوبه دخی دیرلر جمعه مروط عیبه جامه دان. جامه حفظ ایدجك
ظرف جمعه عیاب ابن الانباری دیدی كه عیبه اول جامه داندر كه آكا رجل
افضل ثیابی وانفس متاعینی وضع ایدر. وفی الحدیث الانصار كرشی وعیبتی
رسول اكرم انصاری محرم اسرار اتخاذ ایتمكله عیبه یه تشبیه اتدی كرش
جماعت معناسنه در. وكرش عرب عندنده جماعتدن عبارتدر. انتهی

مصنف اساس ده دیدی که ومن المستعار هو عَیبَة فلان اذا کان موضع سرّه وعن
النبی علیه السلام الانصار کرشی وعَیبَتی یعنی انصار بنم همسر مدر اسراریمی
آنلره وضع ایدرم بهیمه علفی کرشنه ورجل انفس متاعینی عیبه سینه وضع اتدیکی کبی
ودخی روایت اولندی که رسول اکرم حُدَیبیه صلحنده تحریر اتدی که وانّ بیننا
وبینکم عَیبَة مکفوفة ای مشرجة شرح عیبه نک قوپلربنی باغلامقدن عبارتدر
عیبه نک ایچینه بر نسنه وضع وادخار اولنمدقجه قوپلربنی باغلامزلر لهذا عبارت
مذکوره قلوب ده وفانک بقاسی خصوصنده مثل اولمشدر یعنی بنم قلبم وفایی مشتملدر
متاع نفیس حفظ ایدرکبی حفظ ایدر حقیبه بارداندن بوبیوک هکبه که ایچنه
اثواب طولدوروب دوه یه یوکلدرلر شرج بند جامه دان جامه دانک اغزینی باغلیه جق
نسنه جمعی شُرُوج والله اعلم بالصواب فصل الکاف کساء کلیم معروف در جمعی اَکسِیَة
قَطیفه کلیم بز رلک بوبیوک کلیم وبوبیوک قالی که فارسیده شادروان دیرلر واول
سیچاقلو احرامکه بورونرلر بعض نسخه ده کلیم بوشش ایله تفسیر اولندوغی معنای
اخیره مناسب در وحاقلو ثوبه دخی دیرلر جمعی قطایف وقطف شَملَه کلیم تنک
اول یوفقه احرامکه آکا بوتونه بدنلردن صارارلر مصنف فایقده کِساءٌ یُشتَمَلُ به
دیو تفسیر اتدی واکر بدنلردن اولوجمله صاریسه لر آصلو آچرق موضع قالمسه اول
شمله یه شملة صمّاء دیرلر سِتر پرده معروف در جمعی سُتُور واَستار معلوم اوله که
ماله سِترٌ ولا عَقلٌ مثلنده سِتردن مراد حیادر دیدیلر که ولباس التقوی کلام قدیمنده
لباسدن مراد حیادر دیدکلرینه مبنی در زیرا حیا عیوبی ستر ایدر وحیاسی اولان کمسنه
استحیا اولنه جق عملی ایشلمز وکمسنه لر آنی تعییب اتمکه مجال بولمزلر ستاره مثله وقایه
پرده سنده استعمال شایعدر جمعی سَتایر سُترَه مثله جمعی سُتَر خدر مثله جمعی
خدور وحجاب مثله جمعی حُجُب حَجَلَه حا وجیم ولامک فتحه لریله پرده عروس که کلینی
ایچون قورد قلری پرده که قبه لو پرده در آنی جهاز ایله تزیین ایدوب عروسی آنده
اجلاس ایدرلر جمعی حجال شِف پرده تنک برنوع یوفقه واینجه پرده در که اکثریا
یوکدن ایدرلر شال کبی جمعی شُفُوف بِساط کستردنی دوشه مك ایچون یاپیلان
نسنه بستر دخی دیرلر جمعی بُسُط نَمَط نهالیت منقش پرده ونهالی دخی بومعنایه
بیت بتن بو پاکند کلهای تصویر نهالی را بیاراید ساز د خنبکان نقش قالی
مطرزی مغرب ده دیدی که نَمَط صوفدن یوب درکه هودج اوزرینه اورترلر
وسیردن شو وجهله نقل اتدی که اَنماط نَمَط لفظنک جمعیدر که نَمَط دوشك
یوزی تعبیر اتدکلری آلاجه توبك اسیدر جابر حدیثنده واقع اولدی انه قال
لما تزوّجت قال لی علیه السلام هل اتخذتم انماطاً بعض نسخه ده غلاف بستر
وصاحب ترشیح جامع افکمد فی تفسیره اندکلری معنای اخیری تأیید ایدر واسلوب
وطریقت معناسنه دخی کلور جمعی اَنماط زُرنِیَّة زانك ضم وکسری لغت در
شادروان اول ذی قیمت قالی درکه ملوك بساطنده در وفارسیده شش علم





دخی دیرلر بعض نسخه ده پردهٔ تخت دیو تفسیر اتدی جمعی زرابیّ طِنفِسَه قالی بزرك
بوبیوك قالی که صچاقلی اولور فارسیده تنفسه وتبنسه دخی دیرلر وصاحب بحر
کذلك مشکاوت شهنامه صاحبی عبارتیی مذکورتینی ایکی یوزلو قالی ایله تفسیر
اتدیلر واکثر لغات ده نهالیچه در دیدیلر جمعی طنافس محفوری مثله مطرزی
دیدی که محفور بحر روم کنارنده برقصبه در که آنده دوشه مه طوقورلر بساط
محفوری اول قصبه یه نسبت قالی معروف درکه تحریف ایدوب حالی دیرلر مِسنَح
پلاس معروف درکه دوه توکندن طوقورلر برلباسدر اکثر رهبانلر کیرلر پلاس
با عربی ایله مِسنَح معناسنه در پس معرب اولدوغی ظاهردر جمعی مُسُوح
وفی الشامی الطریقة والسنیج پاره پلاس مخطط که فروکند جوهری دیدی که سنیج
عباء مخطط در وطریقة ذراع مقداری یاخود ذراعدن آز عرضی وخانه نك
طولی مقداری طولی اولور بر دوشمه درکه صوفدن یاشعردن طوقورلر وخانه دوشه دکده
ایکی طریقه بری برینه ملاقی اولمه جق خانه نك کوشه لرنده واقع اولان شقاقی ایلك
ایله دیکرلر دیدی بزم دیارمزده خانه لری دوشه دکلری مقعد اولمق ملاحظه اولنور
حِلس پلاس خانه خانه ده اولان پلاس که هرنه یه اولورسه دوشرلر ودابّه یه
جُل ایدرلر وحصیر کبی اکثریا بساط جیده آلتنه قورلر وفی الحدیث کُن حِلساً
من اَحلاس بیتك یعنی خانه نکه ملازمت ایله جمعی اَحلاس عباده پلاس
ستبر قالیه پلاس بعض نسخه ده پلاس کرده ایله وبعضنده کلیم مخطط ایله
تفسیر اولندی جمعی عَباء لِبد نمد کیچه جمعی لبُود لُباد نمد کر کیچه یاپیجی
کمسنه نِطَع نونده حرکات ثلثه جاریدر بستر ادیم سختیاندن یاپدقلری دوشك
بعض نسخه ده بستر از مشکیزه ایله تفسیر اولندی یعنی طلوطیندن یاپدقلری
دوشك جمعی نطوع وانطاع حصیر بوریا معروف در باری مثله مشهور
اولان بوردر که حصیر حصیرا وتنندن وحیندیره دن یاپدقلری وباری قامشدن
یاپدقلرینه دیرلر جوهری دیدی که بوریا وباریاء قصب دن یاپدقلری در اصمعی
دیدی که بوریاء لغت فارسیه در عربی ده باری وبوری دیرلر خمرة جای نماز
کوچوك سجاده جوهری خرما یپراغندن یاپدقلرینه تخصیص اتدی مسنجه
مثله مسنجة وسجاده دخی بو معنایه در دست چارباش درت کوشه لو یاصدق
جمعی دسوت وساده بالش یصدق جمعی وِساد وسایِد مِرفَقَه بالش
تکیه دیرسك ایله طایانجق یاصدیق مِخَدَّه بالش سر باش آلتینه قودقلری
یاصدیق مِصدَغَه بالش رخ یوز یاصدیغی مِسوَرَه بالش نشستی اوتورینه
اوتوره جق کوچوك مندر صاحب مصرحه بالش چرمین ایله تفسیر اتدی
یعنی دریدن یاصدیق وبو تفسیر فیروزآبادی کلامنه موافق درکه متکاءٌ من ادم
کالمسورة دیدی مِسنَده بالش پشتی آرقه ایله طایانجق یاصدیق نُمرُقَه نونك
ضمی ومیمك سکونی ورانك ضمی ونونه وراءنك کسره ایله لغت در نیم بالش

يارديم تصديق يعنى كوچرك تصديق كه اكثر اوزرينه قورلور ومحفه ده طايانورلر بزم ديارمزده
كرده بالين وقولتوق ياصديغى تعبير اولنور جمعه نمارق حشيّة جفنوت جامه خواب
اكنده معناسنه در يعنى ايچى يوك وپنبه ايله طولمش ياته جق دوشك واول يوكى
وپنبه يه دخى چجنوت وتجفنت وججنوت واكين دخى ديرلر جمعه حشايا فراش
بستر دوشك ومطلقا بسط اولنان دوشه مه جمعه فرش مثال مثل جمعه امثلة
ومثل مضربه بستر پنبه اكنده وبخيه كرده پنبه ايله طولوب تكنده التمش دوشك
كرسف پنبه كهنه اسكى پنبه ودويت ليقه سنه دخى ديرلر جمعه كراسف نجاد
زنده اسكى جامه بعض نسخه ده پلاس ايله تفسير اولندى وكتب مطوله ده ديديلر كه
نجال اول پرده وسائر دوشه مه در كه آنلر ايله خانه يى تزيين ايدرلر وتصدق ومنددر
دخى ديرلر ونجاد تصدق ودوشك اصلاح ايدن كمسنه يه اطلاق اولنور ومصنفك
نجاد زنده دون ديديكى اكرچه نقل اولنان معنايه قريب در لكن نجادى تفسيرينه
چندان مناسب دكلدر لحاف كن اغنده يورغان وفارسيده لحيف دخى ديرلر جمعه
لحف شعار جامه اندرونى ايچ قفتانى دثار جامه بيرونى اوست قفتانى كه
شعار اوزرينه كيرلر بعض كتب لغت ده وبعض نسخه ده كذلك مذكور اولان
تفسيرك عكسى ايله تفسير اولندى لكن صحيح اولان تفسير اول اولدوغنه كتب
معتبره شاهددر جمعه دثر مقرم چادر شب زير ينه آلت چادر شبى كه جامه
خواب اوزرينه دوشرلر فارسيده بستر آهنك دخى ديرلر جمعه مقادم قرام مثله
جمعه قرم مجبس مثله جمعه محابس هدب ريشه صچاق وپسكل ديدكلرى
نسنه جمعه اهداب كله مثله رصه كلوه دستار اول كلوه كه اوزرينه صاريق
صارارلر والله اعلم باب واحد يكى بر اثنان دو ايكى ثلوث سه اوچ اربعه
چهار درت خمسه پنج بش سته شش آلتى سبعه هفت يدى ثمانيه هشت سكز
تسعه نه طقوز عشره ده اون وفى المثل دهدرين سعد القين معلوم اوله كه علماء
علوم ادبيه مثل مذكور خصوصنده اقوال مختلفه ذكر اتديلر تفصيلى ديديلر كه طائفه
اعجام عرب اعتقادنده اصحاب مكر وخديعه وارباب كذب وحيله اولوب اكثر اوقاتده
بعض اعجام صيدلانى عرب قبيله لريله مختلط اولوب كوناكون بونجق كتوروب
خريد وفروخت ايدرلر ايدى ولسان عربيه يى كركى كبى ادايه قادر اولميوب
كندو اصطلاحلرى اوزره واحددن يك واثنين دن وعشره دن ده لفظلريله تعبير
ايدرلر ايدى بركون برچرچى عجم احياء عرب دن بر قبيله يه برآنى سياه وبياض
بونجق كتوروب متاعنى فروخت صددنده دودره يعنى ايكى نوع بونجوغم
واردر ياخود اون بونجوغى شوقدر اقچه يه آلدم ديو كلامنى مشتبه سويلدى
ومستمعين واقع حالى تفحص اتديلر كلامنى واقعه مطابق بولمديلر وكاذب
اولدوغنه جزم واتفاق ايدوب دهدرين ديوب سعد القين لفظنى دخى يانته
ضم اتديلر زيرا سعد حداد كندو عندلرنده كذب ايله معروف بلكه هر دميرجى

هركز طوغرى سويلمك اوزره معتقدلر ايدى لهذا ديديلر كه اذا سمعت بسُرى القين
فاعلم انه مصبح يعنى اكر حدادك كيجه وقتى كتديكنى استماع ايدرسك معلومك
اولسون كه صباح وقتى كتمشدر پس كذب ده بو ايكى لفظى برى برينه ضم ايله تعبير اتديلر
واكر برامر باطلك بطلاننى اشعار مراد اتسه لر لفظين مذكورين ايله تعبير ايدرلر ه
صكره كلمه من بوره ده تصرف ايدوب دهدرّ ودهدرن ودهداد ديوب باطل مراد
اتديلر ولفظ درّى تثنيه صيغه سيله ايراد اتديلر قين لفظنه مزاوجه ايچون بعضيلر
ديديلر كه اصلى دهدر ايكن مثنى اتدكلرى باطل معناسنده مبالغه وبطلانك شدة
وتضاعفنه تلميح ايچوندر نته كه داهيه يعنى بليه عظيمه يه دال اولان اسمائى
مفرده يى جمع صيغه سيله ادا ايدرلر شرك كثرة وتضاعفنه اشارة ايچون
مثلا اقورد وفتكر وبرح لفظلرى داهيه معناسنه مفرد ايكن معناى مذكور ملاحظه
اقورين وفتكرين وبرحين ديوب جمع صيغه سيله ايراد اتديلر ودخى الفاظ معربه ده
ادنى تغيير مستحسن اولمغله ده لفظنك دالنك فتحه سنى ضمه يه تبديل ايدوب ده
ديديلر حاصلى كلام مذكور كذب وباطل وبر كمسنه صاحبنى تكذيب مقامنده ضرب
اولنور مثل معروف در حكايت اسدى كه عدى بن ارطاة الفزارى بنت اسماء
بن خارجه نك هند نامه قيزينه خطبه ايچون عمر بن عبد العزيزه بر نامه ارسال
وبو خصوصى نياز اتدكده عمر مذكور جوابنده شو جمله درر الفاظى كشيده
سلك تحرير اتدى كه اما بعد فان الفزارى لا ينفك والسلام چون بو نوشته عدى
من بوره واصل اولدى بعد القراءة معناسنه مطلع اولمدوغندن زماننك اعلمى
اولان ابى عيينة بن المهلب نام علامه يه ارسال اتدى كه مرقوم مذكوردن
مرادى اولدوغى حل وكشف ايليه ابى عيينه دخى قراءت ايدوب مرادى اولدوغى
شو جمله افاده اتدى كه فقره مرقومه ابن داره نك شو بيتنه تلميح در كه
ان الفزارى لا ينفك مغتلما من النوك دهدارا بدهدار يعنى فزارى بر قبيله
هميشه غلو مبارده ومأبون اولدقلرندن غيرى زياده حماقتلرندن ناشى باطل
سببيله باطل سويلرلر معلوم اوله كه عدد اوچ قسمه منقسمدر زائد ناقص
مساوى زائد آندن عبارتدر كه كسورينى جمع اتسه لر كندودن زياده اوله
اون ايكى كبى ناقص آندن عبارتدر كه كسورينى جمع اتسه لر كندودن زياده
اوله سكز كبى ومساوى آندن عبارتدر كه كسورينى جمع اتسه لر كندويه مساوى
اوله آلتى كبى واكا عدد تام دخى ديرلر وارباب رياضته عدددن متحابات
تسميه ايدرلر ايكى عدد واردر كه ميانلرنده علاقه محبت اولمغله محبت خصوصنده
تاثير عظيمى وخاصه كليه سى واردر ديديلر اول عددلر بيك برى ايكيوز سكسان
درت وبرى ايكيوز يكرميدر وآنلردن فزدوكر لفظلريله تعبير اولنور وعددين
مذكورينك خاصه سى بودر كه آنلرى ماكولات دن بر طعامه رسم ايدوب
قاديشدر سه لر اكثر عدد اولان طعامى محبت اكل ايدوب واقل مراد اتديكى كمسنه يه

اطمام اتسه ما بینلرنده محبت کلیه حاصل اولور ومعلوم اوله که ایکی یوز یکرمی عدد
زائد دور زیرا اجزاسی کندودن زائددر که جمع اولندقده ایکیوز سکسان دورده بالغ
اولور زیرا نصفی ۱۱۰ وربعی ۵۵ وخمسی ٤٤ وعشری ۲۲ ونصف عشری ۱۱ واون برده
برجزوی ۲۰ زیرا ایکیوز یکرمی ده یکرمی کره اون بر وار در وقس علیه ویکرمی ایکی ده
برجزوی ۱۰ وقرق دورت ده برجزوی والّلی بش ده برجزوی ٤ ویوز اون دن
برجزوی ۲ وایکیوز یکرمیده برجزوی اوکسور مذکوره مجتمع اولدقده ایکیوز سکسان
دورت حاصل اولور وایکیوز سکسان دورت عدد ناقص دور زیرا اجزاسی کندودن
ناقص در که جمع اولندقده ایکی یوز یکرمی یه بالغ اولور زیرا نصفی ۱٤۲ وربعی ۷۱
ویتمش برده برجزوی ٤ ویوز قرق ایکی ده برجزوی ۲ وایکیوز سکسان دورتده
جزوی اوکسور مذکوره مجتمع اولدقده ایکیوز یکرمی حاصل اولور مخفی اولمیه که علما
متقدمین تفصیل مشروحی نااهل دن کتم واخفا ایدرلر ایدی حتی صلاح صفدی
غیث الادب نام تالیفنده وجه مشروحی ایراد اتدکده دیدی که فائدة فی مذکورة فی
کتاب مزبورده ایراد اتمکه بخل مراد اتمش ایدیم لکن من علم علماً وکتمه الجم یوماً لقیمة
بلجام من النار حدیث شریفنی تذکر ایدوب کتمان اتمدم دیدی وجلال دوانی
انموذج العلوم نام تالیفنده دخی ایراد اتدی لکن چندان تفصیل اتمدی وبو فقیر مترجم
طالبلره تسهیل ایچون بسط اتدیم واقف اولان اخوان دعاء خیر ایله یاد بیورملری
استدعا ایدرم احد عشر یازده اون بر یازده دخی دیرلر اثنی عشر دوازده
اون ایکی دوازده دخی دیرلر ثلثة عشر سیزده اون اوچ اربعة عشر چهارده
اون دورت چارده دخی دیرلر خمسة عشر پانزده اون بش ستة عشر شانزده
اون آلتی سبعة عشر هفتده اون یدی هفده دخی دیرلر ثمانیة عشر
هژده اون سکز هجده دخی دیرلر تسعة عشر نوزده اون طقوز نوزده دخی
دیرلر عشرون بیست یکرمی احد وعشرون معلوم اوله که مرکبات عددیه ده
لغت عربیه ده همیشه اقل اولان عدد اکثر اولان عدد اوزره تقدیم اولنور
واون برده یوقاروده اولان اون طقوزه وارنجه عددین ما بیننده ملحوظ اولان
واو عاطفه لفظندن ساقط اولور بعده اولان مرکبات ده واو مذکور وملفوظ
اولور ولغت فارسیه ده اولان اعداد مرکبه ده اون برده اون طقوزه وارنجه اقل
اولان عدد تقدیم اولنور اقل ده نوع ما تصرف اولنور مثلا یك ده مقامنه
یازده دیرلر ولغت عربیه گبی واو مذکور مطوی اولور بعده اولان مرکبات ده اکثر
اقل اوزره تقدیم وعددین ما بیننه واو رسمی توسیط اولنور ما قبلنك ضمه سنه
دلالت ایچون ولسان ترکیده بو اسلوب مرعیدر که اون برده اون طقوزه وارنجه
اکثر اقل اوزره تقدیم اولنور وسائر مرکبات دخی بو وجه اوزره اولور عددین
میاننه اصلا واو توسط اتمز مثلا فارسیده بیست ویك وترکیده یکرمی بر دیرلر
اثنان وعشرون بیست ودو یکرمی ایکی ثلاثة وعشرون بیست وسه یکرمی اوچ





اربعة وعشرون بیست وچهار یکرمی دورت خمسة وعشرون بیست وپنج یکرمی بش ستة وعشرون بیست وشش یکرمی آلتی
سبعة وعشرون بیست وهفت یکرمی یدی ثمانیة وعشرون بیست وهشت یکرمی
سکز تسعة وعشرون بیست ونه یکرمی طقوز ثلثون سی اوتوز وطقسان طقوزه
وارنجه اولان مرکبات یکرمی بردن یکرمی طقوزه وارنجه اولان مرکبات قیاس ایله معلوم
اولمغله مقایسه یه حواله ایدوب رؤس عقودك باقیسنك بیاننه شروع ایدوب دیدیکه
اربعون چهل قرق چل دخی دیرلر خمسون پنجاه اللی پنجه دخی دیرلر ستون
شصت آلتمش سبعون هفتاد یتمش ثمانون هشتاد سکسان تسعون نود طقسان
مائة صد یوز مائتان دویست ایکی یوز ثلث مائة سیصد اوچیوز اربع مائة
چهارصد دورت یوز خمس مائة پانصد بشیوز ستة مائة ششصد التی یوز سبع
مائة هفتصد یدی یوز ثمان مائة هشتصد سکز یوز تسع مائة نهصد طقوز یوز
الف هزار بیك الفان دو هزار ایکی بیك یعنی ایکی کره بیك وعلی هذا القیاس ثلاثة
آلاف سه هزار اوچ بیك اربعة آلاف چهار هزار دورت بیك خمسة آلاف پنجهزار
بش بیك ستة آلاف شش هزار آلتی بیك سبعة آلاف هفت هزار یدی بیك
ثمانیة آلاف هشت هزار سکز بیك تسعة آلاف نه هزار طقوز بیك عشرة آلاف
ده هزار اون بیك احد عشر الفاً یازده هزار اون بر بیك یعنی اون بر کره بیك
اثنا عشر الفاً دوازده هزار اون ایکی بیك ثلاثة عشر الفاً سیزده هزار اون
اوچ بیك اربعة عشر الفاً چهارده هزار اون دورت بیك خمسة عشر الفاً
پانزده هزار اون بش بیك ستة عشر الفاً شانزده هزار اون آلتی بیك سبعة
عشر الفاً هفده هزار اون یدی بیك ثمانیة عشر الفاً هژده هزار اون سکز
بیك تسعة عشر الفاً نوزده هزار اون طقوز بیك عشرون الفاً بیست هزار
یکرمی بیك ثلاثون الفاً سی هزار اوتوز بیك اربعون الفاً چهل هزار قرق بیك
خمسون الفاً پنجاه هزار اللی بیك ستون الفاً شصت هزار آلتمش بیك سبعون
الفاً هفتاد هزار یتمش بیك ثمانون الفاً هشتاد هزار سکسان بیك تسعون الفاً
نود هزار طقسان بیك مائة الف صد هزار یوز بیك مائتا الف دویست هزار
ایکی کره یوز بیك ثلث مائة الف سیصد هزار اوچ کره یوز بیك اربع مائة
الف چهارصد هزار دورت کره یوز بیك خمس مائة الف پانصد هزار بش کره
یوز بیك ستة مائة الف ششصد هزار آلتی کره یوز بیك سبع مائة الف هفتصد
هزار یدی کره یوز بیك ثمان مائة الف هشتصد هزار سکز کره یوز بیك
تسع مائة الف نهصد هزار طقوز کره یوز بیك
عشر مائة الف ده صد هزار اون کره یوز بیك الف الف هزار هزار بیك کره
بیك وتر طاق تحریف ایدوب تك دیرلر شفع جفت معروف در باب حصّه
جزء معروف در که اولو تعبیر اولنور جمعی حصص شقص مثل جمعی اشقاص
قسط مثله یقال قسط علیهم المال قسمه علی القسط والتسویة جمعی اقساط جزء
مثل جمعی اجزاء سهم مثل جمعی سهام وسهمان واسهم جوهری دیدی که السهم

التقيب نصيب مثله جمعه أنصباء خلوق مثله كفل مثله جمعه كفول خط مثله
جمعه خطوط قسم مثله جمعه اقسام بعض لخت باره پاره فا رسیده برخ دخی
دیرلر جمعه ابعاض نبذ اندك آزيجق نسنه كه اعتباره صالح اولميه نبذ اصلنده
بر نسنه يي براغوب اعتبار دن اسقاط ايتمكه ديرلر و قليل اولان نسنه دخی اكثريا
مطروح اولور جمعه انباذ يسير مثله وفي الاساس اليسير لحقير القليل نزر وقليل
مثله نصف نيمه بر شيئك ياروسي شق وشطر مثله ثلث سه يك اوچده بر
ربع چاريك دورتده بر خمس پنج يك بشده بر سدس شش يك آلتی ده بر
سبع هفت يك يدی ده بر ثمن هشت يك سكزده بر تسع نه يك طقوزده بر
عشر ده يك اون ده بر عشير مثله جمعی اعشار كلور نصيب وانصبا كبي
معشار مثله موحد يكان يكان برر برر مثلوجا في القوم موحد ديرلر قوم
برر برر كلوب يا كتوب يا كتوركلسه لر وعلى هذا القياس احاد مثله مثنى دوكان
دوكان ايكيشر ايكيشر ثناء مثله ثلاث سه كان سه كان اوچر اوچر مثلث
مثله رباع چاركان چاركان دورددر دورددر مربع مثله خماس پنجكان پنجكان
بشر بشر مخمس مثله وعلى هذا الى عشار معشر من حيث الاعراب كتب نحوده
غير منصرف بحثنده احوالری تفصيل اولنمغله كميت سبك ركاب خامه يه اول وادی يارده
ميدان ويرلمدی والله اعلم فصل عين وزن آلتونه شعيره جو آديه كه معروف در
لكن بو مقامده مراد برآديه آغرلنجه وزن در شعيرتان دو جو ايكی اربه يعنی ايكی
اربه آغرلنجه اولان وزن معلوم اوله كه وزنلردن جمله دن مقدم اعتبار اولنان
وزن شعير اولديغی مشهور اولمشدر لهذا مصنف شعير ايله ابتدا ايتدی وشعيرك
اجزاسنه تعرض ايتمدی لكن ابن سينا كلامندن منفهم اولور كه مقدم اونان وزن اوله
حيث قال جوی شش خردلست وخردلی را ده ودو فلس دان از دوی تقدير
بود هر فلسل زانها شش فتيله فتيلی شش نقيرست ای جهان كير نقيری هشت
قطميرست وانكاه ده ودو ذره آمد وزن قطمير پس شعير آلتی خردلدن مركب
اولوب اجزاسی خردل اولور حبه مثله فيروزآبادی ديدی كه حبه بر درهمك ثمننك
سدسی مقداری دركه بر درهمك قرق سكز جزوندن برجزوی اولور طسوج تسو
مفتاح اللغه صاحبی ديدی كه تسو ربع دانكدر زيرا يكرمی دورت حبه بر دينار در
و ديناركك سدسی كه دورت حبه در بر دانك دره و بر دانكك ربعی كه بر حبه در تسو
اولور كه تعريب ايدوب طسوج ديرلر انتهی وكلام مذكور بحر الغرايب كلامنه موافقدر
وصاحب جامع بحر الغرايب كلامنی نقل وتمريض ايدوب تسو لفظی شو وجهله
بيان ايتدی كه تسو بر بچوق حبه در ويكرمی دورت حبه بر دينار در و دينارك سدسی كه
آلتی حبه در بر دانك در پس تسو دانكك ربعی و ديناركك ربعك ربعی دركه ديناركك
يكرمی دورت بخشنده بر بچوق بخشی اولور فيروزآبادی طسوج ايكی حبه در ديدی
جمعه طساسيج قيراط آصلنده قرراط ايدی دينارك آصلی دنار اولديغی كبی

نيم



نيم دانك يارم دانك كه ايكی حبه اولور ودانكك تعريفنده اختلاف اولنديغی سبقت
ايتديكه بعضيلر عندنده دورت حبه وبعضيلر عندنده آلتی حبه اعتبار اولنمغله نصف
دانك قول اوله نظر ايله ايكی حبه وقول ثانی يه نظر ايله اوچ حبه اولور وبعضيلر
ديديلر كه قيراط يا ربع دانك وآلتی چكردكدر ودخی معلوم اوله كه بر حبه ايكی
شعيردن و دينار يكرمی دورت حبه عبارت اولمغله بر دينار قرق سكز شعير اولور
ثمن سه تسو اوچ حبه يعنی ديناركك يكرمی دورت جزوندن اوچ جزوينه ثمن
دينار ديرلر سدس دانك كه ديناركك يكرمی دورت جزوندن دورت جزوی دره
دانق مثله نونك فتح وكسری لغت در دانك معربيدر ربع دانك ونيم بر بچوق
دانك كه آلتی حبه كه اون ايكی شعيره در ثلث دو دانك ايكی دانك يعنی
ديناركك سكز حبه سی كه اون آلتی شعيره در نصف دينار نيم دينار يارم
دينار كه اوچ دانك واون ايكی حبه ويكرمی شعيره در دانك وحبه وشعيره
اعتباريله ثلثان چار دانك دورت دانك زيرا بر دينار آلتی دانك دركه ثلثانی
دورت دانك اولور وحبه حسابيله اون آلتی حبه وشعير حسابيله اوتوز
ايكی شعير اولور نصف وربع چهار دانك ونيم دورت بچق دانك زيرا ديناركك
نصفی اوچ دانك وربعی آلتی حبه كه بر بچق دانك در مجموعی دورت بچق دانك
اولور كه بحساب حبه اون سكز حبه وبحساب شعيره اوتوز آلتی شعيره در
ثلث وربع نيم دينار ونيم دانك يا ربع دينار ويا ربع دانك زيرا ديناركك
ثلثی سكز حبه دركه ايكی دانكدن عبارتدر وربعی آلتی حبه دركه بر بچق
دانكدن عبارتدر پس مجموعی اوچ بچق دانك در واوچ دانك نصف
دينار در وبحساب حبه اون دورت حبه وبحساب شعير يكرمی سكز شعيره در
نصف وثلث پنج دانك بش دانك زيرا ديناركك نصفی اوچ دانك وثلثی
سكز حبه كه ايكی دانكدن عبارتدر پس مجموعی بش دانك اولور وبحساب حبه
يكرمی حبه وبحساب شعير قرق شعير در ثلثان وربع پنج دانك ونيم
بش بچق دانك زيرا ديناركك ثلثانی اون آلتی حبه دركه دورت دانكدن عبارتدر
وربعی آلتی حبه دركه بر بچق دانكدن عبارتدر پس مجموعی بش بچوق دانك
اولور وبحساب حبه يكرمی ايكی حبه وبحساب شعير دورت شعيره در دينار
يك دينار بر دينار كه تعريفی مرور ايتديكه بحساب شعير قرق سكز شعير
وبحساب حبه يكرمی دورت حبه وبحساب دانك آلتی دانك وبحساب خردل ايكيوز
سكسان سكز خردل وبحساب فلس اوچ بيك دوريوز الّی آلتی فلس وبحساب
فتيله يكرمی بيك يديوز اوتوز آلتی فتيله وبحساب نقير يوز يكرمی دورت بيك
دوريوز اون آلتی نقير وبحساب قطمير طقوز يوز طقسان بيك بيك اوچيوز
يكرمی سكز قطمير وبحساب ذره بيك كره بيك طقوزيوز قرق اوچ كره بيك طقوز
يوز اوتوز آلتی ذره مقداری در هذا ما استخرجته في هذا المقام والله اعلم

بالصواب واليه المرجع والمآب يوم البعث والحساب جمعه دنانير مثقال هر سنك
دينار دينار وزننده يعنى دينار آغرلغنده اولان نسنه هر نه اولورسه اولسون مثلا
بر مثقال كوموش بر دينار آغرلغنده اولان كوموش ديمكدر تفسير مذكور ارباب لغتك
مثقال الشئ ميزانه من مثله ديدكلرى كلامه مبنى اولمق ملاحظه اولنور جمعه
مثاقيل صاحب سامى ديديكه مثقال درهم حسابيله بر درهم وربع سدس درهم
واوچ شعير وطسوج حسابيله يكرمى دورت طسوجدر وبو مقامده صاحب
قاموسك مكيال وميزان خصوصنده تحرير اتديكى كلماتى نقل وترجمه اولنمق مناسب
ملاحظه اولندى علامهٔ مزبور م ك ل مادهسنده ديديكه مكوك تنور وزننده
بر مكيالدركه بربچق صاع آله ياخود نصف ويبه صيغه ويبه يكرمى ايكى مد يا
يكرمى دورت مددر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك مدى ايله ياخود
اوچ كيلجه در وكيلجه بر منّ وبر منك سكز ثمنى ومنّ ايكى رطل ورطل اون
ايكى اوقيه واوقيه بر استار وبر استارك ثلثانى در واستار دورت مثقال
ونصف مثقالدر ومثقال بر درهم وبر درهمك اوچ سبعى در ودرهم آلتى دانق
وبر دانق ايكى قيراط وبر قيراط ايكى طسوج وبر طسوج ايكى حبه وبر حبه بر درهمك
ثمننك سدسى يعنى بر درهمك قرق سكز جزؤندن بر جزؤيدر بدره ده هزار دينار
اون بيك دينار جمعه بدر بدور دخى كلور يقال فلان ينهب البدور ويهب
البدور ابن عبيد غريب مصنفده ديديكه فعله وزنى فِعَل وزنى اوزره جمعلنمز الا
اوچ كلمه كه بضعة من اللحم كه جمعى بضع كلور وبدره كه جمعى بدر در وهضبه كه
جمعى هضب كلور لكن مصنف سابقا جمعى هضبات وهضاب در ديدى خاطر
فاتره خطور ايدن بودر هضبه مطر معناسنه اولدقده جمعى هضب كلور وارض
اوزرينه منبسط جبل معناسنه اولدقده جمعى هضبه وهضب وهضبات كلور صرّه
كيسه زر آلتون كيسهسى درهم ودينار وضع اتدكلرى كيسهيه شاملدر صرّدن
مأخوذدر بر شيئى باغلامق معناسنه وبغلويه جمع نسخه به صارر ديرلر بعض
نسخهده ذكرى زر بستهٔ ايله تفسير اولندوغى بو معنايه مبنى اولمق ملاحظه
اولنور يقال صررت الدرهم فى الصرة اى شددتها جمعه صرر قنطار يك پوست
گاو پر زر جوهرى ديديكه قنطار معاذ بن جبل دن بيك ايكيوز اوقيه اولمق اوزره
روايت اولندى بعضيلر بوز يكرمى رطل وبعضيلر بر صغير دريسى طولو آلتون ديديلر
وصاحب ديوان يتمش بيك دينار دخى ديرلر ديدى جمعه قناطير ورق سيم
كوموش لكن فضهٔ غير مضروبه ده استعمالى شايعدر فرا ديديكه ورق ده اوچ
لغت واردر واوك فتحى وراءنك كسرى واوك فتحى وكسرى وراءنك سكونى رقه
مثله هاواودن عوضدر وفى الحديث فى الرقة ربع العشر وجمعى رقين كلور
يقال ان الرقين يغطى أفن الافين يعنى دراهم كثيره احمق كمسنهنك حماقتنى ستر
ايدر ونعم ما قال البستى فى الامية الناس اعوان من والته دولته وهم عليه

اذاعاده



اذاعاده اعوان سحبان بلا مال باقيل حصر وباقل فى ثراء المال سحبان درهم درهم
معروف ومعربدر ودرهم آلتى دانق وهر دانق آلتى حبهدر صحيح اولان بودركه
ذكرى مرور ايدن اوزان خصوصنده هر عصرك وهر مملكتك بر كونه اصطلاحى واردر
جمعه دراهم ابن خالويه ديديكه لسان عربده فِعْلَل وزنى فانك كسرى ولام اولىنك
فتحى ايله يوقدر الا درهم كه اكرچه معربدر لكن قديمدن عرب آنى تكلم اتديلر وقلقع
طين يابسدركه صويى صوغولمش حوضلرده اولور وقرطع وقردع تمل الابل معناسنه
وبضلع كه اكله حريص كمسنه معناسنه وهجرع كه طويل مضطرب الخلق معناسنه درهم
يعلى درم يعلى يعنى اول درهمكه اوزرينه ثمن يعلى مثقال ذرة خيرا يره واول
درهمه ثمن يعلى دخى ديرلر يكامردلرسى آخر ثمن يعلى كرداري درهم اخلاصى
درم كه بر سوره اخلاص نقش كرده وقال ابو العلاء المعرى وان الغنى والفقر
فى مذهب الفتى سيان بل اغنى من الثروة العدم وما نلت مالا قط الا ومال بره
ولا درهما الا ودرة الهم اوقيه چهل درم قرق درهم جمعه اواقى يانك تخفيف
وتشديدى جائزدر طازجه درست زر خالص آلتون قاموسده تازهدن معربدر
جيّد ونقى معناسنه ديدى جمعه طوازج فلس درم مسين باقردن يابدقلرى
درهم فارسيده پشيز وتركيده پول ديرلر جمعه افلس كه جمع قلتدر وفلوس
جمع كثرتدر ومفلسه مفلس ديدكلرى كويا درهمى فلوس وزيوف اولدى ياخود
بر حاله واردى كه بر فلسه مالك دكلدر معناسنهدر مصنف اساسده ديديكه
مفلس لفظنك اسم جمعى مفاليسه در ياخود مفاليس مفلاس لفظنك جمعيدر
ومفلس ومفلّس اول كمسنهدركه قاضى آنك افلاسيله حكم ايدوب ندا اتدرمش اوله
قراضه پاره زر آلتون اوفاغى وقرضدن مأخوذدر قطع معناسنه قراضة الذهب
آلتون قربندسى ديمكدر ودله يه يعنى سكسانه ابن مقرض ديرلر تقول ابن مقرض
وثاب للحمام اخاذ بحلوقها جمعه قراضات ضراب درم زن درهم سكه ضرب
ايدن كمسنه سكه مهر درم درهمده نقش معهود احداث ايتمك ايچون استعمال اتدكلرى
منقوش دموردر صيرفى صراف معروفدر طارح سيم سره كننده ايله تفسير اولندى
يعنى كوموشى رايج ايديجى وابن سكيت ديديكه صريف فضه معناسنهدر جمعه
صيارفه جوهرى تا نسبت ايچوندر ديدى سبيكه پاره سيم كوموش پارهسى كه
تحريف ايدوب سويكه ديرلر جمعه سبائك معيار ترازوى زر آلتون ترازوسى
عياردن مأخوذدر وزن معناسنه جمعه معايير والله اعلم فصل وزان
سنجنده طارتيجى يعنى ترازو ايله بر شيئك مقدارينه مطلع اولان كمسنه ميزان
ترازو معروفدركه آلت وزن ديمكدر جمعه موازين منجم شاهين ترازو
ترازونك عمودى كه كفهلرى آكا اصارلر وترازونك لسانى آنك حاقى
وسطنه چكوردلر لسان الميزان زبانهٔ ترازو وترازونك دلى كه عموده چكوروب
حين وزنده اعتبار آنك استقامت وميلنهدر عين الميزان چشمهٔ ترازو ترازونك

ایکی جانبی مساوی اولمسه مساوی اولسون ایچون وضع اتدکلری نسنه جوهری دیدیکه وفی المیزان عین اذا لم یکن مستویًا واساس ده وقاموس ده وفی المیزان عین ای میل دیدکدن صکره اساس ده آصلح عَیْنَ میزانك دیدی نقل اولنان کلماتدن منفهم اولور که چشمهٔ ترازو ترازوده اولان عدم تساوی اوله عَذَبه رشتهٔ ترازوه ترازوایبی جوهری هذبة المیزان الخیط الذی یُرفع به یعنی اول ایب که ترازویی قالدردقده آنی آل ایله طوتار وبیوك ترازولرده اول ایب ایله ترازویی برشیئه آصارلر کِفّهٔ مِیلهٔ ترازوه ترازو کفه سی که ترازو گوزی تعبیر اولنور جمعه کِفَف صَنْجه سنك ترازوه ترازو کفه سنه موزوناتك مقداریني بلمك ایچون وضع اتدکلری طاش سینی ایله سَنْجه دخی بومعنایه وفارسیدن معرب در صَنْجه سَنْجه دن معرب در ترکیده طارتاجق نسنه ایله تعبیر اولنور مثلا ترازونك بر کفه سینه وضع اولنان جسم ثقیل که انکله کفهٔ آخرینه وضع اولنان نسنه نك مقداری بلنور معلوم اوله که عرب دراهم صنجه دیوب کامل العیار مراد ایدرلر ومادة درهم صنجه دیرلر یوز درهمدن آصلا نقصانی یوق معناسنه وآنك مقابلی عادة لفظی در که یوز عدد ناقص ایکی عدد مقصود معناسنه مثلا مائة درهم عادة دیسه لر طقسان سکز مراد اولور والف درهم عادة دیرلر طقوز یوز سکسان مراد اولور حکایت اولندی که نصیر حمامی ساج وراقه دیدی که صاحب بهاء الدین حضرتلرك برقصیده ایله مدح اتدیم که بوکیجه مجلسلرنده قراءت اولنا جقدر جنابکزدن نیاز ایدرم که قصیدهٔ مزبوره حسن تربیه ومدح وترویج بیورمغه همت ایده سز چونکه مجلس صاحب ده قصیدهٔ نصیر قراءت اولندی قصیده تمام اولدقده ساج دیدی که نظم شاقنی للنصیر شعر بدیع ۰ ولمثلی فی الشعر نقد بصیر ۰ ثم لا سمعت باسمك فیه قلت نعم المولی ونعم النصیر صاحب بوشعری استماع اتدکده نصیره بر عطیه امر ایدوب ساجه ایکی یوز درهم ویرسونلر دیو فرمان اتدی ودیدی که ایکی یوز درهم صَنْجه اولسون ساج زمینی بوس ایدوب دیدیکه بو عبد داعی اول ایکی یوز درهمك عادة اولمسینی نیاز ایدر صاحب بو کلامدن عظیم تعجب اتدی ودیدی که نصیره هر نه زمان که بزی بو شعر ایله مدح ایده آکا عطیه مز عادة اولسون روایت اولندی که ساجك خاتونی وفات اتدکده صاحب آکا تعزیه وبر آز اقچه ارسال اتدی ساج دیدی که نظم آتتنی صُنْجة وَاتَتْ مُعادةٌ ۰ علی عاداتها والخیر عادة وآنستنی مصیبة من تولت ۰ ولا ولت عن المولی السعادة عَمُود چوب ترازو وترازو اغاجی که قپانده اولور وقول تعبیر اولنور کوچك ترازولرده مِنجَم دیرلر قپان کبانه بیوك ترازو که آغیر شیلر طارتارلر معروف در قُسطَاس مثله لسان رومیدن معرب در قافك ضم وکسری لغت در رُمّانه سنك قپان قپان طاشی کوچك ترازوده صَنْجه منزله سنه در قَفِیز بیمانه جوبات اولچدکلری ظرف که اولچك تعبیر اولنور جمعه قُفْران وأقفِزه دخی کلور مِکیال

مثل



مثله مَرّة یك من بر بتمان که ایکی رطلدر جمعه آمنان منا مثله جمعه امناء صاحب سامی دیدی که منا بحساب درهم ایکی یوز اللی یدی درهم وسبع درهمدر تحقیقا صاع بیمانه چارمنی درت بتمان شیء صیغاجق اولچك جوهری دورت مُدّدر دیدی جمعه آصْوُع واصوع وصیمان صواع مثله مُدّ بیمانه یك منی بر بتمان شیء صیغان اولچك واهل حجاز اصطلاحنده بر رطل وثلث رطل واهل عراق اصطلاحنده ایکی رطل واهل دوام اصطلاحنده یکرمی کیل در جمعه امداد ومعتدل کمسنه ایکی اللرینی کرکی کبی مدو فتح ایدوب حبوباتدن بری ایله طولدورسه اول مقداره دخی مُدّ دیرلر ووجه تسمیه ظاهردر عصام الدین حاشیهٔ ضیائیه ده بن بوخصوصی تجربه اتدیم واقعه مطابق بولدوم دیدی رِطْل نیم من وتقریبا یوز اوتوز درهم وتحقیقا یوز یکرمی سکز بچوق درهم ونصف سبع درهمدر جمعه ارطال اَسْتار یك اسْتِیر بر استیر درهم حسابی ایله آلتی بچق درهمدر اصطلاحا ومثقال حسابیله دورت بچق مثقالدر جمعه اساتیر حَفْنَة یك مشت حبوباتدن براوچ جمعه حَفَنات کُرّ هفصد وبیست صاع یدی یوز یکرمی صاع که بحساب درهم یدی یوز قرق سکز کره بیك وسکز یوز درهمدر قاموس ده التمش قفیز یاخود قرق اردب در دیدی وارْدَب اهل مصر وشام اولچکلرندن بر بیوك اولچکدرکه اهل عراقك استعمال اتدکلری قفیز کبی واردب یکرمی دورت صاع صیغار اولچکدر غَرْب دویست وهشتاد وهشت من ایکیوز سکسان سکز بتمان که اهل خوارزم اولچکلرندن جمعه اغراب معلوم اوله که الفاظ مذکوره نك اکثری مکیل وکیله دخی اطلاق اولنور مثلا لفظ صاع دورت من صیغاجق اولچکه اطلاق اولندیغی کبی دورت من مقداری شیئه دخی اطلاق اولنور فصل فَرَس آت جمعه أفْرَاس مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور مؤنثی فرسة کلمز ابی بکر سراجدن روایت اولندی که مؤنث فرس دیمك اقتضا اتسه فُرَیسة دیمك کرك جاحظ مقاتل بن سلیماندن روایت اتدی که موسی ع م حضرت خضردن سؤال اتدی که مرکبلرك قنغیسی خیرواولی در دیو خضر دیدی که فرس وحمار وبعیر زیرا بونلر مراکب انبیادر جاحظ دیدی که فرس اولوا العزم اولان پیغمبرلر کبی در وبعیر هود وصالح وشعیب ومحمد علیهم السلام کبی در وحمار عزیر وعیسی مرکبی در خَیْل آتلر عسکر فرسان کبی وآت وآت سوروسینه دخی دیرلر وفرسه راکب اولان کمسنه یه فارس اطلاقی لابن وتامر اطلاقی قبیلندندر وفارس لفظنك جمعی فوارس کلور که شاذدر زیرا فواعل وزنی فاعلة نك جمعیدر ضاربة وضوارب کبی ودخی مؤنثك صفتی اولان فاعلك جمعیدر حایض وحوایض کبی وآدمیتدن غیریدن عبارت فاعلنك جمعیدر بازل وبوازل کبی ومذکر عاقلدن عبارت اولان فاعلدن فواعل اوزره جمع اولنان اوچ کلمه در فوارس وهوالك ونواکس کبی جمعه خیول فیروز

ابادی دیدی که خیل جماعة الافراس معناسنه مفردی یوقدر ومحتملدرکه مفردی
خائل اوله ودخی خیل فرسان معناسنه کلور عِرَاب اسب تازی عربی آت که
طرفینی عربی اوله عتیق اول فرس درکه طرفینی عربی اوله عیوبدن آزاد اولوب
نقصاندن عاری اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی زمخشری سورهٔ انفال تفسیرنده
روایت اتدی که رسول اکرم بیوردیلرکه ان الشیطان لا یقرب صاحب الفرس العتیق
ولا دارا فیها فرس عتیق قال ابن عبد البر فی التمهید الفرس العتیق هو الفاره عندنا
وقال صاحب العین هو السابق کراع مثله واکثر کتب لغتده مطلق خیل ایله تفسیر
اولندی وفی الاساس احبس الکراع فی سبیل الله الخیل حصان اسب نر ارکک
آت که آیغر تعبیر اولنور حصن دن مأخوذ در حفظ معناسنه آصلنده حصان
اول فرس درکه منیسی هر قیصراغه انزال اتمکدن دریغ ایدوب بلکه کریم الاصل
اولان مادیانه انزاله راضی اولورلر ایدی صکره هر ارکک آته اطلاق اتدیلر یقال
رکب الحصان واردف الحصان جمعه حُصُن صلاح الدین صفدی غیث منسجم
نام تألیفنده دیدی که اصحاب تجربه دیدیلرکه خرس جواد بغایت صاف اولان
صودن ایچمز هذا اولک ایاغیله صوینی ووروب مکدر اولسون ایچون بعضیلر
بیننده دیدیلرکه فرس مزبور ماء صافیده کندو عکسنی کوردیکی ایچون ووروب
صفدی دیدی که وهو تعلیل علیل لا یتشفی به الغلیل حِجْر اسب ماده دیشی
آت که فارسیده مادیان وترکیده قیصراق دیرلر که دوسوباخ دن محرف در جمعی
حجور کلور مصنف اساس ده شاعرک اذا خرس الفحل وسط الحجور وصاح
الکلوب وعق الولد قولنی ایراد وجاحظ دن معناسنی شو وجهله بیان اتدی که
محل معرکه ده آیغور آت عسکری معاینه وشمشیرلرک لمعانی مشاهده اتدکن شدت
حیرتندن قیصراقلجابنه التفات ایتمز وکلوبک اصحابنک هیئتلری متغیر اولمغله
کلوب اجنبی ظن ایدوب نباح ایدرلر ووالده لره مستولی اولان رعب وتحیردن
ناشی اولادلرینه باقمزلر رَمَکَة مثله جمعه رَمَک ورماک رمکات وارماک
دخی کلور هجین جرده باباسی عربی وآنه سی غیر عربی اولان آت وباباسی
ووالده سی جاریه اولان ولده دخی هجین دیرلر جمعه هجان طِرْف اسب
نیک نژاده آصلی کریم اولان آت که طرفینی بدأصل اولمیه ابوزید لفظ طرف
ارکک آته اطلاق اولنور فقط دیدی کودن اسب پالانی سمراقی ویعدو یشی
اولمین آت وهجانا بطن المفهم اولان کسنه یه دخی اطلاق اولنور جمعه
کوادن مجنز اسب پالانی وفی القاموس الحمار کجبانة الفرس الهجین کالمجمر
فارسیه پالانی ودخی هجین عتیق مقابلی در دیدی بِرذون اسب ترکی ترکی
آت که عربی مقابلی در واکثریا بومقوله آت سفر وحربه صالح اولمغله
سمرووردلر لهذا بعض نسخه ده اسب پالانی ایله تفسیر اولندی وجوهری
وفیروزآبادی دابه ایله تفسیر اتدیلر مؤنثی برذونة در جمعه براذین وفی المثل





انقل من البرذون واضر من الخزدون فیروزآبادی دیدی که خِردون وخزدون
دال مهمله ومعجمه ایله ارکک کلر معناسنه در لکن مصنف حشرات ده برذونه دیدی بعضیلر سباعدن در دیدی ویقال لقیت فلانا مجیدا واخاه مبرذنا ای هو
راکب جواد واخوه راکب برذون ودخی سألته حاجة فبرذن عنها دیرلر
ثقل عنها معناسنه مُهْر کره نر ارکک طای جمعه امهار ومهار ومهارة
مُهْرَة کره ماده دیشی طای جمعه مُهَر ومُهَرات طای اولان قیصراغه
فرس ممهر دیرلر قیل لبعض الحکماء ای المال اشرف قال فرس یتبعها فرس
فی بطنها فرس وفی الحدیث خیر المال مهرة مأمورة وسکة مأبورة ای کثیر
النتاج والنسل والسکة الطریقة المصطفة من النخل والمابورة الملقحة حَوْلی
بک ساله بریاشنده طای جمعه حوالی جذع دوساله ایکی یاشنده طای
جمعه اجذاع وجذاع وجذعان ثَنِیّ سه ساله اوچ یاشنده طای معلوم اولکه
ثنیه اولک دیشلره دیرلر وصغیر واهو مثللو چاتال طرناقلی که آکا ظلف دیرلر
کذلک آت مثللو بوتون طرناقلی که آکا حافر دیرلر اولک دیشلرینی اوچ یاشنده براقورلر
واول وقتده حیوانات مذکوره یه ثنی دیرلر وطرناغی اولمیان دوه کبی که آکا
خف دیرلر آلتی یاشنده براقور وعند الفقهاء بش یاشنده دوه یه وایکی
یاشنده صغیره وبریاشنده قیون وکچی یه وآلتی یاشنده آهویه ثنی دیرلر جمعه ثنیان
وثناء مؤنثنده ثنیه دیرلرکه جمعی ثنیات کلور رباعی چارساله دوورت
یاشینه کیرمش طای رباعیه اولک دیشلر ایله ناب ما بیننده اولان دیشه
دیرلر دوورت یاشنده رباعیه سینی براقدیغی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی
قارح اسب تمام تمام وکامل آت زیرا آتک تماما دیشلری بش یاشنده کامل اولور
پس قارح بش یاشنده آت معناسنه در جمعه قُرَّح وقوارح مَرْکَب برنشستنی
اوستنده اوتوره جق آت یعنی بینه جک دابه که بینت تعیین اولنور جمعه مراکب و
سفینه یه دخی مرکب دیرلر لکن اکثریا بحری قیدی ایله مقید ذکر اولنور خِلْعَة اسب
خلعتی خلعت آتی که بیشکش ایچون آخره اهدا اولنان آت که بولک کوتورمکه قابل اوله
قال وفی الاساس اجازه بخلعة وحُملان وهو فرس یحمل علیه جَنیبة معروف درکه
فارسیده کُتَل وترکیده یدک تعبیر اولنور جنب دن مأخوذ در یان معناسنه یدک
آتی اکثریا صاحبنک یاننده چکلدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی قَوُد فرمان
برادار اول آت که راکبنه مطیع اوله هرنیجه مراد ایدرسه اکر کوره حرکت ایده
ومنقاد اوله سَهْل وسَلِس مثله صاحب مصرحه لفظلری مذکورینی اسب
فرمانی ایله تفسیر اتدی فاره اسب زیرک دررفتن خرواسته دخی اطلاق اولنور
جمعه فرهة وفرة عتد ساخته رفتن راجی ایچون مهیا اولمش آت وشدید
تام الخلق اولان فرسه دخی دیرلر وای باندام خلق تام الاعضا وشدید
اولان آت مؤنثی وآ کلور جوهری دیدی که وای آصلنده حار وحشیدن

مقتدر الخلق اولانه اطلاق اولنور ایدی صکره فرسه دخی اطلاق اولندی تشبیه طریقیله • سَکْب
مِسْبَح • دریق که رفتن همی ریزد اول آت که سریع المشی اولمغله مشی ایتدکجه سرعتنی زیاده
ایدر وفی الاساس ماء سکب وفرس سکب واسکوب ذریع ومسحت الابل یوماً
سارساً شدیداً وفرس دریکثیر الجری انتهی • سابح • سَبُوح • آنکه کوبی که شنامیکند
وساع • ساطع فراخ کام قطوف خرد کام عداء • مِحْضِیر اسب دونده آقدّی • آنکه
پای در پیش دست نهد فیروز آبادی دیدی که آقدّی اول آت درکه مشی ایتدکده هم
آیاقلری الّرینک موضعنه واقع اوله یاخود آیاقلرینی مناسب اولان موضعه وضع
ایلیه انتهی مخفی اولمیه که معنای اوّل عندمزده اولان کتب لغات مطوّله ومختصره یه
مخالف در آنجق اکمال الاعلام صاحبی دیدی که قدّی آقدر یک جمیدر واقدر قصیر
العنق اولانه رجل وایاقلرینی الّرینک موضعنه وضع ایدن فرس معناسنه در • اَحَقّ
پای هم آنجا نهد که دست نهد فیروز آبادی دیدی که احق اول فرس درکه ایاقلرینک
طرناغینی الّرینک موضعنه وضع ایدر که فرس ده عیب در وودّ له میی فرسه دخی
دیرلر وصاحب اکمال حُقّ احق لفظنک جمیدر دیوب وجه مشروح اوزره تفسیر
ایتدی شَنِیت آنکه پای وانهد از آنجا که دست نهد ایاقلرینی الّرینک موضعندن کیرویه
وضع ایدر آقب هنامز مُقوّن و مُخْطَف • شاذب اسب باریک میان مُجْفَر بزرک
میان یقال فرس مُخْطَف عظیمة الجُفْرة که مُجْفَر وسط معناسنه در • نَهْد بلند جوهری
دیدی که فرس نهد ای جسیم مُشْرِف فیروز آبادی الفرس الحسن الجسم اللحیم المشرف
دیدی • سَلْهَب • سُرحُوب دراز قیدوُذ • دراز پشت صاحب اکمال دیدی که اقود
فرس وابل دن ظهر وعنقی طویل اولانه دنلدر وقید الاوابد دیوب فرس سریع السیر
مراد ایدرلر کویا وحشیلره سبقت ایدوب آنلرك فرارینه مانع اولور حَرُون اسب
نافرمان بردار • اول آت که دکبنه منقاد اولمیوب مرادی اوزره حرکت ایتمیه حَرَن
آصلنده بر مکانده توقف ایدوب اندن حرکت ایتمك معناسنه وحرون اول آتدن
عبارت درکه راکبی تحریك مراد ایتدکده هرنه قدر اقدام ایدرسه حرکت ایتمز بلکه
خلاف مرادی اوزره حرکت ایدر جوهری دیدی که حرون اول دابه درکه شدّة جریی
وقتنده یعنی زیاده سکیردیرلرکن توقف ایدر اساس ده حرن بالمکان فلا
یبرح دیدی جمعه حُرُن شَبُوب اسب دونده • یوکرولك آت کتب لغت ده
مستفاد اولان بودرکه شبوب اویناغان آت اوله شب الفرس یَشِبّ ویَشُبّ
شباباً وشبیباً دیرلر آت کندو کندوده صچرسه واویناسه ودخی اَشْبَبْت الفرس
دیرلر آتی تحریك اتسه یقال المرء فی شبابه کالمهر فی شبابه • یَعْبُوب • جَمُوم •
سِنْب اسب بسیار رو • مطرزی ایضاح دیدی که یعبوب کثیر الجری اولان
معناسنه در ویعبوب آصلنده کثیر الجری اولان صودر بعضیلر صویی چوق اولان
جدول در دیدی فیروز آبادی دیدی که یعبوب فرس سریع طویل وجواد سهل
وبعید القدر فی الجری وجدول کثیر الماء معناسنه در وجموم اول فرسدر که بر کره

اى واسع الخطوة
ومن المثل لا الحقت قطعتها بالعناق
مناق عنق دن ماخوذ در سریع
واسع معناسنه بر فلوه آمرالیب یطرسین
بیعنه یتیشدردم دفعة نظام
سبب ایله دیه جکدرده ضرب اولنور

جری



جری اندکدن صکره برکره دخی جری ایلیه وسِنْب فرس کثیر الجری معناسنه در دیدی
سهب • مُسْهِب • مُسْهَب • فراخ رو • واسع الجری الشدید معناسنه صَلُود اسب بی خوی
درنلمیه آت که هرنه قدر یوریسه وسکردتسه درلمیه واوت بتمیه زمینه ارض صلده
وقیلی اولمیه باشه واس صلد وبخیل آدمه دخی مجازاً صلید وصلد دیرلر وچقماغی
طاشه وروب آتشی چقماسه اول وقتده چیقان صدایه صلود دیرلر هَضْب اسب
بسیار خوی چوق درلین آت که آذی حرکت اتسه درلیه هضب بری بری آرده بچه یاغان
یغموره دیرلر طِمِرّ طاومیمك کسره لری ورانك تشدیدی ایله اسب جهنده صیچراغان
آت که چالیق تعبیر اولنور طِمِر تخفیف ایله صیچرامق معناسنه در وبوره یه یعنی
برغوثه ابن طامر دیرلر اَجْرَد اسب خرده موی اوفاق تویلی آت که پالیسی وقویروغی آق
اوله جمعه جُرْد جَواد اسب نیك رو ایو یوریشلی آت مذکر ومؤنثه اطلاق
اولنور قال الدمیری فی حیوة الحیوان الجواد الفرس الجید العدو سمی بذلك لانه
یجود بجریه والجمع جیاد واجیاد هِمْلاج اسب رهوار یورغه یورویوشلی آت
فارسیدن معرب در شَمُوس اسب سرکش تحریف ایدوب چاموش دیرلر میدانی
شموس لفظنی پشت ندهد عبارتیله تفسیر اتدی یعنی رکوب مراد ایدنه کمسنه یه
رکوب اتدرمز قاموس شمس الفرس شموساً منع ظهره فهو شامس وشموس دیدیکی
بو معنایه مناسب در جَمُوح سرکش • فیروزابادی صاحبنه غالب اولوب راکبی
زمینه القا ایدر دیو تفسیر اتدی • ضَرُوح • نَفُوح • لکد زن عضوض دندان کیر صَیْلَخ
سخت آواز صدوح صدّاح مِصْدَح دخی بلند آواز معناسنه در صیّت کبی مُجَنَّب
کژ دست مُجَنَّب کژ پای • صَلَتان • فَلَتان • نشاطی وتیزدل وقع آنکه زود بسایه
تیز یورییان آت رجیل آنکه نساید رجله دن ماخوذ در مشیه قدرت معناسنه
وفی الاساس رَجِل رجیل ای مشاء • مِشْیاط • آنکه زود فربه شود مِلْواح • آنکه
فربه نشود قاموس ده ملواح طویل وضامر ومره سریعة الهزال ودابة سریعة
العطش معناسنه در دیدی مِزْلاق • آنکه بچه بسیار افکند واول بچه یه زلیق
وزلق دیرلر طایا نجق موضعه تشبیه طریقی ایله در • ودیق • ودوق آنکه
کشی خواهد فرس شَیِّر ای سمین خَیْل شیار ای سمان که شوره وشاره
وشوره وشوار حسن وجمال وهیئت ولباس وسمن وزینت معناسنه در
ویقال رجل صَیِّر شَیِّر حسن الصورة والشارة خَیْفانة • دست وپای دراز
خیفانه آصلنده چراده معناسنه اولمغله فرس مزبورده اطلاقی تشبیه طریقیله
اولمق ملاحظه اولنور اساس ده سه وارکب فی الروع خیفانة قولنده ای جرادة
دیدکدن صکره مراد فرس در دیدی شَوْهاء فراخ دهان • شَوْط طلق تك
عَقْب تك از پس تك غلوه باقی تك مَیْعه اول تك حُضْر شتاب او در تك
عَقُوق آبستن کیه وطوغورمه سی قریب اولان قیصراق جمعه عِقاق
والله اعلم بالصواب • پوشیده اولمیه که بو فصل ده فرسك انواعنك

وشنا العقلیه
ضبّ
وفی القراع وهو ید ودعی الفرس
جب دن بعضنایه در
دهمج دن بو معنایه در
واتیانه شبابه خلو قد اوزره اولوب
هواسته تابع اولان کمسنه یه علق
الجمع دیرلر
وفی الاساس فرس ضروح لفمح
برجلیه ونفخت الدابة بیدها من الخیل
النشیط الحدید الفؤاد من الخیل
عبارتیله تفسیر مطابق در
مفتقی اساس ده خیفانه لفظی حصص
من الخیل عبارتیله تفسیر ایدوب بعضی
خشیدیدر طلق ... تك اولنماه لکداد اولغی
جمیع اجیاد ... اسیار

اسامیسی لغت فارسیه ایله ترجمه اولونمقله اصطلاح اهل فارس اوزره بعض
انواعنك اسامیسی كتب معتبره ده منظور واساتید معتمده دن مسموع اولدیغی
اوزره بو مقامده تحریر اولنمق مناسب اولدیغندن غیری تكمیل فائده ده دخل عظیمی
اولدوغی جای شبهه دكلدر لهذا بو عبد فقیر مترجم كتاب كمیت خامه یه ارخاء
عنان ایدوب دیدی كه معلوم اوله كه لسان فارسیده اسب فرس معناسنه
اولدیغی بغایت مشهور ومعروفدر یك آسبه برآتلو معناسنه آخرنده اولان
هاء یه ها رسمی دیرلر یعنی اول كمسنه كه یولده رفیقی اولمیه نظامی ره این كفت رازو
نگرداند یك آسبه شد ودو آسبه داراند دو آسبه مطلقا اولاق معناسنه در خواه
ایكی آتی وخواه اوچ آتی وخواه بر آتی اولسون زیرا اولاقلر قدیم الایامده عجله ایله
بر یره كتدكلرنده ایكی آت ایله كتمك معتاد اولمغله مطلقا اولاغه دو آسبه اطلاق
اتدیلر دو آسبه كریخت دیرلر اولاق كبی سرعت ایله قاچدی دیه جك محلده ضرب
اولنور آسپیل آت اوغورلمقدن غیری كاری اولمیان كمسنه فرس نهاده تست
سنك مغلوبك دیه جكدر ودخی معلوم اوله كه هیدخ وهیدب باشی قوی اولوب
جنكه صالح اولان آت توسن رام اولمامش اوركك آت مجازا دوه یه وانسانه دخی
اطلاق اولنور ستاغ اول آتدر كه اوكرنمش وصیرتنه اكر وسمر وورولمامش اوله
شامی ده قصیر قیصراق معناسنه دردیدی جمع زیغور اول آتدر كه یوزی
اول آتدر كه یوزی وقاری ودووت آیاقلری بیاض اوله آبلق معناسنه بور
طوری آت كه عربی ده اشقر دیرلر وبور آصلنده فستقی رنكه دیرلر ومطلقا
آته دخی بور اطلاق اولنور جرمه دمور قیر آت كه عربی ده ازرق دیرلر صاحب
مجمع كبود ایله تفسیر اتدی زرده وشیده صارو آت كهره سیاهه مائل طوری
آت كه خرمایی طورو تعبیر اولنور كرنك آل آت شولك قاره بوز آت صاحب
مجمع دیدی كه تیره بور ویشلی ویورغه آتدر هیكره قره آت كه قرمزی یه مائل
اوله كران اول آت كه طوری ایله صارو میاننده اوله كاهی الف حذف
اولنوب كرن دینور یكران دخی بو معنایه دره لكن شرفنامه ده دیدی كه اول
آتدر كه طوری ویلیسی وقویروغی بیاض اوله خاقانی ره دو اسبه دمادوركاب
دراوردن وجرمه صبح یكران غایه ركابی بر نوع قدحدر یعنی عجله اوزره
ایچلور بر قدح شراب كتوردی صبح آزرق آتك شعاعنده شفق كبی سرخ وكلكون
اوله وسائر كتب لغتده قوله آت اولمق اوزره دره دیزه یاغز آت معرب
دیزخ در دالك فتحیله وفی القاموس الدیزج من الخیل معرب دیزه بكسر
التال تعریب اولندقده دالی مفتوح اتدیلر لكن خیل مذكورده رنك ایله
متصف اولدوغی بیان اتمدی لكن چاوردی شافیه شرحنده دیدی كه
حاء دنم اول حماردر كه لسان عجمده اكا دیزه دیرلر ودیزه اول رنكدر كه
خضره وزرقه میاننده اوله كه نه یشل ونه كوك كویا ایكی رنك ممتزج اولدی

وصاحب مجمع دیدی كه سیاه رنك اولان حیواندر وآته مخصوص دكلدر شبدیز
قاره یاغز آت صاحب بحر قاره یه مائل كوك آتدر دیدی شبرنك بوزه واق
قاره آت كه عربی ده ادهم دیرلر شبدیز وشبرنك بری برینك مقامنده استعمال
اولنور سیس چیغت رنكنده بنك بنك اولان آت وسیس آصلنده چیغت معناسنه در
یوزده سمسم كبی بنك بنك چیقار عربیده كلف دیرلر وسیس حدود شامده
بر مملكتدر كه آنده ایو آتلر اولوردیو شروح مثنوی ده مسطوردر رخش
بكلو كلكون آت صاحب اقنوم بوز آت معناسنه دردیدی وبعضیلر ابرش والاجه
بكلی بوز آت دردیدیلر ورستمك فرسنك لقبی در ابرش اول آتدر كه بیاض
اولوب غیری لون ایله بكلری اوله عربی دن بالادبا عربی وفارسی ایله یدك آتی
جنیبت معناسنه بالاده وبالاد دخی دیرلر كتل ونوبتی دخی بو معنایه در
الاغ اول آتدر كه اولاقلر بینمك ایچون احضار اولونمش اوله صكره اولاقلرك
كندوسنه اطلاق اتدیلر اسكدار اولاق بارکیرلری حفظ اولنان مقام منزل
خانه تعبیر اولنور یام اولاق بینجك آت نوند ونونده یورغه آت اكدیش اول
آتدر كه بر طرفی عربی وبر طرفی هندی اوله وآته مخصوص دكلدر بلكه هر ایكی
تخمدن حاصل اولان حیوانه اطلاق اولنور باره وباره كبی وباركیر مطلقا آتدر
لغت دشت وقبچاقده آدغن دیرلر والله اعلم فصل جحفله لب اسب
آتك دوداغی جمعی جحافل فیذ موی لب اسب ناهقان دو استخوان از دوسوی
روی اسب فرسه مخصوص دكلدر بلكه هر ذات حافر اولان حیوانك مجرای دمعنده
ظاهر اولان ایكی عظمدن عبارتدر نواهق دخی دیرلر خلیقاء بینی اسب كه انسانه
نسبت عرنین كبیدر لطاة میان پیشانی اوجبهه یه دخی اطلاق اولنور معذر
جای افسار عضفور استخوان تندبر پیشانی اسب آتك آلننده اولان یومری
كمولك قونس میان دو كوش اسب آتك ایكی قولاغی میانی صاحب
دیوان وجوهری دیدیلر كه قونس آتك ایكی قولاغی میاننده اولان سیوری
كمولكدر جمعی قوانس عرف یش اسب آتك یالیسی كه كردننده اولور
جمعی اعراف مزمرة معرفه جایكاه یش وبا یش منتد اولسه بلغ المزمة
دیرلر حارك سیساء زیر كتف وفی القاموس الحارك اعلی الكاهل وعظم
مشرف من جانبیه ومنبت ادنی العرف الی الظهر الذی یأخذ به من یركبه
منسج زیر كتف فهدتان دو پاره كوشت بر سینه اسب سبیب موی
یش وپیشانی ودنبال اسب آتك یالیسی وآلننده وقویروغنده اولان قیل كه
هر برینه اطلاق اولنور عذره آن موی كه سوار دست در وی زند چون
خواهد كه بر نشیند قاموس ده خصله من الشعر ایله تفسیر اتدی فایق دسیع
آنجا سر بكردن بیوندد ویقال هو مفرز العنق فی الكاهل ویقال ایضا موصل
العنق والرأس لبان سینه اسب آتك كوكسی صهوه جای نشستن اسب

آته بینوب اوتوره جق موضعی نشستگاه دخی دیرلر بعض نسخه ده جای زین ایله تفسیر
اولندی یعنی آتك صیرتندن اکر وضع ایده جك موضعی ودوه نك سنامك آردینه
صهوة الجمل دیرلر صهوه آته مخصوص دکلدر تخصیص مراد اولدقده صهوة الفرس
دیمك کرك جمعه صهوات ذَنَب دنبال اسب آتك قویروغی وقوشك قویروغنه
دخی ذنب الطائر دیرلر لکن قوش قویروغنده اکثریا ذنابی ایله تعبیر اولنور وآت
ودوه قویروغنه دخی ذنابی دیرلر لکن اکثریا ذَنَب ایله تعبیر اولنور وقویروغنك
قیلی چوق اولان آته فرس ذنوب واهلب دخی دیرلر جمعه اذناب هُلْب موی
دنبال اسب آتك قویروغنده قیلی لفظ مذکور وبو مقامده مفرددر وهلب لفظنك
دخی جمعی در که هُلبه خِنزیر قیلی ددکه آنکله بورنجوق دلرلر اهلب اسب بسیار موی
دنبال مهلوب دنبال کنده محذوف دنبال بریده اعزل کژ دنبال مِخزَم میمك کسر
وفتحی ومیمك فتحی ونانك کسری لغت در جای تنك اقا اسب آتك قولان وضع
اولنا جق موضعی حزام قولانك دن ایطل تهیگاه اسب آتك بوش بوکوری جمعه
آباطل صُقْل موقف دخی بو معنایه در وصُقْل جَنْب معناسنه ومَوقِف آتك
حامرلرنده اولان سیوری موضعه وآنده اولان چوقور موضعلره دخی اطلاق
اولنور عَجَب استخوان دنبال اسب آت قویروغنك کوکی وقویون قویروغنك
کوکنه دخی دیرلر عَسیب جای باریك دم قویروغك اینجه یری قویروق تبه یك
موضعکه قویروق صوقومی تعبیر اولنور جُردان لذه اسب آت ذکری لکن آته
مخصوص دکلدر وفی الصحاح الجردان قضیب الفرس وغیره غرمول مثله بعض
نسخه ده نرۀ خر ایله تفسیر اولندی یعنی کوچك ذکر قاموس ده غرمول ذکر یاخود
سنّت اولمش بویوك ذکر ذکردر دیدی قُنب غلاف نرۀ اسب آت ذکرینك
ظرفی کَرَنْبَس کافك فتحی وکسری لغت در دره اسب آتك تسکنه سی جمعه
کرونس فرث سرکین دره اسب آتك تسکنه سنده اولان نجسی قائمه یك
پای اسب آتك بایاغی جمعه قوائم شوی چهار پای اسب آتك درت ایاغی
وانسانك ایکی الی وایکی ایاغی وباشی شظا استخوان خرد در دست اسب
وفی القاموس عظم لاصق بالرکبة او بالذراع او بالوظیف ثُنّه پس خرده دست
وپای اکثر کتب مطوله ده ثنه آتك بیلکی آردنده اولان اوزون قیللر یاخود طرناغی
محیط اولان قیللر معناسنه دیو واقع اولدی حافر سنب اسب آتك طرناغی
جمعه حوافر خوشنب تسکالکاه اسب اشجع استخوان لنك وجمعه اشاجع
وفی القاموس الاشاجع اصول الاصابع التی تتصل بعصب ظاهر الکف والواحد
کاحمد کاشانی لنك لفظی کعب بالشاملی وجامع وبحر ومفتاح وسائر لغات
ترکیه ده اینجیك ویالدیا ایله تفسیر اولندی اقرالقردان میان پس خر ده وسم
حامیه کناره سم نَسْر کوشت اندرون سنب اشعر موی کرد اکرد سنب
جلد منتهی اولدوغی موضعه نابت اولور فرشاخ سنب بصره که فرشخه سعة

معناسنده در



معناسنده در شین وخاء معجمه ایله فیروزآبادی دیدی که سراویل مفرسخة دیرلر واسعة
معناسنه سین مهمله ایله وخاء معجمه ایله مُضْبَطِر تنك ازلج پهن وفراخ مقلم
سنب کوتاه وآب مُقعَب دوراندر عمیق الحافر النحیت کناره دیزنده نمکله
شکاف دکنارۀ سم سُنْبُك پیش سنب اسب آت طرناغنك اوك طرف
جمعه سنابك دائره پس سنب اسب آت طرناغنك آرت طرفی والله اعلم
فصل شینه نشانه اسب آتك نشانی مراد آتك رنکنه مخالف نقطه ونقطه دن
بویك رنکدر آصلی وشی در واو حذف اولنوب آنده عوض تاویرلدی قال الله
تعالی لا شیة فیها وشیة اولند قده وشوی دیرلر واو محذوفه عودت ایدر
سیبویه دیدی که شینك فتحه سی حالی اوزرینه باقیدر اخفش شینك فتحی
قیاس در دیدی ارخم اسب سپید سر باشی آق وسائر اعضاسی سیاه اولان
آت رخمه کرکس کبی آق قوشك اسپیدی کویا باشی اول قوشه تشبیه اولندی
شاة رخماء دیرلر برقویونك باشی آق وسائر اعضاسی سیاه اولسه اصقع زبرسر
سپید اول آت که باشنك اوسق یعنی تپه سی بیاض اوله واول بیاض اولان
موضعه صَوقعه وهر حیوان که فرقی آق اوله اصقع دیرلر عقاب صقعاء
اقنف سپید قفا انسه سی آق اولان آت اغر سپید روی یوزی آق اولان
واول بیاض که آتك یوزنده درهمدن بویوجك اوله آکا غره دیرلر ومطلقا
آق اولان شیئه دخی اغر وقومك سیدنه وهر شیئك اولنه غره دیرلر ابرش
وارقط آنکه نقطهای خرد دارد مخالف باقی رنکش ابرش دخی بو معنایه در
فیروزابادی دیدی که رقط اول سیاه در که آکا بیاض نقطه لر قارشمش اوله
ودخی اول بیاض در که آکا سیاه نقطه لر قارشمش واول فرسه ارقط ومؤنثنه
رقطاء دیرلر واساس ده حمره وصفره دخی زیاده ایلدی مدنر آنکه نشانهای
نزرك دارد قاموس ده برشن دن بویوك نقطه لی اولان فرسدر دیدی
وفی الاساس برذون مدنر اللون اصهب مفلس بسواد لطیم یك سوی
روی سپید یوزینك بر طرفی آق اولان آت لطمدن مأخوذ در ال آیه سیله
برکسنه نك یوزینه ورمق معناسنه کویا فرس من بورلك یوزینه سله ورب
واول سله نك اثری قالمش یاخود بر آق شیء ایله فرس مذکورك یوزینه
وورلمشدر ملاطمه ایکی کسنه بری برینك یوزینه ورمق دیمك که وفی
المثل من السباب یهیج اللطام یعنی مشاتمه ملاطمه یه منجر اولور وفی المثل
لو ذات سوار لطمتنی موردی بودر که بر خاتون کفوی اولمین خاتون یوزینه
ال آیه سیله ورمش مضروبه اولان خاتون بوکلامی سویلمش یعنی بنی ضرب
ایدن قولنده بلوزیکی اولسه باری المجز ایدیم مضروبی اولدکه برکسنه یی
کندودن آدنی اولان کمسنه رنجیده ایتسه بو مثل ضرب اولنور ارثم لب زبرین
سپید اوست طوداغی آق اولان آت واول بیاضنه رثمه دیرلر الثم مثله لثام

خاتونلرك آغزلرینه وضع ایتدكلری یاشمغه دیرلر كویا فرس معهودك جحفله‌سی علیاسنه
اولان بیاض یاشمق منزله‌سنه‌در المظ لب زیرین سپید آلت طوداغی آق اولان
آت ارحل حاء مهمله ایله سپید پشت صیرتی آق اولان آت اساس‌ده دیدی كه فرس
ارحل دیرلر و مجازا صیرتی آق فرس مراد ایدرلر زیرا ظهر موضع رحل‌در جوهری
دیدی كه ارحل صیرتی بیاض اولان آت و صیرتی سیاه اولان قویونه درابو الغوث‌ده
شو وجهله روایت ایتدی كه رحلاء اول قویونه‌دركه ظهری بیاض و سائر اعضاسی
سیاه و ظهری سیاه و سائر اعضاسی بیاض اوله و فرس‌ده فقط ظهری بیاض
اولنه اطلاق اولنور انبط سپید شكم قارنی آق اولان آت و اول بیاضه نبطه دیرلر
اخصف سپید پهلو یانی آق اولان آت جوهری دیدی كه ایكی بوكوردلی بیاض
اولان فرس و غنمه دیرلر و دخی دیدی كه ایكی لون بر یره جمع اولسه اكا خصیف
دیرلر خاطر فاتره خطور ایدر كه خصف آنوا بر دیكدكلری یامه‌یه دیرلر فرس
مذكورك پهلوسنده اولان بیاض یامه كبی اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولنمش اوله
محجل دست و پای سپید الی و ایاغی آق اولان آت جوهری دیدی كه تحجیل قوائم
فرس‌ده اولان بیاض‌در یعنی دورت ایاغنده اولان آق یا اوچ ایاغنده خواه آز اولسون
و خواه چوق اولسون اول شرط ایله كه بیكلرن تجاوز ایدوب دیزلرینه تجاوز
ایتمیه زیرا حجل حاء مهمله‌نك فتح و كسریله قید یعنی بوقاغو معناسنه‌در و ذكر اولنان
موضعلر بوقاغو موضعیدر پس اكر بیاض فرسك دورت ایاغنده ایسه اكا محجل
اربع و ایكی ایاغنده ایسه محجل الرجلین و بر ایاغنده اولوب بیلكنی تجاوز ایتمش
ایسه بیاض صاغ ایاغنده ایسه فقط محجل الیمنی صول ایاغنده ایسه فقط
محجل الیسری دیرلر و اكر اوچنده اولوب بر الده یا بر ایاغنده اولمسه اكا محجل
ثلث مطلق الید یا مطلق الرجل دیرلر و دخی دیدی كه فقط بر الده و فقط
ایكی الده تحجیل اولمز مادام كه بر ال ایله بر ایاق یا ایكی ال ایله ایكی ایاق
بیاض اولمیه پس اكر صاغ الیله صاغ ایاغی بیاض اولورسه اكا ممسك الایامن
مطلق الایاسر و اكر صول الیله صول ایاغی بیاض اولورسه اكا ممسك الایاسر
مطلق الایامن دیرلر و اكر صاغ الیله صول ایاغی یا صول الیله صاغ ایاغی
بیاض اولورسه خواه آز اولسون خواه چوق اولسون اكا مشكول دیرلر انتهی
ترجمه كلامه هنا سر كبیرده شو وجهله بیان اولنمشدركه قبل البعثه یعنی
زمان جاهلیتده اولان رجال فرس ارحل ایله تشاؤم و فرس اجحل ایله
تفؤل و تبرك ایدرلر ایدی رسول اكرم صلی الله علیه وسلم مبعوث اولوب
آیین جاهلیتك بعضنی نسخ و ابطال و بعضنی ابقا و اهمال بیوردقده بین الرجال
متعارف اولان فرس خصوصنی ابقا و حالی اوزره مسامحه ایدوب فرس اجحل
میمون و افضلدر دیو بیوردیلر محجب یا بها تا بزانو سپید ایاقلری دیزلرینه دك
آق اولان آت و اول بیاضه حجب دیرلر و حجب اولك ایاقلره مخصوص دكلدر

بو خصوصه متعلق مبحث بو عبد فقیرك جمع ایتدیكی حدیث اربعین شرحنده تفصیل اولنمشدر

اكرچه



اگرچه زانو تعبیری آنی اقتضا ایدر زیرا زانو كه عربیده ركبه‌در اولك ایاقلرده متصوردر
و اردا یاقلرده عرقوب ركبه منزله‌سنه‌در پس زانودن ركبه و عرقوبه عام اولمق ملاحظه
اولنور مسرول تا بران سپید ایاقلری تا بوطنه وارنجه آق اولان آت زیرا شلوار كیمش كبی
اولور مصنف اساس‌ده دیدی كه فرس ازرد دیرلر اكر فقط قویروغنك اطراف
بیاض اولورسه و اكر بیاض فخذلرینه دك نازل اولورسه اكا مسرول دیرلر انتهی
بالمعنی اعصم سپید دست اولك ایاغی آق اولان آت جوهری دیدی كه اكر فرسك
بر الی بیاض اولسه اكا اعصم الیمنی یا اعصم الیسری و اكر ایكی الی آق اولورسه
اعصم الیدین دیرلر لكن ایكی الی آق و یوزنده دخی بر آز آقچق اولورسه اكا محجل
دیرلر اعصم دیمزلر و اكر بر الی آق و یوزنده دخی آق اولورسه اعصم دیرلر
محجل اطلاقی صحیح اولمز ارجل سپیدی پای آرد ایاغی آق اولان آت و اول آت
بر ایاغی بیاض اوله مستحسن دكلدر مكر اقرح مكر اقرح یعنی یوزنده بر آد بیاض
اوله اصبغ سپید دنبال قویروغی آق اولان آت جوهری دیدی كه اصبغ اول فرسدركه
آلنی یاخود قویروغنك اطرافی بیاض اوله و اول قوشه كه قویروغی بشرن آق اوله
اكا دخی اصبغ دیرلر صاحب قاموس قولاقلرینك اطرافی بیاض اولان آته دخی اصبغ
دیرلر دیدی اشقر بش و دنبال سرخ یالیسی و قویروغی قیرمزی اولان آت بعض
نسخه‌ده بو دال ایله تفسیر اولندی كه قیرمزی‌یه مائل آت معناسنه اشقر ماذبش
سخت سرخ اساس‌ده دیدی كه فرس آذبش دیرلر رنكی سیاهه مائل قیرمزی اولورسه
كمیت مذهب آنكه زبر مویش سرخ بود و زیر زرد كمیت مخلف آنكه شك
بود در كمیتی او كلف سرخی نه خالص اساس‌ده كلف لفظی حمرة یخالطها سواد
عبارتیله تفسیر اولندی فیروزآبادی دیدی كه كلف بر لوندر حمره و سواد میاننده
و جهره‌ده ظاهر اولور بر مكدر حمره‌در و كلف ابل و غیریدن حمرتی صاف اولمیه‌در
كمیت بش و دنبال سیاه یالیسی و قویروغی سیاه اولان آت سیبویه دیدی كه
كمیت نه كونه فرسدر دیو خلیلدن سؤال ایتدیم جواب ویردی كه تصغیر صیغه‌سیله
استعمال اولندوغی سرخ و سیاه ما بیننده متوسط و هر برینه قریب اولدیغی ایچوندر
و كمیت و اشقر میاننده فرق یالی و قویروق اعتباریله‌در یعنی یالیسی و قویروغی
قیرمزی اولورسه اشقر و سیاه اولورسه كمیت اطلاق اولنور طورد دكلكون
طورو آت كه قیرمزی كل رنكنده اوله جوهری و فیروزآبادی كمیت و اشقر ما بیننده
اولان آتدر دیدی اغبس سمند قوله آت غبس كول رنكی كبی رنكه دیرلر كه
مكدر بیاض‌در اخضر ورتم یا غیز آت و الوان خیل و ابلده دهمه ایله مخلوط
غبره‌یه خضرت دیرلر حاصلی آتده بوز ایله تعبیر اولنور و لون مذكور انسانده اولسه
سمرت ایله تعبیر اولنور ادهم سیاه قرآت دهمه‌دن مأخوذدر سیاهلق معناسنه
فرس ادهم دیرلر سیاهی غالب اولوب بیاضلغی غائب اولسه و اكر سیاهلق زیاده
شدید اولسه اكا جون دیرلر ادهم دیمزلر حجاج بن یوسف ابن القبعثری‌یی حبس

محذوف تا بشكم سپید

ارحل پا تا زانو دنبال سپید

وفي الاساس فرس ادبس بين الدبسة وهي حمرة مشربة سواداً من خيل دبس

باشنه اسب

اندیکی مشهور اولمغله بیاننه تعرض اولنمدی وحبس ده الطوق اتدکی حضورینه
کتوروب دیدی که یا غضبان عجب درکه مجلس ده سمیز اولمش سن مزبور دیدی کرجای
راحت ده ضیف امیر سمیز عجب دکلدر حجاج دیدی که لاحملنك علی الادهم مزبور دیدیکه
مثل الامیر یحمل علی الادهم مزبور دیدی که مثل الامیر یحمل علی الادهم والورد والکمیت
حجاج دیدی که ادهمدن مرادم حدیددر مزبور دیدی که بلیه اولمقدنسه حدید اولمق
هزار مرتبه مرغوبدر حجاج دیدی که شوخبیثی ارضه ضرب ایلك مزبور دیدی که منها
خلقناکم وفیها نعیدکم حجاج دیدی که ایاغنده جر ایلك مزبور دیدی که بسم الله
مجریها ومرسیها حجاج دیدی که آکا او زرینه قالدیرك چونکه آل او زرینه قالدردیلر
مزبور دیدی که سبحان الذی سخر لنا هذا حجاج دیدی که شوخبیث برنغالب اولدی
آنی تخلیه ایلك مزبور دیدی که فاصفح عنهم وقل سلام صنابی سرخ وسپید
اول آت قیرمزی اولوب بیاض ایله مخلوط اوله صناب اول بویادرکه خردل ایله
قوری اوزوم ده یا پارلر قاموس ده صنابی کمیت یا اشقر در دیدی اشهب خنك
اول طوری آتدرکه قویروغی سیاه یا اول آتدرکه بیاضی سیاهنه غالب اوله آمغر
سرخ تیره بولانوق قیرمزی آتدرکه اشقره قریب درکه آل ایله تعبیر اولنور مغره آشو
بویاسی دیدکلری طوپراقدر جوهری دیدی که آمغر اول آتدرکه شقرتنه کدرة
قارشمش اوله آبلق بیسه آلاجه آت وفی المثل اشهر من الابلق ومن فارس الابلق
وملوك ماضیه سفرلرده غیریلردن ممتاز اولمق ایچون آبلق فرسه رکوب ایدرلر
ایدی رسول اکرم یوم بدرده قاطوره راکب اولمش ایدی آنمی بلنك رنك
قپلان رنکنده اولان آتکه بقله قیری تعبیر اولنور بهیم بك رنك بر رنکده اولان
آتکم آنده متخالف رنك اولمیه نکته نقطه آنده اولان بك ونشانی جمعه نکت
والله اعلم فصل مضمار جای اسب تاختن آت سکرده جك موضع وتضمیر
فرس آندن عبارتدرکه فرسك غداسی هرکون معتاد اولدوغی غدادن زیاده
ایدرلر تاکرکی کبی سموره بعده هرکون غداسنی تدریج ایله تنقیص ایدرلر تا معتاد
اولدوغی قدیمی غداسنه دك که بوکیفیت قرق کونده وجوده کلور مدة مذکوره
کذلك تضمیر اندکلری موضعه مضمار دیرلر کذا قاله الجوهری وصاحب قاموس
دیدی که آت سکرتدکلری میدانك غایتنه دخی مضمار دیرلر ضمر آریقلق
وبدنك لحمی خفیف اولمغه دیرلر ابن الانباری هذا الشئ غایة عبارتنك معناسنده
دیدی که یعنی فلانشنه کندی جنسنده علامتدرکه نظیری یوقدر غایة الحرب دن
مأخوذدرکه اول بیراقدن عبارتدرکه آنی نصب ایدوب اول بیراق منصوب
اولدقجه مقاتله ایدرلر غایة الخمار دخی بوبابدندرکه اول بز پارهسندن عبارتدر
می فروش میخانهنك پیشکاهنه تعلیق ایدرکه اول میخانهده خمر اولدیغنه علامتدر
ومیخانهده شراب قالمسه اول بز پارهسنی قالدیروب تعجیل دیدیلرکه یعنی فلان
نسنه جودة وحسنده کندو جنسنك نهایتیدر پس غایة سبقدن مأخوذ اولورکه





مسابقه اندکلری موضعه بر قصب نصب ایدرلرکه آکا قصب السبق دیرلر واول قصب
سبقك نهایتیدر وهر شیئك غایتی دخی جودة وحسنك نهایتی اولور حلبه اسباقه
فراهم آرندان بهر دوانیدن اول آتلردرکه سکرتمك ایچون اطرافدن جمع ایدرلرکه
بر آخورده پرورده اولمش اوله جمعه حلبات واول آتلره فرس الرهان دیرلر
زیرا خطر یعنی اوکدول ایله سکردرلر ورهان مخاطره یعنی اوکجشمك معناسنهدر
مجلی اسب نخستین دردویدن سکرتمکده جمله آتلره سبقت ایدن آت جملهدن
اول کندوبی کوستردیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی مصلی اسب دوم
ایکنجی آت صلودن مأخوذدر قویروغك صاغ یا صول جانبی معناسنه فرس مذکور
مجلینك آردنده اولوب بورنك باشی آنك قویروغنك صاغ سنده اولمغله بو اسم
ایله تسمیه اولندی مسلی اسب سوم اوچنجی آت تالی اسب چارم دردنجی آت
تلودن مأخوذدر تبعیت معناسنه مرتاح اسب پنجم بشنجی آت عاطف
اسب ششم آلتنجی آت مؤمل اسب هفتم یدنجی آت حظی اسب هشتم سکزنجی
آت لطیم اسب نهم طقوزنجی آت سکیت اسب دهم اوننجی آت فسکل وآپسین
همه اسبان جمله آتلردن صکره اولان آت قارشو مثله جوهری دیدی که سکیت
کافك تخفیفیله کمیت کبی حلبه آتلرندن جملهدن صکره کلن آتدر تشدید ایله
سکیت دخی دیرلر وآکا قارشو وفسکل دخی دیرلر وبوندن صکره کلن آتلره اعتبار
اولنمیوب اسامی وضع اولنمهدی وصاحب نصاب شو وجهله نظم اتدی
شعر ده اسپند در تاختن هریکی را بر ترتیب نامیست روشن زمشکل مجلی
مصلی مسلی وتالی نجوم مرتاح وعاطف حظی ومؤمل لطیم وسکیت ادب
حاجت عرق جوری فؤاد دست وقلب وجنان وحشا دل برین ده دوی دیکر
للحاق میکن یکی هست قاشور ودیکرچه فسکل ونظم مذکوردن مستفاد اولان
بودرکه قاشور وفسکل مستقل بر رآتك اسمی اولوب کمیت مرادف اولمیه والله
اعلم بالصواب فصل عذار آفسارده یولارکه آتك باشنه طاقوب آنکله
یدرلر وانسانده عذار موضعنده بتن قیله دخی عذار دیرلر وبرکمسنهنی ادب
وشرم وفساددن منهمك اولسه اول کمسنهیه خلیع العذار دیرلر جمعه عذر
رصیعه کره عنان بر قفای اسب عذارات دوال لکامدن دوسوی دوی
اسب کذا فی الشامی وفی الایضاح رصیعة اللجام للعقدة التی عند المعذر
وفی القاموس الرصیعة العقدة فی اللجام لجام لکام اویانکه آت آغزینه ورولر
معربدر جمعه لجم شغانه چوب کوشه افسار ویولار قولینه بکوردکلری
اغاج وجوال قولپنه بکوردکلری اغاجه دخی دیرلر جمعه اشظة عنان دوال
کر فتنی دین کین که آته بندکده راکبك ال ایله طوتهجغی قایش جمعه اعنة
مقرعه بالهنك چیلبرکه بولار رصاپی تعبیر اولنور جمعه مقارد تشکم دهنه لکام
ویان اغزلغی که صولوق دخی دیرلر ودهانه دخی دیرلر وذفانه لکام ایله

دخی تفسیر اولندی یعنی کنده اولان دلوك که صولوغی آندن چیقوردلر تحریف ایدوب
زوانه دیرلر جمعه شکایم فاس تبر لگام وپالهنگ یعنی اول چتال دمودکه
آتك آغزینك ایچینه کیرر تیکیده کرطاغی تعبیر اولنور حکمه حلقه لگام اول
حلقه که آتك چکه لرین احاطه ایدر که صولوق دیرلر صاحب دیوان دیدی که
حکمة اللجام ما احاطه بحنکیه عقربه زبانه لگام کردیلی که اکثریا کمله ایدرلر
آت آغزی کوبورسون ایچون سرج زین آت اکری جمعه سروج خنی جوب
زین اکر اغاجی که فارسیده حنا وغلطاق و ترکیده تحریف ایدوب قلطاق تعبیر
ایدرلر جمعه احناء قربوس پیش کوهه زین اکرلك اولکی قاشی ابن درستویه
شرح فصیحده دیدی که عامه قرسوس وقربوس لفظلرنده رانی تسکین ایدرلر
خطادر زیرا لسان عربده فعلول وزنی یوقدر فانك فتحی وعینك سکونی
ایله قیقب پس کوهه زین اکرین آرد قاشی دکاد دوال زین اکر قایشی
صاحب مصرحه بند زین ایله فیروز آبادی الوکاد سیور یشد بها دیو تفسیر
اتدیلر جمعه اوکده وکاید دفتان دوسوی زین اکرلك ایکی طرفی میثره بالش
زین اکر یاصدیغی جمعه میاثر صاحب مصرحه دیدی که میثره آنچه بروی
زین افکنند تا نشست آسان بود یعنی اول نسنه در که اکرلك اوستنه قودلر
اکرده اوتورمق آسان اولسون ایچون غاشیه زین پوشی اکر اورتوسی که تحریف
ایدوب زنپوش دیرلر جمعه غواشی لبب بربند آتك سینه بندی فارسیده پیش
بند دخی دیرلر ابن یمن زبانه بربند سینه بند دیلی بزم دیارمزده اکثر علماء و قادی
سینه بندلو ایدرلر ثفر نانك وفانك فتحه لریله پاردم تحریف ایدوب پالدیم
دیرلر جمعه اثفار حزام تنك اسب آت قولانی جمعه حزم حیاصه دوال
تنك قولان قایشی که تحریف ایدوب قیاصه دیرلر و اکثر نسخه ده و مصرحه ده
حلقه تنك ایله تفسیر اولندی قاموس ده الحیاصه سیر یشد به حزام السرج
دیدیکی تفسیر اوله مناسب در حوص دن مأخوذدر ایکی نسنه نك ما بینی
تضییق معناسنه بر طنج زیر تنك اکرطا بقوریکه وچنبر دخی دیرلر رکاب
معروف در که اوزنکو تعبیر اولنور هر نه دن اولورسه اولسون جمعه
رکب غرز رکاب چوبین اغاجدن اولان اوزنکو ابو الغوث دیدی که غرز
قایشدن اولان اوزنکودر واکر دموردن واغاجدن اولورسه آکا رکاب دیرلر
مغلوق دوال رکاب اوزنکو قایشی که آنکله اوزنکوی اکره اصارلر جمعه
معالیق پداد بالش زین اکرلك برطرفی وایکی طرفنه پدادان دیرلر صاحب قاموس
دیدی که پداد السرج اول ایچی طولمش نسنه درکه آتی اکر باصمه سین ایچون
اکرلك آلتنه قورلر ودخی دیدی که پداد اول کیچه درکه دابه نك یاغیری
اوزرینه باغلو اولور یعنی جناغ اکر قوسی طهفه مثله جدیه آذرم اکره
دیکلکلری کیچه که ایچینه ایکی طرفدن دیکرلر وهر برینه جدیه وایکیسنه جدیتان





دیرلر بعض نسخه ده آستر زین ایله تفسیر اولندوغی بو معنایه قریب در وبو دیار
اصطلاحنده تحریف ایدوب اکرم دیرلر وصاحب شامل آذرم لفظنی شو جمله
تفسیر اتدی که آذرم زین که نمد اوبد وباده شده صاحب صراح جدیه لفظنی
قوم زین ایله تفسیر اتدی وجوهری دیدی که جدیه دالك سکونیله اول
ایچی طولمش نسنه در که اکرلك یانلرینك آلتینه قورلر وبعض نسخه ده
نمد زین ایله تفسیر اولندی مرشحه نمد زین اکر کیچه سی که تکلتی تعبیر
اولنور رشح دن مأخوذدر عرق یعنی در معناسنه آصلنده درلك تعبیر
اتدکلری نسنه در که جمله انوابلرك آلتینه کیرلر لهذا تکلتیه درجیقمسین
دیو تکلتی آلتینه قودقلری کیچه یه دخی دیرلر جمعه مراشح جل معروف در
تحریف ایدوب چول دیرلر جمعه جلال فرجون شانه اسب طاراغی که قشاغو
تعبیر اولنور جمعه فراجین محسه مثله حس دن مأخوذدر آت قاشیمق
معناسنه جمعه محاس محک مثله میسم آهن نمغا آته تمغا اوره جق
دمور وسم دن مأخوذدر علامت ونشان معناسنه آصلنده موسم در
مکوا آهن داغ داغ دموری که آته علاج ایچون اول دمور ایله طاغلرلر
جمعه مکاوی کی داغلومق معناسنه در حافظ بیانك بلبل وقمری اکر
ننوشی می علاج کی کنمت کم آخر الدواء الکی آته مخصوص دکلدر فصل
معرکه رانك فتحی وضمی لغتدر حربکاه جنك یری معترك ومعترك دخی بو معنایه در
فارسیده نبردگاه دخی دیرلر جمعه معارك حومه قسطل ملحمه معترك
دخی حربکاه معناسنه در کذا فی الشامی واکثر کتب مطوله ده حومة القتال
معظمه دیو واقع اولدی لکن فیروز آبادی اواشد موضع فیه دید یکی میدانی کلامنه
مناسب در وصاحب جامع قسطل وقصطل وقسطال غبار معناسنه در دیدی
وفیروز آبادی قسطلان وقسطون دخی غبار معناسنه دیو زیاده اتدی قرن
هماورد جنك جنکده برابر وشجاعتده مساوی اولان کمسنه لر جمعه اقران ترکیده
مفرد وجمعنه اقران دیرلر عسکر لشکر معروف در جمعه عساکر فارس سوار
آتلو صاحب الفرس معناسنه نسبت درلابن وتامر کبی جمعه فوارس وفرسان
شجاع دلیر بهادر فارسیده آلپ وپهلوان ودلاور دخی دیرلر جمعه شجعان نظم
شجاع وصمه ومقدامه وکمی مقدام مبارز وبطل وباسل وشجیع دلیر جلیه
وجلد چو صارم دلاور است ولی نجد بخیه ومشیع نجد چه سخت دلیر بطل
مثله جمعه ابطال کمی مثله جمعه کمات باسل مثله جند سپاه عسکر جمعه
جنود جیش مثله جمعه جیوش کتیبه لشکر کرده جمع اولمش عسکر
کتب دن مأخوذدر جمع معناسنه اساس ده کتب الکتیبة ای جمعها دیدی
جمعه کتایب بعض نسخه ده کتیبه لفظی یزك ایله تفسیر اولندی صاحب مجمع
یزك قاره وول معناسنه در دیدی وحلبی ده مقاصد بوده واو یونی معناسنه در

دیکدن عسکره کمال اسمعیلک شو بیتله استشهاد اتدیکه سه ای کاه تربیت صفت
ذات نورحیم • وی کاه صفدری بن لی لشکر توجم مَوْکِبْ سواره که با امیر باشنه
اول آتلو کمسنه لرکه شرعسکر و پادشاه ایله بیله اوله لر مجرد احتشام و زینت ایچون
جمعه مواکب مُقَدَّمَه بیش لشکره عسکرک اوکنجه کیدن کمسنه لرکه چارخاجی تعبیر
اولنور سَاقَه پس لشکره عسکرک آردنده اولان کمسنه لرکه فارسیده دُمدار وعامه
تحریف ایدوب دُنْدار دیرلر مَیْمَنَه سوی راست لشکره عسکرک صاغ جانبی مَیْسَرَه
سوی چپ لشکره عسکرک صول جانبی جَنَاحَان در سوی لشکره عسکرک ایکی جانبی
قَلْبْ میانه لشکره عسکرک اورتاسی وحدود خمسه یی مشتمل اولان عسکره خمیس
دیرلر طَلِیعَه طلایه قاراوول که دشمن عسکرینک مقدارینه مطلع اولمق ایچون کوندرورلر
یعنی مطلع اوله که نه قدرمکانه صیغمشلر ونه مرتبه موضعی طولدرمشلر در زیرا
طلع طلو معناسنه در طلع الشئ ملؤه • دِیدَبَان طلیعه معناسنه معرب در • قال
فی ذم قوم لئام سه اقاموا الدیدبان علی یفاع • وقالوا لا تنم للدیدبان • اذا ابصرت
ضیفا من بعید • فوقّع بالبنان علی البنان • تراهم خشیة الاضیاف خرسا • یقیمون
الصلوة بلا اذان بَعْث لشکر بجای فرستاده • بر یره کوندرلمش عسکر کفت
فی بَعْث فلان دیرلر • سرعسکره قوشدقلری عسکرده بولونسه اساس ده سرخدلره
کوندردکلری عسکره دیرلر دیدی جمعه بعوث جَاسُوس جزجوی خبر تجسس
ایچون کوندریلان کمسنه جمعه جواسیس حاسوس حاء مهمله ایله جاسوس
معناسنه در یحیی بن کثیر دیدی که تجسس عیوب ناسی وتحسس اخبار قومی
تفحص در فیروزآبادی جاسوس خیرده وجاسوس شرده مستعملدر رَبِیئَه
دیده بان لشکر عسکرک تعیین اتدیکی کوزجی ربوه دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور
مکان مرتفع معناسنه دیده بان اولان کمسنه مکان مرتفعده اوتورمغله بو اسم ایله
تسمیه اولونمش اوله جمعه ربایا راجل پیاده یایان کمسنه جمعی رَجْل کلور
صاحب وصحب کبی ودخی رَجّاله ورجال کلور رجلوندخی راجل معناسنه در
جمعی رَجْلَی ورجال کلور خَیّاله سواران آتلولر یعنی آت صاحبلری خَیْل دخی
بومعنایه کلور • قال الله تعالی واجلب علیهم بخیلك ورجلك ای بفرسانك و
ورجالتك سَرِیَّه چهار صد سوار • در تیونی آتلو شروح مصابیحده واقع اولدیکه
سریه عسکردن برقطعه در یقال خیر السریة اربعمایة رجل انتهی • مطرزی دیدیکه
سریه سُری دن مأخوذ درکیجه وقتی یورومك معناسنه سریه دخی
خفیة یورومکله بو اسم ایله تسمیه اولندی ومحتملدرکه استاره دن مأخوذ اوله
اختیار معناسنه زیرا سریه عسکردن مختار ومنتخب در وسریه نك تعیین عددنده
نص وارد اولمدی محمد رحمه الله سیر کبیره ده دیدی که طقوزی طقوزك مافوقی
سریه واوجدن طقوزه وارنجه طلیعه در لکن بعث رسول الله صلی الله علیه
وسلم اُنَیْسًا سَرِیَّةً واحدة حدیثی بومعنایه مخالف در • والله اعلم جمعه سرایا



مِقْنَبْ • مِنْسَرْ اوتوزدن قرقه وارنجه اولان عسکر جَمْرَم بیك عدد عسکر صاحب
جامع القنیب جماعة من الناس دیدی مِنْسَر ومَنْسِر عسکردن برقطعه درکه
چرق عسکرك اوکنجه یورودلو دیدی صَفّ رسته مرده ادم دزومی که معروفدر
جمعه صفوف سِمَاط مثله مشی بین السماطین دیرلر ایکی صیره خرما وانسان
ما بینده یوریسه عُدَّه ساز لشکره عسکرك مهماتی نادوز خیره وسلاح کبی جمعه
عُدَدْ عتاد واُهْبَه مثله جمعه اُهَب رِزْق اجرای وجامکی عسکره وردکلری
تعیینات وقفتان بها جمعه ارزاق کمرزقنك فی الشهر دیرلر آیده علوفك نه قدر در
دیه جك مقامده رزق الامیر الجند دیرلر امیر عسکره تعیین اولنان رزقلرن
ویرسه ارتزق الجند دیرلر عسکر تعییناتنی آلسه وجمعی رزقات دخی کلور
حَرْبْ جنك معروف در جمعه حُرُوب هَیْجَا وهیجی ووغا وکریهه ووقعه
ووقیعه وقتال وباس ولقاء مثله مَأزِق حربگاه جنك موضعی لکن تنك اوله
زیرا ازقدن مأخوذ در ضیق معناسنه هذا فیروزآبادی اضیق المواضع ایله تفسیر
اتدی مَأقِط مثله صاحب مصرحه تنکنای درمکاه ایله تفسیر اتدی سِلْم
آشتی صلح نَفَل غنیمت معروف در جمعه انفال فیئ مثله جمعه افیاء غنیمت
مثله جمعه غنایم مَغْنَم مثله جمعه مغانم خباشه وغنم مثله فصل
طَبْل دهل معروف در جمعه طبول طَبّال دهل زن طبلجی مِقْرَعَه چوکان دُهُل
طبله دوکدکلری چوماق قرعدن مأخوذ در ضرب معناسنه وفی المثل ان العصا
قُرِعَتْ لذی حلم یعنی تحقیق عصا عاقل ایچون ضرب اولنوردی بوندرکه
حکام عربدن برکمسنه بغایة پیر اولمغله بعض امور حکومتده مخطا اولمغله خوف
ایدوب دخترینه دیدیکه وقت حکومتده ورای پرده دن بنم کلماتمی استماع ایله اگر
حکومتده خطا ایدرسم عصا ایله شو قلقانی ضرب ایله کم بن آکاه اولام مضربی بو در که
تنبیه ایله متنبه اولمز الا عاقل دیه جك موضع در جمعه مقارع صَنْج سَنْج
زنج که ایکی باقردن یاپلمش طباقلردرکه بری برینه وورولور دیارمزده زیل
وزنك دخی دیرلر جمعه صنوج صناج سنج زن زنج چالیجی کمسنه وصنج مذکور
عرب میاننده مشهوردر لکن عجم میاننده مشهور اولان صنج اوتار ایله درکه
ضرب اولنور دَبْدَبَه دمامه طبلك درکه تعریف ایدوب دمبلك دیرلر جمعه دبادب
کوس معروف در بُوق معروف درکه بوری تعبیر اولنور جمعه بیقان ناقور
صور درکه قیامتده حضرت اسرافیلك نفخ اتدیکی بوری شَبُّور سبید مهره ترسایان
ترسا لرچالدیغی برنوع بوری درکه بوی یارده طولو مرتبه دیرلر عَلَم معروف درکه
بیوك بیراقدر جمعه اعلام رَنْد علم بزرك بیوك بیراق مصنف اساس ده دیدیکه
بند روم بیراقلرندن درکه هر بیراغك آلتنده اون بیك آدم اولور بیراق
فارسیده علم معناسنه خرجوک ماتی کفت سه با وفاق بیراق براورد سر عقابان
ترکش براوردند ومن راغك اوجینه وزرده کلاهلك باشنه باغلودقلری تماش

پاره سنه دخی دیرلر ولقد احسن الهاتفی فی قوله ــه زیباق بلون را بسر خود زده

بهی بردو برك خز انش بسر رایة علم خرده کوچك براق جمعه رایات مشارق ده

فصل آمده فیأتونکم تحت ثمانین غایة بکره تحت کل غایة اثنی عشر الفا حدیثنك

شرحنده هروی دیدی که غایه دن مراد رایة در وغایة آصلنده سحاب معناسنه در

تشبیه طریقیله رایتة اطلاق اولندی لوآ مثله جمعه الویة منجنیق میمك فتح

وکسری لغتدر معروف بر آلتدر که انکله طاش آتارلر منجه نیك لفظندن معربدر

یعنی بن نه ایو نسنه یم وفارسیده منجنیك منجنیق معناسنه اولدوغی معرب مذکوری

مؤیددر معلوم اوله که لغة عربیه ده کلمهٔ واحده ده جیم وقاف جمع اولمدیغی

قاعدهٔ مطرده در مکر لغة آخری اخذ وتعریب ایده لر مثلو قبج وجرموق وجردق

وجوسق وجلوهق کبی یاخود بر شیئك صوتی حکایه اوله جلنبلق کبی که بیوك

قابوری آچدقده ویا قاپادقده حاصل اولان صوتی حکایه در جوهری وفیروز

آبادی من چه نیك لفظندن معرب درعربیده ما اجودنی عبارتیله تعبیر اولنور

دیدکلری بعیددن مستحسن دکلدر لهذا ابن خلکان تاریخنده دیدی که من

معناسی اناچه معناسی آیش نیك معناسی جید اولمغله انا ایش جید عبارتندن

معنا حاصل اولور پس اقرب اولان اولدر که لفظ منجنیق منجك لیك لفظندن

معرب اولمقدر که منجك مشعبد لریك اندیکی حیله معناسنه در پس معناسی

ایو حیله در دمی انجاد کبیره ده دیمك اولور کاشانی دیدی که منجك میمك وجیم

عربی نك فتحه لریله مشعبد لریك اظهار اتدیکی شعبده در مثلو دمور پاره لرینی

برکاسه یه وضع ایدوب اوزرینه صوقودلر وشعبده لری ایله دمور پاره لری

کاسه دن طشره صیچرارلر استاد ملجیك دیدی که ــه بمنجك جهادی مرا ازدرت

بها نه نهادی توبه ما درت صاحب جامع دیدی که منجنیق لفظی مؤنث در جمعی

منجنیقات ومجانیق وتصغیری مجینیق کلور عرّاده منجنیق خرده کوچك منجنیق

وفی القاموس عرادة الجرای رماه بعیدا تقاطه آنچه بدان نفت اندازند اول

آلتدرکه انکله دشمن طرفنه نفت آتارلر فیروزآبادی باقیردن یاپلمش آلتدر

دیدی تقاط نفت اندازنده آلة مذکوره ایله نفت آتان کمسنه وهق کمند معروفدر

جمعه اوهاق فصل مسلحه مردان باسلاح سلاحلو اولان کمسنه وهرنسنه که

آلت جنك اولمغه صالح اوله آکا سلاح اطلاق اولنور قال فی الاساس ولفظ

سلاح مذکر وتأنیثی جائزدر جمعی اسلحة کلور جمعه مسالح سایف شمشیردار

قلیجلی کمسنه ذوسیف آمیل بی شمشیر قلیجی اولمین کمسنه رامح مزراقی اولمیان

کمسنه رامح نیزه دار مزراقی اولان کمسنه اجم بی نیزه مزراقی اولمین کمسنه بی نیزه

سپردار قالقانی اولان کمسنه تراس مثله اکشف بی سپر قالقانی اولمیان

کمسنه مقنع باخود زره کلاهی اولان کمسنه حاسر بی جود زره کلاهی اولمین

کمسنه انحسار انکشاف معناسنه در کویا قشده زده کلاه اولمغله باشی آچق در

مسیف دخی بو معنایه در جمعی میل در

معزال دخی بو معنایه در

نابل ناشب تیردار یعنی اوقی اولان کمسنه ویقال قوم ناشبة قارث انکه تیر وشمشیر دارد متقوس کمان دار انکب بی کمان

وکذا المستلئم

وفی



وفی الاساس رجل حاسر مکشوف الرأس جوهری دیدی که حاسر اول کمسنه در که

مغفر ودرعی اولمیه دارع زره دار زرهی اولان کمسنه شاك تمام سلاح جمیع

اسباب جنکی اولان شاکی آصلنده شایك در شوکتدن مأخوذ در قلب مکان ایله

شاکی اولدی اعزل بی سلاح اسباب حربدن خالی اولان کمسنه وقد نظمه بعضهم

فقال نظم عزل وعزال وعزلان وعزل جمع اعزل شاکه مرد بی سلاح شاك

وشاکی وشایك همچنان شاك وسالح کشت مرد با سلاح وقال ایضا نظم نابل

ونبال وناشب تیردار پس مسیف وسایف است شمشیر دار دارع ودراع مرد با زره

کفل وآمیل بی جران وبد سوار تارس وتراس باشد با سپر آل واصر وعهد وذمه

نبهان فصل سلاح سان جنك جنك الاتی جمعه اسلحة بره بانك

کسر وفتحی لغتدر و شك مثله سیف شمشیر مطلقا قلیج جمعه سیوف واسیاف

ومنصل مثله جمعه مناصل مخفی اولمیه که نصل ونصلان شمشیرك فقط

دموری اولمق اوزره کتب مطوله ده مصرحدر فیروزابادی دیدی که نصل

ونصلان حدیدهٔ سهم ورمح وسیف معناسنه در که سیفك قبضه سی اولمدیجه

اطلاق اولنور ومنصل سیف مرادفیدر پس میدانی سامی ده نصل ومنصل تیغ

شمشیر دیدیکی کتب لغاته مخالفدر صمصام شمشیر بران زیاده کسکین قلیج

حدید محدد مذرب شمشیر تیز ویقال سیف وسنان ذرب ومذرب ومذروب

ای حدید مرهف رهیف مهو دقیق شمشیر تنك مخفق صفیح صفیحه

مصفح یعنی ممطول دراز مشمل کوتاه اساس ده دیدی که مشمل اول سیف

صغیردر که صاحبی آنی زیر دامننده ستر ایدر صقیل مصقول افروخته

صنیع پیراسته صدی طبع زنکار کرفته فضیم کناره ریزیده فلیل افل

رخنه دار افتاده قطار شکاف درآمده قرضاب قرضوب خذم مخذم

مقتضب شمشیر زود برانده صلت ومنصلت واصلیت کذا زنده وفی القاموس

السیف الصقیل الماضی مصلت مجرد برهنه کرده وفی الاساس ضربه

بالسیف صلتا ومصلتا مجردا وسیف صلیت ماض فی الضریبة دلوف

انکه اندر نیام نایستد یقال دلق السیف دلوقا خرج من غمده من غیر ان یسل

واول قلیجه دالق دیرلر خشیب تمام ناکرده استادی آنی اتمام اتمامش اوله

جوهری یا بعنه شروع اولنمش سیف دیدی ویا صلی ومصیقل قلیجه دخی

خشیب دیرلر اضداددندر شرخ شمشیر ناداده جوهری صوویرلمش

وقبضه یکچمش سیف در دیدی اساس ده ناجخ معناسنه کلور دیدی

مصمم انکه بر استخوان بکذرد مطبق انکه بندها از هم بیفکند یقال طبق

السیف اذا اصاب المفصل فابان العضو اساس ده دیدی که تطبیق مفصله

اصابت معناسنه درکه طبق ایکی کمولك بری برینه اولاشدیغی موضعدر رسوب

انکه از زخمکاه دور فرو شود وفی الاساس سیف رسوب ومرسب یغیب

في الضريبة. مَشْرَفي شمشير شامي شامه منسوب قليج جمعه مشارف بو مقوله جمعه
نسبت اولونور ومشارفي دينلي مشارف الشام ريف ديدكلري موضعه قريب برقاج
قريه دركه آنده يابدقلري سيف غاية مقبولدر قال الشاعر. يقتلني والمشرفي
مضاجعي. مُهَنَّد شمشير هندي هنده منسوب قليج. هِنْدَاني مثله. حُسَام شمشير
برنده كسكين قليج حسم دن مأخوذدر قطع معناسنه وقليجك يوزينه حُسام
السيف ديرلر. عَضْب جُراز قاضب صارم دخي حسام معناسنه در. وفي المثل
لن ترضى شانئة الاجزرة يعني عداوت ايديجك كمسنه دن قتل دن واستيصال دن
غيري يه راضي اولمز سبب شدة عداوتي اولان كمسنه ده ضرب اولنور. وسَيْفٌ قَضِيبٌ
وهِنْدِيَّةٌ قُضُبٌ سيف دقيق معناسنه دركه ياصي اولميه قضيب شجر تشبيه
طريقيله. مُذَكَّر كناره پولاد وميانه نرم آهن اولان قليج كه كناري چليك وميانی
قرم دمر اوله. نصل السيف تيغ شمشير قليجك فقط دموري قبضه وساير اجزاسندن
قطع نظر كه آندن قليج دموري ايله تعبير اولنور جمعه نصال ونصول. شفرة
السيف كناره شمشير قليجك كناري كه كسكين طرفيدر وآندن قليجك آغزي ايله
تعبير اولنور ولفظ شفره سيفه مضاف اولمدقده بيوك بچاغه وبابوشجي بچقوسنه
دخي ديرلر ومضاف اولدقده نصل سيف معناسنه دخي كلور جمعه شفار. غِرار
كناره تيغ قليجك بر طرفي يوزي طرفي اولسون آغزي طرفي اولسون وايكي طرفنه
غِراران ديرلر. حَدّ وظُبَة مثله اصلنده ظُبْو در واودن عوض تا ويرلدي جمعه
ظُبًى وظُبات ظبون دخي كلور. كَلّ شمشير كند كسمز قليج. كَهَام مثله سيفٌ
كهام ديرلر كليل معناسنه. فِرِنْد كوهر شمشير قليجك جوهري وصوفي تبريزي
ديدي كه برند دخي بو معنايه در وافرند چندان متعارف كلدر ومعرب اولمق
اوزره اكرچه مشهوردر لكن محتملدر كه عربي اولوب نون زائد اوله وشواذ
مجراسنه جاري اوله زيرا قليجي جودت ايله توصيف مراد ايتسه لر سيفٌ فِرِدٌ
وفِرِنْد ديرلر. مَضْرِب مضرب مقدار يدستی از سر شمشير. شُطْبَة سَفْسَقَة
راه بر روي شمشير فيروزآبادي شُطَب وشُطبه وشُطُبه طريق سيف معناسنه
واول سيفه مشطب ديرلر ديدي وسَفْسَقه وسِفْسِقه وسِفْسِيقه وسُفْسُوقه
شمشيرك جوهري ياخود اوزرنده اولان طريق كه آنده جوهر اوله ياخود شمشيرك
شطبه سي كه قليجك يوزنده دكنك كبي اولور ياخود ايكي شطبه نك مياني
معناسنه دردیدي. رَوْنَق آب شمشير. كَلْب ميخ دستهء شمشير. سَفَن پوست
درشت بر دسته او سيفه مخصوص دكلدر بلكه مطلقا جلد خشن معناسنده استعمال
اولنور ذوابه علاقه دسته او. مِقْبَض دسته شمشير قليجك صابي كه قبضه
دخي ديرلر جمعه مقابض. قائمه مثله جمعه قوائم. غِمْد نيام شمشير قليج
قيني غلاف وجفن وقراب مثله. مِحْمَل ميم اولينك كسر وفتحي لغتدر.
دوال شمشير قليجك قايشي كه قليج باغي تعبير اولنور جمعه محامل قال

امرؤا



امرؤ القيس في القصيدة المعلقة. ففاضت دموع العين مني صبابة على النحر حتى
بل دمعي مِحْمَلي خطيب تبريزي شرحنده ديدي كه محمل ميمك كسري وميم ثانيه نك
فتحيله علاقة السيف معناسنه دركه جمعي حمايل كلور على غير القياس وكندي لفظندن
مفردي يوقدر فرض اولسه حميلة اولوردي لكن استماع اولنمدي. فيروزآبادي
ديدي كه المحمل كمنبر علاقة السيف كالحميلة والحمالة بالكسر. حَمَالَه مثله جمعه
حمايل. نجاد مثله. مِقْوَل شمشير در تازيانه قامچي ايچنده اولان قليج صاحب
صلاح سيخ كارد ايله تفسير ودرميان عصا وتازيانه دارند ديو بيان ايتدي كه
نيم ديار مرده شيش تعبير اولنور.

فصل الرمح. رُمْح نيزه مزراق جمعه رماح وارماح
ذاعبي دخي بو معنايه در كما في الشامي فيروزآبادي ديدي كه ذاعب بر بلده نك
ياخود بر كمسنه نك اسميدر كه رماح ذاعبيه آكا منسوبدر ياخود ذاعبي بر نوع
نيزه دركه تحريك اولندقده بوغوملري بري برينه جريان ايدر انتهى. مصنف اساس
ديدي كه ذاعب [illegible] بر كمسنه دركه نيزه ياپار ايدي كه رمح ذاعبي آكا
منسوبدر مبرد قولي بودر بعضيلر ذاعبي عسال معناسنه در يعني تحريك
اولندقده سيل ذاعب كبي اجزاسي بري برينه ذعب يعني دفع ايدر پس يا نسبت
ذاعبه ايچوندر كه سيل ذاعبه تشبيه معناسني افاده ايدر ياخود مجرد تأكيد
ايچوندر احمري ديدكلري كبي. اَسَل مثله واول اغاج كه اوزون تيكني
اوله اول اوزون تيكنه اسل ديرلر لهذا بعض نسخه ده نيزهء دراز ايله تفسير اولندي
جمعه اَسَل واسلات. قناة چوب نيزه مزراقك اغاجي وبعض نسخه ده نيزهء
بي آهن ايله تفسير اولندي جمعه قنا وقنوات وقني. صَعْدَة نيزهء راست
رسته اول نيزه اغاجي كه طوغري وهوا بتمش اوله كه تدبيره محتاج اولميه
جمعه صعاد. رُدَيْني نيزهء رديني. سَمْهَري نيزهء سمهري معلوم اوله كه خط هجر
نام موضعده سمهر نام بر كمسنه نك ردينه نام بر خاتونی وار ايدي زوج
وزوجه دن هر بري نيزه ياپارلر ايدي ردينه نك ياپديغي نيزه يه رديني
سمهرك ياپديغي نيزه يه سمهري ومطلقا موضع مذكورده ياپيلان نيزه يه
خطي ديرلر. مثله. ونيزهء يمني ايله دخي تفسير اولندي. وشيج درخت نيزه.
نيزه ياپدقلري اغاج. حَرْبَه نيزهء كوتاه. قيصه مزراق كه كوندر تعبير اولنور
جمعه حراب. نَيْزَك نيم نيزه يا ديم نيزك دن معربدر كه كاف تصغير ايچوندر
جمعه نيازك. مزراق زوبين كوچك وقيصه نيزه ديارمزده خشت ديرلر
زرق دن مأخوذدر رمي معناسنه زرقه بالمزراق ديرلر مزراق ايله اتوب
ورسه جمعه مزاريق. سنان آهن سر نيزه نيزه نك باشنده اولان دمور كه
تمان دخي ديرلر. خُرْص خِرْص خلقهء نيزه وسنان نيزه جوهرينك
ما علا الجبة من السنان عن ابن السكيت وربما سمي الرمح بذلك تعبيري
تفسير مذكوره قريبدر قاموس ده الخرص مثلثة ما على الجبة من السنان

وللحلقة تطيف باسفله والرمح نفسه كالمخرص ديدی شباة الرمح سرینه نیزه نك
اوجی جمعه شبا كعب بند نیزه نیزه نك بوغوقی كه قارغو میزدا قلرده اولور
وسائر مزراقلرده دخی تربیی ایچوره یاپارلر جمعه كعوب انبوب میان دو بند ایكی
بوغونك اراسی جمعه انابیب عامل زیر نیزه نیزه نك آلتی یعنی سنانك آلت
طرفی جمعه عوامل زخ آهن دم نیزه نیزه نك دیب دموری كه زمینه كیرر
وفی المثل زمان صار فیه العز ذلا وصار الزج قدام السنان من غیر
استحقاق متأخر متقدمی سبقت اتسه ضرب اولنور اصلنده بیت مذكور در
جزیر كدركه مثل مزبوری تضمین اتمشدر وقال غیره ما یستوی صدر القناة
وزجها وما یستوی فی الراحتین الاصابع جمعه زجاج عراص عرات عسال
خطار نیزه جنبان لدن ذابل نیزه نرم اصم صدق نیزه سخت سنان
هذم طریر مسنون تیز مجل نیزه فراخ جراحت وفی القاموس قنا
ذابل دقیق ملتصق الليط قال المتنبی انا ابن آدمت بعد بیاضی
فحمید من القناة الذبول یعنی حرارت شمس ده كثرت اشغال بنم لونمی بیاض
ایكن سیاه ایكن ایسه عجب دكلدر زیرا نیزه ده اینجه اولمق صفت ممدوحه در
مصرع ثانی مصرع اوله قطعا مناسبتی یوقدر فحمید من القناة السمرة كرك
ایدی دیو ابو الطیب تعییب اتدیلر ابن جنی جواب طویل طائل ایله جواب ویردی
صلاح صفدی دیدی كه بنم عندمده جواب صحیح بودركه ذبول البته سمرة
اقتضا ایدر بیمن بیاضلق اقتضا اتدیكی كبی والله اعلم بالصواب فصل
قوس كمان یای جمعه قسی آصلنده قووس ایدی سینی واو اوزرینه
تقدیم اتدیلر قسوو اولدی واوی یایه قلب ایدوب كلمه ده واو ویا جمع اولمغله
قاعده معروفه اوزره واوی یایه تبدیل وادغام ویا صحیح اولسون ایچون
سینی مكسور ایدوب عصی كلمه سنك عینی مكسور اتدكلری كبی قافی دخی
مكسور ایدوب قسی دیدیلر ولفظ قوس مذكر ومؤنث استعمال اولنور
مؤنث اولدقده تصغیری قویسة مذكر اولدقده قویس كلور وفی المثل
صار خیر قویس سهما بر كمسنه حقیر ومهان ایكن عزیز ومحترم اولسه آنك حقنده
ضرب اولنور قواس كمانكر یای یاپیجی كمسنه مقوس كمان دار یای
قوریجق ظرف كه قربان تعبیر اولنور وتر زه كمان یای كریشی جمعه
اوتار حبجر حماجر زه زفت وهر غلیظ اولان نسنه یه دخی دیرلر قوس
عطل كمان بی زه معطله كمان نرم كه عطب لین معناسنه در مرنان كمان
بانك كن كنو مر آنكه بانك نكند ونیز آنكه دروی هیچ شكاف نباشد فجا
فجوا فارجه فروج فرج آنكه زهش از كبد دور باشد زهیش آنكه
نزدیك بود عاتكه كمانی كه سرخ شده باشد از كهنگی حنیره كمان بی زه
ومطلقا قوسه دخی اطلاق اولنور جشا كمان سبك شریجه آنكه از دو چوب

مختلف



مختلف ساخته باشند فیروزابادی شریجه یایدقلری قوس در دبوب شریج
ایكی پاره یاردقلری اغاجدر دیدی فلق آنكه از نیمه چوب كرده باشند قضیب
آنكه از یك شاخ كرده باشند بدو فرو ناشكافته فرع آنكه از سر شاخ كرده
باشند عجس عجس عجس محركات ثلثه جای دست كمان یای قبضه سی كبد
میان كمان یایك اورته یری كه قبضه نك حاق وسطی در واوق اول موضعده
چیقار قوش كبداء دیرلر یایك قبضه سی آوجی طولدور سه وفی المثل
ضع السهم علی كبد القوس مع مولیك واصل اوله یم دیرسك سبب قوی یه تشبث
ایله دیه جك مقامده استعمال اولنور كلیه واتر از كبد آبهر وآزانی كلیه طائف
واتر از ابهر ظفر پس از سیة وفی القاموس ماوراء معقد الوتر الی طرف
القوس اوطرف القوس وفی الاساس قوس لطیفة الظفرین وهما طرفاها
وراء معقد الوتر سیة خم گوشه كمان یایك ایكی باشنده اولان اكری جمعه
سیات نعل بی پشت خم گوشه او عقب پی كمان قوسه صاریدقلری سكیر وكریش
یایدقلری سكیره دخی دیرلر عداد عدید حضب رنین آواز كمان در كه حلقه
زه كه در فرضه او كنند فرض رخنه كمان یایك ایكی باشنده كریش كچوره مك
ایچون اولان كدیكلر مركضه قاب خانه كمان وهما مركضتان وفی القاموس
القاب ما بین المقبض والسیة ولكل قوس قابان وفی الاساس قوس طوع المركضین
والمركضتین وهما السیتان وقوس ركوض دیرلر سریعة السهم معناسنه فصل
سهم تیر اوق جمعه سهام واسهم سهام تیركر اوق یاپان كمسنه نبل تیر ناوك
عربی اوق جمعه نبال حسبان مرسال خطر تیر ناوكی مخفی اولمیه كه میان
شعراده لفظ ناوك تیر معناسنده شایع در كه غلط فاحش در زیرا ناوك
اول مجوف نسنه در كه سهام صغیره یی آنك ایچینه وضع ایدوب آتارلر بو فقیر
عندنده صحیح اولان تیر ناوكی دریا نسبت ایله یعنی اول سهم صغیر كه ناوكدن
رمی اولنور نبال تیركر سهم عربی یاپان كمسنه مرماة تیر آماج نشاد آتدقلری
اوق كه خاكی دخی دیرلر جمعه مرامی قطبة تیر پیكان نشاد عنز تند ی پیكان
رغط سوارخ تیر كه پیكان در و بوده و بر كمسنه بر كمسنه یه زیاده غضب اتسه
تكسر علیه ارعاظ النبل دیرلر مریخ تیر بر تاب هوایه آتدقلری اوق نشابه تیره
تركان تركی اوق جمعه نشاب نصل پیكان اوق دمرانی كه عاقه تحریف
ایدوب تمرن دیرلر جمعه نصول نصال پیكان كر نمرث یاپان كمسنه مشقص پیكان
دراز اوزون پیكان شلجم تیر پیكان دران جمعه سلاجم رصفه پی كه بر تیر
پیچند رصاف ورصوفه دخی بو معنایه در یعنی اول سكیر كه اوقك سوفارینه
وپیكانینك اوزرینه صارارلر مغبله پیكان پهن پیكان قد پیكان خرد
اوفاق پیكان مقراض تیر دو سر بر یلكسز اوق كه صیده وقع اولندقده عرضنه
اصابت ایدر سانا وفلكی طولینه اصابت اتمز ریشه پر تیر اوق یلكی ولباس

وزینت ایچون استعاره اولنور جمعه ریش قُذَذ مثله یلکسز اوقه اَقذ و یلکلی اوقه
مریش و برکمسنه نك مالی و قومی یوقدر دیه جك مقامده مَا لَه اَقَذ و لا مریش دیرلر
جمعه قذذ فُوق سوفار تیر اوق کرزی که ایچنه کیریش کیرر جمعه افواق آفُوَق
تیر سوفار شکسته ذا فوه زیبرفوق مقدار یدسی و بیکان طرفنه نلثا نندن
اشاغی اولان موضعنه دخی دیرلر ظُهْرَان سوی کوتاه ترین از بر بُطْنَان سوی
دارترین لغب لغاب لغیب برتیر که از سوی شکم بود وان بد باشد جوهری
ریش فاسد ایله تفسیر اتدی لاُم لؤام انکه از سوی پشت بود وان را نیك
دارند اساس ده دیدی که لاُم لغاب مقابلی در که برقذه نك بطنی آخر قذه نك
ظهرینه ملاقی اولمقدن عبارتدر نضی میان ریشه و بیکان اوقك یلکی ایله
بیکانی مابینی ابو عمرو نصل معناسنه در دیدی ختیمه انکشتبانه زهگیر فارسیده
وانکشتوانه دخی دیرلر اوق آتان کمسنه لر باش برمقلرینه طقارلر کموکدن دریدن
ایدرلر جوهری حلیه ایله تفسیر اتدیکی دریدن یا یدقلرینه ناظردر جمعه
ختایم هدف نشانه تیر اوق آتوب ورمق ایچون نصب اتدکلری نشانه جمعه
اهداف مُقَرْطِس خَاذِق خاسِق نَاقِر ان تیر بر نشانه آید وفی المثل انفذ
من خاذق که مراد نصل و سنان در مُعْقِص انکه کژ بود و بر نشانه نآید عقص اصلنده
التوا معناسنه در و دخی اول اوق که بیکانی قیریلوب بر آزی اوقك ایچنده قالور
انی چیقاروب دوکوب آوفا دیرلر و بنه اوقه کچوردلر اول اوقه دخی مُعْقِص دیرلر
حابی انکه بنشانه آید و برونرند کتب مطولهده واقع اولدیکه حابی اول اوقدر که
اول زمینه طوقنوب صکره نشانه اصابت ایده قاصِر انکه بنشانه نرسد خابِض
انکه دو پیش تیرانداز افتد وفی المثل انبض فاخبض اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که
وعد ایدوب وفا اتمیه مُصَاب انکه راست شود صائف انکه از نشانه بحسید یقال
صاف السهم عن الهدف ای مال دَابِر صَارِد مُصْرِد نافذ انکه از نشانه بکذرد
آساس ده دیدیکی دابر اول اوقدر که نشانی تجاوز ایدوب آردینه دوش
وحیله اوقلرینی آتوب تیر کشنده براوق قالسه اول اوقه دخی دابر دیرلر و برکمسنه
بر مهمنی تحصیل ایچون هر ار حیله ایدوب مرادی حاصل اولمسه فقط برحیله سی
قالسه لم یبلق فی کنانته الا دابر دیرلر اساس ده دیدی که صارد اول اوقدر که
اوجی نشانه نك طرف اخرنده خارج اوله و نافذ بعضی خارج اوله و مارق
بالتمام خارج اوله قاموس ده صرد السهم دیرلر نشانه دن خطا و نشانه یه نفوذ
اتدی معناسنه اضداددن در دیدی و دخی سهم صارد و مصراد تا فذ و مصرد
مخطی دیدی ونفاذ اوقیك اوجی نشانه نك طرف آخرنده خروج معناسنه در
دیدی شاخص انکه آذ بر نشانه بکذرد یقال شخص الرامی اذا جاز سهمه
من اعلی الغرض معظعط انکه بلرزد یقال عظعط السهم عظعطة و عطعاطا
ارتعش فی مضیه والتوی معصل انکه بیچد الذی یلتوی اذا رمی به غرض مثله

جمعه



جمعه اغراض جُعْبَه تیردان اوق قوبه جق ظرف که تیرکش دخی دیرلر جمعه
جعاب اهزع آخر تیر که در جعبه بماند جید ورددی یه اطلاق اولنور بعضیلر
جیده اطلاق اولنور زیرا جله اوقلرینی رمی ایدوب غایة جیدینی شدة وقت ایچون
حفظ ایدرلر دیدی بعضیلر ردی یه اطلاق اولنور دیدی وفلان کمسنه دن
غیری خانه ده برفرد یوقدر دیه جك یرده مافی الجعبة الا اهزاع دیرلر بخیث
نشانه که از خاك توده کنند برجاس نشانه اندر هوا اوزون صیریق اوزرینه
وضع اولنان نشانه فیروزآبادی لفظ مولددر دیدی قرن مثله جوهری
دیدی که قرنه تحریك ایله اول جعبه در که دریدن دیکوب آغزی طرفی
آجوق اولور تا که اوقلك یلکلرینه هوا طوقنوب فاسد اولمسون دیرو دخی
دیدی که شمشیر و تیره دخی قرن و شمشیر و تیری اولان کمسنه یه قارن
دیرلر جمعه اقران کنانه مثله کسایی دیدی که کننت الشیء سترته وصنته
من الشمس کنانه دخی بو معنی ملاحظه سیله تیردانه وضع اولنمق ملاحظه
اولنور جمعه کنائن وفضه مثله جوهری دیدی که وفضه اول تیردانه در که
دریدن یاپارلر اصلا اغاجی اولمز جمعه وفاض جفیر تیردان بزرك بیوك
تیرکش خصل بیانه تیر اوق آتمق خصوصنده قول اتدکلری خطر ورهن اوقده
مخصوص دکلدر رشق یکدسته تیره بردسته اوق فصل سکاك کارد کر
بیچاق یاپان کمسنه سکین کارد بیچاق تذکیر و تانیثی جائزدر سکینة دخی
دیرلر فیروزآبادی سکینك صانعی سکان و سکاکنی دردیدی جمعه سکاکین
مطرزی دیدی که لفظ سکین سك دن ماخوذ فعلیدر یاخود سکوندن ماخوذ
فعیل در وجه اوله نظر ایله بیچاقجی یه سکاك اطلاقی نوع ما مناسبتدن
خالی دکلدر والا لفظ سکاك صانع السکین معناسنه کتب معتبرهده یوقدر فقنضا
صیغه سکاك سکر یا بیجی یاخود زره یابیجی معناسنه اولسه مناسب ملاحظه
اولنور زیرا سکك طاززهه دخی دیرلر پس صانع سکین معناسنه اولدیغی
مصلح حدید معناسنه نظر ایله اولمق کرك والله اعلم شفره کارد بزرك
بیوك بیچاق جمعه شفار مخضب دشنه معروفدر جمعه مخاضب معبض
شمشیر درخت بر اغاج کسه جك قلیج که فارسیده دهره و ترکیده تحریف
طاحره دیرلر شعیره برانبانه کارد بیچاغك برادوانه سی که بیچاغك صاپنه
کیرن موضعیله بیچاغك یوزی ما بیننده ایکی طرفدن ایدرلر قبیعه بند کارد
بیچاغك باغی که بیچاغك صاپینك اوجنده کومشدن ودموردن دوکمه کبی
یاپدقلری نسنه جمعه قبایع سیلان دنبال کارد بیچاغك صاپینه کیرن
دموری بیچاغه مخصوص دکلدر نصاب دسته کارد بیچاق صاپی
قراب نیام او بیچاغك قینی و قلیچ قیننه دخی دیرلر جمعه قرب فصل
دبوس معروفدر که چوماق تعبیر اولنور جرز کرز بیوك چوماق قاموس ده

في بعض آلات الحرب

دموردن یاپلمش عمود در دیدی مِرزَبَه بانك تخفیفیله چوب دستی دسته چوبك
طوبقه تعبیر اولنور واکثر کسنك قیردلی اِرزَبّه بانك تشدیدیله هِراوَه عصای
سِتبر قالین عصا که دموری اولمیه جوهری العصا الضخمة دیدی جمعی هراوی کلور
واوك فتحیله هَرَوتُه بالهراوة دیرلر عصای مزبوره ایله ووردسه وبیل مثله معرّبل
دخی بو معنایه در عَصا معروف در که دکنك تعبیر اولنور جمعی عِصی آصلی عُصُوی در
عُکّازه عصای باآهن اوجی دمورلی صوپه بعض نسخه ده عصای باسبان ایله
تفسیر اولندی جوهری عصا ذات زُجّ دیدی جمعی عکاکیز کلور جمعی عکاکن مِنسأة
مهموز وغیر مهموز استعمال اولنور مثله نَسأ دن مأخوذ در زجر وسوق معناسنه
نسأت البعیر دیرلر دوه یی سوردسه سَوط تازیانه قامچی جمعی سیاط واسواط
عَذَبه دوال تازیانه قامچی تاسمه سی جوهری دیدی که عَذَبة اللسان طرفه
والعذبه احدی عذبتی السوط جمعی عذبات عِلاقه کوشه تازیانه قامچینك
قولپی یعنی پارمق کچوردکلری موضع بعض نسخه ده دوالی انکشت ایله تفسیر اولندی
جمعی علائق مِخفَقه دِرّه دوال پین قایشدن یاپدقلری طوره که اورمزلر وبونکله
خفق برشیئی عرضنه وورمغه دیرلر بعض نسخه ده دِرّه محتسب ایله تفسیر اولندی
دِرّه مثله جمعی دِرَر فصل زرّاد زره کر زره یاپیجی کمسنه مصنف اساس ده
دیدی که دَورَق سیدن برنوع در یقال اقبلت الرجالة بالدوارق ودَورَق
طفل معناسنه کلور که جمعی دوارق در قال الشاعر تالله صبیة صغار کانما
اوجههم اقمار دوارق لیس لهم دنار بالليل الا ان تشب نار لما رآني ملك
جبار ببابه ما وضح النهار انتهی زَرَد زورانك فتحیله زره تحریف ایدوب
زرخ دیرلر و زَرد درانك سکونی ایله زرخك حلقه لرینك بری برینه کیرمه سینه
وزرد درانك فتحیله درع مزرّد ورده یه یعنی حلقه لری بری برینه کیرمش زرخه دیرلر
میدانی دیدی که زرد ودرع وحلق هر بری اسم جنس در انواع زرهه شامل در
حَلقه معروف در جمعی حَلَق قاموس ده درع در دیدی اساس ده جمله سلاحه
اطلاق اولنور دیدی مطرزی دیدی که حلقه درعك وغیرینك حلقه سیدر
ونخعی حدیثنده واقع اولان وعلی ما حملت الابل الا الحلقة حلقه ده مراد
مطلقا سلاح در بعضیلر مراد درعدر دیدیلر فقط دِرع زره زرخ جمعی
دروع وادرع دلاص مثله مفرد وجمعی دلاص در درع دلاص ادرع دلاص
دیرلر سابغه زره تمام بتون بدنی استیعاب ایده زرخ جمعی سوابغ نثره
نثله زرخ فراخ اساس وقاموس ده نثره صیر تکمه سی سهولت ایله اولان
آدرع در وقاموس ده درع واسعه دخی دیرلر دیدی نثله دخی بو معنالرده
استعمال اولنور نثر علیه درعه دیرلر کیوب اوزرینه صالی ویرسه ونثل عنه
درعه دیرلر چیقارسه خلع علیه الثوب وخلع عنه الثوب دیدکلری کبی مُفاضه
زره فراخ واسع زرخ فاضه فضفاضه دخی بو معنایه در میدانی جمله سنی

زره فراخ



زره فراخی فراخ دیو تفسیر اتدی یعنی بغایة واسع زَغفه مثله تقول اتشهد الزحف
حتی تلبس الزغف موشحه زرهی که بعضی از حلقه هاش بحبین بود صموت آنکه آواز ندهد
چون در پوشند زَرفرف دامن زره ودرعك جوانبنه دخی دیرلر خَربا مبیخ زره قَبیز
سرمبیخ زره غِلاله جامه که در زیر زره پوشند اساس ده دیدی که غلاله ثوب
آلتینه کیدکلری شعار در بدنه ایچوره در خاصة یقال الحاولیل لا یدرن فی الغلاویل
ساعِد قُفّاز دستوانه قولچاق ودموردن یاپدقلری آلدوان تعبیر اولنان نسنه یه
دخی قفاز دیرلر رمانه ورننده بَدَن زره کوتاه قیصه زرخ که بوتون بدنی احاطه
ایتمیه نیمتنه دخی دیرلر سابغه مقابلی در جمعی ابدان زایه زره دامن داماننکی
اوزون زرخ ذوذیل معناسنه جوشن زره آهنین دموردن اولان زرخ جمعی
جواشن خفتان معروف در قراکند دخی دیرلر برنوع قوخدر تجفاف برکستوان
جنك کوننده آته کیدرلر وچوقال وکچیم تعبیر ایدرلر جمعی تجافیف بیضه خود
زرخ کلاهی اشق تعبیر ایدرلر جمعی بَیض بانك فتحیله وبانك کسریله بیض
ابیضنك جمعیدر که سیف معناسنه در آصلنده بُیُض ایدی یا صحیح اولسون ایچون
بانك ضمه سی کسره یه تبدیل اتدیلر تَرِکه تریکه دخی بو معنایه در ترکه وتریکه
آصلنده دوه قوشی یموړطه سیدر تقول رایت ترکیة علی لاریکة کالتریکة فیروز
آبادی دیدی که اول یموړطه در که ایچندن یاوریسی چیقمش اوله ودموردن
اولان بیضه یه دخی دیرلر دیدی دابره بس خود قوق نَس زیر خود مِغفَر مثله
جمعی مغافر میدانی مغفر وتسبغه سرپان دیدی که شمس فخری سراپان
لفظنی عمامه ایله وغیریلر قلنسوه آلتینه کیدکلری دموردن زره در وبعضیلر
بیضه آلتینه کیدکلری کلاه پوش در دیدیلر فیروزآبادی دیدی که تسبغه
وتسبغه بیضه یه ضم اتدکلری حلقه لر در که بوینی حفظ ایچون کیرلر انتهی
ترکیده سرپنك دیرلر مِنطَقه کمربند قوشاق انتطق الرجل دیرلر لبس المنطق
معناسنه ومنطق اول نسنه در که آنی قوشانورلر هرنه اولورسه اولسون وفی
المثل من یطل هن ابیه ینتطق به قرنداشلری چوق اولان کمسنه آنلر ایله قوت
تحصیل ایدر دیه جك مقامده ضرب اولنور جمعی مناطق نطاق مثله صحاح
وقاموس وصراح نسوانك لباسندن در دیو واقع اولدی همیان معروف در
برنوع اقچه کیسه سی در که طولدوروب قوشاق کبی بیله باغلارلر فارسیده کمر
وترکیده تحریف ایدوب کمر دیرلر ظَبیه کیسه چرمین دریدن یاپدقلری کیسه
وفی الاساس وفی الحدیث اتی بظبیة فیها خرز ودخی دیدی که ظبیه اول
طغارجق در که آهو دریسندن یاپارلر واوزرنده قیللری بولنمه مشدر
فصبح تَرّاس سپرکر قالقان یاپان کمسنه تُرس سپر قالقان جمعی
تِرَسه جُوب کنیف فرض مِجَنّ مِجنب دخی ترس معناسنه در مصنف
اساس ده دیدی که قالقانه مِجنب تسمیه اولندیغی صاحبنی مکروهدن حفظ

المجناء الترس للصدید کذا فی القاموس جنا
عبارتنده وقایه وحفظ معناسی ملحوظدر
هکذا قال فی الاساس اراد وان یضربوه فتجنا علیه اقیه
بنفسی مسلك

اندیکی ایچون دکو یا حفظ آلت در جُنَّتُه الشَّر دیرلر آنی شردن وقایه اتدیم معناسنه
جُنَّه مثله جمعی جُنَنْ بعض نسخه ده سپر بزرك ایله تفسیر اولندی مِجَنّ وجَحَفَه مثله
جمعی جُحُف میدانی جَحَفَه ویَلَب ودَرَق درید اولان قالقان در دیدی فیروزآبادی
جَحَفَه خشب وعَقَب سزدری دن قالقان در دیدی وکذا الدرق ویلب تروس در
یاخود دری دن اولانلر وعدر یاخود بر قاچ دری بری برینه دیکوب خاصة باشه
گیزرلر آنك امیدر دیدی دَرَقَه سپرانی پوست کاو صیفر درسینده یا یدقلری قالقان که
ایچنده اغلبی اولمیه جمعی دَرَق یَلَبَه جوشن جمعی یَلَب باب بَهیمَه چارپا
دورت ایاقلو حیوان جمعی بهایم نَعَمْ ستوران دورت ایاقلو حیوانات جمعی
أَنْعام جمع جمعی اناعیم حریری دره ده دیدی که عرب نَعَم وأَنعام میاننی فرق
ایدیلر که نَعَم خاصةً ابله اطلاق اولنور وایچلرنده ابل اولان ماشیه یه دخی دیرلر
ومذکر ومؤنث استعمال ایدرلر وانواع مواشی یه انعام دیرلر ابل وبقر وغنم کبی
بَعیر شتر دوه جمعی بُعْران وأَباعِر مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور وبعیر ابل دن
ناس دن انسان منزله سنده در وجَمَل رَجُل وناقه امرأة وقعود فتی وقلوص جاریه
منزله سنده در إِبِل شتران دوه سوروسی بانك کسریله وسکونی دخی لغت در
اسم جمع ومؤنث در وکندی لفظنده مفردی یوقدر آدمیین دن غیری اولان
اسماء جموع که کندی لفظنده مفردی اولمیه تأنیثی واجب در وابل وغَنَم
تصغیر اولندقده آخرینه تا الحاق ایدوب أُبَیلَة وغُنَیمَة دیرلر وقس علی هذا جمعی
آبال یعنی چوق دوه سوروسی تثنیه سی اِبِلان در یعنی ایکی دوه سوروسی
اِبِل سُدَّی اشتران کذشته کند وباشنه چوباشز کزن دوه لر اِبِل حِمَل دخی
بومعنایه در ابل اُبَّال شترانی که بکیاه تر قناعت کنند از آب مفردی آبِل در
طَریدَه وسَیقَه شتری که دزدان برانند وناقه وَاسِق دیرلر حامل معناسنه نَقیذَه
نقذه انکه واستانند از دزدان صِرْمَه گلهٔ شتران دوه سوروسی که اوتوز
مقداری دوه یی جامع اوله میدانی صرمه اوندن قرقه وارنجه اولان دوه سوروسی در
دیدی فیروزآبادی یکرمیدن اوتوزه یا قرقه یا اللی یه وارنجه در دیدی هَجْمَه
بیش از چهل وبیشتر تا صد وبشیوز دن
زیاده وار لتمش دوه یه دخی دیرلر هُنَیدَه صَد هِنْد خِطْر دویست فیروزآبادی
دیدی که هِنْد وهُنَیدَه یوز دوه یا یوزدن آز یا یوزدن چوق یا ایکی یوز در وخِطْر
وخَطْر مطلقا چوق دوه یا قرق یا ایکی یوز یا بیك دوه در عَرْج یا دصده
تا هزار وسکسان مقداری یا سکساندن طقسانه وارنجه یا یوز اللی ویوز اللی دن
زیاده جه یه دخی دیرلر مُبْرَك آنجا که شتر فرو خسپد بَرْك شتر بسیار فرو خفته
مُناخ آنجا که وی را بخوابانند ویقال مناخ سوء کما یقال الغیر المرضی مَباة آنجا که
شب گذارند مراح آنجا که شب آنکاه شتر را آرند که زوالدن صکره کتورمکه
مخصوص در تا صباحه وارنجه ومطلقا ماوی معناسنه دخی کلور جَدیرَه خَطیرَه

عتّه

جُنّه ومجنه سپر فراخ ایله تفسیر اولندی
قراع سپر سخت

## باب في الهايم من الابل

نَعَمك سکونی دخی لغت در

ودوه نك کنیه سی ابو ایوب وابو صفوان در
بعیر جمل وناقه یه اطلاق اولنور اجذع یعنی بش یاشینه کرمدکجه بعیر دیمزلر
کنیه سی بنات الفلاه در

ذات الخف دوه ذات الظلف صغیر وقویون وکچی وسائر چاتال طرناقلی اولان چارپا ذات الحافر آت واشك وقاطر
ذات الظفر وذات المخلب قوش ویرتیجی جانور

وابل نافقة ورفض ورفض دیرلر بریشان اولمش دوه لر معناسنه
وتسبانی اولمغله غایب اولان دوه یه دخی دیرلر

نکاحك فتح وسکونی لغت در



عُتَّه نَحیزَه شوغاه اوده آغیل جدیره اول موضع در که اطرافنه دیوار چویرلمش اوله
صکره خطیره معناسنده استعمال اولندی والخطیرة المحیط بالشیء خشباً او قصباً وعُتَّه
اغاجدن چویردکلری اغیل در وفي القاموس الحَیْز شبه الخظیرة اوالحي ذَوْد از سه
تا ده اول دوه سوروسی که عددی اوچدن اونه وارنجه اوله اسم جمع در جمعی
اذواد مخفی اولمیه که قلیل اولان نسنه جمع صیغه سیله تعبیر اولنوشه کثیره دلالت
ایدر وفي المثل الذَّود الی الذَّود ابل آزی آزه قاریشدرسه لر چوق اولور دیه جك
مقامده ضرب اولنور أَعْیَس اشتر سپید اول اق دوه که بیاض اوله واول کورنه
بیاض اوله که قرمزی یه مائل اوله مؤنثی عَیْسا در جمعی عِیس بَعیر اَشْهَب
هِجان آدَم نابخ شتر سپیدی سپید آدم انسان ده اَسْمَر معناسنه جمعی اُدمان
کلور واُدمه ابل ده بیاض شدید معناسنه در یقال بعیر آدم وناقة ادما وجمعه
اُدْم وبعضیلر آدم کوزلری سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولان دوه در دیدی ونجیج
بیاض خالص معناسنه در وناقه یه بیاض ناقه معناسنه در وهجان لفظنده مذکر
ومؤنث ومفرد وجمعی مساوی در اکرچه بعضیلر جمعی هجاین در دیدیلر اَخْسَب
سرخ وسپید اَحْمَر سرخ مُدَمّی سرخ روشن اَکْهَب سرخ ناخالص جَمَل اشتر نر
ارکك دوه ودورت یاشینه داخل اولمدقجه جمل دیمزلر ابن سکیت دیدی که اول
ارکك دوه سوروسی که ایچلرنده ناقه اولمیه آکا جماله دیرلر واول دوه سوروسی که
صاحبی ایله وچوبانی ایله اوله آکا جامل دیرلر جمعی جِمال واجمال وجمالات
وجمایل دخی دیرلر الامثال في الجمل التمر في البر وعلی ظهر الجمل زمان زمان
جاهلیتده خرما وقتی کلدکده بر منادی کوشه بو کلام ایله ندا ایدرایدی یعنی
اکر قویونك صوینی دوه صیرتی ایله چیقاروب خرما اغاجلرن اسقا ایدرسکوز
خرمایه نائل اولورسز وقتی ایله تدارك کوردن کمسنه خائب اولمز دیه جك
یرده ضرب اولنور بیت اذا انت لم تزرع وأبصرت زارعاً ندمت علی التفریط
في زمن الزرع وفي مثل آخر بیت تسأل لي ام الولید جملاً یمشي رویداً ویکون اولا
بیت مذکور مجموعی برمثل اخذ ایدنلر دیدیلر که محال اولان نسنه یی طلب
ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور یا هم آهسته مشی ایدوب هر جمله یه سبقت
ایتمك محال در وبعضیلر مصرع ثانی مثل در اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که زحمتسز
مادینه نائل اوله جَمّال اشتربان دوه جی وصاحب جماله جماله دیرلر آت
سوروسی صاحبنه خیاله واشك سوروسی صاحبنه حماره دیدکلری کبی ناقه
اشتر ماده دیشی دوه که تحریف ایدوب مایه دوه دیرلر جمعی نُوق واول دیشی
دوه که ارکك دوه خلقتنده اوله آکا ناقه جمالیه دیرلر وناقه نك جمعی نُوق
کلدیکندن معلوم اولور که ناقة نَوَقَة تقدیرنده اوله بدنه لفظنك جمعی بُدُن
وخشبه لفظنك جمعی خشب کلدیکی کبی وفي المثل استنوق الجمل موردی بودر که
طرفة بن العبد بعض ملوك مجلسنه داخل اولوب مسیب بن علس نام شاعرك کوردیکی

قاله الجوهری

بر جملی توصیف ایدوب شعر انشادی اثناسنده جمل وصفندن ناقه وصفنه عدول
ایتدکده طرفه مثل مذکوری ایراد ایتدی • وبر کمسنه بر حکایه‌یی غیری حکایه ایله
خلط ایلسه آنك حقنده ضرب اولنور وکاهی ناقه‌نك جمعی نیاق کلور که اصلی
نواق در • ناقة صالح ناقة الله دخی دیدکلری قرآن عظیم ایله ثابت در •
قال بعضهم فی عتاب بعض الامراء • حوایج الناس کلها قضیت • وحاجتی لا اراك
تقضیها • ناقة الله حاجتی عقرت • ام نبت الحرف فی حواشیها • والحرف حب
الرشاد ولعل المراد انها • هل ماتت ونبت النبات حولها • وقال ابن الرومی
فی وصف رجل اکول • شبه عصا موسی ولکنها • ما خلق الله له فاها • رفقا بزاد القوم
لا تغنه • ناقة الله وسقیها • ناقة جرور • بسیار خواره • نسوف • آنکه کیاه می کند
بپیش دهن • ضجوع • آنکه بر کناره آب وکیاه چرا میکند • کنوف آنکه در پناه شتران
خسبد سائر دوه‌لردن آیریلوب آنلره قریب موضعده یاتور ایسه قذوف دیرلر •
مضباح • چرا نکند تا روز روشن بر آید اول ناقه که نهار مرتفع اولمدقجه مبرکندن
حرکت ایدوب مرعی‌یه کتمز • اصمعی دیدی که بو حالت دوه‌ده ممدوحدر قوتنه دلالت
ایدر عادن همیشه در کیاه زار باشد که عدن اقامت معناسنه‌در عنود • آنکه تنها
چرا کند جمعی عند وفی الاساس رجل عنود یحل وحده ولا یخالط الناس
سلوف آنکه در پیش شتران همی رود تا باب رسد اول ناقه‌در که صویه توجه ایتدکده
دوه‌لرك اوتاسنده کیدر مراد آنکه باب شتابد ملحاح آنکه از ا بشخود داترنیابد
ملواح مهیاف در تشنه شود ملوخ وملیاح دخی بو معنایه‌در • یقال ابل لوحی
ای عطشی • رقوب • آنکه آب نخورد تا اشتران وا نیابد • ناقه شصوص که شیر
ندارد • ناقة بکیة • وجرود • اندك شیر بکوء لفظنده قلت معناسی ملحوظ اولمغله
بکوءت العین دیرلر یاشی آز اولدی معناسنه • تقول عیونهم بکاء • ما بهم بکاء وجارد
الناقة قل لبنها وناقة جرود وجارد • صفی • مری • غزیرة • حوارد • دروده بسیار
شیر ولفظ مری اول ناقه‌یه دخی اطلاق اولنور که ولدی هلاك اولوب حالب
ایله مه‌سی صیغامق ایله سود ویرر مری الناقة دیرلر الی ایله مه‌سی صیغاسه
وناقه بو سببدن سود ویرسه • مصور • آنکه شیرش اندك اندك بیرون آید ماصرم
دخی بو معنایه‌در زیرا سودینی مص ایله درایدر مص آنده عبارتدر که ناقه‌نك
مه‌سی اوچ پارمغله یا ابهام وسبابه ایله صیقه‌لر جداء • آنکه شیرش برید •
شده باشد دفود • آنکه بیك دوشیده قدح پر کند • اساسده دیدی که رفد
ومرفده بیوك قدح معناسنه اولمغله ناقة رفود دیرلر برحلبه‌ده آنی طولدورسه
قرون • شفوع • آنکه دو جای باید شیرش راز بسیاری وفی الصحاح القرون
الناقة تجمع بین محلبین والشفوع هی التی تجمع بین محلبین فی حلبة واحدة
عسوس • آنکه شیر ندهد میان مردمان وتنها موضعده اوتلایدن دوه‌یه دخی
دیرلر عسعس وعسعاس دخی بو معنایه‌در وحین حلب‌ده بد خلوق ایدن

عبس الناقة التیعة الحقیقة ما خفی فی السیر ... عسل یعسل عسلا وعسلانا ای خف فی ... (margin note, partly legible)





دوه‌یه دخی دیرلر • لهذا ذیب معناسنده استعمال اولنور • ناقة بسوس • آنکه شیر
ندهد بی نواختن که بس بس دیه‌رك نوازش وتسکین ایدرلر • وفی المثل لا افعل
ما ابس عبد بناقة عصوب آنکه شیر ندهد مکر وانها بش ببند ند صفوف • آنکه دستها
بجفد وانهد در وقت دوشیدن قرون وشفوع معناسنه دخی کلور • زبون • آنکه
لکد زند دروشنده زیرا که زبن دن ماخوذدر ضرب ودفع معناسنه • محفله • مصراة • آنکه
شیرش ندوشند تا بستانش بزرك غایت یقال حفل الماء واللبن ای اجتمع • وفی
الاساس نهی عن بیع المحفلة ومصراة صردن ماخوذدر دوه‌نك مه‌سنی ایپ ایله
بغله‌مق معناسنه ودر اتمین ناقه‌یه مصره دیرلر • حافل • حالف • بستان شیر فواق
ما بین الحلبتین جمعی فیق وافواق وجمع الجمع افاویق فیقه • اللبن تجمع بین
الحلبتین وقدمر ذکره ناقة فتوح وثرود آنکه سوراخ بستانش فراخ باشد
ثرثاره وثا توره دخی بو معنایه‌در وکثیرا اللبن اولان ناقه‌یه دخی اطلاق اولنور
عزوز • حصور • آنکه تنك باشد • حضونه یك کره بستانش بنده باشد کره
مه اوچی معناسنه‌در • صاحب مضرحه دیدی که حضونه اول ناقه‌در که مه‌سنك
بری سودسز اوله یاخود بری کوچك اوله یاخود بری سائرلرندن اوزون اوله •
فیروزابادی دیدی که حضونه ابل وغنم ونسادن مه‌سنك بری سائر مه‌سندن
بیوك اوله وخصیه سنك بری بیوك اولان رجله وفرجنك بر طرفی بیوك اولان خاتونه
دخی دیرلر وفی الاکمال الحضن جمع حضونه وهو التی احد ثدییها اصغر من الاخر
من النساء والشاة شطور • دو کره • ثلوث • سه کره بنده باشد حاصلی مه‌سی
کور اولمغله تعبیر اولنور • وفی القاموس الشاة شطور یبس احد خلفیها او احد
طبییها اطول من الاخر والثلوث ناقة تمذو ثلوثة او التی اذا حلبت وناقة یبس
ثلثة اخلاو فیها او صرم خلف من اخلافها او تحلب من ثلاثة اخلاف • وفی الاساس
خلف بناقته صر خلفا واحدا وشطرها صر خلفین • کمشه • خرد بستان مه‌سی
قیصه اولانه دخی اطلاق اولنور کموش دخی بو معنایه‌در • وفی الاکمال کمشت
الانثی صغر ضرعها وان کانت درورا شکرة • آنکه بستانش بر شیر باشد
مشکار دخی بو معنایه‌در • وفی الاساس شاة شکرة تحتلف ای علف کان
ویصبح ضرعها ملآن • جلده • آنکه شیرش جرب بود • نکد • مکد • شیر آنکه بجکانش
وا بنا نیده که ایشان همیشه بر شیر باشند • فیروزابادی دیدی که نکده سودلو
دوه وسودسز دوه اضداددندر • ابن فارس دیدی که اول ناقه‌در که ولدی
قالمغله سودی چوق اولور مفردی نکداء در • اساسده دیدی که نکداء
دیرلر سودی یوق وسودلو دوه‌لره نکد دیرلر • قاموسده دیدی که مکود
اول ناقه‌در که همیشه سودلو اوله ودخی سودی آز اوله اضداددندر •
ومکداء ومکرة کثیر اللبن معناسنه‌در • بلیه • آنکه بر سر کور خداوند ببندند
تا بمیرد • زمان جاهلیتده ایدرلر ایدی ودیرلر ایدی که صاحبی محشور اولدقده

کمادکوب ایدر بو پوست شتربچه بکاه آکنده ایچی صمان ایله طولمش دوه یاورسیکه دوه نك یاورسی هلاك اولوب آنه سی سودینی ویرمکله اول یاورونك دریسنی یوزوب صمان ایله طولدوردلر آنه سی یاوروسنی حیوتده ظن ایدوب بوحیله ایله سودینی صاغارلر بکسنه بغایة حیله کار و دنیاده مصنع اولسه انکدر من اللو واخدع من البو دیرلر بکر شتر جوان کنج ادکك دوه مؤنثی بکرة جمعه بکار ابو عبیده دیدی که دوه ده بکر انسانده کنج اوغلان وبکره کنج قیز وقلوص جاریه وبعیر انسانده رجل رجل ناقه امرأة منزله سینه دروفی المثل جاؤا علی بکرة ابیهم جماعتك جمله سی کلوب آصلابری تخلف اتمدی دیه جك یرده ضرب اولنور موردی بودرکه عرب ده برکسنه نك اون عدد اوغلی واردی شکاراجون طشره کتدیلر ودشمنلرینه مصادفه ایدوب محاربه اتدیلر اعدا غالب اولوب مزبورلری قتل وباشلرینی بر توبره نك ایچینه وضع ایدوب مزبورلرك بابالرینك بر کنج دیشی دوه سی آنلر ایله بیله ایدی اول دوه نك بوینینه باغلویوب دوه یی صالی ویردیلر دوه دخی برکوندن صکره بابالرینك قپوسنه کلدی بابالری مزبور توبره یی کوروب دکره باشلری دوه قوشی یمورطه سی ظن اتدی واقع حالی منکشف اولوب میان خلقده شیوع بولوب بومثلی ایراد اتدیلر کذا فی الکشکول من عینه حُوار شتر بچه شیرخواره اول دوه یاورسیکه آنه سی امن اولوب سوددن کسلمش اوله جمعی آحوره وحوران کلور فصیل شتر بچه از شیر بازکرده اول دوه یاوروسیکه سودده کسلمش اوله جمعه فصلان رُبَع شتر بچه بهاری بهار وقتنده طوغن دوه یاوروسیکه وقتیله طوغمش در جمعه رِباع هُبَع شتر بچه تابستانی یای وقتنده طوغن دوه یاوروسیکه وقتیله طوغمشدر برکسنه فقیر در دیه جك مقامده ماله رُبَع ولاهُبَع دیرلر جمعه هِباع وِرْد مَوْرِد منهل شریعه مَشرَع آبشخور وَرَد دوارد لفظلرنك جمعی اولمق اوزره دخی استعمال اولنور یعنی باب آینده کان آهیم هوشانده بر مرتبه عطش غالب اولمش که بو جمله سیراب اولمز جمعه هیم قرب آن شب که بامداد نیز باب رسند طلق بیش از قرب بو صوایله دوه لر میاننده ایکی کیجه قالدقده شبان دوه لری صو جاننده آهسته سوق ایدوب اوتلیه راق کیدرلر که اول وقتکه دوه لره طوالق دیرلر بر کیجه قالدقده قوارب دیدکلری کبی وطالقه اول ناقه درکه قبیله نك اطرافنده مراد اتدیکی یرده اوتلر کمسنه لر مانع اولمز فارط فرط آنکه پیش رود ودلو ورسن سازد مفرد وجمعی مساویدر وفارطك جمعی فراط درظماء میان هردو باب آمده جمعه ظِلماء رَفِه آن کاه که شتر هر روز آید یقال رَفِهَ الابل وردت الماء متی شاءت وابل رَوافه غِبّ آنکه روزی آیدو روزی نه ربع آنکه روزی آید ودو روز نیاید که روز چهارم بیاید خِمس روزی آید وسه نکه روز پنجم بیاید و برین قیاس تا بعشر عشر آن بودکه





یک روز آب خورد وهشت روز نه که انکاه روز دهم باب آید وعشر غایة اظماء در وجمیع ظملرك اوللری مکسور اولمق لازمدر بَغَر بجَر نجَر تشنکی که سیر نشود یقال بَغَرَ البعیر شرب ولم یَرو فاخذه داء من الشرب وشاة بجِرَة مهزولة وصحرالرده اولان اعشابك تخملرینی قوبوب دوه چوق اکل ایتمکدن حاصل اولان عطشه بَجَر دیرلر مجْر دیدکلری کبی که هر نه قدر شراب ایتسه سیراب اولمز بلکه مریض اولوب هلاك اولور وهی ابل نجادی ونجری ونجِرَة یعقوب دیدیکه لبن خامض ایچمکله عطش مذکور انسانه دخی عارض اولور دَقی مَنش زدکی شتر بچه از شرب شیر که امتلاء وتخمه اولمق دن عبارتدر فهو دقِ والانثی دَقِیَة ودقواء ودقوی مؤله انکه خاك خورد بالکیاه تاشکمش درد کند قرع برجستکی که شتر بچه را بود قریع انکه این علت دارد وفی المثل استنت الفصلان حتی القرعی نقب ابتداء کر درتن باقی کرکه بماند وقس اندك مایه کرکه پدید آید وفی الصحاح الدرس جرب قلیل یبقی فی البعیر ووقس آندن عبارتدرکه بعیر جربه مبتلا اولمش ایکن برآز نقصان اوزره اولمغه باشلیه واول دوه یه موقوس دیرلر وبدنده جرب منتشر اولمغه دخی دیرلر که بدنده کرکی کبی استحکام بولمه دن طاغیلور ناخش کربن دنبال او حُمام تب شتر خُراع دیوانکی او قاموس ده جنون ناقه ایله تفسیر اتدی وظهرندن حاصل اولور بروجع درکه بر ولك اتدیکی موضعده آواز ایدوب حرکته قادر اوله من حمال درد پای شتر فیروزابادی دیدی که حمال بر مرض درکه انسانك مفاصلنده وحیوانلرك قواغنده حاصل اولوب اغساقلغه باعث اولور بعضیلر دیدیلرکه علاج اول موضعده اولان طمری کسمکدر عَرَن ریشی که برلب ودست پای شتر افتد قال النابغة وحملتنی ذنب امرء وترکته کذی العرّ یکوی غیره وهو راتع دَبَر ریش پشت وپهلوی او صرد نشان ریش او وفی القاموس بیاض فی ظهر الفرس من اثر الدبر اساس ده دیدی که صرد بر قوشدرکه آلاجه وقارننك آلتی بیاض اولور موضع دبرده نابت اولان بیاض قبله صرد دیدکلری طیر مذکوری تشبیه طریقیله در فیروزآبادی باشی بیوك بر قوشدرکه سرچه صید ایدر حضرت الله ایچون اول صائم اولان بر قوشدر دیدی مطرزی صیرتی یشل اولور باشی ومنقاری بیوکدر صیرتی یشل اولمغله اخطب والاجه اولمغله اخیل دیرلر آصلا آکا بر شئ قادر اوله من آنکله تشائم اولنور کذا قاله ابوحاتم فی کتاب الطیر وبزم اصطلاحمزده اول قوشه کوجوکن دیرلر عَنِیَه بول شترکه در آفتاب نهند تا سطبر شود ودرکرکین مالند رِبَذه نِمله اه پشم قطران بدان بر شتر مالند سمه ناه داغ که بر شتر نهند یقال ما نارهذه الناقة ای سِمَتها وتقول نَرَّ ای جعلت علیه سِمة وفی المثل بحارها نارها ای اصلها

يمتقا فلو ن نسنه نك ظاهري باطننه دلالت ايدر دوه نك داغی اصلينه دلالت
اتديكی كبی ديه جك يرده ضرب اولنور• ميسَمٌ• مِكواةٌ• آهن كه بدان داغ كنند• عِلاط
ر يهناى كردن نهند عنقنك عرضينه ورو قلرى داغ اعْلِيطُ دخی بومعنايه در
علاط آصلنده صفحة العنق معناسنه در وهاعلاطان سِطاع• انكه بردن ارناى
كردن نهند يقال سَطَعَهُ تسطيعا وسمه به وطويل العنق اولان دوه يه اسْطَع
وطويل وضخم اولان دوه يه دخی سطاع ديرلر• ذِراع انكه بردستش نهند• خِباط
انكه برداتش نهند بوزينك عرضينه وردقلری داغه دخی ديرلر• كِشَرَه• انكه برهردو دوش
نهند• مُفَقّاة• آن داغ كه برصورت افعی بود واول دوه يه مفقی ديرلر• مُثَقّاة•
انكه برصورت سه پايه بود• قيد الفَرَس داغی كه بركردن نتر نهند برشكل اسب
كويا سرعة ده برمرتبه دركه فرسه يتشوب اوكينه كچر وايلروصاليويرمز فرسه
قيد الاوابد ديدكلری كبی كويا سرعتده برمرتبه ده دركه وحوشه لاحق اولور
ابن مَخاضٍ شتر يكساله وبدوم درآمده بر ياشين كچوب ايكنجی يه كيرمش اركك
دوه بنت مَخاض ماده همچنين بر ياشين كچوب ايكنجی يه كيرمش ديشی دوه
لفظ مخاض اسم جمعدر ناقه دن حامل اولانلره اطلاق اولنور كند ولفظندن
مفردی يوقدر بلكه مفردی خَلِفَةٌ در دوه ياوروسی بر ياشين كچوب ايكنجی يه
داخل اولدقده آدسی حوامله ملحق اولمغله اسمين مذكورين ايله تسميه اولندی
لفظ ابن مخاض وابن لبون بنات مخاض وبنات لبون اوزره جمعلنوب لر ابن
آوينك جمعی بنات آوی كلدیكی كبی جمعه مخاض مخاض عبارتی ايكی اسمه ناظردر
ابن لَبُون شتر دوساله وبسوم درآمده ايكی ياشين كچمش واوچنجی يه كيرمش
اركك دوه بنت لَبُون ماده همچنين اول ديشی دوه كه ايكی ياشين كچمش واوچنجی يه
كيرمش جمعه بنات لَبُون عبارتی دخی اسمين مذكورينه ناظردر• ابوزيد ديدی كه
لبون سوری اولان قويون ودوه در سوری آز اولسون چوق اولسون دوه ياوروسی
ايكی ياشين طولدوروب اوچنه واردقده آنه سی بردخی طوغوروب سود لنديكی ايچون
دوه ياوروسی اسمين مذكورين ايله تسميه اولندی حِقّ سه ساله وبچارم در
آمده اوچ ياشين كچمش ودردنجی يه كيرمش اركك دوه حِقّه ماده همچنين اول
ديشی دوه كه اوچ ياشين كچمش ودردنجی يه كيرمش اوله دوه دورت ياشنه
بالغ اولدقده يوك كوتوروب وانتفاع اولنمغه صالح ومستحق اولدوغی ايچون
اسمين مذكورين ايله تسميه اولندی جمعه حقاق عبارتی دخی اسمينه مذكورينه
ناظردر جَذَع چارساله وبه پنجم درآمده دورت ياشين كچمش وبشنجی يه كيرمش
اركك دوه جمعی جُذعان وجذاع كلور مؤنثی جَذَعة وجمعی جذعات در وايكی
ياشنده قويونه واوچ ياشنده دوه يه اَجْذَعَ ديرلر ثَنِیّ پنجساله وبه ششم درآمده
بش ياشين كچمش والتنجی يه كيرمش ديشی دوه واصلنده ايكی دفعه طوغورمش
دوه يه ديرلر وايكنجی ولدينه ثِنْیٌ ديرلر ونسوانده دخی استعمال اولنور رباعی

وفی المفاتيح لانّ امّه مخضت بغيره ای نتجت غيره





شش ساله وبهفتم درآمده آلتی ياشين كچمش ويدی يه كيرمش اركك دوه
مؤنثی رباعيه در سَدِيس هفت ساله وبهشتم درآمده يدی ياشين كچمش
وسكيزينه كيرمش دوه سدسدن ماخوذدر كه رباعيه دن صكره اولان ديشی دوشر
معناسنه كه دوه سكز ياشنه كيردكده اول ديشی دوشور وسَدَس لفظنك جمعی
سُدس كلور دالك سكونی ايله وسَدِيس لفظنك جمعی سُدُس كلور دالك ضميله بَازِل
هشت ساله وبنهم درآمده• سكز ياشين كچمش وطقوزينه كيرمش دوه بزول لفظندن
ماخوذدر دوه نك آزو ديشی بتمك معناسنه كه دوه طقوز ياشنه كيردكده بتر وكاهی
سكز ياشنده ايكن دخی بتر وبازل لفظنك مذكر ومؤنثنه اطلاقی مساوی در وكاهی
طقوز ياشنده بتمز ديشنه دخی بازل ديرلر• وفی المثل فَقَامَةٌ حكت بجنب البازل
تقامه اوفاق كنه واوفاق بيت دركه قيللرك اوصولينه يك يا پشور اول ضعيف
ذليل حقنده ضرب اولنور كه برقوی عزيزك دامن ياپيشه جمعه بُزُل وبُزَّل وبوازل
دخی كلور• جوهری ديدی كه بزول مرتبه سندن صكره ناقه نك اسملری بونلردر كه
ذكر اولنور• شَارِف• عَوزم• لِطْلِطٌ• جَحْمَرِش• جَمْعَاء• دلقم كه قوجالقندن ديشلری
دوكيلوب صوفی دخی كركی كبی ايچه مز اولور• دلقاء دخی ديرلر مُخْلِف نه ساله
وبده هم درآمده• طقوز ياشين كچمش واونته كيرمش دوه مذكر ومؤنثی مساويدر
اكرچه ناقه مُخْلِفَة ديرلر لكن معنای مذكور ايله دكلدر زيرا مخلفه اول ديشی دوه در
حامل ظن اولنوب صكره حامل اولديغی معلوم اوله ميدانی ديدی كه مخلف دن
صكره دوه نك اسمی يوقدر بلكه وبازل عام وبازل عامين ديرلر وعلی هذا القياس
ومخلف عام ومخلف عامين وعلی هذا القياس عود رتبه سنه وارنجه بووجه
اوزره اطلاق اولنور مذكرينه عوده ديرلر• انتهی عَوْدٌ شتر پير ياشلی قوجه
دوه كه بازل ومخلف رتبه لرينی تجاوز اتمش اوله• وفی المثل انّ جَرْجَرَ العَوْد
فزده وقرًا• بخيل اولان كمسنه دن الحاح ايدوب برنسنه طلب ايله وبرمكدن
امتناع ايدرسه بنه الحاح ايله ديه جك مقامده ضرب اولنور جمعه عِوَدَة
فَحْل شتر كشن اول اركك دوه كه مجرد دولين آلمق ايچون حفظ ايليه لر وبرم
ديارمز ده بوغور تعبير اولنور جمعه فُحُول مَقْرُوعٌ• مُصْعَبٌ• كشن قريع•
بركزيده از براى كشنی• قَرْم• مُقْرَمٌ شتری كه وانهاده از براى كشنی• فحيل
كشنی بغايت نيك وفحالة آيغرلق معناسنه در جمعی يه ديدی كه علی من فحالتك
ديدی كه علی اتق واختياتی قوتنی ضعيف ده اجرا ايدن كمسنه ده ضرب اولنور
مثل در هايج• قِطَمٌ• شتر مست• وفی الاساس من المجاز فحل قطم ای هايج وملك
قَطِمٌ غضبان كه فحله تشبيه طريقيله در قبيس آن كشن زود باردار كند شتر
ماده را لقوه لقوه آن شتر ماده كه زود باردار كيرد• وفی المثل لقوةٌ صادفت
قبيسًا ايكی كمسنه بری بريله سريعًا اتفاق اتسه لر ضرب اولنور• غُسْل
آن كش كه ماده ان وباردار نكردد• واساس ده ديدی كه رَجُلٌ غِسْيَلٌ ديرلر خاتونده

چوق جماع ایدر معناسنه وغسل الفحل طروقته دیرلر دیشی یه ضراب ایچون الحاح
اتدی معناسنه که فحله غسیله دیرلر فیروزابادی دیدی که فحل غِسْلٌ وغُسَلٌ
وغَسِیلٌ وغِسْیَلٌ وغِسِّیلٌ دیرلر کثیر الضراب معناسنه وچوق ضراب ایدوب ماده
آنده حامل اولمین فحله دخی دیرلر عیاء وعیایاء طباقاء اکه کشنی نکرد عیاء
عیایاء اول فحلدر که ضرب ایتمک بلمز یاخود ضرب ایتمش وطباقاء ضرابدن عاجز
اولان فحلدر اقوم الوسائل نام ترجمه مزده اقرع حدیثنده تفصیل اولنمشدر
معیدٌ اکه کشنی بسیار کند جامزٌ اکه کشنی وامانده جفوره اجتفار اجفار فحل
ضرابدن منقطع اولمق معناسنه در جَفْرٌ وجُفُورٌ دوه ده رَبْضٌ قوچده
مستعملدر یقال جفر الفحل عن الابل وربض الکبش عن الغنم ای اقطع طرق
عیسٌ آب کشنی عسب کرای کشنی که شرعا منهی در وعسیب الفحل دیرب
ضرابنی ومنی سنی مراد وقطع الله عسبه ای نسله حفضٌ اکه قماش خانه
برونهند راویه اکه مشك آب برو نهند فنیقٌ مثله اساس ده دیدی که
فنیق اول فحلدر که اهل عندنده مکرم اولوب یورك ودمیه لو رکوب اتمیه لر
فنق دن ماخوذ در سعت عیش معناسنه لغامٌ کفك شتر دوه نك آغزندن
چیقان کوپوك واغزك اطرافنده دل یتشه جك قدر موضعه ملغم دیرلر وفی
الاساس رمی البعیر بلغامه والزبد على ملاغمه طروقه ماده بکشنی رسیده
اول دیشی دوه که فحلك ضرابنه صالح اوله وطوغوره جق یاشه کیره جران
کردن شتر دوه نك بوینی فرس ده دخی استعمال اولنور ذفری پس کردن
شتر جوهری دیدی که قفادن ذفری اول موضعدر که قولاغنك خلفنده اولوب
بعیردن اول موضعده عرق حادث اولور خلفه شتر آبستن کبه دوه جمعی
خلف کلور مخاض مثله عشراء آبستن ده ماهه اون آیلق کبه دوه که ابتداء
حملندن اون کچمش اوله ووضع حمل ایدنجه بو اسم ایله تسمیه اولنور جمعی
عشار فعلاء وزنی فعال اوزره جمعلنمز الا ایکی کلمه که عشراء ونفساء وتقول
هی نفساء وهن نفاس وکاهی نفساوات وعشراوات اوزره جمعلنورلر
ویقال نفست المرأة ونفست ای ولدت والولد منفوس قلوص شتر ماده
جوان کنج دیشی دوه ابن سکیت دیدی که اقلص البعیر دیرلر سنامی یعنی
اورکوجی ظاهر اولسه جمعی قلص وقلائص وقلاص جوهری دیدی که
قلوص قلص لفظنك جمعیدر وعدوی دن روایت اتدی که قلوص اول دیشی
دوه درکه ابتداء رکوبه صالح اوله نتق رتبه سنه بالغ اولنجه بالغ اولدقده
ناقه اطلاق اولنور قعود اول ارکك دوه درکه ابتداء رکوبه صالح اوله نتق
رتبه سنه بالغ اولنجه بالغ اولدقده جمل اطلاق اولنور ناب شتر ماده
پیر یاشلو دیشی دوه جمعی نیب اصلی نونك ضمیله در اسد اسد کبی
لکن یا صحیح اولسون ایچون کسره یه تبدیل اولندی ودوه پیر اولدقجه نابی

یعنی



یعنی ناب دیدکلری دیشی اوزون اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی وارکك دوه یه
پیر اولدقده ناب اطلاق ایتمزلر وناب صفت قبیلندن اولمغله تصغیرنده نییب
دیرلر نییبة دیمزلر زیرا صفاتك تصغیرینه تا الحاق اولنمز وفی المثل لا افعل ذلك
ماحنت النیب ثلب مثله جوهری دیدی که ثلب اول یاشلو دوه درکه پیرلکدن
دیشلری قیریله وقیرونغنك قیللری دوکلمش اوله مؤنثی ثلبة وجمعی ثلبة کلور
بدنه شتر قربانی مکه ده ذبح وقربان ایتمک ایچون بسلدکلری دوه بدن دن ماخوذ
سمن یعنی سمزلك معناسنه وبدالك ضمیله بدن دخی بو معنایه در سموط نجله
بادن وسمز خانه بدنا دیرلر وعادتا قربان دوه سین بسلیوب سمزتدکلری
ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی جمعی بدن جلسده شتر بزرك قوی قوتلو
بیوك دوه مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور یقال جمل جلس وناقة جلس ای وثیق
جسیم آفیل حاشیه حشو فرش شوائع شتر خرد کوچك واوفاق دوه
وبیوك وایری اولدقده جبن دیرلر صاحب جامع جبن دوه یه مخصوص دکلدر
دیدی جله جریم شتر بزرك فیروزابادی دیدی که جله انساندن ودوه دن
مسن اولانلر معناسنه مفرد وجمعی ومذکر ومؤنثی مساوی در والتی یاشنده
طقوز یاشینه وارنجه دیشی دوه یه والتی یاشنده ارکك دوه یه دخی دیرلر
وبعضیلر بعیر جل وناقة جلة دیمك جائزدر دیدی وجریم عظیم الجسد معناسنه
مؤنثی جریمه در دیدی مضبر استوار خلق یقال جمل مضبور ومضبر ورجل
ذو ضبارة مجتمع الخلق موثقه عذافر ودوسر بزرك وسخت عذافرة دخی
بو معنایه در مؤنثلرنده تا الحاق اولنور امون اکه تلغزد اول دوه سورجیه
قوی اولمغله راکبی هر وجهله امین اولور مرقال دلاث عیهم زودرو ناقه
سریع السیر معناسنه عیهامه وعیاهمه دخی بو معنایه در نقال وثقل دیرو
عنبر اسفاف شتر یکه همیشه بر وسفر کنند بلو اسفاد وبلی اسفاد سفر
اوداع لاغر کرده باشد شملول وذعلبه سبك دو لجون کران رو وهون
معناسنه کلور عصوف تیز رو زیافه خرامنده وفی الصحاح الزیافة
من النوق المختالة عرضنه اکه از نشاط بیك سو رود وفی القاموس
ناقة عرضنة تمشی معارضة وتمشی العرضنه والعرضنی ای فی مشیته بغی
من النشاط سرنخ مرسال رسلة خوش رو هوجاء سخت رو آهوج
اول کسنه در که کندوی جنکه القا ایدر ناقه غایت سرعتندن شجاعتی اولان
کمسنه یه تشبیه اولنمشدر کویا اباغی طاشه طوقونورمی ومتضرر اولورمی
مهتم ایتمز سناد سخت خلق وجناء سخت کوش وفی الاساس ناقة وجناء
عظیمة الوجنتین او صلبة من الوجین وهو الارض الصلبة الغلیظة مذکرنده
اوجن دیمزلر غنته یس بسیار کوشت جزور بوغاز لانمغه صالح دوه در
وبو غرض لین کمسنه یه اجرت ایچون ویردکلری الینه وایا غنه جزاره دیرلر

اطایب الجزور بهین آنچه در شکم وی بود کنانه اکنده کوشت مُکْتَنِزُ اللحم معناسنه غِرْمِسْ سخت جره سنك کهاة جُلاوله بن دُلك کیها، دخی برمعنایه در وسموز ویا شینه کرمکه قریب اولمش ومه لرینك درسی واسع اولان ناقه یه دخی دیرلر نیاف دراز وبلند مذکر ومؤنثی مساویدر یقال جمل وناقة نیاف ای طویل فی ارتفاع آصلنده نواف در ناقة جمالیة برخلقت جمل ناقه یه فربه مُقلاص انکه تابستان فربه شود لحیب ... کوشت قاموس ده لحیب وملحوب صیرتنك آتی آز اولان ناقه در دیدی شنون میان نزار وفربه فیروزآبادی سمین ومهزول ایله اطلاق اولنور اضداددن دیدی وجایع معناسنه دخی کلور زاهق منقیه مغزدار فیروزآبادی زاهق سمین مخ وشدید الهزال اولان دابه یه اطلاق اولنور اضداددن دیدی دانِمرّ ازنخ انکه تواند جنبید ازلاغری وفی الاساس بعیر دازم ورازح ای شدید الاعیاء رَذِیّه سخت لاغر یقال جمل رَذِیّ هالك هزالا لا یطیق براحا وناقة رذیة وابل رذایا عسیر قضیب عروض ریّض نافرهخته اوکرنمش که عجمی تعبیر اولنور حانکه خرد کام رانکه انکه کوبی که بربای بنددارد یقال رتك البعیر رتکانا وهو عدو فی مقاربة خطو وحتك حتکا مشی وقارب الخطو مسرعا زحوف وزاحفه انکه پای میکشد دوه غایة یورولدیغندن فرسنی جکر وفی الاساس زحف البعیر وازحف اعیی حتی جرّ فرسنه وناقة زحوف ومزحاف وابل زواحف وزحف ومزاحیف خنوف انکه دست همی بیچد قاموس ده دیدی که جمل خنوف وخانف وناقة خنوف دیرلر مشی ایدر ایکن اولك ایاغنك خفنی وحشی جوسه یا بورنی زمامنده جویرسه حرف شتر نزار آریق دوه حرف جبله تشبیه اولنمشدر که طاغك ذروه سنده اینجه اولان موضعیدر نضو مثله مؤنثی نضوة در جمعه انضاء حلوب اشتر دوشا صاغیلور دوه حلوبة مثله وغنیمة وخراجه حلوبة المسلمین اطلاق ایدوب وحقوق بیت المال جمع اولدقده درّت حلوبة المسلمین دیرلر لقوح مثله ابو عمرو دیدی که ناقه وضع حمل اتدکن ایکی اوچ آیه دك لقوح آندن صکره لبون دیرلر جمعه لقاح لقحه مثله جمعه لقح لقح دوه کبه اولمغه القاح کبه اتمکه لقوح کبه دوه یه ملقح رول دوه سنه ملقوحه کبه دوه نك قارنده اولان یاوری یه دیرلر لقاحدن مأخوذ در حیوان حامل اولمق معناسنه وتسمیهٔ مذکوره ایستمه لی اولان محموم دیمك کبی در جمعی ملاقیح کلور وناقهٔ مذکوره یه ملقحه دیرلر قافك فتحیله جمعی ملاقح کلور واول ناقه نك فحلنه ملقح دیرلر جمعی کذلك ملاقح کلور سلیل بچه در وقت که بزاید اصمعی دیدی که ناقه ولدینی وضع اتدیکی ساعة که مذکر ومؤنث اولدیغی معلوم اولمزدن اول اسمنه سلیل دیرلر بعضیلر مطلقا ولد ناقه سلیل دیرلر دیدی سقب بچهٔ نر جمعه سقاب وسقبان ناقة مسقاب که همه



نزاید واشح فرا رفتن آمده اصمعی دیدی که راشح اول فصیلدر که قوی اولوب مادری ایله مشیه قادر اوله که والده سینه مُرشح دیرلر وترشیح آندن عبارتدر که ظبیه ولدینه مشی تعلیم ایده جاذل بنیروشده قوتلو اولان فصیل مجذی انکه بیه دکوهانش بدید آمده عارضه آن شتر که بیفتد وبشکند عبیطه آن شتر که بکشند بی علت عارض آصلنده اول دوه درکه بر علتدن ذبح ایدرلر وعبیط صحیح وعلتسز ایکن ذبح ایدرلر وفلان قوم بغایة لئیم دردیه جك یرده بنوفلان لا یاکلون الا العوارض ولا یعتبطون دیرلر وجنازه بر دوه یی ذبح اتدکده اعبیط ام عارض دیو سؤال ایدرلر یعنی ذبح اتدیکك دوه یی علتی اولدوغی ایچونمی ذبح اتدیك یا علتی یوق صحیح ایکن می ذبح اتدیك وبر کمسنه شاب وصحیح ایکن وفات ایلسه اکا مات عبطة دیرلر عاید نوزاده جمعه عوذ وعوذان مطفل بابچه جمعه مطافل جوهری دیدیکه عوذ ظبی وابل وخیل دن حدیثات النتاج اولان در وضع حمل اتدیکی کوندن اون یا اون بش کون مرورینه دك بو اسم اطلاق اولنور آندن صکره مطفل دیرلر متلیه بچه ازپی مادر برود حایل عایط ستاغ قصیر کسائی دیدی که اول ناقه که اوزرینه یللر وضع اولندوغی سنه ده حامل اولمیه اکا عایط وحایل وجمعنده عوط وعیط وعوطط وحول وحولل دیرلر وسنهٔ آتیه ده دخی حامل اولمسه اول ناقه عایط عوط وعایط عوطط وحایل حول وحایل حولل دیرلر لکن ابو عبیده دیدی که عوطط وحولل جمع دکلدر بلکه مصدردر واکر ناقه برقاچ سنه حامل اولمسه اعتاطت الناقة وتعوطت وتعیطت دیرلر وحالة مذکوره ناقه نزیاده یا غلی اولمقدن اولور شایله انکه شیرش کم شود چون هفت ماه ازنادنش بکذرد جمعی شول کلور علی غیر القیاس شائل آن ناقه که دنبال بردارد اول ناقه که لقاح ایچون قویروغنی قالدیرر که اول وقت ده سودی آز اولور سلوب انکه بچه بیفکند هنوز تمام نا شده وانکه بچه اش بمرده و یاکشته باشد سالب وسلیب ومسلب وسلب دخی بو معنایه در جمعه سلاوب خلوج انکه بچه ازوی جدا کنند اول ناقه که ولدینی آندن آیروب سودی قالمیه دیو دخی تفسیر اولندی کشوف انکه هرسال بارکیرد وحامل ایکن آنی فحل ضرب ایدن ناقه یه وتناج واقع اولدقده ضرب اولنوب حامل اولان ناقه یه دخی دیرلر که مذمومدر علوق انکه بچه رامی بوید وشیر ندهد ولدینك غیریه محبت ایتمکله کند ولدینی شم ایدوب سودینی منع ایدن وبر کمسنه بر کمسنه یی اطماع ایدوب بر شی ویرمسه عاملتنا معاملة العلوق دیرلر قال ... وکیف ینفع ما تعطی العلوق به رئمان انف اذا ما ضن باللبن راحله شتر بر نشستنی بینه جك دوه که بینت دوه سی تعبیر اولنور مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور وتمرّ ووروب یوك یوکلتمك صالح اولان دوه یه دخی راحله ورحول دیرلر جمعه رواحل مطرزی مقامات حریری شرحنده

مطلقا طوطا قدر وفی المثل اداك بَشَرُهُ ما اَحَارَ مِشْفَرُهُ ظاهرنی کوردیکك کافیدر باطننده سؤاله حاجت یوقدر دیه جك مقامده مستعملدر ان الجواد عینه فراره دخی بو مقامرده ضرب اولنور یعنی ایو آتك صورتی ایو اولدیغنه دلالت ایدر دیشنه باقمغه حاجت یوقدر جمعی اشفار نَفْرَ شکاف لب لوجوهری دیدیکه دوه ده اولان نفر انسانده اولان نَفْرَه منزله سنه در تَفِرَهٔ انسانك اوست طوطاغنده اولان نُقْرَه در شِقْشِقَه رَقْشاد آنچه ازکلو برآرد چون سلی حیاء الناقة فرج شترماده دیشی دوه نك فرجی جوهری رحم ایله تفسیر اتدی فیروز آبادی ظلف وسباع فرجنه دخی دیرلر دیدی قَضِیب نره شتر دوه ذکری سائرحیوانات ذکرینه دخی دیرلر مِقْلَم غلاف او دوه ذکرنك غلافی ثیل مثله وذکرینك غلافی بیوك اولان دوه یه اَثْیَل دیرلر کِرْکِرَه سینه او دوه نك کوکسی جمعی کراکر ثفنه آنچه درخفتن بزمین میرسد از شتر دوه نك اول عضوی چوك اتدکده زمینه طوقونور دیزلری وغیری اعضاسی کبی ثفن دن ماخوذدر جلوس معناسنه ثا فنته دیرلر جالسته معناسنه جمعی ثفنات فِرْسِن سُپُل شتر دوه نك طبانی که سائر دابه نك حافری منزله سنه در واستعاره طریقیله قویونده دخی استعمال اولنور بعضیلر نوننی زائده در دیدی وفا رسیده سول وسول دخی دیرلر جمعی فَرَاسِن بَخْصَه کوشت سُپُل وفرسن پارمق دیبلرنده اولان اَتلره دخی دیرلر وتفول فی عینه بخص ولحص بخص کوزلك اوست قپاغنده لحص آلت قپاغنده ظاهر اولور آت پاره سیدر اَظَل زیرسپل ضَرْع پستان خَیف پوست پستان ضره کوشت پستان یقال ضرة شکرنی ای ملوءة من اللبن خلف آن جای که دوانکشت کیرند دروقت دوشیدن که حلمة الضرع تعبیر اولنور تنطره دوخلف رمث عقافه باقی شیر در پستان عقه دخی بومعنایه در تَوْدِیَه آن چوب که بر پستان شتر بندند جمعی تواری صِرَار آن رشته که این چوب بدان بندند مَنْسِم ناخن شتر دوه نك طرناغی صراحی سپل شتر ایله تفسیر اتدی که فرسن معناسنه در جمعی مناسم خُف نَنْگله شتر دوه ده چاتال طرناقی که بقه تق تعبیر اولنور جمعی اخفاف بَعْرَه پشك شتر دوه نجسی که دوه قیغی تعبیر اولنور وقویون نجسنه دخی دیرلر جمعی بعر وابعار دخی کلور سَنَام کوهان شتر دوه اورکوجی اورکوجی بیوك اولان دوه یه جمل سنم وناقه سنمة دیرلر جمعی اَسْنِمَة ذِرْوَه غارب سرکوهان وفی الصحاح ما بین السنام والعنق وزاد فی القاموس الکاهل سَدِیف فربهی کوهان اساس ده قطع السنام صحاحده سنام قاموسده شحم السنام دیدی قَمَعَه قِخذه سرکوهان فی الاساس القمعة أعلی السنام وکذا فی الدستور والمضحة وفی الصحاح راس السنام وکذا فی القاموس قحده اصل سنام وسنامه دخی دیرلر بعضیلر قحده وکثرتنة سنام معناسنه در دیدی اَطِیح کوهان دران ملاط پهلوی شتر بَعِیر اعرخ شترکوتاه کوهان وفی الصحاح بعیر اعرخ لا سنام له وعرعرة السنام وفی القاموس

رکاب تفسیرنده دیدیکه بوك یوكلنمكه صالح دوه معناسنه جمعدر لکن کندو لفظندن مفردی یوقدر بلکه مفردی راحلةدر وصاحب سامی دخی بو وجه اوزره بیان اتدی مَطِیَّه مثله مطادن ماخوذدر قصر ایله ظهر یعنی آرقه معناسنه جمعی امطاء در ومطیه مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور جمعی مَطَایَا مخفی اولمیه که مطیه آصلنده مطیوه در پس قیاس اولان جمعی مطاوئ کلمك کرك ایدی فعایل وزننده لکن ایکی همزه مجتمع اولمغله همزهٔ ثانیه بی یایه تبدیل اتدیلر زیرا ماقبلی مکسوردر ومطائی اولدقده صکره جمع ومعتل ثقیل اولمغله استثقال ایدوب یاء مقلوبه بی الفه قلب اتدیلر مطاءا اولدی همزهٔ اولی بی ایکی الف مابیننده خفی دردیو یایه قلب اتدیلر مطایا اولدی خطیه نك جمعنده خطایا دیدکلری کبی قَعُود مثله واول دوه که ایکی یاشنه کیروب رکوبه صالح اولورنده اوتورمق ممکن اولمغله بو اسم ایله تسمیه اتدیلر ابو عبیده دیدی که قعود اول دوه درکه چوبان آنی هرخدمتی ایچون استعمال ایلیه تصغیری قعید در وفی المثل اتخذوه قعید الحاجات برکسنه حقنده ضرب اولنوردکه هرکس آنی هرخدمت ایچون اشاغی یوقارو قوللنه لر قعده دخی قعود معناسنه کلور رحول مثله جانة اول دوه درکه یولارنده یا پشوب ییدوب کوتوردلر صاحب مفاتیح دیدی عیشة راضیة قبیلندندر یعنی مجروره وقال ایضا یشبه ان یکون الجانة الابل التی تجر الاثقال انتهی وفی القاموس الابل التی تجر بازمتها جَعُولَه شتر بارکش یوك کوتورمکه صالح دوه اوزرنده یوك اولسون اولمسون دوه یه مخصوص دکلدر شِمِلَّه دونده یوکروك دیشی دوه یقال قد شملل شملّلة اذا اسرع حریرینك مقامه نصیبیة اقتعدت مهریا عبارتنك شرحنده بعض شراح مقامه دیدیلرکه ای رکبت بعیرا منسوبا الی مهرة که مهره یمن دن بر قبیله درکه آنلرك دوه لری غایت نجیب اولور وزعم ایدرلرکه اول دوه لر لطف آیغوری خوشدر وعمان وشحر میاننده چوق اولور وحشی اولورلر عرب زعم اتدیلرکه اول دوه لر زیاده سریع اولمغله اجنه دوه سیدرکه نسلی بنی مهره ده قالدی ابو عبیده دیدی که مهره یه بر کونده دورت یوز میل مقداری مسافه قطع ایدر وصکره عرب هر نجیب اولان دوه یه مهریه اطلاق اتدیلر عَیْرَانَه شتر بانیرو یا کوره دوه قوتلو دوه یا خود اشك صیباسی کبی سکردن دوه معناسی ثانی اعتبار ایله عیردن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور حمار وحشی واهلی معناسنه وفی المثل عُیَیْر وحده عجب صاحبی اولان کمسنه ده ضرب اولنور بُخْتِی شتر خراسانی ارکك دوه که عربی وعجمیدن طوغمش اوله بخت نصّردن منسوب در جمعی بخاتی بعضیلر دیدیلرکه بختی یانك تشدیدی ایله مفرد وتخفیفیله جمعدر بُخْتِیَّه ماده او خراسانی دیشی دوه فصل مِشْفَر لب شتر دوه نك دوداغی آتك دوداغنه جحفله دیرلر لکن مشفر الفرس دیدکلری استعاره طریقیله در وقالین دوداغه مطلقا مشفر دیرلر بعض نسخه ده لفج شتر ایله تفسیر اولندی که لفج قالین طوداق معناسنه ولب

مطلقا

فصل فی اسماء اعضاء الابل

دوكردن شتر كند قاموس ده جرير بولار منزله سنه دردیدی وجدیل بوكولمش ایب
معناسنه در برة بر فندق دوه نك بورننه طاقدقلری بافریا دمور یا برنج خلقه
جمعه برى جرس دراى چاك كه دوه نك بوينه یا سمرینه طقارلر وفى الحديث لا تصحب
الملائكة رفقة فيها جرس جمعه اجراس سنع تواد یعنی طوقومه قولان جمعه
انساع و نسوع و ضفر مثله جمعی ضفر كلور حبل رسن ايب جمعه حبال عقده
وابنه واربه عقده واوبه حلی مشكل اولان دوكومه دخی اطلاق اولنور ودوكوم
دوكه جك موضعه عقده دیرلر بريم ابرق والخصف رسن بيسه وبريم بياض
قیرمزی ایبلك دن بوكیلن ایب ده استعمالی شایع در واول ایب كه اجزاسی
هرنه رنك ایله اولورسه اولسون بوكوب اجناسی جواهر ایله ترصیع ایدوب
خاتونلر میانته وبازو و سینه باغلودقلری وابرق ايبه مخصوص دكلدر هر آقلی
قرالی نسنه یه اطلاق اولنور وثيل رسن از ليف نجيب رسن از پوست درخت
نجب دن مأخوذ در اغاج قابوغی معناسنه مرسة رسن از كتان جمع مرس
وجمع الجمع امراس كلور ثناية رسن از موی بز یا صوق خلب وخلب و مسد
ولیف لیف طاق رسن كه در پای بچه كوسفند بندند طول طويله كه تعريف
ایدوب طول له ایپی دیرلر حبال رسن فروش ایب صاتیجی یاخود ایب
بوكوجی زیرا بعض نسخه ده رسن تاب ایله تفسیر اولندی شطن رسن دراز
اوزون ایب كذا قاله الخليل ومطلقا حبل معناسنده دخی استعمال اولنور شطنته
دیرلر برحیوانی ایب ایله باغلوسه جمعه اشطان رسن مثله وفرسك بورننده
ایب وضع ایده جك موضعه مرسن دیرلر صكره استعمالی برمرتبه شایع اولدی كه
انسانك بورننه دخی مرسن اطلاق اتدیلر وفعلت ذلك على رغم مرسنه دیدیلر
على رغم انفه كبی جمعه ارسان مثلوث رسن سه تو اوچ قات ایب یعنی
اوچ قاتدن بوكولمش مربوع رسن چادتو دورت قاتدن بوكولمش ایب رمة
رسن پاره كهنه اسكی ایب پاره سی دفع اليه الشئ برمته دیرلر برشی بركسنه یه
كلیت ایله ویرسه چاووا برمته دیرلر هیچ برفرد قالمدی جمله كلدیلر دیه جك
مقامده اصلی بودر كه بركسنه بركسنه یه بر دوه فروخت ایدوب تسلیم اتدكده
دوه نك بوینده اولان چوروك ایبی دخی ویردی كویا هیچ قطعا علاوه قسم
قالمدی جمله سنك مكلف دردیدی ابن الانباری زاهره اخذ الشئ برمته
عبارتنك بیاننده دیدی كه بو مقامده رمة دن مراد اول ایب پاره سیدر كه
آنی قتل اولنه جق اسیرك بوغازینه باغلویوب موضع قتله كتوردكده اول
ایبه یاپیشوب كتوردلر اول وقت ده اخذه برمته دیرلر ایدی صكره غیری
موضعده دخی استعمال اتدیلر ودخی اخذت الشئ كاملا دیه جك یرده تكلم
اولنور اخذت الشئ بزغمته وبزعمته وبنابره وبجبه وبجلته وبجلمته
وبطليفه وبرباته وبجذافيره وحذاميره وجدامیره وبصنايته وبسنايته

المرمحركة صغر السنام اوقلته اوذهابه وهو اعر وهي عرماء بعير اجب شتر
بريده كوهان ناقة كوماء بزرك كوهان ناقة قرواء بزرك پشت وطويلة السنام
معناسنه دخی كلور جمل آقری دیرلر شطوط هردوسوی كوهان بزرك شط یك
سوی كوهان عروك لموس آنكه كوهانش ببر مجند تا بدانندكه فربه است یانه
مساعر مغابن آنجاكه نرم باشد از پوست شتر قولتوقلری واویلقلرینك اوجی كه
قوائم سفله خفاف دست وپای شتر فصل فی عیوب البعیر بعیر احل شتری كه
پی پایش سست باشد فیروزابادی دیدی كه حلل دابه نك قوائمنده اولور سستلكدر
یاخود سكیرنده سستلك ایله اشترخادر كعبلرنده ودوه یه مخصوصدر ازجن آنكه
رانهاش بلرزد چون برخیزد اجزل آنكه سردوشش ریش بود اخلف آنكه سر
دوشش بریك سو چسبیده باشد اكتب آنكه آن لنكی بر یكسو ود نكب دوه اوموزلی
حادث اولور برمرض در اغسا قلغنه باعث اولور مسناف آنكه پالان پیش افكند
فحنا آنكه واپس افكند قاموس ده دیدی كه مسناف سمرینی اوكینه وآردینه
كتورن دوه یه اطلاق اولنور اضدادندندر الحى آنكه یك زانویش ای دیكر زانو نزدیك
باشد مؤنثی لحوی در بعير اذ شتری كه درجایی آرام نكیرد وجنبنده تا شی
كحل خلقتی خفت اوزره اولمغله بریده قرار ایتمز مؤنثی اذیة در حلم آنكه
نارد دار د كنه لو دوه قصوا آنكه كوش بریده بود قولاغنك برطرفی مقطوع
اولان ناقه مذكرنده جمل مقصوب دیرلر اقصی دیمزلر زیرا افعل صیغه سنده
مؤنثی فعلا اوله جق با بنه مخصوصدر هذا امرأة حسناء دیرلر رجل احسن
دیمزلر ورسول اكرم حضرتلرینك قصوا اسمیله مسمی برناقه سی وار ایدی لكن
مقطوع الاذن دكل ایدی خلوء برجایی بایستد حرون اولمغله بلوسبب بروك ایدن
ناقه حرون اولسه خلوت الناقة وجمل حرون اولسه الح الجمل وفرس ده حرن
الفرس دیرلر رتقا سوراخ بستانش بسته بود عایض آنكه بزبرووی كشتی
نتوان كود ان تنكی اندامش عوض وعیض كلمه لرنده صعوبت معناسی مأخوذدر
هذا معناسنی استخراجده صعوبت اولان شعره عویص دیرلر فصل عران
برس شتر دوه نك بورننه كچوردكلری اغاج كه بورندرق دیرلر اساس ده
كن اشتم العرنين كالاسد فی عرینه لا كالجمل الانف فی عرانه دیدكدن صكره
عرانی شوجمله تفسیر اتدی كه وهو العود الذی یجعل فی وترة انف البختی
خشاش مثله جمعه اخشة خزامه برس موبین قبلدن اتدكلری بوروندرق
حلقه كبی نسنه در دوه نك بورننه كچوروب یولاری آكا طقارلر جمعه خزائم
زمام مهار یولار جمعه ازمة خطام مثله جمعه خطم كعام و جحام كعام
دهن بند شتر وفی الاساس بعیر مكعوم وكعمته بالكعام والكعاب وهو
ما یمنعه من الاكل والعض من حبل یشد به او غیره سفار آهنی كه بربینی
شتر بندند آت بورننه وضع اولنان حكمه منزله سنه دره جدیل جریر رسن كه

دكرك

قال فی الصحاح

دیرلر شیٔ بالتمام اخذ اندیم معناسنه در زمخشری اساس ده دیدی کر دفعته الیه
بعصمته وبعصامته ای بربقته کربرفته دیدکلری کبی در زیرا هرنسنه نک یا بیشه جق
تو لبنه عصام وعصمة دیرلر وعلق القربة بعصامها دیرلر مراد قربه در آصد قلری ایپ در
ربقه کردن بند بیورن باغی جوهری دیدی که ربق اول ایپ در که برقاچ قولبی
اولور آنکله حیوان باغلورلر واول قولبلرک هر برینه عروه و ربقه دیرلر صراحده
دیدی که اول ایپ ایله قوزی واوغلاق باغلورلر جمعه ربق وسید شریف
شرح مفتاحده الربقة حبل فیه عری جوهری وفیروزآبادی وسائر اهل لغت
کلامنه مخالف اولور زیرا عروه اول قولبلرک هر برینک اسمیدر وجمعی ربق
وربق وارباق کلور ورباق کلور وحبل مذکورک اسمی ربق در رفق وزننده
توق وقوه وطاقه توی رسن قنب وابق کنو یعنی کندر کنب دخی دیرلر
شریطه درنه اینجه ایپ کر سحیم تعبیر اولنور کنب مطوله ده خرما یپراغندن
یا بدقلری ایپ در دیو واقع اولدی کاشانی رنه تفسیرنده دیدی که طناب در
بعض رسائلده اول طناب در که خانه لرده اوزرینه اثواب سررلر دیدی قریش
جنبر چو بین اول اغاج خلقه که ایپک اوجینه باغلویوب آخر طرفنی اول
حلقه دن کچورورلر عقال زانو بند دوه نک دزینی باغلودقلری ایپ اصمعی
دیدی که دوه نک بالدیرینی ذراعیله بوکوب ذراعنک اورتاسنده باغلودقلری
ایپه عقال دیرلر قین جای بندان لنک وی وهما قنبان هجان انکه خرده
پایش بدان با میان بندند وفی القاموس حبل یشد فی رسغ رجل البعیر ثم یشد
الی حقوه وان کان موصولا شد الی الحقب اباض انکه خر دهٔ دستش بدان
بازانو بند ند یقال ابض البعیر شد رسغ یده الی عضده حتی ترتفع یده عن
الارض عراس دستش بدان باکردن بند ند یقال عرس البعیر شد عنقه
الی ذراعه وفی القاموس العکس ان تشد حبلا فی خطم البعیر الی یده لیذل
وذلک الحبل عکاس دفاق انکه بر دو بازو بندند یقال دفق الناقة شد عضدها
اذا خیف ان ینزع الی وطنها وذلک الحبل دفاق سناف انکه بر سینه بند ند تصدیر
واسع اولمغله ثابت اولمسه سناف ایله باغلویوب کر کره سنک آردینه کتوررلر
غرض غرضه سفیف تنک شتر که ترجمه نسبت حرامکی در هودج
فودج حدج حداجه انکه زنان دروی باشند چون بسفر روند ظعان
نوار هودج بطان شکم بند دوه نک قارنی آلتندن باغلودقلری
قولانک جمعه بطن ربض رسن که بر بالان بند ند وفی القاموس
الربض حبل الرحل او مایلی الارض منه لا ما فوق الرحل رواء انکه قماش
بدان بر شتر بند ند جهاز انکه بر میان بند ند چون فرو جاه شوند برای
آب کر فتن کر وحابول انکه بدان بر درخت خرما شوند قرن انکه دو شتر
بهم وا بند ند جاذن رسن کهنه محص رسن فرسوده جمل رسن زفت



مزو بنان رسن محکم تافته
وفی التهذیب الشزر من
الفتل ما کان الی فوق خلاف
دور المغزل یقال حبل مشزور
ومیسوب تافته بدیز فرو
الی الفتل وفی القاموس
الی اسفل وهوان تمده بیمینک
نحو حبلک منه

قوی جمعه منه



جوهری کبی پالاما ریدی دیدی تصدیر مثله جوهری کلامندن مستفاد اولان
بودر که تصدیر اول قولانک در که دوه نک کوکسندن چکرلر وکوکسنک آلتندن
چکدکلری قولانک حقب دیرلر صداره مثله حقب آن رسن که بنزدیک ثیل بود
دوه نک سینه سنه تصدیری باغلودقلری رحلی تصدیر ایله دوجکه سین ایچون
ذکرینه قریب باغلودقلری ایپ علب نشان نوار بر پهلوی شتر علب
آصلنده اول اثردر که تمغادن یا بر نسنه یی طرمه لمه دن باقی قالور نسیف
نشان بر پهلوی شتر از پای که فراوی زنند دوه یه رکوب ایدن کسنه ایاقلریله
دوه نک پهلولرینه ضرب ایدر سرعتله تسوق ایچون که اول موضعلرک توی
بولنمقدن اولان اثر رحل پالان شتر دوه صیرتینه وردقلری پالان جمعی رحال
قتب پالان خرد کوچک پالان که دوه نک اورکوجی مقدارنجه اوله جمعی
اقتاب کور پالان با ساز اول دوه سمری که جمیع مهماتی حاضر اولوب دوزه نی
بر نده اوله جمعه اکوار وکیران قادمه پیش پالان سمرک اول طرف
آخره پس او سمرک آرد طرفی قتد چوب پالان سمرک اغاجی جمعه قتود واقتاد
میس آن درخت که ازو پالان کنند عظم الرحل پالان تهی وبی آلت که فقط
قوری اغاجدر ظلفتان هردو سوی پالان حنو جلب جلب چوب کژ در پالان
وفی الجامع جلب الرحل وجلبته عیدانه والجلبة جلیدة تجعل علی الرحل رطبة
وبترک حتی ییبس فرجها الرحل کشادکی میان پالان که قادمه وآخره میانده که
راکب آنده جلوس ایدر شرح الفوق دیرلر اوق کز ینک ایکی طرفینه که اورتاسینه
وتد کیرد ذنبه کشادکی زیر پالان وزین که بر پشت ستور نشیند آتک دم
ودوه نک سمر واکرندن مرتبه که کان چوقور موضع که ایچ یوزی تعبیر اولنور
حصاد حقیبه که پیش وپس وی بلند کرد انند چون پالانی پالان کبی دوه نک
صیرتنه وضع ایدوب اوزرینه رکوب ایدرلر وکوچک سمره دخی دیرلر رحل قاتر
پالانی که با پشت ستور ساخته دابه نک ظهرینه مناسب سمر که یاده ایتمن
عقره عقرة معقض پالانی که پشت ریش کند مرکاح پالانی که وایس
رفته از پشت دابه ملجاخ پالان دندان کیر یقال الح القتب ای عقر
ظهر الدابة حقیبه باردات بیورک هکبه صاحب مصرحه دیدی که حقیبه هر چه
بند ند اندر پس پالان یعنی هر نه که دوه سمرینک آردینه بغلیه لر لکن خاطرفاتره
خطور ایدر که ترکیب هکبه حقیبه دن محرف اوله بعض نسخه ده جامه دان شتر
ایله تفسیر اولندی جمعه حقایب حریه هو یند دوه سمرینک آردنده اولان اوزون
هو بیت که هو یند ده محرف در والله اعلم بحقیقة الحال فصل بغل استر نر
ادکک قاطر جمعه بغال جاحظ دیدی که بغل مختلف المقتضی اولان طبیعتلردن
مرکب اولمغله همیشه تلون دن خالی دکلدر کهنه آنکله مثل ضرب اولنور قال ابن
بسام وجوه لا تهش الی المعالی واستاه تهش الی الایور واخلاق البغال

في سائر الدواب كالبغال والحاز

اذا استيصوا وضرطى فى المجالس كالحميره وفى المثل لبغل الهرم لا يفزعه صوت الجلجل
طبع خبيث صاحبى اولان بر نامحلك نصحنده منأتى اولمن ديه جك برده ضرب اولنور
كثير العيوب اولان نسنه يه بغلة ابى دلامه ديرلر كه كثرت عيوب ايله مشهوردر وادعاء
سيادت ايدن كمسنه يه هو من اقربائهم من دلدل ديرلر بغله استر ماده ديشى قاطر
و قاطر سور وسينه مبغولا ، ديرلر بغال استربان قاطرجى جوهرى صاحب البغل
ايله تفسير ايتدى مكارى كرا كش برموضعدن بر موضعه كرا جكيجى كمسنه كه معروفدر
مكاريلك آلديغى اجرته دن حمار خر اشك مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور وكاهى
مؤنثنده حمارة ديرلر جمعه حمر وحمير واحمرة قال الشاعر ان لنا احمرة عجافا
يأكلن كل ليلة اكافا واول كمسنه يه كه آنى هركس استخدام ايدوب خدمات خسيسه ده
قوللانالر اكا حمار الحوايج ديرلر قواد القرية وجمل السقاية وكلب الجماعة دخى بو محلده
ضرب اولنور واول كمسنه كه معينى اتخاذ ايتديكى كمسنه دن ضرر كوره عيدكلته اما
ديرلر يعنى آتى اتى اياغى ايله تبدى وفى المثل آخر من حمار على جواد كه من جواد
على حمار وقال آخر لبس الحمار ثوب خز لقال الناس مالك يا حمار معلوم اوله كه
ميدانى اخلى من جوف حمار واخرب من جوف حمار مثلنده ديدى كه حمار قوم عاددن
بر كمسنه نك اسمى وجوف بر وادى در كه شخص مزبور اولاد واتباع عيله اكا نزول وصوغى
واغاجى واوتى چوق اولمغله آنى مسكن اتخاذ ايتمش ايدى بر كون حمارك اولادى
وادى مزبورده شكاره بجوره طشره چقديلر صاعقه اصابت ايدوب هلاك اولمغله
عياذا بالله حمار تداولوب قومنى كفره دعوت ايدوب اطاعت ايتميلرى قتل
ايتدى حضرت الله تعالى حمار واتباعنى اهلاك دوادى مزبورى خراب ايتدى
وبو معنايى هشام كلبى روايت ايتدى بعضيلر مثل مذكورده ذكر اولنان حماردن
رجل مزبور مراد دكلدر بلكه حمار دشتى مراددر زيرا صيد اولندقده جوفندن اصلا
انتفاع اولنميوب دمى اولنور ودخى شر المال ما لا يذكى ولا يزكى عبارتى
معناى اخرى تأييد ايدر كه حمار بوغازلنوب كرى كبى انتفاع اولنمز وذكوة دخى
لازم كلمز اقصر من ظمء الحمار غاية قصير اولان نسنه ده ضرب اولنور زيرا حمار
عطشه بر كوندن زياده تحمل ايده مز ظمء ايكى ايچمك ميانه اولان مدت ظماء ديرلر
قصير اولسون طويل اولسون واول كمسنه كه آنك عمرندن بر اولمغله آز مدت
قالمش اوله ما بقى من عمره الا قدر ظمء الحمار ديرلر اصبر من الحمار مثلنى عامه
ايراد ايتدكلرى شانده اهتمام اولنميوب آز ايله قناعت ايتديكى ايچون وعرب
اصبر من ذى ضاغط عركرك واصبر من عود بدفيه جلب ديرلر ضاغط
اول دوه دركه قولتوقلرى ياره اولمش اوله وعركرك سمز دوه معناسنه در
وجلب جلبة نك جمعيدر ياره اوستنده اولان يوفقه درى معناسنه تركى ده مهره
تعبير اولنور دقه دوه بوكودى ويانى ذنب الحمار بر قرار اوزره اولوب طويل
وقصير اولميه نسنه ده ضرب اولنور قال ابو بكر الخوارزمى فلان كايماه المرجى



وذنب الحمار وسنة الحمار تاريخده هر يوز ييلى باشنده استعمال ايدرلر حضرت
عزيرك يوز ييل ميت اولدقدن صكره ينه حضرت الله حيوة ويرديكى مناسبتى
ايله ومروانه مروان الحمار ديدكلرى آل مروانك دولتلرى يوز سنه تمامنده مروان
ايله كامل اولدوغى ايچون صكره هر يوز باشينه سنة الحمار ديديلر عتبى روايت
ايتدى كه بعض ادبا بر حمار اشترا ايتمك مراد ايتدى حضورينه بر حمار كتوردیلر
مسن اولديغى كوروب ارى ان هذا الحمار وله قبل سنة الحمار ديدى كه كسعه
مثله جوهرى الكسعة الحمر ديدى وخيير لغتنده كسعوم اشك معناسنه در
لكن ميم زائد اولمغله جمعى كسعة كلور صاحب مفاتيح ديدى كه كسعه ابل
وبقر وحماردن عوامله اطلاق اولنور فيروزآبادى عبده دخى اطلاق اولنور
زيرا عوامل مذكوره سوق اولندقده آردنده ضرب اولنور آل ايله يا قدمنك
صدرى ايله وقال يقال كسعه كسعه ضرب دبره بيده او بصدر قدمه عير
خر كوره يبان اشكى حار وحشى معناسنه وحمار اهلى يه دخى اطلاق اولنور
مؤنثى عيرة وفى المثل هو كجوف العير بر موضعده خير اولميه وبر كمسنه خير
منظنه سى اولميه آنلرده ضرب اولنور اخلى من جوف حمار ديدكلرى كبى
زيرا حمارك جوفنده انتفاع اولنجق شى يوقدر وجمعه اعيار وعيوره دخى
كلور فحل وفحوله كبى وعير القوم سيدهم وكل من ضرب العير ديوب كل الناس
مراد ايدرلر ودخى عير بعير وزيادة عشرة ديرلر بر كمسنه دن احسان كوروب
واول كمسنه نك مقامنه قائم اولان كمسنه دن آندن زياده احسان كورسه تكلم
اولنور خلفاء بنى اميه دن برى وفات ايدوب مقامنه برى دخى جلوس ايتدكده
اتباعك وظايفنه اون درهم دخى ضم ايدر ايدى كلام مذكورى تكلم ايدرلر ايدى
الحمار الوحشى يحمور بنات صعده بنات كدان دخى بو معنايه در علج خر قوى
تدمرى خرك خرد شامه قريب بر بلده يه نسبتدر حمار اقمر خر سپيد قمرته
بنسبله مائل بررنك در يا مكدر بياضدر يقال حمار اقمر واتان قمراء اصهب
اصحر كز رنك مكدر بياض وصهب وصحر قيل ده قرمز يلق وشقرة معناسنه در
وفى القاموس الاصهب بعير ليس بشديد البياض حمار مسحوج كه وقودندن
كيز عنود سكر فنده سورچه كى كروف كمز بونيده رهيص آب آرنده طرناغينه
طاش طوقنوب يا غيرى سببدن ياره اولمغله صوييدا اولمش حمار صاحب
مصرحه سستور آب ايله تفسير ايتدى كه آندن حيوان طباقى ايله تعبير اولنور كه التريا
صغيرلرده اولور كه طرناغى ياره اولور رهصه آن آب دموح لكدن نوص
آلزنده آليدن آليزيدن سكيزيدن صيچرامق وبلكلمك معناسنه در نهرق
بانك كننده روث رجيع سركين خر مواده موكى كه خر بيفكنده قبل عير وما
جرى اصمعى ديدى كه عيردن مراد حماردر يعنى قبل جرى العير واكثر اهل لغت
ديديلر كه عيردن مراد كوزده اولان مثالدر كه آندن لعبة العين ايله تعبير اولنور

وماجادن مراد طرف در وجرى ما آنك حركتى در وتركيده كوز آچوب يومونجه
تعبير اولنور كه زياده سرعتدن كنايه در وطرفة العين ايچنده دخى ديرلر قال
الشماخ بيت وتعدو القمصى قبل عير وما جرى ولم تدر ما بالى ولم ادر ما لها
تقصى جرشى وزننده سرعتده بر نوع عدودر كذا فى الزاهر مخفى اولميه كه فعلت
ذلك قبل عير وما جرى ديمك كرك ماضى صيغه سيله افعل ديمك جائز دكلدر
مضارع صيغه سيله فرا خر كوره نز حمار وحشينك اركك جمعه فرآء وافرآء مسحل
مثله جمعه مساحل اخقب مثله جرة خط پشت خر كوره حمار وحشينك
صيرتنده اولان خطكه سائر اعضاسنك رنكنه مخالف اوله جمعه جدد امات
ماده خر ديشى اشك جمعه اتن وفى المثل كان حمارا فاه ستاتن بر كمسنه
عزيز ايكن حقير اولدى ديه جك مقامده ضرب اولنور بيدانه كوره خر ماده حمار
وحشينك ديشيسى جمعى بيدانات كلور جحش خر كره نر اركك اشك صيباسى
جمعه جحاش جحشان دخى كلور جحشه خر كره ماده ديشى اشك صيباسى
وفى المثل جحيش وحده بر كمسنه هميشه كندو رأيى بسنديده ايتسه وغيريلرك رأيينه
اعتماد اتمسه آنك حقنده ضرب اولنور تولب كره كوره خر حمار وحشينك
صيباسى جمعه توالب كتب معتبره ده تولب جحش مرادفى اولمق اوزره تصريح
اولنمشدر و ديشى اشكه اُم تولب ديرلر سمحج سمحاج ماده كوردر ان مجد الدين
طويل الظهر معناسنه در ديدى جاب كور خر زفت وهر غليظ اولان شيئه
اطلاق اولنور قلو كور سبك رو وحمار شاب وهر خفيف اولان حيوانه اطلاق
اولنور لهذا صاحبنه تقدم ايدن دابه يه قلوص ديرلر اخطب كور سبز حمرتى
غالب اولان وظهرنده خطوط سودا اولان كوره دخى ديرلر وخطبه اول
رنكدركه آكا حمرت غالب اوله وبر كمسنه يه استهزا ايدوب انت الاخطب ديرلركه
اول كمسنه كندوى فصاحت ايله مدح اتدى زعم ايدر مع هذا مراد آنك ايچون
حمارية اتباقى در قسم ثانى ده دخى ذكر اولنمشدر اصحم سرخ رنك اخقب
ترى كاه از دو سوى سپيده اتان واسق خر ماده آبستى ملمع آبستى پديد آمده
جامع نخست بار بود آبستى وى فريش پس از زادن بهفت روز وهر يومرى
طرنا قيله اطلاق اولنور ويدى كون مرور ندن صكره اوزرينه يولك يوكلتمك مناسبدر
بخور دستاع بخوص بى شير قاموس ده لبن وولدى اولمين دن محتلجه استوار
خلق فصل معلف آخور دابه يه علف ويره جك موضع كه تركيده دخى
آخور ديرلر وهميشه آخورده بسلنوب مرعى يه كتمين دابه يه علوفه وعليفه
ديرلر جمعه معالف آرى ميخ آخور دابه بغلمق ايچون آخورده قاقد قلرى قازيق
جمعه اوارى آخيه كوشه اف دسنى كه دو سرش دفن كنند اول ايپك حلقه سى
ايكى باشين زمينه دفن ايدرلر بزم ديارمزده اول ايپه طوله ايپى تعبير ايدرلر
آرى دخى آخيه استعمال اولنور واخوره قاقدقلرى حلقه يه دخى ديرلر جمعه





اواخى علف معروفدركه دابه يه اكل ايچون ويردكلرى نسنه هر نه اولورسه اولسون
جمعه علوفه واعلاف دخى كلور نشوار نشخوار دره وصفير وقويون كويشى كه هر
قارننده آغزينه چيقاروب ساقز كبى چكنرلر دوث سركين آت واشك بخسى
جمعه اروات قضيم جوسنور دابه يه ويردكلرى آرپه قضم دن مأخوذ در كه ديش
اوجيله بر نسنه اكل اتمك معناسنه در بوكون بر شى اكل ايتمدم ديه جك مقامده
ما ذقت قضيما ديرلر وبر مشكل خصوصه رفق وتأنى ايله وصول ممكن اولور ديه جك
موضعده يبلغ الخضم بالقضم ديرلر وخضم آغز طولوسى يمكدن عبارتدر واصل
معنا بودركه كاهى انسان آز يمكله دخى طويره يعنى ديش اطرافى ايله اكل آغيز طولوسى
اكل مرتبه سنه بالغ اولور عليق مثله علقه دن مأخوذ در سد رمق اوله جق مقدارى
اكل معناسنه مخلاة توبره كه معروفدر جمعه مخالى عليقه مثله جمعه علائق
اكاف پالان خر اشك سمرى يقال رايتهم على القوان معكفة كانهم حمر موكفة
جمعه اكف برذعة بشماكند عرب سمرى تعبير اولنان پالان واكر آلتينه قودقلرى
كچلكى كه ايچى يولك ايله طولمش اوله جمعه برازع حمل بار يوك كه دابه اوزرينه
وضع ايدرلر وقر مثله جوهرى ديديكه وقر اكثريا قاطر واشك يوكنده ووسق
دوه يوكنده مستعمل در امرأة موقرة ديرلر حمل ثقيل ايله حامل اولسه جمعه
اوقار عباء مثله آساس ده حمل ثقيل معناسنه در ديدى وبو يوك بر دنكينه
دخى عباء وايكى دنكينه عبا آن ديرلر جمعه اعباء عدل تنك يوكك بر دنكى
يعنى بر طرفى جمعه اعدال اون عكم دخى بو معنايه در اون آصلنده هكبه نك
بر كوزى معناسنه در خرج ذو اوفين ديرلر كه هر كوزى بر تنك منزله سنه
اون الحمار ديرلر اول مرتبه اكل وشرب اتسه كه حاضره لرى اونلر كبى اولسه
وايكى كمسنه هر خصوصده برى برينه مساوى در ديه جك يرده هما عكما عير
ديرلر علاوه سر باره يوك باشى يعنى يوك تمام اولدقدن صكره اوزرينه وضع
وضع اتدكلرى نسنه يا خود بر طرفنه آصدقلرى نسنه سفره ومطهره كبى جمعى
علاوى كلور اداوة واداوى كبى وبدننده اولمدقجه انسانك باشنه دخى علاوه
ديرلر يقال ضرب علاوته اى رأسه فصل ثور كاو اوكوز جمعه ثيران بقر
ماده كاو ديشى صغر كه اينك تعبير اولنور جمعه بقر وبقرات جوهرى ديديكه
بقر اسم جنس در وبقرة تا ايله مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور تا الحاق اولندوغى
جنس دن واحد اولدوغى افاده ايچوندر بيقور دخى بقر معناسنه در
اهل يمن بقره يه باقوره ديرلر وصغر سود وسينه چوبانى ايله باقر ديرلر وفى
المستدرك من حديث ابن مسعود رضى الله عنه عليه السلام قال عليكم بالبان
البقر واسمانها واياكم ولحومها فان البانها واسمانها دواء ولحومها داء
وروى الحاكم وابن حبان ايضا عن ابن مسعود رضى الله عنه قال ما انزل الله
الا وانزل له دواء جهله من جهله وعلمه من علمه وفى البان البقر شفاء من كل

داء فعليكم بالبان البقر فانها ترم اى تأكل من كل شجر دميري ديديكه صغيرك ايج ياغيني قرمزی زر نيخ ايله تبخير اتسه لر خانه ده اولان حشراتی طرد ايدر واكر ايج ياغيني بركاسه يه سوروب خانه نك وسطنه قوسه لر خانه ده اولان برغوث جمله‌سی آنده جمع اولورلر وبوينوزونی سحق ايدوب حمام ديع صاحبنك طعامنه قاتسه لر نافعدر يونس ديديكه صغير بجسنی سكيله سورسه لر اول ساعت دوشور بقار كاوبان صغير چوبانی كه صغير تماجی تعبير اولنور. بكر تازه كش كاو وجوان كذا فی الشامی وفی المصرحة الكش كاو وجوان وكاو اندرونی دربند وانكه دربيش كاو انكاوان. دشتی قرهب فارض پير. قرهب ثور كبير ضخم معناسنه دخی كلور. يقال فرضت البقرة من باب ضرب وكرم طعنت فی السن ورجالده ضخم اولان وقابه صقاله دخی فارض ديرلر يقال قلت السعادة فی اللحية الفارض الثقيلة علی العوارض. ذلول قره‌خته اوكرنمش اوكوز كه عجمی دكل تعبير اولنور كه صعب مقابلی در وبر كمسنه بر مهم خصوصنده صرف مقدور ايلسه ذكب فيه كل صعب وذلول ديرلر عجل كوساله. اركك بوزاغو مؤنثی عجلة در وبزاغوسی اولان اينكه معجل ديرلر ذات عجل معناسنه. دميري ديديكه وجه تسميه اولدركه بنی اسرائيل عجله ايدوب ميعاد موسی تمام اولمزدن اول سامری نك ياپديغی بزاغويه پرستش اتدكلری ايچوندر. روايت اولندی كه ابن قريعه بغدادده قاضی ايكن عباس بن المعلا الكاتب اكا تحرير ايدوب ارسال اتدی كه بر يهودی نصرانيه ايله زنا ايدوب بر ولد تولد ايدوب باشی بزاغو باشی كبی وسائر اعضاسی انسان كبی حالا مز بورلر اخذ اولنمشدر امرلری نه در كه آنلره ذكر نه جزا اولنه. ابن قريعه جوابنده بداهة تحرير اتدی هذا من اعدل الشهود علی الملاعين اليهود اشربوا حب العجل فی قلوبهم فی صدورهم حتی خرج من ايورهم واری ان يناط برأس اليهودی رأس العجل ويصلب علی عنق النصرانية نبت الرأس مع الرجل ويسحب علی الارض وينادی عليهما ظلمات بعضها فوق بعض والسلام وبنو عجل عربدن بر قبيله عظيمه در كه عجل بن لحيمه منتسب لردر وعجل مذكور بغايت احمق اولمغله احمق من عجل ديو ضرب مثل اولنور روايت اولندی كه آنك بر فرس جوادی وارايدی ديديلر كه بو فرسك اسمی ندر عجل ديديكه بو وقته كلنجه اكا بر اسم ايله تسميه اتمدم پس ديديلر كه اكا بر اسم موضع اولنسه مناسب ايدی عجل مز بور فرس مذكورك بر كوزينی بارمغيله اخراج وكور ايدوب بعد اليوم اسمی آغور اولسون ديدی عجول مثله عجاجيل تبيع نر يكساله بر ياشينه كيرمش اركك بزاغو تبيعه ماده يكساله بر ياشينه كيرمش ديشی بزاغو جذع نر دوساله ايكی ياشنده اركك طانه جذعه ماده دو ساله. ديشی ايكی ياشنده دوكه ثنی سه ساله اوچ ياشنده طوسون رباعی چهار ساله دورت ياشنده اوكوز سديس پنج ساله بش ياشنده اوكوز صالغ شش ساله آلتی ياشنده صغير سالغ دخی بومعنايه در معلوم اوله كه سلوغ وصلوغ



نعع ماده كاو يا تبيعه

وجه تسميه‌سی ساتقا بيان اولندی مه



اول ديشدر كه صغير آتی آلتی ياشينه كيردكده دوشوردر وچتال طرناقلی حيوانده اول ديش ذات خف اولان حيوانك بزولی منزله سنده در زيرا سلوغدن وبزولدن صكره ديشلری اولمز وصغير آلتی ياشينه كيردكده صالغ سنته وسالغ سنته بدی ياشينه كيردكده سالغ سنتين وصالغ سنتين ديرلر وعلی هذا القياس. ومذكر ومؤنثه اطلاق اولنور قرن شاخ كاو واوكوزك بوينوزی فارسيده سرو كاو دخی ديرلر واوكوزه مخصوص دكلدر هر بوينوزلو حيوانك بوينوزينه قرن ديرلر وبوينوزی اوزون اولان اوكوزه اقرن واينكه قرنا ديرلر جمعه قرون ظلف زنكله كاو وصغيرك طرناغی كه چاتال درنكيه بقانق تعبير اولنور وهر چاتال طرناقلی حيوانك طرناغنه ظلف ديرلر وكاهی ظلف ديوب چتال طرناقلی حيوانك كندوسی مراد ايدرلر جمعه اظلاف عبب پوست آويخته بر كلوی او اوكوزك چكه سی آلتنده صارقان دری وخروسده دخی استعمال اولنور غبغب مثله كراع پاچه اوه صغيرك پاچه سی وهر داپه نك طوپوغندن اشاغی يه وانسانك ديزندن اشاغی يه كراع ديرلر وفی المثل اعطی العبد كراعا فطلب ذراعا وير دكلری مقداره قناعت ايتميوب زياده طلب ايدن كمسنه ده ضرب اولنور خن سر كين كاو صغير بجسی جمعه اخثاء جاموس كاوميش صوصغری معربدر مرحوم جنت مكان كمال پاشازاده دقايق الحقايق نام تاليفنده ديديكه عبارتيله نقل اولنور كاوميش كاو ايله ميشدن مركب اسمدر كاو اسم جنس جدر وصوصغری اول جنسدن بر نوعدر بو سببدن اكا كاو اطلاقی صحيحدر وميشه مشابهتی واردر اول سببدن كه بر نوع كاودر كه من وجه اهلی در اوده بسلنور خدمتلنور من وجه دشتی در نيجه آيلر يابانلرده كزر كمسنه كوزتمز وميش لفظنك دخی عمومی واردر اهلی يه ودشتی اطلاق اولنور اول سببدن مذكور حيوانك ميشه نسبتی جائز اولمشدر كاوميشك آصلی ميش كاودر معنای تركيبی مثل كاو ميشی ديمكدر يعنی اول جنسه بكزه يی مضاف اوزرينه تقديم اولنوب اسم اولمشدر. انتهی بعبارته جمعه جواميس والله اعلم فصل شاة كوسفند قيون مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور ولفظ شاة آصلنده شوهة در وتصغيری شويهه در جمعه شاء وشياه جوهری ديديكه اوچدن اونه وارنجه جمعی شياه كلور تا ايله واونی تجاوز اتدكده جمعی تا ايله كلور واكر قيون زياده چوق اولورسه هذه شاء كثيرة ديرلر وشاء لفظنك جمعی شوی كلور ثور وتخشی يه وكچی يه دخی شاة اطلاق اولنور وفی المثل اطمع من شاة اشعب اشعب زياده طماع اولديغی مشهوردر سنده طماع كمسنه وارميدر ديو سوال اتديلر ديديكه بنم شاتم كه بر كره طام اوزرينه چيقوب قوس قزح كوروب بر باغ بوينجه اولمق ملاحظه سيله آتيلوب طامدن دوشدی وهلاك اولدی بر كمسنه‌نك خاتونی طام اوزرنده دوشوب هلاك اولدی وابن الحجاج آنك زوجينه

خطابا برقصیده طویله نظم اتدی مآلی بودر که سنک خاتونک طامده دوشدیکینه
سبب بودر که سکسان ذراع ارتفاع اولان سطح اوزرنده زمین ده بر آلاجه
یلاون کوروب آنی اشک ذکری ملاحظه سیله کندوسی آنک اوزرینه بی اختیار القا
ایدوب هلاک اولدی آخر قصیده ده دیدیکه ٭ فاعظم یا هذا الملک الله ربها ٭
وربک اجن الثکل فی شاة اشعب غنم کوسفنددن قویونلر زیرا غنم اسم جمع ومؤنثدر
فقط مذکره وقط مؤنثه ومذکر ومؤنث مختلط اولان سوری یه اطلاق اولنور ٭
وذوی العقولدن غیری اولان اسم جنس که کندو لفظندن مفردی اولمیه آکا تانیث
لازمدر لهذا اخمس غنم دیوب عددی مؤنث وتصغیرنده غنیمه دیوب تانی یا ده ایدرلر
جمع اغنام اصحاب تجربه دیدیلر که قویون یاغمورلی کونده سفاد اتسه آندن ولد
حاصل اولمز وشمال هبوب ایدرکن سفاد اتسه اولادی ارکک اولور جنوب هبوبنده
ایدرایکن سفاد اتسه اولادی دیشی اولور ودخی اکر زرعی قویون اکل ایلسه
ینه نما بولوب وکچی اکل ایلسه آصلا نما بولمیوب خراب اولور ودخی بر کاسه ده عسل
وضع ایدوب اوزرینه بیاض قویون دریسی وضع وستر اتسه لر اول عسل قارنجه دن
امین اولور ضائن میش نر ارکک قویون جمع ضأن راکب ورکب کبی وضئان
دخی کلور همزه نک فتحیله جارس وحرس کبی وفی المثل تحت جلد الضأن قلب
الاذئب ٭ منافقه ایدوب خلقه خدعه قصدنده اولان کسنه حقنده ضرب اولنور
ضائنه میش ماده دیشی قویون جمعی ضوائن کلور نعجه مثله جمعه نعاج ونعجات دخی کلور کبش کشن میش قوچ که قویون ده مستعملدر جمعه کباش
بونی لمعه نورانیه ده دیدیکه سر عجیبدر که برکسنه قتل یا عقابدن خوف ایلسه
عیوبدن سالم وسمین بر کبشی قبله یه متوجه اولدیغی حالده تنها موصفده ذبح ایدوب
وقت ذبحده بودعا اوقیه که اللهم هذا لک ومنک اللهم هذا فدائی فتقبله منی
بعده برچوقور قازوب قانینی آکا وضع ایدوب کسنه نک ایاغی باصمق ایچون زیاده
ستر اتدکدن صکره اول کبش مذبوحی آلتمش عدد حصه ایلیه که باشی بر حصه
ودریسی بر حصه آلتمش حصه دلک جزو جزو پاره اولدی وآنده کندو واوزرنده
نفقه سی لازم اولان کسنه لر اکل اتمیه لر واول حصه لری فقرا ومساکینه ویره
خوف اتدیکی شردن حضرت الله تعالی آنی محفوظ ایدر وبو خصوص مجرب ومتفق
علیه در ماعز بز ارککی کچی معز مثله اکثر نسخه ده بو وجهله واقع اولدی
لکن جوهری دیدیکه معز ومعز ومعیز وامعوز ومعزی اسم جنسدر ومعز
لفظنک مفردی ماعزدر جمعه معزی بلکه اسم جمعدر ماعزه بز ماده
دیشی کچی جمعه مواعز عنز مثله جمعه اعنز وعنوز وفی المثل قلوه عنز
الاعمش اول کسنه حقنده ضرب اولنور که خطابه صالح دکل ایکن مخاطب
اتخاذ اولنه وبر نسنه فهم اتمک شاننده اولمیان کسنه ضرب اولنور وروایت
اولندیکه اعمشک بر کچیسی وار ایدی مکالمه ایدرجک کسنه بولمسه وقتی





ضایع ایتمک ایچون آنی قارشوسنه کتوروب آکا خطاب ایدرلر ایدی ٭ رسول اکرم
حضرتلرندن استماع اولنان امثالدندر که لا تنتطح فیها عنزان میدانی دیدیکه
فلان نسنه تغییر اولنمز وبر کسنه آنی انکار ایتمز دیه جک یرده ضرب اولنور
وفی مثل آخر عنز لها کل داء کثیر العیوب اولان کسنه ده ضرب اولنور ٭ قزاوی
دیدیکه عنزده طقسان طقوز عیب واردر وکچی سودی ایله کاغذه یازی
یازسه لر ظاهر اولمز واوزرینه کول اکسه لر نمایان اولور تیس کشن بز تکه که
فارسی وترکیده کچی ده مستعملدر واول دیشی کچی که بوینوزلی اولور
اولسه عنز بتساء دیرلر جمعه تیوس واتیاس کلور لحیة التیس دیوب ایچه
واوزون صقالدن کنایه ایدرلر قال لیس بطول اللحی یستوجبون القضاء
ان کان هذا کذا فالتیس عدل رضا ٭ ابن بسام لحیة التیس لقبی ایله ملقب بر مغنی
قفا بنک قصیده سیله تغنی ایدر ایدی آنک حقنده دیدیکه ٭ اقول اذ غنی
بما احتوی ٭ اقصر قلیلا ولحیة التیس ٭ ودع قفا نبک وعرفانها ٭ لا رحم الله امرء
القیس کراز نهاز ادکج وکتب لغتده دیدیکه کراز اول قوچه دیرلر
چوبان هکبه سین وتوبره آکا یوکلدر جوهری دیدیکه اول قوچ بوینوزسز
اولور زیرا بوینوزی اولان قوچ غیری قوچلر ایله سوسوشمکدن خالی اولمز
ولفظ کراز کرزدن مأخوذدر هکبه وجوال معناسنه وبر مرد یا مرده اکثریا
چوبانلر هکبه سین ادکج اوزرینه وضع ایدرلر قطیع رمه کوسفندان قویون
سوروسی وصغیر سورو سینه دخی دیرلر جوهری طائفة من البقر والغنم دیو
تفسیر اتدی جمعه قطعان واقاطیع دخی دیرلر علی غیر القیاس ٭ ثله کوسپند
بسیار وبر بولوک قویونه دخی دیرلر فرز ده میش تا چهل آصلنده بر شیئدن
بر قطعه معناسنه در صبه ده بن تا چهل خیل وابل ده دخی استعمال اولنور ٭
وبونز عدددن ناقص دوه سوریسنه وخلقدن جماعته دخی اطلاق اولنور ٭
تیعه چهل کوسپند وهر حیواندن زکوة واجب اولان مقداریک اقلی قوط
صد کوسپند قطیع معناسنه دخی کلور فرق کله جدا کرده فریقه که شب کم شود
ویوزدن آز قویون سوروسینه دخی دیرلر لبون شیر وار سودلو قویون
بعض نسخه ده دوشیدنی واقع اولدی یعنی صاغمال قویون ٭ تیمه آنکه در خانه
دارند برای شیر که سائمه اولمیه ووقت مجاعه ده ذبح اولنان قویوندر وقرقدن
زیاده اولور بر فریضه زکوة بالغ اولونجه دخی اطلاق اولنور ٭ ضریعه
بن دلک بستان حلام حلام بچه کوسپند جوهری دیدیکه حلام آدسی
قارننده اخذ اولنان اوغلاقدر وحلام حلامدن مبدلدر ٭ فیروزآبادی دیدیکه
حلام قوزی واوغلاق وحلان دخی قوزی واوغلاقدر مطلقا یا خود
آنه سی قارننده اخذ اولنان قوزی واوغلاغه مخصوصدر ٭ شاة رُبّی ماده میش
نوزاده جمعه رباب راءنک ضمیله ومصدری ربابدر بانک کسری ایله ابو زید

دیدی كه قویون وكچی وروده ده دخی استعمال شاة. شصص شیرش بشده سودی
دوكمش مفردوجمعی برابردر داجن دست آموزه آله اوكرنمش قویونه كه اشانه
مألوف اولمغله خانه دن قرعی یه دكتمز داجن دخی بو معنایه در ابن السكیت دیدیكه شاة
داجن وراجن دیرلر خانه یه مأنوس اولسه وقویونه مخصوص دكلدر اساس ده دواجن
البیوت ما ألف من كلب او شاة او طیر دیدی جمعه دواجن سخل برة نوازده یكی
طوغمش كوچك قوزی كه فارسیده شیرمست دخی دیرلر ابوزید دیدی كه قویونده
وكچی ده طوغان قوزی واوغلاغه طوغدوغی ساعتده اركك اولسون دیشی
اولسون سخله دیرلر جمعه سخال وتسخل دخی كلور شامی ده بذخ وبرق قوزی
معناسنه دردیدی فیروزآبادی برق بره دن معرب دردیدی مطرزی ایضاح
شهیده بریان اولمش قوزی معناسنه دردیدی بعضیلر هریسه دردیدی بهمه
مثله جوهری دیدی كه بهمه قوزی در اركك اولسون دیشی اولسون وسخله
اوغلاق در وبهمه وسخله مخلوط اولسه جمله سنه بهام دیرلر فیروزآبادی
كلامندن منفهم اولان بودركه بهمه قوزی واوغلاغه اطلاق اولنه تهذیب
صاحبنك كلامی بو قوله موافقدر لكن ولد بقره دخی وجه اطلاق اولنور دیو
روایت ایتدی مطرزی دیدی كه بهمه اناسندن طوغدوغی كبی قوزی یه اطلاق
اولنور لكن سخله بهمه دن مقدمدر بعض نسخه ده بهمه تفسیرنده بزركتر
آنان واقع اولدی یعنی بهمه سخله دن بیوكدر وبو معنا مطرزینك معربده سخل
ماده سنده اولان كلامنه موافق اولور جمعه بهام میدانی ولادتندن برایكی كوره
یكدكدن صكره بهمه دیرلر بیوك اولدقده طلی دیرلر دیدی فیروزآبادی طلو
ولد ظبیه دن طوغدیغی ساعت وهر نسنه نك صغیرینه دخی طلو وطلی دیرلر
وطلوه صغیرة مطالوحش دردیدی صاحب اكمال دیدی كه طلی هرشیدن ولد
صغیر معناسنه وطلو قوزی واوغلوق باغلودقلری ایپ دردیدی جوهری طلی
غنم دن صغیر اولان دردیر ایكی كوره ایاغندن باغلو دلی یقال طلوت الطلو
طلیته اذا ربطه برجله وحبسه فهو طلی ومطلی دیدی بو تفسیردن منفهم اولور كه
لفظ طلی فعیل بمعنی مفعول اوله وعندمزده اولان سائر كتب ده طلو رجا
وزننده اولمق اوزره ضبط اولندی قلم ایله نقده كوسفند خرد اوفاق قویون
جوهری دیدی كه نقد بر جنس قویوندر كه آیاقلری قیصه ویوزلری چركین
وتجربین حاصل اولور واكثر نسخه ده تقلی ایله تفسیر اولندی كه صاحب
مجمع آلتی آیلق قوزی دردیدی تركیده دخی مستعملدر جمعه نقد وفی المثل
ذلت علی الاسد ثلث علی النقد خوف اولنه جقدن خوف ایتمیوب خوف
اولنمیه جقدن خوف ایدن كمسنه ده ضرب اولنور جدی بزغاله اوغلوق
جمعه جداء جدایا اوغلوق اوچ اولسه ثلث اجد واوچدن یا ده اولدقده
جداء دیمك كرك جدایا دیمك اولمز جفر بزغاله چهار ماهه دمیری دیدی كه





حلوان حاء مهمله نك ضمی والف ولام مشدده بعده نون ایله آنه سی قارننده اولان
اوغلوق معناسنه در لكن اصمعی حلام وحلوان صغار الغنم معناسنه دردیدی
وابن السكیت دیدی كه حلوان فسك حج ایچون ذبحه صالح اولان در وفی الحدیث
ان عمر رضی قضی فی قتل ام حبین یقتلها المحرم بحلوان عناق بزغاله داده دیشی
اوغلوق جمعه عنوق اعنق دخی كلور عتود بزغاله بچه آمده مرعی ده اوت
بیوب بریاشینه كیرمش اوغلوق جمعی اعتده وعدان كلور كه اصلی عتدان در
رخل خانك كسری ایله بره ماده دیشی قوزی جمعه رخال رانك كسر وضمیله
اساس ده رخل لفظنی اخت الحمل عبارتیله تفسیر ایتدی ودیدی كه اذا استلت
من الرخال فهی اناث السخال زیرا سخله قوزینك ذكر وانثی سنه اطلاق اولنور
حمل بره قوزی جوهری اركك قوزی در دیدی جمعه حملان برق مثله
بره دن معربدر خروف بره كیاه خواره اوت یمكه باشلامش قوزی اصمعی
كتاب الفرس ده آلتی یایدی آیلق طایه دخی خروف دیرلر دیدی جذع
دوساله ایكی یاشینه كیرمش قویونه كه اوچ تعبیر اولنور ثنی سه ساله اوچ
یاشینه كیرمش قویون رباعی چهار ساله دورت یاشینه كیرمش قویون سدیس
پنجساله بش یاشینه كیرمش قویون سالغ شش ساله آلتی یاشنه كیرمش
قویون فصل رقطاء كوسفند سیاه وسپید آقلی قرالی قویون كه آلاجه
تعبیر اولنور رقطه دن مأخوذدر سیاه رنكه بیاض نقطه لری قارشمق معناسنه
وأساء سیه سر باشی ویوزی سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولان قویون
رخماء سپیدسر باشی آق وسائر اعضاسی سیاه اولان قویون خوصاء یك چشم
سیاه ودیكر سپید بر كوزی آق وبر كوزی سیاه اولان قویون درعاء سیاه كردن
بوینی قره قویون وعندمزده موجود اولان كتب لغت ده باشی سیاه وسائر
اعضاسی بیاض اولان قویون دیو تصریح اولندی وهر آی دن لیالی بیض دن
صكره اولان اوچ كیجه یه درع دیرلر اوللری سیاه وباقیسی بیاض اولدیغی ایچون
رحلاء سیاه پشت آرقه سی سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولان قویون
بعض نسخه ده سپید پشت واقع اولدی جوهری دیدی كه ارحل فرس ده صیرتی
بیاض اولانه وغنم ده صیرتی سیاه اولانه دیرلر وابو الغوث دن شو وجهله
روایت ایتدی كه رحلاء اول شاة دركه صیرتی بیاض وسائر اعضاسی سیاه
اولانه كذلك صیرتی سیاه وسائر اعضاسی بیاض اولانه اطلاق اولنور دیدی
ونسخه لرده اولان اختلاف قول مذكوردن ناشی اولمق ملاحظه اولنور
ودخی دیدی كه فرس ده فقط صیرتی بیاض اولانه دیرلر جوزاء سپید میان
اورته سی بیاض اولان قویون نبطاء سپید پهلو یانی آق قویون نبطه اصلنده
آتك قولتوغی آلتنده وقرننده اولان بیاضه واول آته انبط دیرلر شكاء
سپید تهیگاه بوش بوكری بیاض اولان قویون شاكله دن مأخوذدر

بوش بوکور معناسنه خَجْاء پایها تا تهیگاه سپیده ایا قلری بوش بوکورینه وارنجه بیاض
اولان قویونه عَصْماء سپید دست اولك ایاغی بیاض اولان قویونه آیکسی یاخود بری
بیاض اولسونه رَجْلاء یك پای سپید آرد ایا قلرینك بری بیاض اولان قویونه عَقْصاء
سر و ابس پیچیده بوینوزی آردینه قبریلمش قویونه قَبْلاء سروبیش پیچیده
بوینوزی اوکینه قبریلمش قویونه نَصْباء راست سر و بوینوزی طوغری قویونه
قَصْماء شکسته سر و بوینوزی قیریلمش قویونه ابن درید دیدی که قصماء بوینوزینك
اوست قاتی قیریلمش غَضْباء ایچ قاتی قیریلمش معناسنه در لهذا میدانی قصماء پوست
سر و شکسته غَضْباء مغز سر و شکسته دیدی ذَذْآء کوش سیاه سپید وتن سیاه مذکری
أذرا در یقال جَدْی أذر و عناق ذِرّاء بعضیلرکجی یه مخصوصدر دیدی ذَرَا آصلنده
مقدم راسده ظهور ایدن بیاضدر یقال رَجُل اذر وامرأة ذرآء شَرْقاء شکافته
کوش بدرازی قولاغی اوزونلغنه یاریلمش قویونه جَذْماء شکافته کوش بپهنای
قولاغی عرضنه یاریلمش قویونه خَرْقاء سوراخ کرده کوش قولاغی دلنمش قویونه که
مدور دلنمش اوله قَصْواء کناره کوش بریده قولاغنك کناری کسلمش قویونه
مقابله پارهٔ بریده ودربیش آویخته مدابره پارهٔ بریده و وا پس آویخته واول
پاره لره اقبال وادباره دیرلر غَرْباء کرد کرد چشم سپید شَعْراء بسیار موی
شعره آنکه در میان زنکلها موی دارد قَرْناء سرو وادا بوینوزلو قویونه جَمّاء
بی سرو بوینوزسز قویونه که قبق تعبیر اولنور مخفی اولمیه که اول فصلده بو محله
کلنجه فعلاء وزننده اولان الفاظ جملهٔ مؤنث وصفی اولمغله مراد دیشی قویوندر
مذکرده تعبیر اولنمق مراد اولنور ایسه افعل وزنی اداء اولنمق کرك مثلا اقرن
بوینوزلو ارکك قویونه اجم بوینوزسز ارکك قویوندر وعلی هذا القیاس
أَلْیه دُنبه قویروق تثنیه سنده آلیان دیوب تا الحاق ایتمزلر کبش آلْیَ ونعجة
آلیاء قویرقلو قوچ وقویرقلو دیشی قویونه کبش آلیان کبش بزرك دنبه
قویروغی بیوك قوچ کبش ساحٌ فربه جمعی سحاح یقال غنم سحاح ای
سمان سح آصلنده صوی مینه سیلان ایتمك معناسنه در اصمعی دیدی که کبش مزبور
نهایت سمیننده کویا ایاغی زمینه سیلان ایدر شاة سحوف پشت فربه سحفه
ظهرده اولان سمیزلکدر یعنی اول یاغدر که جلده یاپشمش اوله کفتلرندن ورکلرینه
وارنجه ابن السکیت دیدی که سحفت الشحم عن ظهر الشاة دیرلر یاغ چوق
اولمغله صویوب باشقه قاوررسه لر واول یاغه سحیفه دیرلر واول قویونه که
سمیزلکی بو رتبه یه بالغ اوله آکا سحوف دیرلر وفی الاساس اخذ سحفة الشاة
وسحیفتها وسحایفها وهی طرایق الشحم من السمن زغوم آنکه ندانند که فربه است
یا نه ضبوث دخی بو معنایه در زیرا ضبث برنسنه یی آل ایله قاورامق معناسنه در
سمیزلکنده شك اولنان حیوانی عادتا آل ایله قاورایوب یوقلارلر دغوم آنکه آب
بینیش میرود انزاری جوهری دیدی که دغوم اول شاة در که مرضی اولمغله بورنندن

دُعام



دُعام یعنی مخاط آقار نافر آنکه چون بجنبد چیزی از بینی بیفتد آغسیروب اوکسردکجه
بورنندن برنسنه دوشر دابه ده نثره انسانده عطسه منزله سنه در اصمعی
دیدی که نافر وناثر اول شاة در که اوکسردکجه بورنندن چیقار نَمُوم آنکه
چیزها میکند پیش دهن یقال نمّت الشاة النبات بفیها ای قلعته نمّ آصلنده
برشی دوشرمك معناسنه در رجل مُنِمّ مُقِمّ دیرلر بولدیغی شیئی سیلوب
سپوروب جیّد ورّدی هر نه وار ایسه جمع ایلسه اساس ده دیدی که فلان
منم مقم دیرلر هر بولدیغی یازوب خطا وصوابی فرق ایتمسه رَؤُوم آنکه
جامه هر کس که بروی کذرد لیسد رئمان آصلنده محبت معناسنه در لهذا
بوروولدی رأم وناقه یه رؤم دیرلر ویقال لمن احب شیئا والفه فقد رئمه
مُخْرِقة باره نقاز نزاء دردی که کوسپند ازان الیزد تا بمیرد بر مرض در که
قویونه اصابت ایدکده قویون اول مرتبه صیچرار وقالقرکه آخرنده هلاك اولور
فیروزآبادی طاعون کبی بر مرضدر دیدی قُعاص دردی که کوسپند وابکره
زمانی ندهد بلکه بفجاءة هلاك اولور زیرا اقعص موت مفاجاء معناسنه در
قوام درد پای کوسپند ثَوْلاء میش دیوانه والثول جنون الغنم وفی المثل
ثولاء مخرفة وذیب اطلس یعنی یانی قوزیلی مجنون قویون وتویکی
دوکولمش آچ قورد مالدار خسیس اولان کمسنه دن جبرا ظلمه مالینی آلسه
ضرب اولنور امیهه آبلهٔ کوسفندان قویونلرده حصبه وچیچك کبی چیقان
قابارجق فصل صوف پشم کوسفند قویونك یوکی جمعی اصواف وفی
المثل خرقاء وجدت صوفا برکمسنه قدرینی بلیوب مالك اولدیغی شیئی
ضایع اتسه ضرب اولنور ودخی اخذ فلان بصوفة قفاه وصوف قفاه دیرلر
برکمسنه برکمسنه نك آردینه دوشسه که آکا ادراك ایده مم ملاحظه سیله
لکن ادراك بوکلامی تکلم ایدرلر صوفة القفا بالفن ده صلدقان قیل معناسنه در
وَبَر پشم شتر دوه نك یوکی جمعی اوبار شَعْر موی بزکجی نك کجی نك
قیلی جمعی اشعار مِرْعِزّی پشم میان موی بزکجی قیلینك اراسنده اولان
اوفاق یوك که تفتك تعبیر اولنور مرعزاء میمك کسر و فتحی لغت در مثل
مشدد اولورسه مقصور ومخفف اولورسه ممدود اولور وکاهی الف حذف
اولنوب مِرْعِز دیرلر عِهْن پشم رنکین بویالی یوك ومطلقا یوکه دخی دیرلر ویوکده
بر قطعه عِهْنه دن جمعی عُهُون جِزَّه پشم بریده وبرهم پیچیده قرقیدن صکره بری
برینه صاریلمش یوك که یاپاغی تعبیر اولنور جُزازه پشم دیزه حلاقه موی دیزه
یقال جزّوا اضانهم وحلقوا معزهم وهذه جزازة الضانة وحلاقة الماعزة ولمن
هذه الحوزة وهی الغنم تجز صوفها وفلان کمسنه زیاده قباصقاللیدر دیه جك
یرده هو عاض عاجزة دیرلر جَخْشَه آنچه شبان بردست بپیچد تا بریسه جلمان
دوکارد شبان چوبانك قویون وکچی قرقدیغی مقص که ایکی قطعه در هر برقطعه

فصل في الخلف والضرع

جلّم دیرلر نوبة ثاية شوغاه كوسپند يقال اراح غنمه الى الثاية والثوية وهی مأوی الغنم ودخی اناثوق فلوه دیرلر ضيف وهی نوية فلوه دیرلر زوجه مراد ایدرلر زرب زرب زريبة شوغاه ازچوب وكياه جمعی زروب وزرايب صيرة شوغاه كوسپند ازهرچه باشد جمعی صير مربض آنجا كه كوسپند فرو خسپند وذحة آن سرکين كه بشم كيرد جمعی وذخ جلة بشك نجس اكل ايدن دابه يه جلاله ديدكلری بوندن مأخوذدر

فصل خلف پستان شتر ماده ديشی دوه نك مه سی جوهری ناقه نك ايكی اوكنده وايكی آردنده اولان مه لرينك اوجی در ديدی جمعی اخلاف ضرع پستان كاو وكوسپند وشتر صغير وقويون ودوه نك مه سی وذات ظلف وخف اولان حيوانات نك مه سنه ضرع اطلاق اولنور جمعی ضروع وفي المثل ضروع معن ما لها ارمامت ومنت اول لبن قليل دركه صاغدقدن صكره مه ده باقی قالور يعنی اولكيجی بركيجی دركه آصلا مه سنده سود قالمن ظاهرا حسن كورينوب ضمننده بر فائده اولميان كمسنه حقنده ضرب اولنور طبی پستان اسب وخرودده آت واشك ودرنده يعنی سباعك مه لری اساس ده ديدی كه طبی ذات حافر وسباع خلف ذات خف ضرع ذات ظلف اولان حيوانلرده مستعملدر جمعی اطباء وفي المثل بلغ الحزام الطبيين موردی بوردركه ناقه حدندن زياده يوردوب زحمت چكدكده بطنی خالی اولمغله صدرده مساوی اولوب قولانی مه لری طرفنه كلور مضرفی بر كمسنه عظيم زحمته مبتلا اولوب امری مشكل اولسه آنك حقنده ضرب اولنور بلغ السيل الزبی دخی بو مقامده ضرب اولنور صاحب وسيط ديدی كه زبی زبية نك جمعيدركه ارسلان سندوايجون اتخاذ اتديكی موضع معناسنه واول موضع كه مكان مرتفع ده اولمغله آكا سيل چقمن مكر زياده بحورلو ياغوب سيل طاغلر باشنه چيقه ميدانی ديدیكه زبية اول چوقوردركه ارسلان صيد ايتمك ايجون مكان مرتفعده قازارلر بلغ الدماء الثنن دخی نتر نتما يتنه بالغ اولدقده ضرب اولنور بلغ السكين العظم بلغ منه المخنق دخی بو مقامده مستعملدر مخنق بوغاز معناسنه در تركيبی دخی بر كمسنه زياده برشيدن مضطرب اولسه شوره ده چقدی ديوب الی ايله بوغازن كوسترر

فصل في الحيوانات الوحشية والسباع

فصل وحشی جهارپای دشتی بيابانده اولان دورت آيقلی جانور جمعی وحشی ووحوش حمار وحشی واضافت ايله حمار وحشی دخی دیرلر ظبی آهو اركك كيك جمعی ظباء وفي المثل بدا ظبی فلون كمسنه نك آصلا دردی يوقدر ديه جك محلده ضرب اولنور زيرا آهونك مرضی مونتدن غيری مرضی اولمز آهونك مرضی اولمدوغی كبی آنك دخی يوقدر ديمك اولور وفي المثل الظباء على البقر زمان جاهليتده الفاظ طلاقدن ايدی بر كمسنه خاتوننه بوكلام ايله تكلم اتسه طلاق واقع اولور ايدی يعنی اخترت الظباء على البقر ايكی قريب يا ايكی صديق ميانده مفارقت واقع اولدی ديه جك يرده





ضرب اولنور لكن اخبار لفظی تقدير اولنمق مضربه مثله مناسب ملاحظه اولنور مخفی اولميه كه عرب بقر ديوب نسادن كنايه ايدرلر يقال لجاء يجر بقرته ای عياله واهله نساء محل زراعت وبقر آلت زراعت اولمق مناسبتيله كذا في المجمع فور ظباء معناسنه در ميدانی لفظنده مفردی يوقدر ديدی فيروزآبادی مفردی فاير در ديدی وفي الاساس لا افعل ذلك ما لالات الفور ای ما بصبصت التی تفور بادنابها ای تحركها قيل هو الظباء وقيل اولاد الاروی ظبية آهوی ماده ديشی كيك جمعی ظبيات وظباء دخی كلور مد ايله زيرا فعلة وزنی فانك فتحی ايله فعتل اولان كلمه دن جمعنده ممدود اولور الا لفظ قرية على غير القياس جمعی قری كلور جوهری كنيه سی ام الخشف وام الشادن وام الطلا در ديدی ابن قتيبه ديدی كه ولد الظبية اول سنه ده طلادر طانك فتحی ايله وخشف دخی دیرلر خانك كسری ايله وايكنجی سنه ده جذعدر واوچنجی سنه ده ثنی در وبو اسم آندن زائل اولمز هلاك اولنجه ابن خلكان جعفر صادق رضی ترجمه سنده ديدی كه جعفر صادق امام اعظمدن سؤال اتدی كه اول محرم كه برظبيك رباعيه سنی كسر ايلسه حكمی ندر ديو امام اعظم ديدی كه بن آكا واقف دكلم جعفر ديدی كه ظبيك رباعيه سی اولمز وهميشه ثنی در ثنی اولدركه اولك ديشی القا ايده وظبيك ابدا اولك ديشی اولمز پس هميشه ثنی اولور شصر شاصر آهو بچه قوی شده فيروزآبادی ديدی كه بوينوزی ايله آخری سوسمكه قادر اوله ياخود برآيلق اوله ياخود كركی كبی استحكام بولميه ياخود قوی اوله لكن حركت اتميه شوصر دخی بو معنايه در ميدانی ديدی كه زياده قوی اولدقده جذع دیرلر وآندن صكره ثنی دیرلر آخر عمرينه وارنجه غزال آهو بچه آهو ياوروسی جوهری غزال لفظنی شادن ايله تفسير اتدی كه شادن اول كيك ياوروسيدركه آنه سندن مستغنی اولوب بوينوزلری ظاهر اوله جمعی غزلان خشف وشا وشادن مثله يعنی بو اوچ لفظ آهو بچه معناسنه در لكن خشف آنه سندن طوغديغی ساعت ياخود يوروكه باشلاديغی وقتده كيك ياوروسنه اطلاق اولنور وبر كمسنه بربلايه مبتلا اولوب شخص آخر آكا مرحمت اول بلايی آندن دفع ايلسه عطفت نائبة علی كشفها عطف ام الغزال علی خشفها دیرلر وشا دخی بو معنايه در تقول عندی جارية من النساء اشبه شیء بالرشاء اساسده وهو الغزال اذا تحرك ومشی ديو تفسير اتدی شادن غزال مراد فيلدن تمه كم ذكر اولندی ريم آهوی سپيد آق كيك جمعی ارآم ادمات آهوی سپيدی سپيد معلوم اوله كه ادمه ابلده سياهه مائل يا بياضه مائل لوندن عبارتدر وبياض خالصه دخی دیرلر وظباده بياضه لوندر انساننده اسمرا ولمقدر يقال ادمه

فهوادمُ وادُمَان مؤنثى اَدْمَاء، وادمانة دخى عَوْهَج دراز كردن ودست وپا آهوية مخصوص دكلدر نعامه وناقه ده استعمال اولنور آدَمْ سپيدى كه خطها دارد خالـ رنك اَشْعَبْ انكسروها از يكديكر دور نَفُوز نَقُوز اَبْعَز اِتان آهوى جهنده نيزانفز ونقز وابن صبحامق معناسنه در اَعْفَر آهوى سرخ خاك رنك اول قيرمزى رنكلو آهو كه طپراق رنكنه مائل اوله جوهرى ديديكه اعفر اول آق دركه بياضى شديد اولميه شاة عفراء اول شاة دركه بياضى قيرمزى يه مائل اولوب بو بونى قصه اوله وبو وجه اوزره اولان آهو چندان سكرتمكه قادر دكلدر جمعه عُفْر مَهَاة كوزن ماده ديشى صيغين كه كاودشتى دخى ديرلر جمعه مهاشاة كاودشتى نر اركك صيغين كه عربى ده ثور وحشى ديرلر جمعه شياه ثورذ لَهَق لُهُق لَهَاق لِيَاح لَيَاح كاو سپيد وهر بياضه دخى اطلاق اولنور وابيض لهق ديرلر شديد البياض معناسنه وفى القاموس اللياح واللياح الثور الوحشى نَوْرٌ نَمِش كه نقطها دارد ناشط از زمينى بزمينى شونده كه بربرده قرار ايتميه ثور وحشى مُسْتَخرمه بكشن آمده كه حرمى ديرلر مطلقا ذات ظلف ده وكلبه ده دخى مستعملدر مسبوعة آنجه دربچه وپابچه وده يقال سبعت الوحشية اكل السبع ولدها جُؤذُرْ بچه كاودشتى صيغين ياوروسى جمعه جآذر صوار كله كاودشتى يابان صغيرى سوروسى وكذا الاجل وفى القاموس القطيع من البقر الوحشى وفى الاساس اجلنَ عيونك الاجال فاصبت النفوس بالاجال وتاجلت الصوار اى اجتمعت ونقول لا انسالك متى لاح الصوار او قاح الصوار زِرْنَبٌ مثله اَرْنَبْ خركوش طوشان عرب ديرلر كه ان القبرة تطمع فى الارنب زياده عجزندن كنايه در وذليل اولان كمسنه يه آرنب ديرلر جمعه ارانب مُقَطِّعَةُ النِياط مقطعة الاسحار طوشانك لقبى در نوط يورك طمريدر تقاتلا وضع اتديلر ومقطعه طانك كسريله دخى لغت در يعنى غايه سرعتندن كند ونوطيسى ياكلبك نوطيسى قطع ايدر وسحرذيه معناسنه در خُزَز خركوش نر اركك طوشان جمعه خزان عِكْرِشَه خركوش ماده ديشى طوشان خِرْنِق بچه خركوش طاوشان ياوروسى وَعَل نر كوهى طاغ كچيسى جمعه اَوْعَال ووعول دخى كلور تَيْتَل دخى بومعنايه در بعضيلر مسن ايله قيد اتديلر بعضيلر ذكر الاروى ديدى صَدَع نه بزركى بزرك ونه خردى خرد نه پك بربيوك ونه پك كوچك بلكه ميانه قاموس ده ديدى كه صدع وعل وظبى وحار وابل دن شاب وقوى اولاندر دالك سكونى دخى لغت در ومطلقا ايكى حالت ميانتده اولان شيئه ديرلر طويل وقصير ميانى شاب ومسن ميانى سمين ومهزول ميانى كبى فادر فدور بزير اُدْوِيَة ماده آو طاغ كچيسى نك ديشيسى جمعه اَرْوِىّ واراوى اُيَّل مثله غُفْر بچه بزكوهى طاغ كچيسى نك ياوروسى سَبُع ددده بيريجى جانور جمعه سباع سبع حيوان مفترس معناسنه جمعى اَسْبُع وسباع كلور مشهور اولان بانك ضميدر واهل نجد بانى تسكين ايدرلر

لهذا حسن وابن حيوة وما اكل السبع قراءت اتديلر بانك سكونى ايله وتسبع تسميسنك وجهنده ديديلر كه نيرلجيوان مزبور والده سى قارننده يدى آى طورور ودشيسى يدى ولدن زياده طوغورمز ويدى ياشينه كيرمدكجه اركك اتكله سفاد ايتمز وفى المثل اخذه اخذ سبعة بانك سكونى ايله آصلنده سَبُعة ايدى ديشى آرسلان معناسنه كه آكا لبوه ديرلر ابن السكيت ديدى كه ديشى ارسلان اركك ارسلاندن خفيف وشديد اولور نظم كريم ده وما اكله السبع قراءتى بوتأويلى تأييد ايدركه بانك سكونى ايله اَسَد شير ارسلان جمعه اُسُود وآساد لَيْث مثله جمعه ليوث ضِرْغَام وهِزَبْر وغَضَنْفَر وحادث ودلهاث وضيغم وحيدر وقسورة وهرشمة واسال وهموس وهصور ودهريت وبيهس وَخَزْعَل ودرواس وضبغم وعنبس مثله لَبُوَة شير ماده ديشى ارسلان لبوه ده آلتى لغت واردر لَبُوَة بانك ضمى وهمزه ايله ولبوه بانك ضمى ايله بلاهمزه ولباه بانك سكونى وهمزه ايله ولبه بانك فتحى ايله بلاهمزه ولبوه بانك سكونى وواوك فتحى ايله ابو عبيده دن لبوه دخى روايت اولندى لامك كسرى وبانك سكونى وواوك فتحى ايله ابن الاعرابى ديدى كه مراد سبعه دن يدى عدد كمسنه در يعنى يدى كمسنه نك قوتى قدر قوة ايله اخذ اتدى كه مراد شدة ايله اخذدر وسبعه يى تخصيص اكثريا عرب كلاملرنده سبعه يى استعمال اتدكلرى ايچوندر سبع سموات وسبع ارضين وسبعة ايام كبى هشام بن محمد بن السائب الكلبى ديدى كه سبعه بر كمسنه نك اسميدر كه آكا سبعة بن عوف بن سلامان ديرلر ايديكه بغايت شديد اولمغله آنكله ضرب مثل اولنور قال ابن الانبارى فى الزاهر شِبْل بچه شير ارسلان ياوروسى جمعه اشبال بُرْثُن پنچه شير ارسلان پنچه سى جمعه براثن عِفْرَاة عُفْرة موى پيشانى شير عفريه دخى بومعنايه در واكثر كتب ده قفاسنده اولان قيل معناسنه واقع اولدى وخروسك قفاسنده اولان قيللره دخى ديرلر كه آخر خروس ايله جنك اتدكده قابارر لهذا جاء فلان نافشا عفريته ديوب غضبان مراد ايدرلر لِبْدَة زُبْرَة موى قفاى اوكتفلرنده قات قات اولوب توكلره ديدكلرى مطولات در مضجدر وفى الاساس اجرأ من ذى لبدة كه مراد اسددر ولبد ولبده ايكى كتفلرى ميانندده اولان شعر متلبددر وامنع من لبدة الاسد زبره آصلنده ما بين الكتفين در زبرة الاسد بوندن ماخوذدركه موضع مذكورده مجتمع اولان قيل معناسنه در فريسه صيد شير فرس آصلنده بوينى قيرمق معناسنه در فرسه فرس ديدكلرى دقى ارض اتدكى ايچوندر نفر فرج شير وآن همه سباع وسباع دن غيرى ده دخى استعمال اولنور بجز جحر حذث سباع خطر بيش دهن وبينى سباع هراية ده مستعملدر وقوش بورننه دخى ديرلر عرين غاب عزيف اجمة زاره غيل خيس عرنيس عيضه بيشه نيستان كن اشم العرنين كالاسد فى عرينه لكما لجمل الانف فى عراتر عران مجنق

جوهرى وعلى لفظى اروى ايله تفسير اتديكندن ... اروى مذكرى اولمق لازم اولوركه

بجمع كثرة على غير القياس منه

لهنا

دوه نك بودننك ديركينه طا قدقلرى خلقه در غاب غابه نك جمعيدر آصلي يا در
غريف شجر ملتف معناسنه هر نوعدن اولورسه اولسون تقول مرحبا بالسيد
الغطريف كانه اسد الغريف آجم جمعى آجام يقال الموت لاينجو منه الاسد
فى الآجام والملوك فى الآطام والآطام الحصون مرزبه حكومة الفرس معناسنه
اولمغله حاكم فرسه مرزبان ديرلر نانك ضميله كجمي مازبه كلور وحاكم فرسه تشبيه
طريقيله ارسلون مرزبان الزارة ديديلر وچوق دوه وقيون سورو سينه زاره
ديدكلرى كثرتندن كثيف كورو ولكل اجمه يه تشبيه ايله در ويقال تغيل الاسد الشجر
دخله واتخذه غيلا اصمعى ديدى كه غيل آصلنده شجر ملتف معناسنه در
اساس ده ديدى كه كانه اسامة فى خيسه لفظ خيس اخيسك جمعى اولمق محتمل در
يقال غيض اخيس اى ملتف ويقال هو امنع من عرس الاسد فى عريسه وقد
نظم بعضهم اسماء الاسد فقال **نظم** بنام شير نوديبال كودكرد لهانث اسامه
لبوه غضنفر قرافصه ضيغم هموس وحيدره نازه مقبقب وقبقاب
هصور وخادر ومرغامه هرثمه هيصم جرى ومجترى ومرزبان ابو
الاشبال ابو الفراس جوهلقام وليث وبس جمضم ضبارم واسد
وقسوره ابو الحارث عضنفر ولبوه جرزه مخدر وضيغم هريث واهرت
وورد وقضاقض وقصنقاض هزبر وعزوه وهرماس وحيدر وضيغم
جوضم ودوكس وخزان عشمشم وفرناس فدوكس است ومصدر
ذهمس آمد هم محرب ومتحرب قراصنب وفرضاب جوعرنس ولاييث
وغرناب واضهب است اى عم منبج وسيد وشبل دوزوايد وطيناد ضبارم
لباده كلب وقسورس كرضم وقال ايضا **نظم** اسد جو شير شد مجمع او
كشت اسد اسود واسد جو آساد بنجي آسد **ذئب** كرك قورت ديدكلرى
جانور **جمعى ذئاب** وفى المثل فلان ذئب يوسف اولكمسنه حقنده ضرب اولنور كه
كندونك آصلا جرمى يوق ايكن آخرك جرمى ايله متهم اوله سببا المتقدم دخى
بو محل ده ضرب اولنور يقال الاذئب للذئب فى تلك الاكاذيب جاحظ ابو علقمه دن
روايت ايدى برادرلرى يوسفى دعموص نام بر ذئب اكل ايتدى ديو كذب ايتديلر
پس يوسفى اكل ايتميى ديبك اسمى دعموص اولوب وساير ديبلر دخى يوسف
اكل ايتمك خصوصنده مساوى اولدقلرندن هر ذئبه دعموص اطلاقى صحيح اولور
**جمع وعسعس عسال ولعين وسيد مثله جمعى سيدان سرحان مثله**
**جمعى سراحين سمع** بچه كرك از كفتار اول قورت يا وروسى كه صيرتلون
ديدكلرى جانوردن حاصل اولمش اوله عرب زعمنده بو وجه اوزره تولد
ايدن قورت بيلان كبى موت طبيعى سى يوقدر وقورشندن سريعدر وصيچرادقده
اوتوز اندازه مقدارى يره صيچرار **سلقه** كرك ماده ديشى قورت
نسيه مان قليب قلوب دخى ذئب معناسنه در شينه ماده كنج وسريع

ناقه



ناقه معناسنه در وفى القاموس القلوب وقلوب وقلوب دخى اسد معناسنه در
اوس اويس ذواله دخى ذئبك اسميدر جوهرى ديدى كه ذولان مشى
خفيف معناسنه در ذئبه ذواله تسميه اولندوغى بو معنايه مبنى در
ولفظ ذواله معرفه در اطلس اغبس كرك ديه بوز قورت وفى
الاساس ذئب اطلس اغبس وذئاب طلس وذئبة طلسة غبسة كول رنكى
معناسنه در قال دفعت الى ذئبة غبساء وفى القاموس ابو الفطلس
كنيه كرك ذئب عملس خبيث هطلس دزد وكرك ثعالبى درة ده ديدى كه
اول كمسنه كه كند و جرمى يوق ايكن آخرك جرمى آكا تحميل واسناد ايده لر
آكا ذئب يوسف ديو ضرب مثل ايدرلر قال عبد الله بن الحجاج الكاتب
قد اذنب القوم والزمتنه كانهم اولاد يعقوب اذ جعلوا يوسف فى جبه وكبروا
الذئب على الذنب اقول يقرب منه فى المعنى ما قاله النابغة وحلتنى
ذنب امرا وتركته كذى العر يكوى غيره وهو راتع بديع همدانى بر مقامه ده
ديدى كه كذب القميص ولا ذنب للذئب فى تلك الاكاذيب ودخى ثعالبى
امثال ومحاضره نام رسالهسنده ديدى كه مخادع ومحتال اولان كمسنه حقنده
الذئب بادوا لغزال ديو ضرب مثل ايدرلر وفى مثل آخر غبار الغنم كحل
عين الذئب ومن لم يكن ذئبا اكلته الذئاب وتعدو الذئاب على من لا كلاب
ولا تأمن الذئب على الغنم معناه لا تأمن الرجال على النساء قال ولست
كمن يرضى بما غيره الرضى ويمسح وجه الذئب والذئب اكله وقال آخر
وكنت كذئب السوء لما رأى دما بصاحبه يوما احال على الدم وقال آخر
علم الذئب بالخياطة رفقا فهو بالمذق حاذق وخبير وقال آخر واذا الذئاب
استنعجت لك مرة فاحذر عليها ان تعود ذئابا فالذئب اخبث ما يكون
اذا اكتسى من جلد اولاد النعاج ثيابا ويقال فلان كالذئب اذا طلب هرب
واذا تمكن وثب **ثعلب** روباه تيلكى **جمعى ثعالب** كنيه سى ابو الحصين وابو
النجم در ديدى مكر ايله مشهوردر حتى ذئب دن بفضل العنصل ايله
تخصص ايدر زيرا قورت آطه صوغاننك اوزريى باصمز وبو عبد فقير اختيارات
بديعى ترجمه سنده شو وجهله تعبير ايتديم كه اكر قورت بصل العنصل اوزرينه
باصه البته اياغى توربال ملك كندى هلاك اولور صيدن ثعاله دخى اسامى
ثعلب دن در قاموس ده صيدن ضبعه دخى ديرلر وثعاله وثعال ثعلب انثى در
ديدى يقال ثعاله يا اروع من ثعاله سمسم روباه سبك قاموس ده سمسم
وسماسم ثعلب وذئب صغير الجسم ومطلق ذئبه دخى اطلاق اولنور تتفل در
اوچ لغت وار درتاو فانك ضمى وثانك فتحى وفانك ضمى وعكسى ولد
الثعلب وثعلبه دخى اطلاق اولنور هجرس دخى بر معنايه در فيروز ابادى
ديدى كه هجرس قرد وثعلب وولد الثعلب ولئيم ودب وثعلب دن كوچك

وربوع دن بویوك هرزه كونه جانوردكه كیجه وقتی كزوب طعمه طلب ایلیه آكا دخی
دیرلر وفی المثل انی من هجرس كه مراد دب در یا قرددر واغلم من هجرس كه
مرادفیدر ثعلبان روباه نره اركك تیلكی ثرمله روباه ماده دیشی تیلكی تتفل
بچه روباه تیلكی یاوروسی ضبع كفتار صیرتلون جمعه ضباع معلوم اولكه
شربشی حریرینك مقامه مراغنه ده وردی السباع تنوشها ایدی الضباع
المستقیة كلامنك شرحنده دیدی كه سباع كرام ایچون وضباع لئام دن
مثلدر زیرا ضباع لخبث سباع در وامرئ القیس یا بوس للسباع فی ایدی الضباع
دیدیكی بوخصوصی تأیید ایدر كذا فی الایضاح ضبعه دیشی كفتاردر ضبعا نره
دخی دیرلر كه جمعی ضبعانات كلور وضبعان اركك كفتاردر كه جمعی ضباعین
كلور ضادك كسری ایله فائده مقتضای قاعده عربیه بودركه مذكر ومؤنث
جمع اولسه لر مذكر حكمنی مؤنثك حكمنه تغلیب ایدرلر الا ایكی صورتده كه
اولا ضبعدن مذكر ومؤنث جمع اولوب آندن تثنیه صیغه سی مراد اولسه ضبعان
دیرلر كه مؤنث صیغه سی اولان ضبعك تثنیه سیدر مذكر صیغه سی اوزرینه
تغلیب ایدوب ضبعانان دیمزلر ثانیا تاریخ لیالی ایله معتبردر ایام ایله
معتبر دكلدر مع هذا اللیالی مؤنث در ضبع عنب الثعلب دن فرار ایدر ذیب بصل
المنصل دن فرار ایتدیكی كبی وزرع اولنه جق حبوباتی جلد ضبعدن یاپه قلری
قالبوردن آله یوب ذرع ایتسه لر آفات دن علی الخصوص چكركه دن امین اولور
وضبعك لساننی بركمسنه اوجینه آلسه آكا كلاب نباح ایتمیه لر وعطار حاذقی اولان
آنی استعمال ایدر وبصل المنصل دیدكلری آطه صوغاننك كوكندن بر قطعه اوج
ایچینه آلسه لر ضبع آندن فرار ضبعان كفتاردر اركك صیرتلون ذیخ تعتل
دخی بومعنایه در ذیخ لفظنك جمعی ذیخة در وفی الاساس ماهو تیخة انماهو
ذیخة والذیخ الضبعان قاموس ده دیدی كه ذیخ ذیب وكثیر الشعر اولان
ضبع مذكردر وتعتل شیخ احمق معناسنه دخی كلور دیدی جیئال جئل
كفتار ماده جمعه جئال خضاجر جعار نام كفتاره ام عامر كنیة اولفظ جعار
جاعره لفظندن معدول در وجعر سباعك نجسنه دیرلر ضبع كثیر الجعر اولغله
بواسم ایله تسمیه اولندی یقال رمی الجل بجعره والذئب بجعره ذیخة كفتار
ماده دیشی صیرتلون كه تركی چرق اوله مذكری ذیخ در فرعل بچه كفتار
صیرتلون یاوروسی زرافه شتركاو پلنك زرنابه دیدكلری جانوركه دوه
كبی بوینی اوزون اپاقلری قیصه وقپلان كبی الاجه جانورلردن دمیری دیدی كه
زرافه زانك فتح وضمی ورانك تخفیفی ایله در كنیه سی ابوعیسی در
حسن الخلق برحیوان دركه الری اوزون وایاقلری قیصه باشی دوه باشی كبی
بورنوزی صیغر بورنوزی كبی دریسی قپلان دریسی كبی طرناغی صیغر طرناغی
كبی قویروغی كیك قویروغی كبی مشی ایتدكده اولا صول ایاغینی بعده صاغ





الیعی وضع ایدر سائر حیوانات اولا صاغ الینی صكره صول ایاغینی وضع ایدرلر
ابن خلكان محمد بن عبد الله المتنبی ترجمه سنده ذكر ایتدی كه زرافه حبش
مملكتنده اولور برحیوان دركه اوج نوع حیواندن تولد ایدر لهذا زرافه تسمیه
اولندی كه زرافه آصلنده جماعت معناسنه در زیرا ضبع ناقه ایله سفاد ایدوب
ناقه ایله ضبع میاننده بر ولد حاصل اولوب اكر اول ولد مذكر اولورسه بقره
وحشیه ایله سفاد ایدوب زرافه حاصل اولور دب خرس آیو جمعه دببه
وفی المثل الوط من دب كه مراد عرب دن بركمسنه دركه جماعا لواطه ایدر
ایدی والوط من ثفر كه مراد تركیده قسقون دیدكلری در دابه نك دبرنده اولدیغی
ایچوندر دیسم بچه خرس آیو یاوروسی وآیوبر وتلكی یاوروسی كه كوپكدن
حاصل اولمش اوله كذلك قورت یاوروسنه دخی دیسم دیرلر فهد یوزره
پارس وفی المثل انوم من الفهد چوق اویویان كمسنه حقنده ضرب اولنور زیرا
پارس كثرت نومه مبتلادر لهذا آذقد دخی دیرلر جمعه فهود فهاد یوز باق
پارس تعلیم ایدن كمسنه نمر پلنك قپلان نمرة دن مأخوذدر آقلی قرالی آلاجه
معناسنه جمعه نمور وانمر وانمار ونمر ونمره ونمار دخی كلور وفی
المثل شمر وانمر والبس جلد النمر فلان خصوصه جد واجتهاد وبهرحال م
تحصیلنه سعی ایله دیه جك یرده ضرب اولنور ولبس فلان لفلان جلد النمر
فلان كمسنه فلان كمسنه یه اظهار عداوت ایتدی دیه جك یرده ضرب اولنور
عین الخواص صاحبی دیدی كه بركمسنه یی قپلان یرتسه جراحتی اوزرینه فاره لر
تبول ایتمك ایچون حرص ونزاع ایدرلر اكر تبول ایدرلر ایسه اول ساعت
مجروح اولان كمسنه هلاك اولور فاره دن محافظه ایدرلر فیل پیل معروفدر
جمعه فیول وفیله وفیال وفی المثل اثقل من فیل حضرت امام اعظم اكثریا بو بیت
ایله تمثل ایدر ایدی كه ـــ وما الفیل تحمله میتا باثقل من بعض جلاسنا وقال
بعض الظرفاء ـــ انت والله ثقیل وثقیل ونقیل انت فی المنظر انسان
وفی المیزان فیل روایت اولندی كه بحتری ـــ ومغنی یتغنی بطعام وشراب
فاذا ما سكتنا فبمال وثیاب بیتنی استماع ایتدكده دیدی كه مغنی مزبورك
مثلی راكب فیلی مثلی دركه بردانق ویروب ركوب ایدر وبر درهم ویروب نزول
ایدر لهذا بركمسنه سهولة ایله برامره شروع ایدوب زحمت ایله اول امردن خلوص
بولسه آكا راكب الفیل دیرلر دمیری دیدی كه بركمسنه شرندن خوف ایتدیكی كمسنه نك
حضورینه داخل اولدقده كهیعص حمعسق لفظلرینی حرف حرف قرائت ایدوب
هر حرفی قرائت ایتدكجه بر پارمغنی عقد ایلیه كه اولا صاغ الینك ابهامی ایله ختم
ایده اون حرف واون پارمق عقد اولنوب تمام اولدقدن صكره سورة فیلی
قرائت ایدوب ترمیهم لفظنه بالغ اولدقده ترمیهم لفظنی اون كره قرائت
ایلیه كه هر تكلم ایتدكجه عقد ایتدیكی پارمغنك بیرینی فتح ایلیه بعنایة الله تعالی

اول کمسنه نك شرندن امین اولور مجربدر قَتّال فیل باندر فیل تعلیم ایدن وضبط ایدن
کمسنه عَیثوم بیل ماده دیشی فیل فیروز آبادی مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور خرطوم
معروفدر دَغفَل بچه بیله فیل یاوروسی وقورت یاوروسینه دخی دیرلر خِنزیر
خوك طوموز جمعه خنازیر معلوم اوله که لفظ خنزیر اکثر اهل لغت قولی اوزره
رباعیدر وابن سیده دیدی که خزر العین دن مأخوذدر که خزر حدت ایله نظر
ایتمك ایچون کوزلرینك قاپاقلرینی طار وکوچك ایدوب باقمق معناسنه در وخنزیرك
عادتی بر نسنه یه نظر اتدکده بو وجه اوزره نظر ایدر پس بو قوله کوره ثلاثی اولور
دمیری دیدی که خنزیرك کنیه سی ابو جهم وابو زرعه وابو دلف وابو عُتبه
وابو قادمدر ودیدی که بر خنزیری بر حمارك اوزرینه محکم باغلسه لر وحمار تبول
اتسه البته خنزیر هلاك اولور وخنزیرك بر کوزینی چیقارسه لر همان اول
ساعت هلاك اولور رَتّ خوك نر اركك طوموز قُرطوسه یعنی خوك طوموزك
بورنی خِنَوص بچه خوك طوموز یاوروسی جمعه خنانیص قِرد کبی میمون که
فارسیده حمدوندخی دیرلر جمعه قِردة قُرود قِشّه کبی ماده دیشی میمون
اساسده واقع اولان کلامندن منفهم اولورکه میمون یاوروسنك دیشیسنه
اطلاق اولنور زیرا الکیس من قشة مثلا ذکر اتدکدنصکره وهی القریدة دیو
تفسیر اتدی کذلك ینه اساسده وصحاحده اول قرنجقکه جثه سی کوچك
اولوب همیشه حرکت اوزره اوله آکا دخی قشه دیرلر دیدکلری بو معنایی تأیید
ایدر لکن قاموسده قرده یه دخی قشه دیرلر دیدیکی مصنف تفسیرینه موافقدر
دُبّاخ دالك ضمی وبانك تشدیدیله کبی نر اركك میمون جوهری دبّاخ دُوَیبة
تخلب منها الکافور یعنی کدی کبی بر حیواندرکه آندن کافور صاغارلر دیدی
فیروزآبادی دیدی بو کلام کذبدر لهذا بعض نسخه ده دُوَیبة لفظی نَبْتة
لفظنه تبدیل اتدیلر بودخی غلطدر زیرا کافور اغاج صمغیدر کَلب سك
کوپك جمعه کلاب وأکلب وأکالیب قال ابن عباس کلبٌ امینٌ خیرٌ من صاحب خؤن
روایت اولندی که حرث بن صعصعه نك بر قاچ ندیمی وار ایدی
آنلره فرط محبتندن بر آن مفارقت ایتمز ایدی بر کون ندیملری ایله بر نزهتکاهه
کیتمك مراد ایدی ندیملرندن بری بر بهانه ایدوب اعتذار اتدی وکیتمدی
پس شهرده حرث مذکورك زوجه سی اولدوغی خانه یه داخل اولوب زوجه
معهوده ایله ملاعبه ومشاره ایدوب معامله یه شروع اتدکلرنده قپوده
بر کلب مزبورلرك احواللرینی مشاهده ایدردی صبر ایدوب معهودلری هلاك
اتدی حرث منزلینه عودت ایدوب کیفیت حاله مطلع اولدقده بو شعری
انشاد اتدی نظم ومازال یرعی ذمتی ویحوطنی • ویحفظ عرسی والخلیل
یخونه • فیا عجبا للخل یهتك حرمتی • ویا عجبا للکلب کیف یصونه • وبیهقی
شعبده منصور ضریردن نقل اتدی که شعر الکلب احسن عشرة • وهو النهایة

فی الخساسة

فی الخساسة • ممن ینازع فی الریاسة • قبل اوقات الریاسة • دمیری دیدی که
جمیع حیواناتك ایچ یاغی آتینك اولور لکن کلبك ایچ یاغی آتینك اوستنده
اولور وکلبك قولاغنده اولان کنه یی بر کمسنه آووجی ایچینه آلسه کاوب
آکا نباح ایتمز وکلبك دیشی معصوملره آصسه لر دیشلری سهولت ایله بیته
ودخی بر کمسنه قولنجدن شدته مبتلا اولسه نائم اولان کلبی موضعندن قالدیروب
اول موضعه تبول اتسه اول ساعت قولنجی دفع اولوب کلب هلاك اولور •
والله اعلم • قزوینی دیدی که بر کمسنه ایاقه مبتلا اولمش غلام اولسه بر کوپك
یاوروسی آتشده یاقوب زیت ایله سحق وعجن بورلك باشینه طلا اتسه
اباقدن فارغ اولوب بر دخی اباق ایتمز مجربدر • انتهی کَلّاب سکبان کوپکجی
یعنی کوپك صاحبی • وصید ایچون کلب تعلیم ایدن کمسنه یه مُکلّب دیرلر • وفی
المثل الکلاب علی البقر ترفعها وتنصبها یعنی کلابی بقر وحشی یه ارسال
ایله که نه حالی وار ایسه کورسون بر کمسنه یی صنعتیله کندی حالنه ترك ایله
ومقید اولمه هر نه حالی وار ایسه کندو بیلور دیه جك محلده ضرب اولنور کلو بزنی
مثله جمعه کلاوبزة زَنی حبه شکاری صید ایچون اولان کوچك کلب که زغر
تعبیر اولنور صراحده سك جیبی ایله تفسیر ایدوب بعده خرد لفظیله بیان اتدی
وبعض نسخه ده سك خُرد واقع اولدی وبعضنده سك حبه ایله تفسیر اولندیکه
کوچك اولمغله حبه اطلاق اولنمق ملاحظه اولنور والا لغات فارسیه ده حرفحا
قلیل اولدوغندن غیری عندمزده موجود اولان لُغات فارسیه ده لفظ حبه
یوقدر • وفی القاموس کَلبٌ زَینی بالکسر قصیر خاطره مخطور ایدرکه زُوان
اول حبه لردرکه حنطه میاننده اولور آکا بزم اسانمزده دلوجه دیرلر نسبت مذکوره
حبه مزبوره یه اولوب تصرفات نسب قبیلندن اوله غُرنج سك شکاری اوکوپکی
مطلقا قاموسده کلب ضخم یعنی بویولی کوپك ایله تفسیر اولندی • بعض نسخه ده
سك کوسپند یعنی قویون کوپکی ایله تفسیر اولندیغی بو معنایی مؤیددر جِرو
سك بچه • کوپك انکی وهر جانورلك یاوروسنه دخی جرو دیرلر • کمال الدین
دمیری دیدی که جِرو لفظنك جیمنده حرکات ثلث لغتدر • ابن سیده دیدی که
هر نسنه نك صغیرینه جرو دیرلر حتی بطیخ وحنظل وقثا ورماندن صغیر
اولانه جرو دیرلر دیدی جمعه جراء وجروك مؤنثی جروه در • و بر کمسنه بر نسنه یه
اهتمام ونصب نفس ایلسه القی علیه جروة دیرلر موردی اولدکه بر صیاد
صیدنك اوزرینه دیشی کلبینی القا ایدوب لفظ مزبور مثل قالمش سَاجُور
کردن بند سك • کوپك بوینینه باغلادقلری نسنه که حالته تعبیر اولنور •
جوهری فیروزآبادی کلبك بوینینه بکردکلری اغاجدر دیدیلر واساسده دموردن
خالقه درکه اوجلری سیوری میخلرلی اولور دیو تفسیر اتدی جمعه سواجیر
ابن آوی شغال چقال دیدکلری جانور جمعه بنات آوی صاحب قانون

دیدی که بعضی مذکرك جمعنك آخرینه الحاق اولنور سرادقات حمامات رمضانات شوالات بنات عرس بنات آوی کبی جوهری دیدی که ابن مخاض ابن لبون ابن ماء دخی بو وجه اوزره جمعلنور واخفش بنو عرس وبنو نفش دخی دیرلر دیدی وبزیدی نوادرده دیدی که ابن آوی وابنا آوی وبنو آوی دیرلر ومذکرینك جمعنده بنات آوی دخی لغتدر وثعلب امالیده دیدی که ابن عرس وابن آوی عبارتلری مفردلرنده مذکر صیغه سی وجمعلرنده مؤنث صیغه سی استعمال اولنور زیرا ناس جمعی دکلدر قالی مقصور وممدودده دیدی که اول حیوانك ذکوری اناثندن فرق اولنمیه لفظلرینه حل اولنور مثلا مذکر ومؤنث ده هذا ابن عرس وجمعنده بنات عرس دیرلر وانس وجن وشیطان وملكدن غیری جمعلرده بنات دیمك فصیحدر شوظ براح دخی شغال معناسنه در شوط آندن عبارتدر که دابه جری ایدوب سکرتدکده منزله وارمدقجه توقف ایتمیه یعنی منزلنه وارنجه سکردوب آنده توقف ایدر شجیع اولان کمسنه یه وارسلان جیل براح دیرلر کویا منزلنده دایب ایله باغلو نوب اصلا یرندن حرکت ایتمز ابن عرس راسو کلنجك دیدکلری جانوردر اخفش دیدی که جمعی بنات عرس وبنو عرس در جاحظ ابن عرس فاره دن بر نوعدر وفاره اوچ نوعدر ارسطو نعوت ده دیدی که ابن عرسك انثی سی اغزندن حامل اولوب سائر حیوانات کبی وضع حمل ایدر عناق الارض سیاه کوش قراقولاق دیدکلری جانوردر که پارسه یه مشابه در ظربان شغاره بوده سوق میدانی فسا بینهم الظربان مثلنده دیدی که ظربان کوپك انیکندن بویوجك بد رایحه لو جانوردر چوق ضرطه ایدر ودریسنه قلیچ تأثیر اکثر یا تکلك بوواسنك آغزینه دبرینی وضع ایدر ضرطه ایدوب رایحه سندن کلر مضطرب اولمغله طشره یه چیقدقده اخذ واکل ایدر مفرق النعم دخی دیرلر زیرا حیوانات سوریسنك ایچنده ضرطه ایدوب حیوانات متفرق اولورلر برقومك مابیننده تفرقه دوشسه مثل مذکوری ضرب ایدرلر سنور کربه کدی جمعی سنانیر وفی المثل اثقف من سنور تقف ترکیده قاپوب آلمق تعبیر اولنور وفی مثل آخر کسنور عبد الله اول نسنه حقنده ضرب اولنور که کوچك ایکن مرغوب وکبیر اولدقجه نقصانی زیاده اوله قال ابن بشار بیت کسنور عبد الله بیع بدرهم صغیرا فلما شب بیع بقیراط لکن مثل مزبور مولددر کلام عربده دکلدر ابن خلکان دیدی که کسنور عبد الله مثلنك اصل ومودی زیاده تجسس واصحاب معارفدن استخبار اتدیم اصلا برکمسنه خبر ویرمدی آخر الامر فرزدقك شو قولینه ظفر بولدوم بیت رایت الناس یزدادون یوما فیوما فی الجمیل وانت تنقص کمثل الهر فی صغر لغالی به حتی اذا ما شب یرخص ابن بشار کلام مذکوری بوندن اخذ اتدی حاصلی مراد هر معین دکلدر بلکه هر سنورك صغیر ایکن قیمتی زیاده کبیر اولدقجه ناقص اولور قزوینی دیدی که بر کمسنه سیاه کدینك مراره سیدی

وسیاه



وسیاه طاوغیك مراره سنی قورودوب سحق واکتحال اتسه اجنه آکا نمایان اولوب آکا خدمت ایدرلر مجربدر دیدی روایت اولندی بعض شهرك قاضی البلدده بر خصوص رجاسی ایله ورقپاره تحریر وارسال ایدوب قاضی مزبور ورقه نك ظهرینه ایکی رطل خبز ویریله دیو تحریر اتدی قاضی نك شهره قریب بر بستانی وار ایدی شاعر معهود آنك قپوسنك تحته سینه تحریر اتدی که بستان قد حللت دوحته فی جنة قد فتحت ابوابها والبان تحسبه سنانیر رأت قاضی القضاة فنفشت اذنابها قاضی یی کدیه تشبیهی متضمندر هر کربه ارکك کدی جمعی هررة جمعی ده دیدی که فلان لا یعرف الهر من البر مثلنك معناسنده اختلافات کثیره واقع اولدی ابو عثمان دیدیکه هر وبر فاره معناسنه در حاتم بن طرفه علمای کوفه دن کندویه ضرر ایدن کمسنه ایله احسان ایدن کمسنه یی فرق ایتمز معناسنه روایت اتدی ابن خالویه شرح دریدیه ده لا یعرف سوق الشاء من دعاءه معناسنه در دیدی ابن فارس مجمل ده بو معنایی اخذ اتدی هرة کربه ماده دیشی کدی جمعی هرر ضیون کربه دشتی یبان کدیسی جوهری وقاموس صاحبی ارکك کدی دیو تفسیر اتدیلر ولفظ مذکور اسم موضوع اولمغله ادغام ایله تصرف اولنمدی وجمعی ضیاون کلور وفی المثل ادب من ضیون ومن ذیب بیت یدب باللیل لجاراته کضیون دب الی نرنب فرنب فاره معناسنه در صغانی دیدی که لسان عربده یاء ساکنه دن صکره واو مفتوحه اوچ کلمه دن غیریده واقع اولمدی حیوة وضیون وکیوان که زحلدر یربوع بجه کربه کدی یاوروسی جمعی یرابیع باب ها مه جنبذ متزلزل اولوب مخوف اولان کوچك حیوانلر وبیلان مقوله سی هیمیم دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور دبیب یعنی یورومك وسورونمك معناسنه جمعی هوام حنش انکه اودابکیر ندان حشرات ومرغات وفی الصحاح کل ما یصاد من الطیر والهوام وفی الاساس ارض کثیرة الاحناش وهی الهوام ومطلقا یلانه وافعی یه دخی دیرلر جمعی احناش کلور جنادع دخی بو معنایه در که مفردی جندعه در قاموسده اوجنادب فی جحر الیربوع دیدی ضب سوسمار کلر دیدکلری جانورك ارککی مؤنثی ضبه در وکندو یاوروسنی اکل ایتمکله معروف اولمغله عقوقه مبتلا اولان کمسنه یه اعق من الضب دیو ضرب ایدرلر وصوایچمکله مشهور اولمغله تأبید قصد اتدکده لا افعله حتی یرد الضب دیو مثل ایدرلر یعنی فلانه نسنه یی ایشلمم تا کلرصویه وارنجه جمعی ضباب واضب دخی کلور کف واکف کبی وفی المثل اعقد من ذنب الضب زیرا ضبك قویروغنك بوغوملری چوق اولور وقدمه ما یتعلق به فی المقدمة الاولی برکمسنه براعرابی یه برخلعت الباس اتدی اعرابی دیدی که بولطفك مقابله سنده بر وجهله تشکر ممکن دکلدر لکن

ضبتك قوبروغنده قاج عقده واردر سیزه آنی تعلیم ایدهیم بنده سیزه یادکار اولمشو که
ضبتك قوبروغنده یکرمی بر عقده واردر حِسْل بچهٔ سوسماره کلر یا ودیسی وکلر
کنیه سی ابوالحسل در ابو زید دیدی که یموروطه دن چقدیغی ساعتده حسل دیرلر
وحسلك آصلا دیشی دوشمکله ابدن کنایه ایدوب لا آتیك سِنّ الحسل دیو
آبدا بن سکا کلم دیه جك مقامده ضرب ایدرلر جمعی حُسُول وحِسْلان مانند سوسمار
کلره مشابه بر جانوردر که قوبروغی کلر قوبروغندن اوزون اولور وسقنقور دیدکلری
بالغه وذل ماهی دیرلر جمعی وذلان قُنْفُذ خارپشت کیرپی دیدکلری جانور
قاموس ده شَیْهَم ایله تفسیر ایدوب وشیهم لفظی ادکك کیرپی واركك کیرپینك
اوزون دیکنلی اولاننه ودُلْدُل یعنی بربیوك کیرپی یه دیرلر دیدی ونمام اولمایان
کمسنه یه قُنْفُذ اللیل دیو ضرب مثل ایدرلر دُلْدُل اول بیوك کیرپی در که اوزنده
اولان اوقلرین آندقده هر نیه اصابت اتسه هلاك ایدر فارسیده سُغُر دیرلر
غرغنامه ده دیدی که شِشی وجکاشه وروباه ترکی ودکاشه ونکاشه
وسنجول دخی دیرلر ابو شکور بیت چون وسمرکرن بس آمدهمه رفتارمرا
تبسغر مانم کرباز بس انداث دتیر سُلَحْفاة سینك ضمی وکسری ولامك فتحی
وحانك سکونی ایله سنك پشت قابلو باغه بری وبحری ده فیروز آبادی
دیدی که قانی ومراره سی مصروعه وقانی سورنسه لر وجع مفاصله نافعدر
وبرملکته طولوچوق دوشسه بر قابلوباغه بی یوزی یوقاری چویرسه لر که
الری وآیاقلری هوا جانبنده اولا بامر الله تعالی اول مملکته طولو دوشمز
صاحب تقویم دیدی که مراره سی خناقه سورسه لر ومصروعك بورننك
دلوکلرینه طاملتسه لر وقانی آغریان قولاغه طاملتسه لر نافعدر جمعی سلاحف
عَظَاءَة کر باسو کرتنکلر دیدکلری جانور جمعی عظاء سَامِ اَبْرَص کرتنبه
یشل آلاجه کلر که زهرلو کلردر وزغه ده بربیولکدر جمعی سوام ابرص
هؤلاء السوام دیوب ابرص لفظنی ذکر ایتمز ودخی هؤلاء البرصة والابارص
دیوب سام لفظنی ذکر ایتمزلر وتثنیه سی ساما ابرص در وجه تسمیه بودر که حضرت
الله آنی سم وابرص اتدی کمال دمیری دیدی که سام ابرص زعفران اولان
خانه یه داخل اولمز وجلدینی موضع فتقه وضع اتسه لر فتقی ازاله ایدر وَزَغه
بچه کرباسو کرتنکلر یاورو سیدر واکثر کتب ده سام ابرص نوعندن باقی
کوچك وقوبروغی اوزون کلردر دیدی جمعی وزغ حِرْبَاء آفتاب پرستك
عظاءدن بیوك برکلردر که آفتابه مقابل طوروب وآفتاب دوراندیجه دور
ایدر وآفتابك حرارتیله کوناکون رنکه کیرر وحربا مذکرینك اسمیدر
ومؤنثی نك اسمی حِرْبَاءَة در کنیه سی ام حُبَیْن در جمعی حرابی وفی المثل
حِرْبَاء تَنْضُبَة تَنْضُب براغاجدر که آنده اوق یاپارلر وحربا بو اغاجی سوروب
آنده آیرلمز برشیئه ملازم اولوب قطعا مفارقت ایتمیین کمسنه حقنده ضرب

اولنور



اولنور حریری مقاماتنده اَضْرَدُ من عین الحِرْبَاء ومن العنز الجرباء شرتها یتق
بولدی دیه جك یرده ضرب اولنور مثلدردیدی یعنی حربانك کوزندن واوبوز
کجی دن زیاده اوشور زیرا حربا کوزینی آفتابدن آیرمز وبعضیلر مثل اول مثل
ثانی دن مصحفدر دیدیلر دیو نقل اتدی میدانی اَضْرَد من عنز جرباء واَضْرد
من عین الحرباء عبارتیله ذکر اتدکدن صکره مثل ثانی مثل اولدن مصحفدر
دیدکلری کلامی شو وجهله تزییف اتدی که اکر عبارت مثل من عنز جرباء
اولسه منکرا تصحیفه مجال اولور ایدی ومعرف باللام اولان الحرباء جرباء
منکردن نیجه مصحف اولور دیدی مخفی اولمیه که حریری عبارتنده لفظ عین
الف لامدن معرا اولمغله العنز عبارتنه تصحیف ممکن اولمز ملاحظه اولنوب
هر بری مستقل مثل اولمق استصواب اولنور حِرْبَاء سام ابرص کبی بردابه در که دورت
ایاغی وصیرتنده خطلری واردر وبوزینی همیشه آفتابه مقابل ایدر واکر یوزی
شمسه مصادف اولمسه اضطراب کلی ایله مضطرب اولور ودائما یوزی ایله سائر
اعضاسینی محافظه ایدر بعضیلر دیدی حربا ام حبینك مذکری در ومؤنثی
حرباءة در وحربانك صدری زمینه قریب اولمغله حرارت شمسدن زمینه حاصل
اولان حرارتدن صدرینه ضرر کلمك خوفندن براغاجك بداغنه الری ایله
یاپشوب کندویه برده ایدر واول بداقدن آیرلمز وبرکمسنه برخصوصه تشبث
ایدوب آندن مفارقت ایتمسه اَخْزَم من حرباء دیو ضرب مثل ایدرلر قال الامام
الغزالی فی کتاب عجایب المخلوقات کما کانت للحرباء خلق بطیء النهضة وکان لا بدّ له
من القوت خلقه الله تعالی علی صورة عجیبة فخلق عینیه تدور الی کل جهة
من الجهات حتی یدرك صیده من غیر حرکة فی بدنه ولا قصد الیه ویبقی کانه جامد
کانه لیس من الحیوان ویبقی کانه جامد کانه لیس بحیوان ثم اعطی مع السکون
خاصیة اخری وهو انه یتشکل فی لونه الشجرة التی هو علیها حتی یکاد یختلط
لونه بلونها ثم اذا قرب منه ما یصطاده من ذباب وغیره اخرج لسانه ویخطف
ذلك بسرعة ثم یعود الی حاله کانه جزء من الشجر وخلق الله سبحانه لسانه
علی خلوف المعتاد لیلحق ما بعد منه بثلاثة اشبار ونحوه یصطاده عن تلك
المسافة فاذا رای ما یریبه ویخیفه تشکل وتلون علی هیئته وشکل یفزع عنه
کل ما یریده من الجوارح انتهی عَقْرَب کژدم قوبروغی اکری زهرلو معروف
جانوردر تذکیر وتانیثی جائزدر مؤنثی عقربةدر جمعی عقارب جاحظ
روایت اتدی که نضر بن حجاجك خانه سنده عقارب قتاله وار ایدی برکمسنه
آنده مهمان اولوب کیجه وقتی اهل داردن برغلامه دبیب اتدی که صارسه
اتدی تعبیر اولنور ذکر ینی عقرب صوقدی نضر مذکور برخصوصه تعریض
ایدوب دیدی که نظم داری اذا نام سکانها اقام الحدود بها العقرب
اذا غفل الناس عن دینهم فان عقاربها یضرب فلو تامنن شدا عقرب

بلیل اذا اذنب المذنب • پس بر بیلو بجی خانه نك ایچنه کردی و دیدی که بو خانه ده
اولان عقربلر سیاه بیلو ندن ستم اخذ ایدرلر و بر کوشه کوستردی حفر اندیلر ایکی
بیلو ن چیقدی بغایت سیاه و بری ذکر و بری انثی • حافظ ابو نعیم تاریخ اصفهاننده
و مستغفری دعوات ده و بیهقی شعب ده علی رضدن روایت اتدیلر که رسول اکرم
حضرتلرینی نمازده ایکن بر عقرب صوقدی نماز دن فارغ اولدقده لعن الله ما تدع مصلیا
ولا غیره ولا نبیا ولا غیره الا الدغته صکره مبارك نعلی ایله آلوب
عقرب مزبوره یی قتل اتدی بعده بر آز طوز و صو طلب اتدی و طوزلی صویی عقرب
صوقان موضعه سوروب سورهٔ اخلاص و معوذتینی قراءت اتدی بعض علماء متقدمیندن
روایت اولندی که بر کمسنه اول نهارده و اول لیل ده دیسه که عقدت زبان العقرب
ولسان الحیة و ید السارق بقول اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله
عقرب و حیه و سارق دن امین اولور عجایب المخلوقات ده دیدی که عقرب صوقان
کمسنه نك اوزرینه زیتون اغاجنك کوکندن بر پارچه آصسه لر دفع ایدوب و عقرب
اولان خانه یه توروب ورق وضع اتسه لر عقربلر فرار ایدر و قزوینی و رازی دیدیلر که
بر کمسنه یی عقرب صوقسه ایکی مثقال لیمون چکردکنی یوموشق دوکوب ایچورسه لر
اول ساعت دفع ایدر ولر بیلون صوقاندخی نافعدر • منتخب و بوجزده دیدی که
صائم اولان کمسنه عقربك و حیه نك آغزینه توکورسه هلاك ایدر • و مصاحب
منتخب دیدی که حار المزاج اولان کمسنه نك توکروکی مطلقا بو عملی ایدر • ابن سینا
دیدی که عقرب صوقان کمسنه کوکب سهایه نظر اتسه وجعی دفع اولور و سارقدن
دخی امین اولور دیدی قال فی ارجوزته • و من رأی عشیة نجم السها • لم تدن
منه عقرب عیشها • و قیل لا یدنوا الیه سارق • فی سفر ولا یسوء طارق • و دخی
دیدی اول شهرده هلاك کوردکن دیلی ایله دیشلرن مسح اتدکدن صکره دیسه که
بن بو آیده آت آتینی کندیمه حرام اتدیم اول آی ده دیش آغریسندن امین اولور
و اکر هر آی ده بو عملی ایدرسه همیشه دیش آغریسی کورمز • والله اعلم • جراره
کژدم ماده که دینال میکشد • و فی الاساس کثرت فی نصیبین الطیارات والجرارات
وهی عقارب صغر صفار • و فی القاموس عقرب تجر ذنبها • جاحظ دیدی که
جراره البته لسع اندیکی قتل ایدر و کاهی ملسوع اولان کمسنه نك اتی پاره پاره
دوکیلور • صاحب ارشاد دیدی که آرپه صویی و ماء الجبن بغایة نافعدر •
شوله دم عقرب • عقربك قویروغی و عقربه شواله دیرلر زبانی مروی کژدم
عقربك بوینوزی شباه نیش کژدم عقربك قویروغنده اولان نیشتر که
انکله صوقار شوکه و ابره مشکحه زهر عقرب عقربك زهری جوهری
دیدی که آصلی حموٌ یا حمیٌ در حرف علت حذف اولنور تای تعویض
اندیلر حمة العقرب میمك تخفیفی ایله در تشدیدی جائز دکلدر عقرب
و بیلون اوز نبوروك سمنه حمه دیرلر ابرة العقرب معناسنه دیو زعم ایدن خطا

ایدر

ایدر و فی الحدیث لا رقیة الا من نملة او حمة او نفس نمله بر چیبان در که جنب ده
خروج ایدر مجوس شویله زعم ایدرلر که بر کمسنه نك قرنداشندن حاصل اولمش
ولدی اولسه اول ولدمز بور چیبان اوزرینه خط چیزسه صاحبی شفا بولور •
قال الشاعر بیت ولا عیب فینا غیر عرق لمعشر کرام • وانا لا نخط علی النمل •
یعنی بز مجوس کبلر که همشیره من نکاح ایدن نفس اصابت عین معناسنه در
فا علی نافس و مفعول منفوس در • و حمه زهر نیك اولان حشراته دخی دیرلر •
کذا فی الزاهر تریاق تریاك که معروف در دارو ی زهر و پادزهر ایله دخی
تفسیر اولندی فیروز آبادی دیدی که تریاق بر دواء مرکب در که ما غنیس
نام حکیم اختراع ایدوب اندروما حسن حکیم افعی آتی زیاده ایدوب اتمام اتدی
حیه مار بیلون موت طبیعیسی اولمغله حیه تسمیه اولندی جمعه حیات •
و بعضیلری تحوی دن مأخوذ در قیوریلمق معناسنه دیدی مخفی اولمیه که قول
مذکور وهم اولمق ملاحظه اولنور زیرا تحوی تلوی معناسنه اولدیغی حیه یه
تشبیه اتمکدن ناشی در • و حیه نك تصغیری حویة در که آصلی واودر دیدکلری
قول مذکوره مبنی در و صواب اولان حییة در • زیرا حییة آصلنده حیییة در که
ادغام اولنوب حیة اولدی و یاء تصغیر ادخال اولندقده یاء اولی مفتوح اولوب
یای ثانیه ده ادغام اولندی • قال الحریری فی المقامة الواسطیة فلما رأیت
انسیاب الحیة والحیَیّة که حیه دن ابو زید حییه دن ابو زیدك اوغلی مراددر •
ولفظ حیة مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور • و مذکره هذا حیة و مؤنثه هذه حیة دیوب
فرق ایدرلر • مبرد کاملده دیدی که آخرنده اولان جنسنده واحد اوله یغنه
علامت در • بطة و بط کبی و بعض عرب دن رأیت حیا علی حیة عبارت
استماع اولندی ای ذکرا علی انثی • کمال الدین دمیری دیدی که بیلون نك کوزلری
سائر حیوان کوزی کبی حرکت اتمز • بلکه همان میخ کبی طورور اکر کوزلرینی و
دیشلرینی چیقارسه لر برنده چیقار جکرکه نك کوزلری دخی حرکت ایتمز
و بیلون عریان اولان رجل دن فرار ایدر • واتشی بغایت سور کذلك شراب
و سودی زیاده سور • و اکر آنك عرقی اصابت ایدن فجی ایله وورسه لر
هلاك اولور • و ظهرنده اوتوز عدد قبور غاسی اولمغله صیرتی بغایت قوی در •
لهذا بر دلوکه نصف مقداری داخل اولسه پاره پاره اولسه اول دلوکدن
چیقارمق ممکن اولمز اصله مثله • جوهری اخبث حیات در دیدی • و فی الحدیث
فی ذکر الدجال کان رأسه أصلة ذو الطفیتین ماری که دو خط دارد سیاه
بر پشت طفیه مقل اغاجنك پراغیدر • مذکور خطلر آکا تشبیه اولنوب حیة
خبیثه مذکوره یه لفظ بو دا طلاق اولندی • صحیحین ده واقع اولدی که عمر
و عایشه رسول اکرمدن روایت اتدیلر که اقتلوا الحیات و ذی الطفیتین
والابتر فانهما یستسقطان الحبالی و یلتمسان البصر • نووی دیدی که طفیتان

اول ایکی بیاض خطلردر که بیلاننک صیرتنده اولور و ابتر قصیر الذنب بر نوع بیلاندر •
نضر بن شمیل دیدی که ابتر بر نوع ازرق ومقطوع الذنب بیلاندر که حامل اولان آکا نظر
اتسه البته اسقاط جنین ایدر • مسلم زهری دن روایت اتدی که حالتمز بوده بیلاننک
سمتنک شدتنک اثریدر و یلتمسان البصر قولنده ایکی تأویل واردر اول بودر که حضرت
الله اول بیلانده بر خاصه خلق ایتمشدر که مجرد نظری ایله کوزدن نوری ازاله ایدر •
و مسلم روایتنده واقع اولان و یخطفان البصر عبارتی بو معنایی تأیید ایدر ثانی
بودر که انساننک کوزینی لسع ایتمکه قصد ایدر بعض علما دیدیلر که بر نوع بیلان واردر که
آکا ناظر دیرلر ناظری بر کمسنه نک نظرینه راست کلسه اول ساعت هلاک اولور •
ابو العباس قرطبی دیدی که مزبور بیلانلرده بو خاصیت مستبعد دکلدر • ابو الفرج
الجوزی کشف المشکل نام کتابنده دیدی که عراق عجم بعض بیلان واردر که بر کمسنه
آکا نظر اتسه هلاک اولور و بعض بیلان واردر که بر کمسنه آنک کندیکی یولدن
مجرد کچمک ایله هلاک اولور والله علی کل شیء قدیر • ذو الزبیبتین آنکه دو نقطه
سیاه دارد برف بر چشم • فیروزابادی دیدی که زبیبتان اول ایکی سیاه نقطه لردر که
بیلاننک و کلبک کوزلری اوزرنده اولور • وفی الحدیث کل ذی کنز یجعل کنزه فی قبره
شجاعا اقرع ذا زبیبتین ابتر • کوتاه ذنب نضناض بی آرام وفی الاساس حیة
نضناضة تنضنض لسانها ای تحرکه قاموس ده دیدی که حیة نضناضة ونضناض
لا تستقر فی مکانه واذا نهشت قتلت من ساعته او التی اخرجت لسانها تنضنض
ای تحرکه سلخ الحیة پوست مار کشیده بیلاننک چکمش دریسی که بیلاندن
قاوی تعبیر اولنور و اکثر قرا بیلانه سالخ و دیشیسنه اسوده دیرلر افعی مار
ماده سپید رنک • بیاض رنکلی دیشی بیلان بر کمسنه جنایته شروع اتسه تفعی
فلان دیرلر جمعی افاعی افعوان نر آوه افعی نک ارککی اسود مار سیاه قره بیلان
جوهری دیدی که اسود اول بیوک بیلاندر که آنده سیاهلق اوله جمعی
اساود جمعی افاعل وزننده کلدیکندن معلوم اولور که اسود اسم اوله صفت
اولمیه زیرا صفت اولسه جمعی سود کلور ایدی فعل وزننده اسود سالخ دیرلر
مار سیاه بیلده بر کره قاوینی چیقاردیغی ایچون اکرچه دیشیسنه اسودة دیرلر
لکن سالخة ایله توصیف ایدوب اسودة سالخة دیمزلر ارقم ماربیسه الاجم
بیلان جمعی اراقم صل مار کشنده درحال • ایصردیغی ساعت هلاک ایدر •
اساس ده دیدی که صل اول بیلاندر که بر وجهله افسون قبول ایتمیوب
رقیه تأثیر اتمز جمعی اصلال دستاسه آنکه در زیر خاک پنهان شود • خب بچه
مار نمس چیزیست که ثعبان وا بکردد باشد • صاحب مصرحه دیدی که آب
بامدرمه سی ریقی نسنه درکه مصرده اولور که اژدری صوقسه هلاک
ایدر • اساس ده دیدی که نمس حیله و خدعه معناسنه در • لهذا دلّه یه نمس
دیرلر دیدی تنین اژدها • اساس ده دیدی که تنین بر بیوک بیلاندر که





عرب شویله زعم ایدرلر که بولوت آنی یوزنده هوایه قالدیروب یأجوج ومأجوج
ساکن اولدقلری موضعه کوتوروب و آنلر آنی اکل ایدرلر ثعبان مار کلان • بیوک
واوزون بیلان مذکر خاصة و مذکر و مؤنثه اطلاق اولنور جمعی ثعابین
شیطان مار سپید آق بیلان جن وانس ودوابدن هر خبیث وطاغی اولان شیطاندر
لهذا بیلاننک بر نوع خبیثنه عرب شیطان دیرلر خفّاث مار دهنده بی زهر
اول بیلاندر که اکرچه ایصرور وصورار لکن زهری اولمغله ضرر ایتمز شجاع
مار باریک بر نوع اینجه بیلاندر عرب زعم ایدرلر که بر کمسنه نک آجلغی
ممتد اولسه قارننده بر بیلان حادث اولور که آکا شجاع و صفر دیرلر جمعی
شجعان اشجع مثله عثمان مار بچه بیلان یاورسی سم سینک فتح وضمی
لغتدر زهر معروفدر که آغو تعبیر اولنور جمعی سموم و سمام دخی
کلور • نمال و ذیفان دخی سم معناسنه در و هلهل سم قاتل معناسنه جمعی
هلاهل کلور وفی الاساس سقاه السم الممتمل وهو المنقع ونمل السم ترك فی
الانقاع ایاما حتی اختمر وهو الثمال وفی القاموس الذوفان بالضم السم
فارة موش صیجیان تقول نزلت فی دار قلیلة خیر الجیران کثیرة نیز الفران
جمعی فأر مکان فئر دیرلر کثیر الفار معناسنه کنیه سی ام الخراب و ام راشد در
و فار تسمیه سنک وجهنده دیدیلر که سفینه نوحک ایپلرینی قطع اتدیکی
ایچوندر پس فری دن مأخوذ اولور قطع معناسنه حیوانات ده فاره دن
مضر حیوان یوقدر • و بو غازی طاشیشه ده یاغ اولسه آنی شویله اوزره
حیله ایله اخراج ایدر که قویروغنی شیشه ایچنه صوقار و چیقاروب قویروغنی
یالار بر مرتبه که شیشه ده بر درهم یاغ ترک ایتمز و یموطه سرقه اتدکلرنده
اولان حیله لری مشهوردر که بر فاره یموطه یی قوجاقلر و بر فاره دخی اول
فاره نک قویروغندن طوتوب مراد اتدکلری موضعه چکوب کوتورور • ابو سفیان
عیون الخواص نام کتابنده دیدی که ذئب یا کلب نجسی ایله خانه یی تبخیر
اتسه لر فاره لر آندن فرار ایدرلر • و خمیرک ایچنه کوکرجین زبلی و کلرز بلی
وضع اتسه لر اول خمیردن اکل ایدن فاره و سائر حیوان البته هلاک اولور و اکر
بر فاره یی طوتوب قویروغنی کسوب خانه نک وسطنه دفن اتسه لر اول خانه یه
فاره کیرمز و دخی فاره بولیغی آلوب یازی اوزدینه سورسه یازوب
ازاله ایدر • و بولینی آلمانک طریقی بودر که فاره یی دموب طوزاغه و منع
ایدوب بر طرفنه بر چناق قویه لر و بر کدیی فاره یه قرشو طوته لر خوفندن
البته فاره تبول ایدر و دخی کاغد یا قماش اوزرینه یاغ دوکولسه ازاله نک
طریقی بودر که خاتونلرک باشلرینه سوردکلری کل تعبیر اولنان طوپراغی
یومشاق دق ایدوب کاغدک یا قماشک اوزرینه وضع ایدوب اغیر باصدیره
بر کون بر کیجه دن صکره قالدیره لر یاغدن اثر قالمز جرذ موش نر ارکک صیچان

اکثر کتب ده صیچاندن بر نوع در دیو واقع اولدی جمع جُرذان حضرت الله خادمک
طعامنی چوق اتسون دیه جک محلده اکثر الله جُرذان بتیسك دیو کنایه ایدرلر •
جاحظ دیدی که انطاقیه ده اولان جُرذان کدی دن بریوك اولمغله کدی یه غالب
اولور ودیدی که بن مشاهده اتدیم که بر جرذ بر کدی ایله دوکوشدیلر جرذ کدینك
بر کوزینی چیقاردی زمخشری ربیع الابرار ده دیدی که اکر جُرذ ذی خصی یعنی خادم
اتسه لر جمیع صیچانلری اکل ایدر وعرب زعم ایدرلر که هر حیوانك خصی سی
غیر خصی دن ضعیف اولور لکن جُرذان خصی اولسه آنده شجاعت عظیمه حادث
اولور وکنیه ابو جوال وابو راشد در درص موش بچه صیچان یاورسی
وفی المثل ضل دریص نفقه میدانی دیدی که درص صیچان وبیان صچانی یربوع
وکدی مثللو جانورلك یاورسنه دیرلر نفق فاره وضبعی دلوکیدر صاحب
وسیط دیدی که برکسنه بر شیء مراد ایدر لکن طریق تحصیلنده خطا ایدوب اول شیئك
طریقنه هدایت بولمز آنك حقنده ضرب اولنور جمع درصه یربوع موش دشتی
یابان صیچانی کنیه سی ام ادراص در جمعه یرابیع دمیری دیدی که یربوع لفظنده
اولان یا واو ونون ایمش دروفیروز آبادی آرض مربعة کثیرة الیربوع دیدیکی کلام
مذکوری تأیید ایدر ذبابه موش کر یابان صیچانندن بر نوع صیچانددکه صاغر
اولور وعرب انکله ضرب مثل ایدوب اسرق من ذبابة دیرلر واکثر یا بجا هلی آکا تشبیه
ایدرلر تقول صموا عن الحق کانهم ذباب وصمموا علی الخرص کانهم ذباب جمعه
ذباب خلد موش کور کور سز صیچانه که کوستربك تعبیر اولنور حمیدانی مجمعده
دیدی که صیچاندن بر قاج نوعدر جرذ وفار که بقر وجاموس منزله سنه در یربوع
ذباب خلد ذبابه صاغر اولمغله ذبابة صمّا دیرلر وخلد کور اولور سبحانه القادر الحکیم
جاحظ دیدی که خلد اعمی واصم اولوب هرشیئی قوة شامه ایله ادراك ایدر
وارسطاطلیس نعوت ده دیدی که خلدك کوزلری یوقدر وحضرت الله آکا بر مرتبه
قوه سامعه احسان اتدی که ادنی صدایی مسافه بعیده دن حس ایدر معلوم
اوله که فیروز آبادی قطرب تفسیرنده دیدی که لص وفاره وذیب وذکر الغیلان
کالقطروب والجاهل والسفیه والمصروع ونوع من المالنخولیا وصغار الکلب
وصغار الجن والخفیف ودویبة لا تستریح نهارها وسعیا انتهی واسهر من قطرب
وانسی من قطرب مثللرینك شرحنده دویبه مزبوره معناسنه در دیدیلر وبعضیلر
غول بیابانیك مذکری در دیدی ابن ظفر دیدی که قطرب اراضی مصردن
صعید صحراسنده اولور حیواندر که تنها اولان کمسنه یه تعرض ایدر اکر اول
کمسنه تشجیع ایسه کندودن دفع وطرد ایدر والا طوتوب اول کمسنه یی دبرندن
جماع ایدوب اول ساعت اول کمسنه نك دبرندن قورتلر حادث اولوب
سبب هلاکی اولور وعرب قطربه راست کلمش کمسنه یی کوردکده اقنکوح
ام مروع دیرلر یعنی بر کمسنه یی قطرب لواطه اتدیمی یوخسه فقط قطرب ده





خوف ما اتدی اکر منکوح دیر ایسه مأیوس اولور مروع دیر ایسه بعضی معالجه ایله
تقید ایدرلر باب خنفسه جعل ده خرد کوچك متحرك اولان حیوان قرنجه
وسائر بوجك کبی جوهری صغار دواب الارض ایله تفسیر اتدی جمع حشرات
نمله مورچه قرنجه قرنجه سی چوق اولان موضعه ارض نمله دیرلر میمك کسری ایله
وقرنجه اوشن نسنه یه منمول دیرلر جمعه نمل ونمل نمیمه معناسنه دخی کلور هذا
انمام اولان کمسنه یه نمل دیرلر وقرنجه نك کنیه سی ابو مشغول در وانثی نك کنیه سی
ام نوبه وام قریات در ونمل تسمیه اولندیغی کثرت حرکتی ایچوندر که تنمل دن مأخوذدر
قال نظم اقنع فما تبقی بلا بلغة فلیس ینسی ربك النملة ان اقبل الدهر فقم شاکرا •
وان تولی مدبرا نم له قرنجه نك مسکننك آغزینی صغیر نجسی ایله قپاسه لر قرنجه لر
اول مسکن دن فرار ایده لر وسذاب صوینی دوکسه لر جمله سی هلاك اولورلر وخاذنی
انکله صولسه لر برغوث آندن فرار ایدر سماق صوینی دخی برغوفی پریشان ایدر •
وقرنجه دلوکینه قطران دوکسه لر جمله سی هلاك اولورلر • واذا علقت خرقة
امرأة حایض علی شیء لم یقربه النمل کذا قاله الدمیری ذره مورچه خرد • او فاق قرنجه
جمع ذر مازن خایه مور • قرنجه یمورطه سی وقرنجه یه بنت مازن دیرلر نمله
سپش بت که معروف در جمعه قمل کنیه سی ام عقبه وام طلحه در مذکرینك
کنیه سی ابو عقبه در جمعنده بنات عقبه وبنات دروز دیرلر دروز ترکیدر
تو بیك بیو تعبیر اولنان موضعیدر چرکه قمله نك مصیف ومشتاسی ومنشاء
وماواسی اول موضع اولمغله بنات درز دیدیلر • جوهری دیدی که بت عرق
ووسخ دن حاصل اولور که بدنه وثوبه اصابت ایدوب منعفن اولور •
وآندن تکون ایدر جاحظ دیدی که بعض انسان بالطبع بت لو اولوب هرنه قدر
کندوینی تطهیر ایدر سه ینه حادث اولور • نته کم عبد الرحمن بن عوف وزبیر بن
العوام رضی الله عنهما ایچون واقع اولوب رسول اکرمه شکایت اتدیلر که قمیص حریره رخصت
بیورر دیلر زیرا حریر بالخاصه بتی دافع در • وقملك ذکری آز وانثی سی چوق اولور
لونی تکون اندیکی قیلك لوننه تابع در که قیرمزی قیلده قیرمزی سیاه قیلده سیاه
اولور قیلك لونی متبدل اولسه قملك لونی دخی متبدل اولور • فی خاصة القمل
حامل اولان جاریه نك قارننده اولان جنین مذکر میدر مؤنث میدر بیلمك
مراد اولسه بر قملی طوتوب بر کمسنه نك آووجینه وضع ایدوب اول خاتونك سودندن
اوزرینه صاغه لر اکر قمله سودك اوزرینه چیقار ایسه جنین مؤنث در چیقمازسه
ایسه مذکر در • ودخی اسنه بتله مبتلا اولان کمسنه نك بدنندن بر قمله یی
ذکرینك دلوکینه وضع اتسه لر دفع ایدوب ادرار ایدر • وصاچك اصولنی چکوندور
صوی ایله مغتسل اتسه لر یا عصفور یا غبیره یا غلو سه لر یا سرکه وماء البحر
ایله بدنی غسل اتسه لر قمله سنی دفع ایدر • هرعه قمله یعنی بت معناسنه •
روایت اولندی که بلقیسك عرشینه تحریب اولنمش ایدی که شعر ستیاقی سنین

من المعضلات • براع من الهرعة الاجدل • وفيها لهين الصقيم الكبير • وذو العلم كيشكنه
الاجدل • براع يخاف اجدل صقر معناسنه در صُؤاب رشك بيت سركه سي كه
بتك تخمى منزله سنه در جمعه صِئبان ميدانى صيئبانُ ذرب لقيت هرانعا مثلنده ديديكه
هرانع هرنوع لفظنك جميدر بيرك بيت معنا سنه ويقال فى دا سه هرانع كالجعلوه
ومثل مذكور اولكسنده ضرب اولنوركه خلق آنك فقرينى وسوء حالينى بلورلر ايكن
دولت وغنا كوستره برغوث كيك بوره جمعه براغيث كمال الدين الدميري ديديكه
برغوث صايدى كوردكده آردطرفنه صيچرار صايدى كورملك ايچون • هذا اخذى
مشكلدر واكرا ولكطرفنه صيچراسه اخذى آسان اولور قال ابو الميمون ملغزاً فيه
ومعشر يستحل الناس قتلهم • كما استحلوا دم الحجاج فى الحرم • اذا سفكت دماً منهم
فما سفكت • يداى من دمه المسفوك غير دمى • وابو الحسن بن سكرة ابن برغوث
نام بر محبوب ايچون ديديكه • بليت ولا اقول بمن لانى • متى قلت من هو بعشقوه •
حبيب قد نفى عنى رقادى • فاذا اغمضت ايقظنى ابوه • قراد كنه معروف در وفى المثل
اسمع من قراد ميدانى ديديكه كنه دوه نك ايا غنك صداسى بر كونلك يولدن
حس ايدوب اول جانبه توجه ايدر ابو زياد اعرابى ديديكه باديه ده شاه اولوركه
خلق بر منزلده غيرى منزله نقل اتدكده اولكى منزلده اولان كنه لر دوه لريا تديغى
مكانلرده بيشاه اولورلر ويكرمى سنه مقدارى اول منزله كمسنه نزول ايتمز مدة
مذكوره دن صكره منزل مزبوره نزول اتدكلرنده معهود كنه لرى حيوتده بولورلر ودوه لر
اول منزله كلده حركته باشلورلر جمعه قردان علس القراد الضخم كالحلمة
معلوم اوله كه كنه اول ظهور اتدكده قمقامه صكره حمنانه صكره حلم صكره علس
اطلاق اولنور • ومن الالغاز القديمة ايجب فى العلس زكوة اذا بلغت خمسة
اوسق اوكثر الجراب لا واذا علم بذلك الساعى اعرض عنها • فيروز آبادى ديديكه
علس قراد وبغدادى دن بر نوع عدسكه ايكى حبه سى بر غلافده اولور وعدس
معناسنه كلور • غلفق عينك كسرى ولامك سكونى وهانك كسرى ونا معجمه
ايله كذلك قراد درحم معناسنه در • وفى الحديث انه دعى على قريش وقال
اللهم اجعل عليهم سنيناً كسنى يوسف اكلوا الغلهق • بعضيلر مراد يولك
ايله مخلوط دم در ديدى • قمقام صغار القردان وضرب من القمل والمفرد
قمقامة • وفى المثل قمقامة حكت بجنب البازل بازل يدى ياشينه كيرمش
دوه دركه قوى اولور اول ضعيف وذليل حقنده ضرب اولنوركه قوى
عزيزك دامننه تشبث ايليه حكمة كنه بزركنه بوبيوك كنه • فيروز آبادى
ديديكه حلمة اضداددن در بيوك وكوچك كنه يه اطلاق اولنور جمعه
حلم عنكبوت تننده اورمجك كه آغ اورر جمعه عناكب مذكر يتلك
كنيه سى ابو خثيمه وابو قشعم در • دميري ديديكه عنكبوتك سكز اياغى وآلتى
كوزى وار در عادتى صيد ذباب در • قال افلاطون احرص الاشياء الذباب

واقنع

واقنع الاشياء العنكبوت فجعل الله تعالى رزق اقنع الاشياء احرص الاشياء
ثعلبى وابن عطيه على دن رضى روايت اتديلركه طهروا بيوتكم عن نسج العنكبوت
فان تركه فى البيت يورث الفقر • كمال الدين الدميري ديديكه كنيفده اولان
نسيج عنكبوت محموم اولان كمسنه اوزرنده كوتورسه باذن الله شفا بولور • ملوك
ماضيه دن برينك وزيرى كه ادعاء سيادت ايدر ايدى بعض شعرا آنك نسبنه
دخل وتعرض ايدوب ملكه بر طريق ايله تفهيم اتدى وزير مزبور بو خصوصى
استماع ايدوب بو تهمتى كندودن دفع ملاحظه سيله ملكه عرض اتدى كه
القني فى كفّاً فان غير تى • فيتقن انه لست بالياقوت • عرف النسج كل من حاك
لكن • ليس داود فيه كالعنكبوت • ملك دخى بر ورقباره يه تحرير ايدوب ارسال اتديكه
نسج داود لم يفد صاحب الغار • وكان الفخار للعنكبوت • وبقاء السمند فى لهب
النار مزيل فضيلة الياقوت سرفه تجريب خورده اغاج قوردى ديوچه درخت
ايله دخى تفسير اولندى • معلوم اوله كه علماء لغت سرفه نك تفسير وتوصيفنده اختلاف
اتديلر جوهري ومجد الدين كلامارندن مستفاد اولان بودركه سرفه بر قورت دركه
اغاجك اينجه بوداقلرين لعابى ايله جمع ايدوب كندو ايچون بر مربع خانه يابوب
ايچينه كيرر وهلاك اولور سرفت الشرفة الشجر ديرلر اغاجك يبراغنى اكل
ايلسه • مصنف اساس ده يعمل السرف بالنشب ما يفعل السرف بالخشب ديدى
ميدانى اصنع من سرفة مثلنده ديديكه سرفه نك وصفنده اختلاف اتديلر •
بن يدى ديديكه سرفه بر قورت دركه اغاجى دلوب ايچنده اويا ياپار •
ابو عمرو بن العلا ديديكه سرفه ياريم ارجك مقدارى بر قورت دركه اغاجى
دلوب اورمجك آغى كبى اينجه اغاج بوداقلرندن ايدوب اغاجك ايچنده اويا ياپار
واول خانه نك بر صفحه سينه چار كوشه قپو ايدر ومحمد بن حبيب ديديكه
سرفه بر قورت دركه ايبك قوردى كبى كندى ايچون ناووس ياپار وايچنده
هلاك اولور بعضيلر ديديلركه زمان سابقده خلق حيوانلردن بعض حيل
صنايع اخذ ايدرلر ايدى كورخانه لر احداثى سرفه دن تعلم اتديلر ارضه
شكله شحمة الارض اوزون قرمزى بوجك دركه ياش اولان مواضعده
اولور ويا دمق ايله طوقونسه بوغجق كبى منقبض اولور • زمخشرى
ربيع الابرارده ديديكه اوزرنده قرمزى نقطه لرى وار دركه عرب خاتونلرى
البنى آكا تشبيه ايدرلر هرمس ديديكه بر طيب الرايحه دابه دركه آتى
آتش ياقمز واتشك بر طرفنده كيروب طرف آخرندن چيقار بر قسمه آنك
ياغى ايله ياغلونسه آتشه كيرسه دخى متضرر اولمز كذا فى حيوة الحيوان
الكبير سوسه ديولك جامه اثوابه دوشن كووه وتحال بتنه وميوه ده اولان
قورده دخى ديرلر يقال العيال سوس المال فارسيده سپشه دخى ديرلر •
جمعه سوس اصحابه خيره ديديلركه بر كمسنه مدينه منوره ده ساكن اولان

ويقال فلان اسرع من السوس فى الصوف فى الصيف
وقال المتنبى لهم فى وخز النفوس اثر السوس
فى خز السوس

وضملری لغتدر. جَرادة تکخ چکرکه جمعه جَراد ولفظ جراد جنسدر مذکر
ومؤنثه اطلاق اولنور جراد وجراده تمر وتمرة وحمام وحمامة کبیدر. میدانی
جنادب ودباجراد معناسنه در دیدی. فیروزآبادی دیدی که جُندَب وجُنادِب
وجُنادِبه. وجُنادِبا. وجُنادِبا. وابوجنادب. وابوجنادبا ضخم وغلیظ
وجنادب در. یا جراددن برنوعدر. غوغا جراد معناسنه در که قیزاروب قناتلری
ظهور ایتمکه باشلویه تذکیر وتأنیث وصرف وعدم صرف جائزدر مفردی
غوغاة در. اسافل ناسه وشرره منسوب اولان کسنه لره اطلاق اولنور. رویانی
دیدی که غوغا اول کسنه لردرکه مفسدلر ایله اختلاط ایده واقتضاسی یوق
ایکن خلق ایله خصومت ایلیه. دَبا. دال مهمله نک فتحی وبا. موحده نک تخفیفی
ایله چکرکه جماعتیدرکه اوچمزدن اول اطلاق اولنور مفردی دباة در. وفی
المثل اکثر من الدبا. جُندُب ملخ نر. ارکک چکرکه جمعه جنادب زنبور میخ
یا بانی صاروجه آری واشک آریسی که بال یاپمزلر جمعه زنابیر ابن السکیت
دیدی که زنبور ونبار بر معنایه در. واوضح مزبرة دیرلر کثرة الزنابیر
معناسنه گویا اوچ حرف اوزرینه رد ایدوب زیاداتی حذف اتدیلر. ارض
معقرة ومثعلة کبی ای عقارب وثعالب. قال الشیخ زین الدین بن عسکر نظم
فی زخرف القول تزیین لباطله. والحق قد یعتریه سوء تغییر. تقول هذا مجاج
النحل تمدحه. وان ذممت فقل قیء الزنابیر. پوشیده اولمیه که زنبور یابانی
آروسی ونحل بال آروسی اولدیغنه شرف الدولة بن منقذک کلامی
تلمیح در. حیث قال ملغزاً فیهما نظم ومغتذین تراهما فی مجلس. فتفاهما
لا ذاهما الا قوام. هذا یجود بما یجود بعکسه. هذا فیحمد ذا وذاک یلام.
نحلة منج انکبین. بال آروسی جمعه نحل دبر مثله جوهری جماعت نحل
ایله تفسیر اتدی. اصمعی مفردی یوقدر دیدی یعسوب امیر ایشان آورلک
بکی جمعه یعاسیب وقومک رئیسنه یعسوب القوم دیرلر حشرم مثله
جماعت نحل وزنبور معناسنه دخی کلور دبجه مثله اصلنده رئیس الجند
معناسنه در. کُوارَه خانه زنبور آری اوی که قواره تعبیر اولنور جوهری
دیدی که کور موضع زنابیر وکُوارَة النحل کورمخ ایچنده اولان آری
بالیدر. مطرزی ایضاحده دیدی که آرینک بال یاپدیغی موضع ایچی
اویولمش اغاچ اولورسه اکا خَلِیّه دیرلر جمعی خلایا بزم دیارمزده اکا قوغان
وفارسیده کندو دیرلر واگر چامورده یاپلمش ایسه اکا کواره دیرلر دیدی
مرزوقی کلامی دخی مطرزی کلامنه موافقدر لکن شریشی دیدیکه خلیه
موضع نحل در حجردن اولسون غیردن اولسون وخلیه اصلنده سفینه
معناسنه در که موضع نحل اکا تشبیه اولندی. فیروزآبادی کلامی شریشی
کلامنه قریب در دیدیکه خلیه آری نک بال یاپدیغی موضعدر. داقوز کبی

فقها. سبعه نک اسملرینی برکاغده یازوب بغدای اولان انباره وضع اتسه لر ابداً
آنده بوجک حاصل اولمز وفقها. مذکوره نک اسملری بو نظمده جمع اولندی نظم
الا من لا یقتدی بائمة. فقسمته ضیزی عن الحق خارجه. فخذهم عبید الله عروة
قاسم. سعید ابوبکر سلیمن خارجه. ودخی اسما. مذکورهیی یازوب باشده کوتورسه لر
صداعی ازاله ایدر. والله اعلم حمارقبان خلک زمینی یراشچیکی که ترکیده
دوه جک دیدکلری بوجک که چکرکه کبی اوزون ایاقلری وقناتلری اولور واشک
قوردی دخی دیرلر جوهری دیدیکه قبّادن فعلاندر وزننده غیر منصرفدر
عند العرب معرفه اولدوغیچون اکر فعّال وزننده اولمش اولسه منصرف اولور
ایدی. عربی رأیت قطعة من حمر قبان دیرلر یعنی قبّدن مأخوذدر قطع
معناسنه قبَبَة دن مأخوذ دکلدر. کمال الدین دمیری حیوة الحیوانده حمار
قبانی شو وجهله اوزره توصیف اتدی که برمدور بوجکدر ضامر البطن دیناب
مقداری پاشی اولان موضعلرده تکون ایدر صیرتنده قالقان کبی یومری اولمغله
صیرتی قبه کبیدر مشی اتدکده ایاقلرینک اطرافنده غیری موضعی کورنمز وترس
جریر مدیجه باشی کورنمز والتی ایاغی واردر دُودَة کرم قورت جمعه
دُوْد جمع جمعه دیدان عَلَق دیو جه سولوک فارسیده زالو وخونخواره
دخی دیرلر صاحب منتخب دیدیکه برکسنه نک بوغازینه سولوک یاپشسه
اسقاطنک طریقی بودرکه تیلکی نک تورپینی تبخیر ایدهلر زیرا دخانی سولوکه اصابت
اتدکده اول ساعت دوشر کذلک دوه طرناغنی تبخیر اتسه لر ساقط اولور
صاحب ذخیره دیدیکه خل خمر ایله غرغره اتمک دخی اسقاط ایدر شَبَث
صدپایه چیان چل پایه دخی دیرلر ایاقلری چوق اولمغله بو اسمله تسمیه اولندی
جمعه شِبثان جُعَل خبزدوک طوکوزلان قوردی خبزدو سرکین کردان
دخی دیرلر ادکنه اطلاق اولنور جمعه جِعلان وفی المثل ألزق من
جعل جُعل انسان غائطه کیتدکده آردینه دوشر وآیرلمز اول کسنه حقنده
ضرب اولنور که منفور الطباع ایکن اهل دل مجلسنده ثقلت ویرور خنطبة
مثله خُنفَساء خبزدوک ماده سی دیشی طوکوزلان قوردی جوهری
مؤنثی خنفساة در دیدی خُنفَس وخَنفَسه دخی بو معنایه در. مجد الدین
دیدی که دجله نک جانب غربیسنده برکوه بلند اوزرنده برموضع واردرکه
بیله اوچ کون مقداری اول موضعک در ودیوارینه برمرتبه اوفاق خنفساء
مجتمع اولورکه دیوار روزقاق سیاه اولور واوچ کوندنصکره اصلا بری
کورونمز واول موضعه دیر الخنافس دیرلر ذُرُوح حاء مهمله وجیم ایله
لغتدر باغرجه بانبول قوردی وباشقچی یه دخی دیرلر الاجه قنادلی
بوجکدر وسموم دندر قودوز بوجه کی دخی دیرلر زیرا قودوز طالان
کمسنه یه بوطورسه لر نافعدر جمعه ذَرارِیح ذُرحرح مثله دالک فتحی

چامورده یا اغاجك ایچینی چیقاروب ایدرلر قمله ملخ بیاده یا یاپچك کرمیچراد اوجانی یعنی نسخه ده سُرْسُك کندم ایله تفسیر اولندی یعنی بغدای بتی جوهری دیدی که قمل اول دویبه درکه کنه جنسنده در لکن کنه دن کوچك در دوه ارقلرنده اوشر وقملة الزرع برغدی دویبه درجکرکه کبی اوجن بیوك کنه خلقتنده در جمعه قمل صراد اللیل انکه بشب بانك کند اولچکر درکه کیجه وقتی چاغورر وفارسیده شبکیر دیرلر که اوجاق جکرکه سی تعبیر اولنور صردن ماخوذدر فریاد معناسنه وعربی ده جُدجُد دخی دیرلر که جُندُب دن بیوك در بعض عرب آکا صدی دیرلر فراشه پروانه چراغ چراغ کله بکی که معروف در وفی المثل اطیش من فراشه خفیف الرأس ومتحرك اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور جمعه فراش ذباب مکس سینك وسینك دفع ایدجك سنکلیکه مذبّه دیرلر جمعه ذبّان عنه تکش آذرق شعرا انکه دوشنه دارده کذا فی الشامی وفی القاموس الشعراء ذباب ازرق اواحمر یقع علی الابل والحمر والکلاوب همجه مکس کرسپنده اولا وفاق سینکدرکه قوبون وصیغر واتکك یوزلرینه وکوزلرینه اوشر جمعه همج واحمق کمسنه یه دخی همج دیرلر بعضیلر امور معاش ده اولان سوء تدبیردر دیدی قمعه مکس شتر اول سنکدرکه حرارت شمس مشتد اولدقده دوه نك وکیکلك یوزینه کوزینه اوشر جمعه قمع شذاه مکس سك ایت سنککی ایت یاوه سی تعبیر اولنور ودوه یه دخی اوشر جمعه شذی نعره خر مکس اشك سنککه کوزلری کوك وکندویشل بریوك سینك درکه قویروغنك اوجنده اولان نیشتری ایله حیواناتی صوقار خصوصا ذات حافر اولان دوابه اذیت ایدر فارسیده خرکو وترکیده اویاز دیرلر ومزبور سینه که تشبیه ایدوب بغایت متحرك اولور برموضعده قرار اتمسه اول کمسنه یه نعّر دیرلر جمعه نعر قرقس مکس بیابان یبان سنکی قاموس ده قرّش وقرقس صغار البعوض دیو تفسیر اتدی وفی الشامی جرجس وقرقس سارخلك کاشانی دیدی که سارخك را مهمله نك سکونی وخا معجمه نك فتحی ایله پشه معناسنه در لکن صاحب جامع اوون دیدکلری سکك دردیدیکی مصنف کلامنه مناسب در بعوضه پشه خرده کوچك سیوری سینك که فارسیده موجك دخی دیرلر جمعه بعوض قال ابن دشیق یشکوا البعوض یا رب لا اقوی علی دفع الاذی وبك استعنت علی الضعیف المودی مالی بعثت الی الف بعوضة وبعثت واحدة علی نمرود دمیری دیدی که کاهی بعوضلر جمع اولوب دوه یی قتل ایدرلر واول دوه نك اتنده اکل ایدن سباع وطیور همان ساحتی ایله هلاك اولورلر قال ابو الفتح البستی لا تستحقر الفتی بعداوة ابدا وان کان العدو ضئیلا ان القذی یؤذی العیون قلیلة ولربما جرح البعوض الفیلا وقال الاخر لا تحقرن صغیرا فی عداوة ان البعوضة تدمی مقلة الاسد بقّه پشه بزرلك بوبوك



کنیه سی ابو جعفر در منه

نغفا اول ذباب درکه قویونك بورننه کیرر منه

عرب برکمسنه یی تحقیر اتسه یا نغفه دیرلر منه

وفی النوابغ اقل من الهمج اکثر هذه الهمج

اوغل فی التطفیل من ذباب علی الطعام وعلی شراب لو ابصر الزعفران فی السحاب لطار فی الجو بلا حجاب منه

قاله الجوهری

ضقی شیخ فیروزآبادی کبی برنسخه دن ایجیرسه قابادر دیدی منه

وفیه ایضا الشراه جزی ... سارخك که بر هر دم نشینه ونکرد وفی القاموس دوات کالبعوض واحده شراة منه

جموش دخی بو معنایه در منه

قال ابن شرف لك منزل کملت ستارة لنا للعور لکن تحت ذاك حدیث غنی الذباب وظل یوم حوله فیه البعوض ویرقص البرغوث منه

سیوری سینك جمعه بق فیروزآبادی کلامندن منفهم اولان بودرکه بعوضه وبقه مرادف اوله لر برغش سیوری سیکك دن بر نوع در بعضیلر تخته بیتی در دیدی قال الحسن المقدسی ثلث یا آبات بلینا بها البق والبرغوث والبرغش ثلثة اوحش ما فی الوری یا لیت شعری ایها اوحش والله سبحانه اعلم

باب طائر پرنده اوچوجی قوش طیر مثله جمعه طیور جوهری دیدی که طایرك جمعی طیر در صاحب وصحب کبی وطیرك جمعی طیور واطیار کلور فرخ وافراخ کبی وقطرب وابو عبیده دیدیلر که طیر اسم جمع در واحده دخی اطلاق اولنور ابو بکر الانباری جلساء فلان کانما علی رؤسهم الطیر عبارتنده ایکی قول وارددر دیدی قول اول بودرکه جلساء یعنی فلان کمسنه نك مجلسنده اولان کمسنه لر بر مرتبه سکوت ووقار اوزره درکه کویا باشلرینه قوش قونمشدر زیرا قوش ساکن اولان نسنه یه واقع اولور وبر کمسنه زیاده حلیم ووقور دردیه جك یرده انه لساکن الطائر دیرلر وکاهی ساکن الغراب دیو غرابی تخصیص ایدرلر زیرا غراب سائر قوشلره نسبت غایة حذر اوزره اولوب هر شیئه واقع اولمز لهذا اخذ من الغراب دیو ضرب مثل ایدرلر ودخی بر کمسنه بغایه مضطرب اولسه طارت عصافیر رأسه دیرلر که کویا اولا ساکن ایکن باشینه سرچه لر واقع اولمش ایدی که مضطرب اولدقده طیران اتدیلر قول ثانی بودرکه مراد جلسائی اصحاب سلیمان عم تشبیه درکه برموضعه سفر اتدکده دیجه دکوب ایدوب خواصنی دخی مجلسینه ادخال اتدکده طیوره فرمان ایدر ایدی که باشی اوزرنده صف باغلیوب سایه بان اوله لر پس بو حالده مجلسنده اولان کمسنه لر سلیمان نك مهابت وعظمتنده سکون ووقار اوزره اولوب اصلا بر کلمه تکلم ایتمزلر ایدی مکر سلیمان آنلردن بریته بر نسنه سؤال ایده اول وقت تکلم ایدر ایدی وحدیث شریف ده وارد اولدیکه رسول الله علیه السلام اذا تکلم اطرق جلساؤه کانما علی رؤسهم الطیر ابقل کلنك مرغانه قوش سورسی جمعه ابابیل اخفش دیدی ابابیل مفردی اولمیوب جمع عندنده در لکن بعضیلر مفردی اول در وبعضیلر ابیّل در دیدیلر ابّاله مثله فیروزآبادی دیدی که اباله ابّیل ابّول ابّال قوش واّت ودوه سوروسینه دیرلر جارحه مرغ شکاری آو اولیان قوش جرحدن ماخوذدر یاوه لق یا کسب ایلك معناسنه جمعه جوارح حریش کرکدن کرك صاحب جامع دیدی که کرك بر نیجی قوشلردن بر قوش درکه ارسلان بنجه سی کبی بنجه سی اولور وصغیر بوینوزی کبی بوینوزی اولور وفیروزآبادی لفظ حریشی کرکدن ایله تفسیر ایدوب کرکدن دالك تشدیدیله در وعامه نونی تشدید ایدرلر دیدکدن صکره فیلی بر بوینوزی ایله قالدیرر

باب الطیور

صبا الاخبار دیدیکه بر قوش نقادر بلند بروازدر اولسه هواده اوارن ایکی میل مقداری مرتفع اولور بعضیدن زیاده اوله در منه

نظم قال ابن الساعاتی الغصن کلولو والظل فی سلك النسیم فیسقط وکتب بصافح والغدیر صحیفة والقیب بقرا والغمام ینقط والتحت یکتب منه

بدایه‌دە دیو تفسیر اتدی بازِی بازی طوغان دیدکلری آلیجی قوش جمعی بُزات
وبیزان معلوم اوله که بازی لفظنده اوچ لغت وارددر افصح اولان بازك
تخفیفیدر وبَازِی وبَازِیّ وبازی بزوان‌دن مأخوذدر صیچرامق معناسنه
وکنیه‌سی ابو الاشعث وابو البهلول وابو لاحق‌در دمیری دیدی که بازك
یاورسینه عطریف دیرلر وزیاده شریف اولان شنه ده بازی ایله مثل ضرب
ایدرلر قال اذا ما اعتز ذو علم بعلم فعلم الفقه اشرف فی اعتزاز
فکم طیب یفوح ولا کمسك وکم طیر یطیر ولا کباز وقال الیمصی لیس المقام
بدار الذل من یشمی ولا معاشرة الاندال من همی ولا مجاورة الاوباش یحمل بی
کذلك البازی لا یاوی مع الرخم وفی المثل وهل ینهض البازی بغیر جناح
تعاون ووفاق ده ضرب اولنور قال اخاك اخاك ان من لا اخا له کساع
الی الهیجاء بغیر سلاح وان ابن عم المرء فاعلم جناحه وهل ینهض البازی بغیر
جناح سباقا البازی دو دوال بازی طوغانك ایکی آیاقلرینه طاقدقلری قایشلره
کنه تعبیر اولنور صقر چرغ چاقر وهر قوش که انکله صید ایدرلر آنلره صقر
اطلاق اولنور شدت ضرب معناسنه اولان صقردن مأخوذدر جمعی صقور
اجدل مثله جمعی اجادل سَوذَق وسَوذَنیق وسَیذَنوق وسوذانق مثله زُرَّق
رانك ضمی ورای مفتوحه تشدیدی ایله باز سپید آق طوغان مصنف اساسده
لا یقاس الزرق بالازرق دیدکدن صکره دیدی که زرّق بازی وشاهین میاننده
بر قوشدر وازرق بازی‌در عُقَاب آله طاوشنجل که مردار خوار دخی
دیرلر جمعی عِقبان جوهری دیدی که عُقاب لفظنك جمع قلتی اعقب کلور
زیرا عقاب مؤنث‌در وافعل وزنی جمع مؤنثه مخصوصدر وجمع کثرتی
عقبان کلور قال فی الکامل العقاب سید الطیر والنسر عریفها ابن ظفر دیدی که
عقاب بغایت حدید البصر اولمغله ابصر من عقاب مثل اولمشدر وعقاب امکنه
بعیده‌دن کلمك ایله عنقاء مغرب دخی دیرلر ابن خلکان عماد الکاتب ترجمه‌سنك
آخرنده دیدی که دنیاده موجود اولان عقاب جمله‌سی انثی‌در وانکله جنس
آخردن بر قوش سفاد ایدوب بعضیلر انکله ثعلب سفاد ایدر دیدیلر ابن عنین
ابن سیده نام برکمسه‌نك هجونده دیدی که بیت ما انت الا کالعقاب فامه
معروفة وله اب مجهول وعقاب اوچ بیضه القا ایدوب اوتوز کونده یاوروسی
چیقار ایکیسی تربیت وبرینی طرح ایدر کاسر العظام آنی تربیت ایدر سایر
جوارح ایکی بیضه القا ایدوب یکرمی کونده یاوروسی چیقار وعقاب
جگر وجعینه مبتلا اولسه طوشان وتیلکی جگری اکل ایدوب صحت بولور
ویلانی اکل ایدوب باشنی اکل ایتمز وقوش اکل ایدوب قلبنی اکل ایتمز قال
امرؤ القیس فی وصف عقاب بیت کان قلوب الطیر رطبا ویابسا لدی
وکرها العناب والحشف البالی خداریه مثله خداری آصلنده لیل مظلم





وسحاب اسود معناسنه اولمغله سیاهلق مناسبتیله عقابه خداریه تسمیه اتدیلر
واول عقاب که دیرناغی بغایت سیوری اوله آکا عُقاب عَقنباة وعَنبقاه وبَعنقاة
دیرلر ومطلقا عقابه بو اسملر اطلاق اولنور هَیثَم بچه آله طاوشنجل یاوروسی
بَاشَق باشه اتماجه معرب‌در جمعی بَوَاشِق قال ابن یمین بیت هر کجا میزان
عدل شاملت شاهین نمود از سر کنجشك عاجز ظلم باشه باز کرده واتماجه نك
ایوسی اولدر که صوروق کوچك ومیانده ثقیل وباجاغی اوزون اوله صُرَد وروکاك
کوچوکن دیدکلری قوش که قنادنده بلیازه یا بارلی بجای مشك نبوید هیچگه
سرکین بجای باز ندارند هیچگه ودکاك وفارسیده ستوچه وشیر کنجشك دخی
دیرلر جمعی صِرْدان صُدَّاد غَلیَواج چیلوق غَلفَاج وزغن دخی دیرلر جمعی
حدّا اصحاب اخبار شویله زعم اتدیلر که حداده حضرت سلیمانك دعا
جوارحنده ایدی آنده صکره وآتنی ملکا لا ینبغی لاحد من بعدی فحواسی اوزره
آصلا کمسنه‌یه مألوف اولمدی وحداده بر نسنه‌یی اختطاف اتدکده صول طرفنده
اخذ ایدر صاغ طرفدن اخذ ایتمز ذُمّج دُمّج سکسك قوشی دیو ترجمه اولندی
فیروزآبادی دیدی که دُمّج بر قوشدر که فارسیده دوبرادران دیرلر زیرا
شکارده عاجز اولدقده برادری آکا معاونت ایدر آکا شانی عقاب نوعندن
بر قرمزی قوشدر دیدی لکن صاحب اداة سیاه وچایلو قدر بویوجك قوشدر
دوبرادران دخی دیرلر دیدی جَغنَق جَغنَه صادویه مائل بر قوشدر بُویُوه
بازتر کی ترکی طوغان که فارسیده تیهو وترکیده دلوجه طوغان وقره کوز وکره کز
دخی دیرلر جمعی یَأَیْ نَسْر کرکس معروف درطاغنق وقوپرمق معناسنه
اولان نسردن مأخوذدر طیر مذکور لاشه‌یی قوپاروب اکل ایتدکی ایچون
بو اسم ایله تسمیه اولندی ومشهور اولان بودر که کرکسك سائر یرتیجی قوشلر
کبی چنکالی یوقدر تاووق وقرغه کبی طرناغی واردر بلخ مصنف اساسده
آتش من الملح وایمن من البلح عبارتندن صکره دیدی که بلح کرکسدر
بیوك محترق الریش بر قوش در جناحندن بر تیکی بر قوشك قنادینه اوزرینه
دوشدکده البته احراق ایدر که فارسیده هماى دیرلر میمون معناسنه کثرت
وابتلاع عظامده نظیری یوقدر مر البلح مستحق تمثاله یعنی هما بجدی
وظلی اوزرینه دوشدی دیرلر نجم مساعد اتدی دیه جك یرده قَشْعَم کرکس
پیری قوجه کرکس ومسن اولان کمسنه‌یه دخی اطلاق اولنور قُشعُبان دکلك
بیوك کرکس معناسنه‌در موت ام القشعم دیرلر جمعی قشاعم مضرحی
کرکس سپید آق کرکس آق بابا تعبیر اولنور فیروزآبادی دیدی که مضرحی قناتلری
اوزون اولان چقر وهر شیئك بیاضنه دیرلر وتومك سیدی واوزون نسنه‌یه
دخی اطلاق اولنور ناهض جوزه کرکس کرکس یاوروسنك قناتلری کلوب
اوچمغه قریب اولانی وبر وجه اوزره اولان هر قوش یاوروسنه دخی دیرلر

فصل بغاث مرغان خرد اوفاق قوشلر ابن السكيت ديدی كه بغاث بر نوع بوز
قوشدر قارتالدن كوچك كركی كبی اوچماز وفی المثل ان البغاث فی ارضنا
يستنسر يعنی بزم ديارمزه نزول ايدن كمسنه حقير ايسه بزم جوارمز سببيله عزيز
اولور يونس ديدی كه بغاث لفظی مفرد اعتبار ايدنلر جمعنده بغثان ديرلر
غزال وغزلان كبی ومذكر ومؤنثه بغاثة دينلر جمعنده بغاث ديرلر نعامة ونعام كبی
فراء ديدی كه بغاث قوشلرك هرزه كاری وشكاره قادر اولميانيدر ولفظ بغاثده
اوچ لغت واردر باده حركات ثلث اعتباريله عصفور كنجشك اركك سرچه
بنجشك دخی ديرلر مؤنثی عصفورة در جمعی عصافير عصفور مشهور اولان
عينك ضميدر وابن رشيق كتاب الغرايب ده عينك فتحی ايله در وعصفورك ذكرينك
سياه صقالی اولور انسان وتيس وخروس كبی وبر نوع سرچه واردر كه اكثر يا ديكنلو
موضعده ساكن اولور ارسطو ديدی كه عصفور الشوك ايله حمار ميانده عداوت
واردر زيرا حمار اويوز اولدقده تيكنه سورينوب عصفورك مذكورك يوه طه سنی
ويا وروسينی زمينه القا ايدر لهذا حماری كورد كده اوزرنده طيران ايدوب فرياد ايدر
كويا حماره اذيت ايدر وسرچه ساير قوشلر كبی مشی ايتمز بلكه آنك مشيی وثوب
يعنی صيچرامق ايله در فائده امام شافعی ديدی كه دورت نسنه باهی زياده ايدر
اكل عصافير اكل اطريفل كبير اكل فستق اكل جوز ودورت نسنه عقلی زياده ايدر
ترك فضول كلام استعمال مسواك صلحا ايله همنشين اولمق وعلمی ايله عامل اولمق
ودورت نسنه بدنه قوت ويرر اكل لحم وشم طيب وكثرت غسل من غير جماع
وكتان بزی كيمك ودورت نسنه بدنی ضعيف ايدر كثرت جماع وكثرت غم
وآج قرنينه چوق صو ايچمك وچوق اكشی اكل ايتمك بعض حكما ديديلر كه
حبس بول وغائط ايتمك بدنی ضعيف ايدر وحرقه بول وضعف مثانه وورم وحصا
ايراث ايدر وضعف بصره سبب اولور وبقراط دن روايت اتدی كه بر كمسنه
اياغنی چوق چوق كيمك وطوز ايله غسل ايلسه حدة بصر صاحبی اولور وبر كمسنه
تبول اتدكدن صكره بولينه توكورمك معتاد اولسه وجع صلب دن امين اولور مجربدر
ديدی شرشور كنجشك خردی اوفاق سرچه نغره كنجشك بچه وفی الحديث
يا ابا عمير ما فعل النغير جمعی نغر ونغران قبره چكاوك طورغای
قوشی كه كنيه سی ابو المليح در جمعی قبر جوهری ديدی كه شعرده قنبره دخی
وارد اولدی نونه زياده سيله بطليوسی ادب الكاتب شرحنده فصيح اولان نونيله در
ذكرينك كنيه سی ابو صابر وابو الهيثم انثی سنك كنيه سی ام قلقلدر
حمره چكاوك سرچه سی باشی قرمزی طورغای سرخك دخی ديرلر جمعی
حمر وفی المثل بيتك حمرى ومكيتی بر قومه قحط اصابت ايدوب بر كمسنه
عيال واولادی ايچون خانه سنه بر آز خرما جمع اتدی وخاتونی هر كون اولادينه
بر قبضه خرما ويرور ايدی بر كون اول كمسنه خرما تقسيمی وقتنده بو مثلی ايراد

وفی القاموس القبرة والقبرة والصفرة وابو المليح خول منه

اندی



اندی حمره ومكاء قوش اسميدر كه مكاء حمره دن بيوكدر يعنی خرمانی اولادلريكه
حمره قدر كوچك وبكا مكاء قدر بيوكدر علی السوية تقسيم عطية وقتنده
ايچلرندن بر كمسنه زياده طلب اتدكده ضرب اولنور صفرد خول ما نند
چكاوك اغاچ قاقان كه طورغای كبی تاجی واردر درخت شبنه دخی
ديرلر والاجه سرچه وطورغای قوشنه دخی ديرلر بعض نسخه ده زولو ايله
تفسير اولندی كه قيز قوشی تعبير اولنور جمعی صفارد وصعو دارين اكی
سرچه دن كوچك بر قوشدر فارسيده دال بزه دالوزه دخی ديرلر صاحب
مجمع دار بزه ابابيلدن بر نوعدر ديدی جمعی وصع صعوه سنكاده يونت
قوشی بعض نسخه ده سرچه دن كوچك باشی قرمزی قوشدر ديو بيان اولندی
جمعی صعو كاشانی ديدی كه كرالك الاجه واوزون قويروقلی قوشدر صو
كنارلرنده طوروب قويروغنی تحريك ايدر دم سنجك دخی ديرلر شمس
فخری ديدی كه اصفهانيلر اكا عايشه لب جو وعربی ده صمعوه ديرلر
صفاريه زرد مرغ انجير قوشی وصاروآصمه دخی تعبير اولنور فارسيده
زرديج دخی ديرلر مكاء شبان فريب چوبان آلدادان قوشی ميمك ضمی
ومدو تشديد ايله در كمال الدين دميری ديدی كه مكاء بر قوشدر كه
سبزه زارده تصوت ايدر مكاء تسميه اولندوغی مكاء يعنی صفيری چوق اتديكی
ايچوندر واكثر با اصوات فعال وزنی اوزره كلور فانك ضمی وعينك تخفيفی
ايله مكاء وبكاء وصراخ ودعاء ونباح وخوار كبی ابن السكيت اصلاح
المنطق ده ديدی كه مكاء الطائر يمكو مكوا ديرلر صفير اتسه قال الله تعالی
وما كان صلوتهم عند البيت الا مكاء وتصدية ای صفيرا وتصفيقا ابن
قتيبه ديدی كه مكاء تخفيف ايله صفير وتشديد ايله بر قوشدر كه رياضده
اولور تنوط كبو كليك قوشی وچكوك قوشی دخی ديرلر بعض نسخه ده
زرزرك ايله تفسير اتدی لكن صاحب مجمع زرزرك تصحيح ايدوب سرچه
قدر قرمزی قوشدر ديدی كه چولوق ديدكلری قوشدر خفاش شب پره
يارسه كه كيجه وقتی اوچر خفش دن ماخوذدر كوزلرك كوچك اولمه سی
وضعف بصر معناسنه خلقة وكوز ولك قباغنده اولان فساده ياخود كيجه
كوروب كوندز كورمك ياخود بولتلی كونده كوروب آچيق كونده كورمك
معناسنه صاحب قاموس ديدی كه اكر يارسه نك دماغی طلانلك آلتنه
سوررسه لر شهوت جماعی تحريك ايدر واكر يارسه يی قوب كوليف
كوزه چكسه لر كوزه دوشن بياضی ازاله ايدر لر وقانی ماهی اولمش
اوغلانك قاصقنه سوررسه اول موضعده قيل بتمكی منع ايدر ومرارسی
وضع حمل ده زحمت چكن خاتونك فرجينه سوررسه لر فی الحال وضع حمل ايدر
والعلم عند الله ويارسه يه عربی ده وطواط دخی ديرلر جمعی خفافيش خطاطيف

قراستوك قرلانقج دیدکلری قوش که فارسیده پرستو وپرستوك دخی دیرلر مصنف اساس ده دیدی که خطاف بر قوشدر که کندی سایه سنی شکار ظن ایدوب اختطاف یعنی قاپمق ایستر صاحب قاموس دیدی که خاطف ظله دخی دیرلر زیرا سایه سنی صوده کوروب قاپمق ایچون اقبال وسرعت ایدر صاحب تقویم دیدی که خطافك قانی خناقه وزیلی کوزده اولان آقه نافعدر واکر آشیانه سنك چامورینی ازوب وضع حمل ایده جك خاتونلره ایچورسه لر سهولت ایله وضع حمل ایدر وبوخصوصده بدلی صغیر ترسیدر جمعه خطاطیف میدانی اخطف من قرلنقج مثلنده دیدی که قرلنقج بنات الماءدن صغیر الجرم حدید الغوص سریع الاختطاف برطیردر که همیشه صید ماهی ایچون سطح آب اوزرنده ترفرف ایدر شدت حرصندن بردیده سنی قعرمایه وکثرت حذرندن بردیده سنی مرغ شکاری خوفندن جو هوایه مسامت ایدر تا آب ده تحمل ایده جکی قدر سمك کوردکده سهم مرسل کبی آکا پرتاب ایدر وسریعا قعرمادن اخراج واکر هواده مرغ شکاری کوردر ایسه طرفة العین ده برموضعده اختفا ایدر لهذا الختطاف وحذرده آنکله ضرب مثل اولنور که اخذر من قرلنقج دیرلر احذر من غراب دیدکلری کبی واخزم من قرلنقج دیرلر اخزم من حربا دیدکلری ویقال کن حذرا کالقرلی ان رای خیرا تدلی وان رای شرا تولی ونشا بونه نسبته قرلنقج ده اختلاف اتدیلر بعضیلر دیدیلر که قرل عرب دن برکمسنه نك اسمیدر که برموضعده طعام یابیل مرام مید اتسه البته آندن تخلف ایتمز وبرطریقه سلوك اتسه که آنده نوع ما خطر خوف اتسه ابدا اول طریقه بردخی کتمز لهذا الطمع من قرل دیو مثل ایدرلر ذرذور ساد صغیرجیق قوشی صاحب مجمع ساد تفسیرنده دیدی که سیاه وسخن کوی برقوشدر وچکرکه قوشی آندن برنوعدر جمعه ذرادیر سمامه پرستوك کوهی طایر قرلانقجی که ابابیل دیرلر فارسیده بالوانه دخی دیرلر حصانه مرغ آبی اوردك قاریه سائی سبز یشل صغیرجیق کرآری قوشی هیبا ولنور ابوعبیده دیدی که قاریه اول قوشدر که اباقلری قیصه وبورنی اوزون وصیرتی یشل در عرب آنکله تبرك ایدوب اسخیایی آکا تشبیه ایدرلر حمامة کبوتر کوکرجین عرب هرطوقی اولان قوشه حمامه دیرلر تاجنسنده واحد اولدیغنه دلالت ایچون یاده قیلنوب تانیث ایچون اولمغله مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور جمعه حمام ابوحاتم اصمعی دن روایت اتدی که کتاب طیر کبیر ده شو وجهله بیان اتدی که یمام حمام بری در مفردی یمامة وبزم عندمزده اولان حمام ایله یمامك فرقی بودرکه بزم عندمزده اولان حمامك قویروغنك آلتی صیرتی طرفنه برنیاض واردر یمامده اول بیاض یوقدر انتهی لکن نووی تحریرده اصمعی دن روایت اتدی که هرطوقی اولان قوشه حمام دیرلر کسائی دیدی که حمام بری ویمام خانکی در کمال دمیری دیدی که صواب اولان اصمعی کلامی در ازهری شافعی دن نقل اتدی که الحمام کل ماغب

وهدر

وهدر ابن سیده دیدی که قوش صوایچسه عب دیرلر شرب دیمزلر وهدیر آندن عبارتدر که قوش آواز اتدکده صداسنی بریبرندن قطع ایدوب بری بری آردنجه اظهار ایده وعب آندن عبارتدر که قوش صوایچدکده میاننده تنفس اتمه دن تجرع ایلیه ارسطوشو یله زعم اتدی که حمام سکز سنه دن زیاده معمر اولمیه وفی المثل آلف من حمام مکة وآمن من حمام الحرم وتقلدها طوق الحمامة برکمسنه خصلت ذمیمه دن منفك اولسه ضرب اولنور یعنی خصلت ذمیمه یی برمرتبه التزام اتدی که حمامه دن طوق منفك اولمدیغی کبی خصلت ذمیمه دخی اندن منفك اولمز فائده ابن خلکان ابن سیرین ترجمه سنده ذکر اتدی که برکمسنه واقعه سنده کوردیکه برکبوتر اخذ ایدوب قنادینی قیردی وخانه سنك اوزرینه برسیاه غراب واقع اولدی ابن سیرینه عرض اتدکده متغیر اولوب دیدی که ذنبك قادنك سن حجاج ارکان خاتوننه تردد ایدرسن مع هذا سنك کندو خاتونکه غیریلر تردد ایدرلر ودخی معلوم اولکه ابن سیرین انس بن مالکك مولی لرندن ویزاز ایدی دیونه مبتلا اولمغله حبس اولندی ودیایدی بن آصلا کندیمه حبس ایجاب ایده جك مرتبه کناه بلمم لکن شوقدر واردر که برکمسنه مفلس اولمش ایدی وافلاسندن قرق سنه دن صکره آکا یامفلس دیمش ایدیم والله اعلم سبب بودر یمامه کبوتر خانکی اولردیمالوف اولان کوکرجین اموی دیدی که اولرده یاوری چیقاران کوکرجینه حمام دیرلر اصمعی یمامه وحشی کوکرجیندر دیدی ومصنفك تفسیری کسائی کلامنه موافقدر وفی المثل ابصر من زرقاء الیمامة یمامه برمملکت اسمیدر که اصلنده جو دیرلر ایدی وزرقاء یمامه غایت حدت بصرصاحبه سی برجاریه در که کوزلری کوك واسمی یمامه ایدی که اوچ کونلك یولدن آتلی بی کورر ایدی واول مملکت بوجاریه نك اسمیله تسمیه اتدیلر جمعه یمام هدیل کبوتر نر ارکك کوکرجین ومطلقا کوکرجین صداسنه یاخاصة وحشی کوکرجین صداسنه وکوکرجین یاوریسنه دخی دیرلر وحضرت نوح زماننده وقت طوفانده عطش دن هلاك اولمش یا الیجی قوش صید ایدوب ضایع اولمش کوکرجین یاوریسنك اسمیدر که حالا بر کوکرجین یوقدر که آنك ایچون فریاد ایدوب آغلامیه عکرمة کبوتر ماده دیشی کوکرجین جمعه عکارم جوزل کبوتر بچه کوکرجین یاوریسی وکنج بکیت کمسنه یه دخی جوزل جمعه جوازل قمری معروف در جمعه قماری ساق حر قمری نر ارکك قمری ورشان کبوتر دشتی یبان کوکرجینی وصاحب صراح حمامه وفاخته دن تولد ایدر برقوشدر دیدی وفی المثل بعلة الورشان تاکل رطب المشان میدانی اضافت ایله روایت ایدوب الرطب المشان روایتنی انکار ایدوب حرمان برنوعدر دیدی وبعض تواریخده مشان سواد قریه لرندن برقریه در که جودت تمر ایله معروف در دیدیکی اضافت روایتنی تایید ایدر مصنف اساس ومستقصی ده الرطب عبارتیله ایراد ایدوب ضرب من التمر ایله تفسیر اتدی

ومستقصی‌ده دیدی که بر عبدی خرما بکجیلکنه نصب اتدیلر عبد من بو خرمانك ابولرینی
تناول ایدردی خرما صاحبلری سؤال اتدکن خرمایی وردشان اکل اتدی بن اکل
اتمدیم دیدکن بو مثلی ایراد اتدیلر میدانی دیدی که اول کسنه حقنده ضرب اولنور که
رندینه‌یی اظهار وشیء آخری اراده ایدر قفص قفس معروف در جمعه اقفاص
جدیله مثله نماد کابولك کبوتر وکبوترخانه کوکرجین کومه سی وبوره سی
وسقف خانه یه آصد قلری سبت کا یجنده کوکرجین یوردطلر جمعه تمارید قبجه
کبك کلك فارسیدن معرب در زیرا کلام عربده قاف وجیم بر کلمه ده جمع اولمز
ومذکر ومؤنثه اطلاق اولنور جمعه قبج وقباح حجله مثله جمعه حجل وحجلی
فیروزآبادی دیدی که حجلی ذفلی وزننده اسم جمعدر که ظرابی دن غیری نظیری
یوقدر وکلك آتی معتدلدر نصف درهم مقداری جکرندن بوطحق مرعه نافعدر
هر ایو بر کره ذهرمسی ایله استعاط ایتمك ذهنه حدت وبصره قوت ویرور
یعقوب کبك نر ادکك کلك جمعه یعاقب دمیری دیدی که دیشی کلك یمورطه لرینی
وضع اتدکن ادکك کلك کلوب ادکك جیقه‌جق بیضه لرینی سحوب آلتینه آلور
ودیشی جیقه‌جق بیضه لری دیشی آلتینه آلور وبووجه اوزره تربیه ایدرلر
توحیدی دیدی که کلك یکرمی یاشینه بالغ اولور سلك بچه کبك نر
کلك باورو سنك ادکی مؤنثی سلکه در دراج تزرو سوکلون لکن
مشهور اولان بودرکه تراج دیدکلری قوشدر که سوکلونه مشابه در مذکر
ومؤنثه اطلاق اولنور تذروج تزرو سوکلون معرب در جمعه تداریج غرغر
مثله جوهری دجاجه بریه یعنی یابان تاووغی در دیدی خیقطان قافك
ضمیله دراج نر ادکك تراج قطاة سفر وذو باغیرتلوق قوشی سنك خوادك
دخی دیرلر جمعه قطا وقطوات وقطیات دخی کلور وفی المثل لیس
قطا کقطی یعنی اکابر اصاغر کبی دکلدر نه ناقص وکامل نه یکساننددر
دفع امور انکه از شمشیر می آید نه حد خنجراسنه وایضا فی المثل اصدق
من قطا زیرا قطانك بر صوتی واردرکه تغیر ایتمز وصوتیله اسمی حکایه ایدر
زیرا قطا قطا دیر لهذا عرب آکا صدوق تسمیه ایدر اصمعی دیدی که قطا
صو مراد اتمدکجه تصوت ایتمز وعرب قطا آوازینی استماع اتدکن مسرور
اولورلر زیرا صو قریب اولدیغنه دلالت ایدر وبعضلر دیدیلر که قطا تسمیه
اولندیغی ثقیل المشی اولدیغی ایچوندر یقال قطا الرجل یقطو اذا ثقل
مشیه ابوزید دیدی که قطا یکرمی کونلك بلکه زیاده یولدن صوطلب
ایتمك ایچون توجه ایدر والا باغلویوب طلوع فجر وقتنده طیران ایدرک
طلوع شمسه دك یدی قوناق منزل قطع ایدرلر کذا قاله الواحدی فی شرح
دیوان المتنبی حباری چرز طوی قوشی واکثریا قومریا تدیعی ایچون
فارسیده خالك خشبه دخی دیرلر وخرچال ایله دخی تفسیر اولندی

لکن

لکن خرچال بر کوك قوشدر که اکثریا صوده اولور قرغو دیرلر جمعه حبارات
وحباریات وعرب حباری ایچون سلح حبا سلو حبا دیرلر یعنی حبارانك
سلوحی نجسی درکه آلیجی قوش آکا قریب اولدقده نجسنی آنك اوزرینه
القا ایتمکله طیراندن عاجز اولوب یدندن خلاص اولور جاحظ دیدی که
عرب عندنده ثعلبك سلوحی اوصدر روغان وتماوت وسلوحیکه حبارانك
نجسندن جوق وبغایت بدرایحه سی واردر وفی المثل اذهی وانتن من سلوح
الثعلب ودخی دیدی که ثعلبه دیدیلر که نیچون سن کلبدن زیاده صیداده
سرعت ایدرسن دیو جواب ویردی که بن کندی نفسم ایچون سعی ایدرم
لکن کلب غیریلر ایچون سعی ایدر کمال دمیری حیوة الحیوانده دیدی که حباری
اسم جنس در مذکر ومؤنثه وواحد وجمعه اطلاق اولنور وکاهی جمعنده
حبارات کلور جوهری دیدی که حباری ده اولان الف تأنیث ایچون والحاق
ایچون دکلدر بلکه نفس کلمه کبی اولمشدر ومعرفه ونکره ده آخرینه تنوین لاحق
اولمز کمال مذکور بو معنایی نقلدن صکره دیدی که کلام مذکور جوهریدن
سهودر بلکه آنده اولان الف تأنیث ایچوندر سمانا ده اولان الف کبی انتهی
خرب چرز نر ادکك طوی جمعه خربان نهار بچه چرز طوی قوشینك
یاوریسی کروان یاوریسنه لیل دیدکلری کبی نعامه شترمرغ دوه
قوشی مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور وزبرا تا تأنیث ایچون دکلدر حمامه
وحمام کبی در جمعه نعام ونعایم وفی المثل خفت نعامتهم پریشان
اولان جماعت حقنده ضرب اولنور ودخی ظل نعامه دیوب طولدن کنایه
ایدرلر شالت نعامته دیرلر فلان کمسنه وفات اتدی معناسنه که مات دن
کنایه در قال یا لیتنا امنا شالت نعامتها ایما الی جنة ایما الی نار
ودخی سکنت نامته معنای مذکورده مستعملدرکه نامه نیم دن مأخوذ در
صوت معناسنه وعرب بد دعا مقامنده اسکت الله نامته دیرلر ای اماته
کذا فی الایضاح مرزوقی دیدی که نعامه قدم معناسنه دخی کلور پس
شالت نعامته ارتفعت رجله معناسنه اولورکه موتدن کنایه در زیرا
وفات ایدن کمسنه نك جنازه سی رفع اولنور وکاهی رفع رجل وقدم مفارقه
اهل ووطنده استعمال اولنور ودخی طار الغراب دیرلر مفارقت حاصل
اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور حریری مقامه زبیدیه ده شالت نعامته
وسکنت نامته دیدی شریشی شالت نعامته عبارتنی ارتفع نعشه
ایله تفسیر اتدکدن صکره دیدی که مصلوب اولان کمسنه یه شالت نعامته
دیرلر ارتفع خشبه معناسنه وشالت نعامة القوم دیرلر منهزما رجوع
اتسه واول قوم که جلو یا موت سببی ایله منزللری خالی اوله شالت
نعامتهم وخفت نعامتهم ورف رئالهم دیرلر ونامته لفظی حرکته

الّتی تتم بجیات عبارتیله تفسیر اتدی مات معناسنه منجر اولور زیرا حیاتنك
اشعار وعمز ایدن حرکت ساکن اولمق موت ایله اولور ودیدی که بعضیلر
زعم اتدیلر که نامّة قامت وزننده یا فوخ طمری معناسنه اوله که اول طمرك
سکونی دخی موت ایله اولور. وفی القاموس اسکت الله نامّته ویقال نامّته
بالتشدید ای ما ینمّ علیه. ظَلِیم شتر مرغ نر. دوه قوشنك ارککی جمعه ظِلمان
هَیق خله هَیقَم دخی بو معنایه در میم زائده در. رَأْل بچهٔ شتر مرغ نر. دوه
قوشی یاوروسینك ارککی مؤنثی رأله جمعه رئال اِوَزَّة مرغ آبی. اوردك
جمعه اِوَز ودخی اوزون کلور بَطّة قاز معروف در جمعه بَطّ ویضرب المثل
بالبطّ یقال او للبطّ تهدّدین بالشطّ یعنی قاز شطّ ایله وعید وتخویف اولنور می
زیرا بطّ شطّ دن ممنون اولور ترکی ده بنی بو نکله می قورقودیرسین بنم جانمه
منت در قورد یك آغزینی جکر ایله ضرب ایتمك کبی در دیه جك یرده ضرب
اولنور. قلوزلا مثله نُحام نونك ضمی وخانك تخفیفیله سرخ آب. آکیت
دیدکلری قوش. دُنبسی موسیجه آق قمری وسیاه وقرمزی میاننده اولان
قوشه آدیس دیرلر. صاحب مجمع موسیجه تفسیرنده قمری کبی برقوش در دیدی
وصاحب جامع اوکه ییك در دیدی بوکلام صواب اولمق ملاحظه اولنور.
کُرکی کلنك طورنه دیدکلری قوش. فیروزابادی دیدی که طورنه نك دماغ
ومراره سی ذنبق یاغیله قارشدیروب بورونه سعوط اتسه لر نسیانی
غالب اولان کسنه نك نسیاننی ازاله ده عجیب در بلکه بعده ابدا برشیئی فراموش
ایتمز ومراره سی چوکندور صوییله اوج کون مقداری سعوطا تسه لر
لقوه یی دفع ایدر ومراره سی جرب وبرصه طلا اتسه لر نافعدر جمعه کَراکی
قال الدمیری فی حیوة الحیوان الکبری من احبّ ان لا ینبت فی بدنه شیئ من
الشعر فلیأخذ جزؤ من الزان بالنح ومثله مخ کرکی یدقهما جمیعا ثم یطلی
بهما ای موضع اختار من بدنه فانه لا یطلع فیه شعر. لَقلَق معروف در که
لکلك دیرلر جمعی لقالق در. لقلغ دخی لغت در. ابن علی بن سینا دیدی که ذکا
ایله مشهور قوش در اکثریا ایکی آشیانه اتخاذ ایدر بر دیارده تغیر هوا
حس اتسه ویا خوفنده اول دیاری ترك ایدر. ولقلقك صاغ کوزینی کوتورمك
باعث سهر وصول کوزینی کوتورمك باعث نومدر. قفقع مثله کَرَوان
چوبینه قرغو وبالقجیل جمعه کِروان علی غیر القیاس. جوهری دیدی که
کروان جاری وبعضیلر کرکی در دیرلر. کرکی چوبینه زعرب کری یی
صید اتدکلرنده اطرق کرا انك لن ترى دیو افسون ایدرلر کروان آنی استماع
اتدکده زمینه ملاصق اولوب اوزرینه بر ثوب القا ایدوب صید ایدرلر.
لهذا غافل اولان کمسنه یه کروان دیرلر تقول یا کری انك لطویل الکری ای النوم
والغفلة هُدهُد پوپو معروف در. فارسیده پوپه وپوپك وترکیده تحریف



ایدوب آنیك دیرلر بعض نسخه ده بوشك ایله تفسیر اولندی سهو اولمق ملاحظه
اولنور زیرا بوشك کربه یعنی کدی معناسنه در جمعه هداهد لطیفه قزوینی
حکایت اتدی که هدهد برکون حضرت سلیمانی ضیافته دعوت اتدی سلیمان
دیدی که تنها بنی می دعوت ایدرسن هدهد دیدی که هم سنی وهم جمیع
عسکریکی دعوت ایدرم چون سلیمان عسکری ایله حاضر اولدیلر هدهد هوایه
پرواز ایدوب بر چکرکه صید وباشنی قطع ودریایه القا ایدوب دیدی که
یوروك اتدن حصه منداولمین شوروا سندن ایسته دیکی قدر اکل اتسون
سلیمان وعسکری هدهدك بوکلامندن برسنه کامله اضحك اتدیلر. قال نظم
جاءت سلیمان یوم العرض هدهدة. اهدت له من جراد کان فی فیها. وانشدت
بلسان الحال قائلة. ان الهدایا علی قدر مهدیها. لو کان یهدی الی الانسان
قیمته. لکان یهدی لك الدنیا وما فیها. هَامَه جغد یا بیقوش جمعه هام
عرب شویله ایدرلرکه برکسنه مقتول اولوب قاتلندن انتقام آلمسه اول مقتولك
روحی هامه اولوب مزارلك اوزرنده فریاد ایدوب اسقونی اسقونی دیر.
انتقامی آلندقدن صکره اوچوب کیدر. صَدَى جغدنر ارککی یا بیقوش جمعه
اَصداء بومه معروف در که اوکو دیدکلری قوش در یا بیقوشدن بیوك در
جمعه بُوم فَیَاد نراو اوکونك ارککی جوهری دیدی که بوم وبومه برقوشدر که
مذکر ومؤنثه اطلاق اولنورلر صدا وفیاد مذکره مخصوصلردر صُوَع مثله
جمع اصواع وصیعان کلور یوشیده اولمیه که صوع فارسیده جوکو وجوکونك
دیدکلری قوشدر لکن کیجه قوشلرندن اولمغله بو مقامده مثله ایله تعبیر
اولنمشدر برقوشدر که کیجه وقتنده ایاغندن باشی اشاغه آصلوب اول
قدر فریاد ایدر که بوندن قان کلور بنم دیارمزده اسحق قوشی تعبیر
اولنور بعض نسخه ده مرغ شب ایله تفسیر اولندی وبعض کتب ده اوکودن
کوچك قوش در دون قوشی دیرلر دیدی شِقرّاق کاسکینه اردو قوشی که
تاجلی ویشل در سبزك دخی دیرلر وزاغ کبود ایله دخی تفسیر اولندی یعنی
کوکچه قرغه شینك کسر وفتحی لغت در کذا فی المحکم وادب الکاتب بطلیوسی
شرح کبیرده دیدی که لغت عربده فعلال وزنی یوقدر فانك فتحی ایله خلیل
بن احمد شینك کسری ایله دخی روایت اتدی بطلیوسی دیدی که لفظ
شقراق ده اوچ لغت واردر شینك کسری وقافك سکونی وشینك فتحی
وقافك سکونی وشینك ضمی وقافك سکونی شرقراق دخی لغت در.
وفی القاموس الشقراق بکسر الشین والشقراق وکقرطاس والشرقراق
بالفتح والکسر وشد قرق کسفرجل طائر معروف انتهی کمال دمیری دیدی که
شقراق کوکرجین مقداری یشل قوشدر اکا اخیل دخی دیرلر وعرب انکله تشأم
ایدرلر اَخیل کرابه بویوبوران قوشی که سیاه بکلری واردر سَمَانَی

وَرَتِيخ • بلدرجين سمانه دخی دیرلر واحد وجمعه اطلاق اولنور سُلوَی مثله طَاوُس معروف در جمعه طَوَاوِيس فَاخِتَة معروف در که اوکیك تعبیر اولنور جمعه فَوَاخِت عرب زعم ایدرلر که یلان فاخته صداسندن فرار ایدر حتی روایت اولندیکه بعض مملکت ده یلان چوق اولمغله حکمایه عرض اتدیلر حکما اول مملکته فاخته کتورمکله امر اتدیلر چونکه بر آز فاخته کتوردیلر یلان بالکلیه منقطع اولدی وعرب آنی کذبه نسبت ایدرلر زعم ایدرلر که صوتی اوان الرطب عبارتی در که خرمانك وقتی کلمه مش ایکن آنی تصوت ایدر • کمال الدین دمیری دیدی که فاخته یی کذبه نسبت اتدکلرینك وجهی اولمق کرك در که امام غزالی احیاء علوم ده صبر وشکر بابنك آخرنده دیدی که اول عاشق که محبتی حدّ کماله بالغ اوله آنك کلامی استماع اولندقده طبعه خوش کلور • لکن چندان اعتبار اولنمز نته کم سلیمانی زمانندهٔ بر فاخته ذکر زوجه سنه عرض محبت ایدوب بهر ساعت نیازدن خالی اولمز ایدی لکن زوجه سی کلامنی اصغا وآکا میل ایتمز ایدی بر کون زوجه سنه دیدی که سبب نه در که سن بکا آصلا میل ایتمزسین اکر بنی ضعیف وحقیر ظن ایدر ایسك حاشا بن قوته بر مرتبه یه واصل اولدم که مراد ایدرسم سلیمانك ملکنك آلتینی اوستینه چویررم سلیمان علیه السلام فاخته نك بولاف وکذافنی استماع اتدکده دعوت ایدوب دیدی که یا فاخته اول کلام که سن تکلم اتدیك آکا باعث نه در فاخته دیدی که یا نبی الله بن عاشقم ومحب صادقم عاشق اولان کمسنه نك کلماتنك معناسی سؤال اولنمز وفرط سوزش محبتندن لسانندن هر نه جاری اولورسه آنك ایچون مأخذ وملوم اولنمز انتهی • وفی المثل هو اکذب من فاخِتَةٍ • وفلان الفاخته عنده ابوده بُلبُل هزار دستان معروف در • جمعه بَلَابِل عَنْدَلِيب نام بلبلك آدکی جمعه عنادل زیرا رباعیده زیاده اولنان کلمه ده قاعده بودر که رباعی یه رد اولنوب جمع وتصغیر بنا اولنوب البلابل يُعَنْدِل دیرلر • بلبل آواز ایدر معناسنه کُمَيت مثله تصغیر صیغه سیله استعمال اولنور کمیت کبی هَزَار مثله هزار دستاندن معرب اولمق ملاحظه اولنور بَبَغَا مخفف اولورسه ممدود مشدد اولورسه مقصود استعمال اولنور بس ببغاء وتبغی دیرلر طوطی معروف در ابن خلکان فضل بن الربیع ترجمه سنده دیدی که احمد بن یوسف الکاتب نام بر کمسنه نك بر دوستی وار ایدی که آنك بر طوطیسی هلاك اولوب تعزیه ایچون شو ابیاتی تحریر وارسال اتدی وآنك عبد الحمید نام بر سیئ الخلق برادری وار ایدی طوطینك هلاکی وعبد الحمیدك حیوتنی جمع اتدی ــ انت تبقی ونحن طراً فداکا • احسن الله ذو الجلال عزاکا • فلقد جل خطب دهر اتاکا • عجبت للمنون کیف اتتها • وتخطت کذشت عبد الحمید اخاکا • کان عبد الحمید اجل للموت من البيغاء واولی بذاکا • شملتنا المصیبتان جمیعا • فقدنا هذه ورؤیة ذاکا

عنقاء



عَنقَاء سیمرغ موجود الاسم معدوم الجسم بر قوشدر بر کمسنه غیبت طویله ایله غایب اولسه طارت به العنقاء دیرلر رَخَمَه اسبخوان خوار • لوری قوشی وقارتال وقوز غون دخی دیرلر وفارسیده دال ودالّه واستخوان رند ومردار خوار دخی دیرلر جمعه رَخَم اَنُوق نام رخمه نك آدکی • وفی المثل اعز من بیض الانوق زیرا انوق صارب طاغلرك قله لرنده آشیانه ایدوب یمورطه سنی زیاده محافظه ایدر مع هذا احمق اولمق اوزره مشهور در • وجوهری کلامندن منفهم اولور که رخمه وانوق مرادف اوله لر زیرا شاعرك ــ وذات اسمین والالوان شتّی • قولنك بیاننده دیدی که ذات اسمین دیدیکنك سری بودر که آکا رخمه وانوق تسمیه اولنور غُرَاب زاغ قرغه جمعه غِرْبَان وبر مملکت اوجوز لغ اولسه هذه ارض لا یطیر غرابها دیرلر غربان جمع کثرت در جمع قلتی اَغْرِبَه در قال ابن مالك فی جمعه بیت الغراب لجمع غربانا واغربة • واغرب وغرابین وغربانا • غراب تسمیه اولندیغی سیاه اولدوغی ایچون در • وفی الحدیث ان النبی علیه السلام قال ان الله یبغض الشیخ الغربیب ابن سعد دیدی که غربیب صقالنی سیاهله صباغت ایدن کمسنه در • قال الشاعر ــ ومن یکن الغراب له دلیلاً • یمرّ به علی جیف الکلاب • وفی المثل لا افعل ذلك حتی یشیب الغراب • وفی المثل فلان لا یرجع حتی یرجع غراب نوح عودت ایتمین یا خود بطینا انجاح مرام ایتمه دن عودت ایدن رسول حقنده ضرب اولنور • وبو معناده اهل بصره حتی یرجع نشیط من مرو • واهل کوفه حتی یرجع مصقلة من سجستان وعرب حتی یؤوب القارظ العنزی دیو ضرب مثل ایدرلر که مثل اخر بو کتابده تفصیل اولنمشدر • ویقال لا افعل ذلك حتی یشیب الغراب که مراد تأبید در ابو نعیم حلیه ده روایت اتدی که بر کمسنه نك دریاده سفینه سی منکسر اولوب بر جزیره یه چیقدی واوج کون سرکردان کزدی وشو بیتی انشاد اتدی ــ اذا شاب الغراب اتیت اهلی • وصار القار کاللبن الحلیب • ها تفدن بر صدا کلدی که بیت عسی الکرب الذی امسیت فیه یکون وراءه فرج قریب بو اثناده بر سفینه ظاهر اولدی آکا رکوب ایدوب اهلنه واصل اولدی • وفی المثل کالذئب والغراب ایکی مفسد دقیق ده ضرب اولنور زیرا من بو ذئب بر سمته توجه اتدکده غراب دخی لاشه امیدی ایله آکا تابع اولور حَاتِم زاغ سیاه • سیاه قرغه که قوزغون تعبیر اولنور حتم دن مأخوذ در بر شیئه قطع وجزم معناسنه عرب عندنده غراب فراق زیرا فراقه جازم اولدوغی ایچون حاتم دیدیلر غُدَاف مثله جوهری دیدی که غداف غراب القیظ وتوی چوق اولان کمسنه دخی دیرلر اَبقَع کلاغ پیسه • الاجه قرغه وحاله قرغه یه وسقسغان شاملدر طیور وکلاب ده ابقعلق دواب ده ابلقلق منزله سنه در • غراب البین جوهری الاجه

قرغه دردیدی جاحظ دیدی که هر غراب غراب البین تسمیه اولنور زیرا قوم
منزللرندن مفارقت اتدکده اول موضعه نزول ایدرلر چونکه قوم منزللرندن
مفارقت اتدکده صکره غراب نوعی اول موضعه واقع اولورلر بینونت دن
اخذ ایدوب هر غرابه غراب البین دیدیلر انتهی مقدسی کشف الاسرار فی حکم
الطیور والازهار نام تألیفنده غراب البین لساننده حکایت اتدی که بیت
وها انا کالخطیب ولیس مدعاء علی الخطباء اثواب السواد • انوح علی الطلول
فلم یجبنی • بساحتها سوی خرس الجماد • که بیت اولده غراب البین سیاه
اولدیغنه و بیت ثانیده قرمق منازلنه واقع اولدقلرینه دلالتی ظاهردر
وجاحظ دیدی که غرابه آغوز دیدکلری تشاؤم اولندوغی ایچون در بعضیلر
آغوز تسمیه اولندوغی نسلامتله تفؤل ایچوندر بریه یه مفازه وید شماله
بسار دیدکلری کبی وعرب غرابی سائر حیوانات دن شوملک خصوصنده تقدیم
اتدکلری دوه لرینه اذیت اتدیکی وغراب بغایة حدید البصر اولمغله اصابت
عیننده خوف اتدکلری ایچوندر مالک الحزین بوتیمار • بالعجیل دیدکلری
قوش ابو الحزین دخی دیرلر بعض کتب هامشنده رسیده نظر فقیر اولدیکه
مالک الحزین بر قوشدر که همیشه دوزخ خوفندن غمگیندر جاحظ دیدی که
مالک الحزین بر قوشدر که همیشه آقار صوکنارنده اولور واگر اول صوجریاندن
اینمز اولسه محزون اولور وصودن ایچمز صوسوزلقدن هلاک اولور که صو آن
قالور دیو خوف ایدر ودخی دیدی که طیر مذکورک اسمی مالک در والحزین
لفظی عطف بیاندر ابو حفص عمر کبی وحزین تسمیه اولندوغی صو غور ایدر
دیو تصور ایدوب محزون اولور عقعق عکه سقسغان کلوژه دخی دیرلر
زمخشری وکاین من دابة لاتحمل رزقها الله یرزقها وایاکم قول شریفنک
تفسیرنده سفیان بن عیینه دن روایت اتدی که حیوانات دن قوتی ادخار ایتمز
الانسان • وقارنجه • وفاره • وعقعق • وبعضیلر بلبل دخی ادخار ایدر دیدی
وعقعق اگرچه بر شئی بر موضعه اخفا ایدر لکن فراموش ایدر ومقتضای
طبعی بودر که حلی مقوله سی قابوب گوتورر • قال الشاعر نظم اذا بارک الله
فی طائر • فلا بارک الله فی عقعق • طویل الذنابا طویل الجناح • متی ما یجد
غفلة یسرق • یقلب عینیه فی رأسه • کأنهما قطرتا زیبق • جاحظ دیدی که
عقعق یاورولرینی ترک وعقوق ایتمکله بو اسم ایله تسمیه اولندی بعضیلر
اسم مذکور صوتندن مأخوذدر دیدی جوهری دیدی که طیوردن تشاؤم
ایدرلر لفظلرندن اخذ ایتمکله مثلا عقعق دن عقوق وعقابدن عقاب
اخذ ایدرلر حکما دیدیلر که برکسنه نک عضوینه اوق پیکانی وشوکه
باتوب چقمسه عقعقک دماغی برآن بنبه یه سوروب اول نسنه لرینک
اوزرینه وضع اتسه لر سهولت ایله اخراج ایدر شرشور ستور باتک



یوند قوشی مرغ اسب دخی دیرلر یونددن اقدم بعض نسخه ده واقع اولدوغی
اوزره گنجشک خرد ایله تفسیر اولنمشدی دجاجة دالک فتحی افصحدر ماکیان
تاووق مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور زیرا تاسی حمامة وبطة ده اولان تاکبی
مفرد وجمع ما بیننی فرق ایچوندر جمعی دجاج رحمت الدجاجة بیضها دیرلر
بیضه لرین آلتینه آلوب باصسه وارحمت الدجاجة دیوب بیضه یی ذکر
ایتمزلر ورخمتها اهلها ترخیما دیرلر وجاجه یی اصحابی باصدرسه وترخیم
لفظنده قطع معتبردر زیرا دجاجه بیضه سی قطع ایتمدکجه باصماز ترخیم
الاسم المنادی بو معنادن مأخوذدر کذا فی الاساس فروج جوجه اوه
تاووق یاوروسی که بلیج تعبیر اولنور فرخ مثله جمعی فراخ مصنفدن
روایت اولندی که عربدن استماع اتدیم که فلان فرخ من الفروخ دیوب ولد
زنا مراد ایدرلر نوابعضهم وقع الیا دوخ علی الیا فرخ اهون من ولایة بعض
الفروخ دیدی وهذیل دیرلر که ان لم افعل ذلک فانی فرخ ای حقیر وعرب
راعیه لرینه دیدیلر که یا فرختان یا مملوکتان وقومی میاننده مکرم اولان
کمسنه یه فریخ دیدکلری خانه ده اولان قوش یاوروسینه تشبیهدر که هرکس
اهل خانه دن اکا طعمه ویروب هر وجهله رعایت ایدرلر دیک خروس
معروفدر یقال دیک ودیک یعنی سمیز خروس جمعی دیکة مطرزی
ایضاحده دیدی که خروسک کنیه سی ابو المنذر وابو الیقظاندر میدانی
سامیده ابو سلیمان لفظنی زیاده اتدی عفریة تاج خروس • خروسک
باشنده اولان ایبک خوروس شاخ خروس جریجه خروس خوجه
خروس چاچک خروس دخی دیرلر منقار نول مرغ • قوش بورنی نقردن
مأخوذدر التقاط یعنی دیمیرلمک معناسنه جمعی مناقیر حوصله
علف دان مرغ • قوشک قورساغی فارسیده قوش قورساغنده استعمال
اولنان اکثریا سنکداندر مخلب چنگال مرغ • قوشک پنجه سی که
انسانک طرناغی منزله سنه دردر اصلنده مخلب دیش سزاوراق معناسنه در
جمعی مخالب جناح بال مرغ قوشک قنادی جمعی اجنحة قادمة بربیشین او
قوش قنادینک اوک طرفنده واقع اولان یلکلری که هر قناده اون بلک
واردر جمعی قوادم خافیة پر پشین او قوش قنادینک آرد طرفنده واقع اولان
یلکلری جمعی خوافی آصمعی دیدی که مقدم جناحده واقع اولان اون
یلکدن ماعدا واقع اولان یلکلر خوافیدر • وفی المثل لیس القوادم کالخوافی
ذنابی دم او • قوشک قویروغی که خوافیدن صکره درت یلکدر • وقوش
قویروغنده ذنابی استعمالی ذنب استعمالندن چوقدر • وفرس وبعیر بونک
عکسینه در • زمکی زمجی بر دنبال مرغ وفی القاموس الزمکی بکسر الزاء
والمیم مقصورة منبت ذنب الطائر او ذنبه کله او اصله کالزمج وکذا الزمجی

والزمجة بكسرتين وشد الجيم منقار الظليم • وفی الاساس افلت المكا ونتف الزمكا وهو اصل الذنب ممدود ومقصور شدة عظيمه یه مبتلا اولدقدن صكره هزار زحمت ایله خلوص اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور مثل در بيضه تخم مرغ • قوش یمورطه سی وفی المثل اذل من بيضة البلد دوه قوشی یمورطه سندن زیاده ذلیل در زیرا نعامه یمورطه سی صحراده القا ایدوب اهمال ایدر بر دخی رجوع ایتمز جمعه بيض كمال الدین دمیری دیدیكه اول بيضه كه خروس سببی ایله حاصل اولوب صاروسی چوق اوله غداسی محمود در وخروس سز اولان یمورطه دن ونقصان ترده اولان یمورطه دن غداء صالح اولمز واندن یاوری چقمز واول یمورطه كه مدوّر اوله آندن خروس وایكی طرفی سیوری اوله آندن مؤنث چیقار وتاووق یاوروسی ارككمیدر یا خود دیشی میدر تجربه سی بودر كه اول یاوروی بورننده طوتوب یوقارو قالدیره لر اگر اول حالده حركت ایدرسه اركك در ساكن اولورسه دیشی در ویمورطه نك بیاضی بارد رطب وصاروسی حار در ویمورطه بطیء الهضم در علاجی صاروسی ایله اكتفا اتمكدر وطاوق هر وجهله بدنه نافعدر بعض اطبا كثرت اكلی باسور ونقرس احداث ایدر دیدكلری اعتماده صالح دكلدر قيض بوست بیرونی خایه • یمورطه نك طشره ده اولان ظرفی كه یمورطه قبوغی تعبیر اولنور • وفی القامة الشيرازية فخبرنا عن قيضك ومحك بعض شراح دیدیلر كه مراد ظاهر وباطن در زیرا قيض بيضه نك قشره علیاسی وفتح حاء مهمله ایله ایچنده اولان صاروسی معناسنه در • فنجدی دیدیكه مراد بلد وشب در غرقی بوست اندرون خایه • یمورطه نك ایچ یوزنده اولان رقیق ظرفی كه یمورطه زاری تعبیر اولنور ماح مرسپیده او • یمورطه آقی مح زرده او • یمورطه صاروسی

## باب ابيض يقق

سخت سپید زیاده آق اولان نسنه فارسیده سپیدی سپیه دخی دیرلر ابيض ناصع مثله ناصع خالص معناسنه دن هر رنك اولورسه اولسون اصمعی دیدی كه هر توب كه بیاضی یا صفرتی یا حمرتی خالص اوله اكا ناصع دیرلر اسود اسفع سخت سیاه • زیاده قره اولان نسنه جوهری دیدیكه سفعه اول قاره در كه قرمزی یه مائل اوله وكوكرجینه سفعاء دیرلر بو نسنده سیاهلق اولدوغی ایچون • وبغایة سیاه اولان نسنه یه وجه الناصبي دیو ضرب مثل ایدرلر ناصبی اول فرقه در كه حضرت علی یه عداوت كلیه ایله عداوت ایدرلر وشیعه انلری سواد وجهه نسبت ایدرلر قال ابو بكر الخوارزمی سه رب ليل كطلعة الناصبي ذي نجوم كحجة الشيعي اسود غرابيب مثله غرابيب سود كلام منده واقع اولان لفظ سود غرابیب دن بدل در • وغرابیب سود لك توكیدی دكلدر زیرا الوانك توكیدی تقدیم اولنمز اسود يحموم مثله وفی الاساس اسود احم ويحموم • وفی الصحاح الحلكم بالكسر شديد السواد والاحم الاسود اسود حالك مثله خالك الشيء

دیرلر



دیرلر سوادی شدید اولسه احلولك دخی دیرلر وحلك شدة سواددن عبارت در • وبر نسنه غایتده سیاه اولسه اسود مثل حلك الغراب دیرلر مثل حنك الغراب دیسه غرابك منقاری دیمك مراد ایدرلر اسود حالك وحانك بر معنایه در حلك وحلكوك دخی بر معنایه در اصفر فاقع سخت زرد • زیاده صاری اولان نسنه فقوع دن مأخوذ در شدت صفرت معناسنه اصفر ناصع مثله احمر قانی سخت سرخ زیاده قرمزی اولان نسنه اخضر ناضر سخت سبز زیاده یشل اولان نسنه اكهب لامع سخت كبود • زیاده كوك اولان نسنه اصمعی دیدی كه كهبه قهبه كبی بر لوندر • ابو عمرو دیدی كه خالص قرمزی اولمیان رنكدر خاصة قرمزی ده مستعمل در وقهبه بوز دیدكاری رنكدر

## باب فی اشیاء متفرقة

## باب بابه

كونه • درلو مثلا بربابة ایكی بابة دیرلر بر درلو ایكی درلو معناسنه جمعه بابات وفی الاساس فلان من اهون باباته الكذب یعنی كذب آنك خباثتی انواعندن بر نوع لیس هذا من بابتك دیرلر بو شیئ سكا صالح اولان شیلردن دكلدر دیه جك محل ده ضرب اولنور جلس مثله بو مقام مراد جنس منطقی دكلدر همان نوع كبی استعمال اولنور واكر انسان حیوان جنسندندر دیسه لر حیوان دن بر ضرب معناسنه اولور جمعه اجناس نوع مثله جمعه انواع صنف مثله جمعه اصناف وصنوف ضرب مثله جمعه ضروب طور مثله جمعه اطوار الناس اطوار دیرلر طرز لری بری برینه مخالف معناسنه خيف مثله جمعه اخياف طور واطوار معناسنه موافق در • لهذا جوهری الناس اطوار كلامنی اخياف شتی دیو تفسیر اتدی وخيف لفظنك معناسنده تخالف مأخوذ اولمغله بر كوزی كوك وبر كوزی قره اولان آته اخيف والناس اخياف دیرلر مختلفون معناسنه وكلام اولان قرنداشلره اخياف اطلاق اولندوغی بابالری متخالف اولدوغی ایچون در وآقلوصا دیلو آلاجه چكرده یه خيفان وخيفانه دیرلر قال الميدانی الاخيف الذی اختلف عيناه فتكون احديهما سوداء والاخری زرقاء واخيف وخيفاء لفظلرینك جمعی خيف كلور واخياف وخيف لفظنك جمع الجمعی یا مصدر اولان خيف لفظنك جمعیدر كه خيف اختلاف مذكوردن عبارت در پس بو وجه اوزره الناس اخياف عبارتی اولوا اخياف تقدیرنده اولوب معناسنده اختلاف مأخوذ اولمغله مصدر مز بورك جمعی تجویز اولندی شغل وعلم لفظلری مصدر ایكن اشغال وعلوم اوزره جمعلنور • خلقك اخلاقی مختلف در دیه جك یرده ضرب اولنور فن مثله جمعه فنون نوع وانواع كبی در واجناس كلامه افانين دیرلر اساليب مختلفه معناسنه طرز مثله جمعه طرز واطراز لون مثله جمعه الوان فلان متلون دیرلر بر حالت اوزره ثابت اولمسه وهر وقت ده بر نوع خلق اظهار ایلسه اسم نام او • بونده درت لغت وارد در • اسم • اسم • سم • سم جمعه اسماء واسامی

## باب فی الالوان

شیء چیز نسنه جمعی اشیاء غیر منصرف در خلیل دیدی که زیرا آصلنده شیئاء
ایدی فعلاء وزننده آخرنده ایکی همزه نك اجتماعنی استثقال ایدوب همزهٔ اولیی
اوّلنه نقل اتدیلر آشیاء اولدی هَنَة چیزك بر حقیر نسنه جك جمعی هَنَ
وهنات مُصْمَت چیزی یك رنك بر درلو نسنه واول آت که رنکینه غیری
رنك قارشمیوب لونی واحد اوزره اولسه آكا مُصْمَت دیرلر واكده ودخی
ایچی طولمش نسنه اجوف مقابلی در اَجْوَف میان تهی ایچی بوش نسنه
مؤنثی جَوْفاء در یقال اقناة جَوْفاء صمّاء مقابلی در غُفْل بی نشان علامتسز
که بلورسز تعبیر اولنور اَرْضٌ غُفْلٌ دیرلر بر یر که آنده عمارت علامتی اولمیه
کسائی یغمور یغمیان ارضه دیرلر دیدی واول حیوان که اوزرنده نشانی اولمیه
آكا دابّةٌ غُفْلٌ دیرلر وتجربهٔ امور اتمین کمسنه یه دخی غفل دیرلر جمعی
اَغْفال مصنّف اساس ده دیدی که اول مصحف که آنده عشر وحزب مثللو
علامات ثبت اولنمش اوله آكا مُصْحَفٌ غُفْلٌ واول کتابه که مؤلفینك
اسمی انده بیان اولنمیه آكا کتاب غُفْل دیرلر صِیْت آوازه معروف در که
سَسْ تعبیر اولنور جوهری دیدی که صیت میان ناس ده منتشر اولان ذکر
جمیل در ذکر قبیحه اطلاق اولنمز ذَهَبَ صِیْتُه فی النّاس دیرلر بر کمسنه نك
ذکر جمیلی میان خلق ده مشهور اولسه آصلنده صِوْت در صادك کسری که
صَوْت مسموع ایله ذکر معلوم ما بینی فرق ایچون صادی مکسور ایدوب واوی
یایه قلب اتدیلر دَخْل عیب شیء مدخول دیرلر معیوب معناسنه دَغَل دخی
بومعنایه در شَنَار مثله وعار معناسنه دخی کلور عَوَار مثله صاحب
دیوان دیدی که عینك فتح وضمی لغت در لکن فتح افصحدر وفی المثل
بَذْلُ اَعْوَرُ محمود الخصال کمسنه کیدوب مقامنه مذموم الفعال کمسنه کلسه
ضرب اولنور خَلَفُ اَعْوَرُ دخی دیرلر غَرَض مقصود معروف در وهَدَفَه
غَرَض اطلاق اولندیغی اصابت سهام ایچون مقصود اولدیغی ایچون در
جمعی اَغْراض حاجت نیاز معروف در جمعی حاجات وحوایج مَأْرَبَه
مثله وفی المثل مَأْرَبَةٌ لاحفاوَةٌ سکا اکرام اتدیکی محبّت اتدیکی ایچون
دکلدر بلکه سنك عندکده حاجتی وار در آنك ایچون اکرام ایدر دیه جك
مقامده ضرب اولنور میدانی دیدی که مأرُبَه رانك ضم وفتحیله حاجت
معناسنه در حَفَی به حفاوَةً دیرلر بر کمسنه بر کمسنه نك شاننه اهتمام
یاخود حال وخاطرین سؤال ایتمکده مبالغه اتسه ودخی مأربةً وحفاوةً رفع
ایله اولورسه هذه مأربةٌ نصب ایله اولورسه فعلتُ هذه مأربةً ای
للمأربة لاللحفاوة تقدیرنده اولور جمعی مآرب اَرَبَه مثله جمعی اِرَب
وارب دخی کلور لُبانَة مثله جمعی لبانات وَطَر مثله جمعی اَوطار بُغْیَه
مثله جوهری دیدی که بغیة بانك کسریله مقصود اولان نسنه در وضمی ایله

فی الناس مشتهرا کاهو الشائع صوت
فی الناس دیرلر میبد
معناسنه
فاكك فتح وسكوني في القلب





نفس حاجت معناسنه در شُفْعَه معروف در که دار وارض ده اولور غایة سر
انجام کار ایشك عاقبتی وصوکی جمعی غایات نهایت مثله جمعی
نهایات جوهری غُنْیَه دخی غایة معناسنه در دیدی حَدّ مثله جمعی حُدود
قصاری مثله قصرك ان تفعل کذا وقصارك بالضم والفتح ای غایتك وآخر
امرك مَدَی مثله یقال قطعة ارضٍ قَدْرَ مدی البصر یعنی کوزك ادراکی
نهایت بوله جق قدر زمین قُصْوَی مثله قُصْیَا دخی بومعنایه در شَأْو
واَمَد مثله یقال ما امدك ای منتهی عمرك جمعی آماد مَغَبَّه وغِبّ وعاقبة
مثله جمعی عواقب عُقْبَی مثله اوّل آغاز کار ایشك اوّلی جمعی اوائل
اوّل آصلنده اَوْءَل در که همزه یی واوه قلب ایدوب ادغام اتدیلر جمعی
اوائلی دخی کلور قلب مکان ایله بعضیلر آصلی وَوْءَل در دیدیلر واو اولیی
همزه یه تبدیل اتدیلر آخِر پایان صوك جمعی اواخر آخَر دیکر ایکی شیئك
اول بری مذکر در جمعی آخرون مؤنثی اُخْری وجمعی اُخْریات کلور فاتحه
اوّل کار ایشك ابتداسی اَنْف مثله وفی الصحاح انف کل شیء اوّله
خاتمه آخر کار ایشك صوکی خَتْم مثله حال معروف در جمعی احوال
حالَة مثله جمعی حالات بال کار ایش بعض نسخه ده مثله ایله اشارت
اولندی یعنی حال معناسنه وفی الصحاح یقال ما بالك ای حالك اَمْر مثله
جمعی امور شان مثله جمعی شُؤُون خَصْلَة کار نیك ایو ایش ومطلقا
کار ده استعمال اولنور فضیلت اولسون رذیلت اولسون اساس ده فیه
خصلة حسنة کلامی بومعنایی تأیید ایدر وبو مقامده کار نیك ایله تفسیر
اولندوغی فضیلتده استعمالی غالب اولدوغنه بناء در جمعی خصال خلّة
مثله جمعی خلال خلّة فتح خا ایله فقر واحتیاج معناسنه دخی کلور وضم
خا ایله دوستلق معناسنه در یقال اذا جاءت الخلّة ذهبت الخلّة خَطْب
کار بزرك ودشوار بیوك ایش ومشکل ایش مرض وحاجته خطبان دخی
دیرلر لکن مصنفك اساس ده هذا خَطْبٌ یسیر وخَطْبٌ جلیل قولندن
منفهم اولور که مطلقا ایش معناسنه اوله فیروزآبادی لِلْخَطْب الشأن
والامر صغر او عظم دیو تصریح اتدی پس تفسیر کتاب اغلب استعمالاتنه
بناء اولمق ملاحظه اولنور واول حادثه بوزوقیرمزی یه مائل اولسه آكا
اَخْطَب دیرلر واول کمسنه که خطبه وکلامنده فصاحت صاحبی اولسه
آكا دخی اَخْطَب دیرلر ودعوای فصاحت ایدن کمسنه یه انت اخطب دیوب
مستمعك ذهنی معنای ثانی یه تبادر ایدوب کلام مذکوردن ممنون اولور
وقائلك مرادی معنای اوّل اولمغله آنك ایچون حمارة ابتاقی در انت
اشك منه دیدکلری کبی جمعی خُطُوب خطّه کار دشوار مشکل ایش ومطلقا
امر وقصه معناسنه دخی کلور وَرْطَه مثله هاولك معناسنده استعمالی

وفی القاموس وقد غلب فی الفضیلة
منه
ومنه الخلیل بمعنی المحب
منه
وفی الاساس هو حقیقی خطوب
التصرف منه

شايعدر آصلنده اول چوقور موضعه ديرلركه يولى اولميه وَارَطَةٌ ديرلر خادعه
معناسنه يقال لاتوارِطْ جارك فانّ الوراط يورث الاوراط بُؤْس وبُؤُس
وبَأْساء مثله آمر بنيش امر مشكل معناسنه در بركمسنه غنى ايكن فقير اولسه
بَؤُسَ بعد غناه ديرلر بائس فقير معناسنه در غَمْرَة مثله جمعه غمرات وغمرات
الموت شدائدى وغُمَار غينك كسر وضمّى جائزدر غمر دخى كلور نَوْبَة نُوَب كبى
فَلْتَه كاردناكاه فجاءة ظهور ايدن نسنه آكسزين ديو تعبير اولنور أفلت فلان
ديرلر فجاءة هلوك اولسه يَأْس نوميدى برشيدن نااميد اولمق دِيَة خونبها
قان بهاسى معروف در جمعه دِيَات حَمَالَه مثله واول ديت وغرامت كه بركمسنه
آنى بوينينه آلور وكفالته دخى ديرلر جمعه حمالات أَرْش ديت جراحت ياره
ايچون آلنان ديت جمعه أُرُوش مُؤْنَة رنج كار ايش زحمتى كه امك تعبير
اولنور جمعه مُؤَن عَوْرَاء سخن بد يرامز سوز كلمه قبيحه معناسنه عَيْنَاء سخن
نيكو ايوسوز كلمه حسنه معناسنه وفى الاساس ومن المستعار تَجِنُبت
متى يوثر العوراء على العيناء اى الكلمة القبيحة على الحسنة تُرَّهَة سخن
بيهوده عبث وفائده سز سوز جمعه تُرَّهات ترهات البسابس ترهات الصحاصح
ديوب باطل سوزمراد ايدرلر وترّهه آصلنده اولو يولدن آيرلمش طار وايچه يوله
ديرلر وبَسَابِس بَسْبَس لفظنك جمعيدر اوتسز صوسز موضع معناسنه صحاصح
صَحْصَح لفظنك جمعيدر دوز بر معناسنه اضافت وصفه وجهلرى اوزره روايت
اولندى أُحْدُوثَه كادنو يكى ايش كه قديم مقابلى اولور لكن افسانه معناسنده
استعمالى شايعدر وبركمسنه كه ملوكك اكثر اوقاتده نديمى وشب ورونده مصاحبى
اولوب هميشه آنكله سوز سويلش سه اول كمسنه يه حِدْثُ الملك ديرلر ودخى
نسوان ايله بووجه اوزره محادثه ايدن كمسنه يه حِدْثُ النساء ديرلر بَرْزَخ
درنك ميان اين جهان وآن جهان اوجهان ايله بوجهان ما بينينه اطلاق اولنمقله
يعنى موت وحشر ميانندن اولان وقت من مات فقد دخل البرزخ وعالم بين
العالمين ايله دخى تعبير ايدرلر محلنده تفصيل اولنمشدر وهر ايكى شيئك ما بيننده
اولان حجابه دخى برزخ ديرلر ومابينلرينه دخى اطلاق اولنور بَوْن دورى
ميان دوچيز ايكى شيئك ما بيننده اولان اوزاقلق وفضل ومزيت معناسنه
كلور بينهما بَوْنٌ بعيد ديرلر بَيْن مثله وكتب لغتده فراق ووَصْل معناسنه
اضداددن در بَيْنٌ بعيد ديرلر لكن افصح اولان بَوْنٌ درواوايله ضِعْف
دوتو ايكى قات يعنى برشيئك ايكى مثلى جمعه اضعاف ثِنْى مثله هرشيئك كه
بعضى بعضى اوزرينه قات قات قوسه لرهر قاتنه ثنى ديرلر جمعه
اثناء قوت نيرو توى رسن قوت وبوكولمش ايپك هر برقاتى طاقه توى
رسن وتوان ايپك قاتى وقدرت

## باب المضمرات

مضمرات بش قسمدر متصل مرفوع منفصل مرفوع منفصل منصوب متصل منصوب

متصل

متصل مجرور منفصل مرفوع هُوَ اومرد اول بررجل هُمَا ايشان دومرد انلر ايكى
رجل هُمْ ايشان همه مردان آنلر چوق رجللر هِيَ اوزن اول برخاتون هُمَا ايشان
دوزن انلر ايكى خاتون هُنَّ ايشان همه زنان آنلر چوق خاتونلر أَنْتَ تومرد
سن بررجل أَنْتُمَا شما تومرد سز ايكى رجل أَنْتُمْ شما همه مردان سز چوق
رجللر أَنْتِ توزن سن برخاتون أَنْتُمَا شما دوزن سز ايكى خاتون أَنْتُنَّ شما
همه زنان سز چوق خاتونلر أَنَا من بن ميدانى هادى للشادى نام تلبغنده
ديدى كه لفظ انا وقف اولندقده الف اوزرينه وقف اولنوب آنا ديرلر دنا كبى
وكاهى وقف اولندقده آخرينه ها الحاق ايدوب آنه وبعض عرب همزه سينى
هايه تبديل ايدوب هنا ديرلر آنت ده هنت ديديكلرى كبى نَحْنُ ما بز منفصل
مرفوعك غائبنده تثنيه صيغه لرى كذلك مخاطبنده تثنيه صيغه لرينك مذكر
ومؤنثى مساوى در ومتكلم وحده صيغه سنده مذكر ومؤنث مساوى ومتكلم مع
الغير صيغه سنده مذكر ومؤنث وتثنيه وجمع مساوى در قرينه ايله يا حس ايله
متميز اولورلر منفصل منصوب إِيَّاهُ اومردرا اول بر رجلى إِيَّاهُمَا ايشان
دومردرا انلر ايكى رجلى إِيَّاهُمْ ايشان همه مردرا انلر چوق رجللرى إِيَّاهَا
اوزن را اول برخاتونى إِيَّاهُمَا ايشان دوزن را انلر ايكى خاتونلرى إِيَّاهُنَّ
ايشان همه زن را آنلر چوق خاتونلرى إِيَّاكَ تومردرا سن بررجلى إِيَّاكُمَا
شما مردرا سز ايكى رجلى إِيَّاكُمْ شما همه مردان را سز چوق رجللرى إِيَّاكِ
توزن را سز برخاتونى إِيَّاكُمَا شما دوزن را سز ايكى خاتونى إِيَّاكُنَّ شما
همه زن را سز چوق خاتونلرى إِيَّايَ مرا بنى إِيَّانَا مارا بزى تذكير وتأنيث
خصوصى منفصل مرفوع كبى در متصل مجرور غُلَامُهُ غلام اومرد اول
بررجلك غلامى غُلَامُهُمَا غلام ايشان دومرد ايكى رجلك غلامى غُلَامُهُمْ
غلام ايشان همه مرد اول چوق رجلك غلامى غُلَامُهَا غلام اوزن اول
برخاتونك غلامى غُلَامُهُمَا غلام ايشان دوزن اول ايكى خاتونك غلامى
غُلَامُهُنَّ غلام ايشان همه زن اول چوق خاتونك غلامى غُلَامُكَ غلام
تومرد سن بررجلك غلامى غُلَامُكُمَا غلام شما دومرد سز ايكى رجلك
غلامى غُلَامُكُمْ غلام شما همه مرد سز چوق رجلك غلامى غُلَامُكِ غلام
توزن سن برخاتونك غلامى غُلَامُكُمَا غلام شما دوزن سز ايكى خاتونك
غلامى غُلَامُكُنَّ غلام شما همه زن سز چوق خاتونك غلامى غُلَامِي
غلام من بنم غلامم غُلَامُنَا غلام ما بزم غلاممز متصل مرفوع ضَرَبَ
بزد اومرد اول بر رجل دوكدى ضَرَبَا بزدند ايشان دومرد اول ايكى
رجل دوكديلر ضَرَبُوا بزدند ايشان همه مرد اول چوق رجل دوكديلر
ضَرَبَتْ بزد اوزن اول برخاتون دوكدى ضَرَبَتَا بزدند ايشان دوزن
اول ايكى خاتون دوكديلر ضَرَبْنَ بزدند ايشان همه زن اول چوق خاتون

دوكديلر ضَرَبْتَ بن دى تو مرد سن بر رجل دوكدك ضَرَبْتُمَا بن ديد شما دو مرد سز ايكى رجل دوكد يكوز ضَرَبْتُمْ بن ديد شما همه مرد سز چوق رجل دوكديكوز ضَرَبْتِ بن دى تو زن سن بر خاتون دوكدك ضَرَبْتُمَا بن ديد شما دو زن سز ايكى خاتون دوكد يكوز ضَرَبْتُنَّ بن ديد شما همه زن سز چوق خاتون دوكديكوز ضَرَبْتُ بزدم من بن دوكدم ضَرَبْنَا بزديم ما بز دوكدك متصل منصوب ضَرَبَهُ بزد مرد مرد را بر رجل بر رجلى دوكدى ضَرَبَهُمَا بزد مرد دو مرد را بر رجل ايكى رجلى دوكدى ضَرَبَهُمْ بزد او مرد همه مردان را اول بر رجل چوق رجلى دوكدى ضَرَبَهَا بزد او مرد زن را اول بر رجل بر خاتونى دوكدى ضَرَبَهُمَا بزد او مرد دو زن را اول بر رجل ايكى خاتونى دوكدى ضَرَبَهُنَّ بزد او مرد همه زنان را اول بر رجل چوق خاتونى دوكدى ضَرَبَكَ بزد او مرد تو مرد را اول بر رجل سن رجلى دوكدى ضَرَبَكُمَا بزد او مرد شما دو مرد را اول بر رجل سز ايكى رجلى دوكدى ضَرَبَكُمْ بزد او مرد شما همه مردان را اول بر رجل سز چوق رجلى دوكدى ضَرَبَكِ بزد او مرد تو زن را اول بر رجل سن بر خاتونى دوكدى ضَرَبَكُمَا بزد او مرد شما دو زن را اول بر رجل سز ايكى خاتونى دوكدى ضَرَبَكُنَّ بزد او مرد شما همه زنان را اول بر رجل سز چوق خاتونى دوكدى ضَرَبَنِى بزد او مرد مرا اول بر رجل بنى دوكدى ضَرَبَنَا بزد او مرد ما را اول بر رجل بزى دوكدى

**فصل فى الظروف** قَبْلَ بيش اولك بَعْدَ پس آرد فَوْقَ زبر يوقارو اَعْلَو وعلاو وعلو وعُلو دخى فوق معناسنه در ولفظ فوق كاهى دون موضعنده استعمال اولنور قال الله تعالى بعوضة فما فوقها اى دونها ودخى بركسنه فلان حقير ديدكده جوابنده وفوق ذلك ديرلر اى دون ذلك يعنى سنك ديديككدن دخى الچقدر تَحْتَ زير اشاغى قُدَّام فرا بيش اوك طرف لفظ قدام مؤنث تصغيرى قُدَيْدِمَة وقُدَيْدِيمَة ديرلركه شاذدر كذا فى الهادى اَمَام مثله دُونَ فروتر اشاغيراق دون غير معناسنه ودون خسيس معناسنه كلور قال الله سبحانه ائفكا آلهة دون الله تريدون وتقول هذا امر دون اى خسيس ودخى دونك ديرلر خذ معناسنه ودون قبل معناسنه كلور تقول دون النهى آسد اى قبل وصولك اليه كذا فى الهادى وَرَاءَ پس وبيش اولك وارد كه اضداددندر ودخى وراء تأخر موضعنه وضع اولنور وراءك اوسع لك ديرلر كيرويه كيتكه واسع مكان بوله سين معناسنه وامام تقدم موضعنده استعمال اولنور امامك ديرلر ايلرو كيت معناسنه خَلْفَ پس آرد قُبَالَه برابر قارشو تُجَاه آصلنده وُجَاه در مثله حِذَاء وازاء وتلقاء مثله كَيْتَ كَيْتَ ايدون ايدون شويله شويله ذَيْتَ ذَيْتَ مثله حَيْثُ كجا قنده يعنى نره ده حَيْثُمَا هركجا هر قنده ثَمَّ هر وقت كز جند بجه هُنَا اينجا بوراده هَهُنَا مثله هُنَاكَ آنجا





اوراده هُنَالِكَ مثله ثَمَّ وثَمَّةَ مثله قَطُّ هركز معلوم اوله كه لفظ قط دهردن ماضى ايچون موضوعدر حريرى درة ده ديديكه خواصك لا اكلمه قط ديدكلرى غلط فاحشدر زيرا عرب لفظ قطى زماندن ماضى ايچون وضع اتديلر لفظ ابدى زماندن مستقبله وضع اتدكلرى كبى پس ما كلمته قط ولا اكلمه ابدا ومعناسى بودركه عمرمدن بو وقته كلنجه منقطع اولونجه بن اكا تكلم اتمدم ديمك اولور زيرا لفظ قط قططت الشئ دن مأخوذدر شيئى قطع اتديم معناسنه قطّ القلم دخى بو معنادن مأخوذدر قلمك طرفنى قطع اتدى معناسنه وحضرت على رضى الله عنهك شجاعتنى وصف حقنده واقع اولان اثرده وارد اولديكه انه رضى كان اذا استقبل قدّ واذا استدبر قط كه قد طولا وقط عرضا قطع معناسنه در البتّة مثله اَبَدًا هميشه سَرْمَدًا پيوسته متصل هر زمان لَمَّا چون كه وانكاه چونكه شويله اولدى واول وقتده لِمَاذَا از بهرچه نيچون قِبَلَهُ بيش او آنك اوكنده عِنْدَهُ نزد او آنك ياننده حريرى درة الغواص ده ديديكه ذهبت الى عنده ديرلر وخطا ايدرلر زيرا عند اوزرينه حروف جارّه دن حرف مِنْ دن غيرى كلمه داخل اولمز وتصاريف كلامده من ايله مجرور اولور قال الله سبحانه قل كل من عند الله زيرا حرف من امّ الباب در وهر امّ البابك امثالندن امتيازى وبر خصوصه اختصاصى واردر مثلا حروف مشبهه ميانندن انّ كسر همزه ايله امّ اولمغله خبرينه لامك دخولى ايله سائرلردن ممتاز قلندى وافعال ناقصه ميانندن كلمه كان امّ اولمغله خبرى فعل ماضى اولمق جائز اولمغله غيريلردن ممتاز اولدى كذلك باء قسم فعل قسم ظاهر ايكن واسم مضمره داخل اولمغه مخصوص قيلندى عِنْدَ ده اوچ لغت واردركه عينده حركات ثلثه جائزدر وزمان ومكانده استعمال اولنور تقول عند الليل وعند الحيل ودخى امر حاضر مقامنه اقامت اولنور تقول عندك زيدا اى خذه ودخى حكم معناسنه كلور تقول عند الله اى فى حكمه وعند الفقهاء وعند الشافعى ديدكلرى بو قبيلدندر كذا فى الهادى للميدانى عِنْدَنَا نزد ما بزم ياننده عِنْدِى عشرون درهما فصاعدا نزد من بيست درم وبيشتر بنم ياننده يكرمى واردر درهم جهتندن ودخى زياده لَدَيْهِ نزد او مرد اول رجلك ياننده لَدَى رَجُلٍ نزد مرد بر رجلك ياننده لَدَيْكَ نزد تو سنك ياننده لَدَيَّ نزد من بنم ياننده لَدَيْنَا نزد ما بزم ياننده مَعَهُ با او انكله مَعَكَ با تو سنكله مَعِى با من بنم ايله مَعَنَا با ما بزم ايله نَحْوَهُ سوى او آنك طرفنه شَطْرَهُ مثله بَيْنَ القَوْمِ ميان مردمان آدملر اورتاسنده وَسْطَ القوم وخلال القوم وبين اظهرهم وبين ظهرانيهم مثله حَوْلَهُ كرداكرد اومرد اول رجلك اطرافنده حَوْلَيْهِ وحَوَالَيْهِ مثله يُمْنَةً سوى راست صاغ ياننده يُسْرَةً سوى چپ صول ياننده فصل فى اسماء الاشارات ذا اين مرد

شو رجل معلوم اوله که لفظ ذا کاهی مای استفهامیه ایله جمع اولوب الذی معناسنه اولور تقول ماذا رایت ای ما الذی رایته یعنی نه در کوردکک نسنه پس جوابنده فرس حسن دیمک کرک در رفع ایله وکاهی ما ایله اذا اسم واحد اعتبار اولنور تقول ماذا رایت ای ما رایت یعنی نه کوردک پس جوابنده فرسا حسنا دیمک کرکدر نصب ایله زیرا صورة اولی ده هو فرس وصورة ثانیه ده رایت فرسا تقدیرنده اولور وکاهی لفظ ذا امرنده اولور تقول عماذا تسأل ای عما تسئل قال الله سبحانه من ذا الذی یشفع ای من الذی یشفع هذا مثله ذا ان بو مرد شو ایکی رجل اولاء اینان همه مردمان شو نلر چوق رجل هؤلاء مثله تا این زن شو خاتون هاتا مثله تان این دو زن شو ایکی خاتون هاتان مثله ذه این زن شو خاتون وقف اولندقده هاء ساکنه اوزرینه وقف اولنوب ذه دیرلر وذه موضعنده ته دیمک جائزدر کذا فی الهادی للشادی للمیدانی پس مصنف عبارتنده واقع اولان ذه لفظی هانک سکونی ایله اولمق ملاحظه اولنور وعندمزده اولان نسخ متعدده هانک کسری ایله ضبط اولندی ذی وهذه وهذی مثله ذیا این مردک شو آدمجق هذیا مثله تیا این زنک شو خاتونجق هاتیا مثله ذاک آن مرد اول رجل ذلک مثله ذانک آن دو مرد شو ایکی رجل ذانک مثله اولئک آن همه مردمان شو چوق رجلر تیک آن زن شو خاتون تلک وتالک مثله تانک آن دو زن شو ایکی خاتون تانک مثله اولئک آن همه زنان شو چوق خاتونلر مذکر ومؤنث ایچون مستعمل ولفظنک غیریدن جمعدر واولاک قصر ایله واولالک دخی لغت در ها انا ذا اینکم من مرد ایشته بنم رجل ها نحن ذان اینکم ما دو مرد ایشته بز ایکی رجل ها نحن اولاء اینکم ما همه مردان ایشته بز چوق رجل ها انا تا اینکم من زن ایشته بنم خاتون ها انا ذی مثله ها نحن تان اینکم دو زن ایشته بز ایکی خاتون ها نحن اولاء اینکم ما همه زن ایشته بز چوق خاتون ها انت ذه اینکی تو زن ایشته سنسن خاتون ها انتما تان اینکیت شما دو زن ایشته سز سز ایکی خاتون ها انتن اولاء اینکیت شما همه زن ایشته سز سز چوق خاتون ها انت ذا اینکی تو مرد ایشته سنسن رجل ها انتما ذان اینکیت شما دو مرد ایشته سز سز ایکی رجل ها انتم اولاء اینکیت شما همه مردان ایشته سز سز چوق رجل ها هو ذا اینکست وی مرد ایشته بودر اول رجل ها هما ذان اینکند ایشان دو مرد ایشته بونلردر اول ایکی رجل ها هم اولاء اینکند ایشان همه مردان ایشته بونلردر اول چوق رجل ها هی تا اینکست او زن ایشته بودر اول خاتون ها هما تان اینکند ایشان دو زن ایشته بونلردر اول ایکی خاتون ها هن اولاء اینکند ایشان همه زنان ایشته بونلردر اول چوق خاتون

فصل فی الموصولات من آنکسی که اول

کسنه که



کسنه که ما آن چیزکه اول نسنه که الذی آن مرد که اول رجل که قال الامیر امین الدین سه واتی الذی اصفیته وهجرته فمل صلة او عاید منک للذی معلوم اوله که اصفهانی شرح لمع ده دیدی که قران عظیم ده الذی کلمه سنک عایدی اوچ موضعده ذکر اولنمشدر فقط کالذی یتخبطه الشیطان من المس کالذی استهوته الشیاطین واتل علیهم نبأ الذی اتیناه آیاتنا وصاحب بن عباد رقیبی صله یه ومحبوبی الذی یه تشبیه اتدی مابینلرنده شدت اتصال اولوب الذی صله دن خالی اولمق مناسبتی ایله قال سه ومهفهف ذی وجنة کالجنبذ وسهام لحظ کالسهام النفذ قلت نلت منه مراد قلبی فی الهوی وملکته لولم یکن صلة الذی اللذان آنان دو مرد که اول ایکی رجل که الذین آنان همه مردان که اول چوقه درکه علامه صفدی شرح لامیه ده حکایت اتدی که شرف الدین بن عنین خسته اولوب عیسی بن الملک العادل حضرتینه بر قطعه یازوب ارسال اتدی که بیت انظر الی بعین مولی لم یزل یولی الندا وتلاف قبل تلافی انا کالذی احتاج ما تحتاجه فاغنم ثوابی والثناء الوافی عیسی مضمونه وقوف اولدقده بر صره یه اوچیوز دینار وضع ایدوب بنفسه شرف الدینک عیادتنه واروب دینارلری اهدا اتدی ودیدی که یا شرف سن کلمه الذی سن وبن عایدم ودینارلر جمله در لله دره وما احسن فهمها التی آن زن که اول خاتون که حریری درة الغواص مقامه ده دیدی که التی لفظنک تصغیری اللتیا کلوب لامک فتحیله که شاذدر زیرا قیاس حرف اولیک هر تصغیرده ضمیدر لکن اسم مذکور حین تصغیرده فتح اصلیسی اوزرینه ترک اولنوب عرب ضمه دن عوض آخرینه الف الحاق اتدیلر واسماء اشاراتی دخی التی یه قیاسا تصغیر ایدوب الذی نک تصغیرنده اللذیا وذا وذاک نک تصغیرلرنده ذیا وذیاک دیدیلر ودخی بعد اللتیا والتی عبارتنک معناسنده اختلاف اولندی بعضیلر بو ایکی اسم اسماء داهیه دن در وبعضیلر بعد صغیر المکروه وکبیرها معناسنه در دیدیلر اللتان آنان دو زن که اول ایکی خاتون که اللاتی آنان همه زن که اول چوق خاتون که اللات واللواتی واللاء واللائی واللوی مثله

فصل فی الاستفهام من کیست کیم در ما چیست نه در ای شیء چه چیز است نه نسنه در ایش مثله این کجا نرده در

فصل فی لفظ ذو ذو مال یک مرد خداوند خواسته مال صاحبی بر رجل ذوا مال دو مرد خداوند خواسته مال صاحبی ایکی رجل ذووا مال همه مرد خداوند خواسته مال صاحبی چوق رجل ذات مال یک زن خداوند خواسته مال صاحبی بر خاتون معلوم اوله که لفظ ذات کاهی وجود معناسنده استعمال اولنور کذا کرمانی شرح تاریخ عتبی ده دیدی که ذات

وجود ایله مرادف در جمعی ذوات کلور بعضیلر لفظ ذات مؤنث در دیدیلر
زیرا اصلنده مؤنثه صفت استعمال اولنور یقال امرأة ذات مال وجمال
پس اضافتدن قطع اولندقده دخی تانیثی ترك اتدیلر لفظ ذو اضافتدن
قطع اولندقده تمیمی ملوکنه اسم ایدوب جمعنده اذوا دیدیلر انتهی میدانی
هادی الشادی نام کتابنده دیدی که عرب لقیته ذات یوم دیرلر انی کونلردن
بر کونده کوردم معناسنه وذات لیلة وذات غداة وذات عشاء دخی
دیرلر که بر کره کوردم وذات الزمین دیرلر زمانلردن بر زمانده کوردم معناسنه
وذات العویم دیرلر میان سنه ده کوردم معناسنه لکن لقیته ذات ذات شهر
وذات سنة عبارتلری عربدن استماع اولنمدی وکاهی تاینی حذف ایدوب ذا صباح
وذا مسا وذا صبوح وذا غبوق دیرلر ولفظ ذات کاهی ناحیه وطرف
معناسنه دخی کلور ذات الیمین وذات الشمال کبی وحال وحقیقت معناسنه دخی
کلور قال الله سبحانه واصلحوا ذات بینکم ای الحال بینکم ذواتا مال دو زن
خداوند خواسته مال صاحبه سی ایکی خاتون ذوات مال همه زن خداوند
خواسته مال صاحبه سی چوق خاتون اولو مال همه مردان خداوند خواسته
مال صاحبی چوق رجل اولات مال همه زنان خداوند خواسته مال صاحبه سی
چوق خاتون فصل فی ای ایهما کدام از این دو مرد شو ایکی رجلدن هرقنقسی
ایهم کدام از ایشان همه مردان شو چوق رجلدن هرقنقسی ایتهما
کدام از این دو زن شو ایکی خاتوندن هرقنقسی ایتهن کدام از اینان همه
زنان شو چوق خاتونلردن هرقنقسی ای رجل کدام مرد قنقی رجل ایة امراة
کدام زن قنقی خاتون فصل فی اسماء الافعال رُوَیدَ زیدًا مهلت ده
زیدرا زیده مهلت ویر رُوَیدَكَ زیدًا مهلت ده تو مرد زیدرا سن رجل زیده
مهلت ویر رُوَیدَکُما زیدًا مهلت دهید شما دو مرد زیدرا سز ایکی رجل زیده
مهلت ویرك رُوَیدَکُم زیدًا مهلت دهید شما همه مردان زیدرا سز چوق
رجل زیده مهلت ویرك رُوَیدَكِ زیدًا مهلت ده تو زن زیدرا سن
خاتون مهلت ویر زیده رُوَیدَکُما زیدًا مهلت دهید دو زن زیدرا سز ایکی
خاتون زیده مهلت ویرك رُوَیدَکُنَّ زیدًا مهلت دهید شما همه زنان
زیدرا سز چوق خاتون زیده مهلت ویرك مَهلًا آهسته باش مهلت
ویر وعجله اتمه امهل معناسنه مفرد وتثنیه وجمعی برابر در علی رِسلِكَ بهوش
باش عقللی اول ورفق وسهولت ایله معامله ایله اِلَیكَ دور باش اوزاق
اول یعنی کندو نفسك ایله مشغول اولوب غیری کمسنه ده ایشك اولمسون
الیك عنی دور باش از من بنده اوزاق اولوب کندی شغلك ایله مشغول
اول وبنده ایشك اولمسون علیك الامر بر کار باش ایش اوزره اول
وشو ایشه اهتمام وملازمت ایله علیك بالامر مثله علی بکذا بمن آرفله

فصل فی اسماء الافعال

یقال فعلت کذا او کذا علی رسلك ای اتئد ... بعنی ... شعب ... وسکون ... جار ومجرور ... ورسل اصلنده ... اوزره آهسته ... معناسنده در





چیزنا قاون نشنه یی بکا کتور وبکا ویر بَلهَ زیدًا بکذار زیدرا زیدی ترك ایله
اتركك معناسنه در حَیَّ بشتاب عجله ایله کل وسرعت ایله فارسیده فراز ای
دیو دخی تعبیر ایدرلر حَیَّهَلَ مثله لفظ حی هل ایله ترکیب اولنوب حی فتح
اوزره مبنی قیلنوب اِسرَع لفظنه اسم قیلندی مفرد وجمعی ومؤنثی مساویدر
وقف اولندقده آخرینه الف الحاق ایدوب لامك فتحه سنی بیان ایچون حیهلا
دیرلر وحی هل ایله ترکیب اولنمیوب حَیَّهَل معناسنده استعمال اولنور حی
علی الصلوة وحی علی الفلاح کبی که صلوة وفلاحه دعوت ایچون در سیبویه
دیدی که بعض عرب حَیَّهَلَ الصلاة ومعناسی نمازه قریب اولك دیمکدر
هلموا الی الصلوة کبی ومؤذن حی علی الصلوة دیدی دیه جك مقامده قد حَیعَلَ
المؤذن دیرلر وکاهی آخرینه کاف الحاق ایدوب حَیَّهَلَكَ دیرلر وکاف مجرد
خطاب ایچوندر واعرابدن محلی یوقدر ابو عبیده دیدی که ابو مهدیه اعرابی
بر کمسنه یه بر کمسنه یه لغت فارسیه ایله ندا ایدوب زود دیدیکنی استماع
ایدوب بزلردن سؤال اتدی که اول کمسنه نك زود دیمکدن مرادی ندر دیو
بز دیدك عجل در اعرابی دیدی که حَیَّهَلَكَ دیمك کرك ایدی یعنی هلم
وتعال هَیتَ لَكَ بیا بیشتر ایله دوکل هَلُمَّ بیا کل هَلُمَّ زیدًا بیاور زیدرا
زیدی کتور واحضار ایله لفظ هَلُمَّ کاهی متعدی استعمال اولنور قال الله
تعالی هَلُمَّ شهداءکم وکاهی لازم استعمال اولنور تعالی معناسنه قال الله
تعالی هلم الینا وبصریوندن عندنده هاء تنبیه ایله لُمَّ دن مرکب در وکوفیون
عندنده اصلی هل اُمَّ ایدی همزه حذف اولندی وحجازیون عندنده کلمه واحده در
هَیهَاتَ چه مایه دور است نه اصل اوزاقدر یعنی بك اوزاق اولدی
بُعد معناسنه در ولفظ هیهاتده تانك فتح وضم وکسری وهر بری تنوین
وتنوینسز لغتدر ومکررا ومنفردا استعمال اولنور اکرچه شیخ عبد القاهردن
مکرر ذکر اولنمق لازمدر دیو روایت اولندی لکن صحیح اولان منفردا استعمالی
جائزدر وفی المثل هیهات هیهات الجناب الاخضر ضبة بن اذلك
مرضی مشتد اولدقده ولدی دیدی جناب نام موضعه وارسان بو مرض سندن
زائل اولور ایدی بو محلده ضبه مثلی ایراد اتدی یعنی جناب بعیددر آکا وصول
مشکلدر تلافیسی ممکن اولمیان نسنه ده ضرب اولنور شَتَّانَ زیدٌ وعمرٌو
چه جدا اند زید وعمرو زید وعمرو بری برندن نه بك آیری دیرلر میدانی
الناس اخوان وشتی فی الشیم مثلنده دیدی که شتی شتدن مأخوذ
فعلی در که شت تفرق معناسنه در شیم خلوق کریمه دن عبارتدر مخفی
اولمیه لفظ شیم مطلق ذکر اولندقده اخلاق حمیده مراد اولنور جعد لفظی
کبی که مطلق ذکر اولندقده مدح مراد اولنور مثلا رجل جعد دیرلر ومقید
ذکر اولندقده ذم اولنور جعد الیدین جعد البنان دیدکلری کبی ودخی

وقال الهادی للشادی البدائی حیهل مرکب
از حی وهل وهر دو کلمه تعجیل است
فی النفائع الکلم مثل القضیب ...
...
اغنی بیسیبه یتقالو فلاون ذو وعمل
ای ذو ونفقة مرفی الخیر مسطرب ... فیهم من انتم
قال ذو الرمة ...
الا تنقذی عمل ... الغلاوة
مثل القضیم الغاری ...

علاوه مذکور الذئب یکنی اباجعده مثلنده دیدی که جعده دیشی قوزی معناسنه در وذئب اکا زیاده رغبت اندیکی ایچون اباجعده دیدیلر بعضیلر جعده طیب الرائحه بر نباتک اسمی در سریعاً ظهور ایدوب سریعاً قورور ذئب سریعاً غدر ایدوب حاله واصل اوزرینه ثابت اولمدیغی ایچون تسمیه اولندی یعنی ذئب فعل قبیح ایله معروف ایکن کنیه حسنه ایله تکنیه اندیلر ظاهرا لساناً اکرام ایدوب معنی غدر قصد ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور ابن الزبیردن متعه دن سؤال اندیلر الذئب یکنی اباجعده دیو جواب ویردی یعنی متعه دخی حسن اللفظ قبیح المعنی در بعضیلر ذئبه ابوجعده ابوجعاده دیدکلری بخلندندر بخیل اولان کمسنه یه جعد الیدین دیدکلری کبی مصنف مستقصی ده الخمر یکنی الطلاء مثلنده دیدی که یعنی اگرچه خمرک اسمی سهل در لکن معناسی صعب در ابن در ید دیدی که بیت هی الخمر صرفا وتکنی الطلاء کما الذئب یکنی اباجعده ابو عبد الله محمد الظاهری واو عمروه مناسب بر قطعه ایراد اندی که ادبا ونحویون میاننده معروف ومشهور در بو مقامه ثبت ومشکلاتی حل بو مقامه مناسب ملاحظه اولندی که بغایت پسندیده وسحر حلال دیمکه شایسته در تجنب صدیقا مثل ما واحذر الذی تراه کعمرو بین عرب واعجم فان صدیق السوء یزری وشاهدی کما شرقت صدر القناة من الدم یعنی اول صدیقدن مفارقت ایله که ناقص اولمغله مکمله محتاج اوله کلمه ما کبی که صله وعائد اولمدقچه کامل اولمز ودخی اول کمسنه دن احتراز ایله که احتیاجی اولمین شیئه مقرون اوله زیرا صدیق سوء صاحبنه شین وعیب ایراث ایدر بو معنی بو معنی یه شاهددر که تانیث مذکره مقارن اولدقده مذکر حکم تانیثی اخذ ایدر مصرع اخیرده لفظ صدر لفظ قناته مضاف اولمغله تانیث کسب ایدوب شرقت لفظی مؤنث صیغه سیله مذکور اولدی ذهبت بعض اصابعه کبی وتانیث مذکره نسبت سوء اولدیغنه شاهددر که نظم کریمده واقع اولدی که ولیس الذکر کالانثی ومحتملدر که واحذر الذی تراه کعمرو عبارتی مثل مشهوره اشارت اوله المستجیر بعمرو عند کربته کالمستجیر من الرمضاء بالنار ومنه قول الشاعر فی رجل یهجوه یا طلوع الرقیب بابین الف یا غریما اتی علی میعاد یا رکود ایوم صیف وغیم یا وجوه التجار یوم کساد خل عنا فانما انت فینا واو عمرو کالحدیث المعاد وقال ابو سعید الرستمی للصاحب ابن عباد فی قصیدة انی الحق ان یعطی ثلثون شاعرا ویحرم ما دون الرضی شاعر مثلی کما الحقت واو بعمرو وزیادة وضویق بسم الله فی الالف الوصل صفدی لامیه عجم شرحنده دیدی که جاحظ لفظ عمروی اسملرک اخف واظرفی ومخرج جهتندن اسهلی در دیوب اکا اسم مظلوم اطلاق ایدر ایدی آخرینه کندو جنسندن اولمین حرف واو الحاق اولندیغی ایچون وزعم ایدر ایدی که اسم عمرو زمان جاهلیتده





بر معروف فارسه یاخود بر مشهور فرسه یاخود بر سید مطاعه یاخود بر رئیس متبوعه اطلاق ایدرلر ایدی وبو کلمات باعث بودر که جاحظک اسمی عمرو وکنیه سی ابو عثمان ایدی روایت اولندی که بر کمسنه واقعه سنده کوردی که طرناغنه حرف واو رسم اندیلر معبره تعبیر اندردکده معبر دیدی که سنک نسبک مطعوندر وسن دخی سین دیدی ومعبر مذکور معنای مذکوره ابونواسک بو ایکی بیتی ایله استشهاد اندی که اشجع سلمی بنی هجو ایدر قل لمن یدعی سلیما سفاها لست منها ولا قلامة ظفر انما انت فی سلیم کواو الصقت فی الهجاء ظلما بعمرو وشکان زودا تیز اول وسرعت ایله سرعان مثلنده صه خاموش باش سویلمه وسکوت ایله مه مکث ایلمه ایه سخن کوی سوز سویله ایها بس کن سویلکدن فارغ اول فارسیده ماه دخی دیرلر ویها زود باش تیز اول وبو کلمه تحریض مقامنده استعمال اولنور امام ترمذی شمائل النبی نام تالیفنده شریددن که کما انشدته بیتا قال النبی علیه السلام لی هیه حدیثنی تخریج ایدوب بو عبد فقیر بر تقصیر اقوم الوسائل فی ترجمة الشمائل نامیله مسمی اولان ترجمه ده شو وجهله تحریر اتمش ایدیم که بعبارت نقل اولنور لفظ هیه هاء اولی وثانیه نک کسره لری وما بینلرنده یاء مثناة تحتیه نک سکونیله هاء اولی همزه دن مبدلدر که اصلنده ایه ایدی کلامک بقیه سنی سویله دیجک مقامده ذکر اولنور مبرد دیدی که کلمه ایه اسم فعلدر زیرا امر معنا سنه در بر کمسنه دن بر کلامک یاخود بر ایشک زیاده سنی مراد اتدکده تنوینسز ایه دیرلر واکر ما بعدنه ایصال اتسه لر تنوین ایله ایه حدثنا دیرلر بعضیلر دیدیلر که ایه یا رجل دیر ایسه ما بینلرنده معهود اولان سوزدن زیاده طلب ایدوب بو سوزدن زیاده دخی سویله دیمکدر هات الحدیث فوقنده واکر تنوین ایله ایه دیسه مطلقا سوزدن زیاده طلب ایدوب سوز سویله دیمکدر ما بینلرنده معهود کلام اولسون اولمسون هارت حدیثنا مما فوق سنده مض میم وضادک کسره لریله بحر اهم ایسته مم جوهری دیدی که مض لا معناسنه در لکن کلمه ایله نفی دکلدر بلکه مض بر کلمه در که مستمع اطماع ایدر یقال ان فی مض لطمعا آمین جنبن باد بویله اولسون یعنی دعا اندیکم نسنه حیز قبولده واقع اولسون ولفظ آمین موقع دعاده ممدوداً ومقصوداً استعمال اولنور اجتماع ساکنینی دفع ایچون آخری فتح اوزرینه مبنی در این وکیف کبی لعا درست خیز تمامت قالق که بر کمسنه نک ایاغی سورچسه اکا دعا مقامنده لعالک دیرلر یعنی ضرر اصابت ایتمه دیکی حالده دوشدوکک یردن قالق قد بس بتر معنای مذکورده استعمال اولندقده اسم اولور قدی دیرلر بکا کفایت ایدر دیجک مقامده وکاهی آخرینه نون وقایه الحاق ایدوب قدنی دیرلر لکن شاذدر

زيرا نون وقايه فعلك آخرينه زياده اولنمغه مخصوصدر. قَطْ مثله رأيته مرة
واحدة فقط آنجق بركره كوردم وكاهى مضاف ايدوب قَطْكَ هذا الشىءُ
ديرلر بو شى سكا كفايت ايدر معناسنه حسبك كبى. قَطِى. قَطِ. قَطْنِى دخى ديرلر
آخرينه نون وقايه الحاق اتدكلرى آخرنده اولان سكونى محافظه ايچوندر.
بَجَلْ مثله اخفش ديدى كه بَجَل حَسْبُ معناسنه اولدقده هميشه آخرى
ساكن اولور بَجَلُكَ ديرلر قَطْكَ كبى لكن بَجَلِى ديمزلر قَطْنِى ديدكلرى كبى
بلكه بَجَلى ديرلر زيرا فعل دن غيرى كلمه نك آخرينه نون وقايه الحاق اولنمق
سماعيدر. حَسْبُ مثله حسبك دِرْهَمٌ ديرلر سكا بر درهم كفايت ايدر معناسنه
وشى حِسَابٌ ديرلر كافى معناسنه ومنه قوله تعالى عطاءً حسابا وفى المثل
حَسْبُكَ من غنىً شِبَعٌ ورِىٌّ يعنى سنى اشباع وارواء ايدجك مقدار ايله قناعت
ايله. وفى المثل مذكور امرئ القيس دن مروى دركه بر كچيسى وار ايدى آنك
حقنده ديدى كه شعر اذا ما لم تكن ابلٌ فمِعْزىً. كأنّ قرونَ جِلّتها العِصِىّ.
وتملأ بيتنا اقِطًا وسمنًا وحسبك من غنىً شبعٌ ورِىٌّ وحسبك من القلادة
ما احاط بالعنق مثلنه قريب در. هَدْ دخى حسب وكفى معناسنه در تقول
رجل هَدْكَ من رجل ولفظ قط. وقدْ. وبَجَلْ. وحَسْبُ. وهَدْ ده مذكر ومؤنث
وتثنيه وجمع برابر در لكن بعض عرب هد لفظنى مذكر ومؤنث وتثنيه وجمع
ايدرلر. هدْ. هدّا. هدّوا. هدّت. هدّتا. هددن. ديرلر كذا فى الهادى
فيروزآبادى هد لفظنده دالك كسرى لغت در ديدى ميدانى ديدى كه
لغت مشهورده هد لفظنى مصدرده ولغة اخرى ده ماضى يه حمل اتديلر
ودخى هذا رجل ناهيك من رجل وتنهيك من رجلٍ ونهاك من رجل ديرلر
يعنى اول بر رجل در كه سكا فى اولمغله غيرى رجاله مراجعتدن كويا سنى
منع ايدر. تنهيك ونهاك ده مذكر ومؤنث ومفرد وتثنيه وجمعى برابردر.
لكن ناهيك مؤنثه صفت اولدقده تا الحاق ايدوب ناهيتك ديرلر. دُونَكَ
بكير تومرد. سن رجل اخذ ايله خُذ معناسنه در آصلنده ظرف ايدى صكره
اسم فعل قيلندى. هَاءُ مقصورًا وممدودًا خذ معناسنه استعمال اولنور.
مثله وكاهى كاف خطاب ايله ذكر اولنوب تصرف ايدرلر. وكاهى كافدن
مستغنى اولوب آخرنده اولان همزه ده تصرف ايدرلر مصنف صورتين مذكورتين
بيان ايدوب ديدى كه هَاؤُمَا بكيريد شما دو مرد. سز ايكى رجل اخذ ايدك
هَاؤُمْ بكيريد شما همه مردان سز چوق رجل اخذ ايدك. هَاءِ بكير تو زن
سن خاتون اخذ ايله. هَاؤُمَا بكيريد شما همه زنان. سز چوق خاتون اخذ
ايدك. هَاكَ بكير تو مرد. سن رجل اخذ ايله. هَاكُمَا بكيريد شما دو مرد. سز
ايكى رجل اخذ ايدك. هَاكُمْ بكيريد شما همه مردان. سز چوق رجل اخذ ايدك
هَاكِ بكير تو زن. سن خاتون اخذ ايله. هَاكُمَا بكيريد شما دو زن. سز ايكى



خاتون اخذ ايدك. هَاكُنَّ بكيريد شما همه زنان. سز چوق خاتون اخذ ايدك. اُفِّ
كلمهٔ كراهتست كراهة وضجرة وقتنده تكلم اولنور بر كلمه در اخفش اف
ماده سنده آلتى لغت حكايت اتدى. اُفٌّ. اُفِّ. اُفَّ. اُفٌّ. اُفًّا. اُفِّى.
حَسّ كلمهٔ درد است الم كلمه سيدر يعنى ناكهانى بر كمسنه يه وجع اصابت
اتسه مثلا غافل ايكن بر عضونه آتش صيچرايوب ياقسه واكز ويرسه اول وقتده
اول كمسنه حس كلمه سنى سويلر. اَخّ چنين مكن شو يله ايلمه مثلا بر كمسنه دن
بر نا معقول نسنه ظهور اتدكده آنى كريه عد ايدوب نيچون شو يله اتدك
صاقين بر دخى اتمه ديجك مقامده تكلم اولنور. آوِّه. واوّهِ. وآه كلمهٔ اندوه.
غم وقتنده وغمدن شكايت وقتنده تكلم اولنور. جوهرى ديدى كه شكايت
وقتنده اَوِّهِ من كذا ديرلر. وكاهى واو ساكنه يى الفه تبديل ايدوب آه ديرلر
وكاهى واوى مشدد ومكسور ايدوب هايى تسكين ايدرلر واَوِّهْ ديرلر وكاهى
واوى تشديددن صكره هايى حذف ايدوب اَوِّ ديرلر وكاهى تطويل صوت
ايچون مد وتشديد وفتح واو وسكون ها ايله آوَّهْ. وكاهى تا الحاق ايدوب
مد ايله وقصر ايله آوتاه. اَوَّتاه ديرلر. وَيْ عجبًا تعجب مقامنده استعمال
اولنور. وَيْكَ. وَوَيْ لِزيدٍ كبى واكثريا كأنّ. وكأنّ اوزرينه داخل اولور.
قال الله سبحانه ويكأنّ الله يبسط الرزق لمن يشاء. مخفى اولميه كه لفظ ويكأن
مصحفلرده متصل وغيرى يرلرده منفصل كتابت ايدوب كاهى وَىْ كَأنّ
وكاهى وَيْكَ أنّ كتابت ايدرلر. ميدانى هادى ده ديدى كه اَصْوَبْ اولان
وَىْ كَأنَّ يازمقدر. وَاهًا خوش شابر شبيك طيب وحسننه تعجب مقامنده
تكلم اولنور. واهًا له ما اطيبه ديرلر نه عجب كوزل شى در معناسنه. بَخٍ بَخٍ
نيكا نيكا. مدح وبر شى يه رضا مقامنده استعمال اولنور يعنى نه ايك ايو ومبالغه
ايچون مكرر ذكر اولنور. اكر ما بعدنه وصل اولنمز بَخْ بَخْ ديرلر خانك
سكون وتخفيفى ايله واكر وصل اولنور ايسه بَخٍ بَخٍ ديرلر خانك كسر وتخفيفى
ايله وكاهى تشديد ايدوب بَخٍّ بَخٍّ ديرلر. فيروزآبادى ديدى كه بَخٍ الامر
اى عَظُمَ وفَخُمَ كاهى فقط بخ ديرلر. وكاهى تكرار ايدوب بَخٍّ بَخٍّ ديرلر كه
اول منون وثانى مسكن ايدرلر ومنفردًا ذكر اتدكده بَخْ وبَخٍ وبَخٍّ بَخٍّ
تشديد ايله رضا واعجاب وفخر ومدح مقاملرنده استعمال اولنور. ميدانى
كلامندن منفهم اولور كه بخ تخفيف وتشديد ايله استعمال اولنه ودخى
بَخْبَخَ الرجل ديرلر بخ بخ ديدى معناسنه. بخبخ دخى مقام تعجبده استعمال
اولنور كلمه در كذا فى الهادى والقاموس. اَحْسَنْتَ لِلّٰهِ نيكو بى كردى خدا
نكاه دار تو باد. ايلك ايلدك الله سنك حافظك اولسون. لِلّٰهِ اَنْتَ خدا
نكاه دارد تو باد. الله سنك حافظك اولسون. لِلّٰهِ اَبُوكَ خدا نكاه دار پدر
تو باد. الله سنك باباكك حافظى اولسون. اَبَيْتَ اللعن يستا ده ام فرمان ترا.

سنك فرمانكه اجابت ایچون طورمشم بعض نسخه ده اینکم بیش تو وبعضنده
اجابت بادترا پس اني اجابت عبارتیله تفسیر اولندی که تفسیر ثانی کتب
لغت ده وبحوده تصویر اولنان معنایه مناسب دركما لا یخفی سَعْدَیْكَ نیك
بختی خواهم ترا پس انی یکدیگر. سنك ایچون سعادت ایسترم بربری آردنجه اُسْعِدُكَ
اِسْعَادًا بعد اسعادٍ معناسنه قریب در بعض نسخه ده یاری دادن میخواهم ترا
عبارتیله تفسیر یعنی سکا معین اولمق ایسترم تفصیلی کتب بحوده مسطوردر اولمغله
بومقداراوزره اکتفا اولندی لِلّٰهِ دَرُّكَ خدا خیر تو بسیار کناد. الله تعالی
سکا چوق خیر ویرسون لَا دَرَّ دَرُّكَ نیکوی مباد ترا. سکا ایولك اولمسون
یعنی خیره نائل اولمه بددعا مقامنده مستعملدر حَنَانَيْكَ رحمت باد ترا. سکا
رحمت اولسون یعنی حضرت اللهك رحمتنه مظهر اوله سین حنان رحمت حنان
صاحب رحمت معناسنه در. عرب حنانك یارب حَنَانَيْكَ یا رب دیرلر رحمتك
معناسنه میدانی هادی للشادی نام تألیفنده دیدی که حنانیك ای تحننًا علیّ
مرّة بعد مرّة یعنی بکا مرحمت ایله بری بری آردنجه پس تثنیه لفظیله ایراد اولندیغی
تکراره اشارت ایچون در. ودخی هَذَاذَیْكَ دیرلر بری بری آردنجه قطع ایتمك
ایله قطع ایله معناسنه که هذ دن مأخوذ در سرعت ایله قطع معناسنه یقال
ضربا هذاذیك ای ضربًا یهذّ هذًّا بعد هذٍّ. ودخی حجازیك دیرلر قومی
بری برندن منع وکف ایله بری بری آردنجه منع وکف ایتمکلك ایله معناسنه
ودخی حذاریك دیرلر حذرده صکره حذرا ایله معناسنه ودخی برکسنه ناسی
برشیدن منع مراد اتدکده حجاجیك دیرلر یعنی کفرا وامتنعوا لَكَ اللهُ نگاه
دارادت اخدا حضرت الله سنی حفظ ایلسون طُوبَى لَكَ خنکی بادترا.
سکا سعادت اولسون سَمْعًا وَطَاعَةً فرمان بردارم امریکه امتثال ایدرم یعنی
هرنه فرمان ایدرسك استماع اتدیکم ساعتده امتثاله عبادرات ایدرم
حُبًّا وَكَرَامَةً دوستی وکرامت کنم ترا. سکا دوستلق وسپاس وارلق ایدرم
اُحِبُّ حُبًّا واکرم کرامةً تقدیرنده در بُؤْسًا لَكَ سختی بادترا. سکا مشقت
اولسون وزحمته مبتلا اوله سین خَيْبَةً لَكَ نومیدی بادترا. سکا نا امیدلك
ومحروملق اولسون مرادیکه نائل اولمه دیو بددعا مقامنده ذکر اولنور.
سُحْقًا لَكَ دوری بادترا. سکا ایراقلق وجدالق اولسون سحق بعد معناسنه
بعید اولان مکانه مکان سحیق دیرلر اسحقه الله دیرلر ابعده معناسنه سحق
حانك ضمیله حسن بابنده در تَعْسًا لَكَ هلاك بادترا. سکا هلاك اولسون
یعنی هالك اوله سین تعس اصلنده دوشمك معناسنه در. تعسًا لفلان دیرلر
حضرت الله آکا هلاکی لازم قلسون معناسنه. مصنف مستقصی ده لا لعًا لك
مثلنده ای لا اقامك الله دیدکدن صکره دیدی که عرب فرس جواد وناقة نجیبه
عاثر اولدقده تعسًا لك وغیری حیوان عثار اتدکده لعًا لك دیرلر. قال





الاعشى بذات لوث عفرناه اذا عثرت فالتعس اولی لها من ان اقول لعًا.
سُقْيًا لَكَ سیرابی بادترا. سنك ایچون صودن قانمق اولسون یعنی حضرت الله
سنی صودن اغنا اتسون فی الحقیقه برکت ایله دعادر ووسعت عیش ایله
دعا مقامنده دخی ذکر اولنور هَنِيئًا مَرِيئًا لَكَ گوارنده بادترا. طعام سکا
سکیجی اولسون مأکولات ومشروبات اکل وشرب اولندقده اکل اتدیکك
طعام وشرب اتدیکك شراب سهولت ایله بوغازندن مرور ایدوب هضم
اولسون وسکا زحمت ویرمسون دیو دعادر اَهْلًا بِكَ آبادانی بادترا.
سکا معمورلق اولسون برکسنه برجماعت میانه نزول ایدوب توطن مراد
اتدکده آکا مرحبًا واهلًا دیو دعا ایدرلر یعنی مقام واسعه نزول اتدیك ومعمورلغه
کلدیك مأنوس اول ووحشتدن خلاص اول. کسائی دیدی که اَهَلْتُ بالرجل
دیرلر برکسنه برکسنه ایله استیناس اتسه ابوزید دیدی که آهَلَكَ الله فی
الجنة دیرلر یعنی حضرت الله سنی جنته ادخال وتزویج اتسون سَهْلًا بِكَ
اسانی بادترا. سکا اسانلق اولسون یعنی هرخصوص سکا زحمتسز اولسون
مَرْحَبًا بِكَ فراخی بادترا سکا وسعت اولسون یعنی مکان واسعه ساکن اول
رُحْب رانك ضمیله سعت ورَحْب رانك فتحیله واسع معناسنه در.
قال حسین الجزار فی مدح علی بن سیف الدین بیت اقول لفقری مرحبًا لتیقنی
بان علیا بالمکارم یقتله. میانه ارباب ادب ده استشکال اولنان ابیات دن در
زیرا معناسی سماعه موقوف در. معلوم اوله که بیت مذکورده واقع اولان مرحبًا
اقول لفظنك منصوب مفعولیدر وحضرت علی رضنك مَرْحَب نام کافری
قتلنه تلمیحدر اصحاب تواریخ دیدیلرکه علی مرحب نام ملعونك بیضه سنه
ضرب ایدوب بیضه‌یی ذوالفقار ایله قطع اتدکده مزبوری مقعدینه دك
ایکی شق ایدوب برشقی برطرفه وشق اخری برطرفه ساقط اولدی ونهروان
وقعه سنده میان عسکر اعدایه هجوم ایدوب یدنده اولان سیف ایکی قات
اولنجه ضرب ایدر وطشره چیقوب سیفی اصلاح ایدوب ینه هجوم ایدر ایدی
حتی اول وقعه ده ایکی بیك عدد کمسنه قتل اتدیکی تواتر رتبه سنه بالغ
اولدی بعض شعرای اندلس بو معنایه تلمیح ایدوب برکسنه نك مدحنده دیدیکه
شعر فعاقر سیفك حتی انثنی. وعرب در مجك حتی انکسر. وکم نبت فی حربهم
عن علی. ونا ب عن النهروان النهر. نهردن مراد قاندن حاصل اولان نهردر
یا برموضعك اسمیدر. ودخی روایت اولندی که عمرو بن عبدود العامری
بغایه سجیع وجبار ایدی حضرت علی آنی ذوالفقار ایله ضرب ایدوب
برفخذینی اصلندن قطع اتدی وعمرو مزبور زمینه ساقط اولدقده قطع
اولنان فخذینی زمیندن آلوب علی جانبنه رمی اتدی علی برطرفه میل
اتمکله اصابت ایتمیوب بربعیرك ایاقلرینه اصابت ایدوب درت ایاغنی

قیدی شرف الدین بن الفارض بومعنایه تلمیح ایدوب دیدی که بیت ذو الفقار
اللحظ منها ابدا والحشا منی عمرو وجبی جبی دخی حضرت علی نك کشته سیدر
اجدّك جیمك کسر وفتحی لغت در این حقیقت است از تو بو ایش سندن
کرچکمیدر اصمعی دیدی که آیجدّ منك هذا معناسنه در بابی حذف ایدوب
نزع خافض ایله منصوب قیلندی ابو عمرو دیدی که اجدّ امنك معناسنه در
پس جدّا نصبی مصدریت اوزره اولور الله الله بترس از خدای اللهدن
قورق وقهرندن حذرا اوزره اول الاسد الاسد بترس از شیر ارسلاندن
صاقین وحذر ایله الطریق الطریق راه نکاه وار یولی محافظ ایله وبصیرت
اوزره روان اول سبحان الله پاکست خدای حضرت الله جمیع نقایصدن
پاك ومنزهدر بعض حواشی مطولده شو وجه اوزره واقع اولدیکه لفظ
سبحان تسبیحك علم وسبحه نك مصدری در تنزه تنزیها بلیغا معناسنه هم
وسبحه دن ماخوذدر ذهب وبعد معناسنه یعنی آنی نقایصدن تبعید اتدی
زیرا تنزیه اولنان کمسنه البته تنزیه اولندیغی نسنه دن تبعید اولنور یاخود فراغ
معناسنه اولان سبحدن ماخوذدر کویا تنزیه اولنان کمسنه تنزیه اولندیغی
نسنه دن فارغ قیلنوب چونکه حضرت الهی تنزیهه مخصوص بر لفظ مراد اتدیلر
لفظ سبحانی جمیع نقایصدن تنزیه بلیغ ایله تنزیهه دلالت اتسون ایچون
اختیار ایدوب حضرت اللهه اضافتنی لازم قیلوب لغت فصیحه ده اضافتدن
قطعنی تجویز اتمدیلر وکاهی لفظ سبحان تعجب مقامنده استعمال اولنور زیرا
تنزیه اولنان کمسنه دن تنزیه اولندیغی نسنه یی تبعید بلیغ ایله تبعید ایتمك اول
نسنه نك زیاده بعدندن تعجبی اقتضا ایدر کویا مقام تعجبده سبحان
لفظی ما ابعده من هذا معناسنه منجر اولور صکره هر مقام تعجبده استعمال
اولندی وکاهی اصالة تنزیه بلیغ مراد وتبعا تعجب قصد اولنور سبحان الذی
اسری قول کریمی کبی وکاهی تعکیس قلنور سبحانك هذا بهتان عظیم قول
شریفی کبی ولفظ سبحان دائما فعل مضمر ایله منصوب اولور اسبح الله سبحانا
تقدیرنده وفعلینك مسدینه سدّ اولوب جمیع نقایصدن تنزیه بلیغ معناسنی
افاده ایدر والله اعلم معاذ الله پناه میکیرم بخدای حضرت اللهه
صغنورم اعوذ بالله معاذا ایدی فعلی حذف ایدوب مصدری مقامنه
اقامت اتدیلر معاذة الله معاذ وجه الله معاذة وجه الله دخی بو معنایه در
معنا معناة ماتی ماتات کبی لعمری سوکند میخورم بجان من کندو جانمه
آند ایچرم لعمرك بجان تو سنك آند ایچرم لعمر الله سوکند میخورم بخدای
حضرت اللهه آند ایچرم اکرچه عمر وعمر عینك ضم وفتحیله بر معنایه در
لکن قسم وقتنده فتحی اختیار اتدیلر واوزرینه لام ابتداء داخل اولدقده هم
ابتدائیت اوزره مرفوع وخبری محذوف اولور لعمر الله قسمی تقدیرنده واکر لام



داخل اولمز ایسه مصدریت اوزره منصوب اولور عمر الله ما فعلت کذا دیرلر
لعمر الله وعمر الله لفظلرینك معناسی حضرت اللهك بقا ودوامنه قسم ایدرم
دیمکدر عمرك الله لفظنك معناسی حضرت اللهك بقا ودوامنه اقرارتمکه قسم
ایدرم دیمکدر یمین الله سوکند بخدای اللهه آند ایچرم ابو عبید دیدی که عرب
یمینه لفظنه قسم ایدوب یمین الله لا افعل کذا دیرلر وکاهی جمع ایدوب ایمن دیرلر
وقسم ایدوب ایمن الله دیرلر صکره استعمالی کثیر اولمغله تخفیف ایچون آخرندن
نونی حذف ایدوب ایم الله دیرلر ابن کیسان وابن درستویه قوللری دخی بودر
والفی الف قطع در لکن کثرة استعمالنه بناء کاهی الفی اسقاط ایدرلر واکثر
نحویین دیدیلر که ایمن الله میمك ونونك ضمیله قسم ایچون وضع اولنمش لفظدر
وهمزه سی همزه وصل در واسماده بو لفظدن غیری اسمده همزه وصل مفتوحه
یوقدر وکاهی اولنه لام ابتداء ادخال ایدوب همزه یی اسقاط ایدرلر ولیمن الله دیرلر
لیمن الله قسمی تقدیرنده وکاهی آخرندن نونی حذف ایدوب ایم الله وکاهی یایی
دخی حذف ایدوب ام الله وکاهی فقط میمی ابقا ایدوب م الله ضمیله وم الله
کسریله وکاهی من الله میم ونونك ضمیله ومن الله فتحیله ومن الله کسریله
دخی دیرلر عرب میاننده قسم مجراسینه جاری اولان الفاظ بو مقامه ثبت اولنمق
مناسب ملاحظه اولندی صاحب هادی دیدی که عرب مقام قسمده قعدك
الله وقعیدك الله دیرلر که فعل مقدر ایله منصوب در اسألك بقعدك
وبقعیدك تقدیرنده که حرف جری حذف وفعلی ایصال اتدیلر یعنی اول اللهه
قسم ایدرم که سنك سرّیکه مطلع در که کویا قعیدك در انتهی فیروزابادی
دیدی که قعیداب معناسنه در قعیدك لا تفعلن دیرلر بابك معناسنه در
قعدك الله وقعیدك الله استعطاف در قسم دکلدر زیرا جواب قسم مذکور
اولمدی بلکه عبارت مذکوره فعل موقعنه واقع اولمش مصادردندر عمرك الله
منزله سنه در که عمرتك الله قوة سندن در سألت الله تعمیرك معناسنه وقعدك الله
دخی قعدك الله قوة سنده در ای سألت الله حفظك من قوله تعالی عن الیمین
وعن الشمال قعید والمقاعد الحافظ ودخی انشدك الله ونشدتك الله دیرلر که
ذکرتك الله معناسنه در که قسم افعاله افعال بابنده مذکوردر ودخی حجة الله
دیرلر حانك فتحی وتانك کسری ایله یعنی حضرت اللهك غالب اولدوغنه قسم
ایدرم ودخی جیر رانك کسریله وجیر تنوین ایله وجیر ابن کبی حقا یعنی نعم
یا اجل معناسنه تقول جیر لا افعل ولعمری ودخی قلب ایدوب رعملی دیرلر که جاسی
قسم مقامنده ذکر اولنور عمرك الله زندکانی دهاد ترا خدای حضرت الله
سکا حیوة وعمر ویرسون ویحك وای برتو وای سکا یعنی سکا یازق حیف اولمش
زیرا ویح کلمه شفقت ومرحمت در وترحم یه اصحاب دعوی معرفه النحو قاله
بیت ویح من لام عاشقا فی هواه ان لوم المحب کالاغراء لفظا اغراء مرفوع

اولمغلغندن دد دیدکه جواب بودرکه آصل ترکیب المُحَبَّك ایدی الف لام الذی
معناسنه الذی اَحَبَّك تقدیرنده ولفظ اغرآء انّ نك خبریدر وقریب منه قول
العباس بن مرداس بیت ومن قبل آمنّا وقدکان قومنا یصلّون للاوثان قبل محمدا
ابن السبکی دیدی که برطالب نحویدن لفظ محمدا نك نصبنك وجهندن سؤال
ایتدی مع هذا قبل نك مضاف الیهی در دیدی بن دیدیم که اکر محمد سنك قولك کبی
مضاف الیه اولسه محمددن اول قومنا واثانه ومحمد کلهکدن صکره محمد قومك
صلوقی لازم کلور جواب بودرکه محمّدًا آمنّا نك مفعولی در وقبل اضافتدن
مقطوع اولدقده فتح اوزرینه مبنی اولمق دخی لغتدر اکر اکثر ضم اوزرینه بنادر
بعضیلر دیدیکه قبل آصلنده نکره ایچون قبلًا ایدی ضرورة شعر ایچون تنوین حذف
اولندی وَیْلَكَ ای بیچاره ای علاجه قابل اولمین کمسنه یازیق سکا جوهری
دیدیکه وَیْح کلمهٔ رحمت وَیْل کلمهٔ عذابدر بعضیلر دیدیلرکه وَیْح ووَیْل برمعنایهدر
وَیْحٌ لِزَیْدٍ وَیْلٌ لِزَیْدٍ ابتدائیت اوزره مرفوعلردر وَیْحًا لِزَیْدٍ دیرلر وَیْلًا لِزَیْدٍ کذلك
فعل مضمر ایله منصوب ایدرلر اَلْزَمَهُ اللهُ وَیْحًا ووَیْلًا تقدیرنده وَیْحَكَ وَیْحَ
زیدٍ دخی دیرلر اضافت ایله وَیْبَكَ مثله جوهری دیدیکه وَیْب وَیْل کبی
برکلمهدر وَیْبَكَ وَیْبٌ لَكَ دیرلر ولام ایله ابتدائیت اوزره مرفوع اولمق منصوب
اولمقدن واضافت ایله منصوب اولمق مرفوع اولمقدن آچوقدر وَیْسَكَ مثله
لکن جز انکه آنده غیری کبی جاء فی القوم لکن عمروًا یعنی عمرودن غیری قوم کلدیلر
رُبَّ بسا نیجه رُبَّ تالٍ یَلْعَنُهُ القرآن یعنی نیجه قرآن تلاوت ایدر کمسنه لر
واردرکه قرآن آکا لعنت ایدر وفی المثل رُبَّ کلمةٍ تقول لصاحبها دَعْنی
روایت اولندیکه ملوك حِمْیَردن برملك ندماسندن برمعنی ایله کسکاره چیقمشلر
ایدی ناکاه برصخرهٔ مَلْسایه مرور وآنده توقف ایتدیلر ندیم مزبور دیدیکه برکمسنه
اولسهکه آنی شو صخره نك اوزرنده قتل ایتسه لر دمی نه مرتبه سنه بالغ اولور
نظر ایده ایدك ملك مذکور بو کلامی استماع ایدوب ندیم مزبوری اول صخره
اوزرنده قتله فرمان ومثل مذکوری ایراد ایتدی رُبَّ رأسٍ حصیدُ لسانٍ مثلنه
قریبدر رُبَّما مثله حاشا مکر جاء فی القوم حاشا زیدٍ قوم بکا کلدیلر مکر زید
یعنی زید کلمدی معلوم اولهکه حاشا وعدا وخلا کاهی حرف اولوب اسم
واحدی مجرور ایدرلر وکاهی فعل اولوب اسم واحدی منصوب ایدرلر تقول
حاشا زیدٍ وزیدًا وعدا زیدٍ وزیدًا وخلا زیدٍ وزیدًا لکن اولی اولان اولدرکه
حاشا کلمهسی حرف جر وعدا وخلا فعل استعمال اولنه صاحب زاهر القوم
ظلمة حاشا فلانًا عبارتنك بیاننده دیدیکه حاشا کلام عربده اَعْزِلْ فلانًا
من جملتهم الی جانب معناسنهدر که حاشا ناحیه وجانبدن عبارتدر
یعنی فلان کمسنهیی ظالم اولان قوم جملهسندن برجانبه اخراج ایدوب آنلر
میاننه ادخال ایتمه حاشا لفلان وحاشا فلانًا وحاشا فلانٍ دیرلر وحاشا لفلان





عبارتنده فلان لام زائده ایله مجروردر وحاشا فلانًا عبارتنده حاشا ایچون فاعل
اضمار اولنوب فلانًا منصوب اولور یعنی حاشا فعلهم فلانًا وحاشا فلانٍ عبارتنده
اولان فلان لام مقدره ایله مجروردر وجائزدرکه حاشا ایله مجرور اوله زیرا
حاشا اکثریّا مصاحبی اولان لامدن مفارقت ایتمکله اسمه مشابه اولوب
ما بعدینه مضاف اولدی حاش دخی لغتدر انتهی خلا جز غیری جاء فی القوم
خلا بکرٍ بکردن غیری قوم کلدیلر ماخلا وماعدا مثله لَعَلَّ امیداست امیددر
رجا ایدرم لعلّ الله یغفر ذنبی امیددرکه حضرت الله جرمی مغفرت ایده لَنْ
نی یوق لن ینصر زید زید نصرت ایتمز البته کَیْ تا علّة مقامنده مستعملدر
اَعْبُدُ الله کی ادخل الجنّة اللهه عبودیت ایدهرم تاکه جنته داخل اولام یعنی
جنته داخل اولمق ایچون لَمَّا آنکاه اول وقت که اَوْلیٰ لَكَ سزا وار تر است مر ترا
سکا زیاده لایقدرکه تهدید ووعید مقامنده استعمال اولنور یعنی سنی هلاك
ایده جك نسنه قریب اولدی مِنْ اَجْلِكَ از برای تو سندن اوتری مِنْ اَجْلِهِ
از برای وآندن اوتری مِنْ اَجْلی از برای من بندن اوتری مِنْ جَرّاكَ از برای تو
سندن اوتری جرّاك تخفیف ایله جرّائك مدّ ایله دخی لغتدر صاحب
جامع دیدیکه من جَرَّائِكَ دخی بو معنایهدر صاحب هادی دیدیکه
اَجْل آصلنده جنایت معناسنهدر یقال اَجَلْتُ شرًّا ای جنیت پس من اجل
کذا من سبب کذا ومن جنایة کذا معناسنه اولور وجَرّیٰ دخی جریرهدن ماخوذ
فعلی در جنایة معناسنه تقول جَرّا فلان جریرةً وَحْدَهُ تنها او مرد یالکز اول رجل
وَحْدَهُما تنها ایشان دو مرد یالکز آنلر ایکی رجل وَحْدَهُمْ تنها ایشان همه
مردان یالکز آنلر چوق رجل وَحْدَها تنها او زن یالکز اول خاتون وَحْدَهُما
تنها ایشان دو زن یالکز آنلر ایکی خاتون وَحْدَهُنَّ تنها ایشان همه
زنان یالکز آنلر چوق خاتون وَحْدَكَ تنها تو مرد یالکز سن رجل وَحْدَكُما
تنها شما دو مرد یالکز سز ایکی رجل وَحْدَكُمْ تنها شما همه مردان یالکز
سز چوق رجل وَحْدَكِ تنها تو زن یالکز سن خاتون وَحْدَكُما تنها شما
دو زن یالکز سز ایکی خاتون وَحْدَكُنَّ تنها شما همه زنان یالکز سز
چوق خاتون وَحْدی تنها من یالکز بن وَحْدَنا تنها ما یالکز بز حَسْبُكَ
بس است ترا سکا کفایت ایدر اَجْمَعُونَ همه جمله اَكْتَعُونَ وَاَبْتَعُونَ
وَاَبْصَعُونَ مثله مؤنثلری کُتَعُ بُتَعُ بُصَعُ در جُمَعُ کبی والفاظ مذکوره
اجمعون نك اتباعی اولمغله اجمعون ایله ذکر اولنوب اجمعون نك اوزرینه
تقدیم اولنمزلر قاطِبَةً مثله جاء القوم قاطبةً دیرلر جمیعا معناسنه وقاطبة
عموم افادهسی ایچون وضع اولنمش براسمدر موفق بغدادی دیدیکه قاطبة
وکافّة معرّف باللام استعمال اولنمزلر وابن خالویه کتاب لیسده دیدیکه
عامّه بلکه اکثر خواص الکل والبعض دیوب الف لام ادخال ایدرلر مع هذا

آنده الف لام داخل اولمز زیرا معروفه در هر بری مضاف حکمنده در اصمعی دیدیکه
ابن مقفع تا لیفاتنی مطالعه اتدیم اصلوبن بولمادم الا شوقولنده که العلم
اکثر من ان یحاط بالکل منه فاحفظوا البعض کافة وقطرا و عامة وجمیعا
مثله کل القوم همه مردان جمله رجللر کلهم همه ایشان انلرک جمله سی
الرجل نفسه یک مرد خودش . بر رجل کندوسی الرجلان انفسهما دو مرد خودشان
ایکی رجلک کندولری الرجال انفسهم همه مردان خودشان . چوق رجلک کندولری
المراة نفسها یک زن خودش . بر خاتون کندوسی المرأتان انفسهما دو زن
خودشان ایکی خاتونک کندولری النساء انفسهن همه زنان خودشان چوق
خاتون کندولری هو بعینه اوست نوب اوکندودر درهم بعینه دو درمن است
خود بنم درهمک کندودر عینیله بنم درهمم در دیو تعبیر اولنور هو عین الرجل
اوست خود مرد او رجلک کندودر کلا الرجلین ایشان هردو مرد اول ایکی رجلک
ایکیسی بیله کلاهما وکلیهما مثله کلتا المرأتین ایشان هردو زن اول ایکی
خاتونک ایکیسی بیله کلتاهما وکلتیهما مثله لقیته کفة کفة پیش آمدم
او را رویا روی آکا واست کلدیم یوزیوزه که قارشوقارشویه تعبیر اولنور
بو ایکی اسم اسم واحد اولوب مبنی قیلندی خمسة عشر کبی لقیته کفاحا دخی
بو معنایه در هو جاری بیت بیت او همسایه منست خانه بخانه او بنم قومشومدر
آوآوه که قبو قبویه قومشیدر دیو تعبیر اولنور بادی بدیء پیش از همه
کارها جمله ایشلردن اول حبذا الرجل چه دوست است آن مرد . ذا یو دوستدر
او رجل حب آصلنده حبب ایدی که فعل ماضی غیر متصرف و ذا فاعلیدر که
اسماء اشارات دن بر اسم مبهم در مجموعی اسم واحد منزله سنه تنزیل اولنوب
محلا ابتدائیته اوزره مرفوع والرجل خبری در یا ذادن بدل دکلدر زیرا حبذا المراة
دیرلر اکر بدل اولسه حبذه امراة دیرلر ایدی لا بد چاره نیست . علاج یوقدر
یعنی ابلد . ولازمدر بد افتراق معناسنه اولمغله حرف نفی داخل اولدقده
فراق منفی ولزوم لازمدر لا محالة هر آیینه البته یقال الموت آت لا محالة
یعنی موت البته کلیجیدر کمسوره دیو علاج وحیله ممکن دکلدر . جوهری لا بد
ایله تفسیر اتدی میدانی دیدی که لا محالة حیله دن ماخوذدر لا حیلة
للتخلص من کذا معناسنه تقول لا محالة ولا حیلة آنک ذاهب لا بد کبی .
صاحب جامع دیدی که لا وعی عن ذلک الامر دیرلر لا تما سک دونه ومالی
عنه وعی دیرلر بد معناسنه که لا بد معناسنه اولور ولا حم . ولا عند د .
ولا معلندد دخی لا بد معناسنه لا جرم حقا . وهر آیینه شبهه سز و البته
فرا دیدی که لا جرم بر کلمه در که آصلنده لا بد معناسنه ایدی و کثرت استعمالی
بر درجه یه بالغ اولدی که قسم مقامنده استعمال اتدیلر و حقا منزله سنه
اولدی لهذا قسمک جوابنه لام داخل اولدیغی کبی لا جرمک دخی جوابنه

لام

قاله المیدانی والهادی یاد دیاری هیئته ساکنین بدوم



لام ادخال اتدیلر لا جرم لا فعلن کذا دیدیلر حقا معناسنه لا سیما خاصة . یعنی
خصوصا که استثنا کلمه لرندندر آصلنده سی ایدی ماضم ایدوب سیما دیدیلر
واندن صکره ذکر اولنان اسمده ایکی وجه جائزدر اولا مای الذی معناسنه اعتبار
ایدوب بر مبتداء مقدر ومذکور اولان اسمی اول مبتداءنک خبری اولمق اوزره
مرفوع ایدرلر مثلا جاءنی القوم لا سیما اخوک قولی ولا سی الذی هو اخوک
قوه سنده اولور ثانیا مذکور اولان اسمی مجرور ایدرلر ما زائده وسی اسم مذکوره
مضاف اولمق اوزره زیرا سی مثل معناسنه در مهیم چه خبر نه خبر جوهری
دیدی که مهیم کلمه استفهامدر معناسی حال وشانک نیجه در دیمکدر .
کیف چه گونه نه شکل انی از کجا سه دن لا غیر جز این نیست بو در بوندن
غیری دکلدر غیر جز سوی مثله نولک چنین باید ترا . سنک حقک
وسکا لایق اولان بودر وشویله در آصلی تناولک در تناولک کذا قوه سنده در
وما نولک ان تفعل کذا دیرلر یعنی شویله اتمک سکا لایق دکلدر شریشی
مقامه صعدیه شرحنده دیدی که نوال عطا معناسنه در . ابن الانباری دن
نقل اتدی که نول ونوال منفعة وحظ معناسنه در یقال نلت الرجل
اذا نفعته ونالنی فلان اذا نفعنی ماکان نولک ان تفعل کذا دیدکلرینک معناسی
سکا بو فعلده منفعت یوق ایدی که نولک نصب ایله کانک خبری
وان تفعل جمله سی کانک اسمیدر جاؤا فادی منون وغیر منون استعمال
اولنور . بیا مدند یکان یکان بر بر کلدیلر جاؤا باسرهم همه کنان امدند
جمله سی کلدیلر اسار آصلنده اول قایشدر که آنکله برشی باغلورلر .
وعرب اسیرلری قایش ایله باغلو دقلری ایچون اولا اسیر اسیر اطلاق
اتدیلر ماسور معناسنه صکره تعمیم ایدوب قایش ایله باغلو اولسون
اولمسون اسیر دیدیلر . پس کلام مذکور جاؤا برمتهم قبیلندن اولور .
ابن الانباری نا هرده دیدی که اخذه برمته دیرلر برشیی کاملا اخذ
ایدوب آصلا یرنده برشی ترک ایتمسه قد اخذت الناقة برمتها عبارتندن
ماخوذدر که رمه چورولک ایپ معناسنه در . مثلا بر کمسنه بر ناقه اشترا
ایدوب ناقه نک بوغازینه باغلو دقلری ایپی دخی ایلسه کلام مذکوری
تکلم ایدر صکره جمیعا معناسنده استعمال اولندی . ودخی اخذه بزغبره .
وبزغبره . وبزابره . وبزابجه . وبجلمته . وبجلمته . وبطلیفه . وبرتانه .
وبجذافیره . وبجذامیره . وبجذامیره . وبجذامیره . وبصنایته . وبسنایته .
دخی جمله سی برمته معناسنه در یعنی اخذه کله ولم یدع منه شیئا . انتهی
جاؤا باخرة امدند باز پس صکره وکیر وکلدیلر جاؤا باخرتهم آمدند
باز پس ایشان فلان کمسنه لردن صکره کلدیلر جاؤا فوضی آمدند
آمیخته قارش مورش کلدیلر . اموالهم فوضی بینهم دیرلر مالرنده

وفی الهادی کلمة مبهم کلمة بمانیة یستفهم بها عن الامر والحال ومعناه ما الخبر
بین نیل کمک اولان موضعده استعمال اولنور حاصل معناسی بو در که سن فاعلک
شنیده تناول ایلمه کی اندن سکا حظ حاصل اولور وبو معنایی کندن مانعک ان تفعل
کذا دیرلر کذا فی الهادی

ت عائلک

مشترکلردر معناسنه که احتواطی مستلزمدر فیضوضی دخی فوضی معناسنه در
جاؤا شتی امدند پراکنده وپریشان کلدیلر یقال اَمْرٌ شَتٌّ ای متفرّق
تَتْرَی دمادم نفس بنفس یعنی متوالیا بری بری آردینجه بی در بی عبارتی ایله
تفسیر اولندی آصلی وَتْرَی ایدی واوی تایه قلب اتدیلر وُجاه وتجاه کبی
قال الله سبحانه ثمّ ارسلنا رسلنا تترٰی ای واحدًا بعد واحدٍ میدانی هادی
للشادی نام تألیفنده دیدی که لفظ تتری وتیره دن مأخوذدر طریقة معناسنه
فیروزآبادی کلامی بومعنایه مناسب صاحب ایضاح ومصنّف اساس ده وِتْرًا
بَعْدَ وِتْرٍ وواحدًا بعد واحدٍ دیدکلری عبارت کتابه موافق در ودخی معلوم
اوله که تتری لفظنده ایکی لغت واردر الفی الف تأنیث اعتبار ایدنلر غیر
منصرف در دیوب آخرینه تنوین الحاق اتمدیلر والف الحاق اعتبار ایدنلر
منصرف در دیو تنوین الحاق اتدیلر لغة اولی اَفْصَح واَجْوَددر مَلِیًّا دیرَه کچ
وزمان طویل وبرکسنه ثوب جدید لابس اولسه آکا دعا مقامنده اَبْلَیْتَ
جدیدًا وتَمَلَّیْتَ حَبیبًا دیرلر یعنی جدید اولان لباسی اسکیت ومحبوبک ایله
مدّة مدیده عیش وتمتّع ایله وملاک الله بحبیبک دیرلر که فارسیده برخوردار
دهاد خدای ترا بدو تعبیر اولنور وهادی للشادی ده ملیًّا لفظنی یکجندی
عبارتیله ترجمه اتدی ودیدی که قام فلان فی موضع کذا ملیًّا من الدهر
ومضی ملیٌّ من النهار ای ساعة تامّة ودخی مَلِیٌّ لفظی موسر یعنی غنی معناسنه
کلور که آصلی مَلِیئٌ مَلُوءَ الرَّجُل دیرلر صاحب موسر معناسنه ودخی مَلاوَة
ومُلاوَة ومِلاوَة من الدهر دیرلر حین معناسنه نُهادَ مائَةٍ نزدیک بصد
یوزه قریب که تخمین محلنده استعمال اولنور مِائَةٌ ونَیِّفٌ صد واند یوزدن
زیادهجه بوشیده اولمیه که نَیْف ونَیِّف تخفیف وتشدید ایله زیاده معناسنه در
واعداده بر عقد اوزرینه زیاده اولان عدده عقد آخره وارنجه نیف
دیرلر مثلا عَشَرَةٌ ونَیِّفٌ دیرلر اوندن بردن یکرمی یه وارنجه وفارسیده اَنْد
لفظی عدد مجهولدن کنایه در ولفظ اَند ادات جمع اولدیغنک سرّی بودر
مثلا کرده اند دیرلر ایدن کمسنه لر قاچ اولورسه که اوچ دن الی غیر النهایه
محتملدر زیرا جمعک مرتبه وغایتی مجهولدر فیروزآبادی دیدی که
نیف کیس کبی وتخفیفی دخی جائزدر که نیف آصلنده نَیُوف در زیاده
معناسنه ونیف تخفیف ایله فضل واحسان وبر دن اوچه وارنجه اطلاق
اولنور مخفی اولمیه که عامّۀ کتب لغت ده قومرزها الف عبارتی
کَرْ دُهم وقَدْرُهم عبارتیله تفسیر اولندی میدانی قراب الف عبارتی
نزدیک هزار ایله تفسیر اتدی که فیروزآبادی کلامنه موافقدر حیث
قال قراب الشیئ بالکسر وقرابه وقرابته بضمّهما ما قارب قدره انتهی
قاب قوسین مقدار دوکمان ایکی یای مقداری قِیبَ قوسین دخی

كما قال في الشافي في الاسامي مـ

على ما في القاموس والهادي مـ





بومعنایه دن قاب وقیب قوسک قبضه سی ایله باشی میاننده اولان میداندر
پس هر قوسده ایکی قاب اولور بعضیلر نظم کریمده واقع قاب قوسین عبارتنده
قلب واردر دیدیلر که آصلنده قابَیْ قوس در والتفصیل فی کتب التفاسیر
قِیدَ رُمحٍ اندازه نیزه بر مزراق بوینجه قادَ رُمحٍ دخی بومعنایه در
قِیسَ شِبْرٍ مقدار بدست بر قاریش مقداری قاسَ شِبْرٍ دخی بومعنایه در
قَدْرَ راحَةٍ اندازه کف دست الایاسی مقداری قِیدَ قُلامَةِ ظُفْرٍ
مقدار بریده ناخن طرناق کسنتیسی مقداری که قُلامه طرناغک اوجندن
کسوب آتدقلریدر مِثْقالَ ذَرَّةٍ مقدار ذرّه بر ذرّه مقداری که بغایة کوچک
قرنجه مراددر عبارت مذکوره نک معناسی محلنده بیان اولنمشدر لهذا بومحلده
تفصیل اولنمدی عَلی حِرَةٍ یکانه وجدا کانه یالکوز وبشقه آصلنده وِحرة در
یقال وَحَدَ یَحِدُ حِرَةً کما یقال وَعَدَ یَعِدُ عِدَةً عَلی حِیالَةٍ مثله اَللّهمّ ای
بارخدا ای حضرت الله سبحانه لاهُمَّ مثله عبارۀ مذکوره نک اصل
واعلالی محلنده بیان اولنمشدر الحمد لله
علی آلائه والصلوة علی محمّد وصحبه
وآله هذا آخر ترجمة قسم الاسماء
من مقدّمة الادب بعون من بیده
الامور وهو علیم بذات
الصدور وصلّی الله علی
سیّدنا محمّد وآله
وصحبه اجمعین
الی یوم
الدین

م

بسم الله الرحمن الرحيم وهو العزيز البر الكريم

**القسم الثاني من كتاب مقدمة الادب في الافعال** معلوم اوله كه ديباجهٔ
قسم اولده بيان اولنمشدي كه علماء لغت ميانلرنده ايكي مسلك واردر بري معنادن
لفظ جانبنه توجه وبري لفظدن معنا طرفنه اقبال مصنف قسم اولده
مسلك اوله سلوك واسمايي اول وجه اوزره ترتيب اتديكي مبيّن اولمشدي
لكن قسم ثانيده مسلك ثاني يه سلوك ايدوب هر كلمه نك آخر حرفني اعتبار
اتدي وافعالي علماء تصريف ميانلرنده متعارف اولان ابوابه قياس ايله تصرفات
واستعمالاتين بيان ولسان فارسي ايله معنالرن ترجمه اتدي وبو عبد فقير
مترجم ابواب ثلاثي نك مصادري سماعي اولوب ولغته مراجعت ايدن
مبتديلره مطلوب اولان كلمه يي وجه اسهل اوزره بولمق ومعناسنه واقف
اولمق ممكن اولسون ايچون اولا افعال ثلاثيه نك مصدرلرن سرخ وجلي
خط ايله تحرير ولسان فارسي ايله اول مصادرلك معنالرن بيان بعده ترك
لسان ايله ايضاح اتدكدن صكره مصنفك ذكر اتديكي افعاليك معاني سني شرح
وترجمه اتديم وثلاثي نك عين الفعلينك حركاتي اشتباهدن خالي اولمغله ماضي
ومضارعدن ضبط قلم ايله اعجام ايله اكتفا ايتميوب ضَرَبَ• نَصَرَ• عَلِمَ• فَتَحَ•
حَسُنَ• وَرِثَ• بابندن در ديو تصريح اتديم وهر بابده حروف هجا ترتيبي
اوزره مصنفك اهمال اتديكي بعض افعاليك مصادرنه وكاهي افعالني بيهقي نك
تاج المصادر نام تاليفندن وابو عبد الله حسين الزوزني نك مصادرده ثبت
ايدوب معنالريني لسان فارسي ايله ترجمه اتدكلري وجه اوزره سياه وجلي خط
تحرير ومعناسني ترجمه اتدكدن صكره اكثرينك استعمالاتنه علماء لغت بيان
اتدكلري اوزره بيان اتديم وبعض الفاظكه مصنف آنلرك بعض معناسنه تعرض
اتميه اول معناي سائر كتب لغتدن اخذ وثبت اتديم تاكه ترجمهٔ معهوده نك
فائده سي تامّه وعائده سي عامّه اولوب استغنا ده ايدن اخوان بو عبد حقير
ناتواني دعاء خير ايله ياد ايدلر والطاف عميمهٔ اصحاب انصاف دن نيازمندم
واقع اولان خطا وخللي دامن كرملري ايله ستر وصلاحنه حل واصلاحنه
همت بيوره لر والله لا يضيع اجر المحسنين وما توفيقي الا بالله عليه توكلت
واليه انيب **باب فَعَلَ يَفْعَلُ** كه مراد ضرب بابي در **فَعْلًا** متعدي
**وفُعُولًا** لازم وزننه اشارت در **هَنْأ وهُنُوءٌ** كواريدن طعام• طعام

سيكمك

سيكمك وزحمتسز هضم اولمق يقال **هَنَأَهُ الطعام** بكواريد بروي طعام طعام
آكا سيكدي وهضم اولدي **يَهْنِئُهُ** ضرب بابندن **يَهْنُؤُهُ** نصر بابندن **يَهْنَأُهُ**
فتح بابندن **وهَنَاءَ يَهْنَأُ** علم بابندن **هَنَاءٌ وهَنَاءَةٌ** كوارنده شدن طعام
طعام هضم اوليجي اولمق يقال **هَنُؤَ الطعام** حسن بابندن كوارنده شد
طعام طعام هضم اوليجي اولدي **وهو هنيءٌ** طعام كوارنده هضم اوليجي طعام
**هَنَاء** اندودن ياغلامق وسورمك يقال **هَنَأ البعير بالقطران** بيند ودشتر را
بكتران دوه يي قطران ايله ياغلادي **يَهْنِئُه** ضرب بابندن **ويَهْنُؤُه** فتح بابندن
**ويَهْنُؤُه** حَسُنَ بابندن يعني هنا ماده سي معنيين مذكورينه نظر ايله اوچ بابدن
كلور ومهموز اللام اولان كلمه ده بو وجه اوزره استعمال اولنمق ماده مذكوره يه
مخصوصدر **وَهُوَ الهِنَاء** وان كه اندوه ياغلادقلري قطراندر هناء ديرلر **ثَرَبَ**
خالك بر چيزي كردن بر نسنه نك اوزرينه طوپراق دوكمك **ثَلَبَ** عيب
كردن عيب لامق ونقصان نسبت ايتمك يقال **ثَلَبَهُ** عيب كرد اورا آني تعييب
اتدي **يَثْلِبُهُ** ضرب بابندن **يَثْلُبُهُ** نصر بابندن **وَهِيَ المَثْلَبَة** اين عيب اول تعييب
اولنان عيبه مثلبه ديرلر **مَثَالِبج** قال الشاعر **بيت** ثَلَبْتَنِي عمرٌو وثَلَبْتُهُ•
فَأَثِمَ المثلوب والثالبُ• قلت له الخير• وقال الخنا• كل على صاحبه كاذب•
روايت اولندي كه عيسى عليه السلام يهوددن بر قومه مرور اتدكده آكا شتم
اتديلر وعيسى آنلره خير ايله تكلم اتدي سببندن سؤال اتديلر عيسى جواب
ويردي كه كلٌ يُنفِقُ بما عنده امام شافعي يه ديديلر كه فلان صديقكوز سزي
تعييب وغيبت اتدي ديو شافعي بر رقعه يه تحرير وصديق مزبوره ارسال
اتدي كه **نظم** لئن ساءتني ان نلتني بمساءة• لقد سرني اني خطرت ببالكا•
ويقال مالك تثلب الناس وتلغم عرضهم وقالوا ما اشتهى الثلب الا من اشبه
الكلب وعادتي خلقي تعييب ايتمك اولان كمسنه يه مثلب ديرلر وبعض ثلب ديرلر
زياده پير اولسه ورمح ثلب ديرلر اينجه اولمغله مضطرب اولسه وزياده پير
اولان كمسنه يه دخي بعير مذكوره تشبيها ثلب ديرلر تقول رأيت ثلبا على
ثلبٍ وفي بعيرٍ ثلبٌ جذبٌ• عيبٌ• وفي الحديث جذب عمر الشمر بعد العتمة
يعني حضرت عمر رضي ياتسو نمازندن صكره بريره جمع اولوب دق ولق المكث
ذمّ وتعييب اتدي وجذب قحط معناسنه دخي كلور جذب المكان جذوبة
ديرلر بر مكانده قحط واقع اولسه ويقال فلان وبيع في المجادب يعني فلان
كمسنه سخاوتده بر مرتبه ده در كه قحط واقع اولان مواضعده ربيع مكنده در
قال ه الامات اهل الحلم والباع والندى ربيع اليتامى صوبه في المجادب
ودخي نزلنا ببني فلان فاجدبناهم ديرلر كه مراد لئيم اولوب اطعام اتمدكلريني
اشعار در ورجل فلان جذيب ديرلر فقير در معناسنه وفي التوابع من كان
ادب كان رجله اجذب **جَذْبٌ** كشيدن چكمك يقال **جَذَبَهُ** بكشيد ش آن

چکدی واوز اتدی وهی الجذبة اوکنا غست بوبر تل ایبلك وابریشم در فارسیده
بناغ دخی دیرلر جوهری المجذوب من الغزل مرة دیو تفسیر اتدی که ترکیده
بر صلب ایبلك تعبیر اولنور وفلان کمسنه بزی فلان کمسنه دن ایرمغه سبب
اولدی دیه جك یرده جذب فلان بیننا الحبل دیرلر وفلان کمسنه آصلو برنسنه
ویرمز دیه جك یرده ما اعطی فلان جذبة غزل دیرلر جلب لامك سکونی ایله
جلب لامك فتحی ایله لغت در شتر وبرده وکوسفند را ازجایی بجایی بردن
برای فروختن دوه وجاریه وقیونی برموضعدن برموضعه صاتمق ایچون کوترمك
یقال جلبه بیاوردش آنی کتوردی یجلبه ضرب بابندن یجلبه نصر بابندن
وهو الجلیب اوچیز اورده است اوکتورلمش نسنه در ویقال لکل قضاء
جالب ولکل در حالب وفی المثل جلب الکتّ الی وادیه کتّ اول کمسنه در که
زیاده کسب وجمعه قادر اوله ووئیه اول خاتون در که لوازم خانه یی حفظ
واهتمام خصوصنده صرف قدرة ایلیه وجلب لفظی نزع خافضیة اوزره منصوبدر
کجلب تقدیرنده حاصل معنی جلب الشئ کجلب الکتّ یعنی فلان شیئ جدوسعی
ایله تحصیل ایدوب خاتون مزبوره یه ایصال ایدن کمسنه نك سعیی کبی سعی وجلب
اتدی برامرده متوافق اولان ایکی کمسنه حقنده ضرب اولنور ودخی جلب
علی فرسه دیرلر نصر بابندن برکمسنه فرسنه زیاده مشی وعدوده سرعت
اتسون ایچون صیحه ایلسه وفی المثل جلبت جلبة ثم اقلعت یعنی فلان
بر صیحهٔ عظیمه اتدی وعقبنده فارغ اولدی یاخود مؤنث ضمیری سحابه یه
راجعدر یعنی سحابه رعد وبرق اظهار ایدوب صکره امطار اتمدی اول
جبان حقنده ضرب اولنور که اولا وعید ایدوب صکره سندن کلمیه ومن
امثال المولدین الجالب مرزوق والمحتکر ملعون جلوب برست فرا آوردن
جراحت یارهنك اوستی دری لنمك ونصر وضرب بابندن استعمال اولنور
حصب سنك انداختن طاش آتمق یقال حصبه بالحصباء بزد اورا
بسنك ریزه آنی اوفاق طاش ایله وردی وهو الحصب صادك فتحیله
واین سنك ریزه وآتدقلری اوفاق طاشه حصب دیدیلر وبعض نسخ
مصححه ده واو فروزینه است واقع اولدی یعنی اوآتش علولندیره جك
نسنه در شوبله ملاحظه اولنور که حصب آتشه القا ایدوب علولندرمك
ایچون اوطون آتمغه دیرلر تفسیر مذکور بومعنا ملاحظه سیله وحصب
صادك کسریله اوفاق طاش کتوردن روزکاره دیرلر حطب هیزم جمع
کردن اوطون دوشرمك یقال حطب هیزم چید اوطون دوشوردی
فلان کمسنه هرخدمته صالحدر ورفیقلرینك خدمتندن ممنون اولور
دیه جك یرده فلان یحطب رفقاءه ویسقیهم دیرلر قال حطب جنوع
اذا جاع بکی لا حطب القوم ولا القوم سقی وفلان یحطب بین القوم





دیرلر میانلرینه نمیمه القا اتسه وحطب حبله دیرلر آکا نصرة ومعاونة اتدی
معناسنه خشب آمیختن وتراشیدن تیر اوق یابمق وشعر کفتن چنانکه ایدن
تبتوقی قارشمق واوقی اول تراش ایتمك وکلدیکنه کوره شعر سویلمك شعره
ممارسه سی یوغ ایکن خضب رنك کردن بویامق یقال خضب الشعر رنك
کرد موی را قیلی بویادی وهو الخضاب واه رنك موی واوقیل بویاسنه
خضاب دیرلر شذب بریده پارهٔ از شاخ درخت اغاجك بوداغندن
برپاره کسمك واغاجی بوطامق اول بوطایوب آتدقلری نسنه یه شذب دیرلر
ابن الانباری دیدی که رجل شذوب دیرلر مطروح ومردود معناسنه وکاهی
صاحب الخیر اولان کمسنه یه شاذب دیرلر زیرا اغاجی بوطامق آغاجی اصلاحدر
وفسادینی دفع در شطب پوست باز کردن دریکی چیقارمق ویارمق
ضرب شیر برهم دوشیدن سودی بری بری اوزرینه صاغمق وبول باز
داشتن وبولینی امساك اتمك صلب بردار کردن آصمق یقال صلبه
بیاویختش آنی آصدی یصلبه ضرب بابندن یصلبه ابن الانباری دیدی که
مصلوب اولان کمسنه یه مصلوب دیدکلری یاغی سیلوب اتدیکی ایچوندر که
صلب دن ماخوذدر ودك معناسنه اصطلب الرجل کمکلری جمع ویاغی
چیقسون ایچون قاینا تسه ضرب زدن وورمق ورفتن وکتمك ویدیدکردن
اظهار اتمك یقال ضرب مثلا مثل زد مثل وردی یعنی سویلدی وبیان ایلدی
ضرب فی الارض رفت در زمین یرده یوریدی یعنی بریردن بریره سفر
اتدی ضرب فی الماء شنا کرد درآب صوده یوزدی ضرب علی اذانهم
بخوابانید ایشانرا برکوش آنلری قولاقلری اوزرینه یاتوردی یعنی اویوتدی
قال الله تعالی فضربنا علی اذانهم ای انمناهم وضربه بکذا بزدش بفلان
چیز آنی ووردی فلان شیئ ایله وهی مضربة السیف وآن زخمگاه شمشیر
است اوقلیجك زخم اوره جق یری در که مراد قلیجك یوزی طرفنده
قبضه سی طرفندن برقاریش مقداری یوقاروا اولان مواضعدر والمضارب
ج ضراب کشنی کردن شتر ادکك دوه نك دیشی دوه یه آشمه سی یقال
ضرب الفحل الناقة بر شد کشن شتر ماده را بنیدی ادکك دوه دیشی
دوه یه ضربان خستن جراحت وریش از درد یاره نك وچیبانك
اجیدیغندن زحمت ویرمه سی وسیزلامه سی یقال ضرب الجرح بخست
جراحت یاره سیزلایوب زحمت وردی عتب ومعتبه ومعتبه خشم
کرفتن غضب اتمك یقال عتب علیه خشم کرد بروی آنك اوزرینه
غضب اتدی یعتب ضرب بابندن ویعتب نصر بابندن عزب وعزوب
غایب شدن برشیئ غایب اولوب کورونمك یقال عزب عنی غایب
شد ازمن بندن غایب اولدی یعزب ضرب بابندن یعزب نصر بابندن

عسب بمزد داده گشنی • قوچی قوچلوق ایچون کرایه ویرمك نعتولی عسب فحله
یغسبه ای اکراه وشرغانهی اولمشدر عصب وا بستن وخیدوردهی خشك
شده وشاخهای درخت واهم بستن خایه گشنی ورا ه شتر • باغلومق واغرده
توکرولك قورومق واغاج بداقلرین بربرینه باغلومق وقوچلك خایه سین
ودوه نك دیزه باغلومق یقال عصب رأسه بالعصابة ببست سرش را بستار
باغلودی باشنی باش باغی ایله • قال المصنف فی المقالة السادسة والعشرین
من اطواق الذهب طوبی لمن ستره المعروف واهتز وساءه المنکر واشمأز
وقام بامر الله فی اهانة الاشرار وعصب سلمتهم وفی اعانة الابرار ونصب
کلمتهم سلمه آصلنده براغاجك اسمی در وعصب سلمه آنده عبارت در که سلمه نك
بداغلرین ایپ ایله باغلویوب ورقنی سکرلر مکره قهر مقامنده استعمال
ایدوب لاعصبن سلمتهم دیرلر لاقهرنهم معناسنه عضب برید ه کسمك وسیف
قاطع معناسنه دخی کلور غصب بستم ستدن ظلم ایله آلمق یقال غصبه
الشیء بستم بستاند ازوی چیزرا ظلم ایله آلدی آنده شیء وغصب منه
الشیء م وغصب علی الشیء غلب لامك سکونیله غلب لامك فتحیله غلبة
غالب شده غالب اولمق یقال غلبه علی الشیء چیره شد بروی بر چیز • غالب
اولدی انك اوزرینه شیء اوزرینه یعنی زور ایله الندن شیء چکدی آلدی
وفی المثل اذا لم تغلب فاخلب یعنی خرب وقنده خصمه غالب اوله مزایسك
حیله ایله غالب اول خلوبة خدعه معناسنه در یقال نفاذ الرأی فی الحرب
انفذ من الطعن والضرب وفی مثل آخر شوال عنبی یغلب الضمار شوال
شیء قلیل وضمار نسیئه وعنبی نقد معناسنه در قلیل النقد خیر من کثیر النسیئة
معناسنده ضرب اولنور قسیب شاریدن آب صوآقدقده صداچقمق • قشب
زهرداده وزهر در طعام کرده زهر ویرمك وطعامه زهر قاتمق • قضب
بریده کسمك وپاره پاره کردن گوشت وعیب کرده • واتی پاره پاره
ایلمك وعیبلمق قضب بریده کسمك لکن یاش شیء کسمکده شایعدر
یقال قضبه بریدش آنی کسدی قطب آمیختن مایع وشراب باب میویق
شیء وشرابی صو ایله قارشدرمق یقال قطب الشراب بیامیخت شرابرا
شرابی قارشدردی یقطبه ضرب بابنده ویقطبه نصر بابنده قطب
وقطوب پیشانی فراهم کشیده • آلنی بربرینه چکمك که یوزین وکوزین
آچمك دیو تعبیر اولنور قطب ما بین عینیه فراهم آورد میانه دوچشمرا
ایکی کوزینك اراسنی بربرینه کتوردی چین افکند غنده کرد دخی دیرلر قلب
واشکونه کرده وباز کردانیده • باش اشاغی چورملك وبرشیء دوندرملك
یقال قلبه بکردانیدش آنی دوندردی • وفی القاموس ما به قلبة ای داء
وتعب کسائی دیدی که ما به قلبة دیرلر آنك برددی والم وغمی یوقدرکه

ویقال لقطع الله عسبه ای نسله کذا
فی الاساس مه
ناقه عصوب دیرلر دیزلرینی باغلو مدنجه
سود ویرمسه صکره عصبه دیعب
غلبه وقهر معناسی مراد ایدیلیر
وفی الکلام التعابی الحتة لا یدل علی
العصاب ولا یدل وان مقی بالعصاب
مصحح

جوهری غضبه منه وغضبه علیه
بمعنا دیدی مصحح
غضب فلون علی الشیء قهره کذا
فی القاموس مه
وفی التعابی تنبها کانت الحیلة من الفعم
اغلب والتوبیة بیسطا دیعا اللبث
الاغلب ذیبه اسد صیدی ایچون
فاز ذقادری جقمقدر مه

والقشب السم ویقال قشبه
خشبا ای خلط فیه مه





آنك سببی ایله قاشنده مستریح اولمیه وصاغنده وصولنده آغوب دونمیه فرا
دیدی که آنك ایچون وجع محذوف یوقدر قلب الرجل دیرلر قلبنه وجع اصابت
ایدوب آنده خلوص بولمسه اصمعی دیدی که آنك دردی یوقدر که قاوبه دن
مأخوذ در وقلوب بر مرض در که دوه نك باشینه اصابت ایدوب باشینی
اشاغی چویرمکه قادر اوله من کتب فراهم آوردن بربره جمع اتمك کذب
کافك کسری وذالك سکونیله وکذب کافك فتحی وذالك کسریله دروغ
کفتن یالان سویلمك یقال کذبه دروغ کفت اورا • یالان سویلدی آکا
یکذبه ضرب بابنده وکذبه یکذبه علم بابنده م کسب کسب کردن
وحاصل کرده چیزی کسی را قازانمق وبرکسنه ایچون برشیء حاصل ایتمك
یقال کسب المال کسب کرد خواسته را • کسب ایلدی مالی وکسبه کذا بکسب
دادش چیزرا • کسبله ویردی آکا فلان شیء یعنی فلان شیء آکا قازانی ویردی
وفی المثل عارة کسبت اهلها دما برقوم بر نسنه یی عاریه ویروب
صکره اول نسنه یی استرداد اتدکلرنده عاریة اخذ ایدن کسنه لر اول نسنه یی
مذمة اتدیلر کندو یه احسان ایدن کسنه نك عطیه سنی ذم ایدن کسنه
حقنده واحسان ایدن کسنه یی مذمت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور
لسب کزیدن کژدم عقرب صوقمق • نحب پوست از درخت باز کردن
اغاجك قابوغنی صویمق نحیب گرد یدن گریستن در سینه اغلوماغك
سینه ده دونوب مضطرب اولمه سی که زاریلقله اغلومق ایله تعبیر اولنور •
یقال نحب بگریست بزاری زاریلق ایله اغلودی ینحب ضرب بابندن
ینحب نصر بابنده • نزیب بانك کردن آهو • اهونك چاغرمه سی نسیب
حسن وجمال زن را اندر شعر بدید کردن • شعرده خاتونك حسن وجمالنی
اظهار ایتمك یقال نسب بالمرأة بستود زن را در شعر خاتونی مدح اتدی
شعرده ینسب ضرب بابنده ینسب نصر بابنده نصب بپای کردن
ونصب کردن حرف برشیء دیکوب اباغ اوزرینه قالدرمق وحرفی منصوب
ایتمك ودشمنی کردن • وبرکسنه ایله دشمنلك ایلمك یقال نصب الشیء
بپای کرد چیزی را • اياق اوزره تیکدی شیء ونصب الحرف نصب
کرد حرف را • حرفی مفتوح اتدی ونصب له دشمنی کرد اورا • دشمنلك
اتدی آکا نضوب فروشدن آب بزمین صویرم سیکیشوب کتمك یقال •
نضب الماء فروشد آب صو باتدی ینضب ضرب بابنده ینضب
نصر بابنده نعیب بانك کردن کلاغ قارغه نك چاغرمه سی یقال
نعب الغراب بانك کرد زاغ قارغه اوتدی ینعب ضرب بابندن
وینعب نصر بابنده وفی المقامة البغدادیة من مقامات الحریری مه
یا رازق النعاب فی عشه وجابر العظم الکسیر المهیض شراح مقامات

قالت لنا الیوب سنضل بدو ولا تستل حاجتی
لو تستلها لذو بالحی ... [illegible]
وله احمق فانه یرید ان ینفعك فیضرك
وله وصل له الصاحبك حاجة فاذ یعجل
حاجتك بطاتة کما جنه مه

کذا بك کنیزنفق
بنح العیرد ... [illegible]
باطل معناسنه ... [illegible]
ابلیه دو مه

فیروزابادی ... [illegible]
معناسنه در ... الکذب
مذمیاد ... مه

کسب اصلنده
جمع معناسنه در طلب رزق
استعمال اولنور مه

ونعب ... [illegible]
قال ... [illegible]

دیدیکه نقاب دن مراد قارغه یاوروسی در خاطره خطور ایدرکه یاوری یه تخصیصی فی عشه لفظی قرینه اوله ت الت کم کردن حق کسی را برکسنه نک حقنی اکسك ایتمك یقال أَلَتَهُ حَقَّهُ کم کرد حق او را اکسدی آنك حقنی امت بر کردن و اندازه کردن . برظرفی طولدرمق و تخمین ایتمك یقال امت السقاء پر کرد مشك را طولومی طولدردی کتب لغتدن مستفاد اولان بودرکه امت استوا معناسنه اوله پس امت السقاء عبارتی معنای مذکور ایله تفسیر اولندیغی طولوم طولدقده مستوی اولدیغنه بناء اولمق ملاحظه اولنور . وفی الاساس استوت الارض فما بها امت وامتلاء السقاء فلم یبق فیه امت وامت الشیء تقدیر کرد چیز را . تخمین اتدی . شیء تلتنه بریدن کسمك خفوت مردن وپیدا میدن آوازو جان . اولمك واوازو غیری نسنه نك ساکن اولمقلغی یقال . خفت صوته نرم وآهسته شد آواز او . آهسته ویاواش اولدی آنك اوازی یخفت ضرب بابندن یخفت نصر بابندن رفت خرد ومرد کردن . اوفاق اوفاق اتمك یقال رفت العظم ریزه کرد استخوان را اوفاقلادی کمرکی وهو الرفات وا وریزهٔ استخوان است اوکمولك اوفاغیدر یعنی اوفاقلانمش کموکه رفات دیرلر سبت شنبه کردن وموی تراشیدن وبشتاب رفتن وخفتن . شنبه ایدوب اول کونه تعظیم ایتمك وقیل تراش ایتمك وسرعت ایله یورومك واویومق یقال سبت الیهود شنبه کردن یهودان . جهعود شنبه ایدوب آکا تعظیم اتدیلر تسبت ضرب بابندن وتسبت نصر بابندن سبات آسوده راحت اولمق یقال سبت بیاسود راحت اولدی کبت بروی افکندن . وخوار کردن . وغمکین کردن . وهلاك کردن . یوزی اوزرینه دوشرمك وذلیل ایلمك ومغموم ایتمك وهلاك ایتمك یقال کبته الله هلاك کردش خدای الله تعالی هلاك اتدی آنی . کفت فراهم آوردن بخود چیزی برشیئی کندویه ضم ایلمك وفی الحدیث اکفتوا صبیانکم باللیل فانه للشیطان خطفة لفت کردانیدن دوندرمك وچویرمك یقال لفت عنه وجهه بکردانید از وی رویش را یوزینی آندن چویردی نحت تراشیدن یونمق یقال نحت الشجرة بتراشید چوب را اغاجی یوندی ینحت ضرب بابندن وینحت نصر بابندن وینحت فتح بابندن . نفت بر جوشیدن دیك وجوشیدن خشم چوملك زیاده قینامق وزیاده غضب ایتمك نهیت بانك کردن شیر ارسلان چاغرمق یقال اسد نهات ای نهاق . هرت دریدن جامه ونیك بختن کوشت وطعن کردن اندر کسی . تونی ییرتمق وات زیاده مهترا اولنجه بیشمك وبرکسنه نك عرضنه طعن ایتمك . هفات دیزه وپراکنده کشتن . برنسنه اوفاق اوفاق اولمغله بریشان اولوب اوچاق وپاره پاره دوشمکه تهافت دیرلر ث ثلث سوم شدن . اوچنجی





اولمق یقال ثلث القوم سوم شدم مردمان را . آدملرك اوچنجیسی اولدی یثلثهم سوم شود مردمان را ضرب بابندن واکر نصر بابندن اولورسه یثلثهم قومك مالنك اوچده برینی آلوردیمك اولور ضرب بابندن اولدقده قومك اوچنجیسی اولور وقومی کندو ایله اوچه تکمیل ایدردیمك اولور رفث فحش کفتن یقال رفث فحش کفت فحش سویلدی یرفث ضرب بابندن یرفث نصر بابندن ضبث سخت کرفتن بك یاپشمق وبا ایله تعدیه ایدر یقال ضبثت بالشیء اذا قبضت علیه بکفك طمث دوشیزه کی بردن بکارت ازاله اتمك یقال طمث المرأة بکارت بردن را . خاتونك بکارتنی ازاله اتدی یطمث ضرب بابندن یطمث نصر بابندن لکن نصر بابندن اولدقده طمث حیض کورمك معناسنه اولور عبث وعلث وغبث وغلث آمیختن قارشدرمق یقال عبثه وغبثه خلطه وعلث وغلث البر بالشعیر خلطه وبغدای ایله آرپه قارشمش اونلنه بینسنه اتمکه علیث وغلیث دخی دیرلر . فرث پاره پاره کردن جکر کسی برکسنه نك جکرینی پاره لمق . ابن سکیت دیدیکه فرثت کبدها افرثها دیرلر . دیری ایکی برکسنه یی ووروب جکرینی طاغتسه نجث ونبث پاك کردن چاه قویونی پاك ایتمك وقویودن چیقان طوپراغه نجیثه ونبیثه دخی دیرلر نفث دمیدن اوفورمك یقال نفث فی العقدة دردمید در کره دوکومه اوفوردی نته کم سحر وافسون ارباپی ایدرلر جبج بجعب زدن وبزدادن اغاج ایله وورمق وضرب ایتمك یقال جبج الرجل یجبج اذا جبق . صاحب مجمع لا افعل ذلك ماجبج ابن اتانه مثلنده دیدیکه جبج ونجبج حاء مهمله وخاء معجمه ایله برمعنایه در وابن اتاندن بجشی مراددر لا افعله ابدا دیه جك یرده ضرب اولنور وبومضرب ده ضرب اولنان امثالدندر . لا افعل ذلك ماعن فی السماء نجم ولا آتیك الشمس والقمر یعنی سمر وقمر موجود اولدقجه . اصمعی دیدیکه سمر عند العرب ظلمت معناسنه در که اکثریا ظلمتده جمع اولوب مسامره ایدرلر ایدی . لهذا ظلمته سمر اطلاق اتدیلر . ولا افعله ما سمر ابن جبیر میدانی دیدیکه جمر جمع معناسنه در وظلمت هرنسنه یی جمع ایدوب استیعاب ایدر . ابن جمیر لیله مظلمه معناسنه در . وابن ثمیر شب مهتاب معناسنه اولدیغی کبی . ولا افعله ما سمر ابن سمیر . سمیر دهر معناسنه در . وابن سمیر مخلوقات مملاسنه در ولیل ونهاره ابنا سمیر دیرلر ابنا جمیر دیدکلری کبی . ولا افعله سجیس الاوجس آوجس دهر معناسنه وسجیسه اخره یعنی الی اخر الدهر جبج . بالان شتر وسازان برشتر نهادن وتیز بکسی نکر ستن وچیزی بکسی انداختن وکناه کسی بر دیکری نهادن . دوه نك سمرینی وسازمهتا تنی دوه نك اوزرینه

قومق وبر كمسنه يه قيه قيه باقمق • وبر نسنه يى بر كمسنه نك اوزرينه آتمق
وبر كسنه نك كناهنى آخره نسبت اتمك • جحجج آتش افروختن وبرزمينه زدن
آتش ياقمق وبر شى يره وورمق • حلج فلخيده ه پنبه • پنبه نك چكرده كنى
چيقارمق يقال حلج القطن فلخيد پنبه را • پنبه نك چكرده كنى چيقاردى
وهو الحليج واو پنبه فلخيده است واو چكرده كى چيقمش پنبه در يعنى
اما حليج ديرلر محلوج معناسنه • خبج وخباج تيز دن ضرطه وورمق • خداج
وخدج بچه افكندن ماده بى وقت • وقتى كلمه دن وخلقتى تمام اولمه دن
ديشى دوه ياوروسى دوشرمك يقال خدجت الناقة ولدها نارسيده
بيفكند شتر ماده بچه خودرا • ياوروسى ديشى دوه يتشمش ووقتى
كلمش ايكن براقدى • خلج كشيده ه وبابرو اشارت كردن چكمك وقاشى
ايله اشارت ايتمك • خلوج وخلجان جستن اندامها • اعضا سكرمك يقال
خلجت عينه بجست چشمش آنك كوزى سكرديدى • تخلج ضرب بابندن
وتخلج نصر بابندن • خلجم مثله يقال خلجت تخلج علم بابندن وهى
خلجة چشم جهنده اوسكربين كوزه خليجه ديرلر • زنج خزيده پاى اى
تسبوبى برطاينجق اولدوغندن ناشى اياق قايمق • شحيج وشحاج بانك
كرده استر وكلاغ • قاتور وقارغه چاغرمق يقال شحج البغل والغراب
بانك كرد استر وزاغ • قاتور وقارغه چاغردى • يشحج ضرب بابندن • ويشحج
فتح بابندن • ضرج شكافتن يارمق • عسنج نوعى از رفتن شتر • دوه يوروكده
بر نوعدركه يوردى ايكى بوينونى اوينادر • عفج بچوب زدن • وجماع كردن
اغاچ ايله وورمق وجماع اتمك • عمج زود رفتن تيز • سرعت ايله يورومك
عمج • شراب آشاميدن اندك اندك • آز آز شراب ايچمك يقال عمج الماء
يعمجه جرعة • فرج • وابردن اندوه وشكافتن • غمى كيدرملك ويارمق
فشج • پاى از هم وانهادن براى بول • تبول اتمك ايچون اياقلرينى برى
برندن آيرمق • مشج آميختن قار شدرمق يقال مشجه بيا ميخت اورا
آنى قار شدردى • يمشج ضرب بابندن • يمشج نصر بابندن • نتج بچه
كرفتن از شتر واز كوسفند ومانند آن • قويون ودوه مثللو حيوانى طوغوردوب
ماملق اتمك يقال نتج الناقة بچه فراكرفت از شتر ماده • ديشى
دوه دن ياورى طوتدى يعنى طوغرتدى • نتاج خود براوردن بچه •
ياوروسى كندو طوغرمق كمسنه معاونت ايتمه ه يقال نتجت الناقة
مجهول صيغه سيله خود بچه آورد شتر ماده كندى ياورى طوغوردى
ديشى دوه • نسج بافتن طوقومق يقال نسج الثوب ببافت جامه را
ثوبى طوقودى وهو النسيج اول طوقنمش اثوابه نسيج ديرلر منسوج
معناسنه وهو نسيج وحده واو بى همتا ست اول ثوبك نظيرى يوقدر



زياده اعلى وفاخر اولدوغندن كنايه در ديبا ثوب زياده فاخر اولسه كمسنه
اول منوال اوزره بر آخرده دخى طوقويه من وبر كمسنه علم ده يا غيرى نسنه ده
اقرانندن تفوق اتسه اكا فلان نسيج وحده ديرلر نظيرى يوق معناسنه • نفنج
كريستن با آواز • آواز ايله اغلامق • نفج • برجستن خركوش طوشان يرندن
صيچرامق نفجان دخى بومعنايه در • ودخى نفج ثدى المرأة قميصها ديرلر دفعها
معناسنه حريرى مقامات ده السفر ينفج ديدى يعنى سفر سفر ايدن
كمسنه نك سفره لرينى طولدورر مطرزى ديدى كه اى يملؤها حتى يرتفع يعنى
بر مرتبه طولدوركه سفره قاباروب شيشر • ودخى فلان تفاج وفيه تفاجة ديرلر
متكبر معناسنه وبر كمسنه نك قيزى طوغدقده تهنئه مقامنده هنيئا لك بالنافجة
ديرلر • كويا باباسى آنك مهرينى اخذ ايتمكله مالى واسع ومرتفع اولور • هدجان
نرم رفتن پير • پير آدمك آهسته آهسته يورومه سى • هرج • بسيار كشتن
وبسيار كفتن ودر جماعت افراط كرده • چوق قرمك وچوق سويلمك وجماعده
افراط وحدى تجاوز ايتمك • ح جنوح ميل كردن ميل ايتمك يقال جنح اليه
ميل كرد بدو ميل اتدى اكا • جنح له • يجنح ضرب بابندن • يجنح نصر
بابندن • يجنح فتح بابندن ذوتى ديدى كه فتح افصحدر • رجحان چربيدن
ترازو ترازونك غالب اولمه سى يقال رجح الميزان بچربيد ترازو
ترازو غالب اولدى واغدى • يرجح ضرب بابندن • ويرجح نصر بابندن • ويرجح
فتح بابندن • ملح نمك نهادن طوز قاتمق يقال ملح القدر نمك كرد
در ديك طوز قودى چولمكه • وملح عرضه ديرلر بر كمسنه يى غيبت ايلسه
وفلان كمسنه نك طوزى ديزى اوزرنده در ديرلر كثير الخصومات اولسه
كويا هر كس ايله سوروشوب بولشمقده ديزلرى يارم اولوب علاج ايچون
اوزرلرينه طوز وضع ايدر كذا فى الاساس معلوم اوله كه ميدانى ملحه
على ركبته مثلنك تفسيرنده ديدى كه مثل مذكور سيئ الخلق اولوب ادنى نسنه دن
غضبه كلن كمسنه حقنده ضرب اولنور يعنى ادنى بهانه ايله كمسنه يى پريشان ايدر
ديز اوزرينه وضع اولنان طوز ادنى بهانه ايله متفرق اولدوغى كبى بعضيلر ملحه
مراد لبندر ديديلر • وابن فارس ديدى كه عرب رضاعه ملح الطلاق ايدرلر
يعنى فلان كمسنه محرملرينه رعايت واحواللرينى محافظه ايتمز ديزى اوزرينه
سود وضع ايدن كمسنه كبى كه سودى محافظه ده اهتمام ايده من وحركت اتدكده
منصب اولور • وبعض عرب شحمه ملح الطلاق ايدوب املحت القدر ديرلر •
ادخلت فيها الشحم معناسنه يعنى فلان كمسنه آزنى شيئه تنزل ايدوب ايج
ياغنى ديزى اوزرنده حفظ ايدركه زياده دنا ءتندندر • ابن الاعرابى
ديدى كه مثل مذكور فلان كمسنه غايت بى وفادر ديه جك يرده ضرب اولنور •
ابو سعيد قولى بومعنايه مناسب در حيث قال هذا كقولهم ملحه على ركبته

مادام جالسًا فاذا قام نقصها وذهب يَمْلِحُ ضرب بابنده يَمْلَحُ فتح بابندن
مَنْح عطا دادن احسان ويرمك يقال مَنَحَهُ عطا دادش اکا احسان ويردی
يَمْنِحُ ضرب بابنده وَيَمْنَحُ فتح بابنده وَهُوَ الْمِنْحَةُ واول عطايه منحه ديرلر •
وَالْمَنِيحَة م الْمِنَح ج مِنْحَه نك جميدر والْمَنَايِح ج منيحه نك جميدر نَبْح
وَنُبَاح وَنَبِيح بانك كردن سك كوپك اورمك وچاغرمق يقال نَبَحَ الْكَلْب
بانك كرد سك ايت اوردی يَنْبِحُ ضرب بابندن يَنْبَحُ نصربابندن وَيَنْبَحُ
فتح بابندن نَضْح آب باشيدن وشنكى بنشاندن صو سپمك وصوسزلغى تسكين
ايتمك يقال نَضَحَهُ بِالْمَاءِ آب پاشيد اورا اکا صو سپندی وصولادی يَنْضِحُ
ضرب بابنده وَيَنْضَحُ فتح بابندن نَطْح بسروزدن • بوينوز ايله وورمق كه
سوسمك تعبير اولنور يقال نَطَحَ الثَّوْرُ سروزدش كاو • اکا بويينوز ووردی
اوكوز يَنْطِحُ ضرب بابنده يَنْطَحُ نصربابندن نِكَاح نكاح كردن وجماع
كردن نكاح ايتمك ياخود جماع ايتمك يقال نَكَحَ الْمَرْأَة نكاح كرد زن را •
ياجماعت كرد بازن • خاتونى نكاح اتدی ياخود جماع اتدی • تمريشى مقامه
واسطبه شرحنده ديدی اكثر عرب نكاحى كيجه وقتى عقد ايدوب انكله تفاؤل
ايدرلر • زيرا كيجه زمان جمعيت وسكون ونهار زمان انتشاردر • لهذا
حضرت الله ليله سكن ونهاره نشور اطلاق اتدی • ويوم جمعه ده اتدكلری
دخى جمعيت معناسنه بنادر • نَتْح بركندن وبيرون كردن قوپارمق وچيقارمق
د جلد بتازيانه زدن قامچى ايله وورمق يقال جَلَدَهُ السُّلْطَان بتازيانه
زد اورا سلطان • سلطان آنى قامچى ايله دوكدی • معلوم اوله كه جَلَدَ
الْعُمَيْرَة ال ايله استمنا ايتمكدن عبارت دركه تحريف ايدوب جَلْق وصاحبنه
جَلْقَه زن درلر خَضْخَضَه دخى بو معنايه در وعُمَيْرَه كف يعنى ال آيه سى معناسنه در
آصلنده اسماء نسادن ايدى اربابى عندنده عمل مذكور نساء مقامنه قائم
اولمغله بو اسم ايله تسميه اولندى ورجالده استمنا نساده اقطاف منزلهسنده در
الطفت المرأة درلر خاتونه زنبق استعمال اتدی معناسنه • روايت اولندى كه
ابن هرمه بر مرتبه شرب خمره مبتلا اتدی كه بروجهله صبر ايدرمز ايدى
بركون منصوره ديدى كه يا امير المؤمنين بنم شرب خمره نه مرتبه مبتلا اولدوغم
بيلورميسين نياز ايدرم كه عامل مدينه يه تحرير ايدرسين كه هرقچن
ابن هرمه يى سكران حضوره كتوره لر اکا حد شرب چالمه سين ديو منصور
ديدى كه يا ابن هرمه حضرت اللهك امر وتقدير اتديكى نسنه يى منع نيجه
ممكن در • ابن هرمه ابرام نيازده مبالغه اتمكله برورقباره يه يازوب عامل مدينه يه
ارسال اتدی كه اذا اتى اليك ابن هرمه وهو سكران فاجلده ثمانين واجلد من
عمله جوره ورقباره عامل مرقومه واصل ومضمونى تذكره ميان خلقده شايع اولدى
ابن هرمه سكرانا يول اوزرنده ياتوب عسسلر اکا اوغرادلر وتعرض ايتمزلر وبرى





برينه من يشترى مائة بثمانين ديرلر ايدى حَرْد آهنك كردن قصد ايتمك • اصمعى
ديدى كه حرد شدة غضبندن مضطرب اولمق معناسنه در حرد البعير ديرلر الزنده
بر علة پيدا اولمغله شدة اضطرابندن الريني زمينه ضرب اتسه وآيه مذكوره ده
اولان حرد غضب وحقد معناسنه اولمق محتملدر وحرد الجلد ديرلر دريى
قطع اتدكدن بعضى موضعين يوفقه وبعض موضعين قالين قطع ايلسه حَسَد
معروفدر كه بر كسنه نك نعمتنك زوالنى تمنى اتمكدر حُسُود م يقال حَسَدَه
حسد كرد اورا • اکا حسد اتدى يَحْسِدُ ضرب بابنده وَيَحْسُدُ نصربابندن حَشْد
فراهم آوردن مردمان از جايها اطراف دن آدملر جمع ايتمك يقال حَشَدَ الْقَوْم
كرد كرد مردمان را • آدملرى جمع اتدى يَحْشِدُ ضرب بابنده يَحْشُدُ نصربابنده
حُشُود فراهم آمدن مردمان بخود • آدملرى كندولرى مجتمع اولمق يقال
حَشَدُوا بِأَنْفُسِهِم خود كرد آمدند كندولرى مجتمع اولديلر يَحْشِدُونَ
ضرب بابنده ويَحْشُدُونَ نصربابنده ولفظ نفس ذكر اولندقده فعلك لازم
اولدوغنه علامت ايچون ذكر اولنور حَفْد وحَفَدَان شتافتن بخدمت
كسى • بر كسنه نك خدمتنه عجله ايتمك يقال حَفَدَ بشتافت بخدمت خدمته
عجله اتدى وَهُمُ الْحَفَدَة وايشان خدمتكاران شتابنده آند وآنلر خدمته
مسارعت ايديجى خدمتكارلردر حِقْد كينه كرفتن • كين طوتمق يقال
حَقَدَ عَلَيْهِ كينه ورشد بروى آنك اوزرينه كين صاحبى اولدى يَحْقِدُ
ضرب بابنده و حَقِدَ يَحْقَدُ علم بابنده خَضْد خار از درخت باز كردن
وخيار وآنچه بدان ماند درترى خوردن وانكور تلب از خوشه باز كردن
وبوست از چوب واكردن ودست بشاخ درخت فرا آوردن تا برك
از وفروشود • اغاجك تيكنين قوپرمق وخيارى واکا مشابه شيلرى ياش
ايكن اكل ايتمك واوزومى طوداغيله صالقمندن قوپارمق واغاجك قبوغنى
صويمق واغاجك بداغنه ال ويرمك يا پشمق يپراغنى دوكلسون ايچون يقال
خَضَدَ الشَّجَرَ خار باز كرد درخت را • اغاجك ديكنى قوپاردى رَفْد
يارى دادن وعطا دادن ياردم ايتمك وعطا ويرمك يقال رَفَدَهُ عطا
داد اورا • اکا عطا ويردى وَهُوَ الرِّفْدُ اول ويردكلرى نسنه يه رفد ديرلر
زوزنى ديدى كه رفد ضرب بابنده ونصر بابنده كلور • وفى المثل انى مليط
الرفد من عويم • مليط اول سقط دركه ناقه آنى اسقاط ايدركه اوزرنده
توى اولمز رفد عطا عطاء عويم اسم رجل در يعنى بن فلان كسنه نك احسانندن
نصيبم اول كسنه حقنده ضرب اولنور كه بر كسنه يه انتساب ايدوب اندن
عطا كورميه رِفَادَج رمند هلوك شده • وهلوك كردن هلوك اولمق وهلوك
ايتمك • زبده مشك جنبانيدن تا مسكه بيرون آيد • سود طولومنى ترهياغى چيقاق
ايچون چالقامق سَرْد مسك دوختن وزره بپوستن وكادى بيوسته كردن

ومنی ینکوراندن طولومی دیکمك وزره اورملك وایشی بری بری آردنجه ایدوب
اولاشدرمق وسوزی ایرسویلك یقال سَرَدَ الدِّرعَ بافت زره را •
زرهی اوردی وسَرَدَ القِرَاءَةَ پیوسته کرد خواندن وقراءتی بری برینه
اولاشدردی وسَرَدَ الحَدیثَ پیوسته کرد سخن را سوزی بری برینه اولاشدردی
یَسرِدُ ضرب بابندن یَسرُدُ نصر بابندن سِفَادُ نر بر ماده شدن ارکك دیشیسنه
بینمك جوهری دیدی بو عبارت قوجه ودوه ده وصغرده وسباع ده وقوشده
استعمال اولنور یقال سَفَدَ الطَّائرُ اُنثاهُ مرغ نر بر ماده خویش شد ارکك
قوش دیشیسی اوزرینه بیندی یَسفُدُ ضرب بابندن وسَفِدَ یَسفَدُ علم
بابندن سِفَادُ وشرود دمیدن وکر یختن اورکمك وقاچمق یقال شَرَدَ البَعیرُ
رمید شتر دوه اورکدی صَفَدُ بند نهادن وعطا دادن بوقاغو وورمق
واحسان ایتمك یقال صَفَدَهُ بند نهادش یا عطا دادش بوقاغو ووردی
یا احسان اتدی وَهُوَ الصَّفَدُ اول بنده یا عطایه صفد دیرلر صِفَادٌ واَصفَادٌ
ج صَلُودُ بروه نا آمدن آتش از آتش زنه چقماخدن آتش چقمامق یقال
صَلَدَ الزَّندُ ای لم یخرج نارهُ وفی المثل لیس بصلاح القدح فلانه کمسنه غایت
محصل ومصلحت کذار دروار دیغی یردن بوش کلمن دیه جك یرده ضرب اولنور
ضَمدُ مرهم بر جراحت بستن ودو دوستکان بهم فا شتن یاره اوزرینه مرهم
باغلمق وایکی معشوق اتحاد ایتمك یقال ضَمَدَ الجُرحَ مرهم نهاد بر جراحت
یاره اوزرینه مرهم قودی قال الشاعر تریدین کیما تضمدینی وخالدا •
وهل یُجمَعُ السَّیفانِ وَیحكِ فی غِمدِ وَهُوَ الضِّمَادُ واول مرهمه ضماد دیدیلر
عَتَادُ حاضر آمدن حاضر اولمق یقال عتد الشیءُ عتادًا فهو عتید ای اُحضر
عَضدُ بپیچیدن بوکمك یقال عَضَدَهُ عضدًا لواه وقد عَضَدَ عضودًا ای مات
واول دوه که اولدکده بوینونی بوکر اکا عَاضِدٌ دیرلر عَضدُ یاری دادن
وبر بازو زدن ودرخت از بن بریدن ودرخت بر استن یاردیم ایتمك
وبازوسنه ورمق واغاجی کوکندن کسمك واغاجی بوطایوب فضله بوداقلرین
کسمك عَقدُ کره بستن وپیمان کردن وسوکند بعقد خوردن دوکوم باغلمق
وعهدلشمك وقصد ایله یمین اتمك یقال عَقَدَ العُقدَةَ ببست کره دوکوم
دوکدی وَعَقَدَ الحِسَابَ عقد کرد حساب را بانکشتان حسابی پارمقلر
ایله عقد اتدی وهی عُقُودُ الحِسَابِ واول پرمقلر ایله عقد اتدکلرینه
عقود الحساب دیرلر بردن اونه بیکه وارنجه هر بر عددایچون پارمقلردن بر شکل
وضع اتدیلر دوال اربعه نك بری عقود دیدکلری بو معنایه دن عَمدُ قصد
کردن وستون فرا نهادن وبالش پشتی نهادن بیمار را قصد ایتمك که خطا
مقابلی در ودیرك قورماق وخسته نك آردینه یاصدیق وضع ایتمك یقال
عَمَدَهُ آهنك کرد اورا اکا قصد اتدی وَعَمَدَ لَهُ وعَمَدَ اِلَیهِ م وَعَمَلَ الحائطَ





ستون نهاد دیوار را دیواره دیرك وضع اتدی وَعَمَدَ المَریضَ بالین نهاد پشت
بیمار را خسته نك آردینه یاصدیق قودی وهو العَمیدُ واول خسته یه عمید دیرلر
والمَعمُودُ م زیرا رجل عمید ومعمود دیرلر اکر برکسنه یی عشق زیاده اتسه وَالعِمَادُ
واول دیواره وضع اتدکلری ستونه عماد دیرلر غَمدُ شمشیر در نیام کردن قلیچی قیننه
صوقمق یقال غَمَدَ السَّیفَ شمشیر در غلاف کرد قلیچی قیننه صوقدی فَصدُ
رك کسی وازدن برکسنه نك طمارندن قان آلمق یقال فَصَدَ العِرقَ رك زد
طماری نیشتر ایله دورتدی وَهُوَ الفَصیدُ واول طماردن چیقان قانه فصید دیرلر
وفی المثل لم یُحرَم من فُصِدَ لَهُ البعیر مصنف مستقصی ده دیدی کزمان جاهلیتده
برکسنه برکسنه یه مهمان اولوب صاحب خانه ضیافتده عاجز اولسه بر دوه نك
طمارندن قان آلوب بر طریق ایله پشروب ضیافت ایدرلر ایدی واصل مثل بودرکه
ایکی اعرابی برکسنه یه نزول اتدیلر وجه مشروح اوزره ضیافت اتدی علی الصباح
اعرابی نك بری آخرنده سؤال اتدی که اول ضیافت نه مقوله ایدی دیو اخر
جواب ویردی که ما قُرِیتُ وانما فُصِدَ لی دیو یعنی بن ضیافتلنمدم بلکه همان بنم
ایچون قصد اتدیلر ادنی شیء ایله قناعته ضرب اولنور واصلنده فصید اول
قانك اسمیدر صکره هر قصد ایله چیقان قانده استعمال اولندی فَقدُ وَفِقدانٌ
کم کردن غایب ایتمك یقال فَقَدَهُ کم کرد اورا آنی غایب اتدی قَصدُ آهنك
کردن قصد ایتمك یقال قَصَدَهُ آهنك کرد اورا اکا قصد اتدی وقَصَدَ لَهُ
وَقَصَدَ اِلَیهِ م واغاجی قیرمق معناسنه دخی کلور واغاج پاره سنه قِصدَه
دیرلر نَضدُ بر هم نهادن رخت اثوابی بری بری اوزرینه ییغمق یقال نَضَدَ
الثِّیَابَ بر یك دیکر نهاد جامه ها را جامه لری بری بری اوزرینه ییغدی
یَنضِدُ ضرب بابندن یَنضُدُ نصر بابندن وهو النَّضَدُ واول بری بری اوزرینه
ییغلمش اثوابه نَضَدُ دیرلر فعیل ایله والنَّضیدُ م واوزرینه اثواب
ییغلمش تخته ودخی نضد هر بند کوشت پختن ومهرا شدن آت پیشوب
مهرا اولمق هَرِدَ دخی بو معنایه در ذ جَبذُ کشیدن چکمك جذب کبی حَنذُ
بریان کردن کوسپند وجز آن در زمین مغاك تفسیده ودوانیدن اسب تا خوی
کند قیون وغیری اتی قیزمش چوقورده بریان ایتمك وآتی اول قدر سکرده
تاکه تر لیه یقال حَنَذَ اللَّحمَ بریان کرد کوشت آتی بریان اتدی یَحنِذُ ضرب
بابندن یَحنُذُ نصر بابندن وَهُوَ الحَنیذُ واول بریان اولمش اته حنیذ دیرلر
نَبذُ انداختن ونبیذ کردن آتمق ونبیذ ایتمك نَبَذَ الشَّیءَ بینداخت چیز را آتدی
شیء وَنَبَذَ النَّبیذَ نبیذ کرد حبوبات وخرما مثللو نسنه لری صویه آلمق ایچون
ایصلاتدی وَنَبَذَ العَهدَ بیفکند پیمان را عهدی براقدی یعنی وفا ایتمدی
اَبرٌ نیش زدن کژدم عقرب صوقمق یقال اَبَرَتهُ العَقرَبُ بزد نیش کژدم
آنی عقرب صوقدی وهو المِئبَرُ عقربك نیشنه مئبر دیرلر اِبَارٌ کشن افکندن

درخت خرمارا ٠ خرما اغاجنه اركك قورماق يقال أَبَرَ النَّخلَةَ كشن افكند ن خرمارا
خرما اغاجنه اركك قودى أَجْرُ مزد داده ومزد دركسى بوده كر اويرمك وبركمسنه يه
ارغاد اولمق يقال أَجَرَهُ اللهُ مزد داد اورا خداى حضرت الله آكا اجر ويردى
يَأْجُرُهُ ضرب باندن يَأْجِرُ نصر باندن وَهُوَ الأَجِيرُ واول كمسنه يه اجير
ديرلر كه فارسيده مزدور تركيده ارغاد تعبير اولنور آسْرٌ واِسَارٌ اسير كردن
اسير ايتمك اسر اصلنده قايش ايله باغلامغه ديرلر اخذ اتدكلرى اسيرى قايش
ايله باغلامق عادتلرى ايدى صكره مطلقا الخيذه آسير ديديلر باغلو اولسون
اولمسون يقال أَسَرَهُ اسير كرد اورا ٠ آنى اسير اتدى وَهُوَ الأَسِيرُ واول كمسنه يه
اسير ديرلر ماسور يعنى محبوس معناسنه شريشى ديدى كه اسيره اسير اطلاق
اولندوغى عادتا اسار ايله اسيرى بغلودقلرى ايچوندر كه إسَارٌ قايش معناسنه در
بعده هر اسيره اطلاق اتديلر إسار ايله باغلو نسون باغلو نمسون بعده توسيع ايدوب
مسجونه دخى اسير اطلاق اتديلر وهم الأَسْرَى ج والأُسَارَى ج ايشانه اسيرلند
آنلر اسيرلودر اَسْرٌ آفريده يار تمق يقال أَسَرَهُ اللهُ محكم بيافريد خداى ٠
حضرت الله خلق اتدى آنى قال الله تعالى وشددنا اسرهم اى احكمنا خلقهم
اُسْرٌ بسته شدن بول ٠ بول طوتولمق يقال اُسِرَ الرَّجلُ يُؤْسَرُ فهو ماسور ٠ أَطْرٌ
باز داشتن وشكستن منع ايتمك وقيرمق أَطْرٌ بدودر آوردن بر نسنه يى ايكى
بوكمك آفرويدن ونشاط كردن وفربه شدن ٠ بس ازلاغرى سكرتمك وسوينمك
وآريقلقدن صكره سمورمك جَزْرٌ شتر كشتن وكم شدن آب جوى ودريا
وبريدن ميوه از درخت دوه بوغازلمق نهر ودريانك صوبى اكسلمك كه
مدمقابلى در واغاجدن ميوه كسمك يقال جَزَرَ الجَزُورَ بكشت شتر
كشتى را ٠ بوغازلنه جق دوه يى بوغازلادى جَزُورٌ بوغازلنه جق دوه يه ديرلر
مذكر ومؤنثه اطلاق اولنور جمعى جُزُرٌ كلور يَجْزِرُهُ يضرب باندن يَجْزُرُهُ
نصر باندن حَزْرٌ اندازه كردن تخمين ايتمك يقال حَزَرَهُ اندازه كرد اورا
آنى تخمين ايلدى يَحْزِرُهُ ضرب باندن يَحْزُرُهُ نصر باندن حَسْرٌ برهنه
كردن وبمانده كردن عريان ايتمك ويورمق يقال حَسَرَ عِمَامَتَهُ عن رأسه
باز كرد از سرش عمامه را ٠ باشندن صاروغنى چيقاردى وحَسَرَ كُمَّيهِ
عن ذراعيه باز كرد از دو بازوبش آستين ها را ٠ ايكى قوللرندن يكلر بنى
آچدى وصيغادى يَحْسِرُ ضرب باندن ويَحْسُرُ نصر باندن وحَسَرَ البعير
مانده كرد اشتر را ٠ دوه يى يوردى وزحمت ويردى حَسَرٌ خود مانده شدن
كندو يورلمق يقال حَسَرَ نفسه خود مانده شد ٠ كندو يورلدى وهو حَسِيرٌ
واول كندو يورلمش دوه يه حسير ديرلر حُسُورٌ مانده شدن ديده از بينايى
كوز كورمكدن يورلمق بر شيئه چوق باقمقدن يقال حَسَرَ البصر مانده شد
ديده كوز يورلدى حَشْرٌ كرد كردن جمع ايتمك يقال حَشَرَ اللهُ الناس





كرد كرد خداى مردمان را ٠ جمع اتدى حضرت الله آدملرى يَحْشِرُهُم ضرب باندن
يَحْشُرُهُم نصر باندن وهو يوم المحشر اول كونه يوم المحشر ديرلر حَفْرٌ
زمين كندن وبن دندان شوخ كرفتن ٠ يرقازمق وجودلك دبشلك كوكين
چيقارمق يقال حَفَرَ البئر چاه بكند قويى قازدى ابو بكر بن الانبارى
النقد عند الحافرة مثلنك تفسيرنده ديدى كه يعنى النقد عند السبق
زيرا فرس سبقت اتدكده رهنى اخذ ايدر بس حافره دن مراد ارض دركه
فرس سرعت اتدكده آنى حفر ايدر شدة وطئ سببى ايله قال الله سبحانه
ائنا لمردودون فى الحافرة كه مراد ارض در واصلى محفورة در ماده وافق
وستركاتم كبى فرا ديدى كه عرب استماع اتديم كه مثل مذكورده حافره دن
مراد فرسك طرناغيدر ومثل مذكور اصلنده آتده ايدى صكره هر شيده
استعمال اتديلر بعضيلر النقد عند الحافرة عند اول كلمه معناسنه در ديديلر
يقال التقى القوم فاقتتلوا عند الحافرة اى عند اول كلمة وتقول رجع
فلان فى حافرته اى فى امره الاول ٠ قال الله تعالى ائنا لمردودون فى
الحافرة معناه الى امرنا الاول كه مراد حيوة در ٠ قال بيت احافرة على
صلع وشيب معاذ الله ذلك اه يكونا يعنى بر لكده صكره صبا ولعبه وجوع
ايدرميم حَقْرٌ خوار داشتن تحقير ايتمك يقال حَقَرَهُ خوار كرد اورا ٠
آنى تحقير اتدى خَطْرٌ دنبال جنبانيدن شتر وخراميدن مرد ٠ دوه قويروغنى
اوينا تمق وبر كمسنه يوردكده صالنمق يقال خَطَرَ البعير بذنبه دم بجنبانيد شتر
قويروغنى تحريك اتدى دوه وخَطَرَ الرجل خرامان رفت مرد ٠ رجل
صالينه رق يوريدى خَطَرَانٌ جنبيدن حركت ايتمك يقال خَطَرَ الرمح
بلرزيد نيزه ٠ مزراق دتره دى وحركت اتدى خَفْرٌ عهد بجاى آوردن
عهده وفا اتمك يقال خَفَرَ بالعهد وفا كرد بعهد ٠ عهده وفا اتدى
وهى الخفارة واول عهده خفاره ديرلر خانك كسر وضميله والخفير
وفادارنده ٠ وفا ايديجى كمسنه خفراج خَمْرٌ آرد سرشتن ٠ خمير اتمك
ايچون اونى يوغورمق وخُمْرُه خمير مايه سنه اطلاق اولنمغله اكثر
كتب عربيه خمر العجين لفظى جعل فيه الخمرة ايله تفسير اتدى ٠ يقال
خمر العجين خمير مايه كرد اند رخمير ٠ خميره خمير مايه سى قاتدى ديو
تفسير كتب عربيه تفسيرينه مناسب در ٠ وبعض نسخه ده ٠ سرشت خمير را
خميرى يوغوردى ديو واقع اولدى ٠ شويله ملوحظه اولنور كه خمر الدقيق
لفظى ايله خمر العجين لفظنك اشتباهندن واقع اولمش اوله زيرا خمر
الدقيق اونى خمير اتدى يعنى يوغوردى معناسنه در يَخْمِرُ ضرب باندن
يَخْمُرُ نصر باندن زَأْرٌ وزَئِيرٌ غريدن شير ارسلان ايكره مق يقال
زأر الاسد بغريد شير ٠ ارسلان ايكرادى يَزْئِرُ ضرب باندن يَزْأَرُ

فتح بابندن ودبر ارسلون اوازینه دیرلر زَبْرٌ نوشتن یازمق یقال زَبَرَ بشت
یازدی یَزْبِرُ ضرب بابندن یَزْبُرُ نصر بابندن وَهُوَ الزِّبْرُ اول یازیلان کتابه
زبر دیرلر وَالزَّبُورُ فعول بمعنی مفعولدر زُبُرْجٌ زَجْرٌ نالیدن وبیچیده شکم
ایکیلمك وبورك بورمق یقال زَجَرَ بنالید وبیچید شکم ایکیلدی یابوره کی
بوردی یَزْحِرُ وَیَزْحُرُ وَیَزْحَرُ ضرب ونصر وفتح بابلرندن وزحرت المرأت
عند الولادة زحیرًا دیرلر شدت ایله تنفس اتسه اضطرابندن زَفْرٌ دم زدن
نفس اورمق یقال زَفَرَ زَفِیرًا دم زد نفس اوردی ومحزون ومغموم اولان
کمسنه کوکسین چکوب سه زفر الحزین دیرلر زوزنی اول بانك کردن زَخْرٌ دیو
تفسیر اتدی زَمْرٌ نای زدن دودك اورمق یقال زَمَرَ نای زد دودك
اوردی یَزْمِرُ ضرب بابندن یَزْمُرُ نصر بابندن رَجُلٌ زَمَّارٌ امرأة ذا مرّة
دیرلر رَجُلٌ ذامِرٌ دیمزلر سَفْرٌ دوفتح سپورمك یقال سَفَرَ البیت بروفت
خانه را اوی سپوردی سُفُورٌ برهنه کردن یقال سَفَرَت المرأة وجهها
زن برهنه کرد رویش را خاتون یوزینی آچدی وَهِیَ سَافِرٌ یوزن آچان
خاتونه سافر دیرلر شریشی شرح مقاماتده دیدی که سَفَرٌ سفر تسمیه
اولندیغی اخلاق رجالی کشف وایضاح اتدیکی ایچوندر که سفرت المرأة
عن وجهها دن مأخوذدر مکنسه یه مِسْفَرَة دیدکلری موضعنده تراب
کشف اتدیکی ایچوندر سِفَارَةٌ میانجی کردن میانجیلق ایدوب ایکی قومك
ما بیننی صلح ایتمك یقال سَفَرَ بین القوم میانجی کرد میان قوم قومك
ما بیننی صلح اتدی وهو السَّفِیرُ صلح ایچون ارسال اولنان رسوله سفیر دیرلر
ایلچی تعبیر اولنور سُفَرَاءُ جمع سفر نوشتن یازمق سفر الکتاب دیرلر
کتابی یازدی معناسنه واول یازیلان کتابه سِفْرٌ دیرلر وجمعی اسفار کلور
شَبْرٌ بدست کردن قاریش ایله اولچمك یقال شَبَرَ الثوب بدست کرد
جامه را جامه یی قاریشلادی یَشْبِرُ ضرب بابندن یَشْبُرُ نصر بابندن
صَبْرٌ شکیبایی کردن صبر ایتمك یقال صَبَرَ علی المصیبة شکیبایی کرد برمصیبت
مصیبت اوزرینه صبر اتدی وباز داشتن یعنی حبس معناسنه کم نفسی مشقتدن
قورمقدن عبارتدر قال الله تعالی واصبر نفسك مع الذین ومطلقا حبس
معناسنه کلور قُتِلَ صَبْرًا دیرلر بر کمسنه یی اول قدر حبس اتسه لر که محبسده
هلاك اولورنجه قال الشاعر فی الصبر نظم واصبر وان طالت اللیالی فربما
ساعد المحروم ونال باصطبار ما قیل هیهات لا یکون وقال الآخر نظم
اقول لها یقول جاء سوء وقد ساموه حالا لا یطیق ساصبر والامور لها
اتساع کما ان الامور لها مضیق فاما ان اموت او المکاری واما تنقضی
عنا الطریق وقال الآخر نظم الدهر لا یبقی علی حالة لا بد ان یقبل ویدبر فان
تلقاك بمکروهه فاصبر فان الدهر لن یصبر وقال الآخر اصرف الهم عن القلب



ما استطعت فخاونك الهموم جنونه ان ربا كفاك بالامس ما كان سیکفیك
غدا ما یکون قیل من شکی مصیبة نزلت به فانما شکی ربه قال شعر واذا ابلیت
بعسرة فاصبر لها صبر الکرام فان ذلك احرم لا تشکون الی العباد فانما تشکو
الرحیم الی من لا یرحم قال نظم اما فی رسول الله یوسف اسوة لمثلك
محبوسا علی الظلم والافك اقام جمیل الصبر فی السجن برهة وال به الصبر
للجمیل الی الملك وفی هذا المعنی قال بعضهم وراء مضیق الخوف متسع الامن
وکم فرج یأتیك فی آخر الحزن ولا تبتئس فان الله مالك یوسف خزائنه بعد
الخلاص من السجن وکتب بعضهم وهو فی السجن شعر كرانها السجن
كیف شئت فقد وطنت للموت نفس معترف لو كان سکنای فیك منقصة لم یکن
الدر داخل الصدف وکتب بعضهم الی صدیق مسجون نظم لاغرو قد تغمد
السیوف ویعتری البدر الکسوف ویحبس الغیث فی غمامه والزهر فی کمامه
لا بد من صحة بعد الاعتلال ورجوع الی الکمال ولا محالة یتبدل الحال
فان الله یجعل عاقبة مفضیة الی السعادة ومنیلة فی جمیع الامال فوق الارادة
وقال بعضهم فی جمیل محبوس فی السجن نظم وما اودعوه السجن الا مخافة
من العین ان تأتی علی ذلك الحسن وقالوا لقد شارکت فی الحبس یوسفا
خزائنه بعد الخلاص من السجن كذا فی نزهة ذوی الالباب وطالعت فی
الکتاب المسمی بشوارد الافاق الصبر عند المصائب من اعظم المواهب
شعر اذا ما دجی عیش بدا صبح نعمة کما صقلت ایدی القیون سجنجلًا
ولا زال بعد العسر یسر فانما معاشر الفتی کاللیل نهارها سجی انجلا صَفْرٌ وصفیر
شبلیدن صیتلق چالمق یقال صَفَرَ بشبلید صیتلق چالدی وفی المثل
اجبن من صافر زیرا صفیر اوفاق قوشلرده اولور سباع طرده اولمز بعضیلر
دیدیلر که صفاور بر قوشدر که باش اشاغی اغاجی بداغندن ایاغیله آصیلور
بوتون کیجه صفیر ایدر که اویومیه اویورسه اخذ ایدرلر دیو خوف ایدر
بعضیلر دیدی که صافر اول کمسنه در که بر فاجره ایله علاقه سی اولمغله مزبوره
قریب موضعه کلوب صفیر ایدر که مزبوره طشره چیقسون ایچون وهمیشه
اغیار وحش ایدرلر دیو خوفدن خالی اولمز حکایت اولندی عربدن
بر فاجره خاتونه بر دوستی وار ایدی کیجه لرده کلوب مزبوره یه صفیر ایدر ایدی
مزبوره دخی دیرنی بردلوکدن طشره چیقارر مزبور آندن قضاء وطر
ایدردی مزبورهنك اوغوللری بو معنادن آگاه اولوب بر دموری آتشده
قزدیردیلر مزبور عادتی اوزره صفیر ومزبوره دبرنی طشره چیقارد قزم
قزمش دمور ایله موضع معهودینی داغلادیلر بعده مزبور قضاء وطر
صددنده اولدقده مزبوره قد قلینا صفیر کردیدی صَبْرٌ دسته کردن کتاب
وجستنده اسب کتابی اضباره ایدوب بربره اوراقنی جمع ایتمك وآت صیچرامق

وصیجراغان آنه ضیَتر دیرلر طِمَر کبی صَفَر دسن تافتن • وکبسو یا فتن • ایپ بوکمك
وصاج اورمك یقال صَفَرَ الشَّعَرَ بتافت موی را قیلی بوکدی واوردی
وَهُوَ الضَّفِیرَةُ واول اورلمش کیسوبه صفیره دیرلر طَلْز و طَلُوزٌ برجستن صیجرامق
یقال طَلَزَ برجست صیجرادی عَتْرٌ و عَتَرَانٌ جنبیدن نیزه وعینی کشاتن •
مزراق حرکت ایتمك وعتیره بوغازلق عتیره اول قوبیوندرکه زمان جاهلیتده
ماه رجب ده اصنام ایچون ذبح ایدرلرایدی عَتْرٌ و عُتُورٌ بسر آمدن • ایاغی
سورچوب یوزی اوزرینه ییقلمق یقال عَتَرَ بسر آمد سورجدی یَعْتِرُ ضرب
بابندن یَعْثُرُ نصر بابندن عَثْرَةٌ و عِثَارٌ عذرا عذرًا اسب را افسار نهادن •
آته یولار وورمق یقال عَذَرَ الفَرَسَ افسار نهاد براسب آته یولار ووردی
یَعْذِرُ ضرب بابندن یَعْذُرُ نصر بابندن • وختنه کردن کودك را ومعصومی
سنت ایتمك یقال عَذَرَ الصَّبِیَّ ختنه کرد بچه را • معصومی سنت ایتدی عُذْرٌ
و مَعْذِرَةٌ و عِذْرَةٌ معذور داشتن معذور طوتمق یقال عَذَرَهُ عن الشیء
معذور داشت اورا از جرم • آنی معذور طوتدی فلان نسنه دن معلوم اوله که
عُذْرُهُ اشد من جرمه وعذرش بدتر از گناه عبارتلری افواه ناس ده مشهوردر
عمر بن عبد العزیزدن روایت اولنان ان خصلتین خیرهما الکذب لخصلتا سوء
عبارتی دخی مثل مذکوره قریب اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه ایشله دیکی
عمل سیئی دن کذب ایله اعتذار ایلیه عَسْرٌ وام خواستن در وقت تنك دستی
از غریم • الاجنبی اولان کمسنه نك فقری وارایکن آنده آلاجغنی ایسته مك
یقال عَسَرْتُ الغریم اَعْسُرُ اذا طَلَبْتَ منه الدین علی عسرة عَشْرٌ دهم
شدن اوننجی اولمق یقال عَشَرَ القَوْمَ دهم شد مردمان را • مردملرك اوننجی
اولدی عَصْرٌ افشاردن صیقمق زوزنی شیره کردن ایله تفسیر ایتدی یقال عَصَرَ
العِنَبَ بیفشارد انکور را • اوزومی صیقدی وشیره ایتدی • عَفْرٌ • درخاك
مالیدن طوپراغه سورتمك تعفیر وترغیم کبی عَقْسٌ بی بریدن سکیربن کسمك که
سکیرلمك تعبیر اولنور یقال عَقَرَ النَّاقَةَ بی برید شتر ماده را • دیشی
دوه نی سکرلدی وَهُوَ العَقِیرُ وسکیری کسیلمش دوه یه عقیر دیرلر معقور معناسنه
وریش کردن ویاره ایلمك یقال عَقَرَ السَّرْجُ الدَّابَّةَ ریش کرد زین پشت
چاربا را • ایَردابه نك صیرتنی یاره ایتدی وَهُوَ سَرْجٌ مِعْقَرٌ واول ایَره سرج
معقر دیرلر • وکشتن وکزیدن سك واولدرمك وکلب ایصیرمق معناسنه دخی
کلور • عَکْسٌ باز کرداییدن وباز کشتن • چیرودوندرمك وکیرودونمك متعدی
ولازم استعمال اولنور متعدی ضرب بابندن ولازم نصر بابندن ولازمك مصدری
عکوردر غَدْرٌ بی وفایی کردن . بی وفالك ایتمك ومکر وخیانت ایتمك
یقال غَدَرَ بِهِ خیانت کرد اورا • آکا خیانت ایلدی غَفْرٌ و مَغْفِرَةٌ و غُفْرَانٌ
آمرزیدن یارلغامق یقال غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ ذَنْبَهُ بیامرزید خدای تعالی مر اورا گناه اورا



مزدوق دیدیکلری پرانشاغیدن بوقاره
صیچرامق وطمع ایتمکلرودن اشاغی
صیچرامق معناسنه در مسح

وفی النوابغ حال العاقل الناقل
تسقط عاثرات الجاهل الزاهب
ورب عاقل غفلت ایدوب بر یکره
اتیلسه جاهل لسان عذر دعی
ویران ایدن عقل اولان کمسنه خطا
ایدیجه بر خطا اسم صیبیدر
دیو مسح

قال الجوهری
وتنطق فی ثلث مسح

افشاردن فشردن
بر معنایه در مسح

زاده الزوزنی



حضرت الله تعالی یارلغادی آنك ایچون کناهنی وفی النوابغ الکفر والکفران
ابعد من الغفر من الغفر ان غفر طاغ کچیسی یاوریسی ومنازل قمردن
اوج کوکب معناسنه کلور • یقال ابعد من معقل الغفر وابعد من مطلع الغفر •
وبو مقامده معنی ثانی مراددر • غَفْرٌ فرا بوشیدن وباز بس شدن بیماری
وجراحت اورتمك تغطیه کبی وخسته للك وجراحت ایواولمغه قریب اولمش
ایکن ینه آرتمق • وفی المثل اغفر واهذا الامر بغفرته غفره آصلنده بر نسنه یی
ستر ایده جك آلت معناسنه در • یعنی شوامری کند وقباغی ایله ستر ایدیك فلاوه
ایشی اصلاحی ممکن اولدیغی وجه اوزره اصلاح ایله امر مقامنده ضرب
اولنور فَطْرٌ و فِطْرَةٌ بیافریدن یاراتمق یقال فَطَرَ اللّٰهُ الخَلْقَ بیافرید خدای
تعالی خلق را • حضرت الله تعالی خلقی یاراتدی یَفْطِرُ ضرب بابندن یَفْطُرُ
نصر بابندن قَبْرٌ درکور کردن • قبره دفن ایلمك یقال قَبَرَ المَیِّتَ بکور کرد
مرده را • میتی قبره دفن ایتدی یَقْبِرُ ضرب بابندن یَقْبُرُ نصر بابندن
قَتْرٌ تنگ کردن برزن نفقه نی معیشتده طارلق ایلمك یعنی لوازم بیتنی
آز ایتمك یقال قَتَرَ فِی المَعِیشَةِ تنگی کرد در زن نفقه نی معیشت خصوصنده
قیت ایلدی یَقْتِرُ ضرب بابندن یَقْتُرُ نصر بابندن قُدْرَةٌ و قُدْرَانٌ
و مَقْدَرَةٌ و مَقْدِرَةٌ و مَقْدُرَةٌ و قَدَرًا و قُدُورًا توانا شدن • قادر وغالب
اولمق یقال قَدَرَ عَلَیْهِ توانا شد بروی آکا غالب اولدی یَقْدِرُ ضرب بابندن
ویَقْدُرُ نصر بابندن وقَدَرَ یَقْدَرُ علم بابندن وَهُوَ القَدِیرُ واول غالب
اولان کمسنه یه قدیر دیرلر قَدْرٌ و قَدَرٌ تقدیر کردن • تخمین ایتمك یقال
قَدَرَ الشَّیْءَ اندازه کرد چیزی را • بر نسنه یی تخمین ایتدی یَقْدِرُ ضرب
بابندن ویَقْدُرُ نصر بابندن وَهُوَ المِقْدَارُ واول تخمین اولنان مبلغه
مقدار دیرلر مَقَادِیرُ جمع قَدَرٌ م اَقْدَارٌ جمع وقَدْرُ الشَّیْءِ مِقْدَارُهُ اندازه
چیزی مقدار اوست شیئك اندازه سی ومبلغی مقداری دیمکدر • یعنی
قَدْر ومقدار بر معنایه در • قَدْرٌ • نفقه تنگ کردن نفقه یی طار ایتمك یقال
قَدَرَ علی عیاله ضَیَّقَ علیهم النفقة وکوشت پختن در دیك وات چوملکده
پیشمك واول آته قدیر دیرلر مطبوخ فی القدر معناسنه وقدر چوملك در
تصغیری قُدَیْرٌ کلور • ومؤنث سماعی ایکن تصغیری بو وجه اوزره کلدیکی
علی غیر القیاس قَسْرٌ بستم برکاری داشتن کوچ ایله بر شیء بر کمسنه یه ایشلتمك
یقال قَسَرَهُ عَلَی الأَمْرِ قهر کرد اورا بکار • آکا زور یعنی کره ایلدی بر فعلی
ایتمکه قَشْرٌ پوست وا کردن قابوق صویمق یقال قَشَرَ العُودَ پوست باز
کرد از چوب اغاجدن قابوغی آیردی کَسْرٌ شکستن قیرمق یقال کَسَرَ
الشَّیْءَ بشکست چیز را • بر شیء قیردی عُودٌ صُلْبُ المَکْسِرِ چوب دشوار
شکن • قیرلمه سی کوچ اغاج کَشْرٌ کما دیدن ودندان برهنه کردن • تبسم

یعنی اهل کفرو کفران غفرة دن
ابعد اسیه دور رتبه مغفرتدن
القیده در بعید در مسح

وفی النوابغ ورجع بخجاب صفوقه
لیکیه امر سلیم فی سلیط
وهو عن عامة العرب دهن الزیت
وعن اهل الیمن دهن
السمسم مسح

اتمك وصيرتمق يعنى آهسته كولمك كه ديشى كورينه يقال كَشَرَ بكمارید تبسم
اتدى وكَشَرَ عَنْ أَنْيابِهِ بخندید از دندانهاى نيشتر اش• كولدى اول مرتبه كه
سيورى ديشلرى كوروندى• ابن سكيت ديدى كه كَشَرَ الرَّجُلُ وانْكَلَ
وافْتَرَّ وابْتَسَمَ جمله سى ديشلرى كورونجه كولدى ديمكدر• نَبْرٌ بمعنى
كرده حرف وبلند بر داشتن حرف همزه لمك نيرا نَبْرَه همزه ده مثلا فاره كلمه سنى
فاره ديمك كبى ويوقارو قالدرمق ومنه المِنْبَرُ شريشى ديديكه مِنبره منبر ديدكلرى
ارتفاع وعلوتى ايجوندركه نَبْرْ دن مأخوذدر ارتفاع صوت معناسنه• ونبر
الرجل ديرلر عالى كلمه تكلم اتسه انتهى• وفيروزابادى ديدى كه نبر الشيئ ديرلر
رفعه معناسنه كه منبر بو معنادن مأخوذدر• وانتبر الخطيب ديرلر ارتقى معناسنه
نَجْرٌ تراشيدن يونمق يقال نَجَرَ العُودَ بتراشيد چوب را• يوندى اغاجى يَنْجِرُ
ضرب بابندن يَنْجُرُ نصر بابندن نَخْرٌ ونَخِيرٌ ببينى بانك كردن بورنى ايله
صدا ايتمك يقال نَخَرَ الحِمارُ ببينى بانك كرد خر• اشك بورنى ايله اوز اتدى
يَنْخِرُ ضرب بابندن ويَنْخُرُ نصر بابندن وَهُوَ المَنْخَرُ واول بورون دلوكنه
مَنْخَرْ ديرلر ميمك فتحى ونونك سكونى وخانك كسرى ودخى خانك
كسره سنه تبعيت ايله ميمك كسرى ايله مِناخِرْ نَذْرٌ معروف دريقال
نَذَرَ نذر كرد يَنْذِرُ ضرب بابندن يَنْذُرُ نصر بابندن نَشْرٌ كستردن
چيزى برنسنه يى ياىمق يقال نَشَرَ الشَّيْءَ بكسترد چيزى را• برنسنه يى يايدى
وآچدى مثلا نامه وجامه يى آچمق كبى يَنْشِرُ ضرب بابندن يَنْشُرُ نصر
بابندن نَعِيرٌ نعره زدن نعره ورمق يعنى شدت ايله چاغرمق يقال
نَعَرَ نعره زد• نعره ووردى يَنْعِرُ ضرب بابندن يَنْعَرُ فتح بابندن نَفْرٌ
ونِفارٌ ونُفُورٌ بيرون شدن وكريختن طشره كيتمك وقاچمق يقال نَفَرَتِ
الدّابَّةُ كريخت چارپا دابه اوركدى وقاچدى يَنْفِرُ ضرب بابندن ويَنْفُرُ
نصر بابندن وَهُمُ النَّفَرُ واول كسنه لر طشره چيقوب بريره جمع اولمشلردر
آنلره نفر ديرلر• وفى المثل من غيرها شَخْصٌ ظَلِيمٌ نافر مازائده در•
يعنى اصلا برشخص كورمش ايكن نفور اولور ظليم در وظليم دوه قوشينك
مذكورى دركه دوابّ ميانده آندن نفور دابه يوقدر اول كسنه حقنده
ضرب اولنوركه صاحبندن شكايت ايدر مع هذا صاحبنك جرمى اولميه وَهِيَ
لَيْلَةُ النَّفْرِ واو آن شب است كه حاجيان از منى بيرون ميروند وبمكه
روانه ميكردند واول كيجه كه حاجيلر منى دن چيقوب مكه جانبنه روانه
اولور آكا ليلة النفر ديرلر• هَدْرٌ باطل شدن خون• قان باطل اولوب
قاتل مؤاخذه اولونمق هَدْرٌ وهَدِيرٌ شراب جوشيدن• شراب غليان
اتمك• وبانك كردن كشن شتر وكبوتر اركك دوه نك كوكره مه سى
اركك وكبوتر اوتمه سى يقال هَدَرَ البَعِيرُ بانك كرد شتر كشن• اركك

دوه

قاله انه الاسم أُبْنِيَة من فوقها فكأن داء ينتشى على سورة سطح

سنا فى الفجاج



دوه صدا اتدى هَدْرٌ وهَذَرٌ بسيار كفتن چوق سويلمك يعنى لزومى اولميان
عبث سوزى سويلمك يقال هَذَرَ فى المنطق بيهوده كفت در سخن اثناء كلامده
باطل وعبث سويلدى يَهْذِرُ ضرب بابندن يَهْذُرُ نصر بابندن وَهُوَ الهَذَرُ واول
بيهوده اولان كلامه هَذَرْ ديرلر• ذالك فتحيله وذالك سكونيله اول بيهوده يى
تكلمه ديرلر ورَجُلٌ مِهْذارٌ مرد بيهوده كوى بيهوده كلام سويليجى كمسنه يه مهذار
ديرلر هَذُرٌ وهَذَارٌ دخى بو معنايه در هَصْرٌ شكستن وكشيدن چيزى بخويشتن
قيرمق وبرنسنه يى كندو جانبنه جذب ايتمك هَصَرْتُ الغُصْنَ وبالغُصْنِ ديرلر•
اغاج بوداغنك باشنه يا پشوب كندو سمتنه اكسه ذ جَرْزٌ نبك خوردن
ايويمك كيرنده برشى قالميه يقال ارض مجروزة اذا اكل نباتها وقحط اولان
سنه يه جرز ديرلر جَلْزٌ پى برتير پيچيدن اوقه سكر صاريمق جَمْزٌ دويدن
شتر• دوه سكرتمك ويلمك يقال جَمَزَ البَعِيرُ بد ويد شتر• دوه سكرتدى يَجْمِزُ
ضرب بابندن يَجْمُزُ نصر بابندن وهى الجَمازَةُ واول سكردن دوه يه جمازه
ديرلر وهو المِجْمَزُ جمازه بان اول جمازه سكردن ياخود تربيه ايدن كمسنه ديرلر
حَفْزٌ سپوختن از پس بشت وولجنبانيدن• آردندن دورتمك غمز كبى
وتحريك ايدوب سوريمك سوق كبى خَبْزٌ نان پختن ونان دادن وسخت
راندن اتمك پشورمك وبركسنه يه اتمك ويرمك يعنى سوق شديد يقال
خَبَزَ الخُبْزَ بپخت نان را پشيردى اتمكى وخَبَزَ القَوْمَ نان خورانيد مردمان را
قومه اتمك يدردى خَرْزٌ دوختن موزه ومانند آن اديك مثللو نسنه ديكمك
يقال خَرَزَ الخُفَّ بدوخت موزه را• اديكى ديكدى يَخْرِزُ ضرب بابندن
يَخْرُزُ نصر بابندن رَكْزٌ برپاى كردن نيزه مزراقى ديكمك يقال رَكَزَ
الرُّمْحَ بپاى كرد نيزه را• مزراقى ديكدى يَرْكِزُ ضرب بابندن يَرْكُزُ نصر
بابندن وَهُوَ فى مَرْكَزِ عِزِّهِ واو درجاى عز خويش است واو كندو عزتى
يرنده در يعنى معزز ومحترمدر رَمْزٌ اشارت كردن بلب يا بابرو ويا
بچشم• اشارت ايتمك دوداغيله يا قاشيله يا كوزيله يقال رَمَزَ اليه م
اشارت كرد بدو آكا اشارت اتدى يَرْمِزُ ضرب بابندن يَرْمُزُ نصر بابندن
عَجْزٌ ناتوان شدن از كارى برايشدن عاجز اولمق يقال عَجَزَ عن الشيئ
عاجز شد از چيز نسنه دن عاجز اولدى غَرْزٌ درسپوختن بسوزن
وسنان ومانند آن• ايكنه ومزراق مثللو شيئى ايله دورتمك يقال غَرَزَهُ
بالإبرة بسپوخت اورا بسوزن• دورتدى آنى ايكنه ايله غَمْزٌ بچشم
نمودن وسخت فشردن كوز ايله اشارت ايتمك وشدت ايله صيقمق
يقال غَمَزَهُ بالعَيْنِ چشمك زد اورا بچشم• آكا كوز ايله اشارت اتديكه
كوز قيپدى ديو تعبير اولنور فَرْزٌ جدا اوكردن نصيب حصه يى بشقه
آيرمق يقال فَرَزَ لَهُ نَصِيبَهُ جدا نهاد وى را بهره او• آنك حصه سنى

هذيان بيهوده سخن وهذيله معناسنه در

بشقه قودى قفز وقفزان برجستن صيچرامق يقال قفز برجست صيچرادى
كنز كرد كردن خواستهرا • مالى جمع اتمك يقال كنز المال كرد كرد خواسته را
مالى جمع اتدى وصاقلادى وهو الكنز واول جمع اولونمش ماله كنز ديرلر كنوز
ج جوهرى كنز لفظنى مال مدفون ايله تفسير اتدى. بيضاوى سورهٔ توبه ده
حضرت على دن روايت اتديكه اربعة الاف ما دونها نفقة وما فوقها كنز •
وقاشانى ديديكه دورت بيكدن زياده كنزدر ذكوتى ويرلسه ويرلمسه ودرت
بيكدن دون اولان نفقه در ديدى پس لفظ كنزك معناسنه مدفون اولمق معتبر
اولمز لمز عيب نهادن بكسى • بركسنه يى عيبلمق وطعن ايتمك يقال لمزه عيب
نهاد بروى آكا عيب قودى يعنى عيبلدى يلمز ضرب بابندن يلمز نصر بابندن
وهو اللمزة واو عيب كننده است عيبليجى كمسنه يه لمزه ديرلر نبز لقب ونام
بد نهادن بكسى بركمسنه يه بد لقب وبداسم وضع ايتمك يقال نبزه لقب ونام
بد نهاد بروى آكا بد لقب وبداسم وضع اتدى وهو النبز واول لقب بده
ونام بده نبز ديرلر نشز ازجاى برخاستن وبرتر نشستن وبرترى جستن يرندن
قالقمق ويوقارو اوتورمق ورفعت ايستهمك يقال نشز من مكانه
ازجاى برخاست يرندن قالقدى نشوز سازكارى كردن زن با شوهر
يا شوهر بازن خاتون زوجنه يا خود زوج خاتوننه موافقت ايتميوب
جور ايتمك يقال نشزت على زوجها ناسازكارى كرد زن بر شويش
جور اتدى خاتون زوجنه وهى ناشز واول خاتونه ناشز ديرلر جوهرى
ديديكه نشزت المرأة ديرلر خاتون زوجنك سوزينى طوتميوب اغضاب
ايلسه ونشز بعلها عليها ديرلر زوج خاتوننى دوكوب جفا ايلسه نقز
ونقزان قفز وقفزان معناسنه در همز بخون كردن حرف وعيب
كردن وفشردن حرفى همزه يه قلب ايتمك وعيبلمق وصيقمق يقال همزه
عيب كرد اورا • آنى عيبلدى وهو الهمزة عيبليجى كمسنه يه همزه ديرلر
وهمز الحرف همزه زد حرف را • حرفه همزه قودى مثلو راس كبى وهمز
السنور الفارة فشرد كربه موش را • صيقدى كدى فاره يى س انس
وآنسه انس كرفتن انسيت اتمك يقال آنس به انس كرفت بدو •
انسيت اتدى آنكله يانس ضرب بابندن وآنس يانس علم بابندن وهى
الآنسة زوجيله انسيت ايدن خاتونه آنسه ديرلر وهى الاوانس ج
وهو الانس انسيت ايدن رجله آنس ديرلر والانسم وهم الانس
ومكان مانوس جاى آبادان معمور موضع ج جرس بخوردن منج جزى
آرى برنسنه يى يمك يقال اكلت النحل العرفط اذا اكلته وارى جماعتنه
جوارس ديرلر جلوس نشستن اوتورمق يقال جلس نشست اوتوردى
معلوم اوله كه حريرى دره ده ديدى كه قائم اولان كمسنه يه اجلس ديرلر

اساس ده همز ولمز معناسنى شويله فرق اتديكه قرشو كمى كمسنهٔ تعييب ايتمكه لمز وارددن عيب اتمكه همز ديرلر

قيل للاعرابى اتهمز الفارة قال الهرة تهمزها

يعنى همزه ايله مى تكلم ايدرسن

ربيع بن عبيده روايت اتديكه بر اعرابيه الفارة نى همز ايله مى تلفظ اتديكز ديديكه اكا اعرابى كدى همزه اتدى ديو جواب ويردى





واولى اولان خليل ديديكى اوزره قائم اولان كمسنه يه اقعد ونائم وساجد
اولان كمسنه يه اجلس ديمكدر • بعضيلر بووجهى تعليل ايدوب ديديكه زيرا
قعود علودن سفله انتقالدن عبارتدر • لهذا اياغنه آفت اصابت ايدن
كمسنه يه مقعد ديرلر وجلوس سفلدن علوه انتقالدن عبارتدر عمر بن
عبد العزيز مدينهٔ منوره ده والى ايكن فرزدق حقنده ديدى كه • قل
للفرزدق والسفاهة كاسمها • ان كنت تارك ما امرتك فاجلس • كه مرادى
بودر كه بنم سكا امر اتديكم عفت ايله عامل اولوب ايسك مدينه ده اقامت
ايله والا نجده ذاهب اول ومدينه ده طورمه ولفظ نجد غور مقابلى ومقام
عالى معناسنه اولمغله عمر مذكورك كلامى وجه مذكورى تأييد ايدر •
اكرچه جلس نجد معناسنه اولدوغى كتب لغتده مصرحدر • لكن قعود وجلوسدن
هربرى آخرك مقامنده استعمال اولنور • وحريرى مقامات ده بووجه اوزره
استعمال اتدى نته كم مقامهٔ مضربيه ده اتدى حبس باز داشتن • منع اتمك
يقال حبسه باز داشت اورا آنى منع اتدى حدس كمان بردن ظن وتخمين
ايتمك يقال حدس كمان بر د ظن اتدى خلس دبودن قاپمق خمس
پنج شدن مردمان قومك بشنجيسى اولمق يقال خمس القوم پنجم
شد مردمان را • قومك بشنجيسى اولدى خنس وخنوس وخناس
پنهان شدن مستور اولمق يقال خنس پنهان شد مستور اولدى يخنس
ضرب بابندن يخنس نصر بابندن وهى الخنس وان ستاركان پنهان شونده
است واول كواكب خمسه كه تحت الشعاع مستور اولورلر آنلره خنس
ديرلر • وفى الكشكول للعاملى للخنس والكنس التى اقسم الله بها فى كتابه
العزيز الخمسة المتحيرة من خنس اذا رجع ومن كنس الوحش اذا دخل
فى كناسه وهو بيته لانها تختفى تحت ضوء الشمس وقد يقال ان الكنس
بمعنى المغيبات فى الكناسة ففى الآية الكريمة اشعار بما يعرض للخمسة المتحيرة
من الرجوع والاقامة والاستقامة فالخنس اشارة الى الرجوع والكنس
الى الاقامة والجوارى الى الاستقامة انتهى خناس شيطان حضرت
اللهك اسم شريفنى استماع اتدكده پنهان اولدوغى ايچون خناس
تسميه اولندى ركض بپاى زدن اياغيله اورمق وتمك ذوزنف
جنبا نيدن خفته يعنى اويريان كمسنه يى بيدار ايتمك ايچون تحريك
ايتمك ديو تفسير اتدى يقال ركضه برجله كلكدن اورا بپاى آنى اياغى
ايله تپدى • رمس درخاك نهان كردن طوپراقده نهان يعنى دفن
ايتمك سدس ششم قوم شدن قومك التنجيسى اولمق يقال سدس القوم
ششم قوم شد قومك التنجيسى اولدى شموس افتابناك شدن دون
كوندز كونشلو اولمق يقال شمس يومنا بافتاب شد دون ما • بزم كوندوزيمز

كونشلو اولدی یَشْمِسُ ضرب بابنده یَشْمُسُ نصر بابنده شَمَسَ م یقال شَمِسَ یَشْمَسُ علم بابنده ویَوْمٌ شامِسٌ دوزبا فتاب کونشلو کوندر وَيَوْمٌ شَمِسٌ م ضَرَسَ دندان بر بر نهادن وجزاندن دیشی اوقوت یلکنه وغیری نسنه‌یه قوماق جوهری دیدی که الضرس العض الشدید بالاضراس یقال ضرست السهم اذا عجمته طَلَسَ وطَمَسَ نابدید کردن محو ایتمك یقال طَمَسَ الشَيءَ نابدید کرد چیزرا نسنه‌یی محو ایتدی وطَمَسَ علی الشیءِ هلوك کردش شیءِ هلاك ایتدی طُمُوس نابدید شدن محو اولمق یقال طَمَسَ الطریق نابدید شد راه یول محو اولوب بلورسز اولدی یَطْمِسُ ضرب بابنده یَطْمُسُ نصر بابنده عُبُوس ترش روی شدن اکشی یوزلی اولمق یقال عَبَسَ ترش روی شد اکشی یوزلی اولدی عُطَاس عطسه دادن آغسیرمق یقال عَطَسَ عطسه داد آغسیردی یَعْطِسُ ضرب بابندن یَعْطُسُ نصر بابنده وَهُوَ المَعْطِسُ اوبینی بورونه معطس دیرلر عقس خوار داشتن ورام کردن واندر زندان کردن ذلیل ایلمك ومطیع ایتمك وزندانده حبس ایتمك ویقال للمسجون معقوس عَكَسَ واشکونه کردن چیزرا وسخن را بر نسنه‌یی چویرمك ترش دوندرمك تعبیر اولنور وسوزی معکوس سویلمك یقال عكس الشیءَ والكلام باشکونه کرد چیزرا وسخن را نسنه‌یی وکلامی معکوس ایتدی ودست شتر باکردن وا بستن ودوه‌نك ایاغنی ایپ ایله بوینونه بغلامق واول ایپه عكاس دیرلر غَرَسَ نهال نشاندن بر اغاج فدانی دیکمك یقال غَرَسَ الفسیلةَ نشاند نهال خرمارا خرما فدانی دیکدی یَغْرِسُ ضرب بابنده یَغْرُسُ نصر بابنده وَهُوَ الغَرِيسُ واول دیکدکلری فدانه غریس دیرلر مغروس معناسنه غَطَسَ فروبردن باب صویه باتیرمق غُطُوس خود فروشدن باب کند وصویه باتمق وطالمق یقال غَطَسَ بنفسه خود فروشد باب صویه کند وطالدی غَمَسَ غوطه دادن باب صویه طالدرمق وهی الیمینُ الغموسُ واو سوکند فروبرنده یکناه اول یمین که صاحبنی کناهه باتیره آکا یمین غموس دیرلر که مراد خلاف یره بیلوره ایکن یمین اتمکدر فَرَسَ کردن شکستن وکشتن بوینونی قیرمق وهلاك ایتمك یقال فَرَسَهُ الاسَدُ بشکست اورا شیر آنی ارسلان قیردی وهِيَ الفَرِيسَةُ واو شکار شیر وآرسلانك آولادیغی شکاره فریسه دیرلر قَبَسَ کسی را پاره آتش دادن وکسی را علم آموختن برکمسنه‌یه آتش پاره‌سی ویرمك وبرکمسنه‌یه علم تعلیم ایتمك یقال قَبَسَهُ نارًا پاره آتش دادش آکا آتش پاره‌سی ویردی وَقَبَسَهُ علمًا کسی را علم اموخت آکا علم تعلیم ایتدی قَرَسَ سخت شدن سرما وافسرده آب صووق شدید اولمق وصووق طونمق قَلَسَ قی کردن وکف اندلختن شراب وکف براوردن قوصمق

وشراب



وشراب کوپوکنی طشره آتمق وکوپورکلنمك یقال قَلَسَ قی کرد قوصدی وَهُوَ القَلَسُ واول بوغازدن چیقان قوصونتی‌یه قلس دیرلر لامك فتحیله خلیل دیدی که بوغازدن آغز طولوسی وآندن آز چیقان نسنه‌یه قلس دیرلر مادامکه بردخی قوصمیه آکا قیئ دینلر اکر عودت ایدرسه قی اطلاق اولنور کَبَسَ بیاکندن مغاك وجودی را چوقوری وآرغی طاش وطپراق ایله طولدرمق یقال کَبَسَ النهر بیاکند جوی را آرغی طولدردی طپراق ایله واول طپراغه وطاشه کبس دیرلر کاف کسریله کُنُوس درارام کاه شدن آهو وکوزن وبز کوهی کیك وصیغن وطاغ کچیسی یاتاغنه کیرمك کَنَسَ الظبیُ بارام کاه شد آهو آهو یاتاغنه کیردی یَكْنِسُ ضرب بابنده یَكْنُسُ نصر بابنده وهی الکُنَّسُ واو ستارکان فروشونده واول غروب ایدن کواکب کنس در کَنَسَ روفتن خانه اوی سوپورمك یقال كَنَسَ البیتَ بروفت خانه را اوی سوپوردی یَكْنِسُ ضرب بابندن یَكْنُسُ نصر بابنده وهی الکُناسَةُ واین رفته‌کی خانه اوپك سوپوندیسنه کناسه دیرلر لَبَسَ شوریده کردکار ایشی مختلط وملتبس ایتمك یقال لَبَسَ الحقَّ بالباطلِ بیامیخت حق را بباطل لَمَسَ سودن ومجامعت کردن سودتمك وجماع ایتمك یقال لَمَسَهُ بسود اورا آکا سوردی ویاپشدی یَلْمِسُ ضرب بابنده یَلْمُسُ نصر بابنده نَبَسَ سخن کفتن سوز سویلمك وهمیشه منفیا استعمال اولنور یقال ما نَبَسَ بكلمةٍ هیچ نکفت یك سخن هرکز بر کلمه سویلدی نَخَسَ خلیدن بانکشت یا بچوب بارمق یا چوب ایله دورتمك یقال نَخَسَهُ بخلیدش بانکشت یا بچوب بارمق ایله یا چوب ایله دورتدی وباتردی یَنْخِسُ وَیَنْخُسُ وَیَنْخَسُ ضرب ونصر وفتح بابلرنده نَمَسَ راز بنهان داشتن سرّی صاقلامق وبرکمسنه‌نك صاحب سرّینه که آصلح آنده سرّی بنهان ایتمیه آکا ناموس دیرلر لهذا اهل کتاب حضرت جبرائیله ناموس اطلاق ایدرلر هَجَسَ فرا دل آمدن اندیشه قلبه بر فکر عارض اولمق یقال هَجَسَ فی صدره شيءٌ سرّی بر دل اوبکذشت آنك قلبنه بر شيء خطور ایتدی هَلَسَ مراغ کردن اریقلولمق یقال هلسه المرض اضعفه وسل مرضنه هلاس دیرلر هَمَسَ آواز نرم آهسته آواز یقال هَمَسَ آهسته سخن کفت آهسته سوز سویلدی ش بَطَشَ سخت کرفتن شدت ایله یا پشمق یقال بَطَشَ به سخت کرفت اورا آکا شدت ایله یاپشدی یَبْطِشُ ضرب بابنده یَبْطُشُ نصر بابنده حَرَشَ صید کردن سوسمار دار کلری آولامق وکلرا اولایا نه کمسنه‌یه حارش دیرلر ضباب کبی ومرتیق صیدی بودرکه ضباب الیکی کلرك دلوکنك آغزینه وضع وتحریك ایدر وکلر آنی ییلوه اولمق ملاحظه سیله دلوکنك آغزینه کلدکده اخذ وصید ایدر

يقال حرش الضب صيد كرد سوسمار را كلرى اولادى وفى المثل اجل من الحرش
تكاذيب عرب دندركه بر كلر ياورسينه نصيحت ايدوب اياك والحرش
ديدى وياوروسى حرشك معناسندن سؤال ايدوب كلر دروندكتاب ده تصوير
اولنديغى وجه اوزره تفهيم اتدى بر كون صياد كلوب كلر يك مسكننى هدم اتمكه
شروع ايدوب ياوروسى يا ابه اهذا الحرش ديدى وكلر يا بنى هذا اجل من الحرش
ديدى اول كمسنه حقنده ضرب اولنوركه بر شردن خوف ايدن ايكن شر عظيمه
ملاقى اوله حفش آب از مشك رفتن طولومدن صواقمق واطرافدن سيل
برجوقوره آقمغه دخى ديرلر خفش شكار كردن آواولامق يقال حفشت
الصيد اى صدته خدش خراشيدن طرملامق يقال خدش الوجه خراشيدن
روى را يوزى طرملادى كندو يوزينى يا آخرك يوزينى خرش وخمش م
يقال خمشه يخمشه ضرب بابندن يخمشه نصر بابندن عرش جفته كردن
وبنا كردن انجوب كيره ود يابمق واغاجدن سايبان اتمك كه اول يابدقلرى
شيئه عريش ديرلر يقال عرش الكرم جفته كردن رز را آصمه يى كيره وده
آلدى يعرش ضرب بابندن يعرش نصر بابندن قرش كسب كردن وگرد
آوردن كسب اتمك وجمع اتمك فرا ديدى كه قريش قبيله سنه قريش
تسميه اولنديغى تجارت اتدكلرى ايچوندر تمش فراهم آوردن ازجا بجا
اوراده بوراده جمع اتمك واول جمع اتدكلرى شيئه تماش ديرلر كدش
خراشيدن وسخت راندن طرملامق وپك سورملك ندش بمنقار چيزى
را ووردن قوش بورنى ايله برشئ بريردن چيقارمق نكش آب همه ازجاى
بركشيدن صوى بوتون بر يردن چيقارمق ومنه قولهم فلان بحر لا ينكش
همش بهمه برآمدن بر موضعده خلق چوق اولوب كيمى اوته وكيمى بروكلوب
مختلط اولمق ص حرص حانك فتحى وراءنك سكونيله بيتچيكده كازراجامه را
در وقت كوفتن كازر اثوابى دوكركن پارهلمق حرص آرزومندى كردن
برچيزى نسنه يه حريص اولمق يقال حرص على الشئ آرزومند شد
برچيزى برشئ زياده آرزو اتدى يحرص ضرب بابندن وحرص يحرص
علم بابندن وهو حريص او آرزومند آرزومند اولان كمسنه يه حريص ديرلر
عقص با فتح موى قلى اورملك واورلمش صاچه عقيصه ديرلر غمص عيب
كردن ومنكر شدن نعمت را عيبلامق ونعمته شكر اتمك يقال غمصه استصغره
وغمص النعمة لم يشكرها فرص بريدن آهن وآنچه بدان ماند دمورى
ودمور منللو شئ كسمك قبص بسر انكشتان فرا كرفتن برشيئه بارمقلر
اوجيله يا يشمق يقال قبص بنوك انكشتان بر كرفت بارمقلر اوجيله
يا پشدى مرزوقى ديدى كه قبص صاد مهمله ايله اطراف اصابع ايله برنسنه
اخذ وقبصه اطراف اصابع ايله اخذ اولنه جق مقدارى نسنه معناسنه در

وقبض

وقبض ضاد معجمه ايله آووج طولوسى مقدارى اخذ اولنان نسنه معناسنه در
قرص شكنجيدن چيمدكلمك يقال قرصه باصبعيه بشكنجيد اورا بر دو انكشت
آنى چيمدكلدى ايكى بارمغيله يقرص ضرب بابندن يقرص نصر بابندن
قلوص برجستن وهواسيدن لب برقادوچيقمق يعنى قيصه اولمق وطوطاق
تبسم ملك يقال قلص الظل كوتاه شد سايه كوتكه قيصالدى وقلص الثوب
كوتاه شد جامه بعد الغسل يا يقادقدن صكره يقلص ضرب بابندن ويقلص
نصر بابندن قمص وقماص سكيزيدن دابه اول ايقلرن بريردن قالديروب سچرامق
يقال قمص البعير سكيزيد شتر دوه صيچرادى يعنى ايكى الكرن معا قالديروب
ومعا زمينه وضع ايدوب وايكى ايقلرن ترتدى يقمص ضرب بابندن يقمص نصر
بابندن قنص شكار كردن آواولامق يقال قنص شكار كرد آواولادى
وهو القنص واول آوه قنص ديرلر نونك فتحيله مقنوص معناسنه والقنيص
م نشص ناساز كارى زن شوهر را خاتونك زوجنه موافقت ايتميوب نفرت
ايتمك يقال نشصت المرأة على زوجها زن شوهرا دشمن داشت خاتون
زوجنى سوميوب نفرت اتدى ينشص ضرب بابندن ينشص نصر بابندن
وهى الناشص واول خاتونه ناشص ديرلر نكوص ونكصان باز پس رفتن
آردينه دونمك رجوع كبى يقال نكص على عقبيه باز پس رفت بردو باشنه
كيرو كندى ايكى اوكچه سى اوزرينه ايزى اوزرينه دوندى تعبير اولنور ينكص
ضرب بابندن ينكص نصر بابندن نمص موى برتشه از روى بركندن ايلك
ايله يوزدن قيل يولمق وآنى يولوب خاتونلره زينت ويرن خاتونلره نامصه
ديرلر مشاطه كبى ض برض اندك دادن آز ويرمك وآز اولان نسنه يه
برض وبراض ديرلر وفى المثل ابرض من عد برض قليل وعد هميشه آقوب
منقطع اولميان صو معناسنه در كثيردن قليل اعطا ايدن كمسنه حقنده ضرب
اولنور حبض تير در پيش تير انداز افتيدن آتديغى اوق آتان كمسنه نك
اوكينه دوشمك صدن مقابلى دركه آتديغى اوزاق كتمك معناسنه در وحق
كسى باطل شدن وبر كمسنه نك حقى باطل اولمق خفض فروداشتن وخوش
عيش شدن بر نسنه يى كلجق اتمك وبر كمسنه رفاهيت اوزره اولمق يقال
خفض الشئ فروداشت چيزرا شيئى الچق اتدى وخفض فى صوته ديرلر
آهسته آواز اتدى معناسنه ويقال هو فى خفض من العيش اى سعة ورفاهية
خفاض ختنه كردن سنت اتمك يقال خفض الغلام وخفضت الجارية
اى ختنه وختنتها ربوض بنا نوخفتن دد ووسك وكوسفند وما نند آن
يرينجى جانور وكلب وقويون مثللو حيوانك ديزن چوكوب ياتمه سى
يقال ربض السبع بنا نوخفت دده درنده ديزى اوزرينه ياتدى
وفى المثل فلم تربض العنز اذن روايت اولندى كه امرء القيس قيص

حضورینه واروب قیصر آکا ثیاب مسمومه ألباس اتدکده طشره چیقوب یولده کیدر
ایکن برحمار وحشی یه راست کلدی وآنکله تفاقل اتدی وحمارمزبور دبوص اتدیکی
کوروب مکدّر اولدقده بعض کمسنه لر تسلیه ایچون لا باس علیك دیدیلر امرء القیس
بومثلی ایراد اتدی یعنی دبرص حماریله کندو موتنه تشأم اتدی اول نسنه حقنده
ضرب اولنور که آنده اولان علامت غیریلرك سکا سویلدکلرینك خلافنه دلالت
ایلیه رَفْض فروکذاشتن چیزرا. برنسنه یی ترك ایلمك یقال رَفَضَ الشیءَ
فروکذاشت چیزرا. شیئی براقدی وترك ایلدی یَرْفِضُ ضرب بابندن یَرْفُضُ
نصر بابندن عُرُوض پیش آمدن کار. بر ایش ظهور ایتمك ایله تعبیر اولنور.
عَرَضَ له اَمْرٌ پیش آمد اورا کاری اوکینه بر ایش کلدی یعنی برشی ظهور اتدی
آنك ایچون یَعْرِضُ ضرب بابندن یَعْرُضُ نصر بابندن عَرِضَ م یقال
عَرِضَ یَعْرَضُ م علم بابندن وَهِیَ العَارِضَة اول ظهور ایدن ایشه عارضه
دیرلر عَوارِض ج عَرْض پهنا نهادن چوب را وعرضه کردن چوبی ارقیری
وعرض اتمك یقال عَرَضَ العُودَ علی الاناءِ پهنا نهاد چوب را برخنور.
چوبی ارقیری قودی قاب قاچاق اوزرینه یَعْرِضُ ضرب بابندن یَعْرُضُ
نصر بابندن وَعَرَضَ علیه الشیءَ عرضه کرد بروی چیزرا. نسنه یی آکا
عرض ایلدی یعنی کوستردی واعلام ایلدی فَرْض فریضه کردن برشیئی
تقدیر ایدوب عملنی لازم قلمق وداده عطاء مفروض را وتقدیر اولنمش
احسانی ویرمك یقال فَرَضَ اللّٰه الصَّلوٰةَ فریضه کرد خدای نماز را حضرت
اللّٰه نمازی فرض ایلدی فُرُوض پیرشده گاو. صغیر قوجامق یقال فَرَضَتِ
البَقَرَةُ پیرشد ماده گاو اینك قوجادی تَفْرِضُ ضرب بابندن تَفْرُضُ
نصر بابندن وَفَرُضَتْ تَفْرُضُ حسن بابندن وَهِیَ فَارِضٌ واول قوجامش
اینکه فارض دیرلر قَبْض بشتاب راندن وبشتاب رفتن واکرفتن
بپنجه عجله ایله سورمك وعجله ایله یورومك وبرشیئی پنجه ایله آلمق
یقال قَبَضَ الشیءَ بستاند چیزرا. برنسنه یی آلدی وقبض ایلدی
وَقَبَضَ یَدَهُ بکرفت دست اورا آنكُ الینی طوتدی اکثر نسخه ده
بویله تفسیر اولندی وبعض نسخه ده دست باز کشید واقع اولدی
صواب اولان بو اولمق ملاحظه اولنور یعنی الینی یومدی بسط یرینه مقابلی
کتب لغته موافق اولان بو معنادر وَقَبَضَ بِیَدِ صَاحِبِهِ بکرفت دست
یارخویش را. کندو یولداشنك الینی طوتدی وَهُوَ فِی قَبْضَتِهِ واودردست
اوست واو آنك النده وتصرّفنده در وَاعطانی قبضة من کذا بدادمرا
مشتی ازچنین چیز بکا ویردی براوچ شویله برشیئدن قَرْض بریدن
وشعر کفتن کسمك وشعر سویلمك یقال قَرَضْتُ الغارةَ الثوبَ برید
موش جامه را. صیچان ثوبی کسدی وقَرَضَ الشعرَ کفت شعر را. شعر



متعدی بنفسه در

متعدی بالباء در



سویلدی وَهُوَ القَرِیضُ وشعره قریض دیرلر وبکردیدن ازچیزی وبرنسنه دن
رجوع ایتمك مَخِیض واز دن کویش وجنبانیدن. یا یعنی تحریك ایتمك وهرنسنه یی
تحریك ایتمکه دخی دیرلر یقال مَخَضَ اللّبن بزد شیررا سودی ووردی یعنی
یاغنی آیراندن آیرمق ایچون چالقادی یَمْخِضُ ضرب بابندن وَیَمْخُضُ
نصر بابندن وَهُوَ المَخِیضُ واول یاغی آلنمش آیرانه مخیض دیرلر وسود چالقادقلری
ظرفه مِمْخَضَه دیرلر وکاهی سودی براغاج ایله بولایوب قارشدیررلر اول
اغاجه دخی مِمْخَضَه دیرلر نَبْض وَنَبَضَان جستن رك طمار صیچرامق یقال
نَبَضَ العِرْقُ بجست رك طمر صیچرادی یعنی حرکت اتدی که آندن تعبیر
اولنور نبض دخی بو معنایه در لکن عامه غلط ایدوب شریان طمرلرینه نبض
دیرلر نَغْض وَنَغَضَان جنبیدن حرکت ایتمك وقیملدامق یقال نَغَضَتْ
السِنّ بجنبید دندان دیش قیملدادی تَنْغِضُ وَتَنْغُضُ وَتَنْغَضُ ضرب ونصر
وعلم بابلرندن ط ثَلْط ریخ زدن شتر دوه بخاستنی صیویق القا ایتمك که
بها ر وقتنده اوت یمکدن اولور یقال ثَلَطَ البَعِیرُ ریخ زد شتر دوه صیویقلودی
خَبْط فروکوفتن برك از درخت ودست بر زمین زدن اشتر آغاجدن
یپراغی دوکوب زمینه دوشرمك ودوه اوك ایاغین یره اورمق یقال خَبَطَ
الشَجَرَ برك افکند از درخت اغاجدن یپراق سیلکدی وخَبَطَ البَعِیرُ دست
زد اشتر بر زمین دوه اوك اياغین زمینه اوردی خَلْط آمیختن قاریشدرمق
یقال خَلَطَ الشیءَ بالشیءِ بیامیخت چیزرا باچیزی نسنه یی نسنه یه
قارشدردی وهو الخَلِیط واول قارشمش نسنه یه خلیط دیرلر والخِلْطُ م
اَخْلاط ج رَبْط بستن باغلامق یقال رَبَطَ الفَرَسَ ببست اسب را
آتی باغلادی وَهُوَ الرّبَاط واین جای بستن اسب آت باغلایه جق یره
رباط دیرلر. عندمزده موجود اولان نسخه لرده بو وجه اوزره واقع
اولدی که کتب لغته مخالفدر قال الجوهری الرّباط ما تشدّ به القربة
والدّابّة وفی الصّراح الرّباط آنچه بوی ستور بندند وقال مجد الدین
الرّباط ما ربط به واوت باغلایه جق یره مربط دیرلر پس مناسب
اولان آنچه بوی اسب را بندند ایله تفسیر اولنمقدر وَرَبَطَ اللّٰه علی
قلبه قوی کرد خدای دل اورا حضرت اللّٰه تعالی آنك قلبنی قوی
ایلدی وهو ربیط الجأش واو قوی دلست واو قلبی قوی در جبان
دکلدر بلکه شجیعدر ورابط الجأش م سَرْط وسرطان فروخوردن
لقمه را. لقمه یی یوتمق وفی المثل لاتکن حلواً فتسرط ولامرّاً فتعقی یعنی
انداخته شوی از دهان از غایت تلخی یقال سَرَطَهُ بکلو فروبرد اورا
آنی یوتدی یَسْرِطُهُ ضرب بابندن یَسْرُطُهُ نصر بابندن وَسَرَطَهُ
یَسْرَطُهُ علم بابندن سَمْط باپوست بریان کردن دریسی ایله بریان

ایتمك قاله الزوزنی شَرَطَ شرط كردن ونیشتر دردن. شرط ایتمك ونیشتر اورمق
یقال شَرَطَ عَلَیْهِ شرط كرد بروی آنك اوزرینه شرط ایلدی وَهِیَ الشَّرِیطَة
واول شرط ایتدكلری نسنه‌یه شریطه دیرلر شرایط والشرط م شروطج
ویقال شَرَطَهُ الحَجَّامُ بالمِشْرَطِ نیش زد حجام اورا حجام آكا نیشتر اوردی
یَشْرِطُهُ ضرب بابندن وَیَشْرُطُهُ نصر بابندن ضَبَطَ نكاه داشتن حفظ ایلمك
یقال ضَبَطَهُ دیرلر دستش كرد اورا. آنی الی آلتینه آلدی یعنی ضبط ایلدی ضَرَطَ
وضَرَطَ تیز دادن ضرطه اتمك یقال ضَرَطَ تیز داد ضرطه اتدی. وفی المثل ضَرِطَ
ذلك عرب شویله زعم اتدیلركه برادساون برحماری كوروب قورلا قلرینك اوزلغنده
ودبشلرینك وطرنا قلرینك وقارننك بویوكلكنده خوف ایدوب بكا غالب اولور
ماوحظه سیله خوف ایدرلك حماره قریب واردی ومزبور اشیانك هربرنده
سؤال اتدی آنلری نه ایچون استعمال ایدرسن دیو حمار ودخی هربرینه خوف ولممه
دلالت ایدر الفاظ ایله جواب ویردی آخر الامر ادساون حماردن عظم بطننده
نه ایچون استعمال اتدیكندن سؤال اتدكده حمار جوابنده ضَرِطَ ذلك دیدی
یعنی بنم عظم بطنم هان ضرطه ایچون درچونكه ادساونك وهی دفع اولندی
حماری فریسه اتدی اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه ظاهراً قیافتی مهیب
لكن اصلا ضمننده مألی اولمیوب فقط نمایش اوله وفی المثل أضْرِطاً وأنتَ الأعلی
سُلَیْكُ بن سُلَكَةَ السَّعدی برموضعده نائم ایكن بركمسنه كلوب اوزرینه چوكدی
وحركت اتمه والا سنی قتل ایدرم دردیدی سُلَیك دیدی كه اللیل طویل
وانت مُقمِر بو مثلی كتابمزده برمحلده تفصیل اتدیك واول كمسنه سلیكی بومروعی
ایله ضرب وابنایه باشلودی سُلَیك الینی مزبورك میاننه طولا شدیروب
برمرتبه صیقدی كه مزبور كمسنه تحمل ایدرمیوب ضرطهٔ عظیمه احداث اتدكده سُلَیك
مثل مذكوری ایراد اتدی یعنی سن بنم اوزرمده ایكن ضرطه می ایدرسن وبومحل
ضرطه دكلدر بركمسنه شكایت محل دكل ایكن شكوی اتسه ضرب اولنور.
حكایت اولندی كه بدیع همدانی صاحب بن عباد خضورینه واردی صاحب
اكا توقیرا ایچون یرندن حركت وجلوس اتدیكی سریر اوزرینه آنی دخی اجلاس
اتدی بدیع مذكور ناكاه ضرطه ایدوب كندودن تهمتی دفع ایچون یامولانا هذا
صریر التخت دیدی. صاحب بل صفیر التحت دیدی بدیع خجالتدن طشره چیقوب
برقاچ كون زیارتندن منقطع اولدقده صاحب برورقپاره‌یه شو قطعه‌یی
تحریر وارسال اتدی سه قل للصفیری لا تذهب علی خجل. من ضرطة اشبهت نایا
علی عود. فانها الریح لا تستطیع تحبسها. اذ لست انت سلیمان بن داود.
والفن بعضهم فی الضرطة سه ومولودة لم تعرف القمت امها. ولیس لها روح
ولا تتحرك. یُقَهْقِهُ منها القوم من غیر دونة. وصاحبها من عارها لیس
بضحك عَبَطَ كشتن بهیمه بی علت. علتی یوق ایكن بهایمی بوغازلمق

یعنی

یعنی حسته لكی وغیری سببی یوق ایكن ذبح ایتمك قربان ایتمك كبی مثلا یقال
عَبَطَ البَعِیر بكشت بی علت اشترا ودوه‌یی علتی یوق ایكن بوغازلادی. غَبَطَ
فی ابر مجیده كو سفند تا فربه هست یا نه بوبه سمون میدر دكلیدر دیو قاورامق
ویا پشمق غِبْطَه بزهان بردن. بركمسنه‌نك نعمتی كوروب كونه‌لمك یقال
غَبَطَهُ بزهان برد اورا آنی كونه‌لدی بعض نسخه‌ده آرزو برد اورا واقع اولدی
یعنی آنك نعمتی كبی بنده اولسه دیو آرزو اتدی قُسُوط ستم كردن ظلم ایتمك
یقال قَسَطَ عَلَیْهِ ستم كرد بروی اكا ظلم اتدی قَمْط دست وپای كودك بستن
درگهواره بشكده معصومك الینی وایاغینی باغلومق وبوغانلمق ایچون قوبونك
ایا قلرینی باغلومغه دخی دیرلر یقال قَمَطَ الصَّبِیَّ بالقِماط بربست كودك را بدست
بند درگهواره معصومك الینی وایاغینی بشكده باغرداق ایله باغلودی یَقْمِطُ ضرب
بابندن یَقْمُطُ قُنُوط نومید شدن ازچیزی برنسنه‌دن مأیوس اولمق یقال
قَنَطَ من كذا نومید شد از فلان چیز نومید اولدی فلان نسنه‌دن یَقْنِطُ ضرب
بابندن یَقْنُطُ نصر بابندن وَقَنِطَ یَقْنَطُ علم بابندن م وَهُوَ قَنُوطٌ نا امید
اولان كمسنه‌یه قنوط دیرلر كَشْط وقَشْط چیزی ازروی چیزی بازبردن
وپوست باز كردن برنسنه‌یی برنسنه‌نك یوزندن قالدرمق ودریی یوزمك
یقال كَشَطَ جِلْدَ البَعِیر بازكرد پوست شتر دوه‌نك دریسی یوزملك و
كَشَطَ جُلَّ عن الفَرَس دور كرد جل را از اسب جلی آتدن آیردی نَشْط
كره كوشه بستن رسن ایپی ایلمك ایدوب باغلومق بروجهله اوچقوب باغی كو
آچق آسان اوله یقال نَشَطَ الحَبْلَ كره كوشه بست رسن را. ایپی ایلمك
باغلودی وَهِیَ الأُنْشُوطَة كره كوشه ایلمك ایله اولان دوكومه انشوطه دیرلر
انشاط اول دوكومی اچماغه دیرلر. یقال ما عقالك بانشوطة ای مودتك
بواهیة وبركمسنه زیاده سكردوب قاچسه كانما انشط من عقال دیرلر هُبُوط
فرود آمدن اشاغی اینمك یقال هَبَطَ فرود آمد آشاغی ایندی كه لازمدر
هبط فرو آوردن اشاغی ایندرمك ﻇ لَفْظ از دهن بیند اختن وكفتن
آغزدن برنسنه‌یی آتمق وسوز سویلك یقال لَفَظَ اللُّقمَةَ من فیه بیرون
انداخت لقمه را از دهن اولقمه‌یی آغزندن طاشره آتدی ولَفَظَ بكذا فلان چیز را
بكفت فلان نسنه‌یی سویلدی وَهُوَ اللَّفظ سویلنن سوزه لفظ دیرلر ع رَجْع
باز كردانیدن كیرو دوندرمك یقال رَجَعَهُ بازكردانیدش آنی كیرو دوندردی
وفی المثل رجع دیجه الله ورجع عوده علی بدئه ورجع علی ادراجه حاجت
ایچون برموضعه كیدوب حاجتنا عودت ایدن كمسنه حقنده ضرب اولنور مثللردر
وجاء علی غبیراء الظهر دخی بو محلده ضرب اولنور غُبَیْرَاء اغبرانك تصغیریدر
ارض معناسنه یعنی شو وجه اوزره واروب كلدی كه یاننده اوزرنده وارو
كلدیكی ارضدن غیری نسنه یوق ایدی حاصلی واردیغی موضعدن نهی كلدی.

رَجْع ورجوع ورُجعى باز كرديدن كيرو دونمك يقال رَجَعَ بِنَفْسِهِ خود باز
كشت كندو كيرو دوندى ومكتوب جوابنه رُجعان الكتاب ديرلر رضاع ورضع
ورضاعة ورَضاع ورضاعة ورَضْع شير خوردن از پستان مه دن سود امك
يقال رَضَعَ الثَّدْىَ بمكيد پستان را مه يى امدى يَرْضَعُ ضرب بابندن ورَضِعَ يَرْضَعُ
علم بابندن م نبغ بيرون آمدن آب از زمين يردن طشره صو چقمق يقال نَبَغَ
الماءُ مِنَ الارض بيرون آمد آب از زمين صو يردن طشره چقدى يَنْبُغُ ويَنْبِغُ
ويَنْبَغُ ضرب ونصر وفتح بابلرندن نَزْع كشيدن چكمك يقال نزع الدلو من البئر
بكشيد دول را از چاه چكدى قوغايى قويودن نُزُوع باز ايستادن از كار
بر ايشدن كيرو چكيلوب طورمق يقال نَزَعَ عن الامر باز ايستاد از كار ايشدن
كيرو چكلوب فارغ اولدى نزاع ونزوع آرزومند شدن بر نسنه يه آرزو امك
يقال نزع الى اهله آرزومند شد با اهل خويش آرزو اندى كندو اهلنى غ دَبْغ
ودِبَاغ ودباغة پوست پيراستن درى سپيلمك يقال دَبَغَ الجلد بپيراست
پوست را درى سپيله دى يَدْبُغُ ويَدْبِغُ ويَدْبَغُ ضرب ونصر وفتح بابلرندن
وَهُوَ الدَّبّاغ واين علف دباغت درى دباغت اتدكلرى اوته دباغ ديرلر.
نَزْغ تباهى افكندن فساد القا ايمك واز راه بردن ويولدن چيقارمق يقال
نَزَغَ الشيطان بينهما فساد افكند ديو درميان هردو فساد القا اندى
ونَزَغَهُ الشيطان از راه بردش ديو آنى يولدن چيقاردى شيطان كه
آزديردى تعبير اولنور يَنْزَغُ ضرب بابندن يَنْزَغُ فتح بابندن ف جَدْف
راندن سپيرمك يقال جَدَفَ السَّفِينَةَ بالمِجْدَافِ براند كشتى را بكفچه
كمى سوردى كورك ايله جُدْف بضم كول از زمين روئيدن كورك ايله
يردن چاموركورومك حَذْف انداختن چيزى از چيزى بر نسنه يى بر نسنه دن
آتمق يقال حَذَفَ الحرفَ من الحرف انداخت حرف از حرف. حرفى
كلمه دن آتدى. وچيزى بسوى چيزى انداختن يقال حذف الارنب بالعصا
يعنى طوشانه دكنك آتدى وفى المثل هو بين حاذف وقاذف يعنى عصا ايله
حذف وحصى ايله قذف ميانندهدر. اكر شر ميانده واقع اولان كمسنه
حقنده ضرب اولنور. قرا ديدى كه بين كل حاذف وقاذف دخى ديرلر حاذف
لفظنده فايى حذف ايله بعضيلر يقينا بين كل حاذف وقاذف بين ستوق
وزايف عبارتيله روايت انديلركه ستوق وزايف ردى معناسنه در
وزايف دخى بو معنايه در. يقال درهم زايف وزيف ودراهم زايفات
وزيف وازياف وزيوف ودرهم بهرج وبهرج ودراهم بهرجة وبهرجة
وبهرجات وبهرجات وبهاريج كذا فى الزاهر حَلْف سوكند خوردن
آند ايچمك يقال حَلَفَ بالله سوكند خورد بخداى حضرت اللّهه يمين
اندى وَهُوَ الحَلِف واول آنه كه مراد عهد لشمك در حلف ديرلر أحلاف

ج والحليف



ج والحليف همسوكند پيمان تاش مثلو ايكى قوم برى برى ايله بر خصوص ايچون معاهده
اتسه لر اول قوم برى برينه نسبت حليف در حُلفاء ج خَسْف بزمين فرو شدن يره
بتمك يقال خَسَفَ اللهُ بِهِمُ الاَرْضَ فرو برد خداى ايشان را حضرت الله آنلرى يره
بتوردى خُسُوف كرفته شدن ماه آى طوتولمق يقال خَسَفَ القمر كرفته شد ماه
آى طوتولدى خَصْف برهم نهادن ونعلين وآنچه بدان ماند دوختن. برى برى اوزرينه
قويمق ونعلين مثللوشى ديكمك يقال خَصَفَ النَّعْلَ بدوخت نعل را نعلى ديكدى
وَهُوَ المِخْصَف درفش نعلين ديكدكلرى بيز مِخْصَف ديرلر خَطْف وخَطَفان ربودن
وخيره كردن چشم قاپمق وكوزى قماشدرمق يقال خَطَفَهُ بربود اورا آنى
قاپدى يَخْطِفُهُ ضرب بابندن وخَطِفَهُ يَخْطَفُهُ علم بابندن وبَرْقٌ خاطِفٌ
درخش چشم ربايندن كوز قموجى يعنى قماشدريجى دَلِيف كام خرد نهادن
آطيمنى اوفاق آتمق يقال دَلَفَ الشيخ نرم رفت پير پير آهسته آهسته يورودى
ذريف وذرفان وذرف وتذراف وذروف رفتن اشك كوز ياشى آقمق
يقال ذَرَفَتْ عَيْنُهُ اشك باريد چشم او آنك كوزى ياشى دوكدى رَسْف
ورَسَفان چمان چمان دربند صيچرايارق اياغى باغيله يورومك يقال
رَسَفَ فِى قَيْدِهِ رفت در بندش اياغى باغى ايله يورودى يَرْسِفُ ضرب
بابندن يَرْسُفُ نصر بابندن رَشْف مكيدن آب را صوبى امك وصورمق
يقال رَشَفَ الماءَ بمزيد آب را صوبى امدى يَرْشِفُ ضرب بابندن يَرْشُفُ
نصر بابندن رَضْف داغ كردن بسنك تفته قيزمش طاش ايله طاغلامق
وفى المثل خذ من الرضفة ما عليها. صاحب مجمع ديدى كه رضف اول
قيزمش طاشدركه آنى سوده القا ايدرلر يعنى رضفى سوده القا اتدكده
آكا ياپشان رطوبت اكرچه شئ قليل در لكن ترك اتمكه فائده يوقدر.
بخيل اولان كمسنه دن هرنه اولورسه اخذ ايدوب غنيمت عد ايله آز دخى
اولورسه ديه جك يرده ضرب اولنور صَدْف وصُدُوف كشتن دونمك
يقال صَدَفَ عنه روى كرداند از وى يوز چويردى آندن يعنى اعراض اتدى
صَرْف كردانيدن دوندرمك يقال صَرَفَ عنه باز كرداند از وى
دوندردى آندن صريف جرست كردن قلم ودندان شتر وكرده ناى
چرخ چاه قلم صداسى دوه ديشنك وقويو دولابنك قيجردسى. صراف
بكشش آمدن ماده سك ديشى كلبك اركلبه طالب اولمه سى. طَرْف
بكردانيدن وجنبيدن چشم. كوزينى دوندرمك وتحريك اتمك ظَلْف
خويشتن را از هواى نفس باز داشتن. هواى نفسندن كندوينى منع اتمك
يقال ظَلَفَ نفسه باز داشت خويشتن را از هوا وهوس هوا وهوسدن
كندوينى منع اتدى معرفة وعرفان شناختن طانيمق يقال عَرَفَهُ بشناختش
طانيدى آنى وبيلدى عَرَفَة اتام حجدن بر يومك اسميدر وجه تسميه ده ديديلركه

آدم علیه السلام هبوط اتدکده هند مملکتنه وحوا جده یه نزول ایدوب بر آن متندن
صکره یوم مذکورده بری برینه ملاقی اولدقلری ایچون یوم ملاقات وموضع
ملاقاته عرفه دیدیلر آنده معارفه اتدکلری ایچون بعضیلر عُرف دن مأخوذ در
صبر معناسنه وموضع معهودده حجاج دعاء ایچون صبر اتدکلرندن بو اسم ایله
تسمیه اولندی دیدی بعضیلر عُرف دن مأخوذ در ریح طیبه معناسنه دیدی
وموضع معهودک ریحی منا یه نسبت ایله طیبه اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی
زیرا منی موضع ذبح قرابین اولمغله ریح خبیثه دن خالی دکلدر والله اعلم مَعَارِف
جمع مَعْرِف وهو الوجه کله وقیل لا یعرف له واحد یقال امرأة حسنة المعارف
ای الوجه وما یظهر منها ومعارف الرجل اهل مودته ومن بینه وبینه معرفة کذا
فی الایضاح عَزِیف بانک کردن پریان جنیلر صدا اتمک یقال عَزَفَتِ الجِنُّ
بانک کردند پریان جنیلر صدا اتدی عُزُوف رغبت از چیزی کردانیدن
بر نسنه دن رغبتی دوندروب یعنی برشیدن رغبت ایتمک یقال عَزَفَ
عَنِ الشَّیْءِ باز ایستاد از چیز نسنه دن کیرو طوردی ورغبت ایتمدی یَعْزِفُ
ضرب بابندن یَعْزُفُ نصر بابندن عَسْف ستم کردن وبی راه رفتن جور
ایتمک ویولسزن یوریمک یقال عَسَفَ ستم کرد جور ایلدی وعَسَفَ الفَلَاةَ
بی راه برید بیابان را صحرای یولسز کسدی یعنی یولدن چیقوب قطع ایلدی
عَصْف وعصوف سخت جستن باد یل شدت ایله اسمک یقال عَصَفَتِ
الرِّیحُ سخت جست باد یل شدت ایله اسدی وَرِیحٌ عَاصِفٌ باد سخت جهنده
شدة ایله اسیجی یل وشدت ایله یل اسن کونه دخی یوم عاصف دیرلر معصوف
معناسنه عَطْف خمانیدن ومهربانی کردن وبکردانیدن وبکردیدن برشیئ
اکمک وبرشیئه محبت ایتمک ودوندرمک ودونمک یقال عَطَفَ العُودَ خم
داد چوب را اغاجی اکدی وهی العَطْفَة چوب خمانیده اکلمش اغاجه
عطفه دیرلر واکثر کتب لغتده عطفه اول بر بجقدرکه خاتونلر انکله رجاله
افسون ایدرلر دیو تفسیر اولندی وبعض نسخه ده سَغ وسَغَه عبارتلری ایله
تفسیر اولنوب خاتونلرک افسون اتدکلری نسنه ایله بیان اولندیغی معنای
مذکوره موافقدر وعَطَفَ عَلَیْهِ مهربانی کرد بروی اکا مرحمت اتدی
وَهِیَ العَاطِفَة این مهربانی مرحمت عاطفة دیرلر عَوَاطِف ج عَکْف وعُکُوف
همیشکی کردن وروی با چیزی کردانیدن بر نسنه یه مداومت ایتمک وبرشیئه
توجه واقبال ایتمک یقال عَکَفَ عَلَی الشَّیْءِ مداومت کرد بر چیز بر نسنه
اوزرینه مداومت اتدی یَعْکِفُ ضرب بابندن یَعْکُفُ نصر بابندن عَلْف
علف دادن علف ویرمک یقال عَلَفَ الدَّابَّةَ علف داد چاروا را چارپایه
علف یعنی اوت وصمان ویردی غَرْف آب بدست برداشتن ال ایله صو
آلمق یقال غَرَفَ المَاءَ بِیَدِهِ برداشت را بدستش الی ایله صو آلدی که اوچ

ایله

وفی النهایة من عرف المعارف عفی المعارف ای من عمم الانف مـه

وفی المثل التفسیر عروف العرفی یعنی نفسنی هر نه معناده اتسه لر انکله اعتیاد ایدر بر نسنه دن نفرت اولورسه ورغبت ایدر نفرت ترغیب اولونسه مـه

وراجعون کسنه ده مرحمت کوروب نشکک تقاسنده عطف علی بغیا اخرغ ونظر فی امره بعینه یاصح دیرلر مـه

وفی الجمع الاصح قدا عطفک علی رجل من رحم او قرابة او معروف مـه

وفی المثل اعرف من حسین الی عریب حسی اول قریب القمر حسین طارد نقط معجمه ایله خطلیح معناسنه قنطره ده قومن حصا ایدی کسنه حقنده ضرب اشارده اولنور مـه



ایله صو آلدی تعبیر اولنور وَهِیَ الغُرْفَة واو یکمشت آب وبر اوج صویه غرقه دیرلر
وخوردنی از دیک بکفجلیز برکرفتن وکفکیر ایله چومکلکدن آش آلمق وموی پیشانی
اسب بریدن وآتک آلننده اولان صاچی کسمک غَلْف درغلاف کردن وغالیه
بکار داشتن بر نسنه یی غلافه قومق وطیب سوروتمک قَذْف سنک انداختن
طاش آتمق وزن پارسا را دشنام دادن وزاهده خاتونه تهمت ایتمک که حد قذف
لازم اوله یقال قَذَفَهُ بِالحِجَارَةِ بیداخت او را بسنک اکا طاش آتدی وقَذَفَ
المُحْصَنَةَ تهمت کرد زن پارسای صالحه خاتونه افترا ایدوب سوکدی قَرْف عیب
کردن وکسب کردن عیبلمق وکسب ایتمک وپوست باز کردن دیش وباز از
درخت باز کردن ویاره نک قبوغنی صویمق واغاجدن یمیش قوپارمق قَصْف
شکستن قیرمق واواز دادن بربط وعود دیدکلری سازی اواز ایتمک یقال
قَصَفَ الشَّیْءَ بشکست چیزرا نسنه یی قیردی وقَصَفَتِ العِیدَانُ اواز داد
بربطها بربطلر آواز اتدی قَصِیف اواز رعد یقال قَصَفَ الرَّعْدُ بانک
کرد تندر رعد آواز اتدی قَطْف میوه چیدن از درخت اغاجدن میوه
دوشرمک یقال قَطَفَ العِنَبَ چید انکور را اوزم دوشردی وَهُوَ القِطْف
خوشه باز شده واولدوشردکلری میوه یه وصالقیمه قطف دیرلر قُطُوف
ج وَالقِطَاف تم ودابه نک خطوه لری متقارب اولمغه دخی قطف دیرلر
واول دابه یه قطوف دیرلر مصنف اَقْطَفُ مِنَ الاَرْنَبِ مثلنده دیدی که القطف
مقاربة الخطو وارنب قصیر الکراع اولمغله طاغه صعود ایتمکده سریع اولور
واکا هر کلب یتشمز مکر آلری قصیر اوله که کلب ده ممدوحدر کَتْف وکِتَاف
دست باز پس بستن الینی آردینه باغلومق یقال کَتَفَ الرَّجُلَ دست
مرد را واپس بست رجلک الینی آردینه باغلودی کَرْف بوییدن خر کمیز را
اشک بجسی قوقمق یقال کَرَفَ الحِمَارُ الرَّوْثَ ببویید خر سرکین را اشک
ترسی قوقدی وفی المثل یَکْرِفُ عُونًا بِجُفُ معمولی غباب ده دیدی که
کرف آندن عبارتدر که حمار مذکر آتانک بولینی شتم ایدوب باشنی
یوقارو قالدیروب طوطاقلرینی تقلیب ایدر وعون عانه نک جمعیدر که
حمار وحشی جماعتی معناسنه در ونجف اول آیغردر که سفاده قادر
اولمسون ایچون میانته بر نسنه باغلونه واول نسنه یه نجاف دیرلر وقال
النجاف جلد اوخرقة تشد بین بطنه وقضیبه فلا یقدر علی السفاد وتعرض
خصیه لری صارقمش معناسنه در اول کسنه حقنده ضرب اولنور که کندی
خیری اولمین کمسنه یه تقرب ایلیه کَسْف کرفته کردن آفتاب آفتابی طوتمق
ونوریی ستر اتمک یقال کَسَفَ اللهُ الشَّمْسَ کرفته کرد خدای آفتاب را
حضرت الله شمسک نوریی ستر اتدی کُسُوف کرفته شدن آفتاب
آفتاب طوتلوب نوری مستور اولمق یقال کَسَفَ الشَّمْسُ کرفته شد آفتاب

تراش اولنمش قبل وصقال حَلِيقَه دينلر • وبكلوزدن وبوغازينه ووردمق
خَذَق • سركين افكندن مرغ • قوش بخسنی القا اتمك يقال خذق الطائر
ذدقه خَرْق دريدن يرتمق يقال خَرَقَ الثوب بدريد جامه را • جامه یی يرتدی
ودروغ كفتن وبالان سويلمك وهو الخَرْق دديكه يرتوغه خرق ديرلر •
خُرُوق ج خَرْق تيردر نشانه را • اوق نشانی ووردی وكذا الخَسْق خَفَقان
طبيدن دل يورك اوينامق يقال خَفَقَ الفؤاد بطبيد دل • يورك طاوبدی
يَخْفِق ضرب بابندن يَخْفُق نصر بابندن خفق بچيز پهن كسی را زدن ياصی
نسنه ايله بركمسنه یی ووردمق خُفُوق جنبيدن علم • بيراق حركت اتمك
يقال خَفَقَت الراية بجنبيد علم • بيراق حركت اتدی تَخْفِق ضرب بابندن
تَخْفُق نصر بابندن خَلْق آفريدن يراتمق يقال خلق الله الخلق بيافريد
خدای خلق را حضرت الله خلقی يراتدی يَخْلُق ضرب ونصر بابلرندن وهي
الخِلْقَة واو آفرينش يا ديلش در دَفْق ريختن آب • صويی دوكمك يقال
دفق الماءَ ريخت آب را صويی دوكدی يَدْفِق يَدْفُق ضرب ونصر بابلرندن
ذَرْق ذبح زدن مرغ • قوش بخسنی القا ايتمك يقال ذَرَقَ الطائر
ذبح افكندن مرغ قوش بخسنی براقدی يَذْرِق ضرب ونصر بابلرندن
رَتْق بهم بستن چيز را • نسنه یی بری برينه باغلامق مثلا يرتق ديكمك كبی
راتق وفاتق ديرلر فاتح ومغلق وموسع ومضيق معناسنه كه تركيبی يرتوب
ديكمكه قادر تعبير اولنور يقال رتق الشیءَ بهم بست چيز را • بر نسنه یی
جمع اتدی يَرْتُق ضرب ونصر بابلرندن سَبْق پيشی كرفتن جمله نك اوكينه
كچمك يقال سَبَقَه الى الغاية پيشی كرفت بروی تا بغايت تا غايته دك
آنك اوزرينه سبقت اتدی وله سابقة مراورا پيشی است آنك تقدمی
واردر يعنی ناسه بر خصوص ده تقدم اتدی سوابق ج سَرَق وسَرِقَة
دزدی كردن خرسزلق ايتمك يقال سَرَقَ منه مالاً جدز ديد ازوی خواسته را
اوغورلادی آندن مالی وسرقه مالاً وفی المثل سُرِقَ السارق
فانتحر بركمسنه بر نسنه سرقه ايدوب چارسوده بيع ايچون كوتورمش ايدی
آندن دخی سرقه اتدی آلمندن كند وكندوينی قتل اتدی اول كمسنه ده ضرب
اولنور كه كندو مالی اولمين نسنه الندن چيقد فزع وجزع وفرياد ايليه سَلْق
زبان آوری كردن وبريان كردن خايه دیل ايله آزردن • ايتمك
ويموطهی بريان ايتمك يقال سَلَقَه بلسانه بيازرد اورا بزبان نيش • ديلی
ايله آنی اينجيتدی وسلق البيض بريان كرد خايه را • يموطهی بريان
اتدی • وزوزنی وخايه كوانه كردن ايله تفسير اتدی يعنی يموطهی دفعه دان
ايتمك وپوست باز كردن وكوشه جوال درهم افكندن وكسی را بر قفا
افكندن ووردیی يوز ملك وچوال قولپی بری برينه باغلامق وبركمسنه یی

وكتب لغته موافق اولان بوردر

افتاب طوتولدی وبد كشتن حال كسی • وبركمسنه نك حالی بد اولمق كَشْف واكردن
چيقارمق واچاق يقال كشف عنه الثوب واكرد ازوی جامه را جامه یی آندن
آيردی يعنی صويدی وكشف عنه الكربة دودكرد ازوی اندوه را غمی آندن آيردی
يعنی ازاله اتدی نَتْف بركندن موی قيل يولماق • وبهيی چيزی بركزيدن وبرشيك
ايوسنی انتخاب ايتمك يقال نَتَفَ الشَّعر بركند موی را قيلی قوپاردی وهي
النُّتْفَة واونكته از علم • واوبلم ده نكته در يعنی علمدن بر دقيقه يه نتفه ديرلر
ورجل نُتَفَة مرد نكته كوی نكته سويليجی كمسنه يه نتفه ديرلر نَدْف پنبه زدن
پنبه یی ديدملك واتمق يقال ندف القطن بزد پنبه را • پنبه یی دتدی واتدی
نَزْف ضعيف كرداندن رفتن خون مرد را وهو آب چاه را بركشيدن وهو آب
چاه خشك شدن • بركمسنه دن قان كيدوب ضعيف ايتمك وقويونك صويينی
چيقارمق وصويی جمله كيدوب قورومق يقال نَزَفَه الدم ضعيف كرد اورا
خون قان آنی ضعيف اتدی يَنْزِفُه ضرب بابندن يَنْزُفُه نصر بابندن وَنَزَف
البئر تهی كرد چاه را • قويينك صويينی بوتون بوشالتدی نَسْف داميدن خرمن
وبركندن بنا خرمن صاوورمق وبنای ييقمق يقال نَسَفَ الطعام بباد داد
طعام را بغدای صاوردی وپاك اتدی مخفی اولميه كه طعام آصلنده مطلقا
مأكولاته ديرلر ايدی صكره بغدايه تخصيص اولندی ونسف البناء بركند
بنارا بنايی ييقدی نَطَفَان چكيدن آب صو طاملامق يَنْطِف ضرب بابندن
يَنْطُف نصر بابندن وهي النُّطْفَه واين اب چكيده واول طاملامش صويه
نطفه ديرلر هَتْف وهُتَاف آواز دادن چاغرمق هتف به آواز داد اورا • آنی
چاغردی هرف غلو كردن درمدح • بركمسنه نك مدحنده افراط اتمك يقال
لا تهرف بما لا تعرف ق اباق كريختن بنده بنده قاچمق يقال أبَقَ العَبْدُ
بكريخت بنده عبد فرار اتدی يَأْبِق ضرب بابندن يَأْبُق نصر بابندن جَبْق
وجُبَاق تيز دادن ضرطه ايتمك يقال جَبَقَت العنز تيز داد بز ماده ديشی
كچی ضرطه اتدی حَذْق بريدن كسمك يقال حذقت الحبل قطعته حَذَق
وحِذْق وحَذَاق وحِذَاقة وحَذَاقة نيك آموختن • ايو اوكرنمك يقال
حَذَقَ القرآن نيك بياموخت نبی را • ايو اوكرندی قرآنی يَحْذِق ضرب بابندن
وحَذِقَ يَحْذَقُ علم بابندن حِذْق وحَذاقة استاد شدن دركاری • بر ايشده
استاد اولمق يقال حَذَقَ فی صنعته استاد شد در پيشه خود • كندو صنعتنده
استاد اولدی حَرْق دندان ازخشم برهم ساييدن غضبدن ديشلرين بری
برينه سوروب قيجرداتمق يقال حَرَقَ نابَه دندان برهم زد ديشی بری برينه
ووردی وبسوهان سودن وبر نسنه یی دوز بولمك يقال حرق الحديد
ای برده حَلْق موی ستردن قيلی تراش ايتمك يقال حلق الرأس بسترد سر را •
باشی تراش اتدی واول قبله حلوق ديرلر وشعر حليق ديرلر ولحية حليق

تپه سی اوزرینه بازمق يَسْلِقُ ضرب ونصر بابلرندن شَهِيق آخر بانك كردن خر
اشك آگرمه سنك صوكی آگرمه سی آنكه تمام ايدر واول صدا آهسته ونرم اولور
يقال شَهَقَ الحِمَارُ بانك نرم كرد خر اشك آخر خفيفنده آهسته آگردی يَشْهَقُ
وَيَشْهِقُ ضرب وفتح بابلرندن وَشَهِقَ يَشْهَقُ علم بابندن صفق بانی كرداينده
كرو دوندرمك ودر فراز كردن دست بر دست زدن وقاپويی آچمق
والينه ووروب آوازاندرمك عِتْق وعِتَاق وعَتَاقَه آزاد شدن آزاد
اولمق يقال عَتَقَ العَبْدُ آزاد شد بنده قول آزاد اولدی يَعْتِقُ ضرب بابندن
وَعَتُقَ يَعْتُقُ حسن بابندن وَهُوَ العَتِيقُ آزاد شده آزاد اولمش عبده عتيق
ديرلر عُتَقَاء وعِتَاق ج عذق نشانه كردن كوسفنده وكسی را بعيبی معروف
كرده قويونه نشانه وعلامت وضع ايتمك كندو نكنه مخالف دنكله وبركسنه يه
عيب اسناد ايدوب اول عيب ايله مشهور ايتمك عَرْق بدندان كوشت باز
كردن از استخوان اتی كموكدن ديش ايله قوپارمق يقال عَرَقَ العَظْمَ بخاييد
استخوان را كمكی چكندی يَعْرُقُ ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ العُرَاقُ آق
ايرلمش كموك مرزوقی ديدی كه عراق عينك ضمی ايله عَرْق لفظنك جمعيدر
عينك فتحی ورانك سكونی ايله كه آتی آيرلمش كموك معناسنه در وبعضيلر آتلی
كموك معناسنه در ديديلر وعراق عينك كسريله تربه نك شاطی سنده اولان
تيكش معناسنه در كوفه وبغداد ونواحيسنه عراق تسميه اولندوغی ارض عربك
ناحيه واسفلنده واقع اولدوغنه بنادر غسوق تاريك شدن شب كيجه
قراكو اولمق يقال غَسَقَ اللَّيلُ تاريك شد شب كيجه قراكو اولدی فَتْق
باز شكافتن چيزرا برنسنه يی ياروب آيرمق يقال فَتَقَ الشَّيءَ جدا كرد
چيزرا برنسنه يی آيردی يَفْتِقُ ضرب ونصر بابلرندن فِسْق وفُسُوق
بيرون آمدن از فرمان خدای تعالی حضرت الهك امرندن طشره چقماق
يقال فَسَقَ عَن أَمْرِ اللهِ بيرون شد از فرمان خدا حضرت الهك امرندن
طشره اولدی يعنی حضرت الهك فرمانه اطاعت ايتمدی يَفْسُقُ ضرب
ونصر بابلرندن فَلْق شكافتن يارمق يقال فَلَقَ الشَّيءَ شكافت چيزرا
برنسنه يی ياردی وَسَمِعْتُ كذا من فلق فيه شنيدم چيزی از شكاف
دهن وی شويله اشتدم آنك آغزی يارغندن مشافهة استماع اتديم
ديه جك محلده استعمال اولنور لَفْق بهم باز دوختن ايكی پاره يی
بری برينه ديكمك مزق دريدن يرتماق اوپاره پاره ايتمك نُطْق
ومَنْطِق سخن كفتن سوز سويلمك يقال نَطَقَ سخن كفت سوز
سويلدی يَنْطِقُ ضرب ونصر بابلرندن نَعِيق بانك بركوسفند زدن
وبانك دادن مؤذن قويونه چاغرمق ومؤذن اذان اوقومق نَعَقَ الرَّاعِی
بالغَنَمِ بانك زد شبان بركوسفندان چوبان قويونلره اوان اتدی ونعق

ابن قتيبه ديدی كه نعق الغراب عين
معجمه ايله در ومهمله ايله خطادر
وبطليوسی صاحبدن روايت
اتدی كه معجمه ومهمله ايله لغتدر
لكن معجمه ايله احسندر بوچيقی
دخی بوجه اوزره حكايه اتدی

المؤذن



المُؤَذِّنُ بانك داد مؤذن مؤذن آوان اتدی يعنی اذان اوقودی نَعِيق وَنُعَاق
بانك كردن كلاغ قارغه اوتمق يقال نَعَقَ الغُرَابُ بانك زد زاغ قارغه
اوتدی يَنْعِقُ ضرب وفتح بابلرندن فيروزآبادی كلامندن مستفاد اولان
بودركه نعق ونغق الغراب مهمله ومعجمه ايله صاح الغراب معناسنه اوله
ونعب الغراب صوت ديدكدن صكره فنغق خيرده ونعب شرده مستعملدر
ديدی بعض شراح مقامات مقامۀ اهوازيه ده حريرينك ازجر بغراب البين
عبارتنك شرحنده ديدی كه فراق غرابه نسبت اتدكلرينك وجهی بودركه
عرب برمنزلدن برمنزله كوچ مراد ايدوب خيمه لرن بوزمغه باشلدقلرنده
غربا جمع اولوب قوناق يرنده قالان بقيۀ طعام ودوابك زبلنی اكل ايچون
منهی اولوب صيحه ايدرلر واول وقتده عرب نعق غراب البين ديرلر
وانكله تشاءم ايدرلر نَهِيق وَنُهَاق بانك كردن خر اشك آگرمق يقال
نَهَقَ الحِمَارُ بانك كرد خر اشك آگردی يَنْهِقُ ضرب ونصر وفتح بابلرندن
ك افْك دروغ كفتن يالان سويلمك يقال أَفِكَ دروغ كفت يالان
سويلدی افك كرداينيدن دوندرمك يقال أَفَكَهُ عَن رَأْيِهِ بازگرداينيدش
از انديشۀ او آنی دوندردی كندو رأيندن بتك كوش از بن بريدن قولاغی
ديبندن كسمك ومطلقا كسمك معناسنه دخی كلور يقال سيف باتك
ای صارم حبك بافتن واستوار كردن برنسنه يی اورمك وبرشيی محكم
ايتمك حنك لويشه برستور كردن دابه يه يواشه وورمق سَبْك
بالودن اريتمك وسوزمك يقال سَبَكَ الذَّهَبَ والفِضَّةَ بپالود
زر وسيم را آلتونی وكومشی اريتدی وسوزدی وَهِیَ السَّبِيكَةُ واين
زر وسيم پالوده اريتمش وسوزلمش آلتونه وكموشه سبيكه ديرلر
سَفْك خون ريختن قان دوكمك يقال سَفَكَ دَمَهُ بريخت خويش را
دوكدی آنك قانني فَتْك ناكاه كشتن آكسزين اولدرمك وفی
المثل فاتكة واثقة بری برخاتونك لبنی چوق اولمغله اسراف ايدوب
صب ايدر ايدی زوجی عتاب وبوعملدن منع اتدكده خاتون مثل مذكوری
ايراد اتدی يعنی سودی زمينه صب ايدن خاتونك سيراب اولهجغنه اعتمادی
اولدوغندن ناشيدر دولت وكثرة مالينه مغرور اولوب اسراف ايدن
كمسنه حقنده ضرب اولنور فُتُوك وَفِتَاك م يقال فَتَكَ به ناكاه كشتش
آكسزين يعنی مقتول غافل ايكن اولدردی يَفْتِكُ ضرب ونصر بابلرندن
شبك آميختن ودرهم افكندن انكشتان قارشدرمق وپارمقلری بری
برينه كچرمك مَلْك ومِلْك ومُلْك زيردست كردن چيزرا نسنه يه
مالك اولمق يقال مَلَكَ الشَّيءَ مالك شد چيزرا برنسنه يه مالك اولدی
وَهُوَ المَمْلُوكُ اول نسنه يه مملوك ديرلر مماليك ج مَلِك پادشاه شدن

پادشاه اولمق مَلَكَ سَنَةً پادشاهی کرد سالها• بنجه ییل پادشاهلق ایلدی
وَهِيَ المملكة• واین پادشاهی پادشاهلک مالك اولدوغی حدوده مملکته دیرلر
وَالمُلْكُ والملكوت م وهو مَلَّاكُ الامر واین قوام کار• وبو ایشك قائم
وثابت اولمسنه سبب دن مَلَك نیك سرشتن خمیررا• خمیری غایت ایو
یوغورمق یقال مَلَكَ العجينَ سخت سرشت خمیررا• خمیری پك زیاده
یوغوردی نُسُك پرستکاری کردن خدای را• حضرت اللهه عبادت
ایتمك یقال نَسَكَ لله عبادت کرد خدای را• اللهه عبادت ایلدی يَنْسُكُ
ضرب ونصر بابلرندن هَتْك پرده دریدن پرده یرتمق یقال هَتَكَ سِتْرَهُ
دریدپرده اورا• آنك پرده سنی یرتدی هُلْك وهَلَكٌ وتَهْلُكَةٌ وهَلُوك
ومَهْلَكَةٌ هلوك شدن یقال هَلَكَ هلوك شد هلوك اولدی ل اُفُول
فروشدن افتاب وماه وستاره• گون وای ویلدز غروب ایتمك یقال اَفَلَتِ
الشمس فرورفت آفتاب• گون باتدی ویقال نُجُومٌ اُفَّلٌ واُفُولٌ وفلان
کمسنه فرومایه وبدبخت در دیه جك یرده فلون کعبه سافل وتجمه
آفِلٌ وتقول القوم من الافیل ای الکبیر من الصغیر اُهُول آباد ان شدن
معمور اولمق یقال اَهَلَتِ الدّارُ آباد ان شد سرای سرای معمور اولدی
وَهِيَ آهِلَةٌ واول آباد ان اولان سرایه آهله دیرلر اَهَل آباد ان کرده یقال
اَهَلَهَا الرَّجُلُ آباد ان کرد او را مرد رجل اول سرایی معمور اتدی يَاْهِلُ
ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ آهِلٌ آباد ان کننده وَهِيَ مَاْهُولَةٌ آباد ان کرده
واول سرایی معمور ایدوب آنده ساکن رجله آهل ومعمور ایدوب ساکن
اولدوغی سرای مذکوره ماهوله دیرلر اَهْل واُهُول زن کردن تزوج
ایتمك یقال اَهَلَ الرَّجُلُ زن کرد مرد رجل اولندی يَاْهِلُ ضرب ونصر
وفتح بابلرندن بَتْل بریدن کسمك یقال بَيْعٌ بَتْلٌ فروختن برین قطعی
صاتمق که آنده خیار اولمیه وَصَدَقَةٌ بَتْلَةٌ صدقه برین قطعی صدقه که
آنده رجوع وریا وسمعه اولمیه تَفْل خیو از دهن افکندن آغزدن
توکرولك براقمق یقال تَفَلَ فی وَجْهِهِ تفو افکند در رویش• یوزینه
توکرولك القا اتدی یعنی یوزینه توکردی يَتْفُلُ ضرب ونصر
بابلرندن حَجَلان جهان جهان رفتن مرغ وبریکپای جهیدن کودك
قوش صیچرایارق کتمك وچوجوق برایاغنك اوزرینه سکمك یقال
حَجَلَ الطیر جهان جهان رفت مرغ قوش صیچرایارق وسکردك کتدی
قارغه کبی• مثلا وَحَجَلَ الصبی بیك پا جهید کودك چوجوق برایاغی
قالدیروب برایاق ایله سکدی يَحْجُلُ ضرب ونصر بابلرندن حَفْل گرد
آمدن وبالك داشتن جمع اولمق وبرنسنه یی قایرمق مبالات کبی
حَمْل برداشتن وباردار شدن زن ودرخت• وحمله بردن قالدیرمق

وخاتون گبه اولمق واغاجه میوه اولمق وبرکسنه یه حمله ایتمك یقال حَمَلَ
الشَّيْءَ علی ظهره او علی رأسه برداشت چیزرا بر پشت ویا بر سر او• قالدردی
نسنه یی صیرتی اوزرینه یا باشی اوزرینه وَحَمَلَتِ المَرْأَةُ حامل شد زن• خاتون
گبه اولدی وَحَمَلَتِ الشَّجَرَةُ باردار شد درخت• اغاج میوه دار اولدی
وَهِيَ حَامِلٌ واوزن باردار گبه خاتونه حامل دیرلر مؤنثه مخصوص نعت
اولمغله تاء تأنیث ترك اولندی وحامله دخی دیرلر حَمَلَتْ صیغه سنه قیاس
ایله وحمل علیه فی الحرب حمله آورد بروی در کارزار• جنکده آنك
اوزرینه حمله ایلدی یعنی ریخیده اتدی• وفی المثل حمله علی قرن أعفر
شر شدیده القا اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور• قال الکمیت وکنا اذا جبار
قوم ارادنا بکید• حملناه علی قرن اعفر یعنی انی قتل ایدوب باشینی سنان
نیزه یه وضع ایدرز زیرا اوائلده سنانی بوینوزدن ایدرلر ایدی وحمله علی
الافتاد الصعابه دخی برمقامده ضرب اولنور افتاد فتی نك جمیدر که مراد
عجمی کنج دوه در وبو معنی ضدنده حمله علی الشرف الذلل دیو ضرب مثل
ایدرلر شرف شارفك جمیدر ناقه مسنه معناسنه که مراد تعلیم اولونمش
ناقه بیردر وَحَمَلَ علی نفسه فی السیر رنجانید خودرا در رفتن• یوروماکده
کندویه زحمت ویردی وَهُوَ الحِمْل واو بار بشت وسر• آرقه یه وباشه
قوردقلری یوکه حمل دیرلر حانك کسریله وَالحَمْل بار شکم ومیوه درخت
خاتونك قرننده اولان چوجوغه واغاجك اوستنده اولان میوه یه حمل
دیرلر حانك فتحیله وما علی فلون من مَحْمَل ونیست بر فلون اعتماد•
فلون کمسنه یه اعتماد یوقدر خَبْل تباهی کردن خراب وافساد ایتمك وزونی
ناقص کردن عقل واعضا ایله ترجمه اتدی یقال خَبَلَهُ الحُبُّ تباه کرد
اورا دوستی محبت یعنی عاشقلق آنی خراب وعقلنی ناقص اتدی
يَخْبُلُ ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ الخَبَالُ واول خرابلغه وفساد عقله خبال
دیرلر خَتْل فریب دادن آلدادمق یقال خَتَلَهُ بفریفت اورا• آنی
آلداتدی خدعه کبی يَخْتِلُ ضرب ونصر بابلرندن اصمعی دیدی که اصل مخاتله
معناسی بودر که صیاد صیده توجه اتدکده آهسته آهسته مشی وکندوینی اخفا
ایدرك کیتمکدر تاکه صیدانی حسن ایمنیه مکره توسیع اولنوب مستورآ بر کسنه یی
آلدامقده شایع اولدی شاعر بر مخنی اولدیغنی بیان ایدوب دیدی که نظم
خستنی حانیات الدهر حتی• کانی خاتل یدنو لصید• قریب الخطو یحسب من یرانی
ولست مقیدا انی بقید ذَمِيل وذَمَلَان دویدن شتر تمك یقال ذَمَلَ البعیر
بدوید اشتر دوه سکرتدی يَذْمِلُ ضرب ونصر بابلرندن صَهِيل بانك
کردن اسب آت کشنمك یقال صَهَلَ الفرس بانك کرد اسب آت کشندی
يَصْهِلُ ضرب وفتح بابلرندن عَتْل کش کشان بردن زور ایله کوتورمك

يقال عتله الى السلطان بزور برد اورا بسلطان زور ايله آني سلطانه كوتوردي
يعتل ضرب ونصر بابلرندن عدل داد كردن وبرابر كردن چيزي باچيزي
عدالت ايتمك وبرنسنه يي برنسنه ايله برابر ايتمك ومعناي اخير مفعول ثاني يه
حرف با ايله متعدي اولور يقال عدل في القضية راستي كرد درحكم حكمده
طوغرولق ايتدي يعني عدالت ايدوب جور ايتمدي وعدل الشيء بالشيء برابر
كرد چيزي را باچيزي برنسنه يي برنسنه يه برابر ايتدي معلوم اوله كه على يدي
عدل مثلنده واقع اولان عدل دن مراد ابن السكيت ديديكي اوزره قوم تبع دن
بر رجلك اسميدركه تبعك حاجبي ايدي تبع بركسنه نك قتلني مراد ايتدكده آكا تسليم
ايدوب اول دخي قتل ايدر ايدي واول زمانده اولان قوم برنسنه دن مأيوس
اولوب بعد اليوم آندن اميد منقطع در ديه جك يرده على يدي عدل ديرلر ايدي
عدول كشتي بگشتن يقال عدل عن الطريق بگرديد از راه يولدن دوندي عذل
ملامت كردن لوم ايتمك يقال عذله نكوهيدش آني لوم ايتدي يعذله م
ضرب ونصر بابلرندن ومن احسن ابيات المتنبي في التشبيه قوله
ان البلاد متسابغ واني ما يقول العواذل يعني بلاد بكا نسبت قولا قلردن وبن
آنلره نسبت عشاق لوم ايدن كسنه لرك قولي كبي يم وقول عاذل اذن عاشقده
مستقر وثابت اولدوغي كبي بن دخي بلاد ده بر يرده مستقر اولمام زير اول
كلام كه طبعه موافق اولميه اذانده ثابت واذهانده دائم اولمز وقال الآخر
ولي سنة لم اذقها سنة الكرى كان جفوني مسمعي والكرى عذل حاصلي ديدهلرنده
خواب قرار داده اولمدوغندن شكايت در ويقرب منه ما قال ابن سهل
كان القلب والسلوان ذهن يحوم عليه يعني مستحيل عزل جدا كردن
ومعزول كردن آيرماق ومعزول ايتمك يقال عزله عن الخلق جدا كرد اورا
از همه آني كروه دن آيردي وهو بمعزل من هذا الامر واو دور است ازين
كار واو بعيد ايش دن اوزاق در وعزل الامير العامل عن العمل معزول كرد
امير كاركن را از كار امير عاملني عمل دن معزول ايتدي عسلان جنبيدن نيزه
مزراق حركت ايتمك ودويدن كرك وقورت سكرتمك يقال عسل الرمح هر
بلرزيد نيزه مزراق حركت ايتدي كه ديتردي ديو تعبير اولنور وعسل الذئب
بدويد كرد قورت سكرتدي عسل انگبين در طعام كردن وكسي را انگبين
دادن طعامه بال قاتمق وبر كسنه يه بال ويرمك يعسل ضرب ونصر
بابلرندن عضل زن را از شوي كردن باز داشتن خاتوني قوجه يه وارمغه
مانع اولمق وبد زيستن باز زن خويش تا خود را بكابين باز خرد وبر كسنه
خاتوني ايله زندكاني ايتميوب هميشه اذيت ايدوب مهري ايله كندويي تخليص
ايتمك ايچون كه نكاحم حلال جانم ازاد ديسون ديو تعبير اولنور يقال عضلت
الايم عن الزوج باز داشت بيوه را از شوي كرد طول خاتوني قوجه يه

وارمقدن



وارمقدن منع ايتدي يعضل ضرب ونصر بابلرندن عقل خردمند گشتن ودريافتن
وزانوي شتر بستن وديت دادن وقبض آوردن دارو شكم را عقللو اولمق
وفهم ايتمك ودوه نك دزيني باغلمق وعلاج ايله قارين قبض اولمق يقال
عقل الغلام خردمند شد غلام اوغلان عاقل وبالغ اولدي ابوبكر الانباري
زاهده ورجل عاقل عبارتنده ايكي قول واردر بعضيلر ديديلر كه عاقل
اول كسنه دركه كندو اموريني وجميع احوالني جامع اوله عقلت الفرس
ديرلر دوورت اياغيني بربره جمع ايلسه وبعضيلر ديديلر كه عاقل اول كسنه دركه
نفسني حبس ايدوب هواسندن منع ايليه اعتقل لسان الرجل ديرلر تكلم
ايدن ميوب ديلي باغلو نسنه قاله في الزاهر وعقل القتيل ديت داد كشته را
مقتولي ايچون ديت ويردي وعقل عن القاتل ديت داد از كشنده قاتل
طرفندن مقتول ايچون ديت ويردي وهو العقل واول ديته عقل ديرلر والمعقلة
م وعقل البعير بالعقال زانو بست شتر را بزانوبند دزيني باغ ايله دوه نك
دزين بغلدي وهي العقلة واين بستكي زبانست وبود ل بغله مسمى در
حاصلي دل آغز باغي ديدكلري آفتدر عقله ديرلر وفي المثل الفحل يحمي شوله
معقولا شول شائله نك جمعيدر على غير القياس شائله اول ناقه در سودي
آز قالوب طوغر ديمي وقتده يدي سكز آي گچمش اوله يعني فحل كندونك
ناقه سني غيري فحل دن حمايت ايدر اياغي باغلو اولورسه دخي صاحب سيط
ديدي كه حق اولان كسنه هر مشقته تحمل ايدر لكن عرضنه متعلق اولان
خصوصده تحمل ايتمز ضعيف اولورسه دخي ديه جك يرده ضرب اولنور
روايت اولندي كه فند الزماني دوه لرينك يانده ايكن غارت ودوه لريني
سوروب كوتر ديلر وصاغ اليني قليج ايله چالوب دوشر ديلر بعده عيالي
جانبنه هجوم ايتدكلرنده فند مزبور صول الينه قليج اوروب آنلره حمله ايتدكده
صاغ اليك مقطوع اولدقدن صكره ينه حمله ايدرسن ديو طعن ايتديلر
بو وقتده مثل مذكوري ايراد ايتدي وعقل الدواء البطن ببست دارو
شكم را علاج يورهكي قبض ايتدي وهو العاقول واين داروي شكم بند
واول يورهكي قبض ايدن داروه عاقول ديرلر غزل رشتن اكرمك يقال
غزلت المرأة القطن برشت زن پنبه را خاتون پنبه يي اكردي غسل
شستن ييقامق يقال غسل الشيء بالماء بشست چيز را باب بوري
نسنه يي صو ايله وهي الغسالة ابي كه در وچيزي شسته باشند واول
صوكه ايچنده نسنه ييقارلر اول صويه غساله ديرلر فتل تافتن بوكمك
يقال فتل الحبل بتافت رسن را ايپ بوكدي فصل جدا كردن وقطع كردن
خصومت آيرمق وخصومتي قطع ايتمك يقال فصل القاضي الخصومة قطع
كرد قاضي خصومت را كسدي قاضي خصومتي وهو فيصل واول قاضي

نیفصل دیرلر فِصَال باز داشتن بچه از شیر کوچکی مه دن کسمك یقال فصل الرَّضیع عن امّه فصالاً باز کرد کوچك شیر خواره را از مادر وایردی سود امن کوچکی آنه سندن فُصُول ازجای بر رفتن یرندن کتمك یقال فَصَل عن المکان فصولاً جدا شد از جای یرندن آیرلدی قَبَالَه پایندانی کردن کفالت اتمك یقال قَبَلَ به پذی رفتاری کرد او را آکا کفیل اولدی یَقْبُلُ ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ قَبِیل پایندان کفیله قبیل دیرلر قُبَل وَقُبَلَاء ج کَبِیل بنه کردن باغلومق یقال کبلت الاسیرای قیدته کَمَال وکُمُول تمام شدن تمام اولمق یقال کَمَلَ تمام شد یَکْمُلُ ضرب ونصر بابندن وَکَمِلَ یَکْمَلُ علم بابنده وَکَمُلَ یَکْمُلُ حسن بابنده وشَیْءٌ کَامِلٌ چیزی تمام تمام نسنه وکُمَّل وکَمِیل م نُزُول فرود آمدن فرو آمدن اینمك یقال نَزَلَ فرود آمد ایندی وَهِیَ النَّازِلَة واو بلادن فرو اینده نازل اولان بلا به نازله دیرلر نَوَازِلُ ج وفی المثل یوم النازلین بُنِیَتْ سُوقُ ثمانین نازلین دن مراد حضرت نوح سفینه ده اولان مسلمین در که سفینه دن خروج اتدکلرنده سکسان عدد کمسنه ایدیلر که جزیره ده موصله قریب بر قریه بنا اتدیلر واول قریه به قریة ثمانین تسمیه اتدیلر اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که بر اولوب نیچه کمسنه لر ایله کورنشوب روزکارلك کرم وسردینی چکمش اوله نُسُول وَنَسَلَان بر بیده کرك قورت بیلمك یقال نَسَلَ الذِّئْب بیو بیدکرك قورت بیلدی یَنْسِلُ ضرب ونصر بابلرنده نُکُول باز ایستادن از سوکند یمین دن کیرو طورمق یعنی یمین ایتمك یقال نَکَلَ عن الیمین باز ایستاد از سوکند یمینده اعراض اتدی یَنْکُلُ ضرب ونصر بابلرندن هَدِیل بانك کردن قمری وآنچه بدان ماند قُمری وقمری مثللو قوش آواز ایتمك یقال هَدَلَ القُمْرِیّ بانك کرد قمری قمری آواز اتدی هَزْل سخن هزل کفتن ولاغ کردن لغو سوز سویلمك وآیق ایتمك یقال هَزَلَ الرَّجُل هزل کرد مرد هزل سویلدی رجل وهَزَلَ دابّته لاغر کرد ستور خود را کندی دابه سنی آریقلاتدی هُزَال لاغر شدن اریقلامق یقال هُزِلَت الدَّابّة خود لاغر شد ستور دابه کندو آریقلاتدی ودابه هَزِیل وَمَهْزُولَة ستور لاغر شده اریقلامش دابه دوابّ هَزْلَیٰ ج هَطْل وَهَطَلَان پیوسته باریدن باران یغمور اولا شوق یاغمق تتابع مطر معناسنه یقال هَطَلَ المطر فرو ریخت باران دمادم یغمور متصل یاغدی وَهُوَ هَطِل پیوسته بارنده متصل یاغان یغموره هطل دیرلر وَهَاطِل وهَطِیل م هَمْل وهَمَلَان وهُمُول اشك باریدن چشم کوز یاشی دوکمك یقال هَمَلَتْ عَیْنُه اشك بارید چشم او آنك کوزی یاشی یاغدردی یعنی دوکدی تَهْمِلُ ضرب ونصر بابلرندن مَأْدَم نان خورش کردن طعامی طعامی اتمك قاتوغی ایتمك یقال اَدَمَ الطَّعام نان خورش کرد طعام را اتمك قاتوغی اتدی طعامی یَأْدِمُ ضرب ونصر بابلرنده وَهُوَ الاِدَام اتمك قاتوغنه





ادام دیرلر اُدُم ج ادم دالك ضمی ایله وتخفیف ایچون تسکینی دخی جائزدر ابن الانباری دیدی که اِدام اول طعامدر که خبزی انکله تطییب ایدرلر که اکل انکله متلذذ اولور آدم الله بینهما دیرلر جمع بینهما بمحبة ورضا عن کل واحد بصاحبه معناسنه ابو العباس دیدی که اکر خبزی خامضه ضم اتسه لر خامض وحلوه ضم اتسه حلو اولور اعرابی دن سؤال اتدیلر که خبزك طعمی ندر دیو جواب ویردی که طعم الخبز ادامه انتهی ویقال طعام ادیم وما دوم وفی المثل سمنکم هُراق فی ادیمکم غایة بخیل حقنده ضرب اولنور که ادیم مادوم معناسنه اولور وادیم دری وطولوم معناسنه اولمق دخی محتملدر ومعنای ثانی خلول ترجمه ده بیان اولنمشدر عن قریب کلور ان شاء الله تعالی بَسْم نرم خندیدن آهسته کولمك یعنی تبسم اتمك یقال بَسَمَ بکما رید تبسم اتدی وَهُوَ المَبْسِم دهن آغز که محل تبسم در میسم دیرلر کذلك اولك دیشلره دخی اطلاق اولنور مَبَاسِم ج بغام یانك کردن آهو وشتر وکاو ودشتی آهو ودوه ویابان صغیری باغرمق ثَلْم رخنه کردن جیزیرا بر نسنه یی کدملك یقال ثَلَمَ الجِدَار رخنه کرد دیوار را دیواری کددی وَهِیَ الثُّلْمَة رخنه کدیك ثُلَم دیرلر جَثْم وجُثُوم بزانو نشستن دیز اوزرینه چوکمك یقال جَثَمَ الطَّائِر بزانو خفت برنده قوش دیزی اوزرینه چوکدی یَجْثِمُ ضرب ونصر بابلرندن جَذْم بریدن کسمك جَرْم وجَرَام بریدن خوشه خرما خرما صالقمنه کسمك یقال جَرَمَ النَّخْل برید بار درخت خرما را خرما اغاجنك میوه سنی کسدی جرم کناه جَزْم ساکن کردن حرف یقال جَزَمَ المُضَارِع جزم کرد فعل مضارع را فعل مضارعی مجزوم اتدی ابن الانباری فعل مجزومه مجزوم دیدکلری اعراب آندن قطع اولندوغی ایچوندر وجزمه جزم دیدکلری اعرابی قطع اتدیکی ایچوندر زیرا جَزْم وخَذْم وجَذْم وجَذّ وحَذْف وجَدْف قطع معناسنه در جَلْم بریدن کسمك حَتْم واجب کردن کار را ایشی واجب ایتمك یقال حَتَمَ الاَمْر واجب کرد کار را واجب اتدی ایشی حَذْم بریدن وبشتاب خواندن کسمك وعجله ایله چاغرمق حِرْمَان وحَرْم بی روزی کردن نصیب سز ایتمك یقال حَرَمَهُ العَطَاء محروم کردش از عطا آنی احساندن محروم اتدی حَزْم زیرکی کردن وتنك بر ستور بستن زیرکلك ایتمك استوار کار شدن ایله دخی تفسیر اولندی یعنی ایشی محکم اولمق ودابه یه قولان باغلومق یقال حَزَمَ الرَّجُل زیرکی کرد مرد رجل زیرکلك ایلدی وایشی محکم اولوب ترددن خلاص اولدی ضرب بابندن وَحَزُمَ حَزَامَة حسن بابندن م وحَزَمَ الدَّابَّة بالحِزَام بربست ستور را بتنك دابه یی قولان ایله باغلودی حَسْم بریدن کسمك وداغ کردن وداغلومق یقال حَسَمَه بریدن آنی کسدی

وَسَيْفٌ حُسَامٌ شمشیر بران • كسكين قليج وَاَيَّامٌ حُسُومٌ دونهای هلوك
كننده هلوك ایدیجی كونلر وَحَسَمَ العِرْقَ داغ كرد رك را • طماری داغلودی
حشم بغضب آوردن كسی را • بر كمسنه یی اغضاب ایتمك حَطَمٌ شكستن وهضم
كردن طعام را • قیرمق وطعام هضم اندرمك یقال حطم الشئ شكست چیزرا
نسنه یی قیردی وحَطَمَ الحَاطُومُ الطَّعَامَ كوارنده كرد كوارش طعام را • جوارش
طعامی هضم اندردی حاطوم وهاضوم طعامك هضم اولمغه معین اولان
نسنه در خَتْمٌ تمام كردن قران ومهر كردن • قرآنی تمام اتمك وبر شیئه
مهر وضع ایتمك یقال خَتَمَ القرآن بختم كرد قرآن را وخَتَمَ عَلَى الشئ
مهر نهاد بر چیز نسنه اوزرینه مهر وضع اندی خَزْمٌ كم كردن وبریدن
واز راه كشتن اكسمك وكسمك ویولدن عدول ایتمك خَزْمٌ مهار بر شتر
كردن دوه یه یولار صابی طاقمق ایچون بورننه حلقه ایتمك خَطْمٌ مهار
در شتر كردن خزم معناسنه در وَهُوَ الخِطَامُ مهار دوه نك بورننه طاقدقلری
قیلدن حلقه یه خطام وتركیده بوروند ورق دیرلر وَالخَطْمُ وَالمَخْطِمُ بینی
دوه نك بورنی دَكِرْ شكستن قیرمق رَدْمٌ ردم دیوار براوردن ورخنه
سد كردن دیوار یاپمق وكدوكی قپامق یقال رَدَمَ الحَائِطَ دیوار را نیكو
كرد دیواری اصلاح اندی ویاپدی شَتْمٌ دشنام دادن سوكمك یقال شَتَمَهُ
دشنام دادش آكا سوكدی وهي الشَّتِيمَةُ واول سوكوشه شتیمه دیرلر صَدْمٌ
كوفتن وكاری صعب رسیده ووروق ومشكل ایش یتشمك یقال صَدَمَنِي كذا
بجم بركوفت مرا چنین بنی شویله نسنه وردی كه چاردی تعبیر اولنور •
وبكار مشكل ایش یتشدی صِرَامٌ بریده بار خرما بن وبریدن از كسی
خرما اغاجنك خرماسنی كسمك وبر كمسنه دن دوستلغی قطع اتمك یقال
صَرَمَ النَّخْلَ بریده بار درخت خرما را • خرما اغاجنك میوه سنی كسدی
وَصَرَمَ صَدِيقَهُ صَرْمًا ببرید دوستی از دوستش كسدی دوستلغی دوستندن
وَهِيَ الصَّرِيمَةُ واو برینكی وكسلیشه صریمه دیرلر صَلْمٌ • انی بریده كوش
وانچه بدان ماند قولاق وقولاق مثللو نسنه یی دیبندن قطع اتمك ظَلْمٌ
بیداد كردن • ستم اتمك یقال ظَلَمَهُ بیداد كرد اورا آكا ستم اندی وَهِيَ
الظُّلُومَةُ وایه ستم وظالم نكوند ظلم ایتمش آنك اندیكی ظلمه ظلومه دیرلر
حاصلی مظلوم حقی دیمكدر وَالمَظْلِمُ ظلم آصلنده شئ موضعنه وضع اتمكدن
عبارت در وفي المثل من اشبه اباه فما ظلم یعنی باباسنه مشابه اولان ظلم
اتمدی زیرا آنك مشابهتی موقعنده واقع اولمشدر یاخود باباسی ظلم اتمدی
زیرا تخمی محلنه القا اندی وفي مثل آخر ده واقع اولان الیوم ظلم دخی بومعنایه
مبنی در یعنی یوم شئ موضعنك غیری موضعه وضع اندی اول كمسنه
حقنده ضرب اولنور كه اولا بر نسنه ایله امر اندكن آندن ابا ایدوب صكره قبول

والانقیاد



والانقیاد ایلیه • ابن مصعب دیدی كه اخبرك والیوم ظلمه دیرلر یعنی اول قوی ایدم
شمدی ضعیف اول ارتكاب اتمدیكم نسنه لری ارتكابه باشلادیم • مخفی اولمیه كه
ظلم یومه اسنادظرفیت علاقه سیله در لیل نائم ویوم فاجر دیدكلری كبی ویوم
المظالم روز داد عدالت كونی كه هر كس كه ظلما بر كمسنه نك بر نسنه سن
آلمش اوله آنی ظالمدن اخذ ومظلومه رد ایدرلر عَذْمٌ كز باز بستن شكسته
قیرلمش كمكی مثلا اكری باغلامق وكژ وار سته شدن واول كمك اكری
بتمك عذم • وعِذَامٌ بدندان كرفتن • دیش ایله طوتمق عَرَامٌ شوخی كردن
كودك چوجوق ادبسزلك ایتمك وبدخوی اولمق یقال عَرَمَ الصبي شوخ
شد كودك چوجوق بدخوی لق اندی یَعْرِمُ ضرب ونصر بابلرندن عَزْمٌ
دل بر كاری نهادن بر ایشه ربط قلب ایتمك یقال عَزَمَ عَلَى الامر عزم كرد
بر كار ایشه عزیمت وقصد ایلدی وهي العَزِيمَةُ واول قصده عزیمت دیرلر •
عِصْمَة نكاه داشتن حفظ ایلمك یقال عَصَمَهُ اللهُ نكاه داشت اورا خدای حضرت
الله آنی حفظ ایلدی غَشْمٌ ظلم كردن ظلم ایتمك یقال غَشَمَ ستم كرد جور
اندی ابن الانباری رَجُلٌ ظَلُومٌ غَشُومٌ عبارتنك معناسنده دیدی كه ظلوم
اول كمسنه در كه كند وملكی اولمین نسنه یی اخذ ایدر واشیایی مواضعنه وضع ایتمز •
وغشوم اول كمسنه دركه قادر اولدیغی نسنه یی خلقدن ظلما اخذ ایدر قلیل وكثیر
وجید وردی هرنه كوررسه آلور غشم الحاطب دن مأخوذ در یعنی كیجه وقتی
حطب جمع اندی یاش وقوری دیمیوب جمع اندی فدام بر بستن باغلمق
واول بز كه ابریقك آغزینه سوزلك ایچون باغلورلر آكا فدام دیرلر فَصْمٌ
شكستن بی جدایی كردن قیرمق كه بری برندن آیرلمیه یقال فَصَمَ الشئ شكست
ولی از یكدكر جدا نكرد قیردی لكن بری برندن آیردی فطم وفطام از شیر
باز كردن كودك چوجوغی سوددن كسمك یقال فطم الصبي عن امه باز كرد
كودك از مادر كسدی چوجوغی آنه سندن وهو الفطيم كودك باز كرده از شیر
مادر آنه سنك سوددن كسلمش چوجوغه فطیم دیرلر قَسْمٌ وقسمة وابخشیدن
تقسیم ایدوب حصه حصه ایتمك یقال قَسَمَ المال بخش كرد خواسته را • مالی
بولوك بولوك اندی وَهُوَ القِسْمُ بخش وهر حصه یه قسم دیرلر والمَقْسِمُ جایگاه
بخش كردن بولوك بولوك اوله جق موضع قَصْمٌ شكستن باجدا كردن قیرمق
وبری برندن آیرمق یقال قَصَمَ الشئ بشكست وجدا كرد چیز را قیردی وبری برندن
آیردی نسنه یی قَطْمٌ چشیدن ودندان بر چیزی نهادن تا سخت است یا نه •
طا[illegible]ودیش ایله بر نسنه یی ایصرماق كه اول نسنه قاتی میدر یومشق میدر
بلمك ایچون قَلْمٌ چیدن ناخن طرناق كسمك یقال قلم الظفر چید ناخن را
طرناغی كسدی وهي القُلَامَةُ ناخن بریده طرناق كسنتیسی كَدْمٌ كزیدن
ایصرماق یقال كدم الحمار بكزید خر اشك ایصردی یَكْدُمُ ضرب ونصر

بابلرندن كَظْم خشم فرو خوردن غضبی تسکین اتمك يقال كَظَمَ غَيْظَهُ فرو خورد
خشم را غضبنی یوتدی واظهار اتمدی وكَظَمَ على غَيْظِهِ م وَهُوَ كَظِيمٌ خشم فرو
خورنده خشمنی تسکین ایدن کمسنه یه کظیم دیرلر مطرزی ایضاحده دیدی که
كَظْم ظانك سكونی ایله مخرج نفس معناسنه در يقال غمنی واخذ بكظمی فما اقدر
ان اتنفس وكاهی ضرورة شعر ایچون ظایی مفتوح ایدرلر كما قال عبد المطلب حين
انهزم ابرهة ؎ فانثنى عنه وفی اوداجه • جارح امسك منه بالكظم • وفی المعجم
للمرزبانی ؎ كم قد قضيت امورا كان اهملها • غيری وقد اخذ الافلاس بالكظم • لا تعذليني
فيما ليس ينفعني • اليك عني جرى المقدار بالقلم • سأتلف المال في عسر وفي يسر
ان الجواد الذی يعطی على العدم • فيروزابادی دیدی که الكظم محركة الحلق او الفم
پس کظم وکظم بری برینه مغایر اولور جوهری کلامی مطرزی کلامنه موافق در
كَلْم خسته کردن یاره اتمك يقال كَلَمَهُ خسته کردش آنی یاره لدی كلوم وكلوم
ج لَثْم دهن بند بر بستن یاشمق باغلومق يقال لَثَمَتِ المَرْأَةُ دهن بند بست زن
خاتون آغزنی باغلودی وَهُوَ اللِّثَام یاشمغه لثام دیرلر ولثم فلوه فلان فاه ثا
دیرلر قبل معناسنه لثم زوجنه دن مأخوذ در لثام موضعی اوپسه که لثام
عرب عندنده آغزینه باغلودقلری ونقاب کوزی اوزرینه باغلودقلری ولفام بورنی
اوزرینه باغلودقلری بز پاره سی در لَدْم بر روی زدن یوزینه وورمق يقال
لَدَمَتْ وَجْهَهَا بزد زن روی خود را خاتون کندو یوزینه وورودی لَطْم
بپانچه زدن سیلی وورمق يقال لَطَمَهُ طپانچه زد اورا آکا سیلی وورودی
لَكْم مشت زدن یومروق وورمق يقال لَكَمَهُ مشت زد اورا آکا یومروق وورودی
نَسِيم وَنَسَمَان خوش وزیدن باد یل ایواسمك يقال نَسَمَتِ الرِّيحُ خوش
وزید باد یل خوش اسدی نَظْم پیوستن اولاشدرمق ودیزمك يقال نَظَمَ
اللُّؤْلُؤَ برشته کشید مروارید را اپلیکه چکدی اینجویی ودیزدی وَهُوَ النِّظَام
مروارید دوز رشته کشیده دیزلمش اینجویه نظام دیرلر نَغْم ونَغْمَة سرود گفتن
ایرلامق يقال نَغَمَ سرود گفت ایرلادی يَنْغِمُ ضرب وفتح بابلرندن
نَقْم ونَقَمَة ونَقِمَة کاری زشت آمدن وکینه کشیدن بر ایشك مکروه اولدوغندن
صاحبی تعییب اولمق وانتقام المق يقال نَقَمَ مِنْهُ كذا عیب نهاد از وچنین
چیز را آندن شویله نسنه یی عیبلدی يَنْقِمُ ضرب بابندن وَنَقِمَ يَنْقَمُ
علم بابندن م هَتْم شکستن دندانها از بن دیشلری دیبندن قیرمق يقال ضربه
فهتم فاه یعنی وورودی واوك دیشلرین دوشوردی هَدْم ویران کردن بنا
بنایی یقمق يقال هَدَمَ الدَّارَ بیفکند سرایرا سرایی براقدی یعنی یقدی
وَهُوَ الهَدْمُ یقلمش سرایه هدم دیرلر هَزْم شکستن لشکر عسکری منهزم
ایتمك يقال هَزَمَ الجَيْشَ هزیمت کرد سپاه را عسکری منهزم اتدی وَهِيَ
الهَزِيمَة واول لشکر شکسته کی وعسکر منهزم اولمغه هزیمه دیرلر هَشْم وهضم شکستن





قیرمق يقال هَشَمَ الثَّرِيدَ ترید کرد نان را اتمك قیروب ترید ایلدی هَضْم گواریدن
طعام طعامی هضم اتمك وکم کردن از حق کسی چیزی وبو معنایه متعدی ایله
متعدی اولور يقال هَضَمَ الطَّعَامَ بگوارید نش را آتش هضم اتدی وَهُوَ الهَاضُوم
گوارش وهضم طعام ایچون استعمال اتدکلری جوارشه هاضوم دیرلر
أَجْن از حال بگشتن آب صو متغیر اولوب طعم ورنکی بوزولمق اصون م يقال
أَجَنَ المَاءُ مزه ورنك آب بگشت صونك طعم ورنکی دوندی يَأْجُنُ ضرب ونصر
بابلرندن وَلَجِنَ يَأْجَنُ أَجَنًا علم بابندن وَمَاءٌ آجِنٌ مد ایله وَأَجِنٌ قصر ایله
آب مزه ورنك کردیده طعم ولونی متغیر اولمش صو تپن کاه دادن صمان ویرمك
نمنع هشتم شدن سکز بچی اولمق حَفْن کسی را چیزی اندك دادن بر کمسنه یه آز
نسنه ویرمك حَفَنْتُ لفلان دیرلر آز ویرسه حفنه آوج طولوسی طعامه دیرلر
خَبْن بکنار چیزی برداشتن بر نسنه یی قوجاق ایله قالدرمق وبر قوجاق نسنه یه خبنه
دیرلر وپنهان کردن وبر شیء وقت حاجت ده لازم اولور دیو صاقلومق خَتْن
وَخِتَان ختنه کردن کودك را معصومی سنت اتمك يقال خَتَنَ الصَّبِيَّ ختنه
کرد کودك را چوجوغی سنت اتدی يَخْتُنُ ضرب ونصر بابلرندن خَزْن
وَخِزَانَة نگاه داشتن چیز را نسنه یی حفظ ایلمك يقال خَزَنَ المَالَ در خزینه
نهاد خواسته را خزینه یه قودی مالی وحفظ اتدی وَخَزَنَ اللِّسَانَ نگاه داشت
زبان را از ناشایسته حفظ اتدی دیلنی ما لا یعنی دن يَخْزُنُ ضرب ونصر
بابلرندن وَهُوَ الخِزَانَة گنجینه واول مال مخزون وضع اولنان موضعه خزانه
دیرلر خزائن ج دَفْن در زیر خاك کردن طپراق آلتینه کومك يقال دَفَنَهُ
بیاکند اورا آنی یر آلتینه طیقدی زَبْن لگد زدن اشتر دوه صاغرجی تپمك
واول دوه یه زبون دیرلر يَزْبُنُ ضرب ونصر بابلرندن زَفْن پای کوفتن ایاغی
یره وورمق یعنی رقص اتمك سَفْن تراشیدن یونماق يقال سَفَنْتُ الشَّيْءَ
تراشیدم شُفُون بدنبال چشم نگریستن کوز قویرو غیله باقمق وبو وجه اوزره
نظر ایدن کمسنه یه شافن وشفون دیرلر صَبْن قدح شراب از کسی بگردانید
که نوبت او باشد مجلس شراب ده بر کمسنه یه قدح نوبتی کلمش ایکن قدحی
آندن چویرمك وویرمك صَفْن وصُفُون بر سه پای ایستادن اسب وبر کناره
سم چهارم اوچ ایاغی اوزرینه آت طوروب ودردنجی ایاغنك طرناغی
دیکمك يقال صَفَنَ الفَرَسُ بر سه پای ایستاد اسب اوچ ایاق اوزرینه طوردی
آت عَجْن سرشتن یوغورمق يقال عَجَنَ العَجِينَ سرشت خمیر را خمیری یوغوردی
عَدْن بپیوسته ایستادن بجای بر یرده چوق طوروب مقام اتخاذ اتمك
يقال عَدَنَ بالمَقَامِ درنك کرد بجای بر یرده اکلندی عَرْن بریش دباغی
نشتر کردن دوه نك بورننه یولار طاقمق عَطْن پوست دباغی کرده تا نرم
شود دریی بر یره یومشاسون دیو قومق دباغلر اندیکی کبی عطون خفتن

شتر در کنار آب دوه صو کنارنده یاتمق غَبَنٌ زیان آوردن برکسی در بیع وشرا بیع وشراده برکمسنه یه ضرر ایتمك یقال غَبَنَهُ فی البَیعِ بغریفت اوراد بیع • انی بیعده الدادی غَبَنٌ سست شده اندیشه برکمسنه نك رأی وعقلی ضعیف اولمق یقال غَبِنَ رَأْیُهُ ضعیف شد رأی او • آنك وفکری ضعیف اولدی وَهُوَ غَبِینُ الرأی سست رأی رأیی ضعیف اولان کمسنه یه غبین الرأی دیرلر فَتْنٌ وفُتُونٌ وفتنه درفتنه افکندن فتنه برانمق یقال فَتَنَهُ درفتنه افکند اوراد • آنی فتنیه براقدی وَهِیَ الفِتْنَةُ واول براقدیغی محنت وشدت فتنه دیرلر • وفتنه شده وازموده وسوخته وفتنه اولمق وتجربه ایتمك ویاقمق شریشی مقامات حریری دیباجه سنك شرحنده دیدی که فتنه آصلنده کوموشی آتشده امتحان معناسنه در ومطلقا امتحان دخی استعمال اولنور قال الله تعالی وفتناك فتونا وآتشه قویوب یاقدقلری کوموشه فتین دیرلر ودخی اول طاشه که محترق اولمغله سونکر کبی دلوك دلوك وخفیف درکه حمّاملرده آنك ایاق سورترلر آکا دخی فتین دیرلر که نمردیا ومن ده آکا سنیطروت طاشی دیرلر • ابن الانباری دیدی که فتنه آصلنده اماله وطریق مستقیمدن تحریف در • قال الله تعالی وان کادوا لیفتنونك عن الذی اوحینا الیك معناه لیمیلونك وفتّان شیطان معناسنه درکه جمعی فتّان کلور فانك ضمی ایله وفتنه حرب معناسنه کلور ویقال الانسان عبید الفتنا نیدر که مراد درهم ودینار در • وفی الحدیث ابتلیتم بفتنة الضراء فصبرتم وستبلون بفتنة السرّاء مراد فتنهٔ سیف وفتنهٔ نسادر • وتقول ان کنت من اهل الفطن فلو تدر حول الفتن قَرْنٌ وقِرانٌ بهم آوردن میان ایشان برایکی نسنه یی برره کتورملك یقال قَرَنَ بینهما یاری افکند میان هردو ایکی کمسنه یی بری برینه یولداش اتدی یَقْرِنُ ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ القَرِینُ واین یار واول ایکی یولداشك برینه قرین دیرلر قِرْنٌ م لَبَنٌ شیر دادن وانداختن سود ویرملك وآتمق یقال لَبَنَهُ والبنه وَالْبَنَهُ سَقَیتُهُ اللّبن ولبنه بالصخرة ضَرَبَهُ بها مَنَعَ • برمنا نزدن منا نسنه دورمق هتورب نبك باریده باران بغمور ایوبا غمق • ابوزید دیدی که شهتان دیمه ده برنوعدر ونضر دیدی که برساعت یاغوب برساعت کسلن یاغمور در المضاعف من هذا الباب تَبابٌ وتَبٌّ هلوك شده هلوك اولمق وزیان کردن وزیان وخسران دوشمك یقال تَبَّ هلوك شد هلوك اولدی یَتِبُّ حُبٌّ ومحبت دوست داشتن • سومك دَبٌّ ودَبِیبٌ نرم رفتن آهسته یورومك یقال دَبَّ نرم رفت • یاب یاب یورودی • وفی المثل ما بالدار دبّی یعنی دارده دبیب وحرکه ایدر کمسنه یوقدر خانه ده آصلا براحد یوقدر دیه جك یرده ضرب اولنور ما بالدار شفر وما بها دعوی دخی بومقامده ضرب اولنور معلوم اوله امثال مذکوره حرف نفی ایله استعمال اولنور مثلا فی الدار شفر دیمك جائز دکلدر • اگرچه ذوالرمه اثبات ده استعمال اتدیکنی عباب ده ومجمع ده نقل اتدی علی بن بسام حکایت اتدی که

خالم



خالم ابن حمدونك برغلامنه تعشق اتدیم برکیجه آنك خانه سنده قالدیم وخلق خوابه واردقده غلام طرفنه دبیب اتدیم ناکاه برعقرب ایاغم صوقدی بالضروره وجعنه ن آه دیدیم خالیم خواب ن بیدار اولوب بوطرفه نه ایچون کلدیك ونه ایچون آه اتدیك دیدیم که تبوّل ایچون قالقدیم دیدی که غلامك دبرینه می تبوّل ایده جك ایدك خاطریمه شو ابیات خطور ایدوب انشاد اتدیم • ولقد سریت مع الظلام لموعد • حصّلته من غادر کذاب • فاذا علی ظهر الطریق معترة • سوداء قدعلمت اوان ذهابی • لابارك الرحمن فیها انها • دبّابة دبّت علی دبّاب شَبابٌ وشَبِیبَةٌ بالیدن کودك اندك اندك معصوم آزکن بویوب یکیت اولمق شَبَّ الغُلامُ جوان شد غلام اوغلان یکیت اولدی وَهُوَ شابٌ جوان یکیت اولمش اوغلان شابّه دیرلر شُبّانٌ وشَبابٌ ج شَبابٌ وشَبِیبٌ برسکیزدن ستور دابه ایکی آیقلرین قالدیروب وصیچرامق یقال شَبَّ الفَرَسُ سکیزید اسب ایکی ایقلرین قالدیروب آت صیچرادی که آت آیتلری تعبیر اولنور قموص کبی ضبیب رفتن آب اندك اندك صو یاب یاب آقمق • وفی المثل یَضِبُّ فوه بعد ما اکتظ الحشی ضبّ سیلان وکظّ امتلاء معناسنه در یعنی قارنی ممتلی اولدقدن صکره زیاده حرصندن آغزینك صالیاری سیلان ایدر وحریص حقنده نصبت لثاتیه دیدکلری کبی مقصودینه نائل اولدقدن صکره زیاده حرصندن برغیری شیئه حرص ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور غُبُوبٌ وغَبَبٌ انکه یك روز تب آید ویکروز نه ایستمه برکون کلوب برکون کلمك که کون آشری تعبیر اولنور • وکندیدن کوشت آت بوزیلوب قوقمق یقال غَبَّتِ الحُمَّی تب یکروز آمد ویکروز نه ستمه کون آشری کلدی وَغَبَّ اللَّحمُ بوی بدکرفت کوشت آت بد رایحه طوتدی یعنی قوقدی ومتغیر اولدی وفی المثل دُوَیدُ الشعر یَغِبُّ غاب لحمی بایت هم معناسنه درکه تحریف ایدوب بایات دیرلر یعنی صبر ایله ایکی اوج کون طورسون صکره نظر اولونسون شعرك ممدوح ومذموم اولدیغی متعین اولسون یا خود شعری تأخیر ایله وری دری قصیده کی ویرمه جائزه امیدی ایله بلکه خلقه ملالت ویرن سین بایش ده تأنی مناسب در دیه جك یرده ضرب اولنور • قبیب خشك شدن کوشت وپوست آت وری قورومق نَبِیبٌ وهَبِیبٌ بانك کردن کشن بز ویکشن آمدن او تکه چاغرمق وتکه تکه کلمك یقال نَبَّ التَّیسُ بانك کرکشن بز بکجی تکه سی باغردی بَتٌّ وبَتاتٌ بریدن کسمك وقطع ایتمك که خلاف احتمالی اولمیه یقال بَتَّهُ برید اوراد • آنی کسك یَبُتُّ ضرب بابندن شاذدر زیرا مضاعف اولان کلمه ضرب بابندن کلسه متعدی اولمز شَتٌّ وشَتاتٌ وشُتُوتٌ پراکنده شدن طاغلمق وپریشان اولمق یقال شَتَّ پراکنده شد طاغلدی وَهُوَ شَتٌّ پراکنده طاغینق نسنه یه شت دیرلر شَتِیتٌ م اَشْتاتٌ وشَتّی ج کتیت بانك کردن شتر جوان کیج دوه چاغرمق وجوشیدن دیك وجوملك قاینامق

تَ اَثَّ وَاَثَاثَةً انبوه شده موی وآنچه بدان ماند قیل وقیل مثللو سنه نلك
صیق وکور اولمه سی یقال اَثَّ الشَعَرُ انبوه شد موی قیل صیق اولدی یَئِثُّ
وَیَؤُثُّ ضرب ونصر بابلرندن رَثَاثَةً وَرُثُوثَةً کهنه شده اسکمك یقال رَثَّ
الثَوْبُ کهنه شد جامه جامه اسکیدی یَرِثُّ ضرب ونصر بابلرندن غَثَاثَةً
وَغُثُوثَةً لاغر شده وبد شده سخن آریقلامق وسوز بد اولمق یقال غَثَّتِ
الشَاةُ لاغر شد کوسفند قویون آریق اولدی تَغِثُّ ضرب ونصر بابلرندن
وَشَاةٌ غَثَّةٌ کوسفند لاغر آریق قویون وَغَثَّ الحَدِیثُ ناخوش شد سخن
سوز ایو اولمدی وَحَدِیثٌ غَثٌّ سخن ناخوش یرامز سوز ودیم شدن
جراحت ویاره ایرین اولمق واول ایرینه غثیثه دیرلر نثیث تراویدن آب ازمشك
صوطولو مدن صیزمق تَجَ اَجِیجٌ زبانه زدن آتش آتش علولنمك یقال
اَجَّتِ النَارُ بفروخت آتش آتش علولندی تَئِجُّ وَتَؤُجُّ ضرب ونصر بابلرندن
ثَجِیجٌ شریدن آب وخون صو وقان شورولنمق یقال ثَجَّ المَطَرُ وَالدَمُ لازم
شریدن باران وخون یاغمور وقان شورولنمق ورو کولدی ثَجَّ ریختن
آب را صویی دوکمك یقال ثَجَّ المَاءَ بریخت آب را صویی دوکدی یَثُجُّ ضرب
ونصر بابلرندن دَجِیجٌ با شکوهی زم رفتن جوقلق ایله آهسته یورومك
یقال مرّ القوم یَدُجُّونَ وهو الدبیب فی السیر ابن سکیت دیدی که دجیج
جماعتده استعمال اولنور شَجَّ شکافتن سر را باش یارمق یقال شَجَّ رَاْسَهُ شکافت
سرش را باشنی یاردی یَشُجُّ ضرب ونصر بابلرندن شَجَجٌ وَشَجِیجٌ شکافته
شدن پیشانی آلین یارلمق یقال شَجَّ جَبِینُهُ شکافته شد پیشانی او آنك
آلنی یارلدی یَشْجَجُ علم بابندن وَجَبِینٌ اَشَجُّ پیشانی شکافته یارلمش آلین
ضَجِیجٌ بانك کردن شتر دوه باغرمق یقال ضَجَّ البَعِیرُ بانك کرد شتر
دوه باغردی ضَجَاجٌ بانك کردن مردمان قوم فریاد ایتمك یقال
ضَجَّ القَوْمُ فریاد کردند مردمان قوم فریاد وضیحه ایتدیلر عَجِیجٌ وعج
بانك کردن آواز ایتمك یقال عَجَّ الرَعْدُ بانك کرد تندر رعد آواز ایتدی
لَجَاجٌ وَلَجَاجَةٌ ستیهیدن جدال ونزاع ایتمك یقال لَجَّ فی الاَمْرِ ستیهید درکار
وفلان ایشده لج ایتدی یَلِجُّ ضرب ونصر بابلرندن وَهُوَ لَجُوجٌ واو ستیهیده
لج ایدن کمسنه یه لجوج دیرلر که یکانه تعبیر اولنور ح سَحُوحَةٌ فربه شدن
سمورمك وزیاده سمور اته لحم سحاح دیرلر شَحَّ بخیلی کردن با حرص
هم بخیل هم حریص اولمق یقال شَحَّ بخیلی کرد با حرص هم بخیللق هم حریصلق
ایتدی یَشُحُّ ضرب ونصر وفتح بابلرندن وَهُوَ شَحِیحٌ واو بخیل وحریص
هم بخیل وهم حریص اولان کمسنه یه شحیح دیرلر اَشِحَّةٌ ج صِحَّةٌ تن درست
شدن تن درست اولمق که صاغلق تعبیر اولنور یقال صَحَّ تن درست شد
تندرست اولدی یَصِحُّ ضرب وفتح بابلرندن وَهُوَ صَحِیحٌ تندرست کمسنه

صحیح

صحیح دیرلر اَصِحَّةٌ ج فَحِیحٌ بانك کردن مار یلان آواز ایتمك یقال فَحَّتِ
الاَفْعَی بانك کرد مار ماره دیشی یلان آواز ایتدی تَفُحُّ ضرب ونصر
بابلرندن خ فَخِیخٌ بخشست کردن خفته اویور کمسنه خورلمق یقال فَخَّ
النَائِمُ خرخر کرد خفته اویور کمسنه خورلادی د جِدٌّ وشکر دن سعی
ایدوب چالشمق یقال جَدَّ فِی الاَمْرِ بکوشید درکار ایشده چالشدی یَجِدُّ
ضرب ونصر بابلرندن جِدَّةٌ نو شدن چیزی بر نسنه یکی اولمق یقال جَدَّ
الشَیْءُ نو شد چیز یکی اولدی نسنه وَشَیْءٌ جَدِیدٌ چیز نو یکی نسنه جُدُدٌ ج
ابن الانباری دیدی که جَدَّ القمیص یجدّه دیرلر جیمك کسری ایله وقمیص
جدید وَجُبَّةٌ جدید دیرلر مؤنثك وصفنده تا یی حذف ایله فرّادن نقل اتدیکه
جدید آصلنده مجدودة ایدی چونکه مفعولی فعیله نقل اتدیلر تانك حذفنی
التزام اتدیلر تقول العرب کفّ خضیب وعین کحیل ولحیة دهین آصللری مفعوله
ایدی فعیل صیغه سنه نقل اتدکده تانك حذفنی التزام اتدیلر تاکه ماله الفعل
ایله ما وقع علیه الفعل میاننده فرق ایچون ماله الفعل امراة کریمة وادیبة
وظریفة کبی ما وقع علیه الفعل کفّ خضیب مثللو حاصلی امراة بر نسنه درکه
کرم وادب وظرافت آنك فعلیدر وکفّ مثللو بر نسنه درکه خضاب آنك
فعلی دکلدر بلکه آنك اوزرینه واقع اولمشدر کذلك عینه نسبت کحل ولحیه یه
نسبت دهن عین اوزرینه کحل ولحیه اوزرینه دهن واقع اولمشدر یوخسه
کحل عینك ودهن لحیه نك فعلی دکلدر لهذا اکرمت المراة وادبت وظرفت
دیرلر خضبت الکف وکحلت العین ودهنت اللحیة دیمك جائز دکلدر ونکته
مذکوره یه مبنی درکه رایت قنطرة جدیدا دیرلر تایی ترك ایدرلر ورایت قنطرة
عتیقة دیرلر تایی اثبات ایله زیارجة القنطرة دیمزلر وعتقت القنطرة دیرلر
امراة کریمة دیدکلری کبی اکرچه بعض عرب ملحفة حدیثة دیرلر لکن لغة ردیه در
هکذا اطالعت فی الزاهر لابن الانباری وترجمته مع ایضاح من عندی حِدَّةٌ
تیز شدن کسکین اولمق یقال حَدَّ السَیْفُ تیز شد شمشیر کسکین اولدی قلیج
وَسَیْفٌ حَدِیدٌ شمشیر تیز کسکین قلیج سُیُوفٌ حِدَادٌ ج حداد سوك داشتن
ماتم طوتمق سَدَادٌ راست شدن قول سوز طوغری اولمق یقال سَدَّ قَوْلُهُ
راست شد کفتار او آنك سوزی طوغری اولدی وَقَوْلٌ سَدِیدٌ کفتار راست
طوغری سوز سَدَدٌ راست واستوار شده طوغری ومحکم اولمق یقال
سَدَّ الاَمْرُ راست واستوار شد کار ایش طوغری ومحکم اولدی وَهُوَ
سَدِیدٌ راست واستوار طوغری ومحکم ایشه سدید دیرلر وَاَسَدُّ استوارتر
زیاده محکم نسنه یَسِدُّ ضرب وعلم بابلرندن شَدٌّ بستن باغلامق یقال
شَدَّهُ بربست او را باغلادی آنی یَشُدُّهُ ضرب ونصر بابلرندن وقوة دادن
کسی را ودخی برکمسنه یه قوت ویرمك یقال شَدَّ الضَعِیفَ قوة داد ضعیف را

قوة ویردی ضعیفه وَشَدَّهُ عَضُدَهُ قوی کرد بازوی اورا • آنك بازوسنی قوی
ایلدی وَعَلَی عَضُدِهِ م یَشُدُّ ضرب ونصر بابلرندن وَشَیْءٌ شَدِیدٌ چیزی قوی
واستوار قوی ومستحکم نسنه وَرَجُلٌ شَدِیدٌ ومردی سخت قوی کمسنه اشْتَدَّ
شَدَّةً حمله کردن حمله ایلمك یقال شَدَّ عَلَی قِرْنِهِ حمله کرد بر همتای او • کندی
اقرانه حمله ایتدی یَشُدُّ ضرب ونصر بابلرندن وَلَهُ شَدَّةٌ واورا حمله است
آنك حمله سی واردر شَدَّ اوج صَدِیدٌ وفدید بانك کردن اوان ایتمك یقال
صَدَّ بانك کرد یَصُدُّ ضرب ونصر بابلرندن ویقال رجل فدّاد شدید الصوت
نَدِیدٌ رمیدن شتر دوه اورکمك یقال نَدَّ الْبَعِیرُ رمید شتر دوه اورکدی
دّ شُذُوذٌ تنها شدن چیزی بر نسنه یالکز قالمق یقال شَذَّ عَنْهُ جدا شد
ازوی آندن آیرلدی یَشُذُّ ضرب ونصر بابلرندن ن حَرٌّ گرم شدن اسی
اولمق یقال حَرَّ یَوْمُنَا گرم شد روزما • کوندوزمز اسی اولدی خُرُورٌ وترود
بروی افتادن یوزی اوزرینه دوشمك یقال خَرَّ لِلّٰهِ بروی افتاد مرخدای را
یوزی اوزرینه دوشدی حضرت اللهه یعنی سجده ایلدی خَرِیرٌ بانك کردن آب
صوصدا ایتمك یقال خَرَّ الْمَاءُ بانك کرد آب صوصدا ایتدی که چاغلدادی
تعبیر اولنور دَرٌّ ودَرُورٌ پیوسته آمدن شیر سود ممه دن متصل نزول ایتمك
یقال دَرَّ اللَّبَنُ دمادم فرود آمد شیر سود همیشه ممه دن آقدی یَدِرُّ ضرب
ونصر بابلرندن صَرِیرٌ جر سست کردن ودردبالان اشتر ومحمل وانچه بدان
ماند قلم وقبو ودوه سمری ومحفه مثللو شیلر قیجرامق یقال صَرَّ الْقَلَمُ
وَالْبَابُ بانك کرد قلم ودر قلم وقبو صدا ایتدی وَهِیَ الصَّرَّةُ واول صدایه
صرّه دیرلر • طرور کالدور افتادن یقال طَرَّتْ یَدُهُ مثل ترّت ای سقطت عرار
بانك کردن شتر مرغ دوه قوشی چاغرمق غِرَارَةٌ کاردنا آزموده شدن تجربه
صاحبی اولمق یقال غَرَّ کاردنا آزموده شد مرد تجربه صاحبی اولدی رجل
صاحب مصادر غافل شدن ایله تفسیر ایتدی وبعض نسخه ده فریفته شد
مرد ایله تفسیر اولندی یَغِرُّ ضرب ونصر بابلرندن وَرَجُلٌ غِرٌّ وغَرِیرٌ
مرد کاردنا آزموده تجربه صاحبی اولمیان کمسنه فِرَارٌ گریختن قاچمق یقال
فَرَّ بگریخت قاچدی قَرَارٌ آرام گرفتن درجای بریرده قرار طوتمق یقال
قَرَّ فِی الْمَکَانِ قرار گرفت درجای بریرده قرار طوتدی یَقَرُّ ضرب وعلم
بابلرندن وَهُوَ الْقَرَارُ آرام بریرده سکون قرار دیرلر قُرَّةٌ وقرور چشم
روشن شدن از شادی کوز سوینمکدن آیدین اولمق یقال قَرَّتْ بِهِ عَیْنُهُ
روشن شد چشم او بچیزی کوزی آیدین اولدی بر نسنه سی ایله که سرور قلبدن
کنایه در محلنده تفصیل اولنمشدر تَقَرُّ ضرب وعلم بابلرندن والفتح افصح وهو
قَرِیرُ الْعَیْنِ کوزی روشن اولان کمسنه یه قریر العین دیرلر ابن الانباری
زاهره دیدی که اقرّ الله عینك عبارتنك معناسنده اهل لغه عظیم لختلاف ایتدیلر

حکایه اولنور که ابراهیم القعقاع کروغلی ایغانت عقوق اوزره ایدی لکن ابراهیم مذکور آکا تعطف ایدوب دیدی که ارضی عن ابنی اذا ما عقنی حذرت علیه ان یغضب الرحمن من غضبی ولست ادری بما استحققت عن ولدی اسخان عینی وقد اقررت عینی ابن مسعود

اصمعی



اصمعی دیدی که آقَرَّ قُرٌّ دن ماخوذدر صوغوق معناسنه پس عبارت مذکوره
اَبْرَدَ اللهُ دمعتك معناسنه اولور که مراد سرور وفرح ایله دعادر زیرا دمعة
الفرح بارده ودمعة الحزن حارّه اولور • ابو العباس دیدی که اصمعی دیدیکی کبی
دکلدر زیرا دفعه فرح وحزن ده بلکه هر وقتده حارّه در بلکه عبارت مذکوره نك
معناسی لا ابکاك الله یعنی حضرت الله سنی اغلاتمسون دیمکدر یعنی سنی
اغلامق اوزره مقرر وثابت اتسون • ودخی ابو العباس دیدی که اکثر اهل لغة
اقرّ الله عینك عبارتنك معناسی صادفت ما یرضیك دیمکدر دیدیلر • یعنی
حق سبحانه وتعالی سنی آرزو اتدیکك نسنه یه ایصال ایدوب مقصودیکه نائل
اولغله غیری نسنه یه نظردن مستغنی اوله سین • پس بو معنایه نظر ایله قاوون
قرّة عینی عبارتنك معناسی قاوون کمسنه بنم نفسم آندن راضی وخشنوددر اولغله
آنك سببی ایله غیریلره نظردن کوزلرم مستغنی در دیمك اولور • ابو عمرو دیدیکه
اسخن الله عینه عبارتنك معناسی حضرت الله آنی اول مرتبه اغلاتسون که
کوزلری دمع ایله مملو واکوده اولسون دیمکدر • بعضیلر دیدیلر که سخنة عین
کوزه وجع ویرن واغلودن نسنه دن عبارتدر هَرِیرٌ زنور یدن سك کوپك
اولومق وصیزلمق ودشوار داشتن چیزی بر نسنه یی کریه عد اتمك یقال
هَرَّ الْکَلْبُ بانك کرد سك کوپك فریاد اتدی زَ آزِیزٌ بانك کردن دیك در
جوشیدن چوملك قینا دقده صدا ایتمك یقال اَزَّتِ الْقِدْرُ بانك کرد دیك
چوملك صدا اتدی حُزُونَةٌ خشك شدن قورومق حزازة تاثیر کردن
اندوه اندر دل غم قلبه تاثیر ایتمك قال الشاعر بیت وقد ینبت المرعی
علی دمن الثری • وتبقی حزازات النفوس کما هیا • ابو عبید دیدی که بیت
مذکور اظهار محبت واضمار عداوت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور مثل در
عِزٌّ وعِزَّةٌ وعَزَازَةٌ ارجمند کشتن ویا یافت شدن بر کمسنه ذلیل اولدقدن
صکره عزیز اولمق ویر نسنه آز بولنمق که بولنمغه قریب اوله یقال عَزَّ بزرکوار
شد عزیز وشریف اولدی وَهُوَ الْعَزِیزُ واول کمسنه یه عزیز دیرلر وَعَزَّ
الشیءُ عِزَّةً کم یافت شد چیزی بر نسنه آز بولندی وسخت آمدن چیزی
برکسی ویر نسنه بر کمسنه یه کوج وشدید اولمق • وفی المثل اذا عزّ اخوك
فهُنْ یعنی قرنداشك سکا شدت ایدرسه سن سهولت ایله ش خَسٌّ
بخشودن مرحمت ایتمك یقال خسّ له ای رقّ خَسَّ وخَسَاسَةٌ وخُسُوسَةٌ
وخِسَّةٌ فرومایه شدن آلچق اصللی وحقیر اولمق یقال خَسَّ فرومایه شد
حقیر اولدی یَخِسُّ ضرب ونصر بابلرندن وَرَجُلٌ خَسِیسٌ مرد فرومایه حقیر
کمسنه خَسَّ کم دادن نصیب کسی برکمسنه نك نصیبی تنقیص اتدی یَخُسُّهُ
ضرب ونصر بابلرندن نُشُوسَةٌ بریان شدن نان • اتمك قاوریلوب قورومق
یقال جاءنا بخبزةٍ ناسّةٍ • وفی المثل مخ بارض ماؤها مسوس • لولا عقاب

وفی الناس اعزّ النافع ... الغزاد الخبث بل من الخطوب بالا ... وصوت متتابع شدیدات ... لنفسك مؤنثی در مستعمل ... وحسّ قتل معناسنه کلور ... وحسّ حسوس دیرلر بیل شدید ... وقیل الخبر اولسه منطق

صیدها التنوس ماء مسوس نظری اولمیه ماء عذب ونسوس سرچه دن بویوك وكلكدن كوچوك بر قوشدر كه اكثریا طاغلرده اولور وبا شی بیرکه در اولو طنیه ده ضرب اولنور كه آنده عیش طیب حاصل اوله لكن ضعفایه ظلم ایدن ظالمدن خالی اولمیه نش نشوش زمین آب فروخوردن یر صویی ایچمك یقال نش الغدیر فروخورد شمر آب را كول كند وایجنده اولان صویی صوردی ویوتدی نشیش بانك كردن آب صوصدا اتمك كه طراق كوزه یه صوقود قدم اولان وقیزمش دموری صویه صوقدقده اولان وصوقاینادقده اولان صدالر كبی یقال نش الماء بانك كرد آب صوصدا اتدی ص بصیص درخشیدن پیلدرامق یقال بص بدرخشید لمعان اتدی وكوزه بصاصه دیرلر ض بضاضة نازك پوست شدن دریسی نازك اولمق یقال بض نازك پوست شد دریسی نازك اولدی یبض نصر وعلم بابلرندن وهو رجل بض وهی جاریة بضة دریسی نازك اولان رجله بض وخاتونه بضة دیرلر بضیض رفتن آب اندك اندك صو آز آز آقمق یقال بض الماء ای سال قلیلا قلیلا وغضاضه تازه كشتن تازه اولمق والغضیض الطری یغض ضرب وعلم بابلرندن ط اطیط بانك كردن پالان دوه نك سمری صدا ویرمك ویوكی آغر اولمغله دوه نك صداسنه دخی دیرلر وفی المثل لا آتیك ما اطت الابل ای ابدا یقال اط الرحل بانك كرد پالان سمر قیجردادی شط وشطاط وشطوط دور شدن بعید اولمق یقال شط دور شد اوزاق اولدی یشط ضرب ونصر بابلرندن غطیط بخنست كردن خفته اویویان كمسنه خورلمق یقال غط خرخر كرد درخواب اویقوده خورلادی قط كران شدن نرخ نرخ آغر اولمق یقال قط الشعر ای غلا وقط قافك كسریله جائزه ایچون یازدقلری صحیفه یه حساب دفتری معناسنه در قطدن ماخوذدر قطع معناسنه یقال قطه ای قطعه زیرا صحیفه قرطاسدن برقطعه در وهر كمسه اصابت ایدن حصه یه دخی قط دیدكلری حصه مذكوره برقطعه اولدیغی ایچوندر كذا فی الایضاح ف جفوف وجفاف خشك شدن قورومق یقال جف خشك شد قورودی یجف ضرب وعلم بابلرندن حف وحفوف بانك كردن اسب در دویدن آت سكردركن صداسی چیقمق یقال حف الفرس بانك كرد اسب دررفتن آت وقت جریده صدا ایتمك كه بوف كردن ایله دخی فارسیده تعبیر اولنور وگرداگرد كسی كشتن بر كمسنه نك اطرافنی احاطه ایتمك كه قوشاتمق دیو تعبیر اولنور یقال حفوا به فراهم امدند بدو آنك اطرافنی احاطه اتدیلر یحفون ضرب ونصر بابلرندن وحففه بالقوم گردآورد اورا مردمان را آنی قومه احاطه اتدردی حفوف تباه شدن خراب اولمق وانكار شده موی آزی روغنی وصلاح یاغلو نمدیغندن دوكولمك

جوهری

جوهری دیدیكه باشنی چوق مدت یاغلوسه حف راسه دیرلر وبر كمسنه نك باشی كل اولوب صاچی دوكولسه آنجق باشنك اطرافنده بر آز قیل قالسه بقی من شعره خفاف دیرلر خفت سبك شدن خفیف اولمق یقال خف سبك شد یینی اولدی وهو خفیف ییینی نسنه یه خفیف دیرلر خفوف زودی رفتن عجله ایله كتمك یقال خفوا عن الدار بشتاب شدند از سرای عجله ایله سرایدن كوچ اتدیلر دفیف نرم رفتن آهسته یورومك دبیب كبی وفیف درخشیدن نبات از سیرابی ودرخشیدن رنك هرچیزی اوت سیراب اولمغله لمعان ایتمك وهر نسنه نك رنكی پارلامق یقال وف لونه بدرخشید كونه او آنك رنكی لمعان اتدی وورف النبت سبز شد كیاه اوت یشللندی زفیف پوییدن وشتاب كردن یلمك وسرعت ایتمك یقال زف بشتافت سرعت اتدی شفوف تنك شدن جامه وكداخته شدن تن جامه یوفقه اولمق كه بری سمنندن اوته طرفی كورنمكه وبدن اریقلامق یقال شف ثوبه تنك شد جامه او آنك جامه سی یوفقه اولدی ثوب شفت یوفقه اولان جامه وشف جسمه نزار شد تن او آنك بدنی اریقلادی زیاده غمدن شف لاغر كردن آریق ایتمك یقال شفه الحب لاغر كرد اورا دوستی آنی دوستلق یعنی عاشقلق بدنی آریق اتدی یشفه ضرب ونصر بابلرندن عفاف وعفه پرهیز كردن پرهیز اتمك یقال عف عن القبیح پرهیز كرد از بدی یاوزلقدن پرهیز اتدی وهو عفیف وعف پرهیزكار پرهیز ایدن كمسنه ق حق واجب شدن وسزا شدن واجب اولمق ولایق اولمق یقال حق الشیء واجب شد چیز واجب اولدی نسنه یحق ضرب ونصر بابلرندن وهو حقیق به آن مرد سزا یست بآن چیز اول رجل مستحق در فلان نسنه یه وهی حقیقة به آن زن سزا یست بآن چیز اول خاتون لایقدر فلان نسنه یه دقة باریك شدن اینجه اولمق یقال دق باریك شد اینجه اولدی وهو دقیق او باریكست اینجه نسنه یه دقیق دیرلر دقة تنك شدن یوفقه اولمق یقال رق تنك شد یوفقه اولدی رقت قلب دخی بو معنادن ماخوذ اولمغله رق له دیرلر مرحمت اتدی آكا معناسنه وهو رقیق چیز تنك یوفقه نسنه یه رقیق دیرلر نقیق بانك كردن چغزو مرغ خانكی قربغا وتاووق چاغرمق یقال نق الضفدع بانك كرد وزغ قربغا چاغردی ل بل به شدن از بیماری خسته لقدن ایو اولمق یقال بل من مرضه ای صح جلول وجلولة بزرك شدن بیوك اولمق كه اولو اولمق ایله تعبیر اولنور یقال جل بزرك شد اولو اولدی وفی المثل جلت الهاجن عن الولد ها هاجن جاریه صغیره معناسنه در وجلت صغرت معناسنه در وجلل عظیم وصغیر اطلاق اولنور اضداددندر وقتنده اول تعرض اولنان نسنه حقنده ضرب اولنور وهو جلیل بزرك

اولوکسنه یه جلیل دیرلر جل الشئ بزرکتر بن چیزی نسنه نك بویوکی که آکا
وجل دیرلر وهو الجلی کار بزرك . بیوك ایشه جلی دیرلر جمعی جُلَل کلور کبری
وکبر کبی حل وحلول حلول شده چیزی بر نسنه حلول اولمق یقال حل له الشئ
حلول شد اورا چیزی آکا حلول اولدی نسنه وهو حلول وحل واول نسنه یه
دخی حل وحلول دیرلر که حرام مقابلی در حلول فرود آمدن نازل اولمق ورسیدن
وقت وعده وعده تمام اولمق یقال حل الدین وقت کذاردن وام آمد بورجی
ادا ایده جك وقت کلدی وحل علیه العذاب فرود آمد بروی عذاب آکا عذاب
نازل اولدی وحل الهدی محله بجای قربانکاه رسید قربانی قربانلق یر
وبوغازلنه جق محله یتشدی حلول بیرون شدن از حرام یقال حل المحرم
حلول شد محرم احرام کین کمسنه احرامدن چیقدی رجل حل مرد از حرم
بیرون شده حرمدن چیقان کمسنه یه حل دیرلر حرمده اولان کمسنه یه حرم دیدکلری
کبی ذل وذلة ومذلة خوار شدن حقیر اولمق یقال ذل خوار شد حقیر
وذلیل اولدی ذلیل مرد خوار شده حقیر اولان کمسنه یه ذلیل دیرلر ذل ذالك
کسریله رام شدن مطیع ومنقاد اولمق یقال ذل الحمار نرم شد خر اشك
مطیع اولوب سرکشلك اتمدی وهو ذلول وادل آرام اولان نسنه یه ذلول
دیرلر ذلیل لغزیدن پای ایاق سورجمك یقال ذلت قدمه بلغزید پای او
آنك ایاغی سورجدی تزل ضرب وعلم بابلرندن ذلل وذلة زلت افتادن
در سخن سوزده خطا واقع اولمق یقال زل منطقه خطا کرد در سخنش
سوزنده خطا اتدی صلیل آواز کردن آهن وزیور دمور وحلی آواز اتمك که
خنقردمق وچیغشتمق تعبیر اولنور یقال صل المسمار آواز کرد میخ آهنین
در کوفتن دموردن میخی بر نسنه یه قاقان آیکی آواز اتدی ضلالة وضلول
کمراه شدن یول یترمك که یول آزمق تعبیر اولنور یقال ضل کمراه شد یول
آزدی یضل ضرب وعلم بابلرندن ضلول کم کردن . یترملك یوله مق یقال
ضل المنزل کم کرد خوانه را . اوی برله مدی معلوم اوله که برکمسنه دابه سنی
مثلا غایب اتسه اضل الدابة دیوب اول کمسنه یه مضل ودابه یه ضاله دیرلر واکر
غایب اتدیکی نسنه یرنده ثابت اولور لکن آنی کورمسه ضله دیوب اضله
دیمزلر مثلا ضل الطریق دیرلر اضله دیمزلر زیرا طریق یرنده ثابت در .
لکن اول کمسنه آنی کوردمز . وفی المثل امه لك الویل فقد ضل الحلة . امری الفرس
دیرلر آتی سکردمکده سعی اتسه یعنی فرسیکی کرکی کبی اجرا ایله نیره دوه
یولدن چیقدی اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که بر بلاوی عظیمه مبتلا اولوب
آکا دیرلر که هر نه که سندن مطلوب در خلاص مرادیك ایسه آنی بذل واعطا
ایله که ایش ایشدن کچدی دیه لر عل دوم بار شراب داده ایکنجی دفعه
شراب ویرمك سقی ثانی معناسنه یقال عله دوم بار شراب داد او داه ایکنجی





دفعه شراب ویردی آکا سقاه ثانیا معناسنه علل دوم بار خود شراب خوردن
ایکنجی دفعه کندو شراب ایچمك یعل ضرب وعلم بابلرندن غل کینه ور شدن
کینلو اولمق یقال غل قلبه کینه ور شد دل او آنك قلبی کینلو اولدی قل وقلة
اندك شدن آز اولمق یقال قل الشئ اندك شد چیز آز اولدی نسنه وهو
قلیل آز نسنه یه قلیل دیرلر کلة وکلول کند شدن کسمز اولمق یقال
کل السیف کند شد شمشیر کسمز اولدی قلیچ وهو کلیل شمشیر کند کسمز قلیچ
کلول وکلولة مانده شدن یورولمق یقال کل البعیر مانده کشتر دوه یورلدی
کلة وکلول خیره شدن چشم کوزلك نوری بولنمق که چونکه تعبیر اولنور
یقال کل البصر خیره شد چشم کوز خیره لندی کلالة بی پدر ومادر وفرزند
شدن آتاسز وآناسز وولدسز اولمق یقال کل الرجل بی پدر ومادر وفرزند
شد مرد رجل بومز بودلوسز اولدی وهو کل اول کمسنه یه کل دیرلر تم تمام
تمام شدن تمام اولمق یقال تم تمام شد تمام اولدی حمام آسوده شدن
ستور دابه دیکلنمك یقال جم الفرس اسود اسب آت دیکلندی یعنی
یورغونلغی کتدی یجم ضرب ونصر بابلرندن جموم کرد آمدن آب صو
جمع اولمق یقال جمت البئر بسیار آب شد چاه قویی چوق صولی اولدی
وهی الجمة چاه بسیار آب صوی چوق اولان قویی والجامرج خوم دم
کرفتن کوشت بریان وپخته کباب اولمش یا پشمش آت فاسد اولوب قوقمق
وفی المثل هو الشمن لا یخم یعنی اول یاغدر قوقوب فاسد اولمز برکمسنه
ذکر خیر ایله مذکور اولوب ثنا اولنسه آنك حقنده ضرب اولنور دمامة
زشت روی شدن چرکین یوزلی اولمق یقال دم زشت روی یوزی چرکین
یوزلی اولدی یدم ضرب ونصر وعلم بابلرندن وهو دمیم زشت روی
اول کمسنه یه دمیم دیرلر رمة پوسیده شدن استخوان کمك چورومك یقال
رم العظم پوسید استخوان کمك چورودی وهو رمیم استخوان پوسیده
چورومش کمك نم ونمیمة ونمیمة سخن چینی کردن نماملق اتمك یقال
نم علیه الحدیث سخن چینی کرد بروی آنك اوزرینه سوزی نماز لق اتدی
ابن الانباری ابو العباس دن روایت اتدی که نمام کلام عربده اول
کمسنه در که استماع اتدیکی کلامی حفظ وامساك ایتمز جلد نمم دیرلر ایچینه
وضع اولنان صوی امساك اتمسه ونمام اولان کمسنه یه قتات وقساس
وقمام ودراج وهماز ولماز وغماز ومهیمم که همینه آصلنده صوت
خفی معناسنه در . ومحتمل ماتس وممسس وموس ومایر ونمل
ونامل ومنمل ومنمل ونمال ومنبس دخی دیرلر ذوا لریا ستین دیدیکه
غیمه یی استماع وقبول نمیمه اتمکدن شردر زیرا نمیمه دلالت وقبولی
اجازة در . وحضرت الله جل شانه سامعی قائل کبی اتدی حیث قال سماعون

لكذب وديدي كه ~ لعمرك ما سب الامير عدوه • ولكنما سب الامير المبلغ • وقال
الشاعر ~ لا تقبلن نميمة من قائل • وتحفظن من الذي انباكها • ان الذي انبا لك
عنه نميمة • سيدب عنك نميمة قد حاكها • كما قال سعدي الشيرازي ~ هر كه عيب
دكران پيش تو آورد وشمرد • بى كمان عيب تو پيش دكران خواهد برد • حنين
زمرفتن آهسته بوزومك كه حنين ارزومند شدن آرزولو اولمق يعني آرزو
اتمك يقال حن اليه ارزومند شد بدو اكا آرزو اتدي وحنت الناقة ناليد
شتر ماده ناله ايلدي ديشي دوه ياوروسندن جدا اولوب آرزو اتديكي ايچون
ان المريض انين اتدي خسته ومال آنه وحانة وهما الناقة والشاة وفلان
هننة للخير ومعساة للخير ديرلر كه ان وعسى دن مأخوذدر يعني انه لخير وعسى
ان يفعل الخير ديمكه لا يقدر تقول فلان للخير مانة وللفضل مظنة وكاهي
ان ديوب ثبت معناسني مراد ايدر يقال لا افعل ذلك ما ان في السماء نجم
اي ثبت حنان بخشودن مرحمت ايتمك يقال حن عليه مرحمت كرد بروي
اكا مرحمت اتدي ويقال حنانك مرحمت باد ترا سكا رحمت اولسون ديو دعا
موقعنده حنانك ديرلر حنانيك تم ذنين آب فروچكيدن از بيني . بورونده
صو طاملومق يقال ذن انفه آب راند بيني او آنك بورني صو سوردي
يعني طاملوتدي وهو ذانّ مرد آب بيني رانز بورننك صوي آقان كمسنه يه
ديرلر ذنن خلم كين شدن بورني سومكلي اولمق يقال ذن الرجل خلم كين
شد مرد رجل بورني سومكلي اولدي بعض نسخه ده زكام كرفته شد مرد ايله
تفسير اولندي وهو اذن مرد خلم كين سومكلي كمسنه وزكام كرفته ايله
تفسير اولندي يعني زكام اصابت ايدن كمسنه رنين ناليدن بنالدي
زاريلك ايله اكله مك يقال رنت المرأة بناليد زن خاتون ناله ايلدي
ضن وضنانة بخيلي كردن بخيللق ايلمك يقال ضن بالشيء بخيلي كرد بچيزي
نسنه يه بخيللق اتدي يضن ضرب وعلم بابلرندن ورجل ضنين مرد بخيل
بخيل اولان كمسنه يه ضنين ديرلر طنين آواز دو بينه ومكس زيل وسينك
اوازي يقال طن الذباب اواز كرد ومكس سينك اواز اتدي وطن
الطست اواز كرد طشت لكن اواز اتدي عن وعن وعنون پيش آمدن
كاري برايش ظهور ايتمك يقال عن له امر پيش آمد اورا كاري آنك
اوكنه برايش كلدي يعني اكا برايش ظهور اتدي يعن ضرب ونصر بابلرندن
المعتل الفاء بالواو وثب ووثوب ووثيب ووثبان برجستن
صيچرامق يقال وثب برجست صيچرادي وجوب واجب شدن ولجب اولمق
يقال وجب عليه الشيء واجب شد بروي چيزي • اكا نسنه ولجب اولدي
وجبة جيمك فتح وكسريله فرو شدن آفتاب كون غروب ايتمك يقال وجبت
الشمس فرو رفت آفتاب آفتاب غروب اتدي ووجبة افتادن بر پهلو • يانى

ولقد ظرف الشاعر في الشام حيث قال
سولم كره الشام اهل الهوى اسباب
اخلاق وما احسنهم الا كونهم تماثيل
فيكم سه من غير تكذيب لهم ~ منه

اوزرينه

اوزرينه دوشمك يقال وجب لجنبه بيفتاد بر پهلو يانى اوزرينه دوشدي
وجيب طپيدن دل يورك اوينامق يقال وجب قلبه بطپيد دل اويوركى
اوينادي وصوب پيوسته شدن دائم اولمق يقال وصب الشيء هميشه شد چيز
نسنه دائم اولدي ووصوب پيوسته بودن بر كاري برشيئه مداومت ايتمك
وقوب درآمدن تاريكي شب كيجه ظلمتي كلمك يقال وقب الليل تاريك شد شب
كيجه قاراردي تت وقت بديد كردن وقت وقت تعيين ايتمك يقال وقت الله
الصلوة وقت نهاد خدا نماز را حضرت الله تعالى نمازي ايچون وقت تعيين اتدي
وهو الميقات واين وقت تعيين كرده شده • تعيين اولنان وقته ميقات ديرلر
مواقيت جمع ج ودج كشادن ركهاي ستور • دابه نك طمرلرين آچماق يعني
نشتر ايله دلمك يقال ودج اوداج الدابة كشاد ركهاي ستور را دابه نك
طمرلرين دلدي وودج دابه نك بويوننك يانلرنده بر طمردر كه ايكيسنه ودجان
ديرلر وآنلردن قان آلمق انساندن فصد اتمك منزله سنه دد وسيج • نوعي
از رفتن شتر • دوه يورومكدن بر نوع عدد وشيج بهم دور شدن بري برينه قارشمق
يقال وشج الاغصان اي اشتبكت ولوج در آمدن كيرمك دخول كبي يقال
ولج در آمد داخل اولدي وهج ووهجان درخشيدن آتش علولنمك يقال
وهجت النار بيفروخت آتش آتش علولندي يهج ضرب بابندن ووهجت
توهج علم بابندن خ وضوح پيدا شدن آشكاره اولمق يقال وضح الامر
هويدا شد كار ايش ظاهر اولدي د وأد زنده بكور كردن ديري ايكن
قبره قومق يقال وأد ابنته زنده بكور كرد دختر خويش را • قزيني ديري قبره
قودي وتدمنخ درذ دن ميخلومق وجود ووجدان يافتن بولمق يقال
وجد الشيء يافت چيز را نسنه يي بولدي وفي المثل ان لا تجد عارما تعترم
يدانى ديدي كه اول كمسنه حقيني ضرب اولنوب شاننده اولمين نسنه يي تكلف
ايليه لكن بعض كتب دن استفاده اولندي كه عرم الصبي ديرلر والدسنك
مه سي مص اتسه ومثلك معناسي بودر كه اكر هجو ايده جك كمسنه بوله مسه
كندو كندوي هجو ايدر اول خاتون كبي كه ارضاع ايده جك ولدي بولامسه كندو
مه سي مص ايدر يجد ضرب ونصر بابلرندن پوشيده اولميه كه مثال واوي دن
اولان كلمه البته ضرب بابندن كلور لكن وجد لفظي نصردن كلور كه لسان
عرب ده نظيري يوقدر كذا في كتاب ليس لابن خالويه جوهري نصر بابندن
كلمك لغة عامريه در ديدي ووجد الضالة يافت كم كرده را غايب اتديكي
نسنه يي بولدي موجدة خشم كرفتن غضب ايتمك يقال وجد عليه خشم
كرفت بروي اكا غضب اتدي وجد اندوهكين شدن غمناك اولمق يقال
وجد به اندوهكين شد بدو وفلان نسنه سببي ايله غمناك اولدي وجد ووجد
وجدة توانكر شدن يقال وجد بي نياز شد حاجتسز اولدي وجد ووجد

لغة النابغة سكانت نغته واصبح دائمة
سكانة كما عته واجبه ~ منه
وقع جميع الامثال لا يبلد العرفان الاوقنا
الوقب الاحمق مشابه وفتنع
يتكلم اولنعم ~ منه

وَحْدَةً يكانه شدن تنها و يالكوز اولمق يقال وَحَدَ تنها شد يالكوز اولدى
وَهُوَ وَحِيدٌ تنها يالكوز اولمق وَحُدَ وَحَدَمَ وَخَدَمَ وَخَدَانَ ووخيد وُخِدَه رويدن
شتر دوه سكرتمك يقال وَخَدَ البعيرُ بدويد شتر دوه سكرتدى وُدُود وَوِرْد
وَمَوْرِد باب آمدن شتر دوه صويه كلوب يتشمك يقال وَرَدَ الماءَ رسيد باب
صويه يتشدى وَهُوَ الوُرُود آبشخور صوايچه جك موضعه ورد ديرلركه سيوات
تعبير اولنور وفى المثل ان ترد الماءَ بماءٍ اكيس افعل تفضيل دن اسم معناسنه
اشام كل امر بين فكنه مثلنده واقع اولان اشام لفظ شوم معناسنه اولديغى كبى
اكيس دخى كيس معناسنه در يعنى سفرده بر صويه اوغرادقده طولوملريكى
طولدوروب كوتورمكدن الم حكم وواره جغم منزلده صوواردر ديو مغرور اولمه
زيرا صويه صوايله اوغرامق كياسته وجزمدن بلكه واره جغك منزلده صوبوله سين
جزم واحتياط ايله امر مقامنده ضرب اولنور وَطِدَ استوار كردن محكم اتمك
وَعْدٌ وعِدَةٌ وَمَوْعِدٌ وعده كردن وعده ايتمك يقال وَعَدَ الشيءَ وعده كردش
جيدا آكا نسنه يى وعده اتدى وَهُوَ الميعاد وادبجز يست وعده كرده وعد
اولنان نسنه يه ميعاد ديرلر و وعده زمانه و وعده مكانه ووعده لشكه دخى
ميعاد ديرلر والمَوْعِدُ وَفْدٌ وَوُفُودٌ وَوِفَادَةٌ بنزديك سلطان شدن سلطان
حضورينه كتمك برمصلحت ايچون يقال وَفَدَ القومُ على الاميرِ آمدندمردمان
بر امير قوم سلطانه كلديلر برخصوص ايچون وَهُمْ وَفْدٌ آن آمدن كان واول كلن
قومه وَفْد ديرلر وُفُودٌ م وُقُودٌ و وَقْدٌ ووقدان ووقدٌ و قدن افروخته شدن
آتش آتش علولنمك يقال وَقَدَتِ النارُ افروخته شد آتش علولندى وَهُوَ
الوَقُود آتش افروزه آتش علولنه جك چوب چوب مقوله سى نسنه كه تو تروق
تعبير اولنور وِلَادٌ وَوِلَادَةٌ زادن طوغورمق يقال وَلَدَتِ المرأةُ بچه آوردن
چوجوق طوغردى خاتون وَهُوَ الميلاد وقت زادن طوغوردیغى وقته ميلاد
ديرلر والمَوْلِدُ جاى زادن طوغورديغى مكانه مولد ديرلر و وقتنه دخى ديرلر
عسر ولادة واقع اولدقده باذن الله تعالى تسهيل ايچون استعمال اولنان
اشيا بو مقامه ثبت اولنمق مناسب ملاحظه اولندى محمد بن زكريا خواصده
ذكر اتدى كه زبد البحركه تركيده دكز كوبوكى ديرلر مخاض اخذ ايدن
خاتونك صاغ اويلوغنه باغلسه لر سهولت ايله وضع حمل ايدر قانونده
زبد البحر حيض قانى ادرار ودخى پاك ايدر ديديكى خصوص مزبورى
تأييد ايدر ودخى ابن زكريا ديدى كه زعفرانى سحق ومعجون ايدوب جوز
مقدارى يابوب عقيب ولادت ده خاتونك اويلوغنه تعليق اتسه لر مشيمه يى
اسقاط ايدر ودخى ابن قتيبه ابن عباسدن مستند سند ايله روايت اتدى كه مخاض
اخذ ايدن خاتونه شو دعايى برجديد كاسه يه يازوب وصو ايله اذوب ايچورسه لر
سهولت ايله وضع حمل ايدركه حضرت عيسى ع م دن مرويدر ياخالق النفس

من النفس



من النفس ويا مخرج النفس من النفس ويا مخلص النفس خلصها وفنجديهى ابو هريره يه
مستند سند ايله روايت اتدى كه مخاض اخذ ايدن خاتونك عندنده شو كلماتى تكلم
وتكرار اتسه لر سهولت ايله وضع حمل ايدر كلمات بودركه حنة ولدت مريم ومريم
ولدت عيسى الارض تدعوك يا ولد اخرج يا ولد اخرج حماد ديدى كه هر حيوانكه
آنى مخاض اخذ ايليه كلمات مذكوره انك عندنده قراءت اولونسه سريعا وضع
حمل ايدر يونس بن عبيد ديدى كه هر كيم شو دعايى مخاض اخذ ايدن ذى روحك
عندنده قراءت اتسه لر باذن الله تعالى سريعا وضع حمل ايدر دعا بودر اللهم
انت عدتى عند كربتى وانت صاحبى عند شدتى وانت ولى نعمتى وابن عباسدن
روايت اولندى كه بركاسه يه شو دعايى يازوب خاتونه صويونى ايچورسه لر سريعا
وضع حمل ايدر بسم الله لا اله الا الله الحليم الكريم وسبحان الله رب العرش
العظيم والحمد لله رب العالمين كانهم يوم يرونها لم يلبثوا الا عشية او ضحيها
كانهم يوم يرون ما يوعدون لم يلبثوا الا ساعة من نهار بلاغ فهل يهلك
الا القوم الفاسقون ذكره الشربشى فى شرح المقامة النعمانية ز وَقْذ ضعيف
كردن بيمارى وعبادت مردمرا خسته لك وعبادت بر كمسنه يى ضعيف اتمك
يقال وَقَذَهُ مانده كردش آنى ضعيف اتدى وَهُوَ وَقِيذ واومانده كرده ضعيف
اولان كمسنه يه وقيذ ديرلر وبچوب كشتن دكنك ايله ووروب اولدرمك
يقال شاة موقوذة ووقيذ اى مقتولة بالخشب تر وَتْر كم كردن اكسك ايتمك
يقال وَتَرَهُ حقه كم كرد حق وى آنك حقنى اكسك اتدى وَتْر وِتْرَة كينه
ودكر دن كينلو ايتمك يقال وَتَرَهُ كينه ور كرداورا آنى كينلو اتدى وبر كمسنه نك
قريبنى قتل اتسه لر واول كمسنه قاتلدن انتقامنى آلمامسه اول كمسنه يه موتور
ديرلر وَتْر كشنى كردن شتر اركك دوه ديشى دوه يه چوق ضرب ايتمك جوهرى
ديدى كه وَتْر اركك دوه نك منى سى يدركه ديشى دوه نك رحمنده جمع اولور لكن
كبه اولمز وترها الفحل ديرلر فحل ناقه يه چوق ضراب اتسه لكن ناقه كبه اولمسه
وَجْر دردهن ريختن دارورا دارويى آغزه دوكمك يقال وَجَرَهُ الدواء
وريخت دارورا در دهنش دارويى آنك آغزينه دوكدى وَهُوَ الوَجُور آغزه
دوكدكلرى داروه وجود ديرلركه آغز اوتى تعبير اولنور وِزْر گناه كسى
برداشتن بر كمسنه نك گناهنى كوتورمك يقال وَزَرَ الوزرَ برداشت گناه را
گناهى كوتوردى ويوكلندى وِزَارَة وزيرى كردن وزيرلك ايتمك يقال
وَزَرَ للاميرِ وزيرى كرد اميررا فرمان فرمايه يعنى سلطانه وزيرلك اتدى
وَهُوَ الوَزِيرُ واول كمسنه يه وزير ديرلر وَشْر روشن كردن وتنك كردن
دندان وبريدن چوب باره ديشى آغارد ب يوفقه وكسكين اتمك واغاجى
بچقو ايله كسمك يقال وَشَرَتِ المرأةُ اسنانها روشن وتنك كردن
دندانها بشررا خاتون ديشلرين اغارتدى واوچلرين اينجه وكسكين ايلدى

وَوَشَرَ الخَشَبَةَ بازه بر یدیچوب را• اغاجی بچقی ایله کسدی وعُورَة درشت
شده زمین پر درست اولمق یقال وَعَرَ الطَّریقُ دشوار شد راه یول صرب
اولدی یَعِرُ ضرب بابندن وَوَعِرَ یَوْعَرُ علم بابنده وَوَعُرَ یَوْعُرُ حسن بابندن
وَطَرِیقٌ وَعْرٌ راه دشوار صرب یول وطرق اَعْوارٌ راه های دشوار وصرب
یوللر• وَفَرَ تمام کردن یقال وَفَرَهُ ای أتَمَّهُ وَفُرَ تمام شدن وبسیار شدن
یقال وفر الشیء ای کثر وکثر ومما یتحج به اصحاب الدعاوی فی الطلوع دقایق
الصرف والنحو قوله بیت فرعون مالی وهامان الذین زعموا• انی بخلت بما
یعطیه قارونا• مخفی اولمیه که لفظ فِرْ وَفَرَ دن امر حاضردر اعط وافرا معناسنه
وَعَوْنُ عون دن مرخم در که بر کمسنه نک اسمیدر ومنادی در• لفظ وها ضعف
معناسنه دعا علیه مراددر• ولفظ ما نُ ما ذ لفظنک جمعیدر که انسانک ستر سنه
آشاغی بطن ده اولان مواضعدر یعطیه نک فاعلی ضمیر مستتر حضرت اللهه راجعدر
شهرتنه بناء ذکر اولنمدی ضمیر منصوب مفعول اولی وقارونا مفعول ثانی سیدر
فاعرف هذا وادع لی وقار ووقارة آهسته شده حلیم ورزین یعنی یواش ولنکرلو
اولمق هیبت اولنور یقال وَقَرَ الرَّجل آهسته شد مرد حلیم اولدی رجل یَقِرُ
ضرب بابنده وَوَقُرَ یَوْقُرُ حسن بابندن وَهُوَ وَقُورٌ مرد با وقار وقارلو
کمسنه یه وقور دیرلر• وَقُور• اندرخانه نشستن اوده اوتوروب طشره چقامق
وقر کران کردن کوش قولاغی صاغر ایتمک یقال وقر الله أذنه• واللهم
قِرْ أذُنَهُ وکور اندرخانه نشستن مرغ قوش آشیانده اوتورمق نْ وَجَزَ کوتاه
کردن سخن سوزی ایجاز ایتمک وَخَزَ در سبر جتن بستانه وسوزنه وآنچه
بدان ماند مزراق وایکنه مثللو نسنه ایله دورتمک یقال وَخَزَهُ بِإبْرَةٍ بخست
اورا بسوزن ایکنه ایله دورتدی ویاره لدی آنی وَکَزَ بمشت زدن وسپوختن
یومروق ایله ورمق ودورتمک یقال وَکَزَهُ بمشت زد ش یومروق ایله
وردی• س• وَطَسَ شکستن قیرمق وَکَسَ• نقصان کردن ونقصان شدن
ناقص ایتمک وناقص اولمق لازم ومتعدی استعمال اولنور• یقال وَکَسَ فی
تجارته اذا اخسر فیها ووکس الشیء نقص شن وَرَوْش خوردن وطفیلی کردن
طعام یمک ودعوت اولونمش ایکن ضیافته وارمق یقال وَرَشَ علی القوم
فی الطعام ناخوانده رسیده بر دمانه درطعام دعوت اولونمش ایکن
طعامده قوملر اوزرینه واردی ص وَبِیص درخشیدن یلدیرامق وَقَصَ
کردن شکستن بوینی قیرمق یقال وَقَصَهُ کردنش شکست بوینونی قیردی
ض وَمَضْ وَوَمِیضْ وَوَمَضان درخشیدن برق برق یلدیرامق یقال
وَمَضَ البَرْقُ برخشید بجنبش برق لمعان اتدی ط وَبَطَ وَوُبُوطٌ ضعیف
شدن ضعیف اولمق یقال وَبَطَ ضعیف شد ضعیف اولدی یَبِطُ ضرب
بابنده وَوَبِطَ یَوْبَطُ علم بابندن وَخَطَ تأثیر کردن سپیدی درموی

بیاضلق

بیاضلق صاچه تأثیر ایدوب آغارمغه باشلامق یقال وَخَطَهُ الشَّیْبُ تأثیر
کرد درموی سپیدی آقلق صاچه تأثیر اتدی وَسَطَ وَسِطَةً وَوُسُوط
درمیان شدن اورتایه کیرمک یقال وَسَطَ القَوْمَ درمیان شد مردمان را•
قوملر اورتاسنه کیردی ظ وَعْظٌ وَعِظَةٌ وَمَوْعِظَةٌ پند دادن اوکوت
ویرمک یقال وَعَظَهُ پند داد اورا اکا نصیحت اتدی غ وَزَعَ بازداشتن
منع ایتمک یقال وَزَعَهُ باز داشت اورا منع اتدی آنی یَزَعُهُ ضرب وفتح بابلرنده
غ وُلُوغٌ بتبوز درخور کردن سک کوپک آغزینی قاب قاچه غه صوقمق
یقال وَلَغَ الکَلْبُ فی الاناء دهن درخوش کرد سک کوپک آغزینی قاب
قاچه غه صوقدی ف وَجَفان وَوَجِیف دویدن شتر دوه سکرتمک وطبیدن دل
ویورک طلویمق یقال وَجَفَتِ الإبِلُ بدویدند اشتران دوه لر سکرتدی
وَرِیف درخشیدن نبات ای تازه کی وسیرابی اوت زیاده طراوتنده لمعان
ایتمک یقال وَرَفَ النَّبْتُ بدرخشید یا زیبا شد کیاه اوت لمعان اتدی
یاکوزللندی وخوش شدن سایه وکولکه خوش وقوی اولمق یقال وَرَفَ
الظِّلُّ خوش شد سایه کولکه قویلندی وَظِلٌّ وارِفٌ ووَرِیف• سایه فراخ
واسع وقوی کولکه وَذِیف بوییدن سکرتمک سرعت سیر معناسنه وَصْف
وَصِفَة وصف کردن• وصف ایتمک• بر نسنه نک صفاتنی تعداد ایتمکله نشان
ویرمکدن عبارتدر یقال وَصَفَهُ صفه کرد اورا آنی وصف اتدی وَقْف
ایستاینده بر نسنه یی طور طورمق ووقف کردن وبر نسنه یی وقف ایلمک
یقال وَقَفَهُ بیستایندش آنی طور طوردی باز داشت اورا• ایله دخی
تفسیر اولندی یعنی منع اتدی آنی وَوَقَفَ علیه الدّار وقف کرد بروی
سرای را• اوی اکا وقف اتدی وُقُوف خود ایستادن کند وطورمق
یقال وَقَفَ بِنَفْسِهِ خود ایستاد• کند وتوقف اتدی یعنی طوردی
وَکِیف وَتَوْکاف وَوَکْف ووکفان چکیدن آب از سقف ودلو وانچه بدان
ماند اویک سقفندن طامله طامله دکدلک قوغه مثللو نسنه لردن
صو طاملومق یقال وَکَفَ البیتُ فرو چکید آب از آسمانه خانه• اوک سقفندن
صو طاملودی ق وُبُوق هلوک شدن هلوک اولمق یقال وَبَقَ هلوک شد
هلوک اولدی یَبِقُ ضرب بابنده وَوَبِقَ یَوْبَقُ علم بابندن وَوَبَقَ یَبِقُ
وورث بابندن وَدَقْ م باریدن یاغمور وصودوکلمک یقال وَدَقَ المَطَرُ
بریخت باران یغمور دوکلدی وِداق کشن خواستن طرنا قلو حیوانات
ارککه طالب اولمه سی یقال وَدَقَتِ الاتان کشن خواست خرماده دیشی
اسک ارککه طالب اولان ذات حافر وادق دیرلر وَدِیق م وَسَق بار کرفتن
یوک طونمق یعنی یوکی جمع وپیدا ایدوب یوکلتمک مصنف اساس ده دیدیکه
وکل شیء جمعته وحملته فقد وسقته یقال وَسَقَ الحَمْل بر داشت بار را•

قال الجوهري

بوكى قالديروب يوكلندى وَهُوَ الوَسْقُ واول يوكه وَسْق ديرلر ودانده سوردمك
طرزكبى وَشْق قديد كردن اتى قورو تمق لكن شو وجه اوزره كه اتى بر آز
قايناد وب صكره قديد ايدوب سفره كوتوررلر زيرا چوق زمان فاسد اولمز وَلْق
دوان كشتن زبان دردروغ كفتن ديل يالان سويلكده سريع اولمق لت
وغك ضعيف كردن تب مردم را يسيتمه بر كمسنه يى ضعيف ايتمك لر وَأْل
وَوُؤُل پناه كرفتن صغنمق التجا كبى يقال وال بالمكان پناه كرفت بجاى
بر مكانه صغندى وَهُوَ المَوْئِل پناه كاه صغنه جق يره موئل ديرلر ملجأ كبى
ور ستن خلوص اولمق يقال وَأَلَ مِنْهُ بر ست ازوى آندن خلوص اولدى وَبْل
وَوُبُول قطره باران بزرك باريدن يغمور قطره سى ايرى ياغمق يقال وَبَلَتِ
السَّمَاءُ باران بزرك قطره باريد آسمان بولوت ايدى قطره لو ياغمور ياغدردى
وَشْل چكيدن آب صو طاملمق يقال وشل الماء وشلوثا قطر وفى المثل هل
بالرمل أوشال وَشَل طاغدن منحدر اولان صو معنا سنه در كه رمل ده اولمز
قلة خيرده واعتقاد اولنميه جق نسنه ده و ذيا ده بخيل اولان كمسنه ده ضرب
اولنور وَصْل پيوند كردن چيزى بر نسنه يى اولاشديروب اكلمق يقال
وَصَلَ الشَّىْءَ پيوست چيز را نسنه يى اكله دى وُصُول رسيدن واصل اولمق
يقال وَصَلَ اِلَيْهِ الكِتَاب رسيد بدو نامه مكتوب آكا واصل اولدى وُصْلَة پيوستن
اولاشمق يقال وَصَلَ اِلَى القَوْمِ خويشى كرد بمردمان قومه خصملق ايدوب
ايچلرينه قارشدى ووَصَل بو وجه اوزره اتصل معناسنه در صِلَة عطا دادن
انعام ايتمك يقال وَصَلَهُ بِكَذَا بداد او را چيزى آكا بر نسنه ويردى وهى الصِّلَة
واول عطيه يه صله ديرلر وَغْل ناخوانده بنزديك شراب خوارگان شدن
دعوت اولونمه مش ايكن شراب مجلسنه واروب مجلس اربابى ايله شرب اتمك
يقال وَغَلَ عَلَى الشَّرَاب ناخوانده درآمد بشراب خوارگان شراب خواره لر
مجلسنه دعوتسز كيردى واول كمسنه يه واغل ديرلر و بو وجه اوزره طعامه
داخل اولان كمسنه يه وارش ديدكلرى كبى وَقْل دوو بر شدن بر كوهى در كوه
طاغ بكيسى طاغه اوزاق كتمك وَكْل و وكول كار بازكذاشتن بكسى وبا
خويشتن كذاشتن ايشى بر كمسنه يه ايصمارلمق وايشى كندويه ايصمارلمق كه
ايشى كندو كورمك ايله تعبير اولنور يقال وَكَلَ اِلَيْهِ الاَمْر بكذاشت
بدو كار را ايشى آكا قودى يعنى اصمرلدى ووكل الامر الى نفسه بكذاشت
كار را بخود ايشى كندويه قودى تم وَتْم شكستن قيرمق دق كبى وكسر كبى
وُجُوم خاموش كشتن از اندوه يا از خشم غمدن ياغضبدن ناشى سكوت
اتمك يقال وَجَمَ خاموش كشت از اندوه يا غضب غمدن ياغضبدن
ساكت اولدى وَسْم وَسِيْمَة داغ كردن نشان اولمق ايچون داغلامق
يقال وَسَمَهُ نشانه كرد او را آكا نشانه اتدى يعنى داغلامق ايله وسم علامة





معناسنه در وفى المثل كل امراء اعرف موسم قدحه وعرب ميسرده هركس كندى
سهمنه نشان ايدر ايدى كه آخرلك سهمندن ممتاز اولوب واول نشان ايله نفسنه
استدلال ايليه فلان كمسنه كندوده اولان استعداد وفضيلته اعتماد واعتنا سى وار در
ديه جك يرده كذا فى الايضاح وَهُوَ المِيْسَم وآن آهن داغ ودا غلاديجق دموره
ميسم ديرلر مكواة كبى آصلى مِوْسَم اولمغله جمعى مياسم ومواسم ديرلر وَشْم
نقش كبودكردن بر دست اله كوك نقش اتمك كه ايكنه ايله دلوب ايچينه
چويت قويمق ايله يقال وَشَمَ يَدَهُ نقش كبود كرد بر دستش الينك اوزرينه
كوك نقش اتدى وَصْم عيب كردن عيبلمق يقال وَصَمَهُ عيب كرد او را آنى
معيوب اتدى وَهِىَ الوَصْمَة واول عيبه وَصْمَه ديرلر وَضْم كوشت بر تخته نهادن
آت طوبراغه طوقنمسون ايچون تخته اوزرينه وضع ايتمك يقال وَضَمْتُ اللَّحْم
اَضِمُهُ اذا وَضَعْتُهُ عَلَى الوَضَم واول تخته يه وَضَم ديرلر وقم بانى داشتن رد
اتمك يقال وَنِم ديدن مكس سرنك نجسى القا اتمك يقال وَنَمَ الذُّبَاب
كيز كرد مكس نجس القا اتدى سينك وَهْم دل بچيزى شدن قلب بر نسنه يه
ذاهب اولمق جوهرى ديدى كه وَهَمْتُ فِى الشَّىْءِ اِهَمُ ديرلر وهم بر شيئه
ذاهب اولسه كه مراد دكل ايكن وبعض نسخ كتابده كمان بردن ايله تفسير
اولندى يقال وَهَمَ اِلَيْهِ كمان برد بروى آكا ظن اتدى تن وَتْن چيزى بر وتين
زدن وتين ديدكلرى طمره كه قلب بر طمردر آكا بر نسنه ايله ووروق وَجْن
كوفتن دوكمك يقال وجن القصار الثوب يجنه اى دقه بمجنة مدقة معناسنه
يعنى كارز طوقماغى ودن تر كردن ايصلتمق يقال ودنت الشىء اى بللته
وَدْن ووِدَانَة سنجيدن طارتمق يقال وَزَنَهُ بسنجيد او را آنى طارتدى
وَسَن ووَسْنَة غنودن ايمزغنمق يقال وَسِنَ بغنود ايمزغاندى نيسن ضرب
بابندن ووَسِنَ يَوْسَنُ علم بابندن وَهُوَ وَسْنَان مرد بخواب رفته ايمزغان
كمسنه يه وسنان ديرلر وسنه م وهى وَسْنَى زن غنوده ايمزغنمش خاتونه
وسنى ديرلر وَضْن نواد بافتن اورغان وقولان اورمك وطوقومق يقال
وَضَنَ النِّسْع بيافت نوار را اورغانى وقولانى طوقودى وَهُوَ الوَضِين
اورغانه وقولانه وضين ديرلر كه هودج باغلادقلرى قولانده مستعملدر شمر
قولانه بطان وَاَيْن قولانه حزام ديدكلرى كبى بچيزى را بجواهر مرصع كردن
بر نسنه يى جواهر ايله تزيين اتمك قال الله تعالى وسرر موضونة وكن
برخايه نشستن مرغ قوش يومرطه سى اوزرينه اوتورمق يعنى يومرطه سنى
باصمق يقال وكن الطائر بيضه يكنه اى حضنه وَهْن هانك سكونى وفتحى ايله
سستى كردن ضعيفلك اتمك وسست كردانيدن وضعيف ايتمك يقال
وَهَنَ فِى الاَمْر سستى كرد دركار ايشده سستلك اتدى نيهن ضرب بابندن
ووَهِنَ يَوْهَنُ علم بابنده ويقال وَهَنَهُ غيره يعنى غيرى كمسنه آنى سست اتدى

لازم ومتعدی استعمال اولنور هم وَبَهَ باك داشتن مبالات اتمك كه قایرمق تعبیر اولنور يقال مَا وَبَهْتُ لَهُ باك نداشتم از وآندن خوف اتمدیم وقایرمدم ضرب بابندن وَمَا بَهِتُّ لَه علم بابندن ويقال فلان لايوبه وله اى لايبالى به

المعتل الفاء باليا، تَيَسَّر قمار باختن قمار اوینامق يقال يَسَرَ قمار باخت قمار اوینادی يَيْسِرُ وَهُوَ المَيْسِرُ قمار وهو الياسر قمار باز واليَسَرُ م يَعرّاه وَيُعَارُ بانك كردن بز ماده ديشى كچى چاغرمق يَعَرَتِ المَاعِزُ بانك كرد بز ماده ديشى كچى چاغردى

المعتل العين، آمجِيءُ وَجِيءُ آمدن كلمك الى ايله وبنفسه متعدى اولور يقال جَاءَهُ وَجَاءَ اليه آمد بدو كلدى آكا صَيِي بانك كردن جوجۀ مرغ قوش ياوروسى چاغرمق يقال صَاءَ الفَرْخُ بانك كرد جوزه مرغ قوش ياوروسى چاغردى فَيْءٌ كشتن سايه كوكلكه دونمك يقال فَاءَ الظِّلُّ بكشت سايه كوكلكه دوندى فَيْءٌ فى كردن قوسمق يقال قَاءَ هر اشید قوصدى بَ إيْبَةٌ بر كشتن رجوع اتمك يقال آبَ إلَيْهِ باز كشت بدو آكا رجوع اتدى يَئِيبُ ضرب بابندن آوْبَة واَوْبٌ واَيَابٌ م يقال آبَ يَؤُوبُ نصر بابندن جَيْبٌ وجَوْبٌ جيب ساختن كوملكه ياقه آچمق يقال جَابَ القَمِيصَ كريبان كرد بيراهن را كوملكه ياقه آچدى يَجِيبُ ضرب بابندن يَجُوبُ نصر بابندن وسوراخ كردن دلمك قال الله تعالى وثمود الذين جابوا الصخر وقطع كردن مسافت ومسافه قطع ايتمك يقال جُبْتُ البلاد اَجُوبُهَا واجيبها اى قطعتها خَيْبَةٌ بى بهره ماندن محروم اولمق يقال خَابَ امَلُهُ نوميد شد از اميد او اميدندن محروم اولدى رَيْبٌ بكمان افكندن شكه دوشورمك يقال رَابَهُ بكمان افكند اورا آنى كمانه براقدى شَيْبٌ وشَيْبَةٌ ومَشِيبٌ سپيد شدن موى صاچ وصقال اغارمق يقال شَابَ پير شد پير اولدى وَهُوَ اَشْيَبُ سپيد موى صاچى اغارمش كمسنه يه اَشْيَبُ ديرلر لكن قياسى دكلدر زيرا بر وزن علم بابنه مخصوصدر شَائِبٌ م قياسه موافقدر هُمْ شِيبٌ ج وفى المثل الشيب وقار صاحب درج ديدى كه اول صقالى اغاران حضرت ابراهيم دم در حق سبحانه وتعالى آكا شيب احسان اتدى كه حضرت اسحق دن متميز اولسون ايچون زيرا ابراهيم اسحقه اول مشابه ايدى كه آنلرى كورن برى برندن تميز اتمز ايدى چونكه آكا شيب حلول اتدى ديدى كه يارب بو نه حالتدر جواب كلدى كه هو الوقار پس ابراهيم ممنون اولوب زدنى وقارا ديدى قال ابو نواس ـه يقولون فى الشيب الوقار لاهله وشيبى بحمد الله غير وقار بديع همدانى برفصلده ديدى الشباب هنات والمشيب اناة فالحمد لله الذى بتيض القار وسماه الوقار ودخى نور الهموم ديوب شيب دن كنايه ايدرلر صَيْبٌ وصَوْبٌ ومَصَابٌ وصَيْبُوبَةٌ رسيدن تير بنشانه اوق نشانه يه يتشمك يقال صَابَ السَّهْمُ الغَرَضَ رسيد ونزد تير نشانه را اوق نشانه يتشدى



ووردى طِيبٌ خوش شدن وخوش بوى شدن وپاك شدن خوش اولمق وخوش قوقولى اولمق وپاك اولمق يقال طَابَ خوش يا خوش بويا پاك شد وَفَعَلَهُ بطِيبَةٍ من نفسه وكرد آنكار را بخوش دلى اول ايشى طيب خاطر ايله اتدى معلوم اوله كه مطرزى ايضاح حريرينك ومطايب ما يشترى قولنك شرحنده ديدى كه كتاب العين ده واقع اولدى كه مطايب اللحم ومطايب كل شئ ديرلر زياده پاك واطيبى معناسنه واصلا مفرد ذكر اولنمز ومفردى مَطَابٌ يا مطابة در كسائى مطايب مطيبك جمعيدر ديدى انتهى فيروز آبادى المطايب جمع مطيب او مطاب او مطابة ديديكى كلام مذكوره اشارتدر اصمعى ديدى كه مطايب لفظنك مفردى يوقدر وابن السكيت ديدى كه اطعمنا فلان من اطايب الجزور ديرلر مطايب الجزور ديمزلر ثعلب ديدى كه اطعمنا من مطايب التمر واطايب الجزور ديمك كركدر مرزوقى ديدى كه مطايب مطيب لفظنك جمعيدر طيب ولذيذ معناسنه ومطايب لحم معناسنه دخى كلور واطايب ومطايب بطن بعيرده زياده احسن اولان موضع معناسنه در يقال اطعمنا من مطايب الجزور اى احسن ما فيه انتهى مصنف اساس ده اطعمنا من اطايبها ومطايبها وهو نحو كبدها وسنامها ديديكى مرزوقى كلامنه مناسب ملاحظه اولنور وجوهرى صحاحنده كذلك صراحه اطعمنا من اطايبه ولا تقل من مطايبه ديدكلرى ابن سكيت كلامنه موافقدر وشربشى مطايب جمع طيب على غير القياس ديدى والله اعلم عَيْبٌ وعِيَابٌ ومَعَابٌ ومَعِيبٌ عيب كردن تعييب اتمك يقال عَابَهُ عيب كرد اورا آنى عيبلودى ورجل عَيَّابٌ مرد عيب كننده عيب ايدجى كمسنه وَعَيَّابَةٌ م رتا مبالغه ايچوندر غَيْبَةٌ ومَغِيبٌ وغَيْبُوبَةٌ غايب شدن غايب اولمق يقال غَابَ عنه غايب شد از و آندن غايب اولدى وَهُوَ الغَيْبُ كاه برشيئه اى ديرم كوزدن مستور اولان نسنه يه غيب ديرلر غُيُوبٌ ج وهم غُيَّبٌ وايشان غايبانند آنلر غايبلردر كه غايبك جمعيدر غَيْبٌ وغِيَابٌ م غَيْبٌ وغُيُوبٌ درو رفتن چيزى بچيزى بر نسنه بر نسنه يه كيروب غايب اولمق يقال غَابَ فيه الرمح دروفت دروى نيزه نيزه اينه كيروب غايب اولدى غِيَابٌ وغِيَابَةٌ غَيْبُوبَةٌ فروشدن آفتاب وماه وستاره نهان كورن واى وكوكبكر غروب اتمك يقال غَابَتِ الشَّمْسُ فرو رفت آفتاب آفتاب غروب اتدى غِيَابَةُ الجُبِّ تك چاه قويونك ديبى بَيْتُوتَةٌ ومَبِيتٌ بشب كارى كردن وشب كذاشتن كيجه وقتى بر ايش ايشلمك وكيجه يى بر ايش ايله كچورمك يقال بَاتَ يَفْعَلُ كَذَا شب بآن كار بكذاشت كيجه فلان ايشى ايشله مكله كچوردى بيت ضرب بابندن بَيَاتٌ علم بابندن وَمَا لَهُ بَيْتُ لَيْلَةٍ نيست اورا قوت يكشب آنك ايچون بر كيجه يه كفايت ايدجك قدر آذوغى يوقدر وَمَا لَهُ م لَيْتٌ كم كردن وباز داشتن اكسك اتمك وحبس اتمك يقال لَاتَ الشَّيْءَ كم كرد

بجيزدا ءننشه‌يى اكسدى ويقال لاته عن وجهه بلوته وبليته اى حبسه عن وجهه
وصرفه كه اوغورينه كتمكه قومدى چوردى تعبير اولنور ث ريث درنك كردن
ودير آمدن خبر اكلنمك كه بطؤ كبى وخبر كج كلمك يقال راث درنك كرد
اكلندى وفى المثل رب عجلة وهبت ريثا ويقال راث على خبرك اى ابطاء
عيث فساد كردن فساد وزيان اتمك يقال عاث الذئب فى الغنم زيان
كرد كرك دركوسفندان قورد قويونلره زيان ايلدى غيث باران ده وباريده
باران ياغمور ياغدرمق وياغمق لازم ومتعدى استعمال اولنور يقال غاث الله
الناس اى انزل لهم المطر وغاث الغيث الارض اى نزل بها ج عبج وعياج
منفعت كردن وبالك كردن منفعت اتمك ومبالات ايدوب قايرمق يقال تناولت
دوآء فما عجبت به اى لم انتفع به قال الفرآء يقال ما اعبج من كلومه بشئ اى ما اعبأ به
وقيل ما التفت اليه وقيل لم ارض به هيج برانكيختن قوپارمق يقال هاج غبارا
برانكيخت كرد را توز قوپاردى وهاج حربا وفتنة برانكيخت جنك وفتنه را
جنك وفتنه قوپاردى كه متعدى در هياج وهيجان خود انكيخته شدن كندو
قوپمق يقال هاج بنفسه خود برانكيخته شد كندو قوپدى لازمدر هيباج
خشك شدن نبات ومست شدن شتر اوت قورومق ودوه اسيرمك يقال
النبت اى يبس والهايج الفحل الذى يشتهى الضراب ح تيج تقدير كردن تخمين
ايلمك كه تاصيملمق ديرلر يقال تاج له كذا مقدر كردن براى اوچنين چيزرا
آنك ايچون شويله برشئ تخمين اتدى يعنى تاصيملودى زيخ بوى كرفتن زيخ
وزيوح وزيحان دور شدن بعيد اولمق كه برطرف اولمق تعبير اولنور يقال
زاحت دور شد بهانه. بهانه برطرف اولدى سياحة وسيوح در زمين رفتن
بريوزنده يورومك يقال ساح فى الارض برفت در زمين بريوزنده يورودى
كتدى رجل سياح مرد رونده سياحت ايديجى كمسنه سيح روان شدن آب
صو آقماق يقال ساح الماء روان شد آب صو آقدى ماء سايح آب روان
آقار صو سيح تمر صيحه وصياح فرياد كردن فرياد اتمك يقال صاح فرياد
كرد فرياد اتدى طيح وطوح افتادن وهلاك شدن دوشمك وهلاك اولمق
يقال طاح هلاك شد هلاك اولدى يطيح ضرب بابندن ويطوح نصر بابندن
فيح وفوح بوى دادن رايحه ويرمك يقال فاح المسك بوى داد مشك
توقوردى مسك يفيح ضرب بابندن يفوح نصر بابندن ميح وموح بدست
آب ازچاه درلو كردن وعطا دادن وميل كردن در رفتن آوچى ايله صوى قويودن
آلوب قوغايه قومق وعطيه ويرمك ويوردكن صالنمق يقال ماح الماء بكرفت
آب را ازچاه بمشت آوچى ايله قويودن كيروب صو آلدى ويقال محت الرجل اى
اعطيته وماج فى مشيته اى تبختر خ نوخ وتيخ سيخ وسوخ فرو شدن
درخاك طوپراغه باتمق يقال ثاخت قدمه فى الوحل ثوخ وثيخ يقال



ساخ فى التراب فرو شد درخاك طوپراغه باتدى يسيخ ضرب بابندن يسوخ
نصر بابندن شيخ وشيخوخة وشيخوخية پير شدن پير اولمق يقال شاخ
پير شد پير اولدى طيخ آلوده كردن آلوده شدن قارشدرمق وقارشمق يقال
طاخ للطخ بالقبيح وطاخه غيره متعدى ولازم استعمال اولنور د بيود وبيدودة
هلاك شدن هلاك اولمق يقال باد هلاك شد هلاك اولدى حيد ومحيد
وحيدودة كشتن دونمك يعنى ميل وعدول اتمك يقال حاد بكشت دوندى
زيد افزون كردن زياده اتمك يقال زاده افزون كرد اوطه آنى زياده اتدى
زياده ومزيد خود افزون شدن كندو آرتمق يقال زاد بنفسه خود بيفزود
كندو آرتدى شيد اندرون بنا بكج وافراشتن بنا بام بناىى كوج ايله صيوامق
وكج ايله بناىى ياپمق ويوقارى قالديرمق يقال شاد القصر بالشيد بيندود
كوشك را بكج كوشكى كرج ايله صيوادى صيد شكار كردن آو آولمق يقال
صاده شكار كرد شكار آنى آولادى يصيده ضرب بابندن ويصاد علم بابندن
وهى المصيدة دام صيد ايدجك دوزاغه مضيده ديرلر اكثر نسخه‌ده ميمك
كسرى وصادك سكونى ويانك فتحيله ضبط اولنوب دام ايله تفسير وبعضنده
ميمك فتحى وصادك كسرى ويانك سكونيله ضبط اولنوب شكار ايله تفسير
اولندى ايكى تفسير وضبط كتب لغته موافق در مصايد ج فيد خراميدن
ومردن صالنمق وهلاك اولمق يقال فاد هلاك شد هلاك اولدى فود م
يفيد ضرب بابندن يائى در يفود نصر بابندن واوى در يقال يعنيه تبختر
كيد ومكيدة وكيدودة بد سكاليدن حيله اتمك يقال كاده مكر كرد اورا
آكا مكر اتدى ميد وميدان كرديدن وخراميدن دونمك وصالنمق يقال
ماد ميل كرد يا خراميد ميل اتدى يعنى دوندى واكلدى ويا تمايل اتدى يعنى
ايكى يانه صالندى هيد بجنبانيدن آسمان خانه اولك سقفنى تحريك اتمك
واصلاح ايچون تحريكه مخصوص در افساد ايچون تحريكده استعمال اولنمز يقال
هاد السقف فرو جنبانيد اسمان خانه را اولك سقفنى تحريك اتدى
ر خيرة بهترين چيزى كزيدن برنسنه‌نك ايوسنى اختيار اتمك يقال خار الله
له بركزيد كرد اورا خداى الله تعالى آنى مختار اتدى سير ومسير رفتن
وراندن يورومك ويورتمك يقال سار برفت كتدى ويقال سرت الدابة
فسارت لازم ومتعدى استعمال اولنور وفى المثل سار مسير خذيفة
زياده سرعت اتدى ديه‌جك يرده ضرب اولنور مرد ديدى خذيفة بن بدر
ابن منذر ابن مائى غارت ايدوب بركيجه ده سكز كونلك مسافه قطع اتديلر
وبينهم مسيرة يوم وليلة درميان ايشان مسافت يكشبانه روز بست
آنلرك مابينلرنده بركون وبركيجه يوريه‌جك مقدارى مسافه واردر صيرورة
ومصير كشتن اولمق يقال صار الفقير غنيا كشت درويش توانكر فقير اولان

قال ابو زيد يقال فى النوادر ستل نيتى
هاج فحل ع الهيج عن الفحل
فانه هيج هياجا مسه

متيدى

کمسنه غنی اولدی • مزوقی دیدی که لفظ مصیر صاردن مصدر میمی در قیاس مصائر در زیرا عینک کسریله یفعل بابنده مصدر میمی مفعل کلور عینک فتحیله واسم زمان واسم مکان مفعل کلور عینک کسریله لکن مادهٔ مذکوره زمان ومکانه قیاس اولندی ضَیْرٌ وضَوْرٌ گزند کردن ضرر وزیان اتمک یقال ضَارَهُ زیان کرد اورا • اکا ضرر ایلدی طَیْرٌ وطَیَرَان وطَیْرُورَة ومَطِیر بریدن وشتافتن اوچماق وعجله ایتمک یقال طَارَ برید اوجدی عِیَار رمیدن اسب آت اورکمک واوتری صیچرامق یقال عَارَ الفَرَسُ چنین وچنان رفت اسب شوریله وبویله کتدی آت جوهری دیدی که عار الفرس ای انقلب وذهب ههنا وههنا من مرحه وبعض نسخه ده جولان کرد اسب ایله تفسیر اولندی غیره منفعت کردن ودیت دادن منفعت اتمک ودیت ایتمک یقال غار اهله یغیرهم ای یمیرهم وینفعهم مَیْرٌ خوار بار آوردن آزیق یوکی کتورمک یقال مَارَ الطَّعَامَ بیاورد غله را • طعام یعنی بغدای کتوردی • وفی المثل ماعنده خَیْرٌ ولا مَیْرٌ خیر حضرت اللهک متاع دنیادن انسانه احسان اتدیکی نسنه ومیر جلب اولنوب قوت ایچون ادخار اولنان نسنه معناسنه در فلان کمسنه نه موجود خیر وارونه بعد الیوم آندن خیره رجا اولنه جق حالی وار وَهُوَ المِیرَة خوار بار اول غله یوکی که بر شهردن بر شهره کتوررلر اکا میره دیرلر غَیْرٌ دخی مَیْرٌ معناسنه کلور غار اهله دیرلر مارهم معناسنه زَضَیْرٌ وضَوْرٌ نقصان کردن وستم کردن نقصان ایتمک وجور اتمک یقال ضَازَهُ کم کرد اورا یا ستم کرد حقنی نقصان اتدی اکا یاجور اتدی یَضُوزُهُ نصر بابندن یَضِیزُ ضرب بابندن • قال الله تعالی قسمة ضیزی ای جائرة یعنی یار است باکم • اکری قسمت یانقصان قسمت آصلی فُعلی ایدی طوبی وحبلی کبی لکن یا صحیح اولسون ایچون ضاد مکسور قیلندی والا لسان عربده ابنیهٔ صفات ده فِعلی یوقدر بلکه ابنیه اسمایه مخصوص در شعری کبی مَیْزٌ جدا کردن تمیز ایدوب آیرمق یقال مَازَ الشَّیْءَ مِنَ الشَّیْءِ جدا کرد چیز را از چیز بر نسنه یی بر نسنه دن آیردی سچدی سّ خَیْسٌ غدر کردن ودم کرفتن مردار غدر ایتمک وجیفه قوقمق یقال خَاسَ بِهِ غدر کرد بوی اکا خیانت اتدی وَخَاسَتِ الجِیفَةُ کنده شد مردار مردار قوقدی قَیْسٌ وقِیَاسٌ وقَوْسٌ قیاس کردن بر نسنه یی بر نسنه یه قیاس ایتمک یقال قَاسَ الشَّیْءَ عَلَى الشَّیْءِ وبِهِ وإلَیْهِ قیاس کرد چیز را بر چیز وبچیز وبچیز را • قیاس اتدی نسنه یی نسنه اوزرینه ونسنه یه یَقِیسُ ضرب بابندن یائی در یَقُوسُ نصر بابندن واوی در وَهُوَ المِقْیَاسُ اندازه آلت قیاس کَیْسٌ وکِیَاسَة زیرک شدن یقال کاس الولد یکیس ای ظرف مَیْسٌ ومَیَسَان خرامیدن صالنوب تبختر اتمک یقال مَاسَ بخرامید تبختر ایدوب صالندی • وفی المثل ان الغنی طویل الذیل میاس یعنی غنی اولان کمسنه البته تبختر ایدوب

روایت اولندیکه مزید دید فاکرکنیب [illegible] ابن اتمجعی در بکون عقیب مسلمتن دعا اتدکیب فاتنوی اللهم دعاسی استماع ایدوب دیدیکه بعرکلوعی اتمکدی فی دعائه من بدره ده استماع اتدکده اللهم اصلحنی دیدی کاتوره دیدیکه اماعلم هذا فلو بعیه آسیمانی فحضمن اتشنمی بنایتسم مزید دید بکه یا فضاحه بالک ذاقسمة ضیزی [illegible]





صالنور غنی اولان کمسنه دولتنی کتم اتمکه قادر دکلدر دیه جک یرده ضرب اولنور هَیْشٌ رفتن یورومک هر نه نوع اولورسه اولسون شّ جَیْشٌ وجَیَشَان بجوش آمدن درون وبجوش آمدن دیک ایچروسی قاینمق وچوملک غلیان اتمک یقال جَاشَتْ نَفْسُهُ بجوشید درون او • آنک ایچی قاینادی که وقت غثیانده یوره کی بولاندی تعبیرا ولنور وقوصدی معناسنده دخی استعمال اولنور وجَاشَتِ القِدْرُ بجوشید دیک چوملک قاینادی وموج زدن دریا وبَرْبَرْ آمدن دل از خشم یا از بیم دریا تموج اتمک وغضبدن یاخوفدن یورک اوینامق جوهری دیدی که اکر یورک اوینامق حزن یا فزعدن اولورسه جشأت دیمک کرکدر رَیْشٌ پر نهادن بر تیر اوقه یلک قومق رَاشَ السَّهْمَ پر نهاد بر تیر اوقه یلک وضع اتدی ونیکو کردن حال کسی وبر کمسنه نک حالنی اصلاح اتمک که بو معنا تشبیه واستعاره یله در • وفی المثل ماله اقذ ولا مریش یعنی نه یلکسز اوقی وار ونه یلکلی اوقی وار بر شیئ یوق دیه جک مقامده ضرب اولنور • ابن الانباری زاهرده تریش الرجل دیرلر معاشینه سعی وماله میل اتدی معناسنه قال الله سبحانه قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوآتکم وریشا اکثر مفسرین ریش وریاش مال در دیدیلر • رشت فلونا اریشه ریشا دیرلر اکا مال ویردم وخیره نائل اتدیم معناسنه بعضیلر دیدیلر که ریش انسانی ستر ایدن نسنه در • روایت اولندی که حضرت علی رض اوچ درهمه بر قمیص اشترا ایدوب الحمد لله الذی هذا من ریاشه دیدی که مراد من ستره دیمکدر طَیْشٌ بیکسو رفتن تیر از نشانه اوق نشاندن بر طرفه کیتمک یعنی نشانه راست کلمامک وسبکسار شدن وبر کمسنه خفیف اولمق یقال طَاشَ السَّهْمُ عَنِ الغَرَضِ بر کشت تیر از نشانه اوق نشاندن دوندی طَاشَ الرَّجُلُ سبکسار شد مردم رجل خفیف اولدی وقورمقابلی در واول کمسنه یه طیّاش دیرلر • وفی المثل أطیش من فراشة فراشه یعنی پروانه دیدکلری زیاده خفت وحرکتنده کندوینی آتشه القا ایدر • وفی مثل آخر اطیش من ذباب قال الشاعر بیت ولانت اطیش حین تغدو سادرًا • وعش الجنان من القدوح الافرج • سادر ترکیده باشین آلوب چیقوب کیدن کمسنه در جنان قلب وقدوح اقرحدن مراد ذباب در زیرا ذباب واقعا اولدقچه ذراعینی ذراعینه سورتر کویا چاقماق چاقار واقرح قرحه دن مأخوذ در وهر ذبابک چهره سنده قرحه یعنی بیاض وار در مخفی اولمیه که تشبیه مذکوری اوّلا عنتره ابداع اتدی زیرا معلقه سنده بر روضه وصفنده دیدی که نظم وخلا الذباب بها فلیس ببادح • هزجًا کفعل الشارب المترنم • غردًا یحک ذراعه بذراعه • قدح المکب علی الزناد الاجذم • بارح زائل معناسنه در یقال غرد اذا طرب که غردا صفت مشبهه وحال در • ذباب ده ومترنم اول کمسنه در که کندو کندو یه شعر قرائت ایدر

یعنی ذباب اول روضه ده طوردیغی کندو کندو یه شعر قراءت ایدر شراب ده
نشأه دار اولان کسنه کبی هزج دخی صفت مشبهه در حالدر سریع الصوت معناسنه که
کاومنی متصل تکلم ایدر یحك دخی حالدر زنادچاخماق واجذم الی چولاق کسنه در
یعنی اول روضه ده متصل تکلم اتدیکی حالده ذراعنی آخر ذراعنه سورتر اول
چولاق کسنه کبی که چاخماق چاقاغه مکب در والله اعلم عَیْشَةٌ وَعَیْشٌ وَمَعَاش
زیستن دیرلمك یعنی حیاتده اولمق یقال عَاشَ الرَّجُل بزیست مرد دیری یعنی
حیوتده اولدی رجل وَهِیَ الْمَعِیشَةُ زنده کانی دیرلمك ص حَیْصٌ وَمَحِیص
کشتن بروجه که بختن دونمك قاچمق وجهی اونده یقال حَاصَ عنه بکردید
ازوی ابرهه کربختن آندن دوندی قاچمق ایچون وبرقوم شدته دوشسه که
آندن خلوص ممکن اولمیه وقعوا فی حَیْصَ بَیْصَ وحِیص بِیص دیرلر ایکی کلمه
ترکیب وکلمهٔ واحده حکمنده قیلنوب بَیْتَ بَیْتَ کبی مَبْنی قیلندی ض اَیْضٌ
شده کاد ایش اولمق صیرورة کبی یقال آضَ الامر شده کار ایش اولدی
صار معناسنه بُیُوض خایه کردن مرغ قوش یموطلامق یقال بَاضَتِ الدَّجاجَة
خایه کرد ماکیان تاووق یموطلادی وَهِیَ بَیُوضٌ ماکیان بسیار خایه کننده
چوق یموطلاغان تاووق جَیْضَة وجُیُوض وجَیَضان هزیمت شدن
منهزم اولمق یقال جَاضَ هزیمت شد منهزم اولدی ویقال جاضوا عن العدو
والمعدو ای انهزموا حَیْض وَمَحِیض بی نماز شدن زن خاتون نماز سز یعنی
حایض اولمق یقال حَاضَتِ المَرأة حایض شد زن خاتون حایض اولدی
وَهِیَ حَایِضٌ حیض کورمش خاتونه حایض دیرلر غَیْضٌ کم کردن آب
صوبی آز التمق یقال غاض الله الماء حضرت الله صوبی آز التدی غُیُوض
کم شدن آب صو کندو آز اولمق یقال غَاضَ الماء کم شد آب صو آز اولدی
فَیْضٌ وفُیُوض بسیار شدن آب صو چوق اولمق یقال فَاضَ الماء بسیار
شد آب صو چوق اولدی وچوق اولدوغندن طاشدی ودوکولدی وازسر
ریختن آب ورفتن آب وصو مبنعدن چیقوب دوکولمك وصو آقمق
وبر کسنه آن شیئه مالك ایکن چوق عطیه اتسه اعطاه وفیضاً من غَیْضٍ
وعکسنده غیضاً من فیضٍ دیرلر ونیل مصره دخی فیض دیرلر وفی المثل
فاض من نتاق الالبة فاض کثر معناسنه در نتقت المرأة دیرلر اولادی
چوق اولسه نتاج ونتاق بر معنایه در والیه آلب لفظنك جمیدر الب
ثالب دیرلر دجع معناسنه موردی بودر که بر خاتونك اولادی واولادنك
اولادی باثینه جمع اولوب خاتونه جور واذیت اتدیلر یعنی بو بلویی
بن کندیم کسب اتدیم زیرا بونلری بن طوغوردیم برکسنه کندو عملی ایله
شرته واقع اولسه ضرب اولنور ابن الانباری زاهر نام تألیفنده قد فاضت
نفس فلان عبارتنك تفسیرنده دیدی که فَاضَتْ خَرَجَتْ معناسنه در یقال

کتب لغته موافق اولان تفصیلی بوردر که مجمع
اولیه ی اکرچه مصنف مشغله ی سورتنه
تمریض اتدی فلا تغفل مسلما



افاض الله نفسه وفاضت هو نفسه عمرو بن العلاء دن اصمعی روایت اتدی که فاض
المیت دیرلر فاضت نفسه دیمزلر ودخی فاض ضاد معجمه ایله وفاظ ظاء معجمه
ایله لغت در انتهی وغریب مصنف ده دیدی که ضاد معجمه ایله وظاء معجمه ایله
وارد اولان لغاتدن در فاظت نفسه تفیظ مات معناسنه که بنی تمیم دن
بر قبیله فاضت نفسه دیرلر ضاد معجمه ایله مات معناسنه وبطلیوسی کتاب
الفروق ده ابو عبیده دن روایت اتدی که اکثر عرب فاض نفسه دیرلر وبنی ضبه
فاظت نفسه دیرلر جمهره ده دیدی که حُضُض صبر سقوطری ومرصافی مثللی
شنه لر اطلاق اولنور حُظُظ دخی بو معنایه لغت در وبطلیوسی دیدی که
حظظ وحضض ظا وضا دلك ضمه لری وفتحه لری ایله حولان دیدکلری کچل
معناسنه در ودخی سمعت ظباظب الخیل وضباضبها اصواتها وجلبتها
وعظ وعض شدت حرب وشدت زمان معناسنه در وارظ وارض قوائم دابه معناسنه در
لکن ضاد اشهر در وما مظفوف ومضفوف دیرلر صو او زرنده ازدحام اتسه لر
روایت اولندی که حضرت عمر حضورینه بر کسنه کلوب دیدی که یا امیر المؤمنین
ما تقول فی رجل ضحی بضبی که ضبی لفظنی ضاد ایله تکلم اتمکله حضرت عمر وحضار
مجلس تعجب اتدیلر اول کسنه دیدی که یا امیر المؤمنین انها لغة که لغة لفظنی
لامك کسری ایله تکلم اتمکله تعجبلری زیاده اولدی لکن قالی امالی ده قصه
مزبوره یی شو وجهله روایت اتدی که حضرت عمر حضورنده بر کسنه یا امیر
المؤمنین ایظحی بضبی دیدی عمر دیدی که ایضحی بظبی دیو تکلم اتسك اولور
اول کسنه انها لغة دیدی عمر دیدی که لا یضحی بوحش دیدی صحاح دیدیکه
تقریض وتقریظ بر کسنه صاحبنی مدح یا ذم اتمکدر لغت در لکن ظا ماده سنده
ابو زید دن روایت اتدی که فلان یقرظ صاحبه بالضاد والظاء اذا مدحه
بحق او باطل هَیْضٌ شکستن استخوان پس از بستن کموك قیریلوب
آنی باغلادقدن صکره ینه قیرمق یقال هَاضَ العظم بعد الجبر بشکست
استخوان را پس از بستن کموکی باغلادقدن صکره ینه قیردی ووجع
اوزرینه وجع دخی هیض دیرلر ط خِیَاطَة دوختن دیکمك یقال خَاطَ
الثَّوْبَ بدوخت جامه را جامه یی دیکدی شَیْط هلاك شدن هلاك
اولمق یقال شاط الرَّجُل یَشِیطُ ای هلك وسوخته شدن یانمق یقال
شاطت القدر اذا احترقت ولصق بها الشیء ویانمش بنبه نك رایحه سنه
شیاط دیرلر میط دور کردن ودور شدن بعید اتمك وبعید اولمق
یقال ماط ای دفع وزجر ویقال ماط بَعُدَ وذهب مطرزی ایضاح
حریرینك عام هیاط ومیاط عبارتنك تفسیرنده ای عام اضطراب
وذهاب ومجیء دیدی فرا دیدی که هیاط سوق فی الورد ومیاط سوق
فی الصدر معناسنه در ولحیانی هیاط اقبال ومیاط ادبار معناسنه در

دیدی کتاب المبین ده دیدی که مانال بهم الهیاط والمیاط دیرلر که هیاطدن
مقاربه ومیاطدن مباعده مراد ایدرلر ظ غیظ بخشم آوردن • غضبه
کتورمك یقال غاظه الفول بخشم اورد اوراسخن • سوز آنی غضبه کتوردی
قیظ وقیوظ وفوظ مردن اولمك یقال فاظ بمرد اولدی یفیظ ضرب
بابندن یائی در ویفوظ نصر بابندن واوی در قیظ کرما شدن اسی اولمق
یقال قاظ یومنا کرم شد روز ما کوندوزیمز اسی اولدی • ودر کرمای
تابستان درجایی مقام کردن ویای کونی اسیسنده بریرده مقیم
اولمق یقال قاظ فی البلد کرمای تموز کذرانید در شهر تموز اسیسی
شهرده کچوردی وهو القیظ کرمای تابستان یای کونینك اسیسنه
قیظ دیرلر ع بیع فروختن وخریدن صاتمق وصاتون آلمق اضداددندر
یقال باعه الشیء بفروختش چیز را آکا نسنه صاتدی وباع منه الشیء
بخرید از وی چیزرا • آندن نسنه صاتون آلدی • معلوم اوله که الفاظ عربیه
معنیین متضادین ده استعمال اولنور لفظ بیع کبی خرید وفروخت ده
استعمال اولنوب معنای مقصود صله سندن متعین اولور نته کم مصنف
عبارتنده واقع اولدی وبعضی اضداددن اولان الفاظ بومقامه ثبت اولنمق
مناسب ملاحظه اولندی لفظ جلل حادث عظیم وحادث هین معنالرنده
استعمال اولنور وغابر ذاهب وآتی وجون اسود وابیض وبین بعید وقریب
وصریم لیل ونهار وناصع اسود وابیض وامم عظیم ویسیر وناهل
ریان وعطشان ووراء خلف وامام وشعبت الشیء اصلحته وشققته
وصارخ مغیث ومستغیث وهاجد مصلی باللیل ونائم بالنهار ودهوع
ارتفاع وانحدار وترب غنی وفقیر واهماد سرعة سیر واقامة وعسعس
اقبل وادبر وقرء حیض وطهر معنالرنده استعمال اولنورلر ذیوع وذیع •
وذیعوعة وشیوع وشیاع وشیوعة آشکار اشدن نهان کیزلو نسنه
آشکاره اولمق یقال ذاع السر وشاع السر آشکار شد نهان کیزلو نسنه
آشکاره اولدی ضیعة وضیاع کم شدن ضایع اولمق که ییتمك تعبیر اولنور
ضاع الشیء کم شد چیز نسنه ضایع اولدی روایت اولندی که رشیدك
جائزه سی ابونواس دن برقاج کره تأخر ایدوب بو بیتی بر ورقه ده یه
تحریر ورشیده عرض اندی ـ لقد ضاع شعری علی بابکم • کما ضاع عقد علی
خالصه • خالصه رشیدك مقبوله جاریه لرندن برجاریه نك اسمیدر رشید
مضموننه مطلع اولدقده ابونواسه دیدی که یا فاسق بوکلامه نیجه جرأت
اتدیك ابونواس اعتذار ایدوب دیدی که یا امیر المؤمنین خطا اویده در که
لفظ ضاءنك همزه سی عین ایله روایت اتمش • ابن خلکان روایت اتدی که
بصره ده برکسنه خطبه ده دیدی که ایها الناس اتقوا الله فانه من یتق الله

فلاهو



فلاهوداة علیه حاضر اولان جماعت هوداة لفظنك معناسنی بلمدیلر پس
یحیی بن یعمر العدوانی دن سؤال اتدیلر جواب ویردی که هوداة ضیاع
معناسنه در فلا ضیاع علیه تقدیرنده در وهوداة مهالك معناسنه مفردی
هودة در • کیع • بد دل شدن قورقمق یقال کعت عن الشیء اذا هبته وجبت
میع ومیعة کداخته شدن اریمك یقال ماع الشیء کداخته شد چیزی
برنسنه اریدی جوهری میعه یی سیلان الشیء المصبوب دیو تفسیر اتدی
هیع وهیوع بد دلی کردن قورقاقلق اتمك مطرزی ایضاحده مهیع طریق
واسع معناسنه در هیوعدن مأخوذ در جبن معناسنه وطریق مذکور محل
خوف وفزع اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی غ زیغ وزیوغ وزیغوغة
از حق برکشتن حقدن عدول ایتمك یقال زاغ برکشت دوندی وحقدن
عدول اتدی سیغ بکلو فرو کذاشتن شراب وطعام وبکلو فرو شدن بوغازده
طعام وشرابی سهولة ایله یچورمك وکچمك لازم ومتعدی استعمال اولنور
یقال ساغ الشراب وسغت الشراب ف حیف بیداد کردن ظلم اتمك یقال
حاف علیه ستم کرد بر وی آکا جور اتدی زیف وزیوف بغش کشتن
سیم کوموش بد اولوب رایج اولمق یقال زافت الدراهم بغش شد سیمها
کوموشلر بحز اولدی وخرامیدن وصالنمق یقال زاف البعیر یزیف ای تبختر
فی مشیه معراج الدرایه صاحبی دیدی که زیف اول کوموشدر که بیت المال
رد ایلیه وستوقه سلطاندن معرب یعنی اوج قات دیرا ستوقه اطلاق اولنان
درهمك ایکی طرفی کوموش ومیانی باقر یا قلو ید ی سیف شمشیر زدن قلیج اورمق
یقال سافه بشمشیر زد اورا آنی قلیج ایله اوردی صیف درتابستان بجایی
مقیم شدن • ایام صیفده بریرده اقامت اتمك یقال صاف الرجل فی البلد
تابستان کذاشت مرد درشهر رجل ایام صیفی شهرده کچوردی ضیف جسبیدن
یا بشوب ایرلمق یقال ضافه الهم فرو آمد بر وی اندوه غم آکا نازل اولوب
ایرلمادی ضیافة وضیاف میزبانی کردن مهمان دارلق وضیافت ایلمك مخفی
اولمیه که اولی اولان مهمان شدن یعنی مهمان اولمغله تفسیر اولنمقدر زیرا اکثر
نسخه ده واقع اولان معنای اول اضافه معناسیدر افعال بابندن پس ضافه
قولی مهمان شد اورا • ایله تفسیر اولنمق مناسب در یعنی آکا کندو زول ایدوب
مهمان اولدی طیف نموده شدن خیال • خیال کورونمك مثلو حال نومده اولان
خیال کبی یقال طاف الخیال بنمود خیال • خیال کوروندی عیافة فال کرفتن
بمرغ قوش ایله طوتمق زمان جاهلیتده ایدرلر ایدی مثلو قوشك اسمی
وقوندوغی یرك اسمی وصوتنی اعتبار ایدرلر ایدی یقال عاف الطیر فال
کرفت بمرغ قوش ایله فال طوتدی یعیف ضرب بابندن یعاف علم بابندن
عیف بکرد آب کردیدن مرغ قوش صونك اطرافنده طولانمق ق حیق وحیوق

زود آمدن بلو ومکر برمکر یا بلو نازل اولمق یقال حاق به المکر فرود آمد
بوی مکر یعنی مکر نازل اولدی وآنی حیله احاطه اتدی ضَیق ضادک کسر وفتح
لغتدر تنک شدن طار اولمق یقال ضاق تنک شد طار اولدی وهو الضیق
والضَیق تنک طار اولان نسنه میدانی لست بالشقی ولا الضیقی حرا مثلنده
دیدی که شقی اشق لفظنک مؤنثی وضیقی اضیق لفظنک مؤنثی دره آصل مثل
بودر که ایکی کوچک قز قرنداشلری بر کمسنه لره تزویج اتدیلر صغیری اهلنه دیدیکه
بزه برچادر نصب ایدیلك که ناسدن تستر ایده لر کبری راضی اولمیوب عجله ایتمسه
هله بر آن دخی بویو یه لر خلق بزی استهزا ایدرلر صغیری راضی اولمیوب ابرام
اتدکده کبری بو مثلی ایراد اتدی یعنی بنم امرم سنك امرکدن مشقتلی دکل وبنم
فرجم سنك فرجکدن طار دکلدر چونکه سن خلقك استهزا اتدیکندن المرجحیه سن
بن بیچورده المرجکرم بر کمسنه بر کمسنه یه نصیحت ایدوب قبول اتمدکده بعد الیوم سن
بیلورسین بن سکا سندن ارحم دکلم دیه جك یرده ضرب اولنور لَیق دد خورد
آمدن چیزی با چیزی وسیاه کردن دوات بر نسنه بر نسنه یه لایق اولمق
ودواتی اصلاح اتمك مرکب ولیقه وضع اتمك کبی یقال لاقت الدواة بساخت
دوات را دواتی اصلاح اتدی ولاق به الامر زیبید بوی کار ایش آکا لایق
اولدی معلوم اوله که ابو العباس شریشی مقامات حریری شرحنده شرو جهله
افاده اتدی عرب لغت الدواة والقتها دیرلر دواته لیقه وضع اتسه لر ولیقه نك
جمعی لِیَق کلور ودواته وضع اولنان لیقه صوف دن اولورسه مرکب ایله آلوده
اولمزدن اول آکا بوهه ومواره دیرلر آلوده اولدقدن صکره لیقه دیرلر وآلوده
اولمزدن اول دخی لیقه اطلاق ایدرلر ما یؤول الیه اعتباریله واکر پنبه دن
اولورسه آکا عَطبه وکرسُفه دیرلر ومطلقا پنبه یه عَطب وکرسف دخی
دیرلر ومرکبه نقس ونِقس دیرلر نونك کسر وفتحیله لکن کسر افصحدر
وحِبر دخی دیرلر حانك کسریله وعالم معناسنه اولان حَبرده حانك فتح وکسری
لغتدر وبعضیلر مرکبه حبر تسمیه اولندوغنك وجهنده دیدیلر که عالمك
اسمنی مرکبه اطلاق اتدیلر یاخود آصلنده حبر العالم ایدی مداد حبر معناسنه
ولا یخفی ضعفه ووجه تسمیه اولی اولان بودر که حبر تزیین معناسنه اولمغله
کتابی تزیین اتدیکی ایچون تسمیه اولندی یعنی مزین الکتاب پس مداد حبر
مداد زینة معناسنه اولور یاخود حبر مأخوذ در اثر معناسنه مرکبك دخی
کتابده تأثیری اولمغله حبر دیدیلر ویقال مددت الدواة امدها مدا اذا جعلت
فیها مدادا یعنی اول دوات که آکا ابتداء مرکب وضع اولنه اول وقتده
مددت الدواة دیرلر واکر اولدن مرکبی اولوب بر آن مرکب دخی القا اولنه
امددتها دیمك کرك واکر شو قلم ایله شو دواتدن مرکب آل دیمك مراد اولنسه
استمدد یا استمد دیرلر واکر شو قلم ایله بکا مرکب ویر دیمك مراد اولنسه

آمد

ضیق ده مخفف در ومصدر اولاو
ضیق ده یانك سکونی آصلیدر
منه



آمدلی من الدواة دیمك کرك خلیل دیدی که دواتکدن بکا مرکب ویر دیمك مراد
اولونسه مُدّنی یا امِدّنی دیمك کرك واکر دواته صوقودم دیمك مراد اولونسه
امهت الدواة یا موهت الدواة دیمك کرك ودواته صوقو دیو امر مراد اولنسه
اَمِهْه یا مَوِّه دیرلر ودواة دوادن مشتق در امر کتابت دواة ایله صلاح پذیر
اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی وبعض شعرا دوی الرجل یدوی دویادن مأخوذدر
دیدیلر دوی الرجل دیرلر بطننده داء اولسه قال امّا الدواة فأدوی حملها
حسدی وحرّف الخط تحریف من القلم ودواة آصلنده دَوَیَة در فعلة وزننده
جمعی دویات کلور قناة وقنواة کبی دُوِیّ دخی کلور قناة وقنا کبی وبن دوات
صاحبی اولدم دیمك مراد اولونسه اَدْوَیْتُ فانا مُدْوٍ دیمك کرك ودوات بیع
ایدن کمسنه یه دوّاء دیرلر خیاط کبی وکندك ایچون دوات پیدا ایله دیمك
مراد اولونسه اَدْوِ دَوَاةً دیرلر وشو دواتی کوتور وحفظ ایله دیمك مراد اولنسه
داو دیمك کرکدر ودواته رقیم ونون دخی دیرلر وقلم مزبر در زا ایله ومِذبَر
دخی دیرلر ذال ایله یقال زَبَرْت وذَبَرْت ای کتبت بعضیلر ذبر کتابت وزبر
قراءت معناسنه دیدیلر قلم تسمیه اولندوغی قطع وتسویه اولندوغی ایچوندر
وهر اغاج که باشی کسوب واصلاح واکابر علامت وضع ایده لر آکا قلم دیرلر
قال الله تعالی اذ یلقون اقلامهم که مراد اول سهملردر که اثلرك اسامیسی
یازلمش ایدی وقلم کسه جك آلته مِبرَی دیرلر وقلمك تراشه سنه قلامه
وبرایه دیرلر وقلمك بوغومنه کعب جمعی کعوب کلور وایکی بوغومك میاننه
انبوب دیرلر وقرغومز داقز وهر عقده سی اغاجه دخی استعمال اولنور
وعیب ایراث ایدن بوغومه اُبنه دیرلر وقلمك ایچینه شحمه وطشره سنه لیط
دیرلر وقلمك قبوغنی صویسه لر تلبطت من القلم لیطة دیرلر وقلمتاش
ایله قلمك ایچینی آلسه لر شحمته واکر ایچینی چوق آلسه لر بطنته تبطینا
دیرلر واکر ایچینی آلمسه لر اشحمته اشحاما دیرلر وقلمك اوزرنده اولان
قابوغه غلوف ولحا وقشر دیرلر واکر اول قابوغی صیرسه لر قشرته قشرة
لحوته شحوته دیرلر وقلمك شقنك سن وشعیره وایکی طرفنه سنتان
وشعیرتان دیرلر وقلمی کسوب کتابت ایچون مهیا اتسه لر قططته قطا وقصمته
قصما واوزرنده قلم قطع اتدکلری آلته مقط دیرلر میمك کسریله وقلمك
قطع اولنه جق موضعنه مقط دیرلر میمك فتحیله واکر قلمك سنلری برابر
قطع اولنمسه اول قلمه قلم محرف دیرلر واکر برابر قطع اولنسه قلم مبسوط دیرلر
وحین کتابتده قلمدن استماع اولنان صوته صریر وصریف ورشق دیرلر
وقصبه یعنی قامیشه یراعه وابائه دیرلر که جمعی یراع وابا کلور وقلمك
ایچنده پنبه کبی اولان نسنه یه یَنیمه وقنصعه وقشعه دیرلر واکر قلمده
بوجك یتیکی اولسه فیه قادح ونقد دیرلر واغاجه وبوینوزده ودیشده

دخی مستعملدر واکر قلمده اکر یلك اولسه اول اعوجاجه ذنب دیرلر هذا ترجمة ما افاده الشریشی ل حیاکة وحیك وحوك با فتح طوقومق یقال حاك الثوب بیافت جامه را جامه‌یی طوقودی یحیکه ضرب بابندن یائی در یحوك نصر بابندن واوی در حوك شعر کفتن شعر سویلمك لا غیر جز این نیست بومعنایه اولان حاك نك مصدری حوك دن غیری کلمز واجوف واوی اولمغله نصر بابندن غیری بابدن کلمز یقال حاك الشعر شعر کفت شعر سویلدی استعاره طریقی ایله اولمق ملاحظه اولنور یحوك نصر بابندن حیك تاثیر کردن تاثیر اتمك یقال حاك فیه الکلام اثر کرد دروی سخن سوز آنده اثر اتدی وخرامیدن وصالنمق جوهری دیدی که حیك یورکن اوموزلرین اوینادوب وآدیمنی توسیع اتمك در نیك صحبت کردن جماع اتمك یقال ناك جماع کرد جماع اتدی ل ذیل خرامیدن تبختر ایدوب صالنمق یقال ذالت المرأة تذیل ای جرّت ذیلها علی الارض وتبخترت ذیل جدا کردن آیرمق اذاله معناسنه‌در سیل وسیلان روان شدن آب صوآقمق یقال سال الماء روان شد آب صوآقدی عیلة درویش شدن فقیر اولمق یقال عال درویش شد فقیر اولدی فیلولة ضعیف رای شدن فکری ضعیف اولمق یقال رجل فیل الرأی ای ضعیف الرأی قیلولة ومقیل ومقال وقائلة نیم روز خفتن نصف النهارده اویومق یقال نیم روز بخفت نصف النهارده اویودی صاحب فردوس معجم طرانی علومتی ایله ذکر اتدی که قال ع م قیلوا فان الشیطان لا یقیل روایت عباس بن عبد المطلب وقت ضحی ده اوغلینی نائم کوروب ایاغی ایله دیدی ودیدی که قم لا انام الله عینك حضرت الله عبادینه رزق تقسیم ایدرکن وقتده نوم معقولمیدر عرب استماع اتمدکمی که نومة الضحی مکسلة مهزلة منساة للحاجة یعنی وقت ضحی ده نوم اتمك صاحبنه کسل ایراث ایدر وباعث هزال وحاجتی تاخیره سبب در ونوم اوج نوعدر نومة الخرق ونومة الخلق ونومة الحمق کم نومة الخرق نومة ضحی ونومة خلق رسول اکرمك امتنه تعلیم اتدیکی قیلوله ونومة الحمق بعد العصر نومدر که آنی سکران ومجنون اولان ایدر قیل نیم روز شراب خوردن نصف النهارده شراب ایچمك یقال قبلته فتقبل یعنی نصف النهارده آکا شراب ویردیم اول دخی ایچدی ووقت ظهرده شربه معتاد اولان کمسنه شروب للقیل دیرلر واقالت کردن بیع وبیعی فسخ اتمك یقال قلته البیع آکا بیع فسخ اتدیم اقلته البیع معناسنه کیل پیمودن اولچمك یقال کال الطعام پیمود کندم را بغدایی اولچدی وفی المثل احشفا وسوء کیلة هم خرماسی بد هم کیله سی کسك ایکی یارامزلق ایدن کمسنه ده ضرب اولنور میل ومیل

وقیلان

قالة انتدم من عیلة وجمع اغفار
ح علی اخضع فانت من النعم
نفوت بعمرو انت بالمنزل الرفیع ورتبة
نروع بالاذیال بالذل والمتشبع
ولعل الخبیث بلاد منها الی
الخصیب والنبیع منه



ومیلان کشتن دونمك که میل اتمك تعبیر اولنور یقال مال میل کرد میل اتدی هیل فرو ریختن دوکمك که بوشالتمق تعبیر اولنور یقال هلت الطعام فرو ریختم کندم را بغدایی اولچه‌دن برغیری نسنه‌یه دوکدم یتم بنده کردن بعشق عاشق ایتمکله برکمسنه‌یی قول اتمك یقال تامه بعشق بنده کرد اورا عشق ومحبت سببیله قول اتدی آنی ختم بد دلی کردن قورقاقلق اتمك یقال خام عنه یخیم اعجبنی ذیم عیب نهادن عیبلمك ذمّ کبی ذامّ ذی عیب معناسنه‌در وفی المثل لا تعدم الحسناء ذاما یعنی ولا یعنی عیبسز کوزل اولمز دیه‌جك ضرب اولنور یقال ذامه عیب کرد اورا آنی تعییب اتدی عابه وذمّه کبی دیگر واترشدن قالقوب آلچنه کتمك جوهری کلامندن متعدی اولمق منفهم اولور زیرا دیدی که دامه یریمه دیما ای برحه شیم شمشیر برکشیده وشمشیر درنیام کردن ونکریستن برق که بارد یا نه قلیچی قیندن چیقارمق یا قینه قومق وبرقه نظر اتمك که یاغدورمی دیو یقال شام السیف شمشیر برکشید یا درنیام کرد قلیچی چیقاردی یا قینه قودی وشام البرق بنکریست بدرخش بامید باران یاغمور امیدی ایله برقه نظر اتدی ضیم بیداد کردن ظلم اتمك یقال ضامه ستم کرد بدو آکا ظلم اتدی عیمة آرزومند شدن بشیر سوده آرزو اتمك شهوة اللبن معناسنه یقال عام الی اللبن آرزومند شد بشیر سوده آرزو اتدی یعیم ضرب بابندن یعام علم بابندن وهو عیمان مرد آرزومند بشیر سوده آرزو ایدن کمسنه‌یه عیمان دیرلر ومؤنثنده عیمی دیرلر واول کمسنه سوددن محروم اولسه اعامه الله دیرلر ابن سکیت دیدی که برکمسنه سوده آرزو اتسه اشتهی اللبن وزیاده آرزو اتسه عام الی اللبن دیرلر وبرکمسنه اته آرزو اتسه اشتهی اللحم وافراط اوزره آرزو اتسه قرم الی اللحم دیرلر غیم برکرفتن آسمان کوك یوزی بولوتلانمق یقال غامت السماء ابر ناك شد آسمان کوك یوزی بولوتلاندی هیوم وهیم وهیمة وهیمان سرکشته شدن دربیابان وشیفته شدن بعشق صحراده سرکردان اولمق وعشق سببی ایله آشفته اولمق یعنی دلودیمك یقال هام فی البریة سرکردان کشت دربیابان صحراده سرکردان اولدی وهام فؤاده شیفته شد دل وی از عشق آنك قلبی عشقدن آشفته وپریشان اولدی ن آین آمدن وقت کار کردن ایش ایشلمك وقتی حلول اتمك یقال آن لك ان تفعل کذا وقت آمد ترا که کنی فلان کاردا سکا فلان ایشی ایشلمه‌نك وقتی کلدی بینونة جدا شدن آیرلمق یقال بان منه جدا شد ازوی آندن آیرلدی بیان هویدا شدن ظاهر اولمق یقال بان له الامر پیدا شد اورا کارا آکا ایش ظاهر اولدی وهو بیّن کار پیدا واول ظاهر اولان ایشه بیّن دیرلر حینونة هنکام بودن برشیئك

وقتی اولمق یقال حان لك ان تفعل كذا وقت آمد تراكه كنی فلان كار را . سكا فلان ایشی ایشلمه نك وقتی كلدی آن كبی فضل بن ربیع روایت ایتدی كه منصور ایله بر سفردن عودت وبر منزله نزول ایتدیك بنی دعوت ایتدی حضورینه واردیغم كوردیم كه بر قبه ده جلوس ایدوب قارشو سنده بر بیاض صیوالی دیواره نظر ایدر بكا دیدی كه بن سنه همیشه تنبیه ایدرم كه بو حوالی یه عوامه دن ویرمك كه كلوب شو دیواره رطب ویابس یازوب قانرا لمارلر بن دیدیم كه عمرك الله بو دیوارده آصلا بر حرف یوقدر وقطعا اكا كمسنه بر نقطه وضع ایتمامش دیدی كه نه غریبدر شو ایكی بیتی كورمز میسین دیوارده یازمشلر ؎ ابا جعفر حانت وفاتك وانقضت . سنوك وامر الله لا بد نازل . ابا جعفر هل كاهن او منجم . یرد قضاء الله ام انت جاهل . بن دیدیم كه والله العظیم دیوارده بر حرف یوقدر دیدی كه بنم وفاتم قریب اولدوغنه بو حالتده اشارتدر واردن بنی علی العجله حرم شریفه ایصال ایله حاصلی حرمه داخل اولدوغمز ساعتده وفات ایتدی وبونكا یه قریب بر حكایت اولندی كه سلیمان بن عبد الملك بر جمعه كون لباس فاخر وانواع تزئین ایله متزین اولوب سایه ناز وتبختر ایدر ایدی وانا الملك الشاب . السید الحجاب . الكریم الوهاب دیو تفاخر ایدر ایكن جاریسندن بر جاریه قارشوسنه كلدی سلیمان اكا دیدی كه بو كون امیر المؤمنینی نیجه كوردك جاریه دیدی كه حالا ابن خلیفه روی زمینی آرزوی نفس وقرة العین كوردم لكن آه آه شاعرك شو كلامی اولمیه ایدی ؎ انت نعم المتاع لو كنت تبقی . غیر ان لا بقاء للانسان . انت خال من العیوب ومما . یكره الناس غیر انك فان . بو كلامی سلیمان استماع ایتمكله كوزلری یاش ایله طولدی ومحزونا طشره چیقوب خلق ایله صلوة جمعه وخطبه دن فارغ اولدقدن صكره حرمینه كیروب جاریه معهوده یی چاغردی ودیدی سكا كلام مذكوری بنم قارشمده سویلمكه باعث نه اولدی جاریه دیدی كه بنم بو كون شوعلم اولملغله امیر المؤمنین حضورلرینه كلدیم وشوقنه كلنجه مبارك یوزلرین كوروب بو حرفی قارشولرنده تكلم ایتدیم وبو معنایه سائر جواری دخی شهادت ایتدیلر سلیمانه دهشت عظیمه طاری اولوب چوق مدت چكدی وفات ایتدی حین هلاك شدن هلاك اولمق یقال حان هلاك شد هلاك اولدی دین دالك كسریله فروتنی كردن ومكافات كردن مطیع اولوب انقیاد ایتمك ومكافات ایتمك یقال دان له فرمان برداری كرد اورا آنك امرینه مطیع اولدی ودانه بالصنعة باداش كرد اورا اكا مكافات ایتدی ایو عمل ایله دین دالك فتحیله وام ستدن ووام دادن اودنج آلمق واودنج ویرمك یقال دان منه الدین وام ستاد ازوی آندن اودنج بورج آلدی ودان غیره وام داد او را كیسی دیك بركسنه یه اكا اودنج

ونقل الثلل فلان تقل من الذنب قال ابن الرومی ونقیل كه نقیل دیو تقدنه ما العاقل عین حمل الله امرینا تعلما مراده علاوة الحنقلین لقمان اوعلنه دیدی كه یا بنی انی حملت العضر والحدید فلم احمل انقل من الدین واكلت الطیبات وعانقت الحسان فلم ذق الزمن من المعافیة وذقت الارادة فلم ار من الحاجة الی الكاس مسعه



ویردی ورجل داین مرد وام ستاننده اودنج بورج آلان كمسنه ورجل مدین ومدیون مرد وام داده شده اودنج بورج ویریلان كمسنه حاصلی استقراض طریقیله اولان بورجلی كمسنه یه داین واقراض طریقیله بورجلی اولان كمسنه یه مدین ومدیون دیرلر فلا یغرنك اطلاق المص وترجم المترجمین بلكه سبك مصنف ده لف ونشر مرتب طریقنه رعایت اولنمشدر دین غلبه كردن كناه بر دل وخواب بر چشم ومستی بر نفس كناه قلبه واویقو كوزه ومستلك نفسه غالب اولمق یقال دان علیه السكر وغیره غالب شد بر وی مستی ودیكر چیز . اكا مستلك وكذلك غیری نسنه غالب اولدی دین آراستن . تزیین ایتمك یقال دانه بیاراست اورا . آنی تزیین ایتدی وهی الزینة آرایش بزك كما یتزین معناسنه شین معیوب كردن عیبلی ایتمك یقال شانه معیوبه كرد اورا . آنی عیبلی ایتدی یعنی عیب ایراث ایتدی طین بكل كردن بالچق ایله اتمك یقال طان كتابه ای ختمه بالطین عین چشم بد رسانیده ن . یارامز كوز تشه ورمك كه كوز دكدیرمك تعبیر اولنور یقال عانه چشم بد رسانیده یارامز كوز اصابت ایتدی دیكه كوزی دیكدی وكوز دیكردی دیو تعبیر اولنور رجل عیعن وعیان مرد بد چشم كوزی یارامز وكوزی دیكن كمسنه غین فرا پوشیدن چیزی ذهن را ومیغ آسمان را وتشنه شدن . بر نسنه ذهنی ستر ایدوب اوزرینه پرده اولمق وسحاب روی آسمانی ستر ایتمك وصوسز اولمق یقال منه قوله ؏م لیغان علی قلبی ای یغطی ویقال غان السحاب ویقال غانت الابل ای عطشت مثل غامت غین وغیم بر معنایه در قیاد اهنكری كردن دمورجیلك ایتمك لین ولیان نرم شدن یومشاق اولمق یقال لان نرم شد یومشاق اولدی وهو لین چیز نرم یومشاق نسنه مین دروغ كفتن یالان سویلمك یقال مان دروغ كفت یالان سویلدی هم تیه حیران شدن حیران اولمق یقال تاه فی المفازة سر كشته شد در بیابان حیران اولدی صحراده تیه تكبر كردن بویوكلنمك یقال تاه تكبر كرد . تكبر ایتدی لیه در پرده شدن پرده یه كیرمك یقال لاه ای تستر میه وموه بسیار آب شدن چوق صو اولمق یقال ماهت الركیة بسیار آب شد چاه خرد كوچك قویو كه آشمه تعبیر اولنور چوق صولو اولدی تمه ضرب با بنده یائی در تموع نصر با بنده واوی در تماه علم با بندن المعتل اللام ب جبی وجبایة كردكردن آب وخراج صوبی وخراجی جمع ایتمك یقال جبی الخراج كرد كرد خراج را خراجی جمع ایتدی جباوه م یقال جبا یجبو نصر با بندن وجبی یجبا علم با بندن سبی بردبردن اسیر سورمك یقال سبی الجاریة . برده كرد كنیزك را جاریه یی سوردی طبی خواندن دعوت ایتمك یعنی چاغرمق یقال طباه ای دعاه . اتی اتیان واتی آمدن كلمك یقال اتاه . بیامد بدو اكا كلدی واتی الیه احسانا نیكوب

کرد بدو • آکا ایلك ایلدی وَاَتَى عَلَيْهِ هلاك كرد اورا • آنی هلاك اتدی وفی المثل قد يؤتى على يدى الحريص اتى عليه دیرلر اهلك معناسنه ولفظ يد تصرفدن کنایه در زیرا انسانك اکثر تصرفاتی الی ایله در یعنی تقدیرا آکری حریصلك تصرفنه کاهی مانع اولوب مقصودینه واصل اولمز ومحتملدرکه لفظ صله وزائد اوله یعنی کاه حریص اولان کمسنه به قضا اصابت ایدوب هلاك اولور اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه زیاده حرصندن کندوبی شره القا ایدر ت حَثْی وحَثُو یاشیدن خاك طپراق صاچمق یقال حَثَى عليه التراب بپاشید بروی خاك را • آنك اوزرینه طپراق سپدی یَحْثِی ضرب بابندن یائی در یَحْثُو نصر بابندن واوی در حَثِیّ سرکین افکندن کاو صغیر نجسی القا اتمك مَرْثِيَه مرثیه کفتن میتا مرثیه سویلمك رَثْى ومَرْثاة مرحمت نمودن مرحمت اتمك یقال رَثاه مرثیه کفتش آکا مرثیه سویلدی وَرَثَى لَه رحم كرد بروی آکا مرحمت اندی غَثْی وَغَثَیان جوشیدن دل کوکل بولانمق یقال غَثَت نفسه بجوشید دلش کوکلی بولاندی قوصمق وجهی اوزره ت خَدَیان بشتاب رفتن ستور دابه سرعت ایله یورومك یقال خَدَى البعیر بدوید شتر • دوه سکردی رَدْی ورَدَیان بدویدن ستور دابه سکرتمك که زیاده یورومکله یلمك میاننده اوله ودى الفرس بدوید اسب آت وجه مذکور اوزره سکرتدی رَدْی سکستن وانداختن قیرمق وآتمق یقال رديت الحجر اذا ضربته لتكسرها والمِرْدى حجر يرمى به ورَدَيته بالحجارة اذا رميته بها فِدْيَة وَفِدًى فانك کسر وفتحیله لغت در وفداء باقی خریدن کیرو صاتون آلمق یقال فداه من الاسر باز خرید اورا ازاسیری اسیرلکدن آنی کیرو صاتون آلدی هِدايَة ره نمودن دره چیزی یول کوسترمك هرشیده مستعمل در یقال هداه الطریق وهداه للطریق وهداه الی الطریق راه نمود اورا آکا یول کوستردی هُدًى ره نمودن دردین وراه یا فتن دروی امردینده یول کوسترمك وامردینده یول بولمق لازم ومتعدی استعمال اولنور یقال هداه للاسلام ره نمود اورا بمسلمانی آکا مسلمانلغه یول کوستردی وهدى بنفسه خودش ره یافت کندو یولی بولدی هِداء فرستاده عروس بشوی او کلینی زوجنه کوندرمك یقال هدى الیه العروس فرستاد باو عروس را آکا عروسی کوندردی وهى الهدىّ عروس فرستاده زوجنه ارسال اولنان عروسه هدی دیرلر هَدْی سیرت نیکو داشتن ایو حصلت صاحبی اولمق یقال ما احسن هَدْيَه وهَدْيَه ای سیرته وَاَذْی کسی شدن ورکسنه آرد نجه کتمك یعنی اقتدا اتمك یقال هدى هَدْیَ فلان ای سار سیرته ت حَذْی بریدن • کسمك یقال حذیت یده بالسکین ای قطعتها وکزیدن شراب زبان را • وشراب دیلی یصرمق که دیلی بورمق تعبیر اولنور یقال الشراب یحذی اللسان ای یقرصه هَذْی وهَذَیان وهذى بیهوده کفتن





عبث سوز سویلمك یقال هذى بیهوده کفت عبث سوز سویلدی وواکفتن بیمار وخسته صایقلامق يَهْذِي ضرب بابندن یائی در يَهْذُو نصر بابندن واوی در ت بَرْی تراشیدن یونتمق یقال برى القلم بالمبراة بتراشید قلم را بقلم تراش قلمتراش ایله قلمی یونتدی • ونزار کردن ستور درداندن ببسیار ودابه یی چوق سورمکدن لاغر اتمك یقال برت البعیر ای اذهبت لحمه جَرْی وجَرَیان رفتن کتمك یقال جرى برفت کتدی وهی الجاریة کشتی دریا • دریا کمیسنه جاریه دیرلر جَوارِی ج حرْی نقصان شدن ناقص اولمق یقال حرى الشئ ای نقص ویحری کما یحری القمر واول یلدن که بیر اولدوغندن ائی ناقص اولسه آکا جاریه دیرلر که بیلدیرلك زیاده نجیبی در وبدعا مقامنده رماك الله بافعى جاریة دیرلر دَرْيَة ودِرايَة ودِرْيان دانستن بیلمك یقال دری ودَرَی به دانست بلدی درْی فریب دادن آلدامق یقال دراه ای ختله وخدعه مداراة دخی بومعنادن ماخوذ در • مطرزی ایضاحده دیدی که مداراة ملاینه معناسنه در آصلنده مخاتله یعنی بری برینی آلدامق معناسنه در دریت الصید دیرلر صید نرم حیله اتسه ودخی دیدی که علم معناسنه اولان درایة بوندن ماخوذ درکه تکلف وحیله ایله علم دن عبارت در لهذا حضرت اللهه داری اطلاقی جائز دکلدر دیو محققین اتفاق اتدیلر وبعضیلر تجویز ایدوب واللّه لا ادری وانت الداری قولی ایله احتجاج اتدیلر جوهری دیدی که حسن خلق ومعاشرة معناسنه اولان مداراة لفظنده همز وعدم همز لغتدر یقال داریته وداراته انتهی مهموز اولان دارء دافع معناسنه وداری لاین معناسنه اولمغله معاشرة حسنه معناسنه اولان مداراة غیرمهموز تکلم اولنمق مناسب ملاحظه اولنور ومداراة مذکوره دفع معناسنه اولان دراءدن ماخوذ اولمق محتملدر زیرا مداراة دفع ضرر اعداده سرمایه عظیم در • قال الطائی نظم ماد مت حیا فدار الناس کلهم • فانما انت فی دار المداراة • دنیاك نعش فکن منها علی حذر • فالنفس ماوی مخافات وآفات وقال الامام الشافعی نظم یقول لی العقل الذی زین الوری • اذا لم تطق دفع العدو فداره • وقبل ید الجانی الذی لست قادرا • علی قطعها وارقب سقوط اجداره • وفی المثل من لم یدار المشط ینتف لحیته • وفی الهندلیس لعدو لا یطاق دواء سوی المداراة والخضوع اوالهرب • قال الحکیم نظم دارهم مادمت فی دارهم • وارضهم مادمت فی ارضهم • واحسن العشرة مع بعضهم • یعینك البعض علی بعضهم ذرْی وذَرْو دامیدن صاورمق یقال یَذْرُو نصر بابندن واوی در زرایة عیب نهادن تعییب اتمك یقال ذرى علیه فعله عیب نهاد بروی کار اورا آنی عملندن اوتوری تعییب اتدی سُرَى بشب رفتن کیجه یورومك یقال سرى بشب رفت کیجه وقتی یوریدی سَرْی سرایت کردن • تاثیر اتمك

يقال سرى السمّ فيه زهر دروى اثر كرده زهر آنده اثر اتدى سرى و سرو
باز كردن صويمق يقال سرى عنه الثوب باز كرد از وجامه را آندن صويوب
صويدى يسرى ضرب بابنده يائى در يسرو نصر بابنده واوى در تسرى وشراء
خريده يا فروختن آلمق ياصاتمق اضداددندر يقال تسرّى خريده
وتسروّى يا فروخت آلدى ياصاتدى صرى كردكردن جمع ايتمك يقال صرى الماء
كردكرد آب را صويى جمع اتدى وماءٌ صرىٌّ آب كرد كرده شده برين ده جمع
اولمش صوكه مجتمع اولديغى موضعده طول مكث ايله متغير اولمش اوله وبريدن
كسمك يقال صرى بول قطعه فرى بريده بروجه اصلاح اصلاح ايچون
كسمك يقال فرى بريد از براى دوختن ديكمك ايچون كسدى وافساد ايچون
قطع اتسه آفرى ديرلر قرى وقراء قافك كسريله مقصور وفتحيله ممدوددر
ميزبانى كردن ضيافت اتمك يقال قراه الطعام مهمان دارى كرد اورا باش
طعام ايله آكا قونقلق ايلدى وهو المقرى كاسه چوبين اغاجدن چناق
قرى كرد كردن آب صويى جمع اتمك يقال قرى الماء فى المقراة كرد كرد آب را
در حوض صويى حوضده جمع اتدى واول صويه مقرى ديرلر ميمك كسرى ايله
وقصر ايله مرى جوى كندن ارق قازمق مريه كمان داشتن ظفر اتمك يقال
مرى كمان داشت ظفر اتدى مرى دوشيدن صاغمق جوهرى ديدى كه سود
ويرسون ايچون دوه نك مه سنى صيغامغه ديرلر يقال مرى الناقة بدوشيد شتر
ماده را دیشی دوه يى صاغدى ويروه آوردن باد باران را ازميغ ييل بولوتدن
ياغمورى چيقارمق يقال الريح تمرى السحاب اى تستدره لكن تشبيه طريقيله
اولمق ملاحظه اولنور وجمع كرده بچيزى وبرنسنه يى انكار ايتمك يقال مراه
حقه اى جحده ز جزاء پاداش داده مكافات اتمك يقال جزاه على فعله
پاداش كرد اورا بركرد ارش آنك عملنه مجازات اتدى وكذاردن وبى نيازى
كرده از چيزى ادا اتمك وبرنسنه دن مستغنى اولمق يعنى برنسنه ايله اكتفا
اتمك مصنف اساسده جزتك الجوازى عبارتنك تفسيرنده اى افعالك اى
وجدت جزاء ما فعلت ديدى قال ه جزتك الجوازى من صديقك نصرة
وادناك دنى فى الرفيق المقرب وديدى كه محتملدر كه جوازيدن الطاف
الهيه واسباب رحمت حق مراد اوله قال الخطيئة ه من يفعل الخير لم يعدم
جوازيه لا يذهب الخير بين الله والناس حزى تقدير كردن تخمين اتمك عزى
وعزو نسبت كردن برنسنه يى برنسنه يه نسبت ايتمك يقال عزاه الى ابيه
نسبت كرد اورا بپدرش آنى باباسنه نسبت اتدى يعزى ضرب بابنده يائى در
يعزو نصر بابنده واوى در مشى وتمشية رفتن يورومك يقال مشى
برفت يورودى مشاء بسيار فرزند شدن اولادى چوق اولمق يقال
مشت المرأة بسيار بچه شدن خاتونه چوق ولدلى اولدى تمشى ضرب





بابنده ومشيت تمشى علم بابندن وامرأة ماشية زن بسيار فرزند چوق ولدلى
خاتون وبسيار كشتن چاى پاى ودابه چوق اولمق ص خصاء خايه كشيدن
خايه چيقارمق كه خادم اتمك تعبير اولنور يقال خصاه خايه اش كشيد خايه سين
چيقاردى وهو الخصىّ خايه كشيده خايه چقمش كمسنه عصيان ومعصيت
نافرمان بردارى كردن فرمانه اطاعت ايتمك يقال عصاه نافرمانى كرد اورا
آنك فرمانته اطاعت اتمدى وهو عصىّ مرد نافرمان فرمانه اطاعت اتمين
كمسنه ص قضاء حكم كردن حكم اتمك يقال قضى له حكم كرد از براى او
آنك نفعى ايچون حكم اتدى وقضى عليه حكم كرد بروى آنك ضررى ايچون
حكم اتدى وهى القضية حكم حكمه قضيه ديرلر قضا ياج وكذاردن آنچه
بركسى واجب باشد بر كمسنه نك اوزرينه واجب اولان نسنه يى ادا اتمك
يقال قضى الصلوة قضا كرد نماز را نمازى قضا اتدى وخود مردن وكندو
اولمك يقال قضا نحبه خود بمرد حتف انفه اولدى ابو عبيده ديدى كه قضى
نحبه اى قضى نفسه اى مات ونحب خطر عظيم معناسنه دخى كلور ديدى
نظم كريمده واقع اولان فمنهم من قضى نحبه عبارتنده اكثر اهل تفسير نذر
مراددر ديديلر قال نصيب بيت وانى لساع فى رضاك كما سعى لبلقى نقل
النحب عنه المنحب يعنى نذرايدن كمسنه نذرلك ثقلتى كندودن القا اتمكه
سعى ايدر كبى بن سنك رضاكه سعى ايدرم نعبصيلر قضى نحبه قضى هواه
معناسنه در ديديلر وكشتن اولدرمك يقال قضى عليه بكشت اورا آنى
اولدردى ومحكم كردن ومحكم اتمك وتمام كردن كارى وبرايشى تمام
اتمك قضا فراغ معناسنه دخى كلور قضيت حاجتى كبى كويا بركمسنه
بر كمسنه يى قتل اتدكده آنك حضورسندن فارغ اولور كذا يستفاد من كلام
الجوهرى ابن الانبارى ديدى كه قضا امر اتمك معناسنه دخى كلور قال الله
سبحانه وقضى ربك ان لا تعبدوا الا اياه وعمل معناسنه دخى كلور قال
سبحانه فاقض ما انت قاض اى اعمل ما انت عامل مضى ومضى بكذشتن
كچمك يقال مضى بكذشت كچدى يمضى ضرب بابندن يائى در يمضو نصر
بابندن واوى در ط غطى فرا پوشيدن اورتمك كه يورومك تعبير اولنور
وعلى ايله متعدى اولور مطرزى مقامات حريرى شرحنده ديدى كه كرمه يى
يعنى آصمايه غاطيه ديدكلرى زمينى سترانديكى ايچوندر يقال غطا الليل
اذا اظلم يا خود مرتفع اولديغى ايچوندر يقال غطا الماء اى ارتفع واسطى
ديدى كه معناى اخيره نظر ايله غطا طغى دن مقلوب اولمق ملاحظه
اولنور غ بغى ستم كردن ظلم اتمك يقال بغى عليه ستم كرد بروى
آكا ظلم اتدى وآماسيدن جراحت وريم درشدن آه يارهشيشوب
ايرلنمك يقال بغى الجرح اى ورم بغية وبغاء جستن طلب اتمك يقال

بغاه بطلبیده شده آنی طلب اتدی وایسته دی وفی المثل مافی الحجر مَبغیً فلان کمسنه
لئیم وقلیل الخیر در که آندن منفعت امیدی یوقدر دیه جك یرده ضرب اولنور
بِغاء زناکردن زنا اتمك یقال بغت المرأة زناکرد زن خاتون زنا اتدی
وَهِیَ البَغیُّ زن زناکار زانیه خاتون بغیّ دیرلر خَفیٌّ پنهان کردن وآشکار
کردن صاقلامق وآشکار اتمك اضداددندر سَفیٌ دامیدن باد خاك را
یل طپراغی صاوردی یقال سَفَتِ الرِّیحُ التُّرابَ بیفشاند باد خاك را یل
طپراغی صاچدی شِفاء شفادادن شفاویرمك یقال شَفاه من المرض
شفاداد اورا از بیماری خسته لکدن آکا شفاویردی کِفایَة بس بودن
وبسنده کردن یتر اولمق وبتر ایتمك یقال کفاه الشیء بس بود اورا چیز آکا
نسنه کفایت اتدی وکفاه الشیء بسنده کرد اوراچیز آکا نسنه‌یی کفایت
اتدردی پس اکر لفظ کفی بر مفعوله متعدی اولورسه کفایت اتمك وغیری
شیئه دخی محتاج اولمق معناسنه واکر ایکی مفعوله متعدی اولورسه جعل
معناسی تضمین طریقیله مهمنی بتوردی معناسنه اولور وکفی بالله وکیلاً
بس راست خدای کارسان کاروسان اولان حضرت الله کافیدر یعنی ایش
بتورمکه یترغیری کسنه‌دن استمداد لازم دکلدر وفی المثل کفی برغا ئها منادیاً
یعنی ناقه‌نك آواز اتدیکی ولدینه طالب اولدوغنه دلالت عظیمه ایله دلالت
ایدر ابوعبیده دیدی که بو مثل میان عربده مشهوردر سؤالدن اول قضاء
حاجت حقنده ضرب اولنور ودخی اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که سن
آنك معاونتنه محتاج اولدیغنی بلور ایکن بن سنك احوالیکه مطلع دکلم والا
معاونت ایدر ایدیم دیو تعلل ایدر واول کمسنه حقنده ضرب اولنور که برکسنه‌نك
قپوسنده طورمش ایکن آکا دیرلر که استیذان ایدوب ایچرو داخل اولمق قپوده
طورمقدن اولی در دیو پس اول کمسنه جوابلرنده مثل مذکوری ایراد ایدر
یعنی خانه صاحبی بنم قپوده طوردیغم بیلور بنم دخولیمی مراد اتسه ایدی
خبرویرور ایدی استیذانه حاجت نَفیٌ راندن ونیست کردن سورمك
یعنی تبعید اتمك ویوق اتمك یقال نفی اخاه وَأبنه دورکرد برادرش وپسرش
سوردی وکندودن اوزاق اتدی قرنداشی واوغلینی ونفاه ای اَعدَمَه
ونفاه عن البلد ای اَخلاه جوهری دیدی که نفی لازم ومتعدی استعمال اولنور
پس نفی کندو دور اولدی معناسنه دخی کلور قی بقیٌ چشم داشتن
منتظر اولمق یقال بقیته ای انتظرت الیه وترقبت تَقیٌ ترسیده‌ن قورقمق
یقال تقاه یتقیه جوهری دیدی که اِتَّقَی آصلنده اِوْتَقَی ایدی اوّلا واوی
یایه قلب ثانیا یایی دخی تایه تبدیل وتایی تاده ادغام اتدیلر وکثرت
استعمالدن ناشی تاء متبدله‌یی آصل کلمه‌دن اولمق اوزره توهم ایدوب
اِتَّقَی یَتَّقِی دیدیلر ماضی ومضارعنده تانك فتحیله لکن لسان عربده آکا نظیر

بولمغله

بولمغله تَقَی یَتقِی دیدیلر انتهی وشیخ عبدالقاهر عمرده دیدی که یتقی آصلنده
یتقی ایدی تخفیف ایدوب یَتَقِی دیدیلر صکره تایی ساکن ایدوب یتقی دیوب
آندن مصدر بنا ایدوب تَقْیٌ دیدیلر سراج دیدی که اکر یتقی تانك سکونی ایله
اولورسه مصدری تَقْیٌ کلور واکر یَتَقِی تانك فتحیله وتخفیفیله اولورسه
مصدری اتّقاء کلور رُقْیَة افسون کردن افسون اتمك یقال رَقاهُ افسون
کرد اورا آکا افسون اتدی رقیه‌سی نافع اولان کمسنه‌یه رَقّاء دیرلر وفی
الاساس یقال بسم الله ارقیك والله یشفیك قالی امالی‌ده دیدی که فلان
نسنه‌یه بر وجهله تقرب ممکن دکلدر دیه جك یرده حیث لایضع الراقی انفه
زیرا عبارة مذکوره دیردن کنایه‌در واصل مثل بودر که برکسنه‌نك دبریف
بیلاندن صوقدی رقیه ایده جك کمسنه بورننی موضع مزبوره وضع وافسون
اتمکه قادر اولمدی رایحهٔ خبیثه‌دن ناشی زُقاء وزقیه بانك کرده خروس
وکوف خروس وبایغوش اوتمك یقال زَقَی الدیك والهامَةُ بانك کرد
خروس وجغد خروس وبایغوش اوتدی تَزَقی ضرب بابندن یائی در تَزَقُّ
نصر بابندن واوی در سَقْیٌ خواباندن آب صوایچورمك یقال سَقاهُ
الماءُ آب خوابانید اورا آکا صوایچردی وفی المثل عُرَیفِطَةٌ تسقی من الغرانق
عرفطه عضاة دن کوچك بر آغاجدر زیاده بدرایحه لو ضمغی اولور که اول ضمغه مغفور
دیرلر یعنی عرفطه در که غبوقلر ایله اسقا اولنور ظالمه اکرام اتدیکم شرندن
خوف اتدیکم ایچوندر دیه جك یرده ضرب اولنور وغوابقدن سحاب مراددر
وغبوق صبوح مقابلیدر غبقته دیرلر سقیته الغبوق معناسنه وبو مقامده
سحابك عرفطه‌یی اسقا اتمه‌سی غبوق سقینه تشبیه اولندی وهی السقایة
خب سَقْیٌ اماس کرفتن شکم قارین شیشمك که استسقا مرضنه مبتلا اولمق
تعبیر اولنور یقال سَقَی بطنه اماس کرد شکم او آنك قارنی شیشدی یَسقِی
ضرب بابندندر که مصدری سقیاً کلور وسَقِیَ یَسقَی علم بابندندر که مصدری
سقی کلور وبَطنٌ سَقٍ شکم استسقا کرفته استسقا اولمش قارین لك
بکاء وبکا کریستن آغلامق جوهری دیدی که ممدود ومقصور استعمال اولنور
اکر ممدود اولورسه آغلامق وقتنده اولان صدا مقصود اولورسه کوز
یاشنك خروجی مراد اولور یقال بَکَی بکریست آغلادی حکایت سخن
بازکفتن سوزلرینه سویلمك یعنی حکایه اتمك یقال حکی الحدیث حکایه
کرد سخن را سوزی حکایه اتدی وبایچیزی مایندن ور نسنه‌یه بکزتمك که
بر شیئه تقلید اتمك تعبیر اولنور یقال حکاه فی فعله مانند اوبادر کردا او
فعلنده آکا مشابه اولدی نکایت ازی تمام کردن درمعادیانه بکشتن یا جراحت
کردن یا هزیمت کردن اعدایه کرکی کبی اثر اتمك اولدرمکله یا یارالامقله
یا منهزم اتمکله یقال نکی فی العدو زیان رساند در دشمن دشمنه ضرر

يتشدد ردى آل حَلْى زيور كردن زينت اتمك يقال حَلَوْها بيا راست زن را خاتونى
تزيين اتدى خَلى كياه دروه اوتى بيچمك يقال خَلَيْتُ الخلاء اى جززته وقطعته
خلا قصر ايله ياش اوت ديرلر ومفردى خلاوة در• وفى المثل عَبْدٌ وخلاً فى يديه
يعنى عبوديت صاحبى ايكن غنى در صَلْى بريان كردن بريان اتمك يقال
صَلَى اللحمَ بريان كرد كوشت را اتى بريان اتدى يَصْلِيه ضرب بابندن صُلِىَّ
درآتش درآوردن آتش ايچينه آتمق وآتش ايصنمق يقال صَلِىَ النارَ بسوخت
درآتش آتشده ياقدى وَصَلِىَ بالنار كرم شد بآتش آتش ايله ايصندى
يَصْلَيها علم بابندن طَلْى اندودن سورمك يقال طَلَى الاجربَ دارو بماليد
كرگين را• دارو سوردى اويوز اولمشه كه اويوزى يا غلودى تعبير اولنور•
واول خرقه كه ياغه باتروب اويوزى باغلورلر آكا طُلْيه ديرلر• وفلان كمسنه
رتمى دكلدر ديه جك يرده فلان ما يساوى طلية ديرلر بعضيلر ديديلر كه طُلْيَة
اول ايب پارهسى در كه تازه طوغمش قوزى واوغلاق ايا غينه باغلورلر
جوهرى ديدى كه طِلاء قطران ايله مطلى اولان نسنه در• ابن السكيت ديدى كه
طَلى اولاد غنمده صغير معناسنه در نيرا كوچك قوزى يى بر ايكى كون ايا غندن
باغلورلر جمعى طليان در رغيف ورغفان كبى وطلوت وطليت جست معناسنه در
اصمعى ديدى كه طُلْيَه عنق معناسنه در• وفرّا وابو عمرو طُلاوه عنق معناسنه در
اطلى الرجل ديرلر عنقى حين موتده ياخود بر نسنه يه نظر ايچون اوزاتدى
معناسنه غَلْىٌ وغَلَيانٌ جوشيدن قاينامق يقال غَلَتِ القِدْرُ بجوشيد ديك
قاينادى چوملك قَلْىٌ وقَلْوٌ بشمشير زدن قليج ايله ورمق يقال قَلَى
راسه بالسيف بزد بسر وى بشمشير• باشينه قليج ايله ووردى يَقْلِيه ضرب
بابندن يائى در يَقْلُوه نصر بابندن واوى در قَلْىٌ وقَلاية سپش جستن
برسر وجامه باشده وجامه سنده بيت ارامق يقال قَلى راسه وثيابه سپش
جست از سر وجامه هاش باشنده وجامه لرندن بيت اكرادى كه باشنى
واثوابنى بيتلدى تعبير اولنور قِلىً وقَلاءٌ ومَقْلِيَة دشمن داشتن دشمن
اتخاذ اتمك يقال قَلاه دشمن داشت اورا• آنى دشمن اتخاذ اتدى يعنى سومدى
يَقْلِيه ضرب بابندن ويَقْلاه علم بابندن قَلْىٌ وقَلْوٌ بريان كردن كوشت
وكندم وآنچه بدان ماند آت وبغداى مثللو شيلرى اتشده قاورمق قَلَى
البُرَّ بالمقلاة بريان كرد كندم را بتابه قاوردى بغدايى تابه ايله يَقْلى
ضرب بابندن يائى در ويَقْلُو نصر بابندن واوى در وهى القلية بريان
شده قاوريلمش طعامه قَلِيّه ديرلر جمعى قلايا كلور ومقلاة ومقلى اوزرنده
نسنه قاورديقلرى آلت جمعى مقالى كلور وقاوريجى كمسنه يه قَلّاء ديرلر
كلى بر كرده زدن بوكره كه وورمق حِمايَة نكاه داشتن حفظ اتمك يقال
حَماه نكاه داشت اورا• حفظ اتدى آنى• وفى المثل اَحْمى من مُجير الجراد

كه مراد

كه مراد مليح بن سويد الطائى در كه قبيلهٔ طىدن بر جماعتى كوردكده توبره وهكبه ايله
كيدرلر مليح سؤال اتدى كه بو ظرفلرى نه ايچون كوتورورسز ديو جواب
ور ديلر كه سزك اطرافكزه چكركه نزول ايتمش آنى صيد اتسك كرك ديديلر
مليح ديدى چكركه لر بكا قومشى اولمشلر آكا بر وجهله تعرض اتديكزه رضام
يوقدر ديوب فرسنه سوار اولوب نيزهسن الينه آلدى وديدى هر كيمكم
بو چكركه لره تعرض ايليه والله قتل ايدرم ديوب حرارت آفتاب مستولى اولوب
چكركه لر اول موضعدن قالقوب كيدنجه طوردى وچكركه لر اوچدقدن صكره
ديدى كه شمدن صكره بنم جوارمدن كتديلر هرنه حاليكون وار ايسه سز بلورسز
ديدى وهو لِحَى جاى نكاه داشت حفظ اولنان موضع كه قورى تعبير اولنور
حِمْيَة باز داشتن طعام وشراب از بيمار كه اورا ضرر دارد خسته يى مضر اولان
طعام وشرابدن منع ايدوب پرهيز اتدرمك ذما جيدنى وتوقى كه دليل
زندكى بود اول حركت وقوت كه حيوة علامتى در• مثلا مذبوح حركت اتسه
آنده بقيهٔ حيات اولديغى معلوم اولور جوهرى بقية الروح فى المذبوح ديو
تفسير اتدى رَمْىٌ ورِماية انداختن آتمق يقال رَماه بالشئ انداخت اورا
بچيز آكا بر نسنه آتدى مثلا اوق اتدى حرف با رمى اولنان نسنه يه داخل اولور
رميت بالسهم كبى رمى ايدجك آلته داخل اولمز• لهذا ابن سكيت ديدى
رميت بالقوس ديمك جائز دكلدر بلكه رميت عن القوس ياخود رميت على
القوس ديمك كرك ورمى اولنان صيده رَمِيّة ديرلر يقال بئس الرمية
الارنب ودشنام زادن وشتم اتمك يقال رمى بالفاحشة اى قذفه طَمْىٌ
وطُمُوٌّ بسيار شدن آب صوچوق اولوب يوقارو قالقمق يقال طَمَى الماء
بسيار شد آب صوچوغالدى يَطْمى ضرب بابندن يائى در ويَطْمُو نصر
بابندن واوى در نَماء ونَمِىّ ونُمُوّ باليدن وافزون شدن بويومك وآرتمق
يقال نَمى باليد يا افزون شد بويودى يا آرتدى يَنْمى ضرب بابندن يائى در
وفى المثل قامةٌ تنمى وعقل ينقص يجرى نماى باده وجرى نقصان معناسنه در فلان
كمسنه قدو قامتجه بويودكچه عقلى آزالمغه باشلودى ديه جك يرده
ضرب اولنور ويَنْمُو نصر بابندن واوى در نَمى بر داشتن خبر وجز آن
خبر وغيرى نسنه يى قالدرمق رفع معناسنه يقال نَماه حسبه بر داشت
اورا كوهر نسن اصل وشرفى آنك رتبه سن عالى اتدى ونَمى الحديث اليه رسانيد
سخن را بوى آكا سوزى يتشدردى اكر كوتوروب آخره نقل اتمكدن مرادى
اصلاح قصدى ايله اولورسه واكر افساد قصدى ايله اولورسه نَمى ديمز
بلكه نَمّى ديمك كرك تشديد ايله هَمْى دويدن مايع آقمغه قابل اولان نسنه آقمق
يقال هَمَى السَّيْلُ روان شد سيل• سيل آقدى اَنْىٌ واِنًى وانًا نكاه رسيدن
وقت كلمك يقال آنى لك ان تفعل كذا وقت آن آمد كه كنى كار راه وقت كلدى

سکا که فلان ایشی ایشلیه سین تأنی ضرب بابنده یائی در وتأنو نصر بابندن
واوی در بنی و بنیة و بناء و بنیان بر اوردن یاپمق یقال بنی الدار
بر اورد سرایرا سرای یاپدی وفی امثال ابی عبید آجناؤها ابناءها یعنی شول خانه نی
هدم ایله جنایت ایدنلر بنه اول خانه نی بنا ایدن کمسنه لر در ودخی دیدی که
بنم ظنم بو در که آصل مثل جُناتها بُناتها در زیرا فاعل وزنی افعال اوزره
جمعلنمز مگر که جمع مذکور نوادر دن اوله زیرا امثال ده غیری موضعنده جاری
اولمیان اوزان واحوال جاری اولور ومضرب مثلی بیان اتمدی وخاطر فاتره
خطور ایدن بو در که احسانینی منت ایله هدم ایدن کمسنه ده ضرب اولنه
کما یقال المنة تهدم الصنیعة وممکن در که ظاهرا شرّ اولوب ضمننده خیر اولان
نسنه ده ضرب کما یقال ع تا کم برخانه خراب اولمیه معمور اولمز مثلا بر کمسنه
ولدینی تادیب ایچون ضرب اتسه مثل مذکور ده مضرب اولور وهو صحیح المبنیة
درست خلقت فطرت وترکیبی درست کمسنه بناء زن بخانه آوردن وزوجه
خانه سنه کتورمک علی ایله متعدی اولور یقال بنی علی امرأته زنش بخانه آورد
خاتوننی خانه سنه کتوردی عادت عرب بو در که زوجه سنه دخول اتدیکی کیجه
بر قبه لو خانه یاپوب آنده دخول ایدرلر ایدی لهذا لفظ مذکوردن معنای
مزبور ارادة قیلنوب کنایه طریقیله وگاهی لفظ مذکوردن جماع اتدی معناسی
مراد اولور تنی باز کردانیدن کرو چویرمک یقال ثناه عن الامر بگردانیدش
انکار آنی فلان ایشدن چویردی ودوتا کردن وبوکمک یقال ثنی جیده
دوتا کرد کردن خود را کندو بوینینی بوکدی لکن عنقه معناسنه ودو مرقوم
شدن وقومک ایکنجیسی اولمق کما یقال ثنی القوم ای صار لهم ثانیا جنایة
شور انکیختن فتنه قوپارمق یقال جنی علیه شرا بر انکیخت بروی بدی را
آنک شرّ قوپاردی یعنی آنی بر فتنه یه القا اتدی نفسنه واعضاسنه ومالینه
ضرر اصابت اتدرمک کبی وهی الجنیة واول احداث اتدیکی شرّه جنیه دیرلر
جنی بار از درخت باز کردن اغاجدن میوه قوپارمق یقال جنی الثمر برچید
میوه را میوه یی دوشوردی وهی الجناة میوه باز کرده شده قوپاریلمش
میوه جنی وجنی ج جنی وجنی خمانیدن اکمک کم بوکمک تعبیر اولنور
یقال حناه خم دادش اکدی آنی یحنیه ضرب بابندن یائی در ویحنوه
نصر بابنده واوی در وهی المحنیة کردش رود جایکه دونجی یعنی درەنک
اکری یری وفی الصحاح المحانی معاطف الاودیة الواحدة محنیة بالتخفیف
محانی ج زنا قصر ایله اهل حجاز لغتی در زناء مدّ ایله اهل نجد لغتی در
زنا کردن زنا اتمک یقال زنی بها خاتون ایله زنا اتدی مقصوده نسبت
زنوی ممدوده نسبت زنائی کلور وولد زنا اولان کمسنه یه هو لزنیة هو
زنیة دیرلر حلال زاده اولان کمسنه یه هو لرشدة هو رشدة دیدکلری کبی عناية

ومعينة



ومعينة تیمار کین کردن علاج ایدوب اصلاح اتمک یقال عناه الامر تیمار کین
کرد او را کار انی فلان نسنه اصلاح اتدی وعنی بکذا تیمار کین شد بفلان
چیز فلان نسنه ایله اصلاح اولندی وهو معنی به تیمار داشته بدو واول
کمسنه تیمار اولنمشدر وخواستن دیله مک یعنی مراد اتمک یقال عنی بقوله
کذا معنی بخواست بسخنش چنین معنا را شو یله سوزی ایله معنی مراد
اتدی وهو المعنی اول مراد اولان نسنه یه معنا دیرلر معناة م معانی ج کنیة
کنیه کردن کنیه اتمک ابو الحسن وام خدیجه دیو بر کمسنه یه کنیه وضع اتمک کبی
کافک ضم وکسری لغت در یقال کناه بکنیت خواند اورا اکا کنیه سیله
چاغردی یعنی آکا کنیه قودی یکنیه ضرب بابندن یائی در ویکنوه نصر بابندن
واویدر کناية کنایه کردن کنایه اتمک یعنی بر لفظ سویلیوب معنای
حقیقیسندن غیری معنایی مراد اتمک کثیرا لزما دیوب مضیاف مراد اتمک کبی وقد قال
تبلو الادب رب کنایة تغنی عن ایضاح ورب لحظ یدل علی ضمیر قال ع
العین تبدی الذی فی نفس صاحبها من المحبة او بعض اذا کانا والعین تنطق
والافواه صامتة حتی تری من ضمیر القلب تبیانا منی تقدیر کردن تخمین
اتمک یقال منی الامر اندازه کرد کار را ایشی تقدیر وتخمین اتدی
وهی المنیة مرگ موت منیة دیرلر مقدر اولدیغی ایچون المحتمل القافی
واللام م لفیف مفروق دخی دیرلر آو آی وعده کردن وعده اتمک یقال
وای وعده کرد وعده اتدی ح وحی نبشتن واشارت کردن یازمق واشارت
اتمک یقال وحی بنشت یا اشارت کرد یازدی یا اشارت کتب واوحی
کبی وسخن گفتن نهان وگیزلو سوز سویلمک یقال وحی الیه الکلام ای تکلمه
بکلام یخفیه ووحی فرستادن ووحی کوندرمک که کلام خفی قبیلندندر
دیة وودی خون بها دادن قان بهاسین ویرمک یقال ودی القاتل المقتول
کشنده دیت داد ان کشته قاتل مقتول ایچون دیت ویردی غاية البیان
صاحبی دیدی که ودی نک مصدری دیة در وعد عدة کبی که تا واودن
عوض در معناسی قان بهاسی ویرمکدن صکره مفعول معناسنده استعمال
ایدوب مقتولک ولی سنه ویردکلری ماله دیه اطلاق اتدیلر ودی آب چکیدن
پس از شاشه تبولدن صکره صو داملمه یقال ودی الرجل آب چکید از مرد
رجلدن صو داملدی وهو الودی آب چکین اول داملمه یان صویه ودی
دیرلر ودی م ودی بیرون آمدن آتش از آتش زنه وخوردن درد
درون مردم را چقماقدن آتش چیقمق وبر کمسنه نک جوفنی ورم یمک
یقال ودی الزند اتشناک شد آتش زنه چقماق آتشلو اولدی یعنی
چاقدقده آتشی چیقدی یدی ضرب بابندن وودی یدی ورث بابندن
وودی الداء الجوف بتاه کرد علت اندرون را قارنی علت یدی وخرا

اندی وَدِیَ باعلت شده اندرونه قاریه علتلو اولمق وَدِیَ الجوف باعلت شده درون
قارین مرضلو اولدی ش وَشیٌ وَشیَة نکار کردن برجامه جامه اوزره بنه
نقش اتمك یقال وَشی الثوب نکار کرد جامه را جامه یی نقش اتدی وشایة
غمازی کردن غمازلق اتمك یقال وَشی به غمز کرد بدو آکا غمز اتدی وتمام
اولان کسنه یه واشی تسمیه اولندوغی نمیمه وقتنده کلام تحسین اتدیکی ایچوندر
پس وشی دن ماخوذ اولمش اولور یاخود کندی بر فعل قبیح ایله علامت وضع
اتدیکی ایچون پس شیه دن ماخوذ اولمش اولور قال الشارح بشی ع وَعَی یادکرفتن
خاطرده طوتمق که ازبرلمك تعبیر اولنور یقال وَعَی العلم یاد کرفت علم را
علی ازبر اتدی ف وَفاء بپیمان نکاه داشتن عهدی حفظ ایدوب نقض اتمك
یقال وَفی بالعهد وفا کرد بعهد عهده وفا اتدی وَهُوَ وَفیٌّ وفادار کسنه یه
وفی دیرلر وَفا و وُفیٌ تمام شدن تمام اولمق یقال وَفیَ تمام شد تمام اولدی
یَفی ق وِقایَة نکاه داشتن حفظ اتمك که صاقنمق تعبیر اولنور مَقی وواقیه م
یقال وَقاهُ الشرّ نکاه داشت اورا ازبدی آنی یاوزلق نسنه دن حفظ اتدی
وهو وِقاء الشیء نکاه دارنده چیز نسنه یی حفظ ایدن نسنه یه وقاء دیرلر
صاحب دیوان دیدی که کل شیء وقیت به شیئا فهو وقاء ل وَلیٌ بارین باران دوم بار
یاغمور ایکنجی دفعه یاغماق یقال وَلیَ المطر الارض باریده دوم بار باران
بزمین یغمور ایکنجی دفعه یاغدی یره وارض مولیّة زمین دوم بار باران
باریده ایکنجی دفعه دخی یاغمور اصابت ایدن ن وَنیٌ وونیٌ ووُنیٌ
سست شدن ضعیف اولمق یقال وَنَی ضعیف شد ضعیف اولدی یَنی ضرب
بابندن وَوَنِیَ یونی علم بابندن ووَنِیَ یَنی ورث بابندن افعال ومصادرده
لف ونشر مرتب طریقی ملحوظ ملاحظه اولنور وَنی تقصیر کردن تقصیر اتمك
که کرکی کبی اتمك تعبیر اولنور یقال ونی فی الامر تقصیر کرد درچیز ایشده
تقصیر اتدی ولا ینی یفعل کذا بیوسته چنین کند همیشه شو ایشی ایشلر اکرچه
اصل معنای عبارت هرکز سست نمی شود از چنین کار کردن ایدی لکن لازمی
ایله تفسیر اولندی هم وَهیٌ دریده شدن وپوشیده شدن یه یرتلمق ویرتلمق
یقال وَهی الثوب درید جامه یا پوشیده یرتلدی جامه واسکیدی وفی المثل
خل سبیل من وهی سقاؤه ومن هریق فی الفلاة ماؤه ایشینه نظام ویرمکه
قادر اولمیان کسنه ده ضرب اولنور المعتل العین واللام مرکه لفیف مقرون
دخی دیرلر آ اُوِیّ پناه کرفتن صغنمق یقال اوی الیه پناه کرفت بدو
آکا صیغندی وَهُوَ المَاوی پناه صیغنه جق یر ث ثوآء وثوی مقیم شدن
مقیم اولمق یقال ثوی بالمکان دیر ماند بجای بر یرده چوق زمان مکث
اتدی ح حوایة وحیًّا کرد کردن جمع اتمك یقال حوی المال کرد کرد خواسته
مال جمع اتدی خ خوی وخواء وخیّ خالی شده سرای وبیفتادن سرای

خالی



خالی اولمق وساقط اولمق یقال خوی المنزل من اهله خالی شد خانه از اصحاب او
خانه اصحابندن خالی اولدی وخوی النجم فروشد ستاره یلدوز باتدی
خیّ وخواء تهی شدن زن از کودك خاتونك قرنی چوجوقدن اولمق یقال
خوت المرأة تهی شد زن از بچه خاتون چوجوقدن اولدی تخوی ضرب
بابندن وخویت تخوی خوًی علم بابندن وهو الفصیح علم بابندن اولمق
فصیحدر ذ ذوی وذوآء پژمرده شدن صولمق ذبول کبی یقال ذوی
العود پژمرده شد چوب اغاج صولدی یذوی ضرب بابندن وذوی یذوی
علم بابندن ذوی والاول فصیح ضرب بابندن اولمق فصیحدر ابن السکیت
دیدی که ذوی البقل دیمزلر یونس دیدی که بودخی لغتدر ر روایت روایت
کردن روایت اتمك یقال روی الحدیث عنه روایت کرد حدیث را ازوی
آندن حدیث روایت اتدی مطرزی ایضاح ده دیدی که روایة الاحادیث
حملها البعیر یروی الماء دن مستعاردر یعنی دوه صویی کوتورر ز زیّ
فراهم آوردن بوروشدرمق یقال زوی وجهه فراهم آورد روی یوزینی
دوردی یعنی تعبس اتدی که یوزین اکدی تعبیر اولنور وبکردانیدن ودوندرمك
وبو معنایه عن ایله متعدی اولور یقال زوی المال عن وارثه ش شیّ
بریان کردن بریان اتمك اصلی شوی در یقال شوی اللحم بریان کرد
کوشت را آنی بریان اتدی ص صوی صوی ماوی کرفتن مرجع طوتمق یقال صوی
الیه اضوی اذا اویت الیه والی ایله متعدی اولور ط طیّ بپیچیدن وبا ورودن
وبریدن راه دورملك واوروب یاپمق ویولی یوروب قطع اتمك یقال
طوی الکتاب نوردید نامه را مکتوبی دردی وفی المثل طوینه علی غره
غر الثوب ترکیده بوکوره بری تعبیر اتدکلری تکسردن عبارتدر اطوه
علی غرّه دیرلر اوکلی بوکوننه کوره بوك معناسنه فلان کسنه یی کندو حالنه
ترك ایله دیه جك یرده ضرب اولنور وطویته علی بلوله دخی بو مثله قریبدر
بلول بله جمعیدر وطویت السقاء علی بللته دیرلر مطهره یی یاش ایکن بوکسه
نیر اقورر ایکن بوکسه قریلور فلان کسنه نك عیبنه نظر اتمیوب مدارا
ایله معامله اتدیم دیه جك یرده ضرب اولنور وطوی البئر برآورد چاه را
قویونك آغزینی طاش وکرپچ ایله بنا اتدی وهو المطوی چاه برآورده
یاپلمش قویویه مطوی دیرلر وطوی الطریق نوردید راه را یولی
یوروملکه دوردی ومضی لطیته بگذشت با نه سوکه خوابسته بود م
نیت اتدیکی سمته کیدی کندی جوهری دیدی که مضی لطیته ای لنیته التی
انتواها وبعدت عنا طیته وهی المنزل الذی انتواه ودیدی که لفظ طیة
لفظ طیّ دن جلسة ورکبة کبی در ع عیّ بپیچیدن بوکمك یقال عویت الشعر
والحبل ای لویته وکرداندم ودوندردم وبو معنایه عن ایله متعدی

اولور عويت عن الرجل ديرلر مثلا زيد عمروى غيب ايدوب شرب خمر ايدر
ديدكده سن كذبي اخپيا وا يدوب اول كمسنه شرب خمر ايتمز ديو زيدك كلامنى
رد وعمروك ذمتنى شرب خمردن برى اتسك عويت عن عمرو ديرسين عواء
بانك كردن سك وكرك كوپك وقورد چاغرمقكه اولومق تعبير اولنور يقال
عوى الذئب بانك كرد كرك قورد اولودى وفى المثل فلان لا يعوى
ولا ينبح مخفى اولميه كه نبح متعدى وعوى لازمدر لكن ينبح لفظنه من اوجه
ايچون مجهول قيلندى فلان كمسنه زياده حقير اولمغله هيچ كمسنه آكا خير وشردن
سوز سويلز ديه جك يرده ضرب اولنور معلوم صيغه ايله دخى روايت اولندى
يعنى فلان كمسنه نه تشير ايدوب ونه انذار ايدر زيرا نباح كلب ضيف كلمكه
مبشردر وعواء ذئب قويونه شرا صابتى ايله منذردر غواية وغى كمراه
شدن طريق مستقيمدن چيقمق يقال غوى كمراه شد طريق مستقيمدن آزدى
وهو غوى كمراه يول بيتن كمسنه كه آزغون تعبير اولنور لك كى داغ كردن
داغلومق يقال كوى القرحة داغ كرد ريش را يارهيى داغلودى وهى
المكوى والمكواة داغ كه مراد داغليه جق آلتدر وفى المثل العير يضرط
والمكواة فى النار مكاوى ج وكزيدن عقرب وعقرب صوقمق يقال كوته
العقرب اى لدغته لى تافتن رسن ايپى بوكمك يقال لوى الحبل
بتافت رسن را ايپى بوكدى وميل كردن يقال لا يلوى على احد ميل نميكند
برهيچ كس آصلا بر كمسنه يه ميل ايتمز لى وليان مدافعت كردن وام دينى
تاخير اتمك يقال لوى الغريم الغريم دينه تاخير كرد غريم را وامدادوامش
مديون اولان كمسنه غريمنه اولان بورجينى تاخير ايدوب بسنه ويرمدى
ولواه بدينه م ن نية عزيمت كردن قصد اتمك يقال نوى الخروج نيت
كرد بيرون شدن را چيقماغه نيت اتدى وهو النوى جهت نيت نيت
اولنان سمته نوى ديرلر جوهرى ديدى كه النوى الوجه الذى ينويه المسافر
من قرب او بعد حريرى مقامه بغداديه ده اعوذ من استماع دعاء بلا نية ديدى
شراح ديديلر كه عرب بر سائلى نص ورد مراد اتدكلرنده بورك لك ودخى
الله يعطيك ووسع الله عليك ديرلر كه مرادلرى سائله دعا دكلدر بلكه
رددر حتى عبارات مذكوره بر مرتبه شايع اولدى كه مثلا بورك لك عبارتى
رد ومنع ده استعمال اتديلر وشاعر لفظ بورك ماضى مجهولى ايكى اسم
موقعنده ايقاع ايدوب ديدى كه رب عجوز خبة زبون سريعة الرد على
المسكين تحسب ان بورك يكفينى اذا خرجت باسطا يمينى وقال آخر ورجال
ونساء وبنات وبنونا واذا يدعى لهم يوما ترى هم يغضبونا نوا ية وق
فربه شدن شتر دوه سمور ملك يقال نوت الناقة تنوى سمنت وهى ناوية
م هوى هانك ضمیله بر آمده ازير انشاغيدن يوقارو چيقمق يقال هوى



الجبل وهوى الى الجبل بر آمد بركوه طاغ اوزرينه چيقدى هوى هانك فتحيله
فرو افتادن اندن يوقارودن اشاغى دوشمك يقال هوى فى البئر افتاد درچاه
قويويه دوشدى وهى المهواة والمهوى سوراخ دلوك جوهرى ديدى كه المهواة
ما بين الجبلين ونحو ذلك باب فعل يفعل بفتح العين فى الماضى وضمها فى
الغابر آ برؤ وبرؤ و برؤ بهتر شدن از بيمارى خستلكدن ايو اولمق
يقال برأ من المرض بهتر شد از بيمارى خستهلكدن ايو اولدى يبرؤ نص
بابندن وبرئ يبرأ علم بابندن ب نقب سوراخ كردن دلوك دلمك
يقال ثقبه سوراخ كرد اورا آكا دلوك دلدى وهو الثقب سوراخ دلوك
ثقوب ج ثقبه م ثقب ج ثقوب وثقابه افروخته شدن آتش ودرخشيدن
ستاره آتش علولنمك وكوكب لمعان اتمك يقال ثقبت النار زبانه در آتش
آتش علولندى وثقب النجم بدرخشيد ستاره كوكب لمعان اتدى ونجم
ثاقب ستاره تابان لمعان ايديجى كوكب وبسيار شدن شير شتر وما نندآن
دوه ودوه مثللو حيوانك سودى چوق اولمق يقال ثقبت الناقة اى غزرت
جنب وجنوب دور كردن اوزاق اتمك يقال جنبه الشر دور كرد ازوى
بدى را شرى آندن بعيد اتدى جنب جنيبت كردن يدك اتمك يقال جنب
الفرس جنيبت كرد اسب راه آتى يدك اتدى وهى الجنيبة كتل يدك آتى
جنايب ج حجب وحجاب باز داشتن منع اتمك يقال حجبه باز داشت اورا
آنى منع اتدى حرب طلب كبى ستدن مال بستم ظلم ايله مال آلمق يقال
حربه بستد مال اورا آنك مالنى ظلم ايله آلدى يحربه نص بابندن
وحرب بنفسه خود مفلس شد كند ومحروم وبى مال اولدى يحرب
علم بابندن وهو حريب ومحروب آنكه خواسته اش رفته مالى كتمش
كمسنه وهى الحريبة مال كه بدو تعيش كنند اول مال كه آنكله تعيش ايدرلر
آكا حريبه ديرلر حرايب ج حزب كسى را كار بزرك رسيدن بر كمسنه يه
امر عظيم اصابت اتمك يقال حزبه امر اى اصابه حسب وحساب وحسابة
وحسبة وحسبان شمردن صايمق يقال حسب الشئ شمار كرد چيز را
نسنه يى حساب اتدى حسب سينك سكونى وفتحى ايله لغتدر مقدار يقال
احسنت اليه حسب الطاقة وعلى حسب الطاقة نيكويى كردم بدو باندازه
طاقت آكا ايولك اتدم قدر قدر مقدارى خطوبت فربه شدن سمز اولمق
يقال خطب خطوبا اذا سمن حلب وحلب دوشيدن صاغمق يقال حلب
الناقة بدوشيد شتر ماده را ديشى دوه يى صاغدى وهو الحلب
والحليب شير دوشيده تازه تازه صاغلمش سود خرابه دزديدن شتر
دوه اوغورلامق خاصة ومطلقا لص معناسنه دخى كلور والخارب
اللص وقال الاصمعى سارق البعران خاصة خطبه وخطب وخطب

زن خواستن خاتون استمك كه قیز دیلەمك تعبیر اولنور یقال خَطَبَ الیه
بُنْتَهُ خواست از بهر او دخترش كند وابیون دیلەدی آنك قزینی خَطَب
خطبه كفتن خطبه اوقمق یقال خَطَبَ الخطیبُ القومَ وعلی القوم خطبه كفت
مردما نرا خطیب قومه خطبه اوقودی خطابة بالفتح خانك فتحیله خطیب شدن
خطیب اولمق یقال خَطُبَ حَسُنَ بابندن خطیب شد خطیب اولدی وَهِیَ الخُطبة
خطیبك اوقودیغنه خطبه والخطابة خطیب لغه خطابه دیرلر خَلْب وخِلابَة فریفتن
الدامق یقال خَلَبَهُ بفریفت اورا آنی آلدادی ابن الانباری دیدی كه خلبنی
حب فلان دیرلر محبتی قلبه واصل اولدی معناسنه ابن عبیده دیدی كه خلب غشاء
القلب معناسنه در جوهری وابو العباس دیدیلر كه خِلْب كبد وسواد البطن
میانی در واول كمسنه كه نسوان آكا میل ومحبت ایدرلر آكا خِلْبُ النساء دیرلر وَبَرْق
خُلَّبٌ درخش فریبنده آلدادیجی برق كه مراد بغموری اولمیه برق وخُلَّف وعد ده
ضرب اولنور مثلدر خَلْب كیاه درودن اوت بیجمك یقال خَلَبْتُ النبات ای
قطعته رُتُوب ایستاده طورمق یقال رَتَبَ الشیءُ یَرْتُبُ ای ثبت دُسُوب
فروشدن در آب صویه باتمق یقال دسب فی الماء فروشد بآب صویه باتدی دَضْب
مكیدن آب دهن آغز صویق امك ومنه الرضاب وهو الریق رَقْب ورَقْبَة
ورقوب ورقبان نكاه داشتن حفظ اتمك یقال رَقَبَه نكاه داشت اورا
آنی حفظ اتدی وچشم داشتن منتظر اولمق یقال رَقَبْتُ الشیءَ ای رصدته
رَكْب بزانوزدن وبزانوزذن دیز ایله وورمق یقال رَكَبَه یَرْكُبُه مثال كَتَبَ
یَكْتُبُ اذا ضربه بركبته وكذلك اذا ضرب ركبته زَقْب درسوراخ كردن
بر نسنه یی دلوكه صوقمق یقال زقبت الجرذ فی جحره ای ادخلته سُرُوب
رفتن دزد میان براوزرنده یوزی طوغروسه یوروب كتمك یقال سَرَب
فی الارض برفت دزد میان پرده یورودی وبیرون شدن ظاهر اولمق ومنه
قوله تعالی مستخف باللیل وسارب بالنهار ای ظاهر سُغُوب كرسنه شدن
آج اولمق یقال سَغَبَ كرسنه شد آجیقدی یَسْغُبُ نصر بابندن وَیَسْغَبُ فتح
بابندن سَغَب ومَسْغَبَة تم یقال سَغِبَ یَسْغَبُ علم بابندن وهو ساغِب
وسَغْبان كرسنه آج اولان كمسنه سَكْب ریختن آب صویی دوكمك یقال سَكَبَ
الماءَ بریخت آب را صویی دوكدی سُكُوب ریخته شدن آب صو دوكولمك
یقال سَكَبَ بنفسه خود ریخته شد آب صو كندو دوكلدی سَلْب ربودن
قاپمق كه انوابی صویمق كبی یقال سَلَبَ بربود قاپدی وَهُوَ السَّلَبُ ربوده شده
از جامه وغیری جامه دن وغیریدن قاپیلان نسنه ومنه قوله علیه السلام
من قتل قتیلا فله سلبه شَحَب هلاك كردن واندوهكین كردن هلاك اتمك
ومحزون اتمك وهلاك شده واندوهكین شدن وهلاك اولمق ومحزون اولمق
لازم ومتعدی استعمال اولنور شُحُوب كونه بركشتن رنك متغیر اولمق یقال





شَحَبَ لَوْنُه بكشت كونه او لونی متغیر اولدی یَشْحُبُ نصر بابندن وَیَشْحَبُ فتح
بابندن وَشَحُبَ یَشْحُبُ حسن بابندن وفتح بابندن اولمه افصحدر شُخْب
رفتن خون از جراحت وشیر از پستان یاره دن قان ومەدن سود آقمق
شینك فتحیله مصدردر وشخب شینك ضمیله مەدن سود صاغدقده ایلك كبی
اوزون كورینن سوده دیرلر وفی المثل شُخْبٌ فی الاناء وشُخْبٌ فی الارض
كاه اصابت وكاه خطا ایدر دیه جك محلده ضرب اولنور شُزُوب وشُسُوب
باریك میان شدن اسب آتك بلی اینجه اولمق لكن شزوب مضمار ایچون
اولان اینجه لكدر وشسوب لاغر اولدوغیچون اولان اینجه لكدر فرس
اوله شازب وفرس ثانی یه شاسب وشاسف دخی دیرلر طَلَب وطِلاب
وطَلِبَه ومَطْلَب وطَلَب جستن استمك یقال طَلَبَه منه وطلبه الیه بجست
اورا ازوی آنی آندن ایستەدی عتبان بر سه پای رفتن شتر وبیك پای
جستن مردم دوه اوچ ایاغی اوزرینه یورومك وانسان برایاغ اوزرینه
سكمك عُذُوب عینك ضمیله باز ماندن ستور از علف دابه ایاقی اوزرنده
اوتدن وصودن فارغ اولمق واول دابه یه عذوب دیرلر عینك فتحیله عَقْب
از پس در آمدن آردنجه كلمك یقال عَقَبَ اللیلُ النهارَ شب پس روز آمد
كیجه كوندوزك آردنجه كلدی وَهِیَ العاقبة والعُقْبَی انجام كار ایشك صوكی
غَلْب نشان كردن اثر ایدوب نشان اتمك یقال غَلَبَ الحبلُ فی الدابة
غُرُوب فروشدن آفتاب وماه وستاره كان كون وای وكواكب باتمق
یقال غَرَبَت الشمسُ فرورفت آفتاب كون باتدی قال المتنبی شعر بادی
الشموس الجانحات غواربا * اللابسات من الحریر جلاببا * بابی قسم
وشموس شمسك جمعیدر كه مراد نسادر جانحات مائلات معناسنه در
وغوارب غاربه نك جمعیدر كه بعید اولدقلرندن كنایه در حكایت اولندی
ملوك ماضیه دن بر ملك شعرادن بر شاعره مال فراوان احسان ایدوب
فرح ومحزون عیالی جانبنه كوندركده آكا ایكی غلام دخی همراه اتدی كه آنی
مكاید طریقدن محافظه ایدوب سلامت ایله عیالینه واصل اولدقده آنك
خبرینی ملك مزبوره كتوره لر دیو ملك مذكور غلاملره تنبیه اكید اتدی چون
ملكه وداع ایدوب متوجه اولدیلر وبر ایكی كون كیدوب بر منزله نزول اتدیلر
غلاملر شاعر مزبورك عندنده اولان ماله طمع ایدوب قتلی اوزرینه اتفاق
اتدیلر بعد التیا والتی مال اوزرینه صلح اولوب مالنی آلدیلر وبوماجرایی
اصلا برفرده علی الخصوص ملك مذكوره اعلام ایتمك اوزره شاعره ایمان
غلیظ ایله یمین ویردكدن صكره دیدیلر كه ملك سنك احوالكدن بزدن استخبار
اتدكده نه جواب ویرهلم شاعر دیدی كه بنم صحت وسلامت ایله واصل
اولدیغمی اخبار ایدیك غلاملر دیدیلر كه سن بو معنایی برورقباره یه كندی

قلمكله اشارت اتمدكجه اولمن شاعر دخى متنبى نك بالاده مذكور اولان بيتنى
بر ورقپارەيه تحرير وپيچيده ايدوب الدينه ويردى چرن ملك من بورلك حضورينه
كلوب ورقپاره يى الينه ويرديلر ملك قراءت ايدوب غلو ملرك حبسى ايله فرمان
اتدى ندماء ملك سببندن سؤال اتديلر ملك ديدى كه بيت معهودك آصلا بومحله
مناسبتى يوقدر لكن بيت معهودى مشتمل اولان قصيده يى تفكر اتديم كه آنده
شو بيت واردركه ع أظمتنى الدنيا فلما جئتها • مستسقيا مطرت على مصايبا •
طبعمه لايح اولدى كه شاعر غلوملر سوء قصد وجرر اتديلر چرن غلوملر
تهديد وتشديد اتديلر آخر الامر شاعر ايله اولان ماجرايى حرف حرف نقل
اتديلر ملك غلوملرى اترتيب ايدوب اخذ اتدكلرى ماله بر آنقدار مال دخى ضم
ايدوب شاعره بوره ارسال اتدى قرب وقرابة يك شبه راه ماندن ميان
كسى وميان آب بر كسنه صوچا بننه توجه ايدوب كندو ايله صونك ما بيننده بر كيجه لك
يول قالمق وعرب اول كيجه يه ليلة القرب ديرلر دانك فتحيله كتب وكتاب
وكتبة وكتابة نوشتن يازمق يقال كتب نوشت يازدى كتب مشك
دوختن وحلقه كردن درفج استر طولوم ديكمك وقاطورك فرجنه حلقه
ايتمك ع زريده زنخش اولاد الزنا والب بنده ديده باشى قفل زن ازبهر
فرج استراست كراب شياركردن زمين يرى سورمك كه نطاس ايتمك
تعبير اولنور يقال كرب الارض شيار كرد زمين را يرى سوروب نطاس
اتدى كرب غمكين كردن مغموم اتمك يقال كربه الامر اندوهكين كرد اورا
كار فلان ايش آنى غمناك اتدى وهى الكربة اندوه واول غمه كربه ديرلر •
كرب ج كرب م كروب ج كروب نزديك شدن افتاب بغروب شدن
شمس غروبه قريب اولمق يقال كربت الشمس نزديك شد بغروب فتن
آفتاب كون باتمغه قريب اولدى ونزديك شدن كسى بكارى كردن
بر كمسنه بر ايش اتمكه قريب اولمق يقال كرب ان يفعل كذا اى كاد ان يفعل •
كعوب وكعوبة وكعابة ناربستان شدن دختر قيزك ممه سى آغرشقلنمق
يقال كعبت المرأة انار پستان شدن خاتونك ممه سى آغرشقلندى •
تكعب نصر بابندن تكعب فتح بابندن وهى كاعب زن ناربستان
ممه سى آغرشقلنمش قيز كعاب م وفى الصحاح الكعاب بالفتح الكاعب
وهى الجارية حين يبدو ثديها للنهود كواعب ج لزوب ولتوبه ولسوب
دوسنده شدن بر نسنه يا پيشاق اولمق لازب لاتب لاسب يا پيشاق
نسنه يه ديرلر لغوب مانده شدن يورولمق وعاجز اولمق يقال لغب مانده
شد يورولدى يلغب نصر بابندن ويلغب فتح بابندن نحب نذر كردن
نذر اتمك يقال نحبت انحب بالفتح نحب جماع كردن جماع ايتمك
يقال استنحبت المرأة اذا ارادت البضاع ندبه وندب بر مرده كريستن

اصلى اظمئت ابدى همزه الفه قلبيدن
صكره حذف اتديلر قاله الواحدى

استاددن تعلم كتب اتمه دن يازمق
يازدن سكه تبلد كتاب النتار ديرلر
وشعر عن تعلم اتمه دن شعر سويليه
شاعره ادبا رجهار ديكلرى كبى
كذا فى الدرة

دوسيده يا پيشاق
وصريق اولمق

جوهرى ديديكه لغب بالكسر
يلغب لغة ضعيفة

ونيكوهاى



ونيكوهاى وى شمردن ميت اوزرينه اغلايوب محاسننى تعداد اتمك يقال ندب
الميت نوحه كرد بر مرده اولمش كمسنه اوزرينه نوحه اتدى ندب بكارى
باز خواندن بر ايشه چاغرمق يقال ندبه للومر والى الامر بخواندش بكار •
ايشه چاغردى آنى نسب ونسبة بكسى نسبت كردن بر كمسنه يه نسبت اتمك
يقال نسبه الى ابيه نسبت كرد اورا بپدرش آنى پدرينه نسبت اتدى يعنى
فلان كمسنه نك اوغليدر ديدى ورجل نسابة مرد نسب دان نسب عالم اولان
كمسنه وتا مبالغه ايچوندر نعب آب بكلو وبردن صوى يوتمق جوهرى
جرعه ايله تفسير اتدى نقابة مهترى شرافت كه قومك اولوسى اولمق ايله تعبير
اولنور يقال نقب على القوم مهتر شد بر مردمان قوم اوزرينه اولو اولدى
نصر بابندن ونقب حسن بابندن وهو النقيب مهتر اول اولو اولان
كمسنه نقباء ج نقب سوراخ كردن دلوك دلمك يقال نقب الحائط
سوراخ كرد ديوار را ديوارى دلدى نكوب ازراه بكشتن يولدن عدول
ايدوب دونمك يقال نكب عن الطريق ميل كرد از راه يولدن ميل اتدى
صاپدى تعبير اولنور ينكب نصر بابندن ونكب ينكب علم بابندن
نكب كزند رسانيدن كسى را بر كمسنه يه ضرر يتشدرمك يقال نكبه الزمان
زيان رسانيد اورا روزكار زمانه آكا ضرر ونكبت اصابت اتدردى وهى
النكبة كزند واول ضرره نكبت ديرلر نكبات ونكب ج هرب كريختن قاچمق
يقال هرب بكريخت قاچدى صاحب مجمع ماله هارب ولا قارب مثلنده
خليلدن روايت اتدى كه قارب كيجه وقتى صويه طالب اولان معناسنه در
نهارده طالب اولاد قارب ديمزلر ماله مارد ولا صادر معناسنه در
اصمعى ديدى كه ليس احد يهرب عنه ولا احد يقرب اليه معناسنه در فلان
كمسنه نك بر نسنه سى يوقدر ديه جك يرده ضرب اولنور ثبات وثبوت
ايستادن ثابت اولوب طورمق يقال ثبت آرام واستوار شد قرار طوتدى
وثابت اولدى حرت سخت ماليدن شدت ايله سورتمك خرت سوراخ
كردن دلوك دلمك سكوت وسكت وسكات خاموش شدن سكوت
اتمك يقال سكت خاموش شد سكوت اتدى ورجل سكيت مرد هميشه
خاموش هميشه سكوت ايدن كمسنه سكوت فرو فتادن خشم غضب ساقط
اولوب دفع اولمق يقال سكت عنه الغضب بيفتاد ازوى غضب آندن غضب ساقط
اولدى سلت كاسه ليسيدن كاسه يى يالامق وپاك اتمك وكاسه نك اطرافنده
بارمغله جمع اتدكلرى طعامه سلوته ديرلر سمت قصد كردن قصد اتمك
صمت وصموت وصمات خاموش شدن سكوت ايتمك وصميت سكيت
معناسنه در قنوت فرمان بردارى كردن خداى را حضرت اللهه
اطاعت ايتمك يقال قنت لله طاعت بخداى اللهه اطاعت اتدى وددر نمك

دراز ایستادن ونمازده قیام طویل ایتمك جوهری دیدی كه قنوتك آصل معناسی
طاعتدر ثم سمی القیام فی الصلوة قنوتا ابوبكر الانباری زاهرده دیدی كه
قنوت دورت قسمه منقسمدر طاعت صلوة طول قیام سكوت وهر معنایه قرآن
وحدیث ناطقدر حتی زید بن ارقم دیدی كه هر كس نمازده مجاوری ایله مكالمه
ایدر ایدی چونكه وقوموا لله قانتین آیتی نازل اولدی مكالمه دن بوروبی ترك
اندیك ابو عبیده دیدی كه قنوت وتره اطلاق اولدیغی مصلی وترده دعایه
مشغول اولمغله قرآندن سكوت اتدیكی ایچوندر مقت دشمن داشتن بغض
ایتمك یقال مقته دشمن داشت اورا اكا عداوت اتدی نبت ونبات رستن
بتمك یقال نبت العشب برست كیاه تر یا نش اوت بتدی نكت سرانكشت
یا سرچوب درزمین زدن درحال اندیشه بر نسنه تفكر ایدر ایكن پارمق
اوجیله یا براغاج اوجیله یری دورتوب اثر ایتمك یقال نكت الارض بالخشبة
بزدرزمین را بسرچوب اغاج اوجیله یری وور دی ث تلث سه یك
ستدن اوچده برینی آلمق یقال ثلث القوم سه یك مال مردمان را كرفت
قومك مالنك ثلثنی آلدی تبریزی تهذیبده دیدی كه ثلث القوم ثلثهم
دیرلر مالریك ثلثنی اخذ اتدیم معناسنه نصر بابندن عشریه وربعیه هر
مضارعنك عین الفعلی مضموم اولور الا اوچ كلمه ده كل اربعه وسبعه وتسعه
حدوث نوشدن یكی اولمق یقال حدث الامر نوشد ان كار ایش یكی اولدی
جوهری دیدی كه الحدوث كون شیء لم یكن وهی الحادثة كاردنو یكی ظهور ایدن
ایش حوادث ج والحدثان م ومن كلمات الاكابر لولا حوادث الایام
لم یعرف صبر الكرام والاجزع اللئام قال ابو تمام شعر والحادثات وان
اصابك بؤسها فهو الذی انباك كیف نعیمها حرث وحراثة كشت كردن
اكین اكمك یقال حرث كشت كرد اكین اكدی حرث شوراندن آتش
آتش قاریشدرمق یقال حرث النار بالمحراث بشورانید آتش را با تش
آشوب آتشی قاریشدردی آتش قاریشدرجق آلت ایله كه كوسكو تعبیر
اولنور ولاغر كردن ستوران بسیار راندن دابه یی چوق سورمكله
آریقلاتمق یقال حرث الناقة ای سرت علیها حتی هزلت طمث بی نمازشدن
زن خاتون حیض كورمك یقال طمثت المرأة بی نماز شد زن خاتون
حیض كوردی تطمث نصر بابندن وطمثت تطمث علم بابندن وامرأة
طامث زن بی نماز حائض خاتون ومجامعت كردن وجماع ایتمك جوهری
دیدی كه طمثها اذا افتضها فرث پاره پاره كردن جكر بر كمسنه نك دیری
اكین وووب جكرینی پاره پاره ایتمك وواكردن جله خرما وخرما قودلری
سبتی یا روب ایچنده اولان خرمانی جماعته طاغتمق كرث اندوهگین
كردن مغموم ایتمك یقال كرثه الغم یكرثه بالضم اذا اشتد علیه مرث نان اندر





آغشتن وخاییده كردن انكشت را اتمكی صویه اصلاتمق وچوجوق پارمغنی
چكنه مك مكث ومكث درنك كردن توقف اتمك كه اكلنمك تعبیر اولنور یقال
مكث درنك كرد توقف اتدی یمكث نصر بابندن ومكث یمكث حسن بابندن
ملث كسی را بچرب سخنی از كاری باز داشتن بر كمسنه یی كلمۀ طیبه ایله بر ایشدن
منع ایتمك وفی الاساس سالته حاجة فلثنی ملثا ای طیب نفسی بوعد لا یرید
وفائه كه كلمۀ طیبه ایله باشدن صاوردی دیو تعبیر اولنور نبث بدست كردن
ال ایله طپراق قازمق وخرقدن وقویودن چیقاردوب كنارده آتدقلری طپراغه
نبیثه دیرلر یقال ما رایت فی ارضهم نبثا ای اثر حفر بحث وبحیثه كبی ودخی
بحث فریاد خواستن استغاثه ایتمك معناسنه دخی كلور نقث شتافتن
سرعت ایتمك یقال خرجت انقث بالضم ای اسرع نكث شكستن عهد نقض
عهد ایتمك یقال نكث العهد بشكست عهد را نقض عهد اتدی وهو
النكث عهد شكسته نقض اولنان عهد وتاب باز دادن ریسمان وایپك
بر كومی آچمق واول ایپه دخی نكث دیرلر جمعی انكاث كلور ج بلوج دمیدن
سپیده دم صباح یری آچلمق یقال بلج الصبح یبلج بالضم اضاء ثلج برف
باریدن قار یاغدرمق یقال ثلجتنا السماء برف بارانید بر ما آسمان
قار یاغدردی بزه اوزره یعنی كوك یعنی بولوت ثلوج آرام كرفتن قرار
طوتمق یعنی مطمئن اولمق یقال ثلجت نفسه آرام كرفت خود ش كند ومطمئن
اولدی وفی الصحاح ثلجت نفسی اطمانت ثلج م یقال ثلجت تثلج علم
بابندن خروج ومخرج بیرون شدن چیقمق یقال خرج من الدار بیرون
شد از سرای سرایدن طشره چیقدی دروج بكذشتن كچوب كتمك یقال
درج ای مضی لسبیله عروج بر بالا بر شدن یوقارو چیقمق یقال عرج فی السلم
برآمد در نردبان نردبانه چیقدی فرج كشادن آچمق یقال فرج الباب
بكشاد در را قپویی آچدی وفرج الغم وابر دغم را غمی دفع اتدی وهو
الفرج راحت غمدن قورتلمغه فرج دیرلر والفرجة م وفی الصحاح الفرجة
التفصی من الغم فلج وفلج دست یافتن بر خصم خصمه ظفر بولوب غالب
اولمق یقال فلج علی خصمه ظفر یافت بر خصمش خصمنه ظفر بولدی مرج اندرهم
كذاشتن بری برینه قاتمق وقاریشدرمق وبچرا كذاشتن ستور ودابه یی
مرعی یه صالمق یقال مرج الله البحرین درهم كذاشت خدای دو دریا را
حضرت الله تعالی ایكی دریایی بری برینه قاریشدردی ومرج الدابة فی
المرج رها كرد ستور را در مرغزار دابه یی مرعی یه صالیویردی مزج آمیختن
قاریشدرمق یقال مزج الشراب بیامیخت شراب را شرابی قاریشدردی
مزاج شرابه صو قاتدی وهو المزاج آمیزش ایكی نسنه بری برینه قاریشدقده
اولان اختلاطه مزاج دیرلر جنوح كشتن دونمك یعنی میل اتمك یقال

جنخ مال ومضارعی عینك ضمیله وفتحیله لغت در زونی فتح افصح در دیدی
صَلاح وصُلوح ومَصْلَحة نیك شدن ایو اولمق یقال صَلَحَ نیك شد ایو اولدی
یَصْلَحُ نصر بابندن یَصْلُحُ فتح بابندن وَهُوَ صَالِحٌ نیك ایو ولایقدر صلاح وصلاحة
تم شایسته شدن ایو اولمق یقال صَلُحَ یَصْلُحُ حسن بابندن وَهُوَ صَلِیحٌ نیك ایو
طلاح بد شدن یارامز اولمق که صلاح مقابلیدر صالح طالح مقابلی اولدیغی کبی
قُرُوح تمام دندان شدن اسب آتك دیشی تمام اولمق که بش یاشنده اولور یقال
قَرَحَ الفَرَسُ تمام دندان شد اسب آتك دیشی تمام اولدی یعنی بش یاشنه کیردی
اکثر نسخه ده پیر شد اسب ایله تفسیر اولندی یَقْرُحُ نصر بابندن وَیَقْرَحُ فتح
بابندن تَبَذُّخ کردن کشی کردن تکبر اتمك یقال تَبَذَّخَ الرَّجُلُ کبر اوردو مرد تکبر
اتدی رجل بعض نسخه ده لاف زن واقع اولدی که اوکوندی تعبیر اولنور یَبْذَخُ
نصر بابندن وَبَذِخَ یَبْذَخُ علم بابندن صُرَاخ بانك کردن فریاد اتمك یقال
صَرَخَ فریاد کرد فریاد اتدی یَصْرُخُ نصر بابندن وَیَصْرَخُ فتح بابندن
طَبْخ بختن بیشورمك یقال طَبَخَ الشِّوَاءَ بپخت جزدانه نسنه بیشوردی
نَفْخ در دمیدن اوفرمك یقال نَفَخَ فِی الزِّقِّ در دمید در مشك طولومه
اوفردی وَنَفَخَ فِی النَّارِ در دمید در آتش آتشه اوفردی دَ بَرْد بسوهان
سائیدن وسرد شدن چیزی دورپلمك ویرنسنه صوغومق یقال بَرَدَ الحَدِیدَ
بالمبرد بسود آهن را بسوهان دموری دورپی ایله سوردی وَبَرَدَ الشَّیْءُ سرد
شد چیز نسنه صوغودی برود مردن اولمك یقال برد ای مات وسیوف
قاتله یه مرهفات بوارد دیرلر عرب ضربه حتی برد دیرلر مات معناسنه ودخی
برد الرجل دیرلر نام معناسنه لایذوقون فیها بردا کلام شریفنده ابوعبیده
دیدی که بردن مراد نوم در نوم دم بُلُود وتُلُود مقیم شدن بجایی بر یرده اقامت
اتمك یقال بلد بالمكان اقام به ویقال تَلَدَ فلان فی بنی فلان اقام فیهم ثَرْد
نان در کاسه شکستن چاناغه اتمك طوغرامق یقال ثَرَدَ الخُبْزَ تریت کردنان را
اتمکی تریت وَهُوَ الثَّرِیدُ تریت که معروف در جُمُود بیفسردن طوکمق یقال
جَمَدَ المَاءُ بیفسرد آب صو طوکدی حَسَد وحُسُود بدخواستن یرامس
ایسته مك که حسد اتمك تعبیر اولنور وفی التوابع لحسم الحریا کله اهل الحسنة
کما یأکل النمل ولد الاسد وقال اسد یقارب خیر من حسد یقارنه قال الشاعر
شعر الا قل لمن بات لی حاسدا • اتدری علی من اسات الادب • اسات علی
الله فی فعله • فانك لم ترض ما قد وهب ﴿ دانا هر کن نبو دبی حسود •
در یاهر کن نبو دبی نهنك • وقال ابن الحجی البلقینی فی الحسود شعر لکل
مداراة علی حسب حاله • سوی حاسدی فهی التی لا انالها • وکیف یداری
المرء حاسد نعمة • اذا کان لا یرضیه الا زوالها • وقال الآخر شعر عجبا
لحسادی یزید اذاهم • سرا ویعظم مکرهم وغرورهم • واذا اراونی یظهرون تحیة

والله



والله یعلم ما تكن صدورهم حَصْد وحَصَاد حانك فتح وکسری لغت در دروددن
بیچمك یقال حَصَدَ الزَّرْعَ بدرود کشت را اکینی بیچدی ویقال ایضا من زرع
الشر حصد الندامة وزرع حَصِیدٌ کشت درووده بیچلمش اکین خُلُود جاوید شدن
ابدی اولمق یقال خَلَدَ جاوید شد ابدی اولدی که آخری اولمقدن عبارتدر
وفی المثل مافی الدار الاصم خالد که مراد ساج ایاغی در خانه ده کمسنه یوقدر
دیه جك یرده ضرب اولنور وَهُوَ الخُلْدُ بهشت جنت خُمُود فرو نشستن آتش
آتش سو یونمك یقال خَمَدَتِ النَّارُ فرومرد آتش آتش سو یوندی وبُرُود جای
مقیم شدن بر یرده اقامت اتمك یقال وبد المكان ای اقام رَثَد کالا بر هم نهادن
متاعی بری برینه اوزرینه یغمق یقال رَثَدْتُ المتاع اَرْثُدُهُ بالضم نضدته ووضعت
بعضه علی بعض رُشْد ورَشَد ورَشَاد ورَشَادَة راه راست یافتن طوغری
یولی بولمق یقال رَشَدَ ره راست یافت طوغری یولی بولدی یَرْشُدُ نصر بابندن
وَرَشِدَ یَرْشَدُ علم بابندن وهو رَشِیدٌ راه راست یافته طوغری یولی بولان
کمسنه رَصْد چشم داشتن وسر راه کرفتن منتظر اولمق ویول باشین طوتوب
مطلوبی بکله مك یقال رَصَدَهُ چشم داشت اورا یا سر راه کرفت اورا اکا
منتظر اولدی یا یول باشین بکلدی وهو المَرْصَدُ والمِرْصَادُ جای چشم داشت
یا سر راه منتظر اوله جق یر یا یول باشی رَعْد بانك کردن وتهدید کردن
یقال رَعَدَتِ السَّمَاءُ تندر کرد آسمان کوك کورلدی وَرَعَدَ الرَّجُلُ تهدید
کرد مرد قورقوتدی رجل رُقُود وَرَقْدَة وَرُقَاد خفتن اویومق یقال
رَقَدَ بخفت اویودی رُکُود ایستادن آب وباد وکشتی صو ویل وکمی طورمق
یعنی ساکن اولمق یقال رَکَدَ المَاءُ بیستاد آب را صو طوردی که ایکلدی
تعبیر اولنور والرِّیحُ ایستاد باد یل ساکن اولدی وَرَکَدَتِ السَّفِینَةُ بایستاد
کشتی کمی طوردی زَبْد مسکه دادن تره یاغی ویرمك یقال زَبَدْتُهُ آزْبُدُهُ
بالضم ای اطعمته الزبد سُجُود ومَسْجَد سر بر زمین نهادن وفروتنی کردن
باشین یره قومق وتواضع اتمك یقال سَجَدَ سجده کرد سجده اتدی وهی
السَّجَّادَة جای نماز معروف در سُمُود سرود کفتن تغنی اتمك یقال
سَمَدَ سرود کفت ایرلدی مصنف اساس ده دیدی که سمود باشی
قالدیروب سینه سنی نصب اتمکه دیرلر ادکك دوه کوکره کین اندیکی کبی
بوسیدن غافل ساهی اولان کمسنه یه سامد دیرلر ومغنی دخی وضع مذکور
اوزره طوروب تغنی اتمکل مغنی یه سامد دیرلر پس تغنی یه سمود اطلاق
اولندیغی سامد اولان کمسنه نك فعلی اولدیغی ایچون اولمق ملاحظه اولنور
فیروز آبادی دیدی که سمود تکبر ندن ناشی باشی قالدرمقدر که هم
ترکی ده صورو تمق وبو وجه اوزره طوران کمسنه یه صورو داق تعبیر اولنور
سَهَد وسُهْد وسُهَاد وسُهُود بیداری کردن اویانق اولمق یقال سَهَدَ

بیداری کرد بیدارلق اندی تَسْهُدُ نصر بابندن وسَهِدَ یَسْهَدُ علم بابندن شَکَدَ
عطا دادن عطا ویرمك یقال شَکَدَهُ یَشْکُدُهُ ای اعطاه صَمْدٌ آهنك کردن قصد
اتمك یقال صَمَدَ الیه آهنك کرد بوی آکا قصد ایلدی وَهُوَ الصَّمَدُ پناکاه نیازمندان
اصحاب حاجاتك ملجاسی صَمَدٌ اسماء الهیه دندر معناسنده اوچ قول واردر
قول اول صَمَد اولدرکه مخلوقاتی اطعام ایدر وکندی اکل اتمز قال الله سبحانه وهو
یطعم ولایطعم لا یطعم لفظنی لا یُطْعَم معلوم ولا یُطْعَم مجهول صیغه سیله قراءة
اولندی لهذا عیسی وامی ذیر بیته مستحق دکلدر معناسنی افاده ایچون دیدی که
ما المسیح ابن مریم الا رسول قد خلت من قبله الرسل وامه صدیقة کانا یأکلان
الطعام یعنی طعام اکل ایدن کمسنه لر رب اولمغه صالح دکلدر زیرا رب حقیقی
اکلدن منزهدر قول ثانی سُدّی دیدی که صَمَدٌ لا جوف له معناسنه در مترجم
فقیر دیدی که معنای مذکور مُصْمَدٌ ومُصْمَتٌ برمعنایه اولدوغنه مبنی اولمق
ملاحظه اولنور قول ثالث عامه اهل لغة دیدیلر که صَمَدٌ سیّد معناسنه درکه
مرجع حاجات وملجاء نیازمندان اولمغه فوقنده کمسنه اولمیه لهذا هرکس آنك
جانبنی قصد وحاجتنی عرض ایچون آنك طرفنه توجه ایدر یقال صَمَدَهُ اذا
قَصَدَهُ مصنفك تفسیری قول اخیره ناظردر طَرْدٌ وطَرَدٌ راندن سورمك یعنی
ابعاد اتمك یقال طَرَدَهُ براند اورا آنی سوردی وَهِیَ الطَّرِیدَةُ ستوده رانده
سورولمش دابه لر وفی الصحاح الطریدة ماطرت من صید وغیره وبو کلمه دن
انفعال وافتعال بابلری کلمز عِبَادَةٌ وعبودة وعبودیت پرستیدن طابماق
تاپلوق اتمك تعبیر اولنور یقال عَبَدَ الله بنده کی کرد خدای را حضرت الله
قوللوق اندی عَضْدٌ یاری دادن معین اولمق یقال عَضَدَهُ یاری داد اورا
آکا یاردیم اندی وبر بازودن وبرکسنه نك بازوسنه اورمق ودرخت
ازبن بریدن اغاجی کوکندن قطع ایتمك لکن معنا واخیر نصر وضرب بابلرندن
کلور جوهری ضرب بابنه تخصیص اندی عَنَدٌ وعُنُودٌ ستیزه کردن عناد
اتمك یقال عَنَدَ کردن کشی کرد عناد اندی واز راه بکشتن یولدن صاپمق
یقال عَنَدَ عن الطریق ای عدل ودر فتن خون ازرك وطردن قان آقمق
یقال عند العرق سال ولم یرقاء واول طمر عرق عَانِدٌ دیرلر وهو عَنِیدٌ
کردن کش معاند کمسنه جمعی عُنُدٌ کلور فَسَادٌ وفُسُودٌ ومَفْسَدَةٌ تباه
شدن خراب اولمق یقال فَسَدَ تباه شد خراب اولدی یَفْسُدُ نصر بابندن
وَهُوَ فَاسِدٌ تباه شده خراب اولان نسنه وفَسَدَ یَفْسُدُ حسن بابندن
فسادا وهو فَسِیدٌ بو بابدن صفت مشبهه نصر بابندن اولان اسم فاعل
معناسنه در قُعُودٌ ومقعد نشستن اوتورمق یقال قَعَدَ نشست اوتوردی
کردراندن سورمك طرد کبی کَسَادٌ کاسد شدن کاسد اولمق یقال کَسَدَ
کاسد شد کاسد اولدی وسُوقٌ کَاسِدٌ بازار کاسد کاسد اولان بازار

ولفظ

قاله الزوزني

زاده الزوزني والجوهري



ولفظ سوق مذکر ومؤنث استعمال اولنور کُنُودٌ ناسپاسی کردن شکر ایتمامك
یقال کَنَدَ النِّعمَةَ ناسپاسی کرد نعمت را نعمته شکر ایتمدی لَبُودٌ بر سینه خفتن
مرغ قوش کوکسی اوزرینه یاتمق مَرْدٌ مرت معناسنه در مَجْدٌ ومَجَادَةٌ بزرکوار
شدن شریف اولمق که اولولق ایله تعبیر اولنور یقال مَجَدَ الرَّجُلُ بزرکوار شد مرد
اولو اولدی رجل یَمْجُدُ نصر بابندن ومَجُدَ یَمْجُدُ حسن بابندن وهو ماجد ومجید
بزرکوار اولو اولان کمسنه لف ونشر مرتب طریقی مرعیدر وهم امجاد مُرُودٌ
عادت کرفتن عادت ایدنمك که خوی مردن دخی بو معنایه در یقال مَرَدَ علی
الامر خو کرد بر کار ایشه خوی اندی مسد تافتن رسن ایپ بوکمك
مصد آب دهن بکیدن آغز صویی صورمق وفی الصحاح مصد الریق مصه مکود
بجای مقیم شدن بر یرده مقیم اولمق مکد بالمکان ای اقام نَشْدَانٌ جستن
کم شده ضایع اولان نسنه یی طلب ایتمك یقال نَشَدَ الضَّالَّةَ بجست کم شده را
ضایع اولمش نسنه یی طلب اندی وضاله ضایع اولان بهیمه در ومذکر ومؤنثه
اطلاق اولنور نِشْدَةٌ سوکند دادن آند ویرمك یقال نَشَدَهُ الله وبالله
شفیع آورد بدو خدای آکا حضرت الهی شفیع کتوردی الله ایچون
والله عشقنه واللهی سورسك شویله ایله دیمك کبی نَقْدٌ سره کردن
رایج اولان اقچه یی زیوف اقچه دن سچمك یقال نَقَدَ الدَّرَاهِمَ سره کرد
درهمها را درهملرك ایوسی سچدی ونقد دادن وبر نسنه نك قیمتنی
پیشین ویرمك که نسیئه مقابلیدر یقال نَقَدَهُ الثَّمَنَ نقد داد بهار قیمتی
پیشین ویردی وَهُوَ النَّقْدُ واول ثمنه نقد دیرلر نُهُودٌ نهد بستان
برون آمدن دختر را قیزلك ممه سی ظاهر اولوب چیقمق یقال نَهَدَتْ
نار پستان شد زنان خاتونك ممه سی آغر شقلندی تَنْهُدُ نصر بابندن
تَنْهَدُ فتح بابندن وَهِیَ نَاهِدٌ زنان بستان اول خاتونه ناهد دیرلر هُجُودٌ
خفتن بشب ونماز کردن بشب کیجه اویومق وکیجه نماز قلمق ومنه التهجد
هُمُودٌ مردن آتش آتش سونمك یقال هَمَدَتِ النَّارُ فرو مرد آتش آتش
سوندی اَخْذٌ کرفتن طوتمق یقال اخذ منه شیئا بستاند ازوی چیزی
آندن بر نسنه یی آلدی وَاَخَذَهُ اللهُ بالذنب فرا کرفت او را خدا بکناه حضرت
الله تعالی آنی طوتدی یعنی مؤاخذه اندی کناه سببی ایله وَاَخَذَ فِی الْعَمَلِ آغاز
نهاد در کار ایشه شروع اندی وبرکسنه مقصودینه ایکی طریق ایله توسل
اتسه که هر بری موصل اولسه اخذ طریق العنصلین دیو ضرب مثل ایدرلر
اصمعی دیدی که عنصلین صادك فتحیله ایکی موضعك اسمیدرکه ایکی طریق
واردرکه هر بری جاده در اهل جاهلیت اول طریقلر ایله عرافته کیدرلر ایدی
یعنی طریق مستقیم اخذ اندی لکن عوام تعکیس ایدوب طریق مستقیمه کتمدك
دیه جك یرده ضرب ایدرلر وَاَخَذَ حِذْرَهُ بیم کرفت از و آندن خوف اندی

لجذ بستوه آوردن سائل پس از کرفتن عطا • سائل احسانی الدقدن صکره ینه ابرام ایله
استمکله عاجز اتمك يقال لجذ فی فلون اذا اعطيته ثم سالك نَفاذ وَنُفوذ روان شدن
جاری اولوب اطاعت اولنمق يقال نَفَذَ الامرُ روان کشت فرمان فرمانی نافذ اولوب جاری
اولدی که هرکس اطاعت اتدی • و بیرون کذشتن تیر از آنچه برآن اید • واوق اصابت
ایدوب طوقوندوغی نسنه نك بر یوزندن اوبر یوزینه چقمك يقال نَفَذَ السَّهمُ کذشت
تیر اوق کچدی و رسیدن و یتشمك يقال نَفَذَ الکتاب رسید نامه نامه یتشدی
وَ اَثارَة روایت کردن روایت اتمك يقال اَثَرَ الحدیثَ روایت کرد سخن را سوزی
روایت اتدی وحدیثٌ مأثورٌ حدیث روایت کرده شده روایت اولنمش حدیث اَشْر
چوب وا باره بریدن اغاجی بیچقو ایله کسمك يقال اَشَرْتُ الخَشَبَةَ بالمِئْشارِ بشکافت
چوب را باره یاردی اغاجی بیچقو ایله وتیز کردن دندان و دیشی کسکین اتمك که
اوجونی سیوری اتمکله تعبیر اولنور يقال اَشَرَ الاَسْنانَ تیز کرد دندان هارا دیشلری
بیله دی وکسکین ایلدی وَبِاَسْنانِهِ اُشُرٌ وَاُشَرٌ بد نداهای او تیزیست آنك
دیشلرنده کسکنلك واردر اَمْرٌ فرمودن بیرومق يقال اَمَرَهُ بکذا فرمود او را بفلان
چیز آکا بیوردی فلان نسنه یی اِمارَة واِمْرَة امیر شدن بیك اولمق يقال اَمَرَ عَلَی
القومِ امیر شد بر مردمان قوم اوزرینه بیك اولدی يَأْمُرُ نصر بابندن
وَاَمَرَ يَأمُرُ حسن بابندن وهو الاَمیرُ واول بکه امیر دیرلر اَمَّ آدَج بَتّ بریدن
کسمك يقال بَتَّهُ برید او را آنی کسدی جوهری دیدی که بَتَّه قَطَعَهُ قبل التمام یس
بتر بر نسنه یی ناقص ترك اتمکدن عبارت اولور مخفی اولمیه که سَیْفٌ بَتِیْرٌ کلامی
تفسیر مذکوره مناسب دکلدر وَسُیُوفٌ بَواتِرُ شمشیرهای برنده کسیجی قلیجلر بَدْر
وبنود چیزی از تیر جستن بدندن بر نسنه چقمق اوفاق سیوریلجی کبی بُدُور وبِدار
شتافتن سرعت ایتمك يقال بَدَرَ بشتافت سرعت اتدی بَذْر تخم دردن میت
افکندن بر تخم براقمق يقال بَذَرَ البَذْرَ بکاشت تخم را • تخمی اکدی یعنی یره
صاچدی بَسْر حاجت خواستن نه بوقت خویش وقتی دکل ایکن حاجت طلب اتمك
يقال بسر الرجل لحاجة ای طلبها فی غیر موضع بُسُور روی ترش کردن یوز بین
اکشمك یعنی تعبس ایتمك يقال بَسَرَ روی ترش کرد تعبس اتدی تَبْشیر وَبِشارَة
مژده دادن مژده ویرمك که تبشیر تبغیر ایله يقال بشره يقال بَشَرَهُ مژده داد اوی
مژده اتدی آکا وهو البشیر مژده دهنده مژده ایدیجی کمسنه وَهِیَ البِشارَة والبُشارَة
مژده کانی مژده ایدن کمسنه یه ویردکلری مشتلق که مژده لکدن محرف در بَقْر شکافتن
دریدن یاره یی دشمك ومنه البیطار بَقَر شکم شکافتن قاریی یارمق يقال بَقَرَهُ
بشکافت شکمش قارنی دشدی ویاردی شتان فلونکا لباقر باقر اول دن مراد
حضرت باقر در یعنی محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب رض وباقر تسمیه
تسمیه اولندوغی بقر علم ایدوب حقایق علومه مطلع اولدیغی ایچوندر وباقر ثانی ده
صغیر شبابی بعضیلر صغیر سود یسی شبانی ایله دیدیلر بُکُور بامداد کردن صباحلق



يقال بَكَرَ بامداد بکاه آمد یا رفت صباح وقتنده کلدی یاکتدی که ایرکن تعبیر اولنور
واکر کونك تعیین اتمیوب هان صباح وقتی کلدیم دیمك مراد اولنسه اَتَیْتُهُ
بُکْرَةً دیرلر ای باکرًا واکر متعین کونك صباحی کلدیم دیمك مراد اولنسه اَتَیْتُهُ
بُکْرَةَ دیرلر که ظروف غیر متمکنه دن اولمغله تنوین ادخال اولنمز تَجْر وَتِجارَة
وَمَتْجَر بازرکانی کردن بازرکانلق ایتمك يقال تَجَرَ بازرکانی کرد بازرکانلق
اتدی وَهُوَ تاجِرٌ بازرکان تُجّارٌ وَتَجْرٌ وتجارج تَبْر وثُبُور هلاك کردن
هلاك ایتمك يقال ثَبَرَهُ هلاك کرد او را هلاك اتدی وفی الاساس يقال
ثبره الله ای اهلکه هلاکا دائما لا ینتعش بعده ثَبْر باز داشتن منع اتمك يقال
ما ثبرك عن حاجتك ای ثبطك جَبْر شکسته را بر بستن قیریغی باغلامق واصلاح
اتمك يقال جَبَرَ العظمَ بربست استخوان را قیریلمش کموکی باغلادی جُبُور وَجِبارة
خود بسته شده قیریق کندو باغلانمق یعنی کمسنه علاج ایتمه دن ایو اولوب
بتمك يقال جَبَرَ بنفسه خود بسته شد کندو باغلانوب بتدی ونیکو کردن
حال کسی وبر فقیری غنی ایتمك قال الجوهری الجبر ان تغنی الرجل من فقر او تصلح
عظمه من کسر جَزْر کم شدن آب صوا کسلمك يقال جَزَرَ الماء کم شد آب صو آز
اولدی که دریاده مد مقابلی در وشتر کشتن ودوه بوغازلمق جَسْر پل بستن
کوپری یاپمق جسارت چیری کردن جرات ایتمك والجسور المقدام جُسُور دلیر
شده نبجیع اولمق جَثْر بجا کذاشتن ستور غبار روزکیجه وکوندن حیواتی
مرعی یه صالمق که آتنی یاتوب وآتنی قالقه لی جُشُوره صبح دمیدن صباح بری آچلمق
حَبْر شاد کردن مسرور ایتمك يقال حَبَرَهُ شاد کرد او را آنی مسرور اتدی
وَهُوَ الحِبْرُ والحَبْرَة والحُبُور شادی سرور حَجْر باز داشتن منع ایتمك يقال
حَجَرَهُ باز داشت او را آنی منع اتدی وَحَجَرَ عليه القاضی باز داشت او را داور
از تصرف مال حاکم آنی ماله تصرفندن منع اتدی صباوت یا سفاهت ایچون
منع کبی وَهُوَ الحِجْرُ حانك کسری وضمی ایله حرام جوهری دیدی که حرام معناسنه
اولان حجر لفظنده حاده حرکات ثلثه جائزدر وحرث حجر قول شریفنده حاده
حرکات ثلثه ایله قراءت اولندی وعقل معناسنه اولان حِجْر ده حا مکسوردر
فقط حَدْر بشتاب قران خواندن وبشتاب بانك نماز کردن وان بالا بزیر
افکندن ویرا ماهاینده عجله ایله قران اوقمق وعجله ایله اذان اوقمق ویر کسکدن
آلچغه براقمق وشیشمك حُدُور آماهیده شده کند وشیشمك يقال حدر
جلده الرجل ای ورم من الضرب حَصْر باز داشتن حبس ومنع ایتمك يقال
حَصَرَهُ باز داشت او را آنی حبس ومنع اتدی وحصار کردن وشمردن ومحاصره یعنی
احاطه وتضییق ایتمك ومضیق وبخیل اولان کمسنه یه حصیر دیرلر وتعداد ایتمك حُضُور
حاضر آمدن حاضر اولمق يقال حَضَرَ المکانَ حاضر شد بجای فلون یرده حاضر اولدی
یعنی بولوندی وَکَلَّمَهُ بِحَضْرَةِ فلونٍ وبِحُضْرَتِه وَبِحِضْرَتِه وَبِمَحْضَرِه

سخن کفتم بدو بیش بهمان ٭ سوز سویلدیم آکا فلان کمسنه نك یا ننده وهو المحضر
نوشته قاضی قاضی حجتی که معروف در والمحاضر ج حظ حام کردن حام اتمك
یقال حظره حام کردش آنی حام اندی مخبر وخبرة وخبر آزموده تجربه اتمك
سینامق تعبیر اولنور یقال خبره بیازمود اوزا آنی سینادی خثور وخثورة ستبر
شدن مایع میوبق نسنه قویولنمق یقال خثر اللبن ستبر شد شیر سود قویولندی
یخثر نصر بابندن وخثر یخثر حسن بابندن خطور وخطر کار بدل آمدن
ایش خاطره خطور ایتمك یعنی درونه برشی کلمك یقال خطر الامر بباله وخطر علی باله
بگذشت کار در دل او ایش قلبنه کجدی یعنی کلدی دبور پشت دادن شب وروز
کیجه وکوندوز آرقه ویرمك یعنی بری برینك آردنجه کلمك یقال دبر اللیل النهار
پشت داد شب روز را کیجه کوندوزه آرقه ویردی یعنی کوندز کیجه نك آردنجه
کلدی وروی فرا کردن ویوزین دوندرمك ووزیدن باد دبور ٭ ودبور یلی که
صبا مقابلی در اسمك دثور ناپدید شدن نشان برنسنه نك اثر ونشانی قالمق
یقال دثر المنزل کهنه وناپدید شد جای یورت یری اسکیدی واثر ونشانی
قالمدی ٭ دموز بی دستوری درسرای کسی شدن ٭ اذنسز برکمسنه نك خانه سنه
کیرمك یقال دمر دموزا دخل بغیر اذن وهجم هجوم الشر کذا فی القاموس ٭ قال
الحریری فی المقامة القطیعیة دغل علینا دمر وعلیه طمر قال الشریشی الدمر
الشجاع وهو تخفیف دمر وهو الشجاع انتهی اقول هذا بالذال المعجمة لا بالمهملة
علی ما فی اکثر نسخ المقامات دمان هلوك شدن هلوك اولمق ذکر وذکری
زبان یاد کردن لسان ایله ذکر اتمك یقال ذکره باللسان یاد آورد اورا بزبان
آنی لسان ایله ذکر اندی ذکر یاد کردن در دل قلب ایله یاد ایتمك یعنی آنی
قلبنه کتورمك یقال ذکره فی القلب یاد کردش در دل قلبده تذکر اندی
جوهری دیدی که ذکر وذکری نسیانك مقتضی در ذمر بر قتال انکیختن قتاله
رغبت اندرمك یقال ذمره ای حثثه زجر از کاری واز دن بازیش دن
منع ایتمك یقال زجره عن کذا واز داوا از کاری آنی شو ایله ایش دن منع اندی
وبمرغ فال کرفتن وقوش فال طوتمق که عیافه دیرلر کهانت انواعندن در یقال
زجر الطائر فال کرفت بمرغ قوش ایله فال طوتدی آصل معنای ترکیب
بر آند مرغرا یعنی قوش سوردی کرك ایدی لکن قوش ایله فال طوتمنك
طریقی قوشی قوندوغی موضعدن اوچورمغله اولدوغیچون زجر بالطائر دیو
تعبیر اولنمدی طریق تفؤل بودر که قوشی قوندوغی موضعدن طاش آتمغله یاخود
چاغرمغله اوچوروب نظر ایدرلر اکر صاغ جانبنه توجه ایدوب اوچرسه تفؤل
واکر صول طرفنه اوچارسه تشاؤم ایدرلر ٭ وبانك برستوران تا بر ود ٭
وحیوانات طور مسوره یور یسین دیو چاغرمق سبر میل بجراحت فرو بردن
تا غوراه معلوم کردد میلی یاره یه غایتی معلوم اولسون ایچون صوقمق یقال





سبر الجرح بالمسبار بیازمود جراحت را بمیل ٭ یاره یی میل ایله تجربه اندی که دکدی
تعبیر اولنور ستر پوشیدن اورتمك یقال ستره ٭ بپوشید اورا آنی اورتدی وهو الستر
والسترة والستارة پرده که معروف در والاستار والستائر ج سجر بآتش
بتافتن آتش ایله قیزدیرمق یقال سجر التنور بتافت تنور را بآتش تنوری آتش
ایله قیزدیردی ٭ وپرکردن وطولدرمق یقال سجر الله البحر پر کرد خدای
دریا را حضرت الله دریایی طولدوردی وزوزنی وتهی کردن دخی دیدی یعنی
بوشالتمق صاحب دیوان مسجور تفسیرنده قیل المملو وقیل الفارغ دیدیکی
بو معنایه مناسب در وقیروزابادی کلامنده دخی سجر اضداددن اولدیغی منفهم
اولور سطر نوشتن یازمق یقال سطر بنوشت یازدی وهو السطر رسته بری
برینه منتظم یازی ورسته فارسیده صف صف دوزلمش نسنه لره دیرلر سطور
ج والسطر م اسطار ج والمسطر خط کش معروف در سکر بند بستن آب را
صویه بند یاپمق یقال سکر النهر بند بست جوی را صو خرقنه بند باغلادی
وهو السکر بند آب صو بندی سمر وسمر بشب حکایه کفتن کیجه وقتی افسانه
سویلمك یقال سمر القوم افسانه کفتند مردمان بشب کیجه قوم حکایه
سویلدیلر که آندن مثل ایله تعبیر اولنور وهو السمر بشب حکایه کیجه سویلنان
حکایه یه سمر دیرلر اسمار ج وهو السامر بشب حکایه کو ٭ کیجه حکایه سویلین
کمسنه سامر وسمار ج لفظ سامر مفرد وجمع مقامنده استعمال اولنور حجاج
حاج دیدکلری کبی ومیخ آهنین بجایی کوفتن ودمور میخی بریره قاقمق
شبر عطا دادن احسان ویرمك ابن السکیت دیدی که شبرت فلانا مالا
ای اعطیته ومصدری شبر در عجاج شبر در دیدی شجر وشجور خلاف افتادن
اختلافه دوشمك یقال شجر الامر بینهم مختلف شد کار در میان ایشان
ایش مختلف اولدی آنلرك مابیننده شعر دوختن جامه جامه دیکمك جوهری
شبرك شبرك دیکمکدر دیدی شطور وشطارة رندی پاك شدن
رندلاابالی اولمق یقال شطر رندی پاك شد وند وخبیث اولدی وهو شاطر
پاك شطار ج شطر دو نیمه کردن ایکی بولوك ایتمك یقال شطر
الشیء دو نیمه کرد چیزرا نسنه یی ایکی بولوك اندی شعرة وشعر ومشعرة
ومشعورة دانستن بلمك یقال شعر به وشعره دانست اورا آنی بیلدی ولیت
شعری کاشکی بدانستمی کاشکی بیله ایدیم که نه اولایدی بیله ایدیم تعبیر اولنور
سیبویه دیدی که آصلنده لیت شعرتی ایدی لکن تایی حذف اندیلر ذهب بعذرها
وابو عذرها ده حذف اندکلری کبی شعر شاعر شدن شاعر اولمق یقال
شعر الرجل شاعر شد مرد رجل شاعر اولدی وشاعرك جمعی شعرا کلور علی غیر
القیاس اخفش دیدی که لفظ شاعر لابن وتامر قبیلندندر صاحب شعر
معناسنه وسمی شاعرا لفطنته شکر وشکور وشکران سپاس داری کردن

شکر ایتمک لام ایله و بنفسه متعدی اولور ولام ایله متعدی اولمق افصحدر یقال شکر
النعمة سپاس داری کرد نعمت را نعمته شکر اتدی صدق وصدود باز کشتن وکیرو
دونمك یقال صدر عن الماء باز کشت از آب صودن دوندی وهو المصدر جای باز
کشتن کیرو دونه جك یر مصادر جمع صقن کرمای آفتاب در کسی اثر کردن شمسك
حارتی برکمسنه یه تأثیر ایتمك ومیتین برسنك زدن وکولونکی طاشه وورمق واوجی
سیوری طاش پاره لکلری آلته صاقوردیرلر معول دیدکلری کبی ضمر وضمور باریك
میان شدن اسب آتك بلی اینجه اولمق یقال ضمر باریك میان شد اسب آت بلی اینجه
اولدی طمر وطمور برجستن صیچرامق یقال طمر برجست صیچرادی وبره یه برغوث دن
طامر وبرکمسنه مجهول اولسه آکا طامر بن طامر دیرلر طهارة وطهر پاك شدن
پاك اولمق یقال طهرت المرأة پاکیزه شد زن از بی نمازی خاتون حیض دن پاك
اولدی تطهر نصر بابندن وتطهر فتح بابندن وطهرت تطهر حسن بابندن
وهی طاهر زن پاك شده از حیض حیض دن قورتلمش خاتون عبور برآب
کذشتن صوا وزوندن کچمك یقال عبر الوادی بکذشت رودرا جایی کچدی
عبارة وعبر تعبیر کردن خواب دوش تعبیر ایتمك یقال عبر الرؤیا تعبیر کرد
خواب را دوشی تعبیر یعنی تفسیر اتدی عثر وعثور دیرو ورشدن بعیر تلو اولمق
یعنی مطلع اولمق یقال عثر علیه ای اطلع عشر وعشور ده یك ستاندن
ازحصه ده برحصه یی آلمق یقال عشر القوم بستاند ده یك مال مردمان قومك
مالنك عشرنی آلدی مخفی اولمیه لفظ عشر ضرب بابندن اولورسه عشر القوم
قومه اونجی اولدی واکر نصر بابندن اولورسه عشر مالهم آلدی دیمك
اولور امدی بو مقامده عشر القوم عبارتی اکثر نسخه ده دهم شدم دمان
کلومیله تفسیر کتب لغته مخالف در باب اول ده ثلث القوم ترجمه سنده بو معنایه
اشارت اولنمشدر عمارة ابادان کردن معمور ایتمك یقال عمر الدار ابادان کرد
سرای را سرایی معمور اتدی عمارة وعمران ابادان شدن کندی معمور اولمق
یقال عمرت الدار خود ابادان شد سرای سرای کند معمور اولدی پس عمر لازم
ومتعدی استعمال اولنور تعمر نصر بابندن وعمرت تعمر علم بابندن ودار معمورة
وعامرة معمورة معناسنه ماء دافق مدفوق معناسنه وعیشة راضیة کبی سرای
ابادان معمور سرای ورجل معمار مرد بسیار عمارت کن چوق عمارت ایدن
کمسنه غبور باقی ماندن وماضی شدن باقی قالمق وکچوب ماضی اولمق یقال
غبر ماند یا کذشت قالدی یا کچدی وهو من الاضداد غمر فرا پوشیدن
آب چیزی را صو برنسنه یی اورتمك یقال غمر الماء پوشیده اورا آب اورتدی
موافی وهی الغمرة سختی مشقت والجمع غمر کنوبة ونوب غمر آب بسیار
چوق صو و برکمسنه بغایت سخی اولسه آکا غمر الخلق وغمر الرداء دیرلر اغمار
جمع مطرزی ومرزوقی مقامه بغدادیه ده دیدیکه غمار غینك فتح وضمی

وکسری



وکسری ایله کثرة معناسنه لکن غینك فتحیله کثرة ماده وضمیله ازدحام ناس ده وکسری
ایله جنك ده عسکرك ازدحامنده استعمال اولنور وحله سی ستر معناسنه اولان غمردن
مأخوذدر فترة وفتر وفتور سست شدن ضعیف اولمق که فرسز تعبیر اولنور یقال فتر
سست شد ضعیف اولدی فجور بی سامانی یاراملق فاسق اولمق یقال فجر بدی کرد
یاراملق اتدی ودروغ کفتن ویالان سویلك جوهری دیدی که فجر ای کذب ودیدی که
فجر آصلنده میل معناسنه در والفاجر المائد ابن الانباری دیدی که کلام عربده فاجر
لفظنك معناسی خیردن میل وعدول ایدن کمسنه در وکذا به فاجر دیدکلری
صدق دن میل اتدیکی ایچوندر وحضرت عمر رض کلوب دوه سنك نقبندن شکایت
ایدن اعرابی نك شعرنده مشهوردر اغفر له اللهم ان کان فجر عبارتنده فجر دن
مرادی مال عن الصدق دیمکدر فجر آب رواه کردن صویی آقتمق یقال فجر الماء
فی الکرم دهاکردن آب را در زر اوزوم آصمه سنه صو صالی ویردی فطر بی مایه
سرشتن خمیر خمیری مایه سز یوغورمق یقال فطر العجین بی مایه سرشت خمیر را
خمیری مایه قتمه دن یوغوردی وهو الفطیر مایه سز اولان خمیره فطیره دیرلر جوهری
دیدی که فطر خمیرك خلافیدر وفطیر اول خمیر درکه مایه سی کلوب یتشمیه وهر شیکه
یتشمکه قومیوب عجله اولنه آکا فطیر دیرلر وفطرت العجین افطرها دیرلر عجله ایدوب
مایه سی کلنجه صبر ایتمسه فطور شکافتن یارمق یقال فطر الشیء بشکافت
چیز را نسنه یی یاردی فقر شکستن مهرهٔ پشت بیل کموکنك مهره سنی کسر وکوره
تعبیر اولنور قیرمق یقال فقرته الفاقرة پشت شکست اورا بلاء پشت شکن
بیل قیریجی بیل قیریجی اولان بلا آنك بلینی قیردی فاقره داهیه دن عبارت در
مرادن یاده عجزینی بیاندر یعنی تحملی مشکل داهیه یه مبتلا اولمغله بغایت
بی تاب اولدی قصر باز داشتن حبس ومنع ایتمك یقال قصره باز داشت اورا
آنی منع اتدی وجاریة مقصورة مخدورة وکم کردن بر نسنه یی قیصه ایتمك قصور
خود باز ایستادن کند ومنع اولنمق مانع بوق ایکی یقال قصر بنفسه خود باز
ایستاد کند وکیرو طوردی وانکاری باز ماندن ور ایش دن کیرو قالمق یعنی عاجز
اولمق قصر وقصارة جامه شستن کازر جامه یی غسل ودق ایتمك یقال
قصر القصار الثوب بشست کازر جامه را کازر جامه یی غسل اتدی قطر
چکیدن طاملمق یقال قطر الماء چکید آب صو طاملدی وچکانیدن وطاملتمق
یقال قطر الماء بچکانید آب را صویی طاملتدی پس لازم ومتعدی استعمال
اولنور وقطران دخی لازم معناسنه در طانك فتحیله اما طانك کسریله اولان
قطران دوه یه سوردکلری نسنه درکه فارسیده کتران دیرلر قطور ومطوث
اندرون میی رفتن یرده یورومك یقال قطر فی الارض ای ذهب قفر از پی
کسی رفتن برکمسنه نك آردنجه کتمك که اویمق تعبیر اولنور یقال قفرت اثره اقفره
ای قفوته قمر وقمار بقمار علبه کرده قمار ایله غالب اولوب مقامره اتدیکی

کسنه نك مالنی اوزمك يقال قَمَرَهُ المَالَ مالی بردادوی بتقامر قمارايله آندن مال
آلدی کَمَرَ غلبه کردن یعنی بیوکلك ایله غلبه ایتمك کَمَرَ غلبه کردن بیسیاری
چوقلق ایله غلبه ایتمك يقال کاثرناهم ای غلبناهم بالکثرة کُفْر وکُفْرَان وکُفُور
ناسپاسی کردن شکر ایتمك يقال کَفَرَ ناسپاسی کرد نعمترا نعمته شکر ایتمدی
کُفْر نگرویدن بخدای تعالی حضرت اللهه ایمان کتورمك يقال کَفَرَ بالله نگروید
خدای را حضرت اللهه ایمان کتورمدی وغایت الشمس فی الکافر دیدوب بحر مراد
ایدرلر وکُفْر اول کسنه در که محسان یعنی کثیر الاحسان ایکن خلق آنك احسانی
مقابله سنده شکر وثنا ایتمیه وبر کسنه یه بر ایش سپارش اولنوب عدم اهتمامندن
ناشی اول ایشی مراد اوزره وجوده کتورمسه مَکْفُور یا فلان عَنَّیتَ وآذَیتَ
دیرلر یعنی عملمز بوزدی افساد اتدیك ایچون سعیك مشکور دکل بلکه مکفوردر
همان بزه زحمت ویروب اذیت اتدیك کَفْر فرا پوشیدن برنسنه یی ستر ایتمك
یعنی اورتمك يقال کفرت الشیء اکفره ای غطیته قال النبی علیه السلام اهل
الکفور اهل القبور اهل حدیث دیدیلر که کَفْر قریه معناسنه در ایچنده ساکن
اولان کسنه لری ستر اتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی امام راغب دیدی که
کفر ستر معناسنه اولمغله کیجه یه کافر اطلاق اندیلر اشخاصی ستر اتدیکی ایچون
وزارعه کافر دیدیلر حبوباتی ستر اتدیکی ایچون قریه یه دخی کفر دیدکلری بو قبیلدندر
ویقال کفر النعمة ای سترها انتهی مَخْر ومخور لنکا فتن کشتی آب در وقت روان
شدن وآب زمین را کمی یوروددکه صویی یارمق جوهری مع صوت دیدی
وصویری یارمق مَدَر بکل اندرون چاه ایله صیوامق يقال مَدَرْتُ الحَوضَ
ای اصلحته بالمدر عصر بستن انکشت دوشیدن بارمق اوجیله سود صاغمق
ابن سکیت مه ده اولان سودی جمله صاغمقدر دیدی ومه باقی قلان سودی
صاغمغه تمصر دیرلر مطر باران باراندن یاغمور یاغدرمق يقال مَطَرَتِ
السَّمَاءُ باران بارانید آسمان آسمان یاغمور یاغدردی وباران باریدن ویاغمور
یاغمق پس لازم ومتعدی استعمال اولنور وفی النوابغ بَذْرٌ فی الممطورة بُرٌّ
فی مطورة یعنی یاغمور یاغمش زمینده اولان تخم اول مرتبه ده مقطوع الحصولدر
کویا همان چاه غله یه وضع اولنمش حنطه در اصحاب الاطمار یدرون سحاب
الامطار یعنی پالوس پوش اولان فقرا دعالریله سحابدن مطر انزال ایدرلر
مَقْر کردن شکستن بوینی قیرمق مَکْر بدسگالیدن یاوز صانمق وحیله
آتمق يقال مَکَرَ بدسگالید حیله اتدی وفی المثل امکر اوانت فی الحدید ابو عبیده
دیدی که مثل مذکور عبد الملك بن مروانکدر که سعید بن عمرو بن العاصی محبوس
ایکن قتل مراد اتدکده سعید دیدی یا امیر المؤمنین بنی قتل ایدرسك باری
محبسده قتل ایله مکر ناسه چیقاروب بنی خلقه رسوای ایتمه مرادی
بو کلامدن بو ایدی که عبد الملك سعیدك مرادینه مخالفت ایدوب محبسندن

طشره



طشره چیقاردقده سعیدك اصحاب واقاربی قتلنه مانع اوله لر بو معنایی فهم ایدوب
مثل مذکوری ایراد اتدی مقهور اولان کسنه مکر قصد نرع اولدقده ضرب اولنور
نَتْر مالیدن سرانذام ذکر باشنی تبولدن صکره اوغمق وفی الحدیث فَلْیَنْتُرْهُ ذکره ثلث
نترات یعنی بعد البول وکشیدن بعنف شدت ایله چکمك وفی الصحاح جذب
بجفوة نَثْر ونِثَار باشیدن صاچمق وطاغتمق يقال نثر الشيء بپراکند یدچیزرا
نسنه یی براکنده اتدی وفی المثل خذی ولا تناثری دغه نام خاتونی بنی العنبردن
بر کسنه یه تزویج اتدکلرنده والده سی آکا دیدی که قیزم الم چکمه عن قریب
ایکی معصوم ایله بنی زیارت ایدرسین چونکه بنی العنبردن بر ولد کتوردی
ووالده سنك زیارتی ایچون عزیمت ایدوب قبیله قریب اولدقده ولدی ایکی
شق اتدی وهر پاره سنی قولتوقلرینه آلوب والده سی حضورینه کلدکده ایکی
پاره یی بر یره جمع اتدی والده سی ولدندن سؤال اتدکده مثل مذکوری ایراد اتدی
یعنی ولدی آل وطاغتمه که ایکی پاره در سترعیوب ایله توصیه مقامنده ضرب
اولنور ونثر الحمار دیرلر عطسه ایدوب بورنندن اولان اذایی اخراج اتسه
ونثر اول چیقان اذانك اسمیدر وفی الحدیث الجراد نثرة حوت ونثرة الاسد
سحابی بر کوکبك اسمیدر کویا آنی برج اسدده اسد سومکوردی خیشومه
وایکی بیق میاننده اولان فرجه یه دخی نثره دیرلر ونثر ماده سنده صب مأخوذ
اولمغله نثرا الدرع دیرلر اوزرینه کیوب انکلرینی آشاغی صب اتدی معناسنه
هذا کیمه سی اولان درعه نثره دیرلر وفی النوابغ اذا وقعت سهام القضاء نثرت
حلق النثرة القضاء قضا اول درع درکه حلقه لری محکم وخشن اوله نَدَر وندرت
ناکاه بیرون جستن ناکاه طشره صیچرامق یعنی اکسزین ظاهر اولمق يقال ندر
من فیه الکلام سخن از دهن وی ناکاه بیرون جست سوزی انك آغزندن ناکاه
ظهور اتدی وهی النادرة سخن ناکاه بیرون آمده ناکاه ظهور ایدن کلامه
نادره دیرلر نوادر ولقیته ندرة برسیدم اورا ناکاه ناکاه آکا ملاقی
اولدوم نَتْف کوشت کزیدن مرغ بمنقار قوش بورنی ایله ات قوپرمق
جوهری دیدی که النتف نتف البازی اللحم بالمنسر منسر یرتیجی قوشلك بورنیدر که
سایر قوشلرك منقاری منزله سنده در نَشْر زنده کردانیدن میتی احیا ایتمك
يقال نَشَرَ اللهُ المَیِّتَ زنده کرد مرده را حضرت الله میتی احیا اتدی نُشُور
خود زنده شدن کندوزنده اولمق يقال نَشَرَ بِنَفْسِهِ خود زنده شد میت
کندو دیری اولدی نَشْر وبریدن بچوب پارمه واغاجی بیچقی ایله کسمك يقال
نَشَرَ الخَشَبَةَ بالمِنْشَار پاره برید چوب را بچغو ایله اغاجی کسدی نَصْر
ونُصْرَة یاری دادن یاردیم ایتمك يقال نَصَرَهُ اللهُ علی العدو ونصره من
العدو نصرت داد اورا خدای بر دشمن حضرت الله آکا نصرت ویردی
دشمن اوزرینه وهُوَ النَّصِیرُ فیروز دهنده نصرت ویریجی انصار وناصر

دخی بو معنایه در جمعی نضر کلور صاحب وصحب کبی نضرة ونضور ونضارة م
تازه روی شدن حسن ورونق صاحبی اولمق یقال نضر الوجه والعود تازه
شد روی وسبز کشت درخت یوز کوزل اولدی واغاج بشللندی قاموس الاطباده
دیدی که ناضر بغایة شدید الخضرة اولان نسنه در اخضر ناضر دیرلر اصفر فاقع
دیدکلری کبی وکاهی هر لونده مبالغه ایچون ذکر ایدرلر مثلا اخضر ناضر واصفر
ناضر واحمر ناضر وابن الاعرابی ناضر هر لونده استعمال اولنور دیدی ابن جنی
دیدی که نضر ونضیر ونضار ذهب وفضه یه اطلاق اولنور لکن ذهب ده ه
استعمالی غالب اولدی که جمعی نضار کلور نونک کسری ونضار نونک ضمی ایله هر نسنه
خالصنه اطلاق اولنور ینضر نصر بابندن ونضر ینضر حسن بابندن ونضر
ینضر علم بابندن وهو ناضر ونضیر ونضور ونضیر تازه حسن ورونق
صاحبی اولان کمسنه نضر تازه روی کردن وحسن ورونقلو ایتمک یقال
نضره الله خوب وتازه روی کرد اورا خدای حضرت الله آنی کوزل ورونقلو
ایتدی پس لازم ومتعدی استعمال اولنور نظر ونظران نکریستن باقمق یقال
نظر الیه ونظره نکریست او را آکا باقدی وهو المنظر چهره نقش کوزل
یوزلو منظر آصلنده اولمقدن نظر آکا راست کلن موضعدر وچهره یه اطلاق
اولندوغی بو سببدندر پس اولی اولان مطلق چهره ایله تفسیر اولنمق ملاحظه اولنور
وچهره نغز حسن المنظر عبارتنک معناسیدر والمنظرانی مرد خوب چهره
کوزل یوزلو کمسنه نظرة پاییدن منتظر اولمق مهلت داده ایله تفسیر اولنمق
بو معنایه قریبدر یقال نظره انتظار کردش آکا منتظر اولدی ودخی مهلت
وردی قرشی شامل ده دیدی که لفظ نظر معانی کثیره ده مستعملدر لکن
مشهور اولان آلتی معنادر اولا نظر العین ثانیا فکر یقال فیه نظر ای فیه فکر
ثالثا عنایة یقال نظر الله الی فلان ای اعتنی به رابعا مقابله یقال دور متناظرة
ای متقابله خامسا علم یقال له نظر ای علم سادسا ترتیب امور معلومه
لاستحصال المجهول نقر دانه برچیدن مرغ از زمین قوش یردن دانه دوشرمک
یقال نقر الطائر الحب برچید مرغ دانه را قوش دانه دوشردی ودرجوب
کنده کری کردن واغاجه اویمه جیلق ایدوب نقش ایتمک نقر الخشبة کنده
کری چوب را اغاجه اویما جیلق ایتدی وزدن اسیارا دکرمن دیشه مک
یقال نقر الرحی بزد آسیا را دکرمنی دیشه دی وهو المنقار خایسک آسیاره
دکرمن دیشیه جک چکیج که فارسیده اژینه وشکنه دخی دیرلر ودمیدن
اوفرمک یقال نقر الناقور دردمید در بوق بوری یه اوفردی وعیب
کردن وعیبلق برخاتون زوجنه دیدی که بنی ابناء نظرایه اوغرات بنات نقریه
اوغراتمه یعنی مجرد نظر ایله اکتفا ایدن رجاله اوغرات ومرور ایدن نسای
تعییب ایدن نسوانه اوغراتمه وشبلیه ن وصیتلق ویرمک جوهری دیدی که

مصادر وابوابه مبانده لف ونشر مرتب طریقی فوعی مد مه

وفی المثلانه لشدید الناظر وبه بکشنه نظر ایدر تمثیل بریر ملو عینی ایله کمشنه ده بکیرده ضرب اولنور وقوله نو اولوقتی الطرف کنایه دکلدر بیجکیرده تعا اتمز دیجک وسعودی غیرس مالتی الطرف دیوضرب بر دانه لغضیه متل ایدرلر مد

وفی القاموس المنظرانی حسن المنظر مد

مطرزی غایتنا صوح دیدیکه نظر البیع وبنظر دیرلر کوزی ایله بشنه یه باقسه ونظر له فیه برنسنه ده تامل ایتسه ونظر له دیرلر برنسنه یه مرحمت ایتسه قال الماموم ثلث احتمتح صدیق نظر له الیه وکتابه انظر فیه محتاج انظر له ده انظر الینا وحریرینک مقامنه مقرر ده ولنا دیدیکی بو معنالره مبنی در مد

وفی التوابغ لن یسود النقار وما اسود النقار یعنی عیاب سیاه دبولمز ذفت سیاه اولمدیجه مراد تاییددر مد

تقرير



تقریر صوتجغندر که آتی آنکله تحریک ایدرلر اول وجهله که دیلینی طاغنه یاپشدروب
صکره آچر واول وقتده بر صدا حاصل اولور هجر وهجران وهجرة از کسی بریدن
برکمسنه دن کسلمک وایرلمق یقال هجره بریدکی کرد از او آندن منقطع اولدی هجر
واکفتن در خواب یا در بیماری اوبیهوده یا حسته لکنده بیهوده سویلمک که صایقلمق
تعبیر اولنور یقال هجر المریض بیهوده کفت خسته صایقلدی هجر بیرون شدن
اشک کوز یاشی آقمق تبرود بیرون شدن طشره چیقمق واشکاره اولمق
یقال برز بیرون شد طشره چیقدی حجز باز داشتن منع ایتمک یقال حجزه باز
داشت اورا آنی منع ایتدی وحائل نهادن ومانع قومق یقال حجز بین الشیئین
در میان دو چیز باز دارنده نهاد ایکی نسنه نک ما بیننه حائل براقدی وبینهما
حاجز درمیان ایشان باز دارنده هست اول ایکی نسنه نک ما بیننده حائل
ومانع واردر رجز شعر کوتاه وزن کفتن وزنی قصیر شعر سویلمک یقال
رجز الشاعر شعر کوتاه وزن کفت شاعر شاعر وزنی قیصه شعر سویلدی قال
العلامة الزمخشری مؤلف هذا الکتاب یا ایها السائل عن علم الرجز هذا هدی
عرومنه لقدرن مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن لها بز وهو
الرجز واین شعر کوتاه وزن وزنی قیصه شعر وهی الارجوزة واین قصیده
کوتاه وزن وزنی قیصه قصیده یه ارجوزه دیرلر والاراجیز فیروز ابادی
دیدی که رجز شعرده برنوعدر که وزنی آلتی کره مستفعلندر اجزاسی
برینه متقارب وحروفی آز اولمغله بو اسم ایله تسمیه اولندی خلیل دیدی که
رجز شعر دکلدر بلکه نصف بیت وثلث بیتدر وارجوزه آندن قصیده کبیدر
طنز افسوس داشتن مسخره لیغه آلمق یقال طنز به افسوس داشت اورا آنی
مسخره یه آلدی لکز بر سینه زدن بمشت یومروق ایله کوکسه وورمق ابو زید
کوکسه مخصوص دکلدر دیدی مرز بچنکل کرفتن نه سخت چنکال ایله طوتمق
رفق ایله اوله جوهری دیدی که مرز بارمقلرین اوجیله چیمدیله مک طرناق
ایله اولمیه واجتمیه اکر احتمق مرتبه سی اولورسه آکا قرص دیرلر لکز کزیدن
مار به بیچ ییلان برکمسنه یی بورنی ایله صوقمق واکر دیشی ایله ایصیردایسه
آکا نشط دیرلر وهراوجی سیوری نسنه ایله دورتسه لر آکا دخی لکز دیرلر
بس بؤس درویش شدن درویش اولمق یقال بأس درویش شد فقیر اولدی
بؤس نصر بابندن وبئس ییأس علم بابندن وبؤس یبؤس حسن بابندن
وهو بائس درویش فقیر بجس آب راندن صویی آقتمق یقال بجست الماء
فانبجس ای فجرته فانفجر جنبش افسردن روغن یاغ طوکمق مرادات یاغیدر
زیرا جوهری الجوس جوس الودک دیدی حراسة نکاه داشتن حفظ ایتمک
یقال حرسه نکاه داشت اورا آنی حفظ ایتدی وپاسبانه حارس دیدکلری
حفظ ایتدیکی ایچوندر وهو حارس نکاه دارنده حفظ ایدیجی کمسنه حراس

قال ابن مدین نقر الطائر رقی المقنع نقبا شجا لیبعض فیه مد

وخمس واخماس ج خمس بنج يك ستدن بش حصه دن برحصه المق يقال خمس
القوم بنج يك كرفت اي مال مردمان قومك مالنك خمسنى آلدى درس ودراست
خوانده اولمق يقال درس الكتاب بخواند كتاب را كتابى اوقودى درس كوفتن
دوكمك يقال درس الطعام بكوفت غله را بغدايى دوكدى مراد خرمن ده
دوكمكدر دوكمك كبى ونابديد كردن ويوق ايتمك يقال درست الريح الدار نابديد
كرد باد سراى را ييل سرايى محو ايدوب آنده اثر قومدى دروس خود نابديد شده
كندى محو وخراب اولمق يقال درست الدار بنفسها نابديد شد خود سراى
سراى كندو خراب اولدى پس لازم ومتعدى استعمال اولنور وكهنه شده جامه
وجامه اسكيمك يقال قد درس الثوب اي اخلق واسكى ثوبه درس ودريس ديرلر
وبيمان شده زن وخاتون حيض كورمك يقال درست المرأة اي حاضت وخاتونلر
زوجنه ابو دراس ديرلر دمس ودموس تاريك شده شب كيجه نك ظلمتى مشتد اولمق
يقال دمس الليل تاريك شد شب كيجه مظلم اولدى وليل دامس وادموس
شب تاريك مظلم كيجه سدس شش يك ستدن آلتى حصه دن برحصه آلمق يقال
سدس القوم شش يك ستد مال مردمان قومك مالنك سدسنى آلدى
وخبس اوان رعد وآنچه بدان ماند رعد مثللونك صوتى يعنى صوت شديد يقال
رجست السماء اي رعدت ركس وايس كرد انيدن برنسنه يى ترس چويرمك
رمس پنهان كردن درخاك برنسنه يى طپراقده صاقلامق وهرنسنه يى كتمده دخى
مستعملدر رمست عليه الخبر اي كتمته ورمست الميت اي دفنته شموس وشماس
پشت نادادن اسب آت صيرتنى ويرمك يعنى اوزرينه آدم بندرمك يقال
شمس الفرس پشت ندا داسب كسنه بندرمدى آت وهو شموس اسب سركش
جا مشلق ايدن آت كه جاموش شموسدن تحريف اولنمق ملاحظه اولنور عنوس
دير ماندن دختر درخانه پدر بى شوهر اول قزكه باباسى اونده چوق طوروب
شوهره تزوج ايتميه يقال عنست الجارية فهى عانس اذا طال مكثها فى منزل
اهلها بعد ادراكها غمس باب فروبردن صويه طالديرمق غموس باب فرو شده
صويه طالمق لازم ومتعدى استعمال اولنور وغواصه غماس دخى ديرلر لقس
افسوس داشتن مسخره لغه آلمق ولقب كردن وخلقه لقب وضع ايتمك وعيب
كردن وعيبلمق تعييب كبى ابو زيد ديدى كه لقس اول كسنه دركه خلقه لقب قويوب
استهزاء ومابينلرين افساد ايليه نعاس غنودن ايمن غتمق وسن كبى يقال
نعس بغنود ايمن غاندى نكس نكون سار كردن باشنى اشاغى چويرمك يقال
نكس رأسه نكون سار كرد اورا آنى باش اشاغى چويردى نش فرش
كستردن دوشه مك يقال فرش الفراش بكسترد بستر را دوشكى دوشدى
وهو الفراش بستر دوشك مفرش م مفادش ج بخش نباتى كردن
نبات كفين صويق ونبات بركنده واوت يولمق نخش صيد برانكيختن آوى



مكاننده اوركوتمك نفش واخيده چشم وپنبه يوكى وپنبه يى ديدمك يقال نفش
الصوف واخيد پشم را يوكى ديتدى يعنى بربرندن آيردى نفش ونفاش
رها كردن كوسفند بشب بى شبان قويون كيجه وقتى مرعى ده شبانسز اوتلامق
يقال نفشت الغنم بچرا فتند كوسفندان بشب قويونلر اوتلامغه كتديلر كيجه
وقتى بلا راع نقش نقش كردن يقال نقش الشئ نقش كرد چيزرا برشيئه
نقش ايتدى وخار از تن بيرون كردن وبدندن تيكن چيقارمق يقال نقش الشوكة
من رجله بالمنقاش خار از پايش بيرون كرد باغارجينه ديكنى اياغندن
چيقاردى تيكن چيقاراجق آلت ايله ص خرص دروغ كفتن يالان سويلمك
يقال خرص دروغ كفت يالان سويلدى وهم الخراصون ج وآنان دروغ
كويان وآنلر يالانجيلردر خرص وخرص حزر تخمين ايتمك يقال خرص
النخل انداز كرد درختان خرما را خرما آغاجلرين تخمين ايتدى يعنى خرما
آغاجنك اوزرنده اولان خرمايى رطب ايكن تخمين ايتدى كه تمامرسيده اولوب
تمر اولدقده نه مقدار اولور خلوص ويژه شدن مخصوص اولمق يقال خلص له
الشئ ويژه شد بدو چيز نسنه آكا مخصوص اولدى يعنى خاصة آنك اولوب
غيرلك علاقه سى قالمدى وهى الخلاصة خالص ترين چيز نسنه نك زياده
اييسى وخالصى جوهرى ديدى كه عرب قايماغى ياغ ايتمك مراد اتسه لر ايچنه
سويق وتمر مثللو شئ قاتوب يتشوب خالص اولدقده اول قالبق ياغ اولورده اول
ياغه خلاصه وچوكلده يعنى بوصه سنه خلوص قلدقده قشده كداده ديرلر وهم
خالصى واينان دوستان ويژه من انده آنلر بنم مخصوص دوستلرمدر مفرد
وجمعه اطلاق اولنور ورسيدن بكسى وبرنسنه بركسنه يه واصل اولمق يقال
خلص اليه الشئ رسيد بوى چيز آكا برنسنه يتشدى خمص وخمصة وخموصة
باريك شكم شدن اي كرسنه كى آجلقدن قارنى اينجه اولمق يقال خمص بطنه
باريد شد شكم وار آنك قارنى اينجه اولدى يخمص نص بابندن وهو خمصان
مرد باريك شكم قارنى اينجه رجل وهى خمصانة زنك باريك شكم قارنى
اينجه خاتون وخميص يخمص علم بابندن وخمص يخمص حسن بابندن
وهو خمصان وخميص البطن مرد باريك شكم اي كرسنه كى آجلقدن قارنى
اينجه رجل وهى خمصانة وخميصة البطن زن باريك شكم اي كرسنه كى
آجلقدن قارنى اينجه خاتون وهم آن مردان اول رجال وهن آن زنان اول نسوان
خماص هردو باريك شكمند رجال ونساء دن هربرى اينجه قارنلى در پس لفظ خماص
مذكر ومؤنثك جمعى اولور دلص درخشان شده نيره نزخ براق اولمق دزغ
دلاص وادرغ دلاص ديرلر مفرد وجمعك وصفى برصورت ده كلور رقص ورقصان
پاى كوفتن اياغن وورمق كه رقص ايتمك تعبير اولنور يقال رقص پاى كوفت
رقص ايتدى وجوشيده شراب وشراب قاينمغه باشلامق وجينيده كور آب

وشراب حرکت ایتمك نقض کم کردن ناقص ایتمك یقال نقصه کم کرد اودا آنی ناقص
ایتدی نقصان ومنقصة خود کم شدن کندو ناقص اولمق یقال نقص بنفسه خود
کم شد کند وناقص اولدی حَمَضْ وحُمُوضْ ترش شدن اکشی اولمق یقال
حَمُضَ ترش شد اکشی اولدی یحمض نصر بابندن وحمض یحمض حسن بابندن
رکض ستوررا بدو پا زدن دابه‌یی ایکی اپاق ایله وورمق سکرتسون ایچون
ودکل را پاق ایله ووُرمغه دیدکلری کبی ورکض مطلقا پا ایاق ایله اولسون ایکی
اپاق ایله اولسون وورمقده استعمال اولنور یقال رکض الدابة برجلیه بزد ستوررا
بدو پا یش دابه‌یی ووردی ایکی اپاغیله وقد رکضه البعیر برجله شتر بزد اورا پایش
دوه ووردی آنی اپاغیله یعنی دپدی ودوپدن ودوپاینده ستور ودابه سکرتمك
ودابه‌یی سکرتدرمك لکن جوهری دیدی که رکض الفرس دیرلر آت سکرتسه
لکن بو معنا آصل وصحیح دکلدر صواب اولان رُکِضَ الفَرَسُ دیمکدر مجهول صیغه‌سیله
غموض پوشیده شدن سخن کلام واضح اولمیوب مخفی اولمق که آندن مراد فهم
اولنمق متعسّر اوله یقال غمض الکلام پوشیده شد سخن کلام مخفی اولدی
وکلام غامض کلام واضح مقابلیدر نقض افشاندن سلکمك یقال نقض
الثوب بیفشاند جامه را جامه‌یی سلکدی وفی المثل جاء ینفض مذرویه
مذروان ترکیده قویروق صوقومنی تعبیر اولنان موضعدر ایکی طرفدن اشاغی
اولان موضعلردر یعنی موضع مذکوری تحریك ایدرك کلدی که بو معنا سموزلکده
ناشیدر وعرب حد اعتدالدن خارج اولان سموزلکی استحسان ایتمزلر وذم
ایدرلر اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که وعید وتهدید ایدوب عهدم سندن
کلر ونقض الشجرة بیفشاند درخت را اغاجی سلکدی وهو النقض آنچه
با فشاندن افتد سلکمك ایله دوکولن نسنه منفوض معناسنه ولغز ایدن
ودیه تمك یقال نقضته الحمی بلرزانید تب ایسیتمه آنی دیه تدی نقض
شکستن پیمان وویران کردن بنا عهدی صیمق وبنایی خراب ایتمك یقال
نقض العهد بشکست پیمان را عهدی نقض ایتدی ونقض البناء ویران
کرد بنا را بنایی خراب ایتدی وتاب بازدادن رسن وایپك بوکومنی آچمق بسط
گستردن دوشه‌مك یقال بسطه بگسترد اورا آنی دوشه‌دی وهی البسطة
فراخی در علم وجسم علمده وجسمده وسعت یعنی چوقلق وسعی مسرور ایده‌جك
نسنه یعنی مسرور وسعی مغموم ایدن نسنه یعنی مغموم ایدر دیه‌جك یرده یبسطنی
ما بسطك ویقبضنی ما قبضك دیرلر ومکان باسط دیرلر واسع معناسنه ویقال
فلان بسیط الباع واللسان که سخا وفصاحتدن کنایه‌در صاحب تاج دیدی که
بقبط وبسط دوشه‌مك وعذر قبول ایتمك معناسنه‌در مصنف دیدی که
برکمسنه باشینی آلوب چیقدی کتدی دیه‌جك یرده خرج فی بسیقته دیرلر که غیری
متصرفدر صاحب جامع دیدی که بساط باتك فتحیله ارض واسعه معناسنه‌در

ویقال

ویقال سرنا باسطة ای بعیدة سعط دارو در بینی چکانیدن داروبی برونه طاملاتمق
یقال سعطه دارو چکانید در بینی او بورونه داروطاملاتدی آنك وهو
المسعط دارودان اول دارو وضع اولنان ظرفه مسعط دیرلر واول دارویه
سعوط دیرلر سقوط افتادن دوشمك یقال سقط افتاد دوشدی وهو مسقط
الرأس جای زاد وبوم مردم برکمسنه‌نك طوغدوغی یر زیرا موءدای عبارت مذکوره
جای افتادن سردکه مراد حین ولادتده باشی دوشدیکی موضعدر خلیل
دیدی که سقط الولد من بطن امه دیرلر وقع من بطن امه دیمزلر وفی المثل
علی الخبیر سقطت عالم اولان کمسنه‌دن سؤال ایتدیك دیه‌جك یرده ضرب اولنور
روایت اولندی که هرون الرشید اصمعی‌دن برنسنه سؤال ایتدی اصمعی علی
الخبیر سقطت یا امیر المؤمنین دیدی جعفردن یحیی دیدی که اسقطك الله من جبل
اروند خلیفه روی زمینه بو مقوله کلام کستاخلقدر الخبیر شالت دیمك مناسب
ایدی دیدی علی الحاذی هبطت دخی بو مقامده ضرب اولنور حذا یحذو دیرلر
قدر معناسنه حاذی اول کاهندن عبارتدر که انسانك جهره‌سنده وبعض
اعضاسنده اولان نشانلره نظر ایدوب کهانت ایدر خطوط کفه نظر کبی حاصلی
مشکلکی عالم اولان کمسنه‌یه عرض ایتدیك ورجل ساقط مرد فرومایه الچق
اصللی کمسنه که حسب وکسب جهتندن لئیم اوله فرط بیش شدن بشتاب ازمردمان
سوی آب عجله ایله صوچانبنه قومدن اول کتمك یقال فرط الی الحوض بیش
رفت سوی حوض حوض جانبنه ایله دوکتدی وهو الفرط بیش روندە
اول ایله دوکیدن کمسنه وشتابیدن تندی برکسی عجله ایدوب حدت ایله
برکمسنه‌نك اوزرینه یورویمك یقال فرط علینا تندی کرد برما بزم اوزریمزه
حدت ایتدی جوهری دیدی که فرط علیه ای عجل وعدا ومنه قوله سبحانه انا
نخاف ان یفرط علینا لقط ولقاط برچیدن چیزی برنسنه‌یی دوشرمك یقال
لقط الشیء برچید چیزرا نسنه‌یی دوشردی جوهری اخذه من الارض دیدی
وهی اللقطة واللقطة واللقط برچیده یردن آلدقلری نسنه مطرزی دیدیکه
لقیط یردن قالدردقلری نسنه‌در لکن براقدقلری صبی‌ده استعمالی غالب
اولدی ولقطه اول نسنه‌در که یز اوزرینه براقلمشدر وناددا ولان کلامی
استماع ایدوب شایع ایدر کمسنه اولور دیه‌جك محلده لکل ساقطة لاقطة
دیرلر مرط موی از تن برکندن بدندن قیل قوپارمق یقال مرط الشعر برکندموی
ازتن بدندن قیل یولدی وهو امرط برکنده موی قیلی یولنمش کمسنه ویوزنده
قیلی آز اولان کمسنه‌یه دخی امرط دیرلر مشط بشانه کردن موی را صاچی
طارادی وصاچی طارادقده دوشن صاچه مشاطه وطراغه مشط دیرلر نبط
بیرون آمدن از قعر چاه قویینك دیبندن صوچیقمق یقال نبط الماء نبع ضرب
ونصر بابلرندن کلور نقط نقطه زدن نقطه قومق یقال نقط المصحف نقطه

زدمصحف را مصحفه نقطه قوردی وَهِیَ النُّقْطَةُ اول شنه یه نقطه دیرلر نُقَطٌ
ونقاطٌ ج ظ لمظ زبان کرد دهان برآوردن تا از طعام بالك شود دیلی آغز
اطرافنه کزدیروب طولاشدرمق تا که آغز طعامدن پاك اوله وآغز ایچنده باقی
قلان طعامی دل ایله اراشدرمق ع طلوع ومَطْلَع ومَطْلِع برآمدن آفتاب کونش
طوغمق یقال طَلَعَتِ الشَّمْسُ برآمد آفتاب کون طوغدی وهو المَطْلَعُ والمَطْلِعُ جای
برآمدن آفتاب کون طوغاجق مکان مَطالِعُ ج طلوع ناکاه بنزدیك کسی شدن
واکسزین برکمسنه نك یاننه وارمق بو معنایه علی ایله متعدی اولور یقال طَلَعَ علی
القَوْمِ ناکاه برآمد بر مردمان قومك اوزرینه اکسزین کلدیکه اکسزین کلمه دوشدی
تعبیر اولنور واعراض کردن از کسی وبر کمسنه دن اعراض ایتمك وبو معنایه عن ایله
متعدی اولور یقال طَلَعْتُ عنهم ای غبت عنهم وبالا شدن ویوقاری چیقمق
یقال طلعت علی الجبل ای علوته فَقْع وفُقُوع وبرهم شدن رنك لونه صافی اولق
یقال فَقَعَ اللَّوْنُ وبرهم شد رنك لونه صافی اولدی واکثر یا صاری ورنکده مستعملدر
یقال اصفر فاقع ای شدید الصفرة قانی قرمزی ده اولدیغی کبی یَفْقَعُ نصر
بابندن یَفْقَعُ فتح بابندن هُمُوع دویدن اشك از چشم کوزدن یاش آقمق وباران
آن میغ ویاغمور بلوتدن دوکلمك مضارعی ضرب ونصر وفتح بابلرندن
کلور ع بُزُوغ برآمدن آفتاب وماه آی کون طوغمق یقال بَزَغَتِ الشَّمْسُ
برآمد آفتاب کون طوغدی بزغ زلك زدن اسب آتدن قان آلمق یقال
بزغ الحاجم والبیطار ای حجم وشرط بَلاغ وبُلُوغ رسیدن واصل اولمق یقال
بَلَغَهُ وبَلَغَ الیه رسید بوی آکا یتشدی وفی المثل بلغ السکین العظم وبلغ
السیل الزبی وبلغ منه المخنق محنت کمالنی بولدی دیه جك یرده ضرب اولنور
زبیه اسدکندی ایچون مقام مرتفعده اتخاذ اتدیکی مکاندر که صاحب وسیط
بو وجه اوزره تفسیر اتدی سیل اول مقامه بالغ اولمق زیاده چوق اولمقدقچه لکن
اکثر اصحاب امثال دیدیلر که زبیه اول چوقوردر که آنکله ارسلان صید ایدرلر که
عمیق چوقور قازوب اوزرینی خس وخاشاك ایله ستر ایدرلر واورتاسنه
بربازو آت قورلر که اوسلان اول اتی آکل ایچون کلدکده خس وخاشاك منهدم
اولوب ارسلان چوقورك ایچنه دوشر وبو چوقورلك ایچنه سیل کیردکده
خراب اولوب ایچی طولار فائده یه یارامز اولور وشَیْءٌ بالِغٌ چیزی رسیده یتشمش
وتمام کمالنی بولمش نسنه وبر کمسنه احمق اولوب حماقتی ایله هر مراد اتدیکی
نسنه یه نائل اولسه اول کمسنه حقنده احمق بلغ دیرلر سُبُوغ تمام شدن
تمام اولمق یعنی کامل اولوب وافی اولمق یقال سَبَغَ الثَّوْبُ تمام شد جامه
جامه تمام اولوب طار وقیصه اولمدی وفراخ شدن وواسع اولمق یقال سبغت
النعمة ای اتسعت سُلُوغ وصُلُوغ درشدن کاو وکوسفند در سال ششم
صغیر وقیونك آلتی یاشنه کیرمك که سدیس دیدکلری دیشك آرنده اولان

دیشی

دیشی التی یاشنده دوشورور صَبْغ وصِباغَة رنك کردن بویامق یقال صَبَغَ الثَّوْبَ
رنك کرد جامه را جامه یی بویادی معلوم اوله که صبغ آصلنده تغییر معناسنه در
عرب صبغت الثوب دیرلر تغییر واوتکی حالندن ازاله اتدم معناسنه صباغت اولنان
ثوب برحالدن برحاله یعنی بر رنکدن بر رنکه متحول اولدوغی کذاب اولان کمسنه یه
مبالغ دیدکلری حکایت اتدیکی حدیثی آصلندن تغییر اتدیکی ایچوندر ودخی
صَبغونی فی عینك دیرلر اعدایمی سکا خلاف انها وغمز ایدوب سنی بندن متغیر
اتدیلر زیرا حالا اوکا کوره کلدیکم معامله یی کوردم اولدوم معناسنه قال شمر
دع الشر وانزل بالنجاة تحرزا اذا انت لم یصبغك فی الشر صابغ وکن اذا ما الشر
ادخی قناعه علیك فخوذ زیغ ما انت دایغ زمخشری مصرع ثانی یی اذا لم یداخلك
فیه مداخل ولم یغمسك غامس دیو تفسیر اتدی ودخی صَبَغ اشارت ایتمك معناسنه
کلور عرب صبغت الرجل بوینی وبیدی دیرلر اشرت الیه معناسنه پس صبغوغ عندك
عبارتنك معناسی اعداسکا شوجهله اشارت اتدیلر که بن سنك بکا تکلیف
اتدیکك نسنه نك عهده سندن کلهمم مخفی اولمیه که اشارت معناسنه اولان
صبغ ماده سی عین مهمله ایله مشهوردر که صبعه دیرلر پارمق ایله اشارت اتدی
لهذا فیروزابادی صبغ فاء ثا بعینه اشارا الیه دیدکدن صکره اوهی بالمهملة دیدی
ودخی اول قوش که قویروغی بیاض واول آت که جبهه سی یا قولاقلرینك اطرافی
بیاض اوله واول کمسنه که شدت ضربه سببی ایله حدث ایلیه آنلره اَصْبَغ دیرلر واسانی
دیدی که انفلت وهو اصبغ دیرلر یعنی فزع وخوفدن ناشی حدث ایتمکله حدث
آنك قویروغی سائر اعضا سنك رنکینه مخالف رنك ایله صباغت اتدیکی
حالده قورتولدی یَصْبُغُ نصر بابندن ویَصْبَغُ فتح بابندن وَصِبْغَةُ اللّٰهِ کیش خدا
حضرت اللهك مسلمانلره احسان اتدیکی دین حق وَهُوَ الصِّبْغُ رنك بویا فَراغ وفُرُوغ
پرداختن برایشی اتمام ایدوب آندن فارغ اولمق یقال فَرَغَ مِنَ الشُّغْلِ پرداخت
از کار ایشدن قورتیلوب فارغ اولدی یَفْرُغُ نصر بابندن ویَفْرَغُ فتح بابندن
وَفَرِغَ یَفْرَغُ علم بابندن وتهی شدن وبوشالمق یقال فرغ الاناء صغر
ومقام تهدیده عرب لافرغن لك دیرلر مَضْغ خاییدن چکنمك یقال مَضَغَ العلك
بخایید کندوری چکندی ساقزی یَمْضُغُ نصر بابندن ویَمْضَغُ فتح بابندن ف
جرف وجلف ببیل کلان زمین وارندیده کورك ایله یر یوزندن چاموری قازیمق
واول کورکه مجرفه دیرلر خَرْف وخِراف میوه از درخت بازکردن میوه یی
اغاجدن قوپارمق یقال خرف الثمار بازکرد میوه ها را از درخت میوه لری
آغاجدن آیردی واول میوه یه خرفه وبستانه مخرفه دیرلر ومیوه دوشرجك یمیش
مخرف دیرلر وکوز فصلنه که فارسیده پاییز دیرلر خریف تسمیه اولندوغی اکثریا
میوه اول فصلده دوشریلدوکی ایچوندر خِلافَةٌ ایستادن بجای کسی کیمسنه
از وبرده کندودن مقدم اولان کسنه نك مقامنه قائم اولمق یقال خَلَفَهُ پس

مانداورا آنك آردینه قالوب آكا نائب اولدی خلف سوء پس ماندهٔ بد یاوز قائم
مقام وخلف صدق پس ماندهٔ نیكو ایو قائم مقام خلف سوء وخلف صدق
ما بینلرنده تفرقه ایچون اولك لامی تسكین وثانینك لامی تحریك ایتدیلر اخفش
دیدی كه بعضیلر ایكیسنده دخی تحریك وبعضیلر ایكیسنده دخی تسكین ایدرلر
وهو الخلیف اول نائبه خلیف دیرلر آخلاف وخلفاء ج والخلیفة م خلائف ج جوهری
دیدی كه خلیفه سلطان اعظم معناسنه در لفظی مؤنث اولمغله جمعی خلائف كلور
آصل اوزره كریمة وكرائم كبی ومذكرا اطلاق اولندوغیچون جمعی خلفاء دخی كلور
كویا تائی اسقاط ایدوب ظریف وظرفا كبی جمعلندردیلر زیرا فعیلة نك جمعی فعلاء
كلمز خلف وخلفة ان پس یكدیكر آمدن بری بری آردنجه كلمك یقال خلف اللیل
النهار شب پس روز آمد كیجه كوندوزك آردنجه كلدی وكلام قبیحه دخی
خلف دیرلر وفی المثل سكت الفا ونطق خلفا یعنی بیك كلمه دن سكوت ایدوب
سویلدی صكره اكرچه سویلدی لكن خطا سویلدی حكایت اولندی كه بر اعرابی
بر قومك میاننده اوتوردكن ضرطه اتدی وبو خطادن عظیم حیا ایدوب پارمغیله
دبرینه اشارت ایدوب دیدی كه انها خلف نطقت خلفا خلوف بوی دهن
بكشتن آغز قوقوسی متغیر اولمق یقال خلف فم الصائم بوی كرفت دهن روزه دار
صائمك آغزی قوقو بیدا اتدی یعنی قدیمی قوقوسی زائل اولوب بر نوع قوقو
ظاهر اولدی رأفة ورآفة مهربانی كردن مرحمت ایتمك كه اسركمك تعبیر اولنور
یقال رءف مهربانی كرد نیاده مرحمت اتدی یرءف نصر بابندن ورءف
فتح بابندن ورئف یرأف علم بابندن ورؤف یرؤف حسن بابندن
وهو رؤف فعل كبی ورؤوف فعول كبی مهربان مرحمتلو كمسنه لكن رأفت
مرحمتدن ابلغ در لهذا جوهری الرأفة اشد الرحمة دیدی وصاحب مجمل رأفة
ورحمة مرادف در دیدی مخفی اولمیه كه قرآن عظیمك اكثر مواضعنده رؤف ورحیم
لفظلری معا مذكور اولوب لفظ رؤف لفظ رحیم اوزرینه همیشه تقدیم اولنور
قولین مذكورینه مناسب دكلدر ومثبت قرآنه مناسب اولان امام رازینك امالی
قفالدن روایت اتدیكی در كه ذكر اولنور رأفت رحمت مخصوصه ده یعنی رفع مكروه
مخصوص واز الهٔ ضرر مخصوصده مبالغه ایچون اولوب بعده رحیم ذكر اولندیغی
تعمیم وتشمیل ایچوندر رجف ورجفان لرزیدن دیترمك زلزله كبی یقال
رجف بلرزید دیترمدی وهی الرجفة زلزله وخلقك اضطرابنه باعث اولان
اراجیف دیرلر یقال اذا وقعت المخاوف كثرة الاراجیف وابن الزیات دیرایدیكه
الاراجیف مقدمة الكون كه تركیده خلقك آغزی فال در دیرلر قال الجاحظ
وارجاف العوام مقدمات لامر كائن لاشك فیه رصف بر بریزه بیچیده اوقلك
پیكانی جابنه سكر صاریمق وفی المثل خصلة نعیبها رصوف خصله خاد ضادك
ضمه لریله امرأة ناعمة وحسنا وشابة معناسنه در ورصوف ضیق الفرج اولان



خلف الوعد
خلق الوعد ای احتمال الزول

بر كمسنه آب كامه تیز تیز واورسه
نسخه خلف دیرلر معهه

لفظ عوام میمك تشدیدیله در
وشعراء اهل بغداد تخفیف ایدرلر



خاتون بعضیلر رتقاء معناسنه در دیدیلر كه آكا ذكر سلوك ایتمك ممكن اولمیه ورصف
بعض شئ بعضنه ضم اتمكدن عبارتدر یعنی رصوف اولمغله معیوب اولان خاتون
كندو عیبنی كورمیوب عیبی اولمین خاتونی تعییب ایدر كندو عیبنی خلقی تعییب
ایدن كمسنه حقنده ضرب اولنور رعف خون از بینی آمدن بورندن قان
كلمك یقال رعف انفه خون بچكید از بینی او آنك بورنندن قان طاملادی
صاحب زاهر دیدی كه رعاف كلام عرب ده سابق سائل معناسنه در رعف
فلان اصحابه دیرلر سیرده سبقت ایلسه وجاء راعفا ای سابقا ودخی ماضیسنده
عینك ضمتنی انكار ایدوب جائز دكلدر دیدی یرعف نصر بابندن یرعف فتح
بابندن ورعف رعافة حسن بابندن وهو الرعاف خون بینی بوروندن
آقان قان سلف وسلوف از پیش بگذشتن زمان ماضی ده كلوب كچمك
یقال سلف كذشت زمان ماضی ده كچدی وهو السلف والاسلوف ایشان كذشتكان
وآنلر كچمشلر سلف زمین را بماله راست كردن یری ماله ایله هموار ایتمك وزمینی
هموار ایدجك آلته مسلفه دیرلر كه تركیده سوركو تعبیر اولنور شسوف باریك
میان شدن اسب آتك بلی اینجه اولمق جوهری دیدی كه شاسف وشاسب
ضمر دن یاخود هزالدن یابس اولان نسنه در عرافة مهتری كردن ومهتر شدن
بر قومه سیدلك ایتمك وبر قومك سیدی ونقیبی اولمق یقال عرف علی القوم
مهتری كرد بر مردمان قومه اولولق وریاست اتدی نصر بابندن متعدی در وعرف
مهتر شد رئیس اولدی حسن بابندن لازم در وهو العریف مهتر رئیس اولان
كمسنه مطرزی دیدی كه عرافة ریاسته در وعریف سید معناسنه در جوهری
دیدی كه عرافة نقابت وعریف نقیب در كه رئیس دن آشاغیدر قطاف خردكام
شدن اسب آت اوفاق آدیملی اولمق یعنی یورویشی اولمق ضیق مشی معناسنه
یقال قطف البرذون خردكام شد اسب تركی آت قلیل المشی اولدی
واول آت قطوف كنوف نكاه داشتن صیانت اتمك ویاری كردن ومعاونت ایتمك
ونبالكاه ساختن شتر را از شاخ درخت ودوه یه كیجه یاتق ایچون اغاج
بداقلرندن آغیل یاپمق والكنیف حظیرة تجعل للابل كذا فی الصحاح نصف
بنیمه چیزی رسیدن بر نسنه نك یاروسنه یتشمك یقال نصف العمر رسید بنیمه
عمر عمرك یاروسینه یتشدی نصاف خدمت كردن خدمت اتمك وخدمتكاره
ناصف دیرلر كه جمعی نصف كلور نقف شكستن چیزی مجوف نسنه یی
قیرمق فیروزآبادی دیدی كه نقف باشك اعلوسنی یارمق یا آنی ضرب شدید ایله
ضرب معناسنه در ورجل نقاف دیرلر شداد وكتاب وزننده تدبیر ونظر صاحبی
معناسنه وشریشی اذا جاء نقاف بجرقناة طویل العصا مكبة عن شیاهیا
عبارتنده اولان نقاف لفظنی مریب ومربه میاننده اولان رسول ایله تفسیر اتدی كه
بز ملسانمزده برونك تعبیر اولنور كه سائل صورتنده خاتونك قاپوسنه كلوب

وتقول مدعوف القرآن رعف
الاقران ای سبقهم منه

جوهری لغة ضعیفدر دیدی منه
اساس ده فرس راعف سابق سابق
وجبلدر واغف سوابق دیدیكدن صكره
ومن المجاز رعف انفه سبق دمه
والرعاف الدم السابق دیدی
والرعف الانف منه

عصاسی ایله زمینی ضرب ایدر خانون آنی استماع اتدکده طشره چیقار ونفاق مزبور
تبلیغ رسالت ایدر وشیاه دن مراد نسادر انتهی کلام الشریشی فیروزآبادی
نقاف شدادکبی سائل مُبْرِم یاخود حریص علی السؤال معناسنه در دیدیکی تفسیر
مذکوره مناسبتدن خالی دکلدر ق نبق وبیران کردن سیل بند آب را سیل صونک
بندینی خراب ایتمک یقال نَبَقَ النبقَ بکشاد بندآب را صویك بندینی آچدی
بَرَق درخش زدن بیلدیرامق یقال بَرَقَتِ السَّماءُ درخش زد آسمان آسمان
برق اظهار اتدی یعنی بولوت برق وروردی وهی البارِقَة ابر برقناك برقلو بلوت
بوارِق ج وتهدید کردن وبرکمسنه‌یی تهدید ایدوب قورقوتمق یقال بَرَقَ له
الرَّجل تهدید کرد اورا مرد رجل آنی تهدید اتدی بَرِیق درخشیده بیلدیرامق
یعنی لمعان اتمك یقال بَرَقَ الشیءُ بدرخشید چیز سنه براق اولوب لمعان
اتدی بَرَقان درخشیده تندر شیمشك یالابمق یقال بَرَقَ البَرْقُ بدرخشید
درخش شیمشك یالابیدی بَرَق خیره شدن چشم کوزك نوری بولانمق یقال
بَرِقَ البَصَرُ خیره شد چشم کوز خیره لندی یَبْرُقُ نصر بابندن وَبَرِق یَبْرَقُ
علم بابندن بَزَق وَبَسَق وبَصَق خیواندهن بیفکنده توکوروکی آغزدن
بـراقمق که توکورمك تعبیر اولنور یقال بَزَقَ البُزاقَ وَبَسَقَ البُساقَ و بَصَقَ
البُصاقَ بینداخت خیورا توکوروکی آتدی یعنی توکوردی بُسوق دراز شدن
درخت آغاج اوزون اولمق یقال بَسَقَ النَّخْلُ دراز شد درخت خرما
خرما آغاجی اوزادی بَلَق بکشادن در قابونك ایکی قنادینی آچمق حَرَق
سوختن جامه از سیاه کوفتن چرق دوکمکدن توبی یانمق یقال حَرَقَ القصّارُ
الثوبَ بسوخت کازر جامه را بکوفتن کازر ثوبی چرق دوکمك ایله یاقدی
واول یانمغه حَرَق دیرلر خُفوق فروشدن ستاره کوکب غروب اتمك یقال
خَفَقَ النَّجْمُ فروشد ستاره یلدیز باتدی خَلْق اندازه کردن تخمین اتمك
یقال خَلَقَ الادیمَ اندازه کرد ادیم را ساختیانی کسمزدن اول تخمین اتدی
قال الحجاج ماخلقت الا وقد فریت وما وعدت الا وقد وفیت وساختن
دروغ را ویالانی یابوب سویلمك یقال خَلَقَ الافْكَ ساخته کفت دروغ را
یالانی یابلش سویلدی یعنی هیچ یوقدن یالان یاپدی وبرقصیده که یالان
یاپدی وبرقصیده که قائلندن غیری کمسنه‌یه نسبت اولونه اول قصیده‌یه
مخلوقه دیرلر خَنْق خبه کردن بوغازی بوغمق یقال خَنَقَه خفه کرد ش
آنی بوغدی دَلْق شمشیر از نیام برآوردن وبرآمدن قلیجی قیننده چیقارمق
وشمشیر قیننده کندو چقمق قینی واسع یا قینی یاره لنمش اولدیغی ایچون
واول قلیج که قیننده چیقه‌سی آسان اوله آکا سیف والق دیرلر رَزْق ورَزَق
روزی دادن رزق ویرمك یقال رَزَقَه روزی داد اورا آکا رزق ویردی
وهو الرِّزْق معروف در ارزاق ج ونظم کریم ده وما انزل الله من السماء



وفی المثل صار الی ما فیه خلق میت حقنده ضرب اولنور قد مات فلاندن معناسنده در

وفی المثل الحب اهل الکلب الیه خانقه یعنی کلب اهلندن بوغازیف ...

من رزق قوله شریفنده واقع اولان رزق دن مطر مراد اولدوغی لغتده اتساع والتمس
فم القلیب قبیلندندر که مراد سقی نخل دن مطر دزی ایضاح حریرینك یا رازق
النعاب عبارتنك شرحنده دیدیکه نعاب غراب یا فرخ الغراب معناسنه در تخصیص
بالذکر اتدیکنك وجهی بودر که غرابك یاورسی یمورطه دن چقدقده رنکی قرمزی
اولمغله غراب آندن نفرت وانی ترك ایدر حضرت رزاق جل شانه آشیانه سنده ذباب
خلق ایدوب یاوری آغزینی آچدقده غدا اوله جق مرتبه ذباب آغزینه قونار و یاوری
آنی یوطار چونکه بو وجه اوزره تعیش ایدوب سیاه توکلری ظاهر اولدقده غراب
کلوب یاورییه غدا ویرور و ذباب بالکلیه منقطع اولور هذا مکحول رحمة الله علیه
دعاسنده یا رازق الغراب مناجات ایدردی رَشْق تیرباران کردن چوق اوق
براوغوردن آتمق وقوم باجمعهم اوقلرینی برجهته برجهته آتسه‌لر رمینا رشقا
دیرلر رَفق جرب دستی کردن الی اوزلولق ایتمك یقال رفق بالامر جرب دستی
کرد بکار ایشه الی اوزلولق اتدی یعنی ایشك قولایینی بلکله کوچ ایتمیوب
اسانلغله ایشله‌دی یَرْفُقُ نصر بابندن ورَفُقَ یَرْفُقُ حسن بابندن وهو رفیق
چرب دست الی اوز کمسنه رَمْق ورُموق تیز نکریستن بکسی حدت ایله برکمسنه‌یه
نظر ایتمك یقال رَمَقَه نکریست بدو آکا نظر اتدی وفی المثل موت لا یجر الی عار
خیر من عیش فی رماق ما فی عیش فلان رمقة ورماق دیرلر بلغه معناسنه که
مراد کفافه کافی مقداری معاشدر کریم اولدوغك حالده وفات ایله سدرمق
اوله جق مقداره قناعت ایلمه دیه جك یرده ضرب اولنور زَدَق زدن ورمق
یقال زَدَقَه بالمزداق بزد او را بزوبین مزراق ایله ووردی آنی ومزراق رمح
قصیردر که کوندره تعبیر اولنور سُحوق دور شدن بعید اولمق یقال سَحَقَ دور شد
بعید اولدی سَحُقَ نصر بابندن وسَحُقَ یَسْحُقُ حسن بابندن وهو سحیق دور
بعید اولان شئه وفی القاموس امرأة سحاقة نعت سوء حکایت اولندی که برجاریه
رجالی ترك ونسا ایله قناعت ایتمش ایدی برکمسنه مراوده ایدوب کندویی مزبوره‌یه
عرض اتدکده جاریه دیدی که انی لا اختار الصحاق علی النبی که شاعرك شو قولنه
تلمیح در که ولیس علی فی هذا ملوم اذا اخترت النبی علی الصحاق که مرادی نبی دن
اسحاق وصحاقی دن زبیر ودخی برجاریه سحاقه‌یه دیدیلرکه ارجعی الی الحق جاریه
دیدی که ان الحق بعض مرادی که مرادی سحق در سُموق بلند شدن اوزون و یوکسك
اولمق یقال سَمَقَ دراز شد اوزون اولدی شُروق برآمدن آفتاب آفتاب طلوع
ایتمك یقال شَرَقَتِ الشَّمْسُ برآمد آفتاب شمس طلوع اتدی شَرْق کوش کوسپند
شکافتن قیونك قولاغنی یارمق یقال شَرَقَ اذنَ الشاةِ بشکافت کوش
کوسفند را قیونك قولاغنی یاردی واول قیونه شَرْقاء دیرلر وشرق مشرق
وآفتاب معناسنه دخی کلور طلع الشرق دیرلر طلعت الشمس معناسنه
چشم چراغ اهل حقیقت قویی آد انکه انوار معرفت زضمیر تو شارقست شَلْق جماع

زی مثل آفرا الخنق یخرج الروح غرهم ملیح حقنده ضرب اولنور الحام وملوزمت ایله اقچه سوی اندن اخذ ایله

دست نعل از قسمت رضیه نعیب داده دعی خداب لاف بیریرکی

کردن جماع اتمك يقال شلق المرأة جماع کردن زنرا خاتونه جماع اتدی وطولاً قولاق
یارمق معناسنه کلور نشق کبی صدق راست کفتن طوغری سویلمك که کذب
مقابلی در يقال صدقه الخبر راست کفت با دجررا خبری آکا طوغری سویلدی
وهو الصدیق راست کوی همیشه زیاده طوغری سویلین کمسنه طروق آمدن بشب
کیجه وقتی کلمك يقال طرقه لیلاً آمد بشب بوی کیجه وقتی آکا وکیجه وقتی اهلنه
واصل اولمق ایچون سرعت ایدن کمسنه یه طروق وصباح یلدوزی تعبیر اولنان کوکبه
طاوق دیرلر طرق کرفتن دمور وپنبه مثللو نسنه یی طوقمق ایله دوکمك يقال طرق
الحدید بالمطرقة بکوفت آهن را بخایسك دموری چکوج ایله دوکدی وکشنی کرده
شتر واسب دوه وآت آیغیرلق اتمك يقال طرق الفرس کشنی کرد اسب آت آیغیرلق
اتدی واركك حیوانك منی سنه طرق دیرلر وفال زدن بسنك ریزه ها وکاهنلر اوفاق
طاشلر ایله فال اتمك يقال طرق الحصی بزد سنك ریزه ها از برای فال فال
ایچون اوفاق طاشلری ترتیب اتدی وبو وجه اوزره فال ایدن رجاله طراقه
ونسایه طراقات دیرلر قوش ایله فال ایدنلره زواجر وزاجرات دیدکلری کبی
ولقد احسن لبید فی قوله لعمرك ما تدری الطوارق بالحصی ولا زاجرات
الطیر ما الله صانع طلوق رها شدن زن از عقد نکاح خاتونه عقد نکاحدن
قورتلمق که زوجندن بوش اولمق تعبیر اولنور طلقت المرأة رها شد از عقد نکاح
زن خاتونه عقد نکاحدن خلاص اولدی یطلق نصر بابندن وطلق یطلق حسن
بابندن وهو طالق زن هشته بوش اولان خاتون علق برك از درخت خوردن
شتر دوه اغاج باشنده ورق اکل اتمك يقال علقت الابل العضاة ای رعتها
من اعلاها عمق وعماقة ژرف شده یا دور شدن چقور اولمق یا اوزاق اولمق
يقال عمق المکان ژرف شد یا دور شد جای مکان چقور اولدی یا بعید اولدی
ومنه قول رؤبة وقاتم الاعماق خاوی المخترقن یعمق نصر بابندن وعمق یعمق
حسن بابندن وهو عمیق ژرف یا دور دریك چقور اولان یا بعید اولان
مکان غبق شراب شبانکاهی دادن اخشام وقتی ایچیلن شرابی ویرمك
يقال غبقه الغبوق شراب شبانکاهی داد اورا اخشام شرابی ویردی آکا
جوهری الغبوق الشرب بالعشی دیدی وعرب برکسنه یه یالان سویلرسك
اوله سین دیه جك یرده ان کنت کاذبا فشربت غبوقا باردا دیرلر یعنی اکر
شو خصوصده یالان سویلرسك علی الشرح سود بولمیوب صووق صو ایچه سین
فرق وفرقان جدا کردن باشقه آیرمق يقال فرق بین الشیئین جدا ای
افکند میان دو چیز ایکی نسنه نك ما بیننه آیرلق براقدی یعنی احدهما بی آخردن
تمییز اتدی حق وباطل میاننی فرق کبی مذق آمیختن شیر یا شراب باب سودی
یا شرابی صو ایله قارشدرمق وبرکسنه نك محبتی خالص اولمسه آکا مذاق
ومماذق دیرلر وفلان یمذق الود ای لا یخلصه مرق ومروق بیرون کذشتن

شعرا بو اورادن لفظ لیلاً ذکر اولنمق ملاحظه اولنمشدر
ابن الجوالیقی تکملة ده دیدیکه طوارق ... الیل وجمیع ... ومجیئه ... لیلاً

وفی المثل اطلق یدیك تنفعك یا رجل بذل ایدوب ذکر جمیل ایله دیه جك یرده ضرب اولنور

وفی التعاریف فرق بین العرب والعجم مراد عرب وعجم اوزرینه تفصیل در

تیرانجه

تیر از آنچه برآن آید واز دین وسنت بیرون شدن اوق نشانه اصابت ایدوب وطرفندن
طشره چیقمق وحق دیندن ورسول اکرم ملك سنتنی تجاوز ایدوب ترك اتمك
يقال مرق السهم من الرمیة بیرون آمد تیر از نشانه اوق نشانه دن طشره چیقدی
ومرق الرجل من الطاعة بیرون آمد مرد از طاعت داری رجل مطیع اولمقدن
طشره چیقدی یعنی طاعتی ترك اتدی وهو المارقة وایشان بیرون شده کان
از طاعت اول قوم خارجیلردر وخوارجه مارقة تسمیه اولندی زیرا رسول اکرم
صلعم بیوردیلر که یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیة وفی المثل دون ید
الغزو یمرق بنی کنانه دن برخاتونه رقاش نام اکثر اوقاتده عسکر جمع ایدوب
غزایه کیدردی خداوندی بری ایله علاقه ایله آندن حامل اولدی حضورنده
غزا وقتی کلدی حرکت زمانی در دیو مذاکره اولندقده کلام مذکوری سویلدی
یعنی غزایه مهلت ویروب تأخیر ایله تا ولد طشره چیقنجه توقف وعاقبت
انتظار محلنده ضرب اولنور مشق زود نبشتن وزود نیزه زدن وزود خوردن
تیز یازو یازمق وتیز نیزه ورمق وتیز اکل ایتمك نتق برکندن وبسیار شدن
کودك زن را فوغرمق وخاتونك ولدی چوق اولمق واول خاتونه ناتق ومنتاق
دیرلر نزق سبق کرفتن ستوری بر دیکر ستوریان بر دابة سائر دوابه سبقت ایتمك
ونزق خفت وطیش معناسنه در نسق ترتیب دادن ترتیب ونظام ویرمك
يقال نسق اللؤلؤ دررشته کشیدم مروارید هارا اینجولری ایپلکه چکدی وهو
النسق مروارید برشته کشیده ایپلکه چکلمش اینجولر نفاق روان شدن آخریات
متاعك رایج اولمه سی يقال نفق المتاع رواج یافت متاع متاع رواج بولدی
نفوق مردن ستور دابة اولمك لك بتك بریدن کسمك سیف باتك ای صارم
بروك فروختن شتر دوه چوك ایدوب دیزی اوزرینه یاتمق يقال برك البعیر
فرو خفت شتر دوه یاتدی ومادة بروك ده اقامت معناسی ملحوظ اولمغله برکه یه
برکه تسمیه اولندی صو آنده مقیم اولدیغی ایچون وبروك بانك فتحیله اول خاتونه دیرکه
بالغ اولمش اوغلی وار ایکن تزوج ایلیه ترك ومترك دست بداشتن الچکمك که
براقمق تعبیر اولنور يقال ترکه دست بداشت از و آندن الچکدی یعنی براقدی
حلوکة سخت سیاه شدن بك قره اولمق يقال حلك الشیء بحلك ای اشتد سواده احلولك
دخی بو معنایه در وحلك وحلك سواد شدید معناسنه در دلك نیك مالیدن
ایوجه یاده سورتمك واوومق يقال دلك الخف علی الارض بمالید موزه
وا بر زمین ادیکی زمینه سورتدی مخفی اولمیه که فارسیده مالیدن سورتمك واوومق
معناسنه اولمغله آنده عنف وشدت معتبر دکلدر پس نیك مالیدن ایله تفسیر اولندیغی
شدت معناسی افاده ایچوندر که آندن سورتمك ایله تعبیر اولنور ودلك فی الحمام
بالدلوك نیك بمالید در کرمابه بچیز مالیدنی ایو سورتدی حمامده سورونجك
نسنه ایله یعنی حمامده اعضاسنه طیب سوردی یاخود حمام کیسه سی ایله یا ایاق

التقیة العتیبا الذی ... الجمیع

طاشی ایله اویجه سینی سورتدی دَلُوك بکشتن آفتاب در وقت زوال یا فرو شدن او
وقت زوالده شمس خط نصف النهاردن دونمك یعنی کچمك وشمس غروب ایتمك
یقال دَلَکَتِ الشَّمْسُ بکشت آفتاب شمس زائل اولدی یا غروب اتدی دموك دویدە
کوش طوشاندن زیادە سکرتمك وهر سریع اولان نسنه نك سرعت ایتمه سنه
دخی دیرلر رَحیً دَمُوكٌ وَرَحیً دُمَّكَكٌ دیرلر سریع الطحن یعنی تیز اوکودیجی
دکرمن معناسنه ونسوشده بچیزی وبر نسنه طایانجق اولمق یقال دمك الشیئ
یَدْمُكُ ای صان آفلس دَنَك آمیختن قارشدرمق دموك بجائی مقیم شدن
بریرده اقامت ایتمك سُلُوك سپردن راه یوله کیرمك که یوله دوشمك تعبیر
اولنور یقال سَلَكَ الطَّرِيقَ درآمد درراه یوله کیردی سَلَكَ درآوردن چیزی
بچیزی بر نسنه یی بر نسنه یه کچورمك یقال سَلَكَ الخَيْطَ فى الابْرَةِ درآورد
رشته را در سوزن ایپلکی ایکنه یه کچوردی وَهُوَ السِّلْكُ رشته درسوزن
کشیده ایکنه یه چکلمش ایپلك سَمْكٌ وَسُمُوكٌ بلند شدن مرتفع اولمق یقال سَمَكَ
بلند شد یوکسك اولدی عندمزده موجود اولان نسخ متعدده مصححه ده بو وجه
اوزره واقع اولدی که عامه کتب لغته مخالفدر بلکه صواب اولان سَمْك لفظی
بلندکردن وسُمُوك لفظی بُلند شدن ایله تفسیر ایتمکدر خصوصا مصنف اساس
سمك الله السماء دیدی رفعها معناسنه وسمك السنام دیرلر ارتفع معناسنه
عَرَكٌ مالیدن کوش قولاق اوومق که قولاق بورمق تعبیر اولنور یقال عَرَكَ
اُذُنَهُ بمالید کوش اورا آنك قولاغنی اوودی عروك حیض افتادن اول خاتون
ابتداء حیض کورمك واول خاتونه عارك دیرلر عَلْكٌ خاییدن چکنمك یقال
عَلَكَ الفَرَسُ اللِّجَامَ بخایید اسب لکام را آت اویانی آغزنده چکنەدی وعلك
عینك کسریله آغزده چکندکلری ساقزه دیرلر فَرْكٌ مالیدن اوومق یقال
فَرَكَ السُّنْبُلَ بمالید خوشه را سنبله یی اووب دانه سنی چیقاردی وسنبله یی
اووب دانه سی اکله صالح اولدقده افْرَكَ السُّنْبُلُ دیرلر که همزه حیثیة ایچون
اَحْصَدَ کبی معلوم اولکه اوت یرده تانه بتوب ظاهر اولدقده اَنْجَمَ صکره فَرَّخَ
وقَصَّبَ صکره اَعْصَفَ صکره سَبَّلَ صکره سَنْبَلَ صکره احَبَّ والَبَّ صکره اسفی
صکره افرك دیرلر وفَرَكَ المَنِيَّ من الثوب بمالید منی را بدست ازجامه ثوبدن
منی یی الیله اووب ازاله اتدی نُسْكٌ فرمان برداری کردن خدای را وقربان
کردن برای خدا حضرت اللهه عبادت ایتمك ودخی الله ایچون قربان اتمك یقال
نَسَكَ لِلّٰهِ عبادت کرد خدای را یا قربان بسمل کرد بهر خدا اللهه عبادت
اتدی ودخی الله ایچون قربان بوغازلدی وهی النَّسِيكَةُ قربانی که برای خدا
بسمل شده الله ایچون ذبح اولنان ذبیحه یه نسیکه دیرلر که جمعی نُسُك ونسائك
کلور آل اجل شود انکیختن فتنه قوپارمق یقال اجل علیهم شرا ای جناه وهیجه
اَكْلٌ خوردن یمك یقال اَكَلَ بخورد دیدی وفى المثل اکل من صوفى ذراصوفه





کثرت اکل وعظم لقمه وحرص طعام ایله مشهورلردر حتی بعضیلر خاتمنه اکلهاد انم
عبارتنی وبعضیلر آتنا غداءنا عبارتنی وبعضیلر لاتبقی ولاتذر عبارتنی نقش اتدیردیلر
وبعض صوفیه الشجرة الملعونة فى القرآن عبارتنده واقع شجره ملعونه دن مراد طعامك
تمام اولمسنه دلالت ایدن خلال دردیدیلر وان مرجعهم لالى الجحيم عبارتنده جحیمدن
مراد اول منزلدرکه آنده دعوت وضیافت اولمیه دیدیلر بعض صوفیه دن سؤال
اتدیلرکه نظم کریمده هل ننبئكم بالاخسرين اعمالا دن مراد ندر دیو جواب ویردی کم
اول کمسنه لردرکه شوربایه اتمك طوغرادیکن فیر یلراکلی ایدرلر وبعضیلر قاربون
زماننده بچاغی اولمیان کمسنه لردر دیدی وصوفیلر دیدیلرکه عیش ولذت ایکی اغاج
میاننده منحصردر یعنی خوان وخلال وطعامده اول کلن کتی وابریقه بشر وبشیر
وطعامدن صکره کلنه منکر ونکیر اطلاق ایدرلر وَهِيَ الأُكْلَةُ لقمه واکله همزه نك
فتحیله برکره یمك درطوینجه ومأکول اولان اطعامه اکلی دیرلر ودولتمند اولان
کمسنه یه ذو اُكُلٍ دیرلر وجاعة قلیله دیه جك موضعده هم اَكَلَةُ رأس دیرلر یعنی
آز اولدقلرندن بر باش آنلری طویورر اَمَلٌ امید داشتن امیدوار اولمق جوهری
رجا ایله تفسیر اتدی یقال اَمَلَ منه كذا امید کرد از وچیزی چیزیرا آندن شویله
برنسنه امید اتدی وَهُوَ الاَمَلُ امید آمال ج قال ابو العتاهية تعدمت بآمالی
طوال ای آمال واقبلت على الدهر ملحا ای اقبال ایا هذا تجهز لفراق الاهل
والمال فلابد من الموت على حال من الحال بَذْلٌ خواسته دادن بروجه احسان
عطیة اولمق اوزره مال ویرمك یقال بَذَلَ لَهُ المَالَ بداد اورا خواسته آکا مال ویردی
بُزُولٌ برآمدن دندان نیشتر ناب دیدکلری سیوری دیش ظاهر اولمق که دوه اکثریا
طقوز یاشنه کیردکده اولور لهذا مصنف بَزَلَ الجَمَلُ عبارتنی نه ساله شد شتر
قولی ایله تفسیر اتدی یعنی دوه طقوز یاشنه کیردی وَجَمَلٌ وَنَاقَةٌ بازل شتر نر
وشترماده که نه ساله باشد طقوز یاشنه کیرن دوه ادکك ودیشی بازل دن
یعنی مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور وزونی بزل لفظی شکلا فتح ایله تفسیر اتدی
یعنی وارمق یعقرب دیدی که ما عنده بازلة دیرلر بر کمسنه نك آصلا مالی اولمسه
بَطَلَ وَبُطُولٌ وَبُطْلَانٌ باطل شدن باطل اولمق یقال بطل الشیئ باطل شد چیزی
بر نسنه باطل اولدی وباطل حق مقابلیدر که جمعی اباطیل کلور على غير القياس
وفى المثل اَخْذَهُ بِاَبْدَحَ وَدُبَيْدَحٍ یعنی آنی باطل سببی ایله اخذ اتدی اصمعی
دیدی که دُبَيْدَح اصلنده دُبَيْخ در ومثلی اكل ماله بابذخ وابیذخ عبارتیله
روایت اتدی میدانی دیدی که ترکیب مذکور رخوة وسهولت وسست معناسنه
دلالت ایدر پس معنایی مثل بودرکه مالنی سهولت ایله اکل ایدوب آکا زحمت
اصابت ایتمدی واصمعی روایت اتدی که حجاج جبله یه دیدی که فلان کمسنه یه
واروب سویله که اكلت مال الله بابذح ودبيدح جبله واروب اول کمسنه یه
شو عبارت ایله تعبیر اتدی که خواسته خدارا بخوردی بله ش وماش بطالة فى كاف

ماندن ایش سز قالمق یقال بطل الاجیر ای تعطل وهو بطال بقول ریش بیرون آمدن
صقال ایتمك یقال بقل وجه الغلام ریش بر آورد روی کودك اوغلان نك یوزی
صقال بتوردی مخفی اولمیه که تفسیر مذکور بقل نك متعدی اولمه سینی اشعار
ایدر مع هذا بقل لازم در لهذا الجوهری خرجت لحیته دیو تفسیر ایتدی پس صواب
اولان ریش بر آمد در روی کودك ایله تفسیر اولنمقدر وعبارهٔ مذکوره دن
معنای مذکور اراده قلنمق مجاز طریقیله در که غلامك بوزینی ارض طیبه یه
وآنده بتن لحیه یی سبزهٔ نو رسته یه تشبیه وجهی اوزره زیرا بقل اول نبات در که
روی زمین آنکله بقل اوله قال الشاعر ه قوم اذا نبت الربیع لهم نبتت
عداوتهم مع البقل حکایت اولندی که حضرت حسن بن علی رضی الله عنهما قبا
صقاللی ایدی ومعاویه رض کوسج ایدی حضرت حسنك عظیم اللحیه اولمه سی
عیب بدن اولمق اوزره برود قباره یه ه هلموفة یحملها ما نوق • مقلوب هرون بها
لا یتق • کلو منی تحریر ایدوب حضرت حسن حضورینه کوندردی حسن دخی
نظر ایتدکده صکره ورق پاره نك آردینه یازوب معاویه یه کوندردی که والبلد الطیب
یخرج نباته باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکدا • فنعم الناصر الجواب الحاضر
بکل آمیختن قاریشدرمق یقال بکلت بالسویق الدقیق ای خلطته • تبل تباه کرده
دوستی دل را محبت وعشق قلبی خراب ایتمك یقال تبله الحب ای اسقمه وافسده
جبل آفریدن یاراتمق یقال جبله الله ای خلقه جدل محکم بتافتن رسن
ایبی محکم بوکمك حمل جر نبش بکدا ختن ایج یاغی اریتمك واریش ایج یاغنه
جمیل دیرلر حصول باقی ماندن باقی قالمق یقال حصل علیه باقی ماند بروی
آنك اوزرینه باقی قالدی یعنی اوزرنده اولان باقی قالدی وفی الاساس حصل
علیه من حقی ای بقی ومضی الکرام فحصلت بعدهم علی اناس لئام وهو
الحاصل والمحصول فیروزآبادی دیدی که هر شیئك حاصلی بر آزی کتدکدن
صکره برنده باقی وثابت اولاندر محصول دخی بو معنایه در مصنف اساس ده
دیدی که محصول مصدر در معقول ومجلود کبی اسم فاعل موضعنه وضع
اولندی صوم وفطر صائم ومفطر معناسنه خذلان فروکذاشتن معاونت
ونصرت انمیوب ترك ایتمك یقال خذله فروکذاشت اورا آنی خوار وذلیل
ترك ایلدی خول کم نام شدن آدی صانی باتمق خول آصلنده بر شنه مستور
ومنکتم اولمق معناسنه خمل الرجل دیرلر مجهول اولوب آصلا آنی کمسنه لر بلمسه
واولمعروضه که کثرت اشجاری سببیله زمینی ستر ایلسه آکا خمیله دیرلر مخمول
معناسنه دخول ومدخل در آمدن کیرمك یقال دخل الدار وفی الدار در آمد
بسرای سرایه داخل اولدی ودخل علی فلون والیه در آمد بر بهمان فلان
اوزرینه کیردی وهی الدخلة اندرونه کار ایشك باطنی ویقال انه لخبیث
الدخلة وعفیف الدخلة وهی باطن امره والدخیل دوست اندرونی • اندرونی

دوست که

ویقال للفتیان التنبل المتعطل

منه مع الجوهری



دوست که هر ایشنه قاریشور وهر امورینه محرم اولور بابیکانه که میان مردمان در آید
یاخود اول بیکانه کمسنه که بر قومه انتسابی یوق ایکن ما بینلرینه کیروب آنلره انتساب
ادعا ایدر دخلوج وداخل الدار اندرون سرای سرایك ایچی ذبل باریك
میان شدن بلی اینجه اولمق یقال ذبل الفرس ای ضمر ذبل وذبول پژمرده شدن
صولمق یقال ذبل البقل پژمرده شد تره یاش اوت صولدی رفل خرامیدن بنجتر
ایدوب جل ذیل این ولنك صالنمق یقال رفل فی ثوبه بخرامید اندر جامه اش
جامه سنده صالندی که مراد جر ذیل جامه اندی دیمکدر وجر ذیل طول ذیلی مستلزم
اولمغله جوهری رفل فی ثیابه کلامنی اطالها وجرها دیدی رکل پای بکسی زدن
ایاغی بر کمسنه یه وورمق یقال رکل الدابة باحدی رجلیه بزد ستور رابیك پای
ان دو پایش دابه یی وورودی ایکی ایاغنك بری ایله بوشین اولمیه که رکل لفظنك
معناسنده ضرب باحد الرجلین ما خوذدر پس باحد الرجلین لفظی ذکر مستدرك
اولور مکر ای ضرب باحدی رجلیه تقدیرنده اوله یاخود رکل مطلق ایاق ایله ضرب
معناسنه اولوب باحدی رجلیه کلامی تخصیص ایچون ذکر اولنه وفارس آتی
سکرتمك ایچون ایاغیله آتك ایکی یانندن ضرب ایدجك موضعه مرکل دیرلر •
رمل حصیر بافتن حصیر اورمك یقال رملت الحصیر سفقته رمل ورملون
یو میدن بیلك که عربیده هروله دخی دیرلر سدل جامه دور فروکذاشتن جامه یی
اوزاق اشاغی صارقتمق یقال سدل الثوب ای ارخاه سعال سرفه زدن اوکسورمك
وبورغاندن اوکسورولك چیقه جق موضعه مسعله دیرلر سفال وسفول زیر فرو
شدن اشاغی کتمك که جوکمك تعبیر اولنور یقال سفل نصر بابندن بزیر فرو شد •
اشاغی چوکدی سفالة وسفالیه فرومایه شدن حسب ونسب جهتندن الچاق
اولمق سفل حسن بابندن فرومایه شد وهو سفیل وسفل مرد فرومایه فرومایه
کمسنه وهم سفلة وسفلة فرومایه کان ج سمل بر کندن چشم کوز چیقرمق
جوهری قیزمش دمور ایله کوز چیقرمق دیدی ومیان دو کس صلح افکندن
ایکی کمسنه نك ما بینلرینه صلح بر اقمق شکل شکال بر پای اسب زدن آتك ایاغنه
کوستك وورمق یقال شکل الفرس شکال زد اسب را آته طوشاق ووردی
ونقط وعجم زدن خط را یازویه نقط واعراب وضع ایتمك یقال شکل الکتاب
نقط واعراب زد کتاب را کتابه نقط واعراب وضع ایتدی جوهری دیدی که اشکلت
الکتاب دخی دیرلر نقط واعراب وضع ایتدم ازلت عنه الاشکال یعنی اشتباهی
ازاله ایتدم معناسنه وهو الشکل اعراب ونقط شکول ج شمول همه را فرا رسیدن
جمله یه یتشوب شامل اولمق یقال شملهم الخیر فرا رسید همه ایشان را ایلکی
جمله ایرلك یتشدی یعنی هر کس خیردن حصه مند اولدی یشمل نصر بابندن
وشمل یشمل علم بابندن وبو لغت افصح در دیدی صقل وصقال زدودن
پاس آچوب جلو ویرمك یقال صقل المرآة بزدود آیینه را آیینه نك پاسی

ذیرا مصنف اساس ده کتمش الیه دخل بیانی
شعر وهجا برفرق اندکیر رکض ایکی ایاغی ایله
ورکل بر ایاغی ایله ضرب در دیدی جوهری
دخی بر ایاغی ایله ضرب در دیدی مصنف

فیروزآبادی کلو مثلدن بو معناده دخی
استعمال منفهم اولور در

سرفه زدن سرفیدن خفیدن
اوکسورمك مثله

سیلوب جلا ویردی وجلا ویرن کمسنه یه مصیقل واول آیینه یه صاقل دیرلر غُفُول
وغَفلَة غافل شدن غافل اولمق یقال غَفَلَ عن الشیء غافل شد از چیز نسنه دن
غافل اولدی واول یر که انده نشان وعمارت اثری اولمیه اکا ارضٌ غُفْلٌ وتجربه
صاحبی اولمین کمسنه یه غفل دیرلر واول مصحف که آنده عشر وحزب مثللو نسنه
یازیلمیه مُصْحَفٌ غُفْلٌ واول کتاب که مؤلفنك اسمی آنده بیان اولونمامش اوله اکا
کتاب غُفْلٌ دیرلر نُمال میوه در زیر چیزی کردن تا بپزد میوه خام ایکن قویوب
پخته اولسون ایچون بر نسنه نك آلتنه وضع اتمك وهر نسنه یی اصلاح ایچون
اورتمکه دخی دیرلر و در لسون ایچون بر کمسنه نك اوزرینه اثواب اورتسه لر اول کمسنه یه
دخی مغمول دیرلر فَضَل وفُضُول افزون شدن زیاده اولمق یقال فَضَلَه وفَضَلَ
علیه افزون شد بر او آنك اوزرینه زیاده اولدی وفی المثل فضل القول علی
الفعل دناءة یعنی نفسنی حدندن زیاده ایله توصیف وتصلف ایتمك زیاده دناءت
واول کمسنه بغایة دنی در بر نسنه یی وعد ایدوب وفا ایتمك کبی وبو مثلك مقابلی فضل
الفعل علی القول مکرمة یعنی احسانی لسانه کتورمیوب فعله کتوردمك زیاده
کرمدر وعد ایتمه دن احسان اتمك کبی وَهِیَ الفَضِیلَةُ افزونی آرتقلق فضل
وفضیلت نقص ونقیصه مقابلی در وبر نسنه نك آرتوغنه فضله وفضاله دیرلر
فضائل ج قَبَل وقِبَالَة بیزاجکی کردن ماملقی اتمك که خاتون ابه لك ایتمك تعبیر
اولنور که حین ولادتده معصوم والده سنك بطننددن طشره چیقدقده معصومی
قارشولیوب یره دوشمکدن عبارتدر یقال قبلت القابلة الولد ماما کرد
ماما بچه را ابه لك اتدی ابه معصومه یعنی حین ولادتده معصومی قارشولیوب
طوتدی تَقبَلُ نصر بابندن وقَبِلَت تَقبَلُ علم بابندن جوهری قبلت القابلة الولد
عبارتنی تلقته عند الولادة دیو تفسیر اتدی وهی القَبالَةُ بیزاجکی ابه لك
صنعتنه قباله دیرلر قافك کسریله قَتَل کشتن اولدرمك یقال قَتَلَه بکشت اورا
اولدردی آنی وَهُوَ قَتِیل کشته مقتول کمسنه وفی المثل قتل ارضا عالمها
میدانی دیدی که قتل آصلنده تذلیل معناسنه در لهذا قتلت الخمر دیرلر شرابك
ایچینه صو قاتوب مزج ایلسه یعنی ارضی عالم اولان کمسنه آنده سلوك اتدکده
آنی ذلیل ومغلوب ایدر علی سببی ایله علمی مدح حقنده ضرب اولنور یعنی علم
صاحبی ضلالته دوشمن وهلاك اولمز وبو معنی نك ضدنده قتلت ارض
جاهلها دیو ضرب مثل اولنور که عالم اولمدیغی امره مباشرت ایدن کمسنه حقنده
ضرب اولنور وقتل فلون فلونا دیدکلرینك معناسی قتالنی ضرب اتدی
دیمکدر که قتال نفس وجسم معناسنه در بطنه دیدکلری کبی بطننه ووردی
انفه دیرلر بورننه ووردی معناسنه مصنف مستقصی ده دیدی که قتلت
الامر وتخرته دیرلر فلان امرکرکی کبی عالم اولسه وهم قَتَل کشتکان مقتولار ج
وآب درمی آمیختن تا تنك کردد وشراب دقیق اولسون ایچون ایچینه صو قاتمق

قال



قال حسان بن ثابت رضی الله عنه ع ان التی ناولتنی فرددتها قتلت قتلت فهاتها
لم تقتل کلتاهما حلب القصیر فعاطنی بزجاجة ارخاهما للمفصل معلوم اوله که شعر
مذکور مطارح افکار علما ومسارع عقول ادبا اولان اشعاردندر زیرا اول
لفظ التی مفرد صیغه سیله ذکر وانکله خمردن کنایه اتدی ثانیا کلتاهما لفظنی
تثنیه صیغه سیله ایراد اتدی مع هذا خمر واحددن غیری نسنه مرور ایتمدی
وثالثا کلتاهما لفظنك جرنده ارخاهما لفظنی تثنیه ذکر اتدی مع هذا کلاو الرجلین
قاما وکلتا المرأتین حضرتا عبارتلرنده قام وحضر کرکدر دیو علماء عربیه
تصریح اتدیلر حریری وبعض علما دخی شو وجهله جواب ویردیلر که حسان اولا
ساقی یه خطابه اتدی که کاسی حسانه ویردکده خمری ما ایله مزج ایدوب ویردی
زیرا قتلت الخمر دیرلر خمری صو ایله مزج اتسه کویا حسان ساقینك شرابه صو
قاتدیغنه متفطن اولدیغی ساقی یه اشراب ایدوب قتلت لفظیله ساقی یه بددعا
اتدی ولفظ مفصل میمك فتحی وصادك کسری ایله مشهور ایکن شعر مذکورده میمك
کسری وصادك فتحیله روایت اولندی زیرا مراد لساندر که حق وباطل میاننی
فرق ایلر وحاصل معنا بودر که یا ساقی اول شراب مزوج مقتوله که بکا ویردکده
رد انمش ایدیم شرابی قتل اتدیکك کبی سن دخی مقتول اول اسابی مزوج اولان
شراب وغیری مزوج اولان شراب حلیب عنب اولمقده برابردر پس لسانی زیاده
ارخا ایدن غیری ممزوجی زجاجه صب واعطا ایله مخفی اولمیه که سؤال وجواب
نظردن خالی دکلدر والله اعلم قُفُول وقَفْل از سفر بازکشتن سفردن کیرو
عودت ایتمك یقال قَفَلَ عن الغزو بازکشت از غزا غزادن عودت اتدی
وسفردن عودت ایدن رفیقلره قافله دیرلر وقُفْل کلید معناسنه اولمغله بخیل اولان
کمسنه یه قُفُل الیدین دیرلر حریری درة الغواص نام تالیفنده دیدی که ودعت
القافلة یعنی قافله یه وداع اتدیم دیدکلری وهمدر زیرا وداع سفره خروج ایدن
کمسنه لره اولور سفردن عودت ایدوب وطنی جانبنه توجه ایدن کمسنه لره
اولمز پس تلقیت قافلة الحاج واستقبلت قافلتهم دیمك کرکدر مخفی اولمیه که
سکاکی مفتاحده استعاره بحثنده دیدی که احد ضدینی آخرك مقامنده استعمال
ایدوب استعاره اقسامندن عد ایدرلر پس محتملدر که ودعت لفظی استقبلت
مقامنده استعاره اولنمش اوله کَحَل سرمه درچشم کردن کوزه سورمه چکمك
یقال کَحَلَ عینه سرمه کشید درچشمش کوزینه سورمه چکدی وفی المثل بات
عراق بکحل عراق وکحل ایکی اوکوزك اسمیدر که بری بریله سوسوش دایکی
ایکیسی دخی هلاك اولدیلر قاتل قصاص اولنسه ضرب اولنور کَفَالَة پایندانی
کردن ضامن اولمق یقال کَفَلَ به پایندانی کرد اورا اکا ضامن اولدی بیهقی
دیدی که اصطلاح فقهاده لفظ مکفول عنه ایله استعمال اولونسه بورجلی اولان
کمسنه واکر لام ایله استعمال اولنور ایسه بورج صاحبی اولان کمسنه واکر با ایله

استعمال اولنور ایسه بورج معناسنه اولور کَفْلٌ وَکُفُولٌ بِذیرفتار شده از کسی
بغریم برکسنه نك آخر کسنه یه اولان بورجنی التزام اتمك یقال کَفَلَ عنه له
بذیرفتار شد او را بغریمش آنك بورجیی اوزرینه آلوب بورجلیسنه ویره جك
اولدی وَهُوَ کَفِیلٌ باینده اندر ضامن وهم کفلو ج کَفَلَ بذیرفتن کسی را
برکسنه یی قبول ایدوب معونتنی کورمك یقال کَفَلَ الیَتِیمَ بذیرفت یتیم را
یتیمی قبول ایدوب معونتنی التزام اتدی مُثُولٌ بر بای ایستادن آیاق اوزرینه
طورمق یقال مَثَلَ بَیْنَ یَدَیْهِ بپا ایستادبیش او آنك اوکنده ایاق اوزرینه طوردی
ومناره یه مائله دیرلر قائم اولدیغی ایچون مُثْلَه کوش وبینی وبعض اعضا بریدن
قولاغنی وبورنی وبعض اعضاسنی قطع اتمك یقال مَثَلَ بِه مثله کرد او را آنی مثله
اتدی مَجْلٌ شغه بستن دست وپای ایش ایشلمكدن ال وآیاق قبرمق یقال
مَجِلَتْ یَدُهُ شغه بست دست او الی قبردی مَجَلَ تَمْ یقال مَجِلَ یَمْجَلُ علم بابندن
وَیَدٌ مَاجِلَةٌ وَمَجِلَةٌ دستی که آبله داشته باشد قابارمش ال یقال یَدٌ مَجِلَةٌ
خَیْرٌ من وَجْنَةٍ نجلة یعنی کند وکسبیله تعیش اتمك خیردر کسنه نك تحت
منتنده اولمقدن مَذْلٌ تنك دل شدن از بوشش راز نهانی سرینی حفظ ایدوب
اظهار اتمکله مضطرب اولمق یقال مَذَلْتُ بِسِرِّی ای قلقت به وضجرت حتی
افشیته مَطْلٌ دفع کردن وام دینك وقتی حلول اتمش ایکن ویرمیوب تاخیر اتمك
یقال مَطَلَهُ دفع کرد او را آنی یعنی غریمی دفع اتدی وروقتنی اوزاتدی مطل
آصلنده دموری دوکوب اوزاتمغه دیرلر وهر نسنه که مد اولنه آکا ممطول دیرلر
نَخْلٌ بیختن آله ملك یقال نَخَلَ الدَّقِیقَ بیخت آرد را اونی آله دی وبرنسنه نك
ایوسی اختیار ایدوب سچکه انتخال دیرلر مَقْلٌ باب فروبردن صویه طالدرمق
یقال مقله فی الماء غمسه نَیْلٌ نیك راندن ستور دابه یی زیاده شدت ایله سورمك
سوق شدید معناسنه نَجْلٌ انداختن ونادن وشکافتن آتمق وطوغرمق ویارمق
نُشُولٌ بر ونیشم وموی افکندن حیوان تویی ویوکیی وقلبی حیواندن دوکمك نَشْلٌ
کوشت از دیك برکشیدن اتی چوملکدن چیقاروب چکمك وات چککجك دموره
منشال دیرلر نُصُولٌ زائل شدن رنك خضاب بویه نك رنکی زائل اولمق یقال
نَصَلَ الخِضَابُ بیرون شد رنك بویه چیقدی نَقْلٌ وابرودن برنسنه یی بریردن
بریره آلمك یقال نَقَلَهُ ان جایی بجایی برد او را آنی بریردن بریره کوتوردی
تم بعام بانك کردن آهو وکوزنت کیك وصیغن آوازاتمك حَجْمٌ حجامت
کردن حجامت اتمك یقال حَجَمَهُ الحَجَّامُ حجامت کردش حجام حجامت اتدی
آنی وبستن دهان شتر دوه نك آغزینی باغلومق ودوه اسیر دکمه ایصرمه سون
ایچون آغزینی باغلودقلری نسنه یه حجام دیرلر حُرْمٌ وحُرْمَةٌ حرام شدن
حرام اولمق یقال حَرُمَ الشَّیءُ حرام شد چیز نسنه حرام اولدی یَحْرُمُ
نصر بابندن وَحَرُمَ یَحْرُمُ حسن بابندن وهو حَرَامٌ وحِرْمٌ حرام اولان

وفی التعابیر لاخیر فی جود المطال
وان کان ... جود المطال

وفی الاساس مطل حدید البیضة
ای مدها وله مطیلة ومطایل
ای صفایح مطولة مح



سنه حَکَمٌ لکام درد هن اسب کردن آتك آغزینه لجام ورورمق حُکْمٌ وحُکُومَةٌ
حکم کردن حکم اتمك یقال حَکَمَ بَیْنَ القَوْمِ حکم کرد میان مردمان قوم
ارا سنده حکم اتدی وحکم قضی معناسنه در حَکَمَ لَه وحکم علیه دیرلر معلوم اوله که
رجل حکیم عبارتنده ابن الاعرابی اوچ قول وارد دیدی اولا حکیم متیقظ ومتنبه
معناسنه در ثانیا متقن وعلی کرکی کبی حافظ معناسنه در یقال احکمت العلم اذا
اتقنته پس لفظ حکیم محکم معناسنه اولور که مفعل وزننده فعیل وزننه نقل اولندی
ثالثا حکیم سمیع دیوب مُسْمِع مراد ایدرلر ثالثا حکیم اول کسنه در نفسنی هوا وهوسدن
رد وضع ایلیه یقال احکمت الرجل اذا رددته عن رأیه وحکم فرسه حکمة الطوق
اولندیغی فرسی جریدن منع ورد اتدیکی ایچوندر ودخی حکم الرجل یحکم دیرلر
عقلی کماله بالغ اولدی معناسنه وقاضی یه حکم وحاکم دیدکلری عاقل وامرنده کامل
اولدیغی ایچوندر واحکمت الفرس فهو محکم دیرلر آغزینه حکمه وضع اتسه لوابن
الاعرابی دیدی که فصیح اولان حکمت الفرس فهو محکوم دیمکدر ثلاثی بابندن
ودیدی که حکمه عقلك اسیدن هکذا فی الزاهر وَهُوَ حَاکِمٌ وَحَکَمٌ حکم کننده
حکم ایدیجی کسنه وفی المثل فی بیته یؤتی الحکم میدانی دیدی که بو مثل عرب
بهایم لسانندن زعم اتدیکی امثالدندر شو وجهله بیان اتدیلر که بر طوشان
بر خرما بولمش ایدی بر تیلکو اول خرمایی طوشاندن چکوب آلدی ما بینلرنده
جاری اولان خصومات فیصل ویرسون ایچون سوروشه ولکه کلر حضورینه
واردیلر آرنب دیدی که یا ابا الحسل ضب دیدی که سمیعا دعوت یعنی استماع
اتدیم زیرا سن استماع صاحبنه چاغر دیك آرنب دیدی بز سنك حضورینه کلدك که
فصل خصومت ایده سن ضب دیدی که عادلا حکیما یعنی عادل کسنه یی
حکم اتمش سز ایو اتمش سز که بن عدالت صاحبییم آرنب دیدی که لطف ایدوب
هله قدر نحت ایسه طشره چیقوب ما بینمزه فصل ایله ضب دیدی که فی بیته
یؤتی الحکم یعنی حاکمك اوینه کلورلر حکومت ایچون حاکم دعواجیلره بیاقنه
وارمز پس ارنب دیدی که بن بر خرما بولمش ایدیم ضب دیدی که حلوة فکلها
یعنی اکر اول خرما لذیذ ایسه همان طورمه اکل ایله آرنب دیدی که ثعلب اول
خرمایی المدن آلدی اکل اتمکه قومادی ضب دیدی که بغی لنفسه الخیر یعنی
ثعلب خیرلو نسنه یی کندو ایچون ایستدی آرنب دیدی بن ثعلبه بر سیلی
وردم ضب دیدی که قد اخذت بحقك یعنی حقکی آلمش سن ارنب دیدیکه
ثعلب دخی بکا بر سیلی ووردی ضب دیدی که حر انتصر یعنی ثعلب غیورر
اولمغله سندن انتقام آلمش آرنب دیدی که ما بینمزده حکم ایله ضب دیدیکه
حدث حدیثین امرأة فان ابت فاربعة یعنی بر خاتونه بر کلامی ایکی کره سویله اکر
فهم اتمز ایسه دورت کره تکرار ایله ابو سعید دیدی که فان لم تفهم بعدالاربعة
فالمربعة یعنی دورت کره تکراردن صکره دخی فهم اتمز ایسه عصا ایله ضرب

ایله صاحب وسیط دیدی که معنای شلده فان آبت فاربع روایتنه کوره بکا ظاهر اولان
بودرکه حدیثی ایکی کرّه تکراردن صکره ینه فهم اتمز سه ن یاده سویلمه بلکه سکوت
ایله که بوذکره دخی سویلسك فهم اتمز وضبطك هر کلمات مذکوره سی مثل اولدی
حَلَمَ خواب دیده ن دوش کورمك ودوشه حُلُم دیرلر خِدْمَتْ خدمت کردن
خدمت ایتمك یقال خَدَمَهُ خدمت کرد اورا اکا خدمت اتدی وخدم متکاره خادم
دیرلر مذکر ومؤنثه اطلاق اولنور هذا خادم هذه خادم دیرلر رَجْمْ سنکسار
کردن طاش ایله قتل اتمك اصلنده الرّمی بالرّجام معناسنه ایدی کثرة استعمال
ایله رمی رجام ایله قتل معناسنه اطلاق اولندی رجام رضام مردن کوچوك طاشردر
و رضام یا بو طاشی تعبیر اولنان طاشه دیرلر یقال رَجَمَهُ سنکسار کرد اورا آنی طاشی
ایله تپه لدی وَهُوَ الرَّجِيمُ سنکسار کشته طاش ایله تپه لنمش کمسنه والرُّجُوم
سنکهای انداخته دیه مك ایچره آتدقلری طاشلر مثلا ابلیس رجیم وکواکب رجوم در
وپنداشت سخن کفتن وحقیقت حاله مطلع اولمه دن ظن ایله سوز سویلمك مصنف
اساس ده دیدی که کثرة استعمال ایله رجم ظن معناسنده شایع اولدی یقال قال
کذلك رَجْمًا ای ظنًّا یقال رَجَمَ بِالظَّنِّ بکمان سخن کفت ظن ایله سوز سویلدی
وَسْمٌ نهادی نهادن مرسوم وضع اتمك یقال وَسَمَ لَهُ فِي كَذَا مرسوم نهاد مراورا
دیچیزی مرسوم قودی آنك ایچون بر نسنه ده مثلا کیسه کسمك کبی وَسْمٌ وَوَشْمٌ
مهر نهادن بر چیزی بر نسنه نك اوزرینه مهر وضع اتمك یقال وَسَمَ الْبُرَّ وَوَشَمَ
الْبُرَّ مهر کرد کندم را بغدایه مهر ووردی وَهُوَ الْوَسْمُ والْوَشْمُ مهر کندم
بغدای مهری که بر کوچك تخته درکه اوزرینه بر ایکی خط قازوب آنکله خرمنی
مهرلرلر رَغْمٌ وَرُغْمٌ وَمَرْغَمٌ خاك آلود شده طوپراق ایله آلوده اولمق یقال
رَغِمَ أَنْفُهُ خاك آلود شد بینی او آنك بورنی خاك ایله آلوده اولدی که مراد خوار وذلیل
اولدی دیمکدر یَرْغَمُ نصر بابندن وَرَغِمَ يَرْغَمُ علم بابندن ارغم الله أنفه
دیرلر ذلیل اتدی معناسنه ومراغمه مغاضبه معناسنه در رَاغَمَ اباه دیرلر برکمسنه
باباسنه کوسوب ترك دیار اتسه وَهُوَ الرَّغَامُ خاك طوپراق رَقْمٌ نوشتن
ونشان نهادن یقال رَقَمَ الْكِتَابَ نبشت کتاب را کتاب یازدی وفی المثل
يَرْقُمُ عَلَى الْمَاءِ استاد خاذ قدر دیه جك یرده ضرب اولنور یعنی حذاقت ورفقی
بر رتبه یه بالغ اولدی که غیری کمسنه لرك عادتا اینه مدکاری نسنه یی ایتمکه قادردر
وَرَقَّمَ التَّاجِرُ الثَّوْبَ نشان کرد بازرکان جامه را بازرکان جامه یه نشان
اتدی واول نشانه رقم دیرلر رَكْمٌ بر هم نهادن بری بری اوزرینه ییغمق یقال
رَكَمَ الْأَشْيَاءَ بر هم نهاد چیزهارا نسنه لری بری بری اوزرینه ییغدی وَهُوَ
الرُّكَامُ چیزهای بر هم نهاده بری بری اوزرینه ییغلمش اشیا مرکوم مرتکم متراکم
دخی بو معنایه در وجاده مرتکم الطریق دیرلر زَعَامَةٌ پایندانی کردن کفیل اولمق
یقال زَعَمَ بِهِ پذیرد فتاری کرد اورا اکا کفیل وضامن اولوب آنك غریمنه اولا

دینی



دینی قبول اتدی یاخود برکمسنه یی عهده سنه آلوب مؤونتی کورمکه تعهد اتدی
وَهُوَ زَعِيمٌ پذیرفتار کفیل زَعْمٌ وَزُعْمٌ وَزِعْمٌ صفت کردن برشیء وصف
اتمك یقال زَعَمَ الْأَمْرَ صفت کرد کار را برشیء وصف اتدی یعنی برکمسنه برنسنه یی
مدح یا ذم طریقیله وصف اتسه لکن حق میدر یا باطل میدر مستمع عندنده
مشکوك اولسه اول کمسنه حقنده زعم فلان ان الامر کیت وکیت دیرلر یعنی
فلان کمسنه فلان نسنه حقنده شویله شویله دیو وصف اتدی امّا سوزنده
صادقمیدر کاذب میدر کرکی کبی معلوم دکلدر واکثر استعمالی کذب ده در
زعم به دیرلر کذب معناسنه وچندان اعتماد اولنمیه جق ایشه مزعم دیرلر
وَزَغَمٌ طمع معناسنه در وطمعکار اولان کمسنه زعمدن خالی اولمغله ناعم دیرلر
مصنف کشاف ده دیدی ان النبی علیه السلام قال زعموا مطیة الکذب ابن عمرو
شریح دیدی که هر نسنه نك برکنیه سی واردر که کذبك کنیه سی زعموادر ابن
عطیه دیدی که فصیح کلامده زعم لفظی کذب معناسنده استعمال اولنور ودخی
اول قومدر که برکمسنه اکا تفرد ایدوب آندن غیری کمسنه اول قولی تکلم اتمش اولمیه
اول قوله دخی زُعْمٌ دیرلر لهذا سیبویه بعض تألیفاتنده زعم الخلیل دیدی که
مرادی تفرد الخلیل بهذا القول دیمکدر سَجْمٌ واندن اشك کوز یاشی دوکمك
یقال سَجَمَ الدَّمْعَ بریخت اشك را کوز یاشی دوکدی سُجُومٌ ریخته شدن
اشك کوز یاشی دوکولمك پس سجم لازم ومتعدی استعمال اولنور یقال
سَجَمَ الدَّمْعُ بِنَفْسِهِ خود ریخته شد اشك کوز یاشی کندو دوکولدی
سُهُومٌ کونه روی بکشتن یوزك کونی متغیر اولمق یقال سَهَمَ وَجْهُهُ
کونه بکردید رویش یوزی لونی تغیر اتدی يَسْهُمُ نصر بابندن وَسَهُمَ
فتح بابندن وَسُهِمَ يُسْهَمُ مجهول صیغه سیله وشمسك حرارتندن
برکمسنه نك یوزی قاراروسه اکا سُهِمَ الرَّجُلُ ومَسْهُومٌ دیرلر تَسَكُّمٌ پاداش
دادن عوض ویرمك مثلا احسان مقابله سنده احسان اتمك کبی واول امردن
احسان اتمکه شکم دیرلر دال ایله عَجْمٌ دندان بر چیزی نهادن تا سخت هست
یانه دیشی بر نسنه یه قاتی میدر دکلمیدر بلمك ایچون قومق یقال عَجَمَ الْعُودَ
بیان مود به دندان چوب را که سخت هست یا سست دیشی ایله اغاجی تجربه
اتدی که قتی میدر بو مشق میدر دیو قُدُمٌ وَقَدَامَةٌ پیش کشی شدن برکمسنه نك
اوکونده اولمق یعنی تقدم اتمك یقال قَدَمَهُ پیش از وشد اکا تقدم
اتدی كَتْمٌ وَكِتْمَانٌ بوشیدن اورتمك یعنی اظهار اتمك یقال كَتَمَهُ
پوشیده اوردا آنی صاقلادی کزلو سرّه سِرٌّ كَاتِمٌ دیرلر مکتوم معناسنه وزیاده
مستور اولان سرّه مکتّم دیرلر تشدید ایله وبعض سرّیمی صاقله دیو رجا
اتدیم دیه جك استکتمته سرّی دیرلر وسرّیمی بندن صاقلودی دیه جك
موضعده کاتمنی سرّی دیرلر وسِرّ صاقلمغه معتاد اولان کمسنه یه كُتَمَةٌ دیرلر

قال الحریری فی المقامات التکرم بما علیه
علی سبیل المجازات فان اعطیت مبتدئا
فضلا الشکر من

هجوم ناگاه چیزی رسیده‌ن اکثریز برسنه‌یه یتشمك یقال هجم علینا ناگاه آمد
برما اکثریز اوزریمزه کلدی متعدی دخی استعمال اولنور یقال هجمت عینه ای
غارت تن ابن تهمت کردن تهمت ایتمك یقال ابنه بشیء اتهمه به وابنه ومأبون
بومعنادن مأخوذدر قال الشاعر فی مأبونه وأجاد ـه یأتی الاحداد یجلس فوقهم
وینام من تحت العبید ویوقی • وقال الاخر ـه لنا عالم یؤتی ویأتی بحجة • علی ذلك
من ابناء علم وآیات • فقل ناله الاسلام یعلو ولم یکن • لیعلو فقال العلم یؤتی
ولا یأتی اسون رنك ومزه آب کشتن صونك لونی وطعمی متغیر اولمق یقال آسن
الماء ذکر کونه شد آب صو متغیر اولدی یأسن نصر بابندن وأسن یأسن علم
بابندن بدن وبدانة تن آورشدن اتلو وسموز اولمق یقال بدن تناورشد اتلو
وسموز اولدی یبدن نصر بابندن وبدن یبدن حسن بابندن وهو بادن مرد
تناور تناور رجل وهی بادن زن تناور تناورخاتون پس مذکر ومؤنثه اطلاق
اولنور بدن وبدن سموزلك معناسنه در ومکه‌ده نحر اولنان ناقه وبقره یه
بدنه دیدکلری عادتا آنلری بسلیوب سموز اتدکلری ایچوندر بطون نهفته شدن
گیزلو اولمق یقال بطن نهفته شد گیزلو اولدی بطنت هذا الامر دیرلر برنسنه‌نك
باطننه مطلع اولسه اسماء الهیه‌دن اسم باطن بومعنادن مأخوذدر وبن فلان
کمسنه‌نك خواصنده اولدوم ه یه جك یرده بطنت بفلان دیرلر ومجهول صیغه‌سیله
بطن الرجل دیرلر قارنی آغریدی معناسنه وبطنه زیاده امتلا اولمق یقال لیس
للبطنة خیر من خمصة تتبعها یعنی امتلایه آجلقدن ایو علاج اولمز وقارننده‌ن
غیری مهمی اولمین کمسنه‌یه بطن دیرلر وبطین عظیم البطن معناسنه‌در وعریض
البطان غنی دیمکدر ثمن هشت یك ستدن سکزده برینی آلمق یقال ثمن القوم
هشت یك ستد ازمردمان قومك مالندن سکز حصه‌ده برحصه‌سنی آلدی
محجنه یا خویشتن کشیدن برنسنه‌یی کندوجانبنه چکمك واول نسنه‌یی چکه‌جك
آلته محجن دیرلر که چوکان کبی اوجی اکری نسنه‌در حران توسنی کردن
سرکشلك ایتمك یقال حرنت الدابة نافرمان برداری کرد ستور دابه واکبنه
مطیع اولمدی که سکرتمك مراد اتدکده سکرتمز وسکردوب کیدرکن طوررحرون
نصر بابندن وحرنت تحرن حسن بابندن وهی حرون واول دابه‌یه حرون
دیرلر حزن اندوهکین کردن مغموم ومحزون اتمك یقال هذا امر یحزننی
این کاریست که اندوهکین کند مرا بو برایشدرکه بنی محزون ایدر نصر
بابندن متعدیدر ورجل محزون وحزین مرد اندوهکین غمناك کمسنه
وحزنت احزن اندوهکین شدم واندوهکین شوم غمناك اولدم وغمناك
اولورم علم بابندن لازمدر بیهقی تاجده دیدی که بعضیلر دیدیلر که
حزن واحزنه برمعنایه متعدیدر بعضیلر دیدیلر که حزنه ماضیده لازم
ومضارعی متعدیدر زیرا حزنه الامر دیمزلر لکن یحزنه الامر دیرلر بلکه

حزن حزن حزن
قال بعض الحکماء المصیبة بنبوع الاغا
قالیه الحرتان الدهر یجید ما بنی
ویأخذ ما اعطی ویفسد ما اسدی
فمن سره ان لا یری ما یسوءه فلا یتخذ
شیئا یخاف له الفقدا ـه

واهل وعیاله حزانه دیدکلری صاحبی
آنلرایچون محزون ومهموم اولمغله آنلرك
امورینه اهتمام اتدیکی ایچوندر
یقال فلان لا یبالی اذا شبعت حزانته
ان تجوع حزانته ـه

ماضی‌ده



ماضی‌ده احزنه دیمك کرك وقول ثانی شاذدر زیرا ماضیده احزنه لفظی استعمال
ومضارعنده یحزنه لفظی اهمال ویحزنه لفظی استعمال وحزنه لفظی اهمال
لازم کلور انتهی ولفظ حزنه متعدی اولدوغنی لفظ محزون تأیید ایدر ملاحظه
اولنور مخفی اولمیه که مصنف بوکتابنده عادتنی ترك ایدوب حزن ماده‌سنده
ماضی ذکر ایتمدی نصر بابنه قیاس ایله وباب مزبوردن مضارعی متعدی
صیغه‌سیله وعلم بابندن ماضیی لازم صیغه‌سیله ذکر اتدی واساسده
دیدی که آحزنه فراقك وهو ما یحزنه وقد حزنه واحزنت حاصلی مصنفده
قول ثانی‌یه میل ملاحظه اولنور حضن ددربر کرفتن مرغ خایه قوش
یمورطه‌سنی قنادی آلتنه آلمق یقال حضن الطائر بیضه ضمه الی نفسه • حقن
واداشتن شیر دروغا سودی برظرفده جمع ایتمك وواداشتن بزك وبولینی
چوق زمان امساك ایتمك یقال لا رأی لحاقن وواداشتن خون کسی ازریختن
برکسنه‌نك قانی دوکوکمکه مانع اولمق دجون دست آموز شدن بزغاله وآنجه
بادن ماننداوغلاق مثللو حیوان اله اوکرنوب وخانه‌یه مألوف اولمق یقال
دجنت العناق آموخته شد بزغاله ماده دیشی اوغلاق اوه واله اوکرنوب
مرعی‌یه کتمدی وهی داجن دست آموز اله اوکرنمش حیوان ابن السکیت دیدی
داجن وراجن برمعنایه‌در یقال شاة داجن وراجن اذا الفت البیوت
واستأنست وبوشیده‌ن میغ اسمانرا سحاب آسمانك یوزینی ستر ایتمك ابوزید
دیدی که اول سیاه بولوت که روی آسمانی ستر ایدوب یاغمور یاغمدی اولمیه آکا دجنه
دیرلر واکر یاغموری اولورسه داجنه دیرلر ودجن مطر کثیر معناسنه‌در
دخون دود کردن آتش آتشك توتوفی توتمك یقال دخنت النار
دود کرد آتش توتدی وفی الاساس دخنت النار ای سطع دخانها
واول طعام طعمنده توتون رایحه‌سی اولسه دخن الطبیخ دیرلر دهن روغن
چرب کردن برنسنه‌یی یاغلامق یقال دهن رأسه بروغن چرب کرد سرش را
باشنی یاغ ایله یاغلادی دذنه بدکرانیدن برنسنه‌یی الی ایله قالدیرمق که
ثقیل میدر خفیف میدر بیلمك ایچوندر یقال دذن الشیء بیده برکرانید چیزرا
بدستش الی ایله برنسنه‌نك آغرلغنی بیلدی رسن افسار برسر ستور نهادن
دابه‌نك باشینه یولار کچورمك ودابه‌نك یولاد ووره‌جق یرینه مرسن
دیرلر ودابه‌یی ایپ ایله باغلامغه دخی رسن دیرلر رطانه بجز ان تازی
سخن کفتن عربی لساندن غیری لسان ایله سوز سویلمك یقال رطن بزبان
عجمی سخن کفت لغت عربیه‌دن غیری لغت ایله سوز سویلدی رکون
میل کردن میل ایتمك یقال رکن الیه میل کرد باو آکا میل اتدی یرکن
نصر بابندن ورکن یرکن فتح بابندن ابن عمرو دیدی که لغات متداخله‌دندر
ورکن یرکن علم بابندن سجن دروزندان کردن زنداناتمق وسجن

سینك كسریله زندانه یقال سجنه در زندان كرد اوراء آنی زندانه قودی وحبس اتدی
سخن وسخونة كرم شدن اسی اولمق یقال سخن الشیء كرم شد چیز اسی اولدی
وماء سخن وسخین آب كرم اسی صو وهو السخونة شوروا كرم اسی شوروا ایسخنه
نصر بابندن وسخن یسخن حسن بابندن وسخنت عینه سخنة كرم شد دیده او
انك كوزی اسی اولدی وهو سخین العین مرد كرم دیده كوزی اسی كمسنه بو قسیم
اولمیه كه بر كمسنه مسرور اولسه آكا قریر العین محزون اولسه سخین العین اقر الله عینه
سرور ایله خیر دعا و اسخن الله عینه حزن ایله بد دعا مقامنده استعمال اولنور
فی الحقیقه كوزی صووق وكوزی اسی اولمق مراد دكلدر بلكه حضرت الله آنی
مسرور وآنی محزون اتسون دیمك مراددر ودخی قریر العین كوزی صووق وسخین
العین كوزی اسی كمسنه دیمك دكلدر بلكه كوزینك یاشی صووق وكوزینك یاشی
اسی دیمك مراددر وجهی سرورده كوزدن آقن یاش صووق ووقت حزنده آقن
یاش اسی اولمغله برودت دمع سروره لازم وسخونت دمع حزنه لازم اولمق علاقه‌سیله
لازملری ذكر وملزوملری مراد اولمشدر سدانة خدمت كردن كعبه وما تندان كعبه
متلو تعظیمی لازم اولان خانه یه خدمت ایتمك یقال سدنه خدمت كرد اورا
اول خانه یه خدمت اتدی وهم سدنة الكعبة ایشان خدمتكاران كعبه اند ج
سكون آرامیدن قرار ایتمك یقال سكن آرام كرفت قرار طوتدی وهی السكینة
وقار معروفدر سكون وسكنى ساكن شدن در جایی بر یرده اقامت ایتمك
یقال سكن الدار ساكن شد در سرای سرای ده ساكن اولدی شطن دور شده
بعید اولمق یقال شطنت عنه ای بعدت وریسمان بستن مستوردر ودابه یی ایب ایله
بغلومق یقال شطنته ای شددته بالشطن قال الخلیل والشطن الحبل الطویل
طعن خستن بنیزه وعیب كردن نیزه ایله دورتمك وتعییب ایتمك یقال
طعنه بالرمح بخست اورا بنیزه نیزه ایله آنی دورتدی یطعنه نصر بابندن
ویطعنه فتح بابندن وهو مطعان مرد بسیار نیزه خلنده چوق نیزه ایله
دورتیجی كمسنه مراد شجاعتده مبالغه در وطعن علیه فی حسبه طعنه كرد بر او
در كوهرش آنك آصل وحسبنه طعن اتدی یعنی بد آصل دردیو تعرض اتدی
مصنف اساسده دیدی كه طعن فی نیطه دیرلر بر كمسنه هلاك اولسه وطاعون ایله
هلاك اولان كمسنه یه مطعون دیرلر زیرا عرب طواعینه رماح الجن تسمیه ایدوب
زعم ایدرلر كه آنی جن دورتر انتهی علون وعلن آشكارا شدن آشكار اولمق
یقال علن الامر آشكارا شد كار ایش آشكار اولدی یعلن نصر بابندن وعلن
یعلن علم بابندن وهی العلانیة آشكارا كه سر مقابلیدر وعلوان الكتاب
عنوان الكتاب معناسنه در فطنة وفطن وفطانة دریافتن فهم ایتمك یقال
فطن الامر دریافت كار را ایشی فهم اتدی یفطن نصر بابندن وفطن
یفطن علم بابندن قطون مقیم شدن بر یرده اقامت وتوطن ایتمك یقال

قطن

ومن الدار مقیم شد دار سرای سرای ده اقامت اتدی كمون پنهان شدن صاقلنمق
یقال كمن له فی موضع كذا پنهان شد از برای او در فلان جای فلان یرده آنك ایچون
پنهان اولدی یعنی بو سویه كیردی وهو الكمین جای پنهانی صاقلنه جق یر وتقول
حبك فی الفؤاد كمین وانت بذلك قمین كهن وكهانة اختر كویی كردن فالجیلق
ایتمك یقال كهن فال كویی كرد فالجیلق اتدی یكهن نصر بابندن وكهن یكهن
حسن بابندن جوهری دیدی كه نصر بابندن اولدقده فالجیلق اتدی معناسنه
وحسن بابندن اولدقده فالجی اولدی معناسنه اولور واولك مصدری كهانة در م
وثانینك مصدری كهانة در كلور مجون ومجانة باك نا داشتن از كفتن هرچه
از زبان آید لاابالی اولوب لسانه هر نه كلورسه سویلمك جوهری انسان
هر ایشده لاابالی اولمغله تفسیر اتدی یقال مجن بی باك شد لاابالی اولوب
اصلا قول وفعلی قایرمدی وهو ماجن مرد بی باك لاابالی تعبیر اولنان كمسنه
ابن درید دیدی كه مجن الشیء دیرلر صلب معناسنه یعنی برشی قاتی اولدی
وبوزی پك اولمغله ماجنه ماجن دیرلر دیدی وفارسیده بو وجه اوزره اولان
كمسنه یه شوخ دخی دیرلر مرون خو كردن بچیزی بر نسنه یی عادت ایتمك یقال
مرن علی الامر خو كرد بچیزی بر نسنه یه معتاد اولدی همیشه آنی ایشلر مهن
ومهنة ومهنة خدمت كردن خدمت ایتمك یقال مهنه خدمت كرد اورا
یمهنه نصر بابندن ویمهنه فتح بابندن المضاعف من هذا الباب ب جب
بریدن كسمك لكن اكثر استعمالی ذكر وخصیتین قطعنده در لهذا بعض نسخه ده
خادم كردن وساده كردن ایله تفسیر اولندی یقال جبه برید اورا آنی كسدی
وفی المثل جبت خنونة دهرا جب قطع وختونة مصاهره معناسنه در ودهر
بر جلك اسمیدر كه كندو قومندن غیری بر خاتون تزوج ایدوب خاتونه آنی قومندن
قطع اتدی بلو سبب قوم واقاربندن منقطع اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور
حب ومحبة دوست داشتن محبت ایتمك یقال حبه دوست داشت اورا آكا
محبت اتدی سودی تعبیر اولنور حبب وحبیب دویدن بیلمك عدو كبی یقال
خب الفرس بدوید اسب آت یلدی وخب وخب حیله كار وخداع كمسنه یه
دیرلر وخب النبات دیرلر اوت اوزادی معناسنه ذب دور كردن منع ایتمك
یقال ذب عنه القبیح دور كرد از وزشت را یارامزی آندن دفع اتدی
رب برودن وبملك خویش آوردن بسلمك وكندو تحت ملكینه كتورمك
یقال ربه برورد اورا وبملك خویش آورد اورا آنی بسلدی وآنی ملكنه
كتوردی ولفظ رب اسماء الهیه دندر غیری ده استعمالی اضافت ایله در رب
الدار ورب الغلام كبی ورب النحی بالرب بپرورد مشك را بشیره تولومی
شیره ایله برورده اتدی ودیاحین ایله یاغلمش طلو وبنفشه ویاسمین وكلدن
یاغلمش طلو كبی وهر نسنه نك صویی آز آتش ایله قاینایوب قویولمش

اوله آکا ربّ دیرلر وصونرکومنی بعض طاولر ایله تربیت واصلاح ایدوب آکا صفا
مربوب دیرلر بزمده یارمزده مطهّره لر اتدکلری کبی صاحب محکم ربّبته دیرلر اصلحه
معناسنه عمرو بن شاس خاتوننه نصیحت ایدوب دیدی که فان کنت منّی اوتریدین
صحبتی فکونی له کالسّمن رُبّت له الادُم کونی له ده ضمیر مجرور عمرینک اوغلنه راجعدر که
خاتون مزبوره آکا جورایدر ایدی ادُم دن مراد طولومدر که تربیه اولندقده رایحه سی
لطیف اولمغله ایچینه وضع اولنان یاغ دخی لطیف اولور سبّ و مَسَبّة دشنام
دادن برکمسنه یه سوکمک یقال سَبّه دشنام داد اورا آکا سوکدی وهی المَسَبّة
چیزی که برای او دشنام دهند بر نسنه که آنک ایله سبّ ایدرلر اول نسنه باعث
عار اولور مثلا برکمسنه برکمسنه یه احمق ودیّوث دیو شتم ایلسه حماقت ودیاثت
سبّه در وشتم اتمه کی عادت ایدن کمسنه یه مسبّ دیرلر میمک کسریله وضلقک سبّ
اتدکلری کمسنه یه رَجُل سُبَبة دیرلر و دُبَرَه سَبّ دیرلر اِسْت معناسنه شَبّ آتش فروختن
آتش علولندرمک یقال شَبّ النّار بیفروخت آتش را آتش علولندردی و آتش
علولندیره جک نسنه یه شبوب دیرلر وقود کبی و برانکیختن جنک و دخی جنک بینا ایدوب
قزشدرمق وافروختن کردن لون و بر نسنه نک لونی اظهار ایتمک شعرها یَشُبّ
لَونَها دیرلر صاچ یوزینه زینت ویروب چهره سنک رنکنی اظهار ایتسه صَبّ ریختن
آب صوی دوکمک یقال صَبّه بریخت اورا دوکدی آنی وکاسه نک دیبنده باقی
قالان صویه صبابه دیرلر وتَصَابَبْتُه ای شَرِبْتُ صُبَابَتَه عَبّ آب خوردن بنهیب
شدّة ایله صو ایچمک وفی الحدیث الکباد من العبّ یعنی جکر مرضی صویی تأنی ایله ایچمکه
اولور قیل لاتنفّس بوا شرب الحام یقال عَبّ الماء نا مزیده خورده آب را صویی صورارق
تأنی ایله ایچیوب عجله ایله ایچدی وبعض نسخه ده بشتاب خوردو بعضنده بنهیب
خورد وبعضنده دمادم خوردآب را واقع اولدی مآل بردر عباب موج ف دن دریا
دریا تموّج اتمک میدانی جمع الامثال ده لاعَبَابَ ولاابَابَ مثلنده دیدی که آهولر
صویه مصادف اولدقلرنده زیاده حرص ایدوب عبّ ایتمزلر وصو بولمدقلرنده طلب
ایچون متهیّئ اولمزلر اَبّ یَأبّ اَبّا واَبَابا دیرلر قصد ایدوب متهیّئ اولسه روایت
اتدیلرکه وحوش دن ظباء ونعام وبقر امکنه بعیده دن صو طلب ایتمزلر مکرکه قریب
اوله اول کمسنده ضرب اولنور که بر نسنه دن استغنا ایدوب اعراض ایلیه کَبّ
بروی اوکنده یوزی اوزرینه براقمق که یوزی اوستنه یقمق تعبیر اولنور یقال
کَبّه بروی افکند اورا آنی یوزی اوزرینه یقدی وکبکبه دخی بومعنایه در
مخفی اولمیه که کَبّ لفظی متعدّی واکبّ لفظی لازمدر وآنک مطاوعتی در یقال
کبّ الله لوجهه وبوخصوص نوادردن در وکبابه کباب تسمیه اولندوغی کوزی اوزرینه
اَبَ کَبّ اولندوغی ایچوندر وکروهه کردن ریسمان وایپلکی یومق اتمک یعنی
یومغه کُبّة وجمع کُبَب دخی دیرلر هُبُوب وزیدن باد یل اسمک یقال هَبّت
الرّیح بوزید باد یل اسدی هَبّ از خواب بیدار شدن اویقودن اویانمق





یقال هَبّ النّائم بیدار شد خفته اویویان کمسنه اویاندی هِبَاب نشاط کردن
نر در رفتن دوه یورودکده نشاط اوزره یورومک تّ حَتّ افشاندن
سلکمک یقال حَتّ الورقَ عن الغصن افشاند برک را از شاخ بوداقدن
یپراغی سیلکدی وفرو مالیدن چیزی ازجامه وثوب دن برنسنه یی اوومق
فرك کبی یقال حَتّ المنیّ عن الثوب ودوکولن یپراغه حُتَات دیرلر فَتّ خرد
مردکردن اوفاق اوفاق اتمک یقال فَتّه ریزه کرد اورا آنی اوفاقلادی
وهو الفُتَات ریزه اوفاق ومسکك اوفاغنه فتات دیرلر وکساده وسقاطه
دخی دیرلر وفی المثل کفا مُطَلّقَة تَفُتّ الیَرْمَعَ یرمع برنوع یومشاق بیاض
طاش در یعنی مطلّقه اولان خاتونک اللری اول طاشی اووارلر اوفاقلرکه هم
تاوشنده ن آکا مشغول اولور وبو عملدن آکا فائده حاصل اولمز اول کمسنه حقنده
ضرب اولنور که آکا بربلو نازل اولدقده فریاد وفغان ایدر لکن هیچ کمسنه آنک
مهمن اتمیوب فریادی مفید اولمز ومالك هذه الفتفته الی فلان دیرلر سکا نه واقع
اولدی که فلان کمسنه ایله سرّی سویله شرسین وفَتّ فَتّ سویلشه یلره دیدکلری
فتفته دن محرّف اولمق ملاحظه اولنور وترکوهم حَتّا بتّا وحَتّا فَتّا دیرلر
اهلکوهم معناسنه قَتّ سُپُسْت دروردن یونجه بیچمک وقَتّه یونجه یه دیرلر
فصفصه کبی وسخن چینی کردن ونماملق ایتمك وفی الحدیث یدخل الجنّة
قَتّات وقَتِیتی نمیمه معناسنه در لَتّ ترکردن پست باب وجزان قاووتی
سوایله وغیری نسنه ایله اصلادوب قارشدرمق جقنح دخی بومعنایه در یقال
لَتّ السّویقَ بالعَسَل بیامیخت بست را بانکبین قاووتی بال ایله قارشدردی
مَتّ نزدیکی جستن بکسی بسببی برکمسنه یه بر وسیله ایله تقرّب ایستمك
ووسیله یه مَاتّة دیرلر وکشیدن وچکمك ثّ بَثّ پراکنده کردن طاغتمق
یقال بَثّه پراکندید فی آنی پریشان اتدی بثّ الخبرَ وابثّ الخبرَ دیرلر نشر معناسنه
وکاهی مبالغه ایچون بَثْبَثَ الخبرَ دیرلر وبَثْبَثَ الخبرُ تَبَثْبَثَه ای نشره وبثّ حال
وحزن معناسنه کلور ابثثتك ای اظهرت لك بثّی جَثّ از بن بریدن کوکندن
کسملك وکوکندن چیقارمق استیصال کبی حَثّ برکاری انکیختن برایشه ترغیب
اتمك که قیندیرمق تعبیر اولنور حضّ کبی یقال حَثّه علی الامر برانکیخت اورا
ابکار آنی ایشه ترغیب وبشتاب رفتن وسرعت ایله یورومك یقال سَیْرٌ حَثِیث
رفتن بشتاب سرعت ایله اولان یورومك یعنی اول سیرکه آنک صاحبی
آنده سرعت ایدر جوهری دیدی ولّت حثیثا ای مسرعا حریصا جّ بَجّ نمسکافتن
ریش یاره یی یارمق حَجّ وحِجّة زیارت کعبه کردن کعبهٔ مکرّمه یی زیارت
اتمك ابن السکّیت دیدی که حجّ آصلنده قصد معناسنه در رجل محجوج مقصود
معناسنه وحجّوا فلانا دیرلر برکمسنه یه چرق واروب کلسه لر مکرم نسك ایچون
مکّه یه قصده استعمالی متعارف اولدی یقال حَجّ البیت زیارت کرد کعبه را زیارت

اندی کعبه‌یی وهو الحاج حاجی حجیج وحجاج ج ومؤنثنده امرأة حاجة وجمعنده
نسوة حواج دیرلر معلوم اوله که اضافة ضارب زید وتنوین ایله ضارب زیدا
کلاملرینک فرقی بودر که اضافت صورتنده مراد زمان ماضیده زیدی برکمسنه‌نک
ضارب اولدوغنی اخباردر وتنوین صورتنده تکلم وقتنده صکره ضرب ایده جکندن
اخباردر پس اول خاتونلر که ادای حج ایتمشلردر آنلره حواج بیت الله دیرلر اضافه
ایله واگر ادای حج صددنده اولوب هنوز ادا حج ایتمامشلردر آنلره حواج بیت الله
دیرلر اضافه‌سز که لفظ حواج غیر منصرف اولمغله ظاهرا اگرچه منون دگلدر لکن
تنوین ملحوظدر معنای مذکوری افاده ایچون وبحجت بکسی غلبه کردن برهان
ایله برکمسنه‌یه غالب اولوب الزام ایتمک یقال حاجّه فحجّه ای غلبه وفی المثل
لجّ فحجّ یعنی خصمیله منازعه اندی ومنازعه‌سی حجة ایله غلبه سنه باعث اولدی
بعضیلر دیدیلر که برکمسنه سیاحت بلدان ایدر ایدی اثناء سیاحتده مکه‌یه داخل
ووقت دخولی حج موسمنه مصادف اولمغله حج ایتمکه رغبتی یوق ایکن بو لونغله
حج اندی پس تقریر کلام لجّ فی التطواف حتی حجّ دیمک اولور ابو عبیده دیدی که
اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که لجوج اولدوغندن کندونک شاننده اولمین
شیئه واصل اولور دجّ جنابندن تحریک ایتمک یقال دجّ الله الارض بجنبانید
خدای زمین را حضرت الله ارضی تحریک اندی زجّ آهن بن نیزه برکسی زدن
نیزه‌نک دبنک دموری ایله برکمسنه‌یی وورمق واول کمسنه‌یه مزجوج دیرلر وزجّ
مزراق کبی قیصه آلت حرب در فجّ پای از هم وانهادن ایکی ایاغنی بری برندن
آیرمق که ایشی آیرمق دیو تعبیر اولنور مجّ آب از دهن بیانداختن وجنان
آغیزدن صوبی وغیری نسنه‌یی آتمق یقال مجّ الشیء بینداخت از دهن چیزی را
آغیزدن نسنه‌یی آندی وهو المجاج آنچه از دهن بیرون انداز ند اول نسنه که آغزدن
طشره آتیلور دجّ پنهان کردن زیر خاک بر نسنه‌یی یر آلتنده صاقلامق
دس معناسنه سحّ ریختن چیزی بر نسنه‌یی دوکمک یقال سحّه بریخت اورا
آنی دوکدی سحوح خود ریخته شده چیزی بر نسنه کندو دوکلمک یقال
سحّ بنفسه خود ریخته شد چیز نسنه کندونک ولدی خ زخّ سبوختن
دورتمک وصانجمق غرز کبی صاحب نهایه دیدی که مزخّة کسر میم ایله زوجه
معناسنه در زوجی آنی زخّ یعنی جماع اندیکی ایچون تسمیه اولندی جوهری
میمک فتحیله تصحیح اندی یقال بات یزخّها ای ینکحها وحضرت علی رضدن
روایت اولندی که طوبی لمن کان له مزخّة یزخّها ثم ینام الفحّة وبدست
وانترا بداختن ال ایله بر نسنه‌یی طوتوب چرقوره آتمق وفی الاساس زخّه
فی وهرة دفعه فیها صخّ کر کردن صاغر ایتمک یقال صخّته الصاخة کر کرد اورا
آواز سخت صاغر اندی آنی صیحة شدیده وصاخه اسماء قیامتدندر نخّ بیک
داندن ستور داتی عنف ایله سورمک قال والنخ لم یترک لهن مخّا ذ ادعیة



بلاوی سخت بلاوی شدید یتشمک یقال ادّته الداهیة برسیده بوی بلاوی دشوار
اکا مشکل بلا یتشدی إدّ همزه‌نک کسریله چیزی عجیب عجیب نسنه که مثلی
آن کورولوب از اشیدلمش ومنه یقال شیء إدّ چیزی عجیب عجیب نسنه واول
عجیب اولان نسنه دخی داهیه وامر فظیع اولمق لازمدر ومنه قوله سبحانه
لقد جئتم شیئا إدّا بدّ پراکنده کردن پریشان ایتمک یقال بدّه یبدّه فرّقه
جدّ وجداد بریدن چیزی بر نسنه‌یی کسمک یقال جدّ النخل بیرید خرمای
خرما بنان را خرما اغاجلرینک خرماسنی کسدی حدّ کنارهای چیزی پدید کردن
بر نسنه‌نک نهایت وسنورینی ظاهر ایتمک یقال حدّ الدار حدّ پیدا کرد سرای را
سرایه سنور ونهایت پیدا اندی یعنی حدود اربعه‌سنی بیان اندی وهی حدود
الدار حدهای سرای سرایک حدودی وحدّ برکسی زدن وبرکمسنه‌یه حدّ شرعی
وورمق یقال حدّ السکران حدّ زد مست را سرخوشه حدّ ووردی وباز داشتن
از کاری وبرایشدن منع ایتمک لهذا ابوابه حدّاد دیرلر واگرچه زندانجی‌یه دخی
حدّاد دیرلر لکن محتملدر که محبوسلری خروجدن منع اندیکی ایچون اوله ومحتملدر که
دموردن زنجیر وبوقاغو ایله مشغول اولدوغی ایچون اوله وحدّ شرعی‌یه حدّ
تسمیه اولندوغی حدّ شرعی اجرا اولنان کمسنه اول جرم مثللو جرمه معاودتدن
منعی متضمن اولدوغی ایچوندر خدّ سوراخ در رفتن کردن یرده دلوک
ایتمک یقال خدّ فی الارض سوراخ کرد در زمین یرده دلوک اندی وهو الخدّ
والاخدود سوراخ اول یرده اولان دلوک جوهری اخدود یرده شق مستطیلدر
دیدی کشاف مصنفی اخدودی شق ایله تفسیر اندکدنصکره خدّ واخدود بناء
ومعنی حق احفوق کبی در دیدی ردّ وصدّ باز کردانیدن گیرو دوندرمک یقال
ردّه باز کردانید گیرو دوندردی وردّ علیه الشیء دیرلر بر نسنه‌یی قبول ایتمسه
وکذرهم ردّ درم بنهرج یعنی اقچه وهی المردودة زن هشته مطلقه خاتون
وزوزنی ردّ تفسیر نده زن باخانه پدر فرستادن دیدی سدّ استوار کردن رخنه
بر شیئک کدوکینی یاپوب محکم ایتمک یقال سدّ الثلم بیبست بند کشاده آب را صویک
آچلمش بندینی باغلویوب یاپدی شدّ استوار بستن بر نسنه‌یی محکم باغلومق
یقال شدّ الشیء استوار بست چیز را نسنه‌یی محکم باغلودی اوثقه معناسنه
ودویدن وسکرتمک یقال وقد شدّ ای عدا شدّ وشدّة حمله کردن حمله ایتمک
جوهری شدّ حمله وشدّة حمله واحده در دیدی یقال شدّ علیه حمله کرد بروی
حمله اندی آنک اوزرینه صدّ باز کردانیدن گیرو دوندرمک یعنی منع وصرف
ایتمک یقال صدّه باز کردانیدش گیرو دوندردی آنی وبر نسنه‌دن منع اندی
صرفه معناسنه صدود خود باز ایستادن کندو گیرو طورمق یقال صدّ بنفسه
خود باز ایستاد کندو گیرو طوردی یعنی اعراض اندی صدید بانک کردن
فریاد ایتمک یقال صدّ یصدّ ویصدّ ای ضجّ صدّ بر کردن مشک قربه‌یی طولدرمق

يقال ضد القرية ما ؤها عدّ وعدد شمرده صايمق يقال عدّ الشئ بشمرد چيزرا
نسنه يي صايدى احصاء معناسنه وهو العدد شمار صايى اعداد جمع وبعضى
عداد ديرلر برمعض برکسنه يه کاه مطلوب کاه کشته وسکا ييلده برکره کلور درد
ديه جك يرده لا اتيك الا عداد القمر الثريا ديرلر ديراقمر ثريا يعنى ديبان
منزلنه ييلده بر کره کلور عديد تم يقال هم عديد الرمل ايشاره بشمار ريکند
آنلر قوم صاغشنجه درلر که کثرت دن کنايه در وعنده عدة اشياء درلر دوى
چندچيز نيست شمرده هست آنك عندنده برقاچ معدود نسنه وار در قدّ بدن
از بريدن اوزونلغنه کسمك يقال قدّه بريدش بدرازا اوزونلغنه کسدى
آنى واوغلوق دريسنه دخى قدّ ديرلر وفى المثل ما يحمل قدّك الى اديمك واديمك
مرادجلد عظيم در يعنى سکا سبب نه اولدى که کوچك ايشى بيولك ايشه قياس
ايدرسن وکلمة الى معنى اعتباريله ذکر اولنمشدر يعنى ما يضم قدّك الى اديمك
ميدانى ديدى که قياس ده خطا ايدن کمسنه حقنده ضرب اولنور وبرکمسنه يى عدم
تميز ايله توصيف وقتنده ما يعرف القدّ من القدّ ديرلر يعنى اوغلوق دريسى ايله
قايشى فرق اتمز وبرکمسنه يى برشئيه مالك دکلدر ديه جك يرده ماله قدّ
ولا قحف ديرلر که قدّ درى دن چناغ وقحف اغاجدن چناقدر کدّ رنجانيدن
انجمك يقال کدّه برنجانيد اورا آنى انجدى ورنجه براقدى وخود رنجيدن
کندو انجمك يقال کدّ بنفسه خود برنجيد کندو انجدى ورنجه دوشدى لدّ دارو
بيك جانب دهن فروکذاشتن را دارويى اغزك برطرفنه قومق واول دارويه
لدود ديرلر وفى المثل جرى منه مجرى اللدود مبغوض واستکراه اولنان نسنه ده
ضرب اولنور مدّ کشيدن چکمك يقال مدّ الثوب بکشيد جامه را جامه يى چکوب
اوزاتدى وبسيار شدن آب صو چوق اولمق يقال مدّ النهر آب جوى بسيار شد
نهرك صويى چوق اولدى جوهرى المدّ السيل ديدى يقال مدّ النهر ومدّه نهر
آخر هدّ شکستن بنا بنايى قيرمق يعنى يرندن اوناتمق يقال هدّه شکست اورا
آنى قيردى کسره وضعضعه معناسنه وشکسته کردن اندوه ومصيبت خدا ونلانا
غم ومصيبت صاحبنى ضعيف اتمك هدّته المصيبة ديرلر اوهنت وکنه معناسنه
ابن الاعرابى ديدى که هدّ جرادکريم هدّ جبان ضعيف معناسنه در وديوار خللى
نسنه ييقلدقده ظهور ايدن صوته هدّه ديرلر بذّ غلبه کردن غالب اولمق
يقال بذّه چيره شد بروى آنك اوزرينه غالب اولدى وبذّة سيئه معناسنه
حال فلان بذّة ديرلر سيئة يعنى حالى يرامزدر که فنا تغيير اولنور ورثيث الهيئة
اولان کمسنه يه باذّ الهيئة وبذّ الهيئة ديرلر جذّ بريدن وپاره پاره کردن کسمك
وپاره پاره اتمك يقال جذّه بريد اورا وپاره پاره کرد اورا آنى کسدى وآنى
پاره پاره اتدى وهر پاره يه جذاذ وجذاذ ديرلر قذّ برتير نهادن اوقه
يلك پچورملك وکنارها از آن بريدن واول يلكلرك اطرافنى کسمك وقذّ

باکسر

بالفتح





اوق يلكى ويلكى اولمين اوقه اقذ ويلكى اولان اوقه مريش ديرلر وقذّ برغوث معناسنه
دخى کلور هذّ بشتاب خواندن وزود بريدن عجله ايله اوقومق وسرعت ايله کسمك
زجّ کشيدن چکمك يقال جرّ الشئ کشيد چيزرا نسنه يى چکدى وجنايت کردن
يقال جرّ عليهم جريرة اى جنى عليهم صاحب زاهر جاء فلان يجرّ رجليه عبارتنك
تفسيرنده ديدى که يعنى برمرتبه مثقل که آياقلرينى کوتورمکه قادر يوق ابن الاعرابى
ديدى که فلان يجرّ عطفيه ديرلر متبختر معناسنه که کويا ثوبنك طرفلرينى جرّ ايدر
ابو عبيده ديدى که جاء ثانيا عطفه دخى متبختر ومتکبر حقنده تکلم اولنور ذرّ چيزى
سوده ورن بر چيزى پراکندن سودوتولمش يومشق نسنه يى بر نسنه نك اوزرينه
اکمك يقال ذرّ الدواء على الجراحة براکند دارو بر ريش دارويى يارهنك
اوزرينه اکدى وهو الذرور دارويى پراکندن برجراحت يارە اوزرينه اکه جك
دارو ذرور دخى بومعنايه در ذرور برآمدن آفتاب شمس طلوع اتمك يقال
ذرّت الشمس برآمد آفتاب کون طوغدى مصنف اساس ده ذرّ قرن الشمس عبارتنى
مجازده ايراد اتدى زرّ تکمه نهادن بر پيراهن کوملکى ايلکله مك يقال زرّ القميص
بند نهاد بر پيراهن کوملکى باغلودى وازرّ القميص ديرلر کوملکه ايلك پيدا اتسه
سرّ ومسرّة وسرور شاه ماه کردن مسرور اتمك که سوندرمك تعبير
اولنور يقال سرّه شادمان کرد اورا آنى مسرور اتدى وسرّ مجهول صيغه سيله
اکا سرور ادخال اولندى معناسنه اولور لکن کاهى سرّ ديوب کوبکى کسلدى
معناسنى مراد ايدرلر نته کم حريرى قرق درد نجى مقامه ده اتدى صاحب درّه ديدى
نيچه الفاظ وارد که مقام تعريضده کنايه طريقى اوزره ذکر اولنور مثلا مطول
ديرلر قلة راسنه ضرب اولنمش ومرکوب ديرلر کبه سنه ضرب اولنمش ومذکور ديرلر
ذکرى قطع اولنمش ومسرور ديرلر سرّى قطع اولنمش وذکرته ديرلر ذکرينى
قطع اتدم وداتيه ديرلر ديه سنى قطع اتدم معنالرينه ابن دريد صنعته مذکوره يه
ملاحن تسميه ايدوب لفظ ملاحنك اشتقاقنى لغة عربيه فصيحه دن اخذ اتدم
ديدى زيرا لحن لغة عربده فطنت وذکا معناسنه در واصل لحن آندن عبارتدر که
بر کلامى ذکر ايدوب معناسى متبادر دينى مراد اتميوب بلکه معناى آخر توريه ايدرلر
وصنعت مزبوره فوائد کثيره يى متضمن در مثلا برکمسنه يى سن فلانه لئيمه عرض
حاجت اتمش سن ديو لوم وتوبيخ اتسه لر اول کمسنه فى الحقيقه عرض حاجت
اتمش ايکن يمين ايدوب والله ماسألت منه حاجة ديه که حانث اولمز زيرا برنوع
نيکن لو اغاچ معناسنه دخى اولمغله آنى مراد ايدر وبو اسلوب اوزره برقاچ مثال
ذکر اتدى که بو مقامده ذکرى مناسب ملاحظه اولندى والله الموفق تقول
والله يعنى آنى مجروح اتمدم ولا اعلمته يعنى آنى اعلم اتمدم يعنى اوست دوداغينى
شق اتمدم که شفه عليا سى مشقوق اولان کمسنه يه اعلم ديرلر ولا اخذت منه
کلبا که مراد قائمه سيف ده اولان مسماردر ولا اخذت منه فهتا که مرادى وسط

رحل ده اولان مسماردر ولا جارية كه مرادى سفينه در ولا شعيرة كه مرادى فضه دن
اولان مسمارلك باشيدر ولا صقرا كه مرادى دبس رطب در ولا كسرت له سنا كه مرادى
ارض اوق وينه متفرق اولان اوت در ولا ضرسا كه مرادى ارضا وزرينه واقع اولان
متفرقدن يغمور در ولا خربت له رحى كه مرادى آز و ديشلردن اولان رحى در ولا لبت
له جبّة كه مرادى مزراقك سنانى داخل اولان موضعدر ولا كتبت كه مرادى مطهره
مثللرينسنه يى يا ماموق معناسنه اولان كتب دن كتابت دكلدر و والله ما ظلمت فلانا
كه آكا ظليم ايجون مديم ديمكدر والظليم اللبن قبل ان يروب ولا اعرف لفلان ليلا
ونهارا كه ليلدن مرادى كروان ياوروسى نهاردن مرادى جبارى ياوروسيدر
ولا اعرف له حاثا كه مرادى اول ايكى طاشك بريدر كه عرب آنلرى زمينه وضع ايدوب
اوزرينه برطاش دخى وضع ايدوب اوننده اقط قوديدرلر واول ايكى طاشه حاثا
اوزرنده اولان طاشه علاوة ديرلر ولا اتانا كه مرادى اول صخره عظيمه دركه
بطن واديده اولور ولا اتانا الضحل ديرلر كه ضحل ما ضحضاح معناسنه در
وقويونك اغزنده استقا ايدنه كمسنه اقامت ايتديكى موضعه دخى اتان ديرلركه
اكثريا صخره اولور ولا دجاجة كه مرادى ايب دن يابدقلرى كبه دركه تركيده يوماق
تعبير اولنور ولا فروجا كه مرادى دراعه يعنى خفتاندر فرخ الدجاجة دكلدر
ولا بقرة كه مرادى عيال كثيردر ولا ثورا كه مرادى اقط دن قطعه عظيمه در او كوزن
دكلدر ولا عيرا كه مرادى اكمه سودادر ولا سببت له اما كه مرادى ام الدماغدر
ولا جدا كه مرادى بختدر ولا خالا كه مرادى مطر مامول اولان سحابدر ولا
خالة كه مرادى اكمه صغيره در ولا يدا كه ايادى لفظنك مفردى اولان يد دولحسان
معناسنه ولا رجلا كه مرادى جراددن قطعه عظيمه در ولا جلست على حصيره
كه مرادى فرسك جنبنده اولان معترض آت پاره سيدر جوهرى حصير جنب در
ديدى ولا اخذت له قلوصا كه مرادى فرخ حبارى در ناقه شابه دكلدر ولا
كرما كه مرادى جواهردن عقد اولنان قلاده در اوزم آصمه دكلدر وما طئت لفلان
ارضا كه مرادى فرسك طرناغنك ايچى در جوهرى دابه نك اياقلرينك اسفلى در
ديدى ولا اخذت له جرابا كه مرادى قويونك اغز سندن اسفلينه وارنجه يالنق
طغارجق دكلدر ولا بيضة مرادى بيضه درع در ولا فرخا كه مرادى فرخ الهامه
يعنى دماغ آنده مستقر اولان موضعدر قوش ياوروسى دكلدر ولا عسلا كه مرادى
زنبك بر نوع مشى دركه تركيده قوردت لنكى تعبير اولنور ولا خلوا كه مرادى رملده
واقع اولان يولدر وما عرفت لكم طريقا كه مرادى اول خرما اغاجيدر كه زياده
طويل اولمغله خرماسينى ال ايله آلمق ممكن اولميه وما رايت داكعا ولا ساجدا
كه راكعدن مرادى يوزى اوزرينه ساقط اولان كمسنه دركه اياغى سورچمكدن
ناشى و ساجددن مرادى ارضه برآن مدة نظر ايدن كمسنه در وما عند فلان
نبيذ كه مرادى صبق منبوذ در يعنى اول صبى كه والده سى شتتدن فقرندن آنى

بول



بول اوزرينه القا ايدر تا كه بر كمسنه آنى اخذ وتربيه ايليه ولا رويت هذا الحديث
كه مرادى روا ايله شد ايتمدم يعنى ايب ايله باغلومديم ولا دريت كه مرادى
حيله ايتمدم ديمكدر عالم اولمديم ديمك دكلدر ولا اخذت لفلان جوزا كه مرادى
وسطدر جوز معروف دكلدر ولا مسيت لفلان خذا كه مرادى ارض ده حفر
اتدكلرى اخدوددر ولا كسرت له ظفرا كه مرادى قوسك كريش وضع اتدكلرى
موضعدن اوچنه وارنجه اولان موضعدر طرناق دكلدر ولا كسرت ساقه كه مرادى
اركك كبوتر يا اركك قمرى در ولا اخذت له فروا كه مرادى باشك دريسى يعنى
جلد الراس در كورك دكلدر ولا كشفت لفلان قناعا ولا وجها كه قناعدن
مرادى طبق ووجهدن مرادى جهة در وما لى فى هذا الكتاب خط كه مرادى سيف
البحر در يعنى ساحل البحر وما رايت لفلان بطنا ولا فخذا كه مرادى ميان عربده
قبيله نوعيدر كه ترجمه مزده تفصيل اولنمشدر وما جلست كه مرادى جلسه داخل
اولمدم ديمكدر كه جلس نجد وحوالى سنده اولان مواضعدر وما عرفت لفلان نخلة
كه مرادى يغمور صويى ايله پرورده اولان خرما اغاجيدر كه اسقا اتمكه
محتاج اولمز ولا زوجا كه مرادى هودج اوزرينه القا اتدكلرى غطا كه ملون
قماش معناسنه در ودخى قالى امالى ده روايت اتدى كه بر اعرابى بر كمسنه حقنده ما له
لحم اتمه ديدى پس تقدير ايچون حاكم حضورينه كوتورديلر اعرابى ديدى كه بن لحم
اتمه ديديم ملح اتمه ديديم ديو بخلاص بولدى ثعلب ديدى كه لحم نكح وملح
رضع معناسنه در ابن الاعرابى حكايت اتدى كه ايكى شيخ اعرابى بربريله مجادله
اثناسنده برى ديدى كه الكاذب محج امه كه جامع امه معناسنه در آخر آنى مؤاخذه
اتدكده انكار ايدوب بن الكاذب ملح امه ديديم ديدى كه رضع معناسنه در
والله اعلم وهو السرا شادى سونمك سر ناف كورك بريده معصومك كوبكنى
كسمك يقال سر الصبى ناف بريد كورك را معصومك كوبكنى كسدى شرر
بجزى در آفتاب نهادن تا خشك شود بر نسنه يى قورتمق ايچون كونشه قومق
يقال شررت الثوب اى بسطته فى الشمس صر بستن بر كوى بر پاره سيله باغلمق
يقال صر الدراهم ببست درمها را بركوى اقچه لرى بر پاره سيله باغلادى
بعض نسخه ده دركيسه كرد واقع اولدى جوهرى ديدى كه اصرة للدراهم
وصررت الفرق شددتها وستيغ داشتن ستور كوش را ودابه قولاغنى طوغرى
طوتمق يعنى قولاق قلدرب ديكمك يقال صر الحمار اذنيه برداشت خر دو كوش را
اشك ايكى قولاقلرين يوقارى قالدردى صوت استماع اتمك ايچون وبستن
سر بستان شتر و دوه نك مه سنى ياوروسى امه سين ايچون باغلمق يقال
صر اخلاف الناقة ببست پستانهاى شتر ماده ديشى دوه نك مه لرين
باغلادى ميدانى صرة عليه العز و اشتمه مثلنده ديدى كه صر ناقه نك مه لرينى
صرار ايله باغلمق معناسنه در اول كمسنده ضرب اولنور كه بر نسنه ده تصرف

سر الحمار اذنيه القاموس
شد اذنى الفحاح
وصر
معناسنه اذا اصرت الاذاه قلت
بوكوندن كه اذاى الاساس

اتدکم اول نسنه آنی تضیق ایلیه وموزجده روایت اتدی که سلیمان بن عبد الملك
حضورینه برکسنه داخل اولدی که سلیمانك عندنده بغایت حسنا برجاریه قائمه ایدی
اول کسنه مزبوره نك حسننده تعجب طریقی ایله دقت نظر اتدکده سلیمان دیدی که بو
جاریه نك حسنی خصوصنده تعجب عظیم اتدیك ایسه اسْت یعنی دُبُرَه متعلق
یدی عدد مثل ذکر ایدر ایسك سکا هبه ایدیم اول کسنه دخی تعدادینه شروع ایدوب
دیدی که اسْتُ البائن اعلم وصَرَّ علیه القَرُّ واسْتُهُ اسْتٌ لم تعوّد المجمرَ واسْت
المسئول اضیق والحرّ یعطی والعبد یأکل ما اسْتُهُ واسْتی اخبثی آلتی عدد مثلی ذکردن
صکره دیدی که لا ما وُلِك ابقیت ولا حرّك اتقیت سلیمان دیدی که بو مثل اسْتُ مثلنده
دکلدر مزبور کسنه دیدی که اخذت الجار بالجار کما یأخذ امیر المؤمنین وجاری جار
سببی ایله اول اخذ ایدن سلیمان مذکوردن پس سلیمان خذها لا بارك الله فیها
دیوب جاریه یی آکا هبه اتدی ضَرَّ زیان مرض وهزال واجلق وصوسزلق کبی ضَرّ
وَمَضَرَّة کزند رسانیدن ضرر یتشدرمك یقال ضَرَّهُ کزند رسانید اوراه
آکا ضرر یتشدردی وَهِیَ الضَّرَّاءُ والضَّرَرُ کزند که نفع مقابلیدر طَرُورٌ دمیدن
سبلت بیق ظهور اتمك بیق ترله مك تعبیر اولنور واصلنده طرور اوت بتمکه دیرلر
ایدی یقال طَرَّ النَّبْتُ ای نبت صکره بیق بتمکده دخی استعمال اولندی یقال
طَرَّ شَارِبُهُ بروید سبلت او آنك بیغی بتدی طَرّ تیز کردن چیزی برنسنه یی
کسکین اتمك یقال طَرَّ السِّکّینَ تیز کرد کارد را بیچاغی کسکین اتدی ومکافی
کیسه وکیسه یی یارمق یقال طَرَّ الطَّرَّارُ بشکافت کیسه را کیسه بر کیسه یی
یاردی کیسه کسیجی که یان کسیجی تعبیر اولنور وبرکسنه غضب اقتضا اتمین
یرده بی محل غضب اتسه اول غضبه غضب مطر دیرلر عَرّ سرکین درز میی فردن
نجسی زمینه برامق یقال عَرَّ الطَّیْرُ یعرّ عَرَّةً ای سلح غراب چینه داده مرغ بچه
بنقاد قوش یاوروسنه بودنی ایله یم دیرملك وفی المثل غرثی برد الدم خداقلی
خداقل وغداقل کهنه ثوب معناسنه درکه کندو لفظندن مفردی یوقدر برکسنه
برخاتونك برده لرینی استعاره ایدوب کندو اوزرنده اولان کهنه لباسی چیقاروب
آتدی خاتون برده لرینی طلب اتدکده اول کسنه بو مثلی ایراد اتدی یعنی سنك
جدید اولان برده لرك بنی مغرور ایدوب اسکی لباسمی آتمغه سبب اولدی اول
کسنه حقنده ضرب اولنور که غیرك مالنه طمع ایدوب کندو مالنی ضایع اید غَرَّ
وَغُرُورٌ فریفتن آلدامق یقال غَرَّهُ بفریفت اورا آنی آلداتدی وَهُوَ الغَرُورُ
فریبنده آلدادیجی ابن السکیت غرور شیطاندر دیدی ومنه قوله تعالی
ولا یغرّنکم بالله الغرور وغرور غرغره ایده جك داروه دخی دیرلر فَرّ وفِرار ثدان
ستوررا نکریستن کر بیاست یا جوان دابه نك دیشنه باقمق که پیرمیدر یا جوانمیدر
بلمك ایچون یقال فَرَّ اسنان الدابة نکریست دندانهای ستوررا دابه نك
دیشلرینه باقدی وفی المثل ان الجواد عینه فراره یعنی ایو آت کوزندن

فانك کسر وفتحی لغتدر





جوهری عیبدن تفحص ومنظر مادر دیدی یعنی سیماسی کافیدر مه

جواد اولدوغی معلومدر آغزینی دیشنه باقمغه حاجت یوقدر ظاهری باطننه دلالت
ایدر احوالنی تجربه یه حاجت یوقدر دیه جك محلده ضرب اولنور اِنَّ الجبیث عینه
زاره مذکورك مقابلیدر وفی مثل آخر قَرَّ الدهر بذعا جذع ثنی تعبیر اولنان دوه دن
بریاشی کوچك اولان دوه دریعنی بش یاشنه کیرمش ناقه در دهری بش یاشنده
دوه یه تشبیه ایدوب آغزینی آچوب دیشنه نظر اولندوغی دهر بش یاشنده اولدیغی
حالده ایدی حاصلی دهر بیر اولدی بوکون مرادمزه مساعد ایتمدی ایسه عن قریب
مساعد ایدوب مقصودمزه نائل اولورز دیه جك یرده ضرب اولنور قَرّ آب سرد
برچیزی ریختن صووق صویی برنسنه نك اوزرینه دوکمك یقال قَرَرْتُ القِدْرَ اَقُرُّهَا
قرًّا اذا صببت فیها القارّة قَرّاره اول صودرکه طعام طبخ اولندقدن صکره چوملکه
یاپشمه سینی ایچوره قورلار وچوملکه یاپیشنه قورودیرلر وقارداده حدیث درکوش
مستمع وسوزی مستمعك قولاغنده قرار داده اولمق قَرَّ الحدیثَ فی اذنه دیرلر کویاکه سوزی
قولاغنه صب اولندی کَرّ باز کردانیدن کیرودوندرمك یقال کَرَّهُ باز کردانید ش
آنی کیرودوندردی کَرَّة وکُرُور خود باز کردیدن کندو کیرودونمك یقال کَرَّ بنفسه
خود باز کردید کندو کیرودوندی پس لازم ومتعدی استعمال اولنور کَرّ حمله
کردن حمله ایلمك یقال کَرَّ عَلَیْهِ حمله کرد بروی انك اوزرینه حمله اتدی وکرّه سفینه نك
بادبانك ایپینه دخی اسمدر وکرّتان وقرّتان صباح واخشام معناسنه یعقوب
روایت اتدی مَرّ ومُرُور که شتن بچمك علی وبا ایله استعمال اولنور یقال مَرَّ علیه
ومَرَّ بِهِ بکذشت اوراه آکا اوغرادی ومرّ میمك ضمیله آجی معناسنه دربیرلکه ونخشقه لکه
اَمَرَّان دیرلر وما اَمَرَّ وما احلی دیرلر فلان کمسنه ایودن کوتودن برحرف سویلمدی
دیه جك محلده در اَزّ جنبانیدن تحریك اتمك یعنی برکسنه یی برنسنه یه تهییج
واغرا ایتمك که قیندرمق تعبیر اولنور یقال اَزَّهُ بجنبانید اورا آنی تحریك اتدی
اغرا معناسنه قال الله تعالی انا ارسلنا الشیاطین علی الکافرین تؤزهم ازا ای
تغریهم علی المعاصی وقاریشدرمق معناسنه دخی کلور یقال ازرت الشئ ای ضممت
بعضه الی بعض بَزّ ربودن قاپوب آلمق یقال بَزَّهُ بربود ش قاپدی آنی وفی المثل
من عَزَّ بَزَّ ای من غلب اخذ السَّلَب جَزّ وجزاز وجَزاز بریدن پشم کوسفند
قیوننك یوکونی قیرقمق یقال جَزَّ الشاةَ پشم باز کرد از کوسپند قیونده
یوکنی آردی یعنی قیرقدی واول آلته مجزّ دیرلر که فارسیده دوکارد وکاز دخی
دیرلر ودرودن کشت واکینی بیچمك یقال جَزَّ الزرعَ بدرود کشت را اکینی
بیچدی حَزّ بریدن سریا اندام دیکر باشی یا غیری عضوی کسمك جوهری مطلقا
قطع ایله تفسیر اتدی یقال حَزَّهُ سربرید ش باشی کسدی حزّ پرچین برد دیوار
نهادن دیوار اوزرینه تیکن مثللو نسنه قومق اوزرینه کسنه لر چیقمسون ایچون
رزّ چیزی درزمین فروبردن برنسنه یی یره صوقمق یقال رزّ السکین فی الجدار
رزّ القلم فی القرطاس ای طعن وثبّت دُرُور خایه نهادن ملخ وچکرکه قوبردن غی

شکا یقال رزّت الجرادة رزّا غرزت ذنبها فی الارض لتبیض وکذلك اعلی یعنی ایچون قوی والقنبرة والضبعة الحسنة دیدی سوییدی دیرلر قودن

سرافیل القیامة

زمینه یموره قومق عزّ غلبه کردن غلبه اتمك یقال عزّه غالب شد بروی آکا غالب
اولدی میدانی مجمع ده من عزّ بزّ مورد نده مفضّل دن شویله روایت اتدی که
قبیله طیّ دن جابر بن رالان دیرلر بر کمسنه ایکی کمسنه ایله دخی برکون طشره کتدیلر حیره یه
قریب وارد قلرنده منذر بن ماء السماء دخی اول کونده بیلوب طشره چیقمش ایدی که
اول کونده هر کیمه راست کلسه البتّه قتل ایدر ایدی مزبورلره مصادف اولوب قتل اتمك
ایچون عسکر منذر کورلری اخذ ومنذر حضورینه کوتوردیلر منذر مزبورلره خطاب
ایدوب دیدی که اوچ کمسنه بر کون ایله محاربه ایدلك هر قنغیکوز غالب اولورسه اطلاق
وباقیکزی قتل ایدرم مقارعه اتدیلر جابر غالب اولدی وآکا تخلیه سبیل ایدوب
باقیسین قتله فرمان اتدکده جابر آنلری جلو دارلقده کوردکده من عزّ بزّ دیوب مثل
ارسال اولندی قزّ اذجای برجستن یرنده صیچرامق اساس ده دیدی که قزّ قزّة
اذا جمع جرامیزه فوثب که ترکیده طورطوب اولدی وآتیلدی تعبیر اولنور لزّ لازم
کردن ایکی نسنه یی بر برینه لازم اتمك باغلامق ویا پشدرمق کبی وبشتوان
درنهادن قاپویی ترقانلمق وقاپو ترّ قانینه لزّان الباب دیرلر متّ مزیدن صورتق
مصّ معناسنه هزّ وهزّة جنبانیدن تحریك اتمك یقال هزّه بجنبانید ش
آنی تحریك اتدی سّ بسّ خرد ومرد کردن چیزی را بر نسنه یی اوفاق اوفاق
قیرمق یقال بسّ الحجارة ریزه کرد سنك را طاشی اوفاقلدی وزجر راندن ستور
ودابّه یی آهسته سورمك وفی المثل ضوارب بسّت لعرف بالید ضارب اولان ناقه
حالبی ضرب ایدر حرف تانیث الحاق اولندوغی نسته قبیلندن اولوب ذات
ضرب قوّه سنده اولدیغی ایچوندر حایض کبی وبسّ سوق لیّن معناسنه در وعرف
وعرفه اولجیباندر که انسانك النده ظهور ایدر رجل معروف دیرلر النده چیبانی
اولسه یعنی فلان نسنه لر ناقه ضوارب در که حلب انسونه ایچون النده چیبانی
اولان کمسنه نك یانینه سوق اولنمشدر والنده چیبان اولان کمسنه مزبوره ناقه یی
حلبه قادر اولمز تکلیف ما لا یطاق وقتنده ضرب اولنور وتر کردن سبسّت
سویق ودقیق مثللو نسنه لری یاغ ایله یاخود زیت قاریشدروب طبخ اتمه دن
جسّ بسودن بدست ال ایله سورتمك که ال ایله یوقلامق تعبیر اولنور یقال
جسّه بسود بدست اورا ال ایله آنی یوقلادی وهی المجسّة جایکاه سودن
ال ایله سوره جك موضع وفی المثل افواهها مجسّها دوه لرك کبی اکل وشرب
اتدیکی سمونز اولدیغنه دلالت ایدر ال ایله سمونز لکنی یوقلامغه حاجت
قالمز ان الجواد عینه فراره مثلنه قریب در حسّ کشتن قتل اتمك یقال حسّه
بکشت اورا آنی اولدردی وفی الاساس وصبحهم فحسّهم ای قتلوهم قتلا ذریعا
وبشانه کردن ستور ودابّه یی قشاغو ایله قاشیوب غبارینی کیدرمك یقال
حسّ الدابّة بالمحسّة شانه کرد ستوررا بشانه دابّه یی قشاغو ایله قشاغلادی
وقشاغو یه عربی ده فرجون دخی دیرلر وسوختن سرما کیاه را وصوق اوت

کذا فی الاساس

وفی الصحاح المجثمة الموضع الذی …





یاقنی حسّ البرد الکلاء ای احرقه دسّ پنهان کردن چیزی بر نسنه یی صاقلامق
یقال دسّه فی التراب پنهان کرد اورا در خاك آنی طوپراقده صاقلادی وپنهان
فرستادن وسترابر نسنه کوندرمك یقال دسّ الیه رسولا پنهان رسول فرستاد
سوی او آنك طرفنه سرّا رسول کوندردی وهو الدسیس رسول پنهانی
سرّا ارسال اولنان رسول که مراد جاسوس در دسّ چاه کندن قریبی قازمق
وآغزی طاش ایله یاپلمش قویویه دخی دسّ دیرلر ومیان دوکس صلح افکندن
وایکی کمسنه نك ما بیننه صلح القا اتمك یعنی صلح اتمك جوهری ایکی کمسنه نك
ما بینی افساد اتمك معناسنه دخی کلور اضداددندر دیدی وباخویشتن اندیشه
کردن وکندو کندویه برفکر اتمك تحدیث نفس معناسنه عسّ کشتن بشب
برای احتراز دزدان کیجه وقتی خرسزدن محافظه ایچون شهری طواف اتمك عسّ
بشب کشت از برای دزدان خرسزلر ایچون کیجه کزدی وهو العاسّ شب کرد
کیجه کزن عسّس ج غسّ عیب کردن تعییب اتمك شّ جشّ غرمج کردن
یا بلغور کردن کندم را بغدایی یارمه یا بلغور اتمك جشّ آصلنده دوکك وقرمق
معناسنه در یقال جشّ الحبّ بالمجشّة غرمج یا بلغور کرد دانه را بدست
آسیا دانه یی یارمه یا بلغور اتدی ال دکرمنی ایله وهو الجشیش والجشیشة
غرمج یا بلغور یارمه یا بلغور وفارسیده برغول دخی دیرلر حشّ افروختن
آتش آتشی علولندرمك یقال حشّ النار بیفروخت آتش را آتشی علولندردی
ودمورد دن آتش قاریشدیرجق آلته محشّ ومحشّة دیرلر ودرودن کیاه واوت
بیچمك واوت بیچه جك اوراغه دخی محشّ دیرلر وکیاه دادن ستوررا ودابّه یه
اوت ویرمك یقال حششت فرسی ای القیت له حشیشا وفی المثل احشّك وتروثنی
خشّ برس درینه شتر کردن دوه نك بورننك کموکنی دلوب خلقه کچورمك
واکر اول خلقه اغاجدن اولورسه خشاش باقردن اولورسه بره قیلدن
اولورسه جزامه دیرلر رشّ آب زدن صو سپمك یقال رشّ الماء آب زد صو
سپدی یعنی سپدی وهو رشاش الماء والدمع قطرهای آب وقطرهای آب
دیده صیچرایان صو قطره لری وکوز یاشی قطره لری ورشاش الطعن وقطرهای
خون خستن ودورتمکدن آقان قان قطره لری واندك باریدن وآنی یا غمور
یا غمق واندك بارایندن وآز یاغمور یاغدرمق طشّ باران اندك باریدن
ضعیف وخرده دانه لو یغمور یاغمق یقال طشّت السماء باران خرده دانه بلرانید
آسمان بولوت اوفاق دانه لو یاغمور یاغدردی غشّ غینك کسر وفتحی لغت
خیانت کردن خیانت اتمك یقال غشّه خیانت کرد خیانت اتدی وخیانت ایله
لوم مقامنده ما هم الا قوم غشاشة ایدیهم بالخیانة رشاشة دیرلر ولئیم لك
ایله لوم محلنده طعامه مغشوش اعلوه یا بش وآشقله مرشوش دیرلر یعنی
طعامنك یاغی یوقدر فشّ باد بیرون کردن از مشك طولومدن یلی چیقارمق

يقال فشّ الزقّ بادبره كرد ان خيك تولومدن يلى طشره چيقدى وفى المثل
لافشّنّك فشّ الوطب سنك غضبك تسكين ايدرم ديه جك يرده ضرب اولنور
مشّ دست درچيزى درشت ماليدن تاجربش اذوبردود ياغلى آلنى برنسنه يه بك
سيلمك تا ياغى قالميه لهذا منديله يعنى پيشكير مشالو بزه مشوش ديرلر قال س نمشّ
باعراف الجياد اكفّنا اذا نخن قمنا عن شواء مضهّب هشّ برك ان درخت فروريختن
براى كوسپند قويون ايچون اغاج يپراغى سيلكمك يقال هشّ الورق على غنمه
فروكرد برك را بر كوسفند آنش قويونلرينه يپراق سيلكدى ورجل هشّ بشّ ديرلر
رخو ولين معناسنه ومقام مدحده هشّ المكسر ديرلر هركسك حاجتنى روا ايدر
معناسنه ص حصّ بهره دادن كسى را بركمسنه يه حصّه ويرمك يقال حصّه بهره داد
اورا آكا حصّه ويردى وموى از سر بردن خود وزره كلاه باشنك قيلنى كيدرمك
يعنى باشنه بيضه كيمكدن ناشى وعرب ياغمورسز سنه يه حصّاء ديرلر وباش قيلى
دوكولمكه باعث اولان مرضه حاصّه تسميه اولنور مصنّف اساسده ديدى كه شوم
وخيرسز اولان كمسنه يه احصّ ديرلر لهذا عبد وحاره لحصّان ديرلر جوهرى ديدى كه
زيرا عبد وحار بى اولونجه بهالرينى بيلمه كز ديرلر بر اولدقدن صكره بهالرينه نقصان
كلور زهادوك اولورلر خصوص وخصوصيّة وخاصّة خاصّه كردن مخصوص ايتمك
يقال خصّه بكذا خاصّه كرد اورا بفلان چيز آنى فلان نسنه يه مخصوص ايتدى
رصّ استوار بر آوردن بنا بنايى محكم ياپمق يقال رصّ البنيان استوار بر آورد
بنا را بنايى محكم ياپدى وبخيل اولان كمسنه يى حجره تشبيه ايدوب انّ فلونًا لرصاصة
ديرلر رجل فلز ديدكلرى كبى قصّ بچيدن سبلت وناخن وپر يعنى قيرقمق وطرناغى
كسمك وقوشك قناديني قيرقمق يقال قصّ شاربه واظفاره بچيد سبلتش را
وناخنها يش را يعنى قيرقدى وطرناقلرك كسدى وقصّ جناحه قوشك قناديني
قيرقدى قصّه حكايت كردن حكايه ايتمك يقال قصّ الامر حكايت كرد كار را
ايشى حكايت ايدوب اول ايش نيجه اولدى ونيجه اولمدى سويلدى قصص
مجلس كردن مجلس ايتمك يعنى مجلس عقد ايدوب حكايه سويلمك يقال قصّ
العالم مجلس كرد دانشمند عالم اولان كمسنه قصّه سويلدى واثرى فرا شدن
بر كمسنه نك آردينه دوشوب كتمك يقال قصّ اثره اثرى اورفت آنك آردينه
كتدى كه اثرينه دوشدى ديو تعبير اولنور مصّ مزيدن صورمق كه امكمك تعبير
اولنور يقال مصّ الماء بمكيد آب را صويى صوردى وفى المثل مصّى مصيصًا
بر غلام برجاريه يى بر قاچ خرما ويروب كنديه اطاعت ايتدردى جاريه ديديكه
بوشرط ايله بن خرمالرى اكل ايده جك قدر مدّتده اوله غلام ايشينه وجاريه
اكل خرمايه شروع ايتديلر لكن غلام قضاء وطر ايتمه دن خرمالرى جاريه اكل ايدن
ديو خوفندن مثل مزبورى ايراد ايتدى يعنى اى جاريه خرمالرى مصّ ايدرك
اكل ايله توقّر ايله امر مقامنده ضرب اولنور نمصّ نصرباندن ونمصّ علم بابندن



وعرب بخيل اولان رجله يا مصّان وامرأه يه مصّانة ديو شتم ايدرلر يعنى زياده
بخلندن قويوننى صاغمز بلكه قويمشلر صوت حلبى اشيدوب سود استمكه كلورلر
ديو قويونك ممه سنى امز نصّ برداشتن دفع ايتمك يقال نصّ الحديث باسناده
برداشتن حديث را حديثى اسناد ايله رفع ايدوب كلومى قائلنه دك كوتوردى
وهرشيئك نهايتنه نصّ ديرلر ونيك براندن ستور را ودابه يى شدّت ايله يورتمك
اصمعى ديدى كه نصّ سير شديددن عبارتدر نصصت الناقة ديرلر يوروسنك
غايتنى بلمك ايچون شدّت ايله سوردم ص حضّ بر وليدن برشيئه قيندرمق
يقال حضّه على الامر برنو وليدا ورا بكار آنى برايشه ترغيب ايتدى كه قيندردى
تعبير اولنور رضّ ديزه كردن چيزى را برنسنه يى اوفاقلمق يقال رضّه
ديزه كرد اورا آنى اوفاقلادى وهر قريغنه رضاض ديرلر ونهضّ ذو سهلة
وذو رضراض يعنى بر نهر كه ايچنده قوملو وچاقل طاشلى غضّ فروخوابانيدن
چشم كوزى يومق يقال غضّ بصره فروخوابانيد چشمش را كوزنى يومدى
ومراد كوزنى بوتون يومق دكلدر بلكه اولكى كيفيتندن كوزنى قياغنى اشاغى
طوتمقدر لهذا جوهرى خفض ايله تفسير ايتدى وفرود اشتن آواز وصوتى
اشاغى طوتمق كه چاغرمق تعبير اولنور يقال غضّ صوته پست داشت آوازش
آوازينى اشاغى والچاق ايتدى اهل حجاز لغتنده امرى اغضض واهل نجد لغتنده
غضّ كلور وكم كردن قدر كسى وبركمسنه نك قدر ورتبه سنى تنقيص ايتمك
كه الچالتمق وتحقير ايتمك تعبير اولنور يقال غضّ منه اى وضع ونقص وغضاضة
زلّت ومنقصه معناسنه در وبر كمسنه يى كثرت علم ايله وصف مقامنده فلونك
بحرلا يغضغض ديرلر فضّ شكستن قيرمق جوهرى تفرقه وجهى اوزره هر
قيرمق ديدى كه قيروب طاغتمق تعبير اولنور يقال فضّ الختام بشكست
مهررا مهرى قيردى مكتوب مهرى كبى وبرنسنه يى قيروب قيرنتيه فضاض
ديرلر ومتفرّق اولان نسنه يه فضض ديرلر مضّ سوزانيدن اندوه دل را
غم وغصه قلبى ياقمق يقال مضّه الامر بسوزانيد اورا كار ايش آنى ياقدى
يعنى آنى وجعه القا ايتدى مضّه الجرح اى اوجعه ثعلب امضّنى الجرح
ديدكدن صكره وكان من مضى يقول مضّنى بغير الف ديدى پس مصنّف ديديكى كبى
ثلاثى دن ايكى متعدّى اولور مضض خود بسوزش آمدن دل قلب كندو ياتمق
يعنى غمكين اولمق يقال مضضت من الامر خود بسوخت ان كار ايشدن كندو ياندى
جوهرى المضض وجع المصيبة ديدى بمضّ علم بابندن هضّ شكستن قيرمق
يقال هضّ الشئ كسره ودقّه واول شيئه هضيض ومهضوض ديرلر بطّ
كشاينده ريش يارهيى يارمق يقال بطّ الجراح كشاينده ريش را يارهيى ياردى
حطّ فروافكندن اسقاط ايتمك واكسك ايتمك يقال حطّ له من الثمن
بچيزى كم كرد از بهى اوراز بها قيمتدن آنك ايچون برنسنه تنقيص ايتدى وهي

الحطیطة کرکرده شده وبهاده تنقیص اولنان مقدار حطیطه دیرلر محطوط
معناسنه خط نبشتن یازمق یقال خطه نبشت اورا یازدی آنی وهو الخط نوشته
یازدی خطوط جمع عط چاك کردن جامه بدرانذنا جامه یی اوزونلغنه ییرتمق یقال
عط الثوب بشکافت جامه را بدرانذنا جامه یی طولا یاردی وکاهی تکثیر ایچون
عطط الثوب دخی دیرلر غط سرکسی باب فرو بردن برکسنه نك باشنی صویه
صوقمق یقال غطه فی الماء غوطه داد اورا درآب آنی صویه طالدردی مقله معناسنه
قط بریدن بپهنا عرضنه کسمك یقال قطه ببرید اورا بپهنا آنی کسدی عرضنه
لط فروهشتن اشاغی براقمق یقال لط الستر ای ارخاه ودیشلری دوشمش
یاچودیوب کوکلری قالمش کسنه یه الط دیرلر وعجوزه لطلط دیرلر مط کشیدن
چکمك مدکبی وبوودکن صالنوب تبختر ایدرك المرین اوزاتمغه مطیطاء دیرلر
ظ شظ چوب در کوشه جوال کردن جوالك قولپنه اغاج صوقمق یقال اشظظت
الجوالق ای شددت علیه شظاظه کظ بر براوردن طعام شکم را طعام قارنی
طولدرمق که امتلا اولمق تعبیر اولنور یقال کظه الطعام رنجور کرد اورا خوردنی
طعام آنی امتلا سببیله خسته ایتدی وهی الکظة خسته کی ان امتلا امتلادن حادث
اولان خسته لك ع دع بعنف راندن شدة ایله سورمك که غضب ایله قوغمق
تعبیر اولنور دع الیتیم براند یتیم بعنف یتیمی سوردی عنف ایله وبرکسنه نك
ایاغی سوره چوب بیقلسه عرب آکا دغ دغ دیرلر لغا لغا دیدکلری کبی یعنی صاغلق
ایله قالق ضرر اصابت ایتمه دن ف رف مزیدن آب دهن در وقت بوسه دادن
اوپمك وقتنده آغز صویی صورمق قال الجوهری الرف المص والترشف وفلان
یرفنا دیرلر اکر برکسنه برجماعتك مهماتن کوروب آنلره ایلك ایلسه وفی المثل
من حفنا اورفنا فلیقتصد یعنی برکسنه بزه خدمت اتسه یاخود بزه ایلك ایلسه
اعتدال اوزره ایدوب حدی تجاوز اتمسون ابوعبیده دیدی که یعنی برکسنه
بزی مدح اتدکده افراط تمیوب حقی سویلسون وفی مثل اخر ماله حاف ولا راق
زف وزفاف عروس را بخانه شوهر فرستادن یا بخانه آوردن عروسی
زوجنك خانه سنه کوندرمك وزوج عروسنی کندو خانه سنه کتورمك معناسنه
دخی کلور یقال زفها الی زوجها فرستاد عروس را بخانه شوی عروسی زوجنك
خانه سنه کوندردی ویقال زفها بخانه خود آورد شوهر عروسش را وعروس
قودقلری محفه یه مزفه دیرلر سف ازبرك خرما چیزی بافتن خرما یپراغندن
برنسنه اورمك صف رسته کردن صیره ایله دوزمك یقال صف القوم
رسته کرد مردمان را قومی صیره ایله دوزدی یعنی صف اتدی وخود رسته
شدن کندولری صف اولمق یقال صفوا بانفسهم لازم خود رسته شدند کندولری
صف اولدیلر وجنك ده صف طوره جق موضعه مصف دیرلر که جمعی مصاف
کلور قف سیم دزدیدن بمیان انکشت برمغی اراسی ایله کموش سرقه اتمك

وفی النفائع ما النم البائع تحت خضرة الورق باحسن من الخط الرابع فی بیاض الورق وتسوید بخط الکاتب املح من نعر دیه بخد الکاعب
قد من دبر مقاصنع غمض من دبر دس قوارت اولندی کذا فی الاسیحی
ومطلقا ستراکه لط دیرلر وستجاوت ایله مدیح مقاصنع لایلیط قدره عن الغیفان دیرلر
بضم المیم وبالمد
وفی القحاح الکظة بالکسر شیء یعتری الانسان من الامتلاء من الطعام
قاله الازهری
کذا حکی عن الخلیل
یقال سقفت الخوص آسقه ای نسجته
کذا له الجوهری القفاف الذی یسرق الدراهم بین اصابعه وقد قف یقف



واول کسنه یه قفاف دیرلر قفقف موی راست ایستادن قیل دیك وطوغرو طورمق
نته کم خوف وقتنده اولور وخشك شدن جامه پس از شستن جامه یی غسل
اتدکدن صکره قورومق کف باز داشتن منع اتمك یقال کفه باز داشت اورا آنی
منع اتدی کفوف خود باز ایستادن کندو کیرو طورمق یعنی کسنه آنی منع اتمه دن
کندو ممتنع اولمق یقال کف بنفسه خود باز ایستاد کندو کیرو طوردی لف
بپیچیدن صارمق یقال لف الشیء بالشیء بپیچید چیزی را بچیزی برنسنه یی
برنسنه ایله صاریدی وقبائل متفرقه ده مجتمع اولان جماعته وبرقاچ نوعدن
مختلط اولان طعامه لفیف دیرلر وبرکسنه تکلمده بطیئی اولوب تکلم اتدکده دیلی
آغزینی طولدرسه آکا الف دیرلر جاؤا بلفقهم ولفیفهم وجاء من لف بلفقهم
دیرلر قومك کندولری وآنلره منتسب اولنلر دخی کلدیلر که مراد جمله سی کلدیلر دیمکدر
جاؤا بقضهم وقضیضهم دیدکلری کبی ق حق حقیقت چیزی دانستن برنسنه نك
حقیقتنی بلوب غورینه واصل اولمق یقال حق الامر بشناخت حقیقت کار را
ایشك حقیقتنه مطلع اولدی وعرب یمین مقامنده لحق لا آتیك دیرلر لحق الله
تقدیرنده مضاف الیه حذف اولنوب مضاف ضم اوزرینه مبنی قلندی وکاهی لحقا
لا افعل کذا دیرلر مضاف الیه دن بدل تنوین ویرورلر دق کوفتن دوکمك واوفاقلمق
یقال دق الشیء بکوفت چیزرا نسنه یی دوکدی وهو الدقاق دین های کوفته
دوکلمش نسنه نك اوفاقلری ودق دالك کسریله برمعنایه در آخذت جله ودقه
دیرلر قلیله وکثیره معناسنه وآتیته فما ارقنی ولا اجلنی دیرلر یعنی آکا کلدیم بکا
دقیق وجلیلدن برشی ویرمدی زق چینه دادن مرغ بچه را بمنقاد قوش یاوروسنه
بورنی ایله ویرمك یقال زق الطائر فرخه چینه داد مرغ بچه را بمنقار
قوش یاوروسینه بورنی ایله یم ویردی مصنف اساسده بر اعرابی نك برادری
وفات اتدی جنازه سنه حاضر اولدی سؤال اتدیلر که نیچون برادرك جنازه سنه
حاضر اولمدك دیو جواب ویردی که انه کان والله قطاعا زقاقا حدبیلا یعنی
بن آنك جنازه سنه نیچه حاضر اوله یم که والله بنم برادرم لقمه یی دیشی ایله
دوپار دوب اتمك قاتیغنه اول لقمه طالدرور واغزی طعام ایله طولو ایکن صوفی
ایچر وصاغ الی ایله اکل وصول الی ایله آنی محافظه ایدر غیریلر یمسون ایچون
شق شکافتن یارمق یقال شقه شکافت اورا آنی یاردی وهو الشقة یاره
وتفریق کرده جماعت جماعته پریشانلق ویرمك شق فلان عصا المسلمین
دیرلر جمعیتلرین تفریق اتسه وعصا اصلنده اجتماع وائتلافه دیرلر ابوعبیده
دیدی که عصاده اصل اجتماع وائتلافدر لهذا برکسنه برمکانده اقامت ایدوب
امورینه نظام ویرسه قد القی عصاه دیرلر وحدیث شریفده واقع اولان
لا ترفع عصاك عن اهلك عبارتنده مراد ضرب دکلدر بلکه مراد ادبدر واول
کسنه حسن سیرت ولین جانب صاحبی اوله آکا لین العصا دیرلر انتهی معلوم

فی الصحاح قف شعری ای قام من الفزع
یقال للشعیب اذا جف بعد الغسل قفقف فاقاله الجوهری
قال بعض الحکماء من سخف فتخف فکر سخفه بجنبه الناس ومن فکر بخطوط سخفه بیغضه الناس
قال الله تعالی جئنا بکم لفیفا ای مختلطین

اوله که عرب برکسنه یی لئیم در دیه جك یرده راضع الشاة دیدکلری قبیلدن ندرماسح
الخبز بالخرقة عبارتی یعنی حستی برمرتبه درکه بوغاجه تعبیراولنان خبزی کلادن
وکوموردن تطهیر ایتمك ایچون بر پاره سیله مسح ایدر عصا ایله سیلکمز که قومشیلری
عصانك صداسنی استماع ایدوب استطعام ایتمسونلر دیو شاعر آیا مرتحط وصفنده
دیدی که نظم اذا کان نفض الخبز مسحًا بخرقة • واخذ دونه الطارق المتنور شق
ومشقة سختی ودشواری کردن برکسنه یه عنف وشدت ایدوب مشقت ویرمك
یقال شق فلان علی فلان سختی کرد بهمان بربهمان برکسنه برکسنه یه شدت
اتدی ودشوار آمدن کار برکسی ایش برکسنه یه دشوار اولمق یقال شق علیه
الامر دشوار آمد بروی کار ایش آکا مشقتلو اولدی عق • نسکافتن یارمق وفی
الصحاح کل انشقاق فهو انعقاق وکشتن کوسپند در وقت فرزند زادن صبی
تولد اتدکده قربره بوغازلمق وبازکردن موی انسان واول معصومك باشنی
تراش ایتمك ویرکسنه ممکن للحصول اولمین شیئه طالب اولسه آنك حقنده طلب
الابلق العقوق دیو ضرب ایدرلر زیرا آبلق مذکر وعقوق حامل معناسنه در •
مذکر حامل اولمق محالدر ومصنف اساس ده حامل اولان حیوانه عقوق تسمیه
اولندوغنك وجهنده دیدی که عقوق اول حامل درکه عقیقه انبات ایدر یعنی
ولدینك اوزرنده قیل بتزر عقوق نافرمانی کردن کسی را که حق او برتو واجب
باشد اول کمسنه یه عصیان ایتمك که آنك حقوقنه رعایت سنك اوزرکه واجب
اوله پدر ومادر واستاد کبی یقال عق اباه بیازرد ونافرمانی کرد پدر ومادرنی
آزرده وعصیان اتدی والد ووالده سنه معلوم اوله که شعرا میاننده جریر والده
ووالده سنه زیاده عاق ایدی کذلك اوغلی بلول جریره بغایت عاق ایدی برکون
جریر واوغلی بلول برخصوص ایچون منازعه اتدیلر بلول دیدی که الکاذب
بیبی وبینك ناك امه والده سی بوکلامی استماع اتدکده بلولی توبیخ ایدوب
نا ایچون والدیکه قارشی بو مقوله کلام قبیح تکلم ایدر سین دیدی جریر دیدی که
توبیخ اتمه الله اعلم اوغلوم بلول بوکلامی بندن استماع اتمشدر زیرا بن دخی
والدیمه بو وجه اوزره تکلم ایدر ایدیم کذلك خطبه پدرینه زیاده عاق ایدی
وپدرینی هجو ایدوب دیدی که ۵ لبئس الشیخ انت لذی المخازی • وبئس الشیخ
انت لذی المعالی • جمعت اللؤم لاحیاك ربی • وابواب السفاهة والضلال •
وقال ابن بسام فی هجو ابیه هبك عمرت عمر عشرین نسرًا • اتری اننی اموت
وتبقی فلئن عشت بعد موتك یومًا • لاشقن جیب مالك شقا لك بك کرده
شکستن وانبوهی کردن برکسنه نك بربوینی قیرمق وازدحام اتمك ومکه یه بکه
تسمیه اولندوغی اعناق جبابره یی بلك اتدیکی یا محل ازدحام خلق اولدوغی
ایچوندر حك تراشیدن قازیمق یقال حك الحرف بالمحك بتراشید حرف را
بتراشیدنی قازیدی حرفی قازیه جق آلت ایله وخاریدن وقاشمق یقال حك



القرحة بخاوید ریش را یاره یی قاشیدی وبهم سودن وبری برینه سورتمك یقال
حك الحجر بالحجر بسود سنك را بسنك طاشی طاشه سورتدی ودیشه حاکه دیدکلری
بری برینی سورتدیکی ایچوندر وپیچیدن چیزی در دل وبرنسنه قلبه صارلمق
یعنی قلبه خلجان ویرمك یقال ماحك فی صدری منه شیئ ای ما یخالج دك
خرد مرد کردن دوکوب اوفاقلامق یقال دك الارض خرد مرد کرد زمین را •
یری پاره پاره اتدی دك چیزی بکردن کسی لازم کردن برکسنه نك بوینینه
برشیئی لازم اتمك یقال دکت الذنب فی عنقه اذا الزمته ایاه وغل برکردن نهادن
برکسنه نك بوینینه غل بکورمك دمورطاقمق کبی شك بکمان افتادن شبهه یه
دوشمك یقال شك فی الامر بکمان افتاد در چیزی برنسنه شکه دوشدی صك
زدن ووورمق یقال صك وجهه بزد رویش را آنك یوزینی ووردی وچك
دادن وقاضی حجت یازمق یقال صك له بکذا چك نوشت از بهر او بفلان
چیز حجت یازدی آنك ایچون فلان نسنه یه وهو الصدی چك قاضی حجتی
صکوك ج جاء فی صکة عمی وقت ظهره قریب شدة حرارت ده کلدی کمسنه ده
مثلدر وسببنده اختلاف اتدیلر بعضیلر عمی برکسنه ایدی که اکثریا غارت وغزا
ایدر ایدی وبرقومی وقت مذکورده غارت ایتمکله وقت مذکوره صکة عمی دیدیلر
وبعضیلر دیدی که عمی دن مراد ظبی در که نهارك حرارتی شدید اولدقده
غایت اضطرابندن کندوی آغمی لر کبی قرشر سنده اولان نسنه یه ووررو لفظ
اعمی تصغیر ترخیم طریقی ایله تصغیر اولنوب عمی دیدیلر اسودك تصغیرنده سوید
وازهرك تصغیرنده ذهیر دیدکلری کبی وتصغیر ترخیم آندن عبارتدر که کلمه ده
اولان زواید حذف صکره تصغیر ایدرلر فك وفکاك مهر نامه باز کردن •
مکتوبك مهرینی آچمق فض کبی یقال فك الختام مهر باز کرد مهری آچدی
وبند دست واکشادن وال باغنی آچمق یقال فك الید بکشاد دست را الی آچدی
وازاد کردن اسیر واسیری ازاد ایدوب قورتارمق یقال فك الاسیر رها یش داد
اسیری قورتاردی وباز ستدن گرو ورهنی گرو آلمق یقال فك الرهن باز
ستد گرو را گرو آلدی رهنی وفك چکه معناسنه دخی کلور یقال مقتل الرجل
بین فکیه وفککت الصبی دیرلر آغزینه دارو قوسه لر ومقام ذمده البخل فی کفیه
والکذب بین فکیه دیرلر لك زدن وورمق صك معناسنه ملك مکیدن صورمق
وامتك مزه کبی ومکان ومصان وملجان لئیم معناسنه در لر بل تر کردن •
ایصلاتمق یقال بله تر کرد اورا آنی ایصلاتدی وتبلبال غمز معناسنه در تقول
متی اخطئ تك باللبال وقعت فی البلبال تل بروی افکندن یوزی اوزرینه یقمق
یقال تله بروی افکندش آنی یوزی اوزرینه ییقدی ثل ویران کردن ویران
اتمك یقال ثله ویران کرد اورا جوهری دیدی که ثللت البیت دیرلر هدمته
معناسنه وثل آندن عبارتدرکه دیوارك اشاغی تملنی اول قازوب صکره دیواری

اول وجه اوزره دفع ایدرلرکه بوتون منهدم اولور دیوار دیمقده بوندن هزلنالک یتون
اولمن ثل الله عرشهم دیرلر هدم ملکهم معناسنه و بر قومک عزت وشوکتلری
زائل اولسه ثل عرشهم دیرلر ومنهدم اولان دیواری اصلاح ایله آمرا تدم دیمک
مراد اولنسه اثلث دیرلر حلول فرود آمدن نزول اتمک که خانه ودار قونمق کبی یقال
حل الدار وفیها وبها فرود آمد بسرای سرایه نزول اتدی وفی المثل حل بواد ضبه
مکوث مکن کالز یومرطه سی ومکون چوق یومرطه وضع ایدن کلز معناسنه در اول
کسنه حقنده ضرب اولنور که بر دولتلو یه نزول ایدوب آنک نعمتی ایله مترفه وخوش
حال اوله حل واکشادن آجمق یقال حل العقدة بکشاد گره را دوکومی آجدی
وفی المثل حل عنک فاظعن حل حلول دن امر حاضردر یعنی احتبا صودتنی آج
وکوچ ایله بلا قریب اولدی واحتی ترک وخلاصه چاره طلب ایله دیه جک یرده
ضرب اولنور خل بخلول پاک کردن دندانها خلول ایله دیشلری پاک ایتمک یقال
خل اسنانه بالخلول پاک کرد دندانها را بخلول پاک اتدی دیشلرینی خلول ایله
وخلول ایله دیشدن چیقان شیئه خلوله دیرلر و بر کمسنه بغایت ممسکدر دیه جک
یرده یاکل خلولته دیو ضرب مثل ایدرلر دل ودلالة راه نمودن یقال دله
علی الشیء ره نمود اورا بر بها ن چیز یولکوستردی آکا فلان نسنه یه وهو
الدلیل حجت برهان که اثبات مدعی ایچون تألیف اولنور ادلة ج وفی المثل
ادل من رعیمیص الثمل بر رجل خرتیت اسیدرکه قولاوزلق ایدوب بولدن
چیقسه بر آووج طراق آلوب شمم ایدر وآنکله یولی بولور ایدی ودعیمیص آصلنده
دعموص لفظنک تصغیریدرکه کادرکدر اولوب ملوک ایله مختلط اولان
قلاوز کسنه معناسنه دلیل راه نمادر بیابان بیابانده قلاوز وف ادلاج دلاله
راه نمایی یولکوسترمجلک سل آهیختن شمشیر قیلیجی غلافندن چیقارمق
یقال سل السیف برکشید شمشیر را قیلیجی قیننندن چیقاردی وانسلال
خروج معناسنه در وفی المثل رمتنی بدائها وانسلت کندوده اولان
عیبی کورمیوب اول عیب ایله آخری تعییب ایدن کمسنه ده ضرب اولنور.
شل راندن سورمک سوق معناسنه یقال شله براندش سوردی آنی وجامه
دوختن دوردوز وجامه یی سیرک سیرک دیکمک ترکیده شوکللهمق تعبیر اولنور
طل باران خرد قطره بارانیدن اوفاق قطره لو یاغمور یاغدرمق یقال طلت
السماء باران خرد قطره بارانید آسمان آسمان اوفاق قطره لو یاغمور یاغدردی
وباطل شدن خون کسی ومقتولک دمی هدر اولمق وعرب بددعا مقامنده
بالطلوطلة دیرلر طلوطله اول مشکل دردرکه آکا علاج ممکن اولمیه عل دیکر
باره شراب دادن وخوردن ایکنجی دفعه شراب ویرمک ودخی ایچمک وفی المثل
عرض علی الامر سوم عالة ترکیده یاریم آغز ایله تکلیف اتدی دیه جک یرده ضرب
اولنور دوه صودن سیراب اولدقده صکره بر کره دخی صویه کوتوردکده صویی

ایجون

ایجون ایچوره مبالغه اتمزلر واول وقتده اینله عاله دیرلر سام سوم عالة دیرلر
اکن دوه یه صویی عرض ایتمکده مبالغه ایتمسهلر تقدیر کلام عرض علی الامر عرض عالة
وجهی عرض تکلیف معناسنی متضمن اولمغله لفظ سوم آکا مفعول مطلق اتدیلر
حاصل معنی عرض علی الامر فسامنی مایسام الابل التی علت بعد النهل کذا فی
المجمع غل وغلول چیزی از مال غنیمت دزدیدن مال غنیمتدن برنسنه سرقه
اتمک یقال غل من الغنیمة بدزدید چیزی از مال غنیمت مال غنیمتدن برنسنه
سرقه اتدی غل دست باکردن بستن الی بوینه باغلمق یقال غله بالغل بست
اورا بغل آنی غل ایله باغلادی وفی المثل غل قمل یعنی بیت اصابت ایتمش
بنددن اصمعی دیدی که اسیرک بوغازینه غل کچیروب مدة مدیده مروردن
صکره آکا بیت دوشوب زحمتی مشتد اولور زیاده شدته مبتلا اولدقده ضرب
اولنور ایدی صکره بد خوی اولان خاتون حقنده ضرب اتدیلر وفی مثل آخر غل یدا
مطلقها واسترق رقبة معتقها الانسان عبید الانسان عبید الاحسان موقعنده
ضرب اولنور فل شکستن منهزم ایتمک یقال فل العدو هزیمت کرد دشمن را
دشمنی منهزم اتدی جاء فل القوم دیرلر منهزم اولان عسکر بریکیشر کلسه
یقال فلت جیوشهم وثلت عروشهم وذهبوا فلا لاوطادواشلولا ای مفلولین
مشلولین ورخنه کردن کارد وشمشیر وبچاق وقلیج کدیک ایتمک یقال فل السیف
رخنه داد کرد شمشیر را قیلیجی کدی فلل رخنه دار شدن شمشیر قیلیجه برنسنه
طوقنمغله رخنه دار اولمق یقال فل السیف رخنه دار شد شمشیر قلیج کدیک
اولدی وهو فل السیف رخنه شمشیر قلیجک کدیکی فلول ج وخیری اولمین
کمسنه یه فل دیرلر یقال فلان اذا ذکر الشر کان صلة واذا ذکر الخیر کان فلا مل
خیر دادن زیر خاکستر کرم کردن خمیری اسی کوله کومک پشرمک ایچون
یقال مله الخبزة فی الملة زیر اند کرد نانی را در خاکستر کرم بر اتمکی اسی
کول آلتنه کومدی وهی خبزة ملة سکاردو بو رغیجه کولده پشمش اتمک وفارسیده
اکتفا دخی دیرلر ام پیش نمازی کردن امامق اتمک یقال ام
القوم وامامة پیش نمازی کرد مردمان را قومه امامت ایدوب امام اولدی وهو
الامام معروف در ائمة ج ام آهنگ کردن قصد اتمک یقال امه آهنگ
کرد بدو قصد اتدی آکا وزدن میان سر باشک اورته سنه وروب یارمق که
اول یاریق دماغه واصل اوله یقال امه بشکافت سر اورا آنک باشنی
یاردی وهی الامة شکستکی که با دماغ رسد اول یاریق که ام دماغه واصل
اوله واول کسنه یه آمیم دیرلر تم گرد کردن جمع اتمک فلان تممه وتممه دیرلر جید
وردی وجمع اتسه اول کسنه یه متیم ومتیم دیرلر خم فرا روفتن خانه اوی سوپورمک
یقال خم البیت بروفت خانه را اوی سوپوردی وهی الخمة جاروب سوپورکه
والخمامة آنچه از خاک وخاشاک در روفته باشد سوپوروندی قمامه معناسنه

وهو رجل من خان الناس دیرلر اراذل ناسدندر معناسنه وبر کمسنه یه خیر ایله ذکر
اولنوب ثنا اولنسه هو السّمن لا یحتمّ دیرلر یعنی بر یاغدر که آصلا قوقوب رایحه سی
بد اولمز و پاك کردن چاه وقویویی تطهیر ایدوب پاك ایتمك فلان محموم القلب
دیرلر درونده حقد وحسد یوقدر معناسنه دمّ ورنك کردن جامه یعنی رنکی که
باشد جامه یی بویامق هرنیجه بویه اولورسه اولسون وقیرمزی نسنه یه مدموم دیرلر
وهر نسنه که آنکله طلا اولنه آکا دمام دیرلر ذمّ ومذمّة نکوهیدن تحقیر ایتمك کومذمت
ایتمك یقال ذمّه نکوهیدش آنی ذم ایتدی وهیشه مذموم اولان کمسنه یه مذمّم دیرلر
واتینا منزلا حدًّا وذمًّا دیدیکلری مصدر ایله وصف قبیلندندر ابن الانباری لا نعلم
الحسناء ذامًّا مثلنده فرّادن روایت ایتدی که ذام ذم معناسنه در وذمّ ده اوج
لغت واردر ذامت الرّجل اذ ؤمه ذأما وذممته اذمه ذمًّا وذمته اذیمه ذیما ویقال
رجل مذموم ومذؤم ومذیم که جمله سی بر معنایه در اصحاب اخبار دیدیلر که مثل
مذکوری اول تکلم ایدن بنت مالك بن عمرو العدوانیه در بغایت حسنا لردن
ایدی مالك بن غسان آنی پدرندن خطبه ایتدی تجهیز وارسال وقتنده والده سی
جاریه لرینه دیدی که بن مر کیفیتمن واردر که ملامسه وقتنده رایحه کریهه ظهور
ایدر ایمدی زوجی عندینه ادخالدن مقدم حقه لرنه اولان طیبلر ندة اخذ وانی
تطییب خصوصنده جدًّا اهتمام ایدین سز چونکه وقت مذکور اولدی جاریه لر وصیة
مذکوره سی فراموش ایدوب مزبوره تطییب ایتمه دن زوجینه ادخال ایتدیلر چون
صباح اولدی مالکك ندماسی دیدیلر که کیف رایت طروقتك اللیلة مالك
دیدی که مارایت کاللیلة قطّ لولا رایحة آنکر تنها بو کلامی مزبوره استماع ایتدکده
مثل مذکوری ایراد ایتدی انتهی میدانی دیدی که نام ودیم عیب معناسنه در
انتهی ولفظ مشدّدا ومخففا روایت اولندی فتأمل معناه رمّ ومرمّة بصلاح
آوردن خلل بر نسنه نك خللنی اصلاح ایتمك یقال رمّ البناء نیکو کرد بنارا
بنایی اصلاح ایتدی زمّ مهار در کردن شتررا دوه یه یولار ووروق یقال زمّ البعیر
مهار نهاد اشتررا دوه یه یولار ودوی سمّ زهر دادن زهر ویرمك یقال سمّ
عدوّه زهر داد دشمنش را زهر ویردی دشمننه وزهر در طعام کردن وطعامه
زهر قاتمق یقال سمّ الطعام زهر کرد در خوردنی بیه جك زهر قاتدی وصلح
افکندن میان دو کس ایکی کمسنه بی صلح ایتمك یقال سممت بینهما ای اصلحت
ومخصوص شدن مخصوص اولمق یقال سمّت النعمة ای خصّت سامّة خاصّه معناسنه در
یقال کیف السامّة والعامّة اموی دیدی که اهل المسمّة خاصه واقارب واهل
المنجاة اجانب معناسنه در وخفیف وسریع اولان کمسنه یه سمسام وسمسمانی
دیرلر وفی المجمع ماله سمّ ولا حمّ ضمّ وفتح ایله روایت اولندی ای ماله همّ
غیرك فرّا دیدی که سمّ وحمّ رجا معناسنه در یعنی فلان کمسنه دن آصلا بر فرد
بر نسنه رجا ایتمز میدانی دیدی که حممت حمك وسممت سمتك دیرلر قصدت



قصدك معناسنه پس معنای مثل ماله قاصد یقصده عبارتنه راجع اولور فلان کمسنه نك
عندنه خیر اولمدوغندن آصلا بر فرد آنك جانبنه توجه ایتمز دیه جك یرده ضرب
اولنور شمّ وشمیم بوییدن چیزی بر نسنه بی قوقمق یقال شمّه بویید اورا آنی
قوقدی یشمّه نصر بابندن ویشمّه علم بابندن ذوقی بو افصحدر دیدی والی
اولان کمسنه یه الیکی بکا ویر اوپه یم دیه جك یرده اشمّنی یدك دیرلر تأولین
یدك دیمك ترك ادیدر وعرب بر کمسنه یه قذف مقامنده یا ابن شامّة الوذر دیرلر
وهی الشمامة دستنبویه الا طوتوب قوقه جق نسنه بعض شیحه ده کل دسته
واقع اولدی صمّ سر شیشه بصمام استوار کردن شیشه نك آغزینی قپاغیله محکم
ایتمك واول قپاغه صمام وسداد دخی دیرلر ضمّ باهم آوردن برینه کتورملك یقال
ضمّ الشیء بالشیء بهم آورد چیزی را بچیزی بر نسنه بی بر نسنه ایله برینه
کتوردی واول ایکی نسنه بی برینه ضمّ ایدن جك شیئه ضمام دیرلر طموم
زور شده چیزی بر نسنه چوق اولمق یقال طمّ الماء ببسیار شداب صو چوق
اولدی وبر نسنه که چوق یوقارو چیقسه وغالب قد طمّ دیرلر یقال جاء السیل
نطمّ الرکیة وهی الطامّة بداء عام که مراد قیامتدر عموم همه را فرا رسانیدن
جمله یه یتشدرملك یقال عمّ القوم بالخیر یکسان کرد مردمان را بنیکویی
قومی ایلك ایله برابر ایتدی یعنی بعضنه تخصیص ایتمدی عبارت کتاب عمّ
شمولی اولمق اقتضا ایدر جوهری دیدی که عمّ الشیء عموما ای شمل الجماعة یس
عمّ القوم سوّی بینهم معناسنه در نته که تفسیری دخی اقتضا ایدر غمّ اندوهکین
کردن مغموم ایتمك یقال غمّه الامر غمکین کرد اورا کار ایش آنی مغموم ایتدی
وهی الغمّة آن اندوه که عقل را فرو پوشد اول غم که عقلی ستر ایدر جوهری دیدیکه
امر غمّة ای مبهم وملتبس قال الله تعالی لا یکن امرکم علیکم غمّة ابو عبید دیدیکه
غمّه نك معنای مجازیسی ظلمة وضیق وهمّ در ودخی غمّة کربه در دیدی وغمّ
الهلال علی الناس دیرلر اکر هلالی غیم ستر ایدوب ناسه ظاهر اولمسه وغمّ
شدید عقلی ساتر اولمغله غمّ تفسیرنده ستر عقل اعتبار اولندی قمّ روفتن
سوپورملك یقال قمّ البیت بروفت خانه را اوی سوپوردی وهی المقمّة
جاروب سوپورکه والقمامة خاشاك روفته سوپرولدی کمّ نهفتن بر سر
چیزی نهادن بر شیئك آغزینه قپاق قومق یقال کممت الجبّ اذا شددت راسه
لمّ کرد کردن جمع ایتمك یقال لمّه کرد کرد ش آنی جمع ایتدی وبر کمسنه یه دعاء
خیر مقامنده لمّ الله شعثه دیرلر حضرت الله انك متفرق اولان امورینی جمع ایتسون
معناسنه همّ وهمّة آهنك کردن قصد ایتمك یقال همّ بالامر آهنك کرد بکار
ایشه قصد ایتدی وگداختن وارتمك یقال همّه المرض ای اذابه قال الشاعر
ولقد هممت بقتل نفسی بعدما اسفا علیه فخنقت ای لا نلتقی معنای بیت مذکور
جنداندن ظاهر اولمغله بیانی مناسب ملاحظه اولندی یعنی محبوبدن مفارقتمدن صکره

صبره طاقتم اولمغله کندمی قتله قصد ایتدیم لکن بر بریمزه ملاقی اولمق خوفندن
ینه جرأت ایتمدیم زیرا محبوب مذکور اهل جنت اولدوغی عندمده ظاهر در ونفسنی
قتل ایدن کمسنه اهل جهنم اولدوغی متعین در پس رونجزاده عدم ملاقات متیقن
اولور وبو معنایه قریب در که قال ع انی لأکره ان انام فالتقی بک فی الکری
خوف الفراق الثانی یعنی خواب ایتمکه طبیعتم اقبال ایتمز زیرا محبوبدن ظاهرا
مفارقت واقع اولمش ایکن حالا که رؤیاده کوروب بیدار اولدقده فرقت ثانیه‌یه
مبتلا اولم ‌ه جنان وجنون پوشیده‌ن شب وتاریک شدن شب یقال جنه
اللیل پوشید اورا شبانی کیجه ستر ایتدی یعنی ظلمتی آنی استیعاب ایتدی وقلقاله
مجن وجنه تسمیه اولندوغی صاحبنی ستر ایتدیکی ایچوندر وجن علیه اللیل تاریک
شد بروی شب آکا کیجه مظلم اولدی یعنی ظلمتی ایله آنی ستر ایتدی ما علی جنان
الا ما تری دیرلر وجودیمی ستر ایدجک شی کوردوکک ثوبدن غیری توهم بو قدر
معناسنه جن دفن کردن میت میتی دفن ایتمک یقال جننت المیت وارننه
وجنن قبر معناسنه در سن ریختن آب صو دوکمک یقال سن علیه الماء بروبخت
بروی آب صوبی آنک اوزرینه دوکدی جوهری دیدی که سننت الماء علی وجهه
دیرلر صوبی غیر متفرق دوکرسه واکر متفرقا دوکرسه شین ایله شننت دیرلر
وزره بخویشتن فرو کذاشتن زرهی کندو اوزرینه کیوب اشاغی صالی ویرمک
یقال سن علیه الدرع پوشید بروی زره اوزرینه زره کیدی وتیز کردن وکسکین
ایتمک یقال سن الحدید بسود آهن را بسنگ فسان بیله‌کی طاشنه سوردی
دموری کسکین ایتمک ایچون ابن الانباری احد الشکین بالمسن عبارتنک تفسیرنده
دیدی که بیله‌کی طاشی تعبیر اولنان طاشه مسن اطلاق اولندوغی سکینی آکا سوروب
کسکین ایتدکلری ایچوندر واول وقتده سیلان ایدن صویه سنین دیرلر که البته
اول صو منتن یعنی بد رایحه‌لو اولور قال الله سبحانه من حماء مسنون ای متغیر
ابن عباس رض رطب ایله تفسیر ایتدی بعضیلر منتن معناسنه در دیدیلر ابو عبیده
مسنون مصبوب معناسنه در دیدی بعضیلر مسنون صورت وتمثال اوزره افراغ
اولونمش معناسنه در دیدی واولیدر که اوزون اوله آکا وجه مسنون دیرلر زیرا مخروطی
شکل اوزره افراغ اولنمشدر وینک جراینده ستور ودابه‌یی ایرا وتازمق وآن حال
بکردانیده وبرحالده برحاله دوندرمک سنه نهادی نهادن بر عادت قومق
یقال سن سنت نهاد سنت قودیکه بریکی عادت وضع ایتدی تعبیر اولنور شن
پراکنده کردن طاغتمق یقال شن علیهم الغارة پراکنده کرد بر ایشان غارت را
آنلرک اوزرینه غارتی پراکنده ایتدی یعنی هر جهتدن غارت ایدوب بر طرفدن
جابجای بلکه جمیع جوانبدن بولوک بولوک چاپدی وشن لفظنده تفریق وتفرق
اولمغله صو طامله‌مقه شنین دیرلر وماء شنان ای متفرق طن کمان بردن کمان اتمک
ایتمک یقال طن برکه کمان برد بروی بیچین کمان آکا کمان ایتدی شویله ایکی

وکاهی

وکاهی علم مقامنده دخی استعمال اولنور وتهمت کردن وتهمت ایتمک ومتهم کسنه‌یه ظنین
دیرلر وظنه تهمت معناسنه در وبدکمانه مبتلا اولان کمسنه‌یه ظنون دیرلر واداء اولنوب
اولنمیه‌جغی معلوم اولمین دینه دین ظنون دیرلر وظنین ضعیف معناسنه آصلنده
ظنون در عرب رجل ظنون دیرلر ضعیف معناسنه واول قویکه صوینه چندان اعتماد
اولنمیه آکا دخی ظنون دیرلر پس ظنون لفظی ظنین لفظنه تحریف ایتدیلر شروب
وشریب کبی ملح وعذب میاننده اولان صو معناسنه وطعوم وطعیم کبی غث وسمین
میاننده اولان حیوان معناسنه کذا فی الزاهر فرتح راندن سورمک طرد کبی کن فرا پوشیدن
اورتمک ستر کبی یقال کنه پوشید اورا آنی اورتدی ستره کبی ودر نهفت داشتن
برشیئی اخفا ایتمک وهو الکن پوشش پرده ستر کبی اکنة ج من ومنة برید ن
کسمک ونقصان ایتمک معناسنه دخی کلور یقال منه برید اورا آنی کسدی
یا تنقیص ایتدی ومنه قوله تعالی لهم اجر غیر ممنون ومنت نهادن ومنت قوماق
یقال من علیه منت نهاد بروی آکا منت قودی که ایتدیکی احسان مقابله‌سنده تحمیل
منت ایتدی تعبیر اولنور وقوت بریدن وقوتی کسمک یعنی ضعیف ایتمک یقال منه
السیر ای اضعفه وضعیف اولان کمسنه‌یه منین دیرلر ومنة قوت در من نعمت داده
نعمت ویرمک یقال من علیه منا ای انعم علیه ومنان اسماء الله دندر المعتل
الفاء من المضاعف د ود وود وموده ووداد دوست داشتن دوست دوتمق
یعنی سومک یقال وده دوست داشت اورا آنی سودی یوده نصر بابندن ویوده
علم بابندن وهو وده وودة ووده وودیده واو دوست وی است آنک دوستیدر
وهم اوداء وایشان دوستان وی اند وآنلر آنک دوستلریدر ج المعتل العین
من هذا الباب ابوء اعتراف کردن یقال باء بالاثم اعتراف کرد بکناه کناهه مقر
اولدی ویقال باء بحقه ای اقر وسزاوار شدن بچیزی وبر نسنه‌یه لایق اولمق یقال
باء بغضب الله سزاوار شد بخشم خدا الله‌ک غضبنه لایق اولدی جوهری دیدیکه
باء بغضب من الله ای رجع به ای صار علیهم سوء ومساءة ومسائیة اندوهکین
کردن مغموم ایتمک یقال ساءه کذا دژم کرد اورا فلان چیز فلان نسنه آنی مغموم
ایتدی سوء بد شدن یقال ساء فعله بد شد کردارش آنک عملی یارامز اولدی
وفی المثل لا حاء ولا ساء ای لم یأمر ولم ینه ابو عمرو دیدی که حاء بضانک دیرلر
قویونیکی چاغر معناسنه وساء ساءت الحمار دیرلر حماری صو ایچسون ایچون چاغرسه
برکمسنه غایت پیر اولسه ضرب اولنور عباب ده دیدی که یوز یاشنه بالغ اولان
کمسنه حقنده لا حاء ولا ساء دیرلر یعنی لا محسن ولا مسیء بعضیلر لا رجل ولا امرأة
معناسنه در وبعضیلر لا یستطیع ان یزجر الغنم بحاء ولا الحمار بساء وله فعل سوء
ناروا است کرداوید آنک ایچون یارامز عمل وار در یعنی یارامز عملی کمسنه در
وهی السوءة والسوءى کردار بد یارامز عمل نوء کران کردن آغیر ایتمک یقال
ناء به الحمل کرانی کرد بروی کار یوک آکا آغیرلق ایتدی که یوک باصدی

تعبیر اولنور وبکرانی برخاستن یرندن آغر لغله قالقمق یقال ناءَ بالحِمْل بدشواری بر داشت بار
یوکی کوج ایله کوتوردی وبرآمدن ستاره یا فروشدن ستاره کوکب طلوع ایتمک یا غروب
ایتمک وهو من الاضداد نَوْء معنای اخیر کوره اضداددندر یقال ناءَ النجم برآمد ستاره
یا فروشد کوکب طلوع اتدی یا غروب اتدی معلوم اوله که عرب یا غموری ویلی
وحرارت وبرودتی نَوْء ه نسبت ایدرلر ونَوْء آندن عبارتدر که منازل قمردن
بر کوکب فجر طلوع اتدکده مغربده ساقط اولوب واول کوکبک رقیبی مشرقدن طلوع
ایدوب همان اول ساعت سقوط ایدن کوکب مذکوره مقابل اولور وبو نَوْءلک اون اوج
قدر حکمی واردر وآندن صکره منازلدن بر کوکبک نَوْءندن اعتبار ایدرلر اون اوچ
کون آخر سنه یه وارنجه لکن منزل جبهه ده اون درت کون معتبردر بعضیلر ساقط
وبعضیلر طالعی اعتبار ایدرلر پس لفظ نَوْءلک اضداددن اولمه سی بو اعتبار ایله اولان
ملاحظه اولنور هوئ قصد کردن بزرکی همتی عالی اولوب عظیم الشان اولمغه قصد
یقوی بنفسه دیرلر معالی یه قصد اتسه بعید الهراء همتی اعلی معناسنه در تَوْبَه
ومَتاب وتوب از کناه باز کشتن کناهدن رجوع ایتمک یقال تاب الی الله من
الذنب باز کشت از کناه وروی کرد سوی خدا کناهدن رجوع ایدوب الله جانبنه
توجه اتدی وپذیرفتن توبه وتوبه یی قبول اتمک یقال تاب الله علیه خدای
بپذیرفت توبه او حضرت الله توبه سنی قبول اتدی آنک صحاحده وَفَقَهُ الیها ایله
تفسیر اتدی ثَوْب ومَثاب باز کشتن کیرو دونمک یقال ثابَ الیه عقله باز کشت
بوی عقل وی عقلی آکا رجوع اتدی یعنی عقللندی وثاب الی المکان رجوع
اتدی مکان جانبنه وهی المَثابَة جای باز کشتن رجوع ایده جک یر وهر کسک منزلنه
مثابه دیدکلری طشره ده مصلحتلرین کوروب ینه آکا رجوع اتدکلری ایچوندر
نیرا مثابه اول موضعدر که بر کره آکا نزول ایدوب آندن کتدکدن صکره ینه
رجوع ایدوب اول منزله کلدکلری صورتده اطلاق اولنور وفی المثل اطوع من
ثواب فیروز ابادی دیدی که ثواب عربدن بر کمسنه ایدی که غیبته طویله ایله
غایب اولدقده خاتونی یمین اتدی که اکر ینه عودت ایدرسه بورننی قطع ایدرم
ثواب خاتوننه عودت اتدکده خاتونی یمیندن خبر ویردی ثواب خاتوننه تعلق
تاقی اولمغله بورننی تسلیم ایدوب خاتون کسدی وعرب میاننده کلام مذکور
مثل اولدی قال الاخر وکنت الدهر لست اطیع انثی وکنت الیوم اطوع
من ثواب جَوْب قطع کردن مسافت مسافه قطع ایتمک یقال جابَ الفلاة
بالمشی برید بیابانرا برفتن یورومک ایله مسافه قطع اتدی وبریدن
قطع اتدی قال الله سبحانه جابوا الصخر وسوراخ کردن ودلوک دلمک یقال
جاب القمیص کریبان کشاد پیرهن را کوملکه یاقه آچدی حُوب وحَوْب کناه کرده
کناه اتمک یقال حاب کناه کرد کناه اتدی ذَوْب وذوبان کداخته شدن اریمک
یقال ذابَ الجمد کداخته شد یخ قار اریدی وواجب شدن حق وحق واجب





اولمق یقال ذاب لی علیه من الحق کذا ای وجب وثبت وفی المثل ما یدری ایخثر
ام یذیب بر کمسنه قایماغی یاغ ایدوب ایچون بر ظرف ایله وضع اتدکده قوبوسی
طورو سنه مختلط اولوب یاکه صاف اولونجه آکتنه آتش یاقه وخوف ایدر که
آتش یاقدقده اول قایمق محترق اوله متحیر قالور وامرنده حیران اولوب دورو
دانشلیه جکی بیلمین کمسنه حقنده ضرب اولنور رَوْب ورَوُوب ورُوبان ستبر شدن
شیر سود قویولنمق یقال راب اللبن ستبر شد شیر قویو اولدی سود شَوْب آمیختن
قارشدرمق یقال شاب الماء باللبن بیامیخت آب را بشیر صوبی سود ایله قارشدردی
وآمیخته شدن قارشمق یقال شاب الماء اللبن آمیخته شد آب بشیر صو سود ایله
قارشدی وبر کمسنه قول وفعلنده تخلیط اتسه اکا هو یشوب ویروب دیرلر ومزوج
اولان نسنه یه شیاب دیرلر صَوْب باران باریدن یا غمور یاغمق یقال صاب المطر
ریخته شد باران یغمور دوکولدی وهو الصَّیِّب باران فرو ریزنده یاغمور
یاغدیریجی بولوت اساس ده سحاب صیب وغیث صیب دیدی بوکلامدن
منفهم اولور که یاغموره میب دیه لر جوهری دیدی که الصیب السحاب ذو الصوب
ورسیدن بچیزی وبر نسنه یه یتشوب اصابت اتمک یقال اصاب السهم ای قصد ولم یجز
وفی المثل مع الخواطی سهم صائب کاهی خطاء وکاهی اصابت ایدن کمسنه حقنده
ضرب اولنور ابو عبید دیدی که بخیل کاهی احسان اتسه آنک حقنده ضرب اولنور
لَوْب ولُوب شنه شدن صوسز اولمق یقال لاب ای عطش نَوْبَة ومَناب کسی راکار
صعب رسیدن بر کمسنه یه مشکل ایش یتشمک یقال نابَهُ الامر رسید بوی کار بد
برامز ایش ایتشدی آکا وهی النائبة بلاء رسیده ای بلاهای روزکار دهرک بلوازنده
یتشمش بلا نوائب جج نَوْبَة ونِیابَة ایستادن بجای کسی که پیش از تو بوده باشد
سندن اول اولان کمسنه نک یرینه طورمق یقال ناب عن الرجل نیابت کرد از مرد
رجلدن نیابت اتدی یعنی یرینه طوردی تَ خَوْت فرود آمدن مرغ از هوا برای
صید قوش هوادن آوا یچون سوزیلوب اینمک وعقابک قنادینک صداسنه
خوات دیرلر ابن الاعرابی دیدی که خات الرجل دیرلر خلف وعد اتسه کذلک
پیدا اولسه فَوْت وفَوات درکذشتن کچمک یقال فاتنی الشیء درکذشت از من چیز
نسنه بندن کچدی که فوت اولدی تعبیر اولنور وفات الوقت بکذشت هنکام
وقت کچدی قال الشاعر وکن قنوعا فقد جری مثلا ان فاتک اللحم فاشرب
المرقة ابن الجوزی کتاب الاذکیاده روایت اتدی که بر کون هدهد حضرت سلیمانه
دیدی که یا نبی الله رجا ایدرم که بنم ضیافتمه نزول بیوره سن سلیمان دیدی که
تنها بنی می دعوت ایدرسین هدهد دیدی که جمله لشکریکز ایله فلان کون
فلان صحراده ضیافتم واردر کلسونلر پس یوم معهودده سلیمان اول صحرایه
جمیع عسکری ایله نزول اتدی هدهد هوایه پرواز ایدوب بر چکرکه صید اتدی
وبوغازینی صیقوب دریایه براقدی ودیدی که یا نبی الله کلوا فمن فاته من اللحم

نال من المرق حضرت سليمان وجنودى برسنه كامله كاوم مزبورده قهقهه اتديلر
يقوت نصر بابندن ويفات علم بابندن وبر كسنه بر كسنه يه شتم ايدوب ديدى كه
جعل الله رزقه فوت فمه يعنى الله تعالى آنك رزقنى شو وجهله اتسون كه كوزى
كورسون والى يتشمسون وايكى پارمغنك ارا سنه دخى فوت ديرلر ونعوذ بالله من موت
الفوات اى المفاجاة قوت توشه دادن ازيق ويرمك يقال قاته قوت دادش
آكا ازيق ويردى وهو القوت توشه آزيق اقوات ج موت وممات ومتية
مرده اولمك يقال مات بمرد اولدى يموت نصر بابندن ويمات علم بابندن
وهى المِيتة مردار معروفدر والميت مرده اولوا اموات وموتى ج صاحب جوهر
ميت تشديد ايله حى اولان كسنه يه دخى اطلاق اولنور قال الله تعالى انك ميت
ومرده معناسنه اولان ميت در تخفيف ايله قال ـه ومن يك ذا روح فذلك ميت
وما الميت الا من الى القبر يحمل ث روث سركين افكندن ستور دابه نجسى القا
اتمك كه ترسلمك تعبير اولنور يقال راث الحمار سركين افكندخر اشك ترسلدى
وهو الروث سركين دابه نك ترسى تقول ان لا ان عن نصرتك ذو لوثة فالصق بروثة
انفه روثة لوثه استرخاء معناسنه در وروثه اولى دن مراد ارنبه نك طرفى در يعنى
بورون اوجنده رعاف جارى اوله جق موضع وعظيم الانف اولان كسنه يه مروث
ديرلر غيث الادب ده ديدى كه نصر الحمامى سراج وراقه بر لغز اوسال اتدى كه
آندن نور استخراج اولنور وروث ماده سنى متضمن اولمغله بو مقامه ثبت اولندى
لغز نوى نظم تعرف اسما قلبه فى دبره ما حواه صدره فى عمره ملك ذى القرنين
يبد وعنده ان خلا فى مربع مع خفره يشكر الكافر يوما سعيه حين تر د عينه
فى اثره بو شيدن اولميه كه اسم نور قلب اولد قده روث اولور كه نورك دبرنده اولور
صدرندن اولان ذو القرنين وخضر عبارتلرى خضر تورية لطيفه در وكافر دن مراد
مراددر دنا اليه ديرلر ادام النظر معناسنه لوث دستار بستن صاروق صاريق
يقال لاث العمامة على راسه ببست دستار را بر سرش باغلدى صاروغى
باشنه والتاس براس العلم شعرة ديرلر قلمك باشنه قيل طولاشدى معناسنه
ج حوج حاجتمند شدن محتاج اولمق يقال حاج اليه يعنى آكا محتاج اولدى
دواج روان شدن درم آقچه رايج اولوب ميان خلق ده يورومك كه يجك
تعبير اولنور يقال راج الدرهم رايج شد درم درهم رايج اولدى ويقال
لاخير فى ادب لا رواج له موج بهم در شدن برى برينه قارشمق يقال ماج
القوم بيك ديكر شدند مردمان قوم برى برينه قارشدى وآشوب كردن
وصو تموج اتمك يقال ماج البحر اضطرب ح بواح وبووح پيدا شده سر
آشكاره اولمق يقال باح السر پيدا شد سر سر ظاهر اولدى وبا ايله متعدى
اولور يقال باح بالسر اذا اظهره جوح از بيخ بركندن كوكندن قوپارمق
استيصال معناسنه دوحة ودواح بشبانگاه رفتن كيجه وقتى كتمك يقال

ولح

ولح بشبانگاه رفت كيجه وقتى كتدى ورواح صباح مقابلى در كه شمسك زوالندن
كيجه وقتنه وارنجه اولان مدتك اسميدر ومراح ميمك فتحيله اول موضعدر كه قوم
كيجه آكا نزول ايدرلر يا آندن كيدرلر مغدى مقابلى در وبر كسنه جميع احوالنده بوكيجه
مشابه اولسه ماترك فلان من ابيه مغدى ولا مراحا ديرلر لوح پيدا شدن آشكاره
اولمق يقال لاح الشئ پيدا شد چيز نسنه آشكاره اولدى ودرنك چيزى بكردانيدن
وبر نسنه نك رنكنى تغيير ايتمك يقال لاحه الحر رنكش بكردانيد كرما اسى
آنك لوننى تغيير اتدى ولاحه السفر اى غيره وتشنه شدن وصوسزلق اولمق
عطش كبى نوح ونياحة نوحه كردن بر مرده ميتك اوزرينه آغلامق يقال ناحت
على الميت نوحه كرد زن بر مرده نوحه اتدى خاتون ميت اوزرينه تناوح تقابل
معناسنه در ميت اوزرينه نوحه ايدن خواتين برى برينه مقابل طورمغله آنلره
نوايح تسميه اولندى خ بوخ آرامیدن ساكن اولمق يقال باخت النار بيارامید
آتش آتش ساكن اولدى كه ياواش اولدى تعبير اولنور وسرد شدن خوردنى وطعام
صوغومق وخشم نبشتن وغضب ساكن اولمق دوخ خوار شدن ذليل اولمق
وددرشهرها كرديدن وشهرلرده كزوب قصايدوب اهلنه مستولى اولمق د اود
كرانى كردن آغيرلق اتمك يقال آده الامر كرانى كرد او را كار ايش آكا آغيرلق
اتدى يعنى ايش مشكل اولمغله آكا زحمت ويردى وبدود دآويدن وبر نسنه يى اكمك
آد العود ديرلر اغاجه طايانوب اغاج ايكى بوكولسه جوذ باران بزرك قطره بارانيده
ايرى قطره لو ياغمور ياغدرمق يقال جادت السماء الارض وجادت على الارض
باران بزرك قطره باد ايند آسمان بر زمين بيوك قطره لو يغمور ياغدردى
آسمان زمينه جود سخاوت كردن سخاوت اتمك يقال جاد عليه بماله جوانمردى
كرد بروى باخواسته اش سخاوت اتدى آكا مالى ايله ورجل جواد وجايد مرد
جوانمرد سخى كمسنه وقوم اجاود ج روايت اولندى كه مامون محمد بن عبادده ديديكه
يا محمد من مالكى ثريا ده اسراف ايدرسن محمد مزبور ديدى كه منع الجود سوء الظن
بالمعبود قال الله تعالى وما انفقتم من شئ فهو يخلفه وهو خير الرازقين قال محمود
الوراق ـه من ظن بالله خيرا جاد مبتدئا والبخل من سوء ظن العبد بالمعبود قال
النبى عليه السلام ان الله يحب الجود ومكارم الاخلاق ويبغض سفسافها
جودة نيك شدن چيزى بر نسنه ايو اولمق كردارت مقابلى در يقال جاد عمله
نيك شد كردارش آنك عملى ايو اولدى وشئ جيد چيز نيك ايو نسنه واشياء
جياد چيزهاى نيك ايو نسنه لر ج جودة نيك دوشدن اسب آت ايو
يوروريشلو اولمق يقال جاد الفرس نيك دو شد اسب ايو يورو يشلو اولدى آت
وفرس جواد اسب نيك دوا يورويشلو آت وخيل جياد اسبان نيك رو
ايو يورو يشلو آتلر ج جود جان بدادن جان ويرمك يقال جاد بنفسه جان
بداد جان ويردى واكثريا نفسى بر كمسنه نك اوغورينه فدا اتدى مقامنده استعمال

اولنور جراد تشنه شده صوسز اولمق ذَوْدٌ وذِيَادٌ وارانده کیمی وسورمک یقال
ذَادَ الماشية عن الماء واراند ستوراندن آب دابه لری صودن کیرو سوردی یعنی
صوایچه کلرنده صکره کیرویه دوندردی ذَوْدٌ وذِيَادٌ جستن آب وکیاه صوواوت
آرامق واوت وصو آرامق ایچون کوندردکلری کسنه یه رائد دیرلر یقال لا یکذب
الرّائد اهله وآمد شد کرده وبربره چوق واروب کلمک واول خاتونه که قومشولرینه
چوق واروب کله اکا زاده دیرلر بلا همزه وهمزه ایله زائده شابة وحسنة اولان خاتونلر
سِيَادَةٌ وسِيَادٌ وسُودَدٌ مهتر شدن سید اولمق که اولو اولمق تعبیر اولنور یقال
سَادَهُ مهتری کرد بروی اکا سیدلک اتدی سید لفظی سادَدن صفة مشبهه درکه
آصلی سَيْوِد در ضحّاک دیدی که سید حکیم ومتقی معناسنه در وبعضیلر السید الکریم
علی ربه دیدیلر وبعضیلر دیدیلر که سید اول کسنه در که عمل خیرده قومنه تفوق ایلیه
ودخی سید رئیس وحسن الخلق وزوج المرأة معناسنه ومالک معناسنه کلور
قال ابو الطیب لولا المشقة ساد الناس کلهم الجود یفقر والاقدام قتال
روایت اولندی که ابن مطروح بعض رؤسایه احب احبابندن بری ایچون بر خصوص ایچون
رجانامه تحریر ایدوب ارسال ایتمش ایدی جواب ویردی که خصوص مرقوم بنم
وسعمده دکلدر ابن مطروح استماع اتدکده رودقبادن یه لولا المشقة لفظنی تحریر وارسال
اتدی پس رئیس مزبور متنبی نک بیت مذکورینه تلمیح اولدوغنی فهم ایدوب خصوص
مزبوری اتمام اتدی عَوْدٌ ومَعَادٌ باز کشتن کیرو دونمک یقال عَادَ اليه باز کشت بدو
کیرو دوندی اکا وفی المثل العَوْدُ احمد میدانی دیدی که احمد لفظی جامددن
افعل تفضیل اولورسه معنی بودرکه اکر برکسنه ابتداءً احسان اتسه البته حمد
مظهر اولور واکر عودت ایدوب ینه احسان ایدرسه اولدن زیاده حمد مظهر اولور
واکر محموددن افعل تفضیل اولورسه معنی بودرکه ابتداءً احسان محموددر وعودت
ایدرسه زیاده محمود اولور وفی مثل آخر لک العُتْبَى ولا أعُودُ عُتْبَى اعتاب دن
اسمدر ازاله عتاب معناسنه که رضا معناسی مستلزمدر بر کسنه جرمنه مقر اولوب
توبه واعتذار اتدکده ضرب یعنی جرمکی عفو ایدوب سندن راضی اولدوم بعد الیوم
عتابه عودت ایتمم وهی العائدة فائده عَوَايِدُ جمع یقال هذا الشیء اعود علیک
من کذا ای انفع عِيَادَةٌ برسیده بیمار خسته خاطرلک صورمق یقال عَادَ المريضَ
برسید بیماررا خسته یی صوردی آمد بعیادت برمن جانانم چون یافت خبر زدردی درمانم
لب برلب او نهادم ومیکفتم خوردم غم تو تا بلب آمد جانم
قَوْدٌ مردن اولمک یقال قَادَ بمرد اولدی قَوْدٌ ومَقَادٌ ومَقَادَةٌ وقِيَادٌ کشیده
چکمک که یدمک تعبیر اولنور دابه یی یولار ایله یدمک کبی یقال قَادَهُ کشید اورا آنی
یدی واعطاه مَقَادَهُ داد اورا مهارش را ویردی اکا یولارینی یعنی اختیارنی
اکا تسلیم اتدی قِيَادَةٌ بدمیانجی کردن قلتبانلق اتمک لسان ترکیده پزوکنلک تعبیر
ایدرلر یقال قَادَ القَوَّادُ على المرأة قلتبانی کرد قلتبان برزنه قلتبان قلتبانلق

اندی



اندی خاتونه اوزرینه قال ابن قرناص فی القوّاص شعر لی صاحب کملت جمیع صفاته
قد عمنی بغرایب الاحسان لو لم یکن مثل النسیم لطافةً جابات یعطف لی غصونه
البان وقال ابن سنا الملک شعر لی صاحب أفدیه من صاحب حلو التأنی حسن الاحتیال
لو شاء من رقة الفاظه الف ما بین الهدی والضلال معلوم اوله که اقود من ظلمة
مثلنک موردنده اختلاف اتدیلر بعضیلر اللیل اخفی للویل وفاتما اللیل نهار
الادیب والشمس نمامة واللیل قواد مثللرینه قیاساً لیلدن دیدی لکن صحیح
اولان بودرکه قبیلهٔ هذیلده ظلمة اسمی ایله مسماة بر خاتون قرق ییل زنا وقرق
ییل قیادة ایدوب فرتوت اولمغله بر تیسه قاندرا ولیموب بر تیس وعنز اتخاذ ایدوب
بو عملک سترندن سؤال اتدیلر جواب ویردی که آخر عمرمده انفاس جماعی
استماع ایدوب متلذذ اولمق ایچوندر ولقد احسن من قال شعر سأحققت طفلةً
ولیطت فتاتاً وزنت کهلةً وقادت عجوزا هَوْدٌ وهِيَادَةٌ توبه کردن توبه
اتمک یقال هَادَ الى الله باز کشت بخدا حضرت اللّهه رجوع اتدی یعنی توبه اتدی
وجهود شدن ویهودی اولمق یقال هَادَ یهودی شد یهودی اولدی عَوْذٌ
ومَعَاذٌ پناه کرفتن بکسی یا بجایی یا بچیزی بر کسنه یه یا بر یره یا بر نسنه یه صغنمق
یقال عَاذَ بالله من الشرّ پناه کرفت بخدا از بدی حضرت اللّهه صغندی
یاوزلقدن ویقال معاذ الله پناه میکیرم بخدای تعالی حضرت اللّهه صغنورم لَوْذٌ
ولِيَاذٌ یقال لاذَ به پناه کرفت بدو حضرت اللّهه صغندی وبا ایله متعدی
اولورلر بَوْدٌ آزمودن تجربه وامتحان اتمک یقال بُرْ لی ما عند فلان یعنی
بنم ایچون آنک قلبنده هرنه وار ایسه امتحان واستخراج ایله ابن الانباری
دیدی که بودْ آصلنده ناقه درکه فحل آنی ضرب اتدکده حامل اولدیغی اولمدیغی
امتحان مراد اتسه لر اکا فحلی عرض ایدرلر اکر حامل اولمش ایسه بولیغی قطع
واستکبار ایدر اول وقتده برت الناقة دیرلر بَوَارٌ هلاک شدن هلاک اولمق
یقال بَارَ هلاک شد هلاک اولدی وَهُوَ بَائِرٌ وبُورٌ مرد هلاک شده هلاک
اولمش کسنه جوهری دیدی که بورْ اول فاسد کسنه درکه آصلا آنده خیر اولمیه
واکثر نسخه ده واقع اولدی که وَهُمَا بُورٌ وهم بورٌ ثَوْرٌ وثُؤُورٌ وثَوَرَانٌ
انکیخته شدن خاک وفتنه وخاستن بسوی کسی کهنا اورا بزنی تورتی یا فتنه
قوبارلمق وبر کسنه یی وورمق قصدی ایله یرندن قالقمق یقال ثَارَ برخاست
یرندن قالقدی جَوْرٌ ستم کردن جور ایتمک که علی ایله متعدی اولور یقال
جَارَ عَلَيْهِ ستم کرد بروی اکا جور اتدی واز راه بکشتن ویولدن دونمک که
عن ایله متعدی اولور یقال جَارَ عن الطريق باز کشت از راه یولدن دوندی
حَوْرٌ کم شدن ناقص اولمق ونعوذ بالله من الحَوْرِ بعد الكَوْرِ ای من النقصان
بعد الزیاده حور دخی حائک ضمّیله بر معنایه در وفی المثل حورٌ فی محارةٍ
ای نقصان فی نقصان یوماً فیوماً ادباری زیاده اولان کسنه ده ضرب اولنور

ذیاد اندا اولان کمسنه هنّ قیلیسندن ابابید
اهلنه یالان سویلیان دیا بد یا ب کذب
انسان هالک سر باعث اولور وصفا آبی
خلوعی دردی

کرفوا قولنه قریبدر که فزاد دیدیکی ق
مکسورا ومضمومه وخشینه وجمع الطلوق
اولنور لکن ابن عبیس دیدیکه بو ربا ر
قال ابن الزبعری شعر یا رسول الملیک
ان لسانی راتق ما فتقت اذ انا بور
وبیت مذکور قرّه قولینی تایید
ایدر منه

اصلنه مقرر منه

يقال خار كم شد ناقص اولدی وباز كشتن رجوع ایتمك خُؤُورَة سست شده
ضعيف اولمق يقال خار الحر والرجل يخور اذا اضعف خُوَار بانك كردن كاو
اوكوز باغرمق يقال خار الثور بانك كرد كاو باغیردی اوكوز دَوْر و دَوَرَان
بركشتن دونمك كه طولانمق تعبیر اولنور دار بركشت دوندی وعليهم دائرة
السوء بريشانیت كردش بد آنلر اوزرینه در یاره من دوده كه مراد صوارف
روزكار در هزیمه كبی وهي الدائرة معروف در دُوَار سرگشتگی باش دونمك
مرضی اصابت اتمك يقال دير به ويدار سرگشتگی مبتلا شد باشی دونمكه مبتلا
اولدی زيادت ومزاد زیادت كردن زیادت اتمك يقال زاده زیادت كرد
اوا آنی زیادت اتدی ويقال استضات بهم فتورونی فَزُدْتُهم فَزُوْدُوف
وزود اعوجاج معناسنه اولمغله قوسه زود دیرلر جمعی زُوُود در تقول قوم
عن مواقف الحق زُوُدٌ فعلهم رياءٌ وقولهم زُوْدٌ وفي النوابغ رُبَّ ذَوْدَةٍ ذائر
اشد من زأرة زائر وزارة الاسد في الزائع آهْوَنُ من زوودة بعض الزائغ سَوْرَة
برجستن صيچرامق كه اوزرینه آتلمق تعبیر اولنور يقال سار عليه وسار اليه برجست
بروى آنك اوزرینه آتلدى وثب كبی وبر بوشيدن از خشم وزياده غضب اتمك
شَوْر وشِيار روفتن انكبين از كندو قوغانده بال چیقرمق وجدا كردن عسل ازموم
وبال مومی آیرمق يقال شار العسل بیرون كرد انكبين را يا بفشرد شش بالی
قوغاندن طشره چیقاردی يا بالی صیقدی شَوْر عرضه كردن ستور بباذار
ستور دابه یی بیع اولنان بازارده دابه یی مشتریلره عرض اتمك مثلا آته بنوب
ایلرو كیرو یورتمك تا كه مشتریلر كوروب اشترایه رغبت ایده لر يقال شار
الدابة في المشوار عرضه كرد ستوررا در بازار ستور دابه بازارنده دابه یی
عرض اتدی ومشوار محل عرض در كه آنده آت بازاری ایله تعبیر اولنور يقال
اياك والخطب فانها مشوار كثير العثار عَوَر كور كردن چشم كسی بركسنه نك
كوزینی كور ایتمك يقال عار عينه كور كرد چشم اورا آنك كوزینی كور اتدی
عُوُور خود كور شده چشم كوز كندی كور اولمق يقال عارت عينه تعار
خود كور شد چشم او كندی كور اولدی آنك كوزی علم بابنده در كه اصلنده
عورت تعور ايدی واو الفه قلب اولندی وهي عائرة چشم نابينا كور
اولان كوز عَوَر تم يقال عورت تعور علم بابنده در جوهری دیدی كه عورت
اصلنده اعوَرَّت ایدی اعورّت ده اولان واوی الفه قلب اتمكه مقتضی اولمغله
زواید یعنی الف وتشدید حذف اولندقده عورت قالدی اگرچه الّتی قلبه مقتضی
وار در لكن اصلنده مقتضی اولمغله فرعنده دخی قلب اولنمدی وهي عوراء
چشم كور كور كوز وكاهی عوراء دیوب كلمه قبیحه دن كنایه ایدرلر عينا كلمه
حسنه دن كنایه اولدیغی كبی وبر مستحسن نسنه كیدوب موضعنه بر مكروه نسنه
كلسه اول مكروهه بدل اعوَر وخلف اعور دخی دیرلر غُؤُوْر بكو فروشده چشم

مثلدر

كوز

كوز چوقورینه باتمق يقال غارت عينه بكو فرورفت چشم او آنك كوزی چوقورینه
باتدی غَوْر آب بزمین فرو خوردن صو زمینه باتوب صوروشمق يقال غار الماء
فرورفت آب صو باتدی وبغور رسیدن برشنه نك نهایتنه یتشمك يقال غار
الرجل بغور رسید مرد رجل تهامه یه یتشدی وچوقوره دخی غور دیرلر پس
رجل چوقوره وارمش كندی دیمك اولور وهو الغور معروف در كه تهامه یا چوقور
وبعض نسخه ده لفظ غور نشیب ایله تفسیر اولندی وزوزنی غور بسوی
زمینی كه نكو باشد رفتن دیو تفسیر اتدی وبو مقامده ظاهر اولان غور دن
مراد تهامه ویمن اطرافی در غيار فروشدن آفتاب وماه وستاره كوره وآی
ویلدوز باتمق تقول غارت عينك غوورا وغار ماؤك غورا وغار نجمك
غيارا وبطن وفرجه غاران دیرلر تقول فلان يسعى لِغارَيْه اى لبطنه وفرجه وغار
مغاره معناسنه تصغیری غُوَير كلور وفي المثل عسى الغوير أبؤسا برنسنه كه
آنك طرفندن شر كلمكدن خوف اولنه آنك حقنده ضرب اولنور اصمعی دیدی كه اصل
مثل بودر كه برقوم بر مغاره یه كیروب تحصن ایتمشلردی اول مغاره ییقلوب
یاخود دشمن كلوب جمله سی هلاك اولدیلر میدانی غیری وجهله بیان اتدی
ودخی دیدی كه ابؤس بؤسك جمعیدر شدت معناسنه ابن الاعرابی دیدیكه
ابؤسا منصوب اولدیغی عسى الغوير يصير أبؤسا تقدیرنده اولدیغی ایچوندر
ابو علی دیدی كه عسى كان معناسنه اعتبار اولندوغی ایچوندر فَوْر وفَوَران
برجوشیدن دیك وخشم وآب چشمه وآنچه بدان ماند چوملك قاینمق وزیاده
غضب ایتمك وچشمه نك صویی ملو نشنه لی جوش ایتمك فارت القدر هم
بجوشید دیك چوملك قینادی وبر كسنه نك غضبی حركت اتسه فار فائره دیرلر
ثار ثائره دیدكلری كبی ای جاش غضبه كَوْر عمامه بر سر بستن باشه صاریق
باغلومق يقال كار العمامة على رأسه ببست دستار را بر سرش باشینه صاریق
باغلادی مَوْر جنبیدن حركت ایدوب واروب كلمك موج كبی يقال مار بجنبید
حركت ایدی كه واردی كلدی تعبیر اولنور نَوْر ونوار رمیدن اوركوب قاچمق
وبر خاتون تهمت دن قاچسه نارت المرأة من الريبة دیرلر واول خاتونه نوار
اطلاق اولنور وجمعی نُوُر كلور يقال الشيب نَوُرٌ عنه النساء نُوّرٌ اى نفّرٌ
هَوْر وهُؤُور ریهیده شدن ییقلق ودوكلمك ومنه قوله تعالى على شفا
جرف هارٍ اى ساقط تی جواز ومجاز كذشتن كچمك ویورییوب كتمك يقال
جاز المكان بكذشت جای را مكانی كچدی وهو المجاز كذرگاه كچه جك
موضع وروا بودن ونافذ اولمق يقال جاز البيع والنكاح اى نفذ امام
مرزوقی مقامات حریری دن اون برنجی مقامه ده عطیه یه جائزه تسمیه
اولندوغنك وجهنده دیدی كه معطی دن سائله وبر الدن بر آله تجاوز
اتدیكی ایچوندر یاخود جائز اولوب ولجب اولمدیغی ایچوندر حَوْز وحِيازة

کردکرده جمع ایتمك یقال حازه کردکرد اودا انی جمع اتدی ونرداندن ستور
ودابه‌یی آهسته سورمك سوق لیّن معناسنه ویلوه بیچ بیچ اولوب قیوریلسه
تحوّزت الحیّة وتحیّزت الحیّة دخی دیرلر قال القطامی تحیّز عنّی خشیة آن
اُضیفها کما انحازت الافعی مخافة ضارب دوز آزمودن تجربه ایتمك یقال
زُزت الشیء ای جرّبته ابن الانباری دیدی که زُزت ما عنده دیرلر طلبته وارده
معناسنه دیبه دیدی که دوز آندن عبارتدرکه بر نسنه‌یی ال ایله قالدیررلر
نقل وخفتنی بلمك ایچون فوز ومفاز ومفازة بیروزی یافتن ظفر بولمق یقال
فاز بکذا ظفر یافت بفلان نسنه‌یه ظفر بولوب نائل اولدی فوز دست برده
غالب اولمق یقال فاز المقامر دست برد قماربازی خصمنه غالب اولدی
اوتدی تعبیر اولنور س ادس وایاس عوض دادن بر نسنه مقابله‌سنده
عوض ویرمك یقال آسه عوض داد اورا اکا عوض ویردی کما یقال عاضه
عوضًا وعیاضًا ومطلقا ویرمك معناسنه دخی کلور بوس بوسه دادن
اوپمك تقبیل کبی جوهری فارسیدن معربدر دیدی یقال باس له الارض
زمین بوسید بعض او آنك ایچون پیاوبدی یقال انها الباس ما انت الا البائس
جوش جیم ایله وحوش حاء مهمله ایله آندرمیان سرای کسی کشتن برای غارت
برکسنه‌نك سراینك ایچنده غارت ایتمك ایچون طولاشمق یقال جاسوا وحاسو
خلال الدیار بکشتند میان سرایها برای فساد فساد ایتمك ایچون سرایلرك
اورتاسنده کزدیلر ودوراندیلر دوس ودیاسة ودیاس خرمن کوفتن خرمن
دوکمك یقال داس الکدس بکوفت خرمن را خرمن دوکدی دوس دوفسن
کردن شمشیر ومانندآن قیلیج مثللو نسنه‌لره جلا ویرمك یقال داس السیف بالمدوس
دوش کرد شمشیر را بماله قلیجه جلا ویردی سورته‌جك آلت ایله که مراد مصقله‌در
سیاسة نگاه داشتن حفظ ایتمك یقال ساس الخیل نگاه داشت اسبان را آتلری
محافظه اتدی وساس الرعیة نگاه داشت زیردستان را رعایایی محافظه وامرلرینه
اهتمام اتدی یقال کیف تکون الرعیة مسوسة اذا کان راعیها سوسة صاحب
لاحیه دیدی که لفظ سیاسة سه یسا لفظندن معربدرکه سه فارسیده
اوچ ویسا ترکی ومغول لغتنده ترتیب معناسنه‌در پس الترتیبات الثلث
معناسنه اولور عبارت مذکوره‌نك سببی نجوم ظاهر صاحبی شو وجهله بیان
اتدی که ملك المغول اولان جنگیزخان ممالك اولادنی ممالکی اوچ اوغلی میاننده
تقسیم ایدوب اوچ قسم اتدی وبعض وصایا ایله توصیه اتدی که هرکز آنی
ترك ایتمیه‌لر وآنك سببی ایله احوال رعیة نظام بوله الی یومنا هذا قاعده
مزبوره میانلرنده جاریدر وکندی میانلرنده سه یسا ولفظی لمتد اولور یعنی
اول ترتیبات ثلثه که جنگیز احداث اتدی صکره لفظ مذکور عامه لسانینه
دوشوب تعریب وسیاسه لفظیله تعبیر اتدیلر کوس برنسنه پای رفتن ستور



دابه اوچ ایاق اوزرینه یوریمك یقال کاس العقیر برسه پای رفت ستور پی بریده
اوچ ایاق اوزرینه یوریدی سکیری کسلمش دابه کوس آصلنده باشی اشاغی دوشمکه
دیرلر ودابه‌نك یورور باشی اوزرینه اکثریا دوشر لوس چشیدن دادمق ذوق کبی
ولقمه‌دن کوچك طعامه لواسه دیرلر خلیل دیدی که ما لُسنت عندهم لواسا ولووسا
دیرلر بر نسنه اکل اتمدم معناسنه ودخی طعامی قاربشدیروب ایچندن بعض حلویات
یا نخود کبی بولوب اکل ایتمکه لوس دیرلر ابن درید دیدی که لست الشیء فی فمی دیرلر
آغزمده بر نسنه‌یی لسانی چویروب دوندرسه نوس جنبیدن حرکت ایتمك
یقال ناس الشیء ینوس ای تذبذب هوس کوفتن دوکمك دق کبی وشدة
اکل معناسنه کلور لهذا ارسلانه هواس دیرلر نس نوش فراکرفتن اخذ ایتمك
ابن سکیت دیدی که برکسنه برکسنه‌نك باشندن وصقالندن طوتمق مرادتسه
ناشه دیرلر ص بوص بیش بشدن تقدم ایتمك سبقت کبی وفی المثل البوص
بالنوص ای النجاة بالفرار حیاصة دوختن جامه جامه دیکمك یقال حاص
الثوب بدوخت جامه را جامه‌یی دیکدی وفی المثل ان دواء الشق ای یحاص
ابو عبید دیدی که رتق الفتق واطفاء نایره ضرب اولنور وبرکسنه‌نك خاطرینی
منکسر اتدکده آنی برطریق ایله جبر وتطییب اتمك کرك دیه‌جك یرده ضرب
اولنور حوص دوختن چشم باز طوغانك کوزینی دیکمك یقال حاص
عین البازی بدوخت چشم باز را طوغانك کوزن دیکدی شوص شستن
غسل وپاك اتمك یقال شاص فاه بالمسواك اذا نظفه به غوص باب فرو
شدن صویه طالمق یقال غاص فی الماء فروشد درآب صوده طالدی
وصویه طالان کسنه‌یه غواص وعملنه غیاصة دیرلر قال الشاعر یغوص البحر
من طلب اللآلی ومن طلب العلا سهر اللیالی وقال ابو الطیب تریدین ادراك
المعالی رخیصة ولا بد دون الشهد من ابر النحل وقال ابو فراس یهون
علینا فی المعالی نفوسنا ومن طلب الحسنا لم یغلها مهر وحقیقت جزئی
دانستن وبرنسنه‌نك حقیقتنه مطلع اولمق یقال فلان یغوص علی حقایق
العلم وغاص غوصة الا اخرج درة ویقال من صاغة الفقه وغاصة الدرر
موص شستن غسل اتمك ومواصه غساله معناسنه نوص ومناص
کریختن ودستن قاچوب قورتلمق یقال ناصه بگریخت وبرست قاچدی
وقورتلدی وفی الاساس ناص عن قرنه ای فر ونجا ومناص قاچه‌جق موضعه
دخی دیرلر منجی کبی ض خوض درآب شدن صویه باتمق یقال خاض الماء
درآب شد صویه باتدی وهی المخاضة جای فروشدن درآب صویه باته‌جق
موضع ودرکاری شروع کردن وبرایشه شروع اتمك یقال خاض
فی الحدیث درآمد درسخن سوزه شروع اتدی روض وریاضة رام
کردن ستور رام ناشده اوکرنمامش دابه‌یی اوکرتمك یقال راض المهر

زم کرد ستور درشت را سرکش وشموس دابه یی ملاویر ورام اتدی عوض وعیاض
عوض دادن عوض ویرمك یقال عاضه من هبة شیئا عوض داد ازبرای بخشش او
چیزی آنك بخششی ایچون برنسنه یی عوض ویردی وهو العوض واول ویردکاری
نسنه عوض در ط حوط وحیاطة نگاه داشتن محافظه ایتمك که گوزدوب گوزه دوب
رعایت ایتمك تعبیر اولنور یقال حاطه نگاه داشت اورا آنی محافظه اتدی ویقال لازلت
فی حیاطة الله ووقایته سوط امیختن قارشدرمق یقال ساط القدر بچمچه
بشوراینده دیك را کفگیر ایله چوملکی قارشدردی وهو المسواط والمسیاط
چمچه کفچه وتازیانه زدن وقامچی وورمق یقال ساط الدابة بالسوط بزد
ستوررا بتازیانه دابه یی ووردی قامچی ایله عیاط وعوط ستاغ شدن شتر
وگوسپند دوه وقیون قیصر اولمق که قیصر اولان حیوان فادسیده ستروان دیرلر
کسائی دیدی که اگر دوه حامل اولمغه تحمل اولان سنه ده حامل اولمسه آکا عائط وحائل
دیرلر وآندن صکره کلن سنه ده دخی حامل اولمسه آکا عائط دیرلر وحائل حول کبی
وفی الاساس هذا زمان عقمت فیه القرائح واعتاطت الاذهان اللواقح لوط واد وسیده
چیزی برنسنه یا پشمق لق کبی یقال انی لاجد له فی قلبی لوطا ولیطا یعنی الحب الازق
بالقلب نوط ومناط چیزی ازجای در آویختن برنسنه یی برندن قالدیروب
برشیئه آصماق یقال ناطه بکذا بیاویخت بوی فلان چیزرا آکا آصدی فلان نسنه یی
وهو نسنه که بر شیئه آصله آکا نوط دیرلر وفی المثل عاط بغیر انواط یعنی معلق
نسنه یوق ایکی ال اوزادر اول کمسنه ده ضرب اولنور که مالك اولمدیغی نسنه یی ادعا
ایدر کما یقال کالحادی ولیس له بعیر ویقال ایضا بخشاء لقمان من غیر تخییع وفی
مثل اخزان اعیان ده نوطا یعنی اگر دوه یوکی آغر اولمغله یورولور ایسه یوکنك
اوزرینه برنسنه دخی آص بخیل دن برنسنه استه اگرچه اندن حظ ایتمز دیه جك
یرده ضرب اولنور وایضا ان ضبح فزده نوطاع بوع بیان وبیمودن قولاج ایله
برنسنه یی اولچمك یقال بعت الحبل اذا مددت باعك به وقارشله سه قسبرته
دیرلر وکام دورادور نهادن وادیمی سیرلك سیرك آتمق توع شکستن
برای برداشتن پاره نان یاغی پارهلق برپاره اتمك ایله قالدیروب اکل
اتمکیچون یقال تعت السمن اذا کسرته بقطعة خبز ترفعه بها جوع گرسنه شدن
آجق یقال جاع گرسنه شد آج اولدی واجاعه برکمسنه یی آج قورمق وفی
المثل اجع کلبك یتبعك وفی مثل آخر اجوع من الذئب ذیب همیشه قارنی
طویمیوب نواله طلبنده فارغ اولمز هذا بدعا مقامنده رماه الله بداء الذئب
دیرلر که مراد آجلق در بعضیلر داء ذئب دن موت مراددر دیدی زیرا ذئبه
مرض موت دن غیری مرض اصابت ایتمز هذا اصح من الذئب دیو مثل ایراد ایدرلر
ارسلان اگرچه اکله غایت حریص در لکن برقاچ گون آجلغه صبر ایدر وذئب قطعا
آجلغه تحمل ایتمیوب البته جوفنه برنسنه ادخال ایدر برنسنه بولمسه نسیم



استنشاق ایدر وکلب وذئب کمولك اکل اتسه لر معده لری آنی اریدر لکن خرما چکردکنی
اریتمز میدانی اجوع من قراد مثلنده دیدی که کنه بر مرتبه آجلغه صبر ایدرکه برسنه
صبر ایدر وبرسنه قارنی زمینه وضع ایدوب برشی اکل ایتمز تا دوه یه مصادف اولونجه
بو وجه اوزره اوقات بچوردر وهی الجاعة گرسنه گی اجلق دوع ودوعة ترسانیدن
قورقمق یقال داعه بترسانید اورا آنی قورقوتدی ونیکو آمدن چیزی برنسنه
ایو خوش ومطبوع اولمق اول وجهله که آکا نظر ایدن کمسنه تعجب ایلیه یقال
راع الفرس زیبا شد اسب آت گوزل اولدی واول فرسه رایع دیرلر واول رجل که
حسن کامله مالك اوله آکا اروع دیرلر وخاتونه روعاء دیرلر صوع چیزی را پراکنده
کردن برنسنه یی طاغتمق یقال صعت الشیء فرقته صوع جنباندن چیزی
برنسنه یی تحریك ایتمك ودمیدن بوی خوش وایو قوقی منتشر اولمق وبایقوشك
اوکلنه صوع واوازینه صواغ دیرلر وفی الاساس لن یخاطرا لنازل الربع ولن
یطایر البازی الصتوع وفی هذا المعنی قال الجامی قدس سره کامل وناقص
نیکسانند درقطع امور آنچه از شمشیر می آید نه حد خنجراست طوع وطواعیة
فرمان برداری کردن اطاعت ایتمك یقال طاع وطاع له اطاعت کرد اورا
آکا مطیع اولوب امرینه مخالفت اتمدی یطوع نصر بابندن ویطاع فتح بابندن
ورجل طیع اللسان دیرلر فصیح معناسنه وبرکمسنه مادینه سهولت ایله نائل اولسه
طاع له المراد دیرلر لوع ولوعة سوختن اندوه دل را غم وغصه قلبی یاقمق
یقال لاع الحزن قلبه بسوخت اندوه دلش را غم آنك قلبی یاقدی روغ
وروغان بحب دادن روباه تلکو ایله دوکرواوینایوب قاچمق ایچون حیله
اتمك یقال راغ له الثعلب بازی کرد روباه اوینادی تیلکی وفی المثل اروغ من
ثعال وقد علقت بالجبال اوزرینه حق ثابت اولدقدن صکره خلاص ایچون
حیله قیدنده اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور وتقول مالی اریك تا یغ
عن المنهج راغیا عن الحق الابلج وبنهان بسوی چیزی شدن وخفیه برنسنه
جانبنه گیتمك یقال راغ علیه ضربا پنهان روی اورد بروی از بهر زدن خفیه
توجه اتدی آنك اوزرینه وورمق ایچون وراغ من کذا دیرلر فلان نسنه دن
خفیة عدول ورجوع اتدی معناسنه مبرد دیدی که هر رجوع ایدن کمسنه یه
رائغ دیرلر مگر رجوعنی اخفا ایلیه قال الله تعالی فراغ علیهم ضربا بالیمین
ای رجع الیهم یضربهم مخفیا رجوعه سوغ ومساغ بگلو فروشدن طعام
وشراب بوغازدن سهولت ایله طعام وشراب گیتمك یقال ساغ له الشراب
بگلو اندرم او را شراب شراب آکا سیکدی ومتعدی دخی استعمال اولنور ساغه
الشراب کبی وفی المثل من ساغ ریق الصبر لم یحفل صبر دن صبر سقوطری
مراددر وحقل وجع البطن معناسنده در یعنی صبر سقوطری سهولت ایله تجرع
ایدن کمسنه وجع بطن دن امین اولور خلفك اذا سنه تحمله ترغیب مقامنده

ضرب اولنور ودوابودن وبرنسنه جائز اولمق يقال ساغ له ان يفعل كذا اى جاز
صَاغَ الحُلِىّ ذدكرى كرد
صَوْغ وصِيَاغَة زرگرى كردن قويومجيلق اتمك يقال
بيايه را حلى يه قويومجيلق اتدى يعنى قالبه افراغ ايدوب ياپدى وهو الصَّائِغ والصَّوَّاغ
زدكر قويومجى واهل حجاز صيّاغ ديرلر وبرنسنه برنسنه نك مقدار نجه اولسه هذا
صَوْغ هذا وهما صَوْغان اى سيّان ف دَوْف دال مهمله ايله ذَوْف ذال معجمه ايله
سوده ن ازملك وكذا اينده چيزى سخت درآب وبرنسنه يى صودن زيادة ايصلادوب
ازيتمك يقال دَافَ ودَافَ الدوا بسود يا باب تركرد دارو را داروئى سودتوب
ازدى يا صوايله ايصلاتدى وفى الاساس داف المسك بالعنبر خلطه به ودَغفَ
الزعفران والدواء خلطه بالماء ليبتلّ سَوْف بوييده قوقمق يقال سُفْتُ الشئ
اى شممته شوف بزدا ييدن جلوير ملك يقال شُفْتُ الشئ اى جلوته طَوْف وطَوَاف
وطَوَفَان كرد چيزى كرديدن برنسنه نك چورهسى طولاشمق يقال طَافَ بالبيت
كرد كعبه بكرديد كعبه يى طواف اتدى وبقضاء حاجت رفتن وقضاء حاجت
ايچون خلوه يه كتمك يقال طاف الى البراز ليتغوّط والطَّوْف الغائط قَوْف وقِيَافَة
ازپى كسى رفتن بركسنه نك ازدينه اويوب كتمك يقال قَافَه ازپى اورفت آنك
آردينجه كتدى ق. تَوْق وتَوَقَان وتِيَاقَة آرزو برده بچيزى برنسنه يه آرزو اتمك
يقال تَاقَ اليه آرزو برد بوى آكا آرزو اتدى يعنى مشتاق اولدى وفى المثل
المرءُ توّاق الى مالم ينل يعنى هر كس منع اولنديغى نسنه يه حريص ومشتاق در كما
قيل احب شئ الى الانسان مامنعا حَوْق خانه روفتن اوسپرملك وسپرندى
حُوَاقَه وسپورگه يه مِحْوَقَه ديرلر مكنسه كبى ذَوْق وذَوَاق ومَذَاق چشيدن دادمق
يقال ذَاقَ الشئ بچشيد چيزرا نسنه يى دادى ماذقت ذواقا ماأكلت شيئا
ماذقت عضاضا ولا لماجا ولا اكالا ولا قضاما ولا علوسا ولا عدوفا ولا عذاقا
دخى بو معنايه در قال الحريرى فى المقامة الصورية ماذقت لماقا ولا لست
دقاقا كسائى ديدى كه لماقه مشروب معناسنه در قال ه كبرق لاح من راه
ولا يشفى الحوائم من لماق وحوائم عطشان معناسنه در يعقوب ديديكه لماق
طعام وشرابه اطلاق اولنور ابن كيسان ديدى كه لماق طعام وشرابدن شئ قليل
معناسنه در مناسب اولان بو معنى اولمق ملاحظه اولنور وآزمودن وتجربه
اتمك يقال ذقت فلانا اى جرّبته تقول ذقت الناس واكلتهم ووذنتهم وكلتهم
فما استطبت طعومهم ولا استحجت حلومهم رَوْق خوش آمدن چيزى
برنسنه طبيعته خوش كلمك يقال راقنى الشئ خوش آمد مرا چيزى نسنه بكا خوش
كلوب حسنى بى عجبه دوشوردى وصافى شدن شراب وشراب طورلوب صافى
اولمق سَوْق وسِيَاقَة ومَسَاق راندن وكابين دادن بزن وخاتوننه مهريني
ويرملك يقال ساق اليه المهر بداد زن را كابين خاتوننه مهر ويردى شَوْق
آرزومندى كردن برنسنه يه مشتاق اولمق يقال شاقه آرزومند شد بفلان چيز



فلون نسنه يه مشتاق اولدى عَوْق باز داشتن كرو طوتمق يقال عَاقَه عن الامر
باز داشت اورا ازكار آنى ايشدن منع وصرف اتدى يقال فلان صحبه التعويق
فرجره التوفيق وتقول يامن عن الخير يعوق ان لحق اسما لك يعوق فَوْق
درگذشتن ازكسى در فضل وجز آن بركسنه يى فضل ده يا غيرى نسنه ده
سبقت وتقدم ايتمك يقال فَاقَه فى العلم درگذشت اورا در دانش علمده آكا
تفوق اتدى فُوَاق زغنك كرفتن اينجقيروق طوتمق يقال فَاقَ زغنك كرفت
اينجقيروق طوتدى بعض نسخه ده شير مجتمع شد درميان دو دوشيدن
عبارتيله تفسير اولندى يعنى ايكى صاغمق ميانده سود مجتمع اولدى مصنف
اساس ده ديديكه دوه يى بركونده بش يا آلتى كره صاغارلر هر ايكى صاغم
ميانده دوه نك ممه سنده مجتمع اولان سوده فيقه ديرلر واول ايكى صاغم
ميانده اولان وقت فُوَاق وفَوَاق در وما اقام عنده الا فواق ناقة او فيقة ناقة
اى الا قليلا وحديث شريف ده وارد اولديكه العيادة قدر فواق ناقة جوهرى
ديديكه دوه يى صاغدقدن صكره كوچكى امزدرلر آنى وقتدن صكره ينه صاغارلر
بو ايكى وقت ميانده اولان وقت فُوَاق در مَوْق احمق شدن احمق اولمق
وفى الصحاح الموق الحمق فى غباوة لك بَوْك برجستن كشن بر ماده خويش
اركك ديشيسنك اوزرينه جماع ايچون صيچرامق يقال باك الحمار الاتان
برجست خر نر بر خر ماده اركك اشك ديشى اشك اوزرينه صيچرادى
جوهرى غزوة تبوك تسميه سنك وجهنده ديديكه غزوة مزبورده رسول
اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى بعض صحابۀ كرامى كوردى كه اول
موضعده واقع صوبكا دينه اوقلرين صوقوب صوچيقمق ملاحظه سيله قارشديررلر
بوديديكه ما زلتم تبوكونها بوكا دوك سودن سور تمك واز ملك يقال داك
الطيب اى سحقه مدوك اززجك اوست طاشه ومداك لت طاشه ديرلر
سَوْك مسواك كردن دندانها ديشلرى مسواك ايله سورتمك يقال سَاكَ
اسنانه مسواك سود دندانها خود را مسواك سوردى ديشلرينه وهو المسواك
والسواك معروف در وسئوك فاه تسوكا ديرلر واكرا ستاك ياخود تسوك
ديسه لر فم ذكر اولنمق لازمدر وسواكك جمعى سُوُك در كتاب وكتب كبى
حكايت اولندى كه خلفاء عباسيه دن مامون آبدست آلوب مسواك استعمال
اتمك صددنده ايكن علماء دن بركسنه حاضر اولدى مامون آندن سؤال اتدى كه
مولانا مسواكك جمعى نه در جواب ويردى كه ضد محاسنك فافهم هذا الادب
شَوْك خار در پاى شدن اياغه تيكن باتمق يقال شاكت الشوكة رجله
در آمد خار در پايش اياغنه تيكن باتدى ورجل مشوك بايى كه درو خار
شكسته تيكن باتمش آياق وشاك لرجل الشوكة بخار انده افتاد مرد رجل تيكن
ايچينه دوشدى واكثر نسخه ده بيرون كردم خاررا ايله تفسير اولندى يعنى

توقفه

بالدال المهملة

رجل تیکنی جیقاردی عندمزده موجود اولان کتب لغته مخالفدر قال الجوهری قد شَکِتُ فَانا اَشَاكُ شَاکَةً وشیکةً اذا وقعت فی الشوك قال ه لا تنقشن برجل غیرك شوکة فتقی برجلك رجل من قد شاکها یعنی من دخل بین الشوك وقال مجد الدین شِکْتُ الشوك اَشَاکُه وقعت فیه یشَاکُها علم بابندن یعنی بخاراندا فتدمرد رجل تیکنه دوشر لوك خاییده چکنمك یقال لاك الفرسُ اللجام یعنی خاییده اسب لگام را آت اوبانی چکندی وبرکمسنه خلقك عرضنه طعن اتسه لاك اعراض الناس دیرلر اَوْل وَمَال بازکشتن راجع اولمق یقال آل امره الی الفلاح بازکشت کار او بنیکوئی آنك ایشی ایو لکه دوندی یعنی صوکی ایو اولدی بَوْل گمیز کردن تبوّل اتمك یقال بَالَ تبوّل کرد تبوّل اتدی آب دیزه مبوّله دیرلر ثعالبی وصاحب عماد دیدیلرکه بَوْل الجمل دیوب اد باردن کنایه ایدرلر وفی المثل اخلف من بول الجمل قال ه واخلف من بول البعیر لانه اذا صو لله قبال وجهه اذبرا وفی مثل آخر آبول من کلب مراد نفس بول در ومحتملدرکه بولده مراد ولد اوله زیرا عرب ولد دن بول ایله کنایه ایدرلر وکلب کثرة ولد ایله مشهوردر عبد الملك بن مروان واقعه سنده کوردیکه مسجدك محرابنه بش کره تبوّل اتدی ابن سیرینه تعبیر اتدردکده ابن سیرین دیدیکه مزده سکا که سنده بش ولد ظهور ایدرکه هربری محرابده جلوس وخلافته ده قائم اولهلر وفی مثل آخر اذا لم تبالت علیه الثعالب زیاده ذلیلدر دیه جك یرده ضرب اولنور واول قوم بینلرنده صلح واراکن فتنه واقع اولسه بالت بینهم الثعالب وفسا بینهم الظربان وکسر بینهم الرمح وبسبس بینهم الثری وخربت بینهم الضبع دیو ضرب مثل ایدرلر جَوْلَة وَجَوَلَان کشتن دوراتمك یقال جَالَ فی المیدان کردید درمیدان میدانده دوراندی حَوْل جستن صیچرامق یقال حَالَ فی متن الفرس برجست درپشت اسب آت آرقه سنه صیچرادی بیندی وبکساله شدن وبراشنه کیرمك یقال حَالَ عَلَیْهِ الحَوْل برکشت بروی سال آکا ییل دوندی یعنی بریل کچدی وجدایی افکندن درمیان دوچیز ایکی نسنه نك ما بیننه جدالك براقمق یعنی ما بینلرینه حائل اولمق یقال حَالَ بینهما جدایی افکند میان آن دوچیز اول ایکی نسنه نك آراسنه حائل اولوب آیردی حُؤُول ازعهد برکشتن عهدندن رجوع ایتمك یقال حَالَ عن العهد ازپیمان برکشت عهدندن دوندی حِیَال وحوال ستاغ شدن شتر دوه قصیر اولمق یقال حالت الناقة فارغ ماند شتر ماده بوش اولدی یعنی حامل اولمدی دیشی دوه وناقة حائل شتر ستاغ قیصر دوه حَوْل نکاه داشتن مرد مال خویش را برکمسنه کندو مالینی محافظه اتمك یقال خائل مال ای راعیه ومصلحه دَوْل دولتمند شدن یابی دولت شده دولتلی اولمق یقال دالت له الدولة دولت بدو نظر کرد دولت آکا توجه اتدی وَدَالَت علیه الدولة دولت روکردانید از وی دولت آندن یوز چویردی وهو



الدَوْلَةُ والدُوْلَةُ معروف در دُوَل ودُوَل جمع زوال دور شده اوزاق اولمق یقال زال عنه دور شد ازوی آندن اوزاق اولدی زُوُول وزَوَال کذشتن آفتاب از میانه آسمان کوره نصف النهاردن دونمك یقال زالت الشمس بکذشت آفتاب که نصف النهاردن کچدی شَوْل برداشتن شدن چیزی بر نسنه یوقارو قالقمق یقال شال المیزان سبك شد ترازو ترازو ییکی اولوب بر کفه سی یوقارو قالقدی وازجای برخواستن ویرندن یوقارو قالقمق یقال شالت الناقة شیر برداشت شتر ماده دیشی دوه سودیی یوقارو چکدی یعنی سودی آز اولوب مه لری یوقارو قالقدی که طوغوردقدن صکره یدی یا سکز آی مروردن صکره اولور وهی شائلة شتر ماده شیر بردارنده سودیی یوقارو چکدی دوه معلوم اوله که شول ناقه یه مخصوص اولمغله شائل دیمك کرك ایدی طالق حایض کبی وتبریزی دیدیلرکه شائلة فعلی اوزرینه مبنی درکه شالت الناقة دیرلر مؤنث صیغه سی ایله ودیدیلرکه اکر ناقه قویروغنی قالدردی معناسنه اولورسه شائلة دیمك کرکدر زیرا قویروق قالدیرمق مؤنثه مخصوص دکلدر وَهِیَ شُوَّلٌ جمع علی غیر القیاس برداشتن شتر دنبال را دوه قویروغنی لقاح ایچون قالدیرمق ویعدی بالباء یقال شالت الناقة بذنبها برداشت شتر ماده دنبالش را دیشی دوه قویروغنی یوقارو قالدردی وهی شائل شتر ماده دنبال بردارنده قویروغنی یوقاری قالدیران دوه دیشی دوه مخفی اولمیه که اکر لفظ شائل تاایله اولورسه سودیی یوقارو چکن دیشی دوه واکر تاسز اولورسه جماع ایتمك ایچون قویروغنی یوقارو قالدیران دوه معناسنه اولور که اصلا آنك سودی اولمز وَهِیَ شُوَّلٌ جمع راکع ورکع کبی وعقربك ایکنه سنه شَوْلَه وعقربه شَوّاله دیرلر صَوْل وصَوْلَة وصِیَال حمله کردن حمله ایدوب اوزرینه صیچرامق یقال صَالَ عَلَیْهِ حمله کرد بروی آنك اوزرینه حمله اتدی یقال رُبَّ قَوْلٍ اَشَدُّ من صَوْلٍ اَصْوَلُ من جَمَل مثلنده حمزه دیدی که اَصْوَلُ اعَضُّ یعنی زیاده اصیریجی معناسنه در یقال صال الجمل وعقر الکلب وسائر ارباب لغت دیدیلرکه صَوْل وصَوْلَة وثب یعنی صیچرامق معناسنه در یقال الفحل ونبتصاولان ای یتواثبان وابوزید دیدی که صَؤُل البعیر دیرلر خلقه مجرم ایدوب قتل اتسه واول بعیره صَؤُول دیرلر همزه ایله یَصُوْل نصر بابندن ویَصَال علم بابندن طَوْل باکسی فضل کردن برکمسنه یه احسان اتمك ممنون اتمك یقال طال علیه منت نهاد بروی آنك اوزرینه منت قودی یعنی احسان اتدی ولیس عنده طائل نیست نزد او فائده آنك عندنده وفضل یوقدر عَوْل توشه دادن عیال عیال واولاده نفقه ویرمك یقال عال اولاده توشه داد بچکان خود را کندو اولادلرینه نفقه ویروب معاشلرن کوردی مطرزی ایضاح دیدیکه عیال عَیِّل لفظنك جمعیدر جَیِّد وجیاد کبی وعَیِّل آصلنده عَیْوِل ابوزید دیدیکه عال الرجل ویعول ای احتاج وسائله غوری دیدیکه عیال الرجل من یعوله

وصاحب تكمله ديدى كه لفظ عيال واحد دخى اولوق اولنور نته كم حريرى مقامه كوفيه
اطلاق اتدى وكاهى عَيِّل لفظى جمعه اطلاق ايدرلر وجه بيده غالب اولمق يقال
عال الميزان بجر بيده ترازو ناذونك بر كفه سى آغر اولدى وبسيار عيال شده مرد
بر كسنه نك عيالى جوق اولمق يقال عال الرجل بسيار عيال شد مرد ورجلك عيالى
جوق اولدى وميل وجور كردن قال الله تعالى ذلك ادنى ان لا تعولوا قال مجاهد
اى لا تميلوا ولا تجوروا ويقال عيل صبرى ابن الانبارى تاهرده ديدى كه معناسى
غلب صبرى ديمكدر يقال عالنى الامر يعولنى اذا غلبنى ودخى عال الرجل عيلة ديرلر
فقرا اولدى معناسنه مخفى اولميه كه بو صورتده عال يائيدر ضرب بابندن وهذا
قال الشاعر فما يدرى الفقير متى غناه • وما يدرى الغنى متى يعيل • ودخى ديدى كه
عال الرجل عياله يعولهم عولاً وعوولاً وعيالة ديرلر عيالنك نفقه سنى ويرسه
واعال الرجل يعيل ديرلر عيالى جوق اولدى معناسنه وكثير العيال اولان كسنه يه
معيل ديرلر وعيّل فرسه يعيّله تعييلاً ديرلر فرسنى اهمال اتسه يعنى ماكول
ومشروبنى اهتمام اتمسه واعال الذئب ديرلر طعمه طلب اتسه وعال امر القوم
ديرلر اشتد وتفاقم معناسنه وعال الرجل فى الارض ديرلر ذاهب اولسه واعول الرجل
عويل يعنى صيحه اتسه وعال الرجل يعيل ديرلر تبختر اتسه وعال فى حكمه ديرلر ميل اتسه
وعال الميزان ديرلر بر كفه سى ميل اتسه وعولت على الرجل ديرلر اكا اعتماد واستناد اتسه
غَوْل دور شدن بيابان بيابان اوزاق اولمق يقال غالت المفازة دور شد بيابان
صحرا بعيد اولدى وهلاك كردن وهلاك ايلمك يقال غالته الغول هلاك كرد اورا
ديو بيابانى غول بيابانى آنى هلاك اتدى وهر شنه كه انسانى هلاك ايليه اكا غول
ديرلر وبر كسنه بر مهلكه يه دوشسه غاله غول ديرلر والغضب غول الحلم ونقولون لها اشهيرهم
الا ما لقيناه ن خرجت من بعض الغيرات وهى الغائلة بلوى هلاك كننده هلاك
ايديجى بلا ويقال اخاف غائلته اى عاقبة شره قَوْل ومقالة ومقال سخن كفت
سوز سويلمك يقال قال سخن كفت سوز سويلدى وهو قيل وقال وقالة
كفت وكو سوز وصاو وقال برأسه اى اشار وقال الحائط مال لفظ قيل وقال
قول معناسنه ايكى اسمدر • وفى الحديث نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن
قيل وقال فرّا ديدى كه قيل وقال فعلدركه اسم كبى استعمال اولنوب اوزرلرينه
حرف جر داخل اولدى وحكى اولندى مبنيا ترك اولندى ومعناى حديث بودركه
رسول اكرم قيل كذا وقال فلان كذا ديمكدن نهى اتدى • وبعضيلر قال دن مراد سؤال
وقيل دن مراد جواب در ديديلر وصدر الافاضل ضرام السقط ده بو وجهى لغتيار
اتدى نَوْل وتَنْوال عطا دادن عطيه ويرمك يقال ناله عطية بدادا ورا عطا
عطيه اتدى وهو النائل والنوال عطيه قال فى ذم بخيل شعر لو ملك البحر والفرات
معا • ما نال لى من نداها بلالا • ويقول ما انا لو امثل نواله • ولا شبيها على منواله رجل
مال نال ديرلر مالدار واحسان صاحبى در معناسنده مطرزى ديدى كه قال نمال

ويبول

ودشتى حجى دن در سهو

وفى الاساس احما اضلته المحجة منه

ومنطيق يعنى فصيح اولان كسنه يه اقوال ديرلر منه

ومصحف عبد الله ده شعيليم واقع اولدى كه ذلك عيسى بن مريم قال الحق منه



ويبول تمول معناسنه در مرزوقى ديدى كه مال يمول مولاً ومؤولاً ديرلر مال صاحبى
اولسه ورجل مال ديرلر كثير المال معناسنه هَوْل ترسانيدن قورقوتمق هاله بترسانيد
اورا قورقوتدى آنى وبر كسنه قبيح المنظر اولسه انه لهولة من الهول ديرلر زمان
جاهليتده هر قورمك بر قوبيلرى وار ايدى كه آنك خادملرى ايچينه آتش ياقوب
خذمت ايدرلر ايدى وايكى كسنه ميانده خصومت واقع اولسه اول آتشك يانينه
كتوروب خفية خادملر آتش اوزرينه طوز وكبريت طرح ايدوب آتش مضطرب اولديغه
خادملر اول كسنه يى تخويف ايدرلر واول كسنه يميندن نكول ايدر ايدى واول آتشه
هُوله ديرلر وهى الاهوال حَوْم كرد جيزى دركرديدن بر شينك جوره سنى
دولانمك يقال حام العطشان حول الماء كرد يد تشنه كرد آب طولاندى صوسز
اولان كسنه صونك اطرافنى دَوْم ودَوام ومُدام هميشه بودن دائم اولمق يقال دام
الامر پيوسته شد كار ايش هميشه اولدى ودام الرجل على الامر پيوستكى كرد مرد
بركار رجل ايش اوزرينه دائم اولدى يدوم نصر بابندن ويدام علم بابندن
ودام الماء بايستاد آب صو دائم اولوب بر يرده طوردى وهو الماء الدائم آب
ايستاده طورمش صو وخمره مُدام ومُدامه تسميه اولندوغى شربنه مداومت اولندوغى
ايچوندر دَوْم ودَوام جستن چيزى بر نسنه يى طلب اتمك يقال دام الشئ بجست
جيزرا طلب اتدى نسنه يى وايستدى ووصولى مشكل اولان نسنه يه هو ثبت المقام
بعيد المرام ديرلر سَوْم جا كردن اوتلمق يقال سامت الماشية جا كرد چهارپاى
چارپاى اوتلادى يعنى صحراده شبانشر كردى واوت اوتلادى وهى السائمة
والسوام چارپاى بچرا رها شده اوتله معه صالنمش چارپا ورنج وخوارى رسانيدن
زحمت وحقارت يتشدرمك يقال سامه خسفا رنج رسانيد اورا اكا زحمت
يتشدردى وبها كردن وبر نسنه يى بازارلشوب بهاسين تعيين اتمك يقال سامه
بالسلعة بها كرد آخر يانه را متاعى بازارلشدى آنكله صَوْم وصيام روزه داشتن
اوروج طوتمق يقال صام روزه داشت اوروج طوتدى وبيجال افكندن مرغ •
وقوشك نجسى القا ايتمك يقال صامت الدجاجة ريخ افكند ماكيان طاوق نجس
القا اتدى وايستادن ستور در آخور بى علف ودابه آخورده علفسز طورمق
يقال صام الفرس على آريه اذا لم يعتلف ودخى صام الماء • وقام الماء • ودام الماء •
بر معنايه در يعنى صو راكد اولدى وروز راست بايستادن نصف النهار اولمق
يقال صام النهار اى انتصف عَوْم شنا كردن در آب صوده يوزمك يقال
عام فى الماء شنا زد در آب صوده يوزدى والعوم لا ينسى يعنى هر صنعت
فراموش اولنور لكن سباحت بر وجهله فراموش اولنمز ودريا ده اوزرينه ركوب
اتدكلرى صال تعبير اولنان آغاجلره عامه ديرلركه جمعى عام كلور ومنث وطوف
ديدكلرى كبى وبر كسنه راكب اولان كسنه نك باشنى كوردكده لاحت لى عامة ديرلر
وبعضيلر ديديلركه لا اعمى راسه عامة مالم اره على راسه عمامة كذا فى الاساس

كذا فى الاساس منه

وفى الفائق تقول لنا صائم وانت قائم ... سائم منه

علوزن وبيجال قوشك نجسى منه

صوده صوزه صوم اتديكيا ابعدت ... سنده ابعد العوام ديديكلرى ... بعضيلر ... منه

وفى النوابغ ما ادرى ايهما اشقى ام من يعوم فى الامواج ام من يقوم على الازواج
قيام برخاستن اياغه اوزرینه قالقمق يقال قام برخاست قالقدى و ايستادكى
كردن دائم وثابت اولمق يقال قام بكذا ايستادكى كرد بفلان چيز فلان نسنه‌يه
مداومت اتدى وهى المقامة جاى ايستادكى طورەجق ير جوهرى ديدى كه مُقامه
ضم ميم ايله اقامة معناسنه در ومقامه فتح ميم ايله مجلس وناس دن برجماعت
معناسنه در واما مقام ومُقام كاهى اقامت معناسنه اولور وكاهى موضع قيام
معناسنه اولور زيرا اقام يُقيمُ دن اولورسه مصدر ميمى مقام كلور ميمك فتحيله
واكر اقام يُقيمُ دن كلورسه مقام اولور ميمك ضمى ايله وقِوامُ الامر باى دارى
كار ايشك ثبات ونظامى ودين قويم وقَيِّم كيش راست طوغرى وحق دين
وذلك دين القيّمة مؤنث ايرادى اولندوغى ملة حنفيه مراد اولدوغى ايچوندر وقوله
قيّم هذا الامر او قيّم است بدين كار او بو ايشه قيّم در يعنى كوروب كوزه‌دن
متولى وقف كبى اسماء الهيه‌دن قيّوم لفظنك معناسنده اختلاف اولندى
مجاهد القائم على كل شئ معناسنه در قتاده القائم على خلقه باعمارهم وآجالهم
وارزاقهم معناسنه در كلبى الذى لا بديل له معناسنه در ابو عبيده على الاشياء
معناسنه در ديديلر وقيّوم آصلنده قيوُوم ايدى مفتوح ومرموز كبى اعلال وادغام
اتديلر وقيّم لفظنك آصلنده سيبويه وفرّا اختلاف اتديلر سيبويه ديدى كه قيّم
آصلنده قَيْوِم در فَيْعِل وزننده عينك كسريله وجه مشروح اوزره اعلال وادغام
اولندى سَيِّد سَيْوِد جَيِّد جَيْوِد مَيِّت مَيْوِت كبى فرّا بو وجهى انكار ايدوب
لسان عربده فَيْعِل يوقدر بلكه فَيْعَل وزنى واردر ضَيْرَف وصَيْغَم كبى وقيّم
آصلنده قويم در فعيل وزننده سَيِّد سَوِيد جَيِّد جَوِيد مَيِّت مَوِيت كبى لكن
واوك ماقبلى مفتوح اولمغله الف قلب واجتماع ساكنينى دفع ايچون الف
مزبورى حذف اتديلر قوم سَيْد جَيْد مَيْت قالدقده كسره يا اوزرینه بر يا دخى
زياده ايدوب يايى يايه ادغام اتديلر قيّم وسيّد الخ اولدى وقامت عليه السلعة
بكذا براهه بروى آخريان بجند بن آكا متاع فلان قدر اقچه‌يه طوردى وقامت
السوق روا نه بازار وبازار رايج اولدى كه بازار قيزشدى تعبير اولنور
وايستاده كى ستور ودابه يورغونلغندن طورمق يقال قامت الدابة بايستاد
ستور از ماندكى دابه يورغونلغندن طوردى يعنى يوروولدى كوّم برجستن
كشن برماده اركك ديشى اوزرینه صيچرامق يقال كام الفرس على الحجر
برجست اسب برماديان آت قيصراق اوزرینه جماع ايچون صيچرادى
لوم وملام وملامة ملامت كردن لوم ايتمك يقال لامه على فعله ملامت
كرد اورا بر كارش آنى لوم اتدى ايشلدیكى عمل اوزرینه وهى اللائمة
كار نكوهيده بلامت انجامد اول بد عمل كه ملامته مؤدى اولور لوايم جمع قنار
كتاب ايام وليالى ده ديدى كه عرب بر كمسنه‌يى لوم اتدكده ابن ترنا وابن فرتنا ديرلر

وشتم



وشتم اتدكلرنده ابن استها ديرلر جوهرى ديدى كه رنا قصر ايله اول سنه‌در كه هركس
اكا نظر ايده‌لى وابن ترنا لئيم دن كنايه‌در انتهى پس معناى عبارت يا ابن المنظورة
نوع سنده اولور ودخى فرتنا قصر ايله بر خاتونك اسميدر لكن عرب امه‌يه فرتنا
ديرلر ودخى فرا ديدى كه بعضيلر يا ابن المدينة ديوب مدينه‌دن مراد امه مراد ايدرلر
جوهرى ديدى كه مدينه لفظى دِنْتُ ماخوذ مفعله اولورسه مملوكه معناسنه اولور
زيرا دنت ملكت معناسنه در بَوْنْ بونه افزون آمدن از كسى در فضل فضيلتجهته
بر كمسنه‌دن زياده اولمق خون وخيانة خيانت كردن خيانت ايتمك يقال خانه خيانت
كرد اورا خيانت اتدى اكا وفى المثل ياربما خان النصيح المؤتمن ابنا زمانه‌يه
اعتماد جائز دكلدر ديه‌جك يرده ضرب اولنور صون وصيانة نكاه داشتن حفظ
ايتمك يقال صانه نكاه داشت اورا آنى حفظ اتدى اسم مفعولى مَصُون ومَصْوُون
كلور مدووف كبى ولسان عربده بو وجه اوزره اجوف واوى ثلاثى دن اسم مفعول
بابكى كلدن غيرى يوقدر كون وكينونة بودن اولمق يقال كان الامر بود كار
ايش اولدى معلوم اوله كه اكر كان لفظى زمان ماضى دن عبارت اولورسه خبره
محتاج اولور واكر بر نسنه‌نك حدوث ووقوعندن عبارت اولورسه خبره محتاج
اولز معلوم اوله كه بر كمسنه بر كمسنه‌يى كوردكده بو كمسنه‌يى بنم كندومه آشنا معامله‌لى
ايدن كوردم ظنّم بودركه بو كمسنه فلان كمسنه اولمق ظنّم ايدر ديه‌جك يرده اول
كمسنه‌يه كُنْ فلانا او ابا فلان ديرلر بزم ديارمزده سن فلان كمسنه اولميه‌سن
ديدكلرى يرده مستعملدر هذا حاصل ماقاله المطرزى فى شرح المقامة القهقرية فى قول
الحريرى كن ابا زيد وقال المرزوقى قوله كُنْ ابا زيد هذا لفظ الامر يقال اذا ظن
احد وتفرس كون احد بصدد يقال وصاحب معرفته كن فلانا اى قدر كونك
فلانا لا عرف صدق ظنى وفراستى فيك وشريشى مقامه مذكوره شرحنده كن
اباه زيد كلامنك بيانه ديدى كه معناسى ابو زيد اولمغله دعادر وفى الحديث
كن ابا ذر كه رسول اكرم اوزاقدن بر كمسنه‌يى كوردى واول كمسنه‌نك ابو ذر غفارى
اولمه‌سى رجا اتدى پس قول مذكورى تكلم اتدى يعنى حضرت الله سنى ابو ذر
ايلسون ورجا اتدكلرى وجه اوزره واقع اولدى انتهى مَوْن مؤنت كسى كشيدن
بر كمسنه‌نك مؤنتنى چكوب مهمات ولوازمين كورمك يقال مانَ عيالَه
مؤنت عيال خود كشيد عيالنك مؤنتنى چكدى ونفقه‌لرين ويردى ويقال
فلان يمونني ويصونني هَوْن وهَوان آسان شدن آسان وخفيف اولمق
يقال هانَ عليه الامر آسان شد كار بروى ايش آنك اوزرینه آسان اولدى
وهَوْن وهَيِّن آسان وهَيْن دخى تخفيف ايله بو معنايه‌در هَوْنة وهَيْنة آهستكى
كردن آهسته حركت اتمك يقال هان فى مشيته آهستكى كرد در رفتار آهسته
يورودى وهُوْ اهْوَنَيْنا آهستكى وقتن ياب ياب يورومك وفى مثل هوناً هوناً
على من طليته مطليه دوم باغلو دقارى بزپاره سيدر آكانزنم وتملة دخى ديرلر

قال یا عقید اللؤم لولا نعمتی • کنت کالنبذة ملقی بالفناء • ذلیل اولان کسنه حقنده
ضرب اولنور • وفی مثل آخر اذا عز اخوك فهن شرح فصیح ثعلب ده دیدی که مثل مذکور
اوچ وجه اوزره تفسیر اولنور یعنی اکر رفیقك سکا شدت ایدرسه سن آکا لین ایله مدارا
ایله یاخود رفیقك سکا غالب اولورسه آکا تذلل ایله که ظلمندن امین اوله سین یاخود
رفیقك سکا جور ایدر ایسه سن سکون اوزره اول که عند الله افضل اوله سین میدانی
اذا نعا سر فتیا سر عبارتی ایله تفسیر اتدی ومثل مذکور من حیث المضرب اذا زابك
الشر فاقعد به مثله قریبدر اذا قام بك الشر فاقعد عبارتی ایله دخی روایت اولندی
ازهری دیدی که مثل مذکور ایکی وجه اوزره تفسیر اولندی یعنی اکر شر سکا غالب
اولورسه مضطرب اولمیوب صبر وتذلل ایله یاخود اکر شر سکا مستولی اولوب
بر وجهله دفع ایتمکه قادر اولمدیغك صورتده آکا سن دخی مقابله ایدوب دفعنه
سعی ایله وفی مثل آخر ان الهوان للئیم مرأمة مرأمه ودیمان عطفت ومرحمت
معناسنه در یعنی لئیم اولان کسنه یه اهانت اتمك آکا مرحمت منزله سنه در زیرا
لئیمه اکرام اتسه اکرام ایدن کسنه یی استخفاف ایدر پس آکا اهانت ایتمك کریمه
اکرام مقامنه قائم اولور ولقد احسن ابو الطیب حیث قال **نظم** اذا انت اکرمت
الکریم ملکته • وان انت اکرمت اللئیم تمردا • ووضع الندی فی موضع السیف بالعلی
مضر کوضع السیف فی موضع الندی **هوان وهوان** خوار شدن ذلیل اولمق
یقال **هات** خوار شد ذلیل اولدی قال لا تهین الفقیر علك ان • ترکع یوما
والدهر قد رفعه • اصلنده لا تهینن ایدی • وفی المثل اهون من قعیس علی عمته •
اهل کوفه دن برکسنه عمته سنك خانه سنه نزول ایدوب عظیم یاغمور یاغدی
وزیاده صووق اولدی وخانه بغایت ضیق اولمغله اول کسنه کلبنی خانه یه آلوب
عمته سنی طشره قودی عمته سی صووقدن طشره ده هلاك اولدی بعضیلر
دیدی که قعیسك پدری وفات اتدکده عمته سی کوتوروب آنی برکسنه یه برصاع
حنطه یه رهن اتدی چونکه فك رهنه قادر اولمدی قعیس اول کسنه نك عبدی
اولدی **هم** شوه زشت شدن چرکین اولمق شاهت الوجوه ای قبحت وبرکسنه نك
سریعا کوزی اصابت ایدر اولسه آکا اشوه دیرلر ابن السکیت دیدی که اول
کسنه یه بنم برشیئمی تحسین ایتمه بلکه کوزك اصابت ایدر دیمك مراد اولنسه
لا تشوه دیمك کرك **فوه** سخن کفتن سوز سویلمك وبا ایله متعدی اولور
یقال **فاه بکلمة** سخن بکفت برسوز سویلدی ومافهت بکلمة وما تفوهت
بکلمة اغزیمی آچوب برسوز سویلمدم معناسنه **نوه** بزرکوار شدن بیوك
وشرف صاحبی اولمق یقال ناه الشیء ای ارتفع وبلند نام شدن ونامدار اولمق
**المعتل اللام من هذا الباب** **ب** **حبو** خیزیده کودك معصوم مقعدی
اوزرینه سورونمك **حباء** عطا دادن عطا ویرمك یقال **حباه الشیء وحباه
بالشیء** عطا دادوا آکا عطیه اتدی **خبو** فرومردن آتش سویمك یقال

اصلنده لعلك ادرمه
نون ثانیه نون توکید در
خوار کننده تر

یقال حبا الصبی علی استه
اذا زحف



**خبت النار** فرو مرد آتش آتش سویوندی وخبا اللهبة اذا سکن فورة غضبه **ربو**
افزون شدن زیاده اولمق یقال **ربا** زیاده شد زیاده اولدی **ربو** اماسیدن
شیشوب قابارمق **ربا الزید** بیاماسید کفك کوبوك شیشدی وقابارد ی **صبوة**
**وصبوا وصبا** میل کردن بکسی برکسنه یه میل ایتمك یقال **صبا الیه** میل کرد بدو
آکا میل اتدی **طبو** خواندن چاغرمق یعنی دعوت اتمك یقال طباه اذا دعاه **کبوة**
بسر در آمدن باشی اوزرینه دوشمك یقال **کبا الفرس** بسر در آمد اسب آت
سورچدی یقال لکل جواد کبوة **کبو** آتش از آتش زنه برون نیامدن چقماقدن
آتش چیقمامق یقال **کبا الزند** بی آتش شد آتش زنه چقماق آتش سز اولدی
ابن السکیت دیدی که خبت النار دیرلر علوی ساکن اولسه وکبت النار دیرلر
کوز کول آلتنده مستور اولسه وهمدت النار دیرلر آتش کلیت ایله سویونسه اثری
قالمسه **نبو ونبوة** واپس جستن شمشیر قلیجك بوزی صیچرامق ودونمك یقال
**نبا السیف عن الضریبة** شمشیر باز جست از زخمکاه قلیج صیچرادی ضرب
اولنان زخم موضعندن وبجای قرار ناکرفتن وبر یرده قرار طوتمق یعنی
مستریح اولمق یقال **نبا به المکان** موافق نشد اورا جای منزل آکا موافق اولمیوب
آنده راحت بولمدی قال فاقم بدار ما اصبت کرامة • واذا نبا بك منزل فتحول •
**هبو وهبو** کرد برخاستن توز قالقمق وفرو مردن آتش وآتش سویونمك
وفی المثل لهای ثمن من الکافی هبا الجمر دیرلر کوز برمرتبه منطفی اوله که کول
اولوب هباکبی اولسه وکبا الجمر دیرلر آتشی منطفی اولوب کومود اولسه یعنی منطفی
اولوب کول اولان جمر منطفی اولوب کومود اولان جمردن شردر اول ایکی فاسده
حقنده ضرب اولنور که احدهما نك فسادی آخرك فسادندن زیاده اوله **ت**
**شتو** زمستان در جای کذرانیدن قیش وقتی برموضعده کچورمك یعنی قشلامق
یقال **شتا فی موضع کذا** زمستان ایستاد در فلان جای فلان موضعده قیش وقتی
اقامت اتدی **عتو وعتی** از حد در کذشتن حدی تجاوز اتمك یقال **عتا** از حد
در کذشت حدی تجاوز ایدوب سرکشلك وتکبر اتدی وبغایت پیری رسیدن
وزیاده پیر اولمق یقال **عتا الشیخ** دوتا شد پیر پیر اولان کسنه زیاده پیر لکدن
بلی بوکولدی جوهری دیدی که عتیا وعتیا اصلنده عتو ایدی ضمه نك بیرینی کسره یه
تبدیل ایدوب واوی یایه قلب اتدیلر عتیا اولدی وکسره یی کسره یه اتباع ایچون
ضمه نك بیرینی دخی کسره یه تبدیل اتدیلر عتیا اولدی **قتو** ملك را خدمت کردن
پادشاهه خدمت اتمك قاله الزوزنی ومطلقا خادم معناسنه کلور ومجرد بوغازی
طولوسنه خدمت ایدن کسنه یه مقتوی دیرلر کم یا قوت دن ماخوذدر **جثو**
**وجثی** بر هر دو زانو نشستن ایکی دیزینك اوزرینه اوتورمق که دیزی اوزرینه
چوکمك تعبیر اولنور یقال **جثا علی رکبتیه** اندر افتاد بر دو زانو بش ایکی دیزینك
اوزرینه چوکدی **وهو جاث** بر دو زانو فتاده ایکی دیزی اوزرینه چوکمش کسنه

وهُم جُثِيّ ج عَنْوٌ وعُتُوّ فساد كردن فساد وطغيان اتمك يقال عثا في الارض
فساد كرد ودر زمين يريوزنده فساد اتدی يَعْثو نصر بابندن وعَثِيَ يعثى علم بابندن
ج دُجُوّ تاريك شدن شب كيجه قراكو اولمق يقال دجا الليل تاريك شد شب
كيجه قرانكو اولدی وهو الدُّجَى شب تاريك قراكو كيجه دجا ، ودجارة ودجان
ودجوة ودجاة ومرجاة ورجو اميد داشتن اميد اتمك كه اومق تعبير اولنور
رجاه اميد داشت اورا آنی اميد اتدی رجاة ورجاوة تم يقال رجي يرجي علم
بابندن اساس ده ديدی كه كاهی رجا خوف معناسنده استعمال اولنور يقال لقيت
هؤلاء ما رجوته سجو آرامیدن شب ودريا ووده وبلك چشم كيجه ودريا وجای
وكوز قپاغی ساكن اولمق يقال سجي الليل بيارامید شب كيجه ساكن اولوب ظلمتی
قرار بولدی شجو اندوهكين كردن مغموم اتمك يقال شجاه اندوهكين كرد اورا
آنی مغموم اتدی شجي اندوهكين شدن مغموم اولمق يقال شجي بنفسه خود اندوهگين
شد كند ومغموم اولدی يشجى علم بابندن وبوغازده كموك وغيری نسنه طورسه اول
نسنه شجا ديرلر وفي المثل ويل للشجي من الخلي كتب امثال ده بو مثلك مورد نده
اختلافات كثيره واقع اولمشدر تفصيلی اطنابه مفضی اولمغله ترك اولندی دردی
اولمين دردی اولان كسنه نك حالندن غافلدر ديه جك يرده ضرب اولنور نجاة
رستن قورتلمق يقال نجا منه برست از وی آندن خلاص اولدی نجاء شتابيدن
سرعت اتمك يقال نجا بشتافت سرعت وسبقت اتدی نجو ذبح نهادن بخس
القا اتمك يقال نجا ذبح نهاد تغوط اتدی وفي المثل ما بخس تعجوع ولا تنجوه
ضمير مؤنث امرأه يه وضمير مذكر ولد واحده يعنی فلان خاتون بر مرتبه احمق در كه
ولدينه سود ايچرمكی وقضاء حاجت اتدرمكی حقنده كلمز وهو النجو بخس ويوست
از كوشت واكردن دريسی آندن يوزمك كشط كبی هجو وهجاء هجو كردن بر كسنه يی
مذمت اتمك يقال هجاه هجو كرد اورا آنی هجو اتدی هجاءة هجو كننده كی هجو ايدیجی
يقال هجو الشاعر حسن بابندن هجو كننده شد شاعر شاعر هجو ايدیجی اولدی
وهو هجي هجو كوی هجو ايدیجی كسنه ج دحو كسترانيدن دوشه مك يقال دحاه
الارض كسترانيد خدا زمين را حضرت الله يری دوشه دی يدحو نصر بابندن دحي
تم يقال دحي يدحى فتح بابندن طحو مثل دحو يقال طحا يطحو نصر بابندن طحي
تم يقال طحي يطحى فتح بابندن سحو سحا برنامه بستن نامه يی باغ ايله باغلامق
وبيل كل از زمين واز دودن وكورك ايله يردن چامور قازيمق سحو دهن
واكردن ودهن واشدن آغز آچمق وآغز آچلمق لازم ومتعدی استعمال اولنور
صحو از مستی بهوش آمدن مرخوشلقدن عقله كلمك كه آيلمق تعبير اولنور
يقال صحا من السكر بهوش آمد از مستی سرخوشلقدن عقله كلدی يعنی آيلدی
وصحا من العشق از عشق بيرون شد عشق افاقت بولدی واصحت السماء ديرلر
جون سمادن سحاب آچلسه لحو ولحي پوست باز كردن از چوب اغاجك قابوغنی



صويق يقال لحا العود پوست باز كرد از چوب اغاجك قبوغنی صويدی وهو اللحاء
پوست درخت اغاج قبوغی وفي المثل بين العصا ولحائها ايكی كسنه ما بيننده
عجب محبت اولسه ضرب اولنور لا تدخل بين العصا ولحائها ولا تدخل بين العصا ولحائها
بمارنده دخی روايت اولندی وهلاك كردن وهلاك اتمك يقال لحاه الله
هلاك كرد با هلاك كرد انار خدای اورا حضرت الله آنی هلاك اتدی يا هلاك
انسون وملامت كردن ولوم اتمك يقال لحاه اللاحي نكوهيد اورا نكوهش كننده
ملامت اتدی انی ملامت ايديجی ولاحيته ملاحاة ای نازعته وفي المثل من لاحاك
فقد عاداك يلحو نصر بابندن ويلحى فتح بابندن محو ومحي نابديد كردن
محو ايدوب كيدرمك يقال محاه نابديد كرد اورا آنی محو اتدی يمحو نصر بابندن
ويمحاه فتح بابندن نحو آهنك كردن قصد اتمك يقال نحاه آهنك كرد بدو قصد
اتدی آكا ج سخاء وسخاوة وسخو وسخاوة جوانمردی كردن سخاوت اتمك
يقال سخا بكذا جوانمردی كرد بفلان چيز سخاوت اتدی فلان نسنه يه يسخو
نصر بابندن وسخي يسخى علم بابندن وسخو يسخو حسن بابندن وسخا بنفسه عن
كذا دل برداشت از فلان چيز فلان نسنه دن فراغت اتدی يعنی آنی ترك اتدی
وهو سخي جوانمرد سخی كسنه اسخياء ج سخو آتش وخاكستر از ديك دان بيرون
كردن تا جای آتش فراخ باشد آتشك موضعی واسع اولسون ايچون آتشی وكولی
اوجاقدن طشره چكمك يقال اسخ نارك ای اجعل لها مكانا توقد عليه دادو تم تم
فريفتن آلدامق يقال اداله بفريفت اورا آنی آلداتدی بداء وبدو پيدا شدن چيزی
بر نسنه ظاهر اولمق يقال بدا الشيء پيدا شد چيز نسنه ظهور اتدی وبدا له امر ف
الرأي پيش آمد اورا چيزی در رأی آكا رأينده بر نسنه ظهور اتدی بداوة وبدو
در باديه شدن باديه ده ساكن اولمق يقال بدا القوم در بيابان شد ند مردمان
قوم باديه نشين اولديلر ابو العباس ديدی كه باديه تسميه اولندیغی ظهور وبروزی
اولدیغی ايچون ومفازه تسميه اتدكلری تفؤلا در والا مهلكه اطلاق اولنمق كرك
ايدی لديغه سليم واسوده ابا البيضاء ديدكلری كبی ابن الاعرابی ديدی لفظ مفازه
مهلكه معناسنه در يقال فوز الرجل اذا هلك كذا في الزاهر جدو عطا دادن
عطيه ويرمك يقال جداه عطا داد اورا آكا عطيه ويردی وهو الجدى والجدوى
عطا يقال فلان قليل الجدا عنك ای قليل النفع حداء بنغمه راندن شتر دوه يی
نغمه وترانه ايله سورمك كه عربه مخصوص آوازه در يقال حدا الابل بنغمه راند
شتررا دوه يی نغمه ايله سوق اتدی وشمال طرفندن هبوب ايدن ريحه حدواء ديدكلری
سحابی سوق اتديكی ايچون در وبر انكيختن كسی بر كاری وبر كسنه يه بر ايشه اتمكه
سبب اولمق يقال حداه على الامر داشت اورا بكاری آنی بر ايشه طوتدی كه مقام
مبارات ومغالبه ده اولور متلو حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم قرآن
عظيم ايله بلغاء عربه تحدی اتدی يعنی اكر قرآن حضرت الله كلامی اولدوغنده

شبهه کوندوار ایسه اقصر سوردن برسوره کتوردیك دیدی ذَدْوُ جونباز یدن
کودکات چوجوقلر جوز ایله اوینق ندا الصّبیّ الجَوْزَ بالجَوْزِ دیرلر معصوملر جوزلر
قاذوب آکا جوزی آتمغله لعب اتسه‌لر شَدْوُ بهره کرفتن اذ دانش وازسرود حصه
اولدی علم دن وتغنی دن جوهری دیدی که شَدْ وه‌دوصی سَوْق اتمك دن وادب دن
برحصه‌یه نائل اولان کسنه‌یه شادی دیرلر که کویا ادبی جمع وسوق اتدی وتغنی
شادی تسمیه اولندی وبرکسنه‌نك شهرهٔ تامه سی واردر دیه‌جك یرده وذکر یَتَشادَی
الشُّداة وَیَحْدُوبه الحُداةُ دیرلر عَدْوُ دویدن سکرتمك یقال عدا الفرسُ بدوید اسب
سکرتدی آت وفی المثل اَعْدَی من الظَّلیم یعنی دوه قوشندن یوکروك که سکرتدکی
وقتده قنادلرینه آچار پس آنك عَدْوی سکرتمك واوچاق میاننده اولور وبکذرت
تجاوز اتمك یقال عدا الرجلُ طَوْرَه بکذشت مرد از انداز خود رجل کندو حدینی
تجاوز اتدی وکردانیدن دوندرمك یعنی صرف اتمك که چویرمك تعبیر اولنور
یقال عَدَاهُ عن الامر بکردانید واز کار چویردی آنی ایشدن ویقال عدت
العوادی ای صرفت الصّوارف عُدْوانُ بیداد کردن ظلم اتمك یقال عدا علیه
ستم کرد بروی ظلم اتدی آکا وفی المثل اَعْدَی من الذئب عَدْو دن عداوت دن عدوان
اولمق محتملدر غُدُوّ بامداد آمدن برکسی برکسنه‌یه صباح وقتنده کلمك یقال غدا علیه
بامداد آمد بروی صباح وقتی کلدی آنك اوزرینه نَدْوُ کرد کردن جمع اتمك وانجمن
رفتن وجمعیتکاهه کتمك ذَبْذَاءُ وَبَذَاءَهُ فحش کفتن فحش سویلمك یقال بَذَا
علیه فحش کفت بروی فحش سویلدی آکا یَبْذُو نصر بابندن وَیَبْذُوُ فتح بابندن
وَبَذُوَ الرَّجُلُ حسن بابندن فحش کوی شد مرد فحش سویلکه معتاد اولدی
رجل وَهُوَ بَذِیُّ اللِّسان واوبلیدزبان دیلی فحش سویلکن مرد اولمش کسنه
ترکیده دیلی دیفیر تعبیر اولنور حَذْوُ برابر کردن چیزی با چیزی برنسنه‌یی برنسنه
برابر اتمك یقال حذا النَّعْلَ بالنَّعْلِ اندازه کرد نعل را بنعل نعلی نعله اولچوب
برابر اتدی وبرنسنه برنسنه‌یه زیاده مناسب اولسه حَذْفَ القُذَّةِ بالقُذَّةِ دیرلر
وددر برابر کسی افتادن وبرکسنه‌نك قارشوسنه اوتورمق ابن السکیت دیدیکه
حَذْوَتُهُ دیرلر برکسنه‌نك حذاسنه اوتورسه وحذاء واقع در برمعنایه دن اَحْذَیْتُهُ
حُذْیًا ای اَعْطَیْتُهُ عطیةً وجائزه‌کی آلدیکمی دیه‌جك یرده هل اخذت حُذْیاك دیرلر
وفی المثل بین الحُذْیا والخُلْسَةِ ابن سیرین حضورینه برکسنه تعبیرایچون واقعه
نقل اتسه الحُذْیا الحُذْیا دیرایدی یعنی رؤیای حسنه‌در عطیه کتور تعبیر ایچون دیو
وسهولت ایله عطیه‌سی اخذ اولنان کسنه حقنده ضرب اولنور کویا دیرلرکه کندی
الك ایله ویر یوخسه قاپوب آلورم غِذاءٌ پروردن غذا ویروب بسلمه‌مك یقال
غَذَاهُ غذا داد اورا آکا غذا ویردی طعام وشراب دن ذَرْوُ بسیار کردانیدن
وبسیار شدن چوق اتمك وچوق اولمق اصمعی دیدی ذرا القوم دیرلر قوم چوق اولورلر
آرتسه‌لر وذرا المال بنفسه دیرلر مال آرتسه ذَرْوُ دامیدن صاورمق یقال ذَرَتْ

الریح

الریحُ الترابَ بباد داد خاك را صاوردی یل طوپراغی واول طوپراغه ذُرَی دیرلر
وکوزدن آقان یاشه دخی ذُرَی دیرلر وبشتاب رفتن وسرعت ایله کتمك یقال
فلان یذرو ای یَمُرُّ مَرًّا سریعًا وافتادن ودوشمك یقال ذرا الشئ سقط وافتادن
نابنده ودوشرمك یقال ذَرَوْتُهُ ای طَیَّرْتُهُ واذهبته سَرْوُ وسَراوةٌ مهتر شدن
بیوك وشریف اولمق یقال سری مهتر شد شریف وسید اولدی یَسْرُو نصر
بابندن وسَرِیَ یَسْرَی علم بابندن وسَرُوَ یَسْرُو حسن بابندن وَهُوَ سَرِیٌّ
مهتر بیوك وشریف کسنه سَراةٌ جمع جوهری دیدی که فَعِیلٌ فَعَلَةٌ اوزره جمعلنمك
نمازنادردر بوکلمه‌دن غیری‌ده استماع اولنمدی وسراتك جمعی سروات کلور وجامه واکردن
صیروتمق ابن السکیت دیدی که سَرَوْتُ الثوبَ عنّی دیرلر ثوبی چیقارسه واندوه ازکسی
وابردن وبرکسنه‌نك غمنی ازاله اتمك وسَرْو مروت ضمننده اولان سخایه دخی اطلاق
اولنور وتکلف ایله سخاوت اظهار اتمکه تَسَرِّی دیرلر قال تَسَرَّی فلمّا حاسب المرءُ نفسه
رای انه لایستقیم له التسرّی ضَرْوُ شاریده‌خون از جراحت یاره قان آقمق طورمیوب
آقان طمر عِرْق ضَرِیّ دیرلر عَرْوُ بکسی فروآمدن چیزی برکسنه‌یه برنسنه عارض
اولمق یقال عَرَاهُ اَمْرٌ رسید بدو کاری آکا برایش عارض اولدی ومکشوف بیابان
عَراء دیرلر وبو کلام هرکس عندنده مقبول دکلدر دیه‌جك یرده هو کلامٌ مَنْبُوذٌ
بالعراء عند الخطباء والشعراء دیرلر عَزْوُ سریشم برچیزی زدن برنسنه‌یه طوتقال
سورمك یقال عَزَوْتُ الجلدَ الصقته بالغراء فَزْوُ درشهرها کردیدن برشهردن
برشهره سیاحت اتمك یقال قَرَوْتُ الارضَ ای تتبعتها کَرْوُ کوی بازیدن طوب
اوینامق یقال کَرَا بالکُرَةِ بازی کرد بکوی طوب ایله اوینادی هَرْوُ تبانت زدن
بوبوك دینك ایله اورمق یقال هَرَوْتُ بالهراوة ضربت بالعصا الضخمة نَزْوُ
مقهور کردن مقهور ومغلوب ایتمك یقال برا علیه بنزوای تطاول غَزْوُ دخی
بومعنایه‌دن غَزْوُ بجنك دشمن رفتن دشمن جنکنه کتمك یقال غزا الکفّار بجنك کافران
شد کافرلر اوزرینه جنکه کتدی وفی المثل ابی یغزو وامی تحدث برکسنه غزادن
خانه‌سنه عودت ایدوب همسایه‌لری زیارتنه کلدیلر خاتونی دیدی که بو سفرده فلوه
مجروح وفلان مقتول وفلان اسیر اولدی اوغلی والدهسنك فضولکنی کوروب بو مثلی
ایراد اتدی یعنی پدرم غزایه کتدی وغزا احوالنی والدهم حکایت ایدر اول کسنه دن
حقنده ضرب اولنور که مجلس‌ده کندودن اعلم کسنه حاضر ایکن فضوللق ایدوب علم ومعرفت
دم وورور یاخود بر عالم بحث علم ایدر ایکن جاهل کستاخ آنك آغزندن آلوب
بحث علم صددنده اولور وهی الغزوة والغزاة جنك باکافران کافرلر ایله جنك
وقصد کردن وقصد اتمك یقال غَزَوْتُ بقولك کذا ای قصدته وکلامدن مقصود
اولان معنایه مغزی دیرلر نَزْوَةٌ ونَزْوٌ ونَزَوانٌ از زمین برجستن یردن صیچرامق
وَهُوَ النُّزاءُ علت برجستن که کوسفند میکیرد نزا برمرضدر که قیونه عارض اولور
وقیوندن اول قیون صیچرار که آخرنده هلاك اولور نَزْوُ برجستن کشن برماده‌خریش

اركك ديشيسنه جماع ايچون صيچرامق يقال نزا الفحل على الطروقة برجست كشن
برمادهٔ نتاج اركك صيچرادى ديشى اوزرينه كه دول ايچون حفظ اولنه وفى المثل
نزو الفرار استجهل الفرار فرير وفرار ولد بقر وحشى دركه بعيرد كرو صيچرامغه
باشلر وآنى كوردن دخى صيچرامغه هوس ايدر مصاحبتندن حذر اولنان كمسنه حقنده
ضرب اولنور يعنى فارلك صيچرامه سى غيرك دخى صيچرامه سنه سبب اولور نى
اسو واسى دارو كردن جراحت ياره يه علاج اتمك يقال اسا الجرح تيمار كرد جراحت را
ياره يه تيمار اتدى حسو خشك شدن چيزى از باد مرد صووق بيلدن برنسنه قوروق
وطوكمق حسى وحسوم آشاميدن ايچمك يقال حسا المرق بيا شاميد شوروا
شوربايى ايچدى ونوم كحسو الطائر ديرلر قليل معناسنه ومحسى آغيز ومقسى
دبر معناسنه اولمغله قصير القامه اولان كمسنه يه قريب المحسى من المفسى ديرلر وفى
المثل احسو فذق شماته موضعنده ضرب اولنور يعنى فلان مكروهدن غيريلرى نهى
ومنع ايدرايدك شمدى اول مكروهى سن ارتكاب اندك پس اول مكروهى حسو وذوق
ايله مخفى اولميه كه ذوق حسودن مقدمدر لكن بو مثلده حسو تقديم اولنديغى نه مغايه
تلميح دركه حالا ارتكاب اتديكك مكروهدن صكره نيجه شراصابت ايدوجكدر شمدى
موجود اولان شرى حسو ايله وكلهجك شرى ذوق ايله وهو الحسا اشاميدنى
ايچهجك طعام كه برنوع شوربادر وفى مثل لمثلها كنت احسيك الحسا يعنى
بن سكا بو وقته كلنجه ايلك اتديكم بويله برحال ايچوندر ديه جك يرده ضرب اولنور
رسو استوار شدن محكم اولمق يقال رسا استوار شد محكم اولدى وهى الرواسى
كوههاى باينده ثابت اولان طاغلر اخفش ديدى كه مفردى راسية در عسو عين
مهمله ايله وغسو غين معجمه ايله تاريك شدن شب كيجه مظلم اولمق يقال عسا
الليل وغسا الليل تاريك شد بشب كيجه مظلم اولدى فسوة وفسوا وفساء
تيز زدن بى آواز ضرطه ايتمك صداسز يقال فسا تيز زد ضرطه اتدى وتقول
الفخش من فاسية كل عارية كاسية وفى المثل لا يقوم عطره بفسائه اندكى احسانك
اندكى منتنه دكمز ديه جك يرده ضرب اولنور ومفسا دبر معناسنه در محسا
آغيز معناسنه اولديغى كبى فلان كمسنه خير وشرينى تميز اتمز ديه جك يرده لا يعرف
مفساه من محساه ديرلر قسو وقساوة سخت شدن دل قلبى قتى اولمق يقال
قسا قلبه سخت شد دل او نصر باندن وقسو حسن باندن وقلب قاسى وقسى
وقسى دل سخت قتى قلب كه بر وجهله نصح وپند تأثير ايتمز كسو جامه پوشانيدن
جامه كيدرمك يقال كساه جامه پوشانيد اورا جامه كيدردى اكا يكسو نصر
باندن كسوة جامه پوشيدن جامه يى كندو كيمك يقال كسى بنفسه خود جامه
پوشيد كندو جامه كيدى يكسى علم باندن وهو كاس جامه پوش جامه كيمش كمسنه
وهى الكسوة جامه كسى ج ش حشو اكندن طولدرمق يصديق وينه دطولدرمق
كبى يقال حشاه بياكند اورا آنى طولدردى يعنى پنبه ايله يا صديق طولدردى



رشو رشوت دادن رشوت ويرملك يقال رشاه رشوت داد اورا رشوت ويردى اكا
وهى الرشوة معروفدر والرشى ج يقال الرشى رشاء الفجاج يعنى رشوت لجام وقلادى
ابن در ثعلب ديدى كه رشوت رشاء الفرخ دن مأخوذدركه ياورى آغز سنه بوينونى اوزاتدى
تمز وبرسون ايچون معناسنه فشو آشكار شدن راز سر آشكار اچيقوب فاش اولمق
يقال فشا السر آشكارا شد راز سر فاش اولدى نقول ما فلان الا فاش خبره ف
الناس فاش نشو مست شدن سرخوش اولمق يقال نشا مست شد سرخوش اولدى
ينشو نصر باندن ونشى ينشى علم باندن وهو نشوان مرد مست سرخوش رجل
وهى نشوى زن مست سرخوش خاتون وهم مردان وهن زنان نشاوى مست
شده كان ج مستلردر يعنى مذكر ومؤنث بو وجه اوزره جمعلنورلر ص عصو بعصا يا
بشمشير زدن عصا ايله يا قليج ايله وورمق يقال عصاه بالعصا بزد اورا بعصا ووردى
آنى عصا ايله اصمعى بعض بصريين دن روايت اتدى كه عصايه عصا تسميه اولندوغى
يد واصابع آنى مشتمل اولديغى ايچوندر يقال عصوت القوم اى جمعتهم على خير
اوشر ويقال عصى بالسيف يعصى اذا ضرب به كما يضرب بالعصى انتهى يعصو نصر
باندن وعصيه بالسيف بزد اورا بشمشير ووردى آنى قليج ايله يعصى علم باندن
وشق فلان عصا المسلمين ديرلر ما بينلرينه تفرقه القا اتسه ولا ترفع عصاك عن
اهلك ديرلر آنلرى تأديبدن خالى اولمه معناسنه وبر كمسنه بر مقامده اقامت اتسه القى
عصاه ديرلر قال ف فالقت عصاها واستقرت بها النوى كما قر عينا بالاياب المسافر
قصو دور شدن بعيد اولمق يقال قصا دور شد بعيد اولدى ويقال عرف ذلك الاداني
والاقاصى والاذناب والنواصى قصى كرانه كوشه نيز بريدن دوه نك قولاغنك
بطرفى قطع اتمك واول ديشى دوه يه قصوا ديرلر نصو موى پيشانى كسى كرفتن
بركسنه نك آلننك قلندن يا بشمق يقال نصوته اى قبضت على ناصيته جوهرى ديدى كه
اوت ماداميكه ياش اوله اكا نصى اغا دمغه باشلودقده اكا طريقه وقرو دقده اكا
حلى ديرلر ض نضو بركشيدن جامه وشمشير جامه يى صيرتندن وقليجى غلافندن چكوب
چيقارمق يقال نضوت الثوب عن نفسه باز كرد جامه را از خويش جامه يى كندى
اوزرندن چيقاردى ومسافت قطع كردن ومسافه قطع اتمك يقال نضوت
البلاد اى قطعتها وسبق كرفتن ستور بر ديكر ستوران وبر دابه سائر دابه اوزرينه
سبقت اتمك يقال نضا الفرس الخيل سبقها نضو زائل شدن رنك خضاب وقنه نك
رنكى چيقمق يقال نضا الخضاب اى ذهب لونه ط خطو وخطوة كام زدن آديم
آتمق يقال خطا كام زد آديم آتدى وهى الخطوة كام آديم وجمع قلتى خطوات
وخطوات وخطوات وجمع كثرتى خطا كلور وايكى كام برى برينه متقاربه اولسه
وبين القولين خطا يسيرة ديرلر سطو وسطوة برجستن بر كسى بركمسنه نك اوزرينه
صيچرامق وحمله اتمك يقال سطا عليه وسطا به حمله كرد بر وى آنك اوزرينه
حمله اتدى وستور كام زد دو دو ر نهادن ودابه آدمى تسيرك آتمق عطو دست

بجيزي دراز كردن الني برنسنه يه اوزاتمق يقال عطا الشيء دست دراز كرد بجيزي
الني برنسنه يه اوزاتدي وفي المثل عاطٍ بغير انواطٍ يعني تناولي ممكن اولمين نسنه يه
الني اوزادر مغلوب نيك داندن ستوه در سفر سفرده دا بري زياده سورملكع بغو
جنايت كردن جرم وجنايت اتمك دعوة ودعا دعا كردن لام ايله صله لنوب ايسه خير
دعا وعلي ايله استعمال اولنوب ايسه بد دعا اتمك يقال دعا له دعاء نيك كرد اوراكا
خير دعا اتدي ودعا عليه دعا بد كرد اورا اكا بد دعا اتدي وفي كتاب المبهج لا يقرع
باب السماء الا بالدعاء وفي الحديث اتقوا دعوة المظلوم ولو كان كافرا وايضا اتقوا
دعوة المظلوم فانها لينة الحجاب قال كنت المصحح وكنا منك في سقم فاذا سقمت
فانا السالمون غدا دعت عليك اكف طال ما ظلمت ولن ترد يد مظلومة ابدا
روايت اولندي كه ابو العيناء بر كيجه ابن مكرم ايله برخانه ده يا تديلر ابن مكرم ملك دابحه
فساسندن متأذي اولوب طشره صفره جقدي ينه رايحه دن خلاص بولميوب غرفه
رفيعه يه چيقدي ينه خلاص بولمغله ديدي كه يا ابن الفاعلة ما اشبه فساك الا بدعوة
المظلوم والريح العقيم ليس دونها حجاب وخواندن كسي را وبر كسنه يي چاغرمق
يقال دعا الرجل ودعا بالرجل بخواند مرد را رجلي چاغردي كه بر كسنه يي آدندن
اسمي ايله ندا اتمك كبي ونام زدن كسي را وبر كسنه يه بر اسم ايله تسميه اتمك يقال
دعاه زيدا ودعاه بزيد نام زد اورا بزيد اكا زيد اسميله تسميه اتدي وبضيافت
خواندن كسي را وبر كسنه يي طعامه دعوت اتمك يقال دعاه الى المدعاة والدعوة
بخواند اورا بدعوت آني طعامه دعوت اتدي جوهري ديدي كه كنا في دعوة فلان
ومدعاة فلان ديرلر مصدردر كه آندن دعا مراد اولمشدر واكثر عرب دعوة فتح ايله
طعامده ودعوة كسر ايله نسبده استعمال ايدرلر ودعاء اصلنده دعاودر ذيرا
دعوتدن مأخوذدر واو الفدن صكره واقع اولمغله همزه يه تبديل اولندي ودواعي
الدهر صروفه وبر كسنه بر كسنه يه بغضندن اسمي ايله ذكر اتميوب لقبي ايله ذكر
اتسه ما يدعو فلان باسم فلان ديرلر يعني اكا بغض ايدر ثغ ثغاء بانك كردن ميش
قويون آواز اتمك ملامك تعبير اولنور يقال ثغت الشاة بانك كرد كوسپند قويون
آواز اتدي رغا رغاء بانك كردن شتر دوه آواز اتمك يقال رغا البعير بانك كرد شتر
دوه آواز اتدي يقال اتيته فما اثغى ولا ارغى يعني اكا كلديم نه قويون وبردي
ونه دوه ويردي وماله ثاغية ولا راغية فقيردر ديه جك يرده ذكر اولنور صفو
وصفو پاك شد يا باصفا شد يا منعم شد مرد رجل پاك يا نا هد يا منعم اولدي
ذكو نص بابندن وذكو يذكو حسن بابندن وهو ذاكي وذكي پاك وپارسا
ومنعم شكايت وشكوى كله كردن شكايت اتمك كه معروفدر يقال شكى فلان فلانا
الى فلان كله كرد از فلان جيزي بفلان كس فلان نسنه دن فلان كسنه يه
شكايت اتدي شكو وشكاة وشكوى ناليدن بيمار وخسته اكلمك يقال
شكا المريض مرضه بناليد وشكايت كرد بيمار از بيماري خسته خسته لكندن

شكله دي

اكله دي وشكايت اتدي وفي المثل شكوت لوحا فجز الى بلما لوح شدة عطش
معناسنه در خا يخو خوا ديرلر دفع معناسنه وبلع شراب معناسنه در يعني
بر فلان كسنه يه شدة عطشدن شكايت اتديم بكا سراب دفع ايدوب كوستردي
بر كسنه بر كسنه يه عرض حاجت اتدكده دفع حاجته صالح اولمين نسنه عطيه اتسه
ضرب اولنور عكو كره بر دنبال اسب ذدن آتك قويروغي دوكمك يقال عكا ذنب
الفرس كره بست در دنبال اسب آتك قويروغي دوكمله دي وهي العكوة كره
دنبال اسب آتك قويروغنك دوكمي جوهري عكوة قويروغك ديبي كه آتك قلي
بوقدر ديدي مكا مكاء شبليده مرغ قوش اوتوب صفيلق ويرمك يقال مكا الطائر
بشبليده مرغ قوش اوتدي وحجازده مكاء ديدكلري قوش انسان كبي چرق
صفر اتمكله بو اسم ايله تسميه اولندي ال الو والو والي تقصير كردن دريغ اتمك
يقال الا تقصير كرد تقصير اتدي وهو لا يالوك جهدا وتقصير نكند مر ترا طاقتدن
فلان كسنه سكا طاقتني دريغ اتمز يعني مقدورني صرف ايدر بلو بلاء آزمودن امتحان
كردن كه صنامق تعبير اولنور يقال بلاه بيازمود اورا آني امتحان اتدي وهي
البلية بلاء بلو يا بج وزمان جاهليتده بر كسنه هلاك اولسه آني قبري قربنه
بر دوه باغلايوب اكا علف وصو ويرمزلر ايدي تا كه هلاك اولور ايدي سويله زعم
ايدرلر قبري اوزرينه دوه باغلامسه لر حشر اولدقده پياده حشر اولوب باغلسه لر
اول دوه يه راكب اولديغي حالده حشر اولور واول دوه يه بليه تسميه ايدرلر
ايدي تلو اثر پي فرا شدن بر نسنه نك آردنجه كتمك يقال تلوه پي اورفت آنك
آردنجه كتدي وهو تلوه او پس رواو آنك آردنجه كيدن كسنه ويقال لا زلت
اتلوه حتى اتليته يعني همیشه بن آنك آردنجه كيدر ايديم آخر الامر سبقت اتديم
اونم آردمجه كتدي وفلان يصلي ويتلي ديرلر صلوة مكتوبه نك عقبنده نافله نماز
قلسه تلاوة قرآن خواندن قرآن اوقومق يقال تلا القرآن بخواند قرآن را
قرآن اوقودي ويقال هذه تلوة ما عليها طلوة وآخر شبابه تلية ديرلر يقال
ذهبت تلية الشباب يعني پيرلك وقتي حلول اتدي جلوة آراسته نمودن مزين
كوسترمك يقال جلا العروس على زوجها آرا بيد عروس بر شوهرش عروسي
تزيين ايدوب زوجنه كوستردي وعروسه ويردكلري يوز كورملكي تعبير اولنان
نسنه يه جلوة ديرلر يقال ما جلوتك فتقول وصيف يعني عروسه ديرلر كه سكا زوجك
يوز كورملكي نه ويردي عروس جواب ويردكه بر خدمتكار ويردي جلو آواره
شدن از خان ومان وخان ومانندن آواره اولمق يقال جلوا عن الاوطان آواره
شدند از خان ومانها خان ومانلرندن آواره اولديلر وآواره اتمك معناسنه متعدي
استعمال اولنور ابن الانباري ديدي كه استعمل فلان على الجوالي عبارتنده جوالیدن
مراد اهل ذمه در وطنلرندن اجلا اولندقلري ايچون جوالي تسميه اولندي اهل
جوان جلو يجلو جلاء قرآن عظيم بو وجه اوزره نازل اولدي قال الله سبحانه

ولولا ان كتب الله عليهم الجلاء ، وكيس وتميم جلي يجلي جلوًّ وجلولاً ديرلر وهو الجالية
آواره شده كان اولر اواره اولان كسنه لر جِلاء ، بن دودن صيقل ويرمك يقال جلو المرأة
بزدودآيينه را آيينه يي سلوب جلو ويردي وپيدا شده چيزي وبر نسنه ظاهر اولمق
يقال جلو الشيء پيدا شده چيزي بر نسنه آشكاره ومتيقن اولدي وهو جلي ولو پيداست
ظاهر نسنه وعنده جلية ذالك درپيش او پيدايي آن كار وآنك عندنده در فلان
نسنه نك يقيني يعني واقع حالي آنك عندنده معلومدر حلو وحُلو شيرين شدن
لذيذ اولمق يقال حلا في الفم شيرين شد در دهن آغزده شيرين اولدي جريري دخي
ديدي كه حلا في فمي وحلا في عيني ديرلر لكن ثاني اول قبيلندن دكلدر زيرا ثاني
ملبوس اولان حلي دندركه يائي در واول واوي در ومصدرلري حلو وحلي در وايضا
حلو در حالي دكلدر زيرا حالي اوزرنده حلي اولان در عاطل مقابليدر اوزرنده حلي
اولميان در تحلو نفس با بندن وحلو يحلو حسن با بندن وشيء حلو چيزي شيرين
لذيذ نسنه وحلوا مري مقابلي در يقال خذ الحلو واعطه المر وفي المثل منفرا
مراها وبر كسنه آصلا بر حرف سويلدي ديه جك محلده ما امر وما احلى ديرلر حلو وحلوان
خوش آمده چيزي بچشم ودل بر نسنه كوزه وكوكله چوق كلمك يقال حلي بالعين
والصدر خوش آمد بچشم ودل كوزه وكوكله خوش كلدي وهو حال چيزي خوش
آينده خوش كلن نسنه حلوان كسي را چيزي دادن بكار وي كه كرده باشد بر شيء
هديه بر كسنه يه عملي مقابله سنده هديه صورتنده بر نسنه يي عطيه اتمك وفي
الحديث نهى عن حلوان الكاهن خلاء ، وخلو خالي شدن خالي اولمق يقال خلو
المنزل من اهله خالي شد سراي از خداوندانش منزل خالي اولدي صاحبلرندن
وفي المثل خلوّك اقنى لحيائك يعني اكر منزلكده خلوت اختيار ايدر ايسك
نقاب حياكي قالدر زيرا حيا ناس ايله اختلاط وقتنده لازمدر خالي اولان
كسنه آكا محتاج اولمز مخالطه ناسدن موهمدر ديه جك يرده ضرب اولنور خلوة
خالي شدن بكسي وبر كسنه يه خلوت ايدوب تنها قالمق يقال خلوت بفلان خالي
شدم بفلان فلان كسنه ايله خلوت ايدوب آنكله بندن غيري كمسنه يوغيدي
خلاء ، كذشتن زمان ماضي ده چكمك يقال خلا الشهر بكذشت ماه آي چكدي
يعني آي تمام اولوب دوكندي وخلا الناس بكذشت مردمان كسنه لر زمان
ماضي ده كلوب كتديلر وانا منه خلو من ازوي بيزارم بن آندن بريم دلو
دلو از چاه بر كشيدن قوغه يي قويودن يوقارو چيقاروب چكمك يقال
دلا الدلو من البير بكشيد دلو را از چاه چكدي قوغايي قويودن سلو وسلو
وسلوان بيرون شدن از دوستي واندوه محبت دن وحزن دن خلاص اولمق
يقال سلا عن المحبة بيرون شد از دوستي محبتدن خلاص اولدي وسلا عن الحزن
بيرون شد از اندوه غمدن خلاص اولدي ومحبت وحزندن خلاص اولمغه
باعث اولان نسنه يه سلوان ديرلر آمام راغب ديدي كه بر كمسنه عشق مرضنه

مبتلا

مبتلا اولسه اكابر ما بينلرنده معروف بو نجوغي ازوب ايچورولرايدي اول كسنه
اول مرضدن خلاص اولور ايدي واول بونجوغه سلوان ديرلر وقص ايله سلو اول
بر نفقه در يدركه مواشينك بطننده اولان ولد اول در ينك ايچنده اولور ودوه نك
كوچكي طوغدوغي ساعتده يوزنده اول دريي چيقارمسه لر كوچك هلاك اولور
واكر اول دري ناقه نك بطننده منقطع اولسه طشره يه چيقارسه ناقه وولدي
سلامت بولور والا ناقه وكوچكي هلاك اولور وقومه بر مشكل ايش اصابت اتسه
وقع القوم في سلا جمل ديو ضرب مثل ايدرلر يوشينه اولميه كه سلا جمل ده اولمز بلكه
ناقه ده اولور پس مثل مذكور اعز من الابلق العقوق واعز من بيض الانوق مثللري
قبيلندن اولور ودخي بر وجهله چاره ممكن اولميان خصوصده انقطع السلا في البطن
ديو ضرب مثل اولنور بلغ السكين العظم ديدكلري كبي علو بر زبر چيزي شدن بر نسنه نك
زرفنده اولمق يقال علاه بر زبر او شد آنك اوستنده اولدي وغالب شدن بر كسنه
وبر كسنه يه غالب اولمق يقال علاه عليه چيزه شد بروي آنك اوزرينه غالب اولدي
وجبارلق اتدي وهو عال بلند وغالب يوكسك ودخي غالب ميداني هادي ده
ديديكه لفظ علي اسم وفعل وحرف استعمال اولنور اولا علي تعلو كه علو دن
مأخوذ فعل ماضي در ثانيا اخذت الشيء من علي ديرلر نسنه يي يوقاورودن اخذ
اتدم معناسنه ثالثا علي زيد درهم متقدم مين علي دن غيري وجوه ثلثه ده مستعمل
كلمه ذكرانديلر لكن في كلمه سي دخي بو بابدن معدود اولمق مناسبدر اولا سمعت
من في زيد ثانيا زيد في الذات ثالثا وفي يفي دن امر حاضر مؤنث في كلور وفي
يفي دن في ديدكلري كبي كه مذكرنده ف بعهدك ومؤنثنده في بعهدك ديرلر ودخي
لما كلمه سي ظرف اولدقده اسم اولور تقول ذرته لما قدم ولم معناسنه اولدقده
حرف اولور تقول لما يعزب زيد وجمع معناسنه اولان لم لفظنك تثنيه سنده لما
ديركه فعل اولور علاء بزركوار شدن كسي وشرف جهتندن غيريلره تفوق
اتمك يقال علا في الشرف علم با بندن بلند شد در شرف شرف ده عالي اولدي
وهو علي بلند در شرف شرف ده عالي اولان كمسنه وقوم علية مردمان بزركوار
شريف كمسنه لر علية علي لفظنك جميدر صبي وصبية كبي وعلاء وعلاوة ومعلاة
رفعت وشرف معناسنه در شريف وضيع برابر دكلدر ديه جك محلده ما عاليته
الرخ كسافلته ولا فريضة الدين كنافلته ديرلر غلاء ، كران شدن نرخ نرخ آغير
اولمق يقال غلا السعر كران شد نرخ نرخ آغير اولديكه نرخ بهالي اولدي تعبير اولنور
وغلي وغليان قاينامق معناسنه در متعديسي اغلى القدر كلور غليت القدر ديمك
كرك چوملك قايناذي معناسنه غليت ديمك غلطدر هذا ابو الاسود الدؤلي بو
اصحاب فصاحتدن اولدوغندن شعرمده لفظ غلط ذكر اتمم ديو تمدح ايدوب
ديدي كه ولا اقول لقدر القوم قد غليت ولا اقول لباب الدار مغلوق غلو از انداز
كذشتن در كاري بر ايش حدي تجاوز اتمك يقال غلا في الامر از اندازه بكذشت

دركار ایش ده حدی تجاوز اتدی وهم الشیعة الغالیة ایشاده هواداران از حد
کذشته اند آنلر حدی تجاوز اتمش اتباعدر فَلْوٌ بچه ان شیر باز داشتن کوچك ولدی
سوددن کسمك یقال فَلَوا المهر از شیر باز کرد کره را طایی سوددن کسدی یعنی
مه دن آیردی مصنف اساس ده دیدی که خُنفُسانُ عنده برآلاجه بوجك واردر که
بیلانك دکوکنه قریب موضعده اولور بیلانك صیرتی قاشیر وبتلر وآکا فالیة الافاعی
وستیتة الخنافس دیرلر وظلمه یه مرحمت ایدن کمسنه یی آکا تشبیه ایدوب ما اُشبهك الافالیة
الافاعی دیرلر فَلْوٌ وفُلُوٌّ بدوده بازی کرده چلیك ایله اوینامق یقال فَلَا بالقُلة م
بازی کرد بدوده چلوك ایله اوینادی وسروری کاشی جمع نام تالیفنده چلوك اویونی
شو وجهله تصویر اتدی که یارم قاریش مقداری بر اغاجك ایکی باشی اینجه ایدوب
زمین اوزرینه قورلر وبر آرشون مقداری بر اغاج ایله آنی وورورلر که زمین دن
یوقاری قالقدقده اول اوزون اغاج ایله چالرلر که بر آز مسافه کیدر وایکی شخص دخی
اول مسافه ده طوروب اول کوچك اغاجی آلورلر وبو طرفده اول اوزون اغاجی
عرضنه زمین اوزرینه وضع اتمشلردر کوچك اغاجی اول اغاجه آتارلر اگر راست
کلوب طوقونورسه اول ایکی کمسنه وطوقونمز ایسه بو طرفده اولان غالب اولور
واکثر مواضعده اول کوچك اغاجه قُلْ دیرلر که عربیده قُلَه واوزون اغاجه حُنتَه
دیرلر که عربیده مِقلَاء دیرلر ونتیکده بر اویونه چلوك اویونی دیرلر م سُمُوٌّ بلند
شدن عالی اولمق یقال سَمَا بلند شد یوکسك اولدی ن حُنُوٌّ مهربانی کردن شفقت
اتمك یقال حَنَی عَلَیْهِ مهربانی کرد بروی آکا مرحمت اتدی واول خاتونه که زوجی
وفات اتدکدن صکره زوج آخره وارمیوب زوجندن اولان اولادینك تربیه سیله
مشغول اولسه آکا حانیه دیرلر دُنُوٌّ نزدیك شدن قریب اولمق یقال دَنَا مِنْهُ
ودَنَا لَه ودَنَا اِلَیْهِ نزدیك شد بوی آکا قریب اولدی یقال بَعِیدٌ یَدْنُو خیرٌ من قریب
یَنْبَعِثُ وآهسته آهسته تقرب اتمکه تدنّی دیرلر یقال هو یَتَدَنّی ای یَدْنُو قلیلاً قلیلاً دَنْوٌ
پیوسته نکریستن چوق باقمق که ادامهٔ نظر تعبیر اولنور یقال دَنَاه ودَنَا الیه ودَنَا له
همواره نکریست چوق چوق نظر اتدی آکا رَجُلٌ دَنَّاءٌ دیرلر اول کمسنه یه که شئیه
چوق چوق نظر ایلیه ومنظور اولان شئیه دنا دیرلر فتح وقصر ایله وابن ترنا
لئیمدن کنایه در یعنی ابن المنظور دائما دنا، بانك کردن برادی نارلیکله اواز اتمك
سُنُوٌّ وسناوه آب کشیده با شتر از چاه قویودن دوه ایله صو چکمك یقال سَنَا
علی البعیر آب کشید بر شتر دوه اوزرینه صو چکدی یعنی دولاب ایله قویودن
صوی دوه ایله چکدی وهی السّانیة شتر آب کش اول صو چکن دوه وفی المثل
سیر السّوانی سفرٌ لا ینقطع وفی مثل آخر اذل من السانیة سوانی ج عُنُوٌّ فروتنی
نمودن تواضع وتذلّل اتمك یقال عَنَا له فروتنی کرد او را آکا تواضع اتدی قَنْوٌ
نکاه داشتن مال برای انتفاع مالی انتفاع ایچون حفظ اتمك که تجارت ایچون
اولمیه ومطلق محافظه معناسنه دخی کلور قنیت الجاریة دیرلر جاریه خانه ده محافظه

تعرّل فلان فاصشا بحجر حجام
واقتحم قلة جبل ساما

اولنوب



اولنوب صبیان ایله لعب اتمسون دیو طشره یه چیقارمسه لر وفی المثل لا تقتنِ من کلب
سُوءٍ جَرْوًا یعنی یارامز کلبك یاوریسی آوده صاقلامه وفی هذا المعنی قال الشاعر
اذا زجرا الولید وقد اعیاك والده وما رجاؤك بعد الوالد الولدا هـ ذَهْوٌ تکبّر
کردن تکبر وفخر اتمك صلاح الدین صفدی غیث الادب ده دیدی که زُهِیَ الرَّجُلُ
دیرلر تکبر معناسنه ومتکبر اولان کمسنه یه مَزْهُوٌّ دیرلر وبعض الفاظ وارددر که عرب
آنی مفعول وزنی اوزره ذکر ایدرلر مع هذا مراد فاعلدر زُهِیَ الرَّجُلُ وعُنِیَ بالامر
ونُتِجَت الشاة ودُهِشَ الرَّجُلُ وشُدِهَ الرجل وسُقِطَ فی یده دیرلر سَهْوٌ غافل شدن
غافل اولمق یقال سَهَا عن الامر غافل کرد از کار ایشدن غفلت اتدی وفی المثل
اذا المُوَصِّین بنو سهوان یعنی اول کمسنه لردر که آنلره بر مصلحت سپارش اولنسه
البته سهو ایدرلر هذا ما قاله المیدانی وبو معنایی تأیید ایدر اول بیت فارسی که
سعدی شیرازی یه منسوب در بغم خوارکی چون سر انکشت من نخارد کسی
درجهان پشت من وسهوان سهو معناسنه در میدانی دیدی که صفة اولمق
دخی محتملدر یعنی بنو رَجُلٍ سهوان که مراد آدم علیه السلام در یعنی وصیت اولنان
کسنه سهو ایدرسه عجب دکلدر زیرا سهو انسانه پدرندن قالمش میراثدر
وبر خاتونه حیض وقتنده حامل اولسه آکا حَمَلَتْ سَهْوًا دیرلر شَهْوَة بامزه شدن
خوردن طعام خوش ولذیذ اولمق یقال شَهَا الطعام بامزه شد خوردنی
طعام لذیذ اولدی یَشْهُو نصر بابندن ویَشْهَی فتح بابندن وشَهِیَ یَشْهَی علم
بابندن وطعامٌ شَهِیٌّ خوردنی خوش لذیذ طعام جوهری مُشْتَهی ایله تفسیر اتدی
طَهْوٌ پختن وبریان کردن کوشت اتی صوده پشورمك ودخی بریان اتمك یقال
طَهَی اللحم بپخت کوشت را آتی پیشوردی یَطْهُو نصر بابندن ویَطْهَی فتح
بابندن لَهْوٌ بازی کردن اویونه اوینامق یقال لَهَا بازی کرد اوینادی واوج
ایله دکرمنك بوغازینه دوکدکلری دانه یه لُهْوَة دیرلر ولُهْیَة عطیه معناسنه جمعی
لُهًی کلور باب فَعِلَ یَفْعَلُ بکسرها لعین فی الماضی وفتحها فی الغابر
اَبْرَاءَة بیزار شدن از وام بورجدن قورتلمق یقال بَرِئَ الیه من الدَّیْن بیزار
شد بوی از وام آکا بورجدن بری اولدی وهو بَرِیءٌ وبَرِیٌّ وبُرَآء مرد بیزار از وام
بورجدن خلاص اولمش کمسنه وهم بُرَآء کرام کبی وبِرَاء عجاب کبی وبُرَءَاء فقها
کبی ج بَسْءٌ خو کردن برنسنه یه عادت ایدوب آکا مألوف اولمق یقال بَسِئَ بالامر
خو کرد بکار ایشه عادت اتدی یقال لقد بَسِئْتُ بکرمك وآنِسْتُ بحسن خلقك
نَدُم علیه یَبْسَأ علم بابندن وبَسَاءً یَبْسَأ فتح بابندن بَهْءٌ م یقال بَهِیَ یَبْهَأ
علم بابندن وبَهَا یَبْهَأ فتح بابندن جَزْءٌ قناعت کردن کفایت ایدوب قناعت
اتمك یقال جَزِئَت الماشیة بالرَّطْب عن الماء بسنده کردند ستوران بکیاه تر از آب
مواشی یاش اوت ایله قناعت اتدیلر صودن یَجْزَأ علم بابندن وجَزَأ یَجْزَأ فتح
بابندن حَمَاءٌ لوشناك شدن چشمه چشمه چامورلی اولمق یقال حَمِئَت العینُ

وفی التاریخ فذوقوا الموت فی صنع من صحبة
من صنع ای منجرة م
باور ... بو مضایه دردیقال امر بیا فی علی
اصحابه باوا شد بدا اذا زهی وتجبر علیهم
ویقال ان فیه لبا وا وزهوا قال حاتم
فانا ذو باو علی ذی قرابة غنانا ولا ازری
باحسابنا الفقر مسلم

وفی المثل ما کل طلوع مثل یدی که اقبالهم
منه ج فی القاموس مسلم
یقال ازت لعطاء الرعیة اجازتها اوعیب
تسمیة اعطا احسن مسلم

لوشناك شد چشمه چشمه چامورلی اولدی وعین حمئة چشمهٔ لوشناك چوق چامورلی
چشمه حاء بیرون کردن لوش از چاه قویودن چاموری چیقارمق یقال حماتُ البئر
لوش بیرون کردم از چاه قویودن چاموری چیقاردم وقویویه سیاه چامور القا ایدیم
دیمك مراد اولنسه احماتُ البئر دیمك کرك قذیت العین واقذیت العین دیدکلری کبی
خراءت ریدن تغوط اتمك یقال خری برید تغوط اندی یخرءُ علم بابندن وخرءً وخراءة
فتح بابندن وهو الخرءُ کوه نجس که عربیده غائط دیرلر وبرکمسنه زیاده جاهل دردیجك
محلده هو اعرف بالخراءة دیرلر ومخرءة ومخرؤة مخرج یعنی خلا معناسنه در والخرؤة
ج خطأ وخطأ وخطاء وخطیئة گناه کردن گناه ایشلمك یقال خطئ گناه
کرد گناه اندی وخطاء صواب مقابلی استعمال اولنور وفی المثل خواطئُ کانها
نواقر خواطئ نشانه اصابت اتمین سهام ونواقر اصابت ونفوذ ایدن سهام
معناسنه در فلان کمسنه خطا اندی که آنك خطاسی غیریلرك صوابندن اولی بلکه صوابه
قریب در دیه جك یرده ضرب اولنور وهی الخطیئة والخطیة گناه وهی الخطایا ج دفاء
ودفاءة گرم شدن اسی اولمق یقال دفئ المکان گرم شد جای مکان اسی اولدی
یدفأ علم بابندن ودفوء یدفؤ حسن بابندن وهو دفئ ودفی جای گرمراق
مکان وهو الدفء پوشش گرم کننده اسی ایدیجی ثوب که گیدکده صووغی دفع
ایدر شنأ وشنآء وشنأ وشنا وشنأه وشنآن دشمن داشتن دشمن طوتمق
یقال شنئه دشمن داشت اورا آنی دشمن طوتدی یعنی سومدی صدأ زنك گرفتن
برنسنه پاصلانمق یقال صدئ الحدید زنك گرفت آهن دمور پاصلاندی وهو
صدئ زنك گرفته پاصلی نسنه وبرکمسنه دن عار ولوم منفك اولمسه فلان
صائغ صدئ دیرلر طفوء فرومردن چراغ وآتش چراغ وآتش سونمك یقال
طفئ السراج فرومرد چراغ چراغ سویوندی وسموز قویونه مطفئة الرضف
دیرلر وداهیهٔ عظیمه یه مدفئة الرضف دیرلر گویا زیاده شدتندن طاشی قیزدیرر
ومطفئ الجمر ایام عجوزدن برکونك اسمیدر ظماء تشنه شدن صوسز اولمق
یقال ظمئ تشنه شد صوسز اولدی وهو ظمآن مرد تشنه وهی ظمأى زن تشنه
یعنی صوسز رجل وصوسز خاتون وهو الظمء تشنگی صوسزلق که عربی ده مابین
الوردین ایله تفسیر اولنور یعنی دوه یی برکون اسقا ایدوب برقاچ کون صودن
حبس واوچنجی کون ینه اسقا ایتمك که وِرد الغب وترکیده کون آشری صوارمق
تعبیر اولنور وحیوانات میاننده آت هر کون اسقا اولنور غبه تحمل ایتمز وآنك
ویردینه ظاهره دیرلر واشك غب دن زیاده یه تحمل ایتمز لهذا بر نسنه دیادن
قصیر در دیه جك یرده اقصر من غب الحمار واقصر من ظمء الحمار واقصر
من ظاهرة الفرس دیو ضرب مثل ایدرلر ودخی ولادت وموت ما بیننده اولان
زمانه ظمء الحیات دیرلر ووجهٌ ظمآن دیرلر معروق معناسنه الفاظ مدحدندر
ووجهٌ ریّان دیرلر الفاظ ذمدندر ظماء ج فجأ وفجاءة ناگاه امدن ناگاه

تکاریکی

گویا زیاده برودتدن جمری اطفا ایدر

کلمکده



کلمك که اکثرینی کلمك تعبیر اولنور یقال فجئه ضرب بابندن وفجاءة فتح بابندن ناگاه
آمد بوی ناگاه کلدی آکا ویقال اعوذ بالله من موت الفجاءة ومن حرق الفجاءة لجئ
پناه کرفتن صیغنمق یقال لجئ الیه علم بابندن ولجأ الیه فتح بابندن پناه کرفت باو
آکا صیغندی که التجا اندی تعبیر اولنور وموضع التجایه لجاء وملجأ دیرلر که
فارسیده جای پناه تعبیر اولنور لطأ ولطوء وادوسیدن یا پشمق وملصق اولمق یقال
لطئ علم بابندن ولطاء فتح بابندن بالارض وادوسید زمین را یره یا پشدی
ملأ پرشدن وپر کردن طولمق وطولدرمق یقال ملأ الاناء علم بابندن پر شد
خنور قاب قاچاق طولدی وملأته انا فتح بابندن من پر کردم اورا بن طولدردم
آنی املأه من پر کنم اورا بن طولدورورم آنی وهو ملوء مذکرنده ملوء دیرلر
وتاء ملوء کبی وهی ملئی مؤنثنده ملئ دیرلر غرارة ملئی کبی وهم ملاء مذکرك
جمعنده ملاء دیرلر آوعیة ملاء کبی وهن ملاء مؤنثك جمعنده دخی ملاء دیرلر غرایر
ملاء کبی وبر چناق طلوسی نسنه یه ملء الاناء واوچ طولوسی نسنه یه ملء الکف
دیرلر نهوء نیم پخته شدن کوشت آت کرکی کبی پشمك یقال نهئ اللحم علم
بابندن ونهاء ینهأ فتح بابندن ونهوء ینهؤ حسن بابندن نیم پخته شد کوشت
آت یاریم پیشدی یعنی کرکی کبی نضیج اولمدی وفی المثل ما ابالی ما نهئ من ضبك
سکا اصابت ایدن خیر وشر بکا تأثیر اتمز دیه جك محلده ضرب اولنور هزء وهزوء
ومهزاة وهزءة افسوس کردن کسی را برکمسنه یی استهزا اتمك که مسخره لغه
المق تعبیر اولنور یقال هزئ به وهزئ منه علم بابندن وهزأ یهزأ فتح بابندن
افسوس کرد اورا آنی استهزا اندی وغداة هانئة دیرلر صباح وقتی زیاده صووق
اولسه کویا خلق اول وقتده منقبض اولوب اندامارینه لرزه دوشمکله آنلری
استهزا اندی ب ادب بافرهنك شدن ادبلو اولمق جوهری دیدی که ادب ایکی
نوعدر ادب نفس وادب درس یعنی ادب نفس که آندن ترکیده اوصلولق ایله
تعبیر اولنوب صاحبنه اوصلو دیرلر وادب درس که علوم ادبیه یه عالم اولمقدن
عبارتدر یقال ادب یأدب علم بابندن وادب یأدب حسن بابندن بافرهنك
شد ادبلو اولدی وهو ادیب مرد بافرهنك ادبلو کمسنه ارب وارب ومأربة
حاجت معروفدر یقال ارب الیه نیازمند شد بوی آکا حاجت عرض ایلدی
وهی المآرب کما ربة جمیدر ارب واربة زیرك شدن زیاده عقل ودها صاحبی
اولمق یقال ارب علم بابندن وارب حسن بابندن زیرك شد زیرك اولدی
وهو اریب مرد زیرك زیرك کمسنه متربة وترب درویش شدن فقیر اولمق یقال
ترب درویش شد درویش یعنی فقیر اولدی وترب الشئ دیرلر آکا تراب اصابت
اتسه وفقیر اولان کمسنه غایت فقرندنترابه ملصق اولدی وبرکمسنه مال کثیره
مالك اولسه اترب الرجل دیرلر یعنی تراب قدر شیئه مالك اولدی وخیر یوزینی
کورمیه سین دیو بد دعا مقامنده تربت یداك دیرلر وبر نسنه نك اوزدینه طراق

سرعکه اتراب دیرلر وفی الحدیث اتربوا الکتاب فانه انجح للحاجة تعب رنجور شدن زحمتلو
اولمق که زحمت چکمک تعبیر اولنور یقال تعب رنج کشید زحمت چکدی ویورلدی ویورغون
اولان کمسنه یه تعب دیرلر متعوب دیمزلر وفی الاساس استخرج المخ متعبة للخراط وفی
المثل اتعب من رایض مهر که مراد عجمی طای تعلیم ایدن کمسنه در حکایت اولندی که
برخاتون عجمی طای تعلیم اتمک صنعتی اولان کمسنه یی کوروب دیدی که نه عجب زحمتلو صنعته
هوس اتمش سین که همیشه مقعده یکی آلت ایدرسین مزبور جوابنده دیدی که غم دکل
سنک آلتک ایله بنم آلتم میاننده طرناق مقداری تفاوت وار در جرب کرکین شدن
اویوزلو اولمق که اویوز اولمق تعبیر ایدرلر یقال جرب کرکین شد اویوز اولدی
ویقال اعدی من الجرب عند العرب برشی زیاده ساری در دیه جک یرده ضرب اولنور
وفی مثل آخر لا اله لمجرب وهو جرب مرد کرکین اویوزلی کمسنه جنب بهلو واو بره
نستر ان غایة تشنه لکی دوه غایت صوسز اولدوغنده اوکیکنی بوکوینه یا پشمق حدب
مهربانی کردن مرحمت اتمک یقال حدب علیه ببخشود بروی آکا تعطف ومرحمت
اتدی وهو حدب مرد بخشاینده مرحمت صاحبی اولان کمسنه وبرکمسنه یی ارباب
معارف بروردیق صیف وثنا مقامنده وفیه ما ثبت من العطف والحدب علی
حفدة العلم والادب دیرلر حدب وحدبة کوژ پشت شدن برکمسنه نک صیرتی کوژ اولمق
یقال حدب کوژ پشت شد صیرتی کوژ اولدی وهو حدب واحدب مرد کیخ کوژ
اولان کمسنه وهو الحدبة کبجی کوژلک وبعض نسخه ده موضع لحدب ایله تفسیر اولنه
حرب سخت خشم کرفتن زیاده غضبه کلمک یقال حرب ای اشتد غضبه واول
کمسنه یه حرب دیرلر حسبان ومحسبة بنداشتن ظن اتمک که صانمق تعبیر اولنور
یقال حسب الخیر شرا بنداشت خیر را شر خیری شر ظن اتدی محسب علم
بابنده ویحسب حسب بابنده حصب سرخیزه برآمدن برکمسنه ده قیزامق دیدکلری
سیویلجیل ظهور اتمک یقال حصب جلده محصب ظهر فیه الحصبة خصب فراخ
شدن نعمت نعمت چوق اولمق که اوجوزلق تعبیر اولنور یقال خصب المکان فراخ
نعمت شد جای مکانک نعمتی چوق اولدی وهو خصیب ومخصب جای فراخ نعمت
نعمتی چوق اولوب بوللق اولان موضع که مجدب مقابلیدر وفی الحدیث ان الله
لیحب البیت الخصیب دربة خوکردن بچیزی برنسنه یی عادت اتمک یقال درب
بالشیء خوکرد بچیزی برنسنه یی عادت اتمک یقال درب بالشیء خوکرد بچیزی نسنه یی
عادت اتدی وفی المثل درب البهم بالرمر یعنی اوغلاق وقوزی مثللو نورسیده
حیوانی اوت اوتلامغه معتاد ایله برکمسنه یه اولادیکی تربیت ایله دیه جک موضع
ضرب اولنور ودرب دخی درب معناسنه در وفی المثل درذرب لما عقف
الثقاف اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که اول امردن کندویه برنسنه تکلیف اولنه قده
ابا ایدوب صکره بیک جان ایله راضی اولور ذرب تیز زبان شدن حدید اللسان
اولمق وتباه شدن معده ومعده فاسد اولمق ذربت معدته دیرلر عربت کبی فسدت

معناسنه

اتعب من رایض قعیل مثلنه
قریب در منه

جرب دوه لری اویوزلو اولان
کمسنه در منه

ذکرت معروده ومفردة
فی قسم الاستعاره منه

ای خضیع وذل میدانی منه
خشبة تسوی بها الرماح منه

معتقف فایقتوم ای فساد المعوج
دیو تفسیر اتدی منه

معناسنه وفی الحدیث ان فی البان الابل وابوالها شفاء من الذرب ذهب چیره
شدن چشم از دیدن زر آلتونی کوروب کوزینه چوق کورونمکله دهشتدن
ناشی کوزی خیره لنمک واول کوزی خیره اولان کمسنه یه ذهب دیرلر رجب بزرک
داشتن وبزرک آمدن برنسنه یی تعظیم اتمک ودخی برنسنه نفسنده عظیم اولمق
یقال ارجبته ای هبته وعظمته وشهر رجب رجب تسمیه اولندوغی عرب آکا
تعظیم ایدوب آنده قتالی ترک اتدکلری ایچوندر خصوصا مضر قبیله سی زیاده
تعظیم اتدکلری ایچون رجب مضر دخی دیرلر واوج بوغومی اولان بارمغک انامله
قریب اولان مفصلنه راجبه وآندن صکره اولان مفصلنه برجمه وآندن صکره اولان
مفصلنه که کوژ قریب در اشجع دیرلر رحب ورحابة ومرحب فراخ شدن واسع
اولمق یقال رحب المکان یرحب علم بابندن ورحب یرحب حسن بابندن فراخ
شد جای مکان واسع اولدی خلیل دیدی که حسن بابی متعدی استعمال اولنمز الا
رحب که متعدی استعمال اولنور یقال رحبتک الدار کذا فی دیوان الادب جوهری
دیدی که فعل بابی متعدی استعمال اولنمز صحیح اولورسه ورحب الدار شاذدر
مثل اولورسه اختلافی در وهو رحیب ورحب جای فراخ واسع اولان مکان
ومرحبا بک فراخی بادترا سکا وسعت اولسون جوهری دیدی که مرحبا واهلا دیرلر
واسع موضعه ومعموره واهلی چوق محله کلدیک پس وحشتی دفع ایدوب انسیت ایله
معناسنه وسخی اولان کمسنه یه رحب الباع ورحیب الذراع دیرلر ویقال هذا امر ان
زاجت موارده تضایقت مصادره فلان خصوصک ابتداسی سهل وآسان کورینور
لکن صونکی شدت وضیقدن خالی دکلدر دیه جک یرده تکلم اولنور رغب ورغب
ومرغب رغبت کردن درچیزی برنسنه یه رغبت اتمک اکر فی ایله استعمال
اولنور ایسه یقال رغب فیه رغبت کرد بوی آکا رغبت اتدی وبی رغبتی کردن
بچیزی وبرنسنه رغبت اتمیوب آندن اعراض اتمک اکر عن ایله استعمال اولنور
ایسه یقال رغب عنه دوکرد ازوی آندن اعراض اتدی انه لوهوب للرغایب
دیرلر نفایس اموالی هبه ایدر دیو سخاوت اتدی توصیف اولنسه ویقال
فلان یفید الغرایب ویفید الرغایب واکر بردوه صوبی چوق آلسه رغیب واز
آلسه زهید دیرلر صاحب مجمع الرغب شوم مثلنده دیدی که یعنی زیاده حرص
بلا ایرات ایدر یقال رغب رغبا فهو رغیب ودخی دیدی که رغیب واسع معناسنه
دخی کلور یعنی واسع الجوف اولان نسنه یه رغیب وزهیده مقابلی اولان رغیب
بو معنادن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور ومثل مذکور حرص وکثرة اکل ده ضرب
اولنور روایت اولندی که لقمان اوغلنه وصیت ایدوب دیدی که ای فرزند
دلپسند معلوم اولسون که سنک مجلسکه تردد ایدن کمسنه ایکی حالدن خالی دکلدر
یا سندن راهب در یاخود سکا راغب در اول سندن راهب یعنی سندن خایف
اولان کمسنه یی مجلسکه تقریب ایدوب آکا طلاقة وجه کوستر وآنی غیبتدن احتراز ایله

واكر راغب ايسه آكا صفاء درون ايله بشاشت كوستر وسؤال اتمزدن اول آكا احسان
ايله زيرا سؤال ايدن مكرم احسان ايدرسك آندن ويرديكك نسنه نك ضعفنى آلمش
اولورسين ولقد احسن من قال بيت اذا اعطيتنى بسؤال وجهى فقد اعطيتنى واخذت
مثلى ركوب بر نشستن سوار اولمق كه بينمك تعبير اولنور يقال ركبه وركب عليه
برنشست بروى آنك اوزرينه بندى بر كمسنه معاونت كليه ملاحظه سيله ايكى
كمسنه يه استناد ياخود آنلرى كندى خصوصنه شفيع اتخاذ اتسه ياخود انتفاع
عظيم ملاحظه سيله ايكى صنعته تشبث ايدوب آخرنده منفعت كورمديكندن
غيرى متضرر اولسه اول كمسنه يه راكب اثنين ديرلر التساقط بين الفراشين ديدكلرى
كبى يقال هو اضحى حريث ادام الله ضرعته كواكب اثنين برجوقه اثنين حتى
اذا اخذ فى حال شوطهما تفرقا فهوى بين الطريقين طال العناء ولم يظفر بحاجته
كذلك حال الذى يدعو الهين وهو راكب مرد بر نشيننده سوار اولان كمسنه وفى
المثل انما انت خلوف الضبع الراكب كفتا دبر راكب كورسه راكبك كتديكى
طريقدن فرار ايدر خلقك عملنه مخالف عمل ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور وفى مثل
آخر اركب لكل حال سيساء سيساء حارك ظهرى نك حدى در هرحال اوزره صبر
ايله ديه جك يرده ضرب اولنور وفى مثل آخر يركب الصعب من لاذلول له وكرهنى
دابه سى اولميان بالضروره صعب دابه يه بينر يعنى سهولت ايله مطلبنه نائل اولميان
كمسنه بالضروره كنديه شدتى اختيار ايدر بعض حاجت ايله قناعت ايله امر
حقنده ضرب اولنور ودخى برنسنه سهولت ايله حاصل اولمسه بالضروره زحمت
ارتكابنى اقتضا ايدر ديه جك يرده ضرب اولنور وهم الركب ج شتر سواران
دوه ركوب ايدن كمسنه لر ركب سفرده اصحاب ابله اطلاق اولنور اون واوندن
يوقارو يعقوب ديدى كه ركب راكبك جمعيدر كه اصحاب ابلدن غيرى يه اطلاق اولنمز
وآت ركوب ايدن كمسنه يه فارس وقاطره ركوب ايدنه بغال وحماره ركوب ايدنه
حمار وفيله ركوب ايدنه فيال ديرلر كه جمعلرى خيالة وبغالة وحمارة وفيالة كلور
ابن قتيبه قولى دخى بودر وابن السيده بو قولى رد ايدوب فرسه ركوب ايدن كمسنه يه
دخى راكب ديرلر ديدى مخفى اولميه كه يعقوب وابن قتيبه قوللرى صواب در
زيرا عرب لفظ راكبى مطلق ذكر ايتدكلرنده مرادلرى راكب الابل ديمكدر وفرسه
ركوب ايدن كمسنه يه راكب ديمزلر بلكه راكب الفرس ديرلر وعلى هذا القياس
وحريرى درة ده ديدى كه راكب لفظى بعير ركوب ايدن كمسنه يه مخصوصدر كه
جمعى ركبان كلور وركب واركوب لفظلرينك اسملرى هر دابه يه ركوب ايدنه
اطلاق اولنور لكن اركوب عدد وجماعت جهتنده ركبدن چوقدر رهبة ورهب
ورهب ترسيدن قورقمق يقال رهبه بترسيد از وى آندن قورقدى ويقال
هو رجل مرهوب عزه منه مرهوب سرب چكيدن آب از مشك نو يكى قربه دن
صو داملامق يقال سرب الماء بچكيد آب صو طاملادى وهو سرب آب چكيده

كذا قاله الخليل

بالتحريك كذا فى الصحاح



طامادوبان صو وسرمت القربة ديرلر اكر قربه نك ديكيش يرلرى منسد اولسون ايچون
ايچينه صو قوسه لر شرب وشرب وشرب آشاميدن ايچمك يقال شرب الشراب
باشاميد شراب را شرابى ايچدى وهو الشرب بضم اناب صودن حصه كه معروفدر
وفى المثل آخرها اقلها شربا يعنى ناس دوه لرك صويه كتوروب صونك صافنى
ايچردكدن صكره دوه سنى صويه كتوردن كمسنه نك دوه لرى صوينى آنى بولوب آنى ايچرلر
امدى سن اول وروده بولونمغه سعى ايله زيرا حاله دن صكره وارد اولمق غايت
تجزدندر الفضل للمتقدم مضمونه قريبدر وهو رجل شريب مرد بسيار شراب
خورنده چوق شراب ايچن كمسنه كه شرابه حريص تعبير اولنور خيره كبى وماء شروب
وشريب آبى كه باشورى توان خورد اول صوكه آكشى اولوب ايچمكه صالح اوله
بزم ديارمزده ايچه جه صوى تعبير اولنان صوكبى جوهرى عذب وملح ميانهنده
اولان صو ايله تفسير اتدى اساسده بعض كراهت ايله ايچمكه صالح اوله ديدى
شاب رشك ناك شده سر باش سركه لنمك كه عربيده صواب ديرلركه بيضة القملة
ايله تفسير اولنور يقال صئب راسه رشكناك شد سرش باشى سركه لندى
صحبة وصحابة يارى كردن يولداشلق اتمك يقال صحبه يار رشد بوى آكا
يولداش اولدى وهو صاحب يار يولداش وهم صحب واصحاب وصحبة وصحابة
وصحبان ياران يولداشلر ج صخب بانك كردن چاغرمق فى البيت صخب
ديرلر اوده سس اولسه كه جيغلدى وشماته تعبير اولنور تقول ما هو صاحب انما
هو صاحب صقب نزديك شدن قريب اولمق يقال صقبت داره اى دنت
صهب وصهبة مى رنك شدن شراب رنكلى يعنى قرمزى راق اولمق اساسده
سياهه مائل قرمزى يلق ديدى جوهرى شقره ايله تفسير اتدى وخمر صهباء تسميه
اولنديغى رنكى سياهه مائل قرمزى اولديغى ايچوندر يقال صهب مى كون شد
شراب رنكلى يعنى سياهه مائل قرمزى اولدى وهو اصهب مى كون شراب
رنكلى اولان نسنه يقال مسك اصهب وعنبر اشهب واصهب السبال
عدودن كنايه در وموثثه اخمر ديدكلرى كبى صهبانى دخى ديرلر وهى الصهباء
اصهبك موشيدن مى شراب طرب سبك شدن دل از غايت شادى يا از غايت
اندوه قلب خفيف وبى آرام اولمق يا از ياده سروردن يا زياده غمدن يقال
طرب من الفرح سبكسار شد از شادى سرورندن بى آرام اولدى وطرب
من الحزن سبكسار شد از اندوه غمندن بى آرام اولدى وهو طرب وطروب
مرد سبكسار بى آرام اولان كمسنه عجب شكفت داشتن تعجب اتمك يقال
عجب من الامر شكفت داشت از كار تعجب اتدى ايشدن معلوم اوله كه
اصمعى كتاب ما يغلط فيه العامة نام تأليفنده ديدى كه عامه قضيت العجب
من كذا ديرلر صواب اولان ماكدن اقضى العجب ديمك كركدر زيرا مراد فلان
نسنه دن طول تعجب وكثرت ايله وصفده مبالغه دركه كويا تعجبى منقضى

اوله مدی ابن الخشاب ممینك قولی حقده دیدی لکن واسطی دیدی که قضیت الحاجة
دیمك صواب در زیرا مراد بودر که فلان نسنه‌دن برمرتبه تعجب اتدیم که تعجبم
منقضی اولوب بن ده تعجب قالمدی وَاَمْرٌ عَجِیبٌ وعَجَبٌ وعُجَابٌ وعُجَّابٌ کار
شکفت تعجب اولنه‌جق ایش لکن عجاب ده مبالغه واردر اُعْجُوبَه کبی وزیاده
مبالغه قصد اولونسه عَجَبٌ عَاجِبٌ دیرلر لَیْلٌ لَایِلٌ کبی وتعاجیب عجایب معناسنه
جمعدر لکن لفظندن مفردی یوقدر وعَجَبٌ وعَجِیبٌ کلمه‌لرینك جمعی یوقدر بعضیلر
عجیب لفظنك جمعی عجایب در دیدیلر واُعْجُوبَةٌ لفظنك جمعی اعاجیب کلور اُحْدُوثَةٌ
واحادیث کبی وامر عجیب کوسترن کمسنه‌یه ابو العَجَب وچوق امور عجیبه کوسترن
کمسنه‌یه تِعْجَابَه دیرلر تِلْعَابَه دیدکلری کبی غَضَبٌ خشم کرفتن غضب اتمك یقال
غَضِبَ خشم کرفت غضب اتدی واکثریا علی ایله متعدی اولور مصنف اساس‌ده
دیدی که فلان من المغضوب علیهم دیمك فلان کمسنه یهوددندر دیمکدر ودخی
حیاتده اولان کمسنه‌یه غضب اتسه غَضِبْتُ لفلان وهلاك اولمش کمسنه‌یه غضب
اتسه غَضِبْتُ بفلان دیرلر وهو غَضْبَانُ وغَضُوبٌ مرد خشمناك غضب ایدن رجل
وَهِیَ غَضْبَی زن خشمناك غضب ایدن خاتون وفی المثل ان کُنْتِ غَضْبَی فَعَلَی
هَنِكِ فاغضبی عربدن بر کمسنه‌نك قزی بکر ایکن زنا اتمش ایدی والدی آنی
عندینه چاغردی مزبوره دیدی که ای والد بنی رنجیده اتمه زیرا غضبم واردر والدی
دیدی که نه سببدن قز دیدی که حملم اولدیغی ایچون والدی بو وقتده مثل مذکوری
ایراد اتدی یعنی قباحت سنکدر غضب ایدرسك کندو فرجکه غضب کندو کندیکه
جنایت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور وفی مثل مروی عن معاویة ما غضبی علی
من املك وَمَا غَضَبِی علی من لا املك یعنی بن مالك اولدوغم ومالك اولمدیغم
کمسنه‌یه غضب اتمم زیرا مالك اولدوغم کمسنه‌یه غضب اتسم چونکه آندن انتقامه
قادرم معنی غضب اتمم ومالك اولمدیغم کمسنه ایچون غضب ایدوب نفسیمی
تعب ویرمم بن آصلا غضب اتمم دیه‌جك یرده ضرب اولنور وَهُمْ مردان وَهُنَّ
زنان غِضَابٌ خشمناکلر یعنی مذکر ومؤنثك جمعلری برابردر وقوم
غَضْبَی وغَضَابَی دخی دیرلر سکری وسکاری کبی واصمعی دیدی که رَجُلٌ غُضُبَّةٌ دیرلر
بانك تشدیدی ایله برکمسنه سریع الغضب اولسه وامرأة غضوب دیرلر برخاتون
عبوس الوجه اولسه ابن السکیت دیدی که زیاده قرمزی اولان نسنه‌یه آحمر
غَضْبٌ دیرلر آحمر قانی کبی غَلَبٌ ستبر کردن شدن بویونی یوغون اولمق یقال
غَلِبَ ستبر کردن شد بویونی یوغون اولدی وَهُوَ اَغْلَبُ ستبر کردن بویونی
یوغون کمسنه وَهُمْ غُلْبٌ ج قُرْبَانٌ نزدیك بچیزی شدن برنسنه‌یه قریب
اولمق یقال قَرِبَهُ نزدیك شد بوی آکا قریب اولدی دنامنه معناسنه کَآبَةٌ
شدن غمناك وحزندن منکسر اولمق یقال کَئِبَ اندوهکین شد مغموم ومحزون
اولدی وَهُوَ کَئِیبٌ مرد اندوهکین محزون کمسنه ومؤنثی کَئِیبَةٌ وکاباء کلور

قال الجوهری

اندوهکین

کلب

کَلَبٌ دیوانه شدن سك وکرك کوبك وقورد دیوانه اولمق که قودورمق تعبیر اولنور
صاحب قاموس دیدی که کَلَبٌ جنون کبی برحالتدر که کلبه عارض اولور انسان
اتی یمکدن حاصل اولور یقال کَلِبَ الکَلْبُ دیوانه شد سك کلب قودوردی وَهُوَ
کَلِبٌ سك دیوانه قودوز کوبك ویقال رَجُلٌ کَلِبٌ ورجال کَلْبَی یقال وفی دماء
الملوك شفاء للکَلْبَی وسائل کَلِبٌ دیرلر سائل سؤالده الحاح ایلسه وسخت شدن
سرمای زمستان وقیش وقتنده صووق شدید اولمق یقال کلب الشتاء اشتد بردها
وحریص شدن برچیزی وبرنسنه‌یه حریص اولمق یقال وهو کَلِبٌ علی کذا ای حریص
علیه لَجَبٌ بانك کردن بانبوهی کثرت ایله چاغرشمق که جَلَبَه دخی دیرلر جیغلدی
معناسنه یقال جَیْشٌ لَجِبٌ ای عَرَمْرَمٌ ای ذو جَلَبَةٍ وکثرةٍ ودریانك موجنك
اضطرابی استماع اولونسه بَحْرٌ ذو لَجَبٍ دیرلر لُزُوبٌ وادوسیدن برنسنه‌یه یاپشمق
وملاصق اولمق یقال لَزَبَ بِهِ الطِّینُ بچسفید بروی کل آکا چامور یاپشدی وَطِینٌ
لَازِبٌ کل برچسفنده یاپشیجی چامور که یاپشاق تعبیر اولنور ولزب شدت
وقحط معناسنه دخی کلور که جمعی لِزَبَاتٌ کلور لامك فتحی وزانك سکونیله وزیاده
بخیل اولان کمسنه‌یه مِلْزَابٌ تسمیه اولنور لَعِبٌ ولِعْبٌ بازیدن اوینمق یقال
لَعِبَ بازی کرد اوینادی وامرأة لَعُوبٌ زن بازی کننده اوینایجی خاتون
واُلْعُوبَه اوینجاق ومَلْعَبٌ موضع لعب معناسنه‌در وشطرنج ونرده
لُعْبَةٌ دیرلر لامك ضمیله لَهْبَةٌ تشنه شدن صوسز اولمق یقال لَهِبَ بالکسر ای عطش
نَشَبٌ ونُشُوبٌ کرفتار شدن بچیزی برنسنه‌یه ایلیشوب طوتولمق یقال نَشِبَ
الظبی فی الحبالة کرفتار شد آهو در دام آهو دامه دوشوب کرفتار اولدی
وَهُوَ نَاشِبٌ کرفتار طوتولان نسنه وبوغازینه کمك طورسه نَشِبَ العَظْمُ
فی حلقه دیرلر نَصَبٌ رنجور شدن زحمته مبتلا اولمق یقال نَصِبَ رنجور شد
زحمته اوغرادی وَهُوَ النَّصِبُ زحمت تعب کبی وَهُمْ نَاصِبٌ دیرلر ذو نَصَبٍ
معناسنه لَابِنٌ وتَامِرٌ کبی ومفعول معناسنه منصوب فیه تقدیرنده اولمق دخی
محتملدر لَیْلٌ نَائِمٌ یُنَامُ فیه معناسنه اولدیغی کبی ونُصُبٌ شر وبلا معناسنه در
نَقَبٌ سخت سوده شدن سوکل شتر دوه‌نك طابانی زیاده آشینمق وسورتلمك
بَهْتٌ حیران شدن متحیر اولمق یقال بَهِتَ یَبْهَتُ علم بابندن وبَهُتَ
یَبْهُتُ مجهول صیغه سیله حیران شد متحیر اولدی جوهری دیدی که افصح اولان
بُهِتَ در مجهول صیغه سیله قال الله سبحانه فبهت الذی کفر وَهُوَ بَاهِتٌ وبَهِیتٌ ومبهوت
مرد حیران حیران اولان کمسنه کسائی دیدی که بَاهِتٌ وبَهِیتٌ دیمك جائز دکلدر
شَمَاتَةٌ شادکام شدن دشمن بکروهی که کسی را رسد برکمسنه‌یه برمکروه اصابت
اتمکله دشمنی اولان کمسنه‌نك مسرور اولمسی یقال شَمِتَ شادکام شد دشمن
دشمن مسرور اولدی وَهُوَ شَامِتٌ دشمن شادکام مسرور اولان دشمن عَنَتٌ
بسختی اندر افتادنکه از وبیرون نتوان آمدن برمشقته دوشمك که آندن بر وجهله

زعفرانی ضرب بابندن ذکر اتدی ... ضبط اولندی

کذا فی القاموس

وفی النوابغ لا ینبت نظم الشیء فی الغربة مادام رابضا فی العربة

خلوص ممکن اولمیه یقال عنت بسختی اندر افتاد. برمشقته دوشدی که آندن خلوص
مشکل وبرنج کار شده وآثم اولمق وشکسته شده استخوان بس از جبر قریلمش
کموکی صادقده صکره ینه قریلمق غلت غلط کردن در حساب حساب ده غلط اتمك
یقال غلت فی الحساب غلط کرد در شمار حساب ده غلط اتدی اصمعی دیدی که غلط
ایله غلتك فرقی بوقدر ابو عمرو دیدی که غلت حساب ده وغلط کلامده استعمال
اولنور مثلا زید دیه جك ایکن غلط ایدوب عمرو دیر ودخی ابو زید دیدی که
اغلنتی القوم علی فلان اغلنتا دیرلر برکسنه نك اوزرینه شتم وضرب وقهر ایله
اونشتوا تسه لر اغرندا کبی قلت هلوك شده هلوك اولمق ومقلته ومهلکه
معناسنه در ویقال اقلته الله فقلت حنث کرفتار شده در سوکند یمین ده
کرفتار اولوب خلف اتمك یقال حنث فی یمینه واما ند در سوکندش یمیننده قالوب
عهده سنده کلمدی وبزه مند شده وکناهکار اولمق زیرا اثم وذنبه دخی حنث
دیرلر بلغ الغلام الحنث ای المعصیة وهو حانث واماند در سوکند یمیننده خلف
ایدن کمسنه خنث سست ونرم شده کوشك وبومشق اولمق که آنی بها ایله ایکی بوکرلر
یقال خنث سست ونرم شد کوشك وبومشق اولدی وهو خنث سست ونرم
کوشك وبومشق اولان نسنه وبو سببدن مخنثه مخنث دیدیلر دمث نرم شده
یومشق اولمق ویومشق قوملو زمینه دمث دیرلر ودماثة حسن خلق معناسنه در
وبر نسنه یی یومشق وقابل اتمکه تدمیث دیرلر وفی المثل دمث لنفسك قبل النوم
مضطجعا بر واقعه واقع اولمزدن اول حاضر اولوب تدارکنی کور دیه جك یرده
ضرب اولنور شعث کالیده شده موی صاچ قاریش موریش اولمق یقال
شعث الشعر کالیده شد موی صاچ بریشان اولدی وشعث رأس المسواك
ژولیده شد سر مسواك مسواکك باشی پژمرده اولدی وهو شعث واشعث
کالیده موی صاچی بریشان اولان کمسنه عبث بازی کردن اوینامق یقال عبث
بازی کرد اوینادی غرث کرسنه شدن آچ اولمق یقال غرث کرسنه شده آچ
اولدی وهو غرثان کرسنه آچ اولان کمسنه وهی زن وهی زنان غرثی
کرسنه وکرسنه کان یعنی مؤنثك مفرد وجمعی برابر در وهم مردان وهن
زنان غراث کرسنه کان یعنی مذکرك جمعی ومؤنثك جمعی برابر در امرأة
غرثی الوشاح دیرلر اول خاتونه که بلی اینجه اولمغله وشاحنی طولدرمیه کویا
وشاح آجدر وتغریث آچ قومق در لبث ولبث ولباث درنك کردن
توقف اتمك که اکلنمك تعبیر اولنور یقال لبث بالمکان درنك کرد درجای
مکانده اکلندی جوهری دیدی که لبث نك مصدری لبث کلمك بابنك سکو نیله
قیاسه مخالف در زیرا فعل بابنك مصدری لازم اولدیغی صورتده حرکت
ایله کلمك قیاس در تعب دن تعب کلدیکی کبی ویقال الماء اذا طال لبثه طحلبی
نجبنه لهث ولهث ولهاث ولهثان زبان بیرون کردن سك از تشنکی یاماندکی

کلب

کلب موسز لغندن یا یورغونلغندن دیلنی طشره چیقارمق یقال لهث الکلب علم بابنده
زلیت فتح بابندن زبان بیرون کرد سك کوپك دیلنی طشره چیقاردی تنفس
اندکرد وهو لاهث ولهثان سك زبان بیرون کرده دیلنی طشره چیقاران
کلب جوهری دیدی که لهثان تحریك ایله عطش ولهثان سکون ایله عطشان
نلهاث ضم ایله حر عطش معناسنه در قال الله سبحانه ان تحمل علیه یلهث او تترکه
یلهث یعنی اکر کلبك اوزرینه حمله ایدرسین اوره رك قاچار واکر کندو حالنه
ترك ایدرسین اوره رك اوزرینه هجوم ایدر ایکی حالتده دخی کندوبه اول قدر زحمت
ویرر که صوسز اولان کلبه عارض اولان حالت آکا عارض اولوب بالضروره دیلنی
طشره چیقارور ارج وأریج بوی دادن رایحه ویرمك که قوقمق تعبیر اولنور یقال
أرج الریحان بوی داد شاه سپرغم ریحان قوقدی ورایحه سی استشمام اولندی
وهو أرج بوی دهنده قوقی ویریجی نسنه که رایحه سی خوش اوله برج بزرك
سپیده شده چشم کوزنك بیاضی چوق اولمق یقال برج بزرك سپیده چشم شد
کوزنك بیاضی بیوك اولدی وهو أبرج مرد بزرك سپیده چشم کوزنك آق
بیوك اولان کمسنه مؤنثی برجا در بورشیده اولمیه که تفسیر مذکور صحاح وقاموس
تفسیرلرینه مناسب در لکن صراحده دیدی که برج سپیدی سخت سپیده وسیاهی سیاه
شده چشم یعنی کوزنك بیاضی زیاده بیاض وسیاهی زیاده سیاه اولمق وصاحب
مغرب تفسیری دخی بو تفسیره موافقدر که پاکی سپیده چشم وصفای سیاهی اودیدی
وزوزنی دیدی که أبرج آنکه سپیده چشمش بزرك باشد وسیاهه نیکو والله اعلم بلج
کشادکی ابرو آچق قاشلو اولمق که بوردون طرفنده ایکیسنك ما بینی آچق اوله واکر
بری برینه ملاصق اولورسه آکا قرن دیرلر یقال بلج کشاده ابرو شد آچق قاشلو
اولدی وهو أبلج مرد کشاده ابرو آچق قاشلو اولان کمسنه مخفی اولمیه که اضائت
واشراق معناسنه اولان بلج نصر بابندندر وام معبد حدیثنده رسول اکرم صلعم
حضرتلرینك وصفنده واقع اولان أبلج دن مراد مشرق الوجه معناسنه در أبلج
الحاجب معناسنه دکلدر بهج وبهجة شاد شدن مسرور اولمق یقال بهج علم
بابندن مسرور شد مسرور اولدی وهو بهیج وبهیج شادمان مسرور اولان
کمسنه بهج وبهجة وبهاجة ثم یقال بهج حسن بابندن وهو بهیج ویقال
بهج به ای فرح به قال کان الشباب رداء قد بهجت به فقد تطایر منه
للبلی خرق حرج جبان شده انکشتری در انکشت خاتم برمقده حرکت اتمك
واسع اولدیغندن قال انی لاهوی طفلة ذات غنج خلخالها فی ساقها غیر
حرج ومضطرب شده ودخی قلق واضطرابه دوشمك حرج کناه کار شده
آثم اولمق یقال حرج الرجل بزه کار شد مرد رجل کناه ایشلدی وهو حرج مرد
کناه کار کناه کار اولان کمسنه وتنك شده دل وقلب طار اولمق یقال
حرج القلب تنك شد دل قلب طار اولدی وهو حرج وحرج مرد تنك دل

قال الجوهري الشعث انتشار الامر یقال لمّ الله شعثه ای جمع الله امره المتشعث

قلبی طار اولان کسنه دن ور انك فتح وکسری جائزدر وَحَدَ وَحِدَ دَنَفَ دَنِفَ کبی
واغاجی صیق اولمغله شبا طرواد فی ممکن اولمین موضعه مکان حَرَجٌ وحَرِجٌ دیرلر دَعَجٌ سیاه
چشم شدن قرا کوزلی اولمق یقال دَعِجَ سیه چشم شد قرا کوزلی اولدی وَهُوَ اَدْعَجُ مرد
سیاه چشم قرا کوزلی کمسنه عین دَعْجاء دیرلر قرا کوز معناسنه ودخی هر اینك یکرمی
سکزنجی کیجه سنده آخرینه وارنجه اولان کیجه لره دُعْجا دیرلر دُهْمًا دیدکلری کبی
دَنَج بسته شدن سخن بر مرده برکسنه یه سوز باغلنمق که حصر اولمق تعبیر اولنور دَنَج
فی منطقه دیرلر سوز سویلیه ایکن حصر اولسه وبو معنا معنای مجازیدر حقیقی معناسی
قابوقا باغلقدر ودخی دتج ور تاج بیوك قابو معناسنه در سَلَجَ وسلجان فرو بردن
برنسنه یی یوتمق یقال سَلَجَ اللقمة ای بلعها وعرب الاکل سلجان والقضاء لیّان دیرلر
اول کمسنه حقنده که دینی ایله آلور واکل وبلع ایدر صاحب دین طلب اتدکده عوق وتأخیر
ایدر شَنَجَ انجوع کرفتن اینجقرق طوتمق یقال شَنَجَ انجوغ کرفت اینجقرق طوتدی
وَهُوَ شَنِجٌ مرد انجوغ کرفته اینجقرق طوتمش کمسنه عندمزده موجود اولان کتب
معتبره ده شنج اینجقرق معناسنه یوقدر بلکه انقباض جلد معناسنه مذکوردر وجمیع نسخ
کتابده انجوغ کرفتن ایله تفسیر اولندی که فارسیده اینجقرق معناسنه وبوك کوز بوزمق
معناسنه در وبر نسخهٔ معتبره آنك ایله تفسیر اولندی کا شافی مجمع ده دیدی که چین که
بر روی وابرو افتد از بیری قرتی کو یده بزدکوا دی کردارا و بخشش او زدوی بیراه
بیرون هی کند آتی نك خاطره خطور ایدن بودرکه بعض نسخ کتابده شنج لفظی انجوغ
کرفتن عبارتی ایله وبعض نسخه ده چین بر روی الخ عبارتی ایله تفسیر اولنوب بعض
جمله کتابه بری برینه مغایر طرح ایدوب باشقه باشقه تحریر اتدیلر والا بو مقام مراد
فقط معنای ثانی در عندمزده اولان نسخ کتابك اکثرنده وجه مزبور اوزره واقع اولمغله
معناده تکرار اولمسون ایچون انجوغ لفظنی اینجقرق ایله ترجمه اتدیك • والله اعلم
شَنَجٌ چین بر روی وابرو قنادت از بیری زیاده بیر اولمقدن قاش وبوزلك دریسی
بورشمق یقال شَنِجَ آتی نك شد بیر لکدن یوزی وسائر بدنننك دریسی بوروشدی
وَهُوَ شَنِجٌ مرد آتی نك کرفته یوزی کوزی بوروشمش کمسنه قیاده بیر لکدن عَرَجٌ
لنك شدن آغساق اولمق یقال عَرِجَ لنك شد اغساق اولدی معلوم اولکه اکر عَرَجٌ
خلقی وما درزاد اولدقده عَرِجَ الرجل دیرلر علم بابنده واکر ایا غنه برشی اصابت
اتدیکندن آغساق اولسه عَرَجَ الرجل دیرلر نصر بابنده وَهُوَ اَعْرَجُ مرد لنك آقساق
کمسنه وبر کمسنه نك عرجندن تعجب اولنسه ما اشد عرجه دیرلر ما اعرجه دیمك جائز
دکلدر زیرا قاعده بودرکه بر نسنه که لون اوله یاخود جسده مخلق اوله البته اشد
ایله ذکر اولنور غَمْجٌ آشامیدن ایچمك یقال غَمَجَ الماء اذا جرعه جوهری ضرب بابنده
اولمق اوزره تصحیح ایدوب علم بابنده دخی کلمك لغتدر دیدی غُنْجٌ و غُنُجٌ و غناجة
کشی کردن زن خاتون ناز ایله رفتار اتمك که ناز وشیوه وکرشمه دخی دیرلر یقال
غَنِجَتْ کشی کرد زن خاتون ناز ایله رفتار اتدی وَهِیَ غَنِجَةٌ زن کشی کننده نازایدیجی

خلق

خاتون وغَنِجَتْ تم وَهِیَ مَغْنُوجَةٌ زن نازنین نازلو خاتون فَجَجٌ فراخ کام شدن آدیمی
کنیش اولمق که ایکی اوکچه لری بری برینه قریب وصاقلری برینه بعید اولمقدن
عبارتدر که ترکیده آیشاق تعبیر اولنور یقال فَجِجَ فراخ کام شد واسع آدیملی اولدی
وَهُوَ اَفَجُّ مرد فراخ کام آدیمی واسع اولان کمسنه فَلَجٌ کشاده دندان شدن
سیرك دیشلو اولمق یقال فَلِجَ ثغره کشاده شد دندانش آنك دیشی سیرك اولدی
وَهُوَ اَفْلَجُ کشاده دندان دیشلری سیرك کمسنه جوهری دیدی که فلج ثنایا ورباعیات
مابینی بعید اولمقدر رجل افلج الاسنان وامرأة فلجاء الاسنان دیرلر ابن درید
دیدی که اسنان لفظی ذکر اولنمق لازمدر ومُفَلَّجُ الثنایا متراص الاسنان مقابلیدر
ودخی فلج ظفر وفوز معناسنه کلور وفی المثل من یأت الحکم وحده یفلج یعنی حاکم
حضورینه خصمسز وارن فرحناك اولور میدانی دیدی که زیرا آنی تکذیب ایدر کمسنه
یوقدر مرنه که سویلر تصدیق اولنور لَجَجٌ بسته شدن در چیزی برنسنه بر شیئه باغلنوب
قالمق یقال لَجِجَ السیف بالکسر ای نشب فی الغمد فلم یخرج مثل لصب لَهَجٌ حریص
شدن حریص اولمق یقال لَهِجَ به عاشق شد بوی اکا عاشق اولدی تقول له منظر
بهج وانا به لهج مَرَجٌ ومُرُوجٌ آمیخته شدن کار ایش قارش مورش اولمق یقال
مَرِجَ الامر آمیخته شد کار ایش قارش مورش اولدی آصلنده اضطراب معناسنه در
حریج کبی یقال خاتم مَرِیجٌ وسوار جریج وَهُوَ مَرِجٌ ومَرِیجٌ کار آمیخته قارشمش ایش
نُضْجٌ پخته شدن چیزی برنسنه کرکی کبی پخته اولمق یقال نَضِجَ الشیء پخته شد چیز
نسنه پیشدی وَهُوَ نَضِیجٌ پخته پیشمش بَرَاحٌ واکشتن ازجای مکانندن حرکت
اتمك یقال بَرِحَ المکان بجنبید ازجای یرندن حرکت ایدوب مکان آخره کتدی که
زائل معناسنه در وفی المثل برح الخفاء یعنی ایش واضح اولوب خفاسی زائل اولدی
برح الخفاء فبحت بالکتمان وشکوت ما القی الی الاخوان لوکان ما بی هیّنا
کتمته لکن ما بی جل عن کتمانی بَلَحٌ موی از پیش سر شدن باشك اوکنك قیلی کتمك
یقال بَلِحَ بی موی شد پیشانی او آنك آلننك قیلی کتدی وَهُوَ اَبْلَحُ موی پیشانی
دور شده آلننك قیلی کتمش کمسنه رِبْحٌ و رَبَحٌ و رَبَاحٌ سودکردن تجارتده
فائده اتمك یقال رَبِحَ سود کرد فائده اتدی جوهری دیدی که الفاظ مذکوره فائده
اولنان نسنه نك اسمیدر مثلا تجارتدن سرمایه سی اوزرینه بش درهم انتفاع
اتسه اکا اطلاق اولنور ویقال البرخیر تجارة ربحها والبائر اضعف الناس مقبلها
طَلَحٌ مانده شدن یورلمق عجز کبی یقال طَلِحَ یَطْلَحُ علم بابنده وَطَلَحَ یَطْلَحُ فتح
بابنده مانده شد یورلدی که لازمدر ومتعدی دخی استعمال اولنور یقال طَلَحَهُ
مانده کرد اوردا آنی یوردی وَهُوَ طَلِیحٌ مانده شده یورولمش وطلح علیه غریمه
دیرلر برکسنه یی غریمی تعجیز ایدوب دین طلبی ایله اتعاب اتسه وکنایه دخی طلح دیرلر
قراد کبی وبرکسنه مالی یانندن آیریلوب همیشه رعایتیله مقید اولسه اکا طلیح
مال دیرلر کندی آیق دوه دن منفك اولمدوغنه تشبیه اولنمشدر فَرَحٌ شاد شدن

مسرور اولمق یقال فرح به شاد شد بدو آنکله مسرور اولدی وفی المثل أمّ الجبان لا تفرح ولا تحزن یعنی قورقاق کمسنه نک والده سی آصلا نه مسرور اولور ونه محزون اولور وار دیغی یردن نه خیر ایله کلور نه شر ایله کلور وهو فرح وفرحان مرد شادمان مسرور اولان رجل وهی فرحی زن شادمان مسرور اولان خاتون وبر کمسنه یی کمسنه لر فرحی ان اله ایدوب مغموم اتسه أفرحه دیرلر که همزه ازاله ایچوندر یقال أفرحنی الدنیا ثم أفرحتنی ای سرّتنی ثم غمّتنی خنده صبح بنجو ناب شفق بپوستست هیچ کس شاد نکرد یده که غمناک نشد فلح شکافته شد لب زیرین آلت طوطاق یرق اولمق یقال فلحت شفته السفلی شکافته شد لب زیرینش آنک آلت طوطاغی مشقوق اولدی واول شقه فلحه دیرلر قطعه کبی وفلاحت لفظنک معنا سنده شق مأخوذ اولمغله زراعت ایچون زمینی شق اتمکه فلاحت وشق ایدن کمسنه یه فلاح دیرلر اکا دورخات معناسنه وفی المثل انّ الحدید بالحدید یُفلح وهو أفلح لب زیرین شکافته آلت طوطاغی مشقوق اولان کمسنه قرح ریش شدن یاره اولمق یقال قرح جلده ریشناک شد پوست او یاره لی اولدی آنک دریسی وهو قرح وقریح ریش شده یاره لی کمسنه ویاره یه قرحه وقرحه دیرلر وبر کمسنه جدری وحصبه دن سلامت بولسه اکا قرحان دیرلر قلح زرد شدن دندانها دیشلری صاری اولمق یقال قلح أسنانه زرد شد دندانهای او آنک دیشی صاری اولدی ودیش صاری اولمق عیوبدندر قال الاعشی قد بنی اللؤم علیهم بیته وفشی فیهم اللؤم والقلح وهو أقلح مرد زرد دندان دیشی صاری اولان کمسنه وفی المثل عود یُقلح عود بیر ومسن اولان کمسنه دن تقلیح دیشلرک صفرتین ازاله اتمک معناسنه در مسن اولان کمسنه تادیبه صالح دکلدر دیه جک یرده ضرب اولنور وجعل دیدکاری بوجککه فارسیده سرکین کردان دیرلر آغزی بی مردار اولمغله أقلح دیرلر تقول فلون أقلح سکانه أقلح قال ذو جتمونی فلحا قلحا ولن یحلّ الفرح حیث الفلح والقلح قمح وابکیدن بست وما تند او سویق مثللو نسنه یی آوجی ایله آلوب آغزینه قومق یقال قمح السویق بیکیدیست را قاووردی قوردی ایکی آوجنه آلوب آغزینه قودی وهو القمیحة داروی بیکیدنی سفوف اولنان دارو لقح ولقاح آبستن شدن حامل یعنی کبه اولمق یقال لقحت الناقة آبستن شد شتر ماده دیشی دوه کبه اولدی وهو لاقح ولقیح شتر ماده آبستن کبه دیشی دوه قرا دیدی که تلقحت الناقة دیرلر آکسنا قه کبی کورونوب فی الواقع کبه اولمسه وارکک دوه ملقح دیرلر که جمعی ملاقح کلور وکبه ودوه یه ملقحه دخی دیرلر که آنک جمعی دخی ملاقح کلور وناقه نک قارننده اولان جنینه ملقوحه دیرلر که جمعی ملاقیح کلور ولفظ ملقوحه لقحت دن مأخوذ در حتم دن محموم حجّ دن محجوج اخذ اولندوغی کبی مرح ومراح ومراح بانشاط شدن نشاطلی اولمق یعنی زیاده شاد اولمق یقال مرح بانشاط شد زیاده مسرور اولدی ونشاد اولان کمسنه یه مرح ومریح دیرلر وشوخ بولاتوب آغریمق

دخی



دخی مرح دیرلر قال کان قذی فی العین قد مرحت به وما حاجة الاخری الی المرحان واوق آتان کمسنه نک اوق نشانه اصابت اتدکده مرخی اصابت اتمدکده برّحی دیرلر بذخ بذخ کردن کشی کردن تکبر اتمک یقال بذخ کردن کشی کرد تکبر اتدی ویوکسلک طاغلره بواذخ دیرلر شوامخ کبی مسوخة بی مزه شدن طعام طعام لذتسز اولمق یقال مسخ الطعام علم باینده وسمخ حسن باینده بی مزه شد خوردنی طعام دادسز اولدی وهو مسخ ومسیخ طعام بی مزه لذتسز طعام ملیخ دخی بو معنا یه در وفی المثل امسخ من لحم الحوار واملخ من لحم الحوار قال مسیخ ملیخ کلحم الحوار فلا انت حلو ولا انت مرّ اذا ما اتندی القوم لم تا تهم کانک قد ولدتک الحمر بعد هلاک شدن هلاک اولمق یقال بعد هلاک شد هلاک اولدی بلودة کورد دل شدن فهمسز واذعانسز اولمق کهل وکودن وزکینه کند تعبیر اولنور یقال بلد علم باینده وبلد حسن باینده وبله مجهول صیغه سیله کاهل شد کاهل اولدی وتحریف ایدوب کهل دیرلر وبر کمسنه نک دابه سی کاهل اولسه أبلد الرجل دیرلر وهو بلید ومبلود کوردل کاهل اولان کمسنه وبر کمسنه اظهار بلودة اتسه تبلّد الرجل دیرلر ای اظهر البلودة ولیس به بلودة جحد اندک نعمت شدن نعمتی آز اولمق یقال جحد الرجل اذا کان ضیقا قلیل الخیر ونبات بالیدن نبات واندک شدن آن واوت بیومک واوت آز اولمق یقال جحد النبت اذا قلّ ولم یطل مصنف اساسده دیدی که یقال ما انت الا جاحد قلیل الخیر معنا سنه که قلت خیر ایکی معنادن عبارتدر شح یعنی بخل وفقر جرد کوتاه موی شدن قیل قیصه اولمق که اوفاق توکلی اولمق که تعبیر اولنور یقال جرد کوتاه موی شد قیلی قیصه اولدی وهو أجرد کوتاه موی قیلی قیصه اولان کمسنه وعامه کتب معتبره ده شو وجهله واقع اولدی که یقال رجل أجرد ای لا شعر علی جسده وفی الحدیث اهل الجنة جرد مرد مکحلون ورجل جارود دیرلر اول کمسنه یه شوملغنده خیری ازاله اتسه وچکرکه یه جراده تعمیه اولندوغی یرینده نباتی ازاله اتدیکی ایچوندر ولحاسه دخی تسمیه اولندیغی بو جهتدندر کویا نباتی اکل ایدوب ارضی یالکز وخیل جرد آتلر کوته موی قیلی قیصه اولان آتلر وفرس أجرد دیرلر قیلی دقیق وقصیر اولسه وبو معنا فرسده مدح وحدن جمد خشک شدن خون یقال دم جاسد وجسد ای یابس جرودة وجلودة جلد شدن چابک وشدید اولمق یقال جلد علم باینده وجلد حسن باینده جلد شد چابک اولدی وهو جلد وجلید مرد جلد چابک کمسنه جهد کوشیدن چالیشوب مقدوری صرف اتمک یقال جهد بکوشید سعی اتدی وهو الجهد والجهد والمجهود طاقت وبر کمسنه نک عیشی شدید ومنغص اولسه جهد عیشه دیرلر واول کمسنه که زیاده طعامه اشتهاسی اولسه غرثان جاهد دیرلر یعنی قوت اشتها سندن طعامی جمله اکل ایدوب سیلر سوپورر حرد وحرد خشمکین شدن غضبلو اولمق یعنی غضب اتمک یقال حرد علیه خشم کرد بروی اکا غضب اتدی وهو حرد وحارد مرد خشمناک غضبلو

الهمزة للتعدية

الهمزة للسلب

کمسنه قال الفرزدق ــ لعلك يوماً ان ترنى كانما • بنى حوالى الاسود الحوارد حمد
ومحمدة ستودن وسپاس کردن اوکمك وشکرانمك يقال حمده على لام ستود وسپاس
دادى کرد اوبا برکاد فلان ايش ايچون آنى مدح وآکا شکر كذا دلق اتدى وهو حامد
وحميد مرد ستاينده وشکر كذارنده حمد وشکر ايديجى کمسنه قاضى علاء الدين ابن غانم
روايت اتدى كه بركون شهاب الدين محمود بکا شو وجهله عتاب اتديكه بنى ديوان
انشاده مذمت وغيبت ايدرلر ديو استماع اتديم سن انلرك بنم حقنده اولان
غيبتلرك ناايچون دفع ايتمزسين ديو بن دخى برود قباره تحرير والرينه ويرديم ــ
ومن قال ان القوم ذموك كاذب • وما منك الا الفضل بوجد الجود • وما احد الا
لفضلك حامد • وهل عيب بين الناس اوذم محمود • ود قبارم نك الثينه يازوب بکا ويرديكه
ــ علمت انى لما ذم بمجلس • وفيه كريم القوم مثلك موجود • ولست ازكى النفس
اذ اليس بنافى • اذا ذم منى الفضل والاسم محمود • وما يكره الانسان ان يأكل لحمه •
وقد آن ان يبلى ويأكله الدود • بيت اخير مضمونى اوزره چوق مدة بچه‌ى وفات
ايدوب طعمه کرمان اولدى درد ريزيدن دندانها ديشلى دوكلمك كه اصلا آغرده
ديش قالميه يقال درد ريزيدن دندان شد ديشلرى دوكلدى وهو ادرد افتاده
دندان ديشلرى دوكلمش كمسنه جمعى درد كلور رغد و رغادة فراخ شدن
نعمت چوق اولمق كه بول اولمق كه تعبير اولنور يقال رغد عيشه علم بابنده
ورغد حسن بابنده فراخ شدن زندكانى او آنك ديرلكى واسع اولدى وهو
رغد و رغد ورا غد مرغيه فراخ واسع رمد درد ناك شدن چشم
دردلو اولمق يعنى كوز آغريمق يقال رمدت عينه دردمند شد چشمش
كوزى آغريدى وهو رمد و ارمد دردمند چشم كوزى اغريان كمسنه وآغريان
كوزه عين رمدا • ودخى خاكستر رنك اولان نسنه‌يه ارمد ديرلر لهذا دوه قوشنه
رمدا • وبعوضه يعنى سيورى سينكه رمد ديديلر يقال ان طنين الرمد من الدواهى
الرئبد زرد بكلو فرو بردن برنسنه‌يى يوتمق بلع كبى يقال زرده فرو برد اوزا
آنى يوتدى وازدراد ابتلاع ومزرد بوغاز معناسنه در زهد و زهادة بى
رغبتى كردن رغبت اتمك وفى الصحاح الزهد خلاف الرغبة يقال زهد
فيه و زهد عنه علم بابنده وزهد يزهد فتح بابندن بى رغبت شد دروى
آكا رغبتسز اولدى وميل اتمدى وتزهيد رغبتدن منع ومزهد قليل المال
معناسنه در وفلان يزدهد عطا • فلان ديرلر عطاسنى آز عد ايلسه وحقيرى آن اولا
كمسنه‌يه زهيد ديرلر سعادة ايو بختلو وميمنتلو اولمق يقال سعد نيك بخت شد
ايو بختلو وسعادتلو اولدى وهو سعيد مرد نيكبخت سعادتلو كمسنه وفى المثل
أسعد ام سعيد برنسنه‌دن خبر ميدر شر ميدر ديو سؤال محلنده ضرب اولنور آصلى
مثل بودركه ضبة بن اد نك ايكى اوغلى وار ايدى برى سعد وبرى سعيد ايكيسى معاً
شكاره چيقديلر سعد عودت ايدوب كلدى وسعيد غايب اولوب كلمدى لهذا سعد ايله

جون بخنداه شود كوهرافزان شود
جون بخشم آيد سخن كرداد مرفت
دريم دركف او بنيع / ايد ربست
شهادت ازان دارد اندر دهن

يقال لا امن بالعيشة الرغيد
الطيب من البر بالرغيد

قال الجوهرى واساس تزهيد
بخطه تشبث معناسنه

وفى الحديث افضل الناس مؤمن مزهد
اى قليل المال يقال ازهد الرجل
اذا قل ماله فهو الزاهد

تعزل



تنزل وسعيد ايله تشأم اتديلر سعد م يقال سعد مجهول صيغه سيله فهو مسعود
نيك بخت وهو السعود والاسعد ج شهود حاضر آمدن حاضر اولمق يقال شهد
المجلس حاضر شد بمجلس مجلسه حاضر اولدى شهادة كواهى دادن شاهدلك اتمك يقال
شهد على فلان كواهى داد بهمان فلان كمسنه نك اوزرينه شاهدلك اتدى
اخفش ديديكه كاهى هانك تسكينى ايدوب شهد الرجل ديرلر وهو شاهد و شهيد
كواهى كننده شهادت ايدن كمسنه وفى المثل شاهد البغض اللحظ يعنى بر كمسنه نك
بر كمسنه‌يه بغضى باقيشندن معلوم اولور ومحبت خصوصنده جلى محب نظره ديو ضرب
مثل ايدرلر قال زهير ــ متى تك فى صديق او عدو يخبرك العيون عن القلوب
وهم اشهاد و شهود و شهداء ج مردكذ شتن تيرا ز آنچه بر آن ايد اوق اصابت
اتديكى نسنه‌دن نفوذ ايدوب كچمك واول اوقه مصرا ديرلر وسرد شدن واوشمك
وبر كمسنه صوووغى سريقا حتى ايدوب تيز اوشوسه صرد الرجل ديرلر وبر بلده كه
صووق اوله آكا صرد ديرلر حروم مقابلى صعود ببالا بر شدن يوكسكه چيقمق
يقال صعده وصعد اليه بر آمد باو آكا چيقدى وبر كمسنه نردبانه چيقسه صعد فى
السلم ديرلر وطاغه چيقسه آكا صعد ديرلر وتشديد ايله وابو زيد ديديكه بو خصوصده
صعد استماع اولنمدى ووادى‌يه نزول اتسه اصعد وصعد فى الوادى وهو مساعد
مرد بر نشونده يوكسكه صعود ايدن كمسنه ضمد كنه كرفتن كين طوتمق وحقد
اتمك يقال ضمد عليه اى احن عليه عبد كينه كرفتن عار اتمك يقال عبد اى انف
عمد كرفته شدن كوهان شتر از اندرون دوه‌نك سنامى ايچندن آزرده اولوب
طشره سى صحيح اولمق وتمكين شدن خاك وطبراق باغمورد‌ن ايصلانمق عمد
الثرى ديرلر طبراق بغموردن اولوجهله ايصلانسه كه آوج ايله آلوب صيقسه
زيانى اولمغله طوب طوب اوله عهد معروف دركه امان ويمين وموثق وذمة وحفاظ
ووصيت ايله تعبير اولنور يقال عهد اليه عهد كرد باو آكا عهد اتدى وهو العهد
بيان معروف در عهود ج وديدن كوردمك يقال عهده فى مكان كذا دوچار آمد
اورا در فلان جاى ملاقى اولدى آكا فلان يرده وعهدى بك امرا ديدن من
ترا در وقت اميرى بودن بنم سنى كوردم اميراولدوغك وقتده ايدى قال المرزوقى
فى شرح قول الحريرى فى المقامات عهدى بك سفيها العهد الرؤية وهذا اللفظ
يستعمل بالباء تقول عهدى بك قريب اى بين ما رأيتك قبل هذا الزمان وبين
ما رايتك الآن زمان قريب وديديكه سفاهة آصلنده خفة عقل معناسنه در وجاهله
دخى استعمال اولنوب هذا سفيه ديرلر ليس له علم معناسنه وهنكام وزمان يقال
وكان ذلك فى عهد فلان وعلى عهد فلان وبعد آن كار در زمان فلان اول
ايش فلان كمسنه نك زماننده ايدى غرد نغمه كردن تغنى اتمك تغريد دخى بو معناده در
يقال شاق الحمام المغرد وغرد اى تغنى فهو غرد اى مغنى قرد برهم نشستن بشم
يوكك برى برى اوزرينه يپشمق وخاموش شدن انمانده كى ويديلوب سكوت اتمك

بر اولدقده بولوبى حاضر اولوب
بزم مستشهد ديرلر بوننا وغايب اولسه
مغيبة ديرلر انا ايله

يقال صرع النسيم عن الرمية اى نفذ
بر دمناسنه

وفى التعليق صعود الاكام وحبوط
الغيطان خير من القعود بين الحيطان

يقال قرد الرجل من عيّ اى سكت من عيّ كَمِدَ اندوهكين شدن مغموم اولمق يقال كَمِدَ اندوهكين
مغموم اولدى وَهُوَ كَمِدٌ مرد اندوهكين غمناك اولان كمسنه كمد دخى بو معنايه در ونكبد
آنده عبارت در كه برپاغلى اسكى بزى آتش ده قيزديروب وجعى اولان عضو اوزرينه وضع
ايدرلر وبو عمله كمادة ديرلر نَجُدَ دلير شدن شجاعت وجرأت صاحبى اولمق يقال
نَجُدَ علم بابنده وَنَجِدَ حسن بابنده دلير شد شجيع اولدى بر كمسنه اول جبان ايكن
صكره شجيع اولسه كان جبانًا فاستنجد ديرلر ورجلٌ ذو نجرة اى شدة اصمعى ديديكه
بر كمسنه ايش ايشلمكدن يا زحمتدن درلسه نَجِدَ الرجل ديرلر وَهُوَ نَجِيدٌ وَنَجْدٌ مرد دلير
شجيع اولان كمسنه ونحت جكن كمسنه يه منجود ديرلر مكروب كبى تقول عنده نصرة
المجهود وعصرة المنجود وفى المثل انه لمنجد شجاعتى تجربه اولنان كمسنه حقنده ضرب
اولنور ودخى فلان ابن فلان ابن نجد تها ديرلر جاهل معناسنه ابن بجده تها عالم معناسنه
اولدوغى كبى وَهُم انجاد ج نفاد ونفود ونَفَدٌ ومَنفَدٌ سپرى شدن بر نسنه تمام
اولوب دوكنمك يقال نَفِدَ سپرى شد دوكندى نَقِدَ خورده شدن دندان وسرور
ديش وبو بيونز مثللو نسنه نمك وچورومك وآشنمق نكادة وَنَكد بى خير شدن
خيرسز اولمق يقال نَكِدَ بى خير شد خيرسز ومنفعتسز اولدى وَهُوَ نَكِدٌ بى خير خيرسز
اولان كمسنه ومشوم اولان كمسنه يه انكد ديرلر وتنك عيش شدن ومعيشت آز اولمق
قال ابو الطيب ومن نكد الدنيا على الحر ان يرى • عدوًّا له ما من صداقته • حكايت
اولندى كه ابو الطيب تنبى اتدكن مجزوم سندن سؤال اتديلر بيت مذكورى
قراءت ايدوب بنم مجزوم بودر ديدى تَخَذَ كرفتن طوتمق اخذ كبى يقال تَخِذَه
بكرفت اونى طوتدى مخفى اولميه كه لفظ اتخاذ افتعال بابندن آصلنده ائتخاذ
ايدى همزه يى تليين ويايه تبديلدن صكره ادغام ايدوب اتخاذ ديديلر وبو وجه اوزره
افتعال بابندن استعمالى شايع اولمغله تاء مبدلهءيى آصل كلمه دن اولمق ملاحظه سيله
آندن ثلاثى بنا ايدوب تخذ ديديلر رَبَذَ سبك دست شدن خفيف اليد يعنى ايشى
تيز تيز ايشلمك يقال رَبِذَت يداه بالقداح اى خفتا ورِبَذ اول بز پاره سيدر كه
دوه يه قطران سورديكى اول بزى قطرانه باتروب دوه يه سوررلر وبر كمسنه نك
لوم مقامنده عرضنه كر بذة الهانى ديرلر قال يا عقيد اللوم لولا نعمتى كنت
كالربذة ملقى بالفنا • وبر كمسنه چوق سقط سوز سويلسه فلان ذو ربذات ديرلر
شَقَذ بى خواب شدن اويقوسز اولمق واول كمسنه يه شقذان ديرلر جوهرى ديديكه
شَقَذَان وشقذ اول كمسنه در كه آصلا اويومز وبو كمسنه البته عيونه اولور يعنى خلقه
زخم چشمى اصابت ايدر تَأَدُّرَة غز شدن دبه اولمق كه خصيه لرده اولور شيش در
يقال اَدِرَ غز شد دبه اولدى وَهُوَ آدَرُ مرد باغز دبه اولان كمسنه أَشَرَ دنه كرفته
شدن ودخى متكبر اولمق يقال أَشِرَ دنه كرفته شد شاد اولدى ياخود متكبر اولدى
وَهُوَ أَشِرٌ شاد يا متكبر اولان كمسنه أَشَارُ وَهُم اشارى ج بَتَرَ دم بريده شدن
قويروغى كسلمش اولمق يقال بَتِرَ دم بريده شد قويروغى كسلدى وَهُوَ أَبْتَرُ دم بريده

قويروغى



قويروغى كسلمش دابة وَخُطْبَةٌ بَتْرَاءُ خطبهء ناتمام تمام اولمامش خطبه اساس ده اول خطبه كه
آنده حمد وصلوات اولميه ديدى جوهرى ديدى كه بَتْرٌ اتمام اتمزدن اول بر نسنه يى
قطعه ديرلر وابتتار انقطاع معناسنه در وكسكين قليجه سيف باتر ديرلر ابن
السكيت ديدى كه عير وعبده آبتران ديرلر خيرلى آزاولدوغى ايچون واول
كمسنه كه قطع رحم ايليه آكا ابتر تسميه اولنور بَجَرٌ سخت تشنه شدن زياده
صوسز اولمق وحيران شدن ابيم وخوفدن ناشى متحير اولمق يقال بجر بالكسر
اذا تحير من الفزع واشتد عطشه بَجَرٌ كنديده دهن شدن آغزى قورقاق اولمق
يقال بَجِرَ كنديده دهن شد آغزى قورقاق اولدى وَهُوَ اَبْجَرُ كنديده دهن
آغزى قورقق كمسنه بَصَرٌ ديدن كورمك يقال بَصِرَ بِهِ علم بابندن وَبَصُرَ بِهِ
حسن بابندن بديدار اورا آنى كوردى بَصَارَةٌ بينا شدن دركار ودانا شدن
دروى يقال بَصُرَ بالامر دانا وبينا شد بكار ايشى بيلدى وكوردى وَهُوَ
بَصِيرٌ دانا عالم وتبصر تأمل وتبصير تعريف وايضاح معناسنه در بَطَرٌ دنه كرفتن
شاد اولمق أشر كبى يقال بَطِرَ دنه كرفت شاد اولدى مصنف اساس ده ديديكه
طَرِبَ وَبَطِرَ اَشِرَ سرور ده حدّى تجاوزه ديرلر يقال فقر مخطر خير من غنى
مبطر وتقول ان الخضب يبطر الناس قال قوم اذا اخضرت نعالهم يشنا هقون
نناهق الحمر • وسركشته شدن حيران ومدهوش اولمق بَقَرٌ سخت تشنه شدن
زياده صوسز اولمق اصمعى ديدى كه بقر برمرض دركه دوه يه عارض اولور زياده
عطشه مبتلا اولوب هرنه قدر صو ايچسه صوسزلغى دفع اولمز حَذَرٌ وحِذْرٌ ترسيدن
قورقمق يقال حَذِرَ مِنْهُ بترسيد ازو واندن قورقدى وفى النوابغ احذر مؤمنا
يعذرك ولا تنذر مؤمنا يذعرك يعنى حذر ايله اول مؤمندن كه سن هر نه ايشلر ايسك
معذور طوتوب يوزيكه اورميه واول مؤمنى ترك ايتمه كه سنى تخويف ايليه كما قال
ايضا عليك بمن ينذرك الابسال والابلاس واياك من يقول لا باس ولا تاس
يعنى ملازمت ايله اول كمسنه يه كه سنى هلاك ايله وحزن وانكسار ايله انذار ايده باس
يوقدر والم چكمه كمسنه دن احتراز ايله وَهُوَ حَذِرٌ وحَذُرٌ وحَاذِرٌ ترسنده قورقيجى
وزياده ترسناك اولان كمسنه يه حذريان ديرلر وَخُذ حِذْرَك خود نكاه دار •
كندوكى محافظه ايله خشيت ادمادن خوردن تلهف وتاسف اتمك حَصَرٌ تنك
دل شدن قلبى طار اولمق يقال حَصِرَ صَدْرُهُ تنك شد دل او آنك قلبى طار اولدى
وَهُوَ حَصِيرٌ مرد تنك دل قلبى طار اولان كمسنه ودرماندن درسخن وسوزده عاجز
اولمق يعنى حصر اولمق يقال حصر فى كلامه اى عيى تقول اعوذ بالله من العجب
والبطر ومن العى والحصر وملكه حصير ديدكلرى خلقدن محصور ومحجوب اولدوغى
ايچون فيقال خلا مع الحصيراى الملك فى المخيس وبر كمسنه برشيدن حيا ايدوب ترك
ايتسه ياخود برخاتونيله خلوت ايدوب خاتوندن وصولدن عاجز اولسه حصر دونه
ديرلر • وبخيل شدن وبخيل اولمق وبخيل اولان كمسنه يه حصور وحصير ديرلر خبر

وُجْرُ دانستن بلمك يقال خَبَر الامرَ بدانست كار درا ايشى بلدى وَهُوَ خَبِيرٌ دانا عالم وجدر وجُدُور درخراب شدن اندامها اعضا اوكوشمق يقال خَدِرَتْ رِجْلُهُ بخفت پاى اواياغى اوكوشدى وَهِيَ خَدِرَةٌ پاى خوابيده اوكوشمش اياق خَسَارَة وخَسَار هلاك شدن هلاك اولمق يقال خَسِرَ هلاك شد هلاك اولدى خسران وخسارة وخَسْر زيان ضرر يقال خَسِرَ التَّاجِرُ زيان كرد بازركان بازركان تجارتده زيان اتدى وَهُوَ خَاسِرٌ بازركان زيان كننده زيان ايدن بازركان تقول لا يكون الّا اسخى ساخرًا ولا التاجر خاسرًا خَصَرٌ سرد صووق بردكى وبركمسنه نك الى يا اياغى اوشومسى خصر الرجل ديرلر ويقال خَصِرَتْ يدى يعنى اليم اوشردى وماء خَصِرٌ اى بارد خَضِرٌ سبز شدن كياه اوت يشلنمك يقال خَضِرَ النَّبْتُ سبز شد كياه اوت يشلندى وَهُوَ خَضِرٌ كياه سبز يشل اوت واخضر الجناحين كيجه دن كنايه در خَفَرٌ سخت شرم داشتن زياده حيا اتمك يقال جاريةٌ خَفِرَةٌ ومُتَخَفِّرَةٌ دَبَرٌ پشت ريش شدن صيرت ياره اولمق يقال دَبِرَ ريش شد پشت او صيرتى ياره اولدى وَهُوَ دَبِرٌ پشت ريش صيرتى ياره اولان دابه ذَفَرٌ تيز بوى وتيز كند شدن رايحهٔ طيبه ورايحهٔ خبيثه شديد اولمق يعنى مطلقا كسكين قوقو ايو اولسون اولمسون يقال ذَفِرَ ابطه كنديده بغل شد قولتوغى بد رايحه لو اولدى بيت كنديده بغل نعوذ بالله مردار بآفتاب مرداد وقولتوق قوقوسنه عربيده صنان ديرلر وقولتوغى قوقان كمسنه يه ذَفِرٌ تسميه اولنور وبرخاتوندن زوجنك كيفيتن سؤال اتديلر جواب ويردى كه اَذْبَرُ مَسْفَرَةٌ واَقْبَلُ بَجْرَةٌ يعنى بيردرمخفى اولميه كه كتب لغتدن مستفاد اولان بودر كه ذفر ذال معجمه ايله مطلقا رايحه ومهمله ايله رايحهٔ خبيثه معناسنه در وله حريرى مقامهٔ تبريزيه ده ديدى كه دفار وفجار دفرة وفاجرة دن معدول اسملردر ودفر نتن معناسنه اولمغله دنيايه ام الدفر ديرلر وبو عبد فقير عندنده موجود اولان متون وشروح مقاماتى تتبع ايدوب لفظ دفرى بعضنده مهمله وبعضنده معجمه ايله بولدم وَمِسْكٌ اَذْفَرُ مشك خوش بوى ايو قوقولى مسك ولفظ ذفرك رايحهٔ خبيثه ده استعمالى كثير اولمغله ذَفِرَ الرَّجُلُ ديرلر قولتوغى قوقار مراد ايدرلر لهذا دنيايى لاشه يه تشبيه ايدوب ام الذفر ديو كنيه ايدرلر زَغَبٌ تنك موى شدن قيللى آز اولمق واول كمسنه يه ازغب ديرلر زَمَرٌ دخى بو معنايه در سَخَرٌ وسُخْرٌ وسُخْرِيَةٌ وسُخْرِيٌّ افسوس كردن استهزا اتمك ويُعدّى بمن وبالباء يقال سَخِرَ منه افسوس كرد اوراً آنى استهزا اتدى اخفش ديدى كه سَخِرْتُ منه وسَخِرْتُ به وضحكت منه وضحكت به وَهَزِئْتُ منه وهزئت به بر معنايه در واستهزا اولنان كمسنه يه سُخْرَة وخلقى استهزا ايدن كمسنه يه سُخَرَة ديرلر سَدَرٌ سركشته شدن حيران اولمق سادر متحير اولان كمسنه سَدِرَ البعير ديرلر دوه شدت حرارتدن متحير اولسه ومبالات اتميوب لا ابالى تعبير اتدكلرى كمسنه يه دخى سادر ديرلر سُكْرٌ وسَكَرٌ مست شدن مست اولمق يقال سَكِرَ مست شد مست اولدى وَهُوَ سَكْرَانُ مردمست مست اولان رجل وَهِيَ

سكرى



سَكْرَى زن مست مست اولان خاتون وَهُمْ سَكْرَى وسُكَارَى ج وَهِيَ سَكْرَةُ الموت دشوارى مرك موت شدتى سَكَرَاتٌ ج وسكر مستلك معناسنه در وهميشه مست اولان كمسنه يه سكير ديرلر سَهَرٌ بى خواب شدن اويقوسز اولمق يقال سَهِرَ بيدار شد اويقوسز اولدى وَهُوَ سَاهِرٌ وسَهْرَانُ وچوق اويقوسز اولان كمسنه يه سُهَرَةٌ ديرلر زيد بن ثابت رض ديدى كه بر وقتده سَهَرَه مبتلا اولوب رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينه شكايت اتديم رسول اكرم بكا شو دعايى تعليم اتدى قراءت اتدم كه خلوص اولدم دعا بودر اللهم غارت النجوم وهدات العيون وانت حى قيوم لا تاخذك سنة ولا نوم يا حى يا قيوم اَهْدِئْ ليلتى وَاَنِمْ عَيْنِيْ نقله الشريشى فى شرح المقامات شَتَرٌ كرديدن پلك چشم كوز قپاغى ترس دونمك يقال شَتِرَ كرديدن پلك شد كوزينك قپاغى دوندى وَهُوَ اَشْتَرُ مرد كرديده پلك كوزينك قپاغى دونمش كمسنه اساسده اكت قپاغى دونمك ديو تخصيص اتدى شَتَرَ الرجل وشَتِرَ الرجل معلوم ومجهول صيغه لريله جائزدر شَكِرٌ بسيار شير شدن شتر وكوسفند دوه وقويون چوق سودلو اولمق واول دوه وقويونه شكرة ديرلر صَعَرٌ كژ شدن درى تكبردن ناشى يوزى اكرى اولمق يقال صَعِرَ خَدُّهُ بيكسو شد روى او يوزى برطرفه ميل اتدى وَهُوَ صَعِرٌ واَصْعَرُ كژ رخ يوزى تكبردن اكرى اولان كمسنه ومتكبر ايله دخى تفسير اولندى تقول فى عينه صَعَرٌ وفى خده صَعَرٌ صَغَرٌ وصَغَارٌ خوار شدن ذليل اولمق يقال صَغِرَ خوار شد ذليل اولدى وَهُوَ صَاغِرٌ خوار ذليل اولان كمسنه صَفَرٌ تهى شدن خالى اولمق يقال صَفِرَ تهى شد خالى اولدى وَهُوَ صِفْرٌ خالى بوش اولان نسنه يد صِفْرٌ واناءٌ صِفْرٌ ديرلر كه مذكر ومؤنث بارابردر وتهى دست اولان فقيره صفريت ديرلر كه جمعى صفاويت كلور تانارلده در ضَجَرٌ تنك دل شدن قلبى طار اولمق كه غمدن حاصل اولان اضطرابدن عبارتدر يقال ضَجِرَ تنك دل شد قلبى طار اولدى وَهُوَ ضَجِرٌ تنك دل قلبى طار اولان كمسنه وفى الاساس الضجر اغتمام وضيق نفس مع كلام وفى المثل الضجور قد تحلب العلبة ضجور اول دوه در كه صاغرى ايكن فريا دايدر وغلبه سود صاغدقلرى جناق در ونصبى مصدريه اوزره در قد تحلب الحلبة المعهودة تقديرنده كه مراد جناق طولسيدر يعنى كاه اولور كه صاغلمقدن حظ اتمين دوه جناغى طولدورور بخيلدن بر نسنه جذب اولندقده ضرب اولنور ظَفَرٌ بيروزى يافتن ظفر بولمق يقال ظَفِرَ بِهِ بيروزى يافت بدو اكا ظفر بولدى وناخنه درچشم برآمدن كوزده ظفره ديدكلرى پرده ظاهر اولمق كاشانى ديدى كه ناخنه بر دريدر كه كوز قويروغنده ظاهر اولوب تدريج ايله بو تون كوزى نشر ايدر وبو مرضك دفعنه سهيله نظرده ايو علاج اولور يقال ظفرت عينه واول كوزه ظفرة ومظفورة واول كمسنه يه ظفر ومظفور ديرلر ظَلَعٌ دردمند شدن پشت صيرت آغريمق يقال ظَلِعَ الرجل اذا اشتكى ظلعه واول كمسنه يه ظلع ديرلر عُسْرٌ وعُسُرٌ ومَعْسُورٌ دشوار شدن كار ايش مشكل اولمق يقال عَسِرَ الامر علم بابندن وعَسُرَ حسن بابندن وعُسِرَ مجهول

صیغه سیله دشوار شده کار ایش مشکل اولدی که کوچ اولدی تعبیر اولنور وهو عَسِرٌ
وعَسِرٌ کار دشوار کوج ایش معلوم اوله که لفظ معسور اسم مفعول وزننده مصدردر
میسور کبی وسیبویه عندنده مفعول وزننده مصدر اولمق جائز اولمغله لفظین مذکورین
صفتدر دیدی ویقال خُذْ مَیسُورَهُ ودَعْ مَعسُورَهُ عَقْرٌ وعُقَارٌ نازاینده شده زن
خاتونه طوغورممق یقال عَقِرَتْ علم بابندن وعَقُرَتْ حسن بابندن وعُقِرَتْ مجهول
صیغه سیله نازاینده شد زن خاتونه طوغورمیجی اولدی وهو عَاقِرٌ زن نازاینده
طوغورمین خاتونه وولدی اولمین رجله دخی عاقر دیرلر وعُقْرَه اول بونجقدر که خاتونلر
شیء اولمق ایچون بللرینه باغلورلر ومنه قیل عقبرة العلم النسیان یقال الحرکة ولود
والسکون عاقر واول عطیه که عمرده بر کره واقع اوله آکا بیض العقر دیرلر مصنف
دیدی بیض العقر اول یمورطه در که طاووق آنی یمورطلویوب آندن صکره عمری اولدقچه
یمورطه یمورطلومز بعض علما دیدیلر که بیض العقر اول یمورطه در که خروس آنی عمرنده
بر کره یمورطلر وبر جاریه نک بکر وثیبیت اولدوغی اول بیضه ایله امتحان اتدکلری
ایچون بیض العقر تسمیه اولندی وبعضیلر مثل مذکور آصلا وقوعی ممکن اولمین نسنه ده
ضرب اولنور دیدیلر بیض الانوق والابلق العقوق کبی وبر کسنه رفع صوت ایلسه
رفع عقیرته دیرلر که عقیره آصلنده قطع اولنمش ساق معناسنه در واصل کلام بودر که
بر کسنه نک ایاغنی بریسی قطع اتدیلر اول کسنه قطع اولنان ایاغنی قطع اولنمیان
ایاغنک اوزرینه وضع ایدوب فریاد اتدی بو مناسبت ایله رفع عقیرته یی رفع
صوت معناسنده استعمال اتدیلر عَقَرٌ مدهوش شدن مدهوش اولمق یقال
عقر الرجل ای دهش عَکْرٌ گرد آمدن دردی درچراغ چراغده یاغنک بوسه سی
جمع اولمق یقال عکرت المسرجة ای اجتمع فیها الدردی عَمْرٌ وعُمُرٌ دیرندیستن
چوق یاشمق یقال عَمِرَ دراز زندکانی شد اوزون عمرلی اولدی وهو عَمِرٌ وعَامِرٌ
دراز زندکانی اوزون عمرلی کمسنه وابو عَمْرَة ذکرک کنیه سیدر وحَلَّ عُمَیْرَة دیو
استمنا بالید مراد ایدرلر کذا فی القاموس قال النورا لاسعردی ~ اری النحوی زیدا
ذا الجتهاد • جری الرحمن بالخیرات غیره • تراه ضاربا عمرا ابنهارا • ویحل ان خلا لیلا
عمیرة • وقال ایضا ~ عاقبت ایری الذی اسوقه • بکل حر غدا یرجیه • وکلما قام قمت
آجلده • وذلک ذنب عقابه فیه عَمَرٌ چرب آلود شدن چرکی بر نسنه یاغلی اولمق
بیلاشق تعبیر اولنور زوفی شمغند شدن ایله تفسیر اتدی صاحب مجمع دیدی که شمغند
فرزندوز ننده بد رایحه لو خاتوندر که عربیده لخنا دیرلر فرزدا وزننده یقال غَمِرَتْ یَدُهُ
چرب آلود شد دستش یاغلی اولدی آنک الی ویاغ مقرمه سی وبیشکیر تعبیر اولنان
بز منديل الغمر دیرلر قال ~ خوانه لم یلم به ضیوف • وعرض مثل منديل الغمر ویقال
اکتف من العیش بالعمر ولا تجعل وجهک منادیل الغمر • غَمَرٌ کینه کرفتن حقد
وغل اتمک یقال غمر صدره علی قَدَعٌ بلید شدن مرد ادا اولمق که نطاقه مقابلیدر یقال
قَدِعَ الشیء بلید شد چیز مرد ادا اولدی نسنه وهو قَدِعٌ بلید مرد ادا اولان نسنه

زوزنی بزورین شدن وزوین کردن
عبارتی ایله تفسیر اتدی کاکا شی ویدیکه
بزورین چرک شدن وچرک کردن
حکیم سنائی بیتم ار وروات به سوراخ
قلم سست وکاغذ بزورین حاصلی چرکه
آلود شدن لازم وچرکه آلود کردن متعدی
معناسنه اولور ~

قذاذة

قَذَارَةٌ یقال قَذَرَ حسن بابندن ورجل قاذورة دیرلر اول کمسنه یه که زیاده بدخوی
اولمغله آصلا کمسنه ایله الفت ایتمیوب تنها اوتوروب تنهاکزنسه ولوم اولنه جق
عادتدن احترازی اوزره اولان کمسنه یه قُذَرَة واول خاتونه قاذورادن برهیز اوزره اوله
آکا قذور دیرلر قَفَرٌ اندک کوشت شدن ای آز اولمق یقال قفرت المرأة قل لحمها
واول خاتونه قَفِرَةٌ دیرلر قَمَرٌ خیره شدن چشم از دیدن برف قاره بقمق ایله کوزی
خیره لنمک که کوز قار بقمق تعبیر اولنور یقال قمر الرجل اذا لم یبصر فی الثلج کِبَرٌ وکِبْرَةٌ
ومَکْبَرٌ بالکسر پیر شدن پیر اولمق یقال کَبِرَ پیر شد پیر اولدی کَدَرٌ تیره شدن
بولانق اولمق یقال کَدِرَ الماء علم بابندن وکَدُرَ حسن بابندن تیره شد آب صو بولانق
اولدی کُدُورَةٌ ناخوش شدن زندکانی دیرلیک کرکی کبی اولمق یقال کَدِرَ عیشه
ناخوش شد زندکانی او آنک دیرلکی ناخوش اولدی کُدْرَةٌ تیره شدن رنگ رنک
مکدر اولمق یقال کَدِرَ اللونُ تیره شد رنگ رنک مکدر اولدی مَذَرٌ کندا شدن
خایه مرغ قوش یمورطه سی قوقو اولمق که یمورطه بیکدیر اولمق تعبیر اولنور •
یقال مذرت البیضة ای فسدت مَغَرٌ تنک موی شدن صاچی آز اولمق جوهری
مغفوط شعث ایله تفسیر اتدی وصاچی آز اولان کمسنه یه امغر دیرلر مَقَرٌ
سخت تلخ شدن زیاده آجی اولمق یقال مَقِرَ الشیءُ ای صار مرا وآجی اولان نسنه یه
مقر دیرلر وصبر سقوطری یه دخی مقر دیرلر نَجَرٌ هوشیار زده شدن شتر ومردم
انسان ودوه صوصالیق دیدکلری مرضه مبتلا اولمق که هر قدر صو ایچسه قانمز
وحرارت شدیده ایا منده اولان آیه شهر ناجر دیرلر دوه آنده زیاده صوسز اولدوغی
ایچون نَخِرٌ پوسیده شدن استخوان کمولک چوروملک یقال نَخِرَ العظمُ پوسیده
شد استخوان کمولک چوروری وهو نَخِرٌ وناخِرٌ پوسیده چورومش کمولک نَذَرٌ
ونِذَارٌ بدانستن حال دشمن وساختن دفع اورا دشمنک حالندن آکاه اولوب
دفعی ایله تقید اتمک یقال نَذِرُوا بالعدو آکاه شدند از کار دشمن وآماده کردند
برای دفع او دشمنک عملندن خبردار اولوب دفع ایچون مهیا اولدیلر نَغَرٌ
سخت خشم کرفتن زیاده غضب اتمک یقال نغر الرجل اذا اغتاظ نُکْرٌ ونُکُورٌ
ناآشنا ختن بر نسنه یی بلمک یقال نَکِرَهُ نشناخت اورا آنی بلمدی وانکره واستنکره
دخی بو معنایه در نَمَرٌ پلنک رنگ شدن قپلان رنکلو اولمق که قپلان الاجه سی
تعبیر اولنور یقال نمر السحاب ای صار علی لون النمر واول نسنه یه انمر دیرلر نَخَرٌ کندا شدن
کوشت آت قوقمق یقال خَنِزَ اللحم ای انتن قلب ایله خزن دخی بو معنایه در خُنُز وانه
نکره معناسنه در عَجَزٌ بزرک کوشته شدن خاتونک اوتوراق یری بیوک وقالین اولمق
یقال عَجِزَتِ المرأة بزرک کوشته شد زن خاتونه بیوک اوتوراق یرلی اولدی وهی
عَجْزاء زن بزرک کوشته اوتراق یری بویوک اولان واوتوراق یرینه عجیزه دیرلر نَجَزٌ
سپری شدن تمام اولمق که دوکنمک تعبیر اولنور یقال نَجِزَ سپری شد تمام اولدی ویقال
نجز الکتاب اذا تم س تَعَسٌ تَعْسٌ هلاک شدن هلاک اولمق آصلنده کب یعنی یوزی

اوزرینه ییقلمق معناسنه انتعاش یعنی دوشوب سلامت ایله قالقمق مقابلیدر یقال
تعِسَ علم بابنده وتَعَسَ فتح بابنده هلاك شد هلاك اولدی وتعسًا لفلان دیرلر حضرت
الله آکا هلاکی لازم قیلسون معناسنه ویقال اَضرَعَ الله خدّهُ واتعس جدّه حماسة دلیری
کردن شجاعت اتمك یقال حمِسَ علم بابنده وحَمُسَ حسن بابنده دلیری کرد شجاعت
اتدی وهو حمِسٌ واحمسُ دلیر شجیع کمسنه ویقال هم اهل الشجاعة والحماسة خرسٌ گنگ
شده دیلسز اولمق یقال خرِسَ گنگ شد دیلسز اولدی وهو اخرسُ مرد گنگ دیلسز
اولان کمسنه وتخارس دیلسزلك اظهار اتمك یقال اذا لقیت من لا یفهم کلام ملك
متخارس وخرساء داهیه معناسنه در که آصلنده افعی معناسنه ایدی خنسٌ کوته بینی
شده قیصه بورنلی اولمق که اوجی آز یجق مرتفع اولوب باقیسی باتق اولمقدن عبارتدر
وابس جسته شده بینی ایله دخی تفسیر اولندی یقال خنِسَ کوته بینی شد بورنی قیصه
اولدی وهو اخنسُ کوته بینی بورنی قیصه کمسنه دَنَسٌ شوخگین شده کیرلو اولمق یقال
دنِسَ ریمناك شد کیرلو اولدی وهو الادناس ج رجاسة پلید شده مردار اولمق
یقال رجِسَ علم بابنده ورجُسَ حسن بابنده ورُجِسَ مجهول صیغه سیله پلید شد
مردار اولدی وهو رجِسٌ پلید مردار اولان نسنه فرا دیدی که ویجعل الرّجس علی الّذین
لا یعقلون قول شریفنده واقع اولان رجس دن مراد عقاب وغضب در زجر معناسنه
نیراسین وزایی رینه تبدیل اولنوب اسد واَزدُ کبی والله اعلم سَلَسٌ روان شدن
میزك چنانکه نتوان فرو داشت بول آقمق اول وجه ایله امساك ممکن اولمیه یقال
سلِسَ بولُهُ روان شد میزك او آنك بولی آقدی وجه مذکور او زره وفرمان
بردار شده ومطیع اولمق هر نسنه چکسه لر منقاد اوله یقال سلِسَ قیادُهُ آسان
قید کشیده او آنك چکمه سی آسان اولدی وکتب عربیه ده لان وسهل تفسیر اولندی
فیروزی سلس تفسیرنده خوش شدن دیدی ورجل سلِسٌ دیرلر منقاد ولین معناسنه
شراسة وشکاسة بدخوی شده خرقی بد اولمق سوء خلق معناسنه یقال شرِسَ
وشکِسَ علم بابنده وشکسَ حسن بابنده بدخو شده بدخوی اولدی سا خلقه
معناسنه وهو شکسٌ وشکسٌ بدخو بدخوی اولان کمسنه سیئ الخلق وشدید الخلق
معناسنه وقوم بری برینه عداوت اتسه لر تشاکس القوم دیرلر ضَرَسٌ کند شدن
دندان از ترشی خایبدن اکشی نسنه چکنه مك ایله دیش اوکرشمك یقال ضرِست
اسنانُهُ کند شد دندانهای او آنك دیشلری اوکرشدی وهی ضرِسةٌ دندانهای کند
شده اوکرشمش دیشلر ودرشت شده چیزی چنانکه دندان دار دکرف وبر نسنه
اول وجهله درشت اوله که کویا دیشی واردر عبس خشك شده پلیه برچیزی
برنسنه نك اوزرنده مردار قورومق یقال عَبِسَ الوسخ فی یده ای یبس فطس
پهن شده بینی بوردن یاصیسی اولمق یقال فطِسَ پهن بینی شد بورنی یاصیسی
اولدی وهو افطسُ پهن بینی بورنی یاصیسی اولان کمسنه مفترش الانف معناسنه
اساس ده دیدی که فطیس بیوك چکوج معناسنه در تقول اضرب علی ادب النطیس

آساس ده دیدیکه تعس فتح ایله در وکسر فصیح دکلدر مه

در قوم شتی وبلاد متباین اولسه لر ویقال فیهم الا خامس دیرلر تفصیلی اساس ده در مه

رتناسب ماق التمایع المؤمن المعزمن منع وسلس وهو علی الفاسق جامح شرس

وفی الصحاح حمة مضروسة ومضرسة فیها حجارة کانیاب الکلاب منه

فارسیده پخچ بینی دخی دیرلر مه

النطیس العالم بالطب وهو بالرومیة نسطاس کذا فی الاساس مه

وابنزیك



وان ضربك بالفطیس قَعَسٌ برآمده سینه کوکس طشره چیقدی وهو اقعس مرد سینه برآمده
کوکسی طشره چیقان کمسنه جوهری قعس لفظنی دخول الظهر وخروج الصدر ایله تفسیر
اندی وتقول اذا رایت امکانًا لعسًا وعجایز قعسًا فقل لعًا وتعسًا لبسٌ ولباس جامه پوشیدن
جامه کیمك یقال لبِسَ الثوبَ جامه پوشید جامه کیدی وهو اللبس والملبس واللباس
واللبوس پوشید فی کیجك ثوب ویقال ما علیه قراض ای شی من لباس والغرامن کتاب
اللباس وکذلك ما علیه طحربة وطحربة وطحربة ای لباس قال ابو عبیدة یحشر الناس
یوم القیمة ولیس علیهم طحربة لحسٌ لیسیدن یالامق یقال لحِسَ القصعة بلسیده
کاسه را کاسه یی یالادی ولاحرس مشوم معناسنه در که کوی یاقومی لحس ایدر قاشوردقی
بو معنایه در وفی المثل اسرع من لحس الکلب انفه لقش شورید شده منش طبیعت
بلانوب عشاق کلمك ملسٌ وملاسة وملوسة نرم شده یومشق اولمق که خشونة مقابلیدر
یقال ملِسَ نرم شد یومشق اولدی وهو املس نرم یومشق نسنه نجسٌ ونجاسة پلید
شده مردار اولمق یقال نجِسَ الماء علم بابنده ونجُسَ حسن بابنده پلید شناب صو
مردار اولدی وهو نجسٌ پلید مردار نحسٌ ونحوسة ومنحسة بداختر شده طالعی
بد اولمق که سعد مقابلیدر یقال نحَسَ معلوم صیغه سیله ونُحِسَ مجهول صیغه سیله
بداختر شد منحوس اولدی وهو نحسٌ ونحِسٌ ومنحوس بختسز وهی النحوس
والمناحس ج ندس سخت زیرك شده زیاده زیرك اولمق رجل ندس دیرلر فهم معناسنه
نقس سخت استاد شده زیاده حاذق اولمق وبرنسنه نك عاقبتنی تفکر ایدوب استقصا
ایدن کمسنه یه متنطس دیرلر وطبیب اولان کمسنه یه نطیس دیرلر فستیق وزننده نفاس
زاج شدن زن خاتون لوحصه اولمق یقال نفِسَت معلوم صیغه سیله ونُفِسَت مجهول
صیغه سیله زاج شده زن خاتون لوحصه اولدی وهی نفساء زن زاج شونده
لوحصه اولمش خاتون وهن نفاس ج اساس ده دیدی که نحنی دیدی که هرحیوانه که
آنك نفس سائله سی اولمیه صویه دوشسه صویی تنجیس اتمز ونفسدن مراد دمدر
نفساء ونفاس بوندن ماخوذدر والولد منفوس بچه زاده طوغمش ولد نفاسة
بخل کردن بچیزی برنسنه یه بخل اتمك که بو معنایه با ایله استعمال اولنور یقال
قد نفست علی بخیر قلیل وحسد کردن برچیزی برنسنه یه حسد اتمك که بو معنایه علی
ایله استعمال اولنور یقال نفِست علی خیرًا کثیرًا یعنی بنم خیر کثیر صاحبی اولمغله
حسد ایدوب بنی آکا مستحق کورمدیك خفش تنك چشم شده کوزی طار یعنی
کوزی کوچك اولمق یقال خفِشَ تنك چشم شد کوزی کوچك اولدی وهو اخفش
تنك چشم کوزی کوچك اولان کمسنه جوهری دیدی که خفش کوز کوچك اولمق وکوز
ظلمتی ضعیف اولمق وکاه اولورکه خفش علة اولورکه کیجه کورر کوندز کورمز وبولوتلو
کونده کورر آچق کونده کورمز دهش سرکشته شده حیران اولمق یقال دهِش
علم بابنده معلوم صیغه سیله ودُهِشَ مجهول صیغه سیله سرکشته شد حیران اولدی
فهو دهِشٌ اوله ناظردر ومدهوش ثانی یه ناظردر مرد سرکشته حیران اولان کمسنه

کذا فی الاساس مه

لعسًا اولنلرقرهدر لعسًا اولنلر دوداقلری طوداقلری سیاه مائل اولان عندالعرب مدوحدر مه

جمعلرنده نفساء بونلرده ملیح لسان عربده فعلاء فعالا وزنی نفاس وعشار وعشراء عشرادن غیری بونلرده فعلاء کلوری هرنسنه نبی نفیسه سی نفسا ولدی واو تبدیل اتدیلر مه

هذا کلام من الاساس

وفی الاساس بلغنی من الحق اقاق منها مه

رعش لرزان شده دیترمك رعده کبی رعش وارتعش بر معنایه در تقول ارتعدت مفاصله
وارتعشت انامله وارعش الیدین قورقاق کسنه ورعش الی المعروف دیرلر سخی اولوب
احسانه مسارعت اتسه عطش تشنه شده ن صوسز اولمق یقال عطش تشنه شد صوسز
اولدی وهو عطشان مرد تشنه صوسز رجل وهی عطشی زن تشنه صوسز خاتون وهم
مردان وهن زنان عطاش تشنکان یعنی مذکر ومؤنثك جمعلری برابردر وتقول اتك
الی الدم عطشان کانك عطشان که عبد المطلب بن هاشمك قلیجنك لقبی در عمش
بخته چشم شده بیتمش کوزلی اولمق که کوزیك یاشی اکثر اوقاتده آقاغ ایله قیزاروب
ضعیف اولمقدن عبارتدر که ترکیده شیرلاغانلو تعبیر اولنور یقال عمش بخته چشم شد
کوزی بتمش اولدی که ذکر اولندی وهو اعمش بخته چشم کوزی بتمش کسنه وتعامش
تغافل اتمك معناسنه در تعامی کبی ص برص بیسه شده الاجه برمرض در که بدنك
ظاهرنده اولور یقال برص بیسه شد الاجه اولدی وهو ابرص بیسه الاجه اولان کسنه
وبث ولا یعنی الا الابرص دیوب قمردن کنایه ایدرلر خرص کرسنه وسرماقده شده
بعضا هم آچ اولوب هم اوشومك مجموعی خرص الرجل فهو خرص ای جایع مقرور عرص
نشاطر شده فرحناك اولمق فرح ایدی که عرص الرجل دیرلر نشط معناسنه ودم کرفتن
کوشت وآت قوقمق رمص زنك کرفتن چشم کوز چپاقلنمق یقال رمصت عینه زنك
کیس شد چشم او آنك کوزی چپاقلندی غمص چرك کرفتن چشم کوز چرك اولمق
یقال غمصت عینه چرك کرفت چشم او چرك لولدی کوزدی مخفی اولمیه که کوزده اولان
چرك منجمد اولورسه رمص وسیاله ایدرسه غمص دیرلر ملص تسبوشده بچیزی
چنانکه در دست نایسته برنشنه اول وجه اوزده زر یخیق اوله که الدن طوردمیه ملص
الشیء من یدی دیرلر آلدن طوردیوب قایسه نقص ناخوش شده عیشی عیش مکدر
اولمق جوهری دیدی که نقص الرجل دیرلر مرادی تمام اولمسه هبص نشاطی شده
مسرور اولمق یقال هبص الرجل ای نشط حق جرص کرفته کلو شده بخیواز غم
غمدن ناشی ترکوکی بوغازینه طورمق یقال جرص بریقه خیوانده کلوش بماندازاندوه
توکرکوکی بوغازینه طوردی غمدن وجرض دیقه وجرع دیقه دخی بر معنایه در
غص کبی وفی المثل حال الجریض دون القریض میدانی دیدی که جریض غصه معناسنه
جرضدن ماخوذ در توکروك معناسنه وقریض شعر معناسنه در که آصلنده هر
دورنك جرةسی معناسنه در فایده سی اولمیه جق وقتده برنسنه یه قادر اولمق محلنده
ضرب اولنور صاحب وسیط اصل مثلی شو وجهله بیان اتدی که کلام مذکوره جاسرین
قنفذلکدر که باباسی قنفذ قومنك میاننده شعر ایله ممتاز ایدی وهراوغلی توله انه
شعرده کندویه غالب اولمق خوفندن قتل ایدر ایدی جابس توله اتدکده والدهسی
عظیم نیاز اتمکله عفو ایدوب قتل اتمدی لکن بو شرط ایله که مبلغ رجاله بالغ اولدقده
قطعا شعره متعلق بر حرف لسانه اجرا اتمیه چونکه مبلغ رجاله بالغ اولدی والدهسی
شرط مذکوری کندویه حکایت ایدوب جابس دخی هرچند درونده اشعار کثیره جولان

ایدوب

ایدر ایدی قتل دن خوفندن بر حرف اظهار اتمز ایدی اخر الامر بو غم ایله مریض ومشرف
موت اولدقده باباسی قنفذ سربالینینه واروب سبب مرضندن سؤال اتدی جابس
دخی قتل خوفندن شعر تکلم اتمدوکندن اولدوغنی بیان اتدکده قنفذ دیدی که بعد الیوم
شعر سویلکه سکا اذن ویردم قتل وهمی درونکدن چیقار جابس اول وقتده مثل مذکوری
ایراد اتدی یعنی وقتی چکدکدن صکره اذنك فایدهسی یوقدر ودخی مات فلان جریضا
دیرلر مغموما معناسنه امام مرزوقی مقامات حریری دن مقامهٔ بغدادیه شرحنده ما بات
جار لهم ساغبا ولا لروع قال حال الجریض بیتی شرحنده مورد مثلی شو وجهله بیان
اتدی که مثل مذکوری اول تکلم ایدن عبید بن الابرص در که نعمان بن المنذر ملوقی اولدقده
نعمان دیدی که یا عبید اقفر من اهله الملحوب قصیده سی قرائت ایله ونعمانك عادتی
بو ایدی که برکون منزلنده تنها جلوس ایدوب اول کون یانینه هرکیم داخل اولورسه
البته قتل ایدر ایدی وبرکون عامه یه اذن ویروب یانینه هرکیم داخل اولورسه عطیه واحسان
ایدر ایدی یوم بؤسنده یعنی یوم قتلنده یانینه برکسنه وارمز ویوم عطاسنده شعرا
وارباب حاجات کیروب عطیه اخذ ایدرلر ایدی عبید مذکور یوم بؤسیعنی یوم عطاسی ظن
ایدوب یوم بؤسنده نعمان حضورینه داخل اولدقده یوم بؤس اولدیغنی تذکر ایدوب
کندو حیاتندن مایوس اولدی ونعمان عبیدك قصیدهٔ مذکورهسندن غایت حظ ایدر
ایدی لهذا قرائت ایله دیو امر اتدی عبید دیدی که اقفر من اهله عبید اصبح لا یبدی
ولا یعید یعنی عبید اهلندن خالی اولدی نزاعی قریب آنی نعمان قتل ایدر وشترق خوفندن
برکلام تکلم اتمکه قادر اولمدی نعمان تکرار قرائت ایله دیو ابرام اتدکده عبید دیدی که
ابیت اللعن حال الجریض دون القریض وحال حیلولهدن ماخوذدر یعنی غم وحزن
بنی شعر قرائتندن منع ایدوب حائل اولدی مثل مذکور غم وغصه اخذ ایدن کسنه
حقنده ضرب اولنور انتهی بالمعنی حرض سخت بیمار شدن زیاده خسته اولمق
ابو عبید دیدی که حرض حزن وعشقدن اریوب هلاك اولمقدر یقال حرض سخت
بیمار شد زیاده خسته اولدی واحرضه الحب ای اذابه ویقال تحلك فلان مرضا
حتی اصبح حرضا که مشفی علی الهلاك معناسنه وهو حرض سخت بیمار شده زیاده خسته
اولان کسنه جوهری مفرد وجمعی برابردر دیدی رمض سوختن پای از کرمی زمین
تمسك حرارتندن زمین اسی اولمغله ایاقی یانمق یقال رمضت قدمه من الرمضاء ای احترقت
غرض تنك دل شدن قلبی طار اولمق که ضجرت وملول ایله تعبیر اولنور یقال اذا فاته
الغرض فته الغرض وبرنسنه یه آرزومند اولمق ضجرة باعث اولمغله غرضت الیه دیرلر
مشتاق اولدم معناسنه مخاض دردزه کرفتن زنرا خاتونی طوغورمق زحمتی طوتمق که
بورو طوتمق تعبیر اولنور یقال مخضت علم بابنده ومخضت فتح بابنده درد زه کرفت
زنرا خاتونی بورو طوتدی وآنی سیقوندهو لدحرکت اتسه تمخص الولد دیرلر
مرض بیمار شدن خسته اولمق یقال مرض بیمار شد خسته اولدی وهو مریض بیمار
خسته اولان کسنه وهم مرضی ج ورجل ممراض مرد بسیار بیمار شونده چوق چوق

وکذا المستقام

خسته اولان کمسنه و قومک دوابنه مرض اصابت اتسه أمرض القوم وشمس مریضة ای قلیل
الضوء وأرض مریضة ای فیها حروب وفتن ابن الانباری دیدی که مرض قلب فلان
دیرلر شک و نفاقه مبتلا اولسه قال الله سبحانه فی قلوبهم مرض که مراد شک و نفاقدر
قالت لیلی الاخیلیة بیت اذا هبط الحجاج ارضا مریضة تتبع اقصی دائها فشفاها
مریضه دن مراد شک و نفاقدر و دخی مرض قلبه دیرلر قسوة قلب اولسه ابو العباس دیدیکه
عرب عندنده مرض ظلمه معناسنه در و انشد بیت ولیلة مرضت من کل ناحیة فما یضیء لها
نجم ولا قمر انتهی معض سخت خشم کرفتن زیاده غضب اتمک ط حبوط و حبط
تباه شدن خراب و باطل اولمق یقال حبط عمله تباه شد کار او آنک عملی باطل اولوب فائده
اتمدی تقول ان عمل عملا صالحا اتبعه ما یحبطه وان اصنعه کما طیبا ارسل خلقه ما یحبطه
حبط برآماسیدن شکم قارین شیشمک حبطت الشاة دیرلر قویون اوت یمکدن
قارنی شیشسه سباطة و سبوطة فرخال موی شدن صاچ قیوریوجک اولمیوب اشاغی
صارقمق یقال سبط الشعر علم بابندن و سبط حسن بابندن کشاده موی شد صاچی
آچیق اولدی وهو سبط و سبط و سبط مرد فرخال موی صاچی اشاغی صارقق کمسنه
ورجل سبط الیدین مرد کشاده دو دست ایکی الی آچیق کمسنه سخیدن کنایه در سبط
الاصابع و سبط البنان دخی بو معنایه در جعد الاصابع بخیلدن کنایه اولدیغی کبی سخط
وسخط خشم کرفتن غضب اتمک یقال سخط علیه خشم کین شد بر وی آکا غضب اتدی
و ناخشنود شدن و برنسنه دن راضی اولمق که بکنمک تعبیر اولنور یقال سخط الامر پسند نه
کار ردا ایشی بکنمدی و اعطاه قلیلا فتسخطه ای لم یرضه وعطاء مسخوط دیرلر عطایی
آز اولمغله پسند اتمسه وهو ساخط مرد خشمکین یا مرد ناخشنود غضب ایلیجی یا راضی
اولمین کمسنه شمط دوموی شدن قیرقل اولمق یعنی قیلک بر آزی آق و بر آزی قره اولمق
یقال شمط دوموی شد قیرقل اولدی وهو اشمط مرد دوموی قیرقل صقاللی کمسنه
مؤنثی شمطاء در شمط الرجل فی لحیته و شمطت المرأة فی رأسها دیرلر و شمط مطلقا
قاریشدرمق معناسنه در وطلع الشمیط دیرلر صبح مراد اتدکلری بیاض صبح سواد
لیل ایله مخلوط اولدوغی ایچوندر و شماطیط متفرق قطعه لردر که مفردی
شمطیط کلور یقال جاءت الخیل شماطیط ای متفرقة غلط معروفدر یقال
غلط فی الحساب غلط کرد در شمار حساب ده غلط اتدی غمط ناسپاسی کردن
نعمتی تحقیر ایدوب نسکرا اتمک یقال هو غمود غموط ای غیر شاکر و ظلوم و بخیل
و حسود اولان کمسنه حقنده دیرلر کاان وصل الیه خیر غمط وان وصل الیه شر
غبط و تقول تنت ما استقبلت به الایادی الغمط و خیر ما شیعت به الایادی
البسط مرط ریخته شدن موی قیل دوکولمک یقال مرط شعره ریخته شد موی او
آنک قیلی دوکولدی وهو امرط ریخته موی قیلی دوکولمش کمسنه اساسده
دیدی که اکر قیلنک اکثری دوکولسه امرط وجمله قیلی دوکولسه املط دیرلر جوهری
دیدی که رجل امرط دیرلر یوزینک قیلی آز اولسه نشاط و منشط و منشط شادشدن

تمیبا دیمنلر شمطا دیرلر
غلط ماده سنده بیان اولندی منه

مسرور

مسرور اولمق یقال نشط للامر شاد شد از برای کار ایشدن اوتوری مسرور اولدی
وهو نشیط مرد شاد شاد اولان کمسنه نفط ابله برآمدن دردست الده قبارجق
چقمق یعنی ال قبارمق یقال نفطت یده ابله کرد دست او الی قباردی وهی نفطة
دست ابله دار قابارمش ال ظ حفظ نکاه داشتن محافظه اتمک و یاد کرفتن و ازبر
اتمک یقال حفظه نکاه داشت اورا یا یاد کرفت اورا آنی محافظه اتدی یا ازبر اتدی
و حفیظه غضب معناسنه در وفی المثل المقدرة تذهب الحفیظة حلی قدرتده عفو
واجب در دیه جک یرده ضرب اولنور وهو حافظ و حفیظ نکاه دارنده و یاد کیرنده
حفظ ایدیجی و ازبر ایدیجی وهم الحفظة ج ع بشع ناخوش شدن چیزی بر نسنه
کریه اولوب طبیعته خوش کلمک یقال بشع الشیء ناخوش شد چیز نسنه کریه اولدی
وهو بشع ناخوش کریه اولان نسنه وطعمی اولمیوب کلوکیر اولان طعامه بشیع المذاق
اولندیغی کریه اولوب طبیعته خوش کلمدیکی ایچوندر جوهری کریه الطعم اولان طعام ایله
تفسیر اتدیکی ناخوش اولدوغنه ثانی اولمق ملاحظه اولنور اساسده دیدیکه طعامی
بشع دیرلر هلیلج طعمی کبی طعمی اولسه واول خاتونه که خلال و مسواک استعمال اتمدیکندن
آغزینک رایحه سی متغیر اولسه آکا بشعة الفم و کریهة المنظر اولان کمسنه یه بشیع الخلق
دیرلر بلع فرو بردن چیزی بر نسنه یی یوتمق یقال بلعه علم بابندن و بلعه فتح بابندن
فروبردش یوطدی آنی و منازل قمردن ایکی کوکبدر که بری برینه متقاربدر سعد بلع
دیدکلری عرب زعمنده حضرت الله تعالی ارضه یا ارض ابلعی ماءک دیو فرمان اتدیکی
وقتده طلوع اتدیکی ایچوندر و مبلغ و تبلعم بوغاز معناسنه در یقال اعوذ بالله من قلة
الطعام و سعة البلعوم و اکول اولان کمسنه یه مبلغ و مبلاغ دیرلر و بکا مهلت ویر آز یچق
حاله بنده سویلیه یم دیه جک یرده ابلعنی ریقی دیرلر یعنی حاله بکا توکرکم یوطه جق قدر
امان ویر تبع پی روی کردن آردنجه کتمک که تابع اولمق تعبیر اولنور یقال تبعه پی روی
کرد اورا آکا تابع اولدی وهو التبیع و التبع مرد پیرو تابع اولان کمسنه اتباع ج
و خادم و خادمه یه تابع و تابعه دیرلر واول کمسنه که بر جماعتک آردینه دوشوب کتسه
یا خود جماعت آنک اوزرینه اوغرایوب آنلره قوشولوب کتسه تبعت القوم دیرلر ترغ
پرشدن طولو اولمق حوض ترغ طولو حوض معناسنه جدغ بدغدا شدن غداسی بد اولمق
صبی جدغ دیرلر غداسی یارامز اولدی سیء الغذا معناسنه جرع ملک مکان خوردن
آب صوی براوغوردن ایچمیوب صورم صورم ایچمک یقال جرع الماء ملک مکان
خورد آب را صویی جرعه جرعه ایچدی و بر یوطوم صویه جرعه دیرلر که تصغیری
جریعة در وفی المثل افلت بجریعة الذقن مصنف مستقصی ده دیدی که افلت به
دیرلر بر نسنه یی قورتارسه یعنی نفسندن آز قالدی و نفسی آغزینه کلوب ذقنه یعنی
چکه سنه بالغ اولدی هان طشره چقاغه آز قالدی پس بقیة نفس جریعه یه تشبیه
اولندی هلاکه قریب اولمش ایکن نجات بولان کمسنه حقنده ضرب اولنور جزع ناشکیبا
کردن صبرسزلق ایلمک یقال جزع ناشکیبایی کرد صبرسزلق اتدی وهو جازع و جزوع

مرد ناشکیبا صبرسز کمسنه جَشِعٌ سخت حریص شده زیاده حریص اولمق وَرَجُلٌ جَشِعٌ دیرلر برکمسنه
زیاده حریص اولسه جمعی جَشِعُونَ در خَرَعَ نرم شده یومشق اولمق خَرِعَ الرَّجل ای ضَعُفَ
دَقِعَ بخاك وادوسیده طوپراغه یاپشمق که ملاصق اولمق تعبیر اولنور ذلّ دن کنایه در دَقَعًا
ودقع خالك معناسنه در دقع الرجل دیرلر برکمسنه جامه‌سی اولمدیغندن تُرابه ملاصق اولسه
وناسپاسی کردن دردردیشی وفقر لیغه صبراتمیوب شکایت اتمك سَمِعَ وسَمَاعٌ شنودن
ایشتمك یقال سَمِعَهُ شنود اورا آنی ایشتدی وفی المثل المشهور من یَسْمَعْ یَخَلْ خِلْتُ اِخَالُ
دیرلر همزه‌نك کسری ایله افصح اولان بودر وبنوأسد مفتوح ایدرلر که قیاس بودر یعنی اول
کمسنه که خلقك اخبار ومعایبنی استماع ایلیه البته آنلر حقنده سوء ظن ایدر ومثل آخرده
واقع اولدی که من یری الزُّبْدَ یَخَلْهُ من لَبَنٍ برکمسنه برخاتونه سؤال اتدی که قیونلر یکزك سودی
وارمیدر دیو خاتون یوق دیو جواب ویردی لکن اول کمسنه خاتونك عندنده برطبق قایمق
کوروب بومثلی ایراد اتدی یعنی قایمق کورن کمسنه سود خصوصنده سوء ظن ایدوب تنبیه بردوشن
مستقصی ده من یری الزُّبْدَةَ یعلم انه من اللّبن عبارتیله ایراد ایدوب دیدی که امر واضح حقنده
شبهه‌یه واقع اولان کمسنه‌ده ضرب اولنور یعنی اول امر بو یرمرتبه واضحدر که قایمق
کورن قایمق سوددن اولدوغنه شك اتمدیکی کبی شك اتمز میدانی اخفاسی ممکن اولمین
نسنه‌یی اخفا حقنده ضرب اولنور دیدی وَهُوَ سَمِيعٌ وسَامِعٌ شنونده استماع ایدیجی
کمسنه وفی المثل رُبَّ سامع عذرتی لم یَسْمَعْ قَفْوَتِي عُذْرَةٌ معذرة وقَفْوَةٌ ذنب معناسنه در
قَفَوْتُ الرجل دیرلر برکمسنه‌یه صریحًا قذف ایلسه مثل مذکوری اول کمسنه ضرب ایدرکه
برمکروه کندودن صدور واتمکله خلقه اعتذار ایدوب اول مکروهی خلقك خبری یوغیکن
آنلره اعلام ایدر سکوت اتمش اولسه آصلا کمسنه اول مکروهدن خبردار اولمز ایدی
وقولهم سمع الله لمن حمده معناه اجاب الله من حمده قال الشاعر دعوت الله حتی خفت
ان لا یکون الله یسمع ما اقول یعنی کثرت سؤال برمرتبه‌یه واردی که حضرت الله بکا غضب
ایدوب دعامی قبول اتمیه دیو خوف دوشدم کذا فی الزاهر وَفَعَلَ ذلكَ رِيَاءً وسُمْعَةً
بکرداه کاوردا ازبرای دادن وشنیدن فلان ایشی ایشلدی خلق آنی کورسون وایشتسون
دیو وفی المثل اسْمَعْ من لا یجیء منك بُدّا یعنی سنك نفعکی مراد ایدن کمسنه‌نك نصیحتن
قبول ایله که مراد بویندر وفی مثل آخر اَسْمَعُ من سِمْعٍ که کفتار ایله کرکدن حاصل اولان
قورد یاورسیدرکه بیلان کبی علت وخسته‌لك کورمز وحتف انفه هلاك اولمز
مکر برعارض سببی ایله هلاك اولور شَبِعَ سیر شده طعامدن طوق اولمق یقال
شَبِعَ سیر شد طویدی وَهُوَ شَبْعَانُ مرد شیر طوق رجل وفی المثل من یك ذا فم
من الصّبیان فان من کادة تشبعان ومن بنات اوبر المتان کمأة متار وبنات اوبر المتان
متاردن برنوع ردی در ومفردی ابن اوبردر تانیث جماعت ایچون بووجهله اوزره
جملندی بنات نعش وبنات مخاض کبی اعرابی چوق اولان کمسنه زحمت چکمز دیرجك
برده ضرب اولنور وفی مثل آخر جلوف زاد لیس فیها مَتْبَعٌ جلوف حلقك جمیعدن
زجره وضع اتدکلری ظرف ومشبع شبع معناسنه در همتی عالی اولوب لکن وسعت

واقتداری

واقتداری اولمین کمسنه حقنده ضرب اولنور وَشَبْعَى زن سیر طوق خاتون وَهُمْ مردان
وَهُنَّ زنان شِبَاعٌ سیر شده کان یعنی مذکر ومؤنثك جمعی برابردر ویقال تراهم سباعًا
اذا کانوا شباعًا وقاربه طویاجق مقداری نسنه‌یه شِبَعٌ وقاره نسنه‌یی کوره‌مدن
اوصاندم دیه‌جك یرده شَبِعْتُ من هذا وَرَوِيتُ من هذا دیرلر صَلِغَ دغ سرشده
کل با شلی اولمق فی الحقیقه با شك مقدمنك قیلی اولمقدن عبارتدر یقال صَلِعَ دغسر
شد کل باشلی اولدی وَهُوَ اَصْلَعُ مرد دغسر کل باشلی کمسنه وخالی صحرایه صَلْعَاءُ دیرلر
ضَبَعَ وضَبَعَةٌ کشن خواستن شتر ماده دیشی دوه ارکك دوه‌یه طالب اولمق یقال
ضَبِعَتِ الناقةُ علم بابندن وَضَبَعَتْ فتح بابندن کشن خواست شتر ماده ارکك
استدی دیشی دوه وَهِيَ ضَبِعَةٌ اوّله ناظر در وَضَابِعَةٌ ثانی‌یه ناظر در شتر ماده کشن
خواه ارکك استین دیشی دوه ضَرَاعَةٌ وضَرَعٌ فروتنی کردن تواضع وتذلّل اتمك
یقال ضَرِعَ علم بابندن فروتنی نمود تذلل ومسکنت اتدی وخوار شده وحقیر وذلیل
اولمق یقال ضَرَعَ فتح بابندن خوار شد حقیر اولدی وَهُوَ ضَرِعٌ اوّله ناظر در فروتنی
نماینده تذلل ایدن کمسنه وَضَارِعٌ ثانی‌یه ناظر در خوار ذلیل وحقیر اولان
کمسنه وفی المثل الحُمّی اَضْرَعَتْنِي لك یا فلان عزیز ایکن بحسب الاقتضا ذلیل اولان
کمسنه‌ده ضرب اولنور الحمی اَضْرَعَتْنِي للنوم عبارتیله دخی روایت اولندی ضَلَعَ
کژ شدن اکری اولمق جوهری ضلعی اعوجاج ایله تفسیر اتدی یقال ضَلِعَ یَضْلَعُ
نحو ضَلِعَ که علم بابنده در ومنع بابنده ضَلْعٌ لامك سکونیله میل معناسنه در
وفی المثل لا تَنْقُشِ الشوکةَ بالشوکة فان ضلعها معها مثلا زید عمرو ایله
مخاصمه اتدکده زید دیرکه بن بکره راضی یم سن دخی راضی اول مع هذا بکر زیدك
دوستی وهواسنه تابع اولوب زیده معین در یعنی خصمکه معین اوله‌جق کمسنه‌دن
استعاد اتمه طَمَعٌ وَطَمَاعِيَةٌ طمع کردن طمع اتمك یقال طَمِعَ فیه وَطَمِعَ به طمع کرد
دروی آکا طمع اتدی وَهُوَ طَمِعٌ وَطَامِعٌ طمع دارنده طمع صاحبی اولان کمسنه
ویرکمسنه‌نك طمعندن تعجب مقامنده طمع الرجل دیرلر میمك ضمیله یعنی زیاده طمعکار
اولدی برخاتونه که خانه سنده چوق چوق طشره چیقسه خَرَجَتِ المرأة دیدکلری
کبی دالمنضمیلة وفی المثل اَطْمَعُ من قالب الصخرة وقوامه بن محلوب بن معة نام
کمسنه دیار یمنده برصخره عظیمه کوردی که اوزرینه اقلبنی انفعك عبارتی خط مسند ایله
تحریر ونقش اولنمش طمعه دوشوب هزار حیله ایله اول صخره‌یی چویردی کوردی که
طرف آخرینده رُبَّ طمعٍ یهدی الی طبعٍ نقش اولنمش شرح تا شفنده باشنی اول مرتبه
صخره‌یه اوروب وروب هلاك اولدی معلوم اولکه اَطْمَعُ من اشعب مثلی اکرچه
مشهوردر لکن بومقامده رتبه طمعی اجمالا تحریر اولنمق مناسب ملاحظه اولندی
اشعب اهل مدینه‌دن برکمسنه‌نك اسمی در که اشعب الطماع دیمکله مشهوردر وکنیه‌سی
ابو العلا ایله معروف دردر زیاده مزاح ومغنی ونوادر صاحبی ایدی اطفال مدینه
برکون آکا راست کلوب اذا وجفا اتدیلر آنلری دفع ایچون فلان کمسنه‌نك خانه‌سنده

ولیمه وار در اول جانبه روانه اولسه کوز سیزه انفع ایدی والا بنی آنده اتمکدن سیزه
نفع یوقدر دیمکله اطفال اشعبک کلامنی راست ملاحظه سیله من بور خانه یه روانه
اولدیلر واشعب اللرندن بو طریق ایله خلاص اولمش ایکن ینه خاطرینه بو معنی خطور
اتدی بنم اطفالی دفع ایچون اختراع اتدیکم ولیمه خصوصی بلکه واقع در دیو من بور
خانه یه عزیمت اتدی واطفال آنده دخی ایذا اتدیلر وسالم بن عبد الله اشعبدن سؤال
اتدی که یا اشعب سن طمع ایله مشهورسین فی الحقیقه رتبهٔ طمعک نیجه در دیدی
اشعب دیدی ادنی طمعم بودر که بر جنازه ده ایکی کسنه نک مکالمه ایدرلر کورسم ظن
ایدرمکه وفات ایدن کسنه بنم ایچون بر نسنه وصیت اتمشدر که اول کسنه آنی سویلشورلر
دیو معنا ویرورم ودخی روایت اولندی که اشعب طبق یاپان بر کسنه کوروب نیاز
اتدی که بر بیوک یاپ دیو اول کسنه سببدن سؤال اتدکده اشعب دیدی بلکه بو طبق
ایله بکا هدیه کوندرهلر واشعب دیر ایدی که هر قچن که بر خاتونی عروس ایدوب کوتورهلر
بلکه غلط ایدوب بنم خانمه کتورهلر دیو خانمی سیلر سوپورر میدانی روایت اتدی که
اشعب بر کون استار کعبه یه تعلق ایدوب یا رب بنم قلبمدن طمعی رفع وازاله ایله
دیو دعا وبیان اتدی بعده مجالس قریشه اوغرایوب آنلردن سؤال اتدی اصلا بر نسنه
ویرمدیلر خایب وخاسر والده سی حضورینه داخل اولدقده والده سی آنی تهی دست
کوروب دیدی که ای پسر نه سبب در که بو کون خانه یه تهی دست کلدیک
اشعب دخی اتدیکی دعایی نقل ایدوب بحضرت اللهدن درونمده اولان طمعک رفعی
نیاز اتمش ایدیم اتدیکم دعا حیز قبوله واقع اولوب بالکلیه حرمانی منتج اولدی
والده سی دیدی علی جناح الاستعجال واروب بزم سرمایهٔ معاشمز اولان طمعی
ینه حضرت اللهدن استرداد ایله والا شدة عیش بزی هلاک ایدر اشعب دیدی که
بن دخی واروب ینه استار کعبه یه تعلق ایدوب دعا اتدم که یا رب بوندن اقدم اتدیکم
دعاده خطا اتمش علی الخصوص رضاء والدم اوزرینه واجب در لطف ایدوب رفع
اتدیکک طمعی ینه قلبمه رد ایله بعده مجالس قریشه مرور اتدیم هر نه که آنلردن سؤال
اتدیم دریغ اتمدیلر وقریشدن بر کسنه دخی بکا بر غلام هبه اتدیم وغلامی آلوب
جمع اتدیکم اشیایی بر حماره تحمیل ایدوب والدهٔ مشفقه حضورینه واردیم حماره اولان
متاعی کوروب مسرور اولدی وغلامی کوردکده دیدی که ای پسر دلپسنه بو غلام
ندر خوف اتدیم که اکر اول امرده وهب لی غلام دیرایسم شدتی سرورندن شادی مرگ
اوله پس دیدمکه وهب لی عین والدم دیدی که ای پسر عین نه در بن دیدم لام
والدم دیدی که ای پسر لام نه در بن دیدم الف والدم دیدی که ای پسر الف نه در بن دیدم
میم والدم دیدی که ای پسر میم نه در بن دیدم وهب لی غلام بر عبارته استماع اتدیکی
مغشی علیها اولوب هر از زحمت وعلاج ایله افاقت بولدی اکر لفظ غلامی حروفی
مقطعا تکلم اتمیه ایدیم هلاک اوله جغنی بلورایدیم احمد بن حبان روایت اتدی که اشعب
بر کون بردلالیه دیدی که بنم ایچون بر خاتونه تجسس ایله که بن آنک عندنده جشا اتسم





بوکا رسم آنی قادنی طویه واکر بر چکرکه اکل ایدرسه امتلا اوله واشعبدن سؤال اتدیلر که
سنده اطمع کسنه کوردیکمی اشعب دیدی که فلان قبیله نک کلبی بندن طمعکاردر
بر کسنه نی صاقز چکنر کوروب اتمک اکل ایدر ظنی ایله آکا ایکی فرسخ تابع اولدی اشعبک
نوادر ولطایفی حددن بیروندر مصعب بن الزبیر بر کون تفرج بر باغه حرمی وقزلری
ایله متوجه اولمش ایدی اشعب استماع ایدوب تطفل ایچون باغ طرفنه توجه اتدی
باغک قپوسی مسدود اولمغله دیواردن چیقدی چون مصعب اشعبی دیوار اوزرنده
کوردی دیدی که ویلک یا اشعب دیواردن طشره یه نزول ایله بنم عندمده قزلریم
واردر سنک بو محله کلمک محظوردر اشعب دیدی که لقد علمت ما لنا فی بناتک
من حق وانک لتعلم ما نرید پس مصعب آکا طعام کوندردی اشعب طعاملرینی
اکل وبر آنی بیی خاشنه نقل اتدی ودخی اشعب زید بن خاتمک مجلسینه بر آن جماعت
ایله داخل اولوب بر آن مصاحبتدن صکره زید من بور غلاملرندن بر غلامی چاغیروب
قولاغنه آهسته بر سوز سویلدی اشعب آنی کوروب برندن قالقدی وزیدک الینی
اوپدی زید دیدی که یا اشعب بوندن مرادک ندر اشعب دیدی که مرادم تشکردر که
غلامک قولاغنه بنده کزه عطیه سپارش اتدیکز اول صلهنک شکرینی ادا اتدیم زید
دیدی که بو معنی خاطریمه خطور اتمدی لکن سنک تشکرک مقابله سنده سکا عطیه
ویرم لم دیو بر آن عطیه ویردی فرع دراز موی شدن اوزون صاچلو اولدی وهو
أفرع دراز موی اوزون صاچلو کسنه مؤنثی فرعاء در یقال لا بد للفرعاء من حسد
الفرعاء یعنی البته کل باشلو خاتون اوزون صاچلو خاتونه حسد ایدر جوهری
أفرع لفظنی تام الشعر ایله تفسیر اتدی ابن درید دیدی که صاقالی چوق اولان
کسنه یه أفرع دیمزلر بلکه باشی کل اولمین کسنه یه أفرع دیرلر أصلع مقابلی فزع ترسیده
تورقمق دیو کبی ومن ایله متعدی اولور یقال فزع منه بترسید ازوی آندن خوف اتدی
وهو فزع ترسنده خوف ایدن کسنه وخلق آندن چوق خوف ایدن کسنه یه فزاعه
دیرلر ویا بناهیدن وبر کسنه التجا ایدوب صغنمق والی ایله متعدی اولور یقال فزعت
الیه تا فزعی یعنی آکا التجا اتدیم بنم خرفمی ازاله اتدی ومفزع ملجا معناسنه در
وهو مفزع للناس خلقک باشینه بر ایش کلسه آکا التجا ایدرلر معناسنه مفرد وجمع
ومؤنثی مساویدر یقال هما مفزع وهم مفزع وهی مفزع فظع وفظاعة سهمناک
شدن بر نسنه قورقونج اولمق یقال فظع الامر سهمناک شد کار ایش قورقونج اولدی
وهو فظیع سهمناک قورقونج نسنه جوهری فظع الامر بالضم فظاعة وهو فظیع
ای شدید شنیع جاوز الحد دیدی قرع کل شدن باشی کل اولمق که بر آفت سببی
ایله باشک قیللری کتمکدن عبارتدر یقال قرع کل شد کل اولدی وهو أقرع کل
باشی کل اولان کسنه قناعة خرسند شدن قانع اولمق که قسمته راضی اولمقدن
عبارتدر یقال قنع خرسند شدن قانع اولدی وهو قانع خرسند قناعت ایدن کسنه
وفی المثل خیر الغنی القنوع وشر الفقر الخضوع وسائله قانع دیدکلری هزینه ویردی

راضی اولوب ردّ اتمدیکی ایچون
فمنهم سعید آخذ بنصیبه • ومنهم شقیّ بالمعیشة قانع •
الرضا بالکفاف یؤدّی الی العفاف • وفی المثل اَعَزُّ من قنوع قال
وکنت اَعَزَّ عزّاً من
قنوعٍ • ترفّع عن مطالبه الملول • فصِرت اذلّ من معنًی دقیق • بفقر الی ذهن جلیل •
وفی النوابغ من رضی بما اتاه الله من غیره لم یغمّه مایراه فی یدِ غیره کَلَعَ تشکاف وشوخ
پای آیاق ده اولان یاریق وچتلاق لَصَّلع لیسیده ن یالامق ابن درید دیدی که نوجنك
الی آذ اولان خاتونه لطعا دیرلر نَزَعَ فتح موی اذ دوسوی پیشانی آلینك ایکی
طرفنده قیل بتمك یقال نَزِعَ برفت موی اذ دوسوی پیشانی آلینك ایکی طرفندن
قیل کیدوب یری آچق قالدی وَهُوَ اَنزَعُ مرد موی رفته اذ دوسوی پیشانی
آلنینك ایکی جانبنده قیل کیده ن کمسنه وَهِیَ النَّزَعَةُ جای موی رفته کتمش
قیلك یری وعاد الامر الی النزعة دیرلر حق صاحبنه رجوع اتسه اَعْطِ القَوْسَ
باریها کبی هَلَعَ سخت ناشکیبا شده ن زیاده صبرسزلق یقال هَلِعَ سخت ناشکیبا ی
کرد زیاده صبرسزلق اتدی وَهُوَ هَلِعٌ وَهَلُوعٌ سخت ناشکیبا زیاده صبرسز کمسنه
نَغ رَدْغ کلناك شده ن چاموزلی اولمق رَدْغَه وَرَدَغَه وحل شدید معناسنه در یقال
رَدِغَ المکانُ وحلناك شد جای مکان چامورلی اولدی وَهُوَ رَدِغٌ کلناك چامورلی
نسنه لَثَغ ولُثغَة شکسته زبان شده ن دیلی قریق اولمق که پلتك تعبیر اولنور یقال
لَثِغَ شکسته زبان شد پلتك اولدی وَهُوَ اَلثَغُ مرد شکسته زبان پلتك کمسنه که
حرف رایی حرف غینه یاخود حرف لامه وحرف سینی حرف ثایه تبدیل ایدر صاحب
محکم دیدی که اَلثَغ اول کمسنه در که حرف رایی تکلّمه قادر اولمیه بعضیلر دیدیلر که
حرف رایی طرف لسانی ایله ادا ایده یاخود ضادی ظا ایده ن کمسنه در وبعضیلر
دیدیلر که حرف سینی تکلّم مراد اتدکده لسانی حرف ثایه متحوّل اولان کمسنه در وابن
فارس مجمل ده دیدی که اَلثَغ اول کمسنه در که حرف رایی عین ایله وحرف سینی ثا ایله
ادا ایده وسلامة الانباری مقامات حریری شرحنده دیدی که لثغه سین ده وقاف ده
وکاف ده ولام ده وراده وکاهی شین معجمه ده اولور سین ده لثغه ثایه تبدیل ایله
وقاف ده طایه یاخود کافه تبدیل ایله وکاف ده همزه یه تبدیل ایله ولام ده یایه
یاخود کافه تبدیل ایله اولور وحرف راده لثغه آلتی حرف ده اولور • عین غین
یا دال لام طا • وابو حاتم همزه یی زیاده اتدی وابن سکّیت کتاب الاصوات ده
دیدی که حرف راده لثغه رایی طرف لسان ایله ادا ایله اولور • وصادی ثایه تبدیل
ایله اولور واَلَتّ اول کمسنه در که لامی تایه تبدیل ایدر • والله اعلم وقد ذکرت
مایتعلق به فی المقدمة الاولی فی بیان الالفاظ المترادفة فوائد لطیفة فراجع
الیها فَ اَزِفَ واُزُوف نزدیك شده ن هنگام چیزی پرسنه وقتی قریب
اولمق یقال اَزِفَ الرَّحِیل نزدیك شد کوچ کوچ یعنی بر مکانده ن بر مکانه
رحلت قریب اولدی وفی الاساس ازف الرحیل دنا وعجل ومنه اقیل یمشی
الان فی بِعْذرِهِ الجَزَئِ وکاد من الوزیف والهمزة عن واو ودخی قیامته آزفه

دیدکلری

دیدکلری قریب اولدوغی ایچوندر ومن المجاز عیشه اَذَفٌ ای ضیق زیرا اجزاسی متقارب
اولمغله دارلغی مستلزمدر • لهذا قصیر القامه اولان کمسنه یه متآذف دیرلر اَسَف اندوه
خوردن نم یمك یعنی فوت اولمش نسنه ایچون زیاده محزون اولمق وخشم کرفتن وغضب
اتمك یقال اَسِفَ علیه اندوهکین شد بروی آنك ایچون مغموم اولدی یاخشمکین شد
بروی یا اکا غضب اتدی وَهُوَ اَسِفٌ مرد اندوهکین یاخشمکین مغموم اولان یا غضب
ایدن کمسنه ورقة قلب صاحبی اولوب سریع الحزن اولان کمسنه یه اَسِیف واسوف دیرلر
اَلَفٌ والِف خو کردن بچیزی بر نسنه یه خو ایدوب اکا الفت اتمك یقال اَلِفَهُ الفت
کرفت باوی آنکله الفت اتدی وَهُوَ اَلِفٌ واَلِیفٌ واَلِفٌ واَلْفٌ مرد خوکرنده الفت
ایدن کمسنه وفی المثل اَلَفُ من الکلب عماد البلوغه صاحبی دیدی که کلب هره دن
زیاده مألوف در زیرا هره مکانه وکلب انسانه الفت ایدر قال یمیم هو الکلب
الاّ ان فیه ملولة وسوء مراعاة وما ذاك فی الکلب وَهُمْ اُلَّافٌ والاف واُلَفاءُ
ج اَنَفَةٌ واَنَفٌ ننك داشتن عار اتمك یقال اَنِفَ من الامر ننك داشت از کار
ایش ده ن عار اتدی یعنی بر ایشی مکروه عد ایدوب آندن استنکاف اتدی وَهُوَ اَنِفٌ
واَنِیفٌ ننك دارنده عار ایدن کمسنه تَلَفٌ هلوك شده ن هلاك اولمق یقال
وَهُوَ تَلِفٌ هلوك شده هلاك اولمش نسنه ومفازه یه که چول تعبیر اولنور مَتْلَفٌ
دیرلر وبر کمسنه نك قانی هدر اولسه ذَهَبَتْ نفسه تَلَفاً وطَلَفاً دیرلر که بر معنایه در
ومالی چوق تلف ایدن کمسنه یه مِتْلَفٌ دیرلر قال فأتلف واَخلف انّما المال عارة
وکلّه مع الدّهر الّذی هو آکله ثَقَف یافتن بولمق که مصادفه اتمك ایله تفسیر
ودانست کملك دیو تعبیر اولنور یقال ثَقِفَهُ یافت اورا بولدی آنی وزیرك شدن
وحاذق وفطن اولمق وهو ثقف وثقیف وتأدیب معناسنه در یقال لولا تثقیفك
وتوفیقك لما کنت شیئاً خَرَف فرتوت شده ن بوناموق که یاشی چوق اولمقدن عقله
خفت کلمکدن عبارتدر یقال خَرِفَ فرتوت شد بونادی وَهُوَ خَرِفٌ مرد فرتوت
بونامش کمسنه وقوزویه خروف دیرلر واصمعی کتاب الفرس ده حکایه اتدیکه
اوندن آلتی ایلق یاخود یدی آیلق طایه دخی خَروف دیرلر وفی المثل کالخروف
اینما اتکأ اتکأ علی صوف رفاهیت ودولت صاحبی اولان کمسنه حقنده ضرب
اولنور دَنَف سخت بیمار شده ن زیاده خسته اولمق یعنی مرض لازمه مبتلا اولمق یقال
دَنِفَ سخت بیمار شد زیاده خسته اولدی وَهُوَ دَنِفٌ ودَنَفٌ بیمار نزار خسته کده
آریق وضعیف اولان کمسنه جوهری دیدی که دَنَف لفظی مذکر ومؤنث وتثنیه وجمعه
اطلاق اولنور ودَنِفٌ مذکر ودَنِفَةٌ مؤنث ایچون اولور وتثنیه وجمع دخی قیلنور
ذَلَف کوچك شده ن بینی باهموار سر او بوروه کوچك واوجی دوز اولمق یقال
ذَلِفَ کوچك شد بینی او باهمواری سرش بورنی کوچك واوجی دوز اولدی
وَهُوَ اَذْلَفُ کوچك بینی باهمواری سرش بورنی کوچك واوجی دوز کمسنه رَدْف
از پس نشستن بر کمسنه نك اندیکی دابه نك اردینه رکوب اتمك یقال رَدِفَهُ از پس

اودر نشست آنك اردینه رکوب اندی وَهُوَ الرَّدِیفُ ازپس نشیننده دابّه نك اردینه رکوب ایدن کسنه وآنك رکوب ایده جکی موضعه رداف تسمیه اولنور وهر نسنه که بر نسنه نك آردنجه کله آکا رِدْف دیرلر لهذا کیجه وکوندوزه رِدْفان دیدیلر اِرداف آردینه بندرمك واسترداف اردینه بندرملك طلب اتمك معناسنه در سَرَف خطاکردن خطا اتمك که قصد مقابلی در رجل سرف الفؤاد دیرلر فاسد القلب وغافل معناسنه شَنَف دشمن داشتن بغض اتمك وَرَجُلٌ شَنِفٌ ای مُبْغِضٌ صَلَفٌ لاف زدن لاف وورد ودعوی که استعدادی مرتبه سنده ن زیاده ادّعادن عبارت در یقال صَلِفَ الرَّجُلُ لاف زد مرد رجل لاف وورزدی وناباریدن امر وبولوت رعد وبرق وارایکن یاغموریاغدرممق وفی المثل رُبَّ صَلَفٍ تحت الرّاعدة وعدایدوب عهد سنده ن کلمین کسنه حقنده ضرب اولنور وجای ناکرفتن زن دردل شوهر خاتونه زوجنك قلبنده یر اتمك که همیشه زوجی آکا بغض اتمکدن عبارت در یقال اصلف الله رفغك حضرت الله سنی زوجکه مبغوض اتسون معناسنه وفی المثل من یبغ فی الدین یَصْلَفُ یعنی برکسنه دین حقنده متمسك اولمسه خلقك قلوبنده یر اتمیوب آکا کمسنه محبت اتمز صاحب مجمع اصلف من ملح فی ماء مثلنده دیدی که صلف قلت خیردن عبارت در نیراطوز صویه دوشدکده اریوب خیری قالمز واول خاتونه که زوجی عندنده قدری اولمیه صلفت المرأة دیرلر عَجَفٌ لاغر شدن آریق اولمق یقال عَجِفَ لاغر شده آریق اولدی وَهُوَ اَعْجَفُ نزاد آریق اولان نسنه وَهِیَ عَجْفاءُ زن لاغر آریق خاتون وَهُمْ مردان وَهُنَّ زنان عِجافٌ جج عُنْفٌ وَعَنافَةٌ درشتی کردن خشونت اتمك که رفق مقابلی در یقال عَنُفَ بِهِ علم بابند وَعَنَفَ حسن بابنده درشتی کرد خشونت اتدی وَهُوَ عَنِیفٌ درشت خشونت صاحبی کمسنه وتعنیف تعبیر معناسنه در کَشَفٌ موی ازدوسوی بیشانی دورشدن آلنیك ایکی طرفنده قبل اولمق یقال کَشِفَ موی از دوسوی بیشانی اودور شد آلنك ایکی طرفنده قبل اولمدی کَشَف طرح مویهای پیشانی بالا رسته دیدی وزوزنی عبارتی مصنف عبارتنه مناسب در جوهری انقلاب من قصاص الناصیة کانها دائرة وهی شعیرات تنبت صعدًا دیدی وصاحب مصرحه اَکْشَف تفسیرنده موی پیشانی بازکردیده دیدیکی جوهری کلامنه مناسب در مطرزی دیدی که الاکشف الذی انحسر مقدم رأسه وقیل الکشف انقلاب فی قصاص الشعر وهو من العیوب وَهُوَ اَکْشَفُ مرد موی از دوسوی پیشانی دورشده آلنیك ایکی طرفنده قبل اولمین کسنه وَهِیَ الکَشْفاءُ جای رفتن موی قبلی اولمین موضع کَلَفٌ عاشق شده ن عاشق اولمق که مبالغه ایله محبت دن عبارت در یقال کَلِفَ بِهِ عاشق شد بوی آکا عاشق اولدی جوهری اولع به ایله تفسیر اتدی وَهُوَ کَلِفٌ عاشق شونده عاشق اولان کسنه وکلفة مشقت معناسنه نقول من لم یصبر علی الکُلَفِ لم یصل الی الزُّلَفِ وکلف شده ن درروی وبوزده کلف اولمق که بنمسیم کبی یوزده ظهور ایدر نسنه در که فارسیده کنجده وترکیده چیغنیت دیرلر یقال کَلِفَ وَجْهُهُ باکنجده شد رویش یوزی کلفلی اولدی وَهُوَ اَکْلَفُ کنجده روی یوزی کلفلی کسنه لَقْفٌ زود فراکرفتن برنسنه یی سرعت ایله طوتمق



لَقَفٌ افتادن دیوار دیوار ییقلمق لقفت الشیء ای تناولته بسرعة وَلَقَفُ الحَوْضِ دیرلر حوضك دیبی چوکسه لَهَفٌ وَلَهْفٌ ارمان خوردن چکوب محزون اولمق یقال لَهِفَ معلوم صیغه سیله وَلُهِفَ مجهول صیغه سیله دریغ خورد تحسّر چکدی وفی المثل اَلْهَفُ من قضیب قضیب عرب دن برکسنه درکه بحرین ده خرما آلوب صاتاردی وآنك برخرما بازرکانی وارایدی که قضیب خرمایی همیشه آندن اشترا ایدرایدی لکن بازرکانك بر آز ردی خرماسی قالمش ایدی کسنه لر آکا رغبت اتمزایدی برکوره یاننده بر آز دینار وارایدی آنی ردی اولان خرمانك ایچینه وضع ایدوب دیناری آنده فراموش اتدی قضیب عادة قدیمه سی اوزره ینه بازرکاندن خرما اشترا اتمکه کلدی بازرکاندن کندی نفسنده دیدی که قضیب براعرابی کسنه در خرمانك جیّد وردّیسنی بیلمز ردی اولان خرمایی بیع قصد ایدوب بر آز جید خرما وایچنده دینار اولان ردی خرمادن بیع ایدوب قضیب دخی جید اولان خرمایی فروخت ایدوب ردی اولان خرمایه کسنه لر رغبت اتمه مکله یاننده قالدی بعد زمان بازرکان دیناری تذکر ایدوب الینه بربیچاق آلوب قضیبه واردی ودیدی که سن بنم دوستم سین ردی خرمایی بکا ویر بن سکا آنك بدلی جید خرما ویره یم قضیب طمعه دوشوب ویردی بازرکان دیناری ایچنده ن چیقاردی ودیدی که اکر دیناری بولسم المرء اولان بیچاق ایله کند وبطنی شق ایدر ایدیم قضیب بیچاغی بازرکاندن آلوب زیاده تحسّرندن کندو قارنی شق ایدوب میان عرب ده مثل اولدی وَهُوَ لَهِیفٌ وَلَهْفانُ اوّله ناظر در وَمَلْهُوفٌ ثانی یه ناظر در دریغ خورنده تحسّر چکن کسنه وملهوف مظلوم معناسنه ولهیف مضطر معناسنه نَشْفٌ مکیده ن زمین آب را صویی ترصورمق یقال نَشَفَتِ الاَرْضُ الماءَ کاورد بخرد کشید زمین آب را برصویی کندویه چکدی وفی المثل لو کان فی غضراء لم تنشف غضراء اول زمین در که طوپراغی غایة ایو اوله یعنی اکر صوارض حرّه ده اولایدی صوغوملماز ایدی احسان اولنان کسنه بدأصل اولمیه ایدی احسان ضایع اولمز وشکرینی اداایدرایدی فرومایه اولان کسنه ایولك بیلمز دیه جك یرده ضرب اولنور وَاَرْضٌ نَشِفَةٌ زمین فروخورنده آب را صویی برطوجی اولان یر ابو عمرو دیدی که نَشْفَة ایاق سورنه جك طاش در وَاَنْشَفَه طوبی لمن کانت له نِشْفَة وَنُشْفَة یملاء منها کفه اساسی ده دیدی که نَشَفَة اول دلولك دلولك طاشی در که حمّاملرده آنکله چرك پاك ایدرلر چرکی موضعنده ن ازاله اتدیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی نَکَفٌ ننك داشتن عار اتمك یعنی تکبّر وحمیتنده ن ناشی برنسنه دن امتناع اتمك قٌ اَرِقَ بیدار شده ن اویومق سهرکی یقال اَرِقَ بیدار شد اویومدی وَهُوَ اَرِقٌ وَآرِقٌ مرد بیدار اویومین کسنه وعرب جاءنا بام الرُّبَیق علی اُرَیْق اُرَیْق دیوب داهیه مراد ایدرلر اصمعی دیدیکه شویله زعم اتدیلر که برکسنه جمل اَوْرَق اوزرنده غول کوروب بوکلامی سویلدی حَرْقٌ فروریزیدن موی قیل دوکولمك یقال حرق شعره ای تقطع ونسل فهو حرق الشعر حُمْقٌ وَحَماقَةٌ کم خرد شده ن عقلی آز اولمق یقال حَمِقَ علم بابنده ن وَحَمُقَ

حسن با بنده نکا لبوه شد احمق اولدی وعرب یا مُهْدِیَ الرَّخَمَةِ دیوب احمقدن کنایه ایدرلر کویا
رُخَمَه دیدکلری قوشدن هدیر امید ایدر مع هذا آندن هدیر صدوری متصور دکلدر کذلك
یامن عارض التعامة بالمصاحف دیرلر احمق معناسنه آصل مثل بودر که عرب دن برجماعت
هرکز دوه قوشی کورمشلر ایدی ناکاه کوروب وداهیهٔ عظیمه ظن اتدیلر معاهده ایچون
مصحف شریف اخراج ایدوب نعامیه مقابل طوتوب دیدیلر که بیننا وبینك کتاب الله
فلا تهلکنا وَهُوَ حَقٌ وَأَحْمَقُ مردکالبوم احمق کمسنه مُصنف مستقصی ده احمق
من شَرَنْبَثَ مثلنده دیدی که عُبَیْدالله بن زیاد شرنبث ایله هبنقه یی جمع ایدوب بری
بریله طاش ایله وورشوب اتشمق فرمان اتدی اوّلا شرنبث الینه برطاش آلوب طری
عقاب واصیبی جواب دیوب هبنقه یه آتوب قادینی وورردی هبنقه زمینه دوشوب فریاد
اتدکده دیدیلر که شو قدر کوچك طاش دن زمینه دوشوب بو قدر مضطرب اولمق حماقتندر
جواب ویردی که احمق بن دکلم اکر شَرَنْبَث واصیبی ذُباب دیوب طاشی آتسه وبنم ذباب
عینمه اصابت ایدوب برکوز چیقه ایدی بنم حالم نیجه اولور ایدی وسیزده بکا نه مدد
اولور ایدی دیدی وَهُمْ حَمْقَى ج وبرکمسنه یی زیاده مغرور اتسه غَرَّنِي غُرُورَ الْحَمْقَاتِ
دیرلر که محمقات آی ایدیدی غملو کیجه یاروسی ایکی صباح ظن اولنور• وفی المثل
احمق من جُحَي جُحَى فزاره ده حُمْق ایله معروف برکمسنه ایدی برکون عیسی بن موسی الهاشمی
کوفه قریب موضعده جُحَی یی کوردیکه یر قازار دیدیکه نه قازارسن جواب ویردیکه
شو موضعه بر آز اقچه دفن اتدم ایدی برینی غایب اتدم آنی آرادیم عیسی دیدیکه دفن
اتدیکك موضعه نیچون بر علامت وضع اتمدیك جحی دیدی که بو موضعك اوزرنده
بر پاره سحاب وار ایدی آنی علامت اتخاذ اتمشدم شمدی نه علامت وار نه اقچه وار
ودخی روایت اولندی که جُحی ظلمت لیل ده طشره چیقدی کوردیکه برکمسنه یی قتل ایدوب
خانه نك دهلیزینه براقمشلر جُحی یه دهشت طاری اولوب مقتولك ایاغندن جُحی نك
سوروب خانه سنك جا بنده برقویی وار ایدی آکا القا اتدی حجانك باباسی
بو معنادن آکاه اولوب برقوچك بوغازینی صیقوب هلاك اتدکدن صکره مقتولی
قویودن اخراج وموضع آخره نقل ومذکور قوچی مقتولك یرینه القا اتدی جُحی
چارسویه چیقدی کوردی که مقتولك صحابی مقتولی تجسس ایدرلر دیدی که بزم
خانه ده برمقتول کمسنه قویی ایچنده در نظر ایدلك که سیزك تجسس اتدکز کمسنه ایدر
چونکه قویو کنارینه کلدیلر جحی یه دیدیلر که قویویه نزول ایدوب مقتولی اخراج ایله جُحی
نزول ایدوب قوچك بوینوزلرین کوردیکی اثناسنده فریاد اتدی که ایها الناس
سزك مقتولکزك بوینوزلری وارمیدر دیدی اصحاب مقتول جحی نك کیفیتن
بلورلر ایدی دونوب کتدیلر• ودخی ابو المسلم کوفه یه نزول اتدکده جحایی هرکیم بیلورسه
بو مجلسه احضار اتسون یقطین دیدی که بنم معلومدر حاصلی ابو المسلم مجلسنه دعوت
ایدوب ابو المسلم ایله یقطین ایکیسی صحبت ایدوب ایکیسندن غیری کمسنه یوق ایکن
جُحی ایچرو کیردی ودیدی یا یقطین ابو المسلم قانغیکزدر• والله المستعان وعلیه التکلان

وفي التوابغ



وفي التوابغ جواب الاحمق حُمْقٌ وعتاب الاخرق خَرَقٌ وفي مثل آخر احمق من اهل حمص
که اهالی حمص بغایت حماقت ایله معروفدر برکمسنه روایت اتدی که مدینهٔ حمصه واردیم
وچارسودن بر نسنه اشترا اتمك ایچون آغزیمه بر آقچه وضع ایدوب متوجه اولدم جامع قاپوسنه
مرور اتدیم کوردم که برکمسنه کرسی اوزرینه جلوس ایدوب باشنده اولان قلنسوه اوزرینه
بر عمامه صاروب عمامه یی چکه سنك آلتندن تحنك اتمش وبرترلك کورلك کیمش وکودکك
اوزرینه بر قلیچ قوشانمش الندن بر مصحف شریف وارکه آندن قرائت قرآن ایدر وبرکلبك
بوغازینه برایب باغلو یوب اول ایپی الندن طوتمش سلام ویردم ردّ سلام اتدی ودیدمکه
جماعت نمازی ادا اتدیلرمی دیو دیدی که کوردمکه سین بن بو مقامده جلوس ایدر ایکن
جماعت نیجه نمازی ادا ایدر بیلوردلو بن دیدیم که کستاخلق اولمسون جنابکزی تعریف
بیورسکز ممنون اولوردم دیدی که بکا ابوخالد دیرلر بن بو جامعده امام دیدمکه بو قیافت
ندر دیدی که بو مقامده برزندیق کمسنه مرور اتدی که سبع طوال قرائت ایدوب ابوبکر
صدیقی یه وعمر فاروقی یه وعثمان بن سفیانه شتم ایدر خصوصا حالا عرشدن اولان
معاویة بن غشانه شب وشتم ایدر مع هذا معاویه مذکور رسول اکرمك عایشه نام
زوجهٔ حجاج بن یوسف زماننده اوغلینه تزویج ایدوب آندن حسن وحسین تولد
اتمشدر بن دیدمکه بارك الله علم انسابه ده اولان مهارتکز بو وجهله انکار اولونمز
حفظکرده اولان قرآن عظیمدن دخی تلاوت بیورسکز ممنون اولوردم پس تلاوته شروع
ایدوب دیدی که• بسم الله الرحمن الرحيم• واذ قال لقمن لابنه وهو يعظه يا بنيّ لا تقصص
رؤياك على اخوتك فيكيدوا لك كيدا واكيد كيدا فمهّل الكافرين امهلهم رويدا•
بو وجهله اوزره تخلیطی استماع اتدکده بی اختیار برسلهٔ سخت ووردم که عمامه سی
باشندن دوشوب بوغازینه آصیله قالدی امام معهود فریاد ده باشلایوب خلق
جمع اوزرینه غلو اتدیلر آخر الامر بنی اول شهرلك محتسبینه کوتوردیلر کوردمکه
محتسب باشی قبق ویالین آیاقلی ایاغنده سراویلی واوزرینه برذبیره کیمش جامعی
کوردکده جمعیتك سببندن سؤال اتدی جماعة ماجرایی نقل اتدیلر بکا توجیه خطاب
ایدوب دیدی که جامعك فضیلتك باهره صاحبی امامی ضرب اتمکله کندوکه عظیم
حیف اتمش سین بن دیدمکه الله امریمه راضیم صبردن غیری چاره ندر دیدی که
سکا اوج جزانك برینی لازمدر ملاحظه ایله هر قنغسنی اختیار ایدرسن سن بلورسین
بن دیدمکه اول جزالر ندر دیدی که یا الیکی یا دیلیکی قطع یا امام مزبوره بار پیر
درهم ویرمك بن دخی محتسبك قفاسنه برسلهٔ سخت ووروب آغزیمده اولان
درهمی محتسبك اوکنه قودم ودیو اقچه نك نصفی سؤال ونصفی امامه ویر دیدم
وچیقدیم ماحظه دخی برقصه یه قریب حکایت اتدی که برمکتبه مرور اتدیم وکوردمکه
امام مزبور بعض سوره نك آیتنی بعض سوره نك آیتنه تخلیط اتدیکی کبی امام
معهودك قرائة اتدیکی وجه اوزره بعینه معلم مکتب برصبی نك لوحینه تحریر
اتمش نه ایچون تخلیط ایدرسین ووبال عظیمدن خوف اتمزمیسین دیدم معلم دیدیکه

بو ولدالزنا نك پدری اولان دیوس اوغلینی تعلیم ایچره بكا تعیین اتدیكی وظیفه بی
ماه بماه ویرمیوب بر آیلك وظیفه سینی آخر آیلك وظیفه سینه تخلیط ایدر بن دخی وله
ننا سینه آیتلری بربرینه تخلیط ایده رم ثمرات البستان نام كتابده مطالعه اتدیم كه
اهل حمصدن ایكی كسنه بر منارهنك عندنده طوروب بری دیدی كه اول زمانك آدمی
بغایت طویل اولمق كركدر كه بو منارهیی بنا اتمشلر آخر دیدی كه بره احمق مناره قدر
طویل انسان اولمز شو قدر جه سننه یی اذ عادن اتمه دیك مناره بو یله یاپیله دكلدر
بلكه اول زمین اوزرنده یاپوب صكره قالدیروب دیكرلر یاخود منارهنك قامتی مقداری
قویی قازوب منارهیه قالیب ایدرلر اول قالیب ایچنده تمام اولدقده قویوبی قازوب
اطرافنی پریشان ایدرلر مناره بو صورتده اول موضعده منصوب دورر دیدی
حَنَقٌ سخت كینه ور شدن زیاده بغض و غیظ اتمك خَرَقٌ فرومانده ان خوف
یا انی شرمساری خوف دن یا حیادن مدهوش و حیران اولمق رَهَقٌ رسیده ن یقین وارو ب
برنسنهیه یتشمك یقال رَهِقَهُ برسید وآكا یتشدی و بلوغه قریب اولان اوغلانه
مراهق دیدكلری بو معنادن مأخوذدر و مضیاف اولان كسنهیه مرهق تسمیه اولندیغی
اضیاف اطرافدن كلوب آكا یتشدكلری ایچوندر رَنَقٌ تیره شدن بولانمق یقال
رَنِقَ الماءُ تیره شد آب صو بولاندی وَهُوَ الرَنِقُ آب تیره بولانق صو یقال رنق
ولا تعجل یعنی توقف ایدوب منتظر اول زَرَقٌ وزُرْقَةٌ كربه چشم شدن كدی
كوزلی اولمق كه كوك كوزلی اولمق تعبیر اولنور یقال زَرِقَ كبود چشم شد كوك
كوزلی اولدی وَهُوَ اَزْرَقُ كبود چشم كوك كوزلی كسنه و دنیاده كوزی كوك اولان
رجل و مرأهیه زُرْقُمٌ دیرلر و صاف و خالص اولان نسنه مغشوش اولان نسنهیه كبی
دكلدر دیهجك یرده لا یقاس الزرق بالازرق دیرلر زَلَقٌ خیزیدن پای آیاق قایمق
و ایاق سورچك دخی تعبیر اولنور یقال زَلِقَ بخیز ید پایش آیاغی قایدی وَهُوَ
الزَلَقُ جای لغزیدن آیاق قایاجق موضع و جاعده اول ازال اولان كسنهیه
زَلِقٌ و زملق و زُمّالق و زمّلق دیرلر زَهَقٌ و زُهُوقٌ مردن هلاك اولمق یقال
زَهِقَتْ نَفْسُهُ علم بابنده و زَهَقَتْ فتح بابنده بیرون شد جان وی آنك جانی
چیقدی وَهِیَ زاهِقَةٌ جان بیرون شده اذ بدن بدندن چیقان جان و مزهق قاتل
و مُزْهَقٌ مقتول معناسنهدر سَنَقٌ ناكوارد شدن امتلا اولمق یشم و تخمه معنا
شَبَقٌ تیز شهوت شدن جماعه زیاده حریص اولمق كه شهوتی غالب اولمق تعبیر
اولنور یقال شَبِقَ تیز شهوت شد شهوت جماعی غالب اولدی شَرَقٌ شراب
در كلو كرفتن صو ثقللو نسنه بوغازه طورمق یقال شَرِقَ بالماءِ كرفته شد كلو یش
باب بوغازی صو ایله طوتولدی یعنی صو بوغازینه طوردی و یقال آخذنه
شَرَقَة كاد یموت منها صَعَقٌ بیهوش افتادن عقلی كیدوب بیقلمق یقال صَعِقَ
بیهوش افتاد بیهوش دوشدی وَهُوَ صَعِقٌ بیهوش افتاده بیهوش دوشمش
كسنه و مردن هلاك اولمق قال الله تعالی فصعق من فی السموات ومن فی الارض

ایضا

ای مات طَرِقَ برهم نشستن پر قوشك قنادینك توكی بربری اوزرینه طورمق عَبَقٌ
بوی خوش در كسی كرفتن ابو قوقو بر كسنهیه ملاصق اولمق یقال عَبِقَ به الطیب ای لزق
عَرَقٌ خوی كردن درلمك یقال عَرِقَ خوی كرد درلدی و چوق درلمك معتاد اولان
كسنهیه عُرَقَةٌ دیرلر وعَرَقَ فی الاناء دیرلر چاناغی صو ایله طولدورمسه و استغرق
الرجل دیرلر بر كسنه توبی بوردونوب كنش ده درلمك ایچون یاتسه عَشَقٌ دوسیدن و ملاصقت
كردن یاپشمق و ملازمت ایدوب آیرلمق یقال عشق به الكسر اولع به ویقال لزمه ولصق به
كذا فی الصحاح عِشْقٌ وَعَشَقٌ عاشق شدن عاشق اولمق كه فرط محبتدن عبارتدر یقال
عَشِقَهُ عاشق شد بوی آكا عاشق اولدی وَهُوَ عاشِقٌ عشق صاحبی اولان كسنه
ای آنكه لاف میزنی از دل كه عاشقست طوزی لك ارز بان توبا دل موافقست مصنف
اساسده دیدی كه لفظ عشق عشقهدن مأخوذدر لبلاب كه صارمشق تعبیر اولنور كه
اغاجه صاریلوب آیرلمز عَلاقَةٌ وَعَلَقٌ در آویختن و دوست داشتن ایلشمك و محبت اتمك
یقال عَلِقَهُ وَعَلِقَ بِهِ در آویخت بدو آكا ایلشدی یا آكا محبت اتدی و فی المثل قد علقت
دلوك دلو اخری صو استخراجی ایچره بر كسنه دلوبی قویوبه القا اتدكده آخر كسنه
دخی دلوبی القا ایدوب ایكی دلو بربرینه ایلشمكله صو چیقارمق ممكن اولمز بر كسنهیه
عرض حاجت اتدكده مانع ظهور اتمكله حاجتی روا ممكن اولمدی دیهجك یرده ضرب اولنور
یعنی سنك حاجتكه برغیری نسنه مانع اولدی غَرَقٌ غرقه شدن بوغولمق یقال غَرِقَ فی
الماءِ غرقه شد در آب صوده بوغولدی وَهُوَ غَرِقٌ وَغَرِیقٌ غرقه شده غرق اولمش
كسنه وَهُمْ غَرْقاءُ جمع و تغریق قتل معناسنه اولدوغنك وجهی بودر كه زمان جاهلیتده
ایام قحطده تولد ایدن اطفالی مذكر اولسون مؤنث اولسون قابلهلر آنی ماء
سلاده بوغوب هلاك ایدرلر ایدی صكره مطلقا قتلده شایع اولدی و بر كسنهیی كاشكی
هلاك اولوب ضایع قالمیه ایدی دیهجك محلده الا فلا غرقته القوابل دیرلر فَرَقٌ
ترسیدن قورقمق یقال فَرِقَهُ وَفَرِقَ منه بترسید ازوی آندن قورقدی وَهُوَ فَرِقٌ
وَفَرُوقٌ وَفَرُوقَةٌ ترسنده قورقیجی كسنه و فی المثل رب عجلة تهب ریثا ورب
غیث لم یكن غیثا ورب فروقة تدعی لیثا اول كسنه حقنده ضرب اولنور كه برنسنهیه
محتاج اولمغله زیاده حریص اولور و الندن اولان كیدر فَهَقٌ پر شدن بظرف اولمرتبه
طولمق كه دوكولمكه قریب اولور قَلَقٌ بی آرام شدن بی قرار و مضطرب اولمق یقال
قَلِقَ بی آرام شد بی قرار و مضطرب اولدی وَهُوَ قَلِقٌ بی آرام بی قرار و مضطرب
اولان كسنه لَبَقٌ در خور آمدن لایق اولمق كه یاقشمق تعبیر اولنور یقال لَبِقَ بالامر
زیبید بروی كار آكا ایش یاقشدی وَرَجُلٌ لَبِقٌ وَلَبِیقٌ مرد زیبا لطیف و نیك خوی
كسنه جوهری حاذق و هر ایشده رفق ایله معامله ایدن كسنهدر دیدی لَثَقٌ تر شدن
یاش اولمق لَحاقٌ وَلُحُوقٌ دررسیدن آردندن یتشمك یقال لَحِقَهُ وَلَحِقَ بِهِ بر سید بوی
آكا یتشدی ادرك معناسنه و الحقه دخی لحقه معناسنهدر و قنوت دعاسنده واقع
اولان ان عذابك بالكفار ملحق اسم فاعل صیغه سیله لاحق معناسنهدر لكن جوهری

ملحق اسم مفعول صیغه سیله صواب دردیدی ومصنف دیدی که مُلْحِق اسم فاعل صیغه‌سیله
محتملدر که مُلحِق بهم ما یستحقونه تقدیرنده اولوب مفعولی حذف اولنمش اوله لَزِقَ
وَلُسُوق ولُصُوق دوسنمه شده ن یاپشمش اولمق یعنی بر نسنه بر نسنه یه متصل اولمق یقال
لَزِقَهُ ولَسِقَهُ ولَصِقَهُ بدوسیدباری آکا یاپشدی که ملاصق اولمدی تعبیر اولنور وَهُوَ
لَزِقُهُ ولَزِیقُهُ همسایه او آنک جار ملاصقی وَهٰذِهِ الدّارُ بِلِزْقِ هٰذِهِ آن سرای نزدیک
این سرا یست اوسرای بوسرایک یاننده در لَعِقَ لیسیده ن یالامق یقال لَعِقَ العَسَلَ
بِالْمِلْعَقَةِ بلیسید انگبین را بکفچه یالادی بالی قاشق ایله وَهُوَ المِلْعَقُ دارو که بکفچه
خورند قاشق ایله یالادقلری دارو و یالادقلری قاشق طولوسی نسنه یه لُعْقَه دیرلر
ولعق فلان اصبعه دیوب هلاک اولدی دیمکدن کنایه ایدرلر وفی المثل احمق من لاعق
الماء لَهَقَ سخت سپید شده ن زیاده بیاض اولمق واول نسنه یه لَهَق ولَهِق دیرلر
بَقِق وبَقَق دیدکلری کبی مَلَق چاپلوسی کردن برکمسنه یه یالتقلانمق یقال رجل
مَلِق ای یعطی بلسانه ما لیس فی قلبه نَشِقَ بوی یافتن قوقو طویمق نشقت منه
ریحا طیبة دیرلر اکر ایو قوقو شمم اسه لر ابن السکیت دیدی که نشوق بوردون اوتی درکه
بوروندلوکلرینه قودلر لَکَ حسک کنیه کرفتن بغض اتمک حسک علی دیرلر حَسَک
معناسنه سدک ملازمت کردن ملازمت ایدوب یاننده آیرلمق شَرِكَ وشِرْكَة انباز
شده ن اورتاق اولمق یقال شَرِكَهُ فی كذا انبازی کرد اوراد فلان بجین اورتاق اولدی
آکا فلان نسنه ده وَهُوَ شَرِیكٌ انباز اورتاق اولان کمسنه وبرکمسنه وسوسه‌لی کبی کندو
کندو ایله سویلشسه آکا مشترک دیرلر ضَحِكَ وضِحْك وضَحِك وضَحْك خندیدن
کولمک یقال ضَحِكَ بخندید کولدی وَهُوَ الضُّحَكَةُ حالک سکوف ایله مردی که ازو
میخندند اول کمسنه که آکا کولرلر والضُّحَكَةُ آنکه بر مردمان بسیار خندد یا خلقه چوق
کولن کمسنه مصنف اساس ده دیدی که ضحکت الارنب دیرلر طوشان حیض کوردی معناسنه
عرب شویله زعم اندیلر که اجنه جمیع وحشی حیوانه رکوب ایدرلر لکن طوشاندن اجتناب
ایدر حیضی اولدوغی ایچون هذا عرب زخم چشم دفعی ایچون معیوب اولان کمسنه‌نک
اوزرینه طاوشانک طوپوغنی آصارلر ضَنَكَ وضَنَك وضُنُوك تنک شده ن طار
اولمق یقال ضَنُكَ عَیْشُهُ تنک شد زندکانی او آنک دیرلکی یعنی معیشتی طار اولدی
ومَعیشَةٌ ضَنْكٌ زندکانی تنک طار اولان معیشت ویقال ان المال الحرام ضَنْكٌ وان كثر
فَرَكَ وفِرْك وفُرُوك دشمن داشتن زن شوهر را زوجه زوجنی سومامک وبو حرف
زوجه‌نک زوجنه وزوجک زوجه‌سنه عداوتنده غیری عداوتده استعمال اولنمدی
یقال فَرِكَتْ زَوْجَها دشمن داشت زن شوهرش را خاتون زوجنی سومدی وَهِیَ
فارِكٌ وفَرُوكٌ زن شوی دشمن زوجنی سومیه‌ن خاتون نَهَكَ نزار کردن آریق
ایتمک کذبوره اتمک تعبیر اولنور یقال نَهَكَهُ الحُمّی علم بابنده وَنَهَكَ فتح بابنده
لاغر کرد اورا بیماری حستهلک آنی آریق ایتدی ل اَسَلَ واَسالَة کشیده رخ شده ن
یوزی اشاغی چکلنی اولمق که اوزون یوزلی وسویر یوزلی اولمق تعبیر اولنور یقال





اَسُلَ خَدُّهُ علم بابندن وَاَسَلَ حسن بابندن کشیده رخ شد یوزی اوزون وسویر اولدی
وَهُوَ اَسِیلٌ کشیده رخ یوزی سویر اولان کمسنه وهر نسنه که سویر واشاغی صارقمش
اوله آکا اسیل دیرلر وفرسک یوزی اوزون اولان اسالة کریم اولدیغنه دلیلدر لهذا قیل بتبین
اسالة خده عن اصالة جده بَخِلَ وبُخْل وبَخَل بخیلی کردن بخیللک ایدوب مالنی امساک
اتمک یقال بَخِلَ عَلَیْهِ بالمالِ بخیلی کرد بروی بخواسته مال ایله آکا بخیللق ایتدی قال
جحظة البرمکی اذا اما البخیل توقی فی الثری خزی وارثوه علی حفرته هوان البخیل علی اهله
هوان قُعَیْس علی عمته جاحظ دیدی که قُعَیْس صوروق ویغمورلی کونده عمته سنک خانه سنه
نزول ایدوب کلبی دخی خانه ایچینه آلوب خانه بغایت تنک اولمغله عمته سی لمشرم قوردی
غمته سی صوروقده ویاغمورده هلاک اولدی بس هوان قُعَیْس مثل اولدی وَهُوَ باخِلٌ
وَبَخِیلٌ مرد بخل کننده بخل ایدیجی کمسنه وزیاده لئیم اولان کمسنه یه بخال دیرلر یقال
فلان اصیل فی اللؤم بخال ماله عم کریم ولا خال وفی المثل لا یکاد یفلح البخیل
اذا البزها البخیل وتقول الخبیل اهون من البخل والمبخل فدا للمبخل بَعِلَ سرکشته شده
مدهوش اولمق یقال رجل بَعِلٌ ای دهش وامرأة بَعِلَةٌ ثَکِلَ وثُکْل کم شده ن فرزند وکم
کرده او ولدی غایب اولمق وغایب اتمک هلاک اولمغله اولسون یاغیری وجهله
اولسون یقال ثَکِلَتْ وَلَدَها کم کرد فرزندش را زن خاتون ولدینی غایب ایتدی وَهِیَ
ثاکِلٌ وثاکِلَةٌ وثَکْلی زن کم شده فرزند ولدی غایب اولان خاتون وَهُوَ ثَکْلانُ مرد
کم شده فرزند ولدی غایب اولان رجل وَهُمْ مردان وَهُنَّ زنان ثَکالی کم شده فرزندان
ولدی غایب اولان رجال ونساء عبارت کتاب دن مراد شو وجهله منفهم اولور که ثَکْل
ما فرزند ده معناسنه اولوب رجال ونسایه نسبت اوله بعض نسخ کتاب ده مرده فرزند ایله
تفسیر وجوهرینک الثکل فقدان المرأة ولدها دیدیکی چندان مناسب دکل ملاحظه اولنور
مراجعه فرزند شدن ایله وقاموس ده الثکل الموت والهلاک وفقدان الحبیب او الولد
ایله تفسیر اولندوغی مختار اولان عبارته مناسب در ودخی بد دعا مقامنده ثکلته
امه دیرلر ثَکِلَتْهُ اُمُّهُ وَهَبِلَتْهُ دخی بو مقامده ضرب اولنور میدانی دیدی که هَبِلَ ثَکِلَ معناسنه در
لکن اهبل هبلک متلف اشتغل بشانک ودعی عبارتیله تفسیر ایتدی خصمیله مشاجره
وقتنده خصمنه وار ایشنکه بنی بکا قودیه جک محلده ضرب اولنور ثَمِلَ مست شدن یقال
ثَمِلَ مست شد مست اولدی وَثِمال قرمک غیاث ومعتمدی اولان کمسنه در یقال فلان
ثمال قومه ای قوامهم ومعتمدهم قال ابوطالب فی مدحه علیه السلام وابیض یستسقی
الغمام بوجهه ثمال الیتامی عصمة للارامل مطرزی ایضاحده دیدی که ثمال لفظی ثمیله دن
مأخوذ در دوه اشکنبه سنده باقی اولان علف معناسنه در که دوه نک قوامی انکله اولان
اداره قومه وادامه بنی ایده دیدکلری کبی طارمه ثمیل بناه جای دیده ی جَذِلَ شاد شدن
مسرور اولمق یقال جَذِلَ شاد شد مسرور اولدی وَهُوَ جَذِلٌ وَجَذْلانُ مرد شادمان
مسرور اولان رجل وَهِیَ جَذْلی زن شادمان مسرور اولان خاتون جَهْلٌ وجَهالَةٌ نادان
شدن بلمز اولمق یقال جَهِلَ الاَمْرَ ندانست کار را ایشی بلمدی وفی المثل الشاب مطیة الجهل

نظم کریمده واقع اولان اذ انتم جاهلون کلامنی ابن عباس اصباه صبادتیله تفسیر اتدی وقال
الحسن ای شبان لان الشباب مطیة للجهل قال ابن نواس ـه کان الشباب مطیة الجهل ٭
ومحسن الضحکات والهذل وهو جاهل وجهول وفی المثل کفی بالشك جهلا ٭ یعنی اکر
حقك حق اولدوغنده شك اولنور ایسه نه جهالت حبل آبستن شده نکبه اولمق یقال
حبلت آبستن شدن خاتون کبه اولدی وهی حبلی زن آبستن کبه خاتون وهن حبالی
زنان آبستن کبه خاتونلر حذل دیزیدن مرزه چشم کوزولك قباغنده سیوبلجی چیقمق
ایله کبریکلر دوکولمك خجل شرمزده شده اوتانمق یقال خجل شرمزده شده اوتاندی
وخجل فلان بامره دیرلر برکسنه که ایشنده حیران اولوب نه ایده جکنی بلمسه وخجل دولتنی
هضم انمیوب اظهار بطر اتمك معناسنه دخی کلور ٭ وفی الحدیث اذا جعتن دقعتن واذا شبعتن
خجلتن یعنی آجقدیغکزده مسکنت ایدوب خاك ایله یکسان اولورسز وطویدیغکزده
حیا ایتمك وخجالت چکمك اوضاع ایدرمز ٭ ابن الانباری دیدی که خجل اصلنده کسل
وتوانی وطلب رزقده قلت حرکت معناسنه ایدی عرب صکره توسیع ایدوب کاه مدن خضر ٭
وانقطاع معناسنده دخی استعمال اتدیلر وحدیث مذکورده دیدی که دقع ذل وشدت فقر
معناسنه الصقع بالدقعاءدن مأخوذدرکه دقعا تراب وارض معناسنده درکه مقصود فا
خضوع عدر وخلتغ کسلتن معناسنده در بعضیلر دیدیلر که خجل حیرت ومبهوت اولمقدن
عبارتدر ٭ ابو عبیده دیدی که حدیث مذکورده اولان خجل دن مراد شرح وبطردر ٭ ابن الاعرابی
دیدی که دقع شدائد فقره تحمل اتمك وخجل دولت وغناسنی هضم اتمکدن عبارتدر ٭
خصل ترشده ایصلانمق وباشی اولمق یقال خصل ترشده یاش اولدی خطل خطا کردن در
سخن سوزده خطا اتمك یقال خطل فی الکلام یاوه کرد درسخن سوزده فحش اتدی
وفاسد سوز سویلدی واحمق کسنه یه ومضطرب کلامه خطل دیرلر ذهل وذهول غافل
شدن غافل اولمق وفراموش اتمك یقال ذهل عنه علم بابنده وذهل فتح بابنده غافل
شد از وی آندن غافل اولدی رجل ورجلة پیاده شدن یایان اولمق یقال رجل پیاده
شد یایان اولدی وهو رجل وراجل ورجلان مرد پیاده یایان اولان کسنه وهم رجل
ورجلة ورجلی ورجال ورجالة واراجیل ورجالی ج واباغی بیوك کسنه یه ارجل
وبرو کسنه یه رجیل دیرلر رهل سست شدن کوشت آت مضطرب ومسترخی
اولمق که ترکیده سولپوك تعبیر اولنور زجل بانك کردن بانهش چوقلوق آواز اتمك که جغلو
اتمك اولنور ٭ یقال سحاب زجل ای ذو رعد زعل نشاط کردن مسرور اولمق یقال
زعل بالکسر ای نشط فهو زعل نشط شهل وشهلة میش چشم شدن قویون کوزلو
اولمق که کوزلك قره‌سی کوك ایله مختلط اولمقدن عبارتدر یقال شهل میش چشم شد
قویون کوزلی اولدی وهو اشهل میش چشم قویون کوزلی اولان کسنه واول کوزه
شهلة دیرلر وانشد القرآء ـه ولا عیب فیها غیر شهلة عینها کذاك عتاق الطیر شهلا
عیونها واورته یاشلو عاقله خاتونه شهله دیرلر تقول شهلة فی عینها شهلة صهل کراه
آواز شدن بوغوق وقالین سسلو اولمق بحوحة کبی عجل وعجلة شتاب کردن عجله اتمك

یقال



یقال عجل شتاب کرد عجله اتدی وهو عجل وعجل وعجلان مرد شتابنده عجله ایدن رجل وهی عجلی
زن شتابنده عجله ایدن خاتون ویقال حسبك من الدنیا مثل عجالة الراکب واعجالة الحالب
ای شیء یسیر عطل وعطل بی پیرایه شدن زن خاتون حلیدن خالی اولمق یقال عطلت بی پیرایه
شدن زن خاتون حلیسز اولدی وهی عاطل وعطلة وعطل ومعطال زن بی پیرایه حلیسز
اولان خاتون اکرچه عطل اصلنده خاتونك پیرایه دن خالی اولمسنه دیرلر ایدی صکره هر خالی
اولمقده استعمال اولنور که عطل الرجل من المال والادب دیرلر وکریشی اولمیان قوسه دخی عطل
الطوق اتدیلر ویقال لا غزوان یحسد الحالی العاطل وینافس الناقص الفاضل ویقال
رب عاریة عطل لا یشبهها الهدی والعطل وکاسیة حالیة لا یشبهها الحلی والحلل ٭ عمل
کار کردن ایش ایشلمك یقال عمل کار کرد ایش ایشلدی وهو عامل وعمل کارکن
ایش ایشلین کسنه وهی العمالة مزد کار عمل مقابله‌سنده ویردکلری نسنه که ایشجیلك
تعبیر اولنور وایش ایشلمك اوزره مطبوع اولان کسنه یه عمل دیرلر وایشجینك اجرتن
کیمه دیه جك یرده اعط العامل عمالته ووفه جعالته دیرلر وایش ایشلمکه قوی اولان کسنه یه
ابن عمل دیرلر والدلیلجا مورده وصورده ایش ایشلین کسنه لره عمله دیرلر غزل غزل کفتن
غزل سویلمك که معروفدر یقال غزل غزل کفت غزل سویلدی وغزل صاحبنه غزل دیرلر
ونقول ان صاحب الغزل امثل من ساق المغزل وفی المثل اغزل من امری القیس فشل
بددل شدن قورقاق اولمق جبن کبی یقال فشل بددل شد قورقدی ویقال دعی الی القتال
ففشل ای جبن وذهبت قوته قبول پذیرفتن قبول اتمك یقال قبل الشیء پذیرفت
چیزرا نسنه یی قبول اتدی وهو قابل پذیرنده قبول ایدیجی کسنه وفی المثل لا یعرف
قبیلا من دبیر آصلنده ایپ بوکن کسنه ده تصور اولنور که صاغ الی صول الیسنك اوزرینه
سوردوکه قبیل دیرلر که ایپ بو وجه اوزره بوکولوب واکر صول الی صاغ الیسنك اوزرینه
سوردسه دبیر دیرلر ایپ بوکومی آچیلور قبل کژ شده چشم کوزی اکری اولمق شوی
وجه اوزره که کوزولك سیاهی بورون طرفنه مائل اولوب کویا بورننه باقر یقال قبلت
کژ شد چشم او کوزی اکری اولدی وهو اقبل مرد کژ چشم کوزی اکری کسنه قمل
سپشناك شدن بتلو اولمق یقال قمل سپشناك شد بتلو اولدی وخوار وحقیر اولان کسنه یه
قملی دیرلر وهو قمل مرد سپشناك بتلو اولان کسنه وفی المثل اضرع من قملة الشعب ویرقوم
زیاده چوق اولسه لهم فی کثرة القمل دیرلر وبن دلك شکم شده وقارنی بیوك اولمق کسل
کاهل شدن کاهل اولمق که تحریف ایدوب کهل دیرلر وجوهری التثاقل فی الامر عبارتیله تفسیر اتدی
یقال کسل کاهل شد کاهل اولدی وهو کسل وکسلان مرد کاهل کاهل رجل وهم کسالی
وکسالی ج وهی کسلی ومکسال زن کاهل کاهل خاتون امرأة مکسال دیرلر خاتونه اوتوردیغی
موضعدن حرکت اتمسه وبو کلام خاتونی مدحدن نؤوم الضحی دیدکلری یعنی قوشلوقلره دك
اویور نجل فراخ چشم شدن کوزی واسع اولمق یقال نجل فراخ چشم شد کوزی
بیوك اولدی وهو انجل مرد فراخ چشم کوزی واسع اولان کسنه وعینه نجلاء چشم
فراخ واسع اولان کوز نحول نزار شدن آریق اولمق هزال کبی یقال نحل جسمه علم بابنده

وَنَحَلَ نحج بابندن معلوم صيغه سيله وَنُحِلَ مجهول صيغه سيله نزار شد تن او آنك بدنى آريق اولدى وَهُوَ ناحل ونحيل ونحل ومنحول مرد نزار تن بدنى آريق كمسنه نَغِلَ تباه شدن آديم دبيراستن دباغت ايدركن درى خراب اولوب چوريمك يقال نَغِلَ الاديمُ تباه شد آديم سختيان خراب اولدى ولفظ نغل ده فساد معناسى مأخوذ اولمغله فلان نغل ديرلر فاسد النسب ونغل قلبه على ضغن ونغلت نياتهم فسدت وميان قومه نميمه معنا لرنده استعمال اولنور وغلام نَغِل وجارية نغلة ديرلر زنية يعنى ولد الزنا معناسنه ويقال جارية نغلة كانها بغلة وايچى چوروك اولان جوزه جوزة نغلة ديرلر نَهَلَ نخستين بار خوردن آب ابتدا امردن صو ايچمك زيرا دوه يى ابتدا صويه كوتوروب اسقا ايدرلر بعده دوه ياتجق موضعه كوتورورلر بودفعه ده صو ايچمكه نَهَل ديرلر صكره ينه صويه كوتوروب ينه اسقا ايدرلر بعده مرعى يه كوتورورلر وبو دفعه صو ايچمكه علل ديرلر يقال نَهِلَ الشرابُ نخستين بار خورد شراب را شرابى اول دفعه ايچدى وابوزيد ديدى كه ناهل عطشان ورديان معنا سنه اضداددندر هشل بى فرزند شدن ما دروپدر والدو والده ولدسز قالمق تشكل كبى مَأثِمْ ومأثم

كناه كردن كناه اتمك يقال اَثِمَ كناه كرد كناه اتدى وَهُوَ آثم واثيم وماثوم كناهكار كناه ايدن كمسنه وتأثم احتراز معناسندر تقول فلان من الحياء يتأثم ومن اللمم يتأثم واثمك جزاسنه اثام ديرلر تقول فلان يفزع من الاثام اشد مما يفزع من الآثام اَجَمَ دشمن داشتن خوردنى بر نوع طعامه مداومت اتمكله آنى كريه عد اتمك مركبه اوصانمق تعبيراولنور يقال اَجِمَ الطعامَ دشمن داشت طعام را طعامى سومز اولدى اُدْمَ واُدْمة كندم كون شدن بغداى رنكلو اولمق كه اسمر اللون اولمق تعبير اولنور يقال اَدِمَ علم بابندن وَادُمَ حسن بابندن كندم كون شد اسمر اللون اولدى وَهُوَ آدم كندم كون اسمر اللون اولان كمسنه اَلَمْ دردمند شدن دردلو اولمق يقال اَلِمَ دردمند شد دردلو اولدى وَهُوَ اَلِيم والم مرد دردناك دردلو اولان كمسنه بَشَمْ ناكوارد شدن امتلا اولمق كه تخمه تعبير اولنور يقال بَشِمَ من الطعام ناكوارد كرفته شد از خوردنى طعامدن امتلا اولدى بَكَمْ كنك شدن ديلسز اولمق يقال بَكِمَ كنك شد ديلسز اولدى وَهُوَ ابكم مرد لال ديلسز اولان كمسنه جَشَم وجشامة رنج بردن كار دا برايشه زياده امك چكمك يقال جَشِمَ الامرَ رنج كشيد كار را ايشه زياده زحمت چكدى جَعَمْ آرزومند شدن بكوشت آت يمكه حريص اولمق وطعامه اشتها اولمغله دخى ديرلر رَحْمة ومرحمة ورُحم بخشودن مرحمت اتمك كه اسيركمك تعبير اولنور يقال رَحِمَ علم بابندن وَرَحُمَ حسن بابندن بخشود بروى آكا مرحمت اتدى وَهُوَ راحم ورحيم بخشاينده مرحمت ايديجى كمسنه وَهُوَ الرحمن بسيار مرحمت كننده مبالغه ايله مرحمت ايديجى كه حضرت الله دن غيرى يه اطلاقى جائز دكلدر زيرا نظم كريمده اسما حسنى يه اطلاقى جائز اولمين لفظة جلاله يه مقرون اتدى حيث قال سبحانه قل ادعوا الله او ادعوا الرحمن ولفظ رحيم راحم ومرحوم معناسنه دخى كلور زُهَمْ وزُهومة بوى كرفتن كوشت اتك رايحه سى متغير اولوب قوقمق يقال زَهِمَ اللحمُ بوى كرفت كوشت

والنحل النسل والولد معنيسنه اساس ده ديدى كه نحل رقى معناسنده دخى واو بداعى نحل تسميه اولنه وعن الكلان بداعى كمسوب ايجهدن آنمه آلت اولدى منه

بيانى مرويدى

تفرك ما حضرت المأتم اتما حضرت المأتم منه

وفى الاساس وادم على طعام واحد حتى اجمه اى كرهه

ودخى بر كمسنه برايشه دن اوصانمق بشم من كذا ديرلر منه

وعن الشافعى
خمسة مرجو موته عزيز ذل وغنى قل وحبيب مل وفصيح كل وفقيه ضل منه



آت قوقدى وبر نسنه يه باغلو اولمق معناسنه دخى كلور يقال زَهِمَتْ يدى اى دَسِمَتْ وزُهُم شحم معناسنه در وقورقمش اته زَهِم ديرلر سَآمْ وسآمة بستوه آمدن ملالت اتمك كه اوصانمق وبيقمق ايله تعبير اولنور سَئِمَهُ وَسَئِمَ منه بستوه آمد ازوى آندن اوصاندى وبيزار اولدى كمسنه يه سؤم ديرلر يقال بغضب غضب سؤم يقضى قضاء سدوم وفى المثل اجور من قاضى سدوم صاحب وسيط ديدى كه سدوم قوم لوط قريه لرندن بر قريه در وآنده بر قاضى جائر وار ايدى كه آنك ظلم وجورى ايله مثل ضرب اولنور وانى جورلرندن بيرى بودر كه حضورنه كلبت محضورينه ايكى كمسنه كلوب بيرى آخردن دعوى اتدى كه بنم بونك اوزرنده بيك درهم حقم واردر ديو مدعى عليه ديدى كه بلى بنم اوزرمده بيك درهم حقى واردر لكن بش سنه دن صكره مستحق اوله جقدر سزدن نيازم اينديرمكه بش سنه تمامنده بر بيك درهمى ادا اتمك ايچون كتوردكم بلكه بو مدعى بى بولامم وبكا زحمت اولور زمان عدالتكوزده بكا ظلم اولور يعنى بش سنه حبس ايديك كه بيك درهم كتوردكم دامنه برلايم مدعى عليهك بو سوزيله مدعى دردمندى بش يل حبس اتدى وفيه قال الشاعر اضيطن للفلك الجارى على كل غشوم فهو الذى بالامس على آل سدوم ندم پشيمانى خوردن واندوهكين شدن پشيمان اولمق ومحزون اولمق نَادِمْ نادم وندمان ندمان ديرلر پشيمان ومحزون اولان كمسنه يه سُقْم وسَقَم وسَقَام بيمار شدن خسته اولمق يقال سَقِمَ علم بابندن وسَقُمَ حسن بابندن بيمار شد خسته اولدى راغب سقم ومرض نوعى جمله فرق اتدى كه سقم بدنه مخصوص مرضدر ومرض بدن ونفسه شاملدر وَهُوَ سَقِيم وسَقِم بيمار خسته اولان كمسنه ومسقام بسيار بيمار شونده چوق خسته اولان كمسنه ومذكر ومؤنثه اطلاق اولنور وخسته لكى چوق اولان موصفه مسقمة وكنده واهلى خسته اولان كمسنه يه مسقم ديرلر سَلامة رستن از آفت بلادن قورتلمق يقال سَلِمَ برست قورتلدى وهو سليم وسالم رسته قوربيلان كمسنه ابن السكيت ديدى كه لا بذى تسلم ما كان كذا ديرلر لا والله الذى سلمك ما كان كذا تأويلنده يعنى سكا سلامت ويرن الله حقى ايچون شويله اولمدى ودخى اذهب بذى تسلم ديرلر اذهب بسلامتك معناسنه وبر كمسنه كيجه وقتى زياده مضطرب اولسه بات بليلة سليم ديرلر لذيغ معناسنه يعنى يلان صوقمش كمسنه بات بليلة نابغية ديه كلرى كبى كه نابغه نك شو كلامنه تلميحدر كه نبتت كانى ساورتنى ضئيلة من الرقش فى انيابها السم ناقع شَبَمْ سرد شدن صوغوق اولمق وقد شَبِمَ الماء فهو شَبِم ضَجَمْ كژ شدن اكرى اولمق يقال ضَجِمَ فوه كژ شد دهن او آنك آغزى اكرى اولدى وَهُوَ اَضْجَم كژ دهن آغزى اكرى كمسنه جوهرى ديدى كه ضجم عوص معناسنه در وبو روك يوزينك برجانبنه اكرى اولمق كه للناو موردنه برى اكرى اولمق ومتضاجم آغزى اكرى كمسنه در ديدى ضَرَمْ افروخته شدن آتش آتش علولنمك وسخت كرسنه شدن وزياده آج اولمق طَعَمْ خوردنى خوردن طعام يمك يقال طَعِمَ بخور خوردنى طعامى يدى وَهُوَ الطعم مزه داده كه قوت ذائقه حس ايدر ملوحت ومرارت كبى والطعم طعامك فتحى ايله والطعام والمطعم والطعمة خوردنى اكل

اولناجق طعام لکن لفظ طعام بنداید دخی دیرلر خاصة وطعمه جهت معاشه وکسبه دخی
دیرلر یقال فلان عفیف الطعمة وخبیث الطعمة و شدید الاکل کسنه یه مِطْعَم ومَرْزوق
اولان کسنه یه مُطْعَم ومِضْیاف اولان کسنه یه مِطْعام دیرلر وفی المثل تَطَعَّمْ تَطْعَمْ یعنی هله
بر کره چك داد کر حظ ایدرسین وسکا اکل اتمکه شوقی حاصل اولور اول کسنه حقنده ضرب
اولنور که بر شیئه شروع اتمکدن خوف ایدوب رغبت اتمز یعنی هله بانه جق شروع ایله مکر
حظ ایدوب رغبت ایدرسین ویرتیجی قوشك صیدی طوتوب صیقدیغی ایکی چنکاله مُطْعِمان
دیرلر عُدْم وعَدَم نایافتن چیزرا بر نسنه یی بولمامق که یتورمك ایله دخی تعبیر اولنور یقال
عَدِمَ الشیءُ نیافت چیزرا نسنه یی بولمادی وده درویش شدن وفقیر اولمق یقال عَدِمَ الرجل
درویش شد مرد رجل درویش یعنی فقیر اولدی وهو عَدِیم درویش فقیر اولان کسنه
عَقْم وعُقْم نازاینده شدن زن خاتون طوغورمق یقال عَقِمَتْ معلوم صیغه سیله
وعُقِمَتْ مجهول صیغه سیله نازاینده شد زن خاتون طوغورمیجی اولدی وهو عقیم
ومَعْقومة زن نازاینده طوغورمین خاتون وولدی اولمین رجله دخی عقیم دیرلر
میدانی آهونك مظلوم مجموعة معقومة مثلنده دیدی که اعقم الله رحمة فعقمت دیرلر
مجهول صیغه سیله خاتون ولد قبول اتمدی معناسنه ازهری دیدی که عُقِمَت تعقم عُقْما
وعقمت عُقْما وعقمت کما وج بابدن مرویدر علم بابندن معقوم وبا قیدن عقیم کلور وریح
عقیم وعَقام بادی سود منفعتی اولمین ریح که نه سوق سحاب ونه اثمار واشجاره ایدر
ویوم قیمته عقیم اطلاق اولندیغی اول کونده صکره کون اولمدیغی ایچوندر وتقول فلان
نترح مقیم وهو من الخیر عقیم وصاحبنه نفعی اولمین عقله دخی عقیم دیرلر حدیث مرفوعده
واقع اولدی که عقل ایکی نوعدر اولا دنیانك عقلی که عقیم در ثانیا اهل آخرتك عقلی
مثمر در مورد در که آنده بر وجهله خلوص ممکن اولمیه عُقام دیرلر وبر کسنه یه بد دعا مقامنده
رماه الله بالسقام وبالعقام دیرلر وبد خوی اولان کسنه یه دخی عقام الخلق وغریب
ومشکل اولان کلامه عُقْمی دیرلر علم دانستن بلمك یقال عَلِمَ بدانست بلدی وفی المثل
رُبَّما اعلم فاذر یعنی نیجه شیئی عالم ایکن سوء عاقبتندن خوف ایدوب ترك ایدرم وآنی
لسانه کتوردم صاحب وسیط دیدی که بو مثلی اول تکلم ایدن حضرت ابو بکردر رمض
مجلسنده بر قاچ کسنه مکالمه ایدرلر وابو بکر لساننك اوزرینه بر حجر وضع ایدوب تکلم اتمز
ایدی ارباب مجلس دیدیلر که یا ابا بکر سن نیچون تکلم اتمزسین جوابنده بو مثلی ایراد اتدی
وهو عالم وعلیم دانا بلیجی وعلیم عالمدن ابلغ در وعلّامة سخت دانا زیاده عالم اولان
کسنه که تا مبالغه ایچوندر بلکه مبالغه یی توکید ایچون اکا مبالغه اخری یی مفید اولور وتقول
هو من اعلام العلم الخافقة ومن اعلام الدین الشاهقة عَلَم شکافته شدن لب زیرین
اوست طوطاغی مشتوق یعنی یریق اولمق یقال عَلِمَتْ شَفَتُه العلیا شکافته شد لب
زیرین او آنك اوست طوطاغی یریق اولدی وهو اعلم لب بالائی شکافته اوست
طوطاغی یریق کسنه ومؤنثی عَلْماء در غَدَم زشت خوردن طعام طعامی آداب ایله
اکل اتمیوب شرّه ایله دوکه صاچه یمك واکول اولان کسنه یه متغدّم دیرلر غُرْم وغرامة

وغرام

وفی القاموس العُقْم بالضم هزمة تقع فی الرحم فلا تقبل الولد ورجل عقیم وعقام لا یولد له والجمع عُقَماء وعِقام قاله الجوهری

جوهری دیدیکه عقام لفظنده قیاس عینك ضمیدر لکن مسموع اولان فتحیدر وبو فقیره که عندنده موجود اولان نسخ اساسده ضم ایله تصحیح اولنمشدر منه

وفی النوابغ لا تجزع من وعید قرقب واذا غرم تعرب یعنی عقرب کبی اذیّت ایدوب بعض تراجم نوابغ مطالعه اولندیکه عقرب قصاء دیدر تاکید ایله مشهور بر کسنه در ولم اجده فی الکتب منه



وتَغَرَّمَ تاوان کردن اوده مك که اداسی واجب اولان نسنه یی ادا اتمکدن عبارتدر یقال
غَرِمَ الشیءَ تاوان کرد چیزرا اوده دی نسنه یی وهو غارم وغَرِیم تاوان دهنده اوده ین
کسنه جوهری دیدی که غریم بورجی اوزرینه آلان کسنه در که بورجلی تعبیر اولنور یقال
خذ من غریم السوء ما سنح یعنی یاره مز بورجلی هرنه ویرور سه آل وبورج صاحبی یعنی
آلهجی اولوب اقچه صاحبی اولان کسنه یه دخی غریم اطلاق اولنور دیدی وغرام ماده سنده
نقلی ملحوظ اولمغله فلان مُغْرَم دیرلر دین ایله آغرلشمشدر معناسنه وتقول علیك بالصدق
وان جر علیك المغارم وایاك والکذب وان ساق علیك المغانم ونعم ما قاله المصنف
فی النوابغ الدین رق والاداء عتق غُلْمَة تیز شهوت شدن مرد وزن رجل ومرأه نك
شهوت جماعی غالب اولمق غُنْم غنیمت کرفتن مال غنیمت آلمق یقال غَنِمَ المال غنیمت
کرد مال را مالی غنیمت اتدی وفی المثل لولاجاء دی لغنم تاوه دی تاود اکرچه ظریف
مقابلی در لکن بو مقامده مطلقا مال معناسنه در قدیم اولسون حادث اولسون یعنی اکر بن
مالیمی کرکی کبی محافظه واعیاری آندن منع اتمشم ایدی المدن آلوب یغما ایدرلر ایدی
محافظه مال ایله توصیه مقامنده ضرب اولنور وهی الغنیمة مال غنیمت غنیمت اولنان مال
غنایم ج والمَغْنَم مغانم ج وغنا مالك ان تفضل کذا دیرلر غایتك وقصارك معناسنه
فَهْم وفَهامة دریافتن چیزی را بر نسنه یی فهم اتمك متعدیدر یقال فَهِمَ الشیءَ
دریافت چیزرا فهم اتدی نسنه یی فَهِم دریابنده شدن فهم ایدیجی اولمق که لازمدر
یقال فَهِمَ الرجل دریابنده شد مرد فهم وادراك صاحبی اولدی رجل فَهِم وفَهِمٌ مرد
دریابنده فهم ایدیجی رجل وفی الاساس من لم یرث من سوء الفهم اتی من سوء
الافهام وقل من اوتی ان یَفْهَم ویُفْهِم حاصلی بودر که اول کسنه که درست فهم اتمکه
قادر اوله مرادینی غیره تفهیمه قادر اولمز زیرا بغایت نادردر که هم فهمه قدرت
وهم تفهیمه قدرت نعمتنه مظهر اوله ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء قُدُوم آمدن
کلمك سفردن وطنته یا بر کسنه نك یاننه کلمك کبی یقال قَدِمَ البلدَ آمد بشهر شهره
کلدی وقَدِمَ علی الرجل آمد برمرد رجل اوزرینه کلدی وهو قادِم مرد آینده کلیجی کسنه
وجرمی عفو ایله دیجك یرده اجمله تحت قدمیك قسمت دیرلر وبر کسنه فلان
کسنه نك اوزرینه مکارم ومعالیده تقدم اتدی دیجك مقامده مشی الیقدمیّة والتقدمیّة
والقُدْمیّة والقُدُمیّة دیرلر که یقدمیّه وتقدمیّه یقدم وتقدم یه نسبتدر
یعنی اول مشی ایله مشی اتدیکه خلقی اکا یقدم یاخود تقدم دیرلر وقدم وقدم تقدم معناسنه
اولمغله اکا نسبت اتدیلر قَرَم آرزومند شدن بکوشت آت یمکه حریص اولمق یقال
قَرِمَ الی اللحم آرزومند شد بکوشت ات آرزو اتمدی واول کسنه یه قرم دیرلر وتقول
لیس من الشرف والکرم عادة الشره والقرم وفی المثل غُنَیْنَة تقرم جلد آملسا
غُنَیْنَة عنهٔ نك تصغیریدر که دری اکل اتمکه معتاد اولمش بو حکدر اول کسنه حقنده
ضرب اولنور که بر نسنه تأثیر اتمکه سعی ایدر لکن قادر اولمیه لکن بو فان یشتمونا
علی لؤمکم فقد تقرم العث ملس الادم یعنی بر کسنه نك کندویی وکاره منی تحقیر

مقامنده ضرب اولنور قضم خورد ن بدندان بیشین بر نسنه یی اولك دیشی ایله یمك یقال
قضمت الدابة الشعیر بخورد ستور جو را بدندان بیشین دابه آرپه یی اوك دیشی ایله
یدی و بر شئ یمدیم دیه جك یرده ما ذقت قضاما دیرلر و بر توره آغز ایله اكل اتمكه خضم دیرلر
آغز بك اوكیله اكل اتمكه قضم دیدكلری كبی و فی المثل یبلغ الخضم بالقضم یعنی اطراف
اسنان ایله آز آز یمك ایله شبع حاصل اولور مراد اولنان نسنه هر نه قدر صعب و بعید اولورسه
آهسته رفق و تأنی ایله وصول ممكن اولور دیه جك یرده ضرب اولنور و لقد احسن من قال
تبلغ یا خلو فی الشباب جدیدها و بالقضم حتی تدرك الخضم بالقضم و چون خشك خورده
یقال قضم الشئ الیابس بخورد چون خشك را قوری نسنه یدی و ریخته شده دندانها
و دیشلری دوكولمك یقال قضمت اسنانه ریخته دندانها شد آنك دیشلری دوكولدی
و فم قضم دهان ریخته دندان دیشی دوكولمش آغز لثم و لثام بوسه دادن اوپمك
یقال لثم خده ببوسید رخ اورا اوپدی آنك یكاغنی و لاثمك جمعی لثم كلور و فم ادیكه
لثام یوزه بغلو دقلری نقابه دخی دیرلر بورندن اوزرینه باغلودقلرینه لثام دیدكلری كبی
و لثم فاها دیرلر آغزینی خا تونك آغزینه یا شمتی وضع ایدكی وضع اتسه لزوم لازم
شدن لازم اولمق كه یاننده مفارقت اتمك و واجب شدن ایله دخی تفسیر اولندی یقال
لزمه لازم شد اورا آكا لازم اولدی یا واجب اولدی و هو لازم معروف در و فی المثل
هو الزم لك من شعرات قصك قص قصص صدرده اولان كموك و قیل معناسنه در كه
بر وجهله آلمردن مفارقت ممكن دكلدر بعضی اقارب و احبابندن مفارقت مراد ایدن و بر كسنه
حقنی انكار ایدن كمسنه حقنده ضرب اولنور لقم فرو بردن یوتمق یقال لقم اللقمة فرو
برد لقمه را لقمه یی یوتدی و اكول كمسنه یه تلقامه دیرلر كثیر اللقم معناسنه در هم دخی
لقم معناسنه در ندم و ندامة پشیمان شدن پشیمان اولمق یقال ندم پشیمان شد پشیمان اولدی
و هو نادم پشیمان شونده پشیمان اولان كمسنه ندمان دخی بو معنایه در معلوم اولكه نادمنی
علی الشراب دیرلر وقت شربده ندیم و مصاحب اولسه و منادمه مدامنه دن مقلوب در
زیرا ندیم اولان كمسنه مصاحب اولدیغی كمسنه ایله ادمان شراب ایدر عرب فلان نادم سادم
دیرلر بعضیلر دیدیكه سادم اول كمسنه در كه غم سببی ایله عقلی متغیر اولمش اوله ندمان سادمان
دیرلر متغیر معناسنه بعضیلر دیدی كه سادم اول كمسنه در كه غم سببی ایله ذهاب و مجیئه قادر
اولمیه كویا غم آنی حبس ایدر تعبیر مستدم دیرلر ضرابه دن منع اولنسه كذا فی الزاهد
من عینه نعمة و منعم خوش عیش شدن عیشی ایو و نعمتی طیب و واسع اولمق یقال نعم
ینعم علم بابندن و نعم ینعم حسن بابندن و نعم ینعم علم بابندن ماضی و حسن بابنده
مضارعدن مركب در و نعم ینعم ورث بابندن خوش عیش شد ایو عیش صاحبی اولدی
و هو ناعم مرد خوش عیش خوش عیش صاحبی اولان كمسنه و هو النعم عیش
نعمت كه دیرلر دخی تعبیر اولنور و دعا مقامنده انعم الله علیك و انعم صباحا و مساء و نعم
صباحا دخی دیرلر و دیوه لر روشن دیه جك یرده انعم الله بك عینا و نعمك عینا دخی دیرلر
و سالته حاجة فانعم لی بها یعنی آندن بر حاجت ایستدم بكا نعم دیدی و خونولك صدقینی



شوق شوق ایله دیه جك یرده افعل ذلك نعم عین و نعمی عین و نعمة عین دیرلر نهم سخت
حریص شدن بخوردنی اكل و شربه زیاده حریص اولمق هرم سخت پیر شدن زیاده پیر اولمق
یقال هرم سخت پیر شد زیاده پیر اولدی و هو هرم سخت پیر زیاده پیر اولان كمسنه و هو
هرمی سخت پیر است پیر اولان شیخدن طوغمش ولد ابن هرمه و عجوزدن طوغنه ابن عجزه
دیرلر اذن دستور دادن اذن ویرمك یقال اذن له فی كذا دستور داد مر او را بفلان
چیز اذن ویردی آكا فلان نسنه یه اذن كوش داشتن قولاق طوتمق یعنی استماع اتمك
یقال اذن له كوش داشت او را آكا قولاق طوتدی كه اذن دن مأخوذ در قولاق
معناسنه جاء فلان ناشرا اذنیه دیرلر طامع معناسنه و جاء لابسا اذنیه دیرلر متغافل
معناسنه و فی المثل انا اعرف الارنب و اذنیها یعنی بن فلان خصوصك غورینه و اصلیم
و عندمده طوشان ظاهر اولدیغی كبی ظاهر در اذن دانستن بلمك یقال اذن به بدانست
او را آنی بلدی و ایذان اعلام معناسنه در تقول سیماه بالخیر موذنة و النفس بصلاحه
موقنة امن و امنة امین داشتن امین اتخاذ ایتمك یقال امنه علی كذا و بكذا امین
داشت او را بر فلان چیز آنی فلان نسنه یه امین اتخاذ اتدی امانة استوار شدن امین
اولمق كه خوف زائل اولمق كبی یقال امن الرجل علم بابندن و امن الرجل حسن بابندن
استوار شد مرد رجل امین اولدی و هو امین و امان و امان مرد استوار امین اولان
كمسنه بطن و بطنة شكم بزرگ شدن عبد البطن اولمق و قارننده غیری همی اولمیان كمسنه یه
بطن دیرلر تبن و تبانة زیرك شدن زیرك و فطانت صاحبی اولمق كه دقایق امورده
اطلاعه قدرتدن عبارتدر و طبن و طبانة دخی بو معنایه در ثخن درشت شدن
دست از كار ایش ایشلكدن الده خشونت پیدا اولمق خشونة درشت شدن درشت
اولمق كه ایری اولمق تعبیر اولنور یقال خشن علم بابندن و خشن حسن بابندن
درشت شد درشت اولدی و هو اخشن و خشن و خشین چیز درشت درشت
اولان نسنه دكن شوخكین شدن چركلو اولمق كه كر لو اولمق تعبیر اولنور دكن
شوخكین شد چركلو اولدی و دنیایه ام الدكن دیرلر دكن و دكنة دود كون شدن
تو تون رنكلی اولمق كه سواد و حمرت ما بیننده بر لوندر یقال دكن الثوب دود رنك
شد جامه توتون رنكلی اولدی ثعب و هو ادكن جامه دود كین توتون رنكلی جامه دمنة
كینه ور شدن بغض اتمك یقال دمن علی فلان ای ضغن ذهن و ذهن زیرك شدن
غافل و فطن اولمق یقال ذهن زیرك شد عاقل اولدی و ذهن قوت معناسنه دخی
كلور هذا اساسده و هو القوة فی العقل و المشكلة دیدی و زیرك اولان كمسنه یه
ذهن و ذكی و فطن دیرلر زمن و زمانة افكار شدن كوتورم اولمق یرندن
حركته قادر اولمامقدن عبارتدر زمن افكار شد كوتورم اولدی و هو زمن
مرد افكار كوتورم اولان كمسنه و هو زمنی ج سمن و سمانة فربه شدن سمین اولمق
یقال سمن فربه شد سمین اولدی و هو سمین فربه سمین اولان كمسنه و خاتونلر سمین اولمك
ایچون استعمال اتدكلری نسنه یه سمنه دیرلر و فی الحدیث و یل للمسمنات یوم القیمة واهل

جوق اولان سرایه دار سمینة دیرلر وتسمین بسلیوب سموزتمکدر وفی المثل سمّن کلبك یأکلك واحساننه اساءت ایدن لئیم حقنده ولئیمه احساندن نهی موضعنده ضرب اولنور وفی مثل آخر سمّن کلب ببؤس اهله یعنی کلبك اهللك دواتنه آفت اصابت اتمکله کلب اول هلاك اولان دواتك لحومندن اکل ایدوب سموردی چه خوش فرمود لاهوری بطوسی که مرك خر بود سك را عروسی غیریلرك سوء حالندن حسن حال پیدا ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور وسمن یاغ معناسنه در وفی المثل سمنکم هریق فی ادیمکم یعنی سزلك یاغیکز کندو یاغ طولومکزه دوکولور طشره چیقمز اول بخیل حقنده ضرب اولنورکه مالینی کندوی صرف ایدوب آخره برحبه اعطا اتمز شَجِنَ اندوهکین شده محزون اولمق یقال شَجِنَ اندوهکین شده محزون اولدی وهو الشجن اندوه حزن اشجان جمع ومهتم اولان حاجته دخی شجن دیرلر قال ابن الاعرابی من کان یرجو بقاءً لانفاد له فلو یکن غرض الدنیا له شجنا.
ضمان بذر فتکاری کردن ضامن اولمق یقال ضَمِنَ له کذا ضامن شد اورا بفلان چیز آکا فلان نسنه یه ضامن اولدی عَطِنَ پوسیده شده پوست در برا سمح دباغت وقتنده دری چوریمك یعنی قوقوب توکی یولوندی یقال عَطِنَ الاهاب پوسیده شده پوست دری قوقوب چورودی واول دری یه عطین دیرلر واساس ده دیدی که عطین اول دری درکه اوزرینه صو سرپوب توکی یومشه سایی ایچون طوررلر وبدچهره اولان کسنه یه ماهو ماهو الا عطین دیرلر عَفِنَ وعُفُونَة پوسیده شده از نم یافتن چوریوب قوقمق که متعفن اولمق تعبیر اولنور یقال عَفِنَ الشیء پوسیده شد چیز چوریدی وقوقدی نسنه وهو عَفِنٌ وعَفِینٌ پوسیده چوریمش نسنه غَضِنَ انجوغ کرفتن دری بوروشوب سولیوملك وپیچه شده ایله دخی تعبیر اولندی یقال غَضِنَ الوجه انجوغ کرفت روی یوز بوروشوب چین بچین اولدی قَرِنَ بیوسته ابرو شده جاتوق قاشلو اولمق که ایکی قاشلرك اوجلری بوروندن طرفنده بری برینه متصل اولمقدن عبارتدر یقال قَرِنَ بیوسته ابرو شد جاتوق قاشلو اولدی وهو اقرن ومقرون بیوسته ابرو جاتوق قاشلو اولان کسنه لَحِنَ دررخاستن کردن از بالش یا صدیق هموار اولمقله بویوندن آغریمق لَحِنَ دیرکلك معناسنه در لخن بوی بد کرفتن بد قوقمق لحن السقاء دیرلر طولوم قوقسه ملوثت اولان جاریه یه امة لخناء دیرلر ومذکری الخن در لَسِنَ چیره زبان شده فصیح اولمق یقال لَسِنَ زبان آور شد فصیح اولدی وهو لسن والسن زبان آور فصیح اولان کسنه لسان دیل معناسنه مذکر در کاهی کلمه دن کنایه ایدوب مؤنثه اعتبار اولنور ومیان قومده سوز صاحبی اولان کسنه یه لسان القوم دیرلر وملسون کذاب معناسنه در ولسن لغت در یقال لکل لسن ای لغة هم بَلِهَ نادان شده احمق اولدی وهو ابله مرد نادان احمق کسنه که درونی سالم اولان کسنه ده عبارتدر درونده برشیء یوق تعبیر اولنور لهذا ایام شبابده وهنگام دولتده حوادث روزکار وطوارق سپهر ستمکار شباب ودولتمند اولان کسنه لرك مرعی اولمغله هو فی شباب ابله وفی عیش ابله دیرلر ولاذلك ملقی تبهنیة ومبقی فی بلهنیة دیرلر فی سعة من العیش

مناسنه

مناسنه تَفِهَ وتفاهة وتفوه بی مزه شدن قلیل وخسیس اولمق یقال تَفِهَ الشیء بی مزه شد چیز آز وادنی اولدی نسنه وشیء تافه وتَفِه چیز بی مزه آز وادنی اولان نسنه وتفه عطاوه دیرلر قل معناسنه وبرکسنه براعرابی یه عطیه ویردی اعرابی دیدی که ذا أنفهت یعنی آز ویردك تَمِهَ کذا شده خوردنی طعام فاسد اولوب قوقمق جَلِهَ دغ سر شدن باشك مقدمنك قیلی دوکولمك جلنج کبی یقال جَلِهَ دغ سرشد باشك اوکینك قیلی دوکولدی وهو اجله دغ سر باشك مقدمنك قیلی اولمین کسنه جلنج کبی سَفِهَ وسفاه وسفاهة سبك خرد شدن عقلی خفیف اولمق یقال سَفِهَ تنك خرد شد خفیف العقل اولدی وهو سفیه وسفه تنك خرد خفیف العقل اولان کسنه مخفی اولمیه که سَفِهَ لازم اولمغله حسن باینده دخی کلور وسفه نفسه دیرلر متعدی صورتنده مع هذا سفهت نفسه کرك ایدی لکن سفه نفسه قوه سنده اولمغله بر وجه اوزره استعمال اندیلر ومابعدی منصوب اولدیغی صورتده البته علم باینده کلورن یرا حسن باینك منصوب اولمز وایوطو قمش تو به دخی سفیه دیدکاری سفه معناسندن خفت ملحوظ اولدیغی ایچوندر وسافه الشراب دیرلر برکسنه شرابی زیاده قراردن خارج ایچسه لهذا صوفی چوق ایچکه باعث اولان طعامه مسفهة دیرلر شَرِهَ آرزومند شده حریص اولمق یقال شره علی الطعام آرزومند شد بخوردنی طعامه حریص اولدی وشره حرصك زیاده اقبح ومذمومی در عَمِهَ وعمه وعماهة وعموه وعموهة وعمهان سرکشته شده حیران اولمق ویقال عمه ای تحیر وتدهش ویقال عمه سرکشته شد متحیر ومتردد اولدی وهو عمه وعامه مرد حیرت زده متحیر اولان کسنه وجمعی عمه کلور وعاومتی اولمین مفازه یه ارض عمهاء دیرلر فره وفراهة وفراهیة چلد شدن چابك اولمق یقال فره علم باینده اوله ناظردر وفره حسن باینده باقیلرینه ناظردر جلد شد چابك اولدی دابة فارهة ستور جلد چابك اولان دابه که نیك رو وترکیبی یورغه تعبیر اولنور سمن بارکیرینه که اسب پالانی دیرلر وقاطره وحماره فاره دیرلر وفرسه فارع دیرلر بلکه راهج دیرلر ودواب فُرَه وفُرْه وفُرْهة وفُرهة ستوران جلد چابك دابه لر فَقِهَ وفقه وفقاهة دانا ترح ودنه کرفتن وتکبر ایدوب بطرتمك یقال فره ای بطر واشر فَقِهَ وفقاهة دانا شدن عالم اولمق یقال فقه الرجل دانا شد مرد رجل علم صاحبی اولدی کرلا زمند ورجل فقیه مرد دانا علم صاحبی اولان کسنه لکن فقه صکره علم شریعته وفقیه علم شریعته عالم اولان کسنه یه تخصیص اولندی ابن الانباری دیدی که رجل فقیه دیرلر عالم معناسنه وبرشیء عالم اولان کسنه یه فقیه دیرلر وما یفقه ولا ینقه دیرلر مایعلم ولا یفهم معناسنه وفقیه العرب دیوب عالم العرب مراد ایدرلر قال الله تعالی لیتفقهوا فی الدین ای لیکونوا علماء به فَكِهَ خوش منش شده خوش طبیعتلو اولوب لطیفه ومزاح اتمك یقال فکه علم باینده وفکه فنح باینده وفکه حسن باینده خوش منش شد خوش طبیعتلو اولدی وهو فکه خوش منش خوش طبیعتلو کسنه لاغ کوی ایله دخی تفسیر اولندی یعنی مزاح ولطیفه ایدن کسنه وفی الاساس

رَجُلٌ فَكِهٌ اى طَيِّبُ النفس ضحوكدر ولاغ ولطيفه يه افكوهه وأُملوحه ديرلر ومفاكهه
مُمازحه معناسنه در وفى المثل لاتفاكهن أمة ولاتبل على اكمة يعنى آمه ايله ممازحه
اتمكه سنى رسواى ايدر وموضع عالى يه تبوّل ايدوب هركس كوروب لوم اولنان كسنه
منزله سنده اولور سبب مباسطة لئيم دن نهى مقامنده ضرب اولنور وفى مثل آخر
لاتمازحن شريفا فيحقد عليك ولادنيا فيجترئ عليك كَرِهَ وكَرْهًا وكَراهيةً وكَراهةً
دشمن داشتن چيزرا بر نسنه يى دشمن ايدوب سومك وا وصانمق يقال كَرِهَ الشئ
دشمن داشت چيزرا نسنه يى سومدى وهى الكريهة جنك وقت محاربه ده اولان
شدت ودشمن داشته شرى ودشمن اولنان يعنى سويلمين نسنه وكَرُهَ وجهه دشمن روى
شد بوزى سويلدى كه مكروه اولدى وچركين اولدى وهو كريه الوجه مرد زشت روى
چركين وسويلن بونلى كسنه كَمِهَ نابيناى مادرزاد شده انادن طوغمه كورسز اولمق
يقال كَمِهَ نابيناى مادرزاد شد انادن طوغمه كورسز اولدى وهو اكمه وكمه مرد نابينا
مادرزاد انادن طوغمه كورسز اولان كسنه مؤنثى كمهاء در ويقال فى عمه وكمه
اى فى ضلال وعمه وخرج يتكمه وبتكمه ديرلر متحير وضال اولدينى حالده ذاهب اولديكه
نظرفه توجه ايدجكن بلمز واستعاره طريقيله صكره ده اعمى اولان كسنه يه دخى اكمه
ديديلر قال سه كمهت عيناه حتى ابيضتا نَزِهَ خرم شده جاى مكان مفرح وپاك
اولمق يقال نَزِهَ المكان علم بابنده ونَزُهَ حسن بابندن خرم شد جاى مكان مفرح
وپاك اولدى وهو نزه ونزيه جاى خرم خرم اولان مكان نَقِهَ ما نرم شدن
بورولمق يقال نَفِهَت نفسه اعيت نَقِهَ دريافتن فهم اتمك يقال فلان لاينقه
ولاينقه المضاعف من هذا الباب بـ خَبَّ كر بزى كردن خدعه وحيله اتمك يقال
خَبَّ كربزى كرد خدعه ايدوب آلدادى وهو خَبٌّ مرد كربز خداع وحيله كار كسنه
خَبَّ البحر واصابهم الخب ديرلر رياح ملتوى ودريا زياده مضطرب اولوب
سكانه كشتى كناره التجا ايدوب لنكر انداز اولسه لر زَبَّ موى بسيار شده ابرو
قاشك قيلى چوق اولمق كه قاشى كور اولمق تعبير اولنور يقال زَبَّ بسيار موى
ابرو شد قاشى كور اولدى وهو ازب مرد بسيار موى ابرو قاشى كور كسنه جوهرى
مطلقا قيل اوزون وچوق اولمغله تفسير اتدى ومصنف اساس ده ديديكه
رجل ازب وامرأة زبّاء ديرلر قاشلرينك وقوللرينك وجسه ينك قيلى چوق اولسه
وفى المثل كل ازب نفور وفى مثل آخر اسرق من زبابه كه صاغر يابان فاره سى در
وتقول صمّوا عن الحق كانهم زباب وصمّوا على الحرص كانهم ذباب صَبَّ بـه
سخت آرزومند شده زياده حريص اولمق كه عاشق اولمق ايله تعبير اولنور يقال
صَبَّ بها وصَبَّ اليها عاشق شد بران زنه زياده عاشق اولدى اول خاتونه
وهو صَبٌّ مرد آرزومند عاشق اولان كسنه طَبَّ بزشك شده طبيب
طبيب اولمق يقال طَبَّ بزشك شد طبيب اولدى وهو طَبٌّ وطبيبٌ بزشك
معروف در جوهرى ديديكه طبيب علم طبّه عالم اولان كسنه در جمع قلتى اطبّه

جمع



جمع كثرتى اطبّا كلور طَبَّ وطُبَّ وطِبَّ لغت در وفى المثل ان كنت ذا طبّ فطبّ لعينيك
وعرب ماستاد حاذقه طبيب ديرلر قَبَّ باريك ميان شده بلى اينجه اولمق يقال قَبَّ باريك
ميان شد بلى اينجه اولدى وهو اقبّ مرد باريك ميان بلى اينجه اولان رجل وهو قبّاء
زن باريك ميان بلى اينجه خاتون كبابة ولَبَّ خردمند شده عاقل اولمق يقال لَبَّ
يلَبُّ علم بابنده ويلَبّ نصر بابنده خردمند شد عاقل اولدى وهو لبيب خردمند
عاقل اولان كسنه ولُبّ عقل معناسنه جمعى الباب واَلُبّ كلور وهو رخى اللبب
ديرلر واسع الصدر وفى لبب رخى ديرلر سعة حال معناسنه ثَـ كَثَّ وكثوثة انبوه شده
صيق وقيو اولمق يقال كثّت لحيته انبوه شد ريش او آنك صقالى صيق وقيو اولدى
وهى كثّه ريش انبوه صيق اولان صقال وكثاء دخى ديرلر وصقالى صيق اولان كسنه يه كثّ
اللحية ديرلر وتقول من كانت فى لحيته كثاثة كانت فى عقله خفّة زَجَّ زَجَجَ باريك وخميده
شدن ابرو قاشى اينجه واكرى يعنى مقوّس اولمق يقال زجّ حاجبه باريك ودوتا شده
ابروش قاشى اينجه واكرى اولدى وهو ازجّ مرد كمان ابرو كمان ابرو اولان
كسنه وزجّجت المرأة حاجبها ديرلر خاتونه قاشى اينجه واوزون اتسه وازجّ لك
مؤنثى زجاء در ومقوّس اولان قاشه دخى ازجّ ديرلر وزجاج شيشه معناسنه در
تقول لاتقاس الصخور بالزجاج ولا الحرصات بالزجاج حَ بَحَّ وبحّة كران اواز
شده آغر اوازلو كه بوغوق سسلى اولمق تعبير اولنور يقال بَحَّ كران اواز شد بوغوق
سسلى اولدى واول قدرچاغردم كه سسيم بوغولدى ديجك يرده مازلت اصيح حتى
ابححت ذلك ديرلر وهو ابحّ مرد كران اواز سسى بوغوق كسنه مؤنثى بحّاء كلور بَخَّ
چشم برهم چسبيده كوزك قپاقلرى برى برينه يا پشمق جا باقدن يقال بخصت عينه
اى لصقت بالرمص فلتا ادغام ايله استعمال اولنان الفاظدن درومكان لاخ ديرلر
ضيق معناسنه د لَدَّ ستيهيده زياده خصومت اتمك يقال لَدَّ ستيهيد زياده خصومت
اتدى وهو الدّ والندد ويلندد مرد ستيهنده زياده خصومت ايدن كسنه سفرجل
لفظنه الحاق ايجون الدّ لفظنه نون زياده ايدوب الندد وكاهى همزه يى يايه تبديل
ايدوب يلندد ديرلر الدّ معناسنه والندد ذلك تصغيرى اُلَيْد كلور زيرا تصغير سببيله
نون ساقط اولوب آصلنه عودت اتدى وقومه لدّ ذ بَذَّ بذاذة وبذوذة زشت
شده چركين اولمق يقال بَذَّ الشئ زشت شد چركين اولدى نسنه وهو
بذّ زشت چركين نسنه ورجل باذ الهيئة مرد زشت صورت چركين صورتلى كسنه
رثيث الهيئة كبى وسيئ الحال اولان كسنه يه حالة بذة ديرلر لَذَّ لذاذة بامزه شده
لذتلى يعنى دادلو اولمق كه لازم در يقال لذّ الشئ بامزه شد چين نسنه لذيذ ودادلو
اولدى وهو لذّ ولذيذ بامزه دادلو اولان نسنه لذّة بامزه يافتن دادلو اولمق
يقال لذّ الرجل الشئ بامزه يافت مر چيزرا رجل نسنه يى دادلو بولدى كه متعدى در
ر بَرَّ ومبرة نيكويى كردن ايولك ايلمك كه عقوق مقابلى در يقال برّه نيكويى
كرد اوراه اكا ايولك ايلدى وهو برّ وبارّ نيكويى كننده ايولك ايدن كسنه وهم

الأَبَارِج بجوهری دیدی که ابار بتك جمعی وبره باذلك جمعی در وفی المثل لا یعرف هِرًّا
من بِرٍّ ایلك ایده ن ایله کملك ایو نی بلمز دیه جك یرده ضرب اولنور ابن الاعرابی دیدیکه
هِرّ قویونی چاغرمغه وبِرّ قویونی سورمکه دیرلر بِرّ راست کردن سوکند یمینی طوغری
اتمك که یمین ده حانث اولمق تعبیر اولنور یقال بَرَّ فی یمینه راست کفت در سوکندش
یمیننده طوغری سویلدی وراست شدن سوکند ویمین طوغری اولمق یقال بَرَّت یمینُه
راست شد سوکندش یمینی طوغری اولدی یعنی یمین صاحبی یمیننك موجبنی اجرا ایدوب
یمینی برینه بولدی وَیَمِینٌ بَرَّةٌ سوکند راست طوغری یمین که صاحبی آنده حانث اولمز
تَرَّ بر کوشت شدن آتلو وسمز اولمق یقال تَرَرْتُ ای صِرْتَ تارًّا وهو الممتلی حَرَّة
سخت تشنه شدن زیاده صوسز اولمق یقال حَرَّ الرجلُ سخت تشنه شد مرد رجل زیاده
صوسز اولدی ویقال اشد العطش حِرَّةٌ علی قِرَّة وَهُوَ حَرَّانُ مرد سخت تشنه زیاده
صوسز رجل وَهِیَ حَرَّی زن سخت تشنه زیاده صوسز خاتون حَرَار وحُرِّیَّة وحَارِیَّة آزاد
شدن بنده عبد وامه آزاد شدن مملوك آزاد اولمق یقال حَرَّ المملوك آزاد شد بنده
قول آزاد اولدی وَهُوَ حُرٌّ آزاد آزاد اولان کمسنه جمعی احرار کلور شَرَارَة بد شدن
یارمز اولمق یقال وَهُوَ شَرِیرٌ مرد بد یارمز کمسنه وَهُمْ اَشْرَارٌ و شِرَارٌ وَهُوَ الشَّرّ
بدی یارمزلق شُرُورٌ وهو شَرٌّ منه واو بدتر است اندن بو آندن یارمزدر
تقوللکان ابوك نا دشرارة وانت منها شرارة شرّا فعل تفصیل در خیر کبی اشرّ دیمزلر
بلکه انتر لغت ردیه در ضَرَارَة نابینا شدن اعمی اولمق یقال ضَرَّ نابینا شد اعمی اولدی
وَهُوَ ضَرِیرٌ مرد نابینا اعمی اولان کمسنه مَرَارَة تلخ شدن آجی اولمق که حلاوت مقابلیدر
یقال مَرَّ تلخ شد آجی اولدی وَهُوَ مُرٌّ ومَرِیرٌ تلخ آجی اولان نسنه والامران الفقر
والهرم مصنف الهرم والمرض دیدی هر کز ایکی نی سوز سویلدی دیه جك محلده
ما امرّ وما احلی دیرلر وفی المثل صُغْرَاها مُرّاها بر فاجره خاتونك اوچ قیزی واریدیکه
آنلری فحش ده وطشره چیقوب رجال ایله کورونمکدن منع وهر بری کندو شغلی ایله مشغول
اولمغله امر ایدر ایدی ایکی کبیر قیز والدهلرینك نصیحتی ایله عمل ایدوب بزه رضاده
لازمدر دیرلر ایدی کوچك قیز بغایة عجیب وغریب در که بزم والده مز کندو فحش ایله
آلوده وفجور ایله مشغول ایکن کندو مرتکب اوله یغی نسنه ده بزی نهی ایدر دیدی
مزبوره خاتون بو کلامی استماع ایدوب مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی کوچك قیزلرك
یارمزی در حقیر اولوب شری غالب اولان کمسنه ده ضرب اولنور صُغْرَاها شُرّاها
دخی روایت اولندی رَقّ حَسّ مهربان شدن مرحمت اتمك یقال حَسَّ له ای رَقَّ له
کَسَس خرد دندان شدن اوفاق دیشلی اولمق یقال کَسَّ خرد دندان شد اوفاق دیشلی
اولدی وَهُوَ اَکَسّ مرد خرد دندان دیشی اوفاق دیشلی اولان کمسنه مَسّ بسودن
سورمك وصیغه مق یقال مَسَّهُ بسود اورا آنی صیغادی ودکدی وَبِهِ مَسٌّ من جنون
وباوی حصه ایست از جنون آنك حصه وار در جنوندن واول کمسنه یه مَمْسُوس
دیرلر بَشّ بَشَاشَه وهَشَاشَه کشاده روی شدن کولر یوزلی اولمق طلاقة الوجه



ومقاسیده عاده رعاه الله بالنجم
تحت القرية

صغراها شرّاها مثلی بو لفظ ایله سور
وارد اولمشدر منه

تقعر کلوفی ذم لحد لورشتی سهاوه الکمک
لهساتنر لا تقل ذباب بجساره منه

معناسنه یقال بَشَّ به وهَشَّ له والیه کشاده روی شد بوی اکا طلاقة وجه اتدی که
کولر یوزن کوستردی تعبیر اولنور وفرح تفسیر اولندیغی حروف مذکوره ایله صله لنمیوب
فرح ایله طلاقة وجه میاننده تلازم اولدوغنه بنادر اولمق ملاحظه اولنور وکاه اولور که
شین ثانیه بی یایه قلب ایدوب تَبَشَّیْتُ دیه جك یرده تَبَشْبَشْتُ دیرلر وَهُوَ بَشٌّ
هَشٌّ کشاده روی طلیق الوجه اولان کمسنه غَصّ غُصَّه وغَصَص کرفته کلو شدن بخوردنی
طعام ایله بوغازی طوطولمق یعنی بوغازینه طعام طوروب اشاغی کتمك یقال غَصَّ
بالطعام کرفته کلو شد بخوردنی طعام ایله بوغازی طوتولدی وَهُوَ غَاصٌّ وغَصَّانٌ
مرد کرفته کلو بخوردنی طعام ایله بوغازی طوطولان کمسنه وسخت تنك شدن جای
بمردم قومك کثرتی سببیله منزل طار اولمق یقال وغَصَّ المنزل بالناس تنك شد جای
بمردمان قومه منزل طار اولدی یعنی منزله صیغمز اولدی ویوزی باشه طار اولدی
دیه جك یرده اَغَصَّت الارض علیّ وغَصَّت بی دیرلر عَضّ گزیدن ایصرمق یقال
عَضَّ یده بکزید دستش را الینی ایصیردی وملك عضوض ای غشوم وغوامض
امور ه مطلع اولان کمسنه انه لعِضٌّ وبر کمسنه غضبندن طوداقلرین ایصرسه فلان
یعضّض شفتیه دیرلر وفی المثل کالعاطف علی العاضّ ناقه عاطف دیرلر والدینه
مرحمت اتسه آصل مثل بودرکه ابن المخاض کاهی والده سنه کلوب مه سنی امرآنی منع
اتمز وکاهی امر ایکن دیشی ایله والده سنك مه سنی ایصیردینه منع اتمز کندویه اساءت
ایدن کمسنه یه احسان ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور غَضَاضَة تازه شدن تازه وطری
اولمق یقال غَضَّ الشیءُ تازه شد چیز نسنه تازه اولدی وَهُوَ غَضٌّ تازه وطری
اولان نسنه غضیض دخی بو معنایه در وهر نضارت وبهجت صاحبی اولان نسنه یه
غضّ دیرلر غضّ الشباب کبی وبنض بابنده غضاضة ذل معناسنه قضقض دیك
آلوده شدن بر نسنه قرملو اولمق قَضِضْتُ من الطعام دیرلر طعامی اکل ایدر ایکن
دیشنك ارا سنه اوفاق طاش کیرسه ط ثَطَط کوسه شدن کوسه اولمق یقال ثَطَّ
کوسه شد کوسه اولدی وَهُوَ ثَطٌّ واَثَطُّ مرد کوسه کوسه کسنه وَهُمْ ثُطٌّ وثِطَاط
حج رقاشلی آز اولان خاتون ثطّة للحاجبین دیرلر قَطَط بشك شدن موی صاچ قیوریق
اولمق یقال قَطِطَ الشعرُ بشك شد موی صاچ قیوریق اولدی وَهُوَ قَطِطٌ فك
ادغام ایله وقَطٌّ ادغام ایله موی بشك قیوریق صاچ ظ حَظّ بهره مند شدن
حصه دار اولمق یقال حَظَّ معلوم صیغه سیله وحُظَّ مجهول صیغه سیله بهره مند شد
حصه مند اولدی وَهُوَ حَظِیظٌ ومَحْظُوظٌ وحَظٌّ وحَظِیٌّ مرد بهره مند حصه مند اولان
کمسنه وحَظّ نصیب معناسنه جمع قلتی اَحُظّ وکثرتی حُظُوظ در واحاظ دخی کلور
علی غیر القیاس فَظّ وفَظَاظَة زفت سخن ودرشت خوی شدن یوغون سوزلو ویارمز
خویلی اولمق یقال فَظَّ زفت سخن یا زشت خوی شد یوغون سوزلو یا یارمز
خویلی اولدی وَهُوَ فَظٌّ زفت سخن یا زشت خوی یوغون سوزلو یا یارمز خویلی
اولان کمسنه وتقول قوم غلاظ فظاظ کانت اخلاقهم فظاظ ف سَفّ بیکیدن

وفی القرائن غضّ الغضّ لا فکالاب انقذه من غضّ
الا غصّ کال ب ابیلا عدو فطل سقی خوردب
مسامحه ایدرکه عنقریب جزاسنی خوردب
صلو ضده سبب اولسعه دیر

وفی القرائن
عضوض بالبلاد وعضوض
لعمره العقلاء انقضوت
مسکه

بومشاتمق یقال سف الدواء بپکید دارورا دارویی دوکوب یومشاتدی وهو السفوف
داروی بپکیده شده یومشادیلمش دارو وردی وحقیر اولان نسنه یه سفساف دیرلر عطیة
آناولان لئیمه مسفسف الاخلاق اولنور تقول تحفظ عن العمل السفساف ولا تسف له بعض
الاسفاف صکّ هردو زانو بهم کوفتن یورودکده ایکی دیزلری بری برینه وورمق کوزی
عیب عظیمدر یقال صك الحمار برهم زده دو زانو آن اشك ایکی دیزینی بری برینه ووردی
وهو اصكّ خر دو زانو بهم زننده ایکی دیزینی بری برینه وروان حار صك آصلنده مطلقا
ضرب معناسنه صککته ضربته معناسنه وصککت الباب دیرلر قاپویی ووردم یعنی قاپادم
فکّ احمق شده احمق اولمق واول کمسنه که کلماتی مضطرب اولان فکاك دیرلر احمق اولدیغی
ایچون وتقول فلان لا تفارقه الفکة ما صحبت السماك الفکة لفف دیر زبان دل
آغر اولمق یعنی بطیء فی الکلام وستبر دان شدن ویوطی قالین اولمق ضخامة فخذ معناسنه
یقال لف الرجل گران زبان شد مرد یا ستبر ران شد رجل بطیء الکلام یا بوطی قالین
اولدی وهو الف مرد گران زبان یا ستبر ران دیلی آغر یا بوطی قالین کمسنه وهی
لفاء زن گران زبان یا ستبر ران دیلی آغیر یا بوطی قالین خاتون زلّ لاغر سرون
شدن اویلوق آریق اولمق یقال زلّ لاغر سرون شد آریق اویلوقلو اولدی وهو ازلّ
مرد لاغر سرون آریق اویلوقلو رجل وهی زلاء زن لاغر سرون آریق اویلوقلو خاتون
واول درهم که وزنی ناقص اولسه ذاك دیرلر وماء صافی یه زلال تسمیه اولندوغی بوغازه
ایلشمیوب مزایله اندیکی ایچون شلل چنك شدن ال چولاق اولمق یقال شللت یده
چنك شد دست او آنك الی چولاق اولدی وهو اشل مرد چنك چولاق رجل وهی شلاء
زن چنك چولاق خاتون ودعا مقامنده لا تشلل یدك ولا تکلل دیرلر وایو اوق آتان
کمسنه یه دعا ایدوب لا شللا ولا عمی ولا شل عشرك دیرلر ظلول همه روز کار کردن
بوتون صباحدن اخشامه دك ایش ایشلیوب کیجه وقتی ایشلمك یقال ظلّ
یفعل کذا درهمه روز در بهان کار برد بوتون کون فلان ایشده اولدی ملّ وملل
وملالة سیر شدن طویوب اوصانمق یقال ملّه وملّ منه سیر شد ازوی آندن
یوریلوب اوصاندی وهو ملول مرد سیر اوصانق کمسنه جمم بی سرو شدن میش نر
ادکك قوچ یعنی قوچ بوینوز سز اولمق یقال جمّ الکبش بی سرو شد میش نر
بوینوزسز اولدی قوچ که قباق تعبیر اولنور وهو اجمّ کبش بی شاخ بوینوز سز اولان
قوچ واجمّ الامر دیرلر بر ایش زیاده قریب اولسه یقال اجمّ الفراق ای حان ودنی
بی نیزه ونیزه سی اولمین کمسنه وبناء بی کنکره وشرفه سی اولمین بنا مؤنثی جماء در
حمم سیاه شدن قره اولمق یقال حمّ سیاه شد قره اولدی وهو احمّ چیز سیاه
قره نسنه وکوزلری سیاه اولان کمسنه احمّ المقلتین وحمّم وجهه وسخّم دیرلر
تشهیر اولنان کمسنه نك یوزینی قره لسه لر واستحمّ الرجل دیرلر غسل اتسه حمامده
اولسون اولمسون وحمیم عرق معناسنده در وحمامده چیقوب در این کمسنه یه مستحمّ
اولسون دیه جك یرده طابت حمّتك وحمیمك دیرلر یعنی حمامك وعرقك طیب اولسون

یعنی



یعنی حضرت الله جسمکه صحت ویرسون دیرا عرق معافی اولان کمسنه دن طیب مبتلا اولان
کمسنه دن عجیبت در شمم بلند بینی شدن بورنی یوکسك اولمق که بورونك قصبه سی مرتفع
ربوفاروسی مستوی اولمقدن عبارت در واکر قصبه سنده انحداب اولورسه اکا قنا
دیرلر یقال شمّ بلند بینی شد بورنی یوکسك اولدی وهو اشمّ مرد بلند بینی بورنی
یوکسك اولان کمسنه مؤنثی شمّاء ومذکر ومؤنثك جمعی شمّ کلور وفلان کمسنه نك
عندنده زوار نیوق یرقله دیه جك یرده شامم فلوثا دیرلر صمم کر شدن صاغر اولمق
یقال صمّ الرجل کر شد مرد صاغر اولدی رجل وسخت شدن سنك وطاش قاتی اولمق
یقال صمّ الحجر سخت شد سنك طاش قاتی اولدی وهو اصمّ مرد کر صاغر کمسنه وسنك
سخت قاتی طاش وبر کمسنه یی چاغرسه لر وجواب ویرمسه اصمّه دعاتی دیرلر وشدت
صوت ایله چاغرسه دعاه دعوة الاصمّ دیرلر وهم صمّ ج تهتهة وتهتة سخن
بینی کفتن سوزی بورونده سویلمك یقال تهّ سخن به بینی کفت سوزی
بورنیله سویلدی وهو اته سخن به بینی کوینده سوزی بورنیله سویلین کمسنه فهّ
فهّ وفهاهة درماندن در سخن سوز سویلرکن عاجز اولمق یعنی خصر اولمق یقال
فهّ درماند در سخن سوزده بوروولدی وهو فهّ مرد درمانده در سخن سوز سویلرکن
عاجز اولان کمسنه ویقال سفیهة فهیهة بیهقی دیدی که بو بابده آصل اوزن فلك
ادغام ایله استعمال اولنان کلمات بونلردر ضبب البلد لححت عینه مششت الدابة
قططت الشعر صکك الرجل باقی قیاس اوزره ادغام ایله در المعتل الفاء بالواو
من هذا الباب وبأ وباءة وباكون شدن وبالو اولمق یقال وبئ البلد علم
بابنده اوله ناظردر وبوءة حسن بابنده وبئ علم بابنده مجهول صیغه سیله
ثانی یه ناظرلردر وبانك شد شهر وبالو اولدی وهو وبئ ووبیء وموبوء
شهر وبانك وبا اصابت ایدن شهر وطئ ووطاء ووطأة سپردن باصمق یقال
وطئ الارض بسپرد زمین را یری باصدی وطاء جماع کردن جماع اتمك یقال
وطئ المرأة جماع کردن زن را خاتونه جماع اتدی وتب تباه شدن لك طمرقاسه
اولمق واول طرح وتب دیرلر وصب درد مند شدن مریض اولمق یقال وصب
شد مریض اولدی وهو وصب مرد درد مند مریض اولان کمسنه ویقال نصب ووصب
وبر کمسنه کندو واهلی مریض اولسه وصب موصب دیرلر وواصب واجب ودائم
معناسنه در وجح وبخ خشك شدن بول ونشك بر کوسفنه قویوننك قورونغنده بول
وبعر قورومق ... وسخ شوخکین شدن چرکلو اولمق یقال وسخ شوخکین شد
چرکلو اولدی ... ومد خشمکین شدن غضب اتمك ویعدی یان بعلی ومد سخت
کرم شدن زیاده اسی اولمق یقال ومد الیوم سخت کرم شد دوقی کوندن زیاده
اسی اولدی وهو ومد و ومدان سخت کرم زیاده اسی اولان نسنه ووعد شدة
عیش وسوء حال معناسنه دخی کلور وبن بشحر شدن شته دوه زیاده توکلی
اولمق واول دوه یه وبر واکر زیاده چوق توکلی اولسه اوبر وجل ترسیدن

خوف اتمك وَجِرَ دیرلر وَجِلَ كبی خاف معناسنه خوف ایدن كسنه یه وَجِرٌ وموٌنثنده وَجِرَةٌ
دیرلر وَجْرَاءُ دینلر وَحَرٌ كینه كرفتن بغض اتمك وغر كبی وَحِرَ صدره عَلَیَّ دیرلر وَغِرَ
معناسنه وَضَرٌ حب آلود شده بر نسنه یاغ بلاشقی اولمق یقال وَضِرَ الاناءُ چربو كرفت
خنور قاب قاچاق یاغلو اولدی وَهُوَ وَضِرٌ چرب كرفته یاغلو اولان نسنه وتشنیع مقامنده
كان یَنْقَعُ المَرِیضَ فَوَضَرَه بالهٔ ناءِه دیرلر وَقْرٌ كران شده كوش قولاق آغر یعنی صاغر
اولمق یقال وَقِرَتْ اُذُنُه كران شده كوشش قولاغی صاغر اولدی وبركسنه‌یی بورج باصمه
آوْقَرَ الدَّیْنُ دیرلر اَثْقَلَهُ معناسنه ضَرِمَ السَّقِطُ دیدیكه قلون قیب وقیرای انقله الدین
وَقْرٌ لنكیدن ستور دابه نك طرناغنه طاش مثللو نسنه اصابت ایتمكدن آغسامق وبر كسنه
العیاذ بالله تعالی مصیبت عظیمه یه مبتلا اولوب صبر وتحمل ایلسه كانت وَقْرَةٌ فی صَخْرَةٍ دیرلر
یعنی مصیبت آكا تأثیر اتمدی الا صخره یه بر شیء طوقوندقده نه نقدر جه رخنه حاصل اولورسه
اول قدر تأثیر اتدی ص وَقَصٌ كوته كردن شدن بو یونی قیصه اولمق قَصُرَ العُنُقُ معناسنه
یقال وَقِصَ كوته كردن شد بو یونی قیصه اولدی وَهُوَ اَوْقَصُ كوته كردن بو یونی قیصه
اولان كسنه قصیر العنق معناسنه موٌنثی وَقْصَاءُ در وَوُقِصَتْ عُنُقُهُ دیرلر بو یونی ایچنه اولسه
وآتش اوزرنه دخی وَقَصَ دیرلر یقال وَقَصَ دیرلر یقال وَقِّصْ عَلَی نَارِكَ یعنی ایچنه
اوطون القا ایله ع وَجَعٌ درد مند شدن مرضلو اولمق یقال وَجِعَ یَوْجَعُ یَیْجَعُ یَاجَعُ
درد مند شد مریض اولدی واول كسنه یه وَجِعٌ وفلانٌ یَوْجَعُ رَأْسَهُ وَیَتَوَجَّعُ رَأْسَهُ
دیرلر باشی آغریسه سَعَةٌ فراخ شدن واسع اولمق یقال وَسِعَ یَسَعُ فراخ شد واسع اولدی
یَسَعُ دیدیكه یَوْسِعُ دن واو حذف اولندوغنك سببی بودر كه بو باب لازم استعمال
اولنوب ایكن وَسِعَ لفظی متعدی اولمغله سائرلرینه مخالف اولوب واوی حذف اولندی
بعضیلر ورث بابندن در دیو یَعِدُ واوی حرف حلق ایچون حذف اولندی دیدی وَهُوَ
وَاسِعٌ كه بولدی وكلش تعبیر اولنور وكنجیدن وصیغشمق یقال وَسِعَ المَكانُ بكنجید بجای
مكان صیغدی روا رسیدن وبتشمك یقال وَسِعَهُ المَكانُ وارسید اوراجای مكان آكا
یتشدی یعنی مكان آكا تمام كلوب ایچینه صیغدی ولا یَسَعُكَ اَنْ تَفْعَلَ كذا نمی رسد ترا
كه چنین كار كنی سكا یتشمز كه سن شو یله ایشی ایده سین یعنی لایق دكلدر وَهُوَ الوُسْعُ
توان قدرت وَكَعٌ انكشت سترك پای بر دیكر افتادن ایاغك باش پارمغی یاننده اولان
پارمق اوزرینه دوشمك كه باش پارمك دیبی طاشره چیقمش كورینه یقال وَكِعَ
انكشت سترك پایش بر دیكر افتاد ایاغك باش پرمغی یاننده كنك اوزرینه دوشدی
وَهُوَ اَوْكَعُ انكشت سترك پایش بر دیكر افتاده اول كسنه وَلَعٌ وَلُوعٌ سخت حریص شدن
زیاده حریص اولمق وَهُوَ وَلِعٌ سخت حریص زیاده حریص اولان كسنه ع وَتَغٌ بزه مند
وهلوك شدن آثم اولمغله هلوك اولمق یقال وَتِغَ آثم وهالك وَاَوْتَغَ دینه بالاثم
ف وَكَفٌ بزه مند شدن كناه كار اولمق یقال وَكِفَ یَوْكَفُ ای آثم وعیب ومنقصه
معناسنه دخی كلور یقال لیس علیك فیه وَكَفٌ ای عَیْبٌ ومَنْقَصَةٌ وَطَفٌ انبوه
شده موی ابرو قاشك قیلی چوق اولمق یقال وَطِفَ الحاجِبُ انبوه شد موی ابرو

قاشك

یعنی ضرب بابندن ده كلور دیدی
منه

یاغه مخصوص دكلدر وفی الاساس
اناء وضر وبیخ من دسم اوغیره
منه

سكون القاف وان كان القیاس
الفتح كذا فی التاج منه

بالنصب منه

بالفتح

قاشك قیلی چوق وصیق اولمق وَهُوَ اَوْطَفُ مرد انبوه موی ابرو قاشی كور كسنه عامه كتب
لغتده قاشنك وكرپكنك قیلی چوق كسنه دیو تفسیر اولندی وَجَلٌ وَمَوْجَلٌ ترسیدن
خوف اتمك یقال وَجِلَ بترسید قورقدی وَهُوَ اَوْجَلُ وَوَجِلٌ ترسان خوف ایدن كسنه
وَحَلٌ و وَحْلٌ درگل تنك افتادن ایچ چاموره دوشمك یقال وَحِلَ فی المَوْحِلِ در افتاد
درگل تنك صولی چاموره دوشدی وَهُوَ وَحِلٌ و مَوْحُولٌ مرد درگل افتاده صیویق
چاموره دوشن كسنه وَهَلٌ ترسیدن قورقمق وفزع اتمك واول كسنه یه وَهِلٌ دیرلر
وفراموش وخطا كردن واونوتمق وخطا اتمك م وَحَمٌ بر آبستنی آرزو وخواستن
خاتون حامله هر نسنه یی آرزو اتمك كه تركیده آش یرمه خاتون هركوردیكی طعامدن
استه دیرلر وفی المثل وَحْمَی ولا حَبَل یعنی خاتون هركورددوكن وهر ایشتدوكن اشتها
ایدر مع هذا حملی یوق طعامه حریص اولان كسنه وحاجتی اولمین نسنه یی طلب
ایدن كسنه حقنده ضرب اولنور وَخَامَةٌ ناكوار دكرفتن طعامدن امتلا اولمق یقال
وَخِمَ یَوْخَمُ معلوم صیغه سیله وَوُخِمَ یُوخَمُ مجهول صیغه سیله ناكوار دكرفت
اورا آنی هضم اولمین طعام اخذ اتدی یعنی امتلا اولدی وَهُوَ وَخِمٌ ناكوار دكرفته
امتلا اولان كسنه وَغْمٌ كینه كرفتن بغض ایتمك ابن جنی ورث بابندن در دیدی
وَهْمٌ غلط كردن غلط ایتمك یقال وَهِمَ فی الحِسَابِ غلط كرد در شمار حساب ده
غلط اتدی یَوْهَمُ علم بابندن وَیَهِمُ ورث بابندن ن وَسَنٌ بی هوش شدن
ازدحام چاه قویونك نفسندن بی هوش اولمق مُدَّةٌ مدید آغزی آچلمین قویونك
آغر بو آجد قوقو واقع اولور واول كسنه یه وَسِنٌ دیرلر هـ وَلَهٌ شیفته شدن عقلی
كتمك یقال وَلِهَتْ شیفته شد زن خاتونك ولدینه زیاده وجدندن محزون اولوب
عقلی كتدی تَوْلَهُ وَتَلِهُ واوك حذف واثباتی لغت در وَهِیَ وَالِهٌ و وَالِهَةٌ تانك
اثبات وحذفی جائزدر زن شیفته عقلی كتمش خاتون وفعل مذكور عاشق اولان
خاتونه میلاوه دیرلر كه آصلی مُوَلَّهٌ در المعتل الفاء من هذا الباب د وَدٌّ ووَدَادٌ
ووِدَادَةٌ دوست داشتن محبت اتمك كه سومك تعبیر اولنور یقال وَدَّ الاَمْرَ یَوَدُّهُ
دوست داشت كاررا ایشی سودی وآرزو بردن وبر نسنه یی آرزو اتمك یقال
وَدِدْتُ لَوْ كَانَ كذا در آرزوی منست كه او چنان بودی فلان نسنه نك شویله
اولمه سی بنم آرزومدر یعنی شویله اولمه سی تمنی ایدرم المعتل الفاء بالیاء
س یَأْسٌ و یَأَسَةٌ نومید شدن نا امید اولمق یقال یَئِسَ مِنَ الشَّیْءِ یَیْئَسُ علم
بابندن وَیَیْئِسُ ورث بابندن وَاَیِسَ مِنَ الشَّیْءِ نومید شد از چیز نشندن
مأیوس اولدی یعنی امیدی منقطع اولدی ابن السكیت دیدیكه اَیِسَ ویَئِسَ
بر معنایه در ومصدرلری برابردر وَهُوَ یَؤُوسٌ مرد نومید شده نا امید اولان كسنه
ویقال الله تعالی یخلف والعبد یؤوس والعبد كنود ویؤوس یعنی حضرت الله جل قوت
اولان شیئه خلف وعوض ویرور عبد ایسه نا امید در یَأْسٌ دانستن بلمك علم
معناسنه یقال یَئِسَ الاَمْرَ بدانست كاررا ایشی بلدی مخفی اولمیه كه یأس دن

وفی الاساس فی اشفار وطف
طوال تنثنی واسترخاء وفی التاج
الاوطف انبوه موی ابرو مرد
منه

علم ماداولد وغنك وجهی بوددكه البته حرص وطمع باعث اضطراب وانقطاعی موجب
سكون وطمأنینه در كذلك جهل سبب طبطاب وزوالی علت طمأنینه دركه علم آندن
عبارت در. هذا الیأس احدی الراحتین كلامی زباده ذ صغیر وكبیر اولدی یُبْس ویُبُوسَة
خشك شده قورویمق یقال یَبِسَ الشیءُ یَیْبَسُ علم بابنده ن وَیَبِسَ ورث بابنده ن خشك
شده‌جز قوریدی نسنه وَهُوَ یابِس خشك قوری نسنه وَمَكانٌ یَبَسٌ بانك فتحیله
جای خشك شرح رطوبتی كیدوب قورمش مكان وَحَطَبٌ یَبْسٌ بانك سكونیله هیزم
خشك قوری اولوله ثعلب دیدی كه یَبْسُ خِلْقی قوزیره استعمال اولنور طاش ودمور
كبی. وابن السكیت یَبْسٌ یابسك جمعیدر رَكْبٌ ورَكِبٌ كبی دیدی وما بینمزده اولان
علاقه‌یی قطع ایتمه دیه‌جك یرده لا توبس الثری بینی وبینك دیرلر وقاتی طاشه
حجر یابس دیرلر قال، اذا انت لم تعشق ولم تدر ما الهوى. فكن حجرا من یابس الصخر
جلمدا. وقلیل الخیر اولان رجله یابس ویَبِیس وخاتونه یابسه ویَبِیسَه دیرلر ظ یَقَظَة
بیدار شده ن اویانق اولمق كه نوم مقابلی‌در یقال یَقِظَ بیدار شده اویانق اولدی وَهُوَ
یَقْظانُ ویَقِظٌ ویَقُظٌ مرد بیدار اویانق كسنه وَهُمْ ایقاظٌ ج ایشانه همه بیدار
آنلر جمله اویانق وَهِیَ یَقْظَى زن بیدار اویانق خاتون م یُتْم ویَتَم بی پدر شده ن
مردم وبی مادر شده ن جانور ١٠ انسانده باباسی وحیوانانده اناسی اولمق یقال
یَتِمَ علم بابنده ن وَیَتُمَ حسن بابنده ن یتیم شده یتیم اولدی وَهُوَ یَتِیم مرد بی پدر وجانور
بی مادر باباسز انسان وانسز حیوان وَهُمْ یَتامَى ج وایتام مردخی كلور وانا سی
وباباسی اولمین صبی‌یه یتیم مُنْقَطِع دیرلر وخاتونك اولادلری یتیم اولدی دیه‌جك
یرده اَیْتَمَتِ المرأةُ دیرلر ودخی هرنسنه كه عدیم المثل اوله آكا دخی یتیم اطلاق
اولنور ولهذا یقال دُرَّةٌ یَتِیمَةٌ مروارید شاهوار پادشاهلره لایق اینجو كه برصدفده
فقط بر دانه بولنمغله دُرّ یكدانه دیرلر ن یُمْن خجسته شده ن مبارك اولمق كه شوم
مقابلی‌در هذانیك بخت شده ن ایله دخی تفسیر اولندی یقال یَمُنَ علم بابنده ن وَیَمِنَ
حسن بابنده ن وَیُمِنَ مجهول صیغه‌سیله خجسته شده مبارك اولدی وَهُوَ اَیْمَنُ ومَیْمُونٌ
خجسته مبارك اولان نسنه عَلَی الصَّباحِ نظر برجمال دوفرخ افزون. نشان بخت
بلند است وطالع میمون. علی الخصوص كسی را كه طبع موزون نشت چه گونه دوست
ندارد شمایل موزون المعتل العین بالواو من هذا الباب ج عَوْج وعَوَج كژ شده
اكری اولمق یقال عَوِجَ العُودُ اوله ناظردر كژ شد چوب اغاج اكری اولدی
وَعَوِجَ الاَمْرُ ثانی‌یه ناظردر كژ شد كار. ایش اكری اولوب مستقیم اولمدی
مصنف اساسده دیدی كه عُودده عِوَج لرای ده عَوَج مستعمل‌در. وابن السكیت
دیدی كه هرنسنه منتصب واكری اوله دیوار كبی واغاج كبی آنده عَوَج عینك فتحیله
وهرنسنه كه یاوزرنده اولوب واكری اوله آنده ودینده ومعاشده عِوَج عینك
كسریله مستعمل‌در وَهُوَ اَعْوَجُ كژ مطلقا اكری اولان نسنه وبدخوی اولان
كسنه‌یه دخی اَعْوَج دیرلر تقول استعیذ بالله من كل اَهْوَج اَعْوَج ودخی بر كسنه‌یه

كذا فی الاساس منه

باكره اولنجه‌یه قدر بو اسم اطلاق اولنور منه

لیس الیتیم الذی قدمات والده. ان الیتیم یتیم العلم والادب وقال المصنف فی اطواق الذهب فی المقالة الاولی ما یخفض المرء عدمه ویتیمه اذا رفعه فعله وعلمه منه

احمق دراز قامت منه

بدخوی منه

چوق

چوق سویله دیلكی بند ه كس دیه‌جك یرده نُجْح عنی لسانك دیرلر هَوَج سبكسار شده
احمق اولمق یقال هَوِجَ الرجلُ ابله شد مرد رجل احمق اولدی وَهُوَ اَهْوَجُ مرد ابله ابله
اولان كسنه واساسده طویل احمق ایله تفسیر اتدی وسخت جست باد وزیل شد یلماسك
یقال هَوِجَتِ الریحُ سخت جست باد یل شدید اسوب بیرتی خراب اتدی وَهِیَ هَوْجاءُ
جانه باد سخت جهنده شدید اسن یل د اَوَد كژ شده ن اكری اولمق یقال اَوِدَ كژ شده
اكری اولدی وَهُوَ اَوِدٌ كژ اكری اولان نسنه قَوَد دراز كردن شده ن بوینی اوزون
اولمق یقال قَوِدَ الفرسُ والبعیرُ دراز كردن شد اسب وشتر آت ودوه اوزون بویونلی
اولدی وَهُوَ اَقْوَدُ دراز كردن اوزون بویونلی واول كسنه كه یوزی طوغریسنه
نظر ایدوب ایكی جانبنه التفات اتمك ایچون بویونی بوركیه آكا دخی اَقْوَد دیرلر
هذا اَقْوَدُ دیوب بخیل دن كنایه ایدرلر زیرا لئیم اولان كسنه طعام اكل ایدر ایكن
ایكی طرفنه باقمز بلكه بر آشنا كوروب طعامه دعوت لازم كله دیو قال ان الكریم
حُوَلَهُ مُنْقَلِبٌ وان اللئیم دائم الطرف اقود ومؤنثی قوداء كلور ن حَوَر سیاه
چشم شده ن قره كوزلو اولمق یقال حَوِرَ سیاه چشم شد قره كوزلو اولدی وَهُوَ اَحْوَرُ
مرد سیاه چشم قره كوزلو اولان كسنه ذَوَد كژ شده ن سینه كوكس اكری اولمق كه آتك
كوكسنك ایكی طرفنده اولان ایكی یومری آتك بری ایچرو وبری طشره چیقمقدن عبارتدر كه
اول آتله فَتَقَدَّمْ دیرلر یقال ذَوِدَ كژ سینه شد كوكسی اكری اولدی وَهُوَ اَذْوَدُ
كژ سینه كوكسی اكری فرس صَوَد كژ شده ن كردن بوینی اكری اولمق یقال صَوِدَ
كژ كردن شد بوینی اكری اولدی وَصَوَدُ آصلنده مطلقا اكری اولمقدر صَاذُوَجْهَه
الی دیرلر اقبال اتسه وَاَجِدُ فی راسی صوداً دیرلر تكبر معناسنه زیرا باشی بكیشن
كسنه باشنی بیت اولمق احتمالی اولمغله بركسنه‌یه باشی اكوب باقدیرت وبا عراف
تزوج مراد اتدی بر دوستی دیدی كه لا تشغلك من الصورة ولا تستكن من الغوج
یعنی سنك مراد اتدیكك خاتونه سنك باشیكی بیتله مز ووقت غائبده بعینی قاتله
وقتنده سكا كوكنده اولمه وَهُوَ اَصْوَدُ كژ كردن بوینی اكری اولان كسنه وصُوار صیغه
سوریسی وصوار مسك نافه‌سی معناسنه در یقال لا انسانك ما لاح صوار وما ناح
صوار هَوْر وهُؤُور ریخته شده ن یرلومشق اولمغله ییقلمق یقال هارَ الجُرُفُ بریخیله
كنار جری آریغنك كناری ییقلدی وَهُوَ هارٌ وَهائِرٌ وهائز ریخته ییقلمش ج
وانهار انهدم معناسنه‌در ش سَوَس شپشه در افتادن صوفه كورقع وتخله بیت
ومیوه‌یه قورت دوشمك یقال ساسَ یَساسُ ای وقع السوس وشو كیفیت
بی‌غم ایله هلاك اتدی دیه‌جك یرده سوس عقلی ودود جنبی شَوِس
بكوشه چشم نكریستن اذ تكبر وتكبر ده ناشی كوز قویروغیله نظر اتمك یقال
شَوِسَ بكوشه چشم نكریست كوز قویروغیله باقدی وَهُوَ اَشْوَسُ مرد بكوشه
چشم كوز قویروغیله باقان كسنه ص حَوَص تنك چشم شده ن طار كوزلی اولمق
جوهری كوز قویروغی طار اولمق وكوزلك بری طار اولمق ایله دخی تفسیر اتدی

مجاهد مسائلی كسنه انحصاره دلالت ایدوب
اذاقام الفجر الغوان نابلبل وادی
اذاقام الغوار منه

ساده عربی لغتده در منه

هازده مقلوبدر هائر اعلو اولندی منه

مصنف اساس ده دیدی که حوصت عینه دیرلر اگر گوزینک قوروغی طار اولور
گویا گوزینک برطرفی خیاطه اولنمشدر زیرا حوص آصلنده خیاطه معناسنه در یقال
حاص عین الصقر ای خاطها یقال حوص تنک چشم شد طار گوزلی اولدی وهو
احوص مرد تنک چشم گوزی طار اولان کمسنه مؤنثی حوصاء در امرأة حوصاء وعین
حوصاء خوص درمغاک افتاده چشم گوز چوقوره دوشمک یقال خوص درمغاک
افتاده چشم شد گوزی چوقوره دوشمش اولدی وهو اخوص مرد درمغاک افتاده
چشم گوزی چوقوره دوشمش کمسنه مؤنثی خوصاء کلور وفی الاساس عین خوصاء
دیرلر گوزی کوچک وچوقورینه باتمش اولسه وتخاوص آندن عبارتدر که گوزینی اوقی
طمغرولدر یا شمسه نظر ایدر کبی ایتسه یقال اذا طلعت الجوزاء خرجت الریح الحر
خرصاء اول ریح شدیدر که گوز آچاق اولمدوغندن متخاوص کمسنه کبی باقیلور
ویوکسک دیه یه وده دین قویویه هضبه خوصاء وبئر خوصاء دیدکلری بوجهتدندر
ف خوف ومخافة وخیفة ترسیدن قورقمق یقال خافه خاف منه آندن قورقدی
قال فی الکشکول لبهاء العاملی قال القاضی فی تفسیر قوله تعالی لا خوف علیهم ولاهم
یحزنون ان الخوف علی المتوقع والحزن علی الواقع وفیه نظر لقوله تعالی انی لیحزننی
ان تذهبوا به ویمکن دفعه بان المراد انه یحزننی تصور ذهابکم به وبهذا یندفع اعتراض
ابن مالک علی النحاة بالآیة الکریمة فی قولهم ان لام الابتداء تخلص المضارع للحال
کما لا یخفی انتهی ف روق دراز دندان شدن دیشلری اوزون اولمق که اوست اولان
اولق دیشلری آلت اولان اولق دیشلردن اوزون اولمقدر روق دراز دندان شد
اوزون دیشلی اولدی وهو اروق دراز دندان اوزون دیشلی اولان کمسنه فوق شکسته
سوفار شدن تیر اوقک گزی قریلمق یقال فوق السهم تیر شکسته سوفار شد
اوقک گزی قریلدی وهو افوق تیر شکسته سوفار گزی قریلمش اوق فقت السهم
اوقک گزنی قیردم وفوقت السهم اوقه گز یاپدم معناسنه در اصمعی دیدی که گرکسه
امید واراولدیغی مرتبه دن ناقص نصیب ایله عودت ایتدی وفوق السهم دیرلر حتی
رمی ده اوقک گزینه گریش یچورسه تقول لا زلت فی الخیر موفقا وسهمک فی الکرم
مفوقا ک نوک ونوک احمق شدن احمق اولمق یقال نوک احمق شد احمق اولدی
وهو انوک مرد احمق احمق کمسنه وهم نوکی ج ل حوول وحول کژ چشم شدن
اگری گوزلی اولمق یقال حالت عینه تحال واوی الفه قلب ایله که اولده ناظردر وحولت
عینه تحول آصل اوزده که ثانی یه ناظردر کژ چشم شد اگری گوزلی اولدی وهو
احول کژ چشم اگری گوزلی اولان کمسنه وبر کمسنه قامجیسی قالدیروب بر کمسنه یی ضرب
ایچون توجه ایتسه احال علیه بالسوط یضربه دیرلر اقبل معناسنه قال بیت وکنت
کذئب السوء لما رای دما بصاحبه یوما احال علی الدم وفی المثل تجنب روضة
واحال یعدو یعنی مکان خصبدن احتراز ایدوب آنی تجاوز ونه اقبال ایتدی شقاوت
واحتاوزدینه ترجیح ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور م نوم ومنام خفتن اویومق



یقال نام بخفت اویودی وتنبه یا نومان بیدار شواری بسیار خواب کننده اویان ای چوق
اویویان کمسنه ورجل نومان دیمک جائزدکلدر زیرا نومان ندایه مخصوصدر وکهنه شدن جامه
وجامه اسکی اولمق وکاسد شدن بازار بازار کاسد اولمق هم شوه زشت روی شدن
چرکین یوزلو اولمق یقال شوه زشت روی شد چرکین یوزلی اولدی وهو اشوه مرد زشت
روی چرکین یوزلو رجل وهی شوهاء زن زشت روی چرکین یوزلی خاتون فوه
فراخ دهن شدن آغزی واسع اولمق یقال فوه فراخ دهن شد آغزی واسع اولدی
وهو افوه مرد فراخ دهن آغزی واسع اولان رجل المعتل العین بالیاء من هذا الباب
آ شیئا وشیئة ومشاءة ومشیئة ومشائیة خواستن مراد اتمک که دیلمک تعبیر اولنور
یقال شاء الامر بخواست چیزرا نسنه یی مراد ایتدی ب هیبة ومهابة ترسیدن
قورقمق یقال هابه بترسید ازوی قورقدی آندن ومهیب ومهوب مخوف عنه ویهوب
ناسدن خوف ایدن کمسنه در مهابت توب افزون آتش از دریا کفایت تو بر انگیز
رد آب از آتش وفی المثل الهیبة خیبة یعنی برنسنه دن خوف آندن حرمانه سبب در
قال من راقب الناس مات هما وفاز باللذة الجسور ح فیح فراخ کام شدن
آدم واسع اولمق یقال فیح فراخ کام شد گلیش اولدی آدیمی وهو افیح مرد فراخ
کام واسع الخطوه اولان کمسنه د جید دراز گردن شدن اوزون بوینلی اولمق
یقال جید دراز گردن شد اوزون بوینلی اولدی وهو اجید مرد دراز گردن
اوزون بوینلی کمسنه مؤنثی جیداء در صید سربالا کرفتن از تکبر تکبردن ناشی
باشینی یوقاری قالدرمق که صورتمق تعبیر اولنور اولکمسنه یه اصید دیرلر اصلنده
دوه ده مستعملدر که باشنی بردوه اولمغله باشنی انساغی اگدمز وملوکه اصید اطلاق اولندیغی
یمین وشمالنه التفات اتمدیکی ایچوندر غید با نعومت شدن نازک ویومشق بدنلو کمسنه
مؤنثی غیداء وجمعی غید کلور یقال نساء جید غید یومر لقا بهن عید وما ال گردن
شدن درغنودن واویوقلدیغی وقت ده بوینی برطرفه مائل اولمق وفی الصحاح الاغید
الوسنان المائل العنق کوز ومکاوق وکیدودة نزدیک شدن بفعل ایشلمکه قریب
اولمق یقال کاد یفعل کذا ای قرب ان یفعله ت حیرة سرگشته شدن متحیر اولمق
یقال حار یحار سرگشته شد متحیر اولدی وهو حائر وحیران مرد سرگشته متحیر
اولان کمسنه وهم حیاری ج ومؤنثی حیری کلور وجمعی کذلک حیاری در غیرة وغار
وغیار رشک بردن کونلمک یقال غار علی المرأة من فلان رشک برد برزن از بیگانه
کونلدی خاتوندن فلان کمسنه دن کم قیصقاندی تعبیر اولنور وهو غیران وغیور
مرد رشک برنده گونی آیدین کمسنه وهم غیاری وغیاری ج که غیران لفظنک جمعیدر
وغیور لفظنک جمعی غیر کلور وهی غیری زن رشک برنده کونلین خاتون ط
طوط مست شدن شتر دوه هیجان وهدیر ایتمک که کوکره مک تعبیر اولنور یقاط
وبطیط لغت در ف خیف زاغ چشم شدن قارغه گوزلی یعنی بر گوزی سیاه
بر گوزی گوک اولمق یقال خیف زاغ چشم شد قارغه گوزلی اولدی وهو

آخيف مرد فراغ چشم فارغه كوزلى اولان كمسنه وخيف مادّه سنده اختلاف معناسى مأخوذ اولمغله الناس اخياف ديرلر مختلفون معناسنه عياف منش بر دن كوكل دونمك كه ايكرنمك تعبير اولنور وفى المثل يُضرَبُ الثورُ اذا عاف البقر بر كمسنه نك جرمى سببيله جرمى اولميان كمسنه يى مؤاخذه حقنده ضرب اولنور قال كما ضرب اليعسوب ان عاف باقر وما ذنبه ان عافت الماء باقر ولقد احسن النابغة فى هذا المعنى وحملتنى ذنب امرئ وتركته كذى العرّ يكوى غيره وهو راتع وفى مثل اخر لو كويت على داء لم اغضب كه هله صوچم اولايدى كوجيمه كلمزدى وطعام وشرابدن ايكرنن كمسنه يه عيوف ديرلر قال وانى لشراب المياه اذا صفت وانى اذا كدرتها لعيوف هيف باريك ميانه شدن اينجه بللى اولمق يقال هيف باريك ميان شد اينجه بللى اولدى وهو اهيف مرد باريك ميان بللى اينجه اولان كمسنه آ مخيلة وخال ومخالة پنداشتن ظن اتمك يقال خال الرجل كريما پنداشت مرد را كريم فلان رجلى كريم ظن اتدى مستقبلى اخال كلور همزه نك كسرى ايله كه فصيح اولان بودر وبنو اسد اخال ديرلر همزه نك فتحيله كه قياس اولان بودر وفى المثل من يسمع يخل بر كمسنه دن بر خبر بالغ اولدقده بر كمسنه اول كمسنه يى متهم ايدوب بوكلامى تكلم ايدر هذا ما قاله فى المستقصى ميدانى ديدى كه يعنى بر كمسنه ناسك اخبار ومعايبى استماع اتسه آنلره قلبنده سوء ظن حاصل اولور ناسدن عزلته ترغيب مقامنده ضرب اولنور ولفظ يخل ظننت بابندندر اولمغله ايكى مفعوله متعدى اولور لكن بو مقامده مفعوليى معا حذف اولندى نيل يافتن بولمق يقال نال الشئ يافت چيزرا نسنه يى بولدى ودرسيدن يتشمك يقال ناله امر رسيد بوى كار آكا ايش يتشدى كه باشينه بر ايش كلدى تعبير اولنور وزيان رسانيدن وضرر يتشدرمك يقال نال من عدوّه زيان كرد دشمن را دشمنه ضرر يتشدردى ونال الوتد رسيد ميخ ميخ يتشدى يعنى قرار ده بولوب واصل اولهجق يره واصل اولدى كه طشره ده قالمدى نال ينال آصلنده نيل ينيل در امرى نل در نونك فتحيله متكلمده نلت ديرلر نونك كسريله المعتل اللام من هذا الباب صبا صادك فتحى ومدايله باكودكان بازى كردن صبيان ايله لعب اتمك غبا وغباوة دونا يافتن فهم اتمك وغافل اولمق بنفسه وعن ايله متعدى اولور يقال غبا عن كذا وغبيه غافل شد از همان چيز غافل اولدى فلان نسنه دن وهو غبى مرد دونا يابنده فهم اتمين كمسنه وغبى على الشئ دخى بو معنايه در وتقول الاغبياء اكثرها اغنياء فتاء جوان شدن يكيت اولمق يقال فتى وهو فتى السن كه كنج ياشلو تعبير اولنور وعرب كريم اولان كمسنه يه فتى ديرلر شيخ اولسون شاب اولسون ويقال ابرد من شيخ يتفتى اى يتشبه بالصبيان وتقول هؤلاء فتو ليس فيهم فتوة لثى نمكين شدن فورى نسنه ياش اولمق يقال لثى الشئ اى ندى وهذا ثوب لث ديرلر اكر ثوب عرقدن نمناك اولسه بجحى حريص شدن حريص اولمق فراء ديدى كه بجيت بالشئ ديرلر لغت معناسى همزه ايله وهمزه لسز جائزدر ضحاء وضحى بآفتاب كاه نشستن آفتابك شعاع

واقع اولان موضعه اوتورمق ومطلقا شمسك ضوئى دوشن موضعه خروجه دخى ديرلر يقال ضحى للشمس در آفتاب كاه نشست كونشده اوتوردى وخوى كردن وودرلمك يقال ضحيت اى عرقت ردى هلاك شدن هلاك اولمق يقال ردى هلاك شد هلاك اولدى وهو رد مرد هلاك شرع هلاك اولان كمسنه سدى بسيار نم شدن زياده ياش اولمق يقال سديت الارض اى كثر نداها من السماء صدى تشنه شدن صوسز اولمق يقال صدى تشنه شد صوسز اولدى وهو صد وصاد وصديان مرد تشنه صوسز اولان كمسنه وصدى زن تشنه صوسز اولان خاتون وصداء منعكس اولان آوازدر امم اتته صكوه ديرلر افلكه معناسنه زيرا كمسنه هلاك اولسه صدا آكا جواب ويرمز اولور تقول هم اليوم اعداء وهم غدا اصداء اى موتى قدى خوش بوى شدن خوردنى طعام ايو رايحه لو اولمق يقال قدى الطعام وطعام قد وفلان كمسنه نك طعامنك كوزل طعم ورايحه سى واردر ديه جك يرده ما اقدى طعام فلان ديرلر ندى وندآوة وندوة تر شدن ياش اولمق يقال ندى تر شد ياش اولدى وجوانمردى كردن وسخاوت اتمك ورجل ند اى جواد وما تندى احدى يديه الاخرى ديرلر بخيل حقنده اذى واذاوة واذية آزردن آزرده اولمق كه اينجمك تعبير اولنور يقال اذى منه بكذا بيازرد ازوى بفلان چيز اينجندى آنده فلان نسنه سببيله قذى خاشه در چشم افتادن كوزه چوب دوشمك قذيت عينه ديرلر كوزينه چوب دوشسه رزى شاد شدن مسرور اولمق وبسيار شدن بر نسنه چوق اولمق ابن السكيت ديدى كه رزى بذلك اذا فرح به وسر ورزى القوم كثروا ونما حرى سزاوار شدن لايق اولمق يقال حرى بكذا سزاوار شد بفلان چيز فلان نسنه يه لايق اولدى وهو حر به وحرى به وحرى به واين سزاوار است بوكا وبو فلان شيئه لايق در جوهرى ديدى كه حرى رانك فتحيله اولدقده تثنيه وجمع كلمز وحر رانك كسريله اولدقده كذلك حرى فعيل وزننده تثنيه وجمع كلور وتحرى غالب ظن ده استعماله لايق اولان شئ طلب دن عبارتدر حرى ده مأخوذدر تقمن كبى ثمن ده مأخوذدر حرى معناسنه شرى بشتم بر آمده تورد اشن جيقران كمسنه وسخت خشم كرفتن وزياده غضب اتمك وبسيار جستن بجنق وبرق جوق لمعان اتمك ضراوة خو كردن معتاد اولمق كه اوكرنمك تعبير اولنور يقال ضرى الكلب بالصيد خو كرد سك شكار را معتاد اولدى كلب شكاره وهو ضار وضرى سك خو كرده معتاد اولان كلب واخل معتاد اتمك وقانى طور ميوب سيلان ايدن طمره دخى ضار وضرى ديه كلرى سيلانى معتاد اولمق ملاحظه سيله در طراة وطراوة تازه شدن تازه اولمق يقال طرى اللحم تازه شد كوشت آت تازه اولدى وهو طرى تازه تازه اولان نسنه عصى كبى عرى وعروة برهنه شدن چپلاق اولمق كه صويونمق تعبير اولنور عرى من ثيابه برهنه شد از جامه اش جامه سنده عريان اولدى وهو عريان وعار مرد برهنه چپلاق اولان كمسنه وهو

عَرَاةٌ وعَرَاةٌ وَهِيَ عُرْيَانَةٌ زن برهنه چپلاق اولان خاتون وبرخاتونك مكشوف اولان اعضاسى مدح ايتدكده ما احسن معارى هذه المرأة ديرلر كه مراد يوزى والرى وآيا قلريدر وكتم سنا نيتين كسنه يه عريان البخى ديرب خاتوندن كنايه ايدرلر غراء مولع شده زياده حريص اولمق وغرى فلان اى تمادى فى غضبه كَرِىَ غنوده ايمك غنوده نعاس كبى يقال كَرِىَ بغنود ايمك غنودى وَهُوَ كَرٍ وكَرْيَانٌ وكَرِىٌّ غنوده ايمك غنوده كسنه وغافل اولان كسنه يه طويل الكرى ديرلر تقول يا كرىّ انك لطويل الكرى خِزْىٌ وخِزْيَةٌ ومَخْزَاةٌ خوار شده ذليل وحقير اولمق يقال خَزِىَ خوار شد ذليل اولدى وَهُوَ خَزٍ مرد خوار ذليل اولان كسنه خَزَايَةٌ شرمكين شده خجل اولمق يقال خَزِىَ شرمنده شد خجل اولدى وَهُوَ خَزْيَانٌ مرد شرمنده خجالت زده اولان كسنه وفى الاساس خَزِىَ منه وخَزِيَةٌ مثل استحى منه واستحياه والخزاية شدة الحياء س أَسِىَ اند وهكين شده مغموم اولمق يقال آسِىَ عَلَى كَذَا غمكين شد برنسنه يه جز فلان نسنه يه محزون اولدى وَهُوَ اَسْوَانُ واَسٍ وآسٍ مرد غمكين محزون اولان كسنه وأسى تعزيه معناسنه در يقال ان الاسى تدفع الاسى نِسْيَانٌ فراموش كردن اونتمق يقال نَسِيَهُ فراموش كرد اوزا آنى اونوتدى وَهُوَ نَسِىٌّ ونَسِىٌ فراموش كننده اونودبجى كسنه ونسيانى چوق اولان كسنه يه نسيان ديرلر نونك فتحيله وتناسى اظهار نسيان معناسنه در ودست بداشتن وبرنسنه يى ترك ايتمك قال الله تعالى نسوا الله فنسيهم وانساء اونوتدرمق يقال كرمك نسى كرما البرامكة معلوم اولكه اصحاب تجارب مورث نسيان اولان اشيايى ذكر ايتديلر حتى شيخ علم الدين سخاوى شو وجهله نظم ايتدى كه توق خصالا خوف نسيان ما مضى • قراءة الواح القبور تديمها • كذا المشى ما بين القطار • وحجمك القفا ومنها الهم وهو عظيمها • واكلك للتفاح ماكان حامضا • وكسفرة خضراء فيها سمومها • ومن ذا التبول المرء فى الماء راكدا • كذلك رمى القمل حيا تضيمها • ولا تنظر المصلوب والماء راكدا • واكلك سؤر الفار وهو نعيمها • حجم قفا انسه سندن حجامت ايتمك وكسفرة كشنيج ديدكلرى كه حبوبا تدن تضيم تظلم وتميم الشئ آخره معناسنه در لَشَىَّ درد كردن دلك واه بوطره اولان آغريق كه اول طرح نساء ديرلر واولكسنه يه نَسِى ديرلر فعل وزنى اوزره قس خَشْيَةٌ ترسيدن قورقمق يقال خَشِيَهُ بترسيد اوزى آندن قورقدى وخوف ايدن كسنه خَاشٍ وخَشٍ وخشيان ديرلر يقال فلان خشيان كانه من خشيته خَشَّى حسته لكه يا زياده تعب دن پك پك تنفس ايتمكدر كه تركيده حانحان صولومق تعبير اولنور وعرب زياده يوكورك طوشانه صيد ايتدك ديجك يرده صيدنا مخشية الكلاب ديرلر يعنى طوشان غاية سريع العدو اولمغله صياد لك كلبلرى يوروب كلبنه حانحان صولودو تحصيل مشكل اولان نسنه يى تحصيل ايتدكده كلام مذكورى ضرب ايدرلر ويقال بالخشية ينال الامن • وتظلم كرعوم واقع اولان تخشيتا انى بحقها كرهنا معناسنه در عَشِىَ شب كور شدن كوندز كوروب كيجه

كورمك كه تركيده تاووق قاراكوسى اولمق تعبير اولنور يقال عَشِىَ شب كور شد كيجه وقتى كورمدى وَهُوَ اَعْشَى مرد شب كور كيجه كورميين رجل وَهِيَ عَشْوَاءُ زن شب كور كيجه كورميين خاتون بر كسنه ايشنه بصيرت اوزره اولمسه اكا ركب فلان العشواء ديرلر كه عشوا اوكورنى كورميوب آيا قلرين اكا وبوركا وورن ناقه در وتعشى وقت عشاده طعام يمكدر وفى المثل العاشية تهيج الآبية يعنى وقت عشاده اكلده ابا ايدن ناقه وقت عشاده اكل ايدن ناقه يى كوردكده اكا تبعيت ايدوب بيله اكل ايدر اول كسنه حقنده ضرب اولنوركه بر ايشه شروع مرادى دكل ايكن غيرك ايشله ديكنى كوروب اول دخى ايشه شروع ايده وفى مثل آخر عَشِّ وَلَا تَغْتَرَّ رويدا وضح رويدا يعنى لختا مده وصباحه دوهكى رفق وتانى يه ترغيب محلنده ضرب اولنور غَشْىٌ وغَشَيَانٌ آمده كلمك يقال غَشِيَهُ آمد بدو اكا كلدى وجماع كردن جماع ايتمك يقال غَشِىَ المَرْأَةَ جماع كرد بازن خاتونه ايله جماع ايتدى نَشْوَةٌ بوى يافتن قوقو طويمق • وجستن بيا مرا ان كجا خاست وخبر طرف دن نشأت ايتدى دير جست وجوى ايتمك ض رِضًى ورِضْوَانٌ پسنديده بكمك يقال رَضِيَهُ پسنديده اوزا بكندى آنى وخشنود شدن راضى اولمق يقال رَضِىَ عَنْهُ خشنود شد اوزى آندن راضى اولدى وفى المثل رَضِىَ من الوفاء باللفاء وفاء توفيه ولفاء شئ حقير معناسنه در لفاء حقّه حقنى تنقيص ايتسه لفا ووفا مصدرلردر توفيه وتلفيه معناسنه ادنى خسيسه يه راضى اولوب تام وكثيرى ترك ايدن كسنه حقنده ضرب اولنور وَهُوَ رَضِىٌّ مرد پسنديده وخوشنود شونده بكنيجى يا راضى اولوجى كسنه وَهِيَ المَرْضَاةُ خوشنودى راضيلق • بهقى ديدى كه رضى عن وعلى ايله متعدى اولور وعلى ايله متعدى اولدوغى اقبال معناسى متضمن اولدوغى ايچوندر يا خود نقيضى اولان سخط اوزرينه حملا در ط حَظْوَةٌ وحُظْوَةٌ بهره مند شدن حصه مند اولمق يقال حَظِىَ بِكَذَا بهره مند شد بغلان نسنه ايله بهره مند اولدى وَهُوَ حَظِىٌّ بهره مند حصه مند اولان كسنه ودولتى شده زن ان شوهر وخاتونه زوجى عندنده عزتلو وحرمتلو اولمق وفى المثل الا حظية فلا الية الية الوده ماخوذ در تقصير معناسنه الا اكن خطية فلا اكون الية تقديرنده در والية آلية معناسنه در وخطية مخطوظة يا خود خاطية معناسنه در ابو عبيده ديدى كه آصل مثل اول خاتون ايچوندر كه زوجى عندنده چندان اعتبارى اولميوب كرمى كورميه پس اكا ديرلر كه زوجك عندنده اكرچه معتبر دكل ولفظى كورمزسين بنه اكا محبتدن خالى اولمه وخدمتنده هر قصور ايتمه بلكه كوره اولور كه كرمنه نائل اولورسين خلقه مدار بلكه آنلردن مرادكه نائل اولورسين ديه جك يرده ضرب اولنور ف حَفْوَةٌ وحِفْوَةٌ وحَفَاءٌ پا برهنه شده يالين آياق اولمق يقال حَفِىَ پا برهنه شد يالين اياق اولدى وَهُوَ حَافٍ مرد پا برهنه يالين آياق اولان كسنه حَفِىَ سوده شده پاى

قال الاخفش

يا لين آياق يورومكدن آياغك آلتى آشنمق حَفِيَتِ القَدَمُ سوده شد كف پاى
چرق يورومكدن آياق آشندى وَرَجُلٌ حَفٍ مرد سوده پاى آياغى آشنمش رجل
حَفاوَةً باستقصار ازحال كسى پرسيدن وتيمار داشتن دركاروى بركسنه نك حالن
كركى كبى سؤال اتدكدن صكره اول كسنه نك ايشينه زياده اهتمام اتمك يقال حَفِيَ
عَنِ الشيءِ نيك پرسيد ازچيز زياده برنسنه يى سؤال اتدى وَهُوَ حَفِيٌّ عَنْهُ
نيك پرسنده سؤالده استقصا ايدن كسنه وفى المثل مَأْدُبَةٌ لاجفاوة يعنى سكا اكرام
اتدیکى برحاجت ايچوندر يوخسه سكا محبتدن دكلدر وتحفّت به ديرلر زياده اكرام
اتسه وفلان وَفِيٌّ حَفِيٌّ حَيِيٌّ حَلِيٌّ خَفِيٌّ وآحفى فى السؤ ديرلر سؤالده مبالغه
اتسه يقال سائل مُحِفٌّ مُحْفٍ مُلْحِفٌ خَفا پوشيده شده كيزلو اولمق يقال خَفِيَ
عَلَيْهِ الامرُ پوشيده شد بروى كار مخفى اولدى آكا ايش وَهُوَ الخَفِيَّةُ پوشيده كى
مخفى لك ويقال عرف ذلك البشر والخافى مرادجن در وفى المثل الليلُ آخفى
للوَيْل يعنى هزيمت ايشلك كيجه ايشله زيرا كيجه ساتر الاسراردر وبو معناده الليل
يوارى حَضَنًا مثلى وارد اولدى يعنى كيجه جميع اشيايى ستر ايدر حَضَن نجده
برمشهور طاغدر ق بَقاءً باقى مانده باقى قالمق يقال بَقِيَ باقى ماند باقى اولدى
وَهُوَ باقٍ باقى مانده باقى قالیجى وَهُوَ البَقِيَّةُ باقى معروفدر والبقايا جمع وتبقّى
استبقا معناسنه در كه كيرو يه اليقومقدن عبارتدر وفى المثل لا ينفعك من زادٍ تبقّى
ولا ما هو واقعٌ توقّى مصنف مستقصى ده وميدانى مجمعده لا ينفعك من جارٍ سوءٍ
توقّى عبارتيله ايراد اتدى كه سوء مجاورتده ضرب اولنور وداود عليه السلامدن
روايت اولندى كه هميشه بودعايى اوقور ايدى اللهمّ انى اعوذ بك من جارٍ عَيْنُهُ
ترانى وقلبه يرعانى ان رأى حسنةً كتمها وان رأى سيئةً نشرها واستبقى الامير
الجانى واستحياه ديرلر مجرم ملك جرمنى عفو ايدوب قتل اتمسه واستبقى اخاه ديرلر
دوستندن ظهور ايدن خطايى عفو اتسه ما بينلرنده محبت باقى اولسون ايچون
رُقِىّ ببالا برشدن يوقارو چقمق يقال رَقِيَ السَّطْحَ و فِي السَّطْحِ برشد بيام طام
اوزرينه چيقدى وارتقاء وترقّاء دخى بو معنايه در وصعودى مشكل اولان طاغه
جَبَلٌ صَعْبُ المَرْقَى والمُرْتَقى ديرلر قال انت الذى كلفتنى رُقِىّ الدرج على
الكلول والمشيب والعرج وترقّى ايده ميه جك ايشه شروع ايدوب نفسك زحمت
ويرمه ديه جك يرده ارق على ظلعك ديرلر يعنى يورى ومقدورك مرتبه سى
صعود ايله شَقاءً و شَقاوَةً و شِقوَةً بدبخت شدن بدبخت اولمق سعادت
مقابليدر يقال شَقِيَ بدبخت شد يارب من بختلو اولدى تقول فلان بدعى
السعود وَهُوَ اشقى من اشقى ثمودٌ وفى المثل انّ الشقى ينتحى له الشقى
باره من يارب مرى بولور ديه جك يرده ضرب اولنور وفى مثل آخر انّ الشقى
وافد البراجم برنسنه يه زياده طمعندن نفسنى تهلكه يه القا ايدن كسنه حقنده
ضرب اولنور وَشَقا تعب معناسنه دخى كلور يقال لم يزل فى شقاءٍ من امرٍ

اى تعب

اى تعب وفى المثل اشقى من رائضِ مُهْرٍ يعنى عجمى طاى اوكرهدن كسنه دن زياده زحمت
چكر لِقاءً و تِلْقاءً و لُقِيًّا و لِقْيانًا و لُقًى ديدن كورمك كه بولوشمك تعبير اولنور يقال
لَقِيَهُ بديد اورا آنى كوردى يعنى آكا بولوشدى وَهُوَ اللِّقاءُ ديدار وتن ديكى وجنك
ديدار وقرب وجنك واول كسنه كه هركز بلا ومحنتدن خالى اولميه آكا مُلَقًّى ديرلر
وعرب شتم اتدكده يا ابن مُلْقَى ارحل الركبان ديرلر ابن الفاجرة معناسنه وفى المثل
لقيته قبل كل صيح ونفرٍ طلوع صبحدن اول ملاقى اولدوم ديه جك يرده ضرب
اولنور وفى مثل آخر لقيته ذات العُوَيْمِ برسنه ده برقاچ كره ملاقى اولدوم ديه جك
يرده ضرب اولنور ولقيته بيلده اضحيان انيس ورفيق اولميان موضعده ملاقى اولدوم
ديه جك يرده ضرب اولنور لقيت منه الاقورين والفتكرين والبرحين آندن امور عظامه
ملاقى اولدوم ديه جك يرده ضرب اولنور وبركسنه شرّه واذايه ملاقى اولسه لَقِيَ
ما يُلْقى المنتوف بارنكا ديو ضرب مثل ايدرلر زيرا دوه نك قيللرين بروك اتديكى حالده
يولارلر وبر يلدن صكره ملاقى اولدوم ديه جك يرده لقيته عن هُجْرٍ ديرلر ميدانى
ديديكه عن بعد معناسنه در اى بعد هَجْرٍ طويل وتقلتنى فلان كسنه نك اوزرينه
بلا فدى ديه جك يرده القى عليه لطانه ديرلر وبركسنه مراد اتديكى شيئه نائل اولسه
لقى فلان وتيسّا ديو ضرب اولنور ولقيته اول صَوْك وبَوْك هر متحرك وساكندن
مقدم ملاقى اولدوم ديه جك محلده ضرب اولنور ولقيته سَراةَ النهار ديرلر اول
نهارده ملاقى اولدوم بعضيلر ارتفاع نهار وقتنده ملاقى اولدوم معناسنه در ديدى
ولقيته اديم الضحى ديرلر وسط ضحى ده ولقيته راد الضحى ديرلر ارتفاع ضحاده
ملاقى اولدوم معناسنه وفلان كسنه فجاءةً راست كلديم ديه جك يرده لقيته نقابًا
ديرلر ورو برو راست كلديم ديه جك يرده لقيته كفاحًا ولقيته صفاحًا دخى
ديرلر وجنك كوننده مكافحه وكفاح دشمن دشمنه مقابل اولمقدن عبارتدر
وصفح الشيء جانبه پس مثل آخر لقيته حال كوره صفحة وجهى الى صفحة وجهه
قوت سنده اولور لقيته صقابًا دخى برمحلده ضرب اولنور كه صقب قرب معناسنه در
پس لقيته متقاربين قوت سنده اولور نَقاوَة و نَقاءً پاك شدن پاك اولمق
نظافت معناسنه يقال نَقِيَ پاك شد پاك اولدى وَهُوَ النَّقِىُّ پاك نظيف اولان
نسنه ونُقاوة ونُقايه مختار اولان نسنه دركه فارسيده كزيده وتركيده اورونديلوغش
نبيس ونقاة طعامى تطهير اتدكده برنده قالان ردى وفناسى دريكن خرماده نقاة
ابروكن يده اولانه ديرلر لك لكى مولع شدن حريص اولمق مكى شغه بستن
دست چرق ايش ايشلكدن آل دوشت اولمق وقبا ومق آل بَلِيَ و بَلاءً كهنه شدن
اسكى اولمق يقال بَلِيَ كهنه شد اسكى اولدى قال والمرء يُبْلِيه بلاء السربال
كرّ الليالى واختلاف الاحوال جَلًا و جَلاوةً دغ سرشدن آلنينك قيلى اولمق
يقال جَلِيَ دغ سرشد بيشاينسى قيلسز اولدى وَهُوَ اَجْلَى مرد دغ سر بيشايسى
قيلسز اولان كسنه وَهِىَ جَلْواءُ زن دغ سر آلن قيلسز اولان خاتونه جَلِّى بانزير

وفى التوابع اصحاب السلطان اعظمهم خطرا وابعد الناس مرتقى فى الجبل اشدهم حذرا

شدن زینتلو اولمق یقال حَلِیَتْ بالپیرایه شدن خاتون زینتلو اولدی که دونوندی
تعبیر اولنور وَهِیَ حَالٍ زن باپیرایه زینتلو اولان خاتون حلاوة شیرین شده دردلو چشم
برنسنه کوزه وکوکله کوزل کورونمك طلى زرد دندان شده دیشلری صاری اولمق
یقال طَلِی فوه ای قلحت اسنانه مرحَمْیًا وحُمیًّ کرم شده قیزمق یقال حَمِیَتِ النَّارُ
کرم شد آتش آتش قیزدی وَتَاحَامِیَةٌ آتش تفسانه زیاده قیزمش آتش وحَمِیتُ
علیه دیرلر غضبت معناسنه دَمِیَ ودَمِیًا خون آلود شده قان ایله آلوده اولمق یقال
دَمِیَ خون آلود شد قان ایله آلوده اولدی وَشَیْءٌ دَامٍ ودَمٍ چیز بخون آلوده قان
ایله آلوده اولان نسنه وترکیب بنم جانم سنی سومه دیه جك یره لا بلویم دمی دمك
دیرلر و برنسنه نك طلبنده حریص اولان کمسنه یه دامی الشفة ودمی فوه من الحرص
دیرلر عَمِیَ نابینا شده کور اولمق یقال عَمِیَ نابینا شد کور اولدی صفدی روایت
ایدی که صفاهانده برکیجه بیت الوزارده شعرا وادبادن جم غفیر ایله صحبت ایدیلك
مجلس ده شیخ ادیب ابوجعفر قصاص وشیخ ابوعلی حسن بن جعفر الضریر دخی
حاضرلر ایدی چونکه هرکس خوابه واردی فریاد قوپدی جمله خوابکاهدن قالقوب کوردیلر
ابوجعفر من بوب ابوعلی مرقومی آلتینه آلوب لواطه اتمکه جدوسعی ایدر ابوعلی
فریاد ایدوب بن بر پیر فانی یم بنی لواطه اتمه دن نه حاصل اولور دیدکجه ابوجعفر
استماع اتمیوب ایشنه مشغول اولور کرکی کبی ایشنی کوردکدن صکره دیدیکه
ابوالعلاء معری یی کفر والحادی ایچون لواطه اتمك بیمی اتمش ایدیم موفق اولهدم
اعمانك اعمادن فرقی یوقدر دیو بوایشه جرأت ایدوب یمینمده اولمدیم دیدی وابوعلی
من بوب سرکذشتی بیان ایدوب دیدیکه ـه وقد کنت دبّابًا علی کل نائم • فهاانا
مدبوب علی اثاثك • وقدمات شیطانی وایری مقلّص • ضعیف القوی لم یستوفیه حالك •
روایت اولندی که ابوالعلاء معری عماسندن کندو نفسنه تسلی ویروب دیر ایدی که ـه
قالوا لعمی منظر قبیح • قلت بفقدانکم یهون • والله مافی الوجود شیء • تأسی علی فقده
العیون • قال فی الغیث المنسجم فی مدح المعری لقوله هذا ماهذه الا نفس قویة • رفعة
عن ادناس الوجود علیة • علی ان عدم رؤیة الناس مما یخفف بعض الباس لانه وقوع
الناظر علی مایکره مما یجعل الجنة اخره • انتهی امرم اول کوزدکه سرمه چکلمه مکلیه
فاسد اوله که بو مقامدن کنایه در وَهُوَ اَعْمَی مرد نابینا کور اولان رجل • وفی
المثل اَوْقَحُ من اعمی • قال ـه کیف یرجی الحیاء منه صدیق • ومکان الحیاء منه خراب
ابوالعینایه تعریض ایدوب بو مرتبه بی حیا اولدوغیکه تعجب اولنور دیدیلر دیدیکه
حیانك اوچ شرطی واردر که هیچ بری بنده یوقدر اولا حیانك مکانی اولان دیده
بن ده خرابدر ثانیًا کذبدن احتراز اتمکدر بن خود یمامه دن مسیلمه نك قبیله
اولدوغیم بیلورسن ثالثا رسول اکرم بیوردیلر که الحیاء من الایمان وبنم ایمانمك
مرتبه سی معلومکزدر وَهُمْ عُمْیٌ وعُمْیَانٌ جج عَمَایَةٌ بوتسینه شدن مخفی اولمق یقال
عَمِیَ عَلَیْهِ الاَمْرُ پوشیده شد بروی کار ایش آندن مخفی اولدی وَعَمِیَ قَلْبُهُ کورنده



قال بعضهم لبشار بن برد ما اذهب الله کریمتی مؤمن الا عوضه الله تعالی
خیرا منهما فبم عوضک قال بعدم
رؤیة الثقلاء ثلاث مسلجه



دلاو آنك قلبی کور اولدی وَقَلْبٌ عَمٍ دل کور کور اولان قلب که آکا نصح تأثیر اتمز لَمِیَ
سیاه فام لب شده دوداق سیاه رنکلی اولمق یقال لَمِیَتْ شَفَتُهُ سیاه فام شد لب او
آنك دوداغی سیاه رنکلو اولدی وَهُوَ اَلْمَی مرد سیاه فام لب دوداغنك ایچی سیاه اولان
رجل وَهِیَ لَمْیَاءُ زن سیاه فام لب دوداغنك ایچی سیاه اولان خاتون تن خفی فحش کفتن
یاوه سویلمك ویقال کلام مخنی ای فاحش سَنَاءٌ بلند شدن رفعتلو اولمق یقال سَنِیَ
بلند شد رفعتلو اولدی وَهُوَ سَنِیٌّ بارفعت رفعتلو اسناه رفعه وسناه دیرلر فتح ایدوب
تسهیل انسه قال ـه واعلم علمًا لیس بالظن انه • اذا الله سنّی عقد شیء تیسّرا ضَنًی نزار شدن
اریقلمق یقال ضَنِیَ نزار شد آریق اولدی وَهُوَ ضَنٍ مرد نزار آریق اولان کمسنه که هرچند
صحت بولدوم ظن ایلیه ینه نکس اولور تقول هو بین سقم ینضیه ومرض یغنیه طنی • سپرز تن
بپهلو بان دوسیده ان تشنکی طلوق بهلویه یا پشمق صوسزلقدن واساس ده دیدیکه طنی
طلوق یا اویکن دیدکلری آق جکرم برمرض اصابت ایدوب بوکوره یا پشمقدر یقال قوم
زنا ده طناة یعنی زنا ایلر واهل فجوردیرلر زنا فجور اعظمی دوادر غَنَاءٌ رنجور شدن
زحتلو اولمق یقال غَنِیَ رنجور شد زحتلو اولدی غِنًی وغَنَاءٌ توانکر شدن دولتلو
اولمق یقال غَنِیَ توانکر شد دولتلو اولدی وَهُوَ غَنِیٌّ توانکر دولتلو اولان کمسنه غِنًی
وغُنْیَانًا بی نیاز شدن حاجتسز اولمق که مستغنی اولمق تعبیر اولنور یقال غَنِیَ عَنِ الشَّیْءِ
بی نیاز شد انچیز مستغنی اولدی نسنه دن یعنی آکا محتاج اولمدی وَهِیَ الغُنْیَةُ بی نیازی
محتاج اولمامقلق ویقال لی عن هذا غُنْیَةٌ یعنی بنم آکا احتیاجم یوقدر وبر سکا نسبت
فلان کمسنه نك غناسی ویر دمردیه جك یرده لا غنیت عنك مغناه ولا کغنیتك ماکفاه
دیرلر وَهُوَ غَانٍ بی نیاز محتاج اولمین کمسنه غَنًی مقیم شدن بر موضعده طورمق یقال
غَنِیَ بالدار مقیم شد درسرای سرای ده اقامت اتدی ویقال غنوا فی دیارهم
ثم نغوا وضربت مبانیهم وخلت مغانیهم فَنَاءٌ نیست شدن یوق اولمق که فانی
اولمق تعبیر اولنور یقال فَنِیَ نیست شد یوق اولدی فَنِیَ توانکر شدن دولتلو
اولمق غنی کبی ورضا معناسنه دخی کلور ویقال فلان یجتنی الغنا والقنا من اطراف
السیوف والقنا ـه بَهِیَ در دیده شدن برتیلمق یقال بَهِیَ البیت ای تخرق وعطل
وتمیت باه ای خالیه بَهَاءٌ زیبا شدن کوزل اولمق یقال بَهِیَ علم بابند ه یائی در
وَبَهُوَ حسن باید واوی در زیبا شد کوزل اولدی وَهُوَ بَهِیٌّ زیبا کوزل نسنه
حسنه کبی • ابن سینا دیدیکه اول کمسنه که وجه بهی یه وصوت شجی یه تعشق اتمیه
ناسد المزاج وعلاجه محتاجدر • وفی المثل ابهی من قرطین بینهما وجه حسن لَهِیَ
مشغول شدن انچیزی ودست بداشتن اندن برنسنه دن غافل اولوب ترك اتمك
یقال لَهِیَ عَنْهُ ومنه غافل شد ازوی آندن غافل اولدی وترك اتدی المعتل الفاء
واللام که لفیف مفروق تسمیه اولنور وَجِیَ سوده پا شدن آیاغی آشنمق که طاشرمق
تعبیر اولنور یقال وَجِیَ الرَّجُلُ والفَرَسُ سوده پای شد مرد واسب رجل وآت ایاغی
آشندی حفی معناسنه وَهُوَ وَجٍ سوده پا آیاغی آشنمش رجل وفرس حفی معناسنه

جاهلدن کنایه در مه
و اساس ده دوداغنك ایچی قوری
سیاه اولمق دیدیکه نساده مستحسن در

یقال خنی اذا فحش

قال البیضاوی الزوزی

قاله فی الاساس

شرح نسخه ده سبری شده ایله
ضبط اولنبیدی یعنی دو کلیه
رنامر اولدی

بعض دیدیکه اصلی بجاره در
یا حذف اولنمشدر مطلقا

غنی نسخ وار

جوهری قول ده اولکی الکمال دیدی

یائی در بو معناده

المثل العين والاؤمرت توىً هلاك شده هلاك اولمق يقال توىَ هلاك شد هلاك اولدی
وَهُوَ تَوٍ هلاك شره هلاك اولان نسنه اساس ده دیدی كه توى المال دیرلر مال بر وجهله
هلاك اولمسه كه آندن امید منقطع اوله وفی المثل اتوى من دين اكثریعنی هلاك اولوب
ضایع اولمقله بر مثل ضرب اولندی ج جرىً نباه شکم شده قارين بر وجهله آغريمق كه
طعام هضم اولميه واكثر كتب لغتده غمدن یاوجعدن یاعشقدن كوكل یانمق دیو تفسیر
اولندی يقال جَوِىَ باعلت شکم شد قارنی آغردی وبر شهرده اقامت طبعنه خوش
كلمسه اجتويت البلد دیرلر دولت وفاهیت ایله دخی اولورسه ح حَوَةٌ سیاه لب شد
قاره طوطاقلی اولمق يقال حَوِىَ سیاه لب شد قره طوطاقلی اولدی وَهُوَ احوى سیاه
لب قره طوطاقلی اولان كمسنه مؤنثی حوّاء كلور جوهری وبیهقی دیدیلر كه حوّة زنكار رنك
اولمقدر واصمعی سیاهه مائل قرمزیدر دیدی لكن جوهری سمرة الشفة دیو دخی
تفسیر اتدی ومصنف اساس ده مطلقا سواد ایله تفسیر ایدوب شفة حوّاء ای لمياء
ورجل احوى شاب اسود الشعر دیدی وَهُمْ وَهُنَّ حُوٌّ كه مذكر ومؤنثك جمعلری
مساویدر حیوة ومحیا زنده شده دیری اولمق يقال حَيِىَ يَحْيَى زنده شد حیاتده
اولدی وَهُوَ حَىٌّ مرد زنده حیاتده اولان كمسنه وَهُمْ اَحْيَاءٌ ج حَيَاءٌ شرمداشتن
اوتانمق يقال حَيِىَ مِنْهُ شرمداشت ازوی آندن اوتاندی وَهُوَ حَيِىٌّ مرد شرمكين
اوتانان كمسنه وفی المثل احيى من مخدرة د دوىً سخت بیمار شده زیاده خسته
اولمق يقال دَوِىَ سخت بیمار شد زیاده خسته اولدی وَهُوَ دَوٍ و دَوًى سخت بیمار
زیاده خسته اولان كمسنه ودوًى لفظی مذكر ومؤنث وجمعه اطلاق اولنور زیرا
آصلنده مصدردر دَوٍ لفظنك مؤنثی دَوِيَة ورجل دوًى دیرلر احمق معناسنه وادواء
عائجة معناسنه در ودوایه سودك وشوروانك اوزرنده اولان قایمقدر قال ع
كما كنت داءابنها ام مدوى اعرابدن برخاتونه اوغلنه برخاتونك قیزینی خطبه اتدی
قیزك والده سی داماداوله جق اوغلانه بانمق ایچره اوغلانك والده سنك
خیمه سنه وارمش ایدی ناكاه اوغلان ایچره كیروب والده سنه اءدوى یا امه دیدی
یعنی یا والده بن قایمق اكل ایدرمیم والده سی اوغلنك كستاخلغن وسوء عادتن
قیزك والده سنده كتم ایچره اللجام معلق بعمود البیت دیدی ر دَقٌ و دَقٌ
ودوًى سیراب شده صویه قانمق كه عطش مقابلیدر يقال رَوِىَ من الماء سیر شده
آزاب صودن طویدی وَهُوَ رَيَّانُ مرد سیراب شده صودن طویمش رجل وَهِيَ رَيَّا
زن سیراب شده صودن طویمش خاتون پوشیده اولمیه كه فعلی وزنی یالام الفعل
واقع اولمغله واو قلب اولنور اكر كلمه اسم اولورسه شروی كبی كه شربت دن
مأخوذدر واكر كلمه صفت اولورسه قلب اولنمز ريا كبی واكر ريا اسم اولسه
روادیك لازمدر كه آخرده واقع اولان یا یی واو قلب وعین الفعلده واقع اولان
واوی واو مذكوره ده ادغام ایله وَهُمْ مردان وَهُنَّ زنان رِوَاءٌ ج ويقال
المتعلم عطشان لايروية الاماية وفی المثل اروى من النقافة واروى من معجل

آسمه

آسمه معجل براحتی كمسنه نك وآسمه آنك عمق زاده سنك اسمیدركه معجل بر حوض عظیمه
درشوب عمق زاده سنه بكا بر طاس ویرصو ایچم دیه رك حوض غرق اولدی ض ضَرىً نزار
شده آریق اولمق ضنی كبی يقال ضَوِىَ لاغر شد آریقلادی وَهُوَ ضَوٍ وضاوٍ وضاوِىٌ
كه آصلنده ضاووی در مرد لاغر نحیف اولان كمسنه وفی الحدیث اغتربوا ولاتضووا یعنی
اجانبدن تزوج ایدوب نحیف وضعیف اولمیه سز وبو كلام عربك زعمنه مبنیدر كه
بر كمسنه اقاربندن تزوج اتسه حاصل اولان ولد اكرچه كریم اولور لكن ضعیف ونحیف
اولور ودیرلر كه الغرایب انجب والقرایب اضوى واضويت الامر دیرلر بر ایشی محكم اتمسه
ط طَوىً كرسنه شده آج اولمق يقال طَوِىَ كرسنه شد آجیقدی وَهُوَ طَوٍ وطاوٍ مرد كرسنه
آج اولان كمسنه وباریك میان شده وبلی اینجه اولمق يقال طَوِىَ من الجوع وهو طیان
ورجل طاوٍ وخمیص البطن ع عِىٌّ درمانده عاجز اولمق يقال عَيِىَ الرَّجُلُ عن الكلام
بماند مرد از سخن كفتن عاجز اولدی رجل سوز سویلكدن كه بیان مقابلیدر وعایی صلجه
دیرلر معناسی فهم اتمدیكی سوزی سویلسه ويقال اياى ومسائل المعاياة فانها صعبة
المعاناة وَعَيِىَ الامر وعَيِىَ بِهِ وعَيِىَ عنه درماند از كار ایشدن عاجز اولدی وَهُوَ
عَيِىٌّ وعَىٌّ عاجز از سخن یا از كار سوزدن یا ایشدن عاجز اولان كمسنه وعى عن الكم
دیرلر ایشی كركی كبی بلسه وفی المثل اعييتنى من شب الى دب سن بنی عاجز اتدیك
وقت شبابدن پیر اولوب عصا ایله یورو دیكم وقتنه دك شرح معتاد اولان كمسنه حقنده
ضرب اولنور یعنی نیت سنك عادة قدیمكدر آنی تقصیرا تمرسین وفی مثل آخر اعيى
من باقل باقل ایادده بر كمسنه در كه اون بر درهمه بر آهو اشترا ایدوب وباب ایله بوغازنده
باغلویوب ایلتك بر وجهی الندن طوتمش ایدی بولنده بر آشناسنه راست كلدی آشنا
سؤال اتدی كه بو آهویی قاچ درهمه اشترا اتدیك باقل اون بارماغین آچوب ودیلی
چیقاردی یعنی اون بر درهمه اشترا اتدیم آهو كشادبولوب فرار اتدی غ غوىٌ هرنشاز ده
شده شتر بچه دوه نك كوچكی سوددن طویمیوب اول مرتبه سود ایچه كه تخمه دن
هلاك اولمق ق قوة نیرومند شده قوتلو اولمق يقال قَوِىَ نیرومند شد قوتلو اولدی
ور كمسنه نك كندو قوی اولدقده قَوِىٌّ ودابه سی قوی اولدقده اقوى دیرلر ويقال فلان
قَوِىٌّ مُقْوٍ یعنی كندو ودابه سی قویدر هـ هَوًى دوشت داشتن دوست طوتمق كه
سورمك تعبیر اولنور يقال هَوِيَهُ دوست داشت اورا آنی سودی وَهُوَ هَوٍ و هَاوٍ
دوست دارنده سویجی كمسنه وهوى ضرب بابندن اولدقده اعلادن اسفله ساقط
اولمق معناسنه اولور باب فَعَلَ يَفْعَلُ بفتح العين فیهما كه فتح بابی
دیمكله معروف وعیننده یا خود لامنده حروف حلقیة دن بر حرف ایله مشروطدر ا
بَدْءٌ آغاز كردن بر نسنه یه ابتدا اتمك يقال بَدَأَ الامر و بالامر آغاز كرد بكار ایشه
باشلادی وبر كمسنه كلدیكی یرلدن دونسه رجع عوده الى بدئه دیرلر وشعلا ومعى
بالحكایه یی باشده سویله دیه جك بر ده هاتها من ذى بُدَيَّة دیرلر ب برء وذرء
آفریدن یارتمق يقال بَرَأَ اللهُ البَرِيَّةَ وذَرَأَهُمْ بیافرید خدای خلق را حضرت الله خلقی

خلق اتدی فرا دیدی که بریه برئی دن مأخوذ در تراب معناسنه وشبهه مندفع اولسون
ایچون برشینک آخرینه نظر اتمکه استبرا دیرلر وبر قومی دن ا فاقت در یقال اللهم انی
البدو والبدو ومنک السقم والبدو وهی الذریة فرزندان اولاد جوهری دیدی که
ذریة انس وجنک نسلی در مطرزی دیدی که مفرد وجمعه اطلاق اولنور ومنه هب لی
من لدنک ذریة طیبة وهم الذرا وتج تنوء مقیم شده بر یرده ساکن اولمق یقال
تنا فی البلد مقیم شد در شهر شهرده ساکن اولدی وهم تنا ءبج که تانی نک
جمیدر جبا بدزلی کردن خوف ایدوب آردینه دونمک یقال جبا ء عنه ای خنس
عنه وجبا جبا ه معناسنه در جسوء درشت شده قاتی وصلب اولمق یقال
جسات یده درشت شد دست او کثرة عملدن الی قاتی اولدی ویابس وصلب اولدی
اله جاسئة دیرلر وتقول لهم قلوب قاسیة کانها صخور جاسئة ای صلبة خباء بنهان
کرده کیزلمک یقال خبأ الشیء بنهان کرد چیزرا نسنه یی کیزلدی وهی الخبیئة بنهان
کیزلو نسنه ویقال له خبیئة خباء ها لیو مرحاجته وکوبه خابیه اطلاق اولنديغی ایچون
نسنه بنهان اولندوغی ایچوندر وخباء همزه وزننده اول خاتونه در که برکره کندوب
کی ستروب صکره بنهان اولنور وفی المثل لا مخبأ لعطر بعد عروس برکسنه نک اسیدی که
وفات اتدکده صکره خاتونی عطر قوتیلره کوتوروب عروسک قبری اوزرنده قیروب
عطری دوکدی بعض آشناسی لوم اتدکده بو مثلی ایراد اتدی یعنی عروسدن صکره
عطر بنهان اتمه نک وجهی یوقدر بر نسنه یی برکسنه بنهان اتدکده بر غیری کسنه یه
ویرمک ایچون بنهان ایدر لکن بوکسنه اول نسنه یی آلمز یاخود اول کسنه یوق اولدی
اول محلده ضرب اولنور خبأ یاج خسئا راندن سورمک که قوموق تعبیر اولنور که
متعدی ده مصدردر یقال خسأ الکلب براند سک را کلبی قودی خسوء واندن شده
کندو کمک که لازمده مصدردر یقال خسأ الکلب سک خود رفت کلب کندی
کندی وکسنه لر قومدن وخسأ البصر دیرلر کلیل اولدی معناسنه وتخاسئوا بالحجارة
ای ترامو درء بازداشتن دفع اتمک یقال درء عنه الحد بازداشت از وحد
حدی آندن دفع اتدی وفی الحدیث ادرؤا الحدود ما استطعتم والسلطان ذو تدرء
دیرلر قوة وغلبه سیله دفع اعدایه قادر معناسنه درء و دروء تافتن ستاره کوکب
لمعان اتمک یقال درأ الکوکب بضوءه بدرخشید ستاره بروشنائی خود کوکب
لمعان اتدی کندو ضیاسی ایله خاطر فاترده خطور ایدر که درأ مادهسنده دفع معنی
اولمغله عبارت مذکوره نک معنای مطابقیسی کوکب ضوئی ایله ظلمتی دفع اتدی
دیمکدر ومصنف اساسده درأ الکوکب طلع کأنه یدرؤ الظلام دیدیکی
بو معنایی تأیید ایدر وبیهقی وزوزنی رفتن ستاره از جای خویش ایله تفسیر
اتدیلر که تکیره ییلدز کوچمک ایله تعبیر اولنور وکوکب دری ستاره تابان
لمعان ایدیجی کوکب فرا دیدی که عرب اعماسی بلدکاری بیوک کواکبه دراری
دیرلر دنأة ناکس شده خسیس وبد اصل اولمق یقال دنا فرومایه شد بد اصل





وفی خبر اولدی وهو دنیء مرد ناکس فرومایه اولان کسنه ربأ دیده بانی کردن کروهی را
جماعته ایچون بربلند موضعه چیقوب کوز جیلک اتمک یقال ربأ الربیئة القوم
فی المربأ دیده بانی کرد دیده بان مردمان را درجای دیده بان کوزجی کوز جیلک اتدی
قوم ایچون کوزجی اوتوره جق موضعه مربأ ومرتبأ ومرقبه کوزجی اوتوره جق
یوکسک موضع معناسنه در ردء یاری دادن معاونت اتمک یقال ردأه یاری داد
اورا اکا معین اولدی وهو الردء یاری معاونت یقال ترادؤا ولا تدارؤا ای
تعاونوا ولا تدافعوا رزء ومرزئة زیان رسانیدن برکسنه نک مالنه زیان یتشدیروب
تنقیص اتمک یقال رزأه ماله کم کردم ازوی مالش را آنک مالنه زیان ایدوب
تنقیص اتدم وهرکز آنک مالندن برحبه یه نائل اولمدم وخیرینی کورمدیم دیه جک
یرده ما رزأته زبالا دیرلر وکسنه لر آنک طعامنی کورمدیلر دیه جک محلده انه
لقلیل الرزء دیرلر ومرزء کریم معناسنه در ومنه الرزء والرزیئة مصیبت یعنی
تنقیص معناسنه اولان رزءدن مأخوذدر مصیبت معناسنه اولان رزء ورزیئة
دیرلر مصیبت اصابت اتسه زیرا مصیبتده دخی نقص موجوددر رقأ یاج رقاء
ورقوء وا ایستادن خون واشک قان وکوز یاشی ساکن اولوب آقمق یقال رقأ
الدم والدمع قان وکوز یاشی طوردی وقان ساکن اولسون ایچون اوزرینه وضع
اولنان شیئه رقوء دیرلر وبد دعا مقامنده لا ارقأ الله دمعتک ولا ارقأ عینک
دیرلر بکی حاسدی لا یرقأ الله دمعة الا انما یبکی من الذل حاسد سبأ وسباء خمر
خریدن شراب اشترا اتمک یقال سبأ الخمر بخرید خمرا اشترا اتدی شرابی کندو
ایچمک ایچون واکر تجارت ایچون اشترا ایدرسه همزه یی اظهار اتمیوب سبی الخمر
دیرلر وهی السبیئة خمر خریده شده اشترا اولنمش شراب ومطلقا خمره دخی
سبیئه دیرلر وشراب بیع ایدن کسنه یه سباء دیرلر خمار کبی سلأ پالودن مسکه
تره یاغنی اریدوب سوزمک یقال سلأ السمن بکداخت وپالود روغن کاورا
صغرک تره یاغنی اریتدی وسوزدی وبو عملی ایدن خاتونه سالئه دیرلر وفی المثل
اکذب من السالئة زیرا چشم بدا اصابت اتمسون دیو یاغی اریتدکده یاغی چیقمدی
هب کسلدی دیو کذب ایدر واول یاغه سلاء واهل حجاز کاوب کبی طیب الرائحه
اولان قویرون یاغنه دیرلر که مرور ایام ایله متغیر اولمیه صبأ ان کیشی بکیشی
شده بر دیندن چیقوب غیری دینه کیرمک یقال صبأ من دینه بیرون شد از دین
خود کند و دیندن چیقدی شو یله ملاحظه اولنور که صبأ ماده سنده خروج معناسی
ملحوظ اولمغله صبأ ثنیته الغلام دیرلر صبی نک اولک دیشلری ظهور ایدوب چیقسه
وصبأ النجم دیرلر کوکب طلوع اتسه حتی ابو عبید دیدی که صبأ من دین الی دین
کما تصبأ النجوم ای تخرج من مطالعها وصابئون اهل کتابدن بر قومدر طرؤ
ناکاه آمدن ناکاه کلمک که اکسزین تعبیر اولنور یقال طرأ علینا فلان ناکاه آمد
بر ما بهما فلان کسنه اکسزین اوزریمزه کلدی وهو طارئ ناکاه آینده ناکاه کلن کسنه

وه طرفدن کلدیکی معلوم اولمین کمسنه یه وار اوه تعبیر اولنان کبوتره طرانی دیرلر عبأ

باك نداشتن مبالات ایدوب قایرمق یقال ما عبأت بفلان باك نداشت بفلان

فلان کمسنه یی قایرمدی عبوه عطر آمیختن عطری قارشدرمق یقال عبأت الطیب

اذا عملته وهیأته فنأ فی ونشأ نده جوش دیك جوملمك قاینامسی ساکن اتمك یقال

فنأ القدر بنشاند جوشش دیك را جوملمك قاینامسی تسکین اتدی اوزرینه صو

دوکمك ایله یاخود آتشنی چکمك ایله قرأ قراءة وقرآن خوانده اوقومق یقال قرأ الکتاب

بخواند کتاب را کتابی اوقودی وهو قارئ وقرّاء خواننده اوقریان کمسنه قرّاء وقرّاء

مجد الدین دیدی که مقارئه وقرأ ادماسه معناسنه وقرّاء کتان کبی حسن القراءة

اولان کمسنه در که جمعی قرّاؤن کلور وقرّاء رمّان کبی متنسك وعابد معناسنه قاری

ومتقری کبی که جمعی قرّاؤن وقواری کلور وقرأ علیه السلام بخواند بروی سلام

اکا لسانًا سلام ابلاغ اتدی واکر سلامی مکتوبده تحریر اتسه اقرأه السلام دیمك

کرك ودخی اقرأ سلامی علی فلان دیمك کرك اقرأ منی السلام دیمزلر قرء جمع کرده

جمع اتمك ابو عبیده دیدی که قرآن قرآن تسمیه اولندوغی سوره لری جمع وبری برینه

ضم اتدیکی ایچوندر وقراءه وقرء وبا معناسنه در اصمعی دیدی که برشهره وارد

اون بش کون ساکن اولان کمسنه دن قرأه بلد کیدر واون بش کوندن صکره خسته

اولورسه شهرك وباسندن دکلدر قنوء سخت سرخ شدن زیاده قیرمزی اولمق

یقال قنأ سخت سرخ شد زیاده قیرمزی اولدی قال ع قنأت انامله بالفرصاد

مجمع الامثال ده مقصاده دیاجها التمایم مثلنده دیدی که مقناده ومقنوه

بالهمز وبلاهمز ضیاء آفتاب اصابت اتمین موضعدر سموم ریح حاره معناسنه در

یعنی برسایه در که ریحی سموم در اول صاحب جاه وعریض الدولة اولان کمسنه حقنده

ضرب اولنور که خیری مأمول ایکن اکا التجا ایدن کمسنه اصلا نفعنی کورمیوب بلکه

ضررینه اصابت ایده واحمر قانئ سخت سرخ زیاده قیرمزی اولان نسنه کتأ کف

برآوردن دیك جوملمك قاینمه باشلودقده کوپرکلنمك واول کوپرکه کتأ دیرلر

کفأ نکرن سار کردن خنوب قاب قجاغی ترتش چویرمك که باش اشاغی اتملك

تعبیر اولنور جفأ دخی بو معنایه در یقال کفأ الاناء نکرن سار کرد خنوردار

چنانکی باش اشاغی اتدی کلوءه نکاه داشتن حفظ اتمك یقال کلأه الله نکاه

داشت اورا خدای حضرت الله آنی حفظ اتدی واذهب فی کلاءة الله دیرلر

وداع ایدن کمسنه یه دعا موقعنده کلور پذیر افتادن وام دین تأخیر اولنمق

وکالیٔ نسنه یعنی وبره سی که نقد مقابلی در اصمعی کالی در بلا همز دیدی نبوء

بپیام آوردن خبر کتورمك یقال نبأ علینا فلان بپیام آورد ما را پهان فلان

کمسنه بزه خبر کتوردی نبی لفظی بوندن مأخوذ در مخبر من الله معناسنه نتوء

برون شدن طشره چقمق یقال نتأ العظم برون شد استخوان کمك طشره

سیوریلوب چیقدی وهر مرتفع اولان نسنه یه ناتی دیرلر وفی المثل تحقره وینتأ



یعنی سن آنی حقیر ظن ایدرسن مع هذا اول نسنه مرتفع اولمقده در بر نسنه ذاتنده امر عسیر

ایکن آسان ظن ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور نسأ تأخیر کردن تأخیر اتمك یقال

نسأ الله فی اجله تأخیر کرد خدا در اجل او حضرت الله آنك اجلنی تأخیر اتدی یعنی

عمرینی اوزون اتدی ونسأ الدین تأخیر کرد وام را بورجی تأخیر اتدی وهو النسأ

والنسیء والنسیئة کوریه سی تعبیر اولنور نقد مقابلی در واول خاتونه که اول حامل اوله

حیضی وقتندن تأخیر اولنمغله حمل احتمالی امید اولنه اکا نسیء دیرلر واستنساء مهلت

طلبنه دیرلر ودواندن بعصا وعصا ایله طرد اتمك یعنی سورمك یقال نسأ الدابة

بالمنساة براند ستوررا بعصا دابه یی عصا ایله سوردی نشأ ونشأة ونشاءة بالمد

بربومك یعنی قد قامت صاحبی اولمق یقال نشأ الغلام ببالید کودك طفل بربودی

یعنی حد صغری تجاوز اتدی وهو ناشئ کودك بالیده بویویك طفل مؤنثی دخی

ناشئه در قال الجوهری والجاریة ناشئ ایضًا وهم نشأ ونشء وانشاء وج نشأ

ونشوء بدید آمدن میغ بولوت ظاهر اولمق یقال نشأت السحابة بدید آمد ابر

بولوت ظاهر اولدی واول ظهور ایدن سحابه نشء دیرلر نکأ خراشیدن جراحت یاره یی

قاشیمق یقال نکأ القرحة بخراشید ریش را یاره یی قاشیدی ودعا مقامنده هنئت

ولا تنکأ یعنی حضرت الله نائل اولدوغك نسنه ایله سنی مهنا ایدوب وجع اصابت

ایدرمسین فیروزآبادی دیدی که نکأ القرحة دیرلر یاره ایو اولمزدن اول قبوغنی

قوپاروب یانی چیقسه واساس ده نکأت القرحة دیرلر یاره ایو اولدقدن صکره

قبوغنی قوپاروب ینه یاره اتسه وب نعب آب راندن صوی سورمك یعنی آقتمق

وصونك مسیلنه دخی نعب دیرلر که جمعی نعبان کلور یقال سالت النعبان کما سال

النعبان جعب بیفکندن وبرکندن یاقمق وقوپارمق یقال جعبه ای صرعه

دأب ودؤوب پیوستکی کردن درکار ایشی متصل ایشلیوب مجد اولمق یقال

دأب فی العمل پیوستکی کرد درکار ایشنده مجد اولوب عملی کندویه عادت اتدی

وکیجه وکوندوزه دائبان دیرلر ملوان کبی وتقول قلبك شات وفوادك شائبان

وانت لاعب وقد بدنبك الدائبان دعابه مزاج کردن لاغ ولطیفه اتمك یقال

المؤمن دعب لعب والمنافق عبش قطب ذهاب وذهوب شدن کتمك یقال

ذهب الیه رفت باو اکا کتدی مطرزی ایضاحده این یذهب بك عبارتنك

شرحنده دیدی که برکمسنه برکلام ایله خطا بالولنسه واول کمسنه اول کلامك معناسی

فهم اتمسه عبارت مذکوره تکلم ایدرلر حقیقتده این یذهب بعقلك تقدیرنده در

مرزوقی دیدی که عبارت مذکوره نك معناسی بودر که سن متوجه اولمین سؤالی

ایراد ایدرسین سؤال غیری متوجهدر وهجا بیندن صدور ایدر وسنك عقلك

نه طرفه کتدی پس این یذهب بعقلك تقدیرنده اولور دیدی وذهب علیه کذا

مشکل شد بروی فلان کار فلان ایش اکا مشکل ومخفی اولدی اساس ده تیسیر ایله

تفسیر اتدی ذأب جفسانیدن نکاسته وماننداو قیریلمش کاسه نی وآنك کبی

نسنه‌یی یاپشدرمق یقال رَأَبَ الشَّیْءَ فراهم آورد چیزرا نسنه‌یی جمع ایدوب بریره کتوردی
وشکسته اولان نسنه‌یی اصلاح اتمکده استاد اولان کمسنه‌یه مرأب دیرلر وقیریق چناغه یاماینجه
اغاج پاره‌سنه رؤبه دیرلر ورأب الله بینهم ای اَصْلَحَ رَعْبٌ ورُعْبٌ ترسانیدن قورقتمق
یقال رَعَبَهُ بترسانید اورا آنی قورقتدی اخافه کبی وزیاده قورقاق کمسنه‌یه تِرْعَابه دیرلر
وَرُوقَه معناسنه وشدید الصوت اولان کبوتره راعبی دیرلر که کویا شدت صوتی ایله غیری
کبوترلری قورقودر وپرکردن وطولدرمق یقال رَعَبْتُ الحَوْضَ ای مَلَأْتُهُ زَعْبٌ دفع
کردن دفع اتمک یقال زَعَبْتُهُ عنی ای دفعته وپاره‌ای چیزی بکسی دادن وبر نسنه‌دن
برپاره برکمسنه‌یه ویرمک یقال ذَعَبْتُهُ لَهُ زَعْبَةً من المال ای دفعت له قطعة منه
سَحْبٌ فراکشیدن بر نسنه‌یی سورویوب چکمک یقال سَحَبَ الشَّیْءَ فراکشید چیزرا
بر نسنه‌یی سوروردی ونیک خوردن طعام وشراب زیاده اکل وشرب اتمک واکول وشروب
اولان کمسنه‌یه سَحُوبٌ دیرلر شَعْبٌ شکستن یا بستن چیزی بر نسنه‌یی قیرمق یاقیریق
نسنه‌یی اصلاح اتمک یقال شَعَبَ القَصْعَةَ شکست یا ببست کاسه‌را کاسه‌یی قیردی
یاقیریق کاسه‌یی اصلاح اتدی وَهُوَ مِنَ الاَضْداد لفظ شعب اضداددن در بیهقی
تاج ده دیدی که اکثر قوم بو مقوله ضدین ده استعمال اولنان الفاظه اضداددن
ومحققین عندنده لغات مختلفه‌دن شَغْبٌ وشَغَبٌ شور انگیختن فتنه پیدا اتمک
یقال شَغَبَ شور انگیخت فتنه قوپاردی هیّج الشر معناسنه ضِغَابٌ وضَغِیبٌ
بانک کردن خرکوش طوشان اخذ اولندقده زیاده اتمک لَحَبٌ از شاه راه رفتن
اولو یولدن کتمک ولَحِبٌ ولاحِبٌ طریق واضح معناسنه‌در وکوشت از استخوان
وپوست از درخت باز کردن آتی کمکدن وقابوغی اغاجدن صویمق لَعَبٌ رفتن
لعاب کودک طفلک آغزینک صویی آقمق نَخْبٌ بیرون کشیدن طشره چکمک وانتخاب
اشیادن برشیء اختیار اتمکدن عبارت بوندن ماخوذدر کویا کزیده اولان شیء اشیادن
انتزاع اولندی وقورقاق اولان کمسنه‌یه منخوب ونخیب ونخب دیدکلری کویا قلبی
انتزاع وبدننده اخراج اولنمق ملاحظه سیله‌در نَهْبٌ غارت کردن غارت اتمک
یقال نَهَبَ المَالَ غارت کرد خواسته‌را غارت اتدی یعنی قاپدی مالی وَهُوَ النَّهْبُ
غارت غنیمت نِهَابٌ ونُهُوبٌ ج نُهْبَه ونُهْبَی مال غارت شرده غارت ایدوب
قاپدقلری مال نُهَبٌ ج وبدکفتن کسی‌را وبرکمسنه‌یه یاوز کلام سویلیوب
رنجیده اتمک مصنف حکایه اتدی که بر بدوی غلامم بر موضعه اوتوروب اطرافته
خلق جمع اولمشلر ایدی که غلامم مزبورک کلامنی استماع ایدرلر ایدی غلامم دیدی که
ان تراب قبرها المُنْتَهَبُ کندوپی اول قومه تشبیه اتدی که باد یه ده حفر ایدوب
بران قازدقدن صکره طوپراغنده براوج آلوب آنی لسانلرینه طوقوندوررلر که آجی
طاتلو میدن صویی بلمک ایچون وطاتلو اولدوغی صورتده آنده اولان صبیان
تبشیرا ایچون قبیله‌یه سکر دیشلر ودی بای کرفتن سلب وکلب یاغمی سکر پیی ایصیرمق
وفی المثل لا تدع کلبک ینهب الناس یعنی کلبکی ضبط ایله خلقک باجاغنی



ایصیرمسیه بَغْتٌ وبَغْتَةٌ ناکاه آمدن فجاءة یعنی اکسزین کلمک یقال بَغْتَهُ ناکاه آمد بدو
اکسزین کلدی آکا ویقال لا ادری للبغوت والمبغوت مبهوت بَهْتٌ ناکاه فراکرفتن اکسزین
اخذ اتمک یقال بَهَتَهُ ناکاه کرفت اورا ناکاه اخذ اتدی آنی بُهْتَانٌ دروغ نهادن بکسی
برکمسنه‌یه بلوه نسنه اسناد اتمک یقال بَهَتَ عَلَيْهِ بهتان کرد باوی آکا بهتان اتدی
وبهتان ایدن کمسنه‌یه بَهَّات واولن کمسنه‌یه مبهوت دیرلر نقول ومن عادته ای بَبَّاحِتٌ وبَبَّاهِتٌ
سَحْتٌ از بیخ برکندن کوکندن قوپارمق استیصال معناسنه یقال سَحَتَهُ الله بالعذاب
از بیخ کند فی خدا بعذاب حضرت الله آنی عذاب ایله هلاک اتدی که اصلا اثری قالمدی
وپیه از کوشت باز کردن ویاغی اتدن آیرمق نَعْتٌ نشان دادن وصف اتمک یقال
نَعَتَهُ نشان داد اورا وصف اتدی آنی نقول هو منعوت بالکرم وله نُعُوتٌ ومَناعِتُ
جمیله ویقال هو حسن المنابت حَسَنُ المناعت بَحْثٌ پاشیدن صاچمق یقال بَحَثَ التُّرابَ
پاشید خاک را طوپراغی صاچدی وپژوهیدن وزیاده جد ایله بر نسنه‌یی تفتیش
اتمک یقال بَحَثَ عَنِ الاَمْرِ پرسید از کار ایشدن تفتیش اتدی وفی المثل کالشاة تبحث
عن سکین جزارها برکمسنه بر قیونه بولوب بابب ایله باغلادی وذبح ایچون بیچاق ارادی
بولمدی وقیونه ایاغی ایله زمینی اشدی زمیندن بر قصاب بیچاغی چیقدی انکله ذبح
اتدی اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که بر نسنه‌یه طالب اوله که اول کمسنه‌نک هلاک
اولمسنه سبب اوله وفی مثل آخر ترکته فی مباحث البقر یعنی بقر وحشینک زمینی
اشدیکی یرده که او تسزصوص مونسسن موضعده بر اقدم شیخ بهاء الدین الاملی
کشکول نام تالیفنده روایت اتدی که هلاکو بغدادی آلدقده حلب ملکنه محقق طوسی
انشاسی ایله بر مکتوب کوندردیکه صورتی بودر اما بعد فقد نزلنا بغداد سنة خمس وخمسین
وستمائة فساء صباح المنذرین فدعونا مالکها الی طاعتنا فابی فحق القول علیه
فاخذناه اخذا وبیلا وقد دعوناک الی طاعتنا فان آتیت فروح وریحان وجنة نعیم
وان ابیت فلا سلطن منک علیک فلا تکن کالباحث عن حتفه بظلفه والقاطع مارن
انفه بکفه بَعْثَةٌ فرستادن ارسال اتمک یقال بَعَثَ اليه الشیء وبالشیء فرستاد چیزی را
بوی نسنه‌یی کوندردی آکا وبرانگیختن برکاری وبرایشه ترغیب اتمک یقال بعثه
علی الامر برانگیخت اورا برکار آنی ایشه ترغیب اتدی وفی المثل هو یبعث الکلاب
عن رابضها فلان کمسنه زیاده حریص دردیجک یرده ضرب اولنور یعنی شرح حرصنده
کیجه وقتی سؤال چیقدقده کلاب آنی کوروب یرلرندن قالقوب آکا نباح ایدرلر
بعضیلر دیدی که کلاب یرلرندن قالدروب فضله ماکولاتن آرار اکل اتمک ایچون
بَعْثٌ بیدار کردن از خواب کاه یاندبی موضعدن اویاندرمق یقال بعثه من مرقده
اکاهانید اورا از خوابکاه اویاندردی آنی دوشکدن ومرده زنده کردن ومیته
حیات ویرمک یقال بَعَثَ اللهُ المَوْتَی برانگیخت خدای مردکان را از کودها
حضرت الله موتی‌یی قبورلرندن حشر اتدی رَغْثٌ شیرخوردن سود اممک رُغُوثٌ
رضعه معناسنه‌در وفی المثل اکلا من برذون ورغوث اکله زیاده حریص اولان

کسنه حقنده ضرب اولنور صفث بهم درآمیختن بری برینه قارشدرمق صفث الحدیث بری
خلطه معناسنه قعث اسراف کرده مال واندك دادن مالنی اسراف اتمك وآووج ایله ویرمك
یعنی آز ویرمك جوهری اضداددن دیدی ج بعج شکم شکافتن قارننی یارمق وبرکسه
کندو سرتینی فاش اتسه بعجت بطنی دیرلر زعج بیاپی درخشیده برق برقینی درخشیده
لمعان اتمك ثؤاج بانك کردن کوسفند قویون آواز اتمك یقال ثأجت الشاة
بانك کرد کوسپند قویون ملادی لعج سوز اینده یاندرمق یقال لعجه بسوز ایندی اوزی
آنی یاقدی ولعجه الضرب دیرلر اکر ضرب مضروبه الم ویروب جلدینی یاقسه والتعاج ضرب
لاعج دیرلر ومنه لاعج الشوق ولواعجه ای احتراق القلب منه مَنَج جماع کردن جماع
اتمك نهج بشتاب رفتن سرعت ایله کتمك نهج پیدا کردن راه یولی ظاهر وواضح اتمك
یقال نهج الطریق پیدا کرد راه را یولی واضح وبین ایتدی نهوج خود پیدا شده راه
یول کندو واضح اولمق یقال نهج بنفسه خود پیدا شد راه یول کندو واضح اولدی ونهج
ومنهج ومنهاج طریق معناسنه در ح بدح انداختن اتمق ویجوب زدن وآغاج ایله
ووردمق وعاجز شده وعاجز اولمق بدوح خرامیدن زن خاتون صالنه راق یورومك بذح
شکافتن یارمق فی رجله بذوح ای شقوق برح فال بد برامدن یاوز فال کلمك که صید
ظهور ایتدکده صول جانبی سفره عزیمت ایدن کمسنه نك طرفنه مصادف اولمقدن
عبارت در وعرب بونکله تشاؤم ایدرلر یقال برح له البارح فال بد آمد اورا آکا یاوز
فال کلدی بطح بر روی افکندن یوزی اوزرینه یقمق یقال بطحه علی وجهه بر روی
افکنده یوزی اوزرینه یقدی بلح مانده شدن عاجز اولمق یقال طلبت منه حقی
فبلح ای عجز عن ادائه جرح ریش کردن یارملمق یقال جرحه ریش کرد اورا یاره‌لدی
آنی وهو الجرح والجراحة ریش یاره وکسب کردن وکسب اتمك که قازانمق تعبیر
اولنور یقال جرح الخیر والشر بیند وخت نیکی وبدی را جیزی یا نسنه‌یی کسب اتدی
وجرحت الجوارح الصید کرفتند مرغان شکاری شکاررا یرتیجی قوشلر آوی
طوتدیلر وجارحه سباع وطیوردن آو اولایانه در مصنف اساسده دیدی که بئس
ما جرحت یداك دیرلر یعنی سنك ایکی الّریك اتدیکی عمل وتأثیری یارمق در
وبو معنی یارمق لین کمسنه نك تأثیرندن استعاره اولندی وجوارح انسانکه الّری
وایاقلری در جوارح صید دخی بوندن مأخوذ در وطعن کردن در کسی ورکسه‌یی
طعن وکلام مع رد اتمك یقال جرح القاضی الشاهد رد کرد قاضی کواه را قاضی
شاهدی رد ایدوب شهادتنی قبول اتمدی ورد شهادته سبب اولان نسنه‌یه جرحه
دیرلر وجرحه بلسانه دیرلر سب ایلسه وجرحوه بانیابه واضراسه دیرلر شتم وتعییب
اتسه‌لر واستخراج عیب وفساد معناسنه در یقال نصحتکم فلم تزدادوا علی الموعظة
الا استجراحا جزح عطا دادن عطیه ویرمك جماح و جموح سرکشی کردن اسب
چنانکه بانی نتوان داشت آت اول وجهله سرکشلك اتمك که راکبی آنی ضبطه قادر اولمیه
یقال جمح الفرس سرکشی کرد اسب سرکشلك اتدی ودابه‌یی مدح موضعنده هذا



قال الاصمعی

دابة ثنیة ما بها جمحة ولا رمحة دیرلر وجمحت المرأة دیرلر زوجنك اذنی یوق ایکن خاتون
خانه‌دن چیقسه وسفینه طوغری یولینه کیتمسه جمحت السفینة واول کسنه که هواسنه
تابع اولوب بر وجهله نصیحت وپند قبول اتمسه آکا دخی جموح وجامح دیرلر وجمح فلان
دیرلر برکمسنه سرعت ایله یوروب آردینه اوکینه باقمسه ومنه قوله تعالی وهم یجمحون
وهو جموح اسب سرکش سرکش اولان آت دلوح زیر بار کران رفتن آغیر یوك
التنده اول وجهله یورومك که آدیمنی صیق صیق آته ذبح بسمل کردن بوغازلمق یقال
ذبح الشاة بسمل کرد کوسفندرا قویونی بوغازلادی وهو الذبح قربان بسمل کردنی
بوغازلناجق قربانه قیونی والذبیحة کوسپند بسمل کرده بوغازلنمش قویون مذبوح کبی
الحاق اولندوغی اسمیت وصفیته غالب اولدوغی ایچون در ابن السکیت ذبح معناسنده
دیدی وذباح آیاق پرماغنده اولور یاریق در که زیاده الم ویرور وفی المثل ما دونه
شوکة ولا ذباح وصولی آسان اولان نسنه‌ده ضرب اولنور وفی الاساس ستصیب ذاك
ولیس دونه نکبة ولا ذباح وذباح بوغازده چیقار بر مرض در یقال الطمع ذباح
ذبحة دخی بو معنایه در وفی المثل کانه مثل الذبحة فی النحر اول وقتده ضرب اولنور که
برکمسنه‌یی سکا محبت اظهار اتدیکی ایچون محبت صادق ظن ایدوب صکره محبتی
مغشوش اولدوغی ظاهر اولمغله بو کیفیتده بر آخره شکایت ایدرسه اول کمسنه بو مثلی
ایراد ایدر یعنی صدیق صادق ظن اتدیکك تا انکار ظاهراسنده منفعت اولمق لکن باطناً
سکا اذیت ایدر بوغازده اولان ذبحه کبی ذبابیح دزوح ودزاح مانده شدن شتران (?)
لاغری دوه ار یقلغنده یورومك رشح بر امدن خوی درکلمك یقال رشح الجبین
خوی کرد پیشانی آلین دردلدی یقال لو رشحة بالجبین احسن من شمم فی العرنین
ویقال کل اناء یرشح بما فیه وتقول کم بین الفرات الطافح والوشل الراشح وفلان
کسنه نك عطیه سنده نجعت ظن اولدوغی دیه جك محلده اصابنی بنفحة من عطائه (?)
ورشحة من سمائه دیرلر رضح و رضخ شکستن قیرمق یقال رضخ الجوزة ورضحها
بشکست کوزرا جوزی قیردی واول جوزه رضیخ وقیرجق آلته مرضخه دیرلر رقح کسب
وبازرکانی کردن کسب وتجارت اتمك وبازرکانه رقاحی دیرلر رکوح میل کردن میل
اتمك رکون کبی رمح لکد زدن ایاغیله دپمك یقال رمح الدابة لکد زد ستور دابه
ایاغیله دپدی ونیزه زدن ومزراق ایله وورمق ودوه سمیز وکوزل اولمغله صاحبی
آنی ذبح اتمسه اخذ الابل رماحها دیرلر سبخ تصرف کردن در معیشت تحصیل معاش
سعی وکوشش اتمك یقال فلان یسبخ النهار کله فی طلب المعاش سبح و سباحة شناوری
کردن صوده یوزمك عوم کبی یقال سبح فی الماء شنا کرد در آب صوده یوزدی
وفرس سابح وسبوح دیرلر آت وقت جرینده ایاقلرینی اتعاب اتمسه سطح بر روی
یا بر پشت افکندن یوزی یا صیرتی اوزرینه یقمق ویوزی یوقارو یاتوب ایاقلرنی (?)
آیرن کمسنه‌یه منسطح دیرلر سرح بچرا فرستادن ستور بامداد صباح وقتی دابه‌یی
رعی یه صالمق که متعدی در یقال سرح الابل فی المرعی کذاشت شتران را بچرا کاه

بامداد صباح وقتی دوه لری مرعی یه صالدی سُرُوح خود بچرا رفتن ستور دابه کندو مرعی یه
کتمك که لازمدر یقال سَرَحَتِ الإبلُ بنفسها خود بچرا رفت شتر اه دوه لر کندو مرعی یه
کتدیلر وَهِیَ السَّرْحُ ستوران بچرا رفته مرعی یه کیدن دابه لر و اخشام وقتی مرعی یه صالمزه
دو قَرْح دیرلر وفی المثل ماله سارحةٌ ولا رائحةٌ بر شیئی یوق دیه جك یرده ضرب اولنور
وفی مثل اخر السّراح من النّجاح بر کمسنه نك قضاء حاجتنه قادر اولمدیغی صُراحةً سویلمه‌سی
مواعید کاذبه دن ایودر دیه جك یرده ضرب اولنور سَطْح کستردن دوشه مك یعنی دوز یوزه
هموار اتمك یقال سَطَحَ الدّارَ بکسترد سرای را سرایی دوزلدی و بسط اتدی و اتمکی اوفاغی
ایله دوز و هموار اتسه سطح الخبز بالمسطح دیرلر و یاصی برونه آنف مُسَطَّحٌ دیرلر سَفْح
بریختن آب وجز آن صویی وصو مثللو نسنه یی دوکمك كه متعدیدر یقال سَفَحَ الماءَ بر بخت به
صویی دوکدی اهرق الماء کبی وسَفَحَ دَمَه دیرلر قانی دوکدی معناسنه سفکه کبی سُفُوح
وسَفَحان خود ریخته شدن آب صو کندو دوکلمك که لازمدر یقال سَفَحَ الماءُ بنفسه
خود ریخته شد آب صو کندو دوکلدی و دوکیلن صویه سافح و مسفوح دیرلر و بی
نصیبی اولمین سهمه سفیح دیرلر وفی المثل هو یضرب السّفیح تحتنده فائده اولمین ایشی
ایشلین کمسنه حقنده ضرب اولنور سَلْح ریخ زدن نجس القا اتمك که تغوط تعبیر اولنور
یقال سَلَحَ ریخ زد تغوط اتدی که حدثلدی دخی تعبیر اولنور ونجسه سلاح دیرلر
نجو کبی وفی المثل اَسْلَحُ من حُبارى واَسْلَحُ من دجاجة میدانی دیدی که حباری
وقت خوف ده و دجاجه وقت امن ده نجسی القا ایدر سَماح وسَماحة وسُمُوحة
جوانمردی کردن سخاوت اتمك یقال سَمَحَ بالمال فتح بابنده وسَمُحَ حسن بابندن
جوانمردی کرد بخواسته مالی ایله سخاوت اتدی وَهُوَ سَمْحٌ جوانمرد سخی اولان
کمسنه مؤنثی سَمْحَةٌ در وهم سُمَحاءُ ج ویقال انّ فی الحق مَسْمَحًا یعنی حق ده وسعت
وباطل دن استغنا واردر وقال ح وانی لاستحیی وفی الحق مَسْمَحٌ اذا جاء باغی
الخیر ان اتعذرا سَنْح وسُنُوح پیش آمدن کار ایش ظهور اتمك یقال سَنَحَ لَهُ
الامر پیش آمد او را کار آکا ایش ظهور اتدی وفال نیك بامدن و ایو فال کلمك که
صید ظهوردن اندکده صاغ جانبی سفره عزیمت ایدن کمسنه نك جانبنه مصادف
اولمقدن عبارتدر و عرب آنکله تیمّن ایدرلر یقال سَنَحَ لَهُ السّانحُ فال نیك آمد
او را ایو فال کلدی وسانح بارح مقابلیدر وفی المثل مَن لی بالسّانح بعد البارح
بر کمسنه نك اوزرینه ظبی بارح مرور ایدوب انکله تطیّر ایدوب متألم اولدی
بعض احبابی آنی تطییب ایچون ام حکم بلکه بر سانح مرور ایدر دیدکده مثل مذکوری
ایراد اتدی رفیقنده بر بخیده اولاجق دنسه استماع ایدن کمسنه یه المرحکم سن آنده
مطیب اولاجق کلام استماع ایدرسین دیه جك یرده ضرب اولنور شَرْح پدید
کردن مخفی اولان معنایی ظاهر اتمك یقال شَرَحَ الکتابَ شرح کرد کتاب را کتاب
شرح یعنی مشکلاتن حل و مخفیاتنی ظاهر اتدی وکشاده کردن و آچمق یقال شَرَحَ اللهُ
صَدْرَهُ للإسلام بکشاد خدا دل او را مسلمانی حضرت الله آنك قلبنی اسلام ایچون

آچدی

قیل الیاس احدی الراحتین

سُراح المستقصی

مُسطح اوقلاغو دوکن فارسیده تبدان دیرلر و خاز دیرکنه دخی دیرلر

صاحب ایضاح دیدیکه سمعت فرونته دیرلر نفسه آکا انقیاد اتدی معناسنه مصعب به عطا دیدیکه تسکین ایدوب برایشه صدق عزیمت ایله عازم اولدی معناسنه در

آچدی وشرحه کردن کوشت آنی شرحه شرحه اتمك یقال شَرَحَ القَصّابُ اللّحمَ شرحه
کرد قصاب کوشت را قصاب اتی دیلم دیلم دیلدی وَهِیَ الشَّرِیحَةُ پاره از کوشت اتك
پاره سی وشرح المسألة دیرلر جوابنی بیان اتسه وشرح المرأة دیرلر خاتونی مُستَلقِیَةً
وطی ایلسه لهذا فرج مشرح اطلاق اولنور قال ع کما نضة مَشرَحُها یسیل شَفْح شکستن
قریمق وپای بر داشتن سك برای شاشه کردن تبوّل اتمك ایچون کلب ایاغنی قالدرمق
صَبْح شراب بامدادی دادن صباح وقتی ایچه جك شراب ویرمك یقال صَبَحَهُ شراب
بامدادی دادش آکا صبوح ویردی صَدْح بانك کردن خروس خروس اوتمك یقال
صَدَحَ الدِّیكُ بانك کرد خروس خروس اوتدی و شدید الصوت اولان فرسه صَیدَح
دیرلر صَفْح فرا کذاشتن جرم بر کمسنه جرمنی عفو اتمك یقال صَفَحَ عَنْهُ در کذشت
از وی آندن کچدی یعنی جرمنی عفو اتدی وسائلی رد اتمك و قلیجك عرضی ایله
بر کمسنه یی ورمق دخی دیرلر یقال صَفَحَهُ ای ردّه او ضربه بالسیف مُصفحًا و عریض
اولان سیفه صحیفه دیرلر و هر عریض اولان شیئك یوزینه دخی صحیفه دیرلر کشف
کشّافده دیدی که صَفْح اعراض معناسنه اولدوغنك وجهی بودر که بر کمسنه مواجهه دن
مدابره یه انتقال اتدکده صفحه وجهنی یعنی یوزینك جانبنی کوستریر اعراض دخی
عُرض دن ماخوذ در جانب معناسنه اعراض ایدن کمسنه دخی صفح ایدن کمسنه کبی
طرف وجهنی کوستریر ضَبْح آواز نفس اسب در دویدن آت سکرتدکده نفسنك سسی
کلمك یقال ضَبَحَتِ الخَیلُ دم زدند اسبان در دویدن آتلر سکرتدکده صولودیلر
و نفسلرینك صداسی کلدی و آتش و خورشید بر شیئك لونی تغییر اتمکه دخی دیرلر
ضُباح بانك کردن روباه تیلکو آواز اتمك یقال ما سمعت الا ضباح الکلاب و ضباح
الثعالب ضَرْح دور کردن بر نسنه یی اوزاق اتمك و بر طرفه براقدقلری نسنه یه
مضطرح دیرلر و لکد زدن ستور پد و دست و دابه اولك ایاقلریله دپمك طَرْح
افکندن براقمق یقال طَرَحَهُ و طَرَحَ به بیفکند او را ای براقدی و زمان فتنه یه طَرُوح
دیدکلری قومی هر جره می یه دمع و پریشان اتدیکی ایچوندر وشی طرح ای مطروح
و کمسنه لر بر متاعه رغبت اتمسه آکا متاع طرح دیرلر و طرح مکان بعید معناسنه در
و بر کمسنه بناسی زیاده اوزون و مرتفع یاپسه طرّح بناءه وطَرمَح بناءه دیرلر طَلْح
مانده کردن ستور و مانده شده او دابه یی شدّة سوق ایله یورمق و دابه کندو
یورولمق لازم و متعدی استعمال اولنور و یورغون دوه یه طِلْح دیرلر مذکر و مؤنثی
برابردر اساسده دیدی که طَلْح امّ غیلان دیدکلری اغاجدر که فارسیده مُغیلان
دیرلر و دوه آنی اکل ایتمکله خسته اولسه طلحت الابل دیرلر مکره مطلقا دوه خسته و یورغون
اولسه طلحت الابل دیدیلر طماح و طَمْح بلند نکریستن بچیزی کوزینی یوقارو قالدروب
نسنه یه باقمق یقال طَمَحَ ببصره الی الشیء بلند نکریست بچشم خود بسوی چیزی
کندو کوزیله یوکسك باقدی بر نسنه یه یوکسك نسنه یه نظر ایدن کمسنه نك
نظری کبی وَهُوَ طامِحُ الطَّرْفِ بلند نکرنده چشم کوزی یوکسك باقیجی کمسنه

اخذه من القاموس وفی التاج معان اخر له

ووقت ضحی ده اولان شربه صبحه وصُبحه دیرلر

ع مجوق مقابلی در

فارسیده خروس وخروه دیرلر

غیلان ده اولان اشتجار ده اضطراب او لغله عامه کتب لغتك تفسیرلری علی الخصوص بعضی ورود نبات دیرلری اخفیا اولندی

مبهم زنانه دن

وقتا القلیل یطعمن الغث الغطرطا دیتالان دوقنه اعشا دیعوق الخلیج دانیقه لو اوب کتبا انه دیه ظبط بده سرنده

وهر مرتفع اولان نسنه يه طامح ديرلر طماح دبوده اسب آت باكبى آلوبه قاچق يقال
طمح به الفرس برد اورا اسب آت آنى آلدى قاچدى جمح الفرس معناسنه وفيه طماح
وجماح ديرلر واول مرسه طماح وطموح ديرلر ذيا فرس مذكور دكوذ يني يوقارو قالدرر
ورجال وجه مذكور اوزره نظر ايدن خاتونه دخى طامح ديرلر وطماحات الدهر شدايد
فتح كشاده آچمق يقال فتح الباب بكشاد درا قپويى آچدى وفتح على الامام حرفا
بيشوادا امام حصر اولدقده آكا حرف ويردى كه حصر اولديغى محلى اوقودى فتح وفتاحة
داورى كردن حكومت اتمك يقال فتح بين القوم داورى كرد ميان مردمان قوم ميانده
حكومت اتدى وفتح الله عليه ديرلر منصور اولسه وبر كمسنه يه دولت اقبال اتسه فتح عليه
ديرلر وفتوحة حكومت معناسنه در ودوه مه سنك دلوكى واسع كذلك ذكر ينك دلوكى
فراخ اولسه ناقة فتوح وجمل فتوح ديرلر فدخ كراه كردن وام كسى را بر كمسنه يى
بورج باصوب آغراشمق يقال دكب عليه دين فادخ فسح فراخ كردن جايكاه مجلسى
توسيع اتمك يقال فسح له في المجلس فراخ كرد اورا در جايگاه آكا مجلس ده توسيع اتدى
يعنى اوتوراجق قدر يرآچدى فسحة فساحة فراخ شده جاى ير واسع اولمق يقال
فسح المكان فراخ شد جاى ير واسع اولدى وهو فسيح جاى فراخ واسع اولان ير فضح
وفضيحة رسوا كردن رسواى اتمك يقال فضحه رسوا كرد اورا آنى رسواى اتدى كه
عيبنى افشا اتمكدن عبارتدر وفضح الصبح اى ظهر مساويسى منكشف اولان كمسنه يه
مفتضح وكشف ايدن كمسنه يه فاضح ديرلر وتقول ان كان الغدر واضحا كان العتاب
فاضحا وفي المثل ظمأ فادح خير من رى فاضح قناعت وكتمان فقرده ضرب اولنور
قاله الميدانى مصنف مستقصى ده ديدى كه غرضى صيانت واجبدر مشقتى
دخى وار ايسه وفضيحتدن احتراز لازمدر عيش بارده مقارن دخى اولورسه ديه جك
يرده ضرب اولنور قبح نفرين كردن لعنت اتمك كه خيردن دور اتمكله دعادن عبارتدر
يقال قبح الله الكافر لعنت كرد خداى بر كافر وبر الله تعالى كافره لعنت ودخيردن
دور اتدى وهو من المقبوحين او ان لعنت كرده شدكانست اوملعونلردن دور رحمتدن
وقبيح ديرسك ده ايكى كموكك اسميدر قدح آتش از آتش زنه بيرون آوردن چقماقدن
آتش چيقارمق كه آتش چاقماق تعبير اولنور يقال قدح النار آتش زد آتش چاقدى
وچاقماق طاشنه قداح وچاقماق دمورينه مقدحه ديرلر وفي المثل لو اقتدح بالنبع
لاورى نارا نبع بر اغاجدر كه طاغ تپه سنده اولور وآندن ياى وبدا غلرنده اوق يابارلر
اصلده آنك آتشى اولمز بر كمسنه يى جوده راى وحذاقت ايله توصيف مقامنده ضرب اولنور
وطعن كردن بكسى وبر كمسنه يه طعن اتمك يقال قدح فيه طعنه كرد باوى آكا
طعن اتدى واكثر استعمالى نسب ده طعن ده در وديشى واغاج قوردت يكه اول
قورده قادح ديرلر وكبچه ايله طنجره ده طعام چيقارمغه دخى ديرلركه اول كبچه يه
مقدحه ديرلر وفي المثل ستأتيك بما في قعرها المقدحة سنك معلومك اولميان
عن قريب ظاهر اولوره ديه جك يرده ضرب اولنور كبح لكام باز كشيده آتك

لكامى



لكامى دكب كندو طرفنه چكمك آت باشنى يوقارو قالديرسين ايچون تفصيلده آت طورسون
ايچون ديدى يقال كبح الفرس باللجام بكشيد اسب را بلكام آتى كندو يه چكدى لجام
ايله يعنى لجامى چكمك ايله آتى قاصدى ياطوردردى ويقال كبح الصعب الشرس باللجام
لنكس كدح كاركردن بر نسنه سعى ايله ايش ايشلمك يقال كدح كار كرد بر نسنه سعى
ايله ايش ايشلدى وخراشيدن وطرملامق في وجهه كدوح ديرلر يوزنده بر شى طوقنوب
يارن ايدوب اثرى قالسه كشح دشمنى پنهان داشتن عداوتى اضمار اتمك واول
كمسنه يه كاشح ديرلر كلوح ترش روى شدن اكشى يوزلى اولمق يقال كلح وجهه
ترش شد روى او آنك يوزى بورتاردى اساس ده ديدى كه كلح الرجل ديرلر
تعبس اتمكدن اوكه ديشلرى نمايان اولسه لطح دست نرم بر چيزى زدن الى
آهسته بر شيئه اورمق لفح سوختن ياقمق يقال لفحته الحر بسوخت اورا كرما
اسى آنك بشره سنى ياقدى وصوق ياقمغه نفح ديرلر واهسته بر شى ايله بر شيئه
اورمغه دخى لفح ديرلر لمح نكريستن نظر خفيف ايله نظر اتمك يقال لمحه ولمح
اليه نكريست بدو نظر اتدى آكا ودرخشيدن برق وبرق لمعان اتمك وفلون
كمسنه يى غايت آز كوردوم ديه جك يرده رأيته لمحة البرق ديرلر ولمح بامر امر
واضح معناسنه در متح آب كشيدن از چاه قيودن صو چكمك يقال متح الماء
من البئر آب كشيد از چاه قيودن صو چكدى ماتح ومتوح قيودن صو چكن كمسنه در
وصوى آغز يه قريب اولان قيويه بئر متوح ديرلر وبعيد اولان عقبه يه دخى
متوح ديرلر وفي المثل اعرف من الماتح است الماتح صاحب ايضاح ديدى كه
قيويه نزول ايدوب قوغا يه صو طولدوران كمسنه يه مايح وقيونك آغزنده
طوروب قوغايى يوقارى چكن كمسنه يه ماتح ديرلر مدح ستودن اوكمك كه
ثناء حسن تعبير اولنور يقال مدحه بستود اورا آنى مدح اتدى وفي المثل المدح
الذبح يعنى بر كمسنه مدح اولدقده مدحه مغرور اولسه ذبح اولونمش قدر متضرر
اولور وهي المدحة والمديح والمديحة ستايش اوكوش ورجل ممدح ديرلر
زياده ممدوح مزح ومزاح ومزاحة مزاح كردن لاغ ولطيفه اتمك يقال
مزح مزاح كرد لطيفه اتدى مسح سودن دست الى بر نسنه يه سورمك يقال
مسح برأسه بسود دست بسرش الى باشنه سوردى وقليج ايله كسمك
ويقال مسحه بالسيف اى قطعه وتقول فلان اذا ذكر نزول المسيح رشح جبينه
بالمسيح اى بالعرق وبر كمسنه نك كوزى وقاشى اولمسه آكا ممسوح الوجه ديرلر
ومسح غسل معناسنه دخى كلور يقال تمسح للصلوة اى توضأ ومسح راس
فلان ديرلر خدعه معناسنه ومسحه الله تعالى اى احسن خلقه دعا مقامنده
مسح الله عليك بالمسحة واذاقك حلاوة المسحة ديرلر مساحة زمين پيمودن
يرى اولچمك يقال مسح الارض بپيمود زمين را يرى اولچدى وارتسن اوفاق
طاشلو دوز يره مسحاء ديرلر سبب كبى جمعى اماسح كلور سباسب كبى مفتوح

نیك مدروس شده زیاده نا پدید اولمق یقال معحت الدار ای اندرست ندخ فراخ
کردن توسیع اتمك یقال ندخت المکان ای وسّعته نزوح دور شدن بعید اولمق
وبلد نازح ای بعید نشخ آب خوردن نه بسیری صو ایچمك لکن طویه جق مرتبه اولمیه
نصح و نصوح و نصاحة و نصاحیة پند دادن اوکوت ویرمك بنفسه و لام ایله
متعدی اولور لکن لام ایله اولمق اجوددر یقال نصحه و نصح له پند داد اورا آکا
اوکوت ویردی ونصیح وناصح اوکوت ویرن کسنه وناصح الجیب دیرلر قلبی
پاك معناسنه وهی النصیحة پند نصیحت اصمعی دیدی که ناصح ناصع کبی هر خالص
اولان نسنه دن و توبة نصوح توبهٔ درست صادق توبه ابن الاعرابی دیدی که نصح
الابل الشرب دیرلر دوه کرکی کبی سیراب اولسه جوهری دیدی که توبهٔ نصوح بوندن
مأخوذدر یعنی توبهٔ صادقه و نصیحت توبته دیرلر توبه سی راست و درست
وصادق وخالص اولسه نصح و نصاح جامه دوختن جامه دیکمك اول وجهله آصلا
جامه ده خلل قالمیه راست ودرست معناسنه اولان نصحه تشبیهاً یقال نصح الثوب
بدوخت جامه را جامه یی وجه مذکور اوزره دیکدی وجامه یی بغایت ایو خیاطت
ایله دیه جك برده صلب نصاحك ای اُحکم خیاطتك دیرلر وهو المنصح سوزن
ایکنه که آلت خیاطتدر والنصاح رشته ایپلك وناصح درزی ومنصح دیکلمش جامه
نفح دور کردن بعید اتمك یقال نفح عنه دور کرد اورا آندن بعید اتدی مثلا
کندودن تهمتی دفع کبی معلوم اوله که نفح اصلنده صولیوب صویی سرپمك ایله
تفریق وپریشان اتمك معناسنه اولمغله نفحنا هم بالنبل دیرلر اوق ایله آنلری متفرق
وپریشان اتدك معناسنه و نفح عنه دخی بومعنادن مأخوذدر نفح بوی خوش دادن
ایو قوقو ویرمك یقال نفح المسك بوی خوش داد مشك ایو قوقو ویردی مسك
ویقال نافحة نافجة و نوافح نوافج و عطیه ویرمك یقال هو نفّاغ نفّاح ع
والله نفاح الیدین بالخیر و قلیبج ایله آهسته ووردمق ودفع معناسنده استعمال
اولندوغی معنای مذکوردن مأخوذدر وفی الحدیث وکان حسان ینافح عن رسول الله
صلی الله علیه وسلم خ جنخ و جنخ و جخف فخر و تکبر کردن تفاخر و تکبر اتمك
نمخ دخی بومعنایه در جلخ پر کردن سیل رود خانه سیل چایی طولدورمق واول
سیله جلواخ و واسع و طولدورمه یه جلواخ دیرلر رسوخ استوار شدن ثابت ومحکم
اولمق یقال رسخ فی العلم استوار شد در دانش علم ده محکم اولدی وهر ثابت اولان
نسنه یه راسخ دیرلر والورق الذهبی لا یرسخ فیه الحبر یعنی یا غلو کاغدده مرکب
ثابت اولمز سلخ پوست باز کردن دری یوزمك یقال سلخ الشاة پوست باز کرد
کوسفندرا قیونك دریسی یوزدی وهی المسلوخة کوسفند پوست باز کرده
دریسی صویولمش قیون و بپایان رسانیدن ماه و آیی آخرینه یتشدرمك یعنی آیك
آخرینه واصل اولمق یقال سلخ الشهر بپایان رسانید ماه را آیی آخرینه یتشدردی
وسلخ الله النهار من اللیل بیرون آورد خدای روز را از شب حضرت الله روزی

شبده

یقال نصحت العسل ای صفیته منه النصیح کذا فی التاج

هکذا فی الاساس وفی التاج والقتاح نفحه بالسیف ای ضربه من بعید مسه

زاده الزوزنی ولم یذکره البیهقی وفی القتاح نمح تاه وتکبر مسه



شبدن چیقاردی شدخ شکافتن یارمق اساس ده شدخ لفظی ایچی بوش نسنه یی قیرمق ویومشق
نسنه یی دوداغ ایله ترجمه اتدی یقال شدخه بشکافت اورا آنی یاردی وآتك آلنندن بورننه
وارنجه ممتد اولان واسع بیاضه شدخ وشادخه دیرلر شمخ وشموخ بلند شدن یوکسك اولمق
یقال شمخ الجبل بلند شد کوه طاغ مرتفع اولدی وشمخ بانفه تکبر کرد تکبر اتدی زیرا
تکبر ایدن کسنه بورننی یوقارو طوتر فتخ سرانکشتان پا سوی کف واشکستن پارمقلرك
ایچیجی آیه جانبنه بوکمك و کتب معتبره ده اوتوردقده آیاقی بر مقدارین باطن قدمه بوکمك
دیو تفسیر اولندی و فتح اصلنده لین معناسنه در که کوشکلك تعبیر اولنور فسخ تباه کردن
عقدها عقدلری باطل ایتمك مثلا بیع ونکاح وغیرمی نقض کبی یقال فسخ البیع تباه
کرد بیع را بیعی بوزدی ومفصلی موضعندن ازاله ایتمکه دخی دیرلر ورایده نائل اولمیه
کمسنه یه فسیخ الطوق اولنور فتخ رام ومقهور کردن مطیع ومغلوب اتمك اعداسنه غالب
اولوب باشلرینه یاران کمسنه یه مفتخ دیرلر میمك کسری ایله تقفخ برچیز میان تهی زدن
ایچی بوش نسنه یه وورمق کمخ وکماخ تکبر کردن تکبر اتمك یقال کمخ بانفه تکبر ومتعظم
سوز تنزه اوتورمغه کماخ دیرلر لطخ آلوده کردن ملوث اتمك یقال لطخه آلوده کرد
اورا آنی تلویث اتدی که بیلو شدردی تعبیر اولنور وبر کسنه یه افترا اولندی دیه جك
برده لطخ فلان دیرلر مرخ روغن ومانند نه بدست بریدن وخمیر وما تند انه بدست مالیدن
یاغ مثللو نسنه یی بدنه ال ایله سورمك وخمیر مثللو نسنه یی ال ایله اوغمق مسخ
صورت چیزی بصورت چیز زشت کردانیدن بر نسنه نك صورتنی بر یارامز صورته
تبدیل اتمك مسخه الله قردا بکردانید خدای او را حدونه حضرت الله آنی ما یمون
اتدی یعنی صورتنی مایمون صورتنه تبدیل اتدی وبر نسنه نك طعمنی کیدرمك ومزه جیغی
اولمیه کسنه یه ولذتی اولمیان اته مسیخ ومليخ دخی دیرلر وفی المثل هو امسخ من لحم الحوار
قال ع ملیخ مسیخ کلحم الحوار فلو انت حلو ولا انت مر ملخ سخت رفتن سیر شدید
وباطلی چوق ارتکاب اتمك معناسنه دخی کلور وقاچمغه معتاد اولان عیره ملوخ دیرلر
انلاق کبی نسخ نوشتن یازمق یقال نسخ الکتاب نوشت کتاب را کتابی یازدی وهی
النسخة معروفدر که ما ینتسخ منه تعبیر اولنور بیهقی دیدی که نسخ لفظی منسوخ
اتمك ونسخه سی آلمق وحکمی ازاله اتمك معنالرنه مستعملدر ومعانی مذکوره آصل
واحد اوزرینه مبنیدر لکن قیاسنده مختلفدر بعضیلر ازاله معناسنه دردیدی یقال
نسخت الشمس الظل ای ازالته ونسخ الله الآیة ای ازال حکمها وبعضیلر نقل معناسنه در
دیدی یقال نسخ الکتاب ای انقل ما فیه الی کتاب آخر نشخ ج نفخ آب از چشمه رجوشیده
صو منبعندن قینایوب چیقمق یقال نفخ الماء بر دآب را صو کلدی که صوبی وورودی
ومسهدی تعبیر اولنور ابو زید دیدی که نضخ ونفخ مهمله معجمه ایله بر معنایه در
وآن بیمورده نضخه دیرلر د جحد وجحود انکار کردن معلوم اولان نسنه یی انکار
اتمك که مفعول ثانی یه بنفسه وبا ایله متعدی اولور یقال جحده حقه وجحده بحقه
انکار کرد او را حق اورا آنك حقنی انکار اتدی وجحد وجحد وجحد قلة خیر معناسنه در

مالانت الاجاجذ وتجحذ دیر قلیل الخیر معناسنه وقلة خیر ایکی معناده عبارت در
بخل وفقر جحذ رنجابنده انجمك یقال جحذ بر نجا یندا اوزا آنی انجندی وزحمت ویردی
جحذ دابته دیرلر تحملنده زیاده یوك یوكلتسه وجحذ وجهذ طاقت معناسنه کلور
والحاح اتمك وزیاده آج اولوب طعامی اول وجهله اکل اتسه آصله طعامده بر شی
قالمسه اول کسنه یه غرثا نجاهذ دیرلر جحذ جحذا وجهودا دیرلر بر کسنه زحمتدن
آریقلسه وبن بو خصوصده مقدورمی صرف ایدم دردیه جك یرده لا بلغن جهیدة ای فی هذا
الامر دیرلر وفی الدعا اعوذ بك من جهد البلاء وشماتة الاعداء معلوم اوله که جهد البلاء
اول بلادر که آنك فوقنده بلا متصور اولمیه لکن نه اولدوغنده اختلاف اتدیلر لحنف
دیدی که جهد البلاء اول خدمتکاردر که مولی سنه سرد سویلیوب کستاخلق ایدوب واول
خانه در که یغمویا اولدقده طامله یه واول اوطوندر که یانارایکن چاتلدیه واول ما ئدر که
انتظار چکیله روایت اولندی که عبد الله بن معاویه حضورینه قتله مستحق بر کسنه
کتوردیلر که سیاف ضرب عنقی ایچون مربوط باشی اوجنده طوردی مجلسا سنده غیری
دیدی که والله هذا جهد البلاء عبد الله دیدی که جهد البلاء بو صورت دکلدر بلکه نفقه
مدقع بعد خیر موتسع در ودخی روایت اولندی که مامون مجلسا سنده جهد بلا نه در
دیو سؤال اتدی عمرو بن مسعده دیدی که جهد بلا بودر که حاکم قادر وقاهر خوفندن
طول اللیل بی خواب وصباحه دك مضطرب اولمقدر مامون دیدی که بو صورت ده
بلو نهایته بالغ دکلدر پس صالح عباسی دیدی که جهد بلا زوال نعمت وانتهاك حرمت
وامر غمه در مامون دیدی که امر غمه بر باب ده کافیدر وامر غمه آندن عبارتدر که بر کسنه
بر درده ور محنته مبتلا اوله که آنك مخرجی معلوم اولمیه تمامه دیدی که بنم عند مده
جهد بلا اولدر که جاهل عالمه حکمی اجرا ایده مامون دیدی که یا تمامه بو کلام بو حکایه
مبنی اولمق کرك تمامه دیدی که نعم یا امیر المؤمنین بنی رشید حبس ایدوب مسرور نام
کسنه یی بنم اوزریمه موکل نصب اتدی مزبور مسرود بنی بر مرتبه تضییق اتدی که آصلا
بر کسنه نك یوزینی بکا کوسترمدی بر کون والمرسلات سوره سینی تلاوت ایدوب
ویل یومئذ للمکذبین دیدکده بنم یانیمه کلدی بن دیدم که مکذبین انبیا و مکذبین قومیدر
مسرود دیدی که سنی بکا قدری دیدیلر بن تصدیق اتدیم که بوکلام مکدن قدری
اولدوغکزه تنبیهم قالمدی مامون دیدی که صدقت یا ابا معن جاحظ دیدی که جهد
بودر که وسعتدن صکره فقر ظهور ایده وممتد اوله وبر وجهله حیله ایله خلوص ممکن
دکل ایکن صدیقلر توبیخ وتقریعدن واعدا شماتتدن خالی دکللر ایکن حسود همسایه نك
جوری چکلمز ایکن قدیمی اولان ولی نعمت دخی رو کرداه بلکه عدو اولوب بر سلیطه
خاتونه ودل آزار جاریه فاجره یه وموطوءه سی تحقیرا یدر غلومه وفا لدینك دردمندکه
مرحمت ایتمیوب همیشه استثقال ایدن ولدینه مبتلا اولنه معاذ الله جهد بلا بنم عندمده
مذکور اولان اشیایه ابتلادر زغد هدیر سخت دوه نیاده کوکره مك وبر کسنه نك
بوغازینی صیقمق یقال زغده ای عصر حلقه واول وقت ده آغزندن چیقان کوپوکه

زغد

زغد دیرلر سعد وسعود همایون شدن مبارك اولمق وعلماء لغت سعد مادده سنده اختلاف
اتدیلر ازهری وزجاج وبارانی متعدی استعمال اولنور نیك بخت اتمك معناسنه دیوب
نظم کریمده واما الذین سعدوا مجهول صیغه سیله وارد اولمه سیله استدلال اتدیلر وسیبویه
زمان محققین انکار ایدوب متعدیسی اسعد در دیدیلر وقراءة مذکوره قیاسدن خارجدر
دیو جواب ویردیلر صخد وصخذ کرمای آفتاب درکسی اثر کردن افتابك حرارتی بر کسنه یه
تأثیر اتمك وفی الاساس صخذته الحر صهره وهاجرة صیخود دم وقت ظهر زیاده اسی
اولسه وتفول دمانی الحر بصیاخیدو البرد بصنابیره صهد مقهور کردن مقهور اتمك
مضهود ومصهده مقهور اولان کسنه وهر کسك مقهور ومغلوبی اولان کسنه یه صهد دیرلر
کمدان دو دیده خر اشك بیلك وقونس یاود یسی آشانه سنده آنه سی طرفنه بویینوف
بنم امیدی ایله اوغراتمق لهذ کران کردن بار کسی را بر کسنه یی یوك آغرلشدرمق
ور شنه ذلیل اولمغله دفع وطرد اتمك معذ شتافتن سرعت اتمك یقال معذ فی الارض
ای ذهب مغذ دو عیش خوش بر آمده عیشی واسع ده نشو ونما بولمق مهد کستر اینده
ونرم کردن دوشه مك واصلاح اتمك یقال مهد الفراش بکستر اینه یا نرم کرد بستر را
دوشه کی دوشه دی یا یومشق واصلاح اتدی نهود جنبیدن حرکت اتمك یقال
نهد الی العدو ای نهض ور فیقلر برابرقچه چیقاروب یا برابر طعام برین جمع ایدوب
کندولرم انفاق اتمکه تنا هد دیرلر ولسانه خلقدن عارفانه دیرلر وفی المثل اطرح نهدك
وکل جهدك نهد تیز کردن کسکین اتمك یقال نحذ النصل تیز کرد بیکان را
دمرنی کسکین اتدی ومشنحذ بیلکی دیمکدر مسن کبی ولج کسنه یه نحذان دیرلر وشحید
کسکین نسنه وشحا ذا برام ایدن سائل ومعما ولغز نملو معانی دقیقه یه مشحذ دیرلر بهش
دبجر نشکافتن کوش شتر دوه نك قولاغن یارمق واول دوه یه بحیره دیرلر
غالب شده غالب اولمق یقال بهر غالب شد بروی اکا غالب اولدی وبر کسنه یه
مغلوب اولسون دیو بد دعا مقامنده بهرا له دیرلر قال ابن میاده فبهرا لقومی
اذ بیعوه مهجتی بجاریة بهرا لهم بعدها بهرا ودمابر افکندن وبوك آغا ولمغله
متتابعا نفس آلمغه سبب اولمق بهر للحمل دیرلر یوك آنی حاذ حاذ صولوتسه وترکیب
مازحاز صولیمغه عربیده بهر وفارسیده دما دیرلر واول کسنه مبهور وبهیر ومنبهر در
رنکلك ضونی کو ابجك ضوئنده غالب اولمغه دخی بهر وقمه باهر دیرلر ثاد کینه کشیدن
انتقام آلمق یقال ثارت القتیل کینه بر آوردم کشته را مقتولك انتقامنی آلدیم
وثارت بالقتیل قاتله کشتم بسبب مقتول کشنده اورا مقتول سببی ایله قاتلنی
قتل اتدیم وهو ثاری کشنده خریشا وند منست بنم حمیمی قتل اتمشدر نغض
رندانه بیش شکستن اوك دیشلرینی قرمق یقال ثغرته ای کسرت ثغره واول دیشلر
رواضع دخی دیرلر وصبی نك اولك دیشلری بتسه اثغر واول صبی یه مثغر دیرلر
واکر اولك دیشلری دوشسه ثغر واول صبی یه مثغور دیرلر جعش سرکین افکندن
خداوند مخلب ای سباع سباعده مخلب صاحبی اولانلك نجسن القا اتمسی وجعش

*Right margin:*
قاله في الاساس ـه
بقال جهد الرجل اي الح عليه في السؤال ـه
قاله الفراء ـه

*Left margin:*
والتصغير في الثاني
وجعله اول نسخه کر اسیه ایمعی من دي ...
یقال جاء وا الناقة اي شققنا ...
ابجعهونسا ایه تعبیراتدی ـه

سباعك نجوى يعنى نجسى در يقال ارمى الجمل بجعره والذئب بجعره وكفتار ديدكلرى جانور
عربى ده ضبع وتركيده سيرتلوه ديرلر جعار ديدكلرى كثرة جعرى اولديغى ايچون در وفى المثل
اعيث من جعار اى اشد فسادا منه جؤار بانك كردن آواز اتمك جوهرى بجوار وخوار برمعنا
ديدى يقال جأر العجل بانك كرد كاوساله بزاغى آواز اتدى اساس ده رفع صوت ايله
تفسير اتدى وجأرت الى الله زارى كردم بخداى تعالى حضرت قاضى الحاجات مناجات
وتضرع اتدم جنار ساعات المنام لته جهر آواز برداشتن رفع صوت اتمك يقال
جهر بالقراءة آواز برداشت بخواندن جهر ايله قراءت اتدى واشكار شدن چيزى
وبر نسنه اشكار ظاهر اولمق يقال جهر الشئ آشكار شد چيز بر نسنه آشكار اولدى
ورأيته جهرا اشكار اشدچيز اشكاره يعنى عيانا كوردم آنى وجهر الصوت بلند
آواز اولان كسنه واول صوتا جهر وى ديرلر وبر كسنه بر سوزى اول اشرار مكرم اغوى
اتسه جهر بالحديث بعد ما همه ديرلر وظاهرينى كوروب باطننه مطلع اولدوم ديجك
محل ده ورأيت جهرم فعرفت سره دحر ودحور راندن سورمك وطرد اتمك يقال دحره
دور كرد اورا آنى طرد اتدى والشيطان مدحور من رحمة الله اى مطرود دحر ودحوره
خوار شدن حقير وذليل اولمق صغار وذليل كبى يقال دحر خوار شد ذليل اولدى وبقال
الاول فاخر والآخر داخر دغر فساد كردن فساد اتمك ورجل داعر اى خبيث فاجر
وتوتوفى چوق اولان اغاجه عود دعر ديرلر دغر سپوختن دود تمك غمز كبى وماونى
برداشتن وبرغانه كوچك دل تبيرا اولنان آت پارهسنى قالدرمق وفى الحديث لا تعذبن
اولادكن بالدغر ذخر يعنى نهادن مال واسباب دن بر نسنه يى وقت حاجت ده لازم
اولور ديو صاقلمق يقال ذخر الشئ پنهان كرد چيز را نسنه يى صاقلادى يعنى ذخيره
اتدى وهو الذخر والذخيرة چيزى پنهان كرده حفظا ولنان نسنه ذعر ترسانيدن
قورقوتمق تخويف وافزاع معناسنه يقال ذعره بترسانيدش قورقوتدى آنى تخويف
وافزعه معناسنه وهى ذعور فرو ان تهمت ترسنده تهمت دن خوف ايدن خاتون
وناقة ذعور ديرلر دوه نك مه سنه يا پيشه قره باغيرسه وسنه شديده يه ذعريه
ديرلر زخر وزخير وزخور پر شدن آب رود ودريا چايك ودريانك صوبى زياده
طوا ولمق يقال زخر البحر پر شد آب دريا دريانك صوبى زياده اولدى واوت
اوزامق واخذ النبت زخارية ديرلر اوت كمالنى بولوب شكوفه سى ظاهر اولسه
وفى المثل قد اخذ زخاريه بر نسنه تمام ومستحكم اولدى ديجك يرده ضرب اولنور
ويقال النبت اذا اصابه ريه اخذ زخاريه وعرقه زاخر ديرلر كريم معناسنده
وجرملك قاينامغه دخى زخور اوزوره اولان كسنه زخرى ديرلر زهور روشن
شدن چراغ وآتش ومانندآن چراغ وآتش مثللو نسنه روشن اولمق يقال
زهر السراج روشن شد چراغ چراغ روشن اولدى وهو زاهر روشن شده
روشن اولان نسنه وقمر دخى ازهر ديرلر ابن السكيت ديدى كه ازهران شمس
وقمر در يقال لا افعل ذلك ما طلع الازهران وبو سنك سببك ايله قوت بولدوم



ديجك يرده ذمرت بك نارى وذمرت بك ز نادى ديرلر وروى بك زنادى ديدكلرى كبى
سؤر باقى مانده باقى قالمق يقال سأر سؤر فى الاناء بماند بقيه از آب در ظرف
جانده بقيه قالدى صودن ويقال اذا شربت فاسئر يعنى صو ايچدكن بقيه ابقا ايله وفلان
من كاس الكرام نصيب وسؤر ابقا ايدن كسنه يه سئار ديرلر على غير القياس زيرا قياس
مسئر ايدى اجبار ايدن كسنه يه جبار ديدكلرى كبى قياس مجبر ايدى وجاء فلان وسائر
الناس لم يجيئوا بيامد بهمان وديكر مردمان نيامدند فلان كسنه كلدى وآندن باقى قلان
كسنه لر كلمديلر كه لفظ سائر لفظ سؤردن مأخوذ در باقى معناسنه وفى المثل اسائر اليوم
وقد زال الظهر آصل مثل بودر كه بر كسنه بر مصلحت ايچون بر جانبه توجه مراد ايدوب
نادفت ظهره دك اهمال ايدر وقت ظهردن مكرم قالقوب كيتمك استر آكا ديرلر كه شو نك
باقيسنى ايشيكه كيتمك مى استرسين مع هذا ظهر وقتى كچدى مأيوس اولدقدن صكره يه
بر نسنه يه طمع ايدن كسنه حقنده ضرب اولنور سحر جادوى كردن جادولق اتمك كه كوزه
باغجيلق تعبير اولنور يقال سحر عينه جادوى كرد چشم اورا آنك كوزينه جادولق اتدى
يعنى كوزينى باغلادى وهر لطيف ودقيق اولان نسنه يه سحر وعالمه ساحر اطلاق
اولنور ومسحور ديرلر خدعه معناسنه ومرة بعد اخرى سحر اولنمغله عقلنه خلل طارى
اولان كسنه يه مسحر ديرلر سعر آتش افروختن آتش علولندرمك يقال سعر النار
برافروخت آتش را آتشى علولندى وآتش علولندرجك نسنه يه مسعار ديرلر
وآتشك حرارتنه وشدت جوع وعطشه سعار اطلاق وساعور تنوردر ومسعور آكله
حريص اولان كسنه وسموم اصابت ايدن كسنه در شغر يك پاى برداشتن سك انبهس
شاشه كردن كلب تبول اتمك ايچون بر اياغنى قالدرمق يقال شغر الكلب كرپاك پاى
برداشت سك تا بول كند كلب تبول اتمك ايچون اياغنى قالدردى وشهر خلق دن
خالى اولمق واول بلده كه آنى غارت دن حفظ وحمايت ايدر كسنه اولميه آكا شاغر وبر كسنه نى
بر موضعدن بر موضعه اخراج ايتمكه دخى شغر ديرلر شهرة اشكار اكردن اشكاره وواضح
اتمك يقال شهره بكذا مشهور كرد اورا بفلان كار فلان ايش ايله آنى مشهور ومعروف
اتدى واشهره ديرلر بر كسنه بر كسنه نى استحقاق ورسواى اتسه شهر شمشير وكارد
بركشيدن خلعك اوزرينه قليج وبيچاق چكمك يقال شهر عليه السكين كارد بر كشيد
بر روى آنك اوزرينه بيچاق چكدى وبر آيلق صبى يه مشهر ديرلر بر پاشينه كيرن
صبى يه محول ديدكلرى كبى صقر جريش كه اختن ايچ ياغنى اريدوب صيزدرمق يقال
صهر الشحم بكداخت پيه را ايچ ياغنى اريتدى وصهر باليمين ديرلر اكر شديد
يمين ايله استحلاف اتسه كه كويا اول يمين آنى اريدر شديد وغليظ يمين ويريرم سكا
ديرجك محل ده لاصهرنك بيمين مرة ديرلر ظهر برجاى بلند شدن مرتفع بر يره چيقمق
يقال ظهر السطح بر بام شد طام اوزرينه چيقدى ودست يافتن ظفر بولمق يعنى
غالب اولمق يقال ظهر على العدو دست يافت بر دشمن دشمن اوزرينه غالب اولدى
ظهور پيدا شدن اشكار اولمق يقال ظهر الامر پيدا شد كار ايش ظاهر ونمايان

اولدی عهض زناکردن زنا اتمك یقال عهض زناکرد زنا اتدی وهو عاهر مرد زنا
کننده زنا ایدن رجل مؤنثی عاهرة در وبرکسنه فاجر اولسه تعیهر الرجل دیرلر وبرکسنه
حسیب ونسیب دردیو مدح مقامنده فلان لم یخرج من صلب عاهر ولم ینشأ الا فی حجر
طاهر دیرلر وهر متهم اولان کسنه یه دخی عاهر دیرلر فخر ومفخر نازیدن فخر اتمك که
کوکلنمك تعبیر اولنور یقال فخرت بکذا علی فلان نازیدم بفلان بچیزی برفلان کس فلان
نسنه ایله مثلا معرفت ایله فخر اتدم فلان کسنه نك اوزرینه وبرکسنه برکسنه ایله
مفاخره اتسه اول کسنه یه فخیر دیرلر مخاصمه ایدن کسنه یه خصیم دیدکلری کبی وچوق
فخر ایدن کسنه یه دخی فخیر دیرلر وثوب فاخر جامهٔ کران بها ذی قیمت اولان جامه
وهو المفخرة نازش فخر اولنه جق خصلت والمفاخر ج وانا فخوره من نان نشم ام
بن انکلا فخر ایدیجی یم فغر دهن باز کردن آغزینی آچمق که متعدی در یقال فغرفاه
باز کرد دهنش را آغزینی آچدی وفلان لا یفغر الا بذکر الله وکوکب برکسنه نك
باشی اوزرندن طلوع اتسه افغرة النجم دیرلر زیرا اول وقت ده کوکبه نظر ایدن
کسنه آغزینی البته آچار وتقول نوّح الشجر وانفطر وفقح النور وانفغر فغور
دهن خود باز شدن آغز کندو آچلمق کرلان مدر یقال فغر فوه دهنش کشاده شد
آغزی آچلدی فهر مجامعت بیکی اندوزن کرده وانزال ناشده بدیکری روند ودر
وانزال کند ایکی خاتونه بیری ایله مجامعت ایدوب انزال اولمه دن بر غیری خاتون ایله
مجامعت ایدوب انزال اولمق وفی الحدیث نهی رسول الله صلعم عن الفهر قعر
از بیخ کنده درخت اغاجی کوکندن قوپارمق وبر نسنه نك قعرینه واصل اولمق قهر
غلبه کردن کسی را برکسنه یه غالب اولمق یقال قهره غالب شد اورا اکا غالب
اولدی وهرکس عندن مقهور ومغلوب اولان کسنه یه قهره دیرلر قهره دیدکلری کبی
واول آتش اصابت ایدوب صویی طاملمغه باشلین لحمه لحم مقهور دیرلر تقول اطعمنا
خبزة بلحم مقهور وشحم مقهور کهر روی ترش کردن برروی کسی برکسنه نك
یوزینه قارشو تعبس اتمك ودخی ناخوش جواب ویرمك ونهر وزجر اتمك واین
مسعودك واما الیتیم فلا تکهر قراءتنده بو معنا ایله تفسیر اولندی ونهار مرتفع
اولمق یقال لقیته فی کهر الضحی ای فی وقت ارتفاعه مخر ومخور بریدن کشتی آب را
کمی صویی یارمق بروجهله که صداسی استماع اولنه یقال مخرت السفینة الماء بریده
کشتی آب را کمی صویی یاردی واغزده چیقان رایحهٔ خبیثه یه مخرة دیرلر یقال کل
طائر زفر المخرة وتقول لان یطرحك اهل الخیر فی المآخر خیر من ان یصدرك
اهل المواخیر مهر شتافتن یقال مهر فی البلد اذا ذهب واسرع مهر کابین دادن
زوجه سنه مهر ویرمك یقال مهرها کابین داد زن را خاتونه مهر ویردی ومهر
تسمیه ایدوب انکلا تزوج اتسه امرها دیرلر وفی المثل احمق من الممهورة باحدی
خدمتیها واحمق من الممهورة من مال ابیها عبارتیله دخی روایت اولندی آصل
مثل بودر که بر خاتون زوجندن مهر طلب اتدی زوجی خاتونك باره ذکر ایتك برکیفی



خاتونه مهر ویروب خاتون دخی راضی بلکه ممنون اولدی کندو انتفاع اتدیکی نسنه کندویه
احسان اولندوغندن ممنون اولان کسنه حقنده ضرب اولنور مهارة استاد شده درکاری
بایش ده خاذق اولمق یقال مهر فی العمل استاد شد درکار ایش ده خاذق اولدی وهو
ماهر استاد خاذق اولان کسنه وصودیه یوزمك معناسنه دخی کلور نحر شتر کشتن
دوه بوغازلمق یقال نحر الناقة بسمل کرد شتر ماده را دیشی دوه یی بوغازلدی واصلنده
نی بوغاز معناسنه در ونحر البعیر دیرلر بوغازینه بیچاق صوقدی معناسنه ودست راست
برجب نهادن درنماز ونمازده الی باغلامق یعنی صاغ الینی صول الینك اوزرینه قومق
یقال نحر فی الصلوة دست بست درنماز نمازده وجه مذکور اوزره الی باغلادی
ورجل منحار دیرلر زیاده جوانمرد معناسنه وعرب برکسنه یی زیاده جود ایله توصیف
اتسه لر انه لمنحار بوائکها دیرلر یعنی سمزینی دوه لرك چوق بوغازلارلر مضیاف دن
کنایه در وانتحر الرجل دیرلر کندوینی بوغازلسه وفی المثل سرق السارق فانتحر اصل
مثل بودر که برکسنه برنسنه سرقه ایدوب بر موضعه برنهان اتمش ایدی برغیری سارق
کلوب آنی سرقه اتدی سارق اول غمندن کندوینی هلاك اتدی کندو مالی اولمین نسنه یی
الندن آلدقلرندن عظیم مغموم اولوب جزع وفزع ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور
نعر دمیده خون از رگ طمردن قان آقمق واول طمره نعار ونعور دیرلر نعر بانك
زدن برروی کسی برکسنه نك یوزینه چاغرمق که آزارلمق تعبیر اولنور که زجری
متضمن کلام ایله استقبالدن عبارت در یقال نعر السارق بانك زد برروی خواهنده
سائلك یوزینه چیغردی یعنی زجر اتدی وآرق قارمق وآرقدن صوآقمق یقال نعر
الماء ای جری نغر نشاط کردن شتر دوه نشاط اتمك که اکا مخصوص در نغر دوه
کردن کسی را بعنف برکسنه یی آزاد ایدوب قومق نهز جنبیدن در مجامعت وقت
مباضعت ده حرکت اتمك نهز برجستن صیچرامق ونتبه معناسنه نهز درسینه زدن
بشت یومروق ایله سینه یه وورمق لکز کبی ولهزه القتیر دیرلر برلك ابتداء ظهور
ایدوب صاچنده بر ایکی بیاض قبل اولسه که اول کسنه یه ملهوز دیرلر آشمط معناسنه
وآنده مکرر اولان مرتبه ده آشیب دیرلر نخز بهاوون کوفتن برنسنه یی هاوون ایله دوکمك
رهاوونه منخاز دیرلر وتولیته ن ودورتمك نخس کبی نهز زدن وورمق ودفع اتمك
وتحریك اتمك س نخس کاستن نقصان اتمك که اکسلمك تعبیر اولنور یقال نخس حظه
کم کرد نصیب اورا آنك حصه سنی اکسلدی ونخس ناقص معناسنه دخی کلور وفی
المثل تحسبها حمقاء وهی باخس ظاهرا ابله کوردیکون واقع ده فطانت صاحبی اولان
کسنه حقنده ضرب اولنور تعس برروی افتاده یوزی اوزرینه دوشمك انتعاس
مقابلی در وهلاك اولمق وبد دعا مقامنده تعسا له دیرلر یعنی دوشوب بدحق قالمسون
نجس زیده سك وجز آن کلب مثللو حیوان نجس القا اتمك جوهری مولدر دیدی
وعرب نجسه جموس دیرلر یقال رمی بجعامیس بطنه دخش تباه کرده میان فوقی
برجماعتك ما بینه فساد القا اتمك وقریوقی یوندرمه درسی ایله اتی میاننه الیقی

يقال ابن السكيت ...

جمع ما خر وهو مجلس الريبة اى التهمة ...

كذا فى المستقصى

موثق دغش نیزه‌دن مزراق ایله دورتمك وجاعده کنایه قیلنور دیاسة معتر مردمان شدن قومك بیوکی ورئیسی اولمق یقال رأس القوم مهتر شد مردمان را قومه باش وبوغ اولدی وهو رائش و رئیس مهتر باش وبوغ اولان کمسنه وحسو یابنده رؤس الرجل دیرلر که لاذمدن رعشش لرزیده دترمك ودخی یورغونلق منللو شیده آهسته یورومك وآن ایکن چوق اتمك وماله برکت ویرمك نعش کن بدن ماد وبدندان پیش کزیده جزئی بیلان ایصیرمق وبرنسنه‌یی اوك دیشیله ایصرمق نهش کبی نش بفش اندك بادیده یعنوب آنی یاغمق وضعیف یاغموره بغش دیرلر مطرة ضعیفه معناسنه بهش آوزو مند کشتن برنسنه‌یی آرزو ایدوب طالب اولمق وبرکسنه‌یی قورت یا یلان ایصیرمق ایچون توجه وقصد ایلسه بهش الیه الذئب او الحیة دیرلر تقول انت کالحیة تنهش ثم تنهش واهل حجاز اهل بهش دیدکلری یاش مقل آنده اولدیغی ایچوندر زیرا بهش مقل رطب معناسنه دخی کلور جحش خراشیده قاشیمق سحج کبی مثلا برشیئه جامور بیلان شسه آنی طرناق ایله قاشیمق کبی وجحش اشك صبه سنه دخی دیرلر وفی المثل جحیش وحده رأینده مستبد اولوب غیریلرك تدبیرینی پسند اتمین کمسنه‌یی مذمت مقامنده ضرب اولنور وفی مثل اخر الجحش لما فاتك الاعیار یعنی صیدغیردن عاجز اولد قده انسکك صبه‌سی قناعت ایله اعظم اموره قادر اولمز ایسك اصغر اموره راضی اول دیه‌جك یرده ضرب اولنور جهش اغاز کردن بگریستن اغلو مغه باشلامق مثلا صبی والده‌سنه توجه ایدوب اغلومغه قصد اتمك که یقال ماکانت نفسه الا وجدها جهشه کوزیاشی معناسنه دره عرق کبی قحش سوز ایدن یاندرمق یقال محشت النار جلده ای احرقته وطرمالمق یقال محشه شیئ سحجه نعش برداشتن دوشمش نسنه‌یی قالدیروب آیاق اوزرینه طورغورمق یقال نعشه الله برپای کرد اوراخدای حضرت الله آنی قالدیروب آیاق اوزره طورغوردی نهش گزیده مار بیلان ایصیرمق نهش دخی بومعنایه‌در یقال نهشته الحیة یکرید اورا مار آنی بیلان ایصردی ص بخص چشم برکنده کوز چیقارمق یقال بخص عینه عوّرها وبخص کوزوك اوزرنده ولحم کوزوك آلتنده شیش کبی جیقان آت پاره‌لریدر رهص نیك فشردن شدّة ایله صیقمق وبرکسنه برکسنه‌دن حق طلب ایدوب زیاده تقلت اتسه رهصنی فلان بحقه دیرلر یعنی اخذ شدیدایله اخذ اتدی شخوص ازجای بجای شدن بریردن بریره کتمك یقال شخص الیه برفت سوی او آنك طرفنه کتدی وکوزینی برشیئه دیکوب یومتمق میتك حین نزعی کوزی کبی وبرکسنه‌نك سفرده قدومنه تشکر مقامنده سمعت بقدومك فقلبی بین جنانحی راقص وبصری حجت جاحی شاخص دیرلر فحص واجز وهیدن برنسنه‌یی زیاده جد ایله تفتیش اتمك وبرکسنه باشنك اورتاسی تراش وسائرینی ترك اتسه فحص رأسه دیرلر ای جعله مثل افاحیص القطا یعنی باشی طوی قوشینك آشیانه‌سی کبی



اندی قعقص برجای نشتن یاتاغنده اولدرمك وقعقص موت معناسنه‌درکه یاضرب یادی ایله اوله محص دویدن سکرتمك دحض کبی آلتونه وکوموشه صیز دیروب خالص اتمك ص دحض باطل شدن حجت حجت باطل اولمق یقال دحضت حجته باطل شد حجت او وآنك حجتی باطل اولدی ولغزیدن پای وآیق سورچمك یقال دحضت رجله بلغزید پایش ایاغی سورچدی رحض جامه شستن جامه غسل اتمك وثوب رحیض ای مغسول ومرحاض جامه غسل اتدکلری لکن ونکنه وغسل اتدکده ثوب دوکدکلری طوقمق وآبدست ابریغنه دخی مرحاض دیرلر اعضاد آنکله غسل اولندوغی ایچون محض وزن کرده ووبژه دادن خالص وصاف اتمك وصاف اولمش شراب ویرمك وصاف ایره جك آلته ممحضه دیرلر که ترکیده یاییق وعربیده ابریج دخی دیرلر محض کوشت از استخوان باز کردن اتی کمکدن آیرمق یقال محضت ما علی المظم ای عرقته وصیقی از دخی محض دیرلر لحم مکمتز معناسنه یقال اطعمهم المخض وسقاهم المحض ونخضه بر پاره ات وسمون خاتونه محخوضه وآدیق خاتونه نحیضه دیرلر نهض وتهوض ونهضة خاستن قالقوب حرکت اتمك یقال نهض برخاست قالقدی ونهض الشیب فی الشباب دیرلر برکسنه‌یی اوبلغه باشلسه قال الفرزدق والشیب ینهض فی الشباب کانه لیل یصیح بجانبیه نهار ونهض الطائر دیرلر قوش اوجمغه حاضرلنوب قناتلرین آجسه ط ذغط وسحط کشتن زود تیز بوغازلمق ذبح وحیّ معناسنه وتقول غنم لا ابالك ساحط اربت والمولی علیك ساخط شحط وشحوط دورشدن بعید اولمق یقال شحط المنزل دورشد خانه خانه بعید اولدی ومنزل شاحط ای بعید ضغط فشردن صقمق یقال ضغطه بفشرد اورا آنی صیقدی وتضییق اتدی وبرکسنه برکسنه‌یی دیواره صیقدردی دیه‌جك یرده ضغطه الی الحائط دیرلر یقال اعوذ بالله من ضغطة القبر وشدّة معناسنه دخی کلور یقال اللهم ادفع عنا هذه الضغطة وبرکسنه‌دن مال تحصیلنه ارسال اولنان مباشره ضاغط دیدکلری تضییق اتدیکی ایچوندر لخط آب از دن برون سرای سرای قیوسی صوله مق ولخطه بسهم اربعین اصابه لفظ شغب کردن جیغلدی که معناسی فهم اولونمیان الفاظ مختلفه‌دن عبارتدر که عربیده جلبه وترکیده شماطه دخی دیرلر مقط برکنده موی قیلی قوپارمق جوهری مرحن دن یاغیری شیدن قیلی دوکولمکدن دیدی وبدنده قیلی اولمین کمسنه‌یه امقط دیرلر مفظ کشیده کمان ومانند آن یای مثللو نسنه چکمك نحط دم زدن باواز ازپس مانده کی دیاده یورغونلقدن آواز ایله تنفس اتمك که مهموم ومتعوب اولان کمسنه‌لردن صدور ایدر ونحیط اول حالتدرکه زیاده یورغونلقدن دابه‌یه عارض اولور وحملی ثقیل اولمغله دخی ابنك صدرندن ظهور ایدن زفیره نحیط دیرلر نحط القصاد دیرلر قصادتوبی طاشه ضرب ایدوب مستریح اولمق ایچون تنفس ایلسه هذا مثال ما قاله الشریشی فی شرح قول الحریری فی المقامة الحضرمیة ویمیری ینحط من الکلال ومرزوقی بنحط ظن ایدوب یسقط دیو تفسیر اتدی شریشی صواب ملاحظه اولنور نخط ومخط بینی پاك کردن بورنی پاك

اتمك سومكوز مك تعبير اولنور ظ بهظ كران كردن بار مردم را يوك آغر اولمغله بر كمسنه يي
باصمق آمر باهظ اى شاق جحوظ چشم بيرون خزيدن كوزخانه سندن طشره چيقمق
يقال جحظت عينه بيرون خزيد چشم از جايگاه او كوزخانه سندن طشره چيقمق وهو
جاحظ مرد ديره بيرون شده كوزى طشره چيقمش كمسنه كه بلرجين كوزلى تعبير اولنور
لحظ بدم چشم نكريستن كوز قويروغيله باقمق يقال لحظه نكريست بدو بدم چشم
كوز قويروغيله آكا باقدى ولحاظ كوز قويروغيدر مؤخر عين معناسنه وتقول انا عنه
محظوظ محفوظ وبعين الغداية ملحوظ نعظ ونعوظ برخاستن كير ذكر قائم اولمق
يقال نعظ الزب انتشر بخع هلاك كردن هلاك اتمك يقال بخع نفسه خويشتن
بكشت كندويى هلاك اتدى بخوع اقرار دادن وكردن نهادن بركمسنه نك حقنى كركبي
اقرار وتواضع اتمك بضع جماع كردن جماع اتمك يقال بضع المرأة جماع كرد با زن
خاتون ايله جماع اتدى ومباضعه مجامعه معناسنه دركه مصدرى بضاع در وفى المثل
كمعلمة اقتها البضاع كندودن اعلم اولان كمسنه يه علم عرض ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور
وآت كسمك وجراحتى يارمغه دخى ديرلر ونيشتره مبضع ديرلر وبضعه آت پاره سى يقال
من دضع معك بضعة فهو منك بضعة اى قطعة وسيراب اولمغه بضع ديرلر وفى المثل
حتى م تكرع ولا تبضع يعنى تا بكى آغزيلك ايله چايدن صو ايچرسين وينه سيراب اولمزسين
جمع ماله حريص اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور بكع سرزنش كردن وپياپى زدن
تقريع اتمك وپياپى مواضع متفرقه يه ضربه شديد ايله ضرب اتمك تسع نهم مردمان
شدن قومك طقوزنجيسى اولمق ومالك طقوزده برينى آلمق معناسنه دخى كلور
يقال تسع القوم نهم شد مردمان را قومه طقوزنجى اولدى تلغ سركوفتن باشى
دوكمك جدع بريدن بينى بورون كسمك وقولق وال وطوطق كسمكه دخى ديرلر يقال
جدع انفه بريد بينى او را آنك بورنى كسدى وكسدكدن صكره يرنده باقى قالان
جدعه ديرلر وفى المثل كطالب القرن جدعت اذن عرب شويله زعم اتديلر كه دوه
قوشى كندى ايچون بوينوز بيدا اتمك ايچون صحرايه چيقدى طورب قولاقلرين
كسديلر وبعضيلر بو معنايى حماره نسبت اتديلر قال كمثل حمار كان للقرن طالبا
فاب بلا اذن وليس له قرن اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه برشئ يه طالب اولمغله
نفسنى اتلاف ايليه وتركيب بو يغوز آيا ر ايكى قولاقدن چيقدى ديو تعبير اتدكلرى
بو مثلدن مأخوذ در وهو اجدع بريده بينى بورنى كسلمش كمسنه وحبس معناسنه كلور
يقال جدعته اى سجنته وحبسته ذال معجمه ايله دخى بو معنايه در جذع واداشتن ستور
بى علف دابه يى علفسز قومق وفى المثل خذ من جذع ما اعطاك بخيلدن هر نه
آله بيلورسك آنى غنيمت بيل ديه جك يرده ضرب اولنور جزع قطع كردن مسافت
مسافه قطع اتمك وبركمسنه يه مالندن برقطعه ويرمك كه جزعه قطعه معناسنه در
جمع كرد كردن جمع اتمك كه معروف در يقال جمعه كرد كرد او را آنى جمع اتدى
وهو الجمع كرد كرده جمع اولنان نسنه جموع ج نخع بنهان كردن صاقلمق خباثى

نخع



نخع رهبرى كردن در تاريكى شب ظلمت ليلده قلاوزلق اتمك دليله نخع ديرلر قلاوزلقه
استاد اولسه خوتع دخى بو معنايه در وفى المثل اشأم من خوتعة والقصة فى الصحاح
خدع وخدع وخدعة وخدعة فريفتن آلدامق كه بركمسنه يه آكاه اولمديغى سمتدن ضرر قصد
ايلكدن عبارتدر يقال خدعه بفريفت اورا آنى آلداتدى وفى المثل اخدع من ضب
وبازار كاسد اولمغه دخى ديرلر سوق خادعة ديرلر كاسد كاه رايج اوله وهو الخديعة
فريب آلداجق نسنه خضوع فروتنى نمودن تواضع اتمك خشوع كبى يقال خضع له فروتنى
نمود اورا آكا تواضع اتدى وهميشه تواضع ايدن كمسنه يه خضعه ديرلر ورجل اخضع ديرلر
ذله رامى معناسنه يقال وضربت عبدا للبعوض لخضعا بمص مص الصبى المرضعا خلع
جامه بر شانيدن جامه كيدرمك يقال خلع عليه الثوب جامه بر شانيد او را جامه كيدردى
آكا وفى المثل خلع الدرع بيد الزوج بركمسنه برخاتون تزوج ايدوب ليلهٔ زفافده
زوجى ديدى كه اخلعى درعك خاتون مثل مذكورى ايراد اتدى زوج ديدى كه اخلعيه
لانظر اليك خاتون ديدى كه التجرد لغير النكاح مثله بو ايكى كلمه مثل اولدى كه غير موضعنده
نسنه يه وضع حقنده ضرب اولنور وهى الخلعة معروفدر خلع عنه ثوبه بيرون كرد
از وجامه او آنك جامه سنى چيقاردى وخلع العذار انداخت افسار دابه نك
بلادينى آتدى كه صيردى تعبير اولنور وبركمسنه خلقه تعدى اتسه خلع رسنه وخلع
عذاره ديرلر وقتما جاهليتده بركمسنه اوغلندن خوشنود اولمسه وقت موسمده
ميان خلقده شو وجهله ندا ايدر ايدى كه ايها الناس شاهد اولك بن اوغلوم فلانى
خلع اتدم اگر جنايت ايدرسه ضامن اولم واگر جنايت اولنور ايسه طلب اتمم وآندن
نفسمى تبرئه اتديم واول اوغلانه خليع ديرلر ايدى صكره هر كمسنه كه كندو حالى ايله اولميوب
بى ادب وكستاخ اوله آكا خليع ديديلر خلع وافروختن زن بكابين زوج خاتونى
مهرى ايله كندويه صاتمق يعنى مهرينى ياخود بر غيرى مالى زوجنه ويروب مفارقت
اتمك يقال خلعت المرأة بفروخت زن را بكابين زوج خاتونك مهرى ايله صاتدى كه خلع
اولدى تعبير اولنور واول خاتونه خالع ديرلر وهو الخلع معروفدر فلانه مخلع ديرلر
مجنون معناسنه وبه خولع وأولق اى جنون خنع وخنوع وخناع لنك وار رفتن
آغساق كبى يورومك ظلع كبى وكفتاره خامعه ديرلر عرجا ديدكلرى كبى خنوع خضوع
وذل معناسنه در اخنعتنى اليك الحاجة ديرلر بنى سكا حاجة ذليل اتدى وخنعة
تهمت معناسنه در بيت كبى لهذا متهمه وفاجره خاتونه خانع ديرلر دسع نشخوار
برآوردن اشتر دوه كويشى آغزينه كتورمك وعطيه ويرمك فلان يدسع ديرلر
عطاء جزيل ويرور وضخم الدسيعة ومعطاء الدسايع عطيه سى جزيله وعطاياى
جزيله وير معناسنه وبيوك جناغه وألوان كثيره يى مشتمل اولان مائده يه دسيعه
ديرلر دفع باز داشتن كيرو طوتمق كه دفع اتمك تعبير اولنور يقال دفع عنه الشر
باز داشت از وبدى را يارمزلقى آندن دفع اتدى واستدفعت الله الاسواء ديرلر
بندن انواع سوء دفع طلب اتدم معناسنه وفقير وذليل اولان كمسنه يه مدفع

دیدکلری هر کس آنی کندودن دفع اتدکلری ایچرەدن ووادادن وبر نسنەیی برکمسنەیە ویرمك یقال دَفَعَ اِلَیهِ المَالَ وادادا وداخواستەرا مالی ویردی آکاوسپوختن ودودنلگ یقال دفع فی صدرہ غمزہ معناسنە دَلَعَ زباہ ازدهان بیرون کردن وخود بیرون آمدن دل آغزدن طشرہ چیقمق وطشرہ چیقا رمق زحمتدن یا عطشدن بس لازم ومتعدی استعمال اولنور یقال دَلَعَ لِسَانُهُ ولِسَانَهُ خَرَجَ واَخرَجَ کبی دَمع ودُمُوع اشك بادیدەچشم کوز یاشی دوکمك یقال دَمَعَتِ العَینُ اشك باریدچشم کوز یاشی دوکدی ودَمع کوز یاشنە دخی دیرلر ودَمعَه کوز یاشندن قطرەدر وفی المثل اَصفٰی من الدَّمعَة وکوزی یاشلی خانزە دمعە ومدامع ایکی کوزك مقدم ومؤخری در وبرعلتدن یا پیرلکدن ناشی کوزدن آقان یاشە دُمَاع دیرلر دالك ضمیلە کذلك آصمعجبوعی کسوب آقان یاشە دماع الکرم وشرابە دَمعَة الکَرمْ دیرلر وفی المثل عین بذات الجفات تدمع وادهاالذئب وکلب اَنقع عیندن منبع ماء مراددر وجتوجر قورد والجق موضع نابت اولان نبات در وتدمع یقل ماؤها معناسنە یعنی فلان موضعدە ظهور ایدن صو آقماز هاە یاشاردر اول صویە ذیب وکلبدن غیری کمسنە وارمز اول غنی حقندە ضرب اولنورکە آصلا محلنە احسانە انمیوب کندوکبی اخشایە بذل ایلیە ذَرع بکز پیموردە آرشین ایلە اولچمك یقال ذَرَعَ الثَّوبَ بکز پیمود جامەرا جامەیی آرشین ایلە اولچدی ابن الاعرابی دیدیکە ذرع اصلندە ذراعی بسط ومد معناسنەدر صکرە طاقتدن عبارت ایدوب ضاق بالامر ذرعا دیدیلر آکا طاقة وقدرتی یوقدر معناسنە کویا اول امرہ ذراعنی مد ایدوب الین اوزاتدی ونائل اولامدی وعبارۀ مذکورە فلان کمسنە فلان امرەدە عاجزدر دیەجك یردە ضرب اولنور مثل اولدی وکاهی فلان خالی الذرع دیوب قلبی غم وهمدن خالیدر معناسی مراد ایدرلرکە فلان کمسنە قادردر عاجز دکلدر دیەجك یردە ضرب اولنور واسع الذرع ورحیب الصدر وفارغ البال دیدکلری کبی وبرشیئە طاقت کتورمك قوۀ قلبە دائر اولمغلە قلبە ذرع الطوق اتدیلر وخالی اولان موضع واسع اولمغلە خالی دیوب واسع مراد اتدیلر ومحتملدرکە خُلُق ذرع شواغلدن فارغ معناسنە اولە زیرا برشیئە مشغول وتحصیلنە طالب اولان بسط ذراعە محتاج اولور کذا فی الایضاح ابن الانباری دیدیکە هذا الامر ذریعتی دیرلر فلان نسنەیی بکا مقصودیمە تقریب اتمکە وسیلەدر معناسنە آصلندە ذریعە اول دوەدرکە آنی صید مراد اتدکلری وحشیلر میاننە ارسال ایدرلر وحشیلر اول دوە ایلە انسیت اتدکدە صیاد اول دوەیی کندویە ستر ایدوب وحشی صید ایدر واول دوە دریە دخی دیرلر وغلبە کردن قی دە وقوصمق غلبە اتمك اول وجهلەکە بیهوش اولمغە قریب اولە یقال ذَرَعَهُ القَیءُ غلبە کرد بروی قی قوصمق غلبە اتدی مصنف اساسدە دیدیکە ذراع آصلندە دیرسکك اوجندن اورتە پارمغك اوجنە وارنجە اولان مقدارە دیرلر ایدی صکرە مقدار مزبورە مساوی اولان اغاجە تسمیە اولندیکە فارسیدە آرش واول اغاجە کز دیرلر دَبَع جادم شدە جاعتك دوردنجیسی اولمق یقال دَبَعَ القَومَ چادم شدم مردمان را قومك دوردنجیسی

اولدی

اولدی ومالك دوردە بریی آلمغە دخی دیرلر وایبی دوردت قاتدن بوکمك کە هرقا تنە دوبلرطاقە دیرلر وبریردە مقیم اولمق وبرشئی قالدرمق یقال دَبَعَتِ الحَجَرَ ای اَشلتە دَتَعَ چاکردن دابەنك مرعییە کیدوب مراد اتدیکی اوتدن اکل اتمك یقال دَتَعَتِ الدَّابَّةُ فی المَرتَعِ چاکرد ستور درچراکاه مرعی دە دابە اوتلەدی ورتع القوم دیرلر وسعة عیشدە مراد اتدکلری طعامی اکل اتسەلر وفی المثل یَرتَعُ وَسَطًا ویَربِضُ حَجرَةً یعنی مرعینك وسطندە اوتلار وبر جانبدە اوتورر اول کمسنە حقندە ضرب اولنورکە ایام سروردە احباب ایلە صحبت ایدوب ایام بؤسدە برطرفدە اوتورر اوناقدەن باقان رَدَع بازداشتن منع اتمك یقال رَدَعَهُ بازداشت اورا آنی منع اتدی وآلودە بعطر وجزان غلظ مثللو نسنە ایلە کندوی طلا اتمك کە قوقو سوروخمك کبی یقال رَدَعَ اَنفَهُ بالزَّعفَرانِ بیالود بینی اوبزعفران زعفران ایلە بورنی آلودە اتدی رَفَع برداشتن قالدرمق کە وضع مقابلیدر یقال رَفَعَهُ مِنَ الاَرضِ برداشت اورا از زمین آنی قالدردی یردن وبرکمسنە اکننی بیچوب خرمن یرینە کوتوردسە رفع الزرع وخرمن یرینە دستە طاشیجق وقت دردیەجك محلدە هذا زمن رَفَاعٍ ورِفاع دیرلر وفی المثل ازفع باشت مجحب ذات ولد مجز اول قنبوردرکە غایتە هرالندە مکاننەدن قالقماغە قادر اولمیە واعانت اولنمسنە تمیە ویرمیە فلان کمسنە عاجزدر ومعاونت محتاجدر آکا معاونت ایلە دیولمە مقامندە ضرب اولنور رَقَع وزنك برجامە دوختن جامەیا مەدیکمك یقال رَقَعَ الثَّوبَ پارەزدجامەرا جامەیە یامەووردی واول پارەیە رُقعَه دیرلر وبرکمسنەیی هجو اتمك یقال لاَرقَعَنَّهُ رَقعًا رصینًا وفلان کمسنەنك هجو اولنەجق یرینی بولدوم دیەجك یردە رایت فیە مترقعًا دیرلر ورقیع ومرقعان احمق معناسنەدر وبرکمسنەیە زیادە آچیدردیەجك محلدە انّ لە یرقوعًا ویتقرعًا دیرلر دُکُوع پشتخم دادن بیلنی اکمك یقال رَکَعَ لِلّهِ دکوع کرد مرد خدای را حضرت اللّهە دکوع اتدی وشیخ راکع دیرلر پیر اولدوغندن منحنی اولسە رَمَع جنبیدن حرکت اتمك یقال رمع انفه من الغضب ای تحرك ودماعە دبر معناسنەدر است کبی وبرکمسنە ضرطە انسە کذبت دماعتك دیرلر وفی المثل کفا مطلقة تفت الیرمع یرمع بیاض ویومشق طاشدر مطلقە اولان خاتون غیظندن لسانە کلن خلطیاتی سعیلر برنسنەنك قرنندن غبشجنع وقوع ایدن کمسنە حقندە ضرب اولنور ذَرَع وذِرَاعَة کشت کردن اکین اکمك یقال ذَرَعَ فِی الاَرضِ کشت کرد درزمین یرە اکین اکدی واولان میمە مَزرَعَه ومُزرَعَه دیرلر ذَرَع برودن بسلەمك کە بولیوب نما ویرمکدن عبارتدر یقال ذَرَعَ اللّهُ الصَّدَدَ للجنۃ پروراد خدای کودك را برای جنت حضرت اللّه صبیی خیر ایچرە انبات ایدوب نشو ونما ویردی وبرکمسنە فقیر ایکن غنی ایسە ذرع بعد شقاوة دیرلر نقع سخت تیز زدن خ حارشنت ایلە ضرطە اتمك سبع هفتم شدن یدنجی اولمق یقال سَبَعَ القَومَ هفتم شدە مردمان را قومك یدنجیسی اولدی وسبع اخذ اتمك وبرکمسنە شتم اتمك تقول

سَبعة أي شتمه ویرکسنه احسان ویرسه‌لر اللهم سَبّعه وعشّره دیو دعا ایله مقابله ایدر
وَاَسبَعت فلانه دیرلر خاتونه یدی اوغلان طوغورسه وجرجر غنه مُسبع اطلاق اولنور
وسبعین دیو ب سبع سموات وسبع ارضین مراد ایدرلر قال الفرزدق وکیف اخاف
الناس والله قابض علی الناس والسّبعین فی راحة الید وفی المثل اخذه اخذ سبعة اخذ شدید
ایله اخذ ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور سَجَع سخن کفتن مرد بسجع و بانگ کردن کبوتر
سجع ایله برکمسنه سوز سویلمك وکبوتر آواز اتمك یقال سَجَعَ الرّجل سجع کفت مرد
رجل سجع سویلدی که نهج واحد اوزره ایکی یا اون یاده فقره سویلکدن عبارتدر وسَجَعَ
الحمامة بانگ کرد کبوتر کبوتر آواز اتدی اول وجهله که صوتنی وجه واحد اوزره تردید
وتکرار ایلیه وَرَجُل سَجّاع و سَجّاعة مرد سجع کوی سجع سویلین کمسنه سَطع و سُطوع
بلند شدن یوکسلك اولمق یقال سَطَعَ الضوء روشنائی برامد آیدنلق ظاهر ومرتفع اولدی
وَسَطَعَ الغُبار گرد برآمد توز قالقدی ورایحه منتشر اولمق سَفع گرفتن اذا اتمك ایچره
طوتمق یقال سَفَعَ بالنّاصیة گرفت موی پیشانی آلننك قیلندن طوتدی چادیروب
اذیت اتمك ایچون وسفع بناصیة الفرس دیرلر لجام وورمق ایچون یا رکوب ایچون آنك
برچندن طوتسه واصابته سُفعة دیرلر چشم بد اصابت اتسه وصیوره اولان کمسنه یه
مسفوع دیرلر سَقیع و صَقیع بانگ کردن خروس وجغد خروس وبیقوش اوتمك یقال
سَقَع و صَقَعَ الدّیك والهامة بانگ کرد خروس وجغد خروس اوتدی وبیقوش آواز
اتدی شُرُوع درآب آمدن صویه کیرمك وبکاری آمدن وباشه کیرمك که ایشه باشلامق
تعبیر اولنور شَرَعَ فی الماء درآمد بآب صویه کیردی وَشَرَعَ فی الامر درکار شد ایشه
شروع اتدی وَهِیَ الشّریعة و المَشرَعة آبشخور صیوارگه صویه واره‌جق موضعدر
شَرع نهادن آیین وضع اتمك یقال شَرَعَ الله لعباده الاسلام پیدا کرد خدای
بندکان خودرا اسلام را حضرت الله تعالی بنده‌لرینه اسلام پیدا اتدی وهو الشّرع
والشِّرعة والشّریعة آیین پیدا کرده پیدا اولان ایین شُرُوع کشادن آچمق یقال
شَرَعَ الباب الی الطّریق بکشاد در را بسوی راه قاپویی یول طرفنه آچدی وشارع
طریق نافذ معناسنه‌در وفی المثل شَرعك ما بلغك المحلّ یعنی سکا زخیره منزله
یتشه‌جك مقداری کافیدر قلیل ایله قناعت ایله دیه‌جك یرده ضرب اولنور قال
ه من شاء ان یکثر اویقلل یکفیه ما بلّغه المحل شُسُوع دور شدن بعید اولمق یقال
شَسَعَ المنزل دور شد منزل منزل بعید اولدی ونعلینه قایش کچورمك وتشسیع نعلین
تامه‌سنه دیرلر وفی المثل ادنی من الشّسع شفاعة خواهش کردن شفاعت اتمك
دیله‌مك یقال شَفَعَ له الی الامیر شفاعت کرد او را نزد امیر امیر عندنده آکا شفاعت
اتدی وَهو الشّفیع خواهش کننده شفاعت ایدن کمسنه شُفَعَاء ج و شافع
مطلقا معین معناسنه استعمال اولنور نقول فلان یعادینی وله مانع ای معین
یعینه کما یعین الشّافع المشفوع له شَفع جفت کردن برنسنه‌یی ترك ایکی برنسنه
دخی ضم اتمك یقال شَفَعَ الشّیء بالشّیء جفت کرد چیز را بچیز برنسنه‌یی برنسنه

جفت

جفت اتدی کم فوشدی وآنی اتدی تعبیر اولنور وشفعت النّاقة دیرلر مه آمز ولدی واراکن
قارننده بر ولدی دخی اولسه شمع بازی کردن لعب ومزاح اتمك ومزاح ایدن خاتونه
شموع دیرلر مزاح وطرب معناسنه مصنف فا بعتد دیدی که مشمعه فکاهة ومزاح وضحك
معناسنه‌در برکمسنه‌یه شوخصوص لطیفه می ایدرسین بوخسه کرچك می دیه‌جك یرده
انشام انا مرجاد دیرلر صَدع شکافتن یارمق یقال صَدَعَ الشّیء بشکافت چیز را
شیئی یاردی واشکارا کردن وبرنسنه‌یی اظهار ایدوب تصریح اتمك یقال صَدَعَ
بالامر اشکارا کرد فرمان خدا را حضرت اللهك امر وفرمانی آشکار اتدی اول
وجهله که غیریلردن ممتاز اولدی وَصَدَعتُ الفلاة دیرلر قطع بیابان اتسه صَرع نهم
لفنیدن صَرع قیس لغتیدن افکندن ییقمق یقال صَرَعَه بیفکند اورا آنی ییقدی صریع
وَصَرعة اقرانی چوق صرع ایدن وَصُرَعَة همیشه صرع ایدن کمسنه صَفع سیلی زدن
سله وورمق یقال صَفَعَه سیلی زد اورا آنك قفاسنه سله ووردی وَهو الصّفعان
سیلی خوار سله وورده کله‌کلری کمسنه اکثریا مجالس اکابرده مسخره‌لر سله ووردقلرنده
مسخره‌یه دخی صفعان دیرلر صَقع بمیان سرزدن باشنك اورتاسنه طپانجه
وورمق وخروس اوتمك میدانی فی مجمع الامثال ده صه صاقع مثلنده دیدی که صقع
کذب معناسنه‌در یعنی ای کاذب سکوت ایله زیرا حقدن عدول اتدیك کذب ایله
معروف اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور صُنع و صَنیع کردار کردن ایش ایشلمك
یقال صَنَعَ کردار کرد ایش اتدی فعل معناسنه وصنع الیه معروفا آکا احسان اتدی
وصنع به قبیحا آکا کملك اتدی معناسنه‌در وَهِیَ الصّنیعة کردار ایش که عمل تعبیر اولنور
والصِّناعة پیشه صانعك حرفه بعض حواشی مطولده شو وجهله واقع اولدی که
صناعة عرفاده کیفیت عمله متعلق علمدن عبارتدر که آندن مقصود عمله درخواه اوله
اولسون علم خیاطة کبی خواه اولمسون علم طب کبی مزاوله ایله اولان علمه عوام
اصطلاحنده صناعة دیرلر وکاهی اول علم که زیاده ممارسه‌دن حرفه کبی اوله صناعت
دیرلر وبعض اصحاب حواشی دیدیلر که صناعة صادلك فتحیله حرفة وکسریله اول حرفتك
علمنه اطلاق اولنور وَهو صَنیع فلان اوپرورده بهمان است واو فلان کمسنه‌نك
پرورده‌سیدر یعنی احسان دیرمه‌سیدر وَصَنیعَتُه دخی بو معنایه‌در وَهِیَ صَنعة الفرس
پرورده اسب آت بسلمك که آته کرکی کبی اهتمام ایدوب آکا حسن قیامده عبارتدر
راولات فرس صنیع دیرلر وَرَجُل صَنَع مرد چرب دست استاد کمسنه وَهِیَ صَناع زن
چرب دست مهارت صاحبه‌سی خاتون ومصانعه رشوت معناسنه‌در وفی المثل
من صانع الحاکم لم یحتشم یعنی حاکمه رشوت ویرن کمسنه حاکمك جورندن خوف اتمز
مقصوده نائل اولمق مراد ایدن کمسنه بذل مال اتمك کرك دیه‌جك یرده ضرب اولنور
ضَبع دست بکسی یازیدن الی برکمسنه ووروق ایچون اوزاتمق ودعا ایچون القدیر
برقالدرمق وفی النّوابغ نظرت الیك السّبعون وانت سبع تضبع فی الدّنیا
کانّك تغنّیة ضَبع لم چوق قوریدن سوروسنه کبی سوروسنه دیمزلر بلکه آکا جبله

دیرلر ضبع دن وبو مقامده تعدی مراد دکل ضبع کفتار دیدکلری جانور وسبعوره دن مراد
یتمش یاتش در ضجع وضجوع بهلو برزمین نهادن یانی زمینه اوزره قویوب یاتمق یقال
ضجع بخفت بر پهلو یانی اوزرینه یاتدی ورجل ضجعة وضجعی دیرلر برکسنه خانه سنه
ملازمت ایدوب طشره چیقمسه داری دیدکلری کبی طبع مهر نهادن مهر وضع اتمك
مهر ملك تعبیر اولنور یقال طبع الله علی قلب الکافر مهر نهاد خدای بر دل ناکرویدن
حضرت الله مهر وضع اتدی کافرك قلبنه وطبع الرجل علی الشیء مهر نهاد مرد بر چیز
بالطابع بمهر مهر دیدکلری آلت ایله برنسنه نك اوزرینه مهر قودی وطبع الدراهم
مهر نهاد بر درمها سکه ووردی درهملر اوزرینه وتقول رایت الطابع فی ید الطابع
وطبع سو خلق معناسنده استعمال اولنور یقال رب طمع یهدی الی طبع وبرکسنه هم طمعکار
وهم سیء الخلق در دیه جك یرده اته لطبع طبع دیرلر وفی التاج وترکیب الطبع یدل
علی نهایة ینتهی الیها الشیء حتی یختم عندها ویقاس علی هذا طبع الانسان وطبعه
وطباعه ای سجیته التی جبل علیها ظلع لنکیدن اغسامق که حال مشی ده بر طرف
میل ده عبارتدر واظلع بمعنی اعرج وفی المثل ارق علی ظلعك یعنی طوبا للغك
کوره ترقی ایله زیرا مرتفع اولان موضعه عروج اتسه کند ونفسنه رفق ایدوب قدرتی
مرتبه سنجه حرکت ایدر پس رقی یرقی دن ماخوذ اولوب ترقی معناسنه اولور ودخی
وعلی ظلعك عبارتیله دخی روایت اولندی یعنی طوبا للغك محافظه ایله پس وقی یقی دن
ماخوذ اولور برکسنه وعید اتدکده حدنی تجاوز اتسه ضرب اولنور یعنی کندی حدیکه
کوره وعید ایله وکندی عجزیکی فهم ایدوب بو مرتبه ایلروکتمه ودخی ارق علی ظلعك
عبارتیله دخی روایت اولندی که ارقات الشیء دن ماخوذ در اصلحت معناسنه یعنی
اول طوبا للغك علاج ایله صکره وعید ایله کسائی دیدیکه جمله روایاتك معنالری
بودر که کندو عیبکی فکر ایدوب سکوت ایله دیمکدر فجع وفجیعة درد کین کردن
دردلو اتمك وفجع بشد رمك ومغموم ومصیبت زده اتمك مثللو یقال فجعه درد مند
کردش آنی دردلو اتدی که آجندی تعبیر اولنور ویقال الدهر فاجع بالشر فلیح واجب
فی هبته واجع فرع بر بر چیزی شدن برنسنه نك اوزرینه چیقمق وشرف
وجال مثللو خصلت ایله اقرانه غالب اولمق فلاوه فرع قومه دیرلر شریفهم معناسنه
قبوع سر درکشیدن چیزی وکیر بوبا شنی ایچرو چکمك یقال قبع القنفذ سانند
کشیده خارپشت کیر بو باشنی ایچرو چکدی وقبع الذکر باهم آمد نره مرد رجل
ذکری بریره کلدی یعنی سست اولوب بوزولدی وانسان باشنی جامه سنه چکمك
قدع باز داشتن بدست ال ایله برنسنه یی دفع وکف اتمك وفی المثل الحکیم یقدع
النفس بالکفاف کفاف اول نسنه در که صاحبی خلقه آوروج آچقدن کف ایدر
یعنی حکیم اولان کمسنه کفاف ایله قناعت ایدوب نفسنی جمع مالدن منع وقلیل ایله
تعیش ایدر قدع ناسزا گفتن فحش سویلمك قدعه دیرلر شتمه معناسنه وبینهما
مقاذفة مقاذعة وتقول قذعه بلسانه فقذعه بلسانه قرع کرفتن دوکمك یقال

قرعه

زنه بکوفت اوداء آنی دوکدی وورتدی وبرکسنه چنانچه اولان صونی تماما ایچسه قرع
جفنته بالانا دیرلر وفی المثل ان العصا قرعت لذی الحلم ملوك عربدن بر ملك
زیاده پیر اولمغله وقت حکومتده کندو رأینه اعتمادی اولمدوغندن بر عاقله قزی وار
ایدی که آکا دیدی که حین حکومت ورأی برده دن بنم کلمامی استماع ایله اکر حکمده خلل
اولورسه عصا ایله سپری قرع ایدوب بنی آکاه ایله عقل صاحبی ادنی تنبیه ایله متنبه
اولور دیه جك ضرب اولنور وفی مثل آخر ما قرعت عصا علی عصا الا حزن لها قوم وسرّبها
آخرون یعنی دنیاده بر حادث حادث اولمز الا قوم آنی لخلاف ایدرلر وامر واحده اوزرینه
مجتمع اولمزلر وبرکسنه یه سن هر ایشدن غافل دکلسین دیه جك یرده مثلك لا تقرع له العصا
دیرلر ودخی سنك احوالك هر کس عندنده معلومدر تجربه یه محتاج دکلسین دیه جك
یرده مثلك لا ینبّه بطرق الحصا دیرلر عادت عرب بودر که برکسنه ایله رفاقت مراد اتدکده
آنی اولا شو وجهله تجربه ایدرلر ایدی که اول کمسنه خوابه وارد قده بر کوچك طاش آلوب
کنار قریب بر موضعه رمی ایدرلر ایدی که اول کمسنه اول طاش سببیله بیدار اولورسه
آنك رفاقتین اختیار والا ترك ایدرلر ایدی ودخی طرق الحصا اوفاق طاشلر ایله
کاهن فال آچمغه دیرلر که بعد یارده بقله ایله اتدکلری کبی قرنبع شتافتن عجله ایله سکرتمك
وایکی خروس دوکوشده کلرنده بری مغلوب اولوب فرار اتسه قرنبع الدیك دیرلر ودسول
تفزع ای مستعجل قشع وابر دن باد ابر داوبردن انده وه کسی دیح سحابی پریشان
وبرکسنه نك غمنی ازاله اتمك وبرکسنه هلاك اولدی دیه جك یرده طارت بام قشعم
دیرلر که موتك کنیه سی در قصع سپش کشتن میان دو ناخن ایکی طرناق میاننده بت ولدرمك
یقال قصع القملة بکشت سپش را بیتی اولدردی وصوعطشی ازاله اتمك وبرکسنه یی
تحقیر اتمك یقال قصعت الرجل ای صغرته قال المیدانی فی الیتامی القصیع والمقصوع
زاد خرست وهو الذی لا یشب ولا ینمو ولا یزداد وان کان کثیر العمر کما شانی ن ادخ
تفسیرنده دیدی که پیر فرتوت وبعضیلر شو وجهله تفسیر اتدی که نادخوان کرزاد وعمر
بسیار باشد ولکن بنا لا ید وقوت نکیرد وفی الجامع غلام مقصوع اذا بقی میتا لا یشب
کرزم لسانمزده جوجه تعبیر اولنور والله اعلم قضع قصر کردن قصر اتمك کذا فی التاج
قطع بریدن کسمك یقال قطع الشیء بر برید چیز را نسنه کسدی ومن القطعة پاره قطع
اولنان نسنه دن بر حصه قطیعه رحم بریدن قطع رحم اتمك یقال قطع اخاه جدایی
کرد ازبرادرش قرنداشندن منقطع اولوب قطع رحم اتدی وقطع رحمه مبتلا اولان
کمسنه یه قطع وقطعه دیرلر قطاع از سرد شیر سیر بکرم سیر شدن مرغان قوشلر صووق
ملکدن اسسی مملکته متوجه اولمق وتمام آمدن جامه بر بالای کسی وجامه برکسنه نك
قامتنه مناسب وتمام کلمك یقال قطعه الثوب تمام شد بروی جامه جامه آکا تمام
اولدی وهذا الثوب لا یقطعنی این جامه بر من تمام نباشد بو جامه بکا تمام اولمدی قلع
برکندن قوپارمق یقال قلعه برکند اوراآنی قوپاردی وهو مجلس قلعة بیشکاهی که خداوند
نخاستن باید اول مجلس که صاحبی کندودن عزیز کمسنه کلدکجه برقاچ کره قالقمق

اقتضا ایده ویقال نترالمجالس تجلیس تقلعة شوجهله دخی تفسیر اولندی که اول مجلس ده
جلوس ایدن کمسنه کندودن عزیز کمسنه مجلسه کلدکده قالقمق اقتضا ایدن حاصلی اول مجلسده
آندن جلوس ایدن کمسنه یرندن قالقوب اوزرینه کمسنه کچمك یاخود آنك جلوس اتدیکی مقامه
جلوس اتمك لازم اوله نترمجالس دروخیر مجلس اقران مجلسی در وشوبان مرهنا تنی قوردغی
تویره یه دخی قلغ دیرلر وفی المثل تسجتی فی قلبی غیرك مالنده کندو مالی کبی تصرفه ماذون
اولان کمسنه ضرب ایدر قمع خوارکرده ذلیل اتمك یقال قمعه خوارکرد اودنی آنی خوار
وحقیر اتدی وطرد اتمك وبرکمسنه ایتسین وفارغ اوتورسه فلان متقمع دیرلر یعنی ایشی
اولمدوغندن سیکك قوواد قنوع سؤال کردن سؤال اتمك که دیلنمك تعبیر اولنور قنع
السائل درخواست کرد دیلنجی برشی ایستدی کروع دهن برآب نهادن ده خوردن
جایدن صویی آغز ایله ایچمك یقال کرع فی الماء بردوی افتاد درآب صویه یوزی
اوزرینه دوشوب آغز ایله ایچدی آصلنده کرع فی الماء دیرلر دابه اکارعی صویه ادخال
ایدوب آغزیله ایچسه صکره مطلقا آغز ایله ایچمکه اطلاق اولندی انسان اولسون دابه
اولسون صونك ایچینه کرسون کرمسون کسع بشت پای یا دست برنشستگاه کسی
برکمسنه نك دبرینه آیاق یا ال آرقه سی ایله وورمق وکردنا داتانه بانه زدن وبید لانج
دیدکلری دونن اویونجه قاچجی وورمق یقال کسع الدوابة بالمکسع بزدکردنا دا
تان یا نه زدن بیرلانجی قاچجی ایله وورودی کنوع نزدیك آمده قریب اولمق وتنقبض
اولوب بربره کلمك وتواضع اتمك لذع سوزانیدن یاقمق یقال لذعه بسوزانید تن یاقدی
آنی قاله ودمی من ذکرها منتبل وفی الصدر لذع کلذع الغضا وبرکمسنه یه لسانیله
خیروعده ایدوب صکره خلف ایلسه انه لمذاع لذاع دیرلر وحدیدا لنفس وذکی اولان
کمسنه یه لوذعی دیرلر که احراق معناسنه اولان لذع دن ماخوذدر لسع گزیدن صار وکژدم
یلان وعقرب صوقمق یقال لسعته العقرب کژدم بگزید اودنی آنی عقرب ایصیردی که
صوقدی تعبیر اولنور ومصنف اساس ده دیدی که لسع قویرغیله ضرب ولدغ آغزیله
ضرب ایدر وبرکمسنه نك اوزرینه عقرب راقسه السعته دیرلر وهویلسع الناس دیرلر
برکمسنه خلقه اذیت اتسه لطغ لیسیدن یالامق لحس کبی لقع جامه بتن درآوردن
جامه یی باشینه بورومك ولقع الشیب راسه ولحیته دیرلر صاچی وصقالی آغاریه
لقع انداختن آتمق لقعه بعینه دیرلر زخم چشم اصابت اتسه ودخی حاضر جواب اولان
کمسنه یه لقاعه دیدکلری تأمل اتمه دن کلامی رمی اتدیکی ایچوندر لمع ولمعان درخشیدن
یلدرمق یقال لمع البرق بدرخشید برق برق لمعان اتدی وفی المثل اخدع من یلمع که
برق خلب وسراب معناسنه در وذکی متوقد اولان کمسنه یه المعی دیرلر ومیدانی
دیدی که المعی اول کمسنه در که آصلا برنسنه ده خطا اتمیه لمعاندن ماخوذدر آلمع الیه
دیرلر اشارت اتدی معناسنه که الماع آصلنده اندن عبارتدر که برکمسنه بعید
اولمغله چاغرسه لر آوازی آکا واصل اولمدوغندن النه دستاریی یا برغیری ثوبنی آلوب
اول کمسنه طرفنه آنی کوستروب آنکله اشارت اتمك معناسنه در مزوع بنك شتافتن

زیاده

زیاده سرعت اتمك منع نادادن چیزی برنسنه یی ویرمك که اعطا مقابلیدر منعه الامر باز
داشت ازو کار درا ایشی اندن دریغ ایدوب وبرمدی وباز داشتن ازکاری وایش دن
منع اتمك یقال منعه علی الامر باز داشت اورا ازکار آنی ایشدن منع اتدی نجوع جای گیر
شدن پند برکمسنه یه نصیحت تأثیر اتمك یقال نجع فیه الوعظ پند دروی کارکرد نصیحت
آنده تأثیر اتدی ودارو مفید اولمق وطعام وشراب مزاجه موافق اولوب ایو هضم اولمق
وانتجعت فلانا دیرلر آندن احسان طلب اتسه لر وفی المثل من اجدب جنابه انتجع
وقت حاجتده سؤال تعییب اولنمز دیه جك یرده ضرب اولنور نصع ویژه رنك شدن خالص
رنکلو اولمق یقال ابیض واحمر ناصع وظاهر اولمق نفع سود دادن نفع ویرمك یقال نفعه
بکذا سود داد اورا بفلان چیز فلان نسنه ایله آنی نفعلندردی نفعك الله تعالی بعلمك
حضرت الله سنی علمك ایله نفعلندرسین وفی المثل خیر المال ما نفعك ابو عبید دیدیکه
عامه بومثلی مالك خیرلوسی صاحبی آنی حال حیاتنده خیراته صرف ایدوب ذخر آخرت
اتدیکی مالدر دیه جك یرده ضرب اولنور وصواب اولان بودر که مالك خیرلوسی اول
مالدر که صاحبی آنی ضایع ایدوب مقابله سنده علم وادب تحصیل اتمش اوله وفی مثل آخر
ما تنفع الشفعة فی الوادی الرغب شفعه مطر ضعیف وادی رغب وادی واسع معناسنه در
برکمسنه برکمسنه یه احسان اتدکده دفع ضرورة ایده جك مقداری اولمسه ضرب اولنور نقع
سیراب کردن صودن اروا اتمك ونقوع سیراب اولمق وصو چوقورده مجتمع اولمق که اول
چوقوره مستنقع دیرلر جمعی انقع کلور وفی المثل انه لشراب بانقع مجرب امور اولان
حقنده ضرب اولنور وفی مثل آخر الرشف انقع ای ادفع للعطش ترك عجله ایله امر حقنده
ضرب اولنور هجوع خواب کردن اویومق ارباب لغت کیجه وقتی اویومغه تخصیص اتدیلر
یقال هجع خواب کرد اویومق وتهجاع نومه خفیفه معناسنه در وهجعه غافل واحمق
کمسنه دمغ وثلغ سرشکستن باشی یارمق ودمغ جهاز ابرنسنه یی باطل اتمك معناسنه
استعمال اولنور والا معنای حقیقیسی باشی اول وجهله یارمقدر که دماغه واصل
اوله یقال دمغ الله الباطل نابدید کرد خدای باطل را حضرت الله باطلی بالکلیه ازاله
اتدی ودمغهم بمطفئة الرضف دیوب آنلرا یچون سموز قویروق بوغازلدی معناسنه
کنایه ایدرلر ولحوق کمسنه یه دمیغ ومدموغ دیرلر فدغ شکستن چیزی که میان تهی باشد
اورتاسی بوش نسنه یی قیرمق شدخ وفدغ کبی لدغ گزیدن کژدم عقرب صوقمق
یقال لدغته العقرب بگزید اوراکژدم آنی عقرب صوقدی واول کمسنه یه ملدوغ ولدیغ
دیرلر وفی المثل یلدغ ویصیء یعنی عقرب کبی هم صوقار وهم فریاد ایدر یقال صاءت
العقرب تصیء صیئا وصیئا صادك كسر وفتحیله ای صوتت وکذلك الفرخ اول
ظالم حقنده ضرب اولنور که هم ظلم ایدر وهم شکایت ایدر ولقد لحسن ابن الرومی
فی قوله شعر تشکی المحب وتشکو وهی ظالمة کالقوس تصمی الرمایا وهی مرنان
تشکی اشکادن ماخوذدر شکایته باعث اوله جق ایش ایشلمك معناسنه وانما امتاتت
وفتل معناسنه ورمان رمیه نك جمعیدر رمی معناسنه ومرنان کثیر الرنین والانین

معناسنه در وصايبای تبريزی ديديكه بيت اناه سرد مظلوم ظالم امان نيابد بيش
ان نشانه خزداوتل فغان كمان را نبغ جلد وزيرك شده چابك وزيرك اولمق يقال
نبغ الصبي جلد وزيرك شد كودك معصوم چابك وزيرك اولدی وهو نابغة جلد
وزيرك چابك وزيرك اولان كمسنه كتب مبسوطه ده مسطوردر اولان بوردركه نبغ الرجل
ديرلر بركمسنه نك اباواجدادی شعر سويلمامش ايكن كندو شعرده كامل وممدوح اولسه
ونابغه ذبيانی فی بيراولدقدن صكره شاعر اولدی مصنف نوابغ تام رساله سنك اوائلنده
ديديكه اللهم انا نعوذ بك من القهر السوابغ الهام الكلم النوابغ بعض شراح
رساله ديديكه نوابغ نابغه نك جمعيدركه نبوغدن مأخوذدر برنسنه صفة جودته ايله
ظهور ايتمك معناسنه نابغه ذبيانی ونابغه جعدی يه نابغه تسميه اولنديغی ميان قومده
شاعر جيد اولدقلری ايچوندر وتا مبالغه ايچوندر مجد الدين ديديكه عظيم الشان
اولان كمسنه يه دخی نابغه ديرلر واصل تركيب ظهور معناسی ايچوندر نذغ سرانكشت
باكسی زدن بركمسنه يی بارمق اوجيله دورتمك كذلك مدراق ايله دورتمك وبر كمسنه يی
فيجقلق ويامان كلام ايله آزدرمق نزغ اندرهم افكندن قوم آره سنه برفوجی بری برينه
قاتوب ميانلرينه فساد القا ايتمك ونذغ ونسغ معناسنه دخی كلور يعنی دورتمك
نخس كبی هبوغ خواب كردن اويومق ف زحف بجنك رفتن بانبوهی كروه ايله
جنكه كتمك يقال زحف الجيش الى الجيش بانبوهی رفتند سپاه بسوی سپاه چوق ايله
عسكر عسكره جابنه كتديلر وهو الزحف لشكر انبوه چوق عسكر زحوف جمع سورتده
زحف الصبي ديرلر صبی سورونسه كه ايمكلمكدن اول واقع اولور زعف بر جای
كشتن يرنده هلاك ايتمك سم زعاف وزؤاف ديرلر زهر قتل سريع ايله قتل ايلسه
زغف افزون كردن در سخن چوق سويلمك اصمعی ديديكه زغف فی حديثه ديرلر
تطويل كلام ايتسه سحف سرستردن باشين تراش ايتمك سحف رأسه ديرلر حلقه
معناسنه شعف وشغف عاشق شدن عاشق اولمق يقال شعفها وشغفها عاشق
شد بان زن اول خاتونه عاشق اولدی واكثر كتب ده شغف لفظی شوججله
تفسير اتديلر كه محبت برمرتبه يه بالغ اوله كه قلبك پرده سنك تحتنه واصل اوله
ديرا شغاف قلبك اوزرنده اولان پرده در بعضيلر حبة القلب وبعضيلر سويداء قلب ديدي
ديديلر جوهری ديديكه شعفه الحب ای احرقه وابوزيد امرض ايله تفسير ايتدی
ومشعوف مجنون معناسنه در فرا ديديكه شعفه رأس جبل معناسنه در پس
شعف بغلان ديرلر فلان كمسنه نك محبتی آنك موضع اعلايه مرتفع اولدی معناسنه
فيروزآبادی ديديكه شعف مهمله ايله رأس القلب معناسنه در پس شعفنی
حبه ديرلر محبتی قلبنك فوقنده غشی ايتدی يعنی احاطه ايدوب بوريدی وشعفه
تحريك ايله رأس الجبل معناسنه دركه جمعی شعف وشعوف وشعاف وشعفا
كلور قعف اذ بيخ بركندن كوكندن قوپارمق وكاسه ده اولان صوبی تماما ايچمك
لحف جامه بركسی افكندن بركمسنه اوزرينه جامه براقمق وبورغان اورتمك لحف

بالمهملة والمعجمة كذا فی القاموس

وفی المثل لحفنی فضل لحافه كذو زاد
ولازمه سندن فضلا اوكافی بكا احسان
اتدی ديه جك يرده ضرب اولنور





سخت زدن پك ووروق ضرب شديد معناسنه ق نجق يك چشم كردن بر كوزين چيقارمق
پروزابادی ديديكه انجق افنجخ عوردن زعق ترسانيدن قورقوتمق وكتب معتبره ده شدت صوت
ايله چاغروب قورقتمقدر ديدی وفی الاساس زعق به ای صاح به صيحة مفزعة وزعق
طعامه ديرلر طوزی چوق قاتوب افساد ايتسه واول طعامه زعوق ديرلر زهوق نيست
شدن باطل باطل يوق اولمق يقال زهق الباطل نيست شد باطل باطل يوق اولدی
وسهم زاهق ديرلر اوق نشانی تجاوز ايدوب آرديه دوشسه وفی الحديث ان حابيا
خير من زاهق يعنی اول ضعيف كه سورونه رك حقه اصابت ايليه قوی اولوب حقه اصابت
ايتمين كمسنه دن خيردر لهق سخت سپيد شدن زياده آق اولمق وزياده بياض اولان
نسنه يه لهق ولهق ديرلر يقق ويقق ديدكلری كبی محق كاهيدن اكسمك يعنی بركسنه
ايتمك يقال محق الله الربوا بی بركت كرد خدا ربوا را حضرت الله ربايی بركتسز ايتدی
ومحقه الحر ای احرقه وبغايت اسی اولان يومه يوم ماحق ديرلر لك دغك ماليدن
اوتمق ذلك معناسنه نحك دور شدن وماندن شدن بعيد اولمق ويورولمق سهك
سودن سورتمك ودابه سرعت ايتمك وقيل زميندن طوبراق وصاوورمق ل بهل نفرين
كردن لعنت ايتمك يقال عليه بهلة الله ای لعنته وبر كمسنه غلو ميمی كند وحالنه قويوب
ايستديكی يرده كزسه ابهل عبده ديرلر ما لك بهل وسبهلل ديرلر سكانه اولدی
آواره آواره ايشسز كوجسز كزرسين ديه جك يرده واول كمسنه يه باهل ديرلر
جل و مجمل كردت قلمق يقال جمل الشيء بكردجيزرا نسنه يی قلدی وآغاز
كردن وبر نسنه يه شروع ايتمك يقال لجمل يفعل كذا شروع كرد كه كند فلان كاردا
فلان ايشی ايشلمكه شروع ايتدی وهو الجمل والجمالة والجميلة باي مزد آياق
كراسی كه معروفدر واوجاقده طبخ ايله انزال اين جك برپاره نسنه دخی جماله
ديرلر وفارسيده سركين كردان ديدكلری كبی جكه جعل الطلاق اولنور وفی المثل
سدك به جعله امر مكروه اصابت ايتدی ديه جك يرده ضرب اولنور وفی المثل
اغلوم آوض جعلت بطايحا اعلوم علمك جميدر جعل معناسنه وبطايح بطيحه نك
جميعدر ايلق موضع معناسنه اشاف قوم ضعيف اولديلر ونعمته شكر لازم ايكن
كفران نعمت اولندی ديه جك يرده ضرب اولنور رحيل ورحيلة ورحال كوچ كردن
برمنزلدن برمنزله كوچمك ظعن كبی يقال رحل كوچ كرد كوچدی وحط رحله
والقی رحله ديرلر اقامت ايتسه ورحال نهادن برشتر ودوه يه پالان يقال رحل الناقة
پالان نهاد برشتر دوه اوزرينه شمر قودی كه رحل قتب دن كوچكدر جمعی رحال
وارحل كلور وبركمسنه يه قذف محلنده يا ابن ملقی ارحل الركبان ديرلر ورحلت له نفسی
ديرلر آنك جورينه تحمل ايتديم معناسنه سؤال چيزی خواستن برنسنه ايستمك
يقال سأله مالا وسأل منه مالا وسأل اليه مالا بخواست ازوی خواسته آندن
مال ايستدی وهو السؤل چيز خواسته ايستدكلری حاجت واعطيت منه سؤلی
ديرلر آندن ايسته ديكم نسنه يه نائل اولدوم معناسنه طلبة كبی كه فعل مفعول

كذا فی التاج

وهو الذی يجيب حتی يصيب
ذكره البيهقی والزوزنی مرة فی الباب
الثالث

كذا فی التاج

جعل الله الظلمات والنور ای خلقنا وجعل
الشمس سراجا ای صيرها

[illegible]

[illegible]

معناسنه در عُرف و نُکر گبی قال الحبیب فی ذل السؤال — ذُلّ السؤال شجیً فی القلب مُعترض
من دونه شرق من خلفه جرض • ماماء کفك ان جادت وان بخلت • من ماء وجهی ان افنیته
عوض • وقال الحریری فی المقامة الصعیدیة — ولا ترق ماء المحیا ولو خولك المسؤل
ما فی یدیه • وانجیزی بر سیدن ویر نسنه دن استیجاب اتمك یقال سأله عن شئ وسأله
بشئ بر سیدن او واچیز • آندن بر نسنه دن خبر طلب اتدی علم عربیه جنادن وقوف
اولمیان بعض وعاظك کرسی سی اوزرینه بر ورقپاره یه اشیاء لفظنك آصلی ندر دیو
تحریر و وضع اتدیلر واعظ مزبور نظر اتدکده دیدی که حضرت الله سبحانه نظم کریمنده
یا ایها الذین امنوا لا تسألوا عن اشیاء بیورمش ایکن نهی الهی یه مخالفت واشیادن
سؤال اتمك جائز دکلدر اگرچه بو جواب مغلطه در لکن سرعت جواب جهتندن واعظ مزبور
پسند اولنور وبو خصوصه قریب در که حسین بن السماك علم تصوف دن غیری بر علمه
انتسابی یوق ایدی وعظ اتدیکی موضعه برکسنه فرایضدن بر مسئله تحریر و وضع اتدی
ورقپاره یه نظر اتدکده شو وجهله جواب ویردیکه بز جمیع کلماتمزی اوکسنه نك مذهبی
اوزره در که وفات اتدکده آصلا بر شئ قالمیه یوخسه وفات ایدوب مخلفاتی قالا
کسنه متعلق بزم علممزده بر مسئله یوقدر ونعم الناصر الجواب الحاضر وهی المسألة
بچیز بر سیدنی سؤال اولنان نسنه که مصدر مفعول ایچون استعاره اولندی تسائل
ج وکثیر السؤال اولان کسنه یه سُؤَله دیرلر سَحَل بتای یازده قاچمی ایله وورمق
وبر نسنه نك قبوغنی صویمق وایبی بر قات بوکمك سَحل سَر فیدن اوکسرمك
یقال سَحَل بیسر قید اوکسردی وهو السعول سرفه اوکسروك وبوغازده اوکسروك
موضعنه مسحله دیرلر شَغل وشُغُل وشَغَل وشُغل بان داشتن از کاری بر نسنه دن
یکروالیقومق که آنك ایله مشغول ایلدی دیرلر یقال شَغَلَه بکذا عن کذا مشغول کرد
اورا بفلان چیز از فلان چیز فلان نسنه ایله فلان نسنه دن آنی مشغول اتدی
وایچنده ساکن اولان خانه یه دار مشغوله وزوجی اولان جاریه یه مشغول دیرلر وبجاذ
ایچون اولان ماله مال مشغول ونفعدن خالی اولان نسنه یه تعلق ایدن کسنه یه
فلان فارغ مشغول دیرلر • وفی المثل شغل الحلی اهله ان یعار یعنی حلی اصحابی
حلیلرینی اوزرلرینه تعلیق اتدکلرندن غیریلره عاریت ویرمدیلر اول کسنه حقنده
ضرب اولنور که کندو محتاج ایکن آخر کسنه آندن استعانت ایده صنحل وصنحل اندك
اندك داده آز آز ویرمك یقال صَنحَلَه وصَنحَلَه ای دفع الیه قلیلا قلیلا وعطیة
صَنحَلة وصَنحَلة ای قلیلة یقال بلکم محل وما اکم صنحل فعل کردن ایشلمك
یقال فعل الامر بکرد کار را ایشی ایشلدی وهو الفعل والفعال کردار ایش
وتقول ان الرشا تفعل الافاعیل وتنسی ابراهیم واسمعیل روایت اولندیکه
قیس بن سعد بن عباده همیشه دعا ایدر ایدیکه • اللهم ارزقنی مالا فانه لا یفلح
الفعال الا بالمال • وسعد مذکور دعا ایدر ایدی که • اللهم هب لی سعة او هب لی
مجدا فانه لا مجد الا بفعال ولا فعال الا بالمال • جوهری دیدیکه فعل فانك فتحی ایله

فعل

فعل یفعل دن مصدر • وفعل کسر ایله اسم در جمعی فعال در قدح وقداح گبی قافك کسری ایله
ولفظ فعال فانك فتحی ایله کرم معناسنه در ابن سیده دیدیکه فعال فانك فتحی ایله هر فعل
حسنه اطلاق اولنور • قحل خشك شدن گیاه ومانند آن اوت شکلو نسنه قوریمق یقال فلان
فی باله ماحل وعیش قاحل • قحل • بد کفتن کسی را وناسپاسی کردن برکسنه یه یارمز سوز
سویلمك واحسانه شکر اتمك ورثیت الهیه اولان کسنه یه متقحل دیرلر نحلة عطا دادن
عوض سز عطا ویرمك یقال نحله ونحل له عطا دادش اکا عطا ویردی وهو النحل عطا
وانتحل شعر غیره دیرلر برکسنه آخرك شعرینی کندونك اولمق اوزره ادعا اتسه دحم
دفع سخت شدة ایله دفع اتمك دغمر ستون وانما دن خانه دیرلر قومق واول دیرکه
دعامه وقومك سیلدن دخی معانی دعامه دیرلر معلوم اولکه اول خانه که منهدم اولمسون ایچون
اکا دیرك ووره لر اکا مدعوم دیرلر واول خانه که اورتاسنه یوکنی کوتورمك ایچون دیرك
ووره لر اکا معمود دیرلر زحم وزحمة انبوهی کردن ای دحام یقال زحمه انبوهی کرد اورا اکا
ازدحام اتدی شخمر بیه خوار اینده ایچی یاغی اطعام اتمك وقولاغنك یومشاغنه شحمة الاذن
دیدکاری یومشق اولمغله ایچ یاغنه مشابه اولدیغی ایچوندر وبرکسنه خصب وتخمت دهاولسه
هوفی شحم الکلی دیرلر نجام • گریستن کودك تا آوازش سپری شود • صبی اول مرتبه اغلیه که
تاآوازی منقطع اوله یقال بکی الصبی حتی نجم ای انقطع نفسه وخفی اسکات اتمك
افحام دیدکاری بو معنادن مأخوذ در وتقول هذا کلام مشد ملحم کل فصیح به
تشخم تخم تباه شده خوردنی طعام فاسد اولمق وتشخمه غیره افسده لادم بهم آوردن
جمع اتمك یقال لادمه گرد کردش آنی جمع اتدی دغم دغم میل کردن میل اتمك یقال
دغم الی الصلح ای رکن دهن کرد کردن بر شئ دهن اتمك یقال دهنه شیئا کرد
کرد چیز را بر نسنه یی دهن وضع اتدی صاحب مجمع الامثال تجوت وادهنتم ما کنا
مثلنده دیدی که دهنت وادهنت بر معنایه اولمق اوزره ثعلب دن روایت اتدی که اکثر
رواة مثل مذکوری ادهنتم عبارتیله روایت اتدیلر لکن اصمعی ادهنتم عبارتیله
روایت ایدوب واحالیه در دیدی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که قومی مهلکه یه واقع
اولوب کندو نجات بوله وهو الدهن گرو • رهن وضع اتدکلری شئ دهون ورهان
ورهن ج رهینة گرو دهن گبی رهاین ج ونعمة الله راهنة ای دائمة وارهن لضیفه
الطعام والشراب ادامهما ودهن بالمکان اقام • سخن • شکستن سنك طاش قیرمق
وطاش قیرجق آلته مسحنه دیرلر وسحنه هیئت معناسنه یقال انه لحسن السحنة
شحن بر کردن طولدورمق یقال شحن السفینة بر کرد کشتی را کمی طولدوردی
وطرد اتمك معناسنه دخی کلور وزیاده خوضیق اولان نسنه یه ان لیشحن الذباب
دیرلر ذبابی طرد ایدر معناسنه وشحنا وشحنه عداوت ومشاحن لاحیه ای عدو له
صحن نیکو کردن میان قومی بر قومك ما بیننی اصلاح اتمك وورمق یقال صحنت
صحنات واغاجدن چناغه بر نسنه ویرمك وکوچك تکنه دخی صحن دیرلر طحن
آرد کردن اون اتمك که کوگومك تعبیر اولنور طحن البر آرد کرد گندم را • اوت

اتدی بغدایی وهو الطحن والطحین آرد اون دقیق کبی وطحنت الافعی ای استدارت وارل
افعا یه متطحان دیرلر طعن وظعن کوج کردن بر منزلدن آخر منزله کوچ اتمك یقال ظعن
کوچ کرد کوچدی وهی الظعینة کجاوه محفه هودج کبی ظعاین وظعن واظعان ج لحن
خطاکردن خطا اتمك یقال لحن فی القراءة خطاکرد خواندن اوقومقدن خطا اتدی
ورجل لحان ولحانة مرد همیشه خطاکننده درخواندن دائما قراءتده لحن ایدن کمسنه
ونسکه کردن در سرور وتغنی اتدکده نغمه اتمك یقال لحن فی الغناء شکسته کرد در سرور
تغنی ده نغمه اتدی وهی الالحان واللحون ج وکلامده بر وجهله الغاز وابهام اتمك که
مخاطب دن غیری کمسنه معناسنه متفطن اولمیه وفی الاساس لحنت له لحنا ای قلت ما یفهم
عنی ویخفی علی غیره ع واهل الحدیث ماکان لحنا لعن نفرین کردن لعنت اتمك که اصلی
طرد وخیردن ابعاددر یقال لعنه نفرین کرد اورا آکا لعنت اتدی وهی اللعنة معروفدر
وهو اللعین راندهء رحمت حضرت اللهك رحمتندن طرد اولنمش وخلقه چوق لعن
ایدن کمسنه یه لعنه وخلق آکا چوق لعنت ایدن کمسنه یه لعنة دیرلر وزمان جاهلیتده ملوك
دعا اتدکده ابیت اللعن دیرلر یعنی اتدیکك عمل سببی ایله لعنه مستحق اولمه وقرعه
آدم صورتنده نصب اتدکلری اویوق تعبیر اولنان نسنه یه لعین دیرلر وفزاعه دیدکلری کبی
اخرج ابو داود عن ابی هریرة اتقوا اللاعنین قالوا وما اللاعنان قال عم الذی یتخلی
فی طریق الناس او فی ظلهم خطابی دیدی که لاعنان دن مراد لعنه سبب وخلقی لعن
اتمکه باعث اولان نسنه لردر چونکه ناسك طریقی وجلوس اتدکلری موضعلره تغوط اتمك
خلقك لعن وشتمنه عادتا سبب در آنلره لاعنان اطلاق اولندی ومسلم عبارتنده اتقوا
اللاعنین واقع اولدی مبالغه صیغه سیله که لاعنان عبارتندن ابلغ در هروی دیدی که
لعن تخلی یه اسناد علی کلا القولین سببنه اسناد قبیلندندر نووی اتقوا فعل اللاعنین
تقدیرنده در دیدی هروی دیدی که مجازی ارتکابدن فعل تقدیرنده اولی در زیرا افعال صیغه
بر نسنه یه ملابس اولان کمسنه یه اطلاق اولنور وفاعل اولمق شرط دکلدر مثلا تبان
دیوب بایع التبن ای الطیلسان مراد ایدرلر طیلسان نسج ایدن کمسنه یه دیمزلر جمال
وبقار دیدکلری کبی چونکه موصفین مذکورینه تخلی ایدن کمسنه لعنه سبب اولان نسنه یه
ملابس در لعان اطلاقی مناسب اولور وفاعل صیغه سی اکثریا فعل آندن صدور ایدن
کمسنه یه اطلاق اولنور لاعن ماده سی بالضروره تاویله محتاج اولور وخطابی دیدیکه
کاه اولورکه لاعن دیوب ملعون مراد ایدرلر محن آزمودن امتحان اتمك که صیغا مق
تعبیر اولنور وقیونك دیننه چامور وطوپراق چیقارمق وقامچی ایله ضرب اتمك
وبر نسنه ویرمك یقال اتیت فلانا فما محننی شیئا ای ما اعطانی وثوب ممحون
دیرلر خرق کیمکدن کهنه اولسه هم بده وبدیه وبدیهة ناکاه آمدن وبعدی بالباء
یقال بده به بامر ناکاه آورد بروی کاری ناکاه آکا بر ایش کتوردی وکتب مبسوطه
استقباله بر دیو تفسیر اولندی وبده هه لقیه ای فجئه حریرینك مقامه مراغیه ده واقع
شده عبارتی مطرزی اه اجاب علی البداهة او تکلم بها خیر دیو تفسیر اتدکدن صکره



دیدی که رجل مبده دیرلر کثیر البدیهة نبت للمبادهة وبداهه امر دیرلر فجئه معناسنه
وبداهة اول جری نوس معناسنه در ودخی شده الرجل دیرلر دهش معناسنه وجوهری
ابوزیددن نقل اتدی که شده الرجل دیرلر شغل معناسنه مجهول صیغه لریله اکرچه شده
معلوم صیغه سیله قیاسه مخالف دکلدر لکن عربدن معلوم صیغه سیله استعمال اولندیغی
استماع اولنمدی لهذا واسطی دیدی که حریری شده لفظنی معلوم صیغه سیله استعمال
عربه مخالف ذکر اتدی زیرا عرب آنی همیشه مجهول صیغه سیله تکلم ایدرلر جبه
بدرشتی کسی ذات کادی بانی داشتن عنف ایله بر کمسنه یی بر ایشدن منع اتمك وبر کمسنه
بر مکروه استقبال اتسه جبهه دیرلر وجبهنا الماء یعنی صویه وارد اولدق وصو
ایچه جك آلت اولمغله صویك یوزینه باقدیق اوتوردق وقنش کلدی آصلا مهمات شتائیه
برق دیه جك یرده جبهنا الشتاء دیرلر علاومه میدانی لکل جابه جرذة قریب دن
نقلنه دیدی که جبهت الماء دیرلر صوکنارینه واروب صو آله جق آلتی اولمسه وجرذه
نشفیه یعنی صو ویرمك معناسنه تلوثی دن فعل یوق در وماشیه نك ایچدیکی صویه
جوان دیرلر استجرتو فاجاززنی دیرلر بستان ومواشی ایچون آندن صو طلب اتدیم بکا صو
ویردی معناسنه اذنته تاذینا دیرلر بر کمسنه یی رد وطرح اتسه یعنی بن دن هر صیم
صوبان ایدم البته بن آنی اسقا ایدرز وصکره صودن منع ایدرز مسافر کمسنه یه
نزول ایدوب طول اقامت ایله مقیم اولسه ضرب اولنور جله سنك دیز اناجای
داز کر دن اوفاق طاشی موضعندن بویوك قالدرمق سنه باسنت زدن دیربنه ضرب
اتمك ومقصدی بویوك کمسنه یه اشته وستاهی دیرلر موثنی ستها وستهم کلور
وسن فلون نسنه یی ایشله مکدن عاجز سبی دیه جك یرده انت اضیق استا من ذلك
دیرلر عضه بدکفتن بر کمسنه یه بهتان اتمك مده مدح معناسنه در تمده تمدح معناسنه
نقوه بر شددن ای بیماری خسته لکدن ایو اولمق یقال نقه من المرض بر شد از بیماری
خسته لکده ایو اولدی وهو ناقه بر شونده خسته لکدن خلوص بولان کمسنه نکهه
قه کردن هوم اتمك که بر کمسنه شرب ایله متهم اولسه استنکهت الرجل فنکه دیرلر
بونی هوم دی آغزکدن شراب رایحه سی کلور می کلمز می المعتل الفاء بالواو
من هذا الباب اوجا ووجا تولیدن دور تمك یقال وجاءه بتولید اورا آن دورتدی
ووجاء الماء تکحماب هبة وموهبة ووهب ووهب بخشیدن هبه اتمك یقال
وهبه مالا بخشید اورا خواسته آکا بر مال هبه اتدی واتهاب قبول هبه واستیهاب
طلب هبه معناسنه در وموهبة طاغده اولدقلری کده آنده یغمور صوبی مجتمع اولور
جمعی مواهب کلور لا یدع لا یدعه دها نمیکند اورا آنی ترك اتمز وزغ بازن
داشتن منع اتمك یقال وزعه ای کففته وقریوب کو بکنه وازع دیدکلری قوردی
منع اتدیکی ایچوندر وعسکرك صفنی تسویه ایدن کمسنه یه وازع تسمیه اولندیغی
تقدم ایدنی تاخیر وتاخر ایدنی تقدیم ایدوب هر بریکی کف اتدیکی ایچوندر
وبزم اصطلاحمزده یساقچی دیدکلری کبی وفی المثل صار الامر الی الوزعة وزعه

أی فعل الملعونین در

یقال محنه عشرین سوطا ای ضربه

وازعك جميدن يعنى امرى اصلوحه عقول اهتمام اتديلر حكايت اولندى كه حسن بصرى يه
تقليد قضا اولندقده خلق ان دحام وازديت اتمه لريله لا بد للسلطان من وزعة ديدى يعنى
سلاطينه شرطى نصب اتديلر وضع نهادن قومق يقال وضعه بنهاد اودا آنى قودى وهو
الموضع جايكاه معروف در وطوغورمق وعجله ايله يورومك ووضيعه تجارتده زيان
اتمك يقال هو كثير الوضايع فى بيع البضايع ووضيع فرومايه اولان كمسنه ووضع واولك
ضميله خاتونه حيض دن پاك اولديغى ساعت حامل اولمق وقيعه طعن كردن بركمسنه يه
طعن وغيبنى اتمك يقال وقع فيه طعن كرد اودا آكا طعن يعنى غيبتنى اتدى وقوع
افتادن دوشمك يقال وقع الشئ على الارض بيفتاد چيز برنسنه دوشدى نسنه زمين
اوزرينه وفى المثل وقعوا فى ام جندب ابو عبيد ديدى كه جندب اسمادر اساءت دن
اولمق ظن اولنور يعنى ظلم وشر ده دوشديلر بعضيلر جندب چكركه وام جندب رمل در كه
قوم تعبير اولنور چكركه بيضه سنى قومده تربيه اتمكله قوملى زمينه ام جندب ديديلر پس
مراد زحمت ومشقته دوشديلر ديمكدر زيرا ارض رمليه يه دوشن كمسنه مشى اتمكده
زحمت چكر بعضيلر جندب جدب دن مأخوذ در نونه زياده سيله قحط معناسنه يعنى
قحطه دوشديلر وقعوا فى تحوط مثلى دخى قحطه واقع اولديلر معناسنه در تحوط
تانك ضميله تحيط تانك فتحى وحانك كسريله وتحيط تا وحانك كسره لريله دخى
روايت اولندى جمله سى احاطه يه الام دن مأخوذ در ووقع الطائر على الشجرة
بيفتاد مرغ بر درخت قوش اغاج اوزرينه دوشدى كه قوندى تعبير اولنور وهو
موقعه وموقعته جاى بيفتادن چيز نسنه نك دوشه جكى موضع وميقعة البارى
اول اغاجدر كه طوغان انك اوزرينه اوتورمغه مألوف اولمش اوله كه عربيده اول
اغاجه كنده وتحريف ايدوب تركيده كونده ديرلر واوزوه بيله كوطاشنه دخى
ميقعه وانكلا بيله يوب كسكين اتدكلرى قليجه سيف وقيع ديرلر يقال وقع حديدك
اى حدده وهى الواقعة ورد رستخيز يوم القيامة ولغ كزيدن مار وكزدم يلان
وعقرب صوقمق ولغ وولعان دروغ كفتن يالان سويلمك ويلانجى كسنه يه والع
ديرلر كه جمعى ولعة كلور وولع حبش معناسنه دخى كلور يقال ولعه اى حبسه
المعتل اللام من هذا الباب ازاى ودؤية ومرآى ديدن كورمك يقال رآه
بديد اودا آنى كوردى مضارعى يرى كلور ورآى اليه نكريست سوى او
آنك طرفنه باقدى وهو الرأى جاى نكريستن باقه جق بر انسانده اول منظور
اولان يوز اولمغله جهره ايله ودبد ارايله دخى تفسير اولندى وبر كمسنه نك جهره سنه
نظر اتمكله احمق اولدوغنه استدلال اتسه لى على وجهه رأوة الحمق ديرلر وفلان
حسن فى مرآة العين اى فى المنظر وفى المثل تخبر عن مجهوله مرآته ظاهرى
باطننه دلالت ايدر ديه جك يرده ضرب اولنور نأى دور شدن بعيد اولمق يقال
نأى عنه ونأه دور شد ازوى آندن بعيد اولدى وسقف نأء اى بعيد ونأيت
عنه الشئ دفعته قال اذا ما التقينا سال من عبراتنا شآبيب ينأى سيلها

بالاصابع

بالاصابع ب آباء نافرمانى كردن اطاعت اتمك كه سوز طوتمق تعبير اولنور يقال أبى
عليه الامر فرمان بردارى نكرد اودا آنك فرماننه اطاعت اتمدى وهو آب وأبى وأبيان
نافرمان بردار فرمانه اطاعت اتمين كمسنه وطعامه اشتهاسى منقطع اولان كمسنه يه
أُباء ديرلر تقول فلان ان شهد الطعام فالحميّة والاباء واه ظهر الطعام فالحميّة
والاباح لحى ملامت كردن بر كمسنه يى لوم اتمك ولوم اولنان كمسنه يه ملحى ديرلر
وملاحاة منازعه معناسنه در وفى المثل من لاحاك فقد عاداك ميدانى ديدى كه لحى
وبر نسنه نك قبوغنى صويمق يعنى بر كمسنه نك سنك عرضكه تعرض ايدن هان سكا عداوته
شروع اتمش اولور وفى الحديث اول ما نهانى ربى عنه بعد عبادة الاوثان شرب الخمر
وملاحاة الرجال ع رعاية نكاه داشتن محافظه اتمك كه رعايت اتمك تعبير اولنور يقال
رعاه الله نكاه داشت يا نكاه دارا داور خدا حضرت الله آنى حفظ اتدى يا حفظ
انسون ورعى الرجل حق صاحبه نكاه داشت مرد حق يار خودرا محافظه اتدى رجل
دوستنك حقنى كه رعايت اتدى ديمكدن عبارتدر كه كوزتدى تعبير اولنور رعى ورعية
ورعيا چرانيدن اوتلاتمق كه متعدى در يقال رعى الراعى الغنم بچرانيد شبان كوسفندانرا
اوتلاتدى شبان قويونلرى رعى خود چرا كردن شبان نشر كند واوتلامق كه لازمدر يقال
رعت الغنم بنفسها خود چرا كردند كوسفندان قويونلر كندولكلرى اوتلاديلر وهو
الرعى والمرعى چراكاه اوتلاق وراعى شبان واسترعاه راعى اتدرمك وفى المثل
من استرعى الذئب فقد ظلم يعنى قوردى شبان ايدن كمسنه تحقيق قويونلره ظلم ايدر
امين اولميان كمسنه يه ايش سپارش ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور وبعضيلر قورده
ظلم ايدر زيرا قورده شبانلق اتدرمك تكليف ما لا يطاق قبيلندندر ديديلر وفى مثل
آخر الحمار برعى الخمر يعنى حمار حمارلر ايله اوتلار الجنس الى الجنس يميل مضمونند
ضرب اولنور ومطرزى مقامات رمليه ده حريرينك لكل اكولة مرعى قولنك شرحنده
ديدى كه يعنى هر كس ايچون رزق مقسوم واردر وحريرى عبارت مذكوره يى قناعت
وحضرت الملك فعتل وكرمنه توكل دن ضرب مثل اتدى كه امثال عربده دكلدر بلكه
عرب ميانده مثل اولان مرعى ولا اكولة عبارتى در كه متمول اولوب هركز نفقه
اولميان بخيل حقنده ضرب اولنور سعى بشتاب رفتن سرعت ايله يورومك يقال
سعى بشتاب رفت عجله ايله يوردى وهى المسعاة سعى در خير خيره سعى اتمك
مساعى وفى الاساس هو من اهل المساعى وهى المكارم جوهرى المسعاة واحدة
المساعى فى الكرم والجود ديدى فيروزابادى غلط در فى الكلام موضعنه فى الكرم
كركدر ديدى ودخى يسعى على عياله ديرلر عيالى ايچون كسب ومصلحتلرينه قائم اولسه
سعاية غمازى كردن غمازلق اتمك يقال سعى به العدو غمز كرد اودا بينش دشمن
آنى دشمن يانينه غمز اتدى قال الحريرى فى المقامة المفخرية زينة الزعاة مقت السعاة
منفى اولميه كه سعاة ساعى نك جمعيدر كه والى اطرافنده اعشار وزكوات مثللو شى
جمعنه مأمور اولان وحى ملوكه خلقى غمز ايدن كمسنه يه اطلاق اولنور يعنى ملوكك

رعایاوبرایایه عادتا ظلم ایدن عامللره بغض اتمکدر زیرا آنلره بغض اتمك فقرای
حمایه یی متضمندر ودخی ملوکك زبینی خلقی کندویه غمز ایدن کسنه لره بغض ایدوب
مجلسندن تبعید اتمکدر بلکه نمام اولانلره بغض واجبدر قال النبی علیه السلام لعن الله
المثلث قالوا ومن المثلث یا رسول الله قال الذی یسعی بصاحبه الی السلطان فیهلك
نفسه وصاحبه وسلطانه نَعْیٌ و نَعِیٌّ و نُعْیَانٌ خبر مرك کسی وادادن برکسنه نك هلاکی
خبرینی ویرمك یقال نَعَی المَیِّتَ اِلَی القَوْمِ خبر مرده آورد سوی مردمان میتك
موتی خبرینی کتوردی قومی جانبنه وَهُوَ نَاعٍ و نَعِیٌّ آرنده پیام مرك موت خبرینی
ویرن کسنه فی ادیدی که نَعِیّ برکسنه نك موتی خبری ایله رفع صوت اتمکدر اصمعی دیدیکه
عربك عادتی بو وجه اوزره جاری اولدی که اکر عظیم القدر کسنه هلاك اولسه برکسنه
برفرسه سوار اولوب میان ناس ده نعاء فلانا دیر ندا ایدر ایدی یعنی فلان کسنه نك
خبر موتنی اظهار ایله نع طُغْیَان و طُغْوَی ازحد کنشتن حدی تجاوز اتمك یقال طَغَی
الکَافِرُ ازحد درکذشت ناکروندی کافر حدی تجاوز اتدی طَغِیَ و طُغْیَان بسیار
شدن آب صو چوق اولوب طاشمق یقال طَغَی المَاءُ بسیار شد آب صو حدی تجاوز ایدوب
چوق اولدی م دَهْی کسی رابلای صعب رسیدن برکسنه یه بلای عظیم یتشمك ابن سکیت
دیدیکه دَهَتْهُ دَاهِیَةٌ دَهْیَاءُ وَدَهْوَاءُ ای اصابته امر عظیم وسکانه اصابت اتدی دیه جك
محل ده مادهاك دیرلر ودهی جودت رأی معناسنه در رجل دَاهِیَةٌ دیرلر جید الرأی
معناسنه نَهْی باز داشتن منع اتمك که امر مقابلیدر یقال نَهَاهُ عَنِ الاَمْرِ باز داشت اورا
ازکار ایش دن آنی منع اتدی ویقال انه لامور بالمعروف ونهو عن المنکر وعقله نُهیة
دیدکلری قبیحه دن نهی اتدیکی ایچون در جمعی نُهًی کلور والله اعلم جوهری دیدی که
هذا رجل ناهیك من رجل ونَهْیُكَ من رجل یعنی فلان رجل سنی وجد صاحبی اولمغله سکا
کفایت ایدوب غیری کسنه یه مراجعتدن سنی نهی ایدر وهذه امرأة ناهیك عن امرأة پس
ناهی لفظی اسم فاعل اولمغله مذکر ومؤنث وتثنیه وجمعی کلور لکن نهیك من رجل ده
تثنیه وجمع اولمز زیرا مصدردر حسبك من رجل دخی بو وجه اوزره در ومعرفه ده ناهیك
منصوب اولور حال اولمق اوزره مثلا هذا عبد الله ناهیك من رجل دیرلر انتهی ابن
الانباری دیدی ناهیك بفلان کافیك به معناسنه در نَهِیَ الرَّجُلُ مِنَ اللَّحْمِ دیرلر شبع
معناسنه کویا آندن طویوب انکله اکتفا اتدی انتهی وفی القاموس نهی کمنع امتلاء باب
فَعِلَ یَفْعِلُ بکسر العین فی الماضی والغابر والمعتل الفاء بالواو ب وِرَاثَةٌ میراث
ستدن میراث آلمق یقال وَرِثَ اَبَاهُ مَالاً و ورث منه و ورث عنه مالا میراث
ستد از پدرش خواسته را پدرندن مالی میراث آلدی وَهُوَ وَارِثٌ میراث ستاننده
میراث آلیجی کسنه وَهُمْ وُرَّاثٌ و ورثة ج وَهُوَ الاِرْثُ والتُّرَاثُ والمِیرَاثُ
فاد سیندن مده ریك دیرلر وهو علی ارث من کذا ای علی امر قدیم وتاریث میان قومی
افساد واتش یاقمق معناسنه در د وَمَدٌ سخت کرم شدن شب کیجه اسی
اولمق یقال وَمِدَ اللَّیْلُ سخت کرم شد شب کیجه زیاده اسی اولدی وومد علیه



رحم اتدی من اراد محالا فتعاه عن المحال کفاه

وهو علیه وَمِدٌ دیرلر غضب اتدی وغضبان معناسنه ع وَرَعٌ و وَرَعَةٌ پرهیز کردن پرهیز ایدوب
مناهیدن اجتناب اتمك یقال وَرِعَ عَنِ الذَّنْبِ پرهیز کرد از کناه کناهدن اجتناب اتدی
وَهُوَ وَرِعٌ پرهیزکار پرهیز ایدن کسنه وورعت الرجل عن الامر دیرلر بر ایش دن کف
ومنع اتسه وموادعه مناطقه ومکالمه معناسنه درو فلان سیّئ الرِّعَةِ ای قلیل الورع
ق ثِقَةٌ و وُثُوقٌ و مَوْثِقٌ کرویدن اعتماد ایتمك اینانمق تعبیر اولنور یقال وَثِقَ بِهِ
کرویدبدو اکا اعتماد اتدی وَهُوَ وَهِیَ ثِقَةٌ آن مرد وآن زن کرویده اول رجل وقراءه
معتمددر وَهُمْ وَهُنَّ ثِقَةٌ وثِقَاتٌ آن مردان وزنان کرویده اند پس مذکر ومؤنث
ومفرد وجمعی برابردر وَفْقٌ سازکار شدن موافق اولمق یقال وَفِقَ الاَمْرُ موافق
آمد کار ایش مناسب واقع اولدی مِقَةٌ دوست داشتن محبت اتمك که عاشق اولمق
تعبیر اولنور یقال وَمِقَهُ دوست داشت اورا اکا عاشق اولدی وَهُوَ وَامِقٌ مرد
دوستدار عاشق اولان کسنه وتقول لا تك لذو مِقَةٍ وانا بك ذو ثِقَةٍ ویقال لان لم
یکن رماق فتجیل فواق م وَرَمٌ اماهیدن شیشمك یقال وَرِمَ آماسید شیشدی
وورم انفه دیرلر غضب اتسه وورم انفه دیرلر برکسنه تکبر وتجبر اتسه وَهْمٌ کمان
بردن ظن اتمك یقال وَهِمَ کمان برد ظن اتدی ووهمت فی الحساب دیرلر حساب ده غلط
اتسه ووهمت فی الشیء دیرلر مرادی دکل ایکن وهمی اکا ذاهب اولسه ووهم طریق واسع
معناسنه دخی کلور المعتل الفاء واللام که لفیف مفروق تسمیه اولنور وَلْیٌ نزدیك
شدن قریب اولمق یقال وَلِیَ منه ای دنا وبهار وقتنده ایکنجی دفعه ده یاغان یاغموره
وَلِیٌّ دیرلر دفعه اولی ده یاغان یاغموره وَسْمِی دیدکلری کبی وِلَایَةٌ خداوندی کردن والی
اولمق که ایش صاحبی اولمق تعبیر اولنور یقال وَلِیَ الاَمْرَ یَلِیهِ خداوندکار ایش صاحبی
اولدی وَهُوَ وَالٍ خداوندکار ایش صاحبی اولان کمسنه باب فَعَلَ یَفْعُلُ بضم العین
فی الماضی والغابر بُطُوءٌ درنك کردن اکلنمك واویالانمق یقال بَطُؤَ یَبْطُؤُ درنك
کرد اویالاندی وَهُوَ بَطِیءٌ درنك کننده اویالان کمسنه وبطؤ مجیئك دیرلر کچ کلدیك
معناسنه وما ابطأك عننا نه مانع اولدی که بزه کچ کلدیك وَهُمْ بِطَاءٌ ج بکو انتك
کبر شدن قویرون ودوه مثللو حیوانك سودی آز اولمق ودخی بُکُوءٌ العین دیرلر
چشمه نك صوی آز قالمه یقال رکی بکی وبکوءٌ عینی قل دمعها والسنة بکاء واقل کلوعها
وفی الحدیث نحن معاشر الانبیاء فتیا بکوء ای قلة کلام وقاید بکاء قل عطاؤهم
تقول عیونهم بکاء ما بهم بکاء کذا فی الاساس فی المجاز جَرَاءَةٌ وجَرَاءٌ وجَرَایَةٌ دلیر
شدن شجیع اولمق یقال جَرُؤَ دلیر شد شجیع اولدی وجراءة شجاعت معناسنه کا هی
عزم سوق ترك ایدوب جرأة دیرلر مرأ لفظنده مرد دیدکلری کبی وَهُوَ جَرِیٌّ دلیر شجیع
اولان کمسنه مقدام معناسنه وفی المثل اجرؤ من اسامة وفی مثل آخر اجرؤ من ذباب
زیرا ذباب ملوکك بورننه وارسلانك کوزینه قونور وهر قدر دفع اتسه لینه عودت
ایدر واجرأ من خاصی الاسد برجفتجی اوکوز ایله جفت سورر ایکن بارسلان
کلوبه دیدی که سنی نه افسون اتدیك که اوکوز لی سکا بو مرتبه ده اطاعت اتدیلر جفتجی

ره القتیل الطلق من النیل تحت اللیل

ای ما اصابکم

انشد الادیب المدقق لنفسه فی صنعة التجنیس لی علی الناس قتل لطم وثرمن ابا هجرته وابا او امالی صفعت فقفاه وقفاه من اعانه وقفاه

دیدی که بن آنلری احصا اتدم یعنی خانه لرین اخراج اتدم آنلك ایچون بو مرتبه ده بكا اطاعت
اتدیلر ارسلان دیدی که احْصَانك طریقنی بكا تعلیم ایله چفتچی دیدی که برو كل سكا
كركی كبی كوسترهیم ارسلان چفتچی یه تسلیم اولدیكه احصایی تعلم ایلیه چفتچی ارسلانی
النوایاغی محكم باغلیوب احْصا اتدی رَدَاءَةٌ بد شدن بد اولمق كه جَوْدَة مقابلی در یقال
رَدُؤَ بد شد فاسد اولدی كه فنا اولدی تعبیر اولنور وَهُوَ رَدِيءٌ چیز بد فاسد اولان
نسنه وَأَرْدَأَهُ أَفْسَدَهُ معناسنه در وَرِدْء معین وناصر دیمكدر یقال ردأته علی عدوه
ای اعنته كَفَاءَةٌ همتا شدن ایكی نسنه بری برینه نظیر اولمق یقال كَفُؤَ همتا شد
نظیر اولدی وَهُوَ كُفُؤٌ وكَفِيءٌ همتا آخره نظیر اولان نسنه یقال هو كفوءه وكفیئه
ومكافئه ولا كفاء له دیرلر نظیری یوقدر معناسنه اگرچه مصدردر لكن مكافی معناسنه
استعمال اولندی وقال جریر زَوَّجْتَ نَعْمَ لم تكن كُفْوَهَا ادا حما الله بتطلیق مُرُوءَةٌ
ومَرَاءَةٌ كوارنده شدن خوردنی طعام هضم اولمق یقال مَرُؤَ الطعامُ كوارنده شد
خوردنی طعام هضم اولیجی اولدی واول طعامه مَرِيءٌ دیرلر ویقال ایضاً امرأه الطعام
وهناءه الطعام ومراه مُرُوءَةٌ مردمی كردن انسانیت اتمك كه كمال رجولیت دن
عبارتدر مَرُؤَ الرجل مردمی كرد مرد رجل مروت اتدی كه آدملق اتدی تعبیر اولنور
شریشی مقامات مُرُوءِيّة شرحنده دیدی كه مُرُوءَة اول افعال حسنه دركه صاحبنه بالضروره
مرء اطلاقنی ایجاب ایدر رجولیت كبی كه بعض افعال صاحبنه بالضروره رجل دیمكی اقتضا
ایدر نوشیروان دیدی كه مُرُوءَة آندن عبارتدركه تنهاده برعمل ایده كه آشكاره اولدقده
باعث حیا اولمیه بعضیلر دیدیلر كه مروءه بر لفظدركه جمیع محاسنی جامع در بعضیلر
دیدیلر كه مروت عفاف واصلاح معیشتدن عبارتدر ب جُدُوبَة قحط اقتادن قحط
واقع اولمق وجَدْب خِصْب مقابلیدر واَجْدَبَ القومُ دیرلر قومه قحط اصابت اتسه
جندب چكركه دن بر نوعدر ودواهینك كنیه سی امّ جندبدر وبر قومه ظلم اولونسه
وقع القوم فی اُمّ جُنْدُب دیرلر جَنَابَة جنب شدن جنب اولمق كه معروفدر یقال
جَنُبَ جنب شد جنب اولدی وَهُوَ مرد وَهِيَ زن وَهُنَّ زنان جُنُب یعنی مفرد وجمع
ومذكر ومؤنثی مساویدر وبعید اولمق معناسنه دخی كلور اجتناب بوندن مأخوذدر
ویقال طالب الكرام وجانب اللئام وجناب فنا یعنی اطراف معناسنه در یقال فلان
خصیب الجناب ای كریم وجدیب الجناب ای لئیم ابن الانباری تجانب الرجلان عبارتنك
تفسیرنده دیدی كه تَجَانُب تباعد معناسنه در وبعید اولان همسایه یه جارُ جُنُب
دیرلر پس عبارت مذكوره نك معناسی ایكی كمسنه بری برندن بعید اولدیلر آخذ حظ
یعنی قطعا بری برندن بر نسنه اخذ اتمزلر ومایزور فلان الا عن جنابة عبارتنده جنابة
بعد معناسنه در قال علقمة بیت فلو تحرمنی نائلا عن جنابة فانی امرؤ وسط القباب
غریب حَسَب وحسابة كوهری شدن آصل زاده اولمق كه فرومایه مقابلیدر یقال
حَسُبَ كوهر شد آصل زاده اولدی وَهُوَ حَسِيبٌ كوهری آصل زاده وَهُوَ الحسب
كوهر آصل مصنف اساسده دیدی كه فلان لاحَسَبَ له ولا نَسَبَ كه انسان





اجدادنك مفاخرنی عد اتمكدن عبارتدر ودین ومال معناسنه دخی كلور ابن السكیت دیدیكه
حسب وكرم رجلك كندو ذاتنده اولور آبا واجدادندن شَرَفٌ اولمقله دكلدر لكن شَرَف ومجد
آبا واجداده نظر ایله اولور اَحْسَاب ج رُطُوبَة ورَطَابَة تر شدن یاش اولمق یقال رَطُبَ تر شد
یاش اولدی وَهُوَ رَطْبٌ ورَطِيبٌ چیز تر یاش اولان نسنه اساسده دیدی كه رَطْب ورَطِيب
اولان یاش ولمش یاخود مضغ اتدكده یومشق اولان نسنه در وتقول ما رَطَّبَ لسانی بذكرك
وما بللتنی به من برك وامرأة رَطْبَة دیرلر فاجره معناسنه ویا ابن الرَّطْبَة الفاظ شتومدندر
رغب فراخ شكم شدن قارنی بیوك اولمق وقارنی بیوك كمسنه یه رغیب دیرلر ویقال
رغب شوم صُعُوبَة دشخوار شدن كوج اولمق یقال صَعُبَ الامرُ دشخوار شد كار كوج
اولدی ایش وَهُوَ صَعْبٌ دشخوار كوج اولان ایش صِعَاب ج واول دوه كه باشنه ایپ طاقلمیوب
ركوب اولنمیه آكا مُصْعَب دیرلر وجمل صَعْب ذلول مقابلیدر وفی المثل اَصْعَب من وقوف
علی وتد قال ولی صاحبان علی هامتی جلوسهما مثل حد الوتد تقیاه لم یرم فاخفه فهذا الركام
ذلك الزمد صَلَابَة سخت شدن قاتی اولمق یقال صَلُبَ سخت شد قاتی اولدی وَهُوَ صُلْب
وصَلِيب چیز سخت قاتی اولان نسنه وَهُوَ صِلَاب ج وصُلْب بیل معناسنه دخی كلور یقال
اذا شدنا المراقیبی وقصم صلبی عُذُوبَة خوش شدن آب صو ایو اولمق یقال عَذُبَ الماءُ خوش
شد آب صو طیب اولدی وَهُوَ عَذْبٌ آب خوش ایو صو ومیاه عِذَاب آبهای خوش ایو صولر ج
ولله من مقتوبه بالاعذبین دیرلركه مرادخمر ورضابدر وعذبه صو اوزرنده اولان خار وخاشاكدر
عذبة حوضك دیرلر حوضكده خس وخاشاكی ازاله ایله معناسنه عُرُوبَة وعروبیة تازی
زبان شدن لغات عربه اوزره تكلم اتمك عَرُوبَة وعُرُبَة بی زن شدن خاتوننه اولمق كه ازكن
تعبیر اولنور وبی شوهر شدن زوجسز اولمق كه طول تعبیر اولنور یقال عَزَبَ بی زن شد ازكن
اولدی وَهُوَ عَزَبٌ مرد بی زن ازكن اولان كمسنه وَهُمْ عُزَّابٌ ج وهی عزب زن بی شوی
طول خاتون جوهری دیدی كه عزاب رجال ونساده ازواجی اولمیلردر كسائی دیدی كه
عزب مذكر وعزبة مؤنث ایچوندر ومتقدمینده تأهل اتمین كمسنه یه معزابة دیرلر وعزب
عنی فلان دیرلر بعید اولسه وفی المثل اَعْزَب رأیاً من حاقن حاقن اول كمسنه دركه
زیاده تبول ایدن جكی كلمش اوله ولا رأی لحاقن دخی بو معنایه قریبدر واعزب رأیا
من ضارب ضارب اول كمسنه دركه غائطنی حبس ایلیه وضرب الصبی لیبین مثلی
بوندن مأخوذدر غُرْبَة غریب شدن غریب اولمق یقال غَرُبَ غریب شد غریب اولدی
وَهُوَ غریب معروفدر غَرَابَة غریب شدن سخن سوز غریب ونادره وغامض
اولمق یقال غَرُبَ مَنْطِقُهُ غریب شد سخن او آنك سوزی غریب اولدی وتقول
فلان یغرب كلامه ویُغْرِب فیه وغربت هذه الكلمة ای غمضت وَهُوَ غریب معروفدر
قُرْب ومقربة نزدیك شدن قریب اولمق یقال قَرُبَ منه نزدیك شد یوقی آكا یقین
اولدی وَهُوَ قریب وقُرَاب نزدیك یقین اولان نسنه وفی المثل قرب الوساد
... رستیم خاتونه زنا اتدكده آنی تزویج ایدوب سن ستیره قوم ایكن نه ایچون زنایه جرأت
اتدیك دیدیلر خاتونه مثل مذكوری ایراد اتدی اول آنرا ایچون طرب اولنوركه صاحبی

مکروهه القا ایدر وفی مثل آخر قُرْبٌ طِبٌّ بر کسنه بر خاتونه تزوج ایدوب نسادن مقعد
رجاله قعود اتدکن خاتونه بکرمیسین ثیب میسین دیو سؤال اتدکده خاتون بو مثلی ایراد اتدی
یعنی تمیزی معلوم اولور علی قریب اولان شیدن سؤال حقنده ضرب اولنور وتقریب بر نسنه‌یی
بر نسنه‌یه قریب اتمك معناسنه در وفی المثل قَرِّبِ الحمارَ بالرَّدْهَةِ ولا تقل له سَأْ
یعنی حماری صویه قریب ایدوب صویه کوستر که اول صوی کندو ایچر سَأْ سَأْ دیمکدن حجت یوقدر
بر علی حقنده کلور کسنه‌یه سپارش اتدکن توصیه ده مبالغه لازم کلدر دیه‌جك یرده
ضرب اولنور لُجُوبة اندك تغیر شده کومینده قیونك سودی آز اولمق ابن السکیت دیدی که اول
قیونه لَجْبَة دیرلر واصمعی دیدی که لجبة اول قیوندر که طوغوردقدن دورت ای مرورنده
سودی آز اولور نَجَابة کزیده شده اقرانندن کرم ایله ممتاز اولمق یقال نَجُبَ کزیده شد
ممتاز اولدی وَهُوَ نَجِیبٌ مرد کزیده ممتاز اولان کمسنه وَهُمْ نُجَبَاءُ ج وانجب الرجل
دیرلر ولدی نجیب اولسه ونجیب ولد طوغورن خاتونه منجبه ومنجاب دیرلر ت بُحُوتة
ویژه شده صاف وخالص اولمق وبحت صرف یقال بَحُتَ الشیءُ ای صار بحتا وباحته
الوُدَّ خالصه وقدم الیه قفارا بحتا یعنی قاتقسز کتوردی زمانه آرامیده شدن
وقار صاحبی اولمق و ... میت وقور معناسنه در شَخُوتة باریك شده اینجه اولمق یقال
شَخُتَ الرجل بالضم فهو شخت وشخیت ت اَنَاثة نرم شده یومشق اولمق لین معناسنه
یقال اَنُثَ الحدیدُ نرم شد آهن دمور یومشق اولدی وَهُوَ اَنِیثٌ آهن نرم یومشق
دمور وصوی اولمین قلیجه سَیْفٌ اَنِیثٌ وصوی اولان قلیجه ذکر ومذکر دیرلر یقال
نَزَعَ اَنِیثَهُ ثم ضرب تحت انیثه ای اُذُنَیه حَدَاثة نوشده یکی اولمق که قِدَم
یعنی اسکی مقابلیدر یقال حَدُثَ نوشد یکی اولدی وَهُوَ حَدَثٌ جوان وحَدِیثُ
السِّنّ نوسال جوان یعنی ییلی یکی شاب معناسنه وسن لفظی ذکر اولندقده حدیث
دیملك کرکدر وهؤلاء غلمان حُدْثانٌ ای اَحْداثٌ خَبَاثة پلید شده ناپاك اولمق یقال
خَبُثَ پلید شد مردار اولدی وَهُوَ خَبِیثٌ پلید مردار که طیب مقابلیدر وَهُمْ خُبَثَاءُ
وخُبُثَاءُ ج وناخوش شده چیزی وبر نسنه طبیعته خوش کلمك یقال خَبُثَتِ
الرَّائِحَةُ ناخوش شد بوی قوقو ناخوش وبد اولدی که طابت الرائحة مقابلیدر
واخبثه دیرلر بر کمسنه بر کمسنه‌یه خباثت تعلیم اتسه ویا ده من وخبیث کمسنه‌لر ایله
مصاحب اولسه دخی اخبث دیرلر یعنی خبیث کمسنه‌لری مصاحب اتخاذ اتدی
وبعول وغائطه اخبثان دیرلر وزنا کردن وزنا اتمك یقال خَبُثَ بالمرأة زنا کرد
بازن خاتون ایله زنا اتدی وَهِیَ الخِبْثَةُ زن زناکار زنا ایده خاتون خبائث
ج وولد الخبثة ولد زنا معناسنه در ج سَمَاجَة نازیبا شده ملاحتسز وحلاوتسز
اولمق که قبیح اولمق تعبیر اولنور یقال سَمُجَ زشت شد قبیح وچرکین اولدی قبح
معناسنه وَهُوَ سَمْجٌ وسَمِجٌ سَمِیجٌ نازیبا قبیح اولان نسنه وسمج وسمیج وسمیح
وسَمِیخٌ بی مزه وخبیث الطعم اولان سود معناسنه در ج صَبَاحة خوب روی
شده کوزل یوزلی اولمق یقال صَبُحَ خوب روی شد کوزل یوزلی اولدی وَهُوَ



کذا فی الصحاح

وفی الاساس تمنی سمج لا ملاحة له

جوهری دیدی که الصباحة الجمال

صبیح خوب روی کوزل یوزلی کسانی صباح دخی بو معنایه دردیدی وَهُمْ صِبَاحٌ ج وفی المثل
اکذب من الاخیذ الصبحان اخیذ مأخوذ واسیر وصبحان صباح وقتی شرب خمر ایدن
کسنه‌یه بر کسنه علی الشمس شُرْبِ صبوح ایدوب قومندن طشره کیدر ایکن قومنی غارت
قصد اتمش بر عسکره مصادف اولدی وآنی اخذ ایدوب قومك نه طرفده در دیو سؤال
اتدیلر جواب ویردی که بلمم زیرا بن بو کیجه صحراده یاتدم قومی کوردمم بو اثناده من بوره
نیل غلبه اتدیلر بلدیلر که شرب صبوح اتمش وقارننی بره راق ایله درتدیلر قارننده
سود چیقدی بلدیلر که عن قریب قومندن سود ایچمش مکر قریب ایمش واروب غارت
اتدیلر صَرَاحَة وصُرُوحَة ویژه شده خالص وپاك اولمق وخالص النسب اولان کمسنه‌یه
صریح وهر خالص اولان نسنه‌یه صریح وبر نسنه‌یی کشف واظهاره تصریح دیرلر وفی المثل
صرّح الحق عن مَحْضِه ای انکشف بعد غیبوبته طَلُوحَة مانده شدن یورولمق یقال طَلَحَ
البعیر اَعْیا فهو طلیح وطُلُحٌ کذا فی التاج فَصَاحَة شیوا زبان شدن فصیح اللسان اولمق
یقال فَصُحَ شیوا زبان شد فصیح اللسان اولدی یعنی طلاقة لسان صاحبی اولوب
تکلم اتدیکی لغتی لکنتدن خلوص اولدی وَهُوَ فَصِیحٌ شیوا زبان طلیق اللسان اولان
کمسنه جوهری دیدی که هر ناطق اولانه فصیح وغیر ناطقه اعجم دیرلر وَهُمْ فُصَحَاءُ ج
وکذا اللبن صاف اولان سوده دخی فصیح دیرلر یقال سقاهم لبنا فصیحا قبح و
قَبَاحَة وقُبُوح وقُبُوحَة زشت شدن چرکین اولمق یقال قَبُحَ زشت شد چرکین
اولدی وَهُوَ قَبِیحٌ زشت چرکین روایت اولندی جاحظ بغایة قبیح الوجه وکریه المنظر ایدی
دیدی که متوکل بنی اولادلرینی تعلیم ایچون دعوت اتدی مجلسنه داخل اولدقده
بر زیره بافدی ودیدی که جاحظه اون بیك درهم ویروب مملکتنه ایصال ایدیك حمدونی
جاحظك هجوننده دیدی که لو مسخ الخنزیر مسخا ثانیا ما کان الا دون قبح الجاحظ
رجل ینوب عن الجحیم بوجهه وهو القذی فی کل عین لاحظ وَهُمْ قِبَاحٌ زشتان چرکینلر
ج وقَبَحَهُ الله ای ابعده وفلان مقبوح ای مبعد عن الخیر وقابحه ای شاتمه وفی
المثل اَقْبَحُ مِن جهمة قفرة مَلَاحَة نمکین شدن شیرین وکوزل اولمق یقال مَلُحَ نمکین
شد کوزل اولدی وَهُوَ مَلِیحٌ نمکین کوزل نسنه وَهُوَ المِلْحُ سخنهای نمکین شیرین ومطبوع
سوزلر ویقال حدثنه بالمُلَحِ وتطرّف وتملّح وما املح وجهه وفعله وما اُمَیْلِحَه
مُلُوحَة شور شدن آب صو آجی وطوزلو اولمق یقال مَلُحَ الماءُ شور شد آب صو
آجی اولدی وَهُوَ مَلِحٌ آب شور طوزلو صو مالح لغة ردیه در وملح طوز معناسنه
دخی اطلاق اولنور ومَلَحَ القِدْرَ مَلْحًا دیرلر کفایت مقداری طوزی چوملکه القا
اتسه واَمْلَحَ القِدْرَ وملحها دیرلر طوزی چوق القا ایدوب طعامی افساد اتسه
فیروز آبادی دیدی که مُلْحَة اول بیاضدر که آنکا سواد مختلط اوله وملحان جمادی الآخره
وکانون ثانی اطلاق اولنور انتهی صاحب محکم دیدی که زیرا اول وقتده ثلج نزول
ایدر عباب ده دیدی که بعض شهور شتایه ملحان دیرلر ثلجینك بیاضی اعتباری
ایله وقاموس الاطباده دیدی که شبیان وشیبان دخی دیرلر بو خصوصده دخی

بياض ثلجي بياض شيبه تشبيه مناسبتي ايله اولمق ملاحظه اولنور وقمح ماده سنده ديديكه
شهراقماح وقماح ديوب كا نون اول وكا نون ثاني مراد ايدركه زيرا بو وقتلرده شدة
برددن دوه لر اقتماح يعني صودن باشلرن قالديروب شرب اتمزلر انتهى نجح ونجاح ونجاح
حاجت روا شده حاجتي حاصل اولمق كه ايشي بتمك تعبير اولنور يقال نجح الرجل حاجت
روا شد مرد وجلك حاجتي حصوله كلدي وهو نجيح مرد حاجت روا حاجتي روا اولان
كمسنه والنجح روايي حاجت حاجت روا اولملق وتقول من لي برسول يطير بجناح ويرجع
بنجاح وفي المثل اذارمت بالباطل انجح بك انجح به الشيء ديرلر غالب اولسه شنده
اكا آصل مثل بودركه برنوجوان خاتونه بربرك تحت نكاحنده ايدي كه بريرندن بريره نقل
اتدكده قائما حكته قدرتي اولمغله سورونرك نقل ايدر ايدي بركون خاتونه آه ايدوب يا حبذا
المنقلون قياما ديدي بيرمز بونيو بوكلامي استماع ايدوب قائما حركته عزيمت ايدوب حركت
اتدكده برضرطه ها ايله اتدي كه خاتون استماع ايدوب بوكلامي ايراد اتدي بركسنه قادرا ولمدوغي
شيئه تصدي اتمكلر رسواي اولسه آنك حقنده ضرب اولنور ملح ملوحة بي مزه شده كوشت
آنك لذتسز اولمق مسوخة كبي يقال ملح اللحم بي مزه شد كوشت آنك حلاوتسز اولدي
واصلنده انتزاع يعني برنسنه يي برنسنه دن آيرمق معناسنه در امتلخ ضرسه ديرلر ديشني
يرندن قوپارسه وعقلي كيدن كمسنه يه ممتلخ العقل ديرلر وهو مليخ كوشت بي مزه داري
اولمين آت مسيخ كبي در برودة سرد شده صووق اولمق يقال برد الماء سرد شد آب
صوصوغودي وفي المثل برد غداة غر عبدا من ظماء بر غلام على الشحي دوه لري
مرعي يه كوتوروب صباح وقتينك برودتنه مغرور اولمغله عطش دن خوف ايميوب
صوكوتورمدي وقت ظهرده شمسك حارق تأثير ايدوب صوسزلقدن هلاك اولدي
هر شيده احتياط لازمدر ديه جك يرده ضرب اولنور وابرد من عضرس وابرد من عبقر
وابرد من امرد لا يشتهى وابرد من مستعمل النحو في الحساب بعد دور شده اوزاق
اولمق يقال بعد منه دور شد اوزي آندن اوزاق اولدي وهو بعيد دور اوزاق
اولان نسنه وبركسنه بركسنه يي كج كورسه رآيته بعيدات بين دين وخاين اولان
كمسنه يه بددعا مقامنده كتب الله الا بعد لغيه ديرلر وتقول هو يحسن الى الاباعد دون
الاقارب قال من الناس من يغشى الاباعد نفعه ويشقى به حتى الممات اقاربه
فان يك خير فالبعيد يناله وان يك شر فابن عمك صاحبه ويقال مثل العالم كمثل الحمة
ياتيها البعداء ويتركها القرباء وفي المثل بعد الدار كبعد النسب يعني قريب اولان
كمسنه دن نفع كورولمديه هان نسب اولميوب بيكانه اولمق كبي در جعودة بشك شده موي
صاج قيوريجق اولمق يقال جعد الشعر بشك شد موي صاج قيوريجق اولدي
وهو جعد موي بشك قيوريجق صاج رجل جعد القفا ديرلر لئيم الحسب مراد ايدرلر
عبورة وعبودية بنده شده قول اولمق يقال عبد بنده شد قول اولدي وعبد لفظنك
جمعي عبيد واعبد وعباد وعبدان وعبدان وعبدان وعبده كلور مرادة كردن
كشي كردن اطاعت اتمك يقال مرد كردن كشي كرد اطاعت وسر فرو اتمدي وهو مريد

مرد

ركردن كش منقاد اولمين كمسنه نجدة ونجادة دلير شده شجيع اولمق يقال نجد دلير شده
شجيع اولدي وهو نجد ونجيد دلير شجيع اولان كمسنه انجاد تقول معه انجاد ورجال انجاد
ويقال عنده نصرة المجهود وغضرة المنجود ورجل نجد في الحاجات ديرلر هر كسك حاجتني
روا اتمكده سريع اولسه ونجد ارض مرتفعه معناسنه غور مقابلي در يقال سار ذكره في
الاغوار والانجاد وبر كمسنه بر نسنه نك غورينه مطلع وكنهنه عالم اولسه هو ابن نجد تها
وجاهل اولسه ابن نجد تها ديرلر نه ملوذة كفتي بجيزي وبمل نيا وردن بر نسنه يي
سويليوب وعمله كتورملك وكذاب اولان كمسنه يه ملوذ وبر كمسنه يه ظاهرا نصيحت ايدوب
ودرونده خلو في اضمار ايدن كمسنه يه ملذان ديرلر نه امارة وامرة امير شده امير اولمق
يقال امر امير شد بيك اولدي وهو امير بيك مؤنثي اميرة در وامير اصل وصفنده امر
حاجي معناسنه در ويقال هي مطيعة لاميرها اي زوجها ولقد علم تأمورك ديرلركه
مراد قلب ونفس در امر دن مأخوذ تفعول در قلب ونفس اماره اولمغله بو اسم الملوق
اولندي وما في الدار تامور اي احد وامرة نما وكثرة وبركت معناسنه در وفي المثل
من قل ذل ومن امر فل يعني بر كمسنه نك معين ويا وري آز اوله ذليل وناصر ويار ي
چوق اوله خصمنه غالب واعداسني كا شا اولور جدورة سزاوار شده لايق اولمق يقال
جدر به سزاوار شد بوي اكا لايق اولدي وهو جدير سزاوار لايق اولان نسنه نميين
وجري كبي جسارة دليري كردن شجاعت وجرات اتمك يقال جسر دليري كرد
جسارت واقدام اتدي وهو جسور دليري كننده جرات ايدن كمسنه مقدام كبي
جهارت بلند شده آواز صوت يوكسك اولمق يقال جهر صوته بلند شد اواز او
آنك اوازي بلند اولدي وجهر بكلام ديرلر سويلدكده رفع صوت اتسه وهو جهير
بلند آواز رفيع الصوت اولان كمسنه وبلند اولان اوازه جهوري ديرلر وجهور الحديث
بعد ما بعد ماهينمه ديرلر بر سوزي اول اسرار صكره اظهار اتسه حقارة خوار شده
حقير اولمق يقال حقر خوار شد حقير اولدي وهو حقير خوار معروف در يقال فاون
موقن غير محقر وخطير غير حقير وفي المثل من حقر حرم يعني اول كمسنه عندنده
اولان نسنه يي حقير اعد ايدوب عطا اتمكدن حيا اتسه خلقك حرمانه باعث اولور
احسان آن دخي اولور سه دريغ اتمكه ترغيب محلنده ضرب اولنور وبو ايش سنك حقارتكه
باعث اولور ديه جك يرده هذا الامر محقرة بك ديرلر خطر و خطارة بلند قدر
شده قدر عالي صاحبي اولمق يقال خطر بلند قدر شد قدري عالي اولدي وهو خطير
مرد بلند قدر قدري عالي اولان كمسنه صغر خرد شده كوچك اولمق يقال صغر خرد
شد كوچك اولدي وهو صغير خرد كوچك اولان نسنه صغار دخي بو معنايه در وصغار
وصغر ذل وصغره ظلمه رضا معناسنه در وفي المثل اتري الشر صغاره شي
البرق ديرلر برق چوق لمعان اتسه وشري الفرس ديرلر سكر تمكده مقدود ني صرف
اتسه يعني شرلك زياده يا رامزي ظاهر آني اولاندن ذوبا كاهي شت صغير شر عظيمه
مؤدي اولور آصل مثل بودركه برصيادك بر كلبي وبر طولوم عسلي وار ايدي عسلي

وبخت اتمك ايچوره بركسنه نك دكانته وار دى وكلبى دخى معًا ايچرو كيره ديلر طولوددن
برقطره عسل زمينه اوزرينه طاملادى قطره نك اوزرينه بر سنك قوندى ودكانده صاحبنك
ابن العرسى وار ايدى صچرايوب ذبابى اخذ اتدى وصيادلك كلبى ابن العرسى كوروب صچرايوب
وابن العرسى اخذ ايدوب قتل اتدى دكانده صاحبى صچرايوب عصا ايله كلبى برمرتبه ضرب
اتدى كه قتل اتدى كلب صاحبى صچرايوب دكانه صاحبنى قتل اتدى دكانده صاحبنك قوم
وقبيله سى تجمع ايدوب صيادى قتل اتديلر وصيادلك قوم وقبيله سى محاربه ومقاتله
ايدوب مدة مديده ميانلرنده سيف چيقمادى بو وقت ده مثل مذكورى ايراد اتديلر
ظَهَارَة قوى شدن قوتلو اولمق يقال ظَهُرَ قوى شد قوتلو اولدى وَهُوَ ظَهِيرٌ قوى
قوتلو اولان كسنه وظهير معين وظهرى آغريان كسنه معناسنه دخى كلور غَزُرَ وغَزَارَة
بسيار شير شد شدن دوه چوق سودلى اولمق وهر كثرتده دخى استعمال اولنور استعاره
طريقيله مثلا صونك ومالك وعلمك كثرتنه دخى اطلاق اولنور يقال غَزُرَتِ النَّاقَةُ
بسيار شير شد شتر ماده ديشى دوه چوق سودلى اولدى وَهِيَ غَزِيرَةٌ شتر ماده بسيار
شير سودى چوق اولان ناقه غَمَارَة ناآموزده كار شدن تجربه صاحبى اولمق يقال
غَمُرَ ناآموزده كار شد ايش سينامش اولمدى يعنى صاحب تجربه اولمدى وَهُوَ غَمْرٌ
مرد ناآموزده كار مجرب اولمين كسنه مغمر دخى بو معنايه در وَغَامِرٌ ديرلر بركسنه
هلاكدن خوف اتميوب بركسنه ايله مباطشه ومقاتله اتسه لهذا كندوني مهالكه القا
ايدن كسنه يه مقام اطلاق اولنور وَرَجُلٌ غَمْرُ الخُلُقِ وغمر الرداء ديرلر سخى اولسه
وَهُمْ اَغْمَارٌ ج وغمرة اى زحام وغمر عطش معناسنه در قِصَرٌ كوته شدن قيصه اولمق
طول مقابليدر طول مقابلى در يقال قَصُرَ كوتاه شد قيصه اولدى وَهُوَ قَصِيرٌ كوتاه
قيصه وَهُمْ قِصَارٌ ج وفى المثل قَصِيرَةٌ عن طويلة ابن الاعرابى ديدى كه قصيره دن
تمرة وطويله دن نخله مراددر موجز اولان كلام مرده ضرب اولنور كِبَرٌ وكِبْرٌ بزرك
شدن بويولك اولمق سن وديانت ونسب جهتندن يقال كَبُرَ بزرك شد بيولك
اولدى وَهِيَ كِبْرِيَاءُ اللّٰهِ بزرگى خدا حضرت الملك عظمتى وَهُوَ كَبِيرٌ بزرك بيوك
وَكُبَارٌ كافك ضمى وبانك تخفيفى ايله بزرك تر زياده بيولك وَكُبَّارٌ بنك بزرك تر
بغايت زياده بيولك وَهُوَ كُبْرُ الشَّيْءِ بزركى چيز نسنه نك بيوكلوكى ويقال
كُبْرُ سياسة الناس فى المال وَتَوَارَثُوا العِزَّ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ ميراث ستدند مردماه
عزت را بزركان از بزركان ميراث آلديلر قوم عزتى بيوكلردن بيوكلره وتكبر
وكبر واستكبار تعظم معناسنه در وفى المثل اَكْبَرًا واِمْعَارًا يعنى هم فقر وهم تكبر
جمع مى ايدرسين فقير متكبر تحقيرنده ضرب اولنور كَثْرَة بسيار شدن چوق اولمق
يقال كَثُرَ بسيار شد چوق اولدى وَهُوَ كَثِيرٌ چيز بسيار چوق اولان نسنه وكوثر
سيد كثير الخير اولان كسنه در وتقول الحمد لله على القل والكثر اى على القلة والكثرة
مزاده ظريف شدن ظريف اولمق يقال مَزُلَ مزيا اى مشبع العقل نافذ فى الامور
قوى وله عليه مزاى فضل وهو من امارز الناس اى من افاضلهم نَزَارَة اندك شدن

كذا فى الاساس جوهرى ديديكه كثر ضم ايله مال كثير معناسنه در وفلان كسنه بر شيئه حاجتى كلدكده ديه جك يرده مالى اقل وكثر ديرلر

ويقال فى الاساس





آزلمق يقال نَزُرَ اندك شد آز اولدى وَهُوَ نَزْرٌ چيز اندك آز اولان نسنه وعطاء
نزور اى قليل ونزر الحاح معناسنه دخى كلور يقال فلان لا يُعْطِى حَتَّى يُنْزَرَ ولا يطيع
ولا يحس نَكَارَة ونُكْرٌ ناشناخته شدن كار ايش منكر اولوب معلوم اولمق يقال
نَكُرَ ناشناخته شد كار ايش نامعلوم اولدى يعنى كويا آز واقع اولمغله عقل آنى انكار
ايدى حَازَة سخت شدن شديد اولمق وهو حين الفؤاد وحامز الفؤاد وفى حديث
ابن عباس افضل الاعمال احزها اَنُسَ آباد شدن معمور اولمق يقال آنس
المكان آباد شد جاى مكان معمور اولدى يعنى آنده انسان ساكن اولدى وَهُوَ
اَنِيسٌ آباد يعنى دمادم انسان ايله معمور اولان مكان ومكان مانوس دخى ديرلر
آنده انسان وار معناسنه مكان مأهول ديرلر آنده اهل وار معناسنه اولديغى كبى
وبر كسنه نك خاص مصاحبنه ابن انس ديرلر وسكا مصاحبلق خصوصنده بنى
بيه كورمسين ديه جك محلده كيف ترى ابن انسك ديرلر وانسة انيسة وموانسة
اطلاق اولنور يقال ما تت الا نيسة انيسة ابو زيد ديديكه هر شيئك صول طرفنه انسى
ديرلر اصمعى صاغ طرفنه انسى ديرلر ديدى ودخى ديديكه انسانده جفت اولان
عضولرينه ال واياق كبى بركسنه نك جانبنه مسامت اولان جانبه انسى وخلوفنه
وحشى ديرلر بُؤُس سختى شدت يقال بَؤُسَ الامر سخت شد كار ايش شديد ويارمز
اولدى وفى المثل بَؤُسًا له وجوسًا له بؤس شدت وتوس اتباع در وجوس
آچلق معناسنه در بركسنه يه بددعا مقامنده ضرب اولنور وَعَذَابٌ بَئِيسٌ عذاب
سخت عذاب شديد وبأس فقير معناسنه در يقال بَؤُسَ بعد غناه اى افتقر
حَمَاسَة دلير شدن يقال حَمُسَ دلير شد شجيع اولدى وَهُوَ حَمِيسٌ دلير شجيع احمس
دخى بو معنايه دركه دين وقتالده متصلب اولان كسنه در وقريش وكنانه يه حمس
اطلاق اولنديغى امر دينلرنده تصلبلرى اولديغى ايچوندر فَرَاسَة وفُرُوسَة و
فُرُوسِيَة سوار شدن آتلو اولمق يعنى آت خيلده حاذق اولمق يقال فَرُسَ سوار
شد آتلو اولدى وَهُوَ فَارِسٌ سوار آتلو كه ركوب فرسده ماهر اوله وَهُمْ فرسان
فَوَارِسُ ج مخفى اولميه كه فارس لابن وتامر كبى صفة در صاحب فرس معناسنه
وجمعى فوارس كلديكى شاذدر زيرا فواعل فاعله نك جمعيدر ضاربه نك جمعى ضوارب
كلديكى كبى فِرَاسَة دريابنده شدن علم ورأى صاحبى اولمق يقال فَرُسَ شناسنده
شد فهم ايديجى اولدى وَهُوَ فَارِسٌ صاحب فراسة شد فراسة صاحبى اولدى
فُحْشٌ فَحَاشَة سخت زشت شدن زياده چركين ويارمز اولمق يقال فَحُشَ
الامر سخت زشت شد كار ايش زياده يارمز اولدى وَهُوَ فَاحِشٌ سخت
زشت زياده يارمز اولان نسنه وفلان فاحش اى بخيل رُخْصٌ ورُخْصَة هو
ارزان شدن اوجوز اولمق يقال رَخُصَ السِّعْرُ ارزان شد نرخ نرخ اوجوز
اولدى وَهُوَ رَخِيصٌ ارزان اوجوز وفلان نسنه اوجوز آلديم ديه جك يرده ارخصته
ديرلر وفى المثل ما ارخص الجمل لولا الملعونة فى عنقه بركسنه دوه سى غايب ايدوب

یمین اتدی که اکر بولور ایسم بر درهمه فروخت ایدم مشترکر شده یی بولدقده یمیننده بار
اولمق ایچون بیعه عرض مراد ایدوب دوه نك بوغازینه بر کدی باغلودی وچاوسوده
شو وجهله ندا اتدی که دوه بر درهمه و بوغازنده اولان هر بیك درهمه بشرط آکر
بری برنده آیرو اولمیه مشتری وارمیدر برکسنه بو کلامی استماع ایدوب کلام مز بوری
ایراد اتدی یعنی عجب اوجوز دوم ایدی بوغازنده کدی اولمسه بر تسریف تخسیسه
مقارن اولمق خصوصنده ضرب اولنور ورخصة شرقه واستقصا مقابلیدر ورخوصة م
ورخاصة یومشقلق نعومة کبی واول شیئه رخص دیرلر ناعم معناسنه وجاءة مؤتة موت
رخیص اطلاق اولنور موت وحی معناسنه ض بَغاضَةٌ دشمن داشته شده بر نسنه
محبت اتمکه که سومك و بغض اتمك تعبیر اولنور یقال بَغُضَ الامرُ دشمن داشته شد
کار ایش مبغوض اولوب سویلدی وَهُوَ بَغِیضٌ دشمن داشته مبغوض اولان نسنه وفی
المثل اُبغُضْ بغیضك هَونًا مّا میدانی دیدی که بغیض مبغوض معناسنه در حکیم محکم
معناسنه اولدیغی کبی یعنی بغض اتدیکك کسنه نك بغضنده مبالغه اتمه بلکه میانکزده
محبت حادث اوله قال ابن عبد ربه صل من هویت وان ابدی مباغضةً ٭ فاطیب العیش
وصل بین الفین ٭ واقطع حبایل خدن لاتلاومه ٭ فقلما تسع الدنیا بغیضین قال غانم بن
الولید ـه صیر فؤادك للمحبوب منزلةً ٭ سم الخیاط مجال للمحبین ٭ ولا تسامح بغیضا فی
معاشرة ٭ فقلما تسع الدنیا بغیضین ٭ بعضیلر حکایت اتدی که خلیل حضورینه وار دیم
بر کوچك قالیچه اوزرینه جلوس اتمش بنم ایچون جلوس ایدجك مقداری توسیع اتدی
بن تضییق خوفندن ابا ایدوب اوتوردم ایمدی طوتوب اجلاس اتدی و دیدی که لایضیق
سم الخیاط بمتحابین ولا تسع الارض متباغضین وَهُوَ البُغضُ وهی البِغضاءُ والبِغضةُ
دشمنی سومك وفی المثل اَبغَضُ من الطلیا ٭ مثل مذکور ایکی وجه اوزره تفسیر اولنه
اولا طلیادن مراد قطران ایله طلاء اولونمش اویوز دوه در که عرب عندنده جرب دن
مبغوض یوقدر زیرا ز عملری اوزره ساریدر ثانیا طلیادن مراد خرقه عادلك یعنی حائض
اولان خاتون فرجنه وضع اتدیکی بز پاره سی عَرُضَ وعَراضَةً پهن شده عریض یعنی
اینلو اولمق یقال عَرُضَ پهن شد اینلو اولدی وَهُوَ عَرِیضٌ پهن اینلو اولان نسنه
وَهُم عِراضٌ ج وَهُوَ العُرضُ پهنیایی اینی که طول مقابلی در وعرض بر شیئ اظهار
وابراز اتمکه دخی دیرلر و بر نسنه یی بر کسنه یه اجمالا کوستروب کوسترمکدن مبالغه
اولونمسه اما عرض سایری دیرلر زیرا سایری بر ثوب در که مشتری ادنی عرض ایله
رغبت ایدر غایت فاخر اولدوغی ایچون وفی المثل عَرَضَ علیه خَصلَتَی الضبع
بر کسنه یه ایکی شیئ تعلیم ایدوب هیچ برنده خیر اولمسه اول وقت ده ضرب اولنور
غَرُضَ تازه شده تازه اولمق طراوت کبی یقال لحم غریضٌ ای طری ویغض صویته
دخی غریض ومغروض دیرلر مَحُوضَةٌ ویژه شده خالص اولمق یقال مَحُضَ ویژه شده
خالص اولدی وشیئٌ مَحضٌ بحت ویژه خالص اولان نسنه ولبنٌ محضٌ دیرلر صودن
خالص اولسه ط سلاطة دراز زبان شده اوزون دیلی اولمق که لسانی ایله خلق



آزرده اتمکدن عبارتدر ورجل سلیط دیرلر فصیح وحدید اللسان معناسنه در ظ غَلُظَ
سطبر شده قالین اولمق یقال غَلُظَ سطبر شد قالین اولدی وَهُوَ غَلِیظٌ سطبر قالین
اولان نسنه غِلظَةٌ درشتی کردن بر کسنی و بر کسنه یه خشونت اتمك یقال غَلُظَ علیه درشتی
کردی یعنی اکا خشونت اتدی وتقول مالك تغالطنی وتغالظنی وتعارضنی وتعایظنی ع
براعة تمام شده درجاهك وفضل وجز آن جمال وفضیلت مثللو نسنه ده کامل اولوب
اقرانه تفوق اتمك یقال بَرَعَ بی همتا شد بی مثل اولدی وَهُوَ بارِعٌ بی همتا بی مثل
اولان نسنه و بر نسنه یی طلب اولونمدن ویرمکه تبرع دیدکلری کرمدن تکلف صورتنده
اولدیغی ایچوندر بَزاعَةٌ ظریف شده ظریف اولمق وانکلا تازه اولان کمسنه لر توصیف
اولنور یقال تبزع الغلام ای تظرف خَلاعَةٌ بی شرم شده ادبسز وحیاسز اولمق یقال
خَلُعَ بی شرم شد ادبسز اولدی وَهُوَ خَلِیعٌ بی شرم ادبسز حیاسز اولان کمسنه زمان
جاهلیتده بر کمسنه نك اولادیا اقاربندن بر کمسنه کندویه عصیان اتسه موسمده کتوروب
شو وجهله ندا ایدر ایدی که ایها الناس معلومکز اولسون که فلان کمسنه بنم اوغلومه
یا اقاربمدندر بن آنی خلع اتدیم بعد الیوم جنایت ایدرسه صاحب جیقم وجنایت اولنورسه
طلب اتمم پس اول دقد اولنان کمسنه یه خلیع دیرلر ایدی صکره هرزند وبی باك اولان کمسنه یه
ملیع اطلاق اتدیلر سُرعَةٌ و سَرَعٌ و سِرَعٌ شتافتن عجله اتمك یقال سَرُعَ بشتافت سرعت
اتدی که ایلردی تعبیر اولنور وَهُوَ سَرِیعٌ شتابنده سرعت ایدن کمسنه وَهُم سِراعٌ ج یقال
کیف یلحق البِطاءُ السِّراعَ والقطوف الوساع وفی المثل اَسرَعُ بذاکُم صادٍ نقابًا
ارلکسنه حقنده ضرب اولنور که زیاده بطوء ایله حرکت اتمش ایکن بغایة سرعت اتمك
اوزره حرکت صورتینی کوسترر واَسرَعُ من عَدوی الثریا که بر کسنه بر کمسنه نك خیانه
اتدیکی کورسه اکا دخی خیانه عارض اولور که کویا خیانه سی سرایت ایدر واَسرَعُ
غضبًا من فاسیة که مراد خنفسادر که الجاهل کالخنفساء اذا حرکته فسا مفهومی اوزره
خنفسا تحریك اولندیغی کبی رایحه کریهه احداث ایدر هُ شَناعَةٌ نیکو شده کوزل اولمق
شَجاعَةٌ دلیر شده شجاعت صاحبی اولمق یقال شَجُعَ الرَّجُلُ دلیر شد مرد شجیع اولدی
رجل وَهُوَ شَجِیعٌ و شُجاعٌ مرد دلیر شجیع اولان کمسنه وَهُم شُجعانٌ و شِجعانٌ و شَجَعةٌ
ج وتقول ما تغنی عنك المشاجعة اذا طلبت عنك المشاجعة وفی المثل الشجاع مُوَقًّی
یعنی شجیع اولان کمسنه آفاتدن محفوظدر زیرا هیچ کمسنه آنك مبارزه سنه رغبت اتمز
کندویه ضرر اصابت اتدی دیو واَشجَعُ من لیث عِفرِّینَ جاحظ دیدی که لیث عفرین
بر نوع اوروبجك در که آلق کوزلی واردر سنکی کوردکده زمینه یاتوب آصلو حرکت
اتمز و صیچراد قده هر کز خطا اتمیوب سنکی اخذ ایدر غ بَلاغَةٌ زبان آور شده فصیح
اولمق یقال بَلُغَ زبان آور شد فصیح اولدی وَهُوَ بَلِیغٌ مرد زبان آور فصیح اولان
کمسنه کسائی دیدی که بر کسنه بر استکراه اتدیکی کلامی استماع اتسه اللهم سمعٌ لا بَلغٌ
وسمعٌ لا بَلغٌ دیو تفوه ایدر یعنی کلام مزبور استماع اولندیغی ایله اکتفا اولنوب تمام
اولمسون که صوکی چیقمسون دیو تعبیر اولنور و بر کمسنه حماقتی وار ایکن بختی مساعد

اولسه آكا احمق بُلَغ ديرلر يعنى احمق ايكن هر مراد اتديكى نسنه يه نائل اولور وفى المثل أبْلَغُ
من قُسّ بن ساعدة كه حكماء عرب دن بر كسنه در كه بجز انده اسْقُفُ ايدى وابناء جنسنه عقل
وكياست جهتندن غالب ايدى ومراسلات ده من فلان الى فلان كلامى واما بعد لفظنى اول
وضع واول بعثت اقرار وعصايه طايانوب خطبه ايدن بودر وحضرت ابو بكر رضى الله عنه برابيات
آنده روايت اتدى كه في الذاهبين الاولين من القرون لنا بصائر لما رايت موارداً
للموت ليس لها مصادر ورايت قومى نحوها يسعى الاصاغر والاكابر لا يرجع الماضى
الىّ ولا من الباقين غابر أيقنتُ انى لا محالة حيث صار القوم صائر رَفَاغَة فراخ
عيش شدن عيشى واسع اولمق يقال انه لفى رَفَاغة من عيشه ورفاشية اى فى السعة
والخصب ثقافة زيرك شدن وسبك روح شدن عاقل وحاذق وخفيف اولمق
تقول رجل ثقيف اى حاذق ويقال أدّبه وثقّفه وتقول لولا تثقيفك وتوقيفك
لما كنت شيئا وهل تهذّبت وتثقّفت الا على يدك حصافة تمام خرد وقوى راى
شدن عقل كامل ورأى محكم اولمق يقال حَصُفَ قوى راى او تمام خرد شد فكرى
متين وعقلى كامل اولدى وهو حصيف مرد قوى را و تمام خرد فكرى محكم وعقلى كامل
اولان كمسنه واحصاف بر نسنه يى محكم اتمك يقال بينهما حبل مُحصَف يعنى ما بينلرنده
اخوت ثابته ومحبت محكمه واردر رَصَافة محكم شدن بر نسنه متين ومحكم اولمق يقال
رَصُفَ محكم شد محكم اولدى وهو رصيف بجز محكم اولان نسنه ويقال اجاب بجواب
مُرْتَصِن رصيف بَيِّن حصيف ليس بسخيف ولا خفيف دَهَافة تيز شدن كسكين اولمق
يقال دَهُفَ تيز شد كسكين اولدى وهو دهيف بجز تيز كسكين نسنه مثلا سيف
دهيف الحدّ ديرلر يوزى اينجه اولسه كه كسكين اولمق مستلزمدر هذا رجل دهيف الجسم
ديرلر رقيق الجسم معناسنه وتقول قد تَدَهَّفت علينا لسانك وأدهفته علينا سَخُفَ
و سَخَافة تنك خرد شدن عقل خفيف اولمق يقال سَخُفَ تنك خرد شد عقلى خفيف
اولدى وهو سخيف مرد تنك خرد خفيف العقل اولان كمسنه وثوب سخيف جامه
تنك اينجه ثوب وأجد على كبدى سخفة من جوع ديرلر آج اولمقدن ناشى خفة ورقت
حاصل اولسه شَرَفَ بزركوار شدن بربيوك يعنى شريف اولمق يقال شَرُفَ بزركوار
شريف اولدى وهو شريف مرد بزركوار شريف اولان كمسنه ابن السكيت ديدى كه شريف
ومجد آبا ايله اولور رجل شريف ورجل ماجد ديرلر آبا شرفاء اقدمينى واردر معناسنه
وحسب وكرم رجلك كندوذاتنده اولور آبا شرفاسى اولمز سه دخى وهم أشراف
وشرفاء ج ولفظ شرف علو وارتفاع معناسنى متضمن اولمغله منكب اشرف
ديرلر اومونى مرتفع اولسه وفى المثل شريف قوم يُطعمه القديد سخا اظهار ايدن
كمسنه قليل الخير اولسه ضرب اولنور زيرا شريف اولان لحم قديد اتمز زيرا قديده كرم لسانده
باصدرمه تعبير اولنور أطعم نك اجنبى در يعنى اول شريف بر شريف در كه خلقه باصدرمه
ايله ضيافت ايدر ومعلومدر كه شريف اولان كمسنه باصدرمه اتخاذ اتمز پس لازم كلور كه
باصدرمه اطعام اتديكندن ناشى شريف اوليه ضَعُفَ و ضُعْف سست شدن



ضعيف اولمق كه قوة مقابلى در يقال ضَعُفَ معلوم صيغه سيله سست شد ضعيف
اولدى وهو ضعيف ومضعوف بجز سست ضعيف اولان نسنه ويقال فلان ضعيف
مُضعِف واخوه قوى مضعف يعنى ضعيف در ذاتنه نظرا واهل وماله نظر ايله دخى
ضعيف در وبرادرى قوى در ذاتنه نظرا واهل وماله نظر ايله ضعف وكثرت صاحبى
واول شبانكدر كه خصوصنده شفقت صاحبى اولسه آكا ضعيف العصا دير ضرب اولنمز
مقابلى صُلْبُ العصا در والمضعوف ايضا الشى المُضعَّف مضعوف بجز دوتا شده را
ديركوينه وايكى قات اولمش شيئه دخى مضعوف ديرلر خليل ديدى كه تضعيف آنده عبارتدركه
اصل شيئى اوزرينه بر مثلى زياده قيلنه مثلا بر عددك اوزرينه بر عدد دخى زياده قيلنور
ايكى اولور طَرَافة نوشدن يكى اولمق يقال طَرُفَ نوشد يكى اولدى حدث معناسنه
بعض نسخه ده كريم تنسّب شد عبارتيله ترجمه اولندى هو طريف بجز نو حادث
اولان نسنه كه تليد مقابليدر وتليد اول مالدر كه صاحبى عندنده تولد اتمش اوله
وطارف وطريف اول مالدر كه غيرى يرده تولد اتمش وصاحبى يانته صكره دن
كلمش اوله ظَرَافة وظَرْف زيرك شدن زيرك اولمق كياست معناسنه وهو ظريف
مرد زيرك زيرك اولان كمسنه وفى حديث عمر رضى الله عنه اذا كان اللص ظريفا
لم يُقطع يعنى لص ذكا صاحبى اولسه اخذ اولندقده حسن احتجاج وتأويل اتمكه قادر
اولوب بالضروره حدّى كندودن درء ايدر وجمعى ظرفاء وظراف وظرف دخى كلور اصمعى
وابن الاعرابى ديديلر كه ظريف بليغ وجيد الكلام اولان كمسنه در وظرف لسانده اولور
بونى حضرت عمرك قولى ايله استدلال اتديلر كسائى ديدى كه ظرف يوزده دخى اولور
يقال لسان ظريف ووجه ظريف وبعضيلر الظريف الحسن الوجه والهيئة ديديلر
عَرَافة بزركوار شدن قومك سيدى اولمق يقال عَرُفَ بزركوار شد بيوك اولدى
وهو عريف مرد بزركوار قومى ميانده بيوك اولان كمسنه كه سوزى صاحبى تعبير اولنور
جوهرى ديدى كه عريف رئيس دن دوندر كَثَافة زفت شدن قالين اولمق كه بر نسنه
جرق وصيق اولمه سندن عبارتدر يقال كَثُفَ سطبر شد قالين اولدى وهو
كثيف بجز زفت قالين اولان نسنه لَطَافة لطيف شدن لطيف اولمق يقال
لَطُفَ لطيف شد لطيف اولدى وهو لطيف بجز لطيف لطيف اولان نسنه بيهقى
لفظ لطافتى خرد شدن ايله وجوهرى لفظ لطف يى صغر ايله ومجد الدين
صغر ودق ايله تفسير اتديلر لُطْف نيكوئى كردن املك ورحمت اتمك يقال
لَطَفَ الله بعباده نيكوئى كرد خداى تعالى بنده كانه خرده حضرت الله بنده لرينه
ايلك ايلدى جوهرى توفيق وعصمت اتدى ديو تفسير اتدى وهو لطيف خدا نيكو
كار است حضرت الله لطف ورفق صاحبى در ولطفة هديه معناسنه در يقال
بالكسر تحفه والطافه نَحَافة نزار شدن آريق اولمق هزال كبى يقال نَحُفَ نزار
شد آريق اولدى وهو نحيف نزار آريق ورقيق قليل اللحم مهزول ايله دخى
تفسير اولندى وامين اولمين كمسنه يه نحيف الامانة اطلاق اولنور يقال من كان

حنيفا لم يكن مخيفا **نظافة** پاكيزه شدن پاك اولمق نقاوة معناسنه يقال **نظف** پاكيزه شد
پاك اولدی **وهو نظيف** پاكيزه پاك اولان كمسنه وخلقك مساويسندن تنزه ايدن كمسنه يه
متنظف ديرلر وفي المثل من مراة الغريبة كه مراد قومنك غيری كمسنه يی تزوج ايدن
خاتوندر كه هميشه كندويی تزيين ايچون آينه سی مجلو ايدر **حماقة** كاسد شدن بازار
چارشو كاسد اولمق يقال حمقت السوق ای كسدت **خرق** مدهوش شدن خوفدن يا بايا
حياسندن حيران اولمق وكاليوم شدن ونابكار شدن ايله دخی تفسير اولندی كه بعوق
واحمقدن عبارتدر يقال **خرق** مدهوش شد مدهوش اولدی **وهو اخرق** مرد مدهوش
مدهوش اولان رجل مؤنثی خرقاء در وفي المثل لا تعدم خرقاء علة يعنی مدهوش
اولان خاتونه بسط عذره قادره در زيرا اعذار كثيره وعلل يسيره در من بوره خاتون
قادره اولونجه كيس ونيرك اولان بالطريق الاولی قادره اولور پس دامن اعتذاره
تشبث وآكا تنزل ايتمك عاقل خرده بين اولان كمسنه يه لايق دكلدر معاذيرده نهی وقتنده
ضرب اولنور **خلوقة** كهنه شدن اسكی اولمق يقال **خلق** كهنه شد اسكی اولدی
**وهو خلق** جامۀ كهنه اسكی جامه مذكر ومؤنثی مساويدر خلق الثوب واخلق الثوب
بر معنايه در معلوم اوله كه جبة خلق ديرلر وتانيث ترك ايدرلر زيرا خلق لفظی آصلنده
مضاف استعمال اولنور تقول اعطی خلق جبتك چون اضافتدن قطع ايدرلر اضافه
حالنده اولان وجه اوزره ترك ايدرلر فرا ديدی كه بعض عرب قميص اخلاق
ديرلر جبة اخلاق ديدكلری كه مفردی جمع ايله صفتلرلر زيرا ثوبده كهنه موضع چوق
اولدقده هر بر كهنه موضعه خلق ديوب بو وجه اوزره جمعلندرديلر **وثياب اخلاق**
**وخلقان ج** واكر ثوبك جميع اجزاسی كهنه اولسه ثوب اخلاق ديرلر واسكی ثوب
الباسنه اخلقته ثوبا ديرلر **خلاقة** سزاوار شدن لايق اولمق يقال **خلق بالشيء** سزاوار
شد بچيز لايق اولدی نسنه يه **وهو خليق به** او سزاوار است باو چيز فلان كس
فلان شيئه لايق **رشاقة** خوب بالا شدن كوزل بويلو يعنی بلند واينجه قامتلو اولمق
يقال **رشق** خوب بالا شد كوزل قامتلو اولدی **وهو رشيق** خوب بالا كوزل قامتلو
اولان كمسنه وفي الاساس رجل رشيق وامراة رشيقة اذا كانا في اعتدال ورقة
ورشق القلم صرير القلم معناسنه در **سحوقة** كهنه شدن اسكی اولمق يقال **سحق**
**الثوب** كهنه شد جامه جامه اسكيدی **وهو سحق** و **سحق** جامۀ كهنه اسكی جامه
**سحق** دور شدن بعيد اولمق يقال **مكان سحيق** جای دور بعيد اولان مكان **صفاقة**
سخت بافته شدن جامه جامه صيق ومحكم طوقونمق بيهقی سفاقة دخی بو معنايه در
ديدی يقال **صفق الثوب** سخت بافته شد جامه جامه محكم طوقونمش اولدی
**وهو صفيق** جامۀ سخت بافته قوی طوقونمش ثوب جيد النسج معناسنه وسخت
روی شدن قتی يوزلو يعنی بی شرم وحيا اولمق يقال **رجل صفيق الوجه** مرد سخت
چهره روی زياده يوزی پك اولان رجل واعوذ بالله من صفاقة الوجه وصفق الباب
ديرلر قاپويی قاپاتسه وخانه نك قاپوسی بر قناتلی اولسه باب ذو صفق واحد ديرلر

طلاقة

سر اول المتقن

ای كسوته ثوبا خلقا



**طلاقة** كشاده روی شدن آچق يوزلی كه كولر يوزلو اولمق تعبير اولنور يقال **طلق وجهه**
كشاده روی شد كولر يوزلو وبشوش اولدی **وهو طلق و طليق** كشاده روی كولر يوزلی
اولان كمسنه وسخی اولان كمسنه يه طلق اليدين ديرلر وطلق حلال معناسنه در يقال هذا
من طلق مالی ای من حلاله الصرف ويقال هذا حلال طلق وهذا حرام غلق **ويوم طلق**
**وليلة طلق** روز كشاده وشب كشاده آچق كون وآچق كيجه يعنی خوش ومعتدل كه
نه زياده حار ونه زياده بارد **عراقة** آصلی شدن حسب ونسب صاحبی اولمق يقال
**عرق** آصلی شد حسيب ونسيب اولدی **وهو عريق** آصلی حسيب ونسيب اولان كمسنه
**آثالة** و **اصالة** آصلی شدن عراقة معناسنه در يقال **اثل** و **اصل** آصلی شد حسيب
ونسيب اولدی **وهو اثيل** و **اصيل** آصلی حسيب ونسيب ويقال نحت اثلته يعنی حسبنه
طعن ايتدی مصنف اساسده ديدی كه اثله عضاه دن بر نوعدر كه اودونی واغاجی طوغری
اولور كه آندن چناق وقدح يا پارلر مجازا عرض ونسبه اطلاق اولنور نحت اثلته وفلانه
لا تنحت اثلته ديديلر ويقال لفلان اثلة مال ای اصل مال وكسائی ديدی كه لا اصل له
ولا فصل اصلدن مراد نسب وفصلدن مراد لساندر **بسالة** و **بطالة** و **بطولة** سخت
دلير شدن زياده شجيع اولمق يقال **بسل** و **بطل** سخت دلير شد زياده شجيع اولدی
**وهو باسل** و **بطل** مرد سخت دلير زياده شجيع اولان كمسنه وباسل لفظنك جمعی بسل
وبطل لفظنك جمعی ابطال كلور واول كمسنه كه پهلوان اولور مر پهلوانلر اندن رم
بو كندويی جنكه القا ايدر آكا مستبسل ديرلر ورجل باسل وباسل ديرلر زياده عبوس
الوجه معناسنه **ثقل** كران شدن آغر اولمق يقال **ثقل** كران شد آغر اولدی **وهو**
**ثقيل** كران آغر اولان نسنه **وهو الثقل** كرانی آغرلق كه خفة مقابليدر وثقل
مسافر اولان كمسنه نك متاعيدر كه آغرلق تعبير اولنور وفي المثل اثقل من شمام كه
باهلی ايكی چاتال بر بيوك طاغدر واول ايكی چاتاله ابنا شمام ديرلر قال لبيد
فهل نبئت عن اخوين داما • على الاحداث الا ابنی شمام • واثقل من الزواق
زواق لفظنك معناسی فرادن سؤال ايتديلر لا اعرفه ديو جواب ويردی لكن مجلسده
بر كمسنه حاضر ايدی ديديكه عرب كيجه وقتی مسامره ايدرلر تا خروس آواز ايدنجه واول
وقتده خروس سببی استثقال ايدرلر وقت صبحك قريب اولدوغنی اشعار ايتديكی
ايچون فرا بو كلامی استماع ايتدكده استحسان ايتدی واثقل من الكانون لفظ كانونك تفسيرنده
اختلاف اولندی ابو عبيده ديدی كه فاعولدر كننت الشيء دن مأخوذدر سترته معناسنه
پس مراد اول كمسنه در كه ايكی كمسنه بر بری ايله مصاحبت ايدر ايكن اوزرلرينه كلوب
كلامی آندن ستر واخفا ايدرلر واثقل من رقيب بين محبين واثقل من اربعاء لا تدور كه
مراد هر آيك آخر چهارشنبه سيدر كه آی انكله تمام اولور قال ابن الحجاج • يا اربعاء لا تدور
محاقات الشهور بر كمسنه بر مبغوض كمسنه يی استثقال ايدوب ديدی كه بتقريبك اليوم
القصير • وبرحلك ان زلت بنا الشرور • مباحك للمبكر قال سوء • ووجهك اربعاء لا تدور •
خادين سلمه بعيددن بر ثقيلی توجه ايدر كورسه ربنا اكشف عنا العذاب انا مؤمنون دير ايدی

طالق كسری ايله س

يقال اطلق يديه بخير ... الاساس
مصحح

ای شكله

قال الجوهری عرق الرجل ای اصل ...
... عرق الكرم
مصحح

يقال الفلان ثقل ای متاع وحشم

ويقال ارتحلوا بثقلتهم ...
مصحح

وعايشه رضی دیدی که ثقلا حقنده بر آیت نازل اولدی فاذا طعمتم فانتشروا ولا مستأنسین لحدیث شعبی دیدی که برکسنه‌یی صلوة صبح فوت ایلسه ثقلاء یه لعنت اتسونه وابو هریره بر ثقیل کسنه‌یی کورسه اللهم اغفر له وارحنا منه دیرایدی و برطبیب حجاجه دیدی ثقلا ایله مجالسه بغایة احتراز ایله زیرا کتب طب ده یازارکه ثقلا ایله صحبت حمای روح دن بعض ظرفا بر ثقیل کورسه قدجاء کم الجبل وکلوب یانلرنه اوتورسه قد وقع علیکم دیرایدی و بر ثقیل بر ظریفه السلام علیک دیدی وظریف دخی وعلیک السلام الی شهر دیدی و بر ظریفک یاننده بر ثقیل کوروب دیدیلر که ثقیل ایله نیجوه صحبت ایدرسین جواب ویردی که نفسم بکا سرکشلک اتمش ایدی نفسمی تأدیب واهانت ایچون صحبت ایدرم قال الشاعر
تحضك فی مقلة الندیم · اوحش من نحسة النجوم · یا رجلا وجهه علینا · اثقل من منة اللئیم · انی لارجو مما اقاسی منک خلاصی من الجحیم · وقال آخر
ولی خلتان علی هامتی · جلوسهما مثل حد الوتد · ثقیلان لم یر فاخفة · فهذا الصداع وهذا الرمد جزالة زنده شده و تمام خرد شده بوغوز اولمق وعقل کامل اولمق یقال جزل دفت باتمام خرد شد قالین یا خود عقل ورأیی تمام اولدی وهو جزل و جزیل دفت یاتمام عقل قالین یا عقل ورأیی تمام اولان کسنه وحطب جزل یوغون اوطون معناسنه در انشد ثعلب
لقدرک ویبالها · اذا الخیر فی المحل جزل الحطب زیرا آت آریق اولدقده کج پیشر
لهذا یوغون اوطونه محتاج اولور وتقول اجزل عطیته واو فعلت کذا فلک الذکر الجمیل والثواب الجزیل و برکسنه برکسنه‌یی مدح ایدوب جزیل الرأی دیسه وسن آنی انکار و رد مراد اتسک بل جزل الرأی دیرسین یعنی فاسد الرأیدر زیرا حیوانانک اوبو باشنده حادث اولور بر یاره در که جوفنه سرایت ایدوب هلاک ایدر که بزم لسانمزده حیاو تعبیر اولنور آکا جزل دیرلر جمال زیبا شده کوزل اولمق یقال جمل خوب شده کوزل اولدی وهو جمیل زیبا کوزل اولان نسنه وتقول اذا لم یجملک مالک لم یجمل علیک جمالک وفی المثل جمالک یعنی سکا جمال ایراث ایدرجک نسنه‌یه ملازمت ایله وکندوکه شین ویرجک عملدن احتراز ایله رذالة و رذولة فرومایه شدن آلچق اصلی اولمق یقال رذل فرومایه شد دنی وخسیس اولدی وهو رذل فرومایه دنی اولان کسنه وفی الاساس رجل رذل ومرذول وهو الدون فی منظره وحالاته وهم اذال و رذال ج وهر نسنه‌نک ردی وحشاره سینه رذال دیرلر وثوب رذل ای وسخ وصراف شوقدر آقچه‌یی بکندی دیه جک یرده ارذل الصیر فی هکذا درهمی دیرلر سفالة دون شدن آلچق اولمق ویقال ما عالیة الرمح کسافلته سهولة آسان شدن آسان اولمق که صعوبة مقابلی در یقال سهل آسان شد آسان اولدی وهو سهل آسان آسان اولان نسنه وسهل جبل مقابلی معناسنه دخی کلور جزن کبی وفی المثل اسهل من جلد ایه که طائف قربنده واقع بر صحرادر که آل آیه سی کبی مستوی وتسترایجک بر نسنه بوقدر زیاده صریح وواضح اولان نسنه ده ضرب اولنور ویر کسنه زیاده واضح اولان نسنه‌یی ایضاح وتفصیل قیدنه اولسه مرحت بالجلاه



وفی التواریخ ما للناس بلا خیر جمال وما الخیر فی الناس جمال

عادة تحریف ایدوب سعیل دیرلر مع



دیو ضرب ایدرلر ضئولة وضآلة زار شدن آریق واینجه اولمق یقال ضؤل زار شد اینجه وآریق اولدی وهو ضئیل زار اینجه وآریق اولان نسنه اساس ده دقیق صغیر ایله تفسیر اندی قال النابغة
فبت کانی ساورتنی ضئیلة · من الرقش فی انیابها السم ناقع و برکسنه کیجه وقتی بغایت مضطرب اولوب بر وجهله راحت بولمدیم دیه جک محلده بت بلیلة نابغیة دیو بیت مزبوره تلمیح ایدر وجاء یضائل نفسه دیرلر برکسنه کورنمسونلر دیو ممکن مرتبه کیزله کلسه ورأیی ضعیف اولان کسنه‌یه ضئیل الرأی دیرلر تبالة بزرک تن شده جسیم وغلیظ اولمق وعبالة لامک تشدیدیله ثقل معناسنه در یقال القی علیه عبالته ای ثقله عدل راست شده مستقیم اولوب ره راسته ملازم اولمق یقال عدل راست شد مستقیم اولدی وبعض نسخه ده راد کرشد عبارتیله ترجمه اولندی وهو عدل مرد راست مستقیم اولان کسنه وهم عدول ج وهی عدل و عدلة زن راست مستقیم اولان خاتون اساس ده دیدی که ظالم اولان قاضیلر حقنده ما هم عدول لکنهم عدول تعالی نک درج فاخر نام تألیفندن استفاده اولندی که عدول ثانی عدل لفظنک جمعیدر که سعد العشیره ده برکسنه در که آکا عدل ابن جزء دیرلر ایدی که تبعک جلوادی ایدی وتبع برکسنه‌یی قتل مراد اتدکده آکا تسلیم ایدر ایدی صکره عدل دیوب مطلقا ظالم وجابر مراد اندیلر حتی برکسنه‌نک حیاتندن مأیوس اولسه‌لر وضع علی یدی عدل دیرلر فسالة و فسولة ناکس وفرومایه شده خسیس ودنی اولمق یقال رجل فسل ای دنی نبالة بزرک قدر شده قدری عظیم اولمق یقال نبل بزرک قدر شد قدری عظیم ومرتبه سی عالی اولدی وهو نبیل بزرک قدر عظیم القدر اولان کسنه متالة دخی بو معنایه در نبل الرجل دیرلر قدر عالی صاحبی اولسه واول کسنه‌یه متیل وجمعنه متلاء دیرلر نذالة ناکس شده خسیس ودنی اولمق یقال نذل ناکس شد دنی اولدی وهو نذل مرد ناکس دنی وفرومایه اولان کسنه فسل کبی جسامة تناور شدن جسمی عظیم اولمق که اتلو جانلو اولمق تعبیر اولنور یقال جسم تناور شد جسمی بیوک اولدی وهو جسیم مرد تناور جسمی بیوک اولان کسنه وتقول رجال جسام وجوم وسام ومافیهم حسام و برکسنه امر عظیم ارتکاب اتسه تجشم دیرلر یعنی امر عظیم وجسیم ارتکاب اتدی ویقال فلان یتجشم المهاشم ویتجسم المعاظم وجسامة دخی بو معنایه در یقال رجل جسیم ای عظیم الجرم وهذا اجریة اهله وجاریتهم وجارحتهم ای کاسبهم والعقاب جریة وتجها دیرلر یاور وسی ایچون کسب ایدر جهومة وجهامة ترش روی شدن عبوس اولمق یقال جهم ترش روی شد اکشی یوزلی اولدی وهو جهیم الوجه مرد ترش روی اکشی یوزلی اولان کسنه مصنف اساس ده دیدی که وجه جهم اتی چوق وغلیظ اولان یوز وتجهمت الرجل وتجهمته دیرلر وجه مکفهر ایله استقبال ایلسه وسحر وقتنه قریب اولان وقته جهمه دیرلر حکم وحکمة حکیم شدن عالم وهر شیئی اتقان صاحبی اولمق یقال حکم حکیم شد حکیم اولدی وهو حکیم معروف در وفی المثل

الحكيم يقرع النفس بالكفاف يعنی حكيم اولان كمسنه كفاف ايله قناعت ايدوب نفسنی
جمع مالدن منع ايدر حلم بردبار شدن يولك بكيجی اولمق كه يواش اولمق تعبير اولنور
يقال حلم بردبار شد حليم اولدی وهو حليم مرد بردبار حليم اولان كمسنه وفی المثل خلی
اصم واذنی غير صماء يعنی بن حلم سببيله فحشدن اعراض ايدرم اكرچه قولاغم اشيدر
فحشی والحليم مطية الجهول يعنی حليم اولان كمسنه مطيه كبی هر نه كه جهال آكا تحميل
ايدرلر تحمل ايدوب مجازاة اتمز وفی المثل احلم من الاحنف احنف ديدی كه بن حلمی
قيس بن عاصم دن تعلم اتديم بر كون مجلسنه واردم احتبا ايدوب جلوس اتمشدی ناكاه اوغلی
مقتولا وعمی زاده سنی الی اوزرينه باغلو حضورينه كتوروب عمی زاده كز اوغليكزی
قتل اتدی ديديلر قيس مزبور كلامنی قطع اتمدی واحتبايی بوزمدی واوغللرينك
برينه نظر ايدوب ديدی كه عمی زاده كی اطلاق و برادريكی دفن اتدكدن صكره مقتولك
والده سينه يوز عدد ناقه ويرن زيرا غريبه در بلكه آنكله تسليه بولور وصول طرفينه طاياوب
ديدی كه بيت انی امرؤ لا يعتری خلقی ° دنس يفنده ولا افن الی ابيات رخامة نرم
وباريك شدن آواز صوت آهسته وانيجه اولمق يقال رخم الصوت نرم وباريك
شد آواز سس آهسته وانيجه اولدی وهو رخيم آواز وباريك آهسته وانيجه اولان
آواز ورحم رخم يعنی شفقة معناسنه دخی كلور وبر كمسنه يه شفقت اتسه
القی عليه رحمته ديرلر زيرا رخم قوزغون ديدكلری جيفه خوار برقوش در كه لاشه اوزرينه
واقع اولمغه حرص عظيمی اولمغله آنك اوزرينه واقع اولان محبت وشفقتی رخمه
تشبيه اولندی لهذا رخمه ديرلر رخمه واشفق عليه معناسنه زعامة مهتر شدن سيد اولمق
يقال زعم مهتر شد قومنك سيدی اولدی وهو زعيم مهتر قومك اولوسی وزعم
وزعم ومن عمر حق وباطل ده شك اتمكدن عبارتدر لهذا زعم فلان فی غير مزعم
ديرلر طمع اولونميه جق يرده طمع اتسه شتامة زشت روی شدن قبيح الوجه
اولمق يقال شتم وجهه ای قبح شحامة بيه آور شدن ايچ ياغی چوق اولمق يقال
شحم فربه وبيه آور شد سمزو ايچ ياغی چوق اولدی وهو شحيم بيه آور سمز
وايچ ياغی چوق حيواندر ويقال لحيم شحيم يعنی آتی وياغی چوق كمسنه وشحم سمز
شاحم ايچ ياغنه محبت ايدن مشحم ايچ ياغيله ضيافت ايدن شحام ايچ ياغی
صاتان كمسنه در شهومة وشهامة زيرك دل شدن ذكی الفؤاد اولمق يقال
شهم زيرك دل شد قلبی زيرك وجلد وفطن اولدی وهو شهيم وشهيم هره
زيرك زيرك اولان كمسنه ضخم وضخامة ستبر شدن قالين اولمق يقال ضخم ستبر
شد قالين اولدی وهو ضخم ستبر قالين اولان وهم ضخام ج ومؤنثی ضخمة در
عظم بزرك شدن بيوك اولمق يقال عظم بزرك شد بيوك اولدی وهو
عظيم بزرك كبير كبی وفلان نشته بنم كوزيمه كوزوكمز وآكا مبالات اتمم ديجك يرده
هذا امر لا يتعاظمنی ديرلر وهو عظم الشیء ومعظمه بزرك تر ين جز ينه ديرلر
زياده بيوكی وعظمة الله بزركی خدا حضرت الملك عظمی وبيوكلوكی حقی ايچون

فخامة

فخامة بزرك قدر شدن قدر عظيم صاحبی اولمق يقال فخم بزرك قدر شد قدری
عظيم اولدی وهو فخم وفخمان بزرك قدر قدر عظيم صاحبی وكلام فخم ای جزل
قدامة كرفته زبان شدن دل آغر اولمق كه اداء حروف ده تكلف دن عبارتدر وعی
دخی بو معنايه در يقال قدم كرفته زبان شد دلی آغر اولدی وهو قدم كرفته زبان
دلی آغر اولان كمسنه عی معناسنه ويقال فلان من فرط القدامة كان علی فيه قدامة
قدم ديرينه شدن اسكی اولمق يقال قدم ديرينه شد اسكی اولدی حدث مقابليدر
وفی المثل اخذه ما قدم وما حدث حدث دالك فتحيله در لكن بو مقامده مزاوجه
ايچون مضموم قيلندی وما قدم وحدث وقرب وبعد عبارتيله روايت اولندی
زياده مغموم اولان كمسنه ده ضرب اولنور يعنی البته انسانك قديم وحديث وقريب
وبعيد غمی اولور كو يا زياده مغموم اولان كمسنه يه انواع مذكوره مجتمع اولدی
وهو قديم وقدام جمعی ديرينه اسكیدن اولان نسنه كه حديث مقابليدر قسامة
خوب روی شدن كوزل يوزلی اولمق يقال قسم خوب روی شد كوزل يوزلی اولدی
وهو قسيم خوب روی كوزل يوزلو اولان كمسنه جوهری ديدی كه قسمة وجه يعنی
يوز معناسنه در ابن الاعرابی ديدی كه ايكی يناق ايله بورونك مابينی در وقسام
حسن معناسنه يقال فلان قسيم الوجه ومقسم الوجه واساس ده ديدی كه وجه
مقسم يعنی كوزل يوز كويا هر نسنه كندويه اصابت ايدن حسن دن اولديوز بر حصه
ويردی كرم ازاده شدن كريم اولمق كه لؤم مقابليدر يقال كرم ازاده شد
كريم اولدی وهو كريم معروف در كه فارسی ده آزاده وعربی ده حر دخی اطلاق
اولنور وكريمة وكرامة وكرام و كرم بينك ازاده زياده كريم اولان كمسنه
مرزوقی ديدی كه حديث ده وارد اولدی كه اذا اتاكم كريمة قوم فاكرموها
مبالغه ايچوندر تانيث ايچون دكلدر وكاهی مؤنثه اطلاق اولنور وكرام مبالغه
ايله كريم معناسنه در ديدی صفدی ديدی كه لفظ كرايم ودخی بو وزنده اولان
صيغه لر جمع مؤنث ايچون استعمال اولنور لكن فوارس وهوالك ونواكس جمع
مذكورده استعمال اولندقلری شذوذ طريقيله در اولا فوارس اناثده اولمملغله
التباس دن امين اولدی وثانيا هوالك مثل ده مذكر استعمال اولمغله تغيير اتمديلر
وفی المثل هالك من الهوالك وغيری محل ده استعمال اولنور بركلمه مثل ده مسامحه
اولنور نواكس ضرورة شعريه ده واقع در وفی المثل يجوز للشاعر ما لا يجوز
لغيره تكرمه اكرام اتمك ويا صديق معناسنه واكرام ايچون ضيفك آلتنه صالدقلری
يميه ومقوله سی نسنه يه دخی ديرلر حريری مقامه سنجاريه ده ديدی كه بقعة مهاد
كرامة وصدره علی تكرمته روايت اولندی كه حضرت عمر سلمانك خانه واروب سلمان
آنك ايچون بر وساده القا اتدی عمر ديدی ما هذا يا ابا عبد الله سلمان ديدی كه
سمعت رسول الله صلی الله عليه وسلم يقول ما من امرء مسلم يدخل عليه اخوه المسلم
فيلقی له وسادة اكراما له واعظاما الا غفر الله له وقوم كرم وكرام وكرماء

وهي المكرمة بزركوارى عزت وشرف والمكارم جمع كهامة كند شده قليج وبيجاق مثللو
نسنه كسكين اولمق يقال كهم كند شد كسمز اولدى وهو كهام كند كسمز اولان نسنه كليل
معناسنه ولسانه كهام ديرلر عي معناسنه ومسن اولان كمسنه يه كهام وكهيم اطلاق اولنور
لؤم فرومايه شده ناكس وخسيس اولمق يقال لؤم فرومايه شد خسيس ودنى اولدى
وهو لئيم فرومايه ناكس اولان كمسنه كه كريم مقابلى در وهو لئام ج ابن الانبارى
ديدى كه لئيم عرب عندنده اول بخيل در كه كندو ذاتنده دنى وآبا واجدادى دنى اوله
واكر فقط بخل ايدوب سائر صفاتى جامع اولمز ايسه اكا بخيل ديرلر لئيم ديمزلر پس لئيم
وبخيل مياننده عموم وخصوص مطلق واردر زيرا هر لئيم بخيل در لكن هر بخيل لئيم
اولمز عامه مساوى ظن ايدوب خطا ايدرلر قد الام الرجل فهو مليم ديرلر لومه مستحق
اوله جق عمل اتسه لحامة كوشت آور شده آنى چوق اولمق كه آتلو اولمق تعبير اولنور
يقال لحم كوشت آور شد آتلو اولدى وهو لحيم كوشت آور آتلو اولان كمسنه ولحم بر
آت معناسنه الحم الرجل ديرلر بر كمسنه نك خانه سنده آت چوق اولسه ولحمة آرغاج معنا
وفى المثل الحم ما اسديت يعنى ابتدا اتديكك ثوب الحام ايله كه ثوبك كامل اولسون
شروع اتديكك نسنه يى اتمام ايله ديه جك يرده ضرب اولنور وفى الاساس رجل
لاحم لحيم لحم ملحم ذو لحم سمين اكول له مطعم اللحم بطانة بزرك
شكم شدن قارنه بويوك اولمق يقال بطن بزرك شكم شد قارنى بيوك اولدى
وهو بطين ومبطان بزرك شكم قارنى بيوك كمسنه وفلان عريض البطان اى غنى
وفى المثل البطنة تعدو الذكر اصمعى كتاب الفرس ده ديدى كه اركك آت طوق وآج
ميانده اولدقده زياده سكردر وقصراق قدر آجلغه تحمل اتمز وقارنى آج اولسه
منكسر ونشاطى منقطع اولور ابو زيد ديدى كه برخاتونه برقارنى بيوك كمسنه ايله
مسابقه مراد ايدوب اول كمسنه يه ديدى كه نه عجب بويوك قادن وار اول كمسنه
مثل مذكورى ايراد اتدى خدمتكار اولان كمسنه اقندى يسنه خدمتى افنديسنك احسان
ولطفنه كوره ايدر ديه جك يرده ضرب اولنور وبطنه قارنه طوقلوغى وامتلاسى معنا
وفى المثل البطنة تأفن الفطنة غنى اولمغله عقلى متغير وفاسد اولان كمسنه حقنده
ضرب اولنور ثخانة ستبر شده كثيف وغليظ اولمق كه صيق اولمق تعبير اولنور
يقال ثخن ستبر شد صيق اولدى وهو ثخين ستبر صيق اولان نسنه وصيق
طوقونمش ثوبه ثوب ثخين ديرلر جبن بى دل شده قورقاق اولمق يقال جبن
بى دل شد قورقاق اولدى صلاح صفدى طغرايى نك قصيده سى قد زاد طيب احاديث
الكرام بها ما بالكرايم من جبن ومن بخل بيتك شرحى اثناسنده ديدى كه
جبن بانك سكونى وضمى ايله شجاعت مقابلى در وبينك معناسنه اولان جبن
بانك ضمى ونونك تشديديله در وبخل وبخل سخاوت مقابلى در وجبن
وبخل اكرچه رجاله نسبت بغايت مذمومدر لكن نسايه نسبت زياده ممدوحدر
ونيجه حكاياتى غريبه ايراد اتدى قال ابو اسحق الغزى قصيده غرينة تخطف الابصار

شلخصة

شاخصة من حولها بروق البيض والاسل تنمى الى القوم جادوا وهي باخلة والجود فى الحور
مثل الشح فى الرجل وقال ايضا قصيده ودعها فلو سمحت به سمحت جود النسا يعد فى البخل
وهو جبان مرد بى دل قورقاق اولان رجل مؤنثى دخى جبانه وهم جبناء ج ومؤنثى
جبانات كلور ويقال فلان شجاع القلب جبان الوجه يعنى حيا صاحبى در حسن
خوب شدن كوزل اولمق يقال حسن خوب شد كوزل اولدى وهو حسن مرد خوب
كوزل رجل وفى المثل احسن من سوق العروس كه آصلنده اطيب بلاد اولان بلده بغدادده
تحف وتفاريق ايله مزين بر سوقك اسمى ايدى حتى خوارزمى برجاريه يى حسن ايله وصف
اتدكده ديرايدى كه كانها سوق العروس وكانها العافية فى البدن وكانها مائة الف
دينار ثعالبى درة فاخره ده السيد ابو جعفر موسوى دن روايت اتدى كه هر نسنه كه محاسنى
جامع اوله عروسه مضاف قيلنور لهذا اول سفينه عظيمه كه ايچنده انواع نفايس واصناف
امتعه اولان كا سفينة العروس واحسن اسواقه سوق العروس وملوكك خزانه خاصه سنه
خزانة العروس ديرلر وحسانة مردنيك خوب زياده كوزل رجل وهي حسناء وحسانة
زن خوب وزن نيك خوب كوزل خاتون وزياده كوزل خاتون معلوم اوله كه اكرچه لفظ حسناء
احسن لفظنك مؤنثى در لكن رجل احسن ديمزلر پس مؤنث مذكورك مذكرى متروكدر
نته كه آمرد لفظنك مؤنثى متروكدر لهذا غلام امرد ديرلر جاريه مردآء ديمزلر وفى
المثل حسن فى كل عين ما تود وحسنة بين السيئتين عمر بن عبد العزيز دامادى
عبد الملك مروانك خانسنه واروب عبد الملكدن سؤال اتدى كه قيزم فاطمه ايله
معيشتك نيجه در ديو عبد الملك ديدى كه حسنة بين حسنتين ومنزلة بين منزلتين
عمر ديدى كه خير الامور اوساطها واحسن من تشتف الانص حصانة استوار شده
حصار ومانند آن قلعه مثللو بنا محكم اولمق يقال حصنت المدينة استوار شد شهر
شهر محكم اولدى اول وجهله كه اكا التجا ايدن كمسنه خصمدن امين اوله وهي حصينة
شهر استوار محكم اولان شهر حصن وحصانة عفيفه شده زن خاتون مستوره
وعفيفه اولمق يقال حصنت المرأة پارسا شد زن خاتون ناهره وعفيفه اولوب
مستوره اولدى وهي حصان وحاصن زن پارسا ناهره اولان خاتون وآيغر آته
حصان تسميه اولندوغى آصلنده حصان اول آيغر آته ديرلر ايدى كه غايت ايرا ولمغله
منى سنى كندو كبى كريم قيصراقدن غيرى يه بخل اتدكلرى ايچون دركه كويا منيسى
محصون اولدى صكره هر اركك آته اطلاق اتديلر رزانة با آرام شده وقار
صاحبى اولمق يقال رزن با آرام شد وقارلو وحليم اولدى وهو رزين
مرد با آرام وقار صاحبى اولان رجل وهي رزان زن با آرام وقار صاحبه سى
اولان خاتون ورزن بر نسنه نك خفته وثقلنى بلمك ايچون بر قارى قالدرمغه
ديرلر وثقيل اولان نسنه يه رزين اطلاق اولنور ويقال فيه رزانة وركانة
رصانة محكم شده محكم ومتين اولمق يقال رصن رأيه محكم شد رأى اول آنك
رأيى وذكرى متين اولدى وهو رصين محكم متين ومستحكم اولان نسنه ويقال

اذا عملت عمله فاقصنه واتقنه رُعُونَةٌ رعنا شده اوندون واحمق اولمق يقال رَعُنَ
رعنا شدا اوندون احمق اولدى وفى الاساس فيه رُعُونَةٌ طولٌ فى حُمْقٍ وَهُوَ اَرْعَنُ مرد
رعنا، رعنا اولان رجل وَهِىَ رَعْنَاءُ زن رعنا اوندون واحمق اولان خاتون وَهُمْ وَهُنَّ
رُعْنٌ ج پس مذكر ومؤنثك جمعلرى مساوى در شَقَوْنَةٌ اندك شده عطا احسان
آز اولمق قَتَانَةٌ اندك خوردن شده قليل الاكل اولمق لَدَانَةٌ نرم شده يومشق اولمق
يقال لَدُنَ الرُمْحُ نرم ولرزنده شد يعنى مزراق يومشق اولمغله لرزنده اولدى
فاوغمز را قلرده اولدوغى كبى وَهُوَ لَدْنٌ نيزهٔ نرم يومشق اولان مزراق وَرِمَاحٌ
لُدْنٌ وَلِدَانٌ ج ويقال هو لدن الخليقة لين العريكة تَلَدَّنَتْ بالمكان ديرلر برمقامده
اقامت اتسه وركوب اتديكم دابه يورومديه جك موضعده تلدنت على ديرلر
مَتَانَةٌ بانيرو شده قوى اولمق صلوبت كبى يقال مَتُنَ قوى شد قوى اولدى
وَهُوَ مَتِينٌ بانيرو قوى اولان نسنه ورأى متين وشعر متين ديدكلرى مجاز طريقيله
ومانته معارضه معناسنه در وتقول تعال اماتنك اينا امتن شعرا يعنى كل
سنكله مشاعره ايدهلم بقالم قنغمزك شعرى متين در مَكَانَةٌ جاى كير شده متمكن
اولمق يقال مَكُنَ جاى كير شد متمكن اولدى وَهُوَ مَكِينٌ مرد جاى كير متمكن اولان
كمسنه مَهَانَةٌ خوار شده حقير اولمق يقال مَهُنَ خوار شد حقير اولدى وَهُوَ مَهِينٌ
خوار حقير هُجْنَةٌ بى آصل شده ناكس وفرومايه اولمق يقال هَجُنَ بى آصل شد
ناكس اولدى وَهُوَ هَجِينٌ بى آصل شد از مادر والده سى طرفندن ناكس اولدى زيرا
هُجْنَة والده طرفندن واقراف فحل طرفندن اولور تعالبى درة نام تاليفنده عرق الخال
لاينام مثلنده جاحظدن شو وجهله روايت اتديكه والده عرق والده عرقنه غالب
اولور پس والده طرفى كه عم در كريم اولوب والده طرفى لئيم اولسه حاصل اولان
والده طرفنه كه خال در البته مشابه اولور قال ـه غلبت امه عليه اباه فصوكالكالبى
اشبه خاله ٭ وقال ـه واذكنه خالا ته فخذ لنه الا ان عرق السوء لابد مدرك ٭
وَهُمْ هُجْنٌ ج هم فَرَاهَةٌ زيرك شده ونيك روشده مستور زيرك اولمق كه جوهرى
حاذق ايله تفسير اتدى ودابه ايى يوريو يشلى اولمق واول دابه يه فاره ديرلركه شاذدر
قياس اولان فره در وفرسه فاره ديمزلر بلكه رابع وجواد ديرلر نَبَاهَةٌ بزركوار شده
ونامور شده شريف اولمق يقال نَبُهَ بزركوار يا نام آور شد شريف يا نامدار
يعنى مشهور اولدى وَهُوَ نَبِيهٌ بزركوار يا نام آور شريف يا مشهور اولان كمسنه هم
ور نسنه غايب اولوب نه زمان غايب اولدوغى معلوم اولميوب طلب اتمه دن بولنسه
اول نسنه يه نبه ديرلر والله اعلم المعتل الفاء بالواو وَضَاءَةٌ روشن روى
شده كوزل يوزلى اولمق جوهرى حسن ونظافت ايله تفسير اتدى يقال وَضُؤَ
خوب روى شد كوزل يوزلو اولدى وَهُوَ وَضِىءٌ خوب روى كوزل يوزلى اولان
كمسنه وِضَاءٌ ج وَطَاءَةٌ وَطِئَةٌ وَطْأَةٌ نرم شده يومشق اولمق يقال وَطُؤَ
الفِرَاشُ نرم شد بستر يومشق اولدى دوشك وَهُوَ وَطِىءٌ بستر نرم يومشق دوشك



ب وَجْرَةٌ بددل شده قورقاق اولمق وقورقاق اولان كمسنه يه وجب ديرلر ووجبه
اول وضع ايله سقوطه دركه دوشدكده صدا حاصل اوله ومطلقا سقوطه دخى اطلاق اولنور
وفى المثل بجنبه فلتكن الوجبة بركمسنه يه بددعا مقامنده ضرب اولنور يعنى يانى اوزرينه
دوشسون بعضيلر ذات الجنب مرضنه مبتلا اولسون معناسنه دردديلر حاصلى هلاك
ايله دعادن مصنف مستقصى ده اتديكى مكر تحنديه اوغراسين ديه جك يرده ضرب اولنور
ديدى وَعُوثَةٌ دشوار شده راه اذ زمى ديك يولده قوم ديا ده يومشق اولمغله آياق
باتوب يورومك كوج اولمق واول يوله وعث ديرلر وركب فلان الوعثاء ديرلركنايه
ابتلسه وَبَرِعٌ وعثه اى منكسعق وَقَاحَةٌ اندك شده آز اولمق واقح له العطاء ديرلر
عطيه آز ويردى معناسنه وآز وحقير اولان نسنه يه وقح ووقح ديرلر ويقال رجل وقح
اى خسيس وَقَاحَةٌ وَقِحَةٌ سخت روى شده قاتى يوزلى كه شوخ وبى حيا وادبسز
اولمق تعبير اولنور يقال وَقُحَ سخت روى شد بى حيا اولدى وَهُوَ وَقَاحٌ وَ وَقِحٌ
مرد سخت روى بى حيا اولان كمسنه ووقاحه آصلنده صلوبت معناسنه در حافر وقاح
ديرلر صلب معناسنه پس معناى مذكورده استعمالى مجاز اولمق ملاحظه اولنور وفى
المثل اوقح من ذيب وُرُودَةٌ كملكون شده كل رنكلو اولمق يقال وَرُدَ الفرس
كملكون شد اسب آت كل رنكلو اولدى وَفَرَسٌ وَرْدٌ اسب كملكون كل رنكلو اولان
آت كه كميت واشقر ميانه اولور ولفظ ورد هر اغاجك شكوفه سنه ديرلر ايدى
صكره قيرمزى كله كه عرنى ده حوحم ديرلر غالب اولدى وَخَيْلٌ وُرْدٌ ووِرَادٌ ج
واول لونه ورده ديرلر شقره ديدكلرى كبى وَغَادَةٌ سخت ناكس شده زياده دف
اولمق واول فرومايه كه قادرنى طولو سنه غيره خدمت ايليه اكا وغد ديرلر ووغد
آصلنده سهام ميسرده نصيبى يوق بر سهمه ديرلر وتارح نرم شده پسته دوشك
يومشق اولمق واول دوشكه وثر ديرلر يعنى قابا دوشك نى وَجَازَةٌ كوتاه شده
سخن سوز قيصه اولمق يقال وَجُزَ الكلام كوتاه شد سخن سوز قيصه اولدى
وَهُوَ وَجِيزٌ سخن كوتاه قيصه سوز طه وَسَاطَةٌ ميانه شده اورته حاللو اولمق كه
جيد وردى ميانه اولمق كبى وبزركوار شده وشريف اولمق يقال وَسُطَ ميانه
شد اورته حاللو اولدى يا بزركوار شد يلخود شريف اولدى وَهُوَ وَسِيطٌ ووسيط
ميانه يا بزركوار اورتاجه يا شريف قال الله تعالى وكذلك جعلناكم امة وسطا
ع وَرَاعَةٌ وَوُرُوعَةٌ بددل شده قورقاق اولمق يقال وَرُعَ بددل شد قورقاق
اولدى وَهُوَ وَرِعٌ بددل قورقاق اولان كمسنه جبان معناسنه ابن سكيت ديديكه
وَرَع جبان معناسنه درديدكلرى وهم در بلكه ورع ضعيف صغير معناسنه در
وفى الاساس فلان وَرَعٌ ضَرَعٌ جَبَانٌ ضعيف وبعض نسخه ده بارسا شدن
ايله ترجمه اولندى وغى كتب لغته موافقدر زيرا تقوى معناسنه اولان ماده سى
ورث بابندن اولدوغندن غيرى مصدرى وَرَعٌ وَرِعَةٌ كلور صاحب ناهر ديديكه
وَرِعَ الرَّجُلُ يرع وَرَعًا ورعةً ديرلر ورث بابندن كند وبحال اولماين نسندن

برهزانه‌دی معناسنه وَرَجِلَ وَرَغَ دیرلر دانك فتحیله جبان معناسنه یقال وَرُعَ الرَّجُلُ
یَوْرُعُ حَسُنَ بابنده وَوَرَعَ یَرَعُ وَرُوعًا وَوَرُوعًا وروعة ووراعة فتح بابنده
وَسَاعَةٌ فراخ کام شده مشوب دابه‌نك آدیمی واسع اولمق ویقال فرس وساع م
وَوَسِیعٌ ای واسع الخطوة ق وَضَافَةٌ بسیار ونیکو شده موی صاچ چوق وکوزل
اولمق وَضَافَةٌ فا خدمت آمده غلام وجاریه خدمت ایدجك مرتبه‌یه بالغ اولمق
وآنلره وصیف دیرلر ق وَثَاقَةٌ استوار شده کار ایش محکم اولمق یقال وَثُقَ الأمرُ
استوار شد کار ایش محکم اولدی وَهُوَ وَثِیقٌ استوار محکم اولان ایش ك وَبُلَ وَوَبَالًا
باران نالك شده یغمورلی اولمق یقال وَبُلَ المَرْتَعُ باران نالك شد چراگاه یاغمورلی
اولدی مرعی وَهُوَ وَبِیلٌ باران نالك یغمورلی اولان نسنه هم وَجَاهَةٌ خداوند قدر وجاه
شده قدر ومنصب صاحبی اولمق یقال وَجُهَ خداوند قدر وجاه شد قدر وجاه صاحبی
اولدی وَهُوَ وَجِیهٌ خداوند قدر وجاه قدر وجاه صاحبی اولان کمسنه وَهُمْ وُجَهَاءُ
ج ووجوه البلد شهرك اشرافی وتوجه بر طرفه یوزینه چویروب کیتمك وفی المثل
اینما اوجه الق سعدا سعد قبیله‌سنك سادانندن برکسنه قبیله‌سندن جور کوره‌رك
آنلردن مفارقت اتدی وهر جانبه کتدی ایسه کوردی که هر قبیله ساداتنه جور
ایدرلر یعنی هر نه سمته توجه اتدم ایسه قبیله سعدی راست کلدیم که مراد هر قبیله
سیدلرینه جور ایدر دیمکدر هر نه مسلکه سلوك اتسه شردن خلوص اولمین کمسنه
حقنده ضرب اولنور واول ولدکه والده‌سی رحمندن طشره چیقدقده اکر اللری اول
خروج ایدرسه آکا وجیه واکر ایاقلری چیقارسه یتن دیرلر المعتل الفاء
بالیاء یُسْرٌ ومَیْسُورٌ آسان شده آسان اولمق یقال یَسُرَ الأمْرُ یَیْسُرُ حسن
بابنده معلوم صیغه‌سیله در ویُسِرَ یُوسَرُ علم بابنده مجهول صیغه‌سیله در آسان
شدکار ایش آسان اولدی وَالأمْرُ مَیْسُورٌ کار آسان آسان ایش معسور مقابلیدر
وحامل اولان خاتونه دعا مقامنده آیسرت واذکرت یعنی آسانلقیله وضع
حمل ایدوب مذکر طوغوره‌سن ویقال دَخ مَیْسُورَةٌ وَخُذْ مَیْسُورَهُ واندك شده
وآن اولمق یقال شیء یَسِیرٌ ای قلیل تقول یَسُرَ مِثْلَ حَقُنَ ویسرت الغنم دیرلر
سودی ونسلی چوق اولسه المعتل العین طُول دراز شده اوزون اولمق یقال
طَالَ دراز شد اوزون اولدی وَهُوَ طَوِیلٌ وطُوَالٌ وطُوَّالٌ دراز اوزون اولان
نسنه وَهُمْ طِوَالٌ ج وفی المثل أطول ذَمَاءً من الضب ذماء قتل وخروج نفس
ما بیننده اولان زمانده عبارت در وانساندن ذماء اولمز وضبك نفسی قوی
اولمغله ذبح ایدوب تمام کیجه مذبوحا طورور صباح وقتی آتشه القا اتدکده
حرکته باشلر که لك بیلونك ثلثی مقداری قطع اولنور قنجه‌دن امین اولورسه
هلاك اولمز وخنفسا وکلب وخنزیر دخی طویل الذماء در وفی مثل آخر أطول
من السکاك سکاك وسکاکه عنان آسمان قریب اولان هوا معناسنه‌در ولا افعل
ذلك ولو نزوت فی السکاك دیدکلری بو معنایه مبنی‌در وکاهی سکاك دیوب سما

مراد

مراد ایدرلر لوح دخی سکاك معناسنه‌در المعتل اللام مع الواو وَخَاوَةٌ سست
شده سست اولمق که کوشك اولمق تعبیر اولنور یقال رَخُوَ سست شد کوشك اولدی
وَهُوَ رَخْوٌ ورِخْوٌ سست کوشك اولان نسنه وریح رخاء یه آهسته آسنده یل لین
الهبوب معناسنه وبرکمسنه خوشحال اولسه اته‌لقی عیش رخی وفی رخاء من العیش دیرلر
وشدته مبتلا اولدقده صکره خوشحال اولسه استرخت به حاله دیرلر ذکاء زیرك شده
زیرك یعنی فطانت وتوقد صاحبی اولمق یقال ذَکُوَ زیرك شد زیرك اولدی وَهُوَ
ذَکِیٌّ زیرك زیرك اولان کمسنه وذکاء سن وسال معناسنه دخی کلور دابه یاشنی
بولدی دیه‌جك یرده بلغت الدابة الذکاء دیرلر ومذکی اول آتدر که بش یاشنی بریانی
یا ایکی یاشی کچمش دیولر وفی المثل جری المذکیات غلاب غلاب مغالبه معناسنه‌در
یعنی مذکی اولان آت قوی اولمغله انکله مجارات ومسابقه ایدن آتلره سبقت ایدر یاخود
مذکی اولان آت هر سکرتدکده صکره سکرتمه‌سی غالب اولور پس همیشه آتك سکرتمه‌سی
غلابه اولور وجری المذکیات غلاء عبارتیله دخی روایت اولندی که یعنی مذکی
اولان آتك جریی غلوه واوزاق اولور وبو مثله قریب در جری المذکی حسرت عنه
الحمر یعنی مذکی اولان آتك جریی بر مرتبه‌در که آندن حمارلر عاجز اولوب یورولور
مثلین مذکورین حلبه فضیلتده اقرانه تبرز ومیدان معارفده همسالارینه سبقت
ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور وفی هذا المعنی قال مولانا جامی قدس سره
ناقص وکامل نه یکسانند در قطع امور آنچه از شمشیر می‌آید نه حد خنجرا سست کماوة
دلیر شده شجیع اولمق یقال کَمُوَ دلیر شد شجیع اولدی وَهُوَ کَمِیٌّ مرد دلیر شجیع
اولان کمسنه وَهُمْ کُمَاةٌ ج وکمی آصلنده ستر معناسنه‌در ودلیر اولان کمسنه کندوسنی
سلاح ایله ستر اتدیکی ایچون کمی تسمیه اولندی یقال کمی فلان شهادته ای ستر
قال سه کم کاعب منهم قطعت لسانها وترکتها تکمی الجلیة بالعلل یعنی نچه دایله
بکارتین الوب ایده خواتین زوجنه علت وبهانه ایله حالنی ستر اتمك مراد ایدر وقطع
لسانی حجتنه قدرتی اولمقدن کنایه‌در باب فَعِلَ یَفْعَلُ یعنی ثلاثی مجرددن
مجهول صیغه‌سیله استعمال اولنان افعال بابنده‌در ب جُنِبَ درد پهلو کرفت اودرد
آنی یان آغریسی اخذ اتدی یعنی ذات الجنب مرضنه مبتلا اولدی که انسانك یانینك
ایچنده اولور بر یاره‌دن عبارت‌در وَهُوَ مَجْنُوبٌ مرد پهلو کرفته ذات الجنب
مرضنه مبتلا اولان کمسنه حُصِبَ حصبه زده شد حصبه‌یه مبتلا اولدی که بدنده چیقار
قبارجقدن عبارت‌در تبرجن یعنی قیزامق وچیچك دیدکلری قبارجق کبی ومعلوم
صیغه‌سیله علم بابنده دخی استعمال اولنور وَهُوَ مَحْصُوبٌ مرد حصبه زده حصبه‌یه
مبتلا اولمش کمسنه ج فُلِجَ فَالِجًا فالج کرفته فالجه مبتلا اولدی که فالج ایکی نوعدر
بری مطلقا اعضادن بر عضوه عارض اولان استرخادر وبری انسانك بر شقنه عارض
اولور استرخادر وبر نوع دخی ایکی قسم‌در بر قسمی بویوندن آشاغی آیاغه وارنجه
طولا استرخا عارض اولمقدر که باشی وجود سالم اولوب وبر قسمی من الفرق الی القدم

برشقنه عارض اولور استرخادر ویقال فَلَجْتُ الشیءَ فَلْجاً ای شققته نصفین وهو مفلوج
مرد فالج زده فالجه مبتلا اولان کمسنه وَهُمْ مَفَالِیجُ ج وفی المثل انا منه فالج بن خلاوة
بن فلاندن بری وخالی یم دیه جك یرده ضرب اولنور ثعالبی درّهٔ فاخره ده دیدی که
فالج ابن ابی داود ایله ضرب مثل اولنور که ابن داود مذکور معتصم وواثقك قاضی
القضاتی ایدی چشم بدن مانه اصابت ایدوب مفلوج اولدی آفات اشراف ده آنلك
فالجی مثل اولوب اهل مدینه برکسنه یه بددعا اتسه لا اصابه الله بفالج ابی داود دیرلر
نته کم لقوهٔ معاویه نجز عبد الملك بن مروان برص انس بن مالك جذام ابی قلابه حمی
حسنان صمم ابن سیرین ایله ضرب مثل اولنور ت أُسِرَ أُسْرًا کرفته بول شده بولی
طوتولدی اُسر اصلنده حبس معناسنه در واسیر بوندن مأخوذ در محبوس معناسنه
وعامه عسر بول دیدکلری غلط در وتقول من تزوّج فهو طلیق قد اُشّا نتر ومن طلق
فهو بغات قد استنسر واول اغاج که حبس بول ایله مبتلا اولان کمسنه نك قارنینه وضع ایده
بولی جریان ایدر اکا عود الاُسر دیرلر عامه عود الیُسر دیدکلری خطادر کذا فی الاساس
فیروزابادی عود الیُسر دیدکلری لحن در دیدی مصنف دیدی که عود الیُسر دیدکلری
تفؤل طریقیله اولمق کرك وَهُوَ مَأْسُورٌ مرد بول کرفته بولی محبوس اولان کمسنه بُسِرَ
باسور کرفته شد باسوره مبتلا اولدی وباسور برمرض معروف در که اکثریا مقعده
وبورونده ایجنده اولور جمعی بواسیر در وَهُوَ المَبْسُورُ مرد باسور زده باسوره مبتلا
اولان کمسنه وشمس ابتدا طلوعنده بُسِرَ دیرلر تقول صبّحته والشمس حمراء بُسْرة ورکضه
وقتی کلمه دن حاجت طلب اتسه اَبْسَرَ الحاجةَ دیرلر جُدِرَ ایله زده شد قبارجغه مبتلا
اولدی که چیچك چیقاردی تعبیر اولنور وجُدَری اول قبارجك اسمیدر وَهُوَ المَجْدُورُ
ایله زده چیچك چیقارن کمسنه جُدَرٌ ومُجَدَّرٌ دخی بو معنالره در وارض مجدورة دیرلر
اول موضعه که آنده جُدَری چوق اوله حُصِرَ کرفته کمیز شد یعنی محتبس اولدی وحصر
اصلنده حبس معناسنه در وحُصْرٌ اعتقال بطن معناسنه شایعدر که قبض اولمق تعبیر
اولنور اسر احتباس بول ایله شایع اولدوغی کبی یقال اعوذ بالله من الحُصْرِ والاُسْرِ ولحصر
دخی حصر معناسنه در وفی الاساس حَصِرَ الرجل واُحْصِرَ اعتقل بطنه وحَصِرَ فی کلامه
دیرلر سوز سویلرکن حصر اولسه عیّ معناسنه یقال اعوذ بالله من العجب والبطر ومن العی
والحصر وتقول فی قلبه ولسانه ویدیه حَصَرٌ ای ضیق وعیّ وبخل وحصیر ملك معناسنه
اولدیغی سلك اولان کمسنه خلقدن محجوب اولدیغی ایچوندر ومحبسه دخی حصیر اطلاق
اولنور یقال خلّد الحصیرُ فی الحصیر یعنی پادشاه آنی محبسده تخلید اتدی وَهُوَ مَحْصُورٌ
کرفته کمیز غائطی محتبس اولان کمسنه خُمِرَ خُمْرَةً وخُمَارًا خمار کرفته شد خماره مبتلا
اولدی وَهُوَ مَخْمُورٌ مرد خمار زده خماره مبتلا اولان کمسنه که خمار بقیهٔ سکردن عبارتدر
ویقال ما عند فلان خلّ ولا خمرٌ ای خیر وشرّ وفی المثل خَمْرُ ابی الروقاء لیست تسکر
قطعا کمسنه یه احسانی طوقونمیان غنی حقنده ضرب اولنور زُحِرَ زُحُورًا زحیر کرفته
شد زحیر علتنه مبتلا اولدی که استطلاق بطن دن عبارتدر که شدت ایله یورك

کیدوب

کیدوب دم ایله وجع عظیم ایراث ایدر وَهُوَ مَزْحُورٌ زحیر کرفته زحیره مبتلا اولان کمسنه
وشدة وانین ایله تنفس معناسنه دخی کلور تقول سمعت له زفیرا وزحیرا زحار دخی
زحیر معناسنه در سُعِرَ سُعْرًا دیوانه شد دلی اولدی وَهُوَ مَسْعُورٌ دیوانه دلو اولان شخص
ناقه مسعورة دیرلر مجنونه معناسنه در اکثر کتب لغتده بو وجه اوزره واقع اولدی
وبعضنده شعر وجه اوزره تفسیر اولندی که ناقه زیاده نشاطندن دلو کبی اولدی ودخی
سُعِرَ الرجل دیرلر سموم اصابت اتسه وسُعار آتشك حرارتی وزیاده آجلق معناسنه در
نُکِسَ نُکْسًا باز بیمار شد بیماراندن پس بیمارلی خسته خسته لکدن افاقت بولمش
ایکن ینه خسته اولمق ومنکوس اول جنیندر که حین تولدده اول طشره ایاقلری چیقه
وبو کیفیته یَتْنٌ دیرلر ط قُحِطَ المطرُ باز داشته شد باران یغمور حبس اولندی
یعنی یاغمادی وفرا علم یا بنده معلوم صیغه سیله اولمق اوزره روایت اتدی قَحِطَتِ
الارضُ بی باران شد زمین یر یغمورسز اولدی وَهِیَ مَقْحُوطَةٌ زمین بی باران یغمور
اصابت اتمامش زمین وَقُحِطَ القومُ بقحط در افتاده شدند مردمان قوم قحطه دوشدیلر
ودنیاده اکول اولوب کاسه ده طعام ابقا اتمین کمسنه یه قحطی دیرلر قُلِعَ اللسانُ
برجستکی کرفت زبانرا دیل ده اوفاق سیویلجه لر چقدی وَهُوَ القُلاعُ برجستکی زبانه
دیل اوزرنده چیقان سیویلجه لر جُذِمَ جذام کرفت اورا جذام مرضنه مبتلا اولدی
وَهُوَ مَجْذُومٌ واَجْذَمُ مرد جذام کرفته جذامه مبتلا اولان کمسنه زُکِمَ زُکْمَةً
وزُکامًا زکام کرفته شد زکامه مبتلا اولدی وَهُوَ مَزْکُومٌ مرد زکام کرفته زکامه
مبتلا اولان کمسنه وفلان زُکْمَةُ ابویه دیرلر اول ولده بدر ومادرك آخر ولدی اولسه
کذا عجزة دخی دیرلر وولد غیر صالحه زُکْمة شوء دیرلر شو بابده ملاحظه اولنور که
الملوثات مذکوره نك سببی بودر که برکمسنه نطفه سی زکام اولان کمسنه نك سوموکی کبی
القا اتسه زکم بالنطفة دیرلر حذف بها کمخطة المزکوم معناسنه شَئِمَ عَلَی الْقَوْمِ
شُومًا شوم شد بر مردمان قومه اوزرینه شوم اولدی یعنی آنك سببی ایله قومه اوغورسزلق
دوشدی که شؤم یُمْن مقابلی در وفلان کمسنه نه عجب اوغورسزدر دیه جك یرده ما اشأمه
وعامه ما اَیْشَمَهُ دیرلر وَهُوَ مَشْؤُومٌ علیهم واو شومست بر مردمان واول کمسنه قومك اوزرینه
شوملدر وجری لهم الطائر الاشأم دیرلر شوم معناسنه که افعل مصدر معناسنده استعمال اولنان
قبیلندندر ضرّا دیوب ضرر مراد اتدکلری کبی وفی المثل اشأم کل امرئ بین فکیه وبین
لحییه عبارتیله دخی روایت اولندی یعنی هرکسنه نك شومی لساننده در وحدیث شریفده
وارد اولدی که ایمن امرئ واشأمه بین لحییه ودخی مقتل الرجل بین فکیه بو معنایه قریبدر
والاشأم صغیر معناسنه والاجهل جاهل معناسنده استعمال اولندیغی بوبابدندر وفی المثل
اشأم من احمر عاد که مراد حضرت صالحك ناقه سی عقر ایدن قدار بن سالف در
ووالده سنك اسمی قُدَیره در لهذا قدار بن قدیره دخی دیرلر واشأم من عطر منشم مثل
مذکوردر لفظ ومعنا ومورد ننده اختلافات کثیره واقع اولوب میدانی مجمع ده استقصا
اتدی وابن قتیبه دیدی که بنم استماع اتدیکم اقاویلك احسنی بودر که منشم برخاتوندر

جاهلیتده عطر وحنوط فروخت ایدر ایدی و بر قومکه محاربه ایدوب جمله سی اول حربده
فانی وهالك اولسه لر دقوا بینهم عطر منشم دیو ضرب مثل ایدرلر ایدی وحمزه بن الحسن دن
روایت اولندی که منشم بر خاتون ایدی که طیب فروخت ایدر ایدی و بر قوم محاربه قصد ایتدکده
المرتبی اول طیبه بانیروب شو وجهله تحالف وتعاهد ایدرلر ایدی که جمله سی هلاك
اولنجه جنك ایدوب هرکز بر فرد تولی وفرار ایتمیه وطیب مذکور ایله جنکه شروع ایدن
قومی ناس کورد کده قد دقوا بینهم عطر منشم دیرلر ایدی کُظِمَ خشمش فروخورده شد
خشمی ساکت وساکن اولدی وَهُوَ کَظِیمٌ خشمش فروخورده خشمی تسکین ایدوب اظهار اتمیه
کمسنه وَمَکْظُومٌ خشم فروخورده ساکن اولان غضب و بر کمسنه دروننده اولان سرنی حفظ
ایده میوب اظهار اتسه ما کَظَمَ فلان علی جِرَّتِهِ دیرلر وکَظَمَ الباب دیرلر قاپویی بنفسه سد
اتسه وکظام قاپو ماندلیدن سداد معناسنه در ت اَبِنَ اُبْنًا بلیدکا رشد ما بوره اولدی
وَهُوَ مَا بُونٌ ابنه مرضنه مبتلا اولدی وَهُوَ الاُبْنَةُ علی ما بوقی ما بونلك مرضی واصطلاح
ادباده مرض مزبوره داء الملوك اطلاق ایدرلر ثعالبی دیدی که اطلاق مذکور شول زعمه
مبنی درکه مرض مزبور زیاده ترفه وسعهٔ عیشدن حاصل اوله وحاشاهم قال ... یا المرء
یلوح فرق جبینه شهدت بذاك مواضع التخدیف وفلان یؤبن بکذا دیرلر قبیح ایله ذکر اولنه
وَاَبَنَه بشیء دیرلر بر نسنه ایله تهمت اتسه وَاَبَنَه عابه وَاَبَّنَه مدح معناسنه در لکن مدح نادر
استعمالی غالب اولدی بَطِنَ درد شکم کرفته شد قارین آغریسنه مبتلا اولدی وَهُوَ
مَبْطُونٌ درد شکم کرفته یورك آغریسنه مبتلا اولان کمسنه وفی الاساس وهو مبطونة
وبطین ومبطان ومبطن ای علیل البطن وعظیم البطن واکول وخمیص و بر کمسنه
دولتمند اولدوغنه سرور اظهار اتسه بَطِرَتْ به البِطْنَة دیرلر وعریض البطان ای غنی
هم عَتِهَ عَتَهًا شوریده خرد شد عقلی مشوش اولدی اول وجهله اوندره که کاه عاقل
وکاه مجنون کبی معامله ایدر وَهُوَ مَعْتُوهٌ مرد شوریده خرد عقلی مختل اولان کمسنه
اخفش دیدی که رجل عُتاهِیَةٌ دیرلر احمق معناسنه وتَعَتَّه تجنن معناسنه در
المضاعف د جُدَّ جَدًّا نیك بخت شد ایو بختلو اولدی وَهُوَ مَجْدُودٌ مرد نیك
بخت ایو بختلو اولان کمسنه جَدٌّ دخی بو معنایه در وَهُوَ الجَدُّ بخت وجَدٌّ فی عینی
دیرلر بر نسنه کوزینه بیوك کورونسه وفی المثل جد صغیر الحنظلی بر کمسنه یه
تتر قریب اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور یعنی حنظلینك صغیری شدیه اولدی
وبربودی اصل مثل بودر که ایکی کمسنه بری بنی سعدده وبری بنی حنظله دن
صیاد بحوره طشره کیدوب شویله مماصره اتدیلر که هرقنغی که بری صید کورور آخر صغیر
یعنی صیدلق ایله اشارت ایلیه بو اثناده حنظلینك اوزرینه بر ارسلان کلوب ایا غنه
طوتوب زمینه چالدی وحنظلینك فریادی آسمانه چیقدی بنی سعدی بو فریادی
ایشدوب حنظلینك صغیردی بو بودی فالهرب فاته قرابه تتر دیدی جُدَّ بدبخت شد
یاره من بختلو اولدی که رزقی کندودن منع اولندی معناسنه زیرا جد اصلنده منع
معناسنه در لهذا بواب وسجانه جدا دیرلر وَهُوَ مَجْدُودٌ مرد بخت بد شده بختی بر ام



اولان کمسنه که رزقدن حظ معناسنه وعرب اوزرلرینه بر مکروه توجه اتدکده حَدا دِحَدِیّة
دیرلر یعنی یا مانع سن منع ایله ت بَرَّ حَجُّهُ پذیرفته شد حجش حجی قبول اولدی وَهُوَ مَبْرُورٌ
حج پذیرفته قبول اولمش حج وَبِرّ ومبرّه عقوق مقابلی یعنی ایولك واطاعت معناسنه کلور
وفی المثل لا یعرف هِرًّا من بِرٍّ دوستی دشمنده فرق اتمز دیه جك محلده ضرب اولنور وَاَبَرُّ
من هرة که هرّه ولدینه زیاده محبتندندر که اولادینی اکل ایدر ثعالبی درره ده دیدی که
ضب اولادینی اکل ایدر کندویه ضرر قصد ایدر حشرات ظن اتدیکی ایچون وهره دخی
اولادینی اکل ایدر بغایت عجیب درکه اَعَقُّ من ضَبٍّ وَاَبَرُّ من هِرَّةٍ دیرلر اعق من هرة
دیرلر لکن میدانی اعق من هرة وابر من هرة مثللرینی مجمعده ایراد اتدی وابر من العملس
مصنف مستقصیده دیدی که عملس بر کمسنه درکه والده سی آنده نه ایچمك ایچون سود
ایستدی سودی بر ظرفه قویوب کتوردکده والده سی اویور بولوب اویاندرمغه جرأت
ایتمیوب اخشامدن صباحه دك انده کاسه ایله والده سی کندو اویانیجه توقف اتدی
وبعضیلر عملسدن مراد ذئب در عملسه دن ماخوذ در سرعت معناسنه وذئب ولدینه
وضع اتدکدن صکره کوزندن غایب اوله جق مقداری اولادندن غایب اولمیوب تربیه سنده
عظیم اهتمام ایدر روایت من الذئب مثلی بو معنایی تاییده ایدر قَرَّ سرغازده شد صووق
ووردی وَهُوَ مَقْرُورٌ مرد سرمازده صووق وورن کمسنه قَرّ صووق معناسنه در
بر قرة وَلَیْلَةٌ قَرَّةٌ دیرلر ورجل قرارعة دیرلر مکاننده حرکت اتمین کمسنه یه وَدَرْزِیّ
زاری دیرلر وفی الاساس لیس من شأن القراری ان یدوّر فی البراری وهو فی قرة
من العیش فی رغد وطیب ظ حُظَّ حَظًّا بابخت شد بختلو اولدی وَهُوَ مَحْظُوظٌ
و حَظِیظٌ مرد بابخت بختلو اولان کمسنه ف کُفَّ نابینا شد کوزسز اولدی کُفَّ
بصره وکُفَّ بصره دخی دیرلر وَهُوَ مَکْفُوفٌ مرد نابینا کوزسز اولان کمسنه ضریر معناسنه
جمعی مکافیف کلور ق حُقَّ الرَّجُلُ بالامر سزاوار شده مردیکار رجل ایشه لایق
اولدی وحَقِیقٌ به م واوج یا شیء یجرب درد بنه داخل اولان دوه یه حق وحقه دیدکلری
یولك یوکلنوب انتفاعه لایق اولدیغی ایچوندر وَمَحْقُوقٌ به م وَحُقَّ لك کذا سزاوار
شد مرد راچیز یعنی رجله لایق اولدی فلان نسنه دُقَّ دِقًّا تب دق کرفته شد حمای
دقه مبتلا اولدی وَهُوَ مَدْقُوقٌ تب دق کرفته حمای دقه مبتلا اولان کمسنه جوهری
دیدی که دقیق ودقاق ودق غلیظ مقابلی در وحمای دق بوندن ماخوذ در ورجل
دقیق دیرلر حقیر اولمین کمسنه یه وما ادقنی وما اجلنی دیرلر عطیه امیدی ایله فلان
کمسنه یه واردم اصلا بر شیء و برمدی دیه جك محلده ل سُلَّ سِلًّا وسُلَالًا وسُلَاةً
علت سل کرفته شد سل مرضنه مبتلا اولدی وَهُوَ مَسْلُولٌ مرد سل کرفته سل
مرضنه مبتلا اولان کمسنه وسل السخیمة من قلبه دیرلر درونندن حقد وحسدی ازاله
اتسه یقال الهدایا تسل السخایم وتحل الشکایم م حُمَّ کرفته شد حمایه مبتلا
اولدی وَهُوَ مَحْمُومٌ مرد تب کرفته حمایه مبتلا اولان کمسنه ن جُنَّ دیوانه شد دلو اولدی
وَهُوَ مَجْنُونٌ مرد دیوانه دلو اولان کمسنه ونخلة مجنونة ای شدیدة الطول المتناول العین

د جيد يجاد جوادا جيك ضميله تشنه شد صوسز اولدى وهو مجود مرد تشنه شده
صوسز اولان كمسنه مخفى اولميه لفظ جود اول يغمورددكه قطرهسى بويوك ونافع اوله
پس انى لاجادالى لقائلك عبارتنك معناسى بن سكا ملاقى اولمغه تشنهيم ديمك ايكن جود
مادهسندن مجهول صيغهسيله تعبير اولندوغى تفؤل قصديله در بيابانه مهلكه ديمك
يردهمفازه وبيلاندن صوقلان كمسنهيه سليم ديدكلرى كبى تمالبى مبهج نامرتاليفنده ديديكه
شتانه ما بين ليل السليم وليل السالم فى فراش النعيم ل عيل صبره نماند شكيب او آنك
صبرى قالمدى عول دن ماخوذدر غلبه معناسنه عاله الشىء ديرلر غلبه معناسنه وفى
المثل عيل ما هو عائله يعنى آكا غالب اولان مغلوب اولسون بركمسنهنك كلامندن يا برشيدن
نسنهسندن تعجب اولندقده دعا مقامنده ضرب اولنور المعتل اللام مخ نحى الرجل نحوة
كبر اور شد مرد رجل تكبر وتعظم اندى عرى الرجل عروا تب لرزه كرفت مردرا حمى
درتمهسى اخذ اندى رجل يعنى حمى اخذ ايدوب رعدهوزلزله طوتدى وهى العرواء تب لرزه
ايسيمه ديترمهسى كه اول اخذنده ظهور ايدر عراءة شترق برد معناسنه وفى الاساس شمال
عرية اى باردة وفى المثل اهلك فقد اعريت يعنى اهل عيالك جانبنه سرعت ايله يتيش
صووغه دونديك ش غشى عليه غشيا بيهوش شد مرد رجلك عقلى كيتدى كه اوغشى
تعبير اولنور وهو مغشى عليه مرد بيهوش شده عقلى كيدن كمسنه غشاوه اصلنده برشى
وغشى يورومك معناسنه تغطيه كبى بيهوش اولان كمسنهيه مغشى عليه اطلاق اولندى
كويا عقلنك اوزرينه پرده چكلدى وفى المثل غشمشم يغشى الشجر يعنى
اوكنه كلن اغاجى باصوب قيران بركمسنهيى جرات ودشمندن يوز دوندرمكله تعريف
مقامنده ضرب اولنور ص حصى الرجل سنك ريزه بديدآمد شد در كمين كاه مرد
رجلك مثانهسنده اوفاق طاش ظاهر اولمش اولدى وهو محصى مرد سنك در كمين كاه ش
بديدآمده مثانهسنده اوفاق طاش ظهور اتمش كمسنه ق لقى الرجل لقوه كرفته شد مرد
رجل لقوه مرضنه مبتلا اولدى يعنى يوزى وكوزى اكلدى وهو ملقو مرد لقوه كرفته
لقوهيه مبتلا اولان كمسنه ن منى بالامر مبتلا شد بكار ايشه مبتلا اولدى وهو ممنو
مرد مبتلا شده بكار ايشه مبتلا اولان كمسنه تقول ولا تقول تلك بما لم تمن بمثله هـ زهى
الرجل متكبر شد مرد رجل متكبر اولدى وهو مزهو مرد معجب متكبر ومفتخر اولان
كمسنه قال لنا صاحب مولع بالخلاف كثير الخطاء قليل الصواب الج لجاجا من
الخنفساء وازهى اذا ما مشى من غراب والحمد لله على جزيل نعمائه قد تم ترجمة ابواب
الثلاثى ولنشرع فى تحرير ترجمة المزيدات الثلاثة والله المستهل لمصاعب الامور انه
عليم بذات الصدور وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه اجمعين باب
افعل يفعل افعالا معلوم اوله كه بو فقير قليل البضاعه وحقير قصير الباعه يعنى
مترجم الكتاب ديركه مصادر ابواب ثلاثى قياسى ومطرد اولمغله اول مصدرى
مكرر فعلى بيان اولنمق اولى ملاحظه اولنمش ايدى لكن مزيداتك مصادرى قياسى
ومطرد اولمغله مصدرلرينه تعرض اولنميوب فعللرى ترجمه اولنمق صواب ملاحظه اولندى



القفع دار فى الرجعة كذا فى القاموس
وفى شكل اندم من ومن وعل وعل برحى
وعلة دن ماخوذدر ما غلطه ضرب
موضعنده اطلاق اولنمش

ومصنفك بعض اهمال اتديكى الفاظ مصادر زوزنى وتاج بيهقى ده موجود اولان بعض مصادرلك
افعالى بيان ايله تحرير وترجمه اولنمشدر والله الموفق ابدأ الامر آغاز نهادكاررا ايشه
ابتدا اندى وآفريده ويراتمق والله المبدى والمعيد وبر كمسنه مضطرب قالوب الى هر شيدن
ازدليسه فلان ما يبدى وما يعيد ديرلر ابرأه من الدين بيزاد كرد اورا انى وام آنى
بورجدن تخليص اندى ابرأه الله من المرض خلاص داد خداى تعالى اورا از بيمارى
حضرت الله آنى خستهلكدن تخليص اندى وفلان بارئ من علته ديرلر خستهلكدن
قورتولسه قال حق على البارى من اعتلاله ان يؤدى شكر البارى على ابلاله
ابطأ فى الامر درنك كرد دركار ايشده بطوء اندى كه اويالاندى تعبير اولنور ابطأ
علينا فلان دير آمد برما بهمان كيج كلدى بزه فلان كمسنه ما ابطأ بك وما بطأ لك
عنا ديرلر بزه كيج كلمكه نه سبب اولدى معناسنه وفى المثل ابطأ من غراب نوح عليه السلام
وابطأ من فند عايشه بنت سعد بن ابى وقاصك غلامى ايدى عايشه مربوره آنى
مدينهده اقتباس نار ايچون كوندرمش ايدى واروب سنه مقدارى مصرده اكلنه كدن
مكره اليه آتش آلوب سرعت ايله كلور در ايكن اياغنه طاش طوقندى تعست العجلة
ديدى قال ما رايت الغراب مثله اذ بعثناه يجئ بالمشملة غير فند ارسلوه قابسا
تثوى حولا وسب العجلة اجزأه الشىء بس بوداورا چيز نسنه آكا كفايت اندى
واجزانى كذا ديرلر كفانى معناسنه وبن سكا فلاندن كمسنهنك غناسى ويردردي حك
محلده اجزأت عنك مجزأ فلان ديرلر ومرعىنك اشجارى ملتف واوتى كركى كبى
بتسه اجزأ المرعى ديدكلرى مأكولاتى حيواناتهكافى اولديغى ايچوندر اخطأ ف
الكلام خطا كرد در سخن سوزده خطا اندى كه صواب مقابلىدر وفى المثل
رب مخطئة من الرامى الزعاف ذعفه ديركه فلان كمسنهيه سم قاتل ويردى
معناسنه وبو مقامده مراد اول كمسنهدركه رمى اتدكجه اكثريا سهمى شكاره اصابت
وقتل ايليه يعنى نيجه رمى اولوركه رامى قاتلدن صدور ايدوب صيدن خطا ايدر
قد يعثر الجواد مثلنك مضربنده ضرب اولنور اخطأ الطريق كم كرد راه را يولى
غايب اندى كه اكرى يول كتدى وهو الخطاء خانك فتحى ومد ايله وللخطاء قصر
ايله معروف در اموى ديدى كه اول كمسنهكه طوغرى سويليهيم ديو قصد اتمش
ايكن خطا اتسه آكا مخطى ولايق اولمين كلام سويلهمكه عمد ايدن كمسنهيه خاطى
ديرلر وفى المثل اخطأ نوءك حاجت طلب ايدوب مطلوبنه ظفر بولمين كمسنهده
ضرب اولنور وعرب بد دعا مقامنده خطا الله نوءك ديرلر يعنى حاجتكه ظفر بولمه
واخطأت استك الحفرة حاجتى محلنه عرض اتمين كمسنه حقنده ضرب اولنور ادفأه
كرم كرداورا آنى قيزدردى دفؤت ليلتنا ودفؤ يومنا كيجه مز وكوندوزمز اسى
اولدى كه دفاءدن ماخوذدر سخونت معناسنه ودخى اسنانه لباس وحيوانات صوف
ووبر مثللو نسنهيه دفاء ديرلر قيزمغه سبب اولدوغيچون ورجل دفى ديرلر كندوسى
قيزديرجق نسنه كيسه ورجل دفان دخى بو معنايهدر مونثى دفاى در وبركمسنه قيزجق

ابعا الغم اسقفانه كما فى القاموس دير
ومنه زيد فلك الفاف فند مادة ديبكى
اوليه بعضيلى فاق وبعضيلى سنن لخطاف
اعجم اوليه دفايله دردر

نشنه كيدى ديه جك يرده تدفأ بالثوب واستدفأ به ديرلر أرجأ الأمر تأخير كرد كار را يعنى
تأخير اتدى وهم المرجئة ايشاه تأخير كنندكانند آنلر تأخير ايديجى قومدركه فرق اسلاميه دن
بر قومدركه عملى نيت دن تأخير اتدكلرى ايجون بو لقب ايله تلقيب اتديلر پس بو وجه اوزره همزه
اولور واكر يائى اولوب مرجى لفظنه نسبت اولنور ايسه مرجيه ديو تلقيب اولندقلرى
رجالرى غالب اولدوغى ايجوندر زيرا مذهبلرى بودركه بركمسنه مؤمن اولدقده آكا معصيت
ضرر اتمز كفر ايله اطاعت منفعه اولمديغى كبى تقول غُشْ ولا تغتر بالرجاء ولا تجز ذنبك بمذاهب
الارجاء أرفأ السفينة بلب رساند كشتى را كمى يى دريا كنارينه يناشدردى اول موضعه
مرفأ ديرلر أطفأ السراج بكشت چراغ را چراغى سوندردى وسموز قويونك مطفئة
الرضف ديرلر زيرا كباب اولندقده ياغى اريوب آتشى سوندرور وداهية عظيمه يه دخى
مطفئة الرضف واتا مبرد العجوزه مطفئ الجمر ديرلر وفى المثل جاء بمطفئة الرضف
رضف آصلنده قزمش طاش معناسنه در مطفئة الرضف دن مراد داهية عظيمه دركه
بر داهيه دن صكره كلوب اولكى داهيه يى فراموش ايتديرر يعنى بر بليه عظيمه كتوردى كه
اول نازل اولان بليه نك حرارت وشدتنى فراموش ايتدردى أظمأه تشنه كرد اورا
آنى صوصاتدى وفى المثل أظمأ من الحوت عرب شويله زعم ايدرلركه بالق صو ايجنده
ايكن ينه صوسزدر قال مولانا الجامى قدس سره ماهى اندر آب جويست آب جو
مى زند بر چشم و كوشش آب جو أقرأه القرآن بيا موخت اورا خواندن بنى را آكا قرآن
اوقومق اوكرتدى كه آكا قرآن اوقتدى تعبير اولنور أقرأه السلام سلام خوانيد اورا آكا
سلام اوقودى قرأه السلام دخى بو معنايه دركه سلام كوندردى تعبير اولنور أقرأت
المرأة بى نماز شد يا پاك شد زن حائض اولدى يا پاك اولدى خاتون وهو القرء و
القرء حيض يا طهر وهى القروء والاقراء أكلأت الارض باكياه شد زمين
زمين اوتلق اولدى كه افعال همزه سى صيرورة ايجوندر وكلأ مطلقا اوت معناسنه در
ياش اولسون قورى اولسون واول زمينه مكلأ ديرلر وكلأة حفظ معناسنه اولغله
كمى يى حفظ ايدن موضعه كه بزم لسانمزده ليمان تعبير اولنور وچايك كنارينه دخى
مكلأ وكلأ تسميه اولنور مرفأ السفينة معناسنه وفى المثل من مشى على الكلاء
قذفناه فى الماء يعنى چاى كنارنده يورويان كمسنه يى بز صويه آتارز موضع تهمته واران
كمسنه يى بز لوم ايدرز ديه جك يرده ضرب اولنور ألجأه اليه ملتجى كرد اينه اورا بدو
آنى فلان نسنه يه التجا اتدردى يعنى آكا محتاج ومضطر اتدى بيهقى ببستم بركارى
داشتن عبارتى ايله تفسير اتديكى بو معنايه مناسبدر وفى الاساس الجأته الى كذا وبكذا
اى اخرجته واضطررته أنبأه كذا وبكذا آكاه كرد اورا بفلان چيز فلان نسنه دن آنى
خبردار اتدى نبأ خبر معناسنه نبى لفظى آندن مأخوذدر مخبر من عند الله معناسنه كه
آصلنده نبئ در أنسأه الله اجله تأخير كرد خدا در اجلش حضرت الله آنك اجلنى تأخير
اتدى ونسأ فى اجله دخى بو معنايه در أنسأه الدين تأخير كرد او را وام آنك بورجنى
تأخير اتدى يعنى وقتى حلول اتمش ايكن ينه برآز زمان مهلت ويردى ثمنك مصدرى

نسأة

هذا ما قاله الاصمعى

... مد ايله يقال من سره النسأ ولا نساء فليخفف الرداء وليباكر الغداء وليقل
غشيان النساء أنشأ شعرا انشا كرد شعر كفت كندودن شعر سويلدى أنشأت الريح
سحابا بر انكيخت باد ابر را ريح بولودى قوپاردى يعنى احداث اتدى واول ظهور ايدن
بولوطه نشأ ديرلر أنشأه الله بيافريد خدا حضرت الله آنى خلق اتدى أنشأ يفعل كذا
آغاز كرد كه فلان كار را فلان ايشى ايشلمكه شروع اتدى ب أترب الرجل توانكر شد
مرد رجل غنى اولدى معلوم اولكه تراب طوپراق معناسنه اولمغله ترب الرجل ديوب فقير اولدى
معناسى مراد اولندوغى زياده فقرندن ترابه ملاصق اولدى معناسى ملاحظه سيله در وعرب
دعا مقامنده تربت يداك ديرلر فقير اولوب خير اصابت اتمه معناسنه أترب الرجل ديوب
مستغنى اولدى معناسى مراد اولندوغى شو مرتبه مال فراوانه مالك اولدى كه تراب مقدارى
كثير اولدى ملاحظه سيله در لهذا بركمسنه فقير ايكن غنى اولسه أترب بعد ما ترب ديرلر أترب
الكتاب خاك افشانه نوشته را مكتوب اوزرينه طوپراق صاچدى وفى الحديث اتربوا الكتاب
فانه انجح للحاجة أتعبه برنجانيد فى آنى انجتدى كه آكا زحمت ويردى تعبير اولنور ويقال
تتراجع المعانى متعبة للخواطر وفى المثل أتعب من رايض مهر أتعبه هلاك كردش آنى
يورلتدى أثقب النار روشن كرد آتش را آتشى آيدين اتدى يعنى اوزرينه قودى نسنه
توتوب علولندردى واول نسنه يه ثقوب ديرلر وبركمسنه نك صقالى آغارمغه
باشلسه ثقب الشيب فى لحيته ديرلر أجدب جناب القوم با قحط شد حوالى مردمان
قومك اطرافى قحط اولدى وهو الجدب قحط كه خصبك مقابليدر جدوب ج والجدوبة
يقال جدب المكان جدوبة ومكان جدب وجديب متشقق نوابغ ده ديديكه من كان
ابن كان وطاه اجدب وفى المثل الجدب أسرع للهزيل يعنى آريق اولان حيوانه قحط
مناسبدر فقير اولان كمسنه غنى اولوب طغيان اتسه ضرب اولنور أجرب الرجل
خداوند شتران كركين شد مرد اويوزلى دوه لى يا قويونلر صاحبى اولدى
رجل أجلب عليهم بجلبه بانك كرد ايشانه بلشكرش قوملر اوزرينه عسكرى ايله
زياده ايدوب چيغلدى ايلدى وهى الجلبة آواز لشكر عسكرك صدا وصيحه سى
والجلوب جمع اتمك وبر شهردن بر شهره بيع ايچون كتوردكلرى متاعه جلوبه ديرلر
وجراحت ايرا اولدقده اوزرنده بتن درى جليب تسميه اولنور جلب الجرح واجلب الجرح
ديرلر يارهنك اوزرنده درى بتسه أجنب جنابت رسيده شد جنب اولدى يقال
رجل جنب وقوم جنب تجنب واجتنب دخى بو معنايه در أحدب كوژ پشت كرد صيرتنى
كوز اتدى ويقال ناقة حدباء حدبا زياده هزالندن صيرتى كوز اولدى معناسنه حدب
حدبه راضم ايدوب رباعى اتديلر ومهربان كردانيد ومحبتلو اتدى حدب عليه ديرلر
محبت اتدى معناسنه تقول فيه ماشئت من العطف والحدب على حفظ العلم والادب
أحقبه در حقيبه نهاد اورا آنى هكبه يه قودى معلوم اوله كه ميدانى نوآمه شالا محقوب
وبارح مثلنده ديديكه شوكل ارتفاع معناسنه واحقاب حقى ده اولمقدركه احتباس
مطردن عبارتدر وبارح ايام صيف ده هبوب ايدن ريح حار معناسنه در ومثل

مذكور نوعان ارتفعا احدهما محقب والآخر بارح قوق سنره در يعنى عادتا مظنه مطراولان
ايكى نوع ظاهر ومرتفع اولدى كه مخيلهٔ سرور در لكن خلقك مأمولى كبى دكل زيرا برى محقب
وبرى بارح در اول ايكى كمسنه حقنده ضرب اولنور كه ظاهرا جاه وشرفلرى اوله لكن لئيم وقليل
الخير اولمقده مساوى اوله لر أَخْصَبَتِ الأرضُ بانعمت فراخ شد زمين نعمت واسعه ايله اولدى
زمينه كه بوللق اولدى تعبير اولنور اَجْدَبَتْ مقابلى در فلان خَصِيبُ الجَنَاب ديرلر سخى معناسنه
جَدِيبُ الجَنَاب لئيم معناسنه اولديغى كبى وَهُوَ الخِصْبُ فراخى نعمت نعمت چوق اولمق اَخْصَبَ
ن ديك آمد شكار صيد قريب اولدى يقال اَخْصَبَكَ الصَّيْدُ اى امكنك ودنا منك ذَرَبَ تيز كرد
كسكين اتدى سيف ذَرِبٌ ديرلر كسكين قليج معناسنه وسليطه ودل آزاد اولانه خاتون ذَرِبَةٌ
ديرلر أَذْنَبَ كناه كرد كناه ايشلدى وَهُوَ الذَّنْبُ كناه ذُنُوبٌ جمع أَذْهَبَهُ برد اوراتى
سوردى وكيدردى ذَهَبَ لفظى لازمدر كاهى همزه ايله متعدى ايدوب أَذْهَبَهُ وكاهى حرف باء ايله
متعدى ايدوب ذَهَبَ بِهِ ديرلر فرضا برمكانده بر نسنه كيده روب كندو اول مقامده قالسه
اذهبه واكر اول نسنه يى كيدردكده كندو آنكله معاً كتسه ذهب به ديمك كرك وفى المثل
ذَهَبَتْ هَيْفٌ لاديانها فلان كمسنه اسكى خوبين ترك اتمدى ديه جك يرده ضرب اولنور
وَذَهَبَ فى ضلّ بن اُلّ باطل ايشه شروع ايدن كمسنه ده ضرب اولنور ذَهَبَ فى القلول والأُلال
دخى روايت اولنور وذهبت فى اليهرى دخى بو مقامده ضرب اولنور ابن السراج ديدى كه يهيرى
باطلك اسملرندندر واصلى يَهْيَرّ يفعل وزنى بولنمغله آخرنه الف الحاق اولندى وسابه
دخى يَهْيَرّ ديرلر وفى المثل اَكْذَبُ من اليَهْيَرّ أَذْهَبَ المُصْحَفَ زر اندود كرد مصحف را
مصحفى تذهيب اتدى اَرْجَبَهُ بزرك داشت اورا آنى تعظيم اتدى اَرْحَبَ فراخ شد يا فراخ
كرد واسع اولدى يا واسع اتدى اَرْقَبْتُهُ دارا رقبى كرد اورا سراى را سراى آكا رقبى اتدى
ارقابدن مأخوذدر كه ايكى كمسنه برى برينك موتنه مترقب اولمقدن عبارتدر
وَرُقْبى آكا ديرلر كه بركمسنه بر سراى آخر كمسنه يه شو وجهله قول وقرار ايده كه اكر بن سندن
اول هلاك اولور سم سراى سنك اولسون واكر سن بندن اول هلاك اولور سك
بنم خانه بنم اولسون اَرْكَبَهُ الفَرَسَ بر نشانداورا اسب آنى آته بندردى يقال اَرْكَبَنِى
فَاَرْكَبَنِى وفى المثل اِرْضَ من المَرْكَب بالتعليق يعنى امرك عظيمندن صغيرى ايله قناعت
ايله بعض حاجتايله قناعت ايله ديه جك محلده ضرب اولنور اَرْهَبَهُ بترسانيد اورا
آنى قورقوتدى رهب دن مأخوذدر قورقمق معناسنه يقال الرَّهْبَاءُ من الله والرَّغْبَاءُ
الى الله والنَّعْمَاءُ بيدالله وتقول يقشعر الارهاب اذا وقع منه الارهاب وفى المثل رَهَبُوتٌ
خَيْرٌ من رَحَمُوتٍ وهبالك خير من رُغباك يعنى خلق سندن خوف اتمك خلق سكا
مرحمت اتدكلرندن خيردر زيرا خوف عظمتدن ومرحمت ضعفدن ودل دندر اَزْغَبَ
كنداموى برآورد مرداب قوشى بتدى قوش ياورسى اوزرينه يتى تويى كبى واز لغب
النَّشَزُ ديرلر لام زياده سيله قيل تراش اولندقدن صكره ينه بتسه اَسْهَبَ فى كذا
بيرون رفت در فلان كار فلان ايشده حدى تجاوز اتدى اسهب فى الكلام ديرلر
اطنابه اتدى معناسنه مطرزى ايضا صرح ديدى كه اسهاب كثره من وغيرى نسنه ده اكثار

واطالة

واطالة معناسنه دركه سَهْب دن مأخوذدر ارض مستويهٔ بعيده معناسنه بيز سَهْبَةٌ ديرلر قعرى
بعيد اولسه اَسْهَبَ فلان فى كذا ديرلر اَبْعَدَ فيه معناسنه اولور كويا ارض بعيده يه كتدى كذلك
تنهل وآخذه ديرلر ارض سهله وارض حزنه كتسه وَهُوَ مُسْهَبٌ هانك فتحيله نوادردندر
كتديكى بى جان دكلدر واُسْهِبَ الرجل ديرلر بركمسنه نك بيلوه صوقمغله عقلى كتسه اُشْرِبَ الأبيض
دخى آق نسنه يه قيرمزيلق ايچوريلدى يعنى آق اولان نسنه يه
بيرلق مختلط اولدى كه آق قيرمزى يه مائل قيلندى ديو تعبير اولنور واشراب اميختن
ايله تفسير اولندى اُشْرِبَ فى قلبه حُبّه اشناماينده شد دردل او دوستى وى آنك قلبنده
فلان نسنه نك محبتى ايچيريلدى وقال الله سبحانه واشربوا فى قلوبهم العجل حب العجل
تقديرنجه دركه بركمسنه القا اولنان كلامى كركى كبى فهم اتسه شَرِبَ ما اُلقى عليه ديرلر
وانقراب المشىء ديرلر بو بونى اوغادوب بر نسنه يه نظر اتسه اَصْحَبَهُ ثِيَبًا بيار دى داد
اورا جزى بر نسنه يى آكا بر يولداش اتدى ودخى اصحب فلان ديرلر بركمسنه نك اوغلى
رجليت مرتبه سنه بالغ اولسه كويا اول فردايدى صكره برولداش صاحبى اولدى
واصحب الماء ديرلر يوزى يوصون باغلسه طَحْلَب معناسنه زيرا صاحب طُحْلُب معناسنه
كلور وقربى بولونمامش درى يه آديم مَصْحُوب وقاوغى صو بولمامش اغاجه عود مُصْحَب
ديدكلرى قيل درى يه وقابوق اغاجه مصاحب اولدوغى ايچوندر اَضْرَبَ عَنِ الأَمْرِ
دست بداشت از كار ايش الكوتوردى يعنى فارغ اولدى عن ايله متعدى اولور واضرب
فى بيته ديرلر بركمسنه خانه سنده مقيم اولسه واول بيلدن كوآصلا حركت اتميه مُضْرِب
ديرلر اَطْرَبَهُ الفرح والغم بى آرام كرد اورا شادى يا اندوه بى قرار اتدى آنى
وَهُوَ الطَّرَبُ واول مسرور يا غمناك اولوب شادلك ووجد ...
سرور يا غم طَرَب برخفت دركه فرحدن وغمدن حاصل اولور
بى آرام طرب ديرلر اَطْلَبَهُ روا كرد حاجتش را آنك حاجتنى روا اتدى يقال طلب
منى فاطلبته اى اسعفته اَطْلَبَهُ الغنى بطلب كردن انكيخت اورا درويشى فقيرلق
آنى سؤاله تحريك اتدى يعنى فقير اولدوغندن دريوزه اتدى اضدادندندر وصح
ومرعى اوزاق اولسه اطلب الماء والكلأ ديرلر يعنى طلب سز نائل اولنمز وفى المثل
اَطْلَبُ تَفَضَّلَ يعنى طلب ايله كه ماده نائل اوله سن مقصوده طلبى ترغيب مقامنده
ضرب اولنور قالوا الظَّفَرُ نابته المقلب وبر قويونك صويى دورنده اولسه بئر طليب
ديرلر اَطْنَبَ فى كذا دور رفت شد در فلان كار فلان ايشده اوزاق كتدى اوزاتدى
تعبير اولنور يقال اَطْنَبَ فى الكلام اى بالغ فيه ابن الانبارى اَطْنَبَ فلان فى كذا
عبارتنك معناسنده ديدى كه اول شيئك وصفنده جهد ومبالغه اتدى وهر نسنه يه
جد وسعى ايدن كمسنه يه مُطْنِب ديرلر ولفظ اطناب طُنُب دن مأخوذدر وفى الفرس
طَنَبٌ ديرلر ظهرينه طول اولسه كه فرسده عيب در واول فرسه اَطْنَبُ ديرلر ومؤنثى
طَنْبَاءُ در اَعْتَبَهُ خشنود كرد اورا آنى خشنود وراضى اتدى وَهِىَ العُتْبَى خشنود كردن
راضى اتمك وبركمسنه بركمسنه يه اساءت اتمكدن رجوع ايدوب مسرور اتمكه شروع اتسه
اَعْتَبَنِى فلان ديرلر اَعْجَبَهُ الشىءُ بعجب آورد اورا چيز آنى نسنه عجبه كتوردى يعنى ادراك

اوغريب اتدردي هذا مُشَعْبِذه ابوالعجب تسميه اولنور وهر امر عجيب احداث ايده كسنه يه
دخي ديرلر أُعجِبَ بنفسه خوش آمد خود را خويشتن كندويه كندي خوش كلدي كه كندوني
بكندي تعبير اولنور وآنده عجب ايله تعبير ايدرلر وبو معنا تكبره مؤدي اولمغله عبارت مذكوره كبر
آورد عبارتيله دخي تفسير اولندي واستعجب زياده تعجب اتدي معناسنه در وفي المثل أعجب
من آن جحى خبز قصير القامه اولان كسنه دن خبز كه ديه جلك يرده ضرب اولنور وأعجب حيا
نعمه حق بر كسنه نك اسيدر كه بر كسنه آنده سؤال اتدي آصلا بر نسنه ويرمكله بو معنادن غيريله
مكوى اتدكده بو مثلي ايراد اتديلر يعني حق دولتنه مغرور اولمغله بخل اتدي بخيل حقنده ضرب
اولنور أغرب كلامه پيدا كرد سخنش را كلامي اشكال اتدي يعني فصاحت اوزره سويليوب
اعرابنده لحن اتمدي أعشبت الارض باكيا شد زمين زمين اوتلو اولدي يعني اوت بتدي
وارض مُعشِبة وعاشبة زمين كياه ناك اوتلو زمين اعشبت آنزك يعني اوت اصابت
اتدم پس بو مقامده نزول ايدردم وتقول أبقل واديهم واعشوشب وانشا سدفيه النبت
وأغلولب واعشوشب الارض مبالغه ايچوندر واصل فيه تعاشيب ديرلر اكر متفرق
اوت بتسه وعشب ياش اوت معناسنه قورو اولمدقچه حشيش ديمزلر وفي المثل عشب
ولا بعير يعني اوت چوق لكن آكل ايدجك دوه يوق اول بخيل حقنده ضرب اولنور كه مال
فراواني وار ايكن كندويه وغيريه انفاق اتمه معلوم اولكه افعل لفظنك اسم فاعلي مُفعِل
كلور الا ايكي كلمه ده كه فاعل كلور أبقل الموضع فهو باقل اذا انبت بقلها واورس الشجر
فهو وارس اذا اورق بو ايكي كلمه دن غيري معلوم دكلدر ديدي كسائي أيفع الغلام فهو
يافع عبارتني زياده اتدي يعني غلامك قامتي مرتفع اولدي جوهري ديدي كه أعشبت
الارض وبلد عاشب كه مُعشِب ديمزلر واقرب القوم فهم قاربون ديرلر مقربون ديمزلر
قرب آنده عبارتدر كه دوه ايله صو ميانه بر كيجه لك يول قاله قالي ديدي كه قاربون
لفظني اختيار اتدكلري ذوو أقرب واصحاب قرب معناسي ملاحظه سيله در وكذا أمحل
البلد فهو ماحل أعطبه هلاك كردش آني هلاك اتدي عطب دن مأخوذدر هلاك
اولمق معناسنه تقول رب اكلة من رطب كانت سببا في عطب أعقبه ندما عاقبت
داد اورا پشيماني عاقبتنده پشيمانلق ويردي يعني اول بر ايشي ايشلدي صكره پشيمان
اولدي أغرب في كلامه غريب آورد در سخنش سوزنده ونادر اولان كلام ايراد
اتدي يقال تكلم فاغرب اي جاء بغرائب الكلام ونوادره وبر كسنه كلامني افصاح
ايدوب نادر ايراد ايلسه أعرب في كلامه وأغرب ديرلر وچوق كولسه اغرب في ضحكه
ديرلر وبر مملكت اوجوزلق وبوللق اولسه ارض لا يطير غرابها ديدكلري غراب
اوجوزلق وخصب ورخاسي اولان زمينده مفارقت اتمكي ايچوندر أغضبه بخشم
آورد اورا آني غضبه كتوردي كه طارلتدي تعبير اولنور وبر كسنه سريع الغضب اولسه
آكا غُضُبّة ديرلر وحياتده اولان كسنه يه غضب اتسه غضبت له وهلاك اولمش
كسنه يه غضب اتسه غضبت به ديرلر وفي المثل غضب الخيل على اللجم الا لاعي
نفعي اولميان محلده غضب ايدن كسنه حقنده ضرب اولنور والغضب غول الحلم يعني غضب

عقله

عقله غالب اولوب هلاك ايدر ويقال أية غول أغول من الغضب أكتبه قصيدة بنوشتن
داد اورا قصيده يازمغه آكا بر قصيده ويردي واكتبني هذه القصيدة بكا شو قصيده يي
يازكه أملها على معناسنه أكثبه الصيد نزديك آمد بوي شكار صيد آكا يقين كلدي
كثب دن مأخوذدر قرب معناسنه اساس ده ديدي كه أكثبك الصيد اي امكنك من كاثبته
يعني صيد سكا شو مرتبه قريب اولدي كه سكا اومونباشنه رمي اتمك امكان حاصل اتدي
وكثبه بيوك چناق طولوسي سود ديرلر جمعي كُثَب كلور فلان يخطب الكثب وخاطب
وخاطب الكثبة امثالندندر اصلي بودر كه بر كسنه بر قومه قيز ديله مك بهانه سيله كلور
انصاري مرادي بكا ضيافت اتسونلر ديمك ورماه من كثب بينداخت اورا از نزديك
صيد رمي اتدي قريب دن أكذبه دروغ زن يافت اورا آني يالانجي بولدي كه همزه وجدان
ايچوندر ابخلته كبي وتاج ده اكذاب لفظي هوا يد كردن دروغ كسي وبر دروغ
داشتن ايله دخي تفسير اتدي ألهب النار بيفروزانيد آتش را آتشي علولندردي
وصوسز كسنه يه لهبان ولهثان ديرلر ولهب آتش علوي دركه لسان النار وفارسيده
زبانه آتش ديرلر ابولهب كنيه سي زياده جمالي اولدوغي ايچوندر بيهقي ألهاب
لفظني نيك دويدن اسب عبارتيله دخي تفسير اتدي أنجب الرجل فرزند كوهري
زاد مرد رجل آصيل وكزيده ولد طوغردي يعني نجيب ولدي دنيايه كلدي ونجيب كريم
معناسنه در أنشب فيه أظفاره سخت كرد دروي ناخنهايش را آكا طرناقلرين
محكم باتوردي وبوغازه كمولك طورسه نشب العظم في الحلق أنهبهم المال بتاراج داد
ايشان را خواسته را آنلره مالي يغما اتدردي وتنهب غنيمت وانتهاب هر كس هر
ايسته ديكي آلمق معناسنه دركه قاپشمق تعبير اولنور وخلق بر كسنه يه طمع اتسه لر
نهب الناس فلانا وكلب بر كسنه نك باجاغنه ياپشسه نهب الكلب عرقوبه ديرلر
وفي المثل لا تدع كلبك ينهب الناس وهو النهب يغما كردن يغما اتمك نهابة
جي يقال وقعوا في النهابة والنهابى ت أثبت الشيء استوار كرد چيز را نسنه يي
محكم اتدي وخسته لك بر كسنه دن مفارقت اتمسه أثبته السقم ديرلر ورجل ثبت
رثبيت عاقل ومتماسك معناسنه وبد دعا مقامنده أثبت الله لبدك ديرلر يعني
حضرت الله شريكي دائم اتسون سكا أثبت اسمه في الديوان نبشت نام وبراد در ديوان
اسمني دفترده يازدي أخبت لله واليه فروتني كرد مرد خداي را حضرت الهيه
تواضع اتدي خبت دن مأخوذدر المطمئن من الارض معناسنه اسحته هلاك كردش
آني بالكلية هلاك اتدي وفي الصحاح اسحته اي استأصله أسكته خاموش كرد اورا
آني اسكات اتدي كه صوصدي تعبير اولنور وسكيت دائم السكوت معناسنه در ويلاوه
ناكهان صرقه جردان دكل ايكن آكا حية سكات ديرلر وفي المثل سكت ألفا ونطق
خلفا أحنف مجلسنده بر كسنه واقرمان ساكت اولدي كه احنف تعجب اتدي بعده
ديدي كه يا ابا بحر سن شو مسجدك شرفه سنده مشي اتمكه قادرميسين احنف بو مثلي ايراد
اتدي ابن السكيت ديدي كه بر اعرابي بر مجلسده ضرطه ايدوب شرمنده اولدي بار مغيله دبره

اشارت ایدوب انما خلف نطقت خلفا دیدی ومعصوم سکوت اتسون ایچون الته ویردکاری
نسنه یه سکتة دیرلر ودخی رقیة الکلب المعظم فحواسی ه وسخن بد بدهن میکذرد موذیرا
سخنش تلخ نخواهی دهنش شیرین کن مضمونی اوزره بدکویلرک آغزینی طوتمق ایچون ویردکاری
نسنه یه سکاتة دیرلر اصمته وفی المثل الصمت حکم وقلیل فاعله لقمان حکیم حضرت داودک
حضورینه واروب کوردیکه درع نسج ایدر یا یدیغنی ندر دیو سؤال اتمک مراد اتدی
ینه سکوت اتدی حضرت داود زرهی اتمام ایدوب ایاغ اوزرینه قالقدی وکیدی و دیدیکه
نعم ادات الحرب پس لقمان مذکوری ایراد اتدی وفی مثل آخر الصمت یکسب المحبة یعنی
صمت صامته خلقک محبتنه باعث در لساننده امین اولدقلری ایچون قلت کلامی مدح
محلنده ضرب اولنور اشمت به العدو شادمانه کرد بدو دشمن را ه فلانه نسنه ایله دشمنی
مسرور اتدی ولیلة شدیده یه مبتلا اولدی دیه جک محلده بات بلیلة الشوامت وبات
طوع الشوامت دیرلر یعنی شماتة ایدن اعدانک مسرور اوله جغی وجه اوزره کیجه لدی
اکثم بن صیفی دیدیکه الشماتة لؤم یعنی برکسنه ناسک نکبتنه مسرور اولمق مکرهه اصل
اولور قال ه وقل للشامتین بنا افیقوا سیلقی الشامتون کما لقینا ه حضرت ایوب حدیثنه
واقع اولدیکه سؤال اتدیلرکه یا ایوب مبتلا اولدوغک بلادن عظیم بلاوا رمیدر ایوب
دیدیکه شماتة اعدا بنم مبتلا اولدوغم بلاوا شد در اغنته در رنج افکندش که ازو بیرون
نتوانند شد برزحمته باقدیکه آندن خلوص ممکن دکل عنت دن مأخوذ در مشقت
معناسنه وعنت العظم دیرلر کمک قیریلوب صاردقدن صکره بر نسنه طوقینوب آزرده
اتسه وبرکسنه برکسنه نک خطاسی طوتمق ایچون بر نسنه سؤال اتسه تعنت دیرلر
افلته برهانیدش آنی قورتاردی افلت بنفسه خودش رست کندی قورتولدی
وبر نسنه نجاة بلا تدبیر وتردد ظهور اتسه کان ذلک الامر فلتة دیرلر وفی المثل
افلت وانحص الذنب معاویه نک قیصری قرینده برکنیسه بنا اولنمشدی تخریب اتمک حیله
ایدوب قیصر طرفنه برکسنه کوندردی که واروب قیصر حضورنده اذان اوقویه اول کسنه
اذانه شروع اتدکده قیصر حضورنده حاضر اولان بطارقه مزبوری قتل مراد اتدیلر قیصر
ایدوب دیدیکه بن سزلک عقلکوزی وارظن ایدر ایدیم معاویه مزبوری بو طرفه کوندردیکی
مقصودی بن آنی قتل ایدم باخصوص که رسول در بو بهانه ایله هر کنیسه یی قتل وکنیسه یی
هدم ایده پس اول کسنه یه اکرام وتجهیز ایدوب عودت اتدردی معاویه مزبوری
کوردکده مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی مزبور خلاص اولدی لکن قویرغی قیللری
طاغلدی مزبور کسنه دیدیکه کلا انه لبخطبه یعنی یوق قویروغی قیللری
طاغلمشدر واصل مثل بودرکه برکسنه بر دوه نک قویروغندن طوتمش ایدی دوه قاچ
ایدوب قویروغنک قیللری النده قالدی بلایه واقع اولمغه قریب اولمش ایکن
خلوص اولان کسنه حقنده ضرب اولنور وافلت وله حصاص شدتدن خوف ایدرک
خلوص اولان کسنه حقنده ضرب اولنور اغبت الله الغلام بیرورد خدای کودکرا
حضرت الله تعالی معصومی پرورده ایدوب بیوتدی پس متعدی اولور ابنت الغلام

موی

موی زهار براورد کودک معصوم بلوغه کلوب قاسغینک قیلی بتدی پس لازم اولور ه
انصت له وانصته کوش داشت اورا آکا قولاق طوتدی یعنی استماع اتدی قال ه
اذا قالت حذام فانصتوها ه فان القول ما قالت حذام ه ت احدث شیئا از نو پیدا کرد
جدیدا نسنه یی یکیدن پیدا اتدی احدث الرجل حدث کرد مرد رجل حدث اتدی نقض
وضو اتدی دیدکلری کبی وحدیث قدیم مقابلی در اخذنی ما قدم وحدث دیرلرکه قدم لفظنه
موازنه اولسون ایچون دالی مضموم قیلنور بر موضعده غیری موضعده مضموم اولمز وحدثت
انه دیرلر واقع اولدی معناسنه وخبر جدید استماع اتدیم دیه جک محلده استحدثت خبرا
دیرلر وفی المثل حدث حدیثین امرأة فان لم تفهم فاربع صاحب وسیط دیدی که
خاتونه بر کلامی ایکی کره سویله اکر فهم اتمزسه تضعیف ایدوب درت کره سویله ابو عبیده
بو وجه اوزره روایت اولندی ودخی دیدیکه بنم رأیم بودرکه خاتونه بر کلامی سویله اکر
فهم اتمزسه بر دخی سویله ینه فهم اتمزسه فارغ اولوب دخی سویلمه واحادیث الضبع
استها عرب زعم اتدیلرکه کفتار طوبراغه یوالنوب جرمه لور وفهم اولنمیه جق
الفاظ ایله تغنی ایدر واول الفاظه احادیث استها دیرلر کلامنده خلط ایدن کمسنه
حقنده ضرب اولنور صاحب در دیدیکه اول کلام طویلکه معناسی فهم اولنمیه
اکا رقیة الحیة دیرلر ابو حاتم اصمعیدن روایت اتدیکه خلف احمردن استماع اتدیم دیدیکه
بن بوقونه دک ظن ایدر ایدیم که بیلاندن افسوننده اوزون افسون اولمیه شمدی
واقف اولدم که رقیة الخبز آندن اطول ایمش مراد خلقک مال طلبی ایچون تکلف اتدکلری
نظم ونثر وتألیف کتب در احدث الدابة لاغر کرد ستوررا از بسیار راندن
چوق سورمکدن دابه یی آرق اتدی ارغث فیر داد سود ویردی وهر مرضعه یه
رغوث ومه ده اول طرکه آندن سود نائل اولور رغثا دیرلر وفی المثل اکل
من بزدونة رغوث اصر دیدیکه مرغوث اول کسنه درکه هر سؤال ایدن کمسنه لره مالی
ویروب بر شیء قالمیه ه اکرنه غمکین کرد اورا آنی مغموم اتدی البنه دیر داشتش
آنی کج طوتدی یعنی اکلندردی امکنه کبی ج ابهجه شاد کرد اورا آنی مسرور اتدی
ابتهاج سرور معناسنه در انلجه کشاده کرد دلش را قلبنی کشاد اتدی جوهری
دیدیکه ثلجت نفسی ای اطمئنت اساسده مثلوجا لفؤاد احمق وبلید معناسنه در
وعفر حتی انلج زمینی اول مرتبه قازدی که چاموره بالغ اولدی احرجه الی کذا
بتنک اورد اورا بیفازه کاد آنی فلان ایشه مضطر اتدی یقال احرج الکلب الی المضیق
حتی احرجه یعنی چالوری بر طار موضعه قیصارلادیکه آخرنده طشره چیقاردی
تحرجه نصیب معناسنه در کلبک صید اتدیکی شکاردن کندویه دخی حصه ویرکه آوه
قانقسین دیه جک یرده احرج کلبک فانه ادعی للصید دیرلر وجیح بو نجوق ودع
معناسنه بوغازی بوینجوقلو کلبه کلب محرج دیرلر اخدجت الناقة ولدها بچه
ناتمام شده آورد شتر ماده ناقه اکسک یاوری طوغوردی واول ناقه که وقتنده
اول یاوری طوغوره خواه ولدک خلقتی تام وخواه غیر تام آکا خارج وولدی

ناقص الخلقة طوغورسه آکا مُخدَج دیرلر خداه وقتندن اکسك دخی اَخدَجَ اَمرَه دیرلر برکسنه ایشنی محکم اتمسه وانضج امره دیرلر محکم اتسه یقال انضج رایك انضاجا ولا تخدجه اخداجا اخرجه الی مکانه کذا بیرون کرد اوردی بغلودن جای آن فلودن موضعه چیقاردی وعام مخرج دیرلر سنه نك بعضنده خصب وبعضنده قحط اولسه وخرج الغلام دیرلر اوقودیغی لوحك بعضنی یازوب وبعضنی ترك واول کتابك کاتب تحریر اتدکی فصل وباب موصفلرینی آچوق ترك ایلسه آکا مخرج دیرلر وبرکسنه امورنده متصرف اولسه آکا خراج وولاج دیرلر ادرج الکتاب درنوردید نوشته را مکتوبی دوردی طیه معناسنه ومکتوبك ایچینه قائمه وضع ایدوب مکتوبی طی اتسه ادرج الکتیب فی الکتاب دیرلر وفی درج الکتاب کذا درنورد مکتوب چنین هست طی مکتوب ده یعنی دوروننده شویله نسنه یازیلمش وفی المثل اکذب من دب ودرج یعنی کبار وصغارك یالانجیسی یا خود احیاء واموانك اکذبی ادلج دراول شب رفت کیجه نك اولنده کتدی یعنی اخشامدن قالقوب صباحه دك یورودی وهو الدلج والدلجة رفتن دراول شب کیجه اولنده کتمك یقال من اراد الفلح فعلیه بالدلج وادلج القوم دیرلر کیجه اولنده کتسه لر که ثلوثی ده اسم دلجه در دالك ضمیله وادلج القوم دیرلر کیجه آخرنده کتسه لر که اسمی دلجه در دالك ضمیله تقول الدلجة قبل البلجة وقنفذه کیجه وقتی بوتون کزدیکی ایچون ابو المدلج دیو کنیه اتدیلر وفی المثل فلان یجول بین المدلجة والمنجاة مدلجة قویو ایله حوض مابیننه ومنجاة قویودن دولاب دونده دن دوه نك دوراتدیکی موضعك نهایتی مابیننه دیرلر ایکی رأی میاننده متردد اولان کسنه حقنده ضرب اولنور وداجل اول کسنه درکه قوغه ایله صویی قویودن آلوب حوضه بوشالدیب ینه دونوب قویویه کلور وفلان کسنه نك کوزلری چوق باتوب دوکدی دیه جك موضعده دکفت عیناه وکیف غرب داجل دیو ضرب اولنور ادمج الشیء درنوردید چیزرا برنسنه یی برنسنه یه دوردی تیهقی دیدی ترکیب منکور انطوا وستر معنالرینی افاده ایدر لهذا استراواقع اولان صلحه صلح اندماج دیرلر وادماج محکم اتمك معناسنه دخی کلور ولیل دامج دامش ملتف الظلام وبرکسنه کلامنی محکم النظم ایراد اتسه ادمج کلامه دیرلر ادمج الباب سخت ببست دررا قپویی محکم باغلودی وقاپو مانطالنه مزتاج دیرلر وزنج ورتاج بیوك قپو معناسنه در بعضیلر دیدیلر که رتاج اول بیوك قپودر که قاپانوب اورتاسنده کوچك قپو اوله که دخول وخروج انده اوله ومزنج طاریول معناسنه در یقال زلوعن المناهج فوقعوا فی المزالج ازنج علی المتکلم سخت بسته شد برسخن کوی را سوز سویلین کسنه یه سوز باغلندی سویلیه بیلمیوب حصر اولدی تعبیر اولنور وفی کلامه رتج ای تتعتع ازهج البرق بیوسته درخشید برق پیدرپی لمعان اتدی برق وبرکسنه نك مالی چوق اولسه ازهج ماله دیرلر ازعجه کرد برانکیخت توزقوپاردی زهج دن مأخوذدر توز معناسنه تا زاهج توز قوپدی وانا ازهج توز قوپاردی معناسنه در وبرکسنه قوم میاننده فتنه بیدا اتسه ازهج بینهم دیرلر ازعجه ازجای برانکیخت اوری آنی یرندن قوپاردی ازعجه من بلده دیرلر



اق: مقابلی اسرج الدابة زین نهاد ستوررا دابه اوزرینه ایر قودی ایر لدی تعبیر اولنور اسرج السراج بر افروخت چراغ را چراغی یاقدی ووضع المسرجة علی المسرجة چراغی چراغ اوزرینه قودی سرجوجه طبیعت وطریقت معناسنه در وبرکسنه سوزینه یالان قاتاردیجك بردهانه لسراج مراج دیرلر افرجه راه واداد اورا آکا یول آچدی نکیسره ایچون یقال افرج الناس عن طریقه ای انکشفوا وکتمرش اتمین کسنه یه فرج دیرلر فانك کسریله فرج دخی بو معنایه در فا ورانك ضمه لریله وفی الاساس لا تفش سرك الیه فانه فرج ای لا یکتم السر ولا تنظر الیه فانه فرج ای لا یزال یبدو فرجه لسان ترکیده سرکتم اتمین کسنه یه آغزی آچقدر دیدکلری معنای مذکوردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور افلج ولده تیرداد بچه اشررا یاوروسینه سود ویردی وبرکسنه زیاده لئیم در دیه جك محلده انه تلیان ومصان دیرلر یعنی زیاده لؤمندن قویونی صاغوب صداسینی اشتیه لر دیو دوه نك مه سنی آغزی انضج اللحم بپخت کوشت را اتی بشوردی ولحم ناضج ونضیج بشمش ات وانضج رایه احکمه انهج الطریق هویدا شد راه یول ظاهر اولدی نهج ومنهج ومنهاج طریق واضح معناسنه در وفی القرایع السنة منهاجی ومنها اجی انهج بشتافت یقال انهج الفرس ای انتزع ح ابهجه شاد کرد اورا آنی مسرور اتدی بهج بالشیء دیرلر فلان ایله مسرور اولدی معناسنه ابرحه بزرك کرداندش تفضیل اتدیکه اولورلدی تعبیر اولنور وبرکسنه یه مشقت ویردی معناسنه در لهذا شدائد ودواهی یه بنات برح دیرلر اترحه غمکین کردش آنی مغموم اتدی یقال ما الدنیا الا فرح وترح وما من فرحة الا وبعدها ترحة وعیش مترح ای شدید وقلیل الخیر اولان کسنه یه ترح دیرلر اربحه سود داد اورا آکا فائده ویردی واول فائده یه ربح وربح دیرلر یقال اربح تجارتك ربحا والبار امنوا الناس مصباحا اسجحه بیك عفو کرد ایو عفو اتدی یقال اذا ملکت فاسجح ای احسن ویول اورتاسنه سجح الطریق دیرلر یقال من طلب بالحق وشیء فی سجیحه اوصله الله الی نجحه سجیحه طبیعت معناسنه در سجیحه کبی اسمح منقاد کشت مطیع اولدی یقال اسمحت قرونته نفسی منقاد اولدی معناسنه واسمح البعیر ذل بعد الصعوبة اصبح بیام داد درشد صباحه داخل اولدی ویقال اصبح یا رجل ای انتبه من غفلتك واویرمش کسنه یه اصبح دیرلر استیقظ معناسنه وفی المثل اصبح فیما دهاه کالحمار الموحول خلاصی ممکن اولمین بلا یه مبتلا اولان کسنه حقنده ضرب اولنور اصفحه سائل داد کرد سائله نسنه ویرمیوب رد اتدی یقال اصفحت عنه ای اعرضت عن ذنبه اصلح الامر بصلاح آورد کاررا ایشی اصلاح اتدی اقمح سربرداشت باشین یوقاری قالدردی اقمحه الغل دیرلر برغاز ینه ووردقلری باغدن باشی یوقارو قالدیرسه وقمح البعیر عن الماء دیرلر صوصوزق یا طوید یغندن دوه باشینی یوقاری قالدیرسه الفح الفحل الناقة آبستن کرد کشن شترماده را دیشی دوه یی ارکك دوه حامل ایلدی افرحه نشاطی کردش آنی مسرور اتدی افراطا ارزده وعجب بکسنه اوق آتوب نشانی وورسه فرحی دیرلر که کلمه تعجب در وکوزدی یا شلید مدیه جك

یرده غیننه نمراخ دیرلر أملح القدر نمك بسيار افكنده دردیك چوملكه چوق طوز قوديكه
حتی طعامی افساد اتدی واصلاح ایده جك مرتبه قوسه لر ملح القدر دیرلر وطوزلی صویه
ماء ملیح لغت فصیحه وماء مالح لغت ردیه دركه لك طوزلی بالغه سمك مليح ومملوح دیرلر
مالح دیمزلر أنبح الكلب بلوبیه باسك را كلبی اوردردی أنبح واستنبح العنيف الكلاب
بر معنایه در شاعر بر قومی زیاده لؤم ایله ذم ایدوب دیدیكه قوم اذا استنبح الاضياف
كلبهم قالوا لامهم بولی على النار أنجح الحاجة روا كرد حاجتش را حاجتنی روا اتدی
وأنجح الرجل دیرلر مرادینه نائل اولدی معناسنه ورجل منجح ای صاحب ذا نجح ومقام دعاده
انجح الله طلبتك وموضع بد دعاده ما أفلحت وما أنجحت دیرلر وبالله استفتح وایاه
استنجح أنكحه امرأة بنكاح دادا ورا زنی آكا بر خاتونی نكاح ایله ویردی كه تزویج اتدی
تعبیر اولنور ونكحة كثير النكاح معناسنه ونكح ونكح زمان جاهلیتده عربك عقد نكاحی ایه
نته كم أسرع من نكاح ام خارجة مثلنه مورد اولان خاتونه تزوج مراد اتدكده رجل خطبه
وقتنده خطب دیوب من بورسه نكح دیر ایدی وفی المثل أنكح من ابن الغز كبير المتاع
وكثیر النكاح بر كمسنه در بر مرتبه ده كبیر العضو ایدی كه دوه لر صو ایجدیكی موصغك كنارینه
واروب آلت معهوده سنی انعاظ ایدوب یوزی بر قاری یاتور ایدی اویوق اولان دوه لر
آنی جذل ظن ایدوب سورونورلر ایدی زفاف كیجه سی عروسك بوكرینه
آلتی طوقوز وروب عروس دیدی كه دینك ایله بنی بجویه دوردرسین وانكحنا الفرا
فسوف ترى سوء عاقبت دن حذر وقتنده ضرب اولنور فی ابطح القوم بسیار دم بزه
كشتند قومك قاووقی چوق اولدی اقتول خیارلری چوق لمعناسنه اولدیغی كبی أسبخ
بشوره زار دو سیله چوراقلی یره واردی وسبخه چوراقلی زمین معناسنه در أصرخه بفریاد
رسید اورا آنك فریادینه یتشدی وهو الصریخ قاله الجوهری فریاد رس فریاده یتشن كمسنه كه مغیث
تعبیر اولنور ومستغیثه دخی صریخ دیرلر اضداددندر وصراخ مستغیثك فریادی ومغیث
قرمنه اغاثه وقتنده اتدیكی فریادی معناسنه در صارخ ومصرخ دخی مغیثه معناسنه در
وفی المثل عبد صریخه أمة بر ذلیل كمسنه دن استمداد اتسه ضرب اولنور
أفرخ الطائر چوزه كرد مرغ قوش یاوری چیقاردی وأفرخ دوغمك دیرلر خوفك زائل
اولدی معناسنه یعنی قلبك خوف دن خالی اولدی د أصد القدر بوشیده ریك دا چومكله
آغزینی اورتدی أطبقها معناسنه وأوصدت الباب أغلقته تقول هو بالخير موصد
وباب العفو عنه موصد أبرد الیه بریدا پیك فرستاد سوی او بشتاب عجله آنك
طرفنه رسول كوندردی وابرد صووق صو ویرمك وصوغوتمق معناسنه دخی كلور
وصووق صو ایله اصلانمش اتمكه مبرود وبرید دیرلر أبعده دور كرد او را آنی اوزاق
اتدی وفی المثل ابعد لكيز ابعده فلان كمسنك خیری یوقدر دیه جك یرده ضرب اولنور
ابن الاعرابی دیدیكه ان فلانا لذو بعدة دیرلر رای وحزم صاحبی معناسنه اكراه
غیر ابعده دیسه لر لا خیر فیه معناسنه اولور أتلد المال خداوند خواسته كهن شد
اسكی مال صاحبی اولدی تالد وتلید وتلاد اول مال دركه صاحبنك عندنده تولد اتمش

تأ واوده بدلدر

اول

وله طارف وطریف مقابلی دركه غیری یرده تولد ایدوب صكره صاحبی عندنه كلمش اولا وبلود
عجم تولد ایدوب كوچك ایكن دار اسلامه كتوردكلری كمسنه یه دخی تلید دیرلر أجحد انداك خیر
نه جزی آز اولدی أساس ده دیدیكه قلة خیر یا بخل دن یا فقردن ناشی در ویقال ما انت
الا جاحدا وجحد أجهده برنجانیدنش آنی رنجیده اتدی وبر كمسنه نك طعامه دیاده اشتهاسی
اولسه أجهده دیرلر غرثان جاهد یعنی اول مرتبه شهوانده كه جهد ایدوب كاسه ده اولان
طعامی سیله سو پوروب أحصد الزرع بدرویده آمد كشت اكین بیچلمكه كلدی یعنی
بیچه جك وقتی قریب اولدی كه افعال همزه سی حینونت ایچوندر محصد منجل یعنی اوراق
معناسنه در یقال من زرع الشر حصد الندامة ودخی أحصد الحبل دیرلر ایبی محكم
بوكدی معناسنه أخضد بشتابانیدنش آنی سرعت اتدردی أحمده ستوده یافت اورا
آنی مدوح بولدی أحمد فعله ستوده كرد كردارش را ایشنی مدوح اتدی یعنی ثنا
اولنه جق ایش ایشلدی اذم مقابلی در أخلده الله فی الجنة جاودان كرد اورا خدای
در بهشت حضرت الله آنك جنتده بقاسنی ابدی اتدی كه مخلد اتدی تعبیر اولنور وخانه
كسنه لی یوقدر دیه جك یرده معنا با الذات الاصم خوالده دیرلر كه مراد صاج ایاغی
طاشلریدر زیرا مكان خراب اولسه دخی اول طاشلر طورور وبر كمسنه پیر اولسه ودیشلری
دوكولمسه فلان مخلد دیرلر خالد اولی اوزره ثابت اولدوغی ایچوندر اسم فاعل
صیغه سی اوزره اولورسه اكر اسم مفعول صیغه سی اوزره اولورسه حضرت الله آنی
اولحالت اوزره باقی اتدیكی ایچوندر مطرزی ایضاح ده دیدیكه مخلد ومخلد ومخلد
بطی الشیب اولان كمسنه در ولام مكسوردن مخففه ایله مخلد مشهوردر وشایعدر غوری
رولداندن مخلدون عبارت شریف سنی ای خلدوا على هیئة الوصفا فلا یشیبون عبارتیله
تفسیر اتدی أخلد الى الارض میل كرد سوی زمین زمین طرفنه میل اتدی یعنی یرده
مطمئن اولوب ساكن اولدی وأخلد الرجل بصاحبه دیرلر بعلد اشنده مفارقت اتمسه
أخمد النار وأخمدها فرو میرانید آتش را آتشی سو یوندردی وخمدت النار
دیرلر علوی ساكن جمرلری سو یونمسه واكر جمرلری دخی سو یونسه همدت النار
دیرلر وخمود اول موصفدركه آنده آتش دفن اولنور أرشده لكذا والى كذا راه راست
نمود اورا بفلان چیز طوغری یول كوستردی آكا فلان نسنه یه رشاد وغی مقابلیدر
أرصده نكاه بانی كرد اورا آنك بولیجی كوزنه دیب مترقب اولدی ترقبه معناسنه
وأرصدت له دیرلر بر شی بر خصوص ایچون مهیا اتسه أرعدت السماء تندر آورد آسمان
فلك رعد كتوردی كه كورلك كورله دی تعبیر اولنور وسحابدن استماع اولنان صوته
رعد تعبیر اولنور وارعد الرجل وأبرق دیرلر بر كمسنه بر كمسنه یی تهدید ایدوب وعید
ایلسه وفی المثل رب صلف تحت الراعدة اول چوق سویلیوب ضمننده اصلا خیر
اولمیان كمسنه حقنده ضرب اولنور وجاء بالرعد والصلیل داهیه عظیمه كتورسه ورغوه صوق
یا خوف دن لرزان اولمقدر بر اعرابی دن سؤال اتدیلر كه سن قالوزیجی بیلور میسین
دیو جواب ویردی كه نعم أصحن رعدیه وقورقاق كمسنه یه دخی رعدید دیرلر أرعده

خداوند عیش خوش کردش آنی سعة عیش صاحبی اتدی یقال عیش رغد ورَغَد ورَاغِد
ورَغِید ای طیب واسع تقول الامن فی المیشة الرغیدة اطیب من الغنی بالرغیدة أَرْقَدَه
بخوابانیدنش آنی اویوتدی یقال ارقدت المرأة ولدها ای انامت واویوتدی قالمشم دیه جك
یرده استرقدت دیرلر وفلان خاتون بغایت تنعم وحضور صاحبه سی دردیه جك موضعده
هی نؤوم الضحی ورقود الضحی دیرلر وبر کسنه مسافرینك رعایتنده اهتمام اتمسه رقدعن ضیفه
دیرلر أَزْبَدَ البحرُ کفك براورد دریا دریا کوپوکلندی وازبد الشیخ دیرلر زیاده بیاض
اولسه وابیض مزبد ای یقق وجزی اولمین سوده زبادة اللبن دیرلر وفی المثل اختلط الخاثر
بالزباد حق وباطل مختلط اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور أَزْهَد درویش کشت فقیر
اولدی وافضل الناس مزهد ای قلیل المال وان ایله قناعت کسنه یه زهید العین دیرلر که
رغیب العین مقابلی در أَسْجَدَ سرفرو کرد وبیوسه نکریست بادام باشنی اشاغی
اتدی ودخی سکون اوزره ادامه نظر اتدی أَسْعَدَهُ صاحِبَهُ یاری داد ویاری او آنك
مصاحبینه معاونت اتدی وفی الاساس اسعدت النائحة الثکلی ای اعانتها علی البکاء
والنوح وساعدتها وَأَسْعَدَهُ الله نیك بخت کرد ایزد شی خدا حضرت الله آنی ایو بختلو اتدیکه
سعادت ویردی تعبیر اولنور اَتْعَسَه الله مقابلیدر وفی المثل اَسْعَدُ ام سُعَیْدُ جرمی
شرمی ونه وار نه یوق دیه جك محلده ضرب اولنور ویقال ساعدالله اشد وموسا احد
اَسْفَدَ الدابّة برکشنی داشت ستوریرا دابه یی آیغرلق ایچون طوتدی سفد الطائر دیرلر
ارکك قوش دیشی قوشه بنسه تکه ودوه وصغر وسباع وقوشلرده مستعملدر سفّود
بوندن ماخوذ در کباب ششی معناسنه سفادیده کمسنه نك تعلق کبی کباب آكا تعلق
اتدیکی ایچون بواسم ایله تسمیه اولندی اَسْنَدَ ظَهْرَهُ اِلی الحائِطِ پشتش را کذاشت
بردیوار صیرتنی دیواره طایادی اَسْنَدَ الحدیث الی النبی صلی الله علیه وسلم اسناد
کرد حدیث را بپیغمبر حدیثی رسول اکرمه طایادی والاسناد فی الحدیث رفعه الی قائله
مثلو سمعت رسول الله یقول کذا دیمك کبی وَحدیثٌ مُسْنَدٌ حدیث اسناد کرده شده
قائلنه اسناد اولنان حدیثه مسند دیرلر ودخی مُسْنَدٌ دهر ودعی وحیز خطّنه دخی
دیرلر اسهد بی خواب کردش آنی اویقوسز قودی وسهد وسهاد اویقوسزلق معناسنه
سهد وارق کبی وقلیل النوم اولان کمسنه یه سهد دیرلر اَشْهَدَ عَلی کذا کواه کرفت
اوداور فلان چیز آنی فلان نسنه یه شاهد طوتدی وشهادت اصلنده خبر قطعی
معناسنه در شهد الرجل علی کذا وهانك سکونیله شَهْدَ الرجل دخی دیرلر رجل فلان
نسنه یه طوغری خبر ویردی معناسنه واول خاتونه که زوجی حاضر اوله آكا امرأة مشهد
دیرلر وغایب اولسه مغیبة دیرلر وحاضا تمکه وَرَجُل دن منی ومذی سیلان اتمکه دخی
دیرلر اَصْرَدَ السَّهْمَ تیررا از نشانه درکذرانید اوقی نشانه دن اوبر طرفه کچوردی
وصرد خالص معناسنه وصوف معناسنه فارسیدن معربدر اَصْعَدَ فِی الارْضِ
رفت در زمین یریوزنده کتدی یعنی برارضه توجه اتدی که اول یرلر یوکسك یردن
مرتفع اوله اَصْعَدَتِ السَّفینه سوی بالا رفت کشتی یعنی یوقاری سمتنه کتدی عندمن ده



ولانه نبخ منعقد ده معلوم صیغه سیله اعجام ووجه مذکور اوزره ترجمه اولندی لکن
مصنف اساس ده مجهول صیغه سیله والسفینة نك رفعیله تصحیح ایدوب دیدی که اُصْعِدَت
السفینة ای مد شراعها فذهبت به الریح یعنی سفینه نك یلکنی چکلوب یل آنی یوروتدی
وصعید وجه ارض در تراب اولسون اولمسون تقول طا صیتك فی القریب والبعید وبلغ منتهی
الصعید مرزوقی دیدی که صعدة رمح معناسنه در صعود دن ماخوذ در که ارتفاعی
معنا سنه در وحمر وحشیه یه بنات صعدة دیدکلری صعده یه نسبت ایله در که صعده حمار
وحشیسی چوق بر موضعك اسمیدر بعضیلر صعده حمار وحشیدن بر قحلك اسمیدر که آكا نسبت
اولندی دیدیلر مطرزی دیدی که صعده حمار وحشیه نه بلی اوزون اولاندر وطوغری بتن
رمحه صعده دیرلر که بنات صعده رمح مربوع تشبیه طریقیله در یعقوب دیدی که یقال
صعد فی الجبل واصعد فی البلاد ای انحدر فیها وصعد ارتقی فرا دیدی که اصعاد اسفار ده
اولور اصعد نا من مکة الی بغداد دیرلر لکن نردبانه چیقسه صعدت دیرلر اصعدت
دیمزلر دیدی اخفش دیدی که اصعد فی البلاد ای سار فیها اصلنده موضع مرتفعه
صعود ده استعمال اولنور ایدی صکره مطلقا ذهاب معناسنده شایع اولدی أَصْفَدَهُ
عطا دادش آكا عطا ویردی وَهُوَ الصَّفَدُ عطا وتقول ان افدتنی حمدا فقد اصفدتنی
الفا وصفد بوقا غو معناسنه کلور یقال الصفد صفد یعنی عطا بر قیل در که معطی یه
نسبت ایدر ولقد احسن من قال در بلوی بنده کی می افکند آزاده را بی نیازی تا
باحسانی که ممنون می کند أَطْرَدَهُ فرمود براندن او آنی طرد ایدوب سورملك امر اتدی
یقال اطرده السلطان ای امر باخراجه عن بلده أَصْلَدَ الزند بی آتش شد آتش زنه آتشسز
اولدی چاقمق واصلد الرجل دیرلر چماغتك آتشی چیقماسه وبخیل کمسنه یه صلد وصلیه
دیرلر وبطن الغلیان اولان جماله که صلود دیرلر أَعْتَدَ الشیء آماده کرد چیزرا
احضار اتدی نسنه یی یعنی مهیا اتدی وَهُوَ عَتِیدٌ آماده حاضرلنمش نسنه وَهُوَ العَتاد
سازکاه کوردکلری تدارك ومهمات وآلة عرج دخی بو معنایه در أَعْقَدَ العَسَلَ
بنست انکبین را عسل عقد اتدی یعنی غلیظ اولونجه قاینا تدی وَعَسَلٌ مُعْقَدٌ وعقید
انکبین بسته عقید اولمش عسل وعقد باغلو متی معناسنه ومعقد باغلیه جق
موضعدر وفلان کمسنه بکا بغایت قریب در دیه جك یرده هو منی معقد الازار دیرلر
هو منی معقد القابلة دیدکلری کبی وبر کسنه نك غضبی ساکن اولدی دیه جك محلده
وتد تحللت عقده دیرلر واغاجی چوق اولان موضعه عقد دیرلر وفی المثل الف
من غراب عقرة وعقدة قومدن یعنی معناسنه در وفی المثل اشرب من عقد الرمل
أَغْمَدَ السَّیْفَ در نیام کرد شمشیررا قلیجی قیننه صوقدی ماده مذکوره سترمعناسنه
افاده ایدر یقال تغمده الله برحمته ای ستره واول برکه که اوندی طوپراغیله اورتولمش
اوله رکی غامد واجرق اولسه رکی مبتد دیرلر أَفْرَدَ اِلَیْهِ رَسُولاً وکتاباً یکانه فرستاد
سوی او رسول را وکتاب را یالیکوز بر رسول وبر مکتوب ارسال اتدی آنك طرفنه
أَفْرَدَهُ تنها کرد داورا آنی یالیکوز قیلدی وسوریده منقطع اولمش آهویه فارده

الطوق اولنور واول انثی که تنها بر ولد وضع ایده آکا مُفْرِدٌ و مُوحِدٌ واکیز طوغورسه مُتْئِمٌ
دیرلر وَهُوَ الفَرِيدُ و اَلفَرَدُ تنها یالیکوز نسنه والافراد و اَلفُرُودَجْ واستفردت
دیرلر اکله تنها اولورسه اَفْسَدَهُ تباه کرد اوراآنی خراب اتدی وفسد الشیئ نسنه خراب اولدی
فهو فاسد وقوم فَسْدَى وفی المثل اَصْلَحَ غیث ما اَفْسَدَهُ البَرْدُ یعنی طولونك خراب اتدیکی
زرع وبناقی یغمور اصلاح اتدی برکسنه اخرلك افساد اتدیکی شیئ اصلاح اتسه ضرب
اولنور وبو معنانك عکسنده اَفْسَدَ البَرْدُ ما اَصْلَحَهُ الغیث دیو ضرب اولنور وفی مثل آخر
اَفْسَدُ من الضبع وضبع که فارسیده کفتار وترکیده صرتلان دیرلر برقیوننه سوروسینه
کیرسه قورد کبی برقیونه هلاك اتمکله قناعت اتمز حتی برقیونه سورینسنه برذیب
وبرضبع معا کیرسه لر قیونه امین اولور وسیبویه دیدی که عرب قیونی ایچون سلامت
ایله دعا مقامنده اللهم ضبعا وذیبا دیرلر یعنی یارب ضبع وذیبی جمع ایله تاکه غنم
سالم اولسون وضبع زیاده خبیث ومفسد اولمغله عرب قحط اولان سنه یه ضبع اطلاق
ایدوب اَكَلَتْنَا الضبع دیرلر اَقْوَدَهُ آرام کرفت سکون وتماوت یعنی کندوی میت کبی
کوستردی قُوادکنه معناسنه در غراب دوه نك صیرتنه کنه سی آلمق ایچون واقع اولدقده
دوه حرکت اتمز اوچه سون ایچون وتقرب یعنی خدعه اتمکده عبارت در زیرا برکسنه سرکش
اولان دوه یی طوتمق مراد اتدکده کنه سنی دوشوره رك منقاد ایدر سرکش اولان
فی س ده قتل غارب وذنب کبی وفی المثل یقتل فی الغارب والذنب آهسته آهسته
کندویه رام ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور اَقْصَدَهُ فی الرمی درجای کشت او راد
انداختن یرنده هلاك اتدی آنی اوق آتمقده یعنی اوق ایله شویله وردی که مضروب
همان طوردوغی موضعده هلاك اولدی وفی الاساس رماه فاقصده وتقصده قتله
مکانه وفی الصحاح اقصد السهم ای اصاب فقتل مکانه اَقْعَدَهُ بنشاند او را آنی
اوتورتدی اُقْعِدَ درجای بماند یرنده قالدی فَهُوَ مُقْعَدٌ بر جای مانده یرنده قالوب
حرکته قادر اولمین کمسنه وبر کمسنه کسب معیشته قادر اولمسه آنك حقنده هُنَّ
قعدة ضجرة وخانه سنده اوتورمقده حظ ایدن کمسنه یه قعدی دیرلر وقودیغه لریف
اویرتمدی دیه جك یرده اَسْهَمَتْنِي المقعدات دیرلر وَقَعَدَ یَشْتُمُنِي دیرلر شتم ایده رك
اوزریمه اقبال اتدی معناسنه اَكْسَدَهُ القوم درکساد افتاد ندمردمان قوم کساده
دوشدیلر رواجدن صکره اَكْمَدَ الحمار بدوا یند خرا اشکی قورشدوردی اَلْحَدَ الیه
بکشت بوی آکا میل اتدی وکلام عربده مُلْحِدٌ حقدن میل ایدن کمسنه در ولحد لحد
دیدکلری برجانبنه مائل اولدیغی ایچوندر قال الله تعالی الذین یلحدون فی اسمائه یعنی
اسماء الهیه نك اشتقاقنده میل وتحریف ایدنلر مثلا لفظ الله دن لات ولفظ عزیزدن
عُزّی اخذ اتمك کبی واکر قبر مستقیما شق اولونسه آکا ضریح دیرلر لحد دیمزلر
کسائی لحد ایله لحد میاننی شرو جمله فرق اتدیکه الحد جائر ولحد دکه معناسنه
کذا فی الزاهر اَلْحَدَ فی الحرم کارنا شایسته کرد در حرم حرمده لایق اولمین ایش
ایشلدی قال الله سبحانه ومن یرد فیه بالحاد بظلم اَلْحَدَ للمیت لحد کندمرده دامیت



ایچون لحد قازدی ولحد المیت والحده دیرلر میتی لحده وضع ایلسه اَنْجَدَ بنجد درآمد
نجده کلدی نجد اصلنده ارضدن مرتفع موضع معناسنه در وبر کمسنه مراتب عالیه وامور سامیه یه
عروج اتسه آکا طلوع انجد دیرلر طلوع الثنایا دیدکلری کبی ونجد بلاد عربده غور مقابلیدر
وتهامه غور وتهامه دن مرتفع اولان مواضع ارض عراقه دك نجد در وَهُوَ النَجْدُ مطلقا
مکان مرتفعه یا بلاد عربده ذکری مرور ایدن موضعه نجد دیرلر اَنْجَدَهُ یاری داد
معاونت اتدی ویقال استنجدنی فانجدته یعنی بندن معاونت طلب اتدی بن دخی معاونت
اتدیم ونجدت شجاعت نجید شجیع معناسنه در یقال معه انجاد ورجال انجاد وضعیف
اولان کمسنه قوی اولدی دیه جك محلده استنجد دیرلر ومشقته مبتلا اولان کمسنه یه منجود
دیرلر مکروب کبی اَنْشَدَهُ شعرا شعرخواند او را آکا شعر اوقودی وَهُوَ النَّشِيدُ شعر ننشد
ونشید رفع صوت معناسنه در مصنف اساسده دیدی که شعره نشید تسمیه اولندیغی
منشد انشاد اتدیکی شعری قرائت اتدکده رفع صوت اتدیکی ایچوندر اَنْشَدَهُ الضالة
راه نمود نشیبی کم شده غایب اولان نسنه جانبنه دلالت اتدی نشد الضالة دیرلر
غایب اولان شیئ طلب اتسه وانشد دیرلر غایبی تعریف اتسه میدانی لحفظ بیتك منه
لا تنشده مثلنده دیدی که خانه کی خانه ده ساکن اولانلردن حافظ ایله زیرا آنلر نسنه
اخذ اتسه لر سن آنی طلب اتمکه قادر اولمزسن انتهی پس انشاد طلب ضاله معناسنه
اولور وعباب ده دیدی که نشد الرجل الرجل دیرلر بر کمسنه بر کمسنه یی یا سه ومفضل
ضبی دیدی که عرب زعم اتدیلر برخاتون قرینه دیدی که احفظی بیتك من لا تنشدین ای
لا تعرفین اَنْشَدَهُ الله شفیع آورد بروی خدای را حضرت الله آکا شفیع کتوردی یعنی
برکسنه دن برشیئ رجا اتدکده حضرت الهی آنك خاطرینه کتوردی مثلا حضرت الله عشقنه
کبی اَنْفَدَ المال سپری کرد مال را مالی دوکندی واول ماله نافد دیرلر وانفد القوم دیرلر
زخیره لری فانی اولدی معناسنه ومنافد اول کمسنه درکه خصمی ایله مناظره اتدکده خصمی
الزام وحجتنی قطع ایدر اَهْجَدَ بخوابانید اویتدی وهجد وتهجد دیرلر کیجه اویدی وکیجه
اویرمدی معناسنه اضداددندر اَنْفَذَ السهم بکذرانید تیر را اوقی نشانه دن کچوردی
انفذ الیه کذا فرستاد بوی چیزرا نسنه یی آکا کوندردی وفی المثل انفذ من سنان
ومن ابرة ومن درهم اَنْقَذَهُ من الهلکة برهانید تن از هلاك هلاکدن آنی تخلیص اتدی
وخلاص اولان نسنه یه نقذ دیرلر وسلامت ایله دعا مقامنده نقذك الله دیرلر اَثَرَهُ علی
غیره برکزید او را بدیکری آنده غیرینك اوزرینه آنی اختیار اتدی وفی المثل اَثَرُ
غیری بغرافات القرب غرقه وغراقه اول ماء یا لبن قلیل درکه آنی انسان کندو نفسی
ایچون ادخار اتمش ایکن برآخر کمسنه یی کندو نفسنه ترجیح ایدوب ادخار اتدیکی نسنه یی
آکا ویرور اول کمسنه حقنده ضرب اولنور سن آنك هر ان مکروهنه تحمل اتمش ایکن
آکا ویردیکك نسنه یه قناعت اتمیوب دخی زیاده اسنه وسنه ن راضی اولمز آجَرَهُ الدار
بزد داد فی خانه را خانه یی آکا کرایه ویردی واول کرایه ویرن کمسنه یه مؤجر دیرلر
مؤاجر دیمك خطادر وَهِيَ الاِجَارَةُ بمز داد ن کرایه ویرمك واول کرایه اجرة دیرلر یقال

طلب الاجرة فاعطاه الاجرة آذَرَه یاری داد اوداّ اکا مظاهرت ومعاونت اتدی آزردن
مأخوذدر قوت معناسنه واذار معروف در وبر کمسنه برخصوصه تشمیر ساق اهتمام اتدی
دیه جك یرده شدله میزده دیرلر وپاك دامن وصالح در دیه جك محلده عفیف الازار
خفیف الاوزار دیرلر آبْتَرَه آبتر کرد ایلدی یعنی بر نسنه یی اتمام اتمدی که اکسك قوری
تعبیر اولنور بتر قطع معناسنه اولمغله سَیْفٌ باتر دیرلر کسکین قلیج معناسنه وقویروغی
قطع اولنمش حماره آبتر اطلاق اولنور که آلك آدرینه اولادی قالمیان کمسنه یه ابتر وقلیل
الخیر اولان شیئه دخی ابتر دیرلر ابن السکیت دیدی که عبد وحماره ابتران دیدکلری قلیل
الخیر اولدقلری ایچوندر واول طلوع عنده شمسه بُتَیْراء وقاطع الرحم اولان کمسنه یه اباتر
دیرلر آبْحَرَ شور شد آب صو شور اولدی ماء بَحْرٌ کبی ولفظ بحر اصلنده عمق واتساع
معناسنه در استبحر المکان دیرلر اتسع معناسنه قال الطرماح ~ بمثل ثنائك یحلو
المدیح وتستبحر الالسن المادحة وقادنی بعربولك خاتونه اماه تجریه دیدکلری اهل
بحرینه تشبیه طریقیله در بحرین بر بلده نك اسمیدر لکن نسبتی بحرانی کلور وتجربة کلمز
جاحظ خصا یص البلدانده دیدی که برکمسنه بر آز مدت اقامت اتسه قارنی بویوك
وطحال بیدا ایدر قال ~ ومن یسکن البحرین یعظم طحاله ویغبط بما فی بطنه وهو جایع
آبْشَرَ بکذا شاد شد بغلان چیز فلان نسنه ایله مسرور اولدی که لازمدر آبْشَرَه
غیرُهُ شاد کرد اورا دیکرش غیری کمسنه آنی مسرور اتدی که متعدی در میدانی هم
مُؤدَمٌ مُبشَرٌ مثلنده دیدیکه ادمه دری نك ایچ یوزی بَشَرَه طشره یوزی معناسنه در
اکر در ید ه بر نسنه یاپدقده ایچینی طشره کتوروب دیکسه لر آکا مُبشَر دیرلر یقال
اُودُمِیُوْ دَمُوا بَشَر یُبْشِرُ وودری نك ایچ یوزی لین وطشره یوزی خشن اولور
فلان کمسنه لین وخشونتی جمع اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور آبْصَرَه بدید اورا
کوردی آنی بَصَرْ حاسه رؤیت وبصیر ضریر مقابلیدر کذلك بصر علم وبصیر عالم
معناسنه کلور وتبصر تأمل وتبصیر تعریف وایضاحدن عبارتدر ویقال عمی الابصار
اهون من عمی البصایر ابو زید دیدی که بصیرة اول قاندر که ارض اوزرنده اوله وجفیه
اول قاندر که جسدده ملوصق اوله اصمعی وابو عمرو دیدیلر که بصیرة اول قاندر که انکله
استدلال اولنور که مجروح اولوب برطرفه فرار اتسه اول قان ایله ایزلر ولقیت
بین سمع الارض وبصرها دیرلر تنهاده ملاقی اولدوم معناسنه یعنی اول ارض خالیه ده
بنی ارضدن غیری کورد وکلامی ارضدن غیری ایشید یوق ایدی صاحب اللغة دن
روایت اتدی که منهزم اولوب فرار ایدن کمسنه حقنده دیدی که طار بین سمع الارض
وبصرها لا یدری ما یطاه من حجرها ومدرها وفی المثل آبْصِرْ وَسِمْ قِدْحَكَ وسم دن
مراد قدحك اوزرینه وضع اتدکلری علامتدر که نصیبنك عددینه دلالت ایدر زیرا
هر قدحك نصیب معلومی وارد در فذلك بر توءمك ایکی رقیبك اوج حلسك درت
نافسك بش مسبلك آلتی معلاك یدی سهمی اولور مثل مذکور کند و قدریکی
بلوب حدینی تجاوز اتمه دیه جك یرده ضرب اولنور آبْطَرَه خرقی منش کرد اورا آنی



خرقی بلیبتلو یعنی شادمان اتدی بطر دن مأخوذدر شدة مرح معناسنه آبْطَرَهُ المال دیرلر
مالی ایله سرورده حدی تجاوز اتسه یقال فقش مُخْطِرٌ خیر من غنی مُبطِر وما امطرت السماء
حتی ابطرت یعنی خصب ورخا خلقی فرح شدیده القا ایدر وبطر شق معناسنه دخی کلور
ولهذا بیطاره بیطار تسمیه اولندی الدنیا تحجة یومًا عند عطار ویومًا عند بیطار آبْکَرَ
بامداد کرد صباح اتدی یعنی صباح وقتنده بچقدی یقال المباکرة مباکرة وبر کمسنه آکا
صباح وقتی کلدیم دیمك مراد اتسه آبْتَنَه بکرت وفلان کرتك صباحی کلدیم دیمك مراد
اتسه آبتنه بکرة دیمك کرك اضافتدن قطع ایله آبْقَرَ الدابة بادم نهاد ستوررا دابه
بالدیم ووردی وایریتی آرقه دینه آبان دابه یه مشفار دیرلر وکلب قویروغی بوطرارسه
نبصدیرسه استثفر الکلب دیرلر آثْمَرَةِ الشَّجَرَةُ میوه آورد درخت اغاج کتوردی
یعنی میوه سی ظهور اتدی واغاجك میوه سی یتشسه شجر ثامر ومیوه دار اولان
اغاجه ثمار دیرلر وثمر ماله مالی چوق اولدی واثمر القوم وثمروا مالری چوق اولدی
معناسنه در آجْبَرَه علی کذا اکره کرد اورا بهان آنی فلان شیئه کره اتدی ودخی آجبرة
نسبت اتدی معناسنه اکفرم کبی ودخی جبر فقیری غنی اتمکه وشکسته اولان استخوانی
صارمغه دیرلر وجبار هدف معناسنه در که مفت تعبیر اولنور وعرب جبر جابر بن حبه
رکنیه سنه ابو جابر دیرلر آجْحَرَ جنبنده در سوراخ کرد بالجا حشرات ارض دن
برنجرکی دلوکنه ادخال اتدی الجا وجحر اوزره یعنی مضطر اولوب ده داخل اولمق
ابچیلیه اجحرت الضب کبی وجحرة سنه شدید وجحرمة ضیق وسوء خلق معناسنه در
یقال آجْحَرَتِ السَّنَةُ النَّاسَ ای ادخلتهم فی المضایق آجْمَرَ البعیر بشتافت شتر
دوه سرعت ایله یورودی واجمر القوم دیرلر بر شیئ اوزرینه جمع اولسه لر وجمع اولدقلری
مکانه جمیر دیرلر ولیل ونهاره ابنا جمیر دیدکلری قوم آنلرده جمع اولدقلری ایچوندر
ابنا سمیر دخی دیرلر آنلرده خلق مسامره اتدکلری ایچوندر لکن ابن جمیر فقط لیل مظلمه
دیرلر آحْدَرَتِ السَّفِینَةُ سوی نشیب رفت کشتی کمی اینش طرفنه کتدی حدر وصبب
اینش یر وحدور اول اینشده انشاغی اینمك وفی الاساس حدروا السفینة من اعلی
دار اونهر الی اسفله وفی الصحاح حدرت السفینة اجدرها اذا ارسلتها الی اسفل
ولا یقال احدرتها فتأمل واحدر ثوبه دیرلر ثوبی دوزسه وثوبك صچاقلرن دوزسه
یعنی بوکسه ودوشورسه دخی احدر دیرلر وخدرنج السوط ای فتله آحْصَرَ
العَدُوَّ الحاجَّ باز داشت دشمن حاجیان را دشمن حاجیلری محاصره ایدوب مروردن
منع اتدی حصر اصلنده حبس معناسنه در وبرکمسنه قبض اولسه حصر واحصر دیرلر
اعتقال بطنه معناسنه وقبض بطنه حصر دیرلر حبس بول اسر دیدکلری کبی واعوذ
بالله من الحصر والاسر وحصر فی کلامه کلامنده محصر اولسه واعوذ بالله من العجب
والبطر والعی والحصر آحْضَرَ الشیئ حاضر کرد بیش اوجیز را نسنه یی آنك حضورینه
احضار اتدی وحضرت برکمسنك یقینی وفناسی معناسنه در فعلت بحضرته دیرلر
آحْضَرَ الفرس بدوید اسب آت سکرتدی وهو الحضر
آنك یانده اتدیم دیه جك یرده

والحضانُ دویدو آت سکرتمك وجوق سکردن آته مِحْضِیرٌ دیرلر که جمعی محاضیر کلور نقولوك
ما التسبق فی المضامیر الا للجرد المحاضیر وحاضرته دیرلر آنکله قوشی اتدیم معناسنه وحَضْرٌ
فی کلامه دیرلر کلامی افصاح اتمسه گویا کلامی حَضْرٌ موت بلده سنك اهالیسی کلامنه
مشابه در که کلامری جندان فهم اولونمز وحَضْرَ مَوْتَ سنبت حضرمی در اَخْبَرَهُ الاَمْرَ
و بالاَمْرِ اکاه کردش اذ کاه آنی اکاه اتدی یعنی خبر ویردی که اعلام اتدی تعبیر اولنور
وخُبْرٌ علم وخبیر عالم معناسنه در وتَخَبَّرَ خَبَرَهُ تفتیش ایدوب آرامق واَعْطاهُ خُبْرَهُ دیرلر
بالق دن یا آت دن نصیبنی ویردی دیه جك یرده وفی المثل اُخْبُرْ تَقْلِهِ ابو الدرداءکلامی
وَجَدْتُ الناسَ اُخْبُرْ تَقْلِهِ اُخْبُرْ صورت امرده خبردن تَقْلِ قِلیٰ دن ماخوذ در بغض
معناسنه وها سکت ایچوندر یعنی اذا اَخْبَرْتَهُمْ قَلَیْتَ حاصلی خلقك حقیقة احوالرینه
مطلع اولسك بعض ایدرسین زمانده خیر امید ایدجك کمسنه بغایة قلیل در دیه جك
محلده ضرب اولنور واول زمین که یومشق اولوب آنده دلولك ویاروق اوله اکا خبار
دیرلر وفی المثل من تجنب الخبار امن العثار من سالك الجَدَدُ امن العثار مثلنه
قریب در عافیت طلبنده ضرب اولنور اَخْسَرَ الرَّجُلُ المیزانَ کم کردمرد ترازو ودرجل
ترازویی اکسك اتدی واَخْسَرَ واکسد دخی دیرلر ضرب وکساده دوشسه دخی
اخسر الرجل دیرلر اَرْبَحَهُ مقابلی وسلم بن عمرو خاسر تسمیه اتدکلری اورث ایله کندو ابا
ایدن مصحف شریفی بیع ایدوب تمنی ایله برطنبور آلدیغی ایچوندر اخطر در خطر افکند
اوردا آنی خطره القا اتدی خَطَرٌ هلاکه مُشْرِف اولمقدن عبارتدر اَخْفَرَ العَهْدَ ذنهار
شکست عهدی قیردی یعنی وفا اتمیوب غدر اتدی افعال همزه سی ازاله ایچون اولمق
ملاحظه اولنور زیرا خَفَرَ بالعهد دیرلر عهده وفا اتدی معناسنه اَدْبَرَ عَنْهُ وابس شد
اذوی اکا آرقه ویردی که دوندی تعبیر اولنور وفی المثل اَدْبَرَ غریره واَقْبَلَ هریره غریر
خلق حسن هریر که اهیة معناسنه در یعنی آنك اخلاق حسنه سی کتدی بدلنه سوخلق
کلدی بیر اولان کمسه نك خوبی بتداولدی دیه جك یرده ضرب اولنور وَهِیَ الدَّبْرَةُ والدَّبَرَةُ
هزیمت منهزم اولمق وَوَلّی دُبُرَهُ ای انهزم وایکی خصم مقاتله اتدکده خصمی مغلوب
اولدی دیه جك یرده کانت الدَّبْرَةُ وکندو مغلوب اولدی دیه جك یرده کانت الدبرة
علیه دیرلر ودخی رجل مقابل مُدابِرٌ دیرلر کریم الطرفین اولسه ودبر مال کثیر
معناسنه در اَذْکَرَهُ الاَمْرَ بیاد اوردش کار را ایشی آنك خاطرینه کتوردی ذکر دخی
بو معنایه در وفی المثل ذکرنی فوك حمارَیْ اهلی صاحب وسیط دیدی که بر کمسنه
ایکی حماری غایب ایدوب تفقدی ایچون کیدرایکن یولده بر باشی اورتولی خاتون راست
کلوب اکا عاشق اولدی وحمارلری فراموش اتدی وهرا دیناری ایدوب خاتونك یوزینی
آچدردی کوردی که برنوعی فرهادکش آغزی چرکین و دیشلی صارو پس آندن
نفرت ایدوب حمارلری خاطرینه کلدکده بو مثلی ایراد اتدی یعنی ای خاتون سنك
آغزك بکا حمارلریمی خاطریمه کتوردی برکمسنه برشی کوروب آنك سببیله آخر نسنه
خاطرینه کلسه ضرب اولنور وبو مثاله مضرب جهتنده قریب در که ذکرتنی الطعن وکنت

ناسیا

مُعتقد بو وجه اوزره بیان اتدی
فیروزابادی دیدیکی مصحف فروخت
ایدوب تمنی ایله برنص ایله
یرانی آلدی

شرح المستقصی

اِمارة ادبار الامارة کثرة العیاء
وقلة العافیة فی التعالیج

ایا بر کسنه بر کسنه یی قتل ایچون حمله اتدی وبردرد مندك الندن مزراقی وار ایدی
وقنده مزراقی فراموش اتمش پس حمله ایدن کسنه بوکا دیدی که الکده اولان مزراق
اول وقت مزراق خاطرینه کلوب بو مثلی ایراد واول کسنه یی اول مزراق ایله قتل اتدی
واذکرت المرأة دیرلر خاتون اوغلان طوغورسه وعادتی اوغلان طوغورمق اولان
خاتونه مِذْکار دیرلر ومطلوقه یه دعا مقامنده اذکرت وآیسرت دیرلر یعنی اوغلان طوغوره سین
آسانلق اَزْهَرَتِ الشَّجَرَةُ شکوفه آورد درخت اغاج چچك کتوردی یعنی چیچه‌ك
آچدی زَهْرٌ چچکدر نورکبی تقول ما احسن هذه الزهرة کانها الزُّهَرَةُ وکاة زهرة
النجوم زهرا النجوم اَزْهَرَ السِّراجَ روشن کرد اینه چراغ را چراغی روشن اتدی
زهراه شمس وقمردر وزهرت بك نارى سنك معاونتك ایله نشو ونما بولدوم دیه جك
یرده ضرب اولنور ودی بك زنادی دیدکلری کبی وازدهار برنسنه یی حفظ ایدوب
تمام اتمك معناسنه در وفی الحدیث رسول اکرم صلى الله علیه وسلم حضرتلری ابو قتادة یه
قریست آلدیغی ظرفی محافظه ایله دیو توصیه اتدکده بیوردیلر که ازدهر بهذا
فان له شأنا وقال جریر فانك قین وابن قینین فازدهر بکیرك ان الکیر
للقین نافع اَسْأَرَ فی الاناء باقی کذاشت در خنور کاسه ده صودن یا طعامدن
برنسنه باقی قودی یقال اذا شربت فاسئر یعنی صو ایچدکده کاسه ده بر آز ابقا ایله
واول کمسنه یه سَئّار دیرلر مُسْئِرٌ دیمزلر اَجْبَرَ دن جبّار دیوب مُجْبِرٌ دیمدکلری کبی
واوغلان بیتسنّان دیرلر خلقك آرتغنی ایچر معناسنه وسائر سوردن ماخوذدر
باقی معناسنه وفی المثل اَسْأَرَ الیومَ وقد زال الظهر برکسنه برمهمه ایچون قالقوب
توجه اتمك صددنده ایکن مسامحه وتکاسل ایدرتا وقت ظهر زائل ولود اول وقت حرکت
اتدکده اول کمسنه یه دیرلر که نهارك جوغی کتمش ایکن بقیه نهارده ایشله سك
کرك برنسنه دن یاس متعین اولدقدن صکره ینه اکا طمع ایدن کمسنه حقنده ضرب
اولنور اَسْحَرَ دروقت سحر شد سحر وقتنده کتدی که وقت صبحدن مقدم اولان
وقت در واستحر الدیك دیرلر خروس سحر وقتنده آواز اتسه وسَحَرٌ وسَحْرٌ یعنی
بویکن معناسنه در مصنف اساسده دیدی که وقت مذکوره سحر تسمیه اولوندیغی
استعاره طریقیله در زیرا اول وقت لیلك ادباری ونهارك اقبالی زمانی اولمغله
صبحك تنفس ایدن جکی وقت در وفی المثل کل ذی سحر یتنفس اَسْفَرَ الصُّبْحُ روشن
شد بامداد صباح آیدین اولدی وَاَسْفَرَ الوجهُ بتافت روی یوز لامع وبراق اولدی
وَوَجْهٌ مُسْفِرٌ ای مُشْرِقٌ وفی الحدیث اسفروا بالفجر فانه اعظم للاجر یعنی صلوة
فجری صباح مضیئ اولدقده ادا یاخود مضیئ اولونجه تطویل ایلك اَسْکَرَهُ الشَّرابُ
شراب اورا مست کرد شراب آنی سرخوش اتدی سکر سرخوشلق مسکر کثیر السکر
معناسنه وسکرت الریح دیرلر سکنت وماء ساکر دیرلر جاری اولمیه صو معناسنه اَسْهَرَهُ
بیدار داشت اوردا آنی اویقوسز اتدی وبرکمسنه کیجه اویومیوب مسامره یه مبتلا اولسه
فلان یحب السهر والسمر وساهوره ظل ارض دن عبارتدر که عرب اکا غلاف القمر دیرلر

ویدردعا مقامنده اعسرت
وانثبت دیرلر م
والنجم والنجب بیجان
ودرنه ایضا فی القسم الاول

مهدی اولاد
ضرب اولنور اید دیه جکیرده
یقال سعد البیت بالسفر خانه
بوقت بیا دوروب مسه

لهذا قمر منخسف اولسه دخل القمر فی الساهور ومنجلی اولسه خرج من الساهور دیرلر أشبر عطا داد شبر وشبر عطیه معناسنه در حجاج دیدی که الحمد لله الذی أعطی الشبر ای أعطی العطیة شبردن ماخوذ درنته که بدوباغ نعمت دن کنایه اولنور أشعره الأمر آگاه کردش کار درا ایش دن آنی خبردار اتدی که اشعار اتدی تعبیر اولنور شعرت بالشیء دیرلر فطنته معناسنه لیت شعری دخی بوندن ماخوذ در لیتنی علمت یعنی کاشکی بله ایدیم معناسنه سیبویه دیدی که آصلنده شعرة ایدی تا حذف اولندی ذهب بعذرها وهو ابو عذرها ده حذف اولندیغی کبی ودخی شعر فلان دیرلر شعر سویلدی معناسنه ویقال لو شعر بنقصه لما شعر أشعر الهدی نشان کرد قربانی راه قربانلق اولان حیوانه نشان مثلو جرح تخر اولونق ایچون ارسال اتدکلری دوه نک کوهانی خون آلود اتدی که هدی اولدیغی معلوم اوله ودخی أشعر دیرلر عانه سنده قیل بتسه انبت دیدکلری کبی ودخی اشعر السکین دیرلر بچاغه شعیر یعنی برانی وار اتدی معناسنه وخفتك ایچینه قیل بسط اتسه خفه واول خفه خف مشعر ومشعور دخی دیرلر وبر کمسنه یی برقباحت ایله مشهور اتدی دیه جك یرده أشعر فلانا دیرلر جمله علما بقبیحه معناسنه واشعره دیرلر شعار یعنی ایچ طون الباس اتسه وهی الشعیرة والشعار نشانه قربانی هدیه اتدکلری نشانه أشهر ماهها برگذشت آیلر گچدی وأشهرنا دیرلر أتی علینا شهر معناسنه ابن السکیت دیدی که اشهرنا فی هذا المکان دیرلر اول مکانده برآی مقداری اقامت اتدیك معناسنه واشهرت فلانا دیرلر برکمسنه یی خلق میاننده رسوای اتسه أصبره شکیبا کرد اینده اودر آنی صبر اتدی ودخی قتل اتمك ایچون آنی حبس اتدی وقصرا یمین ویردی معناسنه دخی کلور اقر صبور وامر صبار دأبه نك کنیه سیدر وفی المثل صبرا علی مجامر الکرام یسار الکواعب نام بر عبد سیاه خاتوننه تعشق ایدوب مولاتی اطاعت اتمدی وبرکون زیاده ابرام اتدکده مولاتی دیدی که یا یسار اکر بکا مواصلت مراد ایدر ایسك سکا بر مجمر ایله بخور ویررم اکر صبر ایدر ایسك مرادیکه نائل اولورسین والا فلا چون مجمری یسارك انکی آلتینه قوری یسارك ذکرینی اخذ وقطع ایدوب خاتون مثل مذکوری ایراد اتدی استهزا ایله امر مکروهه صبر ایله امر وقتنده ضرب اولنور صاحب وسیط مورد مثلی وجه اوزره ایراد وتطویل اتدی ومیدانی مفصل دن شو وجه اوزره نقل اتدی که اجمالا بو مقامه ثبت اولندی که بر اعرابی حضره بادیه دن دوه صاتمغه کلدی چون فروخت وثمنی ذرتحل اتدیکی بعض عبادلر کوروب طمع ودوشدیلر اعرابی یی تزوج اتمکه ترغیب وطعام ولیمه احضار وشرب باده ایله اعرابی یی دخی که تکرم ولباس فاخر الباس ایدوب مجمر ایله تبخیر اتمك خلالنده اعرابی نك سراویلی اولمغله مذاکیری مجمر اوزرینه دوشوب محترق اولدقده اهل حضرك عادتی بر ایله اولمق ملاحظه سیله تحمل ومثل مذکوری ایراد اتدی اخر الامر مال وزوجه یی ترك وبادیه یه وارد قده ماجرایی آنلره حکایت اتدکده آنلر دخی سیبث لم تعوّد المجمر مثلنی ایراد اتدیلر که تجربه سی اولمین کمسنه برزحمته اوغراسه ضرب اولنور وفی مثل آخر صبرا وان کان قترا شداید وقتنده ضرب



اولنور أضحی بصحرا شد صحرایه چیقدی صحرا بریه دن عبارت در که آنده سترة اولمغله هر نسنه ظاهر اولور لهذا أضحی بالأمر دیرلر اظهار اتدی معناسنه وفی الأساس وفی المثل مالی ذنب الا ذنب ضحر جرمی اولمین کمسنه عتاب واحسانه مقابله سنده اساءت اولندقده ضرب اولنور أضدر الابل عن الماء باز کردانید اشتران را از آب دوه لری صودن کیرو دوندردی واضداد ایراد مقابلی در وخلقك کلوب کتدیکی یوله طریق وارد وصادر دیرلر وفی المثل ترکته علی مثل لیلة الصدر که مراد حجاج منی ده عودت اتدیکی لیله در که آصلو آنده بر فرد قالمز آصلو خیر مأمول اولمیه جق حال اوزره ترك اتدم دیه جك یرده ضرب اولنور وترکته علی انقی من الراحة مثلی دخی بو محلده ضرب اولنور أضهر الی القوم وأصهر بالقوم خویشاوندی کرد با مردمان قوم ایله خصملق اتدی که قیز ویردی وقیز آلدی تعبیر اولنور بعض نسخه ده وصلت کرد با مردمان واقع اولدی که مراد قومه جوار یا نسب یا تزوج طریقیله اتصال در أضجره بخشم آورد اورا آنی غضبه کتوردیکه طارلندی تعبیر اولنور بعض نسخه ده تنك خو کردا اورا عبارتی ایله ترجمه اولندی وضجره مغموم اولوب نفسی طار اولوب وبو حالت اوزره ایکی سوز سویلکده عبارت در واول ناقه که حلب اولنمقده مضطرب اولوب فریاد اتسه آکا ضجور دیرلر وفی المثل ان الضجور قد تحلب العلبة یعنی ناقهٔ مذکوره کاهی حلب اولندقده لبنی بیوك چاناغی طولدورر بخیل ده بر نسنه رغما لانفه استخراج واخذ اولندقده ضرب اولنور أضمر الشیء در دل پنهان کرد چیز راه نسنه یی قلبنده صاقلادی واول عطیه که حصولی مأمول اولمیه آکا ضمار دیرلر اظفره علی عدوه پیروزی داد شی بر دشمن وی فوز وظفر ویردی آکا دشمنی اوزرینه واول کمسنه که هر طلب اتدیکی نسنه یه ظفر بوله آکا ظفر ومظفر دیرلر اظهر الخفی پیدا کرد پوشیده را مستور اولان نسنه یی آشکاره اتدی واظهره وقت ظهره داخل اولدی وغالب اتدی معناسنه دخی کلور وفی المثل رأی الکوکب مظهرا یعنی وقت ظهره داخل اولدیغی حالده کوکب کوردی داهیهٔ عظیمه مبتلا اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور یعنی یرمی داهیه سببیله مظلم اولدی أطلعه علی الامر دیده ور کرد ش بر کار فلان ایشه آنی مطلع اتدی أعثره علی کذا دیده ور گردانید اورا بهمان فلان نسنه یه آنی مطلع اتدی عثوردن ماخوذ در اطلاع معناسنه وعثار وعثره آله معناسنه در که فارسیده لغزیدن وترکیده سورجك تعبیر اولنور وورطه یه دوشمش کمسنه حقنده وقع فی عاثور که آصلنده آرسلان وغیری جانور صید اتمك ایچون حفر اولنور چوقور در که تا ایچنه عثار ایدوب دوشه لر قال وهل یدع الواشون افساد بیننا وحفرا لنا العاثور من حیث لا ندری وفی المثل عثرت علی الغزل باخره فلم تدع بنجد قردة یعنی خاتون ایلك اکرمه نك منفعتنه مطلع ایکن الینه پنبه وکتان دیدکن غزل اتمیوب تکاسل ایدر وپنبه وکتان الندن چقدقدن صکره خلقك سوپروندیلکنه واروب یولك وقیل تجسس ایدر غزل اتمك ایچون برحاجت ممکن ایکن طلبنده تکاسل ایدوب فرصت فوت اولدقدن صکره طلبنه شروع

ایدنکمسنه حقنده ضرب اولنور اَعْذَرَ اِلَیْهِ یوزنی بجای اورد اوزا عذری آکا بدینه کتوردی
یعنی اعتذار اتدی وَهُوَ الْعُذْرُ معروف در اَعْذَارٌ ج واعذر فی الامر دیرلر عذرده مبالغه
اتسه وفی المثل قد اَعْذَرَ من اَنْذَرَ وفی مثل اخا المعذر اعیا بالقری اسخیا عرب صیغه فتی
مدح ایدرلر اکر کلومدن وسؤالدن اوّل اولورسه وزعم ایدرلرکه بخیل دن برنسنه سؤال
اولنسه کندویه تلاوتش کلوب قبه قبه صولومق وکسل طاری اولدوغندن ناشی سعال اَوْتَنَحْنُح
اتمکه باشلار وکلومدن واعتذاردن صکره اولان ضیافت چندان ممدوح دکلدر یعنی اول
کمسنه که اعتذاردن صکره ضیافت ایلیه ضیافت خصوصنده زیاده کاهل ومتثاقل عدّ
اولنور وبو معنایی المعذرة طرف من البخل مثلی تأیید ایدر اَغْسَرَ درویش شد فقیر اولدی
آیسر مقابلی در غنی اولدی معناسنه اَعْصَرَتِ الْمَرْأَةُ دختر بجای زنان رسید قیزخاتونلر
مرتبه سنه یتشدی یعنی بالغه وعاقله اولدی واول جاریه یه مُعْصِرٌ دیرلر زمان شبابه
داخل وبالغ اولدیغی ایچون وعَصْرٌ دهر ومطلقا وقت زمان معناسنه در نام فلان ولم یَنَمْ
عَصْرًا ولعَصْرٍ دیرلر فلان کمسنه اویودی لکن اویقو وقتنده اویومدی دیه جك یرده و
لیل ونهاره دخی عَصْرَانِ اطلاق اولنور یقال کل نفس طریدة عصرین اَعْصَرَتِ السَّحَابَةُ
باران بیارید ابر بولوت یاغمور یاغدردی وَهِيَ الْمُعْصِرَاتُ ابرهای باران بارنده یاغمور
یاغدیریجی بولوتلر وتعصر الرجل دیرلر اغلادی معناسنه که تشبیه طریقیله در و فلان
کریم المُعْتَصَرِ دیرلر حین سؤالده کریمدر معناسنه اَعْقَرَ خداوند عقار بسیار شد
چوق عقار صاحبی اولدی ومدهوش اتدی معناسنه دخی کلور اَعْكَرَ خداوند شتران بسیار
شد چوق دوه لر صاحبی اولدی ابو عبیده دیدی که عکرة اللّی دوه یوز دوه یه دك
اطلاق اولنور اَغْبَرَ کوشش کرد در جستن چیزی برنسنه یی طلبده جد وسعی اتدی
واغبرت السماء دیرلر نیاده یاغمور یاغدردی واغبر توز قوپاردی اثار الغبار معناسنه
اَفْتَرَ آب وشیر داغ مر کرد صوبی وسودی قیزدردی ودخی فتر الشیء بفتح دیرلر شئ
بشبرم یعنی قاریشی ایله قاریشلادی معناسنه تقول الشمس لا تُشْتَرُ بالاشبار والادهم
لا تُفْتَنُ بالفتان اَفْجَرَ در وقت فجر شد صباح یری آچلدقده کتدی وفجور فحش معناسنه
یقال ماحدث من هؤلاء الفجار لم یعش ماکان یوم الفجار ایام عرب دن یوم الفجار
دورت کره واقع اولمشدر لکن اعظمی رسول اکرمك مبعثندن یکرمی آلتی سنه مقدم
قریش وهوازن میاننده اولان محاربه در که عرب آکا حرب فجار تسمیه اتدیلر زیرا اَشْهُرِ
حُرُمده اولمغله قد فجرنا اذ قاتلنا فیها دیدیلر اَفْطَرَ الصَّائِمُ روزه بگشاد روزه دار
اوروجینی آچدی اوروجلی کمسنه وَهُوَ الْفِطْرُ آنچه بدان روزه کشایند اکله اوروج
آچدقلری نسنه واساس ده دیدی که اذا غربت الشمس افطر الصائم ای دخل فی وقت الفطر
اَفْقَرَ دابّته ستور را بعاریت داد برای رکوب بنك ایچون دابه سنی آخره عاریت ویردی
فقاد دابه یی اعاده اتدیکی ایچون واسمی فُقْرَی در قال ـه الا افقرا تقه عبدا آبت •
علیه الّا نادرة ان یفقرا • ومن لا یعیرك امر کب فقل کیف یعمع للقری • افقر الله دیرلر
فقیرا تسون یا اتدی معناسنه وبر کمسنه نك فقرندن یا غناسندن تعجب مقامنده ما افقر

وما اغناه

وما اغناه دیدکلری شاذدر زیرا فعللری افتقر واستغنی در وبونلردن فعل تعجب کلمز اَقْبَرَهُ
بکور کرد ش آنی قبره قودی که دفنه معناسنه ابن السکیت دیدی که اَقْبَرْتُهُ دیرلر اکر برکمسنه
ایچون قبر احضار اتسه یقال نقلوا من العصور الی القبور ومن المنابر الی المقابر ودفع قبراه
دیرلر نکیرا اتدی معناسنه که قَبْرًا بیوك بوردن معناسنه در کویا قبره تشبیه اولنمشدر رؤس
کفنور عاد دیدکلری کبی یقال ـه لقد اتانی دافعا قبراه • لا یعرف الحق ولیس یهواه •
وفی المثل علیه ما علی قبر ابی رغال عرب شویله زعم ایدرلرکه حضرت صالح ع م ابی رغالی
صدقات جمعی ایچون اطرافه ارسال ایدوب ابو رغال صالحك امرینه مخالف حرکت
اتدکده ثقیف آنی اشنع قتل ایله هلاك اتدیلر واهل حرمه خیانت اتدیکی ایچون هرکیم
مکه یه داخل اوله آنك قبرنی رجم ایدر وشعرا بو معنایی کلاملرنده ایراد اتدیلر قال بیت
وارجم قبره فی کل عام • کرجم الناس قبر ابی رغال • وقال جریر بیت اذا مات الفرزدق
فارجموه • کما ترجم الناس قبر ابی رغال • ومثل مذکور علیه ما علی الطبل یوم العید مثلنه
قریب در اَقَصَّ عَنْهُ بازایستاد از وی آندن کیرو طوردی یعنی برایشه شروع ایدوب
اتمامنه قدرتی وار ایکن فراغت اتدی واکر عجزدن فراغت اتسه قصرت عنه دیمك کرك
واقصرت المرأة دیرلر قصیر القامه اولاد طوغورسه اَقْطَرَ الْمَاءَ فِي فَمِهِ آب چکانید
در دهن او صو طامزه تدی آنك آغزینه وقطر لازم ومتعدی استعمال اولنور ودخی
اقطر الشیء دیرلر طامله مغه قریب اولدی معناسنه وقطران الماء صونك تقاطر اتمه سنه
عبارت در اَقْعَرَ البئر ژرف بکند چاه را قویویی درین قازدی وقعر البئر قویونك غایتنه
نزول اتدی وقعر الاناء کاسه نك صوبی جمله ایچوب قعرینه واردی معناسنه در
اَقْفَرَ الْمَوْضِعُ خالی شد جای موضع خالی اولدی که آنده برنسنه قالمدی واقفر الرجل
دیرلر ارض خالیه یه داخل اولسه وَهُمَا الْقَفْرُ والْقَفْرَةُ جای خالی خالی اولان موضع
نِفَارٌ ج قفر آصلنده اوتسز صوسز مغازه یه دیرلر وبر کمسنه نك باشنده قیل اولمسه
اقفر راسه وبر کمسنه بر قومه نزول ایدوب آنلر آنی اطعام اتمسه لر نزلت ببنی فلان
فَبِتُّ الْقَفْرَ دیرلر وقفار قاتقسز قوری اتمکدر لهذا اقفر الرجل دیرلر قاتقسز اتمك
یدی معناسنه وفی الحدیث ما اقفر بیت فیه الخل • اَقْمَرَ اللیل بماهتاب شد شب کیجه
مهتاب اولدی وفی المثل اللیل طویل وانت مُقْمِرٌ تانی ایله دیه جك یرده ضرب اولنور اَقْمَرَ
الطلوع دیرلر اوچنجی کیجه ده هلال قمر اولدی معناسنه واوزیمه آی طوغدی
دیه جك یرده اَقْمَرْنَا ومیوه یی کمالی بولمه دن صووق ووروب لذتی قالمدی دیه جك
محلده اقمر التمر دیرلر وکتان مهتابدن پاره پاره اولسه قمر الکتان دیرلر ومحاق
وقتنده قمر قمرا اطلاق اولنور وتقمر خدع معناسنه درکه قمار بوندن ماخوذدر •
اَكْبَرَ الْأَمْرَ بزرك داشت کاررا ایشی بیوك عدّ اتدی قال عزّ من قائل فلما رأینه
اکبرنه ای عظمن فی صدورهن اَكْثَرَ الرَّجُلُ توانگر شد مرد رجل غنی اولدی یعنی مالی
کثیر اولدی اَكْثَرَ الْكَلَامَ بسیار کرد سخن را سوزی چوق اتدی وكثر ماله کثیر معناسنه
فلان کمسنه نك برشی یوقدر دیه جك یرده ماله قل ولا کثر دیرلر وَهُوَ مِكْثَارٌ مرد بسیار

ای تفعیل من الغناء

فجر کرد و تفتیح یافتن معناسنه در

ای کیف یذبحه للضیافة

کوی چوق سویلین کمسنه وفی المثل اکثر من الصدیق فانك علی العدو قادر وکثرة العتاب
تورث البغضاء وفی المثل المکثار کحاطب اللیل اکثم بن صیفی کلامیدر کیجه وقتی حطب
جمع ایدن کمسنه هر نه الینه کیرر سه اخذ ایدر بیلان دخی اولورسه که هلاکنه باعثدر چوق
سویلین کمسنه دخی هر نه بولورسه سویلر بلکه هلاکنه باعث اوله جق کلام تکلم ایده
قال ؎ احفظ لسانك ایها الانسان • لا یقتلنك انه ثعبان • کم فی المقابر من قتیل لسانه
کانت تخاف لقاءه الاقران • امذرت الطیر بیضتها تباه کرد مرغ خایه اش را • قوش یمورطه سنی
افساد اتدی وایکدین یمورطه یه مذر ومذر یه چوق چوق واردوب کلن کمسنه یه امذر
دیرلر وتمذرت نفسه ای خبثت امشرت الارض بیرون کردن مین کیاه را زمین اوت
بتوردی امطر الله علیهم باران عذاب فرستاد خدا برایشان حضرت الله تع آنلره عذاب
یاغموری کوندردی قال الله سبحانه وامطرنا علیهم حجارة وامطرت السماء بولوت یاغمور
یاغدردی ویغمورا صابت ایدن کمسنه یه مطور دیرلر وفی المثل یحسب کل مطور ان مطر غیره
اول غنی حقنده ضرب اولنور که غیریلری دخی غنی ظن ایلیه امعر درویش شد فقیر اولدی
وبخیل اولان کمسنه یه نعر دیرلر تقول هو نعر معر کانه عین تمر • امقر • سخت تلخ شد زیاده
آجی اولدی ومقر صبر سقوطرینك اسمیدر ؎ صبر تلخست ولیکن بر شیرین دارد امهر المرأة
کابین کردن زن را خاتونه مهر تسمیه اتدی یا تزوج اتدی آنی • وفی المثل من ینکح الحسناء
یعط مهرها برکمسنه امر مهم مراد اتدکده بذل مال اتمك کرك دیه جك یرده ضرب اولنور
انذره کذا بترساینداورا بفلان کار فلان ایش ایله آنی قورقوتدی وانذار تخویفه
مقارن ابلاغدن عبارتدر وهو النذیر ترساننده قورقودیجی کمسنه که بشیر مقابلیدر
مولانا اکمل الدین شرح مشارقده انا النذیر العریان قولینك شرحنده دیدی که عبارة
مذکوره شدة امر ومخوف اولان نسنه قریب اولمقده ضرب مثل اولنور آصل مثل بودر که
بر عسکرك جاسوسی اعدا طرفندن کندو عسکرینه هجوم کورسه وناکاه اعدا عسکره
واصل اولورلر دیو خوف ایلسه اثوابنی چیقاروب براوزون اغاجك باشینه باغلوب
وکندو عسکری سمتنه اول اغاجی صالوب فریاد ایدرکه اعدا قریب اولدیلر تیز تیز
تدارککزی کورولك دیمکه اشارت ایچوندر انشر الله المیت زنده کرد اینده خدا
مرده را حضرت الله میته حیوة ویردی که دیریلتدی تعبیر اولنور ونشرت الارض دیرلر
ایام صیفك آخرلرنده یاغمور یاغوب قورومش اوت یاشرسه که اول اوته نشر دیرلر
ودابه اوتولك باشی اکل اتدکده اشاغیسنده باقی قلان اوته نشر دیرلر
وافسون اطلاق اولنور وفلان کمسنه نك خطی اطفال یازدیغی خطه نجیب مشابهدر
دیه جك یرده ما اشبه خطه بتناشیر الصبیان دیرلر که صبیانك مکتبده یازدقلری خطلر
انظره مهلت داد اورا آکا مهلت ویردی وهی النظرة مهلت که تاخیر اتمکدن عبارتدر
تاجر انظار لفظنی زمان دادن ایله ترجمه اتدی واحسانی مأمول اولوب هرکس آکا
نظر ایدرلر اول کمسنه یه ستید منظور دیرلر انکر الامر انکار کرد کاررا • ایشی انکار اتدیکه
اقرار مقابلیدر وعندمزده اولان عامه نسخه ده بو وجه اوزره تفسیر اولوندی وبعض

کتب

ثبانلرانده عظیم حذر ایدرلر کذا فی الاساس

کتب مبسوطه دن مستفاد اولدوغی اوزره اولی اولان ناپسند داشت اورا عبارتی ایله ترجمه اولنمق
ملا محتاجه اولنور اساسده دیدی که انکر الشیء ونکره واستنکره بر معنایه در بعضیلر نکر انکردن
ابلغ وبعضیلر نکر قلب ایله وانکر چشم ایله اولور دیدیلر پس انکر الامر ایشی پسند اتمدی
بلکه کریه ومنکر عد اتدی معناسنه در شرح ابیات کشافده اعشی نك بانت سعاد قصیده سندن
وانکرتنی وما کان الذی نکرت • من الحوادث الا الشیب والصلعا • بیتی شو وجهله بیان
اولندی که زن معشوقه بندن مفارقت ایدوب مابینمزده اولان سررشته عهد منقطع اولمغله
بن بو موضعه نزول اتدیم واول زن مذکوره بنی انکار اتدی وپسند اتمدی لکن حوادث روزکاردن
انکار اتدیکی بیرلکمده وباشیمك صاچی دوکولمه دن غیری دکل بلکه پسند اتمدیکی هان بو ایکی
معنا ایدی اخضر الماء آب دوان کرد صرف اقتدی اهتر بیهوده کوی شد انبیری زیاده بیر
اولدوغندن بیهوده وبی معنی سوز سویلیجی اولدی وبر کمسنه بی معنی سوز سویلسه تجاوز هتر
من الکلام دیرلر اهجر فحش کفت فحش سویلدی هجردن مأخوذدر هانك ضمیله وفی
المثل من اکثر اهجر وهجر هجرا دیرلر هانك فتحیله هذیان سویلدی معناسنه لکن هذیان
سویلمك عادتی ایسه ذلك هجیراه وهجیره دیرلر فلان نسنه آنك دابی در دیه جك یرده
ورماه بالمهجرات والمهاجرات ای بالفواحش وفحش ایله مخلوط اولان کلماته هاجرات
دیرلر که لابته ونامرد قبیلندندر وهجر بر بلده نك اسمیدر که آنده خرما بغایت چوق اولور •
لهذا بر کمسنه کمال وفضلده مشهور عالم اولان کمسنه حضورنده اظهار فضیلت اتسه
آکا کمستبضع التمر الی هجر ومستبضع تمرا الی خیبر دخی ضرب مثل ایدرلر قال ؎ فانك
واستبضاعك الشعر نحونا کمستبضع تمرا الی اهل خیبر مولانا جامی قدس سره السامی
ملك التجار هند طرفندن دعوت اولندقده تحریر بیوردقلری نامه ده شو وجهله بسط
بساط اعتذار اتدیلر که ؎ چون رسد حکم که چون خامه زسر ساز قدم مخلصان را
نبود چاره ز فرمان بردن لیک آن خرده که از فضل وهنر من دارم نتوان جانب آن معدن
احسان بردن داب دانا نبود قطره بجر آوردن کار زیرك نبود زیره بکرمان بردن
اهذر بیهوده سخن کفت عبث وبی معنی سوز سویلدی که هذردن مأخوذدر
وفی المثل سکت عشرا ونطق هذرا اهدر دمه باطل کرد خون اورا • آنك قانینی
ابطال یعنی حلال اتدی هدر آصلنده سقوط معناسنه در بنو فلان هدرة دیرلر
نظر اعتباردن ساقط وهیچ بر شی دکللردر معناسنه وهدر البعیر دیرلر دوه آوازینی
بوغازنده تردید اتسه • وفی المثل کالمهدر فی العنة قول وفعلنك نفعی اولمین
کمسنه حقنده ضرب اولنور ابرز الشیء اشکارا کرد چیزرا • نسنه یی آشکاره چیقاردی
برآز فضاء واسع وغائط معناسنه در که برز تمشی معناسندن مستعاردر وفضاء حاجت
ایچون چیقدی دیه جك یرده تبرز الرجل دیرلر اجهز علی الجریح تمام کشت خسته را • یارهلی
اولان کمسنه نك قتلنه سرعت ایدوب ایشنی تمام اتدی وجهز آصلنده سرعت معناسنه در
لهذا اول آته که اوروب سکرتمیه ضرب علی جهازه احرز علی الشیء استوار کرد چیزرا •
محکم اتدی نسنه یی ومکانه حریز جای استوار محکم اولان مکانه وهو الحریز مکان حصین

محکم موضع قلعه کبی وفی المثل اُحْرِزْ ذا وابتغ النوافلا یعنی مراد اتدیکم نسنه یه نائل اولدوم بعد الیوم زیاده طلب ایدرم طلب مال واکتساب ایجون ضرب اولنور مصنف اساس ده وجوهری صحاحنده واحرزنا وابتغی النوافلا عبارتیله ایراد اتدیلرکه حرز اول جوزدرکه صبیان لعب ایدرلر دیخ طلبنده اولان کسنه راس مالنی اضاعت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور واجوزا معناسنه در آرْکَزَ بکبیخ وکان رسیده مال مدفونه یا معدنه یتشدی یعنی بولدی آعْجَزَ عاجز کرد اوردا آنی عاجز اتدی وهی المُعْجِزَة عاجز کننده عاجز ایدیجی نسنه وعجز ضعف معناسنه در ودخی اعجزه دیرلر آنی عاجز بولدی واعجز الشیء دیرلر اوکندن غایب اولدی معناسنه آفْرَزَ نصیبه من الدار جدا کرد حصه خود را از خانه آیردی کندو حصه‌سنی خانه‌ده وفرز دخی بو معنایه در وافراز اولنان حصه‌یه فرزه اطلاق اولنور آنجز الوعد راست کرد وعده را وعدی طوغری اتدی یعنی وفا ایدوب خلف اتمدی نجز آصلنده حصول وتمام اولمق معناسنه در نجز الکتاب دیرلر تم معناسنه وفی المثل آنجَزَ حُرٌّ ما وعد یعنی وعده وفا کریملر عادتی در انجاز وعده ترغیب مقامنده ضرب اولنور ونجز تمام اولمق وفانی اولمق معناسنه اولمغله ومقاتله ایدن ایکی کسنه‌ده هربری آخرک فناسنی طلب اتمکله مبارزه ومقاتله ایدن کسنه‌یه مناجز ومقاتله‌یه مناجزه دیرلر وفی المثل ان رُمْتَ المحاجزة فقبل المناجزة محاجزه مانعه خصمیکی کندکدن وکندوکی خصمکدن منع اتمکدن عبارتدر بر امر عظیمه مباشرت ایدن کسنه‌یی احتیاط وتیقظ ایله توصیه مقامنده ضرب اولنور ابو عبیده دیدی که معنای مثل بودرکه مقاومت اتمکه قادر اولمدیغک کسنه‌دن کندوکه نجاة ویرمکه سعی ایله زیرا من نجا برأسه فقد ربح مثل مشهوردر آنْشَزَه ازجای بر انگیخت یرنده قالدردی ونشز عن مکانه دیرلر کندو قالقدی معناسنه ونشز مکان مرتفعه دیرلر قال الله تعالی کیف ننشزها ای کیف نرفع العظام عن اماکنها ونرکب بعضها علی بعض آلغَزَ الکلام پوشیده کفت سخن را سوزینی مستور سویلدی یعنی کلامنده مرادینی تعمیه اتدی واول کلامه لغز دیرلر تشبیه واستعاره طریقیله زیرا لغز بر یربوع دلوکنه دیرلر که نافقا ایله قاصعا مابیننی قعرندن طرفنه مستقیما حفر اتدکدن صکره یمینا وشمالا عرضی طرفنه حفر ایدر کندوی اخفا ایجون وهو اللُغْز سخن پوشیده مستور اولان کلام آنَسَ الرجل انس داد مرد را رجله انس ویردی که آکا استیت اتدی تعبیر اولنور وانیس استیت ایدن کسنه‌در وبر کسنه‌نک صادق دوستنه ابن انس دیرلر وفی المثل الایناس قبل الابساس آصل مثل بودرکه حالب ناقه حلب مراد اتدکده اولا کندویه ناقه‌یی مأنوس ایدوب صکره ابساس ایدر وابساس آنده عبارتدرکه حالب ناقه‌یه بس بس دیرکه کندویه مطیع اولوب حین حلبده ساکن اولسون دیو واول ناقه‌که بس بس دیمدکجه سود ویرمیه آکا بسوس دیرلر یعنی بر کسنه‌یه بر نسنه تکلیف مراد اتسه اولا آنی کندویه مأنوس ایدوب صکره تکلیف اتمک کرک آنَسَ نارا بدید آتش را آتش کوردی ومادّه مذکوره علم معناسنی افاده ایدر لهذا آنست منه رشدا دیرلر بلدیم وآنست العنق



دیرلر انشتیم وانست رجلو دیرلر کوردم معناسنه که جمله‌سی قلبه راجعدر آبْلَسَ منه نومید شد از وی آنده‌ن مأیوس اولدی ایس منه معناسنه وعزازیله ابلیس تسمیه اولندوغی حضرت اللهک رحمتندن مأیوس اولدیغی ایجوندر وابلاس انکسار وحزن معناسنه دخی کلور ابلس الرجل دیرلر غمندن ناشی سکوت ایلسه اساس‌ده دیدی که ابلس فلان دیرلر مأیوس اوله‌رغندن سکوت ایلسه قال الله سبحانه وهم فیه مبلسون آتْعَسَه هلاک کرد اورا آنی هلاک اتدی آصلنده کب یعنی یوزی اوزرینه دوشمک معناسنه‌در وبد بخت اتدی معناسنه دخی کلور مقام بد دعاده اضرع الله خده واتعس جده دیرلر آجْرَسَ الطائر بروک کرد مرغ بیال خویش قوش قنادی ایله صدا اتدی یعنی اوجدقده قنادلرینک صداسی استماع اولندی وسمعت جرس الطائر دیرلر قوش بر نسنه اکل اتدکده منقارینک صداسی استماع اتسه واجرس دخی دیرلر بر کسنه‌نک ایاغنک اوازینی ایشتسه آحْبَسَه بنشاند اورا آنی اوتوردی آحْبَسَ فرسا فی سبیل الله وقف کرد اسبی در راه خدا برات وقف اتدی الله یولنده وهو حبیس ومحبس اسب وقف کرده شده فی سبیل الله وقف اولنمش آحْلَسَ پلاس بر پشت ستور افکند دابه‌نک صیرتینه پلاس براقدی که حلس کلیمه مقوله‌سی بر نسنه‌درکه کاه خانه‌یه بسط وکاه دابه‌یه جل ایدرلر وام حلس دیشی اشکک کنیه‌سیدر ورجل حلس وحلیس ای حریص وفی الحدیث کن حلس بیتک یعنی خانکه ملازمت ایدوب طشره چقمه واحلست السماء دیرلر دقیق ودائم یغمور یاغسه آخْرَسَه کنک کرد اورا آنی دلسز اتدی وخرس دلسزلک معناسنه‌در وخرس ولادت ایجون طبخ اولنان طعامه ومخصوص نفسا ایجون طبخ اولنان طعامه خرسه دیرلر وفی المثل تخرسی یا نفس لا مخرسة لک مورد مثل بودرکه بر نفسا خاتون کندو ایجون خرسه طبخ ایدجک کسنه بولمیوب کندو طبخ وبو مثلی ایراد اتدی کندو امورینه کندو اعتنا ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور وخرسا داهیه معناسنه آصلنده افعی‌نک اسمیدر آخْلَسَ الشعر کثیر شیبه موی صاچک آق وقراسی بری برینه قاریشدی واخلس النبات اوتلک قورییسی ویاشی بری برینه قاریشدی وپدر ومادرندن بری آق وقارا اولان ولده خلاسی دیرلر آرْکَسَه بکرنسار کرد اورا آنی باشی اشاغی اتدی وترس چویردی قال الله تعالی والله ارکسهم بما کسبوا ای ردهم الی کفرهم ونوعی برکره دخی صباغت ایله دیه جک یرده ارکس الثوب فی الصبغ دیرلر آعْرَسَ بِها نشست بازن خاتونه ایله اوتوردی یعنی عروس ایله بر یرده اوتوردیلر یاخود عروس کرد زن را خاتونی عروس اتدی یعنی آکا تزوج اتدی عروس زوج وزوجه‌ده هربرینه اطلاق اولنور وفی المثل آنقی من لحیة من طست العروس وعرس فقط زوجه‌یه اطلاق اولنور وارسلان تاغنه دخی عرس دیرلر وفی المثل آمنع من عرس الاسد فی عریسه که عریس دیشی ارسلان معناسنه‌در لبوه کبی آفْلَسَ التاجر مفلس شد بازرکان بازرکان مفلس اولدی فلس ده مأخوذدر منقود وزیف معناسنه کویا مفلس اولان کسنه‌نک دراهمی فلوس وزیوف اولدی یاخود بر حاله واردی که عندنده بر منقودی یوق دیمکه مستحق اولدی وتفرلک فلوه

تفليس ماله الا افليس • وفى المثل افلس من ابن المذلق بنى عبد شمس دن بركسنه در كه مرتع اليه
بيت ليله يه مالك اولميوب اباواجدادى مضيق افلاسدن خلاص بولمديلر • قال فانك
اذ ترجو تميما ونفعها • كراجى الندى والعرف عند المذلق • ولقد احسن من قال فى حق المفلس
المفلس عند الناس اكذب من لمعان السراب • واوجع من امتلاء الكفالة واقبح من اللقوة
لا يسلم عليه ان قدم ولا يسأل عنه ان غاب شتموم • وان حضر بوم وان غضب صفعوه •
مصافحته ينقض الوضوء وقرائة تقطع الصلوة • اثقل من الامانة وابغض من الملحف
المبرم اقبسه نارًا وعلمًا آتش داد اوردا وعلم اموخت اوردا • يعنى آكا آتش ويردى وآكا علم تعليم
اتدى كه علم شريفى آتش پارەسنه تشبيه واستعاره طريقى ايله در وبركسنه عجله اوزره كلمه
وعجله اوزره كلسه وعجله اوزره كتسه ما انت الا كالقابس العجلان ديرلر وهذه حق
قبس لا حق عرض ديرلر يعنى آخردن اخذ ايدوب كندوتلقاء نفسندن دكلدر • اقتسه
باب قوى برداوردا آنى صوره دالدردى • وفى المثل حوتا تماقس • ميدانى ديدى كه مقس
وقمس ومقل طالمق معناسنه در پس تماقسه ومقامسه ومماقله طالشمق معناسنه
اولور خصم قوى ايله مخاصمه اتسه ضرب اولنور • قال وان تك سباحًا فانى لسابح •
وان تك غوا صًا فحى تا تقامس البسه ثوبًا جامه پوشانيدش • يعنى آكا لباس كيدردى
وفى الاساس البس الناس على قدر اخلاقهم يعنى هركس ايله مشربلرى اوزره معاشرت
ايله غورى ديدى كه لبس فلان فلانًا على ما فيه ديرلر هر حالى ايله آنى قبول وتحمل اتدى
معناسنه ودخى لبسته ديرلر آنده انتفاع اتدم معناسنه وحريرى مقاماتنده يلبس على علاته
ديدى كه علاوت علتك جمعيدر كه علت اول امر حادثدن عبارتدر كه صاحبنى بر غيرى
شيئه شغلدن منع ايدر خليل ديدى كه اعتلاله ديرلر عائقه معناسنه پس يلبس على علاته
عبارتى هر نه قدر عيبى وار ايسه تحمل اولنور معناسنه اولور كذا فى الايضاح انجسه
بليدكرد اورد آنى مردار اتدى • حسن بصرى دن حكايت اولندى كه بركسنه زنا اتديكى
خاتونى تزوج ايدوب حضورلرينه كلدى بيوردىلر كه هو انجسها فهو احق بها • ونقول
اناجاء القدر لم يغن المنجم والمنجس • ولا الفيلسوف ولا المهندس • منجس اول كسنه در كه
بركسنه يى جن اخذ اتدكده ميت كمى كندن وبعض مرداردن اول كسنه نك اوزرينه
نسنه آصارجنى طرد اتمك ايچون زيرا اجنه قاذورات دن فرار ايدرلر واول مرض كه
منجسدر آنك علاجنده عاجز اوله لر داء ناجس ونجيس ديرلر انفسه فى الشئ رغبت
داد اورد در فلان چيز • فلان نسنه يه رغبت ويردى ومنافسه مراغبه معناسنه در وغبطه
قليله يى بكاچوق كوروب حسد اتدى ديه جك محلده قد نفست على بخير قليل ديرلر
قس انجمش • كريستن را ساخت كرد • آغلامغه حاضر لندى لكن بر غيرى كسنه يه فزع ايله
مقرون اوله والدسنه بكايه متهيىء اولدوغى حالده توجه وفزع ايدن صبى كبى اخمش
النار • يك بيفروخت آتش را بهيد بسيار • آتشى زياده علولندردى چوق اوطون
ايله واحمشه ديرلر اغضبته واحتمش الديكان ديرلر ايكى خروس دوكوشديلر معناسنه
احبش فرزند حبشى زيك نزاد • حبشى كبى سياه چرده ولد طوغوردى ادهشه مدهوش

كرد

كرد اوردا آنى حيران اتدى واول كسنه يه دهش ومدهوش اطلاق اولنور • ارعشه الكبر
بلرزانيد اورا پيرى • پيرلك آنى لرزه ناك اتدى يعنى الى واياغى بلكه جمله اندامى ديتردى
لتزجم الفقر • ايا غم آلدى اللى يا تن بنم • وعشه ناك اولدى دست وپا وتنم • تقول
ارتعدت انامله وارتعشت مفاصله وقورقاق اولان كسنه يه رعش اليدين ديرلر
رعديد ديد كلرى كبى اغطش الله الليل تاريك كرد خدا شب را • حضرت الله تعالى
كيجه يى مظلم اتدى واغطش الليل ديرلر كيجه مظلم اولدى معناسنه ومجهول المسالك
اولان صحرايه فلان غطشى ديرلر • تقول وكينا فلوة غطشى ونحن كرما لها غطشى •
افحش عليه فى المنطق فحش كفت اوردا • آكا فحش سويلدى وفلان فاحش ديرلر بخيل
معناسنه كه فحشا بخل معناسنه كلور قال الله تعالى ويأمركم بالفحشاء اى بالبخل • افرش
بكستراينده فرش را • آكا دوشك دوشدى • افحشة الحر • بسوزانيد اوردا اكرمى اسى آف
يا قدى ص اترصه محكم كرد اوردا • آنى محكم اتدى وترازوكى تعديل ايله زيرا برسمته
آغاردي جك ترده اترص ميزانك فانه شائل ديرلر اخلص لله الدين وين كرد براى
خدا طاعت را طاعتى حضرت الله ايچون خالص اتدى كه ريا وسمعه ايله مغشوش اتمدى
وخالصه فى العشرة اى صافاه وفلان خلصى وخلصانى ديرلر مخلص دوستم درمعناسنه
خدنى ديد كلرى كبى حريرينك مقامه اهوازيه ده اوبرينى سبايك الخلوص قولنك شرحنده
مطرزى غوريده روايت اتدى كه خلوص خانك فتحيله غشى اخراج اولنوب صافى
اولان ذهبدر اكرچه آصلنده مصدردر فاعل معناسنده استعمال اولندى ودخى ديديكه
خانك كسريله خلوص دخى روايت اولندى كه استماع اتديكم نسخه ده بر وجه اوزره واقع
اولدى اكرچه اصولده خانك كسريله خلوص خلاصة السمن معناسندن غيرى معناسنه
ظفر بولمديم • انتهى فيروزآبادى ديدى كه الخلوص بالكسر لاثر وما اخلصت النار من
الذهب • وشريشى ديدى كه بالخلوص بالكسر الذهب الخالص ارخصه الله ارزان كرده
اوردا خداى حضرت الله آنى اوجوز اتدى كه رخص غلا مقابلى در واوجوز اولان نسنه
رخيص ديرلر غالى مقابلى وارتخصت الشئ ديرلر اوجوز آلديم معناسنه اشخصه
بجنبانيد قس آنى قالدردى شخص شخوصا ديرلر ارتفع يعنى قالقدى معناسنه
وشخص من بلد الى بلد اى ذهب واشخصه اى اذهبه وسفر اوزره يرندن حركتى قريب در
ديه جك يرده يمضى على سفر وقد اشخصنا ديرلر ودخى اوق آتان كسنه نك اوق نشانك
اوزرندن كچسه كتسه اشخص لرامى وبركسنه بركسنه يى غيبت ايدوب غيبتنى
سويلسه اشخص فلان بفلان ديرلر ابوعبيده ديدى كه اشخص دخى بو معنايه در •
اعفصت القارورة عفاص بستم شيشه را • شيشه نك آغزينه عفاص باغلاديم
وعفاص شيشه نك باشينه باغلادقلرى دريدر وآغزينه طيقادقلرينه صمام ديرلر
جوهرى بر وجه اوزره بيان اتدى لكن مصنف اساس البلاغه ده عفاص وصمام
بر معنايه در ديدى حيث قال اشتريت البقة بعفاصها اى بصمامها وعفصها سمتها
صاحب مصرحه ديدى العفاص غلاف شيشه وصاحب دستور سداد القارورة ديدى

ومطرزی دیدی که عفاص اول ظرف در که ایچنه نفقه وضع اولنور دری ویا پاره سی
کبی لهذا قارورهنك آغزینه الباس اتدکلری دری یه عفاص دیرلر زیرا آنك غلوفی حکمنده در
بعضیلر صمام دیدی وغوری غلوفی در دیدی مختار اولان قول اول در انتهی أَمْلَصَتِ
المرأة بولدها بچه آتدی یا بیغکدن بچیلی خاتون چوجوغی برحیله ایله دوشردیکه
اول چوجوغه سقط دیرلر أَقْرَصَهُ بشکنجیه اوردی آنی ایکی پارمغیله صیقدیکه چیمدیلدی
تعبیر اولنور وَقَرَصَهُمَا البَعُوضُ دیرلر سیوری سنك ایصیردی معناسنه تقول قَرَصَتْهُمُ البَعُوضُ
قَرَصَاتٍ وَقَصُّوا منها قصات وکلام موذی یه قارصه دیرلر واول سوزکه لسانی بوران آکا دخی
قارص دیرلر وفی المثل عدا القارص فحزر حازر زیاده اکشی سوددر یعنی سود قارص
ایکن اول مرتبه یی تجاوز ایدوب حازر رتبه لرینه بالغ اولدی اشتداد مرآنا فانا متزاید
اولمقده در دیه جك یرده ضرب اولنور ض أَبْغَضَهُ دشمن داشت اوردی آنی دشمن طوتدیکه
آکا بغض اتدی تعبیر اولنور أَجْرَضَ بریقه خیو درنکلو گیر اینه اوردی توکروکنی بوغازینه
طوردردیکه مغموم ومحزون اتدی دیمکدن کنایه در أَدْحَضَ اللهُ حُجَّتَهُ باطل کرد حق
برهان اوردی حضرت الله آنك دلیلنی ابطال اتدی دحض آصلنده آیاق طایمق معناسنه در
دَحَضَتْ رِجْلُهُ دیرلر ایاغی سورچدی معناسنه وطایغجق یره مکان دحض دیرلر
مکان دحض دیرلر مکان زلق دیدکلری کبی پس أَدْحَضَ متعدی اولمغله سورچتمك
معناسنه ایکن ابطال معناسنده استعمالی مجاز طریقیله در أَرْبَضَ بخوابانید چارپا را
چارپایی یاتاغنه یاتردی ربض درت ایاق اوزرینه برولك اتمك حیوانك یاتمه سنه
دیرلر کلب وقویون کبی وفی المثل کلب طواف خیر من اسد رابض یعنی طولاشق
کزن کلبه یاتاغنده یاتان ارسلاندن خیرلودر کسبه سعی ایدن ضعیف تکاسل ایدن
قویدن خیردر دیه جك محلده ضرب اولنور ودخی هرکس ماوی ومرجع اتخاذ ایلدیکی
کمسنه لره ربض وربض دیرلر زوجه سی واقرباسی وخانه سی وخدمتکاری کبی
وفی المثل منك ربضك وان کان سمارا یعنی سندندر خدام واقاربك وسن آنلری
ترك ایدر می سین هرنه قدر دنادت وحقارته رعایت اتمزلر ایسه دخی ومثل مذکور
من حیث المعنی منك أنفك وان کان أجدع مثلنه مناسب در یعنی سنك بورنك
سندن وسنك جزوکدر هرچند مقطوع ومعیوب اولورسه دخی أَرْكَضَ الولد
بچه بجنبید در شکم ستور دابه نك قارننده ولدی بوریوب حرکته کلدی أَرْمَضَنَهُ
بسوزانید اوردی آنی یاقدی رمض شمسك حارقی قومه وطاشه زیاده تأثیر اتمکدن
عبارتدر ومشی فی الرمضاء دیرلر برکسنه شمسك تأثیری ایله قیزمش طاش اوزرنده
یوروسه وارض رمضاء قزمش زمین وفی المثل المستجیر بعمرو عند کربته کالمستجیر
من الرمضاء بالنار أَعْرَضَ عَنْهُ روی بکردانید اوردی آندن یوز دوندردی ودخی
اعرض فلان دیرلر برکسنه عرضا وطولا ذاهب اولسه یعنی توسیع وتعمیم اتسه
وفی المثل أَعْرَضْتَ القِرْفَةَ یعنی تهمتی توسیع اتدیك مثلا برکسنه یه دیسه که
سن کیمه تهمت ایدرسین مظنه تهمت کیمدر جواب ویردکه بوتون شهر اهالیسیدر

تفصیل مجمع الامثالده اشام من بشرش مثلنده مذکوردر

اول

اول وقت مثل مذکوری ایراد ایدرلر میدانی عرض ثوب الملبس مثلنی شوجهه اوزره بیان
اتدی که برکمسنه یه تهمت عارض اولور لکن کیمه یا پشه جغی بلمز بلکه جماعته اسناد ایدر اول
محلده ضرب اولنور یعنی متهمك لباسی عریض اولور أَغْمَضَ عَنِ الشَّيْءِ چشم فروکرد از چیزی
کوزینی یومدی نسنه دن یعنی مساهله اتدی غمض آصلنده الجقلق معناسنه در وبرکمسنه
برنسنه اشترا اتدکده بایعه اغمض لی دیر یعنی بر نسنه روی دربها سندن تنقیص یاخود برآن
دخی اول نسنه دن ویر وبر جماعت بیا با نه کیدوب ظهور اتمسه لر أَغْمَضَتِ المفازة علی القوم
دیرلر وغمیضا برکوکك اسمیدر تقول قد یقع بین الاخوین من الخلطاء ما وقع بین الشعرى بين
من العبور والغميصاء أَغْمَضَ فِي الأَمْرِ آسانی کرد درکار ایشده سهولت ایله معامله اتدی
وعنقریب ذکری سبقت ایدن اغمض لی کلامی بو قبیلدندر أَقْبَضَ شمشیر وکارد را دسته
کرد قلیج وبچاغه صاپ کچوردی واول صاپه مقبض تسمیه اولنور وبرکمسنه برایشه شروع
ایدوب علی الغفور ترك ایلسه هو قبضة رفضة دیرلر أَقْرَضَهُ الدَّرَاهِمَ وام داد اوردی درهمی
آکا برآن درهم قرض ویردی قرض اول مالدرکه آخره اعطا اولنه قضا اتمك شرطیله پس
استقراض طلب مال مذکوردن واقراض اعطادن واقتراض قبولدن عبارتدر وتشبیه
طریقیله برکمسنه یه سابقه احسان واسائه دخی قرض اطلاق اولنور وَهُوَ القَرْضُ وام
بوزج قُرُوضٌ ج امحض الشیء ویژه کرد چیزرا نسنه خالص اتدی أَمْرَضَهُ بیمار کرد اورا
آنی مریض اتدی أَمْرَضَهُ اللهُ ماکل مالم یوافقه فامرضه دیدکلری کبی وأَمْرَضَ القوم دیرلر
رای زای مبتلا اولسه ودخی برکمسنه حاجتنه نائل اولمغه یاقلاشسه امرض فلان دیرلر أَنْبَضَ
القَوْسَ زه کمان کشید اندکی وبکذاشت تا آواز آن زو بیاید یا یك کریشنی آز چکوب
صالیویردی تا آوازی چیقسون دیو وفی المثل انباض من غیر توتیر قادر اولمدیغی
نسنه یی ادعا ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور یعنی ادعا مذکور یایه کریش چکودمه دن
یایی چکمك کبی در زیرا انباض توتیردن صکره اولور ونبض آصلنده از بجق حرکته دیرلر
تقول رأیت ومضة برق کنبضة عرق وفلان کمسنه نك غضبی حرکت اتدی دیه جك
یرده نبض نابضه دیرلر أَنْغَضَ رَأْسَهُ بجنبانید سرش را باشنی تحریك اتدی تعجب
وغیری واقع اولان تحریك کبی ومطلقا آهسته تحریك اتمکه انغاض دیرلر انقض القوم
بی زاد شد مردمان توملك تخیره لری دوکندی نقض آصلنده سیکلمك معناسنه در عادتا ذخیره
دوکندکده ظرفی سیلکرلر وفی المثل النقاض یقطر الجلب برکمسنه شاننده اولمیان اشی
بالضروره ایشلسه یاخود بخیل ضروری انفاق اتسه ضرب اولنور أَنْقَضَ الحِمْلُ ظَهْرَهُ
بیانك آورد بار پشت اوراپولك بغایت اورلغله آنك صیرتی صدا اندردی انقاض
آصلنده آهسته صدا اتمك وصدا اتدرمك معناسنه در انقضت الدجاجة دیرلر یمورطه وضع
اتدکده تصوت اتسه وتحقه وتخت وآنده ظاهر اولان صدایه که ترکیده قیجردی تعبیر
اولنور نقیض تسمیه اولنور وظهردن ظهور ایدن صدایوکك زیاده آغرلغندن نشات
اتمکله جوهری عبارت مذکوری انقله ایله وبیهقی وزوزنی انقاض لفظنی گران کرده
عبارتیله تفسیر اتدیلر وَهُوَ النَّقِيضُ آوازی که از گرانی بار برآید یوکك آغرلغندن ظهور ایدن

ومعنای سابقی مجازدر

میم فتحی ویاکسریله

فاءک فتحیله درکساری کسراله دخی روایت اتدی

بیشتر

آواز • آنخضر بر انگیخت ازجای برندن حرکت اتدردی واول قوش یا وروسی که قناتلری
کامل اولوب اوچمغه مباشرت ایلیه آکا ناهض دیرلر ط آحبط الله عمله باطل کرد خدا
کار اورا حضرت الله تعالی آنك اندیکی عملی باطل اتدی یعنی مقابله سنده ثواب ویرمدی
حبط ماشیه ده استعاره اولنمشدر که حیوانات یاش اوت چوق اکل ایدوب یاخود ذرق که
خند قوق در اکل ایدوب قارنی شیشوب منقبض اولمغله هلاك حبط دیرلر کذلك حبط
دم القتیل دیرلر هدر معناسنه آسخطه بخشم آورد اورا • آنی غضبه کتوردی عطاء مسخوط
مکروه وتسخط عطاءه دیرلر احسانی قلیل عد ایدوب چندان قبولله قرین اولمسه آسعط الدواء
دارو ببینی واکرد بورنته دوا دوکدی واول دارویه سعوط دیرلر ویر کسنه یه کلامی تفهیم
اتمك ایچون کرات ایله تکرار وتفهیم ده مبالغه اولنمش ایکن ینه فهم اتمسه آسعطته کلمة
فافهمها دیرلر • آشحطه دور کرد اورا آنی بعید اتدی وشحطت الدار دیرلر بعید اولدی
معناسنه آسقطه بیفکند اورا آنی یباقدی که دوشوردی تعبیر اولنور آسقطت المرأة
بچه بیفکند زن ه خاتون چوجوق دوشوردی وهو السقط بچه افکنده دوشن چوجوق
واول خاتونه مسقط ومسقاط دیرلر وچخماخدن دوشن آتشه دخی سقطا لزند دیرلر وحسیب
ونسیب اولمین کسنه یه ساقطه تسمیه اولنور وفی المثل لکل ساقطة لاقطة ساقطه اولان
کلمه یی استماع ایدر کسنه لر بولنور بلکه اول کلمه متکلمك متضرر اولمسنه سبب اولور انسانه
لسانی زیاده محافظه اتمك لازمدر دیه جك یرده ضرب اولنور یاخود للجنس الی الجنس
میل فحواسی اوزره هر ردی اولان متاعه فرومایه مشتری بولنور بازرگانك متاعی هر نه قدر
معیوب ایسه ینه آکا مشتری بولنور دیه جك یرده ضرب اولنور • وفی مثل آخر اسقطه
العشاء علی سرحان یعنی عشا طلبی آنی قورد اوزرینه دوشردی منفعت امید ایدر ایکن
ضرره اوغرادی دیه جك یرده ضرب اولنور • وهذا الامر مسقطة لك من العیون دیرلر
برایش سنی خلقك نظرندن دوشورر معناسنه آغبطت واغمطت علیه الحمی یعنی دربی
تب کرفت اورا دائما آنی حمی اخذ ایلدی آفرط فی الامر دور اندر شد درکار ایش ده
اوزاق کتدی یعنی اندازه یی تجاوز اتدی وامر فرط کار دور اندر شده حدی تجاوز
اولنان ایش قال الله تعالی وکان امره فرطا آفرط الشیء فراموش کرد چیزرا نسنه یی
اونوتدی نسیه معناسنه قال عز شانه وانهم مفرطون ای متروکون فی النار منسیون
ودخی آفرطه دیرلر اعجله معناسنه وافرطت المزادة دیرلر قربه یی صو ایله طولدوردی
وافرطه الی الماء دیرلر بر کسنه یی صو تحصیلنه ایلرو کوندرسه وصو آرامق ایچون
کیدن کسنه یه زائد دیدکلری کبی وفی المثل افرط لهم حبینا اقحسا هیم اهیك
جمیدر عطشان معناسنه وحبین آحبن لفظنك تصغیریدر مرخما رجل آحبن دیرلر استسقا
مرضنه مبتلا اولسه وآقعس صدری خارج وظهری داخل اولان کسنه در یعنی صوسز
دوه لری صیوارمغه کندو مستسقی واقعس کسنه یه کوندردی عاجز اولان کسنه دن معاونت
طلب ایدن احمق حقنده ضرب اولنور آقحط القوم در قحط شدند مردمان قوم قتلغه
دوشدیلر اقحطوا وقحطوا دخی بومعنایه در وهو القحط معروف در وقحط واقع اولان ارضه



قاله فی الاساس

قاله ابن الکمال

معلوم اولدیکه ساقطه کلمه سی تعبیرینك اولکلمه سی ساقطه دیمکدر وساقطه لاقطه مونثدر دیمکدر اولندیکی بعضیلر اذ دوا ومتحه وبعضیلر اذ ده لاقطه مبالغه ایچون وبعضیلر نقله برنوع در دیدیلر

کرسو ایچکدن کندویی دوه لار اوزرینه تقدیم ایدر

کرضعیف اولمغله از دهما وقتنده دوه لری صویه کتوره من

آقسط داد کرد
نشطه دیرلر واول کسنه که اکل اتدکده سیلوب سپوردسه آکا قحطی دیرلر
عدالت اتدی وهو القسط قافك کسریله داد عدالت وقسط قافك فتحیله جور معناسنه در
وقسط غیر مقسط یعنی جور ایدر عدل اتمز قال الله تعالی واما القاسطون فکانوا
لجهنم حطبا وقال ایضا ان الله یحب المقسطین یقال امر الله بالقسط ونهی عن القسط
وقسط اعوجاج معناسنه اولمغله ایاغی اکری کسنه یه آقسط دیرلر آقنطه عن الخیر نومید
کرد اورا از چیز • آنی خیردن مأیوس اتدی تقول قلب المؤمن بالرجاء منوط والکافر
آیش قنوط آنبط الماء من البئر برون آورد آب را از چاه قویودن صویی طشره چیقاردی
یعنی قویوب اول مرتبه قازدی که صویی ظاهر اولدی واستنباط استخراج معناسنه در
ونبط الماء صو کندو چیقدی واول صویه نبیط تسمیه اولنور آنشط العقدة کشاد کره را
دوکومی آچدی معلوم اوله که سابقا ضرب بابی امثله سنده ذکر اولندی که نشط الحبل
دیرلر ایپی اول وجهله دوکملسه که آچمه سی آسان اوله وانشوطه اول دوکومه دیرلر
واساسی ده انشوطه تفسیرنده اوچقور باغی کبی دیو تمثیل اتدی پس افعال همزه سی
برمقامده ازاله ایچون اولمق ملاحظه اولنور وانشطت الحبل دیرلر ایپك بوکوملری
آچلسون ایچون اوزادوب چکسه آهبطه فرو آورد ش • اشاغی ایندردی وهبط نزل
انزل معناسنه لازم ومتعدی استعمال اولنور ویقال اللهم غبطا لا هبطا غبطه حسن
حالده وهبط بولندوغی حالدن تنزل ده عبارتدر یعنی یارب سندن حسن حال
طلب ایدرز وبولندوغمز حالدن تنزلدن سن حفظ ایلیه سن ط آحفظه بخشم
آورد اورا آنی غضبه کتوردی وهی الحفیظة خشم غضب فلان من اهل الحفیظة والحفظة
دیرلر حمیت وحفظ حرمت وقتنده غضب ایلیه • وفی المثل الحفا یفظ تمحل الاحقاد بر کسنه
اقرباسنه ظلم اولندوغی کورسه البته عرق حمیت حرکته کلوب درونندهٔ آنلره حقدی
دخی وار ایسه نچاه مرحمت ایدوب حقدی زائل اولور • وفی مثل آخر المقدرة تذهب
الحفیظة بر کسنه خصمندن انتقامه قادر اولوب مرحمة انتقام قیدندن اولمز دیه جك
یرده ضرب اولنور آغلظ فی الکلام درشتی کرد در سخن • کلامده درشتلك اتدی یعنی
شتم ایله سویلدی که سرد سویلدی تعبیر اولنور • وفی المثل اغلظ من حبل الجنین ع
ابدع الشیء آنو پیدا کرد چیزرا • نسنه یی یکی ده اختراع اتدی که نمونه ومثالی یوق
ایکن ودخی ابدع الرکاب دیرلر مرکوب اولان دابه یه کلال کلسه کویا دابه امر حادث
ابداع اتدی وابدعت حجته دیرلر دلیلی ضعیف اولسه وهو البدیع والبدعة جنز انش
پیدا شده یکی پیدا اولمش نسنه ویکی قربه یه سقاء بدیع دیرلر جدید معناسنه بدایع
وبدع ج لف ونشر مرتب قاعده سی اوزره در والله بدیع السموات والارض خدای تعالی
آفریننده آسمانه وزمین است حضرت الله تعالی آسمانه وزمینی یکیدن اختراع
ایدیجی در پس لفظ بدیع مبدع معناسنه اولور • ابضع آن یاره وا داد ببضاعت متاعی
سرمایه ویردی وکندیم ایچون سرمایه اتدیم دیمك مراد اولورسه استبضعت دیمك
کرك بضاعه دن مأخوذدر رأس المال وسرمایه معناسنه جوهری دیدی که بضاعة مالده

وابدع بالرکب دیرلر راحله سی یورولسه
ونجم یکیلر بیلمز سی یان لسنه
انقطع ده راجلسه دیرلر

وقد دکسنه یه معتمد علو ایدر ایدم
مکره وکل ایش دیه جکیردن ابدع
بخلون دیدر دصعلند

برقطعه درکه تجارة ایچون بر طرفه ارسال اولنه تقول قد نعشت ضایعنا ونفقت بضایعنا ومعنای
مذکورده بضع قطع وبضعه قطعه معناسنه اولدوغنه مبنی اولمق ملاحظه اولنور بضعت من الماء
دیو بر صودن قاندیم معناسی اراده قلندیغی صودن دخی یعنی قانمق وقتندن شرب قطع اولندوغی
ایچوندر وفی المثل حتی متی تکرع ولا تبضع ولا تبضعنی الماء ای اروانی وبرکمسنه بر مسئله سؤال
اتدکده جوابه شافی ایله مقابله اتسه ابضعته دیرلر ابتعه اذ بیش رسیده آنک اردنده یتشدی
اتبع الرجل الرجل برساینه مردن بمرد برکمسنه برکمسنه یه یتشدردیکی اردنجه آدم گوندردی
تعبیر اولنور وبرکلمه برکلمه نک اردنجه ذکر اولنوب کلمه ثانیه نک معناسی اولمسه آکا اصطلاح
ارباب ادبده اتباع فی الکلام دیرلر حسن بسن وترکیده کلدی قلدی کبی وعبارت مذکوره
اکثریا شرده مستعملدر مثلا برکمسنه نک اردنجه قتل ایچون آدم گوندرسه لر اتبعه دیرلر وفی
المثل اتبع الفرس لجامها والناقة زمامها یعنی آتی هبه اتدکده لجامنی دخی عطیه ودوه یی
دخی هبه اتدکده یولارینی دخی عطیه اتدکه زیرا آته نسبت لجام ودوه یه نسبت زمام شئ
حقیردر برحاجتی ویردکده اتمامنه ترغیب محلنده ضرب اولنور اترع الاناء برکرد خوردرا
چناغی طولدردی وطولمش چناغه ترع ونهری طولدوران سیله تراع دیرلر وقاپوجی یه
دخی تراع دیدکلری قاپویی قاپادقده گویا اول میدانی قاپو ایله طولدوردوغی ایچوندر
تقول جاء الفتاع قد ده التراع اجدع بدبروساینه بدغدا ایله بسلدی یقال اجدع ولیدهم
ای ساء غذاءهم اجمع علی کذا واجمعه واجمع به عزم کرد برفلان کاری فلان ایشه عزیمت
اندی واجمع القوم دیرلر اتفاق اتسه لر اخدع بنهان کرد صاقلادی لهذا کیلارده مخدع
ومخدع دیرلر وفی الاساس خباء الشیء فی المخدع وهو المخزن من الاخداع بمعنی الاخفاء
وفی المثل اخدع من ضب میدانی دیدی که خدع تواری یعنی لختفا معناسنه اولمغله
ضب دلوکنده مدة مدیده متواری اولوب ظهور اتمکله بومثل ضرب اولنور اخضع واخنع
فروتنی کرد تواضع اندی وبرکمسنه نک خلقی بویوننده اکریلک اولسه آکا اخضع دیدکلری
متواضع صورتنده اولدوغی ایچوندر واخضعتنی الیک الحاجة بنی احتیاج سکا تواضع
وتذلله باعث اولدی اذقعه بخاک واد وساینه اوردآنی طوپراغه ملاصق اندی دقعاء
ودقعم تراب معناسنه در وبرکمسنه یه مبدعا مقامنده رماه الله بالدوقعة دیرلر
فقر وذل معناسنه وفیاده آچلغه جوع دیقوع دیرلر اذلع لسانه زبان ان دهن بیرون
کرد دیلنی آغزندن چیقاردی دلع لسانه دخی بومعنایه در ودلع لسانه دیلی طشره
چیقلی لازم ومتعدی استعمال اولنور ارضعت ولدها شیر دادن فرزندش را خاتون
ولدینه بسود ویردی که امزیردی تعبیر اولنور وهی مرضع زن شیر دهنده سود ویره خاتونه
جوهری دیدی که اکر خاتونک مه آنه وارددر دیمک مراد اولونسه مرضع واکر بالفعل مه سی
ولدنک آغزینه ویردی دیمک مراد اولونسه مرضعة دیمک کرک مصنف کشاف ده یوم
ترونها تذهل کل مرضعة عما ارضعت آیه کریمه سنده بیان اتدیکی جوهری کلامنه مطابقدر
زیرا دیدی که ارضاع شاننده اولان خاتونه مرضع ومه سی بالفعل ولدینه القام ایدن
خاتونه مرضعة دیرلر ورضاع زیاده لئیم اولان کمسنه یه اطلاق اولنور تقول استغنوا من ارضاعنا

کما تستعید

کما تستعید من الضراعة اذمع علی کذا واذمعه واذمع به عزم کرد بفلان چیز فلان نسنه یه
عزیمت اندی بروجهله که آندن رجوع اتمز یقال اذمع الامر اذا اثبت علی امضائه ویقال
فلان رایه زمیع وقلبه جمیع واذمعت الارنب دیرلر طوشان سکرتسه ودخی ازمعت النبات
دیرلر اوت بتمکه باشلاسه وهو الازماع عزم عزیمتنده ثابت اولمق اسبع القوم هفتمین
شد مردمان را وهفت یک کرفت از مال ایشان قومه یدنجی یعنی قوم آلتی ایکن انکله یدی
اولدی یاخود قومک ماللرینک یدی ده برینی آلدی واسبعت المراة یدی آیلق جرجرق
طوغوردی واسبع ولده ولدینی دایه یه ویردی واسبع الرعیان شبان نلرك ماشیه سنه
فزونت کردی وفی المثل اخذه اخذ سبعة مراد سبعة بن عوف بن ثعلبه نام شدید الاخذ
برکمسنه نک اسمیدر یاخود یدی آدم اخذ ایدر کبی اخذ اندی ابن السکیت سبعة ایکی تخفیف
اولندی دیدی یعنی دیشی ارسلان اخذ ایدر کبی اخذ اندی اخذ شدید ایله اخذ ایدن
کمسنه حقنده ضرب اولنور اسرع فی العمل بشتافت درکار ایش عجله اندی ودخی اسرع
القوم دیرلر دابه لری سرعت اتسه اسمعه کذا بشنوا نید اورا فلان چیز فلان نسنه یی
آکا ایشتدردی وسمع ذکر جمیل معناسنه در وفی المثل لا یسمع اذنا خنا خشن صوت
معناسنه در سیوری سینک خموش دیدکلری بجزاندکده صوتی ظاهر اولدوغی ایچوندر
همشادخی روایت اولندی جیم ایله میدانی صوابه قریب اولان بودر که یدی یعنی اصلا
بر قولاغه صوت استماع اتدرمه زیر انکلم اتمز لوک کمسنه حقنده ضرب اولنور که آکاهر نه قدر
نصیحت اتسه لر قبول اتمدیکندن اصلا جواب اتمیه اشبعه سیر کرد اورا آنی طویوردی
رشبع قارنه طویوره جق طعامدر وتقول ترامر سباعا اذا کانوا شباعا وفی المثل الشبعان
یفت للجایع فتا بطیئا یعنی طوق آدم آچ آدم ایچون اتمکی کچ کچ پاره لر سنک احوالکه
خبردار اولمیوب کرکی کبی سکا اهتمام اتمین کمسنه حقنده ضرب اولنور اشرع الرمح
قبله راست کرد نیزه را بسوی او نیزه یی آنک طرفنه طوغری اتدی اشرع الدابة باب اوردو
ستور را دابه یی صویه کتوردی وشرعت الدواب فی الماء ای دخلت اشرع الباب
الی الطریق بگشاد دررا بسوی راه قاپویی یول طرفنه اچدی شارع اولوب یول معناسنه
اولمغله مناسب اولان بسوی شاه راه دیو تفسیر اولنمق ملاحظه اولنوب تاجده اشراع در
باشارع کرده عبارتیله تفسیر اولندوغی بو ملاحظه یی تأیید ایدر لکن جوهری
اشرعت بابا الی الطریق ای فتحت دیدی پس اشراع مطلقا فتح معناسنه اولمق فهم اولنور
الی الطریق ذکر اولونسه بسوی شاه راه عبارتیله تفسیر واجب ایدی اضجعه بخوابانید
اورا آنی یاتوردی ضجع وضجوع یانی اوزرینه یاتمقده عبارتدر وضاجع ومضطجع
یان اوزرینه یاتان کمسنه در وبرکمسنه خانه سنه ملازمت ایدوب طشره حرکت اتمسه
آکا ضجعه وضجعی دیرلر داعی دیدکلری کبی وضجع فی الامر دیرلر بر ایشده تقصیر اتسه
اضرعه فروتن کرد اینه تش آنی ذلیل اندی وتواضع اتدردی وفی المثل الحمی اضرعتنی لك
احتیاجدن ناشی برکمسنه یه تذلل وقتنده ضرب اولنور واضرعت الناقة دیرلر طوغورمه ده
ازل سردی کلسه وضرع هر ظلف وخف صاحبی اولان حیوانک مه سیدر وبرکمسنه

فقیره‌دن بر شیئه مالك دكلدر دیه‌جك محلده مال زرع ولا ضرع دیرلر اطلعه علی كذا دیدم و دركرد
اوراه بر قلعه‌دن چیغ آنی قلعه‌دن نسنه‌یه مطلع اتدی واطلع الرامی آتدیغی اوق نشانك اوزرندن
یچدی كیتدی واطلع قوصدی قاء معناسنه وقی اتمك طلقا دیرلر وطلع علینا حاضر اولدی غندمزه
وطلع عنا غایب اولدی عندمزدن معناسنه‌دن آطعمه بطعم افكندش آنی طعمه دوشوردی
افزعه بترساند اوراه آنی قورقوتدی وافزعه دخی دیرلر اغاثه اتدی معناسنه یقال فزعت
الیه فافزعنی یعنی آنده استغاثه اتدم بكا اغاثه ایدوب خوفمی ازاله اتدی افظعه الامر
سخت شد بروی كار ایش اكا كوج وشدید اولدی وافظعه دیرلر شدید اولدی معناسنه
اقشع السحاب واشد میغ بولوت طاغیلدی وبولوت طاغلدقده صكره باقی قلان بولوت
پاره‌سنه قشعه دیرلر اقطعه ارضا بمقاطعه داد بن زمین را ارض خراجیه‌دن بر پاره زمینی
مقاطعه ایله وردی اكا وهی القطیعة زمینی كه بمقاطعه داده شده مقاطعه‌یه ویریلن
زمین اقلع المطر بایستاد باران یغمور طوردی یعنی یاغمز اولدی اقلوع تاجی بیهقی
ومصادره‌ده ذوقنی وایستادن ایله تفسیر اتدیلر كتب مطوله‌ده كف وترك ایله تفسیر
اولندی اقلعت عنه الحمی وایستاد تب ازوی حمی آنده ساكن اولدی یعنی ترك اتدی
واندن دور اولدی واقلع عن الشیء دست بداشت ازچیز نسنه‌دن ال كوتوردی
یعنی فراغت اتدی اقنع راسه برداشت سرش را باشی یوقاری قالدردی بعضیلر
اقناع اضداددندر دیدی كه رفع وخفض ده استعمال اولنور ودخی اقنع البعیر دیرلر
دوه صو ایچجك ایچوره باشی حوض جانبنه اوزاتسه واقنع الاناء دیرلر كاسه‌یی صونك
آقان یرندن طولدورمق ایچون توجه ایلسه واقان یرینه طولسون ایچون طوتسه وبعنی
شوقدر نسنه راضی ایدن دیه‌جك یرده اقنعنی كذا دیرلر وفی الاساس اقنع الصبی یعنی معنی
اویمك ایچون بالیغی باشینه وبالیغی چكه سنك التینه وضع ایلدی امتعه الله بولدی برخوردار
دها رخدای بفرزندش برخوردار اولدق ویرسون الله تعالی ولدی ایله یعنی متع طویله
ولدی ایله منتفع اتسون وهو المتاع برخورداری منتفع اولمق وتمتع ارتفاع وماتع
هراوزون اولان نسنه ودخی هر ایو اولان نسنه‌یه ماتع دیرلر ودخی امتعت عن الشیء
دیرلر نسنه‌دن مستغنی اولدوم معناسنه امرع الموضع بسیار كیا هنالك شد جای
موضع چوق اوتلو اولدی واوتلو وخصب اولان زمینه ممرع ومریع وامرعه دیرلر
وفی المثل امرعت فانزل اعشبت فانزل مثلنه قریبدر لكن اساسده سنك حاجتك
بزم عندمزده حاصل اولور عندمزدن تجاوز اتمه معناسنه‌در دیدی وتقول بخت
من عزك علی جبل میغ ومن كرملك فی واد مریع انقع دراغشت درآب صوده
ایصلاتدی اهرع لرزانید ترساید وشتاب كرد دیترتدی وقورقوتدی وسرعت
اتدی اهطع فی السیر شتابید در رفتن یورومكده سرعت اتدی وبركمسه بوینی
اوزادیب باشی اكسه دخی اهطع دیرلر بعیر مهطع بوینده اكری یاك اولان دوه
بعضیلر سرعت ایدن دوه‌در دیدی غم ابلغه الرسالة رسانید بوی پیغام را اكا خبر
یتشدردی وابلغه سلامی ای اوصله ابدع الابل بخود كذاشت شتررا دوه‌یی كندو

مالنه قودی كه هر نه زمان مراد ایدرسه صویه كندو وارد اوله واول دوه‌یه مرتبع دیرلر
قل دیدكلری كبی صاحب عباب دیدی كه ربع رانك فتحی وبانك سكونی ایله صودن قانمق
وبانك فتحیله سعه عیش معناسنه‌در وفی المثل النسیء من خیر امارات الربع شیء مقدمه
مین معناسنه‌دن اول كمسنه‌ده ضرب اولنور كه ضیق عیشنده شكایت ایدر لكن چهره سنده
علامات سعه حال ورفاغ عیش نمایان اوله ارتغ المطر الارض وحل انكیخت باران
در زمین یغمور چوق یاغوب زمینی چامور اتدی یا غمور چوق یاغوب یری ذنده
آناسه بو عبارتی تكلم ایدرلر ورزغه وحل شدیده معناسنه‌در اسبغ علیه النعمة تمام
كرد بروی نعمت را نعمتی آنك اوزرینه اتمام وكامل اتدی افرغ الله علیه صبرا
صبرریزاناد بروی خدا حضرت الله تعالی آنك اوزرینه صبر دوكسون كه مجازدر
مراد صبر ویرسون دیمكدر افرغ الماء بریخت آب را صویی دوكدی صبه معناسنه
تقول دراته بین یدیه الماء یغترفه ثم یفترغه یعنی آنی كوردوم كه صویی اوچی ایله آلور
صكره كندو اوزرینه دوكر افرغ الصفر المذاب فی القالب روی كداخته را
درقالب ریخت اریمش بریخی قالبه دوكدی زوكر لی اتدیكی كبی اهبغ واهجم بخوابانیه
اویوتدی انام معناسنه ف آسفه اندوهكین كرد اورا آنی محزون اتدی ودخی آسفه
اغضبه معناسنه كلور واسف شدت حزندر ودوقت قلب صاحبی اولوب سریع الحزن
اولان كمسنه‌یه آسیف واسوف دیرلر ابن سكیت اسیف عبد معناسنه‌در دیدی
الفه الشیء سازكاری افكند اورا بچیزی آنی بر نسنه‌یه مالوف اتدی یعنی الفت اتدردی
وفی المثل آلف من حمام مكة اتحفه هدیه دادش اكا هدیه ویردی وهی التحفة هدیه
ازوه الله در نعمت داشت اورا خدای حضرت الله آنی نعمتده اتدی یعنی نعمت صاحبی
اتدی واترفته النعمة دیرلر نعمت سببی ایله طغیان اتسه یقال اعوذ بالله من الاتراف
والاسراف وتقول استتروا فوا تعخشنوا رجل مترف مرد در نعمت داشته منعم اولان
كمسنه اتلف ماله هلاك كرد خواسته اش را مالنی هلاك اتدی وتلف هلاك
معناسنه‌در ورجل متلاف مرد بسیار تلف كننده مالی چوق تلف ایدن كمسنه وذهبت
نفس فلان تلفا وطلفا ای هدرا اجحف به كزند رسانید باو اكا ضرر یتشدردی
واجحف بهم الدهر دیرلر استیصال اتدی معناسنه وبركمسنه‌یه تكلیف ما لا یطاق ایتسه
دخی اجحف به دیرلر كذلك اكا قریب اولسه وجحف وجحاف موت وامتلاء دن ناشی
املوق بطن معناسنه كلور احصف الامر محكم كرد كار را ایشی محكم اتدی واحصف
الحبل دیرلر ایپی محكم بوركسه احلفه بالله علی دعواه سوكند دادش بخدا بر دعوی وی
حضرت اللهه یمین ویردی دعواسنه اخلف الوعد وفا نكرد بوعدش وعدینه وفا
اتمدی ورجل مخلاف مرد بسیار خلف وعد كننده چوق وعده خلف ایدیجی كمسنه
اخلف الله علیه وبه عوض دادش خدا برای چیز ضایع
ومستقبلده نسبت كذب كبی‌در اكا آنك ضایع اولان نسنه‌سی مقابله‌سنده
حضرت الله عوض ویردی یا ویرسون واخلف الطائر
واخلف بیده الی السیف آلی قلیج قبضه‌سنه قویوب سل سیف اتدی

وفی بعض النسخ دور شد

وفی الاساس استعمل بكذا الماء

ذكرنا فی لعسب

حالته

توپی دوکولدکدن بنه توپی بتدی ودخی اَخْلَفَ فَهُ معناسنه آغزینك قوقوسی متغیر اولسه
وفی المثل اَخْلَفُ من صَقْرٍ اَدْنَفَهُ سخت بیمار کرد اودا آنی زیاده خسته اتدی اَدْنَفَ
بِنَفْسِهِ سخت بیمار شد زیاده خسته اولدی وَهُوَ مُدْنَفٌ و مُدْنِفٌ سخت بیمار شده
زیاده خسته اولان کمسنه اساس ده دیدی که دَنِفَ الرَّجُلُ دیرلر زیاده خسته اولوب
هلاك مرتبه سنه وارسه رَجُلٌ دَنَفٌ وَدَنِفٌ وَرَجُلَانِ ورجالٌ دَنَفٌ مؤنثی دخی
بو وجه اوزره در وَاَدْنَفَهُ المَرَضُ دیرلر خسته لك هلاك مرتبه سنه کتوردسه اَرْدَفَهُ
از پس نشاندش آردینه بندردی واول کمسنه یه رَدِیف وردف دیرلر تقول هو من الرَّوَادِف
ولیس من الارداف یعنی اتباع دندر وزراء دن دکلدر اَرْعَفَهُ انی بینی اوخونه بیا ورده
بورنندن قان کتوردی اَرْهَفَ السَّیْفَ تیز کرد شمشیر را قلیجی کسکین اتدی ارهاف
آصلنده قلیجك آصلنی اینجه اتمك دیرلر ایدی لهذا سیف رهیف الحد دیرلر یوزی
اینجه قلیج ورهیف الجسم جسمی نحیف اولان کمسنه معناسنه پس معنای مذکور لازمیله
تفسیر قبیلندن اولمق ملاحظه اولنور وبیهقی ارهاف تنك کردن تیغ دیدیکی بوملاحظه یی
تایید ایدر ازحف مانده شد در رفتن یوروب مکره یورولدی وازحف الرجل دیرلر
دابه سی یورولسه اَزْرَفَ بشتافت در رفتن وشتاب اید سرعت اتدی یوروب مکره وسرعت
اتدردی اَزْلَفَهُ نزدیك کرد اودا آنی قریب اتدی وَهُوَ الزُّلْفَةُ والزُّلْفَی نزدیکی قرب
ومنزلت جمعی زُلَف کلور تقول احتمل الکلف حتی نال الزُّلَف اَسْرَفَ فی الاَمْرِ دوراندن
شیدرکار ایشده حدی تجاوز سَرِفَتِ الشرفة الخشب دیرلر شرفه دیدکلری بوجك
اغاجی اکل ایلسه واسراف نفقه بوندن مأخوذدر تقول یفعل السُّرُفُ بالنشب ما یفعل
السَّرَفُ بالخشب وفی المثل اَصْنَعُ من سرفة وَهُوَ السَّرَفُ ای اندازه کذشتن حدی تجاوز
اتمك نفقه ده وغیری شیده اَسْعَفَهُ بالحاجة دواکرد حاجتش را آنك حاجتنی روا
اتدی که قضا اتدی تعبیر اولنور ودخی اَسْعَفَتِ الحاجةُ دیرلر حاجة قضا اولونمغه
قریب اولدی واسعفت الدّار بفلان دیرلر خانه فلانه کمسنه یه قریب اولدی معناسنه
اصقبت الدّار معناسنه اَسْلَفَ فی کذا سلم بست در فلان چیز فلان نسنه ده سلم باغلادی
وَاَسْلَفَ دَرَاهِمَ سلم داد اودا دراهمی آکا برقاچ درهم سلم ویردی وَهُوَ السَّلَفُ سلم که
بیع دن بر نوعدر که آخذ عاجل باجل عبارتیله تعریف اولنور واسلاف من حیث اللغة تقدیم
یعنی ایلرو کوندرمکدن عبارتدر قبض ثمن تسلیم سلعه اوزرینه تقدیم اولونمغله اسلاف
اسلام وسلم معناسنده استعمال اولندی سلف القوم دیرلر تقدموا معناسنه ومقدم بچن
نسنه یه سالف دیرلر یقال مضی الی سالف نعمته آنفها اَسْنَفَ الفرس دربیش شد اسب
آت سایر آتلره سبقت اتدی ودخی اَسْنَفَ الامر دیرلر ایشی محکم اتسه سَنَفْتُ البعیر دن
مأخوذدر سناف اولدیرکه دوه نك قارنی اینجه اولوب قولانی کیرو یه کتسه قولان
محکم وثابت اولسون ایچون قولانه باغلاورلر بیهقی وجوهری دیدیلر که اشعارده اکر مُسْنِف
اسم فاعل صیغه سیله واقع اولورسه تقدم ایده آت مراددر واکر مُسْنَفَه اسم مفعول
صیغه سیله واقع اولورسه سیناف باغلانمش ناقه مراد اولور مصنف مستقصی ده عکی



بالاِنْتِساف مثلنده دیدی که استفوا امرهم دن مأخوذ اولمق وار محکم اتدیلر معناسنه اَسْنَفَ
البعیردن مأخوذ اولمق وار سناف باغلادی معناسنه یعنی آکا بر مرتبه دهشت وحیرت طاری
اولدی که سنانی دوه نك نره سنه باغلاویه جغنی بلمز یاخود ایشی نیجه تدبیر ونیجه محکم ایده جکنی
بلمزامر ننه حیران اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور اَشْرَفَ عَلَیْهِ دیده ور شد بروی آکا
مطلع اولدی وَقَصْرٌ مُشْرِفٌ کوشکی بلند یوکسك کوشك پس اشرف مرتفع اولدی
معناسنه اولور واشرف دیرلر یوکسك یره چیقدی معناسنه واشرف علی الموت موته زیاده
قریب اولدی اشفق علیه معناسنه وبر کمسنه بر نسنه یه حرص وتهالك اتسه اشرفت نفسه
علیه دیرلر اَصْحَفَ جمع کرد صحیفه های بسیار در چیزی چوق صحیفه لری بر نسنه ده
جمع اتدی معلوم اولکه صحیفه اول دری یاخود کاغد پاره سیدر که آکا یازی یازلور واول
مجتمع اولان شیئه مصحف تسمیه اولنور میمك ضمیله ومِصْحَف دخی دیرلر میمك کسریله
زاد دیدی که عرب بعض حروفك حتی ضمی ایکن استثقال ایدوب مکسور ایدرلر مِصْحَف کبی
من حیث المعنی اُصْحِفَ دن مأخوذدر صُحُف آنك جمع اولدی معناسنه اَضْعَفَهُ السَّیْرُ ضعیف
کرد اورا در رفتن یوریمك آنی ضعیف اتدی کذلك دابه سی ضعیف اولسه اَضْعَفَ الرَّجُلُ دیرلر
اَضْعَفَ الشَّیْءَ دوتا کرد چیزرا ایکی قات اتدی نسنه یی خلیل دیدی که تضعیف واضعاف
نسنه نك اوزرینه شئ آخر زیاده اولنوب ایکی مثلنجه یاخود دخی زیاده اوله اَضْعَفَ
القَوْمُ افزون شد مردمان چوق اولدیلر قوم تقول فلان ضعیف مضعف واخوه
ذی مُضْعِفٌ مخفی اولمیه که ضعیف بدن نسبت ومضعف ماله واهله نسبت ایله در
قوی ومقوی کبی ومضعف ثانی دن مراد مال واهلنك کثرت در بعض نسخه ده اُضْعِفَ القوم
مجهول صیغه سیله ضبط اولنوب عطاء بسیار داده شد مردمان را عبارتیله تفسیر
اولندی اساس ده یقال اضعف القوم اذا ضوعف لهم دیدیکی بومعنایه موافقدر اَطْرَفَ
طرفه آورد عجیب بر نسنه احداث ایلدی وجامه نك کنارینه تمغا اورمغه دخی اطراف دیرلر
اَطْرَفَتِ المرأة فرزند ظریف زاد دن ظریف وزیرك ولد طوغوردی خاتون اَعْجَفَ
الدّابّة لاغر کرد ستوررا دابه یی آریق اتدی اَعْرَفَ الفرس دراز کشت یش اسب
آتك یالیسی اوزون اولدی اغدفت المرأة قناع بر روی فرو کذاشت زن خاتون
یوزینه برده اتدی وصیاد صیده اوزرینه آغ براقمغه دخی اغداف دیرلر اَقْرَفَ بدنژاد
شد بد اصل اولدی وفحل عربی اولمیوب امر غریبه اولسه اول فرسه مُقْرِف دیرلر
وفحل عتیق اولوب ام عتیق اولمسه اول فرسه هجین دیرلر پس اقراف فحل طرفندن
وهجنه ام طرفندن اولور وفی المثل امنع من ام قرفة که ابن حذیفه نك تحت نکاحنده
برامراة فرازیه در که خانه سنده اللی شمشیر آصلمش ایدی اللی فارس ایچون که جمله سی
آکا محرم ایدیلر اَکْنَفَهُ یاری داد ش آکا معین اولدی مکانفه معاونت معناسنه در
اَلْحَفَهُ الثَّوْبَ بپوشانیدش جامه را آکا جامه کیدردی والحفه لحفا دیرلر اوزرینه
چادرشب اورتسه وفی المثل لحفنی فضل لحافه بر کمسنه نرخین یا عطیه سندن فضله یی
بر کمسنه یه اعطا اتسه ضرب اولنور اَلْحَفَ فی المسئلة بستیهید درخواستن سؤالده

کاذب ومتعدی استعمال اولنور

فصلنا فی القسم الاول بلا مزید علیه

اسلم دخی بومعنایه در

ضعوف علی غیر القیاس

سؤالده الحاح

جدل وابرام اتدی آساس ده دیدی که برکسنه طرناغنی زیاده درین کسنسه الحَفَ
ظفره دیرلر والحاف سائل بو معنادن مأخوذ اولمق محتملدر دیدی اَنحَفَه زار کرد اورا
آنی ضعیف ونحیف اتدی وفلان نحیف الدین ونحیف الامانة یقال من کان نحیفا لم یکن
نحیفا اَنصَفَه داد بداد اورا اکا عدل اتدی که انصاف دن مأخوذدر وهی النَصَفَة
والنَصَف داد عدل وانصف النهار دیرلر انتصف معناسنه تی اَنقَنی الشیء خوش
آمد مرا چیز نسنه بکا خوش کلدی وبنی عجبه کتوردی واول شیئه انیق دیرلر عجیب کبی
وآنوق قرتال وقوزغون دیدکلری قوش درکه رُخَمه دخی دیرلر وفی المثل اعز من بیض
الانوق قلل جبال ده بیضه القا ایدر که هرکز ظفر بولنمز مع هذا تحمیق اولنوب
احمق من رخمة دیرلر میدانی دیدی که بعض عرب دیدیلر که رخمه ده کیاست دن اون
خصلت در وکمیتة بو معنایه اشارت ایدوب دیدی که ــ وذات اسمین والالوان شتی
تحمق وهی کیسة الحویل اَبرَقَت السماء درخش آورد آسمان آسمان برق اظهار اتدی
وابرق القوم دیرلر برق اصابت اتسه وقلیچ چیقاروب لمعان اتدرسه ابرق الرجل
بسیفه دیرلر واَبرَقَت عن وجهها دیرلر خاتون یوزندن نقابنی آچسه وفی المثل اشکر من
بروقة واقصف من بروقة بروقه براغاجدر که هوایه غیم کلسه یاشه رر غیم اولمسه قورر
اَتاقَ القدح برکرد قدح را قدحی طولدردی ویا نیز زیاده چکوب اوقی طولدوردسه اتاق
القوس دیرلر وتئق الرجل دیرلر غضب ایله طولسه وفی المثل انت تئق وانا مئق فمتی
نتفق یعنی سن شدید الغضب وبن سریع البکا پس نیجه اتفاق ایدرز مختلف الخلق اولان
کمسنه لرده ضرب اولنور اَحدَقوا به کرد اکر دوی شدند آنک اطرافنی احاطه اتدیلر وفلان
تداحدقت به المنیة دیرلر حیوتندن مأیوس اولسه اَحرَقَه بسوزانید آنی یاقدی
وهو الحریق آتش سوزان یاقیجی آتش یقال وقع الحریق فی دار واحرقنی الناس دیرلر
اذا اذیدیلر معناسنه اَخفَقَ الغازی تهی دست باز کشت غزا اکشن غزایه کیده کمسه غنیمت
آله میوب صفر الیدین جعت اتدی اَخفَقَ الصاید بی شکار باز کشت شکار کندسی آوجی
شکار برله میوب تهی دوندی اَخلَقَ الثوب کهنه شد جامه جامه اسکیدی اَخلَقتُه انا من کهنه
کردم جامه را بن اسکتدم جامه یی وبرکسنه نک ایام شبابی دوکنسه اخلق شبابه دیرلر
کویا دیبای شبابی تعاقب دوران ایله کهنه اولدی ودیلنجی یه تفریع ایدوب اخلقت وجهک
دیرلر اَدهَقَ الکاس پرکرد جام را جامی طولدوردی ودهق الکاس دخی بو معنایه در
وادهق الماء دیرلر صوی صب شدید ایله صب ایدوب برقطره قالمسه فیروزآبادی
دهق وادهق مذکور اولان ایکی معناده استعمال اولنور اضداددن دیدی کاسٌ دهاق
جام پر طولو جام ودهق ایاغه چکوردکلری طومروق درکه فارسیده اشکنجه دیرلر تقول
عنقه فی دهق ورجله فی دهق اَدشَقَ تیز نکریست تجدید نظر اتدی که دقت ایله
باقدی تعبیر اولنور وادشقه الشبیة الی ما دایها دیرلر حسن اتدیکی نسنه طرفنه بغرسونی
اوزادوب حدت ایله نظر اتسه اَدفَقَه منفعت رسانید باو اکا منفعت یتشدردی
انفعه معناسنه وارتفاع انتفاع معناسنه در وانتفاع اولنه جق نسنه یه مرفق ومرفق

دیرلر



دیرلر وبوغاز کم کنیف ومطبخ مثللو شیئ اولمسه ما فیها مرفق من مرافق الدار دیرلر اَرنَقَ الماء
بتره کرد اینه آب را صوئی مکدر اتدی کوبولاندردی تعبیر اولنور مصنف اساس ده دیدی که
کویا صونک دونقنی که مراد صفاسیدر ازاله اتدی پس همزه ازاله ایچون اولمق ملاحظه اولنور
واول صویه رنق دیرلر اَرهَقَه عسرا درد سانید اورا دشواری اکا شدت یتشدردی
وارهق الصلوة دیرلر نمازی شوم مرتبه وقتندن تأخیر ایدر که غیری نمازک وقتی قریب اوله
ارهق الزمیم دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور یعنی غریمی تضییق اتدی اَزلَقَه بلغزانید ش
آنی سورجتدی وقیصراق قیلندی دوشرسه ازلقت الرمکة ودوشن قرلنه زلیق دیرلر
زلولن دوشورمک معتاد اولان قیصراغه رمکة مزلاق دیرلر اَسحَقَه دور کرد اورا آنی
بعید اتدی ومقام بد دعاده سحقا له دیرلر ای بعد الله من کل خیر واسحق الثوب اسکیدی
واسحق الضرع مه نک سودی دوکندی معناسنه وسحوق وسحوق اوزون دن طویل
معناسنه اَشرَقَتِ الشمس برافتاد آفتاب کون طوغدی دیر توی ظاهر اولدی اَشرَقَ الوجه
روشن شد روی یوز لمعان اتدی وکوزل اولدوغندن تلألؤ اتدی واشرق الرجل
دیرلر ضیاء شمسه داخل اولسه وفی المثل اشرق ثبیر کیما نغیر یعنی یا جبل ثبیر شروقه داخل
اوله که ذبح قربانه سرعت ایدهلم عمر رضی الله عنه دیدی که مشرکین اسلام ظهورندن اول
شمس طلوع اتمه دن افاضه اتمزلر ایدی وبو کلامی تکلم ایدرلر ایدی اسراع وعجله ده ضرب
اولنور اَشفَقَ منه بترسید از وی آندن خوف اتدی اساس ده دیدی که انا مشفق من
هذا الامر دیرلر آندن خوف ایدرم برکونه خوف ایله که قلبه رقت ویرور شفقت مادة سنده
رقت ملحوظ اولدوغنه مبنی اولمق ملاحظه اولنوب حتی بو فقیه نوبه ثوب شفیق دیرلر
اَشفَقتُ علیه مهربانی کرده بروی اکا مرحمت اتدم وبر مکروه اصابت ایدر دیو خوف
اتدیم وهی الشفقة مهربانی کردن مرحمت اتمک وهو الشفیق والشفق والمشفق مهربان
رحمت ایدن کمسنه اَصدَقَها کابین داد زن را خاتونه مهر ویردی وهو الصداق والصداق
والصدقة کابین مهر اَصعَقَه بمیرانید وبیهوش کرد اورا آنی هلاک یا بیهوش اتدی
اَصفَقَ الباب واکرد درا قپویی قپادی واصفقوا علی کذا دیرلر بر نسنه یه اتفاق
اتسه لر واصفقت الغنم دیرلر قیونی کوزندن برکره صاغسه اَصلَقَ بانک کرد فریاد اتدی
اصمعی دیدی که صلق صوت شدید معناسنه در اَطبَقَ الغیمُ السماء بپوشانید ابر آسمان را
سحاب فلکی بورندی ستر اتدی طبق آصلنده غطا وقپاق معناسنه در پس اطبق الغیم غیم
آسمانه پرده چکدی معناسنه اولور واطبق الرحی دیرلر اوست طاشی آلت طاشنک اوزرینه
وضع ایلسه وفی المثل احدی بنات طبق شرک علی راسک که مراد داهیه عظیمه در مصنف
دیدی بنت طبق آصلنده حیه نک کنیه سیدر زیرا استدار اتدکده طبق کبی اولور یاخود
یلاونجی آنی سنه وسبت آلتنج حفظ ایدر بعضیلر دیدیلر که طبق آصلنده سلحفات یعنی
قا بلونغه درکه عرب زعمنده یوز عدد یمورطه القا ایدر که طقسان طقوزندن بنه قا بلونغه
چیقار لکن برندن سیاه ییلان چیقار که بنات طبقدن مراد بو مجموع عدد واحدی بنات طبق
مذکور سیاه ییلان ندر اَطبَقوا علیه کرد آمدند بروی آنک اوزرینه جمع اولدیلر یعنی

اتفاق اتدیلر أطبقت علیه الحمی بیوسته گزیده همیشه اخذ ایدن حمی أطرق سرفرو برد باشنی
اشاغی اکوب کوزینی زمینه یا دیرینه دیکدی وفی المثل أطرق کری اطرق کری ان النعام
فی القری کری کروان مرخم در که جاری یعنی طوی قوشنک ادکی درکه بو یونی اوزون اولور
عرب آنی صید مراد اتدکلرنده بو فسونی تکلم ایدرلر یعنی یا کروان باشکی اشاغی ال
وبو بنکی اشاغی ایله سنی صید ایده لم زیراسندن بیوک وبو یونی سنک بو یونی اوزون
اولان دوه قوشینی صید ایدوب بیابانده کویه کوتوردلر هان پس دخی انقیاد ایله وساکن
اوله اول فرومایه حقنده ضرب اولنورکه کندوده شریف اولان کمسنه تواضع ایدوب مزبور
تکبر ایلسه ضرب اولنور پوشیده اولمیه که مثل مذکورده صکره بغاثکم فی ارضنا استنسر البغاث
عبارتین ذکر ایدرلر لکن کتب امثالده ان البغاث بارضنا تستنسر عبارتیله مذکوردر ومستفاد
مثل اولمق اوزره ایراد اولنمشدر اجمالا بو مقامده بیانی مناسب ملاحظه اولندی بغاث
بر نوع اوقاق قوشدر که باده حرکات ثلثه لغتدر جمع بغثاندر بعضیلر رخمه دن کوچک
بر قوشدر دیدیلر ومصنف دیدی که بغاث بانک فتحیله مفردی بغاثة وجمعی بغثان
یا خود بغاث کسر ایله بغثة نک جمعیدر قطرة وقطار کبی دیدی وتستنسر تصیر نسرا
معناسنه در یعنی ای کروه کروان بزم سزی صیدمز سیزک کند ونفعکوز ایچوندر
زیرا اوفاق قوشلری صید ایدوب ازضمیره کوتوردکده نسر کبی اولوب هیچ کمسنه آنی
صید ایده مز اول عزیز قوم حقنده ضرب اولنورکه ذلیل اولان کمسنه لر آنلرک قرب جواری
سببیله عزته نائل اولهلر ودخی اطرف الفحل دیرلر قوچلوق قوچ عاریت ویرسه واطرف
الرجل دیوب سکوت اتدی معناسی اراده قیلنور أطلق الاسیر انی بند رها ایندی گرفتاردن
طوتساغی باغدن قورتاردی وهو الطلیق گرفتار رها شده تخلیه سبیل اولنان اسیر
وجمعی طلقا کلور واطلق البعیر من العقال دوه یی باغدن قورتاردی واطلقه الدواء
شربت یوره کنی سوردی بیهقی دیدی که مادهٔ مذکوره تخلیه وارسال معناسنه دلالت
ایدر أطلق له المال بداد او را خواسته آکا مالی ویردی اطلق یده بالخیر دن ماخوذ
اولمق ملاحظه اولنور وفی المثل رحم الله امرأ اطلق ما بین کفیه وامسك ما بین
فکیه یعنی حضرت الله اول کمسنه یه رحمت ایسون که مالنی مستحقینه انفاق وکلامنی
امساك ایدوب اقتضا اتمدکجه تکلم اتمیه قال ابو الفتح البستی تکلم وسدد ما استطعت
فانما کلامك حی والسکوت جماد فان لم تجد قولا سدیدا تقوله فصمتك من غیر السداد
سداد وقال منصور الهروی اذا کنت ذا علم ومارك جاهل فاعرض ففی ترك
الجواب جواب وان لم تصب فی القول فاسکت فانما سکوتك عن غیر الصواب صواب
وشیخ ابو سهل نیلی شرایط کلامی شو وجهله بیان اتدی که اوصیك فی نظم الکلام
بخمسة ان کنت للموصی الشفیق مطیعا لا تغفلن سبب الکلام ووقته والکم والکیف
والمکان جمیعا أعتق العبد ازاد کرد بنده را بنده یی ازاد اتدی فرا دیدی که اعتق
المال دیرلر مالی اصلاح اتدی معناسنه ودخی اعتق الفرس دیرلر آتی سرعت ایتدیروب
سبقت اتدردی معناسنه أعرق براق رسید عراق مملکتنه واردی که بر قاج شهردن



یقال عتق علی فرخ القطا اذا طار وذهب وعتق الفرس اذا سبق

عبارت ونذکیر وتانیثی جائزدر بعضیلر فارسیدن معرب در دیدی وبصره وکوفه یه عراقان
تسمیه اولنور مجد الدین فیروزآبادی عراقی شو وجهله تحدید اتدی که طولا عبادان دن
موصله وعرضا قادسیه دن حلوانه منتهی اولور ووجه تسمیه سنی شو وجهله بیان اتدی که
نخل وشجر چوق اولوب کوکلری بری برینه اولا شدیغی ایچون ونیجه وجوه بیان اتدی که
ذکری اطنابه مفضی واشباهه مؤدی اولور مراد ایدن قاموسه مراجعت ایلسون بیهقی دیدی که
اعراق حسیب ونسیب اولمغه دیرلر لکن بخل وکرمده مستعمل در واغاچ کوك صالمق معناسنه
کلور أغلق ظفره فروبرد ناخنش را طرناغنی باتوردی واغلقت الصحف دیرلر امساك
ایچون علاقه اتسه وصبا ده ندا ایدوب أغلقت فادرك دیرلر یعنی آنکه صید ایلشدی یتش
ودخی برکمسنه داهیه کتورسه أغلقت وأفلقت دیرلر أعنق الفرس سخت بدوید اسب
آت زیاده سرعت ایله سکرتدی واول آته معناق دیرلر وعناق داهیه وشرح شرددن
کنایه قیلنوب جاء فلان بالعناق ولقی منه اذنی عناق دیو ضرب مثل ایدرلر آصلی بودر که
عناق الارض پارسه مشابه برجانوردر که فارسیده سیاه کوش وترکیده قره قولاق دیرلر
زیاده شرح ایله معروف در وعنقاء آصلنده اگرچه موجود الاسم معدوم الجسم بر قوشدر
ایدر لکن داهیه دن کنایه ایدوب برکمسنه غیبت طویله ایله غایب یاخود داهیه یه مبتلا اولسه
طارت به العنقاء ودخی حلقت به عنقاء مغرب دیو ضرب مثل ایدرلر ودخی اعنق الزرع
دیرلر اوزایوب سنبله سی چیقسه أغرقه فی الماء غرقه کرد او را در آب آنی صوده بوغدی
أغرق فی الامر دور اندر شد در کار ایشده حدی تجاوز اتدی اغرق النازع فی القوس
کلامندن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور یعنی قوسی چککده مبالغه اتدی أغلق الباب
ببست در را قاپویی باغلودی وباغلی قپو یه باب غلق دیرلر مغلق معناسنه آچق قاپویه
باب فتح دیدکلری کبی مفتوح معناسنه وغلق ومغلاق ومغلوق قاپو باغلیه جق آلتدر که
کلید تعبیر اولنور اول شرط ایله مفتاح ایله آچیله یقال وکان فلان مفتاحا للخیر مغلاقا
للشر افرق المریض به شد بیمار از خسته کی خسته خسته لکدن خلاص بولدی أفلق
الشاعر سخت فصیح شد شاعر شاعر زیاده فصیح اولدی فلق دن ماخوذدر عجب
معناسنه پس شاعر مفلق کلام عجیب ومعنای غریب احداث ایدیجی معناسنه در
تقول اقل الشعراء مفلق واکثرهم مغلق افحق الاتان برکره دخی دردا جانی طوغوردی
أزهق معناسنه أقلقه بی آرام کرد وی آنی مضطرب وبی قرار اتدی واول کمسنه یه
قلق دیرلر ألحق به بدو رسید آکا یتشدردی که لازم در ألحق به غیره رسانید بدو دیگر
کس آنی غیری کمسنه یی آکا یتشدردی که متعدی در وفی المثل لا تلحق فتلوقها بالمعناق
تطرف ضیق الخلوع ومعناق واسع الخلوع اولان آت معناسنه در حسن همت ایله
ضعیفی قوی اتمکه قادر اولان کمسنه فرط بصیرت وحسن تدبیرینی مدح اتدکده ضرب ایدر
ألزقه به وألسقه به وألصقه به بدو رسانید او را بدو آنی آکا یا پیشدردی فلان
لزق ولسق ولصق دیرلر بنم یانمده در معناسنه أملق درویش شد فقیر اولدی
املاس ده دیدی که أملق الرجل دیرلر مالنی جمله انفاق ایدوب فقیر اولسه واملق الدهر

ماله دیرلر کیدردی والنده چیقاردی معناسنه انزق الفرس برجها ینداسب راآتی صیچراتدی ونزق خفت وسرعت معناسنه در آنْطَقَهُ بسخن آورد اورادآنی سویلتدی وفی المثل انطقی یا رخمة انك من طیر الله عرب هرقوشی وهرقوش شك صداسی ایله فال ایدرلر الا رخمه یعنی قوزغون قوشیله فال اتمزلر وجمیع صدا تذکارنده رخمه دخی صدا ایدر اول وقتده استهزا ایدوب اکا کلام مذکور خطاب ایدرلر اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که هیچ کمسنه آنی آدم یرینه قومزلر وهرنه سویلسه اصغا اتمزلر آنْفَقَ مَالَهُ عَلَى عِيَالِهِ خرج کرد خواسته اش را برعیال خود خرج اتدی مالنی کندو عیالنه وبرکمسنه نك مالی هلاك اولوب فقیر اولسه انفق الرجل دیرلر وکثیر النفقة اولان کمسنه یه منفاق تسمیه اولنور وانفق التاجر دیرلر بازرگان تجارتنده انتفاع ایدوب متاعی رواج بولسه وفی المثل من باع بعرضه انفق یعنی برکمسنه خلقك شتم ایدیجکی ایشه تعرض ایلیه البته شتمی حاضر بولور وفی مثل آخر من انفق ماله علی نفسه فلا یتحمد به علی الناس یعنی برکمسنه مالنی کندویه صرف ایلیه خلقه اصلا تحمیل منت اتمسون وهی النفقة معروف در نفقات جمع قال بوزرجمهر اذا اقبلت علیك الدنیا فانفق منها فانها لا تفنی واذا ادبرت منك فانفق منها فانها لا تبقی قال اذا جادت الدنیا علیك فجد بها علی الناس طرا قبل ان تتفلت فلا الجود یفنیها اذا هی اقبلت ولا البخل یبقیها اذا هی ولت سعید بن العاص منبرده دیر ایدی که حضرت الله برکمسنه یه که رزق حسن احسان ایلیه آنی سرا وجهرا انفاقه سعی اتسون بنم وفاتمده مکرم وارثمه قالسون ملاحظه سیله امساك ایدر ایسه زهی حماقت زیرا وارثی صالح ایسه اکا انی دخی کفایت ایدر طالح ایسه چوق مال دخی آنی اغنا اتمز بلکه آز زمانده افنا ایدر ابْرَكَ الجَمَلَ بخوابند شتر را دوه چوکردی جوهری دیدی که بو عبارت قلیل الاستعمال در بلکه اناخ دیرلر احْنَكَ استوار خردکرد اینرا تجربه بسیار چوق تجربه اتمك عقلنی محکم اتدی حنکه دن ماخوذ در تجربه معناسنه ادْرَكَ الغُلَامُ وَالثِّمَارُ برسید کودك طفل رجولیت مرتبه سنه بالغ اولدی وپخت میوه هامیوه لر کمالنی بولدی ادْرَكْتُ الهَارِبَ دریافتم کریزنده را قچن کمسنه یی بولدم یعنی آردنده یتشدیم وادرکته ببصری دیرلر کوزوم ایله کوردم معناسنه وکاهی ادرك الدقیق دیوب فانی اولدی معناسی مراد ایدرلر وبرکمسنه برکمسنه هرنه بلاء یه مبتلا اولور سك سنی قورتارمق بنم بوینومه دیه جك یرده ما ادرکك من درك فعل خلاصه دیرلر وفی المثل ادرك القویمة لا تأكلها الهویمة قویمه قامه نك تصغیری در قره دن ماخوذ اکل معناسنه ومراد صبیه در وصبیان الله هرنه کیر رسه آغزینه وضع اتدیکی ایچون قامه اطلاقی صحیح اولور صبیه یی تخصیص صبی یه نسبت ضعیف العقل اولدوغی ایچوندر وهویمه هامه نك تصغیری در حشرات ارض معناسنه یعنی معصومه یتش که آنی حشرات ارض هلاك اتمسون رجلها هلاك باتنده بولوه مهلکه دوشمه سین دیه جك یرده ضرب اولنور آضْحَكَهُ بخندانید او را آنی کولدردی وفی المثل اضحك من ضرطة ویضرط من ضحکی رجاعت برموضعده اوتوروب محادثه ایدرلر ایکن



ایچلرنده بری شکم زنداه باد ست از خردمند ندارد هیچ عاقل باد دربند بخواسی اوزره برقوی مزطه چکدی ایچلرنده برکمسنه عظیم ضحك اتدی ضراط برکمسنه نك ضحکنی کوروب زیاده تعجبنده کندو دخی برکوز خنده طاری اولدی که دبرینه مالك اولمیوب ضرطات متعاقبه احداث اتدکده اول ضحك ایدن کمسنه بو کلامی ایراد اتدی یعنی بن آنك ضرطه سندن ضحك ایدرم او بنم ضحکمدن ضرطه ایدر مصنف مستقصی ده امر متعجب ده ضرب اولنور دیدی آمْسَكَ الشَّيْءَ سخت بداشت چیزرا نسنه یی پك طوتدی والندن صالمدی بخیله مسك دیدکلری بو وجهدندر آمْسَكَ عَنِ الشَّيْءِ دست بداشت از چیز نسنه دن الك کوتوردی که فراغت اتدی وصالی ویردی تعبیر اولنور آمْسَكَ عَلَيْهِ زَوْجَهُ بداشت جفت خود را ورها نکرد زوجه سنی ضبط ایدوب طشره صالی ویرمدی وفی المثل امسك علیك نفقتك قاضی شریح کلام مید حنث وسکوت مقامنده ضرب اولنور وکلام بی معنی وسقط سوزه نفقه تعبیر ایدرلر یعنی سقاطاتی وبیکی ضبط ایدوب تکلم اتمه آمْلَكَهُ خَطِيبَةً بزنی داد اورا زن نام زد شده نام زد اولمش خاتونی اکا زوجه لکه ویردی یعنی تزویج ایلدی واکرکند وتزوج اتسه ملکها دیرلر وکنا فی الاملوك بودیم ما در عروسی بز قیز دوکوننده یعنی تزویج اتدکلری مکانده ایدك مطرزی ابن فارس دن روایت اتدی که ترکیب مذکورك اصلی قوته دلالت ایدر لهذا ملکت العجین واملکت العجین دیرلر خمیری شدت ایله یوغورمقده مبالغه انسه عمر رضی الله عنه دن روایت اولنان اذا اوصی الرجل بوصیتین فآخرهما املك حدیثنده املك اضبط واقوی معناسنه در زیرا مالك قوته دردر ودخی املوك تزویج ونکاح معناسنه در دیدی ملوك دخی بومعنایه در لکن جوهری ملوك دیمزلر دیدی ولا قطع علی السارق فی عرس ولا ختان ولا ملاك حدیثنده کسانك میمك فتحی لغت در دیدی وفی المثل الشرط املك علیك املك اخوان میاننده جاری اولان شرطی محافظه ده ضرب اولنور یعنی شرط حفظ اولنمق لازمدر معتبر اولسون نافع اولسون آهلکه هلاك کرد اورا آنی هلاك اتدی لی آبْخَلَهُ بخیل یافت اورا آنی بخیل بولدی وزیاده بخیل اولان کمسنه یه بخال دیرلر آبْدَلَهُ دَرَاهِمَ بدل داد اورا درمها اکا درهملری بدل ویردی یقال رب بدل شر من بدل که کمو کارده علی الخصوص آلده وایاقده حادث اولور برمرضدر وهو البدل والبدیل معروف در وبدل بانك کسری ودالك سکونیله لغت در آبْسَلَهُ الله بخذلان کذاشت اورا آنی خذلانه براقدی وبدعا مقامنده آمین وتبسلو ای ابسله الله آبْطَلَ الشَّيْءَ ابطال کرد چیز را نسنه یی ابطال اتدی آبْطَلَ الرَّجُلُ دروغ کفت مرد رجل یالان سویلدی وفی الاساس ابطل فلان جاء بالباطل آبْقَلَ المَوْضِعُ باکیاه شد جای موضع اوتلو اولدی وهاوت که زمین آنکله یشللنه اکا بقل تسمیه اولنور آثْقَلَهُ الحِمْلُ کران کرد بروی بار اکا یوك آغرلق اتدی واثقلت المرأة فهی مثقل یعنی قارننده یوکی آغر اولدی اخفش ثقل صاحبی معناسنه در اتمر تمر صاحبی معناسنه اولدیغی کبی دیدی آثْكَلَ الله امه بی فرزند کذاشت خدا مادرش را خدای تعالی انك مادرینی ولدسز قودی آجْذَلَهُ شاکرد اورا آنی مسرور اتدی جذل دن ماخوذ در فرح معناسنه

اَجْدَلَ لَهُ العَطَاءَ بزرك كرد اورا بخشش آكا عطيه‌يى بويوك يعنى چوق اتدى اَجْبَلَت الكَلْبَةُ وَالهِرَّةُ كنش خواست سك ماده قانجق كوپك اوكك استدى كه يالقدى تعبير اولنور وكربه ماده ودیشی كدى اركك ايستدى كه كور دكدى سائر سباعدن دخى استعمال اولنور واول كلبه وهره‌يه مُجْبِل ديرلر وَاَجْبَلَت القِدْرُ ديرلر چوملكى بچاوره ايله اوجاقده ايندرسه كه جمال بچاوره ديدكلرى بزپارهسى در ودخى اجبلت لفلونه ديرلر آنك ايچون جُجْل تقدير ايلسه اَجْمَلَ الحِسَابَ جمله كرد شمار را حسابى جمله اتدى وَهِيَ الجُمْلَةُ معروف در اَجْمَلَ فِي الاَمْرِ نيكويى كرد دركار ايولك اتدى ايشده يعنى وجه مناسب اوزره حركت اتدى مثلا اجمل فى الطلب ديرلر آدابه رعايت ايدوب حرص اتمسه ودخى اجمل الرجل ديرلر چوق جمل صاحبى اولسه واجمل ديرلر ايچ ياغنى ارتسه كه جميل شحم مذابه معناسنه در اَحْبَلَ المَرْاَةَ ابستن كرد زن را خاتونى حامل اتدى كه حبله اتدى تعبير اولنور وحبله خاتونه حابل ديرلر حامل كبى وحابل سُدَى معناسنه دخى كلور نابل لحمة معناسنه اولديغى كبى وفى المثل اختلط الحبل بالنابل ايش مختل ومشوش اولدى ديه‌جك يرده ضرب اولنور اَخْضَلَ الزَّرعُ ترزيبا ورد كشت تازه ور قلندى اكين حقل آصلنده اول مزرعهٔ طيبه‌يه ديرلر كه آصلو آنى چوراق اولميه وفى المثل لا تنبت البقلة الا الحقلة صكره زرعه دخى اطلاق اتديلر كه تازه ظهور ايدوب ساقى غليظ اولمزدن اول اَخْضَلَ الشَّيءُ تر كرد چيزرا ياش اتدى نسنه‌يى واخضل الشيء دخى ديرلر ياش اولدى معناسنه وخُضْلَه روضه معناسنه در قونش دخى ديرلر اَخْطَلَ بخشش كفت بخش سوياه وخَطَل كلام فاسد وجواد اخطل سريع الاعطاء معناسنه در واُذُنٌ خَطْلَاء مسترخيه وتركيب مذكور ضعف وخوخ واضطراب معنالرينى متضمن اولمغله فاحشه خاتونه خطاله ديرلر اَخْمَلَ الكِسَاءَ ديشه كذاشت كليم را كليمه صچاق قودى وَهُوَ الخَمْلُ ديشه صچاق كساء مُخْمَل كليم باديشه صچاقلى كليم ودخى اَخْمَل ديرلر كُرْنام ايدوب ذكرى منسى اولدى معناسنه وفى المثل اَلْيَنُ من خمل النعام كه دوه قوشنك قنادى معناسنه در اَدْخَلَهُ دراورد اورا آنى ايچرو كتوردى وفى المثل اَدْخَلوا سوادًا فى بياض تخليط ايدوب ظاهر ايش اتديلر كه مرادلرى غيرى ايدى ديه‌جك يرده ضرب اولنور اَذْبَلَ النورُ پژمرلنده شكوفه را چيچكى صولدردى اَذْهَلَهُ عَن كذا غافل كرد اورا ان فلان چيز آنى مشغول اتدى فلان نسنه‌دن وما اذهلك عن حاجتى نه سبب اولدى بنم حاجتمدن غفلت اتمكه اَرْجَلَهُ بياده كرد اورا آنى ياياه اتدى ورَجِلَ كندى ياياه اولدى ودخى اَرْجَلَهُ ديرلر مهلت ويردى معناسنه ودوه نك ياوروسى آيرميوب آنه‌سيله بيله هر نه وقت مراد ايدرسه امسون ايچون صالسه لارجل المفيل ديرلر اَرْسَلَ اِلَيْهِ رَسُولًا فرستاد اورا بيغبر آكا خبر كوتوريجى كسنه كوندردى ولفظ ارسال تركيده صالى ويرمك معناسنه كلور وفى المثل لا يرسل ساقًا الا ممسكًا ساقًا اصل مثل حربا ده دركه آفتابك حرارتى مشتد اولدقده براغاجك ساقينه التجا ايدر واول موضعده دخى حرارت مستولى اولدقده اخرك ساقينه التجا ايدر بعضيلر ديديلر كه آفتابك حرارتى مشتد اولدقجه حربا مسرور اولوب رقص وطرب اظهار ايدر آفتاب غروب اتدكده ميت كبى دوشوب حركتدن قادر اولمز

وآفتابك

ولبابك مياسى برساقه دوشدكده حربا اول ساقه وارور وآندن نائل اولوب آخر ساقه دوشسه اول ساقه وارور اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه حاجتنك برى روا اولمغله قناعت ايتميوب برغيرى حاجت دخى عرض ايدر وَهِيَ الرِّسَالَةُ بيغام خبر رسائل ج ودخى ارسل القوم ديرلر مانيه‌لرندن سود حاصل اولدى معناسنه كه رِسْل لبن معناسنه كلور قال الرازى ــه اذا كنت فى حاجة مرسلًا وانت بها كلف مغرم فارسل حكيمًا لولا توصه وهذا الحكيم هو الدرهم روايت اولندى كه ابو الاسود الدؤلى بركمسنه‌دن شو بيتى استماع اتدى كه بيت بودر بيت اذا كنت فى حاجة مرسلًا فارسل حكيمًا ولا توصه ديدى كه بو بيتك قائلى سوء ادب اتمش زيرا ارسال اولنان كمسنه وصيت اولنمدقچه وارديغى كمسنه‌يه سويلر عيب بلمكه مرسلك قلبنده اولان خصوصه مطلع اوله صواب اولان شو وجه اوزره انشاد اولنمقدر ديدى نظم اذا ارسلت فى امر رسولًا فافهمه وارسله اديبا ولا تترك وصيته بشئ وان هو كان ذا عقل اريبا فان ضيعت هذا فلا تلمه على ان لم يكن علم الغيوبا يحيى بن خالد برمكى ديدى كه اوچ نسنه صاحبنك عقلنك رتبه‌سنه دلالت ايدر هديه ورسول وكتاب اَرْقَلَ الجَمَلُ بويله تنددوه سكرتدى وارقل القوم فى الحرب اسرعوا قال النابغة ــه اذا استنزلوا للطعن عنهن ارقلوا الى الموت ارقال الجمال المصاعب واوزون خرما اغاجنه رقله ديرلر تقول ماهم رجال انما هم رقال اَرْمَلَ القَوْمُ بى توشه شد ندمردمان قوم نفقه‌سز قالديلر مصنف اساس‌ده ديدى كه ارمل اى افتقر رمل‌دن مأخوذدر قوم معناسنه اَدْقَعَ كبى فقير اولدى معناسنه كه دقعاءدن مأخوذدر تراب معناسنه خاتونى اولمين كمسنه‌يه اَرْمَل وذوجى اولمين خاتونه اَرْمَله ديدكلرى دخى بو بابدندر ديدى وكتاب العين‌ده ديديكه شيخ اَرْمَل ديمزلر مكر شاعر ظرافت قصد ايدوب شعرلده ذكر ايليه نته كه حريرى ديدى ــه هذى الارامل قد قضيت حاجتها فمن لحاجة هذا الارمل الذكر ودخى اَرْمَلَت الحَصِيرَ ديرلر حصير طوقوسه اَزْغَلَهُ شاد كرد اورا آنى مسرور اتدى زغل سرور زَغِل مسرور معناسنه در ازغل الماء بريخت اندك اندك آب را صوبى آز آز دوكدى وازغلت القطاة فرخها ديرلر بورونى ايله ياوريسنك بوغازينه دانه قوسه وزغلول صبى معناسنه در لهذا بركمسنه‌نك ولد صغيرندن سؤال وقتنده زغلولك ديرلر وبر اولوب اطفال مكمنه لاحق اولدوك ديه‌جك يرده ازغلت يا فلان ديرلر اَسْبَلَ الشَّيءَ والازار فرو هشت برده را وازارى پرده‌يى وازارى انشاغى صاليويردى اَسْبَلَ المَطَرُ فرو ريخت باران ياغمور دوكلدى بس لازم ومتعدى استعمال اولنور اساس‌ده ديديكه ياغمور دفعةً نازل ومتكاثف اولدى معناسنه اسبال سترى تشبيه اولنمشدر تسبل مطر وبوداى سنبله سى معناسنه در اَسْبَلَ الزَّرعُ ديرلر سنبله‌سى ظهور اتسه سنبل ديدكلرى ودخى فلان كمسنه بكا چوق سوز سويلدى ديه‌جك محلده اسبل فلان على ديرلر اَسْمَلَ الثَّوبُ كهنه شد جامه جامه اسكيدى وكهنه جامه‌يه سَمَل ديرلر ودخى اسمل بين القوم ديرلر اصلح معناسنه اَسْهَلَ الدَّوَاءُ بطنه دارو شكمش را براند شربت بوغمى كبى سوردى ودخى اَسْهَلَ ديرلر ارض سهله داخل اولسه كه سهل جبل مقابلى در قال ابو تمام ــه اة الكرام

اذا ما اسهلوا ذكروا • من كان يألفهم فى الموضع الخشن • وبعض شعرا تضمين ايدوب ديدى كه
كنا معا امس فى بؤس نكابده • والعين والقلب منا فى قذى واذى • والآن اقبلت الدنيا
عليك بما تهوى ولا تنسنى ان الكرام اذا • اشبل مهربانى كرد مرحمت اتدى اشبلت فلانة
بعد بعلها ديرلر خاتونك زوجى هلاك اولدقده اولادى خاطرى ايچون زوج آخره وارمسه
تقول هى فى اشبالها • كا للبوة على اشبالها • اشعل النار برافروخت آتش را آتشى علولندردى
واشعل ابله بالقطران دوه سنه قطران سوردى واشعلت فلانا اغضاب اتدى معناسنه
اشغل مشغول ساخت مشغول اتدى معناسنه لغة رديه در شغل فلانا ديمك كركدر اشغل
من ذات النحيين مثل مشهوردر ومن امثال المولدين شغلنى الشعير عن الشعر وما البر
عن البر • اشكل عليه الامر پوشيده شد كار ايش مستور اولوب كركى كبى ظاهر اولمدى
اشكل النخل دن مأخوذدر خرما بسر ولذتلو اولوب رطب اولمقه مشابه اولسه كويا
بسرته ورطبيته كركى كبى متبين اولمدى ودخى اشكلت الكتاب ديرلر اعراب وضع اتمكله
اشتباهى رفع اتدم معناسنه پس همزه ازاله ايچون اولور اطفلت المرأة بابچه خرد
شد ذن خاتون كوچك طفل صاحبه سى اولدى كه چوجوقلو تعبير اولنور طفل ولد معناسنه
وحشيه نك ولدينه دخى طفل اطلاق اولنور مفرد وجمعده مستعمل در وهى مطفل زن
بابچه چوجوقلو خاتون وتقول ماان يطفل على الناس حتى نسخ طفيل الاعراس
ميدانى اوغل اوغل من طفيل مثلنده ديدى كه اهل كوفه دن طفيل بن دلال نام بر كمسنه
وار ايدى كه دعوت اولونمه مش ايكن وليمه لره داخل اولمغله طفيل الاعراس وطفيل العرايس
ديو تلقيب اتديلر وا مصادره اول بو على احداث ايدن بر كمسنه در كه مثل اولوب عمل من بودى
هر كيم ايدرسه آكا نسبت ايدوب طفيلى ديديلر وباديه نشين اولان اعراب دعوت اولنمه دن
طعامه داخل اولان كمسنه يه وارش ديرلر ودعوت اولونمه دن شرابه داخل اولان كمسنه يه واغل
اطلاق ايدرلر واول قرابه وغل ديرلر لكن اهل امصار طعامه داخل اولان كمسنه يه دخى واغل
تسميه ايدرلر قال شاعرهم اوغل فى التطفيل من ذباب • على طعام وعلى شراب • لو ابصر
الرغفان فى السحاب • لطار فى الجو بلا حجاب • وقال اخر • اوغل فى التطفيل من مثمود
الزم للشواء من سفود • يغل فى الشواء والقديد • اصابع امضى من الحديد • اصمعى
زعم اتدى كه طفيل دعوت اولونمه دن طعامه داخل اولان كمسنه در وطفل دن
مأخوذدر ديدى كه ليل ظلمتى ايله نهاره اقبال اتمكدن عبارتدر وابو عمرو طفل نفس
ظلمه در ديدى صاحب وسيط ديدى كه طفيلى اولان كمسنه يه ظلمه اطلاق اولندوغى
جماعته كندو حالنى اظهار اتميوب جماعت آنى كيم دعوت اتديكنى وآنلره نه وجهله
داخل اولدوغنى بلمدكلرى ايچوندر ابن الاعرابى ديدى كه طفيلى يه لعمظى دخى ديرلر كه
جمعى لعامظه كلور قال لعامظة بين العصا ولحائها اذقاء لحملون من سقط السفر
صاحب لباب ديدى كه لعمظ جمعى وزننده زياده طعامه حريص اولان كمسنه در وابو العينا
اصمعى دن روايت اتدى كه طفيلى اولان كمسنه يه قنواس دخى ديرلر قال لو كنت ادرى
انه قنواس لم انعش او ينام الناس اعجله على كذا بشتاب بايند اوربر فلانه چيزه سرعت



اندردى آكا فلان نسنه اوزرينه يعنى ترغيب ايدوب عجله اتمكه سبب اولدى جوهرى
استحثه ايله ومطرزى حمله على ان يعجل ايله تفسير اتديلر واعجلت البقرة ديرلر
بزاغولى اولسه اعضل به الامر سخت دشوار شد اوركا رزيا ده كوج اولدى آكا افين
ام عضال كار دشوار كوج ايش كه مغلق اولمغله زحمتدن تحصيل اولنه جق معلوم
اولمز ودوا عضال اى اعضل الاطباء يعنى اول مشكل مرض كه علاجنده اطبا بورولدى
وتقول ما الداء المعضل الا متكبر لا يفضل وعضله داهيه معناسنه در اعجله
بكار داشت اوزرا آنى ايشه قوللندى كه ايش ايشلتدى تعبير اولنور اغزل بكرد ايند
دوك را ايلك ايكنى چويردى اغفل الشئ بى نشان كذاشت چيزرا نسنه يى
علامتسز ترك اتدى دابة غفل ديرلر نشانى وتمغاسى اولميه دابه يه وارض غفل
نشانى وعمارتى اولميه ير معناسنه در واغفل الله قلبه عن ذكره حضرت الله آنك
قلبنى ذكرندن غافل قلدى افضل عليه منت نهاد بروى آنك اوزرينه منت قودى
يعنى احسان اتمكله ممنون اتدى وافضال احسان معناسنه در رجل مفضال
مرد بسيار منت دهنده چوق احسان ايدن كمسنه وهى الفاضلة نيكويى احسان
وعطيه فواضل ج وفى الاساس فلان له مال كثير الفواضل مراد عقاردن حاصل
اولان ريع وتجارتدن اولان ارباح وماشيه سندن اولان البان واصواف امثالى
شيلردر ودخى اكل وافضل منه ديرلر اكل ايدوب برآز طعام ابقا اتسه وباع ارضه
وافضل لولده ديرلر ارضنى بيع وولدى ايچون برآز آلى قوسه اقبل عليه بروجه
توجه كرد بروى بروى خود يوزيله آكا توجه اتدى واقبل القادم بيامد اينده كلجى
كلدى يعنى كلن بو طرفه توجه اتدى اقتله بكشتن داد اورا آنى قتله عرض اتدى كه
آنى قتل اتدردى تعبير اولنور حكايت اولنوركه خالد بن وليد رضى مالك بن نويرة نك
خاتوننه نظر وحسن وجمالنى مشاهده اتديكنه واقف اولدقده مالك خاتوننه
ديدى كه اقتلتنى يا مرأة يعنى بنم مقتول اولمه سبب اولديك كه خالد بنى سنك
ايچون عنقريب قتل ايدر اقفل الباب قفل نهاد در را قپويه قفل وضع اتدى كه
كليدلدى تعبير اولنور اقفل الجند باز كردانيد لشكررا عسكرى وطنلرينه رجوع اتدردى
قفول رجوع معناسنه در ودخى اقفل له المال ديرلر دفعة جمله مالى اعطا اتسه
بر كمسنه صوسزلقدن ضعيف اولسه اقفله العطش ديرلر كه اقفل النبت دن مأخوذ
اولمق ملاحظه اولنور اوتى قورو تدى معناسنه وفلان مقفل وقفل اليد بن ديوب
بخيل دن كنايه ايدرلر اكفله ماله بپا يندانى داد اورا خواسته اش ماللى آكا كوروب كورتمك
ايچون ويردى وفى الاساس اكفله ماله اى ضمنه اياه وجعلنى كافله اى القائم به
بيعنى تأجر نظم كريمده واقع اكفلنيها كلامى معنى مربى كافتح وبعض آنك اوزرينه قائم
بأخوذ بكا كفل يعنى حصه ونصيب ايله ديو تفسير اتدى وجوهرى اكفلته المال عبارتنى
ضمنته اياه ايله بيان اتدى اكمله تمام كرد شى آنى تمام اتدى امحل الموضع بى باران
شد جاى موضع يا غمورسز اولدى وهو المحل بى باراني يغمورسزلق كه قحطدن كنايه در

جدب کبی بلد ماحِلٌ وأرضٌ مَحْلٌ وأرض مَحُولٌ دیرلر بَلَدٌ سَبْسَبٌ وبَلَدٌ سَبَاسِبُ وبَلَدٌ جَدْبٌ وبَلَدٌ جُدُوبٌ دیدکلری کبی وَمَحْلٌ مکر وکید معناسنه دخی کلور وبر کمسنه بر کمسنه یی غمز ایتسه محله الی السلطان دیرلر اَمْحَلَ الغَرِیمَ ذماه داد غریم را غریمه زمان وردی یعنی اداء دینك وقتی حلول ایتمش ایکن تأخیر ایتدی که مهلت وردی تعبیر اولنور وَهُوَ المُمْحَلَةُ زمان دادن زمان ویرمك ومحلاً امهل معناسنه در وبر کمسنه مهلت طلب ایدوب مَحْلاً دیسه آنی رد ایچون لامَحْلَ والله دیرلر لا مهلاً دیمکدر وبر کمسنه سنی یا ادب جهتندن آخره سبقت ایتمش اولسه اخذ علی صاحبه المهلة دیرلر اَنْحَلَهُ الغمَّ زار کرد اورا غم آنی ضعیف وارتق ایتدی اَنْزَلَهُ فرود آورد اورا آنی اندردی وَهُوَ النُزُلُ طعام فرو آینده نزول ایدن مسافر ایچون احضار اولنان طعام ماحضر ونزیل مسافر معناسنه در اَنْزَلَ ج اَنْزَلَ الجَامِعُ انزال کرد جماع کننده جماع ایدن کمسنه منی سنی انزال ایتدی واول خط که کوچك ورقباده یه چوق واقع اوله آکا خط نزل دیرلر اَنْسَلَ الطائر ریشه بیفکند مرغ ریشش را قوش توکینی دوکدی وأنسل ریش الطائر قوشك توکی دوکولدی که لازم ومتعدی استعمال اولنور واول توکه نَسِیلٌ ونُسَالٌ دیرلر وأنسل القوم دیرلر قومه تقدم ایتسه اَنْعَلَ الخُفَّ نعل بست موزه را نعلچه باغلادی خفه که نعلچه تا قدی تعبیر اولنور نَعْلٌ نعلچه وایاغه کیدکلری پابوش ونعلین مثللو تثنیه اطلاق اولنور وایاغنه نعل کین کمسنه یه ناعل دیرلر وحمار وحشینك طرناغنده زیاده صلابت اولدوغی ایچون ناعل تسمیه ایدرلر وفی المثل اَطْرِقْ فإنك ناعلة امرار طرف طریق یعنی جوانبده یورمکه دیرلر ابن السکیت دیدی که اطرق ای ادلی یعنی ناز ایله معناسنه در ابو عبید دیدی که مراد امر شدیدی ارتکاب ایله که سن آکا قادر سین دیمکدر واصلی بودر که بر کمسنه نك بر داعیه سی وار ایدی دوزیرده دعی ایدوب چوقور یرلره وارمز ایدی قویون صاحبی آکا بو کلامی تکلم ایتدی یعنی دره کنارلرنده دعی ایله زیرا سنك نعلیك واردر ودیدی که ظنم بودر که مرادی شبانك آیاقلرینك دردیسنك غلیظ اولمسیدر امر شدیده قادر اولان کمسنه یه ارتکاب ایله زیرا سن قادر سین دیه جك یرده ضرب اولنور انقل الخفّ نیکو کرد موزه را ادیکی اصلاح ایتدی یعنی یامه دی ونقل اسکی خف ویامه لو پابوش معناسنه در اَنْمَلَ سخن چینی کرد نماملق ایتدی ونمام اولان کمسنه یه نَمِلْ دیرلر اَنْهَلَ الإبلَ آب داد شتر را دوه یه صو ویردی واول موضعه مَنْهَل دیرلر مورد دیدکلری کبی ودخی انهل الابل دیرلر دوه یه اوّل صو ویردی معناسنه زیرا عادتا مرعی دن دوه یی سوروب بر کره صو ویرورلر ویا تاغنه کوتوردکده اوّل صو ویرمکه نَهَلٌ دیرلر صکره ینه سوروب ینه صو ویرورلر که ثانیًا صو ویرمکه عَلَلٌ دیرلر اَهْمَلَهُ فروکذاشت چیزرا نسنه یی ترك ایتدی که اهمال ایتدی وکندو حالنه قودی تعبیر اولنور ودخی اهمل الابل دیرلر شبانسز ترك ایتدی معناسنه وشبانسز دوه یه هَمَلٌ دیرلر نفش کبی لکن نفش کیجه وقتی اولور وهَمَل کیجه وکوندوزده دیرلر ترکتها هَمَلًا دیرلر کیجه وکوندوز شبانسز کند وباشنه کزسون ایچون ترك ایتدم معناسنه

وفی المثل اختلط المَرْعِیُّ بالهَمَل مرعی شبانلو وهَمَل شبانسز ماشیه در اول قوم حقنده ضرب اولنور که امرلری مشکل اولوب برزأی اوزرینه قرار ایده میه لر من حیث المعنی والمضرب اختلط الخابل بالنابل مثلنه قریب در تمّ اَبْرَمَهُ بالحَوائِجِ بستوه آورد ش بحاجتها آنی ملول ایتدی حاجتلر ایله یعنی حاجت عرض ایدوب ایدوب آنی عاجز ایتدی که اوصاندردی تعبیر اولنور اَبْرَمَ الأمرَ استوار کرد کار را ایشی محکم ایتدی اَبْرَمَ الحَبْلَ سخت تافت رسن را محکم بوکدی ایپی لساننده ثقل اولان کمسنه یه بَرِمُ اللسان دیرلر وفی المثل ابرم قلح ناتعا سراف صاحب مجمع دیدی که طَلْح بر نوع اغاج وبَرَم آنك میوه سی وأبرم طلح طلحك میوه سی ظهور ایتدی معناسنه وسراف ثُرَّفه دیدکلری دابه نك اقاجه ایتدیکی عملدر که بوندن اقدم اصنع من سُرْفة مثلنده بیان اولنمشدر یعنی طلح اغاجنك بونی ظهور ایتدی سرفه آنی افساد ایتمش ایکن اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که مالی آز ایکن غنی ومالی چوق اولمغه باشلویه اَبْشَمَهُ الطعام ناکوار دکرد اورا خورد نی طعام آنی امتلاء ایتدی وبَشِمَ منه دیرلر آندن اوصاندی وبورولدی معناسنه اَبْهَمَ الأمرَ بسته کرد کار را باغلو ایتدی ایشی اظهار ایتمدی ومستور قودی معناسنه ودخی اَبْهَمَ الباب دیرلر اغلقه معناسنه اَتْأَمَتِ المَرْأَةُ بچه دوکانه زاد زن اکیز ولد طوغوردی خاتون که آکا مُتْئِم واول ولدلره تَوْءَمان واکیز طوغورمق عادتی ایسه مِتْآم دیرلر اَنْجَمَ المَطَرُ بسیار دو پیوسته بارید باران چوق ودائم یاغدی یغوب وتقول انجمت السماء فما انجمت یعنی یاغمور سرعت ایله یاغدی صکره بر مرتبه آچلدی که کواکب کوروندی اَثْرَمَهُ الله اثرم کردش خدا حضرت الله آنی اثرم خلق ایتدی ثَرَمٌ اولك دیشلرك دوشمسنه واثرم اولك دیشلری اولمین کمسنه یه دیرلر مؤنثی ثرما در اَجْحَمَ القتال وابس ایستاد ازجنك کرو طوردی جنکدن واقدام ایتمدی تقول حسبته مقدما فوجدته مُجْحِمًا اَجْذَمَ البعیر بشتافت شتر دوه یوریمکده سرعت ایتدی اَجْرَمَ کناه کرد کناه ایشلدی وَهُوَ الجُرْمُ وَالجَرِیمَةُ کناه معروف در ودخی فلانه جریمة اهله وجاره جنتهما ای کاسبهم اَجْحَمَ دخی احجم معناسنه اَحْرَمَ احرام بست یا در حرم شد احرام باغلادی یاخود حرم شریفه داخل اولدی ودخی احرم دیرلر شهر حرام یا ملد حرامه داخل اولدی معناسنه وَهُوَ الحَرَمُ موضع معروفك اسمیدر وَالحَرَامُ مرد احرام بسته احرام باغلامش کمسنه وحرم معناسنه دخی کلور وحرام الله لا افعل عرب یمیننده در یمین الله دیدکلری کبی اَحْکَمَ الشیءَ استوار کرد چیز را محکم ایتدی ودخی احکم الفرسَ دیرلر آته حکمه وردی که حَکَمَةُ اللجام آتك چکه سنی احاطه ایدن دمور حلقه در که بزم دیارمزده صولوق تعبیر ایدرلر وعرب لحتشامه مائل اولمیوب مقصودلری همان شجاعت اولمغله آنی قایشدن وقنبدن ایدرلر ایدی وَأَحْکَمَتْهُ التجاربُ دیرلر کثرت تجربه آنی حکیم ایتدی معناسنه واحکم السفیه دیرلر سفیه اولان کمسنه یی محافظه ایدوب ایتدیکی خطادن آکاه ایلسه بیهقی الاحکام واداشتن از چیزی دیدیکی بو معنایه قریب در اَدْغَمَ اللجام فی فم الفرس لکام را

دردهن اسب کردلجامی آتك آغزینه وضع اتدی ودخی دُغْمَة سیاهلقدن عبارتدر وقورد دیدکلری
جانورلك بورنینك لونی سائر اعضاسنه نسبت سیاه اولمغله کوردن ظن ایدر که باشی
برشیئه یا برلاشه یه صوقوب قارنی طویورمشدر مع هذا قارنی آج بلکه منتهی حیاتنده
قارنی طویمامشدر لهذا بر کمسنه برحاجته نائل اولمشکن نائل اولمامشدر ملاحظه سیله آکا
غبطه اولندقده الذئب ادغم دیو ضرب مثل ایدرلر ودخی من حیث المعنی والمضرب
الذئب مَغْبُوطٌ بذی بطنه مثلی سابقه قریبدر ذوبطنه قورد دولك قارننده اولان
نسنه در لهذا دوبطنه نجسلك اسیدر دیدیلر وبر کمسنه تغوط اتسه اَلْقَی ذا بطنه دیرلر •
ابوعبیده دیدی که قورد همیشه تحصیل نواله ایچون تك وپوده اولمغله هیچ کمسنه
آنی کورد کده آج ظن اتمز اهالی بحرینك فادیلری طاوقلی اولدوغندن کوردن قارنی طوق
اولمغله بویوك ظن ایدر مع هذا قارنی آچدر آدْغَمَةٌ رتیمه بست در انکشت او یا رشته
رتیمه باغلودی رتیمه ورتمه اول ایپلك یا بز پارهسیدر که سپارش اولنان حاجتی
فراموش اتمسون ایچون پارمغنه باغلورلر یا خود برمرتبه فراموش ایدرسه تذکر ایدیم
دیو کندی پارمغنه باغلور وتقول المستذکر بالرتایم مُسْتَهْدَفٌ للشتایم زمان جاهلیتده
عادتلری بو ایدی که برکمسنه سفره کتمك مراد اتدکده براغاجك ایکی بوداغنی رتیمه ایله بری
برینه باغلور ایدی که سفردن عودت ایدنجه آچیلور ایسه زعمنجه خاتونی خیانت
اتمشدر والا اتمامشدر ارزم البعیر بانك کرد شتر یعنی آن که دهن باز کند آغزینی آچمیش
ایکن دوه صدا اتدی وفی المثل رَزَمَةٌ ولا دَرَّةٌ ناقه سودی واركبی صدا ایدر مع هذا سودی
یوقدر وعده ایدوب وفا اتمین کمسنه حقنده ضرب اولنور ازرمه برید شاشه کنز تا
تبول ایدر ایکی برلی منقطع ایلدی ولفظ مذکور ضیق وتضییق معنالرینه دلالت
اتمکله بخیل اولان کمسنه یه زَرَمٌ دیرلر اَسْقَمَهٗ بیمار کرداو وا آنی خسته اتدی وخسته اولان
کمسنه یه سَقِمٌ ومِسْقَمٌ وسَقِیمٌ وبعض ایدن کمسنه یه دخی سقیم الصدر دیرلر راغب
دیدی که سَقَمٌ ایله مرضك فرقی بودرکه سَقَمٌ وسُقْمٌ بدنه مخصوص مرضدر ومرض بدنه
ونفسه شاملدر اَسْلَمَ فِی البُرِّ سلم داد در کندم سَلَمٌ ویردی بغدایه وَهُوَ السَّلَمُ مرویدر
اَسْلَمَ الکافِرُ مسلمان شد کافر مسلمان اولدی اَسْلَمَهُ لِلْهَلَکَةِ فروکذاشتش از برای
هلاك هلاکه وسیره دیو ترك اتدی آصلنده خذلانه براقدی معناسندن مأخوذدر
اَسْلَمَ لِامْرِ اللّهِ کردن نهاد بفرمان خدا حضرت اللّهك امرینه منقاد اولدی وسلام
طاشی معناسنه اولمغله استلم الحجر دیرلر آغزی یا الی ایله طاشه لمس ایلسه وفی المثل
اکتم للسر من السلام واکتم من الارض مثلنه قریبدر اَشْأَمَ بشام رسید شامه
داخل اولدی که برمملکت اسمیدر وشام بن نوحه منسوبدر صاحب دره دیدی که اهل
شام سائر بلاد اهالیسندن زیاده سلطانلرینه اطاعتلری اولمغله اطاعت خصوصنده
آنلر ایله مثل ضرب اولنور کذلك طواعیة شام قدیم الایام منه موطن طاعون ایدی
وابوالحسن المدائنی مشایخندن روایت اتدی که حوادث دوزکارده هر بری برموضعی
اختیار اتدکده طاعت دیدی که بن شامی اختیار ایدرم طاعون دیدی که بن سندن

مفارقت

مفارقت انهم بنی رفاقته قبول ایله خصب دیدی که بن عراقی اختیار ایدرم نفاق دیدی که
بن سنك مصاحبتکی اختیار ایدرم شقا وجوع دیدیلر که بزی معك حاجتکی
اسلك صحت دیدی که بن بادیه یی اختیار ایدرم شقا وجوع دیدیلر که بزی معك جاخط
دیدی که شامده طاعون هائله چوق واقع اولور ایدی چونکه بنو العباس خلافتی
رتق کلدی حضرت الله طاعونی بنی آدمدن رفع اتدی زیرا بنو العباس قتل خلقده طاعوندن
حاجت قومدیلر الی هنا کلام الثعالبی اَضْرَمَ درویش شد فقیر اولدی وفقیره مُضْرِمٌ
دیرلر اَضْرَمَ النَّارَ بیفروخت آتش را آتشی علولندردی وَضَرَمٌ وضَرَمَه آتش وضرام
مع الالتهاب اولان اودون معناسنه وَضَرَمَه حریقدر که یانقوردن تعبیر اولنور •
اَطْعَمَهُ کذا طعام داداو را بهانه چیز فلانه نسنه یی آکا طعام ویردی که یدردی تعبیر
اولنور وفی المثل اَطْعِمْ اخاك من عَقَنْقَلِ الضَّبِّ اتك ان تمنع یغضب مواساة وحسن
معاشرت ده ضرب اولنور من حیث المضرب اَطْعِمْ اخاك من کُلْیَةِ الارنب مثلنه موافقدر
رَجُلٌ مِطْعَامٌ مرد بسیار طعام دهنده چوق طعام ویرن کمسنه ومطعم شدیدالاکل
ومُطْعَمٌ مرزوق معناسنه در وفی المثل تَطَعَّمْ تَطْعَمْ یعنی برکره طاد که آکله اشتها تحصیل
ایدرسن اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که برایشه اقدام اتمیوب کیرو چکیلورسه آکا دیرلر که
عمله شروع ایله البته رغبت ایدرسن اَظْلَمَ اللَّیْلُ تاریك شد شب کیجه قرا اولدی
ودخی اظلم دیرلر ظلمته داخل اولسه میدانی اظلم من اللیل مثلنده دیدی که اظلم ظلمة
معناسنه در لکن بعضیلر اظلمدن ظن ایدوب افعالدن افعل تفضیل کلمز دیو شاذدر
دیدیلر وحق اولان بودر که ظلمتدن اخذ اولنمشدر زیرا ظَلَمَ یَظْلِمُ اَظْلَمَ یُظْلِمُ دن لغتدر
پس قیاسه مخالف اولمز واَظْلَمُ من اللیل ظلمدن مأخوذ در ظلمتدن مأخوذ دکلدر
وجهه ظلم لیل بودر که تحت ظلمتنده سارقی واهل فجوری ستر ایدر که شیئی موضعنه
وضع اتمك قبیلندن اولوب لیله ظالم اطلاقی صحیح اولور اَعْتَمَ در وقت نماز خفتن
شد یا تسو نمازینك وقتنه داخل اولدی ودخی اَعْتَمَ دیرلر بطئی حرکت اتدی
معناسنه وکیجه وقت کلن مسافره ضَیْفٌ عَاتِمٌ دیرلر اَعْجَمَ الکِتَابَ نقطه زد کتاب را
سیاه ایله نقطه وضع اتدی کتابه وکتاب فلوت اعجم دیرلر یا ز دیمی کتابك معناسی
نهم اولنمز وباب الامیر مُعْجَمٌ مغلق معناسنه ماده مذکوره ابهامه دلالت اتمکله
اعجم الکتاب عبارتنده اولان همزه ازاله ایچون ازال ابهام الکتاب معناسنه ولسه
چندان بعید اولمز ملاحظه اولنور زیرا نقطه وضع اتمکله عبارات کتابه ده اولان ابهام
والتباس زائل اولور اَعْدَمَهُ الشَّیْءَ نایاب کرد اینداورا چیز نسنه یی آکا بولمز اتدی
یعنی نسنه ده آنی محروم ایدوب نسنه یی آکا نسبت ایله یوق اتدی اَعْدَمَ الرَّجُلُ
درویش شد مرد رجل فقیر اولدی که ترکیده یوقلی تعبیر اولنور واول کمسنه یه مُعْدِمٌ
وعدیم دیرلر وَاجِدٌ غنی معناسنه اولدوغی کبی اَعْصَمَ بالشَّیْءِ چنك زد بچیزی
برنسنه یه یاپشدی الی ایله واَعْصَمْتُ لَه دیرلر یاپشه جق نسنه یا بدیم آنك
ایچون آیز قاشی کبی معناسنه وفی المثل عِصَامٌ سَوَّدَتْ عِصَامًا مراد عصام خارجیدر
عرب آکا خارجی تسمیه اتدکلری سابقه دولتی وشوکتی یوق ایکن کندو کیا ست

قد ذکر من فیما سبق فی ماده آجم

وفی المثل ما ارزمت ام حائل
ایدوب کنایه در حائل ولد ناقه یکه
انثی می معناسنه در ترك اتدیکی
وقتده سبقت مذکوردر

شام بن نوح لغة سریانیه ده
شین معجمه ایله دره

یقال ما فی الدار نافخ ضرمة ای احد
لطفان و زن جز ام لغطی هیچ را آتش
دورده ایله تضیب اتدی سه

یقال طغا الناس من الغنیم یعنی
یا نغوق سریندر دیرسه

فی المستقصی ای ذق
تشتق الی الاکل

وبختی ایله خروج اتدیکی ایچوندر یعنی کندو کندویه سیادت ویردی وفی مثل آخر کن عصامیا ولا تکن عظامیا یعنی شرف سنك مکتسبك وسنك کندو ذاتنده اولسون عظام رفات قبیلندن اولان آبا ایله اولمسون. روایت اولندی که برکسنه نك حجاج عندنده برحاجتی واریدی حجاجه آنی فرط جهل ایله وصف اتدیلر حجاج کندو نفسنده دیدی که حضوریمه کلدکده امتحان ایدرم مزبور حجاج حضورینه کیردکده آنده سؤال اتدی که سن عصامی میسین عظامی میسین جواب ویردی که هم عصامی یم هم عظامی یم حجاج شو وجهله اونده ملاحظه اتدی که بن هم شرف مکتسب وهم شرف موروث صاحبی یم دیمك مراد اتمش اوله پس افضل ناس اولمق کرك دیوحاجتنی روا اتدی وحجاج عندنده برآن مرتقه مکث اتمکله حجاج مزبورك جهلنه مطلع اولوب آکا دیدی که بکا طوغری سویله والا سنی قتل ایدرم دیو بن سندن سؤال اتدکده نیچون هم عصامی هم عظامی یم دیوجواب ویردك مزبور دیدی که طوغریسی بودر که بن عصامی می خیردر عظامی می خیردر بلمز ایدم فقط بربنی تکلم ایدر ایسم خطا ایدرم دیوخوفندن ایکسنی معا تکلم اتدی بری مضر اولورسه بای آخر نفع اولور ملاحظه سیله چونکه حجاج مزبورك احوالنه واقف اولدی اول وقت المقابر تصیر الغبی خطیبا مثلنی ایراد اتدی أعظمه بزرك داشت اورا آنی بویوك طوتدی سمعت خبرا فأعظمته کبی که برخبر استماع اتدیم واول خبری امر عظیم عد اتدیم استعظمته دخی بو معنایه کلور أعظمه الامر وبالامر آکا هاینده اوراکار ایشدن آنی جزدار اتدی یعنی بلدردی ودخی اعلم الثوب دیرلر ثوبه نشان وتمغا وضع اتدی معناسنه که اول ثوبه معلم دیرلر وأعلم الفارس دیرلر کندویه دلاورلق علامتی وضع اتسه أغرمه المال بتاوان افکندش خواسته را مالی آکا اوتدردی ودخی اغرم بالشیء دیرلر برشیئه حریص اولدی معناسنه وتقول علیك بالصدق وان جر علیك المغارم وایاك والکذب وان ساق الیك المغانم أفحمه درماندی درسخن سوزده آنی عاجز ایدوب سکوت اتدردی ورجل مفحم مرد درماننده درسخن سوزده عاجز اولوب سکوت ایدن کمسنه ودخی صبی اول مرتبه اغلوسه که نفسی منقطع وجهره سی کوکله دونسه افحم البکاء دیرلر وحین مخاصمه ده خصمی سکوت ایدردم دیه جك یرده خاصمنی فافحمته دیرلر وتقول هذا کلام مسکت ملجم کل فصیح مفحم أفدم فدام بست فدام باغلدی فدام وفدام دستی وباردق آغزینه باغلادقلری بز پاره سیدرکه سوزك تعبیر اولنور ومجوسیلر آغزلرینه باغلادقلری بز پاره سنه دخی دیرلر تقول فلان من فرط الفدامة کان علی فیه فدامة أفغمه الاناء برکرد خنوررا قاب طولدردی وانغمت البیت بریح المسك وافعمته غضبا دخی دیرلر أفهمه الحرف بفهما بیلدردی حرف را حرفی آکا فهم اتدردیکه آکلاتدی تعبیر اولنور أقحم الفرس فی النهر درآورد اسب را درجوی آتی چایه ادخال اتدی أقحم نفسه فی الهلکة درافکند خویشتن را درهلاك کندوینی مهلکه یه القا اتدی أقدم علیه دلیری کرد بروی آکا دلیرلك وجرات اتدی اساس ده دیدی که أقدم تقدم معناسنه واقدام جنکده اولوب پس لفظ أقدم علیه اصلنده فلان کمسنه حربده فلان کمسنه نك اوکینه کچدی معناسنه اولمغله



وغزاله اوادسی لازم اولان نسنه ... شرف وحرص معناسنه در

آی منقطع عن الكلام

تفسیر افحم ماده سنه مرور اتدی سهو



تفسیر مذکور لازمی ایله تفسیر قبیلندن اولور زیرا اقرانه تقدم شجاعتك لوازمندن در وبعض نسخه ده بیشی کرد بروی عبارتیله تفسیر معنای مطابقی ایله تفسیردر وهو مقدام دلیر شجیع ومقدامة سخت دلیر زیاده شجیع اولان رجل تقول هو مقدام مقحام لیس معه احجام أقسم الله سوکندخورد بخدای تعالی حضرت الله تعالی یه یمین اتدی وهو القسم سوکند یمین که آند تعبیر اولنور أکرمه بنواخت اورا آکا نوازش یعنی اکرام اتدی وهو الکرامة نوازش اکرام وفی المثل اکرمت فاربط استکرمت فاربط عبارتیله دخی روایت اولندی ومستقصی ده دیدی که یعنی فرس کریمه مالك اولدك همان محافظه ایله واساس ده دیدی که برکسنه نك ولدکریمی اولسه اکرمت دیرلر ألجم الفرس لکام نهاد دراسب آته لجام قودی که اویانلردی تعبیر اولنور ودخی قازغانك قولپنه صوقوب قالدرهجقلری اغاجه لجام تسمیه اولنمغله ألجم القدر دیرلر اول اغاجی صوقوب قالدرسه لر ودخی خاتون حیض کوردکده فرجنه وضع اتدیکی بز پاره سنه دوشمسون ایچون یاره مرکبی باغلادیغی نسنه یه لجام واول بز پارهسنه یه فرام دیرلر یقال استفرمت بالفرام وتلجمت باللجام وفرجنی تضییق ایچون استعمال اتدیکی دوا افرم در ودخی ألجمه عن حاجته دیرلر حاجتندن منع وکف ایلسه وتکلم فلان فالجمته والقمته دیرلر اسکات اتدم معناسنه وفی المثل التقی ملجم یعنی متقی اولان کمسنه آغزینه لجام وضع اولنمش کبی تکلم اتمز سکوته ترغیب مقامنده ضرب اولنور ألحمه کوشت داد اورا آکا آت ویردی ودخی ألحمه القتال دیرلر جنکدن خلاصه مجال بولمسه وألحم الزرع اینجه ایکن بوغوب اولدی معناسنه ألزمه الامر لازم کردش چیزرا نسنه یی آکا لازم اتدی وفی المثل الزم لحیك من ظلمك ومن ذنبه عامه نونك فتحیله ذنبه دیرلر وفصیح اولان سکونیله در والزم لحیك من بزا اللقب جمله سی اصلو یاننده آیرلمز دیه جك یرده ضرب اولنور لکن اول نسنه ممدوح ومکروه اولسه مثل اول ومکروه اولورسه سائرلری مزبور اولنور که من حیث المضرب الزق من الجعل والحق من قرنیی مثللرینه قریب در که برکسنه دن منفور اولان نسنه منفك اولمسه ضرب اولنور ألهمه الله صبرا درد لش شکیب افکند خدا حضرت الله آنك قلبنه صبر القا اتدی قوم لهامیم ای اسخیاء وام اللهیم موتك کنیه سیدر أنجم المطر واستاد باران بمور منقطع اولدی أنعم علیه نعمت دادش آکا احسان اتدی آذنه بالامر آکاه کردش ازکار ایشدن آنی جزدار اتدی اعلمه معناسنه که اذن علم معناسنه در آمنه من الشر ایمن کردش ازبدی شردن آنی امین اتدی آمنه فیما قال باور داشت اورا درآنچه کفت تصدیق آنی سویلدیکی سوزده آمن بالله ایمان آورد بخدای تعالی حضرت الله ایمان کتوردی ومؤمنه مؤمن دیدکلری الله ورسولنی مصدق اولدوغی ایچوندر واسماء حسنی اولان مؤمن لفظنك معناسنده اختلاف اتدیلر کلبی دیدی که مؤمن ظلمندن خوف اولنمز معناسنه در وبعض اهل لغة دیدیلرکه مؤمن اولیاسی عذابندن امین معناسنه در ابوبکر انباری ناهره ده دیدی که ابو العباس احمد بن یحیی دن استماع اتدیم که مؤمن مصدق معناسنه در فکیف اذا جئنا من کل امة شهیدا وجئنا بك علی هؤلاء شهیدا آیه کریمه سی

كذلك وكذلك جعلناكم امة وسطا لتكونوا شهداء على الناس آیة شریفه‌سی تفسیرلرنده
حضرت الله قیامتده عباد مسلمینی تصدیق ایدن دیدکلری کبی یه بناء حضرت الله مؤمن
اطلاق اولندی أتقن استوار کردن دا محکم اتدی نسنه‌ی و اول کسنه‌یه متقن و تقن دیرلر
رجل تقن دیرلر عملنده حاذق معناسنه و تقن طبیعت معناسنه دخی کلور یقال الفصاحة
من تقنه ای سوسیه و فی المثل ارمی من ابن تقن که قوم عاددن بر تیرانداز کسنه‌نك اسمیدر
أثخنه بالضرب سست کرد او دا بزدن دوکمکله آنی سست ایلدی که اول مرتبه ضرب اتدیکه
حرکته مجالی قالمدی تعبیر اولنور و دخی أثخن فی العدو دیرلر چوق قتل اتدی معناسنه و دخی
بر کسنه بر شیده مبالغه و افراط اتسه أثخن فی الامر دیرلر و فلان معنای کمالی ایله فهم
اتدردیه جك محلده أثخنته معرفة دیرلر أجنبه بددل یافت او دا آنی جیان یعنی قورقاق بولدی
أحسن الیه نیکوئی کرد او دا اکا ایولك اتدی وهو الحسنى نیکوئی ایولك وهو یحسن
العربیة بنك میداند زبان تازی دا لغت عربیه‌یی ایو بیلور أحصن الشیء نکاه داشت
جز دا نسنه‌یی حفظ اتدی أحصنت المرأة پرهیزکار شد زن حرام اولاندن شدیده اجتناب
اتدی خاتون وهی المحصنة زن پرهیزکار پرهیزکار خاتونه فرجنی نامحرمدن حفظ اتدیکی
ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی و اکر خاتون تزوج ایدوب زوجی سببی ایله احصان ایدرسه
محصنه تسمیه اولنور و جوهری ثعلبدن روایت اتدی که اکر خاتون مقتضای طبعی اوزره
زوجی حفظ و عفت ایدرسه محصنه و محصنه کسر و فتح ایله و اکر تزوج اتدیکی ایچون عفت
ایدرسه محصنة دیرلر فتح ایله فقط دیدی و دخی پرهیزکار اولان خاتونه حاصن و حصان
و حصنا دیرلر و فی المثل الحصن ادنی لو تأبیته حصن عفاف و تأبی و تأتی تفاعل
و تفعل بابلرندن تعمد معناسنه‌در بر خاتونك بر قوزی وار ایدی خاتون آنی کوردیکه بر آلمو
کسنه‌نك اوزرینه طوپراق آتر دیدیکه نه ایشلر سین قز جواب وردیکه بو طریق ایله
حصان یعنی محصنه اولدوغی اعلام اتسم کرك خاتون دیدیکه الحصن ادنی لو تأبیته
من حیث الترب على الراكب یعنی عفاف اکر قصد ایدر ایسك زیاده قریبدر واکب
اوزرینه طپراق صاورمقدن مظنة تهمت اولان شیء ترك اولیدر دیه جك محلده ضرب
اولنور أدجن المطر بیوسته باریدباران یاغمور بر قاچ کون یاغوب کسلمدی و دخی
ادجن بالمكان دیرلر اقام معناسنه أدمن الامر و على الامر بیوستکی کرد بر کار ایشه
مداومت اتدی یقال فلان مدمن الخمر ای لا یقلع عن شربها أدهن فی الامر نرمی کرد
در کار ایشده ملاینت ایدوب خشونت اتمدی اساسده أدهن فی الامر و داهن ای صانع
و لاین دیدی فیروزابادی دیدیکه مداهنه درونده مضمر اولان نسنه‌نك خلافنی اظهار
اتمکدر دیدی أذعن له کردن داد او دا اکا خضوع و انقیاد اتدی تقول هو لك فی الاساءة
مذعن و انت له منقاد و مذعن و دخی أذعن فلان بحقی دیرلر اقرار اتدی معناسنه و کثیرا لاطاعة
اولان کسنه‌یه مذعان دیرلر اولان کسنه‌یه مذعان دیرلر أرصن الشیء استوار کردن دا
محکم اتدی نسنه‌یی أتقن معناسنه و رصین محکم تقول له رأی رصین و کلام متین و یقال
اذا عملت عملا فارصنه و اتقنه أدهن فی كذا اکرو بست در فلان چیز فلان نسنه‌ده اوج

باظلوی

بنیادی مثلا ایکی کسنه سکردشد که بن سکا سبقت ایدرسم سن فلان قدر نسنه ویرسن بکا
سبقت ایدرسك بن سکا فلان قدر نسنه ویریم دیمك کبی و حلبة آتلرینه افراس رهان تسمیه
اولنور و دخی معنای مذکوره بناءً در و ابونصر فراهی نصاب الصبیان نده اول آتلرك اسملرینی
شو وجه اوزره نظم اتدیکه ده اسبند در تاختن هریکی را بترتیب نامیست روشن
مجلی مصلی مسلی و تالی چو مرتاح و عاطف حظی و مؤمل لطیم و سکیت است
و فاشور و فشکل مخفی اولمیه که سکیت اونجی مرتبه ده کلن آتك اسمیدر و قدیم الایامده
مزبور آتلر اون عدد ایدی صکره ایکی آت دخی زیاده ایدوب حلبه آتلری اون ایکی اولدی
ابونصر دیدیکه برین ده دوی دیکر الحاق میکن یکی هست قاشور و دیکرچه فشکل
و فی المثل عند الرهان یعرف السوابق عندنده اولمین شیء ادعا ایدن کسنه حقنده ضرب
اولنور و ایکی کسنه برابر کلسه لجا یا فرسی رهان و دخی أدهن لضیفه الطعام و الشراب
دیرلر طعام و شرابی لا ینقطع ویرسه و رهن ماده‌سی دوام معناسنه دلالت اتمکله رهن
فی المكان دیرلر ثابت و قائم اولدی معناسنه أذكنه بیکاها یند نش آنی خبردار اتدی
آگاه معناسنه و فراست صاحبی اولان کسنه‌یه ذکن دیرلر أذكن من ایاس مراد ایاس
بن معویة بن قرة المزنی در عمر بن عبد العزیز زماننده بر سنه بصره‌یه قاضی اولدی
ذکاوت و فراست و کیاستی حد تحریر و تقریردن بیرون در حتی مداینی ایاسك نوادر و فراستی
بابنده بر کتاب عقد ایدوب ذکن ایاس دیو نام وردی قیلدی و بعض نوادری میدانینك مجمعنده
مصنفك مستقصی سنده خصوصا ثعالبی‌نك دره سنده بیان اولنمشدر تطویله مؤدی
اولور دیو بو مقامده ذکری طی اولندی آزمن الشیء دیرینه شد چیز نسنه اسکی اولدیکه
وجودنده چوق زمان مرور اتدی و اول نسنه‌یه مزمن دیرلر و دخی ازمن الله فلانا
دیرلر بر کسنه صاحب فراش اولوب مدة مدید صحت بولمسه جوهری دیدیکه زمانه
زمن حیوانانه طاری اولور بر مرضدر مجد الدین حب رغاعة دن دیدی وزمن و زمانه
وقت معناسنه در تقول معی تکایات الزمن و شکایات الزمن و دخی بر کسنه بر کسنه‌نك
عطیه‌سنه نایل اولسه آزمن عنه عطاءه دیرلر أسكن المتحرك بیارامایند جنبنده را
حرکت ایدن شیء حرکتدن منع اتدی أسكنه المنزل بیارامایند او را در خانه آنی منزلده
اسکان اتدی أسمن الشاة فربه کرد اینده کوسپند را قیونی سمیز اتدی أشجنه اندوهکین
کرد او دا آنی محزون اتدی و فجعه حزن و غایت مرتبه اولان حاجت معناسنه در أعلن
الامر آشکار کرد کار را ایشی آشکار اتدی و علانیه مقابلیدر أغضن المطر بیوسته بارید
باران یاغمور لا ینقطع یاغدی أقر له بتوانست او دا اکا قادر اولدی قدر علیه معناسنه
قال الله تعالى و ما كنا له مقرنین ای مطیقین و دخی اقرن الرجل دیرلر اوکنده کیدن کسنه‌یه
طوقونمسین ایچون رمح وقتی یوقاروقالدرسه و اقرن الدمل دیرلر دنبلکه قریب اولسه
واقرن الدم فی العرق دیرلر طمره‌ده قان چوق اولسه ابن السکیت دیدیکه بر کسنه‌نك
مواشیسی چوق اولوب معینی اولمغله ضبط ایده‌میه اول کسنه‌یه مقرن دیرلر
أمعن فی الامر دور اندرشد در کار حدی تجاوز اتدی ایشده جوهری دیدیکه امعن

خردوات خانه‌در بالته‌وا الك مثلّی ماله سَعْنَةٌ ولا مَعْنَةٌ ابن الاعرابی دیدی كه سعنه طعام وغیریدن كثرة ومعنه قلّة معناسنه‌در ومعن شیء یسیردن عبارتدر ماله قلیل ولا كثیر دیه‌جك یرده ضرب اولنور ودخی ماله قُذَعْمِلَةٌ ولا قِرْطَعْبَةٌ مثلنده ابو عبیده دیدی كه قذعمله قرطعبه سعنه معنه لفظلرینك آصلی نا اولدوغنی بیلور كمسنه كه كوردیم ابو عمرو دیدی كه رجل قذعل دیرلر خسیس معناسنه ابو زید دیدی كه قَذَعْمَلَةٌ امرأة قصیره وخسیسه معناسنه‌در ونا نوع شیء حقیر معناسنه‌در دیدی مثلا لا تعطی فلان قُذَعْمَلَةً دیرلر بر حبه ویرمز معناسنه پس مثل مذكور فلان كمسنه شیء یوقدر معناسنه اولور قرطعبه دخی بو معنایه‌در أَمْكَنَهُ الامرُ ممكن شدا وكار ایش آكا ممكن اولدی یعنی آنی ایشلمكه قادر اولدی أَمْكَنَهُ مِنْ كَذَا توانا كرداورا از فلان چیز فلان نسنه‌یه آكا قدرت ویردی معاونت ایتمكله یا حضرت الله آنی قدرت خلق ایتمكله مَكِنَ كَلَرْ یمورطه‌سی اطلوق اولمغله كسائی دیدی كه امكنت الضبّة دیرلر دیشی كلر یمورطه‌سی قارننده جمع ایلسه وبر بدوی دیدی كه اما والركن والباب انی لاحبّ مكن الضباب واول كلرم مكونه دیرلر وبعضیلر مكن دیرلر دیدی أَنْتَنَ اللحمُ كندده شد كوشت آت قوقدی یعنی رایحه‌سی متغیّر اولوب بد رایحه پیدا اتدی نَتَنَ دخی بو معنایه‌در وقوقش آته نَتِنٌ ومُنْتِنٌ دیرلر ونَتْنٌ رایحه خبیثه معناسنه‌در وفی المثل انتن من ریح الجورب وانتن من العذرة وفی الحدیث اذا رأی احدكم امرأة فاعجبته فلیذكر مسناتها هم أَشْبَهَهُ همانست بدو آكا مشابه اولدی كه بكزه‌دی تعبیر اولنور وهو الشِّبْهُ والشَّبَهُ مانند مشابه أَشْبَاهٌ جمع وفی المثل شبه مرو الماء بالماء براعرابی حضورنده بر كمسنه ذكر اولندی اعرابی دیدی كه والله اكر اول كمسنه‌یی بیقلری اولمیه ایدی واللوسی آنی مذكر اسمی ایله چاغرمز ایدی لهو أشبه بالنساء من المالك وبو مثل دخی اكرچه موردی مورد مثل مذكوره مغایردر لكن من حیث المضرب قریبدر كه أَشْبَهُ به من التمرة بالتمرة ودخی ایكی شیء اكثر اوصافده بری برینه مشابه وبر صفتده مغایر اولسه‌لر أَشْبَهَ شرخ شرخا لو ان اسنیرا دیو ضرب مثل ایدر أَكْرَهَهُ عَلَى كَذَا بزور وداشت اورا بر فلان كار آنی فلان ایشه زور كره اتدی وهو الكَرْهُ بزور وداشتن كوج ایله اتمك معروفدر وفی المثل كادها حج بیطر اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه لحسانی اتدكن رغبت ایله اتمیه ومن حیث المضرب كرهًا تركب الابل السفر أَنْبَهَهُ بیدار كردش آنی اویاندردی وشیء نبه دیرلر مشهور معناسنه وبر كمسنه ضایع اتدیكی شیء طلب اتمه‌دن بولسه وجد الضالة نبها دیرلر ونباهة شرف واشتهار معناسنه‌در وابو عمرو دیدی كه أَنْبَهْتُ حاجة فلان دیرلر اكر آنك حاجتنی فراموش ایلسه أَنْقَهَهُ الله بركردش خدای تعالی از بیماری حضرت الله آنی خسته‌لكدن خلاص اتدی عقیب مرضده تكلم اولنور واول كمسنه‌یه ناقه دیرلر كه خسته‌لكدن یكی قورتولمش تعبیر اولنور ونقه الكلام دیرلر فهم اتدی معناسنه تقول هو لا یفقه ولا ینقه واستنقاد استفهام معناسنه استعمال اولنور المضاعف من هذا الباب ب أَحَبَّهُ دوست داشت اورا آكا محبت اتدی كه سودی تعبیر اولنور ودخی احبّ البعیر دیرلر دوه لا عن شیء چوكوب قالقمسه ودوه‌یه نسبت ایله لجاب آته نسبت حرانكی‌در وهو الحُبُّ والمَحَبَّةُ دوستی محبت اتمك أَحَبَّ الفرسُ بو پایند اسب را آتی سكرتدردی أَدَبَّ الدابةَ نرم راندن



كذا قاله الكسائی وتبعه المص في الاساس

نتن دیرلر میمك كسری ایله تا تنك كسری اتباعیه

وفی مثل اخر انتن من ورقات الغنم مرقة اول صوفه‌در خسته واریق قمیعیلردن بوكلردر وبقال كانه ریح مرقة

مثل الابط والنرجیس

نفس وجه تسمیه قسم اسماده مرور اتدی

والفتحة في المجمع

كسائی كاف مفتوح ومضموم اولمق لغتدر دیدی وفرادیدیكه ضم ایله كره مشقت معناسنه‌در

بیطر اسم رجل

ای كادها

دابّی آهسته سوردی أَدَبَّ بالمكانِ دردنك كرد درجای اكلندی مكاننده البّ دخی بو معنایه‌در وبو الظن مرتبة بالكوكب وقوملك جمیعتكاهنه مرتب دیرلر وارباب اصلنده برنسنه‌یه قریب اولمق معناسنه‌در أَشَبَّهُ الله تع بر بالا بیند فرخدای حضرت الله آنی بو یوتدی یعنی قد وقامت صاحبی ایتدی وأَشَبَّ الفرسُ دیرلر آتك ایكی اوكل ایاقلرین یوقاری قالدیرسه شبّ الفرس دیرلر ایكی الكرین نشاطندن یوقاری قالدرسه تمغص كبی واشباب وشباب فارسیده برسكزاینده ورسكرزیدن تعبیر اولنور تقول المرء فی شبابه كالمص فی شبابه ودخی اشبّ فلان بنین دیرلر اوغوللری یكیت اولسه اضبّ كینه دردل كرفت درونده كین صاقلدی وحیله كار اولان كمسه‌یه خبّ وضبّ دیرلر وفی المثل اخدع من ضبّ أَغَبَّ اللحمُ كنده شد كوشت آت زفردی ولحم غابّ دیرلر بایت معناسنه تركیده تعریف ایدوب آت بیات اولدی دیرلر یعنی كیجه‌لكلو رایحه‌سی متغیر اولدی وشتّ الطعام المتبیّت أَغَبَّ الكُتُبَ پیوسته نفرستاد نامهارا مكتوبلری بری برینه آردنجه كوندرمدی كه سكرك سكرك كوندردی تعبیر اولنور أَغَبَّ الزِّيَارَةَ پیوسته نكرد زیارت را زیارتنی هر كون اتمدی بلكه احیانا اتدی وفی الحدیث أَغِبُّوا عيادة المريض واربعوا یعنی مریضی بر كون عیادت وبر كون ترك یاخود ایكی كون ترك ایدوب اوچنجی كون عیادت ایلك وفلان لا يُغِبُّنَا عَطَاؤُهُ بهماه برید نشود اورا عطا او فلان كمسنه‌نك احسانی بزدن كسلمز بلكه همیشه واصل اولور وتقول الحبّ یزید مع الاغباب وینقص مع الاكباب أَكَبَّ عَلَى وَجْهِهِ افتید بر رویش یوزی اوزرینه دوشدی اكبّ معناسنه نفی اولمیه فعل متعدی وافعل لازم استعمال اولنمق نادردندر كبّ على وجهه دیرلر یوزی اوزرینه دوشوردی معناسنه وهمیشه اباغی سورچمكه مبتلا اولان كمسنه‌یه اكبّ دیرلر أَكَبَّ عَلَى عَمَلِهِ پیوسته كی كرد بر كارش عملی اوزرینه مداومت ایدوب منغلق اولمدی أَهَبَّ النائمَ ت أَبَتَّ العملَ بر برید كار را ایشی كسدی بیدار كرد خوابنده را اویوبان كمسنه‌یی اویاندردی ت أَبَثَّهُ الحُزْنَ بكفت اندوه كهین اندوه خود را بوی محزون اولان كمسنه حزننی آكا سویلدی وأَبْثَثْتُهُ سرّی دیرلر بر كمسنه‌یی سرّنه مطّلع اتسه أَغَثَّ سخن بد كفت بد سوز سویلدی بر كمسنه ضمننده خیر اولمیان كلام سویلسه أغثّ فی كلامه دیرلر تقول كلام مكم غثّ وسلاحكم رثّ وفی المثل غثّك خیر من سمین غیرك حریص اولان كمسنه‌ده ضرب اولنور یعنی الكرم اولان شیء ددی ایله قناعت ایدوب ناسك النیه اولان نسنه‌یه ایما تسه دخی مدّ نظر اتمه ألَثَّ بالمكانِ مقیم شد درجای مكاننده اقامت اتدی وَأَلَثَّ المطرُ دیرلر دائم اولدی بعوزر ومنقطع اولمدی ج أَضَجَّ بانك كرد آواز اتدی وابو عبیده دیدی كه اضجّ القوم دیرلر صیحه وجلبه اتدیلر معناسنه واكر خوفلرندن ومغلوب اولدقلرندن صیحه ایدرلر ایسه ضجّوا دیرلر وفی المثل ان ضجّ فزده وقر[...] اصلنده دوه یوكلك آغر اولمغله آواز ایدرسه بر یوك دخی زیاده ایله معناسنه ایدی صكره بر كمسنه‌یه بر حاجت تكلیف اولندقده عجز ایله سنددن تخفیف طلب اتدكده اول حاجت اوزرینه بر حاجت دخی زیاده قیلند[ق] ضرب اولنور قال [...] زیادة الابرام تدنیك من المرام اصمعی دیدی كه انّ جرجر فزده ثقلا وان اعیا فزده ثقلا مثللری من حیث المضرب مثل سابقه قریبدر لكن میدانی مثل اخر

بخیل دن نسنه طلبی مناسب دن حظ اتمسه دخی دیه جك یرده ضرب اولنور دیدی ح اَمَحَّ القوم خداوند جهاد با یان تن درست کشتند مردمان تندرست مواشی صاحبی اولدیلر قوم یعنی مواشیلرینه مرض اصابت اتمش ایکن اول مرض مندفع اولدی اَلَحَّ عَلَیهِ بِحَاجَتِهِ برشیده بروی بحاجتها خریش آکا الحاح اتدی کند وحاجتی ایچون که اوصاندردی واَلَحَّ السَّحَابُ دیرلر یاغموری دائم اولدی معناسنه اَمَحَّ الثَّوبُ کهنه شد جامه جامه اسکیدی ومحاح اولکمسنه دیرکه ظاهرده برشیئی یوق ایکن قوردی سوز ایله برکمسنه نك خاطرینی تطییب ایلیه که کذاب معناسنه قریب دن خ اَتَخَّ العجین ترش کرد خمیر را خمیری اکشی اتدی وتَخَّ اکشی خمیر معناسنه در اَمَخَّ فربه شد سمین اولدی ودخی اَمَخَّ العَظْمُ دیرلر کمولك ایلکلی امدی د اَبَدَّ برا کند کردش آنی طاغتدی ودخی ابدّ یدیه الی الارض دیرلر الینی یره اوزاتدی معناسنه اَجَدَّ نوکرد او را یکی اتدی آنی وبرکمسنه ثوب جدید کیسه آکا بریك مقامنده اَبْلِ وَاَجِدَّ واَخْلِقْ الکا سبق دیرلر یعنی لابس اولدوغك لباسی اسکیدوب وینه لباس جدید لابس اولوب لباسی سکا البا ابن الله حضرت الله تعالی شکرایله اَجَدَّ فِی العَمَلِ بوش کرد درکار چابکلك وسعی اتدی ایش ده وجادده بولدولك طورمه دوان اول دیه جك یرده قد اَجَدَّدْتَ فسر دیرلر وجادده ده راست منازل وفی المثل من سلك الجدد امن العثار عافیت طلب ایدن کمسنه یه ضرب اولنور اَحَدَّ السِّکِّینَ تیز کرد کارد را بچاغی کسکین اتدی اَحَدَّتِ المَرْاَةُ عَلَی زَوْجِهَا سوك داشت زن بر شوهر ماتم طوتدی خاتون زوجنك هلاکنه وهی مُحِدٌّ زن سوك دار یا سلوخاتون وهی اَجِدَّاد جامه سوك ماتم وقتنده کیدکلری سیاه جامه ودخی اَحْدَدْتُ النظر دیرلر دقت ایله باقسه اسدّ صواب کفت طوغری وحق سویلدی اَصَدَّ الجُرْحُ ریم روان شد از ریش یاره دن صادر اقدی کذا فی الاساس لکن زوزنی وبیهقی الاصادر زرداب کرفتن عبارتیله تفسیر اتدیلر اَعَدَّ اماده کردش آنی حاضر ومهیا اتدی وَهِیَ العُدَّةُ ساز کار ایشك مهمات ولوازمی مثلو سفره کیده ن کمسنه یه آت وقلیچ شللو شیلر که یراق تعبیرا ولنور جوهری دیدی که عُدّه حوادث دهر ایچون مهیا قلنان مال وسلاح در عتاد دخی بومعنایه در عَدّ وف المثل ماله لا عُدَّ من نفرِ موضع مدح وتعجب ده ذکراولنور قاتله الله ما افصحه کبی برکمسنه نی فصاحت ایله مدح وفصاحتنده تعجب مقامنده ذکر اولنور یعنی فصاحتی برمرتبه شلی یوقدرکه آکا غالب اوله وآنی الهدن غیری هلاك ایدن یوقدر ماله تعجب ایچوندر ولا عُدّ من نفرِ یعنی الهدن غیری کمسنه قتله قادر دکلدر پس آنی الله تعالی قتل واعدام ایدوب حیرتده اولان جماعتندن معدود اولمسون اَمَدَّ الجَیشَ مدد فرستاد بلشکر عسکره امداد ایچون کمسنه لر کوندردی وهو المَدَدُ مردان فرستاده امداد ایچون کوندردکلری کمسنه لر اَمَدَّ الدَّوَاةَ مداد کرد دوات را دواته مرکب قودی اَمَدَّ الجُرْحُ باریم شد ریش یاره ایرین باغلادی واول ایرینه مِدّه دیرلر غلیظ اولدقده دقیق اولورسه صدید دیرلر اَمَدَّ بمالٍ یاری داد او را بخواسته مال ایله آکا معاونت اتدی ودخی امدّ البعیر دیرلر دوه یه مدید ویرسه که مدید اول صودرکه اوزرینه اون وسَوِیق سُبوب دوه یه ایچیرر د اَبَرَّ عَلَیهِ غالب شد بروی آکا غالب اولدی اَبَرَّ الله حجته بپذیرفت خداحج اولا حضرت

وقد بسطت الکلام فیه

ذانك حجنی قبول اتدی اَبَرَّ قَسَمَهُ راست کرد سوکندش را یمینینی طوغری اتدی یعنی باذان ولب حانث اولمدی اَتَرَّهُ بیفکندش آنی دوشوردی ضرب ید بالسیف فاترها دیرلر ید قلیج ایله ووروب دوشوردی معناسنه ودخی اَتَرَّه القضاء دیرلر ابعد معناسنه اَجَرَّهُ کشا نیدش ریسمان را آکا ایپی چکدردی عبارت مذکوره امثالدندرکه اَجَرَّ ذنبتُ رسنه دوفاون کمسنه یی کندو حالنه قودم ایشلرسه ایشلسون دیه جك یرده ضرب اولنور ودخی اَجَرَّ لسانه دیرلر کلامدن منع اتدی معناسنه ودخی اَجَرْتُ الدین دیرلر برآز زمان مهلت ویرمه وجرّه اول اغاجدرکه ذراع مقداری که باشنده آغ واورتاسنده ایپ اولورکه آنکله آهو شکار ایدرلر وفی المثل ناوص الجرّة ثم سالمها یعنی آهو طوزاغه دوشدکده مضطرب اولوب سکوت ساکن اولورکه یا طوزاق ایله مسالمه ایدر اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه برآز زمان خلاف ایدوب صکره مضطر اولوب انقیاد ایدر وقمطر جاءت الفتنة دیرلر مطر شدید وسیل عظیم مناسبه دیرلر مطر وسیل شدید اولسه بالضروره صنع کنادن طشره چیقار اَدَرَّتِ الرِّیحُ المَطَرَ روان کرد باد باران یل یغموری آقتدی ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك ملیه شریفلرنده واقع اولدی که بین عینیه عرق یدره الغضب وادرله العطا دیرلر آکا لحسانی بینه ایصال ایلسه اَدَرَّ القَمِیصَ بدینه نهاد پیرهن را کوملکه دوکمه قودی که ایلکلدی ضبط اولنور اَسَرَّ النَّدَامَةَ پوشیده داشت پشیمانی را پشیمانلغی صاقلادی سِرّ و سَرِیرَة بلکنز لو سرّ اسار و سرایر لکن ونشن طریقی اوزره در وفی المثل ما یوم حلیمة بسرّ رادبنت الحرث درکه حرث منذر بن ماء السماء اوزرینه لشکرینی تیمار کوندردکده حلیمه برطیب ایله آنلری تطییب اتدی مبرد دیدی که یوم حلیمه اشهر ایام عرب در واول کونده زمیندن برمرتبه غبار عروج اتدی که آفتاب مستور وکواکب نمایان اولدی بغایت ظاهر ومشهور اولان نسنه حقنده ضرب اولنور وفی مثل اخ الشامات ومثل مولدین دندرکه اُستر ما ستر الله کذلك مثل آخرده واقع اولدی که اُستر عورة اخیك لما یعلمه فیك یعنی سنك عیبك مطلع اولان کمسنه نك عیبینی ستر ایله نیرا سن ستر اتمز ایسك اودخی ستر اتمز نتیجه کم مثل آخرده واقع اولدی که من بجل الناس بجلوه جوهری دیدی که سُرِّیَّه اول امه درکه بزم لسانمزده آکا اوطالق تعبیر ایدرلر سرّه منسوب در جماع یاخود اخفا معناسنه که عادتا اوطالق اولان جاریه اخفا اولنور خصوصا که حرم سی اوله ونسبتنده سین مضموم اولدوغی اکثر یا نسبتده تغییر اولنه کلمشدر مثلو دهر نسبتنده دُهری دیه کلری کبی اخفش سرور دن ماخوذدر دیدی کویا امه معهوده باعث سرور در تَسَرَّیتُ جاریةً وتسررت جاریة دخی دیرلر ودخی النقی الثری دیرلر ذکر وفرج معناسنه اَصَرَّ عَلَی الذَّنبِ پایداری کرد برکناه کناه اوزرینه ثابت اولوب فارغ اولمدی اَصَرَّ الحِمَارُ بِاُذُنَیهِ برداشت خر دوکوشش حمار ایکی قولاقلرینی یوقاری قالدردی که دیکدی تعبیر اولنور ولفظ اذنیه ذکر اولنمیوب اصرّ حمار ایکی قولاقلرین یوقاری قالدردی که ... ابن السکیت دیدی که اکر اذن لفظی ذکر اولنورسه صر وذکر اولنمزسه اَصَرّ للحمار دخی دیرلر اَضَرَّ بِهِ کزند رسانید بوی آکا ضرر یتشدردی ودخی اضرّ به دیرلر قریب شدید ایله قریب اولسه ودخی اضرة المرأة دیرلر خاتونك انتالرجل دیرر خاتون واکین بر خاتونه دخی تزوج اتسه

زوجی برخاتونه تزوج اتسه یعنی خاتونه ضره صاحبه سی اولدی که اول ایکی خاتونه بری برینه
نسبت عربیده ضره وفارسیده بسنی ووسنی وترکیده اوکی خاتون آلتجی وصکره کی خاتونه
قومه تعبیر ایدرلر کذا فی الجامع ودخی اضر علیه دیرلر الحاح اتدی معناسنه ودخی اضر یعدو
دیرلر ونوع ما سرعت ایله اطرت المراة نان کردن خاتونه نان اتدی وفی المثل اطری فانك
ناعلة ابن السکیت ادلی ایله تفسیر اتدیکی افعل ماده سنده مرور اتدی اعرت الذاد بامرکبن
شد سرای سرای شرقین لی اولدی که غرته دوه وسائر حیوان وطیور نجسنه دیرلر وفلان کسنه
زیاده ملوث ومردار در دیه جك یرده فلان عاروره دیرلر آقره برکر نیختن داشت اورا آی
قاچمغه طوتدی که قاچوردی تعبیر اولنور اقر بالشیء اقرار اوردی بچیز نسنه یی اقرار
اتدی که انکار مقابلی در اقره علی عمله بپای داشت اورا برکارش آنی ایشی اوزرینه ثابت
اتدی اقره فی الموضع ادامایند اورا درجای یرده آنی طوردردیکه اکلندردی تعبیر اولنور
امر السکین علی حلقه براندکارد برگلویش بیچاغی بوغازینه اوغراتدی امر الشیء تلخ
شد بچیز آجی اولدی نسنه وشیء مر بچیز تلخ آجی نسنه مر دخی بو معنایه در امر الحبل
ینك بتافت رسن را ایپی زیاده بوکدی وهی المرة کلوبه تا فته بوکولمش ایپلك کلوبی
وفی الصحاح المر بالفتح الحبل وفی الاساس حبل ممر وشدید المرة وهی الفتل واول البه
مرید ومریرة دیرلر وفی المثل امر دون عبیدة الوذم یعنی قوغانك قولاغی قایش ایله حکم
قیلندی عبیده عندنده اول کسنه حقنده ضرب اولنور که یا نده برایشی یا بارلر ودوزلر
وانکا طویورمزلر ق آرق الجراد دنبال بزمین فروبرد ملخ انی بهرخایه چکرکه قویروغنی
یره صوقدی یمورطه دوکمك ایچون اعزه گرامی داشت اورا آکا اکرام وعزت اتدی
اقره بترساند فی قورقوتدی آنی اول خوف ایله که یوره کی اوینایه س احس بالشیء
واحس الشیء دریافت بچیز را نسنه یی حس اتدی وبلدی اخسه خسیس یافتش
آنی خسیس بولدی فی اخش القمح بلغور کندم را بغدای بلغور اتدی یعنی دکرمنه قویوب
ایری اوگوتدی که جشیش بلغور وجشش بلغور چکدکلری آل دکرمنه دیرلر ارش
واطش باران خرد باران اوفاق قطره لو یا غمور یاغدردی ص اغص الطعام بگلو
گرداینه خوردنی را طعامی بوغازینه طوردردی اقصه من فلان قصاص ستد ش
از بهان آنده قصاص آلدی فلان کمسنه ایچون مثلا آنی قتل اتدیکی ایچون بونی آنك یرینه
قتل اتدی ض اقض علیه المضجع درشت شد بروی خوابگاه یاتجق دوشك آکا خشن
اولدی قضه آصلنده اوفاق طاش معناسنه در وبر کسنه زیاده غمندن توشکنده مستریح
اولمسه اقض الهم مضجعه دیرلر امضه بسوزاینده فی آنی یاقدی مثلا امضه الغم
وامضه العشق وامضه الغضب دیرلر الم ویردی معناسنه وبعض نسخه ده درد کردیکرد
ایله تفسیر اولندوغی بو معنایه تابید ایدر ط اشط بیداد کرد ظلم اتدی وهو الشطط
بیداد ظلم ابو عمرو دیدی که شطط هر نسنه حدی تجاوزدن عبارتدر وفی الحدیث لها مهر
مثلها لا وکس ولا شطط ای لا نقصان ولا زیادة ظ اشط فی الجرالق جرب درکوشه جوال
کرد جوالق قولینه اغاج بکوردی الفد ملون مرشد اورا آنده ایرماردی قال ابن مسعود



بفراقه عنه الظعا فی الدعاء بیاذا الجلول واکرام ای الزموه ودخی الظ المطر دیرلر یغمور
دائم اولسه الث دخی بو معنایه در والظ بالمکان دیرلر مقیم اولسه والظة دیرلر زیاده الحاح اتسه
ملظ ملح وملظاظ ملحاح معناسنه در ع افقع چاه کند وبآب رسید قویی قازوب صویه
ینندی انبط معناسنه وفی المثل ما یقعقع له بالشنان قعقعه قوری نسنه یی سسی
جقروب تحریك اتمکه دیرلر وشنان تنك جمیدر اسکی قربه معناسنه عرب دوه یوریسین دیو
اردینه اسکی قربه آلوب تحریك ایدرلر ایدی اوازین دوه ایشدوب خوف اتدیکندن سرعت ایلیه
حادث دور کاردن واصلی اولمین شیدن خوفا نمیوب ومضطرب اولمین کسنه حقنده ضرب اولنور
بزم اصطلاحمزده طبل سسنه اورکمز ویرا قده آلدرمز دیدکلری کبی ف اسف الطائر
والسحاب نزدیك زمین برید مرغ قوش ارضه قریب اوچدی ونزدیك زمین شد ابر بولوت
ارضه قریب اولدی ودخی اسف الخوص دیرلر خرما یپراغنی بار مقلری ایله اوردی ودخی
اسف الجرح دوا دیرلر اوزرینه دوا صاچسه اشف فضل نماد فضل قوردی وصوفی ایچدکی
کاسه ده قالان فضله یه شفافه دیرلر تشافت مافی الاناء دیرلر جمله صوینی ایچوب
نفعله سور قومسه وفی المثل لیس الری عن التشاف یعنی صوینی جمله ایچین کسنه صویه
سویرلدکلدر بلکه جمله ایچمك ایله دخی صوسزلق رفع اولور بعض حاجته نائل اولمغله قناعت
ایله دیه جك یرده ضرب اولنور من حیث المضرب والمعنی مثل مذکوره قریبدر که الجرع
اروی والرشیف انقع جرع صوینی یوطه یوطه رشیف صوره صوره ایچمکدر ونقع تسکین
عطش معناسنه در یعنی صوینی آز آز مص ایدرك ایچمك اکرچه بطوء اوزره حرارت عطشی
زیاده تسکین ایدوب بدنه نافعدر کرچه یوطه یوطه ایچمك تیز قاندرر معیشتده اعتدال
اسرافدن اولیدر دیه جك یرده دخی ضرب اولنور ق ابق بسیار گفت سخن را سوزی
چوق سویلدی وچوق سویلین کسنه یه بقاق وبقاقه وبقباق دخی دیرلر احق الحق
بیداکرد حق را حقی اظهار اتدی که حق باطل مقابلیدر ادق فیه النظر باریك کرد
نگریستن بروی آکا بقمغی اینجه اتدی یعنی کرکی کبی نظر اتدی وجزع بخل ومنع ایدن کمسنه
لقد ادقت بکم اخلاق حکم دیرلر ادق العبد بکذاشت در بنده کی بنده را بنده کی بنده لکدن
ترك اتدی یعنی ازاد اتمدی ك ادکت السماء باران خرد باراینده آسمان آسمان اوفاق
قطره لو یاغمور یاغدردی ركك دن ماخوذدر مطر ضعیف معناسنه ل ابل المریض به شد
از بیماری خسته نکدن ایو اولدی وبل دخی بو معنایه کلور وانشد سیبویه اذا بل من داء
ظن انه نجا وبه الداء الذی هو قاتله اجله نزدك داشت اورا آنی بیوك طوتدی یعنی
تعظیم اتدی وفی المثل جل عمرو عن الطوق شب عمرو کبی عمرو عبارتیله دخی روایت اولندی
یعنی عمرو شباب مرتبه سنه بالغ وصاحب لحیه اولمغله اطفاله تعلیق اولنان طوقدن مستغنی
اولمشدر بر کسنه حال کبرنده حال صغرنده متزین اولدوغی زینت ایله متزین اولمق عیب
ومنفور طبا عدر دیه جك یرده ضرب اولنور احل المحرم درحل درآمد محرم احرامدن چقنات
کسنه احرامدن چیقدی که محرم ایکن حرام اولان شیلر آکا حلال اولدی حل حلول معناسنه در
احله المکان وبالمکان درآورد اورا درجای آنی مکانه کتوردی وقوردی حلولدن ماخوذدر

وفی المثل حَلَّ بِوَادٍ ضَبَّه مَكْنُونُه یعنی بر وادی یه حلول اندی كه كلرینك یمورطه سی چوق دولتمند
كمسنه یه نزول ایدوب آنك نعمتیله متنعم اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور و دخی نزلوا و غنه الحمر
المحاوت دیرلر اگر قوم بر موضعه نزول اندكلرنده یا نلرنده طنجه وال دگر منی و قورقه و بو بولك
بیچاقی و بالته و چخماق و قربه بولنور ایسه ابو یوسف محاوت تسمیه اولندو غنك وجهنده
دیدی كه بر كمسنه ادوات مذكوره یه مالك اولسه مراد اندیكی منزله حلول ایدوب هس كز
كمسنه یه محتاج اولمز والا البته بر غیری كمسنه یه قوكشی اولملق لازم اولور آحَلَّ الحَرَامَ حلال
كرد حرامرا حلال حلول اندی آحَلَّ بِهِ رهاكرد اورا آنی براقدی و ترك اندی بر كمسنه یه
مصاف ده طورد وغی منزلدن آخر منزله كتسه احل بمركزه دیرلر و دخی احل الرجل و الرجل
دیرلر فقیر اولدی و فقیر اندی معناسنه لازم و متعدی استعمال اولنور وخله فقر وخله
دوستلق معناسنه در تقول اذا جاءت الخلة ذهبت الخلة و فقیره كذلك دوسته خلیل
دیرلر قال ذهیر و ان اتاه خلیل یوم مسغبة یقول لا غائب مالی ولا حرم وفی المثل
خلة اعراب و دین فادح بر كمسنه بحسب الاقتضا منفور اولان بر نسنه یی ارتكاب اندكه
آكا نه ایچون بو منفور طبعك اولان نسنه یی ارتكاب اندیك دیو اعتراض مقامنده اولكمسنه
مثل مذكوری ضرب ایدر یعنی بنم ارتكاب اندیكم نسنه اعراب محبتی و دین منقل قیلنه ندن
زیرا اعراب اكثر اوقاتده مشقته مبتلا اولمغله دوستلق اندیكی كمسنه یه تكلیف مالا یطاق
خالی دكلدر و دین دخی چوق اولدقده بالكلیه اداسی ممكن اولمز تحمل ده غیری چاره یوقدر
آدَلَّ عَلَیْهِ ناذكردبروی آكا ناز اندی بعض نسخ مقدمه ده بو عبارت ایله تفسیر اولندیكه
بیهقی و زوزنی تفسیرلرینه مطابقدر و اكثر نسخه ده گستاخی كرد بروی عبادتیله ترجمه
اولندی یعنی آكا جرات اندی مصنف اساس ده خاتونك زوجنه دلالنی شو وجهله تصویر
اندی كه خاتون زوجنه گستاخلق یعنی جرأت صورتنی غنج و شیوه ایله شوا سلوبده اولنده
كوستر كه ظاهر مرادی زوجنه مخالفت ظن اولنور مع هذا مرادی مخالفت دكلدر وَهِیَ
الدَّالَّةُ زن نازنده نازنده خاتون آذَلَّهُ خوار كرد اورا آنی ذلیل و حقیر اندی وفی
المثل ذل لو اجد ناصرا یعنی بو بر ذلدر كه اگر معینم اولیدی بر وجهله قبول اتمز ایدم لكن
ناچارم حرث بن ابی شمر الغسانی انس بن ابی الحجیر دن بعض امور سؤال ایدوب انس
دخی جواب ویردكده غضبه كلوب انسه بر سلّه سخت وردی انس مثل مذكوری ایراد اندی
حرث بر سله دخی وردی انس لو نهیت او لاولی لا انتهت الاخری مثلنی ایراد اندی
یعنی اول ضرب اندیكك سله مقابله سنده عتاب و تادیب اولونسك ایدی صكره كه سله یی
ضربه جرات اتمز ایدیك مثل مذكور عادة سیئه یه معتاد اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور
دیدی صاحب وسیط دیدی كه حرث انسه لطمه نا لته ضرب اندی و انس لو ذات سوار لطمنی
دیدی یعنی كاشكی بنی ضرب ایدن خاتون بیلوزك صاحبه سی اولیدی كه مراد كاشكی بنی
بنده ن شریف كمسنه ضرب ایدر ایدی میدانی كاشكی بكا اقران اولایدی دیدی بعضیلر بیلوزك
صاحبه سندن مراد حره در زیرا عرب جاریه یه دخی بیلوزك طقادلردیدی آذَلَّهُ عَنْ تبع
بكرد ایندا اوردا ازدای او آنی داى و تبیرنده دوندردی آذَلَّ اِلَیْهِ یَدًا داد اوردا نیكوی

تبارك و نعمت و احسان اندی وفی الحدیث من ازلت الیه نعمة فلیشكرها و اویلوقلرینك اتی
آزاولان كمسنه یه ازل و مؤنثنده زلا دیرلر ازسح و زسحا دیدكلری كبی ولول جانوركه ذئب
و ضبع دن تولد ایدر آكا سمع آزل دیدكلری صفت مذكوره آكا لازم اولدوغی ایچوندر نته كم ضبعه
ازجلك لازم اولمغله عرجا دیرلر وفی المثل اسمع من الذئب الازل اسله الله مبتلا كرد فی
تا بسل حضرت الله آنی سل مرضنه مبتلا اندی و اول كمسنه یه مسلول اطلاق شوان دندر
و دخی اسلاول سرقه و رشوت معناسنه كلور لهذا اسل الرجل دیرلر سرقه اندی و رشوت
ویردی معناسنه تقول اعطیت لك من مال حلاول من غیر اسلاول ولا اغلاول اصل اللحم كندا شد
كوشت آن قوقدی یعنی بایات اولمغله رایحه سی متغیر اولدی اَضَلَّهُ عَنِ الطَّرِیقِ بی راه كرد ش
آنی یولسز اندی كه یولدن چیقاردی و آزدردی تعبیر اولنور اَضَلَّ البَعِیرَ كم كرد شتررا دوه یی
یوردی كه غایب اندی تعبیر اولنور وَهِیَ الضَّالَّةُ كم شده غایب اولان نسنه كه بهیمه
نوعندن اوله مذكر و مؤنثه اطلاق اولنور وفی المثل اضل من سنان كه جهول نامردوه سنه دكون
بیابانه توجه اندی و غیبة ابدیه ایله غایب اولدی و عرب آكا ضالة عطفان تسمیه ایدوب
برنسنه ده تایید مراد اتسه لر لا افعل ذلك حتی یرجع ضالة عطفان دیو ضرب مثل ایدرلر
و اضل من الضب و من الورل و من ولد الیربوع میدانی دیدی كه ضب و ورل و خروس
سوء هدایته مبتلادر آظلهم الشهر نزدیك آمد بایشان ماه آنلره ماه قریب اولدی
و دخی اظل فلان دیرلر توجه و اقبال اندی معناسنه آظلتنا السماء سایبان شد برما
آسمان فلك بزم اوزریمزه سایه صالدی مخفی اولمیه كه اظل آصلنده سایه صالدی معناسنه
ایدی و قریب اولان نسنه اگر صاحب ظل اولور سه اجسام كثیفه كبی اظل قرب معناسنه
اولدی یعنی قریب اولان نسنه القا ظل اندیكی مناسبت و علاقه اولمشدر صكره صاحب ظل
اولمین قسیلرده دخی استعمال اولندی آعَلَّهُ بیمار كرد اورا آنی علیل و خسته اندی و دخی
اعل القوم دیرلر دوه لری علل ایچسه واعللت الابل دیرلر دوه كركی كبی صوایچه دن
صودن آییرسه و خیر دعا مقامنده لا اعلك الله دیرلر حضرت الله سكا علت اصابت اتدرمیه
معناسنه آقَلَّ رسید بجایی كه بار ان بنا دید درو یعنی یاغمش موضعه واردی و اول
موضعه فل دیرلر فانك كسریله و دخی اقل الرجل دیرلر مالی هلاك اولسه اَقَلَّ المُكْثِرُ
درویش شد توانگر غنی كمسنه فقیر اولدی اصبح فلان فی قل و كان فی كثر معناسنه
قریبدر آقَلَّتِ الرِّیحُ السَّحَابَ برداشت باد ابررا یر قاری قالدردی دیح سحابی
اَكَلَّهُ مانده كرد اورا آنی یور غون اندی كه یورودی تعبیر اولنور اعیاء معناسنه و دخی
اكل دیرلر یورغون دابه صاحبی اولدی معناسنه آمَلَّهُ بستوه آورد اورا آنی ملول
اندی كه عاجز اندی و یوردی تعبیر اولنور اَمَلَّ عَلَیْهِ الكِتَابَ املا كرد بروی كتاب را
آكا نامه تحریر اندی و اول طریق كه آینده و رونده آنده چوق وار وب كله لر آكا طریق
مل دیرلر و آنك اوزرنده چوق روز و شب كلدی كچدی دیه جك یرده امل علیه الملوان
دیرلر ملة بو معنادن ماخوذدر و تقول ملة ابراهیم خیر الملل یعنی حضرت ابراهیمك
سلوك اندیكی طریق سائر طریقلرده خیردر آمَلَّ بكفت لا اله الا الله آمَلَّ الصَّیْفُ

بانك كر دكودك بوقت زادن ولد ترلد اندكده چاغردی أَهَلَّ الهِلالُ دیده شد ماه نو یعنی
آی كوروندی واهلّوا الهلال دیرلر هلالی كوردكده رفع صوت اتسه لر وآیه اوكی واكنجی
واوچنجی كیجه ده هلال وسائر كیجه لرده قمر دیرلر تمّ أَتَمَّهُ تمام كرد اودا آنی تمام اتدی كه نقصان
مقابلیدر وسنه ده شب یلدا تعبیر اولنان غایت اوزون كیجه یه لیل التمام دیرلر ودخی أتمّت
المرأة دیرلر خاتونك حملنك مدتی تمام اولدی معناسنه كه لسان عوامده آیی وكونی تمام اولدی
تعبیر اولنور واول خاتونه مُتِمّ دیرلر طوغورمه سی قریب اولان خاتونه مُقرِب ومُدنی دیدكلری كبی
أَجَمَّ الدّابّةَ آسایش داد ستورورا راحت ویردی دابه یه یعنی برآز زمان ركوب اتمیوب
دابه یی دكلندردی ودخی أَجَمَّ لسانه من الكلام دیرلر برآز زمان سكوت اتسه ودخی
أَجَمَّ الامر ایش قریب اولدی معناسنه ولجمّ المكیال دیرلر كیله یی طولدورسه وأَجَمّت الركیّة
ای اجتمع ماؤها أَجَمَّهُ امر مهم شد اورا چون اكا نسنه مهم ولازم اولدی ودخی أَجَمَّ قُرْبُ
معناسنه كلور أَجَمَّ كبی واجمّه الله فهو مجموم كه شوازدند وبریده جمّ اولسه آجمّت
الارض دیرلر أَذَمَّهُ نكوهیده یافت اورا آنی مذموم بولدی ودخی اذمّ فلان والاذمّ دیرلر
مذمت ولوم اولنه جق ایش ایشلسه ومن امثال المولدین ذممتنی علی الاساءة فلم رضیت
عن نفسك بالمكافاة أَذَمَّ العظم مغز داد شد استخوان كموك ایلكلندی كه دم ومخ ایلیك
معناسنه در ودخی ارمّ الرجل دیرلر سكت معناسنه وتقول كان ساكتا فما ارمّ ای ما حرّك فاه
وبر آندن مفارقت ایدمم دیه جك یرده مالی منه جمّ ولا دمّ دیرلر برشیء یوقدر معناسنه
ابن السكیت دیدی كه ماله ثمّ ولا رمّ دخی بو معنایه در أَشَمَّهُ الرَّیحانَ بیویا نیدش سپرغم
اكا فسلكانی قوقوتدی وفی المثل شمّ خمارها الكلب بد رایحه لو ودخی فاخره خاتون
حقنده ضرب اولنور وشمم بنجنات ام شبل خنّا بربورونك بومشاق یری وامّ شبل ارسلان
معناسنه در منكر اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور أَصَمَّهُ كر كردش آنی صاغر اتدی وصاغر
بولدی معناسنه ودخی كلور واصمّ صاغر اولدی واصمّ القارورة شیشه نك آغزینی صمام ایله
قپاتدی أَعَمَّ خداوند عمّ كریم شد عمّ كریم صاحبی اولدی بیهقی الاعمام خداونه عمّ
بسیار وكریم كشتن دیدیكی جوهرینك المعمّ والمخول الكثیر الاعمام والاخوال والكریمهم
قولنه مناسب در أَلَمَّ بِهِ فرود آمد بدو اكا نزول اتدی ودخی ألمّ فی الاكل دیرلر اكلده
اسراف اتدی معناسنه ودخی ألمّ الرجل ذنوب صغاره قریب اولدی لكن ارتكاب اتمدی
معناسنه در أَهَمَّهُ الامر اندوهگین كرد اورا اكا ایش آنی محزون اتدی واهمّه الامر
حتی همّه دیرلر ایش آنی بر وجهله محزون اتدیكی حزن آنی اریتدی أَبَنَّ بالمكان مقیم شد
درجای موضعده مقیم اولدی مصنف اساسده ابنّوا بالمكان ای اقاموا فیه دیدكدن صكره
دیدی كه ابنان آصلنده اول مكانده حیوانلری مقیم اولمغله حادث اولان رایحه در صكره هر اقامته
ابنان دیدیلر وأَبَنَّتِ السحابة دیرلر سحاب برایكی كره دائم اولسه أَجَنَّهُ اللَّیلُ واجنّ
عَلَیهِ اللَّیلُ تاریك شد بروی شب قاراكو اولدی اكا كیجه كه كیجه قاراكولغی آنی باصدی
تعبیر اولنور أَرَنَّ بانك كرد بزاری زار بلغله آواز اتدی سمعت له رنّا ورنینا دیرلر
صیحه حزینه معناسنه أَزَنَّهُ متهم كرد اورا آنی متهم اتدی وفلان یُزَنُّ بكذا دیرلر فلان

كسنه

كسنه فلان نسنه ایله متهم اولدی معناسنه وتقول ابوزنة یزنّ منه لاخوزنة ابوزنة میمونك كنیه سیدر
ولاخوزنة برتعبیر ایله متهم اولان كسنه در أَسَنَّ سالخورده شد پیر اولدی واسنّ الفرس دیرلر قص
معناسنه وفی المثل استنّت الفصلان حتی القرعی یعنی دوه كوچكلری نشاطلرندن ناشی قوص
اتدیلر حتی قرع مرضنه مبتلا اولان كوچك دخی قوص اتدی اول حقنده ضرب اولنور كه جلیل
القدر كمسنه نك كار شوسنده فضولق ایدوب سوز سویلسه أَصَنَّ كند اشد بغل او آنك قولتوغی
قوقدی كه صنان ذوالابط معناسنه در ودخی اصنّ الرجل تكبر اتدی یا غضب ایله طولدی
معناسنه أَكَنَّهُ بپوشانید اورا آنی ستر واخفا اتدی واكننته فی نفسی ای اضمرته وفی المثل احسن
من الكانون فی الكانون كانون اولده اوجاق كانون ثانیده كانون شتادر بو فقیر مترجم شتائیه
نام ترجیع وبنده ده نظم اتمش ایدم كه سرما بغا تبست كه لرزان شد آفتاب آذر گند كندوزه
كانون بدی نكاه قال الحریری انی واقه لطال ما تلقیت الشتاء بكافات واعددت له الاهب
قبل موافاته ابن سكره نك شوقولنه تلمیح ایدركه جاء الشتاء وعندی من حوائجه سبع اذا
القطر عن حاجتنا حبسنا كن وكیس وكانون وكأس طلاء بعد الكباب وكس ناعم وكساء
أَفَهَّهُ فراموش كردانید اورا آنی اونوتدردی تقول وجئت لحاجتی فافهنی عنها فلان ای
انسانیها ودخی افهه دیرلر بركمسنه تكلمدن عاجز اولسه یقال رجل فهّ وامرأة فهّة المتل الفاء
بالواو من باب الافعال أَوْمَأَ إِلَیْهِ اشارت كرد بدو اكا اشارت اتدی واومات الیه
دیرلر أَومیت الیه دیمزلر ووماءت دخی بو معنایه در ب أَوْبَهُ برجهانید اورا آنی صیچراتدی
واول پادشاه كه غوا ده تقاعد ایلیه اكا مؤتباه دیرلر أَوْجَبَ عَلَیْهِ الأَمْرَ واجب كرد بروی
كلور أیضی اكا ولجب یعنی لازم قیلدی أَوْجَبَ لَهُ حَقَّهُ نگاه داشت اورا حقش آنك حقنی
حفظ اتدی ودخی اوجب الرجل دیرلر جنته یا جهنمه مستحق اوله جق عمل ایلسه ودخی اوجب
الرجل دیرلر كیجه وكوندزده بردفعه طعام اكل ایلسه وبر دفعه اكل اتمكه وجبه دیرلر ووجّب عیاله
دیرلر عیالنی وجبه یه معتاد اتسه ث أَوْرَثَهُ مالاً میراث كذاشت خواسته را اكا مالی میراث
ترك اتدی أَوْرَثَ غمّاً بانیما كرد اورا آنی مغموم اتدی كه غم ایراث اتدی تعبیر اولنور أَوْصَبَهُ
دردمند كردش آنی دردمند اتدی واول كمسنه یه مُوصَب وكثیر الاوجاع اولان كمسنه یه مُوصَب
دیرلر وَوَاصِب دائم معناسنه اولمغله واصب القوم علی الشیء دیرلر شیئه مداومت اتسه لر
أَوْعَبَهُ از بن بر كند اورا آنی كوكندن قوپاردی واوعب القوم جلاء دیرلر جمیع قوم چیقوب
شهرده كمسنه لر قالمسه وأَوْعَبَ الجَدْعَ انفه دیرلر بركمسنه نك بورنی بتون كسلسه ج
أَوْلَجَهُ درآوردش آنی ادخال اتدی كه ولوج دخول معناسنه وبركمسنه چوق كیروب
چوق چیقان دیه جك محلده فلان خرّجة ولجة دیرلر وامرأة خرّاجة ولّاجة أَوْهَجَ النار
بیفروخت آتش را آتشی علولندردی ح أَوْنَحَ لَهُ العطاء اندك كرد اورا عطیه یا احسانی
اكا آز اتدی أَوْضَحَ الأَمْرَ هویدا كرد كار را ایشی واضح واشكار اتدی ووضاح ابیض
اللون اولان كمسنه در ودخی اوضح الرجل دیرلر بركمسنه نك ابیض اللون ولدی اولسه
واستوضحته دیرلر بر نسنه یه مطلع اولمق ایچون الی كوزینك اوزرینه وضع ایدوب نظر
ایلسه خ أَوسَخَ الشیء شوخكین كرد چیزرا كرلو وچركلو اتدی نسنه یی د أَوْجَدَهُ هست

بالمهملة بالمعجمة

أصل فخر مسلول كبي

وفي التاج بت نالك شد زمين

كذا في الاساس

وذكر مثله في الباب الثاني من اللغة

کردایندا اودا آنی وار اتدی که ایجاد اتدی هیبا اولنور ودخی اوجدنی الله بعد فقد دیرلر فقیر ایکن
غنی اتدی واوجد مطلوبه دیرلر مطلوبنه ظفر ویردی معناسنه اوضع الشاة یک بچه زاد کوسفند
ماده دیشی قیریونی بر قوزی طوغوردی ودخی اوجن اقه دیرلر آنی بی نظیر اتدی معناسنه اورد
الابل الماء بیاورد شتر را بآب دوه لری صویه کتوردی اورد علیه الکتاب نامه آورد بوی
نامه کتوردی وفی المثل اوردها سعد وسعد مشتمل ماهکذا یورد یا سعد الابل سعد مذکور
مالک بن زید مناتک برادری در ومالک مزبور اکرچه قومی مابیننده حماقت ایله معروف ایدی
لکن رعی ابل خصوصنده اول مرتبه ماهر ایدی که آبل من مالک بن زید مناه دیو ضرب مثل اولنور
دیدی که مالک مزبور تزوج ایدوب عرس قیدنده اولمغله برادری سعده دیدی که بو کون دوه لری
سن صویه کوتور ورعی ایله سعدک ایاد ابل ده ورعیده بکا سلنی کروب بو شعلی ایراد اتدی یعنی
سعد دوه لری صویه کوتوردی حال بو که کسا سنه بورونوب یاتور یا سعد دوه صویه بو یله
کوتورولمز رحمتسز بر مطلبه نائل اولمق استین کمسنه حقنده ضرب اولنور بو شیده اولمیه که
بیدین ما اوردها ائده مثلنده واقع اولان کلمه ماء زائده اولور سه من حیث المضرب مثل مذکور
مقابلی اولور یعنی ایکی آل ایله صویه کوتوردی دوه لری زائده نام رجل ما کنایه اولور سه
ایکی الی ایله یعنی جد وسعی ایله کوتورمدی معناسنه مثل مذکوره موافق اولور وفی مثل آخر
وردتو لحیاض غطیش میاه عطیش عباد تیله دخی روایت اولندی سراب معناسنه در
اولدیل دیه جک یرده ضرب اولنور مصنف مستقصی ده وردحیاض غتیم عبارتیله
ایدوب ای مات دیدی وغتیم غتمه دن ماخوذ در نفس طوتولتی معناسنه اوصد القدر
بوشیده دیکدا چوملکک آغزینی قپادی اوصد الباب ببست دررا قپوبی باغلودی
آغلق معناسنه ووصیده حیوانات یاتجق آغل درکه طاش ایله چورلمش اوله وحظیره
اغاج ایله چورلمش آغلدر اوصدا القوم دیرلر قریونلری ایچره آغل یاپسه لر ودخی اوصد
علی فلان دیرلر تضییق اتسه لر اوعد بکذا بیم کرد اورا بفلان چیز فلان نسنه ایله آنی
قورقتدی وهو الوعید بیم کردن خوف ویرمک معلوم اوله که لفظ وعد خیر وشرده استعمال
اولنور فرا دیدی که وعده خیرا وشرا دیرلر وخیر وشر لفظلری ذکر اولنمز خیرده وعد وعده
وشرده ایعاد ووعید دیرلر ودخی اوعد الفحل دیرلر ادکک دوه کرکره یوب حتی صوله وهجوم
مراد اتسه اوفد الیه وفدا فرستاد باو کروهی را ایکا برقاج کمسنه لری کوندردی که وافد
ایلچی معناسنه در جمعی وفد کلور صاحب وصحب کبی ودوه لرک اوکنجه وقوشلرک اوکنجه
کیدن دوه یه وقوشه دخی وافد دیرلر وبر کمسنه دیشلری دوکیلوب پیر اولدی دیه جک یرده
غار وافداه دیرلر که ترکیده اوپرتلادی چوکدی تعبیر اولنور زیرا افد آغزده اول موضعدر که
طعام مضغ اتدکده یومری اولوب دیشلر دوکولدکده چوقورلنور وفارسیده اول موضعه ...
دیرلر ودخی اوقد الشیء دیرلر مرتفع ومشرف اولسه متعدی دخی استعمال اولنور اوقد
النار بیفروخت آتش را آتش یاقدی وفی المثل لاحساس من ابنی موقد النار میدانی
دیدی که حساس حس اولنان نسنه معناسنه اولمغله لا اثر منهما قوه سنده اولور انتهی
صاحب محکم دیدی که لاحساس لا وجود معناسنه در یعنی فلان نسنه اول وجه او زره ذاهب



اولدیکه کندو یا خود مکانی حس اولنمز اولدی انتهی وصاحب عباب دیدی که بر کمسنه بر نسنه یی
طلب ایدوب بوله مسه لاحساس دیرلر قطام کبی ابو زید دیدی که عرب مثل مذکورده سینی کاه مفتوح
کاهی مکسور ایدرلر آصل مثل بودر که ابنی موقد النار دیرلر ایکی کمسنه وار ایدی که یولد او زرنده
آتش یاقوب آینده وروننده یه ضیافت ایدرلر ایدی چونکه وفات اتدیلر مزبور یوله بر قوم
وروداید وب وایکی کمسنه یی کوره میوب مثل مذکوری ایراد اتدیلر بر نسنه بالکلیه ذاهب اولوب
آنده آصلا اثر ونشانه قالمسه ضرب اولنور اوکن استوار کرد اورا آنی محکم اتدی اکن دخی
بو معنایه در اولدت الجاریة مادر فرزند کردکنیزک را جاریه یی ام ولد اتدی ودخی اولدت المرأة
دیرلر وضع حمل اتمه قریب اولسه ولید صبی وعیون ولیده صبیه وامه یه دیرلر که بالغه یی
بالغه اولمیه لر وفی المثل هذا امر لا ینادی ولیده آصل مثل بودر که فوس جا دسکر تدکن مقتضا
لبنی او زره ... یرده بر دقیقه دریغ ایتمیوب مقد دینی صرف اتمکله او زرینه راکب اولان
کمسنه نک صبیه سنه حاجت قالمز بولبرا یشدر که آنک حسنی تعریفه محتاج دکلدر دیه جک
یرده ضرب اولنور ایدی صکره هر امر عظیم حقنده ضرب اولنور اوتره طاق کردش آنی
تک اتدی ودخی اوتر القوس دیرلر یایه وتر وضع ایلسه وتر الرجل دیرلر قریبنی
قتل ایدوب آنی یالکز قودم معناسنه اوجره الدواء دارو بدهن او فرو ریخت داروبی آنک
آغزینه دوکدی وهو الوجور دارو که بدهن ریخته آغزه دوکه کلری دارو وآنی دوکجک آلته
میجر دیرلر مسعط کبی ودخی اوجر الفرح دیرلر مزراق ایله دورتدی معناسنه که رمح ده
غیری ده استعمال اولنمز اوغر الماء کرم کرد آب را صویی قاینادوب استی اتدی واوغر النصاری
الخنزیر دیرلر صویی قاینادوب دری خنزیری بجینه قویوب قیللرین صویدقدن صکره ذبح
اتدیلر معناسنه که بو عمل مکروه نصاری عادتی در وفی المثل کرهت الخنازیر الماء
المرغر قال ولقد رایت مکانهم فکرهتهم ککراهة الخنزیر للایغار آتش کارذار
علوا فراق اولدقده قراری فرار تبدیل ایده جک یرده بدل حقنده ضرب اولنور واوغر
صدره دیرلر دوننی غیظ ایله قیزدردی معناسنه اوقر السفینة کرانبار کرد کشتی را
کیمی آغیر یوکلی اتدی که متعدی در اوقرة النخلة کرانبار شد درخت خرما خرما اغاجنک
یمشی آغر اولدی یعنی خرماسی چوق بتدی که لازمدر ونخلة موقر وموقرة درخت
خرمای کران بار خرماسی چوق اولان خرما اغاجی اوجز الکلام کوته کرد سخن را کلامی
ایجاز اتدی اوجز بنفسه سخن کوتاه شد مختصر اولدی که لازمدر وکلام موجز وموجز
سخن کوتاه موجز اولان کلام وکلام وجز ووجیز دخی بو معنایه در ودخی اوجز العطیة
دیرلر عطیه ده عجله اتسه اوعز الیه فی کذا فرمود اورا در فلان کار فلان ایش ده آکا
فرمان اتدی یا پیش شد اورا در فلان کار فلان ایش ده آکا تقدم اتدی عندمزده اولان
نسخ متقدمه عباراتی مضطرب اولمغله کتب مطوله ده تفسیر اولندوغی وجه او زره
تفسیر اختیار اولندی لکن زوزنی وبیهقی الایعاز ورتشاد نهادن وفرمان دادن
عبارتیله تفسیر اتدیلر بو فقیر معنای اول او زره استعمال ظفر بولمدم والله الموفق
اوجس فی نفسه خیفة ترس در دل که اشت قلبنده خوف حاصل اتدی که درونده

خوف اضمار اتدی تعبیر اولنور یقال اَوْجَسَ ای اَضْمَرَ اَوْدَسَ الشَّجرُ ی دد شد برلك درخت اغاجلك ورقی
کمالی برلدقدن صکره صرار دی اوکس فی تجارته زیان کرد در تجارتنی تجارتنده ضرر اتدی
وقلیل المال اولان کمسنه یه اوکس دیرلر ش اَوْحَشَهُ شمانه کردش مغموم اتدی آنی یا بی انیس کرد
یا خود یانده مونس قومیوب تنها براقدی اَوْحَشَت الدّارُ تهی شد خانه خالی اولدی
یعنی آنده انیس قالمدی ودخی اَوْحَشَ الرَّجُلُ دیرلر آجیقدی معناسنه ص اوبض النبت بیداشد
کیاه از زمین یردن اوت ظهور اتدی وفی الاساس اوبصت النار ای ذکیتها ض اوفض فی سیره
بشتافت در رفتش یورومه سنده سرعت اتدی اَوْمَضَ البَرْقُ نرم بجست برق برق آهسته
صچرادی کچاقدی تعبیر اولنور واومضت المرأة دیرلر تبسم اتدی معناسنه امثله سیبویه واقع
اولدی که اَوْمَضَتْ بِعَیْنَیْهَا ای سارقت النظر که فادسیده دزدیده نکاه کرد تعبیر اولنور ط اَوْرَطَهُ
درهلاك افکند اونی هلاکه براقدی ع اَوْجَعَهُ درد مند ش کرد آنی درد لو اتدی یقال
اوجع رأسی واوجعنی رأسی اَوْدَعَهُ وَدِیعَةً بیش او نهاد امانت را آنك یانده امانت وضع اتدی
اَوْدَعَ الکِتَابَ کَذَا بنهاد اندرون نامه چنین چیز را مکتوبك ایچینه شویله بر نسنه وضع
یعنی ثبت وتحریر اتدی تشبیه واستعاره طریقیله در وفی الاساس اَوْدَعْتُهُ سرّی وفی المثل
السّرّ امانة حکما کلام منده در وحدیث مرفوعده وارد اولدی که اذا حدث الرجل بحدیث
ثمّ التفت فهو امانة وان لم یستکتمه ویقال ایضا اودع کتابه معنی حسنا یعنی تالیف اتدیکی
کتابه برکوزل معنا تحریر اتدی قال استودع العلم قرطاسا فضیعه فبئس مستودع العلم
القراطیس اَوْزَعَهُ اللهُ شُکْرَهُ فرا داد ش خدا شکر را حضرت الله آکا شکره توفیق ویردی
واستوزع الله شکره حضرت اللهدن احسان اتدیکی نعمته شکر توفیق طلب ایردم
ودخی اَوْزَعَهُ دیرلر آکا حریص اتدم معناسنه اَوْلَعَهُ معناسنه ولی به وُزُوعٌ وَوُلُوعٌ
اَوْسَعَ الرَّجُلُ توانکر شد مرد رجل غنی اولدی وَهُوَ ذُو سَعَةٍ خداوند توانکری غنا صاحبی در
اَوْسَعَهُ بِرًّا بسیار نیکویی کرد بدو آکا چوق ایولك ایلدی ودخی اَوْسَعْتُ الموضع دیرلر
وجدته واسعا معناسنه وفی المثل اَوْسَعْتُ فَأْبَهُ یعنی واسع زمینی الیکه کردی
مرادلك اوزره یا بیر یاب اَعْشَبْتَ فانزل مثلنه قریب در وفی المثل اَوْسَعْتَهُمْ سبّا وَاَوْدَوْا
بالابل تاریخ نویری ده شو وجهله واقع اولدی که حرث بن ورقاء بنی غطفانی غارت
اتدکده زهیرك دوه لرینی وشبانلرینی سوروب کوتوردی زهیر دوه لرینی کندویه ویرود
ملاحظه سیله بابن الخلیط ولم یأوا والمرء ترکا وزود ولك اشتیاقا آیة تسلکرام
عنوانیله معنونه قصیده سنی املا وحرثه ارسال اتدی حرث دوه لری ویرمکدن
امتناع اتدکده زهیر حرثی هجو اتدی وبو محلده زهیرك اوغلی کعب زهیره بو مثلی ایراد
ایلدی یعنی ای پدر آنلری حددن بیرون ذمّ وهجو اتدك ابدا مفید اولمیوب آنلر دوه لری
سوروب کوتوردیلر اَوْضَعَ دَابَّتَهُ بشتابانید ستورش را دابه سنی سرعت اتدردی
ولازم دخی استعمال اولنور یقال اوضع الفرس یعنی فرس سرعت اتدی اَوْقَعَ بِالعَدُوِّ
شبخون کرد دشمن را دشمنه شبخون اتدی که چاپدی وغارت اتدی تعبیر اولنور اَوْقَعَهُ
فِی الهَلَکَةِ افکندش در هلاکت آنی مهلکه یه دوشوردی ووقیعه بر کمسنه یی غیبت

ایلك

ایلك نیت ایدن کمسنه یه وقاع دیرلر وفلان کمسنه خلقك غیبتندن محفوظ در دیه جك
یرده فی نفعا لوقاع الوقیعة اعذب من ماء الوقیعة دیرلر که وقیعه طاغده وطاشده واقع اولان
چقور درکه آنده مجتمع اولان صو صاف ولذیذ اولور اعذب من ماء المفاصل مثلنه قریب در
اَوْلَعَهُ بِکَذَا از منه کردش بهانه چیز فلان نسنه یه آنی حریص اتدی که اوندن دوشردی
تعبیر اولنور وَهُوَ مُوْلَعٌ بِهِ از منا ست باو آکا حریص در وَلِهَ وُلُوعٌ بِهِ اورا سخت
آز است بفلان چیز فلان نسنه یه آنك زیاده حرصی وار در وفی المثل اَوْلَعُ مِنْ قِرْدٍ
که بیمونه هر کوردیکی نسنی حکایت وتقلید اتمکه حریص در ع اَوْتَغَهُ هلاك کرد اورا آنی
هلاك اتدی وتغ دن مأخوذ در هلاك معناسنه اوتغ العطیة اندك داد عطادا
احسانی آز اتدی وشیء وَتِغٌ دیرلر قلیل معناسنه اَوْلَغَ الکَلْبَ فِی الاِنَاءِ بنفوذ در
کردسك دن خنوب کلب آغزینی چنانه صوقدی که چنانی یالادی تعبیر اولنور واول
چنانه میلغه دیرلر مخفی اولمیه که ولغ الکلب فی الاناء دیرلر لسانتك اطرافیله کاسه ده
اولان شیء ایچسه مشتغل اتدیکی تفسیر اولغ لفظنك ولغ لفظی کبی لازم اولمه سنی
اقتضا ایدر مع هذا اساس ده ولغ الکلب الاناء وفی الاناء واولغته دیدیکی اولغ لفظنك
متعدی اولمه سینی اقتضا ایدر وعندمزده موجود اولان عامه کتب لغت ده دخی اولغ
لفظی متعدی اولدیغی تصریح اولنمشدر ودخی فارسیده تبغور فغفور وزنده
آغزك اطرافنه وقوشك منقارینه دخی دیرلر قاله الکاشانی صاحب تحفه دیدیکه
تبغور قوشك منقاری وانسان وچارپانك آغزینك اطرافی در وفی المثل غنم وکولغ
الذئب یعنی متتابع وپی درپی اولور ف اَوْجَفَ الدَّابَّةَ بپویانید ستورد را دابه یی
سکرتدی اوصف الغلام بخدمت کردن رسید کودك طفل خدمت ایده جك مرتبه یه
بالغ اولدی یعنی بویودی وصیف مطلقا خدمتکار معناسنه در غلام وجاریه یا طوتی
اولنور اَوْقَفَهُ باز داشت اورا آنی منع اتدی ما اوقفك ههنا دیرلر سنی براشده
منعه نه سبب اولدی که توقف اتدیك معناسنه نجاجی ادب الکاتب شرحنده دیدیکه
اوقف لفظی لسان عربده ایکی موضعده غیری موضعده استعمال اولنمز اولا بر کمسنه
بر کمسنه ایله مباحثه صددنده حجت ده عاجز اولسه تکلم الرجل فاوقف دیرلر
ثانیا اوقفت المرأة دیرلر وقف دن بلوزك اتدیم معناسنه ارباب لغت دیدیلرکه اکر
بیلوزك آلتوندن اولورسه سوار وکوموشدن اولورسه قلب وذبل دن یعنی
صدفدن یا عاجدن اولورسه وقف دیرلر قاله فی المزهر میدانی سامی ده دیدیکه سوار
وسوار واسوار وجبارة وجبیره قول طاقه قلری بیلوزك وقلب ساده ویکپاره اولان
بیلوزك وقلة تل دن اورولمش بیلوزك مسك عاجدن اولان بیلوزك ذبل باغه
کموکندن اولان بیلوزك ووقف عاجدن ایلغ طاقه قلری بیلوزك انتهی اوکف الحان
بالان نهاد بر خر حاره سمر ووردی ودخی اوکفت البیت دیرلر خانه یغوردن
طاملسه ق اَوْبَقَهُ هلاك کرد اورا آنی هلاك اتدی اَوْثَقَهُ استوار کرد اورا آنی
محکم اتدی ومحکم اولان نسنه یه وثیق دیرلر یقال عقد وثیق محکم اولمش دوکوم

وفي المثل اَوثَقُ من الارض آمن من الارض مثلنه قريب اودق الحمار بكشن امده خر حار
اركك طالب اولدى كه كوسنيدى تعبير ايدرلر وهرذات حافر اولان حيوانده استعمال اولنور
وودقت اليه ديرلر قريب اولديم معناسنه وفي المثل وَدَقَ العَيرُ الى الماء اوكسنه حقنده ضرب
اولنور كه بر نسنه دن ترفع وابا) تمش ايكن اطاعت ايليه كذا في المستقصى جوهرى ديديكه
زياده حرصندن رشيه خضوع ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور آوَرَقَتِ الشَجَرةُ برك
آور شد درخت اغاج يپراقلندى وَشَجَرةٌ وَرِقةٌ ووَرِيقةٌ ديرلر ياپراغى چوق اولسه وبشل
ورق اولان اغاجه وارقه ديرلر وفي الاساس اورق الرجل اى صار ذا ورق كه دراهم مضروبه دن
عبارتدر رِقَةٌ دخى ورق معناسنه در كه واوى حذف وتا تعويض اولندى وجمعى رقين
كلور ويقال ان الرِقين يغطّى افن الافين يعنى دراهم مسكوكه احمق اولان كمسنه نك حمقنى
ستر ايدر قال ابو الفتح البستى ه سبحان بلا مال باقل حصر • وباقل في ثراء المال سبحان •
واورق الرجل ديرلر مالى چوق اولدى واورق الصائد ديرلر شكار ايدن مدى واورق الغازى
ديرلر غنيمت آلهمدى واورق الطالب ديرلر مرادينه نائل اولمدى معناسنه لـ اوعك الكلب
الصيد درخالك كرد ايند سك شكار را كلب صيدى طراغه بولادى ودخى اوعك الابل عند الحوض
ديرلر دوه لر صواچن ايكن ازدحام ايدوب بر بر لرنك اوزرينه بنشه لر ل اوحله بترسانيدن
آنى قورقوتدى اوحله در وحل افكندش آنى چاموره دوشوردى آرصَلَ اليه المالَ وسانيدن
خواسته را آكا مالى يتشدردى كه اولاشدردى تعبير اولنور آوغَلَ في الارضِ دور اندر
شد دور مين بغايت بعيد اولدى ارضده يعنى زياده اوزاق كتدى م آولَمَ مهمانى
عروسى كرد كلين ضيافتى اتدى كه تركيده كلين دوكونى اتدى ديرلر وفي المثل اَولَمُ
من الاشعث وفرة فتاده ضرب مثل اولنور بركسنه در كه حضرت ابو بكر رضى الله عنه عهد
خلافتنده العياذ بالله مرتد اولوب اخذ وابو بكر حضورينه احضار اولندقده ابو بكر آنى
اطلاق وهمشيره سى ام فروه يى آكا تزويج ايدوب اول قليجنى چيقاروب سوق مدينه ده
هر نه قدر چاروپا يه راست كلدى ايسه سكرلدى وبعض انصارك سطحنده برسطحه چيقوب
ندا اتدى كه يا اهل مدينه بر كره بنم عروس ضيافتم وارد سكرلديكم حيوانات دن مراديكز
اولدوغى قدر اكل ايدك حقى اولان كلسون بنده حقنى آلسون اول كونده يوم اضحى كبى
ذبايح عظيمه واقع اولدى كه بر وقته دك مثل روايت اولندى آوهَمَ من الحساب شيئاً
فرو كذاشت از شمار چيزيرا حسابدن بر نسنه يى غلط ايدوب ترك اتدى آوهَمَهُ كذا بكمان
افكند او را فلان چيز فلان نسنه انى تشهيره دوشوردى ت آوطَنَ المكانَ وطن ساخت جاى را
موضعى وطن اتخاذ اتدى كه وطن انسانك محلنده عبارتدر وَوَطَنَ واستوطنَ دخى بو معنايه در
ودخى اوطنه في الامر ديرلر آكا موافقت اتدى معناسنه آوهَنَ الامرَ سست كرد كار را
ايشى ضعيف اتدى جوهرى ديدى كه وهن لازم ومتعدى استعمال اولنور ودخى وَهنٌ
ومَوهِنٌ نصف الليلدن صكره اولان وقتدر واوهن القوم ديرلر وقت مذكوره يه دوسه لر
المعتل الفاء بالياء ت آيسَرَ توانكر شد غنى اولدى وهو اليسار والميسرة توانكرى
غنى اولمق كه غنا وزنكينلك تعبير اولنور س آيأَسَه نوميد كرد او را آنى مايوس اتدى



يبس الشئ خشك يافت چيزرا قورى بولدى نسنه يى ودخى ايبس الشئ ديرلر قورى
اتدى معناسنه ظ آيقظَهُ من نومه بيدار كرد او را انى خوابش آنى اويقوسندن اويا ندردى
ودخى ايقظ التراب ديرلر طپراق صاوردى معناسنه قال الحماسى ه اذا نحن سرنا بين
شرق ومغرب • تحرك يقظان التراب ونائمه ع آيفَعَ الغلامُ باليده كودك طفل قدو بالا
چكدى كه بويودى تعبير اولنور وَهُوَ يافعٌ كودك باليده بويوين طفل يَفَعةٌ ج ايفاع
دخى يفاع آصلنده يوكسك يرمعناسنه در آينعَ العنبُ بخته شد انكور اوزم
يتشدى يعنى كمالى بولوب يتشدى وَهُوَ يانعٌ انكور رسيده يتشمش اوزم ودخى دم يانع
ديرلر زياده قيرمزى قان معناسنه قال سويد ه وانلج مختال صبغنا ثيابه باحمر
مثل الارجوان يانع م ايتمه الله يتيم كرد او را حضرت الله آنى يتيم اتدى ودخى
ايتمت المرأة ديرلر ولدلرى يتيم اولدى معناسنه واول خاتونه موتم ديرلر ت آيتنت المرأة
بكور نساد زادن ترس طوغوردى خاتون يعنى تولديدن معصومك آياقلرى اول
ظهور اتدى وَهُوَ اليتن فرزند نكون نساد زاده ترس طوغمق وله آيقَنَ بالامرِ واتقنه م
بى كمان شد بكار ايشه شبهه سز اولديكه يقين حاصل اتدى تعبير اولنور وَهُوَ اليقين
بى كمان شبهه سز آيمَنَ الرجلُ بيمن رسيده مرد يمن ولايتنه واردى داخل اولدى رجل
المعتل العين بالواو آء آساءَ اليه بدى كرد باو آكا كملك اتدى كه احسن اليه مقابليدر
آساءَ به الظنَّ بدكرد بدو كمان را آكا سوء ظن اتدى وفي المثل اساء رعيا فسقى آصل
مثل بودر كه شبان دوه لرى وقت نهارده كركى كبى رعى اتمكله قارنلرى قابارمز پس اصحابنه
كوتوردكده دوه لرى صوويرودكه قارنلرى قاباروب صاحبلرى اوت يمكدن قبارمش
ظن ايليه ديو اول كسنه حقنده ضرب اولنور كه بر ايشى كركى كبى محكم اتميوب صكره
اصلاح قيدنه دوشوب زياده افساد ايليه آضاءَهُ روشن كرد او را آنى آيدين اتدى كه
متعدى در اضاءَ بنفسه خود روشن شد كندو آيدين اولدى كه لازمدر ضاء معناسنه
عباس رضى الله عنه رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك مدحنده ديدى كه ه وانت لما
ظهرت اشرقت الارض وضاءت بنورك الافق • ودخى اضاءت النار الشخص ديرلر
اظهرته معناسنه وفي المثل آضئ لى اقدح لك • مثل آخرده كن لى اكن لك مضربنده
ضرب اولنور كه عمل ده مكافات مقامنده مضروبدر يونس ديدى كه بعض عرب شويله
زعم اتديلركه مثل اول هزو هذل دور زيرا قدح اتمكه قادر اولان كمسنه اخر كمسنه نك
اضاءتنه تعرض اتمز بلكه مثل مذكور بنم سكا احتياجم يوقدر لكن ينه سن بكا مواسات
ايله ديه جك يرده ضرب اولنور كن لى اكثر تما اكرن لك معناسنه زيرا اضاءت قدحدن
زياده در وخاطر فاتره خطور ايدر كه مثل مذكور تعكيس وتحريف وارددر بلكه آصل مثل
اقدح لى اضئ لك در يعنى سن بكا آتش اكرام يا خدمت ايله بن سكا آندن زياده ايدرم
والله اعلم آبو عبيد مثل مذكورى اضئ لى كدح لك عبارتيله روايت اتدى كه كدح
سعى معناسنه در مثلا زيد عمروه بر ايش ايله فرمان ايدر لكن عمرو اول ايشك تحصيلنك
طريقنى بلمز زيد مثل مذكورى ايراد ايدر يعنى بكا فرمان اتديكك ايشك طريقنى اشعار

ایله بن دخی آنك تحصیلنده سعی وجد ایدرم آفاءَ اللهُ علی المسلمین مالَ الکفرةِ غنیمت
کرد خدای تعالی خواستهٔ کافران را بر مسلمانان حضرت الله کافرلرك مالنی مسلمانلره
غنیمت اتدی اصمعی دیدی که قرای عربدن بر قریه‌یه مرور وملعبهٔ صبیانه کذر اتدیم میانه
صبیانده بر صبی کوردم که بغایت فصاحت ایله تکلم ایدر امتحان ایچون ابن اباك دیدم
صبی پس ابن ابوك شو وجهله جواب ویردی که ـه فاء الی الفیفاء لطلب الفیئ فاذا
افاء الفیئ یفیئ یعنی پدرم مال غنیمت طلبی ایچون صحرایه کتدی ومال غنیمتی اخذ
اتدکده یینه رجوع ایدر ب آنابَهُ علی عمله پاداش نیك داد بر کردار او ایو عوض ویردی
آنك عملی مقابله سنده وهو الثواب پاداش نیك عمل مقابله سنده ویریلن عوض
مثوبه دخی بو معنایه در ودخی اناب الله جسمه دیرلر بر کسنه‌نك جسمنه هزال کلمش
ایکن حضرت الله صحت وسمن ویردی معناسنه وقد اناب فلان دخی دیرلر جسمی صحته دوندی
معناسنه اجابه پاسخ داد او را آکا جواب ویردی وهو الجواب والجابة پاسخ جواب که
معروفدر میدانی مجمع ده اساء سمعا فاساء جبة مثلنده دیدی که جابة اجابة معناسنه
یقال اجاب اجابة وجابة وجوابا وجیبة بش حرف واردر که مصدر دکل ایکن مصدر
موضعنه وضع اولنور جابة طاعة طاقة غارة عارة یعنی جابة اجابة موضعنده وعلی
هذا القیاس استعمال اولنورلر مصنف حاشیهٔ مستقصی ده مثل مذکوری شو وجهله بیان
اتدی که سهیل بن عمرو ابو جهل بن هشامك صفیه نام قزینی تزوج ایدوب آندن انس بن
سهیل تولد اتمش ایدی برکون سهیل اوغلی انس ایله خانه‌دن طشره چیقوب کیدرلر ایکن
ناکاه اخنس بن شریق ثقفی یه مصادفه اتدیلر اخنس بونلره مرحبا ایدوب سهیله
دیدی که این امك یا فتی یعنی مخدومم نه جانبه قصد ایدوب کیدرسین لکن انس لحن ایدوب
والده سندن سؤال ایدر ظن ایدوب دیدی که والده‌م ام حنظله نك خانه سنه اکل
ذکر مندهاون اوکمکه کتدی بو وقتده سهیل مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی اوغلوم
یکلش اکلدی ویکلش جواب ویردی حاصلی دونوب خانه‌یه کلدیلر سهیل انسك والده سی
صفیه‌یه شکایت کونه دیدی که اوغلك بوکون بنی اخنسك یاننده رسوای وشرمنده
اتدی دیو ماجرایی حکایت اتدکده صفیه دیدی انس حالا صبیدر ودرس آنی چرق
دخی معلومدر بو وقتده سهیل اشبه امرؤ بعض بزه مثلنی ایراد اتدی یعنی آدم بعض
مشابه اولور مرادی والده سی حماقت ایله مشهوره اولمغله انس دخی والده سنه حماقتده
مشابه در شوی البته صاحبنه مشابه اولور دیه جك یرده ضرب اولنور اذاب الشحمَ
بکذا زابندیه دن ایچ یاغنی اریتدی ودخی اذاب علیهم العدو دیرلر دشمن غارت اتدی
معناسنه وفی المثل احلی من الذوب بالاذوابة ذوب اول عسل در که کمی تطهیر اولنوب
شمعدن آنده اثر قالمیه واذوابه اوقایمقدر که اذابه اولنوب صاف یاغ قالمش اوله اَرابَ
بکمانه افکند وآنی شبهه یه براقدی ودخی اراب الرجل دیرلر ریبت صاحبی اولسه
اشاب الشیئ سپیه کرد موی را صاچی اغارتدی ویعدی بنفسه وبالباء ودخی اشاب الرجل
دیرلر بر اولاد صاحبی اولدی معناسنه اصابته المصیبة رسید او را مصیبت آکا مصیبت

یتشدی

یتشدی اَصابَ السهمُ القرطاسَ برسید وزد تیر نشانه را اوق نشانه واروب اوردی
اصاب فی الجواب راست کفت در پاسخ جوابده طوغری سویلدی ودخی اصاب دیرلر
بجد معناسنه واصاب الله بك بخیرای اراده وفی امثال المولدین اصاب الیهودی لحماً
جنبًا فقال هذا منتن ذلیل اولان کسنه عزیز اولوب کندو عزتنك قدرین بلمسه
ضرب اولنور واصاب تمرم الغراب شیئ نفیسه ظفر بولان کسنه حقنده ضرب اولنور زیرا
غراب خرمانك غایت ایوسنی اکل ایدر واصابته خطیئة حتت وزقه یعنی آکا بر نکبت
اصابت اتدی که جمیع ارکاننه تزلزل کلدی اناب الی الله بازکشت بخدا حضرت الله
رجوع وتوبه اتدی ونوب رجوع معناسنه متضمن اولمغله آدمیه نوب دیرلر که نائب
لفظنك جمعیدر ناب امر عن یده دعنی ایدوب مکاننه عودت ایدر اهاب بالی کذا بخواند
اورا بر فلان کاه آنی فلان نسنه یه چاغردی اساس ده دیدی که اهاب الراعی الابل
دیرلر شبانه دوه لره صیحه ایدوب هاب هاب دیدی معناسنه مخفی اولمیه که اهاب لفظی
اجوف یائیدر لهذا ارباب لغت هیب ماده سنده ذکر اتدیلر بعض نسخه ده عبارت
مذکوره ذکر اولونمدیغی بو معنایه مبنی اولمق ملاحظه اولنور زیرا بو مبحث اجوف
واوی مبحثیدر ت آفاتَ الشیئ فوت کرد ایند او وی چیزرا نسنه یی آندن فوت
اندردی یعنی غایب اتدی واعوذ بالله من موت الفوات ای المفاجاة آماتَه بمیرانید
اورا آنی هلاك اتدی ودخی آمات فلان بیلنن دیرلر بر قاج اوغلی هلاك اولسه ث
اغاثه بفریاد رسید او را آنك فریادینه یتشدی وفی المثل استغاث من جرع بالماء (؟)
یعنی آچلقدن استغاثه اتدی آنی هلاك ایدجك نسنه یه اول کسنه حقنده ضرب اولنور که
کندویه ضرر قصد ایدن کسنه دن عون طلب ایلیه وهما المغوثة والغوث والغیاث
فریاد رسیدن فریاده یتشمك ج احوجه الی هذا نیازمند کردش بفلان چیز اکا
فلان نسنه یه محتاج اتدی یقال لا احوجنی الله الی فلان حضرت الله تعالی بنی فلان
کسنه یه محتاج اتمسون وهی الحاجة نیازمندی محتاج اولمق وفی الاساس هذه
حاجتی ای ما احتاج الیه واطلبه حوائج وحاج وحاجات وحوج علی غیر القیاس
ج ازوج الکلام جفت کرد سخن را کلامی جفت اتدی مزاوجه وازدواج بر معنایه در که
کتب بیانده آنده مشاکله ایله تعبیر اولنور که بر کلام بر کلام ملك صحبتنده واقع
اولمغله کلام اولی کلام ثانی یه موافق ومشاکل اتمکدن عبارتدر ح اباحه الشیئ
مباح کرد بوی چیزرا مباح اتدی آکا نسنه یی که مباح محظور مقابلیدر وآندن
حلال ایله تعبیر اولنور بیهقی دیدی که لفظ مذکور ونسخه وظهور معنالرینی مشعردر
وفی الاساس باح السر ای ظهر واباح الامر ای اظهر وتقول من لك بکتم المسك
الفایح والسر البایح یعنی رایحه دار اولان مسکی واشکار اولان سری سنك ایچون
کیم کتم ایتمکه قادردر که عشق ومشك را نتوان نهفتن اراح الغنم بشبان نکاه اورد
کوسپندان را قیونلری کیجه وقتی یاتاجقلری موضعه کتوردی که زوالدن صکره کتورمکه
مخصوصدر مطرزی ایضاحده دیدی که مراح میمك فتحیله مفعل وزننده رواحدن

ماخوذ در که غداة مقابلیدر ومراح میمك ضمیله اراحه دن ماخوذ در حیوانانی ما وا لرینه
کتورمك معناسنه ومراح میمك کسریله شدة نشاط معناسنه در که مرحدن ماخوذ فعالدر
انتهی واکمال الاعمال صاحبی دیدی که مراح مفعل وزننده راحدن ماخوذ در کیجه وقتی
سیر اتدی معناسنه یاخود کیجه وقتنده ایش ایشلدی معناسنه وبر کمسنه کیجه وقتی قرمه
کلدی دیه‌جك یرده راح القوم وراح الی القوم دیرلر ودخی راح الشیء دیرلر رایحه‌سی
منتشر اولسه ودخی راح الشجر دیرلر ورقی ظهور اتسه وراح الرجل الورد دیرلر شم اتدی
معناسنه وصودینی اجرتینده مضارعی یراح وسایرنده مضارعی یروح کلور ومراح میمك
کسریله فرح ونشاط دن لعب معناسنه در ومراح میمك ضمیله کیجه وقتی مواشیی
یاتمق ایچون کتوردکلری مکان معناسنه در ودخی کیجه وقتی مواشیی صوایچرمك ایچون
کتوردکلری صوبه مراح دیرلر که بو صورتده مراح اراحه‌دن اسم مفعول اولور ودخی
اراح الشیء دیرلر شمه معناسنه ودخی اراح الرجل دیرلر راحة ویردی معناسنه ودخی
اراح علیه حقه دیرلر حقنی اکا رد ایدوب ویرسه انتهی **الاراحة من التعب** اسایش دادن
اندن یعنی آنی زحمتدن قورتاریب راحت ویردی **وهی الراحة والروح** اسایش راحت
اولمق **اروح اللحم** بوی کرفت کوشت ات قوقدی آنتق معناسنه ودخی اروح
الصید دیرلر صید بنم رایحه‌می حس اتدی واروح منه طیبا دیرلر آندن ایو رایحه طویدی
واراح القوم دیرلر ریحه داخل اولدیلر واراح الرجل دیرلر تنفس اتدی واراح دیرلر
مات معناسنه تقول اراح فاراح یعنی فلان کمسنه هلاك اولوب خلق آندن استراحت
اتدی ودخی اراح علیه حقه دیرلر حقنی ویردی معناسنه خ **اصاخ الیه** کوش داشت
بوی آکا قولاق طوتدی یعنی استماع اتدی که صوخدن ماخوذ در مصنف اساس ده
صوخ ماده‌سین ذکر اتمیوب صیخ ماده‌سنده اصاخ له واصاخ الیه دیدی ودخی
اصاخ فلان علی حق فلان اذا اسکت علیه انه یذهب به دیدی لکن میدانی اصاخ لها
المندة للناشد مثلنده دیدی که اصاخة سکوت منده دوه‌یی چوق نجر ایدن
کمسنه در که نار ونار معناسنه در اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که برنسنه‌یی
طلب ده جد وسعی ایدوب آخرنده عجزندن فارغ اوله وقال ابو داود ـه وتصیخ احیانا
کما استمع المضل لصوت ناشد **اناخ البعیر** خوابانید شتر را دوه‌یی چوك اتدردی که
ابخاردی تعبیر اولنور **وهو المناخ** خوابکاه شتر دوه یاتجق موضع ودخی اناخ به
البلاء دیرلر لیل اتدی معناسنه د **اجاد الشیء** نیکو کرد چیز را نسنه‌یی ایو اتدی
صانع مجید ومجواد دیرلر صنعتنده ماهر معناسنه ودخی اجاد فلان دیرلر فرس جواد
صاحبی اولدی معناسنه واجادت المراة ولد جواد طوغوردی دیمکدر واجاده نقدا
ای اعطاه جیادا **اداد** میخواست اورا آنی مراد اتدی که اراده مشیت معناسنه‌در
ودخی اراده علی الامر دیرلر برنسنه‌یی ایشلمکه آکا سبب اولسه وراد رود انا دیرلر
واردی کلدی دیه‌جك یرده وفی المثل اراد ما یحظیه فقال ما یعطیه احظا منزلة
ورتبه صاحبی اتمك واعطا شدتی القا معناسنه‌در یعنی مراد اتدی که بنی منزلت صاحبی

ایلیه

...کمی خطا ایدوب بنی مشقته القا ایدی جك کلام سویلدی **اعاد الکلام** باز کرد اینه
...سوزی تکرار وچویردی یعنی بر کره دخی سویلدی **اقاده بقاوده** قصاص کرد اورا
...فلان کمسنه ایچون آنی قصاص اتدی **وهو القود** قصاص معروف در ذ **اعاذه الله**
...نکاه داشت اورا خدا آنی بدی حضرت الله انی برامر نسنه‌دن حفظ اتدی الاذه الله
...برمعنایه در ت **اباره** هلاك کرد اورا آنی هلاك اتدی **اثار الغبار** برانکیخت کرد را توزی
...قالدردی وفی المثل ثار ثائره یعنی عادتی اوزره غضبی حرکته کلدی **اثار الفتنة** برانکیخت
...فتنه‌یی قوپاردی **اثار الارض** شیار کردن زمین را زمینی سوروب نظلس اتدی
...برهانید اورا آنی قورتاردی انقذه کبی **ادار الرحی** بکردانید آسیاب دکرمنی چویردی
**اشار علیه بکذا** فرمود اورا بفلان چیز آکا امر اتدی فلان نسنه‌یه متلو برخصوص ایچون
برکمسنه برکمسنه ایله مشاوره ایدوب فلان نسنه‌یی ایشلیه‌یم می ایشلمیه‌یم می دیدکده اول
کمسنه ایشله یاخود ایشلمه دیسه عبارت مذکوره‌یی تکلم ایدرلر لهذا فرود آبادی امره
برتفسیر اتدی **وهی المشورة والمشورة والشوری** فرمودن بعض نسخ مصححه‌ده
رسوم دادن عبارتیله تفسیر اولوندی یعنی اذن ویرمك حریری درة الغواص ده دیدی که
مشورة مفعلة وزننده خطادر صحیح اولان مشورة در معونة ومثوبة ومعیدة ومکرمة
بدالاعلول مشورة اولدی واشتقاقنده اختلاف اولندی بعضیلر دیدی که شرت
العسل ده ماخوذ در قوغاندن بال چیقاردیم معناسنه کویا مستشیر اولان کمسنه
مستشار اولان کمسنه‌دن استخراج رای ایدر بعضیلر دیدی که شرت الدابة دن ماخوذ
دابه‌یی امتحان ایچون اشاغی یوقاری سکرتدیم معناسنه کویا رایی مستشاره عرض
اندیکی خطا وصواب اولدوغی استعلام ایچوندر قال ـه اذا عن امر فاستشر فیه
صاحبا وان کنت ذا رای یشیر علی المنجب فانی رایة العین تجهل نفسها وقد رك
ما حل فی موضع الشهب وقال الصفدی فی المشورة ـه ولا تسع فی امر ولا تعمل به
ما لم تزن له لدیك عقل ثان فالشعر معتدل بوروزن عروضه وکذا اعتدال الشمس بالمیزان
وقال ایضا ـه اقرن برایك رای غیرك واستشر فالحق لا یخفی علی اثنین فالمرء مرآت
تریه وجهه ویری قفاه بجمع مرآتین **اشار الیه بالاصبع** اشارت کرد بدو بانکشت
یا دیغیله آکا اشارت اتدی **وهی المشیرة** انکشت اشارت کننده اشارت ایدیجی
پارمق که مراد سبابه‌در ذیرا عادتا آنکله اشارت اولنور ومشار مزرعه‌ده اولان بال
آریسی ومشاد آری قوغانی خلیة کبی وشور قوغانده چیقاردقلری عسل لهذا اشاد
العسل دیرلر قوغانده بال چیقاردی معناسنه واشرنی عسلك دیرلر قوغانده بال
چیقاردقده بکا معاونت ایله دیمکدر **اصاره** بکردانید فی آنی میل اتدردی که اکدی
تعبیر اولنور ورجل اصور دیرلر مائل ومشتاق معناسنه وبوینی اکری کمسنه‌یه
اصور دیرلر **اعود الموضع** باز خنه شد جای موضع کدکلی اولدی **وهی العورة** رخنه
کدیك **عورات** ج ودخی اعورلك الصید دیرلر آتوب وروجق محله کلسه **اعاره** م
عاریت داد اورا آنی عاریت ویردی **وهی العاریة** معروف در وفی المثل عاریة کستبت

آهلَهَا ذَنَّا بر قومه بر قومه غارةً برشنه ویروب کچی ویا ایستدکلرنده وافر ذم اتمه لریله غارة
صاحبلری بوفعلی ایراد اتدیلر احسان اولنان کمسنه لحسان ایدن کمسنه یی ذم اتدکی ضرب
اولنور وعارةُ الفرج وَبَتٌّ مُطَرَّحٌ بت ایکیده طوقونمش طیلسان کر قیش ایا منده کیرلر
فَرَجٌ و فُرُوجَه آدی یریق قفتاندر یعنی کندونك کیه جك لباس فاخری وار ایکن آخرده فروجه
عاریت المق دن اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور که فقیر دکل ایکن فقراظهار ایلیه آغَارَ عَلَيْهِم
تاراج کرد برایشان آنلری غارت ویغما ایلدی وَهِيَ الغَارَةُ تاراج یغما وَرَجُلٌ مِغْوَارٌ مرد
بسیار تاراج کننده چوق غارت ایدوب غارتی غارت اولان کمسنه وتقول بنو فلان مساکنهم
المغارات ومکاسبهم الغارات ودخی اغار لکَبْلَ دیرلر ایپی محکم معناسنه واول ایپه مغار دیرلر
واغار فلان علی اهله دیرلر زوجه سنك اوزرینه برخاتون دخی تزوج ایلسه واغار الثعلب
دیرلر اَسْرَعَ معناسنه آنَادَ الشَيءَ روشن شد چیز نسنه روشن اولدی که لازمدر آنار
الشَيءَ روشن کرد چیز را نسنه یی روشن اتدی که متعدی در واَنَارَتِ الشَّجَرَةُ دیرلر شکوفه
اظهار اتدی معناسنه ز آجَازَهُ بِجَائِزَةٍ عطا داد اورا آکا بخشش ویردی مصنف ودرر
دیدیلرکه اجازه بجائزةٍ سَنِيَّةٍ دیرلر عطیه اعطا اتدکده آصلی اجازه ما یجوز به الطریق دن
ماخوذدر یعنی یولده یته جك قدر صو ویردی واول صویه جواز دیرلر وبر کمسنه یولده کندی
یولده تعرض اتمسونلر ایچون سلطاندن آلدقلری صکه دخی جواز دیرلر الضیافة ثلثة ایام
وجائزة یوم ولیلة حدیث شریفنده ازهری دیدی که جائزهٔ مذکوره دن مراد مسافره برکون
وبر کیجه مسافه قطع اینجك مقداری طعامدر اَجَازَهُ عَلَى المَاءِ بکذرانید اورا بر آب
صواوزرنده آنی بکچوردی وَهُوَ الجَوَازُ نامهٔ کذر صودن بکچك ایچون کمسنه لر مانع اولمیه
دیو آلدقلری صکه که بزم لسانمزده کچی تذکره سی تعبیر اولنور جمعی اجوزه کلور اَجَازَ الامر
روا کرد کار را ایشی روا اتدی تنفیذ اتدی معناسنه اجازه القاضی دیدکلری کبی اَجَازَ نَعَمْ
فُلانٌ بِمِثْلِهِ جواب کفت شعر فلان را بمانند آن فلان کمسنه نك شعرینه آنك کبی جواب سویلیکه
تعبیر اولنور کتب مطولده دیدی که اجازه اخر مصرعی تتمیم دن عبارتدر فراهیدیدن
روایت اتدی که اجازه قافیه نك بری دال ایراد اتمکدر که ابو زید آکا اکفا اطلاق اتدی
صاحب معیار اصفهانی دیدی که اکفاء حرف روی نك اختلافندن عبارتدر مثال
دوبکار آمد اندرین کار احتیاط زانکه جز بو تونداد اعتماد آفَاذَهُ بی روزی کرد اورا
آنی مطفر اتدی آعْوَزَ الرَّجُلُ درویش شد مرد رجل فقیر اولدی آعْوَزَهُ الدَّهْرُ درویش
کرد اورا دوزکار روزکار آنی فقیر اتدی آعْوَزَهُ المَطْلُوبُ دستغول شد بروی
خواسته مطلوبی اولان نسنه آکا مشکل اولدی یعنی مطلوبنه وصوله قادر اولمدی
وعزیز وکمیاب اولان نسنه یه مُعْوِزٌ دیرلر ومِعْوَزٌ ومِعْوَزَهٌ کهنه لباس معناسنه در
کم یا درویش اولان کمسنه کهنه لباسه مضطر اولمغله اَعْوَزَهُ الدَّهْرُ زمانه آنی خرقه
پوش اتدی معناسنی افاده ایدر س اساس الطعام سبشه دن افتاد بکندم بغدای
بیت دوشدی ق احاق الصید رانکیخت شکار را ازجای صیدی یرندن قالدردیکه
دوشاغه دوشسون ایچون سوردی ض اخاض دابته باب آورد ستور ش دابه سی



کمکلاز مدرسه
مشعه متعدی مدرسه

وفی المثل سداد من عوز
فقرمن خلاص بولجق قللی
ادنی نسنه ده ضرب اولنور
مستمر

یه کتوردی مخاضه صونك اول موضعیدرکه سوار وپیاده آندن عبور ایدرلرکه کچت
تعبیر اولنور پس خاضه اول موضعه کتورمکدن عبارت اولور ط آحَاطَ بِهِ کرد اندر کرفت
وی آنك اطرافنی احاطه اتدی آحَاطَ بِهِ عِلْمًا نیك بدانست اورا آنی ایو ورکی کبی بیلدی
تمام علما دیدکلری کبی که اقصای معرفت ایله عارف اولدی معناسنه در وعِلْمُهُ عِلْمُ احاطة
دیرلر جمیع وجوهدن عالم اولوب دقیقه فوت اتمسه وَحَاطَ آحَاطَ معناسنه کلور بر کمسنه یه
بلا اصابت ایدوب دوست اتحاذ اتدیکی کمسنه دن معاونت امید ایدر ایکن آصلا مهتم ایتمیوب
یا تنه کلمسه اول کمسنه یه استهزا طریقی اوزره حاطك القصا دیرلرکه قصا بعید معناسنه در
یعنی سنك دوستك سنی اوزاقدن احاطه اتدی که بزم لسانمزده اوزاقدن طولاشدی وکنار
چیزدی تعبیر اولنور حاصلی سنی احاطه اتمدی زیرا احاطه اتسه سکا قریب اولورایدی وحُطنی
القَصَا والاَ تَكُلْتُ بك دیرلر یعنی اوزاقدن طولاش یانمه کلمه والا سکا ضرر طوقینور اصمعی
تُحُطْتُمُونَا القَصَا مثلنه دیدی که قُصَا بُعد وناحیه معناسنه در قال بِشْرٌ سه فحاطونا القصا
ولقد داونا قریبا حیث یسمع السترار یعنی بزدن اوزاق اولدیلرحال بوکه بزم اطرافمزده ایدیلر
سکا نصرت المیوب اوزاقدن طولاشان کمسنه حقنده ضرب اولنور ع آجَاعَهُ کرسنه کرد اورا
آنی اجیقدردی وفی المثل اَجْوَعُ من ذئب زیرا ذئب طول الدهر طوید حتی دشمنه بدعا
مقامنده رماه الله بدائه الذئب دیرلر یعنی حضرت الله آنی قوردلك دردینه مبتلا اتسون
کمراد آجلق در بعضیلر مراد موت در دیدیلر زیرا قورده آصلا علت عارض اولمز الا علت
موت عارض اولور واصح من الذئب مثلنده دیدیلرکه ارسلان ایله ذئب آجلقده وآجلغه
صبر خصوصنده مختلفلردر زیرا ارسلان نهم وحریصه مبتلا در لکن بر قاج کون
آجلغه صبر ایدوب آصلا بر نسنه اکل اتمز وقورد اکرچه بوغازی ایچون عظیم زحمتده
لکن هرکون قارننه القا اینجك بر نسنه یه محتاجدر اکر آصلا بر نسنه بولمز ایسه
جرفنه نسیم ادخالی ایله قناعت ایدر ودخی ذئب وکلبك معده لری کموکی اریدر
لکن خرما چکردکنی اریتمز مع هذا کموکدن ضعیفدر آطَاعَهُ فرمان برداری کرد اورا
آنك فرماننه مطیع اولدی وَهِيَ الطَّاعَةُ فرمان برداری بویروق طوتمق وَرَجُلٌ مُطَوِّعٌ
مرد همیشه فرمان بردار چوق فرمانه مطیع اولان کمسنه غ آسَاغَ الطَّعَامَ الشَّرَابَ
بکوارنید خوردنی را واشامیدنی را طعام وشرابی بوغازندن سهولت ایله کچوردیکه
اغصّ مقابلی در ساغ دخی بو معناده استعمال اولنوب لازم ومتعدی اولور ف
آخَافَ الطَّرِيقَ بیمناك کرد راه را یولی قورقولی اتدی وَوَجَعٌ مُخِيفٌ دیرلر مشاهدة
ایدن کمسنه یی قورقودر معناسنه وطریق مخوف دیرلر مخیف دیمزلر زیرا طریق
قورقودیجی اولمز بلکه قطاع طریق یاخود سباع اخافه ایدر اساف الرجل هلاك
شد خواسته او آنك مالی هلاك اولدی سواف دن ماخوذدر هلاك معناسنه وقع
فی المال سوافٌ دیرلر ماله مرض اصابت ایدوب هلاك اولسه وفی المثل اساف
حتی ما یشتکی السواف شد این معتاد اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور وفی مثل
آهن آصْبَرَ علی السواف من ثالثة الاثافی اثاف علی الشیء مطلع شد بر چیز نسنه یه

مطلع اولدی اطاف بالشیء کرد اندر کرفت یعنی بر نسنه نك اطرافنی طواف اندی که
طولاشدی تعبیر اولنور اناف علی الشیء مطلع شد یعنی نسنه یه مطلع اولدی وجبل منیف
ای مرتفع واناف الدراهم علی مائة ای زادت وهو عز منیف ای رفیع اذاقه الشیء ر
بخشانید او را چیز آکا طاردردی نسنه یی اطاقه بتوانست اورا آکا قادر اولدی که و
طاقت کتوردی تعبیر اولنور وهی الطاقة والطوق توانستن قادر اولمق افاق من
السکر والمرض والجنون والغشی بیرون شد از مستی واز بیماری واز دیوانکی واز بیهوشی
خلاص اولدی سرخوشلقدن وخسته لکدن ودلولکدن وبی هوش اولمقدن ودخی افاق
السهم وبالسهم دیرلر اوقك کزینی یایك کریشنه کچوردسه ك الالك بپیام فرستاد
خبر کوندردی الوکه دن مأخوذ رساله معناسنه ك اناله بکمر کرده داشت اورا آنی
تبول اندردی که ایشتدی تعبیر اولنور وفی المثل ابالوا الخیل فی عرصاتهم شیخره اندیلر م
دیه جك یرده ضرب اولنور اجال رأیه فی الامر بکردانید رأیش در کار رأیی ایشده
ادا اندی ویجول ایجله شیء دوشمسون ایچون قوبی آغزینه چویردکلری شیئه دیرلر
هذا فلان کمسنه نك مکروهاتدن منع ایده جك قدر عقلی یوقدر دیه جك یرده ماله جول
دیرلر احالت الدار یکساله شد سرای بر یللق اولدی خانه یعنی بنا اولنه لی بر سنه
اولدی احولت دخی بو معنایه در احال الکلام محال کرد سخن را کلامی محال اندی
یعنی محال اولان شیء تکلم اندی وهو المحال ممکن مقابلیدر احال علیه بالسوط بخواست
اوراز دن بتازیانه آنی قامچی ایله وورمق ایسته دی که قامچی حواله اندی تعبیر اولنور
احاله علی فلان بالف درهم حواله کرد او را بهزار درهم آنی حواله اندی فلان
کمسنه یه بیك اقچه ایله وهی الحوالة معروفدر ودخی احال الرجل بالمکان دیرلر مکانده
بر سنه اقامت انسه اداله الله من عدوه نصرت داد خدا او را بر دشمنش حضرت الله آکا
دشمننه ظفر ویردی وحرب ده دولة اولدی که غلبه طرفینك کاهی برنده وکاهی آخرنده اوله
وعن الحجاج ان الارض ستدال منا کما ادلنا منها وفی المثل یدال من البقاع کما یدال من
الرجال ازاله عن الموضع دور کرد او را از جای آنی موضعدن کیدردی اسال الماك
دوانید آب را صوبی آقتدی وفی المثل سیل بدمن ربّ فی ظلوم ومن بعض وورث دکه
آلتندن سیل جریان ایدر جریان اندیکی معلوم اولمز خصوصا کیجه وقتنده ظهور بالیه
اظهار محبت واضمار عداوت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور اشال الحجر برداشت
سنك را طاشی قالدردی شول دن مأخوذ در رفع معناسنه وفی المثل انت شولة
الناصحة شول بر امه نك اسمیدر که اکثرا افندیلرینه نصیحت ایدر ایدی لکن دنیاده
حاقتدن اندیکی نصیحتلر جمله کندویه مضر ایدی اطال الله بقاءه دراز کناد خدای
باد اری او حضرت الله آنك بقا وحیاتنی اوزون انسون طال طوله دیرلر عمری
اوزون اولسه ودخی اطالت المرأة دیرلر اوزون بویلی ولد کتوره سه اعولت المرأة
فریاد براورد زن بانکی به خاتون اغلامق ایله فریاد اندی وهو العویل والعولة فریاد
بانکریه اغلامق ایله فریاد اقاله البیع باز کردانید فروخت را باقی بیعی کیرو دوندردی



بی فسخ اندی اقاله عثرته درکذاشت خطای او را آندن صدور ایدن خطایی عفو اندی
وفی المثل اقیلوا ذوی الهیئات عثراتهم یعنی اصحاب مروتدن صدور ایدن خطایی عفو
ایلك ذوی الهنات عبارتیله دخی روایت اولندی که هنة لفظنك جمعیدر شیء حقیر
معناسنه یعنی خطاسی آنی با حقیر اولان کمسنه نك خطاسنی عفو ایلك اماله بچسبانید
آنی میل ایدردی که اکدی تعبیر اولنور ودخی امال بالفرس دیرلر ارخاء عنان اندی
معناسنه وامیل بو یینی اکری ودخی سلاحی اولمین وسرج اوزرنده طوغری اوتوره مین کمسنه یه
دیرلر اناله کذا بداد او را فلان چیز آکا ویردی فلان نسنه یی بو قسیمی اولمیه که بیهقی
اناله لفظنی عطا دادن ایله تفسیر اندی فیروزآبادی انلته ایاه اعطیته دیدی مصنف
اناله معروفا دیدی وجوهری نوال ونوال عطا معناسنه در دیدی جمله نول ماده سنده بر وجه
تفسیر اندیلر ونیل ماده سنده فیروزآبادی انیله وانالة اصبته دیدکدن صکره وانلته ایاه
دیدی ومصنف ما اصبت منه نیله معروفا دیدی وجوهری نال خیرا دیدکدن صکره اناله
غیره دیدی پس اقتضا ایدر که انال لفظی اجوف واوی واجوف یایی اوله اداما الامر همیشه
کرد کار را ایشی دائم وثابت اندی ودام الشیء دوما ودواما دائم وثابت اولدی
معناسنه در ودوام مرداو یعنی باش دونمك معناسنه دخی کلور یقال دومت الخمر
شاربها دوامه دخی بو معنادن مأخوذدر اسام الماشیة بچراکاه کذاشت چارپا را
باربایی مرعی یه چیقاروب کندو حالنه ترك اندی واول حیوانه سوام وسائمه دیرلر که جمعی
سوائم کلور اقام بالمکان ایستاد درجای مقامده اقامت اندی که طوردی تعبیر اولنور
وهو المقام جای ایستادن طوره جق یر اقام الصلوة بکذارد نماز را نمازی ادا اندی که
نماز قلدی تعبیر اولنور یرهتی اقام ادا معناسنه در قال الله تعالی ویقیمون الصلوة دیدی
اقام العوج راست کرد کج را اکری نسنه یی طوغرولتدی اقام المؤذن قامت کفت بانك
نماز کنند اذان اوقویجی کمسنه قامت سویلدی که قد قامت الصلوة دیدی ودخی اقامه من موضعه
دیرلر یرندن قالدردی معناسنه واقاموا عن الدار دیرلر خانه دن قالقوب کوچدیلر معناسنه
ودخی اقام الله السوق حضرت الله بازاره دواج ویردی دیمکدر الام الرجل سزاوار
نکوهش شد مرد لومه مستحق اولدی رجل انت الوم من فلان سن فلان کمسنه دن زیاده
لومه مستحق سین وفی المثل الام من راضع مفضل طالی دن روایت اندی که راضع اول کمسنه در
غایت لوممندن دیشلری میاننده قالان طعام ضایع اولمسون ایچون خلال ایله چیقاردی
اکل ایلیه ابو عمرو راضع اول کمسنه در زیاده لوم وحرصندن قویونو ودوه یی چناغه صاغماز
ایسه صدا سینی استماع ایدوب سودا یسترلر دیو خوفندن ممه یی آغزیله امر دیدی
زرا دیدی که راضع اول شباندر که قویون ودوه دخی اتمکه کندکه سود صاغه جق قاب
کوتورمز وبر کمسنه سود ایسترسه ویرمك ایچون زیاده بخلندن سود صاغه جق
قابم یوقدر دیر ابو علی یمامی دیدی که راضع والده سنك ممه سندن لوممامن کمسنه در
یعنی والده سندن طوغدقده لوم صفتی اوزره طوغه وفی مثل آخر الام من برم قرون
تورم آزامدن برکسنه در که خاتوننه برقاب ویردی که دیروزه ایدوب بر نسنه تحصیل ایده

خاتون بر آزات بیدا ایدوب کنوردی اولادلری جمع اولوب آکله شروع اتدکلرنده اول کسنه
ایکیشر ایکیشر لقمه آلوب یوطار ایدی خاتون تحمل ایده میوب آنّما قُوتنا یعنی دویوزه دن
بیدا اتدیکم اتی جفته می آکل ایدرسین دیدی که منفعتی کندویه جق ایدن کسنه حقنده ضرب
اولنور آنا تمهٔ بغرابایندتس آتی اویرتدی ودخی آنا متهُما السَّنةُ وأهْمَّ تهمهُ دیرلر قحط
قوی ضعیف وهلاک اتسه وفی المثل قدنا مع الصوفیة تجربه صاحبی درد یه جک
برده ضرب اولنور کذلك نام تحت خفّ الجامع وقد تعتر دخذ السُّفرة وضرب بالجراب وَدَبّ
المحراب مثللری دخی محل مذکورده ضرب اولنور ن آعانهُ یاری دادتس آکا معاونت یعنی یاردم
اتدی آکا وهی المعونة والمعونة ما المعون یاری یاردیم تقول اذا قلت المعونة کثرة المؤنة
وتقول نعم العون قولک لاقی دق الوشاة وان کثر ابا الفتح نبستی نک ــ الناس آعوان
من والتهٔ دولته وهم علیه اذا عادته اعوانه بیتک تمراحی دیدیلر که عون لام ایله استمال
اولونسه محبت وعلی ایله استعمال اولنسه بغض معناسنه اولور ورجل معوان مرد بسیار
یاری دهنده جوق یاردیم کسنه که هر کسه مقدوری مرتبه معاونت ایده وفی المثل
اعانك المعون قلیلة اما باو والعون لا تعین الا ما اشتهاه ابو الهیثم دیدی که اول کسنه که بابا
یا اوغلك یا قرنداشك یا غلاملك اولمیوب سکا معاونت ایدرسه کوکلی اولوب مراد اتدیکی
قدر معاونت ایدوب سنی ترک ایدر آهانهٔ خوار کرد اودا آنی حقیر اتدی هوان ومهانت ده ملحق
ذل وضعف معناسنه در المعتل العین بالیاء ب آدابهٔ بکماه افکند اوده آنی شبهه یه راقدی
ریب دن ماخوذدر شك معناسنه آداب الرجل خوشتن را تهمت زده کرد مرد رجل کندوی
متهم اتدی که ریبت دن ماخوذدر تهمت معناسنه در ابنی فلان دیرلر برکسنه برامر مکروه
کوردکده تبهه یه دوشسه وهذیل رابنی فلان دیرلر آصابهٔ دریافتش آنی بولدی وهو
الصواب راست طوغری پس اصابه طوغرییی بولدی معناسنه اولور آخطا مقابلی آطاب
الشیء خوش کردچیز را نسنه یی ایو اتدی طیب جیث مقابلی در طاب یطیب طیبة
وتطیابًا دیرلر طیب اولسه وطابه خمر وابن طاب مدینة الرسول ده بر نوع خرمانك
اسمیدر واهل مدینه دیرلر که فا للبناء بابن طاب ت آباتهٔ الله بالخیر قسب بکذرانادقی
خدای بر نیکویی حضرت الله تعالی آنك کیجه سنی خیر ایله کجوردسین ج اماجت الریح النبت
خشك کردانید باد نبات را یل اوتی قورودتدی ح آتاح له کذا تقدیر کرد اودا فلان چیز
فلان نسنه یی آکا تقدیر اتدی وقع فلان فی مهلکة فاتیح له من انقذه فلان کسنه بر مهلکه
دوشدی آنی تخلیص ایدن بر کسنه مقدر ایمش کلوب آنی قورتاردی آزاح العلة دور کرد
از و بهانه را بهانه یی برطرف اتدی د آبادهٔ هلاك کرد اودا آنی هلاك اتدی والبیدة
والبیود الهلاك بیا بانه بیدا تسمیه اولندیغی بر معنایه مبنی اولمق ملاحظه اولنور
لهذا تفؤلا مفازه تسمیه ایدوب مهلك اطلاق اتمدیلر سجستانی اصمعی دن روایت
اتدی که بر قومه بددعا مقامنده اباد الله غضراهم دیرلر که غضارن خیر وغضارة مراددر
دیدی وقوم مغضورون دیرلر خیر ونعمت ده اولسه وبعضیلر اصمعی دن خضراهم عبارتی
ایله خا ایله روایت اتدیلر که مراد خصب وسعة در وبعض اهل لغت اباد الله غضراهم دیوب



غضاره حسن وبهجت مراددر دیدیلر ابن الاعرابی اباد الله خضراهم دیوب خضرادن سواد مراددر
دیدی زیرا عرب خضرة سواددر دیرلر لهذا لیله آخضر دیرلر نورانی یاده یشل اولان نسنه سیاه
کورینور ابن نجیبه اباد الله خضراهم ای جماعتهم دیدیکی ابن الاعرابی کلامنه موافق در زیرا سواد
القوم معظم القوم دیمکدر کذا فی الزاهر آشادَ بذکره برداشت یاد اودا آنك ذکرینی عالی
اتدی یعنی آکا ثنا اتمکله نامدار ومشهور اتدی واشاد القصر اشاده ای رفع بناره واشاد
علیه قبیحا دیرلر برکسنه یی امر مکروه ایله ذکر ومشهور اتسه ودخی آشاد صوتهُ وبصق ته
دیرلر بك چاغرسه واشاد بالضالة دیرلر غایب اولان نسنه یی تعریف ونداء اتسه آفاده فایده
فایده داد اودا آکا فایده ویردی آفاد الفائدة بنفسه خرد فایده کرفت کندو فایده اتدیکه
فایده لندی تعبیر اولنور وفایده اول امر غوب در که علم ومال دن استفاده اولنور ابو زید
دیدی که آفدتُ المال دیرلر ملکی غیره ویردم وفاد المال دیرلر مال ثابت اولدی معنا سنه
وهی الفوا یدج آناد الثوب علم کرد جامه را جامه یه تمغا اتدی کتب مبسوطه دن
مستفاد اولان بودر که تیر لفظی علم ولحمه مجموعنه اطلاق اولنور علی الخصوص اساس ده آناد
الثوب ای اعلمه والحمه دیدکدن صکره والنیر العلم واللحمة جمیعا دیو تصریح اتدی پس بومقامده
تمه قصر تقصیر ملاحظه اولنور والله اعلم س آیسهُ من الشیء نومید کرد اودا از چیز
ناامید اتدی آنی نسنه دن یوشیدم اولمیه که آیس ویاس بر معنایه در مصدرلری یاس
کلور پس آیسه وایاسه بر معنایه اولور ض آفاضوا من عرفات باز رفتند از عرفات
جبل عرفات دن کیرو کلدیلر کروه کروه افاض فی الحدیث بحدیث اندر رفت سوزه شروع
اتدی که سوزه طالدی تعبیر اولنور افاض علی نفسه الماء آب بر خویشتن فرو ریخت
صوی کندواوزرینه دوکدی آماط الاذی عن الطریق دور کرد رنجاننده را از راه
ذوی اذیتی خلقی رنجیده ایدن نسنه یی یولدن میط ومیاط رفع معناسنه در تقول وقع الناس
فی هیاط ومیاط هیاط تجمع ومیاط تفرق ده عبارت در ع اذاع الشر وبالشر واشاع
الشر وبالشر اشکارا کرد راز را سری اشکار اتدی وکتم سرا ایمین کسنه یه مذیاع دیرلر
وحوضك صوینی جمله ایچسه لر اذا عوا ماء الحوض دیرلر آضاعهُ ضایع کرد تس آنی ضایع
اتدی ودخی اضاع دیرلر ضیعه صاحبی اولدی معناسنه ویقال اضاعة النساء الا لا یروجه
فی الا کفاء وفی المثل اضیع من قمر الشتاء زیرا لیالی شتاده کسنه لر مهتاب ده اوتورمز
واضیع من وصیة زیرا وصیة کما هو حقها اجرا اولنمز حصوصا فی زماننا هذا ف اضافه
مهمان داری کرد اودا آکا اضافه اتدی که ضاف الرجل دیرلر برکسنه نك خانه سنه کندو
نزول اتسه واضافه دیرلر برکسنه یی ضیافت والطعام اتمك ایچون خانه سنه انزال اتسه
وضیف که ترکیده قونوق تعبیر اولنور اکرچه مفرد وجمعه اطلاق اولنور لکن کاهی
اضیاف وضیوف وضیفان اوزره جمعلنور ورجل ضیف وامرأة ضیف وضیفة دخی
دیرلر آضاف الشیء الی الشیء نزدیك کرد چیز را بچیز بر نسنه یی بر نسنه یه قریب
اتدی که اولاشدردی تعبیر اولنور لهذا اضیف ظهر لسه الی الحائط دیرلر صیر تکی دیواره
قریب ایدوب طایانمق معناسنه ومعنای مذکور ملاحظه سیله بر کسنه بر کسنه یی اوغول

اتخاذ اتسه آکا مضاف دیرلر دعمی ومسند وملصق دیدکلری کبی ودخی اضاف منه دیرلر بر کمسنه
بر کمسنه دن خوف وحذر اوزره اولسه ق آداق الماء وهراقه بربخت آبرا صریدوکدی
الاق الدواة لیقه نهاد دوات را دواته لیقه وضع اتدی وما تلیق کفه درهما نگاه نمیتواند
داشت دست ودرهمرا الی درهم حفظنه قادر دکلدر یعنی غایت سخاسندن الندن اقچه
طورمز پوشیده اولمیه که لیق آصلنده نشوق ویاپشمق معناسنه در ودواته وضع اولنان
لیقه یه لیقه تسمیه اولندیغی دواته ومداده ملاصق اولدوغی ایچوندر حتی مثلده اولنان
من لیقه واقع اولدیکه مراد اول جامور درکه ال ایله یوغوروب دیواره طوتدقده یاپشه بس عبارت
مذکوره درهم اوجنه ملاصق اولمز دیمک اولور وهذا سیف لا یلیق شیئا دیرلر برشیئه ملاصق
اولمز الا قطع ایدر معناسنه وهذا امر یلیق بک ولا یلیق بک دیرلر سکا یاپشور ویا قیشور
وسکا یاپشمز ویا قیشمز معناسنه قال کذلک کف لا تلیق درهما واخری تعطیا للسیف
ل آعال الرجل بسیار عیال شد مرد چوق عیال صاحبی اولدی رجل وایرید مطلقا عیال
صاحبی اولدی معناسنه در دیدی ودخی اعال واعول حریص اولدی معناسنه کلور دیدیکم
واول کسنه یه معیل دیرلر وهو العیال لفظ عیال جمع در مفردی عیل در عیایل دخی کلور
جید وجیاد وجیاید کبی اولور عال الیتیم دن ماخوذ در تیمک مؤنة ولازمه سین کورن
پس عیال رجل اول کسنه لردر که مهمات ولوازملری آنک اوزرینه اوله آغالت وله ما ند
زده کرد فرزندرا خاتون ولدینی سود خسته سی اتدی که الندن سود امر ولدی وار ایکن
حاصل اولمغله سودی فاسد اولوب ولدی خسته اولدی اغیلت دخی بو معناده در وهی
مغیل ومغیل زن شیرزده کننده فرزندرا ولدینی حامل ایکن سود ویروب خسته ایدن خاتون
والولد مغال ومغیل فرزند قیرزده سوددن خسته اولان ولد وهو الغیل شیر آبستنی
که فرزندرا زده باشد اول سود که خاتون حامل ایکن ولدینه ویردکده خسته ایلیه
تقول اذا ارضعت ولدک غیلة فکانما قتلته غیلة ودخی اغال الرجل دیرلر خاتونی مرضعه
ایکن اکا جماع اتسه کذلک مرضعه ایکن حامل ایلسه وفی الحدیث لقد هممت ان انهی
عن الغیلة ودخی ارض اوزرنده جریان ایدن صویه واول ساعده که بیلک تعبیر اولنور یاه
ومتلی اوله غیلی دیرلر م آغامت السماء ابرناک شد آسمان کوک یوزی بولوتلندی
غیم دن ماخوذدر سحاب معناسنه وصوسزلغه دخی غیم وصوسز کسنه یه غیمان
دیرلر عطشان کبی مؤنثی غیمی در عطشی کبی ن آبان الکلام هویدا کرد سخن را کلامی
اظهار اتدی بیاندن ماخوذ در فصاحت ووضوح معناسنه هو ابین من فلان دیرلر
آندن فصیح وواضح الکلام معناسنه ودخی ابین المرفق دیرلر زیاده سخی معناسنه
آبان بنفسه خود هویدا شد کند وظاهر اولدی پس بان معناسنه لازم اولور ودخی ابانه
دیرلر تفریق ایدوب آیرسه یقال ضربه فابان راسه من صدره ای فصله وبینهما بین
دیرلر که مد بصر مقداری ارض واقع اولدی معناسنه وفی المثل بین الرغیف وجاحم التنور
جاحم تنورک زیاده اسی اولان موضعی دیر کسنه یه بدعا مقامنده ضرب اولنور وبینهما
بطحة الانسان ایکسنک میاننده بر آدم بویی قدر مسافه وار در ایکی نسنه بری برینه



ضد بعد اتصاف عبارتندن ماخوذ دیک معنا فی لو کان کسند دیرنمه آکا اضافه ایدوب خلاف صاحب مجلس اولمیه مطلق

مختلف اساس ده تبیین ماده سنع ویحوص معنی ماده سنع دیو اتدی

فی المثل العرقی علی الشی اداوافقه برشیبه حریص او طعیب لباده محبت اتدی دیه جک برده ضرب اولنور مثل

وقد فصلته فی باب ضرب بما لا مزید علیه

ضربت الغیلة بولده فلان دیرلر والدی سنه جماع اتسه الذی سود لهب ایکی

وفی المثل غیم ارض جابا خیبه برکسنه ایا عن احسان وافادیبی ترک اتسه ضرب اولنور مثل

زیب در دیه جک برده ضرب اولنور آدانه وام داد اورا اکا اودونج ویردی الاینه زمرکردش
آنی بو مشاق اتدی الینه دخی لغت در والان لهم جناحه دیرلر تواضع اتدی معناسنه وفلان فی لیانه
من العیش ای فی نعیم المحتل للاوم من الافعال آراه الشی بنمود تن چیزرا کوستردی آکا
نسنه یی والاصل آرای یعنی لفظ اراه آصلنده آرآه ایدی که آصلی ارای در که یانک ماقبلی
مفتوح اولمغله الفه قلب اولنوب آرآه اولدقدنصکره همزه یی تلیین ایتمکله اجتماع ساکنین
اولدی دفع ایچون همزه یی حذف اتدیلر اراه قالدی مضارعی بریه بنما یید اورا آکا کوسترر معناسنه
مصدری اراءة نمودن کوسترمک معناسنه اسم فاعلی مر نماینده کوسترجی که آصلی مرای ایدی
اسم مفعولی مری چیز نموده کوسترلمش نسنه معناسنه وفی المثل اریها السها وتریف
القمر بن آکا سکا دیدکلری کوکب خفی یی کوستررم واو بکا قمری کوسترر آصل مثل بودرکه
برکسنه برخاتون خفی کلام ایله تکلم ایدوب خاتون آکا واضح وبین اولان کلام ایله تکلم اتدکده
اول کسنه بو مثلی ایراد اتدی برکسنه برکسنه دن برشی سؤال اتدکده بوکسنه آکا مرادینک
خلافی اوزره جواب ویرسه ضرب اولنور تاریخ نویری ده روایت اتدیکه اهل سواد عراق
حجاج بن یوسفه شورجهله شکایت اتدیلرکه اخراجات ارضیه مز قلیل وبزدن مطلوب
اولان خراج چوق اولمغله بو حمل ثقیله تحمل قالمدی بر آن زمان دخی بو وجه اوزره
مرور ایدرایسه اهل سواد پریشان وقرای سواد خراب اوله جغنده شبهه یوقدر حجاج جوابلرنده
دیدی که سیزه بعد الیوم اوکوز بوغازلمق حرام اتدم مرادی بوایدی که کویا اوکوز چوق
اولمغله زراعت چوق اولوب سواد معمور اوله قال شاعرهم شکونا الیه خراب السواد
فحرم فینا لحوم البقر فکنا کما قال من قبلنا اریها السها وتریني القمر ب آربی الرجل
رباستید مرد ربا آلدی رجل ربا آصلنده زیوردن ماخوذ در زیاده معناسنه پس عبارت
مذکوره رجل اعطا اتدیکی شیدن زیاده آلدی معناسنه اولور وتربوها ده سنلهء زیاده
وارتفاع وطول معنالری ملحوظ در آربی تملیه کذا افزود بروی چنین چیزرا آنک اوزرینه
شو یله نسنه زیاده اتدی ت آتاه مالا بداد اورا خواست آکا مال ویردی وآتاه
بالمال دخی بو معنایه در وآتی مفعول اوله بنفسه ومفعول ثانی یه با ایله تعدیه ایدر
اعطا معناسنه اولور آتاک ربا ن یقعنب من لبن مثلنده اولان آتی با ایله متعدی
اولوب اعطاک معناسنی افاده اتدی یعنی سکا برچناق سود ویردی اول کسنه که کندی
سوددن طویدی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که برشی کندو حوایجندن فضله اولدوغی
ایچون لحسان ایدر کرم وسخادن ناشی دکل آفتی العالم فتوی داد دانشمند عالم اولان
کسنه فتوی ویردی وهو الفتوی والفتیا معروف وتفاتوا الی الفقیه ای تحاکموا وافعل
الیه مرز وفی مقامات دیباجه سی شرحنده دیدیکه فتوی اول مسئله دن عبارت درکه جاهل
اولان کسنه یه مشکل اولمغله عالم بالمسئلة اولان کسنه یه عرض وآندن استعلام ایدر
فتی یفتی فتی دن ماخوذ در فتی زید دیرلر زید کریم وفتوة ومروة صاحبی اولدی
معناسنه وشباب صاحبی اولدی معناسنه دخی کلور وافتی المفتی دیرلر مسئله مذکوره
جوابنه ویرسه کویا مفتی اولان کسنه استفتا ایدن کسنه یی فتوة ومروة صاحبی

ومحرکتنه را نقل اتدیلر

وفی المثل تری الفتیان کالنخل وما یدریک ما الدخل ای دخل وعیب یعنی صورتده اولان ظاهر حسن ویا طینی قبح باطن معناسنده در حقنده ضرب اولنور مثل اولان نسنه

والتفصیل فی کتب التصریف

اتدی که مسئله یه عالم دکل ایکن مروتدن بعید ایدی عالم اولدقده مروته نائل اولدی ت
اجثاء بزانو در نشاندن آنی دیز دی اوزرینه اوتورتدیکه چوکردی تعبیر اولنور ج اَرْجَیْ
الامر باز پس افکندکاردا ایشی کروه قودی یعنی تأخیر اتدی ارجیت الشئ ای اخرته همزه ومعنی
لغت در قال الله تعالی اَرْجِهِ واخاه ویقال رجل مرجی ای مؤخر ودخی اَرْجَتِ الناقة
واَرْجَیَتْ دیرلر طوغورمه سی قریب اولدی معناسنه رجاء دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور
کویا علامات نتاج ظاهر اولمغله ولده امیدوار اولنور اَزْجَی الله السَّحابَ براند خدا ابرا
حضرت الله تعالی سحابی سوردی سوق رقیق ایله سوق اتدی معناسنه ابن الانباری
زاهرده بضاعةٌ فلان مزجاة عبارتنک تفسیرنده دیدی که مزجاة قلیله ویسیره معناسنه در
بعضیلر مزجاة ردی معناسنه در جید مقابلی دیدیلر ابو عبیده دیدی که مزجاة اِزْجاء دن
مأخوذ در سوق معناسنه دراهمه دیه یه مزجاة دیدکلری مردوده غیر مقبوله اولمغله
کویا مسوقه در مجاهد مزجاة لفظنی قلیله ایله تفسیر اتدی انتهی خاطر فاتره خطور ایدن
بودرکه دراهم مزجاة سحاب مزجاته تشبیه اولنمشدر زیرا سحاب سوق اولنمسه موضعنده
حرکت اتمز دراهم مزجاة دخی خرج وصرف اولنمق باینه عمله محتاجدر ودراهم جیده مرغوبه
اولمغله اصلا عمله محتاج اولمز لهذا لسان ترکیده برآن ذیرف القحم وارایدی بوکورت
سوردمیا خود اولمدی بروجهله سوره مدیم دیو تعبیر اولنور اشجاء اندوهکین کردن
آنی محزون اتدی شجو دن مأخوذ در هم وحزن معناسنه ورجل شجیح ای محزون مؤنثی
شجیه ودخی اشجاء دیرلر برکسنه نک بوغازینه برنسنه طوردورسه وفادسیده دکلو
کیرا ینده تعبیر اولنور وبوغازه طوران نسنه یه شجا دیرلر اَنْجاهُ مِنَ الهَلَکَةِ برهانید
اوراندن هلاک آنی هلاکدن قورتاردی نجی دخی بو معنایه در وفی المثل نجی نجیرا سمینه
ابوزید دیدی که برقاج هز الحادلر ایچنده برسمین حمار وار ایدی آیا مقحط ده عموم هزال
هلاک اولوب حار سمین خلاص بولدی ایش باشه دوشمزدن مقدم تدارکلو بولونه دیه جلیله
ضرب اولنور مصنف دیدی که حار سمین سکرتمکه قادر اولمغله صیتادن خلاص بولدی
معناسنه در مال خرج ایدوب شدتدن نجات بولان دولتمند حقنده ضرب اولنور دیدی
ح اَضْحَتِ السَّماءُ بی میغ شد آسمان آسمان بولوتسز اولدی یعنی سحابی کیدوب
آچیلدی وسحابی نائل اولدقده سماء مُضْحِیَةٌ دیرلر ودخی اَضْحَیْتُ السکران دیرلر مخمور
سرخوشلغینی ازاله اتسه واَضْحَیْنا دیرلر آچیقلق کونه واقع اولدق معناسنه اَضْحی
درچاشتگاه شد قوشلق وقتنه داخل اولدی اَفْحَی الغذر توابل در دیک کرد جو ملکه
توابل القا اتدی که فحا وفحا طعامی اصلاح ایچون طنجره یه القا اولنان صوغان ونخود
وبویز ودار وجین مثللو شیلر در جمعی افحا کلور ازار وتوابل دخی بو معنایه در که جمعی
ابازیر وتوابل کلور اَنْحَی عَلَیْهِ بالسَّوطِ اهنک کرد بروی تازیانه آنک اوزرینه قصد
واقبال اتدی قامچی ایله که قامچی ایله اوزرینه یوریدی تعبیر اولنور وتحوت نحوه ای قصدت
جانبه ودخی انحی علیه باللوایم دیرلر لومنا اتمک اوزرینه توجه اتسه خ اَرْخَی السِّتْرَ
فروهشت پرده را پرده یی اشاغی صالدی ارسله معناسنه ابو عبیده دیدی که ارخی القرس



دیرلر آنک عنانینی براقوب اشتهاسی اوزره سکرتسون ایچون کند وحالنه قودی معناسنه واخله
الطوال دیرلر مرعیده فرسک طوبله سنی هر طرفی اوتلاسین ایچون اوزاتسه وارخی السِّتْرَ علی
نعایه الخاه دادو بینی فراکدرش بورننه دارو قودی که تلخی بورونه قودقلری دارو وضع
ایده جک ظرف در مسعطا معناسنه که الحی اسعط معناسنه در ودخی الخاه المال دیرلر
اعطاء معناسنه د اَبْدَی الشَّیْءَ هویدا کرد چیزرا نسنه یی اظهار اتدی بدو دن مأخوذ در
ظهور معناسنه میدانی آبدی الصریح عن الرغوة مثلنده دیدی که لفظ آبدی لازم ومتعدی
استعمال اولنور پس لازم اولدقده بدا الصریح فوق سنده اولور متعدی اولورسه مفعولی
محذوف اولوب آبدی الصریح نفسه تقدیرنده اولور حق باطلدن وایرکندن متمیز اولدی وایش
وضوح بولدی دیه جک یرده ضرب اولنور اَجْداهُ واَجْدی عَلَیْهِ عطاداد او را آکا عطیه
ویردی وَهُوَ الجَدی والجَدْوَی عطیه احسان وجدا نفع معناسنه در وجدا وجدایه
وجدایه آهو واصمعی آهو بره معناسنه در دیدی وفی الاساس اکل الجدا قلیل الجدا اَزْداهُ
هلاک کردش آنی هلاک اتدی اَسْدَی الیه البِرَّ فرستاد بوی نیکوئی آکا ایولک کوندردی
یعنی احسان اتدی اَسْدَی الکرباس تنید کرباس را بز طوقودی سدی لحمه مقابلی در که
تار دیو بودرکه ترکیده ارش وارغاج تعبیر اولنور وفی المثل قد اَسْدَیْتَ فَأَلْحِمْ واَسْرَجْتَ
فالجم بر ایشه شروع ایلدیکنده اتمامنه سعی ایله دیه جک یرده ضرب اولنور واسدی بین
القوم دیرلر اصلاح اتدی معناسنه واصلاح ضد ونفعه قادر دکلدر دیه جک یرده ماهی
بلحمة ولا سداة دیرلر اَعْداهُ الجَرَبُ از دیکری کذشت بوی کر اویوز آکا غیریدن سرایت اتدی
وَهِیَ العَدْوَی کذشتنی علت علتک برکسنه دن برکسنه یه سرایت اتمه سی وفی
المثل اَعْدَی من الجَرَبِ واعدی من الثوباء که فارسیده خمیازه ودهان دره وترکیده
اسنه مک تعبیر اولنور برجماعتک میاننده برکسنه اسنه سه سائرلر دخی سرایت
ایدر وفی الحدیث لا عَدْوَی یعنی برکسنه نک علتی آخره سرایت اتمک یوقدر اَعْداهُ عَلَیْهِ
بیاری کردن کرفت اورا بردیکرش آنی معاونت اتدردی برغیری کسنه اوزرینه یقال
اِسْتَعْدَیْتُ علیه الامیر فاعدانی مثلا زید عمرودن جور کوروب امیردن عمرو اوزرینه استعانت
واستغاثه اتدکده امیر دخی زیده معاونت اتسه بو کلامی تکلم ایدر حاصلی امیردن معاونت
طلب اتدیم معاونت اتدی بکا عمرو اوزرینه اَکْدَی بی خیر شد خیر سز اولدی که کسنه لره
خیری طوقونمز اولدی قال الله تعالی واعطی قلیلا واکدی یعنی اول آز ویرور ایدی صکره
آنی دخی قطع ایدوب ویرمز ودخی اکدی الحافر دیرلر اَرْضی حفر ایدن کسنه قازار ایکن
صلب وقاتی موضعه وارسه که قازمغه کسمز اوله که کُدْیَة ارض صلبه معناسنه در
وفی المثل ماهو الا ضبّ کُدْیَةٍ آکا کسنه لر قادر دکلدر دیه جک یرده ضرب اولنور
وضب ارض صلبه ده حفر ومقام اتخاذ ایدر که منهدم اولمیه قال ـه ترى الشرق قد آنفق
دوائر وجهه کضب الکُدَی اَقْفی بر اننه الحفر ودخی اکدی الرجل دیرلر ادینه نائل
اولمسه اَنْداهُ رسوا کرد اورا آنی رسوا اتدی فی الفتاح المندیات المخزیات ودخی
اَنْدَی الشیء دیرلر ایصلو تدی معناسنه اَهْدَی اِلَیْهِ وَلَهُ الهَدِیَّةَ هدیه فرستاد او را

ذکره فی باب نضر

آكا هدیه كوندردی اصابه هادی السهم دیرلر اوقولك بیكانی اصابت اتسه وأهدی له هدیه دخی بو معناده مأخوذدر زیرا هدیه عرض حاجنده اول ارسال اولنور ومِهدی اول ظرفدر كه ایچینه هدیه وضع ایدوب ارسال ایدرلر ایچنده هدیه وار ایكن اطلاق اولنور وهدیه ویرمك معتاد اولان رجل وامراه یه مِهداء دیرلر وفی المثل أَهْدِ لجارك الأدنی ولا یَقِلك الاقصی یعنی قریب اولان همسایكه هدیه ویر كه بعید اولان همسایه لر كندولره هدیه ویرمدیكی ایچون سكا بغض اتمزلر بلكه بعید اولدقلری ایچون سنی معذور طوترلر ولا یَقلك دخی روایت اولندی یعنی بعید اولانلری دخی ممكن مرتبه تطییب ایلیه كه سكا بغض اتمیه لر أهدی الی الكعبة هدیًا قربانی فرستاد بكعبه كعبه یه قربانلق كوندردی هَدِیّ دخی بو معنایه در قَذاه بیازده اوردی آنی انجتدی أقذی عینه خاشاك افكند بچشم او آنك كوزینه چوپ براقدی وقَذیتْ عینه دیرلر كوزینه چوپ دوشسه قَذَیتْ وقَذِیتُ عینه دیرلر كوزنده چوپ چیقاردم معناسنه وقَذَتْ عینه دیرلر كوزدن چوپ كتدوچقسه وفی عماد البلاغة وفی المثل هو قذاة الكون شیٔ حقیر اذیت اتدكده ضرب اولنور زیرا كاسه ده اولان چوپ صو ایچمك مراد اولندقده اول آغزه كلور وچوب دوشسون دیو كاسه نك صوینی دوكسه لر صو دوكیلور چوپ دوشمز حضرت زین العابدین بر كمسنه یی تعییب ایدوب دیدی كه یا قذاة الكون ویا صوم تموز ویا درهمًا لایجوز ویا برد العجوز أمذی مذی اوردی مذی كتوردی كه مذی ومذی اول صودر كه حین ملاعبه وتقبیلده ذكردن نزول ایدر وفی المثل كل فحل یمذی وكل انثی تقذی قذی مؤنثده مذكرده مذی منزله سنه در شهوت فحلدن نازل اولور بیاض صودر مذی شهوت انثیدن نازل اولدیغی كبی رجال ونسا میاننده اولان تباعدده ضرب اولنور أثری توانكر شد غنی اولدی اساسده دیدی كه أثری الرجل ای صار ذا ثروة والمراد كثرة المال زیرا ثری القوم دیرلر عددلری چوق اولسه وهو الثری ذوا الثروة توانكری غنا بعضیلر لفظ ثرایی كثرة مال ولفظ ثروتی عدد ایله تفسیر اتدیلر أجری الفرس بتاخت اسب را آنی سكرتدردی أجری الماء روان كرد آب را صویی آقتدی وفی المثل أجرِ الأمور علی أذلالها یعنی ایشی آسان اولوب میسر اوله جق وجه اوزره ایشله أدراه بالأمر دریا بانیدش كار را ایشی آكا تفهیم اتدی ودخی أدریته دیرلر ختلته معناسنه یعنی آكا خدعه اتدم مدارات بو معناده مأخوذدر أدری الجب بفكند دانه ها دانه لری براقدی دعاعت ایدن كمسنه بغدای اكدیكی كبی أذری بر خوار داشت اورا آنی حقیر طوتدی كه تحقیر اتدی تعبیر اولنور أسری بشب رفت كیجه وقتی كتدی وسری باللیل وأسری وسریت بر وأسریت به بر معنایه در وهمزه ایله اهل حجاز لغتی در واسرا كیجه یه مخصوص ایكن أسری بعبده لیلًا كلام شریفنده واقع اولان لفظ لیلًا مجرد توكید ایچون در وفی المثل سرت الینا شبادعهم شبدع عقرب معناسنه در وكاهی لسان ایچون استعاره اولنور خلق انكله دخی متاذی اولدقلری علاوه سیله خیر یوق ایكن ناكاه بزی اضراد اتدیلر



دیه جك یرده ضرب اولنور اضری الكلب براغالیه سك را بشكار كلبی آوه تحریض اتدی كه عوده ایله تفسیر اولندی وشكاره معتاد اولان كلبه كلب ضارٍ دیرلر أطراه بستود اورا آنی مدح اتدی واطری العسل دیرلر عسلی اتشه قویوب غلیظ ایلسه أعراه من الثیاب برهنه كرد اورا از جامها جامه لردن آنی عریان اتدی كه صویدی وچیپلاق اتدی تعبیر اولنور ودخی أعراه صدیقه دیرلر دوستی آكا نفرت اتمسه وسر صاقلمین كمسنه یه عریان النجی اطلاق اولنور أغراه به براغالید تش بوتی آكا تحریض اتدی كه ترغیب اتدی وقندردی تعبیر اولنور أفراه تباه كرد تش خراب اتدی كه افساد اتدی تعبیر اولنور وفی الاساس أفریت وما فریت ای أفسدت وما اصلحت ودخی افری الاوداج دیرلر بوغازلرین كسدی معناسنه أقری الجبل دائم داشت جل بر پشت ستور دابه نك اوزرنده جلی دائم اتدی یعنی جلینی صویمدی أكری الداد بكراداد سرای را سرای كرایه ویردی وهو الكراء مزد كرا كه معروفدر ودخی اكریت دیرلر أخرت معناسنه واكرینا الحدیث اللیلة دیرلر كیجه وقتی حدیثی اوزاتدق معناسنه اطلنا الحدیث كبی واكری المال دیرلر مال زائد اولدی واكری المال مال ناقص اولدی معناسنه لازم واضداددندر لكن اساسده اكراه صاحبه دیدیكی متعدی استعمال اولندوغنی افاده ایدر أخزاه رسوا كرد اورا آنی رسوا اتدی واخزاه تحقیر اتدی وخجل اتدی معناسنه كلور وفی المثل أخزی من ذات النحیین بنی تیم اللّه بن ثعلبه دن برخاتون زمان جاهلیتده یاغ صاتار ایدی خوات بن جبیر الانصاری كلوب آنده یاغ اشترا صددنده ایكن تنها بولوب آكا طمع اتدی وطولومك برینی آچدی كه باغه نظر ایلیه آچدی رسنه ایچمیوب طولومك آغزینی خاتونه ویردی ودیدی كه بك امساك ایله یاغ دوكولمه سین پس بر غیری طولومك دخی آغزن آچدی ودیدی كه بو دخی بنم مرادم اوزره دكل خاتون دیدی كه بر غیری طولومه نظر ایله خوات بو طولومك آغزینی دخی كالاول امساك ایله دیو خاتونك اوبالینه ویردی چونكه خاتونك ایكی الی یاغ طولوملرینك آغزلریله یاغ دوكلمسون دیو مشغول اولدی خوات آندن قضاء وطر ایدوب فرار اتدی وخاتون دفعنه قادر اولمدی ولاهنا لشاالله دیدی روایت اولندی كه خوات شرف اسلام ایله مشرف اولوب رسول اكرم حضرتلرینك حضور عالیلرینه كلدكده رسول اكرم تبسم ایدوب سوذ یكره یا خوات كیف شرادك خوات دیدی كه یا رسول اللّه رزق اللّه خیرا واعوذ باللّه من الحور بعد الكور صاحب وسیط دیدی زیاده بجیل وشحیح اولان كمسنه حقنده أشغل من ذات النحیین ومن ام النحیین وخوات ایله دخی ضرب مثل اولنوب آنزف من خوات دیرلر وروایت اولندی كه رسول اكرم خواته دعا ایدوب بالكلیه شهوت نسا آندن مرتفع اولدی مصنف دیدی كه ام الورد عجلانیه ذكری مرور ایدن خاتونك انتقامی ملاحظه سیله بلمه چادر سولوندن برچادر سویه واروب یاغ فروخت ایدن بر كمسنه نك ایكی الكرینی بر طریق مشغول ایدوب اول كمسنه نك دبرینه الغا براق اتدكدن صكره ایاغی ایله برایكی تپه وورب صدای بلند ایله دیدی كه یا لثارات ذی النحیین یالثارات النسا .عند الرجال یالثارات الهذلیة عند خوات آزی

الفحل على الحجر بر جهانيده آيغردا برماديا ياه آيغوري قيسراق اوزرينه صيچرادى قيسراغه
چكدى تعبير اولنور وفي المثل انزى من ضبوبه ومن ظبى ومن جراد نزو دن مأخوذ دن
صيچرامق معناسنه وثب كبى نزواندن مأخوذ دكلدر جماع ايچون صيچرامق معناسنه قال
يدب بالليل لجاراته كضنبوه دب على فرنب س احسا المرقة بيا شاما يندو
شورواى ايچوردى ارسى الله الجبال استوار بر پاى كرد كوهها را حضرت الله طاغلرى
محكم قائم اتدى ودخى ارسيت السفينة ديرلر كمى لنكر ايله اقامت اتسه ولنكره مرساة
ولنجر ديرلر آمسى بشبانگاه شد كيجه وقتنه داخل اولدى كه كيجه لدى تعبير اولنور وفي
المثل محلاء يمسى لحوض لايطا حلوءت الابل عن الماء ديرلر صويه وارمقدن منع ايلسه
لوط حوضنى مرمت واصلاح معناسنه ضمننده فائده سى اولميان شيئه سعى ايدن كمسنه حقنده
ضرب اولنور انساه الشىء از ياد او برد بجيزرا نسنه يى آنك خاطرندن چيقاردى كه اونتدى
تعبير اولنور تس اغشاه الله شب كور كرد ويش خدا حضرت الله آنى كيجه كورمك مرضنه
مبتلا اتدى كه كوندز كورر كيجه كورمز اغشاه كذا بپوشانيد او را چيزى را آكا
فلان نسنه يى اورتدى افشى السر آشكارا كرد نهان را سرى اظهار اتدى فشو اصلنده
شايع وپريشان اولمقدر عبارتدر وبر كمسنه نك امورى منتشر پراكنده اولسه فشت
عليه ضيعته ديرلر تقول اقلت بيعتك امشى الله ضيعتك امشى الرجل خداوند چارپاى
شد مرد مواشى صاحبى اولدى رجل ودخى امشى الدواء ديرلر مسهل ايچه كده اسهال
اتسه ومسهل اولان ادويه مشو ومشى ديرلر ص اخصى الجن ذ بشم دكوند را قوزى
صايدى ودخى لخصاه ديرلر طاقت كتوردى معناسنه قصاه دور كرد او را آنى بعيد اتدى
انصت الارض بسيار كندمه شد زمين چوق ياشى اوتلو اولدى زمين ض ارضاه خشنود
كرد او را آنى راضى اتدى اغضى عينه پلكهاى چشمش را بيكديكر نزديك آورد كوزينك
قپاقلرينى برينه يقين كتوردى كه كوزينى يومدى تعبير اولنور ودخى اغضى الليل
ديرلر اظلم معناسنه اغضى على ذلته عفو كرد خطاى او را آنك خطاسى عفو اتدى
يعنى جرمنه باقوب مؤاخذه اتمدى پس مجاز طريق ايله اولور افضى اليه بالسر آشكارا
كرد بوى سر را وا ذيى آكا آشكاره اتدى يعنى اسويلدى وفي الاساس افضيت
اليه بشقورى يعنى حاجتى آكا ديدم اصلنده بيصقى وذوقنى ديدكلرى كبى
افضى تشدى وافضى اليه بالسر اذى آكا تشددى معناسنه پس ترجمه مذكوره
لازمى ايله تفسير قبيلندندر ودخى افضيت ديرلر فضايه چيقسه افضى الى المرأة
نزديكى كرد بزن خاتونه يقينلك يعنى جماع اتدى عندمزده اولان نسخ عبارتى بو وجه
اوزره واقع اولدى لكن كتب معتبره ده افضا مجرد قرب دكلدر بلكه اول وجه اوزره
قرب دركه خاتونك ايكى مسلكنى برايليه بيصقى ديدى كه عبارت مذكوره تو سيع
معناسى مشعردر قضا المكان ديرلر مكان واسع اولسه وافضاه ديرلر واسع اتسه
امضى الامر كذرانيد كار را ايشى بجردى يعنى تنفيذ اتدى ومضى السيف في
الضريبة قليج ضرب اولنديغى موضعده نفوذ اتدى يعنى او برطرفه چكدى وفي المثل

امضى

امضى من السيف وامضى من سليك المقانب صاحب درة ديدى كه سليك وشنفرى
اول مرتبه سريع العدو ايديلر كه پياده اولدقلرى حالده سريع الجرى اولان فرس جلدى
نجاوز ايدر واهوى طوترلر ايدى انضاه لاغر كرد او را آنى آريق اتدى كه آريقلو تدى تعبير
اولنور ودخى انضيت الرجل ديرلر بر كمسنه يه اريق دوه ويرسه ودخى انضيت الثوب ديرلر
ثوبى اسكتسه وهو النضو لاغر آريق مطلقا دوه اولسون غيرى اولسون انضاه ج ط اعطاه
مالا خواسته داد او را آكا مال ويردى وهى العطية والعطاء خواسته داد ويريلن مال
عطايا ج وكثير العطاء اولان رجل ومرأه يه معطاء ديرلر وفعل تعجب ده ما اعطاه للمال
ديدكلرى قياسه مخالف اولمغله سماعه موقوفدر ودخى اعطى البعير ديرلر دوه منقاد
اولوب مركبلك اتمسه وفي المثل اعطى من ظهر يده لفظا وكرما ويردى بيع وقرض
ومكافات جهتلرندن ويرمدى ديه جك يرده ضرب اولنور ميدانى ديدى كه لفظ ذكر
اولندوغنك فائده سى بودر كه بر نسنه يه باطن يدده اولدقده صاحبى آنى كركى كبى حفظه
قادر اولور اما ظهر يدده اولدقده ضبطنه قادر اوله ميوب هركيم مراد ايدرسه آلور
وفي مثل آخر اعط القوس باريها يعنى يايى ياى ياپمقده ماهر اولان كمسنه يه وير
ميدانى عملكده اهل وقوف اولانه استعانت ايله ديه جك يرده ضرب اولنور ديدى وصاحب
وسيط ايشى اهلنه سپارش ايله ديه جك يرده ضرب اولنور ديو تعبير ايدوب بو مثلى
اول تكلم ايدن خطيئه در ديدى ظ اخطاه فضل نهاد بروى آكا اعتبار اتدى خطوه دن
مأخوذدر ودخى خطوه بيكانى اولمين اوق معناسنه تصغيرى خطية در وفي المثل
احدى خطيات لقمان بر كمسنه نك افعال سيئه يه اعتيادى اولوب آندن بر فعل سيئ
صدور اتدكجه بو مثلى ضرب ايدرلر يعنى بو دخى آنك قديمى اين كله يكى خباثتلرك بريدر
ع ارعاه سمعه كوش داشت بوى آكا قولاق طوتدى يعنى اصغا اتدى ودخى ارعت
الارض ديرلر مرعاسى چوق اولسه وارعى الله البهايم ديرلر حضرت الله تعالى
بهايمه فراكل اتسون ايچون اوت بتوردى معناسنه ودخى ارعى اليه ديرلر مرحمت
اتدى معناسنه اقعى الكلب بردنبال نشست سك كلب قويروغى اوزرينه اوتوردى
جو ملدى تعبير اولنور غ ابغاه الشىء برجستن يارى داد او را بجيزى نسنه يى طلب ده
آكا معاونت اتدى وفي الاساس ابغنى ضالتى اى اعنى على طلبها ودخى ابغاه الشىء ديرلر
بر نسنه يى طلب اتدرسه وابغنى الشىء بكا نسنه يى طلب ايدى ويروبنم ايچون آره
معناسنه قال روبة ف فاذكر بغيه وابغنى ما ينبغى يعنى ايشلمه سى واجب اولان ايشى
ايشله اصغى اليه كوش داشت بوى آكا قولاق طوتدى يعنى استماع ايچون قولاغنى
متكلم طرفنه ميل اتدردى زيرا اصغا وصغو ماله اتمك كه اكمك معناسنه در اصغى الاناء
للهرة ديرلر چناغى كندى طرفنه ايچمه اولان نسنه يى اكل اتسون ايچون ايكسه وصغت
النجوم ديرلر غروبه ميل اتسه لر وفلاده يصغى الاناء فلان ديرلر بر كمسنه بر كمسنه يى تحقيق
اتسه وفي المثل ما اصغيت لك اناء ولا اصغرت لك فناء يعنى بن سنك دوه كى
اخذ اتمديم كه ظرفك ايچنده خالى اوله وخانه كك اطرافى بعيرده بوش قالوب بر ولك ايچك

بعیداولمغله خالی لوله بن سکا آصلو مکروه قصد فنی اولمدم دیه جك یرده ضرب اولنور علی
رضی ده روایت اولندیکه اللهم انی استعیذك علی قریش فانهم اصغروا انائی وصغروا عظم
منزلتی وقدری واضیق حقه حقنی تنقیص اتدی معناسنه در ودخی الصبی یعلم بمضغی حزمه
دیرلر صبی کندویه وادوب نافع اوله جق کسنه یی آغلمز در وتقول الصغا فی الادیان اقبح من
الشغا فی الاسنان اطغاه ازحد بکذرانیدی اوردی آنی حدده یکوردیکه آنی دیردی تعبیر اولنور
الغی الشیء باطل کردیجه دی اشنه یی باطل اتدی یتکلم باللغو واللغا دیرلر باطل سویلدی
معناسنه وتقول نازع عن الصواب وصغا ویتکلم بالرفث واللغا في اخفی الشارب بجید
بروت دی ببیخی قرقدی اول مرتبه که طوطاغنك اقی کوروندی لهذا بیهقی وزوزنی الاحفاء
ساده کردن بروت دیدیلر اخفاه فی المسئلة سئیهیه اوردی درخواستی الحاح اتدی
اکابر نسنه طلبنده ودخی استقصا وجدال اتدی مسئله ده اخفاه بهانه کرد اوردی آنی
صاقلادی بیهقی اخفا کتم اتمك معناسنه فصیحدر واظهار اتمك معناسنه کلور دیدی
وفی الاساس خفی الشیء الخفی واختفاه اخرجه اصفاه المودة ورزه کرد با او دوستی
دوستلوغی آکا صاف وخالص اتدی صفا کدر مقابلیدر وشیئك خالصنه صفوه دیرلر
ابوعبیده دیدیکه صفوة مالی عبارتنده حرف صاده حرکات ثلثه جائزدر واکرتاپ
طرح اتسه لر صفو مالی دیرلر فقط صادك فتحیله ودخی اصفی عیاله بشیء یسیر دیرلر
عیالنی آز نسنه ایله راضی اتدی معناسنه ودخی اصفی الشاعر دیرلر شعری منقطع اولدی
معناسنه اصفاه بالشیء بکزیدا وردی بعینه آنی نسنه یه مخصوص قیلدی قال الله تعالی
افا صفیکم ربکم بالبنین اعفاه عن الامر معاف کردی انی انجین معاف اتدی آنی نسنه دن
اعفی عن الخروج معه دیرلر کندو ایله برابر کتمکدن بنی عفو وترك اتدی معناسنه ودخی
اعفاه الله دیرلر حضرت الله آکا عافیت ویردی معناسنه واعفی الشعر صاحبه
دیمکدر اغفی سبك خفت نوم خفیف ایله نائم اولدیکه فارسیده غنوده در
وترکیده ایمز غمق تعبیر اولنور اقفاه برکزیدا وردی آنی اختیار اتدی وقفیه اول
طعامدرکه مهمان وصبی ایچون اختیار اولنور وبرکسنه اشیاء کثیره میاننده بر شیئی
ردی اختیار اتسه بئس القفوة قفوتك دیرلر الفاه ساقت اوردی آنی بوله ی وجده
ق ابقاه الله پاینده کرد اناد خدا اوردی حضرت الله تعالی آنی باقی ودائم ایلسون
ابقی علیه ببخشود بروی آکا مرحمت اتدی صاحب مجمع لا ابقی الله علیك ان ابقیت
علی مثلنده دیدیکه ابقیت الشیء نسنه یی باقی اتسه وابقیت علی الشیء دیرلر
مرحمت ایدوب ترك ایلسه بومثل وعید ایدن نسنه حقنده ضرب اولنور یعنی لا بقیت
ان ابقیتنی کرمادیکا اساءت بایکده الکده نکله نی دریغ ایتمه اکر قادراولورسك
وهی البقیا والبقوی مرحمت کرده مرحمت اتمك ودخی ابقاه انتظار معناسنه کلور
وفی الاساس ابق المؤذن ای انتظر وفی المثل بقی اشده یعنی صبی که کوچك
قالدی تعبیر اولنور عربك حیواناتی آغزندن حکایت اتدکلری اراجیفدن درکه زمانه
سابقده کرکز شکاوی اظهار ایدوب فارهلری صید وتجهیز اتدی بالضروره جمع اولوب



ونلکار بزی عاجز اتدی اکر تدارکی کورولمزسه ایشمز مشکل اولور دیو فیما بینهرنده
مشاوره اتدیلر آخر الامر رأیلری بووجه اوزره قرار بولدی که مزبور سنورك بوغازینه
بر جلجل باغلیه لرکه هرقچن کندو طرفلرینه نشکار ایچون توجه ایلیه اول جلجلك صداسی
ایله آکاه اولوب فرار ایدرلر حاصلی بر جلجل پیدا ایدوب میدانه وضع اتدیلر وبری
برینه دیدیلرکه بو جلجل ضیغره مزبورك بوغازینه آصمغه کیم جرأت ایدر ایچلرندن
بری بقی اشده مثلنی ایراد اتدی بقی شده عبارتیله دخی روایت اولندی یعنی هر ایشی تیدی
آنجق جلجلی هرهنك بوغازینه باغلمق ایشی قالدی ایشکك مشکلی قالدی دیه جك
یرده ضرب اولنور وفی مثل آخر بقیت من ماله عناص عناصی عنصوه نك جمعیدر
شیئك بقیه سی معناسنه فلان کسنه نك اکرچه مالی بر آن تلف اولدی لکن کندویه وفا
ایده جك قدر قالدی دیه جك یرده ضرب اولنور وابقی من وحی علی حجریای کتابة علیه
وابقی من الکسرین ای الطائر والواقع وابقی من العصرین ای الغداة والعشی اسقاهم
آب داد ایشانرا خدا حضرت الله آنلره صو ویردی حیوانلری یاز مینلری ایچون
واسقاه صو ایچوردی معناسنه دخی کلور ودخی بر کسنه بر کسنه یی تعییب وغیبت
ایلسه اسقاه دیرلر ودخی بر کسنه یه سقاك الله دیو دعا اتدیم دیه جك یرده اسقیته
دیرلر بیهقی دیدیکه اسقی اهابك بکا صوطولومی یاپ معناسنه در
وفی المثل اسق وقانس فانها سقایة محسن اولان کسنه یه احسان ایله امر ایده جك
یرده ضرب اولنور اشقاه بدبخت کردش آنی شقی اتدی که سعید مقابلیدر اعقی الشیء
بخت تلخ شد چون نسنه زیاده آجی اولدی واعقیت الشیء دیرلر بر شیئی زیاده آجی
اولمغله آغزده برافدم معناسنه وفی المثل لا تکن حلوا فتسترط ولا مرا فتعقی
صاحب مجمع دیدیکه استراط ابتلاع معناسنه در واعقاء بر نسنه یی زیاده آجی
اولمغله آغزدن آتمق ولفظ تعقی تسترط کبی مجهول صیغه سیله روایت اولندی صواب
اولان قافك کسریدر یقال اعقی الشیء ومعنای مثل بودرکه مرارتده حدی تجاوز
ایله که سنی رمی اتمیه لر وحلاوتده دخی حدی تجاوز ایلمه که سنی بلع اتمسونلر
ایکی حالده توسط ایله دیه جك یرده ضرب اولنور وعقیة اول نسنه درکه ولد نوله
اندکه بطننده چیقارلر وجنلی سیاه طونفال کبی اولور وفی المثل احرص من کلب
علی عقی وهل عقیتم صبیکم دیرلر چوجوغك عقیه سنی اسقاط ایچون بالیحیر دیمرجی
معناسنه وتقول فلان له عقیان ولا شیء من عقیان یعنی ایکی ولدی واردر وفقیردر
معناسنه القاه بیفکند اوردی آنی بیراقدی ونسیء لقی چون افکنده بیراقلمش نسنه
القی علیه کذا انداخت بروی چنین چیزرا شویله نسنه یی آنك اوزرینه براقدی
القی علیه جرو نه کبی وفی المثل القی الکلام علی رسیله رسیله نك مفردی
رسیلة درکه رسلة لفظنك تصغیریدر نافه رسلة دیرلر آهسته یوریوب کندو
حالنه ترك اولنسه لسانه هرنه کلورسه تکلم ایدوب هذا اولان کسنه حقنده
ضرب اولنور القی الیه الامر با او کذاشت کار را ایشی آکا تفریض اتدی که

آكا سپارش اتدی تعبیر اولنور. اَنْقَی الثّوبَ پاك كرد جامه را جامه‌یی پاك اتدی وَ اَنْقَی البعیرُ
دیرلر دوه سمیز اولوب كموكلرنده ایلك چوق اولسه قرار بیدا كه نِقْوه ایلكلی كموك ونِقْی
كموك ایلكی وسمیز اولمقده باشی كوزده اولان یاغدر. اَبْكاهُ بكریانیدا ورا آنی
اغلتدی وبكّاء چوق اغلوغان كمسنه وفی المثل اَبْكی من الیتیم. اَذْكَی النّارَ بیفروخت
آتش را آتشی علولندردی. اشكاه بگله اوردش آنی شكوایه كتوردی یعنی شكایت اتدردی
ودخی اشكاه دیرلر شكایتنی ازاله اتدی معناسنه. اَلَی بالله سوكند خورد بخدا حضرت
اللهه یمین اتدی وَهو الالیّة سوكند یمین حلف معناسنه. اَلَی من امرأته ایلاء كرد آذ زنش
یعنی سوكند خورد كه چهار ماه نزدیك بوی نباشم خاتوننه ایلاء اتدی یعنی یمین اتدی كه
درت آی آكا یقین اولمیه دیو. اَبْلاهُ الله بَلاءً بیازمودش خدا بآزمودن نیكو حضرت الله
آنی امتحان اتدی ایو امتحان ایله مثلا نعمت احسان اتدی شكر ایدرمی دیو وبلاء سیئی
ایله ابتلاء بوردكه آكا شدّت وبردی صبر ایدرمی دیو یقال الله یُبْلی وَیُولی. اَبْلی فی
القتال مردانگی كرد دركارزار جنگده مردانلك ایدوب هنر كوستردی. اَبْلاهُ عذراً
عذر نیكو آورد بدو آكا عذر بلیغ كتوردی مصنّف اساسده دیدی كه اَبْلَیْتُهُ عذراً دیرلر
عذری اول وجه اوزره بیان اتدی كه آنده صحیح لوم اولونمز معناسنه وحقیقتی جمله
بالثّا لعذری دیمكدر یعنی عذرمده آنی خبردار وكتمنه عالم اتدم اَبْلَیْتُهُ یمیناً دخی
بو معنادن مأخوذدر یعنی یمین ایدوب آنی تطییب وحقیقت حاله مطّلع اتدم وَاَبْلی
فی الحرب دخی بو معنایه مبنیدر یعنی جنگده شو وجهله اظهار جلودت واقدام ایدرك
اتدی كه خلق آنك جرئتنی تجربه ایدوب مرتبهٔ شجاعتنه عالم اولدیلر. اَبْلَی الثّوبَ كهنه
كرد جامه را ثوبی اسكتدی. اَجْلاهُمْ عَنْ مَنازِلِهِمْ بیرون كرد ایشان را ازجای
های شان آنلری منزللرندن طشره اتدی كه سوردی چیقاردی تعبیر اولنور كه
متعدّیدر. اَجْلَوْا بِاَنْفُسِهِمْ خود بیرون شدند ازجایهای خود كندولری منزللرندن
طشره چیقدیلر كه ترك دیار اتدیلر تعبیر اولنور كه لازمدر واول قوم كه برنسنه
اوزرینه تجمّع وتحدیق نظر اتمشلر ایكن بالجمله آچیلوب طاغلسه لر اَجْلَوا عنه دیرلر
یقال اَجْلَوا عن قتیل وفی المثل انا ابن جَلا یعنی بن عیاری معلوم وامری واضح كمسنه‌نك
اوغلی یم رَجُلٌ مشهور ایچون ضرب اولنور. اَخْلَی الْمَنْزِلَ خالی كرد جا را ای منزلی خالی
اتدی وخلو حشیش معناسنه اولمغله اَخْلَیْتُ دیرلر آكا حشیشی علف اتدی معناسنه
ودخی بقا ایله دعا مقامنده لا اَخْلَی الله مكانك دیرلر واخلی الفرس اللّجام آغزینه لجام
وضع اتدی معناسنه اولدوغی لجامی حشیش معناسنه اولان خلاوه تشبیه طریقیله در
محقّق اولمیه كه میدانی مجمعده اَخْلِ الیك ذنب اَذلّ مثلنده دیدی كه اخل لفقی كی
خالیاً معناسنه در زیرا اَخْلَیْتُ خلوت معناسنه لازم استعمال اولنور اَخْلَیْتُ غیری ده
متعدّی اولدوغی كبی پس اخل ضامّاً الیك امرك وشانك قوه سنده اولور یعنی كندوكی
محافظه ایله وحال وشانكی اهتمام ایله مقیّد اول زیرا ذیب اذل حاضردر نیرا سریع
الحلول در. اَدْلَی الدَّلْوَ فی البِئْرِ فروگذاشت دلو را درچاه قوغه‌یی قویویه صارقتدی

ودلوت

دَلَوْتُ الدَّلْوَ دیرلر قوغه‌یی قویودن چیقاردسه. وفی المثل اَلْقِ دَلْوَك فی الدِّلاء كسبه
رغیب مقامنده ضرب اولنور قال؎ ولیس الرزق یأتی بالتمنّی ولكن اَلْقِ دلوك فی الدِّلاء
تجئك بملئها یوماً ویوماً تجئك بحمْأة وقلیل ماء. اَدْلَی بالحُجّة حجت آورد حجت كتوردی
وفی الاساس اَدْلَی بحقّه وحجّته ای احضرها. اَدْلَی بالقَرابة پیدا كرد خویشی را قرابتنی بیان
واظهار اتدی قال المطرّزی فلان یُدْلی الی المیّت بذكر ای یتّصل وقال الجوهری وهو یُدْلی
برحم ای یمتّ بها ودخی اَدْلَی بمال فلان الی الحكّام دیرلر عرض اتدی معناسنه. اَشْلاهُ
اندوه بیرون كرد غمی ازاله اتدی. اَشْلَی الكَلْبَ بخواند سك را كلبی چاغردی ودخی
اَشْلَتِ الشّاة والنّاقة دیرلر صاغمق ایچون قویونی ودوه‌یی آدلری ایله چاغرسه.
اَصْلاهُ بالنّار بسوزانیدش بآتش آنی آتش ایله یاقدی وَصَلاء مدّ وقصر ایله نار
معناسنه در وصلاء كسر ایله شوا یعنی بریان دیمكدر. اَعْلاهُ بلند كرد انیدش آنی ترفیع
یعنی یوكسك اتدی وَاَعْلَی الله كعبه دیرلر حضرت الله آنی فضل وكمالده اقراننه
متاز اتدی معناسنه. اَعْلَی عَنِ الوِسادة دور شد از بالش یصدقدن اوزاق اولدی
وَاَعْلِ عنّی دیرلر یانمدن بعید اول كه یانمه گلمه تعبیر اولنور. اَغْلَی السِّعْرَ گران كرد
نرخ را نرخی آغر اتدی بهالی اتدی تعبیر اولنور. اَغْلَی القِدْرَ بجوشانید دیك را
چولمكی قاینا تدی. اَقْلَی بصحرا رفت صحرایه چیقدی. اَمْلَی عَلَیْهِ الكِتابَ املی كرد
بروی نامه را آنك اوزرینه كتابی املا اتدی كه یازدی املّ دخی بو معنایه در.
اَمْلَی الله لَهُ فی العُمْرِ مهلت داد خدا اورا درعمر حضرت الله آكا عمرده مهلت ویردی
اَمْهَلَ معناسنه مطرّزی دیدی كه تركیب مذكور سعة وطوله دلالت ایدر لهذا ارض
واسعه‌یه ملاء دیرلر وَاَمْلَیْتُ للبعیرِ فی قیده دیرلر دوه‌نك ایاغنك باغنی توسیع اتدم
معناسنه واملیت للكافرین قولی اَمْهَلْتُهُمْ معناسنه معنای مذكوردن مأخوذدر
ابن الانباری مَلاوة وملوة دن مأخوذدر زماندن مدّة معناسنه دیدی. اَحْمَی
الحدیدة بتفسانید آهن را دموری قیزدردی. اَحْمَی علیه المِیسَمَ بروی نهاد آهن
داغ تفسیده را آنك اوزرینه قوردی قیزمش داغ دموری كه داغلادی تعبیر اولنور
ودخی اَحْمَیْتُ المكانَ دیرلر مكانی حِمیٰ اتسه یعنی حمایه ایدوب قوروق اتسه وَحَمَیْتُ
المكان مكانه كسنه لری وارمقدن منع اتدم معناسنه دركه حمایه دن مأخوذدر واَحْمی
من مُجیرِ الجرادِ دخی بو معنایه مبنیدر. ابن الاعرابی روایت اتدی كه مُدْلج بن سُوَید
الطّائی بر كون خیمه سنده تنها اوتورمش ایدی طرفدن بر جماعت توبره‌یه وهكبه‌لریله
خیمه‌نك اطرافنه گلدیلر مدلج دیدی كه نه ایش ایچون گلدیكز وبو طرفلردن جواب
ویردیلر كه بو اطرافه چكركه نزول اتمش آنی صیده گلدیك مدلج دخی آتنه
بنوب من واقفی النه آلدی ویمین اتدی كه چكركه جاعق بنم جواریمه نزول
اتدكلرین كوردیكز اگر ایچلرندن برینه هركیم تعرّض ایدرسه قتل ایدرم
چكركه لری حمایه ایدوب شمسك حرارتی ظهور ایدنجه آصلا كسنه‌یه تعرّض
اتدرمدی چونكه حرارت ظهور اتدی چكركه لر اوچوب كتدیلر مدلج دیدی كه

وفی مثل آخر لا تعلّم الیتیم البكاء مثل

فرح اولمیه بر سرورله مفرط مسكی اولور نعم مفرط منفعلك اول یعنی تجنب قالوا ومن الفرح ما تقتل صاحبه ومن شدّة الشدّة ما یضحك قال ومن عجیب ضرب العین من فرح قالا ... ومن مكه وبه مثل

چكركه لرینم جاریمده كتدیلر سز بیلورسز شمدن صكره مانع اولمم مراد ایدن صیدا تسرن
ان ماه خون آلود كردش آنی قان ایله آلوده اتدی كه قانا تدی تعبیر اولنور ادمی ازون ق
زیاده اولدی ارمیت علی الستین دیرلر آلتمش یا شی بچدیم معناسنه ودخی رَمَا دربا معناسنه
اولمغله آرمی دیرلر ربا ویردی معناسنه ازیكبی ودخی ارماه عن فرسه دیرلر ووروب آن
اوندندن زمینه دوشورسه ورمّاء رانك كسیله رامی نك مصدری در اوق آتمق معنا
وفی المثل قبل الرمّاء تملأ الكنائن یعنی اوق آتمغه شروعدن اول تیركشلری
اوق ایله طولدرمق كرك وقوعندن اول برایشك تداركی لازمدر دیه جك یرده ضرب
اولنور من حیث المضرب قبل الرمی یراش السهم مثلنه موافقدر علاج واقعه پیش
از وقوع باید كرد آسماه بلند كرد اودا آدی یوكسك اتدی اسما بكذا نامزد كرد اودا
بچنین نام آكا شویله اسم ایله تسمیه اتدی اعمی الله عینه كور كرد اناد خدا چشم او
حضرت الله آنك كوزینی كور اتسون اصمی الصید نسكا ردیده را بكشت كوریلمزدن صیدی
قتل اتدی وفی الصحاح اصمیت الصید ای رمیته وانت تراه وفی الحدیث كل ما اصمیت
ودع ما انمیت وصمی الصید دیرلر صید صائدك كوزی اوكنده هلاك اولسه انمی
ماله بیفزود خدا خواسته اودا حضرت الله آنك مالنی زیاده اتدی یعنی آنی اكثر
چوق اتدی ودخی انمی الصید دیرلر كوردوكی صیدی قتل اتسه انی علیه ثنا
كرد بروی آنی ثنا ومدح اتدی وهو الثناء ستایش مدح اتمك ودخی اثنا دیرلر
اولك دیشلرینك بربری القا اتسه اخنی علیه فحش كفت بروی آكا فحش سویله
ودخی اخنی علیهما الدهر دیرلر شداید ومحن اصابتیله هلاك اتسه واخنیت
علیه دیرلر افسدت معناسنه ادناه منه نزدیك كرد بوی آكا قریب اتدی آنی ودخی
ادنی الناقة دیرلر طوغورمه سی قریب اولسه وفلان فی دنیا دانیة دیرلر مدّته اولی
مراد اندكده یقین دن الی یتشور معناسنه وفی المثل ادنی حمار یك فانجُر یعنی قریب
اولان حماریكی سوق ایله صكره بعید اولان حماریكی اقرب اولان مهمی تقدیم ایله امرقامن
ضرب اولنور اضناه المرض كران كرد اودا بیماری خسته لك آنی آغیر اتدی یعنی كه
قدرت قومدی وهو ضنی دیرلر یعنی آنك برمرض وار در كه كاهی افاقت بولدوم
ظن ایدر فی الحال ینه خسته اولور عندمزده اولان عامه نسخ ده لاغر كرد اودا واقع
اولدی انضاه عبادتندن سهو اولمق ملاحظه اولنور باخصوص اساس ده تقول هو
سفر ینضیه ومرض یضنیه دیدی اعناه فروتن كرد اندا اودا آنی ذلیل اتدی ودخی
اعنت الارض دیرلر ارض ده اوت بتسه اغناه توانكر كرد اند شی آنی دولتلو اتدی
اغنی عنه كفایت كرد اندوی آندن كفایت اتدی آنك یرینی طوتدی وآكا حاجت
قالمدی تعبیر اولنور وآندن حاصل اوله جق نفع بوندن دخی حاصل اولور وهو الغناء
كفایت غناء غینك فتحی ومد ایله نفع وكسری ومد ایله تغنی وغنی قصر ایله یسار
یعنی دولتلو وبی نیاز اولمق معناسنه در وفی المثل اغنی عنه من التفه عن الرفه تفه
عناق الارض دیدكلری جانوردركه نارسیده سیاه كوش وتركیده قره قولق دیرلر ورفه



صمانك اوفاغی معناسنه در وقوه قولق صمانه یمز بلكه آت اكل ایدوب من كل الوجوه صمانده
مستغنی در اقناه سیری كرداودا آنی اقنا اتدی كه توكندی تعبیر اولنور اقناه توانكر
كرداودا آنی غنی اتدی بعض نسخه ده سرمایه داد اودا ایله تفسیر اولندی قنوه وقنوه
وقنیه وقنیان اول مال دركه صاحبی آنی كند ونفسی ایچون حفظ ایدر تجارت
ایچون دكل یقال اغناه الله واقناه ای اولاه الغنا والقنا وقنی رضا معناسنه در یقال
اقناه ای ارضاه امنی منی افكند منی براقدی یعنی انزال اولدی ودخی امنی دیرلر
منایه داخل اولسه ه ابها البیت تهی كرد خانه را اوی بوشالتدی وابها الاناء دیرلر
ایچنده اولان نسنه یی دوكدی معناسنه اجهت السماء ابر شد آسمان آسمان بولوتسز
اولدی واجهی البیت دیرلر سقفی اولمسه ابوعبیده كتاب الغنم دیدی كه السنه حیرانانده
روایت اتدكلری اراجف دركه بچی یه دیدیلر قیش كلدی سنك حالك نیجه اولور
بچی دیدی كه یا ویلی ذنب الوی واست جهوی یعنی طوبراق شویله اكری قویروق
وشویله آچق دبر ادهی الشیء بیاد كرد چیز را نسنه یی دائم اتدی الهاه عن الشیء
غافل كرد شی ازچیز نسنه دن آنی غافل اتدی ودخی الهیت الرحی دیرلر ذكر منك
آغزینه لهوه قوسه اقهی عن الطعام پرهیز كرد از خوردش طعامدن پرهیز ونفسی
آندن كف اتدی اقهم عن الطعام دخی بومعنایه در انهی الیه القول رسانید بری
سخن را سوزی آكا یتشدردی المعتل الفاء واللام اوجیت الدابة سوره كرد م
ناخن ستور را دابه نك طرناغی آشندردم اول دابه یه وجیة دیرلر ودخی اوجیته
عنی دیرلر آنی تبعیه ایدوب یانمه ن طرد اتدم معناسنه اوحی الله الی النبی صلی الله
علیه وسلم وحی فرستاد خدا بپیغمبرهم را حضرت الله تعالی پیغمبره وحی كوندردی
ودخی اوحی الهام اتدی ونهانی سوز سوزسویلدی ویازدی واشارت اتدی معنالرینه
كلور اَیدیت علی الرجل منت نهادم برمرد رجل اوزرینه منت قودوم یعنی
احسان اتدم كه بندن ممنون اولدی وهی الید منت نعمت واحسان جوهری دیدی كه جمعی
یدی كلور عصی كبی لكن توالی كسرات اولمغله دالی مفتوح اتدیلر ضمیع خی لغت در
ایدی دخی كلور اوذی هلاك شد هلاك اولدی وهلاك اولان نسنه یه مودی دیرلر
وفی المثل اوذت بهم عقاب ملاع صاحب عباب دیدی كه ملاع میمك فتحیله
اول مفازه دركه آنده اوت بتمز پس عقابك آكا اضافتی مسكننه اضافت قبیلندن
اولور ومحتملدركه ملع دن ماخوذ اوله سرعة سیر معناسنه پس اضافتی صنعتنه اضا
قبیلندن اولور جماعت هلاك اولدی یاخود بركمسنه فقط هلاك اولدی دیه جك یرده
ضرب اولنور وابو الهیثم دیدی كه عقاب ملاع عقیب دركه سرچه وصبیان صیدندن
غیریه قادر دكلدر كه فارسیده اول قوشه مرغ موش خوار دیرلر وفی المثل لا انت
لخف یدا من عقیب ملاع را اوری الزند با آتش كرد چقماق را چقماغی آتشلی
اتدی اوری النار من الزند آتش بیرون كرد از آتش زنه چقماقدن آتش
چیقاردی عامه كتب لغتده وری چقماقدن آتش چیقمق واپراء چقماقدن آتش

جیقارمق معناسنه تفسیر اولندی پس عبارتین مذکورتینك مآلی بر معنایه راجع اولور
وهل عندك رَيَّةٌ دیرلر یاتکمه آتش طوتوجق شی وارمی قاو پنبه مثللو معناسنه ودخی
ودّی اول جراحتدر که انسانك جوفنی افساد ایدوب ایرین قوصدرر وفی المثل وَدِیًا یقطع
المغام ربّیا بددعا مقامنده ضرب اولنور تس اَوْسی دُاسه بستردسرتش را باشی زاغی
اندی تس اَوْشی الفرس سخت بدواینداسبرا بتانیانه آتی زیاده قوشدردی قامجی ایله که
آت قدرتی مرتبه سی اجرا واظهار اندی ص اَوْصَى الامیرُ بالرجلِ اندرز کرد امیر مردرا
امیر رجله نصیحت ایدوب بر نسنه فرمان اندی اَوْصَى لَهُ بالثلثِ وصیت کرد برای او
سه یك خواسته را مالنك ثلثنی آکا وصیت اندی اَوْصَى اِلَیْهِ فی مالِهِ وصی نهادش
درخواسته خود آنی ماله وصی نصب اندی وَهِیَ الوصِیَّةُ معروفدر وَصَایَاج ووصی
مصدری وصایه در واوك کسر وفتحیله ع اَوْعَى المتاعَ در بار داه نهاد اندر بار دره را
متاعی متاع وضع اولنه جق ظرفه وضع اندی اَوْعَى الشیءَ فی قلبِهِ در کرفت چیزرا
دردلش نسنه‌یی قلبنده طوتدی یعنی حفظ وازبر اندی ف اَوْفَى لَهُ بالعهدِ
وفاداشت ازبرا و زنهاد را آنك ایچون عهده وفا اندی اَوْفَى علَیْهِ دیده ور شد بروی
مطلع اولدی آکا مثلا بر یوکسك چیقوب آلتنده اولان نسنه‌یی کوره بو عبارتی تکلم
ایدرلر ودخی اَوْفَى حَقَّهُ دیرلر حقنی تماماً ویردی معناسنه قال اکثم بن صیفی لو آنّا
من الله بمکان یعنی وفانك حضرت الله عندنده وقع ومنزلتی واردر وفانك مدحی
حقنده ضرب اولنور مثلدر لکن اَوْکَى السِّقَاءَ ببست سر مشك طولومك آغزینی
باغلودی واول باغه وکا دیرلر وفی المثل یَدَاكَ اَوْکَتَا وفوك نفخ بر کسنه دریا
جزیره‌لرنده برجزیره‌یه دوشدی ودریادن عبور ملاحظه سیله بر طولومی اوفوروب
آغزینی باغلودی لکن محکم ایده مدی وبلنه باغلویوب کندوینی دریایه القا اندی
طولومك ریحی چیقوب مزبور غرقه اولاجق وقتده بر کسنه‌دن استغاثه اندکده
اول کسنه بو مثلی ایراد اندی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که کندونك هلاکنه مؤدی
اوله جق ایشی ایشلیه وفلان وکاء دیرلر بخیل معناسنه وفلان کسنه‌دن بر شی طلب
اندیم ویرمدی دیه جك یرده سألته فاوکا علی دیرلر واوکئ علی فیك سکوت ایله امر
مقامنده ذکر اولنور وفی الحدیث انه کان یوکی بین الصفا والمروة بیهقی ومصنف دیدیکه
یوکی لفظندن مراد صفا ومروه میاننده سعی ایله طولدوردی سقایه طولدردقلری
کبی یاخود صفا ومروه میاننده سکوت ایدر ایدی کویا اغزینه وکاء وضع اندی
ل اَوْلاهُ احسانًا دادش نیکوی آکا احسان ویردی ودخی اَوْلَیْتُهُ ایاه دیرلر آنی قریب اندم
معناسنه اَدْنَیْتُهُ کبی م اَوْمَی اِلَیْهِ اشارت کرد بوی آکا اشارت اندی ن اَوْنَى
دابته سست کرد ستورش را دابه سنی ضعیف اندی که یوردی تعبیر اولنور واولدابه
واینه دیرلر هـ اَوْهَاهُ سست کردانید اورا آنی ضعیف اندی وهی یرتیلمق ویرامق ایله
ترجمه اولنمش ایدی آکا مراجعت ایدرلر المعتل الیائی والواوی اواه در پناه خود کردش
کندو حمایه سنه اندی تقول اللهم آونی الی ظل کرمك وعفوك وفی المثل اَوَى الی دکنه

بو قواعد



بو قواعد جوق سونلی والنده ایش کلمز کسنه‌یه التجا ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور وتقول
رجدنی یتیماً فآوی واشهد وانا اخل من آوی ت اَتْوَى المال هلاك کرد خواسته را مالی هلاك
اندی ث اَثْوَى بالمكان مقیم شد درجای مکاننده مقیم اولدی ومتعدی دخی استعمال اولنور
اقامت اندردی معناسنه وبر کسنه‌یه نزول اتسه‌لر آکا ایوشوی واقرشوی دیرلر وثوی
ضیف معناسنه‌در ذ اَذْوَاهُ سست بیمار کرد تن نیا ده خسته اندی آنی ذ اَذْوَى البقلَ
زمرده کرد کیاه را اوتی صولدوردی ر اَرْوَاهُ من الماءِ سیر کردش از آب آنی صودن طویوردی
ش اَشْوَى الصیدَ جای کشتن خطا کرد شکار را شکارك هلاك اوله جق موضعنی خطا
اندی که اوله جك یرینه ورمدی تعبیر اولنور وفی المثل رماه فاشواه یعنی آکا اوق اندی لکن
اوق اولجك موضعنه اصابت اتمدی شکارك الی وایاغی کبی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که بر کسنه‌یه
سوء قصد ایدوب ضرر اصابت اتدرمکه قادر اولمغله اول کسنه سالم اوله وَهِیَ الشَّوَى
دست وپای شکار شکارك ومی اولندقده هلاك اولمیه جق موضعی ایکی الی وایکی ایاغیدر
واشوی اللحم لنفسه دیرلر کندو ایچون اتی بریان اتسه واَشْوَیْتُ اصحابی دیرلر اصحابمه
بریان اطعام اتسه ودخی اَشْوَى من عشائه دیرلر اخشام وقتی اکل اندیکی طعامدن بقیه
بسیه ابقا اتسه شَوِیَّ شیء حقیر معناسنه‌در وشویه هلاك اولان قومك بقیه سنه دیرلر
ض اَضْوَى دابته نزار کرد ستورش را دابه سنی ضعیف وآریق اندی ودخی اضوت المرأة
دیرلر خاتونه ضعیف ولد طوغورسه غ اَغْوَاهُ کمراه کردش آنی یولدن آزدردی ق
اَقْوَى المسافرُ بی توشه مانده راه رو مسافر ازیقسز قالدی که ذخیره سی دوکندی
تعبیر اولنور اَقْوَتِ الدارُ خراب شد سرای سرای خراب اولدی وبعض نسخه‌ده خالی شده
واقع اولدی یعنی سرای اهلندن خالی اولدی کتب معتبره‌یه موافق اولان بو معنادر اَقْوَى
الشاعرُ اقوی کرد شاعر در شعر شاعر شعرنده اقوا اندی اقوا اندن عبارت درکه
شاعر شعرینك حرف رویلرینك حرکتنی مختلف ایراد ایلیه قافیه‌نك بری مفتوح وبری
مکسور اولمق کبی ودخی اقوی بیابانه داخل اولدی معناسنه کلور ل اَلْوَى به بر برد ش
قاپدی آنی وفی المثل اَلْوَى به العقاب من حیث المضرب طارت به العنقا مثلنه موافقدر
یعنی بر کسنه غیبت بعیده ایله غایب اولسه ضرب اولنور ودخی الوت الناقة بذنبها دیرلر
قویروغنی تحریك ایلسه ودخی اَلْوَى بیده دیرلر الی ایله اشارت اتسه وفی المثل اللجاجة
الوی بعید المستمر الوی خصمنه زیاده لجوج اولان کسنه‌در ومستمر انقیاد معناسنه‌در
یعنی اول کسنه‌یی شرو جهله بولورسین که خصمنه ایرلمز وهیچ بر فرد آکا قادر وغالب
اولمز لجوج وغدار اولان کسنه حقنده ضرب اولنور ودخی اَلْوَى الامیر له لواء دیرلر
امیر بر کسنه‌یه بیراق عقد ایلسه ودخی اَلْوَى بهما الدهر دهر آنلری تعجیز اندی
معناسنه‌در هـ اَهْوَى الله المؤتفکة نکونسار کرد خدا دهمهای قوم لوط را حضرت
الله تعالی لوط قومنك قریه‌لرینی باش اشاغی اندی که ترس چویردی تعبیر اولنور قال الله
والمؤتفکة اهوی اَهْوَى بیدِهِ الی الشیءِ دست فراز کرد چیزی برای کرفتن اخذ اتمك
ایچون الینی بر نسنه‌یه اوزاتدی ودخی اهوی بالشیء دیرلر بر نسنه‌یه اشارت اتسه

المعتل والّلام وكلاهما ياء آحياهُ الله زنده كردانيدش خدا حضرت الله آكا حيوة ويريك
ديرى اتدى أحيي الرّجلُ الموات عمارت كردمردن ميت مرده را خراب اولمش ارضى دجل معمور ايدى
أحيي الليلة زنده داشت شب را كيجه يى احيا اتدى يعنى صباحه دك اويومدى ودخى أحيي
القومُ ديرلر احيا يعنى خصب ده اولسه لر ودخى برقوملك مواشيسنك احوالى نظام اوزره اولسه
أحيي القوم واكر كندولرنك احوالى منتظم اولسه حيي القوم ديرلر وناقه نك ولدى ديرى
اولسه أحيت الناقة ديرلر وولدى اكثريا هلاك اولمين ناقه يه محيٍ ومحيية ديرلر ودخى
لحييت النار ديرلر آتشى وفوده مريا نسون ايچون معناسنه وفى المثل أحيي من ضبّ
طويل الذماء اولديغى بوندن آقدم بيان اولندى ع أعياهُ المشي مانده كرداو را
رفتن يوريمك آنى يوردولتدى أعياهُ الامرُ عاجز كردش كار ايش آنى عاجز اتدى وفى
المثل أعييتني بأشرٍ فكيف بدردرٍ اصل مثل بودركه عربدن بركمسنه خاتوننه عداوت
وخاتونى آكا محبت ايدر ايدى وبر ولد طوغوردى واول كمسنه ولدمز بوردى النه آلوب
اوخشار ودُردريى يعنى اوك ديشلرى بتهجك موضعى اويوب فدّيتُ دُرْدُرَك دير
ايدى خاتون بو كيفيتى كوروب زوجى آنك دُرْدُريى دخى اويمك ملاحظه سيله زمانى
ايله اوك ديشلرين قردى زوجى بو حالى كوردكده بو مثلى ايراد اتدى وخاتونه عداوتى
زياده اولدى أشرْ ديشلرك اوجيى كنج خاتونلره تشبه ايچون سيورى ايتمكدر وموضعى
اولان بالزمع معناسنه در حاصل معنى بودركه اى خاتون سن بنى ديشلرك سيورى
وكنج ايكن عاجز اتدك ديشلرك دوكلدكدن صكره سندن نيجه خيراميد ايده يم وابوزيد
معناى مثلى شو وجهله بيان اتدى كه اى خاتون سن شابه ايكن ادب قبول اتمدك عجوزه
اولدقدن صكره نيجه قبول ايدر سين انتهى ما قاله الميدانى فى هذا المثل ابو عمرو الزاهد
كتاب ياقيت ده مولى سى ثعلبدن وثعلب ابن الاعرابى دن وابن الاعرابى ابو المكارمدن
حكايت اتدى كه قبيله مزده حمقاءدن برخاتونك زوجى آكا عداوت ايدوب مابيننده هم
ديشلرى دوشمش يدى يا شنده بر ولدوار ايدى كه زوجى اوله ولدى وابابى دُرْدُرك
وابابى دُرْدُرك ديوب النه الخشار خاتون بونى عمه دوشدى كه زوجنك ولدمز بودن
محبتى ديشلرى دوشديكندن اوله بس ديشلريى طاش ايله قيردى وزوجنك
قرشوسنه اوتوروب ضحك اتدى كه بونها نه ايله ديشلرى دوشديكين زوجنه
اشعار اتدى كه زوجى بوكا محبت ايدن زوجى بو حالتى كوردكده مثل مذكورى ايراد
اتدى صاحب اقبال ايكن سكا جفا ايدوب ادبارى وقتنده سكا عبوديته عرض ايدن
كمسنه حقنده ضرب اولنور أعيى عليه الشئ بسته شدبروى چيز نسنه آكا باغلنه
يعنى تحصيلنه قادر اولمدى وداءٌ عياءٌ دردبى درمان علاجى اولمين علت كه طبيب
آنك علاجندن عاجز اوله لر وفى المثل عيّ بالاسناف سناف دوه نك كوكسنه
باغلاه دقلرى قولاندر بركمسنه سنافى دوه نك كوكسنه باغلامق خصوصنده حيران اولوب
بو مثلى ايراد اتديلر ايشنده متحير اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور وصلى الله على محمد
وآله اجمعين باب فعّل يفعّل تفعيلًا وتفعلة برّأه بيزار كردنش



آنك ذمتنى برى اتدى وأساس ده ديدى أبرأتُ الرجل وزننه اولان حقندن برى اتدم وبرأته
آنك برى اولدوغنى تصحيح اتدم معناسنه در كويا ذمتنى برى اولديغنى تصديق اتدى
جرّأهُ عليه دلير كردش بروى آنى فلان نسنه اوزرينه تشجيع يعنى جرأت ويردى
وفى المثل اجرأ من قسورة واجرأ من ذى لبدٍ واجرأ من اسامة كه مراد اسددر جزّأهُ
لخت لخت كرد او را آنى پاره پاره وجزء جزء ايلدى واول نسنه يه مجزّأ ديرلر متقص
معناسنه جلّد الابل عن الماء باز داشت شتران را از آب دوه لرى صودن كيرو دوندردى
جارية مخبّأة كنيزك پرده كى مستوره اولان جاريه مخبا اول ايكى يا اوچ ديركلى
چادردركه دوه يا قويوندن يلوكندن يا پلمش اوله واكر ديركدن يا ده اولورسه آكا بيت
تسميه ايدرلر كويا اول جاريه خانه محبوس اولمغله مخبأة ديديلر صكره هر مستوره
جاريه ده استعمال اولندى خطّأهُ بخطا نسبت كرد او را آنى خطايه نسبت اتدى
فلان كمسنه شو كاره من خطا اتدى ديمك كبى عبّأ الجيش آماده كرد لشكر را عسكرى
مهيا وحاضر اتدى وتعبئه تهيئه معناسنه در عبّات الطيب ديرلر يا بوب مهيا اتسه
لجّأه الى بيع الدار بيچاره كرد او را بفروختن خانه آنى خانه سنى بيع اتمكه مضطر اتدى
يعنى آنى شول مرتبه تضييق اتدى كه بالاخره خانه سنى فروخت اتدردى تلجئه دن
مأخوذدر اكراه معناسنه يقال لجّأته اى اخرجته واضطررته ودخى لجّأ ماله تلجئة
ديرلر مالنى وارثلرينك بعضنه ويروب بعضنه ويرمسه مضطر اولدى ديدى كه كويا مالنى
وارثنك بعضنه تصدق ايدرمع هذا اوراثى دن نبّأهُ الامر وبالامر آكاه كرد شى بكا دن
ايشى آكا اخبار واعلام اتدى نشّئ فى الحلية پرورده شد در پيرايه زيب وزيور ده
پرورده اولدى ناز ونعيم ايله بريودى ديدكلرى كبى نشّأت فى بلد كذا ديرلر بن فلان
شهرده ربيه شبابه بالغ اولدوم معناسنه قال الله تعالى أوَمن ينشّأ فى الحلية
على قراءة لحم مهرّأ كوشت نيك بخته زياده پشمش ات وهرّاه الطابخ آشچى آنى
مهرّا پشردى معناسنه در ذرّ أدّبه فرهنك آموخت او را آكا ادب اوكرتدى كه
تأديب اتدى تعبير اولنور البهم كرد كرد ايشان را آنلرى جمع اتدى مطولا تدى
مستفاد اولان بودركه الب جمع وتألّب تجمع معناسنه وألّبوا عليه فلان كمسنه نك
اوزرينه غيرى كمسنه لرى تحريض اتديلر معناسنه اوله پس الّبهم آنلرى بركمسنه نك اوزرينه
بيغناق واوشوندى اتدردى معناسنه اولور وفى الاساس صاروا عليه ألبًا واحدًا
اى اجتمعوا على عداوته أنّبه سرزنش كرد او را آنى لوم اتدى يقال كم أنّبه وادّبوه
وعوتب فيه امه وابوه مصنف نوابنده ديدى كه من لم يقوّمه التأنيب لم يقوّمه
التأديب تربه خاك آلود كرد او را آنى طوپراق ايله آلوده اتدى وترّب الكتاب
ديرلر مكتوب اوزرينه طوپراق سپسه ترّبه نيك سرزنش كردنش زياده لوم اتدى
آنى قال فعفوت عنهم عفو غير مثرّب • وتركتهم لعقاب يوم سرمد آصمعى
ديدى كه ثرّب عليه وعرّب عليه ايشلديكى ايشى يوزينه قارشى تقبيح اتدى
معناسنه در ثقّب الدرّ سوراخ كرد مروا ريدا انجويى دلدى ودخى ثقّب النار ديرلر

آتشی علولندردی **جَرَّبَهُ** بیاز مود اوردا آنی تجربه اتدی که صیناردی تعبیر اولنور وفی المثل
جرّبی تقلیه یعنی آنی ایله که یرامزلغی معلوم اولدقده البته آکا بغض ایدرسین من حیث
المضرب أخبُرْ تَقْلِهِ مثلنه موافق در **جَلَبَ** علی فرسه بانک زد بر اسبش صَیحه وورد آینه
رهان آتلرنده آتک یرینه صاحبی برکسنه یی ارکاب ایدوب آتلر غایته قریب اولدقده مزبور
آتک صاحبی رموضعده طوروب آتینه صیحهٔ صاعقه مثال ایدرکه سائر لره سبقت ایلیه
رهانده اجرا اولنان خدعه لردن بری بودر **جَنَبَهُ الشَّرَّ** دور کرد از وی بدی را یعنی
آندن بعید ودفع اتدی **حَرَّبَهُ** بخشم آورد اورا آنی غضبه کتوردی ودخی حرّب السّنان
دیرلر مزراقی کسکین اتدی معناسنه ذرّبه کبی **حَصَّبَ المَسْجِدَ** سنک ریزه کستر انید مسجد
مسجده چاقل طاشی دوشه دی ومناره جمره جمع اولان موضعه مُحَصَّب دیرلر **خَرَّبَهُ** ویران
کرد اورا آنی خراب اتدی **وَهُوَ الخَرَابُ** ویران معروف در **خَضَّبَ البَنَانَ** رنک داد الکتان
یار مقلری بویادی خَضَّبَ دخی بومعنایه در بیهقی دیدی که تشدید مبالغه ایچوندر یاخود
خضاب اتمک میان خلقده شایع وفاش اولدیغنه مبنی در **دَرَّبَهُ** خو کرد اید اورا
آکا معتاد اتدی آنی که اوگرتدی تعبیر اولنور دَرَّبَتُ البازی علی الصید دیرلر شاهنه تکار
آلمق تعلیم اتسه ضَرَّيتُهُ معناسنه وَرَجُلٌ مُدَرَّبٌ وَمُدَرِّبٌ ای مُجَرَّبٌ وَمُجَرِّبٌ **ذَرَّبَهُ**
تیز کرد اورا آنی کسکین اتدی حَدَّدَ وحَرَّبَ معناسنه واول نسنه یه ذَرِبٌ وَمُذَرَّبٌ
دیرلر بعضیلر دیدی که تذریب سیف وسنان مثللو شیلری زهر ایله صیوارمق
معناسنه در زیرا ذُرَابٌ سمّ دیمکدر وذرب اللسان حدید اللسان کبی در **ذَهَّبَ المُذَهِّبُ**
زر اندود کرد کمربند را قوشاغه آلتون یالدوز اتدی واول قوشاغه مُذْهَبٌ وَمُذَهَّبٌ
دیرلر ومذاهب آلتون ایله تزیین اولنمش برده لردر **رَتَّبَ الأَشْيَاءَ** از پی یکدیگر کرد
چیزهارا نسنه لری بری برینک آردنجه اتدی یعنی هر نسنه یی کندو مرتبه سنه وضع
اتدی که ترتیب اتدی تعبیر اولنور ورتب الطلاویع فی المراتب کما رتب الاشیاء فی
المراتب **رَجَّبَ الشَّجَرَ** ستون نهاد بروی تا نشکند از بسیاری بار میوه اغاجنه دیرک
قودی میوه سی چوق اولمغله قیریلمسون ایچون ودخی رجّبه دیرلر تعظیم اتدی معناسنه
**رَحَّبَ بِهِ** مرحبا گفت اورا آکا مرحبا دیوب دعا اتدی **رَغَّبَهُ فِي الشَّيْءِ** برغبت آوردش
درچیزی آنی رغبته کتوردی نسنه ده یعنی نسنه یه ترغیب اتدی **رَكَّبَ السِّنَانَ فِي الرُّمْحِ**
استوار کرد آهن نیزه در نیزه مزراق دموریی مزراقه محکم بکوردی ترکیب بر شیی
برینه یرلشدرمکدن عبارتدر واول شیئه مرکّب وترکیب دخی دیرلر ودخی مرکب
آصل معناسنه کلور تقول هو کریم المرکب ای کریم آصله فی قومه وفارس مرکب دیرلر
اول کمسنه که آخر کمسنه آکا عاریة برات ویروب شوو جهه اوزره که آنکله غزایه کیدوب
اصابت اتدیکی غنیمتک بعضی کندو آله بعضی آت صاحبنه ویره **رَهَّبَهُ** بترسانید اورا
آنی قورقتدی وفی المثل رهبالك خیر من رغبالك راءلرک فتحه لریله وضمه لریله دخی
روایت اولندی میدانی دیدی که ضم فتحه دن اولی در زیرا فتحله اولدقده ممدود اولور
رُغبیٰ ورُهبیٰ نُعمیٰ ونُعماء وبُؤسی وباساء دیرلر یعنی آنک سندن خوف اتمه سی سنک

محبت

محبت اتمه سندن خیرلدر بعضیلر دیدیلر که سکا سنده خرفلرنده ویرمه لری سنک رغبت
اتدیکنده ویرمه لرنده خیرلدر وهیبوت خیر من رحموت مثلی دخی بومعنایه قریبدر
**شَرَّبَ الخَيْلُ** گله گله فرستاد لشکررا عسکری بولوک بولوک کوندردی ودخی شرّب
القربة دیرلر قربه نک دیکش یرلری ایصلو نسین ایچون صو طولدرسه **شَذَّبَ النَّخْلَةَ** خشاوه
کرد درخت خرمارا خرما اغاجنک زائد اولان شاخلرین کسدی واول شاخلره شَذَبٌ
دیرلر **شَرَّبَ** فی ماله تصرّف کرد در خواسته او چنانکه خواست آنک مالنده کندو مالی
کبی تصرّف اتدی مرادی اوزره ودخی شرّب القربة دیرلر جدید قربه نک رایحه سی کیتسون
اولسون ایچون ایچنه صو طوبراق قودی معناسنه **صَلَّبَ القَوْمَ** بردار کرد مردمانرا
قومی اغاجه آصدی قال سبحانه حکایت عن فرعون ولاصلّبنّکم محقق اولمیه که صَلَبَ دخی
آصدی معناسنه در پس تشدید مفعولده تکثیر ایچوندر اولور صَلَّبَ اولنان کمسنه یه
مصلوب وصلیب دیرلر وصالب حمای حارّه یه اطلاق اولنور نافض مقابلی وفی المثل
صالبی اشدّ من نافضک بنم دردم سنک دردکدن چوق دردیه جک یرده ضرب اولنور
ودخی صَلَّبَ الشیءَ دیرلر بر نسنه یی پک وقاتی اتدی معناسنه **ضَرَّبَ القَوْمَ** بهم آورد
مردمان را قومک میاننی افساد اتدی که بری برینه دوشردی تعبیر اولنور ضَهَّبَ
اللَّحْمَ نیک بریان نکرد کوشت بریانی را بریان اتمی پک بیشورمدی **عَذَّبَهُ** عذاب
کردش آکا عذاب اتدی والعذاب العقوبة والعَذَبة القذی وفی المثل عذاب رعفة
الدهر علیه کردش روزکار آنی تمتّع ایله استقبال اتدی دیه جک یرده ضرب
اولنور **عَرَّبَ الفَارِسِيَّةَ** تازی کرد اید فارسی را لفظ فارسی عربی اتدی یعنی
آنی عرب استعمال اتدیکی کبی استعمال اتدی وسائر لغتی دخی بو وجه اوزره استعمال
اتمکه تعریب دیرلر ودخی عرّب علیه فعله دیرلر تقبیح اتدی معناسنه وعرّب منطقه
دیرلر کلامینی پاک وتنقیح ایدوب تکلم اتسه وعرّبت عنه دیرلر آندن برسوز روایت
اتدم معناسنه وعرّب الذرع اکینی بیچدی دیمکدر **عَصَّبَ** راسه بربست سرش را
بعصابه باشنی بر پاره سیله باغلادی وفی المثل اعصبه عصب السلمة سلمه بر اغاجدر که
قطع مراد اتدکده بوداقلرین بری برینه باغلایوب محکم قطع ایدرلر زیرا باغلامسه
یاننه یقین وارلمز بخیاده خواه وناخواه بر نسنه آدیه جک یرده ضرب
اولنور **عَقَّبَهُ** از پی او داشت آنک آردنجه طوتدی یعنی آردنجه کوندردی
بیهقی تعقیب لفظنی شووجهله تفسیر اتدی که ترجمه سی بودر وتعقیب عجله ایله
واروب کلمک ونمازی اداده صکره دعا ایچون اوتورمق وبرسنه ده ایکی کره غزایه
کتمک وبرکسنه نک حکمنی فسخ اتمکدر **غَرَّبَ** بمغرب رفت مغرب طرفنه کتدی ودخی
غرّبه تبعید اتدی وغرّب بعید اولدی معناسنه لازم ومتعدّی استعمال اولنور وغرّبه
عن البلد آنی شهردن سوردی معناسنه بومعنادن ماخوذدر وعرب هل من مغرّبة
خبر دیرلر رغیری شهردن کلمش خبر واری معناسنه **غَلَّبَهُ عَلَيْهِ** حکم کردش بروی
آنی فلان شیئه غالب اتدی چوق غلبه ایدن کمسنه غلّاب وبر قاج کره مغلوب اولان

وقدمه معناسنه

کمسنه یه کذلك اقرانی اوزرینه غالب دردیو حکم اولنان شاعره مغلّب دیرلر اضداددندر

پس شاعرك مُغَلَّبْ عبارتی مدح وذمّه محتملدر وفی المثل غلبتها انی خلقت نُشْبَةً یعنی

بن آنلره غالب اولدم زیرا بنم خلقتم آنك اوزرینه درکه بر شیئه تعلّق ایتدکم زیاده تعلّق

ایدرم زیاده ابرام والحاح ایدوب مقصودینه نائل اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور

قَرَّبَهُ نزدیك کرد اوراء آنی قریب ایتدی وفی المثل قرّب الحمار الی الردهة ولا تقل له

سا، ردهه صوچیم اولان موضعدر وسا، بر لفظدر که حماری صویه کوتوردکده صویه

ترغیب ایچون سویلیوب سا، سا، دیرلر بعض مواضعده صیتلق ویردکلری کبی یعنی مرادی

صویه کوتوروب کوستر وکندو حالنه ترك ایله ایشنك قولاینی بیلن کمسنده ضرب

اولنور یعنی آنی کندو حالنه ترك ایله زیرا ایشنك صحاحی سنده کله جك قدر رشدی

واردر قَرَّبَ قربانًا قربان کرد قربان ایتدی آصلنده حضرت الله تقرّب قصدی ایله

ایتدکلری عملدر ودخی پادشاهك مقرّبی اولان کمسنه یه قربان دیرلر یقال فلان من قربان

الملك وبُعدانه ودخی قرّب الفرس دیرلر آت سکرتدکده ایکی الدین معًا قالدیروب معًا

وضع ایلدی معناسنه واول آت کرزیاده کریم اولمغله صاحبنه قریب موضعده ربط اولنوب

آب وعلف ویرلر آکا مقرّب دیرلر ودخی حیّا وقرّب دیرلر حیّاك الله وقرّب دارك

دیو دعا ایتدی معناسنه یقال دخلت علی فلان فاهل ورحب وحیّ وقرّب وقراب

قافك ضمیله قریب وکسریله اول ظرف درکه مسافر اولان کمسنه آکا مهمات سفریه سین

وضع ایدر وفی المثل الفراد بقراب اکیس جابر بن عمرو المازنی عایف وقایف ایدی برکون

یولده کیدرکن ایکی آدم ایزینی کوروب دیدی که بونلرك صاحبلری شدید ومفرط

کمسنه لردر وبو قیلی ابراد ایدوب چکدی کتدی میدانی دیدی که الفراد ذو الفراد تقدیری

یعنی قلیجینی الدن چیقاروب قرابی طوردور ایکی قرار ایدن کمسنه قلیجینی وقرابی آله

چیقاران کمسنه دن زیرك دن ضد اصابت اتمك احتمالی اولان شیدن تعجیل فرار لازمدر

دیه جك یرده ضرب اولنور قَضَبَ الکَرْمَ برید شاخهای افزون رز را آصمه نك

زائد شاخلرین کسدی که آصمه یی برطادی تعبیر اولنور وقطع اولنان شاخلره قُضابه

دیرلر وشَعْرٌ مُقَضَّبٌ موی مرغول شده قیویرجق صاچ وقَضَّبَتْ شَعْرَها

دیرلر خاتون صاچینی قیویرجق ایتدی معناسنه قَطَّبَ مابَیْنَ عَیْنَیْه فراهم آورد

میان دو چشمش ایکی کوزینك میانینی جمع ایتدی که یوزینی آکدی تعبیر اولنور که

تعبّسدن کنایه در قَلَّبَ الشَیْءَ بکرداید چیزرا نسنه یی چویردی وقلّب السلعة

دیرلر تماشی بصیرت ایله تفتیش ایدوب درونه وبیرونه نظر ایتسه وقلّب الامر ظهرًا

لبطن مثلی بو معنادن مأخوذدر ظهرًا امردن بدل ولبطن ده اولان لام علی معناسنه در

ضرب ظهرًا لامر علی بطنه قوتی سنده حاصلی امرك ظاهرینی ایچروسنه چویردی کرکی کبی

مطّلع اولمق ایچون وفی مثل آخر قلب له ظهر المجن اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که

بر کمسنه یه محبت ورعایت اوزره ایکن عهدندن رجوع ایلیه کَذَبَهُ کَذِبًا دروغ

زن داشت اورا آنی یالانجی طوتدی یعنی یالانجیسین دیدی صاحب تاج دیدی که

سنه یه

کذبه تکذیبًا وکذّابًا دیرلر آکا کذبت دیدی معناسنه کذلك فلان کمسنه یالان سویلدی

دیو خبر ویرسه کذّبه دیرلر وتغلب اکذبه وکذّبه بر معنایه در دید کدن صکره دیدیکه

کاهی اکذبه کذب بیان ایتدی وکاهی کذّبه حمل ایتدی یعنی یالان سویلتدی معناسنه کلور

وکاهی آنی کاذب بولدی معناسنه دخی کلور دیدی ودخی حمل ثمره کذّبه دیرلر اول حمله

ایدوب صکره قوردقدی معناسنه وکذّبت لبن الناقة دیرلر سودی چکلدی قالمدی معناسنه

وکذّبتك عینك دیرلر سکا آصل اولمین نسنه کوستردی معناسنه وماکذّب ان فعل کذا

دیرلر هیچ توقف ایتمیوب شویله ایشله دی دیه جك یرده کَذَبَ بالأمر بدروغ داشت

کار را ایشه تصدیق اتمدی که اینانمدی تعبیر اولنور وفی الاساس کذب نفسه وکذّبته

نفسه دیرلر امانی بعیده ایله نفسی آکا تحدیث ایدوب وسنده اولمین شی آکا القا

اتسه لهذا نفسه کذوب تسمیه اتدیلر وبو معنایه اکذب النفس اذا احدثتها مثلی مناسب در

یعنی نفسکه سن مقصودیکه ظفر بوله من سین دیو تحدیث ایتمه که مقصوده واصل اولمق

ایچون سعیکه مانع اولور بشاردن سؤال اتدیلرکه عرب اشعارندن زیاده اشعر ومعنی

شعرلر دیدی که بر بیتی جمله شعره ترجیح مشکلدر لکن لبیدك شو قولی بغایت

کوزل واقعدر اولمشدر واکذب النفس اذا حدثتها ان صدق النفس یزری بالامل

صَایِدٌ مُکَلِّبٌ تسکار کننده اموز اینده مرغات را وسکاه را آوجی آو آولمق اوکره دیجی

تر شلره وکلب لره بیهقی دیدی که مکبّل دخی بو معنایه مکلّب دن مقلوب در لحّب

اللحم باره پاره کرد کوشت را اتی پاره پاره اتدی لَقَّبَهُ بکذا لقب نهاد اورا

بفلان چیز فلان نسنه ایله آکا لقب وضع اتدی وفی المثل صنبان ثوب لقّبت

هر انقا میدانی دیدی که هانع هر نوعك جمعیدر که هر نوع قمله کبیره یعنی بوییرك

بیت معناسنه در وصیبان صوآبك جمعیدر که صؤاب بیضة القملة معناسنه در که

ترکیده بیت شرکه سی دیرلر صاحب عباب لیث دن روایت اتدی که هر نوع قمله

صغیره در کذلك ابن درید قمله کبیره در دیدی قال فی رأسه هانع کالجعلان وابن الاعرابی

هرنع وهرنوع قمله صغیره در دیدی مثل مذکور اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که سیّئ

الحال وفلاکت زده اولدوغی معلوم ایکن دولت وبخت آورلك ادّعا ایلیه وهو اللقب

معروفدر اللقابج وتقول الجار احق بصقبه والمرفا حق بلقبه نقبوا فی البلاد

بکشتند در شهرها شهرلرده کزوب طولاشدیلر نَقَبَ عَنْهُ نیك برسید ازوی زیاده

سؤال وتجسس اتدی آندن نقر معناسنه وکلب نقیب دیرلر کلبك سسی چیقسون

ایچون بوغازینی نقب اتسلر که لئیملر کلبك آوازینی استماع ایدوب ضیف نزول ایدر دیو

خرفلرندن ایدرلر هذب النوب دیشه کرد جامه را جامه یه صاچاق اتدی هَذَّبَ

پاکیزه کرد اورا آنی پاك اتدی نقاه کبی وهذّب الفرس والطیر دیرلر آت سکرتمکده وقوش

اوچمقده سرعت اتدی معناسنه هلب الفرس موی دنبال اسب برکند آتك قویروغنك

قیللرینی قوپاردی آهلب اول آت درکه قویروغنك قیللری چوق اوله تَبَکَّتَهُ خاموش

کرد اورا آنی اسکات اتدی یعنی آکا سرزنش ولوم اتدکده آنی الزام ایدوب بالضروره [illegible]

غالب اولدی وآنی اسکات اتدی نَبَتَهُ استوار کرد اودا آنی محکم اتدی وفی المثل سه
أَنْبَتُّ فی الدار من الجدار کانه فی الدار دب الدار اطفل من لیل علی نهار سَمَّتَ
العاطس وشَمَّتَهُ پاسخ داد عطسه زننده را اغسره کمسنه یه جواب ویردی یعنی
یرحمك الله دیو جواب ویردی صَمَّتَهُ خاموش کرد اودا آنی اسکات اتدی وصمت
معناسنه لازم دخی استعمال اولنور نَبَّتَ الشجرَ نشاند درخت اغاجی غرس اتدی
ودخی نبت الصبی دیرلر تربیت اتدی معناسنه نَكَّتَ فی كَلامِهِ نکته اورددر
سخنش کاومنده نکته ایراد اتدی وهی النكتة معروفدر اَرَّثَ النارَ بیفروخت
آتش را آتشی علولندردی وقاووسرقیه کبی آتش یاقه جق نسنه یه اُرثه دیرلر ودخی
ارث بین القوم دیرلر ما بینلرنده فساد احداث اتدی معناسنه اَنَّثَ الاسمَ مؤنث
کرد اسم را اسمی مؤنث اتدی که تذکیر مقابلیدر وبر کمسنه امرنده سهولت ایدوب
تشدید اتمسه اَنَّثَ فی امره تأنیثاً دیرلر شیءٌ مُثَلَّثٌ چیز سه کوشه اوچ کوشه‌لی نسنه
وثلث الشیء دیرلر نسنه‌یی اوچ کوشه‌لی اتدی واوچدن برینی اخذ وایکی جزؤنی طرح اتدی
معناسنه جوهری دیدی که ناقه نلث اوچ ممه‌سی باغلو سه ثلث بنا قته دیرلر وایکی
ممه‌سی باغلو سه شطر بنا قته وبر ممه‌سی باغلو سه خلف بنا قته وجمله ممه‌لری
باغلو سه جمع بنا قته واکمش دیرلر صاحب تاج دیدی که حدیثده واقع اولدی که شر
الناس المثلث یعنی الساعی باخیه یهلك ثلثه نفسه واخاه وامامه شَعَّثَ المسواكَ
ژولیده کرد سر مسواك را مسواکك باشنی پریشان اتدی شعث آصلنده صاچی
پر آن زمانه طاره ممقدن ناشی قارشق مودنش اولمقدن عبارتدر رَجُلٌ أَشْعَثُ وامرأةٌ
شَعْثاءُ دیرلر ویره قاقدقلری قازیغه اَشْعَث دیدکلری باشی پریشان اولدیغی ایچوندر
یقال لمّ الله شعثکم وجمع شعبکم غَرَّثَه گرسنه کرد اودا آنی اجیقدردی جرغه معنا
غرثان آج معناسنه در وفی المثل غرثان فاربکوا له روایت اولندی که ابن لسان
الحمرة سفردن عودت واهلنه واصل اولدقده ولد ذکر ایله تبشیر اتدیلر ویاننه کتوردیلر
ابن لسان اول وقتده آج وصوسز ایدی دیدی که واقعه بلمم که بن بو ولدی آکل ایدیم
یا شرب می ایدیم خاتون مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی آجدر آنك ایچون بولامج پایك
چونکه بولامجی اکل ایدوب اوزرینه صو ایچدی کیف الطلا وامه دیو ولدك ووالده‌سنك
حاللرینی سؤال اتدی بر مصرع اولان آتنی اتمام وبر غیری ایشه شروع ایدن کمسنه
حقنده ضرب اولنور مصنف ظرافت ایله مقصودینه نائل اولان کمسنه حقنده ضرب
اولنور دیدی لَبَّثَهُ بدرنگ کردن واشت اودا آنی توقف اتدردی که اکلندردی
تعبیر اولنور وفی المثل اَبَثُّ قلیلاً یلحق الحلائب اصمعی دیدی که ملاویب عسک
اوغلقلرندن اولان اعوان وانصاردر مصنف دیدی که آدن ایچه انصاری اولان کمسنه
ایچون ضرب اولنور وفی مثل آخر لا یلبث الغزبان الصرمة غوی دن مراد ذئب در
یعنی ایکی قورت بر بریله مظاهرت اتسه‌لر آن قویندن ودوه‌یی هلاك اتمکده اهال
اتمزلر ایکی یاردم اتحاذ اتدکده آنلردن خلاص مشکلدر دیه جك یرده ضرب اولنور

نقث

كذا في الاساس

نقث الرجل بشتافت مرد رجل سرعت اتدی ج نبج الکلام مشوش کفت سخن را سوزی
پریشان سویلدی یعنی کرکی کبی بیان اتمدی وثبج کاهل یعنی ایکی یاغرین میانی در صیرته
وارنجه واول موضعی کوز اولان کمسنه یه اَثْبَجُ دیرلر ودخی نبج الراعی بالعصا دیرلر
صوپاسی صیرتنه واللری آنك آردینه وضع ایلسه خَرَّجَهُ استاد کرده بیرون
کرد اودا آنی استاد ایدوب طشره چیقاردی که زمراصطلاحزده تلامذه شاکردی باشقه
چیقاردی تعبیر اولنور وهو خریجه عنتی وزننده مخرج معناسنه آموخته وبرسر
آمده او کره نوب باشه چیقان کمسنه دَرَّجَهُ الی کذا اندك اندك درآورد اودا بهان چیز
آهسته آهسته آنی فلان نسنه یه کتوردی ومیان قومده نمایم ایله مشی ایدن
کمسنه یه درّاج دیرلر وفی الاساس دَرَّجَهُ الی هذا الامر ای عوّده برمرتبه دن برمرتبه یه
ترقی اتدیرن کمسنه یه تشبیه اولنمشدر سَحَّجَهُ بسر دندان کرفت اودا آنی دیش اوجیله
طوتدی که ایصیردی تعبیر اولنور وآنی یك قاشیدی معناسنه دخی کلور فتّج الثوب
درخت جامه را زمحکم جامه‌یی محکم دیکمدی قاموس عبارتنده شرك دیکدی معناسی
منفهم اولور ضَرَّجَهُ بالدم بیالود ش بخون آنی قان ایله آلوده اتدی وضرجت الثوب
دیرلر قیرمزی‌یه بویاسه که مشبع وموّرد میاننده اوله وضرّج انفه بدم دیرلر
بورننی قاناتسه وفی الاساس خیر ما یضرج به الصدق وشر ما یضرج به الکذب
ای یحسن به الکلام عَرَّجَ علیه ایستاد بروی آنك اوزرینه مقیم اولدی وعرّج علی
المنزل دیرلر مطیه‌سنی آنده حبس وکندو اقامت اتسه وعرّج علیه دیرلر میل اتدی
معناسنه فَرَّجَ عنه الغمّ دور کرد اذو ی اندوه را اندن غمی بعید اتدی یعنی غمنی
دفع اتدی بعض نسخه ده الکرب واقع اولدی که غم وشدة معناسنه در فَرَّجَ
بین اصابعه بکشاد میان انکشتانش پرمقلرینك اراسنی آچدی وهو الفرجة کشادگی
آچیقلق که یاریق تعبیر ایدرلر مُفَلَّجُ الثنایا کشاده دندانهای پیش اولك دیشلری
سیرك کمسنه وهو مُبَهَّجُ الوجه اما سیده روی یوزی شیشك کمسنه ح بجّحه شاد
کرد اودا آنی مسرور اتدی بَرَّحَ به برنج افکند اودا آنی زحمته القا اتدی وهی
البُرَحاءُ رنج زحمت وشدت والتباریح یقال به برحاء الحمی شدة الاذی وتباریح الشوق
ای توهّجه ودخی برّح الله عنك دیرلر شدتی حضرت الله دفع اتسون دیو دعا مقامنده
ونشانه اوق آتان کمسنه یه بَرَّحَ آمرحی دیرلر یعنی اوق هدفدن خطا می اتدی
یوخسه اصابت می اتدی خطا اتدکده برّحی اصابت اتدکده مرحی دیرلر بلج الرجل
مانده شد مرد رجل یورولدی اعیا ترجمه‌سی اندر وهکذا کردش آنی مجروح اتدی دبّج
فی الرکوع سرفرو کرد در رکوع رکوعده باشنی آشاغی اکدی اصمعی دیدی که
تدبیج اولدر که رکوعده ظهرینی بسط ایدوب باشنی اشاغی اکه وحدیث شریفده
واقع اولدی که انه نهی ان یدبج الرجل فی الرکوع کما یدبج الحمار بیهقی دیدی که
یدبج دال مهمله ودال معجمه ایله روایت اولندی لکن دال اعرفدر دیدی
دَبَّجَ هذا علی ذلك بجای نهاد این را بر آن یرینی آنك اوزرینه ترجیح اتدی

رَشَّحَهُ بپرورد او را آنى پرورده اتدى كه بسلدى تعبير اولنور ابو عمرو ديدى كه ترشيح
اولدر كه طفلك والده سى طفله آز آز سود ويروب آغزينه دوكر تا طفل كندى ممه يى مصه
قادر اولونجه وفلان يُرَشَّحُ للوزارة فلان كمسنه وزارت ايچون تبسلنير معناسنه معناى
مذكوردن ماخوذدر اساس ده ديدى كه ظبيه نك ولديني ترشيح اتمه سنك معناسى
بودر كه ولديني آز آز مشيه معتاد ايدر وهو مُرَشَّحٌ للخلافة بو معنادن ماخوذدر ديدى
واول طفله رَاشِح ووالده سنه مُرْشِح ديرلر رَشَّحَ ماله باصلاح آورد خواسته اش را
مالنى صلاحه كتوردى كه اونى دينه طوروب كوردى كوزتدى تعبير اولنور رَنَّحَهُ الخمر
بى هوش كرد او را شراب آنى شراب بيهوش اتدى ورنّح عليه ديرلر غُشِىَ عليه معناسنه
سَبَّحَ الله ولله بپاكى ياد كرد خدا را حضرت الهى پاكلك ايله ذكر اتدى يعنى نقايصدن
منزه اولدوغنه دلالت ايدن كلمه يى تكلم اتدى وهو السُّبُّوح خدا پاكست حضرت الله
نقايصدن پاكدر ودخى سبّح له ديرلر صلّى الله معناسنه وسُبْحَه صلوة ياخود صلوة
نافله معناسنه در سَرَّحَهُ رها كرد او را آنى صالى ويردى سرّح الابل دوه لرى مرعى يه صالدى
معناسنه در سَرَّحَ الشَّعَرَ شانه كرد موى را صاچى طاراتدى اكن تسريح ده بو وجه اوزره
تفسير اولونديكه اساس ده اولان تفسيره موافقدر لكن جوهرى وبيهقى وزوزنى وصحاح
الدين وسائر اصحاب لغت طارامزدن اول صاچى ارسال ايله تفسير اتديلر ودخى سرّح
اليه رسولا ديرلر آكا ايلچى ارسال اتدى وسرّح الامر ديرلر ايشى تسهيل اتدى وسرّح
الشىء تشديد ... اتدى معناسنه كلور ومقام دعاده سرّحك الله للخير ديرلر وفقك
الله معناسنه صَبَّحَهُمْ بامداد آمد برايشان اونلرينه صباح وقتى كلدى صَبَّحَكَ الله
بخير بامداد تا بخير كناد خدا حضرت الله سنك صباحكى خيره مقرون ايلسون وصُبِّحَ فلان
ديرلر آكا صبّحك الله ديو دعا اولندى معناسنه ودخى صبّحه ديرلر آكا صبوح ويردى
معناسنه غَبَقَهُ غبوق ويردى معناسنه اولديغى كبى وفى المثل صبّح حياه بخوخ
ميدانى ديدى كه صبوح صباح وقتى شرب اولنان شراب در يعنى حيانك صبوحى
شرب ايده كسنه يه زحمت ويرور زيرا اوقتده ايچه جك وقتى كلمدى ... ياسنه طالب اولان
كسنه حقنده ضرب اولنور ومن كلمات الاكابر من تصدّر قبل اوانه تصدّى لهوانه
صَرَّحَ بالشىء هويدا كرد چيز را نسنه يى اظهار اتدى وتصريح كلام تعريض مقابلى در
صَرَّحَ الشَّرَابَ ويژه كرد شراب را شرابى صاف اتدى وهو الصَّرِيحُ و الصُّرَاحُ يعنى
خالص نسنه ودخى صرّح انكشف معناسنه لازم استعمال اولنور كذلك صرّح النهار
ديرلر سحابى منكشف اولوب شمسى ظاهر اولدى معناسنه وفى المثل قد صَرَّحَتْ بجلذان
آنز واضح ايچون ضرب اولنور طَرَّحَ بنا ره باورد ودان كرد ديوار نى را ديوارى
يابدى واوزاتدى وطَرْمَحَه دخى بو معنايه در ودخى طرّح چوق طرح والقا اتدى معناسنه
كلور وفى المثل أَطْرِحْ نَحْذَكَ وكُلْ جُحْذَكَ نحذ دقيق دقيقنك طعامنك مقدارى طعام
اخراج اتمك معناسنه در يعنى سن دخى نم طعامن مقدارى طعام اخراج ووضع ايدوب
مادلكاوزره اكل ايله طَفَّحَ الحَوْضَ پر كرد حوض را تا بلب حوضى آغزينه لك طولدردى

فتح

وبعضى بو معنايى تشجيج ماده سنده ذكر اتدى شين وجيم ايله منه

مجهول صيغه سيله س

مصنف سابقا تلويح ده صبّح يى بو معنا ايله تفسير اتدى منه

فيروزابادى ديديكه صبوح صباح وقتى صاغيلان سوددر منه

ومن امثال المولدين الصبوح جموح منه

جلذان طائفه قريب بر موضعدر كه اصلا آنده تستر ايده جك نسنه يوقدر منه

فَتَحَ الاَبْوَابَ كشاد درهارا قپولرى آچدى وفى المثل افتح صُرَرَكَ تعلم عُجَرَكَ نفسكه مراجعت
وكندوكى تفتيش ايله كه خير وشرّكى عالم اوله سين ديه جك يرده ضرب اولنور فَرَّحَهُ شاد كرد
او را آنى مسرور اتدى أَفْرَحَ كبى فتّح الجرو ديده باز كرد سك بچه كوپك انيكى كوزينى
آچدى قَبَّحَ عَلَيْهِ فعله زشت كرداند بروى كردارش را آنك عملنى آنك اوزرينه قبيح اتدى
يعنى اتديكك عمل قبيحدر ديدى ياخود تعييب اتدى وفى الحديث لا تقبّحوا الوجوه بيهقى
ديدى كه يوزلرى قبحه نسبت اتمك بعضيلر قبّح الله وجه فلان ديو بددعا اتمك معناسنه در
ديديلر كه بو وجه اوزره قبحده ماخوذدر ابعاد معناسنه قال ابن المعتز — الا قبّح الله الضرورة
انها تكلف اعلى الخلق ادنى الخلايق كَلَّحَ وَجْهَهُ ترش كرد رويش يوزينى اكشتدى كه تعبّس
اتدى تعبير اولنور وتعجب مقامنده ما اَكْلَحَ كَلْحَتَهُ دير كه كلحه آغز واغزك اطرافى در
رَجُلٌ مُمَدَّحٌ مرد ستوده نزد هر كس هر كس عندنده ممدوح اولان كسنه مَلَّحَ القِدْرَ نمك بسيار
افكند در ديك چوملكه چوق طوز قويوب طعامنى افساد اتدى نَقَّحَ الكلام پاكيزه كرد سخن را
كلامى پاك سويلدى يعنى فضلتنى طرح اتدى ونقّح العود ديرلر اغاجى برداخت اتدى
ونقّح العظم ديرلر كموكك ايليكنى چيقاردى معناسنه نقول ما قرض الشعر المنقّح
الا بالذهن الملقّح أَرَّخَ الكِتَابَ تاريخ بنشت نامه را نامه يه تاريخ يازدى
وأرّخ توريخا وارّخ تاريخا بر معنايه در كه تاريخ وتوريخ تعريف وقت عملدن عبارتدر
سَبَّخَ الشىء سبك كرد چيز را نسنه يى خفيف اتدى سبّخ الله عنك الحمى خففها
معناسنه وسُبِّخَ عنا الحرّ خفّف معناسنه در وسبّخ القطن ديرلر پنبه يى دوردى
معناسنه كه پنبه يى ندفدن صكره بر قطعه لف ايدوب غزل اتدكلرى قطعه يه
سبيخه ديرلر وتسبيخ نوم شديد معناسنه در شَدَّخَ الرُّؤُوسَ بشكافت سرهاى
بسيار را چوق باشلر ياردى پس تشديد مفعولده تكثير ايچوندر ضَمَّخَهُ بالمسك
آلوده كرد او را بمشك آنى مسك ايله آلوده اتدى وتضميخ مطلقا رائحه طيبه ايله آلوده
اتمكدن عبارتدر پس لفظ مسك ذكر اولنديغى بو معنايى اشعار ايچون اولمق ملاحظه
اولنور وفى الاساس ضمّخه بالطيب فَرَّخَ الطَّائِرُ جوژه بر آورد مرغ قوش ياورى
چيقاردى ومن المجاز فرّخ الامر ديرلر امر مشتبه اولدقدن صكره ظاهر ومتبين
اولدى ودخى أَفْرَخَ القَوْمُ بَيْضَهُمْ ديرلر مستور اولان سرلرى ظاهر اولسه ودخى
فرّخ شجر ديرلر اغاجلك كوكندن تازه شولمال چوق چيقسه مصنف اساس ده
ديدى كه عربدن استماع اتدم كه فلان فرخ من الفروخ ديرلر ولد زنا مراد ايدرلر
ودخى فلان فريخ قومه ديرلر ميان قومنده اكرام صاحبى معناسنه يعنى قوم آكا
زياده ايدرلر اول قوش ياورسنه تشبيه اولندى كه بر قومك خانه سنده اولوب
اهل خانه آنى تربيت ايدرلر ودخى ديدى كه بو مقوله معانى غريبه دن تعجب اولنمز
كوردن ميسين كه بر شيئه هم عزيز ديرلر هم ذليل ديرلر مثلا اعزّ من بيضة البلد
ديرلر دوه قوشى يمورطه سنى زياده اخفا اتمه سى ملاحظه سيله واذلّ من بيضة
البلد ديرلر كه يمورطه سنى ترك واخر يمورطه يى محافظه اتمه سى ملاحظه سيله

وقد ذكره فى باب علم س

فى الاساس رجل ممدح بدح (?)

فى كل اللسان س

وفى الاساس فلان منقح ملقح اى مجرب مهذب منه

قال الجوهرى س

كذا فى العباب والقاموس

مَرَخَهُ بِالدُّهْنِ آلوده كرد اورا بروغن ياغ ايله آنى آلوده اتدى وچوق ياغلو نان كمسه يه
مرخ ديرلر دَآكَدَهُ استوار كرد اورا آنى محكم اتدى تأكيد وتوكيد بر معنايه در بَرَّدَ الْمَاءَ
خنك كرد آب را صويى صوغوتدى بَعَّدَهُ دور كرد اورا آنى بعيد اتدى جَرَّدَهُ مِنْ ثِيَابِهِ
برهنه كرد اورا ازجامه هاش جامه لرندن آنى صويدى كه چپلاق اتدى تعبير اولنور
جَمَدَ الشَّعْرَ بشك كرد موى را صاچى قيويرجق اتدى حَرَّرَهُ كژ كرد اورا آنى اكرى اتدى
يعنى طاق كبى مقوس اتدى حَمَّدَ اللّٰه سبحان دود اندر شد در حمد خدا حضرت الله
حمدنده مبالغه اتدى خَلَّدَ اللّٰهُ فِي الْجَنَّةِ جاويد كرد خداى اورا در بهشت حضرت الله آنى
جنتده مخلّد اتدى وخلد وخلخال قوله طاقدقلرى بيلوزك وقولاغه طاقدقلرى كوپه
معناسنه اولمغله اخلد ديوب آنك قولنه بيلوزك وقولاغنه منكوش طاقدى معناسى
مراد ايدرلر رَمَّدَ الشِّوَاءَ خاكستر آلود كرد بريان را بريانى كول ايله آلوده اتدى
ميدانى شوى اخرك حتى اذا انضج ومد مثلنده ديدى كه ترميد برشنه يى ومادة القا
اتمكدر صاحب وسيط ترميد اولدو كه بريان كركى كبى پيشدكدن صكره ومادة القا اتمكدر
ديدكدن صكره مورد مثلى شو وجهله بيان اتدى كه مثل مذكور حضرت عمردن مرويدر
لكن بعضيلر ديديكه مثل مذكورى اول تكلم ايدن عبد الله بن عباس در كه مغيرة بن
شعبه حضرت على خليفه اولدوغى اثناده حضورلرينه واروب ديدى سكا نصيحتم بودر كه
معاويه يى كالاول شام حكومتنه مقرر وعثمان طرفندن نصب اولنان عامللرى
دخى هر بريني مقاملرنده ثابت ايله كه سكا اطاعت وسندن بيعت اتسونلر بعده يا معزول
ايدرسين يا حالى اوزره ترك ايدرسين حضرت على جوابنده ديدى كه بو خصوصى بر كيجه
ملاحظه وتفكر ايدييم مغيره حضورلرندن چيقوب منزلنه كتدى وايرتسى كون ينه على
الصبح حضرت على حضورينه واردى كه وديدى كه يا امير المؤمنين دونكى كون سكا بر خصوص
عرض اتمش ايدم بو كيجه ملاحظه اتدم خطا اولديغى عندمده ظاهر اولدى مناسب اولان
اولدركه معاويه يى وعثمان طرفندن منصوب اولان عمالى بلا تأخير عزل ايدرسين تا كه
سكا مطيع اولان ايله عاصى اولان معلوم اوله سن دخى هر برينه مستحق اولدوغى
وجه اوزره معامله ايده سن مغيره بو كلامى تكلم ايدوب على حضورندن طشره چيقدى
وابن عباس ايچرو كيروب ديدى كه يا امير المؤمنين مغيره حضوركزه نه ايچون كلمش
ايدى على دخى ماجرايى حكايت اتدكده ابن عباس مثل مذكورى ايراد اتدى زَهَّدَهُ
فِي الشَّيْءِ بى رغبت كرد اورا درچيز آنى نسنه ده رغبتسز اتدى يعنى نسنه دن
آنى پرهيز اتدردى سَمَّدَ الْأَرْضَ سرگين كرد زمين را زمينى كوبره ايله اصلاح اتدى
سَنَّدَ الْخَشَبَ بر يكديگر نهاد چوبها آغاجلرى برى برى اوزرينه وضع اتدى سَهَّدَ
بى خواب كرد اورا آنى اويوتمدى سهاددن مأخوذ در ارق وسهد معناسنه وآن
اويويان كمسنه يه سُهُد ديرلر وامورنده بصيرت اوزره اولان كمسنه يه مُسَهَّد اطلاق
اولنديغى تشبيه طريقيله در شَرَّدَهُ براند اورا آنى طرد اتدى وهو شريد اى
طريد ومشرد مطرد تقول حسبتك راشدا فوجدتك شاردا شَرَّدَ الْبَعِيرَ بپهلو كرد



غريزه را قاووق ديلم اتدى فروق آبادى تشريد تقطيع معناسنه در ديدى وَهِيَ الشَّرِيدَةُ
بپلو ديلم صَرَّدَ الْعَطَاءَ اندك كرد عطارا عطايى آز اتدى صَعَّدَ فِي الْجَبَلِ بكوه برامد
طاغ اوزرينه چيقدى اخفش ديدى كه صعد فى الوادى ديرلر نزول اتدى انحدر معناسنه
عَمَّدَ رَأْسَهُ ببست سرش را باشينى باغلودى عصابه يا ثوب ايله كه عمامه اولميه
غَرَّدَ بكريخت قاچدى عَقَّدَ الْكَلَامَ بسته كفت سخن را كلامى معقد سويلدى كه مفهوم
منفهم اولمدى ودخى عقد البناء ديرلر طاقلر احداث ايلسه ودخى عقد الحبل ديرلر
ايپده چوق عقدى پيدا اتدى وعقد العهد ديرلر عهدى محكم اتدى وعقد العسل
ديرلر عسلى قوامه كتوردى معناسنه بيهقى ديدى كه مادهٔ مذكوره شد وشرح وتوثيقه
دلالت ايدر واعوذ بالله من شر المعقد كه مراد ساحردر غَرَّدَ الْحَمَامُ آواز كرد كبوتر
كوكرجين اوتدى غرد دخى بو معنايه در وَطَائِرٌ غَرِدٌ مرغ آواز كننده اوان ايديجى قوش
وهدير كوكرجين آوازينى بوغازنده ترديد وتكرير اتمكدن عبارتدر معلوم اوله كه صاحب
مرقات اصوات حيواناتى جمع وترتيب ايدوب بو مقامده ذكرى فائده دن عارى ومناسبتدن
خالى اولمغله ذكرى استصواب اولوندى صَهِيلٌ آت آوازى شحيج قاطر آوازى
نهيق حمار آوازى رغاء وحنين دوه آوازى ثغاء قيون آوازى يعار كچى آوازى
نباح كلب آوازى زئير ارسلان آوازى عواء قورت آوازى وعوعه شغال آوازى
قباع خنزير آوازى ضباح تلكو آوازى مواء كدى آوازى ضحك ميمون آوازى صفيب
طوشان آوازى بغام آهو آوازى هدير كوكرجين آوازى نعيب قرغه آوازى صداح
خروس آوازى قوقاة تاووق آوازى سجع قمرى آوازى صرصره بازى آوازى قعقعه
سقسيغن آوازى نقاء اوكى آوازى شقشقه سرچه آوازى فحيح ييلان آوازى
صئى فيل وفاره آوازى نقيق قورباغه آوازى وبعض اشيادن ظهور ايدن صدالرى
شو وجهله بيان اتدى كه صرير قلم صداسى كذلك قپو صداسى خفق نعلين صداسى
خرير صو صداسى نشيش چوملك قايناديقده ظهور ايدن صدا ازيز قزغان قايناديقده
ظهور ايدن صدا حسيس آتش صداسى هزيز يل صداسى هزيم رعد صداسى فريق
جنى صداسى خفيف اغاج صداسى وقوش قنادى صداسى صريف غرابه وچرخه ودولاب
صداسى ودوه ديشلرينك قيجردسى جحجمه ذكرمن صداسى قعقعه سلاح صداسى
خشخشه كاغد وثوب حديددن ظهور ايدن صدا كه قيغشدى تعبير اولنور دوى قولاقده
اولان صدا اطيط پالان صداسى كه قيجردى تعبير اولنور وسواس حلى صداسى كذلك
آرجيلا اتديكى صدا انتهى فَنَّدَهُ دروغ زن داشت اورا آنى كذبه نسبت اتدى وَهُوَ
الْفَنَدُ دروغ كذب ودخى فند زياده پير اولمقدن ضعف راى وعقله ديرلر پس
فنده ضعف رايه نسبت اتدى پيرلكدن معناسنه اولور واول كمسنه يه مفند ديرلركه
رجال خواصنده در رخا ترد مفند اطلاق اولنمز زيرا مقدما ايام شبابنده خاتونلرده
اصلا راى يوقدر عجوز اولدقده راينه ضعيف طارى اوله قَرَّدَهُ خوار كرد اورا
آنى ذليل اتدى ودخى قرد البعير ديرلر دوه نك كنه سنى قوپارسه وتقريد اصلنده كنه

معناسنه در ودوه دن كنه قوپارمق كند ويه دام اتمك ايچوندر. رحيلدن قلّدة كردن بند دركرده
اوكرد بويوننه قلاده طاقدی قلّدة الامارة اميری دركردن وی كرد بيكلكی آنك
بويوننه براقدی يعنی امور مادتی آكا تفويض اتدی كه بويوننه باغلودی تعبير اولنور
وقلّده قلاده ده سوء ديرلر آنی هجو اتدی معناسنه مجّد الله بزرگی ستود خدای را حضرت
اللهی عظمت ايله مدح اتدی ودخی مجد الابل ديرلر دوه يی كركی كبی طويورمدی معناسنه
اهل نجد لغتی در مرّد البناء بلند كرد بنارا بنايی يوكسلك اتدی وهموار اتدی معناسنه دخی
كلور ودخی مرّدت الغصن اغاج بوداغنك ورقنی قوپاردم معناسنه معّد الفراش
كسترانيد بستر را دوشكی دوشدی ودوشكی برمشاق اتدی معناسنه دخی كلور معّد
العذر واست كرد پوزش را عذری طوغری اتدی يعنی عذر صحيح اولدوغنه تصديق ايدوب
عذری قبول اتدی وتبسّط وبيان اتدی عذری معناسنه دخی كلور ودخی معّد الامر ديرلر
ايشی تسويه اتدی معناسنه نجّد البيت بياراست خانه را خانه يی تزيين اتدی
ونجو دوخانه نك ديوارينه زينت ايچون آصدقلری پرده لردركه مفردی نجد در
هجّدة بخوابانيد او را آنی اويوتدی هرّد اللحم نيك بجت گوشت را اتی زياده جه
بيشوردی اثّر فيه الحديث اثر كرد دروی سخن سوز آنده اثر اتدی تأثير اصلنده
بر نسنه ده بر نسنه نك اثرينی ابقادن عبارتدر آخّره واپس داشت اورا آنی گری
قودی كه تأخير اتدی تعبير اولنور آخر اولادن صكره در وجاء فی آخريات الناس ديرلر
جمله خلقدن صكره كلدی معناسنه ولا افعله أخرى الليالی وأخرى المنون ديرلر كه تأبيد
مراد ايدرلر كتاب مُبتَر كتاب ناتمام شرح ناقص اولان كتاب بذّر المال بر اكند كرد
خواسته را مالی پريشان ايدوب هلاك اتدی تبذير اصلنده تفريق معناسنه در ومسرف
اولان كمسنه يه بَذِر ديرلر وبر خاتون زوجنی توصيف ايدوب ديدی كه لاسمح بذر
ولابخيل حكر يعنی بنم زوجم نه سخی مسرف ونه بخيل محتكر در بلكه حالتين ميانه ده
متوسّط در وفلان هيذارة بيذارة ديرلر چوق هذيان سويلر وزياده مسرف در
معناسنه وافشاء اسرار ايدن كمسنه يه بذور اطلاق برّز القدر ديك افزار كذاشت
درديك چولمكه توابل قودی بزر تُرمتك ديرلر چولمكه بهار القا ايله معناسنه
وتقول اللحم المبزّر اشهى والنفس عليه اشرع والافص يجرّ نه السباع اشبه وهو
الابزار معروف در وافزار دن معرب در اباذير جمع بشّره بالخير مژده داد اورا يعنی
خير ايله آكا مژده وردی كه مژده لدی تعبير اولنور جوهری ديدی كه بشّر الرجل
وابشره وبشره بر معنايه لغتدر وبشارة وبُشارة مژده در بشّرته فابشر ديرلر
آكا مژده اتدم حتی مسرور اولدی حريری درّه ده ديدی كه بشارة بانك كسريله
مژده اتدكلری خبر وبُشارة مژده ايچون وير دكلری عطيّه وبشارة جمال معناسنه در
وفلان بشير الوجه ای حسن الوجه واكثر زعم اتديلر كه تبشير خيره مخصوص اوله
لكن وهم در بلكه تبشير خير وشرده استعمال اولنور قال الله تعالى فبشّرهم
بعذاب اليم زيرا بشارة بشاره تسميه اولندوغی تبشير اولنان كمسنه نك بشره سنه

خبر مذكورك

خبر مذكورك اثری ظاهر وچهره سی آنی استماع اتدكده متغير اولدوغی ايچوندر وشبهه
يوقدر كه خبر خير استماع اتدكده بشره متغير اولدوغی كبی خبر شر استماع اتدكده دخی بشره
متغير اولور لكن مطلق ذكر اولندقده خير ايله تبشير مراد اولور يقال بشّره ای بالخير وبشّره
بالخير وبشّره بالشر انتهى ومصنف بالخير عبارتيله قيد اتدكی معنای مذكوره مناسب ملاحظه
اولنور وكمال الاعلام صاحبی ديدی كه بشره اخبره بما يسره وايضا اصاب بشرته وبشر
بالشیء وابشر فرح وبشر بشارة جمل والبشر مصدر بشر بفتح الشين والبشر طلاقة الوجه
والبشر جمع بشير وهو المبشر والجميل ايضا انتهى بصّره تبصرة بنمود ش آكا كوستردی
تبصير تعريف وايضاح اتمكدن عبارتدر دخنا اساسده بصّرته وبصّرت به عبارتلرين
علّمته اياه ديو تفسير اتدی بكّر بامداد گاه رفت صباح وقتنده كتدی ودخی بكّر بالصلوة
ديرلر نمازی اول وقتنده ادا اتسه تبّر القوم هلاك كرد مردمان را قومی هلاك اتدی
وهو التبار هلاك تمّر المال بسيار كرد خواسته را مالی چوق اتدی جبّر العظام باز بست
استخوانهای شكسته را قريلمش كموكلری ينه صاردی وهو المجبر استخوانها بند كموكلری
بغلويان كمسنه جمّر الجيش لشكر را در ثغر فرو بست عسكری سرحدده باغلودی
يعنی برآز زمان مكث اتديروب كيرو كتورمدی وجمّرت الشعر ديرلر خاتون صاچنی
قفاسنه طوب ايدوب باغلوسه حبّر القصيدة بياراست قصيده را قصيده يی تحسين
اتدی اصمعی ديدی كه زمان جاهليتده طفيل غنوی يه محبّر ديرلر ايدی شعری
كوزل نظم اتدكی ايچون وذهب حبره وسبره ديرلر حسن وهيئتی قالمسه حذّره
بترسانيد ش آنی قورقوتدی حسّرت الطير بيفكند مرغ قوش توكينی دوكدی
حقّره خوار كرد ش آنی ذليل اتدی حمّر الشیء سرخ كرد چيزرا نسنه يی قرمزی
اتدی خضّره سبز كرد چيزرا نسنه يی يشل اتدی صفّره زرد كرد چيزرا
نسنه يی صاری اتدی خبّره آگاه كرد ش آنی خبردار اتدی جارية مخدّرة كنيزك
پرده نشين كرد انيده پرده نشين ومستوره اولنان جاريه يقال خدّرها اهلها
وجاريه يی عفت ايله مدح مقامنده هی من ربات الخدور ديرلر روايت اولندی كه
آزدشير ابن بابك آيغر آتی وحشی اولوب بيابانده قاچدقده حمر وحشی يه ايله
مختلط اولوب بر اناث حمار وحشی يی ضرب اتمكله آندن ولد حاصل اولدی وتناسل
اتديلر واول فرسك اسمی اخدر اولمغله نسبتنده آخدری ديرلر واحمق اولان كمسنه
حقنده هو من بنات اخدر او من بنات اكدر ديرلر يعنی حمار كبی احمق اولدوغی
معلومدر لكن آصل زاده می در يابد اصل می در واكدر حمار وحشينك ارككی در
خسّره تباه كرد او را آنی هلاك اتدی يقال خسّره سوء عمله ای اهلكه كشح مخصّر
تهی كاه باريك اينجه بوكورد كه اينجه بل تعبير اولنور وقدم مخصّر ديرلر بارمقلرينك
اوجی اوكچه سی زمينه مس اتمسه خفّره شرمزده كرد او را آنی شرمنده
اتدی كه اوتاندردی تعبير اولنور ودخی خفّرته ديرلر آنك امدادينه يتشدم معناسنه
دبّر الامر بينديشيد پايان كار را ايشك آخرينی فكر اتدی دبّر العبد بسازمرك

ازاد كرد بنده را عبدی وفاتندن صكره ازاد اتدی كه مدبر اتدی تعبیر اولنور ودخی دبر
الحدیث دیرلر آخردن حدیث روایت اتدی معناسنه دبّر الطائر اشیاءه نیكو كرد مرغ قوش
یوه سنی اصلاح اتدی دمّره و دمّر علیه هلاك كرد اورا آنی هلاك اتدی اساس ده اهلاك
مستأصل ایله قید اتدی واستاصیا ده تمر دیدكلری صیدلری اهلاك اتدیكی ایچون در
بعضیلر دیدیلر كه رایحه سنی صید حس اتمسون ایچون كوملسنه بعض نسنه ایله توتسی
ویردیكی ایچون در مصنف دیدی كه بووجه اوذره ذموز دن مأخوذ اولور هجوم معناسنه
وصیاد مذكور صیدك آكاهی یوق ایكن هجوم اتدیكی ایچون مدمّر تسمیه اولندی وهو الدمار
هلاك دبار دخی بومعنایه در ذكّر الاسم مذكر كرد اسم را اسمی مذكر اتدی انث مقابلی در
ذكّر الشیء بیاد تن آورد چیز را نسنه یی آنك ظلملرینه كتوردی آكدردی تعبیر اولنور ذكّر
المذكّر الناس بند داد بند دهنده مردمان را نصیحت ایدیجی خلقه نصیحت اتدی
ودخی طریق مذكّر دیرلر مخوف معناسنه ویوم مذكّر دیرلر قتال شدید واقع اولسه یومدن
عرب ناقه نك مذكر طوغورد یعنی كریه عد اتدكلرندن هر امر مكروهه اذكار ومادّه سنی
اطلاق ایدرلر كویا طریق ویوم مذكور مذكر طوغوردیلر جاریة مستّرة كنیزك پرده كی
زیر پرده قیلنان جاریه مخدره كبی ستر وخدر معنایه در سجّر الله البحار پر كرد خدا دریا
هارا حضرت الله دریالری طولدردی برمرتبه كه بربحرك صوی آخر بحرك صوینه قاریشوب
بحر واحد اولدی سحّره جادوی كرد اورا آكا سحر اتدی بیهقی كلامنده منفهم اولان بودركه
تسحیر چوق سحر اتمك معناسنه اوله ومصنفك المستحر عبارتی مسحّر مرة بعد اخری دیو تفسیری
بومعنایی تأیید ایدر وانما انت من المسحّرین قول شریفنده واقع اولان مسحّر طعام وشرابه محتاج
ایله تفسیر اولندی سخّره رام كرد تش آنی مطیع اتدی ودخی سخّره تسخیرًا دیرلر آكا اجرتسز ایش
تكلیف اتدی معناسنه سعّر الشمّر نهاد نرخ را نرخ وضع اتدی وهو السّعر نرخ كه تعریف
ایدوب رزق دیرلر اسعار جمع سعّر النار بنیك بیفروخت آتش را آتشی یاقدی سكّرت
ابصارنا خیره شد دیدهای ما مكرنلرین كركی كبی كورمز اولدی حیرتدن ناشی حبستا بعلتنا
ایله دخی تفسیر اولندی كه سكردن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور صوبندی معناسنه یقال
سكرت النهر ای سددته سمّر الباب میخ آهنین زد دورا قپویه دمور دن میخ ووردیكه
اول میخه مسمار دیرلر ودخی سمّر اللبن دیرلر سوده چوق صوقاتسه واول سوده سمار دیرلر
ودخی آخذت غریمی ثم سمّرته دیرلر آرشلته معناسنه سمّره بر عیب كرد اورا تعییب اتدی كه
شمّر الثوب برزد جامه را جامه یی یوقار وقالدردی شمّر عن ساقه دیرلر ساق اوزرندن
اولان ثوبی یوقاروقالدردی كه تركیبی بجاغنی صیغه دی تعبیر اولنور ودخی شمّر فی امره
دیرلر ایشنده چابك اولسه ورجل شمری چابك كمسنه كركی یا شمّری نسبت در ودخی
شمّرت السّهم دیرلر ارسلته معناسنه وفی المثل شمّر واتزر والبس جلة النرجد وسعی ایله
امر محلنده ضرب اولنور وشمّر ذیلو وادّرع لیلًا طلبده سعی وجد جهت مقامنده ضرب
اولنور شهّره معروف كردتش آنی هركس عندنده معروف اتدی صدّر كتابه بكذا سرنامه
كرد كتابش را بفلان چیز كتابنك اوّلنی فلان نسنه ایله ابتدا اتدی وهو صدر الكتاب

قال الجوهری فی دبر مسهه

جوهری التسعیر تقدیر السّعر دیدیكی ابس مصنف عبارتی تجربه مبنی در فافهم مسهه

وفی المثل التمر تحت المنجل مسهه

نثر اصلنده كوزكرآلت قیاغی منقلب اولمق معناسنه دروكاول كمسنه یه اكشن دیرلر مسهه





سرنامه كتاب كتابك عنوانی صدر آصلنده سینه معناسنه هرشیئك اوّلنه صدر تسمیه اولندوغی
تشبیه طریقیله در وفی المثل صدرك اوسع لسرّك كتم سرّ ایله امر وقتنده ضرب اولنور رجل
مصدّر مرد صدر نشین مجلسك صدرینه اوتورر دولمش كمسنه صغّر ضخم كرذكرد رخش را انی
بكینر یكندن ناشی بوینی بیکدی وصعّر بونك كبی بلكه مخصوص صدر واول كمسنه یه اصعر دیرلر
صغّر الاسم تصغیر كرد اسم را تصغیر اتدی اسمی مثلا ناصر لفظی نصیر اتدی ودخی صغّره
فی عیون الناس دیرلر خلقك نظرنده صغیر وحقیر اتدی معناسنه ضمّر الفرس بادیك میان
كرد اسب را آتك بلنی اینجه اتدی قسم اسماده مرور اتدیكه تضمیر اولدركه آتك علفنی
تدریج ایله زیاده ایدرلر غایت سمنه بالغ اولدقده تدریج ایله تنقیص ایدرلر اوّلكی مرتبه یه
نازل اولنجه بعده بوقرار اوزره ویروركه بومعنی قرق كونده تمام اولور ومدّة مذكوره یه
كذلك تضمیر وقتنده آنی ربط اتدكلری موضعه مضمار دیرلر طهّره پاك كرد تش آنی پاك
اتدی رجل مطهّر مرد بیرون ظفر بولان كمسنه ودخی طفّر التفاح دیرلر المایه طرناغی
باتوردی معناسنه وطفّر النبت دیرلر اوت زمینده طرناق قدر ظهور اتسه وفی المثل
اطلب تظفّر طلب مقصوده ترغیب مقامنده ضرب اولنور عبّر عن كذا تعبیر كرد از فلان چیز
فلان نسنه دن تعبیر اتدی یعنی برمعنایی بر لفظ ایله تعبیر ایدوب سویلدی وعبّرت الرؤیا
دیرلر فسّرتها معناسنه وعبّر الدّراهم دیرلر دراهم متفرّق اولدیغی حالده وزن اتدی
معناسنه وفی الاساس عبّر الدینار تعبیرًا دینارًا دیرلر عذّر فی الامر تقصیر كرد
دركار ایشده تقصیر اتدی ودخی عذّره دیرلر نجس ایله آلوده اتدی معناسنه ودخی
عذّر عذر كاذب اظهار اتدی معناسنه كلور جوهری دیدیكه معذّر تشدید ایله عذر
اظهار ایدن كمسنه در عذرینك محقق اولسون اولمسون ومحقق اولدیغی صورتده معتذر
لفظنك آصلی معتذر در افتعال بابندن كه بعد الاعلال معذّر اولور ومحقق اولمدیغی
صورتده معذّر آصلی اوزره تفعیل بابندن اولور حاصلی معنای اوّله نظرًا معذّر اول
كمسنه دركه برامرده تقصیر اتدیكی برعلّتدن نشأت اتمكله اول علّتی بیان ایدر یعنی
اگرچه فلان امرده تقصیر اتدم لكن تقصیرمك علّتی شو معنادر دیو بیان ایدر ومعنای
ثانی یه نظرًا معذّر اول كمسنه دركه برامرده تقصیر اتدیكی مجرّد تكاسل یا عناددن
نشأت ایدوب سبب واقع یوق ایكن علّت كاذبه بیان ایدر پس عذر لفظنك تفسیرنده واقع
اولان عبارت شیء لازمی ایله تفسیر قبیلندن اولدیغی اذهان سلیمه اصحابنه پوشیده دكلدر
فتأمّل حق التأمّل عزّره بزرك داشت اورا آنی بیوك طوتدی یعنی آنی تعظیم اتدی
عزّر الجانی تعزیر كرد جنایت كننده را تعذیر اتدی جنایت ایدن كمسنه یه وتعزیر اصلنده
تأدیب معناسنه در لهذا حددن ناقص ضربه تعزیر تسمیه اولوندی تقول زمانك العبد فیه
معزّر موقّر والحرّ معزّر موقّر اوّل منصرب ومعظم ثانی مضروب ومهزم معناسنه در
ودخی عزّر الحمار دیرلر حماره حمل ثقیل تحمیل اتدی معناسنه اوقرم كبی عشّر علیه الامر
دشوار كرد بروی كار را ایشی آكا كوچ اتدی خیر دعا مقامنده یسّر الله العسیر
دیرلر عشّر المصحف عشر نهاد مصحف را مصحفه عشر وضع اتدی یعنی اون آیت

باشنه بر علامت قودی وعشرت القوم دیرلر طقوز کسنه لر اتکله اون اولسه لر واکر اون عدده
سنه نك بر بنی اخذ ایدوب طقوز قالسه عشرت دیرلر تخفیف ایله ودخی عشر الحمار
دیرلر متتابعًا بر نفس ده اون کره شدت ایله نهیق اتمدکجه نهیق دن فارغ اولمسه وعرب شویله
زعم اندیلر که بر کسنه بر قریه یه دخول مراد ایدوب اول قریه نك وباسندن خوف ایلسه اول
قریه نك کنارنده اون کره حمار کبی نهیق اتدکدن صکره داخل اولسه اول قریه نك وباسندن امین
اولور عطرة خوش بوی کرد اورا آنی طیب ایله آلوده اتدی عفره بالتراب خاك آلوده
کرد اورا آنی طوپراق آلوده اتدی که طوپراغه بلادی تعبیر اولنور وعفر فرند دیوب علیه
اندی مراد ایدرلر عفردن ماخوذدر تراب معناسنه وعفرت نبتها دیرلر خانوده ولدیغی مرده
قطع مراد اتدکده مه سنه طوپراق سورسه ودخی عفرت اللحم دیرلر آنی قوم اوزرنده کونشده
قورو تسه واول اته عفر دیرلر عمره والله زنره کافی دران کرد اورا خدای حضرت الله آکا
اوزون عمر ویردی یاوپ سوره وهو العمر والعمر زندکانی حیوة اعماج عبر فی وجهه
کی زدد دو یش یوزینه قوزن سپدی که سبقت اتدی دیمکدن کنایه اولنور وفی المثل
لا یشق غباره سبقت ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور فروخ آبادی دیدی که غبر تراب
وغبره غبار معناسنه در وغبره دیرلر خاك ایله آلوده اتدی معناسنه ودیدی که مغبره
اول قومدر که ذکر الله ایله تحلیل وصوتلرین قراءة وغیری نسنه ایله تردید ایدرلر تا موغ برده
یعنی آخرته ترغیب اتدکلری ایچون بو اسم ایله تسمیه اولوندیلر دیدی زمانمزده صوفیلر
حلقه ذکرده اتدکلری کبی مصنفك انکار تصوف مشربی بلکه مذهبی اولمغله اساس ده
شور وجهله تعبیر اتدی که اول قومه کم الحانه شعر اوقویوب طرب ورقص ایدرلر آنلر مغبره
وتطریبلرینه تعبیر ایدرلر وامام شافعی دن روایت اتدی که بن بغیجه ن ندیقلر کوردوم که
بو تعبیری وضع اتدیلر که ناسی ذکر الله دن وقراءت قرآن دن صد ومنع ایدرلر وبعضیلر
دیدیلر که ناسی فانیه دن تزهید وغابره یه ترغیب اتدکلری ایچون مغبره تسمیه اولندی
ویقال عبادك المغبرة رش علینا المغفرة بیهقی دیدی که تغییر کرد انکیختن فتر عنه
العذاب کم کرد ازوی عذاب را عذابی آندن تنقیص اتدی وتفتیر اصلنده بر شیء سست
اتمك معناسنه در فترت الماء الحار دیرلر زیاده حرارتنی ازاله ایدوب میانه اتسه فجر
الانهار روان کرد جویها را نهرلر آقتدی فسر القرآن هویدا کرد قرآن را قرآنك معناسی
اظهار وبیان اتدی وهر نسنه نك احوالنه واقف اولدقلری شیئه تفسیره دیدکلری
بو معنادن ماخوذدر مثلا مریضك قاروره سینه تفسیر اطلاق اولوندیغی مریضك علتی
انکله معلوم اولوب طبیب آنك سببی ایله مرضك سببنه واقف اولدیغی ایچوندر
فطر الصائم روزه کشاد روزه دار را صائم اولان کسنه یه افطار اتدردی
یقال هو یفطر الناس یفطرون حسبه فقر الارض سوراخها کرد در زمین برای
نشاندن درخت اغاج دیکمك ایچون زمینده چوقورلر قازدی فکر فیه اندیشیده دروی
آنده اندیشه اتدی که دوشوندی تعبیر اولنور وهو الفکر والفکرة اندیشه دوشونمك
افکار فکر جمع لف ونشر مرتب طریقی اوزره در تقول لفلان فکر کلها فقر علی عیاله



تنك کرد نفقه را بر عیالش عیالنه نفقه یی آز اتدی یعنی اسراف اتمدی وسد رمق اوله جق
قدر نفقه یه قتر دیرلر بیهقی دیدی که تفتیر تهییج قتار معناسنه در یعنی بریانك رایحه سی
چیقارمق که اصلنده آرسلان صید ایدن کسنه کومله سنك ایچنده بریان آت قرقیده که آرسلان
حس ایدوب آت طرفنه توجه ایدرکن حذر اولنان قویویه دوشه صکره بریان رایحه سنه
قتار دیدیلر قدر الشیء اندازه کرد چیزرا نسنه یی تخمین اتدی قشر السمك پوست
باز کرد کنجد را سمسمك قبوغنی صویدی واول سمسمه مقشر وصویدقلری قبوغه قشار
دیرلر وشوم اولان کسنه یه قاشور دیرلر وقحط اولان نسنه یه قاشور تسمیه اولنور قصر
فی الشیء سستی کرد در چیز نسنه ده تکاسل اتدی که تقصیر اتدی که ضرب اولنور قصر
الحاج من شعره برید حاجی آن مویش حاجی صاحبی قرقدی قصر عنه فرو ماند ازوی
آنده عاجز اولدی قطره بر یك سو افکندش آنی بر طرفنه بیقدی که یانی اوزرینه
دوشوردی تعبیر اولنور قطردن ماخوذدر که ایکی طرف وایکی یان تعبیر اولنور
قطر الماء بچکانید آب را صویی طاملاتدی ودخی قطر الابل دیرلر دوه لری قطار اتدی
معناسنه وبر کسنه بوللی امساکه قادر اولمسه به تقطیر دیرلر کبره الله بزرك داشت خدا را
حضرت اللهه تعظیم اتدی کثر المال بسیار کرد خواسته را مالی چوق اتدی کدر الماء
تیره کرد آب را صویی بولاندردی کسره نیك شکست اورا آنی چوق قیردی وفی المثل
کسیر وعویر وکل غیر خیر اول بو مثلی امامة بنت نشبه نام خاتون تکلم اتدی که
قاف نام براعور کسنه آنی مقدما تزوج اتمش حسین زندکانی اولمغله خلف آف
تطلیق اتدکدن صکره حادثه نام براعرج ومنکسر الفخذ کسنه آنی تزوج اتدکده امامه
حادثه نك منکسر الفخذ اولدوغنی کوروب بو مثلی ایراد اتدی که عویردن مرادی خلف
وکسیردن مرادی حادثه در ایکی طرفدن مکروه وایکی جهتدن مذموم اولان نسنه ده
ضرب اولنور که بر وجهله خیر امیدی اولمیه قال ایدخل من یشاء بغیر اذن وکلهم کسیر
وعویر وابقی من ورآء الباب حتی کانی خفیة وسوای ابن کفره کافر خواندش
آکا کافر دیدی یعنی کفره نسبت اتدی کفر عن یمینه کفارت کرد از سوکندش یمیننده
کفارت اتدی کفر الله سیئاتهم بوشید خدا کناهان ایشان را حضرت الله آنلرك
کناهلرین ستر وعفو اتدی ودخی کفر العلج للملك دیرلر پادشاه حضورنده باشیله
سجوده اشارت اتسه یعنی الینی صدرینه وضع ایدوب تواضع اتدی معناسنه در
دیدی متترح بر اکنده کرد اورا آنی تفریق وتقسیم اتدی نثر المصحف باز کرد
مصحف را مصحفی آچدی ودخی نثرت عن العلیل دیرلر خسته یه افسون یازدم
یا افسون اوقودم وافسونه نشره تسمیه اولندی کویا افسون سببیله خسته نك علتی
نشر وتفریق اتدی نقره برما نید اورا آنی تنفیر اتدی که اورکوتدی تعبیر اولنور
ومنافره حسب ده محاکمه ومنفور مغلوب ونافر غالب معناسنه اولمغله نقره علیه
دیرلر فلان کسنه حسب ده فلان کسنه یه غالب در دیو حکم اتدی معناسنه وفی المثل
لقیته قبل کل صیح ونفر صیح صیحه ونفر تفرق معناسنه در یعنی طلوع فجردن

اول آکا ملوقی اولدم نقرّ عنه بژوهید اذوی آندن زیاده بحث وتفتیش اتدی نکرّ الاسم
نکره کرد اسم را اسمی نکره اتدی وهی النکرة معرفه مقابلی در هجّس بکرمکاه رفت
وقت ظهرده حرارت مشتد اولدقده کتدی واول وقته هاجره دیرلر آتیت اهلی مهجّراً دیرلر
وقت مذکورده اهلنه واصل اولسه اتیت موصلاً وقت عصرده واصل اولدم معناسنه
اولدیغی کبی که اول وقته اصیل دیرلر فی برّذ علیه بیشی کرد بروی آنک اوزرینه تقدم
اتدی ودخی برّزه دیرلر اظهر معناسنه خلیل دیدیکه رجل برّذ عفیف معناسنه در
جحنزه بجحنازه بساخت اورا بسازوی آنک مقاتی ایله تدارکین کوردی وفی المثل
احمق من جحیزة اقر شیب حرودینک اسمی در تسبیه حامل اولوب وضع حملی قریب
اولدقده قریبلرینه دیدیکه قارنمده بر شیء حرکت ایدر بلم مرض دن بلم بر غیری سببده
ببصیلک کوفه جامعنه تبرک اتدیکی ایچون احمق دیدیلر دیدی طرّز الثوب علم کرد جامه
جامه یه علم یعنی تمغا ایله علامت وضع اتدی اساس ده دیدیکه طراز ثیاب فاخره
نسج اولنان موضعدن عبارت اولمغله وجه ملیحه هو مما عمل فی طراز الله وکلام
مستحسنه هو من طراز فلان دیرلر مجازاً عجّزه بعجز نسبت کرد اورا آنی عجزه نسبت
اتدی عجّزت بزرک سرین شدن خاتون بیوک عجزلی اولدی واول خاتونه عجزاء دیرلر
وعجّزت خاتون بیر اولدی معناسنه دخی کلور وعجّز تثبط یعنی توقف اتدردی سیکنده
استعمال اولنور غرّزت الجرادة دنبال بزمین فروبرد ملخ برای خایه جکرکه قویروغنی
زمینه صوقدی یمورطه دوکمک ایچون نقّش السهم بکردانید تیررا برناخنش طرناغی
اوزرنده اوقی چویردی ودخی نقرت الولد دقصته معناسنه س ترسه باسیر کرد اورا
آنی قالقالی اتدی جرّسه محکم وای کرد ش آنک رأیی محکم اتدی معناسنه واول کمسنه یه
مجرّس دیرلر خرّس لها زن زاج راطعام ساخت لوحیسه خاتونه ایچون طعام طبخ اتدی
اول طعام خرسه دیرلر شیء مخمّس چیز بنج کوشه بش کوشه لی نسنه دلّس کرالبیع
غیب آن رایاره بپوشید در فروختن متاعک عیبی حین بیعده مشتری یه ستر اتدی
وحدیث ده تدلیس آنده عبارت در که حدیث استماع اتدیکی شیخک اسمی ترک واندن
اعلی کمسنه نک اسمی ذکر ایده که کویا بوندن استماع اتدی اول کمسنه یه مدلّس دیرلر
دنّس الثوب شوخکین کرد جامه را کرلو اتدی جامه یی ودنّس عرضه دیرلر عرضنه
شین ایراث ایدن عمل اتسه طلّس الکتاب محو کرد نبشته را یازلمش کتابک یازوسی
محو اتدی مصنّف دیدی که مجرّد خطّی افسادی ایچون سلسه طلّس وخطی کرکی کبی
محو ایدوب کاغدده اصلا اثری قالمسه طرّس دیرلر وخطی محو ایدوب جلب زیاده سعی
طلوسه دیرلر عبّس نیک ترش کرد رویش نی یاده تعبیس اتدی عرّس درآخر شب
فرود آمد مسافر استراحت کیجه آخرنده بر موضعه نزول اتدی واول موضعه معرّس
دیرلر عنّست بخانه پدر دیر ماند زن خاتون باباسی خانه سنده چوق مکث ایدوب
شوهر وارمدی شوهر اونده که بیر اولوب ابکار عدادندن معدود اولمیه واکر بر کرّه شوهره
وارمقده مکرم مکث اتسه آکا عانس دینز لر اصمعی دیدیکه عنّس اهلها دیرلر من بوده

وفي التاج القبيس مبالغة العبوس منه



نانونی اهلی مکث ایدوب شوهره ویرمسه لر وعنّست دیرلر مجهول صیغه سیله در وعنّست
معلوم صیغه سیله دیمزلر دیدی وفلان لم تعنّس السن وجهه دیرلر بیرلک آنک چهره سی
تغییر اتمدی معناسنه غلّس بالصلوة نمازی با دور آخر تاریکی شب کذارد نمازی
کیجه آخرینک ظلمتنده ادا اتدی یعنی صباح نمازینی ایرکن قیلدی که غلس کیجه
ظلمتنک آخریدر غلّسوا الماء بکاه امدند آب را صویه وقتیله کلدیلر که صباح بری
آچلدیغی وقتده که صباح قراکولغی تعبیر اولنور ووقع فلان فی تغلّس دیرلر
داهیه یه مبتلا اولسه فلّسه القاضی مفلس خوانداورا قاضی قاضی آکا مفلس دیدی
یعنی افلاسنه حکم اتدی قدّس الله بپاکی یاد کرد خدا را حضرت اللهی پاکلک ایله
ذکر اتدی یعنی عیوب ونقایصدن پاک ومنزه اولدوغنه دال اولان لفظیله تکلم اتدی
وهو القدّوس نیک پاک زیاده منزه وقدس طهارة معناسنه اولمغله جنته حظیرة
القدس دیرلر سیبویه قدّوس قافک فتحیله لغت در دیدی قرّس الماء سرد کرد آب را
صویی صوغوتدی وقرس برد شدید معناسنه در قرّس الماء دیرلر صو بوز طوکسه
وصورق بالیق شوروا سینه قریسه دیدکلری بر معنادن ماخوذ در قلّسه کلاه برشانید
اورا آکا تاج کیدردی که قلنسوه دن ماخوذ در ودخی قلس المقلسون دیرلر عیدلرده
ملوک پیشکاهنده قلیجلر وحربه لر ایله طبول ودفوف چالوب لعب ایدن کمسنه لر عادتلرین
اجرا اتدیلر معناسنه ودخی قلّس الرجل دیرلر بر کمسنه بر شریف کمسنه حضورنده الینی سینه سنه
وضع ایدوب تواضع اتسه وقلّست الکأس دیرلر زیاده طوله دوغی ایچون شرابی طشره
دوکسه لبّس علیه الامر بپوشید کرد بروی کار را ایشی آکا مستور اتدی یعنی تخلیط
ایدوب مشتبه قیلدی که تدلیسه قریب در واول کمسنه یه لباس دیرلر ملبّس دیمزلر
مجّسه المجوسی ابنه مغ کرد مجوسی پسرش را آتش پرست اوغلنی کندو کبی آتش
پرستلک آیینینی مدح وترغیب اتمکله آتش پرست اتدی نفّس عنه دور کرد از واندوه را
آندن غمی ازاله اتدی که نفس فرج معناسنه کلور یقال نفّس الله عنک کربتک
ای فرجک ودخی نفّسه فیه دیرلر آکا ترغیب اتدی معناسنه نکّسه نکوه سار کرد ش
باشی اشاغی چویردی نس حنّش القوم کرد کرد مردمان را قومی جمع اتدی حرّش
الکلاب براغالید سکان را کلبلری بری برینه دوشوروب دوکوشدردی حمّشه بخشم
آورد آنی غضبه کتوردی حمش وحشم غضب معناسنه در رعّشه بلرزانیدش
آنی درتدی رعشه دن ماخوذ در عرّش الکروم برداشت رزها را برجفته آصمه
چبوقلرین خرلک اوزرینه قالدردی که کروت اوزرینه قالدردی تعبیر اولنور
وکمی وته عریش دیرلر فتّش عنه واپژوهید ازوی آندن کرکی کبی سؤال اتدی که تفتیش
اتدی تعبیر اولنور وفی الاساس فتّش ولا تفتّش یعنی تفتیش خصمک صنعی مبالغه
ایله ومسامحه اتمه کمّشه شتابانید اورا آنی سرعت اتدردی نقّش الشیء نکار کرد
چیزرا نسنه یه نقش اتدی ص ترّصه استوار کرد اورا آنی محکم اتدی خلّصه الله
برهانیدش خدا حضرت الله نجات ویردی آکا ودخی خلّصته دیرلر صاف اتدی معناسنه

رخص له في كذا رخصت داد اورا درجنین چیزه شویله شیده آکا رخصت ویردی وهی الرخصة فاخی وسعت ویرمك که مساعده اتمك تعبیر اولنور وقد یقال الرخصة ما ابیح مع قیام المحرم رقصت ولدها پای کوبان کردن فرزندش خاتون ولدنی رقص اتدردی که اللنده اوینا تدی تعبیر اولنور عرص اللحم کوشت درمیان سرای افکند تاخشك شود اتی سرایك عرصه سنه القا اتدی قوروسون ایچون عرصه خانه لرمیاننده اولان بقعه نك اسمیدر محص الامر هوید اکرد چیزرا نسنه یی اظهار وبیان اتدی محصه الله بیامرزید ش خدا حضرت الله آنی کناه دن پاك اتدی پاكلدی تعبیر اولنور محص الذهب بالنار دیرلر آلتونی آتش ده قال اتسه ودخی محصه دیرلر امتحان اتدی معناسنه نغص عیشه ناخوش کردن زندگانی اورا آنك عیشنی مکدر اتدی اساس ده مرادی کندودن قطع اتدی دیو تفسیر اتدی زیرا نغص مراد تمام اولمقدن عبارتدر بعضه برخ برخ کرد ش آنی پاره پاره اتدی فرقه معناسنه وهر پاره یه بعض دیرلر یقال بعض الشر اهون من بعض ایکی شر ظهور ایدوب بری برندن متفاوت اولدقده ضرب اولنور ان من الشر خیارا مثلنه قریبدر ومن امثال المولدین بعض الشرك یتمسح بالمنی بعضی یا وامزدن ایو نسنه صدور ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور وبعض الحلم ذل وبعض العفو ضعف بغضه الیه دشمن کرد ایدش بوری فلان نسنه یی آکا دشمن اتدی که بغض اتدردی تعبیر اولنور تقول حبب الله الی زیدا وبغض الی عمرا یعنی زیدی سودیردی عمری سودیرمدی حرضه علی القتال بیفژولید اورا بر جنك آنی جنکه رغبت اتدردی ابوبکر الانباری دیدی که حرضت فلونا دیرلر بر کمسنه یی اغرا وقلبنی افساد اتدم معناسنه که حرض دن ماخوذدر که حرض وحارض اول کمسنه در که جسمنده یا عقلنده فساد اوله قال الله سبحانه حتی تکون حرضا فرا دیدی که حرض وحارض معنای مذکوره در لکن حارض لفظنك تثنیه وجمعی کلور وحرض تثنیه وجمع اولمز زیرا مصدر مجراسینه جاریدر ابو عبید دیدی که حرض اول کمسنه در که حزن آنی ضعیف وجسمنی اذابه اتمش اوله ابن عباس دن حرض لفظنك معناسی سؤال اتدیلر جوابنده هو حرض دون الموت دیدی رمقضه چشم داشت اورا آکا منتظر اولدی عرضه لكذا فرا پیش نهاد اورا بچنین چیز آنی فلان نسنه یه قارشو طوتدی وهی العرضة فرا پیش نهاده قارشو طوتیلان نسنه عرض بقوله سربسته کرد سخنش را کلامی مفسر سویلدی که تعریض اتدی تعبیر اولنور مثلا شارب الخمر اولان کمسنه نك عندنده لست بشارب الخمر دیوب سن ایچرسین معناسی مراد ایدرلر وفی المثل ان فی المعاریض لمندوحة عن الکذب تعریض تصریحك ضدیدر که کلام مبنی ظاهرده الفاظ اتمکله کلامی معرض اولور که جمعی معاریض کلور ومندوحه وتدحه سعت معناسنه در که کذب اتمکه مضطر مدیر ظن ایدن کمسنه ده ضرب اولنور یعنی کذبی اختیار اتمکدن تعریض ایله سویلمك اولیدر وفی مثل آخر عرض للکریم ولا تباحت بحت صرف وخالص معناسنه در یعنی کریم اولان کمسنه یه عرض حاجت

اندکه

اندکه تعریض ایله زیرا کریمدن سؤال حاجت تصریحه محتاج دکلدر عرضهم القاید مردراه آورد دادایشانرا انکه راه آینده یولدن کلن کمسنه آنلره هدیه ویردی وهی العراضة راه آورد یولدن کلن کمسنه نك ویردیکی هدیه وفی المثل عراضة توری الزناد اکا یدزناد زندلك جمعیدر چقماق معناسنه کایل مفرد ایکن جمعه صفت واقع اولدیغی زناد مفرد وزننده اولدوغی ایچوندر زندکایل آتشی چقمیان چقماقدن عبارتدر یعنی هدیه آتشی چیقمیان چقماغك آتشنی چیقارور حشن کلامی ایله خلقی فریفته ایدن کمسنه حقنده ودخی حصول مراد مشکل اولدقده رشوتك تأثیری واردر دیه جك یرده ضرب اولنور غمض عینه فرو خوابانید چشمش کوزینی یومدی وما ذقت غمضا خراب نچشیدم اویومدم مانمت معناسنه غمض وغماض اکرچه کوز یومق معناسنه در لکن نومه لازم اولمغله ملزوم آراده قیلندی غمض الکلام مر بسته کرد اید سخن را کلامی مغلق اتدی که آندن مقصود صعوبت ایله منفهم اولور فرض الله السورة فریضه های مختلف کرد خدا سوره را حضرت الله سوره مختلف فریضه لر قیلدی یعنی قطعه قطعه وآیت آیت اتدی وفی القاموس سورة انزلناها وفرضناها بالتشدید جعلنا فیها فریضة بعد فریضة وفصلناها وبیناها قرضه بستود ابنکوهید اورا آنی مدح یا ذم اتدی تقریظ دخی بو معنایه در مرضه بیمار داری کرد اورا آنی خسته اولدقده کوروب کوزه دب خدمت اتدی وصاحب اقناع دیدی که مرض فی الامر دیرلر بر ایش تقصیر اتسه نغض الغرب نیك بیفشاند جامه را جامه یی زیاده تحریك اتدی که میلکدی تعبیر اولنور طبلط درماند در رفتن مشی اتمکده یوردی نبطه عن الامر باز داشت اورا از کار آنی ایشدن کیرو طوتدی که مکث وتأخیر اتدردی تعبیر اولنور وکسل وثقل اولان غلام وجاریه یه نبط دیرلر حنط المیت مرده را حنوط کرد میته کوزل رایحه لو شیلر بخور اتدی غلط فی الامر تغلیط کرد کار را ایش ده فاریشقلق اتدی که افساد اتدی عبارتیله تفسیر اولندی سلطه علیه برکماشت اورا بروی آنی مسلط اتدی فلان کمسنه نك اوزرینه شحطه بالدم آلوده کرد اورا بخون آنی قان ایله آلوده اتدی یقال القتیل یتشحط فی دمه ای یضطرب غلطه بغلط نسبت کرد اورا آنی غلطه نسبت ایدوب غلط اتدی دیدی فرط فی الامر تقصیر کرد در کار ایش ده تقصیر اتدی فرط اذنها کوشوارة نهاد بر کوشش آنك قولاغنه کوپه وضع اتدی فرط الفرس العنان رها کرد دوال لکام اسب را آتی سکرتدردی دیزکنی براقدی اول مرتبه که دیزکنی آتك قولاقلرینك آردینه کلدی ودخی فرطت الیه رسولا دیرلر عجله اوندرهم الچی کوندرسه وفرط السراج دیرلر چراغك فتیله سنك اوجینی کسروب ضیاسی آرترسه واول کسروب آتدقلری فتیله اوجیله قراطه تسمیه اولنور وقراط سراج معناسنه کلور وفی المثل اضوء من القراط وفی المثل نشطه لكذا رغبت داد اورا بهان چیز آنی فلان نسنه یه ترغیب اتدی انشط من ظبی مقمر زیرا آهو مهتاب ده نشاط کلوب لعب ایدر نقط المصحف نقطها زبر مصحف مصحفه نقطه لر وضع اتدی ونقطت المرأة وجهها بالسواد

دیرلر تزیین ایچون یوزینه سیاه خاللر وضع ایلسه ظ غَلَّفَ عَلَيْهِ در شتی کرد بروی آکا
غلظت اتدی قَرَّظَهُ بستود اورا آنی مدح اتدی بیهقی دیدی که تقریظ حیوتده اولان
کمسنه یی مدح اتمك معناسنه در لکن تقریض مدح وذمرده مستعملدر وقرظ ورق السلم درکه
دباغلر آنکله دری اصلاح ایدرلر برکمسنه یی مدح ایدن کمسنه یه مقرظ دیدکلری
قارظ قرظ ایله دری یی اصلاح وتزیین اتدیکنه تشبیه طریقیله در ع بَدَّعَهُ مبتدع
خواند اورا آنی عمل بدعته نسبت ایدوب مبتدعدر دیدی بلع پدید آمد درموی او سپیدی
صاچنده بیاض قبل ظاهر اولدی جَرَّعَهُ الغُصَّةَ فروخورانید اورا درکلو کرفته دا بوغاز
طورمش نسنه یی آکا یوتدردی جَرَّعَهُ غُصَصَ الغیظ دیرلر برکمسنه غضبه کلمش ایکن
آکا کظم غیظ اندوروب غضبنی ازاله اتسه جُرعه بر ایچم صویه وجَرِّعْ بِرِّنْ یوطوم
ایچمکه دیرلر کرکی کبی سیراب اولنجه وفی المثل جَرِّعْ واوشال وَشَلْ ماء قلیل معناسنه در
یعنی مال غایت ده آزسن زیاده مُسرف سین مالنی اسراف ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور
یعنی مالیکی اعتدال ایله خرج ایله والا تیز افنا ایدرسین جَمَّعْنَا بنمازآدینه آمدیم جمعه
نمازینه کلدك جمعه نمازینی ادا اتدیك معناسنه دخی کلور جَمَّعَ مَالاً نیك کرد خواسته را
مالی چوق جمع اتدی شِوَاءٌ مُخَلَّعٌ بریان استخوان بیرون کرده شده کمکی چیقارلمش
بریان واولت آت کمکی آیریلوب صکره توابل ایله طبخ اولندقده صکره طغار جغه طولدرور
آکا خلَّع تسمیه اولنور شَيْءٌ مُرَبَّعٌ چیزچهار کوشه درت کوشه لی نسنه رَجَّعَ فِي صَوْتِهِ
نغمه کرد در آواز ش صوتنده نغمه اتدی که بوغازده صوتی تردید اتمکدن عبارتدر ودخی
رَجَّعَهُ دیرلر آکا انا لله وانا الیه راجعون دیدی معناسنه تاجٌ مُرَصَّعٌ تاج کوهر
نشانده جوهر اوتوردیلمش یعنی جواهر ایله تزیین اولنمش تاج رَقَّعَ ثَوْبَهُ نسبی وزنك
جامه اش را جامه سینه چوق یامه وور دی وفی المثل فیه من کل ذوق رُقَعْ آنده هر
ایسترسك بولنور دیه جك یرده ضرب اولنور سَفَّعَهُ الحَرُّ تیك بسوخت کرما اورا اسی
آنی زیاده یاقوب رنکنی تغییر اتدی وسفعته النار دیرلر آتش آنی سیاه اتدی معناسنه
تَسَلَّعَهُ بشکافت اورا آنی یاردی شَجَّعَهُ دلیر خواند اورا آنی شجاعته نسبت اتدی
ودخی شَجَّعَهُ دیرلر آنی تشجیع اتدی معناسنه شَفَّعَهُ الأَمِيرُ فِي المُذْنِبِ شفاعتش
قبول کرد فرمان ده درکناه کار امیر آنك کناه کار ایچون اتدیکی شفاعتی قبول اتدی
شَنَّعَ عَلَيْهِ تشنیع کرد بروی آکا تشنیع اتدی یعنی آندن صدور قبح تقبیح ولوم
اتدی وَهِيَ الشَّنِيعَةُ لوم کرد لوم اتمك صَدَّعَهُ درد سر داد ش باش آغریسی ویردی
صَرَّعَ البَيْتَ دو مصراع کرد بیت را بیتی ایکی قافیه لی اتدی یعنی مصرع اولنده دخی
قافیه یه رعایت اتدی مثنوی ابیاتی کبی وصرّع آصلنده زمینه طرح اتمك معناسنه
دخی کلور کشتی کیر اولان کمسنه یه مصارع دیدکلری بومعنادن ماخوذدر صَرَّعَهُ
مرّه صرعه نوع ایچوندر وفی المثل سوء الاستمساك خیر من حسن الصرعة یعنی
آت اوزرنده اوتورمقده ماهر اولمین کمسنه کندوی محافظه ایدوب زمینه دوشمسه
زمینه دوشوب ضرر اصابت اتمین کمسنده خیر در طریقت حقه یه ملازمت مخصوصنده



مذب اولنور دیر الحسان طریقیله عمل ایدن کمسنه نك کلامنده خطاسی اساءة ایله عمل
ایدن کمسنه نك اصابتندن خیردر ودخی صقّع دیرلر چوق صقّع اتدی معناسنه ضَجَّعَ تقصیر
کرد تقصیر اتدی قَزَّعَهُ بتراشیدش آنی قرد قوتدی ودخی قزّع عنه دیرلر برکمسنه نك غمنی
ازاله اتسه فَقَّعَ اصابعه پرك ان انکشتانه بیاورد پرمقلرندن صدا چیقاردی که چاتلوندی
تعبیر اولنور ابن الانباری دیدی که فقّع الرجل دیرلر تشدید ایدوب بی معنی کلمات تکلم
اتسه وفقّع ضرط معناسنه کلور وفقّع الورد دیرلر کل آچیلسه وفقّع الرجل دیرلر
کوزلرینی آچدی معناسنه بوشیندن اولمیه که اول کمسنه که تکلم اتدکی شدقه لرینی طولدوره
تکلم اتسه که ترکیده آوورلرینی طولدوره راق قبه قبه سویلر تعبیر اولنور آکا مفقّع ومتشدق
ومتفیهق دیرلر قَرَّعَهُ سرزنش صعب کرد ش آنی زیاده لوم اتدی وقرّع بربیاض قبارجقدر
دوه کوچکنده اولور عارج اولور تمسه اهلاك ایدر وفی المثل احر من القرع وقرّع
الفصیل دیرلر مرض مذکوری علاج ایدوب ازاله اتدی قذّی العین کوزدن قذاتی ازاله
اتدی معناسنه اولدیغی کبی قَطَّعَهُ پاره پاره کرد اورا آنی قطعه قطعه وپاره پاره
ایلدی وقطع الفرس الخیل دیرلر آت سائر آتلری تجاوز اتدی وجاءت الخیل مُقَطَّعَاتٍ
دیرلر آتلر سکرده رك بری برینك آردینه دوزیلوب کلدیلر معناسنه وثیاب قصیره واشعار
قصیره یه مقطعات دیرلر قَنَّعَهَا قناع بوشید اوزن را اول خاتونه قناع اورتدی
ودخی قنّع الدیك دیرلر خروس توکلرین قباردیب بوینده اولان اوزون توکلرین باشی
طرفنه کتورسه مَتَّعَهُ بِكَذَا برخورده اری داد اورا بفلان چیز فلان نسنه ایله آکا منفعت
ویردی مَتَّعَ المَرْأَةَ متعه داد زن را خاتونه متعه ویردی وَهِيَ المُتْعَةُ معروفدر
متعه آصلنده منفعت معناسنه در وخاتونه ویریلن متعه نکاحده دخی خاتونه نفع
ایصالی ظاهردر ودخی متع الشیء دیرلر اوزون اتدی معناسنه واوزون ومرتفع
اولان نسنه یه مانع دیرلر رَجُلٌ مُمَتَّعٌ مردیك چشم برکونکی کمسنه کوریا حضرت الله
برکون ایله منتفع اتدی ودخی متعك الله به دیرلر حضرت الله سنی چوق زمان
انکله منتفع اتسون دیو دعا مقامنده مَزَّعَ الشَّيْءَ پراکنده کرد چیزرا پریشان اتدی
نسنه یی هزعه پاره پاره کرد اورا آنی اوفاق اوفاق قیردی وپاره ایلدی
آلته مبضّع دیرلر بَلَّغَ الرِّسَالَةَ برسانید پیغام را خبری یتشدردی وَهُوَ البَلَاغُ
رسانیدن یتشدرمك رَفَّعَ عَيْشَهُ فراخ کرد زندکانی اورا آنك عیشنی توسیع اتدی
فَرَّغَهُ لِلْعَمَلِ فارغ کرد اورا برای کار ایشه آنی فارغ قیلدی یعنی سپارش ایدوب
غیری نسنه یی ترك ایدوب بر ایشه مشغول اول دیدی ودخی فرّغ الاناء دیرلر چانغی
بوشالتدی وفرّغ الفضة فی القالب دیرلر کومشی قالبه صب اتدی معناسنه مَزَّعَ
دَابَّتَهُ بغلطانید ستور ش را دابه سنی یووارلاندی که آغنادی تعبیر اولنور
أَلَّفَ الكِتَابَ نمرد کرد کتاب را کتاب جمع اتدی که کتاب تالیف تعبیر اولنور أَلَّفَ
بَيْنَ القُلُوبِ الفت افکند میان دلها قلبلر میاننه الفت واتحاد القا اتدی که
مابینلرنده اولان عداوت صداقته مبدل اولدی تَقَفَّتَ الرُّمْحَ راست کرد نیزه را

مزداق طوغری اتدی وطوغری ایرجک آلته ثقاف دیرلر جذف النعمة کافر شد بنعمت
نعمته شکر اتمدی حرّف القلم محرف برید جامه را قلمی محرف قط اتدی حرّف الکلام
عن مواضعه بگردانید سخنها را از جایهای خویش کلاملری یرلرندن چویردی که تغییر
اتدی تعبیر اولنور حلقه سوکند داد اورا آکا یمین ویردی خلقه وا پس گذاشت اورا
آنی گیرو قودی ذرّف علی المائة افزون شد بر صد یوز عدددن زیاده اولدی سلف
الرجل نهادی دادمرد را طعام ماحضری ویردی آکا ودخی سلف دیرلر قدم معناسنه
ومقدم اولان شیئه سالف وسلیف دیرلر شرّفه بزرگوار کرد شن آکا تعظیم اتدی شنّفها
گوش وار در گوش زن کرد خاتونک قولاغنه کوپه طاقدی وشنف کلامه دیرلر کلامی
استماع وحفظ اتدی معناسنه صحّفه خطا کرد در خواندن او آنی اوقومقده خطا
اتدی یعنی خطا کلمه‌یی تغییر اتدی وفی الصحاح التصحیف الخطاء فی الصحیفة
صرّفه بگردانیدش آنی چویردی ودخی صرفه دیرلر آنی صرف وخالص اتدی وصرف
دیرلر خالص شراب ایچدی معناسنه صنّف الکتاب تصنیف کرد کتاب را کتاب
تصنیف اتدی تصنیف اصلنده برشیئی صنف صنف ایدوب بعضنی بعضندن تمییزه
دیرلر وشجر مصنف دیرلر الوان وثماری مختلف اولسه ضعّف العطاء دوچندان
کرد عطیه را عطیه‌یی ایکی اوقدر اتدی که اول ویردیکی عطیه‌نک ضعفنی ویردی
ضعّفه التیر سست کرد اورا رفتن یوریمک آنی ضعیف اتدی ودخی ضعّفه دیرلر
آنی ضعفه نسبت اتدی معناسنه عرّفه الشیء شناسا کرد اورا بچیزی عالم اتدی
شنئه‌یی آنی که تعریف اتدی تعبیر اولنور علمه معناسنه قریب در عرّف الله الجنة
لاهلها خوشبوی کرد خدا بهشت را برای بهشتیان حضرت الله جنتی اهل جنت ایچون
تعطیر وکوزل رایحه‌لو اتدی عرّف الاسم معرفه کرد اسم را اسمی معرفه اتدی که نکره
مقابلی در وهی المعرفة معروف در ودخی عرّف الناس دیرلر عرفاته حاضر اولسه‌لر وموقفه
معرّف دیرلر وضالّه‌یی تعریف ایدن کمسنه‌یه دخی معرّف وتعریفی مقابله سنه اخذ اتدیکی
ماله حلوان دیرلر حلوة کذا دیرلر برشیئی برکمسنه اعطا اتدکن اول کمسنه آندن ممنون اولسه
حلاوتدن مأخوذ در شیرینی معناسنه وکاهن وساحرلر اخذ اتدیکی اجرته دخی حلوان
دیرلر که شرعا منهی در لکن حلوان معرّف جائز مقامنده برقعیدیه ده واقع اولان معرّفدن
مراد اول کمسنه در که فلان شخصی بن بلیرم آنی بکا تعریف ایله دیدکلری کمسنه در
عنّفه وعنّف علیه سخت ملامت کرد تش آنی زیاده لوم وتوبیخ اتدی غلّف
لحیته غالیه سود ریشش را صقالنه کوزل رایحه‌لی نسنه سوردی ایدر دیه
دیدی که غلف لفظ عالی در صواب اولان غلل در کتّف القوم دستهای مردمان
واپس بست قوملرک الرینی آردلرینه باغلادی کلّفه الامر تکلیف کرد بروی کاردا
ایشی آکا تکلیف اتدی یعنی وسعنده اولمین شیئی آکا تحمیل اتدی وفی المثل کلفتنی
بیض السمایم سمایم سمامة‌نک جمعیدر که بر ستو گبی برکوچک قوشدر که بوطلوسنه
ظفر ممکن دکلدر سماسم دخی روایت اولندی که سمسمة‌نک جمعیدر قیرمزی قرنجه

معناسنه

معناسنه امور شاقه تکلیف ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور وکلفتنی مخ البعوض دخی
بو محلده ضرب اولنور نصّفه بدونیمه کرد اورا آنی ایکی بولوک اتدی که تنصیف اتدی
تعبیر اولنور ونصیف اول بر پاره سپیددر که خاتونلر باشلرینه اورترلر که نصف خمار مقداری اولور
ونصّفه دخی دیرلر نصّف الجارية دیرلر باشینه نصیف اورتدی معناسنه نطّفها گوشوار
در گوش زن کرد خاتونک قولاغنه کوپه طاقدی نطّف نطفه‌نک جمعیدر که قرط یعنی کوپه
معناسنه در واصلنده لؤلؤ آب دار معناسنه در جواری آنی قولاقلرینه طقارلر نطّف الثوب
پاک کرد جامه را ثوبی پاک اتدی قرّقه بی خواب کرد اورا آنی اویوتمدی ارق سهر
معناسنه در ارّقه الهم غم آنی اویخوسز قودی معناسنه در میدانی جاء بام الربیق
علی اریق مثالنده دیدی که ام الربیق ابو عبیده دیدیکی اوزره داهیه دن عبارت اولدوغنک
وجهی بودر که ربیق ترکیبی برشیئی احاطه ایدن شیئه دلالت ایدر ربقه گبی داهیه دخی
ناسی احاطه اتمکله بو کنیه آکا مناسب در واریق اصلنده وریق در که واوی همزه‌یه تبدیل
اولندی وجوه ولجوه گبی واورق لفظی ترخیم اولنوب اریق اولدی که اورق کل رنکنده
اولان دوه در واصمعی دیدی که عرب شویله زعم ایدرلر که مثل مذکور اول کمسنه‌نک قولندن
مأخوذدر که جمل اورق اوزرنده غول کوروب بو کلامی تکلم اتدی حدّق الیه تیز
نکریست بوی آکا دقت ایله نظر اتدی بحّق الزق بشکافت جنک را طولومی یاردی
حرّقه نیک سوزانیدش مبالغه ایله انی یاقدی حلّق الطائر پرواز کرد مرغ در هوا
قوش هواده پرواز وجولان اتدی وفی المثل حلّقت به عنقاء مغرب مأیوس اولنان
نسنه ده ضرب اولنور حلّقوا رؤسهم بتراشیدند سرهای ایشانرا باشلرینی تراش اتدیلر
ویرهبی جشنا اتسه یعنی گرسه حلقة وکبرة وتشعة فی الشرة دیرلر یعنی باشنک تراش
اولونسون ویبویوك ییکت اول وکوبکده باغ اولسون وحلّق مال کثیر معناسنه در وفی
المثل جاء بحلق واحراف احرف واحرف الرجل دیرلر مالی نامی اولسه مال کثیر ایله کلن
کمسنه حقنده ضرب اولنور جاء بدبادبق وجاء بالهیل والهیلمان مثللری دخی بو محلده
ضرب اولنور حمّقه احمق خواند اورا آنی حمقه نسبت اتدی خرّق الثوب نیك بدرید
جامه را جامه‌یی مبالغه ایله یرتدی آساسده وشع شقه عبارتیله تفسیر اتدی ودخی
خرق دیرلر چوق یالان سویلسه خلّقه خلوق بمالید اورا آکا خلوق سوردی وهو
الخلوق طیب زرد صار وطیب که جهاز نسوانی استعمال ایدرلر جز واعظمی زعفران در
خلّق المضغة تمام خلق کرد خدا گوشت پاره را حضرت الله آت پاره سنی تمام خلق اتدی که
مراد اطوار جنیندن بر طوردر ودخی خلّق المتخرج دیرلر هوا اتدی معناسنه خنّقه
خبه کرد اورا آنک بوغازینی بوغدی وهو المخنق جای خبه کردن بوغاجق موضع که
مراد بوغازدر وفی المثل بلغ منه المخنق صددن بیرون نسنه تحمیل اولنان کمسنه حقنده
ضرب اولنور وصاحب عباب خنّق وخنق بر معنایه دردیدی وزیاده ابرام والحاح ایدن
کمسنه خنّق تسمیه اولنور وغی بوغان صیقوب تعجیز ایدن کمسنه‌یه تشبیه طریقیله در
وفی المثل الخنق یخرج الورق ابرام ایدن کمسنه مدیوندن حقنی آلمغه قادر اولور دیمکدر

ضرب اولنور وبوغازه طاقوب بوغاجق ایپه خناق وبوغولان کمسنه یه خنیق ومخنوق
دیرلر خنق التسعین بنود ساله رسید طقسان یاشنه بالغ اولدی دنق التاجر باریکی
کرد بازرکان در شمار بازرکان حسابنده تدقیق ایدوب دانقی دخی حساب اتدی ودنق
دنقت الشمس دیرلر غروبه قریب اولدی معناسنه شرقه بدزدی نسبت کردش آنی سرقه یه
نسبت شرق اللحم قدید کرد کوشت را اتی قوروتدی ایام تشریق بو معنادن ماخوذدر
زیرا عرب اضحیه قربانلرینک اتلرین قوریدرلر بعضیلر اشرق ثبیر مثلندن ماخوذدر دیدیلر
شرق المسافر رفت بسوی مشرق راه رو مشرق طرفنه کتدی مسافر مغرب مقابلیدر
وفی المثل شتان بین مشرق ومغرب ایکی نسنه میاننده فرق عظیم اولدقده ضرب اولنور
صدقه راست نسبت کردش آنی طوغری یه نسبت کردش طوغری سویلدی دیدی
صدق المصدق زکوة بستد زکوة ستاننده زکوة الیجی کمسنه زکوة آلدی زیرا مصدق
زکوة اخذ ایدن متصدق زکوة اعطا ایدن کمسنه در صفق الشراب بیالود شراب را
با آب شرابی صو ایله قاریشدردی وشرابی برظرفدن برظرفه بوشالتدی صاف اولسون
ایچون معناسنه دخی کلور کذلک صفق الابل دیرلر برمرعی دن برمرعی یه تحویل اتسه صفق
بیدیه دو دست بر هم زد ایکی اللرین بری برینه اوردی وهی الصفقة دو دست بهم
زدن ایکی الینی بری برینه اورمق تصفیق اصلنده ایکی شیء بری برینه اورمغله صوت
صوت اظهار اتمک معناسنه در پس صفق بیدیه ایکی اللرینی بری برینه اورمغله صوت
اظهار اتدی معناسنه اولور وحرف با ایله الدیغی بو معنایی مؤیددر طبق السیف
باپندگاه آمد شمشیر تا کر جدا کرد قلیج ایکی کمیک ملاقی اولدیغی مفصله راست
کلوب بری برندن آیردی اساس ده دیدی که حقیقت طبق اصابتدن عبارتدر که طبق
ایکی کمیک مفصلیدر وده طوغری یول ایله کیدوب برطرفه میل اتمه سه طبقت الابل
الطریق دیرلر وطبق الحاکم والمفتی دیرلر اصابه معناسنه واول بیت که عروضی کلمه نک
وسطنده واقع اوله آکا بیت مطبق دیرلر ومطر وجاد مطبق ای عام طرق له
راه داد اورا آکا یول ویردی ودخی طرقت القطاة دیرلر باغرتلوق قوشی یومورطه
وضع اتمکه قریب اولدی معناسنه ودخی طرقت المراة والناقة دیرلر ولدلری سهولت
ایله قارنلرندن طشره چیقسه وطرقت الابل دیرلر دوه لری حبس ایدوب مرعی یه صالمه
معناسنه وطرقت النعل دیرلر پاپوشه یامه اتدم معناسنه که هر یامه سینه طراق دیرلر
اصمعی دیدی که طرق ضعف واسترخا معناسنه مصدری طرقة کلور وفی المثل ان تحت
طریقتک لعنداوة عنداوه تیندوه ماخوذدر صوابدن عدول معناسنه یاخود عند تعند دن
ماخوذدر مخالفت معناسنه یعنی سنک احیانا لین وانقیادکده عسر وزحمت واردر
اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که انقیاد صورتنده کورینوب نفس الامرده سرکش اوله .
طلقها طلاق داد زن را خاتونه طلاق ویردی رجل مطلاق مرد همیشه طلاق دهنده هر زوج
اتدیکی خاتونه طلاق ویرمکه معتاد اولان کمسنه خمر معتقة می کهنه اسکی شراب علقه به
بیاویختش برو آنی آصدی فلوه نسنه یه ودخی علقها دمقة دیرلر سدرمق اوچق



وقد ذکره فی باب الافعال

بیهقی قطاهدن غیری ده مستعمل دکلدر منه

طریقه دن ماخوذدر یول معناسنه که تذکیر وتانیثی جائزدر وجمعی طرق واطراق کلور منه

مقداری طعام اطعام ایدک معناسنه که علقه سدرمق مقداری طعامدن عبارتدر یقال
لیس المتعلق کالمتأنق یعنی کفایت مقداری اکل ایدن طعامده اهتمام وتدقیق ایدن کبی دکلدر
میدانی کلفت الیک علق القربة مثلنده دیدی که علق اصلنده عرق ایدی لامه تبدیل
اتدیلر واصل مثلی شو وجهله بیان اتدی که عادتا قربه یی خدمتکار مقوله سی اسافل
ناسدن کمسنه لر کوتورر وبر کریم وشریف اولان کمسنه فقیر وبی کس اولدقده بالضروره قربه یی
کندو کوتورمک اقتضا ایدوب ناچار قربه نک ثقلتندن وخلقدن حیاسندن آکا عرق
طاری اولور پس عرق القربة دن مراد عرق مذکوردر یعنی بن سکا واصل اولمق ایچون کندو
نفسمه عرق قربه وی تکلیف اتدم وکندومه زحمت ویردم وهنا حیا وشرم ایله توجه
اتدم وصاحب عباب دیدی که کلفت لهذا الامر دیرلر حریص اولدم معناسنه ومثلده واقع
اولدی که کلفت الیک عرق القربة وجشمت الیک عبارتیله دخی روایت اولندی
دیدی مستقصی ده دیدی که عرق القربة دن مراد قربه نک صوییدر یعنی سنک طرفکه
توجه ایدوب صو کوتورمکه محتاج اولدم وبعضیلر دیدی که سنک ایچون کندومه
زحمت ویردم حتی قربه عرقی دینلدوغی کبی عرقی دین اولدم پس عرق القربه دن
مراد آنده ترشح ایدن صودر دیدی وبعضیلر عرق القربه ده علق القربه یعنی قربه اصاجق
چنکال مراددر دیدی یعنی سنک ایچون قربه یی چنکاله آصدم که مسافت اختیار اتدیم
بر کمسنه دوستی ایچون مشقته تحمل اتسه ضرب ایدرلر غرقه باب فرو برد اورا آنی
صویه صوقدی که غرق اتدی تعبیر اولنور ولجام مغرق دیرلر کمش یا آلتون ایله تزیین
اتسه لر بیهقی دیدی که ترکیب مذکور برشیء مبالغه ایدوب غایتنه کتورمکه دلالت
ایدر غلق الابواب ببست درها را قپولری باغلادی که مفعول مبالغه یی اشعار ایچون
ابواب جمع صیغه سیله ایراد اولندی فتقه بشکافت اورا آنی یاردی فرق بین
الاشیاء جدایی افکند میان چیزها نسنه لر ما بیننه جدالق براقدی که بری برندن آیردی
تعبیر اولنور فسقه فاسق خواند اورا آکا فاسق دیدی یعنی فسقه نسبت اتدی
بیض مشقق و مفلق خایه های شکافته یارلمش یومورطه لر فتقه بناز ونعمت
پرورد اورا آنی ناز ونعیم ایله بسلدی واول ارکک دوه که قومی عندنده مکرم اولوب
رکوب واذیت اتمیه لر آکا فنیق دیرلر ثرید ملبقة ثریدی که آلوده شده بچرب
بسیان چوق یاغ ایله آلوده اولمش ثرید اساس ده دیدی که ثرید ملبقة دیرلر
چوق یاغ ایله ایصلانب بغایت قارشدیرلمش ولبق طعامه دیرلر چوق قارشدیروب
یرمشق اتدی معناسنه وخوش خوی ولطیف وظریف اولان کمسنه یه لبق ولبیق
تسمیه اولندوغی بو معنادن ماخوذدر احادیث ملفقة سخنهای بهم آورده
بربره جمع اولنمش اقاویل باطله وکاذبه ولفقت الثوب دیرلر بر پاره ثوب
بر پاره ثوبه الصاق ایدوب بری برینه دیکسه واول ایکی پاره یه خیاطت اولنمش ایکی
لفقان دیرلر خیاطت زائل اولدقده بو اسم دخی آنلردن زائل اولور مزق سرود کرد
تغنی اتدی ومزق جاری وادنل مقوله سنک تغنی اتمه سندن عبارتدر مزق الثیاب

مجموعی دخی بر معنایه در بیدی منه

بدن یدجامهارا جامه لری یرتدی مَزَّقَا دیدن یرتمق که مصدردر تمزیقا معناسنه
ماوردی ادب الدین والدنیا نام تألیفنده روایت اتدی که ولید بن ابی یزید بن عبد
الملك برکره مصحف شریفدن تفأل ایدوب آچدقده وخاب کل جبار عنید کلدی
شدة غضبندن مصحف شریفی یرتوب دیدی که نظم اتوعد کل جبار عنید• فها
انا ذاك جبار عنید• اذا ما جئت ربك یوم حشر• فقل یا رب مزقنی الولید•
بو کستاخلقدن ایکی اوچ کون مرورنده تیر قتل ایله مقتول اولوب سزی سامانی
قصرینك قاپوسنه آصوب بر ایکی کوندن صکره شهرك یاروسنه نصب اتدیلر اعاذنا الله
من کلمات غیر مرضیة نَطَّقَهُ کمر بر میان وی بست آنك بلنه قوشاق باغلدی که
نطاق دن مأخوذدر قوشاغی معناسنه نَمَّقَ الکتابَ بیاراست کتاب را کتابی تزیین
وتحسین اتدی یعنی کتابی کتابت ایله تزیین اتدی ونمق الکتاب دیرلر کتبه معناسنه
نمق مجردیا زمق وتنمیق ایو یازمق معناسنه اولمق ملاحظه اولنور بَتَكَ الاذان
ببرید کوشها را قولاقلری کسدی که بتك قطع معناسنه در تقول خرج الی تبوك
ومعه سیفٌ بَتوكٌ وقطع اتدکن هرپاره سنه بتکه دیرلر حَرَّكَهُ بجنبانید اورا آنی
تحریك اتدی وهی الحرکة جنبش حرکت اتمك وما به حَراكٌ نیست اورا جنبش
آنك حرکتی یوقدر وفی المثل حَرِّكْ لها حُوارَها تَحِنَّ حُوار مه امردوم کوجکی در
مه دن کسلدکده فصیل دیرلر مثل مذکوری اول تکلم ایدن عمرو بن العاص دن صاحب
وسیط دیدی که معاویة بن ابی سفیان حضرت علی کرم الله وجهه ایله مقاتله مراد
ایدوب اهل شامدن امداد طلب اتدکن عمرو دیدی که یا معاویه اکر اهل شام سکا
معین اولدقلری زیاده مطلوب ایسه حضرت عثمانك قانلی کوملکین چیقاروب میان
قومه طرح ایله چونکه معاویه بو وجه اوزره اتدی قومه بر کریه وسوزش دوشوب
هر بری آغلو یاوق علی ایله مقاتله یه تحریض اتدیلر بو وقتده عمرو بو مثلی ایراد
اتدی یعنی ناقه یه ولدینی تذکیر ایله حنین وفریاد ایلسون اسکی دردینی
خاطرینه کتورکه بر نسنه یه غیبت اتسون دیه جك یرده ضرب اولنور وحَرِّكْ
لِحُبَيْكَ تَطْرَبْ معده نك طعامه اشتهاسی یوق دین کمسنه ده ضرب اولنور یعنی
ایکی چکه لریکی تحریك ایله که معدهك طربه کلسون تطعم تطعم مثلنه موافقدر
حَنَّكَ السِّنُّ استوار رأی کرد اورا دیرسالی چوق معمر اولمق آنی صاحب تجربه
ایدوب رأیی محکم اتدی تحنیك فرسدن استعاره در که منقاد اولسون ایچون
آغزینه ایپ کچورمکدن عبارتدر وهی الحنکة استوار رأی محکم اولمق ودخی
حنق لغتی دیرلر بر خرمایی آغزنده ازوب معصومك چکرسنه سورسه که عادتا
صبیان تولد اتدکن ایدرلر شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ بر یکدیکر کذرانید انکشتان خودرا
کندو پارمقلرین بری برینه کچوردی که الکریکی کلید لدی تعبیر اولنور فَلَّكَ ثَدْيُ
الْمَرْأَةِ بمقدار باد ریسه بر آمد پستان زن خاتونك مه سی اغرشاق مقداری ظاهر
اولدی فلکه دن مأخوذدر آغرشاق معناسنه در وهر مستدیر اولان شیئه فلك دیرلر

ارض



ارض اولسون غیری اولسون نَشَكَ بِعَصَمِهِ پنجه زد در کوشهای او آنك قولپلرینه یاپشدی
عِصَم عِصمة نك جمعیدر ایپ وقولب کبی یاپشه جق نسنه در مَشَّكَ الشَّيءَ مسك
آلود کرد چیزرا مسك ایله آلوده اتدی نسنه یی ثَوبٌ مُمَشَّكٌ دیرلر مسك ایله تطییب
اولونمش ثوب معناسنه ودخی مشکه دیرلر مسك رنکلو اتدی ومشکه دیرلر مسك
صاحبی اتدی معناسنه مَلَّكَ الشَّيءَ بملك او آورد چیزرا• نسنه یی آنك ملکنه کتوردی
یعنی آکا مالك اتدی ودخی ملکه دیرلر آنی پادشاه اتدی معناسنه وفلان کمسنه یی
کندو حالنه قودم دیه جك یرده مَلَّكْتُهُ وأمرَه دیرلر• ل مَجُدَ مُؤَثَّلٌ بزرکواری آصلی
آصلی وآباً عن جدٍ موروث اولان شرفه ولغاوه أَثَلَةُ مالٍ دیرلر آنك قدیمی مالی وار
معناسنه واثلت مالا دیرلر کندو ایچون یاخود غیری ایچون سرمایه پیدا اتدم وتاثلت
مالا دیرلر کندو ایچون سرمایه پیدا اتدم معناسنه ومجد اثال دیرلر تقول له آثاك
کاثله آثال آجَلَهُ وقت نهاد اورا• آکا مهلت ویردی بر معین وقته دك یقال ابن آدم
قصیر الاجل طویل الامل یؤثر العاجل وینذا لاجل ودخی اجمله دیرلر فلان کمسنه نك
بویونی آغریسنه علاج اتدی معناسنه وأصل آنده عبارتدر که بر کمسنه اویوقده
یاصدیق مساعد اولمغله بویونی آغریه یقال بي اجل فاجلوني آمَلَهُ امید داشت
اورا آنی امید اتدی أَهَّلَهُ لِلخَیرِ سزاوار کرد اورا بخیر آنی خیره لایق اتدی یعنی خیره
اهل ومستحق اتدی بَتَّلَهُ اللهُ بریده کردش خدا از دنیا حضرت الله آنی دنیادن
منقطع اتدی بتل بر نسنه یی بر نسنه دن آیرمق معناسنه در وزوجه دن یاخود دنیاده
لمنقطعه اولان خاتونه بتول تسمیه اولنور یقال بتل عملك لله عملکی ریا وسمعه دن
خالص ایله معناسنه ودخی تام الخلق معتدله اولان خاتونه مبتله تسمیه اتدکاری
آنك بعضی بعضی اوزرینه کلیوب پرلوریده اولدوغی ایچوندر واسم مذکور مذکره
اطلاق اولنمز تقول لها نَعَس مرتد وخص مبتلة بَجَّلَهُ بزرك داشت اورا آکا
تعظیم اتدی وهو مبجل فی قومه ویقال امرٌ بجیلٌ ای عظیم وبجلی حسبی معناسنه
کلور• بَخَّلَهُ ببخل نسبت کرد نش آنی بخله نسبت اتدی بَدَّلَهُ اللهُ مِنَ الخَوفِ أَمناً
بدل داد اورا خدا از بیم امینی حضرت الله آکا خوفدن امینلکی بدل ویردی یعنی
خوفنی ازاله ایدوب آنك بدلنه امن ویردی ابدل دخی بو معنایه در بَدَّلَ الامر والقول
بکردانید کاررا وسخن را ایشی ودخی قولی چویردی که تبدیل اتدی تعبیر اولنور غیره
معناسنه ثَقَّلَ عَلَیهِ کران کرد بروی آغرلق اتدی آنك اوزرینه یوکینی آغر اتدی
تعبیر اولنور• خفف مقابلیدر ثَمَّلَهُ باقی کذاشت اورا بقیه ترك اتدی آنی ثمیله
بقیه معناسنه در ابو عمرو دیدی که ثمله کاسه نك قعرنده باقی قالان صودر وثمل
الشم دیرلر بر قاچ کون زهرنده صودن ایصلانمش خمیر کبی اولسه یقال سقاه السم
المثمل جَدَّلَهُ برزمین افکند اورا• آنی زمینه دوشوردی یقال طعنه فجدله ای
اسقطه علی الارض جداله دن مأخوذدر ارض معناسنه جَهَّلَهُ بجهل نسبت کرد اورا
آنی جهله نسبت اتدی تقول رأیت بینهما مجاملة فانقلبت مجاهلة• ومن امثال المولدین

جهلك اشد من فقرك والجهل موت الاحياء حَصَّلَهُ حاصل كرد اورا آنی حاصل اتدی
ودخی حَصَّلَ تراب المعدن دیرلر آلتونی طپراغندن آیردی وخالص اتدی معناسنه وحَصَّلَ الذّنوبُ
دیرلر اوق کیککنده آلت ایله آیردی معناسنه ومُحَصِّلُ آلتِ کم مُنْخُلُ دخی دیرلر وحصّلوا القوم
فی الدیوان دیرلر دیوانده قومك حاضر وغائبی وحق ومیتنی تفتیش اتسه لرکه بزم
دیارمزده یوقلامه اتدیلر تعبیر ایدرلر حَمَلَهُ کذا بار نهاد بروی فلان چیزرا آنك اوزرینه فلان
نسنه یی یوك وضع اتدی ودخی حمّله شیئا دیرلر آکا برنسنه تکلیف اتدم معناسنه وفی
المثل حمّله حِمْلُ البازل وهو حق احسانی یا ستری نا اهله تحمیل اتسه ضرب اولنور دَبْلُ اللّقم
اللقم کرد کردن لقمه ها یا نکشتان نش بار مقلر ایله لقمه لری جمع اتدی وَدِبْلُ داهیه وَدُبَیْلَهٌ داهیهٔ
عظیمه معناسنه تعظیم ایچون تصغیر اولنان الفاظ قبیلندن در مقام بدده عاده رمالك بالدبیلة
دیرلر رَتَّلَ القرآنَ کتبا ده وبا ندیشه وآهسته خواند قرآن را آچیق وفکر ایدرك آهسته آهسته
اوقیدی قرآنی وثغر مُرَتَّلٌ دیرلر اولك دیشلر منتظم وهموار اولسه رَجَّلَ شعره شانه زد موی
صاجینی طارادی وشعر رَجِلٌ دیرلر صاج سبوطة وجعودة میاننده اولسه زَمَّلَهُ بالدم
آلوده کرد ش بخون آنی قان ایله آلوده اتدی وزمّله فی ثیابه لیغرق دیرلر سره ایچون آنی اثوابنه
صاردیلر وبوردیلر وبوك یعکلنده کلری دوه یه زاملة دیرلر که جمعی زوامل کلور وتقول
ما نحن الا من الحلة والرواة وذوامل القلم والرواة وزمیل ردیف معناسنه در تقول
انت فارس العلم واناز میلك سَبَّلَ الدّارَ سبیل کرد خانه را خانه یی سبیل اتدی یعنی
فی سبیل الله وقف اتدی سَجَّلَ لَهُ القاضی قاضی سجل نوشت برای او آنك ایچون قاضی
حکم ایدوب سجل یازدی سَجَّلَ عَلَیْهِ دخی بو معنایه در لکن اول نفعده وثانی ضرورده
مستعملدر وَهُوَ السِّجِلُّ نوشته حکم حکم مکتوب که بزمزدیارمزده حکم حجتی تعبیر اولنور
سَفَّلَ را سه سرفرو برد باشینی اشاغی اکدی صوبه معناسنه سَهَّلَ حِجابَهُ آسان کرد
پرده اش را آنك پرده سنی آسان اتدی عَجَّلَ لَهُ مِنَ الثّمنِ کذا در حال داد اورا ازبها
فلان چیزی فی الحال ویردی مشتری آکا اشترا اتدیکی نسنه نك قیمتندن بعضنی صاحب دخی
دیدیکه ابن عجل ولد زنانك کنیه سیدر وفی المثل عجّل لا بابك ضحاها تقدیمی مهم اولان
امرده عجله لازمدر دیه جك یرده ضرب اولنور وَعَجَّلَتْ بخارجة العجول خارجه بر کمسنه نك
اسمی وعجول والده سنك اسمیدر که مدت حمل تمام مندن اول آنی طوغوردی وقتندن اول
عجله اولنان نسنه حقنده ضرب اولنور والعجلة فرصة العجز تأتی فی مدح وعجلة فی ذم
وقتنده ضرب اولنور عَدَّلَ الشهودَ بعدل نسبت کرد کواهان را شاهدلری عدله نسبت
اتدی یعنی شهادته اهلدر دیو حکم اتدی ودخی عدّل المتاع دیرلر ایکی تنك باغلودی
معناسنه وبرکسنه ده یا سکی ایله ما یرس اولسه لر وضع علی یدی عدلٍ دیرلر که عدل
دیرلر که عدل برمشهور جلّاد ك اسمیدر وظالم اولان قاصیلر حقنده ماهم عدل ولکنهم عدول
یعنی عدل صاحبی دکللر بلکه جلّادلردر وهو عدلٌ عدالت کننده عدالت ایدیجی عدول
عَذَّلَهُ بسی ملامت کرد اورا آنی چوق لوم اتدی عَسَّلَهُ انکبین توشه کرد اورا
آکا عسلی اتمك قاتوغی ویردی ودخی عَسَّلَهُ دیرلر فلان شیء بال ایله پرورده اتدی

معناسنه



معناسنه عَضَّلَ السّهمُ بپیچید تیر در اندلختن اوق رمی اولندقده طولاندی ولوغری
کیتمدی عَضَّلَ الولدُ استوار شد بچه در شکم مادر چنانکه بیرون نتواند آمد صبی
والده سنك قارننده محکم اولوب طشره چیقاغه قادر اولمدی بِئرٌ مُعَطَّلَةٌ چاه کهنهٔ خراب
کذاشته اسکی قیوکه خراب ترك اولنمش اوله وعطّلوا دیارهم دیرلر خالی ترك اتسه لر
وعطّلت الابل دیرلر شبانسز ترك اولنسه وعطّلت المرأة حُلی سنی چیقارسه لر واولخاتونه
عاطل وعُطُل دیرلر جمعی عواطل کلور عقّل ابله بسیار عقال بر پای شتر ش بست دوه
یا غیکه چوق یاغ باغلودی رَجُلٌ مُغَفَّلٌ مرد غافل فطانتی اولمین کمسنه که غفله
دیرلر احمق اتدی وغفّله دخی غفلته نسبت اتدی معناسنه در فَصَّلَ اللؤلؤَ دوید
مروارید ها چیزهای دیکر کشید در رشته اینجولری رشته یه چکه کرو ما بینلرینه بونجوق
مثللو نسنه چکوب اینجولری بری برندن آیردی فَصَّلَ المُجْمَلَ پیدا کرد چیز ناپیدا را ظاهر
اولمین شیء اظهار اتدی فصل آصلنده برشیء برشیئدن آیرمق معناسنه در ومنه دن قطع
اولنان دوه کوچکینه فصیل اطلاق اولندیغی بومعنایه مبنی در که آنده صکره آنه سی آنی
چنان مرهم اتمز وفصیلی یانینه وارسه بلکه حالبی دبرّ لهذا مثل ده وارد اولدیکه فصیل
ذات الرتبة لا یُخیّل ذات الزّینة اول ناقه درکه کند وفصیلی وحالبی دبرّ وتخییل آندن
عبارت درکه ناقه کند وفصیلنه قطعا میل ورغبت ایتمکله سود ویرمز اولور ناقه
صاحبنه دیرلرکه رقوت در یسی با شیکه بوربوب درت آیاقلی اولدوغی حالده فصیل
اوزرینه هجوم ایله ناقه کوروب فصیلنه قورت هجوم اتدی ظن ایتمکله مرحمة بلکه تخلیص
ملاحظه سیله فصیلنه میل ایلیه صاحب مزبور بومثلی ایراد ایدر یعنی فصیل وحالبی
دبرّ ناقه یه بوحیله نك فائده سی یوقدر بالطبع متنفر المعاشرة اولان کمسنه یه عرض
محبت ونصح مفید دکلدر دیه جك یرده ضرب اولنور ودخی فصّلت الشاة دیرلر قوبونی
عضو عضو قطع اتسه فَسَّلَهُ ناکس خواند اورا آکا ناکس وبد آصل دیدی وهر رذیل
رردی اولان نسنه یه فَسْلٌ دیرلر ودخی فسّلت المرأة دیرلر زوجی نشاطه کلوب جماع
مراد اتدکده تعلّل وخنیّثم وار دیو بهانه ایدوب زوجنی دفع ایدر معناسنه وفی
الحدیث لعن الله المُفَسِّلَةَ والمُسَوِّفَةَ فَضَّلَهُ علیه افزونی نهاد اورا بروی آنی آخر
کمسنه نك اوزرینه زیاده لك قودی که ترجیح اتدی تعبیر اولنور ودخی فضّله الله دیرلر
حضرت الله آکا فضیلت ویردی معناسنه وفی المثل الفضل للمبتدی وان احسن
المقتدی الفضل للمتقدم مثلنه موافق در قَبَّلَهَا بوسه دادزن را خاتونی اوپدی
ومنه القُبْلَةُ بوسه اوپوش اَسِیرٌ مُکَبَّلٌ اسیر بند نهاده با غلو اسیر وکبل بوبیرلك
برقاغو معناسنه در کبلت عبد وکبّلتُ باغلودیم معناسنه در کَمَّلَهُ الشیءُ پاینداف
دادش چیزرا شیء آکا کودوب کوزنه تمکه ویردی کَمَّلَ تمام کرد تس آنی تمام اتدیکه تنقص
مقابلی در مَثَّلَهُ صورت کرد اورا آکا صورت اتدی یعنی آنك ایچون مثال قوردی
وفی الاساس مثّله به ای شبهه ودخی مثّل الشیء بالشیء دیرلر برنسنه یی برنسنه یه
مقدارده مساوی قیلسه لر وفی التاج مثلت له کذا انا صورت له مثاله بالکتابة وغیرها

خدم وحشم صاحبی اولان کسنه یه مخدم دیرلر دسم سبالکم بشیئ چرب الود کرد سبلتهای
ایشانه دابجیزی بر نسنه ایله آنلرك بیقلرینی یاغلودی که مراد اطعام اتدی دیمکدر ودخی
دسم ثیابه دیرلر تورلریچی توسیخ اتدیلر معناسنه ودینه ومروتی معیوب اولان کسنه یه ادسم
الثوب دیرلر دنس الثوب واطلس الثوب دخی بومعنایه در وماهو الا دسمة
دیرلر خیری یوقدر معناسنه ودخی دسم المطر الارض دیرلر یا غمور زمینی آز ایچق
یاش اتسه وفی الحدیث دسموا نونته یعنی صبی نك زنخدانی چقورینه از سیاه
نسنه ایله قاره ایدك تاکه چشم بد دن امین اوله حدیث مرجم سخن بند اشت کفته
ظن ایله سویلنمش سوز که رجمدن ماخوذدر قال الله سبحانه رجما بالغیب
ودخی رجمه بیوك طاش معناسنه در که جمعی رجم ورجام کلور رجم قبر دیرلر قبرینی
بیوك طاشلر ایله یاپسه عبد الله بن مغفل وصیتنده لا ترجموا قبری دیدی که اکرچه اربابِ
حدیث لا ترجموا ثلوثی صیغه سیله در دیدیلر لکن صحیح اولان تشدید ایله در رخم الاسم
ترخیم کرد اسم را اسمی ترخیم اتدی که حرف آخرینی اسقاط دن عبارتدر
رسیدانیك زده سلی ومن از ضعف تن این سان غذیا صاح روحی تحفة منی واقبلها
وذمر ثوبه وثر نك داد جامه اش را جامه سنی یامه دی زلم العصا راست تراشیده
عصا اوعصایی طغری یوندی وخفیف الهیئة اولان کسنه یه مزلم دیرلر وطغری اتدی
معناسنه ودخی زلم العطاء دیرلر احسانی قلیل عدّ اتدی معناسنه سخم و سخم الله
وجهه سیاه کرد خدا رویش را حضرت الله تعالی آنك یوزینی قاره اتدی که سخم
وسخمه سواد معناسنه در سلمه الله من الآفات نکاه داشت خدا اورا از آفتها
حضرت الله آنی آفتلردن حفظ اتدی یا اتسون وهو السلام من عیب عیبش سلم
علیه سلام کرد بروی آکا سلام اتدی که سلام ویردی تعبیر اولنور که مادة تحیت
وسلامت ایله دعا اتدی دیمکدر سلم الیه الشیئ بسپرد نش چیز را آکا نسنه یی
تسلیم اتدی سلم لله کرد نهاد در فرمان خدای را حضرت اللهك امرینه مطیع اولدی که
هر نظهور ایدر سه خیر او شر اعتراض اتمیوب راضی اولدی قبر مسنم کوردخ بشته
دوه هودکیبی که یاپلمش قبر که سنامدن ماخوذدر مسطح مقابلیدر واول کیل که
جوبات ایله طولدروب اوزرینه بر آز دخی زیاده وضع اتسه لر آکا مسنم دیرلر که تریده
طورد وقلونمش کیله تعبیر اولنور شخم الطعام تبك فاسد کرد خوردنی را طعامی
مبالغه ایله افساد اتدی شرم الصید باجراحت کریخت شکار شکار یاره لندقدن صکره
قاچدی ودخی شرم دیرلر مبالغه ایله شق اتدی معناسنه ضرم النار نیك
بیفروخت آتش را آتشی مبالغه ایله علولندردی فرس مطهم اسب تام خلقت
خلقتی تمام اولان آت وفی الاساس جواد مطهم ای تام الحسن ورجل مطهم
حاصلی مطهم اولدر که هر شیئ یرلو یرنده واصلا بروجهله قصوری یوق معناسنه
عتم درنك کرد توقف اتدی ودخی عتم عن الامر دیرلر کیرو چکلدی معناسنه
کف عنه کبی عظمه بزرك داشت اورا آکا تعظیم اتدی وعظمه الله دیرلر حضرت

سنداقی التاج
دسمات بابا عی واجیج باغنه
دی دیزیر مسلك

برشینك صورتنی تصویر اتمکدر ومثل شبه معناسنه در وفی المثل مثل الماء خیر من الماء
برکسنه یه برآن سود عرض ایدوب بوسود صو کبیدر دیدیلر اول وقت بو مثلی ایراد اتدی آز ایله
قناعت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور مهله زمان داد ش آکا مهلت ویردی نبله بسنك استنجا
کرد کسی را برکسنه یی طاش ایله استنجا اتدردی نبل بیوك وکوچك معناسنه کلور اضداددندر
حجر الاستنجایه نبل تسمیه اولندوغی عادتا کوچك اولدیغی ایچوندر نبلت الدابة سرکین افکند
ستور دابه نجسی القا اتدی که نبل دوث معناسنه اصحاب حوافره مخصوصدر نزله فرود
آورد فی آنی اشاغی اندردی ودخی نزل الاشیاء دیرلر ترتیب اتدی معناسنه نصل السهم
پیکان نهاد تیر را یا بیرون کرد از و اوقه دمرذن بچردی یا اوقك دمرنی چیقاردی که
اضداددندر نکل به عقوبت کرد اورا آکا عقوبة اتدی غیریلر عبرت آلسون ایچون وبد دعا
مقامنده دماه الله بنکلة دیرلر یعنی آنی بر عقوبته مبتلا اتسون که رسوای اولمغه سبب
اولسون هبلته هبلتك امك کفت اورا آکا والده ك سنك هلوکك ایچون اغلوسین دیدی
اثمه کناه کار خواند اورا آنی کناه کارلغه نسبت اتدی برمه بستوه آورد اورا آنی تضییق
وتعجیز اتدی برم آصلنده ایپ بوکمکدر فتل کبی واول ایپ که ایکی رنك ایپدن بوکلمش
اوله آکا بریم دیرلر که عرب نسوانی آنی قوللرینه وبیللرینه وطقلرینه طاقارلر کونی دکمه سین
دیو ثلم علیه امره زشت کرد اینه بروی کار نش را ایشنی آکا تقبیح اتدی یعنی سنك ایشك
قبیحدر دیدی ثلم الحائط رخنه کرد دیوار را دیواره کدیك آچدی ثلم دخی بو معنایه در که
اول دیواره متلوم ومثلم وکدیکه ثلم دیرلر یقال هنا ما یکلم الدین ویثلم الیقین وبر وجه دی
خیر محض اولان عالم وفات اتدکده آکا موته ثلمة للاسلام لا یسد دیو مرثیه ایدرلر
جثم الصید نشانه کرد شکار را کشته کرد صیدی دیری ایکن اوقه نشانه ایدوب
هلاك اولنجه اوق آتدی که صبر معناسنه قریب در بیهقی دیدی که قوش وطوشان
مثللو حیوانه مخصوصدر حول مجرم سال تمام تمام ییل جرمت العام دیرلر سنه یی
تمام اتدیم معناسنه جشمه الامر تکلیف کردش کار را ایشی آکا تکلیف اتدی وزحمتی
آکا تحمیل اتدی القی علیه جشمه ای کلفته وثقله حرم علیه الشیئ حرام کرد بروی
چیز را نسنه یی آکا حرام اتدی حلل مقابلیدر ودخی حرم الجلة دیرلر کرکی کبی دباغت
اتمدی معناسنه اعرابی محرم دیرلر اهل حضر ایله اختلاط اتمیوب جانی اولسه وفی
المثل حامد برکب من لا حلول له بر قوم بر کمسنه دوه لرینی عادت ایدوب جمله سنی سوق
اتدیلر الا بر ناقه که اهل جاهلیت آنی حرام ایدوب آکا رکوب اتمزلر ایدی آنی ترك اتدیلر
ناقه صاحبی اول ناقه یه رکوب ایدوب قورمك آردنجه کیتمك مراد اتدکده اوغلی دیدیکه
رکوبی حرام اولان ناقه یه نیچون رکوب ایدرسین دیدکده باباسی بو مثلی ایراد اتدی
برکسنه بالضروره منفوری اولان نسنه یی ارتکاب اتدکده ضرب اولنور حکمه فی ماله
حاکم کردش درخواسته خود آنی ماله حاکم اتدی یعنی مالنی آکا تفویض ایدوب
کندو مالی کبی متصرف اتدی ودخی حکم الرجل دیرلر مراد اتدیکی نسنه دن منع اتدی
معناسنه خدمها پای ابرنجن نهاد در پای زن خاتونك ایاغنه خلخال طاقدی ودخی

ختم

سنداقی التاج
وفی الاساس خطّ نزل معجب
سکاغل یانه کلشی بازی مناسنه در
مجموع کند
فرعامنزی در

الله آنی بویوك خلق اتدی معناسنه عكمت الابل بنك فربه شد نیز دوه بغایت سمزاولدی
عَمَّهُ بیاموخت اورا آكا تعلیم اتدی وفی المثل عوذ یعلم العنج عنج آندن عبارتدر كه
كنج دوه یه ركوب ایدن كمسنه یولارینی اول مرتبه چكر كه دوه نك باشی ایكی اوكجیلرینه
كلور دوه تعلیم اید نلرك عملیدر عوذ یاشلی مسن دوه در عمل مذكوره كنج دوه ده اجرا
اولنور تعلیم ایچون مسن اولان دوه ده اجرا فائده سز برمعنی در بیر اولان كمسنه یی
تادیب عبث معنی در دیه جك یرده ضرب اولنور ومن حیث المقرب عوذ یلقح مثلنه
موافقدر وتقلیح ازاله قلح دن عبارتدر كه دوه دیشلرنده اولان خضرت وانسان
دیشلرنده اولان صفرت معناسنه در یا شلی دوه نك دیشلری تطهیر اولنمز عنم
بنانه خضاب كرد انكشتا نش را یا رمقارینی حنالدی غرمه تاوان نهاد بروی آنی
بورجلی اتدی فخم الرجل در تاریكی شب رفت مرد رجل كیجه ظلمتنده كتدی كه یاتسو
وقتنده اولان ظلمته فحمة العشا دیرلر وفحم سیاه كومور معناسنه اولمغله فحم وجهه
دیرلر سوده معناسنه فخمه بزرك داشت اورا آنی تعظیم اتدی وفخم الحرف دیرلر
حرفی تلیین اتمدی معناسنه ابریق مقدم آبدستان سربسته باشی باغلو ابریق
وهو الفدام چیزی كه سرخنوب دابان بندند قاب قاجاغ آغزی باغلو دقلری
نسنه افدم ماده سنده تفصیل اولندی قحمه دریا باندی اورا آكا آكلتدی فحم الفرس
بردوی افكند اسب سوررا آت راكبنی یوزی اوزرینه دوشوردی قدمه فاپیش
كرد اورا آنی اوكه كچوردی كه تقدیم اتدی تعبیر اولنور كه متعدی در قدم بنفسه
خود فا بیش شد كندو اوكه كچدی تقدم معناسنه كه لازم در ومقدمة الجیش عسكره
تقدم ایدن قوم معناسنه بومعنادن مأخوذ در كذلك كوز بكارینه مقدم العین
وكوز قیرغنه مؤخر العین دیدكلری اقدم تقدم معناسنه اولدیغنه مبنی در وقدمنی
فلان القدمیة تقدم ورجل قدم متقدم معناسنه در انها لئیمة المقدمة كه مراد
ناصیه در ودخی قدم رجلك فی هذا العمل دیرلر آكا اقبال ایله دیه جك یرده استعمال
اولنور قدم الیه الامیر ان یفعل كذا بفرمود اورا فرمان ده كه فلان كاری كند
امیر آكا فلان ایشی ایشلسین دیو امر ایلدی قسمه بخش بخش كرد اورا آنی
حصه حصه ایلدی كه بولوشدردی تعبیر اولنور ودخی قسم الوشی دیرلر حسننه
معناسنه ووجه مقسم ای محسن قلم الاظفار ببید ناخنها را طرنا قلری
دوشوردی كه كسدی تعبیر اولنور تشدید مفعول ده مبالغه ایچون اولمغله اظفار
لفظی جمع صیغه سیله ایراد اتدی والا قلم الظفر دخی طرناق كسدی معناسنه در
وطرناق كسه جك مقراضه قلمان دیرلر وطرناق كسمكدن حاصل اولان قطعه یه قلامه
طفر ومقلوم الظفر ضعیف دن كنایه در كرمه گرامی داشت اورا آكا اكرام ونوازش
اتدی ودخی كرم السحاب دیرلر بولوت چوق یاغمور یاغدردی معناسنه كلمه
سخن گفت باوی آكا سوز سویلدی وهو الكلام سخن سوز الكلیم همسخن
سوز سویلشن كمسنه وموسی كلیم الله وكلیم منطق معناسنه در كما فی دخی دیرلر
فی القحاح م

وقد نقله من الاساس فی مادة اقدم

ودخی

ای جمع الكلام

ودخی كلمه دیرلر جرحه یعنی یاره لدی معناسنه لقمه فرو برایندش لقمه را لقمه یی آكا یوتدردی
ودخی لقمه دیرلر آكا لقمه ویردی معناسنه نشم اللحم بوی بد گرفت آغاز كرد گوشت
آت قوقمغه باشلادی ودخی نشم فی الامر دیرلر ایشه شروع اتدی معناسنه نشره مخصوصدر
نظم اللؤلؤ برشته كشید مروارید را اینجویی ایپلكه چكدی كه دوزدی تعبیر اولنور نظم
الكلام وسخن را بیك دیگر پیوست كلامی بری برینه آوردیغه اولاشدردی نعمه الله بنان
ونعمت برورد وش خدا حضرت الله تعالی آنی نازونعیم ایله پرورده اتدی هدم البیوت
خراب كرد خانها را خانه لری خراب اتدی كه ییقدی تعبیر اولنور ومنهدم اولان جزوه هدم
دیرلر واسكی ثوبه هدم تسمیه اولنور وداء هدمة دیرلر محذومة معناسنه وفی المثل هدمة
الثعلب اول قوم حقنده ضرب اولنور كه صلح اوزره ایكن میانلرینه فتن حلول ایده هرمه الله
سخت پیر كرد ش خدا حضرت الله تعالی آنی مبالغه ایله پیر اتدی واول كمسنه یه هرم دیرلر
وپیر اولان كمسنه نك پیرلك وقتنده حاصل اتدیكی ولده ابن هرمه دیرلر ابن عجزه دیدكلری
كبی وهرم الام دیرلر كوچك ایشی عظیم كوسترسه وقدرندن زیاده وصف اتسه دجل
مهضم مرد باریك میان اینجه بللو كمسنه واول من مادرم یارم باریه دن یاپلمش اوله
آكا مزمار مهضم دیرلر ابن السكیت زمرنای دیدكلری در دیدی كسر معناسنه اولان
هضم دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور ودره اینجه اولان چوقوره موضعه دخی هضم دیرلر
جمعی اهضام كلور وفی المثل اللیل واهضام الوادی یعنی كیجه وقتی دره نك چوقور
موضعلرینه یوریمه كه مظنه خطر در ایكی جهت دن مخوف اولان نسنه دن تحذیر مقامنده
ضرب اولنور ابن المیت بستود مرده را میتی مدح اتدی مخفی اولمیه كه ابن آصلنده
عیب معناسنه در ورداء الاكابر دیدكلری مرضه ابنه دیدكلری بومعنادن مأخوذ اولدیغی
بونده اقدم بیان اولنمشدی لهذا ابنه دیرلر بر كمسنه بی تعییب اتسه وابنه
دیرلر مدح ومحاسنی تعداد اتسه صكره میت ایچون ندبه ایدن كمسنه نك میتی مدحنه
استعمالی غالبه اولدی تقول لم یزل یقرظ احیاءكم ویؤبن موتاكم اذن المؤذن
بانك نماز داد بانك نماز زد هنده مؤذن نماز ایچون اذان ویردی واذان آصلنده
اعلام معناسنه اولمغله عبارت مذكوره اعلام وقت نمازك حلولنی اعلام اتدی دیمك
اولور صاحب مجمع لكل جابه جرزه ثم یؤذنه مثلنده دیدی كه جابه اول كمسنه در كه صویه
ورود ایلیه لكن شرب ایده جك آلتی اولمیه وجرزه برابچم صو معناسنه در وتاؤ ندیده
نعلی یوقدر متحیرته فاجاذنی دیرلر ادخی اسقا ایچون آندن صو طلب اتدیم دریغ اتمدی
معناسنه واذنته تا ذینا دیرلر ردته معناسنه حاصل معنی بودر كه هر كمسنه نك بزده
صو طلب ایلیه آكا برابچم صو ویروب صكره آنی صودن منع ورده ایدرز اول ضعیف
ایچون ضرب اولنور كه مكث طویل ایله مكث ایلیه مراد تعریض در آمن علی دعائه
آمین گفت بر دعاء او آنك دعاسنه آمین دیدی رایت جماعة مؤمنین داعیهالك
مؤمنین ولفظ آمین دعاده مد وقصر ایله لغتدر اجتماع ساكنین اولمغله آخری
فتح اوزره مبنی قیلندی كیف وایز كبی معناسی عربیده كذلك فلیكن فارسیده چنین باد

وتوركیده بویله اولسون عبارتلری ایله تعبیر اولنور بَدَّنَ بناد برآمد مستی اولدیكه یاشاروندی
تعبیر اولنور تقول بَدَّنْتُ لمّا بَدَنْتُ یاشلو ندقده سموز واتلی اولدوك معناسنه بَطَّنَ الثوب
آستر كرد جامه را جامه‌یه آستر اتدی كه بطانه آستر معناسنه در جَبَّنَه بددل خواندش آنی
جُبْنه نسبت ایدوب قورقاقدر دیدی حَزَّنَ صَوْتَه رازكرد آوازش را آهسته آواز اتدی
یعنی پك سویلدی حَسَّنَه خوب كرد اورا آنی كوزل اتدی حَقَّنَه استوار كرد اورا آنی محكم
اتدی قاكَه بالتخمین بكفت سخن را بكمان ظن ایله سویلدی سوزی وفی الاساس قال فیه بالتخمین
ای والتقدیر دَدَّنَ القمیص سرآستین كرد پیرهن را كوملكه یلك باشی اتدیكه ودن كوملك
قولتوق طرفندن اولان جانبی در وردنه خز دیدكلری قاشی در تقول كن طیب الاردان
وانه لمتكش الاردان اول ردنك جمعی وثانی ردنك جمیدر سَخَّنَ المرقة گرم كرد شوربا را
شوربایی قیزدردی وماء سُخْنٌ وسَخِینٌ ویوم سُخْنٌ وسُخْنانٌ اسی كون معناسنه در
سَكَّنَه بپا وا ما نیدش آنی تسكین اتدی سَمَّنَه فربه كرد اورا آنی سموز اتدی وسَمَّنَه یاغ ویردی
ودخی سمنه صووق اتدی معناسنه كلور ضَمَّنَه الشیء پا بندان كردش چیز را نسنه‌یه
آنی ضامن اتدی ضَمَّنَ الكتاب كذا درا ندرون او چنین چیزاست آنك درونده شویله
نسنه وار در عَثَّنَ ثوبه بخور كرد جامه اش را جامه سنی بخورلدی عُثَان دخان
معناسنه در كه جمعی عواثن كلور دواخن كبی وعثان غبار معناسنه دخی كلور فَتَّنَه
بفتنه افكندش آنی فتنه‌یه القا اتدی قَرَّنَهُمْ فی الاصفاد بهم بست ایشانرا در بندها
بری برینه باغلودی آنلری باغلوده كه بری برینه چاتدی تعبیر اولنور كَفَّنَه بكفن پیچید
اورا آنی كفنه صاریدی لَحَّنَه بلحن نسبت كرد اورا آنی لحنه نسبت ایدوب خطا اتدك دیدی
لَقَّنَه بانی باد داد اورا آنی لسانه ویردی یعنی بر لفظی بر كمسنه‌یه شویله القا اتدیكه
اول كمسنه اول لفظی فهم ایدوب لسانه اجرا اتدی تلقین آصلنده مطلقا تفهیم معناسنه در
ولقانه سرعت فهمدن عبارتدر ونیز فهم اولان كمسنه‌یه لَقِن دیرلر هَنَّنَه نهادی داد
یعنی ما حضری ویردیكه اول طعامه صفر اكش وبزم اصطلاحمزده قصور آلقی تعبیر اولنور
آكا هُنَّه دیرلر وفی الحدیث هنّوا ضیفكم تقول فلان یطلب الهُنَّة ولا یطعم الهنّة
مَكَّنَه فی الارض جای داد اورا در زمین زمینده آكا مكان ویردی ومكّن له دخی بو معنایه در
نَصَّحَه ونَصَّح له دیدكلری كبی ابو علی فارسی دیدی كه ردف لكم قبیلندندر نَتَّنَه
كنده كرد اورا آنی بدرایحه لو اتدی هَجَّنَه زشت كرد اورا آنی قبیح اتدی قبیحه معناسنه
هَدَّنَتْ ولدها فراخوابانید زن فرزندش را بسخن كفتن خاتون ولدینی سوز ایله
اویوتدیكه معروفدر ودخی هدنه دیرلر بطوؤ اتدی معناسنه در رَجُلٌ مُدَلَّهٌ مرد بی هوش
عقلی كتمش رجل غمدن یا عشقدن ناشی اساسده دیدیكه مدلّه اول كمسنه در كه
كندونه فعل اتدیكنی وغیرك كندویه نه فعل اتدیكنی بلمز سَفَّهَه سفیه خواند اورا
آنی خفت عقله نسبت ایدوب سفیه در دیدی شَبَّهَه كذا بكذا ماننده كرد فلان چیز را
بفلان چیز فلان نسنه‌یی فلان نسنه‌یه تشبیه اتدی شُبِّهَ علیه الامر پوشیده كرد
بروی كار را ایش آكا مستور اتدیكه مشتبه اتدی تعبیر اولنور فَقَّهَه فی الدین

دانا كرد

یا كردو فارسیدن مستعمل در

وفصلته فی باب كرم

دار قتیله

اهل یمن اصطلاحی در

دانا كرد اورا در دین علم شریعتده آنی عالم اتدی وفی الحدیث من اراد الله به خیرا فقّهه فی
الدین وفی الاساس فَقُهَت فلونا وافقهته ایاه فهّمته ففقّهه وفحل فقیه دیرلر اول آیغیره كه
حملی اولان مؤنث ایله حملی اولمیوب آیغیره طالب اولان مؤنثی تمییز اتسه كَرَّهَ الیه الكفر
دشمن كرد انیدش ناكرویدنی را كافر اولمغی آكا دشمن اتدی یعنی كفری سودرمدی نَبَّهَه
عن نومه بیدار كرد اورا از خوابش آنی اویقوسندن اویاندردی ودخی نَبَّهَه دیرلر آف
شهرت اتدی خامل وگمنام ایكن معناسنه ودخی نبّه دیرلر بر نسنه‌دن غافل اولان
كسنه‌یه اول نسنه‌یه دلالت اتسه كه آندن آكاه اتدی تعبیر اولنور نَزَّهَ نفسه عن كذا
پاكیزه كرد خویشتن را از فلان چیز فلان نسنه‌دن كندینی بری اتدی ونزاهة سوء اولان
اردن بعید اولمقدن عبارتدر واول كمسنه كه لؤمدن بعید وكرم صاحبی اوله آكا نزیه كریم
دیرلر ومكان نزیه دیرلر خالی وخلقدن بعید اولسه المضاعف تَبَّبَه هلاك كرد
اورا آنی هلاك اتدی ودخی تبّب علیه دیرلر هلاك ایله دعا اتدی معناسنه زیرا
مقام بد دعاده تبّه لفلان دیرلر الزمه هلاكا وخسرانا معناسنه وبر كمسنه بر كمسنه‌یه
م شتم اتدی وهم بد دعا اتدی دیه‌جك محلده اوسعه سبّا واشبعه تبّا دیرلر جَبَّبَ
بگریخت از جنك جنكدن فرار اتدی فرس مُجَبَّبٌ اسپی كه تا برانو سپید اول آت كه اوكلی
ایاغنك دیزینه وارنجه آق اوله یا آرد ایاغینك قوروغینه دك آق اوله حَبَّبَ
الیه الایمان دوست كرد اورا گرویدنی را آكا ایمانی درست اتدیكه سودیردی تعبیر
اولنور خَبَّبَ غلامی بنده‌ء ما تباه كرد برمن بنم غلامی بنمه اوزریمه افساد اتدی
خِبّ‌دن ماخوذدر خدعه معناسنه رَبَّبَه پروردش آنی تربیه ایدوب بسلدی رَبَّاه
معناسنه ذَبَّبَ العنب موبز كرد انكور را یا نقی اوزومی قوروتدی ودخی ذبّب دیرلر
آغزی كوپوردی یعنی آغزی غضبندن كوپوكلندی معناسنه سَبَّبَ للوم سبب ساخت
كار را ایشه ایچون سبب پیدا اتدی وهو السبب معروفدر اسبابنج ویقال سبّب الله
لك سبب خیر وسبّبت للماء مجری صویه معناسنه در وسبّ شتم وذم معناسنه
اولمغله دبّرم سبّه دیرلر كه ذم اولنور ودهردن بر قطعه‌یه دخی سبّه دیرلر زیرا هر كس
آندن شكوی ایدر شَبَّبَ بها ستودن اورا در غزل وحال عشق خود كفت خاتونی
غزلنده مدح وعشقنك حالنی سویلدی باب مُضَبَّبٌ در میخ آهنین نهاده دموردن
میخ قاقیلمش قاپو ضَبَّة باشی بوریلك میخ وقول دموری تعبیر اتدكلری بیوك
دمور در لَبَّبَه گریبانش گرفت وبكشید اورا یاقه سندن طوتوب چكدیكه سورودی
تعبیر اولنور نته‌كم وقت مخاصمه ده واقع اولور وهو التلبیب گریبان گرفتن
وكشیدن یاقه‌دن طوتوب سورملك اساسده دیدیكه اخذ بتلبیبه وهو ما فی موضع
اللبب من ثیابه ولبب صدرك یوقاروسنده قلاده وضع اولنان موضعدر كه هم
گریباندن آشاغیدر ودخی لبب دیرلر قرمه طرخ وقتنده یا یعنی بریعتنه چكروب
كندونك بقاسنی طوتدی وصراخ اتدی معناسنه نته‌كم عربك عادتی بودر
شَتَّتَه پراكنده كردش آنی طاغتدی فَتَّتَه خرد مرد كردش آنی اوفاق اوفاق قیردی

یعنی بو معناده علی الابدال استعمال اولنمق تنبه عادتی دیرلر

چوق شتم اتدی

نبالك سكلو مبالغه استعمالی اتدی

قتّ الشمس روغن بر یاحین خوشبوی کرد یاغی ریحانلر ایله تربیت ایدوب کوزل رایحه‌لو
ایتدی واول یاغه مقتّت دیرلر ونمّام اولان کمسنه‌یه قتّات دیدکلری کلام منی بعض تزویرات
ایله تحسین ایتدیکی ایچوندر ث بنّث الخبر بنك آشکارا کردن یعنی خبری مبالغه ایله شایع
قیلدی ج اجّج النار بر افروخت آتش را آتشی علولندردی واجیج لهیب معناسنه‌در
واجّه شدّة حرارت‌در تقول هجیر اجاجّ للشمس فیه مجاج وآجی صویه ماء اجاج دیدکلری
آجیلغی ایله آغزی یاقدیغی ایچوندر رجل مدجّج ومدجَّج مرد تمام سلاح تام السلاح اولان
کمسنه شاك السلاح معناسنه ودخی دججت السماء دیرلر بولوتلندی معناسنه زجّجت
حاجبیها باریك کردن ابروانش را خاتونه قاشلرینی اینجه ایتدی که اطرافنده اولان قیللرین
قوپاردی لجّجت السفینة درغرق دریا رسید کشتی کمی دریانك عمیق اولان موضعنه
یتشدی که دکیزك اورتاسنه واردی تعبیر اولنور لجّه‌دن مأخوذدر بحر عمیق معناسنه فججت
عینه بکو فروشد چشمش کوزی چوقورینه کندی وعینٌ حاجّة دیرلر غائرة معناسنه ح
صحّحه دوست کرد اورا آنی تصحیح ایتدی صحّح الله جسمك صحّت بدن ایله دعادر د
بدّده پراکنده کردش طاغتدی آنی فرقه معناسنه وجنکده هرکس اقرانی ایله برر برر
کوروشسون دیه‌جك یرده یا قوم بداد بداد دیو ندا ایدرلر جدّده نو کردش آنی جدید
ایتدی که یکلدی تعبیر اولنور ودخی ثوب مجدّد دیرلر آنده رنکارنك خطوط اولسه
حدّده تیز کرد اورا آنی کسکین ایتدی ودخی حدّده دیرلر بر نسنه‌نك حدّ وسنورینی اظهار
ایتسه وحدّ وسنور بر نسنه‌نك کناری معناسنه‌در وفی المثل حدّد اکامٍ وانفرام
وغشمّ اکام کوچك طاغ تپه‌سی وانفرام صوغوقدن اوشومك وغشمر زیاده لیله
مظلمه یعنی طاغ تپه‌سنك کناری زیاده صوغوق ومظلم کیجه انواع شروری
جامع اولوب بروجهله خلاص ممکن اولمیه‌جق نسنه‌یه مبتلا اولان کمسنه‌ده ضرب اولنور
آصل مثل زوجه سلیطه وقرین سوء مبتلا اولان کمسنه‌نك کلامیدر خدّده سوراخ
کرد اورا آنی دلدی خدّ دن مأخوذدر حفره معناسنه وزمین اولان شق طویله اخدود
اطلاق اولندوغی بو معنایه مبنی‌در لکن بیهقی جوهری کلامنه موافق دیدی
خدّد لحمه آژنگ کرفت کوشت اورا اتنه تشنّج عارض اولدی یعنی هزال‌دن ناشی
اتی بوروشق یا زبون اولدی ردّده باز کرد اینه کیرو دوندردی که تکرار ایتدی تعبیر
اولنور یقال ردّد القول ای کرّره ولاخیر فی القول المردّد ودخی رجل مردّد دیرلر متحیّر
معناسنه سدّده راست کرد اورا آنی طوغرولتدی سدّد السّهم نحو الغرض دیرلر
اوقی نشانه طرفنه طوغرولتدی معناسنه ودخی اللهمّ سدّدنی دیرلر وفّقنی معناسنه
وعینٌ سادّة دیرلر کوز باقی ایکی توری اولمسه وسُداد قپاق معناسنه اولمغله فلان
کمسنه‌نك صوچی اولمدوغندن سویلمکدن قاچمان دیه‌جك یرده سُداد دیرلر یعنی
عیبی یوقدر که آغزینه قپاق اولوب تکلّمه مانع اوله شدّده استوار کردش آنی
محکم ایتدی شدّد الله ملکه دیرلر قوّاه معناسنه ودخی شدّد علیه دیرلر بر کمسنه‌یه مشقّت
ویرسه که خفّف مقابلی‌در وفی الحدیث من شدّد شدّد الله علیه عدّد ماله بسیار



لعاب الشمس

کذا فی الاساس

عدد کرد خواسته اش را مالنی چوق عددلی ایتدی یعنی عددی چوق مال جمع ایتدی
انفش عدّه‌دن مأخوذدر یعنی وقت حاجت ایچون مالنی ادّخار ایتدی دیدی قدّد
اللحم قدید کرد کوشت را آنی قوروتدی که بزم دیارمزده لحم قدید باصدیرمه تعبیر ایدرلر
قدّ آصلنده برنسنه‌یی طولاً شق معناسنه‌در واسکی ثوبه ثوب مقدّد دیرلر مدّده بکشید اورا
آنی چکدی اوزاتدی وطراف ممدّد دیرلر اول دری‌دن اوکه اطرافنده طنابلر ایله چکوب باغلانمش
اولسه لر ندّده بید شهرت داد اورا آنی یارمز لغله مشهور ایتدی شهرت معناسنه ودخی
ندّد دیرلر بلند آواز ایله چاغرسه هدّده دربیم افکند اورا آنی خوفه دوشوردی که قورقوتدی
تعبیر اولنور اوعد معناسنه‌در جرّره سخت بکشید ش مبالغه ایله چکدی حرّر رقبة
آزاد کرد بنده را برقول آزاد ایتدی که حرّ عبد مقابلی اولمغله آزاد بدن کمسنه عبدی
لحان الحاق ایتدی معناسنه اولور اکرچه رقبه بوین معناسنه‌در لکن بو مقامده نفس عبد
اراده قیلنور حرّر الکتاب نیك نبشت کتاب را کتابی ایو یازدی مصنّف اساسده شویله
بیان ایتدی که حرّر الکتاب دیرلر کتابك حروفنی یرلو یرنه ثبت ونقطاتنی اصلاح ایتسه
وایکی قولاقلم حرّتاه دیرلر یقال حفظ الله کریمتك وحرّبتك قرّر الثوب با فتاب کستر
جامه را تا خشك کرد جامه‌یی قوروسون ایچون کونشه سردی غرّر بنفسه خویشتن
در هلاك افکند کندوسنی خطر وهلاکه القا ایتدی غرردن مأخوذدر خطر معناسنه قرّده
بپا رامانیدنش اکا دام وسکون ویردی ودخی قرّره دیرلر اقرار ایتدردی کرّره تکرار
کردش آنی تکرار ایتدی ردّده معناسنه قریب‌در زرّر القرطاس آهار داد کاغذ را
کاغذه آهار ویردی که آهارلدی تعبیر اولنور وکاغذه مهره وروردی وصیقل ایتدی
معناسنه ودخی کلور بجوهری تزذّن البیاض صقله وهو بیاض مزرّز دیدی عزّزه نیرومند
کرداندش اکا قوت ویردی قال سبحانه فعزّزنا بثالث ای قوّینا وشدّدنا وبرنسنه
صلب وقوی اولسه تعزّز دیرلر که عزازدن مأخوذدر ارض صلبه معناسنه حریری
درّه ده دیدی که رسول ایکی ایکی اوج ایتدم دیه‌جك یرده شفعت الرسولین بثالث
دیرلر که وفهردن امدی رسول بر ایکی ایکی ایتدم دیمك مراد اولونسه شفّعت الرسول
باخر واکر رسول ایکی ایکی اوج ایتدم دیمك مراد اولونسه عزّزت بثالث دیمك کرکدر
قال الله تعالی فعزّزنا الآیه پس عزّزته قوّیته معناسنه اولور اعززته جعلته عزیزا
معناسنه اولدوغی کبی واکر رسوللری بری بری آردنجه کوندردم دیمك مراد اولونسه
قفّیت بالرسل دیمك کرکدر انتهی لزّزه استوار کردش آنی محکم ایتدی رجل ملزّز
دیرلر مجتمع الاجزاء اولسه که صیق اتلو اولسه تعبیر اولنور هزّزه نیك بجنبانیدش
آنی مبالغه ایله تحریك ایتدی س اسّس الجدار بنیاد نهاد دیوار را دیواره تمل
باقدی یقال من لم یؤسّس ملکه بالعدل فقد هدّمه ش عشّش الطائر آشیانه
کرد مرغ قوش یووه یاپدی که عشّ یووه معناسنه‌در ودخی عشّش الخبز دیرلر
اتمك کف باغلادی وعشّش الخبز دیرلر کف باغلاینجه صقلادی معناسنه ص
بصّص الجرو چشم واکرد سك بچه کوپك انیکی کوزینی آچدی ذوذنی وجوهری

دیدیلر که جقّص ویقتص دخی بو معنایه در وبقاصه کوز معناسنه در عینه کبی . جقّص البیت بکچی اندوده خانه‌را خانه‌یی کرج ایله صیوادی دقتقصت نقاب تنک در بست زن چنانکه جز چشم او نتواند دید خاتون طار نقاب باغلودی اول وجه اوزره که کوزلرندن غیری عضوی کوردنمز حقّصه علی القتال برافروخت برجنك جنکه ترغیب اتدی لجام مقفّص لگام سیم کوفته کموش قاقمه لجام که فضه‌دن ماخوذدر طکسیا . مخطط کلیم باخط بافته خطوط ایله طوقنمش کلیم که ترکین یول یول طوقنمش تعبیر اولنور عقّط الثوب ینك بد رید جامه جامه‌یی مبالغه ایله طولا شقّ اتدی ف جقفه خشك کردانیدا اونی قوروتدی ودخی جقعف اهل الحرب دیرلر آنلره تجغاف کیدرسلر که آنه اورتدکلری زرخ در که ترکیده چرقال وفارسیده برکستوان وبرکشتوان دیرلر ابوعلی نحوی تا زائده در دیدی جمعی تجافیف کلور خفقه سبك کرداونا آنی خفیف اتدی وخقف عنه دیرلر آندن تنقیص اتدی معناسنه ذقف علی الجریح زود بکشت برخسته برای کشتن یاره‌اوزرینه سرعت ایله دوندی قتل اتمك ایچون ذفیف سریع معناسنه در ذمیل کبی یقال خفیف ذفیف ذقف وذفاف مجروح اوزرینه قتل ایچون توجه دن عبارت دیبهقی فارابی‌دن دال مهمله ایله دخی روایت اتدی ودونك مهمات ولوازمنی تخفیف ایله دیه‌جك برده ذقف علی داخلتك جهازها دیرلر طقف المکیال کمرکرد پیمانه‌را اولچکی اکسك اتدی که اولچدیکی نسنه‌یی آغزینه برابر طولدورمه مقدن عبارت در وطقاف وطفافه کسر وفتح ایله کیله‌یی آغزینه دك طولدیرن جوب وطفاف وطفافه ضم ایله کیله طولدقدن صکره یوقاروسنه اولان حبوب درق حقق ظنه راست کردکمان را ظنّنی تحقیق اتدی یعنی برمعنی کندو عندنده مشکوك ایکن یقینا معلومی اولدی دقعه باریك کردش آنی اینجه اتدی دققه تنك کردش آنی یوفقه اتدی ودخی دقق کلام دیرلر کلام معنی تحسین ورقق عن کذا دیرلر کلام معنی برمعنادن کنایه اتسه کویا کلام معنی اول وجه اوزره رقیق اید که بری طرفندن او بر طرفی کورینور وفی المثل اعن صبوح ترقق اصل مثل در که برکمسنه برقومه اختصام وقتنده ضیف اولدی قوم آکا غبوق ویردیلر اول کمسنه دیدی که اذا اصبحتمونی غداً فکیف اخذت طریق کذا بو عبارتك ظاهری بنی صباحه ادخال اتدیکزده یارین شو یله بریوله کیمه دیمکدر لکن باطنی غبوق ویردیکز کبی یارین بوکا صبوح ویردیکزده معناسنه اولمغله مثل مذکور ایراد اتدیلر یعنی بو کلام ایله صبوحدن کنایه ایدرسین اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که اکرچه برشی اظهار ایدر لکن مرادی شی آخردر شقّقه ینك شکافت اونا آنی مبالغه ایله یاردی لك جذل محکك تنهٔ درختی که شتران کرکین خویشتن را مالند آغاج کوده‌سی که اویوز دوهلر آکا سورتونورلر میدانی حباب بن منذر حضرت ابوبکره بیعت وقتنده که آکا یوم السقیفه دیرلر ایراد اتدیکی انا جذیلها المحکك وعذیقها المرجب مثلنی شووجهله بیان اتدی که

جذیل

جذیل جذل لفظنك تصغیریدر که جذل اصل شجر معناسنه در ومحکك اول اغاجدر که عرب آنی دوه‌لر یا تدیغی موضعه نصب ایدرلر که اویونا اولان دوه آکا سورتنور وعذیق عذق لفظنك تصغیریدر که عذق خرما اغاجی معناسنه در ومرجب اول خرما اغاجیدر که آکا رُجبه وضع اولنمش اوله ورجبه اول صفه‌در که آنك اطرافنه طاشدن یا پارلر که خرما اغاجی میوه‌دار اولوب اوزون اولسه شدت ریاحدن منهدم اولمسون ایچون یعنی بن بر کمسنه‌یم که بنم رأی وعقلم معتمددر امور واقعه اولدقده بنم رأیمه مراجعت اولنور شکّه فی الشیء بکمان افکندش درچیز نسنه‌ده آنی شکه دوشوردی فکّه ازهم بکشاد بری برندن آیردی یعنی اجزاسنی تفریق اتدی ل بلّله ینك ترکرداونا آنی مبالغه ایله یاش اتدی جلّل الفرس جل نهاد براسب آت اوزرینه جل قودی که جلّ دی تعبیر اولنور وجلّله الثوب دیرلر جامه پکیدردی معناسنه حلّل الشیء حلول کردچیزرا نسنه‌یی حلول اتدی که حرمه مقابلی در حلّل فی یمینه استثنا کرد درسوکندش یمیننده استثنا اتدی یعنی والله لافعلن کذا ان شاء الله دیدی که حل استثنا معناسنه در یقال یا حالف اذکر حلو ای استثن ودخی حلّل بالمکان دیرلر مکانه چوق نزول اتسه خلّل اصابعه فی الوضوء انکشتان درمیان انکشتان کرد درآبدست آبدست اتدکده پارمقلرینی پارمقلری میاننه اتدی که خلوللدی تعبیر اولنور وخلّل اسنانه فتخلل دیرلر دیشلرینی خلال ایله قاردی شدیروب چیقان طعامی اکل اتدی معناسنه خلّلت الخمر سرکه شد می شراب سرکه اولدی بیهقی متعدی استعمال اولنور دیدی وما فلان بخلّ ولا خمر ای لیس بشیء وخامض اولان شرابه خمر خلّة دیرلر ودخی دعی فخلّل دیرلر دعا سنده تخصیص اتدی معناسنه ذلّله خوار کردش آنی ذلیل وحقیر اتدی ضلّل اللحم سخت کداشد کوشت ات مبالغه ایله قوقدی ضلّله کمراه خوانداونا آنی ضلاله نسبت اتدی ظلّل الله علیهم الغمام سایبان کرد خدا برایشان سحاب را حضرت الله سحابی آنلره سایبان اتدی ظلّ ظلیل سایه فراخ واسع وتمام ظلّ که فریبو کرنکه تعبیر اولنور لیل الیل قبیلندندر که زیاده مظلم کیجه‌دن عبارت در علّله بیاداما ینه آنی مشغول اتدی که دکلندردی تعبیر اولنور علّل الصبی دیرلر طفلی بر نسنه ایله مشغول وتسکین اتسه که مه‌یی اول نسنه سببی ایله فراموش اتسه واول نسنه‌یه علاوه دیرلر که ترکیده اکلنجه تعبیر اولنور ودخی علّله الشراب دیرلر آکا پیاپی شراب ویردی معناسنه ودخی علّله دیرلر ازال علته معناسنه ملّله انک کردش آن اندی آنی وقللهم فی اعین الناس دیرلر آنلری خلقك کوزینه آز کوستردی هلّل لا اله الا الله کفت بو عبارتی سویلدی بیهقی بدی که تهلیل جبن معناسنه کلوردر أمّه آهنك کرد بوی آکا قصد اتدی امّه کبی تمّمه تمام کرد ش آنی تمام اتدی اتمه کبی وصبی متمم دیرلر چشم بددن حفظ ایچون اوزرینه تمیمه تعلیق اولنسه وتممت عنه العین دیرلر تمیمه تعلیق اتمکله آندن چشم بدی دفع اتدم معناسنه حمّم راسه سیاه شد سرش بموی صاچی تراش اولندقدن صکره صاچی ینه بتروب باشی قارادی وحمّت وجهه دیرلر یوزینه کومور قاره‌سی سوردم معناسنه ذمّمه سخت ذنکوهید اونا .

آنی مبالغه ایله ذم اتدی صَتَمَ عَلَى الأمرِ عزم درست کرد بر کاری ایشه عزیمت صادقه ایله
عزیمت اتدی که بر وجهله نکول اتمز صَتَمَ الشیءَ دیرلر بر شیء دیشی ایله ایصیروب آغزندن
ودیشندن براقسه عزم مذکور بو معنادن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور ودخی صَتَمَ السیفَ
دیرلر قلیج کمیکی کسوب نفوذ اتسه لکن آلتی یرینه راست کلوب وکسوب نفوذ اتسه
طبق السیف دیرلر صتم دینلر عَمَّمَهُ عمامه بر سر نهاد برساو آنک باشینه عمامه کیدردی
ودخی عَمَّمَ اللبنُ دیرلر سودک کوبکی اوزرینه کلسه ودخی عُمِّمَ امره دیرلر ایشلرینی
بکا سپارش اتدیلر معناسنه ودخی عُمِّمَ الرجلُ قومنه سید اولدی معناسنه زیرا عمامه
عربک تاجی منزله سنه در تعممه تو تج دیدکلری کبی صاحب دده دیدی که خبرده
واقع اولدی که عمایم تیجان عرب در هر نه وقت که عمامه لرین وضع ایدرلر عزتلری زائل
اولور کَمَّمَهُ کلاه بر شانید اورا آکا کلاه کیدردی کُمَّة بر نوع مدور کلاه در ت
زَنَّنَهُ بپانک آورد اورا آکا آوان اتدردی وفی الاساس سَمِعْتُ لهُ دَنّةً وَرَنِينًا ای
صَیحةً حزینةً فَنَّنَ الحدیثَ کوناکون کرد سخن را سوزی دورلو دورلو نوع نوع
اتدی وَهُوَ الفَنّ کونه نوع الفَنُوجُ قال سه تذکر نجدًا والحدیث شجون، نجن
اشتیاقًا والجنون فنون المعتل الفاء بالواو وَضَّأَ المریضَ یاری داد بیمار را در
آبدست خسته یه آبدست خصوصنده معاونت اتدی که آبدست آلدردی تعبیر اولنور
وَطَّأَ الفِراشَ نرم کرد بستر را توشکی یومشاق اتدی وَهُوَ الوِطَاءُ بستر نرم
یومشاق توشک وفلان کمسنه بر شیئه مالک دکلدر دیه جک یرده ماله وطاء ولا غطاء
دیرلر وفلان موطأ الاکناف دیرلر مضیاف دن کنایه ایدرلر یعنی آینده ورونده یا یمالی اکمکلی
خانه سنک اطرافنده اوت بتمز ت وَتَّبَهُ بر بالش نشاند اورا آنی یاصدیق اوزرینه اوتوردی
وَثَّبَهُ وسادةً دیرلر اوزرینه اوتورسین ایچون یاصدق القا اتسه وَجَّبَهُ بیفکند اورا
آنی زمینه دوشوردی وجّب نفسه وعیاله وفرسه دیرلر بر کمسنه کندوینی یا عیالنی
یا آتنی کیجه وکوندزده وقت معینده بر کره اکله معتاد اتسه واول کمسنه یه موجِّب
واول طعامه وَجْبَه دیرلر ت وَقَّتَ لَهُ وقت نهاد برای او آنک ایچون وقت وضع
اتدی یعنی وقت معینه دک مهلت ویردی اَجَّلَه معناسنه ث وَرَّثَهُ میراث داد مر
آکا میراث ویردی ودخی ورّث مالهُ دیرلر بو مالی وارثلره اصابت ایدجک ماله
ادخال اتسه ج وَشَّجَ الاغصانَ بهم آورد شاخهای درخت را اغاجک بوداقلرینی
بر برینه اغاجک بداغلرنی بر برینه جمع اتدی وشَجَّت العروقُ دیرلر اغاجک کوکلری
بری برینه کیروب مشتبک اوله ح وَشَّحَهُ کرده بند بست بروی آکا قلاده باغلادی
وَهُوَ الوِشاحُ کرده بند خاتونلر بوغازلرینه باغلادقلری حلی که قلاده وعقد دخی
دیرلر خ وَبَّخَهُ سرزنش کرد اورا آنی لوم اتدی وَسَّخَ ثوبَهُ شوخکین کرد جامه
جامه سنی چرک آلود اتدی اوسخ دخی بو معنایه در لکن تشدید مبالغه ایچون
اولمق اولنور د وَتَّدَ بر خیزاید کیرنش را ذکرنی قالدردی انعظ معناسنه ذکری
وتده تشبیه طریقیله در ودخی وَتَّدَ الله الارض بالجبال دیرلر حضرت الله یر طاغلری

منج

اوجبه مفاعیل بو معنایه در قیاس ایله کیجه
کونده وزده بر دفعه اکل اتدی معناسنه
اقتال بابندن مرور اتدی مـ

ومطلقا ترتیب اتدی معناسنه
دخی استعمال اولنور مـ

وفی المثل اذل من الوتد

منج اتدی معناسنه ه زمین دان تپ لرزه آمد ستون فرو کوفت بر دامنش میخ کوه وَخَدَا الله
تعالی یکی خداند خدای را حضرت الله واحد در شریکی یوقدر دیدی خَدٌّ مُوَرَّدٌ دخی کلکون
قیرمزی یناق که کل سرخ رنکنده آدساوه وکمیت واشقر میاننده اولان فرسه ورد دیدکلری
لونی مناسبتیله در وقفاسنه سله ضرب اولنان کمسنه یه مورّد القذال دیرلر زیرا سله نک
وضعی قیزاردر ودخی وَرَّدَ الفجرُ دیرلر چیچکی آچیلسه ورد کل معناسنه مفردی وردة در
ثعالبی دیدی که بهار وقتنده اولان صووغه برد الورد دیرلر طیب اولدوغی ایچون
مکروه اولان صووغه برد العجوز دیدکلری کبی وَسَّدَهُ بالش نهاد اورا آکا یاصدق قودی
یعنی باشی آلتنه وساده وضع اتدی ومصنف اساس ده وساده ووساد میاننده
بو وجهله فرق اتدی وساده عادتا بر ظرفک ایچی بعض نسنه ل ایله طولدوروب باشی
آلتنه وضع اتدکلری یاصدق ووساد مطلقا اوزرینه باشی وضع اتدکلری نسنه در طاش
وطراق دخی اولور سه وسائر کتب لغت دن مرادف اولمه لری فهم اولنور وَطَّدَهُ استوار
کردش یا برجای داشت اورا آنی محکم یاخود مقامنده ثابت اتدی وطّد المکان بالمیطدة
دیرلر بیوک طوقماق ایله بر مکانه اول مرتبه ضرب اتدی که صلابت کلدی اوزرینه بیوک
بنا یاپمق ایچون ووَطَّدَ منزلةَ فلان دیرلر رتبه سنده ثابت ایدوب معزول اتمدی معناسنه
وَکَّدَهُ استوار کرد اورا آنی محکم اتدی اکّد دخی بو معنایه در جوهری واو افصحدر دیدی
شَیْءٌ مُوَلَّدٌ چین نو یکی نسنه مثلا بر اصل دن بر فرع استخراج اتسه لر اول فرعه مولد دیرلر
وَلَّدَتِ الشاةَ دیرلر قوزیسنی آلدیم معناسنه نتجت الابل کوچکنی آلدیم معناسنه اولدیغی
کبی که ترکیده طوغورتدیم دیرلر وولّدت فلانةَ دیرلر بنی فلان خاتونه طوغورتدی
معناسنه لهذا هر مولّدة فلان دیرلر قابله اولان خاتونه وولّد واحدنا دیرلر بر سوز
پیدا اتدیلر دیه جک یرده وبر کمسنه نک مجلسی خیری صنیع در دیه جک یرده صحبة فلان
ولادة للخیر دیرلر وَلَّدَها اولادًا بزایانید زن را فرزندان خاتونه ولد لر طوغورتدیکه
چوجقلر آناسی اتدی تعبیر اولنور اکثر نسخه ده مادر فرزندان کرد زن را واقع اولدیغی
تعبیر مذکوره مناسب در د وَتَّرَتِ الارنبُ آهسته رفت خرکوش تا که ناپیدا کردی او
طوشان یاپ یاپ یوریدی ایزی معلوم اولمسون دیه توتیر اصلنده تغبیه ومحو اثردن
عبارت در وَتَّرَ القوسَ زه کرد کمان را یایه کریش قودی که یای قوردی تعبیر اولنور
وَثَّرَ الفراشَ نرم کرد بستر را دوشکی یومشاق اتدی وطئه کبی ویومشاق توشکه
وثیر دیرلر وطیء کبی وَعَّرَ الامرَ دشوار کرد کار را ایشی کوچ اتدی صعب بوله
طریق وعر دیرلر وَفَّرَ علیه حقَّه تمام سپرد بوی حقش را آکا حقنی تمام ویردی
استوفی حقه معناسنه ووفوردن مأخوذدر تمام وچوق معناسنه وَفَّرْتُ عرضَه
دیرلر آکا ثنا اتدم وعرضنی حمایه اتدم فره صاحبک عرضنه دیرلر دوستک عرضنی حمایه
ایله معناسنه وفی المثل توفّر وتحمد اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که آکا بر آن عطیه
ویردکده لطف ایله عطیه یی صاحبک اوزرینه رد ایدر یعنی عرضک مصون اولسون
وهمیشه محمود اول دیه دعا ایدوب عطیه یی قبول اتمز وفی القاموس وفّر علیه عطاءه

قال الجوهری ووسّد الشیء اذا جعله
تحت رأسه مـ

مذهب اعتزالده ولید اصطلاحی
کتب عقایدده مسطوردر مـ

نابیدن لفظنک متعدیسیدر مـ

فارسیده کیجه دارو مرز دیرلر قارده
بودی ابنک بلوریته معناسنه مـ

اي ردّه عليه وهو راضٍ وقرله طريشمه وَقَرَ الشَّيخ بشكوه داشت اودا يعني يا حديث
احدا اولنان عالمه توقير وحرمت ايتدي وتوقّر ديرلر وقار صاحبي اولدي معناسنه وفي
المثل توقري يا زلزة زَلْزَلْ اضطراب وحركت معناسنه در خانه خا نكرزه خاتون حقنده ضرب
اولنور وَكَرَ بطنه بركرد شكمش را قارنني طولدوردي ودخي وَكَرَ الاجل ديرلر وكيره
ايتدي معناسنه وكيره اول طعامدر كه بر بنايه باشلاوه دقوع ايدرلر ش وَحَشَ المحسن ودر
بيعكنده كريزنده جامها وسلاح حمايش را دشمن دن فرار ايدن كمسنه اوزرنده اولان
ثياب واسلحه سني كندوني تخفيف ايچون اوزرنده براقدي وَتَوَشَّحُوا بريكديكره غاليه
ايشاه را آنلري بري برينه دوشوردي ص وقص هيزمهاى باريك دادر آتش افكند
اينجه واوفاق اوطونلري آتشه براقدي واول اوطونه وقص ديرلر ض وَرَصَّ بروت
كرد غايطش بيكبارگي بر دفعه ده غائطني بوتون القا ايتدي وَوَرَصَتِ الدَّجاجَة
ديرلر فورق طاوق يمورطه سندن قالقوب دفعةً بو بولك نجس القا ايتسه ط
وَرَطَه دركار سخت افكندش آني مشكل ايشه دوشوردي وَرَطَه آصلنده عميق چقور
معناسنه در وَسَطَه درميان نهاد اودا آني اورتايه قودي بر نسنه‌يي ايكي يان انميكيچون
بيجاغي اورتاسنه صوقمق كبي ع وَدَعَه بدرود كرد اودا آكا وداع ايتدي ودخي
ودع الثوب ديرلر حفظ ايچون ميدع ايچنه وضع ايتسه كه ميدع اثواب وضع ايتدكلري
ظرف در صوان معناسنه ما وَدَّعَكَ رَبُّكَ وداع نكرد بر وردكار تورا شكا سنك
ربك وداع ايتمدي يعني ترك ايتمدي زيرا وداع تركي مستلزمدر ولهذا اودعه ديرلر تركه
معناسنه بيهقي ديدي كه توديع تركيبي ترك وتخليه يه دلالت ايدر وَزَعَه باز داشت اودا
آني دفع ومنع ايتدي وفي حديث عمر رضي وزع اللص ولا تراعه يعني اگر خانكده خيرسز
كورور ايسك آني دفع وكفه مبادرت ايله با قيم دخي نه ايشلر ديو منتظر اولمه وَزَّعَ
المال بخش بخش كرد مال را مالي حصه حصه ايتدي مرزوقي ديدي كه وزع آصلنده
منع معناسنه در كه تفريق وتقسيمه توزيع اطلاق ايتدكلري مال تقسيم اولنوب هر حصه‌نك
صاحبي معلوم اولدقده اول حصه دن آخري منع ايدر وتفريق في الحقيقه اجتماعدن
منعدر وزع الجيش ديرلر عسكري طرف طرف تفريق ايدوب بر محلده اجتماعدن
منع ايتدي معناسنه وَسَّعَ عَلَيهِ فراخي كرد بروي آكا وسعت ويردي يعني تضييق
ايتمدي وَوَسَّعَ الشيء ديرلر طار نسنه‌يي توسيع ايتسه ووسع الله عليك العيش رفاهيت
عيش ايله دعادر وضع الجُبَّة نكنده زد جبه را جبه‌يه تكنده ووردي يعني ايچنه
پنبه وضع ايتدكدن صكره ديكدي وَقَّعَ فِي الكِتاب توقيع نهاد دركتاب كتابده نشان
وعلامت وضع ايتدي بروات واوامره وضع اولنان طغرا ومكتوبه وضع اولنان مهر
وتذكره‌لره وضع اولنان علامتلر كبي ودخي وقع السكين ديرلر ميقعه ايله بيچاغي
كسكين ايتسه كه ميقعه اوزون بلكو طاشينه ديرلر وبرده اصابت ايدن كمسنه‌يه رجل
مُوَقَّع وآينده ورونده بايمال ايتدكلري ايشلك يوله طريق موقّع ديرلر ق وَظَّفَ
عَلَيهِم وَظايِف ودستاد نهاد برايشان ودستادها آنلرك اوزرلرينه وظيفه‌لر قودي

رد ايتدي نه اذيت وار اخذ منه اديبٌ التعلّب عبارتنده
ديديكه اديب ايله عبارت ردده بركسنه
... آنده بر شيء اخذ ايدوب
اول متاعي ... مقابله ... قوم بابعه
عيب مقابله سنده ... اسباب
... عيب اوله اخذ ايتديكي نسنه‌يه
... وقيلنده
... كلام ...
... القوم ديرلر
بيانه ... والقابيت معناسنه
استفدته من التاج
والتفصيل في كتب التفاسير





يعني علوفه‌لر تعيين ايتدي بيهقي ديدي كه توظيف تركيبي بر نسنه تقدير ايتمكه دلالت ايدر
وَقَّفَه على الشيء مطلع كردانيد اودا برچيزه آني بر نسنه‌يه واقف ومطلع ايتدي ودخي وَقَّفْتُ
القارئ ديرلر قرآن عظيمده وقف موضعلريني قارئه تعليم ايتدم معناسنه وَوَقَّفْتُ
الجارية ديرلر قوللرينه وقف طاقديم معناسنه كه وَقْف قيل كموكدن يا صدفدن
يا زدقلري بلازكدر كه مسك دخي ديرلر ق فَرَسٌ مُوَثَّقُ الخَلْقِ اسب استوار آفرينش
محكم وقوي خلقتلو آت ودخي وثقه ديرلر آني ثقه ومعتمد اولمغه نسبت ايتدي وَثَّقَ
اللحم بسيار قديد كرد گوشت را آني چوق قورو تدي وشيق ووشيقه اول آتدر كه صوده
قاينا تدقدن صكره كونشده قوروديدلر متغير اولمق ملاحظه سيله آني سفرلره كوتورر
وَفَّقَهُ اللهُ لِلخَيرِ سازوار كردانيدش خدا بخير حضرت الله تعالى آني خيره توفيق
ايتدي وَفَّقَ بَينَ الشَّيئَينِ سازكاري افكند ميان دوچيز ايكي نسنه‌نك ميانه
موافقت القا ايتدي ك وَرَّكَ عَلَى الدَّابَّةِ سرون نهاد بر ستور را اوتاقريني دابه
اوزرينه وضع ايتدي ووتك عليه ذنبه ديرلر كندو صوچيني آنك اوزرينه آتسه وَهُوَ
مُوَرِّكٌ في هذا الامر ديرلر بو بابده صوچي يوقدر معناسنه ل وَسَّلَ اِلَيهِ بِوَسِيلَةٍ نزديكي
جست اودا بو سيلة بر وسيله ايله آكا تقرب ايستدي وسيله اول نسنه‌در كه آنكله تقرب
اولنور حضرت الله‌ه تقرب ايچون عبادت وملوك وآكا بره تقرب ايچون ويردكلري قصايد
ورسائل وساير هدايا كبي وَكَّلَهُ بالامر وكيل كرداودا بكار آني ايشه وكيل ايتدي وَهُوَ
الوكيل كاردادن وكيل اولان كمسنه وَكَلَّ وَجَّ وَحَّ الوَكالَة كارداري وكيل اولمق م وَحَّمَها
آرزوي ابستن بدادن آش يرن خاتونه كوكلي ايستدي ديكني ويردي ووحّم لها
ديرلر اول خاتون ايچون قربوزه بوغازلسه وَدَّمَ الكاوب قلاده دركردن سگ ن كرد
كلبك بوغازينه قايشدن قلاده طاقدي ودخي ودم على السّتين ديرلر آلتمش ياشي
ايتدي معناسنه ضَرَبَهُ فَوَدَّمَهُ بزدش تا برآماهانيدش آني اول مرتبه ضرب ايتديكي
هر برين شيشردي ودمر باتقه ديرلر تكبر وتجبر ايتدي معناسنه تركيب بردني بو يودي
تعبيري بو معنادن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور ن وَطَّنَ البَلَدَ مقام كرفت شهر را شهري
مقام ايتدي يعني شهري وطن اتخاذ ايتدي وَطَّنَ نَفسَهُ عَلى كَذا دل نهاد بر فلان چيز
فلان نسنه‌يه كوكل قودي كه آكا ربط قلب ايدوب آكا قرار ويردي هـ وَجَّهَهُ فرستاد
اودا آني بر ايشه كوندردي ودخي وجهت وجهي لله ديرلر يوزيمي حضرت الله طرفنه
چويردم معناسنه وفي المثل وَجِّهِ الحَجَرَ جِهَةً ماله وَجهَةً ووجهًا دخي روايت اولندي يعني
طاشي چو برطاش ايچون اولان جهتلردن برينه آصلنده طاش ايله بنا ايدن كمسنه‌يه
خطابدر كه طاشي الينه آلوب بركره برينه وضع ايدر لكن مناسب واقع اولمازسه آكا ديركه
طاشي چويرد اولمسه بنه چويرد البته مناسب جهتنه مصادف اولور سيه بر امره برجهتدن
تدبير ممكن اولمديغي صورتده برغيري جهتدن تدبير لازمدر ديه جك يرده ضرب اولنور
المثل لغاء باليا د يَسَّرَ الامر آسان كرد كاررا ايشي آسان ايتدي يَسَّرَهُ اللهُ لليُسرى
توفيق دادش خدا بطاعت حضرت الله آكا طاعته توفيق ويردي ودخي يَسَّرَتِ الغَنَم

دیرلر سودی ونسلی چوق اولدی معناسنه ویسّره لکذا دیرلر آنی فلان نسنه ایچون مهیّا اتدی معناسنه ارباب حدیث یسّروا ولا تعسّروا حدیثنده دیدیلرکه تیسیردن مراد تهیئه دن ومفسّرین فسنیسّره کلام قدیمی فنهیئه عبارتیله تفسیرا تدیلر وکل میسّر لما خلق له حدیثی بو معنایه مبنیدر لهذا شرح مفتاحده سید شریف حدیث اخری کل احد موفق لما خلق لاجله ویسّر علیه ذلك دیو تفسیر ایدوب تیسّر تعسّر مقابلی ظنّ اتمکله اکثر علما آنی تخطیه اتدیلر کویا تیسیر تهیئه معناسنه اولدوغندن غفلت اتدی یقال یسّر الفرس للرکوب ای هیّاه یعنی باره اسرجه والجمه یممه اهنك کرد اودی اکا قصد اتدی المعتلّ العین بالواو بوّاه منزلاً فرود آورد دش بجای آنی منزله نزول اتدردی مباءة قومك نزول ایدجکی منزلدر مطلقا بوّء آصلنده هیّأ معناسنه در ودخی بوّءت الرمح نحوه دیرلر آنك طرفنه مزراقی طوغرولتدیم معناسنه دوّا في الامر اندیشیه درکرد تفکّر اتدی ایشده وجواب عجله اتمدی وهي الرویة اندیشه تفکّر یقال الرویة ثمّ العزیمة ب اوّب المسافر همه روز برفت راه رو مسافر بوتون کون یوریدی وکیجه نزول اتدی اوّب المسبّح همه روز تسبیح کرد مسبّح بوتون کون تسبیح اتدی تسبیح ایدن کمسنه قال الله تعالی ویا جبال اوّبی معه ای سبّحی وفلان اوّاه اوّاب تواب دیرلر مبالغه ایله توبه وجوع ایدیجیدر معناسنه بوّب الکتاب باب بابه کرد کتاب را کتابه بابه بابه تقسیم اتدی واول کتابه مبوّب دیرلر ثوّب الداعی بیاپی خواند خوا ننده چاغریجی کمسنه بری بری آردنجه چاغردی دعی مرّة بعد مرّة معناسنه ودخی ثوّب برکعتین دیرلر هر نمازدن صکره ایکی رکعت نافله نماز قلسه ودخی ثوّبه الله دیرلر حضرت الله عملی مقابله سنده عوض ویردی معناسنه قال الله تعالی هل ثوّب الکفّار ای جوزوا ودخی ثوّب فی اذان الفجر دیرلر الصلوة خیر من النوم دیدی معناسنه وفی المثل احلی من الثواب مصنّف مراد عسل در دیدی وجوهری اطوع من الثواب مثلنده ثواب اطاعتیله مشهور برکمسنه نك اسمیدر دیدی دوّب اللبن ماست کرد شیر را سودی یوغورت اتدی مایه سنه رُوبة اللبن دیرلر صوّب رأیه صواب دید اندیشه اورا آنك فکرینی صواب کوردی صوّب رأسه فرو کرد سرش را باشینی اشاغی اکدی ودخی صوّب الفرس دیرلر حین جریده عنانینی ارسال ایلسه ت صوّت اواز کرد آواز اتدی وهو الصوت آواز سس اصوات ج ث لوّثه آلوده کردش آنی آلوده اتدی لطخه معناسنه لطّخ ثوبه بالطین ولوّثه به بر معنایه در که بیله شدردی تعبیر اولنور ودخی لوّث الماء دیرلر صوینی بولاندردی معناسنه کدرّه یکی ولوّث الامر دیرلر امری مشتبه اتدی ولوّث التبن بالقتّ دیرلر صمانی قوردی یونجه ایله قارشدردی معناسنه ج توّجه تاج نهاد بر سراو آنك باشینه تاج وضع اتدی واول کمسنه یه متوّج دیرلر زوّج الشلمة روانه کرد اخریان را متاعه رواج ویردی جوز معناسنه زوّجه امرأة وبامرأة زنی دادش بنکاح اکا نکاح ایله بر خاتون ویردی ودخی زوّج الابل بالابل دیرلر بربرینه دوه لری باغلاسه واول مفعول ثانی یه بنفسه وبا ایله وثانی فقط با ایله متعدّی اولور تعوّجه کژ کرد اودا آنی اکری اتدی ح دوّحه راحت دادش اکا راحت ویردی ترویحة تراویح بو معناده ماخوذدر



ودخی روّح علیه بالمروحة دیرلر اکا یلپازه صالدی معناسنه ودهن مروّح دیرلر مطیّب یعنی ایچنه کوزل رایحه لو نسنه ادخال اولنمش یاغ معناسنه وفی الحدیث اذ ءم امر بالاثمد المروّح عند النوم وروّح الآبة دیرلر ذوالدن صکره دوابی ماوی لرینه کتوردسه صوّح الحرّ البقل خشك کرد اینکر ما نباتات را اسی اوتلری قورودتدی وصوّح البقل دیرلر اوت قوریی اولدی معناسنه طوّحه هلاك کردش هلاك اتدی آنی وطیّحه دخی بو معنایه در ودخی طوّحه دیرلر برکمسنه یی حیران وسرکردان کزدرسه تنوّهه کبی کوّحه چیره شد روی آنك اوزرینه غالب اولدی لوّحته الشمس بکرد اینه کونش اوردا آفتاب حرارت شمس آنك رنکنی تغییر اتدی لوّح الکلب برغیف بغمو سك را کرده تا ازبی او آید کلبه برکرده کوستردی آردنجه کلسون ودخی لوّح الشیء بالنار دیرلر برنسنه یی آتش ایله قیزدرسه ودخی لوّحه دیرلر اکا اشارت اتدی معناسنه خ دوّخ فی البلاد بکشت در شهرها شهرلرده کزوب طولاشدی ودوّخ البلاد دیرلر شهرلری قهر واهالیسنه مستولی اولدی معناسنه ودوّخه دیرلر آنی ذلیل وخوار اتسه ودوّخه الحرّ دیرلر حرارت آنی ضعیف اتدی معناسنه جوهری اصمعی دن نقل اتدی که دیّخه ودیّثه ذلّله معناسنه در فیروزآبادی ذال معجمه ده ذیّخه ذلّله معناسنه در دیدی د جرّد الشیء سره کرد چیز را نسنه یی ایو اتدی خرّد نشتاب رفت سرعت ایله یوریدی یقال خرّدت تخوید النعام دوّد الطعام کرم افتاد در خورد نی طعامه بوجك دوشدی که قورتلاندی تعبیر اولنور زوّده توشه داد اورا اکا آذیق ویردی سوّد الثوب سیاه کرد جامه را جامه یی سیاه اتدی سوّد الرجل مهتر شد مرد رجل شریف وسید اولدی موّده کذا خو کردش فلان چیز را اکا خوی وعادت اتدی فلان نسنه یی هوّد فی کلامه آهستکی کرد در سخن کفتن سوز سویلکده آهسته لك اتدی که یاب یاب سویلدی تعبیر اولنور وهوّد فی مشیه دیرلر یاب یاب یوریدی معناسنه ودخی هوّد ابنه دیرلر اوغلنی یهودی اتدی معناسنه وهوّد الرجل دیرلر رجل اویومسه نام کبی وهوّد الشراب دیرلر مست اتدی جمله سی هواده دن ماخوذدر لین ورفق معناسنه ر ثوّر الغبار سخت کرد انکیخت مبالغه ایله توزقالدردی وثوّر الفتنة دیرلر فتنه عظیمه احداث ایلسه جرّه بجوز نسبت کرد اودا آنی جوره نسبت اتدی شیء مدوّر چنبر کرد مدوّر نسنه زوّد الکلام بیاراست سخن را کلامی تزیین اتدی وکذب ده استعمالی شایعدر ودخی زوّد الزایر دیرلر کندوینی زیارت ایدن کمسنه یی اکرام ایدوب زیارتندن ممنون اولسه تقول استعماله ت بعمه فنزروفی وزرتهم فزق روتی سوّدها دست ابرنجی در دست ننه کرد خاتونك قولینه بیلزیك طاقدی شوّد به خجل کرد اورا آنی خجل وشرمنده اتدی شوار آصلنده خاتونك فرجی معناسنه اولمغله کویا خجل ایدن کمسنه اول کمسنه نك عورتنی اظهار اتدی بر بددعا مقامنده ایدی الله شواره دیرلر عیبنی اظهار وخلقه رسوای اتسون معناسنه وشوّد الیه بیده دیرلر اکا ال ایله اشارت اتدی معناسنه ودخی شوّد الدابة دیرلر

آت بازارنده بیعه عرض اتسه صَوَّرَهُ صورت کرد تش آنی تصویر اتدی عَوَّرَ عَيْنَهُ کور کرد
چشم اورا آنك کوزینی کور اتدی ودخی عَوَّرَ الرَّكِيَّةَ دیرلر چشمه نك منبعنی افساد ایدوب
صوینی طشره چیقمسه وعوّر عن حاجته دیرلر صرفه عنه معناسنه وبرکمسنه نك اتدیکی
عملی تقبیح اتدیم دیه جك محل ده عوّرت علیه امره دیرلر قبّحته معناسنه وبکا مال کثیر
ویردی دیه جك یرده اعطانی عائرة عین دیو کنایه اتدکلرینك وجهی بودرکه زمان
جاهلیت ده برکمسنه نك دوه لری بیك عدده بالغ اولدقده فحلك کوزینی چیقاردیوب
کور ایدرلر ایدی لهذا مال کثیر ایله کلدی دیه جك موضعده جاء بمال تعوّر به عینا الفحل
دیرلر وفی المثل اَعْوَرُ عینك والحجر یعنی ما اعور کوزیکی طاشدن صاقین زیرا کوزی
کور اولان کمسنه نك صاغ اولان کوزینه طاش طوقنسه بالکلیه اعمی اولور وغُرابٌ
اَعْوَرُ الطلاق اولندیغی تشاؤم ایچون ضدی ایله تسمیه قبیلندندر زیرا غراب بغایت
حدّة بصر ایله معروف در ضریر بصیر وحبشی یه ابو البیضاء دیدکلری کبی قَوَّرَ البِطِّيخَةَ
تُکله کردخربزه را قاووننی دیلم اتدی قواره دن مأخوذدر قطعهٔ مدوّره معناسنه
وقوّرت القمیص دیرلر کوملکه یاقه آچدیم وقوّرت الدار دیرلر خانه یی توسیع اتدیم
معناسنه وجاحظ بعض شطّاردن روایت اتدی که لایکون الغتی مقوّرا ودیدی که تقوّر
آندن عبارتدرکه جادق یعنی دغیشق دیلوب وسطی آکل وکناره لرینی ترك ایده
وفی المثل قوّری والطفی آصل مثل بودرکه برکمسنه نك خاتوننك عاشقی دیدی
بنم خاطرم استرسك بکا و حجك دیرینك خلقه سندن ایکی نعلین قایشی اخراج ایله
خاتون دیدیکه نه امر مشکل عاشقی دیدیکه اکر اولمزسه مفارقت لازم در بالآخره
خاتون خصوص مزبوره بروسیله تفکر اتدی که اطفالنك برینك ذکرینی برقایش
ایله محکم باغلادی تشاش وقتی اولدقده طفل تشاشه قادر اولمیوب فریاده
باشلادی زوجی سبب بکادن وباعث فریادن سؤال اتدکده خاتون اُسْر بوله
مبتلا اولدی اکر چاره سی کورولمز ایسه وله هلاك اولمق مقرّردر دیدی زوجی
دیدیکه علاجی هرنه ایسه اجرا ایله خاتون دیدیکه قدیمدن بنم استماع اتدیکم
مجرّب علاجی اولدرکه بر ولد اُسْر بوله مبتلا اولسه باباسنك دبر ینك خلقه سندن
ایکی قایش اخراج ایدوب معصومك ذکرینه باغلو ولی همان بروّا الساعه دردکه
اول علت دفع اولور آخر الامر باباسی اولان ابله که خاتونك زوجیدر یاتوب
خاتونه دیدیکه یا امّ فلان قوّری والطفی دیدی حاصلی خاتون عاشقی خاطری
ایچون زوجنك دبرندن ایکی قایش چیقاردی یعنی یا امّ فلان کل تقویر ایله
ولطف ایله طورت ایله نادان واحمق کمسنه حقنده ضرب اولنور کُوِّرَتِ
الشَّمْسُ دوشنایی آفتاب برده شد شمسك نورانیتی ازاله اولوندی ودخی
کَوَّرَ العِمَامَةَ دیرلر عمامه یی باشینه صاردی معناسنه وکوّر المتاع دیرلر بری بری
اوزرینه وضع اتسه ودخی طعنه فکوّره دیرلر طعن ایدوب زمینه دوشوردی
معناسنه نَوَّرَتِ الشَّجَرَةُ نیکو شکوفه براورد درخت آغاج چرق شکوفه



مشکر ده دیرلر

یعنی دیدیکه واذا الشمس کوّرت قول شریفی تفاسیر مختلفه ایله تفسیر اولندی که جمله سی ایکی اصله راجعدر بری لفّ وبری رمی

کتودیکه چیچکلندی تعبیر اولنور نَوَّرَ السِّرَاجَ روشن کرد چراغ را چراغی نورلندردی
ونوّر السراج چراغ کندی نورلندی معناسنه لازم دخی استعمال اولنور ونوّر ذراعه دیرلر
ذراعنی ایکنه ایله دلوب یرینه نؤور وضع ایتمکله سیاه نقطه لو اتدی معناسنه نَؤُورٌ ونَؤُورٌ
ایچ یاغندن حاصل دوده در هَوَّرَهُ بریجیه اورا آنی ییقدی خراب اتدی ذ جَوَّزَ الأمْرَ
رواداشت کاررا نسنه یی تجویز اتدی که معقول کوردی تعبیر اولنور فَوَّزَ المسافر
در بیابان رفت راه رو مسافر مفازه ده کتدی که چوله دوشدی تعبیر اولنور وفَوَّزَ الرَّجُلُ
دیرلر هلاك اولسه مات معناسنه که موتدن صکره دنیا وآخرت میاننده واقع اولان
برزخ مفازه یه تشبیه اولوندی وفوّز بابله دیرلر بیابانه دوه یه رکوب ایدوب
روان اولسه س سَوَّسَ الطَّعَامُ شپشه افتاد درخوردش طعامه بوجك دوشدی که
کوه لندی تعبیر اولنور وَهُوَ السُّوسُ شپشه کروه طَوَّسَهُ زیبا کرد تش آنی تزیین اتدیکه
طاووسه تشبیه طریقیله در وَجْهٌ مُطَوَّسٌ کوزل یوز وجمیل اولان کمسنه یه طاووس
دیرلر وَطَوِّسَ الصورة ای حسّنها قَوَّسَ الشَّيْخُ بدو دو آمد پیر پیر ایکی قات اولدیکه
بلی بوکلدی تعبیر اولنور وفی المثل صار حجر قُوَيْسٍ سَهْمًا قوس مذکر ومؤنث استعمال
اولنور مذکر اولدقده تصغیری قُوَيْسٌ مؤنث اولدقده تصغیری قُوَيْسَةٌ کلور برکمسنه
برمان اولدقدن صکره معزز اولسه ضرب اولنور میدانی مجمع ده صار حجر سهام قُوَيْسٍ
سَهْمًا تقدیرنده در دیدی یعنی کوچك قوسك اوقلرینك خیرلیسی اولدی اوق اولمق
جهتندن تصغیر اولندیغی کوچك یابك اوقی بوبولك یایك اوقندن زیاده نفوذ اتدیکی
جهتندندر کوّسه نکون سار کرد اورا آنی باش اشاغی چویردی ش شَوَّشَهُ شوریده
کرد تش آنی قارشدروردی اتدی مختل ومشوّش اتدی تعبیر اولنور نَوَّشَادُ بمهمانی
خواند اورا آنی ضیافته دعوت اتدی ص خَوَّصَ منه شیئا واکرفت اوزوجزئی
آندن برنسنه یی آلدی واکثر استعمالی شیء قلیل ده در یعنی خوصّ مقداری نسنه آلدی
وخوّص فیه الشیب دیرلر علامت شیب ظهور اتسه ض عَوَّضَ الهِبَةَ شَيْئًا عوض داد
از بخشیش چیزی را هبه مقابلنده برنسنه یی عوض ویردی فَوَّضَ إلَيْهِ الأمْرَ بکذاشت
بوی کار را ایشی اکا تفویض اتدی وافوّض امری الی الله بن هرامریمی حضرت اللهه
تفویض ایدرم معناسنه در قَوَّضَ البِنَاءَ خراب کرد بنارا بنایی خراب اتدی
لکن تقویض هدم اتمه دن نقض اتمکدن عبارتدر وفی المثل بنی ثمّ قوّض لحسان
اتدکدن صکره اساءت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور سه فتبا لمن لم یتّبع خیره لنفسه
وتبا لا قوام بنوا ثم قوضوا ط سَوَّطَ الهریسة بیك بیا میخت هریسه را هریسه یی
مبالغه ایله قاریشدیردی وقارشدیرمجق آلته مِسْوَط ومِسْوَاط دیرلر ع جَرَّعَهُ
غرسنه داشت اورا آنی آج طوتدی که آجیقدردی تعبیر اولنور خَوَّعَ منه بکاست
ازوی آندن تنقیص اتدی وخوّع الصیل الوادی دیرلر سَيْل دره نك کناره لرینی
ییقدی معناسنه رَوَّعَهُ بترسانیدش آنی قورقوتدی لَوَّعَتْهُ نَفْسُهُ آمَرُّ
آسان کرد اورا نفس او چیزی را اکا نفسی برنسنه یی آسان اتدی یعنی نفسی

تحقیق وزنآبادی طبرسی تفسیرنده حسن الوجه ونقاشی عبد جان دیدیکده مکرم الطوس الحسن دیدی مصحح

تبوبیّش متعددی دخی استعمال اولنور دیدی مصحح

وفی الاساس کوسه الله فی النار ای قلبه

شرحه نسخه مصححه ده بعوضه اوزره واقع اولدی لکن کتب مطبوعه ده ذوزندی ویش بعض نسخه ده تعریب نعید داده دیدیلر مصحح

خرما بیاقی

آکا ایشی آسان کوستردی هَزَعَهُ بجرانشانیده اوردی آنی قوصدوردی ومقام تهدیدده لأهزعنّه ما اکلَهُ دیرلر یعنی بن آکا اکل اتدیکی نسنه‌یی قوصدورورم دَزَعَ دوزغ اللقمة چرب آلوده کردن لقمه را لقمه‌یی یاغلو اتدی که بر لقمه‌یی یاغ ایچنده قاووردوب ایچنده یاغ آنشدیردی تعبیر اولنور سَوَّغَ لَهُ کذا روا داشت اورا فلان چیز را فلان نسنه‌یی آکا تجویز اتدیکه مساعده اتدی تعبیر اولنور جوّز له کبی ق شیءٌ مُجَوَّفٌ چیز میان تهی ایچی بوش نسنه قَصَبَةٌ جَوْفَاءُ دیرلر ضمّاء مقابلی واول الاجه آت که بیاضی قارننه بالغ اوله آکا فرسٌ مجوّف دیوب جیاندن کنایه ایدرلر خَوَّفَهُ بترسانیدش آنی قورقتدی وما کنت خائفا فخوّفنی دیرلر بن قورقمز ایدیم لکن او بنی قورقاق اتدی معناسنه سَوَّفَهُ وا پس افکندش آنی تاخیر اتدی واصلنده سوّف افعل معناسنه در لکن بو معنایه تاخیر لازم اولمغله تاخیر ایله تفسیر لازمی ایله تفسیر قبیلندن ملاحظه اولنور سیبویه سوف کلمه‌سی تنفیس در دیدکده صکره دیدی که سوّفته دیرلر برقاچ کره سوف افعل دیوب برکسنه‌یی تعویق اتسه وابوزید دیدی که سوّفته فی امری دیرلر امریمی برکسنه‌یه تفویض ایدوب مادلنی اوزره کندو امرلنی کبی تصرف ایله دیدی معناسنه ودخی عن قریب صوبی کلوب دیدکلری رکیّه‌یه مُسَوَّفَة دیرلر فلوه یقتات التسوف دیرلر برکسنه دورادور ملاحظه وامنیه‌لر ایله تعیش ایدر معناسنه ق دَوَّقَ الشَّرابَ بپالود شراب را شرابی سوزوب صاف اتدی سوزه‌جک آلته راووق دیرلر ودخی روّق البیت دیرلر خانه‌نک سقفنه آشاغی برده آصدی معناسنه واول خانه مروّق دیرلر وروّق له فی سلعته دیرلر برکسنه برکسنه‌نک متاعنک اشترا مرادی دکل ایکن غیرلر رغبت اتسونلر ایچون قیمتنی آرتر سه زَوَّقَ الْبَیْتَ نقش کرد خانه را خانه‌یی نقش اتدی مصنّف دیدی که زاووقدن ماخوذدر زیبق یعنی جیوه معناسنه وزوّقوا المسجد دیوب مسجدی نقش ایله تزیین اتدی معناسی مراد اتدکلری نقاشلر بویالرینه زاووق قاتدقلری ایچوندر دیدی وبیهقی صوّر فیه من الزئبق دیدیکی بو معنایه موافق در صکره مطلقا نقش وتزیین اتمکه تزویق دیدیلر وزوّق الکلام دیرلر حسّنه معناسنه وفی المثل اثقل من الزاووق شَوَّقَهُ آرزومند کرد اینداش آنی آرزو صاحبی اتدی که مشتاق تعبیر اولنور طَوَّقَهُ گردن بند نهاد بوینی آکا بوینه باغی وضع اتدی که طوق آصلنده خاتونله بوغازلرینه باغلودقلری حلی معناسنه در صکره بوغازه طاقدقلری هرنسنه‌یه اطلاق بعده هرحلقه‌یه طوق اطلاق اتدیلر وطوّق طاقت معناسنه دخی کلور لهذا بعض نسخه‌ده طوّقه توانا کرد اورا عبارتیله تفسیر اولندی یقال فی عنقی من نعمته طوّق مالی باداء فکره طوّق ودخی طوّقه امّا دیرلر برایش تکلیف وطوّق طوع معناسنه دخی کلور یقال طوّق ای سهّل عَوَّقَهُ عَنِ الْاَمْرِ بازداشت اورا ازکار ایشندن آنی کیرو طوتدی که گیرو آنی قودی تعبیر اولنور ثبطه کبی اکلندردی معناسنه فَوَّقَ السَّهْمَ سوفار کرد تیر را اوقه کز اتدی که فوق اوق گزی در ودخی فوّق السّهم دیرلر دمی اتدکده یا یک کریشنی اوقک گزینه بچردسه تقول



لادت فی الحجر موفقا وسهمک فی الکرم مفوّقا ودخی فوّقه علی القوم دیرلر فضّله علیهم معناسنه ودخی فوّق الراعی الفصیل دیرلر شبان کوچکی ناقه‌دن امزدسه لَوَّقَ الطعام چربناک ونرم کرد خورش را طعامی یاغلو ویومشق اتدی تقول لا آکل الا ما لوّق لی ای یعنی بن اکل اتمم الا یومشق ولوقه کبی زم اولمش طعام اکل ایدرم که لوقه قایماق معناسنه در نوّق البعیر رام کرد شتر را دوه‌یی منقاد وذلیل اتدی یا واش اتدی تعبیر اولنور • وفی الاساس بعیرٌ مُنَوَّقٌ ای مُذَلَّلٌ کانّه ناقةٌ لک سَوَّکَ فاه مسواک کرد دهان را آغزینی مسواکلدی سوکدن ماخوذدر حکّ معناسنه لهذا جاءت الغنم تساوک هزالا دیرلر یعنی مبالغه ایله آدیق اولدقلرندن کمیکلرینک بعضی بعضنه سورتنور معناسنه واکر اشتاک یاخود تسوّک دیسه‌لر لفظ فم ذکر اولنمز شَوَّکَ رَأْسُ الْحَلِیقِ موی بر آورد سر مرد ستره‌دن باشی تراش اولان کسنه‌نک باشنک قیللری ظهور اتدی ودخی شوّکت النخلة دیرلر تیکنی چیقدی معناسنه ودخی شوّک الفرخ دیرلر قوش یاورسی تویلنمکه باشلاسه وشوّک ثدی الجاریة دیرلر مه‌لری ظهور اتمکه باشلاسه وشوّک البعیر دیرلر دوه دیشلری بیتوب اوزاندی معناسنه وشوّک الجدار دیرلر دیوار اوزرینه تیکن وضع ایلسه ل اَوَّلَ الْقُرْآنَ تفسیر کرد قرآن را قرآنی تفسیر اتدی جَوَّلَ فِی الْبِلَادِ بسیار بگشت در شهرها شهرلرده چوق گزدی وتجویل وتجوال بر معنایه در واول کسنه‌یه جوّاله وجوّابه دیرلر حَوَّلَهُ بگردانیدش آنی دوندردی وحوّل تحوّل معناسنه لازم دخی استعمال اولنور خَوَّلَهُ مالاً بداد اورا خواسته را آکا مال ویردی وبرکسنه‌نک خدم وحشمی وارد دیه‌جک یرده له خَوَلٌ وخَوَلٌ دیرلر که خولخائل لفظنک جمعیدر فلان خائل مال دیرلر مالک مصلحی در معناسنه وخوّله الله الشیء دیرلر آکا نسنه‌یی تملیک اتدی معناسنه ملکه کبی دَوَّلَ الْجُبْنَ بالسمن بنیک بمالید نان را یاغ ایله قاریشدیروب اودی دکه دکا شدید امعناسنه ودخی دوّل الفرس دیرلر تبوّل اتمک ایچون ذکرینی طشره چیقارسه وردوّل الفرس فی مخلاته دیرلر آت توبره‌سنه سالیا دینه آقتسه که دوال لعاب معناسنه در واول دخی بر معنایه در بعضیلر راوول انسان وفرسده نانه دیش معناسنه فلح اتدیلر ابن السکیت روال مرغ لعاب بصاق بر معنایه در دیدی که ترکیده سالیا تعبیر اولنور سَوَّلَتْ لَهُ نَفْسُهُ کَذَا بیاراست اورا نفس او فلان چیز را فلان نسنه‌یی نفسی آکا تحسین وتسهیل وتزیین اتدی بعضیلر سولدن ماخوذدر دیدی انسانک تمنی اتدیکی امنیه معناسنه یعنی اول آرزو سببی ایله نفسی آکا اول نسنه‌یی کوزل کوستردی طَوَّلَهُ دراز کردش آنی اوزاتدی وطوّل له دیرلر برکسنه‌یه بر آز زمان مهلت ویردی معناسنه عَوَّلَ عَلَیْهِ اعتماد کرد بروی آکا اعتماد اتدی یقال انما الدنیا دوّل لیس علیها معوّل ودخی عوّلت عالةً دیرلر بغوردن امین اوطق ایچون سایه‌بان یاپدم معناسنه که اول سایبانه عاله دیرلر ودخی عوّل علی المیت دیرلر میت اوزرینه صوت عالی ایله اغلاسه ودخی عوّل علی الشیء دیرلر سفره

توطین نفس اتسه نَوَّلَهُ عطا دادش آکا عطیه ویردی که نَوْل ونوال ونائل عطیه معناسنه در
وبعض نسخه‌ده دادنی دادش ایله تفسیر اولندی یعنی ویرجکی ویردی بو معنایه نظر
ایله نَوْل دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور حق معناسنه هَوَّلَ الشَّیءَ عِنْدَهُ سهمناك کرد
چیزرا در نزد او آنك یاننده نسنه‌یی قورقونج اتدی کویا اول نسنه‌یی قورقو ایله توصیف
ایله توصیف اتدی مر دَوَّمَ الطَّائِرُ پرواز کرد پرنده در هوا قوش هواده پرواز ودوران
اتدی که هوانك اعلاسنه صعود ایچوندر ودوّمت الشمس دیرلر آفتاب دائره نصف
النهاره کلسه ودخی دوّمت القدر دیرلر طنجره قاینادیکی غلیانی تسکین ایچون
صووق صو ادخال اتسه ودخی دَوَّمَ دُوَار کبی باش دونمك معناسنه اولمغله دوّمت
الخمر شاربها دیرلر شراب شاربنك باشینی دوندردی معناسنه ودخی دوّم الزعفران
دیرلر زعفرانی صوایچنه قویوب قارشدردی معناسنه وقتا دیدی که دوّم لسانه
فی فیه دیرلر دیلی قورومه‌سین ایچون آغزنه چویرسه دَوَّمَهُ جویان کردش آکا بر نسنه‌یی
طلب اتدردی خَیْلٌ مُسَوَّمَةٌ اسبان نشانه کرده تمغا وورلمش آتلر سوّم الشاة دیرلر
قویونه داغ دمور ایله تمغا اتسه وَهِیَ السِّمَةُ قصر ایله وَالسِّیمَاءُ مد ایله نشان وورد قلری
تمغاکه علامت در وداغ ووره‌جق دموره میسم دیرلر ودخی سوّم الماشیة دیرلر حیواناتی
مرعی‌یه صالسه اخفش دیدی که تعلم کریمده واقع اولان مسوّمین دن مراد معلمین ومرسلین
معنالرینه محتملدر زیرا سوّم الخیل دیرلر ارسلها معناسنه که سائمه بو معنادن مأخوذدر
دیدی وسَوَّمْتُ غلامی دیرلر غلامی کند وحالنه قودم هر نه ایشلر سه ایشله سین معناسنه
وسَوَّمْتُ فلانا فی مالی دیرلر برکسنه‌یی مالنده حاکم ایدوب کندی مالی کبی تصرفه اذن
ویرسه وسوّمت علی القوم دیرلر غارت اتسه عَوَّمَ الحَصِیدَ دسته سپاری برهم نهاد
بیچلمش صاپی بری بری اوزرینه وضع اتدی ویغلدقده صکره عامه دیرلر قوم نات
کندمین پخت بغدای اتمکی پیشوردی قوم حنطه مأخوذدر حنطه معناسنه قَوَّمَ
السِّلْعَةَ قیمت کرد آخریان را متاعه قیمت قودی وَهِیَ القِیمَةُ معروفدر قَوَّمَ المُعْوَجَّ
راست کرد کژ را اکری‌یی طوغری اتدی نَوَّمَهُ بخوابانید اورا آنی اویوتدی هَوَّمَ
بغنود نومهٔ خفیفه ایله اویودی که ترکیده ایمغاندی واویوقلادی دیرلر
هام‌دن مأخوذدر کویا اول کمسنه اویوقلادقده باشی آشاغی اکدی ت
خَوَّنَهُ خاین کفت اورا آنی خیانته نسبت اتدی دَوَّنَهُ کرد کرد ش آنی جمع
اتدی ودخی دوّن الشعر دیرلر شعری دیوانه یازدی معناسنه عَوَّنَتِ المَرْأَةُ
کدبانو شد زن خاتون اورته یاشلو اولدی عوان ونصف اورته یاشلو معناسنه در
وفی المثل لا تعلم العوان الخمرة مجرب امور اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور کَوَّنَهُ الله
تَعَالَی هست کردش خدا حضرت الله آنی وار اتدی اوجده معناسنه لَوَّنَهُ کونا کون
کردش آنی دورلو دورلو اتدی یاخود آکا بویا اتدی بویادی تعبیر اولنور ودخی
لوّن الشیب فیه دیرلر صاچنده بیاض ظاهر اولسه نَوَّنَ الاِسْمَ با تنوین کرد اسم را
اسمی تنوینلی اتدی یعنی آخرینه تنوین کتوردی که تنوین نون ساکنه تتبع حرکة الآخر

صابتله



صابتله تعریف اولنور هَوِّنْ عَلَیْكَ آسان کن بر خود کندو اوزریکه آسان ایله مصیبته مبتلا
اولان کمسنه‌یه القا اولنور یعنی غمنی اوزریکده دفعه سعی ایدوب کندو کرکج اتمه
وفی المثل ع هوّن علیك ولا تولع باشفاق یعنی امور دنیویه‌دن قورت اندیکك
نسنه ایچون محزون اولمه زیرا آخر الامر سن آنی ترك ووارثلریله ابقا ایدرسین ع فانما
مالنا للوارث الباقی م شَوَّهَ اللهُ وَجْهَهُ زشت کرد انا د خداروی اورا حضرت الله
آنك یوزینی قبیح اتسون قبحه معناسنه وفی الاساس لا تشوّه علیّ ای لا تقل فی
بعین بکا حسنه اتمه دیه‌جك یرده مستعملدر رَجُلٌ مُفَوَّهٌ مرد زبان آور فصیح اولان
کمسنه ودخی فَوَّهَهُ الله دیرلر حضرت الله آنك آغزینی واسع اتدی واول کمسنه‌یه
افوه دیرلر که مؤنثی فوها در یقال زوجی فوها شوها ودخی شراب مفوّه دیرلر
مطیب معناسنه وافواه بر نسنه در آنکله طیب اصلاح ایدرلر توابل ایله طعام
اصلاح اتدکلری کبی مُمَوَّهٌ اندوده کردش آنی یالدوز اتدی آصلنده آب دار اتدی
معناسنه در که زیب وزینت ویرمکدن کنایه در آلتون وکمش ایله یالدوز اتدکلری
نسنه یا نحاس در یا حدید در که یالدوزلك آلتنده مستور قالور لهذا تمویه تلبیس
معناسنه استعمال اولنور مثلا باطل اولان نسنه‌یی صورت حقده ابراز اتمك کبی حدیث
مموّه دیرلر مزخرف معناسنه نَوَّهَ به بلند کرد نام اورا آنك نامنی ترفیع وذکرینی
مشهور اتدی ونوّهت بالحدیث دیرلر اظهار ومشهور اتسه المعتل العین بالیاء
آ قَیَّأَهُ بقی آوردش آنی قوصدردی هَیَّأَهُ آماده کردش آنی حاضر اتدی
ب ثَیَّبَتِ المَرْأَةُ کامل شد زن خاتون ثیب اولدی ولفظ ثیب داخل اولان مذکر
ومدخول بها اولان مؤنثه اطلاق اولنور جَیَّبَ القَمِیصَ کریبان کرد پیرهن را
کوملکه یاقه اتدی خَیَّبَهُ نومید کرد اورا آنی نا امید اتدی که محروم اتدی تعبیر اولنور
یقال الهیبة خیبة ومن هاب خاب سَیَّبَهُ یله کردش آنی اهمال ایدوب کنه وحالینه
ترك اتدی سائبه اول دوه در که زمان جاهلیتده آنی مسیّب کندو حالنه ترك
ایدرلر بعضیلر آکا ام البحیره دیرلر که جاهلیتده اول ناقه که اون بطن دیشی
طوغوره آنی کمند وباشینه ترك ایدوب رکوب اتمزلر وسودینی کندو کوچکندن ومسافردن
غیری کمسنه ایچمز ایدی هلاك اولونجه بو حالت اوزره کزر وهلاك اولدقده
رجال ونساء جمع اولوب اکل ایدوب واونونجی کوچکنده قولاغنی یاروب والده‌سی
منزله‌سنه تنزیل ووالده‌سنده اجرا اتدکلری حالتی بونده دخی اجرا ایدرلر ایدی
ودخی عادت رجال جاهلیتده بو ایدی که برکسنه غلامنه انت سائبة دیدکده اول
غلام آزاد اولوب کندو مالنده کیف ما یشاء متصرف اولور وولاسی معتقنه
عاید اولمز ایدی ودخی سَیَّبَ الفَرَسُ جُرْدَانَهُ دیرلر ذکرینی غلافندن طشره چیقاردی
شَیَّبَهُ سپید موی کرد اورا آنی آق صاچلی اتدی یعنی پیر اتدی شیّبه الحزن
دیرلر غم آنی پیر اتدی معناسنه ولیلة زفافده زوجی غالب اولوب زوجه سنك
بکارتنی ازاله اتسه اول خاتونه باتت بلیلة شیباء دیرلر کویا بر داهیه شدیده‌یه

مبتلا اولدیکه اول داهیه سبیله صاچلری اغاردی ازاله‌یه قادر اولمسه بانت بلیلة
حرة دیدکلری کبی واتیام شتاده ایکی آیه شیبان وملحان دیدکلری ذوی ذمین قار وقراغو
ایله بیاض اولدیغی ایچون در وعرب اول آیلره شهرا القماح دیرلر وفی المثل الشیب
قناع المقت • دیرا غوانی بیرلری سومزلر قال ه رأین شیخا ذرأت مجالیه • یقلین الغوا
والغوانی تقلیه طیبة خوشبوی کردش آنی کوزل رایحه لو اتدی طیب آصلنده خبیث
مقابلیدر وبرکسنه غریمنده اولان مالینک نصفنی غریمنه هبه اتسه طیب لغریمه نصف
المال دیرلر وبن شو شیئی کندو رضام ایله اتدیم دیه جک یرده فعلته بطیبة نفسی دیرلر
ویقال السواك مطیبة للفم عیبة بعیب نسبة کرد اوردا آنی عیبه نسبت اتدی
ودخی عیبه دیرلر آنی معیوب اتدی معناسنه یقال املوء الناس بالعیوب العیاب غیبة
غایب کرد اوردا • آنی غایب اتدی ودخی غیبه غیابه دیرلر قرینه دفن اولونسه میدانی
دیدی که غیاب اول نسنه درکه برشیئی کوزدن غایب ایلیه وغیبه غیابه عبارتی برکسنه‌یی
موت ایله بد دعا مقامنده ضرب اولنور دیدی نیبت الناقة بیر شد شتر ماده دیشی
دوه بیر اولدی وبیر اولان ناقه‌یه ناب تسمیه اولندیغی بیر اولمغله نابی اوزون اولدیغی
ایچوندر وناب‌ک جمعی نیب کلور • وفی المثل لا افعل ذلك ما حنت النیب ودخی نیب
الشیئ دیرلر دیشی ایله برنسنه‌یی ایصیرسه وظفر فیه السبع ونیب دیرلر سبع طرناغی
ودیشی باتوردی معناسنه ت بیت العدو شبخون کرد دشمن را • دشمنی کیجه وقتی
غارت اتدی وهو البیات شبخون کرد کیجه وقتی غارت اتمك بیت آمر بشب
سکالید کار را بر ایشی کیجه وقتی تدبیر اتدی زیتة روغن زیت داد اورا آکا زیتون
یاغی ویردی هیتة باواز بلند بخواند اورا • آنی بلند آواز ایله چاغردی بیهقی هوت
دخی لغت در دیدی ث عیث الشیئ در تاریکی چیزی جست قاره کو لقده آل
یورطامیله برنسنه آرادی وعیث الاعمی الی ایله برنسنه آراسه ج هیجة
برانکیخت اورا آنی تحریك اتدی هیج الغبار دیرلر توز قوباردی معناسنه
وهیج الشر بینهم دیرلر ما بینلرینه فتنه القا اتسه ح صیحت الشمس خشك کرد
آفتاب کیاه را آفتاب نباتی قورو تدی ضیح الرجل شیر باب آمیخته را بداد مردرا
صو ایله مخلوط سود ویردی رجله وضیح اللبن دیرلر سوده صو قاتدی معناسنه
خ ذبخه خوار کرد اورا آنی ذلیل اتدی شیخ بیر شد بیر اولدی ودخی شیخه
دیرلر برکسنه برکسنه‌یی تعظیم قصدی ایله شیخ دیسه وفی المثل ه شیخ بحوراه
القاب • الذئب والمقعق والغراب • اولمری حقنده ضرب اولنور که مصحبتندن
احتراز واجب مقوله‌سنده ایکی صلاح اظهار ایلیه لمیخه آلوده کردش بقول
ویا بعمل زشت آنی چرکین قول ویا فعل ایله آلوده اتدی لطخه کبی د آیدة نیرومند کرد اورا
آنی قوی اتدی تقویت اتدی تعبیر اولنور آید الحائط دیرلر دیواره پشت باه وورسه
شید البناء بیفراشت بنارا بنایی ترفیع اتدی که یوکسک اتدی تعبیر اولنور قصر
مشید دیرلر برکوشك ترفیع اولونسه ومصنف مشید ومشید تفسیرنده شید ایله



عمل اولنمق اوزره روایت اتدی که شیئه کریخ معناسنه در جص کبی عیدوا عید کردند بیرام
اندیلر قیدة بند کرد اورا آنی باغلادی قید الکتاب شکل زد کتاب را کتابه نقطه وحرکه
وضع اتدی وبرکسنه‌یه کلام لطاری اولمغله حرکته قادر اولمسه قیده الکلام ل وبرکسنه‌نك
احسانته مقلص اولمغله خدمتنی ترك اتمیوب ملازم بابی اولسه قیده الاحسان
دیرلر ومن امثال المولدین قیدوا نعم الله بالشکر وقیدوا العلم بالکتابة ت خیره سرکشته
کرد اورا آنی حیران اتدی خیره بین الشیئین مخیر کرد اورا درمیان دو چیز ایکی نسنه
ما بیننده مخیر اتدی وفی المثل خیره بین الجذع والخصاء ایکی مکروه خصلت میاننده
مذبذب اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور سیره من بلده بیرون کرد ش از شهری آنی
برشهردن اخراج ونفی وتغریب اتدی ودخی سیر الثوب دیرلر ثوبنه مخطط ویول یول
لو قیسه واول ثوبه مسیر دیرلر وسیرت المرأة خضابها دیرلر حنایی مخطط اتدی
معناسنه ودخی سیرت الجل دیرلر آتیك جلنی صیرتندن چیقارسه صیر الطین حزفا
بکردانید کل را سفال چاموری صاقسی اتدی وصیرتنی الیه الحاجة دیرلر بنی آکا خضوعه
وارمغه حاجتم سبب در دیه جك یرده طیره بپرانید اورا آنی اوچوردی وبرکسنه
برکسنه‌یه اغانه اتسه طیرت عنه الطیر الوقع دیر وطیرهم سواکن قومی مکانلرنده قرار
اتمکدن کنایه در عکسنده شالت نعامتهم دیدکلری کبی وفی المثل طیوره فیتوق سریعا
غضبندن رجوع ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور عیره کذا او بکذا سرزنش کرد اورا
بفلان چیز فلان نسنه ایله آنی تقریع اتدی که باشینه قاقدی تعبیر اولنور مثلا براهم
قبیح ایشله بر کمسنه‌نك قباحتنی یوزینه وورمغله اول کمسنه‌یه عار لاحق اتدی
بیهقی عیره حرف با ایله متعدی اولور جوهری عیره کذا عامه کلامیدر فیروز آبادی
عیره الامر ولا تقل بالامر دیدی وهو العار ننك معروف درکه اول نسنه که آندن
عیب حاصل اوله آکا عار دیرلر • وفی المثل عیر بجیر بجرة ونسی بجیر خبره یعنی
بجیر نام کمسنه بجره نام کمسنه‌یی تغییر اتدی وبجیره کندو جرمنی فراموش اتدی
کویا بجیر کندوده موجود اولان عیب ایله بجره‌یی تعییب ایدوب کندو عیبنی
فراموش اتدی غیره بکردانید اورا آنی دوندردی که تغییر اتدی تعبیر اولنور
حوله وبدله معناسنه کویا آنی اول اولان حالندن غیری حاله تحویل اتدی ودخی
غیرت السلطان دیرلر پادشاهه دیت ویردم معناسنه که غیره دیت معناسنه در جمعی
اغیار کلور قیره بقیر بیندود اورا آنی زفت ایله صیوادی وفی المثل شریب جمعه
تزوره المقیر شریب حریف شراب معناسنه در مشاربه کبی قوقاغاجدن یاپلمش قلری
شرابخانه تعبیر اولنان ظرف در ومقیر زفت ایله طلاء اولنمش معناسنه یعنی فلان
کمسنه هرکز هرکسنه ایله مجالسه ومشاربه اتمز وحریف شرابی شرابخانه‌دن زیاده
بخیل اولدوغندن کمسنه‌یه برنسنه ویرمز دیه جك یرده ضرب اولنور ثوب منیر جامه
باعلم نمغالی ثوب ز میزه جدا کرد اورا آنی ایردی که تمییز اتدی تعبیر اولنور
مازه دخی بو معنایه در بیهقی دیدی که تمییز میزدن منقول دکلدر والا ایکی مفعوله

متعدی اولوردی ایدی ابن الانباری دیدی که تمییز بعض اشیایی بعضندن فصل وقطع دن عبارتدر قال النبی صلی الله علیه وسلم لا تهلك امتی حتی یكون بینهم التمایل والتمایز والمعامع تمایل دن مراد اولدر که میانلرنده مظالمدن منع ایدر سلطان اولمغله بعضی بعضنه میل وغارت ایدر و تمایز دن مراد بودر که بری برندن منقطع اولوب متفرق اولهلر ومعامع شدة حرب ومقاتله معناسنه در معمعة النار دن مأخوذدر شدة التهاب معناسنه وفطانت صاحبه سی اولان خاتونه ممعمع دیدکلری معمعه نارن تشبیه طریقی ایله در ش خیسة دام کرد اوردا آنی مطیع اتدی تخییس اصلنده ذلیل اتمك وحبس اتمك معناسنه در لهذا عراقده مخیس برمشهور زندانك اسمیدر وذبح ایجون حبس اولنان دوه یه مخیس دیرلر ش جیش الامیر لشکر کرد کرد فرمان ده امیر عسکر جمع اتدی ض بیضة سپید کرد اورا آنی آق اتدی مصنف اساس ده دیدی که بیض الاناء انایی دوکدی وطولدوردی معناسنه اضداد دندر جوهری بیضت الاناء عبارتنی صوایله یا سود ایله طولدوردیم معناسیله تفسیر اتدیکی لا یشرب الا الابیضین عبارتنی سود وصو ایله تفسیر اتدکلرینه بنا اولمق ملاحظه اولنور و اساس کلامی مطلق دوکدی معناسنه انا مملو اولدقده بیاضی محسوس اولمیوب افراغ اولندقده بیاضی ظاهر اولدوغنه مبنی اولمق ملاحظه اولنور ط خیط الشیب فی رأسه سپیده بدید آمد در سراو آنك باشنده بیاض قیل ظهور اتدی ظ قیظه هذا الثوب اورا بسنده شد این جامه برجامه آکا کفایت اتدی ع سیع الجدار بیند ود بکهکل دیوار دیواری صمانلی بالجیق ایله صیواردی سیع چامور باکرج معناسنه در وصیوایجق آلته مسیعه وسیاع دخی دیرلر شیعه اذنی اول وقت آنك آردنجه کتدی تشییع جنازه ومسافر بو معنادن مأخوذدر ودخی شیع بالابل دیرلر شبان دوه یه صیحه اتسه وشبانك قوال تعبیر اولنان مزماریه شیاع تسمیه اولندیغی بو معنایه مبنیدر ودخی شیاع اوفاق اوطون معناسنه اولمغله شیعت النار دیرلر آتشه اوفاق اوطون القا ایدوب علولندردیم معناسنه وشیعته بالنار دیرلر فلان نسنه یی آتش ایله یاقدیم معناسنه رجل مشیع مرد دلیر شجیع اولان کمسنه ودخی شیع هذا بهذا دیرلر فلان نسنه یی فلان نسنه ایله تقویت ایله معناسنه تشجیع اولان کمسنه یه مشیع القلب دیدکلری امورها ایله تجربه اتمکله قلبنه قوت کلدیکنه بنادر وتشییع الغضب دیرلر غضب آتش علولنور کبی علولندردی معناسنه در ورجل مشیع دیرلر عجول معناسنه ضیعه ضایع کرد اورا آنی ضایع اتدی غ هیغ الثرید چرب کین کرد ثرید را ثریدی یاغلی اتدی ابن سکیت دیدیکه خصب وحسن حاله اهیغان دیرلر واکل وشرب دخی دیرلر ف جیفة المیتة مردار شد بی بسمل بسم اللهی منهلك اولان حیوان مردار اولدی زیف الدراهم بعضی کرد درهمهارا درهملری بکجمز اتدی وبکجمز درهمه زیف وزایف دیرلر صیفه هذا الثوب بسنده شد اورا این جامه در تابستان آیام صیفده شو جامه آکا کفایت اتدی ضیفه بمهمانی فرود کرد اورا آنی کندویه مسافر اتمك ایجون انزال اتدی ودخی ضیفت





الشمس دیرلر شمس غروبه میل اتسه ضاف الیه دیرلر آنك جانبنه میل اتسه وضاف عنه دیرلر آنك جانبندن میل واعراض ایلسه ق ضیقه تنك کردش آنی طار اتدی وفی المثل ضیق الفز واستة جنکه حاضر اولان جبان حقنده ضرب اولنور وضیق الرجل فی رأیه دیرلر رأیی بر وجه اوزره مشوش اتسه که اصلا بر کونه رأیه قراره ویرمسه ل خیل الیه کذا بخیال نموده شد اورا بفلان چیز فلان نسنه آکا خیال ایله کوروندی مثلا بعیددن برشبح کوروب آنی دابه ظن ایلسه مع هذا اول شبح انسان اولسه خیل الیه انه دابة فاذا هو انسان دیرلر ودخی خیلت السماء دیرلر هواده سحاب ظهور ایدوب یاغمور یاغدرمغه متهیء اولسه ودخی خیلت للناقة دیرلر ولدینه ذئب موضعنده قوت اکل اتمسون وخوف اتسون ایجون خیال یعنی اویوق نصب اولنسه ودخی افعل ذلك علی ما خیلت دیرلر فلان ایشی کندوك بلوب وهم اتدیکك اوزره ایشله دیمك مراد ایلسه لر ودخی خیل علینا فلان دیرلر بزه تهمت اتدی معناسنه ودخی فلان کمسنه یی رؤیا مده کوردوم دیه جك یرده خیلته فی المنام دیرلر ملاذ مذیل چادرهای دراز دامن اتکی اوزون چادرلر که خواتین بورینورلر ذیل دن مأخوذدر آتك معناسنه واذاله اهانت اتمك معناسنه دخی کلور وفی المثل اخیل من مذالة که مرادامه در زیرا امه اکثریا ممتهن ومحتقر اولور وفلان طویل الذیل دیوب غنی دن کنایه ایدرلر ذیله جدا کرد اورا آنی آییردی میزه معناسنه سیله روان کرد ش آنی آقتدی عیل فرسه یله کرد اسبش را آتنی اهمال ایدوب مراده کندو باشینه بیراقدی ودخی عیله دیرلر آنك غداسی بدد اتدی معناسنه قیل رأیه ضعیف خواند رأی اورا آنك رأینه ضعیف دیدی وقال رأیه دیرلر رأیی ضعیف اولدی معناسنه در قیاله وقیولة ضعف رأی دن عبارتدر تقول قد قال رأیك دامه له القال قیله شراب نیم روز دادش نصف النهار وقتنده ایچیلان شرابی ویردی آکا میل بین الشیئین متردد شد میان دو چیز ایکی نسنه میاننده متردد اولدی که برطرفی ترجیح اتمدیم م رجل متیم مرد بنده شده از عشق عاشق اولمغله معشوقنك بنده سی اولان کمسنه زیرا تیمه دیرلر عبد معناسنه خیم بالمکان مقیم شد در جای مکاننده اقامت اتدی ودخی خیم الشیء دیرلر بر نسنه یی خیمه کبی اتسه ودخی خیمت الریح دیرلر تونی طیب اوزرینه بوریسه رایحه طشره چیقمیوب توبه سرایت اتسون ایجون ودیم المطر پیوسته بارید باران یاغمور همیشه یاغدی ودیم العطاء دیرلر پی در پی احسان اتسه ن بینه پیدا کرد اورا آنی اظهار اتدی که بیان اتدی تعبیر اولنور که متعدی در بین بنفسه تبیانا خود پیدا شد پیدا شدنی کند وظاهر اولدی ظاهر اولمق ایله که لازمدر تبین معناسنه معلوم اوله که بین لفظنك مصدری تبیانا کلمك تانك کسریله شاذدر زیرا قیاس تفعالدر تانك فتحیله تذکار وتکرار کبی روجه مذکور اوزره تبیان وتلقاء دن غیری یوقدر وبیان وتبیان میاننده فرق بودرکه

هذا ما اسقطه من کتب اللغة

والتفصیل فی فاضل

تبیانه اعمال قلب وانعاب نفس ایله اولور بعضیلر تبیان دلیل وبرهان ایله اولان بیان
معناسنه در دیدکلری کلام مذکوری تأیید ایدر لکن بو معنی زیاده حرف زیاده معنایه
دلالت ایدر دیدکلرینه مبنی در مخفی اولمیه که بو قاعده اکثری در کلی ومطرد دکلدر زیرا
صفت مشبهه نك حرفی اسم فاعل حرفندن کاهی آن اولور مع هذا معناسنده مبالغه ملحوظ
اولور صفت مشبهه ثبوت وطبیعته دلالت ایدر حذر وحاذر وخشن وخاشن کبی کذا
فی الحواشی المتعلقة علی دیباجة المطول حَیْنَهُ هلاك کرد اورا آنی هلاك اتدی
ودخی حَیَّنَ ضَیْفَهُ دیرلر ضیفنه وقت معینده طعام ویرسه ووقت معینده اکل اولنان
طعامه حَیْنَه دیرلر ذَیَّنَهُ بیاراست اورا آنی تزیین اتدی وفی المثل ذیّن فی عینه والد
ولده کثرة اقارب واتباع ایله تفاخر ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور طَیَّنَ الحائطَ بکل
اندود دیوار را دیواری چامور ایله سیوادی بعضیلر تشدیدی آنکا دالدر طان کرکدر
دیدیلر وچامور ایله سیوامق صنعتنده استاد اولان کمسنه یه طیّان اطلاق اولنور ومکتوبی
اوزرینه طین ختم ایله مهرلسه طَیَّنَ الکتابَ دیرلر طینة جبلیة معناسنه اولمغله حضرت
الله آنی خیر اوزرینه مجبول اتدی دیه جك مقامده طَیَّنَهُ الله تعالی علی الخیر دیرلر
عَیَّنَ الشیءَ تعیین کرد چیزرا اشیا ایچنده برشئ تعیین اتدی وعَیَّنَ قِرْبَتَهُ دیرلر
جدید اولان قربه نك تیکش یرلری مسدود اولوب صوتی نفح اتمسون ایچون ایچنه
صو قودی معناسنه ودخی عیّن الرجل بمساویه دیرلر عیبنی یوزینه قارشو سویلسه که عیبنی
یوزینه وورسه تعبیر اولنور واغاجك شکوفه سی آچیلسه عَیَّنَ الشجرُ دیرلر واول
ثوب که اوزرنده چادر کوشه اوفاق نقشلر اولسه اکا ثوب معیّن دیرلر قَیَّنَهَا بیاراست
زن را خاتونی تزیین اتدی وفی الاساس قیّنت جاریة وقیّنها وما شطه مُقَیِّنَةٌ یه مقینه
دیرلر لَیَّنَهُ نرم کرد اورا آنی یومشق اتدی هم نیّهه نزّهه معناسنه در المعتل
اللام ب نَبَّیَ علیه ثناء بسیار کرد بروی اکا چوق ثنا اتدی کویا اکا ثنادن جماعت
جماعت ایراد اتدی ثُبَة دن مأخوذ در جماعت متفرقه معناسنه آصلی ثبیّ در جمعی ثبات
وثبون کلور جماعات متفرقه معناسنه یقال ما یدله عندی مال مُثَبَّی ولا ولد مرقی
ودخی ثبّی الله لك النعم دیرلر حضرت الله سکا نعمی متفرقا متفرقا سوق ایلسون
معناسنه جَبَّیَ برهیئت راکعان ایستاد رکوع ایدن کمسنه لر هیئتی اوزره طوردی
وفی الاساس جَبّیَ تجبیة ای رکع وفلان یجبّی ولا یصلی دَبَّاهُ بپرورد اورا آنی تربیت
اتدی که تبلهدی تعبیر اولنور ورُبّیت الاترنج بالعسل دیرلر اغاجقا ووقی عسل ایله
مربی اتسه عَبَّیَ الجیشَ سپاه را ترتیب نهاد عسکری وقت مصافده ترتیب قودی
یعنی ترتیب ایلدی ودخی عَبَّیْتُ الطیبَ دیرلر طیبی قاریشدیروب مهیا اتسه وابو زید
مهموز اللام در دیوب مصنف اساسده مهموز اللام مع ایراد اتدی کبی ثَوَّبَهُ خوش بوی
کرد جامه اش را ببخور جامه سنی بخور ایله خوشبوی اتدی وکتب ثوبك ای بجّره
تقول یکتبوه بما فی المجامر کا تهم یکتبره بما فی المجامر لَبَّاهُ پاسخ دادش بلبیك لفظ
لبیك ایله اکا جواب ویردی تقول دعانی فلبّیته وسعدیته ای قلت له لبیك وسعدیك

ودخی



ودخی لبّی بالحج والعمرة دیرلر اللهم لبیك دیدی حج وعمره ایچون معناسنه ت فَتَّی الجاریة درخانه
بنشاند دختر را تا بکردکان بازی نکند جاریه یی خانه ده حبس اتدی تا طشره ده صبیان ایله لعب
اتمیه که اول جاریه یه عربیده مخدّره وفارسیده پرده کی دیرلر ج رَجَّاهُ امید داشت اورا آنی
امید اتدی رجاه کبی ودخی رجّا دیرلر امیده دوشوردی معناسنه یقال رَجَّوْتَنی فترجّیت
کما یقال منّیتنی فتمنّیت یعنی بنی امیده دوشوردیك بن دخی امیده دوشدم رجاء دن
مأخوذ در امید معناسنه ورجا قصر ایله قیونك طرفی تثنیه سی رجوان کلور حافتا البئر
معناسنه وفی المثل لا یرمی به الرجوان وقعدا اولوب بروجهله خدعه قبول اتمین کمسنه
حقنده ضرب اولنور اولکسنه یی قیودن صو چیقارد قده قوغه نك کاه بو طرفنه وکاه
او طرفنه طوقنمدیغنه تشبیه ایدوب خدعه ایله بر رأیدن بر رأیه صرف اولنمز معناسنه در
وتقول فناوه فسیح الارجاء مقصد لاهل الرجاء زجّا الایام بکذرانید روزکار هارا
کونلری کچوردی ترجیه آصلنده برنسنه یی دفق ایله سوق ودفعده عبارت در تقول هو
یزجّی ایامه بشیء یسیر سَجَّی المیتَ بپوشانید مرده را بجامه میتی جامه ایله اورتدی
تسجیه آصلنده تغطیه معناسنه در یقال سجّ معایب اخیك ای لا تظهرها نَجَّاهُ برهانیدش
آنی قورتاردی ودخی نجّاه دیرلر برمرتفع مکانده قالدرسه نجوه دن مأخوذ در مکان
مرتفع معناسنه هَجَّی الحروفَ هجا کرد حروف را حروف هجا اتدی که هجالدی تعبیر
اولنور هجّوت الحروف وهجّیت وتهجّیت بر معنایه در ح ضَحَّی بشاة قربان کرد
کوسپندی را بر قیونی قربان اتدی وهی الاضحیة والضحیة قربانی قربانلق ضحایا
ج ودخی ضحّینا بنی فلان دیرلر وقت ضحاده غارت اتسه لر وضحّی غنمه دیرلر قوشلق
وقتی رعی اتدی معناسنه وضحّی من الامر وعشّی عنه دیرلر برنسنه ده تأنی ایدوب
عجله اتمسه وفی المثل ضحّ رُوَیْدًا وعشّ رُوَیْدًا رفق ایله امر وعجله دن نهی مقامنده
ضرب اولنور آصل مثل بودر که اعراب بادیه کوچوب کیدرلر ایکن هوادیمنز علومتی
حس اتسه لر ضحّ رویدا یاخود عشّ رویدا دیرلر مرادلری بودر که دوه لری آزآز
اوتاوکه هم یوریسونلر هم اوت اوتلاسونلر که قوناق یرینه وارنجه قاریشلرینه
طویسونلر ایچون بو معنی رفق وتأنی اوزرینه مبنی در هر موضعده توسیع واستعمال
اتدیلر وضحّ دیوب ارفق معناسی اراده قلدیلر فَحَّی القدر توابل نهاد در دیك
چولمکه ابازیر قودی فحّ قدرك وقزحها وتوبلها بر معنایه در نحّاه عن مکانه
دور کرد او را از جایش آنی مکانندن بعید اتدی ونحّی الدمع عن خدك دیرلر یوزکده
کوزیاشینی سیل معناسنه خ سخّی نفسه وبنفسه عن الشیء دل برداشت از چیز
نسنه دن کوکل قالدردی یعنی ترك اتدی که آندن فراغت اتدی وواز کچدی
تعبیر اولنور وطبخ نك آلتنده کول کومور چوق اولمغله آتش کرکی کبی یانمدیغنده
کول وکوموری آچوب ایشسه لر سخّیت الجمر وسخوته دیرلر د ادّی الیه الدین
کذارد باو وام را دینی ادا اتدی اکا وهو الاداء وام کذاردن دین ویرمك تقول
هوادی للامانة منك ردّاه ردا پوشانید اورا اکا ردا کیدردی صدّی بیدیه برهم زد

انظر الی دیباجة الدیوان

ای بجمیع جمعول ثبات

قال البیهقی

مصنف اساسده ذکر اتدی

اصله یکتبوه

قدمه فی القسم الاول

دودستش ایکی الترین بری برینه ووردی صفق معناسنه آصلنده ایکی الترین بری برینه
وورمغله صدا احداث اتدی معناسنه در عدّاه بکذا اینداود آنی بجرددی که تجاوز
اتددی تعبیر اولنور وعَدِّ عن هذا الحدیث دیرلر بو سوزی براق وترك ایله معناسنه ودخی
عدّی الفعل دیرلر فعلی مفعوله متعدّی اتدی معناسنه غدّاه آش بامداد داد اوراکا
قوشلق طعامی ویردی فدّاه من فدای توباد ماکفت اورا بن سکا فدا اولایم دیدی اکا
نداه نمکین کردش آنی نمناك اتدی ودخی ندّی الابل دیرلر دوه یه تحمّل وعلل میاننده
اسقا اتسه د غداه پروراندش آنی بسلدی ودخی غذّی بتوله دیرلر بولینی دفعه
دفعه القا اتسه وغذّی الماء دیرلر سال معناسنه قذّی عینه خاشه از چشم اوبیرون
کرد چوپی آنك کوزندن چیقاردی د زخّی الموضع زکردجای را یری صوسبه لیوب
یاش اتدی وفی المثل لا توبس الثری بینی وبینك یعنی ما بیمزده اولان نمناك زمینی
خشك اتمه بن منقطع اولمه دیه جك یرده ضرب اولنور قال سه فلا توبسوا بینی وبینکم
الثری فان الذی بینی وبینکم مثری ودخی ما بینی وبینك مثر مثلی دخی بو معنایه مبنیدر
ما بیمزده اولان علاقه محبّت منقطع اولمشدر دیه جك یرده ضرب اولنور ذرّی الطعام
بر دامید کندم را بو غدایی صاوردی وبغدای صاورم جق آلته مذراة دیرلر ودخی فلانٌ
یذرّی فلانًا دیرلر برکسنه برکسنه یی مدح ایدوب شاننی ترفیع اتسه ودخی ذرّیت
الشاة دیرلر قیونك ظهرندن برقطعه یوك قرپارسه نشانه اولمق ایچون واول قطعه یه
ذوّه دیرلر وفی المثل ذرّی بما عندك یا لیغاء لیغاء الیغ لفظنك مؤنثی درکه الیغ
اول کسنه درکه کلامنی برحرفی کرکی کبی اظهار ایدمز یعنی برقطعه کلام مکدن اظهار
ایله که باقی کلامی میکه انکله استدلال ایدیم سریّی دوستندن کتم ایدن کسنه حقنده
ضرب اولنور سرّی عنه وابد اندوه را ازوی غم آندن ازاله اتدی عرّاه برهنه کردش
آنی عریان اتدی ژ عزّاه شکیبایی فرمودش اکا صبر فرمان اتدی یعنی مصیبته مبتلا
اولان کسنه یه صبر ایله دیدی س اسّاه عزّاه معناسنه در یقال اسّیت المصاب
فتاسّی واسی همزه نك ضمیله صبر وفتحی ایله حزن معناسنه در یقال ان الاسی تدفع
الاسی دسّیها بپوشانیدش آنی ستر واخفا اتدی آصلنده دسّس ایدی مسّاك الله
بخیر شبانگاه ترا بخیر کناد خدا حضرت الله کیجه وقتیکی خیر مقرون اتسون ومساء
دیرلکلام مذکوری اکا سویلدیم واول لفظ ایله دعا اتدیم معناسنه ودخی مسّی
فلانًا دیرلر کیف امسیت دیدی معناسنه نسّاه الشیء فراموشانیدش چیزی را نسنه یی
اکا اونوتدردی تقول کرمك یعنی کرما لبرامکه نس حشاه دما آوورد بروی اکا
ایله صولومق کتوردی مثلا برحیوانی شدّت ایله سوق اتدکده اول حیوانه کیفیت مذکوره
عارض اولورکه ترکیده اکا حار حار صولومق تعبیر اولنور لهذا طرشانه مختشیّه
الکلاب دیرلر واول کیفیته حشا ودیبر دخی دیرلرکه فارسیده دما اول کیفیت دن
عبارت در عشّاه طعام شام داد وش اکا اخشام طعامی ویردی ودخی عشّاه دیرلر
اکا دفع اتدی معناسنه وفی المثل عشّ ولا تغترّ برکسنه دوه لرینی اخشام علفنی

ویرمه ده

ویرمه ده صحرایه کوتورمك مراد اتدی شویله حفظ ایله که صحراده اوت بولوب قاریننی
طویورلر اول وقت بومثلی ایراد اتدیلر یعنی دوه لرك قاریننی طویور صحراده اوت
بوله جقلرینه مغرور اولمه احتیاط ایله امرخصوصنده ضرب اولنور غشّاه الشیء بپوشانیدش
چیزرا اکا برنسنه اورتدی که بورده تعبیر اولنور وغشّاه المسوط دیرلر اکا مجی حواله
اتدی معناسنه قمچه کبی مشّاه بروانیداورا آنی یورتدی مشّا بنفسه خودرفت
کندی یوریدی ص قضّی اللحم عن العظم باز کرد کوشت را از استخوان اتی کمکدن
آییردی ض قضّی حاجته تمام بکنادد حاجتش را آنك حاجتنی تماما ویردی ط خطّاء
عنه السوء دور کرد از وی بدی را یا ره مرلغی آندن بعید اتدی دفع معناسنه وبدعا
مقامنده خطّاء الله نوءك دیرلر حاجتکه ظفر بولمیه سین معناسنه ودخی خطّات
القدر بزبدها دیرلر جوملك قاینادقده کوپوکنی آتسه غطّاه بپوشانیدش آنی
اورتدی که بورندی تعبیر اولنور غطادن مأخوذدر پرده معناسنه جمع اغطیة در یقال
طلب الناس لعیوبهم اغطیة فما وجدوا مثل الاعطیة ف تغنّی القدر دیك برد یك
پایه نهاد چوملکی صاج ایاغی اوزرینه قودی صفّاه پالوده کردش آنی سوزوب
صاف اتدی عفّی علی اثره ناپدید کرد پیش را ایزینی بلورسز اتدی عفادن
مأخوذدر تراب معناسنه کویا بلورسز اولسون ایچون اوزرینه طپراق اورتدی ابو عبیده
خراب وهلاك اولمق معناسنه در عفّی المنزل دیرلر منزلدن اثر قالمسه لازم ومتعدی
استعمال اولنور دیدی ودخی عفّی علی ما کان منه دیرلر افساد اتدیکی شئینی
اصلاح اتسه قفّی به علی اثره برپی او روان کرد اورا آنی آنك آردنجه یوروتدی
اتبع ایاه معناسنه قفّی الرجل دیرلر برکسنه برکسنه یه آردینی دونسه ق رقّیه
بلند کردانیدش آنی ترفیع اتدی سقّاه بسیار آب دادش اکا چوق صو ویردی
عفّی السهم تیر بهوا در انداخت اوقی هوایه آتدی وعفّی الطالب دیرلر قوقی یوکسك
اوجسه لقّاه الشیء پیش او آورد چیزرا نسنه یی آنك اوکنه کتوردی یقال
الشجاع موقّی والجبان ملقّی نقّاه پاکیزه کردش پاك اتدی ك بکّاه بکریانیدش
آنی اغلاتدی بکّی بنفسه خویشتن بکریست کندو اغلادی ذکّی بیرشد بیر اولدی
ذکادن مأخوذدر سنّه یاش تعبیر اولنور وهو المذکّی بیر یاشی الماش کسنه ودکّی
الفرس دیرلر آت بش یاشی تجاوز اتسه ذکّی الذبیحة تبسمل کرد بسمل کردی را بوغازلدی
حیوانی بوغازلدی وهی الذکاة بسمل کردن بوغازلمق ذبح کبی که فارسیده کلو بریدن
ایله دخی تفسیر اولنور ودخی ذکّی النار دیرلر آتشی علولندردی معناسنه وآتش
علولندرجك نسنه یه ذکوه ومذکیة دیرلر ذکّی المال زکوة داد مال را ماله زکوة ویردی
زکاء آصلنده نما معناسنه در اداء زکوة ایله مال مبارك ونامی اولدیغی یمحق الله
الربوا ویربی الصدقات مضمون شریفیله ثابتدر ودخی زکّی من ماله دیرلر آنك
مالندن زکوة آلدی معناسنه وزکوة آلان کسنه یه مذکّی دیرلر مصدق دیدکلری کبی
زکّی نفسه بستود خویشتن را کندوینی فضل وحیا ایله مدح اتدی ودخی زکّی

الشهود دیرلر شاهدلری عدل ایله توصیف وپاکلک نسبت اتدی معناسنه آبَلِیَ الثوب
کهنه کرد جامه را جامه‌یی اسکتدی ودخی بَلِیَّ الناقة دیرلر ناقه‌یی بلیه اتدی معناسنه
رجال جاهلیت شریله زعم ایدرلر ایدی که موتی حشر اولدقلرنده رکبان حشر اولنورلر
لهذا بر ناقه‌یی هلوک اولان کسنه‌نك قبرینك کنارینه یا خود بر چوقوره قازوب آنك
ایچینه آب وعلف باغلورلر ایدی واول ناقه اول موضعده هلوک اولور ایدی
کویا اول قبرده مقبور اولان کسنه حشر اولدقده اول ناقه‌یه رکوب ایلیه واول ناقه‌یه
بلیه اطلاق ایدرلر ایدی که جمعی بلایا کلور تَلِیَ باخر رمق رسیده آخر رمقه یتشدی
یعنی حیاتندن بر رمق قالدی وتلی بعد الفریضة دیرلر فرضدن صکره نافله قیلدی
معناسنه ماده مزبوره تبعیت معناسنه دلالت ایدر لهذا ناقه ولدینه آردنجه اویدورسه
اَتْلَتِ الناقة دیرلر وبد دعا مقامنده لا اَتْلَیْتُ دیرلر یعنی دوه‌کك نسلی منقطع اولوب
ولدی اولمسون جَلَّ الشیءَ پیدا کرد چیزرا نسنه‌یی اظهار اتدی ودعا مقامنده جلاّ الله
عنك المرض دیرلر مرضی سندن تفریق ایتسون معناسنه حَلاّه وصف کرد نشان اورا
آنك هیئتنی وتشکلنی بیان اتدی حِلیة دن ماخوذدر تشکل وهیئت وصفت معناسنه
حَلاّها پیرایه نهاد درن خاتونه حلی وضع اتدی یعنی حلی ایله تزیین اتدی ودخی حلی
الطعام دیرلر طعامی لذیذ اتدیم معناسنه که حُلو دن ماخوذدر مُرّ مقابلی فارسیده
شیرین تعبیر اولنور حلاوت لذتدیه‌در ودخی حَلَوْتُ الشیءَ فی عین صاحبه دیرلر نسنه‌یی
صاحبنك کوزینه شیرین کوستردیم معناسنه حَلِیَ سَبیلَهُ یله کردش آنی کندوحالنه قودی
واصل معناسی بوشلق خالی ایدوب مانعی دفع اتدی دیمکدر خَلّی عَنهُ دست بازداشت
ازوی آندن الینی کیرو طوتدی که آندن فراغت اتدی تعبیر اولنور دَلاّهُما بغرورٍ زود
آورد ایشانرا بفریب شیطان آدم وحوایی عالم علوی دن سفلی‌یه انزال اتدی
حیله ایله اِدلاء دلودن مستعاردر دَلّی رجلیه من الدکان فروهشت دوپایش را
از دکان ایکی آیاقلرین دکاندن اشاغی صارقتدی سَلاّه از غم بیرون کردش غمدن
تخلیص اتدی صَلّی لله نماز کذارد بهر خدا الله ایچون نماز قیلدی قال المجنون
فوالله ما ادری اذا ما ذکرتها اثنین صلیت الضحی ام ثمانیا مخفی اولمیه که مجنونك
مرادی ظاهرندن منفهم اولان کبی دکلدر بلکه بر دقیقه لطیفه‌یه اشارتدر بیانی
بودر که عاشق معشوقه‌سینی تذکر اتدکده بر مرتبه نسیان مستولی اولوردکه جمیع
ماعدایی فراموش ایدر لهذا صلوة ضحی‌یه شروع اتدکده قاچ رکعت قیلدیغنی تعیین
ایچون هر بر رکعت ایچون بر پارمق عقد ایدر ونمازی اتمام اتدکده اون پارمغنك
ایکیسی مضموم وسکزینی مفتوح بولور وتردد ایدر که مضموم اولان پارمقلر عددنجه
قیلدی یا مفتوح اولان پارمقلر عددنجه‌می قیلدی زیرا هر رکعتی ادا اتدکده تعیین
عدد ایچون پارمقلرینی فتح‌می اتدی یا ضم‌می اتدی آنی دخی فراموش اتدی
واثنین وثمانیه‌یی تخصیصك سری بودر صَلّی عَلَی النَّبیّ درود فرستاد برپیغامبر
علیه السلام رسول اکرمه تحیت وتسلیم کوندردی ودخی صلی القناة دیرلر

مرداق



مرداق آتشده طوغرولتسه مَرَّدَماهُ خون آلود کرد آلود را آنی قان ایله آلوده اتدی
وعادتا بر کسنه‌نك اوزرینه قان صیچراتسه دامی خبرا ان شاء الله دیرلر ویر قاچ کره صید
صیده آتلمش اوقه سهم مُدَمّی وسهم آشود مبارك دیرلر کویا صیده چوق اصابت اتمکله سیاه
اولمش در کتمهم فی الدامیا دیوب برکت وتفوق مراد اتدکلری معنای مذکوردن ماخوذدر
سَغّا دکند او یکذا نامرزده کردش بغلاودن چین آکا فلوده اسم ایله تسمیه اتدی وفی
المثل سمیتك العشقاس اه لم تقطع اول کسنه حقنده ضرب اولنور که برایشه شروع
اتمش ایکن رجوع اتمك احتمالی اوله سُمُوّ علامت ورفعت معناسنه‌در تقول خاض
لجة بحرطام واقتحم قلة جبل سام وقومنك شریفی اولان کسنه‌یه مُسَمّی قومه
دیرلر عمّ علیه الخبر پوشیده بروی خبررا خبری آنك اوزرینه مستور اتدی که آندن
خبری صاقلدی تعبیر اولنور ومتعارف اولان معنا دخی بو معنایه مبنیدر وتعمیه
اصلنده تغطیه معناسنه‌در نمّ الخبر نقل کرد خبررا نه بروجه صواب خبری فساد وجهی
اوزره حکایت اتدی واکر خبری صلاح وجهی اوزره حکایت اتسه نمّیتُ الخبر دیرلر
تاوی بابدن ودخی نَمَیْتُ النّار دیرلر آتش علولنسین ایچون حطب القا اتسه نَنّ
بنی ابسیار بناکرد چوق بنا یاپدی ثنّی الشیءَ دوتاکرد چیزرا نسنه‌یی ایکی قات
اتدی ومنه المثانی سوره فاتحه زناه بزنا نسبت کرد شد آنی زنایه نسبت اتدی
غنّاه بر بخایند اورا آنی رنجیده اتدی انجتدی تعبیر اولنور ودخی عنّاه دیرلر آنی
حبس اتدی معناسنه ودخی عنّی دیرلر دوه بوکلی ایله جرب طلو اتدی معناسنه که آفتابده
عقد ایدوب آکا عنیه اطلاق ایدرلر صاحب جمع عَنّیة تَشفی الجرب مثلنده دیدی که
عنیة تعیلة ونزنده عنادن ماخوذدر زحمت معناسنه طلا مزبور اجربه زحمت
ویردیکی ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندی پس تُعَنّی من یطلی بها قوه سنه اولور توصله
العناء معناسنه وحتملدرکه تُعنّی تزیل عناء معناسنه اوله یعنی طلاء مزبور جرب
زحمتنی ازاله ایدر قرّدا زال القراد معناسنه اولدیغی کبی را بنه مراجعت اولنان
جیّد الرای اولان کسنه حقنده ضرب اولنور منّاه الشیءَ بارزو اورد اورابچیزی
بر نسنه‌یه آنی آرزومند قیلدی که آرزو اتدردی تعبیر اولنور هَمّ شَهّی الشیءَ
خوش کرد چیزرا نسنه‌یی کوزل اتدی کویا بر نسنه‌نك حسنیاتنی بیان اتمکله مستمع
آکا اشتها حاصل اولور صاحب دیوان دیدی که الشیء یشهّی الشیء نسنه نسنه‌یه
اشتهایه باعث اولور معناسنه مثلا کما ورش اکل ایلمك طعامه اشتها کتورر دیکی
کبی وصاحب اشتها اولان کسنه‌یه شهوان دیرلر که جمعی شهاوی کلور وفی المثل
اذا ما کنت فی قوم شهاوی فلا تجعل شمالك جردبانا صاحب خریع دیدی که
جردب علی الطعام وجرد مردیرلر بر کسنه صاغ الیله اکل وصول الیله آخرینك طعامینی
منع اولمسه وصاحب جمع دیدی که جردبان اول کسنه‌درکه دنیاده حرصندن صول
الیله طعامی ستر ایدر حرصدن منع حقنده ضرب اولنور وفی المثل اشرمن کلبة
بنی افصی بنی افصی بن تیم‌نك بودیشی کلبلری طعام طبخ اولنمش دنیا ده‌امتی برچوملك

باشی صوقوب چومکلک زیاده حرارتندن باشی چومکه یا یشمغله چیقا رمغه قادر اولمدیغنه
باشی کاه بوطرفه کاه اوطرفه وورمغله چومک قربلدی وکلبک یوزی کوزی
محترق اولدی که شدة شهوت طعام حقنده ضرب اولنمغه صالح مثل اولدی لهیّه
بشیء مشغول کردش بجیزی آنی برنسنه ایله مشغول اتدی المعتل الفاء واللام
د وَدَّى عَنِ الشَّيْءِ بِغَيْرِهِ كنایت کردان چیز بجز ان چیز نسنه‌دن کنایه اتدی
اول نسنه‌نك غیری ایله مثلا برلفظ ذکر اتدی که ایکی معنایه دلالت ایدر بری قریب
وبری بعید وقرینهٔ خفیه‌یه اعتمادا معنای بعید مراد اتدی واصحاب بدیع بو صنعته
تَوْرِيَة وایهام دخی دیرلر که ایکی قسمدر قسم اول اولدر که معنای قریبه ملایم
برنسنه ذکر اولنمیه که بو قسمه مجرّده دیرلر وقسم ثانی اولدر که معنای قریبه
ملایم برنسنه ذکر اولنور که بو قسمه موشحه دیرلر وتوریهٔ مذکوره وداء انساندن
ماخوذدر ظهری معناسنه گویا معنای مقصودی آردینه قودی مستور اولسون ایچون
وَوَرَى قصر ایله جاحت جوقی اکلدن عبارت اولمغله عرب بددعا مقامنده سَلَّطَ
عَلَيْهِ الوَرَى وحمى خَيْبَرًا دیرلر ودخی ودَّى الزَّنْد دیرلر چخماق چاقوب آتشی چیقاردی
معناسنه ص وَصَّاهُ وصیّت کرداورا آنی وصیّت اتدی ف وَفَّاهُ حَقَّهُ تمام داد
حق اورا آنك حقیقی تماما ویردی وبرکسنه‌یی تعزیه وبقاء حیوة ایله دعا مقامنده
مات فلان وانت بوفاء دیرلر بتمام عمر معناسنه ل وَلَّاهُ العَمَلَ والی کردش بکار
آنی ایشه حاکم اتدی وَلَّى عَنْهُ بِوَجْهِهِ بکردانید ازوی رویش را یوزینی آندن چویردی
المعتل العين واللام بالواو د دَوَّيْتُهُ مِنَ المَاءِ سیراب کردش از آب یعنی سوده
آنی قاندردیم دَوَّيْتُهُ الشِّعْرَ روایت کردن شعر داشتم اورا آنی شعر روایت
اتمکه طوتدیم یعنی شعر روایت ایله دیوب روایت اتدردیم ودخی دَوَّيْتُ عَلَى اهلی
دیرلر اهلیم ایچون صو پیدا اتدیم معناسنه ودخی روّیت بصیری دیرلر دوه سنه‌نی
یوکنی باغلوسه ورویت علی الناعس دیرلر اویویان کمسنه دشمسون ایچون برنسنه‌نی
ایله باغلوسه ودخی دَوِّی فی الشیء دیرلر برشیده تفکر ایلسه س سَوَّاهُ راست
کرد اورا آنی طوغری اتدی یقال سَوَّيْتُ المعوجّ فاستوی واول طوغریلان نسنه‌یه
سَوِیّ دیرلر وحضرت الله سکا مرض منزو عیبسز ولد ویرسون دیو دعا مقامنده
رزقك الله ولدا سویّا دیرلر ودخی سَوَّى بين الشیئین دیرلر ایکی نسنه‌یی بری برینه
برابر اتسه وایکی مساوی شیئه سیّان دیرلر وفی المثل سیّان انت والعزل آبکه برفایده
مفید اولمین کمسنه حقنده ضرب اولنور وفی المثل سواسیة کاسنان الحمار وسواسیة
کاسنان المشط فلان کمسنه‌لرك آصلا بری برندن فرقلری یوقدر دیه جك یرده ضرب
اولنور واکثر استعمالی ذمّ وشرده در اصحاب معانی دیدیلر که سواء لفظی استوا وتساوی
ماخوذدر عدل معناسنه زید وعمرو سواء دیرلر متساویان معناسنه تثنیه وجمع
برابردر که قوم سواء دیرلر اخفش دیدی که سَوَاسِيَة فَعَالِلَة وزننده سواء لفظنك
جمعیدر علی غیر القیاس بس سواء فعال وسیة فعة یا فلة وزننده در وسیة آصلنده

سَنْوَةٌ در

سَنْوَةٌ در واو ساکنه‌نك ماقبلی مکسور اولمغله واوی یایه تبدیل اتدکدن صکره تخفیف ایچون
یانك بیرینی حذف ایدوب سِيَة قالدی دیدی بعضیلر دیدیلر که سَوَاسِيَة آصلنده سواسیة‌دیر
سی مثل معناسنه اولان سِیّ در لکن آصل اوزره باقی ایکی اسم مستقلدر اولومسون
ایچون سواءنك مدّینی حذف وسیّ لفظنده یاء ثانیه‌یی هایه تبدیل ایدوب سواسیه اولدی
دیدیلر ش شَوَّى اللَّحْمَ بریان کرد کوشت را آنی بریان اتدی ع عَوَّى الحبل بتافت
رسن را ایپی بوکدی ودخی عَوَّيْتُ عن فلان دیرلر برکسنه‌نك غیبتین اتدکلرنده غیبت
ایدن کمسنه‌نك کلامنی رد ایلسه وآنك غیبت اتمه‌سی عُوَاء کلبه تشبیهی متضمن
اولمغله افصح کلامدن معدود اولمغه صالحدر ق قَوَّاهُ نیرومند کردانیدش آنی قوتلو
اتدی ل لَوَّوا رُؤُسَهُمْ نیك بیچانیدند سرهای خریشتن را کندو باشلرین مبالغه ایله
چویردیلر که کلی اعراضدن کنایه‌در وفلان یلوی اعناق الرجال دیرلر رونجك‌ده غالب
اولور اقرانته معناسنه وَبِالْبَاءِ حَيَّاكَ اللهُ وَبَيَّاكَ حیات دعادر برکات دعادر
خدا حضرت الله سکا طول عمر وبرکات ویرسون اوهاب لغت بیاك لفظنك معناسنده
اقوال مختلفه ایراد اتدیلر بعضیلر بیاك سکا خیر ورحمت ویرسون معناسنه دیدیلر وابوزید
زنك واصمعی اضحکك معناسنه‌در دیدیلر احمر دیدی که بیاك آصلنده بوءك منزلا
ایدی حیاك لفظنه ازدواج ایچون همزه‌یی حذف وواوی یایه تبدیل اتدیلر وصاحب
تکمله بیاك دفعك معناسنه‌در دیدی وَهِيَ التَّحِيَّة سلام ودرود سلام وثنا ودعا
معنی اولمیه که لفظ بیاك لفظ حیاك ایله معا مذکور اولمغله بعضیلر اتباع قبیلندندر
دیو ظن اتدیلر حسن بسن دیه‌کلری کبی وبو ظن باطلدر زیرا اتباع حرف عاطف ایله
ذکر اولنمز باب فاعَلَ يُفاعِلُ مُفاعَلَة وفعالا آ فَاجَاهُ الامر
بافجاءه رسید بوی کار ایش اکا ناکاه یتشدی که اکسیز تعبیر اولنور کا فَاءَهُ باداش
داد اورا اکا مکافات اتدی یقال کافاءه بصنیعه یعنی آنك اتدیکی عمله مساوی
جزا ویردی که مکافات مساوات وکفو مساوی معناسنه‌در ت جانبه بیك سو شد
ازوی آندن برجانبه کتدی یعنی آندن بعید اولوب اکلا تزلشه مخالطه اتدی وفی المثل
طانب الکرام وجانب اللئام ح حَارَبَهُ جنك کرد بدو اکلا جنك اتدی تقول اخذوا
الحارث للحارب وفی المثل الحرب خُدْعَةٌ ثعلب خانك فتحنی اختیار ایدوب
رسول اکرم حضرتلرینك لغتی فتحله‌در دیو نقل اولندی دیدی یعنی محارب اولان
کمسه خصمنه وقت محاربه‌ده برکره حیله اتسه وخصم دخی منخدع اولسه
البته خصمنه غالب اولور وبعضیلرخانك ضمیله‌در دیدیلر یعنی جنك بر صنعتدر که
آنده خصمه حیله اولنه کلمشدر کسا خُدَعَة عبارتیله روایة اتدی همزة کبی یعنی
برنسنه‌در که اربابی ایچون چوق حیله لر پیدا اتدیرر حیله ایله حصول بذیر
اولان ایشده ضرب اولنور حَاسَبَهُ شمار کرد باوی اکلا حساب اتدی حساب
وحسبان وحَسْب آصلنده مقدار معناسنه‌در تقول من یقدر علی عدّ الرمل وحسب
الحصی حَالَبَهُ یاری داد اورا اکا معاونت اتدی خَاطَبَهُ سخن کفت باوی اکلاسوز

سویلشدی داعبه مزاج کرد یاوی انکله لاغ ولطیفه سویلشدی المؤمن دعب لعب قرامیه
قریب دعابه لعبی متضمن اولمغله بعض نسخه ده بازی کر دعبارتیله تفسیر اولندی راقبه
بترسید ازوی آنده خوف اتدی زیرا خوف ایدن کمسنه عقابه ترقب اوزره وفلان لا یراقب الله
دیرلر حضرت الملک عقابنه نظر اتمیوب معصیت ارتکاب ایدر معناسنه ودخی راقبه دیرلر
آنده برشئ امید اتدی معناسنه وفی المثل ارقب لك صبحا زید عمرو وعید اتدکن عمرو بو قیلی
ضرب ایدر یعنی یارن یدسن صباحه داخل اولدقده بکا اتدیکك وعیدی اجرایه قادر اولمدیکك
واقف اولورسین ودخی زید عمرو حوادث حکایت ایدوب عمرو تکذیب اتدکن بو قیلی
ضرب ایدر یعنی صباحه منتظر اول که کذبك ظاهر اولور شاربه شراب خورد یاوی
انکله شراب ایچدی صاحبه صحبت کرد یاوی انکله صحبت اتدی که یولداشلق اتدی تعبیر
اولنور صاخبه بخشم بانك کرد بروی غضب ایله آنك اوزرینه چیغردی صاقبه
نزدیك شد بوی انکا قریب اولدی وفی الاساس صاقبه صقابا قابله وواجهه صقب دن
مأخوذ در قرب معناسنه لقیته صقابا دیرلر روبرو ملاقی اولدوم معناسنه ضاربه
زن مرکرد یاوی انکله جنك اتدی یعنی بو آنی اوبرنی ووردی طالبه بالدین بخواست
ازوی وام را آنده دینی طلب اتدی عاتبه علی الذنب عتاب کرد رش بر گناه گناه اوزره
انکا عتاب اتدی که آزار اتدی تعبیر اولنور عاقبه بکذا شکنجه کرد اورا بفلان چیز
فلان نسنه سببی ایله انکا عذاب اتدی وهی العقوبة شکنجه عذاب عاقبه فی الشیء
نوبت کرد بدو در فتن یوریمکده انکله نوبت اتدی مثلا بردابه یه ایکی ساعت بری کروب
ایدوب آخر ایکی ساعت پیاده یوریدی صکره دکروب ایدن نزول ایدوب وجه مذکور
اوزره آخر کروب اتدی علی طریق المناوبه بو قاعده یی اجرا اتدیلر وهی العقبة نوبت که
معروف در غاضبه غضب کرد بدو انکا غضب اتدی ومن امثال المولدین غضب
العاشق کمط الربیع وغضب الجاهل فی قوله وغضب العاقل فی فعله غالبه غلب
کرد یاوی انکا غلبه اتدی قاربه نزدیك شد بوی انکا قریب اولدی ودخی قاربه
دیرلر بر کمسنه یه تقرب اظهار اتدی معناسنه وشیء مقارب چیز میانه اورته حاللی
نسنه که ارز وسط معناسنه قارب الخطو کام نزدیك دیگر نهاد آدیمی بری برینه
قریب وضع اتمکله کاتبه نامه نبشت یاوی انکله نامه یازیشدی که بری برینه مکتوب
یازدیلر تعبیر اولنور کاتب العبد مکاتب کرد بنده را عبدی مکاتب اتدی وهی
الکتابة کتابت کردن مکاتب اتمك ناسبه هم نسبتی کرد باو انکله نسبده شریك اولدی
بری برینه خصم اولدقلرین مستلزم اولمغله خویشی کرد عبارتیله دخی تفسیر اولندی
ناصبه الحرب آشکارا کرد باو جنك را انکله جنکی اظهار اتدیکه انکله جنك بیدا اتدی
تعبیر اولنور زیرا نصب برشئ قائم اتمکدن عبارتدر ناشبة الحرب دخی بو معنایه در
نافجه ناکاه دید اورا آنی فجاءة کوردی وداست کلدی ت باحته الود وریه کرد باو
دوستی را انکله محبتی خالص اتدی خافت بالقراءة بآواز نرم خواند یعنی مشق وانجق
آواز ایله قراءت اتدی که آهسته اوقودی تعبیر اولنور ساکته با یکدیکر خموش شدند

وفی المثل معاتبة الاخوان خیر من فقدانهم
وفی مثل اخر وفی العتاب حیوة بین اقوام مص

وفی التاج المناسبة
باکسی خویشی داشتن
مم





بری برینه سوز سویلیوب ایکیسی دخی سکوت اتدیلر ث حادثه حدیث کرد یاوی انکله سوز
سویلشدی ودخی حادث السیف دیرلر قلیجه جلا ویرسه ج خارجه وابخشید اورا برابر
آوردن آنی تقسیم وتوزیع اتدی چیقاردیغی شرطیله مثلا برقاج کمسنه سفره کتدکلرنده
سفر ذخیره سنی هرکسك تحملنه کوره اخراج ایدوب بریره وضع ایدرلر عالجه من الدواء
علاج کرد دش از درد آنك علتنه علاج اتدی وعالجت الشیء دیرلر بر نسنه یه سعی وممارسه
اتسه مانجه آمیختکی کرد باو انکله اختلاط اتدی ح جالحه اشکارا کرد دشمنی را
انکا اولان عداوتنی اظهار اتدی وفی الاساس یقال جالحنی فلان ای کاشفنی بالعداوة
سافحها زنا کرد بازن خاتون ایله زنا اتدی سفاح آصلنده صوقان دوکمك معناسنه در
زانیه وزانی نطفه لرین دوکوب ضایع اتدکلری ایچون زنایه سفاح اطلاق اولندی
یقال فی النکاح غنیة عن السفاح سامحه سازکاری کرد بدو انکا مساعده
اتدی سماحة جود معناسنه در بر کمسنه بر خصوصده بر کمسنه یه سهولت ایله معامله
اتسه انکا سخا ایدوب تضییق اتمز وفی المثل اسمح من لافظة لافظه اول دیشی
بکی در که صاغمق ایچون چاغرسه صاغلمقدن محظوظ اولدوغندن آغزندن جره سی
آتاراق سرعت ایله حالیك یانته کلور بعضیلر لافظه حمامه در دیدی زیرا حمامه حوصله سن
فرزندی ایسه یاور وسینه ویرور دریغ اتمز بعضیلر خروس در دیدی زیرا بر حبه بولسه
تاوق قاری دعوت ایدوب آنلره ویرور کندو اکل اتمز پس بو وجه اوزره تامبالغه
ایچون اولور وبعضیلر دخی لافظه دکرمن در دیدی دقیق طشره رمی اتدیکی ایچون
وبعضیلر دریادر دیدی دری طشره یه القا اتدیکی ایچون قالسه تجود فتجزل
قبل السؤال وکفك اسمح من لافظة صارحه بکذا رویاروی کرد باو فلان چیز را
فلان انکا مجاهرة اتدی که یوزینه قارشو اتدی تعبیر اولنور یقال شتمته فلونا
مصارحة وصراحا ای کفاحا ومواجهة صافحه دست بدست او داد یدر رود
الیعنی آنك الینه ویردی اسلشمك ایچون صالحه آشتی کرد یاوی انکله صلح
اولدی علی کذا بر فلان چیز فلان نسنه اوزرینه وهو الصلح آشتی که معروف در
طارحه الکلام بریکدیکر افکند باو سخن را سوزی انکله بری برینك اوزرینه
طرح ایدوب لزوم ولا تسلیم دن خالی اولدیلر فاتحه بحاکم شد باو انکله حاکمه کتدی
فتاحة دن مأخوذ در حکومت معناسنه وحاکمه فتاح دیرلر ابن عباس دن
روایت اولندی که ربنا افتح بیننا وبین قومنا بالحق قولکه یمنك معناسنه مطلع اوله مدیم
تا ذی یزنك قزینی نوجه تعالی افاتحك دیدیکنی استماع ایدنجه وباعا بتیه
زوجه دیدی که بینی وبینك الفتاح فارحه بکذا رویاروی کرد باو فلان
چیز را فلان نسنه یی آنك مواجهه سنده اتدی یقال لقیته مقارحة ومصارحة
ای مواجهة کاشحه دشمنی کرد باو انکا دشمنلك اتدی وکشح آصلنده ترکیده یان
تعبیر اتدکلری عضودر وبر کمسنه بر کمسنه دن اعراض دیه جك محلده طوی عنه
کشحه دیرلر جوهری دیدی که کشح له بالعداوة وکاشحه دیرلر اضمار عداوت اتدی

کشح ... ...

معناسنه ابن الانباری دیدی که کاشح عدو معناسنه در زیرا عداوت ایدن کمسنه طی کشح
ایدر که ترکیب یاننی دوندر تعبیر اولنور بعضیلر دشمنه کاشح اطلاق اولندیغی کشحنده
اضمار عداوت اتدیکی ایچوندر وکشحی تخصیص اتدکلری جگر کشحده اولدیغی ایچوندر
ورا دعداوت جگرده اولور دیمکدر عدوا سودا الکبد دیرلر آتش عداوت جگرینی
احراق وتسوید اتدی معناسنه بعضیلر کاشح مذکور وکشح عن الماء دن مأخوذدر
دیدیلر زیرا دشمن اولان کمسنه ده ادبار ایدر صویه واروب گیرو دونن
کمسنه کبی کافحه رویاروی جنگ کردبدو انکله مواجهة جنگ اتدی ما بینده سپر وسپر
شللو نسنه یوق ایدی اساس ده دیدی کافحه دیرلر فجاءة ومواجهة ملاقی اولسه
ودیدی که کافحها دیرلر خاتونی غافل ایکن اوپدی معناسنه وهمخواب اولان کمسنه یه کفیح
اطلاق اولنور ودخی کافح امر دیرلر برشیئه بنفسه مباشرت اتسه مازحه مزاح کرد
با او انکله لاغ ولطیفه اتدی داعبه کبی وفی المثل المزاحة تذهب المهابة مزاح ومزاحه
ومزح ومزاح ممازحه معناسنه در ومهابة هیبت یعنی اول کمسنه که مزاح اتمکله معروف
اوله میانه خلقده مهابتی قالمز وعمر بن عبدالعزیز دیدی که ایاک والمزاح فانه یجر
القبیحة ویورث الضغینة ماسحه دفع کرد باو اکا رفق اتدی که عنفه مقابلیدر
ساهله دخی بو معنایه در ناصحه پند داد او را اکا نصیحت اتدی ودخی ناصح نفسه
فی التوبة دیرلر توبه یی اخلاص اوزره اتدی معناسنه ناطحه بایکدیگر سرو دبری برینه
بوینوز وردی که سوسوشدیلر تعبیر اولنور وبه المالیه بنطاخ دیرلر ایکی عالم
کمسنه لر بری بریله مناظره اتسه لر ونطحه عن کذا ای دفعه وازاله وشرطین دیدکلری
ایکی کوکب که قرنا الحمل دخی دیرلر انلرک برینه ناطح وبرینه نطیح اطلاق اولنور
تقول العرب اذا طلع النطح طاب السطح نافحه عنه النتن باز داشت ازوی بدی را
شری انده دفع اتدی وفی الحدیث کان حسان بن ثابت ینافح عن رسول الله صلی الله
علیه وسلم راضخه سنگ انداخت بدو انکله طاش اتدی که طاش اتیشدیلر تعبیر
اولنور باعده دوری کرد ازوی انده اوزاق اولدی جالده جنگ کرد بدو انکله
دوکوشدی بیهقی وزوزنی مجالده یی مضاربه ایله وجوهری ملابطه ایله تفسیر
اتدی اساس ده بلفظ ماده سنده تبا لطوا تجالدوا دیدکده صکره ولاتکون المبالطة
الا علی الارض دیدیکندن فهم اولنور که مبالطه ارض اوزرنده پیاده جنگ ومجالده
مطلقا یعنی دابه اوزرنده اولسون پیاده اولسون جنگ اتمکدن عبارت اوله واکثر
کتب ده جالدوهم بالسیوف ای ضاربوهم عبارتیله واقع اولمغله قلیج ایله جنکدن عبارت
اولمق ملاحظه سیله اکثر نسخ کتابده بشمشیر زدا اوراعبارتیله تفسیر اولندی
لکن قلیج ایله ضرب مخصوص اولمق ملاحظه اولنور واساس ده جالده بالسیاط
وصحاح ده جلده ضربه واصاب جلده ومضرب ده الجلد ضرب الجلد وقاموس ده هم
جلده ضربه بالسوط عبارتلری ملاحظه مذکوره یی تأیید ایدر جاهد الکفار کارزار
کرد با ناگرویدگان کافر ایله جنگ اتدی مطرزی دیدی که لفظ جهاد جاهدت



المدونك مصدریدر مشقته تحمل ده دشمن ایله مقابله یاخود مجاهده ایدن کمسنه ودشمن
دخی هر بری اخرک دفعی خصوصنده بذل وجهد وطاقت وصرف همت وقدرت اتدی
معناسنه صکره کفار وکفار مثللو کمسنه لر ایله مقاتله ده شایع اولدی دیدی ساعده
ونافه یاری داد اش اکا معاونت اتدی شاهده بدید او را بحاضری انی کوردی
یانده حاضر اولدیغی ایچون زیرا شهود ده معنای حضوردن مأخوذدر وشهادة شیئک
متحمنده حضور ایمکدن عبارتدر مشاهده ومعاینه وجهی اوزره مطرزی دیدی که
مقتوله اطلاق اولنان شهید لفظی مستشهد معناسنه در انک ایچون جنت ایله شهادت
اولندیغی ایچون یاخود عندالله حی وحاضر اولدیغی ایچون شهید تسمیه اتدیلر
دیدی وفی المثل شهادات الفعال اعدل من شهادات الرجال طارده حمله کرد
بروی انک اوزرینه حمله اتدی که او دخی بونک اوزرینه حمله اتدی یقال هم فرسان
الطرد غاضده یاور شد بروی اکا معین اولدی عاقده زنهار بست باو انکله عهد
باغلادی که عهدلشدی تعبیر اولنور وهو العقد زنهار عهد وهو عقید الکرم
هم عهد آزاده کی کرم ایله معاهده ایدن کمسنه کویا کرم ایله شو وجهله عهده
باغلودیلر که بری برندن مفارقت اتمیه لر بالطبع کریم اولان کمسنه یه اطلاق اولنور
وعقید اللؤم هم عهد ناکسی بخل ودناءت ایله معاهده ایدن کمسنه تقریر سابق
اوزره بالطبع لئیم اولان کمسنه یه اطلاق اولنور عانده بستیهیده باو انکله جدال
اتدی عنوددن مأخوذدر حقه عالم ایکن مخالفت اتمکدن عبارتدر عاهده
علی کذا عهد بست با وبر فلان چیز فلان نسنه نک اوزرینه انکله عهد باغلادی
کابد الامر رنج کشید از کار ایشدن زحمت چکدی کبددن مأخوذدر شدة
معناسنه ماجده دعوای مجد کرد با او انکله مجد دعوا اتدی یعنی بری بریله هم
سن کریم سن بن کریمم دیو نزاع اتدیلر ناجده نبرد کرد با او انکله جنگ اتدی
ورجل مناجد ای مقاتل ناشده الله بیاد اش آورد خدای را حضرت اللهی انک
خاطرینه کتوردی مثلا بر کمسنه دن بر حاجة طلب اتدکده نشدتک الله دیسه
سألتک بالله قوة سنده اولور یعنی سندن الله ایچون استرم کویا حضرت اللهی
انک خاطرینه کتوردی ودخی ناشده دیرلر انکله مشاعره اتدی معناسنه نافده
سخت خصومت کرد با او انکله زیاده خصومت اتدی انفاددن مأخوذدر دوکتمک
معناسنه کویا خصومتده مقدورینی صرف وانفاد اتدی واول خصمه منافد دیرلر
وفی الحدیث ان نافذتهم نافذوک قاف ایله دخی روایت اولندیکی بیهقی
منافده لفظینی باکسی باستقصا کاری کردن عبارتیله تفسیر اتدیکی فا ایله معنا
معناسنه قریبدر اخذه الله بذنبه بگرفت او را خدای بگناه او حضرت الله
انی کناهی سببی ایله مؤاخذه اتدی وعوام واخذه الله دیرلر نابذه الحرب
آشکارا کرد با او جنگ را انکله جنگ اظهار اتدی کاشفه معناسنه هابذ نبشتافت
درر فتن یورومکده سرعت اتدی آجره الدار بمزد داد اش سرای را سرایی

اکاکرا ایله ویردی اَکْرَاهُ معناسنه مخفی اولمیه که مصنف عبارت مذکره دیو بعینها
افعال بابنده دخی ایراد اتمش ایدی وتفصیل مقام بودرکه کتاب العین ده شروحه
اوزره واقع اولدیکه آجَرْتُ مملوکی اُوجِرُه ایجارا فهو موجِرٌ واساس ده دیدیکه آجَرْتِی
داره فاستاجرتها فهو موجِرٌ ومُؤاجِرٌ دیمزلر زیرا من حیث اللغة خطا ومن حیث العرف
قبیحدر وعامه آنی مقام شتم ده ایراد ایدوب یا مؤاجر دیرلر اُجْرَت ایله کندو یه فعل شنیع
اتدیرن کسنه ودخی دیدیکه ذکری مرور ایدن آجَرَ لفظی مفاعله بابندن دکلدر بلکه مفاعله
بابندن اولان آجَرَ الاَجِیرَ مُؤاجَرَةً در شاهره وعاومه کبی ومجمل ده دیدیکه آجَرْتُ الرَّجُلَ
مُؤاجَرَةً دیرلر علی مقابله سنده اَجْر ویرسه وجامع الغوری ده افعل بابی بیاننده
دیدیکه آجَرَهُ الله اَجَرَهُ الله ده لغت در واجره اجاره دن ماخوذدر ومفاعله بابی
بیاننده دیدیکه آجَرَ الدّار کذلك دیوان ومصادرده بووجه اوزره واقع
اولدیکه مصنفك مقدمه ده مفاعله بابنده ایرادینه مطابقدر جوهری اکرچه
بابینی تعیین اتمدی لکن آجَرْتُهُ الدّار عبارتنی اکریتها لفظیله ایضاح اتدیکی افعال
بابنده اولدیغنی اختیاردی اشعار ایدر مطرزی دیدیکه صواب اولان کتاب عین
وتهذیب واساس ده بیان اولنان دربس مفاعله بابندن اولان آجر لفظی معامله
معناسنه متضمن در مزارعه ومشارکه کبی وفقط مفعول واحده متعدی اولور مؤاجرة
الاجیر بوقبیلدندر حاصلی آجَرَهُ الدّار وآجَرَهُ المملوك افعل بابندن در البته ایکی
مفعوله متعدی اولور واسم فاعلی مُوجِرٌ در ومفاعله بابندن اولدقده مُؤاجِرٌ در
جوهری دیدیکه عوام واجر الدار دیرلر مطرزی وآجَرَ دیدکلری یُؤاجِرُ یه متابعتدر
دیدی والله اعلم آزَرَهُ یاری داد اورا آکا معاونت ایدوب تقویت ویردی آزردن
ماخوذدر قوت معناسنه ودخی آزر الزرع دیرلر اکین بری برینه کروب ملتف
اولسه آمَرَهُ مشورت کرد باو آنکله مشاوره اتدی یقال معه من یؤامره ویزاوره
ای یشاوره ویعاونه بادَرَهُ الشیءَ والی الشیءِ بپیشی کرفت اورا بسوی چیزی
آکا سبقت اتدی نسنه سمتنه مثلا غایة جانبنه مسابقه اتدکلرنده منزله رفیقندن
اول واردی باشَرَها جماع کرد بازن خاتون ایله جماع اتدی وباشَرَ الامرَ بدست
خویش کرد کاررا ایشی کندو الیله اتدی که آخره تفویض اتمدی باکَرَهُ بامداد
رسید باوی آکا صباح وقتی واردی وباکر الامر دیرلر ایشی صباح وقتی ایشلدی
معناسنه ثابَرَ علیه بپیوستکی کرد بروی آنك اوزرینه مداومت اتدی یقال
هو مثابر علی التعلم ای مواظب علیه جاهَرَهُ بالعداوة آشکارا کرد باوی دشمنی
آکا عداوتنی اظهار اتدی ودخی جاهره دیرلر بلند آواز ایله آکا چاغردی رَأیتُهُ
جِهْرَةً وجِهارًا بدید مر اورا آشکارا آنی معاینة کوردم حاذَرَهُ بیم داشت ازوی
آندن خوف اتدی که حذر اتدی تعبیر اولنور وفی المثل الحذر قبل ارسال السهم
عرب شویله زعم اتدیلرکه برغراب یاوریسی ایله اوتورمشلر ایدی یاوریسی
کورد دیکه برکسنه اوقینی یاینك کریشنه بکوردی فی الحال مزبور یاوری اوچدی

البكرة مباركه



غراب دیدیکه یاننی بوعجله دن مرادندر خصوصا اول کسنه نك مقصودی نه ایدیکی معلوم دکلدر
بووقتده یاوریسی بومثلی ایراد اتدی یعنی اوقی آتمزدن اول حذر کرکدر اوق آتلدقده
مکرم حذردن فائده سی یوقدر علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد دیه جك یرده ضرب
اولنور حاصَرَ العدوَّ بازداشت دشمن را دشمنی برغیری موضعه حرکتدن منع اتدیکه
محاصره اتدی تعبیر اولنور کویا دشمنك اطرافنی احاطه وانلری تضییق اتمکله احصار
ایچنده محصور اتدی خاطَرَ بنفسه درخطر افکند خویش را کندوینی مهلکه یه القا
اتدی خاطَرَهُ علی کذا کرو بست باو برفلان چیز آنکله فلان نسنه اوزرینه رهن
باغلادیکه برمردیا رهن ده اوکه ول تعبیر اتدکلری نسنه یه عربی خطر فارسیده
کرو تعبیر ایدرلر خامَرَهُ آمیختکی کرد باو آنی اختلاط اتدی یقال خامر الماء اللبن
ای خالطه ودخی خامر المکان دیرلر برمکانه ملازمت ایدوب غیری مکانه کتمسه ودخی
خامر دیرلر پنهان ومستتر اولدی معناسنه وفی المثل خامری ام عامر خامری استتری
معناسنه در وام عامر وام عمرو وام عویمر صنبعك کنیه سیدر واحمق اولان کسنه یی
آکا تشبیه ایدرلر واحمق دواب اولدیغی ایچون شو وجهله صید ایدرلرکه ساکن
اولدیغی موضعه برطاش آتارلر واول طاشی ماکول برشیء ظن ایدوب مسکنندن
حرکت ایدرکه اول طاشی صید واکل ایلیه اول وقتده آنی صید ایدرلر
و بوافسونی اوقورلر ابشری بجراد عظال وکمر رجال بوکلامی سویلیه رك
برکسنه ایچرو کیروب ضبعك الرین وآیاقلرین باغلایوب طشره یه اخراج ایدر
مثل مذکوری مصنف مستقصی ده احمق من الضبع مثلنك بیاننده ذکر وشو وجه
اوزره شرح اتدیکه صائد ضبعك وجارینه داخل اولوب شو کلامی تکلم ایدرکه
خامری ام عامر لیست فی وجارها ام عامر ابشری بکمر الرجال ابشری بشاء هزلی
وجراد عظلی وبوکلامی سویلرایکن ضبعك الرین وآیاقلرین باغلار ودیدیکه
خامری مسکنکك نهایتنه واروب مستتر اول معناسنه در وعرب شویله زعم اتدیلرکه
ضبع برحوضك ایچنده ناقه نك مه لرینه باغلادقلری برایکی اغاج پاره سی
کوروب حتی اطعم اللبن دیه رك اول مرتبه حوضك صوینه ن ایچدی که قارنی
چاتلایوب هلاك اولدی خامری حضاجر اتانك ما تحاذب عبارتیله دخی روایت
اولندی وبوایکی مثل جبان حقنده واول کسنه حقنده دخی ضرب اولنور که
دنیای دون رخادن صکره بلا ایراد اتمکلا عقود امورنی نقض اتمك عادتی اولدوغنه
واقف اولمش ایکن دنیانك برقاچ کون بوزینه کولدیکنه مغرور اوله ذاعَرَ
دشمنی کرد باو آکا عداوت اتدی عاده معناسنه ذاکَرَهُ الحدیث یاد کرد باو
سخن را آنکله کلام مذاکره اتدیلر یعنی اول وجهله سوز سویلشدیلرکه هر بری
فراموش اتدکلری تذکر اتدی ساجَرَهُ دوستی داشت باو آنکله دوستلق
ومحبت اتدی وسجیر الرجل خلیله سافَرَ من ارض الی الارض سفر کرد از زمینی
بسوی زمینی بریردن بریره سفر اتدی وهو السفر معروفدر آشفانَ ج

وَهُمُ السَّفْرُ والسُّفَّارُ ايشانه مسافرانند آنلر مسافرلردر سَامَرَهُ شبانكاه افسانه
كفت با او كيجه وقتى انكله حكايت سويلشدى وَهُوَ السَّمِيرُ افسانه كوى بشب
كيجه وقتى حكايه سويليجى كمسنه شَاطَرَهُ المَالَ دونيمه كرد با او خواسته را مالى
انكله ايكى بولشديلر شَطْردن مأخوذدر نصف معناسنه جمعى اشطر كلور وفى
المثل حَلَبَ الدهر اشطره ناقه نك بردفعه ايكى مه سى وبردفعه دخى ايكى آخر
مه سين حلب اتمكدن استعاره در واشطر اول مه لردن عبارتدر زيرا هر ايكى
مه آخر ايكى مه يه نسبت شَطْردر ولفظ شطره دهردن بدل اولمق اوزره منصوبدر
وحلب اشطر الدهر تقديرنده در يعنى دهرك شطر خيريني وشطر شريني امتحان
ايدوب دهرده اولان حالاته واقف اولمشدر دهرى تجربه ايدن كمسنه حقنده ضرب
اولنور شَاهَرَهُ ماه بماه دادش بمزد آنى آيلق ايله كرايه ويردى معناسنه اولديغى
كبى شهردن مأخوذدر آى معناسنه وفى المثل شَهْرٌ ليس لك فيه رزق لا تعدّ ايامه
صَابَرَهُ شكيبايى كرد با او آكا صبر ايتدى صَادَرَهُ عَلَى المَالِ مصادره كرد اورا
برخواسته ظلما آندن مال مطالبه ايتدى وفى القاموس صادره على كذا طالبه به
صَاعَرَ خَدَّهُ كج كرد از تكبر رخش را تكبردن ناشى يوزينى اكدى صَاهَرَ اليهم
پيوستكى كرد با ايشان بنكاح نكاح سببيله آنلره تعلق وانتساب ايتدى مثلا آنلردن
قيز آلدى يا آنلره قيز ويردى ظَاهَرَهُ يارى داد اورا آكا معاونت ايتدى وَهُوَ
الظَّهِيرُ يارى دهنده معاونت ايدن كمسنه ظَاهَرَ مِنْ امْرَأَتِهِ اظهار كرد از زن
خود كند وخاتوننده ن اظهار ايتدى مثلا بر كمسنه خاتوننه انت علىّ مثل ظهر امى
ديسه اصطلاح فقهاده آكا ظهار تسميه ايدرلر كه حكمى كتب فروعده تفصيل اولنمشدر
ظَاهَرَ بَيْنَ الثَّوْبَيْنِ برهم دوخت ميان دوجامه ايكى ثوبك مابيننى برى برينه
ديكدى مخفى اولميه كه ثوبين مذكورينده ن مراد ظهاره وبطانه دركه خفتانك طشره سنه
ظهاره واستريننه بطانه تسميه اولنور پس مراد ظهاره وبطانه يى برى برينه ديكدى
معناسنه اولور اكرچه ظاهر لفظى ظهاره يى بطانه يه ديكمك معناسنه مناسبدر كه
آستره يوزن چوره مك تعبير اولنور عَاسَرَهُ دشوارى كرد با او انكله صعوبت ايتدى
آكا كوچ ايتدى تعبير اولنور عَاشَرَهُ زندكانى كرد با او انكله ديرلك ايدوب بكجندى
وَهِيَ العِشْرَةُ زيستن خوش خوش زندكانى اتمك وَهُوَ العَشِيرُ همزيستى
خوش عشرت اولنان كمسنه عَاقَرَ الخَمْرَ پيوسته خورد مى را شرابى هميشه ايجدى
يعنى شرب خمره مداومت وملازمت ايتدى ودخى عاقره ديرلر بر كمسنه ايله مشاغبه
ومهاجات اتسه غَادَرَهُ بكذاشت اورا آنى ترك ايتدى ترك معناسنه وغدر اصلنده
ترك وفا معناسنه در وعرب شتم مقامنده يا غُدَرُ ديرلر غادر معناسنه وفى المثل
غادر وهية لا ترقع تلافى ممكن اولمين جنايت ده ضرب اولنور غَامَرَهُ سخت جنك
كرد با او انكله مبالغه ايله مقاتله ايتدى بر درجه ده كه كندو هلاكنى مبالات ايتمدى
فَاخَرَهُ بفخر نبرد كرد با او انكله فخر ايله منازعه وكرم وجود وفضل وآبا واجداد

نفلا الامثال الميدانى يضرب لمن عاش نصف عمره اوصاف الدهر في ... وقد حلب الدهر اشطره ... صبر ... على عذاب الله ... ضيق العيش صبرا ... مه

بعضهم ديديكه والباب يدل على ترك الشئ
پس مناسب اولان متاركه ايله
تفسيريدر منه

هكذا في المستقصى وفي المجمع اى فتق
فتقا لا ترتق ايضرب في الداهية
الدهياء منه





تعداد ايله مجادله ايتدى ابن سكيت ديديكه فاخرت الرجل ففخرته ديرلر آب وام جهتنده
اندن كريم اولسه تقول جاء فلان نخيرا ثم رجع اخيرا وفى المثل كالفاخرة بحدج
ربّتها حدج هودج كبى بر مركبدركه عرب خاتونلرى ركوب ايدرلر آخرك شيئى ايله تفاخر
ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور ابو عبيده روايت ايتديكه بر موضعده آتلر سكردلير
وبر آت جمله آتلره سبقت ايتدى وبر كمسنه اول حوالى ده طورمش ايتدى مزبور آتك سبقت
ايتديكنى كوروب سرور ونشاط اظهار ايدوب زياده رقص ايتدى سؤال ايتديلركه سبقت
ايدن آت سنكيدر ديو جواب ويرديكه آت اكرچه بنم دكلدر لكن لجامى بنمدر ديدى
قَامَرَهُ قمار باخت با او انكله قمار اويناتدى ودخى قامره ديرلر خادعه معناسنه كَابَرَهُ
بزركى نبرد كرد با او انكله بويوكلكده وشرفده منازعه ايتديكه بو آكا بن سندن بيوكم واو
بوكا بن شريفم ديدى ودخى كابره على حقه ديرلر بر كمسنه نك مالنى قهرا آلسه لر
واول كمسنه يه مكابر ديرلر كَاثَرَهُ ببسيارى نبرد كرد با او انكله چوقلوق ايله مجادله ايتدى
يعنى برى برينه كثرت مال وكثرت اتباع خصوصنده منازعه ايتديلر سنك چوقدر
ياخود برى برينه اموال كثيره يا اتباع وفيره عرض ايتديلر ايكى سرعسكر برى برينه
عسكرينى اوزاقدن كوستردكلرى كبى كَاسَرَهُ هم ديوار شد با او انكله ديوار بر قومشو
اولديكه آنك كسر بيتى بونك كسر بيتى ايله ملاصق اولمغله هر برينه جار مكاسر تعبير
اولنور وكسر بيت اول پرده دركه كاه قالديررلر وكاه انديررلر چادر اتكى كبى
كَاشَرَهُ بخنديد با او آكا تبسم ايتدى كشر له دخى بو معنايه در قال اسد ان شرّ الناس
من يكشر لى حين القاه وان غبت شتم وفلان كمسنه يى توعيد وتخويف ايله ديه جك
پرده اكشر له عن انيابك ديرلر مَاكَرَهُ مكر كرد با او آكا حيله وخدعه ايتدى
نَاظَرَهُ مناظره كرد با او انكله مناظره ايتدى كتب آداب بحث ده مناظره يى شويله
تعريف ايتديلركه هى النظر بالبصيرة من الجانبين فى النسبة بين الشيئين اظهارا للصواب
نَافَرَهُ بپيش حاكم شد با او در فخر فخرده انكله حاكمه كتدى مثلا ايكى كمسنه مفاخره ايدوب
شرف كيمك طرفنده اولديغنه حكم لاحق اولمق ايچون حاكمه كتديلر نافرته الى الحاكم
فنفرنى عليه ديرلر انكله حاكمه واردق بنى آنك اوزرينه ترجيح ايتدى معناسنه
ومنافره اصلنده اينا اعزّ نفرا قولندن عبارتدر نَاكَرَهُ درده ا وزيركى با او نبرد
كرد عقل وكياست خصوصنده انكله مجادله ايتدى نكر ونكراء دها وفطنت معناسنه در
ودخى ناكره ديرلر انكله محاربه ايتدى معناسنه هَاجَرَ مِنْ أَرْضٍ إِلَى أَرْضٍ از زمينى
بزمينى رفت بر يردن بر يره كتدى وَهِيَ الهِجْرَةُ معروفدر تَبَارَزَ فِي الحَرْبِ
با او بجنك بيرون شد انكله جنك ايچون صفدن ميدانه چيقدى حَاجَزَهُ بازداشت
اورا از جنك جنكده برى برينى منع ايتدى نَاجَزَهُ جنك كرد با او انكله جنك
ايتدى وفى المثل المحاجزة قبل المناجزة س جَالَسَهُ همنشينى كرد با او انكله
معا اوتوردى وَهُوَ الجَلِيسُ همنشين معروفدر جُلَسَاءُ جمع وفى المثل اجلس
حيث يؤخذ بيدك وتبرّ لا حيث يؤخذ برجلك وتجرّ حديثى عدم تجاوز ايله امر

قال ابو القاسم الزمخشرى ... انما الناس ... بنظرا ... بالناس ... ذاكر من فاخر ... فاق من فاخر منصوره وغلب منه

وفي القاموس ... بجانب الشك ... منه

عشرت اتدی که خوش بچندی تعبیر اولنور • وفی المثل خالص المؤمن وخالق الفاجر •
یعنی مؤمنه خلوص اوزره محبت ومنافق وفاجره مدارا ومجامله ایله آخ الاکفاء
زامی الاعداء مثلنه موافقدر • غافَصَهُ ناگاه کرفت اورا • آنی غافل ایکن اخذ اتدی
ض عارَضَهُ برابری کرد با او آنکله برابرلك اتدی عارَضَ المتاعَ عرضه کرد اخریاده را
متاعی بیعه عرض اتدی وَهُوَ العَرْضُ کالا متاع درهم ودیناردن غیری شیئه عَرض دیرلر
ودرهم ودیناره عینه اطلاق اولنور ودنیا مالنه قلیل وکثیر عرَض دیرلر یقال الدنیا
عَرَضٌ حاضِرٌ یأکل منها البرّ والفاجرُ عروضج عارَضَ الکتابَ بغیره مقابله کرد کتابرا
بدیکرش کتابی غیری کتاب ایله مقابله اتدی مَاحَضَهُ الوُدَّ ویژه کرد با او دوستی را
آنکله دوستلغی خالص اتدی محض آصلنده لبن خالص معناسنه در مَحَضْتُهُ الوُدَّ دخی
بومعنایه در ابن درید دیدی که محَضْتُكَ خلوص محبت دن غیری ده استعمال اولنمز
جوهری مَحَضْتُهُ الودَّ وامحَضْتُهُ برمعنایه در دید کدن صکره وکلّ شیء اَخلَصْتَهُ فقد
امحَضْتَهُ دیدیکی ابن درید قولنه مغایر در خاطر فاتره خطور ایدن بودرکه مُمَاحَضَه
طرفیندن اخلاص محبت ومحض وامحاض طرف واحددن اولسه مقتضای بابه
مناسب اولور نَاقَضَ آخِرُ قولِهِ الاوَّلَ تباه کرد بسین دوسخنش پیشین را •
ایکی کلامنك آخری اوّلی ابطال اتدی نقض آصلنده بنایی بوزمق وایپك قاتلرینی
آچمغه دیرلر پس بومقامده واقع اولان مناقضه تشبیه واستعاره یه مبنی اولور
نَاهَضَهُ برخاست سوی او آنك طرفنه حرکت اتدی مثلا ایکی خصم بری برینه مقابله
ومقاومه ایچون حرکت اتسه لر ناهَضَ قرنه دیرلر وتنهّض ونهوض حرکت معناسنه در
نَهَضَ الشیبُ فی الشباب دیرلر سیاه اولان صاچه اغارمغه باشلاسه قال الفرزدق
والشیبُ ینهض فی الشباب کانه • لیل یصیح بجانبیه نهار ط بالَطَهُ مجادله
کرد با او آنکله جدال اتدی خَالطَهُ بیامیخت با او آکا قاریشدی وفی الاساس
خَلَطَ الماءَ بالشراب وخالطه الماء وخالطت فلانا فهو خلیطی وفی الصحاح الخلیط
المخالطکالندیم المنادم • والجلیس المجالس • ودخی خولط فی عقله دیرلر عقلی مغشوش
اولدی معناسنه رَابَطُوا سرحدنکاه داشتند سرحدی محافظه اتدیلر رابط الجیش
دیرلر سرحدده اقامت اتسه لر آصلنده مرابطه هرکس آتینی برموضعه ربط اتمکدن
عبارتدر صکره سرحدده اقامت اتمکه مرابطه ورباط اطلاق اتدیلر ومرابطه
اتدکلری سرحدده مرابط واول کمسنه لره مرابطه دیرلر شَارَطَهُ کذا شرط کرد
با او فلان چیزرا فلان نسنه یی آنکله شرط اتدی که شرطلشدیلر شوه اوزره
تعبیر اولنور قَاسَطَهُ جور کرد با او آکا جور اتدی که بری برینه جواب اتدی
معناسنه در یقال هو قاسط لا مقسط ای جائر غیر عادل ظ حَافَظَ عَلَیْهِ
نکهبانی کرد بروی آنك اوزرینه کوز جیلك اتدی که آنی کوردی کوزتدی تعبیر اولنور
رَاقَبَهُ معناسنه لاحَظَهُ بدنبال چشم نکریست بوی آکا کوز قویروغیله باقدی
لحاظ لامك فتحیله کوز قویروغی معناسنه در موخر العین معناسنه لحظة دخی

وقتنده ضرب اولنور • وفی مثل آخر اَجْلَسْتُ عبدی فاتکا فرومایه اولان کمسنه یه توقیر
اولندقده حدّینی تجاوز اتدکده ضرب اولنور جَانَسَهُ با او همجنس شد آنکله همجنس اولدی
یقال مع التجانس التانس وکیف یوانسك من لا یجانسك خَالَسَهُ الشیءَ بربود ازوی
چیزرا آندن برنسنه قاپدی • وفی المثل اَسْرَعُ من قبلة الخلس دَارَسَهُ الکتبَ درس
کرد با او کتابها را کتابلری آنکله مدارسه ایدوب اوقیدی دَاعَسَهُ با او نیزه زد آنکله
مزراق ایله دوکوشدی • وفی الاساس بینهم مُدَاعَسَةٌ ای مُطَاعَنَةٌ بالرماح ودعس
طعن معناسنه در کاهی مجامعه دن کنایه قیلنور ومدعس رمح در دَالَسَهُ با او فریب داد
آکا حیله اتدی یقال فلان لا یدالِسُ ولا یوالِسُ یعنی حیله وخیانت اتمز دلس آصلنده
ظلمه معناسنه در حیله کار اولان کمسنه یه مُدالس تسمیه اولندو دخی لیلهٔ مظلمه دن لسه
کوستره کمسنه یه تشبیه طریقیله در عَافَسَهُ نبشستکاه آورد بپای آیاغی ایله آنك
مقعدینه ووردی لا بَسَ الامْرَ بیامیخت کار درا ایشی قارشدردی اشتباهه دوشورمك
ایچون دالکس معناسنه قریب در لا مَسَهَا جماع کرد با زن • خاتون ایله جماع اتدی
ولامسه فی البیع دیرلر بایع مشتری یه شومتاعی الیك ایله یا بیشوب ایچنی آچمق
وعیبی چیقارسه رد اتمك قولیله بیع اتدی معناسنه که شرعًا منهی در وبر خاتون
فاجره در دیه جك یرده لا ترد ید لامس دیرلر لمس ولامس مسّ وماسّ معناسنه در
مَارَسَهُ بکوشید او را آکا سعی اتدی که چالیشدی تعبیر اولنور • وفلان ذو مراس دیرلر
ممارسه وقوة صاحبی در معناسنه مَاکَسَهُ برخاش کرد با او آنکله جنك اتدی
فیروزآبادی • م ك س ماده سنده ماکسه لفظنی مشاححه ایله تفسیر اتدی
وع ك س ماده سنده دیدی که دون هذا الامر عکاس ومکاس وهوان تأخذ
بناصیته ویأخذ بناصیتك ومشکلات مثنوی ده مکاس لفظنی جادله کردن ایله تفسیر
اولندی والله اعلم نَافَسَ فِی الشیءِ رغبت کرد درچیز نسنه ده رغبت اتدی آصل
منافسه علی طریق المباراة کرَم ده رغبت معناسنه در لهذا اساس ده نافس صاحبه
فی کذا عبارتیله واقع اولدی که برشیئه رغبت اید یشمك معناسنه در یعنی ایکی
کسنه بری آخرك اوزرینه تفوق اتمك ایچون برنسنه یه رغبت اتدیلر نَامَسَهُ راز
کفت با او آکا سر سویلدی ویاد شاهلرك همست نه ناموس تعبیر اتدکلری بومعنادن
مأخوذ در وحضرت جبریله ناموس اکبر دیرلر هامسه دخی بومعنایه در وفی الاساس
هامسته سادَدَتُه ش باطشه بکرفت اورا بعنف آنی شدّت ایله طوتدی که مشادّه
ایچوندر جَاحَشَهُ وخادشه وخارشه وخامشه وهارشه بخراشید با او آنی
قاشیدی که جمله سی مشارکه ایچوندر نَاقَشَهُ فِی الحِسَابِ باریکی کرد با او در حساب
آکا حسابده تدقیق واستقصا اتدی نقشت الشوکة من الرجل دن مأخوذ اولدیغی
ملاحظه اولنور اپاغدن دیکنی اخراج اتدم معناسنه که حسابده استقصا اتمك
دقایقی استخراج مستلزم در ص خَالَصَهُ فِی العِشْرَةِ ویژه کی کرد با وی در ندانی
آنکله عشرت خصوصنده خالصلق اتدی یعنی غل وغش دن صاف اولدوغی حالده

عشرت

بومعنایه کلور و دخی ملاحظه دیرلر کوزی ایله بر نسنه یی کوزه دوب محافظه اتسه وفی المثل لَحْظٌ اَصْدَقُ من لفظ یعنی بر نوع نظر واردر که مقصودی تفهیم ده لفظدن ابلغدر. میدانی دیدی که محبت وبغضك اثری کوزده ظاهردر که لسانه چندان اعتماد اولنمز
نَاضَعَهَا جماع کردبان . خاتون ایله جماع اتدی نَابَعَهُ ازپی او رفت آنك آردنجه کتدی و دخی تابعه علی کذا دیرلر آکا فلان نسنه ده موافقت اتدی معناسنه تَابَعَ الکُتُبَ پی درپی فرستاد نامهارا . مکتوبلری بری بری آردنجه کوندردی ودخی تابع الامر دیرلر برایشی محکم اتسه وفی الحدیث تابعنا الاعمال ای احکمناها جَامَعَهَا جماع کردبازن خاتون ایله جماع اتدی خَادَعَهُ فریب داد اورا آنی آلدادی وفی المثل ترك الخداع من اجرى من مائة مراد یوز اوق اتیمی در که اون ایکی میلدر معلوم اوله که هر آتك یاشینه کوره بر منزلی واردر که اوچ یاشنده آتك منزلی قرق اوق اتیمی و دردت یاشنده اولان آتك منزلی آلتمش وبش یاشنده اولان آتك منزلی سکسان و آلتی یاشنده اولان آتك منزلی یوز اوق آتیمی در که اون ایکی میل در بوندن زیاده اولمز واکر بو منزللردن ناقصه سکردرسه مسابقه اتدیکی کمسنه یه خدعه ایتمش اولور کذا فی کتاب الفرس مراد مرسله انتقام اولمایدی تیمه یه دك ایدردمرد یه جك یرده ضرب اولنور دَافَعَ عَنْهُ دفع کرد ازوی آندن دفع اتدی دفع عنه دخی بو معنایه در وَهُوَ سَیِّدُ قَوْمِهِ غَیْرُ مُدَافَعٍ او مردمان خرد است انکار ناکرده اوکندو قومنك سیدی در انکار اولنمدیغی حالده یعنی آنك سید القوم اولدیغی انکار اولنمز دَابَعَهُ بارباو بر داشت وبر ستور نهاد آنکله یعنی دابه اوزرینه قالدیروب وضع اتدی معلوم اوله که ایکی کمسنه یوکی دابه نك اوزرینه وضع مراد اتدکده یوکیك آلتینه بر اغاج صوقوب بری اول اغاجك بر اوجندن وبری اوبر اوجنده یاپیشوب یوکی قالدیروب دابه اوزرینه وضع ایدرلر که اول اغاجه مربعه دیرلر واکر مربعه اولمز سه ایکسی بری برینك الینه یاپیشوب یوکی قالدیروب دابه اوزرینه وضع ایدرلر و مرابعه بو معنادن عبارتدر رَاجَعَهُ فِی کَذَا باو بازکشت درچنین چیز آکا شویله نسنه ده مراجعت اتدی رَاجَعَ الْمَرْأَةَ باز کرد ید بحلالی زن خاتونه حلاللق ایله کیرو دوندی یعنی زوجی زوجه سی برطلاق ایله تطلیق اتدکدن صکره زوجه کندویه حلال اولسون ایچون زوجه منکوحه سی اولدیغی مشعر عمل اتدی وَهِیَ الرَّجْعَةُ بو معنایه عرف فقهاده رجعت دیرلر وفی المثل رجع بخفی حنین آمل مثل بودرکه حنین اهل حیرهدن بر پابوجیك اسمیدر براعرابی کلوب آندن بر جفت خف اشترا اتمك مراد اتدی قیمتنده عظیم اختلاف ایدوب اعرابی حنینی اغضاب اتمکله حنین آندن اخذ انتقام ملاحظه سیله اعرابی نك کیده جکی یولك اوزرینه خفین مزبورینك برینی القا وبرینی دخی بش اون کوره خطوه کیدوب اول موضعه القا اتدی کندو اول موضعه قریب بر موضعده اختفا ایدوب اعرابی یه منتظر اولدی چون اعرابی خف اوله بالغ خوق کوردکه خف حنینك خفنه بغایة مشابه در اکر بر جفتی دخی اولیدی اخذ ایدردیم دیوب خف مزبوری ترك اتدی بش اون خطوه



دخی کیتدکده خف ثانی یه بالغ خوق کوردکده خف اولی ترك اتدیکنه پشیمان بس خف اولی اخذ ایچون عودت وراحله سنی بو مقامده ترك اتدکده حنین کمیندن چیقوب راحله یی اوزرنده اولان اشیا سیله اخذ وضبط ایله رجعت اتدی اعرابی خف ثانی اولان مقامه عودت ایدوب راحله سنی آنده بولمدی خفین مزبور یدنده غیری عندنده بر نسنه قالمدی بو حال اوزره قبیله سنه واصل اولدقده قوم وقبیله سی اعرابی یه بو سفردن ارمغان ایله کلدیك دیدیلر اعرابی جیئتکم بخفی حنین دیدی حاجتدن یأس وخایبا رجوع وقتنده ضرب اولنور صاحب وسیط مثل مذکوری حرف جیمده حا، حنین بخفیه عبارتیله ایراد وموقدین شو وجهله بیان اتدیکه حنین بن بلوع العبادی اهل ذمه کوفه دنکه حالا بخفی دیمکله معروف موضعده بر کمسنه نك اسمیدر اهل کوفه دن بر جماعت آنی دعوت ایدوب صحراجانبنه دوان اولدیلر چونکه صحراده شربه شروع اتدیلر وشراب بونلری بالکلیه اخذ ایدوب سرخوش اولدیلر مزبوری ضرب شدید ایله ضرب وجمیع اثوابنی اوزرندن اخذ ایدوب اباقلرنده اولان خفلرندن غیری بر نسنه قومیوب اول موضعده ترك اتدیلر چون حنین شراب سرخوشلغنده مرتبه صحو کلدی عریان وسر برهنه ومجروح اولدیغی حالده اهلنه کلدیکده خفلرندن غیری شیء یوق ایدی پس اهلی بو حالی کوروب جاء حنین بخفیه دیدیلر خایب وخاسر عودت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور و مثلین مذکورینه من حیث المعنی رجع بافوق ناصل مثلی موافق در یعنی کزی شکسته وپیکانی یوق اوق ایله رجوع اتدی رَافَعَهُ اِلَى الْحَاكِمِ ببرد تش بداور آنی حاکمه کتوردیکه فصل خصومت ایچون بری برینی حضور حاکمه دفع اتدیلر وَهِیَ الرِّفَاعَةُ قضیه بر داشته بداور حاکمه کتورمکه باعث اولان قضیه مثلا حق طلبی کبی و دخی رافعنی فلان وخافضنی فلم افعل بنی فلان علی ایشله دبرا شاغی یوقارو سوردیدی بن ایشله مدیم نَازَعَهُ انبازی کرد باو درکشا وردی اکین اکمکده انکله اورتاقلق اتدی سَارَعَ اِلَیْهِ بشتابید بسوی او آنك طرفنه سکرتدی ومتعدی دخی استعمال اولنور سَافَعَهُ سیلی زد باو آکا طبانچه وردی که مشارکت ایچوندر لاطمه معناسنه ودخی سافع فلان ولیدة فلان دیرلر بر کمسنه بر کمسنه نك جاریه سنه تزویج اولنمش ایکن جماع اتسه صَاوَعَهُ کشتی کرفت باو انکله کولش طوتدی صرع آصلنده بر کمسنه یی زمینه طرحدن عبارتدر صَانَعَهُ بِمَالٍ مدارا کرد او را بخواسته مال ویروب آکا مدارا اتدی یعنی آکا مال ویرمك سببیله شرندن امین اولدی وصانع القاضی دیوب قاضی یه رشوت ویردی معناسی مراد اولدیغی دخی بو معنادن مأخوذدر وفی المثل ان الباطل ترقح الاباطیل ضَاجَعَهَا بخفت بازن خاتون ایله یاتدی ضجع اصلنده یانی اوزرینه یاتمقدر وَهُوَ الضَّجِیعُ هم خوابه معا یاتیلان کمسنه ضَارَعَهُ بمانست باو آکا مشابه اولدی شابهه معناسنه نقول بینهما مضارعة الکاس ومضارعة الاجناس طَالَعَهُ نکه کرد بیوسته دروی آکا لاینقطع نظر اتدی

ودخی طالعه بحقیقة الامر دیرلر حقیقة امره واقف اتسه وطالعنی کل وقت بکتبک دیرلر
هر وقت ده مکتوبک ایله بکا اعلام ایله معناسنه قارعه قرعه زد یا او انکله قرعه
وورودی که قرعه آتدیلر تعبیر اولنور ودخی قارعه بالفتح دیرلر بری بر بری منداق ایله
ووروسه لر ودخی عاقر حتی فارغ دنها دیرلر شرابی اول قدر شراب اتدی که کوبنی
بوشالتدی معناسنده کنایه اتدکلرینک وجهی بودر که کوبک طولی و بوش اولدیغی
کوبی قرع اتمکله ظهور ایدن طنیننده معلوم اولور قاطعة علی کذا بیرین کرد یا او بر جهاه
جیز اتمکله فلان نسنه اوزرینه کسشه یلر وکاهی عبارت مذکوره ایله ضللیدن
کنایه ایدرلر مانعة الشیء باز داشت اوتا اذجیز آنی نسنه دن منع اتدی نازعة
برخانش کرد یا او انکله مخاصمه اتدیلر نزع اصلنده بر شیئی یرندن قوپارمق و آیرمق
معناسنه در ومنازعه ایدن کمسنه لر میاننده اکثر یا مجاذبه واقع اولور لهذا نازعه
الثوب دیرلر بری بر اوجندن و بری او بر اوجندن یا بیشوب چکسه لر ودخی نازعة
علی البلد دیرلر قویوده صوی معا چیقارسه لر ودخی نازعت الیه دیرلر آکا آرزومند
اولدوم معناسنه و تیر اندازلقده ماهر ویابی چکوب طولدورمغه قادر اولان کمسنه یه
نازع دیرلر وفی المثل عاد السهم الی النزعه نزعه نازعک جمیدر حق اهلینه راجع
اولدی دیه جکل یرده ضرب اولنور وعاد الرمی علی النزعة عاقبت ظلم ظالمه عودت اتدی
دیه جک یرده ضرب اولنور وجوهری وفیروز آبادی صار الامر الی النزعة مثلنی
قام باصلاحه اهل الاناءة عبارتیله تفسیر اتدیلر ومصنف ومیدانی صار الامر
الی الوزعة عبارتیله ایراد ایدوب میدانی عبارت مذکوره تفسیر اتدکدن دیدیکه
وزعه وازعک جمیدر یقال وزع ای کف و دیدی که حسن بصری یه قضا تقلید
اولندقده خلق ازدحام اتمکله متاذی اولدی ولا بد السلطان من وزعة دیدی
و پادشاهلر اول وقتده بر و شرطی یعنی صوباشی وچاوش مثللو کمسنه لری نصب
اتدیلر که بو مقوله ازدحامی کف ومنع ایدرلر ومصنف وزعه یی جهله یی کف
ومنع ایدن کمسنه لر ایله تفسیر ایدوب امور ضبطنه قادر اولان کمسنه لره تفویض
اولندی دیه جک یرده ضرب اولنور دیدی تع بالغ فی الامر بکوشید در کار
ایش ده مبالغه ایله سعی اتدی ف الفة ساز کاری کرد یا او الفت اتدی
انکله حورف الرجل بی روزی شد مرد بی نصیب اولدی رجل وهو محارف
مرد بی روزی بی نصیب اولان کمسنه حورف کسب فلان دیرلر معیشتی غایة آز اولسه
ورجل محارف دیرلر نصیبی ناقص اولوب مالی نامی اولمسه واحرف الرجل دیرلر
مالی نامی اولدی معناسنه واول کمسنه یه محرف دیرلر وهی حرفة الادب
بی روزی فرهنک ادب نصیب سز لکی خلیل دیدی که حرفة الادب آفة الادباء
وفی الکتاب المبهج حرفة الادب حرفة وفی المثل ادرکته حرفة الادب ـه
جمع ایلمش مجلس عالم قوردیلدن عرفان ایله بریرده خدا امر معاقبی ـه تمتعی که
من از فضل درجهان دیدم همین جفای پدر بود و سیلی استاد ـه ما ازدرت فی ادبی

حرفا



حرفا انشربه الان یدت حرفا تحته شوم ان المقدم فی حذق بصنعته انی توجهه
منها فهو محروم وقال ابن بسام فی مرتبة ابن المعتز ـه ما فیه لولا ولالیت فینقصه
وانما ادرکته حرفة الادب خالفه سوکند کرد یا او انکله آندلشدی که معاهده دن
کنایه در خالفه خلاف کرد یا او آکا مخالفت اتدی وفی المثل حالف تذکر روایت
اولندی که خطیئه کوفه یه کلدکده بر کمسنه یه مصادف اولوب دیدی که بکا بو شهرده
نادم سخا صاحبی هر کیم ایسه دلالت ایله اول کمسنه دیدی که بو شهرده عتیبة
بن النهاس دن اسخی کمسنه یوقدر پس خطیئه عتیبه نک سرایی طرفنه توجه اتدکده
عتیبه یه مصادف اولوب دیدی که عتیبه سنمیسین عتیبه لا دیدی خطیئه دیدیکه
عتاب سنمیسین عتیبه لا دیدی خطیئه سنک اسمک بو لفظه قریب در دیدکده
عتیبه دیدی که بن عتیبه یم سن کیمسین بکا کندیکی تعریف ایله خطیئه دیدیکه
انا جرول عتبه دیدی که جرول کیمدر خطیئه دیدی که ابو ملیکه عتبه دیدیکه
ما ان ددت الا عمی آخر الامر بن خطیئه یم دیدکده عتبه مرحبا بک یا خطیئه
دیوب دلنوازلق اتدی خطیئه دیدی که یا عتیبه بکا خبر ویر که اشعر ناس و سرآمد
شعرا کیمدر وابلغ واملح کمسنه یوقدر خطیئه دیدی که حالف تذکر بلکه شو شعرک
قائلی بندن هزار درجه اشعر در ـه ومن یجعل المعروف من دون عرضه یفره
ومن لا یتق الشتم یشتم ومن یک ذا فضل فیبخل بفضله علی قومه یستغن عنه ویذمم
عتیبه صدقت یا خطیئه دیوب حاجتک ندر دیدی خطیئه دیدیکه اوندرتکی اولان
خرج دن اولان توبنی ایستدم عتیبه دخی مطلوبی اولان اثوابی چیقاروب
خطیئه یه ویروب دخی حاجتک وار ایسه عرض ایله دیدی خطیئه دیدی که عیالم
ایچون حبوب و تمر وکسوه ایسترم عتیبه دخی مسئولی اولان وجه اوزره عیالنی
دخی اغنا اتمکه فرمان اتدی خطیئه شمدنصکره عیالم جانبنه توجه ایدرم والعود
احمد دیدی پس عتیبه نک عندندن خروج ایدوب شو بیتی تکلم ایدرک اهلی
جانبنه روان اولدی سئلت فلم تبخل ولم تعط طائلا فسیان لا ذم علیک ولا حمد
والله اعلم ودخی فلان یحالف الفقال امرأة فلان دیرلر خاتونک زوجی غایب اولدقده
خاتونه کلور معناسنه رادفت الجراد ملخ بریکدیکر نشست چکرکه بری برینک
اوزرینه رکوب اتدی بیهقی دیدی که مرادفه جراد آندن عبارتدر که ارکک
چکرکه دیشی چکرکه نک اوزرینه رکوب واوزرلرینه بر غیری چکرکه دخی رکوب ایده
شادفه مطلع شد بروی آکا مطلع اولدی صادفه بیافت اوتا آنی بولدیکه
مصادفه اولدی تعبیر اولنور ودخی صادفه دیرلر بری برینه مقابله اتسه لر ف
قابله معناسنه وصدف اعراض معناسنه دخی کلور وانجز اولان کمسنه یه صدوف
اطلاق اولندوغی بر کمسنه ایله سوز سویلشدکده یوزینی چویروب دیکی ایچون تدب
آغزینک رایحه سی حسن اولمسه دیو وفی المثل صادف درء السیل درأ یصدعه
یعنی سیل شده جریانی سببیله راست کلدیکی نسنه یی دفع ایدر ایکن سیل مذکور

وفی التاج الملاء الفجین یابکس
قوشتن تا او ببرباره واقف کردد
ـه
وهم ازعه اولان کمسنه قریع دیرلر
ـه

جار بالتعرقه العلفا والقاعار
ای المکتسعة کذا فی الادساس ـه

ظلم وتنافی ـه

حرف میل معناسنه کرکی یا زقی
کنده وه ن میل اتدی ـه

فلان یحالف الفقال ای معلوم ـه

ردی شادفه دیرلر ادرکته
ای اطلع علیه ـه

بیقال عندی قاصر ایسه

برشیئه مصادف اولدی که اول شیء آنی دفع ایدوب شق اتدی بر شتر کندودن شدیدو غالب
برشتره مصادف اولدی دیه جك برده ضرب اولنور الحدید بالحدید یفلح مثلنه قریب در
کاشفه بالعداوة انکا دکرد بروی دشمنی دا انکله عداوتنی آشکاره اتدی یعنی
بری برلرینه اولان عداوتلرینی آچیغه چیقاردیلر ولفظ کاشف کشف معناسنه
دخی کلور وفی قراءة قتادة ثم اذا کاشف الضر عنکم کاتفه ولاحفه یاری دادن
آکا معاونت اتدی ودخی لاحفه دیرلر آکا ملاومت اتدی معناسنه تقول یضاجع
السیف ویلاحف الخوف لاطفه لطف کرد باوی آکا لطف اتدی ناصفه المال
دونیمه کرد با او خواسته را مالی انکله ایکی بولوك اتدی قحارقها جماع کرد بازن
خاتون ایله جماع اتدی وجامعها الحرنقاء دیرلر یانی اوزرینه یاتوب جماع ایتسه خالقه
خلق نیکو نمود باوی آکا ایو خلق کوستردی رافقه همراهی کرد با او انکله هم
یولداشلق اتدی وهو الرفیق همراه یولداش وفی المثل الرفیق قبل الطریق یعنی
اولا رفیق تحصیل ایدوب حالندن کرکی کبی خبیر اول بلکه رفاقته قبول ایدن سیف
ومراد لك اوزره اولمدقده ابتداء ممکن اولمیه راهق الامر بانجام رسانید کار را انی
آخرینه یتشدیردی یعنی اتمام اتمیوب ناقص ترك اتدی راهق الغلام الحلم کرودك
بمردی نزدیك شد غلام رجولیت مرتبه سنه قریب اولدی یعنی بالغ اولمغه یقین اولدی
رهقدن ماخوذ در دنو وقرب معناسنه وحلم دوبا معناسنه در که دوش تعبیر اولنور
وبر کسنه نك بلوغی اکثریا احتلام ایله معلوم اولمغله بو عبارت ایله تعبیر اولندی
وصلی الظهر مراهقا دیرلر صلوة ظهرك وقتی فوت اولمغه قریب اولدقده ظهری
ادا اتدی معناسنه سابقه بیشی کرفت باو دودویدن یا در تاختن آکا سبقت اتدی
سکیردشمکده یا آت قوشمقده ساحقتها سحق کرد زن بازن خاتون خاتون ایله
سحاقه لك اتدی سادقه النظر در دیده نکریست باو آکا اوغورلا یین باقدیکه
منظور اولان کسنه نك آنك نظرندن خبری یوق ایدی صادقه دوستی کرد باو
انکله دوستلق اتدی وهی الصداقة دوستی دوستلق ودوست اولان کسنه یه صدیق
دیرلر وفی المثل صدیق الوالد عم الولد طابقه موافقت کرد باو آکا موافقت
اتدیکه اویدی تعبیر اولنور ودخی طابقت بین الشیئین دیرلر ایکی شیء بری برینه
مناسب اتسه طارق النعل توبرتو دوخت نعلین را نعلینك برقاتی اوزرینه برقات
دخی دیکدی وطارق بین الثوبین دیرلر ایکی ثوبی بری بری اوزرینه کیسه عانقه
دست بکردن او فراکرد الینی آنك بوینینه طولادی که قوجاقلادی تعبیر اولنور
عرب ماء عناق عبارتنی ذکر و آندن داهیه مراد یا امر مشتبه ملتبسه دن کنایه ایدرلر
موردی بودر که بر خاتونك زوجی خانه سینه قریب نهرده حیوانلرینی اسقا ایچون
کتمش ایدی خاتونی فرصت بولوب عاشقنی دعوت ایدوب ملاعبه ومعانقه اتدکلرینی
نهر طرفندن کوروب غضب الوده اولدوغی حالده حیوانلری نهرده براقوب خانه
جانبنه سرعت اتدیکی خاتون مشاهده اتدکده علی العجله حریفی بر موضعده پنهان



ایدوب کالاول کندو کاردینه مشغول اولدی چون زوجی مرقوم خانه یه واصل اولدی
آنلر خاتوندن غیری خانه ده کسه کورمدی خاتون کندودن تهمت مزبوری دفع ملاحظه سیله
زوجینه دیدیکه سن برکون خانه ده مستریح اول وحرکت اتمه بن واروب دوابی اسقا
ایده یم زوجی دخی راضی اولوب خاتون نهر طرفینه متوجه اولدی بر آن دن صکره الینه بر اوطون
آلوب خانه جانبنه سرعت وغضب ایله کلوب اوطونی زوجنك باشنه حواله ایدوب
نجه اولدی اول قحبه که انکله بن کتدکدن صکره ملاعبه ومعانقه اتدیك دیو
زوجینی تضییق اتدکده زوجی دیدیکه عجب در که خاتون بوندن اقدم بکا دخی
بویله دیرایش واقع اولوب کوزیمه بعض خیالات باطله کورنمش ایدی الله اعلم
سکا دخی بو حالت واقع اولمش والله العظیم بنم نه فاحشه دن ونه معانقه دن خبروار کاهم
بو قدر سخن مذکورك خاصه سی اولمق کرك دیمکله اول نهره ماء عناق تسمیه اتدیلر یعنی
معانقه صورتنی تخییل ایدن صو فارقه جدا شد از وی آندن ایرلدی وهی الفرقة
جدالق آیرلمق وفی المثل فارقه فراقا کصدع الزجاجة شو وجهله مفارقت اتدیکه
بعد الیوم اجتماعلری ممکن دکلدر دیه جك برده ضرب اولنور زیرا شیشه چاتلاسه
بر وجهله اصلاح قبول اتمز فانقه بناز پرورد او را آنی ناز ونعیم ایله بسلدی یقال
فانقها ای نعمها نافقه دورویی کرد باو آکا ایکی یوزلیلك اتدی شیخ اکمل الدین
دیدیکه نفاق لفظی اسم اسلامی در که عرب آنی جاهلیتده بیلمزلر ایدی ونفاق اظهار
ایمان وابطان کفردن عبارت در نافقاءدن ماخوذ در که یربوعك دلوکلرندن بر دلوکك
اسمیدر که یربوع صیاده اولنمق ایچون بر دلوکدن طلب اولونسه آخر دلوکدن فرار ایدر
صاحب زاهر دیدیکه منافق تسمیه سنده اوچ قول واردر بعضیلر دیدیلر که یربوعه
تشبیه طریقیله در نافق الیربوع ونفق دیرلر نافقاسنه داخل اولسه که نافقا
یربوعك مسکنیده بر دلوکدر وبر دلوکی دخی واردر آکا قاصعاء دیرلر وصیادیر بوعی
صید ایچون نافقا طرفندن کلسه یربوع قاصعاء طرفندن خروج واکر قاصعاء طرفندن کلسه
نافقاء طرفندن خروج وفرار ایدر منافق دخی کندو امثالینه بولوشدقده بن سزدنم
کذلك مسلمانلره بولوشدقده بن سزدنم دیر بعضیلر دیدیلر که منافق نفقدن
ماخوذ در سرب دن ماخوذ در زیر زمین تعبیر اولنان خانه معناسنه برکسنه آنده
ساکن وانکله تستر ایدر کبی منافق دخی اسلام ایله تستر ایدر وبعضیلر دیدیلر که منافق
نافقادن ماخوذ در که نافقا اول دلوکدر که یربوع آنی یر آلتنده قازوب یوزینه
قریب اولدقده قازمقدن فارغ اولوب دوری زمینه چیقاغه یوفقه طراق قالور
پس بر مکروهدن خوف اتدکده اول یوفقه طپراغی باشی ایله قالدیروب طشره یه خروج
وفرار ایدر منافق دخی اظهار اتدیکی حالتك خلافنی اضمار ایدر نافقا کبی که
ظاهری یتن دکلدر لکن باطنی تحت الارض ده بر دلوکدر اصمعی دیدی که یربوعك
درت دلوکی واردر نافقا قاصعا راهطا داماء لك بارك الله علیك وفیك
ولك وبارکه برکت دعا کرد مرترا حضرت الله سکا برکت احسان ایلسون

وَهِيَ الْبَرَكَةُ افزونی زیاده لك ونما بَرَكَاتٌ ج امام سرخسی فصل تشهدده حکایت
اتدیکه بر اعرابی امام اعظم حضرتلرینك حضورینه واروب دیدیکه یا اباحنیفة
أَبِوَاوٍ أَمْ بِوَاوَيْنِ امام اعظم جوابنده بواوین دیدی اعرابی دیدیکه بارك الله فیك
کما بورك فی لا ولا اعرابینك سؤالی وامام اعظمك جوابنده متحیر اولوب مفاسنده
امام اعظمه سؤال اتدیلر دیدیکه اعرابی بندن سؤال اتدیکه تشهد بر واو ایله میدر
ابوموسی اشعری تشهدی کبی یاخود ایکی واو ایله میدر ابن مسعود تشهدی کبی
بن دخی جوابنده ایکی واو ایله در دیو جواب ویردیم اعرابی دخی بکا دعا اتدیکه بارك
الله فیك کما بارك فی شجرة مبارکة زیتونة لا شرقیة ولا غربیة روایت اولندیکه
بر مریض کمسنه رسول اکرمی رؤیاده کوروب وجعندن شکایت اتدی رسول اکرم علیك
بلا ولا دیو بیوردیلر اول کمسنه ابن سیرین حضورینه واروب رؤیاسنی عرض
واستعبار اتدی ابن سیرین دیدیکه رسول اکرمك عبارت مذکوره مراد شریفلری
شجرهٔ زیتوندر مرضکه زیت ایله علاج ایله فی الحقیقه اول کمسنه زیت ایله معالجه
ایدوب شفا بولدی تا که دست بداشت از جفای او یا از بیم او انکله جور ایدیشمکه
یا آلش ویرشده فراغت اتدی داد که بیاپی کرد اورا آنی بری برینه اوردنجه اتدی
دارك الطعن دیرلر متعاقبا طعن اتسه دارکه مدافعه کرد حق اورا آنك حقنی
عوق وتأخیر اتدی دالك غریمه دیرلر ماطله معناسنه دارکه دخی بو معنایه در تقول
ماهذه الملاوعکة والمدالکة شارکه فی کذا انباز کرد باوی وفلانه چیز بر
نسنه ده انکله اورتاقلق اتدی وهو الشریك انباز اورتاق شرکاء ج ماحکه
لجاج کرد با او انکله جدال اتدی ولجوج اولان کمسنه یه محك دیرلر تقول المتلونه
مرة یضحك ومرة یمحك بادله بدل کرد اورا آکا بدل اتدی که دیکشدی تعبیر
اولنور وهو البدل معروف در باعلها بنك نیست بازن خاتونه ایله خوش زن کانی
اتدی خاتون زوجی ایله خوش زنده کانی اتسه باعلته دیرلر ویقال هو یباعل اهله
ای ملاعبها وبینهما مباعلة وملاعبة وهما یتباعلان وبروقت یعرب ایجوب اوینا شیق
وقت در دیه جك یرده وهذا یوم اكل وشرب وبعال دیرلر جادله بستیهیه با او
انکله مجادله اتدی وهو الجدل ستیهیدن مجادله اتمك جدال اصلنده ایپی بورمکدن
عبارت در که تضییق معناسنی مشعر اولمغله بیهقی بیکار سخت کردن با کسی وزور نی
کاویدن در خصومت عبارتلریله تفسیر اتدیلر که جمله سی شدت خصومت معناسنه
راجع اولور حامله نیکوئی کرد با او انکله ایولك اتدیکه فعل جمیل ایله معامله
اتدی تعبیر اولنور خاتله فریب دادش آنی آلدادی خادعه معناسنه یقال الدنیا
غرارة غدارة ختالة ختارة که ختر زیاده غدر معناسنه در تقول لن
تمد لنا شبرا من غدر الا مددنا الیك باعا من ختر داخله فی امره اندر آمد با او دکانی
آنك ایشینه کیردیکه ایشینه قاریشدی تعبیر اولنور واول کمسنه که برکمسنه نك جمیع
امورینه مداخله ایده آکا دخیل دیرلر واول کمسنه که غیری یردن کلوب بر قومه انتساب





ایده آکا دخی دخیل دیرلر لسان عوامده دخل دوشدی دیدکلری دخیل دن محرف در ودخل
ودخل عیب معناسنه در لهذا معیوب نسنه یه مدخول دیرلر معیوب معناسنه وهر امرك
باطن وحقیقتنه دخله دیرلر انا عالم بدخلة امرك دیرلر بن سنك بو ایشدن مرادك
ناوله وضعی بلورم دیه جك محلده وفی المثل دخل فضولة الناد فقال الخطب
زلطب دامله مدارا کرد با او آکا مدارا اتدی وفی الاساس دامکت فلوتا داریته لاصلح
مابینی ومابینه دمل دن مأخوذدر اصلاح معناسنه وزراعت اولیناجق موضعه
دوکدکلری سرکینه دمال دیدکلری ارضی اصلاح اتدیکی ایچوندر دارسله بیغام
فرستاد با او انکله خبرلشدی یعنی بری برینه خبر کوندردیلر ودخی دارسله دیرلر
بری بریله مکاتبه اتسه لر دارسله فی القراءة همروی کرد با او انکله قراءتده مشارکت
اتدی وهو الرسیل همرو قراءتده مشارکت ایدن کمسنه متلو تغنی اتدکده
هم آواز ومناضله ده همپا اولان کمسنه یه رسیل اطلاق اولنور هذا رسیلك فی
الغناء دیرلر ارسال غناده مفاخرت اتدیکی ایچون وخبرلشن کمسنه لرك
هر برینه دخی رسیل اطلاق اولنور مراسل دیدکلری کبی ودخی اول خاتونه که
زوجی هلاك اولمغله یا زوجی آنی تطلیق ایدجکنی فهم اتمکله زوجی آخره وارمق
ایچون کندوین تزیین ایدوب مزبور زوج آخر ایله خبرلشسه اول خاتونه مراسل
دیرلر داکله پای فراز دبا او انکله آیاق دوردیشدی یعنی بری برینی ایاقلری
ایله تپدی دکل دن مأخوذدر آیاق ایله وورمق معناسنه ودابه نی سکرتدکده
آیاق واوزنکی ایله وورەجق موضعلرینه مرکل دیرلر تقول لاترکلنك رکلة
لاتأکل بعدها اکلة ساجله برابری کرد با او درکشیدن دول بیوك قوغه ایله
قیودن صو چکمکده انکله برابرلك ادعا اتدی صکره مطلقا مفاخرتده استعمال
اولنوب ساجله دیرلر بری بریله مفاخره اتسه لر فاخره معناسنه وفی المجمع ساجل
فلان فلانا اصلی سجل دندر دلو عظیم معناسنه ومساجله آندن عبارتدر که
ایکی کمسنه قویو کنارنده طوررلر وهر برینك الینده اولان بیوك قوغه ایله سعی ایدوب
اوبری اخراج اتدیکی صو مقداری صو چیقاررو واکر آنك اخراج اتدیکی صو قدر
صو اخراجنه قادر اولمزسه مغلوب اولمش اولور عرب صکره مفاخرتده استعمالنی
شایع اتدیلر انتهی ساهله آسانی کرد با او آکا سهولت ایدوب عنف وشدة اتدی
شاکله بمانست با او آکا مشابه اولدی شاهله دشنام داد با او انکله مشاتمه
اتدی عاجله بشتافت باوی انکله عجله عادله برابری کرد با او انکله برابرلك
اتدی ساواه معناسنه عدل دن مأخوذدر مثل معناسنه وعرب دعالرنده اللهم
لا عدلك دیرلر لا مثل لك معناسنه ودخی فلان یعادل امره دیرلر فعل وترك
میاننده متردد اولسه وهو عدله وعدیله اوبرابر اوست بو آنك برابری در
ویوکك برجانبنه که تنك تعبیر اولنور عدل تسمیه اولندوغی جانب آخره مساوی
اولدیغی ایچوندر عاظلت الکلاب بریکدیکر شدند سکان کلبلری بری برینه اوندینه

دكوب اتديلر سفادوقتنده وفلان يفاظل باكلام ديرلر بركلامي مكرر سويلسه وكا نهيته لا يُفاظِلُ بين القول اى لا يكرره عامَلَهُ معامله كرد با او انكله معامله اتدى عَمَادَلَهَا بازى كردبازن خاتون ايله اويناشدى يعنى مزاح ولاغ اتدى وَهُوَ الغَزِلُ مزاح معروف در فاضَلَهُ بيشى كرد با او در فضل انكله فضلده زياده لك اتدى يعنى برى بريله فضلده زياده لك ادعا اتديلر قابَلَهُ برابرى كرد با او انكله برابرلك اتدى كه اكا مقابل اولدى تعبير اولنور ودخى قابَلْتُ النَّعْلَ ديرلر نعله قبال ايجون رسه قابَلَ الكِتابَ بِغَيرِهِ مقابله كرد كتاب را بديكرى كتابى غيرى كتاب ايله مقابله اتدى وبركسنه بابا سى طرفندن كريم النسب اولسه اكا مقابل ديرلر يقال فلان مقابل اى عذكريمًا من طرف ابيه ودخى اول قيون كه قولاغندن برقطعه قطع ايدوب اول قطعه يى آيرميوب اوكى طرفنه معلق ترك اتسه لر اكا شاةٌ مقابلة ديرلر آردى طرفنه معلق ترك اتسه لر شاةٌ مُدابَرَةٌ ديدكلرى كبى قاتَلَهُ جنك كرد با او انكله جنك اتدى محفى اولميه كه قتل آصلنده تذليل معناسنه دركه بر كسنه يه غالب اولمقدن عبارتدر ننته كم ميدانى قتلَ ارضًا عالِمُها مثلنده بو معنايى تصريح اتدى لكن اساس عبارتندن متفهم اولان بودركه لفظ قتل معناى مذكورده مجاز اوله ومثل مزبورده مراد بودركه اول كسنه كه بر ارضك مسالكنه عالم اوله علمى سببى ايله اول ارضه غالب اولور وبو معنانك ضدندن قَتَلَتْ ارضٌ جاهلها ديرلركه علمى لاحق اولمين ايشه شروع ايدن كسنه حقنده ضرب اولنور ودخى قاتل لفظنك مصدرى مقاتلةً وقتالًا كلور واهل يمن قيتالًا ديرلر وفى الحديث قاتل الله اليهود اى لعن وقاتلهم الله اى لعنهم وفى حديث آخر قاتِلْهُ فانه شيطان اى دافعه دفعًا عنيفًا ماثَلَهُ مانند شد با او اكا مشابه اولدى وَهُوَ المِثالُ مانند مشابه ماحَلَهُ مكر كرد او را اكا حيله ومكر اتدى وفى الاساس ماحَلَهُ اى كابره ماطَلَهُ بحقه تأخير كرد حق او را آنك حقنى تأخير وطلب اتدكجه بر طريق ايله دفع اتدى مَطل آصلنده برشيئى اوزن اتمق معناسنه در دمورى ضرب ايدوب اوزون اتمك كبى وهر ممدود اولان شيئه مَمطُول ديرلر مَطل دَين دخى بو معنادن مأخوذدر نازَلَهُ پياده جنك كرد با او انكله پياده اولدقلرى حالده جنك اتدى آصلنده ايكى فارس برى برينه نزال نزال يعنى فرسكدن نزول ايله پياده جنك ايده لم ديو چاغرمقدن عبارتدر ناضَلَهُ تير انداخت با او انكله اوق آتيشدى ودخى فلان يُناضِلُ عن فلان ديرلر آنك طرفندن عذر بيان ايدوب دفع اتسه ناقَلَ الفَرَسُ پاى دادن جايكاه دستش نهاد اسب آت يورديكى اياغنى الى باصديغى موضعه وضع اتدى مَحاكَمَه بداور برد او را آنى حاكمه كوتوردى مُرافَعَهٔ معناسنه در كسنه بر كسنه يه حضرت الهىك حكم وامرينه راضى اول ديسه حاكمه الى الله ديرلر خاصَمَهُ خصمى كرد با او انكله خصومت وَهُوَ الخَصْمُ والخَصِيمُ خصمى كننده خصومت ايدن كسنه خُصُوم و خُصَماءُ جمعلريدر خالَّهُ دوستى ورزيد با او انكله دوستلق پيدا اتدى وخلم صَديق معناسنه در زاحَمَهُ زحمت كرد با او اكا زحمت اتدى زاهَمَهُ نزديك شد بوى اكا قريب اولدى بركسنه آلتمش ياشنه قريب اولسه زاهم

الستين



الستين ديرلر سالَمَهُ آشتى كرد با او انكله صلح اولدى وايكى كسنه مصالحه اتدكده هر برى آخرك شرندن سالم اولمغله مسالمه ايله تعبير اولندى ساهَمَهُ قرعه زد با او انكله قرعه ووردى كه اتديلر تعبير اولنور شاتَمَهُ دشنام داد با او انكله شتم اتدى كه سوكوشديلر تعبير اولنور صارَمَهُ بريدكى كرد با او انكله انقطاع اتدى يعنى برى بريندن كسيلوب آيريلديلر وبينهما صِرامٌ وصَريمَةٌ ديرلر مابينلرنده قطيعه دوشسه فاغَمَهُ بوسه داد او را آنى اوپدى فَغْم دخى بو معنايه در فاقَمَها جماع كرد با او خاتون ايله جماع اتدى باضَعَهُ كبى قاسَمَهُ المالَ بهره كرد با او خواسته را مالى انكله حصه اتدى يعنى بولوشدى قاسَمَهُ سوكند خورد با او انكله آند ايچدى يعنى يمين لشدى وَهُوَ قَسيمُهُ هم سوكند يمين اتمكده شريك اولان كسنه كه هر برى آخره نسبت قسيم در مُقاسِم دخى ديرلر كاتَمَهُ سِرَّهُ پوشيده از وى راز خود را سرينى آندن صاقلودى وكاتمنى سره كتمنى عنى وكاتمته العداوة سترته ايّاها كاعَمَها بوسه زد زن را خاتونى اوپدى كعم مطلقا اوپمك دكلدر بلكه خاتونك آغزينى آغزينه آلمق وجهى اوزره اوپمكدر يقال كاعمها وكاعمها لاءَمَ بَيْنَ الشَّيْئَيْن فراهم آورد ميان دو چيز را ايكى نسنه يى بربرينه جمع اتدى وفلان لا يلائم يعنى يوافقنى لاءَمَ الشىءَ بالشىءِ بدوسانيد چيزى را بچيزى برنسنه يى برنسنه يه ياپشدردى واكثريا ياپشمق ايچون استعمال اتدكلرى نسنه يه لحام ديرلركه عامه تحريف ايدوب لحيم ديرلر لاطَمَهُ طپانچه زد با او انكله طپانچه ووردى يعنى برى بريني كف دست ايله دوردى لاكَمَهُ مشت زد با او انكله يومرق ووردى كه يومرق ايله دوكوشديلر تعبير اولنور ضاربه بجمع الكف معناسنه تقول رُبَّ بكالمة اوقعت فى ملاكمة ورب مماطلة جرت الى ملاطمة نادَمَهُ على الشَّراب نديمى كرد با او بر شراب اكا مصاحبلق اتدى شراب اوزره كه حين شربده اكا همنشين اولدى وَهُوَ النَّديمُ همنشين شراب شراب مصاحبى كه فارسيده حريف شراب دخى ديرلر نُدَماءُ و نِدمان و نِدامى جمعلريدر نِدام دخى كلور نامَّهُ نزديك خود نشاند او را او با او سخن كفت آنى ياننه اوتوردوب سوز سويلشدى انكله محفى اوليه كه ناسمه لفظى اكثر كتب مطقله ده فَنامَّه عبارتيله تفسير اتديلر يعنى برى بريله فوفوشلديلر ومشتقك تفسيرى اوزره تصريح يوقدر وتَنَم رايحهٔ طيبه در ونسمه آصلنده آهسته هبوب ايدن روزكاره ديرلر ايدى صكره نَفَس معناسنه استعمالى شايع اولدى ومَفَيتين مذكورين برى برينه قريبى مستلزمدر معناى اوله نظر ايله ظاهردر ومعناى ثانى يه نظر ايله مناسمه برى برينه نفسلرى يتشدى معناسنى اشعار ايدر ومحتملدركه ناسمه نامه دن مقلوب اوله سارة معناسنى ناعَمَهُ بنازبرورد او را آنى نعمت ونازايله بسلدى نَ نافَنَهُ نانواز انونشست با او انكله دين دين اوتوردى ودخى نافنه ديرلر عاوَنَهُ معناسنه خادَنَهُ دوستى كرد با او انكله دوستلق اتدى خاشَنَهُ درشتى كرد با او انكله خشونت اتدى لاينه مقابلى در داهَنَهُ نرمى كرد با او انكله ملايمت اتدى اساسده مداهنه ملاينه معناسنه در وجعد الدين درونندن اولان نسنه نك خلافنى

الفهاهة وبعضيلر مدارات معناسنه دردیدیلر وفی المثل داهن اذا لم یستطع الخصام ودفرد
وأخفقت اخفاق باشیی برازذمان یاغلوه متی معناسنه در یعنی باشیکی هم یاغلو ریلر
هم یاغلوه متی ترك اتدیك یونی یکه کولوب آردیکه غیبت ایده کمسنه حقنده ضرب اولنور
ودخی داجنه داهنه معناسنه در راطنه بجزتازی سخن کفت بااو انکله عربی لغتنده
غیری لغت ایله سوز سویلشدی یقال کلمه بالرطانة ای بالعجمیة داهنه علی کذا کروبند
بااو برفلوه بچند انکله رهن باغلودی فلوه نسنه اورینه ساحنه خرش ذنم کانی
وامیزش کرد بااو انکله ابوعشرت واختلاط اتدی شاحنه دشمنی کرد بااو انکله عداوت
اتدی والشحناء العداوة قادنه قربی کرد بااو انکله یرلد اشلق اتدی وفی المثل قرینك
سهمك یخطی ویصیب احباب دن صدور ایدن زلّه دن اغماض عین اولنمق کرکدر
دیه جلك یرده ضرب اولنور هادنه آشتی کرد بااو انکله صلح اولدی صالحه معناسنه
والهدنة الصلح هم بادهه ناکاه کرفت اودا آنی آکسزین طوتدی فاجاءه کبی سافهه
کرخردی کرد بااو انکا عقلسزلق اتدی یعنی عقلو معامله سی اتمیوب سفیها نه
معامله اتدی جاهله دخی بومعنایه در ودخی سافه الدنّه دیرلر بر کمسنه شراب کوپنی
یاننه قریبوب آنا فآنا آندن ایچسه سانه الاجیر سالی بمزد کرفت مزدوردی
ارغادی تمام سنه ارغاد لغله طوتدی عاومه کبی وسانهت الشجر دیرلر آغاج
برسنه میوه ویروب برسنه ویرمسه شافهه رویاروی سخن کفت بااو انکله
یوزیوزه سوز سویلشدی شفه دن مأخوذ اولمغله مؤدّای عبارت طوداق طوداغه
سویلشدی معناسی در شفه وروی میاننده مجاورت اولمغله عبارت مزبوره ایله
تفسیر اولندی والا عبارت مذکوره واجهه لفظنك معناسی در شاکهه بمانست بااو
انکا مشابه اولدی شاکله کبی ودخی شاکهه دیرلر قاربه معناسنه وفی المثل شاکه
ابا یسار بر کمسنه نك کنیه سی ومنادی اولمق اوزره منصوب در آصل مثل بودر که
بر کمسنه فرسی بیعه عرض اتدکده ابو یسار آنده بولنوب فرسی ترویج ایچون
فرس صاحبنه دیدی که اوزرینه رکوب ایدوب وحشی صید اتدیکك بوفرس میدر
صاحب دخی بومثلی ایراد اتدی یعنی وصفکده افراط اتمه ووصفك موصوفه قریب
ومناسب اولسون بر شیئك وصفنده مبالغه ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور فاکهه
مزاح کرد بااو انکله لطیفه لشدی المضاعف من هذا الباب ب حابه دوستی
داشت بااو انکله دوستلق اتدی صادقه کبی سابه دشنام داد بااو انکله سوکوشدی
ت صاته و عاته نبرد کرد بااو انکله جادله اتدی که صتّ صدم وصیتت جلبه یعنی
جیغلدی وعتّ الحاح معناسنه در ث باثه الحزن اندوه خوددا انکا دا کرد باق
کندوغمنی اظهار ووصف اتدی ج حاجه حجت کفت بااو انکله حجت سویلشدی
یعنی بری برینه غالب اولمغیچون هر بری حجت ودلیل ایراد اتدی یقال حاجه ای غلبه
ومغلوب اولان کمسنه یه محجوج دیرلر لاجّه بستیهید بااو انکله لج ومجادله اتدی
یقال بینهما محاجّة وملاجّة وفی المثل الحّ من الخنفساء قال لنا صاحب مولع بالخلاف





کثیر الخطاء قلیل الصواب • الحّ لجاجا من الخنفساء • وازهی اذا ما مشی من غراب ج اتانه
اتاح علی فلوه به من بخیلی میکنم برفلوه بچند فلوه نسنه یه بن بخیللق ایدرم د حاده
خلوف کرد بااو انکا مخالفت اتدی حد منع معناسنه اولمغله مخالفت ماده معناسی متضمن
اولور راده دخی بومعنایه قریب در شاده سختی کرد بااو انکا شدت اتدی ضاده دشمنی
کرد بااو انکله دشمنلك اتدی ضد دن مأخوذ در وضدید دخی ضد معناسنه در ولفظ ضد
جمعه دخی اطلاق اولنور عاد رجع اللدیغ درد مار کزیده بوقت خویش باز آمد یلان
صوقان کمسنه نك وجعی ینه کندو وقتنده کلدی جوهری دیدی که یلان صوقان کمسنه نك
وجعی صوقدقدن برسنه تمام اولدقده ینه عودت ایدر اساس ده دیدی که عداد الوجع
وقت معلومده وجعك هیجاننده عبارت در یقال عداد السلیم سبعة ایام ما دام
فیها یقال هو فی عداده ودخی به مرض عداد دیرلر بازمان مرض ترك ایدوب ینه عودت
اتسه وقت معلومده وفی الحدیث لا زالت اکلة خیبر تعادنی یقال لا آتیك الا عداد
القمر الثریا یعنی بن سکا ملاقی اولم الا سنه ده برکره زیرا قمر ثریایه تمام سنه ده برکره
عودت ایدر ر ساره رازکفت اودا انکا سر سویلدی شاره بدی کرد بااو انکله
شر اتدی که بری برینه یاره مزلق اتدیلر تعبیر اولنور صاره علی الشیء بدشواری اودا
برکاری داشت کوچ ایله آنی برایشه طوتدی یعنی بر نسنه یه انکا کره ایدوب زور ایله
ایشلتدی ضاره کزند رسانید بااو انکله ضرر یتشدردی که مراد بری برینه ضرر
یتشدیرمکدر قاره علی کذا قرار کرفت بااو برفلوه فلوه نسنه اورینه انکله
قرار طوتدی ودیلری آنك اوزرینه مقرر اولدی • ماره بکاوید اودا تابیغکند •
انکا صاریلدی ویا بیشدی زمینه القا اتمك ایچون هازه برویش بعنف بدکفت یوزینه
قارشو عنف ایله بد سویلدی ز عازه بمعنی غالبه ومانعه س ماسه بسود بااو
انکله مس ایدیشدی که بری برینه صیغادی ویا بیشدی تعبیر اولنور ص قاصه فی
الحساب برابری کرد بااو در شمار حساب ده انکله برابرلك اتدی یعنی انکا بحث
مبلغ مقابله سنده کندی او مقدار مبلغ آلدی وفی الاساس قاصصته بما کان لی قبله
ای حبست عنه مثل ذلك ض حاضه برافزولید بااو انکله تحریض اتدی که بری برینی
قیدیردی وترغیب اتدی ظ ماظه بدی کرد بااو انکله بدلك اتدی شاره معناسنه
ف صافقهم صف کشیدند ایشان آنلره صف چکوب مقابل طوردیلر ق حاقه
خصومت کرد بااو انکله حضومت اتدی حاققت صاحبی فحققته دیرلر دقیقم ایله
خصومت ایدوب هر بریمز حق بنم طرفمده در دیو ادعا اتدیك آخر الامر حق بنم طرفمده
اولمغله بن انکا غالب اولدوم معناسنه یقال بینهما محاقّة ومداقّة ای خصومة وتدقیق
فی الامر او خصومة ومضاربة ودخی اول کمسنه که ادنی حسیسه ایچون خصومت ایدر
انکا انه لنزق الحقاق دیرلر شاقه خلاف کرد بااو انکله مخالفت اتدی شق دن مأخوذ در
طرف معناسنه کویا بری برطرفی وبری آخر طرفی طوتدی وفی المثل شق عصاهم نوی
تبجور شق عصا تفریق جماعتدن کنایه در ونوی مخالفت وشجور بعید معناسنه در

يعنى برى بريله اتدكلرى مخالفة بعيده ما بينلرينك تفرقنه باعث اولدى لـ حاكه مثل باداه
لـ خالَّهُ دوستى كرد باو انكله دوستلق اتدى خلّه دن مأخوذدر دوستلق معناسنه ومنه
الخليل كما وقع فى بعض النسخ وهو وَهُمَا الخَلِيلُ دوست اَخِلَّة واَخِلّاء والخُلّة ج الخَلّة
دوستى دوستلق يقال اذا جاءت الخلّة ذهبت الخلّة مـ شَامَّهُ بيبويه اوداكى قوقدى
ودخى شامته ديرلر بن انكا قريب اولدوم واونكا قريب اولدى معناسنه دَانَيْتُهُ كبى ودخى
شَامِمْ فلونا ديرلر فلان كسنه نك عندنده اولان نسنه يى تفحّص ايله ديه جك يرده ضَامَّهُ
نزديك شد باو انكا قريب اولدى ـه عَادَّهُ برابرى كرد باو انكله برابرلك اتدى المعتل الفاء
بالواو وآطاء وعلى الشيء موافقت كرد باو برچيز نسنه اوزرينه انكله موافقت اتدى
وَاطَاءَ الشيءَ موافقت كرد بچيز راه نسنه يه موافقت اتدى يقال واطاء اسمى اسمه
اى تواطاء ـب وَاَنَبَهُ برجست از جا باو جنك را يرنده صچرادى انكله دوكوشمك ايچون
وَاَرَبَهُ فريب داد اودا انكا حيله اتدى خَادَعَهُ وَاظَبَ عَلَى الأَمْرِ هيشكى كرد بر كار ايشه
مداومت ايدوب آنده منفك اولمدى وَاكَبَ دخى واظب معناسنه كلور د وَارَدَهُ بالبعير
آمد باوى انكله حيوانات صوايچه جك موضعه كلديلر ورد صدر مقابلى در صكره تزيع
ايدوب وَارَدَهُ ديوب انكله بر موضعه كلديلر معناسى اراده اتديلر وَاعَدَهُ لوقت وعد
نهاد باو بهنكامى انكله بر وقت معينه وعد لشدى وفى المثل وعد الكريم الزم
من دين الغريم ـن وَاتَرَ الكُتُبَ بياپى فرستاد نامه هارا نامه لرى برى برى آرد نجه
آردنجه كوندردى مخفى اولميه كه اشيا ميا ننده مواتره ما بينلرنده نوع ما توقف اولدقده
متصور در كه برى برى آردنجه متتابع اولورسه بو حالته مداركه ومواصله ديرلر
مواتره ديمزلر ولهذا اوات الصوم ديرلر بركون امساك وبركون افطار ايلسه ذيس
لفظ مواتره وتر دن مأخوذ اولمغله تك تك اولمق اقتضا ايدر وواترت الناقة ديرلر
چوك اتدكده اول بر دينينى صكره آخر دينينى وضع ايدوب راكب اولان كسنه يه زحمت
اولمسون ايچون ايكى دينينى معا وضع اتمسه وَازَرَ الأَمِيرَ وزيرى كرد فرمان ده را
اميره وزيرلك اتدى وزر آصلنده ثقل ووزير موازر معناسندر اكيل ومواكل كبى
ووزير اولان كسنه ثقلته تحمّل اتديكى ايچون وزير تسميه اولندى ولفظ امير
امر دن صفت در آمر معناسنه واميرلك صفتنه اماره ديرلر كه تركيبى بكلك تعبير اولنور
ولقد احسن المصنّف فى رسالته المسماة بنوابغ الكلم حيث قال امارة ادبار
الامارة كثرة الوباء وقلّة العمارة اياك والامارة فانها للذمام امامة وللبلاد
ابادة ولن يفلح وزير عند امير ماطلع ابن جمير وسمر ابنا سمير اتل على من وزر كرار
لا وزر كونوا برامكة فما دولتكم يا برامكة الا اخبركم بالنفس الوزارة نفس
بلوها الله بالوزارة كل وزير موسى الا وزير موسى ـس وَاكَسَهُ بفريفت اودا
انكا حيله اتدى يقال فعل ذلك مداكسة وموالسة اى خداعا ـط واكظه واظبه
معناسنه در ـع وَادَعَهُ آشتى كرد باو انكله عداوتى ترك اتدى اتاركه العداوة
معناسنه وَاضَعَهُ مواضعت كرد باو انكله مواضعه اتدى عندمزده اولان نسخ كتابده



بروجه اوزره واقع اولوب مواضعه لفظنك معناسى بيان اولنمدى اكثر كتب ده مُرَاهَنَه
ومتاركه بيع ايله تفسير اولنوب مجد الدين والمواقفة فى الامر عبارتنى زياده اتدى
مطرزى المواضعة خلاف بيع المرابحة ديدى وَاقَعَهَا جماع كرد با زن خاتون ايله جماع
اتدى وَاقَعَ الأَمْرَ بيفكند خويشتن را دركار كندوينى ايشه القا اتدى واقع الوقيعة
ديرلر كندوينى جنكه القا اتسه وواقعه ديرلر قاتله معناسنه وفى المثل وقعوا فى دوكة
وبوخ دوكه وبوخ اختلاط معناسنه در شر وخصومته دوشديلر ديه جك يرده
ضرب اولنور ـف وَاصَفَهُ خريد وفروخت كرد باو بصفت انكله وصف ايله الشى ويرش
اتدى مبيعى كورمه دن وَاقَفَهُ بايستاد باو انكله طوردشدى مثلا واقفه فى الحرب
ديرلر جنكده قارشو قارشو طورسه لر ـى وَاتَقَهُ ن نهار بست باو انكله عهد
باغلادى وَافَقَهُ موافقت كرد باو انكله موافقت اتدى ودخى وَافَقَهُ ديرلر صَادَفَهُ
معناسنه ويقال بينهما وفاق اى اتفاق واهقه نبرد كرد باو ودر رفتن يوريمكده انكله
مجادله اتدى يعنى برى برينه سبقت ايچون يوريشديلر وَاغَدَهُ وواضحه دخى
بو معنايه در ـل وَاصَلَهُ بپيوستكى كرد باو انكله مواصلت ايدوب آندن منفك
اولدى صَارَمَهُ مقابلى در ودخى واصل الامر ديرلر بر ايشى بياپى اتسه واول
كسنه كه بر كسنه يه ملازمت ايدوب آندن مفارقت اتمسه انكا رميل ديرلر وفى المثل
وَصَلَ رَبِيعَهُ بِصَرَّةٍ ضرّة هر ال وسود حال معناسنه در فلان كسنه نك عيشنى
تغيير اتدى وحضورينى اوچوردى ديه جك يرده ضرب اولنور وَاكَلَهُ اعتماد كرد باو
انكله اعتماد اتدى كه برى برينه اعتماد اتديلر تعبير اولنور وواكلت الدابّة ديرلر
دابّه كركى كبى يورميوب صاحبنه ضربنه محتاج اولسه وَاسَمَهُ نبرد كرد باو
در نيكويى انكله كوزللكده مجادله اتدى ميسم حسن وجمال معناسنه در
ـن وَازَنَهُ همسنك شد باوى انكله برابرلشدى مثلا وَازَنْتُهُ ديرلر فعلده انكا مكافات
اتسه ووازنت بين الشيئين ايكى شى برى برينه معادل اتسه هـ وَاجَهَهُ رويارو
نشست باو انكله يوز يوزه اوتوردى قابله كبى المعتل الفاء بالياء يَاسَرَهُ
اسانى كرد باو انكله سهولت ايله معامله اتدى عانفه مقابليدر يَاسِرْ بِأَصْحَابِكَ
بسوى چپ بكير ياران خود را كندو يارانكى صول طرفيكه آل يَامِنْ بِأَصْحَابِكَ بسوى
راست بكير ياران خود را كندو يارانكى صاغ طرفيكه آل المعتل العين
بالواو ـب جَاوَبَهُ پاسخ داد اودا انكا جواب ويردى نَاوَبَهُ نوبت كرد باو
انكله نوبتلشدى ـج زَوَاجَهُ جفت شد باو انكله جفت اولدى كه انكله اش اولدى
تعبير اولنور يقال هذا زوجه اى قرينه ـح رَاوَحَ بَيْنَ رِجْلَيْهِ كاه بر يك پاى
بايستاد وكاه بر پاى ديكر تا بيا سايد كاه بر اياغنك اوزرينه وكاه اوبر اياغنك
اوزرينه طوردى راحت اولوب دكلنمك ايچون ما وحه آصلنده ايكى نسنه يى
نوبت ايله استعمالدن عبارتدر رواح بين العملين ديرلر كاهى عملك برينى
وكاهى عملك برينى ايشلسه كا وحه دشنام داد باو انكله سوكوشدى ـد دَاوَدَهُ

عَنْ نَفْسِهِ طلب مراد خود کردن نفس وی کندو مرادنی طلب اتدی آنك کندندن وراوده
علی الشیء دیرلر آنی برشیئه حمل ایدوب ایشلمکه ترغیب اتسه ساوده بنردکرد باو درمجزی
یاد سیاهی انکله سیادت وشرفده یا سیاهلقده مجادله اتدی عَاوَدَهُ دیکرباره بوری باز
کشت ینه انکله کیرو عودت اتدی عاوده فی المسئلة دیرلر برنسنه ده بر قاچ کره سؤال
اتسه ومن مشاهیر امثال العرب کیف اُعاودك وهذا اثر فاسك حکایت اتدیلرکه ایکی
برادرك دوه‌لری وار ایدی که همیشه معًا رعی ایدرلر ایدی کندو ملکلری یا غموب اولمدیغنده
اوتدن وصودن خالی اولمغله ملکلرینه قریب اوتلو صولو بر وادی وار ایدی لکن آنده
بر بیوك ییلان وار ایدی که اول وادی‌یی ضبط ایدوب آنك خوفندن کمسنه‌لر اول
وادی‌یه وارمزلر ایدی برادرك بری آخره دیدی که بن دوه‌لریمی وادی معهودده
رعی ایده‌رم او بر برادری هرنه قدر منع اتدی ایسه قبول اتمیوب دوه‌لرین اول
وادیده رعی اثناسنده ییلان آنی صوقرب هلاك اتدی برادر آخر ییلاندن اخذ انتقام
قصدیله واردی مزبوره واروب ییلانه مصادف اولدقده مابینلرنده هر او کفت
وشنوددن صکره شو وجهله صُلح اولدیلرکه هر یوم ییلاندن آکا بر دینار آلتون ویره
ومزبور دخی انتقام ملاحظه سندن فراغت واول وادیده آمین وسالم ساکن اوله
پس بو وجه اوزره بر آزنمان کچدی بر کون مزبورك خاطرینه مقتول برادری خطور
ایدوب نقض عهد قصدیله ییلانی قتل ملاحظه سیله بر بالته‌سی وار ایدی زیاده
کسکین ایدوب ییلانه مُتَرَصِّدْ اولدی ییلان عادة قدیمه‌سی اوزره بر آلتونه کوتوروب
مزبورك قارشوسنه کلدکده مزبور دخی الندە اولان بالته‌یی ییلانه آتدی بالته
ییلانه اصابت اتمیوب بر طاشه طوقوندی که آنده عظیم اثر اتدی وییلان دلوکنه فرار
ایدوب خلاص اولدی ویومی بر آلتونی مزبوردن قطع اتدی پس مزبور بو فعله نادم
اولوب مجدّدًا عقد صُلح امیدی ایله ییلانه دیدی که مضی ما مضی بعد الیوم ینه تجدید
صُلح ایدم بو وقت ییلان مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی بن نیجه عودت ایدوب
سنکله ینه عقد صُلح ایده‌رم که بالته‌کك اثری قاده شوده محسوس طورر عهده
وفا اتمینی وفالز حقنده ضرب اولنور ذَلَاوَذَبِهِ پناه کرفت باو آکا صیغندی
تبیهق مُلَاوَذَه لفظی در پس یکدیکر پنهان شده عبارتیله تفسیر اتدی رَجَاوَرَهُ
همسایه کی کرد باوی انکله قومشلق اتدی وفی المثل جاورینا واخبرینا یعنی ای خاتون
بزه مجاورت وبزی امتحان ایله آصل مثل بودرکه ایکی کمسنه بری جمیل المنظر وبری
قبیح المنظر بر خاتونه عاشق اولدیلر جمیل المنظر اولان خاتونه عاشرینا وانظرینا
الینا وقبیح المنظر اولان جاورینا واخبرینا دیر ایدی خاتون جمیل المنظره رعایت
ایدر ایدی خاتون بو کمسنه‌لری امتحان مراد ایدوب هر بریه بر جزور ذبح ایدهلر
دیو امر ایدوب آنلر دخی آنك امری اوزره بر جزور ذبح اتدیلر مزبوره خاتون
تبدیل جامه ایدوب اوّلا جمیل المنظر اولان کمسنه‌نك خیمه سنه واروب آنی کوردی که
طنجره‌یه بر پاره ات وضع ایدوب یاغلی یرنده اکل واتباعنه جزورك یاغندن





بنم ایچون کرکی کبی حفظ ایدك دیو امر ایدر لحم جزوردن الله ایچون دیوب سؤال
اتدی جمیل المنظر خاتونك چناغنه جزورك ذکر یعنی عطیه‌ی وضع اتدی پس خاتون
قبیح المنظر اولان کمسنه‌نك خیمه سنه واردی آنی کوردی که لحم جزوری تقسیم ایدوب هرسؤال
ایدنلره ویرور خاتون دخی الله ایچون دیوب لحم جزوردن سؤال اتدی قبیح المنظر اطیب
مواضعندن حصه‌ وافره قطع وخاتونك چناغنه وضع اتدی خاتون کندو خیمه سنه عودت ومعهود
حصه‌لری حفظ اتدی که علی الصبح مزبور کمسنه‌لر خاتونك خیمه سنه کلدیلر هر کسك عطیه‌سی
بر کاسه‌یه وضع ایدوب معهودلرك پیشکاهنه قودی که هرکس عطیه‌لرندن تناول ایدیچك
هربرینك حقیقة حاللری خاتون عندنده ظاهر اولدی جمیل المنظری رد وطرح وقبیح المنظری
کندویه تقریب وتزویج اتدی اول کمسنه حقنده ضرب اولنور ظاهرًا قبیح المنظر وفی الحقیقه
کریم الطبع وجمیل المخبر اوله وفی مثل آخر جاور ملکا او بحرًا التماس خصب ورخاده ضرب
اولنور ودخی جاور فی المسجد دیرلر اعتکاف اتدی معناسنه جَادَرَهُ سخن کفت باو
انکله سوز سویلشدی یقال جاورته ای راجعته الکلام خوردن ماخوذدر رجوع
معناسنه حَوْرْ دخی بو معنایه در یقال نعوذ بالله من الحَوْر بعد الکَوْر ای من النقصان
بعد الزیادة وفی المثل حُورٌ فی محارة ای نقصان فی نقصان اول کمسنه حقنده ضرب
اولنور که بر مرتبه ادباره مبتلا اولسه بر وجهله تدارکی ممکن اولمیه شَاوَرَهُ فِی اَمْرٍ کَذَا
مشورت کرد باو در فلان کار فلان ایشده انکله مشورت اتدی وفی المثل المشاورة
قبل المساورة وفی مثل آخر ما هلك امرؤ عن مَشْوَرَةٍ ومشورة واوك ضم وفتحی
لغتدر لکن آصل اولان واوك فتحیدر صکره تخفیف ایدوب مَشُورَة دیدیلر مَثُوبَة
کبی امورده مشاوره‌یه ترغیب مقامنده ضرب اولنور صاحب نزهه دیدی که مشاوره
امر مستحسن اولدیغنه دلیل قوی درکه ابراهیم علیه السلام مرحض تلری ذبح ولد
ایله مامور اولدقده اسمعیل علیه السلام ایله مشاوره ایچون انّی اذبحك فانظر
ماذا تری دیدی قال الشاعر نظم الناس بالناس فلا تنفرد وکن اخا حزم وتفتیش
ما الغنی عن ضیف فتی لا بد للسهم من ریش وقال نظم اذا بلغ الرأی النصیحة فاستعن
بحزم نصیح او نصیحة حازم ولا تجعل الشوری علیك غضاضة فان الخوافی قوة للقوادم
قیل من استعان بذوی العقول فاز بدرك المأمول ومن استشار ذوی الالباب فلك
سبیل الصواب ومن استغنی بعقله ضل ومن اکتفی برأیه ذل وقال نظم شاور اخاك
فی الخفی المشکل واقبل نصیحة ناصح متفضل فالله اوصی حیث قال نبیه شاورهم
فی الامر ثم توکل وقال الارجانی نظم شاور صدیقك اذا نابتك نائبة یومًا وان کنت
من اهل المشورات فالعین ینظر منها ما نای ودنا ولا تری نفسها الا بمرآت وقیل
نظم خصایص من تشاوره ثلوث فخذ منها جمیعًا بالوثیقة وداد خالص ووفور عقل
ومعرفة بحالك فی الحقیقة فمن حصلت له هذی المعانی فتابع عقله والزم طریقه
عَاوَرَهُ فِی الشَّیْء نوبت کرد باو چیزرا انکله نسنه‌یی نوبت اتدی اکثر کتبده
معاوره لفظی شو وجهله تفسیر اتدیلرکه برنسنه‌یی کاه بری وکاه بری استعمال

انمکدر وعاودته الشیء دیرلر دفیقم اول نسنه یی نه اتدی ایسه بن دخی آنك اتدیکی کبی
اتدیم معناسنه وعاودت المیزان دیرلر ترازویی عیارا تدیم معناسنه که عایرت المیزان
مقامنده استعمال اولنور لغت دن غاوره تاراج کرد باو انکله غارت یعنی بری بریی
غارت اتدیلر جاوز النهر بکذشت جوی را چایی کچدی وفی المثل جاوز الحزام الطبیین
خامرداینك میانته چکدکلری قولانه وطبیین قرسك مه لری درکه قرسك قولانی
مه لرینه بالغ اولدقده آتك سرجی دوشر وبوحالت اضطراب حال ودشمن دن فرار
وقتنده اولمغله شدة وبلو جدتی تجاوز اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور مثل مذکور
بلغ السیل الزبی مثلنه قریب درکه زبی زبیة نك جمعیدر صاحب وسیط دیدیکه
زبیه ارسلانك اتخاذ اتدیکی مسکندرکه غایة مرتفع موضعده اتخاذ ایدرکه سیل دن
امین اوله ودخی جاوزه دیرلر انکله جوز اوینادی معناسنه ش ناوش الجیشان دولشکر
نیك بهم نزدیك شدند ایکی عسکر بری برینه زیاده قریب اولدیلر برمرتبه که بری برینه
زخم یتشدرمکه امکان اولدی ص حاوصه بدنبال چشم در دیدن نکاه کرد اودا انکا
کوز قویروغی ایله مخفی نظر اتدی فاوض الحدیث آشکارا کرد سخن را سوزی
اظهار وبیان اتدی ض راوضه علی الامر مدارا کرد باو برکار انکا مدارا اتدی ایش
اوزرینه یعنی امر آنی ادخال اتمك ایچون مدارا اتدی فاوضه فی الامر اندرشد باو
درکار ایشه انکله بیله شروع اتدی یقال کانت بیننا مفاوضات ومخاوضات
ودخی فاوضه دیرلر انکا مساوی اولدی معناسنه شرکة مفاوضه بو معنادن مأخوذدر که
ایکی کمسنه جمیع مالرنده علی التساوی مشترك اولمقدن عبارتدر وفی الاساس
مالهم فوضی بینهم ای مختلط یعنی مالری مابینلرنده اول وجه اوزره مختلط درکه
مابینلرنده تکلیف وتکلف اولمغله هرکس مراد اتدیکنی اخذ ایدر معاویه دغفله
دیدیکه بوقدر لغات واشعاری نیجه ضبط وحفظ اتدیك دغفل جوابنده دیدیکه
بمفاوضة العلماء یعنی علما ایله اختلاط سببیله اتدیم ع طاوعه فرمان بردار
کرد اودا آنك فرمانته مطیع اولدی یقال طاوعه علی امره یعنی امرینه اطاعت اتدی
وطاعه ای وافقه ورجل طیع اللسان ای فصیح وفی المثل اطاع یدا بالقود وهو
ذلول سرکش اولان کمسنه مطیع اولدقده ضرب اولنور غ دواغه دستان آورد باو
انکا مکر وحیله اتدی دوغ ودوغان آصلنده تیلکو اشاغی یوقاری صیچرایوب
قاچمق ایچون حیله اتمه سندن عبارتدر ودخی داوغه دیرلر صارعه یعنی انکله کورشدی
معناسنه ك ساوك الدابة بدرفت ستور از لاغری دابه لاغر اولدوغندن
بدیوریوب یوریدکده ایکی یانه صالندی سوك آصلنده بر نسنه یی بر نسنه یه سورتمك
معناسنه در ولفظ مسواك بوندن مأخوذدر لهذا اساس ده جاءت الغنم تساوك
هزالا عبارتنی قویون لاغر اولدوغندن کموك کموکیه سورتوندیکی حالده کلدی
دیو تفسیر اتدی ل بینهم مجاولة در میان ایشان بریکدیکر حمله کردن هست
آنلرك مابینلرنده بری برینه حمله اتمك واردر یعنی بری برینه حمله اتمك ایچون میدانده

سبزه ای العجاج

وفی الاساس بینهما مجاولة ومعاردة

---

کرشمه وطولاشمه واردر میدانی حالی اجالك فالدمس من فعالك مثلنده دیدیکه لفظ
جالی مجالات دن مأخوذدر مبارزه معناسنه دمس اخفا وحیله در یعنی بنم ایله اولان
عداوتیکی اظهار ایله بن دخی سکا عداوتمی اشکاره ایده یم زیرا سنك عادتك حیله که لفظه
مخفی اولمیه که جالی جلودن مأخوذدر جول دن مأخوذدکلدر غفلت اولنمیه حاوله الله
بهست اورا خدا آنی حضرت الله ایسته دی عندمزده واقع اولان عامه نسخه ده بووجه
اوزره واقع اولدی که غلط فاحشدر لفظه جاوله حاوله دن صکره مذکور اولان عبارت
جزودر حاوله تتمه سندن وهم ایدوب بو مقامه ثبت ومعنا تفسیرا تدیلر خطا محضدر
صواب اولان حاوله بجست اورا عبارتی در الله یداول الایام بین الناس خدامی
کرداند دوز کارها را میان مردمان حضرت الله کونلری دوندر اتدرر خلق اراسنده که
کاهی برقومك دولتنه مساعد وکاهی قوم آخرك دولتنه مساعد اولور کما قال
فیوم علینا ویوم لنا ویوم نساء ویوم نسر روایت اولندیکه امرء القیس ندماسی
ایله شرب خمر ایدر ایکن والدینك موتی خبری ویردیلر امرء القیس دیدیکه الیوم
خمر وغدا نقاف وفی المثل الیوم خمر وغدا امر ذوال الشیء بکوشید چیزرا
نسنه یه چالشدی یقال زوال الشیء حتی دفعه صاوله برجست باو انکله صیچرادی
یعنی دوکوشمك ایچون برنده صیچرایوب قالقدیلر واثبه کبی ودخی صاوله دیرلر
برکسنه برکسنه ایله کلام منکر سویلشسه ل وفی المثل رب قول اشد من صول
مواجهة سویلدکلری کلام مخاطبه تأثیرا تسه ضرب اولنور طاوله فی العدة دل
ازکشید اودا در وعده وعده یی اوزون چکدی یعنی وقت وعده حلول اتمش ایکن
تأخیر اتدی ماطله معناسنه قریب در ودخی طاوله دیرلر انکله اوزونلقده یاخود
غنا ودولت ده مجادله اتسه که اول طولدن ثانی طول دن مأخوذدر وفی المثل
طال طولك وطیلك وطولك وطیلك وطولك وطوالك وطیالك عمرك طویل اولسون
دیه جك یرده وغیبتك طویل اولسون دیه جك یرده دخی ضرب اولنور قاوله سخن کفت
باو انکله سوز سویلشدی ناوله کذا بداد اورا فلان چیزرا انکا فلان نسنه یی ویردی
م داوم علی الامر بپیوستکی کرد برکار ایش اوزرینه مداومت اتدی ساومه بالسلعة
بها نهاد باوی آخر یان را انکا متاعه قیمت وضع اتدیلر که بازارلشدیلر تعبیر اولنور
زیرا سام البایع السلعة دیرلر متاعنی بیعه عرض ایدوب قیمتنی ذکر اتسه وسام
المشتری دیرلر مشتری متاعه بر قیمت تسمیه اتسه عاومه سالی بمزد کرفت اودا
آنی تمام برسنه کرا ایله طوتدی که یللق ایله طوتدی تعبیر اولنور قاومه فی الحرب
برابری کرد باو در جنك انکله جنکده برابرلك مقاومة اتدی لاومه لوم کرد باو
انکا لوم یعنی بری برینی لوم اتدی عاوده یاری داد اورا انکا یاردیم اتدی که معین
اولدی تعبیر اولنور المعتل العین بالیاء ب طایبه خوش طبع کرد باو انکله
لطیفه ومزاح اتدی ت بایته شب کذاشت باو انکله کیجه یی مکث ایلدی یعنی بر کیجه
بر مکانده مجمع اولدیلر ج هایجه شر انکیخت باو انکله شر وفتنه پیدا اتدی

صايحة بانك كردبا او انكله صيحه اتدی د حايرة يكسوشد اذوی آندن برطرفه ميل اتدی
كايدة دستان اوردباو انكا مكر وحيله اتدی وفی المثل الكيد ابلغ من الايد د خايرة
فی الخط نبرد كرديا اودر خط يازويازمقده انكله مجادله اتدی يعنی انكله يازو يازشدی
تاكه ايكسندن برينك يازوسی خير ومرغوب اولديغی ظاهر اوله سايرة برفت باو انكله
يورويشدی تاكيم سريع السير اولديغی ظاهر اوله س كايسة نبردكرد باودر زيرك
انكله زيركلكده مجادله اتدی يعنی هر بری زيركلك خصوصنده ذيالك ادعا اتدی يقال
كايسته فكسته يعنی انكله زيركلكده مجادله اتديم آخرنده بن زيركلكده غالب اولدوم
وفی المثل اكيس من قشة كه قشة ميموك ياوريسنك ديشی سيدر ش فايشة مفاخرت
كردباو انكله فخرلشدی واو لفياش المفاخرة ص حايصة بيكسوشد اذوی آندن برطرفه
ميل اتدی حايرة معناسنه واولياء دشمن دن فرار ايتسه لی حاص عن العدو واعداء فرار
ايتسه لی نهزموا ديو تعبير اولنور ض بايضة نبرد كرد باودر سپيدی بياضلقده انكله
مجادله اتدی ط هايطة بانك كرد باو انكله صيحه اتدی كه چيغرش وچيغلدی
اتديلر تعبير اولنور صايحة كبی ظ غايظة باوخشم كرد انكله غضب اتدی ع بايعة
خريد وفروخت يا بيعت كرد باو انكله آلش ويرش يا بيعت اتدی شايعة اذنی اوردن
آنك آردنجه كتدی ويقال شايعتك علی كذا ای تابعتك عليه وهذا الملازم تشيع اخيه
ديرلر قرنداشندن صكره طوغمشدر معناسنه ف سايفة بشمشير كارزار باو انكله قليج
ايله دوكشدی ضايقة فی كذا تنك فراكرفت اورا در فلان چيز فلان نسنه ده آكا
تضييق اتدی كه مسامحه اتمدی تركين صيقشدردی تعبير اولنور ل خايلة مفاخرت كرد
باو انكله مفاخرت اتدی كه مجدده زياده لك ادعا اتدی وخايلت السماء بالمطر ديرلر
سحابده ياغمور ياغمق اميدی اولسه ذايلة جدايی كرد ازوی آندن مفارقت ايدوب
بعيد اولدی يقال انا لا ازايلك يعنی بن سندن آيريلمم وتقول زله عن موضعه وازلته
وفی المثل زيل زويله وزواله آساس ده ديدی كه فعلی مصدرينه اسناد قبيلندندر
آصلنده زيل زواله وزويله ايدی يعنی احوالی متفرق اولمقلق ايله متفرق اولدی
اولكسنه حقنده ضرب اولنور كه مصيبته مبتلا اولمغله زياده مضطرب اوله واكثريا
مقام بد دعاده اذال الله زواله ديرلر كايلة بپيمانه معاملت كرد باو آنك ايله كيل
ايله معامله اتدی ودخی كايلته صاعا بصاع ديرلر انكله كركی كبی مكافات اتديم
معناسنه كه كركی كبی اودشديك تعبير اولنور وكايلته فی المقال ديرلر بكا هرنه
سويلدی ايسه بن دخی آكا انی سويلدم ديه جك يرده مايلة بجسبيه باو انكله
ميل اتدی يعنی برايشه انكله ميل اتدی ن باينة جدايی كرد باو انكله مفارقت
اتدی داينة خريد وفروخت كرد باو بوام انكله ويره سی يه آلش ويرش اتدی
عاينة دوديارو بديدش آنی يوزيوزه كوردی عين دن ماخوذدر وبركمسنه
خدمت اتدكده دياة خدمت ايليه آكا عبد العين ودياة صداقت ايدن كمسنه يه
صديق عين واخو عين ديرلر لاينة نرمی كرد باو انكله ملايمت ايله معامله اتدی

خاشنة



خاشنة مقابلی در يقال لاين اصحابك ولا تخاشنهم المعتل اللام آرای الناس بعمله بنمود
مردمان را عمل خويش كندی عملنی خلقه كوستردی كه ريا اتدی تعبير اولنور ب حاباه فی البيع
محاباكرد اودر بيع بيع ده آكا محابا اتدی ودخی حاباه ديرلر عطيه ويرمك خصوصنده انكله
مبادله اتسه كه حباء دن ماخوذدر عطا معناسنه ت آتاه بداد اورا آنی ويردی ودخی
آتاه ديرلر موافقت اتدی وكتوردی معناسنه هاتاه دخی آنی ويردی معناسنه در وآتاه فرمانه
مطيع اولدی معناسنه دخی كلور ث جاثاه هم زانوشد باو انكله ديز ديزه اوتوردی ج
ناجاه براكفت باو انكله لغز سويلشدی وهی الاحجية بروزن لغز احاجی ج داجاه دشمنی
برشيره داشت باو انكله كيزلو عداوت طوتدی واكثر كتب ده داجيته لفظی داريته عبارتيله
تفسير اولندی دجی آصلنده ظلمت معناسنه اولمغله كويا مدارا ايدن كمسنه مدارا سببيله درونده
اولان عداوتی ستر اتدی ظلمت اشيايی ستر اتديكی كبی عاجی الصبی شير نه جز مادرش
داد كودك را معصومه والده سندن غيری خاتونك سوديني آمزردی واول معصومكه
والده سی هلاك اولمغله آخرك سوديني امه آكا عجی ديرلر ودخی عاجی الصبی ديرلر
بردن كسروب سودير نه طعام ويرسه لر ناجاه راز كفت باو انكله سر سويلشديلر نجو
ماخوذدر ايكی كمسنه ميانندده اولان سر معناسنه در وهو النجی همراز همسركه سرتاش
تعبير اولنور قوم نجی مردمان راز كوياند سر سويلشن قوم آخفش ديدی كه نجی كاهی
جمع اطلاق اولنور صديق كبی قال الله تعالی خلصوا نجيا ای متناجين هاجاه هجو كرد باو
انكله هجو اتدی يعنی بری برينی هجو اتديلر ح لاحاه بستيهيد باو انكله مجادله ونزاع
اتدی لحاه الله ديرلر لعنت ايله بد دعا مقامنده ولحاه اللاوی ای لامه الله وفی المثل
من لاحاك فقد عاداك يعنی بر كمسنه ايله منازعه وخلافه عداوته منجر اولور اجانب
ميانندده منازعه معقول دكلدر زيرا صداقت عداوته مبدل اولور ديه جك يرده ضرب
اولنور خ آخی بينهما برادری افكند درميان آن دوكس اول ايكی كمسنه نك ميانده
اخوت القا اتدی يعنی آنلری بری بريله قرنداش اتدی وعبارت مذكوره آنلری بری ايله
ياريشدردی مقامنده استعمال وآنلری بری بريله دوست اتدی ديه جك يرده دخی
استعمالی شايعدر يقال اخوان الوداد اقرب من اخوان الولاد ودخی آخ الحبر ديوب
شرما اتدكلری لفظ شرتی لسانه اجرا اتمك ايچيندر بزم اصطلاحمزده بوق ديه جك
يرده خير ديدكلری كبی وتقول شد الله بينهما او آخی الاخاء وحل او ارق الزياد يعنی
حضرت الله سبحانه ميانلرنده اخوت ميثاقی محكم ايدوب دبا ايپی جز سوزد باداه
بالعداوة آشكارا كرد باو دشمنی را انكله عداوتی آشكاره اتدی صاداه مدارا كرد باو
آكا مدارا اتدی داجاه وساتره كبی يقال من صاداك فقد صادقك ودخی صاداه ديرلر
عارضه معناسنه حسن نظم كريمده صاد والقرآن قراءت اتدی واو با معناسنه
وعارض عملك بالقرآن معناسنه اولور عاداه دشمنی كرد باو انكله دشمنلك اتدی
وهی العداوة دشمنی دشمنلك غاداه بامداد آمد بوی آكا صباح وقتی كلدی باكره
معناسنه فاداه ازاسيری بازخريد اورا بداد فديه فديه ويروب اسيركدن آف

گُر وماتینی آلدی فَدَیتُ الاسیر وفَادَیتُهُ بر معنایه در لکن فدیه واسیری مقابله ملحوظ اولمغله
ادا، مقصودده فادیته ابلغ ملاحظه اولنور نَادَاهُ بخواند اوراآنی چاغردی که آکا نداء ایدی
تعبیر اولنور هاداه بدوتن آورد اوراآنی ایکی کسنه ایله کتوردی که ضعیف اولمغله برقولتوغنه
برکسنه وبرقولتوغنه برکسنه گیروب آنله طیانارق یاننه کتوردی لهذا مجرّد ناذا ایدوب
خاتون ایکی یاننه صالنه راق یوریسه تهادی المرأة فی مشیتها دیرلر ذ باذاه فحش گفت
بااو انکله فحش سویلشدی یقال باذأته فبذأنی یعنی انکله بری بریمزه فحش سویلشدک که
اوبکا فحشده غالب اولدی وتقول بینهما مباذاة ای مفاحشة قاذاه پاداش داد اوراآکا
قادشولق ویردی که سوروشدی تعبیر اولنور جاراه معناسنه ج جاراه رفت بااو انکله
یاریشدی تعبیر اولنور ماراه بستیهید بااو انکله مجادله ولجّ اتدی مادیته مماراة دیرلر
جادلته ولاججته معناسنه ج جاذاه پاداش داد بااو آکا عوض ویردی که مجاذاة اتدی
تعبیر اولنور وفی المثل جزاء سنمار بردومی اوموربناده استاد معمارک اسمیدر که
کوفه قربنده مشهور خورنق نمان بن امرئ القیس ایچون بنا وبناسی اتمام اتدکده
صاحب وسیط روایتی اوزره نمان مزبور عظیم پسند ایدوب برغیری کمسنه ایچون آنک کبی
بردخی بنا ایدر ملاحظه سیله فرمان اتدی که ذروه خورنقدن حضیض خندقه القا
ایدهلر حاصلی امرینه امتثال وهلاک اتدیلر احسانه مقابله سنده اساءت ده ضرب اولنور
بعضیلر دیدی که سنمار اُحیحه بن جلاح غلامی ایدی که آنک ایچون مزمزدن برقصر
بنا وبنایی تمام اتدکده احیحه عظیم استحسان ایدوب نه کوزل محکم بنا اتمش سن دیدکده
غلام مزبور دیدی که حالا بوقصرده برطاش وضع اتدیم که آنی قصردن نزع اتسه لر
قصر اساسنه دک منهدم اولور احیحه دیدی که اول طاشی بکا کوستر غلام دخی کوستردی
بوانناده غلامی قصردن طرح ایدوب دردمند غلام هلاک اولدی ش آساه بماله
بهره مند کرد اورا بخواسته اش مالی ایله آنی بهره مند اتدی یعنی احسان اتمکله حزننی
دفع اتدی ش اساه رنج او بکشید آنک زحمتنی چکدی کا بده معناسنه ش حاشاه
استثنا کرد اورا آنی جمله ده طشره چیقاردی آساء القوم حاشاه کبی ماشاه برفت
بااو انکله یوردی که یوریشدیلر تعبیر اولنور ص قاصاه دور شد ازوی آندن بعید اولدی
ص راضاه خشنود کرد بااو انکله خوشنود اولدی که رضالشدی تعبیر اولنور ط عاطاه
الشئ بداد شی چیزرا آکا نسنه یی ویردی ناوله معناسنه ودخی عاطاه دیرلر آکا
خدمت اتدی معناسنه ع راعی ماکان منه نگاه داشت آنچه ازوی بود آندن اولان
نسنه یی محافظه اتدی یعنی کمسنه نه ایشلر وآندن نه عمل ظهور ایدر دیو منتظر اولدی
ع ناغت المرأة وکم سخن گفت زن بفرزند خود تا شاد کرد خاتون ولدینه سوز سویلدی
مسرور خرسند اولسون ایچون وطاغ غایت طویل در دیه جک یرده هذا الجبل
یناغی السماء دیرلر یعنی آسمانه قریب در زیاده طولندن ناشی ف جافا الشئ ازجای
برداشت چیزرا نسنه یی یرندن قالدردی جافی السرج عن ظهر الفرس دیرلر فرسک
سرجینی ظهرندن قالدردی معناسنه حافاه نزاع کرد درسخن بااو انکله کلامده منازعه





اتدی صافاه ویژه کرد بااو دوستی دوستلغی انکله خالص اتدی عافاه الله نگاه داشتش
خدای حضرت الله آنی حفظ اتدی یاخود حفظ اتسون وهی العافیة نگاه داشتن
حفظ اتمک عافیة مصدر منزله سنه تنزیل اولنمش اسم فاعل واصلنده حضرت الله عبادده
بلا یا وامراضی دفع دن عبارت اولمغله تفسیر مذکور معنای حقیقی لوازمندن
اولور وجمعی عوافی کلور یقال اطعموا نامن عوافیکم دامت لکم عوافیکم واعفاه الله
دخی بو معنایه در کافاه پاداش داد اورا آکا عوض ویردی که مکافات اتدی تعبیر
اولنور هذا ینافی ذالک این دور میکند اورا بو آنی بعید ایدر که منافی تعبیر اولنور که
نفی دن ماخوذ در نفیته عن المکان دیرلر مکاندن بعید اتدی معناسنه ق ساقاه
آب کشید بااو انکله صو چکدی ودخی ساقاه دیرلر بری برینه صو ویردی معناسنه لاقاه
بدید یا برسید اورا آنی کوردی یا آکا یتشدی که ملاقی اولدی تعبیر اولنور ک باکاه
بگریست بااو انکله اغلاشدی که اغلامه شدیلر تعبیر اولنور بیهقی مباکاة لفظنی اغلامقده
بری بریله مجادله ایله تفسیر اتدی واساس عبارتنده دخی مستفاد اولان بودر
زیرا باکیته فبکیته ای کنت ابکی منه دیدی یعنی انکله اغلاشدق بن آکا اغلامقده غالب
اولدوم حاکاه بمانست بااو آکا مشابه اولدی یقال یحاکی الشمس حسنا ای یشابهها
ودخی فلان یحاکی فلانا دیرلر آنک عملی کبی عمل اتسه وفی المثل احکی من القرد ل
لا ابالیه باک ندارم ازوی آندن المر جکم وقایرمم تبلو اصلنده تجربه وامتحان
معناسنه در که برکسنه نک حالنده خبردار اولمق معناسنه پس مبالات وبلاء
بری برینک احوالنده خبردار اولمقدن عبارت اولور ولا ابالیه بن آنک حالنده
خبردار اولمم زیرا بن آنی آدم یرینه قومم که حتی حالندن خبیر اولام معناسنه منجر
اولور بعضیلر دیدیلر که لا ابالیه لفظی لا اباوله لفظندن مقلوبدر لا اخطره
ببالی ولا القی الیه بالا یعنی بن آنی خاطریمه کتوردم وبن آکا صرف ذهن اتمم معناسنه
داراه مدارا کرد اورا آکا مدارا اتدی یقال داریت فلانا وداینته ای صانعته
ورفقت به عالاه بلند کرد اورا آنی عالی اتدی ودخی عالاه دیرلر علو خصوصنده انکله
مجادله اتسه وعالی عنی بندن بعید اول وعال علیّ بنم اوزریمه تحمیل ایله معناسنه
غالی الشئ گران خرید اورا آنی قیمتندن زیاده قیمت ایله اشترا اتدی وغالی السعر
دیرلر نرخی زیاده اتدی معناسنه م حامی علیه نگهبانی کرد بروی آنک اوزرینه
حافظلق وآنی حمایه اتدی وحامی عنه دیرلر آندن دفع اتدی معناسنه راماه تیرانداخت
بااو انکله اوق آتیشدی ساماه برتر کرد بااو دربزرکی بربوکلکده انکله مجادله اتدی
ن داناه نزدیک شد بوی آکا قریب اولدی وداینت بین الشیئین دیرلر قاربت
بینهما معناسنه ساناه خشنود کرد ش آنی راضی اتدی وسایته حتی استخرجت
ما عنده دیرلر آکا مدارا ولطف ایله معامله ایدوب درونندن هر نه وار ایسه معلوم اتدم
معناسنه وسنیت لک الامر دیرلر تسهیل اتدم معناسنه عاناه رنج اورا بکشید آنک
زحمتنی چکدی قاساه کبی قاناه مدارا کرد بااو آکا مدارا اتدی ومایقانینی هذا الشئ

دیرلر ادام معناسنه هم باهاه بدفخر نبرد کرد با او انکله فخرده مجادله اندی یقال باهوه
فبهته یعنی مفاخره اندم و بن فخرده غالب اولدوم مناهاه بماشت با او آکا مشابه اولدی
تقول کیف تباهیه ولا تضاهیه المعتل الفاء والعین یاومالاجیم وزنا روز بزد
کرفت مزدوررا ادغادی کونلك ایله طوتدی المعتل الفاء واللام خ واخاه
برادری یا دوستی داشت با او انکله قرنداشلق یا دوستلق اندی د وآداه بیرشید اوردا
آنی ستر اندی ق وافاه بیامد با او آکا کلدی وافیته بمکان کذا دیرلر فلان مکانده آکا
کلدیم ووافیته فی المیعاد دیرلر وعده وفا لشوب خلف اتمدیك معناسنه ل والاه
دوستی کرد با او انکله دوستلق اندی والی بین الشیئین بپیوست میان دو چیز ایکی نسنه نك
مابیننی اولاشدردی یعنی بری بری آرد نجه اعضاء وضوئی غسلده ولا مستحب در دیدکلری
بو معناده مأخوذ در ودخی عرب اذکلك قربونلرکی بنم اذکلك قربونلرمدن آیروب تمییز ایله
دیه جك یرده والغنمك عن غنمی دیرلر واکر قیونه وکی مخلوط اولوب تمییزی ایله آز
اولورسه والها دیمك کرك المعتل العین واللام د داواه دارو کرد او را آکا
علاج اندی که طبیب آکا درمان وتیمار اندی تعبیر اولنور ودرمانه دواء دیرلر س
ساوی بینهما برابر کرد میان دو چیز ایکی نسنه نك مابینی برابر اندی که دوزلتدی
تعبیر اولنور سوی بینهما دخی بو معنایه در وهذا الشیء لا یساوی هذا الثمن این
چیز نمی ارزد این بها را بو نسنه بو بهایه دکمز یعنی قیمته مساوی دکلدر قاواه
نبرد کرد با او در نیرو قوت ادعاسنده انکله مجادله اندیلر قاویته فقویته دیرلر قوت
خصوصنده بن انکله جدال اندیم آخرا لامر بن غالب اولوب بنم قوتم آنك قوتندن
زیاده اولدیغی ظاهر اولدی وقاوی شریکه المتاع دیرلر ایکی شریك برا وجوق متاع
اشترا اندکدن صکره غایت ثمننه بالغ اولورنجه مابینلرنده مزایده اتسه لر ومبلغنه بالغ
اولدقده اول متاعی شریکك بری کندو ایچون اختیار اتسه قد اقتواه دیرلر ن
ناواه دشمنی آشکارا کرد با او انکله عداوت اظهار اندی ناواه اصلنده ناوأه ایدی
همزه یی الفه قلب اندیلر نیرا نوءدن مأخوذ در نهوض معناسنه والله اعلم

## باب افتعل یفتعل افتعالا

آ ابتداء الامر اغاز نهاد کار را ایشه شروع
اندی که باشلادی تعبیر اولنور اجترأ علیه کستاخی کرد بروی آنك اوزرینه کستاخلق
اندی جرأة اصلنده اقدام وشجاعت معناسنه در برکسنه لایق اولمیان شیئه اقدام
ومبادرت اتمك شجاعته قریبه در اجتبأ بسبنده کرد با او انکله اکتفا اندی
التجاء الیه پناه کرفت بوی آکا سغندی اکتفاء الاناء نکونسار کرد خنور را
قاب قاجاغی باش اشاغی اکدی اکتلاء نکاه داشت خویشتن را کندوی
محافظه اندی امتلاء پر شد طولی اولدی ب اجتذبه بکشید او را آنی چکدی جذبه کبی
صاحب قاموس دیدی که اخذق وادی جذبات دیرلر خطا ایدوب اصابت اتمدی
معناسنه وصاحب مجمع وصحاح وادی جذبات دیرلر مثلنده دیدی که عبارات مختلفه
ایله روایت اولندی بعضیلر جذبات روایت اندی که جذبه نك جمعیدر بعضیلر جذبات



روایت اندی که جذب الصبی دن مأخوذدر مه دن کسدی معناسنه که معصومه نسبت امر
شدیددر حتی بعض معصوم اول وقتده هلاك اولور صواب اولان ازهرینك تهذیب ده
اسمی دن اندیکی روایتدر که وقع فی وادی خذبات که خذبه نك جمعیدر خذبت الحیة
دیرلر یلان صوقسه مهلکه یه واقع اولان یاخود قصد یعنی طریق مستقیمدن عدول
ایدن کسنه حقننده ضرب اولنور اجتلبه از دور بیاورد ش اوزاقدن کتوردی آنی بر شهردن
بر شهره بیع ایچون کتوردکلری حیوانات کبی که آکا جلوبه دیرلر اجتنبه بیکسو شد ازوی
آندن بر جانبه کتدی یعنی اجتناب اندی که جنب دن مأخوذدر ناحیه وطرف معناسنه
واصلنده یان معناسنه ایدی که انسانك تحت الابط الی الکشح تعبیر اولنان موضعدر
عبارتدر صکره اول موضعه مسامت اولان مکاندن ایچون استعاره اولندی یمین وشمال دخی
بو وجها اورده در احتجب الملك در پرده شد پادشاه پادشاه پرده اولدیکه خلقدن
مستور اولدی دیمکدن کنایه در وخلقه کورونمین پادشاه ملك محتجب واحتجب الشمس
فی السحاب دیرلر شمس سحابه کیرمکله کورونمسه حجاب پرده معناسنه در یقال ما له عوج
المظلوم دون الله حجاب احتربوا با یکدیکر کارزار کردند بری بریله جنك اندیلر احتسب
اجرا چشم داشت مزد را اجر امید اندی احتسب عند الله خیرا دیرلر الله ایچون بر عمل
ایدوب دونجزاده ثوابنی حاضرلسه ودخی احتسب ولدا دیرلر برکسنه نك بالغ اولدی
هلاك اولسه صغیر ولدی هلاك اولسه افترطه دیدکلری کبی ودخی احتسبت بکذا
دیرلر بن شوقدر ایله قناعت اندیم معناسنه وفلان لا یحتسب به دیرلر درجه اعتبارده
ساقطدر معناسنه که آدم حسابنده دکلدر تعبیر اولنور ابن درید دیدی که احتسبت
علیه کذا فلان نسنه یی آکا انکار اندیم معناسنه درکه بزم اصطلاحمزده شو ایشی
نیچون شویله اندیك دیو مؤاخذه اندی تعبیر اولنور ومحتسب البلد بو معناده مأخوذدر
ومن الحسبة مزد اجر ودخی تدبیر معناسنه کلور یقال انه لحسن الحسبة فی الامور ای حسن
التدبیر احتطب هیزم کرد اوطون آندی وفلان یحتطب رفقاءه ویسقیهم دیرلر
فلان کسنه رفیقلرینه اوطون وصو ویرسه قال س نحن جزوع وانا جاع بکی ولا حطب
القوم ولا القوم سقی احتقب الشیء برداشت چیز را بر نسنه یی یوکلندی حقیبه
دخی بو معنادن مأخوذدر که راکب اولان کسنه ایچینه شیء قویوب آردینه باغلادیغی
هکبه دن عبارتدر مصنف اساسده احتقب الشیء احتمله خلفه دیدیکی بو معنایه
شاهددر احتلب الناقة بدوشیه شتر ماده را دیشی دوه نك سودینی صاغدی
وفی المثل احتلب فزوة عیب زعم اندیلر برکسنه غلامنه فزوه نامنده اولان ناقه یی
حلب ایله دیو امر ایدوب غلام ناقه نك سودی یوقدر دیدکده اول کسنه احتلب
فزوه عبارتنی شو وجهله سویلدی که قومه بو عبارتده شویله فهم اندیلر که قائلك
مرادی احتلب فاومنه یعنی ناقه یی صاغ وسودندن قومی قاندر دیمك اوله کویا
فازوه دیوب آخرینه ها سکت کتوردی اغزه وازمه دیدکلری کبی مخمس صورتنده اولان
منیّی ده ضرب اولنور احتضب رنك کرد مویش را صاچنی بویادی واول بو یایه

قال رحمه الله فاضل واردنه معناه فی الحقیقة جمله ورائی

هنا اصل المعنی المناسب للکتب المتبرع فلم تلتفت الی ما فی نسخ الکتاب من التفسیر المتخالفة

وفی المثل احمد الناس علی الاسه اکثرهم له روئیة

خضاب وصاچی چوق چوق بویا یان خاتونه خُضُبَّةٌ دیرلر واعطنی مخاضب حنائك دیرلر منك حناء اتدکده اوزرینه باغلادقلری بر پاره لرینی بکا ویر معناسنه ارتَقَبَ چشم داشت منتظر اولدی ومنتظر اولان کسنه یه وبر نسنه یی حفظ ایدن کسنه یه رقیب دیرلر وفی المثل اُرْقُبِ البیت من راقبه برکسنه خانه سندن طشره کیدوب غلامنی کوروب کوزتمك ایچون خانه ده ترك اتمش ایدی مزبور کسنه خانه سنه عودت اتدی کوردی که غلام مذکور خانه ده اولان امتعه یی آلوب فرار اتمش اومحل بو مثلی ایراد اتدی یعنی خانه یی حافظندن حفظ وخانه بکجیسندن احتیاط ایله اِرْتَکَبَ ذَنْبًا کناه کرد کناه ایشلدی اِسْتَلَبَهُ بربود اورا آنی قاپدی اسْتَلَبَ سَلَبَةً دیرلر برکسنه آنك اوزرنده اولان لباسنی صویدی معناسنه اِشْتَهَبَ واسه سپیده شد سرش باشی آغاردی شُهْبَه دن مأخوذدر سیاهه مائل بیاض معناسنه اِصْطَحَبُوا بایك دیکر یار شدند بری برینه یولداش اولدیلر آصلی اِصْتَحَبُوا در اِصْطَخَبُوا بانك کردند آواز اتدیلر صَخَبْ دن مأخوذدر اختلاط اصوات معناسنه که جیغلق تعبیر اولنور تقول ما هو صاحب انما هو صاحب اِضْطَرَبَ سخت بی قرار شد زیاده متحرك وقرارسز اولدی یقال اضطربت الامواج دیرلر یعنی دریانك موجلری حرکتده کلوب بری برینی ووردی آصلنده اضترب در ضَرْبْ دن مأخوذدر واضطرب امره دیرلر ایشی مختل اولدی معناسنه وایکی کسنه بری بریله قلیج ایله مضاربه اتسه لر اضطربا دیرلر وحلب ایدر ایکن حالبنی ایاغی ایله ضرب ایدن ناقه یه ضارب تسمیه اولنور که جمعی ضوارب کلور مذکر صیغه سیله تعبیر اولندوغی نسبت صیغه سی اولدیغی ایچوندر زیرا اذا ان ضَرْبْ قوة سنده در امرأة حایض ذات حیض تقدیرنده اولدیغی کبی وفی المثل ضَوَارِبُه تُبَتَّتُ لِعَرْفٍ بالید بس آهسته سوق وعَرْف وعَرْفَه بر نوع یاره درکه انسانك الندن چیقار والنده جرح نزبور خروج ایدن کسنه معروف دیرلر واول کسنه دوه صاغمغه قادر اولمز یعنی اول ضارب اولان دوه لی بر نوع دوه لردرکه النده یاره سی اولان کسنه یه ساغمق ایچون سوق اولنمشلردر قادر اولدیغی خدمت تکلیف اولنان کسنه حقنده ضرب اولنور اِغْتَرَبَ غریب شد غریب اولدی ودخی اغترب الرّجل دیرلر اقاربنده تزوّج اتمیوب اجانبدن تزوّج اتسه حکما دیدیلرکه غریب اولان کسنه ده اوچ خصلت موجود اولورسه اول کسنه شدایدغربتدن امین اولور جانبة الرّیب وحسن الادب وکف الاذی وقال الشاعر شعر یزین الغریب اذا ما اغترب ثلاث فمنهن حسن الادب وثانیه حسن اخلاقه وثالثه اجتناب الرّیب روایت اولندی که عمرو بن العاص بعض دهقاندن عجمدن سؤال اتدی که سزك مملکتکزده برکسنه نه عمل ایله شرف بولور دهقان دیدی که ترك کذب ایله زیرا قرینه اعتماد اولونمز کسنه میان قومده شریف اولمز ودخی اهل وعیال واتباعنی غیره محتاج اتمك ایله زیرا اتباعنی آخره محتاج ایدن کسنه میان ناسده مذموم اولور ودخی ریبت وافترا مثللو نسنه دن اجتناب ایله زیرا تهمتدن امین اولمین کسنه خلقك معتمدی اولمز ودخی خلقك حاجاتنه سعی ایله زیرا برمقبول کسنه نك امری مطاع اولوب بالضّرورکه





رغبت ایدرلر میان قومده شریف اولور اِقْتَرَبَ نزدیك شد قریب اولدی قُرْبْ معناسنه اقتضب الکلام درحال بکفت سخن را کلامی علی طریق الارتجال سویلدی که تفکر ایمه دن بدیهة سویلدی تعبیر اولنور ودخی اقتضب غصنًا من الشجر دیرلر آغاجدن بر بوداغ قطع ایلسه وآنی کسه جك آلته مِقْضَبْ وقطع اولنان بوداغه قُضَابه دیرلر ودخی اقتضب الناقة دیرلر تعلیم اولونمامش دوه یه رکوب اتسه اِکْتَأَبَ اندوهکین شد محزون اولدی وَهُوَ الکِآبَةُ اندوه حزن فایقدر شدة حزن در دیدی اِکْتَتَبَ الاَسَاطِیرَ نبشت سطرها سطرلری یازدی ودخی اکتتب الرجل دیرلر کندو اسمنی دیوان سلطانده اثبات اتسه اِکْتَسَبَ الشَّیءَ کسب کرد چیزرا نسنه یی قازاندی کسب معناسنه کسب آصلنده جمع معناسنه ایدی صکره طلب رزقده استعمالی شایع اولدی ولفظ کسب خیرده ولفظ اکتساب شرده مستعملدر قال الله تعالی لها ما کسبت وعلیها ما اکتسبت زیرا اکتسابده اجتهاد معناسی ملحوظدر ونفس تحصیل مشتهی سی واکا بغایت بجذابی اولمغله نفس تحصیل شرده زیاده رغبت ایله سعی ایدر وخیرده برحالت یوقدر لهذا بعضی اکتساب ماده سنی تصرف کرده در کسب عباراتیله تفسیر اتدی اِلْتَهَبَتِ النَّارُ برافروخت آتش آتش علولندی اِنْتَجَبَهُ برکزیداورا آنی اوزلدیکه اختیار اتدی تعبیر اولنور اِصْطَفَاه واختاره معناسنه اِنْتَحَبَ بکریست اغلادی نَحِیبْ ونَحَبْ رفع صوت ایله اغلامغه مخصوصدر اساسده ومن المجاز انتحب جدّنی بکاده دیدی وحقیقی معناسی بر نسنه یی کندویه واجب قیلوب التزام اتمکدر یقال نحب ای اوجب علی نفسه امرًا وقضی نحبه دیرب مات معناسی اراده قیلندی یعنی موت هرکسك بوینده التزام اولنمش نذر کبی اولمق ملاحظه سیله در اِنْتَجَبَهُ برکزیدش آنی اختیار اتدی اِنْتَجَبَهُ معناسنه انتخاب آصلنده بر نسنه یی نزع ایدوب قوپارمق معناسنه در جبان اولان کسنه یه منخوب ومنخیب دیرلر لا فؤاد له معناسنه که کویا قلبینی نزع اتدیلر صکره اشیا میانده بر شیئی اختیار اتمکه انتخاب اطلاق اتدیلرکه کویا اول شیئی اشیادن نزع اتدیلر وَهُوَ النُّخْبَةُ کزیده اختیار اولنان نسنه اِنْتَدَبَ لِکَذَا اجابت کرد بفلان چیز فلان نسنه یه اجابت اتدی یقال ندب لکذا والی کذا فانتدب له یعنی شویله بر شیئه چاغردیلر اول دخی اجابت اتدی ودخی تکلم فانتدب له فلان دیرلر تکلم اتدی وفلان کسنه آنك کلامنه معارضه اتدی معناسنه اِنْتَسَبَ اِلَیْهِ نسبت کرد خویشتن را بوی کندوینی اکا نسبت اتدی ودخی انتسب الیه دیرلر کندو نسبتی اکا متصل اتسه واکر دعوای انتساب ایدرسه تَنَسَّبَ دیرلر وفی المثل القریب من تقرب لا من تنسب اِنْتَصَبَ بر پای ایستاد آیاق اوزرینه طوردی که دیکلدی طوردی تعبیر اولنور وطاهی یه یعنی آش طبخ ایدن طباخه اِنْتَصَبْ دیرلر طبخ یی آتشه وضع ایله معناسنه وانْتَصَبَ الامر دیرلر برایشی مرتفع اتسه وَانْتَصَبَ الْغُبَارُ دیرلر ارتفع معناسنه وبو یوزدن لری طوغری اولان کچی یه نصبا دیدکلری بو معنادن مأخوذدر اِنْتَقَبَتْ روی بند بست زن خاتون نقاب باغلادی وایکی کسنه بری برینه مماثل ونظیر اولسه هما فی نقاب واحد دیرلر اِنْتَهَبُوا غارت کردند غارت اتدیلر نهب دن مأخوذدر قاپمق معناسنه ت اَنْفَلَتَ الکلام درحال سخن کفت

ارتجالاً وبديهةً سويلدى كلامى وافتلت فلان ديرلر فجاءةً هلاك اولدى معناسنه التفت
اليه وانكريست باو اكا نظر اتدى لفتُ بوكمك معناسندن نظر ايدن كمسنه منظور اولان
نسنه جانبنه بويوننى عادتا صرف ايدر وآنك طرفنه اكرث اجتدث كوركند قبر قازدى
جدث دن مأخوذدر قبر معناسنه تقول نتّ الاحداث نزول الاجداث ماأكترث به باك
ندارم ازوى بن اكا مبالات اتمم كه بنم آنده باك ويروام يوقدر تعبير اولنوركه الام
ديرلر حركة معناسنه پس ماأكترث ما تحرك معناسنه اولوركه بنم نظرمده فلان كمسنه
بر شى دكلدر پس آنك ايچون بن يرمدن حركت اتمم معناسنه منجر اولور انتكث الحبل
باز شد تاب رسن ايپك بوكومى آچلدى فى الحقيقة تكث لفظنك مطاوعى در يقال
نكثت الحبل فانتكث اى نقضته فانتقض واكر ايپ كندو منتقض اولورسه انتكث
الحبل ديرلر مطاوعت اولمز ابتهج به شاد شد باو آنك سببيله مسرور اولدى
مسرور اولان كمسنه يه بهج ومبتهج ديرلر اختلجت العين بجست چشم كوز سكريدى
طارت العين دخى بومعنايه در وفى المثل ابشر بما سرك عينى تختلج اختلج الشئ
بكشيد چيزرا نسنه يى جذب معناسنه وبر كمسنه هلاك اولسه اختلج كن بينهم ديرلر
قومك ميانندن انتزاع اولندى معناسنه ادلج باخر شب رفت كيجه آخرنده يوريدى
امتزج به آميخته شد بوى اكا قريشدى اختلط كبى اجترح السيئة كسب كرد كناه
كناه كسب ايلدى اصطبح صبوح خورد صباح وقتنده ايچيله جك شراب ايچدى
اصطلحوا بيك ديكر صلح شدند بربريله صلح اولديلر افتتح الصلوة اغاز كرد
نماز را نمازه شروع اتدى اقترح عليه كذا تحكم كرد بروى فلان چيزرا فلان نسنه يى
آندن تحكم طريقيله ايستدى ممكن الحصول ميدر دكل ميدر آنى فكر اتمدى ودخى اقترح
الامر ديرلر بواشى اول بن بيدا اتديم مسبوق بالمثل دكلدر معناسنه وعادتا قويو
حفر اولونميان موضعده بر كمسنه قويو حفر اتسه اقترات البئر ديرلر واقترح خطبة
ديرلر ارتجالاً خطبه قراءت اتسه واقترحت الجمل ديرلر آصلا ركوب اولونمامش دوه يه
ركوب اتسه اكتدح كسب كرد نه كسب اتدى امتدحه بستود اورا آنى مدح اتدى
مدحه معناسنه انتطحت الكباش بايكديكر سرو زدند قوچلر بربرينه
بوينوز ووروديلر كه سوسوشدى ديه تعبير اولنور وفى المثل عند النطاح يغلب الكبش
الاجم اجم بوينوزسز معناسنه در تدارك صاحبى خصمنه غالب وعجلا تسز اولان كمسنه
مغلوب اولور ديه جك يرده ضرب اولنور فج اصطرخوا فرياد كردند بكديكررا بربرينه
فرياد اتديلر آصلنده اصترخوا دركه صراخدن مأخوذدر صوت معناسنه اطبخ
بختنى ساخت طبخ اولنه جق نسنه بيدا اتدى آصلنده اطتبخ دركه طبخ دن مأخوذدر
بيشورمك معناسنه ابن السكيت طبخ ده بيشورمكه ويربان اتمكه مخصوصدر ديدى
فيروزآبادى طبخ لفظنى انضاج ايله تفسير اتدكده اشتواءً واقتداراً ديديكى
بومعنايه اشارتدر امتلخ الشئ بكشيد چيزرا نسنه يى چكوب چيقاردى امتلخ
القلادة عنه سنه ديرلر ديش چكن كمسنه آنك ديشى چيقاردى معناسنه وقاچمنه



معتاد اولان غلامه ملوخ ديرلر كه بعد معناسنه اولان ملخ دن مأخوذدر انتسخ الكتاب
نبشت كتاب را كتابى يازدى انتساخ آصلنده بر كتابدن نسخه اخذ اتمكدن عبارتدر
نسخت كتابى من كتاب فلان وانتسخته واستنسخته ديرلر بر كمسنه نك كتابنك نسخه سى
اخذ اتسه وكتابت اتديكى كتابى غلط يازان كاتب حقنده ما نسخه وانما مسخه ديرلر
انتفخ بياماسيد شيشدى نفخت فى الزق فانتفخ طولومى اوفردم كه طولوم شيشدى
وقاباردى وانتفخ النهار ديرلر نهار زياده يوكسلك اولدى معناسنه ودخى نفخ
نفخه ديرلر تكبر اتدى معناسنه هو ذو نفخ وذو نفخ دخى بومعنايه دردر ابترد خويشتن را
باب سرد شست كندوى صووق صو ايله يايقادى اجتلدوا يكديكر را بشمشير زدند
بربرينه قليج ووروديلر اجتهد بكوشيد ند سعى اتديلر چالشديلر تعبير اولنور
كويا سعيده بر وجهله صرف مقدور اتديلر كه كندولرينه زحمت اصابت اتدى
اجتهد رأيه راى صواب جست طرزى فكرا يسته دى كويا حق وراست اولان
رأيه اصابت اتمكيچون اول مرتبه اعمال فكر اتدى كه فكره زحمت ويردى احتشدوا
كرد آمدند جمع اولديلر وبربرينه معاونت ايچون جمع اولمقده مستعملدر ودخى
احتشد لنا فى الضيافة ديرلر بزم ايچون ضيافت خصوصنده صرف مقدور اتدى
معناسنه وفلان حاشد وحافد ديرلر خدمتنده مجد وساعى معناسنه احتقد عليه كذا
كينه ور شد بروى بفلان چيز فلان نسنه ايچون اكا بغض اتدى آساس ده ديدى كه حقد
عليه ديرلر قلبنده عداوت اضمار ايدوب انتقام ايچون فرصت كوزتسه حقد المعدن دن
مأخوذدر بر كمسنه معدنى قازيشديروب بر نسنه چيقارمسه ارتعد بلرزيد ديتره دى
وهى الرعدة لرزش ديتره مك وجبان اولان كمسنه يه رعديد ورعديدة ديرلر هر كورديكى
شيدن خوف ايدوب اندامنه لرزه دوشديكى ايچون ازدهد عطاءه اندك شمرد
عطيه را اوط آنك عطيه سنى آز عد اتدى استند اليه بشت كذاشت باو اكا آرقه قويدى
ودخى استند الى فلان ديرلر بر كمسنه يه التجا اتدى معناسنه وهو السند واو بناه
كاهست او صيغنه جق يردر اضطهده قهر كرد اورا اكا قهر اتدى متهددن مأخوذدر
قهر اتمك معناسنه وهر كسك مقهورى اولان كمسنه يه ضهيد ديرلر اطرد روان
شد استقامت اوزره اولدى صو اسلوب واحد اوزره جريان اتسه اطرد الماء ويرنسنه
هميشه وجه واحد اوزره جارى اولسه اكا مطرد ديرلر قياس مطرد ديدكلرى بومعنادن
مأخوذدر اعتضد به اعتماد كرد بدو اكا اعتماد اتدى عضد آصلنده عضو مخصوص
معناسنه دركه محل قوت اولمغله قوت معناسنده استعمال اولندى واعتضد به آنك
سببى ايله قوت بولدى معناسنه اولور اعتضد بتوفيق الله ديرلر حضرت الملك توفيقى
سببى ايله قوى اولدى معناسنه واعتضدت به ديرلر آندن معاونت طلب اتديم
واعتضدت الشئ ديرلر بر نسنه يى عضدم اوزرينه وضع اتدم معناسنه اعتقد الشئ
در دل كرفت چيزرا نسنه يى قلبنده طوتدى كه اعتقد بوحدانيته الله ديرلر حضرت
الملك وحدانيتنى قلبنده ثابت اتدى معناسنه ودخى اعتقد عقدة ديرلر كندو ايچون

براقاد اشترا يا خود اشجار ومثمره يى مشتمل باغچه اتخاذ اتسه واعتقد التوى ديرلر جكردك
قاتى اولسه واعتقد اخاى الله ديرلر اخ اخروى اتخاذ اتسه وبر كاتب قلمى يكينه سيلرايدى
آنكا بو باب ده طعن اتديلر كاتب من برد ديدى كه اعتقد ناهذا بهذا وعقدنا صيته ديرلر برشى
ايچون متهيا اولسه وجاء عاقدًا عُنُقَه ديرلر عنقنى تكبر ايدوب برطرفه اكسه اِعْتَمَدَهُ مر
آهنك كرد بدو آنكا قصد اتدى اِعْتَمَدَ عَلَيْهِ فِى الاَمْرِ اعتماد كرد بروى در كار ايشده آنكا
اعتماد اتدى وَهِىَ العُمْدَةُ اعتماد شرح اعتماد اولنه جق نسنه كه طايانجق تعبير اولنور
تقول انت عُمْدَتُنا الذى نميل اليها وظهره عمود البطن ديرلر اعتمد بشب در آمد
كيجه يه داخل اولدى كه سيفك غاو فنده تسترينه تشبيه طريقيله در اِقْتَصَدَ رك زن
طمار دن قان آلدى قصد كبى يقال اِفْتَصَد واِفْتَصَدَ اى اعتدل فى اخاج الدم اِقْتَصَدَ فِى
النَّفَقَةِ ميانكى كرد در نفقه نفقه ده اعتدال اوزره اتدى يعنى افراط وتفريط ميانده
اتدى قَصَدَ دخى بو معنايه در اِقْتَصَدَ فى الامر وَقَصَدَ فيه ديرلر حدى تجاوز اتميوب امر وسط
اختيار اتدى معناسنه زيرا اعتدال اوزره حركت ايدن كمسنه ره راستى قصد اتمش اولور
اِلتَحَدَ بجسبيد ميل اتدى التحد فى دين الله ديرلر حضرت الملهك وضع اتديكى دينده دين آخر
ميل وعدول اتسه اَلحَدَ دخى بو معنايه در والتحد اليه ديرلر آنكا التجا اتدى معناسنه كه
بركمسنه التجا اتمك ميلى مستلزمدر اِنْتَقَدَ الدَّرَاهِمَ نقد بستد درمهارا درهملرى نقد
آلدى نسيئه مقابلى در ودرهملرك جيديدن ودين ايلدن سجدى معناسنه دخى كلور ومنه
من نقاده قومه اى من خيارهم در اِتَّخَذَهُ وَلِيًّا دوست بكرفت اورا آنى دوست
اتخاذ اتدى مخفى اولميه اتخذ آصلنده اِئتخذ دركه اخذ دن مأخوذ در همزه يى تليين
ايدوب تايه قلب دن صكره ادغام اتديلر بو وجه اوزره افتعال بابنده اولديغى شايع اولنجه
تايى آصلى اولمق اوزره توهم ايدوب تَخِذَ تَتخَذُ ديو فعل بنا اتديلر تبصيل تاء اولى يى
سينه قلب ايدوب اِستَخَذ ديديلر اتخذ معناسنه افتلذ من ماله پارهٔ از مال او بستد
آنك مالندن برقطعه آلدى فِلذه جكردن ومالدن برقطعه نك اسميدر اِنْتَبَذَ مِنَ القَوْمِ
دور بنشست از مردمان قومدن آيريلوب اوزاق اوتوردى نَبذه ونُبذه ناحيه معناسنه در
ومنبذه يا صديق ومنبذ ومعناسنه نَبذ دن مأخوذ در طرح معناسنه جلوس ايچون
طرح اولنديغى ايچون بو اسم ايله تسميه اولندى تقول تحمعوا بالمشاوذ وقعدوا على المنابذ
ودخى انتبذ لنفسه ديرلر كندو ايچون نبيذ اتخاذ اتدى معناسنه در اِيتَمَرَ آزاد بيت
آزاد باغلوندى اِيتَمَرَ فرمان بجاى آورد فرمانى يرينه كتوردى يعنى امرى قبول اتدى
يقال ايتمرت ما امرتنى به اى امتثلت به وفلان يأتمر ديرلر تفرد اتدى كه مُسْتَبِدّ تعبير
اولنور ولا يأتمر رُشْدًا ديرلر كندودن رشدكلز معناسنه وايتمروا ديرلر تشاوروا معناسنه
ومُرْنى ديرلر بنم ايله مشاوره ايله ديسه وهو اميرى اى مشاورى اِبْتَدَرُوهُ بشتافتند
سوى او آنك طرفنه سرعت اتديلر بنفسه والى ايله متعدى اولور اِبْتَكَرَ الشَّىْءَ
نوباوه چيزى كرفت برنسنه نك طرفنده سين آلدى ودخى ابتكر ديرلر صباح وقتى
برموضعه كتدى معناسنه وابتكر الجاريه ديرلر بكارتنى ازاله اتسه اِبْتَهَرَها زن بيكناه را



بخرنشتن آلوده كرده پاك دامان اولان خاتونى كندو ايله متهم اتدى يعنى بن آنكله صحبت
اتديم ديو افترا اتدى وابتهار اتمديكى نسنه يى اتديم ديو ادعا اتمكده عبادت اِتَّغَرَ الصَّبِىُّ
بر بست دندانهاى پيشين كودك طفلك اوك ديشلرى بتدى آصلنده اِثتغر در واتغر دخى
جائز در اِجْتَهَرَهُ بزرك داشت در چشم خود او آنى كندى كوزنده بيوك اتخاذ اتدى كه
كوزينه بيوك كوروندى تعبير اولنور واجتهر البئر ديرلر قويونك چاموريني چيقاروب
پاك ايلسه اِحْتَضَرُوا الشَّرَابَ حاضر آمدند بشراب شرابه حاضر اولديلر اِحْتُضِرَ الرَّجُلُ
نزديك مردن شد مرد رجل موته قريب اولدى كويا موت يانندن حاضر اولدى ودخى
احتضر الفرس ديرلر آت سكرتدى معناسنه ويوكولك آد مُحْضِر ديرلر محضان ديرلر
زادر دندر ودخى اللبن مُحْتَضَرٌ فغطِّ اناءك يعنى سود كثير الآفات در اجنه وهوامدن
امين دكلدر پس كاسه نك اوزرينى ستر ايله اِخْتَطَرَ خَطِرَةً حظيره ساخت دوه وقويون
مثللو حيوان كيجه يا تمق ايچون آغيل يا پدى اِحْتَفَرَ بِئْرًا بكند چاه را قويى قازدى
وقويى قازه جق آلته مِحْفار ديرلر واحتفرت الضب ديرلركا ارى اخذ واخراج ايچون
دلككنك اطرافنى قازوب توسيع اتسه ابن الانبارى ثعلب دن النقد عند الحافرة مثلنده
شو وجهله نقل اتدى حافره دن مراد آت سكرتدكده ايا قلريله قازديغى چوقوردر محفوره
معناسنه يعنى آت سائر آتلرى سبقت اتدكده وضع اولنان نقد رهنه مستحق اولور اصمعى
حافر عبارتى ايله روايت ايدوب آنك قيمتى طرناغى دبينده حاضر كرك ديرافرس جواد
نسيئه ايله بيع اولنمز معناسنه در ديدى اِحْتَقَرَهُ خوار داشت اورا آنى حقير طوتدى
يعنى تحقير اتدى يقال فلان مُوَقَّرٌ غير مُحْتَقَرٍ وخطير غير حَقِيرٍ وفى المثل من حقر حرم
احسانه ترغيب مقامنده ضرب اولنور اكرچه قليل اولورسه يعنى اول كمسنه كه عندنده
اولان عطيه يى حقير عد اتدكده آنى احسان اتمكه حيا ايدوب خلقك حرماننه سبب
اولور اِحْتَكَرَ الطَّعَامَ غله وداشت بأميد تنكى غله يى حبس وحفظ اتدى قحط اميدى ايله
تاكه زيادة بها ايله فروخت ايليه وبو صنعته حُكره ديرلر وحَكَر سوء معاشره معناسنه در
اِخْتَبَرَهُ بيازمود اورا آنى امتحان اتدى اِخْتَصَرَ الكَلَامَ كوتاه كرد سخن را سوزى
مختصر اتدى ودخى اختصر الرجل ديرلر الينى خاصره سنه وضع اتسه واختصر الطريق
طريقك قريبنه سلوك اتدى معناسنه واختصر بالعصا مشى اتدكده عصايه طايانسه واول
عصايه مِخْصَرَه اطلاق اولنور اِخْتَضَرَ بزد در جوانى يكيت ايكن هلاك اولدى بو معنا
استعاره طريقيله در زيرا اختضر النبات ديرلر اوت يشل ايكن اكل اولندى واختضرت
الفاكهة ميوه لر رسيده اولمه دن اكل اولندى واختضرت الشجرة ديرلر يشل ايكن
اغاجى قطع اتديم معناسنه اِخْتَمَرَتْ با شامه برسر كرد زن خاتون خمار وضع اتدى
ودخى اختمر العجين ديرلر خمير بتشسه اِدَّخَرَ بنهاه كرد اورا آنى صاقلودى وقت
حاجتده اقتضا ايدر ديو آصلى اِذتخر دركه ذخيره دن مأخوذ در اذخر دخى لغتدر
اِذَّكَرَهُ بياد آورد اش آنى خاطرينه كتوردى فراموش اتمش ايكن آصلى اِذتكر دركه
ذكردن مأخوذ در اِزْدَجَرَ وا داشت اورا آنى منع وزجر اتدى كه متعدى در اِزْدَجَرَ

بنفسه خود باز ایستاده کندو منع اولندی آخرلك دخلی یوق ایکن که لازمدر یقال المرء عما لا یعنیه متجوز وعلی ما یعنیه ماجور اسْتَتَرَ دربرده شد برده یه کیردی اسْتَحَرَ بسحرگاه رفت سحر وقتنده کتدی واستحر الدیك دیرلر خروز سحر وقتنده صیحه اتدی معناسنه اسْتَطَرَ بنوشت یازدی اسْتَعَرَتِ النّارُ افروخته شد آتش آتش علولندی اشْتَجَرُوا بیکادکر دند جنك اتدیلر واشتجرت الاشیاء دیرلر بری برینه مختلط اولسه لر واشتجر الرجل دیرلر بر آدم زیاده غمندن الینی چکه سی آلتنه وضع ایلسه اشْتَفَرَ علیه حسابه شوریده شد بروی شمار او حسابی آکا قاریشق اولمغله کرکی کبی حساب ایده مدی اشْتَهَرَهُ النّاس مشهور کردند اورا مردمان خلق آنی مشهور اتدیلر که متعدی در اشْتَهَرَ بنفسه خود شهرت یافت کندو شهرت بولدی که لازمدر اصْطَبَرَ شکیبایی کرفت صبر اتدی آصلنده اصْتَبَرَ در که صبردن ماخوذدر اصْطَمَرَ کَشْحُهُ باریك شد تهیگاه او آنك بوش بوکوری اینجه اولدی که مرادبلی اینجه اولدیغیدر اعْتَبَرَ بِهِ عبرت کرفت بدو عبرت صاحبی اولدی که عبرت آلدی تعبیر اولنور وهی العِبْرَةُ معروف در عَذَرَ اعْتَذَرَ الیه من ذنبه بوزش خواست بوی از گناه خود کندی گناهندن آکا اعتذار اتدی وفی المثل عذرتنی کل ذات اب برخاتونك والدیك سی وطا اتدی دیو تهمت اتدیلر خاتون بو مثلی ایراد اتدی یعنی هر والدی اولان خاتونه بنی معذور طوتر زیرا بیلور که بو کذب صریح در و بر شیئك آصلی فصلی یوق و برایش غایة مستبعد در دیه جك یرده ضرب اولنور اعْتَسَ غریمه بگرفت غریمش در وقت تنك دستی غریمك زیاده فقری وقتنده مؤاخذه و تقاضا ایلدی واعتسر الرجل من مال ولده دیرلر ولدینك رضاسی یوق ایکن مالندن برآن اخذ ایلسه واعتسره علی کذا دیرلر بر کمسنه یی جبر ایله برایشه قوللنسه اقتسره دخی بو معنایه در واعتسرت الناقة دیرلر تعلیم اولنمش ناقه یه رکوب اتسه واعتسرت الکلام دیرلر سوزی ملاحظه اتمه دن سویلسه اعْتَصَرَ بِهِ پناه کرفت بوی آکا التجا اتدی وعُصْرَهُ مَلْجَأ معناسنه در عصر ومعتصر دخی بو معنایه در واعطاه شیئا ثم اعتصره دیرلر آکا برشی هبه ایدوب ینه رجوع اتسه واعتصرت ماله دیرلر مالنی الندن چکوب آلسه اعْتَفَرَ خاك آلود شد خاك ایله آلوده اولدی اعتفرت الذابة ریش شد پشت ستور از زین پالان دابه نك صیرتی ایرده یاره اولدی اعْتَمَرَهُ زیادت کرد اورا آنی زیارت اتدی وهی العُمْرَةُ زیارت معروف در که عمرة الحج دخی بو معنادن ماخوذدر ودخی اعتمر دیرلر باشنه عمامه وضع اتدی معناسنه ابوعبیده دیدی که عماده عینك فتحیله باشه وضع اولنان نسنه در عمامه و قلنسوه وتاج مثللو افْتَخَرَ عَلَیْهِ بنازمند بروی آنك اوزرینه فخر ایدوب ناز اتدی فَخْرٌ وفَخْرٌ تفاخر ومامضی یی تعداد اتمکدن عبارت در وفخر اولنان کسنه یه فخیر وچوق تفاخر ایدن کسنه یه فخیر دیرلر افْتَقَرَ درویش شد فقیر اولدی وهو الفقیر درویش معروف در فَقَرَ افْقَرَ وَهُوَ الفَقْرُ درویشی فقیرلق

وفی المثل اذل من النّاس معتذرا الی لئیم
زیرا کریم اولان کمسنه عذر اتمکه محتاج
اتمز وغالب احتمال بعدر ایله لئیم
عذری قبول اتمیه منه

وقد ذکر ثمة فی باب فتح

وفی النوابغ افتخار ما لذی بشرف
المال کافتخار الفحام بلمع الآل
منه





مفاقرج اغنی الله مفاقره وسد مفاقره ای وجوه فقره اقْتَدَرَ عَلَیْهِ توانا شد بروی آنك اوزرینه قادر اولدی ودخی اقتدر دیرلر جرملکه برنسنه پیشورسه اقْتَفَرَ عَلَیْهِ بسنده کرد بروی آنك اوزرینه فقر اتدی که آنکله قناعت اتدی تعبیر اولنور انْتَثَرَ المنتظم پراکنده شد برشته کشیده ایپلکه دوزلمش نسنه طاغیلدی انْتَشَرَ الخَبَرُ پراکنده شد خبر طاغیلدی یعنی شایع اولدی وَرَأَیْتُهُم نشرا دیرلر منتشرین معناسنه وانتشروا فی الارض ای تفرقوا وانتشر الرجل دیرلر ذکری حرکته کلوب قائم اولسه انْتَصَرَ مِنْهُ داد بستد ازوی اندن انتقامی آلدی انْتَظَرَهُ منتظر شد بوی آکا منتظر اولدی انْتَقَرَ بِهِ اورا گزیده کرد از مردمان بهمانی قوم میاننده آنی ضیافته تخصیص اتدی وبو دعوة دعوت نقری دیرلر نقرطایرده ماخوذدر که دانه یی گاه بریردن وگاه بریردن دوشورمکدن عبارت در قومك بعضنی ترك وبعضنی دعوت بو معنایه تشبیه اولندی اهْتَصَرَ العُودَ بشکست چوب را آغاجی قیردی ق احْتَذَرَ مِنْهُ خویشتن را نکاه داشت ازوی کندویی آندن صاقندی که آندن احتراز اتدی تعبیر اولنور اخْتَبَرَ ناز بخت اتمك پیشوردی ارْتَجَزَ شعر کوتاه وزن کفت وزنی قصیر شعر سویلدی رَجَز شعردن برنوعدر که وزنی هر مصرعی اوچ کره مستفعلن در وفی آن واجزاسی متقارب اولمغله رجز تسمیه اولندی خلیل دیدی که رجز شعر دکلدر بلکه نصف بیت وثلث بیت در شمس فخری معیارده دیدی که رجز قصیر القامه اولان کمسنه در صاحب قسطاس کوچك کنبد معناسنه در دیدی ارْتَمَزَ مضطرب شد مضطرب اولدی ضربه حتی خر یرتمز للموت یعنی آنی شویله ضرب اتدی که ارضه ساقط اولوب حرکت ضعیفه ایله متحرك وهلاکه مشرف اولدی ودخی نبهته فما ارتمز دیرلر آکا تنبیه وآنی آکاه اتدم لکن آصلا حرکت اتمدی معناسنه اکْتَنَزَ آکنده شد طولی وصیقشمش اولدی کنزت الجراب فاکتنز دیرلر طاغارجیغی طولدوردم طاغارجق کرکی کبی طولدی که صیم صیقی اولدی تعبیر اولنور واتی صیقی اولان کمسنه یه مکتنز اللحم واتی صیقی اولان ناقه یه کناز دیرلر انْتَهَزَ الفُرْصَةَ چشم داشت فرصت را فرصته منتظر اولدی که فرصت کوزتدی تعبیر اولنور ودخی فرصتی غنیمت بیلوب فوت اتمدی معناسنه کلور وهی النُهْزَةُ چشم داشتن بفرصت فرصت کوزتمك وفرصت معناسنه دخی کلور یقال هذه نهزة فاختلسها یعنی بو بر فرصت در چالوب آلمه آنی فوت اتمه س ابْتَأَسَ اندوهگین شد مغموم اولدی اساس ده اکتاب ایله تفسیر اتدی که با شدت حزندن عبارت در احْتَبَسَ باز داشت منع اتدی که حبس اتدی تعبیر اولنور زیرا منع وحبس میاننده تلازم واردر احْتَبَسَ بِنَفْسِهِ خود باز داشته شد کندو محتبس اولدی که طوتولدی تعبیر اولنور ودخی احتبست الشیء دیرلر فلان شیئی کندیمه مخصوص قیلدیم معناسنه وحبس تخلیه مقابلی در وفی المثل حبسك الفقر فی دار ضر خیر اهلندن طلب اتمین کمسنه ده ضرب اولنور احْتَرَسَ مِنْهُ نکاه داشت خویشتن را ازوی آندن کندویی حفظ اتدی حراستدن ماخوذدر حفظ معناسنه هذا پاسباد حارس دیرلر آساس ده دیدیکه

قدرده ماخوذدر
منه

انتشر الشیء آصلنده نشر الشیء ننکر
مطاوعیدر یقال نشرته فانتشر
منه

وفی الاساس خبزت القوم
وغدیتهم اداطعمتهم الخبز
والتمی منه

فلان حارس دیرلر سارق معناسنه تهکم وتعکیس طریقیله استعمال اولنان الفاظدندر وعرب مقام شتمده یا حارس واحترس فلان شاةً دیرلر فلان کمسنه کیجه وقتی یاخود مرعیدن قیون سرقه اتسه واول قیونه حریسه تسمیه اولنور وفي المثل محترس من مثله وهو حارس اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه فاسق اولان کمسنه بی تعییب ایلر مع هذا کندو آندن اخبث در اِختَلَسَهُ ربوداورا آنی قاپدی اِرتَبَسَ آکنده شد طولمش وصیقشمش اولدی اکتنز معناسنه وداهیة دَبْسَاء ورَبْسَاء ای شدیدة اقر الرُبَیْس داهیه نک کنیه سیدر واصلنده افعی معناسنه در اِرتَجَسَتِ السَّمَاء بانک کرد ابر سحاب رعد اتدی ارتجاس اصلنده برنوع حرکتدرکه صوتی استماع اولنه یقال عفت الدیار الغمام الرواجس والریاح الروامس اِفتَرَسَهُ الاَسَدُ بددیدا اورا شیر آنی ارسلانییرتدی فرس اصلنده بوینی قطع اتمه دن قیرمق معناسنه ایدی صکره مطلقا قتلده استعمالی شایع اولدی مصنف دیدیکه آته فرس تسمیه اولنه دخی طرناغیله زمینی دق ایدوب شکست اتدیکی ایچوندر وارسلانک پاره لدیکی حیوانه فریسه دیرلر وابوفراس ارسلانک کنیه سیدر ابن السکیت دیدیکه فرس الذئب شاتاً دیرلر قتله معناسنه لکن نصر انکار ایدوب اکل الذئب شاتاً دیملک کرک دیدی وبر کمسنه ارسلاندن کندوخلاص ایچون حاریه فدا اتسه افرس الرجل حاره الاسد دیرلر اِقتَبَسَ نَارًا وعِلمًا طلبیده آتش پاره یاد آتشی آتش پاره سی یا علم طلب اتدی اِلتَبَسَ عَلَیهِ الاَمرُ پوشیده شد بروی کار آکا ایش مستور ومشتبه اولدی اِلتَمَسَ مِنهُ شَیئًا بطلبیده ازوی چیزیرا آندن برنسنه طلب اتدی التماس اقران میاننده اولان طلب در اعلی ادنیدن برنسنه طلب اتمک امر ادنی اعلیدن برنسنه طلب اتمک دعادر اِنتَکَسَ نکونسار شد باشی اشاغی اولدی منکوس اول اولدکه اول ایاقلری طشره کله وفرومایه اولان کمسنه یه نکس دیرلر اِنتَهَسَ الخُبزَ بدندان بپیش کرفت نان را اتمکی اوکی دیشی ایله طوتدی ش اِحتَرَشَ الضَّبَّ شکار کرد سوسمار را کاری صید اتدی حرش اصلنده تحریک معناسنه در سوسماری صید مراد ایدن کمسنه الینی آنک دلوکنک آغزینه وضع ایدوب تحریک ایدر وکلور آنی ییلان ظن ایدوب قویروغیله وورمق ایچون قویروغنی دلوکک آغزینه کتوردکده اول کمسنه آنی صید ایدر ودخی احراش واختراش واحتداش بری برینی قاشیمق معناسنه کلور اِرتَعَشَ بلرزید دیتره دی وَهِیَ الرَّعشَةُ لرزش دیترمک اِفتَرَشَ ذراعیه دودش دست برزمین نهاد ایکی بیلکلرین ارض اوزرینه وضع اتدی ودخی افترشها دیرلر جامعها معناسنه وافترش لسانه دیرلر هربولدیغنی سویلسه اِنتَعَشَ درست خاست افتاده دوشمش کمسنه یه ضرر اصابت اتمه دن آیاق اوزرینه قالقدی انتعش الرجل دیرلر حالی ایو اولسه وانتعش الشیء دیرلر ارتفع معناسنه اِنتَفَشَتِ الهِرَّةُ موی پای کرد کربه کدی توکونی قابارتدی خرفنده یا تخویف ایچون انبات دخی بومعنایه در وانف منتفش دیرلر بوروننک بوردنی کبی منبسط اوله

اِنتقش

اِنتَقَشَ الشَّوکَةَ مِن رِجلِهِ خاربیرون بیرون کرد از پایش ایاغندن تیکنی چیقاردی اِعتَمَشُوا بهم در شدند مردمان خلق بری برینه قاریشدیلر که کیمی اوته کیدر وکیمی بریکلور ص اِختَرَصَ دروغ کفت یالان سویلدی والخراص الکذاب اِرتَخَصَ السِّلعَةَ ارزان خرید اخر یاه را متاعی اوجوز آلدی ودخی ارتخص الشیء دیرلر اشترا اولنان شیء اوجوز عد ایلسه اِرتَعَصَ سخت جنبان شد نیک حرکت ایدوب مضطرب اولدی ارتعصت الحیة دیرلر ییلان ضرب اولندقده ملتوی اولسه اِفتَحَصَ الامر بیك وازوحید کاررا ایشی مبالغه ایله تفحص اتدی که آرا شدیردی تعبیر اولنور اِقتَنَصَ الصَّیدَ شکار کرد شکاررا صیدی شکار اتدی یقال جاء القنیص بالقنیص ای الصائد بالصید وتقول یوکل الطیر وما القانصه الا فضلوت فوائضه اِلتَحَصَتِ الاِبرَةُ بسته شد چشم سوزن ایکننک یورطیسی طوتولدیکه ایپلک کچورمک ممکن اولمدی اِنتَقَصَهُ کم کردش آنی ناقص اتدی متعدی دروودخی انتقصه دیرلر آنی تعییب اتدی معناسنه وانتقص بالثمن ممتنددن تنقیص طلب اتسه استنقص کبی اِنتَقَصَ بِنَفسِهِ خود کم شد کندو ناقص اولدی که لازمدر ض اِختَفَضَت خویشتن را ختنه کردن خاتون کندوی ختنه اتدی والخافضة الخاتنة اِرتَکَضَ الولد فی البطن بجنبید بچه در شکم ولد قارنده حرکت اتدی اِرتَمَضَ سوخته شد از اندوه غمدن یاندی وارتمض الکبد دیرلر احترق معناسنه اِعتَرَضَ دُونَهُ بپیش وی آمد آنک اوکینه کلدیکه اوکینه کریلدی تعبیر اولنور ودخی اعترض الفرس فی رسنه دیرلر فرس قالدینه رام اولمیوب کاه اوطرفه وکاه بوطرفه کتسه وورکونی صعب اولان دوه دکوب اتسه اِعتَرَضتُ البعیر وبرکمسنه برکمسنه اوزرینه اوق طوغرولدوب آتسه وقتل اتسه اعترض علیه بسهم دیرلر واعترض علیه دیرلر برکمسنه یه معارضه اتسه وبرکمسنه آیکلوندن ابتدا اتمیوب غیری یرندن ابتدا اتسه اعترض الشهر دیرلر واعترضت علی الدابة دیرلر بادشاه عرض لشکر اتدکی دابه یه دکوب اتدیم معناسنه که عرض الجندنک مطاوعی اولمق ملاحظه اولنور اِغتَمَضَت عَینَاهُ برهم شد دوچشمش ایکی کوزی یومولدی وبرکلامی استماع ایدوب تغافل اتسه اغتمض عنه دیرلر اِفتَرَضَ اللهُ الصَّلوٰةَ فریضه کرد خدای نمازرا حضرت الله نمازی فرض اتدی فرض معناسنه اِقتَرَضَ مدوام ستد از وی آندن بورج آلدی که اقرض نک مطاوعیدر یقال استقرضت منه فاقرضنی فاقترضت منه اِنتَحَضَ لاغر شد آریق اولدی ودخی انتحض اللحم دیرلر اتی کمیکدن آییرسه نحض اصلنده لحم مکتنز وتحیضه اولاتدن برقطعه معناسنه در تقول اطعمهم النحض وسقاهم المحض اِنتَفَضَ افشانده شد سیلکندی ودخی انتفض الفصیل دیرلر کوچک ناقه نک مه سنده اولان سودی جملةً امسه اِنتَقَضَ تباه شد خراب اولدی که بوزولدی تعبیر اولنور وانتقض القروحة دیرلر بیلیج تصوت ایلسه ط اِحتَلَطَ درخشم شد غضبه کلدی یقال اول الحق الاحتلاط واوسط التأی الاحتیاط واسوء القوم الافراط اِحتَبَطَ الشجر برك درخت را فروکرد اغاجك

براغنی حیوات اکل اتسون ایچون دوکدی ودخی اختبطته دیرلر آصلده مناسبتم ورسیله م
یرق ایکن آنده برشئ ایسته دیم معناسنه اخترط السیف برکشید شمشیر را از نیام قلیجی
قیندن چیقاردی اختلط بیامیخت قاریشدی واختلط عقله دیرلر عقلی مختل اولسه
وفی المثل اختلط المرعی بالهمل همل هامل لفظنک جمعیدرکه شبانی اولمین دوه لر
ومرعی بونک عکسیدر یعنی شوبانسز دوه لر شوبانی اولان دوه لره قاریشدی اختلافه
دوشن قوم حقنده ضرب اولنور ارتبطه سخت ببست اوردا آنی محکم باغلادی
وفی المثل اشترمت فارتبط یعنی فرس کریمه مالک اولدک هان محکم باغله نفیس
اولان نسنه یی محافظه ایله امر مقامنده ضرب اولنور استرطه بیرباریدش انی
یوتدی وفی المثل الاخذ سریطی والقضاء ضریطی یعنی آلدیغی دینی یوطار وصاحبی
طلب اتدکده اوور دیمی اوصورد ر اشترطه کذا شرط کرد باو فلان چیزرا
فلان نسنه یی آکا شرط اتدی تقول رب شرط شارط اوجع من شرط مشارط
اغتبط شاد شد مسرور اولدی ودخی غبطته فاغتبط دیرلر آنک ماله غبطه اتدیم
اودخی مغبوط اولدی وغبطه حسن حال معناسنه دخی کلور یقال غبطا لا هبطا
یعنی حسن حال نیاز ونزلدن حفظ استدایده رم وغبط الشاة دیرلر قیروغن
سموز میدر دکلیدر بلمک ایچون قاوراسه تقول طلب العرف من الطاوب کمغبط ذناب
الکلاب التقطه بچید اورا آنی دوشوردی ولقیمه ایچون خلقک کلامنی جمع ایدن
کمسنه یه لقیط واحمق اولان رجله ملقطان وخاتونه ملقطانه دیرلر ابن الانباری کلل
ساقطة لاقطة مثلنک تفسیرنده دیدی که هرکلمه ساقطه که انساندن ظهور ایده آنی
التقاط وحفظ ایدر واردر پس لاقطه ده اولان تا دنا نیث مجرد ساقطة لفظنه
مزاوجه ایچوندر فرا دیدی که مدح وذمده مذکرینک نعتنده تا ادخال اولنور مدحک
مثالی رجل نسابة ورواية ذمک مثالی احمق حقنده رجل فقاقة جوهری دیدی که فقاقة
تخفیف ایله وفقفاقه وفقفاق احمق معناسنه درکه کلمات بی معنی تکلم ایده ر
وفقفقه آصلنده کلب خوف اتدکده اولان نباحی در کذلک رجل هلباجة دیرلر احمق
معناسنه جوهری خلف الاحمردن روایت اتدی که براعرابی دن هلباجه نک معناسی
سؤال اتدیم دیدی که احمق ضخم اکول در واعرابی مزبوره هر راست کلدیکجه بر وصف
ذمیم دخی ذکر ایدرایدی لخرالامر دیدیکه هلباجه هرشری جامع اولان
کمسنه در فرا دیدی که مدح وذمده تا الحاق ایتدکلری مبالغه قصدی ایله داهیه ملاحظه
ذمده الحاق اتدکلری مبالغه قصدی ایله بهیمه ملاحظه سیله در امتخط بینی
پاک کرد بورنی پاک اتدی که سومکردی تعبیر اولنور وامتخط السیف دیرلر
سل معناسنه وبرکمسنه برکمسنه نک الندن برنسنه یی چکوب آلسه امتخط مافی
دیرلر وبرکمسنه یه بن سنی تربیت ایدوب هرامورده اهتمام اتدیم دیجک یرده انا مخطت
غرسک دیرلر امتشط موی را شانه کرد صاچینی طارادی امتعطه دشنام داد اوردا
آکا شتم وعرضنی تنقیص اتدی فظ احتفظ بنکاه داشت اوردا آنی حفظ اتدی

حفظ

حفظ معناسنه در لکن احتفاظ ده اهتمام معناسی مأخوذدر یقال احتفظ بما اعطیتك
ناقه له شانا یعنی سکا ویردیکم شئ ذکرکی کبی حفظ ایله زیرا آنده برحالت وبانسقه
برکیفیت واردر ابتدع نوآورد اوردا آنی یکی بیدا اتدی ابتلعه بیوباریداوردا آنی
یوتدی اتبعه از پی او رفت سید آنک آردندن یتشدی یقال تبعتهم فاتبعتهم یعنی
آردلرینه دوشدوم ویتشدی اجتمعوا فراهم آمدند بر یره جمع اولدیلر وخد رجل یته
بالغ اولان رجله مجتمع دیرلر نساده استعمال اولنمز اختلعت من زوجها خویشتن را
بازخرید زن از شوهرش خاتون زوجندن کندوبی صاتون آلدی ودخی اختلع ماله
دیرلر اخذ معناسنه لهذا مقامده مخالعه تسمیه اولندی اربتع الحجر برداشت سنک را
طاشی قالدردی قوتنی امتحان ایچون واول طاشه ربیعه دیرلر ودخی اربتع فی الجبل
دیرلر ایام بهارده طاغده اقامت اتسه وارتبع البعیر دیرلر دوه بهار وقتی اوت
اکل اتسه ارتجع الهبة بازستد بخشیده را هبه اتدیکی نسنه یی کیرو آلدی ودخی
ارتجع الناقة دیرلر ناقه یی فروخت ایدوب آنک قیمتی ایله برغیری ناقه یا برآخر نسنه
آلسه که بایعه عائد فائده اولسه ورتجع فائده ومنفعت معناسنه کلور ولهذا بایع مذکورک
حکم انشرا اتدیکی شیئه رجعه دیرلر تقول ماهوالا سجع لیس تحته رجع ای فائدة
ارتدع باز ایستاد کرو طوردی که فراغت اتدی تعبیر اولنور ودخی ارتدع بالطیب
طیب سوروننسه ارتفع بلند شد مرتفع اولدی ودخی برکمسنه قابوردن ایچرو کیرمسه
ارتفع دیرلر ایلرو کلمک معناسنه ازدرع کشت کرد اکین اکدی استمع علیه گوش
داشت بروی آکا قولاق طوتدی که دیکلدی تعبیر اولنور ابو علی فارسی دیدی که لفظ
استمع بنفسه ولام والی ایله متعدی اولور وام التمع دماغک کنیه سیدر اصطنعه
نیکوبی کرد بروی آکا ایولک اتدی وصنیعه اکثریا احسانده مستعملدر یقال المنة
تهدم الصنیعة ودخی اصطنعت الرجل دیرلر برکمسنه یی رجال میاننده کندوا ایچون
اختیار اتسه اضطجع بربهلو بخفت یانی اوزرینه یاتدی ودخی اضطجع فی السجود دیرلر
برکمسنه سجودده قولتوقلرین قوغالتمسه اضطلع به توانست اوردا آکا قادر اولدی
ضلع عنده ماخوذدر قوت یاشرح اضلاع معناسنه اطلع علیه دیدورد شد بروی
آکا مطلع اولدی وفی المثل المطلع علیه ذو العینین کمرادانسانندر صاحب
مجمع مقام تحذیرده ضرب اولنور دیدی افترعها دوشیزه کی ببرد زن را خاتونک
بکارتنی ازاله اتدی ومن المجاز فلان یفترع ابکار المعانی اقترعوا قرعه اکتند
قرعه با قدیلر ودخی اقترعه دیرلر آنی اختیار اتدی معناسنه اقتطع عنه پاره ازوی
واکرد آنده برپاره آیردی اقتلعه ازبن برکند اوردا آنی کوکندن قوپاردی اکتسع
الکلب بمیان دوران کرد سک دنبالش را کلب قویروغنی ایکی بوطلرینک میاننه اتدی
یقال من خلف رای الاحمق ندم ندامة الکسعی اکتنعوا گرد آمدند مردمان
ترم جمع اولدیلر ودخی اکتنع دیرلر قرب معناسنه امتقع بکشت گرد او انک
رنکی متغیر اولدی کسائی دیدی که امتقع لونه دیرلر حزندن وخوفدن رنک روبی

متغیر اولدی معناسنه ابتقع وانتقع دخی بو معنایه در جوهری میم افصحدر دیدی امتنع
باز ایستادی کروطوردی یقال منعته عن الشیء فامتنع انتجع الکلاء بجست گیاه را
اوت آرادی یعنی حیوانات دعی اتمک ایچون اوتلو موضع طلب اتدی وهی النجعة گیاه زار
اوتلو موضع انتجع الرجل عطا جست از مرد رجلدن عطا طلب اتدی وفی المثل من اجدب
انتجع ابن صوحان معاویه ایله تغدی ایدر ایکن معاویه نک اوکنده بر لقمه یه دست دراز لق
اتدی معاویه دیدی که یا ابن صوحان من اجدب جناب انتجع یعنی اطرافنده اوت وصو اولمیان
کمسنه اوت صو آرار شیدر وقت حاجتده طلب لازمدر دیه جلب یرده ضرب اولنور انتجع
من ارضه دور شد از زمینش کندو ارضندن بعید اولدی انتزعه بکشید اورا آنی چکدی
یعنی لازم ومتعدی استعمال اولنور دیدی انتشع العتیق دادو بدهن ریخته شد
کودک ولدیک آغزینه دادو دوکلدی یقال انشعه الدواء فانتشع اوجره فاتجر
انتفع به سود یافت بوی انکله منتفع اولدی که فایده لندی تعبیر اولنور افتزع بلرزید
دیتره دی یقال عزعت القناة فانتزع ای حرکها فتحرک ودخی افتزع دیرلر سرعت
ایله یوریدی معناسنه در اصطبغ فی الخل نان ترکرد در سرکه اتمکی سرکه ده ایصلاتدی
سرکه یه اتمک قاتوق اتدی تعبیر اولنور وهو الصبغ نان خورش اتمک قاتوغی
یقال نعم الصبغ والصباغ الخل کما فی الحدیث نعم الادام الخل اتمک خل یا غیری
نسنه ایله اکل وقاتوق اولنمق اتمکی بویامغه تشبیه اولنمشدر بلکه اتمک اتمک
قاتوغیله متلون اولور وخاطر فاتره خطور ایدر که اصطبغ غمس معناسنه اولان
صبغ دن مأخوذ اوله یقال صبغت الابل مشافرها فی الماء ای غمستها اقترع الماء
آب را برخویشتن ریخت صوبی کندو اوزرینه دوکدی تقول رایت بین یدیه الماء
یغترفه ثم یقترعه یعنی آنک اوکنده صو کوردیم که آووج ایله آلوب کندو اوزرینه دوکر
ف ایتلفوا بایکدیگر خو کردند بری بریله الفت اتدیلر ایتنفه باز از سر اندر
گرفت یعنی اولندن باشلادی استانفه کبی وهر نسنه نک اولکه انف دیرلر احترف
بپیشه ورشد صنعت صاحبی اولدی وهی الحرفة بپیشه صنعت اخترف الثمار
برچید میوه ها را میوه لری دوشردی اختطفه بربود اورا آنی قاپدی اختلفوا
فیه بایکدیگر خلاف کردند دوی آنده بری برینه خلاف اتدیلر وهم یختلف الی
فلان او را مد شد میکند بفلان او فلان کمسنه یه وارد کلور که آکا تردد ایدر تعبیر
اولنور وفی المثل اختلفت دروسها فرتعت یعنی دوه لرک باشی مرعی ده مختلف
اولوب یعنی هر بری بر طرفه توجه ایدوب اوت اوتلامغه شروع اتدیلر قوم بر خصوصده
اختلاف اتدیلر دیه جلب یرده ضرب اولنور ازتشقه بزید اورا انی آتدی که صوردی
تعبیر اولنور ازدلفوا بایکدیگر نزدیک شدند بری برینه قریب اولدیلر اصلنده ازتلفوا در
زلفدن مأخوذدر قرب معناسنه ودخی ازدلفه دیرلر تقدم معناسنه که زلف دن
مأخوذدر که تقدم دن عبارتدر وفیروز آبادی دیدی که عرفات ومنا میاننده واقع موضع
معروفه مزدلفه تسمیه اولندیغی حجاج آنده حضرت الهه تقرب اتدکلری یاخود عرفات

افاده

زواه المیدانی

کذا رواه العسقلانی

والتفصیل فی باب المفاعلة

هذا اساس ده وبن المجاز اصطبغ دیدی

آدیجه بو معنا مجازی در

وقد فصلتها فی باب المفاعلة

وقدمنا فی التلاوت

شدید بکلید بو معنا در

وقدمنا تفصیله

ایامنه دن صکره خلق منایه قریب اولدقلری یاخود خلق اوله موصفه کیجه وکوندز ساعتلرنده
بر ساعت کلدکلری ایچون یاخود ارض مذکوره بغایت هموار وپاک سوپرلمش اوله یغی
ایچوندر که بو وجه اقربدر اذهفه سبک داشت اورا آنی خفیف عد اتدی که زهف دن
مأخوذدر خفت ودخی ازدهفه بر کسنه یه کوتوروب کیدوب هلاک اتسه اضطرف
حیله کرد حیله اتدی که صرف دن مأخوذدر حیله معناسنه قال الله تعالی فما یستطیعون
صرفا ولا نصرا وامورده حیله وتدبیره قادر اولان کسنه یه صیرف دیرلر ویصطرف لعیاله
دیرلر یکتسب معناسنه اعترف بالذنب اقرار آورد بگناه کناهه اقرار اتدی که انکار مقابلیدر
ودخی اعترف علی الشدة دیرلر مشقته صبر وتحمل اتسه واعترف القوم دیرلر قومدن
بر خبر طلب اتدی معناسنه یقال اذهب الی هؤلاء فاعترفهم ای استخبرهم بیهقی دیدیکه
عرف واعترف بری برینک موضعنده استعمال اولنور اعتسف ستم کرد ظلم اتدی
وظالمه عسوف وعساف دیرلر اعتسف الفلاة بی راه رفت بیابان را بیابانی یولسز
وهدایتسز قطع اتدی اعتکف فی المسجد پیوسته نشست در مسجد مسجدده همیشه
اوتوروب طشره چقمدی عکف آصلنده حبس واعتکاف احتباس معناسنه در اعتلفت
الماشیة علف خوردند ستوران مواشی علف اکل اتدیلر وفی یاده اکول اولان کمسنه یه معتلف
دیرلر اغترف من الماء بکف دست گرفت از آب صودن آووج ایله آلدی ودخی
اغترف الطعام دیرلر طعامی قاشق ایله اخذ ایلسه روایت اولندی که حجاج بن یوسف
ابو عمرودن سؤال اتدی که یا اباعمرو الا من اغترف غرفة کلامنده واقع غرفة لفظنی
فتح غین ایله قراءت ایدرسین وجهی ندر دیو ابو عمرو دیدی که ابلمق دیقی یعنی بکا
بر آز مهله ویر حجاج قدا بلمتک الفرات یعنی سکا چوق زمان مهلت اکر اون بش کونده
جوابنی کتورمز ایسک سنی اشد عقوبت ایله قتل ایدرم دیوب یاننه موکللر نصب اتدی
ابو عمرو دخی قبایل عربی طواف ایدوب آصلا بر جوابه ظفر بولمدی واون بش کون تمام
اولدقده موکللر کشان کشان حجاج حضورینه کوتورمک اوزره ایکن ناکاه یولده
بر شبان شو بیتی انشاد اتدی که بیت ربما تجزع النفوس من الامر له فرجة
کحل العقال ابو عمرو بیت مذکوری استماع اتدکده شبانه دیدی فرجة می قراءت
ایدرسین فرجة می شبان دیدی که هر فعله وزننده اولان کلماتک اولرنده حرکات
تلوثنی اجاز ایدرز پس ابو عمرو دیدی که یا راعی بو بیتی انشاد اتمکه باعث نه اولدی
شبان دیدی که حجاجدن عظیم خوف اوزره ایدیک شمدی وفاتی خبری کلدی
آنک هلاکندن مسرور اولدوغمدن انشاد اتدیم ابو عمرو دیدی که والله لا ادری
بایهما اشد فرحا ابوجدانی الجواب والحجة لقولی واختیاری ام بموت الحجاج نقله الفنجدیهی
فی شرح المقامة البحرانیة اقتحف الماء نیک آشامید آب را صویی زیاده شدت
ایله ایچدی ویقال الیوم قحاف وقد نقاف ای شرب وحرب وماله قد ولا قحف
دیرلر بر نسنه یه مالک دکلدر دیه جلب یرده قدا وغلوق در بسنده اولان قدح وقحف
اغاجدن اولان قیریلمش قدح معناسنه در وقحف دماغک اوزرنده اولان کمیکدر

قال الزلف ساعات اللیل الاخذة من النهار وساعات اللیل الاخذة من النهار

وقال ایضا الزلف القرب المنزلة والقربة

وقیل زلفة ... وقیل من القرب ...

وفی المثل رماه باقحاف رأسه قحفك جمیدر جمع صیغه سیله ایراد اولوندیغی مرة بعد اخری دمغ اتدیکنه اشارتدر وعبارت مذکوره قتلدن کنایه در زیرا عظم مذکور ایله دمغ اتمك آنی موضعندن ازاله دن صکره داهیهٔ عظیمه ایصال اتمکله اسکات اولنان کمسنه حقنده ضرب اولنور یعنی آنی داهیهٔ عظیمه ایله اول رتبه ده اسکات اتدی که آنك ورا سنده متصور دکلدر حاصلی قتل اتدی معناسنه راجع اولور زیرا مراتب اسکاتك غایتی قتل اتمکله اسکاتدر مستقصی رماه الله عبارتیله ایراد اولندیکه مراد هلاکله بد دعادر ورماه علی اقحاف رأسه یعنی آنی زمینه اوز رینه تپه سی اوزرینه دمغ ما لقا اتدی معناسنه محمل اولنسه ایکی روایت نقلیله دخی مقصود بغایة بیّن وقتل معناسی ظاهر ومتبیّن اولور ملاحظه اولنور

اِقتَرَفَ السَّیِّئَةَ کسب کرد گناه را گناه کسب اتدی که قاف اتدی تعبیر اولنور اَکتَنَفُوهُ گرد او در آمدند از هر سو هر جا بنده آنك اطرافنی احاطه اتدیلر کنفدن ماخوذدر جانب معناسنه ودخی اکتنف دیرلر دوه لری ایچون کیجه یاتجق آغل یاپسه واول آغیله کنیف دیرلر که آصلنده ساتر معناسنه در لهذا مذهبه کنیف اطلاق اولندی اَلتَحَفَ بپیچید بری آکا بوروندی صارندی ثوب وجادر مثللو که آکا التحاق دیرلر اَلتَقَفَهُ بزودی یاد گرفت اورا آنی فی الحال آذبره اتدی اتسقفه بر کند اورا آنی قوپاردی اقتلعه کبی

اِنتَصَفَ النَّهارُ بنیمه رسید روز کوندوز یاری یه یتشدی یعنی نصف النهار اولدی اِنتَصَفَ الشَّهرُ بنیمه رسید ماه آی یاری یه یتشدی یعنی آی اورتاسی اولدی وَهُوَ مُنتَصَفُ الشَّهرِ نیمه ماه ای اورتاسی وَانتَصَفَ مِنهُ داد بستد ازوی آندن دادینی آلدی نصف ونصفتدن مأخوذدر داد معناسنه که انصاف دخی بو معنایه مبنی عدل معناسنه وانتصفت الجاریة دیرلر باشینه نصیف اورتسنه که نصیف خاردن کوچوكدر که فارسیده سرا غوش وسر پوش وسرش دیرلر که ترکیده نزکب تعبیر اولنور

ق اِئتَلَقَ بدرخشید لمعان اتدی آصلنده اِءتلق در یقال ائتلق در یقال ائتلق البرق ای التمع اِحتَرَقَ سوخته شد محترق اولدی که یاندی تعبیر اولنور وَهِیَ الحُرَقَةُ سوزش قلب حرارتی اِختَرَقَتِ الرّیحُ زودی وزید باد ییل سرعت ایله اسوب کچدی واخترقت القوم دیرلر قوملر اورتاسنه اوغرادیم معناسنه واخترق الکذب دیرلر یالانی پیدا اتسه واخترقت الارض دیرلر یوللی یوق ایکن ارضك اورتاسنه اوغرایوب کچسه اِختَلَقَ الحَدیثَ از تو بافت سخن را سوزی یکیدن پیدا اتدی یعنی آصلی اولمیان سوزی یاپدی اِختَنَقَ خفه کرد خویشتن را کندوینی بوغدی وفی المثل کالمختنقة علی آخر طحنها بخاتون بزکره حنظه بی الدکر منده چکر ایکن بر مقداری قالدقده دکرمنك قطبی قیرلدی خاتون غضبه کلوب کندو کندوینی بوغدی ایشنك اولنه صبر اتمش ایکن آخری آزقالدقده متضجر اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور اِرتَتَقَ الفَتقُ فراهم آورد چنبر بری کلدی نسنه که رتق فتق مقابلیدر رتق الفتق دیرلر ایکی آیری نسنه یی بریره کتورسه وبیتیشدیکسه ورتقا اول خاتونه موضع معهودی مسدود اولمغله جماع ممکن اولمیه اِرتَزَقَ روزی بسته رزق آلدی ارتزق الجند دیرلر هر کس تعیین اولنان رزقلرین اخذ اتسه لر وفی المثل





رزقه الله لا کدك یعنی اکر سنك ایچون رزق مقدر اولمش ایسه تحصیل ایچون چکدیکك زحمت عبث اولور اِرتَفَقَ مِنهُ مُرتَفَقًا سود خواست ازوی آندن منفعت طلب اتدی مرفق انتفاع اولنان نسنه دن عبارت اولمغله خانه ده واقع اولان مطبخ وکنیف مثللو نسنه یه مرافق الدار دیرلر ودخی ارتفق دیرلر الینك دیرسکی اوزرینه طایانسه یقال بت مُرتَفِقًا ای متوکّئًا علی مرفقی وتقول بکرملك ارتفق وعلی سودرك ارتفق ای اتوکّأ وارتفقنا فی السفر دیرلر سفرده بری بربرینه رفیق اولدوق معناسنه وفی المثل الرفیق جالٌ ولیس بمالٍ اشترا المرتاه ولا تشترِ الحیوان مثلنه قریبدر اِستَبَقا بایکدیکر بیشی باختند بری برینه تقدم ایچون اوینادیلر سکردشمه واوق آتیشمه کبی وخرجا یستبقوه ای ینتضلوه وتقول من ورق المستبقة که مراد میانده اولان اوکه ولدر

اِستَرَقَ السَّمعَ دزدیده گوش داشت اوغورلاین قولاق طوتدی که یعنی کمسنه لر آکاه دکل ایکن سوزی دیکله دی اِعتَنَقَهُ بکنار گرفت اورا آنی قوجاقلایوب صاریلدی یعنی الینی آنك بوغازینه طولاشدردی ابن فارس دیدیکه ایکی کمسنه بری برینك بوغازینه الّا بینی طولاشدرمق ودکوشمك ایچون اولورسه اعتناق محبت ایچون اولورسه تعانقا دیمك کرك ومصنف اساسده اعتنقوا فی الحرب وتعانقوا عند الوداع دیدیکی بو معنایه اشارتدر ودخی اعتنق الامر دیرلر لازمه معناسنه وفی المثل جاء بالعناق وباذنی العناق عبارتیله دخی روایت اولندیکه مراد شرّ وشدتدر زیرا عناق الارض که سیه گوش دیدکلری جانوردر شدة وصلابت ایله معروفدر اِغتَبَقَ شراب شبانگاهی خورد کیجه وقتی ایچیله جك شرابی ایچدیکه عتقة الغبوق مطاوعیدر وغبوق صبوح مقابلیدر ذوقا یمامه دیدیکه کنت اکحلهما بصبوح من صبر وغبوق من اثمد آنده سؤال اتدیلرکه بو مرتبه حدّت بصره نه جهتدن مالك اولدوك دیو زرقا کلام مذکور ایله جواب ویردی یعنی بن کوزلریمه صباح وقتنده صبر سقوتری ایله واخشام وقتی اثمد ایله اکتحال ایدر ایدیم اِغتَرَقَ الفَرَسُ اسب دیگر اسانرا پیش گرفت آت سائر آتلرك میاننده ایکن جمله سنه سبقت اتدی ودخی فلان یغترق العین یعنی فلان غایت حسنندن کوزی مشغول اتمکله کوز غیری حسنالره نظر اتمز اِفتَرَقا از یکدیکر جدا شدند بری برندن آیریلدیلر اِلتَثَقَ الثَّوبُ ترشد جامه جامه نمناك اولدی اِلتَزَقَ بِهِ والتَسَقَ والتَصَقَ بدو رسید باو آکا یاپیشدی امتحق الشیء بست شد چیز نسنه یوق اولدی ودخی امتحق من الحرّ دیرلر استیدن یاندی معناسنه اِنتَطَقَ بِالنِّطاقِ نطاق بست بمیان بلینه نطاق باغلادی نطاق اول بز پاره سیدر که خاتونلر بللرینه باغلارلر ومنطق مطلقا بیله باغلادقلری نسنه در ومنطقه عادتا بیله قوشاندقلری قوشاقدر که فارسیده کمربند دیرلر وفی المثل من یَطُل أیرُ أبیه ینتطق به یعنی اول کمسنه که قرنداشلری چوق اوله آنلر ایله قوت بولور ومثل آخرده واقع اولدیکه من یطل ذیله ینتطق به اول کمسنه که وسعت مال صاحبی اوله مالنی موضعنه صرف اتمز دیه جك یرده ضرب اولنور

من يطل ذيله يطا فيه عبارتيله دخی روايت اولندی غنی مسرف حقنده ضرب اولنور
لك ایتفك كرديده شد ترش دوندی ایتفكت الارض ديرلر يرك اوستی آلتنه دوندی
معناسنه وایتفكت البلدة باهلها انقلبت معناسنه افك دن مأخوذدر صرف وكذب
معناسنه كه افك عن الخير ديرلر صرف عنه معناسنه وهی المؤتفكات ديهای قوم لوط
قوم لوطك قريه لری كه اهلی ايله نكونسار اولدوغی مشهوردر ایتنك الفرس نك
دويد اسب آت مبالغه ايله سكرتدی ابتشك دروغ كفت يالان سويلدی وتبشك
كذب وبشاك كذا بمعناسنه در احتنك الطعام بخورد خوردنی را طعامی اكل اتدی
ودخی احتنك الجراد ديرلر چكركه نباتاتی اكل اتسه واحتنكته الامور ديرلر تجربه صاحبی
اولدی معناسنه كه حنك الدابة دن مستعاردر دابه رام ومنقاد اولسون ايچون اغزينه ايپ
وضع اتدی معناسنه كويا تعاقب امور آنی ذليل ورام ايتمكله مجرب اولدی واول كمسنه يه
محتنك ديرلر ودخی احتنك مالی ديرلر جمله مالی اخذ اتدی معناسنه ارتبك فی الامر كرفتار
شد در كاری بر مشكل ايشه كرفتار اولدی ارتبك فی الوحل ديرلر چاموره باتدی وارتبك
الصيد فی الحبالة ديرلر صيد طوزاغه طوتولدی معناسنه ودخی ارتبك الثريد ديرلر ثريد قاريشدی
معناسنه كه ربكت الثريدك مطاوعيدر يعنی بن ثريدی اصلاح ايچون قاريشدردم
لهذا هو ما وقروت وپانغ مجموعی قاريشديروب اتخاذ اتدكلری طعامه ربيكه ديرلر درهم
مشتبكة خويشاوندی بايكديكر پيوسته بری برينه اولاشمش قرابت وخصملق اشتركا
بايكديكر انبازی كردند بری بريله اورتاقلق ايلديلر كه اورتاق اولديلر تعبير اولنور
اصمعی ديدی كه رأيت فلانا مشتركا ديرلر فلان كمسنه يی مهموم ومؤسوس كمسنه كبی
كندوكندو ايله سويلشور كوردوم معناسنه التبك ارتبك معناسنه دركه قاريشدی
ديمكدر امتسك به چنك زد باو آكا يپيشه ووروب طوتدی انتهك حرمته بشكست حرمتش
آنك حرمتنی قيردی وضايع اتدی كه نهك شرعا حلال اولميان وجه اوزره بر كمسنه نك حرمتنه
تعرض اتمكدن عبارتدر ونهك ماده سنده مبالغه معناسی مأخوذ اولمغله انهك عرضه
ديرلر مبالغه ايله شتم اتدی ونهكه السلطان ديرلر عقوبتنده مبالغه اتدی معناسنه
وتبجيع اولان كمسنه دشمنك دفعنده مبالغه اتمكله آكا نهيك اطلاق اتديلر لك ابتذله هرروزی
بكار داو دا هركون آنی ايشه قوللندی يعنی استعمال اتدی وهی ثياب البذلة جامهای هرروزی
هركون استعمال اولنان جامه لر بذله ومبذله تحقيرا اولنان نسنه درجمعی مباذل كلور
تقول فلان ماله مصون وعرضه مبتذل وابتذل نفسه فی كد اكندوبی بر نسنه ايچون
محتقر اتدی معناسنه در قال ومن يبتذل عينيه فی الناس لايزل يری حاجة محجوبة
لاينالها وچوق استعمال اولنان كلامه مبتذل ديرلر ويقال صون خير من بذله ای باطنه
خير من ظاهره ابتهل الی الله تعالی زاری كرد بخدا حضرت الله يه تضرع اتدی
ابتهل القوم بريك ديكر لعنت كردند مردمان قوم بری برينه لعنت اتديلر التعنوا
معناسنه قال الله تعالی ثم نبتهل فنجعل لعنة الله علی الكاذبين وبهلته ای لعنته وهی
البهلة بانك فتح وضمی لعنت در لعنت معروف در وصاحب ل بن بجمل باطله ن كنايه در

ويهلول



ويهلول چوق خنده ايدن وهر خيری جامع اولان سيد معناسنه در احتذل به شاد شد بدو
كمنه مسرور اولدی احتفلوا كرد آمدند جمع اولديلر ومحفل ومحتفل جمعيتگاه معناسنه در
ودخی احتفل فی الامر ديرلر بر ايشه زياده سعی ايلسه وطريق محتفل ای عظيم مستبين
احتملوا كوچ كردند بر منزلدن بر منزله يوكلرين يوكلديب كوچديلر احتمل جريمته
برداشت كناهش را آنك كناهنی كوتوردی يعنی اوزرينه آلدی تعبير اولنور احتبله
بناه كرد او را آنی خراب اتدی افسده معناسنه واحتبله الحب ديرلر عشق آنك عقل
وبدننه ضعف ايراث اتدی معناسنه اختتله بفريفت اورا آنی آلدادی كه ختل خدعه معناسنه در
يقال الدنيا غرارة غدارة ختالة ختارة اختزله ببريد ش از برای خويشتن آنی كندو
ايچون كسوب آيردی ودخی اختزل عن القوم ديرلر قومدن آيريلوب منفرد اولسه اختزع
دخی بو معنايه در اذخله دست بر دامد بدو آكا داخل اولدی دخل كبی ارتحل الخطبة
بی انديشه خطبه كرد اولا فكر اتمه دن خطبه اوقودی ودخی ارتجل فلانا ديرلر بر كمسنه نك
اياغنده ن يا پشسه وارتجل فلان ديرلر ياين اتمك ايچون چكركه جمع ايلسه ارتحل كوچ كرد
بر منزلده بر منزله كوچدی ودخی ارتحله ديرلر ركوب اتدی معناسنه حضرت حسين رضی رسول
اكرم حضرتلری سجده ده ايكن اوزرينه ركوب اتمكله سجده ده كيچ قالنديغنك سببنی بيان
ايچون ان ابنی ارتحلنی ديو بيوردیلر ارتمل بالدم آلوده شد بخون قان ايله آلوده اولدی
اشتعلت النار افروخته شد آتش آتش علولندی كه اشعلت النارنك مطاوعيدر
اشتغل به مشغول شد بوی آكا مشغول اولدی وفی المثل شغلت شعابی جدوای يعنی
عياليمه انفاق اتمك بنم عطيه ويرمه مانع اولدی عذر احسان ندن اعتذار مقامنده
ضرب اولنور اشتمل بثوبه بپيچيده شد بجامه خود كندو ثوبنه صاريلدی كه جامه سنی
بوروندی تعبير اولنور واول ثوبه شمله ديرلر اشتمل عليه نگاهبانی كرد بروی آنی محافظه
اتدی كه آكا حمايت ايدوب اغيارك تعرضندن آنی حفظ اتدی تعبير اولنور ودخی الرحم
مشتملة بالولد ديرلر احاطه اتدی معناسنه وتقول عجبت من حاله واشتماله علی اخلاق
جميلة وسيرة مرضية ومشمل اول كوچك قليجدر كه آنی اتكی ايله ستر ايدرلر امر شمله آفتاب ك
ودنيانك دخی كنيه سيدر اعتدل راست شد طوغری اولدی عدلته نك مطاوعيدر
يقال عدلته فاعتدل ای قومته فاستقام اعتدل الحر سخت شد كرما اسی شديد اولدی
ويازده اسی اولان كونه يوم معتدل ديرلر ودخی اعتدل ديرلر كندو نفسنی لوم اتدی معناسنه كه
عذل دن مأخوذدر لوم معناسنه اعتزله جدا شد ازوی آندن آيرلدی وهی العزلة
جدا آيرلمق اعتزلت الباطل ديرلر باطلی ترك اتديم معناسنه وتقول العرب اعوذ بالله
من الاعزل علی الاعزل يعنی قوری وقوی بر طرفه اكری طوتن آت اوزرينه ركوب ايدن
سلاحسز كمسنه دن حضرت الله يه تعوذ ايدرم وعرب قوری وغنی اكری طوتن آت ايله
تشئم ايدرلر خصوصا كه صاغ طرفنه اكری طوته اعتقل الرمح نيزه را در ميان
ساق ورکاب كرفت نيزه سنی آت اوزرنده ساق ايله ركابی ما بيننده طوتدی ودخی
اعتقلت الشاة ديرلر صاغمق ايچون قيونك ايكی اياقلرينی حالب اولان كمسنه ايكی باجاغنك

میاننه آكسه اُعْتُقِلَ لِسَانُهُ بسته شد زبان او آنك دیلی باغلاندی وتكلمه قادر اولمدی واُعْتُقِلَ
الرجل دیرلر محبوس اولسه واعتقل من دمه دیرلر مقتولك ایچون دیت اخذ ایلسه اَغْتَسَلَ فرا
تن بشست بتون بدننی یودی كه غسل اتدی تعبیر اولنور اِفْتَعَلَ كَذِبًا دروغ بافت یالان پیدا ایتدی
هُوَ مُقْتَبَلُ الشَّبَابِ او در اول جوانیست فلان كمسنه یكیتلك اولنده در یعنی آنده پیرلك
آثاری ظاهر دكلدر كویا شبابی ساعت بساعت استیناف ایدر زیرا اقتبال برشئی یكیدن احداث
عبارتدر ودخی اقتبل الخطبة دیرلر ارتجالاً خطبه قرائت اتسه اِقْتَتَلُوا بایكدیكر كارزار
كردند بری برلیله جنك اتدیلر مخفی اولمیه كه لفظ مذكورده افصح اولان عدم ادغامدر
زیرا تانك بری كلمه یه لازم دكلدر وبعضیلر تاء اولینك حركتنی قافه نقل وثانی تاده ادغام
وهمزه یی حذف ایدوب قتّلوا دیرلر ودخی اُقْتُتِلَتْهُ النِّسَاءُ دیرلر نسایه عاشق اولمغله نسا
آنی هلاك ایتدیلر معناسنه وقلب مقتّل ای اهلكه العشق ودخی اُقْتُتِلَ فلان دیرلر مجنون
اولدی واقْتَتَلَتْهُ الجنّة دیرلر جنّة آنك عقلنی مشوش ایدوب مخدوع اتدی معناسنه وفی
المثل اُقْتُلُونی ومالكا عبد الله بن زبیر اَشْتَرِ نَخَعی ایله كه اسمی مالك در محاربه ایدوب
آت اوزرنده بری برینك بوغازینه صاریلوب معًا زمینه اوزرینه ساقط اولدقلرنده عبد الله
مذكور بو كلامی سویلدی یعنی قومندن استغاثه ایدوب یا قوم بنی ومالكی معًا قتل ایلك
اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه دشمننه ضرر اصابت اتدرمك ایچون كندو ضررینه
طالب اوله اِكْتَحَلَ بچشم خویش سرمه كشید كندو كوزینه سرمه چكدی وسرمه چكه جك
میله مِكْحَل ومِكْحَال دیرلر ودخی اِكْتَحَلَتِ الارض بالخُضْرَة دیرلر یر یوزنده خضرت
ظهور اتسه وما اكتحلت عینی بك دیرلر سنی كورمدیم دیه جك یرده واكتحل فلان
بسوء حال دیرلر آنده سوء حال علامتی ظهور اتسه اِكْتَهَلَ دوموی شد صاچی بیاض
وسیاه ایله مختلط اولدی كه قیر غیل اولدی تعبیر اولنور كه اواسط عمره بالغ اولمقدن
كنایه در ودخی اكتهل الرّجل دیرلر عقلی كامل اولدی معناسنه واواسط عمره بالغ اولان
كمسنه شباب ومشیب میاننده اولمغله كامل العقل وقوی الادراك اولورلر [illegible]
اكتهل النبات دیرلر اوت اوزانوب كمالی بولدی معناسنه اِمْتَثَلَ اَمْرَهُ بجای آورد فرمان
آنك امرینی برینه كتوردی كه امرینه امتثال اتدی تعبیر اولنور اِنْتَبَلَ له آماده شد برای
آنك ایچون حاضر ومهیا اولدی ویقال ما انْتَبَلَ نَبْلَهُ الّا باخرة یعنی ابتداء امردن
آكاه اولوب تداركنی كورمدی الّا فرصت فوت اولدقدن صكره حاضرلندی اِنْتَشَلَ البئر
خاك چاه را بیرون كرد قیونك طپراغنی طشره چیقاردی واول طپراغه نثیله ونبیثه
دخی دیرلر اِنْتَحَلَ شِعْرَ غَیْرِهِ بخود بست شعر دیكری را غیری كمسنه نك نظم اتدیكی
شعری كندویه نسبت اتدی كه بو شعری بن نظم اتدیم دیو ادعا اتدی نِحْلَه دن ماخوذدر
دعوی معناسنه اِنْتَخَلَهُ برگزیدش آنی انتخاب اتدی وهو نخیلی من اخوانی یعنی برینم
اخوانم میاننده منتخب ومختارمدر اِنْتَشَلَ اللّحم من القدر بركشید كوشت را از دیك
چوملكدن اتی چنكال ایله چكوب چیقاردی واول چنكاله مِنْشَل ومِنْشَال دیرلر واوجی
اكری دمور در ونشیل اول آتدر كه توابلسز طبخ اولنه یقال فلان اَلِفُ لنشیل وما عرف

المنتشیل

المنتشیل اِنْتَضَلَهُ برگزیدش را آنی انتخاب واختیار اتدی ودخی انتضلوا دیرلر بری برینه اوق
آتدیلر معناسنه ودخی انتضلوا دیرلر تفاخر معناسنه اِنْتَعَلَ نعلین در پای كرد ایاغنه نعلین
كیدی وفی المثل نعلك شرٌّ من حفائك فاترك یعنی سنك نعلین كیمك یالین ایاق مشی اتمكدن
بتردر پس اول نعلینی ترك ایله اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه معاونت وشاننه اهتمام
ایده جك كمسنه دن استعانه ایلیه اِنْتَقَلَ از جای بجای كوچ كرد برمنزلدن برمنزله كوچدی
وهی النُّقْلَةُ كوچ كردن كوچمك ومنقله مرحله در ودخی انتقل الفرس دیرلر آت یوریدكده
ایاقلرینی اللریله باصدیغی موضعه وضع ایلسه ونَقِیل غریب ونقیله غریبه معناسنه در
اِئْتَدَمَ بِالخَلِّ نان خورش كرد بسركه را سركه یی اتمك قاتوغی اتدی آصلی ائتدم در كه
ادامدن ماخوذدر وفلان ادام قومه دیرلر انلرینی اصلاح ایدن كمسنه یه اِبْتَسَمَ بكمان
خنده صیرتدی كه تبسم اتدی تعبیر اولنور اساس ده دیدی كه تبسم مراتب ضحكك اولیدر
وفی اِحْتَجَمَ حجامت كرد حجامت اتدی اِحْتَدَمَ الحرّ سخت شد كرما اسی شدید اولدی
واسی اولان كوننه یوم مُحْتَدِم دیرلر واحتدمت النار دیرلر آتش علولنسه وآتش علولندكده
استماع اولنان صدایه حَدَمَه دیرلر وقِدْرٌ حَدَمَةٌ دیرلر سریع الغلیان اولسه كه صلوب
مقابلی در واحتدم غضبًا دیرلر زیاده غضبه كلسه ودم محتدم ای شدید الحمرة
اِحْتَرَمَهُ حرمت داشت اورا آنك حرمتنی حفظ اتدی وهی الحُرْمَة معروفدر كه محافظه
اولنوب آنی ضایع اتمك معقول اولمین معنادن عبارتدر اِحْتَزَمَ بربست جامه یا سلاح
جامه كیدی یا سلاحلندی ودخی احتزم بیلنه ایپ باغلاسه اِحْتَشَمَهُ واِحْتَشَمَ مِنْهُ
شرم داشت ازوی آندن حیا اتدی حشمه دن ماخوذدر حیا معناسنه تقول ما احتشم
الّا الحِشْمَة ای الحیاء وحشمة غضب معناسنه دخی كلور وَهُوَ الحَشَمُ خدمتكاران
خدمتكارلر خدم معناسنه وخدمتكارلر مخدوملرندن حیا اتدكلری یاخود مخدوملرینك
غیرتی چكدكلرندن ناشی اعداسنه غضب اتدكلری ایچون بو اسم ایله تسمیه اولندیلر
اِخْتَطَلَهُ بشكست اورا آنی قیردی اِحْتَكَمَ عَلَیْهِ فی مَالِهِ حكومت كرد بروی درخواسته اش
آكا مالنده حكومت اتدی یقال حكّمه فی ماله فاحتكم فیه یعنی مالنه آنی حاكم نصب
اتدی اودخی آنك مالنده حاكم اولوب تصرف اتدی ودخی احتكما دیرلر بری برلیله حاكم
كتسه لر وفی المثل حُكْمُكَ مُسَمَّطٌ یعنی سنك حكمك نافذدر ردّ اولنمز مُسَمَّط مرسل
معناسنه در كه كمسنه آنی ردّینه قادر اولمیه خذ حكمك مُسَمَّطًا عبارتیله دخی روایت
اولندی ای مجوّزًا نافذًا صاحب عباب دیدی كه آصلنده لك حكمك مسمّطًا ایدی
لفظ لك حذف اولندی ومسمطا عبارتی متمّمًا ایله تفسیر اتدی اِحْتَلَمَ خواب دید
دوشن كوردی وغلام مرتبه رجاله بلوغنی دوش كورمكله اولدقده احتلم الغلام
دیرلر بالغ اولدی معناسنی اراده ایدرلر وفی المثل الحُلْمُ والمُنَى اَخَوَان یعنی دوش
وطول امل بری برینه متقاربدر كه بر كمسنه واقعه سنده دولته نائل اولور ودولته
نائل اولمغی دوروددراز مالخولیا ایدر وبو معنایی كندویه مایه سرور ایدوب آكله
متسلی اولور ویقال انّ المنى راس مال المفالیس اِخْتَتَمَ القُرْآنَ ختم كرد نبی را

قرآنی ختم ایدوب آخرینه بالغ اولدی وقد امتتح عمل کذا واختتمه دیرلر شویله بر ایشه باشلایوب
واتمام اتدی معناسنه وختم علیك بابه دیرلر سنده اعراض اتدی وختم لك بابه دیرلر
سنی غیریلر اوزرینه ترجیح واختیار اتدی معناسنه اختصموا بایکدیکر خصومت کردند
بری بریله خصومت اتدیلر واختصم السیف جفنه دیرلر قلیج زیاده حدتندن قینینی قطع
اتسه ائتسم الرسم فرمان بردار کرد نوشته را یا زیلوب نسنه یه اطاعت وقبول
اتدی رسمت له نك مطاوعیدر یقال رسمت له ان یفعل کذا فارتسمه یعنی آکا فلان
ایشی ایشله دیو نامه یازدیم اودخی امتثال ایدوب تجاوز اتمدی کذلك شویله
برقانون اتدیر اودخی قانوندن مخالفت اتمه دی دیه جك یرده دخی استعمال اولنور ودخی
ارتسم دیوب حضرت اللهه دعا ونیاز اتدی معناسنی اراده ایدرلر کویا حضرت
الله تعالی کندو یه التجا اولنمغی رسم ایدوب دعا ایدن کمسنه اول رسمی قبول اتدی
ارتطم فی الوحل درکل افتاد چاموره دوشدی وارتطم فی امر دیرلر بر مشکل ایشه کیروب
اولوب بر وجهله آندن خلاص ممکن اولمسه وارتطم علیه امر دیرلر مشکل ایشه شویله
مبتلا اولدی که جمیع طرق نجات مسدود اولدی معناسنه یقال وقع فی مضیق ودنیا
ازدحموا علیه انبوهی کردند بروی آنك اوزرینه غلو وغلبه لك اتدیلر ازدقمه فرو
برد اوراتی یوتدی یقال ازدقمته اللقمة فاندقمها ای ابلعته ایاها فابتلعها ایی
زلقومه خلقومه دیدی استلم بس ساده یا دست بسود حجر اسود را حجر اسودی
اوپدی یا آکا الینی سوردی سلام دن ماخوذ در حجره معناسنه وفی المثل اکتم
للستر من استلام ابن الانباری دیدی که مسالمه دن ماخوذ اولمق دخی ممکندر پس
استلم الحجر عبارتنك معناسی حجری اخذ وکندویه ضم اتدی ایکی کمسنه بری بری
ایله مسالمه اتدکده معانقه اتدکلری کبی ودخی استلم استفعال بابندن اولمق محتملدر که
آصلنده استلأم ایدی که لأمه دن ماخوذدر درع وسلاح معناسنه یعنی حجره مس اتمکله
کندوی حضرت الملك عذابندن حفظ اتدی سلاح ایله بعض مکروه اصابت اتمکدن
کندوی حفظ اتدکلری کبی حاصلی مس حجری کندویه سلاح اتخاذ اتدی پس همزه نك
حرکتنی لامه نقل ایدوب همزه یی اسقاط اتدیلر تخفیف ایچون اصطلم البرد الزرع
آن بن برکند سرما کشت را صووق اکینی کوکندن قیراردی یعنی بالکلیه هلاك اتدی
استئصاله معناسنه والاصطلام الاستیصال وایکی قولاغی بتون مقطوع اولان کمسنه
آصلم وخلقة قولاقلری اولمیان کمسنه یه مصلم دیرلر والصیلم الداهیة والسیف اضطرمت
النار در باز زد آتش آتش علولندی اضرمت النار نك مطاوعیدر اضطلم تندرباد
ستم را ظلمی قبول اتدی ظلمه نك مطاوعیدر آصلی اظتلم در اعتصم به چنك در زد بوی
آکا التجا ووردی که یاپشدی تعبیر اولنور وعصمة منع وحفظ معناسنه اولمغله اعتصمت
بالله دیرلر آنك لطف وکرمی ایله معصیتدن ممتنع اولدم معناسنه اغتلم سخت
شهوت شد شهوت ضرابی هیجان اتدی غلمه دن ماخوذدر شهوة ضراب معناسنه
شهوة ضرابی هیجان ایدن جاریه یه غیلم دیرلر غلیم شهوت ضرابی شدید اولان



کسندر واغتلمت امواج البحر دیرلر اضطربت معناسنه اغتنمه غنیمت داشت اورا آنی
غنیمت طوتدی یقال اغتنم السلامة یعنی سلامتی غنیمت بیل اقتحم النهر خویشتن را
در لجوی افکند کندوی چایه براقدی کندوی کوزتوروب صویه آتدی وفکر اتمه دیکی غرقهی اولور
باقاد شویه کیرمی معناسنه زیرا اقتحام مرء عنف من غیر رویة اولمق معنالری ماخوذدر
وقحمه اول امر عظیم درکه آنی هرکس ارتکاب ایدمز وقحط اولان سنه یه دخی قحمه دیرلر
وفی الاساس اقتحم عقبة اووهدة او نهرا رمی بنفسه فیها علی شدة وتقول فلان
مقدام مقحام لیس معه احجام اقتسموا الغنیمة بهره کردند غنیمت را مال غنیمتی
حصه اتدیلر که بولوشدیلر تعبیر اولنور اقتسموا بالله هم سوکند شدند بخدا حضرت
اللهه بری بریله یمین اتدیلر که برخصوص ایچون آند لشدیلر تعبیر اولنور التثمت دهن
بند بست زن خاتون یاشماق باغلادی قدیمده که لثام خاتونلرك آغزلرینه
باغلادقلری ولفام برونلری اوزرینه باغلادقلری بزپاره سیدرکه هر بریده نقاب
دیرلر هی حسن اللثمة دیرلر حسن النقبة دیدکلری کبی ولثم بوسه معناسنه در قبله کبی
لثم فاها دیرلر آغزینی خاتونك یاشمق وضع اتدیکی موضعه وضع اتدی معناسنه التأم
ز اهم شد بریره جمع اولدی که التأم الصدع دیرلر چاتلاق بتشدی معناسنه
التحم الجرح بیوسته شد ریش یاره ملتصق اولدی که بتشدی تعبیر اولنور ولحم
الصایغ الذهب والفضة بالحام فالتحمت یعنی قویومجی آلتون وکمشی لحام ایله یاپشدردی
آنلردخی یاپشدی التدم مضطرب شد مضطرب اولدی ولدم آصلنده طاش مثللو
نسنه زمینه دوشدکده ظاهر اولان صدادر لدم العثا بدحجر الضبع بحجر دیرلر صائده ضبعك
مسکننه طاش آتوب ضبع طاشك صداسی استماع اتدکده صید ظن ایدوب طشره چیقدقده
صید ایلسه حضرت علی حدیثنده واقع اولدی که لا اکون مثل الضبع تسمع اللدم فتخرج حتی
تصاد صکره مطلقا ضرب اتمکه لدم اطلاق اولندی التدمت النائحة صدرها دیرلر نایحه
نوحه وقتنده الی ایله سینه سنه ضرب ایلسه التزمه بر خویشتن لازم کرد اورا آنی
کندویه لازم قیلدی که التزام اتدی تعبیر اولنور ودخی التزمه دیرلر عانقه معناسنه
التطم الموج بیکدیکر زد موج موج بری برینه ووردی یعنی مضطرب اولدی
لطم آصلنده ال آیه سیله برکسنه نك یوزینه وورمقدن عبارتدر التطمول دیرلر بری
برینك یوزینه سله وور دیلر معناسنه تلاطموا کبی ولطام مضاربه معناسنه در وفی المثل
من السباب یهیج اللطام یعنی بری برینه شتم معاربه یه منجر اولور التهمه فروبردش
آنی یوطدی ابتلع معناسنه انتظم الامر راست شد کار ایش مستقیم اولدی
ولیس الامر نظام دیرلر ایشی یولنده مستقیم اولمسه وانتظم الدر وانتظم الکلام
اینجو وکلام منتظم اولدی معناسنده انتقم منه کینه کشید ازوی اندن کینه سنی
چکدی که انتقامنی آلدی تعبیر اولنور اهتزم الرعد آواز کرد تندر رعد آواز اتدی
وهزمه وهزیمه رعد آوازی وکدینك بوغازینك خریلدیسی معناسنه در اهتضمه
ستم کرد اورا آکا ظلم اتدی وهضیمه ظلم معناسنه در واهتضم من حقه دیرلر حقنی

تماما ویرمدی معناسنه ت ایتمنه علی کذا ایمن داشت اوذا بر فلانه چیز آنی فلان نسنه
اوزرینه امین اتدی واول کمسنه مؤتمن دیرلر اختتنا بایکدیکر راست شدند یعنی بری برینه
برابر ومساوی اولدیلر حتی وحتن مثل معناسنه در هما حتنان دیرلر سیان معناسنه
ویرمحارته دیرلر بو کونک اول وآخری حرارتده برابر اولسه وبعض اجزاسی بعض
اجزاسنه مساوی اولان نسنه یه مختتن دیرلر اختجنه بر کشید اوذا بچوکان آنی چوکان
ایله چکدی محجن اکری یلک ومحجنه اوجی اکری اولان نسنه در لکن صولجان ده اسنه
شایعدر ودخی اختجن مالی دیرلر مالینی آلدی معناسنه اختتن خویشتن را ختنه کرد
کندو کندوینی سنت اتدی اخترنه درخزانه نهاد اوذا آنی مخزنه وضع اتدی ادهن
خویشتن را بروغن چرب کرد کندوینی یاغ ایله یاغلادی ازتجت الزبدة شوربده ...
قایمق مختلط اولدی یعنی بخره ده چالقادقده متفرق وفاسد اولدی یاخود ...
صاف اولمغله آنده یاغ حاصل اولمدی وعبارت مذکوره امر مشکل ده ضرب اولنور
وازتجن علیه امره دیرلر مختلط وفاسد اولدی معناسنه ازتهن منه الشیء کرو
کرفت ازوی چیزرا نسنه یی آنده رهن آلدی رجل مضطغن مرد کینه ور کینه لو کمسنه
وهی الضغینة کین بعنی یقال ابعد الله کل مضاغن لاخیه ومشاحن لموالیه وتقول
ما زلت بحتی سللت بقیة ضغنه واخلیت صدره عما کان فی ضمنه ودخی اضطغنت
الشیء دیرلر بر شیء قولتوغی آلتینه آلسه افتتن بها مجهول ومعلوم صیغه لریله درنده
افتاد بزن خاتون سببی ایله فتنه یه دوشدی که اکا عاشق ومفتون اولدی تعبیر اولنور
وفی الاساس هو مفتون بالدنیا ومفتتن ومفتتن وافتتنته المرأة خاتون آنی
فتنه یه القا اتدی معناسنه متعدی دخی استعمال اولنور اقترن به یار شدی یعنی
آنکا یولداش اولدی قرن مطاوعیدر یقال قرنت به فاقترن اکتمن پنهان شد کیزلو اولدی
مکتمن وکمین ای مستور تقول حبک مکتمن فی فؤادی وهذا من صدق ودادی امتحنه
بیاز مود نش آنی سینادی که امتحان اتدی تعبیر اولنور وامتحان اولنان کمسنه ممتحن
وممتحن دیرلر وهی المحنة آزمایش سینامق امتهنه هر دو کار بست اوذا آنی
هر کونه استعمال اتدی که مبتذل ومحقر اتدی دیمکدر کذلک در وهر کونه کید کلری
ثوب ثوب ممتهنه دیرلرهم اشتبه علیه الامر پوشید شد بروی کار ایش آکا مشتبه
اولدی یعنی ملتبس اولوب ماعداسندن تمییزه قادر اولمدی وهی الشبهة پوشیده کی
ملتبس اولمق اکتنه الامر بغایت کار رسید ایشک کنهنه واصل اولدی عندی من السرور
منک لا یکتنهه الوصف دیدکلری کلام مولد در زیرا نهایت معناسنه اولان
کنه لفظندن فعل مشتق اولمز انتبه من نومه بیدار شد از خوابش اویقوسندن
اویاندی انتجهه باز داشت اوذا آنی منع اتدی نجه دن مأخوذ در ردع وزجر
معناسنه المضاعف من هذا الباب ب استبا یکدیکر را دشنام دادند بری برینه
شتم وسب اتدیلر اقتت یده بر ید دست اوذا آنک الینی کسدی ت اجتثه
از بن بر کندش آنی کوکندن قوپاردی اجتثت الفسیلة دیرلر خرما فدانی یرندن

قال البیهقی والجوهری

چیقاردی

چیقاردی معناسنه وآنی چیقاره جق دمورد ن آلته مجثة ومجثات تسمیه اولنور وشجرة مجتثة
دیرلر اغاجک زمین ایچنده کوکی اولمسه احتثه بر انگیز اوذا آنی ترغیب اتدی ارتث الجریح
ازخربگاه زنده برداشته شد خسته یاره لو کمسنه معرکه دن جانی وار ایکن منزله قالدیرلدی
ارتثة الناس کلامندن مأخوذ در خلقک ضعفاسی معناسنه که رثة المتاع دیرلر متاعک
ضعیف وسخیفی معناسنه ودخی ارتثثنا رثة البیت دیرلر خانه ده اولان اسکی قاب قجاغی
جمع اتسه لر احتج علیه بکذا حجت آورد بروی بفلان چیز فلان نسنه ایله آنک اوزرینه
حجت کتوردی ارتج بجنبید حرکت اتدی رجه مطاوعیدر حرکة معناسنه خ التخ الامر
شوریده شد کار ایش قاریش موریش اولدی والتخ علیه دیرلر عقلی مختل اولسه ویقال
سکران ملتخ ای مضطرب العقل د ابتدوا از دو سوی آمدند ایکی طرفدن کلدیلر ابتدا
السبعان الرجل دیرلر یرتیجی ایکی جانور آنک آرهسنی اوکیفی احاطه اتسه لر ارتد عن
دینه برکشت از کیش خویش کندو دیننده دوندی وارتد عن سفره سفرندن رجعت
اتدی وفی المثل ارتدت علیه ارعاظ النبل بر نسنه یه وصول ایچون سعی ایدوب آخرنده
خایب وخاسر اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور ومن امثال المولدین رد من طه الی
بسم الله تواضع ایدن وضیع حقنده ضرب اولنور وود الظرف من الظرف یعنی هدیه
وضع اولنان ظرفی مهدی طرفه ارسال اتمک ظرافتدن زیرا تکرار ارسال هدیه یه
سبب اولور اشتد راشت شد طوغری اولدی ودخی اشتد الشیء دیرلر محکم اولدی
معناسنه قال اعلمه الرمایة کل یوم فلما اشتد ساعده رمانی اشتد سخت
شد قاتی اولدی یقال اشد الله فاشتد ای قواه فتقوی ودخی اشتد الفرس دیرلر
سکرتدی معناسنه عدا کبی اعتد به بشمار آورد ش آنی حسابه کتوردی وهو معتد به
دیرلر معتبر در معناسنه زیرا اعتبار اولنان کمسنه مثلا حساب رجالده ادخال
اولنمشدر معتد به دکلدر دیدکلری کبی رجال عدادندن معدود دکلدر معناسنه
ودخی اعتد به دیرلر آنکله فخر اتدی معناسنه ودخی اعتد عد مطاوعیدر اعتدت
المرأة عدت داشت زن خاتون عدت طوتدی وهی العدة روزهای بنمازی زنه
خاتونک حیض کونلری امتد کشیده شد چکلدی که اوزاندی تعبیر اولنور یقال
مد الحبل فامتد یعنی ایپی اوزاتدی وایپ دخی اوزاندی وایپی چکدی وایپ دخی
چکلدی وامتد البحر دیرلر دریانک صوبی چوغالدی معناسنه اجتزر مقابلیدر
ذ التذه بامزه یافت اوذا آنی لذیذ بولدیکه متعدیدر التذ الشیء بنفسه
بامزه شد چیز نسنه لذیذ اولدیکه لازمدر ر اجتر البعیر نشخوار زد شتر دوه
کویش ووردی یعنی کویشی آغزینه چیقاروب چکدی وهی الجرة نشخوار
کویش یقال لا افعل ذلک ما اختلفت الجرة والدرة اضطره الی کذا بیچاره کرد
اوذا بفلان چیز فلان نسنه یه مضطر اتدی وهی الضرورة بیچاره کی چاره سزلک
چاره نارسیده تدبیر معناسنه در پس بیچاره تدبیر سز یعنی هر جهتدن علاجی
قالمامش دیمک منجر اولور وفی المثل اضطره السیل الی معطشة بر کمسنه طریق

خيره سلوك اتمش ایکن شره اوغراسه ضرب اولنور اغتَّ درویش شد فقیر اولدی اعمی
دیدیکه عادت شدة معناسنه در بومعنادن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور وَهُوَ المغتر
انکه از شرم نه بس کدایی از کسی چیزی نتواند خواستن معتر اول کمسنه درکه زیاده حیادن
فقیری شدید ایکن بر کمسنه دن بر نسنه سؤال ایمز بلکه سؤال غایت اقتضا ایدرسه
تعریض طریقیله سؤال ایدوب تصریح اتمکه حیا ایدر اغتَّ به فریفته شد بوی آکا آلدانه رق
مغرور اولدی تعبیر اولنور افتَّ عن سنّاته بخندید چنانچه دندانهای پیشینش
نموده شد اول وجهله کولدی که اولك دیشلری کوروندی وفرّ ماده سی کشف وبحث
معناسنی متضمن اولمغله فرّت الفرس دیرلر آغزینی آچوب دیشلرینه نظر اتدیم
معناسنه وفرّ الجراد عینه دیرلر ایرآت کوزندن معلومدر آغزینی آچوب دیشینه
باقمغه حاجت یوقدر علامات ظاهره سی وار ایکن احوالنی تفتیش زحمتنه حاجت
دیه جك یرده ضرب اولنور مثل در اقرّ خویشتن را بآب سرد نشست کندوینی صووق
صوایله یقادی واول صویه قرّ دیرلر ودخی اقترّ دیرلر طنجره نك دیبنه یاپیشان
طعامی قازیوب چیقارسه وآنی اتمك قاتوغی اتسه واول یاپیشان طعامه قروره دیرلر
وابو عبیده قراره قروره دیو روایت اتدی وطعام یاپیشماسون ایچون طنجره یه
صب اتدکلری صووق صویه قاره دیرلر و ابتزَّه كذا بربوده از وی فلان چیز را
آندن فلان نسنه یی قاپدی بزه کبی وابتززت من ثیابها دیرلر خاتون اثوابندن
صویوندی معناسنه وفی المثل من عزّ بزّ یعنی بر کمسنه خصمنه غالب اولسه آنك
ثیابنی صویار اختدّ داسه بر ید سرش را باشنی کسدی حزّ کبی ازتّ السهم
فی الارض استوار شد تیر در زمین اوق زمینه صاپلانوب محکم اولدی اعتزّ به کرامی
شد بآن آنك سببیله عزیز اولدی اهتزّ بجنبید حرکت اتدی وهزّ الحادی
الابل بحدائه دیرلر حدی سببیله حدی ایده ن کمسنه دوه لری نشاطه کتوردی دوه لر
نشاطه کلدی واهتزّ النبات دیرلر اوت اوزانسه واهتزّت الارض دیرلر ارض
اوزرنده اوت بتدی معناسنه ش اغتشّ بشب کردید کردشهر شهرك اطرافنی
کیجه وقتی حمایه ده حفظ ایچون طولاشدی عسّ معناسنه ودخی اعتسّ دیرلر
کسب اتدی ودخی طلب اتدی معناسنه که عسوس طالب الصید ومعس مطلب معناسنه در
وقورد دیدکلری جانوره عسعس وعسعاس تسمیه اولندیغی کیجه وقتی کزوب نواله
طلب اتدیکی ایچوندر وکیری یه جمع صیغه سیله عسا عیس تسمیه اتدکلری کیجه وقتی
کثرت طوافنه تنبیه ایچوندر ش امتشّ من ماله اندکی کرفت از خواسته او آنك
مالندن آزیجق آلدی ص اختصّه بكذا خاصه کرد نس بفلان چیز آنی فلان
نسنه یه خاص قیلدی خصّه کبی که متعدی در اختصّ بنفسه خاصه کرده شد
بخود کندوینه مخصوص قیلندی که خصّه نك مطاوعیدر یقال خصّصته فاختصّ به
ودخی اختصّ فلان دیرلر فقیر اولدی اختلّ وافتقر کبی اقتصّ اثره ازپی اورفت
آنك آردینجه کتدی اقتصّ منه قصاص بستد از وی آندن قصاص آلدی یعنی



قصاص اتدی وفی الاساس اقتصّ منه الامیر ای اقاده ودخی اقتصّ الحدیث حکاه
امتصّه بمکید اورا آنی امدی مصّه کبی وامتلت نسنه یه مصاصه دیرلر ومصاص
ومصامص خالص معناسنه در یقال هو من مصاص القوم ای خالصهم نسبا یامصان
شتوم عربده در یالئیم معناسنه ومصمصه مقمقه کبی در ض اقتضّها دوشیزه کی
بردن را خاتونك بكارتنی ازاله اتدی قضّ کسر مقض کسر ایده جك آلت معناسنه در
انقضّه بشکست اورا آنی قیردی هضّه کبی ط اختطّ خط کشید خط چکدی اختطّ
لنفسه دارا خانه سی ایچون سینور چکدی که کندویه مخصوص اولدیغی معلوب اولوب
غیریلر تعرض اتمیه لر واختطّ الغلام دیرلر غلام ملك یوزینك اطرافنده صقال ظهور اتسه
واول غلامه مختط دیرلر ف اختفّ موی ازدوی بر کند نرمه یوزینك قیلنی یولدی
خاتون ودخی اختفّ دیرلر طنجره ده اولان طعامی جمله اکل اتدی معناسنه ازدفّ
العروس عروس را بخانه شوهر فرستاد کلینی زوجینك خانه سینه کوندردی زفّ کبی
استفّ الدواء وابیکید دارو را داروینی دوکوب یومشاق اتدی واول دوکولمش
دارویه سفوف دیرلر استفّ ما فی الاناء همه بخورد آنچه در ظرف بود قاب ده اولان
نسنه یی جملة ایچدی اصطفّوا رسته شدند صیره ایله دوزولدیلر که صف اولدیلر
تعبیر اولنور التفّ النبت بهم در شد کیاه اوت یری برینه کیردی وصیقشدی والتفّ
فی ثیابه دیرلر اثوابنه صاریلدی معناسنه وجنات الفاف ای ملتفة ورجل الفّ
وامرأة لفّاء دیرلر سمونلکلرندن بوطری بری برینه قریب اولسه که رجالده مذموم
ونساده ممدوحدر ودخی التفّوا علیه دیرلر اونك دینه جمعیت اتدیلر معناسنه
والتفّ وجه الغلام دیرلر صقالی تمام کلوب قاوشسه ق احتقّوا بایکدیکر خصومت
کردند بری بریله خصومت اتدیلر وکان بینهما محاقّة ومداقّة ای خصومة ومضاربة
ودخی احتقّ الفرس دیرلر بلی اینجه اولدی معناسنه ضمر کبی وردمی الصید فاحتقّ
بعضا ای قتله علی المکان اشتقّ الكلمة من الكلمة بیرون کرد کلمه را کلمه کلمه یی کلمه دن
چیقاردی لفظ ضرب یی لفظ ضرب دن اخراج کبی اشتقاق آصلنده بر شیئك شقینی
یعنی نصفنی اخذدن عبارتدر ودخی اشتقّ فی الکلام وفی الخصومة دیرلر سوزده
وخصومتده راستی ترك ایدوب صاغه صوله میل ایلسه واشتقّ الفرس فی عدوه
دیرلر آت سکرتدکده بر طرفنك اوزرینه میل ایلسه امتقّ الفصیل بمکید شتر بچه همه
شیر بستان مادرش را دوه نك کوچکی مادرینك مه سندن اولان سودی جمله امدی
امتكّ دخی بو معنایه در ك احتكّ بالشیء خویشتن بچیزی بسود کندوینی بر نسنه یه
سورتدی که بر شیئه سوروندی تعبیر اولنور ودخی احتكّ فی صدری كذا دیرلر قلبمه
شویله بر نسنه خلجان ویردی معناسنه اصطکّت رکبتاه بهم دیکرزد دو زانویش
آنك ایکی دیزی بری برینه وردی یعنی دیزلری متقارب اولمغله مشی اتدکده بری برینه
طوقوندی صكّ دن مأخوذدر ووروق معناسنه وفی المثل صكّا ودرهمك لك
بر فاجره کندوینی همیشه هر کیم اولورسه ایجابا ایدر ایدی بر کونه بر قوتی الادن کمسنه یه

کندوبی ایکی درهمه ایجار ایدوب جماعتده بغایت حظ ایتمکله رجل مزبورک تحتنده مثل مذکور
ایله ترنم اتدی یعنی صُلِكَ صَكًّا ای اضرب ضربا اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که عمل شدیده
ایشلیه کِنُوا انبوهی کردند ازدحام اتدیلر والکلاک الزحام لـ اِبْتَلَّ ترشد یاش اولدی
ودخی اِبْتَلَّ فلان دیرلر کمسنه هزالدن صکره سمورمکه باشلاسه اِخْتَلَّ اِلَى الشَّيْءِ نیازمند
شد بچیزی نسنه یه محتاج اولدی وَهِيَ الخَلَّةُ نیازمندی محتاج اولمق که فقر ایله تعبیر
اولنور وفی المثل الخَلَّةُ تدعو الى السَّلَّةِ یعنی فقر واحتیاج سرقه اتمکه مؤدی یا سلّ
سیف وقطع طریقه سبب اولور ـه الا قاتل الله الضرورة انها • تعلّم خیر الخلق شر الخلائق
اِخْتَلَّ الشَّيْءُ رخنه دار شد چیز • نسنه خَلَلْ پذیر اولدی که صقاتلاوندی وکدیلدی تعبیر
اولنور وَهُوَ الخَلَلُ رخنه کدیك ودخی اختلّ جسمه دیرلر هزل معناسنه اِسْتَلَّ السَّيْفَ
از نیام بیرون کرد شمشیررا قلیجی قیندن چیقاردی وفی المثل سَلُّوا لِلسُّيُوفِ
وَاسْتَلِلْتُ المُنْتَجَ مُنْتَجٌ سیف ردی معناسنه در اول جاهل ایتر حقنده ضرب اولنور که
علما اعظام مباحثه علمیه ایدرلر ایکن سوزه قاریشه اِعْتَلَّ الرَّجُلُ بیمار شد مرد
رجل خسته اولدی وَهِيَ العِلَّةُ بیماری خستهلك یعنی مرض اِعْتَلَّ عَلَيْهِ بِعِلَّةٍ
بهانه آورد اورا ببهانه بر علت ایله آکا بهانه اتدی اِمْتَلَّ الخُبْزَ در خاکستر کرم
بپخت نان را اتمکی استی کولده پیشوردی واول اتمکه ملول وملیل دیرلر ودخی
امتلّ اللحم دیرلر اتی کولده پیشوردی معناسنه که اول اتد ترکیده کول باصدی
تعبیر اولنور ـم اِيْتَمَّ بِهِ دربی او رفت آنك آردینه کتدی که آکا اقتدا اتدی تعبیر اولنور
وامام مقتدی معناسنه در اِشْتَمَّ الوَرْدَ ببوییده کل را کلی قوقدی اِعْتَمَّ دستار
بر سر بست باشینه صاروق صاریدی واعتمّ الشباب دیرلر یکیت بربیوب کمالی
بولدی معناسنه نَبَاتٌ عَمِيمٌ دیرلر اونی وه اوت معناسنه واستوى الشباب على عُمُمِهِ
ای على کماله اِغْتَمَّ اندوهکین شد مغموم اولدی اِقْتَمَّ بخورد هرچه برخوان بود ن
از خوردنی طعام مقوله سندن سفره ده اولانی اکل اتدی اِهْتَمَّ بِأَمْرِهِ تیمار کین
شد بکار او آنك ایشینه اهتمامی اولدی که مهتم اتدی تعبیر اولنور وحاء مهمله ایله
اِحْتَمَّ دخی بو معنایه در ودخی اِهْتَمَّ اِغْتَمَّ معناسنه کلور ـن اِجْتَنَّ پنهان شد
مستور اولدی یقال اِجْتَنَّ بالجُنَّةِ ای اسْتَتَرَ بها اِسْتَنَّ بِهِ بر سنت او رفت آنك
طریقنه کتدی سُنَّت آصلنده سیرت معناسنه در ودخی اِسْتَنَّ الفَرَسُ دیرلر آت
نشاطندن صاغنه صولنه صچراسه اِعْتَنَّ عليه بیش آمد بروی آنك اوکینه
معترض اولدی که اوکینه چیقدی واوکینه کریلدی تعبیر اولنور اِمْتَنَّ عَلَيْهِ منت
نهاد بروی آنك اوزرینه منت قودی یعنی تحمیل منت اتدی ودخی امتنّ عليه
دیرلر آکا احسان اتدی معناسنه المعتل الفاء اِتَّكَأَ عَلَيْهِ تکیه کرد بروی
آنك اوزرینه طایاندی ب اِتَّهَبَ عطارا قبول کرد هبه اولنان عطیه یی قبول
اتدی وهب نك مطاوعیدر یقال وَهَبَ لَهُ الشَّيْءَ فَاتَّهَبَهُ ح اِتَّضَحَ الأَمْرُ هویدا
شد کار ایش ظاهر اولدی وضح کبی د ـم اِتَّأَدَ آهستکی کرد تأنی اتدی وعجله اتمدی



وَهُوَ التُّؤَدَةُ آهستکی تأنی اتمك اِتَّعَدُوا بایکدیکر وعده کردند بری بری ایله وعده لشدیلر
لکن عبارت مذکوره وعده لشدکلری شر اولدیغی صورتده در واکر خیرده اولورسه تواعدوا
دیمك کرك اِتَّقَدَتِ النَّارُ افروخته شد آتش آتش علولندی ـج اِتَّجَّ علاج کرد خویشتن را
بوجود وجود ایله کندویه علاج اتدی وجور بر علاج درکه آغزینك اوتاسنه
وضع ایدرلر اِتَّزَرَ گناه کرد گناه ایشلدی آصلی اوتزر در ظ اِتَّعَظَ پند را پذیرفت
نصیحتی قبول اتدی آصلی اِوْتَعَظَ در ع اِتَّدَعَ بناز بیست ناز وراحت ایله
دیرلدی یقال رجل متدع ای صاحب دعة وراحة آصلی اوتدع در اِتَّسَعَ فراخ شد
واسع اولدی وسع نك مطاوعیدر یقال وسعت الشيء فاتسع اِتَّضَعَ فرومایه شد
الچق اصللی ودنی اولدی ووضیع دنی اولان کمسنه در ف اِتَّصَفَ بِكَذَا متصف شد
بفلان صفت فلان صفت ایله موصوف اولدی مثلا صفت حسن صاحبی اولدی
ق اِتَّسَقَ باهم پیوسته شد بری برینه اولاشق اولدی یعنی اسلوب واحد اوزره
منتظم اولدی آصلی اِوْتَسَقَ در اِتَّفَقُوا عَلَيْهِ یکسخن شدند بروی آنك اوزرینه
بر سوزلو اولدیلر یعنی سوزی بر اتدیلر که اتفاق وبری برینه موافقت اتدیلر
تعبیر اولنور ـل اِتَّصَلَ بِهِ پیوست بوی آکا اولاشدی آصلی اِوْتَصَلَ درکه وصل دن
مأخوذدر اِتَّكَلَ عَلَيْهِ یکته زد بروی آکا اعتماد اتدی آصلنده اوتکل درکه واوك
ماقبلی مکسور اولمغله یایه قلب اتدکدن صکره افتعال تاسنده اول یا واقع اولدیغی
دیو یا بی تایه قلب ایدوب ادغام اتدیلر وتا آصلی حکمنده اولدی دیو آندن اسم بنا
ایدوب مصدرندن تکلة وتکلان دیدیلر ـم اِتَّخَمَ مِنَ الطَّعَامِ ناکوار شد از طعام
طعامدن امتلا اولدی آصلی اوتخم در واتکل بیانی اتدیکز وجه اوزره امتلا یه
تخمه واکثریا امتلا یه سبب اولان طعامه متخمة دیدیلر اِتَّسَمَ بِكَذَا بانشان شد
بفلان چیز فلان نسنه ایله علامتلو اولدی یعنی میان خلقده معروف اولمق
ایچون کندویه بر علامت وضع اتدی آصلی اِوْتَسَمَ در وَسْمدن مأخوذدر علامت معناسنه
هذا دواء وور دقلری تمغایه سمة دیرلر اِتَّهَمَهُ تهمت کرد اورا آکا تهمت اتدی
وَهِيَ التُّهَمَةُ تانك ضمی وهانك فتحیله اکرچه عامه هانی تسکین ایدرلر وقدم نظیری ن
اِتَّدَنَ ترکرد وتر شد یاش اتدی ویاش اولدی که لازم ومتعدی استعمال اولنور ودن دن
مأخوذدر یاش معناسنه مصنف اساسده دیدی که ودن ضرب معناسنه در ودنه
بالعصا دیرلر ضربه معناسنه وآت سکرتدکلری موضعه میدان دیدکلری بو معنادن
مأخوذدر زیرا آنده آنلری بری برینه سبقت اتسونه ایچون راکبلری الریله وایاقلریله
ضرب ایدرلر پس آصلی مِوْدَانٌ در میلك کسریله ای موضع الودن خاطر فاتر
فقیره خطور ایدر که لفظ میدان یاش معناسنه اولان ودندن مأخوذ اوله زیرا
وضع من بوده آتلر عرق دین اولوب یاش اوله جقلری موضعدر لکن حالا بزم اصطلاحمزده
ضرب اتدی دیه جك یرده میدان اتدی دیدکلری مصنف کلامنه مناسب در اِتَّزَنَ
سنجیده بسنجد طارتلمش ووزن اولنمش آلدی آصلی اوتزن در وزندن مأخوذ طارتمق

معناسنه يقال وزن المعطى واتّزن الآخذ كما يقال نقد المعطى وانتقد الآخذ ﻫ اتّجه
برابر اوشد آنك يوزينه قارشو طوردى واتّجه له رأى ديرلر سنح معناسنه اصلى
اوتجه در ائتلّه حيران شد متحير اولدى ودهوش اولدى اصلى اوتله در ولهدن ماخوذ
المتلّ العين اجتاب الفلاة بريد بيابان را بيابانى قطع اتدى يعنى يوردى
اجتاب القميص كريبان كرد پيراهن را كوملك ياقه اتدى جوهرى وبيهقى عبارتلرنده
مستفاد اولان بودر كه اجتاب القميص كوملك ياقه آچدى معناسنه اوله واساسده
جاب القميص وجيّب القميص ديدى كه جاب ياقه آچدى وجيّب ده اولان تشديد
مفعولده مبالغه ايچوندر ارتاب فيه گمان داشت درو آندن شك اتدى ريب دن
ماخوذدر وريب حاجت معناسنه دخى كلور اغتابه غيبت كرد اورا آنى غيبت اتدى
غيبة مستور الحال اولان كسنه نك آردندن آنى استماع اتدكده مغموم اوله جق
سوز سويلكدن عبارتدر اكر سويلديكى سوز واقع ايسه واكر واقع دكل ايسه آكا بهتان
ديرلر انتاب بنوبة آمد نوبة ايله كلدى يقال انتاب القوم اتاهم مرة بعد اخرى
ودخى انتاب آمر ديرلر آكا بر نسنه اصابت اتسه وانتابته النائبة ديرلر آكا مصيبت
اصابت اتدى معناسنه ودخى انتاب قصد اتدى معناسنه كلور وآرى نايب تسميه
اولنديغى مرعى ده رعى ايدوب مسكننه قصد اتديكى ايچوندر ت اختات فرود آمد
اشاغى ايندى اختات البازى ديرلر طوغان صيدى اخذ ايچون اوزرينه نزول
اتسه خوت ماخوذدر افتات على الامر قيام نمود بكارى بى يارى كسى بركسنه
معاونت اتمه دن برايشه مباشرت اتدى اقتات كذا قوت كرد فلونه چيزرا فلان
نسنه يى آذيق اتدى قوت امساك رمق ايده جك قدر نسنه دن عبارتدر يقال
ما عنده قيت ليلة وقيت ليلة وقيتة ليلة جمله سى بركيجه لك آذيق يوقدر معناسنه
ودخى فلون يقتات الكلام ديرلر سوزى آز سويلر معناسنه والحرب تقتات الابطال
يعنى مقاتله اخذ ديته منتهى اولمغله ديت ايچون دوه لر ويريلور كويا حربدن ارزاق قوت
ايدر ث التاث شئ بشئ بپيچيد چيزى بچيزى برنسنه برنسنه يه صارلدى
التاثت براس القلم شعرة ديرلر قلمك باشينه برقيل صارلدى معناسنه كه
لوثدن ماخوذدر صاريق وطولاشدرمق معناسنه ولاث العمامة على رأسه ديرلر
باشينه صاريق صاريدى معناسنه ودخى التاث فى عمله ديرلر ايشنده بطئ اولدى
معناسنه والتاث فى كلامه ديرلر حجت كتورمكدن عاجز اولسه والتاث بالدم ديرلر
قان ايله آلوده اولسه ورجل الوث فيه استرخاء ج احتاج اليه نياز مند شد
بونى آكا محتاج اولدى اخفش لام ايله دخى متعدى اولور ديدى ازدوجا بايكديكر
جفت شدند برى بريله جفت اولديلر اصلى ازتوج در كه زوجدن ماخوذدر
فرد مقابليدر ح اجتاحه از بن بركندش آنى كوكندن قوباردى استئصال كبى
وهى الجائحة بلاء از بيخ بركننده كوكندن چيقاريجى بلا اجتاحت الجائحة
اموالهم ديرلر مالرى قحط يا فتنه سببيله هلاك اولسه ويد دعا مقامنده اجتاحه الله

ديرلر



ديرلر حضرت الله آنى بر بلا ايله هلاك ايتسون معناسنه جوحدن ماخوذدر استيصال
معناسنه وحاجيه نك جمعى حوائج در يقال رفع الحوايج اشدّ من نزول الحوايج يعنى
بركسنه يه عرض حاجت اتمك بلا نزولندن اشددر ارتاح له شاد شد بدو شاد اولدى
آنك ايله وارتاح له بالخير ديرلر بركسنه ايچون خير قصد ايلسه وصاحب ديوان
ارتاح به اى فرح ديدى وارتاح الله لعباده بالرحمة ديرلر حضرت الله بنده لرينه رحمتنى
فيض اتدى كه راح الشجردن ماخوذدر آغاج يپراغنى خريف وقتندن دوكدى
معناسنه ورحمتنى فيض اتمكده حضرت الله سرعت اتدى معناسنه دخى كلور كه ريح هبوبنده
اتدكى سرعته تمسنه تشبيه طريقيله در وهو الارتجى شاد شونده شاد اولان
كمسنه التاح تشنه شد صوسز اولدى وبه لوخ شديد اى عطش شديد وسريع العطش
اولان دابه يه ملواخ ديرلر كه جمعى ملاويح كلور امتاحه عطا داد اورا آكا عطا
ويردى وامتاحه اى غرقه د ارتاد الكلاء بجست كياه را اوت طلب اتدى تقول
بعثنا رائدا يرود لنا الكلاء ويرتاد وهو الرائد كياه جوينده اوت طلب ايده
كمسنه ازداد افزون شد يا افزون كرد زياده اولدى كه لازمدر وزياده اتدى كه
متعدى در استاد مهتر قومى را بكشت يا اسير كرد يا زن خواست از مهتر قومك
سيدينى قتل يا اسير يا آندن قيز طلب اتدى اصطاده شكار كرد اورا آنى صيد اتدى
ومصاد ومصطاد شكار كاه معناسنه در وفى المثل صيدك لا تحرمه صيدوكه
ملازمت ايله كه محروم اولميه سين فرصتى غنيمت بيل ديه جك يرده ضرب اولنور
واقتصدى تصيدى يعنى حق وعدلى تجاوز اتمه تا مقصودكه نائل اوله سين
ذ اشتاذ عمامه بربست صاريق صاريدى كه مشوذ عمامه معناسنه در ر
اختاره بركزيد اورا آنى اختيار اتدى ويقال استخرت الله فى ذلك فاختار لى
يعنى حضرت اللهدن ايكى امرك خيرليسينى ايستديم حضرت الله دخى خيرلى اولانى
احسان اتدى ازكار الفرس دنبال بر داشت اسب در دويدن آت سكرتدكده
قويروغنى يوقارو قالدردى ورجل مكورى اى لئيم مكوّر دخى بو معنايه در امتار
خوار بار آورد شهر ذخيره يوكى كتوردى كه ميره دن ماخوذدر جوهرى امتاد لغة
فى امتار ديدى استار دخى بو معنايه در ز اجتازه بگذشت بروى آكا اوغرادى
جوازدن ماخوذدر وفى المثل انتم من الجوز وجوز كوزدن معربدر وجوز
الشئ وسطه اجتازه كرد كرد اورا آنى جمع اتدى جوزدن ماخوذدر جمع
وبر نسنه يى كندويه ضم اتمك معناسنه امتاز جدا شد آيرلدى ميزدن ماخوذدر
سجوريه آيرمق معناسنه يقال مازه اى ميزه فامتاز س اقتاس عليه قياس
كرد بروى آكا قياس اتدى واقتاس به ديرلر بركسنه بركسنه يه اقتدا اتسه تقول
قبّح الله قوما يسودونك ويقتاس سوء برأيك ش ارتاش نيكو شد حال او
آنك حالى اير اولدى يقال ريشت فلونا فارتاش اى قويت جناحه بالاحسان اليه
فتقوّى به وفلون له رياش اى لباس وحسن حال ريش الطايردن ماخوذدر كه

قوشلق توکی قوشه لباس اولوب وزینت ویردیکی ایچون نعمان نابغه یه یوز عدد دوه
ویردی ریش ورحال ایله دیدکلری یعنی مهمات وسمری ایله دیمکدر ابو عبیده دیدی که
عادة ملوك بوردر که ویه‌جکلری دوه‌لرك سنامنه بر دریش یعنی قوش توکی چیقوردرلر
ایدی تا عطیه‌ء پادشاهی اولدیغی معلوم اوله ص اعتاص علیه الامر دشوار شد
بروی کار ایش آکا مشکل اولدی ومعناسی استخراج مشکل اولان شعر عویص دیرلر
وغریب اولان کلمه‌یه عوصاء دیرلر ض اعتاض عنه غیره عوض ستاند اول دیکرش
آنك غیریسی آندن عوض اولمق اوزره آلدی ودعا مقامنده اعتاض خیرا ما ذهب
منك دیرلر اهتاض العظم بسکسته شد استخوان پس از بستن یا غلو ندقده صکره کوکی
ینه قیریلدی واول کمکه معتاض ومهیض دیرلر ووجع اوزرینه وجع هیض دیرلر
ط احتاط فی الامر نیك بکوشید درکار بر ایشه زیاده سعی اتدی واحتیاطه دیرلر
آکا دقت ایله نظر اتدی معناسنه انتاط دور شد بعید اولدی یقال انتاطت المسافة
ای بعدت ومغازة بعیدة النیاط ای الحد وفی المثل اضنع من تنوط خمرة دیدی که تنوط
بر قوشدر که اغاجك ایکی بدلغی میاننه آشیانه یا پوب یاغ قادوده سی کبی آغزی یمن
طاره واشاغیسی توسیع ایدوب آنده بیضه سنی القا ایدر که بر وجهله آکا وصول ممکن
اولمز ظ اغتاظ علیه خشم گرفت بروی آکا غضب اتدی غیظ دن مأخوذدر غضب
معناسنه میدانی غنظولك غنظ جرادة العنان مثلنده دیدی که غنظ غیظك غایت
شدیدیدر ابو عبیده دیدی که غنظ شدة مشقت دن هلوکه قریب اولمقدن عبارتدر
آصل مثل بودر که عیار اولك دیشلری سکرلك برکسنه ایدی بر صووق کیجه ده
قوریمش وطوکمش چکرکه لره راست کلوب برآووج اخذ ایدوب آتش اوزرینه
القا اتدی بیشمبه برپان اولمشلر ملاحظه سیله بر قاچنی آکوب آغزینه آتدقده
بر چکرکه آغزندن طشره چیقوب اوچدی کتدی عیار بو معناده بر مرتبه غضبه کلدیکه
غمدن هلوکه قریب اولدی وعرب آنکله زیاده غضبه کلن کمسنه حقنده مثل ضرب
اتدیلر ع ابتاعه بخرید اورا آنی صاتون آلدی وما باع علی بیعك احد دیرلر
سنك رتبه‌كه هیچ بر فرد بالغ اوله من معناسنه واول جاریه که بغایه رواجی اوله
آکا بایع الطوق اتدکلری کثرت رغباتدن ناشی کویا کندو کندوینی بیع ایدر ملاحظه‌سنه
مبنیدر وبر کمسنه برکمسنه‌یی پادشاهه غمز اتسه باعه من السلطان دیرلر وفی المثل
بعت جاری ولم أبع داری یعنی دارمدن راضییم لکن سوء جوار بیع دارم باعث
اولدی ارتاع منه بترسید ازوی آندن خوف اتدی روعدن مأخوذدر خوف معناسنه
التاع قلبه سوخته شد دلش از اندوه یا عشق قلبی غمدن یا عشقدن یاندی
ف اجتاف دارم درآمد بمیانه خانه ای خانه سینك اورتاسینه کیردی جوفدن مأخوذدر
یقال اجتاف الوحشی کناسه ای دخل جوفه استاف بویید اورا آنی شم اتدی
یعنی قوقدی اضطاف بالمکان تا بستانه کذرانید درجای مکانده ایام صیفی کچوردی
لهذا یاوه مصطاف دیرلر اطاف بقضاء حاجت رفت قضاء حاجت ایچون مشی



کندی طرفنه دن مأخوذدر غائط معناسنه اهتاف تشنه شد صوسز اولدی عطش معناسنه
وصویه صبری اولمین کمسنه‌یه مهیاف دیرلر هیف دن مأخوذدر عطش معناسنه ق
اشتاقه والیه آرزومند شد بوی آکا مشتاق اولدی لـ استاك مسواك کرد
مسواك استعمال اتدی که سوك دن مأخوذدر دلك معناسنه ل احتال حیله ساخت
حیله اتدی وهی الحیلة والحول والمحالة حیله که معروفدر اختال خرامان رفت کبرنده
ناشی صالنه‌رق یورویدی وهی الخیلاء رفتن بکش نازایله یورومك اغتاله وقتله
غیلة ناکاه کشت اورا آنی آنکسزین هلاك اتدی وغول غول بیابانی دیدکلری اجنه
مقوله‌سندندر وغالته غول دیرلر مهلکه واقع اولسه وفی المثل الغضب غول الحلم
وغیله آنده عبارتدر که برکمسنه برکمسنه‌یی بر طریق ایله حیله ایدوب تنها کورتوروب
قتل ایلیه ودخی اغتال الغلام دیرلر غلیظ وسمین اولدی اقتال علیه تحکم کرد بروی
آنك اوزرینه حکومت اتدی ودخی اقتال الشیء دیرلر اختاره معناسنه واقتال قال
معناسنه دخی کلور اکتال بپیموده گرفت اولچولمش آلدی یقال کال المعطی واکتال
الآخذ وفی الاساس کلته له اعطیته واکتلته منه واکتلته علیه اخذته اهتال بترسید
خوف اتدی یقال هلته فاهتال ای افزعته ففزع م استام السلعة بها کرد
برای خریده آخریان را متاعی اشترا اتمك ایچون بها سویلدی که سومدن مأخوذدر
اعتامه برگزید اورا آنی اختیار اتدی ویقال اعطانی من العیمة ای من خیار المال
ن اختان نفسه خیانت کرد برخویشتن کندو نفسنه خیانت اتدی خون وخیانة
وخانة بر معنایه‌در قال الله تعالی تختانون انفسکم ای بعضکم بعضا وتجل خاینة
وخاینة والتاء للمبالغة وخان سیفه دیرلر ضرب اتدکده یوزی دونوب قطع اتمسه
وعرب من راق حقنده دیرلر که الرمح اخوك وربما یخونك وخانته رجلاه دیرلر
یورومکه قادر اولمدی معناسنه اذان وام خواسته یا بوام خرید اودونج ایستدی
یاویره‌سی صاتون آلدی آصلی اذتیع در که دین دن مأخوذدر ازانه آراسته شد
زینت لندی اعتانه بجهین اوستند آنك کزیده سنی آلدی اخذ خیاره معناسنه ودخی
اعتان دیرلر بزم ایچون جاسوسلق اتدی معناسنه اقتانت النبت نیکو شد کیاه اوت
کوزللندی اکتانه با یندانی کرد بوی آکا کفالت اتدی وا لاکتیان الکفالة المتل
العین آ ارتای فی الامر ورایا رای کرد درکار رایی ایشده رای وتدبیر اتدی
وهو راتی قومه ای صاحب رأیهم انتای عنه دور شد ازوی آندن بعید اولدی
وموضع بعیده منتای دیرلر نای دن مأخوذدر بعد معناسنه یقال تنایت عنه
ای بعدت ب اجتباه برگزید اورا آنی اختیار اتدی اصطفاه کبی جبوددن
مأخوذدر جمع اتمك معناسنه که جبی الماء فی الحوض دیرلر حوضی طولدوردی
معناسنه وحوضنه جابیه اطلاق اولنور یقال لفلان قدر کالجابیة وجفنة کالجابیة
فلان یجتبی جبی المجد دیرلر تمجدی کندو ایچون جمع اتدی معناسنه قال وعاولت
تسموا بالمعالی وتجتبی جبی المجد مذ شدت علیك المآذر وبرکمسنه بر نسنه‌یی

اختيار وكندويه مخصوص اتدكده البته كندو نفسى ايچون اول نسنه يى جمع اتمكله اجتبا
اصطفا معناسنده استعاره قيلندى يقال هو من جِبْوَةِ الله اى صَفْوَتِهِ احْتَبَى بِثَوْبِهِ بشت
وپاى ببست يا جامه اش جامه سى ايله صيرتنى وياقلريني باغلودى يعنى دزلريني ديكوب
صيرتنه ودزلرينه برنسنه يى طولاشدردى كه دردوبشك اصطلاحنده كمرة كيردى
تعبير اولنور وكاهى ايكى اليله دزلرين باغلور وهى الحِبْوَة حانك كسريله والحُبْوَة
حانك ضميله بشت وپاى بستن بجامه صيرتنى وآياقلريني جامه ايله باغلومق وپاباغى
بن باره سنه دخى حُبْوَة ديرلر ودخى حبوة ديدى اوزرينه سوديوب ايكله ملك معناسنده
كلور يقال لو عرفوا فَضْلَهُ لا توه ولو حَبَوْا حَبْى و حُبِيّ ج وحَبْوة عطيه معناسنه
جمعى حُبَى كلور يقال هم اذا عقدوا الحُبَى اطلقوا الحُبَى وعَقَدَ فلان حُبْوَتَهُ وحَلّ حُبْوَتَهُ
ببست وبكشاد بهانه زانوبند خرد را فلانكسنه صيرتنى ودزلريني باغلويه جق
جامه يى باغلودى وجامه مزبورى آچدى وكاهى عبادت اولى ايله جلوس وعبادت
ثانيه ايله قيام اتدى معناسنده كنايه ايدرلر ونشانه اتدقلرى اوق اول نشانه طوقنوب
آنده نشانيه طوقونسه اول اوقه حابى ديرلر اول آمردن نشانه يى اصابت ايده اوقه مقرطس
ديدكلرى كبى اِطْبَاء بخواند اورا آنى چاغردى طبو دن يا طبى دن ماخوذدر دعوت معناسنه
اكتبى خويشتن را بخو دكرد بعود عود ايله كندويى بخورلادى كه كبا عوددن برنوعدر
تقول يكتبون بما فى المجامر وكانهم يكتبونه بما فى المجامر ج ارتجاه اميد داشت بدو
آكا اميد اتدى كه رجا اتدى تعبير اولنور رجو ورجاء ورجاوة اميد معناسنه در ورجو
ورجا خوف معناسنه دخى كلور ورجا قصر ايله طرف معناسنه در تقول فلان فسيح
الارجاء مقصد لاهل الرجاء انتجى القوم بايكديكر راز كفتند مردمان قوم بريبريله
سر سويلشديلر ودخى انتجاء دير بركسنه يى همرازلغه تخصيص اتدى معناسنه
نجودن ماخوذدر سر معناسنه ج التحى ريش برآورد صقالكندى كه لحيه صقال
ولحى صقال بيته جك موضع ولحيانى قبا صقاللو كسنه معناسنه در انتحاه قصد كرد او
آنى قصد اتدى كه نحودن ماخوذدر قصد معناسنه ج انتخى تكبر كرد تكبر اتدى كه نخوه دن
ماخوذدر كبر غرور معناسنه د اجتداه عطا خواست ازوى آندن عطا ايستدى
جدا قصر ايله وجدوى عطيه ونفع معناسنه در واجداه اعطاه وجدوت واجتديت واستجديت
سألت العطاء معناسنه در يقال جدوت اناسا موسرين فما جدواه الا الله اجدوه
اذا كنت جاديا وجدى سخى معناسنه در وجدا عليه شومه يعنى آكا كندو شوملغنى عطيه
اتدى تعكيس قبيلندندر فبشرهم بعذاب اليم ارتدى بالثوب ردا افكند برخويشتن
بجامه جامه ايله اوزرينه ردا القا اتدى اعتدى عليه ستم كرد بروى آكا ظلم اتدى
وفى المثل اعدى من الذئب وتقول ماهو الا ذئب عدوان دينه الظلم والعدوان
اعتدى بما مداد رفت صباح وقتنده كتدى افتدى بكذا خويشتن را باز خريد بفلان
چيز فلان نسنه ايله كندويى صاتون آلدى واول نسنه نك اسمى فديه در وفى المثل
افتد مخنوق حرف ندا محذوفدر بركسنه تاكه بركسنه نك اوزرينه چوكوب بوغازيني

اساس ده استعاره در ديدى

اقتدى مخنوق ماصى عبارتيله دخى روايت اولنمشدر



صيقدى مزبور امان ديدكده خانق بو مثلى ايراد اتدى كندويى بعض حال شدتدن وبلادن
تخليص ايله ديه جك يرده ضرب اولنور اقتدى به از پس او رفت آنك آردنجه كتدى كه
آكا اقتدا اتدى وهو القُدْوَة پيش رو اوكجه كيده كسنه كه آكا اقتدا اولنمشدر وقُدْوَه
اقتداء معناسنه در تقول لا تقتد بمن ليس بقدوة وقُدْوَه وقِدْوَه بريبرينك مقامنده
استعمال اولنور انتدى القوم انجمن ساختند مردمان قوم مجلس عقد اتديلر وهو
النَدَى والنادى انجمن عقد اولنان مجلس كه جمع اولوب آنده محادثه ومكالمه ايدرلر
ندوه دخى بو معنايه در ومكه ده قصىّ بنا اتديكى خانه يه دار الندوه ديدكلرى قوم آنده
جمع اولوب مشاوره اتدكلرى ايچوندر ودخى انتدى ديرلر مجلس مزبوره معقوله حاضر
اولسه وندى عطا معناسنه در وما انتديت منه خيرا آندن اصلا خير اصابت اتمديم
معناسنه وبخيل اولان كسنه حقنده ما تندى احدى يديه الاخرى ديرلر يعنى برالينك
اوبر الينه خيرى طوقنمز يا برالى اوبر الينه يا شلق ويرمز اهتدى ره راست يافت طوغرى
يولى بولدى يعنى مقصوده ايصال ايدن يولى بولدى د احتذى على مثاله كاركرد برمثال او
آنك مثالنه موافق ايش ايشله دى كه ايشله ديكى ايش آكا اويدى تعبير اولنور كويا
اول نسنه يى اوردى اتدى احتذى نعلين پوشيد نعلين كيدى كه حذا نعلين معناسنه در
وحُذْوَه وحُذْيَه عطيه وحِذِيا جائزه معناسنه در وفى المثل بين الحذيا والخُلْسَه
بر كسنه يه يا عطيه وير واللا الكدن چكوب آلور ديه جك يرده ضرب اولنور اغتدى
بالطعام غدا كرفت بخوردنى طعام ايله غدالندى د ادراه بفريفت اورا آنى آلدادى
ختله معناسنه اذراه بدامبدفن آنى صاوردى وصاورلمش نسنه يه ذرى ديرلر
ودمع مُقْشَعِرّ معناسنه دخى كلور آصلى اذترا در كه ذرودن ماخوذدر صاورمق
معناسنه اشتراه برگزيد اورا آنى اختيار اتدى واشترى الموت بنى فلان اى اختار
سراتهم اشترى المتاع بخريد كالا را متاعى صاتون آلدى وفى المثل لامن يشترى
سهرا بنوم نعمتى تحقير اتمكله سوء عاقبته مبتلا اولمق حقنده ضرب اولنور
اعتراه هم برسيد اورا اندوهى آكا بر غم اصابت اتدى وفلان يعتريه الاضياف
اى تغشاه افترى عليه دروغ بافت بروى آنك حقنده يالان بيدا اتدى كه افترا اتدى
تعبير ايدرلر فرى وفريه دن ماخوذدر ودخى افترى ديرلر كورك كيدى معناسنه كه
فروه وفرى كورك معناسنه تقول المفترى لا يجد البرد مراد كورك كين كسنه در
وضرب على ام فروته اى هامته وتاجه دخى فروه ديرلر تقول هو فقير وان كثر الابريز
ولبس فروة ابرويز وهى الفرية دروغ بافتن يالان بيدا اتمك اكترى دارا
بمزد كرفت خانه را برخانه يى كرا ايله طوتدى امترى فى الامر كمان داشت دركار
ايشده شك اتدى امترى الناقة بدوشيد شتر ماده ناقه يى صاغدى
وسودى چوق اولان ناقه يه مرى ديرلر وصاغلمش سوده مريه اطلاق اولنور كه
اعتزى اليه خويشتن را نسبت كرد بوى كندويى آكا نسبت اتدى وفى
المثل اعز الحديث الى الخطيب الاول اول وقتده ضرب اولنور كه بركسنه برحديث

شرحنا بعضه من عبارة الجوهرى

نقل اتدكده سن بو حديثى كيمدن استماع اتدك بو حديثده شبهه وارد ديدكلرنده اول
كسنه يه بو مثلى ضرب ايدرلر يعنى حديثى استماع اتديكك كسنه يه نسبت ايله كه عهده دن
خلوص اوله سين س اختسى المرقة بيا شاميد شوربا شوربانى ايجدى حسودن
مأخوذدر تقول نوم تحسوا الطراى قصير وشنخ حسو فسو وقصير القامه اولان كسنه
حقنده قريب المحسى من المقسى ديرلر ودخى اختسى الماء ديرلر قوما ايچنده صويى
استخراج اتسه واول صو كه قومدن طشره ترشح ايده اكا حسى ديرلر اكتسى جامه در بوشيد
جامه كيدى مطرزى اكسى من البصل مثلنده ديدى كه چوق اثواب لبس ايدن كسنه حقنده
ضرب اولنور ابو الهيثم ديدى كه چوق اثوابه لبس ايدن كسنه يه كاسى ديدكلرى نوادردندر
مكتسى ديمك كرك ابن جنى ديدى كه كسى ذيد ثوبا وكسوته ثوبا ديرلر وفى الحطيئه نك
واقعد فانك الطاعم الكاسى قولنده ديديكه كاسى مكسو معناسنه در عيشة راضية
كبى نحو اكسى العريان ديرلر كسى ديمزلر لكن مصنف اساس ده كسى الرجل فهو كاسى
نحو طى فهو حال ديوب حطيئه نك قول مذكورى ايله احتجاج اتدى تش ارتشى
ستك وشوت آلدى انتشى مست شد سرخوش اولدى ورجل نشوان اى سكران
ص اختصى خويشتن را خصى كرد كندوينى خصى اتدى كه خادم اتدى تعبير اولنور
اعتصى تكيه زد بر عصا عصا اوزرينه طايندى واعتصت النواة ديرلر چكردك اشكال
بولسه انتصاه بركزيد اورا آنى اختيار اتدى وهو نصيى اى مختارى ودخى انتصى الشعر
ديرلر صاچ اوزاندى معناسنه ض ارتضاه بپسنديد اورا آنى پسند اتدى كه بكندى
تعبير اولنور يقال ارتضاه لصحبته ولخدمته رضوان ورضوان ورضا ومرضاة بر معنايه
خشنود اولمق تعبير اولنور ومن كلام اكثم رضى الناس غاية لا تدرك وفى المثل
رضى من الوفاء باللقاء وفاثوفيه يعنى تماما ويرمك ولفا تلفيه يعنى اكسيك ويرمك
اول كسنه حقنده ضرب اولنور كه تام ووافى اخذا تميعوب ادنى نسنه يه راضى اوله
اقتضاه حقه بستد از وى حق اورا آندن حقنى آلدى واقتضاه بدينه ديرلر
آنده اولان دينى طلب وتقاضا اتدى معناسنه ويقال افعل ما يقتضيه كرمك اى
يطالبك وفى المثل لم يرذو الحاجة من حاجة اقضى من الدرهم فى كفه
وفى مثل آخر ربنا سب ذلك وارسل حكيما ولا توصه وذا المال تسول هو الدرهم
وتربنا سب هذا قوله بالفارسية كو نيدكه پيشين بود القصه درين زمانه زرمى بايد
انتضى السيف بر كشيد از نيام شمشير را قليچى قنندن چكدى سل معناسنه انتضى
الثوب كهنه كرد جامه را جامه يى اسكيتدى واسكى جامه يه نضو ديرلر ط اختطى
كام زد اديم آتدى خطوه دن مأخوذدر آديم معناسنه امتطى الناقة مركب كرفت
شتر ماده را ناقه يى مطيه يعنى بينيت اتخاذ اتدى مطيه ركوب اولنان دابه در كه تذكير وتأنيث
جائزدر ومطا مطيه نك ظهرى در ط احتظى عنده بهره مند شد پيش وى آنك
يانده حصه مند اولدى حظوه دن مأخوذدر التظت النار زبانه زد آتش آتش
علولندى التهيت معناسنه وهى اللظى زبانه آتش آتشك علوى لهب كبى ع ادعى

عليه كذا

عليه كذا دعوى كرد بروى فلان چيزرا فلان نسنه يى آنك اوزرينه دعوى اتدى وهى الدعوى
معروف در ودخى ادعى فى الحرب ديرلر جنكده كندى نسبتى بيان ايدوب بن فلان بن فلان نم
ديسه جوهرى ديديكه دعوت داللك فتحيله طعامده ودعوت دالك كسريله نسبده
مستعملدر ومافى الدار دعى ديرلر آصلا خانه ده كمسنه يوقدر ديه جك يرده وفى المثل
ادع الى طعامك من تدعو الى جفانك ابشكر احسان اتديكك كمسنه يى قوناغه ديه جك
يرده ضرب اولنور ارتقت الماشية چرا كرد دند چارپايان چارپايه اوتلادى رعى دن
مأخوذدر اوتلامق معناسنه غ ابتغى الشئ بطلبيد چيزرا نسنه يى طلب اتدى بغية
وبغية كسر وضم ايله حاجت معناسنه در كسائى ديدى كه بغية كسر ايله طلب اولنان
وبغية ضم اولنان نفس حاجت در وزانيه يه بغى ديدكلرى رجا له طالبه اولديغى ايچوندر
وجواريه بغايا ديدكلرى زمان جاهليت ده كندولرى فجوره كسب ايدركلرى ايچوندر
وولد زانيه ابن بغية ديرلر ابن نعمة ديدكلرى كبى وبر عالمى مدح ودعا مقامنده انك
عالم ولا تباغ ديرلر يعنى سن عالم سين وسكا چشم بد اصابت اتمسون كه تا سكا سويى
وضررى يتشميه وفى المثل بغيت لك ووجدت لى زيادة الفت واتفاق ايدن
ايكى كسنه لا يچون ضرب اولنور ارتغى الرغوة بخورد كفك شير را سوديك
كوبوكيني اكل اتدى يا شرب اتدى ورغوة لفظنك راسنده حركات ثلثه لغتدر سودك
كوبوكى معناسنه مخفى اولميه كه ارتغاء لفظى شرب رغوه دن عبارت اولمغله ارتغى
لفظنى ذكردن صكره لفظ الرغوة يى ذكر ارتغى ده تجريد اقتضا ايدر كه شرب الرغوة قوتنده
اولور ملاحظه اولنور اختفى منه بنهان شد از وى آندن مختفى اولدى استتر كبى
اختفى الشئ بيرون كرد چيزرا نسنه يى طشره چيقاردى يقال اختفى النباش الكفن
اى اخرجه پس اختفى اضداددندر خفى كبى ومعناى اوله نظرا ايله علم بابنده اولان
خفى خفاء دن ومعناى ثانى يه نظر ايله ضرب بابنده خفى خفى دن مأخوذ اولور وهو
المختفى كفن دزد كفن اوغريسى كه معناى ثانى دن اسم فاعل در مراد نباش در اشتفى
من المرض شفا يافت از بيمارى خسته لكدن شفا بولدى وفى المثل شفاؤه تكوى الدبر
يعنى اويوز اولان كمسنه نك شفاسى اويوزينى قاشيوب قاناتمغله اولور مذلت ايله
اصلاح پذير اولوب التفاته تحمل اولميان كمسنه حقنده ضرب اولنور اصطفاه بركزيد اورا
آنى اختيار اتدى وصفوا الشئ خالصه اعتفاه عطا خواست از وى آندن عطيه ايستدى
وطلب ايدن كمسنه يه عافى ديرلر كه جمعى عفاة در واعطيته عفوا ديرلر سؤال اتمدن
ويرديم معناسنه وصفو كندو قوتنده وعيالنك قوتنده فضله اولان قوته ديرلر وطنجره ده
باقى قالان شوربايه عافى القدر ديرلر تقول اطعموا من عوافيكم دامت لكم عوافيكم اقتفى
اثره از پى او رفت آنك آردنجه كتدى كه آردينه اويدى تعبير اولنور وهو قفى اشياخه
ديرلر مشايخنك اثرينه كتدى معناسنه ودخى اقتفاه ديرلر آنى اختيار اتدى معناسنه
اختار كبى وهو قفوتى اى خيرتى اكتفى به بسنده كرد بوى آنكله اكتفا اتدى وقنعت
بالكفية اى القوت انتقى من ولده بيزارى كرد از فرزند خويش كندو ولدندن بيزار اولدى

وفى الاساس بين التشرع

وفى الاساس اعتصى القوس اتخذه عصا

بو مقامده نسخه لر مضطرب اولمغله كتب معتبره ده واقع اولان وجه اوزره تصحيح اختيار اولندى

وقد مر فى باب علم

اتدی یعنی بنم ولدم دکلدر دیدیکی ردّ اتدی تعبیر اولنور ونفی بر شیئ تبعید ایدوب کندودن
آیرمق وانتفاء آیریلوب بعید اولمق معناسنه واول ولدی نفی دیرلر ق ارتقی فی السلّم بر شد
نردبانا نردبانه چیقدی رقی وترقی کبی وارتقی الجبل طاغ اوزرینه چیقدی والمرتقی والمرتقی
چیقاجق یول معناسنه در والجود مرقات الی الشرف والمجد صعب المرتقی وارتقی بطنه
دیرلر کثرت اکلدن قارنی طولسه امتقی الماء من البئر آب برکشید ازچاه قویودن صو چکدی
التقی الرجلون یکدیکر را رسیدند دو مرد ایکی کمسنه بری برینه یتشدیلر که قاووشدیلر و
بولوشدیلر تعبیر اولنور که بری بو طرفدن وبری او طرفدن کلمک ایله اولور التقیت بفلون
بیش آمدم بهان فلان کمسنه نك اوکینه کلدیم ایکی کمسنه نك بری طورر ایکن بری آنك یانینه
کلمك ایله اولور وملاقی اولمق کورمکی مستلزم اولمغله بدیدم بهان جمانتیله دخی تفسیر
اولندی انتقی الشیء برکزید چیزرا شینه یی اختیار اتدی ونقاوة ونقایه مختار اولان
شینه در اکرچه فعاله وزنی اکثریا اخذ اولنمیوب یرنده قالان شینده استعمال اولنور
لکن اخذ واختیار اولنان شینده فعاله یی استعمال نقیضی اولان نفایه صیغه سنه حمل ایدر
اخذ اولنمیان شینده دن عبارت در ودخی انتقیت العظم دیر کموکك ایلیکنی چیقارسه
نقی ایلیك معناسنه در ك اوتکی علیه تکیه کرد بروی آکا اعتماد اتدی یقال انا مُتّكئ
علی کذا ای مُعوّل علیه ومالی مُتّكأ الا علیك یعنی بنم سندن غیری اعتماد ایدر جکم
یوقدر اشتکی الیه بکذا کله کرد بوی از فلان چیز فلان نسنه دن آکا شکایت اتدی
وشکایت اولنان خصوصه شکیّه دیرلر وبر کمسنه یه سنك شکایتك نه در دیه جك یرده
ما شکیتك دیرلر جوابنده شکیتی مرضٌ او غمٌّ دیرلر وکوچك قربه یه شکوه دیرلر لهذا
اشتکیتُ دیرلر شکوه اخذ اتدیم معناسنه وفی المثل شکوتُ لوحاً فجزالی یلمقاً لوح عطش
وحزن رفع ایدوب کوسترمك ویلمع سراب معناسنه در یعنی بن صوسزلقدن شکایت
ایدر دم او بکا سرابی کوستردی برکمسنه برکمسنه یه حالندن شکایت اتدکده حصوله کلیه جك
نسنه ایله اطماع ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور ل ایتلی فی الامر تقصیر کرد درکار
ایشده تقصیر اتدی آصلی ائتلی در که الودن ماخوذ در تقول لا یأتلی ان یفعل کذا یعنی
فلان شیئ ایشلکده تقصیر اتمز ایتلی علی کذا سوکند خورد بر فلان چیز فلان نسنه یه
یمین اتدی وهی الالیّة سوکند یمین جمعی الایا کلور عطیة وعطایا کبی ابتلاه بکذا
بیازمود ش بفلان چیز فلان نسنه ایله امتحان اتدی وبلوتُ الشیء دیرلر شم اتسه
طوربماق ایله فاسد اولان صو وصفنده دیدی که ه با صفر ود آل حتی کانما
یسوف به البالی عصارة خردل اجتلی العروس نکریست عروس را عروسه باقدی
یقال جلیتُ فلانة علی زوجها احسن جلوة فاجتلاها یعنی خاتونی تزیین ایدوب شوهرینه
عرض اتدیلر شوهری دخی آکا نظر اتدی وجلوة وجلوة شوهرك اول وقت ویردیکی
هدیه معناسنه در که یوز کورومکی تعبیر اولنور اختلی الخلاء بدرود کیاه را اوتی
بیچدی وخلاء حشیش معناسنه در خلیّت دابّتی دیرلر دابه مه اوت ویردم معناسنه
اشتلاه برهانیدش آنی قوردتاردی آنقذه معناسنه اصطلی النار وبالنار کرم شد

بانتش

وتقدم فی الافعال

من بعیده

بونده



بانتش آتش ایله ایصندی والصلاء الشواء وفلان کمسنه غایت شجاعتندن آکا کمسنه لر
طاقت کتورهمز دیه جك یرده فلان لما یصطلی بناره دیرلر اعتلی بلندشد عالی اولدی واعتلاه
دیرلر فلان نسنه نك اوزرینه چیقدی واعتلاه غلبه اتدی معناسنه آغلی بشتافت دررفتن
بردیکن سرعت اتدی م احتمی المریض پرهیز کرد بیمار خسته پرهیز اتدی وهی الحمیة
پرهیز مصدر اولان نسنه دن احتراز اتمك واحتمی الرجل من کذا ای اتقاه وحمیه ایدن مریضه
حمیّ ومحتم دیرلر ارتمی القوم با یکدیکر تیر انداختند مردمان قوم بری بریله اوق اتدیلر
یقال خرجوا یرتمون ویترامون فی الغرض ودخی ارتمی الشیء دیرلر نسنه آتیلدی وزمینه
القا اولندی معناسنه التمی لونه دکرکون شد رنك او آنك رنکی متغیر اولدی انتمی
الیه خویشتن را نسبت کرد بوی کندوی آکا نسبت اتدی اعتزا معناسنه ن ابتنی
دارا براورد خانه برخانه قالدردی یعنی یاپدی وهذا بناءٌ حسنٌ دیرلر مبنی معناسنه
وبنی مکرمة وابتناها وهو من بناة المکارم اجتنی الثمر بیچید میوه را از درخت
اغاجدن میوه یی دیوشوردی ودیوشرلمش میوه یه جنا ودیوشرلدیکی ساعته
جنی دیرلر استنبی الماء آب برکشید از چاه قویودن صو چکدی وقویودن صو چکن دوه یه
سانیه دیرلر وفی المثل اذل من السانیة اعتنی بحاجته تیمار داشت بحاجتش
آنك حاجتنه اهتمام ایدوب تحصیلی ایچون زحمت چکدی که عنا زحمت معناسنه در
وبرکسنه نك حاجتنه اهتمام سعیه وسعی زحمتنه مؤدی در اقتنی المال کرد کرد
مال را مالی جمع اتدی که کندو ایچون بشرط آنکه بیع ایچون اولمیه واقتنا اصلنده حفظ
اتمك معناسنه در وفی المثل لا تقتنِ من کلب سوءٍ جروة یعنی یاره مز کلبك
یاورو سنی تربیه اتمه بد اصله لطف دن نهی مقامنده ضرب اولنور ه ناکس بتربیت
نشود ای حکیم کس اکتنی بکذا خویشتن را کنیه نهاد بفلان چیز فلان نسنه
ایله کندویه کنیت وضع اتدی مثلا کندویه ابو عبدالله دیو کنیه وضع اتدی ودخی
اکتنی به دیرلر کنایه اتدی معناسنه وفلان حسنُ العبارة لکنی الرؤیا دیرلر برکمسنه
تعبیر رؤیا ده ماهر اولسه که رؤیا ایچون موکل اولان ملکك اعیان خارجیه ده کنایه
ایدوب نائم اولان کمسنه یه کوستردیکی مثاللردن عبارت در هم ازدهاه تحقیر کرد
او را آنی تحقیر واستخفاف اتدی اشتهاه آرزو کرد او را آکا آرزو اتدی وطعام
شهیّ ای مشتهیّ وکوزی فرق وصدتلو اولان کمسنه یه شاهی البصر دیرلر شائه البصردن
مقلوب در انتهی الیه الخبر برسید بوی پیغام خبر آکا بالغ اولدی یقال انهیتُ
الیه الخبر فانتهی الیه الخبر یعنی آکا خبر ابلاغ اتدیم وخبر واروب بالغ اولدی
ودخی انتهی الشیء دیرلر شیئ غایتنه بالغ اولوب طورسه که اول غایتی تجاوز
اتمسه ووادینك ایکی طرفندن صو بالغ اولان کناره نهیه دیرلر انتهی من الشیء
باز ایستاد از چیز نسنه دن کیرو طوردی که فراغت اتدی تعبیر اولنور وانتهاء نهی
مطاوعیدرکه امر مقابلیدر یقال نهاه عن الشیء فانتهی یعنی آنی فلان نسنه دن
نهی ومنع اتدی او دخی نهیی قبول ایدوب ممتنع اولدی المعتل الفاء واللام کرلفیف

کذا فی الاساس

یقال رمیت الشیء من یدی
ای القیته فارتمی

وفی الاساس ترمینا ای تجی اتقا
وفی الصحاح تنجی علی فعیل

مفروق تعبیر اولنور اِتَّقَى اللهَ بترسید از خدا حضرت الله دن قورقدی آصلنده اوتقی در
واوی تا یه قلب و ادغام اتدیلر وَهِیَ التَّقْوَى پارسایی زاهدلك و پرهیزکارلك وَالتُّقَى
والتُّقَى وَالتَّقِیَّةُ مر وَهُوَ التَّقِیُّ مرد پارسا پرهیزکار اولان کمسنه اِتِّقَاءٌ ج اِتَّقَى بالشیء
خویشتن نگاه داشت باسپر قالقان ایله کندویی محافظه اتدی ل اِتَّلَى الامرَ خداوندی
کردکار در ایشه صاحبلق ایدوب ولایة اتدی آصلی اوتلی در که ولایة دن ماخوذ در والی
الشیء شیئه صاحب چیقوب کوروب کوزه دن کمسنه در المتلی العین و الاوم
که لفیف مقرون تعبیر اولنور ج اِجْتَوَى البَلَدَ دشمن داشت شهر را شهری دشمن
طوتدی یعنی ساکن اولدیغی شهرك آب و هوا و غداسینه آلیشه مدی جَوَى انسانك
ایچنده حاصل اولور بر مرضدر که طعامك هضمنه مانع اولور اِجْتَوَیْتُ الطعامَ دیرلر
هضم اتمدیم معناسنه و دخی اجتواه دیرلر آنی اغضاب اتدی معناسنه ح اِحْتَوَى الـ
گرد کرد خواسته را مالی جمع اتدی اِحْتَوَى عَلَیْهِ الشیءُ دست یافت برچیز نسنه یه ظفر
بولدی و مستولی اولدی و دخی اِحْتَوَى القومُ دیرلر قوم بری برینه قوملشی اولدیلر
و مجاورت اتدکلری موضعه مُحْتَوَى و مَحْوًى دیرلر ر اِرْتَوَى من الماءِ سیر شد از آب
صودن قاندی که سیراب اولدی تعبیر اولنور س اِسْتَوَى المُعْوَجُّ راست شد کژ اکری
نسنه طوغریلدی یقال سَوَّیْتُهُ فاستوی وَهِیَ السَّوِیَّةُ راستی طوغریلق وَهِیَ سَوِیُّ الخلق
راست خلقت او خلقتی تمام در رزقك الله ولدا سَوِیًّا دیرلر حضرت الله سکا
درددن خالی و عیبدن بری ولد ویرسون دیو دعا مقامنده وَهُمْ سَوَاءٌ و سَوَاسِیَةٌ
م ایشان یکسانند آنلر برابرلردر اِسْتَوَى اِلَى الشیءِ آهنك کرد سوی چیز نسنه نك
طرفنه توجه و قصد اتدی اساس ده اِسْتَوَیْتُ اِلَیْكَ عبارتی قَصَدْتُ قصدا لا الوی
علی شیء دیو تفسیر اتدی اِسْتَوَى شَبَابُهُ بغایت رسید جوانی او آنك یکتلکی کماله
بالغ اولدی و استوی الی السماء ای استوی علیها یعنی غالب و متصرف اولدی واستوی
علی الدابة دیرلر آت اوزرنده قرار طوتسه واستوی الشیئان دیرلر ایکی نسنه بری برینه
برابر اولدی معناسنه تساویا کبی وفی المثل استوت به الارض فلان کمسنه هلاك اولوب
و قبری بر مرتبه منهدم اولدی که یر ایله برابر اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور واکثریا
فلان کمسنه بر مرتبه فراموش اولندی که اصلا آندن نام و اثر قالمدی دیمکده کنایه ایدر
ایدرلر میدانی سَوَّاءٌ لَوَّاءٌ مثلنده دیدی که سواء لفظی استوی دن فعال در کذلك
لواء التوی دن ماخوذ مبالغه صیغه سیدر که شاذدر زیرا ثلاثی مزید فیه دن
فعال صیغه سی کلمز نساء حقنده ضرب اولنور یعنی نساء طائفه سی کاه مستوی
وکاه ملتوی وکاه مجتمع وکاه متفرق اولورلر و برحال اوزره ثابت اولمزلر و متلون
حقنده ضرب اولنور ش اِشْتَوَى الرجلُ بریانی کرد مرد رجل بریانجیلك اتدی
یعنی کندو ایچون بریان اتخاذ اتدی ل اِلْتَوَى بپیچیده شد بری برینه صاریلدی
یقال لَوَیْتُ الحبلَ فالتوی باب ا اِنْفَعَلَ یَنْفَعِلُ اِنْفِعَالًا ا اِنْطِفَاءُ
السِّرَاجِ فرو مرد چراغ چراغ سوریندی اِنْکِفَاءُ الاناءِ نگونسار شد خنور چناق

باش اشاغی اولدی تقول کفأت الاناء فانکفأ ای قلبته فانقلب یقال رب کافٍ فی
لغیك یعنی نیجه کمسنه لر وار در که ظاهرا سنك امورکه کافی کورینور لکن معناده سنی باش
اشاغی ایدوب آغزیك اوزرینه دوشورمك ایستر اِنْکَفَأَ مِنَ الغَیْبَةِ باز کشت از غیبت
غایبلقدن کیرو دوندی یعنی بر آدم زمان غایب اولوب کتمش ایکن ینه مکاننه رجوع اتدی
انصرف معناسنه اساس ده انکفاء الی وطنه عبارتیله ایراد اتدی قاموس ده انکفاء رجع
دیدی و دخی انکفاء لونه دیرلر لونی بر حالدن بر حاله دونسه ب اِنْثَغَبَ الماءُ والدمُ
برفت آب و خون صو و قان آقدی و قاربوز اریدکده آقان صویه ثغب و طاغلك اشاغیسنده
کورنش طوقنیوب صووق اولان کوچك حوضه دخی ثغب و ثغب دیرلر اِنْجَذَبَ الشیءُ
کشیده شد چیز نسنه چکلدی یقال جَذَبْتُ الحبلَ فانجذب و دخی انجذب فی السیر دیرلر
یوریوب اوزاق کتسه اِنْزَرَبَ الصائدُ در کمین نشست شکار کننده صیاد پوسیده
اوتوردی که مراد یاپدیغی کومله در که آکا زرب و زربیه دیرلر قتره و قاموس دیدکلری کبی
لکن زربیة الغنم دن مستعاردر قیون آغیلی معناسنه که صیادلک کومله سی قیونك
آغیلنه تشبیه اولنمشدر یقال زَرَبْتُ الغنمَ فی الزرب فانزرب فیها ا اِنْسَحَبَ الشیءُ کشیده
شد چیز نسنه چکلدی که سوریندی تعبیر اولنور سَحَبَ ذَیْلَهُ فانسحب دیرلر اتککی
مشی اتدکده زمین اوزرنده چکوب سوریدی آنك دخی چکیلوب سوریندی و اسحب
ذیلك علی ما کان منی دیرلر بندن صدور ایدن کستاخلقی ستر و عفو ایله دیه جك یرده
یقال ما استبقی رجل وُدَّ صاحبه بمثل ما سحب الذیل علی معایبه ابقاء محبت ده
دوستنك عیبلرینی سترده غیری طریق دن دیه جك محل ده ایراد اولنور ا اِنْسَکَبَ الماءُ
ریخته شد آب صو دوکلدی دمع ساکب و مسکوب و منسکب ای منصب و ماء
و دم اسکوب مسکوب اِنْسَلَتِ الناقةُ نیك رفت ماده ناقه سرعت ایله سیر اتدی
کویا سرعت اتدکه شدت سیرندن درسیندن چیقدی اِنْشَعَبَ الطریقُ شاخ شاخ
شد راه یول بداغ بداغ اولدی یعنی جاده دن نیجه نیجه یوللر آیریلدی که هر بری بر سمته
کیدر و شعب آصلنده بر نسنه اولان شق در که ترکیده چاتلاق تعبیر اولنور فنجان
و کاسه ده اولدیغی وجه اوزره واول شقی اصلاحه دخی شعب و اصلاح ایدن کمسنه یه
شعاب دیرلر و اصلاح ایدجك آلته مشعب دیرلر مثقب کبی یقال شَعَبَهُ ای صَدَعَهُ
فانشعب و شعبه جمعه فهو من الاضداد التام شعبهم دیرلر متفرق اولدقدن
صکره مجتمع و تفرق شعبهم دیرلر مجتمع اولدقدن صکره متفرق اولسه لر و موت شعوب
الملوق اولندیغی باعث تفرق اولدیغی ایچوندر وفی المثل شَعَبَتْ قومی شعوب
وشغلت شعابی جدوای یعنی بنم قرابات متفرقم بنم احسانمی مشغول اتدی عدم
احساندن اعتذار ایدن کمسنه بو مثلی ضرب ایدر یعنی اوزریمه معاشی لازم اولان
اقربا ده برشیء فضله قالمز که حتی غیره دخی احسان ایده یم ا اِنْقَضَبَ الحبلُ بریده شد
رسن ایپ کسلدی انقطع معناسنه و رجل قضّاب قطاع للامور و انقضب
الکواکب دیرلر کوکب موضعندن حرکت اتسه وفی المثل انقضب قرنی من قابه

یعنی قورش یاوریسی یمورطه دن چیقدی ایش تمام اولوب فارغ اولندقده ضرب اولنور
انقلب بازگردید ترس دوندی انقلب الی وطنه بازگشت بوطنش وطننه عودت
اتدی ت انتکت بر سر افتاد باشی اوزرینه دوشدی یقال نکته علی راسه فانتکت
انصلت فی السیر بشتافت دور رفتن یوریمکده سرعت اتدی ورجل منصلت دیرلر
اجرآء اموره قادر معناسنه وبر ایشه تشمیر ساق ایدوب سریعًا تحصیلنه سعی ایدن
کمسنه یه اصلتی ومنصلت دیرلر وتقول منصلت ای سریع الجری انفلت منه برهت
ازوی آندن قورتیلدی ث انبعث برانگیخته شد یرندن تحریک اولندی وفلان کسلان
لا ینبعث دیرلر فلان کمسنه زیاده کسل صاحبی اولمغله یرندن قالقمغه اوشه نور معناسنه
وفلان یکره الانبعاث کانما بعث لیوم مبعاث کبی زمان جاهلیتده اوس وخزرج میاننده
واقع برمحاربه دن ودخی انبعث فی السیر دیرلر یوریمکده سرعت اتسه انحنث دوناتی
ایکی قات اولدی که بوکولدی تعبیر اولنور اندلث سربرفتن نهاد باشنی آلوب شوریله
کتدی کم برکمسنه آنی جریره مدی ناقة دلاث دیرلر سریعة معناسنه انفرث پاره پاره
شد پاره پاره اولدی یقال فرثته تفریثًا فانفرث کبده یعنی آنی جیانده شریله ضرب
اتدیم که جگری پاره پاره اولدی انقعث الجدار بیوفتاد دیوار ان بر دیوار تمامدن
ییقلدی انقعف دخی بو معنایه در ج انبعج بطنه شکافته شد شکم او آنک قارنی
یاریلدی وبعجته له تبطی دیرلر اکا سریعی فاش اتدیم معناسنه انبلج الصبح سپیده
دم بدمید صباح یری آچلدی انزعج عن مکانه برانگیخته شد انجایش یرندن
قوپاریلدی انقلع کبی وبر مکانده قرار اتمیوب خاتونه منزعاج دیرلر انسحج سخت
خراشیده شد شدة اوزره طرمالندی وقاشیندی یقال سحجت جلده فانسحج ای
ای قشرته فانقشر انشرج شکافته شد یاریلدی انفرج دخی بو معنایه در ح انبطح
بر روی افتاد یوزی اوزرینه دوشدی یقال بطحه علی وجهه فانبطح انسدح
ستان یا برروی افتاده چالق قوبیره یا یوزی اوزرینه دوشدی یقال سدحه فانسدح
واول کمسنه یه مسدوح وسدیح دیرلر انسرح روان شد در رفتن یوریمکده سرعت
اتدی وانسرح من ثیابه دیرلر جامه سندن برهنه اولسه والمنسرح الخارج من ثیابه
ودخی انسرح الرجل دیرلر یوزی یوقاری یاتوب یاجاقلرین آیرسه انشرح صدره
کشاده شد سینه او آنک صدری مکشوف اولدی که ضیق صدر مقابلیدر وانفتح
دخی بو معنایه در انفتح الباب کشاده شد در قپو آچیلدی انفسح فراخ شد واسع
اولدی خ انسلخ الشهر بگذشت ماه آی گچدی انسلخ الجلد بازکرده شد
پوست دری یوزیلدی ومسلوخ دری معناسنه در اهاب کبی یقال فلوت
حمار فی مسلوخ انسان انفسخ البیع تباه شد بیع بیع خراب اولدی که بوزولدی
تعبیر اولنور یقال فسخت العقد فانفسخ د انجرد الثوب کهنه شد جامه
جامه اسکیدی که توکی دوکلدی تعبیر اولنور وبدننده قیلی اولمین کمسنه یه اجرد
واوتی اولمین ارضه جرداء دیرلر وچکرگه یه جراده ولحاسه تسمیه اولندیغی



ارضی باره بنات ترك اتدیکی ایچوندر وشوم اولان کمسنه یه جارود دیرلر گویا شومی سببیله خیری
قطع ایدر وفی المثل اشام من جارود وجارود عبد القیس دن برکمسنه در که اسمی بشردر برقاچ
دوه لری وار ایدی بر مرض اصابت ایتمکله اقاربندن اولان بنی شیبانه مزبور دوه لرایله وارو
آنلرك دوه لری میاننه صالدی ومرض مزبور قومك دوه لرینه سرایت ایتمکله جمله سی قریلدی
لهذا قوم مذکور بشر مذکوره جارود القاب ایدوب کلام مذکوری مثل اتدیلر انخفض
بدود رآمد ایکی بوکولدی انخضد العود دیرلر اغاجك بداغی ایکی قات اکیلوب قریلسه
وانخضدت الفواکه دیرلر میوه بی یولك ایله بر موضعدن بر موضعه کتوردکده بوکوب سقط اولور
زده لنسه انعقد الشیء بسته شد چیز نسنه باغلاندی انفرد تنها شد یالکز اولدی
ویالکز اولان نسنه یه فرد وفارد وفرد وفرد وفرید دیرلر منفرد معناسنه انفصد
الدم فرود وید خون قان اشاغی سکردی یعنی آقدی سال معناسنه انقصد شکسته
شد قریلدی یقال قصدت العود فانقصد ای کسرته فانکسر وقریلان نسنه نك بر پارچه سنه
قصده دیرلر قافك کسریله ر انبتر بریده شد کسیلدی یقال بترت الشیء قطعته قبل التمام
فانبتر ای قطعته فانقطع انبهر دمابر افتاد برونی صیق صیق وپك پك صولیق واقع
اولدی که اکا که هاز هاز صولیدی تعبیر اولنور وهو البهر دما افتادن وجه مشروح اوزره
تنفس اتمك یقال بهرة الحمل ای اوقع علیه البهر فانبهر ای تتابع نفسه انجبر
بسته شد شکسته قریلمش نسنه باغلاندی یقال جبرت العظم فانجبر ولفظ جبر
لازم ومتعدی استعمال اولنور انجحر لضب در سوراخ شد سوسمار کلردلوکه
گیردی انحدر بنشیب فرود آمد اینشه اشاغی ایندی وانحدر جلده دیرلر شدت
ضربدن دریسی شیشلدی معناسنه انحسر الشعر عن راسه موی از سروی بشد
صاچ باشندن کتدی یعنی صاچی دوکیلوب باشی آچوق قالدی وفی الاساس کل شیء
کشف فقد حسر انشمر للامر وشکر دکاردا ایشه بغایت سعی اتدی ودخی انشمر
الفرس دیرلر زیاده سرعت اتدی معناسنه انصهر گداخته شد اریدی یقال صهرت
الشیء ای اذبته فانصهر انعصر فشارده شد صیقلدی یقال عصرت العنب فانعصر
یعنی اوزومی صیقدیم واوزوم صیقلوب عصارة حاصل اولدی که شیره تعبیر اولنور
انعفر خاك آلود شد رخ او آنك یوزی طپراق ایله آلوده اولدی عفردن
ماخوذدر تراب معناسنه وعفار فقا تعفیر اتمك خبز بلواد اد معناسنه در قفار کبی
وعفر عینك کسریله اركك خنزیر ورجل خبیث معناسنه در وفلون عفریت نفریت
دیرلر خباثتده کمالینه بالغ اولسه ودخی دخلت الماء فانعفرت قدمای دیرلر صویه
کیردم آیاقلرم طوپراغه بتشمدی معناسنه وعفره اول خاتونه درکه آصلو قوم شولرینه
برنسنه ویرمز وویر دیکی تقدیرده بغایت شیء خسیس ویروب وجعل دیدکلری
بوجکك یوه الیوب کتوردیکی یووالغه دخی عفره دیرلر خاك ایله آلوده اولدیغی
ایچون وبر خاتون زیاده لئیم دیه جك یرده فلونة عفرة ما تهدی عفرخ دیرلر
وفی المثل انجع من لیث عفرین لفظ عفرینك معناسنده اختلاف اتدیلر اصمعی

وقدمت فی باب الانفعال

وفی الاساس اذا ابیت شارالتعیل قل انفرجت عنها لعا یفیها وانما مها

ومن المجاز هو منسلخ من ثیاب رکرمه

یقال انفسح صدره

وفی الصحاح انسلخ الشهر من سنة انتهی وبهذا ظهر کونه بطریق الاستعارة التبعیة فافهم

قدمت فی باب فتح

خُ بابرداية دركه دكيه تعرض ايدوب قوي روغي ايله ضرب ايدر ديدي بعضيلر عِفْرِيَة
بر شير ستانك وبعضيلر بر شهرلك اسميدر ديديلر جاحظ اوروعكده بر نوع عدد ديدي كه
آلتي كوزي واردر در باب صيد نده بغايت چابكدر معلوم اوله كه رجلك مراتب سننه نظر
باسم ايله تسميه اتديلر متلواوه يا شنده اولان غلام حقنده لعّابٌ بالغلين ديرلر يعني
چلولك اويوني ديدكلري اويون اوينار ويكرمي يا شينه بالغ اولدقده باغي نشين ديرلريعني
نسوانه طالب اولور واوتوز يا شينه بالغ اولدقده آسْعَى الساعين ديرلر قرق يا شينه
بالغ اولدقده ابطش الباطشين ديرلر اللي يا شينه بالغ اولدقده ليث عِفِرّين ديرلر التمش
يا شينه بالغ اولدقده مونس الجليسين يتمش يا شينه بالغ اولدقده احكم الحاكمين ديرلر وسكسن
يا شينه بالغ اولدقده اسرع الحاسبين ديرلر طقسانه يا شينه بالغ اولدقده آحد الازدياد
ديرلر ميداني ديدي كه يوز يا شينه بالغ اولدقده لا حا ولا سا ديرلر نه رجل دن ونه مرادن
معناسنه لكن صاحب تكمله ديدي كه يوز يا شينه بالغ اولدقده لا حا ولا سا ديرلر مُحَيِّن
ونه مُسْبِي معناسنه وبعضيلر نه قوبونه حا ونه حماره سا ديوب زجره قادردكلدر ديو تفسير
اتديلر انعقر ديش شد يارم لولدي انْغَمَرَ في الماء باب فوشدن صويه طالدي انْفَجَرَ الماء
آب از چشمه فرود وبد صو چشمه دن چيقوب آقدي ودخي انْفَجَرَ الفجر ديرلر ظهر معناسنه
انْفَطَرَ العود شكافته شد چوب آغاج يارلدي انْفَقَضَ النور واشد شكوفه چيچك
آچلدي فقرفاه وفقر فوه ديرلر آغزيني آچدي وآغزي آچلدي معناسنه كه لازم ومتعدي
استعمال اولنور انْقَشَرَ پوست بازشد دريسي وقابوغي صويلدي وفي المثل
اشاءم من قاشر كه قاشر عوافة بن سعدك بر ادكك دوه سنك اسمي در وبر قبيله نك
دوه لري هميشه ادكك طوغوردي مقله بعد اليوم ديشي طوغورر ملاحظه سيله فحل مذكوري
استعاره اتديلر بامر الله تعالى قبيله مزبوره نك جمله دوه لري هلاك اولدي ولهذا اقشر
ديوب شوم مراد ايدرلر انْقَعَرَتِ الشجرة از بن بركنده شد درخت آغاج كوكندن قوپدي
يقال قعرت الشجر فانقعرت اي قلعته من آصله فانقلع بر شيئك ديبي معناسنه دن وقعرت
البئر ديرلر قويونك دبنه ونهايتنه واصل اولدم وقعرت الاناء ديرلر كاسه نك ايچنده
اولان نسنه يي جمله ايچوب قعرينه واصل اولدوم معناسنه انْكَدَرَتِ النجوم فروشدند
ستاره كان يلديزلر دوشدي كه باتدي وطاغلدي تعبير اولنور انْكَدَرَ الصقر چرغ
از هوا فرو امد براي كرفتن شكار چاقر هوادن شكار ديبي اخذ ايچون سوني يلوب ايندي
ودخي انكدر في سيره ديرلر يورويكده سرعت اتسه وانكدروا عليهم العدو ديرلر اوقتلر نه
بر اوغوردن دشمن هجوم اتدي معناسنه كه دشمن دوكيلدي تعبير اولنور انْكَسَرَ الشيء
شكسته شد چيز نسنه قريلدي كه كسر نك مطاوعيدر انْهَمَرَ الماء ريزان شد آب
صو دوكلدي صويه مُنْهَمِر ديرلر وبر كمسنه چوق سويلسه آكا مِهْمَار ديرلر مِهْذَار ديدكلري كبي
ن انْحَجَزَ وا داشته شد كيروطوتولدي يعني منع اولندي يقال فانحجز اي منعته
فامتنع ودخي انْحَجَزَ ديرلر حجازه داخل اولدي معناسنه س انْبَجَسَ الماء آب
دوان شد صو آقدي يقال انبجس الماء من السحاب والعين اي انفجر وبجس الماء

دخی



دخي بو معنايه لازم استعمال اولنور وبجست الماء فانبجس ديرلر كه متعديدر انْطَمَسَ
ناپديد شد بلورسز اولدي انْدَرَسَ معناسنه رَجُلٌ طامس القلب ديرلر قلبي ميت اولمغله
نصيحت قبول اتمسه انْغَمَسَ وانْقَمَسَ في الماء فروشد در آب صويه طالدي يقال قمسته
فانقمس اي غمسته فانغمس وانقمس النجم ديرلر ثريا غروب اتسه ش انْكَمَشَ في
السير بشتافت در رفتن يوريمكده سرعت اتدي وهو منكمش في الحاجات اي مُسْرِع
لتحصيلها ص انْحَمَصَ الجرح بشد آماس ديش يارہ نك شيشي كتدي آز قالدي
من انْخَفَضَ فروشد الچاق اولدي كه ارتفع مقابليدر انْقَبَضَ الجلد انجمع كرفته
شد پوست دري منقبض اولدي بوروشي باروش اولدي تعبير اولنور كه تشنج معناسنه
قريب در انْقَبَضَ عن القوم تنها شد از مردمان قومدن عزلت ايدوب آنلر ايله
اختلاطه اتمدي ودخي انقبض فلان في حاجته ديرلر آشْرَعَ وتشمر يعني سرعت
ايدوب تشمير ساق اهتمام اتدي معناسنه انْقَرَضَ القوم سپري شدند مردمان
قوم تمام اولديلر يعني بچريب كتديلر كه دوكنديلر تعبير اولنور ط انْبَسَطَ اليه كستاخي
كردبوي آكا كستاخلق اتدي كه انبساط ترك احتشامدن عبارتدر كه بر كمسنه حضورنده
ادب رعايت ايدوب آنك رتبه سي اوزره حركت لازم ايكن رتبه سي رفع وصاحب رتبه
اولمين كمسنه لر معامله سي اتمكدر ودخي انبسط الشيء على الارض ديرلر بر نسنه زمينه اوزنه
دوشنسه انْخَرَطَتِ الخرزة في السلك كشيده شد مهره در رشته بونجوق ايپليكه چكلدي
ديزلدي تعبير اولنور ودخي انْخَرَطَ الفرس في سيره ديرلر يوردايكي ديش كيني صاحبنك الندن
چكوب طارتسه واول آته خَرُوط ديرلر وانخرط علينا ديرلر بزي بارد سوز ايله تخويف
اتدي معناسنه وانْخَرَطَ جسمه ديرلر جسمي دقيق اولسه انْمَعَطَ موريش برا وفتاد قيلي
دوكولدي وبدننده قيل اولمين كمسنه يه أمْعَط ديرلر ونوني ميمه قلب دن مكره ادغام
ايدوب امَّعَط دخي ديرلر وذئب امعط توري دوكولمش قورت معناسنه وخباثتده آكا
تشبيه ايدوب زياده خبيث اولان سارقه لِصّ أمعط ديديلر ودخي امَّعَطَ وانْمَعَطَ الشعر
ديوب يعني شعر لفظني ذكر جائزدكلدر والا تكرار لازم كلور مكرتجريد اوله فافهم هذا
انْهَبَطَ فرود آمد آشاغي اينلدي يقال هبطته فانهبط ولفظ هبط لازم ومتعدي
استعمال اولنور يقال اللهم غبطا لا هبطا يعني يارب سندن نيازايدرم كه ميان اقرانده
مغبوط اولام وحالمده تنزل اتميم ويقال بعد المغبط المهبط ع انْجَلَعَ الشيء كشاده شد چين
نسنه آچلدي انكشف معناسنه وقليل الحيا اولان رجله جَلِع وجالع وخاتونه جَلِعَة وجالعة
ديدكلري بو معنادن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنوركه بو مقوله كمسنه لر تركيده آچيق
رصيريق تعبير اولنور واول كمسنه كه طوطاقلري دبشلريني ستر اتميه آكا أجْلَع ديرلر انْخَزَعَ
قرپفته شد آل اندي انْخَزَعَ الحبل بريده شد ريسمان ازنيمه ايپ اورته سندن كسلدي
وبر طرفندن منقطع اولسه انْخَزَعَ ديمزلر انْدَرَعَ في السير دربيش شد در رفتن
يوريمكده تقدم اتدي كه اوكه چكدي تعبير اولنور انْدَفَعَ في السير اندر آمد در سخن
سوزه كيردي يعني شروع اتدي ودخي اندفع الفرس ديرلر آشْرَعَ معناسنه ودخي اندفع

وفي القاموس انكدرت النجوم تناثرت مه

وهذا بيان دوحي ديرلر

الشیء دیرلر برنسنه‌یه دورتلسه که دفع دورتمك معناسنه کلور که فارسیده سپوختن دیرلر
اِنْدَلَعَ لسانه زبانش از دهن بیرون شد دلی آغزندن طشره چیقدی زحمتدن یا عطشدن
واندلع السیف من غمده دیرلر قلیج قیننده‌ن چیقدی معناسنه اندلق دخی بو معنایه‌در اِنْسَلَعَ
الزُجاجُ شکافته شد آبگینه صیرچه یاریلدی که چاتلادی تعبیر اولنور اِنْسَلَعَ دخی
بو معنایه‌در یقال سَلَعْتُ رأسه فانسلع ای شَقَقْتُهُ فانشق وسَلَعَه سینك فتحیله شجه معناسنه
وآیاقده اولان یاریغه سَلَع دیرلر اِنْقَدَعَ وا ایستادگی و طوردی یقال قَدَعْتُهُ عنی بیدی
اوبلسانی ای کففته فانکف وکذلك مقدعه دیرلر اِنْقَشَعَ السَحابُ باز شد میغ بولوت
آچیلوب طاغیلدی یقال قَشَعَتِ الریحُ السحاب فانقشع وبولوت طاغلدقده صکره باقی
قالان قطعه‌یه قِشَعَه دیرلر وانقشاع مطلقا انکشاف معناسنه‌در یقال اِنْقَشَعَ الظلام
والبَرْدُ والهَمُّ عن القلب والبلاء عن البلد وانقشعوا بعد ما اجتمعوا ای تفرقوا وانقشر
عن اماکنهم ای جَلَوْا عنها اِنْقَطَعَ الشیءُ بریده شد چیز نسنه کسلدی وَفُلانٌ مُنْقَطِعٌ
اِلَی فلانٍ بهمان بجسیده است بفلان فلان کمسنه فلان کمسنه‌یه میل اتمشدر که سائر
خلقدن کسلمشدر ودخی اُنْقُطِعَ بِهِ دیرلر ابن سبیل اولسه یعنی سفرده نفقه‌سی دوکنوب
یا دابه‌سی طورروب یا بر بلایه مبتلا اولمغله حرکتدن عاجز اولسه وهو منقطع العقال
عن التمن دیرلر آنی تمن ایشلکدن منع ایدر یوقدر دیه‌جك یرده ومنقطع العذاب دیرلر یوزده
صقالی بری برینه قاوشمش اولسه وفی المثل قَطَعَتْ جُهَيْزَةُ قولَ كُلِّ خطيب برقبیله‌ده
بر کمسنه آخر قبیله‌دن بر کمسنه‌یی قتل ایدوب اعیان واشراف جمع اولوب مقتولك ولیلری
دیت ایله صلح وارضا صددنده ایکن جهیزه نام بر جاریه مجلس معقوده مزبورده‌ك کنادینه
کلوب دیدی که مقتولك ولیلری قاتلك فرصت بولوب قتل اتدیلر بو محلده مثل مذکوری
ایراد اتدیلر بر احمق کمسنه‌نك کلامی ایله اصحاب رأیك رأیلری فسخ اولدی دیه‌جك
یرده ضرب اولنور اِنْقَلَعَ الشجرُ برکنده شد درخت اغاج قوپاریلدی قَلَعْتُ نك مطاوعیدر
اِنْقَمَعَ خوار شد مقهور ومغلوب اولدی یقال قَمَعَ خَصْمَهُ قَهَرَهُ وَاَذَلَّهُ فانقمع وفی
الاساس انقمع فی بیته ای جلس وحرن وخلقدن نخرزیا تجسس ایدوب جای لسده نقل اتمك معتاد
اولان کمسنه‌یه قَمِعُ الاَخبار دیرلر اِنْمَلَعَ زود رفت سرعت ایله یوریدی وناقة
ای تسرع فی سیرها اِنْهَزَعَ شکسته شد قیریلدی یقال هَزَعْتُه تهزيعا فانهزع ای کسرته
فانکسر وقیرجق آلته مِهْزَع دیرلر مدق کبی وماله اهزع دیرلر برنسنه‌سی یوقدر دیه‌جك
یرده که اَهْزَع اول اوقدر که تیرکشك دیبنده باقی قالور جید اولسون ردی اولسون
یقال ما ترك فی القوس منزعا ولا فی الکنانة اَهْزَعا اِنْدَبَغَ الجلدُ پیراسته شد پوست
دری دباغت اولندی یقال دَبَغْتُ الجلدَ فانْدبغ وفی المثل جلد الخنزیر لا یندبغ یعنی
خنزیرك دریسی دباغت قبول اتمز نصیحت تأثیر اتمیوب صلاحندن مأیوس اولنان
کمسنه حقنده ضرب اولنور اِنْصَبَغَ رنگین شد بویاندی یقال صَبَغْتُ الثوبَ فانصبغ
وفی المثل انفلت وهو اَصْبَغُ آصبغ آصلنده اول قوشدر که قنادلرینك اوجینك رنگی
سائر اعضاسنك توکینك رنکنه مخالف اوله یعنی فلان کمسنه فرار اتدی مقعدینك لوفی



ویقال فلان یرمی بقشاعته ای نخامته وهو البزاق

وفی المثل انقطع السلی فی البطن نصر بابنده تفصیل اولنمشدر

پیراستن‌دن مأخوذ دردیدی سپیلمك معناسنه کذا فی الشامل

سائر اعضاسنك لونته مخالف اولدوغی حالده‌ نیرا خوفندن حدث ایدوب مقعدی
حدثك لونی ایله متلون اولدی آفلت وله حُصَاصٌ مثلنه قریب‌در حُصاص ضرطه
معناسنه حیقو کبی ق اِنْحَرَفَ عَنْهُ بجسبیده ازوی آنده‌ن میل وعدول اتدی حرف
آصلنده طرف معناسنه بر کمسنه بر نسنه‌دن اعراض ورجوع اتمك اول نسنه‌یی ترك
وطرف آخره عدول اتمکه تشبیه اولنمشدر هو علی حرف من امره دیرلر علی طرف معناسنه
یعنی اول امرده ثابت دکلدر اول کمسنه‌یه تشبیه اولنمشدر عسکرك برطرفنده طورر
اگر غلبه صورتن کورورسه ثبات والا فرار ایدر اِنْصَرَفَ باز کشت گیرو دوندی یقال
صَرَفْتُهُ عنه فانصرف اِنْعَطَفَ بدور آمد ایکی بوکولدی یقال عَطَفْتُ العود فانعطف
اِنْعَقَفَ دخی بو معنایه‌در وفی الاساس عَقَفْتُهُ فانعقف کعطفه فانعطف وچوکانه
عقافه دیرلر معقوف معناسنه اِنْغَرَفَ بریده شد کسلدی اصمعی دیدی که غَرَفْتُ
ناصیة الفرس دیرلر آتك پرچمی قیرقدیم معناسنه وفی الصحاح غرفت الشیء فانغرف
ای قطعتها فانقطع وملتفة الاشجار اولان بیشه‌زاره غریف دیرلر اجمه معناسنه
تقول مرحبا بالسید الغطریف کأنه اسد الغریف اِنْکَشَفَتِ الظلمةُ والحزنُ دور شد
تاریکی واندوه ظلمه وغم اوزاق یعنی زائل اولدی ق اِنْبَثَقَ الماءُ رهیده شد بند آب
صونك بندی بوشاندی یعنی بندی یاروب کندو جریان اتدی کمسنه‌نك صنعی یوق
ایکن وثبق وثبق صونك یاردیغی موضعدر منبثق معناسنه یا مصدر ایله تسمیه قبیلندن
ضرب وصید کبی یقال هُم اهل الوثوق فی سد البثوق ودخی اِنْبَثَقَ علیهم القوم
دیرلر خبرلری یوق ایکن آنلرك اوزرینه اقبال اتسه‌لر وانبثق علینا فلان بالشر
دیرلر خبرمز یوق ایکن فلان کمسنه بزم اوزریمزه شر ایصال اتدی معناسنه اِنْبَعَقَ
المطرُ کشاده شد باران از ابر یغمور بولوتدن براوغوردن آچلدی یعنی دوکولدیکه
شدت ایله بوشاندی تعبیر اولنور وفلان کمسنه جوق عطیه اتدی دیه‌جك یرده
اِنْبَعَقَ بالکرم دیرلر وانبعق علیهم الخوف فاجاءهم اِنْحَمَقَ السوقُ کساد شد
بازار بازار کساد اولدی وانحمق الثوب دیرلر اسکیدی معناسنه اِنْخَرَقَ الثوبُ
دریده شد جامه جامه یرتیلدی یقال خَرَقْتُ الثوبَ فانخرق ویرتیغه خرق
دیدکلری مصدر ایله تسمیه قبیلندندر وفی المثل اتسع الخرق علی الراقع یامه
یامیه کمسنه‌یه یرتیق بویودی اشتدادندن ناشی ایشك تدارکی بر وجهله ممکن دکلدر
دیه‌جك یرده ضرب اولنور اِنْخَنَقَ کرفته گلو شد بوغازی بوغولدی وخفه شدن
زخفه شدن ایله دخی تفسیر اولندی که مال بردن اِنْدَفَقَ الماءُ ریخته شد آب
صو دوکولدی واندفق الکوز دیرلر باردافك صویی دوکولسه وعرب بارداق
دوزیلوب صویی دوکولدکی تفئول ایچون دافق خیر دیرلر اِنْدَلَقَ السیفُ شمشیر
از نیام بیرون شد قلیج قیننده‌ن کندو چیقدی صاحبی اخراج اتمه‌دن یا قینی
یاریلمق ایله چیقدی واکثر اوقاتده قیننده‌ن سهولت ایله چیقان قلیجه دالق
ودلوق دیرلر ودخی ضربه فاندلقت آفتاب بطنه دیرلر آنی اول وجه اوزره ضرب

مُشْرِق الاساس

انبثق معناسنه مصدر در

اندی که قارنینك باغارسقلری طشره چیقدی وانْدَلَقَ السَّیل علینا دیرلر خبرلری
یوق ایکن اوزرلرینه سیل یوریسه اِنْزَعَقَ بترسید قورقدی یقال ذَعَقَه فانزعق
یعنی آنی قورقتمق ایچون صیحۀ شدیده ایله چاغردی اودخی قورقدی اِنْصَفَقَ بازکشت
کرو دوندی یقال صَفَقْتُهُ عمّا یریده فانصفق ای صرفته فانصرف اِنْطَلَقَ برفت کزدی
واطلاق صالیویرمك معناسنه در وفی المثل اَطْلِقْ یدیك تَنْفَعْكَ یا رجل بذل ایله
وتحصیل ثنایه ترغیب وقتنده ضرب اولنور اِنْغَلَقَ البابُ بسته شددر قپو قپاندی
اِنْفَتَقَ الخَرْزُ بکسسته شددرز تیکیش اوزیلوب سوکلدی که تکندنه چاتلودی تعبیر
اولنور فتق دن ماخوذدر شق معناسنه که رتق دن مقابلیدر یقال فتقته فانفتق
وخیرمایه سنه فتاق دیدکلری خیری قباردیب یاردیغی ایچوندر اِنْفَرَقَ انی هم جدا شد
بری برندن آیریلدی اِنْفَلَقَتِ الحَبّةُ بکفید داد تحت التراب اولان دانه بتمك ایچون
چاتلودی وفلق الله الصبح ای شقه وفلق نفس صبحه دخی اطلاق اولنور تقول
هذا اشهر من شیءٍ الّا یلق بل من وضح الفلق وفلیقه امر منکر ارتکاب ایدن کمسنه
وجاء بعلق فلق دیرلر که خمسة عشر کبی مرکبدر تحملی ممکن اولمین داهیه کتوردی
معناسنه وفلوه فی الشفق والفلق من التشفق الی الفلق یعنی خوفدن وطوروقدن
اخشامدن صباحه دك اِنْفَهَقَتِ العینُ فراخ شد چشم کوز واسع اولدی ودخی
انفهقت الحوض وهو ینفهق بالماء دیرلر بمتلیء معناسنه اِنْمَحَقَ الهلالُ سترده شد
ماه نهلول محو اولدی محق دن ماخوذدر محو وازاله معناسنه اِنْمَلَقَ تسوی شد
هموار وطاینجق اولدی یقال اَمْلَقَ الشیءُ صار املس اِنْبَتَكَ بریده شد کسیلدی
ودخی انبتك الشیء دیرلر بر نسنه نك الیله طوتوب اول وجه اوزره چکسه که اول نسنه
پاره لنسه واول پاره یه بتکه دیرلر اِنْهَتَكَ سِتْرُهُ دریده شد پرده اش آنك پرده سی
یرتلدی هتك دن ماخوذدر طولا شق معناسنه وهتك ستر آندن عبارتدر که
پرده یی موضعندن چکوب قوپاره لر یا خود پرده یی شو وجهله شق ایدرلر که آردنده اولان
نسنه نمایان اوله وکاهی هتك ستر رسوای اولمقدن کنایه قیلنور یقال هتك الله
ستر الفاجر ای فضحه ورسوای اولمقدن الحکجه بر کمسنه یه مستهتك دیرلر وبر کمسنه
بد دعا مقامنده هتك عرشه دیرلر ثلّ عرشه کبی یعنی ایوانندن عزتی منهدم واساس
منزلتی متزلزل اولسون معناسنه ومن امثال المولدین اهتك ستور الشك بالسؤال
اِنْهَمَكَ فی الامر دورانداز شددر کار ایشه زیاده توغل وبغایة لج وجد اتدی
اِنْبَتَلَ بریده شد منقطع اولدی فهو المنبتل ای المنقطع کالمنبت اِنْبَزَلَ شکافته
شد یاریلدی انشق کبی وبزل فصل وفتح معناسنه دخی کلور یقال نزلت بی نازلة
وماعندی بازلة یعنی بر بلاء مبتلا اولدم بر شیئم یوقدر که آنی فصل وفتح ایلیه
وماله بازلة دیرلر بر شیء یوقدر معناسنه اِنْجَدَلَ برزمین افتاد زمینه اوزندی
دوشدی که جدالة ارض معناسنه در تقول طعنته فجدّلته فانجدل ای رماه بالارض
فسقط علیها اِنْجَفَلَ بشتافت سرعت اتدی یقال انجفلوا ای اسرعوا فی الهزیمة

والهرب

والهرب وبر کمسنه جانه وخصمدن فراره معتاد اولسه آکا اِجْفِیل دیرلر انجفل الظل دیرلر
ذهب معناسنه وانجفل الخبز فی التنور دیرلر اتمکی تنوره یاپشدردقده کرکی کبی
یاپشمیوب تنورك ایچنه دوشسه اِنْخَزَلَ بریده شد کسلدی ودخی انخزل فی مشیته
دیرلر ایاغنه دیکن باتمش کمسنه کبی مشی ایلسه وبو وجه اوزره مشی اتمکه خوزلی
وخیزلی دیرلر وانخزل عن الشیء دیرلر بر نسنه یه اقدام وشروع اتمش ایکن عاجز اولمغله
رجوع اتسه وانخزل عن الجواب دیرلر جوابدن عاجز اولدی معناسنه اِنْدَمَلَ الجُرْحُ
زاهر آمد ریش یاره بیشوب ایو اولدی ودمل ودمّل چیبان معناسنه در که جمعی
دمامیل کلور ودخی اندمل المریض دیرلر خسته لکدن افاقت بولسه یقال دمّل الدواء
المریض فاندمل اِنْسَدَلَ الشَّعْرُ فروهشته شد موی صاچ اشاغی صارقدی وبو وجه
اوزره اولان صاچه فارسیده فرخال دیرلر اِنْفَتَلَ عن الصلوة بازکشت از نماز
نمازدن دوندی ویقال فتلته عن حاجته فانفتل ای صرفته فانصرف فتل دن ماخوذدر
بوکمك واکمك معناسنه جوهری فتلته عن وجهه فانفتل ای صرفته فانصرف دیدکدن
صکره فتل لفت دن مقلوبدر دیدی لفت لفطنك معناسنده بوکلمك ومیل ماخوذ
اولمغله احول اولان کمسنه یه الفت وبو بینزلری طولا شق اولان قوجه دخی الفت دیرلر
اِنْفَصَلَ الشیءُ جدا شد چیز نسنه آیرلدی یقال فصلت الشیء فانفصل ای قطعته
فانقطع اِنْهَمَلَ المطرُ فرو دوید باران یغمور یدوکلدی ویقال همل دمعه وانهمل
جری ودوکلجك موضعه مهمل دیرلر اِبْرَنْدَمَ الامرُ استوار شد کار ایش
محکم اولدی اِبْرَمَ الحبلُ تافته شد رسن ایپ بوکولدی که ابرم مطاوعیدر واول
ایپ که ایکی بوکولمش ایپدن بوکولمش اوله آکا مبرم وبریم دیرلر لکن ابو عبیده
دیدی که بریم اول ایپدر که ایکی رنك ایپلکدن بوکولمش اوله اول ایپی صبیان
زخم چشم دفعی ایچون تعویذ ایدرلر ودخی اول کمسنه که غنی ایکن مجرد بخل ولؤمندن
میسره داخل اولمیه آکا برم وفی المثل ابرما وقرونا آصل مثل بودرکه ابناء مدندن برینك
خاتونی زوجی میسره داخل اولمیوب اشتهاء لحم اتمکله همسایه لرندن طواف وبانی آت بیدا
ایدوب طبخ واولادلرین جمع واکله شروع اتدیلر ناکاه زوجی اولان ناپاك کلوب اولادلریله
اوتوروب ایکیشر لقمه اکل وتبلیغ اتمکه شروع اتدکده خاتونی بو مثلی ایراد اتدی
برما فعل مقدر ایله منصوبدر اکلون برما یا ادالك برما تقدیرنده وقرون
فعول وزننده مقرن یعنی ایکی نسنه یی بری برینه ضم ایدیجی یعنی هم غایة بخلکدن
میسره داخل اولمدیغین هم بنم جمع اتدیکم آت لقمه لرینی جفته جفته ایدوب یوطارسین
منفعتی کندی نفسه جر ایدن یا ایکی خصلت مذمومه یی جمع ایدن کمسنه حقنده ضرب
اولنور تقول فلان برم لیس فیه کرم اِنْثَلَمَ الجدارُ رخنه شد دیوار دیوار کدیك
اولدی یقال ثلمت الجدار فانثلم وقد انثلموا علیه قوم فلان مجموع اتسه لرکه اوزرینه
دوکلدیلر تعبیر اولنور انثلوا انثالوا انهالوا انهدوا انصبوا دخی بو معنایه در اِنْجَذَمَ
الحبلُ بریده شد رسن ایپ کسلدی یقال جذمت الحبل فانجذم ای قطعته فتقطع

فانقطع بها دكسلمكدن حاصل اولان ايپ پاره سنه جذمة وجذم مادة سنده سرعت
معتبر اولمغله أجذم البعير في سيره ديرلر أشرع معناسنه كه أسرع في قطع المفازة معناسنه
اولمق ملاحظه اولنور وفي المثل انجذم الحبل بينهما يعني ما بينلرنده اولان سررشته محبت
خنجر سرتيز عداوت ايله منقطع اولدي واول كمسنه كه دوستلق ايدر ايكن كندو طبعنه
مخالف بر نسنه ظهور اتدكده قطع علاقه مودته مبادرت ومسارعت ايليه آكا مجذام
ومجذامة ديرلر انجزم الفعل بجزم شد فعل مجزوم اولدي لم يضرب كبي جزم
آصلنده قطع معناسنه در ومعربك آخرنده جزم مبنينك آخرنده اولان سكون منزله
اولمغله معربك آخري حركتدن منقطع اولدي يقال جزمته فانجزم انخضم شكسته
قيرلدي يقال انخضم العود اي انكسر انحطم الشيء شكسته شد چيز نسنه قيرلدي
حطمنك مطاوعيدر وقوري اولمغله قيلان نسنه نك قيريغنه حطام ديرلر حطام
الدنيا كبي متاع دنيايه حطام ديدكلري امر خسيس اولمقدن حطام تبنه تشبيه طريقيله در
وآتشه حطمة اطلاق اولنديغي ايچنه هر نه القا اولنور ايسه حطم وكسر اتديكي ايچوندر
واكول اولان كمسنه يه دخي حطمة ديرلر واول شبانه كه حيواناتي مرعي يه سوق ايدر ايكن
عنف وشدت ايله سوق وضرب ومرعي ده كركي كبي رعي اتمكه آكا حطم وحطمة ديرلر
كويا عنف وضربي سببيله حيواناتي حطم ايدر وفي المثل شر الرعاء الحطمة رعاياه
ظلم ايدن ملك جابر حقنده ضرب اولنور انخرم شكافته شد يارلدي انشق كبي
وبورننك ديرككي مقطوع اولان كمسنه يه اخرم ديرلر وتخرم أنف فلان ديرلر غضبي
ساكن اولدي معناسنه انسجم الدمع ريخته شد اشك كوز ياشي دوكلدي سجمدن
مأخوذدر صب معناسنه وسجم لازم ومتعدي استعمال اولنور وسجم بطوء معناسنه
دخي كلور يقال هو سجوم عن المكارم اي بطيء انشرم شكافته شد يارلدي وفي
الاساس شرمه فانشرم اي قطعه قطعا يسيرا وابرهه يه اشرم اطلاق اولنديغي
حجارة سجيل دن بر حجر بورننك اوجنه اصابت اتدكده بورننك اوجي منشق اولديغي
ايچوندر وبكارتي ازاله اولنان جاريه يه دخي شريم ديرلر انصرم الحبل بريده شد رسن
ايپ كسلدي وذئب وغرابه اصرمان ديدكلري خلقدن منقطع اولدقلري ايچوندر
وفي المثل تركته بوحش الاصرمين يعني اول مفازه ده قتل وترك اتديم كه
آنده ذئب وغرابدن غيري ذي روح يوقدر انفصمت العروة شكسته شد كوشه
ني جدايي قولب قيرلدي لكن آيرلمدي ودخي انفصمت الدرة ديرلر اينجونك بر طرف
چاتلامسه انقسم المال بخش بخش شد خواسته مال بلوك بلوك اولمدي قسمنك
مطاوعيدر وهر حصه يه قسم ديرلر بغدايي اوكوتمكدن حاصل اولان دقيقه طحن
ديدكلري كبي انقصم شكسته شد با جدايي قيرلدي وبريرندن آيرلدي كه فصمك
مقابليدر واول ديشلري نصفندن منكسر اولان كمسنه يه اقصم ديرلر ويقال
قصم الله ظهر الظالم اي انزل به البلية انهدم البناء فرو افتاد بنا بنا ييقلدي
واول بنايه مهدوم ومنهدم ديرلر وبنادن منفك اولوب دوشن قطعه يه هدم ديرلر



انهزم الجيش شكسته شد لشكر عسكر صنيدي واول عسكره هزيم ومهزوم ديرلر
انهضم الطعام كوارنده شد خوردني طعام هضم اولدي ودخي انهضمت الثمرة
ديرلر ميوه اغاجدن دوشوب ازيلسه المضاعف من هذا الباب ب انصب الماء ريخته
شد آب صو دوكلدي يقال صببت الماء فانصب ودخي انصب البازي على الصيد ديرلر
بازي هوادن شكار اوزرينه نزول اتسه وفي المثل صبابتي تروي وليست غيلا وصبابة
كاسه نك ديبنده باقي قالان صو وغيل فم ميزابدن جريان ايدن صو معناسنه در
فلان كمسنه نك احساني قليل اولور سه دخي انتفاع اولنور ديه جك يرده ضرب
اولنور انصب الى مكان كذا برفت بسوي فلان جاي فلان موضع طرفنه كتدي
انكب لوجهه برو يش افتاد يوزي اوزرينه دوشدي انبت بريده شد كسلدي
يقال لا افعله بتة والبتة يعني عدم فعلم قطعي ومجزومدر كه بر وجهله رجوع اتمم
انفت خرد مرد شد اوفاق اوفاق اولدي ث انبث الخبر پراكنده شد پيام خبر
طاغيلدي وشايع اولدي ج انمج باشيده شد صاچيلدي وطاغيلدي انمجت نقطة
من القلم ديرلر قلمدن بر نقطه صچراسه ح انسح الماء ريخته شد آب صو دوكلدي
د انسد الباب بسته شد در قپو قپاندي انقد بدونا شكافته شد اوزونلغنه
يارلدي انهد شكسته شد قيرلدي ذ انجذ بريده شد كسلدي يقال جذذته
فانجذ اي قطعته فانقطع وفي المثل جدها جد العير الصليانة صليان بر اوت دركه
دوه آني ابصير دقنه كوكندن چيقارور ومونث ضميري يمينه راجعدر يمين تكليفا ولندقده
بلا تتعتع يمينه مبادرت ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور ب انجذب الثوب كشيده
شد جامه جكيلدي جذبه مطاوعيدر س انبس الشيء پراكنده شد چيز نسنه
طاغيلدي بسست المال في البلاد فانبس ديرلر مالي اطراف بلاده ارسال وتفريق
اتديم معناسنه بثثته فانبث كبي يقال لا افعل ذلك ما ابس عبد بناقة شبات
ناقه يي حلب اتدكده تسكين ايچون بس بس ديمك عادتدر وفي المثل بس عليه
عقاربه تماملق ايدوب آني متاذي قيلدي ديو ضرب اولنور جاء بالترهات البسابس
ديرلر باطل نسنه كتوردي معناسنه انمحش الشيء بركنده شد چيز نسنه بريدن
قوبدي ودخي انخشت اسنانه ديرلر ديشلري دوكلدي معناسنه اندش درزين
خاك شد يره آلتينه كومولدي ش انفش الجرح آماه ريش فرونشست ياره نك
شيشي ساكن اولدي ودخي انفش عن الامر ديرلر بر كمسنه يه ايشدن فتور كلسه
وانفشت الريح ديرلر طولوم مثللو نسنه نك ايچنده يل چيقسه وغضبه كلمش
كمسنه يه لا فشنك فش الوطب ديرلر بن سنك غضبكي تسكين ايدرم معناسنه
ص انقص شعره ريزيده شد موي قيل دوكلدي يقال حصت البيضة راسه
فانحص ض انغض طرفه فرو خوابيده شد چشم او آنك كوزي يومولدي انفض
پراكنده شدند طاغيلديلر ودخي انقض الشيء ديرلر انكسر معناسنه وطوبراق
قپاجقي آلته منفضه ديرلر ورجل قضقاض اي كثير العطاء وعيش قضقاض

قال ابن السكيت

مقاطع عروض

ابن السكيت ديدي كه هزيمه قوميك تفرق وتكسري معناسنه هزيمة القربة دن مأخوذدر قربه صو قوغله قوريدي وپاره پاره اولدي معناسنه منه

اى واسع انقضّ الباذى فرود آمد بازى طوغان اشاغى ايندى ودخى انقضّ الحائط ديرلر
سقط وانقضّ الكوكب غرب معناسنه انهضّ شكسته شد قريلدى يقال هضّه اى كسره
ودقّه فانهضّ وقيريلان نسنه يه هضيض ومهضوض ديرلر ط انحطّ بعد الارتفاع
فرو شد پس از بلند شدن مرتفع اولدقدن صكره اشاغى نزول ايتدى انحطّ السعر بمعنى
نزخ نرخ اشاغى ايندى ودخى انحطّت الناقة ديرلر يوريمكده سرعت ايتدى معناسنه
واول ناقه يه حطوط ديرلر تقول اكل من حلوا بهم فانحطّ فى هوا بهم انغطّ فى الماء
فرو شد در آب صويه طالدى يقال غطّه مقله وغوّصه فانغطّ ع انتعّ القى ء بيرون آمد
قى ء از دهن آغزندن قى ء طشره چيقدى ق اندقّ الشىءُ كوفته شد چين نسنه اوفاق
اولمق دوكلدى ودوكه جك آلته مدق ومدقّه ومُدُقّ دخى ديرلر انشقّ شكافته شد
ياريلدى انفقّ دخى بو معنايه در وفى الصحاح كلّ انشقاق فهو انفقاق انفقّ
كشاده شد آچيلدى انفرج معناسنه فقفاق احمق معناسنه در ك انفكّ العظم
استخوان از بند بيرون شد كميك بندندن آيريلوب چيقدى يقال سقط فلان فانفكّ
قدمه واصبعه ودخى انفكّت رقبته من الرقّ ديرلر عبد آزاد اولدى معناسنه ل
انحلّت العقدة كشاده شد كره دوكوم آچيلدى انسلّ السيف من الغمد بيرون
شد شمشير از نيام قليچ قيننden چيقدى كه سلّ مطاوعيدر انفلّ ثابه شكسته شد
دندان نيشتر ش سيورى ديشى قريلدى انهلّ الدمع فرو ريخت اشك كوز ياشى
آقدى وانهلّ المطر ديرلر يغمور شدت ايله سيلان ايتسه وانهلّت السماء بالمطر ديرلر
بولوتده يغموردن اول رعد آوازى ظهور ايتسه وحوضك ديبنده باقى قلان ماء قليله
هلول ديرلر ابو زيد ديدى كه هلل يغمورك اوليدر وهليقل سمّ معناسنه معرّبدر
وهلاوهل چوق وصافى اولان صويه ديرلر وفى المثل ذهب بذى هليان اول كمسنه
حقنده ضرب اولنور كه غيبت طويله ايله غايب اولوب نه طرفه كتديكى معلوم اولميه
وهلّل الراء والزاء ديرلر راوزايى ياندى معناسنه وهلّل الالف واللام ديمك
جائز دكلدر زيرا حرفلر وزاده تقوّس وارد رهلاله اولدينى كبى م انضمّ اليه
فراهم آمد بدو آنكله برابر كلدى انغمّ پوشيده شد اورتلدى يقال غمّه اى غطّاه
فانغمّ انهمّ كداخته شد اريدى يقال انهمّ الشحم والبرد اى ذاب وهمّ اذاب
معناسنه در يقال همّنى المرض اى اذابنى المعتل العين ب انجاب الغيم وانشقّ
بولوت آچيلدى جوبدن مأخوذدر يرتمق وكسمك معناسنه وجوبه سحابده اولان
فرجه در انسابت الحيّة فى جحرها درآمد ماردر سوراخ خود ييلان آقوب
دلوكينه كيردى سيبدن مأخوذدر آقمق معناسنه يقال ساب الماء اى جرى وصو
آقه جق يره سيب ديرلر وسيب عطا معناسنه در انقابت البيضة بدو واشدخايه
يومرطه ايكى پاره اولوب چاتلدى ت انصات دوان كشيد جوانى او آنك يكتلكى
ممتد اولدى يقال انصات الرجل اذا استوت قامته بعد الانحناء يعنى بلى اكيلمش ايكن
ينه طوغريلدى كويا شبابى ينه عودت ايتدى دخى فانصات ديرلر چاغيران كمسنه



طرفنه عودت واقبال ايتسه ث انماث الشىءُ كداخته شد چين يدآب صووده اريدى ح
انساح فراخ شد واسع اولدى انصاح الشىءُ شكافته شد چين نسنه ياريلدى يقال
صحت الشىءَ فانصاح اى شققته فانشقّ انساح دخى بو معناده استعمال اولنور بيهقى
فانساحت الصخرة حديثنده ديدى كه انساح اصلنده انصاح ايدى سين وصاد اخوان
اولمغله صاد سينه تبديل اولندى ودخى انساح القمر ديرلر استنار معناسنه وتقول
هذه الساحة كانها الساحة صاحه اول صحرادر كه آنده اوت بتمز كه بو ساحه نك
جزئى يوقدر ديمكدن كنايه در د انقاد له كردن نهاد اوكا اطاعت ايدوب سركشليك
ايتدى وفلان سلس القياد ديرلر هميشه انقياد اوزره اولوب بر وجهله مخالفت
ايتمسه ودخى طريق منقاد ديرلر مستقيم معناسنه وانقاد الطريق الى البلد ديرلر شهره
ايصال ايدر طوغرى يول اولسه ودخى انقاد له ديرلر تواضع ايتدى معناسنه ر انصار
بجنبيد ميل ايتدى كه اكيلدى تعبير اولنور يقال اصاره فانصار اى اماله فمال وبو يونى
اكرى اولان كمسنه يه اصور ديرلر وفى الاساس فى عنقه صور اى عوج وبقردن
برقطعه يه ومسك نافه سنه دخى صوار ديرلر تقول لا انساك متى لاح الصوار
انقار ويران شد ويران اولدى يقال انقارت البئر انهدمت انهار البناء فرود
آمد بنا بنا ييقلدى ز انحاز اليه ميل كرد بدو اكا ميل ايتدى يعنى بر طرف دن
آنك طرفنه عدول ايتدى وانحاز القوم ديرلر طوره قلرى مركزى ترك ايدوب برغيرى
موضعه عدول ايتسه لر وبوندن اقدم بيان اولنمش ايدى كه محاربه وقتنده اكر
انكسار احبا طرفنده واقع اولورسه لايق اولان انحياز واعن العدو ديمك كركدر واعدا
طرفنده واقع اولورسه مناسب اولان انهزموا ياخود ولوا مدبرين ديو تعبير اولنقدر
انماز العظم جدا شد استخوان كميك آيريلدى يقال مزت الشىءَ فانماز اى فرقته
فانفرق س انداس الطعام كوفته شد كندم در خرمن خرمنده بغداى دوكلدى
يقال داسه فانداس انقاس الشىءُ بر قياس روان شد چين نسنه قياس اوزره جارى
اولدى يعنى قياسه موافق اولدى ش انحاش عنه برميد از وى آندن نفرت ايتديكه
اوركدى تعبير اولنور ومايتحاش عن شىء ديرلر فلان كمسنه هيچ بر نسنه دن تحاشى
ايتمز معناسنه ص انقاصت البئر رهيده شد چاه قويى ايچينه چوكدى اصمعى
ديدى كه منقاص كوكندن چيقان ومنقاض طولا منشق اولان نسنه در وابو عمرو ايكيسى
بر معنايه در ديدى ض انقاض العظم باز شكسته شد استخوان كميك قريلوب صاغ
اولدقدن صكره ينه قريلدى واول كميكه منهاض الطوق اولنور وهر وجع كه وجع اوزرينه
عارض اوله اكا هيض ديرلر ع انباع الجبل يازيده شد رسن ايپ قولاج ايله اولچلدى
باعدن مأخوذدر قولاج معناسنه يقال بعت الحبل فانباع انصاع بپراكنده شد
طاغيلدى يقال صعت الشىءَ فانصاع اى فرقته فتفرّق غ انساغ الشراب بكلو فرو شد
شراب شراب بوغازدن كچدى سوغدن مأخوذدر ق انساقت الابل رانده شدند
شتران دوه لر سوق اولندى كه سوردلدى تعبير اولنور وفى المثل اليك يساق

بالفتح كما فى القاموس

بكسر السين

بفتح السين

الحديث برکسنه خاتونی تزوج اتمك ایچون خاتون حضورینه کلوب مرادینی خاتونه افاده
ایدمایکن ذکری قیامه کلدی هرچند دامنی ایله ستر مراد اتدی ممکن اولمیوب حضّار
مجلس دن حیا ایدوب الینی ذکرینك اوزرینه وذکرینه خطاب ایدوب بو مثلی ایراد اتدی
یعنی ای خبیث عجله اتمه بنم خاتونه اتدیکم مکالمه نك فائده سی سکا راجعدر وقت
حلول اتمه دن عجله خصوصنده ضرب اولنور انفاق السّهمُ شکسته شد سوفار تیر اوقیك
کزی قیریلدی یقال فُقْتُ السّهم فانفاق ای کسرتُ فوقه فانکسر واکر اوقه کز یا پدیم
دیمك مراد اولونسه فَوَّقْتُ السّهم دیمك کرك لـ انْتَاكَ علیه التراب ریخته شد بروی
خاك آنك اوزرینه طوپراق دوکولدی انصب معناسنه ثَوْل دن مأخوذدر انْتال
القوم ازجای بجایی نقل کرد ند مردمان قوم بر منزلدن برمنزله کوچدیلر ویقال انْتال
بطنه ای استرخی انثاك سبك ازجای برآمد عجله ایله یرندن قالقدی انهال ریخته شد
دوکولدی هِلْتُ الدّقیق فی الجراب فانهال دیرلر اونی طغارجغه اوجه دن دوکدم معناسنه
وفی المثل محسنة فهیلی برکسنه برخاتونه برطغارجق دقیق امانت وضع ایدوب کندی
صکره بنه خاتونك خانه سینه کلدی کوردی که خاتون مزبور لك طغارجغنه بوشالتمغه
باشلادی بووقت مزبور مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی ای خاتون سن ایو خاتونسن
طورمه دقیقی بنم طغارجغه بوشالت اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که عملنده استقامت
اوزره اوله یعنی بوعمله مداومت واستقامتنه مواظبت ایله المحتل اللوم ج انمحى كك
سترده شد نامه کتاب قازیندی وسیلندی که یازوسی ازاله اولونمقدن عبارتدر
تقول وحاوحها یعنی یازدی ویازدیغنی ازاله اتدی وفی المثل ـ محا السّیف ماقال
ابن دارة اجمعا سالم بن دارة بنی عطفاندن برکسنه در که بعض بنی فزاره یی هجو
ایدوب دیدی که ـ أَبْلِغْ فَزَارَةَ أَنِّی لن اصالحها حتّی ینیك زُمَیلُ امّ دینار • زُمَیل
سالم مزبوری قتل ایدوب دیدی که ـ اناَ زُمَیلٌ قاتل ابن دارة • وَدَاحِضُ المخزاة من ذی
وکمیت وقعهٔ مرقومه یه اشارت ایدوب دیدی ـ ابتْ امّ دینار فاصبح فرجها
حصاناً وقلّدتم قلاید قوزعا خذوا العقل ان اعطاکم العقل قومکم • وکونوا کمن سیم
الهوان فارتعا • ولا تکثروا فیه الضجاج فانه محا السّیف ماقال ابن دارة اجمعا • اول
جبانه حقنده ضرب اولنور که وعید ایدر وفعله کتوره مز ـ انبری له پیش آمد اوده
آنك اوکنه کلدی جوهری اعترض له دیو تفسیر اتدی انسری کشاده شد آچیلدی
یقال انْسَری عنه الهمّ ای انکشف انْفَرَی شکافته شد یاریلدی سابقا بیان اولندیکه
فری اصلاح ایچون شق وافرا فسادا ایچون شق معناسنه در یقال قد افریتَ وما فریتَ
ای افسدت وما اصلحت ض انقضی الامر بسر آمد کار ایش باشه کلدی که تمام
اولدی ودوکندی تعبیر اولنور • یقال انقضی عمره ای نفد وذهب ع اندعی جواب
باز داد چاغران کمسنه یه جواب ویردی اخفش دیدی که عربدن استماع اتدیم که لو دعونا
لاندعینا دیرلر یعنی اکر بزی دعوت اتسه لر ایدی اجابت ایدیك یا خود چاغرسه لر
جواب ویرور ایدیك لـ انجلی الهمّ واشد اندوه غم آچیلدی یعنی زائل اولدی

آنجلی

انجلی الحاوه دروده شد کیاه تره یاش اوت بیچیلدی خلَی قصار ایله یاش اوت معناسنه اولان
خلاوه لفظنك جمعیدر وفی المثل عَبْدٌ وخَلًی فی یدیه هذا عبدٌ تقدیرنده در یعنی بو بر عبددر که
ایکی اللرنده یاش اوت وار در اذکی دولته نائل اولمغله تفاخر ایدن لئیم حقنده ضرب
اولنور وَخَلِیٌّ فی یدیه عبارتیله دخی روایت اولندی انسلی الغمّ واشد اندوه غم منکشف
وزائل اولدی م انْقَمَی علی الامر روی آورد برکار ایشه اقبال اتدی ن انْثَنَی السّیف
عن الضریبة بجسبید شمشیر از زخمکاه قلیج میل اتدی ضرب اولنه جق موضعدن
یعنی ضاربك ضرب اتمك مراد اتدیکی موضعه مصادف اولمدی که یاست کلدی تعبیر
اولنور انْحَنی دوتا شد ایکی قات اولدی المحتل الیین واللوم ز انزوی الجلد
فراهم شد پوست دری منقبض اولدی که بورو شدی تعبیر اولنور دریی آتشه القا
اتدکده اولدیغی کبی وزویت الشیئ دیرلر جمعته وقبضته معناسنه ودخی انزویت عنا
دیرلر برکمسنه بر مجلسده تعبس ایدوب انقباض اظهار اتسه ش انشوی اللحم بریان شد
کوشت آت بریان اولدی واشتوی بو معنایه لغت ردیه در بلکه اشتوی اتخذ شواء
معناسنه در ط انطوی الکتاب نوشته شد نامه نامه طی اولندیکه دوولدی تعبیر
اولنور انطوی علی الحقد وعلی الود نوشته شد برکینه یا بر دوستی عداوت
یا محبت اوزره طی اولندی یعنی درونده برکمسنه یه عداوتی یا محبتی اضمار اتدی
وفی المثل طوبته علی غرّه ثوبك طی اولندقده حاصل اولان بوکونه غرّه دیرلر یعنی آنی
اولکی بوکونی اوزره بوکدوم که تر کیده یا تیمنه بوکدوم تعبیر اولنور فلان
کمسنه یی کندوحالنه ترك اتدیم دیه جك یرده ضرب اولنور والله اعلم وصلی الله
علی سیدنا وآله وصحبه وسلم باب افعلّ یفعلّ افعلالا ب
اخشبّ البعیر سرخ وسپید وسیاه رنك شد شتر دوه قیرمزی وسیاه رنکلو اولدی
والوان ثلثهٔ مذکوره یی جامع اولان دوه یه وباشنك صاچنده قیرمزیلق اولان
کمسنه یه دخی اخشب دیرلر اشهبّ الفرس خنك شد اسب آت بوز رنکلی اولدی
وهی الشهبة خنکی بوز رنکلولك کتب معتبره ده شهبه آتك رنکی بیاض اولوب
ایچنده سیاه اولمقدن عبارتدر دیو تصریح اولونلدی اکهبّ کبود شد کوك اولدی
وهی الکهبة کبودی کوکلك وفی الاساس رجل اکهب اللون متغیره اصمعی کهبه
قهبه کبی بر رنکدر دیدی وقهبه یی سیاهه مائل بوز رنکدر دیو تفسیر اتدی وابن
الاعرابی قیرمزی یه مائل بوز رنکدر دیدی وابو عمرو کهبه یی خالص اولمیان قیرمزی
ایله تفسیر ایدوب قیرمزی یه مخصوصدر دیدی ومصنف اساس ده دیدی که صُهْبَه
سیاهه مائل قیرمزی در دیدی وجوهری صهبه شقره در دیدی ومیدانی صهب
السبال مثلنده دیدی که عبارت مذکوره اعداده ضرب اولنور مثل در سود الاکباد
دخی بوقبیلدندر وتفصیلی دیدیلر که عبارت مذکوره ومدن کنایه در که رومك
لونی صهبه در وروم عربك اعداسی در وبو معنی جوهری کلامنه مناسب درت
اکمتّ الفرس کمیت شد اسب آت کمیت اولدی وقدمر فی قسم الاسامی معناه ت

أَبْغَثُ خاك رنك شد طوپراق رنكنده اولدی آنده غبرت ایله تعبیر اولنور وفی الاساس
صَقْرٌ أَبْغَثُ وَالْبُغْثَةُ الغُبْرَةُ اغبث دخی بو معنایه در ج أَخْرَجُ سیاه وسپیده شد اقلی
قارەلی آلاجه اولدی یقال ظلیمٌ اخرج ونعامةٌ خرجاء وفی عامة الکتب الخرج بیاض وسواد
ح أَمْلَجُ سپید سیاه آمیخته شد سیاه ایله مخلوط بیاض اولسه وبو وجه اوزره اولان
صاچه خلیس دیرلر د أَرْبَدُ خاکستر کون شد کل رنکلی اولدی واول رنکه رُبْدَ دیرلر
رُمْدَه دیدکلری کبی یقال نعامٌ أَرْبَدُ ونعامة رَبْدَاء کما یقال أَرْمَدُ ورمداء ر أَحْمَرُ
سرخ شد قرمزی اولدی وَهِيَ الْحُمْرَةُ سرخی قرمزیلق أَخْضَرُ سبز شد یشل اولدی
وَهِيَ الْخُضْرَةُ سبزی یشل اولمق ودخی فلانٌ أَخْضَرُ دیرلر کثیر الخیر معناسنه وسیاه
جاریه دن طوغان ولد کذلك ملوك یاننده قفاسنه سیله وورد قلری مسخره یه
أَخْضَرُ القفا وجلوحه اخضر البطن واهل حانته اخضر النواجذ دیرلر وکیجه یه
اخضر الجناحین اطلاق ایدوب طارعنا اخضر الجناحین دیرلر معنی اللیل معناسنه أَصْفَرُ
زرد شد صاری اولدی وَهِيَ الصُّفْرَةُ زردی صاریلق أَغْبَرُ کرد کون شد توز رنکلو
اولدی وَهِيَ الْغُبْرَةُ کرد کونی توز رنکلولك وَهُوَ الْأَغْبَرُ کرد کون توز رنکنده اولان
نسنه وجاؤا علی ظهر الغبراء والغبیراء دیرلر بیاده کلدیلر معناسنه وما اظلت الخضراء
وما اقلت الغبراء دیوب ابد دن کنایه ایدرلر ویقال غبّر غبر ای دارس وفی المثل
ما یشق غباره جمله یه سبقت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور یعنی بر مرتبه سبقت ایتدیکه
غباری کورونمز اولدی پس غباری کورونمز که حتی شق اولنه وممکن در که غباری اکرچه
محسوس در لکن بر فرد آکا لاحق اوله مدوغندن غباری شق اولنه مز س أَخْلَسُ سیاه
شد که بسرخی زند قرمزی یه مائل سیاه اولدی که بزم لسانمزده آت ده کسمانه طوروسی
تعبیر اولنور واول آته أَخْلَسُ دیرلر أَرْبَشُ سرخ شد که بسیاهی زند سیاهه مائل
قرمزی اولدی واول رنکه رُبْسَه واول آته أَرْبَشُ دیرلر دُبْسَةٌ وَأَدْبَسُ دال مهمله ایله دخی
بو معنایه در ش ابرش رخش شد رخش اولدی که رخش فارسیده برش معناسنه در
عربیده که آتك کندور نکنه مخالف نقطه لی اولمقدن عبارت در وصاحب مجمع دیدیکه
رخش آقدن وقرمزیدن مرکب رنکدر فردوسی بیخشای بر من توای دادبخش
که ان خون دل کشت رخساره رخش واول آته ابرش دیرلر ض أَرْفَضَ الدَّمْعُ فرو
دوید اشك کوزیاشی آقدی ارفضاض آصلنده پراکنده وپریشان اولمق معناسنه در
یقال لِلشَّوْقِ الیك فی قلبی رکضات ولحبك فی مفاصلی رفضات که رفضت الابل
دیرلر مرعی ده دوه متفرق اولسه وتقول دهری من ذلك ما انقض منه ظهری وارفض
منه صدری ط أَرْقَطُ سیاه وسپیده شد آقلی قارەلی آلاجه اولدی واول نسنه یه أَرْقَطُ
دیرلر آساس ده دیدی که رقط اولدور که سیاه وبیاض یاخود قرمزی وصاری
نقطه لردر که قویننده وطاووقده وپیلانده اولور ظ أَلْمَظُ الفرس سپید شد لب
زیرین اسب آتك آلت طوداغی بیاض اولدی واول آته المظ دیرلر واول آت که
اوست طوداغی بیاض اولوب بورنی طرفنه ممتد اوله آکا ارثم دیرلر ق أَبْلَقُ الفرس

بیسه شد

بعضی اغبثات ابغثات دن
مقلوب در دیدی منه

وفی الاساس اخماء الباس ای اشته
ورجل احم ای الاسلوح منه

ترکیبین تحریف ایدوب چکه دیرلر
بز طوقور منه

بانضاوت اکل الدیکی ایچون
منه

صاحب وقات اغبری وبزه ایله
تعنیب اتدیکه قورآت معکسدر
منه

کذا فی الاساس فی مادة ربس
منه

یقال ارثم الفرس یعنی اوست طوداغی
وصه مشروح اوزره بیاض اولدی
منه



بیسه شد اسب آت آلاجه اولدی واول آته أَبْلَقُ دیرلر که بَلَقٌ وَبُلْقَةٌ آقلی قارەلی آلاجه لق
معناسنه در وفی المثل یجری بُلَيْقٌ وَیُذَمُّ بُلَيْقٌ بر فرسك اسمیدر که جمله آتلری سبقت
ایتمش ایکن ینه تعییب اولنور احسان ایدن کمسنه ذم اولنسه ضرب اولنور ق أَزْرَقَتْ عینه
کبود شد چشم او آنك کوزی کوك اولدی وآکا ازرق وفارسیده شکربه چشم دیرلر ك
أَرْمَكَ البعیر سخت سرخ شد شتر دوه زیاده قرمزی اولدی که شدتِ حمرتندن سیاهه
مائل کورینور واول لونه رمکه واول دوه یه أَرْمَكُ دیرلر ل أَخْضَلَ خَدُّهُ بالدَّمْعِ ترشد
رخش باشك یوزی کوزیاشیله یاش اولدی واول یوزه مُخْضَلٌ دیرلر أَشْعَلَ الفرس
سپید شد برخی از دنبال اسب آتك قویروغنده بر آزی آق اولدی قویروغك لونی
قرمزی اولورسه آکا بیاض مداخله ایتمکه شُعْلٌ واول فرسه دیرلر واکر قویروق جمله یا اطرافی
بیاض اولورسه اول آته أَصْبَغُ دیرلر أَرْذَلَ سست شد ضعیف اولدی م أَدْلَمَ سیاه شد
قاره اولدی یقال ادلم الرجل والحمار ای اسود وفی الاساس رجل آدلم اسود طویل ودلمه
فیلك لونه دیرلر دیدی ادهم الفرس سیاه شد اسب آت سیاه اولدی دُهْمَة سواد
معناسنه در واول آته ادهم دیرلر أَقْتَمَ کردکون شد که بسرخی زند قرمزی یه مائل توز
رنکنده اولدی المعتل العین بالواو ج أَغْوَجَ کژ شد اکری اولدی قوسه وسفر
سبی ایله ضعیف اولان ناقه یه عُوجا دیرلر د أَسْوَدَ سیاه شد سیاه اولدی وَهُوَ
السَّوَادُ سیاهی قاره لق وسیاه اولان نسنه یه أَسْوَدُ دیرلر که تصغیری أُسَیْدٌ وَأُسَیْوِدٌ
کلور یعنی سیاه اولمغه قریب اولان نسنه أَقْوَدَ دراز کردن شد اوزون بوینلی اولدی
وصیرتی وبو یونی اوزون اولان فرسه أَقْوَدُ وشدید العنق اولان کمسنه یه دخی
أَقْوَدُ دیرلر وطعامنه بخل ایدن لئیمه أَقْوَدُ دیدکلری شدید العنق اولان کمسنه یه تشبیه
طریقیله در زیرا بو یونی شدید اولان کمسنه ایکی طرفنه التفات ایتمز وبخیل دخی
اکل طعام ایدر ایکن اطرافنه نظر ایتمز تا که برکمسنه یی کوروب آنی طعامنه دعوت
ایتمك اقتضا ایدر دیو ر أَحْوَرَتْ عَیْنُهُ سیاه شد چشم او آنك کوزی سیاه
اولدی وقسم اسماده ذکر اولندی که احور اول کمسنه در که کوزینك سیاهی زیاده
سیاه وبیاضی زیاده بیاض اولان کمسنه در إِزْوَرَّ عَنْهُ بجسبیه از وی آندن میل ایتدی
بازکشت عبارتیله دخی تفسیر اولندی أَعْوَرَتْ عَیْنُهُ کور شد چشم او آنك کوزی
کور اولدی ل أَحْوَلَتْ عَیْنُهُ کژ شد چشم او آنك کوزی اکری اولدی که آکا أَحْوَلُ
دیرلر المعتل العین بالیاء ض أَبْیَضَّ سپید شد آق اولدی وَهُوَ الْبَیَاضُ سپیدی
آقلق وَهُوَ الْأَبْیَضُ سپید آق اولان نسنه المعتل العین واللام ع أَرْعَوَی
عَنْ جَهْلِهِ بازکشت از نادانی خود جهلندن رجوع ایتدی یَرْعَوِي بازکردد رجوع
ایدر إِرْعِوَاءٌ بازکردیدن رجوع ایتمك وَهُوَ مُرْعَوٍ باز کردنده رجوع ایدیجی
کمسنه وَهِيَ الرُّعْیَا رانك منحیله والرَّعْوَی رانك فتحیله بازکردیدنی رجوع
مخفی اولمیه که ارعوی لفظنك تاء ثیسی رعاء عودر که آصلی واوی اولمغله افعلول
بابنه نقل اولندقده ارعو اولمق لازم ایکن ارعوی کلدیکی ظاهرا قیاسه مخالف اولمغین

سائر تصرفاتنی دخی بیان اتدی تا که کیفیت استعمالی معلوم اوله والله سبحانه اعلم وا...
باب افعال یفعال افعیلالا ب اشهاب الفرس خنک شد اسب آت ب...
اولدی اکهاب کبود شد کوك اولدی ت اشخات الجرح فرونشست آماه دیش یاره ...
شیشی ساکن اولدی معلوم اوله که لفظ سخت اصطلاح عربده شدید معناسنه شاید
آصلی فارسیدر لحیانی دیدی که حبّ سخت دیرلر شدید معناسنه که فارسیده گرمای سخت
دخی بو معنایه در و دیدی که عرب کاهی عجم لغتنی استعمال ایدرلر لفظ بلوسی مینح مثلو
استعمال اتدکلری کبی اکمات الفرس کمیت شد اسب آت کمیت اولدی ج ابلاخ هو ...
ظاهر و واضح اولدی وفی الصحاح کل شیء وضح فقد ابلاخ ابلیجاجا الهاج اللبن
نزدیك شد شیر بانکه سخت سپبر شود سود قویولمغه قریب اولدی سوده مخصوص
دکلدر و دخی الهاجت عینه دیرلر کوزلرینه نوم غلبه اتسه ت ابهات اللیل بیشتر شب
کذشت کیجه نك چوغی کچدی و دخی کیجه اوزون اولدی و کیجه نصفنه بالغ اولدی
معناسنه دخی کلور لکن معنای اخیر صوابه قریبدر زیرا بهرة اللیل وسط اللیل
معناسنه در اخمات سرخ شد قیرمزی اولدی اخضاد سبز شد یشل اولدی اصفاد
زرد شد صاری اولدی ن ارماق بجنبیه حرکت اتدی یقال ضربه فما ارمأن ای ما تحرك
اول عسکر که زیاده کثرتنده اطرافده متحرك و مضطرب اوله اکا دمانه دیرلر
فاجره خاتون دمانه دیدکلری کوزیله قاشیله رمز و ایما اتدیکی ایچوندر یقال
جاریة غمازة بیدها همازة بعینها لمازة بفمها دمازة بحاجبها س املاس
نشو شد طاینجق اولدی ق ازداقت عینه کبود شد چشم او کوزی کوك
اولدی ل اخضال الشجر بسیار شاخ و برك شد درخت چوق بداغلی و ورقلی اولدی
اغلج م ادهام سیاه شد سیاه اولدی المعتل العین بالواو د اسواد سیاه
قره اولدی ل احوالت عینه کژ شد چشم او کوزی اکری اولدی و بالیاء ض
ابیاض سپید شد آق اولدی باب تفعل یتفعل تفعلا ء تبدأ
فی العمل آغاز نهاد در کار ایشه ابتدا اتدی که شروع اتدی تعبیر اولنور تبرأ منه
بیزار شد از وی آندن بری اولدی تبطأ درنك کرد اکلندی که کیج کلدی تعبیر
اولنور وفی المثل ابطأ من غراب نوح ع م حضرت نوح غرابی ارسال اتدی که
روی زمین طوفاندن منکشف اولمغه باشلدی می دیو نظر ایلیه کاکاه بر جیفه یه
مصادف اولوب آنی اکله مشغول اولمغله خبر کتورمدی حضرت نوح غرابه خوف ایله
دبدعا اتدی لهذا غراب انسانه الفت اتمز تجرأ علیه دلیری کرد بروی اکا
جرأت اتدی و کستاخلق اتدی معناسنه دخی کلور تمرأ مرؤت جست مروت
ابسته دی یعنی مروت ارباب بنده دکل ایکن اظهار مروت ده تکلیف اتدی مروت
و مروت کمال رجولیتدن عبارتدر و دخی فلان یتمرأ بنا دیرلر بزم نقصانات
و عیبمز سببیله کندو ایچون مروت پیدا اتمك استر معناسنه که کویا همیشه بزم
نقصان و عیبمزی تجسس ایدر که کندو صاحب مروت اوله تخرأ الشیء پاره پاره

جوهری مروت انسانیة دردیدی

وفی الاساس تمزأ المال ای تمزق

ارفادا اللبن دخی بو معنایه در وفی الصحاح
ارفاد اللبن ارغیدادا ای اختلط
بعضه ببعض ولم تتم خثورته

کذا قاله البیهقی والزوزنی

مراد حرکت ضعیفه در
منه





تجیجه سننه چزچز و بولوك بولوك اولدی تجشأ آروغ زد کیردی وهو
تجشاء آروغ ککیرمك فیروزآبادی دیدی که تجشؤ معده نك تنفسی معناسنه در
وبعض کتب لغتده خصوصا مغربده تجشؤ تکلف جشادن عبارتدر دیو تصریح
اولندی تجشأ لقمان من غیر شبع مثلنده واقع اولان من غیر شبع عبارتی ظاهر
تجشأ تکلف الجشاء اولمه سنی تأیید ایدر و مراد لقمان عادیدر که کثرت اکل ایله
مشهوردر مصنف مستقصیده اکل من لقمان مثلنده دیدی که لقمان من بودك
عادتی بوایدی که وقت صباحده بر جزور و وقت شامده بر جزور اکل وصبح و مسا
میاننده بر دوه کوچکی اکل ایدر ایدی بر کون ایکی دوه و بر دوه کوچکی اکل اتدکدنه
مکرر خاتونی ایله مجامعت مراد اتدی و بر وجهله خاتونه قریب اوله میوب دیدی که
ای خاتون بن سکا نیجه قریب اولمق ممکن اولورکه سنك ایله بنم میاننده ایکی دوه
وار دیو مثل اول اول اولکمسنه حقنده ضرب اولنورکه علمك آلات و اسبابنه مالك
دکل ایکن ادعاء علم ایدر و دخی تجشأته البلدة دیرلر بر کمسنه یه شهرك آب و هواسی
موافق اولمسه تخطأ خطا نمود از خویشتن با آنکه بر صواب بود بر مسئله نفس الامره
مطابق ایکن آنی اول وجه اوزره تکلم اتدی که کویا اول مسئله ده خطا اتدی مع هذا که
صواب اوزره در حاصلی خطاده تکلف اتدی و تخطأ اخطأ معناسنه دخی کلور
وفی المثل مع الخواطئ سهم صائب یعنی نشانه یه اصابت اتمین سهملرده اصابت
ایدن سهم دخی بولنور اکثریا خطا و کاهی طوغری سویلین کمسنه حقنده ضرب اولنور
تبضیل بخیل اولان کمسنه کاهی احسان اتسه ضرب اولنور دیدی تدفأ بثبنیه
تیز پیدی که ایصندی تعبیر اولنور تدفأ بالثوب دیرلر ایصنمق ایچون اثواب
کیسه تفقأ شکافته شد یارلدی یقال تفقأت السحابة ای تشققت و یقال
تفقأ و السابیاء عن الولد تفقؤه فتفقأت مجد الدین دیدی که فاقیا سابیا
معناسنه در سابیاء اول یوفقه دریدر که ولد تولد اتدکده بورنك اوزرنده
اولورکه آنی شق اتمسه لر ولد هلاك اولور و بر کمسنه زیاده عاجزدر دیه جك
برده فلان لا یرد الراویة ولا ینضج الکراع ولا یفقئ البیض دیو ضرب مثل ایدرلر
تقرأ بهیز کرد پرهیز و زهد اتدی وفی الاساس فلان قرأ و قاری
ناسك عابد قال جریر بیت یا ایها القاری المرخی عمامته هذا زمانك انی قد مضی
وقد تقرأ ای تنسك تلکأ عن الامر پای کشید اکلدی ایشده آیاق چکدی
یعنی بطؤ و توقف اتدی یقال تلکأ عن الامر تلکؤا ای تبطأ و توقف و فیه
تلکأ تملأ تأخیر خواست مهلت ایستدی کلوءة دن مأخوذدر تأخیر معناسنه
تکلؤت و استکلؤت بو معنایه در و یقال ان الکلوء تذیب شحم الکلوة تملأ
پرشد طولدی امتلأ معناسنه یقال امتلأ بطنه و تملأ من الطعام و الشراب
و تملأ شبعا و غیظا تنبأ دعوای نبوت کرد پیغمبرلك دعوا اتدی تهرأ اللحم
اذا استخفوان جدا شد کوشت از نیك بختن آت غایة طبخ اولنمغله کمکدن آیرلدی

قاله مجد الدین

کذا فی التاج

کذا فی ...

کذا فی الصحاح والمغرب

کذا فی الاساس

جمع کلوة بمعنی الکلیة

نسخه

واول آته هرئ دیرلر و برکسنه فحش وقبیح سویلسه هرّا دفی منطقه هرءا دیرلر واول کلاوره
هرآء دیرلر وفی الاساس منطقٌ هرآءٌ ای فاسدٌ تهزّأ بِهِ افسوس کرد اورا آنی استهزا
اتدی هزؤٌ وهزوٌ سخریه معناسنه در وهزؤه زانک سکونیله چوق استهزا اولنان
وهزوه زانک فتحیله خلقی استهزا ایدن کمسنه در و دنیاده باد اولان صباح وقتنه غدا
هازئه دیدکلری کویا خلقی دیرتمک ومنقبض اتمکله آنلری استهزا ایدر تهنأ الطعام
وبالطعام گوارنده یافت خوردنی را طعامی هضم اولیجی بولدی یعنی طعام کندویه
سهولت ایله هضم اولدی و هرنسنه که بلا زحمة واصل اوله آکا دخی هنیءٌ دیرلر وعرب
زمان جاهلیت ده برکسنه نک قیزی طوغسه هنیئًا لك النافجة دیو تهنئه ایدرلر ایدی
نافجه مالی زیاده ایدیجی معناسنه در قیزه نافجه دیدکلری کثرت ماله سبب اولمق ملاحظه سیله
زیرا بیدوی آنی تزویج اتدکده مهرنی اخذ ایدوب قدیمی اولان مالی چوق اولور وفی المنتخب
هنیئًا لیسخام ما اکل سخام برکلبک اسمیدر یعنی کلب مزبور لک آکلی اتدیکی سهولت ایله
هضم اولسون اعدانک مال ومواشیسی هلاک اولدوغنه شماتت وقتنده ضرب اولنور
تأدّب ادب آموخت ادب اوکرندی تألبوا گرد آمدند جمع اولدیلر یقال تألّبَ
الجیشُ ای تجمعوا وصاروا علیه ألبًا واحدًا دیرلر برکسنه نک عداوتنه اتفاق اتسه لر
تأهّب للعدوّ ساخته شد برای دشمن دشمن ایچون تدارک کوروب مهیا اولدی
واول تدارکه اهبه دیرلر عدّه دیدکلری کبی تترّب خاک آلود شد تراب ایله آلوده اولدی
تثقّب سوراخ شد دلوک اولدی که دلیندی تعبیر اولنور یقال ثقّب الحلم الجلد فتثقّب
وهذا اهاب متثقب تجنّبه از وی کرانه کرفت آندن بعید اولدی وفی المثل تجنّب
روضةً واحال یعدو شقاوتی راحت اوزرینه ترجیح ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور
تحزّبوا علیه کروه کروه شدند بروی آنک اوزرینه کروه کروه تجمع اتدیلر وفی
الاساس حزّب قومه فتحزّبوا ای صاروا طوائف تحسّب الخبر خبر جست خبر تجسس
اتدی خرج یتحسّب الاخبار دیرلر خبر بلمک ایچون چیقدی معناسنه حسبان علم موضعنه
وضع اولدی ظن علم مقامنده وضع اولندوغی کبی تحلّب فوه روان شد آب دهن او
آنک آغزینک صویی آقدی وفی الاساس تحلّب الماء ای سال حلب اصلنده سود
صاغمق معناسنه در فلان محلِّب ومحلَب دیرلر برکسنه نک دومه لی ادکلک ودیشی
طوغرور معناسنه زیرا دیشی اولانی صاغار وادکلک اولانی صاتار لهذا مواشی
صاحبنه دعا مقامنده احلبت واجلبت دیرلر ومحلب سود صاغه جق ظرف در یقال
اجد من هذا المحلب دیح المحلب تذنّب المعتم دیشه فروکذاشت عمامه بیجنده
صارق صاریان کمسنه صاروغک صچاغنی آشاغی صالدی وهما لذنب دیشهٔ عمامه
صاروغک صاچاغی ذنب اصلنده قویروق معناسنه در که صاریغک فضله سنی
قویروغه تشبیه طریقیله در ودخی تذنّب علی فلان دیرلر فلان کمسنه یه جنایت وجرم
اتدی معناسنه تجنی وتجرّم دیدکلری کبی وفلان کمسنه اول مرتبه سرعت اتدی که
بر وجهله آکا لحوق ممکن اولمدی دیه جک یرده رکب ذنب الریح وآثر خسیس ایله قناعت



اتدی دیه جک یرده رکب ذنب البعیر دیو ضرب مثل ایدرلر بنم ایله فلان کمسنه میاننده
عداوت وار در دیه جک محلده بینی وبین فلان ذنب الضب دیو ضرب مثل ایدرلر ودخی
تذنّبت الوادی دیرلر دره نک اشاغیسنه کلدیم معناسنه ترقّبه چشم داشت اورا
آکا منتظر اولدی ترکّب السنان فی الرمح استوار شد سرنیزه مزدراق دموری
مزراق اغاجنه محکم وضع اولندی وفی الاساس ترکّب الفص فی الخاتم والسنان فی القناة
فترکّب ترهّب رهبانی کرد غایت زاهدلک اتدی یقال ترهّب فلان ای تعبّد
فی صومعته تسحّب علیه ناز کرد بروی آکا ناز اتدی وسحب اصلنده برنسنه یی
چکوب زمین اوزرینه سورمک معناسنه در وتسحبت الطعام دیرلر چوق اکل اتدیلر
معناسنه وچوق اکل وشرب ایدن کمسنه یه سحوب دیدکلری لقمه یی کندو طرفنه جر ایدوب
اصحابندن منع اتدیکی ایچوندر واقت عنده سحابة نهاری دیرلر بوتون کون یاننده
اوتوردوم معناسنه آصلنده بولوتک کوننده دیمک ایدی صکره هرکون ایچون ضرب مثل
اولندی تسلّبت جامه سوک پوشید زن خاتون ماتم لباسی کیدی وهو السلاب
جامه اوسی ماتم لباسی معلوم اوله که خاتونک ماتم کیدیکی میت هرکیم اولورسه
اولسون اول وقت خاتونک کیدیکی لباسه سلاب وخاتونه مسلّب دیرلر واکر میت
مزبور زوجی اولورسه خاتونک کیدیکی ماتم لباسنه حداد وخاتونه محدّد دیرلر
پس تسلیب وسلوب عام واحداد وحداد خاص اولور واسلوب طریق معناسنه در
سلکت اسلوب فلان دیرلر آنک یولینه کتدیم معناسنه وبرکسنه زیاده تکبرندن
صاغنه صولنه نظر اتمیوب مشی ایلسه آکا انفه فی اسلوب دیرلر که ترکیده برون
طوغرو سنه کیدر تعبیر اولنور تشرّب الثوب العرق یکیدی جامه خوی را جامه
دری آمدی یعنی بدندن چیقان عرق ثوبه نفوذ اتمکله ثوب کویا عرقی صوردی که
نمناک اولدی تعبیر اولنور تشعّب پراکنده شد پریشان ومتفرق اولدی شعوبی
اول کمسنه در که عربک شاننی تصغیر وسائر خلقی آنلرک اوزرینه ترجیح ایدر یقال
هو شعوبی من الشعوبیة تطرّب طرب کرد طرب اتدی تطلّب الشیء بجست چیزرا
نسنه یی طلب اتدی بعض کتب ده تطلّب لفظی الطلب مرة بعد اخری دیو تفسیر
اتدی تعتّب علیه خشم کرفت بروی آکا غضب اتدی وفی المثل العتاب قبل العقاب
برکسنه دن برجرم ظهور اتدکده اولا آنی عتاب طریقیله زجر ایله متنبه اولمزسه
عقاب طریقیله منع وزجر ایله دیه جک یرده ضرب اولنور وحکمای سلف دیدیلر که
العتاب خیر من مکتوم الحقد ودخی تعتّب فلان دیرلر قاپونک عتبه سینه ملازمت
ایدوب آندن منفک اولمدی معناسنه تعجّب منه شکفت داشت ازوی آندن تعجب
اتدی تعرّب بیابانی شد صحرا نشین اولدی اعراب کبی ودخی تعرّب دیرلر عربه تشبه
اتسه تعزّب بی زن شد خاتونسز اولدی تعصّب له خصومت کرد بوی آکا
خصومت اتدی وهی العصبیة خصومت تعصّب بالعصابة ببست پیشانی را
پیشانی بند الین باغلویه جق بز ایله آلنی باغلودی که عصابه باش باغلویه جق

بزدن خاصّةً وسائر اعضاسنی باغلیه جق بزه عِصاب تسمیه اولنور وتاج وعمامه یه دخی
عِصابه دیرلر وسلف برکسنه‌یی کندولرینه سیّد وملك اتّخاذ اتسه باشینه عمامه یا تاج
وضع ایدرلر ایدی لهذا عَصَّبُوهُ دیرلر فلان کمسنه‌یی کندولرینه سیّد یا مالك اتدیلر معناسنه
تَعَقُّبٌ اوردبکرفت بکناهش آنی صدوریدن کناهی سببیله مؤاخذه اتدی ودخی تَعَقَّبَ
عن الخَبَر دیرلر برخبرده شبهه سی اولمغله مکرّر سؤال اتدی معناسنه وتعقّب رأیه
دیرلر اتدیکی رأیك عاقبتی ممدوح بولسه تَقَرُّبٌ بنزدیك افتاد غربه دوشدی تَغَلُّبٌ
عَلَيهِ غالب شد بروی آنك اوزرینه غالب اولدی تقرّب الیه نزدیکی جست بوکه
آکا قریب لك طلب اتدی وحضرت اللهه تقرّب طلبی ایله صرف اولنان ماله قربان
دیرلر ودخی برکمسنه برکمسنه یه عجله ایله دیه جك محلده تقرّب تقرّب دیو
چاغرور تَقَضُّبٌ بریده شد کسلدی یقال قضّب فضول الکرم فتقضّبت ای قطعها
فتقطعت تَقَلُّبٌ برکردید دوندی تقلّب المریض علی الفراش دیرلر خسته فراشنك
اوزرنده غایة اضطرابندن کاه بویانینه وکاه اویانینه دوشسه وفلان کمسنه‌نك زیاده
مضطرب اوله جق قدر دردی یوقدر دیه جك برده ما یه قَلَبَةٌ دیرلر وطوطاغی
منقلب اولان کمسنه یه اَقْلَبُ واول طوطاغه شَفَةٌ قَلْبَاءُ دیرلر تَكَبَّبَتِ الخَيلُ کروه کروه
شدند لشکر عسکر کروه کروه اولدیلر تَكَذُّبٌ دروغ کفت بتکلّف تکلّف ایله یالان
سویلدی که قصدًا یالان سویلدی تعبیر اولنور تَكَسُّبٌ بتکلّف کسب کرد تکلّف ایله کسب
اتدی یقال فلان یتکسّب بالشعر تَلَعُّبٌ به بازی کرد باو آنکله اوینادی وتلعّبت به
الهموم دیرلر برکمسنه اکثر اوقاتده غمدن خالی اولمسه تَلَقُّبٌ به بالقب شد
بفلان چیز فلان نسنه ایله لقبلندی که لقب‌نك مطاوعیدر یقال لقّبته بکذا فتلقّب
وهو متلقّب به وتقول الجار احقّ بصقبه والمرء احقّ بلقبه تَلَهَّبَتِ النّارُ زبانه
زد آتش آتش علولندی ولهیب ولُهَبان ولهبان آتش علولنمکدن عبارتدر ورَجُلٌ
لَهْبَانُ ولَهْثَانُ دیرلر عطشان معناسنه تَنَسُّبٌ دعوی خویشاوندی کرد قرابت ادّعا
اتدی وفی الاساس تنسّب الیّ ای ادّعی انّه نسیبی قال ــه واقرب القریب من یقرّب نفسه
لعمر ابیك الخیر لا من تنسّبا تَنَقُّبٌ روی بند بست زن خاتون نقاب باغلودی
وایکی کمسنه حلقك نظرنده برابرلردر دیه جك برده هما عند النّاس فی نقاب واحد
دیرلر ونُقْبَه نطاق کبی بر ازاردر لکن آنده اوچقور موضعی واردر وجه بك اولندی
دخی نُقْبَه دیرلر فلان یضع الهناء مواضع النّقب دیوب هر شیئه اصابت ایدر ماهر
کسندر معناسی مراد ایدرلر تَنَكُّبُه وتنکّب عنه بیك سو شد ازوی آندن برجانبه
کتدی تجنّب معناسنه ودخی تنکّب القوس دیرلر قوسی منکبنه کچورسه تَثَبُّتٌ
درنك کرد توقّف اتدی یعنی محکم اولوب متردّد ومتزلزل اولمدی ودخی تثبّت فی
الامر دیرلر برایشده تأنّی اتسه ورَجُلٌ ثَبْتٌ دیرلر عاقل ومتماسك معناسنه بعضیلر
هر حصالنده تقلیل السّقط معناسنه دردیدی تَزَمُّتٌ باوقار شد وقار صاحبی اولدی
ووقور اولان کمسنه یه ذمیت دیرلر تَعَنَّتَ الرَّجُلُ زلّت جست مرد عیب وخطا طلب

هکذا اما قال البیهقی والزوزنی وبعض
نسخ کتاب ده واقع اولدی تقرّب
الی الله بکذا نزدیکی کرد بخدای
بفلان چیز حضرت الله فلان نسنه
سببی ایله تقریب اولدی ومن القربان
نزدیکی قربیلك قربات جمع

کذا فی التّاج جوهری تجمّعت ایله
تفسیر اتدی

اساس وقاموس تفسیرلرینه موافقدر
لکن بیهقی وجب جوهری لعب بدرع بعد
اخری عباراتیله تفسیر اتدیلر

یقال صقبت داره صقبا ای دنت
وفی الحدیث الجار احقّ بصقبه



اتدی رجل یقال جاء متعنّتا اذا جاء یطلب زلّتك مطرّزی دیدی که عنت مشقّة وشدّت
معناسنه در اَعْنَتَهُ دیرلر برکمسنه‌یی تحمّل ایده میه جکی زحمته القا اتسه وتعنّته فی السّؤال
دیرلر تلبیس وجهی اوزره سؤال اتسه ولا ینبغی للقاضی ان یتعنّت الشّهود کلامنده واقع اولان
تعنّت دن مراد بودر که قاضی شاهددن سؤال این که سن بر شهادتی نه محلده تحمّل اتدیك
ومشهود علیه اول وقتده نه کونه ثوب لابس اولمش ایدی کبی بو وجه اوزره سؤال ایله
شاهدی مشقّته القا اتدی تَغَلَّتَ منه برست از وی آندن قورتولدی ودخی تغلّت
علیه دیرلر اوزرینه صچرادی معناسنه توثّب کبی وتغلّت الیه والی صحبته دیرلر آکا مشتاق
اولدی معناسنه تقول لا اری لك ان تتغلّت الیه ولا ان تتغلّت تَلَفَّتَ اِلَیهِ روی
سوی او کرد یوزینی آنك طرفنه چویردی که آنك جانبنه التفات اتدی تعبیر اولنور
وتلفّت التفاتدن ابلغدر لهذا بیهقی التّلفّت الالتفات مرّة بعد اخری دیدی ولفت
اصلده اکمك وبوکمك معناسنه در لهذا اَحْوَل اولان کمسنه‌یه وبربنوزلری قیوریلمش
اولان قویونه اَلْفَت دیرلر ونمیم لغتنده صولاق اولان کمسنه‌یه اَلْفَت دیرلر وبدخوی
اولوب احمق اولان کمسنه‌یه لَفَّات اطلاق اولنور واول خاتونه که برزوجه واروب زوج
آخردن ولدی اوله آکا لفوت اطلاق اولندیغی همیشه ولدینه التفات ایدوب شاننه
اهتمام اتدیکی ایچوندر تَمَقَّتَ الیه دشمنی نمود اول آکا دشمنلك اظهار اتدی
مَقْت امر قبیحدن ناشی اولان بغضدن عبارتدر لهذا مان جاهلیتده داتره سنی یعنی
بدرینك زوجه سنی تزوّج اتمکه نکاح المقت دیدیلر ایدی ثـ تَحَدَّثُوا بیکدیکر
سخن کفتند بری بریله سوز سویلشدیلر تَحَنَّثَ عبادت کرد عبادت اتدی ودخی تحنّث
عن القبیح دیرلر قبیحدن احتراز اتدی معناسنه تأثّم کبی وفی الحدیث کان رسول الله
صلّی الله علیه وسلّم یتحنّث فی حراء ای یتعبّد ویتأثّم وتحنّث تحنّف معناسنه قریب
اولمغله حرف ثا حرف فا دن بدلدر دیدیلر بیهقی دیدی که حنث ذنب معناسنه
اولمغله تحنّث القی الحنث عن نفسه معناسنه منجر اولور تَخَنَّثَ فی کلامه نرمی
کرد درسخن کفتش سوزسویلکده آهسته لك اتدی وتخنّث اصلنده ایکی بوکولمك
معناسنه در لهذا مخنّثه مخنّث تسمیه اولندی وبرنسنه ده لین واسترخا اولمسه ایکی بوکولمك
وعبارت مذکوره آصلنده مخنّث سویلدیکی کبی سویلدی دیمکدر که مخنّث اولان کمسنه
کلامنی مردانه مردانه سویلمز بلکه آغزینی بوروب اکوب لین ایله سویلر لهذا بعض
نسخه ده مخنّث وار سخن کفت عباراتیله تفسیر وبعض کتب لغتده تخنّث
لفظی فعل فعل المخنّث عباراتیله بیان اولندی وتقول وتنقّث به فتخنّث وتخنّث
وما تخنّث تَرَبُّثٌ درنك کرد توقّف اتدی که اکلندی تعبیر اولنور تلبّث کبی تَرَعُّثٌ
کوشواره درکوش بطاقندی تقرّط کبی ورَعْثَه ورَعَثَه کوپه معناسنه در که قولاغه
طاقارلر صاح ذو الرّعثات دیرلر خروس صنجه اتدی معناسنه که مراد منقارینك
آلتنده اولان ایکی چاتال قرمزی آت پاره سیدر که عربیده عثنون دیرلر تَشَبَّثَ به
چنك زد بدو آکا پنجه ووروب یاپیشدی تعلّق کبی ودخی تشبّث الهوی قلبه دیرلر

ومنه ما فی حدیث انها لا تغلت
علینا لیتغلّطها

مشتاق بانی

التفات کبی

شرحیه اساس عبارتنه
نادر فهم اولنور

سما منذ افتعل

وفی الاساس مخنّث کلامه
لیّنه

بعض فلان کمسنه اعتقاد اتدیکم ایدی
جنابتدن وفحشدن ایدوب قبیحدن
احتراز اتدی

نوع دیباده صنعه

عَلِقَ به معناسنه تَشَعَّثَ رَأْسُ المِسْوَاكِ پریشان شد سر مسواك مسواكك باشی متفرق وشاخ شاخ اولدی که تل تل اولدی تعبیر اولنور تَلَبَّثَ درنك كرد اكلندی تَمَكَّثَ دیرما تدنج قالدی تلبث معناسنه قریب در وجل تمكيث دیرلر متیندر برامره عجله اتمك معناسنه ج تَبَرَّجَتْ خود را بیاراست زن خاتون كندوسنی تزیین اتدی یقال خرجت متبرجة متفرجة تَبَلَّجَ الصُّبْحُ روشن شد بامداد صباح روشن اولدی ودخی تبلج فلان دیرلر فلان كمسنه كولدی وكولر یوزلی اولدی معناسنه تَحَرَّجَ از كناه یكسو شد كناهدن پرهیز اتدی كه حَرَج اثم معناسنه اولمغله تأثم معناسنی مفید اولور تَخَرَّجَ فِي الأَدَبِ استاد شد در فرهنك ادبده استاد اولدی خرج فلان فی العلم والصناعة دیرلر علمده یا صنعتده ماهر اولسه كه بزم اصطلاحمزده علمده مأذون اولدی وصنعتده باشقه چیقدی تعبیر اولنور وخرجه فلان فتخرج دیرلر فلان كمسنه آنی استاد ایدوب باشقه چیقاردی واو دخی استاد اولوب باشقه چیقمغی قبول اتدی معناسنه واول استاد اولوب باشقه چیقان كمسنه یه خِرِّیج دیرلر یقال فلان خریج فلان یعنی فلان استاد فلان كمسنه نك باشقه چیقمش شاكردیدر تَدَرَّجَ الیه اندك اندك بسوی وی رفت آهسته آهسته فلان كمسنه نك طرفنه كتدی ودرجه الی هذا الامر فتدرج الیه دیرلر آنی فلان امره معتاد اتدی معناسنه ودرج فلان دیرلر مات معناسنه وفلان دراج دیرلر میان قومده نمام ایدر معناسنه تَزَنَّجَ كند شد بلید اولدی كه احمق تعبیر اولنور دباجه دن مأخوذدر بلیدوة معناسنه تَزَنَّجَ پایش بلغزید از سنوبی زمین طایغاجق اولدیغندن ایاغی قایدی تزلق معناسنه تَشَنَّجَ انجوغ كرفت بروش یارش اولدی یقال تشنج الجلد ای تقبض شنج والشنج دخی بومعنایه در تعرج علی الشیء بایستاد بر چیز نسنه اوزرینه مقیم اولدی ودخی تعرج البناء دیرلر بنا میل ایدوب اكیلسه تَعَمَّجَ برخود پیچید قیوریلدی یقال الحیة والسیل یتعمجان ای یلتویان فی مرورهما ویتعوجان تَغَنَّجَتْ ناز كرد زن خاتون ناز اتدی وفی المثل اَغْنَجُ من مُغَنَّقَةٍ كه مراد مراة ناعمه در تَفَسَّحَ فِي مَشْيِهِ كام فراخ زد در رفتنش مشی اتدكی آدیمی واسع اتدی تَفَرَّجَ بر فرج یافت بدو آنك سببی ایله انكشاف بولدی كه كوكلی كوزی آچیلدی تعبیر اولنور بعض نسخه ده تماشا كرد عبارتیله تفسیر اولندیغی بو معنایه مناسبدر یقال لكل غم فرجة ای كشفه قال ربما تكره النفوس من الامر له فرجة كحل العقال تَكَرَّجَ الخُبْزُ كره كرفت نان اتمك متغیر اولوب كوفلندی ج تَبَهَّجَ بر شاد شد بوی آنك سببی ایله مسرور اولدی بَهِجَ دن مأخوذدر فرح معناسنه تَبَدَّحَتْ بخرامید زن دردفتن خاتون صالنه راق یوریدی یقال تبدحت المراة ای مشت مشية حسنة فیها تفكك تَبَطَّحَ درهامون پهن واشد واسع صحراده تمكن اتدی ودخی تبطح السیل دیرلر سیلك مجراسی واسع اولدی معناسنه تَرَجَّحَ المِيزَانُ بجربید ترازو ترازونك بر كفه سی میل اتدیكه آغدی تعبیر اولنور وترجحت الارجوحة بالغلام دیرلر مالت معناسنه وترجح فی القول ای تمثل وبر كمسنه مدح مقامنده فی عقله



رجاحة وفی خلقه سجاحة دیرلر وفی المثل اذا ارجحن شاصیا فارفع یدا ارجحن میل ایدوب دفعة زمینه دوشدی وشاصیا آیاقلرین قالدیریجی معناسنه در یعنی دشمن نسنه ده میل ایدوب زمینه واقع اولسه ایاقلرین رافع اولدیغی حالده آكا تعرض ایدوب اهلاك قیدنده اولمه دشمن ذل واستكانت اتدكده آنی مؤاخذه اتمیوب عفو ایله معامله ایله دیه جك یرده ضرب اولنور ترشح الماء بتراوید آب صو صیزدی وترشح وترشحه صیزدی معناسنه در تقول لرشحة بالجبهة احسن من شحم فی الرئة ترضح الشیء كوفته شد بر نسنه دوكولدی واز بلدی تقول رایتهم یترضحون الخبز ویترضجونه ای یكسرونه ویاكلونه ترقح كسب كرد كسب اتدی یقال ترقح لعیاله ای تكسب وبازركانه رقاحی دیدكلری بو معناده مأخوذدر تسلح سلاح پوشید سلاح كیدی كه سلاحلندی تعبیر اولنور وهر آلت كه جنكه صالح اوله آكا سلاح اطلاق اولنور ولفظ سلاح مذكر ومؤنث استعمال اولنور وفی المثل اخذت اسلحتها ضمیر ایله راجعدر یعنی دوه سمیز اولوب كوزلكمكله صاحبی آنی ذبح اتمكه قیه مز كریا دوه نك سمیزلكی كندویه سلاح اولوب ذبحدن خلاص اولدی كثرة مال سببی ایله محنته دوشن كمسنه حقنده ضرب اولنور وتسلحت الابل دیروب سمنت معناسنی مراد اتدكلری بو معنایه مبنیدر تَصَبَّحَ بامدادان بخفت صباح وقتی اویودی وهی الصُّبْحَة خواب بامدادان صباح اویقوسی جوهری دیدی كه فلان نیام الصبحة والصبحة دیرلر نیام حتی یصبح یعنی صباح اولنجه اویور معناسنه واسم صبحه قوشلاق اویقوسی در دیدی ودخی تصبح دیرلر صبوح ایچدی معناسنه تَصَفَّحَ الشَّيْءَ نیك فرو نكریست بچیز نسنه یه زیاده دقت واهتمام ایله نظر اتدی وتامل ایدوب كویا اول نسنه نك صفحات واطرافنه باقدی وفلان كمسنه میانلرنده وارمیدر دیو قومه نظر اتسه تصفح القوم دیرلر تَفَتَّحَ النَّوْرُ بشكفت شكوفه چیچك آچلدی وتفتح كما هو فتح مطاوعی اولور یقال فتحت الابواب فتفتحت ویقال فناء الله فتح ورباب الله فتح ای فسیح ومفتوح تَفَسَّحُوا فِي المَجْلِسِ فراخ نشستند در مجلس مجلسده وسعت اوزره اوتوردیلر تفصح شیران بانی نمود فصاحت لسان اظهار اتدی كه مراد فصاحتدن تكلفدر یقال فلان یتفصح فی منطقه ای تكلف الفصاحة تَمَدَّحَ بستود خویشتن را كندوسنی مدح اتدی یقال العرب یتمدح بالسخاء ودخی تمدح الی الناس دیرلر بر كمسنه غیریلرك كندوسنی مدحندن محظوظ اولوب طلب اتسه بعض نسخه ده خود را ستودن خواست عبارتیله واقع اولان تفسیر معنای اخیره مناسبدر وجوهرینك تكلف ان یمدح دیدیكی بو معنایی تایید ایدر ودخی تَمَدَّحَتْ خاصرة الماشیة دیرلر ماشیه نك بوكوری زیاده شیشنه ن قابارسه تندحت معناسنه بیهقی دیدی كه بو معنایه اولان تمذحت ذال معجمه ودال مهمله ایله دخی روایت اولندی لكن معجمه ایله اعرفدر تَمَسَّحَ بالارض خویشتن را بمالید بزمین كندوسنی طوپراغه سوردی فج تَبَذَّخَ وتَبَلَّخَ كردن كشی كرد تكبر ایدوب سرفرو اتمدی جبل باذخ دیرلر عالی معناسنه وتبذخ فلان ای تطاول وفی الصحاح تبلخ ای تكبر والبلخاء الحمقاء تَرَنَّخَ سست

تمدد سست اولدی وجماع وقتنده مغشی علیها اولان خاتونه دبوخ دیرلر وتقول منه حتی ترنخ ای ضعف تصرخ بالمطابس اواز برداشت دروقت عطسه دادن اغمیرینی وقت ده زیاده آواز اتدی صراخ صوت وتصرخ تکلف صراخ معناسنه در ویقال التصرخ بالعطاس حمق تضمخ بالزعفران خودرا بیند ودبن عفران کندوینی زعفران ایله اندوده اتدی که زعفران سوریندی وزعفران ایله تطییب اتدی تعبیر اولنور تلطخ معناسنه تفتخ اللحم ازهم جدا شد گوشت آت بری برندن آیریلدی که طاغلدی تعبیر اولنور وتفتخت الفانة فی البئر دیرلر فاره قویویه دوشوب شیشوب اجزاسی بری برندن آیرلسه وبرکسه آفیریلك کوتورمکدن بی تاب اولسه تفسخ فلان تحت الحباء الثقیل دیرلر ومقصود نائل اولمین کمسنه‌یه فسیخ دیرلر تلطخ بالطین آلوده شد بکل چاموراله آلوده اولدی لطخه مطاوعیدر تمرخ بالدهن بیند ودخودرا بروغن کندوینی یاغ ایله سیوادی که یاغ ایله یاغلوندی تعبیر اولنور وکندوینی اکثر اوقات ده یاغلو یان کمسنه‌یه مرخ دیرلر ومرخ زنده وعفاف زند معناسنه درکه ایکی اغاجدر بری برینه سوروب آنلردن آتش چیقار که اعلاسنه عفار واسفلنه مرخ دیرلر وفی المثل فی کل شجر نار واستمجد المرخ والعفار یعنی هر اغاجده آتش موجوددر ومرخ وعفار دخی کندو تحملرینه نسبت آتش اخذ اتدیلر ابو زیاد اعرابی دیدی که مرخ بر شجردر که میان اشجارده آنده زیاده آتش قبول ایدر شجر یوقدر حتی گاه اولورکه بر وادی ده مرخ صیق وملتف اولور ریح هبوب اتمکله بعضی بعضنه سورتمکله آتش حاصل اولوب اول وادی محترق اولور وبو کیفیتی سائر اشجارده مشاهده اتمدیك دیدی استمجادك بعضی بعضی اوزرینه تفضیل او ترجیح وقتنده ضرب اولنور تأکد الامر استوار شد کار ایش محکم اولدی محکم اولمیه که تأکد وتوکد بر معنایه در لکن توکد افصح تبرد بالماء خریشتن را خنك کرد باب کندوینی صو ایله غسل ایدوب سرین اتدی که صووقلندی تعبیر اولنور ودخی لا تبرد عن فلان دیرلر سکا ظلم ایدرسه شتم اتمه معناسنه تبلد کاهلی کرد کاهل اتدی تجلد مقابلیدر یقال تجلد ثم تبلد که مراد تکلف بلادة در وبر کمسنه زیاده حیرتندن متردد اولسه تبلد فلان دیرلر وتحیرت وقتنده الینی صدرینه وضع اتسه دخی تبلد فلان دیرلر قاله البیهقی شعرله ملاحظه اولنورکه صدر معناسنه اولان بلدة دن مأخوذ اوله یقال هو واسع البلدة ای واسع الصدر وفی الاساس ضرب تبلدته علی بلدته ای صفحة راحته علی صدره واکر فلان ایشی اتمزایسك سندن مفارقت ایدرم دیه جك یرده ان لم تفعل کذا فهی بلدة بینی وبینك دیرلر یعنی سندن اول وجه اوزره مباعدت ایدرم که مابینمزده بلودن بر بلده واقع اولور وفی المثل ابلد من ثور خطیب تبریزی طرفة بن العبدك معلقه سی شرحنده دیدی که رجل بلید ومتبلد دیرلر جهل اکا بر مرتبه تأثیر اتسه که اصلا آنده فطانت قالمیه وبلادة وتبلدك اصلی تأثیری متضمن در فی جلده بلد دیرلر دریسنده اثر اولسه ودوه نك کرکره سینه بلدة دیدکلری

ذمینه

زمینه جوك اتدکم زمینه اثر یا خودزمین آنده اثر اتدیکی ایچون انتهی بالمعنی تجرد من ثیابه برهنه شد از جامهایش اثوابندن چیلاق اولدی که صویوندی تعبیر اولنور جرد مطاوعیدر وفی المثل التجرد لغیر النکاح مثلة دقاش بنت عمرو لك زوجی اخلی دن عك لا انظر الیك دیدکده دقاش بو مثلی ایراد اتدی یعنی جماعدن غیری ایچون خاتون صویونمق مثله کبی در شیء موضعنه وضع ایله امر مقامنده ضرب اولنور تجرد للامر بو رش کرد کار درا دامن درمیان ایدوب ایشه کرکی کبی سعی اتدی تجسد تناور شد جسیم یعنی آتلو جانلو اولدی تجلد چابکی کرد چابکلك اتدی مراد تکلف جلادة در وفی المثل التجلد ولا التبلد یعنی سنی جلودة تخلیص ایدر بلودة تخلیص اتمز الزم التجلد ولا تلزم التبلد تقدیرنده در نصب ایله یاخود حقك اونشانك التجلد تقدیرنده در رفع ایله تحشدوا فراهم آمدند مردمان قوم بر یره جمع اولدیلر ورجل محشود محفود دیرلر خلق آنك خدمتی ایچون مجتمع اولوب مخدوم اولمشدر معناسنه وکیجه وقتی اول وجه اوزره یاتدیم که جمیع غموم وهموم اوزریمه تجمع اتدی دیه جك یرده بت فی لیلة تحشد علی الهموم دیرلر تحمد منت نهاد تحمیل منت اتدی مراد تکلف حمد در یقال من انفق ماله علی نفسه فلا یتحمد علی الناس وفی المثل تحمدی یا نفس لاحامد لك یعنی ای نفس حمد اولنه جق عمل ایشله تاکه محموده اوله سین والا یوقدر کمسنه کمسنه‌یی مدح اتمز تاود الغصن بجنبید شاخ از تری اغاج بداغی یاش اولدوغندن میل ایدوب اکیلدی وغصن اءد ای ناعم یعنی بداغ اول ظهور اتدیکی سنه ده اولدیغی کبی بغایت ملایمدرکه ادنی تحریك ایله متحرك اولور وتراءد الشیخ دیرلر یرندن قالقدقدن دیتره یه رك قالقسه تربد روی ترش کرد تعبس اتدی وتربد وجهه دیرلر غضبدن چهره سی متغیر اولسه ربده دن مأخوذ درکه کل رنکلو اولمقدن عبارتدر رمده کبی وتربدت السماء دیرلر بولوتلندی معناسنه ترصده بالمکافات سر راهش کرفت برای پاداش دادن آنك یولی باشینی طوتدی یعنی یولی اوزرنده اوتوروب آکا منتظر اولدی تا آنك اتدیکی احسان مکافات ایلیه ترتبد شد قه باکف شد دهن او اغزی کوپکلندی وترتبا الیمین دیرلر یمینی بلو توقف قایماق ابتلاع ایدرکبی ابتلاع اتدی تزهد زاهد نمود خویشتن را کندوینی خلقه زاهد کوستردی مراد تکلف زهددر تشهد فی الصلوة تحیات خواند در نماز نمازده التحیات اوقودی تشهد آصلنده کلمه شهادت اوقومقدن عبارتدر تصعد فی السلم بر شد بنردبان نردبانه چیقدی ودخی تصعد فی الشیء دیرلر فلان نسنه بکا زحمت ومشقت ویردی معناسنه تعبد لله بنده کی کرد مر خدا را حضرت اللهه قوللوق اتدی تعبده الله بنده کی قبول کرد او را خدای حضرت الله آنی قوللغه قبول اتدی ودخی تعبد فلانه دیرلر بنی قول اتدی معناسنه تقول لا تجعلنی کالبعیر المعبد والاسیر المتعبد وعبودیته تذلل معناسنه در یقال نعوذ بالله من قومة العبودیة والنومة العبودیة صاحب مجمع

نُوْمَةُ عَبُّودٍ مثلنده سرقی دن روایت اتدی که عبّود بر کمسنه ایدیکه برکون اهلنه دیدیکه
بن وفات اتدکده بنم اوزریمده سزنجه ندبه وکریه ایدن جگرلری کوروب وبلمك مراد ایدرم
پس تماوت ایدوب اهلی ندبه وصیحه اتدیلر بعده کوردیلرکه حقیقةً جانینی جان آفرینه
تسلیم ووفات اتمش مفضّل ابو مسلم حرّانی دن محمّد بن کعب قرظی دن مرفوعاً رسول
اکرم صلّی الله علیه وسلّمدن شو وجهله روایت اتدی که عبّود بر غلام اسود درکه ناسدن
اوّل جنّته داخل اولور حضرت الله بر قریه اهالیسنه بر پیغمبر ارسال اتدی آکا عبّوددن
غیری کمسنه ایمان کتورمدی وقومی بر بئر عمیق حفر ایدوب رسول مذکوری آکا القا ونبوتی
اوزرینه بر صخرهٔ صمّا وضع اتدیلر وعبّود مزبور هرکون طاغدن اوطون کتوروب فروخت
وانکله طعام وشراب اشترا ایدوب مزبور قویونك آغزنده اولان صخرهیی قالدیروب طعام
وشرابی اول پیغمبره ادلا ایدر ایدی برکون عادتی اوزره حطب جمعی ایچون طاغه
کیدوب استراحت ایچون جانب آیسری اوزرینه یاتمش ایدی یدی سنه متصلاً اویودی
چون خوابدن بیدار اولدی اوطونی یوکلنوب قریهیه کلدی وفروخت ایدوب مزبور قویویه
کلدی صخرهیی دفع ایدوب پیغمبری آنده بولمادی وعبّود نائم اولدقده قوم پیغمبری
قویودن اخراج اتمشلر ایدی عبّودی سؤال ایدر ایدی قوم لا ندری این هو دیو
جواب ویرورلر ایدی نوم طویل ایله نائم اولان کمسنه حقنده مثل مذکور ضرب اولنور
وَاَنْوَمُ مِنْ عَبُّودٍ عبارتیله دخی روایت اولندی تَعَقَّدَ الرَّمْلُ بسته شد ریك قوم
باغلاندی بریره جمع اولوب پیغلدی واول قومه عقده دیرلر تَعَمَّدَهُ قصد کرد اورا آنی
قصد اتدی که خطا مقابلیدر ودخی تعمّد دیرلر فلان کمسنهیی قصد وآذی اتدی معناسنه
تَعَهَّدَ الضَّيْعَةَ نگاه داشت عقاررا عقاری محافظه اتدی که کوردی کوزتدی
تعبیر اولنور وتعهّد دیرلر احداث عهد یا تجدید عهد اتدی انکله معناسنه تَغَمَّدَهُ اللهُ
بِرَحْمَتِهِ بپوشید خدای اورا برحمت خویش حضرت الله آنی رحمتیله ستر اتدی یا ستر
اتسون استعارهٔ تبعیهٔ مرکّبه قبیلندندر که اول کمسنهیی شیفه ورحمتی غمده تشبیه
طریقیلهدر وتغمّد الثّوب دیرلر کمسنه کوردمسوه دیو ثوبنی اورتسه تَفَقَّدَ بالاَمْرِ
بیکانه شد بکار ایشده بر اولدی که یالکوز ایشلدی تعبیر اولنور تَفَقَّدَهُ جست
وجو کرد نش آنی آرادی که غالب اولان نشنهیی طلب ده مستعملدر وولدینی یا زوجی
غایب ایدن خاتونه فاقد دیرلر تقول انا منذ فاد قتنی کالفاقد ام الواحد تَقَلَّدَتِ
المَرْاَةُ کردن بند درکردن افکند زن خاتون بوینونه قلاده طاقدی وفی المثل تقلّدها
طَوْقَ الحمامة ضمیر خصلت سیئهدن کنایهدر یعنی بد اولان خوی آندن مفارقت
اتمز حمامهنك طوقی حمامهدن مفارقت اتمدیکی کبی بد خصلت آکا لازمدر مفارقته
قادر دکلدر دیهجك یرده ضرب اولنور تَقَلَّدَ الْعَمَلَ درکردن خویش کرد کاررا
ایشی بوینونه اتدی که بوینونه آلدی والتزام اتدی تعبیر اولنور تَكَبَّدَتِ الشَّمْسُ
بمیان آسمان آمد آفتاب آفتاب نصف النّهاره کلدی وتکبّد اللّبن دیرلر سود غلیظ
اولسه تَلَبَّدَ الشَّيْءُ برهم نشست چیز نسنه بری بری اوتوردی یعنی اجزاسی



بری بری اوزرینه کلوب کیچه کبی اولدی که کچه لندی تعبیر اولنور وَلِبْدٌ ولِبْدَه کچه معناسنهدرکه
فارسیده نَمَدْ تعبیر اولنور وآرسلانه ذی لبد دیدکلری قللری بوینونده کچه کبی متراکب اولدیغی
ایچوندر وفی المثل اَجْرَاُ مِنْ ذِي لِبَدٍ وَاَمْنَعُ مِنْ لِبْدَةِ الاَسَدِ وتلبّد التّراب دیرلر یغمور سببیله
طوپراق صیقشسه وتلبّد الطّائر دیرلر قوش ارض اوزرینه چوکسه وفلان کمسنه هرکز تردّددن
خالی دکلدر دیهجك یرده فلان لا یجفّ لبده دیرلر وتلبّد بالارض دیرلر کندوینی طوپراغه ایدوب
ارضه ملاصق اتسه که اکثریا شکار ایدن کمسنهلر ایدرلر وفی المثل تلبّدی تصیدی یعنی
ارضه ملاصق اول که شکار واین سین مقصودده ظفر بولمق ایسترایسك حیله ایله دیهجك یرده
ضرب اولنور وصبیان عرب بیلدیرجین صید اتمك مراد اتدکلرنده بیلدیرجین اولان موضعه
واروب سُمَانِي لُبَادِي اَلْبُدِي لا تُرِي دیه رك اطرافنی طولاشورلر بیلدیرجین بو افسونی
استماع وکندوینی ارضه الصاق ایدوب اوچماز پس واروب الّریله طوترلر تَمَأَّلَ لُبَدٌ
خواسته بسیار چوق مال که فانی اولمق احتمالی اولمیه زیاده چوق اولدوغندن تَمَرَّدَ کردن
کشی کرد عناد ایدوب انقیاد اتمدی ودخی تمرّد فلان زمانا فرخج وجهه دیرلر
بر زمان صقال لسز اولوب صکره صقالی کلدی معناسنه وفی المثل تمرّد مارد وعزّ
الاَبْلَقُ مارد دُوْمَةُ الجندلك قلعهسی والابلق مسوّل بن عادیانك قلعهسیدر ابلق
تسمیه اولندیغی احجار مختلفة الالوان ایله بنا اولندوغندندر قلعتین مذکورتین ملکهٔ الجزیره
اولان زبا نام خاتون محاصره ایدوب بر وجهله اخذه قادر اولمیوب مثل مزبوری ایراد اتدی
طالبنه هر عزیز وممتنع اولان نسنهده یاخود مطیع ایکن عاصی اولان کمسنه حقنده ضرب
اولنور تَهَجَّدَ بیدار شد درشب کیجه وقتی اویومدی وتهجّد نام لیل معناسنه دخی
کلور اضداددندر تَ تَاَخَّرَ عَنْهُ باز پس شد از وی آندن کیرو قالدی تَاَزَّرَ ازار بست
بر خویشتن کند واوزرینه آزار باغلادی تَاَمَّرَ عَلَيْهِمْ امیری کرد بر مردمان قوم اوزرینه
امیرلك ایدوب حکومت اتدی تَبَتَّرَ با ایله شد قبارجقلی اولدی تبثّر جلده دیرلر دریسنك
اوزرنده قبارجق وسیویلجی چیقسه تنغّط معناسنه تَبَحَّرَ فِي الْعِلْمِ دورا ندر شد
دردانش علمده بغایت اوزاق کتدی یعنی دریا کبی توسّع ایدوب چوق علم صاحبی
اولدی تَبَخَّرَ بِالْبَخُورِ خوش بوی کرد خویشتن را ببخور بخور ایله کندوینی تطییب
اتدی بخور بانك فتحیله تبخّر اتدکلری نسنهدر بخاردن مأخوذ دیلمق ملاحظه اولنور که
بزم لسانمزده توتسی اتدکلری شیدر وتقول تَبَخَّرْ وَتَبَخَّرُ وبخرت لنا دیرلر تطییب
وبخرت علینا دیرلر تنتین اتسه لهذا ادنا ان تبخر لنا فبخرت علینا دیرلرسنده احسان
امید ایدرایکن بزه اساءت اتدیك دیهجك یرده وبخر آغز قوقوسیدر دولی دیمکه
لا یصلح للخلوة من لم یصبر علی سرار الشیوخ البخر یعنی زیاده پیر لکدن آغزلری
قوقان اصحاب تجربه ایله مشاوره ومساره اتمین کمسنه خلوت عهدهسندن کلهمز
تَبَصَّصَ نیك نکریست ایو دقت واهتمام ایله باقدی که کرکی کبی تأمّل اتدی معناسنه
تَبَكَّرَ المسافر بکاه خاست مسافر مسافر سحروقتی قالقدی خرج فی البکرة معناسنه
تَجَبَّرَ کردن کشی کرد تکبّر اتدی وَهُوَ الْجَبَّارُ مرد کردن کش متکبّر اولان کمسنه وفی الحدیث

ویل لجبّار الارض من جبّار السّماء ودخی تجبّر النبت دیرلر اوت اکل اولندقدن صکره
ینه بتسه تجمّر الجیش واداشته شدند لشکرا ندن‌نمن عسکر سرحدده محبوس اولوب یارینه
عودت اتمدیلر ودخی تجمّر بنوفلان دیرلر تجمّع اتسه‌لر وجمره بیك فارس دن عبارت در
وهرجماعة قلیله که بری برینه منضم اولمغله چوق اولوب اتّفاق ایدرلر آنلره دخی جمره
دیرلر تحجّر تنك کرد تضییق اتدی یقال تحجّر ما وسّعه الله ای ضیّقه علی نفسه تحدّر الدّمع
من عینه فرو ریخت اشك از چشم اوپاش اشاغی دوکولدی آنك کوزندن تحسّر علیه
ازماه خورده بروی کما تأسّف اتدی که فوت اولان نسنه‌ده اولور وهی الحسرة دریغ خوردن
تأسّف اتمك ودخی حسّر انکشاف وکشف معناسنه کلور یقال تحسّر عنه الظلام
ای انکشف وتحسّر وبر الابل وریش الطّیر ای سقط ودخی تحسّر الابل دیرلر دوه یوروله
تخبّر خبر خواست خبر ایسته‌دی یعنی سؤال اتدی استخبر معناسنه ودخی تخبّر وا
خبرة دیرلر بر قویون اشترا وذبح ایدوب آتینی بولوشسه‌لر ابوعبیده دیدیکه خبره بالضم
یات ده نصیب معناسنه در تخدّرت پرده‌گی شد زن خاتون پرده‌نشین اولدی
تخفّر شرمداشت حیا اتدیکه اوتاندی تعبیر اولنور ودخی تخفّرت به دیرلر آندن
معاونت طلب اتدیم معناسنه استجرت کبی وخفیر معین اولان کسنه‌در ومعاونتی مقابله‌سنده
اعطا اولنان نسنه‌یه خفاره دیرلر عمل مقابله‌سنده ویردکلری اجرته عماله دیدکلری کبی
تخمّرت با شامه بسر بست زن خاتون باشینه خمار باغلودی که ترکیده بورونجك
دیرلر تدبّر الامر اندیشه کرد کاررا ایشی تفکّر اتدی ودبر الشّیء آخره وعاقبته معناسنه
اولمغله تدبّر بر شیئك عاقبتنی فکر اتمکدن عبارت اولور لهذا اساس‌ده تدبّر الامر
عبارتنی نظر فی عواقبه دیو تفسیر اتدی تدبّر القرآن باندیشه خواند قرآنی قرآنه فکر
ومعناسی ملاحظه ایدرك قراءت اتدی تدثّر جامه بیرونی پوشیده طشره جامه‌سی
کیدی که دثار جمله ثوبلرك اوزرینه کیدکلری ثوبدر شعار ایچینه کیدکلری
ثوب معناسنه اولدیغی کبی وتدثّر اصلنده تدثّر اوزرینه بوروتمکدن عبارتدر فلان
دثور الضّحی دیرلر ثوبنی بوروتوب وقت ضحی‌ده اویوسه ودخی تدثّر الفحل النّاقة
دیرلر ایرکك دوه دیشی دوه‌یه بینسه وتدثّر فرسه دیرلر فرسینه صیچرایوب
رکوب اتسه تجلّل دخی بو معنایه‌در وما لدار اولان کسنه‌یه تدثّر بالمال دیرلر که یا
چوق اولمغله مال بوروتوب ایچنده یاتوب وتصرّفه قادر اولمیوب کسل اولوب
اولان کسنه‌یه دثاری دیرلر ودثر اول کسنه‌در که کندوینی یرندن قیدنده اولمیه تذکّر
الامر یاد آورد کاررا ایشی خاطرینه کتوردی یقال تذکّرت المنسیّ وذکرته وفی المثل
تذکّرت ربّا صبیّا فبکت ربّا بر مسته عجوزك اسمیدر که هلاك اولان ولدینی خاطرینه
کتوروب اغلودی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که قدیمدن ضایع اولوب وصولی ممکن
اولمیان نسنه ایچون محزون اولوب تأسّف ایده ودخی تذکّر المسئلة دیرلر اذبر اتسه
وتذکّرت الکلمة دیرلر کلمه مؤنّث ایکن مذکّر اولسه تذمّر ملامت کرد خویشتن کندو
کندوینی لوم اتدی که بر خصوصده تکاسل اتمکله کندوینی لوم ایدر نه ایچون تکاسل اتدیم



دیو برکره دخی تکاسل اتملك ملاحظه‌سیله یقال فلان یتذمّم ویتذمّر ویرفع اذیاله وتذمّر
ودوم به مذمّر انسانه نسبت قابله حکنده‌در وفلان حامی الذّمار دیرلر اوزرینه حمایه‌سی
واجب اولان نسنه‌یی کوروب کوزتسه که قضا اتمسه لومه اولنور حامی الحقیقه دخی بو معنایه‌در
وفی المثل بلغ الامر المذمّر مذمّر بعیرون معناسنه‌در ترکّر بطنه پر شد شکمش قارنی طولدی
مقصود ذکره یه تشبیه‌در که سختیاندن یاپلمش بر ظرف‌در تزنّر الذّمّی زنّار بست خراج
کذار ذمّی زنّار باغلودی تقول رمی الله بالزّنانیر اصحاب الزّنا نیر ودخی تزنّر الشّیء
دیرلر اینجه اولدی معناسنه یعنی صارکا لزنّار تستّر در پرده شد پرده‌نشین اولدی که
ستر وستاره پرده معناسنه‌در وتستّر بالثّوب دیرلر ثوبنی بوروتسه تغطّی معناسنه
تسحّر بالسّحور سحور خورد سحور اکل اتدی که سحور وقت سحرده اکل اولنان طعامه
تسعّرت النّار افروخته شد آتش آتش علولندی سعرها مطاوعیدر تشکّر للنّعمة
سپاسداری کرد نعمت را نعمته شکر اتدی تشمّر جامه برزد جامه‌سی یوقاروقالدیروب
صیفاندی وچرندی تعبیر اولنور وتشمّر للامر دیرلر بر ایشه سعی ومقدورنی صرف اتسه
ورجل شمّری دیرلر خفیف وچابك اولان کسنه‌یه وتشمّر دیرلر متهیّئا اولدی معناسنه
اصمعی دیدیکه تشمّر ارسال معناسنه‌در شمّرت السّفینة دیرلر ارسلتها معناسنه
صاحب مجمع تشمّرت مع الجاری مثلنده دیدیکه تشمّرت السّفینة دیرلر صوایله اشاغی
آقوب کتسه وشمّرتها دیرلر ارسلتها معناسنه آصل مثل بودرکه زهیر بن ابی سلمی بعض
اسفارده اوغلی کعب ایله بر سفینه‌یه سوار اولوب برجانبه توجّه اتدکلرنده زهیر مشهور
ومعروف قصیدۀ میمیه‌سی که مطلعی بودر امن امّ اوفی دمنة لم تکلّم انشاد ایدوب
اوغلی کعبه دیدیکه بو قصیده‌یی حفظ ایله کعب دیدیکه سمعا وطاعة چونکه صباح
وقتی اولدی زهیر دیدیکه قصیده نیجه اولدی کعب دیدیکه انّها تشمّرت مع
الجاری یعنی سفینه ایله صوبه اشاغی آقدی کتدی که مراد فراموش اتدیم دیمکدر زهیر
قصیده‌یی برکره دخی تکرار ایدوب دیدیکه فانّ شمّرتها یا کعب شمّرت بك علی
اثرها یعنی قصیده‌یی سفینه ایله صوبه ارسال یعنی بو دفعه دخی فراموش ایدرایسك
سنی دخی آرد نجه صوبه ارسال ایدرم اول نسنه حقنده ضرب اولنور که اهتمامی
اولنمغله فراموش اولنه تصبّر شکیبایی نمود صبرده تکلّف ایدوب صابرلك اظهار
اتدی تصدّر در پیش مجلس نشست مجلسك صدرنده اوتوردی صدّره مطاوعیدر
یقال من تصدّر قبل اوانه تصدّی لهوانه تطهّر سرو تن بشست باشنی وسائر
اعضاسنی غسل اتدی یعنی غسل ایدوب پاك اولدی وما عندی طهور انطهّر به دیرلر
عندمده آبدست صوی یوقدر که انکله آبدست آلام معناسنه وماء طهور اول
پاك صودرکه آصلا طهارتنده شبهه اولمیه ودخی تطهّر بالماء دیرلر استنجی معناسنه
وتطهّر من الاثم ای تنزّه منه تطهّر من امرأته ظهار کرد ازن نش خاتوننندن ظهار
اتدی بو مسئله ایچون کتب فروعده مخصوص باب عقد وبیان اولنمغله بو مقامده
تفصیل اولنمدی تعثّر لسانه بلغزید زبان او آنك لسانی سورجه‌یکه تکلّم ایدر ایکن

لسانندن ذله صدور اتدی که عذره ذله معناسنه در تعذّب الامر دشوار شد کار ایش مشکل
اولدی که کوج اولدی تعبیر اولنور ودخی تعذّر دیرلر عذر طلب اتدی معناسنه اعتذر کبی
وتعذّر الرسم دیرلر بنانك رسمی بالکلیه مندرس اولسه ودخی تعذّر دیرلر نجاسته ایله ولوث
معناسنه که عذره دن مأخوذدر نجس معناسنه در صاحب دیوان دیدی که عذره عینك
فتحی وذالك کسری ایله اصلنده فناء الدار معناسنه ایدی ونجس زمان قدیمده خانه لره
منشی اولمغله فناء داره القا اولنوردی ایچون نجسه عذره دیدیلر تعقّر به بناه کرفت بر
شی الیجا اتدی که صیغندی تعبیر اولنور تعطّرت برخوی پشتی عطر مالیدی زن خاتون کندویه
عطر سوردی وعطر طیب ایچون استعمال اولنان اشیایه شامل اسم جامعدر وعطری
چوق استعمال ایدن کمسنه یه معطیر دیرلر تعفّر خاك آلود شد طوپراغیله آلوده اولدی
وعفر تراب معناسنه در یقال عفّر قرنه فتعفّر یعنی خصمنی طوپراغه دوشوردی
تغمّر اندك اندك خورد آب صویی آز آز ایچدی یقال غمّر ابله سقاها قلیلاً من الماء
فتغمّرت ویقال اذا شرب تغمّر من الغمر ودخی تغمّرت المرأة دیرلر خاتونك چهره سنك
لونی صاف اولسون ایچون یوزینه طلا اتسه تفجّرت العیون دوان شدند چشمها
چشمه لری آقدی تفزّر الثوب ازهم جدا شد جامه جامه پاره پاره اولوب اسکیدی
تفطّر العود شکافته شد چوب آغاج یاریلدی فطر مطاوعیدر یقال فطر الله
الشجر بالورق فتفطّر وتفطّرت الارض بالنبات وتفطّرت الید والثوب دیرلر
یاریلدی که چاتلادی که تعبیر اولنور تفکّر فی الامر اندیشه کرد درکار ایشده
فکرلندی که دوشوندی تعبیر اولنور تقتّر ساخته شد مهیا اولدی که حاضرلندی
تعبیر اولنور ودخی تقتّر لك فلان دیرلر سنك ایچون برمنصوبه یاپدی وبرحیله
قوردی معناسنه ودخی تقتّر للصاید دیرلر صید اتمك ایچون قتره سنده اختفا
ایدوب حیله اتدی معناسنه تقدّد له ساخته شد برای او آنك ایچون مهیا اولدی
وتقدّد الثوب علیه ای جاء علی مقداره تقذّر من الشیء پرهیز کرد از چیز نسنه دن
پرهیز ایدوب آنی کریه عد اتدی قذر نظافت مقابلیدر وقذر مردار اولان نسنه در
وتقذّر تأثم قبیلندندر تقشّر پوست باز کرده شد قابوغی صویولدی ویقال
اشقر اقشر ای شدید الحمرة که کویا قابوغی صویولمشدر تقطّر برپهلو افتاد
یانی اوزرینه دوشدی یقال قطّره ای القاه علی احد قطریه فتقطّر ای سقط وجمع
فلان قطریه دیرلر زیاده تکبر وغضب وتستقطر الخیر دیرلر احسانی شیئاً بعد شیء
اتسه تقمّر بنزدیك او شد در مهتاب ای آیدینلق کیجه ده آنك یانینه کتدی
ودخی تقمّر دیرلر مقامره اتدیکی کمسنه یه غالب اولدی معناسنه ودخی تقمّر الاسد
دیرلر ارسلان مهتابده شکار قصدیله چیقسه وفی المثل سقط العشاء به علی
متقمّر من حیث المضرب سقط به العشاء علی سرحان مثلنه قریبدر ودخی تقمّره
دیرلر کا خدعه اتدی معناسنه ولو کنت اعلم من این یطلع القمر دیوب کاشکی فرح
وسرور نه طرفدن ظهور ایدرجکنی بیله ایدیم معناسنی مراد ایدرلر تکبّر بزرکی کرد



بویوکلك اتدی بویوکلندی تعبیر اولنور تعظّم معناسنه وهو الکبر والکبریاء بزرکی تکبّر
انك والله المتکبر زیاده کبریا وعظمت صاحبی معناسنه در کبر عظمت وکبر سن
جهتندن بویوکلکدر وکبر الشیء دیرلر معظمی معناسنه وفلان کبرة ولد ابویه دیرلر والدینك
اولادینك بویوکی معناسنه که صغرة وعجزة ولد ابویه کوچکی معناسنه اولدیغی کبی
وفی المثل الکبر قائد البغض متکبر اولان کمسنه خلقك مبغوضی اولور دیه جك یرده ضرب
اولنور تکثّر بمال غیره بیشی نمود بخواسته دیکرش غیرك مالی ایله کثرة مال کوستردیکه
اول مالی ایله زنکنلك کوستردی تعبیر اولنور وتکثّر من العلم دیرلر علم کثیر طلب اتدی
یاخود چوق چوق تکرار اتدی معناسنه ویقال تقلّل من العلم لتحفظ وتکثّر منه لتفهم
تکدّرت معیشته تیره شد زندکانی او آنك معیشتی مکدر اولدی تشبیه طریقیله در
تکدّر الماء دیرلر صو بولاندی معناسنه که تصفّی مقابلیدر تکسّر شکسته شد قیریلدیکه
کسر مطاوعیدر انکسر کبی تکفّر بالسلاح پوشیده شد بسلاح سلاح ایله مستور اولدیکه
کفردن مأخوذدر ستر معناسنه تمزّز الشراب اندك اندك بخورد شراب را شرابی
آز آز وصوره صوره ایچدی وفی الاساس تمزّز المزر تذوّقه شیئاً بعد شیء مزر ترکیده
طاری بوزاسی دیدکلری در که عربیده سکرکه دخی دیرلر لکن فایقده آرپه نبیذیدر
دیدی وابو عمرو دیدی که ابن عمر نبیذك اقسامی شمر وجمله بیان اتدی که تبع نبیذ
العسل جعه نبیذ الشعیر مزر من الذرة سکر من التمر خمر من العنب سکرکه مجمر
الحبشی وابو موسی اشعری دیدی که خمر حبش طاریدندر که سقرقع دخی دیرلر
تنصّر ترسا شد نصرانی اولدی تنکّر از حال کردانیده شد برای او آنك ایچون
حال وهیئتی متغیر اولدی که تبدیل قیافت ایدوب بلنمز اولدی تعبیر اولنور یقال
نکرته فتنکّر ای غیرته فتغیر واول کمسنه یه متنکر دیرلر وتنکر لی فلان دیرلر برمنکر
قیافتده ملاقی اولدی معناسنه اصمعی دیدی که تنمّر دخی تنکر وتغیر معناسنه در ودخی
تنمّر دیرلر زیاده غضب اتسه که نمره تشبیه طریقیله در یعنی نمر خصلتی ایله خصلتلندی
زیرا قپلان همیشه غضبان صورتنده در وغضب اتدی معناسنه لبس له جلد النمر
مثلی دخی بو معنایه مبنیدر تهجّر بکرمکاه رفت وقت هاجرده یعنی اسی وقتده
کتدی تبرّز بصحرا شد برای حاجت قضاء حاجت ایچون صحرایه کتدی براز ثقل
طعام یعنی غائط وبراز صحرای واسع معناسنه در بیهقی دیدی که تبرّز اصلنده براز
القا اتمك ایچون صحرایه چیقماق معناسنه ایدی صکره توسیع ایدوب مطلقا صحرایه
چیقماقده استعمال اولندی تجهّز للسفر بساخت سفر را سفر ایچون مهیا اولدیکه
سفر تدارکنی کوردی تعبیر اولنور جهاز العروس وجهاز السفرده جیمك کسری
جائزدر وفرج المرأة معناسنه اولان جهاز فقط جیمك فتحیله در تحرّز درپناه
داشت خویشتن را کندوینی صاقندی توقّی معناسنه که حرز موضع حصیندن عبارتدر
کما التجا ایدن کمسنه محفوظ اولور لهذا اساسده تحرّز عبارتنی تحفظ ایله تفسیر اتدی
زمزم بجنبید حرکت اتدی یقال ترمّز من الضربة ای اضطرب بها تحرّز البعیر برکم نسته

شتر نشست دوه نك آردینه دكوب اندی كه تجخز هر نسنه نك موخری در رجل ومراده دخی
مستعملدر لكن عجیزه مراده یه مخصوصدر تملّز من الامر بجست از كار ایش دن صیچرییوب
خلاص بولدی ما كدت اتملز من فلان دیرلر فلان كمسنه دن خلاص بوله میه یازدم معناسنه
التخلّص والتملّص والتملّس دخی بو معنایه در س تأتش به اتش كرفت باو انكله اتش
اندی ودخی تأتش دیرلر تسمّع معناسنه جوهری دیدی كه آتشت الصوت ای سمعته تجبّس
الماء رواه شد آب صو آقدی تفجّر معناسنه تترّس بالترس خویشتن را نكاه داشت بر
كندوینی قلقان ایله محافظه اتدی وقلقانلو كمسنه یه تارس وتراس دیرلر تقول لا یستوی
الراجل والفارس ولا الاكشف والتارس وتحفظ اولناجق موضعه مترسه دیرلر
عامه تحریف ایدوب مترز دیرلر وتقول تسترت بك من الحدثان وتترست من نبال
الزمان وفی المثل تترّست الابل بترستها یعنی سمورب كوزللندی صاحبی ذبحه
جرأت اتمدی كویا سمی آكا سپر اولدی تجرّس بسرایه تمام اتدی تحرّس خویشتن را نكاه
داشت كندوینی محافظه اتدی تراّس علی القوم مهتر شد بر مردمان قومه اوزره
باش بوغ اولدی تامر معناسنه كه رأس مطاوعیدر رجل ارأس ورؤاسی دیرلر
بویوك باشلی كمسنه وشاة رأساء دیرلر سیاه باشلی قویون معناسنه وفی المثل
رأس برأس وزیادة خمسمائة فرزدق بعض حروبده بولوندی وسرعسكر ندا
اتدردی كه هر كیمكه اعدا طرفندن بر باش كتوره آكا بشیوز درهم بخشش ویریلور
بر كمسنه بو اوازه یی استماع ومبارزه ایدوب بر كله كتوردی بشیوز درهم بخشش
آلدی وینه مبارزه اتدی لكن قتل اولونمغله اصحابی جزع وفزع اتدیلر فرزدق
بو مثلی ایراد اتدی یعنی نیچون جزع وفزع ایدرسز كه مقابل كله وبشیوز درهم
فائده كوزه وار رضا ایله قناعت ایدوب غایبی فراموش اتمك اولیدر دیه جك یرده
ضرب اولنور تشمّس در افتاد بكاه نشست كونشده اوتوردی تعبّس ترش شد روی
اكشی یوزلی اولدی تقول اعوذ بالله من لیلة بؤس ومن یوم عبوس تعجّس آمد
از پی كار او شد آنك ایشنك آردینه دوشوب آرا شدردی تغجّس بزركی كرد تكبر اتدی
نجس دن مأخوذدر تكبر وتعظم معناسنه تفرّس فیه الخیر كمان برد دروی نیكی
آنده خیر ظن اتدی فراست دن مأخوذدر ورجل فارس دیرلر فراستده اصابتلو
تقلّس قلنسوه پوشید تاج كیدی یقال قلنسیته فتقلنس وتقلنس تكدّس
دوش جنبانیده درر فتن یورر ایكن اوموزینی اوینا تدی وفی الاساس تكدّست
الخیل وتكردست اجتمعت وركبت بعضها بعضا فی السیر تكنّس الظبی در آشیان
شد آهو آهو یاتاغنه كیردی كه كناس آهونك ماواسندن عبارتدر یقال دخل
الوحشی كناسه والمحنش كنسها واول آهویه كانس اطلاق اولنور صاحب مجمع تركیبنه
فی كصیصة الظبی مثلنده لحیانی دن روایت اتدی كه كصیصه آهونك ساكن اولدیغی
موضعدر لكن بعضیلر آهو صید ایدجك دام در دیدیلر فلان كمسنه یی تضییق اتدیم
دیه جك محلده ضرب اولنور وترك الظبی ظله مثلنده دیدی كه ظل دن مراد آهو كناسیدر





حرارت شمسده انكله تظلل ایدر وصاید اول حالی یه وارد قده آهو بر وجهله فرار ایدر كه
هركز اول موضعه عودت اتمز اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه صاحبندن مفارقت
بعیده ایله مفارقت ایده تلمّس الشیء بجست چیزرا اندیكی مرة بعد اخری نسنه یی
طلب اتدی ملمّس بر شاعر مشهورك اسمیدر كه كتب امثالده بیان اولندوغی
وجه اوزره بر كمسنه كندو هلاكنه مفضی اولان عملی اتسه صحیفة المتلمس دیو ضرب ایدرلر
تمجّس كبر شد مجوسی اولدی مجوسیة ادیان باطله دن بر دیندر كه آكا نسبت مجوسیدر
جمعی مجوس در تمرّس بالشیء خویشتن را بچیزی خارید كندوینی بر نسنه ایله قاشیدی
تمرّس البعیر بالجذع دیرلر دوه خرما اغاجینه سورینوب قاشنسه وفلان كمسنه
بكا نت ایله تعرض ایدر دیه جك یرده فلان یتمرس بی دیرلر وتمرس بالنوایب دیرلر
شدائد وخصومانه ممارسه اتدی معناسنه وما بفلان متمرس دیرلر فلان كمسنه
بر مرتبه بخیلدر كه قطعا بر محتاج آندن بر شیئه نائل اولمز معناسنه وتمرس بالطیب
دیرلر طیب سوروندی والبعیر یتمرس بالشجرة دیرلر اغاجی وقتا بعد وقت اكل ایدر
معناسنه وفی الحدیث من اقترب الساعة ان یتمرس الرجل بدینه كما یتمرس البعیر
بالشجر تنجّس الشیء پلید شد چیز نسنه مردار اولدی ودخی تنجس دیو بنجسدن
پرهیز اتدی معناسی مراد ایدرلر تأثم دیدكلری كبی تندّس الاخبار بجست پیغامها
خبرلری تجسس ایدوب غیریلرك واقف اولمدیغی معنایه طالب اولدی تنحّس
وتنطس دخی بو معنایه در رجل ندس دیرلر زیرك معناسنه تقول فلان عاقل
ندس وتنطس فی كل شیء دیرلر هر شیده تدقیق نظر اتدی معناسنه وعلم طبه زیاده
عالم اولان كمسنه یه نطاسی ونطیس اطلاق اتدكلری بو معنایه مبنیدر تنفّس
الصعداء دم سرد كشید یوقاروصووق نفس چكدی اساسده علاو نفسه عبارتیله
تفسیر اتدی جوهری الصعداء تنفس ممدود دیدی ودخی تنفس الصبح دیرلر صباح
نوری آفاقه پراكنده اولسه وتنفست القوس دیرلر یای دلدی وچاتلادی معناسنه
تصدعت كبی وتنفس النهار ای طال وتنفس الموج دیرلر موج صوینی طشره آتسه
ولفظ نفس روح وحاقان وتجسد وكوز معنالرینه كلور وفی المثل النفس عزوف
الوف غرف بر نسنه دن پرهیز اتمك معناسنه یعنی نفسی هر نه وجه اوزره معتاد
ایدرسك آنده آیین تزهید اولونسه زاهد ترغیب اولونسه راغب اولور وفی مثل
آخر النفس اعلم من اخوها تركیده كوكل دوستی بیلور دیه جك یرده ضرب اولنور
وفی مثل آخر النفس مولعة بحب العاجل قال انی لا رجو منك شیئا عاجلا
والنفس مولعة بحب العاجل ویقال كل ذی رئة یتنفس ودواب الماء لا رئات لها
معلوم اوله كه ارباب حدیث انه علیه السلام نهی عن التنفس فی الاناء حدیثی وكان
یتنفس فی الاناء حدیثنه مناقض اولمغله شو وجهله توفیق اتدیلر كه تنفس ایكی وجه
اوزره در صو كاسه سینی صو ایچر ایكن اغزندن آیرمدن كاسه یه تنفس اتمك وكاسه یی
اغزندن آیروب طشره یه تنفس اتدكدنصكره ینه اغزینه وضع اتمك منهی اولان

وجه اوّل ومسنون اولان وجه ثانی در تمتّس الصیاد پنهان شد درخانهٔ شکاری آوجی
شکار صید ایده جك خانه ده مختفی اولدی آصل معنا اتخذ نامزستا دركه ناموس آوجی
كومه سی تعبیر اولنان چوردن چربدن یاپدقلری خانه در تش تبحش القوم گرد آمدند مردمان
قوم تجمّع اتدیلر وقبائل متفرّقه دن مجتمع اولان جماعته حباشه دیرلر تنخش فی کلامه
فحش گفت در سخنش کلام منده فحش سویلدی تقرّش الطائر پرواز کرد مرغ درهوا قونمق
قنا تلرین یایوب هواده پرواز اتدی تقرّش کسب کرد کسب اتدی یتقرّش فلان
لعیاله یعنی عیالی ایچون کسب وبورادن واورادن جمع ایدر ونضر بن کنانه اولادی
تجارت ایچون اطراف بلاده کیدکلری وشام ویمنی طواف اتمکه مألوف اولدقلری ایچون
قریش تسمیه اولندی تکمّش نشتافت سرعت اتدی ورجل کمیش وکمش دیرلر مجدّ ومسرع
اولسه ودخی تکمّش الجلد دیرلر دری بوروشق یاریش اولسه تنفّشت الهرّة مویهارا
بپای کرد گربه کدی قللرینی قباردیب طوغری اتدی که غیریلردن خوف اتدیکی یا تخویف
اتمك ایچون از بادت معناسنه تقبّش کسب کرد کسب وجمع اتدی وجمع اولنان
ماله هباشه وحباشه دخی دیرلر ص تخرّص دروغ گفت یالان سویلدی وتخرّص علی
دیرلر بکا افترا اتدی معناسنه وخرّاص كذّاب در وخرص وخرص آلتوندن یا کموشدن
یاپدقلری حلقه در تقول مافی اذنها خرص ولا فی بیتها قرص وخرص اول کسنه دركه
هم آج وهم صووقدن اوشومش اوله اسمی خرص دركه صووق ایله آجلق جمع اولمش
خرص دیرلر اکر فقط صووق اولورسه خصر دیرلر تخلّص عنه الهمّ برست از اندوه
غمدن خلوص اولدی وهو الخلاص دستن قورتلمق ویاقوت متخلّص دیرلر صافی معناسنه
تربّصه بپایست اورا آکا منتظر اولدی وتربّص بسلعته الغلاء دیرلر متاعی قحط وقتنده
بیع اتمك ملاحظه سیله حفظ ایلسه لهذا محتکره متربّص دیرلر ووجه مذکور اوزره
حفظ اتمکه ربصه دیرلر ترخّص له فی حقّه آسانی کرد در حقش حقنده سهولت اتدی
یعنی حقّنی برکسنه دن اخذ اتدکده هان بولوب ظهور اتدیکی مقداری اخذ ایدوب
استقصا اتمدی وموت رخیص موت سریع معناسنه در وجی وذریع کبی تقحّص
عنه واپژوهید ازوی آندن کرکی کبی تجسّس اتدی تقلّص الظلّ کوتاه شد سایه
کولکه قیصه اولدی قلّص الثوب دیرلر ارتفع معناسنه که مراد قیصه اولدوغندن یوقاری
چیقمقدر تقمّص پیراهن پوشیده کوملك کیدی که لبس القمیص قومی سنده در وقوامص
آندن عبارت درکه آت الدریق معًا قالدیروب معًا وضع ایدوب ایکی آردآیاقلرینی تعجیل
یعنی خیره یوغوران کمسنه نك الدی کبی تحریك ایده وفی المثل مابالعیر من قماص
عزیز ایکن ذلیل اولان کمسنه ده ضرب اولنور وقموص الخنجرة دیرلر كذّاب معناسنه
تقنّصه شکار کرد اورا آنی صید اتدی قانص صاید وقنص صید معناسنه در •
قنیص کبی تملّص برست خلاص اولدی که قورتولدی تعبیر اولنور یقال تملّصت السمکة
ای انفلتت وتملّصت منه وماکدت اتملّص تنغّص عیشه ناخوش شد زندکانی او
آنك عیشی مکدّر اولدی تنقّصه عیب کرد اورا • آنك عیبنی سویلدی که تنقیصه عیب

معناسنه در تنمّصت موی ابرو بچید زن خاتون قاشینك قیلنی یولدی اینجه اولسون
ایچون قاشینك اوجی اینجه اولان خاتونه امنص الحاجبین ونامصه ومتنمّصه بو عملی
ایده ماشطه وآلتنه منمص ومنماص دیرلر منقاش معناسنه ونمص اول قیل دركه زغب
یعنی قرش یاورپیسنك اوزرنده بیتوب مرداف توی تعبیر اولنان توی کبی وتمنّص مطلقا
اول قیلی یولمق معناسنه اولوب قاشه مخصوص اولمق ملاحظه اولنور ونمیص اول اوت دركه
برکره اکل اولنوب ینه نابت اوله وتمنّص البهم دیرلر مواشی اول بیتمه نباتی اکل
اتدی معناسنه ض تبرّض الشیء اندك اندك ستد چیز را سننه آز آز آلدی برض
ماء قلیل معناسنه وفلان تبرّض حاجته دیرلر اخذه شیئا بعد شیء معناسنه وفلان
یتبرّض بالقلیل دیرلر آز نسنه ایله قناعت ایدر معناسنه تبعّض بربخ برخ شد •
حصّه حصّه وپاره پاره اولدی وجماعت دن برکسنه یه من فعل هذا دیو سؤال اتسه لر
واول کمسنه جوابنده فعل بعضنا دیسه اول بعض دن مرادی کندو اولور قال لبید سو
تراك امكنة اذا لم ارضها • او یرتبط بعض النفوس حمامها • که بعض دن کندوینی
مراد اتدی تبغّض دشمنی نمود دشمنلك اظهار اتدی یقال تحبّب الی فلان فلان
وتبغّض اخوه وتقول فلان حقیق بالبغضاء قذاة تحل من الاغضاء تعرّض له
پیش آمد اورا آنك اوکینه کلدی وتعرّض الجمل فی الجبل دیرلر دوه یولادینی چکوب
کاه یولك صاغینه وکاه صولینه میل ایلسه تقبّض فراهم آمد بریره کلدی که بوزیلوب
طرتوب اولدی تعبیر اولنور وتقبّض وجهه دیرلر یوزی بورو شدی معناسنه وتقبّض
علی الامر دیرلر توقّف علیه معناسنه وتقبّض عنه دیرلر برایشدن عملینه کدر عارض
اولوب فرسوده تمخّض اللبن بجنبید شیر در کوپش سود یا ییقده حرکت اتدی که
تمخّض مطاوعیدر تمخّضت المرأة دیرلرحامل اولان خاتون وضع حمل وقتنده یوردی
طوتدی تنقّض تباه شد خراب اولدی ط تبسّط بهر سوی رفت هرجانبه کتدی
یقال تبسّط فی البلاد یعنی طولا وعرضا شهرلری کزدی تبطّط در نك كرد اکلندیکه
تبطّط مطاوعیدر تخبّطه الشیطان تباه کرد اورا دیو • آنی شیطان خراب اتدی که
مس ایدوب عقلینی تنقیص اتدی وتخبّطت الابل بالارض دیرلر دوه ایاقنی زمینه
روربسه تخمّط الفحل بانك کرد شتر نر ارکك دوه آواز اتدی که کوکره دی
تعبیر اولنور وتخمّط الرجل دیرلر زیاده غضب ایدوب چاغروب باغردی
معناسنه وتخمّط البحر دیرلر دریا جوش اتسه تسخّط عطاه بپسندید کاد اورا
آنك ایشنی بکنمدی واعطاه قلیلا فتسخّطه دیرلر فلان کمسنه یه آز عطیه
ویروب عطیه سنی بکنمکله غضبه کلدی وپسند اولنمیان عطیه یه مسخوطه دیرلر
مکروه معناسنه تسقّطه ذلّت او جست آنك سقطنی یعنی عیبنی آرادی وهو
السقطة ذلّت خطا تقول فلان یتتبّع السقطات ویعدّ الفرطات ویقال لا یخلو احد
من سقطة ودخی تسقّط الخبر دیرلر اخذه شیئا بعد شیء معناسنه وفی المثل سقط
فی یده نادم اولدی دیه جك یرده ضرب اولنور لفظ یده ذکر اولوندیغی نادم اولان

معناسنه

کمسنه زیاده پشیمان اولدی دیمکدر ... ابو حاتم دیدیکه عبارت مذکوره خطادر وزجاجی
دیدیکه بو عبارت نظم کریمده واقع اولان ولمّا سقط فی ایدیهم نازل اولنجه اصلا بر کمسنه استماع
اتمامشدر زیرا سَقَطَ لازم اولمغله مجهول کلمز وقرا او زجاج سُقِطَ واُسقِطَ فی یده دیرلر ندم
معناسنه وقرا سُقِطَ اَجوَدُ واکثردر دیدی تقرّطت کوشواره بکوش کردن خاتون
قولاغنه کوپه طاقدی که قرط مطاوعیدر وفی المثل اَضوَءُ من القراط که سراج معناسنه
یقال قرّط السّراج ای نزعه تلقّط التّمر هرجیده خرمارا زمینه دوشن خرمایی دیوشیردی
واول خرمایه لقاطه دیرلر که زمینه مطروح نسنه دن عبارتدر که کمسنه دن دریغ اولنمز
تمخّط بینی پاک کرد بورنی پاک اتدی که سومکوردی تعبیر اولنور تمرّط شعره ...
ریخته شد موی او آنک قیلی دوکولدی واَمرَطُ اول ذئبدرکه اکثر قیلی دوکوله اکرچه
قیلی دوکولورسه اَملَط دیرلر اَمعَط دخی بو معنایه در تنفّطت یده آبله کرد دستش
الی قبار دیکه نفطه قبارجق وجیجک دیدکلرینه دخی دیرلر جدری معناسنه ظ تحفّظ نکاه
داشت خویشتن را کندوینی محافظه اتدی یقال علیک بالتحفّظ من النّاس ای التّوقّی
وتحفّظت الکتاب دیرلر کتابی تدریج ایله ازبر اتدیم معناسنه وفی المثل حفظًا
من لا لنیک سنی محافظه ایدن کمسنه دن صقین وکندوکی آندن حفظ ایله تلفّظ بکذا
بکفت فلان سخن را فلان سوزی سویلدی لفظ اصلنده رمی معناسنه در لفظ نفسه
دیرلر مات معناسنه قات نفسه دیدکلری کبی وجماء وقد لفظ لجامه دیرلر یوردغون
وصوسز اولدوغی حالده کلسه تلمّظ دهن را بزبان پاک کرد واغزینک ایچنده اولان
بقیه طعامی دیلی ایله پاک اتدی واول بقیّه لماظه دیرلر وما تلمّظت الیوم بشیء
دیرلر بوکون بر نسنه داد مدیم معناسنه وتلمّظت الحیّة دیرلر ییلان دیلی طشره
چیقاردی ع تبرّع بالعطاء ناخواسته داد بخشش را طلب اولنمامش ایکن عطیه
ویردی کویا براعت وکرمده تکلّف اتدی تتبّع الامر جست وجو کرد کار را ایشی
آردینه دوشوب آراشدردی فلان یتتبّع مداق الامور دیرلر دقایق اموری آراشدرر معناسنه
تترّع بشتافت سرعت اتدی تترّع الینا بالشّر دیرلر بزه شر یتشدرمکه سرعت ایدر
معناسنه فلان تترّغ دیرلر شر وغضبه سرعت اتسه تجرّع الغیظ فرو خورد خشم را
غضبی یوتدی یعنی تسکین ایدوب اظهار اتمدی کظمه معناسنه جرعت الماء واجترعته
دیرلر دفعةً صویی ایچسه وتجرّعته دیرلر شیئا بعد شیء تدریج ایله ایچسه وفی المثل
ربّ غیظ تجرّعته مخافة ما هو اشدّ منه صاحب وسیط دیدیکه بو مثلی احنف القیس
اول وقت تکلم اتدیکه سفهاء عرب دن بر سفیه کندویه بی معنی سفاهت اتدکده اوت
عدد دوم هیه اتدی وخلق احنفه بو خصوصده طعن اتدیلر پس احنف بو مثلی ایراد ایدوب
دیدیکه سفیه مزبوره کرکی کبی جزاویرمک اقتضا اتسه قتل دن غیری ایله اولمز
لکن بنم اتدیکم آکا قتل دن اشنع در تجزّع بریشان شد متفرق وپاره پاره اولدی
وخرنیما نی دیدکلری بوجه جزع تسمیه اولندوغی رنکی سواد وبیاضه متفرق
اولدیغی ایچوندر وفلان ینظم الجزع باللّیل دیرلر حدید البصر معناسنده کنایه

ایدرلر



ایدرلر تجمّع اکرد آمدند مردمان از هرجا قوم اطراف دن جمع اولدیلر تخزّع عن اصحابه
واپس ایستاد از همنشینان کندو اصحابندن تخلّف اتدی ودخی تخزّع عنا الشیء دیرلر
بر نسنه بی ما بینلرنده قسمت اتسه لر توزّعنا کبی تخشّع فروتنی نمود تواضع صورتنی
کوستردی که مراد تواضعده تکلّفدر تخضّع دخی بو معنایه در تخلّع خرامان رفت مائلا
یوریدی المجنون یتخلّع فی مشیته دیرلر یتفکّک معناسنه وتخلّع فی الشّراب دیرلر کیجه وکوندوز
شرب اتسه تدرّع زره پوشید زره کیدی تذرّع بسیار کفت چوق سویلدی ودخی
تذرّع الکرباس دیرلر ذراع یدایله بزی اولچسه وفلان تذرّع بذریعة دیرلر بر وسیله
ایله توسّل اتسه ذریعه اصلنده اول ناقه در که صیاد آنکله تستر ایدوب صیده آنک
آردنده رمی ایدر تربّع کرد بنشست دکرجی اوتوردی که بغداش قوردی تعبیر اولنور
جثی واقعی مقابلیدر ترفّع عن کذا دل برداشت از فلان چیز فلان نسنه دن کوکلی
قالدردی که فارغ اولدی تعبیر اولنور ترقّع بجنبید حرکت اتدی واطفالک باشنده
اولان یومشق موضعه رماعه تسمیه اولوندوغی حرکت اتدیکی ایچوندر تزبّع بدخوی
کرد بدخویلق ایدوب هرکس ایله عربده وَالمتزبّع والمعربد وَزَوبَعة اجنه رئیسلرندن
جنّی نک اسمیدر وکرد باد که ترکیده قصیر تعبیر اتدکلری ریحه ام زوبعه دیدکلری
بو معنادن ماخوذدر وقصیر القامه وحقیر اولان کمسنه یه زوبع دیرلر تزلّعت یده
شکافته شد دستش الی یاریلدی یقال فی ظاهر کفّه زلع وفی باطنها حلع ای فیهما
شقاق تسرّع الیه بشتافت بوی آکا سرعت اتدی واکثرا استعمالی شرّه سرعتده در
تسکّع سرکشته کشت حیران اولدی فلان یتسکّع دیرلر زیاده حیرتنده نه طرفه
توجه ایده جکن بلمز معناسنه وتسکّع فی الظلمة دیرلر ظلمتده خبط اتسه وبعض عرب دن
فی طغیانهم یعمهون کلام شریفنده سؤال اتدیلر فی عمههم یتسکّعون دیو جواب
ویردی تسمّع کوش داشت قولاق طوتدی یعنی شیئا بعد شیء استماع اتدی
دیو تفسیر اتدی وادغام اولندقده اسّمّع دیرلر اذّکر دیدکلری کبی تشجّع دلیری نمود
شجاعت کوستردی که مراد تکلّف شجاعتدر وشجاعت وقت شدّتده قوت قلب دن
عبارتدر ابو زید دیدیکه رجال صفتیدرکه نسا شجاعت ایله توصیف اولنمز
لکن امرأة شجاعة دیدکلری مشهوردر تشفّع له الی الامیر شفاعت کرد برای او بامیر
آنک ایچون امیره شفاعت اتدی تشفّعت له الیه فشفّعنی فیه دیرلر آنک ایچون فلان
کمسنه یه شفاعت اتدیم او دخی آنک حقنده اتدیکم شفاعتی قبول اتدی معناسنه
ومن امثال المولدین شفیع الذّنب اقراره وتوبته اعتذاره تصدّعوا پراکنده شدند مردمان
قوم طاغلدیلر تصمّع السّهم فراهم آمد پر تیر از خون اوقک پیلکلری قان آلوده اولمغله
بری برینه یاپیشدی تصنّع خویشتن را بیاراست کندوینی تزیین اتدی یعنی تکلّف
ایدوب وضع وطوریله کوزل کوستردی تضرّع الی الله نیاز کرد مر خدای را
حضرت اللّهه نیاز اتدی وفی المثل تضرّع الی الطّبیب قبل ان تمرض وقت حاجتدن
مقدم دوست پیدا ایله دیه جک یرده ضرب اولنور تضلّع من الماء سیر شد از آب

صوده طویدی وفی الصحاح تضلّع الرجل ای امتلأ شِبَعًا ورِیًّا یعنی طعام وشراب دن دولدی اولدی تَطَلَّعَ اِلَی لِقَائِهِ اڭا وارمغه بدیدار او آنی کورمکه آرزو ایتدی که طلعت دَوَّتیِمکدر ودخی تطلّع الاناء دیرلر چاناق طولدی معناسنه وطلوع اللیل دیرلر کیجه طولوسی نشندرعی طلوع یا نس ایله طولمش کوزن معناسنه در تَفَجَّعَ لَهُ اندوه نمود یعنی اڭا اظهار حزن ایتدی تفرّع الشیءُ ذو بجزء شد شنه نڭ اوزرینه وتفرّع القوم دیرلر شرف جهتنده آنلردن علی اولسه وفلان فرع قومه دیرلر شریفهم معناسنه ودخی تفرّعت فی بنی فلان دیرلر آنلرك ستیدن تزوج ایتدیم معناسنه وتفرّعه شتمه معناسنه کلور تَفَلَّعَ شکافته شد یاریلدی تَفَلَّعَتْ قَدَمُهُ دیرلر آیاغی یاریلسه وفلغ یاریق معناسنه وعربده شتم وفحش مقامنده خاتونه لعن الله فلعتها دیرلر تَقَشَّعَ الغَیْمُ واشد ابر بولوت آچیلدی وبولوت طاغیلدقدن صکره بقیّهٔ سحابه قشعه دیرلر وفی المثل سَحَابَةُ صَیْفٍ عن قلیل تقشّع عبدة الاخبار صاحبی روایت ایتدی که خالد قسری بیکلرنده طارق نام بربیك اخشام وذنبه سی ایله ابن شُبْرُمه یه اوغرایوب ابن شُبْرُمه یوکوکب ومویکه نظر ایتدکن دیدی که أَرَاهَا وان کانت تحب کانها • سَحَابَةُ صَیْفٍ عن قلیل تقشّع • اللهمّ لی دینی ولهم دنیاهم • برآز مدتدن صکره مزبور شُبْرُمه یه تقلید قضا ایدوب قاضی ایتدیلر اوغلی دیدی که ای پدر بوندن اقدم طارق موکبی ایله سیره مرور ایتدکده تکلم ایتدیکڭز کلام خاطریڭزده میدر شُبْرُمه دیدی که خاطرمده در لکن ای فرزند د لپسنه آنلر سنك پدرڭ کبی هر آن کمسنه بولورلار اما سنك پدرڭ آنلر کبی بر نوله مرحامی انّ اباك اکل من حلوا ثم فحط فی اهوا ثم دیدی سریعًا برشنه منقضی اولور دیه جك یرده ضرب اولنور تَقَطَّعَ الاَمْرُ بربیده شد کار ایش کسلدی که اصلنده قطع الامرنك مطاوعیدر صنیّره قطعة قطعة فتقطّع معناسنه پس لازم اولور تَقَطَّعَهُ غَیْرُهُ بریدن دیکروی آنك غیری آنی کسوب قطعه قطعه ایتدی پس متعدی اولور وتقطّعوا امرهم بینهم ای تقسّموا وفی المثل تقطّع اعناق الرجال المطامع طمعك ذمی وقتنده ضرب اولنور ودخی تقطّع القوم دیرلر تفرّقوا معناسنه تَقَمَّعَ خوار شد ذلیل اولدی یقال قمع خصمه فتقمّع ودخی تقمّع فی بیته دیرلر خانه سنده تنها اوتورسه انقمع کبی وتقمّعت الدوابّ دیرلر حیوانات ایام حارّه ده باشندن ذبابی دفع ایلسه وقمعه اول ذباب در که ازرق اللون وبیوك اولور واوجه قره قنا تلرنده صدا ویرور که فارسیده خرمکس وترکیده اوباق دیرلر والناس علی باب القاضی یتقمّعون دیرلر ایش سز سکلنورلر معناسنه وفی المثل ترکته یتقمّع فلان کمسنه یی ایش سز فارغ برا قدیم دیه جك یرده ضرب اولنور صاحب عباب دیدی که تقمّع الحمار دیرلر ذبابه من بوری دفع وطرد ایچون باشینی تحریك ایتسه ورایه نڭ باشینه وطرد اغنه متقمّع دیرلر دیدی تَقَنَّعَتْ قناع برشید زن خاتونه قناع اورتوندی ودخی تقنّع دیرلر تکلّف فی القناعة معناسنه تَلَفَّعَ بِالثَّوْبِ خویشتن را سرتا پا بجامه بپیچید کندوسنی باشدن ایاغه جامه یه صاردی واول ثوبه لفاع دیرلر وزیاده بیر اولدی دیه جك یرده تلفّع بالمشیب دیرلر





وتلفّع بالشجر دیرلر آغاج کرکی کبی پیرا قلنسه وتلفّعنا جیشهم ای استلمنام واستبحنام تَمَتَّعَ بِالشَّیْءِ برخورداری یافت بچیز شنه ایله انتفاع ایتدی متاع سلعه معناسنه اولدیغی کبی منفعة معناسنه دخی کلور بیهقی دیدی که ترکیب مذکور منفعته ومدّة مدیده خیرده اولمغه دلالت ایدر وفلان ماتع دیرلر خصال حمیده ایله موصوف اولسه وشیءٌ ماتعٌ کامل من الجودة تَمَزَّعَ پاره پاره شد پاره پاره اولدی تمزّعوا المال دیرلر مابینلرنده مالی تقسیم ایتسه لر توزّعوا معناسنه وبرکمسه زیاده غضبندن کندوسی پاره پاره ایدرمیازی دیه جك یرده انه کاد یتمزّع دیرلر تَمَنَّعَ قوی شد قوی اولدی وَهِیَ المَنَعَةُ قوّت فاقوت فی عزّ ومنعة کلامنده لفظ منعة مصدر اولمق محتملدر عظمة لفظی کبی ومحتملدر که مانع لفظنك جمعی اوله که مراد حشم واتباعدر • وفی المثل تمتّعی اشهی لك برکمسنه زوجه سنه بو کلامی سویلدی یعنی کندوکی خلقه علی جناب کوسترکه سکا رغبتلری زیاده اوله برشنه عزیز اولدقجه آکا حرص زیاده اولور دیه جك یرده ضرب اولنور تَنَخَّعَ خیو افکند ازدهان آغزندن توکروك القا ایتدی وَهِیَ النُّخَاعَةُ خیو توکروك وتنخّع السحاب دیرلر جمله ایچنده اولانه یغمردی امطار ایتدی معناسنه ونخاعه دخی توکروك معناسنه در تنطّع فی کلامه دوراندیش شد در سخنش سوزنده تعمّق ایدوب فصاحت اظهار ایتدیکه کویا لسانی نطع فمنه دکمش ایدی وتنطّع الصانع دیرلر صنعتنده حاذق اولدی معناسنه ونطع الفم آغزك طرف اعلاسنك ظهرنده عبارتدر لهذا حروف طا ودال وتایه حرف نطعیه دیرلر موضع مذکوردن خروج ایتدکلری ایچون تَهَزَّعَ بشتافت سرعت ایتدی وتهزّع فلان لفلان دیرلر برکمسنه برکمسنه یه تعبّس ایتسه ودخی تهزّع دیرلر تکسّر معناسنه واهزع اول اوقدر که تیرکشك دیبنده قالور جیّد اولسون ردی اولسون وفلان کمسنه برشیئه مالك دکلدر دیه جك یرده ماله اهزع دیرلر تَبَلَّغَ بِالقَلِیلِ بسنده کاری کرد باندك آز ایله قناعت ایتدی وَهِیَ البُلْغَةُ آنچه بدو بسنده کاری کنند آنکله قناعت اولنان شیء قلیل وتبلغت به العلّة دیرلر مرضی مشتد اولسه تَرَفَّغَ فراغ زیست وسعت ایله دیریلدی یقال انه لفی رفاغیة من عیشه ورفاغیة که سعة وخصب دن عبارتدر تَفَرَّغَ بِرَاءٍ مِر خود را بپرداخت برای کار ایش ایچون کندوی دوزدی یعنی بذل مقدور وسعی موفور ایتدی تَفَشَّغَ ببسیار شد چوق وشایع اولدی تفشّغ فیه الشیب دیرلر صاچی چوق آغاردی معناسنه وتفشّغ امرأته دیرلر برکمسنه برخاتونك ایکی بوطی آراسنه کیرسه تَمَرَّغَتِ الدَّابَّةُ درخاك غلطید ستور دابّه طوپراقده یووالاندی که آغنادی تعبیر اولنور ودخی تمرّغ دیرلر آغزنده توکروکی طاغتسه وتمرّغ بالدهن دیرلر کندوسنی یاغلاسه وزیاده دولتمند دیه جك یرده هو یتمرّغ فی النعیم ویرشنه ده تردّد ایتسه تمرّغ فی الشیء دیرلر تَأَسَّفَ عَلَیْهِ اندوه خورد بروی آنك ایچون مغموم اولدی تَأَلَّفَهُ عَلَی الاسلام خوی فراکرد من برا سلام آنی اسلامه معتاد ایتدی صحابهٔ کرامده مؤلّفة القلوب بو معنادن مأخوذ والّفت بین الشیئین فتألّفا دیرلر ایکی شنه نك مابینه الفت

القا ایدوب بری برینه مألوف اولسه‌لر وبر کمسنه خلق ایله حسن سلوکی وار در دیو مدح مقامنده فلان تألف وحشیًّا لا تَلَف دیرلر تَحَرَّفَ عَنْهُ بجسبید از وی آندن میل اتدی حرف آصلنده طرف وحد معناسنه در میل ایدن کمسنه بر طرفدن طرف آخره عدول ایدر وحروف کسب فلان دیوب معاشی تنك اولدی معناسی مراد اتدکلری کمی یا زق آندن میل ایدر معناسی ملاحظه سیله در ورجل محارف دیرلر قلیل الحظ معناسنه که مالی آرتمز وتحرّف احرورف بر معنایه در تَخَشَّفَ جامهٔ کهنه بر شید اسکی جامه کیدی یقال رجل متخشّف ای علیه اطمار تَخَطَّفَهُ بربود اوراآنی قاپدی واخطفه المرض دیرلر مرضی خفیف اولوب آنك ایچره نوشکده یا تمسه یقال وما من مرض الا وله خطفة ای خفة تَخَلَّفَ عَنْ أَصْحَابِهِ وا پس ماند از یاران یولداشلرندن گیروده قالدی که خلف‌دن مأخوذ در قدام مقابلی خَلَفَهُ بخیر او بشرّ دیرلر بر کمسنه‌نك غیبتنده خیر ایله یا شر ایله ذکر ایلسه وخلفه دیرلر آردندن اخذ اتدی معناسنه وخلفه بالسیف دیرلر آردندن کلوب قلیج ایله ضرب اتسه ودخی الحی خلوف دیرلر قبیله‌نك سقالردن غیری کمسنه یرقدر معناسنه واختلفت الشجر دیرلر آغاج میوه ویرمسه تَرَشَّفَ الْمَاءَ بمکید آب را صوی صورداراق ایچدی وحوضده صویو قدر دیه‌جك یرده لا رشف فیه وفی المثل الحسن ما رضعت ان لم تزشف ارشاف اذهاب معناسنه در احسان اتدکدن صکره اساءتدن خوف اولنان کمسنه حقنده ضرب اولنور امرأة رشوف دیرلر آغزی بر مرتبه کوزلدر که اوپمکه سزادر معناسنه تزحف الیه برفت آهسته سوی او آنك جانبنه آهسته یورویدی وتزحف الصبی دیرلر صبی صقعدی اوزرینه سورینه‌رك یوریسه تَسَلَّفَ مِنْهُ دَرَاهِمَ سلف ستد از وی درمها آندن بر آن آقچه سلف آلدی که بیعدن بر قسمدر که ثمنی تعجیل وسلعه‌یی وصف ایدوب اجل معلومه تأخیر ایدرلر ودخی تسلف دیرلر سلفه اکل اتسه که سلفه قهوه آلتی وصفرا کشن تعبیر اولنان طعام ما حضردر که فارسیده ناشتا دخی دیرلر تَشَرَّفَ بِهِ شرف جست بوی آنکله شرف طلب اتدی یعنی آنی شرف عد اتدی وتشرفت المرباء دیرلر کونجیلر اوتوردیغی چارطاق اوزرینه چیقدیلر معناسنه وتشرف علو ومکان عالی معناسنه در وشاعر بر یرلکدن شکایت ایدوب دیدی که آتی الندی فلو یقرب مجلسی• واقود للشرف الرفیع حماری• یعنی زیاده پیر اولدوغندن کمسنه بکا اعتبار اتمیوب رأیم ایله عمل اتمزلر• وحماریمه دخی بنه قادر اولمدیغمدن بر مرتفع موضعه چکوب دکوب ایرم دمریاشلو دوه‌یه شارف دیرلر• وفی المثل احق من شارف زیرا ناقه مسنّه ولدینه ضیارلردن زیاده آجیر ایدر ومکنسه معناسنه اولان شاروف جاروبدن معرب در تَشَنَّفَتْ وکوش اندر کرد زن خاتون قولاغنه صالقم کوپه طاقدی صاحب صحاب دیدی که شنف قولاق دن یوقاروآصدقلری کوپه در ولیك تقاطرغنده اولان صاحچه آصارلر دیدی• ابن درید قولی قول اوّله موافق در



وقولاقده یوقارو تعلیق اولنان هر نسنه‌یه شنف واشاغی تعلیق اولنان نسنه‌یه قرط اطلاق قیاولنور• صاحب مجمع احسن من شنف الانضر مثلنده شنف الانضر لفظی قرط الذهب عبارتیله تفسیر اتدی واساسده فی اذانهن الشنوف والقرطة عبارتی شنف وقرط میاننده مباینت اقتضا ایدر تَصَرَّفَ فِيهِ تصرف کرد دروی آنده تصرف اتدی یقال صرّفه فی اموره فتصرف فیها لا یقتبل منه صرف ولا عدل کلامنده صرفدن مراد بوتنی حیله در دیدی یتصرف فی الامور قولی بر معنایه مبنی در• وفی الاساس ومن المجاز انه یتصرف ای یحتال وشدائد دهر صرف دیرلر ومن امثال المولدین الصرف لا یحتمله الظرف تَصَلَّفَ لاف زد لاف وردی خلیل دیدی که صلف استعدادی مرتبه سندن تجاوز وتکبر جهتندن قدرتندن زائد دعوی معناسنه در واول کمسنه‌یه صلف دیرلر تَطَرَّفَ الشَّيْءَ ای کناره کرفت چیزرا نسنه‌نك کنارنده یاپیشدی ودخی تطرفت الناقة دیرلر ناقه سائر دوه‌لردن آیریلوب تنها مرعی‌نك بر طرفنده اوتلوسه واول ناقه که بر مرعی‌ده ثابت اولمیه اکا طرفه دیرلر کذلك اول خاتونه که زوج واحده ثابت اولمیوب طرفنده زوجه وارد اکا دخی طرفه وزوجه واحده اوزرده ثابت اولمین رجله طرف دیرلر تَعَرَّفَ مَا عِنْدَ فُلَانٍ بدانست آنچه پیش بهمان است پس از جست وجو یش کردن فلانك کمسنه‌نك عندنده اولان شیئه مطلع اولدی کرکی بکی سؤال وطلبدن صکره وعروف وعریف عارف معناسنه‌در لکن کاهی عروفه دیوب تاء مبالغه الحاق ایدوب زیاده عارف معناسی مراد ایدرلر وفی المثل عرف بطنی بطن ترّبة تربة بلاد قیسدن بر مشهور موضعدر بر کمسنه غیبت طویله ایله غایب اولدقدن صکره وطن مألوف اولان موضع مذکوره کلدکدن زیاده اشتیاقندن قارنی اول موضعه الصاق ایدوب بو مثلی ایراد اتدی اول کمسنه ضرب اولنور که بر نسنه‌یه اشتیاق کلیدن صکره واصل اوله تَعَسَّفَ الْفَلَاةَ بی راه برید بیابان را• بیابانی طریقسز قطع اتدی ودخی وقع علیه السیف فتعسفه دیرلر قلیج ضرب اولندقده مفصله راست کلمدی معناسنه وفی کلامه تعسف دیرلر کلامنده اضطراب اولسه تَعَطَّفَ عَلَيْهِ مهربانی کرد بروی اکا مرحمت اتدی وتعطف فی مشیه دیرلر یورییدکده باشنی تحریك اتسه وتعطف بالعطاف دیرلر ردا ایله کندویی ستر اتدی معناسنه وبر کمسنه‌یه خیر دعا مقامنده رزقك الله عیشا تلین لك مثانیه ومعاطفه وتدنوا علیك مجانیه ومقاطفه دیرلر• تغلّف بالغالیة غالیه بکار داشت طیب استعمال اتدی تغلّل وتغلّی دخی بو معنایه در• تقرّف الجرح واشد پوست ریش یاره‌نك قابوغی صویلدی وقرف قشر معناسنه در وفلان کمسنه بکا شر ایصال اتدی دیه‌جك یرده قرفنی فلان دیرلر وقرفت الرجل دیرلر تعییب اتدیم معناسنه وفی المثل امنع من ام قرفة قرفه فزاره برخاتون در که خانه‌سنده کندویه محرم اللی فارسك قلیجی آصیلور ایدی تقصّف العود شکسته شد چوب آغاج قریلدی وسریعا قریلان آغاجه قصف دیرلر ودخی تقصّف القوم دیرلر وقت خصومتده چاغرشسه‌لر وجیغلدی

ایله رقص اتمك قصف وبلند آوازلی اولان کسنه یه قصّاف دیرلر صیت معناسنه
وریح قاصِفٌ ای شدیدة ورعد قاصفٌ شدید الصوت تَكَلَّفَ الامرَ برخویشتن
نهادکاررا ایشی کندو اوزرینه ارتکاب اتدی وَهِیَ الكُلْفَةُ رنج زحمت وکندویه
بست مالا یعنی اولان نسنه یی التزام ایدن کسنه یه متکلّف دیرلر وکُلَف جمعی کُلَف
کلور یقال من لم یصبر علی الكُلَفِ لم یصِل الی الزُّلَف ودخی سیاهه مائل اولان قیرمزی
لونه کُلْفَة دیرلر ومنه بعیرٌ اَكْلَفُ وناقة كَلْفاء تَكَنَّفَهُ العَدُوُّ گرد اندر گرفتش
دشمن دشمن آنی هر طرفندن احاطه اتدی ورجل مكتنف اللحية دیرلر صقالی هر طرفدن
چوق اولسه لحية ذات اكتناف معناسنه تَلَطَّفَ بِالأمرِ چرب دستی کرد مرکاررا
ایشی رفق وتأنّی وسهولت ایله اتدی که لطف دن مأخوذ در رفق معناسنه ودخی
تَلَطَّفَت بفلان دیرلر حیله ومدارا ایدوب اسرارینه مطّلع اولدم معناسنه تَلَقَّفَ
الكلامَ مِن فِيهِ سخن را از دهن وی فرا گرفت سوزی آنك آغزندن اخذ اتدی که
سوزآغزندن چیقدیغی کبی قاپدی آلدی تعبیر اولنور لقف دن مأخوذدر که برنسنه یی
سرعت ایله تناولدن عبارتدر وتلقّف الكرة برامین الصولجان دیرلر طوپی چوکاندن
باشیله قاپدی معناسنه تَلَهَّفَ ارمان خورد تأسّف اتدی تَنَشَّفَ الثوبَ
العرقَ بخرینشتن چید جامه خوی را جامه عرقی کندویه دیمشوردی که کندویه
چکوب صوردی تعبیر اولنور تَنَصَّفَت سیرقین بر سر افکندن خاتونه حادیون
باشینه بوردیکه نصیف نصیف خماردن عبارتدر وبرکسنه صاچی اغارمسه
تنصّفه الشیب دیرلر وتنصّفه دیرآکا خدمت اتدی یا آنی استخدام اتدی معناسنه که
ناصف خادم درکه جمعی نَصَفَ در واورته یاشلی خاتونه دخی نصَف دیرلرکه جمعی
انصاف در تَنَطَّفَتْ کوش واره در کوش کردن خاتون قولاغنه کوپه طاقدی
تقرّطت کبی ونطفه قرط معناسنه در ودخی تَنَطَّفَ عیب وفساد ایله آلوده اولمق
معناسنه کلور تقول فلانٌ لزمته النطافة وتبعدت عنه النطافة ودخی تنطّف من كذا
دیرلر فلان نسنه دن پرهیز اتدی معناسنه تَنَظَّفَ پاك نمود پاکلك اظهار اتدیکه مراد
نظافتده تکلّفدر ق تَأَلَّقَ البَرْقُ بدرخشید برق برق لمعان اتدی واولمق جنون
معناسنه در ومجنونه مأولق دیرلر قال ومأولق أنضجت كية رأسه فتركته ذفرا
مثل ریح الجورب والِّق ذئب معناسنه مؤنثی الِّقة ودیشی صیمه دخی الِّقة
دیرلر لکن مذکرینه الِّق دینمز بلکه قرد ودیاح دیرلر تَأَنَّقَ فی الامرِ نیکو نکو کرت
کردد رکار ایشده ایو عمله خطه اتدی وبرنسنه غایت حسننه نظر ایدنلری عجبه
کتوردسه آکا انیق دیرلر تنوّق دخی بومعنایه در ودخی تأنّق فلان فی الروضة دیرلر
برکسنه چمنزارده تفرّج ایلسه وتأنّق فی کلامه دیرلر حسن ومعجب اولان
کلامی تکلّم اتسه وأنوق رخمه دیدکلری قوشه اطلاق اولنور که زیاده احمق
ومردار اولمغله آنکله ضرب مثل اولنور بغایت فلان کسنه احمق در دیه جك
یرده احمق من الانوق دیرلر وحالا قشندرکه اکرچه جبال شاهقه ده بیضه سین



القا ایدرکه برو جهله ظفر ممکن اولمز لهذا برنسنه زیاده عزیز اولسه اعزّ من بیض الانوق
دیو ضرب مثل ایدرلر لکن بیضنه القا اتدیکی موضعی بولمه من تَبَعَّقَ المطرُ سخت ریخته
شد باران یغمور شدّة ایله دوکرلدی وشدّة ایله یغمور دوکن سحابه بعّاق دیرلر تَحَرَّقَ
سوخته شد یاندی تَحَرَّقَ سخت بخیل شد زیاده بخیل اولدی ورجل متحرّق متشدّد
بخیل وحاذق اولان کسنه درکه ایاغنه کیدیکی خفّ بغایة طار اولمغله ایاغنی صیقه یقال
لارای لحاقن وحاذق وحزقه قصیر ومتقارب الخطوه اولان کسنه در وفی کو مهم
حُزُقَّة حُزُقَّه تَزَرَّقَ عین بَقَّة یعنی ای حزقه عین بقه یه ترقّی ایله وحریق وحزق
جماعت معناسنه تقول اقبل منهم حریق کانهم حریق تَحَلَّقُوا حلقه حلقه نشتند
مردمان قوم حلقه حلقه اوتوردیلر تَخَرَّقَ الثوبُ دریده شد جامه جامه یرتیلدی
ودخی تخرّق فی السخاء دیرلر سخاده توسیع اتسه واول کسنه یه خرق وخریق
دیرلر وفی المثل اتسع الخرقُ للراقع تدارکی ممکن اولمین خصوصده ضرب اولنور وتخرّق
تخلّق ده لغتدر یعنی یالان بینا اتدی ومتخرّق الكف بالنوال دیرلر زیاده سخی
ومحروق الكف دیرلر آصلا برشیئه لایق دکلدر معناسنه تَخَلَّقَ بِالخُلُوقِ خویشتن را
بینود وخلوق را کندویه خلوق طلا اتدی که صاروا نکلوبر نوع طیب درکه جزو اعظمی
زعفراندر تَخَلَّقَ بِغَيرِ خُلُقٍ خوی کرفت بخوی کرش غیرینك خویی ایله خویلندی
تَدَفَّقَ الماءُ ریخته شد آب صو دوکلدی وتدفّق حمله دیرلر ذهب معناسنه قال
الاعشی سه فانا عما یصغره بنافل ولا بسفیه حمله یتدفق تَرَفَّقَ التام چرب
دستی کرددکاررا ایشده لین وسهولت اتدی که تعنّف مقابلی درکه رفق لین جانب
ولطافت عملدن عبارتدر ترمّق الماء بیاشامید آب را صویی ایچدی وفی الاساس
ترمّق الماء واللبن تحسّیه حسوة حسوة تَسَلَّقَ الجدارَ بدیوار برشد دیوارا اوزرینه
چیقدی تسوّر معناسنه تَشَدَّقَ فِي كَلامِهِ سخن بکرشه دهن کفت آغزین بوجاغی ایله
سویلدی یعنی فصاحت اتمك ایچون اووردندن سویلدی که شدق آغزینك قولاق
طرفنده اولان کوشه سیدر که فارسیده نم وترکیده اوورد دیرلر تقول غضب
فانقلبت احداقهم وتربدت اشداقهم وشدق واسع اولان کسنه اشدق دیرلر
اساسده دیدیکه تشدّق فی کلامه ای تشبّه بالاشدق تفصّحا تَشَرَّقَ درافتاب
نکاه نشست کونشده اوتوردی تَصَدَّقَ عَلَيهِ بِالمالِ صدقه کرد برو بخواسته
مالی آکا صدقه اتدی تَصَلَّقَتْ فریاد کرد زن از درد زه کرفتن خاتون بوری زحمتی
اخذ اتدیکندن فریاد اتدی آصمعی صلق صوت شدید معناسنه در دیدی وصوت
صَهْصَلِق دیرلر شدید معناسنه وچاغروب باغرمغه معتاد اولان عجوزه دخی صهصلق
وصهصلیق دیرلر وتصلّق المریض وتصلّق کل ذی الم ای صیح تَطَلَّقَ وجهه
کشاده شد روی او آنك یوزی آچیق اولدی که کولر یوزلی اولدی تعبیر اولنور
وتطلّق الظبی دیرلر بریرده طورمیوب سرعت ایله سکردیب کتسه ودخی تطلّق
الفرس دیرلر آت سکرتدن صکره تبوّل اتسه تَعَرَّقَ العظمَ بدندان پاك کرد

کوشت و از استخوان دیشی ایله اتی کمورکدن پاک ایدوب اکل اتدی واقی اخذ اولنان
موضعنه عَرَق دیرلر تَعَشَّقَهَا عاشق شد بر زن خاتونه عاشق اولدی که مراد تکلّف
عشق در وعشق فرط محبت دن عبارت در تَعَلَّقَ بِهِ بیا ویخت او را بجربشت آنی
کندویه آصدی بنفسه وبا ایله متعدی اولور وفی الاساس تعلّق التمیمة وتعلّق بها ای
علّقها علی نفسه وَهِیَ الْمُعَلَّقَةُ آویخته آصدقلری نسنه عَلَوِیجِ وفی المثل تعلّقْ
الحجبة بادفاع العنس حجبة وحجبة شکنه معناسنه در وعنس ناقه قویه در یعنی تعلّقْ
اتدی آکا کنه ناقه قویه نک بوطیلک ایچینه تعلّق ایدر کبی اول کسنه حقنده ضرب
اولنور که مرادینه نائل اولمق ایچون بر کسنه یه تعلّق شدید ایله تعلّق ایلیه تَعَمَّقَ
فِی الشَّیءِ دور اندر شد در چیز نسنه ده زیاده اوزاق کتدی تعمّق فی الکلام دیرلر
کلامده استقصا اتسه تَغَفَّقَ الشَّرابَ همه روز شرابه خورد بتون کون شرابایچه
غُفَق دن مأخوذ در دوه یی ساعة بساعة صویه کوتورمک معناسنه یقال رابئه
یتغفق الصبوح کما یتغفّق الفصیل القروح وضرب معناسنه دخی کلور یقال
خَفَقَهُ بالدرة خفقات وغَفَقَهُ بالسیف غفقات تَفَرَّقُوا پراکنده شدند
طاغلدیلر که فرقه فرقه اولدیلر دیمکده عبارت در وفی المثل اذا تفرقت الغنم
قادتها العنز الجربا یعنی قویون سوروسی پراکنده اولدقده اوکلرینه اویوزلجی
دوشوب قوللوقلق ایدر فرومایه یه احتیاج وقتنده ضرب اولنور وضمّ تفاریق
متاعه دیرلر متاعنک متفرق اولانی جمع اتسه واخذت منه بالتفاریق دیرلر
برنسنه یی قطعه قطعه اخذ اتسه وفی المثل انه خیر من تفاریق العصا ابن
الاعرابی دیدی که عصا منکسر اولوب هر قطعه سی متفرق اولدقجه هر پاره سی
فائده یه یارار تَفَلَّقَ الشَّیءُ شکافته شد چیز نسنه یاریلدی وتفلّق البیض
دیرلر یمورطه چاتلاسه که هر قطعه سینه فِلَاق دیرلر وتفلّق الاناء دیرلر کاسه
بر وجهله چاتلاسه که یاپشدرمق ممکن اولمسه وفلق صبح معناسنه در وفی المثل
اشهر من شیة الابلق بل من وضح الفلق ودخی فلق لصوصک آیاقلرینه چکوردکلری
اغاجه دیرلر مقطره معناسنه تقول بات فلان فی الشقیق والفلق من الشفق
الی الفلق تَفَنَّقَ بناز زیست نازیله پروردی وعیش مفانق ای ناعم تقول فلان
یتفنّق کما یتفنّق الصبی الکریم تَمَزَّقَ الوَلَدُ بیرون شد فرزندان شکم مادر
چوجوق والده سنک قارننده طشره چیقدی وفی المثل دویه الغرق یتمزق یعنی
کنار دن دقاقنی نام برخاتونه اکثر اوقاتده غز ایکیدی ایکن لکن بر هذا وقتنده حمل
برندن حامل اولوب حملی وضع قریب اولدقده اتباع دیدیلر که غزاوقتی در تدارک
کوروب حرکت زمانیدر دقاقنی مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی غزایی تأخیر ایلک
تا ولد ظهور اتسون عواقب اموره نظر ترغیب وقتنده ضرب اولنور تَمَزَّقَ الثَّوبُ
دریده شد جامه جامه یرتیلدی که مزق مطاوعیدر وتمزّق جمعهم دیرلر قومک
جمعیتلری پریشان اولسه وزیاده سریعدر دیه جک یرده یکادعنه اهابه یتمزّق



دیرلر تَمَطَّقَ زبان بکام زدان خوشی خورد فی طعام لذیذ اولدوغندن لسانننه
لمّا غنه ووردی بر وجهله که صداسی چیقدی ومطقه حلاوت معناسنه در
تَمَلَّقَ چاپلوسی کرد یالتاقلندی رجل متملّق وملِق وملّاق دیرلر محبت ولطف
اظهار اتسه تَنَطَّقَ کمربند بر میان بست بلینه قوشاق قوشاندی که نطاق ومنطقه
قوشاق معناسنه در تَبَرَّكَ بِهِ برکت جست بروی آنکله برکت طلب اتدیکه
برکت نماوزیاده دن عبارت در وبرکت ایله دعا اتمکه تبریک دیرلر یقال برّك
علی الطعام وفیه ای دعا له بالبرکة تَحَرَّكَ بجنبید حرکت اتدی حرّك مطاوعیدر
تَحَنَّكَ عمامه زیر زنخ آورد دستارنی صاروغی چکه سنک آلتندن آلدی
تَدَلَّكَ فِی الْحَمَّامِ خود را بمالید درکرمابه کندویی حمامده اوشدردی وتدلّك
بالدلوك دیرلر کندویه نوره وطیب مثللو نسنه سورسه ودلکت الشمس دیوب
آفتاب زواله کلدی معناسی مراد اتدکلری اول وقت آکا نظر ایدن کسنه کوزلرینی اوودوغی
ایچوندر ودالك غریمه دیرلر غریمنی عوق وتأخیر اتسه یقال ما هذه المداعکة والمدالکة
تَفَلَّكَ ثَدْیُهَا باد دیسه شد پستان زن خاتونک مه سی آقیر تشا قلندی تَمَسَّكَ بِهِ چنک
در وی زد آکا پنچه ووردی که آکا یاپشدی تعبیر اولنور ومسّیك ومسك بخیل
معناسنه اولدیغی نعمتی الندن براقدیغی ایچوندر وفی المثل تمسّك بحجرك حتی
تدرك حقك یعنی غضبک اوزرینه ثابت اول که حقکه نائل اولهسین ودخی
تمسّك دیرلر کندویی مسک تطییب اتسه تَمَعَّكَتِ الدَّابَّةُ بغلطید ستور دابه یووالندی
معك تأخیر وبر نسنه یی اوکوب بوکمک معناسنه در مَعَکَنی دینی دیرلر تأخیر اتدی
معناسنه ورجل مَعِك ای مطول ویقال وقع فی معکوکاء ای فی شرّ تَمَلَّکَهُ بملک
خویش آورد شی آنی کندو ملکنه کتوردی ودخی تملّك فلان دیرلر پادشاه اولدی
معناسنه تَنَسَّكَ بِهِ عبادت کرد مر خدای را حضرت اللهه عبادت اتدیکه نسك
عبادت وناسك وذو نسك عابد معناسنه در ونسکت الارض دیرلر زمینی
تطییب واصلاح ایدوب صووریسه لر قال ـه زمین شوره سنبل بر نیارد در ودخم
عمل ضایع مکردان تَهَتَّكَ فِی البَطَالَةِ بی باکی کرد در بیکاردی ایش سزلکده
مبالات اتمدی که یعنی ایش سز اولمقدن الم چکمدی وکندویه اهل لکن برا قدی
وفی الاساس تهتّك فی البطالة ای اهمل نفسه فیها وهتك پرده یرتمق معناسنه
اولمغله تهتّك الستر دیرلر پرده یرتلدی معناسنه ودخی تهتّك فلان دیرلر
رسوای اولدی معناسنه وهتك الله ستر الفاجر دیرلر رسوای اتدی معناسنه
ل تَأَمَّلَ الشَّیءَ نیک اندیشید چیز را نسنه یی کرکی کبی تفکر اتدیکه دوشوندی
تعبیر اولنور وأمل رجا معناسنه در یقال فلان یحیا المؤمّل وبدرا المتأمّل
وما اطول املته دیرلر بر کسنه نک طول املندن تعجب مقامنده تَأَهَّلَ زن کرد
آوزلندی تزوّج معناسنه وآهل ومتأهّل متزوّج معناسنه در تَبَتَّلَ اِلَی اللهِ
ویژه کرد عبادت مر خدای را حضرت اللهه عبادتی خالص اتدیکه بتل کسمك

وتبتّل انقطاع معناسنه در واول کمسنه که نفسنی دنیادن قطع وجناب حقه لوجه الله
البته اتدیکی عبادت ریا وسمعه دن خالص اولور تبدّل الشیء بالشیء بدل کرفت
چیزرا ان چیز نسنه‌یی نسنه ده بدل آلدی که دکشدی تعبیر اولنور بدل وبدیل وبدل
بر معنایه در وخانه ده کمسنه لر قالمدی دیه جک یرده تبدّلت الدار بانسها وحشا
دیرلر کویا انسی وحشه دکیشدی ودخی الدم وآیاق قدم وکوکرده اولان وجعه بدل
دیرلر که آنده وجع مفاصیل ایله تعبیر اولنور یقال ربّ تبدّل شرّ من بدل تبذّل
بادوزه پوشیده هر کوره کیدیکی نوبی کیدی یقال فلان یتبذّل فی بیته وتبذّل اصلده
برشیئک محفوظ اولمه سندن عبارتدر یقال ما له مصون وعرضه متبذّل تبطّل
بی کاری کرد بطالتی ایدوب برعمل ایله مقید اولمدی یقال نعم الفتیان المتبطّل
المتعطّل واول کمسنه یه کاهل دیرلر تبعّلت خدمت کردن زن شوهررا خاتون
زوجنه خدمت اتدی یقال امرأة حسنة التبعّل تبقّل کیاه خورد اوت اکل اتدی
تجمّل بالشیء خویشتن را بیاراست کندوبی نسنه ایله تزیین اتدی که مراد جمال ده
تکلّف در ودخی تجمّل تصبّر معناسنه کلور یقال اذا اصبت بنائبة فتجمّل یعنی برمصیبته
مبتلا اولور سک اظهار صبر ایله وابرد وبیک ؎ جمالک ایها القلب القریح
قولنده واقع اولان جمال لفظی اساسده صبر ایله وجوهریده الزم تجمّلک وحیاءک
ولا تجزع جزعا قبیحا عبارتی ایله تفسیر اتدی واکثر کتب امثالده جمالک مثلی
جمالیکه ملازمت ایدوب کندوکه شین ویره جک نسنه دن احتراز ایله دیو تفسیر اتدیلر
ودخی تجمّل دیرلر شحم مذاب اکل اتدی معناسنه که اریمش یاغه جمیل دیرلر وبر اعرابی
قزینه نصیحت ایدوب دیدیکه تجمّلی تعفّفی یعنی شحم مذابی اکل وعفافه
شرب ایله که عفافه مه‌ده باقی قالان سود معناسنه در آن ایله قناعت ایدوب
کمسنه لره عرض حاجت اتمه دیه جک یرده ضرب مثلدر تحفّل السیف زدوده شد
شمشیر قلیجک پاسی آچلدی اساسده تحفّل لفظی تزیّن ایله تفسیر ایدوب ثیاب
الحفلة ثیاب الزینة معناسنه دردیدی تحمّلوا کوچ کردند برمنزلدن برمنزله کوچ
اتدیلر تحمّل الغرم تاوان برداشت بورجی یوکلندی که اوزرینه آلدی تعبیر اولنور
وتحمّل الحمالة دیرلر دیتی التزام اتسه تحنشل الثمر بد شد میوه میوه بدوردی
اولدی تدخّل الشیء اندک اندک درآمد نسنه آز آز داخل اولدی ترجّل پیاده
شد یایان اولدی ترجّلوا فی القتال دیرلر جنکده دابه لردن نزول اتسه لر واتی
کوروب دابه سندن نزول اتدی دیه جک یرده فترجّل دیرلر واول قدر یوکک آیاق
ایله نزولی مشکل اوله صعب المترجّل دیرلر وترجّلت الشمس دیرلر ارتفعت معناسنه
ترحّلوا کوچ کردند کوچ اتدیلر رحیل ورحلة کوچ اتمک معناسنه ترحّلوا
کوچ کردند کوچ اتدیلر رحیل ورحلة کوچ اتمک معناسنه در وبر کمسنه بیی
وضعیف اولسه مشّت رواحله دیرلر وصیرة اولان فرسه ارحل دیدکلری
صیرت موضع رحل اولمق ملاحظه سیله در وفلان عالم رحلة دیرلر خلق آنده تعلّم

ایچون

ایچون اطرافدن ارتحال ایدرلر معناسنه وترجّهم ومقصدهم مکه در دیه جک یرده مکة رحلتی
دیرلر ترسّل فی قراءته آهستکی کرد درخواندنش آهسته لک اتدی اوقومه سنده یعنی عجله
ولحن اتمدی ودخی ترسّل دیرلر نامه یازدی معناسنه ترکّل علی مسحاته پای بربیلش زد
تا فرو رود آیاغنی دمور لدی بیلی اوزرینه ووردی زمینه کیرسون ایچون وترکّل
آیاغیله ضرب معناسنه در فارسیده لکد وترکیدن تعبیر دیرلر تزمّل فی ثیابه خویشتن را
درجامه اش بپیچید کندوبی جامه سنه صاردی تسفّل بزیر فرو شد آشاغی اولدی
تسفّل فی النسب دیرلر برکمسنه فرومایه اولسه یقال فلان حسن آفل وخطّ سافل
وهو یتسافل فلانا دیرلر فعل قبیحده بری برینه مفاخره اتسه لر تسهّل آسان شد
آسان اولدی وما تسهّل لی ان افعل کذا دیرلر بکا فلان نسنه‌یی ایشلمک میسر اولمدی
معناسنه تشکّل العنب برخی از انکور ریخته شد اوزومک بعضی پخته ورسیده اولدی
وتشکّلت المرأة دیرلر خاتون ناز وشیوه اتسه تدلّلت معناسنه که تشکّل ناز معناسنه در
عربیده دلّ دیرلر تعجّلت الشیء بشتاب وا ایستد نسنه‌یی عجله ایله اخذ اتدیم وهی
عجالة الراکب چیزی که از خوردنی که برای سوار سازند اول طعام قلیل داتسینه
کوروب ایدوب بریره کیره جک کمسنه ایچون پیدا ایدرلر ماحضر تعبیر اولنان طعام که
راکب آنک ایچون مکث اتمک اقتضا اتمز یقال حسبک من الدنیا مثل عجالة الراکب
واعجالة الحالب وفی المثل الثیّب عجالة الراکب سهل الحصول اولان نسنه ده
ضرب اولنور ودخی تعجّلت له الدین دیرلر دینی اداده عجله تکلیف اتدیم معناسنه
ویقال المتأنّی یبلغ دون المستعجل تعطّل بی کار ماند ایش سز قالدی که معطّل اولدی
تعبیر اولنور وهی العطلة بیکاری ایش سزلک تعطّلت بی پیرایه شد زن
خاتون زینتسز اولدی تعظّلوا علیه کرد آمدند مردمان بروی قوم آنک اوزرینه
جمع اولدیلر عظل آصلنده ازدحام ایدوب بری برینه تراکب معناسنه در
تعاظلت الکلاب دیرلر کلاب ذکور کلبه اوزرنده ازدحام اتسه لر وایام عربده
بنی تمیم بکر بن وائل اوزرینه سفر اتدکلرنده ایکی اوچ کمسنه بر دابه یه رکوب
اتدکلری ایچون اول حربه یوم عظالی تسمیه اتدیلر تعمّل رنج کشید درکار
کردن ایش ایشلکده زحمت چکدی وفی الاساس فلان یتعمّل فی حاجات الناس
ای یتعنّی ویجتهد وانشد سیبویه ؎ انّ الکریم وابیک یعتمل ان لم یجد یوما علی
من یتّکل تغزّل غزل کفت غزل سویلدی مراد غزلده تکلّف در تغفّله عن کذا
فریب دادش از بهانه فلان نسنه دن آنی غافل ایدوب اخذ اتدیم وفی الاساس
تغفّله عن کذا ای تخدّعته علی غفلة وتغفّلته یمینه دیرلر آنی غافل ایدوب
یمیننده حانث اتدیم معناسنه تفأّل به فال کرفت بوی آنکله فال طوتدی
وهو الفأل معروفدر وفی الحدیث احسن الطیرة الفأل که کلمة طیبة استماع
اتدکده تیمّن اتمکدن عبارتدر ابن سکیت دیدیکه فال بودرکه برخسته
برکمسنه دن یا سالم وغایب تجسّس ایدن کمسنه یا واجد لفظنی استماع ایدوب تیمّن ایده

تقول دون الغیب اقفالا لا یفتحها الا والفال تنحل جامه درشت پوشید خشین ثوب کیدی
وتنحل الشجر دیرلر میوه اغاجی میوه ویرمسه کویا اککاله اغاجه تشبه اتدی وتنحل دیرلر
اظهار فحولت ده تکلف اتسه وفی المثل علی من تنحلک جحی به سؤال اتدیلر که سن کیمه
فحولت ایدر سین یعنی کیمه فخر وسلنور سین جواب ویردی که علی امی واخیاتی یعنی والده
وهشیره جکلریمه ایدر م قوتنی ضعیفه صرف ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور تفضل
علیه منت نهاد بروی آکا احسان اتمکله ممنون اتدی که فضل احسان معناسنه در
ودخی تفضل علی القوم دیرلر قوم اوزرینه فضل دعوی اتسه وتفضل الرجل دیرلر
ثوب واحد بورینوب ایکی طرفنی بویوننه باقسه وخرجت فی فضل دیرلر ثوب واحد
بوریوب چیقسه وجاء نا فلان فی فضلته ای فی حال تفضله تقبل الطاعة بپذیرفت
طاعت را طاعتی قبول اتدی تقتلت بشکنه رفت زن خاتون صالنه راق وبولا زراق
یوریدی وتقتلت له دیرلر خاتون آکا بروجهله خضوع وتذلل اتدی که اول کسنه یالغزدر
زبورده یه عاشق اولدی معناسنه وقلب مقتل دیرلر آهلکه العشق معناسنه تکحل
سرمه کشید سرمه جکدی وکوز خدایی سرمه لو اولمغه کحل واول کوزه کحلاء وکحیل
دیرلر تقول فی عینها کحل وفی صوتها صحل ولیس التکحل فی العینین کالکحل وریزه
زیاده سیاه دردیه جک یرده هو اسود کالکحیل دیرلر مراد قطران در که کحل تشبیه
طریقیله اصمعی دیدی که کحیل نفط در که انکله اویوز دوه یاغلارلر اما قطران دوه
یا غیر اولسه یا دوه یه کنه دوشسه سورلر فیروزآبادی دیدی که کحیل زبیر وزننده
نفط وقطران در ودیدی که کحل اثمد در که کحال دخی دیرلر ومطلقا کوزه شفا
ایچون وضع اولنان نسنه یه کحل اطلاق اولنور ودخی تکحلت الارض دیرلر زمین
سبزه ظهور اتمکه باشلاسه وتمکحل دیرلر الینه سرمه دان آلسه تکفل به پاینداني
کرد اورا آکا کفیل اولدی تمثل البیت وبالبیت مثل کرد بیت را بیتی مثل اتدی
وفی الاساس هذا البیت مثل تمثله مثلا بر کسنه بر کسنه یه وعید ایله تخویف اتسه
وعید اولنان کسنه وعید ایدن کسنه یه بن سنک وعیدکدن خوف اتمم سن بکا
برضرر اصابت اتدیرر ایسک بن سکا بیک ضرر اصابت اتدیررم دیه جک یرده که
لو تمدلنا شبرا من عدن الامددنا لک باعا من ختن تمثل بشرا بصورت آدمی
بنمود خودرا کندویی آدم صورتنده کوستردی که مثل شبه وتمثل تشبه معناسنه
اولمغله تشبه بالبشر قوتی سنده اولور تمحل حیله کرد حیله اتدی والمحتال الکیاد
تمهل درنک کرد اکلندی ودخی تمهل تقدم معناسنه کلور که مهل دن مأخوذدر
تقدم معناسنه یقال فلان ذو مهل ای تقدم فی خیر تنبل بمرد هلاک اولدی
مات معناسنه دوه نک هلاکنده شایعدر که تنبل البعیر دیرلر لکن ابوعبیده جمیع
ذی روحه استعمال اولنور دیدی نبیله دن مأخوذدر جیفه معناسنه ودخی
تنبل الشیء دیرلر بر نسنه نک ایچنده ایو سنی اخذ اتسه که اخذ الانبل فالانبل
معناسنه که انبل افضل معناسنه در ونبل ونباله فضل معناسنه اولمغله تنبل الرجل

مجد الدین جیده تقدم معناسنه دردیدی





دیرلر ازعا فضل ایدوب فضلاوه تغلب اتسه ودخی تنبل دیرلر سهم عربی صاحبی اولدی
معناسنه نبل سهام عربیه در وجمعدر که مفردی یوقدر اکرچه بعضیلر نبال وانبال
اوزره جمعلنور دیدیلر وفی المثل ما انتبل نبله الا بآخره فرصت فوت اولدقدن صکره
تدارک کورن کسنه حقنده ضرب اولنور تنخل الشیء برکزیدچیزرا نسنه یی اختیار
اتدی تنخل دقیق دن مستعاردر که ناخل دقیقک صافنی اخذ ایدر تندل بالمندیل
دست پاک کرد بدستارخوان پیشکر ایله الین پاک اتدی که الین پیشکر ایله سیلدی
تعبیر اولنور وفی الاساس تمسح به ودخی باشینه صاروق صاریدی معناسنده استعمال
اولنور تمندل دخی بو معنایه در اکرچه کسائی انکار اتدی وتندلان کابوس وتنودلان
ایکی مه معناسنه در وزیاده پیرلکدن مضطرب اولان کسنه یه منودل دیرلر وتنودلت
خصیتاه دیرلر خصیه لری مسترخی اولسه تنزل فرود آمد باهستکی تدریج ایله نزول
اتدی تنصل من الذنب بیبادی کرد ازکناه کناهدن تبری اتدی وفی الحدیث من لم
یقبل من متنصل صادقا اوکاذبا لم یرد الحوض وتنصلت الشیء دیرلر نسنه یی چیقارسه
وتنصل ثبت وخرج معنالرینه استعمال اولنور اضداددندر که پیکانی اولان اوقه وپیکانی
اخراج اولنمش اوقه نابل دیرلر ودماه بافوق ناصل مثلنده واقع اولان ناصل لفظی
معنای ثانی مذکوره مبنیدر یعنی آکا کزی قریق وپیکانی اولمین اوق آتدی وعده
ووعید ایدوب عهد سندن کلین کسنه حقنده ضرب اولنور تنقل من الموضع
ای جای بجای دیکر کوچ کرد برموضعدن برموضعه کوچدی وتنقل آصلنده تحول
معناسنه در ونواقل دهردن نوایب وشدایدمراداولدیغی برحالدن برحاله تحویل
اتدیکی ایچوندر منقله سفر معناسنه در مرحله کبی تنقل بالنقل نقل خورد نقل
آکا اتدی نقل نونک ضمیله شراب ایچدکن اکل اولنان نسنه در ابن درید نونک
فتحیله در دیدی فیروزآبادی نونک فتحیله درو ضمی دخی جائز بلکه خطادر دیدی
تهدلت الشفة واغصان الشجر فروهشتند شدلب وشاخهای درخت دوطاق
اشاغی صارقدی واغاجک بوداغلری اشاغی اکیلدی مشفر اهدل دیرلر دوه نک
دوطاغی اشاغی صارقسه وشفة هدلاء صارقوق طوطاق معناسنه در واشاغی
صارقان بوداغه هدال دیرلر وهدیل مطلقا کوکرجین یا خاصة وحشی کوکرجین
صوتی در هدیر معناسنه بعضیلر کوکرجین یاوروسی وبعضیلر ارکک کوکرجین
دیدیلر وبعضیلر دیدی که هدیل حضرت نوح زماننده بر کوکرجین یاوروسی ایدی که صوسزلقدن هلاک اولدی یا آنی بر آلیجی قوش صید اتدی وحالا روی زمینده
بر کوکرجین یوقدر که آنک ایچون اغلامیه وفی المثل اعطش من هدیل تأثم
پرهیز کرد ازکناه کناهدن پرهیز اتدی فیروزآبادی تأب ایله تفسیر اتدی تحرج
معناسنه واثم ذنب وخمر وقمار وفعلی حرام اولان عمل ایشلمک معناسنه
کلور تألم دردمند شد دردلو اولدی که الم وجع معناسنه در تبرم به بستوه
آمد بدو آنک سببی ایله ملول اولدی سئم معناسنه که منفعل اولدی تعبیر اولنور

تبسّم بكما ديد صيرتيدى كه ضحك مرتبه سنده دون در ومَبسِم اولكه ديشلره
ومَبسَم وبَسّام چوق تبسم ايدن كمسنه يه ديرلر وتبسم البرق ديرلر برق لمعان
اتسه وتبسّم المَزَدُ ديرلر گُل آچلمغه باشلويوب اطرافى چاتلوسه تَلَم الجدارُ بازخنه
شد ديوار ديوار گديك اولدى وثُلمه گديك معناسنه در يقال فى الآناء ثلم انا
انكسر من شفته تجرّمت السّنُونه بگذشتند سالها يللر بجوب تمام اولدى جَرم
آصلنده قطع واتمام معناسنه در وهو من الجرام ديرلر اغاجك ميوه سنى قوپارمق
وقيريونك يوكيني قيرقاق وقتى در معناسنه وتجرّم عليه ديرلر فلانه كمسنه يه برجرم
تهمت واسناد اتدى معناسنه تجشّم تناور شد اتلى جانلى اولدى كه اول كمسنه يه جسيم
ديرلر تقول رجال جسام ووجوه بسّام ومافيهم حسام وهومن جسام الامور ديرلر
معظمات امور معناسنه يقال تجشّمت الامر اى ركبت جسيمه ومعظمه فلان كمسنه
زحمتلو امر عظيمه اقدام ايدر ديه جك يرده يتجشّم المجاشم ويتجسّم المعاظم ديرلر
وتجشّموا من القوم رجلاً ديرلر قوملك كبيروش يعنى اختيارى اتديلر وتجسّم فى عينى
ديرلر تصوّر معناسنه تجسّم فلان من الكرم وكانّه كرم قد تجسّم ديرلر كرمده
برمرتبه يه بالغ اولدى كويا عين كرم اولدى معناسنه تجشّم الامر رنج كار برخويش
نهاد ايشك زحمتنى ارتكاب ايدوب اوزرينه آلدى وتجشّم آغرلق معناسنه در
ثقل كبى تجهّم ترش روى شد آكشى يوزلى اولدى كه تعبّس اتدى تعبير اولنور
تجهّمه بالقول سخن ناخوش گفت اورا آكا بد ومكروه سوز سويلدى اساسده
ديدى كه تجهّمت الرجل ديرلر آنى آكشى يوز ايله قارشيلسه ياخود كلام غليظ
سويلسه وبعض نسخه ده بروى ترش سخن گفت اورا عبارتيله تفسير اولندى
ويقال الدهر يتجهّم بالكرام ودخى بركمسنه مقصوديه نائل اوله مديم ديه جك
يرده تجهّمنى املى ديرلر وبركمسنه وعدينه وفا اتمز ديه جك يرده غرام كهام
ومدناره جهام ديرلر تحتّم ناه دير خورده اتمك قريبى اكل اتدى فيروزآبادى
ديدى حُتامه طعام اكل اولندقده سفره اوزرنده باقى قلوب يا سفره دن
دوشن طعامدر وتحتّم آنى اكل معناسنه در ودخى تحتّمه ديرلر برنسنه يى
محكم ياخود كوفه كه كبى شيئ جكسه وغراب البين ديدكلرى قارغه يه حاتم
ديدكلرى فراقى ايجاب اتديكى ايچوندر وحاتم حاكم معناسنه در تقول هذا حتم
مقضى وحكم مرضى ودول ضلبى يه ولد حتم اطلاق اولندوغى ولد حق
ومجز ومراولوب نسبنده شبهه اولمدیغنه بناء در قال الهذلى شعر فوالله لا انسيك
ما عشت ساعة صفيّ من الاخوان والولد الحتم تحرّم بالصّلوة بنمازاندر شد
نمازه شروع اتدى افتتاح تكبيرينى ذكر اتمكله ودخى تحرّم بصحبته ديرلر بركمسنه نك
صحبتيله حرمت طلب اتسه وتحرّم فلان بفلان ديرلر آنكله معاشره ومماله
اتسه كه يومًا فيومًا ميانلرنده حرمة متوكد اوله وتحرّمت بطعامك ومجالستك
ديرلر سنك طعام ومجلسكه حاضر اولدوغمدن ناشى بنده اخذايدجكك نسنه ده

محروم

محروم اولدوك معناسنه كه كويا آنك صحبتى سببى ايله امين اولدى وفى القاموس
تحرّم منه بحرمةٍ اى تمنّع وتحمّى بذمّةٍ تخزّم ميان بربست بلنى باغلودى يقال
تخزّمت وسطى بالحبل تحطّم شكسته شد قيريلدى وحطمه اول كمسنه در كه مواشى يه
مرحمت اتميوب سوق اتدكده عنف ايله سوق ايدر دوكى اتدكده كركى كبى دكمى
اتمز وفى المثل شرّ الدّعاء الحطمة سوء ملكه وسوء سياست ده ضرب اولنور تحلّم
حلم نمود حلمى يوق ايكن حلم اظهار اتدى كه مراد تكلّف حلمدر تختّم بالفضّة انكشترى
سيمين در انكشت كرد يا دمغنه كوموشدن خاتم طاقدى تخرّمته المنيّة از بن
بركندش مرگ موت آنى كوكندن چيقاردى كه خرم آصلنده قطع معناسنه در
هذا ابو زنك ديرمكى مقطوع اولان كمسنه يه اخرم ديرلر كذلك قولاغى دلوك اولان
كمسنه يه دخى آخرم ديرلر پس عبارت مذكوره ده استيصال واقتطاع معناسى
ملحوظدر وعيش اخزم ديرلر ناعم معناسنه بعض عربدن استماع اولندى براد دينه
مرتنه ايدوب كان اخى فى عيش خزّم ديدكده آندن سؤال اتديلر كه خزّم نه معنا يه در
جواب ويردى كه عيش رغد معناسنه در ودخى تخرّم فلان ديرلر خرّميه مذهبنه
ذاهب اولدى معناسنه كه مراد اصحاب تناسخ واباحه در ودخى تخرّم مرانف فلان
ديرلر غضبى ساكن اولدى معناسنه وخرمان كذب معناسنه در ترحّم عليه بخشود
بروى آكا مرحمت اتدى كه اسيركدى تعبير اولنور كه رحمت ومرحمت رقت قلب در
عبارتدر تردّم الثوب بوزنك شد جامه يامه لو اولدى ترقع معناسنه
وردم الثوب ديرلر جامه يى يامه دى رقعه معناسنه كه لازم ومتعدى
استعمال اولنور اساس ده ديدى كه تردّمه كند ونفسى ايچون يامه دى معناسنه در
ترنّم بسرايبد ايرلادى نيم دن مأخوذدر صوت معناسنه در كه آنده ترجيع
اوله پس ترنّم ترجيع صوت معناسنه اولور وترنموت دخى ترنّم معناسنه در
ويقال ترنّم الطائر فى هديره وترنّمت القوس عند الانباض تزقّم فروبرد لقمه را
لقمه يى يوتدى تلقّم معناسنه ابن دريد ديدى كه تزقّم اللبن ديرلر سودى چوق
ايچسه وزقّوم حلقوم معناسنه در ديدى واهل افريقيه سود وخرمادن اولان
طعامه زقوم ديرلر كويا سهل الابتلاع اولدوغندن بو اسم ايله تسميه اتديلر
تسلّمه اليه فتسلّم اليه بسپرد نش بوى فلان چيزراواو واستدنان فلان
نسنه يى آكا تسليم اتدى ودخى اول نسنه يى آلوب قبول اتدى تسنّمه زبراو شد
آنك اوستينه چيقدى يقال تسنّم ذروته ودخى تسنّم السحاب الارض ديرلر بلوط يرى
ارض اوزرينه دوكسه ورجل سنيم ديرلر عالى القدر وجمل سنيم وناقة سنمة
ديرلر اوركوچى بيوك معناسنه تشاءم به شومى كرفت بوى شوملق طوتدى
انكله كه آنى اوغورسز اتخاذ اتدى تعبير اولنور تضرّم بريده شد كسيلدى
انصرم معناسنه تضرّمت النار زبانه زد آتش آتش علولندى وضرام آتش
علولنديرجك قورى اوطون وآتش علولنمكه دخى ديرلر واول اوت يا قورى

اوطوره که اوجنده آتش اوله آکا ضَرَمَه دیرلر وخانه ده بر فرد یوقدر دیه جك یرده مابها نافخ ضَرَمَة دیرلر وضَرِیم حریق معناسنه در که یانغون تعبیر اولنور ودخی تضرّم علیه دیرلر زیاده غضب اتسه وضَرَّمَ زیاده آج معناسنه در وفی المثل ضَرِمَ شَنَآه خلیل زیاده آجیقدی دیه جك یرده ضرب اولنور وزیاده آکول اولان بیر حقنده هُوَ قَرِمٌ کانه سبع ضَرِمٌ دیرلر قال ع لا ترانی والعا فی مجلس فی لحوم الناس کالسبع الضرم تَطَعَّمَ الطَّعامَ بچشید خوردنی را طعامی دادی تطعّم الطعام نا بسته کرد خوردنی را طعامی بکمزدی که ایکرندی تعبیر اولنور ورجل مُطَعَّمٌ دیرلر تام الحسن معناسنه تَظَلَّمَ مِنْهُ کله کرد ازوی آندن شکایت اتدی وظلم شیئی نوز موضعنه وضع اتمکدن عبارتدر یقال الظلم ظلمة کما ان العدل نور ابو مالك دیدی که ظلم اولنك دیشلر زیاده براق اولدوغندن سیاه کبی کورونمکدن عبارتدر فرند السیف کبی وفی التاج تظلّمنی فلان ای ظلمنی فی مالی تَعَظَّمَ بزرکی نمود بیوکلك کوستردی که مراد عظمت ده تکلفدر تَقَعَّمَ چاه کوچك کند کوچك قویی قازدی اعتقام آندن عبارتدر که برکسنه صوقویوسی قازوب صویه قریب اولدقده صوری لذیذمیدر دکلمیدر بلمك ایچون بر کوچك چوقور حفر ایدر صوی بالغ اولدقده لذیذ ایسه بقیه بیری حفر والا ترك ایدر ودخی تعقم دیرلر تردد وآمد شد اتدی معناسنه تَعَلَّمَ الْعِلْمَ دانش آموخت علم اوکرندی وتعلّم اعلم موضعنده دخی استعمال اولنور وفی الاساس تعلم ان الخبر کذا ای اعلم وتعلمی بضنب آنا خرشته مثلنده واقع اولان تعلم معناسنه در تعلم الا حرف باایله متعدی قیلندی واوکسنه حقنده ضرب اولنور که سنك معلومك اولان نسنه یی سکا اعلام واخبار ایدر مصنف نصایح صغار نام تالیفنك اللی النبجی مقاله سنده دیدی که العلم صعب والجهل منه اصعب والتقی تعب والفجور منه اتعب ویتمش یدنجی مقاله سنده دیدی که رب علوم لا تنفع واعمال لا ترفع ولیس لاهلها منها الا کد القرایح وکدح الجوارح فاهلکوا بمن استخلص العلوم الدینیة والاعمال بالنیة تَعَدَّمَ الوان خورد هر نوع طعامدن اکل اتدی وکثیر الاکل در دیه جك یرده یتعدم کل شیء دیرلر وعدم آصلنده حرص وشدت ایله اکل معناسنه در تَغَنَّمَهُ غنیمت کرد اورا آنی غنیمت اتدی ودخی تغنم دیرلر قیونی صاحبی اولدی معناسنه تا بل دوه صاحبی اولدی معناسنه اولدیغی کبی وتغنم بالسلامة دیرلر سلامتی غنیمت بلدی که رضیت من الغنیمة بالایاب مثلنه قریبدر تَقَصَّمَ شکسته شد بی جدایی قیریلدی لکن بری برندن آیریلمدی انقصم معناسنه تَفَغَّمَ الورد شکفته شد کل کل آچیلدی نفغة الطیب رایحة الطیب معناسنه در فغمنی الطیب دیرلر طیبك رایحه سی خیشوملری سد اتسه پس عبارت مذکوره کل رایحه لندی معناسنه مخرج اولور وکل آچیلنجه رایحه سی ظهور اتمکله تفسیر مذکور ایله بیان اولنمق انسب ملاحظه اولنور تَفَغَّمَ

الکلام

الکلام دریافت سخن را کلامی فهم اتدی که تدریج ایله شیئاً فشیئاً فهم اتدی مراددر تعلمت العلم ده دیدکلری کبی تَجَمَّمَ فِی الأمرِ خویشتن درکار افکندی اندیشه کندوی فکرسز ایشه القا اتدی وتجممت به الناقة دیرلر ناقه اوزکوب قاچسه که راکبی آنی ضبطه قادر اولمیه وعرب دیرلر که اوزکوب قچان ناقه نك آن سنك اسمی وارکله دوه نك با سنك اسمی ذکر اتسه لر ناقه وجمل مذکور ساکن اولور تَقَدَّمَهُ و تَقَدَّمَ عَلَیْهِ پیش اندر شد پیروی آنك اوکنده اولدی واوکینه کچدی تَقَدَّمَ اِلَیْهِ فِی کَذَا بفرمود اورا در بهمان فلان نسنه ده آکا امر اتدی قدم الیه معناسنه وفلان یتقدم بین یدی الله دیرلر حضرت اللهك امر ونهینه امتثالده مسارعت اتسه ولفلان متقدم الخیر دیرلر خیرده سابقه سی واردر معناسنه ورجل قدم دیرلر متقدم معناسنه وفی المثل التقدم قبل التندم یعنی مقاومته قادر اولمیه جغك کسنه دن عجزلك ظاهر اولمدن فرار ایله تا که پشیمان اولمیه سین المحاجزة قبل المناجزة مثلنه قریبدر یعنی قتالده عجله اتمکدن خصم ایله مسالمه اولیدر تَقَسَّمَ الشَّیْءُ پاره پاره شد چین نسنه پاره پاره اولدی تفرق معناسنه لازمدر وتَقَسَّمَهُمُ الدَّهْرُ پراکنده کرد ایشانرا روزکار شدایدنی مانند آنلری پریشان وپراکنده اتدی فرّق معناسنه متعدیدر تَقَصَّمَ شکسته شد بجدایی قیریلدی که بری برندن آیریلدی تَکَرَّمَ کریمی کرد کریملك اتدی که مراد تکلف کرمدر تَکَلَّمَ سخن کفت سوز سویلدی که بنفسه وحرف باایله استعمال اولنور وکلام اسم جنسدر واحد وکثیره اطلاق اولنور وکلمه ده اوچ لغت واردر کَلِمَة وکِلْمَة وکَلْمَة وکلاهی بوتون قصیده یه کلمه دیرلر وفی المثل کَلِمَةُ حکمٍ من جوف خربٍ احمق کسنه دن بر معقول کلام صدور اتسه ضرب اولنور وفی مثل آخر تکلم فجمع بین الاروی والنعام اروی اروییه نك جمیدر طاغ کچیسنك دیشیسی ونعام دوه قوشی معناسنه در که اروی صارب طاغلرده ونعام صحرالرده ساکن اولور ایکی مختلف کلمه ده تکلم ایدن کسنه ده ضرب اولنور تَلَثَّمَ دهن بند بست یاشمق باغلودی که یاشمقه لثام دیرلر تَلَمَّظَ کرد اکرد دهن خوش بوی کردن خاتون آغزینك اطرافنی تطییب اتدی که ملاغم آغزنك اطرافیدر که آکا دل یتشه یقال انها لحسنة الملاغم والملاغم مراغم بورونك اطرافیدر دوطا قلرنه بالغ اولنجه ودخی تلغموا بنبأ دیرلر شونی سویلشه یلر معناسنه اعرابیدن سؤال اتدیلر که متی المسیر یعنی سیر وحرکت نه زمانیدر دیو جواب وردی که تلغموا بیوم السبت یعنی شنبه کونه اولمق اوزره سویلشه یلر کتاف دیدی که لغمت دیرلر برکسنه یه کندو یقینی اولمین خبری اخبار اتسه تَنَخَّمَ خیو بیند اخت براق القا اتدی وهی النخامة خیو براق که توکروك تعبیر اولنور نخاعه دخی بو معنایه در وفی الاساس تنخم وتنخع رمی بالنخامة والنخاعة تَنَسَّمَ الرِّیحَ ببوئید بوی را رایحه یی

قوقدی ونسیم ریح طیب معناسنه در وتنسم الخبر بزوهید پیغام را خبر تجسس ایتدی
ودخی تنسم دیرلر تنفس واملصت الناقة ولدها دیرلر تجسس معناسنه وتنسمت منه علما
دیرلر اخذته معناسنه وجلدی ثقیل اولان مرد کران جان بارد النسیم دیرلر تنعم ناز
ونعمت پرورده شد ناز ونعمت ایله پرورده اولدی وهو النعیم ناز ونعمت ونعلم
ونعامه دوه قوشیدر خفت نعامتهم دیرلر قوم برکنده یاخود بر موضعدن بر موضعه
کتسه‌لر لکن محتملدر که نعامه‌دن مراد طیر مذکور وآیاغک آلتی یعنی تحت القدم منه
اولان نعامه مراد اولمق دخی محتملدر وتمالی طیر مذکور معناسنه اولان نعامه ایله وارد
اولان امثال ایچون درّه فاخره سنده باب مخصوص عقد اتدی ودیدی که نعامه
بغایت سریع الطیران درحقی برنسنه‌دن فرار اتسه ریحه سبقت ایدر وابو اسحق
صابی جنکدن فرار ایدن قوم حقنده شو وجهله تحریر اتدی که اجفلوا اجفال النعام
واقشعوا اقشاع الغمام ومن تلک الامثال هما دجلا نعامة نجاحظ دیدی که هر ایکی
یا درت ایاقلی اولان حیوانک ایاغنک بری منکسر اولسه ممکن مرتبه مشیه قادر اولور
اما نعامه‌نک بر ایاغی منکسر اولسه البته ساقط اولوب زمیندن اوزرینه چوک ایدر
وبر وجهله حرکته قادر اولمز اول ایکی کمسنه حقنده ضرب اولنور که بری برندن
بر وجهله مفارق واحدهما آخردن مستغنی اولمیه قال ــ فانی وایاه کرجلی نعامة
علی کل حال من غنی ومن فقر ودخی نعامه سائر طیورده مشاکل ودوه‌یه دخی
مماثل ایکن قطعا هیچ بری ایله انسیت اتمیوب ابدا شراد ونفار اوزره اولمغله زیاده
سرعت ایله فرار وشراد ایدن نسنه حقنده اشرد من نعامة دیو ضرب مثل ایدرلر
ودخی برکمسنه زیاده طول مفرط ایله طویل اولسه اطول من ظل النعامة دیو
ضرب مثل ایدرلر غلیظ منکر وضخم مفرط اولان کمسنه حقنده ظل الشیطان
دیو ضرب مثل اتدکلری کبی تهتمت اسنانه خردومرد شد دندانهایش دیشلری
اوفاق اوفاق قیریلدی وقیریلقدن حاصل اولان پاره‌یه هتامه دیرلر واول
کمسنه‌یه اهتم اطلاق اولنور تهدم البناء ویران شد بنا یا یپو ویران اولوب
ییقلدی ونقضه هدم دیرلر وعجوز متهدمة دیرلر بیر فانیه معناسنه وتهدم
الثوب ثوب اسکیدی معناسنه در که کهنه ثوبه هدم اطلاق اولنور یقال علیه
هدم ای اخلاق وهدمه دفعة نزول ایدن مطر معناسنه اولمغله برکمسنه‌یی
زیاده سخا ایله مدح مقامنده هو یتهدم بالمعروف دیرلر وتهدمت الناقة
دیرلر زیاده فحل آرزو اتسه وتهدم علیه غضبا دیرلر افراط اوزره غضب
وتهدم علی بالکلام دیرلر تهور اتدی معناسنه وفی المثل هدمة الثعلب مراد
تعلبک منهدم اولان مسکنی در اول قوم حقنده ضرب اولنور میانلرنده اولان
مصالحه مباغضه‌یه مبدل اولمش اوله تهزم السقاء شکسته شد مشک صو طولومی
زیاده قورمغله متکسر اولدی وتهزم تهدم معناسنه دخی کلور یقال تهزم
البناء ای تهدم وهزمه وهزیم رعدک صداسی معناسنه در یقال تهزم الرعد



ای تصوت وللسنور هزمة ای صوت فی حلقه تهشم علیه مهربانی کرد بروی آکا مرحمت
اتدی وهشیم قوری اوت وضعیف کمسنه معناسنه در واول قوری اوطون که اوطونجی
آنی هر وجه اوزره اولور اخذ ایتمک ممکن اوله آکا هشیمه دیرلر لهذا فلان کمسنه سائلدن
برنسنه دریغ اتمز وباقی حال آکا احسان ایدر دیه جک یرده ما هو الا هشیمة کرم
دیرلر تهضمه بیداد کرد اورا آکا ظلم اتدی والهضیم المظلوم والهضیمة الظلم ○
ودخی تهضمت له دیرلر آنک ظلمنه راضی اولوب بالضرورة تحمل اتدیم معناسنه
ورأیته متهضما دیرلر زیاده حزنندن منکسر الوجه اولدیغی حالده کوردم واول
کمسنه که ایام شتاده مالنی فقرایه تفریق وانفاق ایدر آکا هضوم الشتاء
دیرلر تهقم لقمة بزرک فروبرد بیوک لقمه یوتدی هقم اشتد جوعه وهقم
شدید الجوع اولان کمسنه معناسنه در وهقم میمک تشدیدی ایله کثیر الاکل
اولان کمسنه ودریایه دخی دیرلر ودریانک صداسنه وبیوک لقمه یوتدقده
ظهور ایدن صدایه هیقم دیرلر ودخی تهقم دیرلر تقحم معناسنه تهکم به
خند ستان کرد اورا آنی استهزا اتدی ودخی تهکمت البئر دیرلر تهدمت وتهکمت
علیه دیرلر زیاده غضب اتدیم وتهکم علی ما لا یعنیه دیرلر بی معنی یه جارت
اتدی وتهکم علینا دیرلر تعدی اتدی معناسنه ابو زید دیدی که تهکم تغنی اتدی
معناسنه دخی کلور ت تبطن الجاریة دردیر اوردکنیزک را جاریه‌نک آلتینه
آلدی وتبطن الکلأ دیرلر مرعی‌نک اورتاسنده کزسه تجبن الرجل زفت شد مرد
رجل غلیظ اولدی وتجبن اللبن دیرلر سود غلیظ وپینیر کبی اولسه تحصن
در جای استوار شد محکم موضعه اولدی قلعه کبی که آکا صیغندی تعبیر اولنور
ودخی تحصنت دیرلر خاتون عفت اظهار اتسه که مراد تکلف عفتدر تدخن
دوده کننده شد بخور ایله بخورلندی که توتسلندی تعبیر اولنور دخان ودخن تورقون
معناسنه در وفی المثل هدنة علی دخن هدنه کلام عربده لین وسکون معناسنه
اولمغله مصالحه‌یه معادنه دیدیلر ودخن طعام وغیری نسنه‌یه دخان اصابت اتمکله
متغیر اولمقدن عبارتدر ودخن الطعام دیرلر دخان اصابت اتمکله متغیر اولسه
وکثریا فساد ضمیردن استعاره اولنور مستقصی‌ده دیدی که مثل مذکور رسول اکرم
روایت که آخر الزمانده سؤال اولندقده ایراد بیورد دیدیکه هدنة علی دخن وجماعة
علی قذاء وجماعة علی قذاء مثلنده دیدی که فقره ثانیه‌نک معناسی آنلرک جمعیتلری
اجتماع وقلوب جهتندن تفرق در وعبارت مذکوره رسول اکرمک هدنة علی
دخن قول شریفنک معناسیدر دیدی اذی اضمار وصفا اظهار ایدن کمسنه
حقنده ضرب اولنور ترقنت حنا در بست زن خاتون حنا یاقیندی جوهری
رقاندن ورقان حنا ومعنف زعفران وفیروز آبادی حنا وزعفران در دیدی
وفیروز آبادی ترقنت اختضبت بها دیدی تشزن له درشتی کرد اورا در خصومت
خصومتده آکا خشونت ایدوب مقابل اولدی وشزن ارض صلبه معناسنه در وتشزن

للسفر دیرلر سفر ایچون تدارك كورسه تجهز معناسنه تضمن الكتاب كذا درافزو
نهاد كتاب فلان چیزرا كتاب فلان نسنه یی درونه وضع اتدی كه ضمننه آكوب
مشتمل اولدی تعبیر اولنور تمكن بطنه باشكن شد شكم او آنك قارنی بكوزن بوكوز
اولدی سمزن اولدقده اولور یقال تبطن ذو عكن تلدن درنك كرد مكث اتدیكه
اكلندی تعبیر اولنور وتلدن بالمكان دیرلر مكانده اقامت اتسه وتلدنت علی حاجتی
دیرلر كوب اكلندیكی دوه مشی اتسه تلقف الكلام بزودی فراكرفت سخن را
كلامی سرعت ایله فهم واخذ اتدی لقانة دن ماخوذدر سرعت فهم معناسنه
غلام لقن ای حسن اللقانة تلهن نهادی خورد طعام حاضراولمزدن اول لهنه
اكل اتدی كه اكا لهنة دیرلر تمكن من الامر توانا شد بركار ایشه قادر اولدی كه تمكنه
ماخوذدر قدرت معناسنه هم تسفه علیه نادانی كرد بروی آنك اوغرینه
نادانلق اتدی كه تجاوز اتدی تعبیر اولنور زیرا سفه حلم مقابلیدر واصلنده خفت
وحركت معناسنه در تسفهت الریح الشجر دیرلر مالت به معناسنه وبركسنه یه
حیله ایدوب مالنی آلسه تسفهت فلانا عن ماله دیرلر ودخی تسفهه دیرلر آنی
سفاهته حمل ایدوب سفیه اتدی معناسنه وفی المثل قارة تسفهت قوارة قارة
بحرین ده اولور یونی جركین وایا قلری قیصه قریونه جمعی قار یعنی بر قریون بر قریون
سوردیسی سفیه اتمكه باعث اولور زیرا بر قریون كندوبی صویه یاچاموره القا
اتسه سائرلری دخی آنی كوروب كندولرین القا ایدرلر صحبتنده واجب اولان كسنه
حقنده ضرب اولنور • تسنه • سال كذرانید ییل كچوردی تسنهت النخلة دیرلر
دیرلر اتت علیها سنون معناسنه وعرب تسنیت عنده وتسنهت دیرلر آنك یاننده
ییل دیم معناسنه تشبه به خودرا مانند او كرد كندوبی آنك كبی اتدی كه مراد
كندوبی تكلف ایله اكا مشابه قیلدی دیمكدر تعته خویشتن را بكا لیوكی نمود كندوبی
معتوه وبون كوستردی كه مراد تكلف عته در تفقه فی الدین عالم شد در كیش
علم دین ده فقیه وعالم اولدی تفكه میوه خورد میوه اكل اتدی وتفكه به برخوردار
كرفت بوی آنكله متمتع ومنتفع اولدی و تفكه بكذا دیرلر آنكله متلذذ اولدی
معناسنه وتركتهم یتفكهون بعرض فلان دیرلر آنلری فلان كسنه نك غیبتی ایله
متلذذ اولدقلری حالده ترك اتدیم معناسنه ودخی تفكه دیرلر تعجب اتدی
یاخود نادم اولدی معناسنه جوهری دیدیكه فظلتم تفكهون عبارت شریفه سی
تندمون دیو تفسیر اتدیلر واساس ده یتفكهون یتلذذون معناسنه در تهكم
طریقیله دیدی یعنی انا لمغرمون كلمه سنی تكلم ایدوب آنكله متلذذ اولورلر فبشرهم
بعذاب الیم كبی تكرهه دوی ترش كرد اورا اكا عبوس اتدی وفی الاساس
تكره الشیء ای تسخطه وفعله متكرها دیرلر بر نسنه یی طاریلوراق اتسه تمدح
خودرا ستود كندوبی مدح اتدی كه اوكوندی تعبیر اولنور تمدح معناسنه تنبه بیدار
شد اویاندی وتنبهت علی الامر دیرلر متفطن اولدوم معناسنه تنزه عن القبیح

وقد یذكر فی باب التفعیل

وقد تذكر فی باب تفعل





دوری كرد از نشتی قبیح دن بعید اولدی نزاهة قبیحدن بعد دن عبارتدر ابن السكیت
دیدی كه خلقك موضعندن غیری موضعه وضع واستعمال اتدكلری الفاظدن در خرجنا
نتنزه عبارتی كه بستانلره تفرج اتمك ایچون چیقدیق معناسنده استعمال ایدرلر مع هذا
تنزه صولردن ومعموراولان یرلردن وسبزه زارلردن تبعد دیرلر حتی تنزه عن الاقذار
عبارتی بومعنادن اخذ اولندی والمضاعف من هذا الباب تجبب جبه پوشید
جبه كیدی یقال اندس فی جبته كما یندس الثعلب فی جبته تحبب الیه دوستی
نمود اورا اكا دوستلق ومحبت كوستردی تودد معناسنه ودخی شرب حتی تحبب دیرلر
اول مرتبه شراب اتدی كه كوب كبی طولدی حتی تأون دیدكلری كبی اون چوال معناسنه
تربب بپرورد تش آنی تربیت اتدی كه تبنی دی تعبیر اولنور ودخی فلان یترب ارضكم
دیرلر بو بوادرضك صاحبی یم دیو ادعا ایدر معناسنه ودخی ترتب القوم دیرلر
تجمع اتسه لر دیان السفینة سكان السفینة معناسنه در كه ترك یكده كمی دومنی تعبیر
اولنور تزبب شدقاه كفك آورد دندو كوشه دهن او آغزینك قولاقلر طرفنده
اولان كوشه لری كوپوكلندی واول كوشه لری اولان كوپوكلره زبیبتان دیرلر وبر كسنه
زیاده غضب اتدی دیه جك یرده غضب فثارت له زبیبتان دیرلر وفی الحدیث
كل ذی كنز یجد كنزه فی قبره شجاعا اقرع ذا زبیبتین بعضیلر ایكی كوزینك
اوستنده اولان چقورلردر دیدی كه ییلان چوق یاشلی اولمقدن كنایه در
دیدیلر كه ییلان هرنه قدر چوق یاشه یه جاتنی زیاده اولور ودخی ترتب حضرما
دیرلر غوره ایكی اوزومی قورو شه تصبب عرقا خوی بریخت درتی كدیكه دنلدی
تعبیر اولنور تضبب الصبی فربه شد كودك چوجوق سمور دیكه ضبب كثرة لحمدن
قولتوقلری چاتلیوب وسمورلكدن بویون قیصه اولمقدن عبارتدر رجل ضباضب
دیرلر سمورن وقصیر القامة اولسه • وفی المثل فی قلبه ضب درونده اضمار عداوت
ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور ورجل خب ضب دیرلر حیله كار معناسنه وبغایة
قصیر وصغیر اولان نسنه حقنده واقصر من ابهام الضب واصغر من ابهام الضب
دیو ضرب مثل ایدرلر تطبب بزشكی كرد طبیبلك اتدی وطباب علت ایچون
اتدكلری دوادر یقال هذا طباب هذه العلة تكبب الرمل برهم نشست دیك
قوم بری بری اوزرینه ییغلدی وتكبب الرجل دیرلر ثوبنه صاریلسه وكبة آت ودوه
سوروسی معناسنه در وفی المثل كالبایع الكبة بالهبة هبه ریح معناسنه در
غبن ایله اولان بیعده ضرب اولنور تهبب الثوب كهنه شد جامه جامه اسكیدی
وثوب ك هرقطعه سنه هبب دیرلر تت تفتت براكنده شد طاغیلدی تفرق
معناسنه تعتت دیزه دیره شد اوفاق اوفاق قیریلدی وقیرنتیه فتات دیرلر
ج تدجج سلاح تمام پوشید كامل سلاح كیدی یقال تدجج فی شكته ای دخل
فی سلاحه ورجل متدجج ای شاك السلاح خ تمخخ العظم مغزاز استخوان
بیرون كرد كموكدن ایلیك چیقاردی عظم ممخ ایلیكلو كموك معناسنه در وتمخخ

القوم خيارهم و سنك ايشكده خير يوقدر ديه جك يرده ليس لامرك مُخٌّ ديرلر وله‌ارك
مُمِخٌّ ديرلر تكلم اتدكده فصاحت ايدوب شفاعت اتدكده قبوله قرين اولور معناسنه و
وفي المثل آهْوَنُ مَرْزِئَةٍ لسانٌ مُمِخٌّ مَرْزِئَه نقصان معناسنه در يعنى انسانه ادنى مضرت
كلام حسن در مال ايله اولمق واجب دكلدر آهْوَنُ ماعملت عبارتيله دخى روايت
اولندى وفي مثل آخر شَرٌّ ما يجيئك الى مُخَّةِ عُرْقُوبٍ اجاءه الجاءه معناسنه در يعنى
سنى عرقوب ايلكنه محتاج اتمدى الا شرّ محتاج اتدى كه مراد فقر و فاقه در عرقوبده
ايلك اولمز ميدانى زياده مضطر اولان كمسنه حقنده و اساس ده لئيمه احتياج حقنده
ضرب اولنور ديدى د تَبَدَّدَ الامرُ پراكنده شد كار ايش پراكنده اولدى تفرق معناسنه
تَجَدَّدَ نو شد جديد اولدى و دخى تجدد الضرع ديرلر مه نك سودى قالمسه آرض
جَدّاء ديرلر صويى اولمسه ابن سكيت ديدى كه اول قويونه كه سودينك قالمه‌سى علتدن
ناشى اولميه آكا جدود و جمعنه جدايد ديرلر و كچى نك سودى بلا علت كسلسه آكا جدود
ديمزلر بلكه مصور ديرلر و اكر سوديك قالمه‌سى عيب و علتدن ناشى اولور سه
اول قويونه جدّاء ديرلر تَخَدَّدَ لحمه انجوغ كرفت كوشت او آنك اتى تشنج اولدى
و دخى تخدد ديرلر آريقلادى معناسنه تَرَدَّدَ اليه آمد شد كرد بوى آكا تردد
اتدى كه وارد كلدى تعبير اولنور و في المثل تردد في است مَارِنٍ الهوم فيا تدرى
آتظعن ام تقيم ايشنده زياده متحير اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور تَشَدَّدَ بلاوم
سختى كرد كار را ايش ايچون شدّت و صلابت اتدى و دخى تشدد ديرلر بخيل اولدى
معناسنه يقال رجل متشدد و شديد اى بخيل تَمَدَّدَ بيازيد كرندى تمطى معناسنه
تَقَدَّدَ دُه بترسانيد او را آنى قورقوتدى دَ تَلَدَّدَ بمزه كرفت بوى آنكله قنادلدى
اولدى دَ تَزَوَّدَ بابندينه شد توكه لندى يعنى مثلا قفتانى توكه لدى كه زرّ
توكمه معناسنه در تَسَرَّدَ تسرى كرد جاريه‌يى تسرّى اتدى كه اوطه‌لق اتدى
تعبير اولنور تَقَرَّدَ الامرُ قرار كرفت كار را ايش قرارطوتدى وقرّ قرار معناسنه
مشقت قرارين بولدى و بوندن زياده اولمز ديه جك يرده صابت بقرّ و وقعت
بقرّ ديرلر و دخى تقرد الخبر ديرلر خبر درست و محقق اولدى معناسنه تَكَرَّرَ
الكلامُ باز بكرديد سخن سوز كيرو دوندى كه مكرر اولدى تعبير اولنور كرّدن
ماخوذ در رجوع معناسنه يقال كرّ بعد ما فرّ يعنى حربده قاچماق كوستردكده
صكره ينه دوندى لهذا جنك محلنه مكرّ ديرلر و كرّ حمله معناسنده استعمالى غالبدر
و ليل و نهاره كرتان ديدكلرى رجوع اتدكلرى ايچوندر قرتان دخى ديرلر
دَ تَجَزَّرَ پاره پاره شد پاره پاره اولدى و هر پاره‌يه جزاره ديرلر تَعَزَّزَ م
عزيز شد عزيز اولدى و تعززت الناقة ديرلر ناقه نك مه سنك دلوكى
طار اولسه و اول ناقه‌يه عزوز ديرلر و دخى تعزز لحم الناقة ديرلر اتى صلب
و صيقى اولسه تَقَزَّزَ منه خويشتن باز كشيد از وى آندن كندويى كيرو چكدى
يعنى آندن بعيد اولديكه تَقَزُّزُ دنس دن بعيد اولمق معناسنه در تنطس معناسنه

يقال

يقال تقزز رجل من اكل الضب و اول كمسنه‌يه متقزز و رجل قزّ و قزّ ديرلر و ايك معناسنه
اولان قز فارسيده معرب در تَمَزَّزَ الشراب مكان مكان خورد شراب را شرابى صورده صورده
ايچدى تمصص معناسنه و مزّ اسماء خمرده در و مز فضل معناسنه اولمغله هو امزّ منه
و امزّ ديرلر و تمزز ى تمزز ى معناسنه در لكن بوزعى مصّ ده استعمالى اولنور زيرا مزده
طا و بونده ميدر س تَجَسَّسَ الخبرَ و تَحَسَّسَ بجست بيام خبر تفحص اتدى كه اراشدردى
تعبير اولنور وَهُوَ الجاسُوسُ معروف در ابن دريد ديدى كه جاسوسلق كوز ايله دخى
اولور و استطلاع مرض ايچون طبيبك مريضك اعضاسنده بر عضوى مس اتمسه جس و اول
عضوه مجسّه ديرلر و يقال اُخرج فتحسس لنا ديرلر چيق و بزم ايچون خبر تفحص ايله
معناسنه ابن كثير ديدى كه تجسس جيم ايله خلقك عيوبنى تفحص و تحسس حا ايله
خلقك كلماتنى استماع معناسنه در و حديث شريفده واقع اولديكه لا تجسسوا
و لا تحسسوا و ابو عبيده فرق يوقدر ديدى قال الله تعالى ان بعض الظن اثم
و لا تجسسوا فيروزابادى ديدى كه يعنى ظاهر اولانى آخذه و الله ك ستر اتديكنى
سترايدوب بواطن اموردن تفحص و عيوبنى تفتيش ايلمك ابن الانبارى ديدى كه
معناى مذكور مجاهددن مروى در و دخى فيروزابادى حس ماده سنده ديديكه
حس خيرده و جس جيم ايله شرده مستعملدر و تحسس قوملك حديثنى استماع
و خبرلرين طلب در كه خيرده مستعملدر انتهى تَدَسَّسَ دسيسى كرد دسيسلك اتدى
دسيس اول كمسنه در كه قومك سرّا خبر كتورملك ايچون ارسال اينرلر تَفَسَّسَ
تفرشه كرد سرانه سويلشرلر ديو قولاق طوتدى تفسّس اصوات الناس بالليل ديرلر
تسمعها معناسنه و خبر تجسس ايدن كمسنه‌يه متفسس ديرلر متجسس معناسنه يقال
رجل قتات قساس اى نمام متجسس للاخبار كه قت و قس نميمه معناسنه در لكن
قتات نميمه اتدكده كلامى تزوير و تحسين ايدن كمسنه در و قس آصلنده تتبع ايدوب
آراشدرمق معناسنه در و قسقاس قلاوز و شدة برد وجوعه دخى ديرلر شن ترشش
عليه الماء آغاريده شد بروى آب آنك اوزرينه صو سپه لندى ايصلوتدى و رشاش
اول سپه‌يا ن صو و رش مطر قليل معناسنه در تقول قد الح بنا المطاش و ما لنا
منك الا الرشاش كه عطاش كثرت احتياجدن و رشاش قلة عطيه دن كنايه در
تَمَشَّشَ العظمَ بخاييد و مكيد استخوانرا كمك جكيوب صوردى مشاشه
كمكك اوجنده اولان يومشق موضعدر كه ديش ايله جكيوب امزلر پس عبارت
مذكوره نك معناسى كمكك يومشق اولان و صغى چكنه دى ديمك اولور
و كريم اولان كمسنه‌يه طيب المشاش ديرلر و لفظ مش ده تانى معناسنه ملحوظ
اولمغله يمتش مال فلان ديرلر شيئا فشيئا اخذ ايدر معناسنه ص تَقَصَّصَ
اثره ازپى او فرا شد آنك ايزينه وارديه دوشدى تَلَصَّصَ دزدى كرد خيرسزلق
اتدى اساس عبارتندن مستفاد اولوركه لص يلص ديرلر سرقه اتسه
و يتلصص ديرلر سرقه اتمه‌سى مكررا واقع اولسه اكمال الاعلام صاحبى ديديكه

لص برنسنه یی سرًّا ایشله مك وقپویی قپاتمق ولصّ سارق ولصُّ اوموزلری بری برینه
قریب ودیشلری صیق کمسنه معناسنه در که اول کمسنه یه ألصّ دیرلر مصنف دیدی که
ألصُّ المنكبين اول کمسنه در که اوموزلری متقارب اولوب قولاقلرینه مسّ اتمکه قریب اوله
وجَبْهَةٌ لصّاء دیرلر جبهه سوطار اولوب باشینك قیللری جبهه سینه قریب اولسه
وهی اللُّصُوصِيَّةُ دزدی سرقه اتمك ص تَفَضّضَ پراکنده شد طاغیلدی تفرّق
معناسنه ومسواکك باشنده اولان تلّه فُضاض دیرلر تقول کیف یعطیك فضفضًا
من لا يعطيك فضفضًا ط تَمَطّطَ بیاز یدکرندی تمدّد معناسنه ف تَخَفَّفَ موزه پوشید
ادیك کیدی که خفّ ادیك دیدکلری نسنه در اایاغه کیرلر که جمعی خفاف کلور ودوه
طابانی معناسنه اولان خفّ البعیرك جمعی اخفاف کلور وفی التاج تخفّف ای طلب
الخفّة تَعَفّفَ عفت نمود عفت کوستردی که مراد تکلّف عفت در ودخی تعفّف
الرجل مره ده باقی قلان سودی ایچدی معناسنه در که اول سوده عُفّه وعُفافه دیرلر
تَكَفّفَ کف بیش مردمان کشاده بکدایی که الق ایله خلقك اوجنده آووج آچدی تلفّف
خویشتن را بجامه بپیچید کندوبی جامه یه صاردی ق تَحَقّقَ الامرُ بحقیقت دانست
کار را ایشی حقیقته وکنهی ایله بیلدی تَحَقّقَ عِنْدَهُ الامرُ درست شد در پیش او
کار ایش آنك یاننده محقق ودرست اولوب شبهه سی قالمدی تحقّق الشراب ایدك
اندك بخورد شراب را شرابی شیئًا فشیئًا ایچدی وتحقّقت ما فی العظم دیرلر
کمرکده اولان نسنه یی جمله چیقارسه واول کمسنه که تکلّم اتدکده بوغازندن سویلیه
آکا مقابق دیرلر ودخی اصابه جُرْحٌ فما تَحَقّقَهُ دیرلر اصابت ایدن یاره یه مبالات
اتمیوب ضرر اتمدی معناسنه ك تَحَكّكَ بالشجر خود را بسود بدرخت کندوبی
اغاجه سوردیکه اویوز دوه لر اتدیکی کبی وفلان یتحکّك بی دیرلر بکا شرّ ایصالی
ایچون تعرّض اتدی معناسنه تَفَكّكَ ازهم واشد بری برندن آیریلدی که فكّ آیرمق
معناسنه در ودخی تفکّك فی کلامه دیرلر حاقتندن ناشی کلامنده ارتباط اولمسه
وفلان فالكٌ تالكٌ ای احمق والفكّة الحمق یقال لا تفارقه الفكّة ما صحبت السماك
والفكّة که فکّة ثانیه ده مراد سماك رامح دیدکلری کوکبك آردنده بر قاج کواکب
مستدیره درکه عربیده قَصْعَةُ المساكين وفارسیده کاسهٔ درویشان دیرلر وفكّ
چکه معناسنه دخی کلور ابو زید دیدی که زیاده پیر اولان کمسنه یه فالكٌ دیرلر غایت
هرمندن چکه لری بری برندن آیریلدیغی ایچون وفلان کمسنه هم بخیلدر هم کذوبدر
دیه جك یرده البخل فی كفّيه والكذب فی فكّيه دیرلر ل تَبَلّلَ تر شد یاش اولدی بلّدن
مأخوذدر یاش معناسنه وتبرّهر الدن صکره سمورسه وبر کمسنه نك سوء حالی
حسن حاله مبدّل اولسه تبلّلتْ وتبلّل دیرلر که ترکیده رطوبت پیدا اتدی دیدکلری
بو معنادن مأخوذدر تَحَلّلَ فی يَمِينِهِ استثنا کرد در سوکندش یمیننده استثنا اتدی
ما والله افعل ذلك ان شاء الله دیمك کبی بهمتی دیدی که تحلّل یمینك عهدسندن خروجه
عبارتدر که کاهی استثنا ایله وکاهی حانث اولدقدن صکره کفارت ایله اولور ودخی تحلّل





من فلان دیرلر فلان کمسنه دن حلاللك ایستدی یعنی بکا نسنه یی حلال ایله دیدی
معناسنه تَخَلّلَ بَيْنَ الْقَوْمِ اندر شد بمیان مردمان قومك اورتاسنه کیردی تَخَلّلَ
بالخِلالِ پاك کرد دندانها بخلال خلال ایله دیشنی پاك اتدی یقال تخلّل واكل
خلالته یعنی دیشنی خلال ایله پاك اتدکدن صکره دیشلرینك میاننده چیقان
نسنه لری اکل اتدی که لئیم در دیه جك یرده تکلّم اولنور ودخی تخلّل المطر دیرلر بعضی
موضعه یاغوب بعضی موضعه یاغمسه ودخی تخلّل الثوب دیرلر اسکیدی ورقیق
اولدی معناسنه تَدَلّلَتْ کشی کرد زن خاتون ناز اتدی که دلّ ودلال ناز وقیوم
معناسنه در مصنف اساس ده خاتونك زوجنه نازینی شو وجهله تفسیر اتدیکه
خاتون زوجنه مخالفت صورتین کوستره اکرچه مقصودی مخالفت دکل تَدَلّلَ
فروتنی نمود اورا آکا تواضع کوستردی تَسَلّلَ لِواذًا بیرون آمد از میان مردمان
نابجایی پناه کیرد جماعتك اورتاسندن صیریلوب چیقدی تا که بر موضعه صیغینه که
بو حالت اکثریا مصاف ده واقع اولور صاحب اکمال مثلثاتنده دیدی که سَلّ بیر کیمسنه نك
دیشلری دوشمش رجل ور نسنه یی بر نسنه دن اخراج وسَلّ بر مشهور مرض معناسنه در
وسُلّ اسَلّ لفظنك جمعیدر اسلّ لصّ معناسنه در ودیدی که سَلّ سرقه معناسنه
تَمَلّلَ باللَّهْوِ دوزکار کذرانید بیازی لهو ولعب ایله اوقات کچوردی که
لهوه مشغول اولدی وغیری نسنه لری ترك اتدی ومقصودی سوددن اشتغال اتمك
ایچون ویردکلری طعامه عُلاله دیرلر وتعلّة دخی بو معنایه در وهر نسنه نك بقیه سنه
دخی عُلاله دیرلر تَعَلّلَتِ النَّاقةُ دیرلر ناقه یوردیکن مقدورینی صرف ایدوب
وسعنده اولاندن بر بقیه ابقا اتمدی معناسنه ودخی تعلّل به دیرلر فلان
نسنه یی بهانه اتسه کویا کندوز غمینجه علت بیان اتدی تعلّل غالیه بکاربرد
طیب استعمال اتدی اصمعی دن سؤال اتدیلر که غالیه دن اخذ ایدوب تغلّلت دیمك
جائز میدر دیو جواب ویردی که اکر مراد صقال وبیینه غالیه ادخال اتدم
دیمك ایسه جائزدر تَفَلّلَ السَّيْفُ رخنه شد شمشیر قلیچ کدیك اولدی
واول قلیجه افلّ دیرلر وسیف افلّ عبارتی کاه مقام ذمده استعمال اولنور
رخنه دار اولان قلیچ انتفاعه صالح اولمدیغنه بناءً وکاه مقام مدحده استعمال
اولنور که کثرت ضرب اعناق ایله رخنه دار اولدیغنه بناءً وملوك اعدایه بددعا
مقامنده فَلّتْ جيوشُهم وثُلّتْ عروشُهم دیرلر ومنهزم اولوب فرار ایدن قومه
حقنده ذهبوا فلّا تا وطاروا تلاوکا وهم فَرٌّ منهزمدورن وفَلٌّ مطرودون دیرلر
وقل یاغموریاغمیان زمین معناسنده دخی استعمال اولنور نغله خیری اولمین کمسنه
فلان اذا ذکرت الشرّ کان صلّة واذا ذکرت الخير کان فلّة دیرلر تَهَلّلَ وَجْهُهُ
کشاده شد رویش یوزی کولدی وتهلّل الدمع دیرلر کوز یاشی آقدی وتهلّل
السحابه بالبرق دیرلر برق لمعان اتدی معناسنه م تَحَمّمَ دو کرمابه شد حمامه
کیردی تَذَمّمَ خود را نکاه داشت از نکوهیده شدن کندوبی مذموم اولمقدن

حفظ اتدی یعنی مذموم اولمغه سبب اولان نسنه دن کندویی منع اتدی وَأَرَدْتُ ضَرْبَهُ ثُمَّ تَذَمَّمْتُ دیرلر فلان کمسنه یی ضرب اتمک مراد ایتمش ایدیم لکن ما بینمزده اولان حقوق دن ناشی نفسمی ذمّ ولوم ایدوب ضرب دن فارغ اولدم معناسنه ٭ ودخی تذمّم منه دیرلر آنده استنکاف وحیا اتدیم معناسنه وقوم قومدن لطف کورمش ایکن آنلری ترک وبر غیری قومه تحوّل اتدیم دیه جک یرده اتی آتذمّمُ من القوم دیرلر ویقال لو لم اترك الكذب تأثّماً لتركته تذمّماً ای استنکافاً وبر کمسنه فلان کمسنه یی ذمّ اتمسون دیو احسان اتسه قضى مَذَمَّتَهُ دیرلر ذالک کسر وفتحیله ومن امثال المولّدین ذمّمتنی بالاساءة فلم رضیت عن نفسك بالمكافاة تَعَمَّمَ عمامه بر سربست یا شینه صاریق صاریدی وَهِیَ العِمَّةُ وایه بر سر عمامه بستن یعنی باشنه صاروق صاریق ودخی تَعَمَّمْتُهُ فاحسن عمومتی دیرلر بن آنکا عمّی دیدم او دخی بکا کرکی کبی عمیلک اتدی معناسنه تَحَنَّنَ عَلَیْهِ بخشود بروی یعنی آنکا مرحمت اتدی ٭ وفی المثل حَنَّ قِدْحٌ لَیْسَ منها حَنَنٌ آصلنده دوه ولدینه اشتیاق اتدیکنده آواز اتمکه دیرلر ایدی صکره مطلقا آواز اتمکده استعمالی شایع اولدی قِدْحٌ سَهْمُ مَیْسِرٍ معناسنه جمع اقداح کلور وسهام میسرك جوهرلری متحد اولمیوب برسهمك جوهری سائر سهامك جوهرینه مخالف اولوب اجاله اولندقده آندن ظهور ایدن صوت سائر سهامك صوتنه مخالف اولمغله سهم مزبورك جوهری سائر سهامك جوهرینه مخالف اولدیغی ظاهر اولور یعنی اقداح میسردن بر قدح تصوّت اتدی که اول قدح سائر اقداحك جوهرندن دکلدر اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که بر قومه انتسابی یوق ایکن آنلره ادّعاء انتساب ایدوب تفاخر یا مالك اولمدیغی نسنه ایله تمدّح ایلیه تَشَنَّنَ جِلْدُهُ خشك شد پوست او آنك دریسی قوریدیکه تشنّن زیاده پیرلکدن انسانك دریسی بورو شوب متشنّج اولمقدن عبارتدر ٭ ودخی تشنّنت القربة دیرلر ایچینه صو وضع اولنمغله قوریسه واسکیسه ٭ ابو عمرو دیدی که تشنّن وتشان بر معنایه در وشَنٌّ وشَنَّةٌ اسکی قربه معناسنه در وفلان کمسنه زیاده پیردر دیه جك یرده هو كالشَّنّ البالی والشَّنَّة البالیة دیرلر لکن شَنَّة کوچك قربه مخصوصدر وشنان جمعدر ٭ وفی المثل لا یُقَعْقَعُ له بالشِّنان دوه یی تنفیر ایچون اسکی قربه نك ایچینه طاش قویوب تصویت ایدرلر دوه آنك صوتنی اشیدوب وَاُورکر فلان کمسنه اولور نسنه دن اورکمز قوی القلب در دیه جك یرده ضرب اولنور تَفَنَّنَ فِی العُلُومِ علمهای کوناکون آموخت انواع علم تعلّم اتدی فن نوع معناسنه جمعی فنوندر وافانین اجناس کلام معناسنه رجل متفنّن دیرلر فنون کثیره صاحبی معناسنه واخذ فی افانین الکلام ای تکلّم باجناسه المعتل الفاء بالواو تَوَضَّأَ لِلصَّلوةِ دست ورو بشست برای نماز نماز ایچون الینی ویوزینی یودیکه آبدست آلدی تعبیر اولدی وضاءة آصلنده حسن ونظافت معناسنه در یقال رجل وَضِیءُ الوَجْهِ ای حَسَنُ الوَجْهِ تَوَکَّأَ عَلَی العَصَا تکیه زد بر عصا عصایه طیاندی



اتکا طیانمق ومتّکأ وتکأة طیانجق نسنه معناسنه در ورجل تُکَأَةٌ دیرلر کثیر الاتکاء معناسنه واوکأت الرجل دیرلر آنك ایچون طیانجق نسنه مهیّا اتسه ب تَوَثَّبَ فی شیء مستولی شد بر چیزی بظلم ظلماً بر شیئه مستولی اولدی توثّب فی ارضه دیرلر ظلماً بر کمسنه نك ارضنه مستولی اولدی تَوَجَّجَتِ النَّارُ بیفروخت آتش آتش علولندی وتوهّج الجوهر ای تلألأ وتوهّج الطیب ای توقّد وبر کونك حرارتی مشتدّ اولسه توهّج یومنا وتوهّج الحرّ واته یومنا الوهج دیرلر ح تَوَشَّحَ بِثَوْبِهِ وشاح کرد بجامهٔ خود کندو جامه سنی وشاح اتدی وشاح بر عریض دریدر که آنی جواهر ایله ترصیع ایدوب بعضا توتلر آنی حمایل طاقنورلر وشحتها فتوشّحت دیرلر وشاح اتدی خاتون معناسنه وتوشّح بالسیف دیرلر تقلّد معناسنه وخرج متوشّحاً بسیفه ومتشحا بر دخی دیرلر مطرّزی کلامندن مستفاد اولان بودر که توشّح ثوب آندن عبارتدر که ثوبه صاغ قولتوغندن آلوب صول اوموزینك اوزرینه القا ایدرلر محرم احرامی اتدیکی کبی وامام سرخسی دیدی که التوشّح ان تفعل بالثوب کما یفعل القصّاد فی المقصرة که معنای مذکوری تأیید ایدر ٭ ودخی توشّحت الجبل ای سلکته وتوشّح المرأة ای جامعها خ تَوَسَّخَ ثَوْبُهُ شوخکین شد دستش الی چرك اولدی د تَوَجَّدَ اندوهکین شد غمناك اولدی یقال تَوَجَّدْتُ له ای حزنت له تَوَحَّدَ بِرَأْیِهِ یکانه شد برایش رأینده تفرّد اتدی ودخی توحّده الله بعصمته دیرلر حضرت الله آنی عصمت ایدوب اموریني غیره تحمیل اتمدی معناسنه ٭ وفی المثل هو نسیج وحده فلان کمسنه عدیم المثل در دیه جك یرده مقام مدحده ضرب اولنور مقام ذمده جحیش وحده وعییر وحده دیدکلری کبی تَوَرَّدَ خَدُّهُ کل کون شد رخ او یوزی کل رنکلی یعنی کل کبی قرمزی اولدی که ورد دن مأخوذدر کل معناسنه ودخی توردت الخیل البلد دیرلر عسکر شهره کروه کروه داخل اولدیلر معناسنه که ورود دن مأخوذدر تَوَسَّدَ بِیَدِهِ بالش ساخت دستش را الینی یاصدیق اتدی یعنی باشینك آلتینه قودی وساده ووساده متکأ یعنی طیانجق ومخدّه یعنی یوز یاصدیقی معناسنه در ورسول اکرمك شریح حضرمی حقنده ذلك رجل لا یتوسّد القرآن کلام منیفنده واقع اولان لا یتوسّد مدح وذمّه محتمل در یعنی قرآنی وساده کبی اودایه بر دایه طرح ایدوب تعهّد اتمز یاخود تلاوتنه مکب اولمز نائم اولان کمسنه وساده یه مکب اولدیغی کبی تَوَطَّدَ استوار شد ثابت ومحکم اولدی وثابت اولان نسنه یه واطد وکاهی قلب ایدوب طادی اولور تَوَقَّدَ النَّارُ افروخته شد آتش آتش یانوب علولندی تَوَلَّدَ مِنْهُ کَذَا پدید آمد از وبهانه آندن فلان نسنه ظهور اتدی سید شریف جرجانی تعریفاتنده تولیه لفظنی شو وجهله تعریف اتدی که بر فعل فعل آخر واسطه سیله فاعلدن صدور ایدن حرکت ید واسطه سیله فاعلدن صدور ایدن حرکت ید واسطه سیله حرکت مفتاح کبی وتولّد لفظنی حیوان بلا آب وام حاصل اولمقدر دیو تعریف اتدی ن تَوَزَّنَ وزن کرد وزن ایلدی تَوَفَّرَ عَلَی الشَّیءِ تمام کرد چیزرا نسنه یی تمام ویردی تَوَفَّرَ بر دباری نمود

وقاد کوستردی که مراد تکلف و قاددن • توکوبرشد طولدی یقال توکو الصبی ای امتلأ بطنه آصمعی دیدی که شرب حتی توکو دیرلر تضلع معناسنه ش توجّش بیم اندرد کرفت دروننده خوف اضمار اتدی ونفوشه کرد وخلق نه سویلشرلر دیو خفیة کلامی استماع اتدی تس توحّش للدواء خویشتن کرسنه داشت ازبرای دارو دارو ایچمک کندویی آج طوتدی یاخود طعامدن پرهیز اتدی تاکه تقلیل اکل کندویه دوا اوله ودخی توحّش المکان دیرلر خالی اولدی معناسنه ومکان موحِش ومتوحِّش ووحْش ای خالٍ من الانس • توقّش بجنبیه حرکت اتدی والوقش الحرکة ط تورّط درهلاک افتید هلاکه دوشدی وورطه آصلنده طریقی اولمین صحرادر وورطه خدیعه معناسنه در • وتورّطت الماشیة دیرلر داببه چاموره دوشسه یاخود خلاص ممکن اولمین موضعه واقع اولسه وتورّط فی البلیّة ای وقع فیها توسّط القومَ درمیان مردمان شد قومک اورتاسینه کیردی یاقومك میانه اصلاح اتدی ع توجّع دردکین شد دردلو اولدی که وجع مرض معناسنه در جمعی اوجاع ووجاع کلور وتوجّعت لفلان من کذا دیرلر فلان کسنه یه فلان خصوص ایچون مرحمت اتدیم معناسنه تورّع پرهیزکاری کرد پرهیزکارلق وزهد اتدی وورِع وورْع ای متّق توزّعوه فیما بینهم بخش کردند اورا درمیان ایشان ما بینلرنده آنی تقسیم اتدیلر توسّع الرجل فی معاشه فراخی کرد مرد در زندگانی خود رجل معاشنده وسعت اوزره اولوب رفاهیت عیش صاحبی اولدی توسّعوا فی المجالس فراخ نشستند در بزمها مجلسلرده وسعت اوزره اوتوردیلر توقّع الخبرَ امیدوار شد نیکوئی را خیره مترقّب اولدی که توقّع بر نسنه نك وقوعنه منتظر اولمقدن عبارتدر ف توذّف تبختر کرد تبختر اتدی که اوموزلرین تحریك وخطوه لرین تقریب ایله یورومکدن عبارتدر لکن ابو عبیده توذّیف سرعت اتمك معناسنه در دیدی توسّف جلدی واشدیوست ای آنك دریسی صویولدی ویاره نك وجدی بنك دریسی قودیسه توسّف دیرلر تقشّقش وتقشّش دخی بو معنایه در توقّف عن الامر فروایستاد ازکار ایشدن طوردی که اول امره جرأت اتمدی تعبیر اولنور انا متوقّف فی هذا دیرلر برخصوصی جزم وقطع ایتمم معناسنه توکّف الخبرَ چشم داشت خبررا خبره متوقّف اولدی توقّع معناسنه وتوکّفهم دیرلر قوملك امورینی کوزدوب کوزتدی معناسنه ق توثّق فی امره باستواری کرفت درکاری آنك ایشینه محکم یاپیشدی ك تورّك بریك سرون نشست برزمین آیاغی اوزرینه بوروکنك اوزرینه اوتوردی وورك ووَرِك فخذ دن یوقاروا اولان قبا آت تعبیر اولنان موضعدر وتورّك آنده عبارتدر آیاغنك برینی بوکوب ودیکرینك برینی آیاق قاشنك ایچ یوزینه وضع ایدرلر وتمام متمکّنا دیرلر ودیکرینك برینك اوزرینه طایانوب اوتورسه ودخی تورّك عن الحاجة دیرلر تبطّأ عنها معناسنه ل توسّل الیه بوسیلة نزدیکی جست بوی بوسیله برسبب ایله آکا تقرّب قصد اتدی یقال توسّلت الی الله بالعمل ای تقرّبتُ



كذا في القاموس

وتوزّعته الافكار دیرلر افکار متنوّعه آنی پریشان اتدی معناسنه



وحدت الله تقرّب ورغبت ایدن کسنه یه واسل دیرلر وتوسّل سرقه معناسنه دخی کلور یقال اخذ فلانٌ مالی توسّلًا ای سرقةً وهی الوسیلة سبب نزدیکی تقرّب برسبب اولان نسنه وسائل ج توصّل الیه بحیلة رسیده بوی بحیله ایله آکا واصل اولدی وفی الصّحاح التوصّل بیوستکی جستن بلطف توغّل فی الارض دوردرون رفت درون میه زمینه غایت اوزاق کتدی ودخی توغّل دیرلر امعان نظر اتسه توقّل و توقّل برکوه شد طاغ اوزرینه چیقدی وتوقّل فی مصاعد الشرف دیرلر شرف مراتبنه صعود ایدوب شرف عظیم صاحبی اولدی معناسنه وفی المثل اوقّل من عُفْر طاغ کچیسی نك یاودیسی که قلل جبالده ساکن اولور واول کسنه که ظاهر حالی اتدیکی دعوایی مکذّب اوله نك حقنده تعفرت الاروی وسماها البدن دیو ضرب مثل ایدرلر تورّم من الضرب برآماسید اندن ضرب اولنمغله شیشدی وورم انفه دیرلر غضب اتدی معناسنه توسّم فیه الخیر کمان راست برد دروی نیکویی را ظنّ صحیح ایله آنده خیر فهم اتدی خیرك علامتی معلوم اولمغله ودخی توسّم الرجل وسمی سببی ایله نابت اولان نباتات طلب اتدی معناسنه که وسمی اول بهارده یاغان یغموردر ووسمه که عظلم وفارسیده نیل وترکیده چیویت دیرلر که خواتین آنی قاشلرینه سوروب داسوخ وتحریف ایدوب داشتق دیرلر الکه لختضاب ایله دیو امر مقامنده توسّم دیرلر توضّم جماع کرد جماع اتدی یقال توضّم المرأة ای وقع علیها خاطر فاترخطور ایدرکه توضّم برنسنه یی وضم اتخاذ اتمك معناسنه درکه وضم اول نسنه درکه اوزرینه آت وضع ایدرلر زمینه طوقنمسون ایچون پس عبارت مذکوره ده خاتون وضمه تشبیه اولنمشدر توخّم خشم کرفت غضب اتدی وفی الاساس الوغم الحقد توقّم الصید بکشت شکاررا شکاری قتل اتدی وفلان ینم کلامی اصغا وکرکی کبی حفظ ایدر دیه جك یرده فلانٌ یتوقّم کلامی دیرلر توقّم الامرَ کمان بردکاررا ایشی توقّم اتدی که خاطرینه شعریله بایش کلدی تعبیر اولنور لهذا اساسده توقّمته عبارتی وقع فی خلدی دیو تفسیر اتدی توطّن البلدةَ مقام کرفت شهررا شهری مقام اتخاذ اتدی وآت سکرتدکده مسافه ده اول ارسال اولنه جق موضعه میطان دیرلر کویا آنلر ایچون توطّن ایده جك مقامدر واول مسافه نك غایتنه که آنلرك سیری آنده منتهی اولور آکا میتاء ومیداء وایکی موضعك ما بیننه میدان دیرلر • وفی المثل توطّن الابل وتعاف المعزی یعنی دوه قوی اولمغله مکاره ومشاقّه نفسنی توطین ایدوب تحمّل ایدر لکن کچی ضعیف اولمغله آنده ابا ایدر اول قوم حقنده ضرب اولنور که تشجیع اولنانلری مشاقّه اقدام وجبان اولانلری آنده ابا واحجام ایدرلر توغّن تمکّن نیك فربه شد غایت ایو سمور دی توکّن جای کرفت مکان اتخاذ اتدی تمکّن معناسنه هم توجّه تلقاءه دروی بسوی او آوردیوزینی آنك سمتنه کتوردیکه آکا توجّه اتدی تعبیر اولنور • وتوجّه الشیخ دیرلر ولّی وادبر وکبر معناسنه وفی المثل احمق ما یتوجّه یعنی حماقتده بر مرتبه یه بالغ اولدی که مشی وادمانك

[illegible]

طريقيله المعتل الفاء بالياء ت تيسّر له الامر اسان شد كار بر وى آنك ايجون ايش آسان اولدى كه يسر عسر مقابلى در و يسير قليل معناسنه در وفى المثل تكوى البغير من يسيا لداء يعنى آز مرض ايجون دوه يى داغلر ضررى اولان نسنه متشنه اولمزدن اول دفع اولنمق كرك ديه جك يرده ضرب اولنور ومن امثال اكثم بن صيفى اليسير يجنى الكثير الشر يبدؤه صغاره مثلنه قريب در ظ تيقّظ بيدار شد اويقودن اويانْدى ايقظه مطاوعيدر ورجل متيقظ ديرلر غافل دكلدر معناسنه ن تيقّن بى كمانه تبيه منا ولدى يعنى على وجه اليقين فهم اتدى كه يقين علم وزوال شك معناسنه در وكاهى يقين ظن وظن يقين مقامنده استعمال اولنور تيمّن به وخنده كرفت بوى انكله تبرك اتدى كه يمن بركة معناسنه در ودخى تيمن ديرلر يمن مملكتنه نسبت ادعا اتسه وتيمن صاغ يانينه ياتدى معناسنه دخى كلور لهذا شيخ فانى يه التيمّن اروح ديرلر يعنى سكا موت حيا تدن راحتلودر زيرا ميت قبرده صاغى اوزرينه ياتور وخلقه يمين اطلاق اولندوغى عرب وقت تحالفده صاغ اللرينى آخرلك صاغ اللرينه مسح اتدكلرى ايجوندر وفى المثل اليمين حنث او مندمة زيرا صادق ايسه نادم كاذب ايسه حانث اولور ايكى جهتدن مكروه اولان نسنه حقنده ضرب اولنور المعتل العين بالواو تبوّء دارا فرو آمد بسراى سرايه نزول اتدى مباءة منزل معناسنه در ب تبوّب دربانه كرفت قابوجى اتخاذ اتدى تحوّب پرهيز كرد اى كناه كناهدن پرهيز اتدى تأثم كبى حوب وحاب اثم معناسنه در ودخى تحوّب ديرلر اظهار وحزن اتسه صاحب اكمال ديدى كه حوبه رقة قلب وحوبه حاجة وحوبه خطيئه معناسنه در تصوّب بنشيب فرورفت انيش اشاغى كتدى تقوّبت الحيّة بشد پوست مار يلاننك قابوغى صويلدى كه اول يلان متقوّبه ديرلر وتقوّب الشئ ديرلر كوكندن قوپدى معناسنه وتقوّب المكان ديرلر آنده جوقور پيدا اولسه وتقوّبت البيضة ديرلر يمورطه يارلسه كه ايجندن ياورى چيقدقده اولدوغى كبى صاحب مجمع برئت قابية عن قوب مثلنه ديدى كه قابيه دن مراد يمورطه وقوب ياورى معناسنه در وكاهى يايى حذف ايدوب قاب ديرلر لكن ابو الهيثم تعكيس ايدوب قاب ياورى وقوب يمورطه در ديدى وجه اوله نظرا معنى بودركه ياورى طشره چيقمق ايجون يمورطه يى ياردى او كوزل اولدى اورتالق آيريلدى ديه جك يرده ضرب اولنور ت تخوّت كم كرد تنقيص اتدى تخوّن كبى ودخى فلان تخوّت حديث القوم ديرلر بر كمسنه قومنك كلماتنى اخذ وحفظ اتسه ث تلوّث بالطين آلوده شد بكل چاموره ايله آلوده اولدى ودخى فلان كمسنه يه منفعت اميدى ايله التجا اتدى ديه جك يرده تلوّث بفلان ديرلر ج تتوّج تاج بر سر نهاد باشينه تاج وضع اتدى كه توّجته مطاوعيدر تزوّج المرأة كه بنفسه متعدى در و تزوّج بالمرأة كه با ايله متعديدر بزن آوردن را خاتون قيلدى وجفته قبول اتدى تعوّج الشئ كژ شد چين نسنه اكرى اولدى عوّجه مطاوعيدر ح تروّح بالمروحة بادكرد بباديزه يلپازه ايله يللندى ودخى

وقد مر فى باب التفعيل

تروح



تروح ديرلر اول شب ده كشته و تروّح النبت ديرلر طال معناسنه و تروّح الماء ديرلر صو بر نسنه يه قريب اولمغله آندن رايحه كسب ايلسه و تروّح الشجر ديرلر وقت خريفده اغاجك يپراغى ظهور اتسه وفى المثل ريح حزاء فالنجاء حزاء بدرايحه لو براوتدر ذكر قسه مشابهدر كه اجنه دفعى ايجون تدخين ايدرلر وعرب شويله زعم ايدرلر كه برخانه ده حزاء اوله آكا جن داخل اولمز يعنى ريح شردر سرعة ايله كه خلاص اوله سين شرندن خوف اولنان نسنه حقنده ضرب اولنور كويا شرك علاماتى ظهور اتدى شر كندى ظهور اتمزدن اول نجات سعى ايله ديمك اولور وايكى كمسنه نك مابيننده مصافات اولسه ريحهما جنوب وكدورت اولسه شملت ريحهما ديرلر خ تمخّخت البئر رهيده شد چاه قويى بيقلدى كه طوپراغى پو متشق اولمغله چوكدى تعبير اولنور د تأوّد العود كژ شد چوب آغاج اكرى اولدى آد العود ديرلر آغاجه طا يانمغله اكيلسه وفيه أوَد اى عوج تزوّد توشه بر كرفت سفر ايجون آذوق احضار اتدى وهو الزاد توشه سفر ايجون ادخار اولنان طعام آزواد ج ودخى تزوّد من فلان الى فلان كتابا ديرلر بر كمسنه دن بر كمسنه يه شفاعت مكتوبى آلسه تعوّد الشئ خوكرد بچيز فلان نسنه يى خوى وعادت اتدى وفى الحديث تعوّدوا الخير فان الخير عادة والشر لجاجة يعنى خيرى شوكه اوزره عادت ايديك كه نفسكزه خير طبيعت اولسون ونفس شرى ادكا به مسارعت ايدر زيرا مقتضاى طبعى در وعود اغاج معناسنه در ركب عود عودا ديرلر فتنه ظهور ايدوب مقاتله يه منجر اولدى معناسنه كه عود اولدن سهم وعود ثانى دن قوس مراددر وعوّد ابل مسن معناسنه در كاهى عود لفظى ذكر ايدوب راى وتدبير صاحبى پير مراد ايدرلر تهوّد الرجل جهود شد مرد رجل يهودى دينه كيردى ودخى تهوّد ديرلر توبه اتدى معناسنه يقال هاد اى تاب والهائد التائب والجمع هود قال ه يا راكب الذنب هدهد واسجد كانك هدهد د تشوّذ عمامه در بست باشينه صاريدى كه مشوذ عمامه معناسنه تعوّذ بالله من الشر بناه كرفت بخداى از بدى شردن حضرت الله صيغندى ر تجوّر بر پهلو افتيد يانى اوزرينه دوشدى يقال ضربه فجوّره فتجوّر ودخى تجوّر خبا ء الليل ديرلر كيجه نك ظلمتى منجلى اولدى معناسنه تسوّر الحائط بر شد بديوار ديواره چيقدى كه طرماشدى تعبير اولنور ودخى تسوّرت ديرلر خاتون بلوزيك طاقندى معناسنه وملك مسوّر ومسوّر ديرلر ملك معناسنه تشوّر خجل شد خجل اولدى كه شوّره مطاوعيدر وتشوّر تخجيل معناسنه در تصوّر صورت پذير شد صورت قبول اتدى يقال صوّره الله صورة حسنة فتصوّر تصوّر الشئ صورت بست چيزرا نسنه يه صورت باغلودى يعنى نسنه يى خيالنه كتوروب آكا بر صورت ويردى واول نسنه صورت باغلودى مثلا فلان شئ تصوّر اتدم ديرلر درونمده آكا صورت ويردم واو دخى درونمده صورت پذير اولدى

معناسنه ودخی تصوّر دیرلر برطرفنه مائل اولسه یقال طعنه فتصوّر ای مال الی الشقّ وصوَرٌ میل معناسنه در وبربوینی اکری اولان کمسنه یه اَصْوَرُ دیرلر تَضَوَّرَ مِنَ الجُوعِ درخویشتن بپیچید وبنالید ای کرسنکی آجلغندن مضطرب اولوب فریاد اتدی ویقال ضَرَبْتُهُ فتضوّر ای صاح والتوی تکوّر برپهلو افتاد یانی اوزرینه دوشدی تقرّر بی تموّر بگردید تردّد ایدوب واردی کلدی ومواج حارلک دوکیلی قیلی معناسنه اولمغله تموّر عنه تسیله دیرلر حارلک قیلی دوکولسه تنوّر آن دوربا تش نکریست اوزاقدن آتش کوروب اولجانبه توجّه اتدی ودخی تنوّر دیرلر نوره سورونمه تهوّر فی الامر بی باکانه رفت درکار برایشه ملاحظه سز وفکرسز شروع اتدی که تهوّر افراط غضبدر واول کمسنه یه هَیِّرٌ دیرلر ودخی تهوّر البناء دیرلر انهدم وتهوّر اللّیل دیرلر کیجه نک چوغی کچدی معناسنه وتهیّر دخی تهوّر معناسنده لغتدر وفی المثل اَکْذَبُ من یَهْیَرٍ کمراد سرابدر واکذب من یلمع دخی برمعنایه در ز تجوّز فی الامر آسانی فراکرفت درکار ایشده تخفیف سهیل اتدی تجوّز فی الصّلوة دیرلر نمازده رخصت بولدی مثلا قیامه قدرتی اولمدیغندن قاعدا ادا اتدی وتجوّز فی اخذ الدّراهم دیرلر جیّد وزیوفنه باقیوب آلدی معناسنه • اللهمّ اعف عنّا وتجوّز عنّا دیرلر تجاوز معناسنه وتجوّز فی کلامه دیرلر کلامنده مجازی اعتبار اتسه تحوّزت الحیّة برخویشتن بپیچید مار ییلان قیوریلدی وتحوّز عنّی دیرلر بندن اعراض اتدی وبرجانبه کتدی معناسنه س تقوّس کمان در بازو افکند بازوسنه یای کچوردی ودخی تقوّس دیرلر ایکی بوکولسه قوش کبی یقال تقوّس الشیخ ای انحدب وهو شیخ اَقْوَسُ • وفی المثل رماه الله باحبی اقوس مراد داهیه در والاحبی الاقوس داهی ومجرّب امور اولان کمسنه در که آحبی حبودن مأخوذدر ایکمک معناسنه ولحبی اول صاید در که صید ایچون حبو ایدر واقوس منحنی معناسنه که صایدک حال وشانیدر وکلمتین ترکیب اولنوب داهیه یه اطلاق اولندی لهذا منکرًا ذکر اولندی بعضیلر آخری روایت اتدیلر بوروایته نظرایله رماه الله باخری آلوی مثلنه قریب اولورکه حمّ ولیّ جمع ومنع معناسنه در یعنی حضرت الله آنی غنی منسک مبتلا اتسون مفضی الملام اولمسون دیر بد دعا مقامنده ضرب اولنور ش تحوّش دورشد بعید اولدی وفی الصّحاح تحوّش القوم عنّی ای تنحّوا تشوّش علیه الامر شوریده شد بروی کار ایش آنک اوزرینه مختلط اولدی ض تقوّض البناء برکنده شد بنا بنا بالکلّیّه منهدم اولدی وتقوّض المجلس وتقوّضت الحلق والصّفوف دیرلر پریشان ومتفرّق اولدی معناسنه ط تغوّط غائط کرد حدث اتدی ع تجوّع خویشتن را کرسنه نمود کندویی آج کوستردی که مراد تکلّف جوعدر فلان من موضع کذا علی قدر مجاع الشبعان وعلی قدر معطش الرّیّان یعنی فلان کمسنه فلان موضعده شومرتبه بعیددرکه موضع مذکورده اولکمسنه نک ساکن اولدیغی مقامه سیر ایدن کمسنه طوق ایسه آجیقور وصوسز دکل ایسه صوصار



وقد مر في التفصيل



تفزّع پراکنده شد متفرّق اولدی ودخی تفزّع النّبات دیرلر اوت قوریسه تضیّع وتفتّح دخی برمعنایه در تَضَوَّعَ المِسْکُ بوی داد مشک مسک تحریک اولنمغله رایحه سی ظاهر اولدی تَطَوَّعَ بِصَلٰوةٍ بکردنمازی که نه فریضه ونه واجب ونه نافله باشد اقسام ثلثه دن غیری نماز قیلدی وهو متطوّع دیرلر متبرّع معناسنه ودخی تطوّع دیرلر تکلّف استطاعة اتدی معناسنه تَخَوَّعَ بهراشید قرصدی ومقام وعیدده لاهو عنه ما آکله دیرلر یعنی بن آکا اکل اتدردیکمی قرصدردم غ تبوّغ الدّم بشوریدخون قان شرغ ایله آقدی یقال تبوّغ الدّم وتبیّغ بصاحبه ای هاج به فقتله ف تخوّف الشیءَ بکاست ازکناره چیز نسنه نک کنارندن تنقیص اتدی تَخَوَّفَ بترسید خوف اتدی ودخی تخوّفه دیرلر برنسنه نک اطرفندن تنقیص اتدی معناسنه که آزآز تنقیصدن عبارتدر کویا آهسته آهسته خوف ایره رک تنقیص ایدر وتخوّفنی حقّی دیرلر حقّی تماما ویرمدی معناسنه تَشَوَّفَ اِلَی الاَمْرِ سربرافراشت تانگرد بکار ایشه نظر ایتمک ایچون باشینی یوقاری قالدردی وتشوّفت الجاریة دیرلر تزیّنتْ معناسنه تَطَوَّفَ کرد چیزی بکردید برنسنه اطرافنی طولاشدی که طواف اتدی تعبیر اولنور واول طولوم که اوفوروب صوده دکوب ایره لر آکا طواف دیرلر وطاف واطاف دیرلر تغوّط معناسنه ق تسوّقوا بازار ببستند مردمان قوم بازار اتخاذ وخرید وفروخت اتدیلر تَشَوَّقَ آرزومندی نمود آرزومندلک کوستردی مراد تکلّف شوقدر ومشتاق اولدی معناسنه کلور تَطَوَّقَ طوق درکردن خویش کرد کندو بوینونه طوق وضع اتدی قال المتنبّی ـ اقامت فی الرّقاب له ایاد • هی الاطواق والنّاس الحمام • ویقال تقلّدت لسیّدی من المنّة طوق الحمامة الی یوم القیامة تَنَوَّقَ فِی العَمَلِ جرب دستی نمود درکار ایشده حاذق واستاد اولدی وفی المثل لقد تنوّق فی مکروهه القدر برکسنه برکسنه یه جور واذیّتده مبالغه اتدکده خرقاء ذات نیقة اول جاهل حقنده ضرب اولنورکه برنسنه یه جاهل ایکن معرفت ادّعا ایده ک تهوّک سرکشته شد حیران اولدی وتهوّر معناسنه دخی کلور ل تَاَوَّلَ الآیَةَ تفسیر کرد آیت را آیتی تفسیر اتدی • وفی الصّحاح التّأویل تفسیر ما یؤول الیه الشّیء تَحَوَّلَ عَنْ مَوْضِعِهِ بشد از جای خویش کند ویرندن آخر یره کتدی وبو کیفیته حِوَل دیرلر ودخی تحوّلت کسائی دیرلر جامه سنه برنسنه قوییوب صیرتینه یوکلنسه وجادونا بحمل حالا دیرلر صیرتینه برنسنه یی یوکلندیکی حالده کلسه واول یوکه عربیده کاره دخی دیرلر یعقوب دیدی که تحوّل حیله اتدی معناسنه دخی کلور احتیال کبی تَطَوَّلَ عَلَیْهِ بِکَذَا منّت نهاد بروی بهانه فلان نسنه ایله آنی ممنون اتدی وهو ذو طول علیه ای ذو منّة وفی المثل طال طوله وطیله • وطوله • وطیله ای طال عمره اوطال غیبته تغوّل ازحالی بحالی بگردید برحالدن برحاله دوندی وفی الصّحاح تغوّلت المرأة ای تلوّنت وفی الاساس تغوّلت المرأة تشبّهت بالغول فی تلوّنها وتغوّل الامر دیرلر ایش بلنمز اولدی که فهم اولنمقدن قالدی تعبیر اولنور تَقَوَّلَ عَلَیْهِ مَا لَمْ یَقُلْ دروغ بست بروی آنچه

نکفت سویلدیکی سوزی آکا اسناد اتمکله یالاه یایدی تموّل مال دار شد چوق مال
صاحبی اولدی کما قوله الله مطاوعیدر ودجل مال نال ای متموّل معطی م تلوّم چشم
داشت منتظر اولدی ودخی تکرم دیرلر توقف اتدی معناسنه تلبث کبی ودخی تلوّم دیرلر
لوم اولنه جق نسنه دن پرهیز اتدی معناسنه تته که تأثم وتحرج مرور اتدی ن تخوّن
کم کرد تنقیص اتدی یقال تخوّن حقی یعنی بنم حقمی تنقیص کردیا شیئا فشیئا بنم حقمه
خیانت اتدی ودخی برکسنه برکسنه‌یی برحالده برحاله تغییر اتسه تخوّنه دیرلر ودخی
تخوّنته دیرلر بن آنی کوروب کوزتدیم ومحافظه اتدیم معناسنه کویا آکا خیانتدن
تجنب اتدیم تخوّلته دخی بر معنایه در وتخوّنته الحمی دیرلر حمی وقتنی محافظه ایدوب
وقتنی شاشیرمدی معناسنه ودخی کان فلان امینا فتخوّن دیرلر اول امین صکره خاین
اولسه وفی النوابغ الامین آمن والخاین حاین تکوّن الشیء هست شد چین بر نسنه
موجود اولدی تکوّن الشیء دنکاونک شدچین نسنه دنکدن دنکه کیردی هـ
تأوّه اوه کفت اوه دیدی ولفظ اوه شکایت مقامنده استعمال اولنور توجع
ایچون وکاهی واوی الفه قلب ایدوب آه دیرلر وکاهی واوی مکسور ومشدد وهایی
تسکین ایدوب اوّه وکاهی هایی حذف واوی مشدد ایدوب اوّ وکاهی مد وتشدید
وفتح واو وتسکین ها ایله آوّه وکاهی تطویل صوت ایچون تا الحاق ایدوب آوتاه
وآوتاه دخی دیرلر وهو الاوّاه اوه کننده اظهار شکایت ایچون آوه دینه کسنه
اصمعی آهة ومیهة مثلنده دیدی که آهه تأوّه وتوجع معناسنه در وبعضیلر آهه
حصبه ومیهه جدری معناسنه در دیدی فرا دیدی که میهه آصلنده امیهه ایدی
همزه حذف اولندی خیر آصلنده اخیر ایکن همزه سی حذف اولندوغی کبی ومیهه
وامیهه عبارتیله دخی روایت اولندی حصبه وجدری یه مبتلا اوله سین دیو بددعا
مقامنده ضرب اولنور واها لواها من الرجال مثلنده واقع اولان واها وواها
کلمه تعجب وتلذذدر یعنی فلان کسنه اول مرتبه اخلاق حمیده صاحبی در که تعجب
جهتندن عبارت مذکوره آنک حقنده تکلم اولنمغه لایقدر واخلاق سیئه صاحبی
اولان لئیم حقنده انّه لغیر واها دیرلر تشوّه کوسپند تکاد کرد قربون تکادی اتدی
تفوّه بکلمه بلک کلمه نکفت بر کلمه سویلدی ویقال کان الاحنف متفوّها ای منطیقا
ورجل فیه ومستفیه دیرلر اکول معناسنه وتفوّه الزقاق دیرلر زقاقه داخل
اولسه وفی المثل فاها لفیك نجیبة ایله بددعا مقامنده ضرب اولنور وضمیر مؤنث
ارضه راجعدر یعنی ارضک آغزی سنک آغزیکه اولسون وفم الارض دن تراب
مراددر زیرا ارض صوفی تراب ایله ایچر بفیك الحجر مثلنه قریب در المعتل
العین بالیاء تفیأ الظل بکشت سایه کولکه رجوع اتدی که فیء رجوع
معناسنه در وفیء نفس ظل معناسنه دخی کلور که جمعی افیاء کلور وبرکسنه یه
لئیم در دیه جک یرده فلان لا یقرب افیاءه ولا یطمع فی انتیاءه دیرلر ودخی
تفیأ بالشجر دیرلر آغاج ایله کولکه لندی معناسنه ودخی تفیأت لزوجها دیرلر خاتون

زوجنه



زوجنه نازوشیوه ایدوب تمایل اتدی معناسنه وفاجره یه تفیأین بغیر بعلك دیرلر ودخی
تفیأت بفیئك دیرلر سکا التجا اتدیم معناسنه تفیأ قی کرد قوصدیکه مراد تکلف قیدر
وقوصمق ایچون تناول اتدکلری دوا قیئوه دیرلر وقاء نفسه دیرلر مات معناسنه لفظ نفسه
دیدکلری کبی تهیأ للامر آماده شد برای کار ایشی ایشلکه مهیا اولدیکه تدارک کنی
کوروب حاضرلندی تعبیر اولنور وهیاته فتهیأ دیرلر ب تطیّب خویشتن را خوشبوی
کردن وبوی کوزل قوقولو اتدی یعنی طیب سوروندی تعطّر معناسنه تهیّب بترسید
خوف اتدی وجبان اولان کسنه یه هیوب وهیاب وهیابه دخی دیرلر وتهیّبنی الشیء
دیرلر خوفنی معناسنه بس لازم ومتعدی استعمال اولنور ودخی تهیّب الرجل دیرلر
مهابت وشکوه صاحبی ث تریّث درنك کرد اکلندی وتبطّأ معناسنه که ریث عجله
مقابلی در ورجل ریّث ای بطیء وفی المثل رب عجلة تهب ریثا وربّ فروقة
تدعی لیثا ورب غیث لم یکن غیثا اول کسنه حقنده ضرب اولنور که بر نسنه یه زیاده
حریص اولمغله اللزم اولان دخی ضایع اولور ج تهیّج الریح برخاست باد یل اسدی
ح تقیّح الجرح ریم کرفت ریش یاره ایرینلندی که قیح یاره ده حاصل اولان ایرینه دیرلر
ایچنده قان اولمیه متقیح دخی بر معنایه در خ تلیّخ آلوده شد آلوده اولدی یقال
تلیّخ بالقبیح ای تلطخ د تأیّد نیرومند شد قوتلو اولدی ایدیدی که آد الرجل
یئید ایدا دیرلر قوی ومشتد اولسه واید وآد قوت معناسنه در تزیّد فی حدیثه
افزون کرد در سخنش سوزینی چوق اتدی یعنی سوزی چوق سویلدی وتزید
السعر دیرلر نرخ زیاده اولدی معناسنه وتزید سیر عنق دیدکلری سیردن
زیاده سیر دیرلر تصیّدوا شکار کردند آو آولادیلر وفی المثل صیدك لا تحرمه
یعنی صیدکدن غافل اولمغله محروم اولمه فرصتی فوت اتمه دیه جک یرده ضرب اولنور
واقتصدی تصیدی دیرلر حق وعدله رعایت ایله تا که حاجتکه نائل اوله سین
معناسنه تفیّد خرامان رفت صالنه صالنه یوریدی وبرکسنه متکبر
اولدوغندن صالنه راق یوریسه یمشی فی الارض فیدا دامیا دیرلو وفیه هلوك
معناسنه دخی کلور یقال مافاه حتی بلغ رفقه النفاد ر تحیّر سرکشته شد
باقی دوندی که نه ایده جکنی ونره یه کیده جکنی بلمز که متحیر اولدی تعبیر اولنور یقال
رجل حیران وامرأة حیری وهم وهن حیاری وجریان اتمیوب بر موضعده صو مجتمع
اولسه تحیّر الماء دیدکلری تشبیه طریقیله در هذا حوض کبی صو مجتمع اولان
موضعه حایر وحیران دیرلر تخیّر برکزید خیرلوسنی اختیار اتدی که برکزیده اوروندیلدی
تعبیر اولنور یقال خیّرته بین الامرین فتخیّر ودخی کنت علی المتخیّر دیرلر مراد اتدیکنی
اختیار ایله معناسنه وبو معنانک عکسنده لست علی المتخیّر دیرلر تدیّر المکان
سرای بکرفت جای را سرای اتخاذ ایدوب آنده مقیم اولدی وما فی الدار دیّار
درخانه کسی نیست اوده کسنه یوقدر ودیار آصلنده دیوار ایدی ما قبلی مفتوح
اولان یا ساکنه دن صکره واقع اولان واوی یایه قلب قاعده سنه بنا واوی یایه قلب

وادغام اتدیلر تطیّر منه فال بد گرفت اندن آندن بد فال طوتدی که آنکله تشأم
وتطیّر اتدی تعبیر اولنور واطیّر آصلنده تطیّر در وهی الطیرة فال بد شوم اولان فال
وفی الحدیث کان ع یحب الفال ویکره الطیرة تغیّر عن حاله بگردید از حالش حالنده
دوندی وفلان لا یتغیّر علی امرأته دیرلر دیّوث معناسنه یعنی خاتونی ایچون غیرت چکمز
ق تحیّز کرانه گرفت برجانبی طوتدی که برطرف اختیار اتدی تعبیر اولنور سیبویه
دیدی که تحیّز تحوّز معناسنه در تمیّز الشیء عن الشیء جدا شد چیز از چیز
نسنه نسنه دن آیرلدی که میز مطاوعیدر س تکیّس زیرکی نمود زیرکلک گوستردی
ما تکلف کیس در وکیس وظرافت حمق مقابلی در یقال رجل کیّس ای ظریف
وامرأة کیّسة ای کیّسة بحمقی وفی المثل اکیس من قشة که میمون دیدکلری جانورک
کوچکی در زیرک اولان اطفال حقنده ضرب اولنور خاصة وفلان کسنه غدر اتدی
دیه جك یرده تکیّس فلان دیرلر که کیسانه غدرك علی در تمیّست بخرامید
زن خاتون صالینه راق یوریدی یقال رجل میّاس ومیّاسة وامرأة میّاسة ومیّاس
ای متبختر ومتبخترة ش تعیّش معیشة کرد اسباب معیشته تکلف اتدی که ترکیده
اولوردوینجه چکندی دیرلر اسباب معاشی واسع اولمسه مخفی اولمیه که معاش ومعیش
ومعیشة حیات معناسنه در وهو فی عیش رغد دیرلر مهمات ولوازم حیاتی واسع
اولسه وانه لعایش دیرلر حسن حال صاحبی اولسه واهل حیانک طعام وفرده عیش
اطلاق ایدرلر وفی المثل عاش عیشا ضاربا بجران جران دوه نک بوینونك ایچ یوزی
ودوه چوك ایدوب زمینه اوزرینه سینه سنی وضع اتسه ضرب بجرانه دیرلر وضرب
جران برمقامده مقیم اولمقدن کنایه در اول کسنه حقنده ضرب اولنور که تحصیل اسباب
معاش ایچون زحمت چکمه دن اوتوردیغی یرده رفاهیت صاحبی اوله وفی مثل آخر عش
عمر طویل ایله معمر اولان کسنه عبرت الاجق شیلر گورر دیه جك یرده ضرب اولنور
ض تقیّضه ماننده گی کرد باو آکا تشبه اتدی که مراد منشابهته تکلف در وهما قیضان
دیرلر مثلان معناسنه وتقیض الجدار دیرلر دیوار منهدم اولسه اساسده صادرجه
ایله تقیض دخی بو معنایه در دیدی آبو زید دیدی که دیوار چاتلوب یقلسه
انقاض وینقلسه تقیض دیرلر ظ تغیّظ الرجل خشمگین شد مرد رجل غضب
اتدی وتغیظت الهاجرة دیرلر وقت ظهرده حرارت منتد اولسه تقیظ الرمل
تابستان گذرانید در دیك قومدن یای گونی گچوردی یعنی آیام صیفده قومده
مقیم اولدی وفی الصحاح تقیظ بالمکان ای اقام به فی الصیف ع تریّع آمد شد
کرد وارد گلدی یعنی مضطرب اولدی یقال تریع السراب ای جاء وذهب
ودخی تریّعت یداه بالجود دیرلر بسبب بعد سبب برو احسان اتدی معناسنه
وتریّع آصلنده مایع اولان نسنه نک اضطرابندن عبارتدر تشیّع دعوی مذهب
شیعه کرد شیعه مذهبی ادعا اتدی وتشیع تفرق معناسنه دخی گلور وهم الشیعة
ایشان شیعه اند مذهب شیعه اتخاذ ایدن قومه شیعه دیرلر ف تصیّف فی مکان

تابستان گذرانید در فلان جای آیام صیفی فلان موضعده گچوردی که موضع
مذکوره مصطاف ومصیف ومتصیف دیرلر که ترکیده یایلاق تعبیر اولنور وفی المثل
نام الربیع الصیف مستقصی ده دیدی که حاجة کمالی ایله گرکدر ربیع صیف ایله
تمام اولدیغی کبی ودیدی که ربیع مطر اول وصیف آندن صکره یاغان یاغمور در
واساسده اتمام امرده ضرب اولنور دیدی تحیّف در باد گرمقام گرفت ریح
مازه ده اوتوردی ودخی هیف ضامر البطن یعنی قارنی اینجه اولمق معناسنه وتهیّف
قارنی اینجه ایتمك معناسنه در واول کسنه یه آهیف دیرلر وفی المثل تهیّف بطن
تنبّه الدریس تشبیه تعییب ودریس اسکی ثوب معناسنه شبیه الدریس قوه سنك
مفعول ضمیری محذوف در یعنی ضامر البطن اولمق اگرچه ممدوحدر لکن اسکی اثواب آنی
معیوب اتدی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که صاحب فضل ومعرفت ایکن فقیر الحال
اولمغله کسنلر آکا رغبت اتمیه لر ق تریّق السراب بدرخشید برق برق لمعان اتدی
ل تخیّل الیه الامر خیال بست اورکاه ایش آکا خیالی باغلودی یعنی ایش آنك
قوه خیالیه سنده صورت پذیر اولدی وتخیلت علی الرجل دیرلر آنده خیر تفرس اتدم
معناسنه وتخیلت السماء دیرلر چرخ هواده بولوت پیدا اولوب امطار ایچون متهیّئ اولسه
تزیّل براکنده شد متفرق اولدی تقیّل آباه مانندگی کرد بیدرش اوضاع واطوارنده
پدرینه تشبه اتدی ابن فارس تقیل الرجل اباه مثلنده دیدی که تقیل ده اولان لام ضاددن
مبدله در که آصلنده تقیض ایدی که قیض دن ماخوذ در عوض معناسنه هما قیضان
مثلان معناسنه که گویا احدهما آخردن عوض در دیدی بری برینه زیاده مشابه اولان
ایکی نسنه ده ضرب اولنور ودخی تقیّل دیرلر وقت قیلوله ده اویودی که مراد قیلوله
تعبیر اولنان وقت در ودخی تقیل دیرلر نصف النهارده صو ایچسه والقیل شرب
نصف النهار وتقیلت الناقة دیرلر نصف النهارده حلب اتدیم معناسنه وجوقورده
صو مجتمع اولدی دیه جك یرده تقیّل الماء فی المنخفض دیرلر تهیّل الرمل ده هیده
شد ریك قوم بیقلدی که اوچدی دوکلدی تعبیر اولنور م تأیّمت بیوه شد زن
خاتون زوجی هلاك اولمغله طول اولدی که اول خاتونه آیّم دیرلر وفی المثل ذات
بعل ستأیم هر زوجی اولان خاتون بروقت اولور که طول اولور تقلبات وهردورت
وتبدلات اوضاع سپهر بوقلمون نده ضرب اولنور وبر عسکرك شجاعتی وبر قومك ظلم
وکثرت قتلرینی توصیف وقتنده ترکوا النساء ایامی والاولاد یتامی دیرلر ویقال
الحرب مأیمة ومیتمة یعنی جنك خطردن خالی دگلدر که خاتونك زوجی مقتول اولمغله
ایم وولدك والدی مقتول اولمغله یتیم اولور ودخی تأیّم الرجل دیرلر مدتی
مدید تزوج اتمیوب تعزب اتسه تخیّم بالمکان مقیم شد درجای برمقامده
مقیم اولدی آصلنده برمقامده چادر قوردی معناسنه ایدی چادر قورمغله اقامت
مابیننده ملازمت اولمغله بو عبارت ایله تفسیر اولندی وبعض نسخه ده خیمه ده
درجای عبارتیله تفسیر اولندی ودخی تخیمت الریح فی الثوب وفی البیت دیرلر

في مادة ق ي ض

وفي الاساس تغيظت الهاجرة

كذا في الاساس

توبه دن یاخانه دن مسك وعود مثللو طیبك رایحه سی چوق زمان زائل اولمسه تنبّم
الحریق فی القصب آتش در نیستان ده درافتاد قمشلغه آتش دوشوب بری برینه وارنجه
ودخی تنمّه النّشیب دیرلر سیاه صقاله بیاض دوشوب مختلط اولسه تغیّمت السّماء
میغناك شد آسمان آسمان بولوتلو ندی یعنی هواده سحاب پیدا اولدی تـ تبیّن
الشّیء هویدا شد چیزی نسنه آشكاره اولدی كه لازمدر تبیّنته آنا من هویدا كردم اورا
اول نسنه یی بن آشكاره اتدیم كه متعدی در وصاحب مجمع قد تبیّن الصّبح لذی عینین
مثلنده تبیّن تبیّن معناسنه زیاده ظاهر وآشكاره اولان نسنه ده ضرب اولنور دیدی
ودخی تبیّن فی امرك دیرلر امرکده تثبّت وتأنّی ایله معناسنه تحیّن هنگام جست
دقت كوزتدی طفیلی اولان كمسنه طعامه داخل اولمق ایچون طعام وقتنه مترقّب
اولسه تحیّن الوارث دیرلر تدیّن دیندار شد متدیّن اولدی وهو الدّین كیش
معروف در والدّیانة دینداری متدیّن اولمق ودخی تدیّنت دیرلر استقرضت معناسنه
تن تیّن بر خرد یا بیا راست باو آنکلاذ ینتلندی عرب صبیانندن برصبی آخر صبی یه
دیدی كه وجهی زیّن ووجهك شین تعیّن بنسه ستد نسنه یه آلدی كه تركیده
ویره سی یه آلدی تعبیر اولنور كه عینه ویره سی معناسنه در ابن درید دیدی كه كأنّها
بیع العین بالدّین وبعضیلر دیدیلر كه سلّم وجهی اوزره اولان مبایعه ده زیاده لك
اولدیغی ایچوندر وترازونك بر كفه سی كفه آخری دن زیاده وآغیر اولسه فی المیزان
عین دیدكلری بو معنایه مبنی در ویقال اصلح عین میزانك ای ازل میله وزیاده
شنوه ودخی تعیّن الرّجل المال دیرلر ماله نظر چشمی اصابت اتسه ودخی تعیّن
السّقاء دیرلر مطهره اسكیوب بعض مواضعی اوفاق اوفاق یوفقه وكوزكوز دلنمكه
قریب اولسه ودخی تعیّن علیه الشّیء دیرلر فلان نسنه آكا بعینه لازم اولدی معناسنه
تقیّنت آراسته شد زن خاتون زینتلندی تزیّنت معناسنه وماشطه یه مقیّنه
تسمیه اولوندوغی عروسی تزیین اتدیكی ایچوندر وقین وقینه عبد وامه معناسنه
اولمغله جوهری دیدی كه ماشطه یه قینه یه تشبیه اولندی زیرا امه خانه یی تطهیر
وتزیین وماشطه عروسی تنظیف وتزیین ایدر هـ تزیّا الشّراب آمد شد كرد كوز
سراب مضطرب اولدی المعتل الواو ب تأبّی علیه فرمان بردار نكرد بر وی
آنك فرماننه اطاعت اتمدی ودخی تأبّیت فلانا دیرلر فلان كمسنه یی بابالق اتخاذ
اتدم معناسنه تأمّمت فلانة فلان خاتونی آنالق اتخاذ اتدیم دیدكلری كبی
وآبا طعامدن نفرت معناسنه یقال فلان ان شهد الطّعام فالحمیّة والآباء وان
الطّعام فالحمیّة والآباء وزمان جاهلیت ده ملوكه تحیّت ودعا اتدكلرنده ابیت
اللّعن دیرلر ایدی ابن السّكیت دیدی كه یعنی لعنت اوله جق عملدن محفوظ اوله سین
ومضیاف اولان كمسنیه ابو الاضیاف وباشی بیوك كمسنه یه ابو الرّؤیس وبیوك
صاریقلی كمسنه یه ابو العمامه دیرلر تربّیه پرورده اوردآنی تربیه اتدی تزبّی
الصّیاد كوی ساخت صیاد برای پنهان شدن صیاد صاقلانمق ایچون چوقور



قازدیكه اول چوقوره زبیه دیرلر تقبّی قبا پوشید قبا كیدی واول كمسنه یه متقبّب
دیرلر وقب هذا الثّوب دیرلر شو ثوبی قبا قطع ایله معناسنه تـ تأتّی له الامر آسان
شد او را كار ایشی آكا سهولت ایله حاصل اولدی وفی الاساس تأتّی له امره اذا تسهّلت له
طریقته تشتّی بالموضع زمستان كذرانید درجای مكانده قیش كچوردیكه قشلدی
تعبیر اولنور تعتّی فرمان بردار نكرد سركشلك ایدوب اطاعت اتمدی كه عتودن
مأخوذدر تفتّی جوانمردی كرد سخاوكرم اتدی كه فتوّة كرم معناسنه در ودخی
تفتّی دیرلر ایكن كندویی جوان كوسترسه یقال ابرذون شیخ یتفتّی ای یتشبّه بالفتیان
وتقول هؤلاء فتوّ لیس فیهم فتوّة ولیل ونهاره فتیان دخی دیرلر جدیدان دیدكلری كبی
یقال دام ما دام الفتیان ثـ ج تهجّی الكلمة هجا كرد كلمه یی هجالدی وهو الهجاء
كه معروف در وفی الاساس تهجّا الحروف ای یعدّدها والمرأة تهجو زوجها هجاءة
قبیحا ای ذمّت صحبته وعدّدت عیوبه ح ترحّت الحیّة كرد شد مار یلان قیوریلوب
چوره ك اولدی تضحّی چاشت خورد قوشلق طعامنی اكل اتدی واول طعامه
ضحا دیرلر تلحّی العمامة دستار را در سر چانه بست كه آن دیرنخ دآورد باقیسنه
صاروغی شو وجه اوزره صاردی كه چكه آلتندن كچوردی تنحّی عنه دور شد ازوی
آندن بعید اولدی یعنی آندن برجانبه كتدی خ تسخّی علیه جوانمردی نمود بروی
آكا سخاوت كوستردی كه مراد تكلّف سخادر تمخّی منه بیزار شد ازوی آندن تبرّی
اتدی تمجرح كبی د تأدّی الیه الخبر پیغام بوی رسید بوی آكا خبر واصل اولدی
تبدّی مقیم شد در بادیه بادیه ده ساكن اولدی وهی البادیة والبدو حضر مقابلیدر
وبداوه بادیه نشین اولمق معناسنه در وفی الحدیث من بدا جفا یعنی بادیه ده مقیم
اولان كمسنه ده البتّه خشونت وغلظت حاصل اولور تردّی من الجبل در او فتاد
از كوه طاغدن آشاغی دوشدی وتردّی فی البئر دیرلر قویویه دوشسه وتردّی دیرلر
عاوك اولدی معناسنه وتردّی الرّجل دیرلر رداء كیدی معناسنه تسدّاه زبر او شد
آنك اوزرینه چیقدی تصدّی له پیش آمد او را آنك اوكینه كلدی كه تعرّض اتدی
تعبیر اولنور تعدّی الحدّ كذشت از حد حددن تجاوز اتدی تقول ما هو الا ذئب
عدوان دینه الظّلم والعدوان تعدّی الظّالم ستم كرد ستمكار ظالم ظلم اتدی
تغدّی چاشت خورد قوشلق طعامنی اكل اتدی تندّی القوم انجمن بستند مردمان
قوم مجلس عقد ایدوب مجتمع اولدیلر وهو المتندّی جای حدیث كردن جمع اولوب
بری بریله محادثه ایدجك مجلس ندی وندوة ونادی دخی بو معنایه در وندوت
القوم دیرلر قومی مجلس مزبوره جمع اتدم معناسنه ومكّه ده قصی بنا اتدیكی دار النّدوة
دخی بو معنادن مأخوذدر ودخی تندّت الابل دیرلر دوه نخل وطلل میاننده اوت
اوتلاسه ودخی تندّی الرّجل علی اصحابه دیرلر اظهار جود اتسه تسخّی معناسنه
وندی جود معناسنه در ومطر قلیله وشبنمه دخی ندی دیرلر جمع انداء وانديه
كلور وبعضیلر ندی نهارده وسدی لیلده واقع اولان مطر قلیل وشبنم در دیدیلر

ورجل نَدِای سخیّ وتقول کَذا نَعَشتَنی یداك وکرا عاشنی نداك وبر فلان کمسنه دن آصلا خیر کورمدیم دیه جك یرده ماتنديت منه دیرلر وخجالته ویرن کلماته منديات دیه کاری القا اولنان کمسنه اول کلماتی استماع اتدکده اضطرابنده جبهه سی عرق ریز وغمناك اولور ایچوندر ودخی شرب حتّی تندّی دیرلر کرکی کبی صوسزلغی دفع اولسه تروّتی معناسنه تهدّی الیه راه یافت باو آکا یول بولوب واصل اولدی ذ تأذّی به آزرده شد یعنی انکله متأذی اولدی که انجندی تعبیر اولنور ر تحرّی فی الاشیا صواب ترین چیزها جست شنه لرك طوغریسی واییسی طلب اتدی که حری لایق معناسنه دن یعنی کندویه لایق ومناسب اولانی طلب اتدی ودخی تحرّی فی المکان دیرلر بر مکانده مکث اتسه تدرّاه فریب داد اودن آنی آلدادی که دریئه دیرلر ختلته معناسنه ودخی تدرّت المرأة دیرلر صاچینی طارایوب اشاغی ارسال اتسه تسرّی کنیزك برای مجامعت خرید جماع اتمك ایچون جاریه اشترا اتدی وهی السُّرِّیة معروفدر ن تعرّی برهنه شد صویوندی ز تعزّی شکیبایی کرد صبر اتدی وهی العزاء شکیبایی صبر ومصیبته مبتلا اولان کمسنه نك صبرنده استعمالی شایعدر ودخی تعزّی الی فلان دیرلر بر کمسنه یه انتساب دعوی اتسه س تحسّی المرقة بیاشامید شوروا ای بدرنك شوروانی آهسته آهسته ایچدی یقال یوم کحسو الطائر ای قصیر ش ترشاه زمی کرد باو آکا ملاینت ولطف ایله معامله اتدی تغشّاها جماع کرد بازن خاتون ایله جماع اتدی ودخی تغشّی بثوبه دیرلر ثوبنه بوروندی معناسنه تفشّی الشیء فراخ شد چیز شنه واسع اولدی ودخی تفشّی دیرلر طاغلدی معناسنه وتفشّاهم المرض ای کثر تمشّی برفت یوریدی مشی کبی وتمشّت فیه الحمیّا دیرلر شرابك حرارتی اندامنه سرایت اتدی معناسنه ص تفصّی منه برست ازوی آندن خلاص اولوب قورتولدی وفی الصحاح تفصّی الانسان تخلّص من المضیق والبلیّة وتفصّی من الدیون خرج منها وتخلّص وامر ذو ع حدیثنده واقع اولان الفصیّة کلومی التفصّی معناسنه در وقد حققناه فی ترجمتنا المسمّاة باقوم الوسائل تنصّت شانه زده زن موی پیشانی خودرا خاتون کندو ناصیه سنك صاچنی طارادی ودخی تنصّیت بنی فلان دیرلر آنلردن برسیده خاتون تزوّج اتدیم معناسنه تفرّعتهم وتذرّیتهم لفظلری دخی بو معنایه در ض ترضّیته خوشنود کردم اورا بس از جهد واز جهد ایدوب آنی خوشنود اتدیم مثلا بر آن مال ویروب راضی اتمك کبی ترکیده آز ویردی چوق ویردی یالواروب حاله للشدی تعبیر ایدرلر وفی المثل اذا ترضّیت اخاك فلا اخاك یعنی اول برادر که سن آنی کندکدن یالواروب ایله راضی ایده سین اوسکا برادر دکلدر زیرا اخوان بی تکلّف کرکدر تقضّی بکذشت کچدی ودوکندی ولفظ قضاده فراغ وفنا معنالری معتبر اولمغله قضیت حاجتی دیرلر ایشم بتدی تمام اولدی وقضی علیه دیرلر قتله وسمّ قاض دیرلر قاتل وقضی نحبه دیرلر مات معناسنه ودخی تقضّی البازی دیرلر هوادن نزول اتسه که آصلنده تقضّض دیرلر ط تخطّاه بکذشت ازوی آنی آشوب کچدی تخطّیت رقاب الناس



دیرلر خلقی باصوب کچدم معناسنه وتخطّیت الی کذا دیرلر فلان نسنه یه واروب یوروب رك واصل اولدم معناسنه که خُطوه دن مأخوذدر آدیم معناسنه وتخطّات دیمك خطادن تخطّیت کرکدر وفی المثل تخطّیت سَنَةٌ مقیماً بر قوم قحطه مبتلا اولوب جمله اوت وصو طلبی ایچون اطرافه پریشان اولدیلر مقصودلری حاصل اولمغله عظیم کندولری ومواشیلری زحمت چکدیلر لکن ایچلرندن بر کمسنه مقامنده ثابت اولوب اول نواحیده خصب ورخایه اصابت ایدوب بو مثلی ایراد اتدی یعنی مکانمده مقیم اولدیغم حالده سنه مزبوره‌یی آتلیوب اوزرندن کچدم وسالم قالدیم اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که مقامنده رحلت اتسه هالك اولور ایدی لکن مقیم اولمغله سالم اوله تغطّی بثوبه بپوشید خویشتن را بجامه خود کندو ثوبی کندویه بوریدی که جامه سی اورتوندی تعبیر اولنور تمطّی بیازید کرندی تمطّی فی مشیته بخرامید در رفتنش صالینه راق یوریدی ودخی تمطّی اللیل دیرلر کیجه اوزاندی معناسنه تعصیلر دیدیلر که تمطّی آصلنده تمطّط ایدی ظ تشظّی الشیء پاره پاره شد چیز نسنه پاره پاره اولدی وهی الشظیّة پاره چوب اغاجده قوپان پارچه یقال طارت شظیّة من عود یعنی اغاج قیریلدقده قوپان پارچه صیچرادی شظایا ج شظیّة اسطرلاب دخی بو معنادن مأخوذدر تظنّی گمان برد ظن اتدی جوهری ط ن ن ماده سنده دیدی که تظنّی آصلنده تظنّن ایدی نون ثالثه‌یی یایه تبدیل اتدیلر تقضّی ده اتدکلری کبی وفی المثل ان الرأی لیس بالتظنّی یعنی رأی صحیح ظن ایله جمع اولمز امورده تأمل صادق کرکدر دیه جك یرده ضرب اولنور تلظّت النار زبانه زد آتش آتش علولندی ودخی الحرّ یتلظّی فی المفاوز دیرلر بیابانده حرارت مشتد اولسه وبر کمسنه زیاده غضب اتدی دیه جك یرده هو یتلظّی غضباً دیرلر ع تعفّی الرجل بدخوی شد مرد رجل یارمز خویلی اولدی که مراد آفتی دیدکلری بلادر تعبّث در غ تبغّی الشیء بجست چیزرا نسنه‌یی طلب اتدی ف تحفّی به بمبالغه کرد در اکرام وی آنك اکرامنده مبالغه اتدی تشفّی من غیظه آسوده کی یافت از خشمش غضبنده راحت بولدی که فلاندن اخذ انتقام اتمکله یورکی صوغودی تعبیر اولنور تعفّت الدار خراب شد خانه اول وجهله خراب اولدی که اصلا اثری قالمدی ق ترقّی فی العلم بر آمد بپایه رز دبان ایا غنك اوزدیه چیقدی ترقّی الیه الخبر برسید اورا پیام آکاخبر یتشدی تلقّاه پیش آمد اورا آنك اوکینه کلدی که آنی قارشیلادی تعبیر اولنور وتلقّی الکلام من فیه سخن را فرا گرفت از دهن او آنك آغزندن صدور ایدن کلامی اخذ اتدی که قاپدی آلدی تعبیر اولنور وفی المثل تلقاك سبع ولا تلقاك ذو عیال اوکینه ارسلان چیقه ق خیردر فقیر الحال وکثیر العیال کمسنه چیقمقدن دیه جك یرده ضرب اولنور تنقّی الشیء برگزید اورا آنی اختیار اتدی تخیر معناسنه ك تزکّی زکوة خواسته بداد مالنك زکاتنی ویردی ودخی تزکّی دیرلر پاك اولدی معناسنه تشکّی گله کرد شکایت اتدی تشکیّة وتشکّی کندویه اصابت ایدن سوء احوالی اخبار اتمکدن عبارتدر تمکّی الفرس بخارید اسب زانو دیده اش را آت دیزی ایله کوزینی قاشیدی وکاهی تمکّی الرجل

دیوب آبدست آلدی ویوزینی مسح اتدی معناسنی مراد ایدرلر که تمکّی فرسه تشبیهاً
ل تجلّی هویدا شد ظاهر اولدی تحلّی بالحلیة خودرا بیاراست پیرایه حلی ایله کندوینی
تزیین اتدی حَلْیٌ وحَلِیٌّ وحِلْیَةٌ وحُلِیٌّ برمعنایه در وحِلْیَةُ الرجل دیرلر صفت وهیئت معناسنه
وتحلّی الرجل بما لیس فیه دیرلر بر کمسنه کندو موصوف اولمدیغی صفت ایله اتصاف ادعا
اتسه حَلْوی لذیذ معناسنه مُرّی مقابلیدر وفلان کمسنه ایلك بلمز آکا همان کملك یارار
دیه جك یرده خُذِ الحَلْوی واعْطِهِ المُرّی دیرلر تخلّی بالعبادة تنهایی برگزید برای عبادت
عبادت اتمك ایچون خلوت اختیار اتدی تدلّی فروآویخته شد آشاغی صارقدی تدلّت
الثمرة من الشجرة دیرلر میوه اغاجدن اشاغی صارقسه وتدلّی من الجبل دیرلر نزل
معناسنه ودخی تدلّی فلان علینا من ارض کذا دیرلر فلان کمسنه بزه فلان ارضدن
کلدی معناسنه وسن بزه نه طرفدن کلدیك دیه جك یرده مِنْ اَیْنَ تدلّیتَ علینا دیرلر
وتیدلّی علی الشجر دیرلر فلان کمسنه شتّه دوشر وترکیده کوب کوب دوشر دیه جك
یرده تسلّی از اندوه بیرون شد غمدن خلاص اولدی تصلّی بالنار سوخته شد باتش
آتش ایله یاندی تعلّی بلند شد عالی اولدی که علی محل اولمق معتبردر یعنی آهسته آهسته
مرتفع اولدی وتعلّی من مرضه دیرلر آهسته آهسته مرضندن خلاص بولسه وتعلّت من نفاسها
ای سَلِمَتْ تغلّی غالیه بکار برد طیب سوروندی تقلّی الیه دشمنی نمود بری آکا عداوت
وبغض اظهار اتدی بغض معناسنه قلودن ماخوذدر بغض معناسنه وتقلّی علی فراشه
دیرلر اضطرابی اولمغله فراشی اوزرنده قرار اتمز معناسنه تململ دیدکلری کبی تکلّی
الرجل در آخر صفوف ایستاد مرد در جنك جنکده صف آخرده طوردی رجل
تکیل دن مقلوبدر یقال تکیل لرجل ای قامر فی الکیول ای فی مؤخّر الصفوف تملّی
روزکار دراز برخوردار ی یافت مدّت مدید نعمت ورفاهیتده اولدی وبر کمسنه
ثوب جدید کیسه تبریك ودعا مقامنده أبلیتَ جدیداً وتملّیتَ حبیباً دیرلر یعنی
صاغلق ایله یکی ثوبی اسکیت وچوق زمان محبوبك ایله عیش ایدوب انکله انتفاع
ایله هر تسمّی بکذا نام زد شد بهمان نام فلان اسم ایله مسمّی اولدی که تسمّیت
بکذا مطاوعیدر تعینی فلان اسم ایله آنی تسمیه اودخی بواسمی قبول اتدی تکمّی بوشید
تنه بوروندی تغطّی معناسنه وتکمّی ستر معناسنه در تشجیع اولان کمسنه یه کمی
دیدکلری درع ومغفر ایله کندوینی ستر ایتدیکی ایچوندر وتکمّت الفتنةُ الناس دیرلر
فتنه عامّة خلقی غشی واحاطه اتدی معناسنه ت تأنّی فی الامر آهستکی کرد
درکار ایشده تأنّی ایدوب عجله اتمدی وهی الاناة آهستکی رفق وسهولت ایله
تعبیر اولنور قال ـه الرفق یمن والاناة سعادة • فتأنّ فی رفق تلاق نجاحاً وخاتون
یرندن قالقد قدوم فتورندن ناشی تأنّی ایله قالقسه آکا دخی اناة دیرلر که جمعی
انوات کلور تبنّاه پسر خوانداو آکا اوغول دیدی که اوغللق اتخاذ اتدی
تثنّی الغصن دوتا شد شاخ آغاجك بداغی ایکی قات اکیلدی وبوکولدی تجنّی
علیه جنایت نهاد بروی آنك اوزرینه جنایت وضع اتدی یعنی جنایت اتمدیش



ایکن آکا جنایت اسناد اتدی وفی الاساس تجنّی علی اخیه مالم یجنِ تحنّی مهربانی کرد
مرحمت اتدی تحنّن کبی ومحتملدر که تحنّی وتحنّن تقضّی وتقضّض کبی اوله ودخی تحنّی
العود دیرلر اغاج بوکولدی معناسنه تدنّی نزدیك شد اندك اندك آهسته آهسته
قریب اولدی یقال بعید تدنّی خیره من قریب یتبعّد وفلان فی دُنیا دانیة دیرلر دولتمند دوکم
الیمنی هرجانبه اوناتسه یتیشور معناسنه تغنّی سرود کفت ترنّم اتدی غنادن
ماخوذدر غینك کسریله وغینك فتحیله نفع وغینك کسری وقصر ایله یسار یعنی
دولت معناسنه در وتغنّی الرجل دیرلر رجل دولتمند ومستغنی اولدی معناسنه وفی المثل
ترکته تغنّیه الجرادتان جرادتان عمالقه دن معویة بن بکرك ایکی مغنّیه جاریه سنك
اسمیدر دولت ونعمت ده لهو ولعب ایله مشغول اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور
تکنّی بالکنیة کنیه زده شد بکنیه کنیه ایله کنیه لندی مثلا کندویه ابو عبدالله دیو
کنیه وضع اتدی تشریشی دیدی که عرب موتالرینك کنیه سنی ذکر اتمیوب اسمی ایله ذکر
ایدرلر حکایت اولندی که ابو نواسك محمد بن نافع نام بردوستی وار ایدی
ابونواس وفات اتدکدن صکره محمد مذکور آنی واقعه سنده کوروب شویله حکایت
اتدی که آکا دیدیم که یا ابانواس ابونواس دیدی که لات حین کنایة یعنی کنیه زمانی
دکلدر پس دیدیم یاحسن حضرت الله سکا نه معامله اتدی واحوالك نیه منجر اولدی
جواب ویروب دیدی که الحمد لله بنی مغفرت اتدی دیدم که سببی نه اولدی دیدی
وفاتمدن برایکی کون مقدم توبهٔ صحیحه یی مشعر برایکی بیت نظم اتمش ایدیم
عند الله مقبول اولدی دیدیم که اول ابیات نرده در دیدی که اهلم عندنده اوراق
ایچنده در چونکه خوابدن بیدار اولدم ابونواسك اهلی طرفنه واردیم چونکه اهلی
بنی کوردی اغلومغه باشلادی بن دخی واقعهٔ مذکوره یی حکایت اتدیم بر آنی اوراق
چیقاردی برود قپارده کندو خطّیله تحریر اولنمش که ـه یا ربّ ان عظمت ذنوبی کثرة
فقد علمت بانّ عفوك اعظم • ان کان لا یدعوك الا محسن • فمن الذی یدعو ویرجوا
المجرم • ادعوك ربّ کما امرت تضرّعا • فاذا رددت یدی فمن ذا یرحم • مالی
الیك وسیلة الا الرجا • وجمیل ظنی ثم انی مسلم تمنّی آرزو کرد آرزو اتدی
وهی الاُمنیّة آرزو که معروفدر آمانی ج منیة م منی ج ودخی تمنّیت الکتاب
دیرلر قرائت معناسنه وبر کمسنه کندودن سوز پیدا ایدوب یالان سویلسه فلان یتمنّی
الحدیث دیرلر که یمنی دن مقلوبدر که مَیْن کذب معناسنه در وفی المثل اصبّ
من المتمنّیة صدر اسلامده اهل مدینه امثالنده در که متمنّیه بر خاتون ایدی که بنی
سُلَیمدن نصر نامنده احسن رجالدن بر رجله عاشق اولوب عشقی یوماً فیوماً شو وجهله
متزاید اولدی که عشق دردی آنی خسته ایدوب بو کیفیت اهل مدینه مابیننده شهرت
بولدی ـه عشق برییر کدرکه ختم بولمش آنك آلتنده قاف مضمونی اوزره خواب
وخوردن فارغ اولوب ونصرك ذکرندن غیری کاری یوق ایدی حضرت عمر بر کیجه
اسواق مدینه ده طواف ایدرایکن مزبوره خاتونك خانه سندن آواز بلند ایله شو صدایی

استماع اتدی که الا سبیل الی خمر فاشربها ام لا سبیل الی نصر بن حجاج • حضرت عمر دیدیکه
من هذه المتمنیة یاننده اولان کسنه‌لر کیفیت حالی بیان اتدیلر چون صباح اولدی حضرت
عمر نصر مذکوری حضوریته احضار ایدوب آرایش حسننی تنقیص ملاحظه‌سیله سر دار
جمالی اولان زلف وکاکلنی تراش اتدردکده صکره تأمل و نصرک شمایلنه نظر ایدوب
حسننی اولدن اولان حسننده هزار مرتبه افزون کوردی دیدیکه انت محلوقا اخشن
نصر دیدیکه أبیت اللعن یا عمر بنم بو باب ده جرمم ندر عمر دیدیکه اکر سنی دار هجرت ده
ترک ایدرسم جرمنم اولور دیوب بر جمله‌ار کاب و بصره‌یه اجلا اتدی و بصره ده عامل
اولان مجاشع سلمی‌یه شو وجهله نامه تحریر اتدی که قد سیّرت المتمنی نصر من الحجاز
الی البصرة و نساء مدینه حضرت عمردن بو کلامی اخذ ایدوب عبارت مذکوره ایله ضرب امثال
و بصره ده نصر حقنده آدنف من المتمنی مثلی ضرب اولندی چونکه نصر معهود بصره‌یه
واصل اولدی مجاشع مزبور ایله قرابتی اولمغله خانه‌سنه انزال و اجمل نساء بصره اولان
شمیله که مجاشعک زوجه‌سی ایدی نصرک رعایت و خدمتنه تعیین اتدی بر آن
مدت مرورندن صکره شمیله و نصر میاننده سررشته محبت متعقد و علاقه‌لری
یوماً فیوماً متوکد اولدی لکن بری بری ایله اولان حالتی احدهما آخره اظهار
مجالی یوق ایدی و مجاشع بغایت امی و شمیله و نصر کتابته قادر لر ایدی و آتش
عشق نصرک جاننه کار اتمکله مجاشع و نصر و شمیله بر مجلس ده صحبت ایدرلر ایکن
نصر بارمغیله ارض اوزرینه رسم اتدی که قد احببتک حبا و شمیله الفی بانیا
وانا دیو رسم اتدکده مجاشع شمیله‌دن سؤال اتدی که نصرک رسم اتدیکی
ندر ایدی دیو شمیله دیدیکه کم تحلب ناقتکم دیو رسم اتدی مجاشع دیدیکه سنک
رسم اتدیکک نه ایدی شمیله دیدیکه بن دخی وانا دیو رسم اتدیم مجاشع دیدیکه
سزک دوه کوکونده قاج کره صاغیلور سؤالنک جوابنده بن دخی عبارتنک
معناسی یوقدر شمیله دیدیکه طوغریسی بودرکه نصر کم تحلب ارضکم دیو
رسم اتدی بن وانا دیو رسم اتدیم مجاشع دیدیکه سزک ارضکزدن
سنه ده نه حاصل اولور سؤالنه بن دخی عبارتیله جواب بر وجهله مناسب
دکلدر حاصلی بو خصوص بکا شبهه ایراث اتدی دیوب رسم اولنان خطوط
محو اولمسون ایچون اوزرینه بر نسنه وضع ایدوب بر کاتب دعوت اتدی کاتب
بو شیئی قالدیروب خطوط مرسومه‌یی علی ما هو الواقع قراءت و مجاشع
نفس الامری کما ینبغی فهم اتدکده نصرک یوزینه باقوب عمر سنی بصره‌یه غربت
نفی اتمش بعد الیوم بو منزلده دخی بعید اول دیو تنبیه اتدی نصر دردمند
شتّ منده اولوب بعض سلیمیلر خانه‌سنه نقل اتدی شمیله‌نک مفارقتنه تحمل
ایده میوب آناً فآناً مرض عشقی متزاید اولمغله آخر الامر صاحب فراش اولدیغی
اهالی بصره میاننده شهرت بولوب نساء بصره ادنف من المتمنی دیو ضرب مثل
اتدیلر مجاشع دخی نصرک سبب علتنی استماع ایدوب قرابت سببیله عیادتنه

واردی

واردی و مرقومک کیفیتنه واقف اولمغله مرحمت ایدوب سراینه عودت و شمیله‌یی
حضورینه دعوت اتدی و دیدیکه بر آن ما حضری احضار ایدوب نصر دردمند
سنک آتش عشقکله سوخته و بستر اضطراب ده خسته در مروری عیادتک ایله
احیا و پرسش خاطری ایله نار غمنی اطفا ایله شمیله دخی بوفرمانه اطاعت و عیادتنه
مبادرت اتدی حاصلی سر بالیننه واروب کوردیکه بر وجهله حرکته قدرتی یوق
پس مربورک سرینی سامانی دفع و سینه‌سنه ضم ایدوب کوتوردیکی طعامدن
کندو الی ایله نصرک آغزینه بر ایکی لقمه وضع اتدکده بدننه نوع ما قدرت بلکه اعضاسنه
جان سرایت اتمکله حرکته استطاعت حاصل اولدی بعض عیادتنه واران احبابی
بو حالتی مشاهده ایدوب دیدیلرکه قاتل الله الاعشی کویا که نصر و شمیله میاننده
جاری اولان معامله‌یی مشاهده ایدوب بو بیتی انشاد اتمش بیت لو اسندت میتا الی صدرها
عاش ولم ینقل الی قابر • شمیله نصرک عندندن قالقوب خانه‌سنه رجعت اتدکده
نصرک مرضی عودت ایدوب علة عشقدن آخر الامر جان شیرینی جان آفرینه تسلیم
اتدی هم تشهی علیه صحتا ارزوی سرودی کرد بر خویشتن تعنی استماع
اتمک آرزو اتدی که شهوت آرزو و شهوان آرزومند و شهی طعام مشتهی معناسنه‌دن
یقال هو شهوان من قوم شهاوی • وفی المثل بیت اذا ما کنت فی قوم شهاوی
فلا تجعل شمالک جرد بانا • جردبان اول کمسنه‌درکه طعام اکل اتدکده صاغ الی ایله
اکل و ذیاده حرصندن صول الیله طعامی ستر ایدر و صاحب خرین دیدیکه
یقال جردب علی الطعام و جرد ما اذا اکل بیمینه و منع بشماله و بو مقامده جردبان
سان معناسنه‌دن بخلدن منع و قسندن ضرب اولنور تلهی بر خودرا مشغول ساخت
بوی کند و یی اکا مشغول اتدی تلهی عنه بیزار شد ازوی آندن اعراض اتدی
مصنفک اساس ده تصریح اوزره تلهیت شغلت و اعرضت معنالرنده استعمال
اولنور لهذا یقال تلهیت به ای تروحت بالاقبال علیه و تلهیت عنه ای تروحت
بالاعراض عنه دیدی و لهو لعب اولمغله جوهری تلهیت لفظنی تلعبت ایله تفسیر
اتدی المعتل الفاء واللام ح توحی بشتافت سرعت اتدی و بر کمسنه‌یه
سرعت ایله دیه‌جک یرده توح یا هذا دیرل و لفظا لوحا مد و قصر ایله السرعة
معناسنه‌دن ج توخاه بجست اورا آنی طلب اتدی توخیت مرضاتک دیرلر سنک
رضاکی طلب و قصد اتدیم معناسنه ف توفاه الله بمیرانید تن خدای حضرت
الله آنی هلاک اتدی که اولدردی تعبیر اولنور که متعدی‌در توفی الرجل بمرد مرد
رجل هلاک اولدی کلازمدر وفی الوفاة مردن هلاک اولمق بیهقی دیدیکه
توفی فلان مات معناسنه‌در پس اکر توفی مجهول صیغه‌سیله اولورسه
قبض و اخذ معناسنه و اکر معلوم صیغه‌سیله اولورسه عمرینی استیفا و اکمال
و اتمام اتدی معناسنه‌در ق توقاه نکاه داشت خودرا ازوی کندویی آندن
حفظ اتدی که آندن حذر ایدوب صاقندی تعبیر اولنور ل تولی عنه روی بکردانید

ازوی آندن یوز چویردی یعنی اعراض اتدی تولّی الامر خداوندی کرد کاردا ایشه کندو متصرف اولسه آکا اهتمام اتدی ودخی تولّاه دیرلر آنکله دوستلق اتدی معناسنه ومنه قوله تعالی ومن یتولّهم منکم وفی المثل اذا تولّی عقد شیء اوثقه یعنی بر نسنه‌یی عقد مراد اتدکده استحکام ویرور برکسنه‌یی صاحب جهد وامورده زیاده اهتمام وتقیید ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور المتملّ الیمّ واللّوم بالواوح تحوّی کرد شد مجتمع اولدی تحوّت الحیة دیرلر ییلان قیوریلوب جوره کلنسه ت تروّی من الماء سیر شد از آب صودن طویدی که قاندی تعبیر اولنور س تسوّی راست شد طوغری اولدی که دوزلندی وهموار اولدی تعبیر اولنور تطوّت الحیة کرد بر آمد مار ییلان قیوریلدی ترحّث دخی بو معنایه در تقوّی بر علی الامر نیرومند شد باو برکار آنك سببی ایله قوت تحصیل اتدی ك تلوّی برخود پیچید قیوریلدی المتملّ الیمّ واللّوم بالیاء تزیّن بالزّی بیاراست خود را بارایش حلی ایله کندوپی تزیین اتدی والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب باب تفاعل یتفاعل تفاعلا

ا تباطأ عنه از پس وی بماند آنك آردینه قالدی تمالؤ یاری دادند یکدیکره مردمان قوم بری برینه معاونت اتدیلر آصلنده صوطولدرمقده معاونتدن عبارت ایدی صکره مطلقا معاونتده استعمالی شایع اولدی ابن السکیت دیدی که تمالؤا علی الامر دیرلر برایشی اوزرینه جمعیت اتسه‌لر که ملأ وجماعت معناسنه‌در ب

تثاءب آسا بر آورد اسنه‌دی وثؤباء اسنه‌مك معناسنه ثئب الرجل دن ماخوذ کسلنلك ومسترخی اولدی معناسنه تجاذباه از یکدیکر بکشیدند آنی بری برندن چکدیلر مثلو برابی ایکی اوجندن طوتوب بری بر طرفه وبری آخر طرفه چکوب اوزاتدیلر

بیت
ایکی دیوانه‌دن آلنمه‌دی عشقك یاقه‌سی کوهکن طاغه چکر قیس ایسه صحرایه چکر

تحاربوا بایکدیکر جنك کردند بری بری ایله جنك اتدیلر واخذوا الحارب للحراب دیرلر محاربه اتمك ایچون حربه‌لری اخذ اتدیلر معناسنه وحاربوا وتحاربوا بر معنایه‌در که حرب دن ماخوذدر جنك معناسنه ولفظ حرب مؤنثدر خلیل دیدی که عرب حربك تصغیرنده حریب دیرلر اکرچه قیاس حریبة در لکن مبرد مذکر دخی استعمال اولنور دیدی جمال الدین مثلثا تنده دیدی که حرب فساد دین وکوچك مزراق واخذ ماله معناسنه اولان حربه دن ماخوذ بنادرتق وحربه جوال معناسنه‌در تراکب الاشیاء برهم نشستند چیزها اشیا بری بری اوزرینه بیقلدی تصاحبوا بایکدیکر صحبت کردند بری بریله صحبت اتدیلر تضاربوا بایکدیکر شمشیر زدند بری برینه قلیج اوردیلر وفلان کسنه‌نك ایشنی افساد اتدی دیه جك یرده ضرب اولنور علی یدیه دیرلر تعاقب اللیل والنهار ازپی یکدیکر آمدند شب وروز کیجه وکوندوز بری برینك آردنجه کلدیلر والملوان عقیبان ای کل واحد معاقب الآخر وفلان کسنه فلان نسنه‌ده بکا تقلیل ایدوب دیه جك یرده فلان عقیبی دیرلر تقاربوا بایکدیکر





تزدیك شدند بری برینه قریب اولدیلر وفی المثل تقاربوا بالمودة ولا تتکلوا بالقرابة تکاتبوا بایکدیکر نامه نبشتند بری برینه نامه یازدیلر مصنف دیدی که برکره بیت مکرمی طواف ایدر ایدیم بعض مغاربه بندن سؤال اتدیلر قدزده دن عبارتدر دیو جوابلرنده دیدیم که هو فی السماء مکتوب وفی الارض مکسوب وفی المثل کتب له طرادة اول کسنه حقنده ضرب اولنور که برکسنه آنده برکسنه‌یه بر نسنه رجاسیله مکتوب ایستیوب ناچار الینه برمکتوب یازوب ویروب که آصلا اول مکتوبك فائده اولمز که بزم اصطلاحمزده باتن دن صوقمه تعبیر اولنور وصحیفة المتلمس اول مکتوبدر که آنك مضمونی حاملی مکتوبه ضرر عظیمی متضمن اوله مع هذا حامل مذکور مکتوب مزبوری کندویه نافع زعم ایده تکالبوا بایکدیکر دشنام دادند بری برینه شتم اتدیلر تشاتما معناسنه وتکالب الناس علی الدنیا دیرلر دنیایه حرصلری شدید اولدی معناسنه ویقال فلان عنیف المطالبة تنیع المکالبة واکا شتم واذادت فارغ اولدی دیه جك یرده عف عنه کلابه دیرلر جوهری دیدی که کلبه وجلبه شدة معناسنه‌در واراذل وسفهایه کلب الناس اتدکلری هرکسه اضراردن خالی اولمدقلری ایچوندر قال کلب الناس ان فکرت فیه اشد علیك من کلب الکلاب وکلب عادتا مجالسده تبعیه اولنمغله صنف نعاله مزجر الکلب دیدیلر ثعالبی مبهج نام تالیفنده دیدی که الکریم فی مرکز القلب واللئیم فی مزجر الکلب وبرلئیم زیاده بخل ایله مشهور اولمغله میان خلق سخاوت ایله مذکور اولمق ملاحظه‌سیله فقرایه احسان ومستحقینه عطیه ویرسه آنك حقنده اغتسل الکلب دیو ضرب مثل ایدرلر زیرا کلب یاتس اولدقجه مردارلیغی زیاده اولور ابن لنکك بر والی ملکی هجو ایدوب دیدی که بیت ما ازددت حین ولیت الا خسة کالکلب انجس مایکون اذا اغتسل توعبوا بایکدیکر بازی کردند بری بریله اوینا شدیلر تناسبوا بایکدیکر خویشی کردند بری بری ایله حصملق اتدیلر وفی المثل القریب من تقرب لا من تنسب وتناسب الشیئان دیرلر ایکی نسنه بری برینه مشابه اولسه تناشبوا بایکدیکر درآویختنه بری بریله غوغا ایدوب بری برینه یاپشدیلر که فارسیده دست وکریبان وترکیده یاقه یاقه‌یه اولدیلر تعبیر اولنور تناهبوا از یکدیکر غارت کردند بری برندن غارت اتدیلر که قاپشدیلر تعبیر اولنور ت تخافتوا بایکدیکر از کفتند بری بریله سترسویلشدیلر وخفت آصلنده سکون معناسنه‌در وخفت دیرلر سکت معناسنه فلان کسنه هلاك اولدی دیه جك یرده قد خفت دیدکلری میت تکلمدن منقطع اولدیغی ایچوندر وبرکسنه فجاءة وفات اتسه مات خفاتا دیرلر وبرخاتونه چرکین وتمامدر دیه جك یرده هم خفوت لفوت دیرلر که خفوت اول خاتوندر که تنها اولسه نوعما بسند اولنور لکن نسوان میاننده اوله قتی چرکین کورینور تهافت الفراش فی النار بیاپی افتادند پروانها در آتش پروانه‌لر آتشه بری بری آردنجه دوشدیلر هفت وهفتان کثیر الحرکه اولان نسنه‌نك سقوطندن عبارتدر وپروانه برقبیله‌دن اولمغله بریرده

قوادامتین کمسنه حقنده اخفت من فراشته واطیش من فراشته دیو ضرب مثل ایدرلر .
والفت واعفت وهفات ولفات احمق معناسنه در ت تحادثوا بایکدیکر حدیث کردند
بری بریله سوز سویلشدیلر ترافثا بایکدیکر فحش کفتند ایکی کمسنه بری برینه فحش سویلدیلر
رفث فی کلامه دن مأخوذ در کلامنه فحش قاتدی معناسنه مصنف بعضیلردن شویله
روایت اتدی که لفظ رفث فرجه نسبت ایله جماع ولسانه نسبت ایله جماعه وغیره
وکوزه نسبت جماع ایچون غمزدن عبارتدر ج تخالج فی صدری شیئ بخلیه
چیزی در دل من بنم قلبمه بر نسنه باتدی که خلجان ویردی تعبیر اولنور که شکه دوشدم
دیه جك یرده تکلم اولنور وخلیج دریادن بر شعبه یه ونهره دخی دیرلر یقال مالبحر
کالخلجان ولا اللؤلؤ کالمرجان وبر کمسنه یی غموم وهموم هر طرفدن استیعاب ایتدی
دیه جك یرده تخالجته الهموم دیرلر گویا غملك بری بر طرفه وبری بر طرفه چکر ویاده
اشتیاقده مختص اولدی دیه جك یرده تخالجه الشوق دیرلر قال بیت ان المحب
اذا تخالجه شوق فذالك الهم یختصم تدامجوا علیه بایکدیکر یار شدند بری
آنك اوزرینه بری بری ایله موافقت اتدیلر ودامجتك علی هذا الامر ای وافقتك
تمادج خرد الك نمود کندوی آعرج کوستردی مع هذا عرجی یوق ایدی
تمازج الشیئان بایکدیکر آمیخته شدند دو چیز ایکی نسنه بری برینه قاریشدی
وفی الاساس ومن المجاز تمازج الزوجان تمازج الماء والصهباء زوج وزوجه
بیننده الفت کلیه حاصل اولدی دیمکدن کنایه ترکیده غلط ایدوب بری بریله مزاج
آلشدیردیلر دیرلر ممازجه یا تمازج اتدیلر دیمك کرکدر ح تدابحوا یکدیکر را
کلو بریدند بری برینك بوغازینی کسدیلر که بوغازلدیلر تعبیر اولنور یقال التدابح
تذابح ذبح آصلنده مطلقا یارمق معناسنه ایدی صکره بوغازی یارمقده شایع
اولدی لهذا بوغاجه دیدکلری مرض که بوغازده اولور آکا ذبحه دیدیلر کویا
بوغازلی وبر کمسنه نك صقالینك چکرسی تجاوز اتسه ذبحته لحیته دیرلر تسامحوا
بایکدیکر سازکاری کردند بری بریله موافقت ایدوب صدور ایدن زلهدن اغماض
اتدیلر تصافحوا دست یکدیکر را فرا کرفتند بری برینك الینی طوتدیلر که مصافحه
اتدیلر تعبیر اولنور بیهقی سلام وقتنه تخصیص اتدی تفاصح شیوا زبانی
نمود فصاحت لسان اظهار اتدی مع هذا فصاحتی چوق ایدی تمادحوا یکدیکر را
بستودند بری برینی مدح اتدیلر تمازحوا بایکدیکر مزاح کردند بری برینه لاغ
ولطیفه اتدیلر تناصحوا بایکدیکر نصیحت کردند بری برینه نصیحت اتدیلر
بیهقی دیدی که نصح ماده سی ایکی نسنه میاننده ملایمت واصلاحه دلالت ایدر
انتهی لهذا استاد درزی یه ناصح دیرلر ثوبك اجزاسنی کرکی کبی بری برینه
ملایمت ویردیکی ایچون ودرزی یه صاحب نصاح الثوب دیرلر جامه دیکه جك
ابلیکی محکم ایله معناسنه واه فی ثوبك لمترقعا ومتنصحا دیرلر نوبکزده یامه یه چق
ودیکه جك یر وار معناسنه ودواق بیاض عسله ناصح دیرلر مادیه دیدکلری کبی

تناطحت



تناطحت الکباش بایکدیکر سرو زدند کبشها بری برینه بوینوز وردی قوچلر که سوسشدیلر
تعبیر اولنور وفی المثل اشأم من الناطح ناطح اول قوش یا وحشی در که مسافرك
قارشوسنده کلور که آنکله تطیر اولنور که قعید مقابلیدر که خلقندن کلور واول آت که
جبهه سنده ایکی دائره اوله آکا نطیح دیرلر که بو دخی شوم عد اولنور واکر آتك
جبهه سنك میاننده بر دائره اولسه آکا دائرة اللطاة دیرلر مکروه عد اولنمز ورجل
نطیح ای مشؤم واصابه ناطح ای امر شدید تناکحوا بایکدیکر نکاح کردند بری بریله
نکاح ایدشدیلر د تباعد عنه دور شد از وی آندن بعید اولدی ویقال کان
متقاربین فتباعدا تجالدوا یکدیکر را شمشیر زدند بری برینه قلیج اوردیلر وجلد
وجلودة صلابة معناسنه در ورجل جلد وجلید ای صلب وکاهی لام ساکن بی صاده
تبدیل قاعرهسی اوزره جضد دخی دیرلر تحاسدوا یکدیکر را حسد بردند بری برینه
حسد اتدیلر ترافدوا بایکدیکر یاری کردند بری برینه معین اولدیلر یقال رفده
ای اعانه وتقول فلان نعم الرافد اذا احتیج الیه فد رفد عطا ورفد اعطا معناسنه در
تسانداالیه بشت واکذاشت بوی آکا آرقه ویردی که طایاندی تعبیر اولنور وعسکر
غزایه توجه اتدکلرنده فرقه فرقه اولوب هر فرقه بشقه بشقه بیراق آلتنده بولنسه
خرج القوم متساندین دیرلر وکلمه مذکوره بر نسنه نك بر نسنه یه انضمامنه
دلالت ایدر تشاهدوا بایکدیکر حاضر شدند بری بریله حاضر اولدیلر یقال
شهره ای حضره تعاهدوا بایکدیکر عهد بستند بری بریله عهد لشدیلر وعهد
امان ویمین وموثق وذمت ووصیت معنالرینه کلور وفی عقله عهدة ای ضعف ورایش
کرکی کبی محکم اولمسه فی الامر عهدة دیرلر لهذا بر کمسنه نك خطی ایو اولمسه
فی خطه عهدة دیرلر تفاقدوا کم کردند یکدیکر را بری برینه غایب اتدیلر که بیتوردیلر
تعبیر اولنور تقاعد عن الامر بازایستاد از کار بر ایشه شروع ایتمش ایکن
فراغت اتدی وفی الاساس قعد عن الامر ترکه وقد اهتم به وحیض وولد دن
مأیوس اولان خاتونه قاعد دیدکلری بو معنادن مأخوذدر تناشدوا الشعر
بایکدیکر شعر خواندند بری بری ایله شعر اوقودیلر تناهدوا توزی کردند
توزیع اتدیلر که بولوشدیلر تعبیر اولنور وهم النهد توزی بولوشمك ودخی
تناهدوا فی الحرب دیرلر هر کس مرکزندن قالقوب اقرانی ایله محاربه ایچون توجه
اتسه لر د تنابذوا العهد عهد یکدیکر را بشکستند بری بریله اولان عهدی
نقض اتدیلر که نبذ آصلنده الندن اولان نسنه یی طرح والقادن عبارتدر لهذا
بر کمسنه جلوس اتسون ایچون طرح اتدکلری نیمه دتعبیر اولنان کرجك دوشکه منبذه
دیرلر که جمعی منابذ کلور یقال تعتموا بالمشاو ذرتی تبعوا علی المنابذ د تبادروا
علی الامر بایکدیکر بشتافتند سوی کار ایش طرفنه بری بریله مسارعت اتدیلر
وبادره بدیهة صدور ایدن وحین غضبده ظاهر اولان کلمه یه دخی بادره دیرلر ویقال
اخاف بادرته وتقول کمله حاتا النزا در حاذا البوادر تباشروا یکدیکر را مژده دادند

بری برینه مژده ویردیلر وفی الصحاح تباشر القوم ای بشر بعضهم بعضاً تجاسر
علیه کستاخی کرد بروی آکاجرات اتدی که آکا اقدام اتدی تعبیر اولنور واملکمسنه یه
جسور دیرلر مقدام معناسنه تحاقر الیه حقیر نمود بچشم او آنک کوزینه حقیر کوروندی
تخاصروا دست یکدیکر را کرفتند در رفتن مشی اتدکلرنده بری برینک الینه یاپشدیلر
وتخاصر دیرلر الینی خاصره سینه وضع اتسه ومخاصره آنده عبارتدر که ایکی کمسنه
یولده کیدرلر ایکن بری بریله وبری آخریله سلوک ایرلر شو وجه اوزره که بعضی
مکاننده ملاقی اوله لر تدابروا پشت بایکدیکر کردانیدند بری برینه آرقه دوندردیلر که
مراد بری برینه عداوت وبری برندن منقطع اولدیلر دیمکدر وفی الاساس تدابر القوم
اختلفوا وتعادوا وفی الصحاح تقاطعوا تذامروا فی الحرب یکدیکررا بیغزولیدند
درجنک جنکده بری برینی ترغیب اتدیلر شو وجهله که لوم وتوبیخ ایدرلر تا که
سعی وکوشش لرینه باعث اوله مصنف اساسده دیدی که زمره علی الامر حضته
مع لوم لیجد فیه ویقال القائد یذمر اصحابه فی الحرب ای یلومهم لیکرّوا ویشجعهم
تشابر الفریقان بیکدیکر نزدیک شدند دوکروه ایکی عسکر بری برینه قریب اولدیلر
کویا مابینلری برقارش مقداری آنجق قالدی تشاجروا بایکدیکر خلاف کردند بری
برینه مخالفت اتدیلر که بری بریله نزاع اتدیلر تعبیر اولنور والمشاجرة المنازعة صرف
ومنع معناسنه اولان شجردن ماخوذ اولمق ملاحظه اولنور یقال ما شجرک عن هذا
ای ما منعک ودخی تشاجروا بالرماح دیرلر مزراق ایله جنک اتسه لر وشجیر غریب
معناسنه در شطیر کبی یقال ما رأیت شجیریه الا سجیریه ای صدیقه تشازروا
یکدیکررا نکریستند بدو چشم بری برینه کوز قویروغیله باقدیلر که شزر شزر غضب
کوز قویروغیله نظردن عبارتدر تظاهروا یکدیکررا یاری دادند بری برینه معاونت
اتدیلر که بری برینه آرقالق اتدیلر تعبیر اولنور وتظاهر من امرأته ظهار کرد از زنش
خاتوننده ظهار اتدی تعاسروا بایکدیکر دشواری کردند بری بریله کوجلک اتدیلر که
ترکیده بری برینی صیقه یه چکدیلر تعبیر اولنور تیاسروا مقابلیدر تعاشروا بایکدیکر
زندکانی کردند بری بریله عیش وعشرت اتدیلر وفی الاساس هو عشیرک ای معاشرک
وزوج المرأة عشیرها ومن امثال المولدین تعاشروا کالاخوان وتعاملوا کالاجانب
تعاقروا یکدیکر را کشتند بری برینی قتل اتدیلر تفاخروا بایکدیکر فخر کردند
بری بریله مفاخره اتدیلر والفخیر المفاخر تقول لجاء فلان فخیراً ثم رجع آخیراً
تقاطروا بیایی آمدند بری بری آردنجه کلدیلر وتقاطرت کتب فلان دیرلر فلان
کمسنه نک مکتوبلری دربدر وارد اولسه تقامروا بایکدیکر قمار باختند بری بری
ایله قمار اوینادیلر قمار خداع معناسنه ومقامر مخادعه یی مستلزم اولدوغی ظاهردر
وفی النوابغ صاحب القمار یغتنم ضوء القمر ومحب السمر لا یبالی بالسهر تکاثروا
فی الاموال والاولاد بایکدیکر نبرد کردند ببسیاری خواستها وفرزندان اموال
واولاد چوقلغی ایله بری بریله نزاع اتدیلر که بعضی بزم اموال واولادمز چوقدر وبعضی

آخر بعد

آخر بعد چوقدر دیو جاء دله اتدیلر ومغلوب اولان طرفه مکثور دیرلر مغلوب فی الکثرة
معناسنه تکادرت العین فیه پیوسته بسوی او نکریست چشم کوز همیشه فلان نسنه نک
جانبنه نظر اتدی وفی الاساس تکادرت العین فی الشیء ای ادامت النظر الیه تناثر اللؤلؤ
از هم پاشیده شدمروارید اینجو بری برندن آیریلوب پریشان اولدی یقال کان لفظه
الدر النثیر وسفره نک اطرافنه اولان اتمک قیریقنه نثار ونثارة دیرلر وفی النوابغ امره
النثار تذوق واقر الناتج نشوز تناصروا یکدیکررا یاری دادند بری برینه نصرت
اتدیلر تنافروا بحکم رفتند حاکم حضورینه کتدیلر نفر اصلنده غلبه معناسنه در
نافروا وتنافروا برمعنایه در یقال نافرته الی الحکم فنفرنی علیه یعنی آنی حاکمه کوتوردم
بن می غالبم اومی غالب در حکم اتسون دیو حاکم بنی آنک اوزرینه غالب اتدی
ونفار اول نسنه در که حاکم غالب اولان کمسنه دن بن سنی غالب دیو حکم اتدیم
دیو اخذ ایدر یاخود غالب مغلوبدن اخذ ایدر ولفظ منافره ایننا اعزّ نفراً کلمه سندن
ماخوذ در جوهره منافره یی حسب وشرفه تخصیص اتدی مثلا ایکی کمسنه بری بریله
حسب ادعا ایدوب مابینلرینه فصل ایچون برکمسنه یی حکم نصب ایدرلر وحکم برینی
آخر اوزرینه تغلیب ایدر که غالبه نافر ومغلوبه منفور اطلاق اولنور وماهو
بنفیر فلان دیرلر منافره خصوصنده بو آکا کفو دکلدر معناسنه وحکم غلبه یی
کیمه حکم اتدی دیه جک یرده لمن کانت النفرة دیرلر وتنفیر اوردکمک معناسنه در
وعرب شویله زعم ایدرلر ایدی برولدیه تولد اتدکده آکا بر بد لقب ایله تلقیب
اتسه لر اجنه آندن اوزکولی لهذا ولد تولد اتدکده پدر برینه نفر عنه ولدک دیرلر
یعنی ولدیکه بر بد لقب ایله تلقیب ایدوب اجنه یی آندن تنفیر ایله بر اعرابی روایت
اتدی که بن تولد اتدیکم وقتده پدریمه نفر عنه ولدک دیمشلر پدرم دخی بکا
قنفذ دیو تلقیب اتمش تهاتروا دوکس از یکدیکر دعوی باطل کردند ایکی کمسنه
بری برندن باطل دعوی اتدیلر که هتر سقط سوز معناسنه در برکمسنه سقط سوز
سویلسه جاء بهتر من القول دیرلر وداهیة عظیمه یه هتر اهتر دیرلر ودخی تهاترت
الشهادات دیرلر حاکم حضورنده ادا اولنان شهادتلر بری برینه مناقص اولسه
واهتر بفلان دیرلر فلان نسنه یه زیاده مفتون اولمغله عقلی کیتدی دیه جک یرده تهاتروا
از یکدیکر بریدند بری برندن کسیلوب آیریلدیلر تبادروا فی القتال بیکدیکر
بیرون شدند در کارزار جنکده بری برینه چیقدیلر که بروز ظهور وخروج معناسنه در
تحاجزوا فی الحرب از یک دیکر باز شدند دوکروه درجنک جنکده ایکی عسکر
بری برندن آیریلدیلر تقول تراموا ثم تحاجزوا وکانت بینهما دمثیاء ثم تصادرت
المحاجزی ای التحاجز وفی المثل هو ما یحجز فی العکم عکم یوک تنکی معناسنه
وحجز جنس وضعدن عبارتدر یعنی فلان کمسنه تنکه صاقلر ثم شهرة
کامله ایله مشهور اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور تبجیل فلان کمسنه بغایة تبجیله
دیه جک یرده ضرب اولنور دیدیلر یعنی آتش کاه فان تلوفان اوله قوم مخنث کبی

یوکلر اداسنه قاچوب مستتر اولمق تغامزوا یکدیکردا اشارت کردند بچشم گوزایله بری برینه اشارت اتدیلر غمز آصلنده دورتمك معناسنه در ولیس فی فلان غمیزة دیرلر فلان کمسنه نك طعن وتعییب اولنه جق بری یوقدر معناسنه واغمزت فی فلان دیرلر تعییب اتسه تنابزوا بالالقاب یکدیکررا لقب نهادند بری برینه لقب وضع اتدیلر که نبز بانك سکونیله لقب وضع اتمك ونبز بانك فتحیله لقب معناسنه در واکثر استعمالی عار لاحق اوله جق لقب ده در تأنسوا بایکدیکر انس کرفتند بری بریله انسیت اتدیلر تجالسوا بایکدیکر نشستند بری بری ایله اوتوردیلر تخادس کنکی نمود دلسزلك اظهار اتدی تخالسوا الشیء ازیکدیکر دردیوندچیزرا نسنه یی بری برندن قاپشدیلر تدارسوا الکتب بایکدیکر کتابها خواندند بری بریله کتابلر اوقودیلر درس الکتاب دیرلر ازبرلمك ایچون قرائت اتسه ودرس الثوب دیرلر جامه اسکیدی معناسنه که اول ثوبه درس ودریس دیرلر نعمان بن منذر مجلسنده برکمسه برکمسنه یی قتل ایدوب نعمان قاتلی دخی قتل فرمان اتدکده قاتل دیدی که یا ملك أبیت اللعن همجوار یمی قتل وحقنی ضایع اتمك مروت دکلدر نعمان دیدی که نعم اذا قتل جلیسه وخضب دریسه ای بساطه تشاخس فوج بیش وپس افتاد دندانهای او در دهنش آغزنده دیشلری ایلرو وکیرو مختلف واقع اولدی که زیاده یرلك وقتنده اولور وتقول فلان اخلاقه متشاکسة واقواله متشاخسة تشادسوا بایکدیکر دشمنی کردند بری بریله عداوت اتدیلر شراسة آصلنده سوء خلق معناسنه در تشاکسوا بایکدیکر بدخوی کردند بری بریله بدخویلق اتدیلر تعامس عنه تغافل کرد ازو آندن تغافل اتدی یعنی آکاه عارف ایکن کندوینی جاهل کبی کوستردی وعمس تجاهل معناسنه در وفیروزآبادی تعامس لفظنی سین مهمله ایله تغافل ایله تفسیر ایدوب وع م ش مادده سنده شین معجمه ایله تعامش لفظنی دخی تغافل لفظیله تفسیر اتدی وفلان کمسنه کندو امرنده شبهه ده براقدی دیه جك یرده تعامس علی فلان دیرلر تقاعس عن الامر بازایستاد ازکار ایشدن طوردی یعنی فارغ اولدی ودخی تقاعس الرجل دیرلر کندوی اقعس صورتنده کوستروب کوکسی طشره چیقاروسه وتقول اذا رأیت ابکارا لعسا وعجایز قعسا فقل لعا وتعسا تماکسوا فی البیع بایکدیکر مکاس کردند در بیع بری بریله بیعده جدال اتدیلر وفی القاموس تماکسا فی البیع تشاحا تنافسوا فی الشیء رغبت کردند درچیزی نسنه یه رغبت اتدیلر کویا اول نسنه نفیس اولمغله آنك تحصیلنه مسارعت اتدیلر قش تفاحش الامر سخت زشت شد کار ایش زیاده قبیح اولدی ودخی تفاحشوا دیرلر بری برینه فحش سویلدیلر معناسنه وهر قبیح که حدی تجاوز ایده آکا فحشاء وفاحشه دیرلر لهذا زیاده بخیل اولان کمسنه یه دخی فاحش دیرلر وفی المثل افحش من کلب صاحب دق بخل الکلب بجشع وابخل من کلب عقور علی عرق معرعی ایرادندی

پس

أي مضطربة

پس مثل مذکورده اولان افحش ابخل معناسنه اولمق ملاحظه اولنور تناجشوا السلعة بیکدیکر افزودند بهای آخریان دا بی نیت خر بدن متاعك قیمتنی آرتردیلر ایشترا نیتی ایله دکل بلکه غیریلر کوروب متاعه رغبت وزیاده بها ایله ایشترا ایده لر دیو وفی الحدیث لا تناجشوا وصائدك اوزرینه تسکاری اوردکیدوب سوق ایدن کمسنه یه ناجش دیرلر بهقی دیدی که ترکیب مذکور اثاره معناسنی اشعار ایدر تهارشت الکلاب بایکدیکر افتادند سکان کلبلر بری برینه دوشدیلر که طالاشدیلر تعبیر اولنور ص تفارصوا فی الشیء نوبتی شدند درچیزی نسنه ده نوبتجیلك اتدیلر تفارصوا فی الماء دیرلر صویی نوبت ایله آلسه لر تقارصا دوکس یکدیکررا دشنام دادند ایکی کمسنه بری برینه شتم اتدیلر که قارصه کلمه موذیه دن عبارت در تقول رأیتهما یتقارظان نقر رأیتهما یتقارصان ض تباغضوا یکدیکررا دشمن داشتند بری برینه بغض وعداوت اتدیلر تراکضوا بیکدیکر اسب دوانیدند بری بری ایله آت سکرتدیلر رکض آصلنده ایاغی تحریك معناسنه در وکضت الفرس برجلی دیرلر آت سکرتسون ایچون ایاغی ایله آتی دورتسه صکره استعمالی چوق اولمغله رکض الفرس دیدیلر معلوم صیغه سیله آت سکرتدی معناسنه لکن تعبیر مذکور خطادر صواب اولان رکض در مجهول صیغه سیله زیرا فرس مرکوض ومضروب در راکض وضارب دکلدر اکر آت سکرتدکده ایاغی ثمینه ضرب اتدی معناسی مراد اولنورسه رکض الفرس الارض برجله عبارتی صحیح اولور تقابض المتبایعان ازیکدیکر بستند خریدار وفروشنده مشتری وبایع بری برندن اخذ اتدیلر یعنی مشتری بیعی وبایع ثمنی اخذ اتدیلرکه قبض برنسنه یی اخذ اتمکدر وبرکمسنه ابوالهوس لکی برنسنه یی اخذ وعلی الفور اوصانوب ترك ایلمك عادتی اولسه آکا قبضة رفضة دیرلر تقارضوا الزیادة یکدیکررا زیارت کردند بری برینی زیارت اتدیلر مخفی اولمیه که تفسیر مزبور مجازه مبنی در زیرا قرض وقرض ترکیبده اوده وئج ویرمك ایله تعبیر اولنور عین وعرض ده مستعمل در مثلا اودنج نقدی صکره ادا اتمك اوزره بش درهم ویرمك کبی ویرکمسنه یه احسان واساءت ایدرکه او دخی مقابله سنده احسان ویا اساءت ایلیه مثلا وتقارضوا المدح دیرلر برقوم اول برقومی مدح ایدرلر کویا مدحی اودنج ویردیلر وقوم ثانی دخی آنلری مدح اتمه لری همان قرض آلدیغی مدحی صاحبنه ادا منزله سنه در پس عبارت مذکوره نك معنای حقیقیسی بری بریله زیارتی اودنج لشدیلر دیمکدر فافهم هذا واعلم ان ما تسخ بخاطری الفاتر ومیدان حرب ده ایکی خصم بری برینه غضب آلودکز قویر وغیله نظر اتدیلر دیه جك یرده القرنان یتقارضان النظر دیرلر تناقض الکلامان یکدیکر دکرگوند در سخن ایکی سوز بری برینی خراب اتدی که نقض بوزمق معناسنه در کویا ایکی کلام بری برینه مخالف اولمغله احدهما آخری ابطال وویران اتدی ط تساقط الثمر فروافتاد میوه میوه اشاغی دوشدی وتساقط علی

المتاع دیرلر کندویی متاع اوزرینه القا اتسه وتساقط علی الرجل دیرلر برکسنه یی تخلیص ومحافظه اتمك ایچون اوزرینه دوشسه تضاغطوا یکدیگر وافشردند درزحمت ازدحامده بری برینی صیقشدیردیلر تمأوطا یکدیگر وادشنام دادند دوکس ایکی کمسنه بری برینه شتم اتدیلر هرط فی عرضه دیرلر طعن معناسنه ظ تلاحظوا یکدیگرا نگریستند بری برینه باقدیلر لکن گوز قیریغیله باقمغه مخصوص اولمق اوزره سائر کتب لغتده مصرحدر پس بدم چشم لفظی زیاده قلنمق اولی ملاحظه اولنور زیرا الحاظ گوز قیریغیله نظردن عبارتدر یقال احوالهم متشاکلة متلاحظة تقارظا یکدیگررا ستودند بری برینی مدح اتدیلر مخفی اولمیه که قرظ ورق السلم دیدکلری درکه دباغ اتمکله دری اصلاح ایدرلر وتقارظ اول ورقی جمع ایدن کمسنه درکه درینك اصلاح وتزیینه سبب در مدح ایدن کمسنه دخی ممدوحی تحسین وتزیین اتمکله قارظ مذکوره تشبیه اولندی ع تتابعت الاخبار پیاپی شدند پیاپی خبرلر بری برینی آردنده اولدی که تیز تیز خبرلر کلدی تعبیر اولنور وتتابع لفظنده اتصال معناسی ملحوظ اولمغله صوم متتابع دیرلر هر گون اولان صوم مابیننه افطار وتخلل اتمیه وفلان متتابع العمل دیرلر علی نسق واحد اوزره اولسه اول آت که اعضاسی معتدل اوله آکا متتابع دیرلر ومعتدل اولان بداغه دخی غصن متتابع دیرلر تخادعوا یکدیگررا فریب دادند بری برینی آلداتدیلر اساسده دیدیکه برکسنه یی برکسنه آلداسه لکن اول کمسنه خدعه ایدیکنه عالم ایکن آلدانمق صورتنده اولسه تخادع لی فلان دیرلر یعنی بکا آلدانمش کبی کوروندی تدافعوا یکدیگررا دفع کردند بری برینی دفع اتدیلر ترافعوا الی القاضی بقاضی رفتند قاضی یه کتدیلر که مرافعه اولدیلر تعبیر اولنور تسارع الیه بشتافت بسوی او آنك طرفنه سرعت اتدی تصادعوا بهم کشتی کرفتند بری بریله کورشوب طوتدیلر تقادعوا اذی یکدیگر فتادند بری برینك آردنجه دوشدیلر تهافتوا معناسنه قدع اصلنده دفع وتقادع تدافع معناسنه در یقال قدعته عنی بالمقدعة ای دفعته بالعصا وفی الاساس تقادعوا ای تدافعوا پس معنای مذکورده استعمالی بری برینك آردنجه دوشن نسنه لری بری برینی سبقت اتمك دفع اتدکلری ایچوندر ودخی تقادعوا بالرماح دیرلر تطاعنوا معناسنه وتقادع القوم مات بعضهم اثر بعض تقارعوا بایکدیگر قرعه زدند بری بریله قرعه وور دیلر که قرعه آتدیلر تعبیر اولنور وتقارعوا بالرماح دیرلر مزراقلرایله محاربه اتدیلر معناسنه وقرع آصلنده دوکمك معناسنه در تقاطعوا ازیکدیگر بریدند بری برندن کسلدیلر تداعاه ازیکدیگر بکشیدند اودا دوکس ایکی کمسنه آنی بری برندن چکدیلر یعنی بری بر طرفه وبری بر طرفه چکدی ودخی تداعا دیرلر خصومت اتدیلر معناسنه کویا خصومت اتدکلری ماده یی بری بر طرفه وبری بر طرفه چکدی ف تجانف لاثم بخسبید بگناه گناهه میل اتدی جنف قیل وجوز معناسنه جنف علینا فی الحکم دیرلر جور وظلم اتدی

ای متناظرة

وقد مر مرارا

وقد مر فی باب حسن

وفی المثل الحکیم بقدع النفس بالکفاف یعنی حکیم کفاف مقداری نسنه یه مالك اولدقده نفسنی جمع مازیلدن منع ایدوب آز ایله قناعت ایدر

وفی الحدیث یحمل الناس علی الصراط یوم القیمة فتتقادع بهم جنبتا الصراط تقادع الفراش فی النار



معناسنه وهو من اهل الحیف والجنف ویلی اکری اولان کمسنه یه اجنف دیرلر فیروز آبادی دیدیکه اجنف وصیتده میل اتدی وجنف مطلقا میل اتدی معناسنه در ودخی جنف عنه دیرلر فلان نسنه دن اعراض اتدی معناسنه تحالفوا بیکدیگر سوکند خوردند بری بریله آند لشدیلر که حلف یمین معناسنه در وحلف عهد معناسنه در پس تحالفوا عهد لشدیلر معناسنه اولور یقال بینهما حلف ای عهد وعهد لشیلن کمسنه یه حلیف اطلاق اولنور خاطر فاتره خطور ایدرکه لفظ تحالفوا حلف وحلف دن مأخوذ اولمق محتملدر پس حلف وحلف وتحالفوا حلف دن مأخوذ اولور یمین معناسنی افاده ایچون لفظ بالله ایله مقید وحلف دن مأخوذ اولور عهد معناسنی افاده ایچون مطلق ذکر اولنور پس کتابده مذکور اولان تفسیر یمین لشمك عهد لشمك مشتمل اولدیغنه بناء اولمق ملاحظه اولنور والا عامه کتبده تحالفوا تعاهدوا عبارتیله تفسیر اولندی وبر کمسنه لساننه مالك اولوب کرکی کبی اداء مرامه قادر اولسه آکا حلیف اللسان دیدکلری کویا لسانی آکا حلیف ومطیع در وفی المثل هو محلف محنث اختلافلی اولان نسنه حقنده ضرب اولنور مثلا برعمل برکره ایو کوروب آنی ایشلمکه یمین ایدر صکره بد کوروب ایشلمکه عزیمت اولنور پس اول نسنه حلفه ومخنثه سبب اولور ترادفوا ازپی یکدیگر شدند بری بری آردنجه اندیلر اصمعی دیدیکه ترادفوا تعاونوا معناسنه در تعارفوا یکدیگررا شناختند بری برینی بلدیلر که بیلشدیلر تعبیر اولنور وهو متعارف بینهم واو شناخته است میان مردمان قوم میاننده فلان کمسنه معروف در بللودر تعبیر اولنور وبر قومك مدحنده هو غرة المعارف شم المراعف دیرلر معارف بورون وبورونك اطرافی وبوتوره یوز معناسنه در مراعف مرعفك جمعیدر بورون معناسنه واول کمسنه که بر قومك مصلحت کذاری اولمق اوزره معروف ومشهور اوله آکا عریف القوم دیرلر وعرف عینك کسریله صبر معناسنه اولمغله عروف صبور معناسنه در تعاطفوا بایکدیگر مهربانی کردند بری برینه مرحمت اتدیلر که عطف اصلنده میل معناسنه در عطف الوسادة دیرلر یاصدیغی بوکوب دیرسکی آلتینه قوسه تقاذفوا بالحجارة بایکدیگر سنکها انداختند بری برینه طاشلر آتیشدیلر وقذاف اول نسنه درکه آتمق ایچون آووج طولوسی اخذ ایدرلر ومنجنیق وصپان قذاف دیرلر ودخی تقاذف الفرس دیرلر جمله آتلرك اوکینه کچمك ایچون کندویی ایلرویه آتدی معناسنه وبینهم قذیفی دیرلر میانلرنده مشاتمه یا طاش آتشمق واردر تکاثف الشیء انبوه شد معناسنه وقذف طاغیك غایت مرتفع اولان موضعی در تکاثف الشیء انبوه شد بجز نسنه چوق اولمغله صیقشدی وفی الاساس تکثف الشیء ای کثر مع الالتفاف وفی القاموس تکاثف ای تراکب وتعلك تناسفا بایکدیگر راز گفتند دوکس ایکی کمسنه بری بریله سر سویلشدیلر وفی الصحاح هما یتناسفان ای یتساران تناصفوا یکدیگر داد دادند بری برینه انصاف اتدیلر یعنی قومك هر بری

کذا یغفر من الاساس

والردفان اللیل والنهار لانهما یترادفان

مثل التعارف

یعنی بری بری بر طاش آتدی

كندولرندن انصاف ايدوب حقه قائل اولديلر كه مابينلرندن نزاع مرتفع اولدى ونصفت
عدالت معناسنه در يقال أنصف اى عدل قى تحامق خويشتن را احمق نمود كندوزين
احمق كوستردى مع هذا احمقى يوق ايدى ترافقوا بايكديكر همراهى كردند برى برينه
يولداشلق اتديلر رفيق يولداش جمعى رفقاء كلور ومرفقه ديرسك آلتنه وضع
اولنان ياصديقدر كه جمعى مرافق كلور. يقال نصبوا المرافق على المرافق وارتفاقا بانو
معناسنه در اتكا كبى تقول بكرمك أتق وعلى سودك ارتفق اى اتوكا. تسابقوا
الى الغاية بيشى كرفتند بايكديكر تابغايت برى برينه سبقت اتديلر تاميدان نهايتنه
وارنجه يعنى هر برى غايت اول وارمق ايچون سرعت اتديلر كه برى برينه سبقت اتمك
ايچون سكردشديلر تعبير اولنور وسبق وسبقة ايله روكچمك وسبقه وقت مسابقه
وضع اولنان اوكدول معناسنه در يقال من رزق السبقة اخذ السبقة. صاحب
وسيط سبقك بها عكاشة مثلثه ديدى كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
حضرتلرى بيورديلر كه وقت موسمده امتم بكا عرض اولندى امتمى كوردم غايت
كثرتندن سهل وجبلى طولدورمش عظيم تعجب اتديم برندا كلديكه راضى اولديكمى نعم ديو
جواب ويردم برينه نداكلديكه بوكوردبكك امت ايله يتمش بيك كمسنه دخى جنته بوز
حساب داخل اولورلر بوقوم اول قومدركه كمسنه ايله خصومت وبركسنه ايله تطير
وسرقه ايتميوب حضرت الله‌يه توكل ايدرلر عكاشة الاسدى اول مجلسده حاضر ايدى
ديدى كه يا رسول الله نيازايدرم كه بكا بردعا ايدرسين كه بن دخى قوم مذكوره زمره سنه
داخل اولام رسول اكرم اللهم اجعله منهم ديو دعا اتديلر بركمسنه دخى اياغ اوزرينه
قالقوب ديدى كه يا رسول الله بكا وجه مذكور اوزره دعا ايله رسول اكرم ديدى كه
سبقك بها عكاشة اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه برنسنه‌يى طلب ايدركم آندن
اول اول نسنه‌يه برغيرى كمسنه طالب ونائل اولمش اوله تصادقوا بايكديكر دوستى
ورزيدند برى بريله خالص دوستلق اتديلر ودخى تصادقوا ديرلر برى بريله طوغرى
سوز سويلشديلر معناسنه كه تكاذبوا مقابليدر تطابقوا على الامر اتفاق كردند
بركار برايش اوزرينه اتفاق اتديلر تطارقت الاخبار از پى يكديكر آمدند يامدها
خبرلر برى آردنجه متعاقبة كلديلر تعانقا دست دركردن يكديكر كردند دوكس
ايكى كمسنه اللريني برى برينك بوينلرينه وضع اتديلر كه برى برينه صاريلديلر وقوجاقلاشديلر
تعبير اولنور كه محبت جهتندن اولان تعانقه مخصوصدر لهذا تعانقوا عند الوداع واعتنقوا
فى الحرب ديرلر. تبارك الله بزركوار شد خداى حضرت الله عظيم الشان
اولدى سيد شريف قدس سره ترجمة القرآنده لفظ تبارك‌يى بزرك وپاينده است
خداى وبانيكى بسيار است عبارتيله وحسين كاشفى دخى بومعنايه قريب عبارت
ايله ترجمه اتدى بيهقى ديدى كه والباب يدل على ثبات الشىء تداركه الله بالنعمة
دريافت او را خداى برحمت حضرت الله آنكا رحمت ايله يوليدى كه مراد آنكا رحمتنى
ايصال اتدى ديمكدر لكن موقع دعاده واقع اولمغله دريا با دخدا عبارتيله تفسير

اولنق

اولنق مناسب ملاحظه اولنور وتداولك القوم ديرلر قومك اخرى اوليه كلوب يتشسه‌لر
وتداولك الثريان ديرلر ثراى مطر ثراى ارضه يتشدى معناسنه وكتب امثالده
التقى الثريان مثلنده ديديلر كه ثرى ياش طوپراق معناسنه در وارض ثرياء ديرلر
ياش زمين معناسنه يعنى زمينده اصلى اولان رطوبت وياغمور ياغديغندن
حاصل اولان رطوبت برى برينه ملاقى اولدى معناسنه در اساسده ايكى كمسنه‌نك
برى برينه اولان محبتلك سرعتى حقنده ومستقصى خصب ورخا حقنده ضرب
اولنور ديدى وصاحب مجمع ابن الاعرابى دن روايت اتدى مجلسنده ديدى كه فلان
كمسنه‌نك صيرتنده كوملكى يوق ايكن كوردك كيمش ابن الاعرابى ديدى كه التقى
الثريان كه مراد كوركلك قيلى ايله قاصيغنك قيليدر تداعكا فى الحرب يكديكر دكا ويدند
دوكس درجنك ايكى كمسنه جنكده برى بريله سورشوب برلوشديلر تشاركوا
بايكديكر انباز شدند برى بريله اورتاق اولديلر تلوحك الشىء بيكديكر درآمدن
چيز نسنه‌نك اجزاسى برى برينه تداخل اتدى ابو عبيده ديدى كه متلوحكه
سركش اولان ناقه تماحكوا بايكديكر لجاج كردند برى بريله لجاج وجدال اتديلر
ورجل محوك اى لجوج احوالى تشتق فاحد اوزره اولميوب متلون اولان كمسنه حقنده
مرة يضحك ومرة يبكى ديرلر لم يتمالك ان قال كذا نتوانست داشت خويشتن را
بكفتن فلان سخن فلان سوزى سويلمكه قادر اوله مدى شوديعا محكم دكلدر
ديه‌جك يرده هذا حائط لا يتمالك ديرلر وبر ايشك قوامنه ملوك الامر الطوق
اولنديغى قوامى مالك اولمغه سبب اولديغى ايچوندر وپرلنكك كيسه سى يوما لك
فلان كمسنه نه اولدى ديه‌جك يرده علاوه ابو مالك ديرلر ومالك ملك ديرلر
برنسنه‌ده تصرفه قادر دكلدر معناسنه وعرب صوبه ملك الملاق ايدرلر
لهذا آنلرك صوفى يوقدر ديه‌جك يرده مالهم ملك ديرلر زيرا عرب عندنده
صوبه مالك اولمق جميع امورلرينه مالك اولمق منزله سنه‌در واول عبد كه كندى
سبى اولنور والذى سبى اولنميه آنكا مملكه ومملكه ديرلر لاملك فتح وضميله
تهالك على الامر خويشتن را بيفكند برچيزى بحرص زياده حرصدن
كندوى نسنه اوزرينه براقدى وتهالك على الفراش ديرلر سقط معناسنه وتهالكت
فى هذا الامر ديرلر آنى جد وتحصيلنده مستعجل اولدم معناسنه يقال مرتهالك
فى عدوه اى يجد وتهالكت فى مشيتها ديرلر خاتون صالينه راق يوردى
معناسنه لهذا فاجر خاتونه هلوك ديرلر وقوم هلوك صعاليك سىء الخلق
معناسنه‌در لى تبادلا ثوبيهما دوكس جامه شان را بيكديكر بدل كردند ايكى كمسنه
جامه‌لرين دكشديلر يقال هذا بدل وبديل منه وتقول رب بدل شئ من بدل كه بدل
ثانى‌دن مراد وجع مفاصل معناسنه‌در ويقال هذا بديل ماله عديل فيروز آبادى
ديدى كه بتبادل ماكولات بيع ايدن كمسنه‌در وعامه تحريف ايدوب بقال ديرلر
تثاقل عن الامر خويشتن را كران ساخت از كار كندوى ايشدن تقيل

اندی که تکاسل اتدی تعبیر اولنور که ثِقَلْ آغیرلق معناسنه در وعالم اولان کسنه غلو منزهات ثِقلی در یعنی کتاب وقلم وعلمه مناسب مهماتنی کتور تجادلوا بایکدیکر بستیهیدند

بری بریله مجادله اتدیلر که جَدَلْ شدة خصومت معناسنه در وَجَدَلْ ظلم وجور معناسنه در جبل علی دیرلر ظلمتی دیدکلری کبی یقال هو جَدُلٌ غیرُ عَدْلٍ تجاهل خویشتن را نادان

نمود کندویی جاهل کوستردی مع هذا جاهل دکل ایدی تحامل علیه بجسبیدبروی

اکا میل اتدی تحامل علی فلان دیرلر عدل اتمدی معناسنه وتحاملت الشیء دیرلر

مشقة ایله فلان نسنه یی کتوردیم معناسنه والشیخ یتحامل فی مشیته دیرلر آغیرآغیر

یوریسه که کویا صیرتنده آغیر یوك واردر تخاذلوا یکدیکررا کذاشتند بری برینی

ترك اتدیلر یعنی نصرت اتمدیلر تقول لا یستوی من بذل نصرته لقومه بذلا ومن یخلّهم

اذا استنصروه خذلا ونصرت اتمین کسنه یه خذال وخذول دیرلر وترك نصرت عادتی

اولان کسنه یه خُذَلَة اطلاق اولنور وَخذل مطلقا ترك معناسنه وتخاذلت الوحشیة

دیوب وحشیه اولان حیوان ولدینی ترك اتمدی معناسی مراد اتدکلری قلب قبیلندندرکه

ترك دن اقامت تعبیر اولندی خاطر فاتره خطور ایدرکه وحشیه مزبوره سوروی

ترك وولدی عندنده اقامت ایتمکله عبارت مذکوره ده ترك معناسی معتبردر

پس قلب قبیلندندرکه بمکه حاجت یوقدر ملاحظه اولنور ودخی تخاذلت رجلاه

دیرلر آیاقلری ضعیف اولسه کویا مشی اتدکده آیاقلری کندویه تبعیت اتمیوب

ترك اتدی وشخص متخاذل دیرلر مختلف الخلقة معناسنه تخاصلوا کرو بستند بایکدیکر

بری بری ایله رهن باغلاو دیرلر مثلا نشانه اوق آتدقلرنده هرکیم ووروسه آکا فلان

نسنه یی ویره جك اولورلرکه اول نسنه یه خَطَرْ وترکیده اوخ تعبیر اولنور تراسلوا

بایکدیکر پیغام فرستادند بری برینه خبر کوندردیلر تساءلوا یکدیکررا برسیدند

بری برینی سؤال اتدیلر وکثیر السؤال اولان کسنه یه سُؤَلَه دیرلر وفلان کسنه نك

حاجتنی قضا اتدیم دیه جك یرده آسالتُه سُؤْلَتَه دیرلر تساهلوا یکدیکررا آسانی

کردند بری برینه سهولت ایله معامله ایدوب خشونت اتمدیلر تسامحوا معناسنه تشاغل

عن الامر خویشتن را مشغول ساخت ان کار کندویی ایش دن مشتغل اتدی یعنی

امرآخره مشغول اولمغله بر آمر مهمل قالدی وشغلتنی عنك الشوا غل دیرلر بعض عوایق

بنی سندن عوق وصرف اتدی معناسنه وفی المثل شُغلتُ سعاتی جدوای سعاتی

سعی یسعی اسم وجدوا عطا معناسنه در یعنی عیالمه انفاق غیرلره عطیه اتمکه مانع

اولدی عدم احسانك سیبنده جواب وقتنده وامر مهمه اشتغال لزومی اولمین نسنه یه اشتغالدن

اولی در دیه جك یرده ضرب اولنور تشابهوا بایك دیکر مانند شدند دوچیز ایکی نسنه

بری برینه مشابه وشکل ده مساوی اوله یلر تضاءل باریك ونزار شد اینجه وآریق اولدی

تعادلا دو چیز یکدیکررا برابر شدند ایکی نسنه بری برینه برابر اولدیلر قدر ومقدارده تعاقل خویشتن

خردمند نمود کندویی عاقل کوستردی مع هذا عاقل دکل ایدی وعقل فلان بعد الصبا دیرلر

اتدیکی خطایی بلدی معناسنه وفلان کسنه یی صارمه یه طاقوب بقیدیم دیه جك یرده

عقلته

عقلته عقلة شغزبیة فصرعته دیرلر تغازلوا بایکدیکر غزل کفتند بری بریله

غزل سویلشدیلر یعنی دوزنی عشق وزدیه ندبایکدیکر عبارتیله تفسیر اتدیلر

مغازله محادثه ومراوده نساده عبارت اولدیغنه مبنی اولمق ملاحظه اولنور تغافل

عنه غافل نمود اذوی آندن غافلك اظهار اتدی مع هذا غافل دکل ایدی تفاضلوا

بریکدیکر افزونی جستند بری برینك اوزرینه فضل ادعا اتدیلر که فضل وفضیلت

نقص ونقیصه مقابلیدر تقابلوا بایکدیکر برابر شدند بری بریله برابر اولدیلر که

مقابل اوله یلر تعبیر اولنور بعض نسخه ده ان یکدیکر قبول کردند عبارتیله تفسیر اولندی

تکاسل کاهلی کرد کاهلك اتدی تکامل الشیء تمام شد چیز نسنه تمام وکامل

اولدی فیروزآبادی تکمل وتکامل بر معنایه در دیدی تماثل من مرضه بیمار به شدان

بیماری خسته لکنده ایو اولدی وکتب مطوله عبارتلرندن مستفاد اولان

بودرکه عبارت مذکوره خسته لکنده صحته توجه اتدی معناسنه اوله یدخی تماثل الشیئان

دیرلر ایکی نسنه بری برینه مشابه اولسه تناجلوا بپیکار کردند جنك اتدیلر نجل آنده

عبارتدرکه بر نسنه یی اول وجه اوزره دورتمك که حاصل اولان شق واسع اوله یقال

نجله ای طعنه فاوسع شقه وطعنة نجلاء ای واسعة ونجل نسل وولد وبر نسنه یی

آتمق معناسنه دخی کلور آغاجدن بداغی قطع ایده جك آلته منجل دیدکلری بو معنادن

ماخوذدر وفی المثل ایش فی المَرْطة من هلوك المنجل برخاتون زوجی

حضورنده ضرطه ایدوب زوجی آنی لوم اتدکده خاتون دیدی که سن بنی نیچه لوم ایدرسین

فلان وقتده سن بر اوراق ضایع اتمدیکی زوجی بو وقتده مثل مذکوری ایراد

اتدی یعنی ضرطه ایله اوراق ضایع اولمه نك نه مناسبتی واردر بری برینه

مناسبتی اولمین کلمات حقنده ضرب اولنور تنازلوا بپیاده جنك کردند آتلرندن

نزول ایدوب پیاده جنك اتدیلر وفلان من نزالة سوء دیرلر باباسی طرف

لئیم اولسه وکتانی نزالة فلان ای فی ضیافته ورجل ذو نزل ای ذو فضل تناضلوا

بایکدیکر تیر انداختند بری بریله مسابقه ایچون اوق آتیشدیلر تحاکموا

الی القاضی بهم بسوی داور شدند بری بریله مرافعه ایچون قاضی طرفنه

کتدیلر که مقتضای صیغه ترکیده حاکملشدیلر معناسنه دلالت ایدر تحالم

حلم نمود حلم کوستردی مع هذا حلیم دکل ایدی تخاصموا بیکدیکر خصومت

کردند بری بریله خصومت اتدیلر تراجموا یکدیکررا سنك انداختند بری برینه

طاش آتدیلر ورجم قتل معناسنده دخی استعمال اولنور پس تراجموا تقاتلوا

معناسنه اولور ورجام اول بیوك طاشدرکه رضامدن کوچك اوله که رضام

ترکیده یا بوطاشی دیدکلریدر ودخی تراجموا بالمراجم دیرلر صابان ایله طاش

آتیشدیلر معناسنه تزاحموا یکدیکررا بفشردند بری برینه اتدیلر تراکمت الاشیاء

بر یکدیکر نشستند چیزها نسنه لر بری برینك اوزرینه اوتوردیلرکه چوق اولمغله

بری برینك اوزرینه بینوب صیقشدیلر تعبیر اولنور وتراکمت الحمر الناقة دیرلر

قال الجوهري

كما يفهم من عبارة الاساس

وفضلة في باب حسن

وقع في ديوان الادب هو من باب منع وهو انه يلوى ويعد برجله

ناقه سمز اولدی معناسنه و تراکمت الاشغال دیرلر ایشلر چوق اولدی معناسنه و دوزی
بوله متراکم الطریق دیرلر رکم آصلنده جمع وبری بری اوزرینه ییغمق معناسنه در تزاحموا
انبوهی کردند ازدحام و غلبه لك اتدیلر زحمت و زحام غلبه لك اتمك معناسنه در تسالموا
با یکدیکر آشتی کردند بری بریله صلح اولوب سالم و مسالمت اتدیلر تساهموا با یکدیکر قرعه
زدند بری بریله قرعه اتدیلر و تساهموا الشیء دیرلر بر نسنه یی تقسیم اتدیلر معناسنه که سهم
نصیب معناسنه در تشاتموا یکدیکر را دشنام دادند بری برینه شتم اتدیلر که شتم
و شتیمه سب معناسنه در و کریه المنظر اولان کمسنه یه شتیم دیرلر لهذا ارسلانه شتیم اطلاق
اولندی تصادما با یکدیکر کوفته شدند بری بریله ووروشدیلر که طوقوشدیلر تعبیر اولنور
صدم بر نسنه یی جسدی ایله وورمق معناسنه در تصادموا ان یکدیکر بریدند بری برندن
منقطع اولدیلر تضاجم الامر بینهم مختلف شد کار درمیان مردمان قوم میاننده ایش
مختلف اولدی ضجم آصلنده اکری لك معناسنه در عوج کبی و ضجم بورنین بر طرفنه
اکری اولمق در و اوموز اکری اولمغه دخی دیرلر که صاحبنه اضجم دیرلر و آغزی اکری
اولان کمسنه یه متضاجم دیرلر تظالموا یکدیکر را ستم کردند بری برینه ظلم اتدیلر و دخی
تظالم الرجل دیرلر مظلوملق کوستردی معناسنه تعاظم بزرکی نمود بیوکلك کوستردی
مع هذا عظمتی یوق ایدی و فلان ایش بنم کوزیمه بیوك کورونمز و هر نه قدر بیوك
ایسه آکا مبالات اتمم دیه جك یرده هذا امر لا یتعاظمنی دیرلر و فلان نسنه دن خوف
اتمه و کورکمه بیوك کوروب قورقمه دیه جك یرده لا یتعاظمك هذا الشیء دیرلر
و بر یاغموره مصادف اولدیق که آنك یاننده فلان نسنه بو یاغموردن بیوکدر دیمك
اولمز دیه جك یرده اصابنا مطر لا یتعاظمه شیء دیرلر تفاقم الامر بزرك و دشوار
شد کار ایش بیوك و مشکل اولدی و فقم آصلنده اکری بوکری اولمق معناسنه در
و تیشه لمغری چاتال و معیب چاتاق اکری بوکری متخالف اولسه فیه صدع افقم دیرلر
مصنف اساس ده دیدی که تفاقم الامر بو معنادن مأخوذ در و دخی فقم چکه معناسنه
لحی کبی و افقم اول کمسنه در که آلت چکه سی اوزون اولمغله اوست اوك دیشلری
آلت اوك دیشلرینه مسامت اولمیه مؤنثی فقماء و دقم اوك دیشلری قیریق
اولمق و ادقم اوك دیشلری قیریق اولان کمسنه معناسنه در که مؤنثی دقماء کلور
و دمق و ادمق و دمقاء دخی بو معنایه در تقول اذا اجتمع الفقم والدقم فقد حلت
النقم تقادم الشیء دیرینه شد چون نسنه قدیم اولدیکه آنده اسکی دیو تعبیر اولنور
تقاسموا الشیء بینهم بخش کردند چیزرا درمیان ایشان نسنه یی ما بینلرنده
تقسیم اتدیلر که بولشدیلر تعبیر اولنور تقاسموا بالله بهم سوکند خوردند بخدای
حضرت الله ه بری بریله آند ایچدیلر که آندلاشدیلر تعبیر اولنور تلاطموا یکدیکر را
طپانچه زدند بری برینه طپانچه ووردیلر که لطم آل آیه سی ایله یوزه وورمقدن
عبارتدر خد ملطم دیرلر چوق طپانچه وورولمش چهره معناسنه و فی المثل
من السباب یهیج اللطام یعنی سوکوشمك دوکوشمکه منجر اولور و تلاطمت الامواج

دیرلر

دیرلر دریانك موجی چوق اولوب بری برینه ووردقده اساس ده دیدی که رهان
آتلرینك طقوزنجیسنه لطیم دیدکلری سبقدن مردود اولوب اوکنده اولان سکز
آتك تورنی آنك یوزینه اصابت اتدیکی ایچون در بعضیلر دیدی که لطم تسمیه اولنمسی
فرس مذکور فیصراغه طالب اولسه صاحبی آنی ضرب ایدر زیرا آنك جرمی یدنجی سکزنجی
آتك جرمندن زیاده در تلاکموا یکدیکر را مشت زدند بری برینه یومروق ووردیلر که
لکم یومروق ایله ضرب معناسنه در و یومروغه جمع کف ایله تعبیر ایدرلر تقول رب
مکالمة اوقعت فی ملاکمة و مماطلة جرت الی ملاطمة تنادموا علی الشراب با یکدیکر
حریفی کردند بر شراب اوزرینه بری برینه ندیملك اتدیلر و هو ندیم و ندمان
تخادم خویشتن را پیر نمود کندوی پیر کوستردی مع هذا پیر دکل ایدی آن تحاتنا
فی الرمی برابر شدند دو کس در تیر انداختن اوق آتمقده بری برینه مساوی اولدیلر
حتن و حتن مثل و قرن معناسنه در یقال هما حتنان ای سیان و اول و آخری حرارتده
مساوی اولان کونه یوم حاتن دیرلر تراطنوا بیکدیکر بزبان عجمی سخن کفتند بری
بریله عربیه دن غیری لسان ایله سویلشدیلر تصافنوا الماء بخش کردند آب را صویی
حصه حصه قسمت اتدیلر که صو آز اوله قدح صفنه دیدکلری ظرف طولوسی هر کسه
صو ویررلر نه دیمکدر و عرب عادت بو وجه اوزره جاری ایدی که صو آز اوله قدح ظرف
مذکور ایله تقسیم ایدرلر ایدی و کاهی بیابانده بر آز صو بولسه لر آنی مقله ایله
تقسیم ایدرلر ایدی مقله اول کوچك طاشدر که آنی صونك ایچینه القا ایدرلر که
هر کسه نه مقداری صو ایچه جکنی آنکله بیلورلر و آکا حصاة القسم دخی دیرلر
فیروز آبادی شو وجهله تصویر اتدی که بوش کاسه نك ایچینه بر کوچك طاش وضع
ایدوب اول طاشی ستر ایده جك مقداری صو دوکوب کاسه ده مجتمع اولان صویی
بری ایچر بعده بو وجه مشروح اوزره صو دوکوب بر برینه دخی ویررلر و علی هذا
تضاغنوا یکدیکر را کینه کرفتند بری برینه کین طوتدیلر که ضغن و ضغینه حقد
معناسنه در ناقة ذات ضغن دیرلر وطنی آرزو اتدی و امرأة ذات ضغن
دیرلر زوجنك غیریه محبت اتدی معناسنه و ضغن میل معناسنه دخی کلور
تغابنوا یکدیکر را فریفتند بری برینی آلدیلر غبن بانك سکونیله بیعده و غبن
بانك فتحیله رایده مستعملدر تلاعنوا یکدیکر را لعنت کردند بری برینه لعنت
اتدیلر تماجنوا یکدیکر را شوخی کردند بری برینه کستاخلق ایدوب سقط سوزلر
سویلدیلر و مجون آصلنده لا ابالی اولوب بولدیغی سوزی سویلمك و هر نه اولورسه
ایشلمك معناسنه در ابن درید دیدی که مجن الشیء دیرلر صلب معناسنه ماجن
بو معنادن مأخوذدر یوزی پك اولمغله ماجن تسمیه اولندی هم تباله ابلهی نمود
ابلهلك کوستردی مع هذا ابله دکلدر تشابها یکدیکر را مانستند بری برینه بکزدیلر
تشاکها دخی بو معنایه در المضاعف من هذا الباب تحابوا
یکدیکر را دوست داشتند بری برینی دوست اتخاذ اتدیلر سویشدیلر تعبیر اولنور که

حُب وحَب وحُبّه محبت معناسنه در معلوم اوله که فلان یفیض الی کل صاحب ولا یرند
الا نار الحباحب عبارتنده واقع اولان فقرهٔ ثانیه لئیم حقنده ضرب اولنور مثل در
وعرب نار القری ایله تفاخر ایدرلر بر کمسنه بغایت سخی اولسه خیمه سی بر مرتفع موضعه
قوروب پیشگاهنده آتش یاقار ایدی که کیجه وقتی مسافرین وغربا اول آتشی کوروب
خیمه طرفنه توجه ایلیه واشعار عرب ده نار مذکوره عبارت مختلفهٔ عذبه ایله ایراد اولنمشدر
جاحظ دیدی که بو معناده واقع اولان اشعارده بنم عندمده بغایت مقبولی شو بیتدر که
حطیئه انشاد اتدی متی تأته تعشو الی ضوء ناره تجد خیر نار عندها خیر موقد ونار
الحباحب عبارتنک تفسیرنده اختلافات کثیره واقع اولدی صاحب ده ابن عباسدن
شو وجهله نقل اتدی که حباحب عربده بر بخیل کمسنه ایدی غیرلر انتفاع اتمسونلر
دیو اصلا آتش یاقمز ایدی فرضا اختضا حسبیله یاقسه سریعا اطفا ایدر ایدی که عرب
میاننده هر انتفاع اولونمین نسنه ده نار مزبوره مثل اولدی بعضیلر نار مذکوره دن
مرادات کیجه وقتی طاشه باصدقده نعل وحجردن ظاهر اولان آتشدر دیدیلر قال
الله تعالی فالموریات قدحا وبعضیلر دیدیلر که حباحب اول اوچار بوجکده که قناد
قیرمزی اولمغله مغرب وعشا ما بیننده طیران اتدکده آتشی کبی کورینور جاحظ دیدیکه
هر انتفاعه صالح اولمین آتشه نار الحباحب دیرلر تَسَابُّوا یکدیکره دشنام دادند
بری برینه شتم اتدیلر وفی المثل المزاح سباب النوکی یعنی بری بری ایله مزاح
احمقلرک مشاتمه سیدر تقول ماهم اسالیب انما هم اسابیب که اُسبوبه شتمه دال
اولان الفاظدر ودخی سب قطع معناسنه کلور تسابوا دیرلر بری برندن منقطع
اولدیلر معناسنه وفی الصحاح التساب التقاطع تصابت الماء بیاتنا میه بقیه آبی که
در انا باشد کاسه ده باقی قالان صوایچدی که صبابه اول صودر که ظرفک دیبنده
باقی قاله تَ تَحَاتَّتْ اَسْنَانُه فرو ریخت دندانهایش دیشلری دوکلدی حت
الورق دن مأخوذ در اغاجک یپراغی سیلکوب دوکدی معناسنه تَ تَحَاثُّوا یکدیکررا
بانوقولید ند بری بر بری ترغیب اتدیلر که قیندیر دیلر تعبیر اولنور یقال التقوی افضل
ما تحاث الناس علیه ای تداعوا الیه جَ تَحَاجُّوا یکدیکر را حجت آوردند بری
برینه حجت کتوردیلر که تخاصموا معناسنه قریب وحجت کتورمکدن عاجز اولان
کمسنه محجوج دیرلر وحج الجراحة بالمحجاج دیرلر یارنک ایچنه میل صوقوب قارشدروب
عمقنی بلمک ایچون که اول میله محجاج دیرلر مسبار معناسنه تفاجج بای انی هم بازنهاد
ایاغنی بری برندن آیر وضع اتدی که آیبیشنی آیردی تعبیر اولنور یقال تفاججت
الناقة للحلب تلاججوا بایکدیکر ستیهیدند بری بر بریله جدال اتدیلر وجادله
ایدن کمسنه یه لجوج دیرلر ولج ولجّه بحر عمیق معناسنه در که قلیجه
وآیینه یه دخی لج دیرلر صوی چوق وبراق اولدقلری ایچون وفلان کمسنه نک کوزلری
آیینه که بویوکدر دیه جک یرده ینظر بمثل اللجین دیرلر عیناه کالماوتین
دیدکلری کبی حَ تَشَاحُّوا عَلی کَذَا بایکدیکر بخیلی کردند برنهان فلان نسنه ده



بری برینه بخیللق اتدیلر والشح البخل والتشحیح البخل دَ تبادوا فی الحرب همتای
خویشتن کرفتند در جنک هرکس جنکده کندی قرنی طوتدی یعنی اقرانیله
محاربه اتدی تحادّوا بایکدیکر مخالفت کردند بری برینه مخالفت اتدیلر حادّه کبی
تراد البیع بر یکدیکر رد کردند بیع زدو کس یعنی ایکی کمسنه بری برینه رد
اتدیلرکه بازاری بوزدیلر تعبیر اولنور تضادّ الشیئان بایکدیکر ناهمتایی کردند
دو چیز ایکی نسنه بری برینه موافقت اتمدیلرکه ضد اولدیلر تعبیر اولنور ویقال
لا ضدّ له ولا ضدید له ای لا نظیر له ولا کفؤ له تنادّوا از یکدیکر رمیدند بری
برندن اورکوب نفرت اتدیلر یقال ندّ البعیر ای نفر وذهب علی وجهه رَ تبادّوا
یکدیکررا نیکویی کردند بری برینه ایولک اتدیلر تسادّوا بایکدیکر راز کفتند
بری بریله سر سویلشدیلر تعاقّ از خواب بیدار شد شب آوان کان کیجه
وقتی اویقودن سویلیه رک اویاندی تفادّوا از یکدیکر بجستند بری برندن
فرار اتدیلر سَ تماسّوا یکدیکررا بسودند بری برینه مس اتدیلرکه سودندیلر
ودکدیلر تعبیر اولنور تماس ومماسه مباضعه ده کنایه در مس ومسیس ومسیسی
دکمک وطوقونمق معناسنه در صَ تحاصّوا یکدیکر را بخشیدند بری برینی بخشش
اتدیلر یعنی بولوک بولوک بولوب حصه حصه وفرقه فرقه اولدیلر ورجل
احصّ دیرلر شوم وخیری یوق معناسنه لهذا عبد وحمار احصان دیدیلر
و باشنک قیلی دوکیلن کمسنه یه دخی احصّ دیرلر تراصّوا تنک بر یکدیکر ایستادند
بری برینک اوزرینه طار طور دیلرکه صیقشدیلر تعبیر اولنور تراصوا فی
الصلوة دیرلر نمازده صیق طورسه لر تقاصّوا از یکدیکر قصاص ستدند بری
برندن قصاص آلدیلر ضَ تحاضّوا یکدیکررا افژولیدند علی الامر برکار بری برینی
ایشه ترغیب اتدیلر تعاضّوا یکدیکررا کزیدند بری برینی ایصیردیلر که عضّ
ایصیرمق معناسنه در وبر کمسنه بر مشکل ایشه مبتلا اولسه عضّه الامر وبر کمسنه یه
دیلی ایله ایذا اتسه عضّه بلسانه وبر کمسنه شردن خالی اولمز دیه جک یرده عضّ
بالشر دیرلر وفی المثل عض علی شبدعه شبدع عقرب معناسنه در لسانی
مالا یعنی دن حفظ ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور طَ تعاطّوا یکدیکررا باب
فروبردند دو کس ایکی کمسنه بری برینی صویه باتیردیلر تعاطیسا تمایلقا
ودخی بو معنایه در تکاظّوا از حد درکذشتند در دشمنی بیکدیکر بری بریله عداوتده
حدی تجاوز اتدیلر وبینهم کظاظ ای عداوة عظیمة وکظنی الامر دیرلر فلان
ایش بنی مغموم ایدوب غضب ایله طولدوردی معناسنه وکظه امتلاء طعامدن
حاصل اولور بر کیفیتدن عبارتدر تماظّوا بیکدیکر بیکار کردند بری بریله
نزاع اتدیلر فَ تدافّوا بریکدیکر نشستند بری برینک اوزرینه بیندیلرکه
غلبه لق وقتنده اولور تشاف الشارب هرچه در اناء بود از شراب همه اورا
بخورد شرابه خورنده شراب ایچن کمسنه کاسه نک ایچنده اولان شرابی جمله ایچدی

وفی الاساس تصابت الیش ای عشت بقیته

وبعض نسخه‌ده مزمزان خورد عبارتیله تفسیر اولندی یعنی صوره صوره ایجدی
بایکدیکر دسته زدند بری بریله صنف اولدیلر ق تحاقوا بایکدیکر خصومت کر
بری بریله خصومت اتدیلر وفی الاساس حاققت صاحبی فحققته خاصمته ف
یعنی بری بریمزدن حق طلب دعوی اتدیک که بن آکا غالب اولدم ک تباکوا بایکـ
انبوهی کردند بری بریله ازدحام اتدیلر یقال تباکت الابل علی الحوض ای تزاحـ
وتقول تباکوا فتداکوا یعنی ازدحام اتدیلر وبری بریله دوکشدیلر ل تحالوا بایکـ
دوست داشتند بری برینی دوست اتخاذ ایدوب سویشدیلر خلة محبت معناسنه
تضال خویشتن را کمراه کرد کندو کندوینی ضلالته دوشردی یعنی طریق مستـ
کوروب بیلوب ایکن آنی ترک اتدی یقال انک تهدی الضال ولا تهدی المتضال یعـ
طریق مستقیمی کورمیوب ضلالته دوشن کمسنه‌یی هدایته قادر اولورسین لکن منـ
مذکورک هدایتنه قادر دکلسین صاحب مجمع فقرهٔ ثانیه‌یی مثل اولمق اوزره ا
ایدوب عن قصد بر عمل اختیار ایدوب صواب اول عملک خلافنده اولدوغنی عالم او
کمسنه حقنده ضرب اولنور دیدی ومیدانی اخذوا طریق العنصلین مثلنده دیدی‌که
عنصلین یمامه‌دن بصره‌یه منتهی اولور بر طریق معروفدر ضلالته دوشن کمسـ
حقنده ضرب اولنور تطاول الی الشیء کردن بر افراشت تا چیزی دور را ببیند بوینی
یوقارو قالدردی که اوزاق اولان نسنه‌یی کورمک ایچون ویقال اطل علیه
ای اشرف کذا فی الصحاح مصنف اساس‌ده دیدی که تطاللت حتی رأیته دیرلر
ایاقلرینک برمقلری اوزرینه قالقوب بر نسنه‌یه یاقین کورمسه ودخی امرأة طالة
دیرلر حسنة نظیفة معناسنه ورجلک زوجه‌سینه طله اطلاق اولندوغی بو معناده
مأخوذدر تقول اعجبنی طلاله ورأیتنی هیکله ای شخصه م تتاموا عشرة تمام
ده شدند کامل اون اولدیلر یعنی جماعه‌سی برر جمع اولوب اون اولدیلر تشاموا
باهم بوییدند بری بریله قوقلشدیلر وفی الحدیث الارواح تشامّ کما تتشامّ
الخیل تصاغر الرجل خویشتن را کر ساخت مرد رجل کندوینی صاغر اتدی یعنی
صاغرلق اتدی مع هذا صاغر دکل ایدی وفی المثل تصامم الحر اذا سب القذع
سب صب وقذع فحش معناسنه‌در یعنی کریم اولان کمسنه فحش صب اولندقده
صاغرلق اظهار ایدر حلیم اولان کمسنه قبیحه قولاق طوتمز دیه جک یرده ضرب اولنور
تضاموا فراهم آمدند بریره کلدیلر تقول تضاموا حتی تتاموا مائة رجل ن
تجان خویشتن را دیوانه ساخت کندوینی مجنون صورتنده کوستردی مع هذا جنونی
یوق ایدی المعتل الفاء بالواو تواطؤا علی الامر بایکدیکر اتفاق کردند
برکار ایشه بری بریله اتفاق اتدیلر وشعرده قافیه‌لرک اتفاقنه ایطاء
دیدکلری بو معنادن مأخوذدر ووطاءة یومشقلق معناسنه‌در وبر کمسنه خوش
خوی وکوزل‌در دیه جک یرده فیه وطاءة الخلق ووضاءة الخلق دیرلر ب
تواثبوا بریکدیکر جستند بری برینک اوزرینه صیچرادیلر تواهبوا بایکدیکر بخشیدند

وما قاله السعدی من ان التباک ... التباک لا یخلو عن ... لما فی الکتب من ان التباک التقرب ...

صیاق دیدیکم ضرورة ایچون ... اولندی

کما مر فی باب حسن

ومما اشار المولدین الوثبة علی قدر الامکان



بری برینه نسنه بخشادیلر که هبه‌دن مأخوذدر ث توارثوا الکرم ازیکدیکر میراث
کرفتند کرم را کرمی بری برندن میراث آلدیلر که آبا واجدادی دخی کریم ایدی تقول
المجد متوارث بینهم ج تشاجرت الاغصان بهم در شدند شاخها بداغلری
بری برینه کیروب مشتبک اولدی کرکینه وتسیج دیدکلری بری برینه مشتبک اولدیغی
ایچوندر ح تواطحوا بکردا بنید ند بدی را در میان ایشان نشر میانلرنده تداول اتدیلر
مقاتله‌ده کنایه‌در د توادوا بهم باب دنا آمدند بری بریله صوبه وار دیلر
تواعدوا بایکدیکر وعد نهادند بری برینه وعد وضع اتدیلر تیهقی درختی
لفظنی زیاده اتدی توافدوا بهم بجایی شدند بری بریله بریره کتدیلر که وفود ووفاد
البعالک طریقیله کتمکی استعمالی شایعدر توالدوا بهم بزادند بری بریله بیله
طوغدیلر وتوالدوا دیرلر کثروا معناسنه یعنی بری برینی طوغوروب تناسل اتدیلر
وچوغالدیلر ر تواترت الاخبار بیاپی آمدند بیا مهای خبرلر بری بری آردنجه
کلدی وتواترت الابل وجئن متواترات وتتری دیرلر دوه‌لر بری بری آردنجه
کلدیلر متتابعات معناسنه که وترا بعد وتر کلدیلر معناسی مراددر ع توادعوا
بایکدیکر آشتی کردند بری بریله صلح اولدیلر وادعه معناسنه دعة سکون
معناسنه آصلنده ودع ایدی واوی حذف ایدوب آندن عوض آخرینه ها ویردیلر
ورجل ودیع ای ساکن ووقار وراحت صاحبی اولان کمسنه‌یه متدع اطلاق
اولنور تواضع فروتنی نمود خضوع وخشوع کوستردی که تواضع اتدی تعبیر
اولنور وفی المثل التواضع شبکة الشرف ودخی تواضع دیرلر فرومایه اولدی
معناسنه که ضعة ورضاعة الچاقلق معناسنه‌در واول کمسنه‌یه وضیع دیرلر ف تواصفوا
الشیء بهم وصف کردند چیزرا بری بریله بر نسنه‌یی وصف اتدیلر یقال تواصفوه
بالکرم یعنی فلان کمسنه‌یی هر بری کرم ایله وصف وتعریف اتدیلر تواقف الفریقان
فی القتال بایستادند دو کروه در جنک جنکده ایکی عسکر بری بریله طوروشدیلر
ق توافقوا بیکدیکر استواری کردند بری بریله استحکام اتدیلر کو با معاهده ایتمکله
استحکام بولدیلر توافقوا بایکدیکر موافقت کردند بری بریله موافقت اتدیلر
تواهقوا بهم رفتند بیله کتدیلر اساس‌ده دیدی که تواهقت الرکاب دیرلر دوه‌لر
بو یورندیلر اوزادوب بری برینه سبقت اتمک ایچون ایلروده یوریسه‌لر
وتقول هذه الناقة تواهق الاخری وتواهقوا فی الفعال دیرلر بری برینه مفاخره
ایدرلرک ایش ایشلسه‌لر ل تواصلوا بیکدیکر پیوستند بری برینه وصلت
اتدیلر که اولاشدیلر وتصارموا بعد التواصل دیرلر بری بریله مواصلت اتدکده صکره
منقطع اولدیلر معناسنه‌در وبر کمسنه‌نک قریبی یا رفیقی هلاک یا بر بلیه‌یه مبتلا اولسه
آخره دعا مقامنده لا کنت له بوصیل دیرلر یعنی سن آکا واصل اولمیه‌سن که
آکا اصابت ایدن سکا دخی اصابت اتمیه ووصیل اول رفیقه‌در که اصلا منفک
اولمز توکلوا الامر بیکدیکر کذاشتند کاررا ایشی بری برینه براقدیلر وکل الیه

ویقال صعفارات مجد

افعال بابنده مرور اتدی

وقع فعلة فی باب الافعال

قال بعض الحکماء ... والشرف کذا فی ...

الام دیرلر ایشی آخره سپارش اتسه وَتَجُلُ وتُكَلَةٌ وتُكَلَةٌ دیرلر ضعیف وعاجز معناسنه
توکل اظهار عجز دن عبارتدر المعتل الفاء بالیاء تَیاسَرُوا بسوی چپ
شدند صول طرفه کتدیلر تَیَامَنُوا بسوی راست شدند صاغ طرفه کتدیلر المعتل
العین بالواو تَجاوَبُوا یکدیکرا پاسخ دادند بری برینه جواب ویردیلر تَناوَبُوا
فی الماء بیکدیکر نوبت کردند در آب صوده بری برینه نوبت اتدیلر ونوبت فلون
کسنه نکدر دیه جک یرده نوبه‌له دیرلر تَفاوَتَتِ الامورُ کما بیش شدند
کارها امور اکسلک وآرتق اولغله مختلف اولدیلر فوت آصلنده سبقت معناسنه
جاریه حتی فته دیرلر انکله سکردیشدیک حتی بن آکا سبقت اتدیم معناسنه
وهو یتفاوتون الی الشرف دیرلر یتسابقون معناسنه وفی الصحاح تفاوت الشیئان
ای تباعدا کویا متفاوت اولان امورک بعض بعض آخری سبقت ایدوب ایلرو کیدر
اولدیلر فیروزآبادی دیدی که تفاوت لفظنک مصدری اولان لفظ تفاوتده
واوده حرکات ثلثه لغتدر تفاعل بابنک عینی مضموم اولمق قیاسدر
وجه مذکور اوزره فتح وکسر خلاف قیاس وبو کلمه‌یه منحصردر تَماوَتَ خویشتن
مرده نمود کندوبی میت کوستردی مع هذا حی ایدی ودخی ریاء زهد اظهاری
ایچون الینی وایاغینی تحریک اتمین کسنه‌یه متماوت دیرلر وموته صرع دن بر نوعدر
عارض اولدقده صاحبنده عقل وحرکت قالمیوب زائل اولدقدنه عقل وحرکتی
کلور ج تَزاوَجُوا بایکدیکر جفت شدند بری بری ایله جفت اولدیلر که آتش
اولدیلر تعبیر اولنور ح تطاوحت به النوی هجران اورا دور انداخت یاریک
هجری آنی اوزاغه آتوب کاه بر مکانده وکاه بر مقامده حیران وسرکردان
کزدردی ودخی تطاوحوه بالضرب دیرلر آنی ضرب ایدوب هلاک اتدی
معناسنه قال ع تطاوحوا ارکاز بالدوس که بویوک طاش ایله ضرب دن
عبارتدر ودخی تطاوحوا دیرلر تنازعوا معناسنه ت تَجاوَرُوا بایکدیکر همسایه
کی کردند بری بریله قومشیلق اتدیلر تَزاوَرُوا یکدیکرا زیارت کردند بری
برینی زیارت اتدیلر وفی المثل تزاوروا ولا تجاوروا وزاور لفظی جمعی زور
وزوار کلور ودخی تزاور عنه دیرلر فلاندن میل وعدول اتدی
معناسنه تَشاوَرُوا بایکدیکر مشورت کردند بری بریله مشورت اتدیلر
تَعاوَرُوا الشیءَ ان یکدیکر کرفتند چیزرا شیئی بری برندن آلدیلر تداولوا
معناسنه وتَعاوَرُوه بالضرب دیرلر برکسنه‌یی بری ضرب ایدوب آخر ویرسه
وآخر دخی ضرب ایدوب بر غیره دخی ویرسه وعلی هذا تَغاوَرُوا بیکدیکر اغارت
کردند بری برینی غارت اتدیلر ز تَجاوَزَ اللهُ عَنهُ خدا ازوی درکذشت
حضرت الله آنک جرمندن کچدی یعنی عفو اتدی ویقال تجاوز الله عن المسیئ
وتجاوز عن ذنبه تَجاوَزَ الغایةَ درکذشت از غایت غایتدن کچدی که افراط
دن آن ایچون تقدیر اولنمش حد معیندن وفی المثل تجاوز الروض

الالقاع القرف کریمی ترک ایدوب حاجتنی لئیمه عرض ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور
تَجاوَزَ الفریقان ازیکدیکر بکذشتند دوکروه در جنک ایکی عسکر بری برندن جنکده
ادبار ایدوب آیرلدیلر ش تَشاوَسَ بدم چشم نکریست کوزنی قیروب غیظله نظر اتدیکه
یوزینی کوزنی قیوروب غنه مائل اتمک ایله تکبردن یا غضبدن ناشی مصنف بعضیلردن
شو وجهله روایت اتدی که شوس آندن عبارتدر که کوزلرینک قباقلرینی بری برینه
ضم ایدوب کوزلرینی کوچک ایدر ل وَتَجَیَّبَ مزبورینی اوزره نظر ایدن کسنه‌یه
اشوس وموءنثنده شوساء دیرلر تَکاوَسُوا بیکدیکر انبوهی کردند بری بریله ازدحام
اتدیلر که صیقشدیلر تعبیر اولنور عُشبٌ مُتَکاوِسٌ دیرلر اوت چوق ومتکاثف اولوب
بری برینک اوزرینه اولسه وتکویس باشی آشاغی دوندرمک معناسنه درونجارلرک
کرنیا دیدکلری خلت آلته کوس دخی دیرلر ش تَناوُشٌ دست فراکرد الینی اوزاتدی
یا یشمق ایچون ابن سکیت دیدی که برکسنه برکسنه‌نک یاقه سینه وصاقالینه
یاپشمق الینی اوزاتسه تاوشه دیرلر ابن الانباری دیدی که تناوش القوم دیرلر
بری برینه قتالده تناول اتسه‌لر یقال نشت ای تناولت ونائشت اناش ناشا
دیرلر تاخرت معناسنه وانی لهم التناوش قراءت اولندی همزه ایله لکن فرا دیدیکه
محتملدرکه همزه واودن منقلب اوله وجوه واجوه کبی پس همزه ایله دخی تناول
معناسنه اولور تَهاوَشُوا بیکدیکر درآمدند بری برینه کروب مضطرب وقارش
مورش اولدیلر یقال تهاوش اهل الحرب یعنی رجال حرب بری برینه قاریشه یلو
ض تَحاوَضُوا وتَفاوَضُوا فی الحدیث بایکدیکر اندرسخن شدند بری بریله
سویلشمکه شروع اتدیلر وتفاوضا فی المال دیرلر مالده شریک اولسه‌لر وتفاوضوا
فی الامر دیرلر برایشده مشاوره اتسه‌لر بیهقی دیدی که ترکیب مذکور بر ایشی
آخره تفویضنه دلالت ایدر غ تَراوَغُوا یکدیکرا دستان آوردند بری برینه
مکر وحیله اتدیلر ودخی تراوغا دیرلر بری بریله کورشدیلر معناسنه وبرکسنه
طوبراغه بولاشسه تمرغ وچامور بولاشسه تروغ دیرلر ک تَساوَکَ
بحسبه درر فتن ازضعف مشی اتدکده ضعفندن برطرفنه میل اتدی ل تَجاوَلُوا
فی الحرب بایکدیکر بکشتند درجنک جنکده بری بریله دونه یکه جولان اتدیلر
معناسنه تَداوَلُوا الشیءَ دست بدست بکردانیدند چیزرا شیئی آلده آلا
کزدیردیلر دولت شکا کرتة بعد مرة توجه اتدی دیه جک یرده دوالیک دیرلر
تَناوَلُوا بهم واکوشیدند بری بریله چالشدیلر تشاولوا فی الحرب یکدیکر کرفتند
درجنک جنکده بری برینی طوتدیلر وفی الصحاح تشاول القوم ای تناول بعضهم
بعضا فی القتال بالرماح تَصاوَلَ الفحلوه بریکدیکر بجستند دوکشدی ایکی آیغیر
بری برینک اوزرینه صیچرادیلر که حمله اتدیلر تعبیر اولنور تَطاوَلَ عَلَیهِ الامرُ عمر
بروی دراز شد عمری اوزون اولدی تَطاوَلَ عَلَیهِ منت نهاد بروی آکا احسان
ایتمکله منت اتدی ودخی تطاول دیرلر تعاکل معناسنه تَناوَلَ دست درازکرد

برای کرفتن برشنه‌یی طوتمق ایچون الینی اوزاتدی وفی المثل ابن الثریا من ید
المتناول وصولی ممکن اولمین نسنه‌ده ضرب اولنور ووصولی ممکن اولان نسنه‌یه
قریب المتناول دیرلر ودخی تناولتنا الرکاب موضع کذا دیرلر دوه‌لرمزی فلان موضعه
یتشدردی معناسنه م تداوم الطیر علی الماء کردبر امد تند مرغان بر کرداب صونك
اطرافنده قوشلر جمع اولوب حلقه اولدیلر تداوم الطیر فی الهواء دیرلر قوشلر هوایه
مرتفع اولمق ایچون پروان ایدوب طولاشدی معناسنه دوقمردخی بومعنایه‌در
تلاوموا یکدیکررا ملامت کردند بری برینی لوم ایتدیلر ولوم ایدن کمسنه‌یه
لائم وجمعنده لوم دیرلر ولامه لومه سبب اولان نسنه‌یه دیرلر وانت الوم
من فلان دیرلر سن فلان کمسنه‌دن زیاده لومه مستحق سین معناسنه وفی المثل
رب لائم ملیم یعنی نیجه لوم ایدن کمسنه‌لر واردر که لوم ایتدیکی نسنه‌یی
کندو ارتکاب ایدر وفی مثل آخر لیس یلوم هارب من حتفه هلاککندن خوف
ایدوب فرار ایدن کمسنه لوم اولنمز جبان اولان کمسنه‌نك عذرینی بیان
مقامنده ضرب اولنور تماوت خویشتن را خفته نمود کندوینی اویور کوستردی
مع هذا اویومازدی ن تعاونوا یکدیکررا یاری دادند بری برینه معاونت ایتدیلر
ودخی امرأة متعاونة دیرلر متناسبة الاعضاء معناسنه تهاون بر خوارداشت
اورا آنی تحقیر ایتدی وفیه مهانة ای ذل وضعف ورجل هین وهین
ای وقور ساکن المعتل العین بالیاء ب تعایبوا یکدیکررا عیب کردند بری
برینی تعییب ایتدیلر ج تهایجوا بریکدیکر جهیدند بری برینك اوزرینه
صیچرادیلر وفی الصحاح تهایج الفریقان ای تناوشا للقتال ویوم الهیاج یوم
القتال معناسنه‌در فیروزآبادی دیدی که هیجا مد وقصر ایله حرب وهیاج
قتال معناسنه‌در ح تصایحوا بریکدیکر بانك زدند بری برینه صیحه ایتدیلر
تمایح الغصن بجسبیه تمایخ بداغ اکیلدی وتمایح السکران دیرلر سرخوش
ایکی یاننه صالینه‌راق مشی ایتدی معناسنه جوهری دیدی که ماح فی مشیته
دیرلر صالینه‌راق یورویسه ودیدی که میخ قازیورویشی کبی یوریمکدن
عبارتدر د تزایدوا فی ثمن السلعة بریکدیکر افزودند در بهاء آخریان
متاعك قیمتنده بری برینك اوزرینه آرتیردیلر وفی المثل تزیدهم عنزا کعب
بادی کلوب ایچون دوت کچی ویروب بر صغیر اشترا ایتدی کلوب مزبورده بقره
ترتیب وکوب ایدوب یونیی قوپروغی طرفنه کتورمکله صغیرك دبری
طرفنه لجام وردی وصغیری یوروتدی وجان آجیسی ایله صغیرك
سرعة سیرینی کوروب بادی اولان کمبك یوزینه باقدی ویا اخی تزیدهم
عنزا دیدی یعنی بایعه بربکی دخی ویر تاکه جی بش اولسون بیع منعقد
اولدقده صکره بهاسی زیاده اتمك مشتری طرفندن زیاده حماقت دیو
ناشی اولمغله مثل مذکور احمق حقنده ضرب اولنور وفی مثل آخر ان ذدت تماً



مأخوذ من التاج
كذا فی الاساس
قیمم اسماده مرودا ایدن دوامه
بومعنادن مأخوذدر
وفی الحدیث الفرات ثم لا یطاق من سنی
المسلمین
یعنی وزونی دیدیکی التهایج بایکدیکر
لغالیدن نسینك کافی دید بکیه لغالیدن
بچکه تین کرون وتیز شده ومنخف
بتشعا نید
كذا فی القاموس



ولم تذبك وتماً • رغم غیظ مروغم انتقام الحق معناسنه‌در یعنی فلان کمسنه‌یه
زیاده غضب ایتدیك لکن انتقام آلمغه قادر اوله مدك مادینه نائل اوله مین کمسنه
حقنده ضرب اولنور ت تخایروا بالخط بایکدیکر خط نبشتند تاکدام خوب نویسه
بدید آید بری بریله یازی یازیشوب یازی یاریشدیلر تاکه قنقیسی ایو یازار
ظاهر اوله وفی الاساس تخایروا فی الخط وغیره الی حکم یعنی یازو یازمقده یاغیری
نسنه‌ده قنقیسی خیردر معلوم اولسون ایچون حکمه واروب عرض ایتدیلر تسابروا
بایکدیکر رفتند بری بریله یوریشه‌لر تاکه کیم سبقت ایدر معلوم اوله تطایر الشیء
پراکنده شد چیزی نسنه پریشان اولدی وفی الحدیث خذ ما تطایر من شعر راسك
ودخی تطایر الشیء دیرلر نسنه اوزاندی معناسنه تعایروا یکدیکررا عیب
کردند بری برینی تعییب ایتدیلر تعایبوا معناسنه نقول ان الله یغیر ولا تعیر
ط تمایطوا از یکدیکر جدا شدند بری برندن آیریلدیلر که ما بینلرینه فساد دوشدیکی
ایچون تخایطوا باهم آمدند بر یره جمع اولدیلر تمایطوا مقابلیدر • وفی المثل
هم فی هیاط ومیاط ای فی ذهاب وایاب قوم اضطرابه دوشدیلر دیه‌جك یرده
ضرب اولنور • ومن حیث المضرب وقعوا فی دوکة وبوج مثلنه قریبدر دوکه
دالك ضمی وفتحیله مضایقه وبوح حاء مهمله ومعجمه ایله اختلاط معناسنه‌در
ظ تغایظوا بایکدیکر خشم کرفتند بری برینه غضب ایتدیلر ع تبایعوا بایکدیکر
خرید وفروخت کردند بری بریله آلش وریش ایتدیلر ولفظ بیع المقدوم ایمقدم
استعمال اولنور باعه دیرلر اشتراه معناسنه ومتبایعان بایع ومشتری‌یه
اطلاق اولنور وما ارخص هذا البیع وهذه البیاعة دیرلر متاع مراد ایدرلر ومبیع
کمسنه‌نك مرتبه‌که بالغ اوله مزدیه‌جك یرده ما باع علی بیعك احد دیرلر •
ومشتریسی چوق اولان جاریه‌یه بایع دیدکلری کمال حسنی اولمغله کویا کندوینی
بیع ایدر معناسی ملاحظه سیله‌در ودخی تبایعوا علی الطاعة دیرلر پادشاهه
اطاعت ایچون بیعت ایدرلر معناسنه تتابعوا از یکدیکر در افتیدند بری بری
آردنجه دوشدیلر که شرده مستعملدر تتایعوا فی الشر دیرلر تهافتوا معناسنه
وفلان یتتایع فی الامور دیرلر برکمسنه کندوینی هر ایشه رمی ایتسه یقال ما لکم
تتابعتم وتتایعتم تشایعوا بایکدیکر یار شدند بری برینه یار ویولداش اولدیلر
تشایعوا علی الامر دیرلر بر ایشه اتفاق وبری برینك رأینه تابع اولسه‌لر وبرکمسنه
احبابنه وداع ایتدکن حیاکم الله واشاعکم السلام دیر یعنی حضرت الله
سلامی سزه مصاحب ایتسون ق تسایفوا یکدیکر را شمشیر زدند بری برینه
قلیچ اوردیلر مسایف وسیف قلیج صاحبی سیاف جمعی معناسنه‌در ق
تضایقوا تنکجید تند بجائی برموضعه صیغدیلر وتضایق المکان دیرلر مکان
طار اولدی ضاق معناسنه یقال اذا تضایق علیك الامر فانتظر سعة وتقول
اصابته ضیقة ای فقر ل تزایلوا از یکدیکر جدا شدند بری برندن آیریلدیلر وانا

كذا فی الاساس

لا اُنَاٰیِلُكَ دیرلر بن سنده آیریلمام معناسنه وقومینیکی بچیك ده آییر دیه جك یرده
زُل ضَا ئنك من مُعِزّالك دیرلر مرهامنها دیدکلری کبی وتقول نزلتُه عن مکانه واَعزلتُه
تَسَایَلَ الجَیْشُ لشکران هرسوی دوان شدند عسکر هرطرفدن آقوب آقوب کلدیلر
واول عسکره سایله وسیاله دیرلر تَمَایَلَ الجَمَلُ عَنِ الفَرَسِ بجسبیه پلوس انی اسب
جملآتدن میل اتدی که آتنك جملی اشجلدی تعبیر اولنور وتَمَایَلَتْ فی مشیتها دیرلر خاتون
مشی اتدکده ایکی طرفنه صالینه راق یوریسه وبین القوم تَمَایُل دیرلر ما بینلرنده فتنه
وتجاذب اولسه ووقعت المیلة فی الناس دیرلر طاعون مثللو هلوك عام دوشسه که
عرب ده بووجه اوزره استماع اولندی ق تَبَایَنُوا از یکدیکر جدا شدند بری برندن
ایریلدیلر وفی المثل لو ینادی الناس بخیر ما تباینوا فاذا تساووا هلکوا یعنی
ناس مراتب جهتندن متفاوت اولوب بعضی آمر وبعضی مأمور اولدقجه خیردن
خالی اولمزلر واکر مراتبده مساوی اولورلرسه کمسنه کمسنه یه اطاعت اتمیوب جملهسنك
هلاکنه سبب اولور ابوعبیده دیدی که فاذا تساووا هلکوا عبارتنك بعم عنده مده
معناسی بودرکه ناس ده شر غالب وخیر غایة عزیز ونادردر پس تساوی اولورسه
شرده تساوی اولوب جملهنك هلاکنه باعث اولور تَدَایَنُوا بِدَیْنٍ بیکدیکر
بوام خرید وفروخت کردند بری بریله ویرمه سی یه آلش ویریش اتدیلر وعادتی
استدانه اولان کمسنه یه مدیان دیرلر تَمَایَنُوا یکدیکر را دروغ کفتند بری برینه
یالان سویلدیلر والمَیْنُ الکَذِبُ المعتل اللام ا تَرَاءَى الجَمْعَانِ یکدیکررا
بدیدند دوکروه ایکی عسکر بری برینی کوردیلر تَرَاءَى لَه نموده شد اورا
آکا کوروندی تراءی له شیء من الجن دیرلر کوزینه جن کوروندی معناسنه
وتراءت لنا فلانة دیرلر بزه کندینی کوسترمك ایچون جلوه اتدی معناسنه
وفلان یتراءی دیرلر کندو یوزینی کورمك ایچون آیینه یه نظر اتدی معناسنه
وفی الحدیث لا یتراءی احدکم فی الماء تَنَاءَوْا از یکدیکر دور شدند بری برندن
بعید اولدیلر تَنَاءَتِ الدِّیَارُ از یکدیکر دور شدند خانهها خانهلری بری برندن
بعید اولدیلر والمُتَنَاءَى المکان البعید والنأی البُعْدُ ب تَصَابَى عاشقی نمود
عاشقلق کوستردی مع هذا عاشق دکل ایدی وصَبْوَه وقت شبابده اولان
هوا وهوس معناسنه در ودخی تصابی الشیخ دیرلر پیر اولان کمسنه صبیان عملنی
ایشلدی معناسنه تَغَابَى نادانی نمود نادانلك کوستردی که غباوت اظهار
اتدی تعبیر اولنور مع هذا غبی دکل ایدی وتقول الاغنیاء اکثرهم اغنیاء ت
تفاتی خریشتن را جوانمرد نمود کندوینی سخی وقوت صاحبی اولمق اوزره کوستردی
ودخی تفاتوا دیرلر فتوی ایچون مفتی یه کتدیلر معناسنه که مفتی یه حکم اتحاد
اتدیلر تعبیر اولنور ث تَنَاثَوا الشَّیْءَ بهم یاد کردند چیزرا بری بریله نسنه یی
تذکر اتدیلر جوهری دیدی که تناقص ایله ثناء کبی در مد ایله لکن ثنا خیر
وشرده وثناء فقط خیرده استعمال اولنور یقال نَثَوْتُ الخیر ای اظهرته ج تَنَاجَا



جوهری واری دیدکی اساس ده غبی
ماده سنده ایراد اتدی سه

فارسیده بوچیستان عربیده لغز
دیدکلری در که عزیزده انی ده ودخی
دیرلر کما فی الشامی سه

رفعته فی قسم الاسماء

بایکدیکر راز کفتند بری بریله لُغَزْ سویلشدیلر وهِیَ الاُحْجِیَّةُ چیستان لغز تَنَاجَوا
بایکدیکر راز کفتند بری بریله سر سویلشدیلر وبینهم تناجٍ ونجوی ای مسارّة تَهَاجَوا
یکدیکررا هجا کردند بری برینی هجو اتدیلر ویقال بینهم اُهْجُوَّةٌ واُهْجِیَّةٌ یتهاجون
بها ج تَلَاحَوا بایکدیکر پیکار کردند بری بریله نزاع وخصومت اتدیلر وفی
المثل اذا تلاحت الخصوم تسافهت الحلوم یعنی تشاتم وقتنده حلیم سفیه اولور
خ تَآخَیا بایکدیکر برادری کردند دوکس ایکی کمسنه بری بریله قرنداش
اولدیلر ویقال اخوان الوداد اقرب من لخوة الولاد وقالوا بین السماحة والحماسة
تآخ واخ الشر دیوب خیر واخ الخیر دیوب شر مراد ایدرلر لکن لفظ شر ترکی
لسانه اجرا اتمك ایچون اخ الخیر تعبیری شایعدر تَرَاخَى الکتاب دیر آمد نامه
مکتوب کچ کلدی وتراخی عن الامر دیرلر آندن امتناع اتدی معناسنه وتراخی
ما بینهما دیرلر بری برلرندن بعید اولسهلر د تَعَادَوا بایکدیکر دشمنی کردند بری
بریله دشمنلك اتدیلر ودخی تعادی ما بینهم دیرلر قوملك میاننده فساد واقع اولدی
معناسنه وتعادی دیرلر تباعد تَعَادَوا یکدیکررا واخییدند بری برینی
صاتوب آلدیلر یعنی بری برینه فدا وبدل اولدیلر ودخی تفادی عن الشیء
دیرلر نسنهدن صاقندی ودخی آندن خلاص طلب اتدی معناسنه تَمَادَى فِی الغَیِّ
دور اندر شد دربی دا هم ضلالتده اوزون اوزاق کتدی تقول فلان یتمادی
للبغی المدی ط ویبلغ فی الغی المدی تَنَادَوا یکدیکر را آواز دادند بری برینی
چاغردیلر که نداءدن مأخوذدر ودخی تنادوا دیرلر هم مجلس اولدیلر معناسنه که
ندیدن مأخوذدر تَهَادَوا یکدیکر را هدیه فرستادند بری برینه هدیه کوندردیلر وفلان
یُهْدَى للناس دیرلر خلقه چوق هدیه ویرور معناسنه وفلان تهادی بین
اثنین دیرلر غایة ضعفندن ایکی کمسنه یه طایانوب یوریسه وکندو صالینه راق
آهسته آهسته یوریسه تهادی دیرلر ر تَبَارَوا فِی الشَّیْءِ بایکدیکر نبرد کردند
درچیزی فلان نسنهده بری برینه معارضه اتدیلر هر بری آخرك اتدیکی کبی
اتمکه صرف مقدور اتدی یقال فلان یباری الریح جودًا وبری طوبراق معناسنه
وبر کمسنه یه بددعا مقامنده بفیه البری وحمی خیبرا ونت ماربی دیرلر تَجَارَوا
بیکدیکر رفتند بری بریله یوردیلر وامه یه جاریه تسمیه اولندیغی همیشه خدمتده
یوریدیکی ایچوندر وفلان کمسنه قدیمی عادتی اوزره فلان ایشی ایشلدی
دیه جك یرده عمل علی هجیراه وجری علی اجریاه دیرلر ودخی بری بریله سوز
یاریشدیلر دیه جك یرده تجاروا فی الحدیث دیرلر تَکَارَى البَیْتَ بکرا داد
خانه را خانه یی کرا ایله ویردی تَمَارَوا فیه بیکدیکر بستیهیدند درپهمان
فلان نسنهده بری بریله نزاع اتدیلر که مرادن مأخوذدر دروع صاغمق
معناسنه وتماروا اتجالبوا معناسنه در کویا بری بریله مجادله ایدن کمسنهدن
هر بری آخری صاغوب عندنده اولان نسنه یی اخذ ایدر ودخی تماری فی الشیء

دیرلر فلان نسنه ده شك اتدی معناسنه که مریه دن مأخوذدر آن تجاذی تقاضا کرد
تقاضا اتدی که تفلت اتدی تعبیر اولنور وفی الصحاح تجاذبت دینی علی فلان اذا انقضت
س تناساه فراموش کرد اورا آنی اونوتدی ودخی تناسا دیرلر اونوتمق صورتین
کوسترسه ش تماشوا بهم رفتند بیله یوریدیلر ومشت الماءة دیرلر اولادی
چوق اولدی وناقة ماشیة دیرلر چوق طوغرور معناسنه وچارپایه ماشیه ومواشی
اطلاق اتدکلری تفؤل طریقیله در ص تناصوا ناصیه یکدیکر را کرفتند در خصومت
خصومت وقتنده بری برینك ناصیه سنه یاپشدیلر ودخی تناصیا دیرلر ایکی کسنه
بری برینه قریب واقع اولسه لر یقال تناصت داری داره ای اتصلت بها ض
تراضوه بینهم پسندیدند داستندش درمیان ایشان آنی ما بینلرنده پسند ایدیلر
یعنی راضی اولدیلر وبکندیلر تقاضاه وام بان خواست ازوی آندن دینی ینه
طلب اتدی که تقاضا اتدی تعبیر اولنور ط تعاطی الشیء دست فرا کرد چیزرا
سنسنه یه آل اوزاتدی وتعاطوا الکاس دیرلر کاسی آلدن اله کزدیردیلر معناسنه
وبر کمسنه کندویه لایق اولمیان شیئه ال اوزاتدی دیه جك یرده یتعاطی ما لا ینبغی له
دیرلر ودخی فلان یتعاطی کذا دیرلر آکا شروع اتدی معناسنه تناطوا یکدیکررا کاویدند
بری برینی سوروب یرتشدیلر ع تداعوا یکدیکر را خواندند بری برینی چاغردیلر
تداعوا للترحیل دیرلر کوج اتمك ایچون بری برینی چاغردیلر معناسنه تداعی
البنیان نزدیك افتاده شد بنا بنا خراب اولمغه قریب اولدی یعنی اجزاسی
بری برندن جدا اولوب منهدم اولمغه قریب اولدی صاحب تاج دیدی که تداعت
الحیطان للخراب دیرلر دیوارلری بری بری آردنجه یقلمغه باشلادی معناسنه کویا
خراب اولمق ایچون بری برینی دعوت اتدیلر تداعی الثوب کهنه شد جامه جامه کهنه
اولدی ودخی تداعت علیهم القبایل دیرلر قوملك اوزرینه قبائل جمعیت ایدوب
اطراف دن کلدیلر معناسنه ودخی تداعت ابل بنی فلان دیرلر دوه لری
آدیقلانسه یا هلاك اولسه ودخی تداعوا دیرلر بری بریله لغز سویلشسه لر
ادعیه احجیه معناسنه در غ تباغوا بریکدیکر افزونی جستند بری برینك
اوزرینه تجاوزلك ایستدیلر وبغی صلاحیتده حدی تجاوزدن عبارتدر ف
تجافی جنبه عن الفراش دور شد پهلوی آواز بستر توشکدن آنك یانی
بعید اولدی تصافوا یکدیکر را دوستی ویژه کردند بری بریله دوستلغی
خالص اتدیلر یقال هما خلیلان یتصافیان تلافی التقصیر دریافت تقصیررا
قصور اتدیکنی فهم ایدوب تدارك اتدی وبر ایشده که تدارکی ممکن دکلدر
دیه جك یرده هذا امر لا یتلافی دیرلر وتقول جاء بالعمل المتنافی ولم یتعقبه بالتلافی
ق تساقوا یکدیکررا شراب دادند بری برینه ساقیلق ایدوب شراب ویردیلر
تلاقوا یکدیکررا رسیدند بری برینه یتشدیلر که برلوشدیلر تعبیر اولنور
ك تباکی خویشتن را کریان نمود کندوینی اغلار کوستردی مع هذا اغلامز

ایدی

ایدی تشاکوا یکدیکررا کله کردند بری برینه شکایت اتدیلر ل تبالی بیازمود امتحان
اتدی که سینادی تعبیر اولنور ابتلی معناسنه تعالی الله بزرکوارست خدای حضرت
الله عالی در تعالی النبت بیالید کیاه اوت بویوب مرتفع اولدی وتعالی الوبر عن
الناقة دیرلر ناقه نك توکی یولنسه وتعالی البعیر دیرلر دوه آدیق اولسه تغالوا س
یکدیکررا جستند بری برینك باشنی آرادیلر که ترکیده بری برینك باشنی بتلدیلر
تعبیر اولنور وتفلوت الشمس دیرلر شعرك معناسنی تأمل اتدیلر معناسنه که ترکیده
اوفاق اوفاق بتلدیلر دیرلر وآفل هذا البیت فانه صعب م تحاماه خوردا کاه
داشت ازوی کندوینی آندن حفظ اتدی که آندن پرهیز واحتراز اتدی تعبیر اولنور
تراموا بیکدیکر تیر انداختند بری بریله اوق آتیشدیلر وفی الاساس خرجوا یترامون
فی الغرض ترامی الیه الخبر دررسید خبر بدو آکا خبر یتشدی وترامی الامر
الی الفساد دیرلر امر فساده منتهی اولدی معناسنه وفی المثل رماه بنبله الصائب
خصمنه جواب مسکت ایله جواب ویردی دیه جك یرده ضرب اولنور وفی مثل آخر
رب رمیة من غیر رام یعنی نیجه اصابت ایدر رمیه واردر که رمی اتدکده خطا اتمك
عادتی اولان کمسنه دن صدور ایدر ورامی سی یوق ایکن نیجه رمیه حاصل اولور
دیمك اولور زیرا بو معنی محالات قبیلندندر اهلنده دکل ایکن آندن فعل مستحسن
ظهور ایدن کمسنه حقنده وصاحب وسیط دیدی که مأمول اولمین کمسنه دن
بر نسنه ظهور اتمك حقنده ضرب اولنور تعامی کوری نمود کورلك کوستردی
مع هذا اکور دکل ایدی وکلمه عن ایله متعدی اولور ن تدانوا بایکدیکر نزدیك
شدند بری برینه قریب اولدیلر وبینهما تدان ای تقارب وفی المثل ادنی الی المرء
من قسمه بغایة قریب در دیه جك یرده ضرب اولنور تفانوا بهم فانی شدند
بیله فانی اولدیلر وتقاتلوا حتی تفانوا دیرلر شو مرتبه مقاتله اتدیلر که ایکی
طرفدن کمسنه قالمیوب جمله فانی اولدیلر معناسنه هـ تباهوا بریکدیکر نازیدند
بری بری ایله مباهات ومفاخره اتدیلر وتقول کیف تباهیه ولا تضاهیه
تناهوا عن المنکر یکدیکررا بازداشتند از کاربد بری برینی بد عملدن
نهی ومنع اتدیلر وتناهی عن الشیء بکند وفلان نسنه دن منع اولندی معناسنه
دخی کلور وفی الصحاح تناهی ای کف ودخی تناهی الماء دیرلر صو حوضده
طورسه وتناهی الخبر دیرلر خبر واروب بالغ اولدی وتناهی البعیر تعمنا دیرلر
دوه سمزلکده نهایته بولدی معناسنه ابن فارس دیدی که ترکیب مذکور
غایة وبلوغه دلالت ایدر المتصل الغاء والواو ی توارى فی بیته
پنهان شد درخانه اش خانه سنده پنهان اولدی که صاقلاندی وکیزلندی
تعبیر اولنور یقال واریته فتواری ای اخفیته فاستتر ص تواصوا بیکدیکر
وصیت کردند بری آخکله بری برینه وصیت اتدیلر ف توافوا تمام شدند
تمام وکامل اولدیلر ل توالت الکتب بیاپی رسید نامه نامه بری بری

آدونجه کلوب یتشدی توانی فی الامر سستی کرد درکار ایش ده سستلك وتکاسل
ایتدی یقال فلان لا یتوانی ای لا یقصر المعتل العین والاول تداری بکذا خوبشتن
دارو ساخت بجهانه کندویه فلان نسنه ایله علاج ایتدی تساویا بایکدیکر برابر
شدند بری برینه برابر اولدیلر ع تعاوت الذئاب بایکدیکر بانك کردند کرکان
قورتلر بری بریله چاغرشدیلر مصنف اساس ده دیدی که معاویه لفظی عاویه دن
ماخوذدر وعاویه اول دیشی کلبدرکه ارکك کلبه طالب اولدقده نباح ایتمکله
سائر کلبلری دخی نباحه کتوردر وعواچوق نباح ایدن کلب وانسانك اشاغی
طرفی ومنازل قمردن بر منزل معناسنه درکه بش کوکبدر ایام شتانك اوائلنده
طلوع ایتمکله عرب آکا طاردة البرد دیرلر کویا نباح ایدوب صووغی طرد ایدر ولفظ
عوا ده مد وقصر لغتدر تقول فلان وضع تحت الارض العوا ورفع الخرطوم فوق
العوا من حیث المعنی انف فی السماء وسرفی الماء مثلنه قریبدر ع تفاوقوا
فاهم آمدند بر بدی بدو صنفلو اوزره اتفاق ایتدیلر هم تهاوقوا اذ فی یکدیکر
درغار افتادند بری بری آردنجه چقوره دوشدیلر وفی الاساس المهواة
والهاویة ما بین الجبلین وتهاووا فیها تساقطوا وصلی الله علی محمد واله وصحبه
اجمعین باب استفعل یستفعل استفعالا ا استبراء الجاریة استبرا کرد
جاریه را جاریه یی استبرا ایتدی استبرا بر شیئ کرکی کبی استقصا وبالکلیه کندودن
شبهه یی دفع ایچون آخرینی طلب دن عبارتدر وجاریه استبراسی بو معنایی
متضمن اولدیغی ظاهردر وضایع ایتدیکم نسنه یی فلان موضعده تفحص ایتدیم بولامدیم
دیه جك یرده استبرأت موضع کذا فاوجدت فیه ضالتی دیرلر واستبراء من بوله
دیرلر بولندن تنزه ایدوب مجرای بولده بول قالمدیغنه جزم ایتسه استبطاءه
دیر شمردش آنی کج عد ایتدی استدفاء بالثوب خویشتن را کرم کرد بجامه
جامه ایله کندویی قیزدیردی استقراءه خواندن خواست ازوی آندن قراءت
طلب ایتدی یعنی آنك بر نسنه قراءت ایتمه سنی ایسته دی استنباءه خبر خواست
ازوی آندن خبر ایسته دی استنبا ایتدی دیدکلری کبی استهزا به فسوس کرد
اورا آنی استهزا ایتدی ویقال فعل ذلك استهزاء به ب استرهبه بترسانید
اورا آنی تخویف ایتدی وفی الاساس استرهبه ای ازعجت نفسه بالاخافة
استصحبه باخویشتن همراه کرد اورا آنی کندویه رفیق ایتدی استصعب علیه
دشوار شد بروی آنك اوزرینه کوج اولدی وامر صعب مشکل ایش وعقبة
صعبة صارب یول معناسنه در استضرب العسل سپید وستبر شد انکبین عسل
بیاض وغلیظ اولدی واول عسله ضرب دیرلر استعتبه خوشنودی خواست ازوی
آندن راضی ایتمکلك ایسته دی یعنی آندن طلب ایتدی که کندویی ارضا ایدوب کندو آندن
راضی اوله یقال استعتبته فاعتبنی ای سألت منه الرضاء فارضانی ودخی استعتبنی
دیرلر بکا اساءتدن فارغ اولوب بنی مسرور ایتدی معناسنه اعتبنی کبی واستعتبه

دیرلر

دیرلر صلح طلب ایتدی معناسنه استعذب الماء خوش یافت آبرا صویی آبی ولذیذ
بولدی وفی الصحاح استعذب الماء ای عده عذبا ودخی استعذب الماء دیرلر قویودن
ایو صو چیقاردی معناسنه ودخی استعذب امتنع معناسنه کلور یقال اعذبوا عن
الآمال اشد عذاب فان الآمال تورث الغفلة وتعقب الحسرة استعرب الرجل
بادیه نشین شد مرد رجل بادیه نشین اولدی واول کمسنه که خارجدن واروب
عربان ایله قونوب کرچه آکا مستعرب دیرلر یقال فلان من المستعربة ای
من الدخلاء فیهم وعربة جنك وجدل معناسنه در ویقال حسب المعربد ان
اشتقاقه من العرید که عربد بر نوع خبیث یلاندر استعسبت الفرس
بکشن آمد اسب ماده قیصراق آیغره طالب اولدی وعسب ضراب وماء فحل
معناسنه در وبد دعا مقامنده قطع الله عسبه دیرلر که نسل وذریه مراددر
ویعسوب فحل النحل معناسنه درکه ترکیده آری بیکی دیرلر استغربه غریب
شمردش آنی غریب وعجیب عد ایلدی استغرب فی الضحك سخت خندید شدة
ایله ضحك ایتدی ونهی عن الاستغراب فی الضحك وهو اقصاه استکتبه
نبشتن خواست ازوی آندن یازی یازمق طلب ایتدی یقال استکتبته فکتب لی
وخلقه تعلیم کتابت ایدن کمسنه مکتب ومکتب دیرلر فیروزآبادی دیدی که
کاتب عالم ومکتب موضع تعلیم معناسنه درکه جمعی کتاتیب کلور ت
استنصتهم خاموشی خواست از ایشان انلرك سکوتنی طلب ایتدی ث استحدثه
نو شمردش آنی یکی اولمق اوزره عد ایتدی واستحدثه دیرلر آنی یکی پیدا ایتدی
معناسنه احدثه کبی واستحدث الامیر قریة وقناة دیرلر امیر یکی دن بر قریه
وبر صو آرقی پیدا ایتدی معناسنه واستحدثوا منه خبرا دیرلر فلان کمسنه دن
بر یکی خبر استفاده ایتدیلر معناسنه ج استخرجه بیرون کرد اورا آنی طشره
چیقاردی واستخراج الکتاب دیرلر کتابدن علم استنباط ایتدی معناسنه
ودخی استخرج الشیء منه دیرلر فلان نسنه یی فلان کمسنه دن طشره
چیقارمق طلب ایتدی معناسنه استدرجه اندك اندك نزدیك کرداینداورا
آنی آهسته آهسته تقریب ایتدی یقال استدرجه ای رقاه من درجة الی درجة
کذا فی الاساس بعضیلر استدرجه آنی اهلاك مراد ایتدی معناسنه در دیدیکه
درج دیرلر هلاك معناسنه بیهقی دیدیکه استدراج آندن عبارتدرکه
حضرت الله بر بنده سی آهسته آهسته کند وخشم وعقوبتنه تقریب ایلیه
استسمجه ناشیرین شمرد اورا آنی لذتسز عد ایتدی سماجة قبح معناسنه در
واول لبن که یاغلی اولوب خبیث الطعم اوله آکا سمج وسملج وسمهج
دیرلر وبن سنك عملکی کریه کوردوم دیه جك یرده استسمجت فعلك
دیرلر استملج حلمه زفت شد پوست او آنك دریسی خشین اولدی وفلان
مستملج الوجه ای غلیظه استنهج سبیله اقتدا کرد براه اورا آنك مسلکنه

سلوك اتدى ح اِسْتَجْرَحَ تباه شد فاسد اولدى عبد الملك بن مروان ديدى كه
قد وعظتكم فلم تزدادوا الا استجراحًا ودخى استجرح فلان ديرلر قاضى عند نده
جرح اولنمغه مستحق در معناسنه ابن عون ديدى كه اِسْتَجْرَحَتْ هذه الاحاديث
ديرلر بو حديثلر رد اولنمغه مستحقدر زيرا بو حديثلر بغايت چوق وصحيحى آز در
معناسنه ح اِسْتَصْبَحَ بِالْمِصْبَاحِ بيه وخت چراغ را چراغى ياقدى وفى
الصحاح استصبحت بالمصباح اى اسرجته وفى الاساس اصبح لنا مصباحًا
اى اسرجه وفلان يستصبح الشموع ويستصبح بالسليط اِسْتَفْتَحَ اللّهَ عَلَى العَدُوِّ
پيروزى خواست از خداى بر دشمن حضرت الله دن دشمن اوزرينه نصرت طلب
اتدى اِسْتَفْتَحَهُ القُرْآنَ فَفَتَحَهُ عَلَيْهِ كشاده خواست از ود قرآن خواندن
پس بگشاد ش برو قرآن اوقومقده آنده فتح طلب اتدى پس بر دخى فتح اتدى
يعنى قرآن قراءت ايدن ايكن حصر اولوب بر كسنه دن آشاغيسى قراءت اتمك
طلب اتدى اول كسنه دخى اشاغيسى قراءت اتدى يقال اذا استفتحك الامام فافتح
عليه استقبحه زشت شمرد اورا آنى قبيح عد اتدى اِسْتَمْنَحَهُ عطا خواست
از وى آندن عطا طلب اتدى اِسْتَمْلَحَهُ نمكين وشيرين داشتش آنى طوزلو يا طاتلو
طوتدى يعنى ملوحتلو يا ملاحتلو صايدى خاطره خطور ايدر كه لفظ وشيرين
نمكين لفظنك عطف تفسيرى اوله زيرا فارسيده نمكين مطبوع اولان ولذيذ
اولان نسنه يه ديرلر كه بو نمكك مقابلى در وجوهرى نك اِسْتَمْلَحَهُ اى عدّه مليحًا
قولى بو معنايى مؤيد در اِسْتَنْبَحَ الكَلْبُ بانك آورد سك را كلبى نباحه كتوردى كه
اوردوردى تعبير اولنور قال ــه قوم اذا استنبح الاضياف كلبهم • يقولون
لامهم بولى على النار • ونبح الشاعر هجا • وفى المثل النبح من بعيد اهون
من الهرير من قريب يعنى خوف اتديكك نسنه يه قريب اولميوب بعيد دن حيله ايله
عمل ايله اِسْتَنْجَحَهُ حاجت روا كرده خواست از وى آندن حاجتنى روا ايدوب
مقصودينى حاصل اتمك طلب اتدى كه انجح حاجتى روا اولمقدن عبارتدر •
وبر كسنه بر كريمه حاجتنى عرض اتدكده كريم آكا انجح دير يعنى مطلوبك تمام
ومرادك حاصل اولدى ويقال وبالله أستفتح وايّاه أستنجح اِسْتَنْصَحَهُ م
نصيحت خواست از وى آندن نصيحت طلب اتدى واستنصحه دخى ديرلر
آنى نصيحت ايديجى عد اتدى معناسنه خ اِسْتَصْرَخَ فرياد رس خواست
فرياده يتيشيجى طلب اتدى استغاث معناسنه يقال استصرخنى فاصرخته
استفرخ الحمام واكر فت كبوتر از بهر بچه يا وردى ايچون كوكرجين صاقلادى
اِنْتَسَخْتُ الكِتَابَ نوشتم كتاب را كتابى يازديم وفى الاساس نسخت كتابى
من كتاب فلان وانتسخته واستنسخته بمعنى ودخى استنسخ استكتب معناسنه
كلور قال الله تعالى انا كنا نستنسخ د اِسْتَبْعَدَهُ دور شمرد ش آنى بعيد
عد اتدى كه استبعاد اتدى تعبير اولنور واستبعد بعيد اولدى وبعيد اولمق

طلب

طلب اتدى معناسنه دخى كلور اِسْتَحْصَدَ الزَّرْعُ نزديك آمد كشت بدرو • اكين بيجلمكه
قريب اولدى احصد معناسنه وحصاد الشجر ثمره ودخى استحصد الحبل ديرلر ايپ محكم
بوكولسه وحبل محصد اى محكم ودخى قوم بريره جمع وبرى برينه منضم اولسه لر م
استحصدوا ديرلر ومستقيم الراى اولان كسنه يه محصد الراى ديرلر اِسْتَرْشَدَهُ ره راست
نموده خواست از وى آندن طوغرى يول كوسترمك طلب اتدى يعنى ارشد ديدى
تقول اِسْتَرْشَدْتُهُ فارشدنى وهو يمشى على الطريق الاسد الارشد اِسْتَرْفَدَهُ يارى
خواست از وى آندن ياورديم طلب اتدى عطا ايله يا قول ايله يقال رفد اى اعان اِسْتَسْعَدَ به
سعادت جست بوى انكله سعادت ايستدى كه انكله تيمن اتدى تعبير اولنور كه تشاؤم
اتدى مقابلى در واستسعده آنى سعيد عد اتدى وآندن معاونت طلب اتدى معناسنه
دخى كلور اِسْتَشْهَدَهُ كواهى خواست از و آندن شاهدلك طلب اتدى وبر آكا
بالان شهادتى تكليف اتمديه جك يرده لا استشهدن كاذبا ديرلر ودخى استشهد
آنى شاهد طوتدى وآنك حاضر اولمه سى طلب اتدى معناسنه كلور اُسْتُشْهِدَ
فُلَانٌ شهيد شد بهمان فلان كسنه فى سبيل الله شهيد اولدى وَهُوَ الشَّهِيدُ م
معروف در كه فى سبيل الله مقتول اولان كسنه در وَالشَّهَادَةُ شهيدى شهيدلك
شهيد ايله قائم اولور امام زاهدى ديدى كه شهيده تسميه اولنديغنك وجهى بودر كه
شهيد شهود دن مأخوذدر حضور معناسنه ارواح شهدا جنت ده حاضرلردر
امام خواهر زاده ديدى كه ملائكه شهيدك جنازه سنه حاضر اولدقلرى ايچوندر
اَسْتَطْرَدَ لَهُ خويشتن را ان پيش دشمن بهزيمت بداد براى فريفتن اوكندوبى وقت
محاربه ده منهزم مصور ايتده كوستردى دشمنى مغرور واكا حيله ايچون كه بزم
لسانمزده قاچامق كوستردى تعبير اولنور كه الكر بعد الفر بو معنادن
عبارتدر ومطارده اقرانك برى برينه حمله معناسنه در يقال هم فرسان الطراد
استفرده تنها واشد بچيزى برنسنه يه تفرد ايدوب يالكز اولدى وفى الاساس
استفردت فلانا اى انفردت به وتقول اِسْتَفْرَدْتُهُ فجدته بشقوردى يعنى فلان
كسنه يى تنها بولوب كندو حاجتى آكا كركى كبى افاده وعرض اتديم ودخى ق
استطرده للقوم فلما استفرد منهم رجلا اكر عليه ديرلر وقت محاربه ده قاچامق
كوستروب دشمندن برينى تنها بولوب اوزرينه حمله صحيحه ايله حمله اتدى
معناسنه ودخى استفرد الغواص هذه الدرة ديرلر غواص دريايه غوص اتدكده
فقط شو انجويى بولدى وانكله غيرى انجى بولمدى معناسنه اِسْتَمْجَدَهُ
افزونى كرفت زياده لكه مالك اولدى يعنى شى كثير اخذ اتدى وفى المثل
فى كل شجر نار وَاسْتَمْجَدَ المَرْخُ والعفار يعنى هر اغاج جزء آتش وار در
لكن مرخ وعفارده چوقدر بعض شى بعض شى اوزرينه تفضيل مقامنده •
ضرب اولنور ودخى استمجد ديرلر زياده لك طلب اتدى معناسنه اِسْتَنْجَدَهُ
يارى خواست از وى آندن نصرت طلب اتدى يقال استنجدنى فانجدته

ای استنصرنی فنصرته ویقال عنده نصرة المجهود وعصرة المنجود ودخی استنجد فلان
دیرلر ضعیف ایکن قوی وجبان ایکن شجیع اولدی معناسنه استنشده شعراً خوانده
شعرخواست اذو آندن شعراوقیمق طلب اتدی انشد شعراً دیدی معناسنه استنفد
وسعه تمام کار بست توانایی او قدرتنی تمام صرف اتدی که بذل مقدور اتدی تعبیر
اولنور نفاد برشنه دوکنوب تمام وفانی اولمقدن عبارتدر کویا ابنا ان استعدادنده
اولان سرمایه طاقتی استفراغ وافنا اتدی دا استنقذه برهانیدش من الهلکة
ان هلاک شدن هلوک اولمقدن آنی قورتاردی وعرب برکسنه یه سلامت ایله دعا
اتدکده نقذاً لك دیرلر وهلاکدن خلاص بولان کسنه یه نقیذ هلکه دیرلر واول
فرس که دشمن غارت اتدکدن صکره بنه گیروآله لر آکا هذا من النقاید دیرلرکه
نقاید دشمن غضب وتملک اتدکدن صکره گیرو اخذ اولنان اشیادر استأثر
الشیء برگزید بجزدا شنه یی اختیار اتدی واثره اختیار اتمك واثیر مختار
معناسنه واستأثر الله بفلان دیرلر برکسنه وفات ایدوب آنك ایچون مغفرت
مرجو اولسه ابن السکیت دیدی که اول کسنه که اصحابی ایله حسن معامله
ایدوب کندو ایچون اخلاق حمیده اختیار ایلیه آکا اثر دیرلر عینك ضمیله
استأجر الاجیر بمزد گرفت مزدوررا ای غادی اجرت ایله طوتدی وهی الاجرة
مزد معروف در استأخر وابس شد گیرو قالدی تأخر معناسنه وآخر ما بعد
الاول معناسنه در جاء آخراً واخیراً دیرلر صکره کلدی معناسنه وجاء فی اخریات
الناس دیرلر جمله دن صکره کلسه ولا افعله اخری اللیالی دیوب ابد واخری
المنون دیوب آخر الدهر مراد ایدرلر استأسر خویشتن را اسیر کرد کندوی
اسیر اتدی وبرکسنه برمحبوبه بغایة عاشق اولدی دیه جك برده استأسر له
دیرلر کویا اسیر کبی کندوی آنك محبتنده محبوس اتدی واستأسر المعدق
دیرلر دشمنه کندوی اسیر ایدوب مأخوذ اولسه که دشمنی کندودن دفعه
قادر اولمدی کویا کندو کندوی اسیر اتدی وتقول من تزوج فهو طلیق قد استأسر
ومن طلق فهو یغاث قد استنسر استأمره مشورت خواست ازو آندن
مشورت طلب اتدی استبشر به شاد شد بدو آنك سببیله مسرور اولدی
یعنی بشره سی کوزل اولدی که یوزی کوزی کولدی تعبیر اولنور وهو البشر
کشاده رویی یوزی آچیق اولمق که یوزی کولمك تعبیر اولنور استبصر فی دینه
دانادل شد دل کیشش امر دینده عالم القلب اولدی که بصیرت صاحبی اولدی
تعبیر اولنور ویقال عمی الابصار اهون من عمی البصائر استبضع بثوب میان
دوتا نه کرفت جامه اش جامه سی ایکی بوطراسینه کتوردی استبضع المصابع
دیرلر جامه سنك براوجینی آردینه چیروب اوچقورباغینه صوقسه ودخی
استثفرت المستحاضة دیرلر مستحاضه اولان خاتون فرجی اوزرینه بز باغلوسه
معناسنه استشلی الکلب بذنبه در میان دودا ای کرد سك دمتش

کلب

کلب قویروغنی ایکی بوطلری میاننه اتدی که کوپك قویروغنی بوطراراسینه قیصدی
تعبیر اولنور قال تعدوا الذئاب علی من لا کلاب له وتتقی مربض المستثفر الحامی
استجمر بسنك استنجا کرد طاش ایله استنجا اتدی که جمره اوفاق طاش معناسنه در
حصا کبی ودخی استجمر المستطیب دیرلر طیب استعمال ایدن کسنه مجمر ایله کندوی
تطیب اتدی معناسنه که مجمر میمك کسریله بخوردان وبوی سوز تعبیر اولنان
آلت ومجمر میمك ضمیله بخور دانه وضع اولنان بخور وجمر آتش کوزی
معناسنه در استحجر الطین سخت شد گل همچو سنك چامور طاش کبی قاتی اولدی
وفی المثل رعی بحجره فلان کسنه کندو مثلینه مقارن اولدی دیه جك برده
ضرب اولنور صاحب مجمع دیدی که مراد کندویه صلابت وصعوبتده مماثل دیمکدر
وحجر مثلده عبارت قیلندی یعنی طاش طاش آتلجاق نسنه یه قیاس ایله مختلف
اولوب بویوك نسنه یه بویوك طاش وکوچك نسنه یه کوچك طاش آتیلمق
عادت اولدیغی ایچوندر پس حجر مرمی مرمایه مثل اولور روایت اولندی صفینده
احنف بن القیس حضرت علی یه اتك رمیت بحجر الارض دیدی که حجر
الارض دن مراد نظیری اولمین طاشدر فلان رجل الدهر دیوب رجال دن
نظیری یوق معناسنی مراد اتدکلری کبی استحسر مانده شد یوروئلدی وحسر
وتحسر دخی بو معنایه در آغی کبی استحضر الفرس بدوانید اسب را آتی
سکرتدی حضردن مأخوذدر عدو معناسنه احضر الفرس دیرلر آت کندو
سکرتسه احتضر کبی وچوق سکردن آته محضر دیرلر مفضاد دیرلر نوادرندن در
سکرتسه احتضر کبی وجوق سکردن آته محضر دیرلر ودخی استحضره
وجمعی محاضیردر یقال ما السبق فی المضامیر الا للجرد المحاضیر ودخی استحضر ته
فلان نسنه نك احضارینی طلب اتدیم معناسنه وفی الاساس استحضرته
فاحضرنیه صاحبه استحضر الضیف حاضر آمدن مهمان خواست مهمانك
حاضر اولوب کلمه سینی طلب اتدی استحقره حقیر داشت اورا آنی حقیر عد
اتدی وعرب بد دعا مقامنده حقراً له وعقراً دیرلر استخبره پیغام خواست
ازوی آندن خبر طلب اتدی خبر سؤال اتدی تعبیر اولنور ویقال استخبرته
عن کذا فاخبرنی به ومالی بخبره دیرلر بن آنی بلمم معناسنه وترکیده انکار انکار
مقامنده بنم آندن خبرم یوقدر دیدکلری بو معنادن مأخوذدر ومن این
خبرت هذا دیرلر من این علمت معناسنه استخمره بنده گردانیدش آنی بنده
اتدی استعبده معناسنه محمد بن کثیر دیدی که لفظ مذکور اهل یمن
لغتیدر استدبر القبلة پشت بسوی قبله کرد صیرتنی قبله طرفنه
اتدی ودخی استدبر من امره ما لم یکن استقبل دیرلر ایشك اولنده بلمدیکی
نسنه یی آخرنده بیلدی معناسنه وماله من مقبل ولا مدبر دیرلر فلان
کسنه نك گلوری وگیده ری یعنی برشیء یوق معناسنه استسخر منه افسوس
کرد اورا آنی استهزا اتدی سخر به کبی وهو مسخرة من المساخر وتقول

دب مسافه یعدها الناس مفاخر اِسْتَشْعَرَ خَوْفًا ترس اندر دل کرفت قلبنده خوف اضمار اتدی وشعور ادنی علم واشعار نوع قتا اعلامدن عبارتدر لوشعر بنقص لمّا نَسْعَرَ دیرلر یعنی نقصاننه شعوری اولا یدی شیء سویلزدی ودخی اِسْتَشْعَرَتِ البَقَرُ دیرلر بقر ولدینک حالندن خبردار اولمغیچون تصوت اتدی معناسنه ویقال ایضًا اشعره ایاه فاستشعر اِسْتَصْغَرَهُ خرد شمردش آنی صغیر وکوچک عدّ اتدی اِسْتَظْهَرَ القُرْآنَ از بر کردنیدا قرآنی از بر وحفظ اتدی ودخی استظهر به دیرلر آندن اعانت طلب اتدی معناسنه اِسْتَعْبَرَ اشک فرو ریخت کوز یاشی دوکوب اغلادی وَهِیَ العَبْرَةُ اشک کوز یاشی عَبَرَاتٌ ج تقول لا عَبْرَةَ بِعَبْرَةٍ مُسْتَعْبِرٍ ما لم تکن عبرة معتبر وعرب بددعا مقامنده لاُمِّكَ العَبْرُ والعُبْرُ دیرلر وفلان کمسنه یه سویوب وکوددکم بکا ایدجك نسنه کوستردی دیه جك یرده اراه عُبْرَ عَيْنَيْهِ دیرلر وفی المثل عَیْنُكَ عَبْرَى والفُؤَادُ فی دَدٍ دَدٌ ودَدَنٌ ودَدًا لهو ولعب معناسنه ورجل عَبْرَانُ دیرلر باك وامرأة عَبْرَى دیرلر باکیة معناسنه یعنی کوزك آغلور لکن قلبك فرح وسرورده در ظاهرًا سنك حزنك سببیله محزون وقلبی ایله مسرور اولان مرد منافق سیرت حقنده ضرب اولنور واول خاتونه که زوجی عندنده اعتبار اولمیه آکا مُسْتَعْبِرَة دیدکلری اکثر حالده بکادن خالی اولمدیغی ایچوندر وغلام مُعْبَرٌ دیرلر اول غلامه که بلوغ مرتبه سینه بالغ اولوب ختنه اولونمه مش اوله وختنه اولونمیان خاتونه مُعْبَرَة دیرلر وعرب یا ابْنَ المُعْبَرَة دیوشتم ایدرلر یا ابن البظراء دیدکلری کبی وبر قومی هجو مقامنده بنو فلان لا یَعْبُرُونَ النساء ویبیعون الماء دیرلر ودخی استعبرت فلانًا لرؤیای دیرلر رؤیامی تفسیرا تسون آکا حکایت اتدیم معناسنه اِسْتَعْمَرَهُ الدّارَ آبادان کردن سرای خواست اوی سرایلی معمور اتمه سنی طلب اتدی آندن ودخی استعمر دیرلر آنی معمر ایدوب عمر طویل ویردی معناسنه اِسْتَغْزَرَ بیش خواست زیاده طلب اتدی یقال استغزر ای طلب اکثر مما اعطی غزارت آصلنده ماء ولبن کثرتی معناسنه ایدی صکره مطلقا چوق معناسنده استعمال ایدوب مال وعلم غزیر دیه یلر وفی المثل ان کنت الحالبة فاستغزری یعنی اکر مادك سود صاغمق ایسه باری سودی چوق ناقه طلب ایدوب آنی صاغ موضع حاجته دلالت ایدر ایسك باری کرم وافر صاحبنی کوستر دیه جك یرده ضرب اولنور وفی مثل آخر رب مُسْتَغْزِرٍ مُسْتَبْكَاءٌ استغزر دیرلر چوق بولدی ناقه نك سودینی معناسنه اول کمسنه حقنده ضرب اولنور که آکا چوق احسان اولونشه ینه آنی عدّ ایدوب راضی اولمز اِسْتَغْفَرَ اللّٰهَ ذَنْبَهُ ومِنْ ذَنْبِهِ ولِذَنْبِهِ آمرزش خواست از خدا کناهش را حضرت الله دن کناهی مغفرت طلب اتدی غفر آصلنده ستر معناسنه در الصبغ بالسواد اغفر للوسخ دیرلر سیاهله هر بویامق تویك چرکینی ستر ایدر معناسنه ولیس فیه غَفِيرَةٌ دیرلر فلان کمسنه ده آصلا جرمی عفو یوقدر دیه جك یرده وبر کمسنه نی صدق قول ووعد ایله



محمولیدر که لفظ غفر متعدی اولمغله استغفر ایله مفعولی ثانی ... مطابق در مه
والجم الغفیر هم الذین یسترون الارض بکثرتهم الزائدة مه



مدح مقامنده فلان صُدِقَ قوله غفاری ونذ وعده غفاری دیرلر اِسْتَفْسَرَهُ تفسیر کردن خواست اوزی آندن تفسیر اتمك طلب اتدی والفسر البیان اِسْتَقَدَرَهُ بلیه شمرد اورا آنی مردار عدّ اتدی اِسْتَكْبَرَ کردنکشی کرد تکبر اتدیکه بو بو کلمندی تعبیر اولنور تکبر معناسنه اِسْتَكْثَرَ مِنَ الشَّیْءِ بسیار خواست از چیز نسنه دن چوق طلب اتدی ودخی استکثره دیرلر فلان نسنه یی چوق عدّ اتدی معناسنه یقال استکثر من المال وهو یستکثر القلیل اِسْتَمْخَرَ الرِّیحَ باد را استقبال کرد یعنی بورنی ایله قوقویی استقبال اتدی ومخره اول ریح خبیث درکه جرقدن خروج ایدر وماخور فسقه مجلسی معناسنه در یقال الان یطرحك اهل الخیر فی الماخیر خیر من ان یصدرك اهل المواخیر اِسْتَمْطَرَ باران خواست یاغمور یاغمه سنی طلب اتدی وخرجوا یستمطرون الله دیرلر استسقا ایچون دعایه چیقدیلر معناسنه وفی المثل یحسب کل مطرًا یعنی مطر غیرییاغمور محتاج اولان زمینه ارض مستمطر دیرلر وفلان کمسنه دن احسان طلب اتدیم دیه جك یرده استمطرت فلانًا دیرلر وقعد وافی المستمطر دیرلر کشاده ومرتفع مکانده اوتوردیلر معناسنه وفلان کمسنه یه سوز سویلدیم باشینی اشاغی اکوب آلیق دورلدی دیه جك یرده کلمته فاستمطر دیرلر وبر کمسنه باشینی اشاغی اکوب محزون اوتورسه یعجبه بوبله ایدرسین دیه جك یرده مالك مستمطرًا دیرلر اسنثر بدمید بینی او بورنی قیجقلنوب آغسیردی وبورنندن اذی بچیقدی وسومکوردی معناسنه دخی کلور یقال استنثر المتوضئ صاحب مفاتیح دیدی که استنثار آندن عبارتدرکه صویی بوروه استنشاق اتدکدن صکره صویی ینه بوروندن نفسی ایله اخراج ایدرلر که نثره دن ماخوذدر که دابه نثبت نثره انسانه نسبت عطسه کبیدر ابن الانباری زاهرده دیدی که استنثر الرجل دیرلر صویی بورننه ادخال اتسه زیرا نثره عرب عندنده انف معناسنه در پس استنثر ادخل الماء فی نثرته معناسنه اولور انتهی مصنف اساس ده دیدی که نثر الحمار والشاة دیرلر آغسیروب بورنندن اذا یی اخراج اتسه استنثر دخی بو معنایه در ونثره دیدکلری کوککه نثره دیدکلری سحاب کبی اولمغله کویا اسد آنی بورنندن مخاط کبی القا اتدی ملاحظه سیله در وتحشوه وایکی بینیلف میاننده اولان فرجه یه نثره دیرلر انتهی مخفی اولمیه که نثره ایکی کوکب درکه میانلری بر قاریش مقداری بعیددر که دل میاننده بولوت پاره سی کبی بیاض کورینور استنسر کرکس شد آق باپا اولدی که نسرطیر مذکوردن عبارتدر که طاووق وقرغه قبیلندن یرتیجی قوشلور کبی مخلبی یوقدر نقط طیر ناشی واردر طاووق طیرناغی کبی ونسر البازی بمنسره دیرلر منقاری ایله آتینی بولدی معناسنه لکن منسر یرتیجی قوشك بورننده ومنقاد سائر قوشك بورننده استعمال اولنور وفلان کمسنه فلان کمسنه یه اذیت خالی دکلدر وهمیشه آنی تحقیر ایدر

واكا نصرت اتمز ديه جك يرده مانال ينقر فلو نا وينصره ويخذله ولا ينصره ديرلر وفى المثل ان البغاث فى ارضنا تستنسر بغاثك با سنده حركات ثلثه لغتدر اوفاق قوش معناسنه جمعى بغثان كلور يعنى طيور ضعيفه بزم ارضمزده نسر كبى قوى اولور ذليل وضعيف عزيز وعاجز قوى اولسه ضرب اولنور استنصره يارى خواست ازوى آندن نصرت طلب اتدى ويا غمور ياغمش موضعه ارض منصورة ديوب مطره نصرا طلاق ايدرلر فتح اطلاق اتدكلرى كبى استنظره مهلت خواست ازوى آندن مهلت طلب اتدى واستناه بنظرة ديرلر ويع سى يه اشترا اتسه استنفر بر اوركدى كه لازمدر استنفره برمانيدش آنى اوركوتدى كه متعدّيدر ودخى استنفر الامام الرعية ديرلر پادشاه رعايايه فارس وداجل چيقسونلر ديو فرمان اتدى كه نفير عام اتدى تعبير اولنور استنكر الامر انكار كرد كار را ايشى انكار اتدى وفى المصادر والتاج الاستنكار ناشناختن كه تركيده تانيمق وبيله ممك ايله تعبير اولنور پس انكار كرد عبارتى نشناخت معناسنه اولمق ملاحظه اولنور استهتر به مولع شد باو آكا مفتون اولدى وفى الاساس هو مستهتر به اى مفتون به ذاهب العقل ن استمعن فى الامر بوش كرد در كار ايشه جد وسعى اتدى وفى الاساس استمعن فى امره اى صلب وجد وطاشلى صلب موضعه امعن ديرلر وفلانك فسندنك راى مستحكم در ديو تعجب مقامنده ما امعن رأيه ديرلر استنجزه حاجت روا كردن خواست ازو آندن حاجت روا اتمك ايستدى استنجح معناسنه س استانس بصاحبه انس كرفت بيار خويش كندو رفيقى ايله انسيت اتدى ويقال اذا جاء الليل استانس كل وحشى واستوحش كل انسى نظم كريمده واقع حتى تستانسوا عبارتنده زجاج حتى تستاذنوا وابن جنى حتى تطلبوا الانس مراددر ديديلر وانس بشر معناسنه در مفردى انسى وانسى وجمعى اناسى كلور تقول لقيت الاناسى فلو مثل له ولا سى ش استخمش عليه سخت غضب كرفت بروى آكا زياده غضب اتدى ص استخلصه لنفسه بركزيدش از براى خويشتن آنى كندو نفسى ايچون اختيار اتدى استرخصت السلعة ارزان شمردم آنرا يعنى متاعى ارزان عد اتديم واوجوز اشترا اتديم معناسنه دخى كلور استنقص من الثمن كم كردن خواست از بها قيمتدن تنزيل واكسك اتمك طلب اتدى ض استعرض الناس هركه پيش آمدش بكشت از مردمان خلقدن هركيم اوكنه كلدى ايسه قتل اتدى استعرض الخوارج الناس ديرلر خوارج خروج اتدكده مسلم وكافردن هركيم كلدى ايسه قتل اتدى معناسنه ودخى استعرض ديرلر كلنه وكيمه راحسان اتسه واستعرض العرب ديرلر عربدن هركيمه مصادف اولورسك حاجتكى عرض ايله معناسنه ودخى استعرضته ديرلر هرنيه قادر ايسك عندكده اولانى كتور ديديم معناسنه استقرضه وام خواست ازو آندن قرض طلب اتدى استسلفت منه دخى

بومعنايه در

بومعنايه در استنهضه للامر برانكيختش براى كار ايش ايچون آنى تحريك ايدوب برندن قالدردى ط استنبط شيئا از خود بيرون كرد چيزى را كندودن برنسنه اظهار اتدى واستنبط الماء من البئر ديرلر قويودن صو استخراج اتدى معناسنه كه اول صويه نبيط ديرلر ودخى استنبط الرجل ديرلر رجل نبطى اولدى معناسنه ونبط ونبيط اولر قومدر كه بين العراقين باديه ده اولورلر خالد بن الوليد رض عبد المسيح بن بقيله دن سؤال اتدى كه سز عرب ميسز نبط ميسز ديو جواب ويردى كه عرب استنبطنا ونبيط استعربنا ايتوب من قرية كلامنده واقع اولديكى اهل عمان اصلنده عرب ايديلر صكره استنباط اتديلر واهل بحرين نبط ايديلر صكره استعراب اتديلر ظ استحفظه يادكرفت اورا آنى ازبر اتدى استظهر معناسنه ودخى استحفظته سرا ديرلر آندن سرى حفظ ايدوب افشا اتمامك طلب اتديم معناسنه استغلظ الزرع سطبر شد كشت اكين غليظ اولدى كه قالينلندى تعبير اولنور ودخى استغلظت الثوب ديرلر ثوب غليظ اولمغله اشترا اتمكدن فارغ اولدم معناسنه ودخى طعنه فى مستغلظ ذراعه ديرلر فلانك كسنه نك قول لينك قالين اولان موضعنه دورتدى معناسنه ع استبدعه بديع شمرد اورا آنى بديع وعجيب عد اتدى استبشع الطعام ناخوش شمرد خوردنى را طعامى لذتسز عد اتدى استبشعوا البهام فيه ديرلر برمكانده اوتوردقلرنده حقا تمسه لى واول خاتونه كه دبيشلرينى خلول ايله پاك اتمديكندن آغزنده رايحه كريهه ظهور اتسه آكا بشيع الفم ديرلر استبضع السلعة آخريانرا سرمايه كرد متاعى سرمايه اتدى بضاعه اول مالدركه صاحبى آنى تجارت ايچون بر ديار دن بر ديار كونده رر ابضعته مالى ديرلر مالى غيرى كمسنه يه سرمايه اولمق اوزره ويرسه واستبضعت مالى ديرلر كندو ايچون سرمايه اتسه قال واتك واستبضاعك الشعر نحونا كمستبضع تمرا الى اهل خيبرا مصرع ثانى مثل سائردر وكمستبضع تمرا الى هجر عبارتيله دخى روايت اولنوركه خيبر وهجر خرما معدنى در تركيده بوستانجى يه قلك مى صاتارسين ديجك يرده ضرب اولنور استجمعت اموره كرد آمدند كارهاى او آنك ايشلرى جمعيتلو اولوب پريشان اولمدى استجمع القوم كرد شدند مردمان قوم مرادده كلوب بريره مجتمع اولديلر واستجمع السيل ديرلر سيل هرطرفدن كلوب بريره جمع اولسه واستجمع الوادى ديرلر دره نك هربرندن صو آقوب بوش يرى قالمسه ودخى استجمع القوم ديرلر ذهبوا كلهم معناسنه استدفع الشوه وادافته بدى خواست از خداى حضرت الهدن شرك دفعنى طلب اتدى استرجع المصاب انا لله وانا اليه راجعون كفت مصيبت زده مصيبته مبتلا اولان كسنه يه عبارت مذكوره يى سويلدى ودخى استرجع منه الشئ ديرلر بر كسنه يه برنسنه ويروب ينه آلسه ورتجع مقطر ومنفعت معناسنه كلور وبو شرك معناسى

وقد فصلت ما يتعلق به فى باب الافعال فراجع اليه

وقد مر فى باب تفاعل

وقد مر فى باب الافعال

قد مر فى باب الافعال
ومر فى باب التفاعل

بو قدر دیه جك یرده ما هو الا سَجْعٌ لیس تحته رَجْعٌ دیرلر ورجیع حیوانات بجنسه
ومكرّر تكلم اولنان كلامه دخی دیرلر یقال ایاك والرجیع من القول اِسْتَرْقَعَ ثوبه
وژنك كردن خواست جامه اش را جامه سینه یامه اتمك طلب اتدی وفی الاساس
اِسْتَرْقَعَ ای طلب ان یُرْقَعَ وفی الصحاح استرقع الثوب ای حان له ان یرقع اِسْتَشْفَعَهُ
شفاعت كردن خواست اندن شفاعت اتمك طلب اتدی اِسْتَطْلَعَ رَأْیَهُ دیدبان
كردن خواست ان فكرش آنك فكرندن آگاه اتمك طلب اتدی یعنی بنی فكرینه مطلع
ایله دیدی اِسْتَقْرَعَ فَحْلَهُ كشنش خواست از برای كشتی آنك آیغرینی آیغورلك
ایچون طلب اتدی یقال استقرعنی فحلی فاقرعته ایاه یعنی بندن ناقه سینه آیغر
ایچون آیغورلیستدی بن دخی آیغوری آكا ویردیم اِسْتَقْطَعَهُ اَرْضًا بمقاطعه خواست
ازوی زمینی برزمینی آندن مقاطعه طریقیله طلب اتدی وقطایع اراضی خراجیه
برنوعدر واستقطعته ثوبًا دیرلر ثوبی خیاطه بچ قامتمه مناسب كس دیدیم
معناسنه اِسْتَمْتَعَ بِهِ برخوردار کرفت بآن آنكله بهره‌مند اولوب انتفاع اتدی كه
مُتْعَه انتفاع معناسنه‌در والمتاع كل ما یُسْتَمْتَعُ به ای ینتفع به اِسْتَنْقَعَ المَاءُ كرد
شدآب درگو صو چقورده مجتمع اولدی واول صویه كذلك صوی چوق اولان
قیویه نقیع دیرلر واول صونك جمع اولدوغی چقوره مَنْقَعٌ و مُسْتَنْقَعٌ دخی دیرلر
ودخی استنقع الصوت دیرلر ارتفع معناسنه واستنقعه فی الماء دیرلر فلانی
نسنه‌یی صوده ایصلتدی معناسنه وَاسْتَنْقَعْتُ فی الغدیر دیرلر نزلت فیه معناسنه
صو وقلتق ایچره حوضده غسل اتدیم دیمكدن عبارتدر اِسْتَفْرَغَ مَجْهُودَهُ
همه توانای خود كار بست جمله قدرتنی صرف اتدی كه بذل مقدور اتدی تعبیر اولنور
افراغ كاسه‌یی باش اشاغی ایدوب ایچنده اولان نسنه‌یی بالكلیه دوكمكدن عبارتدر
وقریش مستفرغ دیرلر سكرتمكده وسعنده اولانی اظهار ایدوب برو جهله تقصیر
اتمسه اَخْطَلَهُ شُعْبِی حقنده دیدی كه انا استفرغ من وعاء واحد وهو
یستفرغ من اوعیة شتی دیر ایدی كه مراد شعبی‌یی كثرت محفوظات ایله توصیفدر
ودخی استفرغ الرجل دیرلر طبیعتنده اولان فضلاتدن بدنی خالی ایدوب
تنقیه طلب اتدی معناسنه فـ اِسْتَأْنَفَهُ آغاز نهاد شی یكیدن باشلدی ابن
الانباری كلام مستأنف عبارتنك شرحنده دیدی كه كلام مبتدأ لم یتقدم
قبل هذا الوقت كاش انفدن مأخوذدر اول وقتده اوتلمسز اندن
ایچمدی معناسنه روضة انف دیرلر اول وقتده اوتلمسه آندن مواشیسی
دخی اتمدی معناسنه روضه اول هوا وموضعدر كه اوت وصوی اوله اكرصوی
واغاجی اولورسه حدیقه دیرلر روضه دیمزلر روضه‌نك جمعی رَوْضٌ ورِیاضٌ در
وهذه الارض انف من تلك الارض دیرلر شوارضك نباتی فلان ارضدن
مقدم ظهور ایدر معناسنه انتهی اِسْتَحْصَفَ الشَّیْءُ استوار شد چیز نسنه محكم
اولدی ورای مستحصف ای رزین ودخی استحصف علیه الزمان دیرلر اشتد

معناسنه وفی المثل قبل الضراط استحصاف الالیتین یعنی مقعدینی محكم طوتمق
ضرطه‌دن اوّل كركدر برایشه مباشرت اتمزدن اوّل تداركك كورولمك كرك
دیه جك یرده ضرب اولنور اِسْتَحْلَفَهُ سوكند خواست ازو آندن یمین طلب اتدی
یمین آندن ایچ دیدی اِسْتَخْلَفَهُ خلیفه كردش آنی خلیفه اتدی كه مراد سلطان
اعظمدر ودخی اِسْتَخْلَفَهُ دیرلر فلان كسنه‌یی مقامنه قائم مقام اتدی كه كندی
یرینه قودی تعبیر اولنور ودخی استخلفه دیرلر آندن قائم مقام اتمك طلب
اتدی معناسنه ودخی استخلف دیرلر صو چیقاردی معناسنه استقی كبی وتقول
والحی خلوف دیرلر فلان قوم فلان قبیله‌یه شبیخون اتدیلر اول وقتده قبیله‌ده
سقالردن غیری كسنه لیوق ایدی معناسنه اِسْتَرْدَفَهُ از پس نشاندن خواست
ازوی آندن آردینه اوتورتمق طلب اتدی یعنی بنی دابه‌نك آردینه آل دیدی
اِسْتَسْلَفَهُ دَرَاهِمَ سلف خواست ازوی درمها آندن بر آقچه سَلَم طلب اتدی
اِسْتَشْرَفَ الشَّیْءَ نیك نكریست چیز را برنسنه‌یی كركی كبی باقدی اول وجه
اوزره كه باشینی یوقاری قالدیروب والدینی قاشلرینك اوزرینه كونشدن
كولكه اولور كبی وضع اتدی اِسْتَصْرَفَهُ كردانیدن خواست او را آنی دوندروب
دفع اتمك طلب اتدی یقال استصرفت الله المكاره یعنی حضرت الله‌دن مكارهك
صرف ودفعنی طلب اتدیم اِسْتَضْعَفَهُ سست شمردش آنی ضعیف عد اتدی ودخی
اِسْتَضْعَفْتُهُ دیرلر آنی ضعیف بولدم معناسنه وفی الاساس اِسْتَضْعَفْتُهُ ای وجدته
ضعیفا فركبته بالسوء اِسْتَطْرَفَهُ طرفه شمرداو را آنی طرفه وعجیب عد اتدی
وَهِیَ الطُّرْفَةُ معروفدر كه یكی پیدا اولمش عجیب اشیادن عبارتدر ودخی
استطرفته دیرلر بن آنی یكی پیدا اتدیم اولدن یوق ایدی معناسنه ویكی یكی شوهرم
واران خاتونه طرفه دیرلر اِسْتَعْرَفَهُ آشنایی داد او را آكا آشنالك ویردی یعنی
كندویی تعریف ایدوب بلدردی وفلان كسنه‌نك حضورینه تبدیل جامه ایدوب
واردقده بنی بیله مدی صكره كندیمی بلدیردیم اودخی آشناجیقدی دیه جك یرده
اَتَیْتُ فلانا متنكرا ثم استعرفت دیرلر اِسْتَعْطَفَهُ مهربانی كردن خواست ازوی
آندن مرحمت اتمك طلب اتدی اِسْتَنْظَفَ الخَرَاجَ همه خراج راستد خراجی بالتمام
آلوب پاك ایلدی واستنظف الشیء دیرلر نسنه‌یی بتمامه آلوب سیلدی سوپوردی
پاك اتدی كه نظافت پاكلك ونقاوت معناسنه‌در وبعض اهل لغت دیدیلر كه استنظف
الخاج ضاء مجمه ایله درخطا مجمه ایله دكلدر استنصف الفصیل ما فی الضرع
دیرلر فصیل مرده اولان سودی بتمامه برقطره ترك اتمدی معناسنه ودخی استنظفه
دیرلر فلان نسنه‌یی نظیف عد اتدی معناسنه اِسْتَنْكَفَ مِنْهُ ننك داشت ازوی
آندن عار اتدی ق استحمقه احمق شمردش آنی احمق عد اتدی اِسْتَرْزَقَهُ روزی
خواست ازوی آندن رزق طلب اتدی یقال استرزق الله بر زقك یعنی رزقی
حضرت الله‌دن ایسته كه سكا رزق ویرسون حكایت اولندی امام فخر رازی محمد

لغت آیغور فارسی وتركیده تخمه‌لك آتی
ایچون حفظ اتدكلری اركك حیوانه
دیرلر

واستقرعت البقر ای طلبت الفحل

وقد مر فی باب فتح

والبقع القاع

كذا فی التاج

خوارزمشاهه یعنی صلحایه احسان رجاسیله برور قباره یه شوجه اوزره تحریر ایدوب
رَفَعْتُ قصتی الی الله قبل ان ادفع الیک • وطلبت منه حاجتی بیدلک • فان اعطیتها فانه
هو المعطی وانت المشکور • وان منعتها فهو المانع وانت المعذور **اِسْتَطْلَقَ بَطْنُهُ** روان
شد شکم او آنک قارنی آقیجی اولدی که بوره‌کی کندی ولینت چکدی تعبیر اولنور •
ودخی استطلق الرّاعی ناقه دیرلر شبان کندو حلب اتمک ایچون مرعی ده برناقه
آیروب سائر ناقه‌لر ایله حلب اتمسه **اِسْتَغْرَقَ الشَّیْءَ** همه چیزرا گرفت نسنه‌یی
بتون طوتدی یعنی بتون اجزاسی استیعاب اتدی مثلا استغرق الدّهن الثّوب دیرلر
یاغ ثوبک جمیع اجزاسنه سرایت اتدی معناسنه ودخی استغرق فی الضحک
دیرلر استغرب معناسنه **اِسْتَغْلَقَ عَلَیْهِ الْکَلَامُ** فرو بسته شد بروی سخن
سوز آنک اوزرینه باغلو ندی یعنی حصر اولوب تکلمه قادر اولمدی اِسْتَلْحَقَ
الصّبیَّ دعوی کرد که این کودک آن منست دعوی اتدی که بو صبی بنم ولدمدر
دیو که اول ولیده دعیّ وملحق ومُلْصَق دخی دیرلر که ترکیده اوغللق تعبیر اولنور
یعنی بنم اوغلومدر دیو دعوی اتدی **اِسْتَنْشَقَ الْمَاءَ** آب بینی واکشید
صویی بورنه چکدی واستنشقت الرّیح دیرلر رایحه شمّ اتسه ابن السّکیت دیدیکه
نشوق اول سعوطدر که بورونک دلوکلرینه وضع ایدرلر **اِسْتَنْطَقَهُ** سخن گفتن
خواست ازوی آندن سوز سویلک طلب اتدی یعنی سوز سویله دیدی کَ
**اِسْتَدْرَکَ عَلَیْهِ الشَّیْءَ** دریافت بروی چیزرا نسنه‌یی آنک اوزرینه فهم
اتدی مثلا برکلامی تکلم اتدکده آنده خطا اتدیکنی فهم ایدوب اول خطانک
چاره سینی کردی وفی الاساس تدارک خطاء الرّأی بالصّواب • واستدرک که
واستدرس علیه قوله **اِسْتَمْسَکَ بِهِ** چنک زد بروی آکا یاپیشدی اِسْتَمْسَکَتْ
دافع عن الدّابّة دیرلر دابّه‌نک صیرتنده زمینه دوشمک خوفندن کرکی کبی اوتوردی
وبک یاپیشدیم معناسنه • وفی المثل لا تمسک فیما لا تستمسک • احسانی محلندن
غیری موضعه وضع اتمه دیه‌جک یرده ضرب اولنور • وفی مثل آخر استمسک فانک
معد وبك یعنی بك یاپیش زیرا سنی قوشدوردلر تحذیر مقامنده ضرب اولنور •
یعنی قضاسی همیشه سوق ایدوب حفرهٔ هلاک جانبنه سوق مکیندر • حسن
بصری دیدیکه اول کسنه که آنک مطیه‌سی لیل ونهار اوله البته مقامنده طوردر
ایکن آنی یورودیرلر وشُرَیح طاعوندن فرار ایدن جماعته دیدیکه انا
وایاهم من طالب لقریب یعنی سز وبز بزی طلب ایدوب آراینه قریب کویا
فرار ایدنلر طالبک اوزرینه اوغرار **اِسْتَهْلَکَ** هلاک کردش آنی هلاک اتدی
اهلک معناسنه وانا مُسْتَهْلِکٌ فی مودّتک دیرلر سنک محبتکده حرص وتهالکم واردر
معناسنه واستهلکت فیه دیرلر برنسنه‌ده مجدّ وعجول اولسه آل **اِسْتَبْدَلَ الشَّیْءَ**
**بِالشَّیْءِ** بدل کرد چیزرا بچیز نسنه‌یی نسنه‌یه بدل اتدی اِسْتَبْسَلَ لِلْمَوْتِ تن در
نهاد برلک هلاکه کندویی تسلیم اتدی یعنی جنک یرده قتل اتمکدن وقتل ولونمقدن

المحکم

المحکم وبسالة شجاعت معناسنه در وکریه الوجه اولان کسنه‌یه بسیل دیرلر • ه
اِسْتَثْقَلَهُ گران شمردش آنی آغیر عدّ اتدی ویقال انت مستثقل یستثقلک النّاس قال
انا ثقیل فثقلت اصبروا • یخف الثّقیل علی من صبر • یطیب الجلوس لثقل
الثّقیل • کطیب الهریس بلحم البقر • اِسْتَجْهَلَهُ نادان شمرد اوزا آنی جاهل عدّ اتدی
واستجهلت الرّیح الغُصْنَ دیرلر ریح بداغی تحریک معناسنه وفی المثل
نزا القرآن • استجهل القُرآن فراد ولد بقر وحشی معناسنه در یعنی فراد بربیوی
نزوان اتدکده سائر فرادلر آنی کوروب نزوان ایدرلر قرین سودک صحبتندن
احتراز لازمدر • زیرا قرین قرینک خوییا ایله خو بلنور دیه‌جک یرده ضرب
اولنور وفی الحدیث من استحمل مؤمنًا فعلیه اثمه یعنی من حمله علی الجهالة
بان حمله علی ان یغضبه **اِسْتَرْسَلَ اِلَیْهِ** گستاخی کرد بروی آکا گستاخلق اتدی
وفی الاساس ومن المجاز انا استرسل الی فلان ای انبسط ودخی استرسل الشّعر
دیرلر صاچ اشاغی صارقدی معناسنه وشودابه‌نک سیری بطیئدر دیه‌جک
یرده فی مشیته هذه الدّابّة اِسْتِرْسَال دیرلر استرعلت الغنم اغنام یکدیکر
قرا شدند کوسفندان قیونلری بری بری آردنجه یوریدیلر ودخی استرعل
الرَّجُلُ دیرلر مقدّمة الجیش ایله چیقدی معناسنه که چارخاجی تعبیر اولنا نجاعته
رعیل دیرلر اِسْتَشْعَلَتْ بدزبان وسایطه شدن خاتون موذیه ودلی اناب اوله یکه
مراد سعلاته تشبیه در که سعلاغولک زیاده خبیثیدر یقال اعوذ بالله من هذه
السّؤالی که مراد نساء صخّابه در واستکلبت المرأة دخی بر معنایه قریب در که مراد
کلبه تشبیه در اِسْتَسْهَلَهُ آسان شمرد اورا آنی آسان عدّ اتدی **اِسْتَعْجَلَهُ** شتافتن
خواست ازوی آندن سرعت اتمک طلب اتدی یعنی عجله ایله دیدی که متعدّیدر
**اِسْتَعْجَلَ بِنَفْسِهِ** خرد بشتافت کندو عجله اتدی که لازمدر یقال المتأنی یبلغ
دون المستعجل ودخی استعجل دیرلر تقدّم **اِسْتَعْمَلَهُ** کار کردن خواست ازوی
آندن ایش ایشلمک طلب اتدی اِسْتَغْسَلَ الثّوب بشوی آمد جامه جامه غسل
اولنمغه کلدی یعنی چرک آلود اولمغله غسل اولنمه‌سی قریب اولدی اِسْتَفْحَلَ الامر
بزرک شد کار ایش بیوک اولدی وفی الاساس استفحل الامر ای تفاقم • استفسله
ناکس شمرد اورا آنی فرومایه عدّ اتدی وعرب هر دیدی اولان نسنه‌یه فسل دیرلر
**اِسْتَقْبَلَهُ الْقِبْلَةَ** روی
یقال النّاس قد فسدت نیاتهم وفسلت اماناتهم اِسْتَقْتَلَ تن برلک نهاد غایة شجاعتندن
بقبله کرد یوزینی قبله‌یه اتدی
کندویی هلاکه تسلیم اتدی ومقتول اولمقدن المحکمدی **اِسْتَکْمَلَهُ** تمام کردش
آنی تمام اتدی اکملته معناسنه **اِسْتَمْهَلَهُ** مهلت خواست ازوی آندن مهلت
ایستدی وفی المثل مهلًا وقد فبقد مرة قلیله مهلت ویردیه‌جک یرده ضرب
اولنور اِسْتَنْبَلَهُ تیر خواست ازوی آندن اوق طلب اتدی یقال استنبلنی
فانبلته اِسْتَنْتَلَ درپیش شد تقدّم اتدی استنتل من الصّف دیرلر

صف ده جماعته تقدم اتسه واستنتل للامر دیرلر بر ایش ایچون مهیا اولسه اَسْتَنْجَلَ
المکان برچشمه شد جای مکان چوق چشمه لو اولدی نجل نمین اوزرینه چیقان
صو معناسنه در ودخی تَنَجَّلَهُ تَنْجِلَةً دیرلر آیاق اوجی ایله دپدی معناسنه یقال
من نجل الناس نجلوه ومن نجلهم نجلوه اِسْتَنْزَلَهُ من الحِصْنِ فروده آورد نز
از بناگاه آنی قلعه دن اشاغی ایندردی واستنزل عن رتبته دیرلر رتبه سندن
تنزل اتدی اِسْتَنْصَلَهُ بیرون کردش آنی طشره چیقاردی اِسْتَنْصَلَ الهَیْفُ البُسْفاءَ
دیرلر دبج حاره بنداپك قیلچیغنی دوشوردی معناسنه مـ اِسْتَبْهَمَ عَلَیْهِ الأَمْرُ
بسته شد بروی کار ایش آکا مشکل ومغلق اولدی وسمتی معلوم اولمیه نسنه یه
مُبْهَمْ دیرلر واول کسنه که زیاده شجاعتندن رستمندن وار ایله جنگی بیلنمیه
آکا بُهْمَة دیرلر وَأُسْتُبْهِمَ علیه دیرلر خلق آنك اوزرینه حرکت ایدوب اوشوندیق
اندیلر معناسنه اِسْتَحْرَمَتِ الشّاةُ بکشن آمد کو سپند ماده دیشی قیون قوچه
طالب اولدی وهرچاتال طرناقلی حیوان اركکه طالب اولسه اِسْتَجْرَمَتْ وشاةٌ
وبقره مستحرمة وحرماء دخی دیرلر وحاله مذکوره قیونده اولدقده حَرَما
وناقه ده اولدقده هَبَعَة دیرلر اِسْتَحْکَمَ الشَّیْءُ استوار شده چیز نسنه محکم
اولدی یقال احکم الشیء فاستحکم وفی الاساس استحکم علیه سلومه ای التبس
اِسْتَرْحَمَهُ بخشایش خواست ازوی آندن مرحمت طلب اتدی استعطفه معناسنه
اِسْتَسْلَمَ لِأَمْرِهِ کردن نهاد بفرمان او آنك امرینه امتثال وفرمانه اطاعت اتدی
اِسْتَطْعَمَهُ خوردنی خواست ازوی آندن طعام طلب اتدی ودخی استطعمت
الفرس دیرلر آتدن زیاده سکرتمك طلب اتدیم معناسنه بناء علی هذا بیهقی
ان استطعمکم الامام فاطعموه حدیث شریفنده دیدی که استطعام مذکوردن
مراد استفتاحدر یعنی امام قراءت ده حصر اولوب سزدن فتح طلب ایدرسه
فتح ایدیك وفی المثل اعجز من مستطعم العنب من الدفلی قال الشاعر
ـه هیهات جئت الی دفلی تحرکها • مستطعماً عنباً حرکت فالتقط • من حیث المضرب
اعجز من جانی العنب من الشوکة مثلنه قریبدر اِسْتَعْجَمَ الکَلامُ بسته شد
سخن سوز باغلاندی یقال سألته فاستعجم عن الجواب یعنی آندن بر نسنه
سؤال اتدیم جوابدن عاجز اولوب سکوت اتدی وبر کسنه که یازدیغی کتابك
معناسی فهم اولنمیه اول کتابه أَعْجَمْ دیرلر وبر کسنه بر کسنه یه راست گلوب
بر سی برکره گورمشم گبی خیالمه گلور دیه جك یرده تعجمك عیبی دیرلر
اِسْتَعْصَمَ پارسایی کرد زاهدلك اتدی یقال دعی الی مکروه فاستعصم یعنی
فلان کسنه‌یی بر مکروه ایشه دعوت اتدیلر اول مکروهدن ابا ایدوب عصمت
طلب اتدی واستعصم بقربوس سرجه دیرلر اکر قاشینه بلك یاپشدی
یره دوشمك خوفندن معناسنه اِسْتَعْظَمَهُ بزرگ شمردش آنی عظیم عد اتدی
یقال سمعت خبراً فاستعظمته ودخی استعظمت الامر دیرلر انکره معناسنه

وما یعظمی

وما یعظمی کذا دیرلر بنی فلان نسنه قورقوتمز وبر آندن المحکم معناسنه ودخی
اِسْتَعْظَمَ دیرلر تکبر اتسه تعظم گبی اِسْتَعْلَمَهُ آگاه کردن خواست ازوی آندن خبردار
اتمك طلب اتدی که اعلام ایله دیدی معناسنه در اِسْتَغْرَمَتْ تنك کردگشش دارد
بدارو علاج ایله خاتون فرجنی طار اتدی که اول دارویه فرام وخاتونه مُسْتَفْرِمَة
وفرماء دیرلر استفربت دخی بو معنایه در ودخی اِسْتَفْرَمَتْ دیرلر حیض حیضده
فرجنه بز پارهسی وضع اتسه واول بزه فرامه دیرلر وعرب شتم اتدکده یا ابن المستفرمة
بعجم الذبیب دیرلر اِسْتَقْدَمَ در پیش شد ایلرو دیمی مقدم اولدی یا مقدم
اولمق طلب اتدی اِسْتَقْدَمَهُ فا پیش کردش آنی تقدیم اتدی وفی المثل اِسْتَقْدَمَتْ
رحالتك استقدمت تقدمت معناسنه در رحاله اول آبردر که اغاجی اولمز
مجنب آنی آت سکرتمك ایچون ایدرلر بر کسنه یه عجله ایله شر اصابت اتدرمك
مراد ایدن کسنه حقنده ضرب اولنور اِسْتَقْسَمَهُ بخش کردن خواست ازوی آندن
حقنه حصه اتمك طلب اتدی ازهری اِسْتِقْسام لفظنك معناسی شو وجهله
بیان اتدی که حضرت الله بزم ایچون قسمت اتدیکی اشیایی طلب درکه اول اشیا
بزدن غایبدر وبز آکا مطلع دکلز • حیوة • وموت • وسعادت و شقاوت گبی
وقسم نصیب معناسنه در ودخی استقسمه دیرلر آندن یمین طلب اتدی استحلفه
معناسنه اِسْتَکْتَمَهُ السِّرَّ راز پوشیدن خواست ازوی آندن سری صاقلامق
طلب اتدی اِسْتَلْحَمَ گوشت خواست ازوی آندن آت طلب اتدی واستلحم الرجل
دیرلر روز جنگ ده دشمن اطرافنی احاطه ایدوب بر وجهله مخلص بولمدی
معناسنه وبر کسنه بر مشکل ایشه مبتلا اولسه اِسْتَلْحَمَهُ الخَطْبُ دیرلر واستلحم
الطریق دیرلر یول ایلدی معناسنه اِسْتَلْأَمَ الرَّجُلُ زره پوشید مرد رجل
زره گیدی که لامه درع معناسنه در واول کسنه یه مُلْأَمْ واسلأم الرجل الخال
لابنه دیرلر فلان کسنه قوم لئامدن تزوج اتسه قوم کرامدن تزوج اتسه
استکرم الخال لابنه دیدکلری گبی اِسْتَلْهَمَهُ اللهُ الصَّبْرَ شکیبایی درد لش افکنده
خواست از خدا حضرت اللهدن قلبنه صبر الهام والقا اتمك طلب اتدی
ن اِسْتَأْذَنَ فِی الأَمْرِ دستور خواست ازوی درکار ایشده آندن اذن
طلب اتدی اِسْتَأْذَنَ عَلَی الأَمِیرِ درآمدن خواست بامیر پادشاهه کیرمك
طلب اتدی یقال استأذنت علیه فحجبنی الآذن قال ابوجعفر منصور استأذن
العقل علی الحظ فحجبه صلاح صفدی دیدی که عبارت مذکوره جوامع الکلم
قبیلندندر یعنی هرکسك رزق ونصیبی عقلیله قیاس ایله دکلدر ونعم ما قبل
فیه ـه من غبی غنی ومن فقیه فقیر • دیر اکلوم سابق دلالت ایدر که
رزق ونصیب امیر مخدوم وعقل مأمور خادم اوله زیرا عقل رزقك فرصتنه
گلدی وآق ماتی دن شریف اولدیغی ظاهردر وخدمتنه واصل اوله مدیغنده
استیذان اتدی واذن طلب ایدن اذن طلب اولنا ندن ادنی اولور • وحفظ

ولیلی شامی رضی الله عنه ‌ولئن بالکیل الغنی لوجدتنی • بنجم الثریا لکرمن دونها ناجح مع الغنی
اهل المغرب • فانظر ای نعمة دعیتها • سمعت باذن صحوتنا عندها
عن وقوف الفضل اولادی هنوقنا عنده • ورد مقتضی ـه

تعبیر لائمه

عقله اذن ویرمدیکی حظلك قوی اولدوغنه دلیلدر وبعض حکما دیدیلر که حظ
عقله دیدی که ان شئت سرواه شئت اقرفانی مستغن عنك وفی النوابغ للمنفر
خیم المتقص والجد طنیبه وساق الفضل والجد جنیبه وعن علی بن موسی الرضا
ثلثة موکل بها ثلثة تحامل الایام علی ذوی الادوات الکاملة واستیلاء الحرمان
علی المتقدم فی صنعته ومعاداة العوام لاهل المعرفة اِسْتَأْمَنَهُ امان خواست ازو
آنده امان طلب اتدی اِسْتَبْطَنَهُ در نهان داشت اوراآنی صاقلودی اِسْتَحْسَنَهُ
نیکو شمردش آنی کوزل عد اتدی وفی الاساس صَرْفُ هذا استحسان والمنع قیاس
اِسْتَخْشَنَهُ درشت شمردش آنی خشن عد اتدی اِسْتَرْهَنَهُ گرو خواست ازوی
آندن رهن طلب اتدی اِسْتَسْمَنَهُ فربه شمردش آنی سمونز عد اتدی ودخی استسمنه
دیرلر آندن صغیر وفربه یاغی طلب اتدی معناسنه اِسْتَقْرَنَ الشیءُ نزم شد
چیز نسنه یرمشاق اولدی استمکن دست یافت قادر اولدی وفی الاساس
مَکَّنْتُهُ من الشیء فتمکن واستمکن هم اِسْتَکْرَهَهُ کره داشت اورا آنی کریه طوتدی
یعنی طبیعتنه خوش کلمدی وفی الصحاح کره نقیض حب اِسْتَنْزَهَ مِنَ الْبَوْلِ خویشتن
پاك کرد از شاشه بولدن کندوسنی پاك اتدی که نزاهة پاکلك معناسنه در
اِسْتَنْقَهَهُ آگاه کردن خواست ازوی آندن خبردار اتمك طلب اتدی استفهمه
معناسنه یقال فقهت الشیء ونقهته فهمته اِسْتَنْکَهَهُ نکهه کردن خواست ازوی
آندن نکهه دیمك طلب اتدی مثلا شرب خمر ایدن کمسنه نك آغزنده شراب رایحه سی
وارمیدر یوقمیدر بلمك ایچون آکا هه دی دیو سویلدیلر اساس ده در
استنکهت الشارب ای شممت ریح فمه دیدی المضاعف من هذا الباب
ب اِسْتَتَبَّ الامْرُ راست شد کار ایش مستقیم اولدی واستتب الطریق
دیرلر یول ایشلك وسموللتلو ولسه مخفی اولمیه که تب هلوك وخسارت
معناسنه در برکمسنه برکمسنه یه شتم ده افراط وهلوك ایله بددعا اتدی
دیه جك یرده اوسعه تبا تبا دیرلر وتب الرجل دیرلر بیراولدی معناسنه
یقال کنت شابا فصرت تاتا که فقه شبابی تبا به تشبیه واستتباب طلب
تباب معناسنه در ومعلومدر که برنسنه تمام ومستقیم اولمدقجه خراب اولمز
وخرابی طلب اولنمز پس استتب الامر عبارتی امر مستقیم اولدی معناسنه
دلالت اتدیکی التزام طریقی ایله در زیرا تمام واستقامت ایله خراب اولمق
میاننده تلازم عادی واردر فافهم هذا فانی وجدته فی بعض تألیفات
المصنف بعبارة غامضة والحمد لله اِسْتَحَبَّهُ دوست داشت اورا آکا محبت
اتدی ودخی استحبه دیرلر اختیار اتدی معناسنه قال الله تعالی واستحبوا
الکفر علی الایمان ای آثروه اِسْتَطَبَّ لِوَجَعِهِ علاج خواست در دخویش را
کندو دردینه علاج طلب اتدی قال لکل داء دواء یستطب به الا الحماقة
اعیت من یداویها اِسْتَحَثَّهُ برانگیختش آنی ترغیب اتدی استحث الجرح





پاك کرد جراحت از پلیدی وعلاج کرد وی را یاره نك ایچنده اولان مرداری
پاك ایدوب آکا علاج اتدی واول مرداره غثیثه دیرلر دا اِسْتَبَدَّ بِرَأْیِهِ بخودی خود رائی
شد وکندو یه برد ای اتدی یعنی رأینده متفرد اولدی واستبد بامره دیرلر آنك
رایی امیرك رأینه غالب اولوب امیر آنك رأینده غیری رأیه متابعت اتمسه
ودخی استبد الامر بفلان دیرلر ایش آکا غالب اولوب ضبطنه قادر اولمسه
وفی المثل الدهر اَذْوَدُ مستبد یعنی دهرلئیم المعامله در وکندو ایشنه
غالب در مراد دهر ایشی سکونت اوزره اجرا ایدر بر وجهله که کمسنه نك عقلی
آنی ادراك اتمز دیمکدر یاخود امرنده مستقل واجراسنه قادردر اِسْتَجَدَّ الشیءَ
نوکرد چیزرا نسنه یی یکی اتدی صیره جدیدا معناسنه که متعدیدر اِسْتَجَدَّ
بِنَفْسِهِ خود نوشد چیز نسنه کندو یکی اولدی کلازمدر اِسْتَحَدَّ موی
زهاردا بستره قاصیفنك قیللی تراش اتدی ودخی حدد السکین واستحده دیرلر
بچاغی کسکین اتدی معناسنه اِسْتَرَدَّ الشیءَ باز پس کردن خواست چیزرا
کرو به رد اتمك ایستدی نسنه یی واسترده الشیء دیرلر نسنه یی آندن کرویه
رد اتمك طلب اتدی واسترده یه مردوده دیدکلری صابینه رد اولندیغی ایچوندر
استعد له آماده شد برای او آنك ایچون حاضرلندی اِسْتَمَدَّهُ یاری خواست
ازوی آندن مدد یعنی یاردیم طلب یقال استمدوا الامیر فامدهم اِسْتَمَدَّ مِنَ
الدَّوَاةِ مداد ستد از دویت دوات دن مرکب آلدی وفضلت ما یتعلق بهمزه
المادة فیما سبق بما لا مزید علیه فلیراجع ثمه اِسْتَلَذَّهُ بامزه یافتش آنی
لذتلو بولدی ودخی لذیذ عد اتدی معناسنه کلور استجن له برده نهاد اورا
آکا مطیع اولدی وفی الاساس اِسْتَجْبَذَتْ لفلان ای انقدت له که ترکیده
بیکه یکزیره کتدیم تعبیر اولنور اِسْتَدَرَّتِ الرِّیحُ السَّحَابَ باد از ابر روفت
آورد باد از ابر یل بولوتدن یغمور چیقاردی واستدر نعمة الله بالشکر
یعنی شکر سببی ایله حضرت الهك نعمتی جلب واستفاضه ایله وفی الحدیث
استدروا الهدایا برد الظروف وفرس مستدر دیرلر کثیر الجری معناسنه
واول فرسه درید دیرلر وفی المثل دُرِّی دُبَسْ چوق سویلیجی کمسنه حقنده
ضرب اولنور ابن الاعرابی دیدی که عرب هواده یغمور علامتی کوردسه لر
بوکلومی تلفظ ایدرلر ودبسه سیاهه مائل قیرمزی قو یا سیاه کورد وب
سمایه خطابا ای دبس یاغمور یاغدیر دیرلر ودخی استدرت المعزی دیرلر
کچی تکه یه طالب اولسه بعضیلر ذال معجمه ایله استذرت دخی بو معنایه در
دیدیلر اِسْتَسَرَّ الْقَمَرُ ناپدید شد ماه آی کورونمز اولدی وهر آیك آخرنده
بر کیجه یاخود ایکی کیجه که آندن آی کورونمز آکا سَرَرُ الشهر وسرار
وسرار دخی دیرلر ودخی استسر الامر دیرلر خفی معناسنه ووقفت
علی مستسره دیرلر آنك اخفا اتدیکی نسنه یه مطلع اولسه ودخی تسررت

زیاده من النسخ الصحیح

جادیۀ دیرلر جاریه‌یی تسری اتدیم تسرّیت کبی که آصلنده تسرّرت ده رایی یایه تبدیل
ایدوب تسرّیت دیدیلر اخفش دیدی که تسری سروردن و بعضیلر سِرّ دن مأخوذدر
دیدیلر وفلان کسنه‌نک صیرتنی قاشیسه‌لی ومحظوظ اولسه هو یتساقالی ذلک دیرلر
اِسْتَقَرَّ فِي الْمَكَانِ آرام گرفت درجای مکاننده قرار طوتدی یرلشدی تعبیر اولنور
قرّ معناسنه ولوکسنه مستقرّ ومکانه مستقرّ دیرلر اِسْتَمَرَّ مَرِیرُهُ استوار شد
قونش آنک قوتی محکم اولدی ورجل ذومرّة ای قوة ودخی استمرّ الامرُ دیرلر
مرور ایدوب کچدی معناسنه مرّ کبی واستمرّت المرأة بالحمل دیرلر خاتونه حملی
وار ایکن استثقال ایتمیوب قالقوب اوتوروب یورییه‌کی قادر اولدی معناسنه
واستمرّ الامرُ دیرلر همیشه اولسه ویقال هذه عادة مستمرّة ودخی استمرّ المذنب
دیرلر توبه اتدی وصالح اولدی معناسنه وفتلی محکم اولان ایپه مُرّة ومَرِیرة ومَرّ
دیرلر ودخی استمرّ الشیءَ دیرلر نسنه‌یی آجی عدّ ایلسه نْ اِسْتَحْزَ الزَّرْعُ بدرو
آمد کشت اکین بیجلمکه کلدی ووقت حصادی اولدی استمرّ الشیءُ محکم شد
بچیز نسنه محکم اولدی واستمرّ بالعلیل دیرلر وجعی مشتد اولوب عقلی
مغلوب اولسه واستمرّ بفلان دیرلر هرخصوصده آکا مغلوب اولسه واستمرّ
فلان بحقی دیرلر غلبتی معناسنه اِسْتَفَزَّ الْخَوْفُ بی آرام کرد اوراترس خوف
آنی قرارسز اتدی والفزّ الخفیف سّ اِسْتَخَسَّهُ خسیس شمردش آنی خسیس عدّ
اتدی استخسّ حظّهُ دیرلر نصیبنی آز عدّ اتدی یعنی آز سندی معناسنه شّ
اِسْتَغَشَّهُ خاین شمردش آنی خاین عدّ اتدی ویقال ما نصحتُ احداً الا استغشّنی
وتقول ما هم الا قوم غشاشة ایدیهم بالخیانة دشاشة ومخلوط اولان
شیئه مغشوش دیرلر یقال طعام فلان مغشش اعلاه یابس واسفله مرشوش
صّ اِسْتَخَصَّهُ لِنَفْسِهِ خاصه کردش مرخویشتن را آنی کندو ایچون مخصوص
اتدی استخلصه دخی بو معنایه‌در استقصّه قصاص کردن خواست ازوی
آندن قصاص اتمک طلب اتدی ضّ استبضّ معروفه اندک اندک عطیه‌اش
بگرفت آنک احسانینی آز آز استخراج اتدی بضّ الماءُ دیرلر صو آز آز آقسه
وفی المثل ما یبضّ حجرُهُ فلان کسنه برمرتبه بخیلدر که حجری یعنی حجر کبی
اولان کفی عرق دین اولمز دیه جك یرده ضرب اولنور اِسْتَقَضَّ مضجعه درشت
یافت خوابگاه اورا آنک دوشکی قاتی بولدی گویا آکا قضض یعنی
چاقیل طاشی دوکولدی استنضّ حقّه اندك اندك گرفت حق خودرا
حقّی شیئاً بعد شیءٍ اخذ اتدی ونضّ بضّ معناسنه‌در طّ اِسْتَحَطَّ مِنْ ثَمَنِ
السِّلْعَةِ کم کردن خواست از بهاء اخریان متاعك قیمتندن تنقیص طلب اتدی
یقال اشتری سلعةً فاستحطّ من الثمن مائةً فّ اِسْتَخَفَّ الشَّیءَ سبك
شمرد چیز را نسنه‌یی خفیف عدّ اتدی اِسْتَخَفَّ بِالرَّجُلِ خوار دست
مردرا رجلی استخفاف وتحقیر اتدی اِسْتَخَفَّ الْخَوْفُ بی آرام کرد اورا بیم



خوف آنی بی قرار اتدی که خوفندن اضطرابه دوشدی تعبیر اولنور ودخی استخفّه
دیرلر فلان نسنه‌نك خفتنی طلب اتدی معناسنه اِسْتَدَقَّ الامرُ راست شد کار
ایش مستقیم اولدی استتبّ معناسنه ودخی خذّمّا استدق دیرلر سکا ممکن وآسان
اولانی اخذ ایله معناسنه استطفّ دخی بو معنایه‌در وفی التاج وفی الحدیث
فاستدفّ بها ای حلق عانته بالموسی واستأصل خلقها اِسْتَشَفَّ الثَّوْبَ بکشاد
جامه‌را در روشنایی تا بنگرد که عیب دارد یانه جامه‌یی آیدنلغه آچدیکه عیبی
وارمیدر دیو قیدر بلمك ایچون وثوبٌ مُسْتَشِفٌّ دیرلر غایت رقتندن برطرفندن
طرف آخری کورونسه ودخی استشفّ ما فی الاناء دیرلر کاسه‌نك ایچنده اولان
صوبی تماماً ایچدی معناسنه اِسْتَعَفَّ عَنِ الْمَسْأَلَةِ پرهیز کردان خواستن سؤالدن
پرهیز اتدی اِسْتَكَفَّ النَّاسَ دست سوی مردمان بازید بکه‌ای خلق طرفنه
دیلنجیلك ایله آل اوزاتدی واستکفّ الثوب دیرلر ثوبك کنارینی خیاطت اتسه که
آکا خیاطهٔ ثانیه دیرلر زیرا خیاطة بعد الشّلّ در واستکفّ الناس حوله دیرلر
برکسنه‌نك اطرافنه خلق حلقه اولدیلر معناسنه واستکفّ الشیءُ دیرلر برنسنه
کفّهٔ میزان کبی مستدیر اولسه واصمعی دیدی که هر مستطیل اولان نسنه‌یه کُفّه
دیرلر کافك ضمیله وکُفّهٔ الثوب ثوبك کناردندن عبارتدر وهر مستدیر اولان
نسنه‌یه کِفّه دیرلر کافك کسریله کفّة المیزان کبی وکفّهٔ صائد دخی بو قسمدندر
واستکفت الحیّة دیرلر ییلان چوره کلنسه تحت معناسنه واستکفّ الناظر
دیرلر الینی قاشینك اوزرینه وضع ایدوب برنسنه‌یه نظر اتسه قّ
اِسْتَحَقَّ الشَّیءَ سزاوار شد چیزرا نسنه‌یه لایق اولدی اِسْتَدَقَّ الشَّیءُ
باریك شد چیز نسنه اینجه اولدی اِسْتَرَقَّهُ بنده کردش بخود کندویه
بنده اتدی آنی ودخی استرقّ الشیءُ دیرلر نسنه رقیق اولدی معناسنه که بر فقه
اولدی تعبیر اولنور که رقیق غلیظ مقابلیدر واسترقّ اللیل دیرلر برکیجه
وقتنك اکثری کچسه وفقیر اولان کسنه‌یه رقیق الحال دیرلر یقال عجبت
من قلة ماله ورقة حاله كّ استرکّه ضعیف یافتش آنی ضعیف بولدی
رکّ الشیءُ دیرلر ضَعُفَ معناسنه فلان نسنه‌یی ضعیف اولان موضعندن
کسّ دیه جك یرده اِقْطَعْهُ مِنْ حَیْثُ رکّ دیرلر وعامّه من حیث رقّ دیرلر
وشیءٌ رکیك ای ضعیف واسترکّوه فاستجرؤا علیه دیرلر فلان قوم فلان قومی
ضعیف بولوب اوزرلرینه جرأت وغارت اتدیلر معناسنه ونسواندن عندنده
اعتباری اولمیوب بی غیرت اولان کسنه‌یه دخی رکیك دیرلر وفی الحدیث لعن
الرکاکة لّ استبلّ المریض بیمار به شد از بیماری خسته خسته لکدن ایو اولدی که
صحت بولدی وصاغیلدی تعبیر اولنور ابلّ معناسنه اِسْتَحَلَّ الْحَرَامَ حلول
داشت حرام را حرامی حلول عدّ اتدی ودخی استحلّه دیرلر آندن حلالك
طلب اتدی که حلالشدی تعبیر اولنور اِسْتَدَلَّ بِهِ عَلَیْهِ دلیل کردش بروی

آنی فلان نسنه یه دلیل اتدی یقال استدلّ العالم علی وجود صانعه وبالأثر علی المؤثر
اِسْتَذَلَّهُ خوار کرد اورا آنی حقیر وذلیل اتدی وهو مستذلّ ای مستهان اِسْتَزَلَّ
الشَّیطانُ ازراه بردش دیوانی شیطان یولدن چیقاردی واستزلّه دیرلر ایا غنی
سوریجرتدی وایاغنك سورچه‌جکنی طلب اتدی معناسنه اِسْتَظَلَّ بالشَّجَرَةِ سایهٔ
گرفت بدرخت اغاج ایله گولکه‌لندی اِسْتَغَلَّ الدّارَ غلّه بستد سرای را سرایك
غلّه‌سینی آلدی اِسْتَقَلَّ الشَّیءَ اندك شمرد چیزرا نسنه‌یی قلیل عدّ اتدی استکثار
مقابلیدر وفی المثل رُبَّ مُکْثِرٍ مستقلّ لما فی یدیه حریص وبخیل اولوب
قناعتی اولمین کمسنه‌ده ضرب اولنور اِسْتَقَلَّ بالحِمْلِ بار را برداشت یوکی قالدیردی
وگوتوردی اِسْتَقَلُّوا عَنِ الدّارِ کوچ کردند از سرای سرایدن کوچ اتدیلر واستقلّ
بنفسه دیرلر کندو امورنده آخری تشریك اتمسه وهو لا یستقلّ بهذا الامر دیرلر
فلان کمسنه شو ایشه طاقت کتورمز معناسنه واستقلّ البناءُ دیرلر مرتفع اولدی
معناسنه وهو بناء مستقلّ ای مرتفع واستقلّ فلان غضبًا دیرلر شرّ غضبندن
طوره‌دیغی یردن حرکت اتسه بعضیلر دغزه ولرزه‌یه دوشدی معناسنه در دیدیلر که
قلّ دن مأخوذ اولور لرزه معناسنه واستقلّه من مکانه دیرلر مکانندن قالدیردی
اِسْتَهَلُّوا الهِلالَ ماه نو را دیدند یکی آی کوردیلر عامّهٔ کتب ده استهلّوا الهلال
عبارتنی رفعوا اصواتهم عند رؤیة الهلال عبارتیله تفسیر اتدیلر واستهلّ الهلال
ای تبیّن والمستهلّ الهلال دیرلر هلال کورندی معناسنه وهلال هر شهرك
اوّلکی وایکنجی واوچنجی کیجه سنده اطلاق اولنور صکره دیرلر وَهُوَ مُسْتَهَلُّ
الشَّهْرِ آغاز ماه آیك اوّلی اِسْتَهَلَّ الصَّبِیُّ بانك زد کودك بهنگام
زاده چرچرق والدهسندن تولّد اتدیکی وقت ده چاغیردی اِسْتَهَلَّ المَطَرُ
فرو ریخته شد باران یاغمور انشاغی دوکولدی ابوزید دیدی که هَلَّ
اوّل مطردر یعنی اوّل یاغان یاغموردر واستهلّ المطر دخی دیوب یغمور تصوّت
اتدی معناسی مراد ایدرلر که بعضیلر هَلَّ یاغمور یاغدقده حاصل اولان
آواز در دیدکلرینه مبنی در وَاسْتَهَلَّ وَجْهُهُ کشاده شد روی او آنك یوزی
آچق اولدی که کولر یوزلی اولدی تعبیر اولنور وتهلّل السحاب بالبرق
دیرلر تلألأ معناسنه وفلان کمسنه‌نك قصیده سنك مطلعی نه کوزلدر دیه‌جك
یرده ما احسن مستهلّ قصیدته دیرلر واستهلّ السیف دیرلر قلیج غلافندن
اولندی معناسنه تَمَّ اِسْتَتَمَّهُ تمام کردش آنی تمام اتدی اتمه کبی ودخی استتمّ
نعمة الله بالشکر دیرلر شکر مقابله سنده حضرت اللهك نعمتنك تمامنی طلب
اتدی معناسنه وفلان خاتونك ایپلکی طرقوه جمع برج ووفا اتمکله قومشوسی
خاتوندن بر بار ایپلك ایستدی دیه‌جك یرده ذهبت فلانة الی جارتها
تستتمّها دیرلر که تتمّه ما یتمّ به الشیء معناسنه اولمغله اول ایپلکه تتمّه اطلاق
اولنور اِسْتَجَمَّ الفَرَسُ اسوده شد اسب آت استراحت اتدی یعنی بر ایکی کون

وقتلتنی بالا فعل

وفی النوابغ لا عروان یرتفع اولوا الجهل
ویحطّ العالم فقد تبدّلی سهیل
ویستقلّ النعایم منه

علی صیغة المعلوم
مه

علی صیغة المجهول
مه

ركوب



ركوب اولنمدی واستجمّ البئرُ دیرلر قویودن بر قرنغه صو چکدکدن صکره صو قویوده
مجتمع اولنجه‌یه قوغایی صالمدی معناسنه وقویونك صو جمع اولهجق موضعنه مجمّة ومستجمّة
دیرلر وصوی چوق قویویه جموم دیرلر اِسْتَحَمَّ خوی کرد عرق ریز اولدی که ترلدی
تعبیر اولنور ودخی استحمّ الرجل دیرلر حمّامه کیردی وحمّام‌داق ایله غسل اتدی
معناسنه صکره مطلقا غسل اتدی معناسنده استعمال اولندی اِسْتَذَمَّ سزاوار
ملامت گشت لوم اتمکه مستحق اولدی وفی الاساس استذمّ الی فلان ای فعل
ما یذمّ علیه اِسْتَرَمَّ الحائِطُ عمارت کردن خواست دیوار دیوار کهنه اولمغله عمارت
طلب اتدی یعنی مرمّته محتاج اولدی رممتُ من البناء ما استرمّ منه دیرلر
بنانك مرمّته محتاج اولان موضعنی مرمّت اتدیم معناسنه ودفع الیه بِرُمَّتِهِ دیرلر
فلان نسنه‌یی آکا بالکلیّه ویردی معناسنه که بر کمسنه بر دوه‌نك بوینونه بر چوروك
ایپ باغلویوب بیع اتدکده اول ایپی دخی مشتری‌یه ویردکده عبارت مذکوره‌یی
ایراد اتدیلر وبالکلیّه دیه‌جك یرده برمّته وجمیعًا دیه‌جك یرده برمّتهم دیو
ضرب اولنور ابو عبید استتمّ الفرس لجامها والناقة زمامها مثلنده دیدی که فرسی
وناقه‌یی احسان اتدك لجام وزمام آنلره نسبت امر خسیس در آنی دخی
احسان ایله که انما الاحسان بالتمام دیدی بر حاجتی اتمام ویا مهمّی تکمیله ترغیب
وقتنده ضرب اولنور اِسْتَعَمَّهُ عمّ گرفتش آنی عمّ اتخاذ اتدی جنّ اِسْتَجَنَّ
بالجُنَّةِ خویشتن را بپوشید بسپر کندو قالقان ایله ستر اتدی یقال الجنّة ای سترة
اِسْتَشَنَّ نزار شد آریق اولدی که آریقلادی تعبیر اولنور اِسْتَکَنَّ پنهان شد
مستتر اولدی که صاقلاندی تعبیر اولنور ومستور عدّ اتدی معناسنه دخی کلور
المعتلّ الفاء بالواو اِسْتَوْطَأَ المَرْکَبَ والفِراشَ نرم یافت مرکب را
مرکبی یومشق بولدی که ترکشی مقابلی در وتوشکی یومشق بولدی که قاتی
مقابلی در واول مرکب وفراشه وطیء دیرلر جب اِسْتَوْجَبَ الأَجْرَ سزاوار شد
مزد را اجره مستحق ولایق اولدی اِسْتَوْعَبَ الشَّیءَ از بیخ بر کندش آنی
کوکندن چیقاردی وعرب شتم مقامنده جدع الله جدعًا موعبًا دیرلر استوعب
الخَراجَ بستد همه گزیت را خراجی بالتمام اخذ اتدی استوعب الجراب الدقیق
دیرلر طاغارجق اونی بالتمام آلدی معناسنه اِسْتَوْهَبَ الشَّیءَ بخشیدن
خواست از وی چیز را نسنه‌یی آندن هبه اتمك طلب اتدی یعنی هب هنا دیدی
ح اِسْتَوْشَحَ استوشح النَّباتُ بسیار شد گیاه اوت چوق وصیق اولدی ح اِسْتَوْضَحَ
الشَّیءَ نیك نگریست چیز را نسنه‌یه زیاده اهتمام ایله نظر اتدی وسائر
کتب ده بر نسنه وار میدر یوقمیدر دیو الینی قاشنك اوزرینه وضع ایدوب
نظر اتدی دیو تفسیر اولوندی واستوضح عنه الامر دیرلر برامری بر کمسنه‌دن
کشف وایضاح طلب اتدی معناسنه اِسْتَوْقَحَ الشَّیءُ سخت شد چیز نسنه
قاتی اولدی وَقُحَ وَصَلُبَ معناسنه واول کمسنه که تجارب امور سببی ایله هر

سوارکان الکار حادلره
مه

استحکام ومتانت بولمش اوله آکا موثق دیرلر اِسْتَوْکَحَ دخی بو معنایه در دَ اِسْتَوْرَدَهُ
حاضر کرد اورا آنی حاضر اتدی وورد ای حضر اِسْتَوْصَدَ لمواشیه شبکاه ساخت
برای چارپا یانش مواشیسی ایچون کیجه یاتهجق آغیل یاپدی که وصیده طاشدن
چویردکلری وحظیره اغاجدن چویردکلری آغیل معناسنه در اِسْتَوْفَدَ آمدن او خواست
آنك کلمه‌سی طلب اتدی وافد ایلچی معناسنه استعمالی کثیردر اِسْتَوْقَدَ النَّارَ
برافروخت آتش را آتشی یاقدی اوقد معناسنه وآتش یاقدقلری موضعه موقد
ومستوقد دیرلر اِسْتَوْلَدَ الجَارِیَةَ مادر فرزند ساخت کنیزك را جاریه‌یی ام ولد
اتدی یعنی جاریه‌دن ولدم اولسون دیو آنکله صحبت اتدی ن اِسْتَوْخَرَ من الشیء
بسیار خواست از چیز نسنه‌دن چوق طلب اتدی چوق مال طلب اتمك کبی ودخی
اِسْتَوْثَرَ الفراش دیرلر توشك یومشق اولمه‌سی طلب اتدی معناسنه وفراش وثیر
ای وطیء ودخی اذا تزوجت امراة فاستوثرها دیرلر تزوج مراد اتدکده خاتوننك
سمیزینی طلب ایله ویقال وثرت ای سمنت اِسْتَوْعَرَهُ درشت یافتش آنی
قاتی بولدی اِسْتَوْفَى الشَّیءَ تمام بستد چیز را نسنه‌یی بالتمام آلدی یقال وفرت
علیه حقه فاستوفره کما یقال وفیته حقه فاستوفاه ز اِسْتَوْفَزَ بر سر پای
نشست ایاغنك باشی اوزرینه اوتوردی عجله ایله یرندن قالقمق ایچون اوتورمق کبی
وهو علی وفز اوبر سر جستن است او همان یرندن صیچرایوب قالقمق اوزره در
اوفاز ووفازج تقول نحن علی اوفاز ای سفر وبات مستوفزا علی فراشه دیرلر
کیجه وقتی فراشنده مضطرب اولدی معناسنه ش اِسْتَوْحَشَ مِنْهُ برمان
شد ازوی آندن غمناك اولدی یقال اوحشه فاستوحش والوحشة الخلوة
والهم ض اِسْتَوْفَضَ بشتافت در رفتن یوریمکده سرعت اتدی کلان مدد (?)
واستوفضته دیرلر سرعت ایله مشی اتدردیم معناسنه که متعدی در ع اِسْتَوْدَعَهُ
ودیعة بر نهاد نهادی را امانت طریقیله آکا امانت اولاجق نسنه‌یی
وضع اتدی که آکا امانت قودی تعبیر اولنور اصمعی دیدی که اودعته مالا لفظی
اضداددندر فلان کمسنه‌نك یانینه امانت مال وضع اتدیم وفلان کمسنه
بکا امانت وضع اتدی که بن حفظ اتدیم معنالرنده استعمال اولنور واستودعته
بن آکا امانت وضع اتدیم معناسنه مخصوص در اِسْتَوْدَعَهُ بادل نهادن است از
آندن قلبنه بر نسنه وضع اتمك طلب اتدی آنده الهام ایله تعبیر اولنور استودع الله
شکر نعمته دیرلر حضرت اللهدن نعمتك شکرینی الهام طلب اتدی معناسنه
اِسْتَوْسَعَ المکان فراخ شد جای مکان واسع اولدی واتسع وتوسع کبی ودخی
اِسْتَوْسَعَ دیرلر بر کمسنه فقیر ایکن غنی اولدی اِسْتَوْکَعَتْ مَعِدَتُهُ سخت شد
معده او آنك معده‌سی قوی اولدی وختن بعدما استوکعت قلفته دیرلر
قلفه‌سی قاتی اولدقدن صکره ختنه اولندی معناسنه غ اِسْتَوْلَغَ الرجل از نکوهش
باك نداشت مذمت اولنمقدن الم چکمدی ف استوف النتحة (?) چکیدن بیه

آقلقلة وعاء راس الذکر



خواست ابچ (?) ایاغنك طاملوسنی طلب اتدی اِسْتَوْصَفَ الطَّبِیبَ صفت علاج
خواست از طبیب طبیبدن علاجك وصفنی طلب اتدی یعنی مریض طبیبه
بنم مرضمه نه وجهله ونه مقوله نسنه ایله علاج ایدرسین بکا وصف ایله دیدی
اِسْتَوْقَفَهُ وا ایستیدن خواست ازوی آندن توقف طلب اتدی ق اِسْتَوْثَقَ
مِنَ البَابِ استوار ببست در را قپویی محکم باغلودی هکذا وقع فی النسخ التی
عندنا وفی الاساس استوثقت منه ای اخذت فی امره بالوثیقة واستوثقوا
من الاموال بالابواب والاقفال استیثاقا شدیدا اِسْتَوْسَقَ القوم باهم آمدند
مردمان قوم مجتمع اولدی یقال الراعی یسق الابل حتی استوسقت ای اجتمعت
ودخی استوسق امر دیرلر امری منتظم اولدی معناسنه اتسق کبی ل اِسْتَوْبَلَتْ
الغنم بکشن آمد کوسپند قیونه توجه کلدی ودخی استوبل البلد دیرلر شهرك
هواسی وخیم اولمغله بدننه موافق اولمدی معناسنه ابن الانباری ان فعلت کذا کان
وبالا علیك عبارتنك بیاننده دیدی که کان ثقیلا علیك فی العاقبة
معناسنه در طعام وبیل دیرلر طعام ثقیل اولمغله باعث امتلا اولسه بعضیلر
کان داء علیك معناسنه در دیدیلر اِسْتَوْبَلَ المدینة عبارتی بو معنادن
ماخوذ در ابو زید دیدی که استوبل المدینة دیرلر هواسی بدننه موافق اولمسه
اکرچه مدینه‌ده تمکنه رغبت ایدر واکر مدینه‌ده تمکنی استکراه ایدر ایسه
اجتوی المدینة دیرلر اکرچه هواسی بدننه موافقدر ودخی وبیل شدید
معناسنه کلور اِسْتَوْحَلَ المکان باوحل شد جای مکان چامورلی اولدی
اِسْتَوْصَلَتْ موی بموی خویش بپیوند کردن خواست زن صاچنه صاچ
قاتمق طلب اتدی خاتون م اِسْتَوْخَمَ الطَّعَامَ ناکوار دید یافت خورش را
طعام هضم اولنمز بولدی واستوخم البلد دیرلر شهرك هواسی مزاجنه
موافق اولمسه اِسْتَوْشَمَهُ وشم کردن خواست ازوی آنده وشم اتمك
طلب اتدی که وشم الیی یاغیری عضوینی ایکنه ایله دلوب ایچینه جیویت
مثللو سیاه نسنه قومقدن عبارتدر وفی الحدیث لعن الله الواشمة والمستوشمة
اِسْتَوْضَمَهُ ستم کرد بر وی آکا ظلم اتدی که مظلومی وضمه تشبیه طریقیله در
وضم قصابه اتی پاره‌لدکده زمینه طوقونمسون ایچون آلتنه وضع اتدیکی
تخته در لهذا ذلیل اولان کمسنه‌یه هو لحم علی وضم دیرلر ن اِسْتَوْثَنَ
مال بسیار داشت چوق مال صاحبی اولدی قال الاصمعی یقال استوثن
الرجل اذا استکثر منه اِسْتَوْثَنَ بیاونیه ایمزغاندی (?) اِسْتَوْطَنَ البَلَدَ وطن
کرفت شهر را شهری وطن اتخاذ ایدوب آنده متوطن اولدی م اِسْتَوْدَمَتِ
الابل باهم آمدند شتران دوه‌لر مجتمع اولدیلر واستودم الخصم دیرلر خصم
مغلوب اولوب منقاد اولسه اِسْتَیْدَمَتْ دخی بو معنایه در المعتل الفاء
بالیاء ر اِسْتَیْسَرَ الامر آسان شد کار ایش آسان اولدی یسر وتیسر

معناسنه س استیأس منه نا امید شد اذوی آنده مأیوس اولدی وفی امثال المولدین
اِیأس من الغریق ظ استیقظ بیدار شد اویقودن اویاندی یقال ایقظته فاستیقظ
ق استیقن الامر بی گمان شد دکار ایش ده شبهه سز اولدی که یقین تحصیل
اتدی تعبیر اولنور هم استیقه طاعت داشت مطیع اولدی المحتل لعینه بالواو
ب استتاب المذنب توبه کردن خواست از گناه کار گناه کاردن توبه طلب
اتدی یعنی گناهدن توبه و رجوع ایله دیدی استتاب الحاکم فلاناً دیرلر حاکم
فلان کسنه یه توبه عرض اتدی معناسنه ویقال المرتد یستتاب ای یعرض علیه
التوبة استثابه باداش خواست اذو آنده ثواب طلب اتدی که ثواب و مثوبه
جزاء طاعتدن عبارتدر وفلان کسنه نك مالی گتمش ایدی ینه گتوردی
دیه جك یرده ذهب ماله فاستثاب دیرلر وبنم مالم گتمش ایدی سنك بکا ویردیگك
مال ایله آنی ینه تحصیل اتدیم دیه جك یرده استثبت بمالك دیرلر استجاب
الله دعاءه اجابت کرد خدا دعاء اورا حضرت الله انك دعاسنی قبول اتدی
استراب به بگمان افتاد بوی آنك حقنده شبهه یه دوشدی که آندن بر عمل صدور
اتدی که او عمل بکا آنك حقنده شبهه ایراث اتدی استصاب الرأی و استصوبه
صواب دید رای را رأیی صواب و معقول گوردی استطاب المحدث پاك کرد
خویشتن را حدث کننده حدث ایدن کسنه کندوینی پاك اتدی استنجا اتدی
تعبیر اولنور استطاب الشیء خوش یافت چیز را نسنه یی طیب وایو بولدی
وصاید مستطیب دیرلر صیاد صیدك نفیس اولاننی طلب ایدوب دون و خسیس
اولان صیده رغبت اتمسه ودخی استطاب دیرلر طیب طلب یا تقطر اتسه استنابه
فی الامر او را نایب کردن خواست در کار آنی فلان ایش ده یرینه نایب اتمك
طلب اتدی ت استزاد زیت خواست ازو آنده زیتون یاغی طلب اتدی وزت
راس الصبی دیرلر باشینی زیت ایله یاغلو سه تقعول خبر از دتنی من زتنی
استقاته قوت خواست ازوی آنده قوت طلب اتدی که قوت امساك رمق
این جك قدر طعامدن عبارتدر استمات الرجل از مردن پاك نداشت در جنك
جنکده هلاك اولمقدن خوف اتمیوب کندوینی جنکه القا اتدی وفی المثل اکتب
شیخا فارسا مستمیتا و شیخ بالرجل شجاعك اسمیدر که پادشاه عرض لشکر اتدکده
عسکرك اسماسنی تحریر ایدن کاتبه بو کلامی سویلیوب ارام والحاح ایله کندو
اسمنی دفتره یازدیر ایدی اول کسنه حقنده ضرب اولنور که بر کسنه دن حاجت
طلب اتدکده اول مرتبه الحاح ایده که مطلوبنی تحصیل ایلیه ث استنائه دیرداشت
انی بطیئ عد اتدی استبطاء معناسنه وریث بطوء معناسنه در وفی المثل
رب عجلة تهب ریثا و رب فروقة تدعی لیثا و رب غیث لم یکن غیثا
اول کسنه حقنده ضرب اولنور که زیاده حرصنده بر نسنه یه سعی ایدوب ایکی الندن
اولان نسنه لری ضایع اولور استغاثه بفریاد رسیدن خواست ازو اندن





زیاده یتشمك و امداد اتمك طلب اتدی استغاث منه دخی بو معنایه در وفی المثل
کالمستغیث من الرمضاء بالنار ایکی یارامز خصلت جمع اولان کسنه ده ضرب اولنور
ح استباحه مباح دید او را آنی مباح عد اتدی یقال فلان یستبیح اموال
الناس یستحلها معناسنه و اوقعوهم فاستباحوا اموالهم دیرلر فلان قوم فلان
قومی غارت ایدوب الدیلر سور دیلر معناسنه ابن عبیده استباحوهم ای سلبوهم
دیدی یعنی صویدیلر وفی الصحاح ای استأصلوهم استراح آسوده شد مستریح
اولدی که دیکلندی تعبیر اولنور وهی الراحة آسایش دیکلنمك وفی المثل استراح
من لا عقل له صاحب وسیط دیدی که عاقل اولان کسنه عواقب اموری ملاحظه
وضرر نفعدن تمییز اتمکله غمومدن خالی اولمز واحمق اولان کسنه بر نسنه یی
مهم اتمز که مغموم اوله قال الراعی ه الف الهموم وساده و تجنبت کسلان
یصبح فی المنام ثقیلا بعضیلر دیدیلر که عمرو بن العاص اوغلی عبد الله یه وصیت
ایدوب دیدی که یا بنی وال عادل خیر من مطر وابل و اسد حطوم خیر من
وال غشوم و وال غشوم خیر من فتنة تدوم و یا بنی عثرة الرجل تجبر
و عثرة اللسان لا تبقی ولا تذر وقد استراح من لا عقل له و ابن السکیت
انشاد اتدی که ه یموت الفتی من عثرة بلسانه ولیس یموت المرء من عثرة
الرجل فعثرته من فیه ترمی برأسه و عثرة بالرجل تبری علی مهل و استروح
السبع واستراح دیرلر رایحه حس اتدی معناسنه وتروح الله راحت
دهاد خدای ترا حضرت الله آکا راحت ویرسون دعا مقامنده استعمال
اولنور استروح الیه بجشبید بوی آکا میل اتدی استماحه عطا خواست
ازوی آندن عطا طلب اتدی خ استناخ البعیر فرو خفت شتر دوه چوك
اتدی ودوه یی چوك اتدرمك مراد اتدکلرنده کخ کخ دیدکلری نخ لفظندن
محرف در که ناخ ینوخدن مأخوذدر د استجاد الشیء نیك شمرد چیزرا
نسنه یی ایو عد اتدی واستجدت الشیء دیرلر فلان نسنه نك ییکی اولمه سنی
طلب اتدیم معناسنه استزاده افزونی خواست ازوی آندن زیاده لك طلب
اتدی ولا مستزاد علی ما فعلت دیرلر سنك فعلك اوزرینه فعل اولمز و آنك
فوقنده عمل اولمز معناسنه وفلان یستزید فلانا دیرلر یستنقصه معناسنه
استعاد القول سخن را بار دیگر گفتن خواست سوزی بر کرة دخی سویلمك
طلب اتدی استفاد علما فائده گرفت دانش را علمی فائده اتدی که اخذ اتدی
تعبیر اولنور ذ استحوذ علیه الشیطان غالب شد بر وی دیو شیطان
آکا غالب اولدی مخفی اولمیه که استفعال بابندن اولان اجوف واوی دن واوی
اصلی اوزره ابقا و الفه قلب اتمك جائزدر و لفظ مذکور اصل اوزره اولان
قبیلندندر و حوذ اصلنده بر نسنه یی سرعت ایله سوق معناسنه در امورینی
کرکی کبی کوروب کوزتمکه قادر اولان کسنه یه احوذی دیرلر استعاذ بالله پناه

خواست بخدا حضرت الله التجا طلب اتدی یعنی کنف حمایه سنه صیغندی یقال
والله مستعاذی ومستلوذی ومعاذ الله دیدکلری اعوذ بالله معاذا تقدیرنده در
استثارة الغبار گرد برانگیختن خواست ازوی آنده توز قوپارمق طلب اتدی
واستثار الارنب دیرلر طوشانی یرندن قالدیروب اورکتدی معناسنه استجاره
زنهار خواست ازو آنده امان طلب اتدی استحاره سخن کفتن خواست ازو
آنده سوز سویلمک طلب اتدی استنطقه معناسنه واستحار الماء دیرلر صو بر یرده
جمع اولوب آقاجاق یری اولمسه. وفی المثل حور وتحاور ای نقصان فی نقصان
فلان کمسنه نک اموری اناً فاناً ادبار اوزره در دیه جک یرده ضرب اولنور
واول سحابه که ثقیل اولوب ریح اولمدیغندن بر طرفه کیتیوب طورسه آکا مستحیر
دیرلر استخارة الله بهترین خواست از خدا حضرت الله دن خیرلو اولانی طلب اتدی
یقال استخر الله یخر لک یعنی اللهدن خیرلو اولانی طلب ایله که خیرلوسینی
ویره ودخی استخاره دیرلر آندن مرحمت طلب اتدی معناسنه استدارة الرحی
بگرد آسیا دگرمن دوردی اتدی ودخی استدار ما حوله دیرلر فلان کمسنه نک
اطرافنه حلقه اولدیلر معناسنه واستدار القمر وقمر مستدیر دیرلر بدر اولدی
معناسنه وفلان کمسنه بنم قلبمی اولان معنای جمله فهم اتدی دیه جک یرده استدار
فلان ما فی قلبی دیرلر استزارة صدیقه زیارت کرده خواست دوستش را دوستینی
زیارت اتمک ایستدی یاخود دوستندن کندوینی زیارت طلب اتدی وفی الاساس
استزرته فزارنی استشارة مشورت خواست ازو آنده مشاوره طلب اتدی واستشار
الابل دیرلر دوه سموز اولدی معناسنه استطارة الحریق براکنده شد آتش بر یرده
بربولک آتش متفرق اولدی وکاد الفرس یستطار دیرلر آت زیاده سریع اولسه
واستطار الفجر ای انتشر وزیاده مخوف اتدی دیه جک یرده استطیر فؤاده دیرلر
واستطار الصدع فی الحائط دیرلر دیوارده شق ظاهر منتشر اولدی معناسنه استعارة
الشیء عاریت خواست چیزرا نسنه یی عاریت ایستدی وفی المثل اذی
قدراً مستعیرها اوزرینه اداسی لازم اولان حقی ادا اتدی دیه جک یرده ضرب
اولنور. وفی مثل اخر زجلو مستعیر اسرع من زجلی معرد قضاء حقوقده تکاسل
ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور. ویقال ادی الدهر یستعیر نی شبابی ای یاخذ
استعاد الحمل فربه شد شتر دوه سموز اولدی وباتوا یستغیرون الله دیرلر حضرت
اللهدن خیر ایله انتفاع طلب اتدیلر معناسنه وفی الاساس ای یقولون اللهم
غرنا منک بخیر ای انفعنا استنارة البیت روشن شد خانه خانه روشن یعنی
آیدنلق اولدی وفلان لا یستنیر بنار فلان دیرلر فلان کمسنه فلان کمسنه ایله مشورت
اتمز معناسنه استجازة الحکم وا باشت حکم را حکمی تجویز ایدوب معقول
کوردی معناسنه ودخی استجاز دیرلر اذن طلب اتدی واستجازه دیرلر
ارض وما شیه صیوارمق ایچون آندن صو ایستهدی معناسنه که اول صویه جواز

دیرلر استماز الشیء جدا شد چیز نسنه ممتاز اولدی امتاز وتمیز معناسنه استقواس
الهلال خم شد هلال هلال قوس کبی اکری اولدی وحاجب مستقوس دیرلر.
قاشی اکری اولوب یای کبی اولسه استجاشة جیشا گرد کرد لشکررا عسکر
جمع اتدی عندمده موجود اولان نسخه ده بو وجه اوزره واقع اولدی لکن
اساسده استجاش الامیر من مکان کذا ای طلب الجیش دیدی استناص
سبش شد متاخر اولدی که صوکره قالدی تعبیر اولنور فرار دیدی که نوص تاخر
معناسنه ورض استحیضت المرأة مستحاضه شد زن خاتون مستحاضه اولدی
استراض المکان فراخ شد جای مکان واسع اولدی یقال افعل ذلک ما دامت
النفس مستریضة ای متسعة طیبة وبر مکانده باغ وبستان جوغ اولسه استراض المکان
دیرلر واستراض الوادی دیرلر درهده صو مجتمع اولسه استعاضه عوض خواست
ازوی آندن عوض طلب اتدی یقال استعاضنی فعضته استفاض الخبر براکنده
شد بیغام خبر شایع اولدی وهذا حدیث مستفیض ای مشهور ودخی استفاض
المکان دیرلر مکان واسع اولسه واستفاض الوادی شجرا دیرلر وادی واسع واشجاری
چوق اولسه طه استشاط غضبا سوخته شد ازوی غضب جهتندن یاندی کویا
آتش غضب کندوینی یاقدی کثرت غضبدن کنایه در شاطت القدر دیرلر چملک
محترق اولسه وقیونک یاشینی آتشده اوتلیوب تویینی یاقسه لر شیطت راس
الغنم وتشوطته دیرلر واستشاط البعیر دیرلر دوه سموز اولسه ع استباع العبد
فروختن خواست بنده را عبدی بیع اولنمق طلب اتدی یعنی صولی سنه بیع
ایله دیدی استجاع الرجل درهه هنگام کرسنه نمرد هرو فتدن آچ کرودندی
مستجیع اول کمسنه در که هر نه وقت که کوریله آچ کوریلور بر وقت اولمز که
آنی طوق کوریله استطاع الامر بتوانست کاررا ایشه قادر اولدی اسطاع
یسطیع دخی لغت در وبعض عرب استاع یستیع دیرلر استتاع الفرس بیش
ف استضافه ضیافت خواست
شد اسب درب فتن آت یوریمکده اوکه کچدی
ازوی آندن ضیافت طلب اتدی ل استبال شاشه کردن ان خواست آنک تبول
اتمه سنی طلب اتدی وفی المثل بال الحمار فاستبال احمرة یعنی بر حمار بول ایدوب
سائر حمارلری دخی بول اتمکه سبب اولدی اول قوم حقنده ضرب اولنور بر کمسنه
بر مکروه امره شروع اتدکده سائرلری آکا معین اوله لر وبو مثله قریب در که قال قادد
مسی طاغ بجیسی وحجر آنک ولدی معناسنه در وردیت آبلق اوغلانه دخی
استعال جه دیرلر اول وله حقنده ضرب اولنور که بدرینک مسلکنه سلوک ایلیه
الشیء محال شد چیز نسنه محال اولدی که ممکن مقابلیدر ودخی استحال دیرلر
برحالدن برحاله دونشه استحالت القوس دیرلر قوس اوزلابولندوغی صورتدن
منحرف اولسه ودخی برکمسنه برکمسنه یه تحول ایدرمی دیو نظر اتسه استحلت
الشخص دیرلر ای نظرت هل یتحرک اول ذمیه که مستوی اولمیه آکا مستحیله

ديكلري استقامتده اعوجاجه تحول اتمش ملاحظه سيله در **اِسْتَطَالَ عَلَيْهِ** كردن
كشى كرد بروى آكا اطاعت اتمه دى **اِسْتَطَالَ الشَّىْءُ** دراز شد چيز نسنه اوزون اولدى
ودخى استطال علينا بنو فلان ديرلر بنى فلان آنلردن قتل اتديكمزدن چوق آنلر بزدن
قتل اتديلر معناسنه واستطال فى عرضه ديرلر فلان كمسه نك عرضنه متعلق سوز سويلدى
معناسنه **اِسْتَقَالَ الْبَيْعَ** باز افكنده خواست بيع را يعنى كرويه براقمق مراد اتديكه
بازارى بوزمق مراد اتدى تغيير اولنور **اِسْتَقَالَ الْعَثْرَةَ** در كذشتن خواست زلتى
جرمى عفو ايدوب آندن كچمك طلب اتدى يقال اقلته البيع فاستقالنيه واقلته العثرة
فاستقالنيها **اِسْتَمَالَهُ** بسوى خويش جنبانيدن خواست اورا آنى كندو طرفنه
ميل اتمك طلب اتدى واستمال بقلبه ديرلر آنك قلبنك كندو طرفنه ميلنى مراد اتدى
معناسنه ودخى استمال ما فى الوعاء ديرلر ظرف ايچنده اولان نسنه يى اخذ اتسه م
**اِسْتَدَامَ الْخَيْرَ** هميشكى خير خواست خيرك دوامنى وعدم انقطاعنى طلب اتدى
ودعا مقامنده انا استديم الله نعمتك ديرلر ودخى استدام الامر ديرلر تأنى ايدوب عجله
اتمسه وفى المثل ما صلى عصاك مستديم صلى بر اكرى نسنه يى آتشده طوغرولتمق
ومستديم تارك عجله معناسنه در كه عاقل مقامنده استعمال اولنور يعنى سنك عصاكى
بر عاقل طوغرى اتمدى كه سنى بر مؤدب تأديب اتمدى معناسى مراددر قال
فلا تعجل بأمرك واستدمه فما صلى عصاك كمستديم **اِسْتَضَامَهُ** ستم كرد بدو آكا ظلم اتدى كه
ضيم ظلم معناسنه در **اِسْتَقَامَ** راست شد طوغرى اولدى يقال اقامه فاستقام
واستقام المتاع ديرلر متاعى تقويم اتسه كه اهل مكه لغتى در يكم قام عليك
هذا المتاع ديرلر شو متاع سكا قاچ درهمه اولدى معناسنه **اِسْتَلْأَمَ** سزاى لوم شد
ملامته مستحق اولدى واستلأم الى ضيفه ديرلر ضيفنه كركى كبى اكرام اتمسه
**اِسْتَنَامَ اِلَيْهِ** آرام كرفت بوى آكا قرار طوتدى يعنى آنك عندنده نائم ساكن
اولديغى كبى ساكن اولدى وصوقرار ايدن مستنام الماء ديرلر **اِسْتَهَامَ بِهِ**
عاشق شد باو آكا عاشق اولدى **اِسْتَهَامَتْهُ الْمَرْأَةُ** عاشق كردش زن
خاتون آنى كندويه عاشق اتدى يقال به هيام اى جنون من العشق ن **اِسْتَبَانَ**
**الْاَمْرَ** آشكار كرد كار را امرى تصريح ايدوب اظهار اتدى كه ايشى آشكاره يه
چيقاردى تعبير اولنور كه متعدى در **اِسْتَبَانَ بِنَفْسِهِ** آشكار شد كار ايش
كندو ظاهر اولدى كه لازم در **اِسْتَدَانَ** وام خواست اودنج ايستدى **اِسْتَعَانَ**
**وَاسْتَعَانَ بِهِ** يارى خواست ازوى آندن يارديم طلب اتدى وفى المثل مُنْقَل
استعان بذقنه بذقنه عبارتيله دخى روايت اولوندى امداد اتمكه قادر اولميان
كمسنه دن استمداد ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور وفى مثل آخر استعنت
عبدى فاستعان عبدى عبده نامرى كندوده ذليل اولان كمسنه حقنده ضرب اولنور
استكان فروتنى كرد تواضع اتدى بيهقى ابو على فارسى دن نقل اتدى لفظ
استكان كين مأخوذ در كه آصلنده خاتونك فرجنك داخلنده اولان آت پاره سيدر

غدة كبي

غدة كبي ديدى پس بو وجه اوزره استفعال بابندن اولور كه آصلى اِسْتَكْيَنَ ايدى
يا الفه قلب اولندى فيروزآبادى ديديكه استكان خضع وذل معناسنه مسكندن
مأخوذ افتعال بابندن در كه قياس اِسْتَكَنَ ايدى لكن كافك فتحه سينى اشباع ايدوب
استكان اولدى هذا هو الاصوب عندى والله اعلم بالصواب **اِسْتَمْرَأَهُ** زمر
شمردش آنى يومشق عد اتدى **اِسْتَهَانَ بِهِ** خوار داشت اورا آنى استخفاف وتحقير
اتدى م استفاه سخت خورنده شد زياده اكول اولدى يعنى اولا قليل الاكل
ايكن صكره اكول اولدى ورجل فيه ومستفيه اى اكول **المعتل العين بالياء**
**اِسْتَتْيَسَتِ الْعَنْزُ** كشنى كرد بز ماده ديشى كچى تكه لك اتدى معلوم اوله كه عبارت
مذكوره ضروب امثالدندر يقال كان عنزا فاستتيست اول ضعيف ايكن
صكره قوى اولدى ديه جك يرده ضرب اولنور وكان غرابا فصار رداعا
مثلى دخى مضرب مذكورده ضرب اولنور وقوى ايكن ضعيف اولدى ديه جك
يرده كان حمارا فاستأتن ضرب اولنور استأتن طلب ان يكون اتانا معناسنه در
يعنى قوى ايكن ضعيف اولمق طلب اتدى **المعتل اللام** استخبا خباذ در
دروى شد خبا نصب ايدوب ايچينه كيردى خبا يوكدن ويا باغوردن
يابد قلرى ايكى يا اوچ ديرك اوزرينه قوريلور چادردن عبارتدر كه قبلده
اولميه ت **اِسْتَفْتَى الْفَقِيهَ** فتوى خواست از دانشمند عالمه بر مسئله اولان
كمسنده مسئله نك جوابنى طلب اتدى ج **اِسْتَنْجَى** يا نشست جاى بيرون
شده نجس نجاست چيقان موضعى مسح يا غسل اتدى ودخى استنجى ديرلر
سرعت ايله مشى اتسه وفى الحديث اذا سافرتم فى الجدوبة فاستنجوا اى اسرعوا
ودخى اِسْتَنْجَى الْوَتَرَ ديرلر قوسى چكسه واِسْتَنْجَى النَّخْلَةَ ديرلر خرما آغاجندن
ساقط اولان رطبى التقاط اتدى معناسنه واستنجى الشجر ديرلر آغاجى
كوكندن قطع اتسه خ **اِسْتَرْخَى** سست شد كوشك اولدى ودخى اشاغى
صارقدى معناسنه كلور واسترخت به حاله ديرلر بر كمسنه شدت ومشقتدن
خلوص بولوب سهولت اوزره اولسه واسترخى به الامر ايش آكا آسان
اولدى معناسنه در وفى المثل ارخ يديك واسترخ ان الزناد من مرخ
اول كمسنه حقنده ضرب اولنور كه بر كريمه عرض حاجت ايليه يعنى طلب
حاجت اتديكك كمسنه كريمدر الحاجه محتاج دكلدر مرخ كبى كه آذنى قدح
ايله مشتعل اولور امدى الريكى ارخا ايدوب سهولت ايله د **اِسْتَعْدَى**
**السُّلْطَانَ عَلَى فُلَانٍ** داد خواست از سلطان بر بهمان سلطاندن فلان
كمسنه يه استمداد واعانت طلب اتدى واستعدى الفرس ديرلر آتى
سكرتدى معناسنه **اِسْتَهْدَاهُ** هديه خواست ازو آندن هديه طلب اتدى
ودخى آندن هدايت طلب اتدى معناسنه كلور ذ استغذاه نعلين خواست
ازو آندن نعلين ايستدى يقال احذيته نعلا اى اعطيته فاستحذيته

فاحذانی ای اعطانی اِسْتَخْذَ فروتنی عود خضوع اتدی وحذوا استرخاء معناسنه
لهذا دیشی جاره حذوا دیرلر قولاقلری دوشوك معناسنه ذ اِسْتَذْرَی به پناه
کرفت یاو آکا التجا اتدی واستذریت بالشجر دیرلر اغاجك سایه سنده مستریح
اولدم معناسنه اصمعی دیدی که هر نسنه که آنکله تستر اولنه آکا ذرا دیرلر یقال
انا فی ذرا فلان ای کنفه استشری الفرس بستیهید اسب دردفت آت یوررایکن
باکیی ایله جدال اولوب لجامی الندن طارتدی واستشری فی الامر دیرلر برایشده
لج وجدال اتسه استمری الناقة دوشیده خواست ناقه را ناقه نك سودینی
صاغمق ایستدی تقول ماذلت اعیش یاحالیب دیرلك واستمری اخلوف بزلك
ش اِسْتَرشَی القاضی رشوت خواست داور قاضی حکمی ایچون رشوت ایستدی
واسترشی الفصیل دیرلر دوه نك کوچکی ناقه یی امك ایستدی معناسنه اِسْتِغْشی
ثیابه بسر در کرفت جامه ایش اثوابنی باشینه بورودی یقال استغش ثوبك
کیلا تسمع ولا تری استمشی دوا مسهل خورد مسهل دارو ایچدی واول دارویه
مشو ومشی دیرلر مشی بطنه دیرلر بوره کی کتسه وامشی الدواء بطنه دیرلر دوا
اسهال اتسه یعنی دوا مسهل اکل اتمکله اسهال طلب اتدی استنشی بوی
خوش بوییه کوزل کوزل رایحه قوقدی والنشا بالقصر نسیم الریح الطیبة
ص اِسْتَعْصَی نافرمان شد فرمانه اطاعت اتمدی عاصی اولدی تعبیر اولنور ٭
اِسْتَقْصَی الخَبَر بنك برسید بیا مرا خبری کرکی کبی سؤال اتدی یعنی خبرك
قصواسنه بالغ اولدی وفی الاساس استقصیت الامر ای بلغت اقصاه فی البحث
عنه ض اِسْتَرضَاه خشنودی خواست ازوی آنك راضی اولمه سنی طلب اتدی
طلب رضاه معناسنه ودخی استرضاه آنده کندوبی راضی اتمك طلب معناسنه
کلور ط اِسْتَعْطَاه عطا خواست ازوی آنده عطیه طلب اتدی ع اِسْتَدْعَاه
بخواند اورا آنی چاغردی کندو طرفنه دعوت اتدی تعبیر اولنور اِسْتَرْعَاه
نکاه بانی خواست ازوی آنده حفظ وحمایه اتمك طلب اتدی استرعی الله خلیفته
دیرلر حضرت الله خلیفه سنه عباد اللهی حفظ ایله دیوامر اتدی معناسنه
وفی المثل من استرعی الذئب ظلم یعنی قوردی محافظه غنمه نصب ایدن کمسنه
غنمه ظلم اتمش اولور یاخود قورده ظلم اتمش اولور زیرا قورده نسبت محافظه
غنم خلاف طبعی اولمغله تکلیف مالا یطاق قبیلندن اولور امانتی موتمنه
وضع اتمك خصوصنده ضرب اولنور اِسْتَسْعَی العَبْدَ کار کرده خواست
از بنده مولی سی عبدندن کسب ایدوب رقبه سنی تخلیص اتمه سنی طلب اتدی
وسعی کسب معناسنه کلور وفی الاساس هو یسعی لعیاله ای یکسب لهم
اِسْتَعْفی فرابیش شد تقدم اتدی که اوکه کچدی تعبیر اولنور اِسْتَنْعَیْتُ الغَنَم
دیرلر قیونلر اوکینه کچوب وآردنجه کلسون دیو قیونی چاغرسه استناع دخی
بو معنایه در اصمعی دیدی که استنعی بفلان الشر دیرلر بیلدیی برکسنه یه شر



بستیانیا

صح بر فی الاساس
یقال استرضیته ای طلبت الیه ان یرضی عنی مصه

اکثرا استسعای بو معناده دوالا مطلقا کسب وکار طلب اتدی معناسنه دخی استعمال اولنور مصه

تناقب اتسه واِسْتَنْعی ذکره دیرلر برکمسنه ذکر جمیلی میان خلق ده شایع اولسه
وبرکمسنه شرب خمر حرضده فارغ اولدی دیه جك یرده اِسْتَنْعَی به حب
الخمر دیرلر ودخی دوه لر برنسنه دن اورکوب متفرق اولسه لر استنعی الابل
دیرلر ف اِسْتَجْفَاه جفاکننده شمردش آنی جفا ایدیجی عد اتدی که جفا
برکمسنه یی آزرده اتمکدن عبارتدر یقال جفانی فلان ای فعل بی ما ساءنی
اِسْتَخْفَی پنهان شد صاقلاندی استتر معناسنه اِسْتَشْفَی به شفا خواست
از بهان فلان نسنه دن شفا طلب اتدی واستشفی برایه وموعظه دیرلر فلان
کسنه نك فکر ونصیحتنده شفاء قلب ایستدی معناسنه اِسْتَصْفَی ماله
بستد همه خواسته او آنك جمله مالنی اخذ اتدی وهذه صوافی الامام دیرلر اول
ماله که پادشاه آنی کندویه عاصی اولان کمسنه لرك قبللرندن اخذ وجلب
اتمش اوله ودخی استصفاه دیرلر فلان نسنه یی صافی وکزیده عد اتدی معناسنه
ق استبقاه زنده بکذاشت اورا آنی حیا ترك اتدی یعنی قتل اتمدی استبقی
الامیر الجانی دیرلر امیر مجرملك جرمندن کچوب قتل اتمدی معناسنه استبقاه کبی
وبرکمسنه دوستندن صدور ایدن زلله یی میانلرنده اولان محبت باقی
قالمق ملاحظه سیله عفو اتسه استبقی اخاه دیرلر قال النابغه ولست
بمستبق اخا لا تلمه علی شعث ای الرجال المهذب اِسْتَرْقَاه افسون خواست
ازوی آندن درینه افسون طلب اتدی یقال استرقاه لدابه یعنی
بردردی ایچون رقیه ایستدی که رقیه ایدن کمسنه لر اکثریا بسم الله ارقیك
والله یشفیك دیرلر اِسْتَسْقَی آب خواست صو ایستدی اِسْتَسْقَی بطنه
استسقی کرفت شکم او آنك قارنی استسقا مرضنه مبتلا اولدی وسقی اول
صاری صودر که مستسقی اولان کمسنه نك قارننده مجتمع اولور اِسْتَلْقَی ستان
خفت یوزی یوقارو یعنی چالیق قو یوه یاتدی ک اِسْتَبْکَاه بکریانیدش
آنی آغلاتدی وآنی اغلاتمق ایستدی معناسنه دخی کلور یقال اِسْتَبْکَیْتُهُ فبکی
ل اِسْتَحْلَی الشَّیْءَ فی فیه شیرین آمد بچیز درد هنش آنك آغزینه نسنه لذیذ
کلدی واستحلیت هذه الجاریة دیرلر کوزیمه خوش کلدی معناسنه اِسْتَحْلَی
الشَّیْءَ شیرین شمرد بچیز را نسنه یی لذیذ عد اتدی استخلاه خالی کردن
خواست خالی اتمك طلب اتدی یقال استخلیت الملك فاخلانی یعنی
پادشاهدن خلوت ایستدیم اودخی بنم ایله تنها قالدی که خلوت اتدی تعبیر
اولنور اِسْتَشْلاه برهانید اورا آنی تخلیص ایدوب قورتاردی وفی الاساس
استشلاه ای ادرکه واستنقذه اِسْتَعْلَی عَلَیْهِ غالب شد بروی آنك
اوزرینه غالب اولدی استعلاه برو جستن خواست ازوی آندن باشینك
بیتی آرامق طلب اتدی یعنی باشینی بیتله دیدی اِسْتَغْلَی المَتَاعَ کران خرید
آخر یاره را متاعی زیاده بها ایله اشترا اتدی وقیمتنی چوق عد اتدی معناسنه دخی

دخی کلور استملی الکتاب املاء کتاب خواست کتابی املا اتمك طلب اتدی من قرأت
ایده یم سن املا ایله دیمك کبی قمر استدمی من غریمه بستدحق خرد را ان وامر دارش
باسانی غریمندن حقنی سهولت ایله اخذ اتدی یقال استدمت من غریمك ما دمی لك
ای خذ منه ما طف لك ودخی استدمی الرجل دیرلر باشندن قان تقاطر ایدن
ایکی آشاغی اکدی معناسنه ن استثناه جدا نها داود آنی داخل اوله دخی جماعتده
آیروب چیقاردی ودخی استثناه دیرلر ان شاء الله دیدی معناسنه وهی المثنویة
استثنا کردن استثنا اتمك یقال هذه هبة لیس فیها مثنویة ای استثناء استثناه
ن دیك کرد اود آنی قریب اتدی که یقین کتوردی تعبیر اولنور استغنی عنه
بی نیاز شد از وی آندن مستغنی اولوب آکا احتیاجی قالمدی وفی المثل
استغنت الشوکة عن التنقیح یعنی شوکه بوطایوب زائدلری قطعه واوجینی
سیورمی اتمکه محتاج دکلدر زیرا حد ذاتنده مستقیم واوجی بالطبع سیوریدر
مستقیم اولان نسنه یی مستقیم اتمك خصوصنده وحاصلی تحصیل دیه جك محلده
ضرب اولنور وفی مثل آخر استغنت التفذ عن الرقة تفه عناق الارض که ترکیده
قاره قولاق دیدکلری جانوردر ورقه صمان تورنی معناسنه در یعنی قاره قولاق
همیشه ات اکلنه معتاد اولمغله صمان توزندن مستغنی در فلان کسنه همت علیه
صاحبی اولمغله ادنی خسیسه یه تنزل اتمز دیه جك یرده ضرب اولنور ومن
امثال المولدین استغنی اومت المعتل الفاء واللام ص استوصی به خیرا
اندرز نیکو بپذیرفت از وی آنده خیر نصیحتی قبول اتدی وفی الحدیث استوصوا
بالنساء خیرا فانهن عوان ف استوفاه حقه تمام بستد از وحقش را
حقنی تماما اخذ اتدی ل استولی علیه دست یافت بروی آکا قادر اولوب
فرصت بولدی واستولی علی الغایة دیرلر میدانك غایتنه بالغ اولسه واستولی
علی الامد ای بلغ غایته المعتل العین واللام ح استحیاه زنده بگذاشت
اورا آنی حیا ترك اتدی یعنی قتل اتمدی استحیی منه شرم داشت از وی
آندن حیا اتدی استحیاء واستحاء دخی دیرلر ع استغواه بی راه کرد اینش
آنی اضلال اتدی یقال استغواهم بالامانی الکاذبة وتقول هو فی غیابة الضلال
وغوایة الضلال هم استهواه الشیطان از راه ببردش دیو آنی شیطان یولدن
چیقاردی باب افعوعل یفعوعل افعیعالا ب اخدودب
کنج شد ایکی بوکلدی که فارسی وترکیده کوز اولدی تعبیر اولنور واول
کسنه یه احدب دیرلر که مؤنثی حدباء وحدباء دکلدر حرف دال زیاده سیله
اخشوشب سخت شد قاتی اولدی رجل خشب دیرلر بدننده صلابت
وشدة اولسه ومحکم وقوی یا بد قلری قلیجه سیف خشیب ومخشوشب
دیرلر اعذوذب الماء خوش آمد آب صو ایو ولذیذ اولدی اعشوشب
الموضع باکیاه بسیار شد جای موضع چوق اوتلو اولدی وارض فیها تعاشیب دیرلر

آنده

ثنا مأخوذ در قریب معناسنه

اندرز وصیت کردن

کذا فی القاموس

مذهب ...

آنده متفرق اوت اولسه اعصوصب القوم کرد آمدند مردمان قوم مجتمع اولدیلر
اعصوصب الیوم سهناك شد روز کون بغایة شدید اولمغله مخوف اولدی
ویوم عصیب روز سهناك مخوف کون یوم عصبصب دخی بو معنایه در اغلولب
العشب ببالید وبهم بپیچید کیاه اوت اوزاندی وقیاده کمرتنده بری برینه قاریشدی
ابقل وادیهم واعشوشب واستأسد النبت واغلولب من حیث المعنی متقاربدر
ت اکمومت الفرس کمیت شد اسب آت کمیت یعنی سیاهه مائل قیرمزی اولدی
وشرابه دخی کمیت دیدکلری لونی اعتباریله در یقال اصطبح من الکمیت حتی
اصبح مثل المیت ج اخلولج الامر اندرهم شد کار ایش مختل ومشوش اولدیکه
بری برینه کیردی تعبیر اولنور ج املولح الماء شور شد آب صو طوزلی اولدیکه
اکشی تعبیر اولنور ر احضوضرت الارض سبز شد زمین زمین نباتات سببی
ایله یشللندی س اغنونش ذنب الجمل دراز وبسیار شد موی های دم شتر دوه نك
قویروغنك قیللری اوزون وچوق اولدی ص احموص ترش شد اکشی اولدی
غ اقطوطع الخیل پاره پاره آمدند یکدیگر اسبان لشکریان بشتاب عسکر
قطعه قطعه سرعت ایله بری بری آردنجه کلدیلر ف اخروروف بجسبیدن میل وعدول
اتدی که انحرف معناسنه احقوقف الهلال کج شد ماه نو هلال اکری اولدی
اعوج معناسنه اعرورف الفرس پشت براورد اسب آتك یالیسی بتدی واعرورف
الرجل دیرلر شره متهیأ اولدی معناسنه واعرورف البحر ای ارتفعت امواجه
ق احرورق الثوب دریده شد جامه جامه یرتلدی اخلولق الشیء کهنه شد چیز
نسنه اسکیدی واخلولقت الدار دیرلر سرای رسم واثری ناپدید اولسه
اغرورقت عینه پر شد از اشك چشم او کوزی یاش ایله طولوب مردم دیدن
اشکده غرق اولدی تقول رأیت عیونهم مغرورقة وانا سیبها فی الدمع ك
احلولك الشیء سخت سیاه شد چیز نسنه زیاده سیاه اولدی ل اخضوضل
الشیء تر شد چیز نسنه یاش اولدی ابتل معناسنه م افعوعم الوادی پر شد
جوی از آب دره صودن طولدی ن اخشوشن الشیء درشت شد چیز نسنه
خشن اولدی که مبالغه معناسی معتبردر ودخی اخشوشن الرجل دیرلر خشن
لباس کیمکه معتاد اولسه اغدودن الشعر دراز وتمام شد موی صاچ اوزانوب
کمالینی بولدی واغدودن النبت دیرلر اول وجه اوزره اوت یشل اولسه که زیاده
سیراب اولدوغندن سیاه کبی کورونسه المعتل اللام اکنوق الرجل خود را
بستود مرد رجل کندویی وصفده مبالغه اتدی ذ احذوذاه ملازم وی شد
آکا ملازم اولوب مفارقت اتمدی ابو عمرو دیدی که محذوذی اول نسنه درکه
انسانده ن یاخاددن مفارقت اتمیه ر اعروری الفرس باسب برهنه بی زین
نشست ایرسز چپلاق آته رکوب اتدی ل احلولی الشیء شیرین شد چیز
لذیذ اولدی نسنه م احموی سخت سیاه شد زیاده سیاه اولدی ن اثنونی

دوتا شد ایکی قات اولدی وبوکولدی

## باب فَعْلَلَ يُفَعْلِلُ فَعْلَلَةً

جردب الطعام خورش را بانی سخت بخورد ودست بروی نهاد تا دیکر کسی ازوی نخورد طعامی حرص تاماً ایله اکل ایدوب غیرلر اول طعامدن تناول اتمسون دیو الینی طعام اوزرینه وضع اتدی بعضیلر صاغ الی ایله اکل وصول الی ایله غیرلری منع اتدی بیهقی وفیروزابادی قوللری بودرکه ذکراولندی صاحب خریده

اذا ماکنت فی قوم شهاوی * فلو تجعل شمالك جردباناً * مثلنده دیدی که یقال جردب علی الطعام * وجردم اذا اکل بیمینه ومنع بشماله * ومیدانی دخی بو وجه قریب بیان اتدی واول کمسنه یه جردبان وجردبان دیرلرکه فارسیده کرده باندن معرب در حافظ الرغیف معناسنه وطفیلی یه جردبی دیرلر جرشب به شدان بیماری خسته لکدن ایواولدی وآریق اولقدن صکره سمون اولدی معناسنه دخی کلور ذَرْدَبَ فروتنی کرد خضوع وتذلل اتدی وفی المثل ذَرْدَبَ لمّا عضّه الثقاف اول کمسنه حقنده ضرب اولنورکه آندن برنسنه طلب اولندقده اولا امتناع ایدوب صکره خضوع وتذلل ایدر شَرْعَبَ الثوب بدرازنا برید جامه را اوزون اوزون اوزونلوغنه قطع اتدی وشرعب طویل معناسنه در شَغْزَبَهُ فی الصراع بایش وابپای اودربپچید درکشتی کرفتن کولش ایدرایکن ایاغنی خصمنك ایاغنه طولاشدردی وهی الشغزبیة بای کسی دربپچیدن درکشتی کولش ده ایاغنی آخرك ایاغنه طولاشدرمق طحلب الماء برغشمه کرفت آب صو یوصون طوتدی طحلب وطُحْلَب وطِحْلِب یوصون معناسنه در عَرْقَبَهُ پی کردش آنك سکریکی کسدی که عرقوب انسانك اوکچه سی اوزرنده اولان عصب غلیظ در آصمعی دیدی که هر چاریابك عرقوبلری ایاقلرنده ودکبه لری ایکی اللرنده در عَقْرَبَت الارض باکژدم بسیار شد زمین زمین چوق عقربلی اولدی یقال ارض معقربة ای کثیرة العقارب وصُدغ مُعَقْرَبٌ ای مُنعطف قَحْطَبَه بیفکند اورا آنی زمینه دوشوردیکه بیقدی تعبیر اولنور ودخی قحطبه بالسیف دیرلر برکسنه نك باشی اوزرینه قلیچ حواله اتسه قَرْضَبَهُ بریدش آنی قطع اتدی وجمع اتدی وتفریق اتدی معناسنه دخی اضداددندر وقِرْضاب وقُرضوب اسد ولص معناسنه درکه جمعی قراضبه در قَرْطَبَه برقفا بیفکندش اکسه سی اوزرینه بیقدی قَعْضَبَهُ ازبن برکندش آنی کوکندن چیقاردی ت شَنْبَث الهوی قلبه بیاویخت عشق بادلش آنك قلبنه عشق تعلق اتدی ج خَذْرَجه بنك محکم بتافت اورا آنی زیاده محکم بوکدی خَشْرَجَ المریض بجست کرد بیمار دروقت جان کندن خسته تسلیم روح ایده جك وقتده بوغازینه وکوکسینه خرلامق دوشوب خورلادی که حین موتده واقع اولان غرغره یه خشرجه دیرلر خَمْلَجَ الحبل سخت بتافت ریسمان را ایبلکی محکم بوکدی خرفجه خرش عیش کرد ایندش آنك عیشنی واسع اتدی وعیش مخرفج ای واسع دَحْرَجَ الحجر بغلطانید سنك را



طاشی یووارلادی وفی المثل ان لم یکن مُعَلَّماً فدَحْرَجَ برا حمق کمسنه عریان اولمغله برکوب ایچینه کیروب وکوب طوبارلانوب یووارلانور ایدی مربودك بدری اوغلنه الباس انکیجوره ثوب احضار اتدکده بوبثوبی کوردکده مثل مذکوری ایراد اتدی یعنی ای پدر بکا البالس ایچوره کتوردیکك ثوبك تمغاسی یوق ایسه زمینه طرح ایدوب یووارله که بن آنی کیمم اول مضطرب ومضطرب کمسنه حقنده ضرب اولنورکه کندویه کفایت ایدجك مرتبه دن زیاده یه طالب اوله دَعْلَجَ آمد شد کرد ترددا اتدی که واروب کلمکدن خالی اولمدی تعبیر اولنور دَهْمَجَ مانند بندی وارفتن بیر بیراولان کمسنه ایاغنده بوقاغی اولان کمسنه نك یورویشی کبی یورویدی دَبْرَجَ آراسته شد زینتلندی که دبرج زینت معناسنه در وثنی وذهب کبی والتونه دخی مطلقا دبرج دیرلر تَسَمْرَجَ الثوب بخیه دورادور ندجامه را جامه یه نیکندن بی اوزاق اوزاق ووردی که جامه یی سکرلتدکدی تعبیر اولنور فیروزآبادی شمرجه لفظنی اساءة الخیاطة عبارتیله تفسیر اتدی غَدْلَجَ ولم نیکو برورد فرزندش را ولدینی ایوغدا ایله بسلدی واول ولم غدلوج دیرلر وعدل غدلاج ای ناعم عَلْهَجَ احمق وبیهوده کوی شد احمق وبیمعنی کلام سویلیجی اولدی وفی القاموس المعلهج الاحمق اللئیم هَمْلَجَ الفرس رهوار رفت اسب آت یورغه یوریدی وهو هملاج اسب رهوار یورغه اولان آت ع بَلْدَحَ خویشتن را بر زمین افکند کندوینی زمین اوزرینه القا اتدی که کندوینی قالدیروب برهووردی تعبیر اولنور ودخی بلدح الرجل دیرلر خلف وعدا اتدی معناسنه جَلْمَحَ را سه تراش کرد سرش را باشنی تراش اتدی طَرْمَحَ بناه بلند کرد بنا ش را بناسنی مرتفع وتطویل اتدی فَرْشَحَ پای ازهم وانهاد آیقلرینی بربرندن آیردی که آیشدی تعبیر اولنور فرطح وفلطح وطلفح پهن کرد عریض یعنی اینلو اتدی د سَرْهَدَ الصبی نیك بروورد کودك را طفلی ایوغدا ایله بسلدی والمجرد مجرد برهنه کردش آنی عریان اتدی که صویدی تعبیر اولنور والمجرد العریان عَرْبَدَ بیازرد ندیمش را شرب خمر ایدر ایکن هم مجلسی آزرده اتدی واول کمسنه یه مُعَرْبِد دیرلر ذ تَلْمَذَ له شاکردی کرد اورا آکا شاکردلك اتدی ر بَعْثَرَهُ وبَحْثَرَهُ بریشان کردش آنی تفریق ایدوب طاغتدی ودخی بعثره دیرلر استخراج اتدی وکشف اتدی معنالرینه بُعْثِرَت القبور بشورانید خداکورها را حضرت الله قبرلری قاریشدیروب ایچنده اولان موتایی کشف استخراج اتدی وبعثر الحوض دیرلر حوضی هدم ایدوب اعلاسینی اسفلینه واسفلنی اعلاسنه کتوردی معناسنه تَنْجَرَ الماء بریخت آب را صویی دوکدی صبه معناسنه وجریان ایدن صویه وکوه باشینه متجر دیرلر جَمْهَرَ الشئ کردکرد چیزرا نسنه یی

جمع اتدی وجمعض اللقمة دیرلر قبرلك اوزرینه طوبراق بیتسه ودخی جمعضت علیه الخبر
دیرلر خبرك بعضنی اخبار ایدوب لکن خبردن مرادی اولان موضعی کتم اتسه وهو
جمعضد الشئ برذکتر یه بعرهای چیزه نسنه نك حصه لرینك بویوکی وفی القاموس
الجمعود من الناس جلهم ومعظم کل شئ واوج بیللق شابه جمهوری دیرلر •
دعثره ویران کردش آنی ویران اتدی والمدعثر المهدوم واول حوض که در
بناسنده کرکی کبی اهتمام اولونمیه یاخود برطرفی رخنه دار اولمش اوله آکا دعثور
دیرلر دغمرة بشوریاندش آنی قاریشدیردی خلطه معناسنه ودغمرة تعییب
وسوء خلق معناسنه کلور وبدخوی اولان کمسنه یه ومیان خلقده مذموم
اولان کمسنه یه دخی دغمور دیرلر دمثر الشئ نرم شدچیز نسنه یومشق اولدی
دابر الثوب برزه کرد جامه را جامه یه خاو وسجاق اتدی که متعدیدر •
وتدابر بنفسه برزه کرفت جامه جامه ده خاو وسجاق پیدا اولدی که لازمدر
وهو الدابر برزه خاو وسجاق جوهری دیدی که الزبر بالکسر مهموز وهو
ما یعلو الثوب الجدید مثل ما یعلو الخز دمجر الاسد بانك کرد شیر ارسلان
چاغردی دمخر الصوت سخت شد آواز صوت مشتد اولدی ودمخره نا ینه
معناسنه در دمار کبی دمصرت عینه سرخ شد چشم اوان خشم دیاده غضبنده
کوزی قزاردی ودمصر وجهه دیرلر تعبس اتسه تنتر توبه بدمید جامه اتش را
جامه سی یر تدی مزقه معناسنه طحمر القوس کمان باز کرد یایه کیرش
کچوردی وطحمر السقاء طولومی طولدردی معناسنه ودخی طحمر دیرلر صیچرادی
وثب معناسنه کعبره بالسیف پاره کردش بشمشیر قلیج ایله آنی پاره لدی
جربذ الرجل کربزی کرد مرد رجل حیله کارلق وفساد وسی اتدی قربز
دخی بو معنایه در واول رجله جربذ دیرلر خب معناسنه که کربزدن معربدر
وفی القاموس جربذ الرجل ذهب وانقبض اوسقط علهز اللحم نیك
نبخت کوشت آت کرکی کبی بیشمدی ولحم معلهض ای لم ینضج هندزه اندازه
کرداو را آنی تخمین اتدی که اولچدی تعبیر اولنور ومهندز مخمن معناسنه در
لکن لسان عربده ماقبلی دال حرف زا اولمغله زایی سینه تبدیل ایدوب مهندس
دیدیلر ولفظ هندازه اندازه دن معرب ایکن هاسی مکسور اتدکری مضاعفك
غیری فعلول وزنی بغایة قلیل اولدیغی ایچوندر بس بخمس بخت امید صالندی
تبخت معناسنه دهمس الشئ پنهان کرد چیز را • نسنه یی ستر اتدی وامر
مدهمش ای مستور دعکسوا بازی کردند همچو بازی مغان مجوسیلر اویونی کبی
اویون اوینادیلر دعکس برلعب درکه بر یره جمع اولوب ال اله یاپیشوب وزقص
ایدوب دور ایدرلر واول لعبه دستبند تسمیه ایدرلر عرکس عن المخاصمة یکسو
شد از بیکار منازعه دن فارغ اولوب برطرفه چکلدی عرکس الشئ برهم افکند
چیز را نسنه نك بعض اجزاسی بعض اجزاسنك اوزرینه بیراقدی عکمس

التیل

التیل تاریك شد شب کیجه مظلم اولدی ولیل عکامس ای مظلم عنبس روی ترش
کرد تعبس اتدی عبس معناسنه که نون مزیدهدر فردسه بیفکندش آنی زمینه
طرح اتدی وفی القاموس فردسه صرعه وضرب به الارض وفی التاج الفردسة
جفته کردن یعنی آصمه چارطاقی یاپمق قرطس الرامی تیر با نشانه زد تیر انداز
اوق آتان کمسنه اوقی نشانه یه وردی اصاب القرطاس معناسنه که اوق
نشانی اولمق ایچون نصب اولنان کاغده وردی مثللو نسنه یه قرطاس دیرلر
کردس الخیل گروه گروه لشکر را عسکری بولوك بولوك وفرقه فرقه اتدی
واول ایکی قطعه کوك که بر مفصلده جمع اوله لر آکا کردوس دیرلر وکردس
الرجل دیرلر الینی وایاغنی بربره جمع ایدوب باغلو سه لر هندس مهندسی کرد
مهندسلك اتدی که اندازه اتدی تعبیر اولنور وهو المهندس اندازه کننده تخمین
ایدیجی کمسنه که معروفدر وقدمن تفصیله انقاش خربش الکتاب تباه کرد کتابه را
کتابی افساد اتدی ص خلبص بکریخت قاچدی هرب معناسنه ص غلهص العین
بیرون کرد چشم دان سر باشده کوزی چیقاردی وغلهص منه دیرلر آندن
بر نسنه یه نائل اولدی معناسنه بیهقی دیدی که لفظ مذکور صاد مهمله ایله در
معجمه ایله تصحیف لیثدن منقولدر ط برقط یا پس نکریست درکریخت
قاچوب کیدر ایکن دونوب آردینه باقدی ودخی برقط الرجل دیرلر آدیمی متقارب
وضع اتدی معناسنه دغمطه گلو یش ببرید بوغازینی کسدی ذبحه معناسنه
جوهری دیدی که میم مزیدهدر که دعطه دخی معنایهدر وموت فجاءه یه موت
دعوط دیرلر فرشط بر یك پای نشست بر ایاغنك اوزرینه اوتوردی
قاله الزوزنی بیهقی ان تفرج بین رجلیك قائما او قاعدا دیو تفسیر اتدی
فیروزآبادی قعد ففتح بین رجلیه دیدی قرمط فی الشئ کام نزدیك زد
درد فتحه پی دیدکی آدیمی متقارب وضع اتدی وخط مقرمط خط نیك باریك
دبشته بغایة اینجه یازلمش خط وخطوط قمطیط دخی بو معنایهدر ط لغمط
اللحم کوشت از استخوان باز کرد اتی کمکدن آیردی وکاهی قلب ایدوب
لعظم دیرلر ورجل لغط ولغموطة دیرلر زیاده آکله حریص اولسه ع برقع
الدابة روپوش نهاد ستور را دابه یه یوز اورتوسی وضع اتدی که باشینه
برقع اورتدی تعبیر اولنور برکع برچهار دست وپای بایستاد درت الری
واباقلری اوزرینه طوردی یعنی ایکی اللری وایکی آیاقلری اوزرینه طوردی
وبرکعه فتبرکع دیرلر کولشر ایکن خصمی ییقوب اوتوراغی اوزرینه
اوتوردی درقع شتافت درکریخت فرار ایدر ایکن سرعت اتدی صلفع
وصلقع عاروتة کردنش بزد بوینونی وردی وصلفع وصلقع وصلیع
مفلس اولدی معناسنه دخی کلور فرقع اصابعه برك بر اورد از انکشتانش
بر مقلرندن آواز کتوردی که پارمقلرینی چاتلاتدی تعبیر اولنور وقرصعت



برزه خاو وسجاق معناسنه در

والمزمر الغضبان

دیار مز لسانده خروس دیمکدر

اخذته من القاموس فی مادة زردوس

اخذته من القاموس وفتشة من عند نفسی

وفی النعام مرید قرقع علامة

پس چاتلادی معناسنه در

زشت رفتن خاتره مشی اتدکده قبیح مشی اتدی و قرضع دیرلر فلان کمسنه اکل
اتدکده آهسته آهسته اکل اتدی و زیاده لئیم اولمغله تنها اکل اتدی معناسنه و فی
المثل الأم من قرضع یمن بر مشهور لئیمک اسمیدر ق خذرف و خطرف کام فراخ
نهاد خطوه سنی توسیع اتدی فیروزابادی ایکی خطوه یی بر خطوه اتدی و مشی ده
سرعت اتدی دیو تفسیر اتدی خندف پای انی یکدیگر دور داشته در رفتن یورید کده
برایاغنی او برایاغنده اوزاق اتمک ایله تبختر اتدی و اکثر کتب ده خندفه هروله کبی
مشی اتمک معناسنه تفسیر اولندی زخرفه بیاراسته اودا آنی تزیین اتدی
وهو الزخرف آرایش زینت فیروزآبادی الزخرف بالضم الذهب دیدی
زخارف ج شغف الصبی و سرهفه نیک بروردکودک را طفلی ایو غدا ایله
بسلدی قرقفه بلرزانید اودا آنی دیترتدی ارعد معناسنه ق زابق الدراهم
بسیماب بیندود درمهارا درهملره زیبق سوردی که ترکیده جیوه دیرلر که ایکی
نوعدر بری معدنیدر و بر نوعی معدنی طاشدن آتش ایله استخراج ایدرلر تبخیر
اولونسه خانه ده حیات و عقاربی طرد ایدر حذلق چشم بکردانید کوزینی
بر شنئه یه نظر اتدکده حدقه سی دوراتدردی حدق کبی حذلق دعوای حذاقت
کرد حذاقت دعوی اتدی مع هذا حذاقتی یوق ایدی و دخی حذلق دیرلر کندوده
اولمیان شنئه یی ادعا اتسه خزرقه و خزقه تنک کرفتش آنی تضییق اتدی
و حبس اتدی معناسنه دعفق الماء بسیار بریخت آب را صویی چوق چوق
دوکدی و غیش دعفق ای واسع زبرق توبه زرد کرد جامه اش را جامه سینی
صاریه بویادی و زبرقان قمر و خفیف اللحیة معناسنه زهرق نیک بخندید
شدة ایله کولدی و والده سی صبی الند ه رقص اتمکه زهرقه دیرلر سردق
البیت پرده کرد سرای را خانه یه پرده اتدی و سرادق خانه نک صحنی اوزرینه
چکلان کلری پرده تبرق الشئ و شربقه پاره پاره کردش آنی پاره پاره اتدی
و منه الشبح اولان توب دخی مشبرق دیرلر ک دملک الشئ کرد و نشو کرد
چیزرا شنئه یی مدور و هموار اتدی یقال تفلی مدملک ای املس و مدور
ل بسمل بسم الله گفت بسم الله لفظنی تکلم اتدی ترمل الطعام بدخورد
خورش را طعامی ملوث اکل اتدی که اغزنده صقالینه و اوزرینه دوکلدی
ججعدل بیفکند بر زمین ق یره اوزرینه دوشوردی و دخی ججعدل الرجل
دیرلر فقیر ایکن غنی اولدی معناسنه ججعفله دخی صرعه و رماه عن الفرس
معناسنه کلور ججعفله دخی بو معنایه در یقال طعنه فجعله ای قلبه عن
السرج فصرعه خزدل اللحم و خزدله پاره کرد کوشت را اتی پاره پاره
قطعه قطعه اتدی دغبل اللحم دخی بو معنایه در خزعل لنک وار رفت اعرج
کبی یوریدی سبحل کرد سبحان الله دیدی سربله زیرجامه بوشانیدش
آکا کوملک کیدردی وهو السربال پیراهن کوملک سرابیل ج شغبل الطعام





جرب کرد طعام را طعامه یاغ قاتدی قاموس ده شغبل الطعام ادمه بالاهالة
دیدی عبهل الابل مهمل کذاشت شتران را دوه لری شبانسز ترک اتدی
عندل الهزار بانک کرد بلبل بلبل اواز اتدی غربل التراب بغربال ببیخت
خاک را طپراغی غربال ایله الهدی و فی المثل من غربل الناس
نخلوه صاحب جمع دیدی که بر کمسنه خلقک عیوبنی تفتیش ایلیه خلق آنی
نخاله یعنی کپک منزله سنه تنزیل ایدوب اعتبار اتمزلر و معنای مثل ده خاطره
فاتر خطور ایدر که غربال و منخل میاننده فرق معلومدر که بر شنئه یی
غربال ایله الهسه لر چندان اهتمام اولونمز زیرا غربالک ثقبه لری
واسعدر لکن الک ایله الهسه زیاده اهتمام اولنور ثقبه لری تنک اولدیغی ایچون
پس معنای مثل بودر که بر کمسنه خلقک عیوبنی ادنی تفتیش اوزره اولسه
خلق آنک عیوبنی تفتیش ده اهتمام و تدقیق ایدرلر والله اعلم و غربال رجل
نمام و مغربل رجل دون و خسیس معناسنه کلور و غربله دیرلر قتله معناسنه
غرقلت البیضة کنداشد خایه یمورطه فاسد اولوب قوقدی و دخی غرقل دیرلر
صوبی دفعة باشینه دوکسه قفمله ببرید ش آنی قطع اتدی و قفمل الطعام
دیرلر سفره ده اولان طعامی جملة اکل اتسه مرطله بالطین بینه و داورا نکل
آنی چامور ایله صیوادی و مطل عرضه دیرلر عرضنه تعرض اتسه نخبل الرجل
پیر شد مرد رجل پیر اولدی و یقال شیخ نخبل و عجوز نخبلة همتل سخن نرم
گفت آهسته سوز سویلدی و المهتمل النمام هرمله موییش را برکند آنک
قیلینی یولدی و هرمل الشعر نتفه و هرمل العمل افسده و باشی تراش اتدکده
صکره اطرافنده قالان قیله هرمول دیرلر هنبل لنک وار رفت اعرج کبی
یوریدی جوهری ضبع عرجا کبی یوریدی معناسنه نون مزیدر دیدی م
برسم الرجل علت برسام کرفت اودا رجلی برسام علتی اصابت اتدی
برشم بپیوسته نکریست متصل نظر اتدی که باقدی طوردی تعبیر اولنور
و دخی برشم الرجل دیرلر اظهار حزن اتدی معناسنه برطم سخت خشم
کرفت اودا آنی زیاده غضب اخذ اتدی که لازمدر و برطمه دیرلر آکا
زیاده غضب اتدی معناسنه که متعدیدر برهمه تیز نکریست حرج ایله نظر
اتدی که کوزینی قیپمدی ترجم کلامه تفسیر کرد سخن اودا آنک کلامینی
تفسیر ایدوب مقصود اولان معنانی تفهیم ایدوب وهو الترجمان معروفدر که
تفسیر ایدن کمسنه در عبارت در تملقه حلقومش ببرید بوغازینی کسدی که
بوغازلادی تعبیر اولنور لهذمه ببریدش آنی قطع اتدی و تلهذمه ای اکله
ت طأمنه بیارامانیدش آنی تسکین اتدی که مطمئن اتدی تعبیر اولنور
فرجن الدابة شانه زدستور را دابه یی قاشاغولادی که فرجون قشاغو
معناسنه در محسه کبی و فارسیده شانه دیرلر المضاعف اطاء طأطأه

فرو برد سرش را یعنی باشینی اشاغی اکدی ب خَبْخَبَ الظَّهيرة بخنکی کرد نماز پیشین را
صلوة ظهری تبرید اتدی یعنی آیا مجازه ده هوا سرین اولدقده ادا اتدی ودخی
خَبْخَبَ الشَّیْءُ دیرلر سنه رخو یعنی کوشك ودخی مضطرب اولدی معنا سنه مخفی
اولمیه که خَبْخَبَ آصلنده خَبَّبَ ایدی فَعْلَلَ وفَعَّلَ ما بینلرینه فرق ایچون بانك ثانیه‌یی
خایه تبدیل اتدیلر کلمهٔ مزبوره ده حرف خا اولمق مناسبتی ایله وبر قاعده بومقوله
کلمه‌لرده مطرده در ذَبْذَبَهُ واکردانیدش کرویه دوندردی که منع اتدی تعبیر
اولنور ودخی ذَبْذَبَ دیرلر ترددا تسه والمُذَبْذَبُ المُتَرَدِّدُ قَبْقَبَ البَطْنُ آواز
کرد شکم قادین اواز اتدی که قورولدادی تعبیر اولنور کَبْکَبَهُ عَلَی وَجْهِهِ م
بیفکندش بر روی یوزی اوزرینه دوشوردی لَبْلَبَ علیه مهربانی کرد بروی
آکا مرحمت اتدی جوهری دیدی که لَبْلَبَه ولده مخصوص رقت در لبلبت الشّاة
علی ولدها دیرلر قویون ولدینی وضع اتدکده دیلی ایله یالاسه ت کُتْکُتَ نیك
بخندید ایو کولدی که کتکته قهقهه‌دن اشاغیدر ت بَثْبَثَ الخَبَرَ آشکارا کرد
خبررا خبری آشکارا یعنی نشر وشایع اتدی وبثبث الغبار دیرلر تهییج غبار اتدی
معنا سنه حَثْحَثَ المِیلَ فِی العَیْنِ بجنبانید میل را در چشم میلی کوزده تحریك
اتدی ودخی حَثْحَثَهُ علی الامر دیرلر برایشه ترغیب اتسه وما اکتحلت حثاثا
وحثاثا دیرلر هرکز اویومدیم معنا سنه لَثْلَثَ فی المکان مقیم شد در جای
مکاننده مقیم اولدی ولثلث فی الامر دیرلر تردد اتدی ولثلثه عن حاجته دیرلر
منع اتدی معنا سنه مَثْمَثَ امره بر امیخت کارش را ایشنی تخلیط اتدی
مَثْمَثَهُ دخی بو معنایه در ج بَجْبَجَ الصَّبِیَّ بنواخت کودك را صبی‌یی اوخشادی
بجبج بر کرید دوندی والبجبجة النکوص یقال حملوا علی القوم حملة ثم بجبجوا
وبجبج الرجل دیرلر دوننده اولان برکسنه‌یه اظهار مراد اتمش ایکن بنه اظهار
اتمسه مجمج دخی بو معنایه در بجبج باهم آمد منقبض اولدی دَجْدَجَ بخواند مرغ
خانکی طاووغی چاغیردی ودججج اللیل دیرلر اظلم معنا سنه تَجْتَجَ الشَّیْءُ
آمد وشد کرد چیز نسنه کلدی کتدی ودخی مضطرب ومتحرك اولدی عجعج
بانك کرد آواز اتدی جوهری دیدی که عجّ صوّت معنا سنه در ومضاعف
اولدیغی معنا سنده تکرار اولدیغنه دلیلدر لَجْلَجَ المُضْغَةَ فِی فِیهِ بکردانید
کوشت پاره را در دهنش آت پاره سینی آغزنده تحریك ایدوب چیکنه‌دی
مَجْمَجَ الکِتَابَ ناپیدا نوشت نامه را کتابك خطنی آچوق یازمادی که حروف
کرکی کبی ظاهر اولمدی ومجمج فی خبره دیرلر سویلدیکی خبری کرکی کبی بیان
اتمسه نَجْنَجَهُ جنبانیدش آنی تحریك اتدی ونجنج امره دیرلر بر امره قصد
ایدوب لکن عزمی تصمیم اتمسه هَجْهَجَ بالسَّبُعِ بانك زد بر دده یعنی
جانوری کندوده کف وزجر ایچون چاغردی ح بَحْبَحَ بانك کرد باکرفتکی
کلو بوغازی طوتولمش اولدیغی حالده چاغردی که بوغوق آواز ایله چاغردی

تعبیر اولنور دیرابحّه سسی بوغوقلی وابحّ سسی بوغوق کسنه معنا سنه در دَحْدَحَهُ
دوردکردا ورا آنی بعید اتدی یقال دَحْدَحَهُ فَتَدَحْدَحَ ای نحیته فتنحی طَحْطَحَ هلوك
کردش آنی هلوك اتدی وطحطح الشَّیْءُ دیرلر نسنه‌یی قیروب پریشان اتسه خ بَخْبَخَهُ
بخ بخ کفت اورا آکا بخ بخ دیدی لفظ بخ مدح ورضا مقامنده استعمال
اولنور مبالغه ایچون تکرار اولنور دَخْدَخَهُ رام کرد وخوار کرد کندویه مطیع اتدی
وذلیل اتدی د کَدْکَدَ السَّیفُ آواز داد شمشیر در وقت روشن کردن قلیجك پاسی
سیلر ایکن قلیج آواز اتدی وفی الصحاح الکدکدة حکایة صوت شیء یضرب علی شیء
صلب اصمعی دیدی که کدکده آهسته سکرتمك معنا سنه در هَدْهَدَ الحَمَامُ بانك کرد
کبوتر کوکرجین آواز اتدی که هدهد طوقی اولان قوشك آوازنده عبارتدر م
وهدهدت المرأة ولدها دیرلر خاتون ولدینی اویوسون ایچون تحریك اتسه
ر بَرْبَرَ بانك کرد آواز اتدی وبربر الرجل دیرلر غضب آلود سوز سویلدی معنا سنه
تَرْتَرَهُ بجنبانیدا ورا آنی تحریك اتدی والترترة التحریك جرجر البعیر بانك
کرد شتر دوه آواز اتدی که جرجره اول آوازدر که دوه آنی بوغازنده تردید ایدر
وفی المنتخب جرجر لما عضه الکلوب سلوب وکلوب مهماز معنا سنه در که راکب
آنکله دابه‌نك جنبینی دورتر دَرْدَبَ لما عضه الثقاف مثلنه قریبدر اولا
سرکشلك ایدوب صکره مطیع وتذلل ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور خَرْخَرَ النَّائِمُ
بخست کرد خواب کننده اویویان کمسنه خورلادی والخرخرة صوت النائم والمختنق
شَرْشَرَهُ پاره پاره کرد اورا آنی پاره پاره اتدی وفی الصحاح شرشرة الشیء تشقیقه
وتقطیعه صَرْصَرَ البَازِیُ آواز کرد باز طوغان چاغردی غَرْغَرَ المَاءَ فِی حَلْقِهِ
بجنبانید آب را در کلویش صویی بوغازنده تحریك اتدی وغرغر بالدواء غرغره
کرد بدارو داروایله غرغره اتدی یعنی علاجی آغزنده تحریك ایدوب آندن بف
آنکله پاك اتدی واول داروبه غرور دیرلر فرفره بجنبانیدش آنی تحریك اتدی
هزهزه کبی قَرْقَرَتِ الحَمَامَةُ آواز کرد کبوتر کوکرجین آواز اتدی وقرقر
بطنه دیرلر قارنی قورولدادی وقرقر الرجل دیرلر شدت ایله کولدی معنا سنه
کَرْکَرَ نیك خندید شدت ایله کولدی قرقر کبی وکرکرت بالدجاجة دیرلر طاووغه
چاغردم وکرکرته عنی دیرلر آنی کندمدن دفع ورد اتدیم معنا سنه هَرْهَرَ
بجنبانیدش تحریك اتدی آنی فرفر کبی ابوعمرو دیدی که هرهرت الغنم دیرلر
دعوتها معنا سنه ن زَمْزَمَهُ وهزهزه بجنبانیدش تحریك اتدی آنی س خَسْخَسَ
اللحم بر اخکر کذاشت کوشت را آتی وضع اتدی عَسْعَسَ اللَّیْلُ
تاریك شد شب کیجه مظلم اولدی اقبل ظلومه معنا سنه ونظم کریمده واقع اولان
واللیل اذا عسعس کلامنده فرا دیدی که مفسرلر اجماع اتدیلر که عسعس
ادبر معنا سنه در ودخی عسعس الذئب دیرلر قورت کیجه وقتی کزوب طولاشدی
معنا سنه لهذا قورده عساس دیدیلر غَسْغَسَ بالهرة غش کفت کربه را کدیی

نجا ایدوب غش دیدیکه بزم اصطلاحمزده بش غش دن غلط اولمق ملاحظه
اولنور منغش الامر شوریده شد کار ایش مختلط یعنی مختل ومشوش اولدی
تنشنش الطائر بشتافت مرغ دربریدن قوش سرعت ایله اوچدی ش خشخش
السلاح آواز بیاورد ان سلاح سلاحدن آواز چیقاردیکه ترکیده قبغشدی
اتدی تعبیر ایدرلر وخشخشه اول آوازدرکه سلاحدن ویکی جامه دن وکاغددن
وقوری اوت دن ظهور ایدر قشقش المریض بیزار شد از بیماری خسته لکدن
بری اولدی اصمعی دیدیکه سورة الکافرون وسورهٔ اخلاصدن هر برینه احد المقشقشان
دیدکلری سورتین مذکورتین نفاق دن بری اولمغه سبب اولدقلری ایچوندر
کشکشت الحیة بانک کرد مار از پوست یلان دریسنده آواز اظهار اتدی که
یلانک دریسی قیغشدادی تعبیر اولنور وکشکشهٔ بنی اسداندن عبارتدر که کاف
خطاب مؤنثی شینه تبدیل ایدوب علیک وبک دیه جک یرده علیش وبش دیرلر
ص بصبص بذنبه بجنبانید دنبالش را قویروغنی تحریک اتدی وبذنبه ده اولان
حرف با معجمه درکه میدانی بصبص اذ حدین بالاذناب مثلنده تصریح اتدی
یعنی دولوحدی اولندقده قویروقلرین تحریک اتدیلر چان اولان کمسنه م
خضوع وطاعت اتدکده ضرب اولنور حصحص الحق پیدا شد حق حق ظاهر اولدی
ودخی حصحص الشیء فی الشیء دیرلر بر نسنه یی بر نسنه یه وضع ایدوب اولی ثانی ده
قرارداده اولونجه تحریک اتسه ونصنص دخی بومعنایه در یقال نصنصت الشیء
فی الشیء حرکته حتی یستقر فیه ونضنض دخی ضاد معجمه ایله بومعنا ده
لغتدر ض خضخض الماء بجنبانید آب را صوی تحریک اتدی وفی التاج
الخضخضة الاستمناء بالید رضرضه بشکست اورا آنی قیردی ورضاض چاقیل
طاشی وچاقیل طاشیله دوشنمش زمین معناسنه در غضغض الماء کم کرد آب را
صوی تنقیص اتدی وفلان کمسنه زیاده عالمدر دیه جک یرده فلان بحر لا یغضغض
دیرلر فضفض الثوب فراخ شد جامه جامه واسع اولدی یقال ثوب
فضفاض وعیش فضفاض ای واسع مضمض الماء فی فیه بجنبانید آب را
درهم دهنش صوی بوتون آغزنده تحریک اتدی واکر بوتون آغزنده تحریک
اتدی واکر بوتون آغزنده تحریک اتمیوب همان دیل اوجیله تحریک ایدرسه
مصمص الماء دیرلر صاد مهمله ایله کذا قاله البیهقی نضنضت الحیة لسانها
بجنبانید مار زبانش را یلان لسانینی تحریک اتدی ودخی نضنضت الحیة
دیرلر یلان آواز اتسه ط قطقطت السماء باران خرد بارید آسمان سحاب
اوفاق قطره لو یاغمور یاغدی والقطقط اصغر المطر نطنطه بکشید شی آنی
چکوب اوزاتدی ع جعجعت الرحی بانک کرد سنگ آسیا دکرمن طاشی
آواز اتدیکه جعجعه دکرمن دوراندکده ظهور ایدن صدادر وفی المثل
جعجعة ولا اری طحنا اسمع جعجعة تقدیرنده در وفیروزآبادی لفظ اسمع ی

وفی الفتاح کشیش الافعی صوتها من جلدها لا من فیها

ای التحاک



مثلدن اولمق اوزره ذکر اتدی طحن مطحون معناسنه درکه دقیق وترکیده اون
تعبیر اولنور یعنی دکرمن صداسی استماع ایدرم لکن میدانده اون یوقدر وعد
ایدوب انجاز اتمین کمسنه حقنده ضرب اولنور وجعجع علی غریمه دیرلر مطالبه ده
تضییق اتسه وجعجع الابل دیرلر چوک اتسون ایچون یا چوک اتدیکی موضعدن
حرکت اتسون ایچون دوه یی تحریک اتدی معناسنه وجعجع البعیر دیرلر چوک
اتسه وجعجع القوم دیرلر دوه لرینی چوک اتدیلر معناسنه دعدع الغنم بخواند
کوسپند را قیونی چاغردی ابو زید کبی یه مخصوص صدر دیدی ودعدع الرجل
دیرلر آهسته سکرتدی معناسنه ودعدعه آنده عبارتدرکه بر کمسنه نک
ایاغی سورچوب دوشسه آکا دع دع دیرلر لعا دیدکلری کبی وفی التاج
ومعناه قم فانتعش ای دع السقوط والعثار ودخی دعدع الاناء دیرلر
ملو ده معناسنه ذعذعه پریشان کرد اورا آنی پریشان اتدی وذعذع
السر دیرلر سری فاش اتسه دعرع الصبی بر بالا نید کودک را صبی یی
بویوتدی یقال دعرعه الله ای انبته وشاب دعرع ای حسن الاعتدال زعزعه
بجنبانیدش آنی تحریک اتدی که شدت معناسی ملحوظ در ریح زعزع م
وزعزاع تحرک الاشیاء بشدة وزعازع الدهر شدایده شعشع الخمر
با میخت شراب را باب شرابی صویله قاریشدردی وظل شعشع دیرلر
کولکه یه که پراکنده اولمغله کثیف اولمیه والشعشعان المتفرق واوزون
بویلو اولوب کوزل اولان کمسنه یه شعشاع وشعشعان دخی دیرلر صعصعه
پراکنده کردش آنی پریشان اتدی که طاغتدی تعبیر اولنور وتحریک
اتدی معناسنه دخی کلور صعصعهم الدهر پراکنده کرد ایشان را روزکار
زمانه نک شدایدی آنلری پراکنده اتدی قعقعة الاسلحة بانک کردند
سلاحها سلاحلر آواز اتدیکه جیغشتدی وجینقردادی تعبیر اولنور
خشخش کبی وفی المثل ما یقعقع له بالشنان شنان شنک جمیدر
اسکی قربه معناسنه که عرب دوه یوریسون ایچون آنی تحریک وتصویت
ایدرلر خرف ایدوب سرعت اتسون ایچون اول کمسنه حقنده ضرب
اولنور که قوی القلب اولمغله نوایب روزکاردن متزلزل اولمیه ودخی
قعقع فی الارض دیرلر ذهب معناسنه کعکعه وداشت اورا آنی منع وحبس
اتدی ورجل کعکع ای جبان ضعیف لغلغ عظمه بشکست استخوانش را
آنک کمککی قیردی واللغلغ التراب وطاروا تمکینه لمیعه دیرلر ممعه الحریق
بانک کرد آتش درسوختن آتش یاندقده اوز اتدیکه تشلیقه آتش اصابت
اتدکده ظهور ایدن چاتیردی یه ممعه دیرلر وممعان شدة حر معناسنه
اولمغله ممع القوم دیرلر شدة حرارتده سفر اتسه لر واول خاتونه که اشیاسی
کرکی کبی جمع وحفظ ایدوب اصلاح بر کمسنه یه بر نسنه ویرمیه آکا ممع دیرلر ع

وفی النوابغ اذا اخذتک الزعازع لم تنفعک الزعاریع

وقد ذکر تفصیله

ابدالقعقاع جندیکه

دَغْدَغَه كُتْمتو كرداورا آنى قيجقلادى ودَغدَغه بكلمةٍ ديرلر فلان كسنه نك عرضنه
متعلق سوز سويلدى معناسنه سَغْسَغَ الطَّعامَ نيك جرب آلود كرد خورش را
طعامى زياده ياغلو ايتدى وسَغْسَغَه فى التراب ديرلر فلان شئنى طوپراقده پنهان
ايتدى معناسنه وسَغْسَغْتُ رأسى ديرلر باشيمه الى ايله ياغ وضع ايتسه وكركى كبى
آلشسون ايچون صيقسه آصلى سغفته ديرلر ف رَفْرَفَ عليهِ مهربانى كرد بروى
آكا مرحمت ايتدى رَفْرَفَ الدِّيكُ حَوْلَ الدَّجاجةِ بكرديد خروس كرد ماكيان خروس
طاووغك اوزرينه بنمك ايچون اطرافنه دولاشدى ورفرف الطائر ديرلر برنسنه نك
اوزرينه قونمق ايچون قنادلرين تحريك ايتسه سَفْسَفَ العَمَلَ تباه كرد كار را
ايشى خراب ايتدى يعنى كركى كبى استحكام وير مدى وأمرٌ سَفْسافٌ كار تباه
استحكام ويرلمش ايش وفى الاساس كل عمل لم يحكمه عامله فقد سَفْسَفَ ورجل
مسفسف لئيم العطية ودخى سفسفه الدقيق ديرلر اونى آلك ايله الهدى معناسنه
ودخى سفسف الرجل ديرلر دنى وفرومايه اولدى معناسنه شَفْشَفَه الهمّ
زار كردش اندوه غم آنى زبون ايتدى كه آريقلاتدى تعبير اولنور قَفْقَفَ
الرجل بلرزيد مرد از سرما رجل صووقدن ديترهدى كه لازم ومتعدى
دخى استعمال اولنور كفكفه واداشتش آنى كف ومنع ايتدى هفهفه باريك
ميان كردش آنى اينجه بللو ايتدى وبلى اينجه خاتونه مُهَفْهَفَه ديرلر ق
بَقْبَقَتِ الحَمامةُ بانك كرد كبوتر كوكرجين اوان ايتدى وبَقْبَقَ الكوزُ فى الماء
بانك كرد كوزه در آب برداق صووده آواز ايتدى كه برداق صوايچينه
صوقدقده ظاهر اولور واول صدايه بَقْبَقَه ديرلر واكثر كتبده مستفاد اولان
بودر كه بَقْبَقَه اول آوازدر كه كوزهٔ جديده صو وضع ايتدكده ظهور ايدر
وچوق سويليجى كسنه يه بقاق وبقاقه ديرلر كه ها مبالغه ايچوندر حَقْحَقَ
نيك نيك رفت سرعت ايله يورديدى يقال الحقحقه أرفع السير وأتعبه
للظهر واول ليلده كتدى معناسنه دخى كلور وقَرْقَرَ الماءُ برنجيت آب را
صوبى دوكدى وفى الصحاح رَقْرَقْتُ الماءَ فَتَرَقْرَقَ اى جاء وذهب وفى
الاساس تَرَقْرَقَ الماءُ اى جرى جريًا سهلًا ورقرقته انا ودخى رَقْرَقَ الشراب
ديرلر شرابى صو ايله قاريشديرسه زَقْزَقَ الصَّبىَّ برجهانيد كودك را
صبى يى الندهاويناتدى شَقْشَقَ العُصْفورُ بانك كرد بنجشك سرچه آواز
ايتدى ودخى شقشق الفحل ديرلر اركك دوه كوكره دكده شِقْشِقَه سنى
طشره چيقارسه وشقشقه اول قيرمزى طولوم كبى نسنهدر كه آغزندن
چيقارور وبر خطيبى خطبه سنده مدح مقامنده خطيب ذو شِقْشِقَةٍ ديدكلرى
فحل مزبوره تشبيه طريقيله در فَقْفَقَ الكلبُ بانك كرد سك هنكام ترسيدنش
كلب برنسنه دن خوف ايدوب فرياد ايتدى لقلقوآواز كرد ندمرد مان
بانبوهى ازدحام ايله قوم آواز ايتديلر كه چيغلدى وشماته ايتديلر تعبير اولنور

وهرحركت



وهرحركت واضطراب ايله اولان صوته لَقْلَقَه ديرلر ولقلاق ولقلق لكلك ديدكلرى
قوشدر كه صوتنه دخى لقلقه ديرلر ولقلق لسان معناسنه كلور نَقْنَقَ الضِّفْدَعُ
بانك كرد وزغ قورباغه آواز ايتدى ك ضكضك نيك رفت سرعت ايله
يورديدى ل تَلْتَلَهُ بجنبانيدش آنى تحريك ايتدى ومضطرب ايتدى معناسنه كلور
اصمعى ديدى كه تلتل شدايددن عبارتدر كه زلازل معناسنه جَلْجَلَ الجُلْجُلُ
بانك كرد زنك چاك وچينقراق آواز ايتدى جَلْجَلَ الرَّعْدُ آواز كرد تندر
رعد آواز ايتدى صوت رعدى اولان سحابه مُجَلْجِل ديرلر حَلْحَلَهُ عَنْ مكانِه
برانكيخت اورا از جايش آنى مكانندن قالدردى ازعجه معناسنه ودخى
حَلْحَلْتُ النّاقةَ ديرلر ناقه يه حَل ديديم معناسنه كه حَل ناقه يى زجر مقامنده
تكلم اولنور دَلْدَلَهُ بجنبانيدش آنى تحريك ايتدى ودلدله آصلنده آصيلى
نسنه يى تحريك معناسنه در زُلْزِلَتِ الارضُ زِلْزالًا جنبانيده شد زمين
زمينه تحريك اولندى وزلزل الله الارض ديرلر حضرت الله زمينى تحريك
ايتدى معناسنه سَلْسَلَ الخَطَّ پيوسته نوشت نوشته را خطنى برى برينه
متصل يازدى كه زنجير كبى مابيننده فاصله ترك ايتمدى وسلسلت الماء
فى حلقه ديرلر صوبى بوغازينه صب ايتدى معناسنه كه واول صوكه غايت عذوبتدن
بوغازدن سهولت ايله نفوذ ايتسه آكا سلسال سَلْسَلَ الماءُ بچكانيد آب را
صوبى تقطير ايتدى كه طامله طامله دوكدى تعبير اولنور وماءٌ ذو شلشل
وشلشال اى قطران صَلْصَلَ الحَديدُ بانك كرد آهن دمور آواز ايتدى كه
اجزاسى برى برينه طوقوندقده ظهور ايدر ودخى صلصل الكلمة ديرلر تكلم
ايتدكده كلمه يه آب وتاب ويرسه وصلصال اول باك چامور در كه قوم ايله
مخلوط اولوب قورديقده صدا ويره آتش طبخ اولندقده فخار تسميه اولنور
وصلّه اول ييلاندر كه غايت خباثتندن افسونه تأثير ايتميه وخبيث ومنكر
اولان نسنه يه لصل اصلال ديرلر غَلْغَلَ ذود رفت عجله ايله كتدى ودخى
غَلْغَلْتُ اليه رسالةً ديرلر آكا رساله ارسال ايتديم معناسنه كه برشهردن
برشهره ارسال اولنان رساله يه مُغَلْغَلَه ديرلر قال الاخطل لا غلغلة
الى كريم مدحةٌ ولا ثنيةٌ بنائل وفعال فَلْفَلَ الطعامَ فلفل نهاد خورش را
طعامه بيبر قويدى قَلْقَلَهُ بجنبانيدش آنى تحريك ومضطرب ايتدى
وفرس قَلْقَل اى سريع ورجل قلقل اى خفيف ماضٍ ودخى قلقل دمى
كرزمك يا نيتى آقتدى معناسنه هَلْهَلَ النَّسْجَ سست كرد بافتن را
توبك طوقومه سنى سست ايتدى كه كوشك طوقودى تعبير اولنور وفى
الاساس هلهل النساج الثوب وثوب هلهل اى سخيف النسج م
تَمْتَمَ بازبان كشت زبان او لسانى حرف تايه معتاد اولدى كه تكلم ايتدكى
كلمه يه حرف تا الحاق ايدر فيروزآبادى التمتمة رد الكلام الى التاء

والمیم دیدی وجوهری التمتام الذی فیه تمتمة وهو الذی یتردد فی التاء دیدی
جمجم الکلام نا پیدا کفت سخن را سوزی ظاهر سویلمدی یعنی حروفنی بری برنده
کرکی کبی آیدر مغله کرکی کبی ادا ایتمدی وجمجم الکتاب دیرلر خطک حروفنی بری برنده
تمییز ایتمدی معناسنه وقلبنده بر نسنه اخفا اتدی دیه جک یرده جمجم فی صدره
شیئا دیرلر حمحم الفرس بانک کرد اسب در وقت علف خواستن آت علف طلب
اتدکده تصوت اتدی خمخم الطعام زشت خورد خوردنی را طعامی بد اکل ایدوب
اوندینه وصقالنه دوکرک یدیکه بغایة مذمومدر ودخی خمخم الکلام دیرلر
تکلم اتدکده تکبرندن ناشی خیشوممندن سویلسه که ترکیده اول کمسنه یه خمخم
دیرلر وخنخن دخی بومعنایه درکه خمخمه وخنخنه ککردن سویلمک معناسنه در
دمدم الله علیهم خدای هلاک کرد ایشان را حضرت الله آنلری هلاک اتدی
ودمدم الغضبان خشم کرفت خشم کننده غضب ایدن کمسنه غضب اتدی
ودمدمت الشیء دیرلر بر نسنه یی ذمینه القا اتسه ابن الانباری زاهرده دمدم
فلان علی فلان عبارتنده ایکی قول واردر دیدی قول اول مغضب اولدوغی
حالده تکلم اتدی معناسنه در ودمدم غضب معناسنه در قول ثانی دمدم
علیه عبارتنک معناسی آکا برکلمه تکلم اتدی که آنی مضطرب وقلبنی تحریك
اتدی زیرا اکثر اهل لغت وتفسیر دمدم علیهم عبارتنک معناسی زمینی
آنلرک کناهی سببی ایله تحریك اتدی دیمکدر دیدیلر زمزم الرعد بانك کرد
تندر رعد آواز اتدی غمغم الابطال بانك کردند مبارزان در جنك جنك
وقتنده شجعان آواز اتدیلر طمطم الخطاف بانك کرد بالوایه ابابیل دیدکلری
قوش آواز اتدی قمقمه کرد کرد او را آنی جمع ایدوب بربره کتوردی صاحب
مجمع قمقم الله عصبه مثلنده دیدی که برکمسنه یه بددعا مقامنده ضرب اولنور
ابن الاعرابی دیدی که یعنی حضرت الله آنک عصبنی جمع وقبض اتسون که سکرینی
یوزنسون تعبیر اولنور قمقامدن ماخوذدر اول عسکر معناسنه که اوطرفدن
وبوطرفدن جمع ایدرلر لملمه کرد کردش آنی جمع اتدی وکتیبة ململمة دیرلر
بعضی بعضنه ضم وجمع اولونمش عسکر معناسنه وصخرة ململمة دیرلر بعضی
بعضنه ضم وجمع اولونمش عسکر معناسنه وصخرة ململمة ای مستدیرة صلبة
نمنم الکتاب بیاراست کتاب را کتابی تزیین اتدی وایوخط ایله یازدی
معناسنه دخی کلور ووشی اولونمش ثوبه منمنم دیرلر تن دندن الکلام مسخن
چنان کفت که میکو ید وشنو نده در نیابد کلامی اول وجه اوزره سویلدی که
تکلم ایدرلکن مستمع اولان کمسنه معناسی فهم ایدمز عنعن همزه را بعین
بدل کرد همزه یی عینه تبدیل اتدی بنی تمیم ان دیه جك یرده عن
دیرلر دهده الحجر بکردانید سنك را طاشی یووارلادی ودهده وهدهة
الجمل دحرجته ودهداه دخی بو معنایه در هجهجه وجهجه دور کردانیدن

آنی



انی بعیدا اتدی جهجهت بالسبع دیرلر جانوری کندودن کف ایچون صیحه اتدیم معناسنه
ودهدهه دخی معنای مذکورده استعمال اولنور میدانی رحمة الله علیه الهادی
للشادی نام تألیفنده اصوات فصلنده میان عرب ده حیواناته تکلم اولنان
الفاظی شو وجهله بیان اتدی که جهجه وهجهج غنم وسباعی زجر مقامنده
تلفظ اولنور که فتح اوزرینه مبنی لردر جاه جل زجر نوع تلفظ اولنور فقط که
ناقه نی زجر نوع استعمال اولنمز واکثریا کسر اوزره مبنی در ومنون دخی استعمال
اولنور فیروزابادی دیدی که جاه جاه بالابل دوه یی صویه دعوت ایلسه
وحاء حاء بالتیس دیرلر تکه یی چاغرسه وخی خی دیرلر حمار صویه دعوت
مقامنده وهی هی دیرلر دوه یی علفه دعوت وهاد هاد دیرلر دوه یی زجر
مقامنده دیدی میدانی دیدی که هدع وهدع کوچك دوه لر فرار اتدکده
تلفظ ایدوب آنلری تسکین واخذ ایدرلر عدس قاطوری زجر مقامنده تلفظ
اولنور مذکر ومؤنثه تلفظ اولنور ولفظ مذکور قاطورك اسماسندن در
بغل کبی فیروزابادی حدس مادهسنده دیدی که حدس حضرت سلیمان دم
زماننده بر قوم ایدی که قاطوره بغایة عنف ایله معامله ایدرلر ایدی که
قاطوری تخویف مقامنده لفظ مذکوری تلفظ ایدوب قاطور آنی استماع
اتدکده اورکوب نفرت ایدر لهذا لفظ مذکوری زجر بغلده استعمال
اتدیلر وبعضیلر عدس عین ایله روایت اتدیلر دیدی قوس کلبی زجر مقامنده
قوس قوس دیرلر که سکون اوزره مبنی در قس کلبی دعوت مقامنده قس قس
حوب ارکك دوه یی زجر مقامنده تلفظ اولنور که باده حرکات ثلثه لغتدر
فیروزابادی دیدی که حوب آصلنده جمل معناسنه در استعمالی کثیر اولمغله
زجر جملده استعمال اولندی حل ناقه یی زجرده تلفظ اولنور لاملک سکونی
وتنوینی لغتدر فیروزابادی دیدی که حلحلهم ازالهم عن موضعهم
وحرکهم وحلحل بالابل قال لها حل حل منونتین وحل بالسکون غاق دخی
ناقه یی زجرده تلفظ اولنور هلا وهبی وارحب فرسی زجر مقامنده
تلفظ اولنور که مراد فرسه سرعت ووسعة خطوه ایله امردر هید وهید
وهاد دوه یی زجر مقامنده تلفظ اولنور قهقه باواز خندید اواز ایله
کولدی یعنی قه قه دیدی لهلة الثوب مقلوب هلهل وقدمر تخنخه عن
الشیء باز داشت او را از چیز نسنه دن آنی منع اتدی تخنخت بالسبع دیرلر
جخجخه معناسنه وقدمر آنفا وتخنخه ولهلهه هلهله معناسنه کلور
المعتل الفاء والالام الاولی من المضاعف حح وحوح بانك کرد
باکم فنکی کلو بوغازی طرتولدیعی حالده چاغردی که مراد بوغوق آواز
ایله چاغرمقدر وفی الصحاح الوحوحة صوت معه بحح ودخی وحوح الرجل
دیرلر شدته بردن الی شیشسه سس وسوس الرجل دیوانه شد مرد رجل

ديوانه اولدیکه وسوسه حدیث نفس دن عبارت در مثلا بر کسنه بر ایشی ایشلمش اوله وجنون سلب عقلدن عبارت در پس وسوسه مرتبه سی جنون مرتبه سندن دون اولور وَسْوَسَ الشَّيْطَانُ فِي صَدْرِهِ وسوسه افکند دیو در سینه او شیطان آنك قلبنه وسوسه القا اتدی وَهُوَ الوَسْوَاسُ دیو شیطان وَسْوَسَ الحَلْيُ بانك کرد پیرایه حلی اوان اتدیکه جنغلدادی تعبیر اولنور وفی الصحاح واصوات الحلی وسواس ص وَصُوَصَتْ زن دیك کرد زن چشم بند تش را بچشم خویشتن خاتون چشم بندیکی کوزینه قریب اتدی فیروز آبادی دیدیکه وصواص اول دلوکدرکه کوز مقداری پرده اولورکه آندن طشره نظر اولنور وصوصه دیرلر اول دلوکدن طشره باقسه وَصَوْصَتْ دیرلر خاتون نقابی طار باغلو نسه ووصوص الجرو دیرلر کوبك اینکی کوزینی آچدی معناسنه ع وَعْوَعَ الذِّئْبُ بانك کرد کرك قورت آوازی اتدی وعوعه وعواع قورت وکلب وشغال اوازی در وَلْوَلَتْ واویلو کفت زن خاتون مقام نوحه ده واویلا دیدی وآوازیله آغلادی المعتل اللام الثانية من المضاعف دهدى الحجر بکردانید سنك را طاشی یوولادی المعتل العين واللام الثانية دُوْدِيُّ الصبيان زمونه کردند کودکان اطفال صالنجق قوردیلر وَهِيَ الدَّوَاةُ زمونه صالنجق زمونه وباديج وبازيج فارسیه صالنجق معناسنه درکه عربیه ارجوحه دخی دیرلر ض ضَوْضَى القَوْمُ جلبه کردند مردمان قوم اوازن وجیغلدی اتدیلر وَهِيَ الضَّوْضَاءُ جلبه اوازی شماته وجیغلق تعبیر اولنور ق قَوْقَتِ الدَّجَاجَةُ بانك کرد ماکیان طاووق آوازی اتدی المعتل العين بالواو قوقات الدجاجة عند البيض بانك کرد ماکیان در وقت خایه نهادن طاووق یمورطه وضع اتدکی آوازی اتدی ب جَوْرَبَهُ جورب پوشانید تش آکا جورب کیدردی ن سَوْجَرَ الكَلْبَ ساجور نهاد سك را کلبك بوغازینه ساجور وضع اتدی وَهُوَ السَّاجُورُ که دربند سك کلبك بوغازینه طاقلدقلری اغاج وفی الصحاح الساجور خشبة تجعل في عنق الكلب وهو كلب مسجور س قَوْنَسَ الدَّابَّةُ بند میان دو کوش ستوررا دابه نك ایکی قولاغنك اوو تا سینه وور دی وقونس فرسك ایکی قولاغی میاننده اولان سیوری کموکدر ع صَوْمَعَ البِنَاءُ بلند یا با دیك کرد انید بنارا بنایی مرتفع یا باشینی سیوری اتدی جوهری دیدیکه صومعهٔ نصاری معناسی اخیردن ماخوذدر زیرا عادتا اوجی سیوری اولور قَوْزَعَ الدِّيكُ بگریخت خروس از جنك خروس مغلوب اولوب دوکوشدکن فرار اتدی ق حَوْلَقَ لا حول ولا قوة الا بالله کفت عبارت مذکوره یی سویلدی ل تَوْبَلَ فِي القِدْرِ دیك افزار کرد در دیك چوملکه بوبر وبهار مثللو نسنه یی وضع اتدی حَوْصَلَ الطَّائِرُ پر کرد مرغ معده را قوش قورصاغنی طولدوردیکه حوصلهٔ طیر معدهٔ انسان منزله سنده درکه فارسی ده سنك دان

توبل وتوبل تابل وتابل ... اصلاح ... ابجمله قاتدقلری حوائج معناسنده در

وعلف دان



وعلف دان وچینه دان دیرلر حَوْقَلَ الرَّجُلُ سخت پیر شد مرد زیاده رجل پیر اولوب جماعه قدرتی قالمدی ودخی حوقل حولق معناسنه کلور تَوْدَكَ الشَّيْخُ سست رفت پیر زیاده پیرلکدن آهسته آهسته یوریدی واول پیره متودك دیرلر ودخی تودكت خفیاه دیرلر خایه لری مسترخی اولدی معناسنه وبالياء ت بَيْطَرَ البَيْطَارُ دك فوذ بزشك ستور دابه طبیبی دابه دن قان آلدی بطر آصلنده شق معناسنه در بیطار مبیطر معناسنه بوندن ماخوذدر وبیطارك عملنه بَيْطَرَه دیرلر بيقر الرجل مات شد مرد رجل بودلدی ودخی بيقر الرجل دیرلر قومی بادیه ده ترك ایدوب کند وحضرده ساکن اولسه سَيْطَرَ الرَّجُلُ عَلَى القَوْمِ کماشته شد بر مردمان قوم اوزرینه مسلط اولدی یعنی امورلرینی کوزدوب وعملرینی تحریر وضبط اتمکه تعهد اتدی واول کمسنه مسیطر ومسيطر دیرلر س طَيْلَسَه ردا افکند بروی آنك اوزرینه ردا القا اتدی طلس کهنه ثوب معناسنه در ع أَيْدَعَ الثَّوْبَ بزعفران رنك کرد جامه را جامه یی زعفران ایله بویادی وَهُوَ الأَيْدَعُ زعفران ل خَيْعَلَ حي على الفلاح کفت بو عبارتی تکلم اتدی خَيْعَلَهُ پیراهن بی استین پوشانید تش آکا یکسز کوملك کیدردی والخيعل قميص لا كم له هليل لا اله الا الله کفت عبارت مذکوره یی تکلم اتدی م هَيْنَمَ سخن نرم کفت آهسته سوز سویلدیکه هینم صوت خفی وهینوم فهم اولنمین کلام معناسنه در ن شَيْطَنَ کار شیطان کرد شیطان عملی کبی عمل اتدی فَيْجَنَ القِدْرَ سداب در دیك کرد چوملکه سداب وضع اتدیکه عامه تحریف ایدوب سذف دیرلر وسذاب وفيجن بر معنایه در هَيْمَنَ عَلَيْهِ نکهبانی کرد بروی آنی حفظ اتدی وَهُوَ المُهَيْمِنُ نکهبان حافظ فیروز ابادی دیدیکه مهیمن اسماء الهیه دن خوفدن امین ایدیجی معناسنه آصلنده مؤامن ایدی همزه ثانیه یایه قلب وهمزه اولایی هایه تبدیل اتدیلر ودخی هَيْمَنَ الرَّجُلُ دیرلر آمین دیدی معناسنه آمین دیدکلری کبی المعتل اللام والاولى بالواو ج هَوْزَجَ الفرس رهوار رفت اسب آت یورغه یوریدی هَوْزَجَ الشِّوَاءُ نیم پخته کرد بریانی بریان را بریانی کرکی کبی بیشوردمدی وهوزج أمره دیرلر امرینه کرکی کبی استحکام ویرمسه ذ شَعْوَذَ الرَّجُلُ بوالعجبی کرد مرد رجل امر عجیب کوستردیکه شعوذه خفته یددن عبارتدرکه هر حقه باز لر ایدرلر وَهُوَ الشُّعْوُذِيُّ بوالعجب امر عجیب احداث ایدن کمسنه ت جَهْوَرَ الكَلَامَ باواز بلند کفت سخن را سوزی بلند اوازیله سویلدی وهو جهوري الصوت وجهير الصوت وجهير الصوت دَهْوَرَ اللُّقَمَ بزرك کرد لقمه را لقمه یی بیولك اتدی ودخی دهور الشی دیرلر بر نسنه یی طوپ طوب ایدوب برجوقورة القا اتسه وفی المثل دَهْوَرَ نيجا واسقه مهتلة میدانی دیدیکه دهوره کلب آرسلان کوروب خوفندن نباح اتمکدن عبارتدرکه هم فرار ایدوب هم نباح ایدر وهم ضرطه ایدوب هم حدث ایدر

يقال رجل طلس الثوب اى خلقه

وفي التهذيب لا تهيمن ... اى طلبه ... ميمنا

اول کسنه حقنده ضرب اولنور که کندوده قوی کسنه یه وعید ایدر نَشْوَرَتِ الدّابّةُ
نشخور کرد ستور دابه کویشنی چکندی واول کویشه عربده نشوار دیرلر که
نشخورده معربدر ن هَرْوَلَ الرَّجُلُ بمرد مرد رجل هلوك اولدی ل سَرْوَلَهُ زیر
جامه پوشانیدش اکا شلوار کیدردی قَفْوَل بای کشید مردددر فتح یوریدکده
ایاغنی سوریدی رجل که آیاقلری اکری اولمغله مشی اتدکده طوپراق طاغیدر.
هَرْوَل بدوید سکرتدی که ترکیده تپلدی تعبیر اولنور سکرتمك ایله سرعت ایله
یوریمك مابیننده در ن عَنْوَنَ الكِتابَ و عَلْوَنَهُ عنوان نوشت کتاب را.
کتابه عنوان یازدی کتابه یازدقلری دیباجه کبی وَبالیاء د عَنْبَر کرد بر انگیخت
توز قالدردی که عِثْيَر عینك کسری وثانك سکونی ایله غبار معناسنه در.
وعینك فتحیله خطادر زیرا لسان عربده فَعْيَل وزنی یوقدر وصَلْب وشدید
معناسنه اولان ضَهْيَد صادك فتحیله مولددر فصیح کلامده یوقدر عَذْيَطَ
الرَّجُلُ حدث کرد مرد در وقت جماع. رجل جماع اتدکده حدث اتدی
وَهُوَ العِذْيَوْط حدث کننده در وقت جماع جماع اتدکده حدث ایدن
کسنه که مؤنثی عِذْيَوْطَةٌ کلور قالت امراة من العرب شعر انی بُلیت بعذیوط به
بَجَرٌ. یکاد یقتل من یجاه ان کشرا. وتیتاء دخی عذیوط وقیل الاینزل انزال اولان
کسنه معناسنه در ف شَرْيَفَ الزَّرْعَ برك براورد کشت اکین یاپراقلاندی
واکثر کتب لغتده واقع اولدی که تزیاف اول اکین ورقیدر که چوق اولدوغی
اولدقده اکین فاسد اولمق خوفندن آنی قطع ایدرلر. لهذا بعضی ونونی تسریفه
لفظی ورق مذکوری قطع ایتمك دیو تفسیر اتدیلر وفی الصحاح شَرْيَفْتُ الزَّرْعَ
ای قطعت شریافه وشاروف سپورکه معناسنه جاروب ده معرب در
المعتل اللام الثانية جَعْبَاهُ بیفکندش زمینه دوشوردی جَعْبَهُ وجَعْفَهُ
دخی بومعنایه در که آخرلرینه یا الحاق ایدوب جعبا وجعفا دیدیلر سَلْقَى
وسَلْقَى دیدکلری کبی س قَلْسَاهُ کلاه پوشانیدش اکا کلاه کیدردی ق
تَرْقَاهُ برجنبر کردنش زد بویونك جنبرینه وردی که اکا ترقوه دیرلر ل
سَلْقاهُ بر پشت افکندش آنی صیرتی اوزرینه دوشوردی. والله اعلم بالصواب
والیه المرجع والمآب. وصلی الله علی محمد واله وصحبه الی یوم الحساب

باب ــــ تَفَعْلَل يَتَفَعْلَل تَفَعْلُلاً ب تَجَلْبَبَ چادر پوشید.
چادر بوروندی وَهُوَ الجِلْباب چادر معروفدر جَلابيب ج تَدَعْلَبَ
پنهان کریخت خفیة فرار اتدی وفی الصحاح التدعلب الانطلاق فی استخفاء
ج تَدَحْرَجَ در کردید دوندی دیومالاندی د تَبَخْتَرَ بخرامید صالینه راق
یوریدی یقال فلان یتبختر ویتبخترت ولفظ تبختر لام ایله صله لنور ایسه
ایو رایحه وعلی ایله صله لنور ایسه رایحه خبیثه معناسی اشعار ایدر بر سندت
کرماقیدن ایکی سی بزه جور اتدیك دیه جك یرده آذدنا ان تبخر لنا فتخرت

علینا



علینا دیرلر تَبَغْثَرَ منش زده شد طبیعتی بولانوب قوسمغه یسته دی تَغَذْمَرَ باخویشتن
دندید کندو کندو ایله صومرداندی که غضب وقهرینی اظهاره قادر اولدقده
واقع اولور ذکره فی التاج وجوهری دیدی که غَذْمَرَة غضب وصیحه وجلبه
معناسنه در ن تَجَرْمَ ویقال سمعت لغلوه غذمرة وکذلك التغذمر تَقَشْمَرَهُ
مقهور کرد اورا آنی مقهور ومغلوب اتدی والمتقشمر الغضبان وتقشمر ای
اخذه قهرا ن تَجَرْمَزَ اللَّیل بگذشت شب کیجه کچدی ذهب اللیل معناسنه
ودخی تجرمز دیرلر منقبض یعنی برنسنه یه صیچرامق ایچون طورطوب اولسون
وتجرمز فی امره دیرلر امرینه جد وسعی ایلسه س تَبَهْنَسَ بخرامید صالینه راق
یوریدی تبختر معناسنه تَدَرْبَس فرا پیش شد تقدم اتدی تَغَطْرَسَ
بیداد کرد ظلم اتدی والغطریس الظالم المتکبر تَكَرْدَسَ فراهم آمد و
منقبض اولوب بعض اجزاسی بعض اجزاسنه کردی ص تَقَرْمَصَ پنهان
شد در قرموص ترموص ده پنهان اولدی قرموص اول چوقوردر که صووق
شدید اولدقده ایچینه کیررلر ط تَغَطْرَطَ بانك کرد یا کرفتکی کلو بوغازی
طوتولمش اولدیغی حالده یعنی بوغوق آواز ایله چاغردی ع تَبَرْقَعَ برقع
پوشید برقع اورتوندی که یوزه اورتدکلری پرده در تَفَرْقَعَتْ اصابعه
آواز داد انکشتان او آنك پارمقلری آواز اتدی که چاتلادی تعبیر اولنور
تَبَرْكَعَ بر کونسته فتاد مقعدی اوزرینه دوشدی یقال بَرْكَعَهُ فَتَبَرْكَعَ ای
صرعه فوقع علی استه تَبَلْتَعَ زبان اوری نمود کلامنده فصاحت اظهار اتدی
اصمعی دیدی که متبلتع ظرافت وکیاست اظهار ایدن کسنه در که اکا بلتعانی دخی
دیرلر بعضیلر دیدی که متبلتع اول کسنه در که کلامنده ظرافت وحذاقت اظهار
ایدر مع هذا دکلدر ف تَغَتْرَفَ وتَغَطْرَفَ کبر کرد تکبر اتدی والغطریف
السید ق تَحَذْلَقَ لاف زد از استادی استادلق لاف اوردی یعنی
حذاقت ادعا اتدی مع هذا دکل ایدی تَزَنْدَقَ زندیق شد زندیق اولدی
وَهُوَ الزِّنْدِيق زندقه مذهبی اتحاد ایدن کسنه لفظ زندیقك لفظ
ومعناسنده اقوال کثیره اولمغله بومقامده تفصیل اولنمدی فخر روم ابن کمال
مرحومك بو بابده عقد اتدیکی رساله جمله دن مغنی در تَقَرْطَقَ کرته پوشید
کمکله قفتان یا کوملك کیدی که آنلره کرته وتعریب ایدوب قرطق دیرلر ك
تَدَهْلَكَ کردونش شد مدور وهولناك اولدی تَصَعْلَكَ الرَّجُلُ درویش شد مرد
رجل فقیر اولدی وَهُوَ الصُّعْلُوك درویش فقیر ودخی تصعلك البعیر دیرلر
دوه قوی بوغ دوکدی معناسنه ل تَجَحْفَلُوا کرد آمده مردمان قوم مجتمع
اولدیلر وجحفل عظیم القدر وجحفل غلیظ الشفه معناسنه در تَسَرْبَلَ
زیر جامه پوشید کوملك کیدی تَمَكْمَلَ بجم در شد خوشنمای خرمابن
خرما اغاجنك صالقملری چوق اولمغله بری برینه کیردی م تَبَرْطَمَ خشم کرفت

بادندیده کومورد نوب صومورد نادق غضب اندی تمزتمر الشیٔ باهم امد جیز
نسنه مجتمع اولدی تلغثم دونك کرد تأنی اندی تلغثم فی کلامه دیرلر توقف
ایدرك تکلم اندی تلهجم بالشیٔ مولع شد بجیز نسنه یه حریص اولدی ن
تدهقن دهقانی نمود روستایلك کوستردی یا روستایی اولدی که ترکیده کویلی
اولدی تعبیر اولنور• قطب شرح کشافده دیدیکه الدهقان رئیس القریة ومقدم
ارباب الزراعة یقال تدهقن الرجل ودهقنته والمرأة دهقانة وتفتازانی دخی
وجه مذکور اوزره بیان اتدکده صکره معربدر دیدی• ابن کمال بعض تعلیقه سنده
دیدیکه دهقان دهخانه‌دن معربدر که آصلنده خان ده در رئیس القریه معناسنه
وشمس الائمه سرخسی شرح مبسوطده دیدیکه لفظ دهقان متاع واملاك
اولان کسنه‌نك اسمیدر دیدیکه برکسنه بر عربه یا دهقان دیسه آکا حد
لازم کلمز زیرا کلمات قذفدن دکلدر کرچه عرب بو لفظدن استنکاف ایدرلر
لهذا امام محمد قذفدر دیدی تفرعن نافرمانی کرد فرماندن اطاعت اتمیوب
سرکشلك وفرعون عملی اتدی تطامن آرام کرفت قرار طوتدی ومن المضاعف
تطاطاء سرفرو کرد باشینی اشاغی اکدی وفی المثل تطاطالها تخطیك
ضمیر حادثه‌یه راجعدر یعنی باشیکی اشاغی ایله که حوادث اصابت ایتمسون
نیزه تعرضدن نهی مقامنده ضرب اولنور دع الشر یعبر مثلنه قریبدر تلألأ
البرق بدرخشید درخش برق لمعان اتدی ب تجبجب قدید کرد کوشت را
اتی قورو تدی یعنی وشیقه اتدی وشیقه آندن عبارتدر که اتی آز قایناد وب قورید رلر
چوقدن مان فاسد اولمغله انی سفرایچون ذخیره ایدرلر تذبذب بین الامرین
بجنبید میان دو کار ایکی ایش میاننده حرکت یعنی تردد اتدی وذبذبه آصلنده
هواده معلق اولان نسنه‌نك تحرکی معناسنه‌در تصبصب الماء ریخته شد آب
صو دوکلدی ودخی تصبصب الشیٔ برنسنه محو وزائل اولسه ت تلتلت فی الامر
آبد وشد کرد در کار ایشده تردد اتدی ج ترجرج الردف بجنبید سرون از فربهی
اوجه یعنی اوتراقیری سمیز اولمغله حرکت اتدی که آکا مترجرج دیرلر که نعمتی
رجرجدر وزیاده سمیز اولمغله انی حرکت ترکیده بیلق بیلق ایدن خاتونه
رجراجه دیرلر تلجلج فی الکلام تردد کرد در سخن سوزده تردد اتدی
تبخبخ لحمه سست شد کوشت او آنك اتی چوق ومسترخی اولدی ح ترحرح
دور شد بعید اولدی یقال ترحرحته عن کذا ای باعدته عنه فترحرح تسحسح
الماء بدوید آب صو سرعت ایله آقدی وشرح ایله یاغان یاغموره سحساح دیرلر
تلحلح فی المکان بایستید درجای مکاننده طوروب آخر یره کتمدی تنخنخ بخفید
اوکسوردی خ تبخبخ الحر کم شد کرما حرارت ناقص اولمغه باشلادی
د تقرقر بطنه بجنبید شکم اوان بزرکی قارنی بیوك اولمغله حرکت اتدی
تدندن بجنبید حرکت اتدی تغرغر صوته بکشت اواز اودن کلریش آوازی

الذبذب الذکر





بوغازنده تردد اتدی تکربکر فی امره شدآمد کرد در کار ش امرنده تردد اتدی تمرمر
بلرزید دیترهدی والمرمرة الاهتزاز• بیهقی دیدیکه مرمرة بدن نازك وسمیز اولمغله
حرکت اتمك معناسنه‌در ن تهزهز بجنبید حرکت اتدی ش تبشبش شادی نمودن
سرور کوستردی بشاشه‌دن مأخوذدر طلاقت وجه معناسنه که ترکیده کولر یوز
تعبیر اولنور یقال لقیته فتبشبش یعنی ملاقی اولدوم بکا کولر یوز کوستردی آصلنده
تبشش در تخشخش وتخشخش بجنبید حرکت اتدی تقشقش المریض برشیه
بیماراز بیماری خسته لکدن خلاص بولدی ض تخضخض الماء بجنبید آب
صو حرکت اتدی که خضخض مطاوعیدر حرکته قتحرك معناسنه ترضرض واشد
سنك ریزه بردوی زمین چاقیل طاشی یر یوزینه یایلدی بیهقی قیریلدی دیو تفسیر
اتدی تغضغض الماء کاسته شدآب صو ناقص اولدیکه اکسیلدی تعبیر اولنور
وفی المثل مات فلان ببطنه لم یتغضغض منها شیٔ عمرو بن العاص عبد الرحمن بن
عوف وفات اتدکده هنیئا لك یا ابن عوف خرجت من الدنیا ببطنتك لم یتغضغض
منها شیٔ دیدی یعنی یا عوف سن دنیادن انتقال اتدك فتن ظهوردن اول ودینکه
نقصان عارض اولمدن سالما رحلت اتدك قاله ابو عبیدة ع تعتع فی الکلام درماند
در سخن سوز سویلکدن عاجز اولدی جوهری التعتعة فی الکلام التردد فیه
من حصر او عی دیدی وتعتعت الرجل اضطرابه دور شود دوم وقعوا فی تعاتع
دیرلر اراجیف وتخلیطه دوشدیلر معناسنه تجعجع خویشتن را بر زمین افکندن درد
دن داصابت اتمکله شدتدن کندوینی یره ووردی ترعرع الصبی بالید کودك
صبی قد وقامت چکوب بویودی وفی الصحاح ای تحرك وتنشأ تسعسع
الرجل سخت پیر شد مرد رجل غایت پیر اولدی وتسعسع الشهر آیك
اکثری کتدی معناسنه وتسعسعت حال فلان دیرلر حالی منجر وفقیر اولدی
معناسنه تصعصع بجنبید حرکت اتدی ترعرع معناسنه ودخی تصعصع الشیٔ
دیرلر براکنده اولدی معناسنه تضعضع الرجل خوار شد مرد رجل حقیر وذلیل
اولدی یقال ضعضعه الدهر فتضعضع ای خضع وذل وتضعضعت الدار
دیرلر سرای ویران اولسه تکعکع الرجل بددل شد مرد رجل جبان اولدیکه
قورقاق اولدی تعبیر اولنور ودخی کعکعته فتکعکع دیرلر حبسته فاحتبس
معناسنه• تلعلع بجوشید بجبید ای کرسنکی قادی آج اولمغله مضطرب
اولدی وتلعلع العظم دیرلر کمولك قیریلدی معناسنه یقال لعلعت
عظمه فتلعلع ای کسرته فتکسر تنعنع دور شد بعید اولدی والتنعنع التباعد
غ تسغسغ فی الارض بزمین اندر شد زمینه داخل اولدی ف تجفجف الثوب
خشك شد جامه چنانکه اندکی نم دارد جامه یاش اولدقدن صکره اول
وجه اوزره قورید یکه برآز یاشی قالدیکه واکر بالکلیه قورو ایسه
قف دیمك کرك ق ترقرق الماء فی الارض ریخته شد آب در زمین صو یره

اوزدینه دوكولدى واساس ده جرى جريًا سهلًا عبارتيله تفسير اتدى وجوهرى
رقرقت الماء فترقرق اى جاء وذهب ديدى وترقرق السراب ديرلر سراب لمعان
اتسه ل تجلجل فى الارض فرو شد بزمين يره باتدى وتجلجلت قواعد البيت ديرلر
تضعضعت معناسنه تجلجل بجنبيد حركت اتدى وفى القاموس جلجلهم اى اذا لهم
عن مكانهم فتجلجلوا تخلخل پاى برنجن درپاى كردن خاتونه ايا غنه خلخال
طاقدى وتخلخل الثوب ديرلر كهنه اولدى معناسنه تدلدل بجنبيد جنبان اويختة معلق
اولان نسنه حركت اتدى تزلزل سخت بجنبيد شدت ايله حركت اتدى تسلسل الماء
بپيوسته روان شد آب صو لاينقطع جريان اتدى ويوكسكدن آلچغه آقدى بعضيلر
عبارت مذكوره صوجريان اتدكده ياخود ريح اصابت اتدكده زنجير كبى اولدى
معناسنه در ديديلر وتسلسل البرق ديرلر برق لمعان اتدكده اوزون اولسه ونوف
اول مرتبه كيديلر اسكى اولوب اينجه اولنجه ديه جك يرده لبيتة حتى تسلسل
ديرلر تشلشل لحمه سخت انجرغ گرفت گوشت او آنك اتى زياده بوروشق
يارشق اولدى ودخى تشلشل الدم ديرلر قان تقاطر اتدى معناسنه تغلغل فى
الارض دور اندر شد در زمين روى زمينده اوزون اوزاق كتدى وتغلغل الماء
فى الشجر اغاجلرك اراسنده صو آقسه تقلقل بجنبيد حركت اتدى يقال قلقلة
قلقلة فتقلقل اى حركه فتحرك واضطرب وفى المغرب دقك بالمنجاز دق
القلقل اصمعى ديدى كه قلقل ايكى قاف مكسوره ايله دقى اولنمه سى صعوبتلو
حبه لر ابو الهيثم ديدى كه قلقل برو جهله دقى اولنمز بلكه قلقل در بورب معناسنه
يعنى سى هاوونده حب قلقل دق ايدركبى دق اتدى لكن مفيد اولمدى
بخيل اولان كمسنه دن الحاح ايله نسنه طلب اولنوب اعطا اتمدكده ضرب
اولنور بيهقى تلقلق وتقلقل بر معنايه در ديدى تململ على فراشه بى آرام
شد بربستر ش توشكنك اوزرنده بى قرار اولوب مضطرب اولدى كه گويا
اتى كل اوزرنده طورور زيرا مله دماد حات معناسنه در م تجمجم هويدا نكرد
سخنش را كلومى گرگى كبى بيان اتمدى ترمرم بگشاد دهنش را براى سخن در
گفتن سوز سويلمك ايچون آغزينى آچوب معنا اولدى تغمغم تجمجم معناسنه
تكمكم كلوه پوشيد كلوه كيدى كه كمة مدور قلنسوه معناسنه در تجهجه
باز داشته شد منع اولندى يقال جهجهت السبع فتجهجه اى كففته عنى
فاكتف تدهده واگرديد يووالاندى تدحرج معناسنه وكاهى هاء ثانيه يى
يايه تبديل ايدوب تدهدا ديرلر المعتل العين بالواو ب تجوب جورب
بپوشيد كيدى د تكوثر بسيار شد گرد غبار چوق اولدى وفى الصحاح
الكوثر من الغبار الكثير المعتل اللام ما لاولى ج تلهوج اللحم
نيم پخته شد گوشت بريانى برياتلق ات كركى كبى بيشمدى س تقعوس
الرجل سخت پير شد مرد غايت پير اولدى رجل وتقعوست الدار ديرلر





سراى خراب اولدى معناسنه ق تلهوق الرجل سخاوت نمود سخاوت اظهار اتدى
مع هذا سخى دكل ايدى فرا ديدى كه لهوقه هر مبالغه اولونمش نسنه دن عبارتدر
كلوه قلنسوه عمل اولسون وابو الغوث ديدى كه لهوقه بر نسنه ايله تزين وبر نسنه
ما اظهار اتمكدن عبارتدر كه باطنى آنك خلافنه اوله مقتضاى طبعى سخاوت اولمين
كمسنه نك سخاوت اظهارى كبى ديدى ك ترهوك زمزمه برفت بغايت آهسته
يوريدى ل تسرول شلوار پوشيد شلوار كيدى المعتل اللام ما الثانية
تقلسى كلوه بر سر خود نهاد كندو باشى اوزرينه كلوه وضع اتدى يقال قلسيته
فتقلسى وتقلنس وتقلس اى البسته القلنسوة فلبسها تسلقى ستان افتاد
يوزى يوقارو دوشدى باب تمفعل تمسكن بيچاره شد عاجز
وذليل اولدى وهو المسكين بيچاره عاجز ومحتاج اولان كمسنه مساكين
ج جوهرى ديدى كه مسكين فقير معناسنه در تمسكن الرجل ديرلر تمدرع تمندل
ديدكلرى كبى كه قياس تسكن وتدرع وتندل ايدى پس تمفعل وزنى شاذدر
باب افمعلل يفمعلل افمعلالا احبنطا بر خشم شد
زياده غضب اتدى ودخى احبنطا ديرلر قارنى بيوك اولدى معناسنه كه
حبط دن مأخوذ اولمق ملاحظه اولنور كه حبط آندن عبارتدر كه ماشيه
اول مرتبه اكل ايده كه معده سندن طشره يه بر نسنه چيقمديغندن قارنى
شيشه ومعناى اول معناى ثانى دن مجاز اولمق لطيفه خفيه يى متضمن در
غضب ايدن كمسنه يى بهيمه يه وغضبنى آنك اكل ايدوب بطننه محتبس اولان
فضلاته تشبيه لطفدن خالى دكل ملاحظه اولنور والله اعلم ح ابلندح
المكان فراخ شد جايگاه مكان واسع اولدى وابلندح الحوض ديرلر حوض
منهدم اولسه ودخى ابلندح الرجل ديرلر سمز اولمغله عريض اولسه وفى الصحاح
المبلندح السمين القصير وفى التاج والمصادر الابلنداح پهن ودراز گشتن
اسلنطح برقفا خفت اكسه سى اوزرينه ياتدى ودخى اسلنطح الفنى ديرلر
عريض وطويل اولدى معناسنه فيروز آبادى ديدى كه سلنطح ومسلنطح فضاء
واسع معناسنه در اسلنطح الوادى ديرلر دره واسع اولسه واسلنطح ديرلر
يوزى اوزرينه دوشسه ق اثعنجج الماء ريخته شد آب صو دوكولدى
وثعجر الماء ديرلر صويى دوكدى معناسنه ومثعنجر جيمك كسريله جريان
ايدن صو ودوكيلن ودوكيلن كوزياشى ومثعنجر جيمك فتحيله وسط
البحر معناسنه در اخبنجر برخشم شد غضب ايله مملو اولدى اخبنجر
دخى بو معنايه در واخبنجر الشئ ديرلر نسنه غليظ اولدى معناسنه اسحنفر
فى كلامه شتاب كرد در سخنش سوزى سرعت ايله سويلدى وفى القاموس
اسحنفر مضى مسرعا ودخى اسحنفر الطريق ديرلر يول طوغرى اولدى
واسحنفر المطر ديرلر يغمور چوق اولدى معناسنه ومسحنفر بلد واسع

ورجل حاذق وطريق مستقيم معناسنه در ن اجرمز باهم شد منقبض اولوب
بعض اجزاسی بعض اجزاسیله مجتمع اولدی ودخی اجرمة دیرلر فرار اتدی معناسنه
ش اخرمش خاموش شد سکوت اتدی وتذلل وخضوع اتدی معناسنه دخی
کلور اعرنکس باهم آمد مجتمع اولوب صیقشدی ازتکم معناسنه واعرنکس الشعر
دیرلر صاچ زیاده سیاه اولسه اعلنکس دخی بومعنایه در ش احرنفش الدیك
موی کرده برافراخت خروه خروس جنك اتدکده بوینك توکلرینی قابارتدی
ومحرنفش غضوب وشره منتهی اولان کمسنه در ع افرنقع برآکنده شد طاغیلدی
یقال افرنقع عنه ای انکشف وتنحی ودخی افرنقعت اصابعه دیرلر بارمقلری
چاتلدی معناسنه والافرنقاع الفرقعه وفرنقاع ضرطه اتمك معناسنه در
اقرنبع فراهم آمد منقبض بخیل اهبنقع برسرانکشت پای نشست ایاق
بارمغنك اوجی اوزرینه اوتوردی وخاتونلر ایله مکالمه اتمکه حریص اولان
احمقده وانده عصاسی اولوب خلقدن سؤال ایدن سائله هبنقع دیرلر اهرنبع
بشتافت دررفتن مشی اتمکده سرعت اتدی وسریع البکاء اولان کمسنه یه
هرنبع وهرمع دیرلر یقال اهرمع ای اسرع فی البکاء ق ابرنشق شاد شد
مسرور اولدی وابرنشق الشجر دیرلر شکوفه سی ظهور اتسه ادرنفق
بشتاب رفت سرعت ایله مشی اتدی وتقدم معناسنه دخی کلور م اجرنثم
واجرنجم باهم آمد مجتمع ومنقبض اولدی واحرنثم دیرلر یوکسکدن الجاغه
دوشسه ودخی یرنده حرکت اتمدی معناسنه اخرنشم بزرکی نمود تکبر
وتعظم اتدی ومتکبر ولونی متغیر اولوب اتی کتمش کمسنه یه مخرنشم
دیرلر اخرنطم بینی بالا کرد ازتکبر زیاده تکبرندن بورننی یوقارو قالدردی
ودخی غضب اتدی وخرطان طویل معناسنه در اعرنزم باهم آمد
منقبض اولدی المعتل اللام الاولی اسمویل الظل کم شد سایه
کوتکر قیصالدی باب افعلل یفعلل افعلالا ب اتلأب
الامر راست شد کار ایش مستقیم اولدی واتلأب الرجل دیرلر طوغری
طورسه اشرأب کردن برافراشت بوینی یوقارو قالدردی وفی القاموس
اشرأب الیه مد عنقه لینظر ب اجلعب بسیار شد چوق اولدی ویانی
اوزرینه یاتدی وکتدی وسرعت اتدی معناسنه دخی کلور اذلعب برفت
کتدی انطلق معناسنه اذلعب السیل بسیار شد سیل سیل چوق اولدی
واذلعب السحاب دیرلر سحاب کثیف اولسه اذلعب الفرخ موی برآورد
چوجه طاووق یاوروسی توکلندی واذلعب الشعر دیرلر قیل تراش
اولدقدنصکره ینه بتسه اسلحب الطریق راست شد راه یول طوغری اولدی
والمسلحب الطریق البین الممتد د اجرهد بشتافت سرعت اتدی واوزون
ومستمر اولدی معناسنه کلور واجرهدت السنة دیرلر ییل شدید وصعب





اولسه اسمغد برخشم شد غضب ایله ممتلی اولدی واسمغدت اناملة دیرلر
بارمقلری شیشدی معناسنه اصلخد برپای ایستاد ایاق اوزرینه طوردی
اصمعد سخت بشتافت زیاده سرعت اتدی ت ابذعروا براکنده شدند مردمان
قوم پریشان اولدیلر ابذقروا دخی بومعنایه در اذبأت موی برخاست قیل
دیك طوردی یقال اذبأت الکلب تنفش یعنی کلب توکلرینی قابارتدی
واذبأت الرجل دیرلر شره منتهی اولسه اذمهت البرد سخت شد سرما
صووق شدید اولدی وهو الزمهریر سرمای سخت شدید اولان صووق کرمانی
شرح تاریخ عتبی ده دیدی که الزمهریر شده البرد کانه زمهریر الکلب
ای اسکنه انتهی ودخی ازمهرت الکواکب دیرلر کواکب لمعان اتسه وازمهرت
عینه دیرلر شدت غضبندن کوزی قیزاردی معناسنه والمزمهر الغضبان
وازمهر وجهه دیرلر عبوس اولسه اسبطر یازیده شد کرندی واوزاندی
وسرعت اتدی معناسنه کلور اسبکر دخی معانی مذکوره ده استعمال
اولنور ودخی اسبکرت الجاریة دیرلر معتدل القامة ومستقیم اولدی
معناسنه والمسبکر الشاب التام المعتدل اسبهر سپید شد بیاض اولدی
والمسبهر الابیض ودخی اسبهر النبات دیرلر اوت اوتلر بری بیرین
اوزرینه منبسط اولسه اسمدر البصر خیره شد دیده کوز خیره لندی
سرخوشلقدن یا نوم غلبه سندن اولدیغی کبی وپادشاهه سمدور دیدکلری
آنك عظمت وشوکتی کوردکده کوز خیره اولدیغی ایچوندر وهی السمادیر
خیرکیهای دیده کوز خیره لکلری اسمقر واصمقر الیوم سخت کرم شد روز
کون زیاده اسی اولدی ویوم مسمقر ومصمقر ای شدید الحر اشمهق
سخت شد قاتی اولدی صلب معناسنه ومعتدل اولدی معناسنه کلور اشفتر
برآکنده شد طاغیلدی والاشفترار التفرق واشفتر العود تکسر واشفتر
الشرار اتسعت ناره والشفنتری المتفرق ی اشمخر بلند شد مرتفع اولدی
والمشمخر الجبل العالی واوزون اولدی معناسنه کلور وشمخرة کبر
وشمخر منکر معناسنه وشمخر لئیم ومنحوس معناسنه شوماخدن
معرب در منحوس الطالع معناسنه اقشعر موی برخاست قیل
طوغری طوردی که اقشعر شعره دیرلر توییی اوربردی معناسنه که خوف
حالنده واقع اولور وفی المنتخب اقشعرت منه الذوائب ذوائب اوربرمز
الا خوف شدید اولدقده اولور جبان حقنده ضرب اولنورکه شدت خوفندن
کنایه در وقف شعره مرکذا مثلنه قریب در اخطر الیوم سهمناك شد روز
کون شدید ومخوف اولدی وهو قمطریر سهمناك قورقولو کون واقمطر
العقرب دیرلر عقرب منقبض اولوب قوریعنی قیوریسه وانشد ابن الاعرابی
سه قد بکرت شبوة تبرزه تکسو استها لحما وتقمطر اکفهر وجهه سخت

ترش شد دویش آنك یعنی غایة اكشی اولدی قیرو آبادی دیدی كه مكفهر
اولمیوز دیدكه اتی آن بی حیا اوله یاخود غلیظ اولعب سیاهه مائل اوله
ودخی اكفهر السحاب دیرلر بولوت بری بری اوزدینه صیقلوشسه امذقر
آمیخته شد قاریشدی امذقر اللبن دیرلر صوایله مخلوط اولسه ق اشمأز
عن الامر باز ایستاد از كار ایش دن كیرو چكلدی واشمأز دیرلر منقبض اولسه
ومشمئز نفرت ایده كمسنه دركه نمس نفس مكروه عدا تدیكی نسنه دن
نفرت معناسنه در ش اطرغش به شد از بیماری خسته لكدن خلاص
بولدی وفی القاموس اطرغش تمایل عن مرضه وتحرك وقام ومشی ط م
اضرغط بر شد از غضب غضب ایله ممتلی ومنتفخ اولدی ل اتمهل الشیء دراز
شد چیز نسنه اوزون اولدی ومعتدل اولدی معناسنه دخی كلور ازمهل الصبی
بدوید لعاب از دهن كودك صبی نك آغزینك صویی اشاغی آقدی وازمعل
الشواء دیرلر بریا نك یاغی طاملاسه وازمعل الثوب دیرلر ثوب یاشی اولسه
وازمعل الرجل دیرلر سرعت ایله مشی ایلسه وازمعل الدمع وازمغل دیرلر
كوز یاشی بی دربی آقسه ازبغل الثوب واسبغل ترشد جامه جامه یاش
اولدی واتانا سبغللة دیرلر فلان كمسنه اوزرنده سلاحی اولمدیغی حالده
كلدی معناسنه وجاء سبهللة دخی بو معنایه قریب در یعنی مهمتا تمدیكنده
ناشی بلا سلاح كلدی كه خصمی خصم عدا تمدیكنده اولور وبر كمسنه ایشی
كوجی یوق ایكن عبث یره واروب كلسه فلون یمشی سبهللة دیرلر
اسمال الظل كوته شد سایه كولكه قیصالدی اشمعل بشتافت سرعت
اتدی اشمعل القوم فی الطلب دیرلر بر نسنه یی آرامق ایچون سرعت ایله
اطرافه متفرق اولوب طلب اتسه لر ومشمعل رجل خفیف معناسنه در
اضمحل الشیء واصمحل وامضحل نیست شد چیز نسنه یوق اولدی واضمحل
السحاب دیرلر بولوت طاغیلسه انقشع معناسنه اقذعل دشوار شد كوج اولدی
عسر معناسنه ودخی اقذعل دیرلر سرعت اتدی معناسنه ولئیم وخسیس
اولان كمسنه یه قذعل دیرلر اقفعل فراهم آمد از سرما صووقدن منقبض
اولدی كه بوزولدی تعبیر اولنور یقال اقفعلت یده اذا تشنجت وانقبضت
م ادلهمت كرد آمد ند مردمان قوم مجتمع اولدیلر ادرهم بزاد برآمد غایة
بیر اولدی یقال شیخ مدرهم ای ساقط كبیر وادرهم بصره اظلم وكبر سنه
ادلهم الظلام سخت شد تاریكی ظلمة كثیف ومشتد اولدی واسود مدلهم
دیرلر مبالغه مقامنده لیل الیل دیدكلری كبی ودلهمة ظلمة معناسنه در ودلهم
ذئب ودلهام اسد معناسنه در ازلام بلند شد مرتفع اولدی وبخمنه هم
غالب اولدی وفی القاموس المزلئم الذاهب الماضی والمرتفع فی السیر
وغیره وفی المنتخل ازلام المیذی وتقر میاد بن حق اهل یمن دن بر كمسنه

بالعین المهملة

بالغین المعجمة

وفی التعابیر بامادو قة مشعلة
كمن یتشبث بكل علة

علی وزن قنفذ

اخذه من مجمع الامثال ثم ظرف
فی القاموس

من قعنا عه





ایله بر خصوصده مخاصمه ایدوب حكم تكاظ حضورنده مرافعه اولمق ایچون
توجه اتدكلرنده میاد من بون فرسنه سوار اولوب سلاحنی كیدی واواز بلند
ایله دیدی كه انا میاد بن حق انا بن جناس القطعن ورجل یمانی مذكور دخی
اوزرنده برحلة یمانی اولدوغی حالده صالح ذات توجه اتدی حكم مرقوم بر كیفیتی
كوروب مثل مذكوری ایراد ایدوب میاد ایچون حكم اتدی میدانی دیدی كه ازلام
النهار ارتفع ایكی خصمك بری غالب اولدقده ضرب اولنور اسلهم لونه بكردید
رنكش رنكی متغیر اولدی ومسلهم مطلقا متغیر اولان نسنه معناسنه در اصلخم
واصلخم واصلخم بر پای بایستاد آیاق اوزرنده طوردی اطرخم كردن
كشی كرد انقیاد اتمدی ودخی اطرخم دیرلر كوزی ضعیف اولدی واطرخم
اللیل دیرلر مظلم اولدی معناسنه ومطرخم منتفخ وغضبان ومتكبر وشاب
حسن القامه معناسنه در اطرهم الغلام است ونیكو قد شد جوان غلام مستقیم
ومعتدل القامة اولدی ن ارثعن سست شد ضعیف ومسترخی اولدی
ارجحن وارجحن بحرمیه برطرفه میل اتدی ودخی حركت اتدی ودفعة ساقط
اولدی ویقال رحی مرجحنة ای ثقیلة ۰ والله اعلم باب
الافعال غیر المتصرفة نعم زید ونعم رجلا زید نیك مرد یست زید
زید ایو كمسنه در بئس الرجل زید بئس رجلا زید بد مرد یست زید
زید یارامز كمسنه در عسی زید ان یقوم وعسی ان یقوم زید
بود كه برخیزد زید اوله كه زید قائم اوله ولفظ عسی ماضی نك اون
دورت وجهی اوزره متصرف اولور یقال عسی عسیا عسوا الخ وكان كبی
اسمی وخبری اولور لكن خبری مستقبل اولوب حرف ان ایله تأویل مفرده
محلا منصوب اولور لهذا عسی زید خارجا دیمك جائز دكلدر وعسی الغویر
ابؤسا مثلی كاد الغویر ابؤسا تأویلنده در دیو میدانی شادی هادی
نام تألیفنده تصریح اتدی وابو علی عسی كان منزله سنه تنزیل اولندی
دیدیكی بو معنایه مناسب در وبعضیلر عسی الغویر ان یكون ابؤسا تقدیرنده در
دیدیلر ودخی عسی سینك كسریله لغت دروكاهی خبرندن حرف ان حذف
اولنور قال سه عسی فرج یأتی به الله انه ۰ له كل یوم فی خلیقته امر تعال
بیا ۰ كل ولفظ تعال امر حاضردر كه ماضیسی تعالی در نه ماخوذدر
ارتفاع معناسنه وامر حاضرك التی وجهی اوزره تصرف اولنور یقال تعال
تعالیا تعالوا الخ وامده مخفی كلمز كه لا تعال دیمك جائز دكلدر آصل
معناسی یوقارو كل دیمك ایدی صكره هلم معناسنه استعمال ایدوب یوقارودن
اشاغی كل دیه جك یرده دخی تعال دیدیلر وتعالیت دیوب كلدیم معناسی
مراد اتمك جائزدر هبنی فعلت كذا انكار مرا كر دم چنانكه ظن ایله كه
بن شو یله اتدیم كه بنی فلان ایشی ایشلمش صای تعبیر اولنور ۰ ولفظ هب

فقط اوچ وجه اوزره تصرف اولنور هَبْنِي هَبُونِي هَبِينِي وایکی مفعوله متعدیدر
یقال هب زیدًا منطلقًا ای احسبه یَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا می باید تراکه کنی
فلان کاری سکا لایقدر که فلان ایشی ایشلیه‌سین و کلمه ینبغی ایکی وجه اوزره تصرف
اولنور لا ینبغی وانبغی که یغیته مطاوعیدر كَادَ زَيْدٌ يَضْرِبُ خواست زید که بزند
زید وورمق ایسته‌دی که هان ووره یازدی تعبیرا ولنور یَكَادُ مضارع مَكَادَةً
ومَكَادًا وكَوْدًا مصدر و لفظ کاد عسی کبی در لکن کادک مضارعی اون
درت وجه اوزره تصرف اولنور یقال یکاد یکادان یکادون الخ وماضی سنده
كِدْتُ وكُدْتُ دخی دیرلر و کادک خبری عسی نک خبری کبی فقط مضارع اولور
و خبرینه أَنْ کلمک جائزدر عسی‌یه تشبیهًا و عسی نک خبرندن آنی اسقاط اولندیغی
کادیه تشبیها در والا اصل بودر که آن عسی نک خبرینه کلوب کادک خبرینه
کلمیه معلوم اوله که بعض علماء نحو لفظ کاد ایچون بر لغز نظم ایدوب دیدی که
أَنَحْوِيَّ هٰذَا العَصْرِ مَا هِيَ لَفْظَةٌ • جَرَتْ فِي لِسَانَيْ جُرْهُمٍ وَثَمُودِ • إِذَا اسْتُعْمِلَتْ
فِي صُورَةِ الجَحْدِ أُثْبِتَتْ • وَإِنْ أُثْبِتَتْ قَامَتْ مَقَامَ جُحُودِ • مخفی اولمیه که کادم
مذکور نحویین میاننده مشهور اولان معنایه مبنیدر که کادک اثباتی
نفی و نفیی اثباتدر پس کاد یفعل عبارتنک معناسی ایشلمدی لم یکد یفعل
عبارتنک معناسی ایشلدی دیمکدر اجمال کلام بودر که ذکر اولندی تفصیلی
مغنی اللبیب ابن هشامک باب سادسنده و کتب تفاسیرده سوره بقره‌ده
وما کادوا یفعلون کلام قدیمک بیاننده طلب اولنه والله الموفق كَرَبَ
زَيْدٌ يَفْعَلُ واوشك زید یفعل نزدیک شد که زید بکند فلان کاری زید فلان
ایشی ایشلمکه قریب اولدی لفظ كَرَبَ قَرُبَ معناسنه‌در و کرب نک مضارعی
یَكْرُبُ کلور لکن معنای مذکوره ماضیسندن غیری استعمال اولنمز وَيَكْرُبُ ان یفعل
کذا دیمک جائز دکلدر وَأَوْشَكَ نک مستقبلی معنای مذکورده استعمال اولنور
یقال یوشك ان یخرج زید ویوشك زید یخرج مَا زَالَ زَيْدٌ قَائِمًا و مَا يَزَالُ
همیشه زید برپا بیست و همیشه پاشد دائما زید قائم اولدی و دائما قائم
اولور ولا یزال و لم یزل ومازیل یفعل کذا دخی دیرلر مَا فَتِئَ عَمْرٌو قَاعِدًا
وَمَا فَتَأَ و مَا يَفْتَأُ عمرو همیشه نشسته است عمرو دائما قعود ایدر
و کلام مذکور حرف نفیسز استعمال اولنمز مَا انْفَكَّ بَكْرٌ خَارِجًا همیشه بکر
بیرون نشونده است بکر همیشه چیقیجی در مَا يَنْفَكُّ همیشه باشد دائما
طشره چیقار مَا بَرِحَ زَيْدٌ قَائِمًا همیشه زید برپای ایستاده است زید
دائما قائم در برح لفظی حرف ما ایله استعمال اولنور و حرف نفیسز
بو معناده استعمال اولنمز یقال برح الخفاء ای انکشف عن الشیء وانفصل
و دخی زال و برح وانفك لفظلرینه حرف لا ادخال ایدوب دعا مقامنده
استعمال ایدرلر صَفِقَ يَفْعَلُ كَذَا آغاز کرد که بکند این کاررا فلان ایشی

ایشلمکه

ایشلمکه شروع اتدی يَطْفِقُ حسب باینده يَطْفَقُ علم باینده طَفْقًا طُفُوقًا
دخی کلور عَلِقَ يَفْعَلُ كَذَا میل کرد که بکند چنان کاررا شویله بر ایش
اتمکه میل اتدی لَيْسَ زَيْدٌ ذَاهِبًا زید رونده نیست زید کیدیجی دکلدر
و لیس فعلدر که ماضی نک اون درت وجهی اوزره تصرف اولنور یقال
لَيْسَ لَيْسَا لَيْسُوا الخ و بعضیلر حرفدر و آصلنده لا أَيْسَ ایدی دیدیلر که
ایس موجود معناسنه‌در وتقول العرب ائتنی بکذا من أَيْسٍ ولَيْسٍ یعنی بیار
فلان چیزرا از هست ونیست و کاهی لیس الا معناسنه اولور تقول ذهب
القوم لیس زیدًا هَاتِ كَذَا بیار فلان چیزرا فلان نسنه‌یی کتور وامر
حاضرک آلتی وجهی اوزره تصرف اولنور یقال هَاتِ هَاتِيَا هَاتُوا هَاتِي
هَاتِيَا هَاتِينَ فراء دیدی که هات لفظندن تثنیه استماع اولنمیوب مفرد
وجمعی مستعملدر و آندن نهی کلمز وَهَاتَيْتُ دیمزلر خلیل هَاتِ آصلنده آت
ایدی دیدی والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب • وله الحمد
اولا واخرا وباطنا وظاهرا • والصلوة علی خاتم النبیین • محمد وآله
وصحبه اجمعین • الی یوم البعث والدین قد استراحت قدیمة القلم عن
السیاحة فی میادین الترجمة والرقم • للقسم الثانی اعنی قسم الافعال
من مقدمة الادب للعلامة الزمخشری بضم فوائد جمة تفید لراغبی
صناعة الادب بصیرة فی اوائل اولی الجمادین من شهور سنة هجریة
هی سبعة وعشر بعد مائة والف فی محروسة بروسا حمیت عن الفناء
والبأساء وکنت وقتئذ مدرسا بالمدرسة المرادیة فیها والحمد لله
رب العالمین • وقع الفراغ من تنمیق
هذا الکتاب فی غرة شوال المکرم
لسنة تسع وثلثین ومائة
والف من هجرة من له
العلا والشرف علیه
افضل التحیة والتسلیم
تمت